DICTIONAR MEDICAL

VOL.1

A-H

Mincu Alexandru

1969

DICŢIONAR
MEDICAL

VOL. I

A—H

EDITURA MEDICALĂ
BUCUREŞTI, 1969

Redactor responsabil

Dr. P. SIMICI

Redactori coordonatori

Dr. A. MINCU
Dr. G. IONESCU-AMZA
Dr. STELA CĂRNARU

Redactori

Dr. F. ALDEA, Dr. M. ANGELESCU, Dr. MARIA ATANASIU, Dr. P. BALENTY, Dr. N. CHIOTAN, Dr. D. ENĂCHESCU, Dr. VICTORIA HAGIOPOL, Dr. N. IONESCU, Dr. L. JDIC, Dr. I. JOCU, Dr. SPERANȚA MARINESCU, Dr. V. MIHĂILESCU, Dr. N. MUICĂ, Dr. V. NEGULESCU, Dr. B. OGHINĂ, Dr. N. PETROVICI, Dr. P. PETROVICI, Dr. AL. POPESCU, Dr. S. SIBILA, Dr. TH. SPANDONIDE, Dr. A. SPORN, Dr. V. STROESCU, Dr. ST. ȘUȚEANU, Dr. S. TACORIAN, Dr. P. TĂUTU, Dr. P. TRIFU, Dr. N. VOICULEȚ, Dr. M. ZAMFIRESCU.

CUVÎNT ÎNAINTE

Cercetarea și activitatea susținută a corpului medical în țara noastră, interesul crescînd în domeniul sănătății publice, rezolvarea problemelor noi și a cazurilor legate de specificul vieții și muncii, cer în mod logic o informație largă, bazată pe izvoare vaste și multiple, printre care cele mai utile, cele mai sigure sînt dicționarele.

Redactarea unui dicționar medical, care să răspundă exigențelor tuturor oamenilor de specialitate ai zilelor noastre, care să conțină terminologia mult îmbogățită sau modificările de sens ale termenilor — survenite ca o consecință normală a considerabilei dezvoltări a științelor medicale din ultimele decenii — a preocupat încă de multă vreme Editura medicală. Se simțea din ce în ce mai acut nevoia unui instrument de informare și de muncă, care să se adreseze cercetătorilor, cadrelor didactice universitare, medicilor din toate specialitățile și studenților în medicină și care să ajute la lărgirea cunoștințelor în cercetare și practică — respectiv a terminologiei medicale din toate domeniile contingente cu știința medicinei. De aceea, colectivul de conducere al Editurii medicale și-a luat încă de acum mai bine de zece ani sarcina de a umple acest gol greu resimțit.

Dicționarul medical oferă un material vast, care cuprinde cca. 40 000 termeni, selectați după principiul valorii și frecvenței lor în limbajul medical actual, cît și în lucrările de specialitate sau de cultură medicală universală. Deoarece dezvoltarea științelor medicale a provocat — în ultima vreme — o adevărată proliferare, uneori anarhică, a terminologiei, a fost nevoie de o selectare riguroasă după criterii obiective a unor termeni medicali uzuali cunoscuți de marele public, sau a unor termeni științifici a căror folosire s-a generalizat. Ca normă generală s-a stabilit tratarea în volum proporționat de cuvinte a fiecărei ramuri a medicinei, ținînd seama de importanța fiecărui domeniu în parte și de bogăția terminologiei acestuia. Definițiile în general urmăresc preczia și bogăția informației. Cuvinte comune din limbă nu au fost preluate decît în măsura în care ele primesc anumite nuanțe specifice și sînt folosite în domeniul medical fie în sintagme, fie ca atare. S-au evitat, în consecință, termenii deveniți caduci. S-a păstrat în schimb o parte din nomenclatura de specialitate veche, care — chiar dacă în zilele noastre este perimată — ea își păstrează întregul interes istoric. Unii termeni medicali din alte limbi, pentru care nu există încă un corespondent unanim admis în limbajul medical românesc, au fost menționați în forma originală (*clearance*, *marker*, *stress*, *turnover* ș.a.).

S-a utilizat ortografia română pentru o serie de termeni, cei mai mulți din limbile latină și greacă cu circulație îndelungată în limbajul medical românesc (placentă previa, coană nazală, rahischizis ș.a.).

De asemenea, au fost scriși conform exprimării fonetice române unii termeni de origine străină tratați neuniform de unii autori care păstrau neschimbată forma originală a rădăcinii, și a unor prefixe sau sufixe (cromozom și nu cromosom, dezoxiribonucleic, și nu desoxiribonucleic, izoterm și nu isoterm ș.a.).

Tot pentru a uniformiza situații tratate diferit în literatura medicală românească s-a adoptat pentru unii termeni exprimarea cea mai frecvent folosită în specialitatea medicală (motorie — ii, respiratorie — ii, circulatorie — ii etc.).

În spiritul lucrărilor lexicale recente, apărute în țara noastră sub auspiciile Academiei R. S. România s-a folosit în majoritatea cazurilor scrierea fără cratimă a cuvintelor compuse, făcîndu-se unele excepții pentru termeni consacrați ca atare sau pentru termeni formați din părți antagonice (medico-sanitar, antero-posterior, acido-bazic, oxido-reducere etc.).

Sinonimia, considerată ca un ajutor cercetătorilor care se informează din revistele străine care folosesc nomenclaturi deosebite de limbajul medical românesc, a fost bogat redată, după criterii științifice și cu tehnică precisă. Pentru o consultare ușoară și rapidă a materialului, s-au aplicat norme tehnice de redactare, simple și clare, prezentînd termenii în ordinea alfabetică. Principiul analogiei nu a fost însă părăsit întrutotul, menținîndu-se un sistem de trimiteri la termeni din aceeași sferă de interes.

Ca o completare necesară, s-a dat etimologia cuvîntului, considerînd că prin explicarea etimonului se ajută la înțelegerea mai exactă a termenului și se împiedică folosirea lui eronată — fapt care ar putea avea grave urmări în aplicarea lui. În acest scop nu s-a indicat numai forma din limba din care a fost împrumutat termenul, ci s-a pătruns pînă la originea ultimă (greacă sau latină), tocmai pentru a ilustra mai bine sensul.

Pentru simplificarea procesului editorial s-a renunțat la ilustrații; în schimb o serie de tabele vor ridica valoarea și interesul acestei lucrări.

Unificarea tehnico-redacțională a Dicționarului medical a fost făcută după norme stabilite în prealabil de colectivul de redactare al lucrării.

Conștienți de marea răspundere care le revine, specialiștii chemați să formeze colectivul de autori ai Dicționarului medical s-au străduit să prezinte o lucrare de înalt nivel științific, completă și precisă, luptînd cu greutățile inerente oricărui început. De aceea, orice observație critică sau sugestie, pentru îmbunătățirea viitoarelor ediții, va fi primită ca un semn de interes colegial și de colaborare la progresul științei în țara noastră.

EDITURA MEDICALĂ

PENTRU FOLOSIREA DICȚIONARULUI MEDICAL

Termenii definiți apar scriși de la cap de rînd, cu caractere mai groase (aldine). În cazul seriilor formate din termeni compuși din mai multe cuvinte, care au comun termenul inițial, s-a folosit scrierea neîntreruptă a întregii serii. Pentru evitarea repetărilor inutile, cuvîntul care reprezintă termenul cap de serie a fost înlocuit la termenii compuși printr-un semn special (tildă) atît pentru formele articulate, cît și pentru cele nearticulate. De ex.:

Bronșiolită. Inflamație a bronhiilor mici (34). **~ acută**, inflamație întinsă, acută ... (34).

Termenii au fost tratați în general la numărul singular. Dacă unii termeni din serie au fost definiți la alt număr decît termenul cap de serie, ei au fost scriși în întregime (fără tildă).

Termenii care conțin numele unui autor au fost grupați la numele autorului respectiv. Definirea lor s-a făcut însă în mod deosebit și anume: în marea majoritate a cazurilor, definițiile se găsesc la numele autorului, făcînd parte din seria de termeni a acestuia. În rare cazuri definiția apare la numele comun sau la un sinonim al termenului. De ex. definiția bolii Biermer apare la Anemie pernicioasă, definiția bolii Weil apare la Spirochetoză icterohemoragică. Numele autorului apare însă și la termenul comun de care este legat, această mențiune făcîndu-se prin „Vezi și" la sfîrșitul seriei de definiții a termenului comun. Tot procedeul de trimitere prin „Vezi și" s-a folosit și pentru unele definiții care au contingență de fond cu alte definiții.

La termenii l-a care s-a considerat necesar, s-a menționat etimologia, în paranteză, imediat după cuvîntul de definit. De la caz la caz, la termenii cu etimologii complexe, în care părțile componente se repetau, s-a renunțat la etimologia fiecărei părți, aceasta fiind descrisă la litera respectivă. În același mod s-a procedat și în cazul sufixelor și prefixelor.

Dacă traducerea cuvîntului străin este identică termenului definit, s-a considerat inutil a mai fi menționată.

Pentru ușurarea înțelegerii etimoanelor, cuvintele din limbile care folosesc alte alfabete au fost transcrise cu caractere latine.

Sinonimele termenilor definiți apar scrise cu caractere cursive, precedate de abrevierea sin.: și au fost situate în marea majoritate a cazurilor imediat după termen sau după datele etimologice ale acestuia. Toate sinonimele apar în cursul Dicționarului și ca termeni de sine-stătători la literele corespunzătoare, fiind urmate numai de termenul la care sînt sinonime și unde se găsește definiția. De ex. **Blastocel** (*blasto-* + gr. *koilos* = cavitate), sin: *Cavitate de clivaj* . . . .

Cavitate de clivaj. Blastocel.

În mod excepţional au fost plasate la sfîrşitul definiţiei, în paranteză, sinonimele pentru anumite forme clinice, tipuri, varietăţi etc. ale termenilor de bază. Trimiterile acestor sinonime către termenul unde se găseşte definiţia sînt precedate de cuvîntul „vezi". S-a mai făcut trimiterea prin „vezi" în toate cazurile în care a fost necesar să se atragă în mod special atenţia cititorului asupra locului unde se găseşte definiţia.

În cazul în care un termen are mai multe sinonime, acestea apar în ordine alfabetică, separate prin virgule.

Dacă un termen are mai multe semnificaţii, acestea au fost numerotate cu 1, 2, 3 etc.

Formele clinice, tipurile, varietăţile, clasificările unor termeni de bază au fost menționate fie prin literele a), b), c) . . . etc., fie printr-o înșirare în care termenul de bază se găsește abreviat.

La acei termeni care au un sinonim în limba latină definiţia a fost dată, în majoritatea cazurilor, la termenul latin.

Denumirile anatomice sînt date în marea lor majoritate după nomenclatura stabilită la Congresele de anatomie de la Paris din 1955 şi New York din 1960. Arterele, articulaţiile, ligamentele articulare, muşchii, oasele şi venele apar sub formă de tabele.

În sfîrşitul fiecărei definiţii se găseşte indicativul autorului sau colectivului de autori. Trimiterile de orice fel nu sînt urmate de indicative de autori.

Autori

Profesori: N. CAJAL (22), E. COSTA (39), I. HĂULICĂ (15), I. MORARU (17), VAL. POPESCU (38), V. PREDESCU (35).

Conferenţiari: TR. BARAN (6), M. DAVID (28), N. N. GHEORGHIU (18), GH. GOLDIŞ (33), D. NANU (21), GR. PAMBUCCIAN (2), GH. PANAITESCU (25), L. PILAT (9), V. SĂHLEANU (7), N. SIMIONESCU (1).

Doctori în medicină: MADELEINE ANGELESCU (38), S. ANTOHI (17), CL. BACIU (24), FL. BARCAN (36), O. BINSTOC (4), G. N. CONSTANTINESCU (35), M. CUCU (20), T. GHEORGHIU (10), I. GHERMAN (31), N. GINGOLD (19), O. HOANCĂ (25), FLORICA IONESCU (36), IRINA IONESCU-POGĂCEANU (38), A. JELEA (34), Z. LENGYEL (17), ADRIANA KRAUS-MANOLESCU (23), M. MIHĂILESCU (29), B. MOSCOVICI (9), N. MUICĂ (9), M. MUNTENESCU (30), N. NEICU (35), B. NESTORESCU (9), T. NICOLAESCU (16), G. NICOLAU (12), GH. NOAGHEA (12), L. NORZ (36), AL. PAPANICU (18), E. PĂUNESCU (5), V. PETRESCU (18), ILEANA PREDA (23), N. PREDA (9), I. PREDESCU (8), N. ROBĂNESCU (24), A. SĂSĂRMAN (3), P. SIMICI (11), M. SIMIONESCU (26), I. STAMATOIU 27), GH. STOICESCU (32), V. STROESCU (14), M. STURZA (38), CL. TAINDEL (8), N. TĂUTU (37), A. VÎLCU (19).

Doctor în farmacie: V. ZOTTA (13).

Doctor în ştiinţe juridice şi economice: C. RUDESCU (39).

LISTA ABREVIERILOR

alb. = limba albaneză
ar. = limba arabă
bulg. = limba bulgară
cg = centigram
cm = centimetru
dcm = decimetru
de ex. = de exemplu
dim. = diminutiv
e.n. = era noastră
engl. = limba engleză
ex. = exemplu
fr. = limba franceză
g = gram
germ. = limba germană
gr. = limba greacă
id. = idem
ital. = limba italiană
î.e.n. = înaintea erei noastre
japon. = limba japoneză
kg = kilogram

l = litru
lat. = limba latină
m = metru
magh. = limba maghiară
med. = medicină
mg = miligram
ml = mililitru
mm = milimetru
neogr. = limba neogreacă
pl. = plural
pol. = limba polonă
rus. = limba rusă
sec. = secundă
sin. = sinonim
sing. = singular
sîrb. = limba sîrbă
sl. = limba slavă
turc. = limba turcă
vol. = volum

a

A. 1. Aglutinogen caracteristic uneia din grupele sanguine ale sistemului ABO. Există două subgrupe clasice: A_1 și A_2. Recent s-au mai descris subgrupele: A_3, A_4, A_5, A_z, A_0 (19). 2. Tip antigenic al virusului gripal (22). 3. Grup în cadrul familiei virusurilor *Coxsackie*, care cuprinde pînă în momentul actual 24 tipuri antigenice, avînd ca element comun capacitatea de a determina leziuni musculare (miozită), urmate de moarte la șoarecele nou-născut (22).

A- (gr. *a*, *an* = lipsit de). Prefix negativ, indicînd lipsa sau separarea (32).

Å. Abreviere pentru unitatea angström. Vezi Angström (36).

a. Simbol pentru amper (5).

A doua articulație a umărului (Pfuhl). Expresie pentru spațiul subacromiodeltoidian, considerat drept o entitate morfologică și funcțională bine individualizată, căreia i s-au descris chiar suprafețe articulare cu mijloace de contenție proprii. Reprezintă mai mult o noțiune fiziopatologică, la acest nivel apărînd leziunile degenerative din cadrul periartritei scapulohumerale (24).

ā ā. Abreviere pentru *Ana* (14).

Ab- (lat. *ab* = de la). Prefix care introduce în cuvinte sensul de separare, îndepărtare (32).

Abacă. Grafic reprezentînd legătura funcțională dintre mai multe variabile, destinat citirii directe a unei valori numerice necunoscute, în funcție de valorile cunoscute (7).

Abacterian (*a*- + gr. *bakterion* = bastonaș). Lipsit de bacterii (3).

Abadie, Jean, 1873—1946. **Semnul ~**, simptom caracteristic pentru tabes, constînd din absența durerii la presiunea puternică a tendonului lui Ahile (27).

Abarognozie (*a*- + gr. *baros* = greutate + *gnosis* = cunoaștere). Baragnozie.

Abarticular (*ab*- + lat. *articulatio* = încheietură). Situat în vecinătatea unei articulații, fără a avea vreo legătură cu aceasta (1).

Abatere, sin.: *Deviație*. În statistică, diferența dintre valoarea unei observații și valoarea medie a unui șir de observații. Se notează: $\Delta = \delta = \mathrm{d} = \bar{\mathrm{x}} - \mathrm{x}_i$ (7). ~ **întîmplătoare,** abatere datorită influențelor nesistematice; distribuția abaterilor întîmplătoare urmează legea Laplace-Gauss (7). ~ **medie,** media valorilor absolute ale abaterilor într-un șir statistic (7). ~ **pătratică medie,** sin.: *Abatere tip*, *Deviație standard*, *Eroare standard*, parametru important al distribuțiilor statistice, măsură a împrăștierii (dispersiei) valorilor individuale. Se notează:

$$\sigma = s = \sqrt{\frac{\Sigma d^2}{n - 1}}$$

în care Σ este operatorul de însumare, *d* este abaterea individuală, iar *n* este numărul de observații (7). ~ **tip,** Abatere pătratică medie.

Abaxial (*ab*- + lat. *axis* = axă). Care este situat în afara liniei axiale (1).

Abazie (*a*- + gr. *basis* = mers). Imposibilitatea de a merge, datorită unei tulburări a automatismului actului motor al mersului, fără afectarea forței musculare, mișcărilor segmentare active, funcțiilor vestibulare și sensibilității profunde. Se asociază frecvent cu astazia (27).

Abbé, Ernst Karl, 1840—1905. **Condensator ~**, complex de lentile făcînd parte din sistemul de iluminare al microscopului fotonic. Condensatorul este interpus între sursa de lumină și preparatul microscopic, avînd rolul de a îndrepta asupra preparatului un fascicul dens de raze paralele (3). **Teoria ~**, teorie asupra formării imaginii microscopice ca imagine secundară, rezultată în urma interferenței razelor provenite din imaginile primare de difracție ale sursei de lumină, produse prin trecerea fasciculului luminos printr-un preparat microscopic (3).

Abbott, Edville Gerhardt, 1871—1938. **Cadrul ~,** cadru metalic pentru aplicarea unui corset gipsat corector în scolioze (24). **Metoda ~,** metodă de corectare şi imobilizare în aparat gipsat a scoliozei, bazată pe principiul că o bună reducere nu se obţine decît în hiperflexiune. Foloseşte un hamac suspendat de cadrul Abbott (24).

Abbott, M. Procedeul ~, tehnică de rezecţie cuneiformă traheală la nivelul de implantare a bronhiei primitive, cu recalibrarea traheii prin sutură transversală; este indicată în pneumonectomiile cu interesarea bronhiei primitive la acest nivel de către procesul patologic (cancer, stenoză cicatriceală etc.) (11).

Abces (lat. *abscessus*, de la *ab-* + *cedere* = a merge). Colecţie purulentă, bine delimitată de ţesuturile din jur, formată în urma dezintegrării ţesuturilor, de obicei sub acţiunea unor agenţi microbieni sau parazitari (2). **~ amibian,** sin.: *Abces tropical*, abces localizat de obicei în ficat, provocat de *Entamoeba histolytica*, metastazată pe calea venei porte, ca o complicaţie a dizenteriei amibiene; în puroiul din abces se găsesc amibe şi ţesuturi lizate, dar lipsesc granulocitele (2). **~ amigdalian,** colecţie purulentă dezvoltată în criptele amigdaliene profunde. Consecutiv obstrucţiei orificiului de drenaj, poate determina tulburări locale de intensitate variabilă sau poate întreţine manifestări patologice la distanţă, ca orice focar de infecţie (30). **~ apendicular,** formă evolutivă particulară a apendicitei acute, definită prin cuprinderea şi transformarea apendicelui şi peritoneului contingent într-o masă purulentă, circumscrisă de aderenţe peritoneale (16). **~ artrifluent,** abces care ia naştere la nivelul unei leziuni articulare tuberculoase; duce la distrugerea articulaţiei şi se exteriorizează de obicei departe de punctul de origine (34). **~ biliar,** sin.: *Abces colangitic*, abces conţinînd puroi şi pigmenţi biliari, provocat de propagarea în căile biliare a germenilor microbieni din intestin (2). **~ „în buton de cămaşă",** primul stadiu al ulceraţiei provocate de *Entamoeba histolytica* în peretele intestinal, caracterizat prin prezenţa unui canal îngust între amibele din lumenul intestinal şi abcesul din submucoasă (31). **~ canalicular,** abces mamar în comunicaţie cu un canal galactofor (11). **~ cazeos,** abces rece de etiologie tuberculoasă, plin cu substanţă cazeoasă semilichidă (34). **~ „în ceas de nisip",** Abces folicular „în buton de cămaşă". **~ colangitic,** Abces biliar. **~ dentar,** colecţie purulentă cu punct de plecare dentar, dezvoltată în părţile moi perimaxilare, cu evoluţie submucoasă sau cutanată (38). **~ embolic,** abces produs prin localizarea unui embolus infectat (11). **~ epidural,** sin.: *Abces extradural, Pahimeningită externă supurată*, colecţie septică a ţesutului gras epidural, apărînd fie consecutiv unei diseminări hematogene, fie prin propagarea infecţiei de la un focar de vecinătate, fie după o puncţie lombară septică (8). **~ extradural,** Abces epidural. **~ de fixaţie,** abces produs în scop terapeutic prin injectarea subcutanată a unei cantităţi de ulei de terebentină (11). **~ folicular „în buton de cămaşă",** sin.: *Abces „în ceas de nisip"*, abces cu punct de plecare foliculul pilosebaceu, constînd din două pustule suprapuse, comunicînd între ele printr-o porţiune mai îngustă (12). **~ hepatic,** colecţie purulentă intrahepatică, de origine hematogenă, colangitică sau parazitară (16). **~ intradural,** colecţie septică situată între foiţele meningiene, înăuntrul durei mater (8). **~ metapneumonic,** vezi Abces pneumonic. **~ metastatic,** abces care ia naştere în urma propagării, pe cale sanguină sau limfatică, a unei infecţii localizate în altă parte a organismului (2). **~ migrator,** abces rece care, urmînd legea gravitaţiei, migrează între interstiţii sau se insinuează prin puncte sau spaţii anatomice mai slabe (34). **~ miliar,** abces compus din numeroase colecţii purulente mici (2). **~ miliar al copiilor,** sin.: *Stafilodermie sudoripară supurativă multiplă*, infecţie stafilococică a glandelor sudoripare, întîlnită mai ales la sugarii rău îngrijiţi sau atrepsici, constînd din noduli intradermici diseminaţi conţinînd un puroi cremos (12). **~ osifluent,** abces în legătură cu o leziune osoasă care l-a determinat şi care îl întreţine (11). **~ parapneumonic,** vezi Abces pneumonic. **~ paravertebral,** abces rece care ia naştere la nivelul unei leziuni vertebrale, de natură tuberculoasă; este situat în regiunea paravertebrală şi decolează ligamentul prevertebral, dînd radiologic o umbră piriformă, rotundă sau fuziformă (34). **~ parodontal,** colecţie purulentă dezvoltată în parodonţiul marginal, cu punct de plecare din pungile gingivale, putînd evolua spre abcedare la mucoasa din vecinătate (38). **~ peribronşic,** colecţie purulentă peribronşică, care poate apărea în cursul bronşiectaziilor (34). **~ pericoronar,** sin.: *Pericoronarită acută supurată*, colecţie purulentă dezvoltată în sacul coronar al dinţilor incluşi incomplet erupţi (semiincluşi); apare frecvent la molarii de minte inferiori, ca accident de erupţie (38). **~ perinefretic,** abces dezvoltat în atmosfera grăsoasă perirenală (11). **~ pileflebitic,** abces provocat de propagarea intrahepatică a unei infecţii, pe calea ramurilor venei porte (2). ~ **pleural**, Empiem pleural. ~ **pneumonic**, complicaţie supurativă a unei pneumonii, putînd surveni concomitent (abces parapneumonic) sau consecutiv (abces metapneumonic) acestei afecţiuni (2). ~ **pulmonar**, proces supurativ provocat de germeni piogeni aerobi, anaerobi sau protozoare, care distruge parenchimul pulmonar sau se dezvoltă într-o cavitate preformată; este caracterizat clinic prin febră, tuse, expectoraţie purulentă, uneori fetidă şi vomică (34). ~ **pulmonar gangrenos**, sin.: *Abces pulmonar putrid*, abces pulmonar provocat de o floră mixtă, aerobă şi anaerobă, evoluînd cu o stare septică gravă; bolnavii expectorează o spută foarte fetidă (34). ~ **pulmonar putrid**, Abces pulmonar gangrenos. ~ **rece**, abces de obicei tuberculos, cu dezvoltare lentă şi manifestări inflamatorii reduse (34). ~ **rece reîncălzit**, abces rece infectat secundar cu germeni piogeni şi a cărui evoluţie capătă aspect inflamator acut (11). ~ **rezidual**, abces dezvoltat în acelaşi loc, la un interval variabil de timp după evacuarea spontană sau operatorie a unui abces primitiv (11). ~ **stercoral**, abces cu conţinut fecaloid, format după perforarea intestinului (2). ~ **subdural**, colecţie purulentă meningiană, situată în spaţiul subarahnoidian, reprezentînd de obicei o complicaţie a unei otite medii supurate cronice (30). ~ **subfrenic**, abces localizat între faţa inferioară a diafragmului şi unul din organele subiacente (ficat, splină, stomac etc.), apărînd ca o complicaţie în cursul peritonitelor cu drenaj terapeutic insuficient (2). ~ **tecal**, abces localizat în teaca sinovială a unui tendon (2). ~ **torpid**, abces cu evoluţie lentă, fără tendinţă la deschidere şi evacuare (11). ~ **tropical**, Abces amibian. ~ **tuberos**, abces dezvoltat în glandele sudoripare, în special în cele din axilă, regiunea perianală sau din jurul mamelonului, ca urmare a unei infecţii cu stafilococ auriu (11). ~ **urinos**, abces al cărui conţinut este format dintr-un amestec de puroi şi urină, exprimînd comunicarea cavităţii abcesului cu calea urinară excretorie (11).

Vezi şi: Bezold, Brodie, Douglas, Dubois.

Abderhalden, Emil, 1877—1950. **Reacţia** ~, seroreacţie prin care se urmăreşte punerea în evidenţă a unor fermenţi de protecţie ipotetică, specifici pentru proteinele care le-au generat apariţia (32).

Abderhalden-Fanconi (Abderhalden, Emil, 1877—1950; Fanconi, Guido). **Sindromul** ~, sin.: *Sindromul Lignac-Fanconi*, afecţiune metabolică ereditară a copilului, caracterizată prin acumulare de cristale de cistină în aproape toate organele şi ţesuturile. Ca urmare a leziunilor tubulare renale apar tulburări de reabsorbţie tubulară, de tipul celor din sindromul Fanconi-De Toni-Debré: glicozurie, hiperfosfaturie şi hiperaminoacidurie, asociate cu hipofosfatemie, acidoză, rahitism vitaminorezistent (25).

Abdomen (posibil de la lat. *abdere* = a ascunde, a tăinui), sin.: *Cavum abdominis*. Cavitatea inferioară a trunchiului, cuprinsă între diafragm şi strîmtoarea superioară a pelvisului. La suprafaţă este convenţional împărţită în nouă regiuni cu ajutorul a două linii orizontale care trec, cea superioară prin arcurile costale şi cea inferioară prin crestele iliace, şi de două linii verticale care urcă din mijlocul ligamentului inghinal. Regiunile astfel delimitate sînt: în etajul abdominal superior — hipocondrul drept, epigastrul şi hipocondrul stîng; în etajul abdominal mijlociu — flancul drept (regiunea lombară dreaptă), mezogastrul (regiunea ombilicală) şi flancul stîng (regiunea lombară stîngă); în etajul abdominal inferior — regiunea inghinală dreaptă, regiunea pubiană (impropriu numită hipogastru) şi regiunea inghinală stîngă. În interior, cavitatea abdominală este împărţită de mezocolonul transvers în etajul supramezocolic şi etajul inframezocolic, acesta din urmă subdivizat prin rădăcina mezenterului în firida colică dreaptă şi firida colică stîngă (1). ~ **acut**, sindrom abdominal caracterizat prin semne locale (durere, contractură musculară, hiperestezie cutanată) şi semne generale (tahicardie, temperatură ridicată, greţuri, vărsături, hiperleucocitoză); impune de cele mai multe ori intervenţia chirurgicală de urgenţă (11). ~ **„en bateau"**, Abdomen „în corabie". ~ **„de batracian"**, aspect particular al abdomenului, care apare mărit de volum, hipoton şi cu diametrul transversal alungit; este întîlnit mai ales în rahitism şi ascitele cronice (16). ~ **„în corabie"**, sin.: *Abdomen „en bateau"*, *Abdomen scafoid*, aspect excavat al abdomenului, a cărui regiune centrală apare deprimată; se întîlneşte în special în holeră, meningita tuberculoasă, colica saturnină etc. (16). ~ **„în desagă"**, aspect particular al abdomenului, datorit măririi şi hipotoniei peretelui anterior, care cade peste pubis şi coapse; se observă la obezii bătrîni şi la unele femei după naşteri (16). ~ **„de lemn"**, aspect deosebit al abdomenului care, datorită unei contracturi musculare întinse şi puternice a peretelui, capătă o duritate lemnoasă (16). ~ **obstipum**, deformaţie abdominală congenitală, produsă de scurtarea muşchilor drepţi abdominali (1). ~ **„în obuzier"**, aspect al abdomenului caracterizat prin proeminarea sa mediană exagerată; se întîlneşte îndeosebi în peritonitele tuberculoase exsudative (16). ~ **scafoid**, Abdomen „în corabie".

Abdominalgie (*abdomen* + gr. *algos* = durere + *-ia*). Durere abdominală (16). ~ **periodică**, abdominalgie acută survenind în boala periodică, întovărășită de febră și uneori de erupție purpurică (16).

Abdominocenteză (*abdomen* + gr. *kentesis* = înțepătură). Paracenteza abdomenului (16).

Abdominoscopie (*abdomen* + gr. *skopein* = = a vedea). Examinarea cu ochiul liber (după deschiderea pe cale chirurgicală) sau prin intermediul laparoscopului a abdomenului și a viscerelor abdominale (16).

Abductor (*ab-* + lat. *ducere* = a duce, a purta). Care face mișcarea de abducție (1).

Abducție. Mișcare de îndepărtare a unei extremități sau a unui segment anatomic față de axul corpului (1). ~ **oculară**, mișcare spre dreapta a ochiului drept și spre stînga a ochiului stîng (28). ~ **oculară totală**, mișcarea ochiului în afară, de la poziția de convergență pozitivă pînă la poziția extremă de convergență negativă; se măsoară în dioptrii prismatice, pornind de la convergența de aproape (28).

Abée-Estlander (Abée, Ernst, 1843—1913; Estlander, Jakob August, 1831—1881). **Metoda** ~, metodă de reconstrucție plastică a buzelor, folosind un lambou pediculat din buza opusă (38).

Abegg, Richard, 1869—1910. **Regula lui** ~, pentru elementele chimice, suma valențelor față de hidrogen și de oxigen este egală cu opt (5).

Abelin. Reacția ~, reacție de punere în evidență a arsfenaminei din urină (15).

Aberant. 1. Care se abate de la tipul normal, prin anomalii de structură sau conformație (32). 2. Vase, canale, nervi, cu un traseu anatomic neobișnuit (32).

Aberație (lat. *aberratio*, de la *ab-* + *errare* = = a devia), sin.: *Aberratio*. Abatere de formă, structură și funcție de la tipul normal (15). ~ **cromatică**, refracție inegală a razelor colorate, care produce imagini neclare, înconjurate de cercuri colorate (28). ~ **cromozomială**, schimbare în ordinea liniară a genelor într-un grup ligatural, fără schimb genetic între cromozomi sau cu schimb genetic, dar între cromozomi neomologi (17). ~ **dentară**, anomalie de poziție a dinților, prin deplasarea germenilor dentari în poziții și sedii anormale; poate coexista și cu anomalii de formă (38). ~ **distanțială**, vedere neprecisă din cauza distanței (28). ~ **meridională**, refrigerență variabilă de-a lungul diverselor meridiane ale unei lentile sau sistem optic (28). ~ **optică laterală**, deviația unei raze într-o direcție oarecare față de axă, măsurabilă în planul focal perpendicular pe axă (28). ~ **optică longitudinală**, deviația unei raze față de focar, măsurabilă de-a lungul axului, deasupra și dedesubtul planului focal (28). ~ **sexuală**, sin.: *Parerosie*, *Parhedonie*, *Perversiune sexuală*, formă pervertită de satisfacere a instinctului sexual; deviere de la manifestarea normală a simțului genezic (23). ~ **sferică**, refrigerență mai crescută spre periferie față de porțiunea centrală a unei lentile sau sistem optic; imaginile apar lipsite de claritate, șterse sau deformate (28). ~ **ventriculară**, tulburare cardiacă, provocată de conducerea intraventriculară anormală a impulsurilor elaborate de nodul sinuzal (15).

Abernethy, John, 1764—1831. **Fascia** ~, *Fascia iliaca*.

Aberometru (*ab-* + lat. *errare* = a devia + + gr. *metron* = măsură). Instrument pentru măsurarea gradului aberației optice (28).

Aberoscop. Disc Placido. Vezi Placido.

Aberratio (*ab-* + lat. *errare* = a devia). Aberație. ~ **lactis**, apariția laptelui în alt sediu decît cel normal al glandelor mamare (32). ~ **testis**, prezența testiculului în altă parte decît pe drumul urmat normal în coborîrea sa (32).

Abetalipoproteinemie. Lipsa β-proteinelor din sînge (15).

Abietină, sin.: *Coniferină*, *Laricină*. Glicozidă derivată de la acidul abietic, prezentă în reziduul nevolatil al oleorezinelor de conifere, în special al celor obținute din diferitele specii de pin. Este utilizată în unele produse farmaceutice (5).

Abiogeneză (*a-* + gr. *bios* = viață + *genesis* = naștere). Concepție după care originea materiei vii trebuie căutată în materia fără viață (15).

Abiologie (*a-* + gr. *bios* = viață + *logos* = = știință). Studiul elementelor lipsite de viață (32).

Abiotic. Incompatibil cu viața (15).

Abiotrofie (*a-* + gr. *bios* = viață + *trophe* = = nutriție). Scăderea vitalității unui organism sau organ, secundară unor defecte ereditare de dezvoltare sau prin lipsa factorilor nutritivi, la care efortul fiziologic aduce sleirea capacității de adaptare-apărare (2). ~ **retiniană**, Retinopatie pigmentară.

Abioză (*a-* + gr. *bios* = viață + *-oză*). 1. Stare lipsită de viață (32). 2. Procedeu de conservare a produselor alimentare de natură animală și vegetală, bazat pe distrugerea totală a microorganismelor existente în produs prin termo-, foto- sau chimiosterilizare, iar recent și prin iradieri ionizante (32).

Ablactație (*ab-* + lat. *lactare* = a alăpta). 1. Trecerea treptată și progresivă de la alimentația exclusiv lactată a sugarului la o alimentație diversificată (33). 2. Oprirea secreției lactate la femeile la care alăptarea este contraindicată sau inutilă (18).

Ablastic (*a-* + gr. *blastos* = germen). Care se produce în lipsa activității celulare (2).

Ablastie. Măsuri de evitare a contaminării plăgii chirurgicale cu celule tumorale în cursul operațiilor pentru cancer, la care se asociază aplicarea locală de hipoclorit de sodiu 0,5% în soluție-tampon la pH = 9 (Zwaveling) (11).

Ablastină. Anticorp cu proprietatea de a opri înmulțirea microorganismelor prin blocarea diviziunii lor celulare. A fost descoperit inițial la șoarecii infectați cu *Trypanosoma lewisi* (32).

Ablatio retinae. Dezlipire de retină.

Ablație (lat. *ablatio* = separare, îndepărtare). Acțiunea de îndepărtare a unei părți din corp, una din modalitățile exerezei (34).

Ablefarie. *Ablepharia.*

Ablepharia (*a-* + gr. *blepharon* = pleoapă + *-ia*), sin.: *Ablefarie.* Malformație congenitală caracterizată prin absența parțială sau totală a pleoapelor sau a fisurii palpebrale (28).

Ablutomanie (lat. *ablutio* = spălare + *mania* = nebunie). Manie constînd din exagerarea practicii de spălare (4).

Abluție (lat. *ablutio* = spălare). Spălare sau îmbăiere prin duș (4).

ABO. Sistem descris de Landsteiner pentru clasificarea grupelor sanguine. Vezi Grupe sanguine (19).

Abocluzie (*ab-* + lat. *occludere* = a închide). Lipsă de contact între dinții arcadei inferioare și cei ai arcadei superioare (38).

Aboral (*ab-* + lat. *os, oris* = gură). Care este opus sau îndepărtat față de gură (1).

Abortină. Filtratul unei culturi vechi de *Brucella abortus*, servind la depistarea reacției alergice în bruceloză prin intradermoreacție (3).

Abortiv (lat. *abortivus* = care provoacă un avort). Mijloc întrebuințat pentru provocarea avortului (23).

Aboulker, Pierre. **Procedeul ~,** pielotomie posterioară lărgită prin decapsularea hilului, permițînd evidențierea unei porțiuni din bazinetul intrarenal (11).

Abrachiocephalia (*a-* + gr. *brachion* = braț + *kephale* = cap + *-ia*), sin.: *Abrahiocefalie, Acefalobrahie, Acephalobrachia.* Monstruozitate caracterizată prin absența congenitală a brațelor și capului (27).

Abrachius (*a-* + gr. *brachion* = braț). Făt anormal, caracterizat prin lipsa unuia sau ambelor brațe (2).

Abrahiocefalie. *Abrachiocephalia.*

Abrami, Pierre, 1879—1943. **Boala ~,** sin.: *Boala Abrami-Widal, Boala Hayem-Widal, Boala Widal-Abrami, Icter hemolitic dobîndit,* formă de anemie hemolitică dobîndită, autoimună (19).

Abrami-Widal (Abrami, Pierre, 1879—1943; Widal, Georges Fernand Isidore, 1862—1929). **Boala ~,** Boala Abrami, vezi Abrami.

Abramian. Operația ~, procedeu de cură a hidronefrozei, prin plastie bazinetală (11).

Abrams, Albert, 1864—1924. **Reflexul ~.** 1. Expansiunea marginilor plămînului sub influența unei excitații cutanate aplicate în regiunea corespunzătoare (34). 2. Micșorare radiologică a umbrei cardiace, după excitarea tegumentelor regiunii precordiale (10).

Abraziune (lat. *abradere* = a roade). Acțiune de roadere prin frecare; cu această ocazie se îndepărtează straturi celulare superficiale (32). **~ corneei,** raclarea epiteliului cornean, metodă folosită frecvent în caz de alterări produse prin vezicule herpetice (28). **~ dentară,** fenomen fiziologic sau patologic de șlefuire (tocire) a suprafețelor și marginilor dinților antagoniști prin articularea interdentară și masticație (38).

Abraziv. Substanță dură, naturală sau artificială, în stare de praf sau sub formă compactă, folosită pentru curățirea și netezirea suprafețelor rugoase ale pieselor sau pentru înăsprirea suprafețelor netede. Poate constitui agentul etiologic al unor pneumoconioze (9).

Abrikosov, Alexei Ivanovici, 1875—1955. **Nodulii ~,** sin.: *Nodulii Birch-Hirschfeld,* focare tuberculoase ovulare, piriforme, cu o capsulă groasă, în legătură cu o bronhie; pot constitui punctul de plecare al unei reactivări (34). **Tumoarea ~,** sin.: *Mioblastom,* miom al musculaturii voluntare, format din mioblaști în diferite stadii de dezvoltare (miom mioblastic), cu citoplasma granulară (se pot găsi și aspecte sincițiale) (2).

Abrină. Toxalbumină din *Abrus precatorius* (licviriție indiană), cu acțiune hemaglutinantă și iritantă locală; este folosită pentru tratamentul conjunctivitei granuloase (14).

Abrism. Intoxicație cu abrină (14).

Abscisă (*ab-* + lat. *scindere* = a tăia). Coordonată orizontală, x, a unui punct în sistemul bidimensional de coordonate carteziene rectangulare (și chiar în sistemul de coordonate oblice) (7).

Absență. Formă de manifestare clinică a micului acces epileptic, constînd din pierderea paroxistică, de foarte scurtă durată, totală sau parţială, a cunoştinţei, cu conservarea, de obicei, a funcţiei statice (27).

Absidia. Gen de ciuperci din familia *Mucoraceae*, clasa *Phycomycetes* (12). ~ **corymbifera**, specie de *Absidia*, patogenă pentru om, putînd provoca micoze pulmonare, nazofaringiene, otomicoze sau micoze generalizate (12).

Absintism. Intoxicaţia acută cu absint, caracterizată prin tulburări motorii şi tulburări psihice delirante (23).

Absolut. În matematică, termen folosit pentru caracterizarea valorii unui număr (7).

Absorbant (*ab-* + lat. *sorbere* = a suge). Substanţă aptă să reţină o altă substanţă cu care vine în contact (5).

Absorbitor. Dispozitiv folosit pentru recoltarea probelor de aer în scop analitic, în care substanţele de analizat (gaze sau vapori) sînt reţinute prin absorbţie (9).

Absorbtivitate. Coeficient de extincţie moleculară.

Absorbţie. 1. Proces fizico-chimic de reţinere a unei substanţe în interiorul altei substanţe, putîndu-se desfăşura în medii foarte variate (5). 2. Funcţie celulară prin care sînt incluse apa, substanţe minerale şi organice sau gaze (32). 3. Extragere, pătrundere (32). ~ **acustică superficială**, raportul dintre intensitatea sonoră, care nu mai revine în mediul din care a plecat şi intensitatea sonoră incidentă, pe suprafaţa de separaţie a celor două medii. Noţiunea este folosită la clasificarea materialelor de izolare acustică (9). ~ **anticorpilor** (Castellani), îndepărtarea anumitor anticorpi dintr-un ser imun cu ajutorul antigenelor corespunzătoare, în vederea obţinerii de seruri monospecifice (3). ~ **biologic activă**, absorbţie realizată prin procese enzimatice (permeaze) şi cu consum de energie celulară (5) ~ **biologic selectivă**, absorbţie realizată prin procese de difuziune, osmoză, imbibiţie (5). ~ **colică**, absorbţie digestivă limitată la apă, unele săruri minerale, precum şi unele substanţe medicamentoase administrate în soluţie (16). ~ **cutanată**, pătrunderea în organism a diverselor substanţe aplicate pe piele, prin procese de transport pasiv (osmoză, difuziune etc.) sau/şi activ cu ajutorul cărăuşilor energizaţi (15). ~ **prin difuziune**, absorbţia energiei ionizante ce întîlneşte un electron periferic. O parte din energia cuantei incidente este folosită pentru smulgerea electronului de pe orbită, restul de energie fiind transformat într-o radiaţie cu lungime de undă mai mare, deviată (efect Compton) (36). ~ **digestivă**, pătrunderea diferitelor substanţe din lumenul tubului digestiv, prin epiteliul său de înveliş, în mediul intern al organismului; se pot absorbi, activ sau pasiv, diferiţi produşi ai digestiei sau variate substanţe introduse pe gură sau prin clismă (16). ~ **prin emisiune**, absorbţia energiei ionizante ce întîlneşte un electron de pe o orbită centrală. În această formă, aproape întreaga cuantă de energie este utilizată pentru smulgerea electronului de pe orbită; energia rămasă se transformă în energie cinetică imprimată electronului smuls (36). ~ **fiziologică**, trecerea unei substanţe la nivelul mucoaselor, capilarelor, tegumentelor etc. (5). ~ **gastrică**, trecerea prin epiteliul gastric, în mediul intern al organismului, a apei şi a unor săruri minerale (într-o măsură restrînsă), a alcoolului sau a altor substanţe toxice (în mod amplu) (16). ~ **intestinală**, fenomen care reprezintă cea mai mare parte a procesului de absorbţie digestivă şi care se realizează mai ales în jejun; absorbţia este aici maximă faţă de apă, săruri minerale, vitamine, glucide, lipide etc. (16). ~ **luminii**, procesul de reţinere a luminii în trecerea prin medii optice diferite (lichide, filtre de absorbţie etc.) (5). ~ **parenterală**, absorbţia şi trecerea în circulaţie a substanţelor introduse în organism pe alte căi decît calea bucală (cutanată, respiratorie etc.) (15). ~ **profesională**, pătrunderea în organism pe cale respiratorie, cutanată sau digestivă a unei substanţe chimice industriale (9). ~ **de radiaţii**, proces complex de interacţiune între materie şi energia radiantă. Materia străbătută reţine (absoarbe) o anumită cantitate a energiei radiante, transformînd-o în alte forme energetice (căldură, energie chimică etc.). Fasciculul de radiaţii îşi modifică lungimea de undă. După energia cuantică a radiaţiei pot avea loc: fotoabsorbţie, absorbţie Compton şi formare de perechi. Absorbţiile inegale în diversele ţesuturi stau la baza radiodiagnosticului; modificările de la nivelul materiei străbătute stau la baza radioterapiei (36).

Absorbţiometru (*ab-* + lat. *sorbere* = a suge, + gr. *metron* = măsură). Aparat pentru măsurarea gradului de absorbţie (5).

Vezi şi: Dognon.

Abstinenţă (lat. *abstinentia* = reţinere). Abţinerea de la anumite acte fiziologice sau deprinderi (15). ~ **alimentară**, abţinerea selectivă sau totală de la consumarea alimentelor (15). ~ **sexuală**, abţinerea de la orice activitate sexuală (15).

Abt-Letterer-Siwe (Abt, Arthur Frederik, 1867—1955; Letterer, Erich; Siwe, Sture August). **Boala** ~, sin.: *Boala Letterer-Siwe*, reticuloendotelioză acută cu prognostic grav, întîlnită la sugari şi copii mici şi caracterizată prin hepato- şi splenomegalie, adenopatie generalizată, erupţii cutanate (peteşii, purpură, leziuni eczematoase seboreice), anemie, leucopenie, trombocitopenie (33).

Abulie (*a-* + gr. *boule* = voinţă). Lipsă mai mult sau mai puţin pronunţată a voinţei (35).

Abulomanie (*a-* + gr. *boule* = voinţă + *mania* = nebunie). Nehotărîre, slăbire a voinţei (35).

Aburel, Eugen. **Procedeul** ~. 1. Procedeu operator în chirurgia neoplasmelor de col uterin, care prevede o exereză largă în bloc a istmului uterin, a porţiunii inferioare a corpului uterin, a colului, a regiunii superioare a vaginului împreună cu parametrele şi limfadenectomie complementară, cu racordarea fundului uterin şi a vascularizaţiei lombo-ovariene la tranşa vaginală, conservînd astfel funcţia endocrină şi menstruală (sin.: *Colpohisterectomie lărgită subfundică*) (18). 2. Procedeu operator de histeropexie suspendată prin intermediul unui lambou musculoaponevrotic din muşchii piramidali şi aponevroza respectivă; tehnica include şi o plicaturare a peretelui anterior al vaginului după decolarea prealabilă a vezicii (sin.: *Colpohisteropiramidalopexie*) (18). 3. Procedeu operator în chirurgia fibromului uterin, realizîndu-se evidarea nodulilor fibromatoşi şi a unei părţi a miometrului prin extirparea unor lambouri pe linia antero-posterioară a uterului, cu conservarea anatomică şi funcţională a endometrului (sin.: *Miometrectomie sagitală*) (18).

Ac. 1. Simbolul actiniului (5). 2. Instrument chirurgical, subţire şi ascuţit, de diferite forme şi mărimi, utilizat în chirurgie pentru a se coase ţesuturile (11). ~ **bumerang**, ac de sutură folosit în chirurgia prostatei şi a vezicii urinare, cu vîrful mobil într-un spaţiu restrîns (11). ~ **pentru cauter dentar**, sîrmă fină de oţel sau platină, montată la un mîner izolator, folosită la fulguraţii (diatermocoagularea pulpei în canalul dentar), la tratamentul canalelor cu diatermie sau la uscarea canalelor radiculare (38). ~ **„în coadă de şoarece"**, instrument fin de mînă, cu mîner şi tijă de oţel prevăzută cu striuri rozătoare, folosit la curăţirea şi lărgirea canalelor dentare (38). ~ **coaxial Bronk**, vezi Bronk. ~ **de extirpare** (*tire-nerf*), instrument foarte fin, format dintr-un mîner cu striuri şi o tijă de oţel foarte subţire, cu 40 spini (aşchii din tijă), folosit la extirparea filetului radicular din canalul dentar (38). ~ **pentru injecţie**, instrument metalic tubular, folosit pentru introducerea substanţelor medicamentoase în ţesuturi, cu lungimi şi grosimi diferite, cu vîrful tăiat în bizou şi baza prevăzută cu un ambou adaptabil la seringă (11). ~ **pentru injecţie intradermică**, ac subţire pentru injecţie, cu diametrul de 0,5—0,6 mm, cu lungimea de 6—13 mm şi cu vîrful tăiat în bizou scurt (11). ~ **pentru injecţie intramusculară**, ac de injecţie lung de 50—70 mm, cu diametrul de 0,70—1,20 mm şi cu vîrful tăiat în bizou lung (11). ~ **intestinal**, ac de oţel cu secţiune rotundă, drept sau curb, prevăzut la un capăt cu o ureche pentru fixarea materialului de sutură, folosit pentru executarea suturii intestinale (11). ~ **lentulo** (*four pâte*), ac în spirală, rotativ, propulsor, de formă conică, existent în patru mărimi, adaptat la piesa de mînă; încarcă şi împinge pasta de obturat în canalele dentare (38). ~ **de ligatură**, tijă metalică cu mîner, rectilinie sau cudată, în vîrful căreia se află o ureche centrală sau laterală care poartă materialul de ligatură şi care se trece pe sub pediculul vascular în scopul ligaturării sale după disecţie (11). ~ **de pneumotorax**, ac de dimensiuni variabile ca diametru şi lungime, prevăzut cu mandren; capătul distal este, în funcţie de tip, cu bizoul lung, bont sau cu orificiu lateral (34). ~ **pentru puncţie şi aspiraţie**, ac cu vîrful tăiat în bizou lung, avînd diametrul de 1—3 mm şi lungimea de 80—160 mm (11). ~ **pentru puncţie lombară**, sin.: *Ac pentru rahianestezie*, ac lung de 70—80 mm, cu diametrul de 0,70—0,80 mm, cu bizou scurt şi prevăzut cu mandren (11). ~ **pentru puncţie sternală**, ac lung de 45 mm, cu diametrul de 1,80 mm, cu vîrful tăiat în bizou intermediar şi prevăzut cu mandren şi cu cursor care reglează adîncimea pătrunderii acului în stern (11). ~ **pentru puncţie venoasă**, ac pentru injecţie, lung de 30—40 mm, cu diametrul de 0,80—1,60 mm, cu vîrful tăiat în bizou scurt (11). ~ **de radium**, piesă metalică (aur, platină) sub formă de ac, în care se găseşte o sare de radium, utilizată în tratamentul prin radiumpunctură (36). ~ **pentru rahianestezie**, ac pentru puncţie lombară. ~ **sertizat**, ac atraumatic, care are firul de sutură situat în continuarea sa, evitîndu-se astfel trecerea prin ţesuturi a buclei firului şi deci traumatizarea acestora (11). ~ **pentru sutură totală**, instrument metalic format dintr-un mîner de care este prinsă o tijă tubulară cu curbură, folosit pentru a se coase în strat total peretele abdominal cu fir metalic (11). ~ **pentru sutură vasculară**, ac drept, curb sau semicurb, foarte subţire, prevăzut cu ureche obişnuită sau cu resort; acele moderne de sutură vasculară sînt ace sertizate (11).

Vezi şi: Beutelrok, Brunner, Cooper, Deschamps, Doyen, Emmet, Franke, Gilmann, Hagedorn, Ionescu, Jversen-Roholm, Kerr, Miller, Reverdin, Roser, Vim-Silverman.

Acacia. 1. Plante din familia *Leguminosae*; specia cea mai importantă este *Acacia senegal* (14). Exsudat gumos obţinut din trunchiurile şi ramurile de *Acacia senegal*, cunoscut sub numele de gumă arabică şi folosit în medicină şi farmacie ca mucilaginos (14).

Acalazie (*a-* + gr. *chalasis* = relaxare). Incapacitatea musculaturii netede a tubului digestiv, aflată în stare de spasm, de a se relaxa; termenul se foloseşte de obicei pentru cardia, desemnînd sub numele de acalazie esofagiană un sindrom cardioesofagian, caracterizat prin încetinirea accentuată a tranzitului esogastric (16).

Acalculie (*a-* + lat. *calculare* = a socoti). Tulburare în cadrul afaziei, constînd din imposibilitatea de a înţelege semnificaţia diverselor simboluri matematice şi de a efectua calcule scrise sau mintale cu cele 4 operaţii aritmetice (27).

Acalyptera. Gen de insecte din familia *Muscidae*, ale căror larve au un parazitism facultativ (31).

Acampsie (*a-* + gr. *kamptein* = a îndoi). Imposibilitatea de a flecta o articulaţie, datorită unei inutilizări îndelungate (27).

Acantha (gr. *akantha* = spin, ghimpe). Apofiza spinoasă a vertebrelor (4)

Acanthia lectularia. Vezi *Cimex*. ~ **macrocephala**, vezi *Cimex*.

Acanthion (gr. *akanthion* = spin mic). Punct craniometric situat la nivelul spinei nazale anterioare (1).

Acanthocephala. Clasă de viermi paraziţi din subîncrengătura *Nemathelminthes*. Speciile parazitare se întîlnesc mai ales în intestinul mamiferelor şi mai rar la om (31).

Acanthocheilonema perstans, sin.: *Dipetalonema perstans, Filaria perstans.* Viermi paraziţi din clasa *Nematoda*. Parazitează mari grupuri de populaţie în Africa şi America tropicală, provocînd (rareori) erupţii alergice fugace însoţite de eozinofilie sanguină (31).

Acanthosis (gr. *akantha* = spin + *-osis*), sin. *Acantoză.* Hiperplazie a epiteliului, caracterizată prin înmulţirea rîndurilor de celule din stratul mucos (malpighian) (2). ~ **nigricans**, sin.: *Distrofia papilară şi pigmentară, Keratosis nigricans*, dermatoză rară, caracterizată prin leziuni vegetante, papilomatoase şi o coloraţie mai închisă a pielii, cu localizare de predilecţie în axile, anogenital şi cervical. Coexistă în majoritatea cazurilor cu un cancer abdominal. Există şi o formă benignă, juvenilă, însoţită de tulburări endocrine (12).

Acanto- (gr. *akantha* = spin). Prefix care introduce în cuvintele compuse noţiunea de spinos, ţepos (32).

Acantocefaloză (*acanto-* + gr. *kephale* = cap + *-oză*). Boală parazitară, caracterizată prin inflamarea şi perforarea intestinului, determinată de infestarea cu unele specii de *Acanthocephala* (31).

Acantocheilonemiază. Formă de filarioză, de cele mai multe ori asimptomatică, provocată de *Acanthocheilonema perstans* şi întîlnită în special în Africa ecuatorială sau în America de Sud. Agenţi vectori: *Culicoides austeni* şi *Culicoides grahami* (31).

Acantocit (*acanto-* + gr. *kytos* = celulă). Hematie deformată, avînd aspectul de sferocit cu pseudopode. Apare în diferite anemii, împreună cu poikilocite, ovalocite, schistocite etc. şi constituie aspectul caracteristic al hematiilor în sindromul de acantocitoză. Trebuie deosebită de hematia crenelată, care este un artefact (19).

Acantocitoză. Prezenţa în sînge a acantocitelor (19).

Acantoliză (Auspitz) (*acanto-* + gr. *lysis* = dizolvare). Slăbirea rezistenţei filamentelor de unire dintre celulele stratului malpighian al epidermului sau dispariţia lor, avînd drept consecinţă formarea de bule (în pemfigus) sau de vezicule (în herpes şi zona zoster) (12).

Acantom (*acanto-* + *-oma*). Tumoare benignă a epiteliului malpghian, caracterizată prin proliferarea stratului de celule spinoase (2). ~ **adenoid chistic**, sin.: *Epiteliom adenoid chistic, Epiteliom multiplu benign chistic, Nev epiteliomatos chistic, Nev tricoepiteliomatos, Tricoepiteliom papulos multiplu*, tip special de adenom sebaceu interesînd faţa şi regiunea păroasă a pielii capului (12).

Acantoză. *Acanthosis.*

Acapnie (*a-* + gr. *kapnos* = fum). Scăderea conţinutului sîngelui în bioxid de carbon, care duce, prin inhibiţia centrului respirator, la încetinirea ritmului respirator sau la oprirea respiraţiei. Prin acapnie se explică răul de altitudine, apneea din cursul anesteziilor şi unele simptome ale intoxicaţiei cu oxid de carbon (34).

Acarbie. Fenomenul de scădere sub normal a concentraţiei sanguine a ionului carbonat, ca urmare a unui proces de asfixie (5).

Acardie (*a-* + gr. *kardia* = inimă). Malformaţie embrionară, de obicei asociată, caracterizată prin lipsa formării inimii (10).

Acariază. Infestare cu paraziţii din genul *Acarus* (31). ~ **demodectică**, infestarea foliculilor piloşi cu *Demodex folliculorum*, parazit considerat de unii autori ca agent patogen al acneei vulgare (31). ~ **pulmonară**, afecţiune întîlnită de obicei la maimuţe, constînd din localizarea pulmonară a anumitor specii de acarieni (31). ~ **sarcoptică**, Scabie.

Acaricid (gr. *akari* = arahnidă + lat. *caedere* = a ucide). Substanţă utilizată în combaterea acarienilor (31).

Acariocit (Osgood) (*a-* + gr. *karion* = nucleu + *kytos* = celulă). Eritrocit.

Acarofobie (gr. *akari* = arahnidă + *phobos* = frică). Tendinţa unor persoane de a pune pe seama scabiei orice prurit pe care-l resimt de obicei vesperal (31).

Acarus. Gen de paraziţi din ordinul *Acarina* (31). ~ **folliculorum**, vezi *Demodex*. ~ **scabiei**, vezi *Sarcoptes*.

Acatafazie (*a-* + gr. *kataphasis* = limbaj corect). Dispunerea greşită a cuvintelor în vorbire (35).

Acatagrafie (*a-* + gr. *katagraphein* = a scrie corect). Dispunerea greşită a cuvintelor în scris (35).

Acatalepsie (*a-*+ gr. *katalepsis* = înţelegere). 1. Deficienţă a intelectului (35). 2. Nesiguranţă asupra diagnosticului (35).

Acatamatezie (*a-* + gr. *katamathesis* = înţelegere). Pierderea uneia din funcţiile psihice (35).

Acatizie (*a-* + gr. *kathizein* = a sta jos). Tulburare care apare uneori în boala Parkinson, constînd din imposibilitatea bolnavilor de a păstra mai mult timp aceeaşi poziţie. Este determinată de stări de hipertonie musculară, care le creează senzaţii neplăcute de încordare musculară, pentru atenuarea cărora simt nevoia de a face scurte deplasări sau de a schimba poziţia (27).

Acaulinoză (*a-* + lat. *caulis* = tulpină + *-oză*). Dermatomicoză nodulară, gomoasă şi ulceroasă, provocată de *Scopulariopsis Vignoli-Lutati* (12).

Accelerator. Care grăbeşte, care accelerează (32). ~ **de particule**, aparat care permite crearea unor electroni cu mai multe milioane de electronvolţi (MeV), cu aplicare atît în fizica nucleară, cît şi în medicină. Se cunosc diferite tipuri de acceleratori de particule, după metoda de stabilizare a circuitului electronic (β, *synchro* etc.) (36). ~ **de priză**, în stomatologie, substanţă care grăbeşte priza gipsului, a cimenturilor dentare sau polimerizarea acrilatelor (38).

Acceleraţie (lat. *accelerare* = a grăbi). Creşterea vitezei unui punct material în mişcare, raportat la unitatea de timp, sau derivata vitezei în raport cu timpul; unitatea de măsură: cm/s^2 în sistemul CGS, m/s^2 în sistemul MKS (6).

Accelerină, sin.: *Factorul VI de coagulare*. Forma activă a factorului V (proaccelerina), cu rol accelerator în procesul de conversiune a protrombinei în trombină (15).

Acceptor (lat. = care primeşte). Substanţă care, într-un sistem enzimatic de reacţie, primeşte un ion transferat de enzimă de la altă substanţă denumită donator (5). ~ **de hidrogen**, substanţă care, în prezenţa unei enzime transportoare de hidrogen (dehidrogenază) şi a unui donator de hidrogen, suferă un proces de reducere, ca urmare a combinării cu hidrogenul (5).

Acces (lat. *accesus*, de la *accedere* = a ataca). Ansamblu de tulburări clinice, instalate brusc în stare de sănătate aparentă sau pe un fond patologic evident şi care se repetă la intervale variate (32). ~ **convulsiv**, sin.: *Criză convulsivă*, complex simptomatic cu apariţie bruscă reprezentat printr-o succesiune de contracţii tonice, clonice sau tonicoclonice, pe un teritoriu întins (27). ~ **epileptic**, sin.: *Criză comiţială*, *Criză epileptică*, complex simptomatic cu manifestare paroxistică de scurtă durată, reprezentat prin tulburări motorii, senzitive, senzoriale, vegetative sau psihice şi care exprimă o suferinţă acută cerebrală (27). ~ **febril**, ridicare bruscă a temperaturii corpului, urmată de o scădere tot bruscă, cu apariţie sistematizată (la intervale egale) sau nesistematizată (8). ~ **febril larvat**, acces febril frust, care survine de obicei în malaria cronică sau la sfîrşitul perioadei acute a malariei (după ce accesele tipice şi-au epuizat virulenţa). Accesul, puţin caracteristic, este însoţit de fenomene nervoase (nevralgii, cefalee, migrenă) sau tulburări gastrointestinale (colici abdominale, modificări de tranzit (8). ~ **parazitar**, exacerbarea periodică şi de scurtă durată a fenomenelor clinice survenite în cursul unei boli parazitare cronice (31). ~ **pernicios malaric**, grup de manifestări întîlnit în cursul evoluţiei mai severe a malariei cu *Plasmodium falciparum*, determinat de obicei de o acţiune mecanică prin formarea de embolii în vasele capilare. Simptomatologia clinică este variabilă, în raport cu localizarea (31). ~ **psihotic**, stare psihotică acută cu evoluţie remitentă. Termen utilizat uneori pentru a desemna fazele (maniacală sau depresivă) din psihoza maniaco-depresivă (35).

Accesibilitate (lat. *accessibilitas*). Termen întrebuinţat în organizarea sanitară pentru a defini asistenţa medicală, care poate fi folosită în mod optim de bolnav şi la care se poate ajunge uşor datorită apropierii sale de locul de muncă (29).

Accesorius (lat. = care este în plus). Denumirea formaţiunii anatomice supranumerare situată într-un alt sediu, dar coexistînd cu formaţiunea normală, principală, îndeplinind aceleaşi funcţii cu aceasta şi în anumite condiţii suplinind-o (1).

Accident (lat. *accidere* = a se întîmpla). Întîmplare neprevăzută, care aduce prejudicii stării de sănătate a unui individ (29). ~ **de decompresiune bruscă**, grup de manifestări cu caracter acut, observate la muncitorii care lucrează la presiune ridicată (chesonieri, scafandri) în cazul revenirii prea rapide la presiunea normală (9). **Accidente electrice.** Totalitatea leziunilor determinate de trecerea unui curent electric prin organism: arsuri, electrocutare, tulburări nervoase (mioclonii, contracţii tonicoclonice) modificări vasculare (trombangeite, tromboflebite etc.) (36). ~ **de muncă**, lezarea integrităţii anatomice şi funcţionale a organismului sub acţiunea violentă şi subită a unor factori ai mediului extern legaţi de condiţiile locului de muncă ducînd la o pierdere a capacităţii de muncă de minimum 24 de ore. Accidentul de muncă este considerat grav dacă incapacitatea temporară de muncă cuprinde o perioadă de cel puţin 30 de zile (21). ~ **terapeutic**, accident neprevăzut, întîmplător, survenit în cursul unui tratament, medicamentos sau chirurgical sau în timpul unei manopere făcută în scop diagnostic; poate duce la tulburări grave ale organismului sau la sfîrşit letal (23). ~ **vascular cerebral**, suferinţă cerebrală acută sau subacută, de origine vasculară (hemoragie, embolie, tromboză), cu apariţie de obicei brutală, neprevăzută (27).

Accretio cordis, sin.: *Simfiză extrapericardică.* Varietate anatomopatologică a pericarditei cronice constrictive, caracterizată prin existenţa de aderenţe ale pericardului cu ţesuturile învecinate (10).

a.c.d. Abreviere pentru acid-citrat-dextroză (19).

Acecolină. Acetilcolină.

Acedie (*a-* + gr. *kedos* = interes). Vezi Atimie.

Acefalie. *Acephalia.*

Acefalobrahie. *Abrachiocephalia.*

Acefalocardie. *Acephalocardia.*

Acefalochist (*a-* + gr. *kephale* = cap + *kystis* = sac). Stadiul încă steril al chistului hidatic (fără scolecşi) (31).

Acefalogastrie. *Acephalogastria.*

Acefalopodie. *Acephalopodia.*

Acefalorahie. *Acephalorhachia.*

Acefalostomie. *Acephalostomia.*

Acefalotoracie. *Acephalothoracia.*

Acelular (*a-* + lat. *cellula* = celulă). Lipsit de elemente celulare (2).

Acenestezie (*a-* + gr. *koinos* = comun + *aisthesis* = senzaţie). Absenţa senzaţiei normale de existenţă a funcţiilor viscerale (15).

Acenocumarol. Anticoagulant oral de tip cumarinic cu acţiune lentă şi prelungită (13).

Acephalia (*a-* + gr. *kephale* = cap + *-ia*), sin.: *Acefalie.* Absenţa congenitală a capului (1).

Acephalobrachia (*a-* + gr. *kephale* = cap + *brachion* = braţ + *-ia*). *Abrachiocephalia.*

Acephalocardia (*a-* + gr. *kephale* = cap + *kardia* = inimă + *-ia*), sin.: *Acefalocardie.* Absenţa congenitală a capului şi inimii (1).

Acephalocheiria. *Acephalochiria.*

Acephalochiria (*a-* + gr. *kephale* = cap + *cheir* = mînă + *-ia*), sin.: *Acephalocheiria.* Absenţa congenitală a capului şi a mîinilor (1).

Acephalogastria (*a-* + gr. *kephale* = cap + *gaster* = pîntece + *-ia*), sin.: *Acefalogastrie.* Absenţa congenitală a capului şi a părţii superioare a abdomenului (1).

Acephalopodia (*a-* + gr. *kephale* = cap + *pous* = picior + *-ia*), sin.: *Acefalopodie.* Absenţa congenitală a capului şi a picioarelor (1).

Acephalorhachia (*a-* + gr. *kephale* = cap + *rhachis* = coloană vertebrală + *-ia*), sin.: *Acefalorahie.* Absenţa congenitală a capului şi a coloanei vertebrale (1).

Acephalostomia (*a-* + gr. *kephale* = cap + *stoma* = gură + *-ia*), sin.: *Acefalostomie.* Absenţa congenitală a capului, fătul teratologic prezentînd un fel de orificiu bucal situat în partea superioară a gîtului sau a toracelui (1).

Acephalothoracia (*a-* + gr. *kephale* = cap + *thorax* = piept + *-ia*), sin.: *Acefalotoracie.* Monstruozitate caracterizată prin absenţa capului şi a toracelui (1).

Acervulus cerebri. Nisip cerebral.

Acetabulum (lat. = vas pentru oţet), sin.: *Cavitatea cotiloidă.* Cavitatea articulară a osului coxal pentru articulaţia cu capul femurului (1).

Acetaldehidă, sin.: *Aldehidă acetică, Etanal.* $CH_3.CHO$. Produs al catabolismului anoxibiotic al glucidelor. În organism, acetaldehida se formează din acidul piruvic (prin decarboxilare) sau din dezoxiriboză. Prin dehidrogenarea acetaldehidei în condiţii de anaerobioză se formează alcoolul etilic (5).

Acetali. Metaboliţi rezultaţi din combinarea grupărilor aldehidice sau alcoolice cu derivaţi vinilici ($H_2C = CH—$). Acetalul derivă de la alcoolul etilic şi este dietilacetatul acetaldehidei, iar derivatul acidului acetic este acetalul acetaldehidei. Derivaţii fosfatidici ai lipidelor se găsesc sub formă de derivaţi acetalfosfolipidici (acizi acetalfosfatidici, acetalfosfoaminolipide sau plasmalogeni) formînd complecşi cu acizii ribonucleici în structurile intracitoplasmatice (5).

Acetalizare. Proces chimic de cuplare a alcoolilor sau acizilor (aldehide) la o moleculă de derivați vinilici. Acetalizarea aldehidei palmitice sau stearice cu esterul glicerofosforic al colaminei dă naștere la plasmalogeni (5).

Acetaminofen. Paracetamol.

Acetaminosalol. Derivat salicilic, antiseptic, intestinal, antipiretic și antireumatic (13).

Acetanilidă, sin.: *N-Acetilanilină*. $C_6H_5.NHCO.CH_3$. Substanță albă, amorfă sau cristalizată, obținută prin acetilarea anilinei. Are rol analgezic și antipiretic (5).

Acetarsolum. Compus arsenical organic pentavalent, folosit limitat în tratamentul sifilisului nervos și ca antitricomonazic; toxic pentru nervul optic (14).

Acetat. Sare a acidului acetic (5). **∼ de aluminiu,** compus de aluminiu folosit în soluție (*Liquor Burowi*), ca astringent și antiseptic local (13). **∼ de amoniu,** CH_3COONH_4, preparat galenic folosit sub formă de soluție, ca expectorant și diuretic. Vezi și *Liquor ammonii acetici, Spiritus Mindereri* (13). **∼ bazic de plumb,** sare de plumb folosită în uz extern în soluție $20^0/_{00}$ (apă Goulard), ca rezolutiv, sicativ și astringent (13). **∼ de clortestosteronă,** steroid de sinteză cu acțiune anabolică și miotropă specifică, fără efecte virilizante sau progestative (13). **∼ de dezoxicorticosteronă** abreviat ADC, sin.: *Desoxicorticosterone acetate,* compus de dezoxicorticosteronă folosit cu succes în boala Addison și unele stări hipotensive (13). **∼ de hidrocortizon,** produs farmaceutic obținut prin esterificarea cortizonului; este folosit mai ales ca antiinflamator, în aplicații locale; intramuscular, constituie o medicație de depozit (13). **∼ de potasiu,** sare potasică a acidului acetic folosită ca diuretic în edemele de origine cardiacă și renală (13).

Acetat-activat. Acetil-coenzima A.

Acetazolamidă. Sulfamidă diuretică cu eficacitate redusă, acționînd prin inhibarea anhidrazei carbonice; alcalinizează urina și acidifică mediul intern. Este utilă în unele cazuri de glaucom și în anumite forme de epilepsie (13).

Acetil. $CH_3.CO-$. Radical organic monovalent, obținut prin scoaterea unei grupări hidroxil ($-OH$) din carboxilul acidului acetic. Este o unitate dicarbonică ce participă intens la metabolismul acizilor organici sub formă de acetat-activat (5).

Acetil-activat. Acetil-coenzima A.

N-Acetilanilină. Acetanilidă.

Acetilare. Proces chimic de fixare a unei grupări acetil pe o substanță organică ce conține un hidrogen mobil (amine primare, fenoli, grupări sulfhidrilice etc.). În chimia organică, acetilarea se realizează cu ajutorul cetenei ($CO = CH_2$); în biochimie, pentru realizarea acetilărilor intervine acetatul-activat sau acetil-coenzima A. Procesul de acetilare este folosit de organismul animal ca un mijloc de neutralizare (detoxifiere) a unor substanțe toxice (anilina și derivații, sulfanilamida, hidrazida acidului izonicotinic etc.) (5).

Acetilcisteină. Derivat N-acetil al cisteinei, cu acțiune mucolitică, datorită modificării mucoproteinelor acide. Se folosește ca fluidificant al secrețiilor bronhiale și expectorant (14).

Acetil-CoA. Acetil-coenzima A.

Acetil-coenzima A, sin.: *Acetat-activat, Acetil-activat, Acetil-CoA*. $CH_3.CO\sim S.CoA$. Unitate dicarbonică ,,activată'', rezultat al unirii acetatului cu coenzima de acetilare (coenzima A). Participă la biosinteza acizilor grași, la transferul legăturilor macroergice în cazul ciclului acizilor tricarboxilici etc. (5).

Acetilcolină, sin.: *Acecolină*. Ester al colinei, cu rol de mediator chimic al fibrelor colinergice din nervii parasimpatici, ganglionii simpatici (fibrele preganglionare), placa motorie și unele sinapse centrale. În doze mici, fiziologice, exercită efecte parasimpaticomimetice (muscarinice) și de facilitare a transmiterii sinaptice centrale și periferice (nicotinice), iar în doze mari produce efecte duble atît excitante, cît și deprimante, însoțite de blocaj sinaptic tranzitoriu (15).

Acetilcolinesteraze. Enzime care inactivează acetilcolina prin scindare în colină și radicali acetil. În aproape toate țesuturile vii se găsesc două tipuri de acetilcolinesteraze: specifică și nespecifică. Atît excesul, cît și deficitul lor provoacă tulburări ale mediației colinergice, cu răsunet funcțional important (15).

Acetilcondrozamină. Derivatul acetilat al D-condrozaminei, care se obține prin hidroliza acidului condroitinsulfuric din cartilaje. Este un metabolit intermediar în catabolizarea polizaharidelor sulfurate (5).

α-Acetildigitoxină. Glicozid tonicardiac extras din frunzele de *Digitalis lanata*; are acțiune asemănătoare digitoxinei, dar ceva mai rapidă și de mai scurtă durată. Este activă în insuficiența cardiacă și fibrilația atrială (13).

Acetilenă. C_2H_2. Gaz incolor, cu miros pătrunzător de usturoi, obținut prin acțiunea apei asupra carburei de calciu (carbid). Arde cu flacără albă strălucitoare la 1 500—1 600°C. Este folosită în laboratorul de tehnică dentară, ca sursă de căldură (39).

Acetil-p-fenetidină. Fenacetină.

Acetilfosfat. Produs intermediar în metabolismul acetatului. Rezultă prin fosforilarea acetatului, în prezența ATP (donator de fosfat) și a unei enzime specifice, transfosforilante (acetilkinaza) (5).

Acetilfosfatază, sin.: *Acetilkinază.* Enzimă care asigură, reversibil, transferul ionului fosfat de la ATP la acetat sau de la acetilfosfat la ADP (5).

Acetilgalactozamină. Derivatul acetilat al galactozei. Produs intermediar în metabolizarea galactozaminei, care, de obicei, în țesutul hepatic, suferă o acetilare sub acțiunea sistemelor enzimatice detoxifiante (5).

Acetilglucozamină. Component prezent în numeroase mucopolizaharide (acidul hialuronic, acidul mucoitinsulfuric, mucopoliozidul peretelui celular etc.) (5).

Acetilglucozaminidază (α și β). Enzimă care hidrolizează legăturile amidice α sau β ale polimerilor glucozidici complecși, punînd în libertate acetilglucozamină (5).

Acetilkinază. Acetilfosfatază.

Acetilmetilcarbinol, sin.: *Acetoină.* $CH_3CH(OH)COCH_3$. Substanță lichidă, foarte solubilă în apă, produsă de mai multe microorganisme (*Aerobacter aerogenes*, *Staphylococcus aureus*, *Leuconostoc mesenteroides*, *Neisserina winogradskyi* etc.) prin fermentarea glucozei. Oxidarea acetilmetilcarbinolului la cald, în mediu alcalin, duce la apariția unei culori roșii; acest proces stă la baza reacției Voges-Proskauer de diferențiere a colibacilului (care dă reacție negativă) de *Aerobacter* (care dă reacție pozitivă) (5).

Acetilmetionină. Derivat al metioninei, factor lipotrop și antitoxic. Este indicată în hepatitele cronice și cirozele compensate cu fenomene de infiltrare și degenerescență grasă a ficatului, în ateromatoza cu hipercolesterolemie, în intoxicațiile cu substanțe hepatotoxice și medulotoxice (13).

Acetilstrofantidină. Ester sintetic al strofantidinei (aglicon al k-strofantinei) cu acțiune rapidă și de foarte scurtă durată. Este folosită pentru determinarea gradului de saturare a miocardului cu glicozide tonicardiace (14).

Acetoarseniat de cupru, sin.: *Verde de Paris.* Substanță toxică întrebuințată împotriva dăunătorilor din agricultură, mai ales a rozătoarelor, ciupercilor, țînțarilor anofeli și microorganismelor. Intoxicația acută prin ingestie duce la gastroenterite și anemie gravă, iar în intoxicația cronică apar paralizii, atrofii musculare, ulcerații ale pielii (23).

Acetoform. Metenamină.

Acetoină. Acetilmetilcarbinol.

Acetokinază. Enzimă care catalizează hidroliza legăturii macroergice a acetilfosfatului; reacția are loc în prezența adenozindifosfatului și este însoțită de formare de adenozintrifosfat (5).

Acetonă, sin.: *Dimetilcetonă, Propanonă.* $CH_3.CO.CH_3$. Lichid incolor, ușor volatil, inflamabil, cu miros caracteristic de fructe. În organismul normal rezultă mici cantități (0,3 mg/100 ml sînge; 1—4 mg/litru urină), prin decarboxilarea acidului acetoacetic. În diabet, cancer, inaniție, anemii cronice, dispepsii grave intestinale etc., ca urmare a catabolismului incomplet al acizilor grași, cantitatea de acetonă formată crește mult. În laborator este folosită ca solvent al grăsimilor, cerii și maselor plastice. Vaporii sînt toxici; în doze mari acționează asupra sistemului nervos central, producînd fenomene de agitație, urmate de depresiune (5; 23; 39).

Acetonemie Prezența acetonei în sînge în concentrații anormale. Clinic se manifestă prin alterarea stării generale, depresiune, respirație cu miros de mere putrede etc. (5).

Acetonurie. Prezența acetonei în urină în concentrații anormale (5).

Acetophenolisatinum. Difesatină.

Achard-Aynaud. Soluția ~, soluție folosită la numărătoarea directă a trombocitelor. Conține citrat de sodiu, clorură de sodiu, formol comercial și apă distilată (19).

Achard-Castaigne (Achard, Emile Charles, 1860—1941; Castaigne, Joseph). **Proba ~**, sin.: *Proba de eliminare a albastrului de metilen*, probă funcțională renală constînd din înregistrarea timpului necesar apariției urinii colorate în albastru după injectarea intramusculară a unei soluții de albastru de metilen; în mod normal se produce după aproximativ 30 de minute (25).

Achard-Thiers (Achard, Emile Charles, 1860—1941; Thiers, Joseph). **Sindromul ~**, sin.: *Diabetul femeilor cu barbă*, afecțiune datorită hipersecreției de hormoni glucocorticoizi în corticala hiperplazică sau tumorală a glandei suprarenale și caracterizată prin obezitate, hiperglicemie, glicozurie, hirsutism (7).

Acheilia (*a-* + gr. *cheilos* = buză + *-ia*). Absența congenitală a buzelor (1).

Acheiria (*a-* + gr. *cheir* = mînă + *-ia*), sin.: *Achiria.* 1. Absența congenitală a mîinilor (1). 2. Sindrom isteroid care constă în pierderea senzațiilor și a simțului de posesiune a uneia sau a ambelor mîini (1). 3. Incapacitatea de a determina în care parte este aplicată o excitație (1).

Acheiropodia (*a-* + gr. *cheir* = mînă + *pous* = picior + *-ia*). Anomalie constînd din absența mîinilor și picioarelor (1).

Achenbach, Werner. Sindromul ~, sin. : *Hematomul paroxistic al mîinii*, apariția spontană sau după o cauză mecanică (scris la mașină, purtatul unei greutăți) a unui hematom, pe un fond de modificări vasculare preexistente, de ordin imunologic (19).

Achilie (gr. *achylos* = lipsit de suc). Absența sau diminuarea secrețiilor digestive sau a unora din componentele lor (16). ~ **gastrică**, scăderea debitului secretor gastric, cu dispariția acidului clorhidric și a pepsinei, întovărășită de atrofia mucoasei gastrice (16). ~ **pancreatică**, insuficiență secretorie pancreatică, comportînd diminuarea debitului excretor pancreatic în totalitate sau/și a unora din componentele sale (16).

Achilea. Gen de plante din familia *Compositae* (13). ~ **millefolium**, sin. : *Coada șoricelului*. Plantă care conține ulei volatil bogat în terpene ciclice, derivații lor oxigenați, sescviterpene, chamazulenă, achileină; indicată ca tonic amar, coleretic, hemostatic; extractele din părțile aeriene sau din inflorescențe au acțiune antiinflamatorie și regenerativă (13).

Achilobursită (gr. *Achilles* = nume propriu + *byrsa* = bursa + *-ită*). Inflamația bursei dintre tendonul ahilian și os ul calcaneu (4).

Achilodinie (gr. *Achilles* = nume propriu + *odyne* = durere). Durere vie în tendonul ahilian sau bursa pretendinoasă provocată prin mișcări de flexiune sau extensiune ale piciorului (4).

Achimatic. Tip de organism la care oscilațiile parametrilor fiziologici sînt puțin accentuate (7).

Achiria. *Acheiria*.

Achorion. *Tricophyton*.

Achromobacter. Gen de bacterii din familia *Achromobacteriaceae*, cuprinzînd bacili gramnegativi, mobili sau imobili, în general saprofiți; pot fi întîlnite și specii patogene, a căror poziție taxonomică este controversată (3).

Acianopsie (*a-* + gr. *kyanos* = albastru + *opsis* = vedere). Lipsa vederii pentru culoarea albastră (28).

Acid (lat. *acidus*, de la *acere* = a se înăcri). Substanță care manifestă tendința de a ceda protoni. Prin dizolvarea în apă, acizii dau reacții de proteoliză, provocînd apariția de ioni de hidroniu. Prin înlocuirea hidrogenului din molecula lor cu metale (sau grupări chimice cu caracter de metal), acizii dau naștere la săruri (esteri în cazul acizilor organici). Prin dizolvare, acizii eliberează ioni pozitivi, provocînd creșterea pH-ului soluției formate (5). ~ **acetic**, $CH_3.COOH$, acid monocarboxilic lichid incolor, limpede, cu miros înțepător, lacrimogen. Ionul acetat (CH_3COO^-) constituie „unitatea dicarbonică" cea mai utilizată în sinteza biochimică. La naștere prin degradarea carbohidraților și este utilizat în sinteza acizilor grași, lipidelor, aminoacizilor etc., sub formă de acetil-coenzimă A. Vezi și Intoxicația cu acid acetic (5). ~ **acetic glacial**, formă de livrare a acidului acetic industrial, care se caracterizează printr-un conținut în acid acetic pur de 96—99,5%. Termenul de „glacial" îl deosebește de acidul acetic „tehnic" (concentrație 30—50%) și de cel „concentrat" (95%) (5). ~ **acetilacetic**, sin. : *Acid acetoacetic, Acid diacetic*, acid β-cetonic instabil, care se descompune cu mare ușurință în acetonă și bioxid de carbon. Este un intermediar în sinteza acetatului (5). ~ **1,6-acetilglucozamilacetilmuramic**, dizaharid care constituie componentul specific din peretele celular al bacteriilor (5). ~ **acetilglutamic**, intermediar în sinteza unor aminoacizi (ornitină, citrulină, arginină) pe seama acidului glutamic (5). ~ **acetilmuramic**, zaharid aminat și acetilat, prezent în structura peretelui celular și sporul bacterian (5). ~ **acetilneuraminic**, sin. : *Acid coliminic*, zaharid cu structură apropiată de aceea a acidului acetilmuramic, cu care poate coexista în structura peretelui celular (5). ~ **N-acetilneuraminic**, Acid sialic. ~ **acetilsalicilic**, analgezic, antipiretic și antireumatic, uricozuric; indicat în stări febrile, gripă, cefalee, reumatism Bouillaud, mialgii, nevralgii (13). ~ **acetoacetic**, sin. : *Acid diacetic, Acid β-cetobutiric*, $CH_3.CO.CH_2.COOH$, acid intermediar în sinteza acetatului, metabolit rezultat din oxidarea anormală a leucinei, prezent în urina diabeticilor (5). ~ **acetrizoic**, substanță de contrast triiodată folosită în soluție apoasă, intravenos, pentru urografie și explorări radiologice ale sistemului vascular (13). ~ **aconitic**, $HOOC.CH : C(COOH).CH.COOH$, acid prezent în aconit și alte plante; în organismul uman constituie un metabolit intermediar în transformarea citratului în izocitrat (5). ~ **acrilic**, $CH_2 = CH\text{-}COOH$, acid gras din seria olefinică, prezent în țesuturile animale și vegetale. În organism este „activat" de coenzima A în mod asemănător cu acidul acetic. Are o mare tendință de polimerizare și este întrebuințat, liber sau sub formă de esteri și nitrili, la fabricarea rășinilor sintetice (5; 34). ~ **adenilic**, sin. : *Acid adenozin-5′-fosforic*, mononucleotid format din adenină, riboză și acid fosforic. La parte la formarea acidului ribonucleic. Rezultă din degradarea acizilor adenozindifosforic și adenozintrifosforic (5). ~ **adenilsuccinic**, mononucleotid format din acid adenilic și fumarat. Metabolit intermediar în sinteza purinelor (5). ~ **adenozindifosforic**, abreviat ADP, ADF, nucleotid format din adenină, riboză și două molecule de acid fosforic. Deține un rol activ în procesele energetice celulare, servind ca intermediar în mecanismele de transfosforilare, în care derivații mono- și difosforici sînt transformați în derivați trifosforici macroergici, în prezența ATP și a unei fosforilaze specifice. Împreună cu AMP și ATP există în toate extractele acidosolubile tisulare. În celulele sanguine umane, concentrația de ADP este de 11,6 μ moli/100 ml (5). ~ **adenozin-5' -fosforic**, Acid adenilic. ~ **adenozinmonofosforic**, abreviat AMP, AMF, nucleotid format din adenină, riboză și o moleculă de acid fosforic (5). ~ **adenozintrifosforic**, abreviat ATP, ATF. Nucleotid format din adenină, riboză și 3 molecule de acid fosforic. Este cel mai important derivat macroergic din organism, deținînd un rol principal în procesele energetice celulare și constituind principalul donator de fosfat în procesele de fosforilare. Este prezent în toate țesuturile, concentrații mai mari fiind semnalate în mușchi (250—700 μ moli/100 g), ficat (150 μ moli/100 g), rinichi (90—150 μ moli/100 g), țesutul nervos (54—140 μ moli/100 g) etc. În terapeutică este utilizat pentru acțiunea vasodilatatorie (mai ales coronariană), trofică miocardică și trofică hepatică (5 ; 13). ~ **adipic**, sin. : *Acid hexandioic*, $HOOC.(CH_2)_4.COOH$, acid rezultat prin degradarea oxidativă a grăsimilor în prezența acidului azotic (5). ~ **aldonic**, acid derivat de la aldoze (glucide care au funcția carbonil sub formă aldehidică), prin oxidarea grupării aldehidice a acestora. Este un metabolit intermediar în catabolismul oxidativ al glucidelor. Prin încălzire, acizii aldonici suferă procesul de epimerizare, dînd naștere la izomeri optici, cunoscuți sub numele de epimeri (5). ~ **alginic**, acid glucidic prezent în peretele celular al multor specii de alge. Intră în compoziția alginatelor (materiale elastice folosite în stomatologie pentru luarea amprentelor) (5 ; 38). ~ **allenolic**, compus sintetic cu acțiune de tip foliculinic (7). ~ **alloxanic**, $H_2N.CO.NH.CO.COOH$, acid amidinat, obținut din alloxan (5). ~ **amigdalic**, Acid mandelic. **Acizi aminați**, Aminoacizi ~ **aminoacetic**, Glicină. ~ **aminoacetilaminoacetic**. Glicilglicină. ~ **aminobenzoic**, $H_2N.C_6H_4.COOH$, aminoacid monoaminomonocarboxilic. Izomerul meta- (acidul 2-aminobenzoic) este acidul antranilic. Izomerul para- are rol de coenzimă la bacterii, fiind substituit de acidul paraaminosulfonic (sulfonamide) (5). ~ **aminobutiric**, $CH_3.CH_2.CH(NH_2).COOH$, un α-aminoacid monoaminomonocarboxilic prezent în mai multe proteine tisulare (5). ~ **γ-aminobutiric**, sin. : *γ-Aminobutyric acid* (GABA), $NH_2—CH_2—CH_2CH_2COOH$, produs de decarboxilare a acidului glutamic, prezent în creierul mamiferelor, cu rol ipotetic de mediator chimic inhibitor. Lipsa lui ar constitui una dintre cauzele stărilor de hiperexcitabilitate nervoasă centrală, inclusiv a convulsiilor epileptice (15). ~ **ε-aminocaproic**, compus de sinteză, inhibitor al plasminei ; este indicat în tratamentul unor hemoragii (14). ~ **α-amino-n-caproic**, Norleucină. ~ **2-aminoetan-1-sulfonic**, Taurină. ~ **p-aminofenilarsonic**, Acid arsanilic. ~ **4-aminofolic**, Aminopterină. ~ **aminoformic**, Acid carbamic. ~**-aminoglutaric**, Acid glutamic. ~ **aminohidroxibenzoic**, Acid aminosalicilic. ~ **α-amino-β-hidroxibutiric**, Treonină. ~ **5-amino-4-imidazolcarboxilic**, aminoacid monoaminomonocarboxilic, metabolit intermediar în sinteza purinelor (5). ~ **α-aminoizocaproic**, Leucină. ~ **α-aminoizovalerianic**, Valină. ~ **Δ-aminolevulinic**, element format din complexul enzimatic piridoxal-fosfat-glicină și succinat. Este precursor în lanțul de biosinteză a hemoglobinei. Două molecule de acid Δ-aminolevulinic formează, în prezența glutationului, monopirolul porfobilinogen, care apare în urină în cazuri grave de porfirie (19). ~ **α-amino-β-metilvalerianic**, Izoleucină. ~ **aminopropionic**, Alanină. ~ **4-aminopteroilglutamic**, Aminopterină. ~ **aminosalicilic**, sin. : *Acid aminohidroxibenzoic*, se prezintă sub două forme izomere de poziție : a) acidul metaaminosalicilic, un intermediar pentru obținerea coloranților azoici și de sulf, întrebuințat la prepararea hîrtiei fotografice și b) acidul paraaminosalicilic, un antimetabolit al acidului paraaminobenzoic cu calități tuberculostatice, fiind utilizat în chimioterapia tuberculozei (5). ~ **α-aminosuccinic**, Acid aspartic. ~ **p-aminosulfonic**, acid aromatic de la care derivă un grup de compuși chimici cu important rol terapeutic antiinfecțios : sulfamidele. Este un antagonist de substituție al acidului p-aminobenzoic, care intră în structura acidului folic (5). ~ **α-amino-β-tiopropionic**, Cisteină. ~ **α-aminovalerianic**, Norvalină. ~ **anisic**, sin. : *Acid p-metoxibenzoic*, se utilizează ca fixator în industria parfumurilor. Se găsește în natură în uleiul de anis, sub formă esterificată, conferind acestuia proprietăți antireumatice și antinevralgice (5). ~ **antranilic**, vezi Acid aminobenzoic. ~ **arahidonic**, $C_{20}H_{32}O_2$, acid gras nesaturat, cu rol esențial în nutriție (13). ~ **aromatic**, termen general pentru acizii organici care conțin în structura lor cicluri benzenice sau derivate de la acestea (inelul antracetic, chinonic, imidic etc.). Exemple:

acidul benzoic, acidul arsanilic, acidul camfocarbonic etc. (5). ~ **arsanilic**, sin.: *Acid p-aminofenilarsonic*, se obţine pe cale sintetică din anilină şi acid arsenic. Reacţionează uşor cu alte substanţe aromatice, printre care aminoacizii tirozina şi histidina, proprietate care stă la baza utilizării acidului arsanilic pentru arsanilizarea unor proteine neantigenice (gelatina, proteinele omologe), ce devin astfel antigenice (5). ~ **arselic**, $C_{17}H_{32}O_2$, acid gras nesaturat, prezent în untura de peşte (5). ~ **arsenic**, sin.: *Acid ortoarsenic*, acid anorganic, toxic, ale cărui săruri au proprietăţi similare cu cele ale fosfaţilor (5). ~ **arsenos**, $HAsO_2$, acid mineral monobazic, care dă arseniţi, compuşi utilizaţi pe scară largă în combaterea unor tripanozomiaze şi spirochetoze (5). ~ **arsonic**, derivat al acidului arsenic, obţinut prin substituirea hidrogenului acestuia cu radicali organici; este utilizat în sinteze farmaceutice (5). ~ **ascorbic**, Vitamina C. ~ **aspartic**, sin.: *Acid α-aminosuccinic*, $HOOC.CH_2.CH(NH_2).COOH$, aminoacid monoaminodicarboxilic prezent în toate organismele. La om, este eliminat continuu în urină, în concentraţii care variază în 24 de ore între 91,5 mg la femeie şi 113,4 mg la bărbat. Concentraţia în singele uman: 0,03 mg/100 ml (5). ~ **aspergilic**, acid organic produs de unii fungi (*Aspergillus flavus*), împreună cu acizii cojic şi penicilic (5). ~ **azelaic**, $HOOC.(CH_2)_7.COOH$, acid dicarboxilic, format prin oxidarea acidului oleic (5). ~ **azotic**, sin.: *Acid nitric*, HNO_3, acid mineral puternic, toxic, caustic; are acţiune oxidantă intensă asupra substanţelor organice. Vezi şi Intoxicaţia cu acid azotic (5). ~ **barbituric**, sin.: *Malonil-uree*, diureidă ciclică cu nucleu pirimidinic, rezultat din condensarea ureei cu acidul malonic. Derivaţii acidului barbituric au largi aplicaţii în medicină. Vezi şi Barbituric (14). ~ **benzendicarboxilic**, Acid ftalic. **Acid benzoic**, sin.: *Acid fenilcarboxilic*, $C_6H_5.COOH$, acid organic aromat. Se extrage din benzoe sau se obţine sintetic prin oxidarea toluolului. Este folosit ca expectorant, ca antiseptic intestinal (în medicina veterinară) şi conservant (în industria alimentară); este utilizat în explorarea funcţiei antitoxice (de conjugare) a ficatului, deoarece parenchimul hepatic are capacitatea de a conjuga acidul benzoic cu glicolul, eliminîndu-l sub formă de acid hipuric (5). ~ **benzoilaminoacetic**, Acid hipuric. **Acizi biliari**. Acizi preparaţi în bilă (5). ~ **boric**, H_3BO_3, acid anorganic cu proprietăţi antiseptice şi detergente (5). ~ **butilcarboxilic**, Acid valeric. ~ **butiric**, $CH_3.CH_2.CH_2.COOH$, acid gras saturat, monocarboxilic, prezent în unt, smîntînă; la om se elimină prin materiile fecale, urină, sudoare (5). ~ **cacodilic**, sin.: *Acid dimetilarsinic*, acid organic a cărui sare de sodiu este utilizată în terapeutică pentru stimularea eritropoiezei (antianemic) (5). ~ **cafeic**, $C_6H_3(OH)_2.CH_2.COOH$ acid dihidroxicinamic obţinut din cafea (5). ~ **camfoglicuronic**, $C_{16}H_{24}O_8$, produs de eliminare, prezent în urină după folosirea camforului şi rezultînd din combinarea acestuia cu acidul glicuronic (5). ~ **capric**, Acid caprinic. ~ **caprilic**, sin.: *Acid n-octanoic*, acid gras alifatic, cu miros neplăcut, caracteristic; se găseşte în untul de lapte de vacă, cel de cocos şi de palmier (6—7%) (5). ~ **caprinic**, sin.: *Acid n-decanoic, Acid capric*, acid gras alifatic cu miros caracteristic; este prezent în mari cantităţi în laurul californian (37%), în grăsimea de balenă (3,5%), în untul de cocos şi în untul din laptele de vacă (5). ~ **caproic**, sin.: *Acid capronic, Acid n-hexanoic*, $CH_3.(CH_2)_4.COOH$, acid gras saturat, prezent în unt; intră în compoziţia unui număr de lipide animale şi stă la baza unui mare număr de acizi aminaţi (5). ~ **capronic**, Acid caproic. ~ **carbamic**, sin.: *Acid aminoformic*, $H_2N.COOH$, aminoacid monoaminomonocarboxilic, ai cărui derivaţi esterici formează clasa uretanilor (5). ~ **carbamilglutamic**, derivat carbamilic al acidului glutamic. Deţine rol important în ciclul citrulină-ornitină-arginină, activînd carbamilfosfatsintetaza hepatică, care împreună cu ornitina dau naştere citrulinei (5). ~ **carbaminocarboxilic**, $HOOC.NH.CH_2.COOH$, acid dicarboxilic format prin carboxilarea aminoacizilor în prezenţa CO_2 şi în mediu puternic alcalin (5). ~ **carbolic**, Fenol. ~ **carbonic**, H_2CO_3, acid nestabil, obţinut prin dizolvarea CO_2 în apă în prezenţa anhidrazei carbonice. Sărurile sale acide (bicarbonaţi) deţin rol important în menţinerea echilibrului acido-bazic în umori (5). ~ **cefalinic**, acid organic nasaturat din seria acidului linolinic, prezent în cefalină (5). ~**β-cetobutiric**, Acid acetoacetic. ~ **α-cetoglutaric**, $HOOC.CH_2.CO.CH_2.COOH$, produs de dezaminare oxidativă a acidului glutamic, component al ciclului Krebs, cu rol important în procesele de transaminare (15). ~ **cetovalerianic**, vezi Acid levulic. ~ **chaulmoogric**, $CH_2.CH_2.CH:CH.CH.(CH_2)_{12}.COOH$, acid gras nesaturat, prezent în uleiurile de *chaulmoogra* şi *hidnocampus*; esterul său etilic este folosit în tratamentul leprei (5). ~ **cianhidric**, HCN, lichid foarte volatil şi foarte toxic, prin blocarea proceselor de oxido-reducere celulară. Pătruns în organism, prin respiraţie sau prin pielea intactă, poate provoca intoxicaţii acute, de cele mai multe ori mortale. Vezi şi Intoxicaţia cu acid cianhidric (9). ~ **cinamic**, sin.: *Acid fenilacrilic*, $C_6H_5.(CH_2)_2.COOH$, acid aromatic, prezent în multe balsamuri şi răşini (5). ~ **cis-aconitic**, acid prezent în cantităţi apreciabile în fungi, plante. În celule participă activ la procesele energetice, făcînd parte din ciclul acizilor tricarboxilici. Sub acţiunea aconitazei fixează o moleculă de apă şi dă naştere acidului izocitric (5). ~ **cisteic**, sin. : β-*Sulfo-α-alanină*, aminoacid sulfonat, analog acidului aspartic. În organism are calităţile unui antagonist al aminoacidului analog, acidul aspartic (5). **Acizi citidilici.** Citidinfosfaţi. ~ **citrat-dextroză**, abreviat A.C.D., stabilizator pentru conservarea sîngelui (19). ~ **citric**, sin. : *Acid β-oxi-β'-carboxiglutaric*, $(HOOC.CH_2)_2.C(OH).COOH$, acid tricarboxilic prezent în mari cantităţi în lămîi, portocale şi alte fructe citrice. Deţine un rol important în metabolismul intermediar (ciclul Krebs); este folosit ca acidifiant al mediului gastric şi ca neutralizant în intoxicaţiile cu substanţe alcaline; are acţiune favorabilă în dizolvarea unor calculi urinari (5; 13). ~ **clorhidric**, HCl, acid mineral puternic, întrebuinţat sub formă de soluţie 10% (acid clorhidric diluat) în aclorhidrie, hipoclorhidrie, diareea achilicilor; favorizează absorbţia fierului, acidului ascorbic etc.; este un topic antiseptic şi caustic. În sucul gastric se găseşte liber în concentraţie de 0,4%. În tehnica dentară se foloseşte în soluţii diferite, pentru îndepărtarea masei de ambalat de pe lucrările turnate, pentru dizolvarea cementului dentar şi ca oxidant. Vezi şi Acid muriatic şi Intoxicaţia cu acid clorhidric (13; 39). ~ **colalic**, Acid colic. ~ **colic**, sin. : *Acid colalic*, constituent normal al bilei mamiferelor, conjugat de obicei cu glicina sau taurina, sub forma acizilor glicocolic şi taurocolic (15). ~ **coliminic**, Acid acetilneuraminic. ~ **condroitinsulfuric**, mucopolizaharid rezultat din acid sulfuric, acid glicuronic, condrozamină şi acid acetic; se găseşte în substanţa fundamentală a ţesutului conjunctiv, unde prin procese succesive de polimerizare şi depolimerizare joacă un rol important în procesele de nutriţie ale acestuia; se găseşte şi în cartilaje, avînd rol plastic important (15). ~ **cromic**, H_2CrO_4, acid mineral dibazic, folosit ca reactiv şi ca agent caustic (5). ~ **crotonic**, $CH_3.CH:CH.COOH$, acid gras nesaturat, prezent în uleiul de seminţe de bumbac (5). ~ **n-decanoic**, Acid caprinic. ~ **dehidrocolic**, acid biliar cu acţiune coleretică şi colagogă; favorizează absorbţia grăsimilor şi a vitaminelor liposolubile (13). ~ **dezoxicolic**, acid biliar cu rol important în digestia şi absorbţia grăsimilor şi a vitaminelor liposolubile (15). ~ **dezoxiribonucleic**, abreviat ADN, sin. : *Acid timonucleic*, component specific al nucleului celular cu structură complexă bicatenară helicoidală, în care intră acid fosforic, o pentoză (dezoxi-2-riboza) şi cîte două baze purinice (adenina şi guanina) şi pirimidinice (timina şi citozina); greutatea moleculară poate ajunge pînă la 160×10^6 daltoni. Este considerat ca purtătorul informaţiei genetice, fiind materialul genetic însuşi. Prin biosinteză replicativă transmite caracterele în succesiunea de generaţii, iar prin intermediul determinării sintezei acizilor ribonucleici coordonează, calitativ şi cantitativ, sinteza proteinelor (15; 17). ~ **dezoxiribonucleic fagic**, acidul dezoxiribonucleic care intră în constituţia genomului fagic. Aparatul genetic fagic are o singură moleculă de acid dezoxiribonucleic, de greutate moleculară variind între 3×10^6 şi 160×10^6 daltoni, în funcţie de specimenul de fag, şi prezintă cîteva excepţii de la structura generală a acidului dezoxiribonucleic (17). ~ **dezoxiribonucleic transformant**, acid dezoxiribonucleic extras de la celulele donatoare şi purificat, care va fi transferat celulelor receptoare, în procesul de transformare (17). ~ **diacetic**, Acid acetoacetic. ~ **L-α, ε-diaminocapronic**, vezi Lizină. ~ **α, δ-diamino-n-valerianic**, Ornitină. ~ **dibenzoilornitinic**, Acid ornituric. ~ **dietiltriaminopentaacetic**, poliaminoacid cu proprietăţi chelatorii, folosit sub formă de sare calcică, în tratamentul hemocromatozei şi al intoxicaţiilor cu metale radioactive, mai ales cu plutoniu (14). ~ **difosfogliceric**, acid rezultat din esterificarea glicerinei cu două molecule de acid fosforic; este un metabolit intermediar în procesele de degradare a glucidelor (5). ~**dihidroxiacetic**, Acid glioxilic. ~ **2,3-dihidroxi-butandioic**, Acid tartric. ~ **4, 8-dihidroxichinolin-2-carboxilic**, Acid xanturenic. ~ **dihidroxifenilacetic**, Acid homogentizinic. ~ **dimetilarsinic**, Acid cacodilic. ~ **diolefinic**, acid gras nesaturat, cu formula generală $C_nH_{2n-3}.COOH$ (5). ~ **dipicolinic**, $C_5H_3(COOH)_2N$, acid aromatic, ale cărui săruri de calciu intră în structura sporului bacterian, contribuind la asigurarea termorezistenţei acestuia (5). ~ **dodecanoic**, sin. : *Acid lauric*, acid gras superior alifatic saturat, cu 12 atomi de carbon, insolubil în apă, solubil în solvenţi organici; ia parte la formarea gliceridelor (grăsimi neutre) prezente într-o serie de vegetale; este unul din principalii constituenţi ai untului de cocos (5). ~ **doisynolic**, compus sintetic cu acţiune de tip foliculinic, derivat de estratrien (7). ~ **elaidic**, acid gras nesaturat, izomer cu acidul oleic, format prin tratarea acestuia cu acid nitros (5). ~ **etacrinic**, derivat de acid fenoxiacetic cu acţiune diuretică foarte puternică; acţionează predominant la nivelul ansei Henle, inhibînd total mecanismul de concentrare şi parţial pe cel de diluare; acţiunea brutală poate provoca un dezechilibru hidroelectrolitic şi acido-bazic marcat; este considerat ca diuretic de rezervă (14). ~ **etilendiamintetraacetic**, poliaminoacid sintetic, tetrabazic, unul din principalii agenţi chelanţi; formează cu unele metale alcalinoteroase sau grele compuşi solubili în care metalul este menţinut captat sub o formă neionizabilă (9). ~ **etilendicarboxilic**, Acid succinic. ~ **fenic**, sin.: *Acid carbolic*, *Fenol*, compus organic hidroxilat, întrebuinţat ca antiseptic, sub formă de metilfenol (crezol), reactiv industrial în diferite procese de sinteză, caustic în dermatologie şi stomatologie, dezinfectant al unor instrumente chirurgicale; este toxic, excitant, apoi paralizant al sistemului nervos central; în cazul ingerării de acid fenic, la autopsie se găsesc escare foarte dure, albe-cenuşii, în tractul digestiv, focare bronhopneumonice, leziuni de nefrită toxică, miros de fenol al organelor (23). ~ **fenilacrilic**, Acid cinamic. ~ **fenilcarboxilic**, Acid benzoic. ~ **fenilglicolic**, Acid mandelic. ~ **feniloxiacetic**, Acid mandelic. ~ **fenilpiruvic**, $C_6H_5CH_2CO-COOH$, produs anormal de degradare a fenilalaninei, prezent în urina bolnavilor suferinzi de schizofrenie fenilpiruvică (15). ~ **flufenamic**, derivat al acidului antranilic cu acţiune antiinflamatorie marcată, folosit ca antireumatic (14). ~**fluorhidric**, HF, acid mineral puternic, toxic, foarte coroziv, foarte solubil în apă; atacă marea majoritate a metalelor, dînd fluoruri; atacă siliciul, pe care îl scoate din orice combinaţie, dînd fluorură de siliciu (5). ~ **folic**, sin.: *Acid pteroilglutamic*, *Vitamina* B_c acid aromatic dicarboxilic, rezultat din cuplarea acidului glutamic cu 2-amino-4-hidroxipterina prin intermediul acidului p-aminobenzoic; face parte din grupul vitaminelor B; ia parte activă la procesele de sinteză şi maturare a eritroblastului; deficienţa de acid folic reprezintă cauza principală a unor anemii macromegalocitare: sprue, anemia pernicioasă de sarcină, anemia macrocitară tropicală etc. (5; 19). ~ **folinic**, sin.: *Factor citrovorum*, *Factor leuconostoc*, forma activă a acidului folic (19). ~ **formic**, sin.: *Acid metanoic*, H.COOH, acid organic monocarboxilic, produs de degradare a acidului oxalic, glicerinei etc. Are proprietăţi caustice şi iritante (5). ~ **fosfatidic**, compus format prin combinarea chimică a unui acid gras cu acidul fosforic; metabolit intermediar important în sinteza fosfolipidelor (5). ~ **fosfoenolpiruvic** $CH_2:C(OPO_3H_2).COOH$, intermediar important al proceselor de glicoliză; prin liberarea fosfatului, în prezenţa adenozindifosfatului şi piruvatkinazei, se formează acid piruvic şi adenozintrifosfat (5). ~ **fosfogliceric**, sin.: *Acid glicerofosforic*, $CH_2(OPO_3H_2).CH.(OH).COOH$, metabolit intermediar în procesele de glicoliză; împreună cu acizi graşi şi colină intră în compoziţia lecitinelor (5). ~ **fosfomolibdenic**, $H_3PO_4.12\ MoO_3.H_2O$, acid mineral; provoacă precipitarea alcaloizilor (5). ~ **fosforic**, H_3PO_4 acid mineral, puternic; în organism ia parte la formarea produşilor macroergici celulari; sub forma de săruri de calciu se găseşte în compoziţia oaselor (5). ~ **fosforos**, H_3PO_3, acid mineral folosit ca agent reducător (5). ~ **fosfotungstic**, sin.: *Acid fosfowolframic*, $H_3PO_4.12\ WO_3$, acid mineral folosit în coloraţiile histologice şi la precipitarea albumozelor din soluţii (5). ~ **fosfowolframic**, Acid fosfotungstic. ~ **ftalic**, sin.: *Acid benzendicarboxilic*, $C_6H_4(COOH)_2$, acid aromatic dibazic format prin oxidarea naftalinei (5). ~ **ftienoic**, acid gras ramificat, αβ-etilenic, prezent în grăsimile acetonosolubile obţinute din bacilul tuberculozei (5). ~ **ftioic**, acid gras ramificat, αβ-etilenic, prezent în peretele celular al bacilului tuberculozei, unde constituie între 7 şi 38% din grăsimile solubile în acetonă; administrat la animalul de experienţă induce formarea de granuloame tipice şi are capacitatea de a provoca transformarea monocitelor în celule epitelioide (5). ~ **fumaric**, sin.: *Acid transbutendioic*, acid dicarboxilic nesaturat, izomer al acidului maleic, component al ciclului acizilor tricarboxilici, rezultat din dehidrogenarea acidului succinic (13). ~ **galacturonic**, $CHO.(CHOH)_4.COOH$, acid format prin oxidarea galactozei; izomer al acidului glucuronic (5). ~ **galic**, sin.: *Acid 3, 4, 5-trihidroxibenzoic* se extrage din gogoşile de ristic (tanin chinezesc), cele de *Hamamelis virginica*, de *Quercus infectoria* etc., unde se găseşte sub formă esterificată cu glucoza; are proprietăţi astringente (mordant), hemostatice şi antiseptice; este folosit ca intermediar în sinteza dermatolului şi pirogalolului şi la fabricarea coloranţilor şi a cernelurilor (5). ~ **glicerofosforic**, Acid fosfogliceric. ~ **glicocolic**, produs de condensare a glicinei cu acidul colic, prezent în bilă (15). ~ **glicuronic**, Acid glucuronic. ~ **glioxilic**, sin.: *Acid dihidroxiacetic*, $CH(OH)_2.COOH$, acid care formează principalul metabolit al unei serii de reacţii ciclice de degradare a piruvatului (5). ~ **gluconic**, sin.: *Acid pentahidroxicaproic*, $CH_2OH(CHOH)_4.COOH$, metabolit intermediar în oxidarea hexozelor (5). ~ **glucuronic**, sin.: *Acid glicuronic*, $CHO(CHOH)_4.COOH$, acid uronic, izomer al acidului galacturonic, prezent în urină sub formă de produşi conjugaţi cu diferiţi compuşi aromatici toxici (5). ~ **glutamic**, sin. : *Acid α-aminoglutaric*, $HOOC.CH_2CH_2CH(NH_2).COOH$, aminoacid monoaminodicarboxilic implicat în numeroase procese metabolice (dezaminare, transaminare etc.) şi funcţionale ale creierului, ficatului, rinichiului etc. ; este singurul aminoacid care îndeplineşte oficiul de substrat energetic pentru celula nervoasă, mai ales în lipsa glucozei ; concentraţia în sîngele uman :0,7 mg/100 ml. ; concentraţia în urina de 24 de ore : 250 mg (5 ; 15). ~ **glutamic clorhidrat**, compus al acidului glutamic folosit în oligofrenii, psihoze, în coma hepatică, precum şi ca substituent al secreţiei acide în hipo- sau anaclorhidrie (13). ~ **gras**, acid organic alifatic, monocarboxilic, rezultat din oxidarea unui alcool primar şi avînd ca formulă generală $C_nH_{2n}O_2$ (5). ~ **gras nesaturat**, acid organic alifatic, monocarboxilic, în al cărui lanţ carbonic se găsesc una sau mai multe legături nesaturate (de ex. acizii oleic, linoleic, oleostearic, arachidonic etc.) (5). ~ **gras saturat**, acid organic alifatic, monocarboxilic, în al cărui lanţ carbonic nu există nici o dublă sau triplă legătură (de ex. acizii butiric, caproic, palmitic, stearic, lignoceric etc.) (5). ~ **δ-guanido-α-aminovalerianic**, Arginină. ~ **guanilic**, sin. : *Acid guanozin-3-fosforic*, ribonucleotid format din guanozină, riboză şi acid fosforic ; se obţine prin hidroliza acidului ribonucleic, la a cărui structură tetranucleotidică contribuie alături de acizii adenilic, citidilic şi uridilic (5). ~ **guanozin-3-fosforic**, Acid guanilic. ~ **hemogentizinic**, sin. : *Acid dihidroxifenilacetic*, $C_6H_3(OH)_2.CH_2.COOH$, acid prezent în urină în alcaptonurie şi liberat de unele bacterii prin degradarea tirozinei (5). ~ **heptandioic**, Acid pimelic. ~ **hexadecanoic**, Acid palmitic. ~ **hexandioic**, Acid adipic. ~ **n-hexanoic**, Acid caproic. ~ **hialuronic**, mucopolizaharid rezultat din cuplarea acidului glicuronic cu N-acetilglucozamina ; este prezent în compoziţia substanţei fundamentale a ţesutului conjunctiv, formaţiunile capsulare ale unor bacterii, umoarea apoasă etc. ; este denumit şi ciment intercelular, datorită proprietăţilor sale absorbante de apă şi protectoare faţă de factorii de agresiune tisulară (microbi, coloranţi etc.) (5 ; 15). ~ **hidroxibutiric**, se cunosc trei izomeri, după poziţia grupării oxidril : α (acid 1-oxibutiric), β (acid 2-oxibutiric), γ (acid 3-oxibutiric), dintre care acidul β-hidroxibutiric prezintă importanţă biochimică, deoarece face parte dintre aşa-numiţii „corpi cetonici", care apar în urina diabeticilor în stare de acidoză şi în urina subiecţilor supuşi unui post glucidic sever (5). ~ **α-hidroxiciclohexilbutiric**, Ciclobutirol. ~ **5-hidroxiindolacetic**, produs final de degradare a serotoninei, prezent în cantităţi mari în urina bolnavilor cu sindrom carcinoid (15). ~ **hidroxi-16-palmitic**, Juniperină. ~ **hidroxipropionic**, Acid lactic. ~ **hipoxantinic**, Acid inozinic. ~ **hipuric**, sin. : *Acid benzoilaminoacetic*, $C_9H_9NO_3$, metabolit prezent în urina animalelor erbivore ; la om apare ca produs de degradare proteică, fiind sintetizat în ficat prin glicocoloconjugarea acidului benzoic şi eliminat sub această formă pe cale renală ; dozarea sa în urina umană, după administrarea de benzoat, serveşte ca test al capacităţii antitoxice a ficatului (5 ; 15). ~ **3-indolilacetic**, Acid β-indolilacetic. ~ **β-indolilacetic**, sin. : *Acid 3-indolilacetic*, *Heteroauxină*, *Rizopină*, în organismul uman, acidul β-indolilacetic constituie un proces de degradare a creatininei şi apare în urină în cantităţi crescute (peste 2 µg/litru) în cazurile de disfuncţii hepatice, însoţind fenilcetonuria ; de asemenea este un produs al degradării bacteriene a triptofanului şi apare în urină în unele stări infecţioase intestinale, cistite etc. ; prin decarboxilare dă naştere la scatol ; constituie un factor de creştere pentru anumite bacterii, drojdii, mucegaiuri, iar asupra plantelor are acţiune de auxină (5). ~ **β-indolil-α-aminopropionic**, Triptofan. ~ **inozin-5'-fosforic**, Acid inozinic. ~ **inozinic**, sin. : *Acid hipoxantinic*, *Acid inozin-5'-fosforic*, mononucleotid format din hipoxantină, riboză şi acid fosforic ; este un produs secundar de degradare a acizilor nucleici şi este prezent în muşchii striaţi (5). ~ **iodoalfionic**, Feniodol. ~ **iofenoic**, compus triiodat folosit ca substanţă de contrast pentru colecistografii (13). ~ **iopanoic**, compus triiodat folosit ca substanţă de contrast pentru colecistografii ; are şi efect uşor laxativ (13). ~ **lactic**, sin. : *Acid hidroxipropionic*, $CH_3.CHOH.COOH$, acid monocarboxilic, prezentînd o formă stereoizomerică dextrogiră (în muşchi), alta levogiră (produsă prin fermentarea dextrozei de către *Micrococcus acidi levolactici*) şi alta racemică (acid dl-lactic, prezent în produsele de fermentaţie ale laptelui, cărnii şi altor alimente) ; în organism constituie unul dintre produşii catabolismului anoxibiotic al glucozei ; se acumulează în muşchi, în cursul efortului acut prelungit ; este folosit ca agent caustic, antiseptic intestinal, antidiareic şi ca medicaţie de substituţie în hipo- sau anaciditate gastrică. După Müller, ar interveni în patogenia cariei dentare ca factor decalcifiant al smalţului (5 ; 13 ; 38). ~ **lactobionic**, $C_{12}H_{20}O_{12}.H_2O$, acid nestabil, rezultat prin oxidarea lactozei ; prin hidroliză dă galactoză şi acid glucuronic (5). ~ **lauric**, Acid dodecanoic. ~ **levulic**, sin. : *Acid levulinic*, *Acid cetovalerianic*, acid cetonic utilizat în sintezele industriale pentru prepararea cauciucului sintetic şi maselor plastice (5). ~ **levulinic,** Acid levulic. ~ **lignoceric,** sin. : *Acid tetracozanic,* $C_{24}H_{48}O_2$, acid gras natural, cu lanţ aciclic cu 24 atomi de C şi punctul de topire la 80,5°C ; este unul din componenţii de bază ai cerazinelor (cerebrozide) (5). ~ **limfocentric,** substanţă ipotetică al cărei exces ar produce leucoza limfatică (19). ~ **linoleic,** sin. : *Acid linolic,* acid gras nesaturat, vezi Acid linolenic (15). ~ **linolenic,** acid gras nesaturat ; participă împreună cu acizii linoleic şi arahidonic la metabolizarea grăsimilor, favorizînd degradarea lor ; lipsa acizilor graşi nesaturaţi din alimentaţie predispune la ateroscleroză (15). ~ **linolic,** Acid linoleic. ~ **lipoic,** sin. : *Acid 6,8-tioctic,* acid organic cu 8 atomi de carbon şi o grupare disulfhidrică, deţinînd rol de coenzimă într-o serie de procese metabolice esenţiale, cum este conversia piruvatului în acetil-coenzima A (5). ~ **litocolic,** acid organic, derivat sterolic, avînd ca structură de bază nucleul ciclopentanfenantrenic al tuturor acizilor colici, coprosterolului şi colesterolului ; se găseşte în secreţia biliară (5). ~ **malic,** sin. : *Acid oxisuccinic,* $HOOC.CHOH.CH_2COOH$, acid organic monohidroxidicarboxilic, component al ciclului Krebs ; se găseşte liber în sînge în cantităţi de 0,46 ± 0,14 mg/100 ml (5). ~ **malonic,** sin. : *Acid propandioic,* $HOOC.CH_2.COOH$, acid organic dicarboxilic, format prin oxidarea acidului malic ; are acţiune inhibitorie asupra mai multor procese enzimatice de oxido-reducere (5). ~ **mandelic,** sin. : *Acid amigdalic, Acid fenilglicolic, Acid feniloxiacelic,* $C_6H_5.CHOH.COOH$, acid organic aromatic, monohidroximonocarboxilic ; ia parte la procesele de detoxifiere, realizînd conversiunea derivaţiilor cian în tiocianaţi ; este folosit uneori ca antiseptic urinar, în special în infecţiile cu *Escherichia coli* (5 ; 13). ~ **mercapturic,** derivat al cisteinei acetilate, care are capacitatea de a se combina cu hidrocarburile aromatice halogenate, neutralizînd toxicitatea acestora şi asigurînd eliminarea lor pe cale renală (5). ~ **metacrilic,** lichid obţinut din cianhidrina acetonei care, prin tratare cu acid sulfuric, se saponifică şi pierde o moleculă de apă ; polimerizează cu uşurinţă ; este o componentă a răşinilor acrilice folosite în stomatologie (39). ~ **metanoic,** Acid formic. ~ **metilguanidinacetic,** Creatină. ~ **p-metoxibenzoic,** Acid anisic. ~ **3-metoxi-4-hidroximandelic,** Acid vanilmandelic. ~ **mevalonic,** acid organic dihidroximonocarboxilic, intermediar principal în biosinteza substanţelor cu nucleu aromatic (steroizi, carotenoizi, terpene) (5). ~ **micocerasic,** component al bacilului Koch, care împreună cu acidul micolic şi ftiocerolul constituie o ceară nesaponificabilă acidorezistentă ; ar determina proliferarea celulelor conjunctive nediferenţiate (34). ~ **micolic,** component al bacilului Koch, care împreună cu ftiocerolul şi acidul micocerasic constituie o ceară nesaponificabilă ; de acidul micolic este legată acidorezistenţa bacilului (34). ~ **mielocentric,** substanţă ipotetică al cărei exces ar produce leucoza mieloidă (19). ~ **miristic,** sin. : *Acid tetradecanoic,* acid gras alifatic superior, întîlnit în cea mai mare parte a grăsimilor vegetale şi animale (5). ~ **mucoitin sulfuric** compus similar acidului condroitinsulfuric, dar conţinînd glucozamină în loc de galactozamină ; se găseşte în mucina salivară, gastrică şi a cordonului ombilical, precum şi în corpul vitros (15). ~ **muramic,** glucid aminat, component principal al mucopolizaharidelor din peretele celular al bacteriilor (5). ~ **muriatic,** acid clorhidric comercial în soluţie de 37% (39). ~ **nalidixic,** derivat naftiridinic cu acţiune bactericidă faţă de germeni gramnegativi ; administrat oral realizează concentraţii active în urină, fiind indicat în infecţiile urinare (14). ~ **nervonic,** acid gras nesaturat, cu un lanţ cu 24 atomi de carbon, prezent în nervonă (5). ~ **neuraminic,** $C_9H_{17}O_8N$, aminoacid monoaminomonocarboxilic, derivat al acidului sialic ; ia parte la formarea mucolipidelor (gangliozide) (5). ~ **nicotinic,** sin. : *Acid piridin-3-carbonic,* $C_5H_4N.COOH$, acid aromatic cu nucleu piridinic, metabolit intermediar în sinteza vitaminei PP şi a nucleotidelor piridinice ; în terapeutică este folosit ca vasodilatator, indicat în unele afecţiuni vasculospastice periferice şi în angina de piept ; în doze mari este hipocolesterolemiant. În urina de 24 ore, împreună cu alţi metaboliţi ai nicotinamidei, se elimină în mod normal 0,4—2 mg acid nicotinic (5 ; 13). ~ **nitric,** Acid azotic. ~ **nordihidroguaiaretic,** vezi Antioxidant alimentar. **Acizi nucleici.** Polimeri tetranucleotidici formaţi dintr-o bază purinică sau pirimidinică, acid fosforic şi o pentoză, constituenţi permanenţi şi ubicuitari ai materiei vii. Greutatea lor moleculară variază între 25 000 şi 160×10^6 daltoni ; au o structură filiformă, în general, în care nucleotizii sînt legaţi între ei prin legături monofosfodiester 3′, 5′ ; constituie baza chimică a funcţionalităţii aparatului genetic în exercitarea funcţiilor de ereditate, variabilitate şi determinism al caracterelor organismelor (17). ~ **octadecenoic,** Acid oleic. ~ **n-octanoic,** Acid caprilic. ~ **oleic,** sin. : *Acid octadecenoic,* $CH_3.(CH_2)_7.CH = CH.(CH_2)_7.COOH$, acid gras nesaturat, cu un lanţ de 18 atomi de carbon şi dublă legătură nesaturată în poziţia C_9-C_{10} ; este prezent în concentraţii mari în grăsimile neutre (pînă la 65,57% din totalul acizilor grași), luînd parte la formarea oleidelor (5). ~ **oleostearic**, acid gras trietenic, avînd un lanț cu 18 atomi de carbon, ca și acidul oleic, și corespunzînd formulei brute $C_nH_{2n-5}O_2$; este prezent în mici cantități în grăsimile neutre, alături de ceilalți acizi grași trietenici: acidul linolenic și acidul γ-linoleic (5). **Acizi organici**. Substanțe organice care conțin grupa funcțională carboxil (—CO.OH); după numărul grupelor carboxil conținute, acizii organici se clasifică în mono-, di-, tri- și policarboxilici; în funcție de coexistența altor grupe funcționale în moleculă, se deosebesc hidroxiacizi, aminoacizi, tioacizi etc. (5). ~ **ornituric**, sin.: *Acid dibenzoilornitinic*, compus rezultat din conjugarea ornitinei cu două molecule de acid benzoic; procesul de conjugare are loc, la păsări, la nivelul celulelor renale și are ca rezultat neutralizarea toxicității și eliminarea acidului benzoic (5). ~ **orotic**, $C_5H_4O_4N_2$, precursor al bazelor organice pirimidinice (5). ~ **ortoarsenic**, Acid arsenic. ~ **ortohidroxibenzoic**, Acid salicilic. ~ **oxalacetic**, $HOOC-CO-CH_2COOH$, cetoacid dicarboxilic, rezultat din reacția de transaminare a acidului aspartic; are rol important în ciclul acizilor tricarboxilici (15). ~ **oxalic**, HOOC.COOH, acid organic folosit ca antiseptic, decolorant și în tehnica fotografică (13). ~ **oxaluric**, $H_2.N.CO.NH.CO.COOH$, aminoacid monocarboxilic prezent în unele urini patologice (5). ~ **oxamic**, monoamida acidului oxalic (5). ~ **β-oxibutiric**, $CH_3.CH(OH).CH_2.COOH$, oxiacid monocarboxilic prezent în urina diabeticilor (corp cetonic) (5). ~ **β-oxi-β-carboxiglutaric**, Acid citric. ~ **4-oxichinolin-2-carbonic**, Kinurenină. ~ **oxisuccinic**, Acid malic. ~ **palmitic**, sin.: *Acid hexadecanoic*, $CH_3.(CH_2)_{14}.COOH$, acid gras saturat, prezent în țesutul adipos sub forma esterificată cu glicerolul (aproximativ 30% din grăsimile neutre sînt constituite din acid palmitic) (5). ~ **palmitoleic**, derivatul nesaturat al acidului palmitic, rezultat în organism prin dehidrogenarea acidului palmitic la carbonii C_9-C_{10} (5). ~ **pantotenic**, vitamină din complexul B, hidrosolubilă, activă sub formă conjugată, intrînd în structura coenzimei A; favorizează creșterea și previne unele manifestări exsudative cutanate la puii de găină și șobolani; în organism, acidul pantotenic este sintetizat din acid pantoic și β-alanină; acidul pantotenic se găsește în sînge în concentrație de 25—40 µg/100 ml și se elimină, la adult, în cantitate medie de 3,5 mg în urina de 24 ore; scăderi ale valorilor eliminării renale au fost semnalate în unele leucemii (5; 15). ~ **paraaminobenzoic**, abreviat PAB, sin.: *Vitamina H'*, factor de creștere și menținere a integrității structurale a țesuturilor și în special a tegumentelor și fanerelor, făcînd parte din grupul vitaminelor B; are rol important în sinteza acidului folic și este un inhibitor al acțiunii bacteriostatice a sulfamidelor (13; 15). ~ **paraaminohipuric**, abreviat PAH, derivat aminat al acidului hipuric, rezultat din combinarea acidului paraaminobenzoic cu glicina din ficat; este folosit pentru determinarea debitului sanguin renal (15). ~ **paraaminosalicilic**, abreviat PAS, derivat aminat al acidului salicilic cu proprietăți bacteriostatice față de bacilul Koch atît *in vitro*, cît și *in vivo*, întrebuințat în tratamentul tuberculozei (34). ~ **penicilic**, produs intermediar al sintezei organice a penicilinei (5). ~ **pentahidroxicaproic**, Acid gluconic. ~ **percloric**, $HClO_4$, lichid volatil, puternic caustic, exploziv (5). ~ **picric**, acid organic, topic astringent și slab antiseptic, folosit limitat în unele dermatite și în arsuri (13). ~ **pimelic**, sin.: *Acid heptandioic*, $HOOC.(CH_2)_5.COOH$, acid organic dicarboxilic, precursor al biotinei, omolog al acidului adipic (5). ~ **piridin-3-carbonic**, Acid nicotinic. ~ **pirolidin-α-carboxilic**, Prolină. ~ **piruvic**, sin.: *Acid propanoic*, $CH_3.CO.COOH$, cetoacid monocarboxilic, care deține rol important în metabolismul intermediar, constituind veriga de legătură între catabolismul glucidic și metabolismele lipidic și protidic, prin intermediul ciclului Krebs; în condiții de anaerobioză, acidul piruvic este supus unor modalități variate de degradare, producînd acizii lactic, formic, propionic, acetic, butiric și alți produși de fermentație (5). ~ **propandioic**, Acid malonic. ~ **propanoic**, Acid piruvic. ~ **propionic**, $CH_3.CH_2.COOH$, acid monocarboxilic produs obișnuit al procesului de fermentație alcoolică (5). ~ **pteroilglutamic**, Acid folic. ~ **racemic**, amestec optic inactiv de acizi levogiri și dextrogiri (5). ~ **ribonucleic**, abreviat ARN, RNA, acid nucleic alcătuit din ribonucleotide sub formă de structură primară monocatenară sau sub formă bicatenară dublu helicoidală; este sintetizat în nucleul celular, de unde difuzează în mare parte în citoplasmă; există 3 tipuri de acid ribonucleic, cu structură și funcții diferite în biosinteza proteinelor (17). ~ **ribonucleic adaptor**, Acid ribonucleic solubil. ~ **ribonucleic informațional**, Acid ribonucleic mesager. ~ **ribonucleic mesager**, abreviat ARNm, sin.: *Acid ribonucleic informațional*, unul dintre cele 3 tipuri de acid ribonucleic, cu structură monocatenară, răspîndit ubicuitar în materia vie; în celule este sintetizat la nivelul aparatului genetic, prin reacția biosintetică de transcriere, fiecare genă care se exprimă fenotipic contribuind cu rol de matrice la sinteza de ARNm care, la rîndul lui, are rol de matrice în biosinteza proteinelor; el translocă mesajul genetic din secvența dezoxinucleotidică în angrenajul biochimic al sintezei proteinelor, prin intermediul său aparatul genetic determinîndu-și expresia fenotipică (17). ~ **ribonucleic ribozomal**, abreviat ARNr, unul dintre cele 3 tipuri de acizi nucleici; se găsește în particulele ribozomale ale citoplasmei, constituind 80—90% din totalitatea acizilor ribonucleici celulari; la bacterii s-au găsit 3 componente de ARNr, diferite prin modul de sedimentare în cursul ultracentrifugării, iar ARNr animal pare să fie foarte asemănător cu cel bacterian; în mecanismul biosintezei proteinelor, el are rolul de a ajuta stabilizarea acidului ribonucleic mesager (17). ~ **ribonucleic solubil**, abreviat ARNs, sin.: *Acid ribonucleic adaptor*, *Acid ribonucleic de transfer*, specie moleculară de ARN, cu funcție de a transfera aminoacizii activați la polizomi, unde sînt incorporați specific în lanțul polipeptidic în curs de sinteză; este un acid nucleic care poartă numele de solubil, pentru că rămîne în soluția supernatantă după centrifugarea unui omogenat celular la 100 000 g, timp de 120 minute. Se mai numește și ARN de transfer, deoarece poartă și transferă aminoacizii, iar pentru că adaptează aminoacizii într-o locație specifică în proteină a mai fost numit și adaptor. Există cel puțin 20 molecule diferite de ARNs, fiecare dintre ele fiind specifică pentru un aminoacid diferit (17). ~ **ribonucleic de transfer**, abreviat ARNt, Acid ribonucleic solubil. ~ **ricinoleic**, hidroxiacid monocarboxilic nesaturat, prezent sub formă de ester al glicerinei în uleiul de castor (5). ~ **salicilic**, sin.: *Acid ortohidroxibenzoic*, iritant local, topic keratoplastic (în concentrație mică) și keratolitic (în concentrație mare), antiseptic și fungicid; este folosit în dermatologie și pentru conservarea alimentelor (13). ~ **saliciluric**, produsul de eliminare urinară a acidului salicilic (5). ~ **shikimic**, $C_6H_6(OH)_3.COOH$, metabolit intermediar important în biosinteza mai multor produși aromatici, printre care tirozina, triptofanul, fenilalanina, p-aminobenzoatul și p-hidroxibenzoatul (5). ~ **sialic**, sin.: *Acid N-acetilneuraminic*, $C_{11}H_{19}O_{10}N$, acid organic monocarboxilic identificat în sfingolipide, mucine și mucopolizaharide (5). ~ **silicic coloidal**, sol sau gel care ia naștere în organism prin solubilizarea bioxidului de siliciu inhalat; i s-a atribuit, în mod nejust, un rol deosebit în patogenia silicozei (9). ~ **stearic**, acid gras folosit în medicină ca excipient pentru supozitoare, unguente, învelișuri enterosolubile pentru pilule (13). ~ **succinic**, sin.: *Acid etilendicarboxilic*, $HOOC(CH_2)_2COOH$, acid dibazic component al ciclului tricarboxilic și care, sub influența succindehidrogenazei se transformă în acid fumaric; are proprietăți diuretice și antispastice (5; 15). ~ **sulfoconjugat**, compus al acidului sulfuric eliminat în urină și produs prin conjugarea fenolului, crezolului sau altor compuși aromatici ingerați (5). ~ **sulfuric**, H_2SO_4, acid mineral puternic, higroscopic, cu multiple utilizări în analiza chimică. Vezi și Intoxicația prin acid sulfuric (5). ~ **sulfuric aromatic**, soluție alcoolică de acid sulfuric (10—20%), cu adaos de substanțe aromatice (scorțișoară și ghimber), folosit în stomatologie în tratamentul parodontitei (39). ~ **tanic**, $C_{14}H_{10}O_9$, acid organic puternic astringent, prezent în unele vegetale (5). ~ **tartric**, sin.: *Acid 2,3-dihidroxibutandioic*, în uz intern stimulează secreția pancreatică, iar în uz extern are acțiune antipruriginoasă (14). ~ **taurocolic**, $C_{26}H_{45}NSO_7$, acid biliar, rezultat din conjugarea acidului colic cu taurina (15). ~ **tetracozanic**, Acid lignoceric. ~ **tetradecanoic**, Acid miristic. ~ **timidilic**, Timidin-5'-fosfat. ~**timonucleic**, Acid dezoxiribonucleic. ~ **6,8-tioctic**, Acid lipoic. ~ **transbutendioic**, Acid fumaric. ~ **tribetanaftilrosanilintrisulfonic**, Albastru de isamină. ~ **tricloracetic**, $CCl_3.COOH$, acid larg utilizat în analizele biochimice ca precipitant al proteinelor și în terapeutică pentru acțiunea sa caustică (5). ~ **3, 4, 5-trihidroxibenzoic**, Acid galic. ~ **tris-(hidroximetilamino)-metan**, aminoacid hidroxilat și metilat, obținut pe cale sintetică prin derivare substituită de la metan; se prezintă sub formă de cristale albe, foarte ușor solubile în apă; este folosit la prepararea soluțiilor-tampon, larg utilizate în biochimie și enzimologie, în special (5). ~ **tuberculostearic**, acid monocarboxilic complex, prezent în fracțiunea lipidică acetonosolubilă extrasă din bacilul tuberculozei (5). ~ **undecilenic**, acid gras folosit ca antifungic local în dermatologie (13). ~ **ureino-α-aminovalerianic**, Citrulină. ~ **uric**, sin.: *2,6,8-Trioxipurină*, acid sub formă de cristale albe greu solubile în apă, care se comportă ca acid bazic și prezintă tautomerie lactam-lactamică, între formele „oxi“ și „oxo“; constituie produsul final de catabolizare a nucleoproteinelor; în mod normal, în sînge este prezent în concentrații de 2,6—3,6 mg/100 ml, iar în salivă în concentrații de 15—30 mg/litru (adult); valori crescute se găsesc în gută, artritism etc. (5). ~ **uridilic**, sin.: *Acid uridin-5'-monofosfat*, derivatul fosforilat al uridinei; este un metabolit intermediar în sinteza pirimidinelor (5). ~ **uridin-5'-monofosfat**, Acid uridilic. ~ **valerianic,** Acid valeric. ~ **valeric,** sin.: *Acid valerianic, Acid butilcarboxilic,* $CH_3.(CH_2)_3.COOH$, acid organic prezent în rădăcinile unor plante (*Valeriana officinalis* şi *Angelica archangelica*); sărurile sale au proprietăţi calmante (5). ~ **vanilmandelic,** sin.: *Acid 3-metoxi-4-hidroximandelic,* produs de degradare finală a catecolaminelor, prezent în urină în cantitate de 2—4 mg/24 ore; în feocromocitom, excreţia urinară creşte considerabil, atingînd valori de 150—250 mg/24 ore (15). ~ **xantilic,** nucleotid format din xantină, riboză şi acid fosforic; metabolit intermediar în procesul de sinteză a acizilor adenilic şi guanilic pe seama acidului inozinic (5). ~ **xanturenic,** sin.: *Acid 4,8-dihidroxichinolin-2-carboxilic,* $C_{22}H_{23}O_{16}N$, produs colateral al transformării triptofanului în nicotinamidă; se elimină urinar sub formă de compuşi de conjugare cu acidul glucuronic sau cu serina (5). ~ **xenazoic,** derivat de acid p-aminobenzoic cu acţiune antivirotică, mai ales faţă de virusul gripal (14).

Acidaminurie, sin.: *Aminacidurie.* Eliminarea în exces prin urină a acizilor aminaţi serici; este întîlnită în insuficienţe hepatice concomitent cu creşterea concentraţiei acizilor aminaţi respectivi în sînge (16).

Acidemie. Creşterea concentraţiei ionilor de hidrogen în sînge, evidenţiată prin scăderea valorii pH-ului sanguin sub 7,35 (5).

Acidifiere. 1. Adăugare de acid într-o soluţie (5). 2. Conversiunea unei substanţe într-un acid (5). ~ **urinii,** mecanism renal de eliminare a excesului de H^+ şi de economisire a bazelor fixe, realizat în tubii contorţi distali şi în tubii colectori, prin schimburi ionice şi prin amoniogeneză. Procesele fundamentale ale acestui mecanism sînt reprezentate de formarea H^+ în celulele tubulare (prin hidratarea CO_2, catalizată de carboanhidrază, urmată de disocierea spontană a H_2CO_3 rezultat) şi de excretarea H^+ în lumenul tubular, în schimbul Na^+ furnizat de lichidul din lumen; cuplate cu aceste procese se desfăşoară: reabsorbţia unei cantităţi de Na^+ în schimbul K^+ excretat din celulele tubulare; reabsorbţia bicarbonatului (format în celule); retrodifuziunea Cl^- din lichidul tubular (25).

Aciditate. Concentraţia în acid a unei soluţii, exprimată de obicei prin valoarea pH-ului sau măsurată titrimetric cu ajutorul unei baze (5). ~ **apei,** apa din natură are în general un pH neutru sau uşor alcalin. Apele subterane sînt în general mai acide decît cele de suprafaţă, unele avînd un caracter net acid (ape carbogazoase). Standardul de stat privitor la condiţiile de potabilitate a apei prevede ca pH-ul să fie cuprins între 7 şi 8, cu limite excepţionale între 6,5 şi 8,5 pentru bazinele de categoria I şi a II-a şi de 6,5—9 pentru categoria a III-a (20). ~ **gastrică,** gradul de aciditate a sucului gastric, conferit de prezenţa acidului clorhidric liber şi combinat cu mucus, pepsină, acid lactic, cloruri etc. Aciditatea liberă este de 0,40—0,50 g%, iar aciditatea totală (liberă + combinată) de 0,45—0,60 g%, conferind sucului gastric un pH de 0,9—1, cu variaţii mari în plus (2,5) sau în minus (0,1—0,2). Acidul clorhidric, ca principal factor de acidifiere a sucului gastric, participă la digestia clorhidropeptică a albuminelor pînă la stadiul de albumoze şi peptone (15). ~ **laptelui,** se datoreşte activităţii florei de fermentaţie lactică (*Streptococcus lactis, Streptococcus cremoris, Streptococcus termophilus, Lactobacilus casei, Lactobacilus acidophilus* etc.), care provoacă fermentarea lactozei. Cu ajutorul acestei fermentaţii dirijate se prepară cea mai mare parte din produsele lactate acide (iaurt, lapte bătut etc.). Aciditatea laptelui se exprimă în grade Törner. Aciditatea maximă admisă este de 22°T, un lapte mai acid precipitînd la pasteurizare (20). ~ **urinară,** proprietate fizico-chimică a urinii, determinată de funcţia renală de eliminare a excesului de H^+ şi de economisire a bazelor fixe şi apreciată cu ajutorul pH-ului urinii şi al acidităţii urinare titrabile (25). ~ **urinară titrabilă,** cantitatea de acizi din urină, evaluată prin neutralizarea urinii pînă la pH 7,4 cu hidroxid de sodiu *n*/10. Valorile ei (normal, 50—70 mEq/24 ore sau 200—300 ml NaOH/24 ore) cresc în acidoze (cu excepţia acidozei din insuficienţa renală) şi scad în alcaloze (25). ~ **urinară totală,** valoarea cantităţii totale de H^+ care se elimină prin urină, rezultînd din însumarea acidităţii titrabile cu ionii de amoniu şi echivalentul diferenţei dintre bicarbonaţii filtraţi şi cei excretaţi (25).

Acidofilie (lat. *acidus* = acru + gr. *philein* = a iubi). Oxifilie. ~ **hipofizară,** Eozinofilie hipofizară.

Acidorezistenţă. 1. Rezistenţă la acţiunea unui acid (5). 2. În bacteriologie, noţiunea defineşte calitatea unor bacterii de a rezista la acţiunea decolorantă a acizilor, după ce au fost colorate cu fucsină (grupul bacteriilor acidorezistente, genul *Mycobacterium*) (3).

Acidoză (lat. *acidus* = acru + *-oză*). Perturbarea echilibrului acido-bazic în organism cu predominanţa componentei acide, ca urmare fie a reducerii bazelor, fie acumulării de metaboliţi acizi. Acidoza poate fi compensată sau decompensată, după cum pH-ul rămîne în limite normale sau scade sub valoarea minimă fiziologică de 7,35 (5 ; 15). ~ **bucală,** scăderea pH-ului salivar sub 7 în unele stări patologice (diabet) (38). ~ **insuficienţei renale,** sin.: *Acidoză uremică,* tip de acidoză metabolică asociată nefropatiilor cu insuficienţă renală globală, în care, ca urmare a distrugerii parenchimului renal, se produce, pe de o parte, o reducere a filtratului glomerular cu reţinerea de acizi ficşi (fosfaţi, sulfaţi, acizi organici) şi, pe de altă parte, o alterare a capacităţii tubulare de excreţie a ionilor de hidrogen, cu reducerea consecutivă a reabsorbţiei sodiului şi bicarbonaţilor; acidoza insuficienţei renale (cu excepţia celei din unele pielonefrite cronice) se însoţeşte de azotemie, hipocloremie şi eliminarea de urini acide (25). ~ **metabolică,** stare de acidoză primară (nerespiratorie), produsă prin mecanisme multiple: acumularea excesivă de anioni organici (acid lactic, acizi cetonici), pierderi excesive de sodiu (diaree, fistulă sau drenaj intestinal, nefropatii, insuficienţă corticosuprarenală), reducerea capacităţii renale de a excreta ionii de hidrogen, administrare excesivă de săruri de amoniu, ingerare de clorură de calciu, traumatisme tisulare. Tabloul clinic depinde de cauza declanşatoare, însă este dominat de sindromul de hiperventilaţie (33). ~ **renală,** stare de acidoză metabolică generată de o afecţiune renală; poate fi de două tipuri principale: acidoza insuficienţei renale (acidoza uremică) şi acidoza tubulară renală (25). ~ **renală hipercloremică,** acidoză renală însoţită de creşterea concentraţiei clorului seric; poate fi secundară unor insuficienţe renale cronice (în special celor din pielonefritele cronice prin uropatii obstructive), anastomozelor ureterodigestive şi plastiilor de căi urinare cu mucoasă digestivă, dar mai ales unor tubulodisplazii (formele complete de sindrom Fanconi-De Toni-Debré, sindromul Lowe-Terrey-Mc Lachlan); forma primitivă de acidoză renală hipercloremică realizează sindromul Albright-Buttler-Lightwood (25). ~ **renală hipercloremică primitivă,** sin.: *Sindromul Albright-Buttler-Lightwood,* afecţiune renală rară, de cauză necunoscută, caracterizată prin rahitism sau (la adult) osteomalacie şi acidoză renală hipercloremică, la care se pot asocia: hipokaliemie (cu semne clinice corespunzătoare), hipofosfatemie, litiază renală şi nefrocalcinoză bilaterală (frecvent infectată); tulburările se datorează unui defect al excreţiei H^+ la nivelul tubilor distali, ca urmare fie a unui deficit de carboanhidrază, fie mai probabil a unui deficit enzimatic al sistemului energetic tubular; consecutiv, scad reabsorbţia de bicarbonat şi amoniogeneza, creşte eliminarea urinară de cationi (fuga calciului determină în plus un hiperparatiroidism secundar). Boala are două forme clinice: a) forma copilului mare şi a adultului (sindromul Albright-Buttler), probabil familială, cu evoluţie ireversibilă către insuficienţa renală cronică; b) forma sugarului (sindromul Lightwood), fără caracter familial, cu evoluţie favorabilă (complet reversibilă) (25). ~ **renală hipocloremică,** stare de acidoză metabolică întîlnită în majoritatea cazurilor de insuficienţă renală cronică; în forma primitivă (cu rahitism tardiv) realizează sindromul Boyd-Stearns (25). ~ **renală hipocloremică cu rahitism tardiv,** Sindromul Boyd-Stearns. ~ **respiratorie,** stare caracterizată prin creşterea primară respiratorie a CO_2; poate fi decompensată (bicarbonatul standard nu este crescut), parţial compensată (bicarbonatul crescut fără normalizarea pH-ului) şi compensată (bicarbonat crescut cu pH normal). Se produce printr-o creştere iniţială a presiunii parţiale a CO_2 în sîngele arterial (hipercapnie), din cauza unei hipoventilaţii alveolare (insuficienţă respiratorie manifestă). Hipercapnia poate duce la apariţia de fenomene generale grave, ca: narcoză, edem cerebral şi comă, de cele mai deseori ireversibile. Compensarea se poate face prin mecanisme tisulare, renale şi digestive (34). ~ **tubulară renală,** tip de acidoză metabolică secundară unei tulburări a mecanismului tubular de acidifiere a urinii, caracterizată, în general, prin absenţa hiperazotemiei, prezenţa hipocloremiei (eventual a hiponatremiei, a hipokaliemiei şi hipocalcemiei), eliminarea de urini relativ alcaline. Etiopatogenic, poate fi realizată prin: a) deficit tubular proximal de reabsorbţie a bicarbonatului (în formele complete de sindrom De Toni-Debré-Fanconi, ,,diabetul bicarbonatat''); b) tulburări ale schimburilor ionice tubulare (în acidoza renală hipercloremică primitivă; în administrarea de inhibitori ai carboanhidrazei sau de doze mari de vitamină D; în pielonefrite ş.a.); c) tulburare a amoniogenezei (în sindromul Lowe-Terrey-McLachlan) (25). ~ **tubulară renală incompletă,** formă subclinică, latentă, de acidoză tubulară renală, în care, tulburarea unuia dintre mecanismele tubulare de excreţie a ionilor de H^+ este compensată prin intervenţia celorlalte mecanisme (25). ~ **uremică,** Acidoza insuficienţei renale.

Acidulat. 1. Care are caractere acide (32). 2. Lichid care conţine un acid slab (32).

Acidurie. Eliminarea în exces a unui acid prin urină (15). ~ **β-aminoizobutirică,** afecţiune nefrotubulară primitivă, cu caracter familial, total asimptomatică, caracterizată prin creşterea eliminării urinare a acidului β-aminoizobutiric şi datorită unui defect specific de reabsorbţie tubulară a acestuia (25). ~ **argininsucci-**

nică, sin. : *Boala Allan-Cusworth-Dent*, afecţiune metabolică rară, caracterizată prin eliminarea urinară excesivă a acidului argininsuccinic, prin întîrziere mintală şi alterări ale electroencefalogramei; este atribuită absenţei (probabile) a enzimei care scindează acidul argininsuccinic în arginină şi acid fumaric (25). ~ **organică**, sin. : *Sindromul Lowe, Sindromul Lowe-Terrey-McLachlan, Sindromul oculocerebrorenal*, sindrom complex, cu caracter adeseori familial, care afectează numai băieţii şi care se manifestă clinic prin tulburări oculocerebrale şi rahitism vitaminorezistent sever, iar umoral prin hipofosfatemie şi acidoză hipercloremică asociate cu hiperaminoacidurie globală, hiperfosfaturie, hipercalciurie, glicozurie intermitentă, proteinurie moderată şi urini alcaline; boala este atribuită unui defect tubular multiplu, de reabsorbţie a fosfaţilor, aminoacizilor, glucozei şi bicarbonatului, fie primitiv, fie dobîndit în urma unei tulburări idiopatice de absorbţie intestinală a calciului, cu hiperparatiroidism secundar şi cu perturbări ale mecanismelor de transport tubular (25). ~ **orotică ereditară**, afecţiune metabolică ereditară rară, caracterizată prin anemie megaloblastică, rezistentă la tratamentele uzuale, tulburări de creştere şi excreţie urinară excesivă de acid orotic; boala a fost atribuită unui dublu defect enzimatic, determinat genetic, care tulbură sinteza pirimidinică prin blocarea conversiunii acidului orotic în acid uridilic (25). ~ **paradoxală**, eliminarea unei urini acide în condiţiile unei alcaloze sistematice, proprie nefropatiei kaliopenice şi explicată prin diminuarea, din cauza hipokaliciţiei, a cotei de K^+ folosită pentru schimbul cu Na^+ reabsorbit şi prin suplinirea deficitului de excreţie a K^+ cu ajutorul unei excreţii crescute de H^+ (25).

Acies (lat. = margine, tăiş). Termen folosit în nomenclatura anatomică cu semnificaţia de margine (1). ~ **thalami optici**, *Stria medullaris thalami*.

Acil. R.CO-. Denumire utilizată pentru radicalii organici monovalenţi derivaţi de la acizii organici prin eliminarea unei grupări hidroxil din carboxilul acidului respectiv (5).

Acin. *Acinus*.

Acinus (lat. strugure), sin. : *Acin*. Diviziune saculară terminală a unei glande, posedînd un lumen (1).

Ackermann, F. Metoda ~, procedeu de mărire a eficienţei masticatorii şi de echilibrare ocluzală a protezelor prin şlefuire selectivă, care constă din eliminarea zonelor ocluzale excesive cu efect basculant, îngustarea suprafeţelor ocluzale şi crearea de spaţii subocluzale (39).

Ackroyd, J. F. Testul ~, test folosit pentru depistarea alergiei medicamentoase. Se efectuează studiindu-se acţiunea substanţei incriminate asupra retracţiei cheagului din sîngele bolnavului (determinarea indirectă a dispariţiei trombocitelor prin diminuarea activităţii retractozimului) (19).

Acladioză. Micoză cutanată exotică datorită ciupercii *Acladium Castellani*, caracterizată prin leziuni iniţial nodulare, urmate apoi de ulceraţii evoluînd cronic şi fără tendinţă de vindecare (12).

Acleistocardie (*a-* + gr. *kleistos* = închis + *kardia* = inimă). Persistenţa după naştere a *foramen ovale* a inimii (32).

Aclimatizare. Proces fiziologic de adaptare a organismului la un macro- sau microclimat deosebit de cel în care a trăit anterior (9). ~ **la altitudine**, adaptarea organismului uman la înălţimi, caracterizată prin hiperventilaţie pulmonară, mărirea debitului cardiac, hemoconcentraţie, poliglobulie reală şi de repartiţie, hipocapnie şi lactacidemie crescută (34).

Aclorhidrie, sin. : *Anaclorhidrie*. Absenţa acidului clorhidric din secreţia gastrică, întîlnită în cursul unor gastrite cronice, al anemiei pernicioase şi în cele mai multe din cancerele gastrice (16).

Acloropsie (*a-* + gr. *chloros* = verde + *opsis* = vedere). Deuteranopie.

Acmee (gr. *akme* = vîrf). *Fastigium*.

Acmeu (gr. *akme* = vîrf). *Fastigium*.

Acnee (gr. *akme* = vîrf). Leziune inflamatorie foliculară de origine seboreică, avînd de cele mai multe ori ca substrat un dezechilibru între androgeni şi estrogeni (12). ~ **bromică**, vezi Acnee medicamentoasă. ~ **caşecticilor**, termen vechi pentru tuberculidele papulonecrotice (12). ~ **clorică**, dermatoză profesională cu erupţie acneiformă, întîlnită la muncitorii care lucrează cu clor şi naftaleni cloraţi (9). ~ **comedoniană**, formă de început a acneei vulgare, caracterizată prin prezenţa a numeroase comedoane în regiunile cu largă distribuţie a glandelor sebacee (12). ~ **conglobată**, *Folliculitis et perifolliculitis capitis abscedens et suffodiens*. ~ **cornoasă**, Lichen spinulos. ~ **decalvantă**, Boala Quinquaud, vezi Quinquaud. ~ **excoriată a tinerelor fete**, formă de acnee juvenilă la tinerele fete, întreţinută prin traumatizarea obsesivă, permanentă (stoarcere, scărpinare) a leziunilor feţei (12). ~ **hipertrofică a nasului**, Rinofima. ~ **indurată**, formă de acnee cronică cu leziuni foliculare infiltrative şi supuraţie redusă (12). ~ **iodică**, vezi Acnee medicamentoasă. ~ **juvenilă**, sin. : *Acnee polimorfă, Acnee vulgară*, formă de acnee apărînd la adolescenţi, constînd din retenţie sebacee, comedoane şi inflamaţii supurative ale foliculului pilos. După intensitatea şi sediul infecţiilor supraadăugate, leziunile inflamatorii pot îmbrăca diverse aspecte: papuloase, papulopustuloase, tuberculopustuloase, nodulare, flegmonoase (12). ~ **keloidiană**, varietate de acnee în care leziunile sînt urmate de cicatrice keloide, întîlnită mai ales în regiunea cefei (cînd mai poartă şi denumirea de foliculită sclerozantă a cefei) (12). ~ **medicamentoasă**, formă de acnee apărînd după ingestia unor medicamente (iod, brom) sau în urma contactului cu diverse medicamente (*oleum cadini* etc.) (12). ~ **miliară**, denumire dată unor leziuni papulopustuloase mici, fără comedoane, apărînd la femei de vîrstă mijlocie, coexistînd uneori cu acneea rozacee (12). ~ **necrotică**, dermatoză caracterizată prin leziuni papulopustuloase, localizate mai ales pe frunte şi în regiunile temporale, mai frecvente la bărbaţi în jurul vîrstei de 50 de ani. Micile focare duc la necroză şi cicatrice (12). ~ **nou-născutului**, *Milium* al nou-născutului. ~ **oleică**, erupţie acneiformă polimorfă provocată de acţiunea uleiului mineral asupra foliculului pilosebaceu, asociată cu o infecţie stafilococică (9). ~ **polimorfă**, Acnee juvenilă. ~ **profesională**, acnee datorită contactului cu anumite substanţe folosite în cursul procesului de producţie (uleiuri minerale etc.) (12). ~ **rozacee**, dermatoză cu etiologie variată (tulburări digestive, glandulare — menopauză — şi nervoase), localizate la faţă (frunte, nas, bărbie) şi constînd dintr-un fond eritematos (eritroză facială) cu telangiectazii pe care sînt presărate papule şi papulopustule foliculare. Vezi şi Rozacee (12). ~ **varioliformă**, formă de acnee în care leziunile foliculare, localizate mai ales pe frunte şi pielea capului, iau un caracter ulcerativ, necrozant (12). ~ **vulgară**, Acnee juvenilă.

Acneiform. Asemănător acneei (12).

Acnemia (*a-* + gr. *kneme* = picior + *-ia*). Absenţa congenitală sau atrofia marcată a membrelor inferioare (1).

Acnitis. Vezi Tuberculide papulonecrotice.

Acoasme (gr. *akouein* = a auzi). Halucinaţii auditive elementare (zgomote, foşnete ş.a.) (35).

Acocanthera Ouabaio. Liană din familia *Apocynaceae*, care creşte în Somalia; conţine o glicozidă cardiotonică — ouabaina — (identică cu strofantina G) (14).

Acolalurie. Absenţa în urină a sărurilor biliare (25).

Acolie (*a-* gr. + *chole* = bilă). Absenţa secreţiei biliare (16).

Acologie (gr. *akos* = tratament + *logos* = ştiinţă). Cunoaşterea medicamentelor în tratarea diferitelor boli (32).

Acolurie (*a-* + gr. *chole* = bilă + *ouron* = urină). Absenţa pigmenţilor biliari din urină în cursul icterului hemolitic (16).

Acomodare (lat. *accommodere* = a se adapta). 1. În oftalmologie, reglarea vederii pentru aproape produsă prin modificarea curburii cristalinului, datorită elasticităţii sale şi contracţiei muşchiului ciliar, care determină relaxarea zonulei Zinn şi creşterea refracţiei cristalinului (28). 2. A suferi unele modificări în procesul adaptării la noi condiţii fiziologice şi de mediu (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **absolută**, sin.: *Acomodare excesivă*, acomodare maximă posibilă pentru vederea monoculară de aproape prin lipsa acţiunii limitative a mişcărilor de convergenţă (28). ~ **astigmică**, efort de acomodare inegal distribuit în diferite meridiane ale cristalinului (28). ~ **binoculară**, sin.: *Acomodare relativă*, acomodare necesară pentru vederea binoculară la diferite distanţe, care acţionează în limitele unor rapoarte fixe cu mişcările de convergenţă (28). ~ **dinamică**, Acomodare pozitivă. ~ **excesivă**, Acomodare absolută. ~ **fătului**, aşezarea fătului în uter sub forma unui ovoid, corespunzînd formei conţinătorului format din uter şi bazin. Vezi şi Legea lui Pajot (18). ~ **negativă**, reglarea vederii pentru distanţă prin relaxarea cristalinului (28). ~ **pozitivă**, sin.: *Acomodare dinamică*, proces activ pentru adaptarea vederii de aproape (28). ~ **relativă**, Acomodare binoculară. ~ **reziduală**, forţa de acomodare rămasă în raport cu pierderea elasticităţii cristalinului (28). ~ **spastică**, menţinerea cristalinului în acomodare continuă, simulînd miopia, datorită unui spasm al muşchiului ciliar (28).

Acomodometru. Aparat pentru măsurarea capacităţii de acomodare a ochiului (28).

Acondroplazie (Parrot) (*a-* + gr. *chondros* = cartilaj + *plassein* = a forma), sin.: *Condrodistrofie fetală*. Distrofie congenitală datorită unei tulburări de creştere a oaselor lungi prin osificare encondrală anormală. Se caracterizează clinic prin: nanism, micromelie, disproporţia membrelor superioare şi inferioare, care sînt mai scurte în raport cu lungimea toracelui (care este normală), macrocefalie cu îngustarea şi înfundarea etajului mijlociu al feţei, cifoză dorsolombară, degete „în trident" (24; 33).

Aconitază. Enzimă activă în ciclul Krebs, care catalizează transformarea acidului citric în acid cisaconitic (15).

Aconitină. Alcaloid extras din diverse specii de aconit, cel mai puternic dintre toxicele vegetale, doza mortală fiind de 0,004—0,005 g.

În terapeutică este folosit limitat în durerile nevralgice, reumatice şi în tusea iritativă (13).

Aconitum napellus, sin.: *Omag*. Plantă din familia *Ranunculaceae*, din al cărei tuber lateral se prepară extractul şi tinctura ce conţin aconitină (13).

Acopie. Imposibilitatea de a copia un text, întîlnită uneori în cadrul afaziei (26).

Acoridă (gr. *achor* = mătreaţă). Favidă.

Acorie (*a*- + gr. *koros* = saţietate), sin.: *Aplestie*. Absenţa senzaţiei de saţietate în condiţiile unui aport suficient de alimente sau chiar ale supraalimentaţiei (35).

Acormia (*a*- + gr. *kormos* = trunchi + -*ia*). Anomalie constînd din dezvoltarea subnormală, rudimentară, a trunchiului (1).

Acorus calamus, sin.: *Obligeană*. Plantă din familia *Araceae*, ai cărei rizomi conţin un ulei esenţial amar, cu oarecare acţiune sedativă, anticonvulsivantă şi antiaritmică; se foloseşte în cosmetică şi pentru stimularea secreţiei gastrice (13).

Acra (gr. *akron* = extremitate, vîrf). 1. Porţiunea distală a extremităţilor (1). 2. Proeminenţă (1).

Acranie (*a*- + gr. *kranion* = craniu). Monstruozitate constînd din absenţa completă sau parţială a craniului (1).

Acremonium. Gen de ciupercă conidiosporată, avînd unele specii extrem de rar patogene pentru om (12).

Acridină. Bază organică terţiară, folosită ca intermediar în industria coloranţilor; are proprietăţi antiseptice (5).

Acriflavină. Amestec de derivaţi acridinici, puternic fluorescent, bacteriostatic şi bactericid; este folosit ca dezinfectant pentru plăgi, piele şi unele mucoase (în soluţie 1 ‰) (3; 13).

Acrilat. Material plastic sintetic derivat din acidul acrilic, folosit în stomatologie la construirea protezelor dentare, ca material de obturaţie a cariilor dentare şi în chirurgia maxilofacială la construirea diverselor aparate şi proteze chirurgicale (38). ~ **elastic,** material dentar folosit de obicei pe un suport de acrilat dur pentru amortizarea presiunilor asupra crestelor şi proceselor alveolare (39).

Acrilonitril, sin.: *Cianură de vinil*. Compus organic sintetizat din acid cianhidric şi acetonă şi folosit în industria maselor plastice, ca monomer pentru producerea poliacrilonitritului (cianura de polivinil). Acrilonitrilul poate avea o acţiune toxică generală şi efecte iritante şi vezicante asupra tegumentelor şi mucoaselor atît prin toxicitate proprie, cît şi prin eliberarea de compuşi cianici (9).

Acrinie (*a*- + gr. *krinein* = a secreta). Lipsa de secreţie sau excreţie a unei glande oarecare (15). ~ **salivară,** Asialie.

Acro- (gr. *akron* = extremitate, vîrf). Prefix care introduce în termenii medicali compuşi referirea la extremităţi (32).

Acroagnozie (*acro*- + *a*- + gr. *gnosis* = cunoaştere). Incapacitatea perceperii existenţei uneia sau mai multor extremităţi (27).

Acroartrită (*acro*- + gr. *arthron* = încheietură + -*ită*). Artrită interesînd o articulaţie aparţinînd unei extremităţi (4).

Acroasfixie (*acro*- + *a*- + gr. *sphyxis* = puls). Fenomen vasospastic al extremităţilor, observat în cursul sindromului Raynaud (10).

Acrobrahicefalie (*acro*- + gr. *brachys* = scurt + *kephale* = cap). Malformaţie din grupul craniostenozelor, datorită osificării precoce a suturii coronare, ceea ce face ca expansiunea craniului să se facă numai în sens vertical şi lateral, rămînînd scurt în sens antero-posterior (27).

Acrocefalie (*acro*- + gr. *kephale* = cap), sin.: *Craniu în turn, Hipsicefalie, Hipsocefalie, Oxicefalie, Pirgocefalie*. Malformaţie din grupul craniostenozelor, datorită osificării precoce a suturii coronare şi sagitale care împiedică dezvoltarea craniului în sens lateral şi antero-posterior, permiţînd ca expansiunea să se facă numai în înălţime (27).

Acrocefalosindactilie (*acro*- + gr. *kephale* = cap + *syn* = împreună + *daktylos* = deget), sin.: *Sindromul Apert*. Malformaţie caracterizată prin dezvoltarea excesivă a craniului în diametrul vertical (acrocefalie), cu depărtarea excesivă a orbitelor, însoţită de sindactilie la mînă şi picior, de deschizătura boltei palatine şi de diviziunea luetei. Clinic se mai remarcă prezenţa unui sindrom de hipertensiune intracraniană şi ambliopie (27).

Acrocianoză (*acro*- + gr. *kyanos* = albastru). Cianoză rece, nedureroasă şi persistentă a extremităţilor, datorită unei dereglări neurovegetative, cu creşterea tonusului arteriolar şi dilatarea secundară a capilarelor şi venulelor (10). ~ **esenţială,** sin.: *Sindromul Cassirer*, afecţiune cronică, constînd dintr-o atonie capilarovenoasă. Începe în copilărie şi se manifestă printr-o coloraţie albăstruie, cianotică, simetrică a tegumentelor, mai ales la mîini, picioare, nas, gambe, care sînt reci, umede (12).

Acrocontractură (*acro*- + lat. *contractus* = strîngere, contracţie), sin.: *Acromiotonie*. Contractură localizată la una dintre extremităţi (4).

Acrodermatită (*acro*- + gr. *derma* = piele + -*ită*). Dermatită localizată la extremităţi (12).

~ **continuă Hallopeau,** vezi Hallopeau. ~ **cronică atrofiantă,** Boala Pick-Herxheimer, vezi Pick-Herxheimer. ~ **enteropatică** (Danbold-Closs), afecţiune deseori familială, începînd de la vîrsta de cîteva luni, de cauză complexă, în care leziunile cutanate veziculobuloase ale extremităţilor membrelor se asociază cu tulburări gastrointestinale (diaree). În 1/3 din cazuri este letală (12). ~ **eritematopapuloasă infantilă,** Sindromul Gianotti-Crosti, vezi Gianotti-Crosti. ~ **veruciformă atrofică,** acrodermatită caracterizată prin leziuni cu aspect de veruce, cianoză şi keratodermie palmoplantară (12).

Acrodextrină. Vezi Dextrine.

Acrodinie (*acro-* + gr. *odyne* = durere). 1. Durere în extremităţi (4). 2. Afecţiune care apare mai frecvent la copii, caracterizată prin tulburări de comportament, eritem descuamativ al extremităţilor însoţit de parestezii şi algii, hipersecreţie sudorală, tahicardie, hipertensiune arterială şi tulburări trofice ale sistemului dentar. Etiopatogenia este neclarificată, boala fiind interpretată de unii autori ca o reacţie neuroalergică la mercur (Fanconi) sau la anumite substanţe toxice (arsenic, ergotină), iar de alţii ca o neuroviroză (sin. : *Boala Chardon*, *Boala roză*, *Boala Selter-Swift-Feer*, *Eritredem australian*, *Eritredem polineuropatic*) (27 ; 33).

Acrodolicomelie (*acro-* + gr. *dolichos* = lung + *melos* = extremitate). Malformaţie caracterizată prin prezenţa unor membre anormal de lungi (4).

Acroeritroză. Hiperemie activă a tegumentelor nasului şi urechilor, neinflamatorie şi nedureroasă (4).

Acroestezie (*acro-* + gr. *aisthesis* = senzaţie). Exagerarea sensibilităţii la nivelul extremităţilor membrelor (35).

Acrofobie (*acro-* + gr. *phobos* = frică). Fobia locurilor înalte (35).

Acrogerie (*acro-* + gr. *geron* = bătrîn). Atrofie senilă a pielii la nivelul extremităţilor, cu caracter familial şi ereditar (12).

Acrohiperhidroză (*acro-* + *hiper-* + *hidros* = sudoare + *-oză*). Transpiraţie exagerată la nivelul extremităţilor, mai ales în regiunile palmară şi plantară (27).

Acrohipotermie (*acro-* + *hipo-* + gr. *therme* = căldură). Stare caracterizată printr-o scădere excesivă a temperaturii mîinilor şi picioarelor (4).

Acrokeratom congenital. Varietate clinică de eritrodermie congenitală ihtioziformă, caracterizată printr-o hiperkeratoză a mîinilor şi picioarelor (12).

Acrokeratoză (*acro-* + gr. *keras* = corn + *-oză*). Îngroşarea stratului cornos al pielii la nivelul extremităţilor (12). ~ **veruciformă,** dermatoză congenitală, clinic cu totul asemănătoare cu epidermodisplazia veruciformă Lewandowsky-Lutz, dar deosebindu-se de aceasta prin faptul că celulele epidermice nu sînt vacuolizate (12).

Acroleină, sin. : *Aldehidă acrilică*. $CH_2 = CHO$. Produs secundar care apare la tratarea grăsimilor la temperaturi ridicate. Vaporii sînt iritanţi pentru ochi şi căile respiratorii (9).

Acromacrie (*acro-* + gr. *makros* = lung). Arahnodactilie.

Acromastită (*acro-* + gr. *mastos* = sîn, mamelă + *-ită*). Inflamaţia mamelonului (11).

Acromat (*a-* + gr. *chroma* = culoare). Individ incapabil de a distinge culorile (28).

Acromatic. 1. Care nu se colorează cu diferiţi agenţi coloranţi (32). 2. Care conţine acromatină (32). 3. Care transmite lumina albă fără a o descompune în culorile constituente (de ex. calitatea obiectivelor microscopice de a forma imagini fără margini colorate sau calitatea oricărei combinaţii de prisme şi lentile care au un focar comun pentru diferitele culori, corijînd astfel aberaţia) (32).

Acromatină, sin. : *Linină*. Substanţa reţelei acromatice a nucleului celular (1).

Acromatism. 1. Lipsa aberaţiei cromatice (28). 2. Calitatea unui sistem de lentile, la care s-a făcut corecţia aberaţiei cromatice. Se realizează prin asocierea de lentile cu aberaţii cromatice egale şi de sens contrar, dar construite din materiale cu capacităţi dispersive diferite, astfel ca să se păstreze convergenţa sistemului (3).

Acromatocit (*a-* + gr. *chroma* = culoare + *kytos* = celulă). Acromocit.

Acromatofil. 1. Care nu apare colorat prin tehnicile de coloraţie (32). 2. Microorganism sau element histologic care şi-a pierdut integral afinitatea pentru coloranţi (32).

Acromatopsie (*a-* + gr. *chroma* = culoare + *opsis* = vedere). Incapacitate totală de a distinge culorile (28).

Acromatoză (*a-* + gr. *chroma* = culoare + *-oză*). Deficienţa pigmentaţiei normale, care se poate constata în stări ca : albinism, *leucoderma*, vitiligo (28).

Acromaturie. Eliminarea de urini decolorate fie prin diluarea urocromilor (poliurii), fie prin deteriorarea funcţiei renale de oxidare a lor (în insuficienţa renală) (25).

Acromazie. 1. Pierderea culorii normale a pielii, cu apariţia unei palori de tip caşectic (32). 2. Paloare asociată cu facies hipocratic în boli grave, prevestind adesea o stare muribundă (32). 3. Absenţa reacţiei obişnuite de colorare într-o celulă sau ţesut supuse coloraţiei (32).

Acromegalie (*acro-* + gr. *megale* = mare). Boala Pierre Marie. Vezi Marie.

Acromegalogigantism. Formă clinică de hiperfuncţie hipofizară, prin secreţie de hormon somatotrop, întîlnită la tineri trecuţi de pubertate şi caracterizată prin asocierea simptomelor de acromegalie şi de gigantism (7).

Acromegaloidism. Sindrom frust de acromegalie sau stare constituţională hiperhipofizară (7).

Acromelalgie (*acro-* + gr. *melos* = extremitate + *algos* = durere). Eritromelalgie.

Acromicrie. Akromikria.

Acromie (*a-* + gr. *chroma* = culoare). Decolorarea pielii prin lipsa pigmentului melanic. Poate fi parţială (anumite regiuni) sau totală (albinism). *Forme clinice*: a. congenitală, a. dobîndită (leucodermie), a.atrofică (cicatriceală), a. posteruptivă, a. parazitară (12).

Acromion (gr. *akron* = extremitate + *omos* = umăr). Proces osos turtit, triunghiular, prin care se termină lateral spina scapulei şi care este situat deasupra cavităţii glenoide; este articulat cu clavicula şi serveşte ca loc de inserţie pentru muşchii deltoid şi trapez (1).

Acromiotonie (*acro-* + gr. *mys* = muşchi + *tonos* = contracţie). Acrocontractură.

Acromocit (*a-* + gr. *chroma* = culoare + *kytos* = celulă), sin.: *Acromatocit*, *Celulă în semilună*. Formă degenerativă de hematie cu aspect de semilună, considerată de unii autori ca un artefact. Este alcătuită numai din stromă şi membrană, lipsindu-i aproape complet hemoglobina (19).

Acromotrichie (*a-* + gr. *chroma* = culoare + *thrix* = păr). Leucotrichie.

Acronevroză (*acro-* + gr. *neuron* = nerv + *-oză*). Angionevroză cu manifestări predominante la extremităţi (27).

Acroparestezie (*acro-* + *para-* + *aisthesis* = percepere). Stare patologică caracterizată prin tulburări subiective de sensibilitate în segmentele distale ale membrelor (furnicături, amorţeli, înţepături sau alte senzaţii neplăcute). *Forme clinice*: sindromul Schultze (vezi Schultze) şi sindromul Nothnagel (vezi Nothnagel) (27).

Acropatie (*acro-* + gr. *pathos* = tulburare). Afecţiune localizată la extremităţi (4). **~ ulcero-mutilantă** (Thévenard), boală degenerativă cu caracter adesea eredofamilial, cu debut în copilărie, manifestată prin tulburări de sensibilitate superficială şi profundă, areflexie osteotendinoasă şi puseuri de necroze tegumentare şi de osteoliză, întrerupte de perioade staţionare (27).

Acropostită (gr. *acroposthia* = prepuţ + *-ită*). Inflamaţia prepuţului (11).

Acrostealgie (*acro-* + gr. *osteon* = os + *algos* = durere). Senzaţie dureroasă resimţită în unul sau mai multe oase ale extremităţilor (4).

Acrotrofodinie (*acro-* + *trophe* = nutriţie + *odyne* = durere). Tulburări trofice ale extremităţilor, asociate cu parestezii prin procese polinevritice şi cauzate de expunere îndelungată la frig şi umezeală (24).

Acrozom (*acro-* + gr. *soma* = corpuscul). Structură care apare înaintea nucleului spermatozoidului, datorită unei modificări a aparatului Golgi (1).

Act reflex. Vezi Reflex.

ACTH. Abreviere pentru *Adrenocorticotrophic hormone* (engl.). Vezi Adrenocorticotrofină (15).

Actinic (gr. *aktis* = rază). Termen care se referă la acţiunea spectrului luminos şi a benzilor de ultraviolet. În ultimul timp, termenul se foloseşte mai mult pentru a indica acţiunea radiaţiilor radioactive (4).

Actinită (gr. *aktis* = rază + *-ită*), sin.: *Actinodermatită*. Stare inflamatorie cutanată, datorită iradierii cu raze luminoase sau radioactive (4).

Actiniu. Simbol Ac. Element radioactiv natural cu număr atomic 89 şi greutate atomică 227. Izotopii Ac^{227} şi Ac^{228} sînt emiţători de radiaţii β şi γ iar izotopul Ac^{225} (artificial) este emiţător de radiaţii α (9).

Actino- (gr. *aktis* = rază). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la raze (32).

Actinobacillus. Vezi *Brucellaceae*.

Actinobaciloză (*actino-* + lat. *bacillus* = bastonaş + *-oză*). Inflamaţie cronică foarte asemănătoare actinomicozei, caracterizată prin granuloame inflamatorii localizate la faţă; este produsă de *Actinobacillus lignieresii* (germen înrudit cu colibacilul) (8).

Actinocardiogramă (*actino-* + gr. *kardia* = inimă + *gramma* = notare). Ortodiagramă.

Actinodermatită. Actinită.

Actinodermatoză (*actino-* + gr. *derma* = piele + *-oză*). Lucită.

Actinograf (*actino-* + gr. *graphein* = a scrie). Piranometru.

Actinografie. Vezi Densigrafie.

Actinometrie (*actino-* + gr. *metron* = măsură). Măsurarea intensităţii radiaţiilor calorice şi a celor solare (20).

Actinometru. Aparat pentru determinarea intensităţii radiaţiilor calorice şi solare. Se bazează în general fie pe efectul de dilatare a unor metale, fie pe efectul termoelectric (20).

Actinomicină C. Antibiotic citostatic produs de *Streptomyces chrysomallus*; este activ uneori în boala Hodgkin (13).

Actinomicom (*actino-* + gr. *mykes* = ciupercă + *-oma*). Nodul inflamator granulomatos provocat de ciuperci patogene din genul *Actinomyces* (8).

Actinomicoză (*actino-* + gr. *mykes* + *-oză*). sin.: *Boala Rivalta.* Boală cu evoluţie cronică, provocată de specii patogene de actinomicete, în special de *Actinomyces bovis* (*A. israeli*), manifestată prin granuloame care abcedează prin una sau mai multe fistule, lăsînd să se scurgă un puroi conţinînd grăunţi galbeni şi cu localizare cutanată (cervicofacială) sau viscerală (pleuropulmonară, abdominală) (8; 12).

Actinomyces, sin.: *Discomyces.* Gen de ciuperci din clasa *Schizomycetes*, familia *Actinomycetaceae*, cuprinzînd numeroase specii parazite la om şi animal, precum şi numeroase specii saprofite. După Langeron, există o singură specie capabilă să producă actinomicoza clasică la om: *Actinomyces israeli* (12).

Actinopatie (*actino-* + gr. *pathos* = boală). Îmbolnăvire datorită radiaţiilor luminoase şi ultraviolete, caracterizată prin efecte locale asupra tegumentelor şi ochiului şi efecte generale, cu caracter acut sau cronic (9).

Actinoterapie (*actino-* + gr. *therapeia* = tratament). Termen care cuprinde toate metodele terapeutice care utilizează radiaţii de diverse naturi; se întrebuinţează astăzi pentru a desemna acele metode care utilizează raze luminoase, infraroşii şi ultraviolete (34).

Activ sanitar de masă. Colectiv de persoane care şi-au însuşit un minimum de cunoştinţe sanitare prin cursuri sanitare de masă şi care, sub îndrumarea medicului sau cadrului mediu sanitar, participă în mod organizat la rezolvarea unor probleme de sănătate a colectivităţii (29).

Activare. 1. Procesul de intensificare a unei reacţii chimice, de obicei prin trecerea unei substanţe din sistemul de reacţie într-o formă mai reactivă. În acest caz, molecula substanţei activate capătă un plus de energie — energie de activare — (de ex. trecerea unei enzime din stare inactivă în stare activă) (5). 2. Fenomenul de intensificare a unei acţiuni (32).

Activator. 1. Substanţă sau agent care activează un sistem de reacţie. Ex.: catalizatorii, ionul Mn^{2+} pentru arginază, NaCl pentru amilază etc. (5). 2. Care uşurează şi intensifică o acţiune (32). **Activatori enzimatici**, sin.: *Efectori enzimatici.* Factori care iniţiază şi intensifică activitatea catalitică a unei enzime. Se disting: activatori direcţi, dintre care cei mai mulţi sînt specifici, făcînd parte din sistemul enzimatic propriu-zis (cazul coenzimelor sau grupărilor prostetice enzimatice); activatori indirecţi, care pot interveni fie prin transformarea proenzimei în enzimă activă (cazul ionului Ca^{++} în procesul de coagulare a sîngelui, transformînd protrombina în trombină activă) fie prin blocarea unor inactivatori prezenţi în sistemul de reacţie (cazul cianurii alcaline, care activează ureaza inhibată de ionul cupric), fie prin menţinerea unor condiţii de mediu adecvate acţiunii enzimei (cazul substanţelor reducătoare, care activează papaina prin împiedicarea oxidării grupărilor sulfhidrice ale acesteia) (5).

Vezi şi: Rehak.

Activitate. 1. Calitatea de a fi activ (32). 2. Manifestare a unei forţe sau energii (32). ~ **antiepidemică**, complex de acţiuni prin care se aplică în practică mijloacele ştiinţifice ale epidemiologiei, în vederea prevenirii, combaterii sau eradicării bolilor transmisibile (29). ~ **blocantă**, fenomenul reprimării sau eliminării activităţii electrice în creier prin apariţia unui stimul senzorial (32). ~ **musculară dinamic-negativă**, activitate musculară care se realizează în direcţia forţei gravitaţiei (9). ~ **musculară dinamic-pozitivă**, activitate musculară care se realizează în sens contrar acţiunii gravitaţiei (9). ~ **musculară statică**, contracţie musculară neînsoţită de modificarea lungimii fibrelor musculare (fără deplasare în spaţiu) (9). ~ **nervoasă superioară**, termen consacrat de I. P. Pavlov pentru a denumi activitatea etajelor superioare (emisferele cerebrale) ale sistemului nervos central, care asigură adaptarea şi echilibrarea fină a organismului la mediu (27). ~ **optică**, proprietatea unei substanţe „optic activă", în soluţie, de a rota planul luminii polarizate în sensul acelor de ceasornic (substanţe dextrogire) sau invers (substanţe levogire), datorită asimetriei din structura sa cristalină (32). ~ **unei surse radioactive**, numărul de atomi dezintegraţi în unitatea de timp; se exprimă în curie (32).

Actomiozină. Proteină complexă, formată din miozină şi actină, avînd rol esenţial în fenomenul de contracţie a fibrei musculare. Acest fenomen rezultă din întrepătrunderea filamentelor de actină cu cele de miozină, sub influenţa energiei rezultate din degradarea adenozintrifosfatului (15).

Acţiune. 1. Desfăşurarea unei activităţi (32). 2. Exercitarea unei forţe fizice, chimice sau mintale (32). 3. Mărime fizică egală cu de două ori produsul dintre valoarea medie a energiei cinetice totale a unui sistem de particule într-un interval de timp şi durata intervalului respectiv de timp. În sistemul c.g.s., unitatea de acţiune este 1 erg/sec. (32). ~ **bactericidă**, acţiune letală asupra bacteriilor, exercitată de unele antibiotice şi dezinfectante (32). ~ **bacteriostatică**, acţiunea unor medicamente de a sista înmulţirea bacteriilor (32). ~ **catalitică**, efectul exercitat asupra unei reacţii chimice de o substanţă a cărei introducere îi accelerează viteza de desfăşurare, fără ca reacţia însăşi să fie modificată structural (32). ~ **chimică**, orice proces care produce o schimbare în aranjamentul atomilor din molecula unei substanţe (32). ~ **cumulativă**, efectul puternic, adesea toxic al ultimei dintr-o serie de doze dintr-un medicament ale cărui doze precedente au avut un efect moderat sau chiar neglijabil (32). ~ **dinamică specifică**, proprietatea alimentelor introduse în organism de a produce căldură şi a creşte metabolismul bazal. Surplusul de calorii rezultat din acţiunea dinamică specifică a alimentelor se poate calcula făcînd diferenţa dintre valoarea metabolismului bazal şi cea a metabolismului efectuat după ingestia de alimente (15). ~ **farmacodinamică**, acţiune exercitată de un medicament asupra structurilor vii. Poate fi considerată la nivelul organismului întreg, al diferitelor organe sau sisteme, al celulelor şi structurilor infracelulare, al moleculelor. Se datoreşte intervenţiei unor procese biofizice, fizico-chimice sau biochimice. În majoritatea cazurilor este modificată funcţia unor sisteme enzimatice (14). ~ **farmacodinamică electivă**, acţiune exercitată de un medicament numai asupra anumitor sisteme sau organe sau asupra unor organisme parazitare (microbi, helminţi etc.). Electivitatea se datoreşte fie sensibilităţii deosebite a structurilor interesate, fie acumulării compusului activ în structura respectivă (14). ~ **mamogenică**, proprietatea unor extracte hipofizare, ovariene etc. de a stimula dezvoltarea glandelor mamare (7). ~ **masei**, influenţa asupra unei reacţii chimice exercitată de concentraţia moleculară a substanţei respective aflată în reacţie (32). ~ **mutagenă**, reacţia agentului mutagen cu materialul genetic şi efectele de schimbare a funcţionalităţii acestui material (17). ~ **nespecifică**. 1. Acţiune care se exercită asupra unui număr mare de structuri sau asupra întregului organism, interesînd componente ale materiei vii larg răspîndite (14). 2. În concepţia lui D. Danielopolu, acţiune care se exercită indirect, prin intermediul influenţării unor factori naturali, de felul mediatorilor chimici, ionilor, vitaminelor, hormonilor, enzimelor (14). ~ **oligodinamică**, acţiune de inhibare a dezvoltării germenilor, exercitată de către unele metale: cupru, aur, argint, fier şi altele, chiar în concentraţii foarte mici (8). ~ **opsonică**, efectul opsoninelor asupra bacteriilor, constînd din creşterea sensibilităţii lor la fagocitoză (32). ~ **renotrofică**, acţiunea unor extracte hipofizare şi a unor hormoni (tiroidian, testicular etc.) de a stimula creşterea rinichiului şi de a susţine regenerarea sa (7). ~ **specifică**. 1. Acţiune exercitată electiv de chimioterapice sau antibiotice, asupra unor organisme parazitare (microbi, virusuri, protozoare etc.) (14). 2. În concepţia lui D. Danielopolu, acţiune proprie medicamentului, care se exercită direct asupra sistemului nervos, sistemului endocrin sau organelor terminale (14). ~ **tampon**, acţiune a acizilor slabi, a sărurilor şi a bazelor slabe în soluţie, de a tempera creşterea pH-ului, în cazul adăugării în continuare a altor acizi sau baze (32). ~ **termogenă**, acţiunea unei substanţe chimice sau aliment de a creşte temperatura corpului (32).

Acu- (gr. *acouein* = a auzi). Prefix care introduce în termenii medicali compuşi referirea la auz (32).

Acufene, sin.: *Tinitus*. Zgomote sau vîjîituri auriculare, subiective sau obiective, de origine foarte variată; ele însoţesc de cele mai multe ori tulburările funcţiei acustice sau vestibulare (30).

Acuitate (lat. *acuitas* = fineţe). Proprietatea funcţională a organelor de simţ de a percepe senzaţii la un prag coborît sau de a distinge diferenţe minime (21). ~ **vizuală**, capacitatea percepţiei vizuale în funcţie de claritatea focarului retinian, integritatea elementelor nervoase şi interpretarea cerebrală a stimulului. Se măsoară prin scări vizuale bazate pe valoarea minimă de un minut a unghiului vizual care permite recunoaşterea unui obiect (28).

Acumetrie (*acu-* + gr. *metron* = măsură). Metodă de cercetare a funcţiei auditive, utilizînd examenul fonic (cu vocea) sau instrumental (diapazon, ceasornic, acumetru etc.). Astăzi este părăsită în favoarea audiometriei (30).

Acumetru. Aparat care produce un sunet simplu, uniform şi care este utilizat în cercetarea funcţiei auditive (30).

Acupunctură (lat. *acus* = ac + *punctura* = înţepătură). Metodă terapeutică în practica medicală tradiţională chineză, bazată pe introducerea superficială în ţesutul celular subcutanat din anumite regiuni ale tegumentului (sistematizat pe meridiane) a unor ace fine din metale diferite. Pare a avea o repercusiune reflexă asupra funcţiilor unor organe şi îşi găseşte aplicarea în tratamentul unor tulburări funcţionale exprimate prin algii, spasme, contracturi (27).

Acusticogramă (gr. *akoustos* = auz + *gramma* = notare). Audiogramă.

Acut (lat. *acutus* = ascuţit). Cu evoluţie scurtă şi manifestări intense (32).

Acute respiratory diseases (engl. = boli respiratorii acute), abreviat A.R.D. Grup de afecţiuni inframicrobiene acute ale aparatului respirator (22).

Acvadont (lat. *aqua* = apă + *dens* = dinte). Material sub formă de pulbere, utilizat în stomatologie pentru obturaţia provizorie; prin amestec cu apă dă o pastă care se întăreşte rapid la adăpost de salivă (38).

Ad- (lat. *ad* = la). Prefix care introduce în termenii compuşi noţiunea de direcţie către, apropiere sau adaos la (32).

Ad lib. Abreviere pentru *Ad libitum* (13).

Ad libitum (lat. = după plac), abreviat *ad. lib.* Termen folosit în prescripţiile medicale, indicînd folosirea după plac a unor excipienţi la prepararea anumitor forme medicamentoase (13).

Ad pond. om. Abreviere a cuvintelor latine *ad pondus omnium*, adică „la greutate integrală", folosită în farmacie (14).

Adactilie (*a-* + gr. *daktylos* = deget). Anomalie congenitală, constînd din lipsa degetelor (24).

Adamantină (gr. *adamas* = substanţă dură). Smalţ dentar.

Adamantinom (gr. *adamas* = substanţă dură + *-oma*), sin.: *Ameloblastom.* Tumoare provenită din resturile epiteliale Malassez sau din alte resturi embrionare ale perioadei de dezvoltare a smalţului şi care prezintă o structură microscopică variabilă (lobuli sau cordoane celulare, uneori cu transformări chistice). Localizată de obicei în maxilare, poate creşte, ectopic, în şaua turcească; în acest caz se numeşte craniofaringiom. Cazurile excepţionale, cu evoluţie malignă, prezintă insule carcinomatoase (2 ; 7).

Adamantoblast (gr. *adamas* = substanţă dură + *blastos* = germene). Ameloblast.

Adamas dentis. Smalţ dentar.

Adamkiewicz-Hopkins (Adamkiewicz, Albert, 1850—1921 ; Hopkins, Frederick Gowland, 1861—1947). **Reacţia~**, soluţiile de acid glioxilic sau de formol, la care se adaugă extemporaneu acid sulfuric, dau — în prezenţa triptofanului sau a proteinelor ce conţin triptofan — o culoare violetă (5).

Adams, William, 1820—1900. **Arcul ~,** Lama subtrohanteriană Rodet, vezi Rodet.

Adams-Stokes (Adams, Robert, 1791—1875 ; Stokes, William, 1804—1878). **Sindromul ~,** Sindromul Morgagni-Adams-Stokes, vezi Morgagni-Adams-Stokes.

Adaptare (lat. *adaptare* = a se potrivi). 1. Totalitatea modificărilor morfofuncţionale adecvate ale materiei vii, determinate de noile condiţii de mediu (15). 2. Proprietatea receptorilor de a răspunde din ce în ce mai slab la stimuli repetaţi, de intensitate constantă (15). 3. Modificările organului vizual la diferite grade de iluminare (15). 4. Modificare, ajustare, transformare a unui lucru (Dicţionarul limbii române moderne). **~ coroanei dentare,** manoperă complexă de ajustare şi potrivire a coroanei artificiale pe bontul dentar, pentru a fi corectă în raport cu parodonţiul, cu dinţii vecini şi cu cei antagonişti (38). **~ funcţională,** proces fiziologic complex prin care organismul realizează noi mijloace de funcţie, creînd noi reflexe, la o morfologie schimbată prin accident, prin boală sau printr-o terapeutică ortopedico-chirurgicală (24). **~ la întuneric,** capacitatea de refacere a purpurei retiniene, sub acţiunea repausului la întuneric, după o prealabilă expunere la lumină; corespunde cu o creştere progresivă a sensibilităţii retinei periferice şi paramaculare pînă la un prag luminos minim absolut, a cărui valoare este 1 : 100 000 000 dintr-o luminare standard. În mod normal se consideră că adaptarea este complet terminată după 45 de minute, cînd purpura retiniană este total refăcută (28). **~ la lumină,** capacitatea de neutralizare a senzaţiei de orbire, care se produce prin trecerea bruscă de la întuneric la lumină; este datorită descompunerii unei cantităţi prea mari de substanţă fotochimică cu care s-au încărcat celulele vizuale la întuneric. Timpul necesar pentru această adaptare este de 6 minute (28). **~ protezelor dentare mobile,** manoperă de potrivire a lucrărilor protetice mobile la cîmpul protetic pentru a le asigura stabilitatea, adaptarea biologică, statică şi funcţională şi a evita lezarea ţesuturilor (38). **~ punţii dentare,** manoperă de potrivire a punţii dentare la dinţii stîlpi în raport cu dinţii vecini şi cu dinţii antagonişti, pentru a nu leza ţesuturile parodonţiale şi pentru a corespunde funcţional (38). **~ retiniană,** modificarea sensibilităţii retiniene în raport cu luminozitatea (28).

Adaptometru (lat. *adaptare* = a se potrivi + gr. *metron* = măsură). Aparat prevăzut cu o serie de puncte fosforescente, de mărimi şi intensităţi diferite; este folosit pentru măsurarea timpului necesar adaptării retiniene, pentru determinarea pragului de lumină minim, pentru testarea vitaminei A în organism şi pentru diagnosticul hemeralopiei (28).

ADC. Abreviere pentru acetat de dezoxicorticosteronă (13).

Addis, Thomas, 1881—1949. **Metoda ~,** prima metodă de determinare cantitativă a elementelor formate din sedimentul urinar, constînd în determinarea numărului hematiilor, al leucocitelor şi al cilindrilor, în urina recoltată pe o perioadă de 12 ore, după o cură de sete de 24 ore. Raportate la 24 ore, rezultatele normale ale metodei sînt : hematii=0—800 000 ; leucocite = 60 000—3 600 000 ; cilindri = 0—8 000. Vezi şi Sediment urinar cantitativ (25). **Proba ~,** sin. : *Proba Addis-Shevsky*, probă funcţională renală pentru aprecierea capacităţii de concentraţie : densitatea urinii colectate în ultimele 12 ore ale unei perioade de privare apoasă de 24 ore depăşeşte, la omul normal, 1 026 (25).

Addis-Shevsky (Addis, Thomas, 1881—1949 ; Shevsky, Marian C.). **Proba ~,** Proba Addis, vezi Addis.

Addison, Thomas, 1793—1860. **Boala ~,** afecţiune gravă, caracterizată prin : tegumente hiperpigmentate (bronzate), astenie, hipotensiune, diaree, tulburări importante ale echilibrului electrolitic ; este datorită insuficienţei corticalei suprarenalelor, prin leziuni importante ale acestor glande. Există şi o formă „albă“ a bolii Addison, fără hiperpigmentare, datorită unor leziuni hipofizare cu insuficienţă corticosuprarenală secundară (7).

Addison-Biermer-Ehrlich (Addison, Thomas, 1793—1860 ; Biermer, Anton, 1827—1892 ; Ehrlich, Paul, 1854—1915). **Anemia ~,** Anemie pernicioasă.

Addisonism. Stare clinică asemănătoare bolii Addison, cu o simptomatologie mai puţin accentuată şi datorită fie unor leziuni minime, fie unei insuficienţe funcţionale a glandelor suprarenale (7).

Adducţie (lat. *adducere* = a duce spre). Mişcarea prin care un segment anatomic este apropiat de linia mediană a corpului sau a unei extremităţi (1).

Adefagie (gr. *aden* = destul + *phagein* = a mînca). Poftă exagerată de mîncare (16).

Adenază. Enzimă care converteşte adenina în hipoxantină, prezentă în organismul animalelor, plantelor şi bacteriilor. La om este evidenţiabilă în omogenatele de pancreas, splină, ficat şi alte organe (5).

Adendritic (*a-* + gr. *dendron* = arbore). Lipsit de dendrite sau ramuri (de ex. celula nervoasă din ganglionii spinali) (15).

Adenectomie (*adeno-* + gr. *ektome* = excizie). Extirparea unui ganglion limfatic, de cele mai multe ori în scopul practicării unei biopsii (11).

Adenie (gr. *aden* = glandă + *-ia*), sin. : *Limfadenie aleucemică*. Stare de adenită cronică cu ganglioni mult măriţi de volum. În realitate este vorba de un ansamblu de afecţiuni proliferative şi inflamatorii ganglionare, din care Trousseau făcea o entitate. Cazurile reunite sub acest termen desuet au fost izolate ca afecţiuni unitare (32).

Adenilatkinază, sin. : *Miokinază*. Enzimă care catalizează formarea adenozindifosfatului, unul din procesele biochimice care contribuie la contracţia musculară. În muşchiul necontractat se găseşte în miofibrile ; prin contracţie se eliberează în spaţiul interfibrilar (5).

Adenină, sin. : *Amidopurină, 6-Aminopurină*. Bază purinică din componenţa acizilor ribonucleic şi dezoxiribonucleic ; este prezentă în diverşii nucleotizi de importanţă vitală pentru organismul animal (acid adenilic, ATP, coenzimele I şi II etc.). În terapeutică poate fi folosită limitat în leucopenii şi agranulocitoze pentru stimularea leucopoiezei (13 ; 15).

Adenită (gr. *aden* = glandă + *-ită*). Inflamaţia acută sau cronică a unui ganglion limfatic sau a unei grupe ganglionare, cu etiologie în general microbiană (19). **~ abortivă,** inflamaţie acută a ganglionilor limfatici care retrocedează fără a mai trece la faza de supuraţie (11). **~ acută,** inflamaţie acută a ganglionilor limfatici, caracterizată prin 3 forme evolutive : adenita acută nesupurată, adenita acută supurată (fluctuentă la palpare) şi adenita acută cu supuraţie periganglionară (adenoflegmon) (11). **~ cronică,** inflamaţie cronică a unuia sau mai multor ganglioni limfatici, caracterizată prin mărirea lor de volum, creşterea consistenţei şi, uneori, limitarea mobilităţii (11). **~ mezenterică,** inflamaţie specifică sau nespecifică a ganglionilor mezenterici, manifestată prin fenomene dureroase abdominale, balonare şi tulburări de tranzit intestinal (11). **~ sifilitică,** Adenopatie sifilitică. **~ tuberculoasă,** formă etiologică de adenită, caracterizată prin procese alterativ-necrotice cu remaniere granulativă sau procese proliferativ-nodulare specifice ale ganglionilor limfatici ; este datorită infecţiei tuberculoase (2).

Adeno- (gr. *aden* = glandă). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la glande (32).

Adenoacantom (*adeno-* + gr. *akantha* = spin + *-oma*). Proliferare glandulară însoţită de hiperplazia stratului celulelor spinoase din epiteliul malpighian supraiacent (2).

Adenoangiosarcom (*adeno-* + gr. *aggeion* = vas + *sarx*, *sarkos* = carne + *-oma*). Neoplazie malignă mixtă, glandulară şi vasculară, de obicei disembrioplazică (2).

Adenoblast (*adeno-* + gr. *blastos* = germen), sin. : *Germinoblast*. Celulă reticulară din centrul germinativ al foliculului limfatic, considerată ca fiind celula de origine a unor elemente limfoide dotate cu funcţii speciale imunologice (19).

Adenoblefarită (*adeno-* + gr. *blepharon* = pleoapă + *-ită*). Inflamaţie acută sau cronică a glandelor marginii ciliare (28).

Adenocancroid (*adeno-* + lat. *cancer* = rac + gr. *eidos* = formă). Tumoare glandulară benignă însoțită de metaplazie malpighiană, uneori cu cornificare (2).

Adenocarcinom (*adeno-* + gr. *karkinoma*, de la *karkinos* = rac). Tumoare malignă cu structuri glandulare atipice (2). ~ **encefaloid,** formă de adenocarcinom cu stromă săracă și, ca urmare, cu consistență moale (2). ~ **hipofizar,** tumoare malignă a hipofizei, cu punct de plecare în celulele eozinofile sau cromofobe care au suferit o transformare carcinomatoasă (26). ~ **papilifer,** adenocarcinom în care proliferarea neoplazică produce prelungiri în degete de mănușă, constituite din formațiuni epiteliale în jurul unui ax conjunctivovascular (2). ~ **polipoid,** formă de adenocarcinom proeminent în lumenul organului, asemănătoare unui polip (2). ~ **pseudoglandular,** adenocarcinom cu aspect glandular prin formarea unor pseudolumene datorită aranjamentului alveolar al celulelor neoplazice (2). ~ **tubular,** formă de adenocarcinom în care proliferarea are loc sub formă de tubi glandulari (2).

Adenocel (*adeno-* gr. *kele* = tumoare). Proces hiperplazic prin retenția unei secreții glandulare (2).

Adenochistom (*adeno-* + gr. *kystis* = vezică + *-oma*), sin.: *Adenocistom, Chistadenom.* Tumoare glandulară în care proliferarea adenomatoasă este însoțită de dilatarea chistică a lumenelor glandulare (2). ~ **coloid,** adenochistom în care dilatațiile chistice ale glandelor apar umplute cu o substanță de aspect coloid, lipsită de mucus (2). ~ **intracanalicular,** Siringadenom papilifer. ~ **mucoid,** formă de adenochistom în care dilatațiile chistice apar umplute cu mucus (2). ~ **papilifer,** adenochistom în care proliferarea adenomatoasă determină formarea unor prelungiri papilifere ramificate intrachistice (2).

Adenocistom. Adenochistom.

Adenocondrom (*adeno-* + gr. *chondros* = cartilaj + *-oma*). Tumoare disembrioplazică benignă cu proliferare adenomatoasă și condromatoasă (2).

Adenocondrosarcom (*adeno-* + gr. *chondros* = cartilaj + *sarx* = carne + *-oma*). Tumoare malignă, de obicei disembrioplazică, în care există o neoplazie glandulară și cartilaginoasă (2).

Adenofibrom (*adeno-* + lat. *fibra* = fibră + *-oma*). Adenom în care predomină proliferarea de fibre conjunctive (2). ~ **edematos,** adenofibrom cu aspect particular, lucios, datorit edemului, ca urmare a unor tulburări circulatorii; simulează macroscopic o degenerare malignă (2).

Adenoflegmon (*adeno-* + gr. *phlegmone* = inflamație). Vezi Adenită acută.

Adenogliom (*adeno-* + gr. *glia* = clei + *-oma*), sin.: *Neuroepiteliom gliomatos.* Tumoare rară, cu evoluție malignă, formată din neuroepiteliu și nevroglie (2).

Adenohipofiză (*adeno-* + *hipofiză*). *Lobus anterior hypophyseos.*

Adenoidectomie (gr. *aden* = glandă + *eidos* = formă + *ektome* = excizie). Intervenție chirurgicală constînd din îndepărtarea vegetațiilor adenoide și a țesutului limfoid hipertrofiat din *cavum* (30).

Adenoidism. Complex de tulburări în dezvoltarea fizică și psihică a copilului, întreținut de infecția cronică a vegetațiilor adenoide, care determină: încetinirea metabolismului, a creșterii și a dezvoltării intelectuale, apariția de deformări ale masivului facial (faciesul adenoidian), ale toracelui, predispunînd la complicații rinosinuzale, faringolaringotraheobronșice și tulburări digestive (30).

Adenoidită (gr. *aden* = glandă + *eidos* = formă + *-ită*). Afecțiune a copilăriei (putînd apărea excepțional și la adulți), produsă de o infecție microbiană sau virotică, care se grefează pe amigdala faringiană hipertrofiată, determinînd o simptomatologie cu atît mai zgomotoasă, cu cît vîrsta copilului este mai mică: febră, agitație, convulsii, vărsături, obstrucție nazală și, deseori, complicații auriculare, faringolaringiene și la distanță (30). ~ **difterică,** adenoidită prin localizarea, mai ales secundară, a bacilului difteric pe amigdala Luschka; boala este mai frecventă la copilul mic și sugar, îmbrăcînd o gravitate deosebită (8).

Adenolimfocel (*adeno-* + lat. *lympha* = apă + gr. *kele* = tumoare). Dilatație retrogradă a ganglionilor, trunchiurilor și vaselor limfatice cutanate și subcutanate, datorită de obicei unei filarioze (11).

Adenolimfoidită acută benignă. Mononucleoză infecțioasă.

Adenom (gr. *aden* = glandă + *-oma*). Tumoare benignă a unei glande (2). ~ **basedowoid,** adenom tiroidian care, structural, amintește leziunile tiroidei din boala Basedow (7). ~ **bazofil,** adenom hipofizar cu celule bazofile, de obicei de dimensiuni mici (microadenom), secretant, întîlnit în unele cazuri de boala Cushing (7). ~ **cromofob,** adenom hipofizar alcătuit din celule cromofobe sau din celule nediferențiate, de regulă nesecretant, producînd sindroame de insuficiență hipofizară, prin compresiunea sau distrugerea glandei (7). ~ **eozinofil,** adenom hipofizar cu celule eozinofile, secretant, substratul cel mai frecvent al acromegaliei şi gigantismului (7). ~ **fetal hipofizar,** adenom nesecretant al hipofizei cu celule amintind celulele fetale (7). ~ **hipofizar mixt,** adenom hipofizar cu celule eozinofile şi celule bazofile (7). ~ **insular,** sin.: *Adenom langerhansian*, adenom al ţesutului pancreatic endocrin, alcătuit din celule β, producătoare de insulină şi care determină o varietate de sindrom hipoglicemiant (7). ~ **langerhansian,** Adenom insular. ~ **malign,** termen folosit mai ales în anatomia patologică a glandelor endocrine pentru tumorile maligne cu un aspect histologic care reproduce structura glandei normale, fără atipii şi monstruozităţi (7). ~ **meibomian,** Chalazion. ~ **metastazant,** termen folosit pentru o varietate de tumoare malignă tiroidiană lipsită de aspecte histologice atipice (histoatipie, foliculoatipie, citoatipie) (7). ~ **periuretral,** Adenom de prostată. ~ **de prostată,** sin.: *Adenom periuretral,* hipertrofia adenomatoasă a glandelor periuretrale intrasfincteriene, situate în porţiunea prostatică a uretrei (11). ~ **salivar,** tumoare benignă dezvoltată din epiteliul acinilor sau tubilor glandulari, interesînd mai des glanda parotidă şi mai rar submaxilara, sublinguala sau glandele salivare accesorii (38). ~ **sebaceu,** formaţiune papuloasă, gălbuie, ombilicată, provenind din proliferarea benignă a glandei sebacee. Forma de adenom sebaceu senil este localizată mai ales infraorbitar şi temporal (12). **Adenoame sebacee simetrice,** tumori benigne cu pronunţat caracter familial, interesînd simetric glandele sebacee din şanţurile nazogeniene, rădăcina nasului şi bărbie. *Tipuri clinice*: a) Balzer-Ménétrier, mici tumorete albe; b) Pringle, tumorete roşii, moi (sin.: *Nev multiplu Pringle, Nev pavimentos*); c) Hallopeau-Lerrede-Darier, tumorete de aspect scleros (12). ~ **sudoripar,** sin.: *Hidradenom,* tumoare benignă rezultînd din hiperplazia glandelor sudoripare, sub forma unor noduli mici, indolori, roz-pal şi de consistenţă dură, elastică (12). ~ **teratoid,** proliferare adenomatoasă cu caracter disembrioplazic (2). ~ **tiroidian fierbinte,** adenon tiroidian hiperfuncţional, determinînd o stare de hipertiroidism (7). ~ **tiroidian rece,** adenom tiroidian nesecretant (7). ~ **tiroidian solitar,** adenom tiroidian unic, întotdeauna suspect de malignizare (7). ~ **toxic,** adenom tiroidian hipersecretant, determinînd un sindrom de hipertiroidie fără exoftalmie (7).

Vezi şi: Plummer.

Adenomata. Nev adenomatos.

Adenomatoză (gr. *aden* = glandă + *-oma* + *-oză*). Stare patologică caracterizată prin hipertrofie glandulară multiplă (15). ~ **pulmonară,** 1. Termen folosit de unii autori pentru cancerul alveolar cu aspect histologic de cancer bronhiolo-alveolar. Este o formă specială, discutată sub aspect clinicoradiologic, foarte rară. Se manifestă prin dispnee precoce şi prelungită, opacităţi radiologice de tip micronodular sau infiltrativ difuz (34). 2. Termen folosit de unii autori pentru o afecţiune rară, manifestată prin dispnee rebelă, progresivă, bronhoree mucoasă, care poate depăşi 1 litru/24 ore, tuse şi semne de insuficienţă respiratorie. În spută se pun în evidenţă celule adenomatoase (de tip epitelial, uniforme, ovale), iar radiologic apar opacităţi liniare şi nodulare sau (cel mai des) opacifieri difuze cu contur neprecis în unul sau ambii plămîni (34).

Adenomectomie (gr. *aden* = glandă + *-oma* + *ektome* = excizie). Extirpare chirurgicală a unui adenom (11). ~ **perineală,** ablaţia chirurgicală a adenomului periuretral, folosind calea de acces perineală (11). ~ **prostatică,** enuclearea chirurgicală a adenomului de prostată, folosindu-se planul de clivaj constituit între ţesutul prostatic şi masa adenomatoasă (11).

Adenomegalie (*adeno-* + gr. *megale* = mare). Mărire de volum absolută sau relativă (prin reducerea ţesutului subcutanat) a unui grup de ganglioni limfatici (34).

Adenomiom (*adeno-* + gr. *mys* = muşchi + *-oma*). Tumoare benignă uterină constituită din ţesut glandular şi fibre musculare (2). ~ **psamopapilar,** adenom cu dilataţii chistice ale glandelor, în care se găsesc corpi psamoşi şi proliferări papilare ale epiteliului glandular (2).

Adenomiometrită. Afecţiune uterină caracterizată prin hiperplazie musculară asociată cu hiperplazia glandelor (2).

Adenomiosalpingită. Proces inflamator al salpingelui, caracterizat printr-o proliferare fibromusculară şi epitelioglandulară (2).

Adenomioză. Vezi Endometrioză.

Adenopatie (*adeno-* + gr. *pathos* = boală). Denumire generică pentru orice afecţiune a ganglionilor limfatici, caracterizată prin creşterea în volum a acestora (15). ~ **cervicală,** inflamaţia ganglionilor limfatici cervicali determinată cel mai frecvent de o inflamaţie tuberculoasă, dar care poate fi realizată şi de o infecţie banală a teritoriului aferent sau de o viroză (34). ~ **hilară,** hipertrofia ganglionilor unuia sau ambelor hiluri pulmonare, determinată de un proces patologic bronhopulmonar de natură tuberculoasă, infecţioasă banală sau în cadrul bolilor de sistem (34). ~ **regională subacută limfoplasmodială,** boală infecţioasă virală foarte asemănătoare din punct de vedere clinic cu limforeticuloza benignă de inoculare, dar datorită unei variante antigenice virale (denumită B) deosebită de a acesteia din urmă (denumită A) (8). ~ **satelită**, reacţia ganglionilor locoregionali care însoţeşte şancrul de inoculare (32). ~ **sifilitică**, sin.: *Adenită sifilitică*, adenopatie produsă de *Treponema pallidum*. În faza primară a sifilisului, aspectul este de tumefiere neinflamatorie şi neuniformă a ganglionilor sateliţi unei regiuni cutanate pe care a apărut un sifilom primar (aspect de „cloşcă cu pui“); ganglionii sînt duri, nedureroşi, mobili. În faza secundară a sifilisului, adenopatia este generalizată, cu ganglioni duri, de dimensiunea unui bob de mazăre, mobili, nedureroşi (12). ~ **traheobronşică**, adenopatie intratoracică de etiologie tuberculoasă sau consecutivă unei boli bronhopulmonare acute, sau ca manifestare a unei boli de sistem, cu un tablou clinic determinat de etiologia şi topografia procesului (34).

Adenopharyngoconjunctival (engl.), abreviat APC. Vezi Adenovirusuri (22).

Adenosarcom (*adeno-* + gr. *sarx, sarkos* = carne + *-oma*). Tumoare malignă mixtă, de origine embrionară, constituită în cea mai mare parte din celule fuziforme care realizează imagini sarcomatoase şi din structuri abortive glandulare sau tubuloglomerulare (2).

Adenotom (*adeno-* + gr. *tome* = tăiere). Instrument chirurgical pentru secţionarea vegetaţiilor adenoide (30).

Adenotripsie (*adeno-* + gr. *tribein* = a strivi). Metodă terapeutică constînd din apăsarea cu degetul, în timpul tuşeului nazofaringian, a vegetaţiilor adenoide infectate latent, în scopul îndepărtării secreţiilor purulente retenţionate în pliurile amigdalei faringiene (30).

Adenoviroze, sin.: *Viroze APC*. Grup de îmbolnăviri umane cu evoluţie şi prognostic benigne, provocate de adenovirusuri şi îmbrăcînd un spectru larg de tablouri clinice, în special boli respiratorii acute: rinite, laringite, laringotraheobronşite, pneumonii interstiţiale; apoi faringite şi amigdalite acute şi cronice; febră faringoconjunctivală, conjunctivite, keratoconjunctivite, boli febrile nediferenţiate (asemănătoare uneori cu gripa); boli febrile cu exantem rubeoliform sau rujeoliform; sindroame abdominale acute prin adenite mezenterice; infecţii inaparente (8).

Adenovirusuri. Grup de virusuri care cuprinde pînă în momentul actual 28 tipuri antigenice, cultivabile în culturi celulare şi producătoare de afecţiuni cu răsunet în special la nivelul aparatului respirator. Unele tipuri antigenice determină leziuni conjunctivale, adenoidiene etc. Grupul adenovirusurilor este cunoscut şi sub denumirea de grupul APC (*adenopharyngoconjunctival*) (22).

5-Adenozilmetionină. Produs de condensare a adenozinei cu metionina, cu rol important în procesele de transmetilare. Participă printre altele la sinteza adrenalinei rezultată din metilarea noradrenalinei (15).

Adenozină. Metabolit intermediar rezultat din unirea adeninei cu o pentoză (riboză, dezoxiriboză) (5).

Adenozinfosfaţi. Săruri ale acizilor adenozinfosforici, nucleotide formate din adenină, pentoză şi acid fosforic. Deţin un rol important în procesele de fosforilare, putînd primi sau ceda grupări fosforilmacroergice. *Tipuri*: adenozinmonofosfat, adenozindifosfat, adenozintrifosfat (5).

Adenozinkinază. Enzimă care, în prezenţa adenozindifosfatului, fosforilează adenozina, liberînd adenozin-5′-fosfatul (5).

Adenozintrifosfatază. Enzimă care catalizează hidroliza grupului fosfat terminal al adenozintrifosfatului, punînd în libertate aproximativ 12 000 calorii (15).

Adentaţie (*a-* + lat. *dens, dentis* = dinte). Edentaţie.

Adeps lanae. Lanolină.

Adeps suillus. *Axungia*.

Aderenţă. Formaţiune interviscerală sau visceroparietală, de obicei multiplă, rezultată din organizarea conjunctivovasculară a exsudatelor (2).

Adermină. Piridoxină.

Adeziune (lat. *adhaesio* = alipire). 1. Forţă care menţine în contact două corpuri datorită atracţiei fizice dintre moleculele lor. Umezirea unei suprafeţe cu un lichid este datorită adeziunii moleculelor de lichid la suprafaţa respectivă (32). 2. Proces de aderare sau unire a două părţi sau suprafeţe, în special a buzelor unei plăgi, printr-un ţesut nou, rezultat al inflamaţiei (32). ~ **protezei dentare**, forţa care menţine placa protetică pe mucoasa cîmpului protetic, opunîndu-se tracţiunilor verticale. Depinde de întinderea suprafeţei plane orizontale, de deplasările laterale, de contactul intim şi uniform dintre cele două suprafeţe (protetică şi mucozală) şi de interpunerea unui strat de salivă de consistenţă viscoasă (38).

Adezivitate. 1. Forţa de atracţie pe unitatea din suprafaţa de contact a două corpuri între care se manifestă fenomenul de adeziune (32). 2. În psihiatrie, lipsă de mobilitate a proceselor psihice cu fixare la o idee sau sentiment; este întîlnită mai ales ca o particularitate a personalităţii epilepticilor (35). ~ **trombocitelor**, unul dintre factorii esenţiali ai hemostazei. Se bazează pe proprietatea trombocitelor normale de a se fixa pe suprafeţe străine. Există diferite tehnici de determinare, bazate toate pe numărători diferenţiale, la care variază numai suprafaţa de „contact" utilizată (sticlă, vată de sticlă etc.) (19).

ADF. Abreviere pentru Acid adenozindifosforic (5).

ADH. Abreviere pentru *Antidiuretic hormone* (7).

Adhesio interthalamica, sin.: *Comisura cenuşie, Comisura mijlocie, Massa intermedia.* Comisura cenuşie care leagă cele două jumătăţi ale talamusului peste ventriculul al III-lea (1).

Adiabatic (*a*- + gr. *dia* = prin + *bainein* = a merge). Caracter al unui proces care se petrece fără absorbţie sau pierdere de căldură (4).

Adiadocokinezie (*a*- + gr. *diadochos* = succesiv + *kinesis* = mişcare). Imposibilitatea de a efectua cu repeziciune şi regularitate mişcări simetrice, de succesiune ritmică, fără a exista pareza unuia din membre. Se întîlneşte ca simptom în leziunile cerebeloase şi se pune în evidenţă prin proba marionetelor (27).

Adiaforeză (*a*- + gr. *diaphorein* = a transpira). Absenţa transpiraţiei (15).

Adie, William John, 1886—1935. **Sindromul~**, sin.: *Sindromul Weill-Reys-Adie*, sindrom de origine nedeterminată, caracterizat prin pupilotonie, cu reacţii pupilare anormale, areflexie osteotendinoasă (mai ales la membrele inferioare), simulînd tabesul (27; 28).

Adifenină. Parasimpatolitic folosit ca antispastic cu acţiune predominantă asupra musculaturii netede a tubului digestiv şi aparatului urinar (13).

Adinamie (*a*- + gr. *dynamis* = forţă, vigoare). Diminuare generalizată a activităţii motorii spontane, datorită unei senzaţii de slăbiciune musculară marcată (27). ~ **episodică ereditară**, Boala Gamstorp, vezi Gamstorp.

Adipectomie (lat. *adeps* = grăsime + gr. *ektome* = excizie). Exereza chirurgicală a unei mase de grăsimi (în special din regiunea peretelui abdominal) (11).

Adipiodonă, sin.: *Iodipamidă.* Compus triiodat folosit pentru explorarea radiologică a căilor biliare intra- şi extrahepatice (colangiografie şi colecistografie intravenoasă) (13).

Adipo- (lat. *adeps* = grăsime). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la grăsime (32).

Adipoceară (*adipo*- + lat. *cera* = ceară). Produs al transformării grăsimilor din ţesuturile cadaverice în acizi graşi şi săruri, prin saponificare; modificarea se produce în mediu umed şi lipsit de oxigen şi întîrzie distrugerea cadavrului, permiţînd distingerea eventualelor semne de violenţă (plăgi, şanţ de spînzurare) (23).

Adipocel (*adipo*- + gr. *kele* = hernie). Hernie a cărui sac conţine ţesut gras (11).

Adipogeneză (*adipo*- + gr. *genesis* = naştere). Formare de grăsimi (15).

Adiponecroză (*adipo*- + gr. *nekrosis* = mortificare). Necroza ţesutului gras al organismului (2). ~ **subcutanată a nou-născutului**, sin.: *Granulomul lipofagic obstetrical al nou-născutului, Pseudoxantomul subcutanat al nou-născutului*, necroza ţesutului subcutanat grăsos, manifestată la cîteva zile de la naştere prin noduli sau plăci hipodermice indurate, situate pe trunchi, membre sau la locul de aplicare a forcepsului (33).

Adipopexie (*adipo*- + gr. *pexis* = fixare). Fixarea sau depozitarea de grăsimi pe anumite ţesuturi şi organe (15).

Adiposalgie (*adipo*- + gr. *algos* = durere), sin.: *Paniculalgie.* Sensibilitate dureroasă a ţesutului celulogrăsos subcutanat, însoţită uneori de induraţii nodulare (4).

Adipoză (*adipo*- + -*oză*). Creşterea excesivă a cantităţii de grăsime în organism (2). ~ **cardiacă**, infiltraţie sau degenerescenţă grasă a miocardului (10). ~ **corneană**, degenerare lipoidică a corneei (28). ~ **de necesitate**, proliferarea ţesutului adipos în teritoriile în care s-a produs atrofia unui ţesut sau organ (2). ~ **de resorbţie**, adipoză dezvoltată în cursul proceselor de resorbţie şi fagocitare a grăsimilor şi însoţită de apariţia de lipogranuloame (2).

Adipozitate. Modalitate de dispunere a ţesutului gras în organism; în mod normal poate fi de tip android — în jurul centurii scapulare — sau de tip ginoid — în jurul bazinului (7).

Adipsie (*a*- + gr. *dipsa* = sete). Lipsa senzaţiei de sete (35).

Aditus (lat. = intrare). Termen anatomic care defineşte intrarea într-o cavitate (1). ~ **ad antrum mastoideum**, partea externă a aticului, care se deschide în antrul mastoidian printr-un orificiu situat supero-postero-lateral (1). ~ **laryngis**, comunicarea laringelui cu faringele; deschizătura cuprinsă între epiglotă, plicile ariepiglotice şi tuberculii corniculaţi (1). ~ **orbitae**, deschiderea largă, la suprafaţă, a orbitei (1).

Adiuretină. Vasopresină.

Adîncimea curbei sagitale de ocluzie. Distanţa de la linia de orientare ocluzală la cel mai adînc punct al curbei sagitale de ocluzie. Cea mai mare adîncime se află în dreptul primului molar inferior. Ea variază de la individ la individ, în funcţie de supraocluzia dinţilor frontali superiori şi de înclinarea pantei tuberculului articular (39).

Adjuvant (lat. *adjuvans* = care ajută). 1. Agent fizic, chimic sau biologic, capabil să modifice viteza unei reacţii (32). 2. Substanţă adăugată unei prescripţii farmaceutice pentru a creşte acţiunea ingredientului principal, fie uşurîndu-i absorbţia, fie mărindu-i activitatea (32). 3. În imunologie, substanţă care, adăugată la un antigen, are calitatea de a-i potenţa proprietăţile imunogene (3).

Vezi şi: Freund.

Adler, Oscar, 1879—1932. **Reacţia ~,** sin.: *Proba cu benzidină*, probă pentru punerea în evidenţă a sîngelui în urină, fecale etc.; benzidina dizolvată în alcool încălzit, filtrată la rece şi căreia eventual i se adaugă 3% apă oxigenată şi cîteva picături de acid acetic dă, în prezenţa sîngelui, o coloraţie albastră sau verde (23).

Adminiculum (lat. = stîlp, proptea). Structură conjunctivă de sprijin, ajutătoare, auxiliară (1). ~ **lineae albae,** expansiune fibroasă triunghiulară, care se întinde de la ligamentul pubian superior spre suprafaţa posterioară a liniei albe (1).

Admisie venoasă. Procesul de amestecare a sîngelui arterial cu o cantitate de sînge venos care reprezintă 5% din debitul ventriculului drept şi care provine din: scurtcircuit prin alveolele pulmonare nefuncţionale, venele bronşice, venele tebesiene şi anastomozele arteriovenoase (34).

ADN. Abreviere pentru Acid dezoxiribonucleic (15).

Adolescar. Cercar închistat de *Fasciola hepatica*; formă infestantă pentru om şi animale (31).

Adolescenţă (lat. *adolescere* = a creşte, a se dezvolta). Perioadă de tranziţie spre maturitate, cuprinsă în general între 14 şi 17 ani şi caracterizată prin intensificarea tuturor funcţiilor vitale ale organismului, cu dezvoltare fizică rapidă, modificări metabolice şi transformări profunde în sistemul endocrinovegetativ şi sfera neuropsihică (21).

Adonis vernalis, sin.: *Ruscuţă, Spînz.* Plantă din familia *Ranunculaceae*, ale cărei părţi aeriene conţin glicozide tonicardiace: cimarină (strofantină K, adonitoxină); este întrebuinţată limitat ca tonicardiac minor (13).

Adoral (*ad-* + lat. *os, oris* = gură). Situat lîngă gură; spre gură (1).

Adorbital (*ad-* + lat. *orbita* = orbită). Situat lîngă orbite; spre orbite (1).

ADP. Abreviere pentru Acid adenozindifosforic (5).

A.D.P.A. Abreviere pentru Anatoxina difterică purificată şi adsorbită pe fosfat de aluminiu; conţine 50 Lf şi 8 mg fosfat de aluminiu/ml, avînd ca prezervant mertiolat de sodiu 1/10 000. Pentru vaccinarea antidifterică se administrează intramuscular în două doze a 0,5 ml, la interval de 30 zile, urmate de un rapel la 6 luni (3).

Adrenal (*ad-* + lat. *ren* = rinichi). Care se referă la glandele suprarenale (7).

Adrenală Marchand. Mică glandă suprarenală accesorie, situată în ligamentul larg al uterului (32).

Adrenalectomie (*ad-* + lat. *ren* = rinichi + gr. *ektome* = excizie). Îndepărtarea pe cale chirurgicală a glandelor suprarenale. Extirparea determină fenomene de insuficienţă cortico- şi mai puţin medulosuprarenaliană (15).

Adrenalină, sin.: *Epinefrină, Suprarenină.* Hormon al medulosuprarenalei şi mediator simpatic, care determină efecte similare excitării simpaticului: vasoconstricţie, stimularea inimii, bronhodilataţie şi efecte metabolice (stimulare a catabolismului şi a oxidaţiilor, glicogenoliză, hiperglicemie); este indicată în astmul bronşic, alergii, criza nitritoidă şi pentru întîrzierea resorbţiei anestezicelor locale (13).

Adrenalinemie. Conţinutul sîngelui în adrenalină (normal = 1,2 μg ‰). Sîngele conţine în mod normal un amestec de adrenalină şi noradrenalină în proporţie de 1 : 4 (15).

Adrenalism. Stare patologică, caracterizată prin hiperfuncţia glandei medulosuprarenale (15).

Adrenalon, sin.: *Kefrină hidroclorică.* Produs intermediar de oxidare a adrenalinei, avînd acţiune vasoconstrictoare (15).

Adrenectomie. Suprarenalectomie.

Adrenergic. Care are o acţiune similară sau sinergică, cu adrenalina (7).

Adrenină. Extract apos preparat din medulara suprarenalei. Posedă proprietăţi de hormon adrenalian (5).

Adreno- (*ad-* + lat. *ren* = rinichi). Prefix care introduce în termenii medicali compuşi referirea la glanda suprarenală (32).

Adrenocortical. Care se referă la corticosuprarenală (7).

Adrenocorticoizi. Corticosteroizi.

Adrenocorticosteroizi. Corticosteroizi.

Adrenocorticotrofină, sin.: *Adrenocorticotrophic hormone, Corticotrofină, Corticotropină, Corticostimulină, Hormon adrenocorticotrop.* Hormon secretat de lobul anterior al hipofizei, şi care determină, la nivelul ţesutului glandular corticosuprarenal, eliberare de hormoni glucocorticoizi (7; 15).

Adrenocorticotrophic hormone (engl.), abreviat ACTH. Adrenocorticotrofină.

Adrenocortină, sin.: *Cortină.* Produs de exctracţie totală a cortexului suprarenal (15).

Adrenocrom. Produs de metabolism al adrenalinei, din care rezultă prin indolizare; este hemostatic activ prin scăderea permeabilităţii şi creşterea rezistenţei capilare, iritant local, iar injectat intravenos poate provoca edem pulmonar acut. Se foloseşte sub formă de derivaţi mai stabili şi mai puţin toxici, de tipul adrenoxilului (14).

Adrenoglomerulotrofină. Factor umoral de stimulare a zonei glomerulare din glanda corticosuprarenală, secretoare de aldosteron (15).

Adrenokinetic. Cu acţiune stimulatoare asupra structurilor adrenergice (15).

Adrenolitic (*adreno-* + gr. *lysis* = dizolvare). Antagonist sau inhibitor al efectelor adrenalinei (15).

Adrenolutin. Produs de oxidare a adrenalinei (15).

Adrenomimetic (*adreno-* + gr. *mimetikos* = imitativ). Substanţă care are acţiuni similare cu acelea ale adrenalinei şi noradrenalinei (15).

Adrenostatic. Care blochează funcţia glandelor suprarenale (7).

Adrenosteron, sin.: Δ_4-*Androstentrion*. Hormon corticosuprarenal cu acţiune virilizantă (7).

Adrenoxidază. Termen generic folosit pentru enzimele oxidante ale mediatorilor adrenosimpatici, de tipul monoaminoxidazei (15).

Adrenoxină. Produs de oxidare finală a adrenalinei (15).

Adromie (*a-* + gr. *dromos* = drum, cale). Absenţa conducerii prin nervul care asigură excitaţia unui muşchi (4).

Adson, Alfred Washington. **Operaţia ~,** tenotomia muşchiului scalen anterior spre inserţia lui costală, în sindromul de coastă cervicală (24). **Testul ~,** diminuarea sau dispariţia pulsului radial în timpul rotaţiei capului în partea dureroasă, toracele fiind fixat în inspiraţie; testul este pozitiv în sindromul scalenilor (4).

Adsorbant (*ad-* + lat. *sorbere* = a aspira). Substanţă care, datorită suprafeţei mari, poate fixa, prin intervenţia unor forţe fizice (legături Van der Waals), cantităţi mari de gaze sau corpi aflaţi în soluţie. În medicină se folosesc pulberi inerte cu suprafaţă mare în scop adsorbant şi protector (de ex. talcul, cărbunele medicinal etc.) (14).

Adsorbat, sin.: *Adsorbtiv*. Substanţă solidă, lichidă sau gazoasă, care se adsoarbe la suprafaţa unui adsorbant (5).

Adsorbtiv. Adsorbat.

Adsorbţie (*ad-* + lat. *sorbere* = a aspira). Proces fizic de concentraţie (fixare) a unui gaz, a unei substanţe dizolvate sau a unor particule fine pe suprafaţa unui solid sau a unui sistem coloidal (5).

Adventice (lat. *adventitia* = care vine pe deasupra). *Tunica adventitia.*

Aeby, Christoph Theodor, 1835—1885. **Planul ~,** plan craniometric care trece prin *nasion* şi *basion*, întretăind perpendicular planul median (1).

Aedes. Gen de ţînţari din familia *Culicidae*, clasa *Insecta*. Specia *A. aegypti* este principalul vector al febrei galbene, putînd transmite şi denga sau unele encefalite (31).

Aedoeocephalus (gr. *aidoia* = organ genital + *kephale* = cap), sin.: *Edocephalus*. Malformaţie constînd din ochi parţial fuzionaţi într-o singură orbită, absenţa gurii, hipoplazia bărbiei, sinotie şi nas în formă de penis (1).

Aeluropsie (gr. *ailouros* = pisică + *opsis* = vedere). Oblicitatea ochilor şi a fisurilor palpebrale (1).

Aeq. Abreviere pentru *Aequalis* (13).

Aequalis (lat. = egal), abreviat *aeq.* Termen folosit în prescripţiile medicale care indică obligativitatea divizării în părţi egale a unui medicament în vederea administrării lui (13).

Aer (gr. = aer). Amestecul de gaze care compune atmosfera din jurul pămîntului. Datorită procesului de respiraţie, a oxidărilor, fermentaţiilor, procesului de fotosinteză etc., aerul are în condiţii naturale o compoziţie relativ constantă la nivelul solului: $O_2 = 20{,}94\%$; $CO_2 = 0{,}03—0{,}04\%$; $N = 79{,}02\%$; gaze rare (argon, cripton) = urme (20). **~ alveolar,** aerul de la nivelul alveolelor pulmonare, cu conţinut în oxigen şi bioxid de carbon identic cu acela al sîngelui din capătul arterial al capilarului pulmonar. În aerul alveolar, oxigenul reprezintă 14,2%, iar bioxidul de carbon 5,5% (15). **~ complementar,** termen, ieşit din uz, pentru volumul de rezervă inspiratorie (34). **~ condiţionat,** aer purificat şi adus la condiţii optime de temperatură şi umiditate, introdus în special în clădiri publice, săli de spectacol, săli de cursuri etc., printr-un sistem de filtre, un sistem de încălzire sau de răcire şi un sistem de umezire sau uscare (20). **~ contaminat,** aerul în care se găseşte microfloră de impurificare provenită de la oameni şi animale (20). **~ curent,** termen ieşit din uz, în fiziologia respiraţiei, pentru volumul curent (34). **~ impurificat,** aer în care se găsesc substanţe străine: praf, microbi, ciuperci, impurităţi chimice (20). **~ ozonizat,** aer în care s-a introdus ozon. Concentraţia O_3 creşte în mod natural în urma descărcărilor electrice sau în zonele cu cantităţi crescute de radiaţii ultraviolete, persistă mai mult timp în cazul unei atmosfere curate şi se descompune repede în cazul prezenţei în atmosferă a impurităţilor oxidabile (20). **~ de rezervă,** termen ieşit din uz, pentru volumul de rezervă expiratorie (34). **~ rezidual,** termen ieşit din uz, în fiziologia respiraţiei, pentru volumul rezidual (34). **~ teluric,** aer conţinut în sol, în raport cu porozitatea și umiditatea acestuia; joacă un rol important în procesele de autopurificare a solului. Aerul teluric este mai sărac în O_2 și mai bogat în CO_2 decît cel atmosferic și poate conține diferite gaze (H_2S, amoniac etc.) (20).

Aeraj industrial. Metodă de ventilare naturală, bazată pe schimbarea permanentă a aerului din încăperi datorită acțiunii combinate a presiunii calorice din interior și exterior și a curenților de aer (21).

Aerator. Dispozitiv cu ajutorul căruia se realizează împrospătarea cu aer a unui local (20).

Aerație. Introducerea unei cantități de aer într-un mediu oarecare (lichid, gazos), în vederea îmbogățirii lui cu oxigen și îndepărtării bioxidului de carbon (15). ~ **casei timpanului,** egalizarea presiunii din urechea medie cu presiunea atmosferică; la subiecții normali se face în timpul deglutiției, cînd trompa Eustachio se deschide pentru a permite trecerea aerului din faringe în urechea medie (30).

Aero- (gr. și lat. *aer* = aer, gaz). Prefix care introduce în termenii compuși referirea la aer, gaze (32).

Aerob (*aero-* + gr. *bios* = viață). Care se dezvoltă în prezența oxigenului liber (3). ~ **strict,** care se dezvoltă numai în prezența oxigenului liber (3).

Aerobacter. Gen de bacterii aerobe și facultativ anaerobe din familia *Enterobacteriaceae*, larg răspîndiți în natură (intestin, alimente). Cuprinde bacili gramnegativi, mobili sau imobili, care cresc ușor pe mediile obișnuite. Fermentează glucoza și lactoza cu producere de acid și gaz. Reacțiile: roșu de metil = negativ, Voges-Proskauer = pozitiv. Utilizează citratul ca singură sursă de carbon. Specia tip: *Aerobacter aerogenes* (3).

Aerobioză (*aero-* + gr. *bios* = viață + *-oză*). Dezvoltarea proceselor vitale în atmosferă cu oxigen (15).

Aerocel (*aero-* + gr. *kele* = tumoare). Distensia unei mici cavități naturale prin aer sau alt gaz, ducînd la apariția unei formațiuni tumorale (32). ~ **intracranian,** sin.: *Autopneumocefalie*, *Pneumocefalie spontană*, prezența aerului extradural, subdural, subarahnoidian sau intraventricular în unele cazuri de traumatisme craniocerebrale deschise (26).

Aerocelum colli. Tumoare chistică aeriană a gîtului printr-o răsfrîngere a mucoasei faringelui, laringelui sau traheei, congenitală sau cîștigată (32).

Aerocistografie (*aero-* + gr. *kystis* = vezică + *graphein* = a scrie). Metodă de explorare radiologică a vezicii urinare, constînd din efectuarea unui clișeu după distensia cu aer a organului (11).

Aerocistoscop (*aero-* + gr. *kystis* = vezică + *skopein* = a vedea). Instrument de endoscopie vezicală cu care se poate introduce aer pentru distensia organului (11).

Aerocolie (*aero-* + gr. *kolon* = intestin gros). Distensia colonului cu gaze, întîlnită în colopatiile funcționale cronice, obstrucții ale colonului ș.a. (16).

Aerodispersii. Aerosoli.

Aeroembolie (*aero-* + gr. *embole* = aruncare, cădere). Embolie gazoasă.

Aerofagie (*aero-* + gr. *phagein* = a mînca). Manifestare morbidă întîlnită de obicei la nevrotici, caracterizată prin înghițirea unor cantități mari de aer o dată cu saliva sau cu alimentele rapid ingerate și care determină apariția aerogastriei (16).

Aerofobie (*aero-* + gr. *photos* = frică). Fobie față de curenții de aer (nevrotică sau ca simptom al rabiei) (35).

Aerogastrie (*aero-* + gr. *gaster* = stomac). Distensiunea stomacului prin gaze, întîlnită în aerofagie și în unele stenoze pilorice și exteriorizată clinic prin jenă epigastrică, balonare și eructații, iar radiologic prin mărirea pungii cu aer a stomacului (16). ~ **blocată,** varietate de aerogastrie în care expulsia gazelor prin eructații este împiedicată de un spasm cardio-esofagian (16).

Aerogen (*aero-* + gr. *genein* = a da naștere). Care se produce prin intermediul aerului atmosferic (8).

Aeroioni. Termen desemnînd totalitatea ionilor din atmosferă ce iau naștere în urma unor fenomene cosmice (radiații cosmice, radiații ultraviolete) sau terestre (radioactivitatea telurică, descărcări electrice, pulverizarea apei, evaporarea apei etc.). Aeroionii pot fi negativi sau pozitivi, iar după dimensiuni mici, mijlocii și mari. Concentrația lor, ca și raportul dintre ionii negativi și pozitivi de diferite dimensiuni se deosebesc de la o regiune la alta. În teritorii cu atmosfera impurificată scade numărul ionilor mici, crescînd mult numărul ionilor mari (20).

Aeroionizare. Termen care desemnează conținutul atmosferei în ioni (20).

Aeroionoterapie. Tratamentul cu aer conținînd ioni negativi, pozitivi sau amestecați, furnizați de aparate speciale (4).

Aeromamografie (*aero-* + gr. *mamme* = mamelă + *graphein* = a scrie). Radiografie mamară, executată după insuflare de aer în spațiul retromamar (11).

Aeromedicină, sin.: *Medicină aeronautică*. Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul fiziopatologic, psihologic și clinic al influenței transportului şi aparaturii aeriene asupra piloţilor şi pasagerilor (32).

Aeromicrofloră. Termen utilizat pentru a desemna microflora din aer cuprinzînd virusurile, microbii, levurile şi ciupercile (20).

Aeromonas. Gen de bacterii din familia *Pseudomonadaceae*, alcătuit din specii de bacili gramnegativi, mobili, cu flagelaţie polară, sau imobili, patogeni mai ales pentru peşti şi batracieni. În ultimul timp s-a pus în evidenţă rolul lor în patologia umană (3).

Aeroodontalgie (*aero-* + gr. *odous* = dinte + *algos* = durere). Sindrom dureros dentar de tip pulpar şi parodontal apical, declanşat la mari înălţimi în ascensiuni sau în timpul zborului cu avionul. Durerile ar fi datorite scăderii accentuate a presiunii atmosferice care provoacă o vasodilataţie bruscă a capilarelor pulpare, precum şi expansiunii gazelor din camera pulpară spre spaţiul parodontal în cazul unor procese septice latente, cronice (38).

Aerootită (*aero-* + gr. *ous* = ureche + *-ită*), sin.: *Barotită.* Inflamaţie a urechii medii întîlnită la aviatori şi la cei care lucrează în chesoane cu aer comprimat, datorită variaţiilor bruşte ale presiunii atmosferice şi tulburărilor consecutive de ventilaţie la nivelul urechii medii (30).

Aeropatie (*aero-* + gr. *pathos* = boală). Stare patologică provocată de modificări atmosferice, în special de variaţii ale presiunii (4).

Aeroperitoneu (*aero-* + *peritoneu*). Insuflarea cu aer a cavităţii peritoneale, în scopul măririi capacităţii sale (procedeu folosit pentru cura herniilor sau eventraţiilor voluminoase) sau a creării posibilităţii de examen laparoscopic (11).

Aeropiezism (*aero-* + gr. *piesis* = presiune). Ansamblu de efecte produse asupra organismului de acţiunea aerului rarefiat (aeropiezism negativ) sau a aerului comprimat (aeropiezism pozitiv) (34).

Aeropiezoterapie. Metodă de tratament ce utilizează aerul comprimat sau rarefiat, în cura de altitudine sau cu ajutorul unor aparate speciale (clopote, camere pneumatice) (34).

Aeropiezotermoterapie. Utilizarea aerului cald sub presiune în scop terapeutic (34).

Aeroplancton (*aero-* + gr. *planktos* = rătăcitor). Totalitatea microflorei şi microfaunei (bacterii, spori, polen etc.) care plutesc în aerul atmosferic (4).

Aeropletismograf (*aero-* + gr. *plethysmos* = extindere + *graphein* = a scrie). Aparat destinat înregistrării modificărilor volumului toracelui în timpul respiraţiilor (34).

Aerosialografie (*aero-* + gr. *sialon* = salivă + *graphein* = a scrie). Metodă de explorare a glandelor salivare şi de înregistrare radiografică după insuflarea cu aer (30).

Aerosinuzită (*aero-* + lat. *sinus* = cavitate + *-ită*), sin.: *Barosinuzită.* Inflamaţie acută a mucoasei sinusurilor feţei, datorită variaţiilor bruşte de presiune atmosferică, care determină dereglarea echilibrului existent între presiunea aerului din cavităţile aeriene ale sinusurilor feţei şi cea a mediului ambiant şi instalarea unei sinuzite *a vacuo*; se observă la aviatori, scufundători, chesonieri (30).

Aerosoli, sin.: *Aerodispersii, Aerosuspensii.* Particule solide sau lichide dispersate într-un gaz sau în aer, de dimensiuni între 0,001 şi 100μ. Unii autori consideră drept aerosoli numai suspensiile mai mici de 0,1 μ, adică acelea care au dimensiunea unor particule coloidale. Aerosolii diferitelor substanţe medicamentoase, lichide sau în soluţie, se folosesc în medicină în cadrul aerosoloterapiei (20). **Aerosol O.T.** Substanţă de reducere a tensiunii superficiale, folosită în laboratorul de tehnică dentară pentru prevenirea formării de bule pe suprafaţa ambalajului (39).

Aerosolizare. Divizarea în particule foarte fine (aerosoli) a unor substanţe lichide sau solide cu ajutorul unor dispozitive speciale (aerosolizatori) şi a aerului comprimat (4).

Aerosolizator. Aparat pentru producerea aerosolilor terapeutici (20).

Aerosoloterapie. Întrebuinţarea în scop terapeutic a unor substanţe medicamentoase sub formă de aerosoli. Medicamentul sub forma aceasta pătrunde în căile aeriene superioare şi acţionează predominant local, putînd fi însă de asemenea absorbit de organism (34).

Aerosuspensii. Aerosoli.

Aeroterapie (*aero-* + gr. *therapeia* = tratament), sin.: *Cură de aer.* Metodă de tratament al bolilor pulmonare cronice (tuberculoză, emfizem) cu aer, avînd calităţi speciale: aer de munte, aer rece, aer comprimat, aer rarefiat, camere pneumatice (34).

Aerotermi (*aero-* + gr. *therme* = căldură). Aparat producător de aer cald, folosit la încălzirea încăperilor industriale de mari dimensiuni (21).

Aerotropism (*aero-* + gr. *tropos* = întoarcere). Tendinţa organismelor microscopice sau mici de a se apropia (aerotropism pozitiv) sau de a se depărta (aerotropism negativ) de o sursă de aer (4).

Aeroureteroscop. Instrument de endoscopie, cu care uretra poate fi explorată datorită distensiei prin insuflare de aer (11).

Aesculus hippocastanum. Arbore al cărui scoarţă conţine esculină, glicozidă cu nucleu cumarinic, folosită în dermatologie şi cosmetică ca agent protector faţă de razele ultraviolete şi solare (14).

Afagie (*a-* + gr. *phagein* = a mînca). Incapacitatea de a înghiţi (16).

Afagopraxie (*afagie* + gr. *apraxis* = fără acţiune). Apraxia deglutiţiei (27).

Afakie (*a-* + gr. *phakos* = lentilă). *Aphakia.*

Afanoşevski. Reacţia ~, reacţie bazată pe faptul că părul femeii gravide, conţinînd o cantitate mai mare de sulf, decolorează o soluţie de albastru de metilen 10 % în cîteva secunde. Dacă femeia nu este gravidă, decolorarea se produce în 2—5 minute (18).

Afazie (*a-* + gr. *phasis* = vorbire), sin.: *Disfazie.* Tulburare a activităţii nervoase superioare, constînd din pierderea mai mult sau mai puţin completă a posibilităţii de exprimare şi de înţelegere a limbajului vorbit şi scris (27). ~ **agnozică**, formă de afazie datorită existenţei unei agnozii. *Varietăţi*: a) a. agnostică optică (Freud): bolnavul nu poate denumi obiectul arătat, dar îl denumeşte imediat ce îl pipăie; b) a. agnostică tactilă: bolnavul nu poate evoca, prin explorare tactilă, denumirea obiectului, dar imediat ce-l vede îl denumeşte (27). ~ **amnestică**, formă atenuată a afaziei Wernicke, caracterizată prin dificultate în evocarea cuvintelor (27). ~ **centrală** (Goldstein), Afazie de conducere. ~ **de conducere**, sin.: *Afazie centrală*, afazie considerată de Wernicke ca fiind datorită distrugerii sistemului de asociaţie (ipotetic) dintre centrul auditiv şi centrul motor al limbajului; clinic, se caracterizează prin parafazie, tulburări în repetarea cuvintelor, tulburări ale scrisului spontan şi mai ales dictat, tulburări ale lecturii cu voce ridicată, în timp ce înţelegerea verbală şi vorbirea articulată sînt păstrate (27). ~ **congenitală de evoluţie**, Audimutitate. ~ **corticală**, Afazie nucleară. ~ **de evocare**, imposibilitatea de evocare voluntară a unor cuvinte într-un anumit moment. Poate îmbrăca două aspecte clinice: anomia şi afazia amnestică, care uneori se pot intrica (27). ~ **expresivă**, Afazie Broca, vezi Broca. ~ **de intonare**, sin.: *Disprozodie*, denumire dată de Brissaud unui tip de afazie motorie cu pierderea posibilităţii de plasare corectă a accentului şi a tonalităţii pe silabe şi cuvinte (27). ~ **încrucişată**, afazie determinată de leziunea emisferei cerebrale de aceeaşi parte cu mîna preferată. Vezi şi Preferinţă manuală (27). ~ **mixtă**, sin.: *Afazie totală*, afazie motorie asociată cu afazie senzorială (27). ~ **motorie**, Afazie Broca, vezi Broca. ~ **nominală**, tip clinic de afazie (din clasificarea lui Head), care ar corespunde afaziei amnestice sau afaziei Wernicke; constă în tulburarea înţelegerii semnificaţiei cuvintelor şi a denumirii obiectelor familiare şi în întrebuinţarea greşită a cuvintelor în cursul exprimării verbale sau scrise (27). ~ **nucleară**, sin.: *Afazie corticală*, *Afazie poligonală*, afazie datorită lezării unor centri ipotetici corticali ai limbajului (Wernicke) (27). ~ **optică**, recunoaşterea obiectelor şi proprietăţilor lor, fără a le putea numi (28). ~ **poligonală**, Afazie nucleară. ~ **pură**, afazie limitată la un anumit tip de tulburări (27). ~ **receptivă**, Afazie senzorială. ~ **semantică**, tip clinic de afazie (din clasificarea lui Head), care constă în dificultatea de adaptare a cuvintelor la sensul general al frazei şi de înţelegere a semnificaţiei complete a cuvintelor şi frazelor (27). ~ **senzorială**, sin.: *Afazie receptivă*, *Afazie Wernicke*, pierderea mai mult sau mai puţin completă a posibilităţii de înţelegere a semnificaţiei cuvintelor vorbite sau scrise (acuitatea auditivă şi vizuală fiind conservată). Bolnavii aud cuvintele şi văd literele scrise, dar nu înţeleg semnificaţia lor. Este determinată de leziuni ale regiunii parietotemporale a emisferei dominante (27). ~ **sintactică**, tip clinic de afazie (din clasificarea lui Head) care corespunde agramatismului Pick şi constă în dificultatea de formulare gramaticală a frazei sau de aranjare a cuvintelor pentru a forma o frază (27). ~ **subcorticală**, sin.: *Afazie subpoligonală*, afazie care ar fi datorită lezării fibrelor de proiecţie a centrilor corticali ai limbajului (27). ~ **subpoligonală**, Afazie subcorticală. ~ **totală** (Déjérine), Afazie mixtă. ~ **transcorticală** (Lichteim), afazie care s-ar datori întreruperii legăturii dintre un centru ipotetic superior, ideogen al limbajului, şi centrii auditivi ai limbajului din scoarţa cerebrală (zona Wernicke) sau cei motori (zona Broca). În primul caz ar apărea o surditate verbală cu parafazie şi alexie, în al doilea caz ar fi tulburate vorbirea şi scrisul spontan, în timp ce vorbirea repetată, lectura cu voce tare şi scrisul dictat ar fi posibile (27). ~ **verbală**, tip clinic de afazie (din clasificarea lui Head) care corespunde afaziei motorii, şi constă din imposibilitatea de exprimare orală sau în scris a cuvintelor (27).

Vezi şi: Broca, Wernicke.

Afebril (*a-* + lat. *febris* = febră), sin.: *Apiretic.* Care are temperatura corpului în limite normale (15).

Afect (lat. *affectus* = stare de spirit, boală). 1. Trăire emoţională intensă cu evoluţie impetuoasă şi relativ scurtă (35). 2. Termen folosit pentru unele leziuni (32). ~ **astenic**, stare emoţională intensă, caracterizată prin frică, anxietate, tristeţe profundă (35). ~ **patologic**, stare patologică cu coloratură afectivă intensă, cu evoluţie rapidă şi însoţită de o tulburare a conştiinţei, de obicei de tip crepuscular (35). ~ **primar,** leziune determinată de un agent patogen infecţios la poarta de intrare în organism (2). ~ **primar limfogranulomatos,** Şancru limfogranulomatos. ~ **primar sifilitic,** Sifilom primar. ~ **primar tuberculos,** leziune exsudativ-necrotică, produsă de bacilul Koch, cu evoluţie de cele mai multe ori spre încapsulare şi scleroză, localizată în plămîn şi, mult mai rar, în intestin şi însoţită ulterior de limfangită şi adenopatie satelită (2). ~ **primar tuberculos extensiv,** leziune pulmonară primară tuberculoasă cu evoluţie extensivă spre pneumonie cazeoasă, inflamaţii perifocale etc. (34). ~ **primar tuberculos regresiv,** leziune pulmonară primară bacilară cu evoluţie spre resorbţie, fibrozare, calcificare (34). ~ **primar tularemic,** leziune cutanată incipientă şi trecătoare, produsă de *Pasteurella tularensis* şi însoţită ulterior de adenopatii satelite cu focare necrotice (2). ~ **stenic,** stare emoţională intensă, caracterizată prin furie, bucurie etc. (35).

Afectivitate, sin.: *Timie.* Formă de relaţie subiectivă între individ şi realitatea obiectivă în legătură cu satisfacerea dorinţelor inferioare sau superioare (35).

Afemie (*a-* + gr. *pheme* = vorbire). Imposibilitatea de a vorbi. Termen utilizat de Broca pentru a defini tulburarea de vorbire din cadrul afaziei motorii (27).

Aferent (*ad-* + lat. *ferre* = a conduce). Care merge spre un centru sau o parte mai importantă a unei formaţiuni anatomice (centripet) (1).

Aferentaţie. Fluxul de informaţie (influx nervos etc.), care soseşte la un organ de prelucrare sau comandă (7). ~ **inversă,** termen folosit de P. K. Anohin în fiziologie, analog termenului de legătură inversă (*feed-back*) din cibernetică. P. K. Anohin a descris două *tipuri* de aferentaţii inverse: a) care orientează mişcarea; b) rezultativă, care priveşte toate semnalele aferente la rezultatul mişcării întreprinse (7).

Affektepilepsie (germ.). Sindrom care apare la adolescenţi pe fond nevropatic, sub formă de crize convulsive analoge cu cele epileptice, dar declanşate de obicei de factori emotivi (27).

Afibrinogenemie (*a-* + *fibrinogen* + gr. *haima* = sînge). Stare constituţională, congenitală sau dobîndită (afecţiuni grave hepatice, fibrinoliză), caracterizată prin scăderea pînă la dispariţie a fibrinogenului din sînge, avînd ca efect apariţia de tulburări în faza finală a coagulării (19).

Afinare. Operaţie metalurgică prin care se înlătură impurităţile dintr-o masă metalică, pentru obţinerea metalului pur respectiv. Se realizează prin amalgamare, oxidare, segregare, absorbţie, electroliză, rafinare, diluţie sau licuaţie (38).

Afinitate (lat. *affinitas*). 1. Capacitatea de atracţie şi fixare a unor atomi de către alţii pentru a forma compuşi (15). 2. Fixare selectivă a unui colorant sau a altei substanţe pe anumite celule ori ţesuturi (2). 3. În radiobiologie, proprietatea unor organe de a capta anumite elemente radioactive naturale sau artificiale (36). ~ **chimică,** tendinţa atomilor şi radicalilor chimici de a atrage şi intra în reacţie cu unul sau mai mulţi electroni (15). ~ **electivă,** capacitate de atracţie manifestată numai faţă de anumite substanţe (15).

Afişare. În epidemiologie, actul prin care se pune o înştiinţare pe poarta sau uşa unei locuinţe sau instituţii, precum şi la intrarea într-un cartier sau localitate, cu scopul de a anunţa existenţa unei boli contagioase. Un vapor pe al cărui bord a apărut un caz de boală transmisibilă arborează un drapel galben (8).

Aflux (lat. *affluxus* = care este din belşug). Acumularea activă a unui lichid (în special sînge sau părţile sale componente) într-o anumită regiune a corpului (32).

Afonie (*a-* + gr. *phone* = voce). Imposibilitatea de a vorbi, consecutivă unor leziuni (inflamatorii sau tumorale), interesînd aparatul fonator sau unor tulburări funcţionale neuropsihice (afonia pitiatică, afonia spasmodică a cîntăreţilor etc.) (30). ~ **paralitică,** pierderea sonorităţii vocii, consecutivă diplegiei laringiene şi cauzată de secţionarea ambilor nervi recurenţi în timpul tiroidectomiei sau de afecţiuni bulbare (30). ~ **paranoică,** pierderea sonorităţii vocii întîlnită foarte rar la unii bolnavi cu tulburări psihice (30). ~ **spastică,** sin.: *Spasm glotic fonator,* afonie datorită contracturii intenţionale a musculaturii laringelui, apărînd ca o nevroză profesională, psihogenetică. Imaginile laringoscopică şi laringostroboscopică sînt normale; vorbirea este întreruptă frecvent de inspiraţiile scurte şi prin închiderea spasmodică a glotei (30).

Afradeimie. Fobia de bolnavi psihici (35).

Afrazie (*a-* + gr. *phrasis* = exprimare). Tulburare de limbaj, caracterizată prin dificultatea de înşiruire corectă, gramaticală, a cuvintelor în frază (27).

Afrodiziac. Substanţa care excită simţul genezic (23).

Afrodizie (gr. *aphrodisia* = plăcere sexuală). Instinct sexual excesiv (23).

Afrontare. Manevră chirurgicală prin care două suprafeţe sau două margini ale unei plăgi operatorii sau accidentale sînt aduse şi menţinute în contact, în vederea efectuării suturii (11).

Aftă (lat., gr. *aphta* = erupţie). Ulceraţie superficială dureroasă, cu margini regulate, cu suprafaţa acoperită de un depozit alb, gălbui sau mai rar hemoragic, înconjurată de o areolă inflamatorie şi care apare la nivelul mucoaselor (bucală, faringiană, vaginală, conjunctivală). Etiologia poate fi infecţioasă (cel mai adesea virală), alergică, traumatică etc. (8).

Vezi şi: Bednar.

Aftoid (*aftă*+ gr. *eidos* = formă). Asemănător unei afte (12).

Vezi şi: Pospischill-Fayrton.

Aftoză (*aftă* + *-oză*). Termen creat de Touraine pentru aftele cutaneomucoase generalizate. Raporturile etiologice cu febra aftoasă sînt discutabile (12).

Afumare. Procedeu de conservare a unor alimente (carne, peşte), constînd din expunerea acestora timp de cîteva zile la acţiunea fumului. Se poate realiza la rece (25—30°C) sau la cald (70—100°C). Acţiunea conservantă rezultă atît din deshidratare, cît şi din acţiunea unor produşi rezultaţi din fum (crezol, fenoli, formaldehidă, acetonă, acid formic etc.), care inhibează anumiţi germeni (*B. mesentericus*, *B. subtilis*), permiţînd însă supravieţuirea altora (*Escherichia coli*, *Proteus* etc.) (20).

Afuziune. Turnare de apă fără presiune, prin intermediul unui furtun sau a unei stropitoare, asupra unor regiuni ale corpului. Afuziunea poate fi rece, alternantă, parţială sau completă (4). ~ **fulger,** duş sub presiune, aplicat de la distanţa de 3—5 m (4).

Ag. Simbolul argintului (5).

Agalactie (*a-* + gr. *gala* = lapte). Absenţa secreţiei lactate după naştere (18).

Agamic. 1. În biologie, asexuat; care se reproduce unisexuat (32). 2. Individ la care nu pot fi identificate organele sexuale (32).

Agamie (*a-* + gr. *gamos* = căsătorie, împerechere), sin.: *Agamogonie.* Înmulţire nesexuată, prin agameţi (de ex. spori) (32).

Agammaglobulinemie (*a-* + *γ-globulină* + gr. *haima* = sînge). Stare congenitală sau dobîndită, caracterizată prin lipsa γ-globulinelor din sînge, ceea ce are drept consecinţă o reducere importantă în apărarea antiinfecţioasă a organismului (sindrom de deficienţă de anticorpi) (19).

Agamogonie (*a-* + gr. *gamos* = împerechere + *gonos* = urmaş). Agamie.

Agar-agar. Produs de natură polizaharidică obţinut din diferite specii de alge marine. Se prezintă sub formă de fibre uscate sau pulbere. Este solubil în apă la o temperatură de 80—86°C, iar sub 40°C trece în stare de gel. Este folosit ca mediu solid pentru culturile de bacterii, ca laxativ şi în stomatologie ca material hidrocoloid reversibil de amprente şi pentru duplicare (3; 13; 39).

Agastrie (*a-* + gr. *gaster* = stomac). Lipsa stomacului, congenitală sau ca urmare a unei intervenţii chirurgicale (16).

Agenezie (*a-* + gr. *genesis* = producţie). Tulburare în dezvoltarea embrionară, caracterizată prin lipsa unui organ sau a unei părţi a organismului (2). ~ **bronşică,** lipsa dezvoltării unei bronhii principale sau secundare în cursul vieţii intrauterine, ducînd la nedezvoltarea segmentului sau plămînului respectiv (34). ~ **discului intervertebral,** dispariţia parţială sau totală, de natură congenitală, a unui disc intervertebral; duce la sudura în parte sau în totalitate a celor două vertebre alăturate (24). ~ **gonadică,** Disgenezie gonadică. ~ **maxilară,** dezvoltare incompletă sau imperfectă a maxilarului; este o malformaţie uneori incompatibilă cu viaţa (38). ~ **pulmonară,** malformaţie congenitală incompatibilă cu viaţa, constînd în absenţa completă a bronhiilor şi ţesutului pulmonar. Agenezia unilaterală (acţiunea factorului teratogen în cursul lunii a II-a) constă din absenţa unilaterală a bronhiilor şi ţesutului pulmonar (34). ~ **renală,** lipsa congenitală a unui rinichi (33). ~ **uterină,** sin.: *Uterus deficiens,* malformaţie congenitală, constînd din absenţa totală a uterului datorită unei atrofii a canalelor Müller (18).

Agenitalism (*a-* + lat. *genitalia* = organe genitale). Sindrom datorit absenţei secreţiilor interne ale gonadelor (7).

Agenosomie (*a-* + gr. *genein* = a da naştere + *soma* = organ). Dezvoltare insuficientă a organelor genitale şi părţii inferioare a abdomenului (1).

Agenosomus. Monstru fetal cu extruzia viscerelor abdomenului inferior, datorită unei deficienţe de dezvoltare a peretelui abdominal; organele genitale lipsesc sau sînt rudimentare (1).

Agent (lat. *agens* = înflăcărat, viu). Forţă sau substanţă în stare să producă o schimbare (32). ~ **infectant,** microorganism care pătrunde şi se multiplică în organismul uman, fără a provoca în mod obligatoriu o boală manifestă (8). ~ **mutagen,** factor fizic, chimic sau biologic, care are proprietatea să reacţioneze cu materialul genetic sau să acţioneze asupra acestui material, producînd mutaţii (17). ~ **mutagen biologic,** substanţă intermediară apărută în metabolismul organismului, care poate avea acţiune mutagenă asupra materialului genetic (17). ~ **mutagen chimic,** substanţă chimică care are proprietatea de a provoca mutaţii. Pentru a-şi exercita activitatea mutagenă, unele dintre aceste substanţe necesită biosinteza replicativă a acidului dezoxiribonucleic, pe cînd altele au acțiune primară asupra acizilor nucleici în repaus. Din prima categorie fac parte : a) inhibitorii competitivi ai precursorilor acizilor nucleici ; b) analogii bazelor pirimidinice și purinice ; c) acridinele. Din a doua categorie fac parte : agenții alchilanți, acidul nitros, hidroxilamina, hidrazina (17). ~ **mutagen fizic,** factor fizic care are proprietatea de a provoca mutații (temperatura, razele ultraviolete, razele X, radiațiile ionizante etc.) (17). ~ **patogen,** factor provocator de boală (4). ~ **selectiv,** orice agent de mediu care exercită o presiune selectivă oarecare asupra populației din nișa ecologică expusă la acțiunea sa. Acești agenți pot fi folosiți și în selecția artificială, cînd li se poate grada intensitatea (de ex. selectarea mutanților spontani sau induși dintr-o populație sălbatică, precum și selectarea recombinanților rezultați din diferite modalități de recombinare) (17). ~ **termic,** agent care la diferitele sisteme de încălzire transmite căldura rezultată din arderea combustibilului pînă la suprafața care încălzește încăperea (20). ~ **vector,** agent purtător de germeni infecțioși, capabil să transmită diverse boli (31).

Agerazie (*a-* + gr. *geras* = vîrstă înaintată). Aparență tinerească la o persoană în vîrstă (7).

Ageuzie (*a-* + gr. *geusis* = gust). Pierderea simțului gustativ, consecutivă unei leziuni periferice linguale sau unei leziuni centrale, corticale, asociată de obicei și cu pierderea simțului mirosului (30).

Agger nasi (lat. = muchea nasului). Muchie oblică a feței interne a proceselor nazale ale maxilarului ; partea anterioară a crestei etmoidale (1).

Agirie (*a-* + gr. *gyros* = învîrtitură). Lisencefalie.

Agitator. Aparat de laborator utilizat pentru obținerea unei agitări mecanice a tuburilor de reacție, omogenizarea culturilor microbiene, suspensiilor etc. (3).

Agitație. Stare de neliniște (32). ~ **psihomotorie,** sin. : *Excitație psihomotorie,* stare de hiperactivitate dezordonată, psihică și motorie, care poate fi catatonică, maniacală, confuzivă, anxioasă, epileptică (35).

Aglandular (*a-* + lat. *glans* = glandă). Lipsit de glande (1).

Aglaucopsie (*a-* + gr. *glaukos* = verde + *opsis* = vedere). Deuteranopie.

Aglicon. Compusul rămas după hidrolizarea unui glucozid și extragerea zaharului (5).

Aglobulie (*a-* + lat. *globulus* = globul). Reducere mare a numărului de globule roșii în sînge (32).

Aglomerare. Îngrămădire (32). ~ **hematiilor,** tendință fiziologică a hematiilor de a forma fișicuri sau grămezi. Fenomen exagerat în dis- și paraproteinemii și în procesul de aglutinare (19).

Aglomerină. Proteină plasmatică considerată drept factor favorizant al sedimentării accelerate a hematiilor (19).

Aglomerular. Lipsit de glomeruli. Vezi și Nefron aglomerular (25).

Aglosie (*a-* + gr. *glossa* = limbă). Absență congenitală a limbii ; uneori sinonim pentru mutism (1).

Aglosostomie (*a-* + gr. *glossa* = limbă + *stoma* = gură). Anomalie caracterizată prin lipsa limbii și a deschizăturii orale (1).

Aglutinare (lat. *agglutinare* = a lipi, a uni). 1. Alipire (3). 2. În bacteriologie, reacție antigen-anticorp, caracterizată prin formarea într-o suspensie omogenă de aglutinogen a unor conglomerate vizibile cu ochiul liber, sub influența anticorpilor specifici (aglutinine) și în prezența electroliților. Aglutinogenul este reprezentat de particule microscopice antigenice (bacterii, hematii etc.) (3). ~ **acidă,** aglutinare la pH scăzut, fără intervenția anticorpilor specifici (3). ~ **colului,** fenomen întîlnit uneori în cursul travaliului, caracterizat prin lipsa deschiderii fiziologice a orificiului extern al colului, în timp ce orificiul intern al acestuia se dilată în mod normal ; este datorit unei endocervicite cu aderență anormală a dopului gelatinos (18). ~ **flagelară,** sin. : *Aglutinare „H“* aglutinare bacteriană datorită antigenului ciliar și caracterizată prin apariție rapidă și formare de flocoane mari, ușor disociabile (3). ~ **de grup,** aglutinarea mai multor membri ai unui grup biologic de microorganisme sau alte celule, sub acțiunea aceluiași anticorp (antiser) care poate fi produs prin imunizare cu oricare dintre membrii grupului. Se datorează prezenței unui antigen comun (antigen de grup) pe suprafața celulelor, respectiv anticorpului corespunzător din antiser (3). ~ **„H“,** Aglutinare flagelară. ~ **intravasculară,** aglutinarea hematiilor în interiorul vaselor sanguine intacte, consecutivă unui traumatism sau unei boli și cauzînd tulburări în circulația sîngelui (sînge „noroios“) (19). ~ **microscopică,** aglutinare vizibilă numai la microscop (3). ~ **„O“,** Aglutinare somatică. ~ **la rece,** aglutinare sub acțiunea anticorpilor care se produce numai la temperaturi joase ; este cunoscută mai ales la hematii (3). ~ **salină,** aglutinare sub acțiunea diferitelor săruri, uneori numai în concentrație mare, fără intervenția anticorpilor specifici (3). ~ **somatică,** sin. : *Aglutinare „O“,* aglutinare bacteriană datorită antigenului somatic ; apare mai lent decît agluînarea ciliară şi este caracterizată prin formarea de grunji greu disociabili (3). ~ **spontană**, aglutinare în soluţie de NaCl 0,15 M (izotonică), fără intervenţia anticorpilor specifici. Se produce la mai multe celule nucleate, bacterii în forma R etc. Creează dificultăţi şi poate duce la erori în executarea testelor de aglutinare specifică (3).

Aglutinină, sin.: *Anticorp aglutinant.* Anticorp (cel puţin bivalent) a cărui combinare cu antigenul (grupul antigenic) corespunzător de pe suprafaţa unor particule microscopice duce la aglutinarea acestora. În alte condiţii (prezenţa complementului, antigen solubil etc.), reacţia aceluiaşi anticorp cu acelaşi antigen se poate manifesta şi prin alte fenomene (liză, precipitare etc.). Aglutininele individuale se desemnează prin precizarea particulelor sau a situaţiei şi naturii antigenului cu care reacţionează: bacterioaglutinină, hemaglutinină, aglutinină somatică, aglutinină flagelară, aglutinină anti-Rh etc. (3). ~ **la cald**, aglutinină care reacţionează exclusiv sau cel mai intens la temperaturi în jur de 37°C; de obicei imunoaglutinină (3). **Aglutinine de grup.** Izoaglutinine imune. ~ **imună**, sin.: *Imunoaglutinină*, aglutinină formată în urma imunizării cu antigenul corespunzător (3). ~ **incompletă**, anticorp care se combină specific cu un antigen de pe suprafaţa celulară, dar nu provoacă aglutinarea în condiţii obişnuite. Aglutininele incomplete antieritrocitare provoacă aglutinarea hematiilor (antigenic corespunzătoare) pretratate cu enzime proteolitice sau suspendate în medii conţinînd anumite substanţe coloidale (de ex. serumalbumină bovină) în concentraţie mare, iar cele antibrucela provoacă aglutinarea brucelelor în soluţii de NaCl 5% (3). **Aglutinine leucocitare.** Anticorpi antileucocitari întîlniţi în agranulocitoze alergice, medicamentoase, în diferite leucopenii de cauze variate, la bolnavii politransfuzaţi, la femei însărcinate (datorită incompatibilităţii dintre mamă şi făt) etc. (19). ~ **majoră**, sin.: *Aglutinină principală*, aglutinină care predomină cantitativ într-un antiser în urma imunizării cu un anumit antigen (3). ~ **minoră**, aglutinină care apare în cantitate mai mică (faţă de alte determinante ale acestui antigen) (3). ~ **naturală**, Aglutinină normală. ~ **normală**, sin.: *Aglutinină naturală*, aglutinină care apare fără vreo legătură demonstrabilă cu o imunizare anterioară (de ex. izohemaglutininele umane anti-A şi anti-B) (3). ~ **principală**, Aglutinină majoră. ~ **la rece**, Crioaglutinină. ~ α, α-Izoaglutinină. ~ β, β-Izoaglutinină.

Aglutinogen (lat. *agglutinare* = a lipi + gr. *genein* = a produce). Antigen corpuscular, capabil să inducă formarea de anticorpi specifici (aglutinine), în urma pătrunderii în organism, şi să dea naştere fenomenului de aglutinare la un contact ulterior cu aceştia (3). ~ **A**, Antigen A. ~**B**, Antigen B. ~ **D**, Antigen D. ~**M**, vezi Antigen M.

Aglutinoscop (lat. *agglutinare* = a lipi + gr. *skopein* = a vedea). Dispozitiv utilizat pentru citirea reacţiei de aglutinare, prevăzut cu o lupă şi un sistem de iluminare oblică, şi care permite examenul particulelor în suspensie pe fond întunecat (3).

Agmatină. Amină rezultată din decarboxilarea argininei (15).

Agnathocephalus (*a-* + gr. *gnathos* = falcă + *kephale* = cap), sin.: *Agnatocefal.* Tip de *otocephalus* la care ochii sînt situaţi în partea inferioară a feţei, cu o aproximativă fuzionare a zigomelor (1).

Agnathus (*a-* + gr. *gnathos* = falcă). *Otocephalus.*

Agnatocefal. *Agnathocephalus.*

Agnosterol. Substanţă din clasa sterolilor, metabolit intermediar în sinteza colesterolului din acetat (5).

Agnozie (*a-* + gr. *gnosis* = percepere). Pierderea capacităţii de a recunoaşte obiectele, persoanele şi imaginile după calităţile lor senzoriale, deşi funcţiile senzoriale elementare sînt păstrate (27). ~ **auditivă**, incapacitatea de a identifica lucrurile după zgomotul pe care-l produc (de ex. ceasul după tic-tac) (27). ~ **digitală**, imposibilitatea de a recunoaşte, denumi sau arăta diferitele degete de la mîna proprie sau de la mîna examinatorului (27). ~ **de extensitate**, Amorfognozie. ~ **de intensitate**, Ahilognozie. ~ **optică**, sin.: *Agnozie vizuală*, *Cecitate psihică*, incapacitatea de a recunoaşte semnificaţia obiectelor sau a imaginilor după calităţile lor vizuale (27). ~ **spaţială**, agnozie optică limitată la tulburarea percepţiei spaţiale şi caracterizată prin pierderea posibilităţilor de localizare şi de apreciere a întinderii spaţiale a lucrurilor (27). ~ **tactilă**, incapacitatea de a recunoaşte obiectele prin explorarea lor tactilă (27). ~ **vizuală**, Agnozie optică.

Vezi şi: Wolpert.

Agonie (gr. *agon* = luptă). Stadiu biologic — la organismele animale — care precedă moartea şi în care survine diminuarea funcţiilor respiratorii, circulatorii şi ale vieţii de relaţie; poate fi cu pierdere de cunoştinţă, lucidă (cu păstrarea cunoştinţei) sau alternantă (stări de delir alternînd cu stări de luciditate) (23).

Agonist. Termen care exprimă acţiunea unui muşchi în sensul dorit, căruia i se poate opune acţiunea unui muşchi denumit antagonist (4).

Agonodal (*a-* + lat. *gonas*, de la gr. *gone* = sămînţă). Lipsit de gonade (7).

Agorafobie (Westphal) (gr. *agora* = piaţă + *phobos* = frică), sin. : *Kenofobie.* Fobia spaţiilor deschise (35).

Agrafare. Procedeu chirurgical de împiedicare a creşterii anormale a oaselor, prin blocarea totală sau parţială a cartilajului de creştere, cu ajutorul unor agrafe metalice (scoabe). Se foloseşte în inegalităţile de membre, *genu valgum* şi *varum*, scolioză (24).

Agrafă. Mică plăcuţă din metal inoxidabil, de 0,5—2 cm lungime şi 1—2 mm lăţime, prevăzută la extremităţi cu doi dinţi ; prin îndoirea plăcuţei cu o pensă specială (de pus agrafe), dinţii pătrund în buzele plăgii operatorii pe care le apropie, menţinîndu-le ca atare (11). *Vezi şi* : Klimov, Michel, Vachenfeld.

Agrafestezie (*a-* + gr. *graphein* = a scrie + *aisthesis* = senzaţie). Tulburare caracterizată prin imposibilitatea de a recunoaşte cu ochii închişi cifrele sau semnele trasate pe tegumente (26).

Agrafie (*a-* + gr. *graphein* = a scrie). Pierderea posibilităţii de exprimare în scris. Poate constitui un simptom al afaziei sau una din formele afaziei pure (27). ~ **absolută,** tulburare de limbaj din cadrul afaziei, ce constă din incapacitatea totală de exprimare în scris (27). ~ **acustică,** tulburare grafică în cadrul afaziei, ce constă în imposibilitatea de a scrie după dictare (27). ~ **literală,** tulburare intensă de exprimare grafică în cadrul afaziei, ce constă din imposibilitatea de scriere chiar a literelor izolate (27). ~ **mintală,** incapacitatea sau dificultatea de exprimare în scris a limbajului, datorită existenţei unor tulburări psihice (27). ~ **muzicală,** tulburare grafică în cadrul afaziei, caracterizată prin incapacitatea de a scrie semnele obişnuite de notaţie muzicală (27). ~ **optică,** tulburare grafică în cadrul afaziei, ce constă din imposibilitatea de a copia un text (27). ~ **verbală,** tulburare de limbaj din cadrul afaziei, ce constă din imposibilitatea de scriere a cuvintelor, cu conservarea capacităţii de a scrie litere sau silabe izolate (27).

Agramatism (Pick) (gr. *agrammatos* = agramat). Tulburare în cadrul afaziei, care constă din incapacitatea de a exprima într-o formă gramaticală cuvintele în propoziţii şi fraze (27).

Agranulocit (*a-* + lat. *granulum* = grăunţă mică + gr. *kytos* = celulă). Leucocit negranulat (15).

Agranulocitoză (*agranulocit* + *-oză*), sin. : *Granuloftizie, Neutropenie malignă.* Leuconeutropenie ce ajunge la dispariţia totală a granulocitelor în sîngele periferic, însoţită de ulceraţii ale mucoaselor şi pielii. Boală idiopatică sau sindrom declanşat de agenţi foarte variaţi : medicamente, toxiinfecţii microbiene, factori alergici etc. Poate fi expresia fie a inhibiţiei de maturaţie a seriei granulocitare în măduva osoasă, fie a unei distrugeri crescute în periferie (prin mecanism de autoagresiune) (19).

Agresină. Termen creat de Bail pentru a desemna substanţele toxice elaborate de microorganisme şi care favorizează pătrunderea şi înmulţirea acestora din urmă în organismele superioare (de ex. hemolizine, leucocidine, citotoxine etc.) (3).

Agresivitate (lat. *aggresio* = atac). Capacitatea de a ataca (32). ~ **apei,** termen care se referă la conţinutul prea ridicat în anumiţi produşi şi în special în O_2 şi CO_2 liber, care fac ca apa să aibă o acţiune corozivă asupra conductelor (20).

Agriotimie (gr. *agrios* = fioros + *thymos* = spirit). Ferocitate patologică (35).

Agripnie (gr. *agrypnos* = fără somn). Insomnie.

Agripnocomă. Comă vigilă.

Agropyrum repens, sin. : *Pir.* Plantă din familia *Gramineae* ; stolonii conţin triticină, inulină, saponine, mucilaginoase şi un ulei esenţial ; are acţiune diuretică slabă (13).

Ahilognozie, sin. : *Agnozie de intensitate.* Agnozie tactilă parţială, care constă în imposibilitatea de a recunoaşte materialul din care sînt făcute obiectele (27).

Ahmedov. Coroană dentară ~, coroană dentară artificială mixtă, cu faţa vestibulară din acrilat, asemenea coroanei Belkin ; este prevăzută cu un ştift care se introduce în canalul bontului coronoradicular (38).

Aidomanie (gr. *aidoia* = organe genitale + *mania* = nebunie). Satiriazis.

Aihmofobie (gr. *aichme* = vîrf ascuţit + *phobos* = frică). Fobia de lucruri ascuţite (35).

Ainhum. Bridă fibroasă strangulînd progresiv un deget şi ducînd la atrofie şi amputarea lui spontană. De etiologie încă neprecizată, după unii autori ar fi o formă atenuată de lepră (12).

Ainsworth, George C., 1852—1948. **Arcul ~,** aparat ortodontic fix, compus dintr-un arc de expansiune fixat în tuburi vestibulare verticale, sudate de inele cimentate pe primii premolari (sau molarii temporari), cu bucle la nivelul caninilor şi bare pe faţa orală a premolarilor I şi molarilor I permanenţi (39). **Perforator ~,** cleşte care prezintă pe braţul părţii active un plan fix, care intră într-un orificiu din cele 5—6 de mărimi crescînde ce se află pe un disc rotativ la celălalt braţ. Serveşte la perforarea digei folosită în stomatologie (38).

Ajmalină. Alcaloid din diferite specii de Rauwolfia. Are acţiune antiaritmică, antiheterotopă şi este utilă în aritmiile ventriculare (14).

Ajustare. În statistica matematică, operaţie de substituire a valorilor efectiv observate, prin valori apropiate, asimilînd astfel o situaţie (de ex. repartiţia) empirică uneia teoretice bine cunoscute. Ajustările pot fi: a) grafice; b) mecanice, după formule dinainte stabilite; c) analitice, prin folosirea — ca ecuaţie sau repartiţie călăuzitoare —, una bine cunoscută în matematică (7).

Ajutor social. Formă de ajutorare — în cadrul asigurărilor sociale — prin care se acordă o anumită sumă de bani, sub forma unui cuantum fix lunar, unor persoane cu mijloace precare de existenţă şi care nu se încadrează în condiţiile obişnuite ce dau dreptul la pensie: foştilor angajaţi care nu îndeplinesc condiţiile de vechime, văduvelor care nu îndeplinesc condiţiile pentru a primi pensie de urmaş etc. (29).

Aker. Croşete dentare ~, croşete circulare turnate, supraecuatoriale (39).

Åkerlund, Åke, 1885—1958. **Diverticul ~,** dilataţie diverticulară situată în vecinătatea unui ulcer duodenal, vizibilă radiologic; dispare o dată cu fenomenele acute (36). **Hernia ~,** hernie diafragmatică prin hiatul esofagian. Se descriu trei tipuri: a) hernie prin brahiesofag congenital; b) hernie paraesofagiană; c) hernie hiatală a esofagului abdominal şi a cardiei, esofagul devenind lung şi sinuos (36). **Punga ~,** pseudodiverticuli care apar în bulbul ulceros prin hernia mucoasei printre benzile musculare ale bulbului; fenomenul se produce atunci cînd tensiunea intrabulbară creşte (36).

Akinesia (*a-* + gr. *kinesis* = mişcare + *-ia*). Akinezie. **~ algera,** Sindromul Moebius, vezi Moebius.

Akinezie, sin.: *Akinesia.* Imposibilitatea de a executa mişcări, în lipsa unei paralizii; semn întîlnit în sindroamele extrapiramidale de tip paleostriat datorit exagerării tonusului muscular (27). **~ amnestică,** Apraxie amnestică. **~ iriană,** rigiditatea şi imobilitatea irisului; se obţine prin instilarea de midriatice sau cicloplegice, în scopul de a pune irisul în repaus, pentru terapia bolilor irisului sau pentru a uşura examenul oftalmoscopic (28). **~ oculomotorie,** suprimarea motilităţii muşchilor oculomotori; se obţine prin injecţie retrobulbară cu novocaină sau un anestezic similar, cu scopul de a împiedica mişcările ochiului în unele intervenţii oculare (28). **~ palpebrală,** suprimarea motilităţii muşchiului orbicular al pleoapelor; se realizează prin infiltraţie novocainică a teritoriului de inervaţie a muşchiului, cu scopul de a împiedica contracţia pleoapelor în timpul intervenţiilor intraoculare (28).

Akiyami A. Febră de Hasami.

Akiyami B. Febră de şapte zile.

Akrencephalon (gr. *akros* = extremitate + *enkephalos* = creier). *Chordencephalon.*

Akrocephalopagus. *Craniopagus parietalis.*

Akromikria (*acro-* + gr. *mikros* = mic + *-ia*), sin.: *Acromicrie.* Dezvoltare insuficientă a extremităţilor şi a craniului, în contrast cu dezvoltarea normală a viscerelor (1).

Akromphalus (gr. *akros* = extremitate + *omphalos* = ombilic). 1. Centrul ombilicului, unde se prinde cordonul ombilical (1). 2. Proeminenţă neobişnuită a ombilicului, constituind primul semn al herniei ombilicale (1). 3. Rest al cordonului ombilical rămas la copil (1).

Akureyri. Boala ~, Encefalită mialgică benignă.

Al. Simbolul aluminiului (14).

Al doilea suflu, sin.: *Second wind.* Vezi Suflu.

Ala (lat. = aripă), sin.: *Aripă.* Termen folosit în anatomie pentru a desemna un proces în formă de aripă (1). **~ cinerea,** *Trigonum nervi vagi* (1). **~ cristae galli,** sin.: *Processus alaris ossis ethmoidalis,* apofiză (pereche) care pleacă din partea inferioară a marginii anterioare a lamei cribriforme a etmoidului, articulată cu osul frontal şi completînd gaura oarbă a osului frontal (1). **~ lobi centralis cerebelli,** partea laterală a lobului cerebelos median (1). **~ magna ossis sphenoidalis,** *Ala major ossis sphenoidalis.* **~ major ossis sphenoidalis,** sin.: *Ala magna ossis sphenoidalis,* aripa mare a osului sfenoid, articulată cu oasele frontal, temporal, zigomatic şi participînd la formarea bazei craniului (1). **~ minor ossis sphenoidalis,** aripa mică a osului sfenoid situată anterior de aripa mare, împreună cu care delimitează *fissura orbitalis superior* (1). **~ nasi,** porţiunea infero-laterală, cartilaginoasă, mobilă, a nărilor (1). **~ ossis ilii,** porţiunea lăţită, postero-supero-laterală, a osului iliac (1). **Alae vomeris.** Cele două prelungiri laterale ale marginii superioare a osului vomer (1).

Alabastru. Varietate de gips curat, compact, găsit în natură sub formă amorfă sau cristalină, cu aspect marmorat; calcinat şi ca pulbere fină se întrebuinţează în stomatologie pentru luarea amprentelor şi turnarea modelelor (38).

Alalie (*a-* + gr. *lalein* = a vorbi), sin.: *Logoplegie.* Imposibilitatea de pronunţare a unor cuvinte sau sunete (27). **~ idiopatică,** Audimutitate.

Alamartine. Incizia ~, incizie abdominală folosită pentru abordarea chirurgicală a splinei; începe la marginea laterală a muşchiului drept abdominal pe partea stingă şi se termină la marginea externă a masei sacrolombare (11).

Alanină, sin.: *Acid aminopropionic.* $CH_3.CH(NH_2).COOH$. Aminoacid esenţial monoaminomonocarboxilic, putînd prezenta atît forma α, cît şi forma β. Foarte răspîndit în organismele animalelor, plantelor şi bacteriilor. Concentraţia în sîngele uman: 3,4 mg/100 ml (5).

Alaninmetilhistidină. Metilcarnozină.

Alanson, Edward, 1747—1823. **Amputaţia ~,** amputaţie circulară a unui membru, în care bontul rămas are formă conică (24).

Alantiazis. Botulism.

Alantocorion, sin.: *Chorion allantoideum.* Structură formată din fuziunea alantoidei şi corionului, în care corionul este irigat de vasele sanguine alantoice (1).

Alantoicază. Enzimă care catalizează trecerea acidului alantoic în acid glioxilic şi uree (5).

Alantoidă (gr. *allas* = cîrnat + *eidos* = formă). *Allantois.*

Alantoină. Produs de oxidare a acidului uric, prezent în mici cantităţi în urina mamiferelor şi în lichidul alantoic la bovidee; prin hidroliză dă acid alantoic (5).

Alastrim, sin.: *Amaas, Kafir-Pox, Variola minor, Variolă albă, Vărsat de Samoa, Vărsat de Sanaga.* Boală considerată actualmente ca o formă clinică benignă a variolei, caracterizată printr-o erupţie veziculoasă măruntă şi superficială, mai abundentă decît cea din variolă, dar însoţită de fenomene infecţioase reduse; erupţia nu este precedată de raş preeruptiv şi nu lasă cicatrice. Boala poate fi prevenită prin vaccinarea antivariolică (8).

Alaun. Denumire generală pentru sulfaţii dubli ai unui metal trivalent (Al, Cr, Fe etc.) şi ai unui metal monovalent (Na, K, Cs etc.). Curent, se denumeşte „alaun“ sulfatul dublu de potasiu şi aluminiu $[KAl(SO_4)_2 \cdot 12\ H_2O]$, folosit ca astringent şi stiptic, iar în stomatologie pentru a mări, în amestec cu gipsul, duritatea modelelor (9; 38).

Alăptare. Hrănirea nou-născutului cu lapte (18). **~ artificială,** hrănirea nou-născutului cu laptele unui animal de altă specie (vacă, capră, măgăriţă, bivoliţă) sau cu produse industriale de lapte (18). **~ mixtă,** alăptare naturală, completată cu alăptare artificială (18). **~ naturală,** hrănirea copilului direct la sînul femeii (mamă, doică) sau cu lapte de femeie colectat de la alte mame (18).

Alba. Aliaj seminobil pe bază de argint-paladium, folosit în protetica dentară ca înlocuitor al aurului la confecţionarea coroanelor, corpurilor de punte, scheletelor, încrustaţiilor (38).

Albanese. Metoda ~, metodă de autovaccinare, folosită în tratamentul local al parodontopatiilor. Un autovaccin, preparat după o tehnică proprie, se injectează în mucoasa gingivală pentru a mări receptivitatea ţesutului reticuloendotelial. În acelaşi timp se injectează sîngele obţinut prin puncţie gingivală într-o bulă epidermică creată cu substanţe vezicante (38).

Albarran, Y. Dominguez, Joaquin, 1860—1912. **Glandele ~,** sin.: *Glandele subcervicale,* grup de glande prostatice mici, care se găsesc dedesubtul colului vezicii urinare (1). **Operaţia ~,** procedeu de cură a incontinenţei de urină la femeie, prin plicatura dorsală a uretrei (11). **Proba ~.** 1. Probă funcţională renală pentru aprecierea capacităţii de concentraţie, bazată pe variaţiile nictemerale normale ale densităţii urinare: densitatea unei probe de urină recoltate în timpul nopţii trebuie să fie mai mare decît cea a probei colectate în ziua următoare (25). 2. Probă pentru explorarea funcţională diferenţiată a celor doi rinichi, bazată pe determinarea volumului, a punctului crioscopic, a ureei şi a NaCl în 6 eşantioane obţinute separat pentru fiecare rinichi, la fiecare 30 minute după cateterizarea ureterelor şi ingerarea a 600 ml apă. Rinichiul afectat are un debit mult mai constant decît cel sănătos, iar funcţia sa variază de la un momenst la altul cu atît mai puţin, cu cît distrucţia parenchimului său este mai mare (25). **Procedeul ~,** procedeu de cură a stenozei joncţiunii pieloureterale datorită unei periureterite, prin anastomoză pieloureterală latero-terminală (11).

Albarran-Marion (Albarran, Y. Dominguez, Joaquin; Marion, Georges). **Operaţia ~,** nefropexie capsulară cu utilizarea a patru lambouri, dintre care cele două superioare sînt legate pe coasta a X-a, iar cele două inferioare pe coasta a XI-a (11).

Albastru. 1. Una dintre culorile principale ale spectrului, avînd culoarea cerului senin (32). 2. Nume dat unor pigmenţi şi coloranţi a căror culoare este albastră (32). **~ alcian,** substanţă colorantă, care se fixează în mod electiv pe structurile celulare de natură polizaharidică; serveşte la colorarea capsulei şi peretelui celular la bacterii (3). **~ de brillant-cresil,** colorant pentru reticulocite (19). **~ de bromtimol,** sin.: *Dibromtimolsulfonftaleină,* indicator colorat de pH, avînd zona de viraj cuprinsă între pH 6,0 şi 7,6. Se colorează în albastru în zona alcalină şi în galben în zona acidă, iar la pH neutru este verde-albăstrui (3). **~ de China,** colorant folosit de obicei în inframicrobiologie pentru corpusculii elementari (22). **~ de isamină,** sin.: *Acid tribetanaftilrosanilintrisul-*

fonic, substanță colorantă acidă, folosită curent pentru colorația corpusculilor elementari inframicrobieni pe frotiuri (colorația Nicolau) (22). **~ de metil,** substanță colorantă acidă, folosită în histologie și bacteriologie, precum și ca indicator de pH (22). **~ de metilen,** sin.: *Methylenum coeruleum*, colorant fenotiazinic utilizat pentru colorarea bacteriilor sau a punctațiilor bazofile din eritrocite, în caz de saturnism; servește ca indicator în unele medii de cultură, precum și în proba reductazei. În terapeutică, se folosește ca antiseptic intern, mai ales în infecțiile urinare și în uz extern; are acțiune favorabilă în tratamentul methemoglobinei și în otrăvirile cu cianuri, unde intervine ca sistem redox (3; 13; 19). **~ de Nil,** colorant folosit pentru punerea în evidență în special a corpusculilor Heinz-Ehrlich în globulele roșii (19). **~ de toluidină,** colorant fenotiazinic utilizat pentru punerea în evidență a granulațiilor metacromatice din granulocitele bazofile. În terapeutică se folosește ca antagonist al heparinei în unele hemoragii (19). **~ de tripan,** colorant folosit mai ales în colorațiile intravitale (19).

Vezi și: Evans.

Albăstrea. *Centaurea cyanus*.

Albedo. Raportul dintre cantitatea de energie radiantă solară reflectată de o suprafață și cantitatea de radiație incidentă exprimată de obicei în procente. Un albedo de 100% îl are o suprafață metalică acoperită cu oxid de zinc. În mod natural, albedo-ul cel mai intens îl are zăpada (80%), iar cel mai mic, pămîntul negru umed (13%) (20).

Albee, Fred Houdlett, 1876—1945. **Ferăstrăul ~,** ferăstrău circular acționat de un motor (dinam) de mînă, folosit pentru secțiunea osului (osteotomie, trepanație) sau prelevare de grefon osos (24). **Legea lui ~,** pentru ca un transplant osos să-și continue viața, trebuie ca cele trei straturi ale sale să se așeze în așa fel, încît să corespundă exact straturilor similare ale patului osos (24). **Operația ~.** 1. Rahisinteză posterioară cu grefon tibial așezat între apofizele spinoase despicate (24). 2. Artrodeză intraarticulară a șoldului prin crearea a două suprafețe sîngerînde în locul suprafeței articulare (24). 3. Artrodeză extraarticulară de șold, realizată cu ajutorul a două grefoane tibiale între masivul trohanterian și osul iliac (24). 4. Artroplastie a șoldului, care diferă de procedeul Murphy prin incizia Smith-Petersen și prin folosirea unei freze circulare goale pentru modelarea capului femural (24). 5. Artrodeză intraarticulară sacroiliacă după rezecție parțială, în sacrocoxalgie (24). 6. Artrodeză sacroiliacă prin rahisinteza ultimelor vertebre lombare și a primelor vertebre sacrate și printr-un al doilea grefon transversal care transfixiază articulația prin osul coxal (24). 7. Osteoplastie de sprinceană cotiloidă, prin incizie laterală, cu răsfrîngerea în jos a unei părți din corticala iliacă externă, din imediata apropiere, și umplerea unghiului creat cu grefoane tibiale (24). 8. Rezecție cuneiformă tarsiană, după alungirea tendonului ahilian, cu implantare la partea internă a acestei pene, în cura chirurgicală a piciorului strîmb congenital (24). 9. Artrodeză extraarticulară radiocarpiană cu grefon radial alunecat (24).

Albers-Schönberg, Heinrich Ernst, 1865—1921. **Boala ~,** sin.: *Boala oaselor de marmură, Osteopetroză*. Hipermineralizare cu totul neobișnuită, mai frecventă la copii; se caracterizează printr-o arhitectură dezordonată a trabeculelor, calciul din oase găsindu-se sub o formă cristalină particulară, prin fragilitate deosebită a scheletului și prin modificări ale tabloului sanguin (anemie, uneori foarte gravă) (2).

Albert, Eduard, 1841—1900. **Jejunostomie ~,** sin.: *Jejunostomie în Ω, Jejunostomie în potcoavă*, deschiderea la piele a feței laterale a unei bucle de ansă jejunală (11). **Sutura ~,** punct de sutură totală pentru intervenții pe tubul digestiv, înnodarea firului făcîndu-se către interiorul lumenului intestinal (11).

Alberti. Semnul ~, semn radiografic întîlnit în a doua boală Köhler; linia care unește capul primului metatarsian cu capul celui de-al treilea nu mai trece prin capul celui de-al doilea, acesta rămînînd sub linie (24).

Albinism (lat. *albus* = alb). Formă de acromie congenitală, constînd din decolorarea tegumentului, perilor și ochilor, datorită lipsei pigmentului melanic (12). **~ parțial,** formă circumscrisă, localizată, de albinism (12).

Albinoidism. Formă incompletă de albinism (12).

Albirea rășinii. În tehnica dentară, prezența unor pete albicioase pe suprafața rășinii acrilice, datorită fie polimerizării incomplete (prea mult lichid în pulberea rășinii), fie izolării incomplete a rășinii acrilice de gips (39).

Albrecht, Rudolf. **Operația ~,** rezecție cuneiformă cuneometatarsiană, cu bază externă, efectuată în tratamentul chirurgical pentru *halux valgus* (24).

Albright, Fuller. **Sindromul ~.** 1. Sindrom caracterizat prin poliostoză fibroasă displazică (Boala Jaffé-Lichtenstein), pigmentații în pete brune ale pielii și pubertate precoce la fete; etiologia și patogenia sînt obscure (sin.: *Osteitis fibrosa cystica, Osteitis fibrosa osteoplastica, Sindromul Albright-McCune-Sternberg*) (24). 2. Sindrom care imită tabloul clinic și umoral al hipoparatiroidiei, atribuit lipsei de reactivitate la parathormon a sistemului tubular renal şi caracterizat prin hipocalcemie, hiperfosfatemie, hipofosfaturie, absenţa azotemiei, manifestări tetaniforme şi osteodistrofii (sin.: *Pseudohipoparatiroidism, Sindromul Martin-Albright, Sindromul Seabright-Bantam*) (25).

Albright-Buttler (Albright, Fuller; Buttler, Allan M.). **Sindromul ~**, acidoza renală hipercloremică primitivă a adultului şi a copilului mare (25).

Albright-Buttler-Bloomberg (Albright, Fuller; Buttler, Allan M.; Bloomberg, Esther). **Sindromul ~**, Diabet renal fosfaturic.

Albright-Buttler-Lightwood (Albright, Fuller; Buttler, Allan M.; Lightwood, R.). **Sindromul ~**, Acidoză renală hipercloremică primitivă.

Albright-McCune-Sternberg (Albright, Fuller; McCune, Donovan James; Sternberg, William H.). **Sindromul ~**, Sindromul Albright, vezi Albright.

Albuginea (lat. *albus* = alb), sin.: *Tunica albuginea.* Pătură de ţesut conjunctiv fibroelastic alb care înveleşte parţial sau în întregime un organ (1). ~ **oculi**, sin.: *Sclerotica*, pătura externă, fibroasă, rezistentă, a globului ocular, care se continuă cu teaca nervului optic înapoi şi cu corneea în faţă (1).

Albugo (lat. *albus* = alb). Pată albă apărînd pe unghie, la nivelul limbului, datorită prezenţei unor bule de aer situate între celule (12).

Albuminat, sin.: *Metaproteină.* Termen vechi, care defineşte produsul obţinut prin hidroliza albuminei şi globulinei (5).

Albumină. Holoproteidă cu greutate moleculară mare, cu caracter acid (punctul izoelectric sub 7), solubilă în apă distilată (caracter fizic care o diferenţiază de globuline) şi precipitabilă cu sulfatul de amoniu la o concentraţie de 50%. Sînt prezente în cele mai variate preparate biologice atît la organismele animale, cît şi la plante şi bacterii (5). ~ **denaturată**, albumină transformată în urma încălzirii într-o soluţie în apă distilată, proces care provoacă precipitarea ei ulterioară prin adăugare de mici cantităţi de săruri (5). ~ **plasmatică**, albumină obţinută din plasma de bovine sau de om; acţionează ca proteină de substituţie şi creşte presiunea coloidosmotică a plasmei, favorizînd reţinerea apei în patul vascular. Preparatul, de origine animală, provoacă relativ frecvent reacţii alergice (14).

Vezi şi: Bence-Jones.

Albuminemie. Cantitatea de albumine prezente în ser (normal: 3,5—4,9 g/100 ml) (5).

Albuminometru. Aparat pentru măsurarea cantitativă a albuminei. Cel mai cunoscut este albuminometrul Esbach, format dintr-o eprubetă gradată, în care se introduce urină şi reactiv precipitant; a doua zi, cantitatea de albumină precipitată se citeşte, pe gradaţiile eprubetei, direct în g/litru (5).

Albuminone. Partea de proteine din serul sanguin care nu coagulează prin încălzire (5).

Albuminorahie. Cantitatea totală de albumine conţinute în lichidul cefalorahidian (normal: 0,20—0,30 g‰ în lichidul lombar; 0,15—0,20 g‰ în lichidul cisternal; 0,10 g‰ în lichidul ventricular) (27).

Albuminurie. Proteinurie. ~ **ciclică**, termen folosit în trecut pentru albuminuria ortostatică (11). ~ **circulatorie**, albuminurie care apare în cursul unor tulburări circulatorii (11). ~ **digestivă**, albuminurie care apare la unii bolnavi cu tulburări digestive, datorită absorbţiei directe a proteinelor netransformate din cauza fermenţilor digestivi insuficienţi (11). ~ **de efort**, sin.: *Albuminuria sportivilor*, albuminurie temporară care apare după un efort fizic, de obicei prelungit şi intens, datorită unei oxigenări renale insuficiente prin consumul crescut de O_2 la nivelul muşchilor (11). ~ **febrilă.** 1. Albuminurie întîlnită în cursul stărilor febrile (25). 2. Denumire improprie, utilizată în trecut pentru tablouri clinice corespunzătoare actualei glomerulonefrite acute parcelare (25). ~ **gravidelor**, albuminurie care apare la gravide (mai ales primigeste), în primele luni, traducînd o stare de sarcină patologică (11). ~ **hiper-hipotermă**, albuminurie care apare ca urmare a modificărilor vasomotorii, generate de diferenţele de temperatură (11). ~ **nervoasă**, albuminurie care apare în urma unei leziuni nervoase ce determină o tulburare vasomotorie suficient de amplă pentru a permite crearea permeabilităţii renale pentru proteinele plasmatice (excitaţia cortexului, cerebelului, acţiune pe splanhnic etc.) (11). ~ **nou-născutului**, albuminurie care apare la nou-născut datorită descuamării epiteliale a tubilor uriniferi (11). ~ **de palpare**, Albuminurie vasopalpatorie. ~ **sportivilor**, Albuminurie de efort. ~ **sugarilor**, albuminurie apărînd la sugarii foarte mici, datorită permeabilităţii intestinului la albuminele laptelui şi ale colostrului (11). ~ **vasopalpatorie**, sin.: *Albuminurie de palpare*, albuminurie care apare în urma palpării rinichiului, ca urmare a modificărilor vasomotorii produse local (11). ~ **Yhles**, Proteinurie ortostatică.

Albumoze. Denumire veche pentru polipeptidele necoagulabile prin căldură şi neprecipitabile prin saturarea soluţiei acide cu sulfat de amoniu sau de magneziu (5).

Vezi şi: Bence-Jones.

Alcalemie (ar. *al*-qaliy = potasă + gr. *haima* = sînge). Stare caracterizată prin scăderea concentraţiei ionilor de hidrogen din sînge şi creşterea pH-ului (15).

Alcali (ar. *al*-qaliy = potasă). Substanţe bazice care dau reacţie alcalină şi sînt capabile să saponifice grăsimile. Alcalii puternici pot provoca iritaţii şi arsuri ale tegumentelor, iar cei volatili (amoniac) pot provoca lezarea aparatului respirator (9; 15).

Alcaligenes. Gen de bacterii din familia *Achromobacteriaceae.* Cuprinde bacili gramnegativi, mobili sau imobili, care alcalinizează laptele, nu fermentează glucidele, au putere proteolitică variabilă şi sînt întîlniţi în tractul intestinal al vertebratelor. Specia tip: *Alcaligenes faecalis* (3).

Alcalin. Care are reacţie alcalină (bazică); care prezintă tendinţa de a accepta protoni (5).

Alcalinitate. Cantitatea de bază prezentă într-o soluţie şi care se exprimă: a) fie prin concentraţia totală a bazei (normalitate, molaritate sau molalitate); b) fie prin concentraţia ionilor OH^-, respectiv *p*OH (alcalinitate actuală); c) fie prin cantitatea de bază titrabilă cu un acid pînă la neutralitate (alcalinitate totală sau potenţială) (5). ~ **apei**, concentraţia în H^+ a apei care se determină prin cantitatea de HCl, exprimată în ml, necesară pentru a neutraliza 1 litru apă. Este dată de bicarbonaţii de Ca şi Mg şi prezintă importanţă deosebită în procesul de purificare a apei prin coagulare (20).

Alcaloid (ar. *al-qaliy* = potasă + gr. *eidos* = formă). Substanţă organică cu greutate moleculară mare, de origine vegetală sau obţinută pe cale sintetică, ce conţine azot alături de C şi H sau de C, H, O şi S. Are proprietăţi bazice, dînd săruri cu acizii minerali sau organici. În doze mici manifestă proprietăţi farmacodinamice remarcabile; în doze mari este toxic. De ex.: morfina, atropina, curara, nicotina, lobelina etc. (5).

Alcaloză. Perturbarea echilibrului acidobazic în organism, cu predominanţa componentei alcaline, caracterizată prin creşterea rezervei alcaline a sîngelui sau a altor umori din organism. Poate fi: a) compensată, cînd creşterea rezervei alcaline nu este însoţită de creşterea pH-ului; b) decompensată, cînd alcaloza se însoţeşte şi de creşterea pH-ului (5; 15). ~ **compensată**, alcaloză provocată de creşterea bicarbonaţilor din sînge, cu păstrarea pH-ului sanguin în limite constante (15). ~ **fixă**, alcaloză consecutivă creşterii exagerate a componentelor bazice în umori; se compensează prin mărirea concentraţiei componentelor bazice în urină (5). ~ **gazoasă**, Alcaloză respiratorie. ~ **metabolică**, formă de alcaloză generată de acumularea alcalilor (carbonaţi, bicarbonaţi, fosfaţi etc.) în sînge, de origine alimentară, medicamentoasă, hipokalemică etc. (15). ~ **respiratorie**, sin.: *Alcaloză gazoasă*, alcaloză caracterizată printr-o scădere primară respiratorie a pCO_2. Se întîlneşte în cursul respiraţiei artificiale prelungite sau în cursul sindroamelor care provoacă o hiperventilaţie prelungită (34).

Alcaptonurie, sin.: *Homogentizurie.* Afecţiune metabolică ereditară, caracterizată prin artropatie, pigmentare a cartilajelor şi eliminare de urină care, după expunere la lumină, capătă o culoare brună sau neagră, ca urmare a oxidării acidului homogentizinic pe care-l conţine; boala este datorită unei tulburări înnăscute de metabolism care constă în deficienţa, determinată genetic, a homogentizicoxidazei, enzimă care asigură convertirea către acetoacetat şi fumarat a acidului homogentizinic, rezultat din metabolizarea tirozinei (25).

Alchil. Radical monovalent al unei hidrocarburi, obţinut prin pierderea unui atom de hidrogen (5).

Alchilant. Agent capabil de a introduce un radical alchil într-o moleculă organică. În medicină se folosesc ca substanţe anticanceroase agenţi alchilanţi care inactivează radicalii activi din structurile vii, mai ales din moleculele proteinelor şi nucleoproteinelor, provocînd leziuni cromozomiale şi inhibarea mitozei. Principalele grupe de substanţe alchilante anticanceroase sînt: cloretilaminele, etileniminele şi sulfonoxizii (14).

Alchilsulfatază. Enzimă care catalizează desfacerea legăturilor sulfatesterice, liberînd ionul sulfat (5).

Alcock, Thomas, 1784—1833. **Canalul ~**, *Canalis pudendalis.*

Alcool (ar. *al koh'l* = pătrunzător, subtil). 1. Compus organic hidroxilat, conţinînd gruparea hidroxil (—OH) legată de un radical al unei hidrocarburi aciclice sau ciclice. La alcoolii saturaţi, hidroxilul este legat de o catenă saturată a unei parafine sau cicloparafine; la cei nesaturaţi, de partea saturată din catena unei olefine, iar la cei aromatici, de catena laterală a unei hidrocarburi aromatice. După numărul de grupe hidroxil pe care le conţin, se deosebesc alcooli monohidroxilici, dihidroxilici, polihidroxilici. După felul atomului de carbon la care este legată grupa hidroxil, se deosebesc alcooli primari, secundari şi terţiari (5). 2. Denumire curentă pentru alcoolul etilic (5). ~ **amilic**, $(CH_3)_2C(OH).C_2H_5$, alcool monohidroxilic terţiar, obţinut prin fermentaţie sau prin distilarea fracţionată a fuzelului, şi utilizat în analiza biochimică pentru extracţii organice; este un toxic puternic al sistemului nervos central (5). ~ **butilic**, Butanol. ~ **β-cloretilic**, Etilenclorhidrină. ~ **etilic**, sin.: *Etanol*, $CH_3.CH_2OH$, monoalcool derivat de la etan, produs final al procesului de fermentaţie alcoolică. Este folosit pentru dezinfecţia plăgilor (soluţie 70—95%), fiind antiseptic şi astringent; are acţiune iritantă şi revulsivă în fricţiuni şi loţiuni; este euforizant, hipnotic şi narcotic toxic; stimulează secreţia gastrică (soluţie 5%); este folosit şi ca solvent. Vezi şi Alcoolism (5; 13). ~ **izopropilic**, alcool cu proprietăţi asemănătoare alcoolului etilic, dar mai activ decît acesta (14). ~ **metilic**, sin.: *Metanol*, CH_3OH, alcool derivat de la metan; se obţine prin fermentarea porumbului, alături de alcoolul etilic. Este toxic metabolic şi neurotrop cu acţiune specifică asupra retinei şi nervului optic. Vezi şi Intoxicaţie cu alcool metilic (5; 9).

Alcoolază. Enzimă care catalizează transformarea acidului lactic în alcool etilic (5).

Alcoolism, sin.: *Etilism*. Intoxicaţia acută sau cronică cu alcool etilic (23). ~ **acut**, sin.: *Ebrietate*, intoxicaţie acută cu alcool etilic, consecutivă ingestiei unei cantităţi excesiv de mari de lichide conţinînd alcool (vin, rachiu, bere ş.a.). După o fază iniţială, de euforie şi agitaţie psihomotorie, urmează o fază de tulburări psihosenzoriale, cu alterarea facultăţilor intelectuale, tulburări motorii şi de coordonare. Cînd alcoolemia depăşeşte concentraţia de 2,5—3‰, se poate instala starea de comă, cu anestezie profundă, abolirea reflexelor, paralizie, hipotermie şi chiar moarte (23). ~ **cronic**, intoxicaţie cronică cu alcool, datorită absorbţiei zilnice, repetate, de băuturi alcoolice, chiar în doze care nu determină starea de beţie. Duce la decădere fizică, morală şi intelectuală sau chiar la psihoze alcoolice (*delirium tremens*, demenţă alcoolică) (23).

Alcoolizare. Metodă terapeutică constînd din injectarea de alcool de 70—90° la nivelul unui nerv, în scopul întreruperii temporare a fluxului nervos (11).

Alcoolmetru. Instrument pentru determinarea concentraţiei în alcool a unui produs lichid, bazat pe principiul măsurării densităţii specifice (20).

Alcoolomanie, sin.: *Metomanie*. Primul stadiu al alcoolismului cronic, cînd, consecutiv ingestiei repetate de alcool, se creează în organism nevoia unui aport repetat de toxic (23).

Aldehidă. Compus organic carbonilat, produs de oxidare al alcoolilor primari, conţinînd grupa funcţională bivalentă carbonil (=C=O), legată de un atom de carbon terminal (R-CHO). Denumirea aldehidelor se formează prin adăugarea sufixului -al la sfîrşitul numelui hidrocarburii care alcătuieşte scheletul moleculei (5). ~ **acetică**, Acetaldehidă. ~ **acrilică**, Acroleină. ~ **formică**, Formaldehidă. ~ **furanică**, Furfural.

Alder, A. Anomalia ~, anomalie constituţională a granulaţiilor leucocitare, constînd din prezenţa de granulaţii azurofile grosolane, în locul celor specifice (neutro-, eozino- sau bazofile); este datorită unei tulburări metabolice a proteinelor şi polizaharidelor. Există o înrudire cu granulaţiile descrise de Reilly în gargoilism (19).

Aldesulfonă, sin.: *Sulfoxonă*. Sulfonă cu acţiune bacteriostatică, folosită în tratamentul leprei (13).

Aldolază. Enzimă care catalizează reacţiile biologice de condensare aldolică. Valori normale în ser: 3—12 u./ml/oră. Lipsa activităţii aldolazice hepatice („deficienţa de aldolază“, boală metabolică ereditară) duce la o creştere excesivă şi prelungită a concentraţiei fructozei în sînge. Modificări importante ale aldolazei serice au loc în afecţiunile hepatice necrozante, în carcinoamele generalizate şi în cele prostatice etc. (5).

Aldosteron, sin.: *Electrocortină*. Hormon mineralocorticoid, secretat de zona glomerulară a glandei corticosuprarenale; are rol important în metabolismul apei şi electroliţilor (reţine sodiul şi apa şi elimină potasiul în exces prin urină) (15).

Aldosteronism, sin.: *Hiperaldosteronism*. Sindrom constînd din tulburări ale metabolismului electrolitic, provocat prin hipersecreţia de aldosteron. După cum aceasta este generată de corticosuprarenală sau de stări patologice ale altor organe, aldosteronismul este primar (sindromul Conn) sau secundar (ciroză hepatică, hipertensiune arterială de cauză renală etc.) (15).

Aldosteronom. Tumoare suprarenală care secretă aldosteron (7).

Aldosteronopenie. Sindrom de insuficienţă suprarenală datorit lipsei aldosteronului; se întîlneşte în boala Addison (7).

Aldosteronurie. Prezenţa de aldosteron în urină (normal, 2—7 μg/24 ore) (25).

Aldotreoză. Treoză.

Aldoze. Termen general pentru desemnarea glucidelor care prezintă la carbonul primar gruparea aldehidică. Pentru individualizarea anumitor substanţe, înaintea sufixului **-oză** se specifică numărul de atomi de carbon ai glucidului (de ex. aldotrioză, aldotetroză, aldohexoză etc.) (5).

Aldrich, Robert A. **Sindromul ~,** predispoziție la infecții și dermatoze eczematiforme, asociată cu trombocitopenie (19).

Aldrich-McClure (Aldrich, Charles Anderson; McClure, William Bradbury). **Testul ~,** sin.: *Testul bulei de edem,* test care constă în determinarea timpului de dispariție a unei bule intradermice de ser fiziologic. Se execută cu scopul de a pune în evidență hidrofilia tisulară exagerată (10).

Aldrină. Insecticid din grupa hidrocarburilor clorurate, cu toxicitate relativ redusă, avînd acțiune asupra sistemului nervos central (23).

Aleksandrov, V. A. **Semnul ~,** în faza de debut a osteoartritei tuberculoase a șoldului și genunchiului, la copil, dacă se prinde între două degete pielea de la nivelul rădăcinii coapsei bolnave, se constată că pliul este mai voluminos decît de partea opusă (24).

Alelă (gr. *allelon* = de la unul la altui). Formă diferită a unei gene; fiecare formă determină o trăsătură diferită a unui caracter (17). **~ mutant,** alelă nouă, care poate apărea din alela de tip sălbatic, prin mutație, și care corespunde unei secvențe incorecte, apărută printr-o greșeală în biosinteza replicativă (în raport cu mesajul genetic de tip sălbatic, considerat normal) (17). **~ de tip sălbatic,** alelă particulară, care determină expresia fenotipică considerată normală și care corespunde secvenței corecte de codoni a unei gene (17).

Alelemorfism (*alelă* + gr. *morphe* = formă). Totalitatea relațiilor dintre alelele aceluiași caracter. Oricare unitate ereditară care determină un caracter poate exista în diferite forme alelice. Formele alelice se transmit ereditar independent, potrivit legilor mendeliene de segregare și asortare (17).

Alelismul genelor. Relațiile existente între diferitele alele ale unei gene (17). **~ multiplu,** existența mai multor alele pentru aceeași genă într-o populație. Datorită faptului că ocupă același locus, ele nu pot să se găsească niciodată interconectate în același grup ligatural și nici nu segregă împreună. Numărul de alele pentru un grup alelic multiplu este variabil, începînd de la minimum 3 alele într-o populație dată. La organismele diploide, un individ nu poate avea decît două alele diferite din grupul alelic multiplu în situația heterozigot și numai o singură alelă în doză dublă în condiția homozigot. La organismele haploide, deși poate să existe alelism multiplu într-o populație, fiecare individ poartă o singură alelă din seria alelică multiplă. Mai mult decît două alele din același grup alelic pot fi găsite în celulele heterocarion cu mai mulți nuclei, în care fiecare nucleu are o alelă diferită de a celorlalți (17).

Alergare. Fugă.

Alergene (*alergie* + gr. *genein* = a produce). Substanțe străine organismului, de obicei de natură proteică, care după pătrunderea în organism dau naștere la anticorpi și combinîndu-se cu ei generează reacția alergică. Pot fi alergene complete, de obicei substanțe de natură proteică (albuș de ou, polen, praf de fîn, prafuri industriale minerale sau vegetale, fructe, medicamente etc.), și incomplete sau haptene, de natură cristaloidă, cu variate formule chimice, însă cu grupări determinate care conferă specificitate prin configurația lor spațială și care devin antigene prin cuplarea cu proteinele organismului (34).

Alergidă. Denumire generică pentru leziunile sau erupțiile cutanate de cauză alergică (12).

Alergie (gr. *allos* = alt + *ergein* = a acționa). Termen creat de V. Pirquet pentru a desemna orice stare de reactivitate modificată pe baza unui mecanism imunologic (ar include și imunitatea sau rezistența dobîndită). Se aplică astăzi numai stărilor patologice umane de acest tip. Apare în urma expunerii la anumite substanțe (alergene) și se manifestă cu ocazia unui contact ulterior prin reacții pe care aceleași substanțe nu le provoacă la individul normal (reacții alergice). Este specifică: reacțiile nu sînt declanșate decît prin reexpunere la alergenul care a indus starea de alergie sau la un alergen chimic înrudit. Capacitatea de a dobîndi starea de alergie este foarte variabilă de la individ la individ (3). **~ alimentară,** reacție alergică determinată de alergeni conținuți în alimente fie prin contactul lor cu mucoasa digestivă, producînd manifestări digestive, fie prin resorbția lor intestinală și apariția unor manifestări alergice variate extradigestive (16). **~ bacteriană,** alergie de tip întîrziat sau mixt față de bacterii sau produse bacteriene (3). **~ de contact,** alergie de tip întîrziat, indusă și declanșată prin contact cutanat cu un alergen natural (substanțe din plante etc.) sau artificial (compuși chimici industriali, medicamente etc.) (3). **~ la frig,** reactivitatea anormală (patologică) față de expunerea la frig. Mecanismul imunologic nu este demonstrat în toate cazurile (3). **~ imediată,** unul din cele două tipuri principale de alergie, cu apariție rapidă (cîteva minute pînă la o oră) a reacțiilor alergice după reexpunerea la alergenul sensibilizant. Rezultă dintr-o reacție antigen-anticorp tipică și este transferabilă la individul normal prin serul indivizilor alergici. Simptomele (reacțiile), caracteristice pentru fiecare specie animală, rezultă din hiperpermeabilitatea capilară și contracţia fibrelor musculare netede sub acţiunea unor mediatori chimici (histamină etc.), liberaţi din celule (mastocite etc.) prin reacţia antigen-anticorp (3). ~ **de infecţie,** alergie de tip întîrziat sau mixt, indusă prin infecţii bacteriene sau virale (variolo-vaccină, limfogranulomatoză inghinală, parotidită epidemică etc.) faţă de agenţii respectivi sau produsele lor. Poate include şi alergia indusă prin infestaţia cu paraziţi animali (helmintiaze) (3). ~ **întîrziată,** unul din cele două tipuri principale de alergie, cu apariţie tardivă (cel puţin cîteva ore) a reacţiilor alergice după reexpunerea la alergenul sensibilizant. Nu este transferabilă prin ser, dar poate fi transferată la individul normal prin celulele limfoide ale indivizilor alergici. Mecanism neclar. Reacţiile, relativ similare la diverse specii, constau în inflamaţie cu mononucleare, formare de celule epitelioide şi gigante, necroză celulară, eventual spongioză (3). ~ **profesională,** stare alergică apărută la un muncitor, ca urmare a contactului unic sau repetat cu o substanţă alergizantă, prezentă obligatoriu la locul de muncă (9). ~ **rinosinuzală,** manifestarea locală la nivelul cavităţilor rinosinuzale a unei reacţii alergice care, din punct de vedere clinic, poate îmbrăca aspectul corizei spasmodice (periodice sau aperiodice) şi al polipozei nazale (alergice) (30). ~ **de tip tuberculinic,** alergie cu hipersensibilitate de tip întîrziat, cu anticorpi tisulari, caracterizată prin apariţia, la locul injectării antigenului, a unei leziuni infiltrative (eritematopapuloasă), cu dezvoltare lentă (24—72 ore) (34). ~ **tuberculinică postvaccinală,** reacţie pozitivă la tuberculină (mai puţin intensă) care apare după o vaccinare BCG; este un mijloc de apreciere a eficacităţii vaccinării (34).

Alergoglobulină (Merieux). γ-Globulină placentară, cu o mare capacitate de protecţie antihistaminică, indicată în alergia respiratorie (34).

Alergologie (*alergie* + gr. *logos* = ştiinţă). Specialitate medicală care se ocupă cu studiul problemelor de hipersensibilitate specifică (32).

Alestezie (gr. *allache* = în altă parte + *aisthesis* = percepere). Perceperea unei senzaţii la distanţă de locul de aplicare a stimulului. Termenul a fost utilizat şi în sensul de percepere pervertită a unei senzaţii (de ex. senzaţia de rece, percepută ca o senzaţie de cald) (27). ~ **vizuală,** percepţia obiectelor în cîmpul vizual opus (27).

Aleucemie (*a-* + gr. *leukos* = alb + *haima* = sînge). Formă de leucoză, fără semne sanguine periferice (19).

Aleucie (*a-* + gr. *leukos* = alb), sin.: *Aleucocitoză.* Scăderea excesivă a elementelor albe ale sîngelui (2). ~ **hemoragică** (Franck), anemie gravă, aplastică, cu leucopenie, trombopenie şi leziuni hemoragice ale tegumentelor şi mucoaselor (2). ~ **toxică alimentară,** îmbolnăvire produsă de cereale contaminate cu ciuperci din genul *Fusarium* (*F. roseum* sau *F. sporotricoides*). Boala acută este caracterizată prin gastroenterită şi tulburări neurologice, care cedează în cîteva zile după întreruperea consumului. Boala subacută sau cronică (aleucia toxică alimentară propriu-zisă), caracterizată prin anemie, leucopenie şi angină necrotică, este mai gravă, însă relativ rară. De obicei apare la persoane care consumă cereale iernate pe cîmp (20).

Aleucocitoză (*a-* + gr. *leukos* = alb + *kytos* = celulă + *-oză*). Aleucie.

Aleudrin. Derivatul izopropil al adrenalinei, avînd acţiuni bronhodilatatoare şi vasodilatatoare datorită proprietăţilor sale de blocare selectivă a β-receptorilor adrenergici (15).

Aleurii. Varietate de spori dermatofiţi, dispuşi în formă de spic sau ciorchine şi care se inserează pe filamentul micelian printr-un pedicul (12).

Aleurisma. Gen de ciuperci din familia *Aleuriosporates.* Unele specii sînt patogene (*A. arloingi, A. castellani*) (12).

Aleurobus farinae. Vezi *Tyroglyphus.*

Aleuronat. Proteină vegetală utilizată ca aliment în pîinea pentru diabetici sau pentru obţinerea de exsudate leucocitare sterile (3; 5).

Alexander. **Operaţia ~,** lobectomie pulmonară sau pneumonectomie în doi timpi, executată la cazurile fără simfiză pleurală (34).

Alexie (*a-* + gr. *lexis* = vorbă), sin.: *Cecitate verbală.* Pierderea posibilităţii de înţelegere a semnificaţiei limbajului scris. În funcţie de gravitate, tulburarea de înţelegere poate afecta semnificaţia cuvintelor (a. verbală), a silabelor (a. silabică) sau chiar a literelor izolate (a. literală) (27). ~ **motorie,** tulburare de limbaj în cadrul afaziei, care constă din incapacitatea de a citi cu glas tare (27).

Alexină (gr. *alexein* = a apăra la distanţă). Complement.

Aleză. Bucată de pînză care se aşază sub şezutul bolnavului, deasupra cearşafului, pentru a proteja rufăria de pat (18).

Alf. **Indicele ~,** indice prin care impurificarea apei sau a solului cu materii fecale poate fi apreciată după prezenţa ouălor de *Ascaris* (31).

Alfabet. Ansamblul tuturor semnalelor discrete, distincte între ele, care se folosesc într-un sistem de transmitere a informaţiei. Mulţimea X a semnalelor emise se mai numeşte „alfabet de intrare“, iar mulţimea Y a semnalelor care se recepţionează poartă numele de „alfabet de ieşire“. În cazul cînd un semnal din mulţimea X este înlocuit cu un şir de semnale tot din mulţimea X, aceste şiruri de semnale formează o mulţime U, reprezentînd mulţimea „cuvintelor“ de intrare. Asocierea semnalelor din X cu şiruri din U se face potrivit unei legi care se numeşte cod (37). ~ **genetic**, totalitatea simbolurilor din codul genetic, al cărui sistem informaţional cuprinde 4 simboluri: adenina, timina, citozina, guanina (23).

Vezi şi: Braille.

Alfachemotripsină. Enzimă obţinută prin activizarea chemotripsinogenului din pancreas; acţionează asupra acizilor aminaţi; are proprietăţi proteolitice, de digerare a ţesuturilor necrozate şi de granulaţie şi este moderat antiinflamatorie; indicată în bronhopatii hipersecretante (bronşite, bronhobronşiolite, bronhoplegii, supuraţii etc.), în plăgile necrotice, în artritele subacute şi cronice şi în intervenţiile chirurgicale pe cristalin (13; 34).

Algezie (gr. *algos* = durere). sin.: *Algie.* Sensibilitate dureroasă (4).

Algezimetru (gr. *algos* = durere + *metron* = măsură), sin.: *Algeziometru*, *Algometru.* Instrument pentru determinarea pragului de recepţie al excitaţiilor dureroase (27).

Algeziometru. Algezimetru.

Algiditate (lat. *algidus* = rece, îngheţat). Stare morbidă caracterizată prin scăderea sub normal a temperaturii periferice a corpului, în special a extremităţilor (27).

Algie (gr. *algos* = durere). Algezie.

Alginate. Substanţe preparate pe bază de acid alginic, folosite în stomatologie ca material de amprentă. În cursul prizei se transformă într-un gel, care permite, datorită proprietăţilor sale elastice, amprentarea exactă chiar şi în formele de edentaţie cu retentivităţi anatomice (38).

Alglave. Incizia ~, incizie posterioară în formă de potcoavă, folosită pentru abordarea articulaţiei cotului. Concavitatea potcoavei este deschisă în sus, punctul maxim al curburii fiind situat la trei lăţimi de deget sub vîrful olecranului, capetele depăşind în sus epitrohleea şi epicondilul. Secţionarea olecranului este obligatorie (24). **Operaţia ~**, osteosinteza fracturii supracondiliene de humerus cu plăci metalice, prin incizia Alglave (24). **Procedeul ~**, procedeu de cură a varicelor membrului inferior prin rezecţia venei safene varicoase printr-o incizie internă (11).

Algo- (gr. *algos* = durere). Prefix care introduce în termenii compuşi noţiunea de durere (32).

Algoanestezie (*algo-* + *an-* + gr. *aisthesis* = senzaţie). Abolirea sensibilităţii la durere într-un teritoriu cutanat (26).

Algoestezie (*algo-* + gr. *aisthesis* = percepere). Prezenţa sensibilităţii la durere (26).

Algofilie (*algo-* + gr. *philein* = a iubi). Algolagnie.

Algofobie (gr. *algos* = durere + *phobos* = frică). Teamă patologică faţă de durere (35).

Algolagnie (Schrenck-Notzing) (*algo-* + gr. *lagneia* = poftă), sin.: *Algofilie.* Obţinerea satisfacţiei sexuale prin durere, fie sub forma masochismului (algolagnie pasivă), fie a sadismului (algolagnie activă) (35).

Algomenoree (*algo-* + gr. *men* = lună + *rhoia* = flux). Menstruaţie dureroasă; în limbajul curent se confundă greşit cu dismenoreea (18).

Algometru (*algo-* + gr. *metron* = măsură). Algezimetru.

Algor (lat. = frig). Senzaţie de frig (4). ~ **mortis**, modificare cadaverică precoce constînd din scăderea de temperatură a corpului după moarte (în condiţii obişnuite aproximativ 1°C/oră) (23).

Algoritm. Proces special pentru rezolvarea matematică sau logicomatematică a unor tipuri de probleme. Maşinile cibernetice de calcul uzual rezolvă problemele în virtutea unui algoritm (7).

Ali-Krogius. Operaţia ~, plastie musculocapsulară în luxaţia recidivantă a rotulei, constînd din transplantarea peste marginea superioară şi externă a rotulei a lamboului creat din muşchiul vast intern şi din aripioara internă a rotulei (24).

Aliaj. Amestec macroscopic omogen rezultat din topirea împreună a două sau mai multe metale, a unor metale şi metaloizi sau din difuzarea unuia în masa celorlalte cu scopul de a obţine materiale cu calităţi superioare celor deţinute de corpurile componente în stare pură (32). **Aliaje dentare tehnice.** Aliaje cu aspect de aur, a căror formulă tipică este: 20 părţi zinc, 12 părţi argint şi 68 părţi cupru. Se oxidează relativ repede la temperatura obişnuită; sînt folosite în stomatologie pentru confecţionarea modelelor şi lucrărilor protetice didactice (39). ~ **neomogen**, aliaj ale cărui cristale nu conţin acelaşi număr de atomi din diferitele metale care-l compun (39). ~ **neuniform**, aliaj care cuprinde cristale de diferite mărimi (39). ~ **uşor fuzibil**, aliaj dentar care se topeşte sub 100°C; în compoziţia lui intră de obicei cadmiul sau alte metale, care îi asigură coborîrea punctului de fuziune (38).

Alibert, Jean Louis, 1768–1837. **Falsă „tenie amiantacee“ ~**, tip particular de parakeratoză de origine microbiană, localizată în pielea capului, unde formează o cască de scuame groase, strălucitoare, care aglutinează perii (12).

Alibour. Vezi D'Alibour.

Alicvoree (*a-* + lat. *liquor* = lichid + gr. *rhoia* = flux). Scăderea debitului de secreție a lichidului cefalorahidian pînă la o valoare incompatibilă cu viața (26).

Alidază. Hialuronidază.

Alienație mintală. sin.: *Mentis alienatio.* Totalitatea tulburărilor psihice de ordin psihotic (35).

Alienie (*a-* + lat. *lien* = splină). Absența splinei (1).

Alifatic. Combinație organică conținînd lanțuri de carbon simple sau ramificate, ca, de ex.: hidrocarburile saturate aciclice (parafine și alcani), hidrocarburile saturate ciclice (cicloparafine și cicloalcani), hidrocarburile nesaturate cu duble legături (alchene sau olefine) și cu triple legături (alchine sau acetilene), acizi grași care conțin asemenea lanțuri de carbon etc. Termenul este opus celui de aromatic (derivații ciclici și nesaturați ai benzenului) (5).

Aliform (lat. *ala* = aripă + *forma* = formă). În formă de aripă (1).

Alil, sin.: *Propenil.* Radical organic monovalent, conținînd o catenă nesaturată de 3 atomi de carbon ($-CH_2.CH = CH_2$) (5).

Alimemazină. Trimeprazină.

Aliment (lat. *alimentum*). Denumire generică dată substanțelor naturale sau prelucrate, folosite de organism în scop plastic, energetic și funcțional (15).

Alimentare. A furniza în mod regulat un lucru necesar (Dicționarul limbii române moderne). **~ cu apă,** Aprovizionare cu apă.

Alimentație. Introducerea în organism a substanțelor nutritive (32). **~ artificială,** alimentația sugarului cu lapte de animal (vacă, capră) sau preparate industriale de lapte (33). **~ mixtă,** alimentația sugarului cu lapte de mamă sau de femeie, completat cu preparat de lapte de animal sau lapte industrial, în primele 4—5 luni de viață (33). **~ naturală,** în pediatrie, alimentația sugarului exclusiv cu lapte matern sau lapte colectat de la o altă femeie (33). **~ de protecție,** alimentație suplimentară acordată anumitor categorii de muncitori care lucrează în condiții speciale de efort sau de mediu. Rolul ei este de a aduce sau completa aportul adecvat de trofine, vitamine, săruri minerale, în scopul creșterii rezistenței organismului și a menținerii capacității sale de muncă (21). **~ rațională,** alimentație care asigură un aport adecvat de material energetic, plastic și catalitic, în funcție de cheltuielile energetice și de condițiile fiziologice (vîrstă sex, perioada maternității etc.) (20). **~ rectală,** administrarea prin clisme a unor constituente alimentare (apă, săruri) la bolnavi la care hrănirea pe cale naturală sau injectabilă nu este posibilă sau suficientă (16).

Alisfenoid (lat. *ala* = aripă + *sfenoid*). Porțiunea din osul sfenoid embrionar, pe seama căruia se formează cea mai mare parte a aripii mari a sfenoidului adult (1).

Aliterație (*ad-* + lat. *litera* = literă). Tendință patologică la rimă, prin repetarea sunetelor sau silabelor, în unele stări de excitație psihică (35).

Alkalescens dispar. Tulpini bacteriene cu patogenitate îndoielnică, făcînd parte din genul *Escherichia*, dar deosebindu-se de tulpinile de *Escherichia coli*, prin lipsa mobilității, fermentarea tardivă sau absentă a lactozei și lipsa producerii de gaz în cursul proceselor fermentative (3).

d'Allaines, François. **Procedeul ~,** procedeu de cură a eventrației spontane prin columnizare aponevrotică (11).

Allajouanine-Thurell. Semnul ~, sin.: *Semnul călcîiului,* în hernia de disc cu deficit motor, bolnavul nu poate merge pe călcîie (24).

Allan-Cusworth-Dent. Boala ~. Acidurie argininsuccinică.

Allantoidoangiopagus, sin.: *Omphaloangiopagus.* În caz de gemeni monocorionici inegali, denumirea gemenului mic, parazit, dependent de circulația gemenului mai mare (1).

Allantois (gr. *allas* = cîrnat + *eidos* = formă), **sin.:** *Alantoida.* Membrană extraembrionară care ia naștere, ca o excrescență a cloacei, la amniote. La păsări și reptile, funcțiile sale sînt de organ al respirației și excreției; la cele mai multe mamifere joacă un rol important în dezvoltarea placentei. Vasele sale sanguine formează o cale importantă pentru circulația sîngelui între făt și placentă (1).

Allen, Charles. **Operația ~,** scurtcircuitarea unui obstacol inoperabil al căilor biliare, prin hepatojejunostomie în Y (11).

Allen. Tractul ~, *Tractus solitarius.*

Allen-Doisy (Allen, Edgar, 1892—1943; Doisy, Edward). **Testul ~,** test de activitate estrogenică, caracterizat prin dispariția leucocitelor din secreția vaginală a șobolanului-femelă imatură, tratată cu produsul de cercetat, urmată de înlocuirea lor cu celule keratinizate (15).

Allescheria. Gen de ciuperci din familia *Aspergilaceae,* avînd unele specii patogene (*Allescheria boydi,* izolată din unele micetoame) (12).

Allis, Oscar H., 1833–1921. **Semnul ~**, hipotonia fasciei dintre trohanter și creasta iliacă în fractura de col femural (24).

Allison. Procedeul ~, procedeu de repoziție gastrică în cura herniei diafragmatice prin alunecare; se execută frenotomie care permite disecția unei colerete fibroperitoneale atașată de esofag și care va fi fixată la diafragm (11).

Alo- (gr. *allos* = altul). Prefix care introduce în termenii medicali compuși semnificația: diferit de altul, diferit de normal (32).

Alobioză (*alo-* + gr. *bios* = viață + *-oză*). Schimbarea de răspuns care se produce la un organism în condiții patologice sau în condiții fiziologice modificate (34).

Alocheirie (*alo-* + gr. *cheir* = mînă), sin.: *Aloestezie*, *Heterocheirie*, *Semnul Bamberger*. Transpunerea unei senzații în regiunea corespunzătoare de partea opusă (35).

Alocortex (*alo-* + lat. *cortex* = scoarță), sin.: *Cortex heterogenetic*, *Cortex heterotipic*. Ariile sau porțiunile cortexului cerebral de origine filogenetică mai veche (*archipallium*) cu laminația primitivă incomplet diferențiată, reprezentată prin 2–4 pături de celule (de ex. rinencefalul sau cortexul olfactiv) (1).

Aloe, sin.: *Sabur*. Reziduu obținut prin evaporarea sucului din frunzele de *Aloe ferox*, *Aloe vena*, *Aloe perryi*, plante din familia *Liliaceae*; conține glicozide antrachinonice; este stimulant al poftei de mîncare, laxativ și colagog (în doze mici), purgativ (în doze mari); folosit extern, are efect favorabil în cicatrizare. Intoxicația duce la gastroenterite hemoragice și nefrite (13; 23).

Aloerotism (*alo-* + gr. *eros* = iubire, plăcere). Heteroerotism.

Aloestezie (*alo-* + gr. *aisthesis* = senzație). Alocheirie.

Alofanamidă. Biuret.

Aloină. Amestec de principii active izolate din *Aloe*, avînd acțiune laxativă (13).

Aloizomerie. Izomerie asimetrică a substanțelor alotrope, adică a substanțelor care au proprietatea de a apărea în mai multe varietăți sau modificări (5).

Alokeratoplastie (*alo-* + gr. *keras* = corn + *plassein* = a forma). Transplantare de cornee cu țesut prelevat de la același individ (28).

Alokinezie (*alo-* + gr. *kinesis* = mișcare). Tulburare de motilitate care constă din efectuarea, fără voie, a altei mișcări decît cea dorită (27).

Alometrie (*alo-* + gr. *metron* = măsură). Relație cantitativă dintre o parte și un întreg sau o altă parte, privite static sau apreciate dinamic, corelativ, în timpul creșterii lor (1).

Alomorfoză (*alo-* + gr. *morphe* = formă + *-oză*). Tip de alometrie care se referă la relațiile dintre parte și întreg sau dintre o parte și o altă parte a întregului din seriile structurale ale organismului, diferite prin dimensiuni și constituție genetică (1).

Alonjă. 1. Tub de sticlă folosit pentru determinarea gravimetrică sau analiza chimică a pulberilor, bazat pe principiul filtrării aerului — la o anumită presiune și debit — printr-un strat de vată hidrofilă sau vată de sticlă (9). 2. Lungimea ambelor membre superioare plus lățimea toracelui la nivelul umerilor (lungimea maximă în răstignire) (sin.: *Anvergură*) (24).

Alopatie (*alo-* + gr. *pathos* = boală). Metodă rațională și științifică de terapeutică medicamentoasă, care folosește doze active farmacodinamic, combătînd cauza, modificările patogenice și simptomele bolilor (14).

Alopecie (gr. *alopex* = vulpe — boală semănînd cu rîia vulpilor). Termen generic folosit pentru căderea părului (12). **~ areată**, Peladă. **~ cicatriceală**, alopecie ireversibilă la nivelul unei cicatrice (traumatisme fizice sau chimice, procese infecțioase etc.) (12). **~ ciliară**, formă de alopecie interesînd cilii (28). **~ congenitală**, alopecie rar întîlnită, coexistînd adesea și cu alte displazii (discromii, anodonție etc.) (12). **~ generalizată**, căderea părului de pe întreaga suprafață a capului; se întîlnește în unele intoxicații (taliu, mercur) sau ca o formă severă a peladei (12). **~ groenlandică**, cădere a părului întîlnită la femei ca urmare a tracțiunii repetate prin pieptănătura tip „coadă de cal“ (coafură frecventă în Groenlanda) (12). **~ în luminișuri**, formă de alopecie în arii de dimensiuni variabile, situate mai ales în regiunile temporoparietale, apărînd în cursul sifilisului secundar (12). **~ mucinoasă Pinkus**, vezi Pinkus. **~ occipitală a nou-născuților și sugarilor**, alopecie de natură traumatică, apărînd la sugari datorită așezării capului pe perne tari (12). **~ postfebrilă**, Alopecie postinfecțioasă. **~ postinfecțioasă**, sin.: *Alopecie postfebrilă*, varietate reversibilă de alopecie, care apare la 1–2 luni după o boală infecțioasă, febrilă; poate fi întîlnită și după șocuri operatorii chirurgicale, obstetricale sau accidente (12). **~ postpartum**, cădere difuză a părului consecutivă tulburărilor neuroendocrine din cursul nașterii (12). **~ seboreică**, alopecie care apare pe teren seboreic, debutînd la unghiurile frontale și vertex și care duce la calviție; părul este gras, pielea capului este pruriginoasă și acoperită cu scuame (12). **~ sifilitică**, alopecie reversibilă care apare în cursul sifilisului secundar (la

3–6 luni de la contaminare). Poate fi difuză sau localizată „în luminişuri"; poate interesa şi barba, genele şi mai ales sprîncenele (12). ~ **simptomatică,** termen generic în opoziţie cu alopecia esenţială şi în care căderea părului este un simptom consecutiv unui traumatism, unor arsuri etc. (12). ~ **triunghiulară congenitală,** alopecie de formă triunghiulară în regiunea temporală, reprezentînd o varietate de nevi aplazici, de unde şi denumirea folosită uneori de alopecie nevică (12).

Aloplastie (*alo-* + gr. *plassein* = a forma). Intervenţie chirurgicală prin care se reface un ţesut sau o parte distrusă ori malformată a organismului cu ajutorul unor materiale străine (38).

Alopregnan. Steroid natural, izomer cu pregnanul; derivaţii săi se găsesc în suprarenale, în gonade şi urină, ca metaboliţi ai hormonilor sexuali. Important este alopregnandiolul, izomer al pregnandiolului, care se găseşte în urina femeii (7).

Alopregnandiol. Vezi Alopregnan.

Alopsihoză (Wernicke) (*alo-* + gr. *psyche* = spirit + *-oză*). Psihoză caracterizată prin prelucrarea morbidă a stimulilor externi (35).

Alopurinol. Analog chimic al hipoxantinei; diminuează sinteza acidului uric, inhibînd competitiv xantinoxidaza. Scade uricemia şi uricozuria şi favorizează mobilizarea uraţilor depuşi în ţesuturi. Este indicat în guta cu litiază renală, nefropatia uratică, hiperuricemia din cursul tratamentului antileucemic (14).

Aloritmie (*alo-* + gr. *rhythmos* = ritm). Persistenţa unui ritm cardiac ectopic regulat, cu extrasistole grupate: bigeminism, trigeminism, cvadrigeminism (10).

Alosterie. Proprietatea unor substanţe de a se prezenta în două sau mai multe modificări ale aşezării în spaţiu a atomilor ce intră în compoziţia lor (5).

Alotopie (Orth) (*alo-* + gr. *topos* = loc). Situare anormală, embrionară sau moştenită, a unor centri de dezvoltare a organismului (2).

Alotriofagie (gr. *allotrios* = străin, bizar + *phagein* = a mînca). Epitimie.

Alotropism (*alo-* + gr. *tropos* = viraj). Proprietatea unor substanţe de a se prezenta în mai multe forme, fără să-şi modifice compoziţia chimică (5).

Alouette. Amputaţia ~, amputaţie în treimea superioară a coapsei, cu lambou intern, buza externă a inciziei trecînd la nivelul vîrfului marelui trohanter (24).

Aloxan, sin.: *Mezoxaliluree.* Produs de oxidare a acidului uric, obţinut din mucusul intestinal în diaree; este capabil de a distruge celulele β din insulele Langerhans ale pancreasului, producînd diabetul zaharat experimental (7).

Aloxazină. Compus ciclic condensat al benzopteridinei. Constituie substanţa de bază de la care derivă vitamina B_2 şi coenzimele flavoproteinelor (5).

Alozom (*alo-* + gr. *soma* = corpuscul). 1. Cromozom sexual. 2. Termen mai vechi folosit uneori pentru incluzii citoplasmatice introduse din mediul extracelular (1).

Alport. Sindromul ~, nefrită ereditară, cu surditate de percepţie şi malformaţii oculare (28).

Alquié-Alexander-Adams. Operaţia ~, abordarea şi scurtarea ligamentelor rotunde pe cale inghinală, pentru corectarea retrodeviaţiilor uterine (18).

Alsberg. Operaţia ~ rezecţia întregii falange proximale a halucelui, în operaţiile pentru *hallux valgus* (24).

Alsever, John Bellows. **Soluţia ~,** soluţie conservantă a hematiilor, care conţine glucoză, citrat de sodiu şi clorură de sodiu (22).

Alt. dies. Abreviere pentru *Alternis diebus* (13).

Alterare (lat. *alterare* = a schimba). Ansamblul transformărilor fizico-chimice pe care le suferă o substanţă sau material sub acţiunea atmosferei, hidrosferei, biosferei sau iradiaţiilor (32). ~ **cadaverică,** descompunere postmortală a ţesuturilor, datorită proceselor fermentative şi acţiunii germenilor microbieni; timpul de producere depinde de mediul unde se găseşte cadavrul (temperatură, umiditate) şi de boala care a cauzat moartea (2).

Alternanţa inimii. Succedarea regulată a unei bătăi cardiace puternice cu alta mai slabă, datorită alterării mecanismului contracţiei, manifestată periferic prin pulsul alternant, iar electrocardiografic prin alternanţa electrică. Este vorba fie de o tulburare – de obicei parcelară – a funcţiei de contractilitate, ca urmare a unui dezechilibru metabolic între consumul energetic şi resinteză (teoria „asistoliei parţiale"), fie de o umplere deficitară a inimii, de natură hemodinamică (teoria „hiposistoliei totale") (10).

Alternare (lat. *alternare* = a alterna). Acţiunea de a reveni succesiv (32). ~ **antagoniştilor,** metodă de reeducare neuromusculară, în cadrul metodei Kabat, în care se stimulează contracţia unui muşchi prin excitarea prealabilă a contracţiei antagonistului său (24).

Alternaria. Gen de conidiosporate, avînd unele forme patogene pentru om (*A. hominis, A.nigricans, A.tenuis*) (12).

Alternis diebus (lat. = în zile alternante), abreviat *alt. dies.* Termen folosit în prescripțiile medicale, indicînd obligativitatea administrării medicamentului o dată la două zile (13).

Althaea officinalis, sin.: *Nalbă mare.* Plantă din familia *Malvaceae*, ale cărei rădăcini și frunze conțin amidon și mucilagii ; se folosește în gastroenterite și în inflamații ale căilor respiratorii, iar extern ca emolient (13).

Altmann, Richard, 1852–1900. **Granulele ~,** termen vechi pentru mitocondrii (1).

Alttuberkulin (germ.), abreviat At. Vezi Tuberculină.

Aludrină. Aminofenol de sinteză, folosit ca medicament în terapia astmului bronșic și emfizemului pulmonar (5).

Alum precipitated toxoid (engl.), abreviat A.P.T. Anatoxină difterică precipitată cu alaun, utilizată în unele țări pentru vaccinarea antidifterică (3).

Alumen. Termen vechi pentru desemnarea alaunului de amoniu sau de potasiu, utilizați ca astringenți (5).

Alumină, sin.: *Oxid de aluminiu.* Al_2O_3. Compus de aluminiu care se prezintă sub două forme de cristalizare: forma α (corindon), inofensivă, și forma γ, fibrogenă pentru plămîn, putînd produce pneumoconioza turnătorilor de corindon (boala Shaver) (9).

Aluminiu. Simbol Al. Metal trivalent, cu număr atomic 13 și greutate atomică 26,97. În natură se găsește sub formă de silicați (bauxită, criolit, feldspat, mică, argilă etc.). În organisme se găsește în mici cantități în ochi: cornee (0,5 mg/kg), umoarea vitroasă (3–25 mg/litru), retină (0,2–6 mg/kg), coroidă (6 mg/kg), scleră (0,02–7 mg/kg) ; în urină se elimină în cantități reduse : 0,078 mg/litru (5).

Aluminoză. Pneumoconioză provocată de inhalarea pulberilor fine de aluminiu în cantități mari (9).

Alungire. Creștere relativă a lungimii unui corp, datorită unei acțiuni externe (Dicționarul enciclopedic român). ~ **de tendon,** tehnică chirurgicală prin care se lungește un tendon retractat, constînd în dedublarea acestuia în sens sagital sau frontal și suturarea sa în lungimea dorită (24).

Alveole (dim. lat. *alveus* = cavitate). *Alveoli.*

Alveolectomie (lat. *alveolus* = cavitate mică + gr. *ektome* = excizie). Rezecție chirurgicală a unei părți din procesul alveolar pentru îndepărtarea diferitelor procese patologice sau extragerea resturilor radiculare (38).

Alveoli (lat. *alveolus*, pl. *alveoli*, dim. de la *alveus* = cavitate), sin.: *Alveole.* Cavități în care se găsește aer, un organ sau un conținut organic (1). ~ **dentales,** formațiuni cavitare în apofizele alveolare ale maxilarelor, în care se implantează rădăcinile dinților, fixîndu-se prin ligamentul alveolar la pereții osoși. Se disting: *a.dentales maxillae* și *a.dentales mandibulae* (38). ~ **pulmonis,** ramificațiile terminale ale conductului aerian bronhoalveolar la nivelul cărora are loc hematoza (1).

Alveolită (lat. *alveolus* = cavitate mică + *-ită*). 1. Inflamație septică a alveolei dentare ; complicație întîlnită după o extracție dentară, provocată de infectarea și necrozarea pereților osoși alveolari și caracterizată prin dureri violente de tip nevralgic. *Forme clinice*: a.umedă, a.uscată (38). 2. Leziune elementară a diferitelor boli pulmonare, manifestată prin inflamație alveolară (34). ~ **canceroasă,** invazie neoplazică intraalveolară pe cale limfatică, mai rar canaliculară (2). ~ **catarală,** alveolită caracterizată prin trecerea în lumenul alveolei a unui exsudat sărac în proteine, conținînd elemente celulare alterate și desprinse de pe pereții alveolari (2). ~ **cu celule cu praf,** alveolită de tip cataral în care celulele alveolare au înglobat particule de praf pătrunse în alveolă pe cale aeriană (2). ~ **fibrinoasă,** alveolită cu exsudat bogat în fibrină, care apare sub formă de rețea, umplînd cavitățile alveolare în cadrul pneumoniei crupoase ; prin organizarea exsudatului poate apărea procesul de carnificare (complicație ireversibilă cu scoaterea din funcție a alveolelor respective) (2). ~ **fibrinohemoragică,** alveolită cu exsudat bogat în fibrină și eritrocite (formă întîlnită în prima fază a pneumoniei) (2). ~ **fibrinoleucocitară,** alveolită în care exsudatul este bogat în fibrină și granulocite (formă întîlnită în a doua fază a pneumoniei) (2). ~ **hemoragică,** formă de alveolită cu exsudat bogat în eritrocite (formă întîlnită în infecții hipertoxice) (2). ~ **serofibrinoasă,** formă de alveolită cu exsudat bogat în proteine și rare elemente celulare (2).

Alveoliză (lat. *alveolus* = cavitate mică + gr. *lysis* = dizolvare). Topirea procesului osos alveolar prin dispariția elementului mineral, cu persistența tramei conjunctive (38).

Alveolo- (lat. *alveolus* = cavitate mică). Prefix folosit în cuvintele compuse care se referă la alveole (32).

Alveoloclazie (*alveolo-* + gr. *klasis* = distrugere). Topirea progresivă a procesului osos alveolar prin resorbția completă a elementelor țesutului osos (38).

Alveolon. Punctul craniometric de la care o linie dreaptă tangentă la suprafața posterioară a proceselor alveolare maxilare intersectează linia mediană a palatului tare sau sutura mediană palatină. Se pot găsi unii indivizi la care linia să treacă posterior de spina nazală posterioară; în aceste cazuri, linia mediană a palatului tare este prelungită pînă ce intersectează linia tangentă a suprafeţelor posterioare ale proceselor alveolare maxilare (1).

Alveoloplastie (*alveolo-* + gr. *plassein* = a forma). Intervenţie chirurgicală prin care se urmăreşte modelarea sau reconstituirea crestei alveolare edentate pentru a permite o protezare eficientă (38).

Alveolotomie (*alveolo-* + gr. *tome* = tăiere). Metodă chirurgicală prin care se urmăreşte deschiderea alveolelor dentare, creîndu-se o fereastră în tabla osoasă vestibulară; este indicată în extracţia resturilor radiculare incluse (38).

Alveus (lat. = parte scobită, cavitate, interiorul unui obiect). 1. Tub, jgheab sau canal; termenul se foloseşte pentru vasele sau canalele corpului (1). 2. Cavitate sau excavaţie (1). ~ **hyppocampi,** mănunchi de fibre nervoase în emisfera cerebrală, care îmbracă convexitatea hipocampului (1).

Alzheimer, Alois, 1864—1915. **Boala** ~, sin.: *Demenţa Alzheimer,* formă de demenţă presenilă, întîlnită între 40 şi 60 de ani, caracterizată prin crize de epilepsie, afazie, agnozie şi apraxie (2). **Degenerescenţa** ~, proces patologic grav al celulei nervoase, caracterizat prin bazofilia neurofibrilelor, care apar, la impregnarea argentică, ghemuite (2). **Demenţa** ~, Boala Alzheimer.

Am. Simbolul americiului (5).

Amaas. Alastrim.

Amalgam (gr. *malagma* = emolient). Aliaj format din mercur şi unul sau mai multe alte metale, folosit pentru obturarea cariilor dentare (38). ~ **de argint,** amalgam dentar cuprinzînd în compoziţia sa argint. Poate fi ternar (format din argint, mercur şi cositor) sau cuaternar (format din mercur, argint, cupru şi cositor) (38). ~ **de cupru,** amalgam binar (format din cupru şi mercur), utilizat îndeosebi pentru obturaţiile dinţilor temporari la copii (38). ~ **nobil,** aliaj în compoziţia căruia intră, pe lîngă alte metale, şi aur sau platină (38).

Amalgamator. Aparat folosit pentru pregătirea mecanică a amalgamului dentar, acţionat prin adaptare la turul electric (38).

Amanita. Gen de ciuperci toxice (23). ~ **muscaria,** sin.: *Burete pestriţ,* ciupercă otrăvitoare, acţionînd prin muscarină, alcaloid excitant al parasimpaticului şi toxic neurocardiac; semnele de intoxicaţie apar după 2—4 ore de la ingestie, constînd din salivaţie, transpiraţii, greţuri, vărsături, diaree profuze; puls rar şi neregulat, dispnee, polipnee; uneori halucinaţii; de obicei există mioză; apar şi simptome neuropsihice (delir, convulsii); moartea survine în primele 24 ore de la ingestie (23). ~ **phalloides,** ciupercă otrăvitoare, acţionînd prin amanitotoxină, toxic distructiv; simptomele de intoxicaţie apar după 6—15 ore de la ingestie, constînd din dureri abdominale, vărsături, diaree, uneori anurie; după 1—2 zile se instalează astenie, cianoză, hipotermie, uneori şi icter, urmate de comă şi moarte, după 3—8 zile de la intoxicaţie (23).

Amanitină. Substanţă toxică extrasă din ciuperca *Amanita phalloides.* Are structură polipeptidică şi acţiune fiziologică similară cu aceea a colinei (5).

Amanitotoxină. Toxic distructiv, elementul activ principal al ciupercii *Amanita phalloides* (23).

Amarant, sin.: *Roşu armenesc, Roşu de naftilamină.* Pulbere brună-roşie, folosită drept colorant roşu-albăstrui pentru lînă, mătase şi alimente (5).

Amastie (*a-* + gr. *mastos* = mamelă). Absenţa congenitală a glandelor mamare (18).

Amato, Alessandro. **Corpusculii** ~, sin.: *Corpusculii Döhle,* incluziuni bazofile în citoplasma leucocitelor neutrofile, întîlnite în scarlatină şi alte boli febrile, precum şi în anomalia citoplasmatică constituţională Hegglin. Este vorba de o tulburare de maturaţie a citoplasmei (19).

Amatofobie (gr. *amathos* = praf, nisip + *phobos* = frică). Fobie faţă de praf (35).

Amauroză (gr. *amaurosis* = orbire). Pierderea vederii, fără leziuni decelabile la nivelul ochiului (15). ~ **fugace,** amauroză temporară, cauzată de spasme vasculare; poate apărea la schimbări bruşte de viteză (la piloţi, aviatori) (28). ~ **parţială fugace,** amauroză parţială, de obicei bruscă şi tranzitorie, asociată cu dureri de cap, vertije şi scotoame (28). ~ **toxică,** amauroză prin alterarea nervului optic după ingerarea de produse toxice ca alcool metilic, tutun, plumb, arsenic, chinină şi altele (28).

Amaxofobie (gr. *amaxa* = vehicul + *phobos* = frică). Fobia faţă de vehicule (35).

Amb-, Ambi- (lat. *ambo* = amîndoi, doi). Prefix care introduce în termenii compuşi semnificaţia prezenţei a două entităţi (32).

Ambalaj dezoxidant. Material de ambalare special pregătit, în compoziţia căruia intră şi particule de grafit sau aramă pentru prevenirea oxidării turnăturii (39).

Ambalare. Manoperă de tehnică dentară, constînd din includerea machetei de ceară a viitoarei construcţii protetice într-o masă de ambalat. După topirea şi îndepărtarea cerii se obţine tiparul negativ, în care se introduce materialul pentru confecţionarea protezei definitive (metal de turnat, acrilat, cauciuc) (38).

Ambard, Léon. Constanta ~, sin.: *Constanta ureosecretorie.* Coeficient utilizat în trecut pentru aprecierea eficienţei funcţiei excretorii a rinichiului, dedus din formula: $K = \frac{Ur}{\sqrt{\frac{D \times \sqrt{C}}{5}}}$, în care: *Ur* = concentraţia sanguină a ureei (g/l); *D* = cantitatea de uree eliminată în urină (în g/24 ore); *C* = concentraţia urinară a ureei (g/l); *K* = constanta Ambard (normal 0,065–0,085) (25).

Ambard-Brissemoret. Reacţia ~, în scopul verificării morţii reale, se controlează cu hîrtie de turnesol pulpa splenică, care este acidă la 5–7 ore după moarte (23).

Ambazonă. Tiosemicarbazona benzochinon-guanilhidrazonei; are acţiune bacteriostatică, în special asupra streptococului hemolitic şi pneumococului; inhibează flora patogenă bucofaringiană (13).

Ambi-. Vezi *Amb-*.

Ambianţă. Mediul material înconjurător (32). **~ termică,** condiţiile de microclimat reprezentate prin acţiunea combinată şi concomitentă a temperaturii, umidităţii, curenţilor de aer şi radiaţiilor calorice, în care organismul îşi desfăşoară activitatea şi tinde să-şi menţină homeotermia (21). **~ termică echivalentă,** ambianţa care prin diferite variaţii ale valorilor factorilor de mediu produce aceeaşi senzaţie termică asupra organismului. Organismul este sensibil la ambianţa termică şi nu la factorul temperatură izolat (21).

Ambidextru (*ambi-* + lat. *dexter* = dreapta). Capabil să folosească cu aceeaşi uşurinţă ambele mîini (32).

Ambiguitate sexuală. Stare a unui organism la care malformaţiile organelor sexuale nu permit stabilirea precisă a sexului prin examen clinic (7).

Ambisexualitate (*ambi-* + lat. *sexus* = sex). Stare a unui organism în care coexistă caracterele sexelor opuse sau în care conturarea sexuală a organismului nu este bine definită (7).

Ambivalenţă (Bleuler) (*ambi-* + lat. *valentia* = forţă, putere). Existenţa concomitentă a unor idei, sentimente şi tendinţe de sens contrar faţă de unul şi acelaşi obiect sau fenomen (35).

Ambli- (gr. *amblys* = tocit). Prefix care introduce în termenii compuşi noţiunea de şters, diminuat (32).

Amblinoia, sin.: *Amblitimie.* Termen generic care înglobează fenomenele de obsesie, suspiciune şi anxietate (35).

Amblicromazie. Discromatopsie.

Ambliopie (*ambli-* + gr. *ops* = ochi). Deficit vizual fără cauză organică sau de refracţie. În sens larg, scăderea vederii prin orice cauză (28). **~ „ex anopsia”,** scăderea vederii printr-o îndelungată neîntrebuinţare a ochiului respectiv (28). **~ astigmatică,** scăderea acuităţii vizuale produsă de un astigmatism necorectat (28). **~ isterică,** tulburare unilaterală sau bilaterală a vederii cu mari variaţii în cîmpul vizual, eventual cu inversarea cîmpului pentru culori, observată în isterie (28). **~ saturnină,** scăderea vederii prin intoxicaţie cronică cu plumb (28). **~ toxică,** scăderea vederii prin ingerare de toxice, ca alcool, tutun şi altele (28). **~ uremică,** scăderea vederii, fără alterarea retinei însoţind o criză uremică, probabil datorită suprimării prin edem a funcţiei cortexului occipital (28).

Amblioscop (*ambliopie* + gr. *skopein* = a vedea, a observa). Aparat pentru antrenarea unui ochi ambliopic sau deviat la participarea în actul vederii binoculare (28).

Amblitimie. Amblinoia.

Amblyomma. Gen de acarian din familia *Ixodidae*, clasa *Arachnida*. Înţeapă animalele, păsările, mai rar omul. Specii mai importante: *A.americanus* transmite experimental febra pătată a Munţilor Stîncoşi şi în mod natural febra Q, tularemia şi alte boli; *A.cayennense* are rol în transmiterea febrei pătate a Munţilor Stîncoşi; *A.hebraeum* determină la om boala înţepăturii de căpuşă, răspîndită în Africa (31).

Ambo- (lat. *ambo* = amîndoi, doi). Prefix care introduce în termenii compuşi semnificaţia prezenţei a două entităţi (32).

Amboceptor (*ambo-* + lat. *capere* = a lua). Termen introdus de Ehrlich pentru a desemna un anticorp, care unindu-se cu hematia şi cu complementul duce la liza celei dintîi (3).

Ambon. Inel fibrocartilaginos, care menţine capetele unor oase lungi în articulaţiile respective (4).

Ambou. Piesă metalică de secţiune conică, care permite adaptarea acului pentru injecţie la seringă sau la un tub al aparatului de perfuzie (11).

Ambră, sin.: *Chihlimbar cenuşiu.* Calculi de formă neregulată formaţi în organismul caşalotului *Physeter macrocephalus.* Este întrebuinţată în parfumerie, atît pentru miros, cît şi ca fixator (5).

Ambulatoriu. Instituţie sanitară în care se acordă asistenţă medicală bolnavilor care nu au nevoie de internare în spital (de ex. punctul sanitar, dispensarul de circumscripţie medico-sanitară, policlinica) (29).

Ambutisare. Operaţie care constă din fasonarea de corpuri în formă de cupă, din semifabricate plate sau cave, într-o matriţă de tras, folosită în confecţionarea coroanelor dentare ştanţate (39).

Ambutoniu. Bază cuaternară de amoniu cu acţiune parasimpatolitică, folosită ca antispastic şi antisecretor digestiv (14).

Amegacariocitoză (*a-* + *megacariocit* + *-oză*). Lipsa totală a megacariocitelor din frotiul medular. Se observă în procese toxiinfecţioase, alergice şi — rareori — în trombocitopenia esenţială (19).

Amelartrie. Angofrazie.

Amelie (*a-* + gr. *melos* = extremitate). Tulburare de dezvoltare embrionară caracterizată prin lipsa unuia sau mai multor membre (2).

Ameloblast (fr. veche *amel* = smalţ + gr. *blastos* = germen), sin.: *Adamantoblast.* Celulă cilindrică înaltă, situată în stratul intern al epiteliului adamantin, cu rol în formarea smalţului dentar (38).

Ameloblastom (*ameloblast* + *-oma*) Adamantinom.

Ameloblastosarcom (*ameloblast* + gr. *sarx, sarkos* = carne + *-oma*). Varietate de fibrosarcom al maxilarelor, în structura căruia se găsesc celule epiteliale tumorale derivate din organul smalţului (38).

Amelogeneză (fr. veche *amel* = smalţ + gr. *genesis* = producere). Histogeneza smalţului din ameloblaşti; procesul are loc în două faze: formarea matricei smalţului şi faza de maturaţie (38).

Amelognozie (*a-* + gr.*melos* = extremitate + *gnosis* = cunoaştere, percepere). Iluzie constînd din senzaţia inexistenţei unui membru (27).

Amelom (fr. veche *amel* = smalţ + *-oma*). Formaţiune anormală, alcătuită din smalţ şi care proemină la suprafaţa dintelui (perlă de smalţ) sau în camera pulpară (amelom inclus) (38).

Ameninţare. Acţiune în iminenţă de a se produce (32). ~ **de avort,** avort care ameninţă să se producă; se caracterizează clinic prin contracţii uterine dureroase, mici pierderi de sînge prin colul uterin sau ambele simptome. Orificiul extern al colului este întredeschis. În această fază, avortul poate fi uneori evitat prin tratament, sarcina reuşind să evolueze pînă la termen (18).

Amenomanie (lat. *amoenus* = plăcut, agreabil + gr. *mania* = nebunie), sin.: *Hairomanie.* Dispoziţie veselă patologică (35).

Amenoree (*a-* + gr. *men* = lună + *rhoia* = flux). Dispariţia menstrelor de cauză fiziologică (sarcină, alăptare, vîrstă înaintată) sau patologică (boli infecţioase, intoxicaţii, carenţe alimentare, vitaminice, disfuncţii hormonale sau traumatisme psihice). Amenoreea patologică poate fi primitivă (femei care nu au avut niciodată menstruaţie) sau secundară; ea se mai întîlneşte uneori după naşteri normale, terminarea perioadei de alăptare sau după avorturi (15; 18).

Amenţie (Meynert) (*a-* + lat. *mens* = minte). Sindrom acut de tulburare a conştiinţei, caracterizat prin dezorientare auto- şi alopsihică, incoerenţa gîndirii, vorbirii şi activităţii, cu amnezie lacunară consecutivă (35). ~ **catatonică,** sindrom amenţial în care predomină fenomenele catatonice (35).

Americiu. Simbol Am. Metal de tipul lantanidelor, cu valenţe 2, 3, 4, 5 şi 6, combinaţiile trivalente fiind cele mai stabile. Număr atomic 95, greutate atomică 241. Element radioactiv transuranic cu timp de înjumătăţire 475 ani. Prin emisiune de particule α dă naştere la neptuniu (5).

Amestec. Produs format prin punerea laolaltă a două sau mai multor componente (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **fixator,** soluţie utilizată în tehnica microscopică şi obţinută prin asocierea mai multor substanţe fixatoare (2). ~ **litic,** amestec de substanţe cu acţiune ganglioplegică antihistaminică, spasmolitică, folosit în anestezia potenţializată (11).

Ametopterină. Antagonist al acidului folic, utilizat în tratamentul leucemiilor acute (33).

Ametropie (gr. *ametros* = disproporţionat + *ops* = ochi), sin.: *Viciu de refracţie.* Imperfecţiunea puterii de refracţie a ochiului, datorită modificărilor de structură a mediilor optice care fac imposibilă focalizarea imaginii pe retină (28). ~ **simetrică,** ametropie de acelaşi fel şi grad la ambii ochi (28).

Ameţeală. Vertij.

AMF. Abreviere pentru Acid adenozinmonofosforic (5).

Amfenonă. Substanţă organică care blochează sinteza hormonilor corticosuprarenali şi tiroidieni (7).

Amfepramonă, sin.: *Dietilpropionă.* Substanţă folosită ca anorexigen în tratamentul obezităţii (14).

Amfetamină, sin.: α-*Metilfenetilamină, Psihamină.* $C_6H_5CH_2CH(NH_2)CH_3$. Substanţă cu acţiuni simpaticomimetice slabe şi proprietăţi stimulante centrale puternice (amină de trezire). Derivatul său dextrogir denumit dexedrină este unul dintre cei mai activi produşi psihoenergizanţi (15).

Amfi- (gr. *amphi* = împrejur, de amîndouă părţile). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de dualism (32).

Amfiartroză (*amfi-* + gr. *arthrosis* = articulaţie). Articulaţie cu mişcări limitate, la care suprafeţele osoase sînt unite printr-un cartilaj (de ex. simfiza pubiană) (4).

Amfiaster, sin. : *Diaster.* Figură acromatică a mitozei constînd în doi asteri uniţi printr-un fus (1).

Amfiblastulă (*amfi-* + gr. *blastos* = germen). Blastulă produsă printr-un clivaj inegal, ca la amfibii (1).

Amfibol (gr. *amphibolia* = nesiguranţă). Aspect particular al curbei febrile din febra tifoidă, întîlnit în perioada de defervescenţă a bolii şi caracterizat prin oscilaţii termice mari (datorite unor remisiuni matinale, urmate de reascensiune febrilă vesperală); oscilaţiile sînt din ce în ce mai mici, de la o zi la alta (8).

Amficentric (*amfi-* + gr. *kentron* = centru). Care începe şi se sfîrşeşte în acelaşi vas (de ex. reţeaua admirabilă) (1).

Amficite (*amfi-* + gr. *kytos* = celulă). Celule situate în jurul unei celule nervoase dintr-un ganglion (1).

Amfidiartroză (*amfi-* + *dia-* + gr. *arthron* = articulaţie). Articulaţie mixtă avînd caractere atît de amfiartroză, cît şi de diartroză (de ex. articulaţia temporomandibulară) (1).

Amfigastrulă (*amfi-* + gr. *gaster* = stomac). Gastrulă cu blastomerele de dimensiuni diferite în cele două emisfere, ca rezultat al unui clivaj total şi inegal (1).

Amfimorulă (*amfi-* + lat. *morus* = dud), sin. : *Stereoblastulă inegală.* Morulă rezultată din segmentare inegală, celulele emisferelor fiind diferite ca dimensiuni (1).

Amfistomiază. Infestarea omului sau animalelor cu specii de trematode parazite din genurile *Gastrodiscoides* sau *Watsonius* (31).

Amfitrih (*amfi-* + gr. *thrix* = păr). Termen folosit în microbiologie pentru a desemna prezenţa bipolară a cililor la unele bacterii (3).

Amfo- (gr. *ampho* = ambii, împreună). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de împreună (32).

Amfocit (*amfo-* + gr. *kytos* = celulă). Celulă cu afinitate pentru culori acide şi bazice (19).

Amfodontoză (*amfo-* + gr. *odous, odontis* = dinte + *-oză*). Boala Fauchard. Vezi Fauchard.

Amfodonţiu (*amfo-* + gr. *odous, odontis* = dinte). Parodonţiu.

Amfofilie (*amfo-* + gr. *philein* = a iubi). Caracterul unei celule de a se colora atît cu coloranţi bazici, cît şi cu coloranţi acizi (19).

Amfolit (*amfo-* + *electrolit*), sin. : *Amfoter, Substanţă amfoteră.* Compus chimic capabil să reacţioneze atît ca acid, cît şi ca bază. După reacţia mediului înconjurător, se poate disocia fie ca acid (liberînd ioni H^+), fie ca bază (liberînd ioni OH^-) (5).

Amforie (lat. *amphora* = amforă). Caracter stetacustic determinat de o cavitate cu un diametru de peste 5 cm; sunetele transmise au un timbru metalic (34).

Amforicitate. Amforism.

Amforism (lat. *amphora* = amforă), sin. : *Amforicitate.* Însuşirea de a da zgomote amforice la percuţie sau auscultaţie (34). ~ **vertical,** producere a suflului amforic numai în poziţie verticală, la nivelul cavităţilor mari umplute parţial cu lichid; dispare în decubit (34).

Amforofonie (lat. *amphora* = amforă + gr. *phone* = voce). Transmitere patologică a vocii, care capătă un timbru metalic cînd sunetele respective întîlnesc o cavitate pulmonară cu diametrul mai mare de 5 cm (34).

Amfoter (gr. *amphoteros* = care aparţine la doi). Amfolit.

Amfotericină B. Antibiotic cu toxicitate mare, produs de o specie de *Streptomyces*; antimicotic cu spectru larg, indicat în diferite micoze profunde (14).

Amfotonie (*amfo-* + gr. *tonos* = tensiune). Creşterea tonusului atît a sistemului nervos simpatic, cît şi a celui parasimpatic (15).

Amibă (gr. *amoibe* = schimbare). *Amoeba.*

Amibiază. Boală parazitară cu evoluţie de obicei cronică, determinată de prezenţa în organismul uman a amibei *Entamoeba histolytica.* Parazitul se localizează iniţial pe intestin (vezi şi Dizenterie amibiană), de unde poate trece în diferite organe (în special în ficat), dînd abcese amibiene viscerale (31).

Amibocid (*amibă* + lat. *caedere* = a ucide). Substanţă medicamentoasă cu acţiune paraziticidă, folosită în tratamentul amibiazei (de ex. emetina hidroclorică, yatrenul şi derivaţii săi, rezorcina, substanţele arsenicale, unele sulfamide şi antibiotice cu spectru larg, în special oxitetraciclina şi tetraciclina) (8).

Amibocit (*amibă* + gr. *kytos* = celulă), sin. : *Celulă amiboidă.* 1. Termen vechi pentru leucocite (1). 2. Celulă din lichidul celomic al echinodermelor sau aflată printre ţesuturile diferitelor nevertebrate (1).

Amibom. Inflamaţie cronică proliferativă, simulînd o tumoare a peretelui intestinului gros (decelabilă prin palpare abdominală profundă), apărută în cursul dizenteriei amibiene cronice (8).

Amici, Giovanni Battista, 1784–1863. **Discul ~,** Membrana Krause, vezi Krause.

Amicron. Termen propus de Zsigmondy pentru particulele de ordinul a 10^{-7} cm, care nu sînt vizibile la microscop (5).

Amidază. Enzimă care catalizează hidroliza grupării amidice, cu liberare de amoniac (5).

Amide. Acilderivaţi ai amoniacului, în care hidrogenul amoniacului este substituit cu un rest de acid organic, rezultînd gruparea amidică $-CO.NH_2$. După numărul de atomi de hidrogen substituiţi se deosebesc: a) amide primare $R\text{-}CO.NH_2$; b) amide secundare (sau imide) $(R\text{-}CO)_2NH$; c) amide terţiare $(R\text{-}CO)_3N$. În urina normală este eliminată zilnic o cantitate de 50—100 mg N amidic (5).

Amidine. Compuşi organici care participă activ la metabolismul intermediar, sub formă de amidine ale acidului carbonic (guanidină). Unele combinaţii din clasa amidinelor sînt folosite în tratamentul bolilor infecţioase sau ca anestezice locale (5).

Amido-. Prefix indicînd în compuşii chimici prezenţa grupei $-CONH_2$ (32).

Amidon, sin.: *Amylum.* Polizaharid de rezervă de origine vegetală, constituit din amiloză şi amilopectină; formează o soluţie mucilaginoasă folosită în scop protector, intern în rectocolite, extern în dermatite; antidot în intoxicaţiile cu iod (13).

Amidopirină, sin.: *Aminopirină.* Derivat de pirazol, utilizat ca antipiretic, analgezic, antiinflamator activ, avînd şi rol slab antispastic (13).

Amidopurină. Adenină.

Amidotrizoat. Substanţă de contrast triiodată folosită în urografii, angiografii şi pielografii (13).

Amidulină. Termen vechi utilizat în industria farmaceutică pentru desemnarea amidonului solubil (5).

Amielencefal (*a-* + gr. *myelos* = măduvă + *enkephalos* = creier). *Amyelencephalus.*

Amielie (*a-* + gr. *myelos* = măduvă). *Amyelia.*

Amielinie. Termen desemnînd lipsa tecii de mielină la nivelul fibrelor nervoase (27).

Amielotrofie (*a-* + gr. *myelos* = măduvă + *trophe* = hrănire). Tulburare de dezvoltare, constînd din atrofia măduvei spinării (2).

Amigdală (gr. *amygdale* = migdală). *Tonsilla.* ~ **cerebeloasă,** *Tonsilla cerebelli.* ~ **faringiană,** *Tonsilla pharyngea.* ~ **linguală,** *Tonsilla lingualis.* ~ **palatină,** *Tonsilla palatina.* ~ **peritubară,** *Tonsilla tubaria.*

Amigdalectomie (*amigdală* + gr. *ektome* = excizie), sin.: *Tonsilectomie.* Extirpare chirurgicală a amigdalelor palatine, executată pe cale orofaringiană, de preferinţă sub anestezie locală (30).

Amigdalită (*amigdală* + *-ită*), sin.: *Tonsilită.* Inflamaţie acută sau cronică a amigdalelor palatine (2). ~ **acută,** inflamaţie acută a amigdalelor palatine, parte componentă a inelului Waldeyer. Se caracterizează prin: deglutiţie dureroasă, cu iradieri spre ureche, vorbire dureroasă cu caracter nazonat, simptome generale variabile (30). ~ **criptică,** amigdalită în care procesul inflamator este localizat în criptele amigdaliene (2). ~ **cronică,** amigdalită secundară unui proces acut. Se caracterizează prin asocierea unor leziuni hiperplazice ale ţesutului limfadenoid amigdalian cu atrofia tramei conjunctive şi a epiteliului amigdalian (2). ~ **fibrinoasă,** amigdalită caracterizată prin depuneri de fibrină cu caracter difteroid pe suprafaţa amigdalelor, pe stîlpii faringieni şi pe palatul moale (2). ~ **flegmonoasă,** sin.: *Flegmon amigdalian,* proces inflamator acut caracterizat prin infiltraţie leucocitară difuză a ţesutului amigdalian şi periamigdalian (2). ~ **necrotică,** formă de amigdalită în care predomină necroza tisulară (întîlnită mai ales în scarlatină, leucoze acute, agranulocitoză) (2). ~ **reumatismală,** proces inflamator cronic cauzat de streptococul hemolitic A; i se atribuie caracterul de poartă de intrare a reumatismului în organism (2). ~ **tuberculoasă,** formă de amigdalită datorită infecţiei cu bacil Koch; poate fi primitivă (afect primar amigdalian) sau secundară diseminării pe cale limfatică dintr-o leziune tuberculoasă pulmonară (2).

Amigdalo- (gr. *amygdale* = migdală). Prefix pentru termenii compuşi care se referă la amigdală (32).

Amigdalolit (*amigdalo-* + gr. *lithos* = piatră). Mică concreţiune calcară dezvoltată în criptele amigdalei palatine prin depunerea sărurilor organice de calciu (30).

Amigdalotom (*amigdalo-* + gr. *tome* = tăiere). Instrument de diverse tipuri cu care se executa în trecut secţionarea amigdalelor palatine (30).

Amigdalotomie. Incizarea amigdalelor palatine (30).

Amilază. Enzimă care catalizează hidroliza amidonului. α-Amilaza asigură hidroliza amidonului în dextrine şi mai departe în maltoză, maltotrioză şi glucoză. β-Amilaza hidrolizează amidonul ca maltoză. γ-Amilaza eliberează glucoză şi maltoză. Amilazele sînt prezente în salivă, sucul pancreatic şi sucul intestinal (5). ~ **pancreatică,** Amilopsină. ~ **salivară,** Ptialină.

Amilazemie. Concentraţia sîngelui în amilază (valori normale 32—128 u. Wohlgemuth sau 60—180 u. Somogyi); creşte mai ales în pancreatita şi parotidita acută şi în unele boli ale căilor biliare (16).

Amilazurie, sin.: *Diastazurie.* Eliminarea urinară a amilazei (normal 18—64 u. Wohlgemuth $^0/_{00}$); creşte mult în pancreatita acută, puţin şi inconstant în pancreatita cronică, litiaza pancreatică, neoplasmul pancreatic, parotidita acută; scade în scleroza pancreatică, glomerulonefrite, diabet (25).

Amilo- (gr. *amylon* = făină). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la amidon (32).

Amilocaină. Anestezic local de infiltraţie (13).

Amilodextrină. Vezi Dextrine.

Amilogen. Amidon solubil (5).

Amilogeneză (*amilo-* + gr. *genesis* = naştere). Procesul de sinteză a amidonului; se face pe seama hexozofosfaţilor (sau hexozonucleotidfosfaţilor), care mijlocesc ataşarea hexozei la lanţul poliozidic preexistent, mărind astfel polimerul cu încă o unitate (5).

Amiloid (*amilo-* + gr. *eidos* = formă). Complex mucopolizaharidoproteinic care apare în cursul proceselor cronice, în special supurative, cu discoloidemie şi care se depune cu predilecţie în vase, elemente reticulinice şi în ţesutul conjunctiv de stromă (splină, ficat, rinichi, ganglioni limfatici, intestin etc.) (2).

Amiloidoză. Afecţiune metabolică, de obicei secundară unei supuraţii cronice prelungite sau unei boli de sistem, caracterizată prin prezenţa unei proteine anormale, reacţionînd cu iodul (amiloid), depusă în sistemul reticulohistiocitar, sub membranele bazale (nefrotubulare, capilare) şi în interstiţiul splinei, ficatului, rinichilor, tractului digestiv, inimii etc.; localizarea multiplă a leziunilor determină polimorfismul clinic şi evoluţia bolii (10). ~ **cutanată**, erupţie caracterizată mai ales prin leziuni papuloase şi nodulare, datorită depunerii amiloidului în piele. În afară de forma simptomatică, care apare în cursul unei amiloidoze viscerale, mai există şi o formă cutanată primitivă, cuprinzînd o varietate sistematizată, cu prognostic grav şi o varietate localizată (lichenul amiloid) (12). ~ **experimentală**, amiloidoză obţinută la animale prin administrarea unor mari cantităţi de proteine (cazeină în special) sau prin crearea unor supuraţii cronice cu stafilococi sau colibacili (2). ~ **renală**, Glomerulonefroză amiloidă.

Amilopectină. Componentă a amidonului, reprezentată de resturi de glucoză legate glicozidic între C_1 şi C_4 şi între C_1 şi C_6; prezintă structură ramificată. Cu soluţia Lugol dă o culoare violetă. Este rezultatul acţiunii α-amilazei asupra amidonului şi este hidrolizată de α-amilază în maltoză şi β-dextrine (5).

Amilopsină, sin.: *Amilază pancreatică.* Enzimă cu acţiune hidrolazică asupra amidonului, scindîndu-l în dextroză; este prezentă în sucul pancreatic (5).

Amilozurie. Prezenţa în urină a compuşilor de catabolism ai amidonului (5).

Amimie (*a-* + gr. *mimos* = care imită). Dispariţia mimicii afective (27).

Aminacidurie. Acidaminurie.

Amine. Derivaţi organici ai amoniacului, în care atomii de hidrogen sînt înlocuiţi prin radicali organici. După numărul de atomi de hidrogen substituiţi se deosebesc: a) amine primare, $R\text{-}NH_2$; b) amine secundare, R_2NH; c) amine terţiare, R_3N. Există şi amine cuaternare rezultate prin înlocuirea atomilor de hidrogen ai amoniului (5). ~ **biogene,** sin.: *Amine proteinogene,* grupă de substanţe aminice care iau naştere prin decarboxilarea α-aminoacizilor. Dintre aminele biogene fac parte: putresceina, cadaverina, tiramina, histamina, triptamina (5). ~ **proteinogene,** Amine biogene. ~ **de trezire,** grupă de stimulanţi psihomotori, avînd drept reprezentant principal amfetamina. Au şi acţiuni simpaticomimetice (provoacă hipertensiune), de obicei slabe (14).

Aminitrazol. Chimioterapic derivat din nitrotiazol. Tricomonocid activ pe cale orală (14).

Amino-. Prefix indicînd în compuşii chimici prezenţa grupei $-NH_2$ (32).

Aminoacidemie. Prezenţa aminoacizilor în sînge. Valori medii normale (în mg N-aminic/100 ml plasmă sanguină): 6,2 ± 1 la copil; 5,8 ± 0,5 la adult (5).

Aminoacidoxidază. Vezi Dezaminare oxidativă.

Aminoacidurie. Prezenţa aminoacizilor în urină. Eliminarea renală a aminoacizilor este un proces normal, fiziologic şi concentraţia lor în urină este în funcţie de concentraţia aminoacizilor în sînge, fiind independentă de regimul alimentar. Această concentraţie variază în limite largi, între 100 şi 400 mg N-aminic în urina de 24 ore (5). ~ **fiziologică a nou-născutului,** aminoacidurie globală, proporţional mai mare decît a adultului, întîlnită la prematuri şi sugari pînă la 6 luni; este datorită imaturităţii nefronilor cu reabsorbţie tubulară deficitară (25).

Aminoacizi, sin.: *Acizi aminaţi.* Substanţe organice, elementele de bază ale proteinelor, în a căror moleculă intră atît gruparea carboxilică (-CO.OH), cît şi cea aminică ($-NH_2$). După poziţia grupei aminice faţă de cea carboxilică se clasifică, cu ajutorul literelor alfabetului grec (α, β, γ, Δ...). După numărul de grupări aminice şi carboxilice conţinute în moleculă, se deosebesc: acizi monoaminomonocarboxilici, acizi monoaminodicarboxilici, acizi diaminomonocarboxilici, acizi monoaminotricarboxilici etc. Cea mai mare parte a aminoacizilor naturali sînt α-aminaţi şi mono- sau dicarboxilici. Biosinteza aminoacizilor se realizează în organism pe mai multe căi: pe seama hexozelor, a pentozelor sau a acizilor cetonici (acidul α-cetoglutaric şi acidul piruvic) (5). ~ **esenţiali,** aminoacizi a căror prezenţă în alimente este indispensabilă, deoarece metabolismul intermediar nu acoperă necesităţile organismului; aceştia sînt: histidina, lizina, triptofanul, fenilalanina, cistina + metionina, treonina, leucina + izoleucina, valina (5).

Aminoazotoluen. Colorant roşu, cu structură cristalină, folosit ca unguent pentru regenerarea epitelială a ulcerelor cronice. Substanţă cancerigenă (32).

Aminobenzen. Anilină.

γ-Aminobutyric acid (engl.), abreviat GABA. Acid γ-aminobutiric (15).

Aminocancer. Cancer al căilor urinare inferioare, în special al vezicii urinare, dezvoltat, pe fondul unei hiperplazii inflamatorii cronice de tip papilomatos, prin produşi de anilină, benzidină, β-naftilamină (32).

Aminoderivaţi. Substanţe organice avînd în moleculă una sau mai multe grupări amino-legate de un rest alchil sau aril. Aminoderivaţii alifatici au o acţiune toxică moderată, fiind iritanţi pentru ochi şi aparatul respirator, pe cînd cei aromatici sînt toxici puternici methemoglobinizanţi. Unii aminoderivaţi aromatici au o acţiune cancerigenă (9).

Aminoetanol. Colamină.

2-ω-Aminoetilindol. Triptamină.

Aminofilină, sin.: *Teofilinetilendiamină.* Excitant al sistemului nervos central şi stimulant al centrului respirator; se foloseşte ca vasodilatator coronarian, bronhodilatator, relaxant în spasmele căilor biliare şi diuretic (13).

Aminoform. Metenamină.

Amino-2-galactoză. Condrozamină.

Aminogramă. Identificarea calitativă şi cantitativă a aminoacizilor prezenţi într-un produs (sînge, urină etc.) sau preparat (extracte de organe, de plante etc.); de obicei se obţine prin cromatografie pe hîrtie, în gel, în coloană de DEAE — celuloză etc. (5).

Aminoizometradină. Derivat pirimidinic îndeaproape înrudit cu aminometradina. Are acţiune diuretică relativ slabă; produce rar fenomene de iritaţie digestivă; este indicată în edemele moderate cardiace, renale, cirotice şi de sarcină (14).

Aminometradină. Derivat pirimidinic (aminouracil substituit) înrudit chimic cu xantinele. Are acţiune diuretică relativ slabă; provoacă frecvent fenomene de iritaţie digestivă; este indicată în edemele moderate ale cardiacilor, nefroticilor, ciroticilor şi de sarcină (14).

Aminooxidaze. Grupă de enzime care catalizează specific oxidarea hidrolitică a aminoacizilor, rezultînd aldehida acidului respectiv, amoniac şi peroxid de hidrogen. După specificitatea substratului se deosebesc: a) monoaminooxidaza, foarte greu solubilă, localizată în mitocondriile celulelor hepatice, renale, intestinale, pancreatice, medulare etc.; b) diaminooxidaza sau histaminaza, prezentă în plasma sanguină a mamiferelor; c) benzilaminooxidaza are acţiune specifică asupra benzilaminei (mescalina), dar oxidează şi β-feniletilamina, cistamina, triptamina, tiramina, histamina; a fost identificată în plasma sanguină de cal, elefant, cîine, porc; d) sperminooxidaza oxidează spermina şi spermidina, polipeptide bazice prezente în ţesuturi; e) aminooxidaza plantelor este activă faţă de numeroase amine, inclusiv asupra lizinei; f) aminooxidaza bacteriană acţionează mai ales asupra diaminelor (5).

p-Aminooxietilbenzen. Fenetidină.

2-Amino-6-oxipurină. Guanină.

Aminopeptidază. Enzimă cu acţiune hidrolazică (25). ~ **renală,** aminopeptidază care scindează unele peptide cu fixare de apă, indiferent de specificitatea optică a peptidului. Este prezentă în omogenatele particulare de ţesut renal şi are un pH optim în zona slab alcalină (5).

Aminopirină. Amidopirină.

Aminoplaste. Nume generic pentru răşini sintetice aminoformaldehidice (melamină-formol, uree-formol, anilină-formol etc.). Produsele finite sînt netoxice, însă fabricarea lor implică unele toxice importante (formaldehidă, anilină etc.) (9).

Aminopolipeptidază. Vezi Ereptaze.

Aminopterină, sin.: *Acid 4-aminofolic, Acid 4-aminopteroilglutamic.* Analog şi antimetabolit al acidului folic. Împiedică sinteza de acizi nucleici, proteine, enzime; datorită proprietăţilor sale antileucemice este folosit în tratamentul leucemiei acute şi subacute la copii (13).

6-Aminopurină. Adenină.

Aminotiazol. Substanţă organică heterociclică, cu efect depresor asupra sintezei hormonilor tiroidieni (7).

Amioplazie (*a-* + gr. *mys* = muşchi + *plassein* = a forma). Absenţă congenitală a dezvoltării ţesutului muscular (2).

Amiostazie (*a-* + gr. *mys* = muşchi + *stasis* = reţinere). Denumire generică ce se dă tremurului muscular; termenul se foloseşte de obicei pentru tremurul din ataxia locomotorie (27).

Amiostenie (*a-* + gr. *mys* = muşchi + *sthenos* = forţă). Scăderea forţei musculare (27).

Amiotonie (*a-* + gr. *mys* = muşchi + *tonos* = tensiune), sin.: *Miatonie.* Pierderea sau scăderea foarte pronunţată a tonusului muscular (27). ~ **congenitală,** sin.: *Atonie musculară* *congenitală*, *Boala Oppenheim*, *Miatonie congenitală*, boală congenitală rară, de origine nedeterminată, caracterizată prin absența totală sau parțială a tonusului muscular; atinge în special mușchii membrelor și adesea și pe cei ai trunchiului, dar respectă totdeauna mușchii feței (27). ~ **generalizată**, sin.: *Atonie astatică*, *Boala Förster*, *Miatonie generalizată*, boală frecvent congenitală, de origine nedeterminată, care apare la nou-născuți, caracterizată prin flacciditate musculară și laxitate articulară anormală, fără atrofii și fără alterații grave de motilitate voluntară, dar cu astazoabazie (27).

Amiotrofie (*a*- + gr. *mys* = mușchi + *trophe* = hrănire), sin.: *Atrofie musculară*, *Miatrofie*. Scădere marcată de volum a unui mușchi striat, prin diminuarea atît cantitativă, cît și calitativă a fibrelor sale (24). ~ **mielopatică**, sin.: *Atrofie musculară mielopatică*, atrofie musculară determinată de leziuni medulare (27). ~ **miopatică**, sin.: *Atrofie musculară primitivă*, atrofie musculară determinată de boli musculare primitive (27). ~ **nevralgică a centurii scapulare**, sin.: *Sindromul algoparalitic*, sindrom caracterizat prin dureri și paralizii însoțite de amiotrofii localizate la centura scapulară, mai frecvent unilateral (27). ~ **parietală** (Silverstein), atrofie musculară cu localizare inițială la segmentul distal al membrului superior, putîndu-se extinde apoi progresiv, spre rădăcina membrului; apare în unele leziuni (în special tumori) ale lobului parietal (27). ~ **progresivă de tip peronier**, Boala Charcot-Marie-Tooth, vezi Charcot-Marie-Tooth. ~ **spinală infantilă**, sin.: *Boala Werdnig-Hoffman*, *Poliomielită cronică infantilă*, boală degenerativă cu caracter eredofamilial, cu debut de obicei în primul an de la naștere, caracterizată prin paralizii, cu abolire de reflexe și atrofii musculare (27). ~ **spinală, progresivă**, sin.: *Poliomielită anterioară cronică*, boală degenerativă datorită leziunii celulelor motorii din coarnele anterioare ale măduvei, caracterizată prin paralizii și atrofii musculare simetrice, mai frecvent la musculatura distală a membrelor superioare (amiotrofie spinală progresivă de tip Aran-Duchenne) mai rar la musculatura proximală a membrelor superioare (forma scapulohumerală Vulpian) sau chiar la musculatura membrelor inferioare. Este considerată ca o varietate a sclerozei laterale amiotrofice (27).

Vezi și: Aran-Duchenne, Charcot-Marie.

Amitoză (Flemming) (*a*- + gr. *mitos* = ață, fir + *-oză*). Diviziune directă a celulelor, constînd dintr-o simplă scindare a nucleului și a citoplasmei, fără a fi precedată de transformări nucleare ca în cariokineză; adesea, diviziunea nucleului este precedată de o diviziune similară a nucleolului. Este un proces normal de proliferare și regenerare, care se găsește în cazurile de metabolism mărit, cînd înmulțirea celulară trebuie să fie rapidă (2).

Amitriptilină hidroclorică. Derivat de dibenzocicloheptan, izoster al imipraminei. Are acțiune antidepresivă, utilă terapeutic în melancolie (14).

Amixie (*a*- + gr. *myxa* = mucus). Scăderea considerabilă sau dispariția secreției de mucus (16). ~ **gastrică**, scăderea importantă a secreției de mucus, cu consecințe în protecția mucoasei gastrice (16).

Ammon (zeitate la vechii Egipteni). Vezi *Hippocampus*.

Ammon, Friedrich August von, 1799–1861. **Semnul** ~, culoarea albastră-cenușie sau albastră-închisă a scleroticelor în displazia periostală (24).

Ammoterapie (gr. *ammos* = nisip + *therapeia* = tratament). Psamoterapie.

Amnezie (gr. *amnesia* = uitare). Pierderea parțială sau totală a memoriei (35). ~ **afectogenă**, amnezia unor evenimente care s-au însoțit de o stare emoțională puternică (35). ~ **anterogradă**, amnezia faptelor trăite după evenimentul cauzator al stării morbide (traumatism craniocerebral, confuzie mintală etc.) (35). ~ **electivă**, sin.: *Amnezie tematică*, amnezia unui fapt sau eveniment izolat (35). ~ **lacunară**, amnezia faptelor dintr-o perioadă de timp de obicei scurtă (35). ~ **progresivă**, pierderea treptată a bagajului mnestic de la achizițiile recente către cele mai vechi (35). ~ **retrogradă**. amnezia faptelor trăite înainte de evenimentul cauzator al stării morbide (35). ~ **tardivă**, pierderea totală a amintirilor din perioada unei tulburări de conștiință și care imediat postcritic puteau fi evocate (35). ~ **tematică**, Amnezie electivă.

Amnio- (gr. *amnios* = membrană a fătului). Prefix pentru termenii compuși care se referă la amnios (32).

Amniocenteză (*amnio*- + gr. *kentesis* = înțepătură). Puncționarea membranelor ovulare pe cale transabdominală (utilizată mai curent) sau pe cale vaginală, în scopul recoltării de lichid amniotic. Această metodă se utilizează pentru stabilirea diagnosticului de suferință fetală, de moartea fătului (18).

Amniogeneză (*amnio*- + gr. *genesis* = naștere). Dezvoltarea sau formarea amniosului (1).

Amniografie (*amnio*- + gr. *graphein* = a scrie). Radiografie cu substanță de contrast, a amniosului, indicată numai în cazuri extreme de sarcină distocică, avînd în vedere efectul nociv al examenului asupra fătului (36).

Amnion. Amnios.

Amnios (gr. = membrană fetală), sin.: *Amnion*, *Sac amniotic*. Cea mai profundă din membranele fetale care formează un sac umplut cu lichid, cu rol în protejarea embrionului. După a doua lună de dezvoltare, el oblitereză celomul extraembrionic, formează un înveliş protector în jurul cordonului ombilical şi fuzionează cu mezodermul corionic (1).

Amniote. Vertebrate al căror embrion este protejat de amnios şi alantoidă (1).

Amobarbital. Derivat barbituric cu acţiune sedativă şi hipnotică de durată medie (6—8 ore); slab anticonvulsivant şi antispastic (13).

Amoeba, sin.: *Amibă*. Denumire folosită pentru diferite protozoare din clasa *Rhizopoda*, caracterizate prin lipsa de membrană externă şi emiterea de pseudopode cu ajutorul cărora se mişcă sau includ în masa protoplasmatică substanţe nutritive (31).

Amok (malaeză = impuls spre ucidere). Psihoză descrisă la malaezi, constînd dintr-o stare crepusculară cu tendinţă la fugă patologică şi acte de agresiune, urmată de amnezie (35).

Amoniac. NH_3. Gaz incolor, iritant, cu miros înţepător, caracteristic; dizolvat în apă dă o soluţie de hidrat de amoniu, care conţine pînă la 33% amoniac. Provoacă leziuni iritative ale aparatului respirator şi fenomene de excitaţie a sistemului nervos central (23).

Amoniemie. Prezenţa amoniacului în sînge. În mod normal, sîngele conţine pînă la 1 mg% amoniac. Valorile sale cresc în insuficienţa hepatică, infecţii intestinale, alimentaţie bogată în proteine animale etc. (15).

Amoniogeneză. Procesul de sinteză a amoniacului în celulele tubilor distali şi ale tubilor colectori. Amoniacul format difuzează liber prin membrana celulară în lumenul tubular unde, împreună cu H^+, formează NH_4^+, faţă de care membrana celulară este impermeabilă şi care se elimină prin urină. În acest fel, procesul de amoniogeneză participă la eliminarea H^+, făcînd parte din mecanismul de acidifiere a urinii (amoniacul se comportă ca un acceptor de protoni). Alterarea procesului de amoniogeneză constituie una dintre cauzele principale ale acidozei din insuficienţa renală globală şi din unele tubulopatii (25).

Amoniu. NH_4. Ion care funcţionează ca un metal monovalent, formînd săruri (5).

Amoniurie. Eliminare urinară a ionului amoniu, format în lumenul tubular din NH_3 şi H^+ secretaţi de celulele tubulare. Valorile normale, la o dietă mixtă, variază între 30 şi 50 mEq/24 ore (25).

Amor socratic. Homosexualitate.

Amoral (*a*- + lat. *moralis* = moral). Individ lipsit de simţ moral, de obicei cu manifestări impulsive, inafectivitate şi incapacitate de adaptare la mediul social, putînd comite delicte sau crime; de fapt, un degenerat mintal (23).

Amorf (*a*- + gr. *morphe* = formă). Lipsit de structură regulată. Termen care se referă la substanţele solide, care nu sînt cristalizate (5).

Amorfognozie (*a*- + gr. *morphe* = formă + *gnosis* = cunoaştere), sin.: *Agnozie de extensitate*. Agnozie tactilă parţială sau disociată, reprezentată prin imposibilitatea de a recunoaşte forma obiectelor prin examinare tactilă, fără participare vizuală (27).

Amorphus (*a*- + gr. *morphe* = formă). *Anideus*.

Amortizor. Instrument sau dispozitiv care diminuează un şoc sau o presiune (32). **~ de presiune**, în stomatologie, dispozitiv al protezelor dentare care repartizează forţele de masticaţie atît pe dinţi, cît şi pe mucoasa crestelor alveolare, pentru menajarea parodonţiului dinţilor folosiţi ca stîlpi (38).

Amoss, Harold Lindsay, 1886—1956. **Semnul ~**, sin.: *Semnul trepiedului*, în afecţiunile dureroase ale coloanei vertebrale, atunci cînd bolnavul vrea să treacă din poziţia de decubit dorsal în poziţia şezînd se sprijină pe pat cu mîinile înapoia trunchiului (24).

AMP. Abreviere pentru Acid adenozinmonofosforic (5).

Amper. Simbol a. Unitate de măsură reprezentînd intensitatea unui curent electric constant produs de 1 volt şi străbătînd conductoare cu rezistenţă de 1 ohm (5).

Amperaj. Intensitatea unui curent electric exprimată în amperi sau miliamperi (5).

Ampermetru. Aparat de măsurare a intensităţii curentului electric dintr-un circuit (5).

Ampicilină. α-Aminobenzilpenicilină obţinută semisintetic. Antibiotic cu spectru larg, acţionînd asupra unor bacterii grampozitive şi gramnegative; activă pe cale orală, se foloseşte mai ales în infecţii urinare şi intestinale cu germeni sensibili (14).

Amplexare (lat. *amplexus* = îmbrăţişare). Manevra clinică de apreciere palpatorie a volumului a două regiuni simetrice ale corpului (24).

Ampliaţie toracică 1. Indice somatometric egal cu diferenţa în cm între valoarea perimetrului toracic în inspiraţie maximă şi aceea din expiraţia forţată; traduce expansiunea transversală a cuştii toracice (normal, la bărbat 5—10 cm) (sin.: *Amplitudine respiratorie*, *Amplitudine toracică*, *Indicele toracic Hirtz*) (7). 2. Modificare ritmică şi alternativă a volumului cuştii toracice datorită mişcărilor respiratorii şi care asigură funcţia de ventilaţie pulmonară (34).

Amplificator (lat. *amplificator* = care măreşte). Sistem tehnic folosind o sursă separată de energie pentru mărirea intensităţii unui efect (32). ~ **electronic**, amplificator în care se folosesc tuburi electronice pentru mărirea puterii unui semnal electric (32). ~ **de imagine**, sin. : *Ecran de brianţă*, *Ecran electronic*, ecran construit pe principiul tuburilor catodice şi care amplifică luminozitatea imaginii radiologice de cîteva mii de ori ; permite efectuarea examenelor radioscopice la lumina zilei, televiziunea radiologică, radiocinematografia etc. (36). ~ **magnetic**, amplificator folosit în automatizare, avînd circuite magnetice pentru amplificarea semnalelor de joasă frecvenţă (32). ~ **operaţional**, amplificator utilizat în calculatoarele analogice cibernetice (32). ~ **de puls**, instrument electronic pentru amplificarea potenţialului electric al pulsului (32). ~ **de tensiune**, aparat care transformă un curent alternativ în alt curent alternativ cu o tensiune mai mare (36).

Ampliometrie. Metodă de măsurare a diferitelor volume, unghiuri, deschideri, diametre ale unor formaţiuni anatomice (34). ~ **toracică**, metodă de măsurare a volumului, perimetrului şi amplitudinii mişcărilor toarcelui (34). ~ **toracică combinată**, metodă combinată radiometrică folosită pentru aprecierea volumului toracic, după metoda Hurtado-Fray (34).

Amplitudine (lat. *amplitudo* = întindere, mărime). 1. Parametrul oricărui fenomen care se desfăşoară în anumite limite (15). 2. În statistica matematică, măsură elementară a dispersiei. Rezultatul diferenţei dintre valoarea cea mai mare şi valoarea cea mai mică a datelor unei selecţii (37). ~ **de acomodare**, puterea totală de acomodare a ochiului (28). ~ **de convergenţă**, capacitatea totală de orientare internă a axelor vizuale între *punctum remontum* şi *punctum proximum* (28). ~ **de divergenţă**, capacitatea totală de deviere în afară a axelor vizuale (28). ~ **de fuziune**, gradul mişcărilor de compensare a muşchilor oculomotori pentru realizarea vederii binoculare (28) ~ **respiratorie**, Ampliaţie toracică. ~ **toracică**, Ampliaţie toracică.

Amprentă. 1. În stomatologie, copie negativă, fidelă, realizată prin imprimarea într-o masă plastică a unei regiuni anatomice, folosită pentru confecţionarea protezelor dentare (38). 2. În medicina judiciară, impresiune, urmă, lăsată de desenul crestelor papilare, folosită pentru identificarea individuală şi pentru cercetarea filiaţiunii. Amprentele pot fi digitale, palmare, plantare. *Variante*: a.arcuiformă, a.piriformă, a.cu bucle, a.adeltică, a.bideltică etc. (23). ~ **bontului dentar**, amprentă a unui bont dentar natural sau artificial, pregătit pentru şlefuire, în scopul confecţionării unei coroane protetice. Se ia cu un inel de cupru şi o masă termoplastică (alginate, acrilate, paste) peste care se ia o supraamprentă cu gips (38). ~ **de deglutiţie**, amprentă stomatologică funcţională, înregistrată în cursul mişcărilor de deglutiţie, pentru imprimarea porţiunii din planşeul bucal pe care se vor extinde aripioarele sublinguale ; aceste aripioare asigură o stabilitate mărită protezelor totale inferioare în cazuri de atrofii mandibulare accentuate (38). ~ **dentară anatomică**, amprentă a unui cîmp protetic luată în poziţia statică a părţilor moi (mucoasă, muşchi, bride). Se ia într-o masă plastică (gips, stents, paste, alginate, silicone etc.), cu ajutorul unei linguri standard portamprentă (38). ~ **dentară de decompresiune**, amprentă funcţională obţinută cu linguri individuale pentru despovărarea zonelor care nu vor putea suporta presiuni mari protetice ; se obţine folosind lingurile individuale care prezintă orificii sau radieri în dreptul acestora, prin care să se elimine excesul de masă plastică (38). ~ **dentară directă**, amprentă a reliefului osos după decolarea chirurgicală a mucoasei şi a periostului, folosită la confecţionarea implantelor aloplastice subperiostale ; se ia cu o lingură individuală din acrilat şi cu mase termoplastice (stents, kerr verde) (38). ~ **dentară funcţională**, amprentă a unui cîmp protetic, luată în cursul mişcărilor active şi pasive ale părţilor moi, pentru a se reproduce poziţiile pe care le capătă mucoasa în momentele funcţionale ; se ia cu o masă plastică cu ajutorul unei linguri individuale ; este indicată îndeosebi la confecţionarea protezelor totale şi parţiale terminale întinse (38). ~ **dentară stabilizată**, amprentă luată cu presiune egală pe toată întinderea lingurii de amprentă (39). ~ **de succiune**, amprentă stomatologică funcţională folosită pentru confecţionarea protezelor totale, ale căror margini se extind pînă pe mucoasa mobilă, obţinîndu-se astfel o bună închidere marginală şi o adeziune mărită (38).

Vezi şi : Taylor.

Ampulă. *Ampulla.*

Ampulla (lat. = vas mic pentru ulei sau parfum), sin. : *Ampulă.* Extremitatea dilatată a unui canal sau duct (1). ~ **canaliculi lacrimalis**, mică dilataţie a canalului lacrimal situată aproape de *punctum lacrimale* (1). ~ **ductus deferentis**, Ampula Henle, vezi Henle. ~ **hepatopancreatica**, Ampula Vater, vezi Vater. ~ **lactifera**, dilatare a canalului lactifer aproape de deschiderea lui în mamelon (1). **Ampullae membranaceae.** Dilataţii situate la una din terminaţiile canalelor membranoase semicirculare, aproape de unirea acestora cu utricula şi conţinînd organele terminale ale echilibrului. După poziţia lor se numesc: *ampulla membranacea lateralis*, *ampulla membranacea posterior* şi *ampulla membranacea anterior* (1). **Ampullae osseae.** Părţi ale labirintului osos al urechii interne care găzduiesc ampulele membranoase (de ex. *ampulla ossea lateralis*, *ampulla ossea posterior* şi *ampulla ossea anterior*) (1). ~ **recti**, partea dilatată a rectului, situată proximal de canalul anal (1). ~ **tubae uterinae**, porţiunea terminală dilatată a trompei uterine (1). ~ **vaginae**, porţiunea superioară dilatată a vaginului la unirea acestuia cu colul uterin (1).

Vezi şi : Henle, Vater.

Ampullula (dim. lat. *ampulla*). Ampulă de dimensiuni reduse (de ex. la vasele limfatice sau canalele lactifere) (1).

Amputaţie (lat. *amputare* = a tăia, a scurta). Secţionarea şi îndepărtarea unui segment din corp, prin accident sau prin intervenţie chirurgicală (24). ~ **abdominoperineală a rectului**, executarea unei amputaţii de rect pe cale combinată, abdominală şi perineală. Se poate executa într-unul sau în doi timpi (11). ~ **amniotică**, sin. : *Amputaţie congenitală*, lipsa congenitală a unui segment din aparatul locomotor, prin strangularea probabil de către o bridă amniotică în timpul vieţii intrauterine. Segmentul respectiv lipseşte în acest caz cu desăvîrşire, spre deosebire de absenţele congenitale ale membrelor unde se mai pot întîlni rudimente (24). ~ **aperiostală**, Amputaţie Bunge, vezi Bunge. **„Amputaţie bronşică"**, semn radiologic care traduce un obstacol bronşic intrinsec sau extrinsec. Apare ca o îngustare neregulată sau mai ales ca o întrerupere a lumenului bronşic. În marea majoritate a cazurilor este un semn important în diagnosticul cancerului bronhopulmonar (36). ~ **centrală**, amputaţie circulară a unui membru, în care sutura se face în centrul bontului (24). ~ **cinematică**, sin. : *Amputaţie cineplastică*, amputaţie care permite cinematizarea bontului (24). ~ **cineplastică**, Amputaţie cinematică. ~ **colului uterin**, rezecţia chirurgicală a colului uterin; poate fi parţială sau joasă şi înaltă, supravaginală (18). ~ **congenitală**, Amputaţie amniotică. ~ **în contiguitate**, Dezarticulaţie. ~ **în continuitate**, amputaţie care se face prin secţionarea osului (24). ~ **devitală**, extirparea pulpei coronare după devitalizare chimică, cu păstrarea totală sau parţială a pulpei radiculare mumifiate (38). ~ **diaclastică**, procedeu vechi de amputaţie constînd din osteoclazie şi secţionarea ţesuturilor moi prin strivire. Era folosită în plin proces infecţios, de obicei gangrenos (24). ~ **radiculară**, extirparea în totalitate a uneia din rădăcinile dinţilor multiradiculari (molari), cu scopul de a conserva dintele cînd canalul respectiv nu poate fi tratat corect (38). ~ **sincronă**, amputaţia mai multor segmente în aceeaşi şedinţă operatorie (24). ~ **succesivă**, reamputarea, mai proximal, a unui bont (24). ~ **vitală**, extirpare sub anestezie a pulpei coronare cu conservarea pulpei radiculare vii. Intervenţie indicată în hiperemiile pulpare ireversibile şi în pulpitele seroase acute parţiale; bontul pulpar rezidual vital este acoperit cu un pansament protector biologic (calxil, pulbere de dentină sterilă etc.) (38).

Vezi şi : Alanson, Alglave, Alouette, Béclard, Bier, Bunge, Callander, Carden, Chopart, Gritti, Hey, Pirogov, Simanovski, Syme.

Amuzie (gr. *amousos* = amuzical). Tulburare în cadrul afaziei, care constă din imposibilitatea de a reproduce (amuzie motorie) sau de a recunoaşte (amuzie senzorială) o melodie (27).

Amyelencephalus (*a-* + gr. *myelos* = măduvă + *enkephalos* = creier), sin. : *Amielencefal*. Făt teratologic lipsit de mielencefal (2).

Amyelia (*a-* + gr. *myelos* = măduvă + *-ia*), sin. : *Amielie*. Absenţa disembrioplazică a măduvei spinării şi uneori şi a ganglionilor rahidieni (2).

Amyelus (*a-* + gr. *myelos* = măduvă). Monstru care prezintă absenţa totală sau parţială a măduvei spinării (1).

Amylum. Amidon.

An-. Formă a prefixului *a-*, folosită înaintea cuvintelor care încep cu o vocală (32).

Ana (gr. = din fiecare, din nou), abreviat $\overline{\text{aa}}$. Termen folosit în prescripţia medicală, cu semnificaţia „la fel din fiecare"; se pune în dreptul a două sau mai multor substanţe din inscripţie, aşezate una sub alta şi indicate în aceeaşi cantitate, fiind urmată de cifrele care exprimă cantitatea comună (14).

Ana- (gr. *ana* = în sus, iarăşi, înapoi, de-a curmezişul). Prefix care introduce în termenii compuşi noţiunea de excesiv, de repetare sau de poziţie (în sus, înapoi) (32).

Anabioză (gr. *anabiosis* = reînviere). Capacitatea unor organisme de a-şi relua funcţiile vitale după o stare apropiată de moarte (de ex. microbii liofilizaţi) (3).

Anabolism (gr. *anaballein* = a construi). Ansamblul proceselor de metabolism intermediar care conduc la sinteza metaboliţilor şi componentelor structurale celulare (5).

Anabolizant. Substanţă medicamentoasă care favorizează procesele metabolice de refacere. Se folosesc o serie de compuşi steroidici, în majoritate înrudiţi cu testosteronul, care stimulează anabolismul proteic, avînd acţiuni virilizante slabe (14).

Anacamptometru (gr. *anakampsis* = reflectare + *metron* = măsură). Instrument pentru măsurarea reflexelor (4).

Anaciditate (*an-* + *aciditate*). Lipsa de aciditate a sucului gastric (15).

Anaclazie (gr. *anaklasis* = reflectare). 1. Reflectarea sau refracţia luminii (4). 2. Ruperea manuală forţată sau prin aparate speciale a unei anchiloze fibroase (sin. : *Artroclazie*) (24).

Anaclorhidrie (*ana-* + *clorhidrie*). Aclorhidrie.

Anacoreză (gr. *anachoresis* = retragere). Termen imunobiologic prin care se definesc focarele inflamatorii cronice — sterile uneori — care atrag şi încorporează microorganisme circulante în sîngele bolnavului respectiv sau produsele patologice provenite sau derivate din aceştia (4).

Anacrotism (*ana-* + gr. *krotos* = lovitură), sin. : *Puls anacrot.* Anomalie a undei pulsului, constînd din apariţia unui mic croşet pe porţiunea sa ascendentă ; poate fi întîlnită în stenoza aortică sau în anevrismul aortic (10).

Anacuzie (*an-* + gr. *akouein* = a auzi), sin. : *Cofoză, Surditate totală.* Pierderea totală a audiţiei, uni- sau bilaterală, prin leziunea aparatului acustic (30).

Anadicrotism (*ana-* + gr. *dis* = de două ori + *krotos* = lovitură), sin. : *Puls anadicrot.* Anomalie a undei pulsului în care se constată apariţia a două croşete mici pe porţiunea sa ascendentă (10).

Anadidymus (*ana-* + gr. *didymos* = geamăn). Monstru prezentînd o duplicitate a părţii inferioare a corpului (1).

Anadrenalism. Anadrenie.

Anadrenie, sin. : *Anadrenalism.* Lipsa funcţiei glandelor suprarenale (7).

Anaerob (*an-* + gr. *aer* = aer + *bios* = viaţă). Germen microbian care se dezvoltă în absenţa oxigenului liber (3). ~ **facultativ,** germen care se dezvoltă atît în prezenţa, cît şi în absenţa oxigenului liber ; de fapt sînt germeni aerobi, care se pot dezvolta şi în lipsa oxigenului molecular (3). ~ **strict,** germen care se dezvoltă numai în absenţa oxigenului molecular. Anaerobii stricţi reprezintă germenii anaerobi propriu-zişi (3).

Anaerobioză (*an-* + gr. *aer* = aer + *bios* = viaţă + *-oză*), sin. : *Anoxibioză.* 1. În sens larg, modul de viaţă în absenţa oxigenului liber (3). 2. În sens restrîns, condiţiile de mediu în care lipseşte oxigenul liber (3).

Anafază (*ana-* + gr. *phasis* = fază). Stadiul mitozei, între metafază şi telofază, în care cromozomii perechi se despart îndreptîndu-se spre polii fusului pentru a forma diasterul (1).

Anafie (*an-* + gr. *haphe* = pipăit). Lipsa sau pierderea simţului tactil (27).

Anafilactogen (*ana-* + gr. *phylaxis* = protecţie + *genein* = a produce). Substanţă capabilă să inducă starea de anafilaxie şi să declanşeze ulterior fenomenele caracteristice acestei stări (3).

Anafilaxie (*ana-* + gr. *phylaxis* = protecţie). Stare de hipersensibilitate specifică a organismului, de tip imediat, indusă de contactul repetat cu o substanţă specifică (anafilactogen), de obicei de natură proteică şi care generează în organism anticorpi serici specifici. Anafilaxia se manifestă printr-o reacţie de tip antigen-anticorp de diferite grade a organismului (3). ~ **cutanată pasivă,** procedeu experimental imaginat de Ovary. Anticorpul (antiserul) este inoculat intradermic la un animal de experienţă şi antigenul este administrat apoi intravenos împreună cu o soluţie de albastru Evans. Reacţia anafilactică la locul de inoculare intradermică se traduce prin hiperpermeabilitate capilară şi extravazarea colorantului, care apare sub forma unei pete albastre. Este o metodă foarte sensibilă pentru decelarea anticorpilor într-un ser (3). ~ **locală,** Fenomenul Arthus, vezi Arthus. ~ **pasivă inversă,** provocarea unui şoc anafilactic la un animal normal, prin introducerea anticorpilor serici şi a anafilactogenului în ordine inversă decît în cazul anafilaxiei pasive (3).

Anaforeză. 1. Ionogalvanizarea în ţesuturi a unei substanţe electropozitive (4). 2. Reducerea activităţii glandelor sudoripare (12).

Anaforie (*ana-* + gr. *pherein* = a duce). Formă de heteroforie care variază în diferite direcţii de privire (28).

Anafrodiziac (*an-* + gr. *Aphrodite* = zeiţa frumuseţii). Substanţă care diminuează sau aboleşte excitaţia sexuală (23).

Anafrodizie (*an-* + *Aphrodite* = zeiţa frumuseţii). Anestezie sexuală.

Anakatadidymus (*ana-* + gr. *kata* = jos + *didymos* = geamăn). Monstru rezultat din unirea a doi gemeni, persistînd o duplicitate atît inferior, cît şi superior (1).

Analeptic (gr. *analepsis* = reparaţie). Substanţă care excită sistemul nervos central. Acţiunile farmacodinamice utile terapeutic sînt : stimularea psihomotorie, îndepărtarea oboselii, acţiunea antihipnotică şi antinarcotică, stimularea respiraţiei şi circulaţiei, creşterea tonusului centrilor medulari. Dozele toxice au în general acţiune convulsivantă. Principalele grupe de analeptice sînt: stimulentele psihomotorii (cafeina, amfetamina), analepticele bulbare (pentetrazolul, nicetamida, pretcamida, bemegrida), stimulentele reflectivităţii medulare (stricnina) (14). ~ **bulbar,** substanţă care stimulează centrii vasomotori şi respiratori din bulb (14). ~ **circulator,** substanţă medicamentoasă care stimulează circulaţia, crescînd tonusul vasomotor şi ridicînd presiunea arterială scăzută; acţiunea se exercită direct asupra centrilor vasomotori din bulb (14). ~ **respirator,** substanţă medicamentoasă care stimulează respiraţia prin acţiune asupra centrilor bulbari sau prin acţiune reflexă (14).

Analgezic (*an-* + gr. *algesis* = durere). Substanţă capabilă să suprime sau să atenueze durerea prin acţiune centrală (13). ~ **narcotic,** Analgezic opiaceu. ~ **opiaceu,** sin.: *Analgezic narcotic,* analgezic puternic din grupa morfinei şi a compuşilor similari, acţionînd prin creşterea pragului senzaţiilor dureroase şi prin diminuarea implicaţiilor afective ale acestora; dezvoltă eufomanie (14).

Analgezic-antipiretic. Substanţă caracterizată farmacodinamic prin asocierea acţiunilor analgezică şi antipiretică. Acţiunea analgezică are un mecanism central, probabil talamic şi unul periferic, antiinflamator. Acţiunea antipiretică se datoreşte probabil influenţării centrului termoreglator hipotalamic (14).

Analgezie (*an-* + gr. *algesis* = durere), sin.: *Analgie.* Stare caracterizată prin scăderea marcată sau dispariţia sensibilităţii dureroase (27). ~ **caudală continuă,** analgezie obţinută prin injectarea epidurală a unei substanţe anestezice, picătură cu picătură, într-un interval lung de timp (11).

Analgie. Analgezie.

Analizator, sin.: *Analizor.* Termen consacrat de I. P. Pavlov în cadrul concepţiei sale despre localizarea funcţiilor în scoarţa cerebrală, pentru a denumi structuri funcţionale legate de reflectarea selectivă, diferenţiată, a excitanţilor mediului intern şi celui extern, compuse dintr-un segment periferic (receptor), un segment intermediar (de conducere) şi un segment cortical (de percepţie). Din categoria analizatorilor lumii externe fac parte analizatorul optic, acustic, olfactiv, gustativ, cutanat, iar din categoria analizatorilor interni, analizatorul motor, vestibular şi analizatorul mediului intern (visceral) (27).

Analiză. 1. Metodă ştiinţifică de cercetare a fenomenelor, bazată pe descompunerea lor în părţile componente (Dicţionarul limbii române moderne). 2. Identificare, determinare a compoziţiei unei substanţe (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **activităţii medico-sanitare,** examinare cu caracter retrospectiv a activităţii unei unităţi sanitare pe baza indicatorilor statistici (indici de consultaţii, de neconcordanţă de diagnostic, de spitalizare, de mortalitate, de depistări active etc.) şi a cunoaşterii concrete a muncii desfăşurate (29). ~ **armonică,** Analiză Fourier, vezi Fourier. ~ **bacteriologică,** operaţie de laborator, avînd drept scop izolarea şi identificarea bacteriilor (3). ~ **biochimică,** determinarea sau separarea substanţelor ce constituie componentele unui produs biologic (5). ~ **chimică,** ansamblu de procedee pentru stabilirea compoziţiei chimice a unei substanţe. Poate fi: a) calitativă — identificarea elementelor componente ale unei substanţe sau amestec fără determinarea proporţiei lor sau b) cantitativă — stabilirea componenţilor şi a proporţiei lor (32). ~ **combinatorie,** capitol al algebrei, care se ocupă de aranjările, permutările şi combinările care se pot obţine cu un număr dat de obiecte; este indispensabilă în calculul probabilităţilor şi în statistica matematică (7). ~ **coprologică,** analiza materiilor fecale (31). ~ **dimensională,** capitol al fizicii matematice, care se ocupă de mărimile derivate din mărimile fundamentale ale unui sistem. În biologie, analiza dimensională are aplicaţii în construirea indicilor biometrici (7). ~ **dispersiei,** sin.: *Analiza fluctuaţiei, Analiza varianţei,* metodă de analiză statistică a efectului unor factori de variaţie asupra dispersiei valorilor unei selecţii. Obiectivul acestei analize este separarea dispersiei totale a tuturor datelor, σ_T, în componenţi asociaţi cu surse bine definite de variaţie. În cursul experimentării se presupune apariţia unor factori de variaţie necontrolabili, care au o dispersie „reziduală“. Dispersia totală devine astfel suma dispersiilor factorilor cunoscuţi, σ_i^2 şi a dispersiei reziduale, σ_R^2

$$\sigma_T^2 = \sum \sigma_i^2 + \sigma_R^2$$

Dacă dispersiile factorilor cunoscuţi sînt mai mari decît σ_R^2, efectul acestora este semnificativ, nefiind datorit întîmplării. Analiza dispersiei se bazează pe repartiţia dispersiilor de selecţie în jurul dispersiei adevărate ale colectivităţii generale, respectiv pe legea de repartiţie F a lui Fisher (7). ~ **factorială.** 1. Procedeu al statisticii matematice care permite identificarea factorilor care stau la baza unei corelaţii; are aplicaţii în psihologia experimentală, în studiul creşterii, în biotipologie etc. (7). 2. Analiza statistică a experimentului factorial (7). ~ **fluctuaţiei,** Analiza dispersiei. ~ **grafică,** analiza matematică a unui fenomen pornind de la reprezentarea sa grafică (7). ~ **matematică,** ramură a matematicii care cuprinde metodele de cercetare cantitativă a diferitelor procese de mişcare, variaţie şi dependenţă funcţională, plecînd de la noţiunile elementare fundamentale de funcţie, limită, derivată şi integrală (7). ~ **ocluzală**, examinarea contactelor ocluzale dintre arcadele dentare, în vederea stabilirii eventualelor abateri de la un contact ocluzal normal (39). ~ **secvenţială**, metodă de analiză statistică a datelor obţinute pe baza unei selecţii secvenţiale (secvenţială este deci selecţia şi nu analiza propriu-zisă). Selecţia se face prin extragerea unei unităţi (sau a unui grup de unităţi), rînd pe rînd, iar rezultatele obţinute la fiecare extragere decid continuarea selecţiei. Analiza secvenţială este utilizată cu deosebire pentru testarea biologică preclinică şi clinică a medicamentelor (7). ~ **serologică**, operaţie de laborator, care are drept scop punerea în evidenţă a anticorpilor specifici din serul unui individ (3). ~ **statistică**, procedeu matematic pentru obţinerea şi analiza datelor statistice. Comportă, în general, trei tipuri de operaţii: a) caracterizarea şi reducerea unui şir de date; b) obţinerea probelor pentru interferenţă; c) interferenţa de la selecţie la colectivitatea generală (7). ~ **variantei**, Analiza dispersiei.

Vezi şi: Fourier.

Analizor. 1. Analizator. 2. Denumire dată oricărui aparat prevăzut cu un sistem de recepţionare şi analiză a unor informaţii (15).

Analog (gr. *analogos* = la fel). Asemănător. În biologie, analogul prezintă o asemănare totală sau parţială a caracteristicilor esenţiale (funcţie, structură, origine) cu cele ale sistemului, organismului etc. cu care se compară (5). ~ **metabolic**, Antimetabolit.

Anamneză (gr. *anamnesis* = reamintire). Totalitatea informaţiilor pe care medicul le ia de la bolnav şi însoţitorii acestuia pentru a le utiliza în vederea stabilirii diagnosticului (29). ~ **epidemiologică**, partea anamnezei unui bolnav sau suspect de boală contagioasă care cuprinde informaţii cu privire la sursa de infecţie, la contactul infectant, la starea de receptivitate, precum şi la eventualii factori epidemiologici secundari favorabili îmbolnăvirii în cauză (8).

Anamorfoză (*ana*- + gr. *morphe* = formă + -*oză*). Transformarea unei figuri în alta, cu deformare, după legi precise (cum sînt cele materializate de oglinzile concave şi convexe); evoluţia formelor vii, în filogeneză şi ontogeneză, poate fi asimilată uneori unei anamorfoze (7).

Anancast (K. Schneider) (gr. *anankastos* = afectat, forţat). Psihopat psihastenic.

Anandrie (*an*- + gr. *aner* = bărbat). Pierderea caracterelor sexuale masculine prin lezarea gonadelor (cu suprimarea secreţiei endocrine) (7).

Anaplasma. Gen de protozoare din clasa *Sporozoa*, familia *Anaplasmataceae*. Parazitul, mic şi de formă globuloasă, se caracterizează prin lipsa unei protoplasme vizibile în jurul masei cromatice. Cuprinde trei specii: *A. centrale*, *A.marginale* şi *A.ovis* (31).

Anaplasmoză. Boală parazitară întîlnită la animalele rumegătoare, rezultată din infestarea cu protozoare din genul *Anaplasma*. Se caracterizează prin accese febrile, anemie, tulburări digestive, pierdere ponderală (31).

Anaplazie (*ana*- + gr. *plassein* = a forma). Pierderea capacităţii celulelor de diferenţiere normală şi de încadrare în mecanismul normal de reglaj; apare în leucemii şi alte procese maligne (19). ~ **monofazică**, anaplazie cu existenţa în tabloul tisular a unei singure trepte de diferenţiere pînă la maturitate (2). ~ **polifazică**, formă de anaplazie cu oprirea în maturaţie a mai multor trepte de diferenţiere (2).

Anapophysis (*ana*- + gr. *apophysis* = proces al unui os). Proces accesor al unei vertebre toracice sau lombare care corespunde tuberculului inferior al procesului transvers al unei vertebre toracice tipice (1).

Anarhie ventriculară. Politopie extrasistolică.

Anartrie (*an*- + gr. *arthroun* = a articula). Imposibilitatea de articulare a cuvintelor datorită unei pareze, paralizii sau tulburări în coordonarea şi tonusul muşchilor ce intervin în vorbirea articulată (27).

Anasarcă (*ana*- + gr. *sarx* = carne). Acumulare de lichid în cavităţile seroase ale organismului şi în spaţiile limfatice tisulare (2). ~ **fetoplacentară**, Boala Schridde, vezi Schridde.

Anason. *Pimpinella anisum*. ~ **dulce**, *Foeniculum vulgare*.

Anastigmat (Tcherning) (*an*- + *a*- + gr. *stigma* = punct). Lentilă corectoare, la care s-a obţinut prin fabricaţie o refringenţă egală pe toată suprafaţa. Această calitate este obţinută prin calcularea combinaţiilor feţelor de curbură pentru fiecare valoare dioptrică (28).

Anastomoză (gr. *anastomosis* = deschidere). 1. Intercomunicaţia vaselor de sînge dintr-o formaţiune anatomică naturală, care, ca rezultat al unei întreruperi a circulaţiei sanguine principale, permite derivarea sîngelui pe această cale; ocazional, aceste anastomoze pot fi create chirurgical (1). 2. Stabilirea prin metode chirurgicale a unei comunicaţii între două organe cavitare sau două părţi ale aceluiaşi organ (1). 3. Termen vechi care definea legătura între doi nervi şi care este înlocuit cu termenul „comunicant" (1). ~ **anizoperistaltică,** sin. : *Anastomoză antiperistaltică,* anastomoză între două segmente ale tubului digestiv, în care capetele de anastomozat sînt astfel așezate încît undele peristaltice au sens contrar (11). ~ **antiperistaltică,** Anastomoză anizoperistaltică. ~ **arteriovenoasă,** vas sanguin care leagă o arteră de o venă; prezintă diferite forme structurale și se găsesc în majoritatea organelor și țesuturilor, fiind mai bogat reprezentate în plamă, pulpa degetului, tubul digestiv, ovar, rinichi (1). ~ **cu buton,** anastomoză între două segmente ale tubului digestiv, efectuată cu ajutorul unui buton de anastomoză (11). ~ **colocolică,** anastomoză creată operator între două segmente ale colonului (11). ~ **crucială,** anastomoză formată din arterele gluteala inferioară, circumflexa femurală medială, circumflexa femurală laterală și prima perforantă; cale de circulație colaterală după ligatura arterei femurale (1). ~ **epididimodeferențială,** restabilirea chirurgicală a permeabilității căilor genitale, prin anastomozarea epididimului la canalul deferent (11). ~ **heterocladică,** anastomoza dintre ramurile unor artere diferite (1). ~ **homocladică,** anastomoza dintre ramurile aceleiași artere (1). ~ **ileocolică,** anastomoză creată operator între ileon și un segment al intestinului gros (11). ~ **izoperistaltică,** anastomoză între două segmente ale tubului digestiv, în care capetele de anastomozat sînt astfel așezate, încît unda peristaltică să aibă același sens, continuîndu-se de la un segment la celălalt, peste anastomoză (11). ~ **latero-laterală,** crearea operatorie a unei anastomoze între fețele laterale ale celor două segmente ale tubului digestiv, ale conductului urinar sau ale vaselor sanguine (11). ~ **la piciorul ansei,** Anastomoză Braun, vezi Braun. ~ **postcostală,** trunchiul longitudinal care unește, la embrion, primele șapte artere intersegmentale și care va da naștere ulterior arterei vertebrale (1). ~ **precostală,** trunchiul longitudinal care unește arterele intersegmentale, dînd naștere trunchiurilor arteriale tirocervical și costocervical (1). ~ **de securitate,** Anastomoză Braun, vezi Braun. ~ **termino-laterală,** crearea operatorie a unei comunicații între două vase sanguine sau între două segmente ale tubului digestiv sau aparatului urinar, prin suturarea capătului terminal al unui segment la partea laterală a celuilalt (11). ~ **termino-terminală,** crearea operatorie a unei comunicații între două vase sanguine, între două segmente ale tubului digestiv sau între două segmente urinare, prin anastomozarea cap la cap a celor două segmente (11). ~ **în Y,** anastomoză efectuată între un organ cavitar abdominal și o ansă exclusă a intestinului subțire; acesta se secționează la un nivel dat, capătul proximal se anastomozează termino-lateral cu segmentul de intestin distal secțiunii, iar segmentul proximal al acesteia se folosește pentru anastomoză (11).

Vezi și: Blakemore-Lord, Braun, Brenner, Clagett, Cole-Reynolds, Gosset, Monari, Sweet.

Anatomie (*ana-* + gr. *temnein* = a tăia). 1. Știința sau ramura morfologiei care tratează despre structura animalelor și relațiile dintre părțile lor (1). 2. Disecția diverselor părți ale plantelor și animalelor (1). ~ **aplicată,** anatomia ca factor în diagnostic și tratament (1). ~ **artistică,** anatomie care tratează forma exterioară a omului și animalelor, sistemele lor osoase și musculare și relațiile sale cu pictura și sculptura (1). ~ **cantitativă,** anatomia care folosește, în descriere, date cifrice, iar în caracterizarea părților, indici numerici (7). ~ **chirurgicală,** aplicarea anatomiei în chirurgie (1). ~ **comparată,** cercetarea și compararea între ele a diferitelor animale sau plante, din punct de vedere anatomic (1). ~ **descriptivă,** studiul diferitelor porțiuni ale corpului, în mod individual, separat (1). ~ **fiziologică,** studiul anatomic al țesuturilor în raport cu funcțiile lor (1). ~ **generală,** studiul structurii și proprietăților fiziologice ale țesuturilor și aranjarea lor în sisteme fără a ține seama de dispoziția organelor din care ele fac parte (1). ~ **macroscopică,** studiul formelor țesuturilor și organelor vizibile cu ochiul liber (1). ~ **microscopică,** Histologie. ~ **omologică,** studiul corelațiilor diferitelor părți ale organismului (1). ~ **patologică,** sin. : *Patomorfologie,* disciplină medicală al cărei obiect de studiu îl constituie modificările macro- și microscopice, histo- și citochimice ale organismului animal în cursul unei boli, legînd datele de morfologie cu simptomele clinice și sindroamele biochimice (2). ~ **plastică,** studiul anatomiei cu ajutorul modelelor în care diferitele formațiuni pot fi mișcate pentru a arăta poziția și relațiile structurilor mai profunde (1). ~ **proiectivă,** studiul proiecției formațiunilor anatomice interne pe suprafața corpului (1). ~ **radiologică,** studiul anatomiei cu ajutorul radioscopiei și radiografiei (1). ~ **regională,** studiul părților limitate sau al regiunilor corpului (1). ~ **topografică,** anatomia unei părți și a relațiilor acesteia cu alte părți (1).

Anatoxină (*ana-* + gr. *toxikon* = otravă), sin. : *Formol-toxoid, Toxoid.* Toxină tratată în anumite condiții cu concentrații reduse de formol, astfel încît să-și piardă toxicitatea, fără a-şi pierde proprietăţile antigenice. Se foloseşte pentru vaccinarea antitoxică specifică. Anatoxine mai cunoscute: difterică, tetanică, stafilococică, streptococică, botulinică, anatoxinele gangrenoase (3). ~ **adsorbită,** anatoxină adsorbită pe un gel mineral (hidroxid de aluminiu, fosfat de aluminiu), cu scopul potenţării capacităţii sale imunogene (3). ~ **difterică purificată şi adsorbită pe fosfat de aluminiu,** abreviat A.D.P.A., vezi A.D.P.A. ~ **purificată,** anatoxină rezultată în urma îndepărtării prin procedee chimice sau imunologice a substanţelor de balast provenite din mediu şi din metabolismul sau autoliza germenilor care însoţesc substanţa activă. În urma purificării se reduce mult capacitatea anatoxinelor de a da reacţii secundare, dar are loc şi o scădere a puterii lor imunogene, fapt care poate fi compensat prin adăugarea ulterioară de adjuvante (3).

Anatricrotism (*ana-* + gr. *treis* = trei + *krotos* = lovitură). Anomalie a undei pulsatile, panta sa ascendentă pe sfigmogramă fiind întreruptă de trei expansiuni (32).

Anautogen. Caracterul unor insecte de a depune ouă numai după unul sau mai multe prînzuri sanguine (31).

Anavenin. Produs obţinut prin detoxifierea veninurilor cu ajutorul formolului (3).

Anavirus. Inframicrob care şi-a pierdut puterea patogenă sub acţiunea unor factori fizico-chimici (căldură, formol), menţinîndu-şi însă calităţile antigenice (22).

Anazoturie. Diminuarea marcată sau chiar suprimarea azoturiei (28).

Anchetă (fr. *enquête*). Cercetare amănunţită în vederea stabilirii împrejurărilor în care se desfăşoară un fenomen (32). ~ **alimentară,** metodă de apreciere a alimentaţiei populaţiei. Poate fi statistică (raportînd, în cazul alimentaţiei colective, cantitatea de alimente ieşite din magazie la numărul consumatorilor şi apreciind valoarea calorică a raţiei şi aportul de trofine după tabele de compoziţie a alimentelor), verbală şi cu ajutorul caietului de familie (se înregistrează într-un caiet toate alimentele consumate de o familie sau de fiecare persoană) şi prin cîntărirea tuturor alimentelor consumate (20). ~ **epidemiologică,** anchetă prin care se urmăreşte stabilirea factorilor epidemiologici răspunzători de apariţia unui caz nou de boală transmisibilă sau menţinerea unei stări endemice spre a se putea preciza măsurile necesare pentru prevenirea extinderii infecţiei şi a apariţiei cazurilor noi de îmbolnăvire (29). ~ **igienică a obiectivelor,** anchetă prin care se urmăreşte cunoaşterea stării igienice a unui obiectiv sanitar, cercetîndu-se amplasarea sa, suprafaţa sa, felul şi calitatea instalaţiilor, modul în care funcţionează, utilajul, noxele, modul în care sînt instructaţi salariaţii şi problemele de igienă şi protecţia muncii, echipamentul de protecţie etc. (29). ~ **socială,** anchetă prin care se urmăreşte stabilirea condiţiilor de ordin social în care colectivităţile, grupurile, familiile sau persoanele îşi desfăşoară activitatea obişnuită. Ancheta socială se poate referi la situaţia integrării în colectivitate a unei persoane sau a unei familii care prezintă o problematică ce aparţine domeniului prevederilor sociale (29) ~ **stării de sănătate a populaţiei,** cercetare sistematică şi activă, sub aspecte variate, a stării de sănătate şi igienă a locuitorilor din unele teritorii sau colectivităţi (judeţe, oraşe, comune, sate, întreprinderi, şcoli etc.). Principalele aspecte care se studiază sînt: condiţiile de mediu, situaţia economică, aspectele demografice, dezvoltarea fizică, starea de nutriţie, morbiditatea (29).

Anchilo- (gr. *ankyle* = încovoiat). Prefix care introduce în termenii compuşi noţiunea de înţepenire, de reducere a mişcării (32).

Anchiloblefaron (*anchilo-* + gr. *blepharon* = pleoapă). Adeziune completă a pleoapelor la globul ocular (28).

Anchilocheilie (*anchilo-* + gr. *cheilos* = buză). Diformitate caracterizată prin sudura buzelor (2)

Anchilodactilie (*anchilo-* + gr. *daktylos* = deget). Diformitate constînd din sudura degetelor (2).

Anchiloglosie (*anchilo-* + gr. *glossa* = limbă). Diformitate caracterizată prin fixarea totală sau parţială a limbii la planşeul bucal (38).

Anchilopoieză (*anchilo-* + gr. *poiein* = a face). Proces patologic care produce anchiloză (4).

Anchilostodomoză. Anchilostomiază.

Anchilostomiază, sin.: *Anchilostodomoză*, *Anchilostomoză*, *Anemia minerilor*, *Anemia de tunel*, *Cloroză egipteană*. Boală parazitară datorită infestării cu viermi paraziţi din genul *Ancylostoma*, caracterizată de obicei prin anemie progresivă, tulburări digestive şi tulburări nervoase. Infestarea se face pe cale cutanată, prin trecerea larvelor prin piele în sînge, plămîni, trahee, laringe, faringe, de unde sînt înghiţite ajungînd în intestin, sau pe cale digestivă directă. Este mai frecventă în zonele calde sau în regiuni miniere (31).

Anchilostomoză. Anchilostomiază.

Anchilotom (*anchilo-* + gr. *tome* = tăiere). Daltă curbă, cotită, cu care se secţionează o anchiloză (24).

Anchilotomie. Timp operator al artroplastiei, constînd din secţionarea anchilozei (24).

Anchiloză (*anchilo-* + *-oză*). Limitarea parţială sau totală a mişcărilor unei articulaţii prin organizarea exsudatelor din cavitatea articulară inflamată, prin atrofie capsulară sau prin sudarea suprafeţelor articulare avivate chirurgical (2). ~ **dentară**, sudură a rădăcinii dentare la osul alveolar printr-o sinostoză cementoalveolară, de obicei postinflamatorie (38). ~ **ligamentară**, anchiloză prin osificarea ligamentelor, caracteristică spondilitei anchilopoietice (24). ~ **stapedovestibulară**, pierderea parţială sau totală a mobilităţii scăriţei în fereastra ovală datorită unor aderenţe fibroase sau, cel mai adesea, depunerilor de calciu în focarele de otospongioscleroză, determinînd o surditate de transmisiune (30). ~ **vicioasă**, anchiloză în poziţie nefuncţională a unei articulaţii, datorită de obicei unui proces inflamator netratat (24).

Ancorare. Sistem de legătură labilă între proteza dentară şi dinţii pe care se sprijină, asigurînd stabilitatea protezei şi posibilitatea îndepărtării ei din gură (38). ~ **cu arc**, conexiune realizată între croşet sau culisă şi proteză printr-un dispozitiv arcuit, din sîrmă, pentru amortizarea presiunilor şi şocurilor exercitate asupra protezei, în vederea menajării parodonţiului dintelui (38). ~ **elastică**, ancorarea protezei cu ajutorul unor dispozitive care amortizează transmiterea presiunilor asupra dinţilor (resorturi, conexiuni, culise şi croşete) (38). ~ **de precizie**, ancorarea protezei parţiale mobile de dinţii-stîlpi, prin folosirea a diferite dispozitive de tipul patrice-matrice (39). ~ **rigidă**, ancorare prin dispozitive legate rigid de corpul protezei dentare şi care transmit integral dinţilor-stîlpi presiunile exercitate asupra protezelor (38).

Vezi şi: Cummer, Dresch, Goodman, Mac Collum, Roach.

Ancoşă. Semn radiologic care exprimă un defect de umplere cu substanţă de contrast a organelor cavitare, produs de un spasm sau o amprentă (36).

Ancylostoma. Gen de viermi intestinali din familia *Ancylostomidae*, clasa *Nematoda*. *Specii mai importante*: *A. americanum* (sin.: *Necator americanus, Uncinaria americana*), agentul patogen al anchilostomiazei în America; *A. brasiliense*, a căror larve provoacă dermatita verminoasă rampantă la om; *A. canium*, parazit al cîinelui şi pisicii; *A. duodenale* (sin.: *Uncinaria duodenalis*), principalul agent patogen al anchilostomiazei la om; *A. malayanum*, specie întîlnită la animale şi la om (31).

Anders, James M., 1854–1936. **Boala** ~, sin.: *Adiposis tuberosa simplex*, lipomatoză nodulară circumscrisă, alcătuită din noduli diseminaţi variat pe corp, uşor sensibili sau dureroşi, însoţită de astenie şi tulburări nervoase (32).

Andersch, Carol Samuel. **Ganglionul** ~, *Ganglion inferius nervi glossopharyngei*.

Anderson, Roger. **Atela** ~, atelă care imobilizează fragmentele unei fracturi a oaselor lungi, cu ajutorul a două broşe Kirschner; acestea coaptează fractura şi sînt fixate cu două plăci externe ajustabile la lungimea necesară (24). **Operaţia** ~, alungirea unui tendon prin dedublare longitudinală (24). **Procedeul** ~, procedeu de cură a stenozei joncţiunii pieloureterale prin excizia stenozei şi anastomoză pieloureterală foarte oblică (11).

Andrade, Eduardo Penny, 1872–1906. **Indicatorul** ~, soluţie indicatoare de pH, incoloră în mediu alcalin şi care se colorează în roz în mediu acid; conţine 0,5 % fucsină acidă redusă, pentru alcalinizare. Se adaugă la mediile de cultură pentru a pune în evidenţă acidifierea lor de către bacterii (3).

Andreev, F. F. **Operaţia** ~, procedeu plastic în luxaţia recidivantă a umărului, prin care apofiza coracoidă cu inserţiile ei musculare se trece pe sub muşchiul subscapular şi se resuturează la baza ei (24).

Andreoblastom (gr. *aner, andros* = bărbat + *blastos* = germen + *-oma*). Arenoblastom.

Andresen, Viggo, 1870–1950. **Monobloc** ~, monobloc mobil, bimaxilar, compus dintr-o placă superioară şi una inferioară, unite printr-o masă acrilică interocluzală. Placa superioară este prevăzută cu un arc palatinal (Coffin) şi un arc vestibular; placa inferioară prezintă un plan înclinat anterior şi prelungiri paralinguale; în mod obişnuit nu are croşete (39).

Andrews, G. C. **Boala** ~, vezi Bacteridă.

Andrews. Operaţia ~, sin.: *Toracomediastinoplicatură*, procedeu chirurgical de tratament al empiemelor cronice după pneumonectomie, cu sau fără fistulă bronşică, prin rezecţii costale limitate la întinderea pungii şi desfiinţarea acesteia prin capitonajul cu pahipleurită parietală (11). **Procedeul** ~, cura herniei inghinale cu închiderea cordonului spermatic într-un tunel format din aponevroza muşchiului oblic extern (11).

Andro- (gr. *aner, andros* = bărbat). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la bărbat (32).

Androfilie (*andro-* + gr. *philein* = a iubi). Cu preferinţă pentru sexul masculin (de ex. unele boli ca hemofilia, hernia inghinală sau infarctul miocardic) (7).

Androfobie (gr. *aner* = bărbat + *phobos* = frică). Repulsie faţă de sexul masculin (35).

Androgalactozemie (*andro-* + gr. *gala* = lapte + *zemia* = pierdere). Secreţia şi excreţia laptelui de către glanda mamară masculină, datorită unei funcţii deviate (32).

Androgeni (*andro-* + gr. *genein* = a produce). Substanţe hormonale (testosteron, androsteron), produse de testicule, corticosuprarenale şi ovare; stimulează dezvoltarea şi funcţiile glandelor genitale masculine. În urină se elimină mai ales ca 17-cetosteroizi (7; 15).

Androgenie (*andro-* + gr. *genein* = a produce). 1. Aspect morfologic particular, neobişnuit, al corpului femeii, amintind formele exterioare ale bărbatului: lipsa sînilor, bazin strîmt, dezvoltare şi dispoziţie specifică a sistemului pilos (23). 2. Termen întrebuinţat uneori pentru a desemna aberaţia sexuală în care bărbatul se comportă sexual ca o femeie (23).

Androgin (*andro-* + gr. *gyne* = femeie). Hermafrodit.

Androginoid (*andro-* + gr. *gyne* = femeie + *eidos* = formă). Pseudohermafrodit masculin cu aparenţă feminină (7). ~ **complet**, pseudohermafrodit masculin prezentîndu-se ca o femeie cu testicule criptorhide (7). ~ **parţial**, pseudohermafrodit masculin prezentîndu-se ca o femeie cu unele caractere viriloide (7).

Android (*andro-* + gr. *eidos* = formă). Avînd formă şi caractere de tip bărbătesc (15).

Andrologie (*andro-* + gr. *logos* = ştiinţă). Studiul ştiinţific al anatomiei, fiziologiei şi patologiei bărbatului, în special al organelor sexuale masculine (7).

Andromanie (*andro-* + gr. *mania* = nebunie). Nimfomanie.

Andromastie (*andro-* + gr. *mastos* = sîn, mamelă). Prezenţa, la femei, a unei mamele rudimentare de tip masculin (7).

Andromimetic (*andro-* + gr. *mimetikos* = care imită). Produs cu acţiune analogă hormonului masculin (7).

Andromorf (*andro-* + gr. *morphe* = formă). Care are forma unui bărbat (1).

Andropatie (*andro-* + gr. *pathos* = boală). Boală particulară bărbatului sau care afectează exclusiv sexul masculin (7).

Andropauză (*andro-* + lat. *pausa* = repaus), sin.: *Climacteriu masculin, Climacteriu viril.* Perioadă de involuţie a funcţiei testiculare, însoţită de tulburări neurovegetative şi de modificări ale tonusului psihic (7).

Androsov. Aparatul ~, aparat pentru sutura automată a vaselor prin agrafe metalice de tantal (11).

Androstan. Nucleu hidrocarbonic derivat din ciclopentanoperhidrofenantren (norestran) prin adăugarea a doi metili; este scheletul multor hormoni steroizi (7).

Δ_4-Androstentrion. Adrenosteron.

Androsteron. $C_{19}H_{30}O_2$. Hormon steroid androgen, prezent în urină (15).

Androtropie (*andro-* + gr. *tropos* = întoarcere, viraj). Predilecţia unor afecţiuni pentru sexul masculin (4).

Anecforie. Posibilitatea reproducerii de către bolnav a unui eveniment numai cînd i se aminteşte de el (35).

Anel, Dominique, 1679–1730. **Operaţia** ~. 1. Ligatura arterei la extremitatea proximală a sacului anevrismal (10). 2. Dilatarea canalului lacrimal, urmată de injectarea unei soluţii astringente (10). **Seringa** ~, seringă specială pentru irigarea căilor lacrimale (28).

Anelectrotonus. Vezi Electrotonus.

Anemie (*an-* + gr. *haima* = sînge). Stare patologică cu manifestări clinicobiologice produse prin deficit global de hemoglobină. Noţiunea clinică de anemie este independentă de scăderea volumului total al sîngelui (oligohemie) şi chiar de scăderea volumului total eritrocitar (oligocitemie). Clasificările încercate (etiologică, clinică, patogenetică, citomorfologică), deşi incomplete, sînt utile mai ales pentru fixarea atitudinii terapeutice; cea mai adecvată este considerată clasificarea patogenetică (19). ~ **aclorhidrică**, sin.: *Anemie clorotică, Cloranemie achilică*, anemie microcitară, hipocromă, hiposideremică; reprezintă prototipul anemiei dismetabolice prin tulburări în absorbţia intestinală a fierului. Boală constituţională, familială, mai frecventă la femei. La fete tinere este denumită cloroză (sin.: *Boala Knud Faber, Boala Schulten*) (17). ~ **acrestică**, anemie prin lipsa de utilizare a unor factori esenţiali pentru hematopoieză. Tipul macrocitar este asemănător cu anemia Biermer, dar fără anaclorhidrie, fără tulburări neurologice şi fără răspuns la tratamentul cu ficat, vitamină B_{12} sau acid folic. Tipul microcitar este hipocrom (19). ~ **acută**, formă de anemie produsă de obicei prin hemoragii sau hemoliză. În primul caz primează fenomenele hemodinamice (depleţiunea patului vascular); în al doilea fenomenele toxice (renale), datorită produselor de descompunere brutală a eritrocitelor (19). ~ **acută hemolitică** (Lederer-Brill), formă de anemie enzimopenică întîlnită mai ales la copii. Apare brusc, cu febră şi hemoliză acută. Deşi considerată de natură infecţioasă, recent s-au descris cazuri asemănătoare declanşate de primaquin, sulfamide, favism, dovedite a fi datorite deficienţei unei enzime intraeritrocitare (glucozo-6-fosfatdehidrogenaza), esenţială în metabolismul energetic al eritrocitului normal (19). ~ **agastrică**, anemie de tip microcitar, hipocrom, apărînd fie după 1–2 ani de la gastrectomie, datorită epuizării rezervelor de fier şi tulburării absorbţiei intestinale a fierului alimentar, fie după 5–10 ani, datorită epuizării rezervelor de vitamină B_{12} şi tulburării absorbţiei intestinale a vitaminei B_{12} alimentare (anemie de tip megaloblastic), la care se adaugă şi carenţa proteică, precum şi tulburările endocrine consecutive rezecţiei de stomac (19). ~ **alimentară,** sin.: *Anemie nutriţională*, formă de anemie macrocitară, cu sau fără megaloblastoză, intîlnită în regiunile tropicale şi datorită carenţelor proteice (19). ~ **fără anemie,** anemie care coexistă cu o hemoconcentraţie ce maschează deficitul în eritrocite (2). ~ **angiospastică,** anemie locală produsă prin spasm arterial într-un teritoriu al organismului (2). ~ **anhematopoietică,** formă de anemie datorită unei grave tulburări a eritropoiezei medulare, care poate fi anatomică sau funcţională (hipo- sau aregenerativă, hipo- sau aplastică). De cele mai multe ori participă şi celelalte serii hematopoietice (panmieloftizie) (19). ~ **aplastică,** vezi Anemie anhematopoietică. ~ **aregenerativă,** vezi Anemie anhematopoietică. ~ **Blackfan-Diamond,** Anemie hipoplastică congenitală. ~ **botriocefalică,** formă de anemie (parabiermeriană sau pseudopernicioasă) prin infestarea cu *Botriocephalus latus*, care provoacă o tulburare în absorbţia intestinală a vitaminei B_{12}; tabloul clinic şi hematologic este al anemiei Biermer (19). ~ **camelocitară,** sin.: *Anemie eliptocitară, Anemie ovalocitară*, anemie hemolitică constituţională prin defect corpuscular (19). ~ **carenţială,** anemie dismetabolică, datorită lipsei din alimentaţie a unor elemente de construcţie, esenţiale pentru hematopoieză (fier, vitamină B_{12}, acid folic, vitamină B_6, vitamină C, proteine etc.) (19). ~ **cu celule falciforme,** sin.: *Anemie drepanocitară, Anemie Dresbach, Anemie Herrick, Drepanocitoză*, afecţiune mai frecventă la negri, la vîrsta de 2–4 ani, manifestată prin anemie de tip hemolitic, însoţită de dureri abdominale paroxistice, febră, cefalee şi adeseori ulcere ale gambei. Boala este o hemoglobinopatie caracterizată prin prezenţa hemoglobinei S, care precipită hematiile *in vivo*, producînd un aspect morfologic particular al acestora (celule falciforme) (33). ~ **cerebrală,** sindrom cu evoluţie acută sau cronică, datorit unei insuficiente irigaţii globale a creierului. Forma acută apare în hemoragiile masive, fulgerătoare, tabloul clinic fiind dominat de fenomenele de colaps. Forma cronică apare în anemiile de toate cauzele sau în tulburări circulatorii pe arterele mari (carotide) şi se manifestă prin: cefalee, oboseală, somnolenţă, tulburări senzoriale (vedere, auz), tulburări de memorie (19). ~ **clorotică,** Anemie aclorhidrică. ~ **prin compresiune,** anemie a unui teritoriu prin comprimarea unui vas şi reducerea debitului sanguin (2). ~ **congenitală a nou-născutului,** formă atenuată a eritroblastozei fetale (19). ~ **cronică infecţioasă,** Anemia Edelmann, vezi Edelmann. ~ **dimorfă,** formă de anemie în care există o populaţie de globule roşii macrocitare, normocrome şi alta cu hematii microcitare, hipocrome; se întîlneşte în cazuri de deficienţă mixtă de vitamină B_{12} şi de fier (19). ~ **eliptocitară,** Anemie camelocitară. ~ **endocorpusculară,** formă de anemie hemolitică toxică, cu prezenţa de corpusculi Heinz-Ehrlich în hematii (19). ~ **eritroblastică,** anemie caracterizată prin prezenţa de eritroblaşti în sîngele periferic. Există mai multe forme: a) la copii: anemia infantilă pseudoleucemică Jaksch-Hayem-Luzet; b) familială: anemie Cooley; c) anemie eritroblastică fetală (19). ~ **eritronormoblastică,** anemie (opusă anemiei megaloblastice) caracterizată printr-un tablou medular eritroblastic şi normoblastic (2). ~ **esenţială,** sin.: *Anemie idiopatică, Anemie primară, Anemie primitivă*, termen folosit pentru anemiile a căror cauză n-a putut fi încă precizată (19). ~ **hemolitică,** anemie datorită scurtării duratei de viaţă medie a eritrocitelor sub nivelul posibilităţii de regenerare compensatorie a măduvei oaselor. Clasificarea cea mai exactă cuprinde formele: congenitală şi dobîndită. Forma congenitală cuprinde anemiile hemolitice prin defecte corpusculare; cea dobîndită cuprinde anemiile hemolitice extracorpusculare (19). **Anemii hemolitice ereditare nesferocitare.** Grup de anemii hemolitice izolate recent, provocate prin deficit al diferitelor enzime intraeritrocitare: glucozo-6-fosfatdehidrogenaza, difosfogliceromutaza, piruvatkinaza (33). ~ **hemolitică macrocitară,** sin.: *Anemie Dyke-Young*, anemie în care, deşi eritrocitele prezintă macrocitoză, totuşi se constată scăderea rezistenţei globulare (19). ~ **hemolitică microangiopatică trombozantă,** Sindromul Moschkowitz, vezi Moschkowitz. ~ **hipercromă,** grup de anemii macro- sau megalocitare, cu valoare globulară supraunitară. În acest grup intră anemia pernicioasă (Addison-Biermer) şi anemiile parabiermeriene (19). ~ **hipocromă,** grup de anemii cu valoare globulară subunitară (sub 0,8), de obicei microcitare sau platicitare şi însoţite de hiposideremie (19). ~ **hipocromă sideroacrestică ereditară,** anemie hipocromă sau normocromă, cu sideremie crescută, produsă de un defect enzimatic, care împiedică fixarea fierului pe scheletul porfirinic (33). ~ **hipoplastică,** vezi Anemie anhematopoietică. ~ **hipoplastică congenitală,** sin.: *Anemie Blackfan-Diamond, Eritroblastopenie cronică, Eritrogeneză imper-*

fectă, formă de anemie congenitală gravă la copii, care lezează numai seria roşie, fără leucopenie sau trombopenie (33). ~ **hiporegenerativă**, vezi Anemie anhematopoietică. ~ **icterohemolitică**, anemie hemolitică însoţită de icter (de obicei subicter), caracterizată prin creşterea bilirubinei neconjugate, urobilinogenului şi stercobilinogenului (19). ~ **idiopatică**, Anemie esenţială. ~ **infantilă pseudoleucemică**, Anemia Jacksch-Hayem-Luzet, vezi Jacksch-Hayem-Luzet. ~ **infecţioasă**, anemie care însoţeşte unele boli infecţioase (2). ~ **infecţioasă a cailor**, sin. : *Boala Vallée*, boală febrilă a cailor, cu evoluţie recurentă, însoţită de o anemie marcată şi transmisă prin nutreţul infectat de urinile cailor bolnavi. Poate apărea şi la om (19). ~ **izocromă**, sin. : *Anemie normocromă*, anemie cu valoarea globulară în jurul unităţii (0,8—1,1). de obicei normocitară (19). ~ **prin lapte de capră**, anemie carenţială, macrocitară, apărînd la copiii hrăniţi cu lapte de capră, datorită unei carenţe complexe de fier şi vitamine (14). ~ **prin lapte de vacă**, anemie hipocromă apărînd la copiii hrăniţi exclusiv cu lapte de vacă, sărac în fier, cupru şi vitamine (19). **Anemii macrocitare.** Grup de anemii care cuprinde toate formele de anemie, cu globulele roşii avînd un diametru supranormal. În literatura anglo-saxonă sînt incluse în această denumire şi anemiile megaloblastice. Anemii macrocitare se observă în boli cronice ale ficatului (hepatită cronică, ciroză hepatică), în hipotiroidism, în diferite afecţiuni ale tubului digestiv (intestinale, pancreatice). în stări de denutriţie, sprue, steatoree etc. (19). ~ **mediteraneană**, Talasemie. ~ **megaloblastică**, formă specială de anemie cu eritropoieza deviată în sensul megaloblastic, datorită fie lipsei vitaminelor B_{12} sau acidului folic, fie tulburării metabolismului acestor substanţe. Entitatea clinicohematologică caracteristică este anemia pernicioasă (19). ~ **microcitară**, anemie caracterizată prin prezenţa de globule roşii cu diametrul mediu subnormal, însoţită de obicei de hipocromie (tipul de anemie sideropenică) (19). ~ **microeliptopoikilocitară**, sin. : *Anemie Rietti-Greppi-Micheli*, *Talasemia minoră*, formă uşoară de hemoglobinopatie care apare la heterozigoţi, caracterizată prin prezenţa de hemoglobină F într-o cantitate redusă (10—40%) (33). ~ **mieloftizică**, Anemie mielopatică. ~ **mielopatică**, sin. : *Anemie mieloftizică*, anemie datorită unor leziuni anatomice sau tulburări funcţionale ale măduvei osoase, cu suprimarea eritropoiezei normale. Se caracterizează printr-un tablou de anemie leucoeritroblastică în sîngele periferic (19). ~ **minerilor**, Anchilostomiază. ~ **normoblastică**, formă de anemie caracterizată prin prezenţa unui număr mare de normoblaşti în circulaţia periferică (19). ~ **normocitară**, anemie izocromă în care globulele roşii au diametrul şi volumul normale (19). ~ **normocromă**, Anemie izocromă. ~ **nutriţională**, Anemie alimentară. ~ **prin obturare**, anemie locală realizată prin obturarea extrinsecă sau intrinsecă a arterei care irigă un teritoriu (2). ~ **ocultă**, anemie mascată de creşterea concentraţiei sîngelui (hipovolemie cu valoarea hematocritului crescută) (19). ~ **osteosclerotică**, anemie datorită sclerozei măduvei hematogene, consecutivă hiperplaziei osoase a trabeculelor spongioaselor (2). ~ **ovalocitară**, Anemie camelocitară. ~ **parabiermeriană**, sin. : *Anemie pernicioziformă*, *Anemie pseudobiermeriană*, grup de anemii macromegaloblastice, cu tabloul clinic foarte apropiat şi cu tabloul hematologic identic cu acela al anemiei Biermer, fără lipsa ireversibilă din sucul gastric a factorului intrinsec Castle. Sînt datorite unor tulburări în absorbţia sau metabolizarea principiilor antianemice : vitamină B_{12} sau acid folic (19). ~ **pernicioasă**, sin. : *Anemie Addison-Biermer-Ehrlich*, *Anemie Biermer*, *Anemie Biermer-Ehrlich*, anemie în care se întîlneşte triada simptomatică : tulburări digestive (atrofia mucoasei gastrice cu anaclorhidrie histaminorefractară), neurologice (mielită funiculară) şi hematologice (anemie megalocitară megaloblastică cu valoarea globulară supraunitară şi trombopenie cu diateză hemoragică). Se produce prin lipsa de absorbţie a vitaminei B_{12}, datorită absenţei factorului intrinsec (Castle) din sucul gastric. Pot apărea remisiuni spontane, temporare sau prin tratament cu vitamina B_{12}, tratamentul de întreţinere fiind obligatoriu (2 ; 19). ~ **pernicioasă de sarcină**, anemie megaloblastică dezvoltată în cursul şi din cauza sarcinii, datorită unei metabolizări deficiente a acidului folic. Seamănă, dar nu este identică cu anemia Biermer (19). ~ **pernicioziformă**, Anemie parabiermeriană. ~ **polară**, anemie probabil carenţială, observată la exploratorii care-şi petrec iarna în regiunile polare (19). ~ **posthemoragică**, anemie instalată în urma unei hemoragii acute sau cronice (19). ~ **primară**, Anemie esenţială. ~ **de primăvară din Bagdad**, anemie hemolitică asemănătoare celei produse de favism. Este datorită — probabil — deficienţei de glucozo-6-fosfatdehidrogenază (19). ~ **primitivă**, Anemie esenţială. ~ **pseudoaplastică** eritropenie periferică, însoţită de un tablou medular normo- sau hipercelular, dar cu tulburări evidente de diviziune şi maturaţie (19). ~ **pseudobiermeriană**, Anemie parabiermeriană. ~ **refractară sideroblastică**, anemie produsă prin tulburări în metabolismul fierului ; măduva osoasă este hiperplastică, iar fierul nehemoglobinic din eritroblaşti este crescut (19). ~ **retiniană,** anemie locală produsă prin reducerea calibrului arterelor retinei, datorită unui spasm, unei scleroze etc. (19). ~ **de sarcină,** pseudoanemie datorită unei hemodiluţii, întîlnită frecvent în cursul sarcinii (19). ~ **scorbutică,** anemie prin deficienţă de vitamină C, element esenţial în metabolismul normal al fierului alimentar (19). ~ **secundară,** sin. : *Anemie simptomatică,* anemie datorită unui proces patologic cunoscut sau unei cauze cunoscute (19). ~ **sferocitară,** Sindromul Minkowski-Chauffard, vezi Minkowski-Chauffard. ~ **sideroacrestică,** anemie hipocromă, constituţională sau dobîndită, datorită tulburării probabil enzimatice a sintezei de hemoglobină intraeritroblastică sau lipsei de vitamină B_6. Tulburarea poate fi localizată la diferite niveluri ale sintezei porfirinelor sau la nivelul încorporării fierului în molecula de hem. Fierul rămîne neutilizat, rezultînd o anemie hipocromă cu hipersideremie. Se descriu două forme : anemia hipocromă sideroacrestică ereditară şi anemia refractară sideroblastică. Tratamentul cu fier este contraindicat (19). ~ **simptomatică,** Anemie secundară. ~ **spastică,** falsă anemie locală, provocată de spasmul vaselor sanguine ; paloarea feţei este adeseori datorită acestui fenomen (19). ~ **splenică familială,** denumire veche a bolii Gaucher (19). ~ **toxică,** anemie datorită acţiunii unor substanţe toxice, exo- sau endogene, asupra globulelor roşii din circulaţie sau asupra eritropoiezei medulare (19). ~ **tropicală,** anemie macrocitară, nutriţională, produsă prin carenţa de principii alimentare esenţiale, altele decît vitamina B_{12} sau acidul folic (în special deficienţa de proteine). Uneori este macroblastică-normoblastică, alteori megaloblastică (19). ~ **de tunel,** Anchilostomiază.

Vezi şi : Addison-Biermer-Ehrlich, Banti, Biermer, Biermer-Ehrlich, Chvostek, Cooley, Czerny, Dresbach, Edelmann, Gerbasi, Herrick, Jaksch-Hayem-Luzet, Lederer-Brill, Leishman, Loutit, Rietti-Greppi-Micheli, Santesson, Silvestroni-Bianco, Zuelzer-Ogden.

Anemofobie (gr. *anemos* = vînt + *phobos* = frică). Fobie faţă de curenţii de aer (35).

Anemometru (gr. *anemos* = vînt + *metron* = măsură). Aparat pentru măsurarea vitezei curenţilor de aer (21).

Anencephalia (*an-* + gr. *enkephalos* = creier). Monstruozitate incompatibilă cu viaţa, caracterizată prin absenţa cerebelului şi a encefalului, asociată cu absenţa oaselor plate ale cutiei craniene (1).

Anencephalomyelia (*an-* + gr. *enkephalos* = creier + *myelos* = măduvă + *-ia*). Monstruozitate incompatibilă cu viaţa, caracterizată prin lipsa encefalului şi a măduvei spinării (27).

Aneozinofilie. Descreşterea pînă la dispariţie a eozinofilelor din circulaţie, semn întîlnit în infecţiile acute (afară de scarlatină), în cursul tratamentului cu corticosteroizi sau ACTH, în primele ore după infarct miocardic etc. (19).

Anepifizie. Apinealism.

Anerastie. Absenţa satisfacţiei sexuale (35).

Anergie (*an-* + gr. *ergon* = reacţie). Reducere la minimum a capacităţii de reacţie a organismului faţă de agenţii nocivi, apărînd de obicei în cursul anumitor boli infecţioase (gripă, rujeolă, tuse convulsivă, tuberculoză gravă etc.). În cursul anergiei dispare hipersensibilitatea la substanţele faţă de care organismul a fost alergizat în prealabil (de ex. negativarea intradermoreacţiei la tuberculină în cursul rujeolei) (3).

Aneritric. Vezi Lumină aneritrică.

Aneritropsie (*an-* + gr. *erythros* = roşu + *opsis* = vedere). Incapacitatea de a percepe culoarea roşie (28).

Anerosie (*an-* + gr. *eros* = iubire). Lipsa instinctului sexual (23).

Anestezic. Substanţă prin care se obţine pierderea temporară a sensibilităţii (11). ~ **general,** Narcotic. ~ **local,** substanţă capabilă să suspende temporar şi reversibil sensibilitatea într-o porţiune a organismului prin acţiune locală asupra terminaţiilor şi fibrelor nervoase senzitive (13).

Anestezie (*an-* + gr. *aisthesis* = senzaţie). 1. Metodă terapeutică prin care se obţine pierderea temporară a sensibilităţii, pe baza unor reacţii complet reversibile, datorite administrării unor substanţe chimice sau aplicării unor agenţi fizici (11). 2. Stare caracterizată prin pierderea sensibilităţii ; poate fi globală (pentru toate categoriile de sensibilitate), parţială sau disociată (pentru anumite categorii de sensibilitate) (27). ~ **balansată,** sin. : *Anestezie echilibrată,* anestezie generală obţinută prin administrarea unui amestec de substanţe, considerînd la fiecare numai acţiunea predominantă, în vederea realizării unuia dintre efectele dorite : analgezie, pierderea cunoştinţei şi activităţii reflexe, relaxarea musculară etc. (11). ~ **de bază,** preanestezie puternică mergînd pînă la realizarea unei stări de inconştienţă obţinută prin administrarea unui drog sau a unui grup de droguri în perioada preoperatorie (11). ~ **prin compresiune,** metodă folosită pentru anestezia pulpară în vederea pulpectomiei. În cavitatea de carie se aplică un anestezic local (cocaină, pantocaină, soluţie Bonain), care este apoi comprimat astfel încît să difuzeze prin canaliculele dentinare în pulpă. Se poate folosi singură sau în completarea anesteziei plexale ori tronculare (38). ~ **de contact**, sin. : *Anestezie prin imbibiţie*, anestezie a mucoaselor obţinută prin instilarea sau badijonarea cu anumite substanţe anestezice (cocaină, xilină etc.) (11). ~ **dentară**, insensibilizarea filetelor nervoase trigeminale din camera pulpară şi canalul radicular dental, prin aplicarea locală a unei soluţii anestezice (38). ~ **dureroasă a corneei**, hipoestezie corneană asociată cu dureri în teritoriul trigeminal, caracteristică în zona oftalmică şi herpesul cornean (28). ~ **echilibrată**, Anestezie balansată. ~ **endoneurală**, metodă de anestezie prin care pierderea sensibilităţii se obţine injectînd substanţa anestezică sub epinerv (11). ~ **epidurală**, anestezie practicată în spaţiul epidural, adică în hiatusul sacrococcigian. Se utilizează uneori în obstetrică, în scop analgezic, în travaliu (18). ~ **funcţională**, anestezie lipsită de un substrat organic. Se recunoaşte la examenul clinic prin faptul că regiunea afectată nu corespunde teritoriilor de distribuţie organică a sensibilităţii (27). ~ **generală**, sin. : *Narcoză*, anestezie centrală caracterizată prin suprimarea conştientului, a senzaţiilor dureroase şi a reflexelor, cu păstrarea funcţiilor vitale, obţinîndu-se analgezie, hipnoză, relaxare musculară şi stabilitate neurovegetativă. Instalarea narcozei se face în patru faze : faza analgezică, caracterizată prin analgezie şi dezorientare ; faza de excitaţie, caracterizată prin stare de inconştienţă şi agitaţie motorie ; faza de anestezie chirurgicală, caracterizată prin stare de linişte, diminuarea tonusului muscular, respiraţie liniştită şi dispariţia majorităţii reflexelor ; faza de paralizie respiratorie — care nu trebuie atinsă niciodată în cursul unei narcoze — caracterizată prin respiraţie spasmodică, puls slab şi accelerat, hipotensiune, midriază, tegumente şi mucoase cianotice, extremităţi reci (11). ~ **generală în circuit deschis**, tehnică de anestezie generală în care bolnavul inhalează liber anestezicul şi aerul atmosferic (11). ~ **generală în circuit închis**, tehnică de anestezie în care bolnavul reinhalează amestecul anestezic, inclusiv oxigenul, prin intermediul unui aparat de anestezie, efectuîndu-se simultan epuraţia bioxidului de carbon (11). ~ **generală în circuit semideschis**, tehnică de anestezie în care expiraţia se face în mediul exterior, bolnavul inhalînd amestecul de anestezic şi oxigen dintr-un aparat de anestezie (11). ~ **generală în circuit semiînchis**, tehnică de anestezie în care are loc reinhalarea parţială a amestecului expirat (11). ~ **generală prin insuflaţie**, metodă în care anestezia se obţine prin insuflarea sub presiune a substanţei anestezice în arborele respirator (11). ~ **prin imbibiţie**, Anestezie de contact. ~ **prin infiltraţie**, anestezie locală în care soluţia anestezică introdusă se răspîndeşte prin osmoză în jurul zonei injectate (11). ~ **intrarectală**, anestezie generală obţinută prin introducerea substanţei anestezice în rect, dizolvată într-o clismă mică (11). ~ **intravenoasă**, anestezie generală obţinută prin injectarea substanţei anestezice direct în circulaţie printr-o injecţie intravenoasă (11). ~ **isterică**, sin. : *Anestezie pitiatică*, tip de anestezie funcţională întîlnită în isterie (27). ~ **locală**, anestezie obţinută prin aplicarea substanţei anestezice în regiunea şi în jurul regiunii dureroase sau care urmează a fi supusă intervenţiei chirurgicale (11). ~ **locală prin refrigerare**, metodă de anestezie locală care utilizează acţiunea frigului (11). ~ **loco-regională**, Anestezie tronculară. ~ **organică**, anestezie datorită leziunilor căilor anatomice ale sensibilităţii ; apare în teritoriile corespunzătoare recepţiei acestor căi (27). ~ **parodontală**, anestezia parodonţiului prin aplicarea sau injectarea unei soluţii anestezice (38). ~ **peridurală**, anestezie practicată în spaţiul peridural, adică în afara canalului rahidian, la nivelul rădăcinilor nervilor rahidieni (18). ~ **pitiatică**, Anestezie isterică. ~ **potenţializată**, aducerea organismului în stadiul de narcobioză prin administrarea unui amestec litic constituind anestezia de bază, la care se adaugă apoi o cantitate minimă de anestezic local sau general, care singură ar fi insuficientă pentru a produce anestezia (11). ~ **psihică**, slăbirea sau pierderea reactivităţii afective la impresiile provocate de lumea exterioară (35). ~ **psihică dureroasă**, resimţirea neplăcută de către bolnav a pierderii reacţiilor afective (35). ~ **rahidiană**, sin. : *Anestezie subarahnoidiană*, *Rahianestezie*. 1. Metodă de anestezie folosită mai ales în chirurgia abdomenului şi a membrelor inferioare, în care analgezia se obţine prin introducerea substanţei anestezice în spaţiul subarahnoidian, blocîndu-i rădăcinile nervoase la emergenţa lor din măduvă (11). 2. Metodă terapeutică, folosită în special în tratamentul herniei de disc (24). ~ **rahidiană continuă**, metodă de anestezie în care introducerea anestezicului intrarahidian printr-o perfuzie lentă asigură anestezia timp de 3—4 ore (11). ~ **regională**, metodă în care anestezia unei regiuni a corpului se obţine prin injectarea unei substanţe anestezice în contact cu nervul principal al regiunii respective, cît mai aproape de originea acestuia (11). ~ **„à la reine”**, sin. : *Narcoză „Rausch”*, metodă prin care se obţine o anestezie generală superficială prin administrarea de cloroform sau altă substanţă anestezică în cantități mici și în mod întrerupt. Folosită odinioară pentru intervențiile de mică chirurgie și în obstetrică (11). ~ **sexuală,** sin. : *Anafrodizie,* slăbirea sau pierderea libidoului (35). ~ **subarahnoidiană.** Anestezie rahidiană. ~ **tronculară,** sin. : *Anestezie loco-regională,* lipsă de sensibilitate obținută într-o regiune a corpului prin blocarea anestezică a trunchiului nervos al regiunii respective (11). ~ **tronculară bazală,** anestezia trunchiurilor nervului maxilar și mandibular la ieșirea lor prin orificiile de la baza craniului (38).

Vezi și : Bier, Kulenkampff.

Anesteziologie (*anestezie* + gr. *logos* = știință). Specialitate medicochirurgicală care se ocupă cu posibilitățile de suprimare parțială sau completă a sensibilității generale, regionale sau locale prin intermediul diverșilor agenți anestezici (11).

Anesteziometru (*anestezie* + gr. *metron* = măsură). 1. Aparat care măsoară cantitatea de anestezic inhalat pe unitatea de timp (32). 2. Aparat pentru apreciat gradul de insensibilitate într-o anumită regiune a corpului (32).

Anestezist. Cadru medical care indică, efectuează și supraveghează anestezia pînă la revenirea completă a bolnavului (11).

Anestezist-reanimator. Cadru medical care, pe lîngă anestezie, se ocupă și de reanimarea pre-, per- și postoperatorie a bolnavilor (11).

Anestru. Lipsa estrului între perioadele de împerechere a animalelor (15).

Anetodermie (gr. *anetos* = ofilit, slăbit + *derma* = piele), sin. : *Dermatită atrofică maculoasă.* Termen creat de Jadassohn pentru atrofiile maculoase idiopatice ale pielii. *Tipuri:* a) Alexander, cu leziuni inițiale pemfigoide (buloase), urmate de o atrofie laxă; b) Pellizzari, cu leziuni inițiale de aspectul unor papule ombilicate, pruriginoase, urmate tot de atrofie laxă; c) Thibièrge-Jadassohn (forma clasică), prezentînd inițial pete roșii-violacee cu diametrul de 1—2 cm; d) Schweninger-Buzzi, cu leziuni mai moi, asemănătoare celor din neurofibromatoză (12). ~ **striată,** Vergeturi.

Anetol. Eter metilic al unui alcool aromatic din uleiul esențial de fenicul; are acțiune expectorantă și carminativă, fiind folosit și ca agent aromatizant (13).

Anetopatie (*an-* + gr. *ethos* = caracter + *pathos* = boală). Termen utilizat pentru desemnarea psihopatiilor caracterizate în special prin defecte morale (35).

Aneuploid (*an-* + *eu-* + *-ploid*). Celulă cu un număr de cromozomi diferit decît un multiplu al numărului haploid normal pentru specia căreia îi aparține celula. Aneuploidia poate fi generală — pentru toate celulele care alcătuiesc un organism pluricelular — sau poate fi doar pentru unele grupuri celulare (17).

Aneurină. Vitamina B_1.

Anevrism (gr. *aneurysma* = lărgire, extindere). Dilatație arterială permanentă, circumscrisă, cu tendință la creștere, care apare ca urmare a slăbirii peretelui datorită unor traumatisme, infecții (sifilis) sau aterosclerozei (2). ~ **acut al inimii,** hernie a stratului extern al miocardului, consecutivă necrozei prin infarct a stratului miocardic intern (2). ~ **adevărat,** dilatație vasculară care comunică cu lumenul și este delimitată de toate tunicile vasculare sau de unele din ele (2). ~ **anastomotic** (Bell), Anevrism cirsoid. ~ **aortic,** anevrism sacciform al aortei toracice sau abdominale, de obicei de origine sifilitică (2). ~ **arterei renale,** anevrism sacciform sau fuziform, congenital sau consecutiv arteriosclerozei, luesului, necrozei idiopatice a tunicii medii a arterei renale; poate fi asimptomatic sau manifest, traducîndu-se clinic prin hematurie și hipertensiune arterială, iar radiologic prin calcificări inelare în hilul renal (25). ~ **arteriovenos,** dilatație saculară a unei anastomoze arteriovenoase, congenitale sau cîștigate (10). ~ **cardiac cronic,** herniere sub presiune sanguină a cicatricei destinse a unui infarct miocardic (2). ~ **cirsoid,** sin. : *Anevrism anastomotic, Anevrism racemos, Anevrism serpiginos, Varice arterial,* anevrism în care o dată cu dilatația unor artere se produce și o alungire cu accentuarea fluxuozității acestora, însoțită de alterări ale venelor eferente și dilatarea rețelei capilare intermediare, realizîndu-se o comunicație largă, anormală, între sistemul arterial și cel venos (2). ~ **disecant,** sin. : *Anevrism intramural,* anevrism care apare după distrugerea intimei și separarea stratului peretelui arterial de către infiltrarea lipoidică în cursul procesului de ateroscleroză și care determină circulația sîngelui între aceste straturi (fals anevrism, mai degrabă hematom intramural) (2). ~ **eroziv,** dilatație aortică rezultată prin leziuni erozive ale intimei, cu punct de plecare endocardic valvular (10). ~ **fals,** hematom perivascular, cu aspect anevrismal (10). ~ **fantomă,** sin. : *Anevrismul studentului,* aortă pulsatilă și palpabilă, fals interpretată de începători ca un anevrism (32). ~ **„în fragă”,** formă mică de anevrism, saculară, cu un ostiu foarte strîmt, observată la nivelul arterelor cerebrale (10). ~ **intramural,** Anevrism disecant. ~ **miliar,** anevrism al arterelor foarte mici, în special intracraniene (10). ~ **mural,** dilatație localizată a peretelui inimii (10). ~ **pulmonar,** formă rară, congenitală, de anevrism, asociată de obicei unei boli Rendu-Osler, cu scurtcircuit cianogen și cu prognostic infaust (10). ~ **racemos,** Anevrism cirsoid. ~ **serpiginos,** Anevrism cirsoid. ~ **studentului,** Anevrism fantomă. ~ **de tracţiune,** dilataţie aortică, determinată de tracţiunea exercitată de un canal arterial permeabil (10). ~ **traumatic,** anevrism consecutiv lezării traumatice a peretelui vascular (2).

Vezi şi : Bérard, Crisp, Park, Pott, Rasmussen.

Anevrismoplastie (*anevrism* + gr. *plassein* = a forma). Reducerea operatorie a unui anevrism prin plicaturarea pungii anevrismale (11).

Anevrismorafie (*anevrism* + gr. *rhaphe* = sutură). Refacerea operatorie a unei artere anevrismale, folosindu-se o parte din stofa sacului anevrismal (11). ~ **plastică,** Operaţia Matas, vezi Matas.

Anevrismotomie (*anevrism* + gr. *tome* = tăiere). Deschidere exploratorie chirurgicală a unui anevrism, după ligaturi prealabile deasupra şi dedesubtul acestuia (11).

Anexe (*ad-* + lat. *nexus* = legat). Ţesuturi, formaţiuni sau organe a căror acţiune se însumează cu aceea a altor organe, în cadrul unei formaţiuni comune (de ex. ovarele şi trompele sînt anexe ale uterului, perii şi unghiile sînt anexe ale pielii etc.) (32).

Anexectomie (*ad-* + lat. *nexus* = legat + gr. *ektome* = excizie), sin. : *Ooforosalpingectomie, Salpingoovarectomie.* Extirparea chirurgicală a trompei uterine şi a ovarului de aceeaşi parte (18).

Anexită (*ad-* + lat. *nexus* = legat + *-ită),* sin. : *Ooforosalpingită, Salpingoovarită.* Inflamaţie acută, subacută sau cronică a trompei uterine şi a ovarului (18).

Anfractuozitate (lat. *anfractus* = sinuozitate). Neregularitate (11).

Angajare. Încadrare în condiţii determinate (32). ~ **cerebrală,** Con de presiune. ~ **fetală,** primul din principalii 3 timpi ai naşterii, constînd din trecerea circumferinţei mari a prezentaţiei de strîmtoarea superioară a bazinului (18).

Angeită (*angio-* + *-ită*), sin. : *Vascularită, Vasculită.* Termen generic, incluzînd afecţiunile inflamatorii ale pereţilor vaselor sanguine (10). ~ **necrotică,** formă particulară de angeită cu leziuni de degenerescenţă fibrinoidă şi cu patogenie adesea hiperergică (10).

Anghelescu, Constantin, 1869—1948. **Semnul ~,** în morbul Pott, bolnavul în decubit dorsal nu se poate sprijini în pat numai pe occiput şi pe călcîie (24).

Anghinara. *Cynara scolymus.*

Angiectazie (*angio-* + gr. *ektasis* = dilataţie). Dilatarea unui vas sanguin sau limfatic (15).

Angiectomie (*angio-* + gr. *ektome* = excizie). Rezecţia operatorie a unui segment dintr-un vas sanguin (11).

Angină (lat. *angere* = a strînge, a sufoca). 1. Inflamaţie, de obicei acută, a inelului limfatic faringian şi în special a amigdalelor palatine, provocată de agenţi infecţioşi variaţi (virusuri, bacterii, mai rar spirochete sau ciuperci), manifestată clinic prin disfagie, modificări ale vocii, hipersalivaţie, semne de inflamaţie locală şi semne generale de infecţie (8). 2. Sindrom dureros determinat de ischemia anumitor viscere (*angor*) (10). ~ **abdominală.** 1. Sindromul Ortner, vezi Ortner. 2. Formă a insuficienţei coronariene, în care durerea este localizată abdominal (10). ~ **agranulocitară,** Angină Schultz, vezi Schultz. ~ **albă,** denumire generică pentru toate formele de angină cu depozite faringiene şi amigdaliene cu aspect albicios (exsudate pultacee sau false membrane) (8). ~ **bolilor eruptive,** inflamaţie a mucoasei faringiene, produsă în perioada preeruptivă şi eruptivă a bolilor infecţioase, avînd uneori caractere speciale : enantemul din rujeolă, micile ulceraţii acoperite cu false membrane din variolă, ulceraţiile ovalare de pe mucoasa stîlpilor anteriori întîlnite în febra tifoidă, eritemul intens şi flictenele din erizipel etc. (30). ~ **bolilor de sînge,** angină de tip ulceronecrotic, întîlnită în cursul bolilor seriei albe sanguine (leucemie, agranulocitoză, mononucleoză) (30). ~ **catarală,** inflamaţie acută, nesupurată, de etiologie virală, mai rar bacteriană, a inelului Waldeyer, interesînd în special mucoasa amigdaliană, stîlpii faringieni, lueta şi glota (8). ~ **criptică,** Angină lacunară. ~ **crupoasă,** angină caracterizată prin prezenţa de false membrane exsudative, aderente (2). ~ **difterică,** Difterie faringiană. ~ **eritematoasă,** Angină roşie. ~ **falsă,** angină provocată în scop de simulare, prin atingere cu nitrat de argint sau hidroxid de sodiu ; are sediu atipic, delimitare netă şi este lipsită de semne generale (23). ~ **foliculară,** sin. : *Angină punctată,* inflamaţie a foliculilor limfatici amigdalieni, care proemină la suprafaţa amigdalelor ca nişte puncte mici, de culoare albă-gălbuie-cenuşie ; aspect întîlnit în mononucleoza infecţioasă şi, mai rar, în alte angine virale sau bacteriene (8). ~ **fuzospirilară,** Angină Plaut-Vincent, vezi Plaut-Vincent. ~ **gangrenoasă,** inflamaţie acută supurată, ulceronecrotică, consecutivă infecţiei cu germeni anaerobi sau asocierii bacilului difteric cu streptococul (2). ~ **herpetică,** localizarea infecţiei herpetice pe mucoasa faringiană, manifestată prin apariţia de elemente veziculoase, urmate de eroziuni, deseori grupate în buchet pe amigdale şi palatul moale şi însoţite de tumefierea ganglionilor regionali (8). ~ **de însoţire,** angină care apare ca un simptom în cadrul unei afecţiuni generale (angină catarală în cadrul unei gripe, angină necrotică în cursul unei leucemii etc.) (8). ~ **lacunară,** sin.: *Angină criptică,* inflamaţie acută purulentă, de etiologie cel mai adesea bacteriană, a ţesutului limfatic amigdalian, în care depozitele de puroi astupă ca nişte dopuri criptele amigdaliene, ajungînd la suprafaţa acestora; evoluţia este zgomotoasă, dar de cele mai multe ori benignă (8). ~ **micotică,** angină caracterizată prin depozite albe ca varul, datorite dezvoltării ciupercilor levuriforme şi survenind la persoane debilitate, mai ales după tratamente îndelungate cu antibiotice cu spectru larg (8). ~ **monocitară,** Mononucleoză infecţioasă. ~ **pectorală,** *Angor pectoris.* ~ **posttraumatică,** angină caracterizată prin membrane fibroase, de aspect difteroid, care acoperă plaga amigdaliană după amigdalectomie (8). ~ **preartropatică,** angină eritematoasă de natură streptococică; apare în cadrul reumatismului poliarticular acut, precedînd simptomatologia articulară şi cardiacă a afecţiunii (8). ~ **pseudomembranoasă,** angină care realizează un exsudat fibrinoleucocitar de aspectul unei pelicule albicoase-cenuşii (în cazul difteriei este aderentă, sîngerîndă la dezlipire şi extensivă); etiologia este, cel mai adesea, difterică, mult mai rar streptococică, stafilococică, pneumococică sau virală (în cadrul mononucleozei infecţioase) (8). ~ **pultacee,** angină cu etiologie bacteriană, de obicei streptococică, caracterizată prin acumulare de puroi care proemină din cripte şi se extinde sub forma unui depozit uşor detaşabil, fără sîngerare, friabil; uneori confluează pe suprafaţa amigdalelor, în care caz simulează o falsă membrană (8). ~ **punctată,** Angină foliculară. ~ **roşie,** sin.: *Angină eritematoasă,* denumire clinică generică a anginelor catarale fără depozite albe, de etiologie variată, de obicei virală sau streptococică (8). ~ **rujeolică,** inflamaţie acută a istmului faringian, care apare în debutul rujeolei şi este caracterizată printr-o hiperemie difuză a mucoasei, peste care sînt presărate sufuziuni sanguine punctiforme denumite „picheteu", sau punctat hemoragic (8). ~ **scarlatinoasă,** angină intens hiperemică, provocată de streptococul hemolitic, apărînd ca un simptom constant în debutul scarlatinei; cuprinde istmul faringian, peretele posterior al faringelui şi palatului moale, oprindu-se net la nivelul palatului dur. Deseori, angina are aspect pultaceu (8). ~ **septică,** focar de infecţie amigdalofaringian, care poate constitui punctul de plecare a unei septicemii (8). ~ **tuberculoasă,** faringită tuberculoasă cu prognostic sever şi cu evoluţie de obicei supraacută, manifestată prin disfagie, hiperpirexie, adenopatie cervicală; mucoasa faringiană are aspect pseudoflegmonos difuz, cu granulaţii cenuşii (34). ~ **ulceroasă,** angină a cărei leziune anatomică este o ulceraţie; se manifestă clinic prin febră, dureri la deglutiţie, adenopatie loco-regională dureroasă, evoluţie zgomotoasă, dar cu evoluţie favorabilă în cîteva zile (8). ~ **ulceroasă Louis,** vezi Louis. ~ **ulcerogangrenoasă,** formă deosebit de gravă a anginei ulceronecrotice, datorită distrugerii masive şi extensive a ţesutului bucofaringian (ulceraţii întinse şi adînci, acoperite de zone de necroză, de aspect murdar, verzui-negricioase), exalînd un miros fetid şi fiind însoţite de fenomene generale toxice severe. Este cauzată de asociaţii microbiene, cu participare importantă a germenilor anaerobi (8). ~ **ulceromembranoasă,** Angină Plaut-Vincent, vezi Plaut-Vincent. ~ **ulceronecrotică,** angină care evoluează spre pierderi de substanţă (ulceraţii) şi zone de necroză mai mult sau mai puţin progresive şi extensive (8). ~ **urliană,** inflamaţie eritematoasă a istmului faringian, cu uşoară mărire a amigdalelor şi cu simptome subiective foarte reduse, apărînd în debutul parotiditei epidemice (8).

Vezi şi: Bretonneau, Duguet, Henoch, Ludwig, Plaut-Vincent, Schultz, Vincent.

Angio- (gr. *aggeion* = vas). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la vase (32).

Angioblast (*angio-* + gr. *blastos* = germen). 1. Celulă mezenchimală, primitivă, din care se diferenţiază vasele şi celulele sanguine ale embrionului (19). 2. Celulă vasoformatoare (19).

Angioblastom (*angio-* + gr. *blastos* = germen + *-oma*). Tumoare malignă vasculară, întîlnită în sistemul nervos central şi constituită din celule asemănătoare cu celulele vasoformatoare embrionare (angioblaste) (2).

Angiocardiograf (*angio-* + gr. *kardia* = inimă + *graphein* = a scrie). Aparat de construcţie specială, care permite executarea unor serii de radiografii în două incidenţe, simultan, în timp scurt (6—12 expuneri/sec., timp de mai multe secunde); este utilizat la efectuarea angiocardiografiilor (36).

Angiocardiografie. Metodă radiologică de examinare — prin seriografie — a inimii şi vaselor mari, opacifiate cu substanţe de contrast (10).

Angiocheiloscop (*angio-* + gr. *cheilos* = buză + *skopein* = a vedea). Instrument cu sistem optic măritor pentru studiul circulaţiei sanguine în buze (32).

Angiochist (*angio-* + gr. *kystis* = sac, vezică). Angiom chistic.

Angiocolecistită (*angio-* + gr. *chole* = bilă + *kystis* = vezică + *-ită*). Afecțiune caracterizată printr-un proces inflamator, cuprinzînd vezicula biliară și căile biliare intra- și extrahepatice (16).

Angiocolită (*angio-* + gr. *chole* = bilă + *-ită*). Inflamația căilor biliare (16).

Angiocondrom (*angio-* + gr. *chondros* = cartilaj + *-oma*). Tumoare benignă caracterizată prin proliferare vasculară și cartilaginoasă (2).

Angiodermatită (*angio-* + gr. *derma* = piele + *-ită*). Dermatită al cărei tablou patogenic este dominat de tulburări vasculare (12). ~ **hemoragică și pigmentară** (Chaix), Angiodermatita purpurică și pigmentară a membrelor inferioare. ~ **purpurică și pigmentară a membrelor inferioare**, sin. : *Angiodermatita hemoragică și pigmentară, Dermatita hipostatică, Dermatita ocre, Dermatita varicoasă, Eczema varicoasă,* sindrom constînd din elemente pigmentare lenticulare fie izolate, fie în placarde mai mari sau mai mici sau reticulate, situate pe gambe și apărînd pe un teren varicos. Uneori se eczematizează și poate duce la formarea de ulcere de gambă (12).

Angiodiascopie (*angio-* + *dia-* + gr. *skopein* = a vedea). Examinarea vaselor unei regiuni a corpului, de obicei la extremități, prin transiluminare (32).

Angiodiatermie (*angio-* + *dia-* + gr. *therme* = căldură). Intervenție antiglaucomatoasă constînd din aplicarea de puncte de diatermocoagulare în sectorul vaselor ciliare anterioare, cu scopul de a hipotoniza globul ocular (28).

Angioendoteliom (*angio-* + *endoteliom*). Tumoare malignă a vaselor sanguine, caracterizată prin proliferări atipice ale endoteliului (2).

Angiogliom (*angio-* + *gliom*). Tumoare a vaselor substanței nervoase, alcătuită din elemente vasculare sinusoide și țesut extravascular format din elemente gliale de tip astrocitar sau oligodendroglial (2).

Angiogliomatoză (*angio-* + *gliom* + *-oză*). Hiperplazie glială, foarte bogată în vase de neoformație (10).

Angiografie (*angio-* + gr. *graphein* = a scrie, a înregistra). Evidențierea radiografică a vaselor sanguine prin injectarea acestora cu substanțe de contrast (9). ~ **cerebrală**, angiografia vaselor cerebrale, folosită în special în diagnosticul tumorilor și al accidentelor vasculare cerebrale (36). ~ **renală**, angiografia arterelor și venelor renale, executată cu ajutorul unei substanțe de contrast introdusă fie prin cateterism, fie pe cale operatorie (11).

Angiohemofilie (*angio-* + gr. *haima* = sînge + *philein* = a iubi). Boala Willebrand-Jürgens. Vezi Willebrand-Jürgens.

Angiokeratom (*angio-* + gr. *keras* = corn + *-oma*). Leziune papuloasă avînd ca structură o proliferare papilomatoasă cu acantoză și hiperkeratoză ; în profunzime se constată proliferare retotelială telangiectazică (2). ~ **pavilionului urechii**, Condrodermatita nodulară cronică a urechii.

Vezi și : Mibelli.

Angiokeratoma scroti (Fordyce). Vezi Mibelli.

Angiolimfangiom (*angio-* + *limfangiom*). Tumoare benignă care interesează concomitent vasele sanguine și pe cele limfatice (2).

Angiolit (*angio-* + gr. *lithos* = piatră). Calcificare vasculară neateromatoasă (10).

Angiologie (*angio-* + gr. *logos* = știință). Știință care se ocupă cu studiul vaselor de sînge și limfatice (1).

Angiolupoid Brocq-Pautrier. Vezi Besnier-Boeck-Schaumann.

Angiom (*angio-* + *-oma*). Tumoare benignă a vaselor sanguine (hemangiom) sau a vaselor limfatice (limfangiom), constînd din ectazii și hiperplazii de vase neoformate, de cele mai multe ori congenitală (disembrioplazie) (12). ~ **arteriovenos**, malformație vasculară constînd din proliferarea și dilatarea arterelor și venelor dintr-un anumit teritoriu (26). ~ **cavernos**, angiom în care vasele proliferate formează dilatații erectile și lacuri sanguine delimitate de endoteliu, producînd atrofii parenchimatoase mai mult sau mai puțin accentuate (2). ~ **fisurar**, angiom care apare în zonele fisurare embrionare ale feței, buzelor, limbii (12). ~ **flebogen** (Virchow), angiom cavernos al venelor dezvoltat din *vasa vasorum* (2). ~ **glomic**, sin. : *Angiomioneurom*, angiom dureros al vaselor glomice, cu celule musculare, celule epitelioide și numeroși nervi, apărînd de obicei la extremitățile degetelor (2). ~ **hipertrofic**, angiom ale cărui celule endoteliale proemină în lumenul vasului, realizînd un aspect caracteristic (2). ~ **multiplu progresiv**, angiom apărînd la adolescenți în regiunea feței și la extremități ; ar fi o formă frustă a angiomatozei ereditare hemoragice (12). ~ **osos**, tumoare vasculară benignă a osului, localizată de elecție la corpul vertebral (24). ~ **plexiform**, sin. : *Angiom racemos*, angiom cu ramificații și anastomoze vasculare (2). ~ **racemos**, Angiom plexiform. ~ **sarcomatos**, angiom transformat malign prin proliferarea sarcomatoasă a elementelor perivasculare, printre care apar vase fără pereți proprii (lacuri sanguine) (2). ~ **serpiginos**, Boala Hutchinson, vezi Hutchinson. ~ **sistematizat**, angiom multiplu al ramurilor vasculare dintr-un anumit teritoriu (piele, intestin gros, sistem nervos) (2). ~ **stelar,** sin.: *Naevus araneus,* varietate de angiom în formă de păianjen (12). ~ **telangiectazic,** angiom alcătuit din vase sanguine dilatate (32).

Angiomalacie (*angio-* + gr. *malakia* = înmuiere). Ectazie și alungire a arterelor, datorită degenerescenței mucoide senile (10).

Angiomatoză (*angio-* + *-oma* + *-ozӑ*). Afecțiune, de obicei congenitală, constînd dintr-un mare număr de angioame, distribuite la suprafața și în interiorul corpului și care pot constitui substratul unei hemoragii (10). ~ **encefalotrigeminală,** Boala Sturge-Weber-Krabbe, vezi Sturge-Weber-Krabbe. ~ **hemoragică familială,** Boala Rendu-Osler, vezi Rendu-Osler. ~ **neurocutanată,** Boala Sturge-Weber-Krabbe, vezi Sturge-Weber-Krabbe. ~ **retinocerebeloasă,** Boala Hippel-Lindau, vezi Hippel-Lindau. ~ **telangiectazică progresivă,** formă de angiomatoză descrisă de Tomassi, constînd din elemente mici (cît o gămălie de ac), de culoare roșie, localizate pe brațe și avînd tendință la extensiune (12).

Vezi și: Kaposi.

Angiomegalie (*angio-* + gr. *megas* = mare). Dilatare a vaselor sanguine, întîlnită mai frecvent la pleoape (1).

Angiomiom (*angio-* + gr. *mys* = mușchi + *-oma*). Tumoare formată din fibre musculare hiperplaziate și numeroase vase de aspect angiomatos (2).

Angiomioneurom (*angio-* + gr. *mys* = mușchi + *neuron* = nerv + *-oma*). Angiom glomic.

Angioneurom (*angio-* + gr. *neuron* = nerv + *-oma*). Tumoare glomică.

Angionevroză (*angio-* + gr. *neuron* = nerv + *-ozӑ*). Nevroză caracterizată în special prin tulburări vasomotorii fie de tip vasoconstrictor (sindromul Raynaud, sindromul cervicotoracic de ieșire, *livedo reticularis*, acrocianoză), fie de tip vasodilatator (eritromelalgie) (10). ~ **profesională,** distonie vasculară a mîinilor, mergînd pînă la sindrom Raynaud, provocată de acțiunea vibrațiilor și a temperaturii scăzute sau de intoxicația cu unele hidrocarburi sau derivați ai acestora (9).

Angiopatie (*angio-* + gr. *pathos* = boală). Termen generic pentru afecțiunile vaselor, în special ale celor sanguine (32). ~ **hipertensivă,** totalitatea modificărilor vasculare, funcționale și organice, evidențiate prin examenul fundului de ochi, întîlnite în fazele mai puțin avansate ale bolii hipertonice. Vezi și Retinopatia hipertensivă (10). ~ **retiniană traumatică,** Boala Purtscher, vezi Purtscher.

Angioplast (*angio-* + gr. *plassein* = a forma). Element endotelial al capilarelor sanguine care, înmulțindu-se prin mitoză, dă naștere unor noi vase (2).

Angiopneumografie (*angio-* + gr. *pneumon* = plămîn + *graphein* = a scrie, a înregistra). Metodă de investigație radiologică a arborelui vascular pulmonar prin injectarea sa cu o substanță de contrast, folosind un cateter lung introdus prin vena plicii cotului pînă în vena cavă superioară; este indicată în diagnosticul diferențial al unor boli pulmonare (tumori, sechestrații, modificări vasculare etc). (34; 36).

Angiopsatiroză (*angio-* + gr. *psathyros* = friabil + *-ozӑ*). Fragilitate a micilor vase, întîlnită în unele forme de purpură, ducînd la extravazarea sîngelui în țesuturi (hematom), piele (peteșii, echimoze) sau în cavități (nas, intestin, bronhii) (32).

Angiorafie (*angio-* + gr. *rhaphe* = sutură). Sutura unui vas sanguin (10).

Angioreticulom (Roussy-Oberling). Leziune caracterizată prin prezența de capilare neoformate, înconjurate de celule reticulare, descriind lobuli tumorali; are sediu de predilecție în splină, ficat și piele (2).

Angiosarcom (*angio-* + gr. *sarx* = carne + *-oma*). Tumoare malignă formată de obicei prin proliferarea elementelor adventiceale și ale țesutului conjunctiv din jurul vaselor (2). ~ **mixomatos,** angiosarcom care cuprinde în structura sa elemente mezenchimale cu citoplasma încărcată mucoid (2).

Angioscleroză (*angio-* + gr. *sklerosis* = întărire). Scleroză vasculară interesînd pereții arterelor, venelor sau capilarelor sanguine (2). ~ **renală,** Nefroangioscleroză.

Angioscotom (*angio-* + gr. *skotos* = întuneric). Pierdere limitată a cîmpului vizual corespunzătoare unui vas retinian (28).

Angioscotometrie (Evans). Tehnică de campimetrie plană cu o variabilă fotoptică, la mică distanță, prin care este posibil a pune în evidență la un subiect normal „umbra vaselor“ la ieșirea lor din papila nervului optic și urmărirea lor pe un traiect mai mult sau mai puțin lung (28).

Angiospasm (*angio-* + gr. *spasmos* = spasm). Spasm vasomomotor, de obicei al arterelor mici, contribuind la patogenia unor sindroame variate (accidente vasculare cerebrale, retinopatie, afecțiuni renale etc.) (10).

Angiotensină. Hipertensină.

Angiotomografie (*angio-* + gr. *tome* = tăiere + *graphein* = a scrie, a înregistra). Metodă radiologică care constă din combinarea angiopneumografiei cu tomografia (34).

Angiotonază. Hipertensinază.

Angiotonină. Hipertensină.

Angiotrib (*angio-* + gr. *tribein* = a zdrobi). Pensă puternică ale cărei ramuri se strîng cu ajutorul unui şurub, folosindu-se pentru efectuarea hemostazei prin compresiune în grosimea ţesuturilor (11).

Angiotripsie. Manevră prin care se realizează hemostaza cu ajutorul angiotribului (11).

Angiotrofonevroză (*angio-* + gr. *trophe* = nutriţie + *neuron* = nerv + *-oză*). Boală neurofuncţională prin insuficienţă de nutriţie tisulară în urma unor tulburări mixte, nervoase şi vasculare (de ex. spasm) (32).

Angioză (*angio-* + *-oză*). Boală vasculară pe fond degenerativ (32).

Angle, Edward Hartley, 1855—1930. **Banda ~,** dispozitiv de ancorare a aparatului ortodontic, alcătuit dintr-un inel metalic (bandaj), care se poate strînge cu ajutorul unei piuliţe în jurul dintelui de sprijin; pe acesta este sudat un tub în care pătrund extremităţile arcului (38). **Cleştele ~,** cleşte de o construcţie specială (fălci curbate şi contacte plane), folosit în stomatologie pentru diferite operaţii de tehnică dentară (39). **Ligatura ~,** ligatură cu ansă dublă, element de agregare a aparatului ortodontic fix (39).

Angle-Baker-Case. **Aparatul ~,** aparat ortodontic cu arc vestibular simplu, folosit pentru corectarea unor anomalii dentomaxilare (38).

Angofrazie (gr. *anchein* = a umple + *phrasis* = exprimare). sin.: *Amelartrie, Embolofrazie.* Tulburare psihică manifestată prin umplerea golurilor dintre cuvintele unor fraze prin adăugarea unor sunete (35).

Angor (lat. = durere, suferinţă, chin). Vezi Angină. **~ abdominis,** Sindromul Ortner, vezi Ortner. **~ animi,** sentiment adînc organic de moarte iminentă în angina pectorală şi infarct, diferit de ideea raţională a primejdiei sau a fricii de moarte (32). **~ de decubit,** formă specială a anginei pectorale, datorită unei ischemii miocardice avansate, survenind chiar atunci cînd bolnavul se află în repaus complet şi în poziţie orizontală; apare în condiţiile unei insuficienţe ventriculare stîngi, cînd poziţia orizontală măreşte efortul cardiac printr-o sporire a întoarcerii venoase (10). **~ intricat,** crize anginoase care apar pe fondul unei spine iritative extracoronariene (toracică, digestivă, biliară etc.) (10). **~ lombar,** criză dureroasă brutală în regiunea lombelor, datorită ischemiei teritoriului aortei abdominale sau al arterelor lombare (10). **~ ocularis,** încetarea bruscă a vederii, însoţită de frica orbirii iminente, datorită unui spasm al vaselor oculare (32). **~ paradispneic,** formă particulară a insuficienţei coronariene, în care accesele de angor apar pe un fond de dispnee importantă (10). **~ pectoris,** sin.: *Angină pectorală,* criză dureroasă produsă de ischemia acută de scurtă durată a miocardului şi declanşată cu ocazia creşterii travaliului cardiac (efort, frig, emoţii etc.); se caracterizează prin: localizare retrosternală, iradiere de obicei în braţ (cubital), caracter constrictiv şi anxietate puternică cu senzaţia morţii iminente (10).

Angrenaj. Rezultatul procesului de angrenare (24). **~ dentar,** raportul dinţilor celor două arcade dentare în poziţie de ocluzie centrică (39). **~ dentar invers,** anomalie dentomaxilară de tipul progeniei, în care toţi dinţii arcadei inferioare depăşesc vestibular dinţii arcadei superioare în ocluzie centrică (39). **~ dentar încrucişat,** anomalie dentomaxilară în care raportul arcadelor dentare în ocluzia centrică este parţial normal şi parţial invers (39).

Angrenare. Întrepătrundere şi fixare reciprocă a două suprafeţe neregulate (24). **~ osoasă,** angrenare a două suprafeţe osoase rugoase, în caz de fractură sau osteotomie; uneori are efect util, întrucît împiedică deplasarea fragmentelor; alteori, ea trebuie redusă, fiind nefuncţională (24).

Angström, Anders Jonas, 1814—1874. **Unitate ~,** abreviat Å, unitate de măsură pentru lungimile de undă ale radiaţiilor electromagnetice şi corpusculare. Valoarea sa corespunde la 10^{-7} mm (36).

Anguillula. *Strongyloides.*

Anguiluloză. Strongiloidoză.

Angulocoloproctie (lat. *angulus* = unghi + gr. *kolon* = intestin gros + *proktos* = anus). Anus artificial situat la nivelul unui unghi colic (de obicei la nivelul unghiului drept) (11).

Angulus (lat. = unghi). Unghiul format de porţiunile unui organ sau de poziţia corelativă a două segmente ale corpului sau a două organe vecine (1). **~ acromialis scapulae,** unghiul format de acromion cu spina scapulei (1). **~ costae,** unghiul format de corpul coastei, pe care se inserează muşchiul iliocostal (1). **~ frontalis ossis parietalis,** unghiul format de marginea sagitală şi cea frontală a osului parietal (1). **~ gastric,** unghiul micii curburi a stomacului, delimitînd corpul de antrul gastric; important reper anatomic în distingerea nişelor porţiunii orizontale sau verticale cu semnificaţii nosologice diferite (16). **~ infectiosus,** Zăbăluţă. **~ inferior scapulae,** unghiul format de unirea marginilor axilară şi vertebrală ale scapulei (1). **~ infrasternalis,** sin.: *Unghiul epigastric, Unghiul subcostal,* unghiul format de marginea inferioară a cartilajelor costale prinse de procesul xifoid (1). ~ **iridocornealis**, unghiul format de iris şi cornee (1). ~ **lateralis scapulae**, unghiul format de unirea marginilor axilară şi superioară ale scapulei, corespunzînd cavităţii glenoide (1). ~ **mandibulae**, unghiul format din unirea bazei corpului mandibulei cu marginea posterioară a ramurii sale (1). ~ **mastoideus ossis parietalis**, unghiul format de marginea occipitală şi marginea scuamoasă a osului parietal (1). ~ **occipitalis ossis parietalis**, unghiul format de marginea sagitală şi cea occipitală a osului parietal (1). ~ **oculi lateralis**, unghiul format din unirea laterală a marginilor libere ale pleoapelor (1). ~ **oculi medialis**, unghiul format din unirea medială a marginilor libere ale pleoapelor (1). ~ **oris**, unghiul format de aceeaşi parte a gurii prin unirea buzelor (1). ~ **pubis**, *Angulus subpubicus*. ~ **sphenoidalis ossis parietalis**, unghiul format de marginea frontală cu cea scuamoasă a osului parietal (1). ~ **sterni**, sin.: *Unghiul Louis, Unghiul Ludwig, Unghiul sternal*, unghiul format de continuarea manubriului cu corpul sternului (1). ~ **subpubicus**, sin.: *Angulus pubis*, unghiul format de arcurile pubiene (1). ~ **superior scapulae**, sin.: *Unghiul superior al scapulei*, unghiul format din unirea marginilor superioară şi vertebrală ale scapulei (1). ~ **ventriculi**, *Incisura angularis*.

Anhedonie (*an-* + gr. *hedone* = plăcere). Lipsa senzaţiei de plăcere sexuală (23).

Anhidrază. Enzimă care catalizează scoaterea apei dintr-un compus (32). ~ **carbonică**, sin.: *Carboanhidrază*, enzimă care scindează — reversibil — acidul carbonic în bioxid de carbon şi apă. Conţine zinc, are greutate moleculară mică (30 000), deţine un rol principal în menţinerea echilibrului acido-bazic şi este prezentă în mare cantitate în eritrocite, unde contribuie la procesele de transport şi transfer al CO_2. În anemiile hemolitice, ca urmare a distrugerii eritrocitelor, enzima se acumulează în serul sanguin şi, datorită greutăţii moleculare mici, trece şi în urină, în cantităţi mai mari (5).

Anhidremie (*an-* + gr. *hydor* = apă + *haima* = sînge). Pierderea excesivă a lichidului extracelular, care produce hemoconcentrare, hipovolemie şi, în ultima fază, fenomene de anoxie de stază (33).

Anhidridă (*an-* + gr. *hydor* = apă). Derivat funcţional al acizilor carboxilici, obţinut prin eliminarea unei molecule de apă între două grupări carboxilice. Dacă reacţia de deshidratare are loc între grupările carboxilice a doi acizi deosebiţi ia naştere o anhidridă mixtă $(R_1.CO\text{-}O\text{-}CO.R_2)$. În metabolismul intermediar, anhidridele deţin un rol important în reacţiile de acilare (5). ~ **arsenioasă**, Trioxid de arsen. ~ **carbonică**, Bioxid de carbon. ~ **ftalică**, substanţă cristalină, folosită la producerea plastifianţilor, la fabricarea unor coloranţi, a fenolftaleinei etc. Are o acţiune puternic iritantă pentru tegumente, conjunctive şi căile aeriene şi poate da sensibilizări cutanate şi respiratorii (9).

Anhidroză (*an-* + gr. *hydor* = apă + *-oză*), sin.: *Anhydrosis*. Anomalie constînd din lipsa transpiraţiei sau numai diminuarea ei. Poate fi anatomică (congenitală sau dobîndită — pe cicatrice difuze de arsuri, lupus tuberculos etc.) sau funcţională (oligohidroză în diferite afecţiuni, ca: diabet, caşexie canceroasă, diaree profuze, nevrite leproase etc.) (12).

Anhidru (*an-* + gr. *hydor* = apă). Lipsit de apă (5).

Anhist (*an-* + gr. *histos* = ţesut). Fără structură (2).

Anhormonie (*an-* + *hormon*), sin.: *Anincretinoză*. Stare hormonală anormală datorită lipsei unui anumit hormon (7).

Anhydrosis (*an-* + gr. *hydor* = apă + *-osis*). Anhidroză. ~ **hypotrichotica cum hypodentia**, Sindromul Crust-Siemens, vezi Crust-Siemens.

Anicikov, Nikolai Nikolaevici. **Miocit** ~, histiocit cardiac avînd o bară caracteristică de cromatină cu fibrile care iradiază spre membrana nucleară. În mod normal este prezent în ţesutul conjunctiv al inimii şi vaselor coronare; proliferează în inflamaţiile reumatice, fiind întîlnit în nodulii Aschoff (1).

Anideus (*an-* + gr. *ideea* = formă), sin.: *Amorphus*. Făt teratologic caracterizat printr-o organizare foarte redusă, în general lipsit de sistem circulator (2).

Anilină (ar. *an'nil* = indigo), sin.: *Aminobenzen, Fenilamină*. Amină aromatică, cu acţiune toxică; lichid uleios, incolor, întrebuinţat în industrie, ca bază a numeroşi coloranţi. Doza mortală este de 0,30 g/kilocorp (23).

Anilinguus. Individ cu tendinţă patologică spre satisfacţie sexuală prin excitarea linguală a anusului partenerului (35).

Anilism. Intoxicaţie cu anilină.

Animal. Fiinţă înzestrată cu facultatea de a simţi şi de a se mişca; făptură, vietate (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **decerebrat**, animal căruia i s-a extirpat în scop experimental emisferele cerebrale (27). ~ **decorticat**, animal căruia i s-a extirpat în scop experimental scoarţa cerebrală (27). **Animale de laborator.** Animale domestice sau sălbatice, care se folosesc în experimentările biologice. Animalele de laborator utilizate mai frecvent sînt: iepurele (*Oryctolagus cuniculus*), cu rasele: Chinchilla, Champagne, Flandra („uriaşul belgian") etc.; cobaiul (*Cavia porcellus*); şoarecele alb (*Mus musculus*, var. *albinus*); şobolanul alb (*Rattus norvegicus*, var. *albinus*) (3). **Animale de laborator „germ-free".** Animale de laborator lipsite de floră microbiană; provin din pui obţinuţi prin operaţie cezariană şi crescuţi în condiţii de asepsie (3). **~ spinal,** animal căruia i s-au extirpat sau izolat prin secţiune emisferele cerebrale şi trunchiul cerebral, rămînînd măduva spinării (27). **~ talamic,** animal decorticat, la care formaţiunea superioară a sistemului nervos central a rămas talamusul (27).

Anincretinoză. Anhormonie.

Anion, sin.: *Ion negativ.* Atom sau grup de atomi, de obicei metaloizi, şi radicali acizi cu sarcină electrică negativă, ca urmare a captării unuia sau mai multor electroni. În procesele de electroliză migrează la polul pozitiv (5).

Anioniţi. Substanţe naturale sau sintetice, de origine organică sau minerală, care au proprietatea de a reţine, prin schimb ionic, anionii dintr-o soluţie; se folosesc în deionizarea soluţiilor, la epurarea apelor potabile, în cromatografia pe coloană etc. (6).

Aniridie (*an-* + gr. *iris* = curcubeu). Lipsa congenitală sau posttraumatică a irisului (28).

Anis. *Pimpinella anisum.*

Anişenco. Operaţia ~, rezecţia exostozei capului metatarsian şi osteotomie în zigzag la baza metatarsianului, în cura pentru *hallux valgus* (24).

Anită (lat. *anus* = inel, şezut + *-ită*). Inflamaţia anusului (2). **~ şancroasă,** complicaţie a şancrului moale genital, constînd din inoculări secundare la orificiul anal (12).

Anizeicometru (gr. *anisos* = inegal + *eikon* = imagine + *metron* = măsură). Aparat pentru măsurarea diferenţei de imagine retiniană în anizeiconie (28).

Anizeiconie (gr. *anisos* = inegal + *eikon* = imagine). Inegalitatea imaginilor retiniene la cei doi ochi (28).

Anizergie (*anizo-* + gr. *ergon* = acţiune, forţă). Stare caracterizată prin existenţa unor gradiente de presiune, tensiune etc. (32). **~ circulatorie,** anizergie în diferitele sectoare ale sistemului vascular (10).

Anizo- (gr. *anisos* = inegal). Prefix care introduce în termenii compuşi noţiunea de inegalitate (32).

Anizocarioză (*anizo-* + gr. *karyon* = nucleu + *-oză*). Inegalitate de mărime a nucleilor unor celule (22).

Anizocitoză (*anizo-* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*). Inegalitate dimensională a globulelor roşii (normocitoză — microcitoză — macrocitoză). Vezi şi Curba Price-Jones. Există un oarecare grad de anizocitoză fiziologică, a cărei depăşire este caracteristică diferitelor forme de anemie (19).

Anizocorie (*anizo-* + gr. *kore* = pupilă). Inegalitate pupilară (28).

Anizocromie (*anizo-* + gr. *chroma* = culoare). Variaţii în intensitatea de coloraţie a globulelor roşii, datorită distribuţiei inegale a hemoglobinei (19).

Anizodactilie (*anizo-* + gr. *dactylos* = deget). Degete inegale (1).

Anizodontie (*anizo-* + gr. *odous* = dinte). Dezvoltare inegală şi nesimetrică a dinţilor omologi (38).

Anizoforie (*anizo-* + gr. *pherein* = a purta). Hiperforie variabilă după diferitele direcţii de privire (28).

Anizomelie (*anizo-* + gr. *melos* = extremitate). Malformaţie caracterizată prin dezvoltarea inegală a membrelor (2).

Anizometropie (*anizo-* + gr. *metron* = măsură + *ops* = ochi). Ametropie asimetrică; viciu de refracţie, de formă şi grad diferit, la ambii ochi (28).

Anizonormocitoză (*anizo-* + *normocit* + *-oză*). Stare caracterizată printr-un număr normal de leucocite în sînge, dar cu variaţii anormale în ceea ce priveşte diferitele forme de leucocite neutrofile (15).

Anizopie (*anizo-* + gr. *ops* = ochi). Antimetropie.

Anizosfigmie (*anizo-* + gr. *sphygmos* = puls). Lipsa de identitate a caracterelor pulsului arterial înregistrat în segmente anatomice simetrice (10).

Anizotrope. Substanţe ale căror calităţi variază cu direcţia în care se efectuează măsurătoarea. Anizotropismul se referă la proprietăţi cum sînt cele electrice, magnetice, optice etc. (de ex. toate monocristalele, cu excepţia celor din sistemul cubic, sînt anizotrope, deoarece indicele lor de refracţie variază după direcţia de propagare a luminii prin cristal) (5).

Anizotropie (*anizo-* + gr. *trepein* = a întoarce). Proprietatea unor corpuri de a prezenta caracteristici fizice (electrice, magnetice, optice etc.) variate, pe diferite direcţii ale corpului (5).

Anizurie (*anizo-* + gr. *ouron* = urină). Stare în care debitul urinar variază alternativ, de la oligurie la poliurie (25).

Annandale, Thomas, 1838—1907. **Operaţia ~.** 1. Fixarea cartilajului articular deplasat al genunchiului cu ţinte metalice (24). 2. Osteotomie de condil femural extern, cu încadrarea în spaţiul creat a unui grefon osos, pentru corectarea *genu valgum*-ului (24).

Annelida. Grup de metazoare nevertebrate, inelate, din încrengătura *Vermes* (31).

Anoblepsie, sin. : *Plafonare.* Simptom caracterizat prin fixarea privirii în sus, datorită devierii spastice în aceeaşi direcţie a globilor oculari (27).

Anod (gr. *ano* = în sus + *odos* = drum). Polul pozitiv al unei surse electrice. În tubul radiogen este opus catodului (anticatod) şi frînează fluxul electronic. Este construit dintr-un metal greu fuzibil, cu număr atomic mare (tungsten, molibden etc.) pentru a rezista temperaturilor înalte provocate de bombardamentul electronic. La nivelul anodului iau naştere radiaţiile Röntgen (36). ~ **ascuţit,** tub de o construcţie specială pentru terapia de scurtă distanţă, utilizat în iradierea tumorilor intracavitare (de rect, ale cavităţii bucale etc.) sau tumorilor devenite accesibile în urma unei intervenţii chirurgicale (de maxilar superior, de vezică etc.) (36).

Anodontia (*an-* + gr. *odous* = dinte + *-ia*), sin. : *Anodonţie.* Lipsa, totală sau parţială, a dinţilor, interesînd fie numai dentiţia deciduală, fie şi pe cea definitivă (38). ~ **vera,** anodonţie caracterizată printr-o totală lipsă de formare şi dezvoltare a mugurilor dentari, asociată cu alte anomalii congenitale (38).

Anodonţie. *Anodontia.*

Anofel. *Anopheles.*

Anofelicid (*anofel* + lat. *caedere* = a omorî). Substanţă cu acţiune insecticidă asupra anofelilor (31).

Anofelifug (*anofel* + lat. *fugare* = a fugi). Substanţă care are calitatea de a îndepărta anofelii (31).

Anofelism. Prezenţa de anofeli într-un teritoriu dat (31).

Anoftalmie (*an-* + gr. *ophtalmos* = ochi). Viciu de dezvoltare, constînd din lipsa ochilor (2).

Anoia (Korsakov) (gr. *anoia* = lipsă de raţiune). Demenţă.

Anomalie (gr. *anomalia* = neregularitate). Deviere de la forma, structura sau poziţia normală, caracteristică, rezultînd dintr-o tulburare de dezvoltare embrionară de origine fetală (blastogenă), maternă (matrogenă) sau exogenă (1 ; 2). ~ **citoplasmatică constituţională Hegglin,** vezi Hegglin. **Anomalii dentare.** Tulburări congenitale în formarea şi dezvoltarea sistemului dentar, ducînd la deviaţii şi abateri ale dinţilor de la tipul normal, în ceea ce priveşte forma (tuberculi şi cuspizi supranumerari, dinţi efilaţi, strîmţi, în echer, torsionaţi, bigeminaţi, rădăcini fuzionate), structura (distrofii dentare, displazii dentare, boala Capdepont), poziţia (rotaţie, torsiune pe axă, meziopoziţie, distopoziţie, suprapoziţie, infrapoziţie, transpoziţie dentară), numărul (dinţi supranumerari, suplimentari, *meziodens*) (38). **Anomalii dentare de ocluzie.** Devieri de la normal ale raporturilor de articulare interdentare, clasificate de Angle, pe baza raporturilor craniomaxilofaciale, în 3 clase, în legătură cu planul de ocluzie şi articulare al primilor molari permanenţi : clasa I, cu raporturi meziodistale normale ale maxilarelor şi arcadelor ; clasa a II-a, cu distocluzie ; clasa a III-a, cu meziocluzie (38). ~ **maxilofacială,** aspect anormal al oaselor maxilare şi al părţilor moi ale feţei, privind forma, structura şi aşezarea lor. Poate fi congenitală, prin tulburări embrionare (despicături labiomaxilopalatine, fisuri ale feţei, hemiatrofii etc.) sau căpătată prin tulburări de dezvoltare în cursul vieţii (microgenii, progenii, prognatii, disortodonţii) (38). ~ **Moëna,** formă atenuată de hemofilie clasică, considerată ca o entitate specială (19).

Vezi şi : Alder, Chediak-Steinbrick-Higashi, May-Hegglin, Pelger, Pelger-Huët, Undritz, Västerbotten.

Anomaloscop (*anomalie* + gr. *skopein* = a vedea). Aparat pentru măsurarea sensibilităţii cromatice (28).

Anomerie. Procesul de mutarotaţie şi izomerie $\alpha \rightleftarrows \beta$ pe care îl prezintă monozaharidele, la nivelul formelor izomere α şi β şi care constă din labilitatea acestor forme izomere (5).

Anomie (*an-* + gr. *onoma* = nume). Tulburare în evocarea numelor de persoane, localităţi, obiecte etc. ; cînd este constantă, ea constituie o formă clinică a afaziei de evocare (27).

Anonichie (*an-* + gr. *onyx* = unghie). Malformaţie congenitală, constînd din lipsa uneia sau mai multor unghii (12).

Anonimie. Refuzul bolnavului psihic de a-şi atribui un nume (35).

Anopheles, sin. : *Anofel.* Gen de ţînţari din familia *Culicidae,* clasa *Insecta.* Hematofagia femelelor din acest gen şi antropofilia lor dau diferitelor specii de anofeli principalul rol pe care-l au în răspîndirea malariei, ca gazde intermediare şi obligatorii. *Specii mai importante*: *A. albimanus, A. culicifacies, A. darlingi A. gambiae, A. maculipennis, A. maculipennis freeborni, A. minimus, A. pseudopunctipennis, A. punctulatus.* Unele specii de anofeli sînt şi transmiţători ai filariozelor (31).

Anopie (*an-* + gr. *opsis* = vedere). Lipsa vederii (28).

Anoplastie (*anus* + gr. *plassein* = a forma). Operaţie plastică, efectuată asupra regiunii anale şi în special asupra peretelui anal, în vederea refacerii funcţiei de continenţă (11). ~ **sfincteriană,** operaţie de refacere a sfincterului anal (11).

Anoproctie. Anus artificial.

Anorectită. Inflamaţie a anusului şi a rectului (2).

Anorexie (*an-* + gr. *orexis* = apetit). Lipsa poftei de mîncare (16). ~ **mintală,** anorexie psihogenă întîlnită în special în cadrul psihopatiei isterice (35).

Anorexigen (*an-* + gr. *orexis* = apetit + *gennan* = a produce). Substanţă care scade apetitul şi favorizează pierderea în greutate, acţionînd probabil prin mecanism nervos central. Majoritatea substanţelor anorexigene sînt înrudite cu amfetamina şi au slabe acţiuni stimulante psihomotorii şi simpaticomimetice (14).

Anorhidie (*an-* + gr. *orchis* = testicul). Absenţa congenitală a unuia sau ambelor testicule (2).

Anormal (*ab-* + lat. *norma* = regulă, normă). 1. Care se abate de la normal (32). 2. Individ cu infirmităţi fizice sau psihice (32).

Anoscop (*anus* + gr. *skopein* = a vedea). Instrument tubular metalic, prevăzut cu mandren şi cu o sursă luminoasă, folosit pentru examenul endoscopic al anusului şi rectului inferior (pînă la 12 cm de orificiul anal) (11).

Anosmie (*an-* + gr. *osme* = miros). Pierderea totală a simţului mirosului, care poate fi periferică, produsă prin degenerarea elementelor senzoriale de la nivelul zonei olfactive, sau centrală, prin leziuni la nivelul scoarţei cerebrale, formă care se însoţeşte şi de alte manifestări neurologice (30).

Anotie (*an-* + gr. *ous* = ureche). Absenţa congenitală a urechii externe (1).

Anovarie (*an-* + lat. *ovarium* = ovar). Lipsa ovarelor (7). ~ **postpuberală,** insuficienţă estrogenă cu apariţie postpuberală, caracterizată prin deficit funcţional al organelor reproducătoare şi prin regresiunea caracterelor sexuale primare (7). ~ **prepuberală,** castrare ovariană prepuberală, avînd drept consecinţe nedezvoltarea caracterelor sexuale şi dezvoltarea dizarmonică globală (7).

Anovarism (*an-* + lat. *ovarium* = ovar). Starea organismului feminin lipsit de ovare, caracterizată prin sterilitate şi printr-un sindrom de carenţă estrogenică (7).

Anovulaţie (*an-* + lat. *ovulum* = ou mic). Lipsa ovulaţiei. Survine în cazurile de imposibilitate de producere a rupturii foliculului ovarian în stări patologice locale sau în dezechilibrul hipofizoovarian (18).

Anovulomenoree. Menstră în absenţa ovulaţiei (7).

Anoxemie (*an-* + *oxigen* + gr. *haima* = sînge). Termen utilizat pentru scăderea sub limitele normale a concentraţiei sanguine a oxigenului (34).

Anoxibioză (*an-* + *oxigen* + gr. *bios* = viaţă). Anaerobioză.

Anoxie. Termen utilizat pentru reducerea nivelului oxigenului sub limitele normale în ţesuturi, medii de cultură sau aer (15). ~ **anemică,** anoxie datorită scăderii cantităţii de hemoglobină sau a numărului de hematii din sînge (15). ~ **anoxică,** anoxie datorită unei concentraţii scăzute a oxigenului din sîngele arterial (15). ~ **histotoxică,** anoxie datorită blocării enzimelor respiratorii tisulare (15). ~ **natală,** sin.: *Hipoxie natală,* sindrom caracterizat prin tulburări în instalarea respiraţiei extrauterine după naştere, provocat de cauze multiple: leziuni sau imaturitatea funcţională a centrilor respiratori; inhibiţia medicamentoasă a centrilor respiratori; obstrucţia mecanică a căilor respiratorii. Clinic se manifestă sub 3 forme: a) forma uşoară (anoxia sau hipoxia de gradul I, apnee tranzitorie); b) forma medie (anoxia sau hipoxia de gradul al II-lea); c) forma gravă (anoxia sau hipoxia de gradul al III-lea) (33). ~ **prenatală,** sin.: *Hipoxie fetală,* stare patologică a fătului, datorită scăderii aportului de oxigen, produsă prin următoarele cauze: a) aportul insuficient de sînge şi oxigen la nivelul placentei; b) tulburări ale schimburilor gazoase sanguine în spaţiul intervilos; c) tulburări ale schimburilor gazoase prin membranele sinciţiocapilare; d) tulburări la nivelul circulaţiei fetale (33).

Anozodiaforie (*a-* + gr. *nosos* = boală + *diaphoria* = diferenţă). Indiferenţă faţă de boală, uneori cu o euforie paradoxală (27).

Anozognozie (*a-* + gr. *nosos* = boală + *gnosis* = cunoaştere. Nerecunoaşterea de către bolnav a propriei sale boli, chiar dacă constituie o invaliditate (27).

Ansa (lat. = toartă, buclă, inel), sin.: *Ansă.* Structură anatomică în formă de buclă sau inel (1). ~ **cervicalis,** sin.: *Ansa nervi hypoglossi,* comunicarea dintre ramura descendentă a nervului hipoglos şi nervii cervicali descendenţi (1). ~ **lenticularis,** sin.: *Ansa lentiformis,* mănunchi de fibre eferente care pleacă de la *globus pallidus,* trece în jurul marginii mediale a capsulei interne, adăugîndu-se fasciculului lenticular (1). ~ **lentiformis,** *Ansa lenticularis.* ~ **nervi hypoglossi,** *Ansa cervicalis.* **Ansae nervorum spinalium.** Ramurile anastomotice ale nervilor spinali (1). ~ **peduncularis,** fibrele de la suprafaţa medială şi bazală a talamusului care trec dedesubtul nucleului lenticular şi radiază spre cortexul lobului temporal şi lobului insulei (1). **Ansae sacrales.** Conexiunile ganglionului coccigian cu trunchiurile simpatice de ambele părţi (1). ~ **subclavia,** sin.: *Ansa Vieussens,* anastomoză nervoasă în formă de buclă între ganglionii cervicali inferior şi mijlociu ai lanţului simpatic, trecînd în jurul arterei subclavii (1). ~ **vitellina,** venă vitelină la embrion care se uneşte cu vena ombilicală (1).

Ansă. 1. *Ansa.* 2. În bacteriologie, fir de platină terminat cu o buclă şi fixat pe o tijă metalică cu mîner care serveşte pentru însămînţarea bacteriilor (3). ~ **aferentă,** porţiune din jejunul proximal situată înaintea gurii de anastomoză, realizată după unele intervenţii chirurgicale efectuate pentru ulcer sau cancer gastric (16). ~ **eferentă,** porţiune din jejun imediat consecutivă gurii de anastomoză gastro-jejunală (16). ~ **supramaxilară,** una dintre comunicaţiile între nervii alveolari superiori anterior şi posterior (1).

Vezi şi: Henle, Vieussens.

Anserină. Metilcarnozină.

Ansotomie (*ansă* + gr. *tome* = tăiere). Secţiune chirurgicală sau prin electroliză a ansei lenticulare; se foloseşte în chirurgia stereotaxică a mişcărilor involuntare (26).

Antacid (*anti-* + lat. *acidus* = acru, acid), sin.: *Antiacid.* Agent care reduce sau neutralizează aciditatea sucului gastric sau a altei secreţii (16).

Antagonism (gr. *antagonisma* = luptă). 1. Opoziţie a două acţiuni una faţă de alta (32). 2. Acţiunea organelor cu funcţie opusă (de ex. muşchii flexori şi extensori) (32). ~ **competitiv,** diminuarea sau anularea efectului unui medicament sau al unei substanţe fiziologice de către o altă substanţă prin competiţie pentru aceiaşi receptori, activaţi de prima şi inactivaţi sau blocaţi de cea de a doua (14). ~ **hormonal,** termen care exprimă capacitatea unor hormoni de a scădea sau suprima secreţia sau acţiunea altor hormoni (7). ~ **izosteric,** fenomenul de înlocuire între ele a unor substanţe care au structură spaţială identică (izostere). Procesul stă la baza acţiunii terapeutice a mai multor substanţe (de ex. sulfamidele, fiind izostere cu acidul p-aminobenzoic, îl substituie pe acesta în structura acidului folic, blocîndu-i activitatea enzimatică) (5). ~ **medicamentos,** relaţie între acţiunile unor medicamente care, asociate, îşi împiedică efectele; se datoreşte unor acţiuni compuse, competiţiei sau inactivării (14). ~ **microbian,** raportul dintre microorganisme, caracterizat prin inhibarea dezvoltării unei specii de către o altă specie sau tulpină microbiană (3). ~ **retinian,** imposibilitatea de a fuziona două imagini de dimensiuni diferite (28).

Antalgic (*anti-* + gr. *algos* = durere). Care împiedică sau calmează durerea (27).

Antazolină. Antihistaminic cu structură etilendiaminică (14).

Ante- (lat. *ante* = înainte). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de înainte, în timp şi în spaţiu (32).

Anteaural (*ante-* + lat. *auris* = ureche). Care este situat în faţa urechii (1).

Antebrachium (*ante-* + lat. *brachium* = braţ), sin.: *Antebraţ.* Segment al membrului superior cuprins între cot şi pumn (1).

Antebraţ. *Antebrachium.*

Antecedente (lat. *antecedere* = a preceda). Termen folosit în medicină pentru faptele sau evenimentele anterioare stării prezente a bolnavului şi a căror cercetare poate ajuta la stabilirea diagnosticului şi a prognosticului. Pot fi: a) a.eredocolaterale, care se referă în special la bolile de care au suferit părinţii sau alte rude apropiate şi b) a.personale, care se subîmpart în fiziologice (cuprinzînd datele referitoare la dezvoltarea normală a bolnavului) şi patologice (care cuprind bolile de care a suferit acesta din copilărie şi pînă în momentul examinării) (29).

Anteflexiune (*ante-* + lat. *flexio* = îndoire, încovoire). Aplecare către înainte a unui organ sau părţi dintr-un organ (32). ~ **uterină,** deviaţie anterioară a corpului uterin, provocată de o flexiune la nivelul istmului uterin, care formează un unghi ascuţit între corp şi col, acesta din urmă rămînînd în axa vaginului (18).

Antehelix (*ante-* + gr. *helix* = melc). Proeminenţă curbă a pavilionului urechii, situată anterior de *helix* (1).

Antehipofiză. *Lobus anterior hypophyseos.*

Antelava. Procedeul ~, procedeu de exereză esofagiană pe cale transtoracică (11).

Antelonă, sin.: *Urogastronă.* Substanţă de tip hormonal extrasă din mucoasa intestinului subţire şi din urină, avînd rol protector faţă de producerea ulcerului sau efect cicatrizant asupra acestuia; este folosită în terapeutica bolii ulceroase (16).

Antemetic (*anti-* + gr. *emetikos* = înclinat spre vomă). Antiemetic.

Antepicior. Segment al piciorului reprezentat de tarsul anterior, metatarsiene şi degete (24).

Anterior (lat. = mai înainte), sin.: *Ventral.* În anatomie, termen prin care se arată poziţia ocupată de o formaţiune situată înaintea planului frontal (1).

Antero- (lat. *anterior* = mai înainte). Prefix care indică poziţia înainte (32).

Anteroclcuzie. Raport interdentar în care situaţia dintre dinţii superiori şi inferiori este asemănătoare cu aceea din poziţia de propulsie a mandibulei (38).

Anterograd (*antero-* + lat. *gredi* = a merge). Anterior; mişcare în sens anterior (32).

Anterolistezis (*antero-* + gr. *olisthanein* = a aluneca). Alunecarea corpurilor vertebrale înainte, faţă de corpurile vertebrale subiacente (24).

Anteropulsiune. Vezi Pulsiune.

Anteversie (*ante-* + lat. *versio* = îndoire, învîrtire). Îndoirea, aplecarea sau deplasarea anterioară, în parte sau în totalitate, a unui organ (1). ~ **capului femural,** mărirea peste 15° a unghiului de declinaţie a gîtului femural, întîlnită adesea în luxaţia congenitală a şoldului (24). ~ **uterină,** deviaţie uterină rezultată dintr-o mişcare de basculare a corpului uterin, împreună cu colul, în jurul unei axe transversale care trece prin istm, corpul uterin fiind dirijat astfel înainte, iar colul posterior (18).

Antezid. *Claustrum.*

Anth- (gr. *anthos* = floare). Particulă utilizată în compunerea unor termeni medicali şi avînd semnificaţia de erupţie (de ex. exantem) (32).

Anthemis nobilis, sin.: *Muşeţel roman.* Plantă din familia *Compositae*, ale cărei inflorescenţe conţin ulei esenţial; se foloseşte în spasme gastrice şi intestinale şi ca stomahic (13).

Anthomyia. Gen de muscide din familia *Anthomyiidae*, clasa *Insecta*. Specia *A. canicularis* (sin.: *Fannia canicularis*) este cea mai importantă în patologia umană; formele ei larvare determină miaza intestinală sau vezicală (31).

Anti- (gr. *anti* = contra). Prefix care introduce în termenii compuşi noţiunea de opoziţie (32).

Antiacid (*anti-* + lat. *acidus* = acru, acid). Antacid.

Antiadrenergic. Substanţă care blochează structurile adrenergice, împiedicînd efectele mediatorilor chimici simpatici (15).

Antiaglutinină. Anticorp specific care previne acţiunea aglutininei (15).

Antialbumat, sin.: *Antialbuminat, Parapeptonă.* Produs rezultat din proteoliza incompletă a albuminei (5).

Antialbuminat. Antialbumat.

Antialergic (*anti-* + gr. *allos* = alt + *ergon* = acţiune, reacţie). Care previne sau suprimă o reacţie alergică (15).

Antianafilaxie (*anti-* + *ana-* + gr. *phylaxis* = apărare). Condiţie imunologică, a cărei prezenţă împiedică apariţia unei stări anafilactice (15).

Antianemic (*anti-* + *an-* + gr. *haima* = sînge). Care combate starea de anemie (19).

Antianticorpi. Substanţe formate în organism după injectare de anticorpi şi care neutralizează acţiunea acestora (19).

Antiastmatic (*anti-* + gr. *asthma* = gîfîire). Agent chimic, fizic sau biologic, eficace împotriva astmului (34).

Antiaterogen (*anti-* + gr. *athere* = făină, pudră + *gennan* = a produce). Substanţă care combate procesele de ateroscleroză, prin diminuarea colesterolemiei crescute şi prin corectarea unor tulburări ale metabolismului lipidic (14).

Antibiogramă. Metodă pentru determinarea spectrului de sensibilitate la antibiotice a germenilor microbieni, practicată înainte de instituirea tratamentelor cu antibiotice, pentru a evita folosirea celor inactive faţă de agentul infecţios în cauză (3).

Antibiotic (*anti-* + gr. *bios* = viaţă). Substanţă organică provenită din metabolismul celulelor vii (de obicei mucegaiuri sau bacterii), uneori reprodusă prin sinteză, avînd proprietăţi bacteriostatice sau bactericide; există şi antibiotice cu proprietăţi antimicotice sau citostatice (13).

Antibioză (*anti-* + gr. *bios* = viaţă + *-oză*). Acţiune inhibantă sau distrugătoare a unui microorganism asupra altuia. Este specifică, exercitîndu-se numai între anumite tipuri prin intermediul unor produşi ai metabolismului lor (substanţele antibiotice) (32).

Antiblastic. Care are capacitatea de a opri dezvoltarea tumorilor (2).

Anticarcinogen. Care neutralizează efectul unui agent cancerigen (32).

Anticatod. Piesă de frînare a fasciculului catodic în tuburile vechi radiogene. În prezent, funcţia de anticatod este îndeplinită de anod (36).

Anticetogen. Care combate acidoza provocată de corpii cetonici (15).

Anticoagulant. 1. Agent fizic sau chimic care împiedică coagularea sîngelui (15). 2. Substanţă naturală care circulă în sînge şi exercită o acţiune anticoagulantă (19).

Anticodon. Secvenţă de trei nucleotizi dispuşi în bucla de legare cu ARNm a moleculei de ARNs. Secvenţa de trei nucleotizi din ARNs este complementară unei secvenţe de trei nucleotizi din ARNm. Această secvenţă este codonul specific pentru un aminoacid particular. Anticodonul în biosinteza proteinelor serveşte la „recunoaşterea“ codonului specific de către complexul aminoacil ARNs (17).

Anticolagenază. Enzimă care neutralizează colagenaza (4).

Anticolinergic. Denumire generică dată oricărui factor blocant al structurilor nervoase colinergice. Din această categorie fac parte atît substanţele parasimpaticolitice care blochează efectele acetilcolinei de la nivelul terminaţiilor parasimpatice, cît şi substanţele ganglioplegice şi curarizante care întrerup mediaţia colinergică de la nivelul ganglionilor vegetativi şi placa neuromusculară. După unii autori, o mare parte din substanţele neuroleptice şi antiparkinsoniene ar bloca mediaţia colinergică centrală (15).

Anticolinesterazic. Substanţă care inhibează activitatea colinesterazei, avînd consecutiv acţiuni parasimpaticomimetice. Fizostigmina, neostigmina, piridostigmina, edroformilul sînt inhibitori reversibili, iar o serie de compuşi organofosforici, de tipul fluostigminei sau parationului, sînt inhibitori ireversibili. Anticolinesterazicele se folosesc terapeutic în atoniile intestinale şi vezicale, în *miastenia gravis*, în intoxicaţiile cu substanţe curarizante antidepolarizante şi în glaucom ; cele cu acţiune ireversibilă sînt în general toxice şi se folosesc ca insecticide (14).

Anticomplementar. Care are proprietatea de a fixa nespecific complementul (3).

Anticoncepţional. Substanţă care, administrată femeilor, provoacă sterilitate în tot timpul tratamentului. Efectul se datoreşte, cel puţin în parte, inhibării secreţiei hipofizare de gonadotrofine. Majoritatea anticoncepţionalelor sînt compuşi steroidici de sinteză şi se încadrează în grupa mare a progestatinelor (14).

Anticonvulsivant. Medicament sau factor care, prin mecanisme variate, inhibează specific convulsiile de natură centrală (13).

Anticorp. Substanţă specifică de natură proteică (globulină din clasele IgG, IgM, IgA, IgD sau IgE), care apare în organism în urma unui stimul antigenic şi are proprietatea de a reacţiona cu antigenul respectiv (3). ~ **aglutinant,** Aglutinină. **Anticorpi anti-Rh.** Anticorpi din sistemul Rh care nu se găsesc la om în mod natural, ci apar numai după imunizare (anticorpi imuni). Joacă un rol foarte important în reacţiile posttransfuzionale şi în accidentele hemolitice ale fătului, respectiv ale nou-născutului (19). ~ **antitoxic,** Antitoxină. ~ **blocant,** anticorp incomplet, a cărui combinare cu antigenul corespunzător împiedică combinarea acestuia cu un anticorp complet de aceeaşi specificitate (3). ~ **citofil,** anticorp cu afinitate specială pentru anumite celule, pe care se fixează, după ce a circulat sub formă liberă, printr-un grup diferit de grupul combinativ specific pentru antigen (3). ~ **conjugat,** Anticorp cuplat. ~ **cuplat,** sin. : *Anticorp conjugat*, anticorp combinat cu un compus chimic printr-un procedeu artificial (3). ~ **heterofil,** anticorp care ia naştere în prezenţa antigenului Forssman (19). ~ **marcat,** anticorp în compoziţia căruia s-a introdus artificial o substanţă uşor detectabilă sau care a fost cuplat cu o astfel de substanţă. Substanţe marcante : fluorocromi (izotiocianat de fluoresceină, lizamină-rodamină), feritină, izotopi radioactivi (C^{14}, H^3, S^{35}). Combinarea anticorpului marcat cu antigenele corespunzătoare poate fi pusă în evidenţă prin imunofluorescenţă, microscopie electronică (Fe din feritină), autoradiografie etc., ceea ce permite identificarea şi localizarea acestor antigene în celule, ţesuturi etc. (3). ~ **natural,** Anticorp normal. ~ **neutralizant,** anticorp care se combină cu anumite determinante antigenice ale unui agent nociv (toxină, virus) şi suprimă acţiunea nocivă a acestuia. Neutralizarea rezultă direct şi exclusiv din combinare, adică din specificitatea anticorpilor respectivi, nu din vreo altă proprietate deosebită a lor (3). ~ **normal,** sin. : *Anticorp natural*, anticorp care apare în organism, fără o legătură evidentă cu un stimul antigenic (3). ~ **precipitant,** Precipitină. ~ **protector,** anticorp a cărui prezenţă în ser (plasmă) protejează împotriva unui agent nociv (bacterian, viral) sau împotriva toxinelor secretate de acesta. Efectul protector nu rezultă din vreo proprietate deosebită a anticorpilor în cauză, ci din specificitatea lor (3). ~ **sensibilizant,** anticorp implicat în reacţii de hipersensibilitate. Termenul se aplică în special anticorpilor cu o afinitate deosebită pentru ţesuturi, în care se fixează, păstrîndu-şi reactivitatea cu antigenul (deci printr-un grup diferit de grupul combinativ specific) ; dar combinarea oricărui anticorp cu antigenul corespunzător *in vivo* poate da loc eventual la reacţii alergice (3). ~ **sesil,** anticorp fixat pe celule (3).

Antidecapante. Substanţe folosite pentru delimitarea întinderii lotului de lipire dintre două piese metalice (grafit, cărbune, carbonat de calciu, ruj ş.a.). În stomatologie, se folosesc în operaţiile de unire a diferitelor piese metalice care compun o proteză dentară (39).

Antidepresiv. Substanţă antipsihotică activă în stările depresive, mai ales în melancolie. Timolepticele şi energizanţii psihici reprezintă principalele grupe de antidepresive (14).

Antidiabet insipid. Sindrom opus diabetului insipid şi datorit hipersecreţiei de hormon antidiuretic ; a fost descris mai întîi de C.I. Parhon, sub numele de sindrom hiperhidropexic (7).

Antidiabetic. Care serveşte la tratamentul diabetului (7). **Antidiabetice orale.** Grupă de compuşi de sinteză, sulfamidici şi biguanidici, care administraţi pe cale orală au acţiune antidiabetică şi hipoglicemiantă (14).

Antidiabetogen. Care se opune apariţiei diabetului (7).

Antidiareic. Medicament capabil să normalizeze tranzitul intestinal rapid, împiedicînd consecutiv diareea (13).

Antidifuzor, sin. : *Diafragm secundar, Filtru secundar.* Filtru reprezentat de o grilă din lame de plumb care absorb razele secundare ce iau naştere în corpul de examinat. Poate fi rotativ, în spirală, glisant sau mobil, focalizat sau nefocalizat, cu selectivitate diferită în funcţie de dimensiunile şi poziţia lamelor de plumb (36).

Antidisuric. Mijloc terapeutic cu acţiune de prevenire sau de amendare a disuriei (25).

Antidiuretic. Substanţă care inhibează diureza. Vasopresina, aldosteronul şi dezoxicorticosteronul sînt principalele substanţe cu acţiune antidiuretică (14).

Antidiuretic hormone (engl.), abreviat ADH. Vezi Vasopresină (7).

Antidiureză (*anti-* + gr. *diouretikos* = care favorizează urinarea). Condiţie caracterizată prin reducerea debitului urinar, pînă la suprimarea lui (25).

Antidot (lat. *antidotum*). Substanţă care împiedică efectele toxicelor. Poate acţiona oprind absorbţia toxicului şi protejînd mucoasele (de ex. cărbunele medicinal, mucilaginoasele), combinîndu-se chimic cu toxicul pe care îl inactivează (de ex. tanaţii, substanţele chelatoare), exercitînd o acţiune contrarie aceleia a toxicului (de ex. neostigmina în intoxicaţia cu curara) sau realizînd un antagonism metabolic specific (de ex. nalorfina în intoxicaţia cu morfină) (14). ~ **universal,** antidot constituit din oxid de magneziu, tanin şi cărbune activ, cu acţiune neutralizantă, precipitantă şi adsorbantă (23).

Antidromic (gr. *antidromein* = a merge în direcţie opusă). Care se propagă în direcţia opusă căii obişnuite (de ex. transmiterea celulifugă a excitaţiei, în anumite situaţii, prin fibrele senzitive). Vezi şi Reflex axonic (27).

Antiemetic (*anti-* + gr. *emetikos* = înclinat spre vomă), sin. : *Antemetic.* Factor terapeutic cu acţiune preventivă sau curativă în greţuri sau vărsături (16).

Antiendotoxină. Anticorp indus de pătrunderea în organism a endotoxinelor, cu care reacţionează specific (3).

Antienzime. Inhibitori enzimatici.

Antiepidemic. Vezi Activitate antiepidemică.

Antifag. Component specific al unei bacterii, avînd proprietatea de a distruge bacteriofagi (22).

Antifermenţi. Inhibitori enzimatici.

Antifibrilant. Substanţă care împiedică producerea aritmiilor heterotope (14).

Antifibrinolizină, sin. : *Antiplasmină.* 1. Substanţă naturală care inhibează fibrinoliza prin acţiune asupra fibrinolizinei (plasminei) sau prin inhibarea activatorilor acesteia (19). 2. Substanţă medicamentoasă cu acţiune antifibrinolitică (inhibitorul Kunitz, acidul Σ-aminocaproic etc.) (19).

Antifolic. Analog chimic al acidului folic, care funcţionează ca antimetabolit. Unele antifolice (aminopterina, ametopterina) sînt folosite ca medicamente antileucemice şi anticanceroase (14).

Antifon (*anti-* + gr. *phone* = voce). Dispozitiv individual de protecţie a organului auditiv, împotriva undelor sonore ale zgomotului, introdus în conductul auditiv extern (antifon intern), sau aplicat pe pavilionul urechii (antifon extern) (9).

Antiformină. Hipoclorit de sodiu în soluţie intens alcalină; este folosită ca dezinfectant şi ca reactiv în bacteriologie (14).

Antigen (*anti-* + gr. *gennan* = a produce). Substanţă care posedă capacitatea de a provoca în organism formarea de anticorpi cu care reacţionează specific *in vivo* sau *in vitro.* Structura chimică este foarte variată, de obicei fiind vorba de o proteină sau de un complex proteinopolizaharidic. Se deosebesc antigene complete şi incomplete, după cum determină, izolate sau combinate cu alţi factori, producerea de anticorpi (3 ; 19). ~ **A.** 1. Vezi Grupe sanguine. 2. Antigen întîlnit la *Brucella* (3). 3. Antigen de înveliş la *Escherichia coli* (3). ~ **adsorbit,** antigen fixat pe un suport printr-un fenomen de adsorbţie (3). ~ **B.** 1. Vezi Grupe sanguine. 2. Antigen de înveliş la *Escherichia coli* (3). ~ **capsular,** antigen extras din capsula microorganismelor (3). ~ **cardiolipinic,** antigen conţinînd cardiolipină, lecitină şi colesterol, dizolvate în alcool absolut; avînd un mare grad de sensibilitate şi specificitate, este utilizat în seroreacţiile pentru diagnosticul sifilisului (3). ~ **conjugat,** Antigen cuplat. ~ **cuplat,** sin. : *Antigen conjugat,* antigen combinat în mod artificial cu un compus chimic, deseori prin legătură diazoică (diazotizare); prezintă de regulă o specificitate diferită de cea a antigenului iniţial, datorită compusului chimic ataşa (3). ~ **D,** vezi Grupe sanguine. ~ **flagelar,** antigen termolabil din cilii bacteriilor (3) ~ **H,** antigen flagelar sau suspensie de bacterii ciliate în care antigenul somatic este inactivat (3). ~ **heterofil,** Antigen Forssman, vezi Forssman. ~ **incomplet,** Haptenă. ~ **de înveliş,** sin. : *Antigen K,* antigen care se găseşte la suprafaţa bacteriilor, putînd fi îndepărtat, fără a se afecta viabilitatea celulei (3). ~ **K,** Antigen de înveliş. ~ **L,** antigen de înveliş la *Escherichia coli* (3). ~ **M.** 1. Antigen întîlnit la microorganisme din genul *Brucella* (3). 2. Antigen de înveliş, de natură polizaharidică, întîlnit la microorganisme din genul *Salmo-*

nella (3). 3. Substanţă antigenică prezentă pe suprafaţa eritrocitelor, dar şi în alte ţesuturi şi celule (sin. : *Aglutinogen M*) (19). 4. Antigen proteic, specific de tip, la streptococ; este implicat în virulenţa germenului (3). ~ **metilic,** extract de bacili Koch cu alcool metilic, utilizat în prezent cu indicaţii reduse în tratamentul specific al tuberculozei (34). ~ **O,** Antigen somatic. ~ **S,** antigen polizaharidic, specific de tip, la streptococ (3). ~ **solubil,** antigen cu specificitate serologică proprie, eliberat de microorganisme în mediul înconjurător, în cursul multiplicării lor (3). ~ **somatic,** sin. : *Antigen O,* antigen termostabil, în corpul bacteriilor (3). ~ **T,** antigen specific de tip, la streptococ (3). ~ **V,** sin. : *Antigen Vi,* antigen de înveliş, care conferă anumitor specii din genul *Salmonella* (*S.paratyphi B, S.typhi murium*) caracterul de virulenţă (3). ~ **Vi,** Antigen V.

Vezi şi : Bordet-Ruelens, Forssman.

Antigenicitate. Proprietatea unei substanţe de a induce formarea de anticorpi în organism şi de a reacţiona specific cu ei. Termenul se utilizează uneori în sens restrîns, pentru a desemna capacitatea antigenului de a reacţiona cu anticorpul (3).

Antigerminativ. Grup de substanţe care împiedică germinarea plantelor. Se folosesc la conservarea alimentelor pentru a împiedica încolţirea cartofilor şi implicit de a împiedica alterarea provocată de activitatea enzimelor proprii. Majoritatea acestor substanţe fiind toxice, în ţara noastră este admisă numai folosirea esterului metilic al acidului α-naftilacetic pentru împiedicarea încolţirii cartofilor (20).

Antiglobulină. Anticorp specific pentru serumglobulină, în special anticorp antigammaglobulină; prin extensie, antiser care conţine astfel de anticorpi (3).

Antigonadotrofic. Care inhibează secreţia de hormon gonadotrop hipofizar sau care-i neutralizează efectul (7).

Antihelmintic. Medicament întrebuinţat în scopul omorîrii şi/sau eliminării din organism a viermilor parazitari (13).

Antihemolizină. Substanţă care neutralizează acţiunea unei hemolizine (19).

Antihemoragic. Care are proprietăţi de prevenire sau oprire a hemoragiei (15).

Antiheparină plachetară. Factor trombocitar a cărui lipsă duce la trombocitopatia hemofilică (19).

Antihistaminic. Substanţă care tinde să neutralizeze sau să antagonizeze acţiunile histaminei (15).

Antihormoni. 1, Anticorpi ce apar în ser după administrare de hormoni proteici heterologi şi care inactivează hormonii respectivi, determinînd o stare de hormonorezistenţă. Antihormonii pot produce reacţii alergice şi pot fi utilizaţi pentru dozările imunologice ale hormonilor proteici (7). 2. Substanţe care împiedică anumite efecte hormonale, acţionînd prin inhibarea sintezei sau secreţiei de hormoni, prin inactivarea hormonilor sau prin antagonizarea efectelor periferice (14).

Antiimago. Acţiune antiepidemică, urmărind combaterea formelor adulte ale insectelor transmiţătoare de diferite boli (31).

Antiinsulină. Substanţă din ser care apare în unele cazuri de diabet insulinorezistent; se pare că există mai mulţi factori antiinsulinici, unii fiind antihormoni, iar alţii factori hormonali contrainsulari (7).

Antileucotoxină. Anticorp specific, capabil să neutralizeze leucotoxina (3).

Antilitic. Substanţă care previne fenomenul de liză în general şi citoliza sau hemoliza în special (15).

Antimere (*anti-* + gr. *meros* = parte). Segmente ale corpului, separate prin planuri aflate în unghi drept cu axul longitudinal al corpului (1).

Antimetabolit, sin. : *Analog metabolic.* Substanţă care, avînd analogie structurală cu anumiţi metaboliţi importanţi, este încorporată în lanţul reacţiilor biochimice corespunzătoare, inhibîndu-le sau dînd naştere la compuşi ineficienţi biologic. Antifolicele sînt un exemplu de antimetaboliţi cu acţiune anticanceroasă, iar sulfamidele un exemplu de antimetaboliţi cu acţiune chimioterapică antimicrobiană (14).

Antimetaboliţi naturali. Produse antimetabolice care se găsesc în mod natural în vegetale şi produse animale (de ex. substanţele antitiroidiene din varză) (20).

Antimetropie (*anti-* + gr. *metron* = măsură + *ops* = ochi), sin. : *Anizopie.* Stare caracterizată prin hipermetropie la un ochi şi miopie la celălalt (28).

Antimitotic. Substanţă care inhibează mitozele (19).

Antimod. În statistica matematică, punctul cel mai decliv al unei repartiţii în formă de U; valoarea corespunzătoare frecvenţei minime (7).

Antimoniu. Stibiu.

Antinicotinic. Agent chimic avînd acţiune de blocare a efectelor nicotinice (ganglionare) ale substanţelor colinergice; antagonist faţă de acidul nicotinic (15).

Antinion (*anti-* + gr. *inion* = occiput). Punctul cel mai proeminent al glabelei, situat în planul sagital şi care este cel mai depărtat de *inion* (1).

Antinomie (lat. *antinomia*). Contradicţie categorică între două teze care se exclud reciproc şi care pot fi demonstrate la fel de concludent pe cale logică, atunci cînd nu se ţine seamă de realitatea obiectivă (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **caracteriologică,** aspect dizarmonic al caracterului psihopaţilor, constînd din existenţa unor tendinţe sau trăsături opuse care le micşorează adaptabilitatea şi duce la stări conflictuale psihogene (35).

Antinosologism (*anti-* + gr. *nosos* = boală + *logos* = vorbire). Concepţie agnostică constînd în negarea entităţilor nosologice (35).

Antioxidant. Inhibitor al proceselor oxidative (15). ~ **alimentar,** grup de substanţe care, inhibînd oxidările, împiedică degradarea grăsimilor. Se utilizează la conservarea în special a unturii de porc, a uleiurilor şi a biscuiţilor. Mai folosite sînt acidul nordihidroguaiaretic (admis şi în R. S. România), galatul de propil, bitiloxianisolul şi bitiloxitoluolul (20).

Antiparticulă. Particulă elementară care are aceeaşi masă cu un alt tip de particulă, de care se deosebeşte prin semnul sarcinii electrice sau printr-un număr cuantic (de ex. pozitronul este antiparticula electronului) (6).

Antiperistaltism. Unde contractile propagate în sens opus peristaltismului şi avînd acţiune de inversare a tranzitului conţinutului tubului digestiv (16).

Antipiretic (*anti-* + gr. *pyretos* = febră). Medicament capabil să scadă temperatura crescută a corpului în cursul diferitelor stări febrile, acţionînd predominant prin mecanism central (13).

Antipirinide. Pete eritematoase sau eritematopigmentare fixe, apărînd după ingestia de antipirină la anumite persoane sensibilizate la acest medicament. Uneori, pe suprafaţa petelor pot apărea vezicule sau bule, alteori ele se pot însoţi de edeme localizate (12).

Antiplasmină. Antifibrinolizină.

Antiproton. Proton negativ.

Antiprotrombină. Anticoagulant care întîrzie sau inhibează conversiunea protrombinei în trombină. Antitromboplastina naturală acţionează — indirect — ca antiprotrombină. Preparatele medicamentoase sintetice din grupul dicumarinei posedă acţiune directă antiprotrombinică (19).

Antirenină. Anticorp al reninei care are acţiune de inhibare a efectelor sale enzimatice (15).

Antiscorbutic. Care previne sau combate fenomenele scorbutice (15).

Antisecretor. Inhibitor al unei secreţii oarecare (15).

Antisepsie (*anti-* + gr. *sepsis* = putrefacţie). Grup de metode urmărind distrugerea microbilor prezenţi într-o plagă accidentală sau pe un obiect cu ajutorul unor substanţe chimice sau a agenţilor fizici (11).

Antiseptic (*anti-* + gr. *sepsis* = putrefacţie). Substanţă chimică avînd proprietatea de a împiedica dezvoltarea microorganismelor (3). ~ **superficial,** substanţă chimică folosită pentru distrugerea germenilor care se găsesc în mod obişnuit pe tegumente (11).

Antisialagog (*anti-* + gr. *sialon* = salivă + *agogos* = care conduce), sin.: *Antisialic.* Factor care micşorează sau opreşte secreţia salivară (16).

Antisialic (*anti-* + gr. *sialon* = salivă). Antisialagog.

Antispastic (*anti-* + gr. *spasmos* = spasm), sin.: *Spasmolitic.* Factor chimic sau fizic care diminuează sau împiedică spasmul musculaturii netede. După locul de acţiune, antispasticele se împart în musculotrope şi neurotrope (14). ~ **musculotrop,** antispastic care acţionează direct asupra musculaturii netede. Papaverina este substanţa antispastică musculotropă tipică (14). ~ **neurotrop,** antispastic care acţionează împiedicînd influenţele nervoase stimulatorii asupra musculaturii netede; de obicei blochează sinapsele neuromusculare. Atropina este un antispastic neurotrop tipic (14).

Antistatic. Termen care defineşte proprietatea unor materiale (cauciuc etc.) de a nu permite dezvoltarea electricităţii statice; din materiale antistatice se confecţionează aparatura sălilor de operaţie şi aparatele de anestezie (11).

Antitireotrop. Factor care împiedică acţiunea hormonului tireotrop sau secretarea acestui hormon (7).

Antitiroidian. Factor care inhibează funcţia sau proliferarea ţesutului tiroidian. Antitiroidienele naturale se găsesc în unele legume şi sînt factori guşogeni (de ex. tiocianaţii, goitrina); antitiroidienele de sinteză (derivaţi de tiouracil, de imidazol etc.) sînt folosite în tratamentul hipertiroidiilor (7).

Antitoxină (*anti-* + gr. *toxicon* = otravă), sin.: *Anticorp antitoxic.* Anticorp specific legat de fracţiunea γ-globulinică a serului imun, indus de pătrunderea în organism a unei toxine sau anatoxine, capabil să neutralizeze acţiunea toxică a celei dintîi şi reacţionînd specific cu ambele substanţe (3).

Antitragus (*anti-* + gr. *tragos* = capră). Proeminenţă a lobului urechii, opusă şi posterioară tragusului (1).

Antitripsină. Substanţă care inhibează sau previne acţiunea tripsinei (16).

Antitrombină. Substanţă anticoagulantă de tipul heparinei, care încetineşte sau previne conversiunea protrombinei în trombină (15).

Antitromboplastină. Inhibitor natural al coagulării sanguine. Există o antitromboplastină tisulară şi o antitromboplastină plasmatică, considerată de unii autori drept cauza defectului de coagulare în hemofilie (19).

Antivenin (*anti-* + lat. *venenum* = otravă). Anticorp specific, indus de pătrunderea în organism a veninului sau anaveninului, capabil să neutralizeze acţiunea toxică a celui dintîi şi reacţionînd specific cu ambele substanţe (3).

Antivirus. 1. Termen folosit de Besredka pentru produsele obţinute din culturi vechi microbiene prin filtrare sau centrifugare, avînd calitatea de a împiedica dezvoltarea germenilor respectivi şi putînd fi folosite în producerea unei imunităţi locale (22). 2. Termen generic pentru anumite substanţe cu efect nociv faţă de virusuri (22).

Antivitamine. Substanţe cu structură spaţială identică (izostere) cu aceea a unor vitamine, putînd realiza substituirea acestora (fenomenul de antagonism izosteric). De ex.: galactoflavina este antivitamina B_2, deoarece este izosteră cu vitamina B_2, iar diftiocolul este izoster cu vitamina K, avînd proprietăţi de antivitamină K (5).

Antivomitiv. Substanţă care împiedică voma, acţionînd fie la nivelul formaţiilor centrale care comandă actul vomei, fie la nivelul mucoasei gastrice iritate (14).

Antocianină. Vezi Flavone.

Anton, Gabriel, 1858–1933. **Sindromul ~,** tulburare constînd din faptul că bolnavul cu leziuni bilaterale ale ariei 17 corticale şi proiecţiilor corticotalamice respective nu-şi dă seama de amauroza pe care o prezintă (26).

Anton-Babinski (Anton, Gabriel, 1858–1933; Babinski, Josef François Felix, 1857–1932). **Sindromul ~,** sindrom caracterizat prin: asomatognozie, anozognozie şi anozodiaforie, survenind din leziunile răspîntiei parietotemporooccipitale a emisferei drepte (27).

Antonucci. Procedeul ~, procedeu pentru tratarea unei cavităţi reziduale după cura chistului hidatic pulmonar, prin pneumotorax menţinut timp de 1-2 luni (11).

Antony. Formulele ~, formule cu ajutorul cărora se calculează: a) capacitatea vitală ideală = metabolismul bazal × 2,3 (pentru bărbaţi) sau metabolismul bazal × 2,2–2,0 (pentru femei); b) echivalentul ventilator pentru

$$\text{oxigen} = \frac{\text{debitul ventilator/min. (în ml)}}{\text{consumul de oxigen/min. (în ml} \times 10)}$$

care normal este cuprins între 1,8 şi 3,1 (34).

Antracen. $C_{10}H_{10}$. Hidrocarbură aromatică polinucleică, condensată liniar. Se obţine din uleiul de antracen şi este folosit la prepararea materiilor colorante şi la numeroase sinteze organice. Este o substanţă cancerigenă (5).

Antracosilicoză. Pneumoconioză profesională provocată de inhalarea pulberilor mixte conţinînd cărbune şi bioxid de siliciu, care, infiltrînd plămînii, determină apariţia de leziuni fibronodulare (2; 9).

Antracoză (gr. *antrax* = cărbune + *-oză*). 1. Încărcare (tatuaj) a elementelor celulare reticulohistiocitare cu particule de praf de cărbune care se depun peribronhovascular şi în ganglioni, fără a determina vreo reacţie fibroasă a parenchimului (antracoză fiziologică (34). 2. Pneumoconioză provocată de inhalarea prelungită a prafului de cărbune, care determină leziuni fibropigmentare difuze, pulmonare şi gangliolimfatice, rareori splenice. Evoluţia este relativ benignă, cu excepţia formelor pseudotumorale (2; 9). **~ cutanată,** impregnare sau tatuare a pielii, apărînd în special pe mîini şi suprafeţele descoperite la lucrătorii care manipulează cărbune (12).

Antrax. Cărbune.

Antrenament. 1. Proces de întărire a organismului şi a ridicării capacităţii de muncă, datorit modificărilor funcţionale şi structurale care au loc în organism, sub influenţa exerciţiului şi a efortului crescut (21). 2. Exerciţiu sistematic în vederea dezvoltării fizice sau în vederea realizării unor performanţe speciale (21). 3. Adaptare prin repetare şi practică în vederea atingerii unui anumit scop (21). **~ articular,** proces de educare a funcţiilor unei articulaţii în scopul restabilirii amplitudinilor normale ale mişcărilor sau pentru obţinerea unei hipermobilităţi (24). **~ autogen** (Schultz), metodă psihoterapeutică indicată în diferite forme clinice de nevroză, constînd din exerciţii de autosugestie în stare de relaxare psihomotorie (35), **~ mecanic,** antrenament sportiv, care se face cu ajutorul unor vehicule mecanizate (24), **~ muscular,** antrenament care are ca scop hipertrofia musculară fie prin contracţii izotonice, fie prin contracţii izometrice (24). **~ sportiv,** proces pedagogic complex de dezvoltare psihofizică, cu scopul dezvoltării fizice multilaterale şi atingerii unor rezultate sportive înalte, prin aplicarea sistematică a anumitor exerciţii fizice, sub îndrumare pedagogică şi control medical (24).

Antrenorul inimii, sin.: *Pacemaker*. Centru generator de impulsuri al miocardului embrionar, care, fiind ierarhic superior, „antrenează" în activitate celelalte porţiuni subordonate. Antrenorul normal al inimii este nodul sinoatrial, care are un automatism mai ridicat, dar care poate fi înlocuit — în condiţii patologice — cu ceilalţi centri subiacenţi în ordine ierarhică (10).

Antriebsmangel (germ.). Modificarea conştiinţei, manifestată printr-o lipsă de iniţiativă în a executa actele motorii, răspunsuri verbale de grad variabil, întîlnită în unele tumori cerebrale cu localizare frontală (26).

Antrită (*antro-* + *-ită*). Inflamaţia mucoasei şi a pereţilor osoşi ai antrului mastoidian (30).

Antro- (lat. *antrum*, de la gr. *antron* = peşteră). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la cavităţi (32).

Antrocelulotomie maximă, sin.: *Mastoidectomie*. Operaţie chirurgicală prin care se trepanează apofiza mastoidă, se deschid toate celulele mastoidiene, se chiuretează leziunile mucoasei şi ale osului, asigurîndu-se un bun drenaj (30).

Antropilorectomie (*antro-* + *pilor* + gr. *ektome* = excizie). Pilorectomie antrală.

Antropo- (gr. *anthropos* = om). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la om (32).

Antropobiologie (*antropo-* + gr. *bios* = viaţă + *logos* = ştiinţă). Ramură a biologiei care studiază specia umană şi maimuţele antropoide (1).

Antropofilie (*antropo-* + gr. *philein* = a iubi). În parazitologie, preferinţa unor insecte de a se hrăni mai ales pe seama omului (31).

Antropofobie (*antropo-* + gr. *phobos* = frică), sin.: *Exantropie*. Fobia faţă de mulţime (35).

Antropogeneză (*antropo-* + gr. *genesis* = naştere). Ştiinţa care studiază evoluţia şi dezvoltarea omului, ca rasă (filogeneză) şi ca individ (ontogeneză) (1).

Antropoid (*antropo-* + gr. *eidos* = formă), sin.: *Antropomorf*. Care are caractere morfologice asemănătoare omului (1).

Antropologie (*antropo-* + gr. *logos* = ştiinţă). Ştiinţa care studiază omul, originea, evoluţia lui biologică şi rasele umane (1). ~ **culturală**, studiul omului preistoric şi contemporan în relaţie cu obiceiurile sale, tehnologia, viaţa sa socială, politică şi economică, religia, limbajul, folclorul, artele şi adaptarea sa la condiţiile specifice proprii (1). ~ **medicală**, studiul omului preistoric şi contemporan pe baze pur biologice, incluzînd creşterea sa organică, dezvoltarea şi degenerarea, moştenirea caracterelor organismului, influenţa mediului înconjurător şi a caracterelor sale fizice (1).

Antropometrie (*antropo-* + gr. *metron* = măsură), sin.: *Somatometrie*. Sistem de măsurători ştiinţifice ale corpului uman, ale diferitelor sale părţi şi în special ale scheletului. Datele metrice astfel obţinute se folosesc mult în studiile în serie şi comparative şi în sistemele de identificare din medicina legală (Bertillon) (1; 23).

Antropometru (*antropo-* + gr. *metron* = măsură). Instrument folosit pentru măsurarea diferitelor dimensiuni ale corpului uman (1).

Antropomorf (*antropo-* + gr. *morphe* = formă). Antropoid.

Antroposomatologie (*antropo-* + gr. *soma* = corp + *logos* = ştiinţă). Ştiinţa care se ocupă cu dezvoltarea, structura şi funcţiile corpului uman (1).

Antropotoxină (*antropo-* + gr. *toxikon* = otravă). Produs toxic presupus prezent în aerul expirat şi care ar determina tulburările ce apar în încăperi aglomerate unde există aer viciat. Teoria antropotoxinelor sau zootoxinelor, emisă de Brown Séquard şi D'Arsonval în 1888, a fost ulterior părăsită, deoarece nu s-a putut pune în evidenţă în aerul expirat produşi toxici volatili capabili de a produce tulburări decelabile în organismul animal (20).

Antropozoonoză (*antropo-* + gr. *zoon* = animal + *-oză*). Afecţiune întîlnită la oameni sau la animale şi care se poate transmite reciproc (32).

Antroscop (*antro-* + gr. *skopein* = a vedea). Endoscop, cu ajutorul căruia, concomitent cu puncţia transmeatică inferioară a sinusului maxilar, se poate face explorarea modificărilor existente la suprafaţa mucoasei endosinuzale (30).

Antrostomie (*antro-* + gr. *stoma* = gură, deschidere). 1. Deschiderea unui antru în vederea drenării (38). 2. În stomatologie, lărgire operatorie a deschiderii buzelor pentru uşurarea accesului în cavitatea bucală micşorată prin cicatrice traumatică (38).

Antrotimpanic (*antro-* + gr. *tympanon* = tobă). Care se referă la antrul mastoidian şi cavitatea urechii medii (1).

Antrotomie (*antro-* + gr. *tome* = tăiere). Deschiderea chirurgicală a unui antru (11). ~ **mastoidiană**, operaţie prin care se trepanează mastoida, se deschide antrul şi se chiuretează leziunile patologice; este indicată în supuraţia otomastoidiană la sugari şi la copiii mici, la care sistemul celular este limitat de cele mai multe ori numai la celula antrală (30).

Antru (gr. *antron* = peşteră). *Antrum*. ~ **cardiac**, dilataţie esofagiană găsită uneori imediat deasupra orificiului cardia (1). ~ **duodenal**, dilatare normală a duodenului lîngă punctul său de origine (1). ~ **maxilar**, *Sinus maxillaris*. ~ **posterior Citteli**, vezi Citteli. ~ **tubei**, dilataţie sacciformă a tubei uterine la extremitatea sa laterală, considerată de unii autori că există numai în timpul sarcinii (1). ~ **urechii**, *Antrum mastoideum*.

Antrum (lat. de la gr. *antron* = peşteră), sin.: *Antru*. Cavitate sau spaţiu gol; termen anatomic care desemnează îndeosebi unele cavități din oase (1). ~ **auris**, *Meatus acusticus externus*. ~ **ethmoidale**, *Sinus maxillaris*. ~ **highmori**, *Sinus maxillaris*. ~ **mastoideum**, sin.: *Antrul urechii*, *Antrum tympanicum*, cavitate cu aer, situată în porțiunea mastoidiană a osului temporal și care comunică cu celulele mastoidiene și cu cavitatea timpanică (1). ~ **maxillare**, *Sinus maxillaris*. ~ **pyloricum**, porțiunea pilorică a stomacului cuprinsă între corpul stomacului și canalul piloric (1). ~ **testis**, *Mediastinum testis*. ~ **tympanicum**, *Antrum mastoideum*.

Vezi și: Highmore.

Antu. Abreviere pentru α-Naftiltiouree (23).

Antuitrin. Nume dat unor preparate hormonale injectabile, extrase din hipofiza anterioară: antuitrin G (hormon de creștere), antuitrin S (gonadotrofină corionică) (7).

Antyllus. Procedeul ~, procedeu operator pentru cura anevrismului arterial, constînd din ligatura supra- și subiacentă a sacului anevrismal, urmată de incizia acestuia și evacuarea conținutului (11).

Anuclear (*a-* + lat. *nucleus* = sîmbure). Fără nucleu (termen folosit pentru eritrocite) (1).

Anulocit (lat. *anulus* = inel + gr. *kytos* = celulă). Eritrocit subțire, în formă de inel sau de pesar, cu o concentrație redusă de hemoglobină (33).

Anulus (lat. *annulus* sau *anulus* = inel), sin.: *Inel*. Termen folosit în anatomie pentru formațiunile inelare, situate de obicei în jurul unei deschideri (1). ~ **bruneus faciei**, sin.: *Chloasma annulare frontis*, *Linea fusca Haxthausen*, pigmentare a feței sau a frunții, apărînd în cursul unor afecțiuni ale sistemului nervos central (12). ~ **conjunctivae**, inel de țesut densificat care marchează unirea conjunctivei bulbare cu limbul sclerocornean (1). ~ **femoralis**, sin.: *Inel crural*, deschiderea abdominală a canalului femural (1). ~ **fibrocartilagineus membranae tympani**, sin.: *Bureletul inelar Gerlach*, marginea membranei timpanice inserată pe șanțul timpanic (1). **Anuli fibrosi cordis.** Țesut conjunctivoelastic dens care înconjură orificiile atrioventriculare și deschiderile ventriculare ale aortei și trunchiului pulmonar (1). ~ **fibrosus disci intervertebralis**, partea periferică a discului intervertebral (1). ~ **inguinalis profundus**, sin.: *Inelul inghinal abdominal*, *Inelul inghinal intern*, deschiderea abdominală a canalului inghinal, delimitată de vasele epigastrice inferioare (medial), marginea inferioară a mușchiului transvers abdominal (lateral) și ligamentul inghinal (inferior) (1). ~ **inguinalis superficialis**, sin.: *Inelul inghinal extern*, *Inelul inghinal subcutanat*, deschiderea externă a canalului inghinal, situată în aponevroza mușchiului oblic extern, delimitată de stîlpii medial și lateral ai acestei aponevroze, uniți prin fibrele intercrurale și avînd ca delimitare posterioară fibrele reflectate (1). ~ **iridis major**, sin.: *Inelul colorat extern*, inelul extern din cele două zone concentrice ale irisului separate prin *circulus arteriosus minor* (1). ~ **iridis minor**, sin.: *Inelul colorat intern*, inelul intern din cele două zone concentrice ale irisului separate prin *circulus arteriosus minor* (1). ~ **migrans**, Glosită exfoliativă marginată. ~ **tendineus communis**, sin.: *Inelul Zinn*, *Ligamentul Zinn*, *Tendonul Zinn*, inel fibros inserat pe marginile superioară și medială ale găurii optice, aderent de teaca durală a nervului optic și servind pentru inserția celor patru mușchi drepți ai globului ocular (1). ~ **tympanicus**, inel osos, incomplet la naștere, care se dezvoltă apoi ca parte timpanică a osului temporal (1) ~ **umbilicalis**, marginea deschiderii din peretele abdominal anterior al fătului, de care se prinde cordonul ombilical și prin care trec vasele ombilicale (1).

Anurie (*an-* + gr. *ouron* = urină). Stare în care excreția de urină încetează (sau se reduce sub 150 ml/24 de ore), ca urmare a intervenției unor factori care suprimă formarea ei la nivelul rinichiului (anurii secretorii) sau care îi împiedică scurgerea prin căile urinare superioare spre vezică (anurii excretorii) sau prin ambele mecanisme (anurie mixtă) (25). ~ **adevărată**, Anurie secretorie. ~ **excretorie**, sin.: *Anurie falsă*, *Anurie postrenală*, *Anurie urologică*, anurie produsă prin obstrucție ureterală extrinsecă (ligatură, compresiune) sau intrinsecă, organică (calculi, cheaguri, stricturi uretrale) sau funcțională (spasm uretral), cu blocarea drenării urinii spre vezică (25). ~ **falsă**, Anurie excretorie. ~ **postrenală**, Anurie excretorie. ~ **prerenală**, anurie secretorie datorită reducerii irigației glomerulilor funcționali, ca urmare a scăderii volumului sanguin circulant (hemoragii, deshidratare), a reducerii presiunii arteriale (colaps) sau a redistribuirii sîngelui în parenchimul renal, cu irigarea predominantă a glomerulilor juxtamedulari (șoc, agresiuni nefrotoxice directe) (25). ~ **reflexă**, anurie cu mecanism declanșator neuroreflex, produsă fie prin reflexe vasomotorii, cu redistribuirea sîngelui în rinichi și irigarea consecutivă, predominantă a glomerulilor juxtamedulari (traumatisme, intervenții chirurgicale, colici diverse, infarct renal), fie prin reflexe motorii cu spasm ureteral (afecțiuni medulare, procese inflamatorii de vecinătate), fie prin ambele tipuri de modificări (calculi ureterali, manevre urologice) (25). ~ **renală**, anurie secretorie, datorită unor leziuni organice renale, interesînd fie predominant glomerulii (glomerulonefrită difuză supraacută), cu reducerea extremă a filtrării glomerulare, fie predominant tubii (tubulonefroze ischemice sau toxice, obstrucţii tubulare intrinseci sau extrinseci), cu reabsorbţie tubulară excesivă, fie în mod egal glomerulii şi tubii (scleroze renale primare sau secundare în stadiul terminal, rinichi polichistic, infarcte renale) (25). ~ **secretorie,** sin. : *Anurie adevărată*, anurie produsă prin suprimarea formării urinii la nivelul rinichiului, datorită fie reducerii irigaţiei glomerulilor funcţionali (mecanism prerenal), fie unor leziuni organice renale (mecanism renal) (25). ~ **urologică,** Anurie excretorie.

Anus (lat. = şezut). Orificiul distal al terminaţiei rectului (1). ~ **artificial,** sin. : *Anoproctie*, *Anus contra naturii*, *Enteroproctie*, deschiderea artificială a intestinului la piele, permanentă sau temporară, obţinută pe cale chirurgicală (1). ~ **artificial Aubert,** vezi Aubert. ~ **artificial Audry,** vezi Audry. ~ **artificial pe baghetă,** sin. : *Anus artificial Maydl*, anus artificial în care angularea ansei colice se obţine prin trecerea unei baghete de sticlă sau din alt material dintr-o parte în alta a mezocolonului (11). ~ **artificial Lambert,** Anus artificial cu trompă. ~ **artificial Maydl,** Anus artificial pe baghetă. ~ **artificial cu pinten,** anus artificial în care derivaţia completă a materiilor fecale către exterior se obţine datorită angulaţiei bruşte a ansei colice exteriorizate prin suturarea celor două picioare ale ansei între ele şi fixarea mezocolonului la piele (11). ~ **artificial cu punte,** Anus artificial Audry, vezi Audry. ~ **artificial cu trompă,** sin. : *Anus artificial Lambert*, anus artificial în care se urmăreşte obţinerea continenţei prin învelirea capătului proximal într-un lambou cutanat care poate fi comprimat prin intermediul unui bandaj (11). ~ **artificial umed,** procedeu de derivaţie a urinilor în pelvectomia totală sau la purtătorul unui anus derivativ, prin implantarea ureterelor în ansa colică scoasă în anus artificial derivativ (11). ~ **artificial Witzel,** vezi Witzel. ~ **contra naturii,** Anus artificial. ~ **iliac,** anus artificial realizat prin colostomie iliacă (11). ~ **imperforat,** sin. : *Imperforaţie anală*, malformaţie congenitală constînd din absenţa orificiului anal, datorită persistenţei postnatale a membranei anale (11). ~ **infundibuliform,** anus lipsit de plicile naturale (1). ~ **ombilical,** anus preternatural localizat în regiunea ombilicală (1). ~ **preternatural,** deschidere anormală la piele a unei anse intestinale care serveşte drept anus (1). ~ **vaginal,** *Atresia ani vaginalis*. ~ **vezical,** anomalie în care anusul este neperforat, iar rectul se deschide în vezica urinară (1). ~ **vulvar,** anomalie în care anusul este neperforat, iar rectul se deschide în vulvă (1).

Anuscop (*anus* + gr. *skopein* = a vedea). Instrument metalic tubular prevăzut cu un mandren gros, prins într-un unghi obtuz la un mîner, cu care se pot examina endoscopic, prin viziune directă, anusul şi rectul inferior pînă la o adîncime de 10—12 cm (11).

Anuscopie. Explorare endoscopică cu viziune directă a anusului şi rectului inferior cu ajutorul anuscopului (11).

Anvergură. Vezi Alonjă.

Anxietas tibiarum. Sindromul Ekbom. Vezi Ekbom.

Anxietate (lat. *anxietas* = nelinişte). Stare afectivă patologică caracterizată prin nelinişte psihomotorie, teamă nedeslușită, fără obiect, sau legată de presupunerea posibilităţii unui pericol iminent sau insucces; este însoţită de reacţii vegetative multiple (35).

Anxiolitic. Tranchilizant.

Anzolleti. Operaţia ~, intervenţie chirurgicală pentru corectarea piciorului strîmb congenital constînd din aponevrotomie plantară, sindestomia ligamentului deltoidian, tenotomia gambierului posterior şi eventual a flexorului degetului mare (24).

Aortism abdominal. Perceperea unor pulsaţii exagerate ale aortei abdominale (10).

Aortită. Afecţiune inflamatorie a aortei, cu etiologie multiplă; poate interesa unul sau mai multe straturi cu infiltrat inflamator, procese distrofice şi reacţie sclerogenă, după stadiul leziunii; unii autori descriu sub această denumire şi ateromatoza aortică (2; 10). ~ **numulară,** aortită cu pete albe, circulare, pe intimă (10). ~ **sifilitică,** Aortită Döhle-Heller, vezi Döhle-Heller. ~ **ulceroasă,** aortită cu ulceraţii ale intimei, întîlnită în cursul endocarditei, în erizipel şi în septicemia puerperală (2). ~ **vegetantă,** aortită însoţită de proliferări ale intimei în lumen sub formă de vegetaţii (2).

Vezi şi : Döhle-Heller.

Aortoclazie (*aorta* + gr. *klasis* = rupere). Ruptura aortei (32).

Aortografie (*aorta* + gr. *graphein* = a scrie). Metodă radiologică pentru vizualizarea aortei prin injectarea unei substanţe de contrast fie în lumenul aortic cu ajutorul unei sonde (aortografie directă), fie într-o venă (aortografie indirectă) (36).

Aortotomie (*aorta* + gr. *tome* = tăiere). Incizie longitudinală a peretelui ventral al aortei, făcută în scopul extragerii unui embol (11).

Apalestezie, sin. : *Palanestezie*. Pierderea sensibilităţii vibratorii (4).

Aparat. 1. Sistem de piese servind la o operaţie bine determinată, mecanică, tehnică sau ştiinţifică, precum şi la dirijarea energiei şi transformarea ei din statică în diferite forme (32). 2. *Apparatus*. ~ **acustic**, Proteză auditivă. ~ **de clei zincat**, aparat de imobilizare relativă, făcut din feşi de tifon îmbibate într-o pastă lichefiată, compusă dintr-un amestec de glicerină, gelatină şi oxid de zinc (24). ~ **de compresiune**, în ortopedie, dispozitiv metalic de forma unei potcoave, uneori oval sau patrulater, cu distanţa dintre cele două braţe reglabilă, astfel ca prin manevrarea lor să realizeze apropierea a două sau mai multe broşe, care efectuează compresiunea unui focar osos de consolidare (24). ~ **craniomaxilar**, aparat pentru imobilizarea fracturilor mandibulare şi maxilare; se compune dintr-un dispozitiv cefalic şi unul ancorat pe maxilar (38). ~ **cu fantă**, dispozitiv pentru determinarea florei microbiene din aer, bazat pe principiul proiectării unui jet de aer printr-o fantă pe suprafaţa unei cutii Petri care conţine un mediu solid de cultură (20). ~ **fonator**, totalitatea structurilor anatomice care contribuie la formarea limbajului articulat rezultat din întărirea şi modelarea sunetului laringian în cavităţile rezonatorii sub dependenţa corticalităţii (30). ~ **genetic**, totalitatea materialului genetic ce se găseşte într-o celulă şi care asigură funcţiile de ereditate, variabilitate şi determinarea tuturor potenţialităţilor biochimice ale acelei celule (organism). Substanţele chimice ale acestor funcţii sînt ADN, acizii ribonucleici şi reacţiile de biosinteză replicativă şi de transcriere. Dacă celulele au, pe lîngă nucleu şi elemente genetice extracromozomiale, atunci funcţiile aparatului genetic sînt îndeplinite de toate aceste elemente. La organismele multicelulare, totalitatea formaţiunilor morfologice care au material genetic au provenit din materialul genetic al celulei zigot de origine pentru reacţiile de biosinteză replicativă. De aceea, la aceste organisme, aparatul genetic poate fi definit ca nucleul celular şi elementele extracromozomiale aflate la zigot şi care se găsesc în tot atîtea copii cîte celule sînt în diferitele faze ale dezvoltării ontogenetice. Ca o excepţie, unele elemente extracromozomiale pot fi cîştigate ulterior în diferitele faze ale dezvoltării (de ex. virusul sigma la *Drosophila melanogaster*, bacteriofagii temperaţi la bacterii). Datorită replicării autonome faţă de nucleu, elementele extracromozomiale fac excepţie şi de la regula că nu se găsesc totdeauna în tot atîtea copii cîte celule sînt (17). ~ **gipsat**, aparat de imobilizare a unui membru sau a unui segment de membru într-o poziţie anumită, cu ajutorul feşilor gipsate sau al bucăţilor de tifon înmuiate în soluţie de gips, în vederea favorizării vindecării unei leziuni osoase, articulare sau a părţilor moi (arsuri, grefe) sau în vederea corectării unei diformităţi (24). ~ **gipsat armat**, aparat gipsat în care se includ bare de oţel sau plase de sîrmă pentru a-i da mai multă rezistenţă (24). ~ **gipsat-atelă**, aparat gipsat construit dintr-un model de tifon impregnat într-o baie de gips. Se croieşte pe măsura segmentului de membru, se aplică şi se solidarizează cu un bandaj de tifon moale. Are avantajul că poate fi slăbit sau strîns după necesitate. Realizează o imobilizare mai slabă decît aparatul circular (24). ~ **gipsat bivalv**, aparat gipsat tăiat longitudinal în două jumătăţi pentru a permite scoaterea lui temporară şi aplicarea de masaje, fizioterapie sau pentru mobilizarea unor articulaţii (24). ~ **gipsat cu cameră liberă** (Ducroquet), aparat gipsat cu spaţiu liber care permite corectarea în sens util a unor diformităţi ale membrelor (24). ~ **gipsat circular**, aparat gipsat construit din feşi gipsate, ca un manşon care îmbracă total segmentul de membru imobilizat. Realizează o imobilizare bună, dar trebuie despicat sau schimbat, cînd a devenit prea strîns sau prea larg (24). ~ **gipsat Ducroquet**, vezi Ducroquet. ~ **gipsat cu fereastră**, aparat gipsat care a fost secţionat în dreptul unei plăgi pentru îngrijirea acesteia (24). ~ **gipsat cu guler ofiţeresc** (Schanz), corset gipsat pentru imobilizarea coloanei dorsale superioare cu guler înalt, cuprinzînd gîtul pînă sub maxilarul inferior şi osul occipital (24). ~ **gipsat Minerva**, aparat gipsat pentru imobilizarea coloanei cervicale, care cuprinde şi capul într-o cască de gips (denumire prin asemănarea cu casca zeiţei Minerva) (24). ~ **gipsat cu sucitor** (Mommsen), aparat gipsat pentru corectarea unor atitudini vicioase articulare, confecţionat din două manşoane gipsate cuprinzînd segmentele de membru învecinate încheieturii suferinde. Manşoanele sînt unite între ele printr-o balama metalică, care permite o îndreptare treptată cu ajutorul unui dispozitiv cu sucitor, asemănător strunei de la ferăstrău (24). ~ **insular**, totalitatea insulelor Langerhans din pancreas (circa 1% din masa glandei), cu rol endocrin, secretînd insulină şi glucagon (7). ~ **juxtaglomerular neuromioepitelial, Aparatul Goormaghtigh**, vezi Goormaghtigh. ~ **mandibulomaxilar**, complexul morfofuncţional format din maxilar, mandibulă, articulaţia temporomandibulară, muşchi, nervi, vase, glande salivare, limbă, dinţi, mucoasă care participă la funcţiile multiple ale regiunii bucomaxilofaciale (masticaţie, fonaţie, deglutiţie, respiraţie, fizionomie) (38). ~ **masticator**, complex morfologic care efectuează funcția de triturare, insalivare și digerare parțială a alimentelor, pînă la formarea bolului alimentar (38). ~ **metaterminal,** prelungire filamentoasă foarte fină a fibrei nervoase care se umflă, transformîndu-se într-un inel ce se separă de fibra nervoasă și se poate autoliza; o altă prelungire se reface apoi și ciclul reîncepe (1). ~ **olfactiv,** totalitatea elementelor care asigură recepționarea și interpretarea senzațiilor olfactive (celulele olfactive Schultze din mucoasa nazală, fibrele nervului olfactiv care iau naștere din bulbul olfactiv și centrii olfactivi din hipocamp) (30). ~ **ortodontic,** construcție ortopedică specială, confecționată din acrilat sau din metal (sau din ambele, combinate) care, aplicată la nivelul aparatului dentomaxilar, declanșează forțe artificiale în scopul de a împiedica apariția sau a determina corectarea anomaliilor dentomaxilare (39). ~ **ortopedic,** mijloc de imobilizare a unui segment din corp în vederea vindecării unei leziuni, prevenirii sau corectării unei diformități sau a suplinirii unei deficiențe motorii (24). ~ **otolitic,** organ al echilibrului static, compus din otoliți și din membrana otolică (30). ~ **pentru pneumotorax,** aparat cu ajutorul căruia se introduce aer sau gaz în cavitatea pleurală, în scop diagnostic sau terapeutic, și care este bazat pe principiul vaselor comunicante sau al pompei manometru (34). ~ **reticular intern Golgi,** vezi Golgi. ~ **de rotat tuburi,** aparat folosit în tehnicile de culturi celulare. Scăldarea ritmică a culturilor în mediul nutritiv permite menținerea lor îndelungată, cu avantajul principal de a putea astfel urmări la timp efectul asocierilor experimentale prelungite virus-celulă (22). ~ **spiropulsator,** aparat care permite ventilația artificială a plămînului, asigurînd insuflația și exsuflația aerului (11). ~ **de sprijinire centrală,** aparat stomatologic cu care se poate obține concentrarea forței de ocludere într-un punct central de pe bolta palatină (39). ~ **de tras discuri,** aparat folosit în tehnica dentară, constînd dintr-o serie de cilindri de dimensiuni crescînde pe care se așază capa metalică pirosită și care este apoi adusă la dimensiunea necesară prin introducerea într-o matrice (38). ~ **unit dentar,** complex stomatologic care reunește într-un bloc unitar o serie de aparate și dispozitive necesare în tratamentul stomatologic, ca: turul electric, instalația de lumină, scuipătoarea cu jet de apă, aspiratorul de salivă, termocauterul, pompa de aer (38).

Vezi și: Angle-Baker-Case, Androsov, Baermann, Barcroft, Bauer, Bălteanu-Garaguli, Benedict, Bierbaum, Bimler, Bodine, Böhler, Boley, Brummelkamp, Charpy, Chilini, Cuendet, Cutsch, Delbet, Desault, Engström, Fourès, Fülleborn, Gaza, Goormaghtigh, Haldane, Hennig, Hessing, Hohmann, Kalk, Kanavel, Katz, Key-Charnley, Kirschner, Knipping, Küss Marsh, Martin, Mommsen, Pankey-Mann, Pergola, Petz, Phelps-Gocht, Pintilie, Popescu, Potain, Priboianu, Röntgen, Royer, Ruddock, Sayre, Schultess, Soxhlet, Tukon, Van Slyke, Walter, Zander.

Aparatireoză, sin.: *Aparatiroidism.* Starea organismului lipsit de paratiroide, caracterizată prin tetanie și tulburări trofice (de ex. cataractă) (7).

Aparatiroidism. Aparatireoză.

Apareunie (*a-* + *para-* + gr. *eune* = pat). Lipsa sau incapacitatea executării coitului (32).

Apatie (*a-* + gr. *pathos* = pasiune). Tulburare emoțional-volitivă, constînd din lipsă de tonalitate afectivă și de interes față de propria persoană și de ceea ce se petrece în jur (35).

Apatitoză. Pneumoconioză care apare după inhalarea prafului ce conține apatită (anhidridă fosforică, oxid de calciu etc.). Se instalează după 3—4 ani de contact. Radiologic apar umbre reticulare și fibroză perihilară (34).

Apă, sin.: *Aqua.* H_2O. Lichid incolor, inodor, insipid, care fierbe la 100^{0}C și îngheață la 0^{0}C; este principalul constituent al materiei vii, fiind mediul general în care se desfășoară schimburile metabolice vitale; reprezintă între 45% și 99% din greutatea organismelor vii. Organismul uman adult conține aproximativ 75% apă (5). ~ **acratică,** Apă minerală oligometalică. ~ **acratopegă,** vezi Apă minerală oligometalică. ~ **acratotermă,** vezi Apă minerală oligometalică. ~ **de adîncime,** Apă de profunzime. ~ **amoniacală,** denumire veche pentru soluțiile amoniacale (5). ~ **atermală,** apă minerală care izvorește la o temperatură sub 20^{0}C (4). ~ **atmosferică,** cantitatea de apă din atmosferă. În zonele de deșert se condensează în așa-numitele puțuri aeriene și servește pentru băut (20). ~ **de băut,** *Aqua communis.* ~ **brută,** apa din natură nesupusă vreunui tratament (20). ~ **de calciu,** soluție 0,16% de hidroxid de calciu cu acțiune neutralizantă și alcalinizantă. Se folosește intern sub formă de poțiuni în intoxicații cu acizi și extern, sub formă de liniment oleocalcar, în arsuri (13). ~ **cloroformată,** soluție de cloroform $5^0/_{00}$; intern provoacă ușoară iritație locală, apoi hipoestezia mucoasei gastrice, fiind indicată în gastralgii diverse; slab antispastic al musculaturii digestive și ureterale (13). ~ **comună,** *Aqua communis.* ~ **curentă,** apă furnizată de instalațiile centrale de aprovizionare cu apă (20). ~ **distilată,** *Aqua destillata.* ~ **dură,** apă cu conținut ridicat în săruri de calciu și magneziu. Vezi și Duritatea apei (20).

~ freatică, apa care se găseşte în stratul freatic, primul strat acvifer subteran cu nivel hidrostatic liber. Datorită faptului că este de multe ori situată superficial, se poate impurifica de la suprafaţa solului. Din acest motiv nu este recomandată utilizarea ei în aprovizionarea centrală cu apă decît cu precauţii deosebite. Fîntînile se aprovizionează în general din stratul freatic, fiind însă necesar ca stratul să se găsească la cel puţin 4 m adîncime, iar solul să nu prezinte fisuri şi să aibă porozitatea corespunzătoare unei filtrări eficiente (20). **Ape haloterme.** Ape minerale clorurate sodice (4). **~ higroscopică,** apa care se depune pe suprafaţa şi în porii substanţelor solide aflate în contact cu aerul. În laboratorul de tehnică dentară se elimină prin încălzire la 100—105°, în cuptorul de preîncălzire (39). **~ industrială,** apă care serveşte pentru diferite procese tehnologice în industrie (exceptînd industria alimentară); trebuie evitat ca această apă să aibă vreo posibilitate de contact cu apa potabilă (20). **~ de Javel,** soluţie 5—10% de hipoclorit de potasiu, cu rol dezinfectant, obţinută prin acţiunea la rece a clorului asupra unei soluţii de hidroxid de potasiu (5). **~ „legată osmotic“,** cantitatea de apă teoretic necesară pentru eliminarea substanţelor osmotic active prezente în urina finală, în cazul în care aceasta este izotonă cu plasma. Se determină cu ajutorul *clearance*-ului osmolar (25). **~ „liberă osmotic“,** în funcţie de concentraţia urinii, poate fi cantitatea de apă eliminată în exces faţă de apa „legată osmotic“ într-o urină finală hipotonă sau cantitatea de apă reabsorbită din apa „legată osmotic“ într-o urină finală hipertonă. Se determină cu ajutorul *clearance*-ului „apei libere“ (25). **~ de melisă,** soluţie hidroalcoolică de *Oleum citronellae* 0,3%; are acţiune excitantă asupra mucoasei gastrice, antiseptică şi sedativă a sistemului nervos. Se foloseşte sub formă de poţiuni în indigestii, diaree, dispepsii gastrogene şi stări de excitaţie nervoasă (13). **~ de mentă,** soluţie hidroalcoolică de ulei de mentă 0,3%; are acţiune stimulantă a secreţiei gastrice, antivomitivă şi slab antispastică. Se foloseşte ca poţiune în diaree, colite de fermentaţie, greţuri, colici intestinale (13). **~ meteorică,** apă rezultată din precipitaţii atmosferice. Uneori, cînd apa subterană sau cea de suprafaţă sînt greu accesibile, se foloseşte şi pentru aprovizionare cu apă. Sistemul este necorespunzător din punct de vedere sanitar, deoarece apa meteorică are debit inconstant şi insuficient, organoleptic nu este satisfăcătoare, iar prin depozitare se impurifică (20). **~ minerală,** apă naturală conţinînd substanţe minerale sau gaze în cantitate variabilă şi avînd o acţiune terapeutică verificată (4). **Ape minerale juvenile.** Ape care nu au mai participat la circuitul atmosferic al apei; ele vin de la mare adîncime, cu temperatură foarte mare (90—100°) şi au de obicei o concentraţie redusă (4). **~ minerală oligometalică,** sin.: *Apă acratică*, apă cu un conţinut de săruri sub 1 g/litru; poate fi caldă (apă acratotermă) sau rece (apă acratopegă) (4). **~ minerală vadoasă,** apă care provine din precipitaţiile atmosferice, ploi, ninsoare şi care s-a infiltrat prin straturile permeabile ale solului, dizolvînd unele săruri din rocile pe lîngă care a trecut (4). **~ moale,** apă cu un conţinut scăzut în săruri de calciu şi magneziu. Vezi şi Duritatea apei (20). **~ oxigenată,** soluţie diluată 3% de peroxid de hidrogen; în prezenţa catalazei din ţesuturi eliberează oxigen în stare nascîndă cu acţiune dezinfectantă; este folosită pentru curăţirea şi dezinfecţia plăgilor şi ca decolorant (13). **~ poluată,** apă cu conţinut care depăşeşte limitele permise în substanţe organice sau anorganice, inclusiv diverşi germeni (8). **~ potabilă,** *Aqua communis.* **~ de profunzime,** sin.: *Apă de adîncime,* apă subterană care se foloseşte în aprovizionarea cu apă potabilă (20). **~ regală,** sin.: *Aqua regia,* amestec, de culoare galbenă-închisă, format din trei volume de acid clorhidric şi un volum de acid azotic; dizolvă toate metalele, inclusiv aurul şi platina (39). **~ reziduală,** apă impurificată de o colectivitate prin utilizare. *Varietăţi*: a.fecaloid-menajeră, rezultată din gospodărie (bucătării, băi, closete etc.); a.industrială, rezultată din utilizarea apei în diferite procese tehnologice industriale; a.meteorică, rezultată din precipitaţiile care cad într-o localitate. Apele reziduale sînt reintroduse în natură, după ce au fost îndepărtate din colectivitate. Receptorul obişnuit este solul sau apa de suprafaţă (20). **~ reziduală brută,** apă reziduală care nu a fost supusă nici unei metode de epurare (20). **~ subterană,** apă care circulă prin straturile permeabile ale solului, acumulîndu-se deasupra straturilor impermeabile de argilă. Cu excepţia stratului freatic, superficial, este în mod obişnuit o apă pură, fiind preferată în aprovizionarea cu apă, deşi este mai puţin accesibilă şi are uneori o mineralizare excesivă (20). **~ de suprafaţă,** apă care se găseşte în natură la suprafaţa solului, provenind din precipitaţii sau din izvoare, sub formă de ape curgătoare, stătătoare şi stagnante. Apele de suprafaţă, cu excepţia celor stagnante (bălţi, mlaştini), sînt frecvent folosite în aprovizionarea cu apă, însă trebuie supuse purificării înainte de a fi date în consum (20). **~ de şiroire,** curenţi de apă de suprafaţă care iau naştere numai după precipitaţii sau din topitul zăpezilor şi care, spălînd suprafaţa solului, pot contribui la impurificarea bazinelor naturale de apă (20). ~ **tare,** denumire populară pentru acidul azotic (5). ~ **de var,** vezi Hidroxid de calciu. *Vezi şi* : D'Alibour, Goulard.

Apărător (lat. *apparare* = a pregăti, a dispune). Care protejează, apără (32). ~ **de deget,** sin. : *Degetar metalic,* dispozitiv metalic format din 3 tuburi tronconice articulate, care îmbracă indexul practicianului stomatolog; este plasat între arcadele dentare, pentru a menţine gura deschisă în cursul tratamentelor dentare la copii (38). ~ **de disc,** în stomatologie, dispozitiv format dintr-o tijă-suport fixată la piesa de mînă şi un disc cu margine care formează lăcaşul de rotaţie al discurilor abrazive în timpul şlefuirii dinţilor. Prezintă o fereastră care limitează acţiunea discului abraziv şi protejează ţesuturile vecine (38).

APC. Abreviere pentru *Adenopharyngoconjunctival.* Vezi Adenovirusuri (22).

Apectomie. Apicectomie.

Apeduct. *Aqueductus.* ~ **cohleei,** *Ductus perilymphatici.* ~ **melcului,** *Canaliculus cochleae.* *Vezi şi* : Fallopio, Sylvius.

Apelul dinţilor. Metodă de examen clinic, prin care se controlează sistematic prezenţa sau absenţa dinţilor de pe arcade (38).

Apendice (lat. *appendix* = adaos, supliment), sin. : *Appendix.* Termen anatomic generic pentru formaţiuni suplimentare accesorii sau dependente de o altă structură principală (1). ~ **cromozomial,** formaţiune cromatiniană vizibilă pe nucleii granulocitelor neutrofile. Prezenţa lor în proporţie de peste 1% indică sexul somatic feminin, iar sub această cifră, sexul masculin; se numără cel puţin 500 elemente (19). ~ **ileocecal,** *Appendix vermiformis.* ~ **xifoid,** *Processus xiphoideus.* *Vezi şi* : Morgagni.

Apendicectomie (*apendice* + gr. *ektome* = excizie). Extirpare chirurgicală a apendicelui 11). ~ **„la cald"**, apendicectomie executată în plină evoluţie a unei apendicite acute (11). ~ **preventivă,** apendicectomie executată în cursul unor alte intervenţii chirurgicale abdominale, cu condiţia ca extirparea apendicelui să nu complice şi nici să nu agraveze operaţia principală (11). ~ **„la rece"**, apendicectomie executată, în afara oricăror semne de inflamaţie acută, la un bolnav cu apendicită cronică (11). ~ **retrogradă,** procedeu operator de excepţie folosit în cazurile în care vîrful apendicelui nu poate fi exteriorizat şi în care liberarea organului se începe de la nivelul cecului prin secţionarea apendicelui şi înfundarea bontului (11). ~ **secundară,** apendicectomie executată la un interval de 5–6 luni după deschiderea şi drenajul unui abces apendicular (11). ~ **subseroasă,** procedeu operator de excepţie folosit în formele de aderenţă a apendicelui la organele din jur, în care pentru exteriorizarea organului se foloseşte planul de decolare subseromusculos (11).

Apendicită (*apendice* + *-ită*). Inflamaţia apendicelui ileocecal (11). ~ **abcedantă,** proces supurativ al apendicelui, cu acumulare de puroi în lumen, putînd să ajungă la perforare (2). ~ **acută,** formă evolutivă de apendicită, survenind brusc şi zgomotos, cu fenomene generale (febră, astenie) şi digestive (dureri violente în fosa iliacă dreaptă, vărsături etc.) (16). ~ **atrofică,** inflamaţie cronică apendiculară în care toate elementele constitutive ale organului sînt înlocuite cu ţesut de scleroză (11). ~ **congestivă,** proces iritativ apendicular, caracterizat prin congestia şi infiltraţia interstiţială a apendicelui şi peritoneului adiacent (16). ~ **cronică,** proces inflamator şi distrofic al apendicelui, rezultat al unor repetate puseuri inflamatorii şi exteriorizat prin tulburări digestive necaracteristice (16). ~ **flegmonoasă,** inflamaţie acută supurativă difuză a apendicelui ileocecal, interesînd submucoasa, musculara şi seroasa, cuprinzînd în procesul inflamator şi mezoul (2). ~ **foliculară** (Babeş), inflamaţie localizată în foliculii limfatici ai apendicelui (2). ~ **gangrenoasă,** formă de apendicită caracterizată prin tromboza vaselor apendicelui şi mezoului, ceea ce determină mortificarea ţesuturilor şi perforarea, urmate de peritonită (2). ~ **hiperplazică,** inflamaţie cronică apendiculară, caracterizată prin multiplicarea şi hiperplazia celulelor adipoase (11). ~ **larvată,** inflamaţie latentă apendiculară, care se poate manifesta oricînd printr-o criză acută (11). ~ **lombară,** inflamaţie survenită pe un apendice în poziţie anormală, retrocecală înaltă, cu simptomatologie lombară dreaptă înaltă (11). ~ **mascată,** apendicită care evoluează cu semne de împrumut fie reflexe, la distanţă, fie din partea organelor vecine (16). ~ **obliterantă,** sin. : *Apendicită obstructivă,* inflamaţie cronică apendiculară, în care lumenul organului este obliterat de un proces de scleroză (11). ~ **obstructivă,** Apendicită obliterantă. ~ **pelviană,** inflamaţia unui apendice situat în poziţie anormală — pelviană — caracterizată prin simptomatologie genitală sau urinară, mergînd pînă la retenţia de urină (11). ~ **perforată,** complicaţie a unei apendicite acute care a evoluat rapid, constînd din distrugerea parţială a peretelui şi pătrunderea conţinutului său în cavitatea peritoneală (16). ~ **purulentă,** Apendicită supurată. ~ **recurentă,** inflamaţie apendiculară survenită după un interval de timp oarecare de la un alt proces inflamator apendicular (11). ~ **retrocecală,** inflamaţie a unui apendice situat înapoia cecului, caracterizată prin localizarea simptomatologiei în regiunea lombară dreaptă (11). ~ **subperitoneală,** inflamaţie a apendicelui situat retrocecal şi subperitoneal, cu simptomatologie redusă datorită lipsei leziunilor peritoneale (2). ~ **supurată,** sin. : *Apendicită purulentă,* inflamaţie apendiculară ajunsă în stadiul de supuraţie endo- sau exoapendiculară sau intraperitoneală (11). ~ **toxică,** inflamaţie apendiculară în care leziunile sînt situate endoapendicular; aspectul exterior al organului este normal, reacţia peritoneală este minimă, dar se produc leziuni hepatorenale şi fenomene toxice grave (11). ~ **ulceroasă,** inflamaţie apendiculară cu leziuni ulceronecrotice ale mucoasei, acoperite de mase fibrinopurulente (2).

Apendicoliză (*apendice* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie). Timp operator al unei apendicectomii în care apendicele este eliberat de eventualele aderenţe care-l fixează la organele din jur (11).

Apendicostomie (*apendice* + gr. *stoma* = gură, deschidere). Crearea operatorie a unui drenaj al conţinutului cecal către exterior prin intermediul lumenului apendicular (11).

Apendiculotifus. Modalitate rară de debut al febrei tifoide, simulînd o apendicită acută; evoluţia ulterioară se completează cu tabloul clasic al febrei tifoide (8).

Apepsie (*a-* + gr. *peptein* = a digera). Tulburare constînd din încetarea sau diminuarea importantă a proceselor de digestie (16).

Apepsinie. Absenţa pepsinei în sucul gastric (16).

Aperiostoplazie (Ombrédanne). Boala Lobstein. Vezi Lobstein.

Apersonalizaţie. Transpunerea trăirilor altora asupra propriei persoane (35).

Apert, Eugène, 1868–1940. **Semnul ~,** Craniu în cozoroc. **Sindromul ~,** Acrocefalosindactilie.

Apertura (lat. = deschidere). În anatomie, termen care desemnează o deschidere sau un orificiu mai larg situat la extremitatea unei cavităţi (1). ~ **externa aquaeductus vestibuli,** deschiderea externă a apeductului vestibulului (1). ~ **externa canaliculi cochleae,** deschiderea apeductului cochlear în stîncă (1). ~ **externa canalis carotici,** deschiderea laterală sau externă a canalului carotidian (1). ~ **interna canalis carotici,** deschiderea medială sau internă a canalului carotidian (1). ~ **lateralis ventriculi quarti,** Gaura Luschka, vezi Luschka. ~ **mediana ventriculi quarti,** sin. : *Gaura Magendie,* orificiu median situat în plafonul ventriculului al IV-lea al creierului, permiţînd trecerea lichidului cefalorahidian în spaţiul subarahnoidian (1). ~ **pelvis minoris inferior,** sin. : *Strîmtoarea inferioară,* deschiderea inferioară a pelvisului (1). ~ **pelvis minoris superior,** sin. : *Strîmtoarea superioară,* deschiderea superioară a pelvisului (1). ~ **piriformis,** deschiderea anterioară a fiecărei fose nazale (1). ~ **sinus frontalis,** deschiderea sinusului frontal în cavitatea nazală (1). ~ **sinus sphenoidalis,** deschiderea sinusului sfenoidal în cavitatea nazală (1). ~ **thoracis inferior,** deschiderea inferioară a cavităţii toracice delimitată prin marginile inferioare ale ultimelor coaste, arcurile costale şi apendicele xifoid (1). ~ **thoracis superior,** deschidere superioară a cutiei toracice delimitată de coastele I, dreaptă şi stîngă, articulate posterior cu coloana vertebrală şi anterior cu manubriul sternal (1). ~ **tympanica canaliculi chordae tympani,** orificiul de intrare a coardei timpanului în interiorul urechii medii (1). ~ **urogenitală,** deschiderea externă a sinusului urogenital embrionar după resorbţia membranei uretrale (1).

Apertură numerică. Indicele unui obiectiv microscopic, reprezentînd produsul dintre indicele de refracţie a mediului interpus între preparat şi lentila frontală a obiectivului şi sinusul jumătăţii unghiului de deschidere a obiectivului. Puterea de rezolvare a unui obiectiv este proporţională cu apertura sa numerică (3).

Apetit (lat. *appetitus* = poftă, dorinţă). Dorinţa sau tendinţa naturală de a satisface o nevoie fizică sau mentală, termen folosit în special pentru dorinţa de a mînca (16).

Apex (lat. = vîrf, culme). 1. Punctul culminant sau vîrful unei formaţiuni anatomice (1). 2. În craniometrie, cel mai înalt punct al unei secţiuni transversale verticale a boltei craniene, perpendiculară pe planul orizontal Frankfurt (1). ~ **auriculae,** *Tuberculum auriculae.* ~ **capitis fibulae,** sin. : *Apofiza stiloidă a fibulei,* vîrful extremităţii proximale a fibulei (1). ~ **cartilaginis arytenoideae,** vîrful cartilajului aritenoid, care este legat de cartilajele corniculate (1). ~ **cordis,** vîrful inimii, format predominant din ventriculul stîng, la unirea feţelor lui sternocostală şi diafragmatică (1). ~ **cornus posterioris medullae spinalis,** vîrful cornului dorsal al substanţei cenuşii a măduvei spinării, în care se găsesc deutoneuronii căii exteroceptive (1). ~ **linguae,** vîrful limbii, format prin unirea anterioară a feţei dorsale cu faţa sa inferioară (1). ~ **nasi,** vîrful nasului, format de terminarea muchiei anterioare a piramidei nazale (1). ~ **ossis sacri,** terminarea inferioară a sacrului, care se articulează cu corpul primei vertebre coccigiene (1). ~ **partis petrosae ossis**

temporalis, sin: *Apex pyramidis ossis temporalis*, extremitatea medială, ascuțită a stîncii temporalului (1). ~ **patellae**, terminația caudală a rotulei (1). ~ **prostatae**, terminația inferioară, îngustată, a prostatei de la nivelul căreia porțiunea prostatică a uretrei se continuă cu uretra membranoasă (1). ~ **pulmonis**, extremitatea superioară, rotunjită a fiecărui plămîn, situată deasupra marginii primei coaste (1). ~ **pyramidis ossis temporalis**, *Apex partis petrosae ossis temporalis*. ~ **radicis dentis**, vîrful rădăcinii unui dinte; prezintă un orificiu central, prin care pătrunde pachetul vasculonervos și este traversat de o serie de canalicule dispuse în evantai, ramificații ale canalului principal (38). ~ **vesicae urinariae**, sin.: *Vertex vesicae urinariae*, porțiunea cea mai cranială a vezicii urinare, mai evidentă la făt și nou-născut (1).

Apexită (*apex* + *-ită*), sin.: *Apicită*. 1. Osteită a vîrfului stîncii temporalului, de cele mai multe ori consecutivă unei supurații cronice auriculare (30). 2. Inflamația acută sau cronică a porțiunii apexiene a dintelui, interesînd pulpa radiculară din canalul principal și canaliculele deltei apicale, precum și periodonțiul apical (38).

Aphakia (*a-* + gr. *phakos* = lentilă + *-ia*), sin.: *Afakie*. Lipsa cristalinului din globul ocular, congenitală sau cîștigată după intervenția chirurgicală pentru cataractă (28).

Apical (*apex* = vîrf, culme). Care este localizat la vîrful unei formațiuni anatomice. Vezi și Apex (10).

Apicectomie (*apex* + gr. *ektome* = excizie), sin.: *Apectomie*, *Rezecție apicală*. Ablația porțiunii apicale a unei rădăcini dentare în scop terapeutic (38).

Apicită. Apexită.

Apicoliză (*apex* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucție). 1. Operație care realizează turtirea vîrfului unui plămîn, prin decolare pleuroparietală, utilizîndu-se planul de clivaj al fasciei endotoracice în regiunea domului pleural (11). 2. Leziune resorbtivă a procesului apical al rădăcinii dentare, datorit de regulă unor infecții cronice parodontale, ca urmare a cariilor dentare complicate; poate fi de asemenea datorit unor traumatisme mici și repetate, compresiuni exercitate de dinții incluși, de odontoame etc. (38). ~ **extrafascială**, apicoliză pulmonară, realizată prin pătrundere în afara planului de clivaj endofascial (11). ~ **iterativă**, sin.: *Apicoliză secundară*, apicoliză pulmonară realizată după o primă intervenție de același tip, dar care a fost urmată de reexpansiunea plămînului (11). ~ **secundară**, Apicoliză iterativă.

Apicotomie (*apex* + gr. *tome* = tăiere). Trepanarea porțiunii apicale a unei rădăcini dentare în scop terapeutic (38).

Apigenină. Vezi Flavone.

Apinealism, sin.: *Anepifizie*. Stare determinată de lipsa glandei pineale (epifiza); apinealismului i se atribuie sindromul de macrogenitosomie precoce (7).

Apiol, sin.: *Oleum petroselini*. Extras din pătrunjel, cu efect emenagog și abortiv; duce la gangrene, polinevrite, paralizii de tip Gingers; după ingestie apar vărsături, diaree și retenție azotată (23).

Apirază. Enzimă obținută din cartofi, avînd acțiune adenozintrifosfatazică: hidrolizează adenozintrifosfatul, liberînd adenozinmonofosfat și acid fosforic (5).

Apiretic (*a-* + gr. *pyrexis* = febră). Afebril.

Apiterapie. Melisoterapie.

Aplacental (*a-* + lat. *placenta* = plăcintă). Lipsit de placentă (1).

Aplanatism. Calitatea unui sistem de lentile la care s-a făcut corecția aberației de sfericitate, prin asocierea de lentile cu aberații sferice egale, dar de sens contrar (3).

Aplanometru. Aparat pentru măsurarea tensiunii intraoculare prin aplanarea unei suprafețe constante de cornee (28).

Aplastic (*a-* + gr. *plassein* = a forma). Care este lipsit de procese regeneratoare, reparatoare (2).

Aplazie (*a-* + gr. *plassein* = a forma). Absența congenitală sau dezvoltarea defectuoasă a unei părți a organismului (1). ~ **dentară**, aplazie totală sau parțială a germenilor dentari, ducînd la absența dinților temporari și permanenți sau a unei părți din substanța dentară (38). ~ **medulară**, încetarea procesului de regenerare sanguină medulară (15). ~ **neocerebeloasă Vogt**, Sindromul Vogt, vezi Vogt. ~ **pilară intermitentă**, *Monilethrix*. ~ **pilară moniliformă**, *Monilethrix*. ~ **pulmonară**, malformație constînd din prezența unui bont bronșic lipsit de parenchim pulmonar (34). ~ **de vagin**, stare constînd din lipsa congenitală a vaginului (18).

Aplestie. Acorie.

Apleurie (*a-* + gr. *pleura* = coastă), sin.: *Ecostatism*. Absența congenitală a coastelor (1).

Apnee (*a-* + gr. *pnoia* = respirație). Oprirea mai mult sau mai puțin îndelungată a respirației. *Varietăți*: *mecanică*, provocată de obstrucția căilor respiratorii superioare; *reflexă*, provocată de excitarea zonelor reflexogene inhibitorii, rolul mai important deținîndu-l mucoasa căilor aeriene superioare; *voluntară*, prin oprirea voită a respirației (34). ~ **de deglutiție**, oprirea respirației în timpul deglutiţiei; este provocată de inhibarea centrilor respiratori în momentul intrării în funcţiune a centrului de comandă al deglutiţiei (15). ~ **tranzitorie,** suspendarea respiraţiei de scurtă durată, care nu afectează ritmul cardiac şi coloraţia tegumentelor. Termen utilizat în general la nou-născut imediat după expulsia din căile genitale (18). ~ **traumatică,** oprirea respiraţiei în timpul traumatismelor, de cauză neuroreflexă sau lezională (15).

Apneumatoză (*a-* + gr. *pneumatosis* = umflare, inflaţie). Stare a plămînului produsă prin obstrucţie bronşică, în care alveolele sînt lipsite de aer, iar capilarele foarte congestionate; se aseamănă foarte mult cu plămînul fetal (34).

Apneumie (*a-* + gr. *pneumon* = plămîn). Anomalie congenitală constînd din lipsa plămînilor (1).

Apneuză. Formă anormală de respiraţie, apărînd după secţiunea punţii, caracterizată prin inspir prelungit, alternînd cu mişcări expiratorii scurte (15).

Apo- (gr. *apo* = din). Prefix care introduce în termenii compuşi noţiunea de: separat de, detaşat din (32).

Apocrine (*apo-* + gr. *krinein* = a separa). Vezi Glande apocrine.

Apocrinită (*apo-* + gr. *krinein* = a separa + *-ită*). Termen generic, puţin folosit, în care se înglobează afecţiunile glandelor sudoripare apocrine (12). ~ **pruriginoasă,** Boala Fox-Fordyce, vezi Fox-Fordyce.

Apocromatism (*apo-* + gr. *chroma* = culoare). Calitatea unui sistem de lentile la care s-a făcut corecţia superioară a aberaţiei cromatice, prin suprapunerea imaginilor furnizate de 3 din culorile spectrului vizibil (3).

Apodemialgie (gr. *apodemia* = călătorie + *algos* = durere). Tendinţă patologică la vagabondaj (35).

Apodie (*a-* + gr. *pous* = picior). Anomalie congenitală constînd din lipsa picioarelor (1).

Apoferitină. Proteină complexă din mucoasa intestinală, care combinîndu-se cu hidroxidul de fier formează feritina, formă sub care se face absorbţia fierului (20).

Apoferment. Partea de enzimă care ajută fixarea cofermentului pe substrat. Spre deosebire de coferment, îndeplineşte rol de suport proteic pentru partea activă a enzimei (15).

Apofiză (gr. *apophysis* = excrescenţă). Proeminenţă normală a unui os (1). ~ **alveolară,** porţiune a maxilarului în care se găsesc implantate rădăcinile dentare (38). ~ **geni,** *Spina mentalis.* ~ **odontoidă a axisului,** *Dens axis.* ~ **stiloidă,** proces osos al exobazei situat înaintea găurii stilomastoidiene servind pentru inserţia buchetului musculoligamentar Riolan (30). ~ **stiloidă a fibulei,** *Apex capitis fibulae.* ~ **unciformă,** proces osos etmoidal unit cu cornetul inferior, mărginind şanţul unciform în care se deschid sinusurile anterioare ale feţei (30). ~ **vaginală,** *Vagina processus styloidei ossis temporalis.*

Apofizită (gr. *apophysis* = excrescenţă + *-ită*). Proces de osteocondroză, de obicei boală de creştere, care interesează o apofiză. Localizările mai frecvente sînt: a.vertebrei C_7, a.retrocalcaneană (sin.: *Boala Haglund*), a. rotuliană (sin.: *Boala Larsen-Johansson, Patelită de creştere*), a.tibială anterioară (sin.: *Boala Lannelongue-Ostgood-Schlatter, Boala Laub, Boala Osgood-Schlatter*) (24).

Apomorfină. Derivat de morfină cu acţiune vomitivă centrală puternică şi toxicitate ridicată; în doze mici este expectorant (13).

Aponeurosis (*apo-* + gr. *neuron* = nerv — ca urmare a confuziei pe care o făceau anticii între nerv şi tendon), sin.: *Aponevroză.* Tendon lat prin care un muşchi se inserează sau îşi ia originea; uneori este situată intramuscular sau înconjură unii muşchi (1). ~ **linguae,** structură fibroasă situată sub mucoasa feţei dorsale a limbii, perforată de unele din vasele limbii şi servind ca suprafaţă de inserţie pentru majoritatea muşchilor intrinseci ai acesteia (1). ~ **musculi bicipitis brachii,** sin.: *Lacertus fibrosus,* bandă aponevrotică întinsă între tendonul bicepsului brahial şi fascia antebraţului (1). ~ **palmaris,** structură fibroasă situată superficial în regiunea mijlocie a palmei cu fibrele în continuarea muşchiului lung palmar. De ea aderă hipodermul palmei şi constituie loc de desprindere a septurilor palmare medial şi lateral (1). ~ **plantaris,** structură fibroasă întinsă de la calcaneu la baza degetelor, situată în porţiunea mijlocie a plantei, servind ca suprafaţă de inserţie unora din muşchii învecinaţi şi contribuind la menţinerea bolţii tarsiene (1).

Aponevrotomie (*aponevroză* + gr. *tome* = tăiere). Secţionarea chirurgicală a unei aponevroze (24).

Aponevroză. *Aponeurosis.* ~ **epicraniană,** *Galea aponeurotica.* ~ **faringiană,** *Fascia pharyngobasilaris.* ~ **inferioară a ridicătorului anal,** *Fascia diaphragmatis pelvis inferior.* ~ **maseterină,** *Fascia masseterica.* ~ **superficială a perineului,** *Fascia superficialis perinei.* ~ **superioară a ridicătorului anal,** *Fascia diaphragmatis pelvis superior.*

Apoplexie (gr. *apoplexia* = lovitură). Suspendare bruscă, mai mult sau mai puţin completă, a funcţiilor unui organ sub influenţa unui factor cu acţiune violentă (27). ~ **abdominală,** hemoragie mezenterică subperitoneală, prin tromboză sau embolie a unor vase mezenterice sau abdominale sau prin ruptura lor spontană în lipsa unui anevrism sau traumatism abdominal. Sindrom rar, semnalat mai ales la bărbaţi cu hipertensiune şi ateroscleroză, dar şi în afecţiuni maligne (32). ~ **albă,** apoplexie determinată de oprirea circulaţiei într-un teritoriu vascular printr-un tromb alb leucocitar, în cursul unei leucemii mieloide (27). ~ **cerebeloasă,** apoplexie prin hemoragie în interiorul cerebelului sau prin tromboza arterei cerebeloase inferioare, manifestată prin vertij puternic, caracteristic, cu cădere, dar fără pierderea cunoştinţei (32). ~ **cerebrală,** apoplexie de obicei prin hemoragie cerebrală, exprimată prin pierderea bruscă a cunoştinţei şi a motilităţii active, cu păstrarea funcţiilor vitale de bază, respiraţia şi circulaţia (27). ~ **cutanată,** acumulare bruscă a sîngelui în piele şi ţesutul subcutanat (32). ~ **fulminantă,** formă de apoplexie cerebrală cu debut brusc, pierderea imediată a cunoştinţei, comă profundă şi exitus (32). ~ **funcţională nervoasă,** stare simulînd apoplexia cerebrală, prin tulburări funcţionale nervoase, fără leziuni cerebrale (32). ~ **ingravescentă,** stare apoplectică cu agravare progresivă (27). ~ **isterică,** denumire improprie pentru forma somnului isteric cu debut brusc, care simulează o stare apoplectică (27). ~ **neonatală** hemoragie intracraniană la nou-născut, producînd, în caz de supravieţuire, paralizii spastice şi deficit mintal (32). ~ **pancreatică,** Necroza hemoragică a pancreasului. ~ **pituitară,** degenerare bruscă, masivă cu necroză hemoragică a corpului hipofizar, însoţită de cefalee puternică, pierderea vederii sau diplopie, confuzie mintală sau comă (32), ~ **pulmonară,** hemoragie parenchimatoasă, pulmonară produsă prin efracţie traumatică sau infiltraţie difuză, cu simptomatologie violentă : dispnee, junghi, hemoptizie, tulburări circulatorii (34). ~ **retiniană,** hemoragie oculară prin tromboza venei centrale a retinei (28). ~ **seroasă,** sin. : *Encefalita hemoragică arsenicală, Encefalopatia arsenobenzolică,* accident deosebit de grav al medicaţiei arsenicale (neosalvarsanice), apărînd la 24 ore după a 2-a sau a 3-a injecţie. Se caracterizează prin febră, cefalee, vărsături, agitaţie, crize convulsiforme, hemiplegie sau paraplegie, paralizii ale nervilor cranieni şi are, în general, un sfîrşit letal (12). ~ **spastică,** apariţia simptomelor apoplectice prin spasm temporar al unei artere cerebrale. Mecanismul real pare să fie microtromboza. Apare sub forma unor crize de vertij sau tulburări trecătoare de cunoştinţă (32). ~ **suprarenală,** tromboza venelor suprarenale sau hemoragie în interiorul glandei suprarenale, urmată de insuficienţa acută a glandei (de ex. la copii în cursul sindromului Waterhouse-Friederichsen prin infecţie meningococică fulminantă) (32). ~ **prin şoc caloric,** sincopă cu pierderea cunoştinţei în agresiunea calorică (32). ~ **uretrală,** hemoragie uretrală, complicaţie rară a hipertensiunii maligne (32). ~ **uterină,** hemoragie uterină puternică, declanşată brusc şi determinată de diverse leziuni vasculare locale (2). ~ **uteroplacentară,** formă gravă de disgravidie din a doua jumătate a sarcinii, caracterizată prin hematom retroplacentar sau sufuziuni sanguine multiple în peretele uterin. Se manifestă clinic prin stare de şoc, cu moartea fătului, necesitînd golirea de urgenţă a uterului, eventual chiar histerectomie (18). ~ **venoasă cerebrală** (Horneț), denumire acordată hemoragiilor cerebrale dependente de un arbore venos sau de o venulă (27). ~ **viscerală,** sindrom visceral acut, reversibil, datorit unei irigaţii neurovegetative cu răsunet vascular spastic, care produce fenomene asfixice la nivelul organului afectat (11).

Apositie (*apo-* + gr. *sitos* = aliment). Senzaţie de dezgust puternic faţă de hrană ; repulsia are loc chiar şi la reprezentarea mintală a alimentelor (32).

Aposthia (*a-* + gr. *posthe* = prepuţ + *-ia*), sin. : *Apostie.* Absenţa congenitală a prepuţului (1).

Apostie. *Aposthia.*

Apostilb. Unitate metrică de luminanţă (1 lux = π apostilb) (28).

Apoziţie. 1. Punerea în contact a două substanţe (32). 2. Adăugarea altor elemente structurale la un grup sau părţi (32). ~ **de cement,** depunere de cement neoformat de-a lungul rădăcinii dintelui, ca o reacţie la un proces iritativ, traumatic sau infecţios cronic (38). ~ **de dentină secundară,** proces fiziologic sau patologic constînd din formarea şi depunerea dentinei neoformate în camera pulpară şi în canalele radiculare ; poate duce la îngustarea şi chiar la obstrucţia acestora (38). ~ **osoasă,** neoformaţie de ţesut osos suprapus, de obicei prin osificare periostală (24). ~ **periostală,** Periostoză.

Apparatus (lat. = aparat), sin. : *Aparat.* Formaţiune anatomică cuprinzînd mai multe organe sau părţi de organe care îndeplinesc o anumită funcţie sau un mecanism (1). ~ **derivatorius,** termen rar folosit pentru deschiderile directe normale arteriovenoase (1). ~ **digestorius,** sin. : *Systema digestorium,* aparat care serveşte la ingestia, prelucrarea şi absorbţia în organism a substanţelor alimentare ; este format din tubul digestiv şi glandele anexate lui (1). ~ **lacrimalis,** aparat format din glanda lacrimală, glandele lacrimale accesorii şi anexele lor, servind la producerea şi eliminarea secreției lacrimale (1). ~ **respiratorius,** sin.: *Systema respiratorium,* aparat alcătuit din căile respiratorii, plămîni și pleure, servind la efectuarea hematozei (1). ~ **urogenitalis,** sin.: *Systema urogenitale, Tract genitourinar,* aparat alcătuit din organele urinare (rinichi, uretere, vezică, uretră) și cele genitale proprii sexului respectiv, servind la funcția de excreție și reproducere (1).

Appatito. Procedeul ~, procedeu de arteriorafie prin fire drepte continui (11).

Appendix (lat. = adaos, supliment). Apendice. ~ **epididymidis,** sin.: *Hidatida pediculată Morgagni,* vestigiu mezonefrotic canalicular și tubular atașat capului epididimului (1). **Appendices epiploicae.** Prelungiri adipoase ale peritoneului intestinului gros (1). ~ **testis,** sin.: *Hidatida sesilă Morgagni,* vestigiu al porțiunii craniale a canalului Müller, atașat la testicul (1). ~ **ventriculi laryngis,** sin.: *Sacculus laryngis,* diverticul terminal orb al membranei mucoase care se întinde de la ventriculul laringian în sus, între plica ventriculară și suprafața internă a cartilajului tiroid (1). ~ **vermiformis,** sin.: *Apendice ileocecal, Processus vermiformis,* prelungire subțire a cecului, în formă de tub închis la capăt (1). **Appendices vesiculosae,** sin.: *Apendicele Morgagni.* Una sau mai multe vezicule mici atașate trompei uterine (1). **Appendices vesiculosi epoophori.** Vestigii ale tubilor sau canalelor mezonefrotice găsite fie în ligamentul larg al uterului fie lîngă fimbriile trompei uterine (1).

Appert. Lizereul gingival ~, degenerescență grăsoasă a mucoasei gingivale, apărînd ca o bandă albicioasă și aderentă în perioada de invazie a rujeolei (8).

Appley, G. Semnul ~, în ruptura de menisc, bolnavul fiind în decubit ventral cu gamba la unghi drept pe coapsă și piciorul la zenit, mișcarea de rotație a gambei înăuntru sau afară provoacă durere (24).

Apractoagnozie geometrică (Lhermitte). Formă de agnozie vizuală asociată cu tulburări de orientare spațială care constă din imposibilitatea de recunoaștere și situare spațială a figurilor geometrice. Survine în leziunile bilaterale sau unilaterale stîngi ale lobului occipital (27).

Apragmatism (*a-* + gr. *pragma* = afacere). Scăderea sau pierderea capacității de a acționa coerent, eficient și conform cu scopul (35).

Apraxie (*a-* + gr. *prassein* = a face), sin.: *Dispraxie.* Pierderea posibilității de exprimare gestuală și de efectuare a mișcărilor sau acțiunilor adecvate unui scop, în lipsa unor tulburări motorii elementare (27). ~ **amnestică,** sin.: *Akinezie amnestică,* pierderea posibilității de reprezentare ideativă a mișcărilor ce urmează a fi efectuate (27). ~ **constructivă** (Kleist), apraxie constînd din incapacitatea de a alcătui un întreg din componentele sale (27). ~ **ideatoare** (Pick), apraxie datorită perturbării planului general de execuție a actelor motorii complexe. Bolnavii nu pot executa fără model, la ordin, gesturile complexe, și nu pot utiliza obiectele (agnozie de utilizare); ei pot efectua numai gesturi simple (27). ~ **ideomotorie** (Liepmann), sin.: *Apraxie transcorticală,* apraxie care interesează atît actele simple, cît și pe cele complicate, cu sau fără model, executate la ordin, dar fără interesarea actelor motorii automate (27). ~ **ideomotorie de evocare** (Foix-Morlaas), pierderea posibilității de evocare a formulei kinetice necesare exprimării gîndirii, precum și a utilizării obiectelor (27). ~ **ideomotorie de executare** (Foix-Morlaas), imposibilitatea de executare a gesturilor sau de imitare a lor, deși bolnavul recunoaște gesturile executate de altul (27). ~ **de inervație** (Kleist), Apraxie melokinetică. ~ **kinetică,** Apraxie melokinetică. ~ **melokinetică** (Liepmann), sin.: *Apraxie de inervație, Apraxie kinetică, Apraxie motorie, Apraxie segmentară,* apraxie localizată de obicei la membrul superior sau la extremitatea cefalică, interesînd toate formele de praxie (acte simple, complexe, spontane, imitate și chiar cele automate) (27). ~ **motorie,** Apraxie melokinetică. ~ **oculară,** pierderea memoriei funcțiilor oculomotorii (28). ~ **segmentară,** Apraxie melokinetică. ~ **transcaloasă,** apraxie limitată la membrul superior stîng, atribuită întreruperii fibrelor care vin de la centrii eupraxiei din emisferul stîng la centrii motori ai emisferului drept, traversînd corpul calos (27). ~ **transcorticală,** Apraxie ideomotorie.

Aprehensiune. Stare asemănătoare anxietății, însă de mai mică intensitate (35).

Aproctia (*a-* + gr. *proktos* = anus + *-ia*). Anomalie congenitală constînd din absența sau imperforarea anusului (1).

Aprosexie (*a-* + gr. *prosexein* = a fi atent). Slăbirea atenției datorită unei activități intelectuale lente; poate fi întreținută în unele cazuri de inflamații cronice ale nazofaringelui, adenoidism etc. (30; 35).

Aprosopia (*a-* + gr. *prosopon* = față + *-ia*), sin.: *Aprozopie.* Malformație congenitală caracterizată prin absența feței (27).

Aprovizionare (fr. *approvisionner* = a aproviziona). Procurare de resurse alimentare, industriale etc. (Dicționarul limbii române moderne). ~ **cu apă,** sin.: *Alimentare cu apă,* totalitatea mijloacelor și sistemelor prin care este asigurat consumul de apă al populației. Se disting în general aprovizionări organizate și neorganizate. Cele organizate cuprind:

aprovizionarea centrală şi aprovizionarea locală cu apă (fîntîni, izvoare captate). Aprovizionarea neorganizată constă din folosirea directă a apei din rîuri, lacuri, izvoare etc., sistem neigienic, deoarece se consumă apă impurificată (20). ~ **centrală cu apă**, sistemul prin care apa este captată de la sursă, tratată şi distribuită pînă la consumatori. În cazul în care se foloseşte apă de suprafaţă, aceasta este supusă unei purificări care cuprinde sedimentarea, filtrarea şi dezinfecţia. Apele pure subterane pot fi distribuite şi fără a fi purificate. Este sistemul cel mai igienic al aprovizionării cu apă, deoarece asigură o apă pură, controlată din punctul de vedere al calităţii, uşor accesibilă şi suficientă cantitativ (20).

Aproximaţie. În biomatematică, rezultat care nu este exact, dar este suficient de precis pentru un anumit scop. Cînd gradul de aproximaţie este cunoscut, valoarea ei poate fi dată prin limite ($a < x < b$), printr-o cifră absolută (±) sau procentual (%) (7).

Aprozodie. Monotonie a vorbirii, putînd apărea ca simptom în boala Parkinson (27).

Aprozopie. Aprosopia.

Apsitirie (*a-* + gr. *psithyrizein* = a şopti). Grad extrem de afonie sau mutism isteric (35).

A.P.T. Abreviere pentru *Alum precipitated toxoid* (3).

Apter (*a-* + gr. *pteron* = aripă). Fără aripi (31).

Apterion. Fontanela Gasser. Vezi Gasser.

Aptialie (*a-* + gr. *ptyalizein* = a scuipa). Asialie.

Aptialism. Asialie.

Aq. com. Abreviere pentru *Aqua communis* (13).

Aq. dest. Abreviere pentru *Aqua destillata* (13).

Aqua. Apă. ~ **communis**, abreviat *aq. com.*, sin.: *Apă de băut*, *Apă comună*, *Apă potabilă*, apă destinată consumării, limpede, incoloră, fără miros şi fără gust, lipsită de metale grele, azotaţi, hidrogen sulfurat, sulfuri şi microorganisme. Conţine în soluţie mici cantităţi de săruri de calciu şi alte substanţe minerale în concentraţie pînă la 0,5%, precum şi aer. Este obţinută din apa de izvoare, puţuri, rîuri sau fluvii, care se filtrează prin pietriş şi nisip sau alte filtre speciale şi se tratează cu clor, hipocloriţi, ozon sau radiaţii ultraviolete, pentru distrugerea bacteriilor (13). ~ **destillata**, abreviat *aq. dest.*, sin.: *Apă distilată*, apă limpede, incoloră, fără miros şi fără gust, lipsită aproape complet de săruri minerale şi de impurităţi organice, obţinută prin condensarea vaporilor formaţi prin fierberea apei potabile. Este folosită ca solvent şi vehicul pentru prepararea unor forme farmaceutice (13). ~ **regia**, Apă regală.

Aquaeductus (lat. *aqua* = apă + *ductus* = canal), sin.: *Apeduct*. În anatomie, canal prin care trece un fluid (1). ~ **cerebri**, sin.: *Apeductul Sylvius*, canal care uneşte ventriculul al III-lea cu ventriculul al IV-lea şi prin care circulă lichid cefalorahidian (1). ~ **vestibuli**, canal al vestibulului urechii deschis înapoia porţiunii petroase a osului temporal; conţine un canal endolimfatic şi o mică venă (1).

Ar. Simbolul argonului (5).

Araban. Polimer de 1-arabinoză, în care moleculele de pentoză sînt legate încrucişat prin legături α-1,5-glicozidice şi α-1,3-glicozidice (5).

Arabinoză. Monozaharid cu 5 atomi de carbon, prezentînd forma piranozică sau furanozică. Se găseşte în natură foarte rar, sub formă liberă (D-arabinoză); într-o serie de fructe se întîlneşte sub formă polimerizată (L-arabani) (5).

Arachnida (gr. *arachne* = arahnidă). Clasă din încrengătura *Arthropoda*, din care fac parte acarienii, păianjenii şi scorpionii (31).

Arachnoidea (gr. *arachnoeides* = asemănător pînzei de păianjen), sin.: *Arahnoida*. Membrana mijlocie din cele trei meninge care acoperă creierul şi măduva spinării. Are o structură fină, urmînd pia mater în fiecare şanţ şi în jurul fiecărei circumvoluţii. Este separată de pia mater prin spaţiul subarahnoidian, în care se află lichidul cefalorahidian. Topografic se împarte în *Arachnoidea encephali* şi *Arachnoidea spinalis* (1).

Arafism (*a-* + gr. *rhaphe* = cusătură). Lipsa formării fisurii intermisferice cerebrale (26).

Arahno- (gr. *arachne* = păianjen). Prefix care introduce în termenii compuşi asemănarea cu pînza de păianjen (32).

Arahnodactilie (*arahno-* + *daktylos* = deget), sin.: *Acromacrie*, *Dolicostenomelie*. Deformaţie congenitală caracterizată prin alungirea şi subţierea excesivă a degetelor, care apar asemănătoare picioarelor unui păianjen (24).

Arahnoidă (*arahno-* + gr. *eidos* = formă). *Arachnoidea*.

Arahnoidită (*arahno-* + gr. *eidos* = formă + *-ită*). Inflamaţia subacută sau cronică a arahnoidei, de tip fibroplastic, chistic sau mixt, cu formarea, între aceasta şi pia mater, a unor aderenţe care blochează sau îngreuiază circulaţia lichidului cefalorahidian, exercitînd o comprimare asupra formaţiunilor vecine. După teritoriul afectat se disting: a.cerebrală, a.optochiasmatică, a.de fosă cerebrală posterioară, a.spinală (27). ~ **adezivă circumscrisă**, Arahnoidită cronică circumscrisă. ~ **cronică**

circumscrisă, sin.: *Arahnoidită adezivă circumscrisă,* inflamaţie cronică interesînd numai o zonă limitată a leptomeningelor, dar care determină o reacţie citoalbuminică în lichidul cefalorahidian (8). ~ **cronică pseudotumorală,** inflamaţie cronică a leptomeningelor de la baza creierului sau de pe convexitate, care determină o reacţie citoalbuminică a lichidului cefalorahidian, însoţită de un sindrom de hipertensiune intracraniană, care pretează la confuzie cu o tumoare cerebrală (8). ~ **optochiasmatică,** varietate topografică de arahnoidită, de cele mai multe ori fibrochistică, dezvoltată la nivelul cisternei optochiasmatice (26).

Arahnoze. Denumire generică dată stărilor patologice determinate, la animale sau om, de artropodele din clasa *Arachnida* (31).

Aran. Forma superioară de ozon (O_3, O_4, O_5 etc.), pe baza căreia Curry a enunţat ipoteza sa cu privire la acţiunea climei asupra organismelor (4).

Aran, François Amilcar, 1817—1861. **Cancer** ~, sin.: *Cancer verde, Cloroleucoză, Clorom,* tumoare mieloblastică, întîlnită de obicei la copii, cu localizare mai ales orbitară şi însoţită de exoftalmie; ţesutul acestei tumori arată pe secţiunile proaspete o culoare verde datorită verdoperoxidazei (2; 19).

Aran-Duchenne (Aran, François Amilcar, 1817—1861; Duchenne, Guillaume Benjamin, 1806—1875). **Amiotrofia** ~, sin.: *Sindromul Aran-Duchenne,* sindrom clinic caracterizat prin atrofia muşchilor mici ai mîinilor în legătură cu alterări ale coarnelor anterioare ale măduvei (2; 27). **Sindromul** ~, *Amiotrofie* Aran-Duchenne.

Arantius (Aranzio), Giulio Cesare, 1530—1589. **Canalul** ~, *Ductus venosus arantii.* **Ductus venosus arantii,** sin.: *Canalul Arantius,* canal care face legătura, la embrion, între vena ombilicală şi vena cavă inferioară şi care persistă sub forma unui ligament (1). **Ligamentul** ~, sin.: *Chorda ductus venosi, Ligamentum venosum,* cordon fibros rezultat din obliterarea canalului venos Arantius, situat în fisura omonimă de pe faţa inferioară, viscerală, a ficatului (1). **Nodulii** ~, vezi *Noduli valvularum semilunarium.* **Ventriculul** ~, depresiune situată la extremitatea posterioară a celui de al IV-lea ventricul (1).

Arbo. Abreviere pentru *Arthropod-borne* (22).

Arbor vitae. 1. Aspectul arborescent al substanţei albe, vizibil pe secţiunile mediale ale cerebelului (1). 2. Plici ale mucoasei colului uterin, denumite şi *plicae palmatae cervicis* (1).

Arbore bronşic. Componenta plămînului formată din bronhii şi bronhiole (34).

Arbovirusuri. Grup de virusuri transmise în special prin intermediul artropodelor (ţînţari, căpuşe, artropode), provocînd de obicei afecţiuni ale sistemului nervos (encefalite de căpuşe, encefalite de ţînţari, denga etc.) (22).

A.R.C. Vezi Principiul A.R.C.

Arc. (lat. *arcus* = arc, boltă). *Arcus.* ~ **anastomotic,** arc vascular care uneşte două vene sau două artere (1). ~ **aortic dublu,** anomalie a celui de al 4-lea arc visceral embrionar, constînd din apariţia a două arcuri aortice sau a unui inel aortic (1). **Arcurile aortice.** Denumirea celor 6 perechi de arcuri vasculare embrionare care înconjură faringele, fiind conţinute în grosimea arcurilor viscerale. La om, al 4-lea arc stîng devine o parte a circulaţiei sistemice, iar perechea a 6-a este încorporată în circulaţia pulmonară (1). ~ **axilar,** fâşie musculară inconstantă, situată în axilă, care leagă muşchii: *latissimus dorsi* sau *teres major* cu *pectoralis major* (1). ~ **branhial,** denumire pentru arcurile viscerale ale embrionului vertebratelor superioare (1). **Arcuri carpiene.** Conexiuni vasculare între arterele radială şi ulnară situate pe feţele dorsală şi ventrală ale carpului (1). ~ **cervical,** comunicare între al 2-lea şi al 6-lea arc visceral embrionar, făcînd parte din regiunea cervicală (1). ~ **cervicoobturator** (Ménard), linie curbă care uneşte, pe clişeul radiografic, marginea inferioară a gîtului femural cu marginea superioară a găurii obturatoare. În luxaţiile şi subluxaţiile şoldului, linia este discontinuă (arcul este rupt) (24). ~ **de contact,** porţiunea muşchiului oculomotor dintre inserţia sclerală şi cea orbitară, care stă în contact cu globul ocular (28). ~ **cornean juvenil,** Embriotoxon. ~ **cornean senil,** Gerontoxon. ~ **cortical renal,** substanţa renală care se întinde de la o coloană la alta şi înconjură baza piramidei (1). ~ **duplex,** în stomatologie, piesă intermediară din oţel, în formă de arc, montată la capătul braţului de tur şi care transmite turaţiile de la arcul în spirală la piesa de mînă (38). ~ **de expansiune,** dispozitiv ortodontic metalic, elastic cu care se realizează lărgirea arcului şi a spaţiilor interdentare (38). ~ **facial,** aparat stomatologic folosit pentru determinarea poziţiei condililor, a distanţei intercondiliene şi a poziţiei punctului interincisiv, în vederea stabilirii ocluziei centrate, după care se realizează montarea modelelor în articulator, pentru obţinerea unor proteze individualizate la edentaţii totali. *Varietăţi:* arc facial gotic, arc facial în „V" (38). **Arcuri faringiene.** Arcuri viscerale. ~ **femural profund,** bandă de fibre conjunctive care îşi au originea aparentă în fascia transversală, se arcuiesc peste teaca femurală şi se prind de mijlocul ligamentului inghinal şi de linia pectinee (1). ~ **fesier,** Arc gluteal. ~ **frontal,** în anatomia comparată, inelul format de oasele presfenoid, orbitosfenoid şi frontal (1). ~ **gluteal,** sin. : *Arc fesier,* deschidere în fascia gluteală care permite trecerea vaselor şi nervilor gluteali (1). ~ **hemal,** în anatomia comparată, inelul inferior al vertebrei tipice care înconjură porţiunea primară a sistemului vascular. La om, acest arc este format de corpul vertebrei împreună cu coastele şi sternul (1). ~ **hipocordal,** condensare de mezenchim care formează benzi ce unesc capetele ventrale ale proceselor neurale embrionare ale vertebrelor cervicale; are caracter temporar, cu excepţia primului segment cervical, care se transformă în arcul ventral al atlasului (1). ~ **jugular,** venă comunicantă între venele jugulare anterioare situate în spaţiul suprasternal (1). ~ **lombocostal,** sin. : *Arcul Haller,* arc ligamentos întins de la coasta a 12-a pînă la prima vertebră lombară, servind ca loc de inserţie diafragmului. Arcul lombocostal lateral (*arcus lumbocostalis lateralis*) corespunde muşchiului patrat lombar; arcul lombocostal medial (*arcus lumbocostalis medialis*) corespunde muşchiului psoas mare (1). ~ **maxilar,** Arc palatomaxilar. ~ **nazal,** arcul format de oasele nazale şi procesele nazale ale oaselor maxilare superioare (1). ~ **neural.** 1. În anatomia comparată, denumirea inelului superior al vertebrelor tipice, care include în el canalul neural (1). 2. Termen folosit uneori pentru arcul vertebral, la adult (1). ~ **occipital.** 1. În anatomia comparată şi embriologie, inelul format de oasele basioccipital, exooccipital şi supraoccipital (1). 2. Linia curbă care uneşte punctul lambda cu *opisthion* (1). ~ **ortodontic,** dispozitiv format dintr-o tijă metalică elastică în formă de arc, care acţionează asupra dinţilor, corectînd diferitele anomalii dentomaxilare; poate acţiona : vestibular, palatinal, lingual (38). ~ **palatin,** concavitatea palatului dur care se vede în secţiune transversală (1). ~ **palatomaxilar,** sin. : *Arc maxilar,* arcul format de oasele palatin, maxilar şi premaxilar (1). ~ **parietal,** în anatomia comparată şi embriologie, inelul format de oasele basisfenoid, alisfenoid şi parietal (1). ~ **plantar,** scobitură a plantei piciorului formată prin modul de juxtapunere a oaselor tarsine şi metatarsiene. *Varietăţi*: a) a. metatarsal, boltă transversală situată în scobitura tălpii, în dreptul articulaţiei tarsometatarsiene; b) a.longitudinal medial, determinat de calcaneu, *talus*, navicular, cele 3 oase cuneiforme, primele 3 oase metatarsiene şi, primele 3 degete; c) a.longitudinal lateral format de calcaneu, cuboid, ultimele 2 oase metatarsiene şi degetele 4 şi 5 (1). ~ **pubian,** porţiune a strîmtorii inferioare a pelvisului, formată prin convergenţa ramurilor ischionului şi pubisului de fiecare parte (1). ~ **reflex,** baza anatomică a activităţii reflexe. Arcul reflex simplu (bineuronal, monosinaptic) se realizează prin interconectarea a doi neuroni, unul senzitiv şi altul motor, între organul receptor şi cel efector. Arcul reflex complex (polineuronal, polisinaptic) se realizează prin interconectarea mai multor neuroni (27). ~ **în spirală,** în stomatologie, piesă a braţului de tur dentar; este o spirală flexibilă din oţel, de lungimi diferite, care transmite turaţiile de la motor pînă la arcul duplex (38). ~ **supraorbital,** sin. : *Arcus superciliaris,* marginea curbă şi proeminentă a osului frontal, care formează muchia superioară a orbitei (1). ~ **tonsilar,** Istmul faringian (1). **Arcuri viscerale,** sin. : *Arcuri faringiene.* Seriile crestelor mezodermale acoperite de epiteliu, mărginind peretele lateral al regiunii orale şi faringiene a vertebratelor; în stadiul embrionar, la formele superioare, ele contribuie la geneza feţei şi gîtului (1).

Vezi şi : Adams, Ainsworth, Coffin, Erich, Haller, Mershon, Quintero.

Arcadă (lat. *arcus* = arc, buclă). Structură anatomică compusă dintr-o serie de arcuri; termen folosit mai frecvent pentru vasele de sînge (1). ~ **crurală,** *Ligamentum inguinale.* ~ **dentară,** ansamblul şirului de dinţi implantaţi în alveole pe osul maxilar (arcada superioară) sau pe mandibulă (arcada inferioară). Arcadele dentare au formă de elipse (38). ~ **dorsală a piciorului,** *Arcus venosus dorsalis pedis.* ~ **femurală,** *Ligamentum inguinale.* ~ **pubiană,** *Arcus pubis.*

Vezi şi : Douglas, Haller, Riolan.

Arcé, José. **Procedeul ~,** procedeu pentru cura prin capitonaj a cavităţii reziduale după extirparea unui chist hidatic pulmonar (11).

Arcé-Alivisatos. Metoda ~, metodă pentru abordarea chistului hidatic pulmonar după efectuarea unui pneumotorax preoperator (11).

Archencephalon (*arhi-* + gr. *enkephalos* = creier). Porţiunea creierului primitiv din care se dezvoltă creierul anterior şi creierul mijlociu (1).

Archenteron (*arhi-* + gr. *enteron* = intestin), sin. : *Archigaster, Coelenteron, Gastrocel, Intestin primitiv, Progaster, Stomac primitiv.* Cavitate embrionară a gastrulei, căptuşită cu endoderm (1).

Archigaster (*arhi-* + gr. *gaster* = pîntec). *Archenteron.*

Archinephron (*arhi-* + gr. *nephros* = rinichi). *Pronephros.*

Archipallium (*arhi-* + lat. *pallium* = acoperămînt). Regiunea olfactivă a cortexului cerebral; este o parte din rinencefal şi reprezintă cea mai veche structură a cortexului (1).

Archistoma (*arhi-* + gr. *stoma* = gură). Blastopor.

Arciform (lat. *arcus* + *forma* = formă). De formă arcuată; termen folosit în special pentru a desemna direcţia fibrelor din măduva prelungită sau unele vene şi artere ale rinichiului (1).

Arctostaphylos uva-ursi, sin.: *Strugurele ursului*. Plantă din familia *Ericaceae*, cu acţiune diuretică şi antiseptică urinară. Frunzele sale conţin: arbutină (glicozid), isoquercitrină (compus flavonic) şi materii tanante (13).

Arcus (lat. = arc), sin.: *Arc*. În anatomie, structură cu traiect curb, asemănătoare cu aceea a unui arc de cerc (1). ~ **alveolaris maxillae**, sin.: *Limbus alveolaris maxillae, Margo alveolaris maxillae*, marginea liberă, caudală, a apofizei alveolare a maxilei pe care se găsesc orificiile alveolare (1). ~ **anterior atlantis**, arcul osos anterior care uneşte cele două mase articulare ale atlasului şi care prezintă pe faţa sa posterioară o faţetă articulară pentru apofiza odontoidă a axisului (1). ~ **aortae**, sin.: *Cîrja aortică*, porţiunea transversă a aortei cuprinsă între artera aortă ascendentă şi cea descendentă (1). ~ **cartilaginis cricoideae**, porţiunea ventrală, arcuită, a cartilajului cricoid, purtînd pe feţele sale laterale — aproape de lama cricoidului — feţele articulare pentru coarnele inferioare ale cartilajului tiroid (1). ~ **costalis**, curbura corpurilor costale (1). ~ **dentalis inferior**, curbă parabolică formată de marginile ascuţite şi suprafeţele masticatoare ale dinţilor inferiori (1). ~ **dentalis superior**, curbă parabolică formată de marginile ascuţite şi suprafeţele masticatoare ale dinţilor superiori (1). ~ **glossopalatinus** sin.: *Arcus palatoglossus*, arc format din muşchiul glosopalatin acoperit cu o membrană mucoasă şi reprezentînd stîlpul anterior al istmului faringian (1). ~ **iliopectineus**, *Fascia iliopectinea*. ~ **lipoides myringis**, opacitate a timpanului în formă de arc, datorită depunerii de substanţe lipoide la persoanele în vîrstă (2). ~ **palatoglossus**, *Arcus glossopalatinus*. ~ **palatopharyngeus**, arc format de muşchiul faringopalatin, acoperit de mucoasă şi reprezentînd stîlpul posterior al istmului faringian (1). ~ **palmaris profundus**, sin.: *Arcus volaris profundus*. 1. Arc arterial format din anastomoza arterei radiale cu ramura volară profundă a arterei ulnare (1). 2. Anastomoză venoasă satelită arcului arterial palmar profund (1). ~ **palmaris superficialis**, sin.: *Arcus volaris superficialis*. 1. Arc arterial format din anastomoza capătului terminal al arterei ulnare cu o ramură superficială palmară a arterei radiale (1). 2. Anastomoză venoasă satelită arcului arterial palmar superficial (1). ~ **palpebralis inferior**, arc arterial provenit din artera palpebrală medială şi situat în pleoapa inferioară (1). ~ **palpebralis superior**, arc arterial provenit din artera palpebrală medială şi situat în pleoapa superioară (1). ~ **plantaris**, arc arterial situat în talpa piciorului şi format de anastomoza arterei plantare laterale cu ramura plantară profundă a arterei dorsale a piciorului (1). ~ **pubis**, sin.: *Arcada pubiană*, arc osos format din unirea ramurilor inferioare ale oaselor pubiene (1). ~ **superciliaris**, Arc supraorbital. ~ **tendineus fasciae pelvis**, sin.: *Linia albă a pelvisului*, porţiune îngroşată a fasciei pelviene parietale, care se întinde de la regiunea medială a corpului osului pubian la spina ischionului; fibrele porţiunii iliococcigiene ale muşchiului ridicător anal sînt ataşate acestui arc (1). ~ **tendineus musculi levatoris ani**, îngroşare fibroasă a fasciei muşchiului obturator intern, pe care se prind o parte din fibrele muşchiului ridicător anal (1). ~ **tendineus musculi solei**, arcadă tendinoasă întinsă de la linia poplitee a tibiei la capitulul fibulei şi servind drept origine fibrelor muşchiului solear (1). ~ **venosus dorsalis pedis**, sin.: *Arcada dorsală a piciorului*, anastomoză venoasă arciformă, situată subcutanat pe faţa dorsală a piciorului (1). ~ **venosus juguli**, anastomoză arciformă superficială, care uneşte venele jugulare (1). ~ **venosus plantaris**, anastomoză venoasă arciformă, care uneşte venele plantare (1). ~ **vertebralis**, arc osos format de pediculii şi lamele vertebrelor; delimitează posterior *foramen vertebrale*, în care se găseşte măduva spinării (1). ~ **volaris profundus**, *Arcus palmaris profundus*. ~ **volaris superficialis**, *Arcus palmaris superficialis*. ~ **zygomaticus**, arc osos format de apofiza zigomatică a osului temporal şi procesul temporal al osului zigomatic (1).

A.R.D. Abreviere pentru *Acute respiratory diseases* (22).

Ardei. *Capsicum annum*.

Area (lat. = suprafaţă, arie), sin.: *Arie*. 1. Regiune delimitată a unei suprafeţe (1). 2. Parte structurală sau funcţională a cortexului cerebral (1). ~ **aortica**, arie situată în cel de al II-lea spaţiu intercostal drept, parasternal, unde se ascultă cel mai bine zgomotele orificiului aortic (1). ~ **centralis**, arie circulară a retinei în centrul căreia se află *fovea centralis* (1). ~ **choroidea**, porţiune a creierului embrionar, sediul viitorului plex coroid al ventriculului al III-lea (1). ~ **cochleae**, sin.: *Foseta cohleară*, depresiune a meatului auditiv intern, care are raport cu cohlea (1). ~ **cribrosa**, mic spaţiu perforat, situat în meatul auditiv intern prin care trec filamentele nervului acustic (1). ~ **cribrosa papillae renalis**, suprafaţa prin care canalele papilare ale piramidei renale se deschid în calicele mici (1).

Areae gastricae. Mici cîmpuri ale cutelor și depresiunilor mucoasei gastrice (1). ~ **intercondylaris anterior tibiae**, sin.: *Fossa intercondylica anterior*, *Suprafața prespinală a tibiei*, depresiunea situată între porțiunile anterioare ale suprafețelor articulare de pe condilii tibiei (1). ~ **intercondylaris posterior tibiae**, sin.: *Fossa intercondylica posterior*, *Suprafața retrospinală a tibiei*, depresiunea situată între extremitățile posterioare ale suprafețelor articulare superioare ale tibiei (1). ~ **nervi facialis**, porțiune din fundul meatului acustic intern, unde nervul facial intră în canalul facial (1). ~ **olfactoria**, *Substantia perforata anterior*. ~ **paraterminalis**, spațiu pe fața medială a emisferelor cerebrale embrionare (1). ~ **parolfactoria**, Aria Broca, vezi Broca. ~ **postrema**, arie îngustă în peretele lateral al ventriculului al IV-lea, separată de *ala cinerea* prin *funiculus separans* (1). ~ **subcallosa**, Aria Broca, vezi Broca. ~ **vasculosa**, porțiune din aria opacă a embrionului unde apar vasele sanguine (1). ~ **vestibularis**, sin.: *Aria acustică*, *Trigon acustic*, arie triunghiulară situată lateral de șanțul limitant, cuprinzînd nucleii terminali ai nervului vestibular (1). ~ **vestibularis inferior**, foseta vestibulară inferioară sau saculară a meatului auditiv intern (1). ~ **vestibularis superior**, foseta vestibulară superioară sau utriculoampulară a meatului auditiv intern (1). ~ **vitelina**, zonă externă avasculară a ariei opace a embrionului, formată din ectoderm și endoderm (1).

Vezi și: Martegiani.

Areca catechu. Palmier care se cultivă în sudul Asiei și India. Semințele — nucile de Arec — intră în compoziția betelului, preparat folosit de indigeni ca sialogog și euforizant. Principiul activ din nucile de Arec este arecolina, alcaloid parasimpaticomimetic folosit ca antihelmintic în medicina veterinară (14).

Arecolină. Alcaloid izolat din nucile de *Areca catechu* (13).

Areflexie (*a-* + *reflex*). Lipsa reflexelor (15).

Arenoblastom (gr. *arrhen* = bărbat + *blastos* = germen + *-oma*), sin.: *Andreioblastom*, *Arenom*. Adenom ovarian secretant, virilizant, alcătuit din elemente gonadice imature și avînd posibilități de malignizare reduse; apare la femei în timpul activității genitale (2).

Arenogenie (gr. *arrhen* = bărbat + *gennan* = a produce). Producător de urmași exclusiv de sex masculin (7).

Arenom (gr. *arrhen* = bărbat + *-oma*). Arenoblastom.

Areola (dim. lat. *area* = suprafață, arie). Areolă. ~ **mammae**, sin.: *Arie papilară*, arie pigmentată în jurul mamelonului (1).

Areolă, sin.: *Areola*. 1. Interstițiu sau spațiu mic într-un țesut (1). 2. Suprafață inelară colorată sau pigmentată în jurul unei formațiuni anatomice sau a unei leziuni (sin.: *Halou*) (1). 3. Partea irisului care include pupila (1). ~ **ombilicală**, inel pigmentat care înconjură ombilicul la unii indivizi (1). ~ **vaccinală**, sin.: *Arie vaccinală*, zonă de congestie și infiltrație, uneori cu aspect erizipelatos, care apare în jurul veziculei vaccinale în a 7-a zi de la vaccinarea antivariolică, prin transformarea aulei vaccinale (8).

Areometru (gr. *araios* = puțin dens + *metron* = măsură). Instrument care servește la determinarea densității lichidelor și care funcționează pe baza principiului lui Arhimede (6).

Argas. Gen de căpușe din familia *Argasidae*, clasa *Arachnida*. *Specii mai importante*: *A.persicus* (sin.: *A.miniatus*), întîlnit mai ales la păsări, la care transmite anumite spirochetoze, dar și la om, la care determină o iritație locală însoțită de edem; *A.reflexus*; *A.magnus* (31).

Argentafin, sin.: *Argirofil*. Care are afinitate pentru sărurile de argint (2).

Argentafinom. Neoplasm alcătuit din celule argentafine derivate din celulele Kulchitsky din tractul gastrointestinal (16).

Arginază. Enzimă care catalizează hidroliza argininei cu producere de uree, avînd ca factori intermediari ornitina și citrulina (5; 15).

Arginină, sin.: *Acid δ-guanido-α-aminovalerianic*. Aminoacid diaminomonocarboxilic, prezent în albumina serică, în mugurii și în semințele de brad, de pin, de salcîm, de arahide etc.; este un aminoacid esențial pentru multe animale (cîine, porumbel, șobolan etc.), nu însă și pentru om. În organism participă la ciclul ornitină-arginină-citrulină, care este producătorul major de uree, proces catalizat de arginaza hepatică (5).

Argint. Simbol Ag. Metal alb, maleabil, cu număr atomic 47 și greutate atomică 107,87. Concentrațiile mici sînt bacteriostatice prin acțiune toxică enzimatică, cele mari sînt bactericide prin precipitarea proteinelor. În terapeutică se utilizează nitratul de argint și preparate coloidale de argint (protargol, colargol) (14). ~ **coloidal**, vezi Colargol. ~ **proteinic**, Protargol. ~ **vitelinic**, Argirol.

Argipresină. Vasopresina (hormon antidiuretic retrohipofizar) umană. Are structură peptidică, conținînd 9 aminoacizi, dintre care este caracteristică arginina din poziția 8. A fost obținută și prin sinteză (14).

Argiriază, sin.: *Argirie*, *Argiroză*. Intoxicație cu argint (săruri de argint), în general de origine medicamentoasă sau profesională. Se manifestă prin înnegrirea teritoriilor din organism expuse la lumină, datorită formării unui precipitat de albuminat de argint și prin leziuni renale, hepatice, pulmonare (23). ~ **conjunctivală**, impregnație brună a conjunctivei prin folosirea abuzivă de instilații cu preparate argentice (28). ~ **cutanată**, sin.: *Melanocianoderma*, pigmentație argentică de culoare brună-albăstruie, datorită fixării particulelor foarte fine de argint la nivelul pielii sau mucoaselor (12).

Argirie. Argiriază.

Argirofil. Argentafin.

Argirol, sin.: *Argint vitelinic*. Compus al argintului cu o fosfoproteidă din gălbenușul de ou (20%Ag). În soluții și unguente are proprietăți antiseptice locale (13).

Argiroză. Argiriază.

Argon. Simbol Ar. Gaz inert prezent în atmosferă, avînd numărul atomic 18 și greutatea moleculară 39,948 (5).

Argyll Robertson. Vezi Robertson.

Arhi- (gr. *arche* = prim, început). Prefix care introduce în termenii compuși sensul de primordial (32).

Arhinia (*a-* + gr. *rhis* = nas + *-ia*). Absența nasului (1).

Ariboflavinoză. Sindrom produs de lipsa riboflavinei din alimentație și caracterizat prin tulburări epiteliale (cheilite, glosite, dermatite seboreice ale feței, keratite etc.) (32).

Arie. *Area*. ~ **acustică**, *Area vestibularis*. ~ **apicală**, zonă din jurul porțiunii apicale a rădăcinii dentare (38). **Arii de asociație.** 1. Denumire folosită pentru desemnarea ariilor corticale care se presupune că fac conexiuni numai cu cealaltă parte a cortexului (1). 2. Denumire folosită în prezent pentru a desemna mai multe dintre ariile de proiecție primară (1). ~ **auditopsihică**, aria de asociație auditivă a cortexului temporal, corespunzînd ariei 42 Brodmann (1). ~ **auditosenzorială**, sin.: *Cortex auditiv*, aria proiecției auditive pentru fibrele venite în special din nucleul geniculat medial și corespunzînd ariei 41 Brodmann (1). ~**bucofaringiană**, parte a discului embrionar situată anterior de procesul encefalic și lipsită de mezoderm; reprezintă un mugure al membranei bucofaringiene (1). ~ **calcarină**, Arie de proiecție vizuală. ~ **cardiogenică**, regiune din mezodermul splanhnic al părții anterioare a discului embrionar unde începe să se dezvolte inima (1). ~ **de contact interdentar**, locul unde suprafața coroanei unui dinte atinge coroana dintelui vecin. La început este un punct care, pe măsura înaintării în vîrstă și sub influența factorilor funcționali, devine o linie și apoi o suprafață de contact (39). ~ **cortexului motor**, Aria motorie. ~ **dermatomeră**, fîșie circulară de tegument inervată de un nerv spinal segmentar (1). ~ **embrionară**, sin.: *Aria germinativă*, *Blastoderm embrionic*, *Disc embrionar*, *Disc germinal*, parte a blastodermului din care se dezvoltă embrionul propriu-zis (1). ~ **germinativă**, Arie embrionară. ~ **infracohleară**, porțiunea postero-inferioară a regiunii cohleare a capsulei otice (1). ~ **infranazală**, partea ventrală a procesului nazal median cuprinsă între procesele globulare; formează septul mobil al nasului (1). ~ **limitrofă**, *Zona limitrophica*. ~ **mezobranhială**, regiunea ventralo-mediană faringiană situată la embrion între arcurile viscerale (1). ~ **motorie**, sin.; *Aria cortexului motor*, *Aria piramidală*, *Nucleul analizorului motor*, girul precentral care conține centrii mișcărilor voluntare corespunzînd ariei 4 Brodmann; histologic se caracterizează prin prezența celulelor Betz (1). **Arii motorii extrapiramidale.** Porțiuni ale cortexului cerebral în care-și au originea fibrele extrapiramidale; cele mai importante corespund ariilor 5, 6, 19, 22, Brodmann (1). ~ **nazală**, ectodermul ventro-lateral subțire al proceselor frontonazale embrionare, de la care pornesc placodele olfactive (1). ~ **ovală Flechsig**, *Fasciculus septomarginalis*. ~ **papilară**, *Areola mammae*. ~ **parastriată**, aria vizuală de asociație a cortexului occipital care înconjură imediat aria vizuală; corespunde ariei 18 Brodmann (1). ~ **peristriată**, arie de asociație vizuală a cortexului occipital care înconjură aria parastriată și se întinde spre marginile lobului occipital; este a doua arie concentrică în jurul cortexului vizual și corespunde ariei 19 Brodmann (1). ~ **piramidală**, Arie motorie. ~ **piriformă**, arie alcătuită din girul olfactiv lateral, partea anterioară a girului hipocampului și uncusul (1). ~ **portală**, Spațiul portal. ~ **precomisurală**, Corpul paraterminal. ~ **premotorie**, aria motorie extrapiramidală corticală principală, situată imediat anterior de aria motorie, de care diferă histologic prin absența celulelor Betz; corespunde ariei 6 Brodmann (1). ~ **preoptică**, sin.: *Regiunea preoptică*, mică regiune a hipotalamusului situată rostral. anterior de lobul optic; stimularea ei produce contracțiile vezicii urinare și alte efecte parasimpatice (1). ~ **pretectală**, arie corticală situată rostral față de coliculul superior și lateral față de comisura posterioară; primește fibre de la tractul optic (1). ~ **de proiecție**, arie corticală legată de centrii nervoși inferiori prin fibre de proiecție (1). **Arii de proiecție primară.** Zone din cortexul cerebral în care se termină ultimii neuroni ai căilor senzitive și senzoriale (1). ~ **de proiecție vizuală**, sin.: *Aria calcarina*, *Aria striată*, *Aria vizuală*, *Aria vizuosenzorială*, *Cortex vizuosenzorial*, centrii corticali receptori ai impulsurilor vizuale localizaţi în pereţii şi marginile fisurii calcarine; corespund ariei 17 Brodmann (1). ~ **senzorială**, arie a cortexului cerebral în care sînt percepute senzaţiile (1). ~ **septală**, Corpul paraterminal. ~ **somestetică**, sin.: *Nucleul analizorului senzitiv*, centri receptori pentru senzaţiile proprioceptive şi exteroceptive, situaţi în girul postcentral; corespund ariilor 1, 2, 3 Brodmann (1). ~ **somestetopsihică**, arie somestetică de asociaţie a cortexului cerebral parietal (1). ~**striată**, Aria de proiecţie vizuală. ~**vaccinală**, Areolă vaccinală. **Arii viscerocutanate.** Arii ale pielii şi viscerelor corespunzătoare diferitelor segmente spinale (1). ~ **vizuală**, Aria de proiecţie vizuală. ~ **vizuopsihică**, sin.: *Cortex vizuopsihic*, aria de asociaţie vizuală a cortexului occipital, care înconjură aria de proiecţie vizuală; este alcătuită din aria parastriată şi aria peristriată (1). ~ **vizuosenzorială**, Aria de proiecţie vizuală. ~ **vocală**, porţiune a glotei care se întinde între corzile vocale (1).

Vezi şi: Broca, Brodmann, Kiesselbach, Obersteiner-Redlich.

Arieraţie. Neologism care exprimă o rămînere în urmă a dezvoltării psihice (35).

Ariev. Operaţia ~, plombarea cavităţilor osoase din osteomielita cronică cu ajutorul transplantelor musculare pediculate (24).

Aril-. Prefix pentru desemnarea unui radical din seria aromatică (5).

Arinencefalie (*a-* + gr. *rhis* = nas + *enkephalos* = creier). Formă de anencefalie parţială în care există o lipsă totală sau parţială a rinencefalului (1).

Aritenoepiglotic. Care se referă la cartilajul aritenoid şi la epiglotă (1).

Aritenoid (gr. *arytaina* = lingură + *eidos* = formă). Vezi *Cartilago arytenoidea*.

Aritenoidectomie (*aritenoid* + gr. *eidos* = formă + *ektome* = excizie). Intervenţie chirurgicală prin care se extirpă cartilajul aritenoid al laringelui, pentru a favoriza respiraţia deficientă în diplegia laringiană respiratorie a muşchilor abductori ai glotei (30).

Aritenoidită (*aritenoid* + gr. *eidos* = formă + *-ită*). Inflamaţie acută sau cronică a cartilajului aritenoid al laringelui, consecutivă unei expuneri bruşte la frig (îngurgitare rapidă a unui lichid prea rece) sau unei infecţii reumatismale (28).

Aritenoidopexie (*aritenoid* + gr. *eidos* = formă + *pexis* = fixare). Intervenţie chiurgicală constînd din imobilizarea unui cartilaj aritenoidian la cartilajul tiroidian, operaţie prin care se lărgeşte glota respiratorie şi se favorizează respiraţia; se practică în diplegia laringiană a muşchilor abductori ai glotei (30).

Aritmie (*a-* + gr. *rhythmos* = ritm). Dereglare a ritmului cardiac normal, care poate rezulta prin tulburarea formării stimulului, de tip normotop sau heterotop, prin tulburarea conducerii stimulului sau prin mecanisme mixte (10). ~ **extrasistolică**, aritmie datorită producerii de extrasistole (10). ~ **fazică**, tip de aritmie sinuzală, asemănătoare celei respiratorii, dar independentă de respiraţie (10). ~ **nodală**, Ritm atrioventricular. ~ **respiratorie**, tip de aritmie sinuzală, prezentînd o succesiune de răriri şi accelerări ale frecvenţei cardiace în expiraţie, respectiv în inspiraţie (10). ~ **sinuzală**, neregularităţi ale frecvenţei ritmului sinuzal normal, consecutive modificărilor tonusului vegetativ (10).

Aritmofobie (gr. *arithmos* = număr + *phobos* = frică). Fobia numirii cifrelor (35).

Aritmomanie (gr. *arithmos* = număr + *mania* = nebunie). Tendinţă obsedantă de a număra sau de a socoti (35).

Arloing, Saturnin, 1846—1911. **Fenomenul** ~, cortegiu simptomatic constînd din hipotensiune brutală, dispnee, tahicardie urmată eventual de moarte subită, observat la animalele tuberculoase cărora li s-a făcut o injecţie intravenoasă de bacili Koch (34).

Armsby. Procedeul ~, procedeu de cură a herniei inghinale prin invaginarea sacului nerezecat şi coaserea lui la canalul inghinal şi la peretele ventral al abdomenului (11).

Armstrong. Charles. **Boala** ~, Coriomeningita limfocitară benignă.

ARN. Abreviere pentru Acid ribonucleic (17).

Arndt-Schulz (Arndt, Rudolf, 1833—1900; Schulz, Hugo, 1853—1932). **Legea** ~, excitaţia slabă stimulează procesele biologice, cea mijlocie le provoacă, cea puternică le încetineşte, iar excitaţia foarte puternică le opreşte (24).

Arneth, Joseph. **Formula** ~, vezi Formula leucocitară.

Arnica montana. Plantă din familia *Compositae*; florile conţin un ulei esenţial şi carotinoide, avînd acţiune simpaticomimetică, ocitocică şi antihistaminică (13).

Arning, E. **Carcinoid** ~, formă mixtă a bolii Bowen, în care, pe lîngă placardele tipice, se adaugă sau se suprapun placarde de epitelioame pagetoide (12).

ARNm. Abreviere pentru Acid ribonucleic mesager (17).

Arnold, Friedrich, 1803—1890. **Ganglionul otic** ~, *Ganglion oticum*. **Nervul** ~. 1. Ramura auriculară a nervului vag. (1). 2. Nervul occipital mare, ramura posterioară a celei de a doua perechi de nervi spinali (sin.: *Nervus occipitalis major*) (1).

Arnold, Julius, 1835–1915. **Corpusculii ~,** fragmente sau umbre de eritrocite în frotiul de sînge periferic (19

Arnold-Chiari (Arnold, Julius, 1835–1915; Chiari, Hans, 1851–1916). **Sindromul ~,** malformaţie congenitală rară din grupul disrafiilor, caracterizată prin lipsa de sudură sau absenţa primelor arcuri vertebrale posterioare cervicale, cu hernierea bulbului şi a unei părţi din cerebel spre porţiunea superioară a canalului rahidian cervical. Se manifestă prin sindrom de hipertensiune intracraniană cu hidrocefalie, sindrom cerebelos, semne de leziune de nervi cranieni şi de compresiune bulbară sau chiar medulară (27).

ARNr. Abreviere pentru Acid ribonucleic ribozomal (17).

ARNs. Abreviere pentru Acid ribonucleic solubil (17). **~ aminoacil,** complex a cărui constituire traduce prima etapă în specificarea unei proteine. Este rezultatul primei etape de traducere a mesajului genetic în secvenţa peptidică specifică (17).

ARNt. Abreviere pentru Acid ribonucleic de transport (17).

Arnulf, G. **Procedeul ~,** procedeu prin care se încearcă ameliorarea circulaţiei miocardice prin rezecţia plexului preaortic (11).

Aromatizant alimentar. Substanţă corectivă olfactivă adăugată unor produse alimentare; sînt preferate substanţele aromatizante naturale; cele sintetice se permit limitat, pe baza unui aviz sanitar (20).

Arrectores pilorum. Fine fibre musculare, involuntare, ataşate de foliculii piloşi; prin contracţie ridică firele de păr („piele de găină") (1).

Arrhenius-Madsen. Teoria ~, teorie asupra mecanismului reacţiei antigen-anticorp, care este considerată ca o reacţie reversibilă de tipul reacţiilor ce au loc între o bază slabă şi un acid slab (3).

Arsen, sin.: *Arsenic.* Simbol As. Metal cenuşiu, cu miros de usturoi, practic inert faţă de materia vie şi avînd numărul atomic 33 şi greutatea atomică 74,922. Compuşii arsenicului sînt toxici, putînd da, prin inhalare sau absorbţie, intoxicaţii de obicei profesionale. Unii compuşi organici au proprietăţi chimioterapice faţă de spirochete, diferite specii de tripanozome, plasmodiul malariei şi amiba dizenterică. Vezi şi Intoxicaţia cu arsenic (9; 14).

Arsenic. Arsen.

Arsenicism. Vezi Intoxicaţia cu arsenic.

Arsenoxizi. Compuşi organici ai arsenului, cu formula generală R-As = 0; sînt folosiţi limitat ca medicamente antisifilitice, fiind relativ toxici (14).

Arsin. Denumire pentru difenilclorarsin sau clorura de difenilarsin, gaz de luptă pe bază de arsenic, vezicant şi cu efect iritant asupra mucoasei nasului şi gîtului (23).

Arsonvalizare, sin.: *D'Arsonvalizare, Teslaizare.* Aplicarea curenţilor de înaltă frecvenţă după principiile şi aparatura stabilită de d'Arsonval. Este folosită în afecţiunile de suprafaţă, ca cicatrice dureroase, algii superficiale, cosmetică (4).

Arsură. Leziune alterativă a tegumentelor sau mucoaselor, provocată de agenţi externi, fizici sau chimici, care produc coagularea proteinelor şi pun în libertate proteaze cu acţiune litică asupra hematiilor, apărînd ca urmare fenomene nervoase şi stare de intoxicaţie. Leziunile sînt de 4 grade: gradul I (a. superficială) — hiperemie; gradul al II-lea (a.intermediară) — flictene cu lichid transparent sau opalin; gradul al III-lea (a.profundă) — necroză şi escare; gradul al IV-lea — carbonizare (2).

Artefact. 1. Modificare citomorfologică sau tinctorială în diferite celule, produsă artificial prin manoperele de preparare a frotiurilor sau secţiunilor (19). 2. Fenomen artificial apărut în cursul unei investigaţii sau explorări (36).

Artemisia absinthium, sin.: *Pelin.* Plantă din familia *Compositae* întrebuinţată ca tonic amar şi stomahic; frunzele şi vîrfurile înflorite conţin un ulei esenţial, bogat în tujon şi principii amare (13).

Arteră (lat. *arteria* = arteră). *Arteria.* **~ arciformă,** ramură a arterei renale interlobare care, împreună cu alte ramuri similare, formează arcuri arteriale situate la baza piramidei renale (1). **~ axială,** prima arteră principală apărută în dezvoltarea mugurelui unui membru (1). **~ epistaxisului,** denumire a arterei sfenopalatine, foarte frecvent lezată la hipertensivi, producînd sîngerare nazală abundentă (30). **Artere „în fir de argint".** Vezi Arteriopatie hipertensivă. **Artere „în fir de cupru".** Vezi Arteriopatie hipertensivă. **~ helicină,** vas spiral care se goleşte în sinusurile cavernoase ale ţesutului erectil (1). **~ hialoidă,** la embrion, prelungirea anterioară a arterei centrale a retinei care traversează corpul vitros pentru a se ramifica pe suprafaţa posterioară a capsulei lenticulare (1). **~ intralobulară,** denumire pentru artera situată în lobulul unui organ (1). **~ nutritivă,** arteră care irigă un os (1). **~ omfalomezenterică,** Artera vitelină. **~ radiculară,** vas care irigă măduva spinării şi care pătrunde în aceasta o dată cu rădăcinile nervoase anterioare şi posterioare (1). **~ stapedială,** arteră prezentă în urechea mijlocie la embrion

(1). ~ **terminală**, vas arterial fără ramuri sau anastomoze (1). ~ **venoasă**, arteră care transportă sînge venos (de ex. arterele pulmonare) (1). ~ **vitelină**, sin.: *Artera omfalomezenterică*, artera care trece de la sacul embrionar spre aorta primitivă a embrionului (1).

Arterenol. Noradrenalină.

Arteria, sin.: *Arteră*. Vas care transportă sîngele de la inimă, avînd pereții compuși din trei pături: externă (adventicea), formată din țesut conjunctiv și fibre elastice; mijlocie (media), compusă din fibre musculare sau elastice; internă (intima), căptușită cu endoteliu și care conține fibre colagene și elastice (1).

TABELUL ARTERELOR (1)

Abrevieri: A. și a. = *arteria, arteriae*, artera, arterele; m. = *musculus, musculi*, mușchiul, mușchii; n. = *nervus, nervi*, nervul, nervii; r. = *ramus, rami*, ramura, ramurile.

A.alveolares superiores anteriores — origine: *a.infraorbitalis*; ramuri: *r.dentales*, r.antrală; distribuție: dinții incisivi superiori și canini, mucoasa sinusului maxilar.

A.alveolaris inferior — origine: *a.maxillaris*; ramuri: *r.mylohyoideus*, r. linguală, *r.dentales*, *r.mentalis*, r.incisivă; distribuție: *m.mylohyoideus*, mucoasa bucală, dinții inferiori, mandibulă, gingie.

A.alveolaris superior posterior — origine: *a.maxillaris*; ramuri: *r.dentales*, r.antrală, r.alveolară, r.musculară; distribuție: *m.buccinator*, dinții molari superiori și premolari, gingia, mucoasa sinusului maxilar.

A.angularis — origine: *a.facialis*; ramuri: r.musculare, r.lacrimală, r.terminală; distribuție: *m.orbicularis oculi*, *m.nasalis*, capul angular al *m.quadratus labii superiores*, *m.procerus*, sacul lacrimal, anastomoză cu ramura dorsală nazală a arterei oftalmice.

A.anonyma. *Truncus brachiocephalicus*.

A.aorta — origine: *ventriculus sinister*; porțiuni: *arcus aortae*, *aorta thoracica*, *aorta abdominalis*; ramuri: *a.coronaria cordis dextra*, *a.coronaria cordis sinistra*; *truncus brachiocephalicus* (dreapta) și *a.carotis communis* și *a.subclavia* (stînga), *r.bronchiales*, *r.oesophagei*, *r.pericardiaci*, *r. mediastinalis*, *a.phrenicae superiores*, *a.intercostales posteriores* (III—XI), *a.subcostalis*, *a.phrenica inferior*, *a.lumbales*, *a.sacralis mediana*, *truncus coeliacus*, *a.mesenterica superior*, *a.mesenterica inferior*, *a.suprarenalis media*, *a.renalis*, *a.testicularis*, *a.ovarica*, *a.iliaca communis*, *a.iliolumbalis*; distribuție: vezi distribuția ramurilor.

A.appendicis vermiformis — origine: *a.ileocolica*; ramuri: r.cecală, *r.appendicularis*; distribuție: fundul cecului, apendicele vermiform.

A.arcuata pedis — origine: *a.dorsalis pedis*; ramuri: r.metatarsiene dorsale II, III și IV; distribuție: porțiunea metatarsiană dorsală a piciorului.

A.auricularis posterior — origine: *a.carotis externa*; ramuri: r.musculare, r.auriculară, *a.stylomastoidea*, *r.occipitalis*, r.parotidiene, *a.tympanica posterior*, *r.mastoidei* (*r.stapedius*); distribuție: *m.digastricus*, *m.stylohyoideus*, *m. sternocleidomastoideus*, *m.auricularis posterior*, *m.occipitalis*, *m.stapedius*, membrana și cavitatea timpanică, *antrum tympanicum*, celulele mastoidiene, canalele semicirculare, pavilionul urechii, scalpul, glanda parotidă.

A.auricularis profunda — origine: *a.maxillaris*; ramuri: r.meatală, r.timpanică, r.auriculară; distribuție: pielea meatului auditiv extern, suprafața externă a membranei timpanice, articulația temporomandibulară.

A.axillaris — origine: în continuare *a.subclavia*; ramuri: *a.thoracica suprema*, *a.thoracoacromialis*, *a.thoracica lateralis*, *a.subscapularis*, *a.circumflexa humeri anterior*, *a.circumflexa humeri posterior*, *a.brachialis*; distribuție: *m.pectoralis major*, *m.pectoralis minor*, *m.biceps brachii*, *m.coracobrachialis*, *m.triceps* (capul lung), *m.subclavius*, *m.deltoideus*, *m.serratus anterior*, *m.teres major*, *m.teres minor*, *m.latissimus dorsi*, *m.subscapularis*, *m.infraspinatus*, glandele mamare, articulația umărului, capul humerusului, pielea regiunii pectorale și a umărului, rețeaua acromială.

A.basilaris — origine: joncțiunea celor două artere vertebrale; ramuri: *a.cerebelli inferior anterior*, *a.labyrinthi*, *r. ad pontem*, *a.cerebelli superior*, *a.cerebri posterior*; distribuție: puntea, urechea internă, cerebelul, glanda pineală, vălul medular anterior, lobii temporal și occipital ai creierului.

A.brachialis — origine: *a. axillaris*; ramuri: *a.profunda brachii*, *a.collateralis ulnaris superior*, *a.collateralis ulnaris inferior*, *a.radialis*, *a.ulnaris*; distribuție: *m.deltoideus*, *m. triceps brachii*, *m.brachioradialis*, *m.biceps brachii*, *m.brachialis*, *m.coracobrachialis*, *m.anconeus*, corpul osului humerus, articulația cotului, antebraț.

A.buccalis — origine: *a.maxillaris*; ramuri: nu are; distribuție: *m.buccinator*, pielea și mucoasa obrazului, gingia superioară.

A.bulbi penis — origine: *a.pudenda interna*; ramuri: r.musculară, r.glandulară, r.spongioasă; distribuția: *m.sphincter urethrae membranaceae*, glanda bulbouretrală, bulbul uretrei, *corpus spongiosum urethrae*.

A.bulbi vestibuli — origine: *a.pudenda interna*; ramuri: r.bulbară, r.glandulară; distribuţie : glandele vestibulare mari, bulbul vestibulului.

A.canalis pterygoidei — origine : *a.maxillaris* ; ramuri : r.faringiană, r.auditivă, r.timpanică, r. musculare ; distribuţie : porţiunea superioară a faringelui, tuba auditivă, cavitatea timpanică, *m.levator veli palatini*, *m.tensor veli palatini*.

A.carotis communis — origine : *truncus brachiocephalicus* (dreapta) şi *arcus aortae* (stînga) ; ramuri : *a.carotis interna*, *a.carotis externa* şi, uneori, *a.thyreoidea superior*, *a.pharyngea ascendens*, *a.vertebralis* ; distribuţie : regiunea gîtului şi capului.

A.carotis externa — origine : *a.carotis communis* ; ramuri : *a.thyreoidea superior*, *a.pharyngea ascendens*, *a.lingualis*, *a.facialis* (*a.maxillaris externa*), *a.sternocleidomastoidea* (uneori), *a.occipitalis*, *a.auricularis posterior*, *a.temporalis superficialis*, *a.maxillaris* ; distribuţie : porţiunea anterioară a gîtului, faţa, scalpul, urechea, dura mater.

A.carotis interna — origine : *a.carotis communis* ; porţiuni : petroasă, cavernoasă, cerebrală ; ramuri : *r.caroticotympanici*, a.canalului pterigoidian (vidian), r.cavernoasă, r. hipofizară, r.semilunară, r.meningiană anterioară, *a.ophtalmica*, *a.cerebri anterior*, *a.cerebri media*, *a.communicans posterior*, *a.choroidea anterior* ; distribuţie : porţiunea anterioară a creierului, ochii şi anexele lor, fruntea, nasul, urechea internă, nervul trigemen, dura mater, hipofiza.

A.centralis retinae — origine : *a.ophtalmica* ; ramuri : r.nazale, r.temporale ; distribuţie : retina.

A.cerebelli inferior anterior — origine : *a.basilaris* ; ramuri : nu are ; distribuţie : porţiunea anterioară a suprafeţei inferioare a cerebelului.

A.cerebelli inferior posterior — origine : *a.vertebralis* ; ramuri : r.bulbară, r.coroidiană, r.nucleară, r.terminală medială, r.terminală laterală ; distribuţie : bulbul, plexul coroid al ventriculului al III-lea, nucleul dentat, nucleii nervilor craniali al IX-lea, al X-lea şi al XI-lea.

A.cerebelli superior — origine : *a.basilaris* ; ramuri : r.medială, r.laterală ; distribuţie : *vermis cerebelli*, suprafaţa superioară a cerebelului, glanda pineală, vălul medular anterior, pînza coroidiană a ventriculului al III-lea.

A.cerebri — origine : *a.communicans anterior*, *a.choroidea anterior*, *a.cerebri anterior*, *a.cerebri media* ; ramuri : *r.orbitales*, *r.frontales*, *r. parietales*, *r.occipitales* ; distribuţie : encefalul şi meningele moi.

A.cerebri anterior — origine : *a.carotis interna* ; ramuri : *a.communicans anterior*, *r.corticales*, *r.orbitales*, *r.frontales*, *r.parietales*, *r.centrales* ; distribuţie : substanţa perforată anterioară, *lamina terminalis*, ciocul corpului calos, *septum pellucidum*, capul nucleului caudat, *putamen* (lobul frontal), *globus pallidus* (lobul frontal), suprafaţa orbitală a lobului frontal al creierului, circumvoluţiile orbitale internă şi mijlocie, lobul olfactiv, prima şi a doua circumvoluţie frontală, corpul calos şi circumvoluţia sa, comisura anterioară, capsula internă, *columna fornicis*, *precuneus*, partea superioară a circumvoluţiei frontale ascendente, partea superioară a circumvoluţiei parietale ascendente, circumvoluţia parietală superioară.

A.cerebri media — origine : *a.carotis interna* ; ramuri : *r.corticales*, *r.orbitales*, *r.frontales*, *r.parietales*, *r.temporales*, *r.centrales*, *r.striati* ; distribuţie : *putamen*, nucleul caudat, *globus pallidus*, capsula internă, a treia circumvoluţie frontală, partea laterală a suprafeţei orbitale a lobului frontal, circumvoluţia frontală ascendentă, circumvoluţia parietală ascendentă, partea inferioară a circumvoluţiei parietale superioare, *gyrus supramarginalis*, *gyrus angularis*, partea posterioară a primei şi a celei de a doua circumvoluţii temporale, suprafaţa laterală a lobului temporal.

A.cerebri posterior — origine : *a.basilaris* ; ramuri : *r.corticales*, *r.temporales*, *r.occipitales*, *r.parietooccipitales*, *r.centrales*, *r.choroideus* ; distribuţie : substanţa perforată posterioară pedunculul cerebral, partea posterioară a talamusului, corpii mamilari, pereţii ventriculului al III-lea, tuberculii cvadrigemeni, corpii geniculaţi mediali şi laterali, *uncus*, circumvoluţia hipocampului, *gyrus fusiformis*, *cuneus*, *precuneus*, *gyrus lingualis*, *tela choroidea ventriculi tertii*, plexul carotidian, *fornix*, jumătatea posterioară a căii vizuale, jumătatea centrului vizual al lobului occipital.

A.cervicalis ascendens — origine : *a.thyroidea inferior* ; ramuri : r.musculare, r.spinală, r.frenică ; distribuţie : *m.longus capitis*, *m.scalenus anterior*, muşchii cefei, măduva spinării şi meningele sale, vertebrele, nervul frenic.

A.cervicalis profunda — origine : *truncus costocervicalis* ramuri : r.musculare, r.spinală ; distribuţie : *m.semispinalis cervicis*, *m.semispinalis capitis* şi muşchii învecinaţi ai gîtului, măduva spinării şi meningele.

A.choroidea anterior — origine : *a.carotis interna* ; ramuri : r.optică, r.pedunculară, r.ganglionară, r.coroidiană ; distribuţie : tractul optic, pedunculul cerebral, baza creierului, corpul geniculat lateral, coada nucleului caudat, *globus pallidus*, *capsula interna*, plexul coroid al cornului inferior al ventriculului lateral.

A.cilliares anteriores — origine : ramurile musculare ale *a.ophtalmica* şi *a.lacrimalis* ; ramuri : *r.episcerales*, *r.conjunctivales anteriores* ; distribuţie : irisul şi conjunctiva.

A.ciliares posteriores breves — origine : *a.ophtalmica* ; ramuri : nu au ; distribuţie : coroida şi procesele ciliare.

A.ciliares posteriores longae — origine : *a.ophtalmica* ; ramuri : nu au ; distribuţie : muşchiul ciliar şi irisul.

A.circumflexa femoris lateralis — origine : *a.profunda femoris* ; ramuri : *r.ascendens*, *r.transversus*, *r.descendens* ; distribuţie : muşchii coapsei.

A.circumflexa humeri anterior — origine : *a.axillaris* ; ramuri : r.musculare, r.bicipitală, r.pectorală ; distribuţie : *m.coracobrachialis*, *m.biceps brachii*, *m.deltoideus*, capul humerusului, articulaţia umărului, tendoanele *m.pectoralis major* şi capătul lung al *m.biceps brachii*.

A.circumflexa humeri posterior — origine : *a.axillaris* ; ramuri : r.musculare. r.articulară, r.nutritivă acromială ; distribuţie : *m.deltoideus*, *m.teres minor*, *m.triceps brachii* (capul lung şi lateral), tuberculul mare al osului humerus, porţiunea posterioară a articulaţiei umărului, reţeaua acromială.

A.circumflexa ilium profunda — origine : *a.iliaca externa* ; ramuri : r.musculare, r.ascendentă, r.cutanată ; distribuţie : *m.psoas*,*m.iliacus*, *m.sartorius*, *m.tensor fasciae latae*, *m.obliquus externus abdominis*, *m.obliquus internus abdominis*, *m.transversus abdominis*.

A.circumflexa ilium superficialis — origine : *a.femoralis* ; ramuri : r.musculare, r.ganglionară, r.cutanată ; distribuţie : *m.sartorius*, *m.iliacus*, *m.tensor fasciae latae*, *nodi limphatici inguinales*, pielea.

A.circumflexa scapulae — origine : *a.subscapularis* ; ramuri : r.musculare, r.articulară, r.nutritivă ; distribuţie : *m.subscapularis*, *m.infraspinatus*, *m.teres major*, *m.teres minor*, *m.deltoideus*, *m.triceps brachii* (capul lung), scapula, articulaţia umărului.

A.colica dextra — origine : *a.mesenterica superior* ; ramuri : r.ascendentă, r.descendentă ; distribuţie : colonul ascendent.

A.colica media — origine : *a.mesenterica superior* ; ramuri : r.dreaptă, r.stingă ; distribuţie : porţiunea superioară a colonului ascendent, flexura hepatică şi porţiunea dreaptă a colonului transvers.

A.colica sinistra — origine : *a.mesenterica inferior* ; ramuri : r.ascendentă, r.descendentă ; distribuţie : porţiunea stîngă a colonului transvers, flexura splenică şi porţiunea superioară a colonului descendent.

A.collateralis media — origine : *a.profunda brachii* ; ramuri : r.musculară, r.anastomotică ; distribuţie : capul medial al *m.triceps brachii*, articulaţia cotului.

A.collateralis radialis — origine : *a.profunda brachii* ; ramuri : *r.dorsalis*, *r.volaris* ; distribuţie : *m.triceps brachii*, *m.brachioradialis*, articulaţia cotului.

A.collateralis ulnaris inferior — origine : *a.brachialis* ; ramuri : r.musculare, r.articulară, r.anastomotică ; distribuţie : *m.triceps brachii*, *m.brachialis*, articulaţia cotului.

A.collateralis ulnaris superior — origine : *a.brachialis* ; ramuri : r.musculară, r.articulară, r.anastomotică ; distribuţie : *m.triceps brachii*, pielea şi articulaţia cotului.

A.comitans nervi ischiadici — origine : *a.glutea inferior* ; ramuri : nu are ; distribuţie : *n.ischiadicus*.

A.communicans anterior — origine : *a.cerebri anterior* ; ramuri : *r.corticales* (*orbitales*, *frontales*, *parietales*), *r.centrales*.

A.communicans posterior — origine : *a.carotis interna* ; ramuri : r.hipocampică, r.talamică mijlocie ; distribuţie : chiasma optică, tractul optic, *tuber cinereum*, corpii mamilari, circumvoluţia hipocampului, capsula internă, pedunculul cerebral, regiunea interpedunculară, talamus.

A.conjunctivales anteriores — origine : *a.ciliares anteriores* ; ramuri : nu au ; distribuţie : conjunctiva.

A.conjunctivales posteriores — origine : *a.palpebrales mediales* şi *a.palpebrales laterales* ; ramuri : nu au ; distribuţie : conjunctiva.

A.coronaria cordis dextra — origine : *sinus aortae* (anterior) ; ramuri : r.atrială dreaptă, r.interventriculară posterioară, r.marginală dreaptă, r.preventriculară, r.transversală ; distribuţie : atriul drept, rădăcina arterei pulmonare şi a arterei aorte, peretele anterior al ventriculului drept, miocardul septal, ventriculul sting alăturat, şanţul longitudinal posterior.

A.coronaria cordis sinistra — origine : *sinus aortae* (posterior sting) ; ramuri : r.interventriculară anterioară, r.circumflexă, r.marginală stîngă, r.atrială stîngă, r.terminală.

A.cremasterica — origine : *a.epigastrica inferior* ; ramuri : nu are ; distribuţie : cordonul spermatic, muşchiul cremaster (ligamentul rotund al uterului la femeie).

A.cystica — origine : *r.dexter a.hepaticae propriae* ; ramuri : r.superficială, r.profundă ; distribuţie : vezica biliară şi parenchimul hepatic învecinat.

A.digitales dorsales manus — origine : *a.radialis* ; ramuri : nu au ; distribuţie : mîna (dorsal şi lateral).

A.digitales dorsales pedis — origine : *a.tibialis anterior* ; ramuri : r.cutanate, *r.plantaris profundus* ; distribuţie : anstomozele cu *a.plantaris lateralis* pentru a forma arcul arterial plantar, suprafaţa plantară a primului şi a celui de al doilea deget, tarsul, metatarsul, porţiunea dorsală a degetelor.

A.digitales palmares communes — origine: *arcus palmaris superficialis*; ramuri: *a.digitales palmares propriae*; distribuţie: părţile alăturate ale degetelor 2—5, tendoanele muşchilor flexori şi tecile lor, matricea unghiilor.

A.digitales palmares propriae — origine: *a.digitales palmares communes*; ramuri: nu au; distribuţie: partea medială a degetului mic, tendoanele muşchilor flexori şi tecile lor, matricea unghiilor.

A.digitales plantares communes — origine: *a.metatarseae plantares*; ramuri: *a.digitales propriae*; distribuţie: părţile alăturate ale degetelor, tendoanelor muşchilor flexori şi tecile acestora, articulaţiile degetelor, pielea.

A.dorsalis clitoridis — origine: *a.pudenda interna*; ramuri: nu are; distribuţie: faţa dorsală, glandul, coroana şi preputul clitorisului.

A.dorsalis nasi — origine: *a.ophtalmica*; ramuri: *r*.lacrimală; distribuţie: partea dorsală a nasului, sacul lacrimal.

A.dorsalis pedis — origine: *a.tibialis anterior*; ramuri: r.cutanată, *a.tarsea lateralis*, *a.tarseae mediales*, *a.arcuata pedis*. *a.metatarseae dorsales*, *r.digitales dorsales*, *r.plantaris profundus*; distribuţie: anastomoza cu *a.plantaris lateralis* pentru a forma arcul arterial plantar, suprafaţa plantară a primului şi a celui de al doilea deget, porţiunile tarsală, metatarsală şi digitală ale feţei dorsale a piciorului.

A.dorsalis penis — origine: *a.pudenda interna*; ramuri: nu are; distribuţie: penisul (faţa dorsală), preputul, glandul, corpul cavernos şi tecile sale fibroase.

A.ductus deferentis — origine: *a.vesicalis superior*, *a.vesicalis inferior* sau *a.iliaca interna*; ramuri: r.ascendentă, r.descendentă; distribuţie: vezicula seminală, ampula canalului deferent, canalul deferent, epididimul.

A.epigastrica inferior — origine: *a.iliaca externa*; ramuri: r.cutanată, r.musculară, a.spermatică externă (*a.cremasterica*) — la bărbat, *a.ligamenti teretis uteri* — la femeie, *r.pubicus obturatorius* (*a.obturatoria accesoria*); distribuţie: pielea şi muşchii peretelui abdominal anterior, *m.cremaster*, cordonul spermatic (ligamentul rotund al uterului la femeie), peritoneul.

A.epigastrica superficialis — origine: *a.femoralis*; ramuri: nu are; distribuţie: pielea peretelui abdominal inferior de ombilic, fascia superficială, ganglionii limfatici inghinali.

A.epigastrica superior — origine: *a.thoracica interna*; ramuri: r.cutanată, r.musculare, r.hepatică, r.peritoneală, r.frenică, r.xifoidiană; distribuţie: pielea, fascia, muşchii şi peritoneul peretelui abdominal superior, diafragmul, ligamentul falciform al ficatului.

A.episclerales — origine: *a.ciliares anteriores*; ramuri: *a.conjunctivales anteriores*; distribuţie: irisul, procesele ciliare, conjunctiva.

A.ethmoidalis anterior — origine: *a.ophtalmica*; ramuri: r.etmoidală, r.meningiană anterioară, r.nazală, r.frontală, r.cutanată; distribuţie: celulele etmoidale anterioare şi mijlocii, dura mater a fosei craniale anterioare, mucoperiostul meatului mijlociu, peretele lateral şi septul nasului, sinusul frontal, pielea porţiunii dorsale a nasului.

A.ethmoidalis posterior — origine: *a.ophtalmica*; ramuri: r.etmoidală, r.meningiană, r.nazală; distribuţie: celulele etmoidale posterioare, dura mater din jurul platoului cribriform, meatul superior şi cornetul nazal superior.

A.facialis — origine: *a.carotis externa*; ramuri: *a.palatina ascendens*, *r.tonsilaris*, *a.submentalis*, *r.glandulares*, *a.labialis inferior*, *a.labialis superior*, *a.angularis*; distribuţie: m.constrictori ai faringelui, *m.styloglossus*, *m.stylopharyngeus*, *m.pterygoideus internus*, *m.levator veli palatini*, *m.stylohyoideus*, *m.masseter*, *m.buccinator*, m.mimicii, tonsila, tuba auditivă, rădăcina limbii, glanda submandibulară, ganglionii limfatici ai gîtului şi feţei, pielea feţei, aripa şi dosul nasului, sacul lacrimal, septul nazal.

A.femoralis — origine: continuarea *a.iliaca externa*; ramuri: *a.epigastrica superficialis*,*a.circumflexa ilium superficialis*, *a.pudendae externae*, *a.scrotales* (*a.labiales*) *anteriores*, *a.genus descendens*, r.musculare, *r.inguinales*, *r.acetabularis*, *a.profunda femoris*, *a.perforantes*, *a.circumflexa femoris lateralis*; distribuţie: pielea părţii inferioare a abdomenului şi plica inghinală, organele genitale externe, nodulii limfatici inghinali, muşchii feţelor medială, laterală şi anterioară a coapsei, osul femur, articulaţia genunchiului.

A.fibularis. *A.peronea.*

A.gastrica dextra — origine: *a.hepatica communis*; ramuri: nu are; distribuţie: porţiunea pilorică a stomacului.

A.gastrica sinistra — origine: *truncus coeliacus*; ramuri: *r.oesophagei*; distribuţie: curbura mică a stomacului, orificiul cardia, porţiunea inferioară a esofagului, lobul sting al ficatului (uneori).

A.gastricae breves — origine: *a.lienalis*; ramuri: nu au; distribuţie: curbura mare a stomacului.

A.gastroduodenalis — origine: *a.hepatica propria*; ramuri: *a.gastroepiploica dextra*, *a.pancreaticoduodenalis superior*, *r.duodenales*, *r.pancreatici*; distribuţie: pilorul, duodenul, pancreasul, epiploonul mare, canalul coledoc.

A.gastroepiploica dextra — origine: *a.hepatica propria*; ramuri: r.gastrice, r.epiploice; distribuţie: curbura mare a stomacului, epiploonul mare.

A.gastroepiploica sinistra — origine: *a.lienalis*; ramuri: r.gastrice, r.epiploice; distribuţie: curbura mare a stomacului, epiploonul mare.

A.genu descendens — origine: *a.femoralis*; *r.saphenus*, *r.musculares*, *r.articulares*; distribuţie: *m.sartorius*, *m.gracilis*, m.vaşti (terminaţiile distale), *m.adductor magnus*, articulaţia genunchiului, pielea porţiunii medial-distale a coapsei, reţeaua arterială pe părţile mediale şi laterale ale genunchiului.

A.genu inferior lateralis — origine: *a.poplitea*; ramuri: nu are; distribuţie: articulaţia genunchiului, reţeaua articulară profundă.

A.genu inferior medialis — origine: *a.poplitea*; ramuri: nu are; distribuţie: *m.popliteus*, terminaţia proximală a tibiei, articulaţia genunchiului.

A.genu media — origine: *a.poplitea*; ramuri: nu are; distribuţie: articulaţia genunchiului, ligamentele cruciate, sinovia rotulei şi plicile alare.

A.genu superior lateralis — origine: *a.poplitea*; ramuri: r.superficială, r.profundă; distribuţie: *m.vastus lateralis*, *m.vastus intermedius*, articulaţia genunchiului; osul femur, osul rotula, reţeaua articulară profundă.

A.genu superior medialis — origine: *a.poplitea*; ramuri: nu are; distribuţie: *m.vastus medialis*; osul femur, osul rotula, articulaţia genunchiului, reţeaua articulară profundă.

A.glutea — origine: *a.iliaca interna* (trunchiul posterior); ramuri: r.musculare, *r.superficialis*, *r.profundus superior*, *r.profundus inferior*; distribuţie: *m.iliacus*, *m.piriformis*, *m.obturator internus*, *m.gluteus medius*, *m.gluteus minimus*, *m.tensor fasciae latae*, articulaţia şoldului, osul ilion, pielea regiunii sacrale.

A.glutea inferior — origine: *a.iliaca interna* (trunchiul anterior); ramuri: r.pelviene interne (musculară, vezicală), r.pelviene externe (musculară, coccigiană, anastomotică, articulară, *a.comitans nervi ischiadici*): distribuţie: *m. gluteus maximus*, *m.piriformis*, *m.coccygeus*, *m.levator ani*, grăsimea perirectală, fundul vezicii urinare, vezica seminală, prostata, articulaţia şoldului, nervul ischiadic, anastomozele cruciale, pielea fesei, coapsa, osul sacru şi osul coccis.

A.helicinae — [nume dat vaselor de sînge sinuoase din ţesutul cavernos, cum sînt: *corpora cavernosa penis* (*clitoridis*), *uterus* etc.].

A.hepatica communis — origine: *truncus coeliacus*; ramuri: *a.gastrica dextra*, *a.hepatica propria*; distribuţie: curbura mare şi curbura mică a stomacului, pilorul, pancreasul, marele epiploon, colecistul, ficatul.

A.hepatica propria — origine: *a.hepatica communis*; ramuri: continuă *a.hepatica communis*, dînd *a.cystica* şi *a.gastroduodenalis* (*r.dexter* şi *r.sinister*); distribuţie: stomacul, duodenul, pancreasul, marele epiploon, colecistul, ficatul.

A.ilei — origine: *a.mesenterica superior*; ramuri: r.drepte, r.anastomotice; distribuţie: ansele ileale.

A.ileocolica — origine: *a.mesenterica superior*; ramuri r.ascendentă, r.descendentă, r.cecală anterioară, r.cecală posterioară, *a.appendicularis*; distribuţie: colonul ascendent, cecul, apendicele vermicular, partea inferioară a ileocolonului.

A.iliaca communis — origine: *a.aorta abdominalis*; ramuri: *a.iliaca interna*, *a.iliaca externa*, r.renală accesorie (uneori), *a.sacralis mediana*, *a.sacrales laterales*, *a.iliolumbalis*, ramuri mici în peritoneu, în *m.psoas major*, ureter; distribuţie: *m.psoas major*, peritoneul, viscerele pelviene, organele genitale externe, regiunea fesieră, extremitatea inferioară.

A.iliaca externa — origine: *a.iliaca communis*; ramuri: *a.epigastrica inferior*, *a.circumflexa ilium profunda*, r.musculare, r.ganglionară, se continuă cu *a.femoralis*; distribuţie: *m.psoas major*, *m.iliacus*, *m.sartorius*, *m.tensor fasciae latae*, *m.cremaster*, m.peretelui abdominal, ganglionii limfatici iliaci externi, peritoneul, pielea peretelui abdominal inferior, cordonul spermatic (ligamentul rotund al uterului), extremitatea inferioară.

A.iliaca interna — origine: *a.iliaca communis*; porţiuni: trunchiul anterior, trunchiul posterior; *a.umbilicalis*, *a.vesicalis inferior*, *a.rectalis media*, *a.obturatoria*, *a.pudenda interna*, *a.glutea inferior*, *a.uterina*, *a.iliolumbalis*, *a.sacrales laterales*, *a.glutea superior*; distribuţie: peretele pelvian şi conţinutul pelvisului, regiunea fesieră, porţiunea medială a coapsei, organele genitale externe, regiunea anală.

A.iliolumbalis — origine: *a.iliaca interna* (trunchiul posterior); ramuri: *r.lumbalis*, *r.spinalis*, *r.iliacus*; distribuţie: *m.psoas major*, *m.quadratus lumborum*, *m.iliacus*, *os.ilium*, *cauda equina*.

A.infraorbitalis — origine: *a.maxillaris*; ramuri: r.orbitală, *r.alveolares superiores anteriores*; distribuţie: *m.rectus inferior*, *m. obliquus inferior oculi*, *m.levator labii superioris*, *m.orbicularis oculi*, grăsimea orbitei, glandele lacrimale şi sacul lacrimal, dinţii premolari superiori, canini şi incisivi, mucoasa sinusului maxilar.

A.intercostales posteriores (III–XI) — origine: *a.aorta thoracica*; ramuri: *r.dorsalis, r. spinalis, r.cutaneus medialis, r.cutaneus lateralis, r.collateralis, r.mammarii*; distribuţie: ţesuturile spaţiului intercostal, *m.pectoralis major, m.pectoralis minor, m.serratus anterior, m.iliocostalis, m.longissimus dorsi, m.multifidus, m.semispinalis*, peretele abdominal, coastele, vertebrele, glanda mamară, pielea, conţinutul canalului vertebral.

A.intercostalis suprema — origine: *truncus costocervicalis*; ramuri: *a.intercostales posteriores I–II, r. dorsales, r. spinales*; distribuţie: m.vertebrali, conţinutul primului şi al celui de al II-lea spaţiu intercostal, conţinutul canalului vertebral.

A.interlobares renis — origine: *a.renalis* (ramurile primare); ramuri: r.arciforme; distribuţie: parenchimul renal.

A.interlobulares renis — origine: *a.arciforme*; ramuri: r.aferentă glomerulară (în special); distribuţie: glomerulii rinichiului.

A.interossea anterior — origine: *a.interossea communis*; ramuri: r.mediană, r.musculare, r.nutritivă, r.comunicantă, r.volară terminală, r.dorsală terminală; distribuţie: *m.flexor digitorum profundus, m.flexor pollicis longus, m.pronator quadratus radius, ulna*, nervul median, reţeaua carpiană dorsală, reţeaua carpiană volară.

A.interossea communis — origine: *a.ulnaris*; ramuri: *a.interossea anterior, a.interossea posterior*; distribuţie: m.profunzi ai antebraţului, *radius, ulna*, nervul median, reţeaua carpiană volară, reţeaua carpiană dorsală, reţeaua olecraniană.

A.interossea posterior — origine: *a.interossea communis*; ramuri: r.musculare, *a.interossea recurrens*; distribuţie: muşchii şi pielea suprafeţei dorsale a antebraţului, reţeaua carpiană dorsală, reţeaua olecraniană.

A.interossea recurrens — origine: *a.interossea posterior*; ramuri: nu are; distribuţie: *m.supinator, m.anconeus*, reţeaua olecraniană.

A.jejunales — origine: *a.mesenterica superior*; ramuri; r.drepte, r. anastomotice; distribuţie: ansele jejunale.

A.labialis inferior — origine: *a.facialis*; ramuri: nu are; distribuţie: mucoasa, pielea, muşchii şi glandele buzei inferioare.

A.labialis superior — origine: *a.facialis*; ramuri: r.septală, a.aripii nasului; distribuţie: mucoasa, pielea, muşchii şi glandele buzei superioare, septul nazal, aripa nasului.

A.labyrinthi — origine: *a.basilaris* sau *a.cerebelli inferior anterior*; ramuri: r.vestibulară, r.cohleară; distribuţie: urechea internă.

A.lacrimalis — origine: *a.ophtalmica*; ramuri: r.recurentă, r.musculare, r.zigomatică, *a.palpebrales laterales*, a.ciliară anterioară; distribuţie: glanda lacrimală, *m.rectus superior, m.rectus lateralis*, pleoapele, conjunctiva, dura mater, fosa temporală, sclerotica, irisul, procesele ciliare.

A.laryngea inferior — origine: *a.thyreoidea inferior*; ramuri: nu are; distribuţie: *m.pharyngis constrictor inferior*, mucoasa părţii inferioare a laringelui.

A.laryngea superior — origine: *a.thyreoidea superior*; ramuri: nu are; distribuţie: muşchii, mucoasa şi glandele laringelui.

A.lienalis — origine: *truncus coeliacus*; ramuri: *a. pancreatica magna, r.pancreatici, a.gastroepiploica sinistra, a.gastricae breves, a.lienales* (terminale sau trabeculare); distribuţie: pancreasul, canalul pancreatic, fundul stomacului, curbura mare a stomacului, ambele suprafeţe ale epiploonului mare, splina.

A.ligamenti teretis uteri — origine: *a.epigastrica inferior*; ramuri: nu are; distribuţie: ligamentul rotund al uterului.

A.lingualis — origine: *a.carotis externa*; ramuri: *r.suprahyoideus, r.dorsales linguae, a. sublingualis, a.profunda linguae*; distribuţie: muşchii intrinseci şi extrinseci ai limbii, mucoasa limbii şi gurii, gingiile, glandele sublinguale, arcul glosopalatin, tonsila, palatul moale, epiglota, frîul limbii.

A.lumbales — origine: *a.aorta abdominalis*; ramuri: *r.dorsalis, r.spinalis*, r.vertebrale, r. musculare; distribuţie: *m.psoas, m.quadratus lumborum, m.obliqui abdominis, m.sacrospinalis*, conţinutul canalului vertebral, capsula rinichiului, vertebrele, plexul subperitoneal.

A.lumbalis ima — origine: *a.sacralis mediana*; ramuri: r.dorsală; distribuţie: *m.iliacus, m.gluteus maximus*, canalul vertebral.

A.malleolaris anterior lateralis — origine: *a.tibialis anterior*; ramuri: nu are; distribuţie: partea laterală a gleznei.

A.malleolaris anterior medialis — origine: *a.tibialis anterior*; ramuri: nu are; distribuţie: partea medială a gleznei.

A.masseterica — origine: *a.maxillaris*; ramuri: nu are; distribuţie: *m.masseter*.

A.maxillaris — origine: *a.carotis externa*; porţiuni :mandibulară, pterigoidiană, pterigopalatină; ramuri: *a.tympanica anterior, a.auricularis profunda, a.alveolaris inferior, a.meningea media, r.mylohyoideus, r.mentalis, a.temporales profundae, r.pterygoidei, a.masseterica, a.buccalis, a.tympanica superior, a.alveolaris superior posterior, a.nasales posteriores laterales et septi, a. infraorbitalis, a.palatina descendens, a.canalis pterygoidei, a.sphenopalatina, a.alveolares superiores anteriores, a.palatina major, a.palatinae minores*; distribuţie: *m.tensor tympani, m. mylohyoideus*, marginea meatului auditiv extern, articulaţia temporomandibulară, marginea cavităţii timpanice, dura mater a cutiei craniene, nervul facial, ganglionul semilunar, dinţii inferiori şi superiori, gingiile, mucoasa gurii, mandibula, *m.pterygoideus medialis*, *m.pterygoideus lateralis*, *m.masseter*, *m.buccinator*, *pericranium*, *m.rectus inferior*, *m.obliquus inferior*, *m.quadratus labii superioris*, *m.caninus*, palatul moale, amigdala palatină, partea superioară a faringelui, trompa Eustachio, cornetele şi meaturile nazale, septul nazal, mucoasa sinusului frontal, maxilarul, sinusurile sfenoidale şi etmoidale.

A.mediana — origine : *a.interossea anterior* ; ramuri : nu are ; distribuţie : n.median.

A.meningea anterior — origine : *a.carotis interna*, *a.ethmoidalis anterior* ; ramuri : nu are ; distribuţie : dura mater a fosei craniene anterioare.

A.meningea media — origine : *a.maxillaris* ; ramuri : *r.petrosus*, *a.tympanica superior*, *r.frontalis*, *r.parietalis*, *r.meningeus accesorius* ; distribuţie : *m.tensor tympani*, ganglionul semilunar, n.trigemen, dura mater a fosei craniene anterioare şi mijlocii, cutia craniană, cavitatea urechii medii, orbita, fosa infratemporală.

A.meningea posterior — origine : *a.pharyngea ascendens* ; ramuri : nu are ; distribuţie : dura mater a fosei craniene posterioare şi mijlocii.

A.mesenterica inferior — origine : *a.aorta abdominalis* ; ramuri : *a.colica sinistra*, *a.sigmoideae*, *a.rectalis superior* (uneori *a.hepatica*, *a. renalis*, *a.colica media*) ; distribuţie : colonul transvers, unghiul colic stîng, colonul descendent, porţiunea proximală a rectului.

A.mesenterica superior — origine : *a.aorta abdominalis* ; ramuri : *a.pancreaticoduodenalis inferior*, *a.jejunales*, *a.ilei*, *a.ileocolica*, *a.colica dextra*, *a.colica media* (uneori *a.hepatica*, *a.lienalis*, r.pancreatică, r.gastrică, *a.gastroepiploica*, *a.gastroduodenalis*, *a.appendicularis*) ; distribuţie : pancreasul, duodenul, jejunul, ileonul, mezenterul, ganglionii limfatici mezenterici, cecul, apendicele, colonul ascendent, unghiul colic drept.

A.metacarpeae dorsales — origine : *rete carpi dorsale* ; ramuri : *r.dorsales*, *r.digitales*, *r.perforantes* ; distribuţie : feţele adiacente ale degetelor.

A.metacarpeae palmares — origine : *arcus palmaris profundus* ; ramuri : *r.perforantes* ; distribuţie : m.interosoşi, m.lombricali II, III şi IV, oasele metacarpiene.

A.metatarseae dorsales — origine : *a.arcuata pedis* ; ramuri : *r.digitales dorsales*, *r.perforantes* ; distribuţie : feţele adiacente ale degetelor.

A.metatarseae plantares — origine : *a.plantaris lateralis*, *arcus plantaris* ; ramuri : *r.digitales plantares*, *r.perforantes* ; distribuţie : feţele adiacente ale degetelor.

A.musculophrenica — origine : *a.thoracica interna* ; ramuri : r.frenică, r.intercostale anterioare, r.musculare ; distribuţie : m.peretelui abdominal, m.diafragmului, ultimele 6 spaţii intercostale.

A.nasales posteriores laterales et septi — origine : *a.sphenopalatina* ; ramuri : nu au ; distribuţie : cornetele nazale şi meaturile, mucoasa sinusului frontal, sinusurile maxilare, sfenoidale şi etmoidale.

A.nutriciae humeri — origine : *a.profunda brachii* ; ramuri : nu au ; distribuţie : diafiza humerusului.

A.obturatoria — origine : *a.iliaca interna* (trunchiul anterior) ; ramuri : pubiană, acetabulară, anterioară, posterioară ; distribuţie : *m.iliacus*, *m.iliopsoas*, *m.obturator internus*, *m.obturator externus*, m.adductori, *m.pectineus*, *m.gracilis*, *m.semimembranosus*, *m.semitendinosus*, *m.biceps femori* (capul lung), osul pubis, articulaţia şoldului, capul osului femur, vezica urinară.

A.occipitalis — origine : *a.carotis externa* ; ramuri : *r. sternocleidomastoidei*, *r.auricularis*, *r.meningeus*, *r.descendens*, *r.mastoideus*, *r.occipitales* ; distribuţie : *m.digastricus*, *m.occipitalis*, *m.stylohyoideus*, *m.splenius capitis*, *m. longissimus capitis*, *m.sternocleidomastoideus*, *m.trapezius*, *m.semispinalis capitis* şi *cervicis* ; suprafaţa posterioară a pavilionului urechii, celulele mastoidiene, *pericranium* şi scalpul suprafeţei postero-laterale a capului.

A.ophtalmica — origine : *a.carotis interna* ; porţiuni : orbitală, oculară ; ramuri : *a.lacrimalis*, *a.supraorbitalis*, *a.ethmoidalis posterior*, *a.ethmoidalis anterior*, *a.palpebrales mediales*, *a.supratrochlearis*, *a.dorsalis nasi*, *a.centralis retinae*, *a.ciliares posteriores breves*, *a.ciliares posteriores longae*, *a.ciliares anteriores*, a.musculare ; distribuţie : conţinutul orbitei, diploia osului frontal, mucoasa sinusului frontal şi a celulelor etmoidale, dura mater a fosei anterioare a craniului, cornetul şi meatul nazal superior, sacul lacrimal, pielea porţiunii dorsale a nasului.

A.ovarica — origine : *a.aorta abdominalis* ; ramuri : *r.ureterici*, r.ligamentare, r.uterină, r.tubară ; distribuţie : ovarul, ureterul, ligamentul suspensor al ovarului, ligamentul mare al uterului, tuba uterină, ligamentul rotund al uterului, pielea labiilor mari şi plica inghinală.

A.palatina ascendens — origine : *a.facialis* ; ramuri : *a.tonsillaris* ; distribuţie : *m.styloglossus*, *m.stylopharyngeus*, *m.constrictor pharyngis superior*, *m.levator veli palatini*, *tuba auditiva*, peretele lateral al părţii superioare a faringelui, palatul moale, amigdala palatină.

A.palatina descendens — origine: *a.maxillaris*; ramuri: *a.palatina major*, *a.palatinae minores*; distribuţie: palatul moale, amigdala palatină, mucoasa plafonului gurii, gingiile, glandele palatine, oasele palatine, maxilarul.

A.palatina major — origine: *a.maxillaris*; ramuri: nu are; distribuţie: mucoasa palatului tare, gingiile, glandele palatine, oasele palatine, maxilarul.

A.palatinae minores — origine: *a.palatina descendens*; ramuri: nu au; distribuţie: palatul moale, amigdala palatină.

A.palpebrales laterales — origine: *a.lacrimalis*; ramuri: nu au; distribuţie: pleoapa inferioară, pleoapa superioară, conjunctiva.

A. palpebrales mediales — origine: *a.ophtalmica*; ramuri: nu au; distribuţie: conjunctiva, *caruncula lacrimalis*, sacul lacrimal, pleoapele.

A.pancreaticoduodenalis inferior — origine: *a.mesenterica superior*; ramuri: nu are; distribuţie: capul pancreasului, partea inferioară şi descendentă a duodenului.

A.pancreaticoduodenalis superior — origine: *a.gastroduodenalis*; ramuri: nu are; distribuţie: a doua porţiune a duodenului, canalul coledoc, pancreasul.

A.perforantes (prima, secunda, tertia) — origine: *a.profunda femoris*; ramuri: r.musculare, r.nutritivă (ascendentă, descendentă), r.terminală; distribuţie: *m.pectineus*, *m.adductor brevis*, *m.adductor magnus*, *m.biceps femoris*, *m. gluteus maximus*, anastomozele cruciate, *m.adductor magnus*, m.femurali posteriori.

A.pericardiacophrenica — origine: *a.thoracica interna*; ramuri: nu are; distribuţie: n.frenic, pleura, pericardul, diafragmul.

A.perinealis — origine: *a.pudenda interna*; ramuri: *a.scrotales posteriores* (*a.labiales posteriores*); distribuţie: *m.transversus perinei superficialis*, *m.bulbocavernosus*, *m.ischiocavernosus*, porţiunea posterioară a scrotului (buzele mari), structurile subcutanate ale triunghiului urogenital.

A.peronea, sin.: *A.fibularis* — origine: *a.tibialis posterior*; ramuri: *a.nutricia fibulae*, *r.communicans*, *r.perforans*, *r.calcanei*, *r.malleolares laterales*; distribuţie: *m.soleus*, *m.tibialis posterior*, *m.flexor hallucis longus*, *m.peroneus longus*, *m.peroneus brevis*, *m.peroneus tertius*, *m.extensor digitorum longus*, corpul fibulei, sindesmozele tibiofibulare, articulaţia gleznei, reţeaua maleolară laterală, reţeaua calcaneană.

A.pharyngea ascendens — origine: *a.carotis externa*; *r.pharyngei*, *a.tympanica inferior*, *a.meningea posterior*, r.palatine, r.prevertebrale; distribuţie: *m.longus colli*, *m.longus capitis*, *m.rectus capitis anterior*, *m.constrictor pharyngis* (*superior*, *medius*, *inferior*), *m.stylopharyngeus*, mucoasa faringelui (superior, medial, inferior), palatul moale, amigdala palatină, *tuba auditiva*, ganglionii limfatici cervicali, cavitatea timpanică, dura mater a fosei craniene mijlocii şi posterioare.

A.phrenica inferior — origine: *a.aorta abdominalis*; ramuri: r.medială, r.laterală, r.capsulară superioară, r.hepatică, r.pericardială a venei cave, r.esofagiană, r.splenică; distribuţie: suprafaţa inferioară a diafragmului, glanda suprarenală, vena cavă inferioară, ficatul, pericardul (artera dreaptă), esofagul, splina (artera stingă).

A.phrenicae superiores — origine: *a.aorta thoracica*; ramuri: nu au; distribuţie: suprafaţa posterioară a diafragmului.

A.plantaris lateralis — origine: *a.tibialis posterior*; r.calcaneană, r.musculare, r.cutanată, *a.metatarseae plantares* (4), *a.perforantes* (3); distribuţie: *m.flexor digitorum brevis*, *m.quadratus plantae*, *m.abductor hallucis interossei*, degetele, călcîiul, pielea părţii laterale a piciorului.

A.plantaris medialis — origine: *a.tibialis posterior*; ramuri: *r.profundus*, *r.superficialis*; distribuţie: *m.abductor hallucis*, *m.flexor digitorum brevis*, pielea suprafeţei mediale a tălpii piciorului.

A.poplitea — origine: continuarea *a.femoralis*; ramuri: *a.genu superior medialis*, *a.genu superior lateralis*, *a.genu media*, *a.surales*, *a.genu inferior medialis*, *a.genu inferior lateralis*, *rete articulare genus*, *rete patellae*; distribuţie: *m.adductor magnus*, *m.semimembranosus*, *m.semitendinosus*, *m.biceps femoris*, *m.gastrocnemius*, *m.soleus*, *m.vastus lateralis*, *m.vastus medialis*, *m.vastus intermedius*, *m.popliteus*, *m.plantaris*, femurul, *patella*, tibia, articulaţia genunchiului.

A.princeps pollicis — origine: *a.radialis*; ramuri: nu are; distribuţie: *m.interossei dorsales*, *m.adductor pollicis* (*caput obliquum*), *m.opponens pollicis*, *m.flexor pollicis brevis*, *m.lumbricales*, faţa volară a policelui.

A.profunda brachii — origine: *a.brachialis*; ramuri: *r.deltoideus*, *a.collateralis media*, *a.collateralis radialis*, *a.nutriciae humeri*; distribuţie: *m.triceps brachii* (*caput laterale*, *caput mediale*), *m.brachioradialis*, *m.brachialis*, *m.deltoideus*, *m.coracobrachialis*, *m.biceps brachii*, n.radial, reţeaua articulară a cotului, corpul osului humerus.

A.profunda clitoridis — origine: *a.pudenda interna*; ramuri: nu are; distribuţie: corpul cavernos al clitorisului.

A.profunda femoris — origine: *a.femoralis*; ramuri: *a.circumflexa femoris medialis*, *a.circumflexa femoris lateralis*, *a.perforantes* (*prima*, *secunda, tertia*); distribuţie: *m.quadriceps femoris, m.iliopsoas, m.obturator externus, m. pectineus, m.tensor fasciae latae, m.quadratus femoris,* m.adductori, *m. semimembranosus, m.semitendinosus, m.biceps femoris, m.gracilis,* articulaţia şoldului, capul şi corpul osului femur, anastomoza crucială.

A.profunda linguae — origine: *a.lingualis*; ramuri: nu are; distribuţie: *m.genioglossus,* m.intrinseci ai limbii, mucoasa feţei inferioare a limbii.

A.profunda penis — origine: *a.pudenda interna*; ramuri: nu are; distribuţie: corpul cavernos al penisului.

A.pudendae externae — origine: *a.femoralis*; ramuri: *a.scrotales* (*labiales*) *anteriores*; distribuţie: pielea regiunii pubiene, pielea penisului şi scrotului (labiilor mari), *m.pectineus, m. adductor longus,* pielea perineului.

A.pudenda interna — origine: *a.iliaca interna*; ramuri: *a.rectalis inferior, a.perinealis, a.bulbi vestibuli, a.urethralis, a.profunda penis* (*clitoridis*), *a.dorsalis penis, a.scrotales posteriores* (*a.labiales posteriores*); distribuţie: *m.levator ani, m.coccygeus, m.sphincter ani externus, m.bulbocavernosus, m.ischiocavernosus, m.transversus perinei superficialis, m.transversus perinei profundus, m.obturator externus, m.obturator internus, m.gemelli, m.quadratus femoris, m.gluteus maximus,* pielea anusului şi perineului, bulbul uretrei, glanda vestibulară, uretra, corpii cavernoşi ai penisului (clitorisului), penisul (clitorisul), suprafaţa posterioară a scrotului (buzele mari).

A.pulmonalis. *Truncus pulmonalis.*

A.pulmonalis dextra — origine: *truncus pulmonalis*; ramuri: *r.apicalis, r.anterior ascendens, r.anterior descendens, r.posterior superior, r.posterior descendens, r.posterior inferior, r.posterior ascendens, r.lobi medii, r.lateralis, r.medialis, r.apicalis* (*superior*) *lobi inferioris, r.subapicalis* (*subsuperior*), *r.basalis medialis* (*cardiacus*), *r.basalis anterior, r.basalis lateralis, r.basalis posterior*; distribuţie: plămînul drept.

A.pulmonalis sinistra — origine: *truncus pulmonalis*; ramuri: *r.apicalis, r.anterior descendens, r.posterior, r.anterior lateralis, r. anterior ascendens, r.lingularis, r.lingularis superior, r.lingularis inferior, r.apicalis* (*superior*) *lobi inferioris, r.subapicalis* (*subsuperior*), *r.basalis, r.medialis, r.basalis anterior, r.basalis lateralis, r.basalis posterior*; distribuţie: plămînul stîng.

A.radialis — origine: *a.brachialis*; ramuri: *r.recurrens radialis, r.carpeus palmaris, r.palmaris superficialis, r.carpeus dorsalis, r.metacarpeae dorsales, rete carpi dorsale, a.princeps pollicis, a.radialis indicis, a.digitales dorsales, arcus palmaris profundus, a.metacarpeae palmares, a.perforantes*; distribuţie: *m.pronator teres, m.flexor pollicis longus, m.pronator quadratus, m.supinator, m.brachialis, m.brachioradialis, m.extensor carpi radialis longus, m.extensor carpi radialis brevis, m.flexor carpi radialis, m.flexor digitorum sublimis, m.interossei, m. lumbricales,* m.eminenţei tenare, m.oaselor metacarpiene, articulaţia cotului, articulaţia mîinii, articulaţiile carpiene, reţeaua volară carpiană, reţeaua carpiană dorsală, arcul volar superficial, arcul volar profund, osul radius, pielea de pe faţa dorsală a mîinii şi degetelor, pielea suprafeţei volare a policelui şi de pe partea laterală a indexului.

A.radialis indicis — origine: *a.radialis*; ramuri: r.dorsală comunicantă; distribuţie: m.primul lumbrical, m.primul dorsal interosos, *m.adductor pollicis,* faţa radială a degetului index.

A.rectalis inferior — origine: *a.pudenda interna*; ramuri: nu are; distribuţie: grăsimea ischiorectală, canalul anal, *m.levator ani, m.sphincter ani externus,* pielea din jurul anusului şi regiunea inferioară a feselor.

A.rectalis media — origine: *a.iliaca interna*; ramuri: nu are; distribuţie: rectul, canalul deferent, vezicula seminală, prostata.

A.rectalis superior — origine: *a.mesenterica inferior*; ramuri: nu are; distribuţie: păturile musculară şi mucoasă ale colonului pelvian, porţiunea proximală a rectului, pătura mucoasă a porţiunii distale a rectului.

A.recurrens radialis — origine: *a.radialis*; ramuri: nu are; distribuţie: *m.supinator, m.brachialis, m.brachioradialis, m.extensor carpi radialis longus, m.extensor carpi radialis brevis,* articulaţia cotului, reţeaua articulaţiei cotului.

A.recurrens tibialis anterior — origine: *a.tibialis anterior*; ramuri: nu are; distribuţie: *m.tibialis anterior, m.extensor digitorum longus,* articulaţia genunchiului, fascia şi pielea gambei, reţeaua rotuliană.

A.recurrens tibialis posterior — origine: *a. tibialis anterior*; ramuri: nu are; *m.popliteus,* articulaţia tibiofibulară proximală.

A.recurrens ulnaris — origine: *a.ulnaris*; ramuri: r.anterioară, r.posterioară; distribuţie: *m.brachialis, m.pronator teres,* pielea regiunii cubitale mediale, *m.flexor digitorum sublimus, m.flexor carpi ulnaris,* reţeaua cubitală, articulaţia cotului, n.ulnar.

A.renalis — origine: *a.aorta abdominalis*; ramuri: *a.suprarenalis inferior, r.ureterici, a.renis*; distribuţie: glandele suprarenale, capsula rinichiului, grăsimea perirenală, terminaţia superioară a ureterului, ganglionii limfatici aortici, rinichiul.

A.renis — origine : *a.renalis* ; distribuţie : parenchimul renal şi conductele pielocaliceale.

A.sacrales laterales — origine : *a.iliaca interna* ; ramuri : *r.spinales* ; distribuţie : conţinutul canalului sacral, plexul sacral, *os sacrum*, rectul, *m.piriformis*, *filum terminale*, dura mater şi arahnoida sacrală, tegumentele regiunii sacrale.

A.sacralis mediana — origine : *a.aorta abdominalis* ; ramuri : *a.lumbalis ima*, r.sacrale, r.hemoroidale, *glomus coccygeum* ; distribuţie : *m.iliacus*, *m.gluteus maximus*, conţinutul canalului sacral, rectul, glanda coccigiană Luschka.

A.sigmoideae — origine : *a.mesenterica inferior* ; ramuri :nu au ; distribuţie :partea inferioară a colonului descendent, colonul iliac, colonul sigmoid sau pelvian.

A.sphenopalatina — origine : *a.maxillaris* ; ramuri : *a.nasales posteriores laterales et septi* ; distribuţie : cornetul nazal şi meatul, sinusul frontal, sinusul maxilar, sinusul sfenoidal, porţiunea posterioară a septului nazal.

A.spinalis anterior — origine : *a.vertebralis* ; ramuri : nu are ; distribuţie : măduva spinării şi învelişurile sale.

A.spinalis posterior — origine : *a.vertebralis* ; ramuri : nu are ; distribuţie : fasciculele *cuneatus* şi *gracilis*, măduva spinării şi învelişurile sale.

A.stylomastoidea — origine : *a.auricularis posterior* ; ramuri : *r.mastoidei*, *r.stapedius*, *a. tympanica posterior* ; distribuţie : celulele mastoidiene, *stapes*, *m.stapedius*, porţiunea posterioară a membranei timpanice.

A.subclavia — origine : *truncus brachiocephalicus* (dreapta), *arcus aortae* (stînga) ; ramuri : *a.vertebralis*, *truncus thyreocervicalis*, *a.thoracica interna*, *truncus costocervicalis* ; m. gitului şi extremităţii superioare, vertebrele cervicale şi canalul vertebral, cutia craniană, creierul şi meningele, pericardul, pleura, mediastinul, bronhiile, sternul, pielea, peretele toracic, glanda mamară, peritoneul (uneori).

A.subcostalis — origine : *a.aorta thoracis* ; ramuri : *a. dorsalis spinalis* ; *m.quadratus lumborum*, *m.transversus abdominis*, *m.obliquus abdominis internus*, vertebrele lombare şi conţinutul canalului vertebral, pielea spatelui.

A.sublingualis — origine : *a.lingualis* ; ramuri artera pentru *frenulum linguae* ; *m.mylohyoideus*, *m.geniohyoideus*, *m.genioglossus*, glandele sublinguale, *frenulum linguae*.

A. submentalis — origine : *a. facialis* ; ramuri : r.superficială, r.profundă ; distribuţie : *m.mylohyoideus*, *m.digastricus* (*venter anterior*), *m.platysma*, *m.triangularis*, *m.quadratus labii inferioris*, glandele submaxilare şi sublinguale, pielea.

A.subscapularis — origine : *a.axillaris* ; ramuri : *a.circumflexa scapulae*, *a.thoracodorsalis* ; distribuţie : *m.subscapularis*, *m.teres minor*, *m.teres major*, *m.infraspinatus*, *m.triceps brachii* (*caput longum*), *m.latissimus dorsi*, *m.serratus anterior*, *m.deltoideus*, scapula, articulaţia umărului, ganglionii limfatici axilari.

A.supraorbitalis — origine : *a.ophtalmica* ; ramuri : r.periostală, r.musculară, r.diploică, r.trohleară, r.palpebrală ; distribuţie : *m.rectus superior*, *m.levator palpebrae superioris*, periostul acoperişului orbitei, diploia osului frontal, mucoasa sinusului frontal, trohlea, *m.obliquus superior*, pleoapa superioară.

A.suprarenalis inferior — origine : *a.renalis* ; ramuri : nu are ; distribuţie : glanda suprarenală.

A.suprarenalis media — origine : *a.aorta abdominalis* ; ramuri : nu are ; distribuţie : glanda suprarenală.

A.suprascapularis — origine : *truncus thyreocervicalis* ; ramuri : a.nutritivă, *r.acromialis*, r.articulară, *r.subscapulară*, r.suprasternală, r. supraspinoasă, r.infraspinoasă ; distribuţie : *m. sternocleidomastoideus*, *m.subclavius*, *m.trapezius*, *m.subscapularis*, *m.supraspinatus*, *m. infraspinatus*, *m.omohyoideus* (*venter inferior*), clavicula, scapula, articulaţia acromioclaviculară, articulaţia umărului, reţeaua acromială, periostul, pielea de pe partea superioară a toracelui şi aria acromială.

A.supratrochlearis — origine : *a.ophtalmica* ; ramuri : nu are ; distribuţie : pielea, muşchii şi *pericranium* din porţiunea frontală a craniului.

A.surales — origine : *a.poplitea* ; ramuri : nu au ; distribuţie : *m.gastrocnemius*, *m.soleus*, *m. plantaris*, pielea şi fascia gambei.

A.tarsea lateralis — origine : *a.dorsalis pedis* ; ramuri : nu are ; distribuţie : *m.extensor digitorum brevis*, oasele scafoid şi cuboid şi articulaţiile dintre ele.

A.tarseae mediales — origine : *a.dorsalis pedis* ; ramuri : nu au ; distribuţie : pielea de pe suprafaţa medială a piciorului, articulaţiile tarsiene.

A.temporales profundae — origine : *a.maxillaris* ; ramuri : nu au ; distribuţie : *m.temporalis*, orbita, *pericranium*, cutia craniană.

A.temporalis media — origine : *a.temporalis superficialis* ; ramuri : nu are ; distribuţie : *m.temporalis*, *fascia temporală*.

A.temporalis superficialis — origine : *a. carotis externa* ; ramuri : *r.parotidei*, *a.transversa faciei*, *a.auriculares anteriores* ; *a.temporalis media*, *a.zygomatoorbitalis*, *r. frontalis*, *r.parietalis*, r. articulară ; distribuţie : *m.temporalis*, *m.masseter*, *m.frontalis*, *m.orbicularis oculi*, glanda parotidă şi canalul ei, pielea feţei, urechea externă, meatul auditiv extern, scalpul.

A.testicularis — origine : *a.aorta abdominalis* ; ramuri : *r.ureterici*, r.testiculare ; distribuţie : testiculul, ureterul.

A.thoracica interna — origine : *a.subclavia* ; ramuri : *a.pericardiacophrenica*, *r.mediastinales anteriores*, *r.thymici*, *r.sternales*, *r.intercostales anteriores*, *a.perforantes*, *a.musculophrenica*, *a. epigastrica superior*, *r.bronhiales*, *r.mamarii* ; distribuţie : n.frenic, pleura, pericardul, diafragmul, ţesutul conjunctiv al mediastinului, ganglionii limfatici din mediastin, timusul, sternul, *m.transversus thoracis*, *m.intercostales*, *m.pectorales*, *m.rectus abdominis*, *m.obliqui abdominis* ; pielea toracelui şi a abdomenului superior, glanda mamară, ligamentul falciform, plexul mediastinal subpleural.

A.thoracica lateralis — origine : *a.axillaris* ; ramuri : *r.mamarii laterales* ; distribuţie : *m.pectoralis major*, *m.pectoralis minor*, *m. serratus anterior*, *m.subscapularis*, ganglionii limfatici axilari, glanda mamară.

A.thoracica suprema — origine : *a.axillaris* ; ramuri : nu are ; distribuţie : *m.pectoralis major*, *m.pectoralis minor*, *m.intercostales*, *m. serratus anterior*, peretele toracelui.

A.thoracoacromialis — origine : *a.axillaris* ; ramuri : *r.pectorales*, *r.acromialis*, *r.clavicularis*, *r.deltoideus*, *rete acromiale* ; distribuţie : *m. pectoralis major*, *m.pectoralis minor*, *m.deltoideus*, *m.subclavius*, glanda mamară, articulaţia sternoclaviculară, reţeaua acromială.

A.thoracodorsalis — origine : *a.subscapularis* ; ramuri : nu are ; distribuţie : *m.latissimus dorsi*, *m.teres major*, *m.serratus anterior*.

A.thyreoidea ima — origine : *truncus brachiocephalicus*, *arcus aortae*, *a.carotis communis dextra*, *a.subclavia dextra* sau *a.thoracica interna* ; ramuri : nu are ; distribuţie : partea inferioară a glandei tiroide.

A.thyreoidea inferior — origine : *truncus thyreocervicalis* ; ramuri : r.musculare, *a.laryngea inferior*, *r.tracheales*, *r.oesophagei*, *r.pharyngei*, *a.cervicalis ascendens*, r.terminală, r.glandulare ; distribuţie : *m.scalenus anterior*, *m.longus colli*, *m.sternohyoideus*, *m.sternothyreoideus*, *m. omohyoideus*, *m.constrictor pharyngis inferior*, *m.longus capitis*, esofagul, faringele, laringele, traheea, suprafaţa posterioară a glandei tiroide, vertebrele, conţinutul canalului vertebral.

A.tibialis anterior — origine : *a.poplitea* ; ramuri : *a.recurrens tibialis anterior*, *a.recurrens tibialis posterior*, *a.malleolaris anterior medialis*, *rete malleolare mediale*, *rete malleolare laterale*; distribuţie : *m. popliteus*, *m.tibialis anterior*, *m. extensor digitorum longus*, *m.peroneus tertius*, *m. soleus*, *m.peroneus longus*, *m.extensor hallucis longus*, articulaţia genunchiului, articulaţia tibiofibulară proximală, articulaţia gleznei, reţeaua maleolară medială, reţeaua maleolară laterală, fascia şi pielea părţii dorsale a piciorului.

A.tibialis posterior — origine : *a.poplitea* ; ramuri : *r.circumflexus fibulae*, *a.peronea*, *a. perforans*, *a.communicans*, *a.malleolares laterales*, *r.calcanei*, *a.malleolares mediales*, *rete calcaneum*, *a. plantaris medialis*, *r.profundus*, *r.superficialis*, *a.plantaris lateralis*, *arcus plantaris*, *a.metatarseae plantares*, *a.perforantes*, *a.digitales plantares communes*, *a.digitales propriae* ; distribuţie : *m.soleus*, *m.tibialis posterior*, *m.flexor hallucis longus*, *m.flexor digitorum longus*, *m. peroneus longus*, *m.peroneus brevis*, articulaţia gleznei, pielea de pe partea medială şi posterioară a picioarelor, reţeaua maleolară laterală şi medială, reţeaua calcaneului, talpa piciorului, osul *fibula*.

A.transversa colli — origine : *truncus thyreocervicalis* ; ramuri : *r.superficialis* (*a.cervicalis superficialis*), *r.profundus* (*a.scapularis descendens*) ; distribuţie : *m.trapezius*, *m.levator scapulae*, *m.splenius*, *m.rhomboideus major*, *m. rhomboideus minor*, *m.latissimus dorsi*, ganglionii limfatici posteriori.

A.transversa faciei — origine : *a.temporalis superficialis* ; ramuri : r.glandulară, r.musculară, r.cutanată ; distribuţie : *m.masseter*, glanda parotidă, pielea feţei.

A.tympanica anterior — origine : *a.maxillaris* ; ramuri : nu are ; distribuţie : mucoasa cavităţii timpanice.

A.tympanica inferior — origine : *a.pharyngea ascendens* ; ramuri : nu are ; distribuţie : marginea peretelui medial al cavităţii timpanice.

A.tympanica posterior — origine : *a.stylomastoidea* ; ramuri : nu are ; distribuţie : membrana timpanică.

A.tympanica superior — origine : *a.meningea media* ; ramuri : nu are ; distribuţie : *m.tensor tympani*, marginea peretelui cavităţii timpanice.

A.ulnaris — origine : *a.brachialis* ; ramuri : *a.recurrens ulnaris*, *a.interossea communis*, *a.mediana*, *rete articulare cubiti*, *r.carpeus dorsalis*, *r.carpeus palmaris*, *arcus palmaris profundus*, *arcus palmaris superficialis*, *a.digitales palmares propriae* ; distribuţie : *m.flexor digitorum sublimis*, *m.flexor digitorum profundus*, *m.flexor carpi radialis*, *m.flexor carpi ulnaris*, *m.pronator teres*, *m.flexor pollicis longus*, *m. brachialis*, *m.pronator quadratus*, *m.anconeus*, *m. supinator*, *m.abductor pollicis longus*, diafiza oaselor radius şi cubitus, n.median, jumătatea ulnară a mîinii, reţeaua carpiană dorsală, reţeaua volară carpiană, articulaţiile carpiene, tegumentele.

A.umbilicalis — origine : *a.iliaca interna* ; ramuri : permeabilă la făt, artera se transformă după naştere în cordon fibros (ligamentul ombilical lateral) şi rămîne permeabilă numai pe o mică porţiune în apropierea originii sale, porţiune care dă ramurile *vesicales superiores*; distribuţie: o parte din fundul vezicii urinare.

A.urethralis — origine: *a.pudenda interna*; ramuri: nu are; distribuţie: uretra (porţiunea perineală).

A.uterina — origine: *a.iliaca interna* (trunchiul anterior); ramuri: r.cervicală, *r.tubarius*, *r.ovaricus*, *r.vaginalis*, r.ligamentară; distribuţie: uterul, ligamentul rotund al uterului, trompa uterină, vaginul.

A.vaginalis — corespunde cu artera vezicală inferioară la bărbat; origine: *a.iliaca interna* (trunchiul anterior); ramuri: r.rectală, r.vezicală, r.vestibulară; distribuţie: vaginul, fundul vezicii urinare, rectul, bulbul vestibular.

A.vertebralis — origine: *a.subclavia*; ramuri: *r.spinales*, *r.meningeus*, *r.spinalis posterior*, *r. spinalis anterior*, *a.cerebelli inferior posterior*; distribuţie: *m.semispinalis capitis*, *m.rectus capitis posterior major* şi *minor*, *m.obliquus capitis superior*, *m.obliquus capitis inferior*, vertebrele cervicale şi discurile intervertebrale, măduva spinării cervicală şi meningele sale, oasele şi dura mater aparţinînd fosei posterioare a cutiei craniene, *falx cerebelli*, cerebelul, bulbul.

A.vesicalis inferior — origine: *a.iliaca interna*; ramuri: r.vesicală, r.prostatică, *r.uretrici*, *a.ductus deferentis*; distribuţie: fundul vezicii urinare, prostata, canalul deferent, vezicula seminală, partea inferioară a ureterului.

A.vesicales superiores — origine: *a.iliaca interna*; ramuri: r.uracală, r.ureterică, r.vezicală, r.deferenţială; distribuţie: ligamentul ombilical medial, partea inferioară a ureterului, partea superioară a vezicii urinare, canalul deferent.

A.zygomaticoorbitalis — origine: *a.temporalis superficialis* sau *a.temporalis media*; ramuri: r.orbitală; distribuţie: *m.orbicularis oculi*, grăsimea dintre cele două pături ale fasciei temporale, porţiunea laterală a orbitei.

Arterializare. 1. Saturarea cu oxigen a sîngelui venos la nivelul vaselor capilare ale micii circulaţii (10). 2. Transformarea unui vas sanguin venos într-unul arterial (32).

Arteriectomie (*arterio-* + gr. *ektome* = excizie). Extirparea chirurgicală a unui segment arterial (11).

Arteriectopie (*arterio-* + gr. *ektopos* = în alt loc). Traiect anormal al unei artere (1).

Arterio- (lat. *arteria* = arteră). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la artere (32).

Arteriocultură. Metodă de cultivare a agenţilor patogeni ai unor boli infecţioase, prin însămînţarea sîngelui prelevat de la bolnav prin puncţie arterială (8).

Arteriografie (*arterio-* + gr. *graphein* = a scrie). 1. Metodă radiologică de punere în evidenţă a unei artere prin injectarea directă sau indirectă a unei substanţe de contrast (36). 2. Metodă de înregistrare grafică a pulsului arterial fie pe cale directă (sîngerîndă), fie pe cale indirectă (de ex. sfigmograma) (10). ~ **bronşică selectivă**, metodă de investigaţie a circulaţiei bronşice prin angiografie selectivă realizată prin cateterism femural retrograd (11). ~ **carotidiană**, metodă neuroradiologică constînd din introducerea unei substanţe de contrast radiologic în arterele carotide (internă, externă sau comună), în scopul diagnosticării unor leziuni intracraniene (malformaţii vasculare, procese expansive, ocluzii arteriale etc.) (26). ~ **vertebrală**, metodă neuroradiologică constînd din introducerea unei substanţe de contrast radiologic în arterele vertebrale, în scopul diagnosticării unor leziuni intracraniene (malformaţii vasculare, procese expansive, ocluzii arteriale etc.) (26).

Arteriogramă (*arterio-* + gr. *grama* = notare), sin.: *Sfigmogramă*. Curbă reprezentînd înregistrarea grafică a pulsului arterial (10).

Arteriola (dim. lat. *arteria* = arteră), sin.: *Arteriolă*. Ramificaţie arterială care precede metarteriola (1). ~ **macularis inferior**, arteriola inferioară a porţiunii maculare a retinei (1). ~ **macularis superior**, arteriola superioară a porţiunii maculare a retinei (1). ~ **nasalis retinae inferior**, arteriola porţiunii nazale inferioare a retinei (1). ~ **nasalis retinae superior**, arteriola porţiunii nazale superioare a retinei (1).

Arteriolae rectae renis, sin.: *Arteriole drepte*. Ramuri arteriolare descendente care iau naştere din arterele interlobulare şi irigă tubii renali drepţi din piramide. Sînt numite şi arteriole drepte adevărate (*arteriolae rectae verae*), pentru a fi deosebite de arteriolele drepte false (*arteriolae rectae spuriae*) care sînt ramuri descendente ale vaselor eferente ale glomerulilor juxtamedulari şi care coboară şi ele în piramidă (1). ~ **retinae medialis**, arteriola porţiunii mediale a retinei (1). ~ **temporalis retinae inferior**, arteriola porţiunii temporale inferioare a retinei (1). ~ **temporalis retinae superior**, arteriola porţiunii temporale superioare a retinei (1).

Arteriolă. *Arteriola.* ~ **aferentă**, sin.: *Arteriolă glomerulară*, *Arteriolă preglomerulară*, ramură din arteriolele renale interlobulare, care pătrunde în glomerul şi din a cărei ramificare iau naştere ansele capilare glomerulare. În peretele acestei arteriole, imediat înainte de intrarea sa în glomerul, se află celulele juxtaglomerulare, care, împreună cu celulele din *macula densa* a tubului contort vecin, alcătuiesc aparatul juxtaglomerular neuromioepitelial (25).

Arteriole drepte. *Arteriolae rectae renis.* ~ **eferentă,** ramură arteriolară formată prin reunirea anselor capilare ale unui glomerul şi redistribuită într-o reţea de capilare peritubulare, bogat anastomozate între ele. Arteriolele eferente ale glomerulilor juxtamedulari dau naştere arteriolelor drepte ale căror capilare sînt în raport intim cu aparatul tubular al medularei renale (28). ~ **glomerulară,** Arteriolă aferentă. ~ **preglomerulară,** Arteriolă aferentă.

Arteriolit (*arterio-* + gr. *lithos* = piatră). Concreţiune calcară în peretele unei artere sau într-un trombus arterial (32).

Arteriolonecroză. Leziune alterativă a pereţilor arterelor mici, caracterizată prin inbibiţie proteinoplasmatică, omogenizare şi afinitate pentru coloranţii acizi (2).

Arterioloscleroză. Îngroşare hiperplastică şi fibroasă a mediei arteriolelor şi arterelor mici cu hialinizare şi fibroelastoză a intimei (10). ~ **cerebrală,** formă de arterioscleroză afectînd arterele mici ale circulaţiei meningocerebrale, cu distrofie consecutivă a substanţei nervoase (demenţă senilă) (2). ~ **renală,** arterioscleroza arterelor mici ale circulaţiei renale, urmată de atrofia parenchimului şi hipertensiune arterială (2).

Arteriometru (*arterio-* + gr. *metron* = măsură). Instrument pentru măsurarea diametrului unei artere sau pentru aprecierea modificărilor calibrului său în timpul pulsaţiilor (32).

Arteriomiomatoză. Proliferare şi îngroşare a peretelui muscular al unei artere (2).

Arteriopatie (*arterio-* + gr. *pathos* = boală). Afecţiune a pereţilor arterelor (10). ~ **aterosclerotică,** vezi Ateroscleroză. ~ **hipertensivă,** modificări ale pereţilor arteriali în cursul hipertensiunii arteriale, constînd fie din arterioloscleroză, proces care stă la baza visceralizării hipertensiunii arteriale benigne, fie din arteriolonecroză, proces întîlnit în formele maligne ale hipertensiunii arteriale. La examenul oftalmoscopic, arterele retiniene obstruate prezintă fie un aspect alb-strălucitor, argintiu (artere „în fir de argint”), fie un aspect asemănător sîrmei de cupru (artere în „fir de cupru”) (10).

Arteriopiezogramă. Arteriogramă obţinută cu un microfon prevăzut cu cristal piezoelectric (10).

Arterioplastie (*arterio-* + gr. *plassein* = a forma). Intervenţie pentru reconstruirea peretelui arterial (32).

Arterioscleroză (*arterio-* + gr. *skleros* = tare + *-oză*). Proces de îngroşare şi pierdere a elasticităţii pereţilor vaselor arteriale, datorit unei fibrozări care interesează arteriolele şi arterele mici sau mijlocii (10). ~ **medială,** Boala Mönckeberg, vezi Mönckeberg. ~ **reumatismală,** formă de arterioscleroză consecutivă proceselor inflamatorii şi distrofice ale arterelor, din cursul bolii reumatismale (2). ~ **senilă,** arterioscleroză consecutivă tulburărilor metabolice ale vîrstei înaintate (2).

Arteriotomie (*arterio-* + gr. *tome* = tăiere). Deschidere operatorie a unei artere (11). ~ **la cadavru,** secţionarea arterei radiale, după denudare, în scopul de a se constata lipsa circulaţiei sanguine, deci existenţa unei morţi reale (23).

Arterioversiune (*arterio-* + lat. *versare* = a învîrti). Manevră chirurgicală constînd din răsucirea învelişului unei artere care sîngerează, avînd drept scop obţinerea hemostazei (11).

Arteriovertor. Instrument pentru efectuarea hemostazei prin arterioversiune (11).

Arterită (*arterio-* + *-ită*). Boală inflamatorie a peretelui arterial. Leziunile pot predomina pe intimă (endarterită), pe adventice (periarterită) sau pot interesa toate tunicile (panarterită) (10). ~ **acută,** arterită caracterizată prin prezenţa unui infiltrat granulocitar subendotelial sau periarterial şi luînd uneori un caracter supurativ (2). ~ **deformantă,** arterită cronică cu infiltraţie calcară (10). ~ **diseminată,** afecţiune de obicei mortală, caracterizată prin leziuni proliferative şi fibrinoid-degenerative ale micilor vase, asemănătoare acelora din lupusul eritematos diseminat (10). ~ **gomoasă,** inflamaţie arterială sifilitică cu predominanţa leziunilor alterativ-necrotice (gomoase), circumscrise sau difuze (2). ~ **hiperplastică,** arterită cu caracter proliferativ, constînd din îngroşarea uneia sau mai multor tunici vasculare şi avînd tendinţă la obliterarea lumenului (2). ~ **sifilitică,** arterită caracterizată prin infiltrate limfoplasmocitare intraparietale şi perivasculare (manşoane), cu tendinţă la obliterare prin endarterită proliferantă şi scleroză retractilă (2). ~ **temporală,** Boala Horton, vezi Horton. ~ **tuberculoasă,** arterită datorită unui proces de diseminare a tuberculozei, caracterizată prin prezenţa leziunilor gigantofoliculare, cu sau fără cazeificare, în intimă sau adventice (2). ~ **verucoasă,** formă de arterită caracterizată prin prezenţa unor hiperplazii verucoase ale intimei în lumen (10).

Arthrodia (gr. *arthrodes* = bine articulat). Articulaţie plană.

Arthropoda. Încrengătură de animale din subregnul *Melazoa,* caracterizate printr-un corp segmentat şi acoperit de chitină, simetrie bilaterală şi picioare articulate (31).

Arthropod-borne, abreviat Arbo. Termen englez cu semnificaţia „purtat de artropode“, utilizat pentru unele virusuri transmise prin intermediul artropodelor (22).

Arthus, Maurice, 1862–1945. **Fenomenul ~,** sin. : *Anafilaxie locală,* tip de reacţie anafilactică locală, constînd dintr-un răspuns inflamator (edem, hemoragie sau chiar necroză), în urma injectării subcutanate repetate de antigen în acelaşi loc (3).

Articulare (lat. *articulare* = a articula), Punerea în legătură a unor corpuri solide asigurîndu-se permisiunea unor mişcări ale acestora în jurul unui ax sau punct (32). **~ interdentară,** poziţia de contact dinamic dintre dinţii antagonişti, naturali sau artificiali, în cursul masticaţiei active sau al mişcărilor voluntare cu contact interdentar (39).

Articulatio (lat. = încheietură), sin. : *Articulaţie.* Joncţiune a două sau mai multor oase. Din punctul de vedere al mecanicii lor, articulaţiile se împart în sinartroze sau articulaţii imobile, diartroze sau articulaţii mobile şi amfiartroze sau articulaţii semimobile. Sinartrozele se subîmpart în : a) schindileze sau articulaţii scobite ; b) gomfoze, cum sînt cele pentru dinţi ; c) suturi, cum sînt articulaţiile oaselor craniului. Diartrozele sau articulaţiile mobile se subîmpart în : a) artrodii sau articulaţii cu alunecare ; b) ginglime ; c) enartroze sau articulaţii sferoide (1). **~ cotylica,** sin. : *Articulatio sphaeroidea, Enarthrosis, Enartroză,* articulaţie mobilă în care o suprafaţă articulară este reprezentată de un segment de sferă şi alta de o cavitate care recepţionează segmentul de sferă (1). **~ sphaeroidea,** *Articulatio cotylica.* **~ trochoidea,** tip de diartroză în care un pivot osos se roteşte în interiorul unui inel osteofibros (1).

TABELUL ARTICULAŢIILOR (1)

Abrevieri : A., a. = *articulatio, articulationes,* articulaţie, articulaţii.

A.acromioclavicularis — a.semimobilă cartilaginoasă, între extremitatea acromială a claviculei şi scapulă.

A.atlantoaxialis lateralis — a.mobilă, între suprafaţa articulară inferioară a atlasului şi suprafaţa corespunzătoare a axisului.

A.atlantoaxialis mediana — a.trohoidă mobilă, formată din cele două faţete articulare ale dintelui axisului, una din ele este în relaţie cu faţa articulară de pe arcul anterior al atlasului, cealaltă cu ligamentul transvers al atlasului.

A.atlantooccipitalis — a.mobilă, între faţa articulară superioară a atlasului şi un condil al osului occipital.

A.calcaneocuboidea — a.între suprafaţa articulară cuboidiană a calcaneului şi osul cuboid.

A.capitis costae — a.mobilă, între capul unei coaste şi corpurile a două vertebre alăturate.

A carpometacarpeae — a. mobile, între oasele trapez, trapezoid, capitat şi hamat de o parte (proximal) şi bazele celor patru oase metacarpiene mediale, de cealaltă parte (distal).

A.carpometacarpea pollicis — a.mobilă, între primul metacarpian şi osul trapez.

A.cochlearis — tip de a.sinovială, mobilă, care permite unele mişcări laterale.

A.composita — tip de a.sinovială, la care participă mai mult de două oase.

A.condylaris — tip de a.sinovială, mobilă, în care sînt posibile toate mişcările, cu excepţia rotaţiei în jurul axei verticale.

A.costotransversaria — a.mobilă, între tuberculul coastei şi procesul transvers al vertebrei ; lipseşte la coastele a 11-a şi a 12-a.

A.costovertebralis — a.mobile, între coaste şi vertebre. Sînt de două tipuri : *a.capitis costae* şi *a.costotransversaria.*

A.coxae — a.sinovială, mobilă, între capul femurului şi *acetabulum*-ul osului coxal.

A.cricoarytenoidea — a.sinovială, mobilă, între marginea superioară a cartilajului cricoid şi baza cartilajului aritenoid.

A.cricothyroidea — a. între faţa laterală a cartilajului cricoid şi cornul inferior al cartilajului tiroid.

A.cubiti — a. între braţ şi antebraţ, cuprinzînd articulaţiile humeroulnară, humeroradială şi radioulnară proximală.

A.cuneonavicularis — a.mobilă, între suprafaţa anterioară a osului navicular şi terminaţiile proximale ale celor trei oase cuneiforme.

A.ellipsoidea — tip de a.sinovială, în care suprafeţele articulare sînt de formă elipsoidală.

A.genu. *A.genus.*

A.genus, sin. : *A.genu* — a.sinovială, mobilă, între suprafaţa articulară a patelei, condilii şi suprafaţa patelară a femurului şi suprafaţa articulară superioară a tibiei.

A.humeri — a.sinovială, mobilă, între capul osului humerus şi cavitatea glenoidă a scapulei.

A.humeroradialis — a.sinovială, mobilă, între oasele humerus şi radius.

A.humeroulnaris — a.sinovială, mobilă, între oasele humerus şi ulna.

A.incudomallearis — a.între *incus* (nicovală) şi *maleus* (ciocan).

A.incudomalleolaris — a.între *incus* (nicovală) şi scăriţă.

A.intercarpeae — a. între diferite oase carpiene.

A.interchondrales — încheieturi între cartilajele costale și cartilajele coastelor false, de aceeași parte.

A.intermetacarpeae — a. mobile, între bazele alăturate ale oaselor metacarpiene II, III, IV și V.

A.intermetatarseae — a. mobile, între bazele alăturate ale oaselor metatarsiene.

A.interphalangeae manus — a. mobile, între falangele degetelor mîinii.

A.interphalangeae pedis — a. sinoviale, mobile, între falangele degetelor piciorului.

A.intertarseae — a. mobile între diferitele oase tarsiene.

A.mandibularis — *A. temporomandibularis.*

A.manus — a. mîinii.

A.mediocarpea — a. sinovială, mobilă, dintre cele două rînduri de oase carpiene.

A.metacarpophalangeae — a. sinoviale, mobile, dintre capetele celor cinci oase metacarpiene și bazele falangelor proximale corespunzătoare.

A.metatarsophalangeae — a. sinoviale, mobile, între capetele celor cinci oase metatarsiene și bazele falangelor proximale corespunzătoare.

A.ossiculorum auditus — a. între osciaoarele auditive și între scăriță și membrana timpanică secundară. Cuprind : *a. incudomallearis, a. incudostapedia* și *syndesmosis tympanostapedia.*

A.ossis pisiformis — a. mobilă a osului pisiform cu *triquetrum.*

A.pedis — a piciorului incluzînd pe acela ale gleznei, tarsului, metarsului și falangelor.

A.plana — tip de a.sinovială, mobilă, alcătuită din suprafețe aproximativ plane; permite ușoare mișcări de alunecare.

A.radiocarpea — a.sinocială, mobilă, între radius cu discul său articular și oasele scafoid, lunat și *triquetrum.*

A.radioulnaris distalis — a.sinovială, mobilă formată de capul ulnei și scobitura ulnară a radiusului.

A.radioulnaris proximalis — a. sinovială, mobilă, proximală dintre oasele radius și ulna.

A.sacroiliaca — a. cartilaginoasă, de tip sincondroză, semimobilă, între suprafețele articulare ale oaselor sacru și *ilium.*

A.sellaris — tip de a. sinovială, în care suprafața articulară a unui os este concavă într-o direcție și convexă într-o direcție în unghi drept cu prima (concavo-conxvexă); suprafața articulară a celui de-al doilea os este reciproc convex-concavă; mișcarea este permisă în lungul a două axe principale în unghiuri drepte unul față de altul.

A.simplex — tip de a. sinovială în care sînt implicate numai două oase.

A.sternoclavicularis — a. semimobilă între extremitatea sternală a claviculei, scobitura claviculară a manubriului sternului și primul cartilaj costal. Este împărțită de un disc articular de care aderă capsula.

A.sternocostales — a. între scobiturile costale ale sternului și terminațiile mediale ale cartilajelor costale ale primelor șape coaste superioare.

A.subtalaris, sin. : *A. talocalcanea* — a. sinovială, mobilă, între suprafața articulară calcaneară posterioară a osului și suprafața articulară posterioară a osului calcaneu.

A.talocalcane. *A. subtalaris.*

A.talocalcaneonavicularis — a. sinovială, mobilă, formată de capul osului talus, suprafața articulară a osului calcaneu, ligamentul calcaneonavicular plantar și suprafața posterioară a osului navicular.

A.talocruralis — a. sinovială, mobilă, a gleznei, formată de suprafața articulară inferioară a și articulară maleolară a tibiei, suprafața articulară maleolară a fibulei și suprafețele maleolară medială, maleolară laterală și superioară a talusului.

A.talonavicularis — a. sinovială, mobilă, între oasele talus și navicular.

A.tarsi transversa — a. sinovială, mobilă, compusă; curinde articulația osului calcaneu cu cuboidul și articulația talusului cu osul navicular.

A.tarsometatarseae — a. sinoviale, mobile, între oasele cuneiforme, cuboid și bazele metatarsienelor.

A.temporomandibularis, sin. : *A. mandibularis* — a. sinovială, mobilă, între capul mandibulei și fosa mandibulară și tuberculul articular al osului temporal.

A.tibiofibularis — a. proximală dintre suprafața articulară a capului fibulei și suprafața articulară fibulară a tibiei.

Articulator (lat. *articulare* = a articula). Aparat cu ajutorul căruia se realizează o articulare (38). ~ **dentar,** aparat folosit în tehnica ortopedică stomatologică, pentru a reproduce între modelele de gips ale maxilarelor raporturile verticale și meziodistale înregistrate (38).

Articulație (lat. *ariculatio* = încheietură). *Articulatio.* ~ **balanță.** 1. Articulație instabilă datorită unei laxități capsuloligamentare excesive (24). 2. În poliomielită, articulație la care toată musculatura fiind deficientă, nu se produce nici o mișcare activă, dar segmentul se mișcă pasiv, prin acțiunea gravitației sau a mișcărilor corpului (24). ~ **condiloidă,** sin.: *Articulație elipsoidă,* tip de diartroză în care o suprafață articulară ovoidă (condil) este articulată cu o cavitate eliptică (1). ~ **elipsoidă**, Articulație condiloidă. ~ **plană**, sin.: *Arthrodia*, formă de articulație care permite mișcările de alunecare (1). ~ **în resort**, articulație în care există subiectiv și obiectiv, senzația tactilă și auditivă a unei subluxări la fiecare mișcare. În fapt, această senzație este datorită lunecării unei corzi musculare sau tendinoase peste o creastă osoasă (24). ~ **simplă**, diartroză la formarea căreia participă numai două oase (1).

Artralgie (*artro-* + gr. *algos* = durere), sin.: Artrodinie. Durere articulară (4).

Artrectomie (*artro-* + gr. *ektome* = excizie). Rezecție articulară.

Artrestezie (*artro-* + gr. *aisthesis* = senzație). Sensibilitate articulară (4).

Artrită (*artro-* + *-ită*). Proces inflamator acut, subacut sau cronic al elementelor componente ale unei articulații, avînd etiologia foarte variată (reumatism, infecții diferite, traumatisme etc.). *Varietăți*: a.uscată, a.seroasă, a.supurată, a.mono-, oligo- sau poliarticulară (2; 4). ~ **atrofică**, Artrită deformantă. ~ **cronică infecțioasă**, Artrită deformantă. ~ **cronică viloasă**, inflamația cronică a unei articulații, caracterizată prin formarea unor mase fibrinoide intraarticulare (2). ~ **deformantă**, sin.: *Artrită atrofică, Artrită cronică infecțioasă, Artrită reumatoidă*, artrită însoțită de formarea unor mase conjunctive și de metaplazie osoasă la nivelul componentelor articulare, realizînd modificări consecutive în statica și dinamica articulară (2). ~ **exsudativă**, formă de artrită caracterizată prin acumularea unui exsudat (epanșament) în cavitatea articulară (2). ~ **fongoasă**, inflamație alterativ-proliferativă, de obicei de natură tuberculoasă, cu formarea unor mase granulative, parțial necrozate, la nivelul sinovialei și al capsulei articulare (fongozități) (2). ~ **gonococică**, inflamație acută, în special a articulației genunchiului, provocată de gonococ; se caracterizează prin prezența puroiului în cavitatea articulară și prin infiltrarea plasmocitară și granulocitară a capsulei și a sinovialei cu tendință la anchiloză (2). ~ **reumatoidă**, Artrită deformantă. ~ **sifilitică**, artrită cu tendință la anchiloză, produsă de *Treponema pallidum* și care poate îmbrăca formele de: sinovită subacută (pseudoreumatism sifilitic), hidartroză (cu epanșament) și osteoartrită gomoasă (pseudotumoarea albă sifilitică Fournier) (2). ~ **tuberculoasă**, artrită cu tendință la anchiloză, propagată de obicei de la os (osteoartrită); se caracterizează clinic prin tumefiere și jenă sau dureri la nivelul articulației, iar anatomopatologic prin hidartroză și leziuni distructive și productive (sinovită fongoasă) (2; 34).

Artritism, sin.: *Diateză artritică, Diateză gutoasă*. Termen desuet cu sensul de anomalie constituțională (diateză), caracterizată prin predispoziție la unele boli cronice articulare și la gută; se pot asocia: seboreea, eczema, astmul, obezitatea, diabetul, hemoroizii, migrena, bronhoreea și hidroreea nazală (7).

Artro- (gr. *arthron* = încheietură). Prefix care introduce în termenii compuși referirea la articulații (32).

Artrocel (*artro-* + gr. *kele* = chist, tumoare). Termen impropriu pentru prezența unui epanșament articular; este folosit rar pentru a desemna fie hidartroza, fie chistul sinovial (24).

Artroclazie (*artro-* + gr. *klaein* = a rupe). Vezi Anaclazie.

Artrodeză (*artro-* + gr. *desis* = fixare). Metodă chirurgicală de desființare anatomică și funcțională a unei articulații, prin sudura epifizelor osoase, practicată în unele infecții (tuberculoză), instabilități articulare (paralizii), atitudini vicioase (picior strîmb congenital) (24). ~ **prin compresiune**, după rezecția articulară, suprafețele osoase spongioase sînt menținute în contact și comprimate cu ajutorul unor dispozitive speciale, favorizîndu-se astfel grăbirea consolidării (24). ~ **prin începuire**, artrodeză prin transfixie cu grefon osos sau material metalic (cui) a unei încheieturi, fixată în poziția dorită (24). ~ **somatică**, operație de sinostoză vertebrală, efectuată pe cale anterioară, în care se fixează corpurile vertebrale (24).

Artrodeză-rezecție. Artrodeză intraarticulară prin rezecția suprafețelor articulare ale extremităților osoase (24).

Artrodinie (*artro-* + gr. *odyne* = durere). Artralgie.

Artrofit (*artro-* + gr. *phyton* = plantă). Vezi „Șoarece” intraarticular.

Artrogen (*artro-* + gr. *gennan* = a produce). Care este generat de articulație; de natură articulară (24).

Artrografie (*artro-* + gr. *graphein* = a scrie). Radiografia unei articulații, executată cu scopul de a se pune în evidență elementele anatomice care compun articulația și implicit leziunile acestora (32).

Artrogripoză (*artro-* + gr. *gryposis* = îndoire, încovoiere). Imobilizare persistentă a unei articulații prin contractura spastică a musculaturii corespunzătoare (4). ~ **congenitală**, sin.: *Artromiodisplazie congenitală*, malformație congenitală, caracterizată prin anchiloză congenitală fibroasă a articulațiilor (exceptînd articulațiile coloanei vertebrale și temporomaxilare), cu contracția membrelor superioare și inferioare în flexie sau în extensie, hipoplazie musculară ş, a mandibulei. Uneori se asociază şi alte anomalii congenitale (33).

Artrolit (*artro-* + gr. *lithos* = piatră). Vezi „Şoarece" intraarticular.

Artroliză (*artro-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie). Tehnică chirurgicală, care constă din secţionarea ţesutului fibros dintr-o anchiloză fibroasă laxă, în vederea recuperării funcţionale (24).

Artrologie (*artro-* + gr. *logos* = ştiinţă). Sindesmologie.

Artrometru (*artro-* + gr. *metron* = măsură). Instrument care măsoară unghiul de mobilitate al unei articulaţii (4).

Artromiodisplazie congenitală. Artrogripoză congenitală.

Artropatie (*artro-* + gr. *pathos* = boală). Denumire generică atribuită oricărei afecţiuni articulare (24). ~ **hemofilică,** modificări articulare cronice la hemofilici, consecutive hemoragiilor intraarticulare (19). ~ **siringomielică,** tulburare trofică osteoarticulară, care survine în siringomielie şi se caracterizează printr-o mărire rapidă în volum, indoloră, a articulaţiei, cu aglomerare de lichid intraarticular şi deformarea suprafeţelor articulare (27). ~ **tabetică,** tulburare trofică osteoarticulară care survine în tabes şi atinge cu predilecţie articulaţiile mari; se caracterizează prin tumefierea masivă şi indoloră a articulaţiei, datorită dezvoltării în interiorul ei a unei secreţii, mai frecvent serofibrinoasă (27).

Artroplastie (*artro-* + gr. *plassein* = a forma). Tehnică chirurgicală ortopedică de reconstituire a unei articulaţii în vederea recuperării funcţionale, practicată mai ales în anchilozele osoase (24). ~ **extracapsulară,** termen impropriu dat de Salmon şi Henrey pentru osteoplastia sprîncenei cotiloidiene (24).

Artropneumografie. Examen radiografic al unei articulaţii în care s-a introdus aer; se foloseşte pentru diagnosticul leziunilor de menisc (24).

Artroriză (*artro-* + gr. *ereisis* = strîngere). Intervenţie chirurgicală ortopedică, prin care se limitează la un anumit grad util mişcarea dintr-o articulaţie. Se folosesc în acest scop suturi şi plicaturi ale părţilor moi (capsulă, aponevroză, tendoane), dar mai ales aplicarea de grefoane osoase (24).

Artroscop (*artro-* + gr. *skopein* = a vedea). Instrument medical optic construit pe principiile cistoscopului, de dimensiunile unui trocar mare, cu care se face artroscopia (24).

Artroscopie (*artro-* + gr. *skopein* = a vedea). Examinarea leziunilor dintr-o articulaţie cu ajutorul artroscopului. Examenul necesită prezenţa de lichid în articulaţie: hidartroză masivă sau ser fiziologic introdus extemporaneu (24).

Artrosinteză (*artro-* + gr. *synthesis* = aşezare împreună). Intervenţie chirurgicală prin care se realizează menţinerea în poziţie corectă a extremităţilor osoase articulare luxate, după reducerea lor (24).

Artrotifus (*artro-* + gr. *typhos* = stupoare). Modalitate rară de debut al febrei tifoide, caracterizată prin afectarea nesupurativă a articulaţiilor; boala evoluează treptat spre tabloul febrei tifoide clasice (8).

Artrotomie (*artro-* + gr. *tome* = tăiere). Deschiderea chirurgicală a unei articulaţii: a) ca un prim timp în operaţiile care abordează o articulaţie; b) pentru a se evacua conţinutul patologic al unei articulaţii (artrotomie evacuatorie); c) cu scopul de a preciza un diagnostic prin examinarea *de visu* sau biopsic a eventualelor leziuni dintr-o articulaţie (artrotomie exploratorie) (24).

Artroză (*artro-* + *-oză*), sin.: *Osteoartrită hipertrofică degenerativă.* Afecţiune articulară, cu evoluţie cronică, intrînd în cadrul reumatismului cronic degenerativ (de uzură). Se caracterizează prin deformarea extremităţilor osoase, neregularitatea contururilor articulare, îngustarea spaţiului articular şi formarea de osteofite (24).

Aruncare. 1. Imprimare a unei mişcări, cu o anumită viteză iniţială, unui corp pe o anumită direcţie, corpul fiind apoi lăsat liber sub acţiunea greutăţii sale (Dicţionar enciclopedic român). 2. În cultura fizică, acţiunea prin care corpul omenesc urmăreşte să asvîrle cît mai departe de el sau într-un anumit loc o greutate (ciocanul, grenada, discul, greutatea, suliţa) (24).

As. Simbolul arsenului (5).

Asacrie. Anomalie de dezvoltare, constînd din absenţa osului sacru (1).

Asanare (*ad-* + lat. *sanare* = a face sănătate). Realizarea unor condiţii fiziologice de viaţă şi muncă, prin eliminarea factorilor nocivi din mediul extern (9). ~ **de focar,** îndepărtarea focarelor de infecţie, care ar putea declanşa stări patologice în alte sisteme sau organe (4).

Ascarid. Vierme parazit din genul *Ascaris* (31). ~ **eratic,** ascarid adult care părăseşte localizarea intestinală, trecînd în alte organe (31).

Ascaridiază. Ascaridioză.

Ascaridioză, sin.: *Ascaridiază, Ascaridoză.* Boală parazitară, mai frecventă la copii, determinată de infestarea cu ascarizi; se prezintă uneori asimptomatic, dar de cele mai multe ori se însoţeşte de tulburări digestive şi nervoase. Faza intestinală este precedată de o fază pulmonară, datorită trecerii larvelor prin plămîni. Infestarea se face de obicei prin ingerarea ouălor parazitului o dată cu fructele sau zarzavaturile nespălate (31).

Ascaridoză. Ascaridioză.

Ascaris. Gen de paraziţi intestinali din familia *Ascaridae*, clasa *Nematoda*. Specia cea mai importantă este *Ascaris lumbricoides* (sin.: *Ascaris suum*), popular limbricul, unul din cei mai frecvenţi paraziţi intestinali ai omului. Specii mai rare: *Ascaris maritima* şi *Ascaris texana* (31). ~ **megalocephala**, vezi *Parascaris*. ~ **vitulorum**, vezi *Neoascaris*.

Ască. Celulă-mamă la ciupercile ascomicete, rezultînd din fuziunea sexuală a două celule; are forma unei măciuci, iar în interiorul său se formează sporii endogeni, denumiţi ascospori (12).

Aschaffenburg, G. **Semnul ~**, metodă de punere în evidenţă a pregătirii halucinatorii sau a existenţei halucinaţiilor auditive cu ajutorul receptorului unui aparat telefonic deconectat (35).

Ascheim-Zondek (Ascheim, Selmar; Zondek, Bernhard). **Reacţia ~**, metodă de diagnostic biologic al sarcinii, constînd din injectarea de urină recoltată de la femeia presupus gravidă la şoarecele-femelă impuberă; în caz de sarcină, după sacrificarea animalului se constată o hipertrofiere a tractului genital, precum şi prezenţa de foliculi ovarieni în stare de maturaţie, corpi galbeni sau foliculi hemoragici (18).

Ascher, K. W. **Sindromul ~**, distrofie caracterizată prin: buză dublă, blefaroşalază şi guşă (12). **Venele apoase ~**, vase conjunctivale şi episclerale aparţinînd aparatului de drenaj al umorii apoase (28).

Aschner, Bernhardt, 1883–1960. **Semnul ~**, Semnul Dagnini-Aschner, vezi Dagnini-Aschner.

Aschoff, Ludwig, 1866–1942. **Celulă ~**, celulă mare de origine histoidă, de obicei multinucleată, cu citoplasma bazofilă, întîlnită în nodulii Aschoff (2). **Nodul ~**, aglomerare nodulară de celule Aschoff, limfocite, plasmocite şi proliferare fibroblastică, cu localizare sinovială, cardiacă etc., întîlnită în reumatismul poliarticular acut (2).

Aschoff-Puhl. Nodulii ~, focare tuberculoase rotunde, cu capsulă subţire, fără legătură cu bronhia, constituind puncte de plecare ale unei tuberculoze secundare (34).

Aschoff-Tawara (Aschoff, Ludwig; Tawara, Sunao). **Nodul ~**, *Nodus atrioventricularis*.

Ascită (gr. *askites* de la *askos* = umflat). Acumulare de lichid în cavitatea peritoneală (16). ~ **adipoasă**, ascită în care lichidul acumulat conţine grăsimi (2). ~ **chiliformă**, Ascită chiloasă. ~ **chiloasă**, sin.: *Ascită chiliformă*, prezenţa în cavitatea peritoneală a unui lichid lactescent, chilul, datorită de cele mai multe ori obstrucţiei canalului toracic (16). ~ **gelatinoasă**, ascită cu lichid pseudomucinos datorită rupturii unui chist ovarian; se întîlneşte uneori şi în mixedem (16). ~ **hidremică**, Hidroperitoneu. ~ **pseudochiloasă**, existenţa în cavitatea peritoneală a unui lichid opalescent bogat în proteine, dar fără grăsimi (16). ~ **sanguinolentă**, ascită cu lichid sanguinolent, întîlnită de obicei în neoplaziile peritoneale (16). ~ **seroasă**, prezenţa în cavitatea peritoneală a unui lichid seros, cu caracter exsudativ inflamator (peritonita bacilară) sau transsudativ hidrostatic (în cursul cirozelor şi neoplasmelor peritoneale, ca şi în insuficienţa cardiacă, pericardita constrictivă, nefroze, mixedem) (16).

Ascoli, Alberto, 1877–1957. **Reacţia ~**, sin.: *Reacţia termoprecipitinelor*, reacţie de precipitare care apare în urma punerii în contact a unui extract apos obţinut prin fierberea organelor animalelor moarte de infecţie cărbunoasă cu un ser precipitant anticărbunos. Se bazează pe rezistenţa antigenului cărbunos în cadavrele animalelor, fiind utilizată pentru diagnosticul retrospectiv, *post-mortem*, al infecţiei cărbunoase (3).

Ascomycetes. Clasă de ciuperci perfecte caracterizată prin înmulţire prin ascospori (organe de fructificare sexuate) (12).

Ascorbicurie. Prezenţa de acid ascorbic în urină (28).

Aselli, Gaspare, 1581–1626. **Pancreasul ~**, denumirea grupului de noduli limfatici situaţi lîngă pancreas, la baza mezenterului; este întîlnit în special la animalele carnivore (1).

Asepsie (*a*- + gr. *sepsis* = infecţie). Condiţie în care microorganismele sînt absente (3).

Aseptic. Lipsit de microorganisme (3).

Asfigmie (*a*- + gr. *sphygmos* = puls). Absenţă temporară a pulsului (32).

Asfixie (gr. *asphyxia* = oprire a pulsaţiei). Stare caracterizată prin dificultate sau oprire completă a respiraţiei, datorită unor cauze mecanice (înec, strangulare, stenoză laringiană, compresiune toracică, paralizie a muşchilor respiratori), ducînd la lipsa oxigenului în ţesuturi. În sens mai larg se înţelege orice stare în care suferă hematoza. Clinic apar semne datorite hipo- sau anoxemiei: cianoză, bătăi cardiace slabe sau neregulate, hemoragii prin capilaropatie difuză, alterări nervoase cu scăderea excitabilităţii centrilor bulbari etc. (32). ~ **cu acid carbonic**, insuficienţă respiratorie, realizată în aer confinat, datorită scăderii concentraţiei de oxigen şi creşterii concentraţiei de acid carbonic; se manifestă prin: ameţeli, cefalee, dispnee, anxietate, palpitaţii, cianoză, pierderea cunoştinţei, urmată de convulsii şi moarte (23). ~ **prin comprimare,** asfixie mecanică produsă prin compresiune, exercitată asupra căilor respiratorii (spînzurare, strangulare cu laţul, sugrumare) sau prin compresiune toracoabdominală (23). ~ **fetală,** sin. : *Asfixia nou-născutului*, stare de moarte aparentă a nou-născutului la naştere, datorită asfixiei cauzate de compresiunea cordonului ombilical, *placenta praevia*, travaliu prelungit sau administrarea unor preparate care deprimă centrul respirator (narcotice, opiacee etc.). Clinic se deosebesc două forme : a) asfixia albastră, cu cianoza tegumentelor, absenţa aproape totală a respiraţiei sau respiraţie intermitentă, sacadată ; b) asfixia albă, cu paloarea tegumentelor, abolirea totală a mişcărilor respiratorii şi încetinirea bătăilor cordului fetal (18 ; 32). ~ **locală,** asfixie limitată la un teritoriu şi produsă de obicei prin stază venoasă, ca în boala Raynaud (32). ~ **mecanică,** asfixie produsă prin împiedicarea pătrunderii aerului în plămîni, datorită unei compresiuni, unui obstacol prezent în căile respiratorii sau umplerii lor cu un lichid (înecare) (23). ~ **nou-născutului,** Asfixie fetală. ~ **postnatală,** asfixie survenind în special la imaturi, sub formă de crize cu durată variabilă şi care este datorită aspiraţiei secreţiilor, hemoragiei cerebrale sau lipsei de maturitate a centrului respirator (32). ~ **reticulară,** Livedo. ~ **secundară,** asfixie care reapare după revenirea completă dintr-o perioadă asfixică anterioară (32). ~ **traumatică,** mască echimotică prin extravazarea sîngelui în piele şi conjunctive, descrisă iniţial la spînzuraţi dar întîlnită şi în traumatisme. Este cauzată de creşterea bruscă, mecanică, a presiunii venoase, printr-un mecanism analog peteşiilor în proba Rumpell-Leede (32).

Ashby, Eric. Metoda ~, aglutinare diferenţială, care permite determinarea duratei de viaţă medie a globulelor roşii. Se transfuzează sînge compatibil, dar imunologic identificabil. Metoda este depăşită astăzi de cea izotopică, cu crom radioactiv (Cr^{51}) (19).

Ashman, R. Unitatea ~, unitate de măsură a suprafeţei deflexiunilor electrocardiografice egală cu 100 microvolţi × 0,04 sec. (4 microvolţi/sec.) (10).

Asialie (*a-* + gr. *sialon* = salivă), sin. : *Acrinie salivară, Aptialie, Aptialism.* Absenţa sau scăderea accentuată a secreţiei salivare, întîlnită în infecţii generale grave, în diverse intoxicaţii (atropină, opiu, alimentare etc.) sau în diferite afecţiuni ale glandelor salivare (38).

Asigurare socială. Formă de ocrotire a oamenilor muncii în cazul pierderii temporare sau definitive a capacităţii de muncă datorită bolii, sarcinii, lăuziei, bătrîneţii etc., precum şi în cazul decesului unui membru din familie (29).

Asilabie (*a-* + gr. *syllabe* = luat împreună). Simptom în cadrul afaziei senzoriale, caracterizat prin faptul că bolnavul, deşi recunoaşte literele separat, nu este capabil să le unească în silabe (27).

Asimbolie (*a-* + gr. *symbolon* = simbol). Imposibilitate de înţelegere a semnelor convenţionale (27). ~ **algică,** lipsa unei reacţii adecvate motorii mimice şi psihice faţă de durere, percepţia şi efectele ei vegetative fiind conservate (27). ~ **motorie,** imposibilitatea de înţelegere şi exprimare a semnelor convenţionale motorii (gesturilor) (27).

Asimetrie (*a-* + gr. *symmetria* = simetrie). 1. Lipsă de simetrie în raport cu un punct o linie sau un plan (32). 2. În anatomie, lipsa asemănării perfecte între jumătatea dreaptă şi stîngă a unui organ sau regiune a corpului, cînd una din părţi nu este imaginea în oglindă a celeilalte (32). 3. În chimie, aranjament intramolecular de atomi sau radicali în jurul unui atom central, cu lipsa oricărei simetrii faţă de vreo direcţie. Un aranjament de acest fel faţă de un atom de carbon stă la baza stereoizomerismului, dînd naştere activităţii optice (32). 4. În electroencefalografie, diferenţă semnificativă de amplitudine sau frecvenţă a două traseuri de unde cerebrale înregistrate simultan din două puncte ale creierului, în condiţii identice (32). 5. În statistica matematică, o caracteristică a distribuţiilor întîlnită în colectivităţile în care variaţiile nu sînt la fel de ample şi de numeroase în ambele sensuri. Distribuţii asimetrice sînt unele distribuţii binomiale, distribuţia Poisson, distribuţia log-normală etc., frecvent întîlnite în biometrie (7). ~ **facială,** lipsă de dezvoltare proporţională şi de asemănare ca formă şi dimensiuni a jumătăţilor feţei în plan mediosagital (38).

Asimilare. Acţiunea de a considera egal, asemănător cu altul (24). ~ **axială.** Sindromul Bertolotti, vezi Bertolotti.

Asimilaţie (lat. *assimilare* = a face asemănător). Totalitatea proceselor metabolice de încorporare a substanţelor rezultate din digestie (16).

Asimptomatic. Fără simptome ; care nu produce simptome (32).

Asimptotă. Dreaptă de care se apropie nelimitat o curbă la o distanţă infinită faţă de origine ; cele mai cunoscute curbe care au asimptote sînt cele reprezentate de funcţiile exponenţiale, logaritmice, hiperbolice etc. (7).

Asinclitism (*a-* + gr. *synklinein* = a coborî împreună). Mod asimetric de angajare şi coborîre a craniului fetal în bazin, unul din oasele parietale fiind mai aproape de planul strîmtorii superioare decît celălalt (18). ~ **anterior,** asinclitism în care osul parietal anterior este primul care se angajează şi coboară; în această situaţie, sutura sagitală a craniului fetal este situată posterior faţă de diametrul transversal al bazinului sau înapoia unuia dintre diametrele oblice ale bazinului, dacă angajarea se face într-unul din diametrele oblice (18). ~ **posterior,** asinclitism în care osul parietal posterior este primul care se angajează şi coboară; în această situaţie, sutura sagitală a craniului fetal este situată mai aproape de simfiza pubiană decît de promontoriu (18).

Asincronism (*a-* + gr. *synchronos* = simultan). 1. Lipsa de concordanţă în timp a producerii unui fenomen care se repetă ritmic (15). 2. În hematologie, asincronismul de maturaţie nucleocitoplasmică apare ca fenomen caracteristic în anemiile megaloblastice, leucemii etc. (19).

Asinergie (*a-* + *sin-* + gr. *ergein* = a activa, a acţiona). Tulburarea proceselor de coordonare a mişcărilor care stau la baza actelor complexe; este întîlnită frecvent în cadrul sindromului cerebelos (15). ~ **majoră,** incoordonare musculară severă, cu mers clătinat (32). ~ **minoră,** incoordonare musculară discretă, manifestată prin imposibilitatea de a atinge cu degetul un obiect fix, cu ochii închişi şi deschişi alternativ (32).

Asintaxis dorsalis. Disrafism neural.

Asistenţă. Sprijin, ajutor (29). ~ **medicală,** totalitatea măsurilor profilactice şi curative, inclusiv examinările de laborator, explorările funcţionale şi radiologice efectuate de personalul medico-sanitar (29). ~ **socială,** totalitatea măsurilor care urmăresc depistarea, analizarea şi rezolvarea problemelor de patologie socială, cu scopul de a ajuta familiile sau indivizii dependenţi să se redreseze şi să se susţină singuri (29).

Asistolie (*a-* + gr. *systole* = contracţie). 1. Incapacitatea unui organ de a desfăşura o sistolă completă (10). 2. Termen învechit şi incorect pentru insuficienţa cardiacă (10). ~ **gastrică,** fază evolutivă a unei dilataţii gastrice sau a unei stenoze pilorice, în care musculatura stomacului îşi pierde capacitatea de a se contracta (11). ~ **hepatică,** formă de insuficienţă cardiacă dreaptă, observată mai ales la tineri şi caracterizată prin amortizarea stazei sanguine pulmonare de către ficat, care este, în astfel de cazuri, congestionat şi dureros; el poate însă reveni uşor la normal, prin tratament (ficat „în armonică") (10). ~ **intestinală,** fază evolutivă a unei ocluzii intestinale, în care intestinul supraiacent obstacolului se destinde şi îşi pierde mişcările peristaltice (11).

ASLO. Abreviere pentru Antistreptolizina O (3).

Asociaţie (lat. *associatio*). 1. Grupare de lucruri, persoane sau idei (32). 2. Proprietate a fenomenelor psihice de a se atrage între ele şi de a se grupa unele cu altele în cîmpul conştiinţei; legătură între reprezentări, datorită căreia o imagine mintală aduce o alta. Descrisă iniţial de Aristotel, care precizează trei categorii: prin contiguitate, prin asemănare şi prin contrast. Mecanismul fiziologic este explicat de Pavlov, prin legătura temporară între două focare de excitaţie, în urma acţiunii repetate a doi stimuli care coincid în timp (32). 3. Reacţie chimică reversibilă, ducînd la apariţia unor agregate moleculare datorită acţiunii unor forţe chimice liante slabe, dar superioare în intensitate forţelor care ţin împreună lichidele cu solidele (de ex. condensarea aburului în agregate moleculare de apă) (32). ~ **liberă,** metodă psihanalitică de „explorare a inconştientului", cerînd bolnavului să exprime toate ideile care-i apar spontan. Vezi şi Psihanaliză (35). ~ **medicamentoasă,** administrare simultană a două sau mai multe medicamente, în vederea creşterii eficacităţii terapeutice, împiedicării unor efecte nedorite şi diminuării toxicităţii (14). ~ **microbiană,** asociaţie concomitentă, naturală sau experimentală, a doi (rareori mai mulţi) germeni saprofiţi sau patogeni, din specii diferite, al cărei efect este fie transformarea unuia din germenii saprofiţi în patogen, fie exacerbarea reciprocă a patogenităţii preexistente, fie inhibarea patogenităţii unuia din componenţii asocierii (8). ~ **morbidă,** coexistenţa sau succesiunea imediată a două (sau mai multe) boli sau stări patologice; de cele mai multe ori rezultă un efect cumulativ agravant (8). ~ **după sunet,** asociaţie de cuvinte după criteriul asemănării lor sonice, întîlnită în perioada maniacală a psihozei maniacodepresive (32).

Asociere. În statistica matematică, grad de dependenţă sau independenţă statistică între două (sau mai multe) variabile aleatoare. Asocierea unei perechi de variabile, A şi B, poate fi prezentată într-un tabel cu 2 × 2 valori, după cum urmează: (A, B), (non-A, B), (A, non-B), (non-A, non-B). Frecvenţele corespunzătoare celor 4 perechi sînt notate cu litere mici, respectiv *a*, *b*, *c* şi *d* (37).

Asomatognozie (*a-* + gr. *soma* = corp + *gnosis* = cunoaştere, percepere). Tulburare caracterizată prin ignorarea (nerecunoaşterea) unuia sau mai multor segmente ale corpului (27).

Aspalasoma. Monstru cu eventraţie abdominală mediană sau laterală şi cu alte anomalii (1).

Asparaginază. Enzimă care catalizează hidroliza grupei amidice din molecula asparaginei, liberînd amoniac şi acid aspartic (5).

Asparagină. $H_2N.OC.CH_2.CH(NH_2).COOH$. Amida acidului aspartic, prezentă în mai multe tipuri de proteine şi polipeptide celulare. În urina normală de 24 ore se găseşte în cantitate medie de 54 mg (5).

Aspartază. Enzimă care catalizează eliberarea ionului amoniu din acidul aspartic, rezultînd acid fumaric (5).

Aspartokinază. Enzimă care catalizează sinteza acidului aspartic din piruvat, CO_2 şi amoniac (5).

Aspergillus. Gen de ciuperci ascomicete cuprinzînd multiple specii, dintre care unele patogene pentru om (*A.auricularis*, *A.barbae*, *A.bouffardi*, *A.nidulans*, *A.niger* etc.) (12).

Aspergilom. Leziune viscerală (de obicei pulmonară), cu aspect pseudotumoral, determinată de *Aspergillus* (34). ∼ **bronşiectaziant,** aspergilom al cărui miceliu este situat într-o bronhie pe care o destinde treptat (34).

Aspergiloză. Micoză provocată de diferite specii de *Aspergillus*, caracterizată prin leziuni granulomatoase localizate în piele, ureche, plămîni, sinusuri nazale etc. *Varietăţi*: aspergiloza vegetantă (Walthauer); micoza palmară aspergiliană (Olah); aspergiloza bucală (Milian) (12). ∼ **pulmonară,** micoză pulmonară provocată de *Aspergillus fumigatus*, caracterizată prin leziuni asemănătoare celor din tuberculoză, evoluţie febrilă, astenie, emaciere, spută purulentă, hemoptizii (34).

Aspermatism (*a-* + gr. *sperma* = sămînţă), sin. : *Aspermie.* Absenţa ejaculării prin obstrucţie a căilor de excreţie a lichidului seminal sau prin inhibiţie psihică (23).

Aspermatogeneză (*a-* + gr. *sperma* = sămînţă + *genesis* = naştere). Modificare patologică calitativă şi cantitativă a spermei, constînd din scăderea sub 30 000 000/cm³ a numărului spermatozoizilor, concomitent cu dispariţia calităţilor de gameţi normali (11).

Aspermie (*a-* + gr. *sperma* = sămînţă). Aspermetism.

Aspersiune (lat. *aspersio* = stropire). Stropire sau turnare de apă pe o regiune a corpului sau pe întregul corp (4).

Aspidium filix mas. *Dryopteris filix mas.*

Aspirator (*ad-* + lat. *spirare* = a sufla). 1. Aparat folosit pentru a recolta din aer probe de substanţe nocive (fum, praf, gaze etc.) (9). 2. Dispozitiv destinat antrenării şi eliminării substanţelor nocive (9). 3. Dispozitiv pentru extragerea lichidelor din formaţiuni cavitare sau tubulare (11). ∼ **de salivă,** dispozitiv folosit pentru absorbţia salivei din cavitatea bucală în cursul tratamentelor dentare; funcţionează bazat pe un sistem de pompă aspiratoare, acţionată printr-un curent de apă sau cu o pompă de vid (38). ∼ **vezical,** dispozitiv pentru aspirat fragmentele de calcul după litotriţie, format dintr-o pară de cauciuc adaptată la un recipient de sticlă care este la rîndul său adaptabil la instrumentul litotritor (11).

Vezi şi : Guyon.

Aspiraţie (*ad-* + lat. *spirare* = a sufla). 1. Pătrunderea de lichide (vărsături, sînge, lichid amniotic etc.), în căile aeriene, producînd asfixie mecanică prin ocluzie (sufocare) sau ducînd la pneumonii de aspiraţie (23). 2. Procedeu de recoltare a produşilor de impurificare din aer (pulberi, gaze, microorganisme), cuprinzînd un dispozitiv de aspiraţie a aerului (hidraulic, mecanic, electric etc.), un dispozitiv de măsurare a volumului de aer aspirat şi un dispozitiv de reţinere a produsului căutat (20). 3. Fenomen de deplasare (tracţiune) pe care-l prezintă organele cu calităţi plastice, mobile şi cele cu posibilităţi de pendulare (organele intraabdominale şi intratoracale), datorită unor presiuni negative (36). 4. Manevră prin care se efectuează extragerea unui conţinut lichid dintr-o formaţiune cavitară sau tubulară (11). ∼ **bronşică,** metodă de diagnostic sau terapie, utilizată în vederea recoltării secreţiilor bronşice necesare explorărilor de laborator (identificarea germenilor, citodiagnostic, antibiogramă etc.) sau permeabilizării căilor aeriene în caz de obstrucţie bronşică sau bronhiolară (34). ∼ **chirurgicală,** metodă de uscare a cîmpului operator prin aspiraţia sîngelui şi a secreţiilor, cu ajutorul unui aspirator electric (11). ∼ **continuă,** metodă prin care se aspiră neîntrerupt secreţiile dintr-o plagă operatorie, dintr-un intestin cu stază sau dintr-o cavitate seroasă, prin intermediul unui tub racordat la un aparat de vid (aspirator) (11). ∼ **endocavitară,** sin. : *Drenaj cavitar Monaldi,* drenaj cu aspiraţie a unei caverne pulmonare cu ajutorul unei sonde care traversează peretele toracic şi este fixată în cavitate (34). ∼ **gastrică,** aspiraţia lichidului de stază gastrică prin intermediul unui tub introdus în stomac pe cale eso- sau nasoesofagiană şi care este în legătură cu o pompă de aspiraţie moderată sau cu un dispozitiv de sifonaj (11). ∼ **pleurală,** aspiraţie continuă sau discontinuă a aerului sau lichidului din cavitatea pleurală, în caz de pneumotorax sufocant sau pneumotorax cu pereţi rigizi, în vederea micşorării cavităţii acesteia sau postoperator, în vederea favorizării expansiunii plămînului (34).

Vezi şi : Wangensteen.

Asporogen (*a-* + gr. *sporos* = sămînţă + *gennan* = a produce). Lipsit de capacitatea de a produce spori (3).

Assmann, Herbert, 1882–1950. **Infiltrat ~**, sin.: *Infiltrat pulmonar rotund*, leziune tuberculoasă pulmonară rotundă, circumscrisă, cazeopneumonică, izolată, situată de obicei subclavicular, reprezentînd o modalitate de debut a tuberculozei secundare. Nu prezintă semne clinice şi este decelabilă numai radiologic, apărînd ca o imagine opacă de intensitate subcostală, rotundă, omogenă, cu margini relativ bine delimitate, într-un parenchim relativ indemn (34).

Astatin. Simbol At. Metaloid din familia halogenilor, cu număr atomic 85 şi greutate atomică 202–219. Prezintă 20 de izotopi, dintre care 215, 216 şi 218 au fost identificaţi în natură. Este un element radioactiv cu timp de înjumătăţire 7,5 ore (pentru ^{211}At) (5).

Astazie (*a-* + gr. *stasis* = şedere). Imposibilitate de a păstra staţiunea verticală, în lipsa unui deficit motor (27).

Astazoabazie. Incapacitate de a sta în picioare şi a merge. Poate fi datorită unei pierderi a automatismului actelor motorii, unei apraxii a mersului, unor exagerări a reflexelor de susţinere, unor leziuni cerebeloase sau unor tulburări funcţionale de tip pitiatic (27).

Astazobazofobie. Astazoabazie determinată de o teamă nemotivată, care apare la ridicarea în ortostatism sau la solicitarea de a merge. Se întîlneşte la persoane cu comportament psihopatic, în cadrul unor tulburări minore de echilibru (27).

Asteatoză (*a-* + gr. *stear* = grăsime + *-oză*). Xeroză.

Astenie (*a-* + gr. *sthenos* = forţă), sin.: *Asthenia*. Diminuare patologică a capacităţii de efort fizic şi psihic (35). ~ **bulbospinală**, Miastenie. ~ **mialgică**, formă de astenie caracterizată prin oboseală generală şi dureri musculare (27). ~ **neurocirculatorie**, Nevroză cardiacă. ~ **universală**, stare constituţională, individualizată de Stiller, caracterizată prin subponderalitate, debilitate, adinamie, visceroptoză etc. (7).

Astenobioză (*a-* + gr. *sthenos* = forţă + *bios* = viaţă + *-oză*). Diapauză intervenită în mod accidental în viaţa diferitelor specii de insecte (31).

Astenopie (*a-* + *sthenos* = forţă + *ops* = vedere). Oboseală oculară. ~ **acomodativă**, astenopie care se produce prin insuficienţa puterii de acomodaţie (la hipermetropi sau prezbiţi) sau printr-un efort acomodativ exagerat (28). ~ **musculară**, astenopie prin oboseala muşchilor oculomotori externi sau interni (28). ~ **nervoasă**, astenopie produsă de un efort neuromuscular continuu, necesar pentru compensarea unei ametropii sau a unui dezechilibru oculomotor (28). ~ **retiniană**, astenopie caracterizată prin fotofobie şi produsă prin epuizarea purpurei retiniene, sub acţiunea prelungită a luminii prea puternice, sau printr-o capacitate redusă de adaptare la lumină (28).

Astenospermie (*a-* + gr. *sthenos* = forţă + *sperma* = sămînţă). Reducerea vitalităţii spermatozoizilor (7).

Aster (gr. = stea), sin.: *Astrosferă*. Structură radiată din jurul centrosferei unei celule aflată la începutul mitozei (1).

Astereognozie (*a-* + gr. *steros* = solid + *gnosis* = cunoaştere, percepere). Incapacitatea de a recunoaşte obiectele pe baza calităţilor lor fizice (formă, consistenţă, greutate etc.), prin explorare numai tactilă (27).

Asterion. Punctul de unire a suturilor lambdoidă, parietomastoidiană şi occipitomastoidiană (1).

Asterixis (*a-* + gr. *sterixis* = poziţie fixă), sin.: *Flapping tremor*. Semn constînd din mişcări involuntare ale mîinilor, care bat aerul ca nişte aripi; este întîlnit în encefalopatiile de origine hepatoportală sau cauzate de o insuficienţă pulmonară cronică (26).

Asthenia (*a-* + gr. *sthenos* = forţă + *-ia*). Astenie. ~ **crurum dolorosa**, Sindromul Ekbom, vezi Ekbom. ~ **crurum paresthesica**, Sindromul Ekbom, vezi Ekbom.

Astigmatism (*a-* + gr. *stigma* = punct). Viciu ocular de refracţie, în care razele paralele care vin de la infinit nu se reunesc într-un focar unic (28). ~ **compus**, astigmatism în care ambele meridiane principale sînt hipermetropice sau miopice (28). ~ **„conform regulei"**, astigmatism în care meridianul cel mai refringent este vertical (28). ~ **conic**, tip de astigmatism produs prin deformarea conică a corneei (28). ~ **„contrar regulei"**, sin.: *Astigmatism invers*, astigmatism în care meridianul cel mai refringent este orizontal (28). ~ **cornean**, astigmatism datorit unei curburi tonice a feţei anterioare sau posterioare a corneei (28). ~ **cristalinian**, astigmatism datorit unei curburi tonice a cristalinului (28). ~ **dinamic**, astigmatism cristalinian produs prin contracţia asimetrică a muşchiului ciliar (28). ~ **fiziologic**, curbură uşor crescută a meridianului vertical al corneei la ochiul normal (28). ~ **hipermetropic simplu**, astigmatism în care un meridian al aparatului dioptric al ochiului este emetrop şi celălalt hipermetrop (28). ~ **invers**, Astigmatism „contrar regulei". ~ **miopic compus**, astigmatism în care un meridian al aparatului dioptric al ochiului este miop celălalt fiind tot miop, dar de o valoare crescută (28). ~

miopic simplu, astigmatism în care un meridian al aparatului dioptric al ochiului este emetrop, iar celălalt este miop (28). ~ **mixt,** formă de astigmatism în care un meridian principal este miop şi celălalt hipermetrop (28). ~ **neregulat,** astigmatism prin deformări neregulate ale corneei de-a lungul unui acelaşi meridian (28). ~ **oblic,** formă de astigmatism în care ambele meridiane principale sînt dispuse oblic faţă de axul vertical (28). ~ **regulat,** astigmatism în care refracţia se modifică gradat de-a lungul aceluiaşi meridian (28) ~ **rezidual,** astigmatism prin deformarea corneei în meridianul vertical, după cicatrizarea unei keratotomii pentru intervenţia de cataractă sau glaucom (28). ~ **simplu,** formă de astigmatism în care un meridian este miop sau hipermetrop şi celălalt emetrop (28). ~ **total,** astigmatism rezultat din compensarea sau asocierea modificărilor de curbură a componentelor dioptrului ocular (28).

Astigmatoscop (*a-* + gr. *stigma* = punct + *skopein* = a vedea). Disc Placido. Vezi Placido.

Astigmometru (*a-* + gr. *stigma* = punct + *metron* = măsură). Aparat pentru măsurarea gradului de astigmatism (25).

Astley Cooper. Vezi Cooper.

Astm (gr. *asthma* = gîfîială). Stare patologică în care există o nevoie intensă de aer, evacuarea acestuia din plămîni făcîndu-se cu dificultate (34). ~ **bronşic,** astm provocat de un bronhospasm cu patogenie alergică, neurogenă etc. şi caracterizat prin dispnee expiratorie paroxistică (determinată de obstrucţia bronşică prin edem, hipersecreţie, spasm şi dop de mucus), tuse cu expectoraţie perlată (conţinînd celule eozinofile, cristale Charcot-Leyden şi spirale Curschmann), raluri bronşice, tulburări cardiocirculatorii (34). ~ **cardiac,** formă clinică medie de manifestare a insuficienţei ventriculare stîngi acute, caracterizată în special printr-o criză de dispnee paroxistică, cu debut brusc, adesea nocturn, şi de obicei neînsoţită de alte semne funcţionale sau fizice (10). ~ **dispeptic,** astm bronşic provocat sau întreţinut de o spină iritativă digestivă (34). ~ **infantil,** astm bronşic de natură alergică, întîlnit la copilul mic, foarte rar la sugar; debutează cu o rinită spastică alergică (34). ~ **intricat,** astm bronşic care evoluează paralel cu o altă afecţiune bronhopulmonară (de obicei bronşită cronică, emfizem, scleroză); se complică frecvent cu insuficienţă cardiacă (34). ~ **ovarian,** astm bronşic produs de un dezechilibru al secreţiei hormonale a ovarului (de obicei hiperfoliculinism) (7). ~ **polenic,** sin.: *Boala Bostock,* astm bronşic al cărui alergen este reprezentat de polen; este caracterizat prin manifestări secretomotorii oculonazolaringiene: lăcrimare, strănut rebel, hidroree nazală, dispnee expiratorie, tuse cu expectoraţie seromucoasă (34). ~ **profesional,** astm bronşic provocat de sensibilizarea faţă de o substanţă manipulată în cursul activităţii profesionale (9). ~ **renal,** sin.: *Astm uremic,* dispnee de origine acidotică şi cardiocirculatorie, întîlnită în sclerozele renale cu retenţie azotată (34). ~ **timic,** sindrom insuficient individualizat, caracterizat prin dispnee şi datorit hipertrofiei timusului la copilul mic; dispneea este paroxistică şi poate duce la moarte subită (moarte timică) (7). ~ **uremic,** Astm renal.

Astomie (*a-* + gr. *stoma* = gură). Absenţa congenitală a orificiului şi cavităţii bucale (2).

Astrafobie (gr. *astrape* = fulger + *phobos* = boală). Teamă patologică faţă de fulgere (35).

Astringent (*ad-* + lat. *stringere* = a strînge). Medicament cu acţiune locală, care produce retractarea ţesuturilor prin precipitarea sau coagularea reversibilă a proteinelor de suprafaţă (13).

Astroblastom (gr. *aster* = stea + *blastos* = germen + *-oma*). Tumoare a substanţei nervoase, alcătuită din celule gliale triunghiulare cu expansiuni citoplasmatice implantate pe pereţii vaselor din vecinătate; localizare mai frecventă în regiunea subcorticală a emisferelor (2).

Astrocit (gr. *aster* = stea + *kytos* = celulă). Celula Cajal. Vezi Cajal.

Astrocitom (gr. *aster* = stea + *kytos* = celulă + *-oma*). Tumoare glială sub formă de nodul, cu localizare în creier sau cerebel; are evoluţie lentă şi aspect histologic citoplasmatic sau fibrilar în funcţie de predominanţa celulelor sau a fibrelor gliale (2). ~ **fibrilar,** formă de astrocitom în care predomină reţeaua de fibrile gliale fine, în ochiurile căreia se găsesc celule mai mult sau mai puţin rotunde, cu prelungiri în formă de păianjen (2). ~ **gigantocelular,** astrocitom cu numeroase celule mari, gigante (2). ~ **protoplasmatic,** astrocitom format dintr-o reţea deasă de trabecule protoplasmatice (2).

Astrocitoză (Gingold) (gr. *aster* = stea + *kytos* = celulă + *-oză*). Anomalie eritrocitară dobîndită, caracterizată prin prezenţa, în sîngele periferic, a unui mare număr de hematii stelate. Intră în cadrul acantocitozei, fără să fie în legătură cu o tulburare a metabolismului lipidic (19).

Astrosfer (gr. *aster* = stea + *sphaira* = sferă). 1. Aster. 2. Masa centrală a unui aster exclusiv radiaţiile acestuia (1).

Astrup-Dent. Sindromul ~, sin.: *Diabet aminat cu rahitism, Diabet fosfoaminoaciduric,* afecţiune tubulorenală familială, caracterizată prin rahitism, hiperfosfaturie şi hiperaminoacidurie. Este datorită unei deficienţe în reabsorbţia tubulară a fosfaţilor şi a aminoacizilor ; unii autori consideră că boala este dobîndită, putînd fi consecinţa unei simple hipovitaminoze D cu rahitism şi hiperaminoacidurie tranzitorie prin insuficienţă tubulară secundară (25).

Asurzire. 1. Pierderea temporară sau definitivă, parţială sau totală a auzului (30). 2. Metodă prin care, în timpul unui examen auditiv, emiţîndu-se un zgomot continuu (prin diferite procedee), poate fi mascată funcţia acustică la urechea opusă celei examinate (30).

At. Simbolul astatinului (5).

A.T. Abreviere pentru *Alttuberkulin* (3).

Atacuri statice Hunt. Vezi Hunt.

Ataractic (*a-* + gr. *taraktos* = tulburare, neliniştire). Tranchilizant.

Ataş dentar. Construcţie protetică dentară, în general contraindicată, care se adaugă la o coroană sau la o punte dentară, mezial sau distal, pentru a înlocui lipsuri dentare (38).

Atavicus (lat. = strămoşesc). Care este asemănător cu generaţiile mai vechi, fără a fi şi cu părinţii (1).

Atavism (lat. *atavus* = strămoş), sin. : *Reversie.* Reapariţia caracteristicelor ancestrale îndepărtate la un individ (1).

Ataxie (*a-* + gr. *taxis* = ordine). Imposibilitatea sau dificultatea coordonării mişcărilor active (27). ~ **acută Leyden,** Boala Leyden, vezi Leyden. ~ **acută tabetică,** ataxie de tip spinal care se instalează brutal, în cîteva ore sau zile, în cursul unui tabes latent, datorită unui puseu acut inflamator de natură specifică (27). ~ **caloasă,** ataxie datorită leziunilor corpului calos (27). ~ **cerebeloasă,** ataxie datorită leziunilor cerebeloase, reprezentată prin dismetrie, adiadococinezie, asinergie (27). ~ **dinamică,** formă de ataxie care survine în cursul mişcărilor (27). ~ **dureroasă pottică,** sindrom algoataxic în cadrul morbului Pott, datorit comprimării fasciculelor Goll şi Burdach şi a părţii posterioare a fasciculului anterolateral (27). ~ **ereditară Friedreich,** Eredoataxie spinală. ~ **ereditară spastică,** Boala Pierre Marie, vezi Marie. ~ **frontală** (Bruns), ataxie care apare în leziunile lobului frontal, caracterizată printr-o instabilitate generală ortostatică şi incoordonare kinetică a mersului (27). ~ **intrapsihică** (Stransky), lipsă de coordonare, unitate şi consecvenţă în desfăşurarea proceselor psihice, întîlnită de obicei în schizofrenie (35). ~ **isterică,** ataxie de natură funcţională în cadrul isteriei (27). ~ **locomotorie progresivă** (Duchenne), Tabes. ~ **oculară,** tulburare latentă a coordonării mişcărilor oculare (28). ~ **pupilară,** *Hippus.* ~ **statică,** ataxie care apare în cursul menţinerii unei poziţii (27). ~ **tabetică,** tulburare de coordonare datorită afectării căilor sensibilităţii profunde ; apare în cadrul tabesului (27).

Vezi şi : Brown, Ferguson-Critchley.

Ataxoafazie. Imposibilitatea de a forma propoziţii din cuvinte care altfel se pot pronunţa corect (27).

Ataxofemie (*ataxie* + gr. *phemi* = a vorbi). Tulburare de coordonare a musculaturii aparatului fonator (27).

Ataxofobie (*a-* + gr. *taxis* = ordine + *phobos* = frică). Fobie faţă de dezordine (35).

Atelă. Mijloc ortopedic de imobilizare a unui segment din corp. Atelele pot fi flexibile sau rigide şi confecţionate din lemn, oţel, tablă de aluminiu sau zinc, feşi sau tifon gipsat, celuloid, materii plastice etc. (24). ~ **aeroplan,** atelă gipsată de lemn sau metal, de forma unui cadru triunghiular, folosită la imobilizarea în abducţie a braţului (24). ~ **banjo,** atelă din sîrmă groasă, care se fixează la gîtul mîinii cu o faşă gipsată şi înconjură mîna desenînd conturul unui banjo. Pe această sîrmă se face extensia continuă a degetelor în fractura falangelor sau metacarpienilor (24). ~ **bavareză,** atelă formată din două piese de flanel, aşezate una peste cealaltă şi cusute pe margini, între care se introduce un amestec gros de gips cu apă ; gipsul întărindu-se, atela se mulează pe regiunea de imobilizat (24). ~ **dentară,** dispozitiv de imobilizare a fracturilor de maxilar ; se confecţionează din metal (din sîrmă sau prin turnare) şi se aplică pe dinţi, la care se fixează prin diferite sisteme (ligaturi, inele etc.) (38). ~ **gipsată,** atelă confecţionată din feşi gipsate sau din 8—10 straturi de tifon, înmuiate în soluţie de gips sau gipsate în prealabil şi înmuiate în apă. Se mulează pe regiunea respectivă şi se prinde cu feşi simple (24). ~ **Tobruk,** atelă posterioară de gips, combinată cu atelă Thomas şi dispozitiv de extensie continuă. A fost folosită în al doilea război mondial, pe frontul din Africa de Nord (24).

Vezi şi : Anderson, Böhler, Braun, Chatfield-Girdleston, Cramer, Kuzminski, Logden, Saint-Germain, Thomas, Volkmann.

Atelectazie (*atelo-* + gr. *ektasis* = extindere, lărgire). 1. Proces anatomopatologic constînd din turtirea alveolelor pulmonare, ca urmare a lipsei de aer alveolar (2). 2. Sindrom pulmonar secundar unei obstrucţii bronşice, care duce la resorbţia aerului, colaps alveolar, retracţie a parenchimului, fibroză. Clinic se constată matitate, abolirea vibraţiilor vocale şi a murmurului vezicular. Funcţional, se produce o creştere a admisiei venoase (34). ~ **compresivă,** Colabare. ~ **lamelară** (Fleischner), atelectazie sub formă lamelară, discoidală, întîlnită adesea la baza unui plămîn, în urma unor traumatisme toracice abdominale sau a unor intervenţii chirurgicale pe abdomen (36).

Atelencephalia (*atelo-* + gr. *enkephalos* = creier + *-ia*). Anomalie constînd din dezvoltarea imperfectă a creierului (1).

Ateliosis (*atelo-* + *-osis*), sin. : *Atelioză, Microsomie hipofizară.* Tip generalizat de subdezvoltare, caracterizat prin faţă de copil, voce subţire, membre subţiri şi inteligenţă normală. Toate părţile au proporţii mici, dînd impresia unui adult în miniatură, diferenţiat de cretinism sau acondroplazie, unde disproporţia este de regulă (1).

Atelioză. *Ateliosis.*

Atelo- (gr. *ateles* = incomplet). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de imperfect, incomplet (32).

Atelocardie (*atelo-* + gr. *kardia* = inimă). Anomalie caracterizată prin dezvoltarea incompletă a inimii (10).

Atelocheilie (*atelo-* + gr. *cheilos* = buză). Anomalie constînd din dezvoltarea defectuoasă a buzelor (1).

Atelocheirie (*atelo-* + gr. *cheir* = mînă). Anomalie constînd din dezvoltarea defectuoasă a mîinilor (1).

Ateloglosie (*atelo-* + gr. *glossa* = limbă). Defect congenital de dezvoltare a limbii (1).

Atelognaţie (*atelo-* + gr. *gnatos* = falcă). Dezvoltarea imperfectă a mandibulei şi bărbiei (1).

Atelokinezie (*atelo-* + gr. *kinesis* = mişcare). Imposibilitatea uneia dintre extremităţi de a executa mişcări pentru atingerea unei ţinte (26).

Atelomielie (*atelo-* + gr. *myelos* = măduvă). Anomalie care constă în dezvoltarea incompletă sau defectuoasă a măduvei spinării (1).

Atelopodie (*atelo-* + gr. *pous* = picior). Anomalie constînd din dezvoltarea defectuoasă a picioarelor (1).

Ateloprosopie (*atelo-* + gr. *prosopon* = faţă). Anomalie caracterizată prin dezvoltarea incompletă a feţei (1).

Atelorahidie (*atelo-* + gr. *rhachis* = coloană vertebrală). Anomalie caracterizată prin dezvoltarea imperfectă a coloanei vertebrale (de ex. *spina bifida*) (1).

Atelosaccharomyces. Gen provizoriu pentru a clasa în grupul *Cryptococcus* levurile care au caractere de sacaromicete, dar care sînt lipsite de asce (12).

Atelostomie (*atelo-* + gr. *stoma* = gură). Anomalie caracterizată prin dezvoltarea incompletă a gurii (1).

Atentat. Infracţiune constînd dintr-un atac violent asupra unei persoane (23). ~ **la bunele moravuri**, atentat constînd din acte, gesturi sau manifestări verbale cu caracter obscen, comise în public (23). ~ **pederastie**, infracţiune contra pudorii, constînd dintr-un atentat sexual contra naturii, cu coit anal, realizînd uneori un traumatism anal, cu eroziuni sanguinolente paralele cu cutele mucoasei anale, foarte dureroase, sau chiar rupturi ale mucoasei anale (23). ~ **la pudoare**, infracţiune (act impudic, gest sau atingere), alta decît violul, comis de o persoană asupra alteia fie în scopul satisfacerii sexuale, fie din curiozitate sau depravare (23).

Aterocalcinoză. Leziune ateromatoasă în care, alături de ţesutul conjunctiv proliferat, s-au depus săruri de calciu pe masele de grăsime şi pe procesele de necrobioză (2).

Aterom (gr. *athere* = fiertură + *-oma*). Leziune sub formă de placă gălbuie, rezultînd din depunerea de lipoizi şi cristale de colesterol în intima arterelor şi urmată de alterări distrofice şi infiltrat inflamator (2).

Ateromatoză (gr. *athere* = fiertură + *-oma* + *-oză*). Stare caracterizată prin prezenţa în număr crescut a plăcilor de aterom în pereţii arterelor mari şi mijlocii sau chiar subendocardic; se constituie şi se accentuează o dată cu înaintarea în vîrstă (10).

Ateroscleroză (gr. *athere* = fiertură + *sklerosis* = întărire). Proces patologic complex, caracterizat prin formare de aterom cu reacţie scleroasă secundară, ulceraţii şi tromboze, putînd duce la obstrucţia vasului sau la rupturi vasculare (hemoragii) (2; 10). ~ **cerebrală**, formă de ateroscleroză care interesează de obicei arterele poligonului Willis şi ramurile sale; reprezintă substratul frecvent al leziunilor hemoragice cerebrale şi ramolismentului cerebral (2). ~ **coronariană**, formă de ateroscleroză localizată pe arterele coronare, care provoacă tulburări cronice ale irigaţiei miocardului prin micşorarea treptată a lumenului vascular (2).

Atetoză (gr. *athetos* = nefixat + *-oză*). Sindrom de natură extrapiramidală, caracterizat prin mişcări involuntare lente, aritmice, de amplitudine moderată, sub formă ondulantă, tentaculară, afectînd mai ales extremitatea distală a membrelor şi faţa (27). ~ **dublă**, sindrom caracterizat prin mişcări involuntare bilaterale, de tip atetozic, care se întîlneşte mai ales în cadrul encefalopatiilor infantile. O formă particulară o constituie dubla atetoză determinată de o degenerescenţă marmorată a nucleilor striaţi (27). ~ **pupilară**, *Hippus*.

ATF. Abreviere pentru Acid adenozintrifosforic (5).

Athelia (*a-* + gr. *thele* = mamelon + *-ia*). Anomalie de dezvoltare, caracterizată prin absenţa mamelonului (1).

Atheneum. Einsteiniu.

Athyreosis. Vezi Atireoză.

Atica, sin.: *Recessus epitympanicus.* Porțiunea superioară a căsuței timpanului, sediul oscioarelor și al pungilor Prussak, Troeltsch, Kreschman, în care se poate cantona și croniciza infecția aticală otică (30).

Aticită. Inflamația elementelor cuprinse în porțiunea superioară a căsuței timpanului (30).

Aticotomie. Intervenție chirurgicală prin care, după trepanarea aticei, se îndepărtează elementele componente, mucoase sau osoase, compromise de un proces inflamator cronic, cel mai adesea de origine colesteatomatoasă (30). ~ **transmeatală,** intervenție chirurgicală prin care se abordează și se trepanează peretele extern al aticei, porțiunea superioară a casei timpanului, pe calea conductului auditiv extern (30).

Atimhormie (Guiraud). Termen impropriu desemnînd hebefrenia explicată de autor localicist, ca tulburare centrencefalică (35).

Atimie (*a-* + gr. *thymos* = timus, dar și minte, spirit). 1. Starea organismului lipsit de timus și care (după datele experimentale) se caracterizează prin perturbări ale hematopoiezei, prin deficit anabolic și imunitar, prin alterări metabolice și trofice ale mușchilor (7). 2. Scădere patologică a tonusului afectiv (sin.: *Acedie*) (35).

Atipie (*a-* + gr. *typos* = tip). Însușirea de a fi deosebit de tipul obișnuit (2). ~ **biologică,** atipie în ceea ce privește activitatea metabolică și fermentativă, funcțiile de îndeplinit și corelațiile cu alte țesuturi sau organe (2). ~ **celulară,** abaterea unei celule de la tipul normal în ceea ce privește mărimea, raportul nucleoplasmatic, afinitatea tinctorială, forma nucleului, existența de mitoze multipolare etc. (2).

Atireoză (*a-* + gr. *thyreos* = scurt + *eidos* = formă) sin.: *Atiroidism, Atiroză.* 1. Starea organismului lipsit de tiroidă, caracterizată printr-o puternică scădere a oxidațiilor celulare, cu consecințe în procesele de creștere, diferențiere, troficitate a țesuturilor, neurodinamică, termogeneză etc. (7). 2. Anomalie congenitală constînd din absența glandei tiroide (*athyreosis*) (1).

Atiroidism. Atireoză.

Atiroză. Atireoză.

Atitudine. 1. Mod de a fi sau de a se comporta (32). 2. Poziție a corpului în spațiu; se apreciază în raport cu morfologia normală, funcționalitatea, idealul estetic, necesitățile terapeutice (sin.: *Postură*) (24). ~ **antalgică,** sin.: *Poziție antalgică,* atitudine rigidă și anormală pe care o ia corpul, un membru sau un segment de membru, datorită durerii provocată de o afecțiune oarecare (24). ~ **cifotică,** atitudine ortostatică în care coloana dorsală este cifotică în grad diferit; se poate corecta voluntar, spre deosebire de cifoză care este structurală (24). ~ **de discobol,** poziție similară aruncătorului de disc, produsă de stimularea canalelor semicirculare (de ex. în rotarea corpului) (32). ~ **fătului în uter,** expresie obstetricală prin care se înțelege situația de flexiune a segmentelor trunchiului și capului în sens ventral, dînd fătului o conformație ovoidă (18). ~ **forțată,** poziție anormală a întregului corp sau a unei părți, consecință a unei boli, și care nu poate fi modificată printr-un efort voluntar (32). ~ **funcțională,** sin.: *Poziție fiziologică, Poziție funcțională,* atitudine articulară care asigură maximum de funcție utilă unui segment de membru (24). ~ **ilogică,** atitudine ridiculă, luată de bolnavii cu isteroepilepsie (32). ~ **de luptă,** fixare a poziției corpului cu coatele, genunchii și degetele flectate, glesnele extinse, prin apariția în mușchi a unor albuminate coagulate, producînd contracturi, în urma unor grave arsuri generale (de ex. prin imersiuni în apă fierbinte). Persistă pînă la instalarea putrefacției (32). ~ **militară,** atitudine ortostatică în care spatele este plan, cu ștergerea curburilor fiziologice ale coloanei vertebrale (24). ~ **ortostatică,** poziție corectă și simetrică a corpului omenesc în stațiunea bipedă (24). ~ **scoliotică,** sin.: *Scolioză funcțională, Scolioză posturală,* atitudine ortostatică în care coloana vertebrală este scoliotică în grad diferit; spre deosebire de scolioză, care este structurală, se corectează voluntar sau prin eliminarea forțelor gravitaționale (24). ~ **stereotipă,** atitudine de obicei rigidă, menținută îndelung, mai ales de schizofrenici sau de alți afectați mintal (32). ~ **terapeutică.** 1. Măsurile medico-chirurgicale adoptate față de o boală sau de un bolnav (24). 2. Poziții ale corpului impuse unui bolnav în scop terapeutic (sin.: *Tratament postural*) (24). ~ **vicioasă,** poziție defectuoasă, pe care o ia corpul omenesc sau un segment al corpului (24).

Vezi și: Devergie, Duchenne.

Atlas (personaj mitologic). Prima vertebră cervicală; se articulează cu osul occipital al cutiei craniene și cu axisul (1).

Atlodymus. Monstru cu două capete articulate la un singur gît și corp (1).

Atmosferă (gr. *atmos* = aer + *sphaira* = sferă). Învelișul gazos al scoarței terestre. Proprietățile fizice și chimice variind cu altitudinea, atmosfera se împarte în următoarele zone: troposfera, stratosfera, mezosfera, termosfera și exosfera. Troposfera este stratul din imediata apropiere a solului pînă la o înălțime de 17–18 km la ecuator și 8–9 km la poli. Troposfera are cea mai mare densitate de gaze și se caracterizează printr-o mare instabilitate a proprietăților fizice. Stratosfera se întinde de la limita troposferei pînă la aproximativ 40 km înălțime; se caracterizează prin marea cantitate de ozon pe care o conține, ca rezultat al radiației ultraviolete solare. Mezosfera se găsește între 40 și 80 km altitudine, iar termosfera între 80 și 1 000 km. La aproximativ 1 000 km altitudine începe exosfera, care de la 1 500 km se transformă treptat în mediul interplanetar. Porțiunea inferioară a termosferei (între aproximativ 80 și 300 km) este puternic ionizată, datorită radiației solare intense și poartă numele de ionosferă (20).

Atochie (*a-* + gr. *tokos* = naștere). Sterilitate feminină (23).

Atom (gr. *atomos* = indivizibil). Cea mai mică parte a unui element chimic care păstrează caracterele fizico-chimice ale acestuia, posedînd o structură caracteristică complexă; reprezintă cantitatea de energie potențială a materiei (36). ~ **asimetric,** atom ale cărui valențe sînt saturate cu alți atomi sau grupuri de atomi diferite. Compusul care rezultă prezintă activitate optică, datorită asimetriei stereochimice; în acest sens, pentru a putea fi asimetric, un atom trebuie să fie cel puțin trivalent. Pot fi asimetrici atomii de C, Si, Sn, S, Se (5). ~ **cu carbon asimetric,** atomul de C la care sînt legați 4 radicali diferiți. Dacă doi din radicali sînt similari din punctul de vedere al structurii chimice, dar prezintă forme izomere diferite (dextrogiră și levogiră), atunci atomul de carbon respectiv devine pseudoasimetric (5). ~ **excitat,** atom care posedă un plus de energie față de ceilalți atomi de același fel. Plusul de energie este cuantificat; interesează unii electroni orbitali și are ca rezultat trecerea energiei atomului la un nivel superior (5). ~ **ionizat,** sin.: *Ion,* atom care, în urma procesului de disociere, a căpătat o sarcină electrică prin pierdere sau cîștig de electroni (5). ~ **marcat,** izotop rar, de obicei radioactiv, al unui element chimic. Prin posibilitatea de a fi ușor detectat, prezența atomului marcat într-un compus chimic permite studiul structurii sau modului de metabolizare a compusului respectiv (5).

Atom-gram. Greutate atomică a unui element exprimată în grame (5).

Atomizare. Transformarea unui lichid sub formă de particule foarte fine (aerosoli) sau sub formă de vapori; procesul necesită un vaporizator special, cunoscut sub numele de „atomizor" (5).

Atomizor. 1. Aparat care realizează un broiaj extrem de fin al preparatelor biologice, punînd în libertate structurile infracelulare (5). 2. În stomatologie, aparat folosit pentru spălarea cavității bucale și a dinților cu ajutorul unui jet de lichid pulverizat și proiectat sub presiune (38).

Atonie (*a-* + gr. *tonos* = tensiune). Diminuare a stării de tensiune relativ fiziologică pe care o au, în perioada de repaus, unele organe contractile (27). ~ **musculară,** diminuarea sau pierderea tonusului muscular (27). ~ **musculară congenitală,** Amiotonie congenitală. ~ **prostatică,** atonie a prostatei, provocînd o retenție a secreției, urmată de distensia lobilor și însoțită de fenomene locale și generale (11). ~ **uterină,** Inerție uterină.

Atopen. Alergen care produce reacție alergică la primul contact, fără un alt contact prealabil pregătitor (34).

Atopic dermatitis (Sulzberger). Eczemă atopică.

Atopie (Coca). Stare de hipersensibilitate de tip precoce, specifică omului, apărînd la indivizi cu o predispoziție înnăscută, și indusă de anumite substanțe, de obicei de natură proteică. Formele clinice pe care le îmbracă sensibilizarea atopică sînt: febra de fîn, astmul bronșic, urticaria, edemul Quincke, dermatitele atopice etc. (3).

Atopognozie (*a-* + gr. *topos* = loc + *gnosis* = cunoaștere, percepere). Imposibilitatea de a localiza, fără control vizual, o excitație aplicată pe suprafața corpului (27).

ATP. Abreviere pentru Acid adenozintrifosforic (5).

Atrachelia (*a-* + gr. *trachelos* = gît + *-ia*), sin.: *Atrahelie.* Diformitate caracterizată printr-un gît mic sau lipsa totală a gîtului (1).

Atrachelocephalus (*a-* + gr. *trachelos* = gît + *kephale* = cap), sin.: *Atrahelocefal.* Monstru, cu capul și gîtul absent sau slab dezvoltate (1).

Atrahelie. *Atrachelia.*

Atrahelocefal. *Atrachelocephalus.*

Atremie (*a-* + gr. *tremein* = a tremura, a vibra). Imposibilitatea de a se ridica din pat, prin lipsă de impuls psihic la acțiune, întîlnită în sindroamele frontale (35).

Atrepsie (*a-* + gr. *threpsis* = nutriție), sin.: *Atrofie Parrot, Decompoziție.* Forma cea mai gravă a tulburărilor de nutriție cronică întîlnită la sugar și copilul mic corespunzînd distrofiei de gradul al III-lea după Maslov sau hipotrepsiei de gradul al III-lea după Marfan (33).

Atresia (*a-* + gr. *tresis* = orificiu + *-ia*), sin.: *Atrezie.* Termen generic, indicînd o imperforație congenitală a unui lumen sau o lipsă de dezvoltare a unei formațiuni anatomice (10). ~ **ani vaginalis,** sin.: *Anus vaginalis,* *Atrezie anovaginală*, anomalie în care anusul este imperforat, rectul fiind deschis în vagin (1).

Atreto- (gr. *atretos* = nestrăpuns). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de neperforat, închis (32).

Atretocephalus (*atreto-* + gr. *kephale* = cap). Monstru cu nările sau gura neperforate (1).

Atretocistie. *Atretocystia.*

Atretocormus (*atreto-* + gr. *kormos* = trunchi). Monstru care are una sau mai multe orificii ale corpului neperforate (1).

Atretocystia (*atreto-* + gr. *kystis* = vezică + -*ia*), sin. : *Atretocistie.* Anomalie constînd din atrezia vezicii urinare (1).

Atretogastria (*atreto-* + gr. *gaster* = stomac + -*ia*). Anomalie constînd din neperforarea cardiei sau orificiului piloric (1).

Atretolemia (*atreto-* + gr. *laimos* = gîtlej + -*ia*). Anomalie constînd din neperforarea esofagului sau a faringelui (1).

Atretometria (*atreto-* + gr. *metra* = uter + -*ia*). Anomalie constînd din atrezia uterului (1).

Atretopsia (*atreto-* + gr. *ops* = ochi + -*ia*). Anomalie caracterizată prin neperforarea pupilei şi persistenţa membranei pupilare (1).

Atretorrhinia (*atreto-* + gr. *rhis* = nas + -*ia*). Atrezie nazală (1).

Atretostomia (*atreto-* + gr. *stoma* = gură + -*ia*). Anomalie constînd din neperforarea gurii (1).

Atreturethria (*atreto-* + gr. *ourethra* = uretră + -*ia*). Anomalie constînd din neperforarea uretrei (1).

Atrezie (*a-* + gr. *tresis* = orificiu). *Atresia.* ~ **anorectală**, anomalie congenitală în care se asociază absenţa orificiului anal cu absenţa parţială sau totală a rectului (11). ~ **anovaginală**, *Atresia ani vaginalis.* ~ **aortică**, anomalie rară, puţin compatibilă cu viaţa, constînd din dezvoltarea defectuoasă a orificiului aortic, cu coexistenţa unui canal arterial; ventriculul stîng poate fi absent sau foarte puţin dezvoltat, circulaţia sistemică fiind asigurată de inima dreaptă (1 ; 10). ~ **căilor lacrimale**, imperforaţia canalului lacrimonazal (28). ~ **coanală**, Imperforaţie coanală. ~ **conductului auditiv extern**, stenozare parţială sau totală a conductului auditiv extern, congenitală sau cîştigată (30). ~ **foliculară**, involuţie particulară a foliculilor ovarieni înainte de maturaţie, putînd îmbrăca un aspect chistic sau obliterant; foliculii atrezici îşi pot păstra teaca internă, funcţionînd ca microglande producătoare, de estrogeni (7). ~ **himenală**, Imperforaţie himenală. ~ **istmului aortic**, lipsa de dezvoltare a primei porţiuni a aortei, avînd ca rezultat ocluzia mai mult sau mai puţin completă a lumenului (2). ~ **meatului uretral**, micşorarea de origine congenitală sau cîştigată a calibrului meatului uretral (11). ~ **pulmonară**, malformaţie complexă, constituită din atrezia valvulelor şi infundibulului arterei pulmonare, comunicaţie interventriculară, dextropoziţie aortică şi puternice anastomoze vasculare bronhopulmonare, care asigură mica circulaţie (10). ~ **tricuspidiană**, malformaţie cardiacă constînd din asocierea obstrucţiei orificiului atrioventricular drept cu hipoplazia ventriculului drept şi cu un defect septal atrial (10).

Atribut. În statistica matematică, caracteristică de ordin calitativ a unităţilor unei selecţii. Clasificarea populaţiei umane după apartenenţa la una din grupele sanguine este o clasificare după atribute. Prezenţa sau absenţa unui atribut poate căpăta valori numerice, notînd cu 0 absenţa şi cu 1 prezenţa acestuia (37).

Atrichie (*a-* + gr. *thrix* = păr). Termen generic care desemnează lipsa de păr, de obicei congenitală (12).

Atriocomisuropexie. Corectarea chirurgicală a insuficienţei mitrale, fixînd valvulele prin trecerea firelor atît prin peretele ventricular, cît şi prin cel atrial (10).

Atrioseptopexie. Tehnică de închidere a unui defect septal interatrial, prin care marginile orificiului sînt suturate la peretele atriului drept (10).

Atriotomie (*atriu* + gr. *tome* = tăiere). Deschiderea chirurgicală a unuia din atrii (11).

Atriu (lat. *atrium* = vestibul). *Atrium.* ~ **comun**, sin. *Cord trilocular biventricular*, cardiopatie congenitală, caracterizată prin prezenţa unei singure cavităţi atriale, comunicînd cu două ventricule (10). ~ **drept**, *Atrium dextrum.* ~ **stîng**, *Atrium sinistrum.*

Atrium (lat. = vestibul), sin. : *Atriu.* Cavitate sau cameră prin care se intră într-o altă structură sau organ (1) ~ **cordis**, denumire pentru cele două cavităţi ale inimii care primesc sîngele din circulaţia sistemică şi cea pulmonară, expulzîndu-l apoi în cele două ventricule corespunzătoare (1). ~ **dextrum** sin. : *Atriul drept*, atriul care primeşte sînge venos din marea circulaţie (1). ~ **meatus medii cavi nasi**, adîncitură situată pe partea anterioară a meatului nazal mijlociu, între *agger nasi* şi cornetul nazal mijlociu (1). ~ **sinistrum**, sin. : *Atriul stîng*, atriul care primeşte sîngele arterial din circulaţia pulmonară (1).

Atrocitoză. Absorbţia prin membrana celulară a unei substanţe coloidale, urmată de concentrarea şi flocularea ei în citoplasmă şi de apariţia de formaţiuni granulare intracitoplasmatice (28).

Atrofie (*a-* + gr. *trophe* = hrănire). Scăderea volumului celulelor, ţesuturilor sau organelor, ca urmare a unor tulburări metabolice locale sau generale sau a unor tulburări trofice şi care corespunde funcţional unei scăderi a activităţii (2). ~ **adipoasă,** atrofia unui ţesut sau organ, cu înlocuirea într-o măsură accentuată a parenchimului său prin ţesut adipos proliferat (2). ~ **alveolară,** resorbţie progresivă a osului alveolar în parodontopatiile marginale evolutive, provocată de tulburări metabolice cu răsunet local, care duc la o dereglare a funcţiilor reparatorii ale ţesutului osos (38). ~ **artritică,** atrofia unei regiuni articulare (în special capetele osului şi musculatura din vecinătate), secundară unei inflamaţii a articulaţiei (2). ~ **brună,** sin. : *Distrofie brună,* atrofie însoţită de depunerea unei cantităţi de lipofuscină în citoplasma anumitor celule (ficat, inimă) (2). ~ **cerebeloasă,** denumire generică dată unor boli cu caracter abiotrofic şi evoluţie subacută sau cronică, care determină o diminuare în volum a cerebelului. Histologic se constată demielinizări, atrofii neuronale, scleroză. Procesul abiotrofic poate fi limitat la cerebel sau poate afecta şi alte formaţiuni nervoase. Clinic, în raport cu întinderea leziunilor, la semnele ce aparţin sindromului cerebelos se mai pot asocia şi semne extrapiramidale şi tulburări psihice (27). ~ **cerebeloasă primitivă cîştigată,** atrofie cerebeloasă care apare la o vîrstă mai tîrzie, după o dezvoltare normală iniţială a cerebelului. După topografia proceselor abiotrofice se grupează în : a) atrofii limitate la scoarţa cerebeloasă ; b) atrofii cerebeloase cu interesarea altor sisteme ; c) atrofii spinocerebeloase cu predominanţă spinală (27). ~ **cerebeloasă primitivă congenitală,** atrofie cerebeloasă existentă de la naştere şi care se manifestă prin : întîrziere considerabilă în redresare şi staţiune, ataxia mersului, oscilaţii ale capului şi trunchiului, tremurături intenţionale ale membrelor, vorbire lentă, monotonă, explozivă, tulburări psihice. Anatomic, se diferenţiază în acest grup : a) aplazia cerebeloasă congenitală totală ; b) hemiaplazia cerebelului (lipsa unui emisfer cerebelos cu hipertrofia părţii rămase) ; c) aplazia neocerebeloasă Vogt (atrofie predominantă pe emisferele cerebeloase care prinde şi nucleii punţii) ; d) aplazia arhi- şi paleocerebelului (afectează vermisul şi formaţiunea floculonodulară) (27). ~ **cerebeloasă secundară,** atrofie cerebeloasă determinată de leziuni situate iniţial în scoarţa cerebrală, talamus sau trunchiul cerebral, în regiuni conectate anatomic cu cerebelul (27). ~ **prin compresiune,** atrofie consecutivă exercitării prelungite a unei compresiuni (tumoare sau poziţie vicioasă) asupra unui ţesut sau organ (2). ~ **concentrică,** atrofie însoţită de micşorarea concomitentă a unei cavităţi (2). ~ **crestei alveolare,** reducere progresivă a proceselor alveolare în urma extracţiilor dentare, prin predominanţa procesului de resorbţie asupra celui de apoziţie osoasă, provocată îndeosebi de absenţa stimulilor funcţionali locali (38). ~ **cutanată,** stare particulară a pielii şi anexelor ei, de cauze diferite, caracterizată în general prin subţierea pielii în totalitate sau numai a unora din elementele sale constitutive. *Clasificaţie* (Samberger) : atrofii cutanate congenitale, difuze sau localizate (aplazii şi nevi atrofici), şi atrofii dobîndite : a) de cauză mecanică (vergeturi, atrofii în plăci) ; b) postinflamatorii (tuberculide, sifilide, leziuni leproase) ; c) de cauză necunoscută (atrofii idiopatice, ca boala Pick-Herxheimer, atrofia sau anetodermia maculoasă, *kraurosis vulvae* etc.) ; d) atrofia senilă (senescenţa cutanată) (12). ~ **cutanată idiopatică,** Boala Pick-Herxheimer, vezi Pick.-Herxheimer. ~ **dentară,** lipsă de dezvoltare interesînd dintele în totalitate sau diferite părţi componente (cuspizi, coroană), ca rezultat al unei alimentaţii carenţate, al unor tulburări neuroendocrine etc. (38). ~ **excentrică,** atrofie însoţită de dilatarea concomitentă a unei cavităţi (2). ~ **facioscapulohumerală,** Distrofie Landouzy-Déjérine, vezi Landouzy-Déjérine. ~ **galbenă acută,** sin. : *Distrofie toxică acută a ficatului,* leziune distrofică difuză a ficatului, de origine toxică sau infecţioasă, constînd dintr-o micşorare rapidă a volumului, reducerea consistenţei, necroză celulară şi distrofie grasă. Clinic, defineşte forma cea mai gravă a hepatitelor, manifestîndu-se prin : icter intens (sau abia vizibil în formele supraacute), sindrom neuropsihic (agitaţie, delir, somnolenţă, comă) sindrom hemoragic, tulburări de termoreglare (hipertermie, alteori hipotermie) şi retenţie importantă de compuşi amoniacali în ser şi în ţesuturi (2 ; 8). ~ **generală progresivă,** Caşexie. ~ **granulară,** aspect neregulat al suprafeţei unui organ atrofiat, consecutiv retracţiei determinate de procesul de scleroză, care constituie cauza atrofiei (2). ~ **hipertrofică a osului,** aspect radiografic de rarefacţie a osului, dar cu traveele mult îngroşate şi nedeplin organizate pe liniile de forţă ; este caracteristic proceselor de reparare osoasă sau de anchiloză osoasă în primul ei stadiu (24). ~ **inflamatorie,** atrofie consecutivă unui proces inflamator (2). ~ **lamelară Thomas,** vezi Thomas. ~ **lucitoare,** vezi Sclerodermii localizate. ~ **mamară,** diminuarea de volum a unei mamele fie prin aplazie congenitală, fie ca urmare a topirii ţesutului glandular, consecutivă unui proces supurativ (11). ~ **mandibulară,** reducerea grosimii osului mandibular, în special la edentaţii totali, prin resorbţie progresivă, putînd ajunge pînă la porţiunea bazilară (38). ~ **maxilară,** lipsă de dezvoltare a oaselor maxilare prin tulburări de creştere legate de centrul de osificare, prin tulburări funcţionale care duc la deficienţe în nutriţia lor sau prin diferite procese patologice ; bolta palatină devine mai mult sau mai puţin plată (38). ~ **musculară,** Amiotrofie. ~ **musculară mielopatică,** Amiotrofie mielopatică. ~ **musculară primitivă,** Amiotrofie miopatică. ~ **musculară progresivă,** Boala Charcot-Marie-Tooth, vezi Charcot-Marie-Tooth. ~ **neurohormonală,** atrofie determinată de o tulburare a activităţii glandelor endocrine şi a reglării lor nervoase (2). ~ **neurotică,** atrofie consecutivă întreruperii legăturii nervoase a unui ţesut sau organ, ca urmare a unor leziuni ale nervilor periferici (2). ~ **neurotrofică,** atrofie consecutivă unor tulburări metabolice locale de origine nervoasă (2). ~ **nevritică progresivă,** Boala Charcot-Marie-Tooth, vezi Charcot-Marie-Tooth. ~ **numerică** (Klippel), atrofie caracterizată prin scăderea numărului elementelor anatomice care constituie un ţesut sau organ (2). ~ **optică,** degenerare primitivă sau secundară a nervului optic, de origine variată (inflamatorie, toxică, traumatică, compresivă, ischemică), caracterizată clinic prin suprimarea, în parte sau în totalitate, a funcţiilor vizuale. Oftalmoscopic, se constată o decolorare mai mult sau mai puţin marcată a papilei (27). ~ **optică Leber,** vezi Leber. ~ **palidală progresivă,** Boala Bogaert, vezi Bogaert. ~ **palidosubtalamică progresivă,** Boala Bogaert, vezi Bogaert. ~ **pigmentară,** atrofie asociată cu acumulare de pigment (2). ~ **pilară,** *Trichotortosis.* ~ **postlezională,** atrofie consecutivă vindecării unei leziuni, în urma căreia se constituie o scleroză sistematizată, care înlocuieşte parenchimul organului lezat (2). ~ **prin presiune,** semn radiologic de deformare şi demineralizare osoasă, în sensul unei îngustări a osului afectat, consecinţa unei presiuni intrinsece sau extrinsece pe vasul nutritiv (36). ~ **pseudohipertrofică,** atrofie în care un ţesut este înlocuit cu un altul şi se realizează o mărire relativă de volum (funcţional fiind o reducere a activităţii), înlocuirea făcîndu-se cu ţesut conjunctiv sau adipos (2). ~ **pulpară,** retracţie progresivă a pulpei dentare printr-un proces de fibrozare, sclerozare sau chiar calcificare, depunîndu-se concomitent dentină secundară ; se poate ajunge chiar la suprimarea completă a camerei pulpare (38). ~ **reumatică,** atrofie care interesează muşchii sau articulaţiile, consecutivă bolii reumatismale şi datorită pe de o parte leziunilor, iar pe de altă parte inactivităţii (2). ~ **reversibilă,** atrofie caracterizată prin posibilitatea unei reveniri la situaţia normală a ţesutului sau organului interesat, ca urmare a fenomenelor de regenerare (2). ~ **roşie a ficatului,** leziune distrofică subacută de origine toxică sau infecţioasă, caracterizată printr-o micşorare a volumului ficatului cu leziuni de steatoză, necroză şi hemoragii (2). ~ **senilă,** atrofie caracteristică bătrîneţii, manifestată prin dispariţia paniculului adipos, subţierea şi pierderea elasticităţii pielii, subţierea compactei şi spongioasei oaselor, sclerozarea glandelor sexuale etc. (2).

Vezi şi : Parrot, Vulpian.

Atrofodermatită. Atrofodermie.

Atrofodermatoză. Atrofodermie.

Atrofodermie (*a-* + gr. *trophe* = hrănire + + *derma* = piele), sin. : *Atrofodermatită, Atrofodermatoză.* Denumire generică pentru afecţiuni cutanate, în care simptomul principal este un proces de atrofie (12). ~ **idiopatică,** Boala Pasini-Pierini, vezi Pasini-Pierini. ~ **striată,** Vergeturi.

Atropa belladona, sin. : *Beladonă, Mătrăgună.* Plantă din familia *Solanaceae* ; frunzele şi rădăcinile conţin alcaloizi cu acţiune parasimpaticolitică : l-hiosciamina, atropina, l-scopolamina, beladonina ; se folosesc pulberea de foi, extractul şi tinctura în scop antispastic şi antisecretor (13).

Atrophoderma pigmentosum. *Xeroderma pigmentosum.*

Atropină. Alcaloid izolat din *Atropa belladonna, Datura stramonium* şi alte *Solanaceae.* Anticolinergic parasimpaticolitic, relaxează musculatura tractului gastrointestinal, biliar şi genitourinar, reduce secreţia glandelor exocrine, stimulează centrul respirator, are acţiune antiparkinsoniană şi antivomitivă, provoacă midriază şi cicloplegie ; în doze mari este excitant al sistemului nervos central (13).

Au. Simbolul aurului (5).

Aubagnac, G. Operaţia ~. 1. Rahisinteză cu coastă, asociată cu evacuarea abcesului rece paravertebral şi plombarea lui cu antibiotice, în cura morbului Pott (24). 2. Modificarea operaţiei Hueter-Mayo, privind incizia, care este longitudinală, şi fixarea capsulei, care se face transfixiant în primul spaţiu interdigital (24).

Aub-Dubois. Tabelele ~, tabele conţinînd valorile standard ale numărului de calorii/m^2, în funcţie de vîrstă (15).

Aubert. Anus artificial ~, anus artificial situat pe colonul transvers şi în care angulaţia este obţinută prin intermediul unei fîşii din marele epiploon (11).

Aubry-Giraud. Metoda ~, asurzirea prin jet continuu de aer comprimat (30).

Aubry-Ombrédanne. Boala ~, arahnoidită adezivă de origine otică, localizată în unghiul pontocerebelos (30).

Audimutitate, sin. : *Afazie congenitală de evoluţie, Alalie idiopatică.* Mutism congenital la copii, fără tulburări de auz, fără defecte psihice sau anomalii ale organelor fonatorii, cu evoluţie favorabilă spre vindecare în cursul dezvoltării (27).

Audioanalgezie (lat. *audire* = a auzi + *an*- + gr. *algos* = durere). Anihilarea sensibilităţii la durere prin mijloace auditive (ascultarea unei melodii), folosită în stomatologie în timpul diferitelor operaţii clinice dentare dureroase (39).

Audiogramă (lat. *audire* = a auzi + gr. *gramma* = notare), sin.: *Acusticogramă*. Inscripţie grafică a frecvenţelor şi intensităţilor sonore percepute de bolnav în timpul examenului audiometric (30).

Audiologie (lat. *audio* = a auzi + gr. *logos* = ştiinţă). Studiul problemelor legate de auz, inclusiv al terapiei defecţiunilor sale (32).

Audiometrie (lat. *audire* = a auzi + gr. *metron* = măsură). Examen funcţional al auzului constînd din stabilirea pentru fiecare ureche (la transmisia osoasă şi aeriană) a pragului de audibilitate pentru diverse frecvenţe ale cîmpului auditiv. Audiometria poate fi efectuată fie cu sunete pure (audiometrie tonală), fie cu ajutorul vocii (audiometrie vocală) (21).

Audiometru (lat. *audire* = a auzi + gr. *metron* = măsură). Aparat radioelectric, cu ajutorul căruia, modulînd frecvenţele şi intensitatea sunetelor, se poate investiga acuitatea auditivă (30).

Audiţie (lat. *auditio* = audiere, ascultare). Capacitatea senzorială de a identifica şi a deosebi sunetele, vibraţii ale mediului elastic ambiant, prin intermediul aparatului auditiv. Perceperea auditivă a sunetelor se face în mod obişnuit pe cale aeriană (audiţie aeriană), dar ea se poate efectua şi pe cale osoasă (audiţie osoasă) (30). **~ colorată,** sin.: *Sinopsie*, halucinaţii vizuale reflexe care apar la audiţia sunetelor (35).

Audry. Anus artificial ~, sin.: *Anus artificial cu punte*, anus artificial în care derivaţia completă a materiilor fecale către exterior se obţine prin interpunerea unei punţi cutanate între captele proximal şi distal ale ansei colice exteriorizate (11).

Auer, John, 1875–1948. **Bastonaşe ~,** Corpi Auer. **Corpi ~,** sin.: *Bastonaşe Auer*, incluziuni sub formă de bastonaşe întîlnite în elementele patologice ale seriei mieloice din leucoza acută mieloblastică, apărînd şi în plasmocitele din mielom; reprezintă nucleoproteine alterate de procesul malign (19).

Auerbach, Leopold, 1828–1897. **Ganglionul ~,** denumirea celulelor nervoase din *plexus myentericus* (1). **Plexul ~,** sin.: *Plexus myentericus*, plex nervos situat între păturile musculare circulare şi longitudinale ale tubului digestiv (1).

Augnathus (gr. *au* = încă o dată + *gnatos* = falcă). Făt teratologic dublu, parazitar, caracterizat prin implantarea pe mandibula autozitului a unui rudiment de maxilar reprezentînd parazitul (2).

Aujeszky, Aladàr, 1869–1933, **Boala ~,** sin.: *Paralizie bulbară infecţioasă, Pseudoturbare*, viroză extrem de gravă, care prezintă uneori un caracter epizootic la cîini, pisici, porci, bovidee şi este caracterizată prin fenomene generale meningoencefalitice, acompaniate de un prurit excesiv, cu sfîrşit totdeauna letal. La om, această viroză determină accidental numai fenomene pruriginoase, extrem de puternice, cu caracter trecător (22).

Aulă vaccinală. Zonă congestivă îngustă care apare în jurul papulei vaccinale la a 5-a zi de la vaccinarea antivariolică (8).

Aur. Simbol Au. Metal nobil, foarte rezistent la acţiuni chimice, cu număr atomic 79 şi greutate atomică 197. Unii compuşi de aur, administraţi parenteral, au efecte favorabile în poliartrita cronică evolutivă şi în unele cazuri de lupus eritematos diseminat (14). **~ coeziv,** vezi Aur dentar. **~ coloidal radioactiv,** Au^{198}, izotop al aurului cu acţiune favorabilă în tratamentul revărsatelor carcinomatoase ale pleurei, pericardului şi peritoneului şi în carcinomul inoperabil al prostatei (13). **~ dentar,** aur fin sau în aliaj cu Cu şi Ag folosit în stomatologie pentru confecţionarea diferitelor lucrări protetice. Se prezintă sub formă de folii, discuri, plăci, sîrmă, aliaje de lipitură etc. Poate avea diferite grade de fineţe: aur de $750^0/_{00}$ = 18 carate; aur de $833^0/_{00}$ = 20 carate; aur de $916^0/_{00}$ = 22 carate; aur de $999^0/_{00}$ = 24 carate (aur coeziv) (38).

Aurantiasis cutis. Carotenodermie.

Aură (lat. *aura* = răsuflare). Senzaţii sau tulburări senzoriale, psihice sau motorii, trecătoare, care preced imediat criza epileptică sau unele manifestări patologice sub formă de crize paroxistice (27). **~ tetanică,** fenomene subiective de tip parestezic (arsuri, furnicături), premergătoare generalizării tetanosului, resimţite la nivelul plăgii tetanigene; se însoţesc de o creştere a tonusului muscular local şi a hiperreflectivităţii tendinoase, fără semne de inflamaţie locală (8). **~ tusei convulsive,** senzaţie dureroasă retrosternală, stare de sufocare, căscat sau strănutat, senzaţie de gîdilătură în gît, nelinişte etc., care prevestesc iminenţa unui acces de tuse convulsivă (8).

Auricula (dim. lat. *auris* = ureche). 1. Pavilionul cartilaginos al urechii (sin.: *Pinna*) (1). 2. Urechiuşa sau apendicele atrial, dependință a fiecărui atriu cardiac. Se deosebesc: *a. atrii dextri*, urechiușa atriului drept și *a. atrii sinistri*, urechiușa atriului sting (1). ~ **luctatoris**, modificări cicatriceale ale pavilionului urechii, în urma unor acțiuni traumatice, întîlnite în special la boxeri și luptători (12).

Auricular, 1. *Digitus minimus*. 2. Vezi Punct auricular.

Auridă. Termen generic pentru erupțiile care apar ca accident al medicației cu săruri de aur. Mai frecvent se întîlnesc forme eritematodescuamative, lichenoide și verucoase (12).

Aurificare. Metodă de obturare a cariilor dentare cu foițe sau cilindri spongioși de aur coeziv sau necoeziv (38).

Auris (lat. = ureche). 1. Termen generic pentru cele 3 porțiuni ale urechii (externă, medie și internă); odinioară, termenul era folosit numai pentru urechea externă (sin.: *Ureche*) (1). 2. Denumire folosită impropriu pentru urechiușele inimii (1). ~ **externa**, urechea externă, cuprinzînd pavilionul și meatul acustic extern (1). ~ **interna**, urechea internă, cuprinzînd labirintul membranos, labirinul osos, vestibulul, cohleea și meatul acustic intern (1). ~ **media**, *Cavum tympani*.

Auronă. Vezi Flavone.

Aurotioglucoză. Compus de aur folosit în tratamentul poliartritei cronice evolutive (14).

Aurotiomalat de calciu. Compus organic de aur folosit ca medicament în poliartrita reumatoidă (14).

Auscultație (lat. *auscultare* = a asculta). Metodă de explorare clinică prin ascultarea și interpretarea zgomotelor produse în interiorul corpului (32). ~ **arterială**, ascultare cu stetoscopul obstetrical a arterelor, pentru depistarea unui suflu caracteristic în caz de stenozare, adesea trombotică, a lumenului (32). ~ **cu baghetă**, ascultarea cu stetoscopul a sunetului obținut prin frecarea capătului superior al unei mici baghete de lemn sau fildeș, plasată perpendicular pe suprafața corpului (32). ~ **directă**, sin.: *Auscultație imediată*, auscultație practicată prin aplicarea urechii direct pe peretele toracic (32). ~ **imediată**, Auscultație directă. ~ **indirectă** sin.: *Auscultație mediată*, auscultație practicată cu ajutorul stetoscopului; sunetele pot fi întărite prin fonendoscop sau amplificate prin microfon și instalație radio (32). ~ **mediată**, Auscultație indirectă. ~ **obstetricală**, metodă de explorare obstetricală folosită pentru diagnosticul sarcinii și pentru precizarea stării fătului și a așezării sale în cavitatea uterină; constă în perceperea auscultatorică, cu ajutorul stetoscopului obstetrical, a bătăilor cordului fetal prin peretele abdominal al mamei. Se mai pot percepe mișcările fătului, sufluri uterine și sufluri funiculare (18). ~ **orală**, auscultarea zgomotelor respiratorii printr-un stetoscop așezat la nivelul gurii deschise; este utilizată pentru depistarea unui suflu al cavității bucale care apare sincron cu pulsul în tumori mediastinale și anevrism aortic (32). ~ **paralelă**, auscultație simultană a două puncte corespunzătoare într-o parte și alta a toracelui (32). ~ **plesimetrică**, auscultația foselor supra- și subspinoase, combinată cu percuția claviculei sau auscultația fosei subclaviculare asociată cu percuția apofizelor spinoase (32). ~ **pulmonară**, metodă de investigație clinică constînd din recepționarea și analizarea zgomotelor respiratorii normale și patologice, pentru depistarea modificărilor pulmonare structurale și funcționale (34). ~ **transmanuală**, auscultație prin intermediul mîinii plasată deasupra unei regiuni (32). ~ **tusei**, auscultația plămînului în timpul tusei, pentru depistarea modificărilor parenchimatoase sau pentru precizarea naturii unor zgomote supraadăugate (34). ~ **vibratorie**, auscultația cu stetoscopul a vibrațiilor emise de un diapazon aplicat pe suprafața corpului (32). ~ **vocii**, auscultația, la nivelul plămînului, a vocii sonore și șoptite, normale sau modificate în raport cu alterările bronhopulmonare și pleurale (34).

Ausland-Steindler. Incizia ~, incizie longitudinală externă pararotuliană lungă de 18 cm, folosită pentru abordarea articulației genunchiului (24).

Auspitz, Heinrich, 1835—1886. **Semnul ~**, semn patognomonic pentru psoriazis, constînd din apariția unei hemoragii punctiforme după raclarea sistematică a scuamelor, care determină decapitarea capilarelor dilatate și alungite (12).

Autacoid (*auto-* + gr. *akos* = remediu). Termen aproape sinonim cu cel de hormon, propus de Schäfer pentru a desemna substanțele specifice produse de unele organe, trecute în sînge și care acționează asupra altor organe asemenea unui medicament (7).

Autism (Bleuler). Pierderea contactului cu realitatea și scufundarea în lumea trăirilor interioare (35). ~ **infantil** (Kanner), anomalie de dezvoltare în primii ani de viață constînd din lipsa dorinței de contact uman, întîrzierea dezvoltării vorbirii, mutism, ecolalie (35).

Auto- (gr. *autos* = însuși). Prefix care introduce în termenii compuși noțiunea de „sine însuși" (32).

Autoabsorbție (*auto-* + lat. *absorbere* = a absorbi). Reținerea sau fixarea unei părți dintr-un sistem în mediul lichid sau solid al sistemului, fără vreo intervenție din afară. Absorbție prin mijloace proprii (5)

Autoaglutinare, sin.: *Autohemaglutinare.* Aglutinarea celulelor din sînge de către propriul ser, fenomen care poate da naştere la erori în determinarea grupelor sanguine. Joacă un rol important în patogenia unor anemii hemolitice (19).

Autoaglutinină. Autoanticorp din serul care aglutinează celulele proprii ale individului (globule roşii, leucocite, trombocite) (19).

Autoajutor. Ajutor sanitar elementar pe care şi-l acordă însuşi accidentatul pe baza cunoştinţelor căpătate prin educaţia sanitară sau în cadrul cursurilor sanitare de masă organizate de Crucea Roşie (29).

Autoamputaţie. Detaşarea de organism şi eliminarea unui organ (apendice, segment de membru, porţiune de intestin) sau ţesut tumoral (polip) prin fenomene de autoapărare sau prin tulburări neurotrofice (lepră, siringomielie) (24).

Autoanafilaxie. Reacţie de tip anafilactic, care apare uneori la reinjectarea în organism a sîngelui propriu (3).

Autoanalgezie. Metodă de analgezie generală, prin care bolnavul îşi administrează singur anestezicul pe cale inhalatorie, cu ajutorul unui aparat special; se foloseşte în stomatologie pentru intervenţii curente de scurtă durată (38).

Autoanticorpi. Anticorpi faţă de substanţele sau celulele proprii ale organismului, care apar în anumite boli şi care pot fi obţinuţi experimental prin tehnici speciale de imunizare (3). ~ **pulmonari,** anticorpi elaboraţi de organism împotriva propriilor ţesuturi lezate. Conflictul imunologic care ia naştere ar fi răspunzător de provenienţa procesului de cazeificare tuberculoasă. În principiu pot lua naştere prin: a) desfiinţarea barierelor care separă un antigen de restul organismului; b) modificarea structurii antigenice normale a unor constituenţi celulari; c) vicierea mecanismelor de recunoaştere imunologică a propriilor celule (34).

Autoantigen. Ţesut care se comportă ca antigen heterogen, determinînd producerea de autoanticorpi în organismul din care face parte. Această calitate se întîlneşte la ţesuturile modificate din motive patologice, în special în stările infecţioase (22).

Autocataliză. Reacţie catalitică cu ritm accelerat, datorit acţiunii unor produse rezultate chiar din reacţie. În fenomenul de coagulare, activitatea trombinei este un exemplu de autocataliză (19).

Autocitoliză. Autoliză.

Autoclav. Aparat care serveşte la sterilizarea prin vapori de apă sub presiune a unor materiale şi instrumente medicale (3).

Autoclazie (*auto-* + gr. *klasis* = sfărîmare). Topirea unui ţesut prin fermenţi proprii (2).

Autocontrol sportiv. Controlul pe care sportivul îl face asupra lui însuşi în perioada de antrenament şi concursuri, prin observarea unor semne clinice elementare: frecvenţa pulsului, greutatea, apetitul, somnul, oboseala etc. (24).

Autodentară. Autovehicul amenajat cu instalaţii speciale pentru tratamentele stomatologice (38).

Autodenunţare patologică. Semnalarea către autorităţi a unor infracţiuni proprii imaginare, întîlnită la bolnavi cu delir de autoacuzare şi la unii psihopaţi isterici (35).

Autodepilare. Tricotilomanie.

Autodigestie. Digestie patologică realizată la nivelul unui organ sub acţiunea fermenţilor proprii (de ex. citosteatonecroza pancreatică) (2). ~ **gastrică postmortală,** modificare cadaverică produsă prin acţiunea acidităţii sucului gastric asupra mucoasei stomacale care apare tumefiată, friabilă, de culoare cenuşie, cu desenul vascular cafeniu închis; uneori, peretele stomacului poate fi distrus, iar conţinutul gastric scurs în cavitatea abdominală, fiind necesar un diagnostic diferenţial cu perforaţiile survenite *intra vitam* (23).

Autodrenaj. Metodă care realizează scurgerea secreţiilor dintr-o plagă către exterior, prin declivitatea inciziei (11).

Autoecolalie (*auto-* + gr. *echo* = sunet reîntors + *lalia* = vorbire). Formă de stereotipie constînd din repetarea propriilor cuvinte (35).

Autoepurare. Autopurificare.

Autoerastie. Narcisism.

Autoerotism. Termen psihanalitic desemnînd satisfacţia sexuală fără participarea altei persoane (35).

Autofagie (*auto-* + gr. *phagein* = a mînca). 1. Fenomen fiziologic constînd din consumarea propriilor ţesuturi ale unui subiect supus inaniţiei (32). 2. Fenomen morbid, întîlnit în boli mintale, prin care un individ îşi mănîncă propriile ţesuturi (32).

Autofilie (*auto-* + gr. *philein* = a iubi). Autoapreciere exagerată patologic (35).

Autofiltrare. Absorbţia unor radiaţii cu lungimi de undă mari, dintr-un fascicul policromatic, la nivelul elementelor proprii ale tubului radiogen (36).

Autofit (G. Saint-Hilaire). Făt teratologic care poate trăi în viaţa extrauterină (2).

Autofobie (*auto-* + gr. *phobos* = frică). Fobia de a fi singur (35).

Autofonomanie (*auto-* + gr. *phonos* = ucidere + *mania* = nebunie). Tendinţă la sinucidere (23).

Autofundoscop. Oftalmoscop pentru examinarea fundului de ochi propriu (28).

Autografism (*auto-* + gr. *graphein* = a scrie). Dermografism.

Autogrefă. Autoplastie.

Autohemaglutinare. Autoaglutinare.

Autohemoliză (*auto-* + gr. *haima* = sînge + *lysis* = dizolvare, distrucţie). Distrugerea globulelor roşii de către propriul ser al bolnavului (19).

Autohemolizină. Hemolizină care acţionează împotriva hematiilor proprii ; uneori acţionează şi asupra hematiilor altor indivizi (panhemolizine) (19).

Autohemoterapie (*auto-* + gr. *haima* = sînge + *therapeia* = tratament). Metodă terapeutică depăşită, constînd din injectarea intramusculară a unei cantităţi de 5—20 ml sînge, recoltat din vena bolnavului (19).

Autohemotransfuzie, sin. : *Autotransfuzie.* 1. Reinjectarea intravenoasă a unei cantităţi de sînge propriu al bolnavului (19). 2. Metodă utilizată în chirurgie, constînd din dirijarea forţată a curentului sanguin spre un segment al corpului, prin bandajarea compresivă a membrelor (19).

Autoheteroxen. Termen care arată însuşirea ciclului evolutiv la *Trichinella spiralis,* unde gazda definitivă a parazitului este în mod obligatoriu şi gazdă intermediară. Perpetuarea ciclului parazitului în natură este asigurată de devorarea unei gazde dintr-o specie de o altă gazdă din aceeaşi specie sau dintr-o specie diferită (31).

Autohistoradiografie. Historadiografie.

Autoimunizare (*auto-* + lat. *immunis* = scutit, apărat). Elaborarea de anticorpi faţă de substanţele proprii organismului respectiv (3).

Autoinfecţie (*auto-* + lat. *inficere* = a întina, a păta). Infecţie determinată de germeni prezenţi în organismul respectiv (3).

Autoinfestare. Autoinfestaţie.

Autoinfestaţie (*auto-* + lat. *infestare* = a strica, a face pagube), sin. : *Autoinfestare.* În parazitologie, infestare cu forme infecţioase ale unui parazit care se găseşte deja în organism sub formă adultă (31). ~ **endogenă,** mod de autoinfestaţie, fără ca formele infecţioase ale parazitului să ajungă în mediul extern (31). ~ **exogenă,** mod de autoinfestaţie, care se face prin trecerea formelor infecţioase ale parazitului prin mediul extern (31).

Autoinoculare (*auto-* + lat. *inoculare* = a altoi). Modalitate prin care o infecţie secundară este determinată de germenii dintr-un focar infecţios preexistent în organism (3).

Autointoxicaţie (*auto-* + *in-* + gr. *toxikon* = otravă). Intoxicaţie prin produşi de metabolism ai propriului organism fie normali, dar produşi în cantităţi exagerate sau eliminaţi în proporţie insuficientă (uremie, amoniemie), fie anormali, toxici, rezultaţi din metabolisme viciate (23).

Autoleziuni (*auto-* + lat. *laesio* = rană). Leziuni provocate persoanei proprii, prin traumatisme mecanice, chimice, termice sau altele, în scopul simulării (23).

Autolizat (*auto-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie). Produsul rezultat în urma autolizei (3). ~ **de drojdie,** material rezultat în urma autolizei unor celule de drojdie, folosit la prepararea unor medii de cultură (3).

Autoliză (*auto-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie). sin. : *Autocitoliză, Autopepsie, Autoproteoliză.* Dezintegrare a celulelor sau ţesuturilor sub influenţa unor enzime proprii (3). ~ **cadaverică,** autodigestie produsă la cadavru sub influenţa microorganismelor şi fermenţilor tisulari (2). ~ **tisulară,** autodigestie a ţesuturilor care se mortifică şi care se realizează fără intervenţia microorganismelor, sub influenţa enzimelor proprii (2).

Autolog (*auto-* + gr. *logos* = relaţie). 1. În legătură cu el însuşi ; produs sau component provenind de la acelaşi organism (32). 2. Ceea ce apare în mod natural într-un anumit sector organic sau care este prezent în mod normal în ţesuturile sau umorile corpului (32). 3. Termen pentru a indica un neoplasm provenit din celule care apar în mod normal în organul respectiv (32).

Automat (gr. *automatos* = spontan). 1. Care se execută involuntar, fără participarea raţiunii (32). 2. În teoria abstractă a automatelor este sistemul format din trei mulţimi şi două funcţii : mulţimea stărilor posibile, mulţimea semnalelor de intrare, mulţimea semnalelor de ieşire, funcţia de trecere şi funcţia de ieşire (37).

Automatism (gr. *automatos* = spontan). Proces fiziologic a cărui desfăşurare are loc fără participarea conştiinţei (32). ~ **ambulatoriu,** Automatism psihic. ~ **cardiac,** Cronotropism. ~ **cardiac exclusiv,** Ritm heterotop autonom. ~ **cardiac pararitmic,** Pararitmie. ~ **medular,** activitate reflexă proprie măduvei spinării care se exagerează în segmentul sublezional după eliberarea de sub controlul etajelor superioare ale sistemului nervos, prin întreruperea fiziologică sau anatomică a conexiunilor cu aceste etaje (27). ~ **mental,** Sindromul Kandinsky-Clérambault, vezi Kandinsky-Clérambault. ~ **mental cenestopatic,** stare caracterizată prin senzaţii supărătoare cu localizare difuză şi cu impresia de a fi provocate sau făcute de cineva (35). ~ **mental kinestezic,** formă de automatism în care mişcările şi acţiunile bolnavului sînt considerate de acesta ca fiind provocate de o altă persoană (35). ~ **psihic**, sin.: *Automatism ambulatoriu*, formă episodică de tulburare a conştiinţei de tip crepuscular, cu păstrarea capacităţii de efectuare a unor acte motorii coordonate, urmată de amnezie lacunară a acestei perioade; poate reprezenta un paroxism epileptic sau o stare postaccesuală (35).

Automatizare. Înlocuirea participării nemijlocite a muncitorului în procesul de producţie, printr-un complex de operaţii tehnice care funcţionează pe baza unui program determinat, stabilit în prealabil. Din punctul de vedere al fiziologiei muncii, automatizarea elimină efortul fizic, dă muncii un caracter predominant intelectual, cu o încordare a activităţii sistemului nervos central (21).

Automatom. Aparat folosit în stomatologie pentru izolarea şi punerea în evidenţă a cîmpului operator dentar (38).

Automicroinoculări. Termen care desemnează microdescărcările toxinice care au loc la nivelul leziunilor tuberculoase nestabilizate în cursul eforturilor, kineziterapiei etc. (34).

Automizofobie (*auto-* + gr. *mysos* = murdărie + *phobos* = frică). Fobia de mirosuri neplăcute care ar proveni de la propria persoană (35).

Automonosexualism. Perversiune sexuală care combină narcisismul cu masturbaţia (7).

Automutilare (*auto-* + lat. *mutilare* = a mutila). Mutilare voluntară, produsă asupra propriei persoane — sau de o persoană străină, la cererea interesatului — cu diverse scopuri: simularea unei agresiuni sau unui accident (pentru obţinerea unei despăgubiri băneşti), sustragerea de la unele obligaţii (serviciu militar, muncă etc.) (23).

Autonefrectomie (*auto-* + gr. *nephros* = rinichi + *ektome* = excizie). Termen folosit pentru excluderea funcţională totală a rinichiului tuberculos (11).

Autopepsie (*auto-* + gr. *peptein* = a digera). Autoliză.

Autoplastie (*auto-* + gr. *plassein* = a forma), sin.: *Autogrefă, Grefă autogenă.* Metodă chirurgicală prin care se înlocuieşte o pierdere tisulară (aponevroză, muşchi, piele, etc.) printr-un fragment din acelaşi ţesut prelevat din alt loc de la individul în cauză (11). ~ **palpebrală**, refacerea plastică a defectelor pleoapelor prin piele luată din apropiere sau din altă parte a corpului (28).

Autopneumocefalie (*auto-* + gr. *pneuma* = aer + *kephale* = cap). Aerocel intracranian.

Autopolimerizare. Combinare chimică spontană, printr-o amestecare a unor molecule mai simple, asemănătoare sau nu, de obicei sub influenţa căldurii sau luminii, ducînd la formarea rapidă sau lentă a unui nou compus cu greutate moleculară mai mare (38).

Autoproteoliză. Autoliză.

Autopsie (*auto-* + gr. *opsis* = vedere), sin.: *Necropsie.* Deschiderea şi examinarea unui cadavru, cu scopul de a stabili cauza morţii, prin cercetarea leziunilor diferitelor organe (23). ~ **medico-legală**, autopsie făcută la cererea organelor judiciare, în scopul elucidării felului şi cauzei morţii (23).

Autopurificare (*auto-* + lat. *purificare* = a curăţa), sin.: *Autoepurare.* Totalitatea proceselor naturale fizice, chimice şi biologice, prin care un factor al mediului extern (aer, apă, sol) îşi recapătă proprietăţile iniţiale după impurificare (20).

Autoradiografie, sin.: *Radioautografie.* Imagine obţinută pe o peliculă fotografică (radiografică), după injectarea şi localizarea selectivă într-un organ sau ţesut a unui izotop radioactiv (36).

Autoreglare, sin.: *Reglare automată.* Caracteristica unor sisteme de comandă prin care se menţine relaţia dintre mărimea de intrare şi cea de ieşire, oricare ar fi perturbaţiile care intervin. Sistemele biologice sînt sisteme cu reglare automată (7).

Autosadism. Perversiune constînd în obţinerea satisfacţiei sexuale prin autotorturare (35).

Autosalvare. Autosanitară.

Autosanitară, sin.: *Autosalvare.* Autovehicul amenajat şi dotat pentru acordarea asistenţei medicale de urgenţă (la domiciliu sau la locul accidentului) şi transportul bolnavilor (29).

Autoseroterapie (*auto-* + lat. *serum* = zer, lichid seros + gr. *therapeia* = tratament). Metodă de tratament, folosind serul sîngelui propriu al bolnavului, administrat de obicei pe cale subcutanată (32).

Autosexualism (*auto-* + lat. *sexualis* = sexual). Narcisism.

Autosterilizare (*auto-* + lat. *sterilis* = neproductiv). Termen folosit în special pentru a preciza distrugerea germenilor microbieni şi inframicrobieni dintr-un organism sub acţiunea forţelor de apărare ale acestuia (22).

Autosugestie (*auto-* + lat. *suggestio* = sugestie). Sugestie îndreptată asupra propriei persoane (35).

Autotransfuzie. Autohemotransfuzie.

Autotransplant. Fragment de ţesut recoltat dintr-o regiune şi transportat la distanţă într-o altă regiune la acelaşi individ, în vederea unei reconstituiri plastice (38).

Autotopagnozie (*auto-* + gr. *topos* = loc + *agnozie*). Imposibilitatea de a recunoaşte extremitatea contralaterală în cazul unei leziuni a lobului parietal nedominant (26).

Autotrofism (*auto-* + gr. *trophe* = nutriție). Proprietatea unor microorganisme din mediul extern de a-și sintetiza materialul organic necesar metabolismului din substanțe anorganice (20).

Autovaccin. Vaccin preparat cu o tulpină microbiană izolată dintr-un produs patologic provenit chiar de la individul bolnav (3).

Autozit (*auto-* + gr. *sitos* = aliment). Fătul dezvoltat, în caz de monștri dubli, uniți, deosebit de cel nedezvoltat (parazit) (2).

Autozom (*auto-* + gr. *soma* = corp, corpuscul), sin.: *Eucromozom.* Cromozom obișnuit (1).

Autric. Triunghiul ~, unghi ascuțit, sonor la percuție, cuprins între stern și limita superioară a unui revărsat pleural (34).

Auvray, P. Incizia ~, incizie pentru celiotomie, lărgită prin rezecarea rebordului costal (11).

Auxanogramă (gr. *auxanein* = a crește + *gramma* = notare). Rezultatul determinării necesităților nutritive ale mutantelor biochimice, prin metoda auxanografică (vezi Beijerinck) (3).

Auxanologie (gr. *auxanein* = a crește + *logos* = știință). Auxologie.

Auxine, sin.: *Fitohormoni.* Substanțe de tip hormonal din plante, care stimulează creșterea celulelor vegetale, întîlnite și în urina umană; se deosebesc două forme: auxina *a* și auxina *b* (7).

Auxo- (gr. *auxe* = creștere). Prefix care introduce în termenii compuși noțiunea de creștere, stimulare (32).

Auxocit (*auxo-* + gr. *kytos* = celulă). Termen folosit uneori pentru denumirea ovocitelor și spermatocitelor în primele lor stadii de evoluție (1).

Auxocrom (*auxo-* + gr. *chroma* = culoare). Grupă de atomi a cărei prezență în molecula unei substanțe cromogene face să se intensifice culoarea acesteia, spectrul de absorbție al substanței fiind deplasat către lungimi de undă mai mari. Principalele grupe auxocrome sînt: $-OH$; $-OR$; $-NH_2$; $-NR$, unde R este un radical alchilic sau arilic (5).

Auxohormon (*auxo-* + gr. *horman* = a excita). Termen impropriu pentru vitamină (7).

Auxologie (*auxo-* + gr. *logos* = știință), sin.: *Auxanologie.* Știința despre creșterea organismelor (7).

Auxomerie. Extinderea unei excitații la un mare număr de elemente celulare excitabile (de ex. răspîndirea stimulului în inimă este auxomeră, excitația pornită din nodul sinuzal activînd întreaga masă a inimii stîngi și drepte) (32). **~ nelimitată**, principiul de bază al funcției dromotrope miocardice, potrivit căruia este suficientă existența unui număr redus de fibre cardionectoare intacte, pentru a permite o conducere normală a impulsului (10).

Auxopatie (*auxo-* + gr. *pathos* = boală). Tulburare a creșterii (7).

Auxoterapie (*auxo-* + gr. *therapeia* = tratament). Terapie de substituție (7).

Auxotrof (*auxo-* + gr. *trophe* = nutriție). Variantă biochimică a unui microorganism, ale cărui necesități nutritive diferă de acelea ale tulpinii din care provine, prin cerințe suplimentare în factori de creștere (3).

Avellis, Georg, 1864–1916. **Sindromul ~**, sindrom bulbar posterior de nerv spinal intern, caracterizat prin hemiparalizia vălului palatului și a corzilor vocale (27).

Aviasan, sin.: *Stație de aviație sanitară.* Formație sanitară dotată cu avioane sanitare; are rolul de a asigura transportul de bolnavi, persoane de specialitate, medicamente, sînge, aparatură specială etc., în vederea acordării asistenței medicale de urgență (29).

Avidină. Proteină specifică, întîlnită în albumina din ou (5).

Aviditate serică. Capacitatea unui ser antitoxic de a fixa rapid antigenul corespunzător; joacă un rol important în aprecierea eficacității terapeutice a serului, alături de titrul acestuia (3).

Avirulent (*a-* + lat. *virulentus* = otrăvitor). Lipsit de virulență (3).

Avitaminoză. Boală datorită lipsei uneia sau mai multor vitamine din alimentație (15).

Avivare. 1. Curățarea și pregătirea chirurgicală a țesuturilor, în vederea suturii lor biologice (24). 2. Pregătirea patului unei grefe (24). **~ osoasă**, timp chirurgical de pregătire a țesutului osos, în scopul favorizării consolidării. *Varietăți*: eschilectomia într-o fractură, decorticarea osoasă sau cartilaginoasă, înțăndărirea, forajul osos, rezecția osoasă (24).

Aviz medico-legal. Act medico-legal prin care se verifică și se confirmă sau se infirmă concluziile unui act de expertiză medico-legală (23).

Avogadro, Count Amedeo, 1776–1856. **Constanta ~**, Numărul Avogadro. **Legea lui ~**, la aceeași temperatură presiunea osmotică depinde numai de numărul particulelor solvite în unitatea de volum care se mișcă liber și nu de natura lor și nici de aceea a solventului (6). **Numărul ~**, sin.: *Constanta Avogadro*, numărul de molecule cuprinse într-o moleculă-gram din orice substanță sau numărul de atomi cuprinși într-un atom-gram al oricărui element este același; acest număr este egal cu $6{,}025 \cdot 10^{23}$ (6).

Avort (*ab-* + lat. *ortus* = naştere). Expulzarea din cavitatea uterină a produsului de concepţie pînă în luna a VI-a inclusiv (18). ~ **accidental,** termen rar utilizat, sinonim cu avortul spontan şi în antiteză cu avortul provocat (18). ~ **artificial,** termen sinonim cu întreruperea medicală a sarcinii în primele 6 luni (18). ~ **pe cale de efectuare,** dezlipire a oului în cavitatea uterină manifestată prin pierderi de sînge, contracţii uterine dureroase, lombalgii, col uterin întredeschis, oul fiind în general coborît spre colul uterin (18). ~ **cervical,** termen rar utilizat pentru a defini stagnarea în col a oului eliminat din cavitatea uterină (18). ~ **complet efectuat,** expulzare completă a produsului de concepţie din cavitatea uterină ; situaţie destul de rar întîlnită (18). ~ **complicat,** avort însoţit sau urmat de stări patologice, principalele fiind : hemoragia, perforaţia, embolia, stările infecţioase sau toxice (18). ~ **criminal,** Avort delictual. ~ **delictual,** sin, : *Avort criminal*, întreruperea artificială prematură a sarcinii în afara prevederilor legale (18). ~ **embrionar,** avort survenit între a 20-a şi a 90-a zi de sarcină (18). ~ **epizootic,** întrerupere spontană a gestaţiei, survenind în epizootii la animale, în special bovidee, şi provocată de îmbolnăviri cu germeni din grupul *Brucella* (8). ~ **fetal,** avort survenit între a IV-a şi a VI-a lună de sarcină (18). ~ **habitual,** Avort spontan repetat. ~ **incipient,** stadiul următor ameninţării de avort, caracterizat prin aceleaşi simptome, însă mai pronunţate ; avortul poate fi oprit uneori şi în această formă, sarcina continuînd pînă la termen (18). ~ **incomplet efectuat,** eliminare parţială a produsului de concepţie din cavitatea uterină ; necesită controlul instrumental al cavităţii uterine (18). ~ **molar,** expulzare a unei sarcini molare (18). ~ **natural,** termen impropriu utilizat de unii autori pentru a defini avortul care se produce din cauza unei stări patologice, dar fără vreo intervenţie medicamentoasă sau instrumentală (18). ~ **ovular,** avort survenit în primele 20 de zile de sarcină (18). ~ **patologic,** termen rar utilizat, sinonim cu avort spontan sau avort natural (18). ~ **precoce,** termen rar utilizat pentru a defini eliminarea oului din uter în primele 6 săptămîni de gestaţie (18). ~ **provocat,** avort realizat voluntar fie în scop terapeutic, fie delictual (18). ~ **septic,** avort, de obicei delictual, urmat de o stare infecţioasă gravă, produsă în urma unor manevre septice (18). ~ **spontan,** expulzare involuntară a produsului de concepţie, prin diverse cauze : medicale, traumatice (accidentale), toxice (18). ~ **spontan repetat,** sin. : *Avort habitual*, avort care se repetă, avînd o etiologie unică sau multiplă : incompatibilitate de factor Rh, incompatibilitate de grupă sanguină, endocrinopatii, malformaţii uterine, lues etc. (18). ~ **tardiv,** termen rar utilizat pentru a defini eliminarea din uter a produsului de concepţie în trimestrul al II-lea al sarcinii (18). ~ **terapeutic,** golire terapeutică a cavităţii uterine de produsul de concepţie, determinată de o indicaţie medicală şi cu avizul forurilor legale (18). ~ **tuboabdominal,** expulzarea în cavitatea abdominală, prin orificiul pavilionar al trompei, a unei sarcini anormal grefată în trompă (18).

Avulsio bulbi. Luxaţie cu smulgerea traumatică a globului ocular (28).

Ax (gr. *axon* = axă). *Axis.* ~ **bazibregmatic,** linie care uneşte bazionul cu bregma (1). ~ **bazicranial,** sin. : *Ax craniofacial*, linie care uneşte bazionul cu punctul central al suturii sfenoetmoide (1). ~ **bazifacial,** Ax facial. ~ **biauricular,** linie imaginară care uneşte cele două puncte auriculare (1). ~ **cefalocaudal,** în anatomie, axul lung al corpului, de la craniu la osul coccis (1). ~ **coroanei dentare,** dreaptă mediană virtuală care traversează coroana dentară, unind mijlocul feţei ocluzale cu mijlocul camerei pulpare (38). ~ **craniofacial,** Ax bazicranial. ~ **embrionar,** linie imaginară care trece prin viitoarele regiuni antero-posterioare ale unui ou sau embrion (1). ~ **facial,** sin. : *Ax bazifacial*, linie care uneşte gonionul cu punctul subnazal (1). ~ **frontal,** linie imaginară transversală, care trece prin centrul ambilor globi oculari (1). ~ **neural,** *Systema nervosum centrale.* ~ **principal al ochiului,** *Axis optica bulbi oculi.* ~ **rădăcinii dentare,** dreaptă virtuală care uneşte mijlocul camerei pulpare cu orificiul apical al apexului rădăcinii (38).

Axantopsie (*a-* + gr. *xanthos* = galben + *opsis* = vedere). Lipsa senzaţiei cromatice pentru culoarea galbenă (28).

Axă (gr. *axon* = axă). *Axis.* ~ **anatomică a excavaţiei,** în obstetrică, linia curbă care uneşte centrul tuturor planurilor excavaţiei ; este situată la egală distanţă între pube, înainte, şi sacru şi coccis, înapoi, avînd concavitatea deschisă anterior şi cranial (18). **Axele bazinului obstetrical.** Perpendiculare ridicate din centrul celor trei planuri ale bazinului, împărţind diametrele antero-posterioare ale acestuia, în două jumătăţi (18). ~ **cardiacă,** linie care trece prin centrul bazei şi prin vîrful inimii (1). ~ **celulei,** linie imaginară care trece prin nucleu şi prin aparatul central al unei celule (1). ~ **cerebrală,** Trunchiul cerebral. ~ **cerebrospinală,** *Systema nervosum centrale.* ~ **externă a ochiului,** *Axis bulbi externus.* ~ **de fixaţie,** Axa vizuală. ~ **internă a ochiului,** *Axis bulbi internus.* ~ **optică,** *Axis optica* *bulbi oculi.* **Axele de rotație ale mandibulei.** Axe imaginare diferite în jurul cărora se rotesc condilii mandibulei în cursul masticației: a) axa bicondiliană, numită și axă de balans, trece prin cei doi condili mandibulari, în jurul căreia mandibula se poate roti fără translație în cursul unei părți a mișcării de deschidere a gurii; b) axa de deschidere, situată în jurul unghiului mandibulei, este rezultanta mișcării de rotație a condilului mandibular pe meniscul lui și a mișcării de alunecare a meniscului pe panta tuberculului articular în cursul mișcării de deschidere a mandibulei; c) axa de închidere, situată în spațiul de deasupra craniului, este rezultanta mișcării de rotație a condilului mandibular pe meniscul lui și a mișcării de alunecare a meniscului pe panta tuberculului articular în cursul mișcării de închidere a mandibulei (39). ~ **strîmtorii inferioare,** perpendiculara ridicată din centrul planului strîmtorii inferioare a pelvisului, avînd direcția de la promontoriu la perineu și fiind situată puțin înaintea anusului (18). ~ **strîmtorii superioare,** perpendiculara ridicată din centrul planului strîmtorii superioare a pelvisului, avînd direcția de la ombilic la partea inferioară a osului coccis (18). ~ **vizuală,** sin.: *Axa de fixație,* linia care unește macula cu obiectul fixat (28).

Axenfeld-Schuremberg. Sindromul ~, sin.: *Fenomenul ciclic al nervului motor ocular comun,* sindrom foarte rar, cu etiopatogenie neclarificată (în unele cazuri s-a evidențiat un caracter eredofamilial, în altele se discută originea encefalitică), reprezentat prin faze succesive și alternante de paralizie completă a nervului motor ocular comun (ptoză palpebrală, strabism divergent, midriază) și de activitate excesivă a acestui nerv, care antrenează o adevărată crampă musculară a mușchilor inervați (ridicare exagerată a pleoapei anterior ptozată, strabism convergent, mioză). O lungă perioadă de timp, fenomenul poate să se manifeste numai prin paralizie, fenomenul ciclic apărînd mult mai tîrziu. Aproape totdeauna fenomenul este unilateral. Există și cazuri fruste, reprezentate numai prin midriaze și mioze succesive (27).

Axilă (lat. *axilla* = subsuoară). *Axilla.*

Axilla (lat. = subsuoară), sin.: *Axilă, Fossa axillaris, Subsuoară.* Scobitura din dreptul articulației umărului, limitată de partea medială a brațului și peretele lateral al toracelui (1).

Axis (lat. = axă de la gr. *axon*), sin.: *Ax, Axă.* 1. Linie imaginară în jurul căreia se rotează corpul sau o formațiune a sa (32). 2. Linie imaginară prin centrul unui obiect sau organ, față de care părțile corpului respectiv sînt relativ simetrice (32). 3. Direcție față de care sînt dispuse simetric fețele unui cristal (32). 4. A doua vertebră cervicală (sin.: *Epistropheus*) (1). ~ **bulbi externus,** sin.: *Axa externă a ochiului, Axis oculi externa,* linia convențională care unește polul anterior cu polul posterior al globului ocular (1). ~ **bulbi internus,** sin.: *Axa internă a ochiului, Axis oculi interna,* linia convențională care unește polul anterior al globului ocular cu un punct de pe fața anterioară a retinei care corespunde în profunzime polului posterior al globului ocular (1). ~ **lentis,** axul antero-posterior al cristalinului (1). ~ **oculi externa,** *Axis bulbi externus.* ~ **oculi interna,** *Axis bulbi internus.* ~ **optica bulbi oculi,** sin.: *Axa optică, Axul principal al ochiului,* linie imaginară care trece de la punctul central (aproximativ) al corneei (polul anterior) pînă la punctul central al fundului ochiului (polul posterior) (1). ~ **pelvis,** linie imaginară care trece prin centrul tuturor diametrelor mediane antero-posterioare ale canalului pelvian (1). ~ **uteri.** 1. Diametrul lung al uterului (1). 2. Linie imaginară care trece transversal la locul de unire a corpului cu colul uterin și în jurul căreia se face retroversia și anteversia uterului (1).

Axodendrită. Fibră nemielinizată, ieșită dintr-un axon (1).

Axograf (gr. *axon* = axă + *graphein* = a scrie). Aparat pentru înregistrarea dimensiunilor sau axelor pe un traseu kimografic (32).

Axolemă (gr. *axon* = axă + *lemma* = teacă). Membrană plasmatică ce limitează axoplasma; apare în microfotografiile electronice sub forma unei linii dense de aproximativ 60 Å grosime, dublată la exterior de o linie mai clară (1).

Axolotl. Salamandră larvată din genul *Amblystoma*; sub acțiunea hormonilor tiroidieni își desăvîrșește metamorfoza, fapt care constituie baza unui test biologic pentru dozări hormonale (7).

Axometrie (gr. *axon* = axă + *metron* = măsură). În electrocardiografie, determinarea poziției spațiale a axei medii a undelor electrocardiografice, prin proiecția mărimii algebrice a vectorilor respectivi pe diferite sisteme de coordonate (10).

Axometru (gr. *axon* = axă + *metron* = măsură). Aparat pentru determinarea axului cilindric al unei lentile (28).

Axon (gr. = axă). Prelungirea celulifugă a unui neuron; face sinapsă cu corpul (sinapsă axosomatică) sau cu dendrita (sinapsă axodendritică) unui alt neuron sau cu o celulă efectoare (sinapsă efectoare) (1).

Axonemă (gr. *axon* = axă + *nema* = fir), sin.: *Genonemă.* Zona axială a unui cromozom, în care sînt localizate combinațiile genelor (1).

Axoplasmă (gr. *axon* = axă + *plasma* = formaţie). Protoplasma axonului, alcătuită din elemente identice acelora din corpul neuronal (1).

Axunge. *Axungia.*

Axungia, sin.: *Adeps suillus, Axunge.* Produs obţinut prin topirea grăsimii de porc şi constituit din gliceride ale acizilor graşi superiori; este folosit ca emolient şi ca bază de unguente (13).

Ayerza, Abel, 1861–1918. **Sindromul ~,** sin.: *Sindromul Ayerza-Arrillaga-Escudero,* denumirea unui grup de afecţiuni ale sistemului circulator pulmonar, caracterizat prin cianoză intensă („cardiaci negri”) şi decompensare rapidă a inimii drepte, cuprinzînd: a) sifilisul sclerozant al arterei pulmonare; b) hipertensiunea micii circulaţii datorită unor boli ale plămînilor; c) arterioscleroza arterei pulmonare (10).

Ayerza-Arrillaga-Escudero. Sindromul ~, Sindromul Ayerza, vezi Ayerza.

Azaserină. Antibiotic anticanceros produs de unele specii de *Streptomyces*; este un antimitotic puternic, cu efect inhibitor intens asupra biosintezei purinelor, datorită similitudinii sale structurale cu glutamina, care este un precursor în sinteza nucleului purinic; se utilizează în leucemiile acute ale copiilor (5; 14).

Azatioprină. Derivat heterociclic al mercaptopurinei, antileucemic şi inhibitor al proceselor imunogenetice; este utilizată în leucemia acută, iar ca imunosupresiv în transplantele renale şi diferite boli de autoagresiune: anemii hemolitice, trombopenii, lupus eritematos diseminat (14).

-ază. 1. Sufix pentru denumiri cu caracter de enzimă (32). 2. Sufix care dă termenilor medicali semnificaţia de stare, situaţie, condiţie (gr. = *-iasis*) (32).

Azbest. Mineral fibros utilizat ca material izolant, necombustibil şi conţinînd silicaţi de Mg, Ca, Fe, Al etc. (9).

Azbestoză. Pneumoconioză provocată de inhalarea îndelungată a particulelor de azbest mai mari de 20 μ; are tendinţă la complicaţie cu cancer pulmonar şi mezoteliom pleural (9).

Azeotrop. Calitatea unui amestec de substanţe lichide de a nu păstra proprietăţile individuale ale corpurilor care intră în compoziţia sa, cu toate că acestea nu reacţionează chimic între ele. La presiune constantă, amestecul azeotrop are o singură temperatură de fierbere, iar substanţele intrate în amestec se pot separa prin distilare fracţională numai dacă se modifică presiunea (5).

Azidă. Compus care poate fi considerat ca ester al acidului azothidric (HN_3); conţine o catenă de trei atomi de N, aşezaţi în linie dreaptă: $R-N=N\equiv N$ (5). **~ de sodiu,** NaN_3, substanţă bacteriostatică cu acţiune selectivă asupra germenilor din familia *Enterobacteriaceae* şi aerobilor sporulaţi. Se utilizează la izolarea anaerobilor, care sînt mai puţin sensibili la acţiunea sa (3).

Azigografie. Metodă radiologică de punere în evidenţă a sistemului venos azygos, prin injectarea substanţei de contrast în plexurile rahidiene, în spongioasa costală sau în apofizele spinoase vertebrale (36).

Azo-. Prefix care indică prezenţa grupei $-N=N-$ în structura moleculară a unei substanţe (32).

Azoderivat. Complexul chimic format de două substanţe organice cuplate prin intermediul grupării diazo (3).

Azoli. Combinaţii cu cicluri de 5 atomi, derivate de la furan, tiofen sau pirol şi care conţin, ca heteroatomi, N şi O sau N şi S (de ex. oxazolul, tiazolul şi izotiazolul, pirazolul şi imidazolul). Sînt cicluri de bază care intră în compoziţia a numeroase medicamente ca acetazolul, sulfatiazolul etc. (5).

Azoospermie. Absenţa totală de spermatozoizi în spermă, fie de cauză mecanică (prin obliterarea căii de excreţie), fie de cauză biologică (celulele seminale nu mai produc spermatozoizi (11).

Azoproteină. Proteină cuplată cu o moleculă organică simplă, prin intermediul grupării diazo (3).

Azot, sin.: *Nitrogen.* Simbol N. Metaloid mono-, di-, tri-, tetra- şi pentavalent, în stare gazoasă, cu număr atomic 7 şi greutate atomică 14,008 (are 2 izomeri stabili, cu număr de masă 14 şi 15). Se găseşte în aerul atmosferic în proporţie de 78,4% în volume sau de 76% în greutate. Este prezent în toate fiinţele vii, sub formă de combinaţii azotate: proteine, acizi nucleici, aminozaharuri etc. (5). **~ neproteic,** azotul conţinut în substanţele azotate rămase într-un produs biologic (sînge, urină etc.) după îndepărtarea proteinelor. Azotul neproteic plasmatic total (sin.: *Azot restant*) este constituit din cantităţi aproximativ egale de azot ureic şi azot rezidual (normal 15–35 mg%) (25). **~ proteic,** azotul conţinut în substanţele proteice din organism (respectiv, din sînge, ţesuturi, umori, urină) (25). **~ restant,** vezi Azot neproteic. **~ rezidual,** fracţiune a azotului neproteic plasmatic total, reprezentînd, la normal, aproximativ 50% din acesta şi provenind din aminoacizi, polipeptide, amoniac (substanţe ureifiabile), acid uric, creatină, creatinină, compuşi aromatici ş.a. (substanţe neureifiabile). Creşte în insuficienţa renală (normal = 10–20 mg%) (25). **~ ureic,** fracţiune a azotului (sanguin, urinar) provenită din uree. Concentraţia azotului ureic sanguin (normal, 10–20 mg%) creşte, la normal, paralel cu aportul proteic alimentar; în condiţii patologice creşte în insuficienţa renală acută şi cronică şi în stările hipercatabolice (25).

Azotat. Nitrat. ~ **de metilatropină,** derivat cuaternar al atropinei; parasimpaticolitic folosit ca midriatic şi antispastic (14). ~ **de potasiu,** sare potasică a acidului azotic, folosită ca diuretic (13).

Azotemie. 1. Acumularea anormală de compuşi azotaţi neproteici în sînge, manifestată clinic prin simptome digestive, nervoase şi urinare (sin.: *Hiperazotemie*) (2). 2. Valoarea normală a azotului neproteic total din sînge (15–35 $g^{0}/_{00}$) (25). ~ **prin cloropenie,** sin.: *Hiperazotemie prin cloropenie*, tip de azotemie „extrarenală", atribuită hipocloremiei (25). ~ **extrarenală,** sin.: *Azotemie prerenală, Hiperazotemie extrarenală, Nefropatie funcţională, Sindrom renal extrarenal, Uremie extrarenală,* noţiune contestată astăzi, corespunzătoare părerii că unele retenţii azotate (din deshidratări, spolieri saline, hemoragii, hipotensiuni prelungite) pot apărea în absenţa unei participări renale; în realitate, în toate aceste condiţii, cauza principală a azotemiei este ischemia renală care determină scăderea filtratului glomerular şi, în cazurile severe, leziuni ischemice tubulare; la perturbările renale poate fi asociată creşterea producţiei de metaboliţi azotaţi, prin hipercatabolism proteic (25). ~ **prerenală,** Azotemie extrarenală.

Azotiperită. Clormetină.

Azoturie. Eliminarea urinară totală de azot sub formă de compuşi azotaţi (mai ales de uree, acid uric, creatinină, aminoacizi şi amoniac), variind în mod normal cu vîrsta, greutatea şi cu aportul alimentar (normal 0,13–0,45 g/kilocorp/24 ore) (25).

Azul. Pinta.

Azulene. $C_{10}H_2$. Hidrocarburi care conţin un inel ciclopentanic condensat cu un inel cicloheptanic cu 5 duble legături. Se găsesc în uleiurile eterice extrase din plante (coada şoricelului, muşeţel, vetiver etc.) şi în unele gudroane. Se utilizează, ca infuzii pentru gargarism, în tratamentul laringitelor, faringitelor etc. (5).

Azygoagnathus. Monstru otocefalic, la care nu există mandibule, iar zigoma este absentă sau vestigială (1).

Azygos (*a-* + gr. *zygon* = pereche). Termen folosit în anatomie pentru desemnarea unei formaţiuni impare (1).

b

B. 1. Simbolul borului (5). 2. Aglutinogen caracteristic uneia din grupele sanguine ale sistemului ABO (19). 3. Grup în cadrul familiei virusurilor *Coxsackie*, care cuprinde pînă în momentul actual 6 tipuri antigenice, avînd ca element comun capacitatea de a determina la șoarecele nou-născut leziuni în sistemul nervos central și acumularea interscapulară de grăsime cenușie (cu sau fără miozită) (22). 4. Tip antigenic al virusului gripal (22).

Ba. Simbolul bariului (5).

Baader, E. W. **Dermatostomatita ~,** vezi Eritem polimorf.

Baastrup, Christian, 1885—1950. **Boala ~,** osteoartroză vertebrală interspinoasă, în special în segmentul lombar, caracterizată printr-o articulație anormală între două apofize spinoase suprapuse și o simptomatologie algică, accentuată de mișcări (4). **Sindromul ~,** hiperlordoză prin orizontalizarea sacrului (24).

Babaianț. Scara ~, scară de apreciere a gradului de impurificare a atmosferei cu pulberi, pe baza metodei de determinare a pulberilor prin sedimentare. După această scară, cantitatea de pulberi depusă într-un oraș nu trebuie să fie mai mare de 17 g/m^2/30 zile sau 200 t/km^2/an (zone slab impurificate după scara Babaianț) (20).

Babbit, Isaac, 1799—1862. **Metalul ~,** aliaj dentar ușor fuzibil, compus din 8 părți cositor, 2 părți antimoniu și 1 parte cupru (39).

Babcock, William Wayne. **Procedeul ~** 1. Procedeu de rezecție operatorie a rectului pe cale abdominoperineală (11). 2. Procedeu de cură a varicelor membrelor inferioare, prin smulgerea venei safene (11).

Babcock-Lévy (Babcock, Harriett; Lévy, Fernand). **Testul ~,** test pentru măsurarea eficienței mintale, bazat pe tehnica scorului diferențial (26).

Babesia. Nume dat ca omagiu savantului român Victor Babeș unui gen de protozoare parazite, descoperite de acesta la animale. Speciile *Babesia bigemina*, *Babesia bovis*, *Babesia cabalii* ș.a. intră în etiologia unor boli ale animalelor cunoscute și sub numele de babesioze (31).

Babesiella. Nume care, după unele clasificări, este dat în cinstea aceluiași savant român unui subgen al genului *Piroplasma* (31).

Babesioze. Boli întîlnite în special la bovine, ovine, cabaline și determinate de protozoare din genul *Babesia* (31).

Babeș, Victor, 1854—1926. **Nodulii ~,** aglomerări de mononucleare sub forma unor noduli cu sau fără neuronofagii, frecvent întîlnite în encefalul și măduva (coarnele anterioare) omului și animalelor turbate (22).

Babeș-Ernst (Babeș. Victor, 1854—1926; Ernst, Paul, 1859—1937). **Corpusculii metacromatici ~,** sin.: *Granulațiile Babeș-Ernst*, incluzii de volutină cu mare afinitate pentru coloranți, găsite în celulele de *Corynebacterium diphteriae*; au rol de substanță de rezervă (3). **Granulațiile ~,** Corpusculii metacromatici Babeș-Ernst.

Babeș-Koch. Corpii ~, formațiuni granulare și corpusculare întîlnite în citoplasma celulelor nervoase în cursul turbării, reprezentînd stadii evolutive în formarea incluziunilor caracteristice (22).

Babeș-Negri (Babeș Victor, 1854—1926; Negri, Adelchi, 1876—1912). **Corpusculii ~,** corpusculi eozinofili sferici, ovalari sau alungiți net delimitați, cu diametrul între 2 și 30 μ, descriși de Babeș (1886) și de Negri (1903) în citoplasma celulelor nervoase ganglionare din nevrax (în special în zona cornului lui Ammon), în cazuri de rabie (27).

Babeurre. Preparat dietetic folosit la sugari; conține lapte de vacă parțial degresat, cu cazeină precipitată prin fermentație naturală dirijată (33).

Babici, I. S. **Operația ~,** în amputații, pentru a se preveni apariția osteofitelor, se creează deasupra secțiunii osoase un orificiu osos, cu scopul de a se deriva acţiunea osteogenetică (24).

Babinski, Joseph François Félix, 1857—1932. **Proba ~,** flexiunea combinată a trunchiului şi a coapsei pentru evidenţierea sinkineziei de coordonare. La ridicarea din poziţia culcat în poziţia şezînd, cu braţele flectate pe torace, se evidenţiază o flexiune a coapsei pe bazin, mai pronunţată de partea sindromului piramidal (27). **Semnul ~,** reflex patologic care apare în leziunile căii piramidale. La excitarea prin zgîriere uşoară cu un ac bont a marginii externe a plantei apare ca răspuns reflex extensiunea halucelui şi flexiunea cu resfirare în evantai a celorlalte degete (27). **Semnul pielosului ~,** semn întîlnit în paralizia facială, constînd în lipsa de evidenţiere a cutelor muşchiului pielos al gîtului de partea paralizată, atunci cînd bolnavul apasă puternic bărbia pe mîna examinatorului (27).

Babinski-Fröhlich (Babinski, Joseph François Félix, 1857—1932 ; Fröhlich. Alfred, 1871—1953). **Sindromul ~,** Sindromul Fröhlich, vezi Fröhlich.

Babinski-Froment (Babinski, Joseph François Félix, 1857—1932 ; Froment, Jules). **Sindromul ~,** sin. : *Sindromul Babinski-Meige,* sindrom fiziopatic, caracterizat prin tulburări vasomotorii şi tulburări trofice însoţite de contractură musculară şi impotenţă funcţională a segmentului respectiv, care apare la extremitatea membrelor (mai ales la cele superioare) în legătură cu un traumatism (27).

Babinski-Jarkovski. Legea ~, limita superioară pînă la care se poate obţine reflexul de scurtare în caz de leziuni medulare corespunde limitei inferioare a leziunii (27).

Babinski-Meige (Babinski, Joseph François Félix, 1857—1932 ; Meige, Henry, 1866—1940). **Sindromul ~,** Sindromul Babinski-Froment, vezi Babinski-Froment.

Babinski-Nageotte (Babinski, Joseph François Félix, 1857—1932 ; Nageotte, Jean, 1866—1948). **Sindromul ~,** sin. : *Sindromul de hemibulb,* sindrom bulbar caracterizat prin hemisindrom cerebelos şi sindrom Claude Bernard-Horner de aceeaşi parte cu leziunea şi hemiplegie şi hemianestezie de tip siringomielic de partea opusă (27).

Babinski-Vaquez (Babinski, Joseph François Félix, 1857—1932 ; Vaquez, Louis Henri, 1860—1936). **Sindromul ~,** tabes frust asociat cu aortită luetică (27).

Babinski-Weil (Babinski, Joseph François Félix, 1857—1932 ; Weil, Mathieu Pierre). **Proba ~,** probă pentru evidenţierea tulburărilor de echilibru în sindromul vestibular. Se cere bolnavului să meargă în linie dreaptă, cu ochii închişi, făcînd succesiv de mai multe ori 10 paşi înainte şi 10 paşi înapoi, cu spatele ; în prezenţa unui sindrom vestibular, bolnavul deviază de la direcţia iniţială, descriind un aspect de stea (27).

Bac de antrenament. Aparat schematizînd o barcă, cu vîsle tăiate ce se pot bloca după dorinţă, mai mult sau mai puţin, şi care serveşte la antrenamentul canotorilor, la cultura fizică medicală şi la studiul medical al sportivilor (24).

Baccelli, Guido, 1832—1916. **Procedeul ~,** procedeu de cură a anevrismului arterial prin introducerea unui fir de metal în cavitatea anevrismală (11). **Semnul ~,** micşorarea amplitudinii mişcărilor efectuate în cursul respiraţiei de unghiul superior al omoplatului de partea bolnavă, la indivizii cu tuberculoză apicală (34).

Bachman, George William. **Testul ~,** test de diagnosticare a trichinozei, constînd din apariţia unui edem local, net delimitat, în interval de o săptămînă de la injectarea intradermică a unei suspensii de larve de trichină triturate (8).

Bacil (lat. *bacillus* = bastonaş). Bacterie în formă de bastonaş (3). **~ botulinic,** *Clostridium botulinum.* **~ cărbunos,** *Bacillus anthracis.* **~ coli,** *Escherichia coli.* **Bacili cu creştere rapidă.** Vezi Micobacterii atipice. **~ difteric,** *Corynebacterium diphtheriae.* **~ dizenteric,** *Shigella.* **~ lepros,** *Mycobacterium leprae.* **Bacili paratifici,** *Salmonella paratyphi.* **~ pertussis,** *Bordetella pertussis.* **~ pestos,** *Pasteurella pestis.* **~ piocianic,** *Pseudomonas aeruginosa.* **~ prodigios,** *Serratia marcescens.* **~ pseudodifteric,** *Corynebacterium pseudodiphthericum.* **~ tetanic,** *Clostridium tetanic,* **~ tific,** *Salmonella tiphi.* **~ tuberculos,** *Mycobacterium tuberculosis.* **Bacili tuberculoşi anonimi.** Bacili tuberculoşi atipici. **Bacili tuberculoşi atipici,** sin. : *Bacili tuberculoşi anonimi.* Varietate recent studiată de bacili Koch (5—15% din totalul tulpinilor). Au o rezistenţă foarte crescută faţă de PAS şi o activitate catalazică foarte ridicată. Morfologic sînt mai groşi, lungi şi rigizi, cu forme cocoide, adesea grupate în pachete (34). **~ tuberculos aviar** (Gamaleia), varietate a bacilului tuberculos, patogenă pentru păsări, iepuri, rar şi slab pentru om, bovine, ovine, porcine etc. (34). **Bacili tuberculoşi cu patogenitate scăzută.** Variantă de bacili Koch, puşi în evidenţă în Asia şi Africa, sensibili la tuberculostatice dar cu patogenitate scăzută pentru om (34). **~ tularemic,** *Pasteurella tularensis.*

Vezi şi : Bordet-Gengou, Calmette-Guérin, Hofmann, Klebs-Löffler, Koch-Weeks, Morax-Axenfeld, Pfeiffer, Shiga.

Bacilemie (lat. *bacillus* = bastonaş + gr. *haima* = sînge). Stare caracterizată prin prezenţa bacililor în circulaţia sanguină (3).

Bacilicid (lat. *bacillus* = bastonaş + *caedere* = a omorî). Agent sau medicament cu acţiune distructivă asupra bacililor (32).

Bacillaceae. Familie de bacterii, incluzînd genurile *Bacillus* şi *Clostridium*. Cuprinde bacili sporulaţi, mobili sau imobili, de obicei grampozitivi, aerobi sau anaerobi, în majoritate saprofiţi, rar patogeni, larg răspîndiţi în natură (3).

Bacillus (lat. = bastonaş). Gen de bacterii, făcînd parte din familia *Bacillaceae*. Cuprinde bacili sporulaţi, mobili sau imobili, de obicei grampozitivi, catalazopozitivi, aerobi sau anaerobi facultativi, în general saprofiţi, rar patogeni, larg răspîndiţi în natură (3). **~ anthracis**, sin. : *Bacil cărbunos*, bacil grampozitiv dispus în lanţuri, cu capetele tăiate drept şi încapsulat, aerob şi facultativ anaerob ; este agentul etiologic al antraxului la om şi la animale (3). **~ cereus**, bacil slab patogen pentru animalele de laborator, agent etiologic posibil al unor toxiinfecţii alimentare (3). **~ subtilis**, bacil aerob, grampozitiv, mobil, cu spori elipsoidali centrali sau paracentrali, în general nepatogen pentru om. Unele tulpini produc substanţe cu caracter antibiotic : subtilina, bacilomicina (3). **~ xerosis**, *Corynebacterium xerosis*.

Bacilomicină. Antibiotic cu acţiune fungistatică produs de unele tulpini de *Bacillus subtilis* (3).

Baciloscopie (lat. *bacillus* = bastonaş + gr. *skopein* = a vedea). Cercetarea prezenţei bacilului Koch în organele, excreţiile sau produsele patologice ale unui bolnav (34).

Bacilosporină. Polimixină.

Baciloză (lat. *bacillus* = bastonaş + *-oză*). Denumire improprie dată uneori tuberculozei (4).

Bacilurie (lat. *bacillus* = bastonaş + gr. *ouron* = urină). Prezenţa bacililor în urină (3).

Bacitracină. Antibiotic polipeptidic izolat din mediile de cultură de *Bacillus subtilis*, activ faţă de diferiţi germeni grampozitivi şi gramnegativi, folosit mai ales în uz local (13).

Backhaus. Pensă ~, pensă pentru fixat cîmpurile operatorii (11).

Bactericid (gr. *bakterion* = bastonaş + lat. *caedere* = a ucide). Care este capabil să omoare bacteriile (3).

Bactericinogeneză. Proprietatea unor bacterii de a produce substanţe cu activitate bactericidă asupra altor bacterii, care în general aparţin aceleiaşi grupări taxonomice din care fac parte bacteriile producătoare. Unele din aceste substanţe, produse de către *Escherichia coli*, sînt determinate de elemente genetice extracromozomiale (17).

Bacteridă. Erupţie la distanţă, secundară, alergică, sub formă de leziuni eritematopapuloase, lichenoide etc., consecutivă unui focar infecţios acut sau cronic. Cînd erupţia are şi un caracter pustulos, mai ales la palme şi plante, poartă numele de boala Andrews (12).

Bacterie (gr. *bakterion* = bastonaş). Microorganism unicelular din clasa *Schizomycetes*, făcînd parte, împreună cu algele albastre, din grupa protistelor inferioare (procariote) ; se diferenţiază de virusuri (inframicrobi) prin existenţa structurii celulare, prezenţa simultană a ADN şi ARN şi prin multiplicarea prin fisiune binară, iar de eucariote (protiste superioare, plante, animale), prin lipsa mitozei, a membranei nucleare şi a membranelor limitante ale celorlalte structuri interne. Bacteriile au un rol important în natură în sinteza şi descompunerea unor compuşi organici, putînd de asemenea reprezenta agenţii etiologici a numeroase boli ale omului, animalelor şi plantelor (3). **~ autotrofă**, bacterie capabilă să obţină energia necesară proceselor sale metabolice prin oxidarea unui substrat anorganic (3). **~ heterotrofă**, bacterie capabilă să se dezvolte numai în prezenţa unui substrat energetic de natură organică (3). **~ mezofilă**, bacterie avînd o temperatură optimă de dezvoltare cuprinsă între 20 şi 40°C. Bacteriile patogene pentru om şi animalele homeoterme sînt organisme mezofile (3). **~ psicrofilă**, bacterie avînd o temperatură optimă de dezvoltare sub 20°C. Capacitatea de dezvoltare la temperaturi scăzute face ca bacteriile psicrofile să joace un rol important în alterarea alimentelor păstrate la rece (3). **~ termofilă**, bacterie avînd o temperatură optimă de dezvoltare cuprinsă între 50 şi 60°C (3).

Bacteriemie (*bacterio-* + gr. *haima* = sînge). Prezenţa de scurtă durată a unor bacterii în sînge, neurmată de fenomene de localizare secundară (8).

Bacterio- (gr. *bakterion* = bastonaş). Prefix pentru termenii care se referă la bacterii (32).

Bacteriocidină. Anticorp antibacterian care sensibilizează bacteriile la acţiunea bactericidă a complementului. Orice anticorp care reacţionează cu un antigen de suprafaţă al unei bacterii sensibile la acţiunea complementului şi este capabil de a provoca fixarea acestuia poate funcţiona ca bacteriocidină (3).

Bacteriocine. Substanţe antibiotice de natură proteică, produse de unele bacterii şi avînd acţiune bactericidă asupra unor tulpini din aceeaşi specie sau a unor specii bacteriene apropiate. Acţiunea bactericidă este condiţionată de prezența la celulele sensibile a unor receptori specifici. Elaborarea de bacteriocină are un efect letal asupra celulei producătoare. Denumirea bacteriocinelor se face prin adăugarea sufixului -cină la epitetul specific întreg sau redus al speciei producătoare : colicină (*E. coli*), megacină (*B. megaterium*), pesticină (*P. pestis*) etc. (3).

Bacteriocolie. Prezența germenilor bacterieni în bilă, determinînd infecții biliare (16).

Bacteriofag (*bacterio-* + gr. *phagein* = a mînca). Inframicrob patogen pentru anumiți microbi pe care îi lizează specific (22). ~ **heterozigot**, virioni progeni rezultați din infecția mixtă a unei celule bacteriene cu doi bacteriofagi (prezentînd alele diferite într-o regiune genetică dată) și care prezintă ambele trăsături determinate de alelele respective (17).

Bacteriofagoprofilaxie. Metodă de profilaxie a unor boli contagioase constînd din folosirea bacteriofagilor specifici (8).

Bacteriofagoterapie. Metodă de tratament (actualmente mai puțin în uz) al unei infecții, prin administrarea bacteriofagului specific (de ex. în colibaciloză) (8).

Bacteriohemaglutinare. Aglutinarea hematiilor de către anumite specii bacteriene (3).

Bacterioliză (*bacterio-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucție). Proces de dezintegrare a bacteriilor în urma acțiunii unor factori variați (3).

Bacteriolizină. Anticorp specific care sensibilizează bacteriile față de acțiunea litică a complementului (3).

Bacteriologie (*bacterie* + gr. *logos* = știință). Știința care se ocupă cu studiul bacteriilor (3). ~ **medicală**, ramură a bacteriologiei care se ocupă de bacteriile patogene, relațiile lor cu procesul morbid, diagnosticul bacteriologic și profilaxia specifică a bacteriozelor (3).

Bacteriopexie (*bacterio-* + gr. *pexis* = fixare). Fixarea bacteriilor de către histiocite (3).

Bacteriopurpurină. Pigment conținut de bacteriile sulfuroase, avînd rol în fixarea CO_2, în prezența energiei solare (3).

Bacterioscopie (*bacterio-* + gr. *skopein* = a vedea). Examenul unui preparat microscopic, cu scopul depistării prezenței bacteriilor (3).

Bacteriostatic (*bacterio-* + gr. *statikos* = care oprește). Capabil să împiedice multiplicarea bacteriilor (3).

Bacteriostază. Acțiunea de inhibare a multiplicării bacteriilor (3).

Bacteriotoxină (*bacterio-* + gr. *toxikon* = otravă). Toxină bacteriană.

Bacteriotropină. Opsonină.

Bacteriurie (*bacterio-* + gr. *ouron* = urină). Prezența bacteriilor în urină (3).

Bacteroidaceae (Breed, Murray, Smith). Familie de bacterii, cuprinzînd bacili mobili sau imobili, gramnegativi, în general strict anaerobi, care se întîlnesc în intestinul și pe mucoasele animlelor cu sînge cald, fiind uneori patogeni. Include următoarele genuri : *Bacteroides, Fusobacterium, Dialister, Sphaerophorus, Streptobacillus* (3).

Bacteroides. Gen din familia *Bacteroidaceae*, cuprinzînd bacili cu capete rotunjite, gramnegativi, anaerobi, întîlniți în tractul intestinal și urogenital al omului și animalelor ; unele specii sînt patogene (3).

Bade, Peter. **Semnul ~**, în luxația congenitală de șold, plicile de pe fața antero-internă a coapsei luxate sînt situate, la sugar, mai sus decît cele de pe coapsa sănătoasă (24).

Badijonaj. Procedeu profilactic, terapeutic sau anestezic, constînd din pensularea unei suprafețe cutaneomucoase cu o soluție medicamentoasă (30).

Baer, William Stevenson, 1872–1931. **Metoda ~**, prevenirea refacerii unei anchiloze după o artroplastie sau artroclazie prin injectarea intraarticulară de ulei sterilizat (24).

Baermann. Aparatul ~, dispozitiv compus dintr-un vas cu fundul ciuruit, care se introduce într-o pîlnie cu apă călduță, prevăzută la partea inferioară cu un robinet. Se utilizează pentru căutarea de larve de anchilostomide sau de strongiloizi. Produsul suspect se pune în vasul ciuruit. În baza termotropismului și higrotropismului, larvele trec în apa din pîlnie, de unde sînt colectate prin deschiderea robinetului inferior (31).

Bäfverstedt, B. **Boala ~**, sin. : *Limfadenoza benignă cutanată*, denumire sub care sînt reunite o serie de reticuloze limfocitare benigne cu tumori solitare, cu leziuni multiple eruptive (de tip papulomiliar, papulonodular sau maculos) (12).

Bagasoză. Conioză, de obicei profesională, determinată de inhalarea prafului de trestie de zahăr, care conține și o cantitate de siliciu. Se întîlnește la muncitorii de pe plantațiile de trestie de zahăr și se caracterizează prin tuse, dispnee, uneori hemoptizii, transpirații și stare subfebrilă intermitentă. Radiologic apar noduli diseminați în tot cîmpul pulmonar (34).

Baghetă. Nume dat unor piese cilindrice, subțiri, de dimensiuni variate (Dicționarul limbii române moderne). ~ **colodionată**, baghetă de sticlă acoperită la un capăt cu o peliculă de colodiu, recomandată de V. Nitzulescu și I. Popescu pentru recoltarea materialului necesar diagnosticului oxiurazei în locul baghetei cu celofan folosită în metoda americană N. I. H. (31). ~ **de sticlă**, vergea de sticlă utilizată frecvent în laborator (3).

Vezi și : Maddox.

Bague. **Procedeul ~,** procedeu de cură operatorie a varicocelului prin ligaturi venoase etajate (11).

Bährensprung, Friedrich Wilhelm Felix von, 1822—1864. **Boala ~,** sin. : *Eritrasma,* epidermomicoză superficială datorită parazitului *Microsporon minutissimum,* localizată la marile plici; se caracterizează prin apariţia de placarde roşii-brune, fin scuamoase, bine delimitate, cu evoluţie extensivă lentă (12).

Baie. 1. Procedură folosită în scop igienic sau terapeutic constînd din acţiunea nemijlocită asupra organismului a unor medii lichide, gazoase, solide (nisip) sau a unor radiaţii. După temperatură, baia poate fi : caldă — peste 36°C, indiferentă — între 34 şi 35° C sau rece — sub 32°C (4). 2. Dispozitiv utilizat în tehnica de laborator, constituit dintr-un recipient care conţine un lichid sau un material pulverulent (3). ~ **de aburi,** baie care foloseşte căldura umedă sub formă de vapori, în cameră suprasaturată sau în dulapuri special construite (4). ~ **de aer,** baie care se execută în atmosfera exterioară, la soare sau la umbră, sau într-o încăpere, corpul fiind total sau aproape total dezbrăcat; este folosită în scop de tonificare sau în unele boli tegumentare (4). ~ **de aer cald,** baie care constă din folosirea căldurii uscate la temperaturi de 60—100°C şi chiar mai mult şi se execută în dulapuri sau în încăperi special amenajate (4). ~ **de amidon,** baie utilă în boli de piele (antipruriginoasă); se pregăteşte prin adăugare de amidon (scrobeală, făină de grîu) în apă simplă (4). ~ **antipiretică,** Baie de imersiune rece. ~ **aromatică,** baie care se execută cu ajutorul unor infuzii din plante medicinale uscate, ca muşeţel, mentă etc., sau al unor substanţe chimice aromate (4). ~ **ascendentă,** procedură de baie în care temperatura creşte prin adăugarea de apă fierbinte, treptat şi precaut, de la 35 pînă la 42°C şi mai mult (4). ~ **astringentă,** baie care conţine substanţe cu acţiune astringentă, cum este acidul tanic, extractul de coajă de stejar (4). ~ **carbogazoasă,** baie care conţine bioxid de carbon amestecat cu apa simplă a băii cu ajutorul unui generator de bule (4). ~ **de contrast,** baie alternantă, rece-caldă, la mîini sau la picioare (4). ~ **descendentă,** baie în care temperatura scade continuu de la 38—39° la 30—28°C, prin adăugare de apă rece, bolnavul fiind periat tot timpul cu o perie aspră, pe toată suprafaţa tegumentară (4). ~ **hidroelectrică,** baie bicelulară, patrucelulară sau Stanger, utilizînd curent galvanic, faradic sau galvanofaradic, extremităţile sau întreg corpul — în cazul băii Stanger — fiind cufundate în apa în care se află şi electrozii (4). ~ **de imersiune rece,** sin. : *Baie antipiretică,* procedură antipiretică, excitantă, în care bolnavul este scufundat de mai multe ori, pe perioade scurte (5—10 secunde), în vana umplută cu apă rece la 15 —18°, fiind fricţionat puternic în pauzele dintre scufundări (4). ~ **kinetoterapică,** baie în care, în apa simplă, la temperaturi călduţe şi calde (35 —38°C), organismul introdus în baie execută — într-o anumită ordine — mişcări pasive şi active (4). ~ **de lumină,** procedură fizioterapică, acţionînd prin intermediul luminii şi căldurii (raze infraroşii), produse de numeroase becuri electrice instalate într-un dispozitiv de forma unui dulap (baie generală) sau de forma segmentului de tratat (baie parţială). Produce hiperemie locală şi sedarea durerilor reumatice (24). ~ **medicamentoasă,** baie în care, pe lîngă apa simplă, se introduc anumite substanţe cu efect terapeutic (4). ~ **de nisip,** împachetarea — parţială sau totală — a bolnavului cu nisip uscat, înfierbîntat, pînă la temperatura de 45—50°C. Procedura — puternic excitantă şi diaforetică — se prescrie pe o durată de 20—40 minute, fiind urmată, obligatoriu, de o procedură de răcire (4). **Băi de plante.** Procedură hidroterapică, în care în apa de baie se introduc infuzii de plante medicinale, ca menta, muşeţelul florile de fîn etc. (4). ~ **romană,** Baie rusească. ~ **rusească,** sin. : *Baie romană,* baie de aburi generală, asociată cu aer cald, executată în încăperi speciale (4). ~ **de soare,** Helioterapie. ~ **cu spumă,** baie pregătită cu ajutorul extractului — puternic agitat în vană cu puţină apă pe fund — a rădăcinii plantei *Saponaria officinalis* sau cu ajutorul oricărei substanţe spumigene din clasa săpunurilor. În băile cu spumă, presiunea hidrostatică este practic nulă; se recomandă în obezitate, în stări de decompensare circulatorie incipientă etc. (4). **Băi de sulf.** Băi cu ape sulfuroase, naturale sau artificiale. Apele sulfuroase naturale din ţara noastră sînt fie termale (Herculane, Mangalia), fie reci (Pucioasa, Govora etc.). Băile artificiale sulfuroase se prepară cu ajutorul hiposulfitului de sodiu (4). ~ **turcească,** baie de aer cald şi aburi; produce o intensă sudoraţie (4). ~ **cu valuri,** baie în care apa din vană sau piscină este agitată cu ajutorul unor dispozitive mecanice (4).

Vezi şi : Hauffe, Heller, Schlenz, Stanger.

Bail. **Fenomenul ~,** fenomen constînd din moarte rapidă (6—18 ore) prin peritonită hemoragică cu hipotermie după injectarea intraperitoneală a unei cantităţi mari de bacili Koch la un cobai tuberculos; aceeaşi doză inoculată pe aceeaş cale unui cobai indemn determină o peritonită tuberculoasă (34).

Bailey, Hamilton, 1894—1961. **Dilatatorul ~,** dilatator pentru stenoză aortică orificială, format dintr-un tub cilindric prezentînd o extremitate ovoidă cu trei piese care pot fi depărtate una de alta, prin presiunea asupra unui buton fixat pe mîner, rămînînd totuşi în axul instrumentului; deschiderea maximă a ramurilor determină un orificiu de aproximativ 4 cm diametru (11). **Procedeul ~.** 1. Procedeu pentru tratamentul chirurgical al comunicaţiei interatriale, prin invaginarea peretelui atriului drept (atrioseptopexie) (11). 2. Procedeu operator în insuficienţa mitrală cu ajutorul unui ambou autoplastic venos sau pericardic, introdus cu un trocar în cavitatea cardiacă (11). 3. Procedeu pentru tratamentul stenozei aortice, prin lărgirea orificiului aortic cu ajutorul unui dilatator metalic (11).

Bailey, Sadie F. **Coloraţia ~,** metodă de colorare a corpusculilor elementari inframicrobieni pe frotiuri, folosind fucsina Ziehl după mordansare cu acid tanic şi clorură ferică (22).

Baillarger, Jules Gabriel François, 1809—1890. **Stria ~,** bandă de substanţă albă, delimitată de două benzi cenuşii bine definite în cortexul cerebral (vizibile pe secţiunile transversale ale scoarţei) (1).

Bainbridge, Francis Arthur, 1874—1921. **Reflexul ~,** reflex constînd din tahicardie, hipertensiune şi creşterea consumului de oxigen, determinate pe cale reflexă de distensia atriului drept şi a confluenţei venelor cave (10).

Baitinal, sin.: *Butalital.* Derivat tiobarbituric cu acţiune de foarte scurtă durată, folosit pentru narcoză pe cale intravenoasă, în vederea unor mici intervenţii chirurgicale sau ca narcotic de bază (13).

Bajarti-Taddei. Boala ~, sin.: *Fibrolimfangioblastom,* tumoare mobilă a sînului, uneori aderentă la piele, formată din cavităţi endoteliale anastomozate, situate într-un bogat ţesut fibros (10).

Baker-Rosenbach (Baker, William Morrant, 1839—1896; Rosenbach, Anton Julius Friederich, 1842—1923). **Boala ~,** sin.: *Erizipel zoonotic, Erizipeloid, Pseudoerizipel, Rujet,* dermatită provocată de inocularea accidentală a bacilului rujetului porcin (*Erysipelothrix insidiosa*), transmisibilă ocazional la om, în special la menajere, măcelari, medici veterinari, grăjdari, pescari. Localizată aproape exclusiv la mînă sau degete, se caracterizează printr-un placard roşu-albăstrui, bine delimitat, avînd în centru, la locul de inoculare, o bulă sau pustulă. *Forme clinice*: cutanată, articulară şi generalizată sau septicemică (8; 12).

Bakey. Operaţia ~, operaţie pentru cura anevrismului disecant al aortei prin fenestraţia intimei (11).

Bakulev. A. N. **Incizia ~,** incizie pentru toracotomie de-a lungul spaţiului al IV-lea intercostal între linia parasternală şi cea axilară posterioară, fără rezecţia coastei; este folosită pentru abordarea chirurgicală a pediculului pulmonar (11).

Balanită (gr. *balanos* = gland + *-ită*). Inflamaţie primitivă sau secundară a mucoasei glandului, prin procese traumatice, microbiene sau parazitare, asociată de obicei cu inflamaţia mucoasei prepuţiale şi purtînd în acest caz denumirea de balanopostită (12). **~ aftoasă,** balanită acută, apărînd ca o complicaţie a unor afte genitale (12). **~ candidozică,** balanită acută produsă de diferite specii de *Candida,* relativ frecventă în cursul tratamentelor prelungite cu antibiotice şi întîlnită mai ales la persoane diabetice (12). **~ circumscrisă plasmocelulară benignă** (Zoon), formă de balanită cronică, cu etiologie neprecizată încă, rebelă la tratament (12). **~ erozivă circinată,** sin.: *Boala Berdal-Bataille,* balanită acută provocată de *Spirochaeta balanitidis* (12). **~ gangrenoasă,** balanită datorită unei asocieri de germeni anaerobi (12). **~ gonococică,** formă acută de balanită, apărînd ca o complicaţie a unei uretrite gonococice netratate (12). **~ herpetică,** balanită acută, complicînd uneori un herpes genital (12). **~ infantilă,** formă de balanită întîlnită la copii, datorită unei igiene defectuoase (12). **~ medicamentoasă,** balanită acută datorită iritaţiei mucoasei genitale prin diferite medicamente (12). **~ pustuloulceroasă,** formă acută de balanită provocată fie de o asociere fuzospirilară (balanita Du Castell), fie de stafilococi (12). **~ seboreică,** balanită datorită unei hipersecreţii a glandelor Tyson (12). **~ sifilitică Follmann,** vezi Follmann. **~ xerotică obliterantă,** formă cronică de balanită. *Varietăţi*: a) tip Fournier, interstiţială şi profundă; b) tip Delbanco, considerată de unii autori ca o formă localizată de sclerodermie; c) tip Stühmer, apărînd după unele intervenţii chirurgicale prepuţiale (12).

Vezi şi: Du Castell.

Balanocel (gr. *balanos* = gland + *kele* = hernie). Hernie a glandului printr-o dehiscenţă a prepuţului (12).

Balanoplastie (gr. *balanos* = gland + *plassein* = a forma). Operaţie plastică a glandului penian (de obicei a meatului uretral) (11).

Balanopostită (gr. *balanos* = gland + *posthe* = prepuţ + *-ită*). Inflamaţia concomitentă a glandului şi prepuţului (2).

Balantidioză, sin.: *Dizenterie balantidiană.* Parazitoză provocată de infestarea organismului cu *Balantidium coli,* realizînd dizenteria balantidiană cu ulceraţii necrotice pe mucoasa intestinului gros; clinic se manifestă prin diaree cu scaune mucosanguinolente (2; 8).

Balantidium. Gen de protozoar din clasa *Ciliata.* *Specii mai importante*:

B. coli determină la om dizenteria balantidiană; se mai găsește la porc și maimuțe; *B. minutum* are o patogenitate neînsemnată la om, fiind considerat ca un incolin sau ca un infuzor coprozoic (31).

Balanță. 1. Termen folosit pentru o stare de echilibru (32). 2. Aparat folosit pentru măsurarea greutății corpurilor prin comparare cu o greutate etalon. Se construiesc balanțe cu pîrghie și balanțe cu resort. În funcție de sensibilitate, se deosebesc: a) microbalanță: balanță la care se pot face cîntăriri pînă la 1/1 000 mg (1 μg); acestea sînt de obicei balanțe cu fir de cuarț, de torsiune sau cu spirală metalică; b) balanță analitică: balanță la care se pot face cîntăriri pînă la 0,1 mg; c) balanță farmaceutică: balanță de proporții mici, cu brațe egale, fixată pe un suport și avînd platane semisferice; sensibilitate pînă la 1 mg; d) balanță Mohr-Westphal, la care se determină densitatea lichidelor; e) balanță tehnică, cu care se cîntăresc corpuri mai grele; balanța are o sensibilitate de ±0,1–0,01 g (5). ~ **acid-bază,** rezultanta acțiunii proceselor complexe de menținere a echilibrului acido-bazic. Este influențată de capacitatea organismului de a împiedica orice creștere a acidității umorilor, prin eliminarea pulmonară de CO_2 și eliminarea renală de acizi organici și anorganici (5). ~ **de azot,** raportul dintre cantitatea de substanțe azotate consumate de organism și cele ingerate. Principalele substanțe azotate necesare menținerii balanței de azot sînt protidele și se consideră, în general, că aportul zilnic de 20–30 g proteine sînt suficiente pentru un organism de 65–70 kg. Este însă importantă și valoarea nutritivă a acestor proteine, legată în special de prezența anumitor aminoacizi (esențiali) în constituția lor. Astfel, 6 g proteine din lapte echivalează, ca valoare nutritivă, cu 9 g proteine musculare și cu 18–20 g cazeină sau proteine din arahide (5). ~ **calciului,** raportul dintre cantitatea de calciu eliminată din organism și cea ingerată. Eliminarea renală de calciu este în jur de 250 mg/24 ore, variind între 100 și 450 mg; variațiile sînt legate de vîrstă, perioada de creștere, activitatea individuală, aportul de vitamină D, fosfați și de balanța hormonală, în special a ACTH-ului și estrogenilor. Nevoia zilnică de calciu este în medie de 1 g, ceea ce — raportat la greutatea organismului — arată nevoia mult mai mare de calciu a organismului în creștere. Necesarul de calciu nu este numai cantitativ, ci este condiționat și calitativ de raportul P/Ca din alimente și de prezența factorilor accesori (vitaminele D) (5).

Vezi și: Mohr-Westphal.

Balanus (gr. *balanos* = gland). Glandul penisului sau al clitorisului (1).

Balbiani, Edouard Gérard, 1823–1899. **Nucleul ~,** porțiunea centrală sau nucleul vitelusului (1).

Baldwin-Mori. Operația ~, intervenție chirurgicală practicată pentru crearea unui neovagin în cazurile de absență congenitală a acestuia prin coborîrea unei anse de intestin subțire în spațiul rectovezical pregătit într-un timp chirurgical anterior (18).

Baldy-Dartigues. Procedeul ~, ligamentopexie constînd din trecerea ligamentelor rotunde ale uterului prin ligamentele largi și suturarea lor pe fața posterioară a uterului, în scopul corijării retroversoflexiei uterine (18).

Balfour, Donald Church. **Operația ~.** 1. Tratament chirurgical al ulcerului duodenal prin anastomoza stomacului cu cea de-a doua porțiune a duodenului (11). 2. Metodă de tratament a ulcerului gastric, prin excizia cu electrocauterul a zonei ulceroase (11).

Balistocardiograf (gr. *ballein* = a arunca + *kardia* = inimă + *graphein* = a scrie). Aparat pentru înregistrarea balistocardiogramei, constituit dintr-o cușcă sau pat suspendat și un sistem optic pentru înregistrarea mișcărilor pe care i le imprimă subiectul de cercetat (15).

Balistocardiografie. Metodă de studiu a activității cardiace prin înregistrarea oscilațiilor transmise corpului de contracțiile inimii și de propulsia coloanei de sînge (10).

Balistocardiogramă (gr. *ballein* = a arunca + *kardia* = inimă + *gramma* = notare). Curbă obținută prin înregistrarea mișcărilor de recul al corpului, cauzate de contracția cardiacă și de ejecția sîngelui în aortă (15).

Balistofobie (gr. *ballein* = a arunca + *phobos* = frică). Fobia de arme de foc (35).

Balkwill, F. H. **Unghiul ~,** unghiul dintre planul ocluzal și triunghiul Bonwill (39).

Ball, Charles Bent, 1851–1916. **Operația ~,** tratament al pruritului anal prin secționarea filetelor senzitive ale anusului (11).

Ballance, Charles, 1856–1936. **Semnul ~,** semn descris în rupturile splinei, constînd din apariția de timpanism al flancului drept în decubit lateral stîng (10).

Ballingall, George, 1780–1855. **Boala ~,** Micetom.

Ballivet, N. **Esofagoplastia ~,** esofagoplastie cu grefon jejunal, folosindu-se de obicei a 4-a ansă jejunală (11).

Balneogeologie. Studiul relațiilor dintre izvoarele de ape minerale și structura geologică respectivă (4).

Balneologie. Știința care se ocupă cu studiul și aplicarea în terapeutică a apelor minerale și a nămolurilor (4).

Balneoterapie. Terapeutica prin ape minerale (în cură externă și internă) și nămoluri.

Prin extensiune, termenul este folosit incorect şi pentru alte mijloace de cură cu agenţi fizici naturali încadraţi în hidroterapie şi climatoterapie (4).

Balon. Vas de sticlă, cuarţ, porţelan sau material plastic, alcătuit dintr-o parte sferică şi o tubulură; este folosit pentru încălzirea unui lichid, efectuarea unei reacţii chimice sau pentru determinarea volumului unui lichid (32). ~ **cotat,** balon avînd pe gît un reper, care la o temperatură determinată indică limita umplerii pentru ca balonul să conţină un anumit volum de lichid (32). ~ **dilatator al colului uterin,** dispozitiv folosit în trecut pentru provocarea naşterii; acţionează ca excitator al travaliului şi dilatator al părţilor moi (18). ~ **de oxigen,** sac impermeabil umplut cu O_2; gazul poate fi administrat bolnavului prin intermediul unui tub de cauciuc cu pîlnie la capăt (11).

Vezi şi: Dewar, Erlenmeyer.

Balonizare. Distrofie celulară provocată de imbibiţia lichidiană a citoplasmei, caracterizată prin mărirea volumului celulei, care ia un aspect clar datorit vacuolelor (2).

Balotare. Manevră clinică palpatorie; mişcarea comunicată de degetele celui care practică manevra unui corp solid care pluteşte într-un lichid (32). ~ **abdominală. 1.** Semn clinic subordonat palpării abdominale care apreciază, din a doua jumătate a sarcinii, mişcările active ale fătului care pluteşte în lichidul amniotic; mîna care palpează poate imprima fătului şi mişcări pasive, în urma cărora fătul se deplasează în lichidul amniotic, dînd examinatorului senzaţia de bulgăre de gheaţă conţinut într-o masă lichidă (18). 2. Manevră în examenul fizic al abdomenului ascitic, prin care se pot obţine informaţii asupra unui organ (splină, ficat, tumori), imprimîndu-i o propulsie cu degetele sau cu mîna şi apreciind senzaţia căpătată la revenirea sa în poziţia iniţială (16). ~ **mediastinală,** fenomen grav în cursul pneumotoraxului brusc şi masiv constînd din deplasarea şocantă a mediastinului care este atras în inspiraţie către plămînul sănătos, iar în expiraţie este împins către plămînul colabat (11). ~ **renală,** procedeu de explorare clinică în care o mînă plasată dorsal în regiunea lombară, cu vîrful indexului şi mediusului în unghiul costomuscular respectiv, transmite masa renală anterioară în contact cu cealaltă mînă plasată ventral în hipocondrul corespunzător şi viceversa (11). ~ **vaginală,** semn obţinut la examenul vaginal în sarcinile din lunile a IV-a—a VI-a; aplicînd indexul pe fundul de sac vaginal anterior şi împingîndu-l brusc de jos în sus, se realizează deplasarea fătului în lichidul amniotic şi revenirea lui, percepută de degetul introdus în vagin (18).

Balsam. Produs vegetal compus din răşini, uleiuri volatile şi acizi aromatici (acid benzoic, acid cinamic) (14). ~ **de Canada,** mediu refringent care se interpune între secţiunea histologică depusă pe o lamă şi o lamelă (2). ~ **de Peru,** suc răşinos obţinut din *Toluifera pereirae*, care conţine esteri benzilici ai acizilor cinamic şi benzoic, folosit în uz extern ca antiparazitar, cicatrizant şi antipruriginos; în uz intern, este slab antiseptic respirator şi urinar (13). ~ **de Tolu,** suc răşinos obţinut din *Toluifera balsamum*, care conţine acid cinamic şi benzoic şi unii esteri ai acestor acizi; are acţiune antiseptică uşoară şi de diminuare a secreţiilor bronşice, favorabilă în tratamentul bronşitelor cronice (13).

Vezi şi: Şostakovski.

Balzer-Ménétrier. Vezi Adenoame sebacee simetrice.

Bamberger, Heinrich von, 1822—1888. **Pulsul ~,** sin.: *Puls bulbar*, pulsaţii sistolice ale bulbului venei jugulare în insuficienţa tricuspidiană (10). **Semnul ~.** 1. Alocheirie. 2. Aspiraţia marginii plămînului stîng care umple golul ce se produce în vîrful inimii în timpul sistolei (34). 3. Semn stetacustic de condensare în regiunea unghiului scapulei, care nu se mai percepe după aplecarea înainte a bolnavului (semn de pericardită exsudativă) (10).

Bametan. Amină simpaticomimetică cu acţiuni inhibitorii; provoacă vasodilataţie, pentru care este folosit în afecţiuni vasculospastice periferice (14).

Banaquer, Joachim. **Operaţia ~,** extragerea cristalinului, intracapsular, cu ajutorul unei mici ventuze aspiratorii (28).

Bancă suedeză. Bancă de lemn lustruit, lungă şi joasă, folosită pentru cultura fizică medicală (24).

Bancă de trombocite. Centre de conservare de suspensii concentrate de trombocite, după tehnica specială a lui Tullis, care asigură o stabilitate de 3 luni şi o viabilitate de 3 zile după transfuzie în circulaţia primitorului (19).

Bancroft, Joseph, 1836—1894. **Filarioză ~,** Wuchererioză Bancroft, vezi Wuchererioză.

Bandaj. Metodă de fixare a unui pansament cu ajutorul unei feşi sau alt material (11). ~ **abdominal,** bandaj format dintr-o bandă lată de pînză tare, folosit pentru înfăşurarea abdomenului după celiotomii; capetele bandajului sînt fixate cu ace de siguranţă sau cu fîşii de legătură, împiedicîndu-se alunecarea în sens cranial printr-o altă bandă mai îngustă care este trecută printre coapse (11). ~ **binoclu,** bandaj circular în jurul calotei craniene spriţinit înapoi pe osul occipital şi acoperind în faţă ambii ochi (11). ~ **capelină**, bandaj folosit pentru fixarea pansamentelor calotei craniene (11). ~ **căpăstru**, bandaj format dintr-o fîşie de tifon despicată la ambele capete, încrucişate dinaintea urechii şi înnodate două la ceafă şi două pe creştetul capului (11). ~ **circular**, bandaj în care tururile de faşă se acoperă unul pe altul, folosit în pansamentele mici (11). ~ **elastic**, bandaj făcut cu faşă din ţesătură elastică de bumbac sau din fire de bumbac împletite cu fire de gumă, folosit pentru susţinerea unei articulaţii după entorsă sau pentru a se exercita o presiune egală şi continuă asupra unui segment de membru (tulburări circulatorii venoase) (11). ~ **herniar**, bandaj format dintr-o chingă elastică sau dintr-un sistem de chingi simple care fixează în dreptul orificiului herniar o perniţă căptuşită şi care are scopul de a menţine reducerea herniei prin astuparea orificiului herniar (11). ~ **imobilizant**, bandaj făcut în scopul de a imobiliza total sau parţial o regiune a corpului (11). ~ **în mănuşă**, bandaj pentru mînă în care faşa este astfel trasă încît izolează fiecare deget (11). ~ **oblic**, bandaj în care tururile de faşă sînt trase oblic, într-un singur sens (11). ~ **în opt**, bandaj în care faşa descrie tururi asemănătoare cifrei 8, folosit pentru fixarea pansamentelor la nivelul articulaţiilor cotului şi genunchiului (11). ~ **în praştie**, bandaj format dintr-o fîşie de tifon despicată la ambele capete, încrucişate dinaintea urechii şi înnodate la ceafă, folosit pentru fixarea pansamentelor nasului (11). ~ **recurent**, bandaj pentru bontul de amputaţie a membrelor, în care fiecare tur de faşă ventrodorsal peste bont este fixat cu un tur de faşă circular tras deasupra (11). ~ **spică**, sin.: *Spică*, bandaj în care tururile de faşă se acoperă unul pe altul în aşa fel încît, în ansamblu, ia aspectul aşezării boabelor de grîu în spic (11). ~ **spiralat**, bandaj folosit pentru fixarea pansamentului pe regiunile conice ale membrelor, tururile de faşă avînd direcţie spiralată (11). ~ **suspensor**, bandaj de forma unui săculeţ, folosit pentru menţinerea în poziţie ridicată a scrotului (11). ~ **şerpuitor**, bandaj în care tururile de faşă se trag la distanţă unul de altul (11). ~ **triunghiular**, bandaj făcut dintr-o bucată de pînză triunghiulară; este folosit pentru susţinerea antebraţului în fractura de humerus sau de claviculă (11).

Vezi şi: Desault, Esmarch, Richet.

Bandă (fr. *bande*). 1. În anatomie, fîşie de ţesut în formă de panglică sau cordon, care leagă sau uneşte două organe (32). 2. Grup de frecvenţe alăturate sau apropiate, de obicei în spectrul electromagnetic (32). 3. Sector de diferite dimensiuni într-un spectru de absorbţie sau emisiune (32). ~ **adezivă**, fîşie de tifon impregnată pe o parte cu un clei, care o face lipicioasă de tegumente. Se foloseşte pentru fixarea pansamentelor, pentru imobilizarea relativă a unei regiuni şi pentru extensiunea continuă a unui membru (24). ~ **angiomezenterică**, sin.: *Banda Harris*, *Banda hepatoduodenală*, pliu al peritoneului care se întinde de la vezicula biliară şi canalul cistic peste colonul transvers sau mezocolonul transvers, formînd un pliu distinct peste suprafaţa ventrală a duodenului la flexura hepatică; produce compresiunea duodenului (1). ~ **anogenitală**, schiţă primordială a perineului fetal (1). ~ **de celuloid**, bandă subţire din celuloid transparent, folosită la menţinerea, adaptarea şi modelarea obturaţiilor cu silicaţi (38). ~ **diagonală Broca**, vezi Broca. ~ **hepatoduodenală**, Bandă angiomezenterică. **Benzile limbice.** Benzi musculare, superioară şi inferioară, dezvoltate în atriul drept al inimii fetale, care devin baza tuberculului Lower şi a septului sinuzal (1). ~ **de metal** (Horico), bandă elastică din oţel, avînd 10—15 cm lungime şi 3—5 mm lăţime, încrustată pe una din suprafeţe cu substanţă abrazivă, folosită pentru şlefuirea dinţilor (feţele meziodistale) şi a obturaţiilor de amalgam (38). ~ **paravertebrală** (Dumitrescu-Mante), zonă paravertebrală situată pe partea opusă unui revărsat lichidian pleural, la nivelul căruia se percepe semnul banului (34). ~ **de pînză abrazivă**, bandă de pînză impregnată pe una din suprafeţe cu granule abrazive (din sticlă sau diamant), de diverse mărimi, folosită în stomatologie pentru netezire şi lustruire (38). ~ **ventriculară**, Coardă vocală falsă. ~ **Z**, Membrana Krause, vezi Krause.

Vezi şi: Angle, Béraud, Harris, Lhomme, Meckel, Mees, Meynert, Stokes, Weltmann.

Bandeletă (dim. fr. *bande* = bandă, fîşie). Termen anatomic generic, utilizat uneori pentru definirea unui mănunchi de fibre conjunctive sau nervoase (1). ~ **optică**, *Tractus opticus*.

Vezi şi: Maissiat.

Bandl, Ludwig, 1842—1892. **Inelul** ~, inel musculos, retractil, care separă segmentul superior al corpului uterin de segmentul inferior în cursul travaliului; contracţia şi retracţia sa excesivă au o importanţă deosebită în patologia obstetricală din timpul naşterii (18).

Bandl-Frommel (Bandl, Ludwig, 1842—1892; Frommel, Richard, 1854—1912). **Sindromul** ~, Iminenţa de ruptură uterină.

Bang, Bernhardt L. F., 1848—1932. **Boala** ~, Bruceloza bovină. **Febra ondulantă** ~, Bruceloza bovină.

Bankart, Arthur Sydney Blundell, 1879—1851. **Operaţia** ~. 1. Artrosinteză sternoclaviculară (24). 2. Resuturarea breşei dintre cavitatea glenoidă şi bureletul glenoidian, în luxaţia recidivantă a umărului (24).

Bannister, Henry Martin, 1884—1920. **Boala ~**, sin.: *Edem angioneurotic*, edem instalat rapid, de natură alergică sau neurovegetativă (10).

Banti, Guido, 1852—1925. **Anemia ~**, Sindromul Banti. **Boala ~**, Sindromul Banti. **Sindromul ~**, sin.: *Anemia Banti*, *Boala Banti*, *Fibroza hepatolienală*, tablou clinic cu evoluţie lentă, apărînd de cele mai multe ori ca o consecinţă a unor infecţii cronice şi caracterizat în prima fază prin splenomegalie, anemie, leucopenie, în etapa a doua prin hepatosplenomegalie, hematemeză şi, în faza finală, prin ciroză şi ascită. Simptomele se produc prin creşterea tensiunii în sistemul portal (33).

Bar. Unitate de măsură a presiunii, reprezentînd presiunea exercitată de o forţă de o megadină pe o suprafaţă de 1 cm^2 (21).

Barach, Alvan Leroy. **Testul ~**, indice de apreciere clinică a funcţiei cardiovasculare, în vederea stabilirii riscului operator (normal 12—20), calculat după formula:

$$\frac{(\text{T. A. maximă} + \text{T. A. minimă}) \times \text{Puls}}{100} \quad (10).$$

Baragnozie (gr. *baros* = greutate + *a-* + *gnosis* = cunoaştere), sin.: *Abarognozie.* Pierderea capacităţii de a percepe diferenţe în greutatea obiectelor (26).

Baraj. Oprire bruscă în desfăşurarea gîndirii sau/şi vorbirii, observată în schizofrenie (35).

Baranestezie (gr. *baros* = greutate + *an-* + *aisthesis* = percepere). Pierderea sensibilităţii la presiune a ţesuturilor profunde (27).

Bárány, Robert, 1876—1936. **Probele ~**, teste pentru punerea în evidenţă a tulburărilor de excitabilitate vestibulară. a) Proba calorică: irigarea cu apă sub o presiune slabă la temperatura de 27° a conductului auditiv extern pînă la apariţia primei secuse nistagmice; excitabilitatea vestibulului se apreciază după cantitatea de apă introdusă în conduct şi după durata nistagmusului. b) Proba rotatorie: se rotează bolnavul, cu o turaţie uniformă de 10 ture/20 sec., pe un scaun rotator; excitabilitatea vestibulului se apreciază după intensitatea şi durata nistagmusului care apare la oprirea rotirii bolnavului (27).

Bară. 1. Termen folosit în mod figurativ în medicină, în sensul de senzaţie apăsătoare sau de compresiune asupra unui organ (32). 2. Piesă rigidă de metal (32). **~ cu călăreţi**, bare metalice interdentare sudate la elementele de agregare şi pe care se sprijină călăreţii Gillmor fixaţi pe şeile protezei parţiale mobile (38). **~ de comandă**, într-un reactor, bară de oţel cu bor sau cadmiu, care permite prin deplasarea sa telecomandată reglarea puterii furnizate (32). **Bare hioidiene.** Pereche de discuri cartilaginoase, care formează al doilea arc visceral; din ele se dezvoltă osul hioid (1). **~ pentru imobilizarea fracturilor maxilare**, dispozitiv pentru imobilizarea fracturilor, construit din sîrmă semirotundă groasă de 1—1,5 mm, care se modelează adaptîndu-se pe faţa vestibulară a arcadelor dentare; se fixează pe dinţi prin ligaturi de sîrmă, solidarizînd astfel fragmentele osoase (38). **~ interureterală**, sin.: *Bară vezicală*, proeminenţă anormală a pliului intravezical, care se întinde între cele două orificii ureterale şi împarte suprafaţa internă a vezicii în două zone, anterioară sau trigonală şi posterioară sau retrotrigonală, reprezentînd probabil hipertrofia congenitală a muşchiului interureteral (11). **~ labială**, conector principal, situat pe faţa labială a arcadei dentare, care uneşte cele două şei laterale ale unei proteze parţiale mobile mandibulare, cînd dinţii frontali inferiori sînt prezenţi (39). **~ linguală**, partea metalică a protezei scheletate inferioare; leagă şeile protetice şi este aşezată la o oarecare distanţă pe faţa linguală a procesului alveolar, la 2—3 mm sub coletul dinţilor (38). **~ ortodontică**, element de sprijin al aparatelor ortodontice, folosit în scopul dispersării forţei ortodontice pe mai mulţi dinţi (39). **~ palatinală**, partea metalică a protezei scheletate superioare; se aplică pe bolta palatină, unind şeile protezei şi croşetele (38). **~ de siguranţă**, bară de comandă introdusă rapid, automat, în interiorul unui reactor pentru a-i împiedica ambalarea (32). **~ sternală**, denumire generică a barelor perechi cartilaginoase la embrion, care se unesc pentru a forma sternul (1). **~ vezicală**, Bară interureterală.

Barba lupului. *Helleborus purpurescens.*

Barberio, Michele. **Reacţia ~**, reacţie pentru identificarea spermei umane: în prezenţa spermei, soluţia concentrată de acid picric dă naştere la cristale gălbui de picrat de spermină (23).

Barbital, sin.: *Dietilmaloniluree.* Hipnotic barbituric cu acţiune de lungă durată; potenţează acţiunea analgezicelor (13).

Barbiturază. Enzimă care catalizează hidroliza acidului barbituric în uree şi acid malonic; face parte din calea de degradare a uracilului şi timinei, care — prin oxidare iniţială — sînt transformaţi în acid barbituric (5).

Barbituric. Derivat al acidului barbituric. În grupa barbituricelor sînt cuprinşi o serie de compuşi de sinteză cu acţiune sedativă, hipnotică sau narcotică; unii au şi proprietăţi anticonvulsivante-antiepileptice, sînt antispastici şi vasodilatatori. Printre cele mai cunoscute barbiturice sînt: fenobarbitalul, amobarbitalul,

barbitalul şi ciclobarbitalul (barbiturice hipnotice), hexabarbitalul şi tiopentalul (barbiturice narcotice) (14).

Barbotor. Recipient care conţine apă, folosit pentru umezirea O_2 (gaz anhidru) administrat în oxigenoterapie (11).

Barcroft, sir Joseph, 1872–1947. **Aparatul ∼,** manometru diferenţial de măsurare a gazelor respiratorii (O_2 şi CO_2) din sînge (15).

Bard-Pic (Bard, Louis, 1857–1930; Pic, Adrien, 1863–1944). **Sindromul ∼,** sin.: *Sindromul cancerului capului pancreatic,* sindrom care se caracterizează prin icter productiv obstructiv, veziculă biliară mare, palpabilă (semnul Courvoisier), caşexie progresivă şi rapidă (16).

Bardenhauer, Bernhard, 1839–1913. **Extensiune ∼,** extensiune continuă cu benzi adezive care se întind pînă deasupra focarului de fractură (24).

Baregină. Depozit din suspensiile unor ape minerale. Termenul provine de la apele minerale din Barèges (Franţa) (4).

Barem (fr. *barème,* de la numele matematicianului francez Barrême, din secolul al XVII-lea). Tabele care dau valorile unor elemente sau date, în funcţie de alte elemente sau date variabile (Dicţionarul limbii române moderne). *Vezi şi:* Herbert.

Barestezie (Marinescu) (*baro-* + gr. *aisthesis* = percepere). Sensibilitatea la presiune a ţesuturile profunde (27).

Baridinie (gr. *barys* = greu + *odine* = durere). Durere insuportabilă (35).

Barieră. Obstacol, piedică (32). ∼ **hematoencefalică,** denumire dată proceselor morfofuncţionale care reglează electiv schimburile dintre sînge şi lichidele extracelulare din creier sau lichidul cefalorahidian, împiedicînd trecerea unor substanţe din circulaţie în structurile nervoase centrale (15) ∼ **placenară,** Membrană placentară. ∼ **de potenţial,** zona din jurul nucleului atomic, în care potenţialul electrostatic nuclear are o valoare maximă. În conformitate cu fizica teoretică clasică, pentru ca o barieră de potenţial să fie trecută de o particulă cu sarcină electrică pozitivă, ar fi necesar ca particula să aibă o energie superioară; mecanica ondulatorie arată însă că există o posibilitate definită şi pentru particulele cu energie mai mică pentru a trece bariera de potenţial (5).

Bariglosie (gr. *barys* = greu + *glossa* = limbă). Dificultate în pronunţarea cuvintelor (35).

Barioni. Particule grele, cuprinzînd nucleonii şi hiperonii (6).

Barită. $BaSO_4$. Sulfat de bariu natural, substanţă insolubilă, rezistentă la acţiuni chimice şi care poate constitui agentul etiologic al baritozei (9).

Baritoză. Tatuaj radiologic pulmonar (fără a constitui o pneumoconioză), provocat de inhalarea prelungită a pulberilor de barită (9).

Bariu. Simbol Ba. Element din grupa metalelor alcalinoteroase, avînd numărul atomic 56 şi greutatea atomică 137,3. Sub formă ionică stimulează musculatura netedă şi striată, prin acţiune predominant directă asupra mecanismului contractil. Sărurile solubile (toxice!) şi cele insolubile au diferite aplicaţii medicale (14).

Barker, Arthur Edward James, 1850–1916. **Incizia ∼,** incizie anterioară a genunchiului, deosebită de incizia clasică a lui Kocher, terminîndu-se ceva mai sus, în treimea inferioară a ligamentului rotulian; articulaţia se deschide prin secţionarea ligamentului rotulian (24). **Manevra ∼,** manevră operatorie de fixare a bontului sacului herniar rezecat la faţa dorsală a muşchiului mare oblic în cursul curei herniilor inghinale (11). **Procedeul ∼,** procedeu de cură operatorie a invaginaţiei intestinale, cu rezecţie intraintestinală a segmentului invaginat şi solidarizarea cilindrilor intestinali (11).

Barn. Unitate de secţiune nucleară efectivă, exprimată sub formă de suprafaţă: 1 barn = 10^{-24} cm^2 (5).

Barnes, Robert, 1817–1907. **Semnul ∼,** măsurarea distanţei de la marginea placentei expulzate pînă la marginea orificiului de ruptură a membranelor. Dacă această distanţă măsoară mai puţin de 10 cm, înseamnă că inserţia placentei s-a făcut sub limita superioară a segmentului inferior al uterului. Semnul are valoare pentru stabilirea diagnosticului retrospectiv de placentă previa (18).

Baro- (gr. *baros* = greutate). Prefix care introduce în termenii compuşi semnificaţia de greutate, presiune (32).

Barocameră (*baro-* + lat. *camera* = cameră). Încăpere sau celulă destinată studierii acţiunii presiunilor atmosferice crescute sau scăzute asupra organismului (4).

Baroceptor (*baro-* + lat. *recipere* = a primi). Presoreceptor.

Barognozie (*baro-* + gr. *gnosis* = cunoaştere, percepere). Posibilitatea de a aprecia, fără participarea vizuală, greutatea pe care o au obiectele (27).

Barograf (*baro-* + gr. *graphein* = a scrie). Dispozitiv de înregistrare continuă a presiunii atmosferice. Rezultă o curbă, numită barogramă, care reprezintă oscilaţiile de presiune pe perioada de observaţie (20).

Barogramă (*baro-* + gr. *gramma* = notare). Vezi Barograf.

Barometru (*baro-* + gr. *metron* = măsură). Aparat care măsoară presiunea atmosferică (5).

Baron. Operaţia ~, artrodeză extraarticulară scapulohumerală. Humerusul secţionat subcapital prinde ca într-o pană marginea externă aviviată a omoplatului (24).

Baroreceptor (*baro-* + lat. *recipere* = a primi). Presoreceptor.

Barosensibilitate (*baro-* + lat. *sensibilis* = perceptibil prin simţuri). Sensibilitate la modificările presiunii arteriale a unor zone neurovasculare (de ex. zona sinocarotidiană) (4).

Barosinuzită. Aerosinuzită.

Barospirator. Aparat folosit pentru respiraţie dirijată (34).

Barotaxie (*baro-* + gr. *taxis* = ordine). Stimularea celulelor vii prin modificarea presiunii mediului în care trăiesc (32).

Barotită. Aerootită.

Barotraumă (*baro-* + gr. *trauma* = rană). Leziune care survine din cauza modificărilor presiunii atmosferice (4).

Barotropism (*baro-* + gr. *tropos* = întoarcere). Reacţia protoplasmei faţă de modificările de presiune (15).

Barr. Triada ~, triadă simptomatică radiologică reprezentată de ştergerea curburii lombare, scolioză şi pensare mono- sau pluridiscală; este aproape patognomonică pentru hernia discurilor lombare (26).

Barraquer, Moner. **Operaţia ~**, extragerea cristalinului prin folosirea acţiunii fibrinolitice a α-chemotripsinei asupra zonulei (28).

Barraquer-Simons (Barraquer, José Antonio; Simons, Arthur). **Boala ~**, sin.: *Lipodistrofie progresivă*, sindrom clinic caracterizat prin dispariţia progresivă şi totală a grăsimii subcutanate din regiunile superioare ale corpului, cu adipozitate marcată compensatorie a regiunii subombilicale (24).

Barré. Jean Alexandre. **Probele ~**, probe iniţiate de Barré pentru evidenţierea deficitului motor în leziunile piramidale: a) proba antebraţelor: bolnavul fiind culcat, se flectează antebraţele în unghi drept pe braţ; antebraţul de partea bolnavă nu poate menţine poziţia şi cade lent pe planul patului; b) proba depărtării degetelor: se aşază mîinile alipite pe faţa lor palmară şi se cere bolnavului să îndepărteze degetele; de partea bolnavă, abducţia degetelor este mai limitată; c) proba gambelor: bolnavul aşezat în decubit ventral este solicitat să flecteze gambele şi să le menţină în această poziţie; gamba de partea bolnavă cade lent pe planul patului (27). **Semnul ~**, denumirea generică pentru diferite semne care apar în hernia de disc: durerea la apăsarea muşchilor adductori, coborîrea plicii fesiere prin hipotonia muşchilor fesieri, apariţia aspectului de picior ecvin, atrofia muşchiului pedios (24).

Barré-Liéou. Sindromul ~, sin.: *Sindromul simpatic cervical posterior*, complex de simptome cuprinzînd cefalee occipitală cu crize paroxistice, dureri cervicale sau faciale, ameţeli şi uşor nistagmus, vîjîituri în urechi, dureri oculare profunde, pierderea momentană a vederii, fosfene luminoase, fotofobie şi lăcrimare. Este datorit lezării prin afecţiuni de vecinătate (spondiloză cervicală) a plexului simpatic cervical profund sau a fibrelor vegetative care înconjură artera vertebrală (27; 28).

Barreswil. Reactivul cupropotasic ~, Reactivul Fehling, vezi Fehling.

Barsky. Operaţia ~, procedeu de policizare, folosind transplantarea indexului în etape, după grefă tubulară abdominală prealabilă (24).

Bart. Numele unui bolnav la care a fost descris un anumit tip de hemoglobină. Vezi Hemoglobină Bart (19).

Bartels. Ochelari ~, instrument cu lentile de 10 dioptrii, utilizat în examenul nistagmusului la probele vestibulare (30).

Barth, Jean Baptiste. **Hernia ~**, hernie produsă la nivelul peretelui abdominal, prin persistenţa ductului vitelin (11).

Barthélemy, P. Toussaint, 1850–1906. **Seringa ~**, seringă cu 40 de diviziuni, folosită la injectarea uleiului cenuşiu, calibrată şi gradată în aşa fel încît fiecare diviziune să corespundă la un centigram de mercur (12).

Bartholin, Casper jr., 1655–1738. **Canalul ~.** 1. Canalul excretor al glandei vestibulare mari, care se varsă în vestibulul vaginal (1). 2. *Ductus sublingualis major.* **Glandele ~**, vezi *Glandulae vestibulares.*

Bartholinită. Inflamaţie acută sau cronică a glandelor Bartholin, cel mai adesea de natură gonococică (12).

Bartlett. Testul ~, test pentru verificarea omogenităţii dispersiilor de selecţie (de ex. $S_1^2, \ldots, S_k^2$ cu $n_1, \ldots, n_k$ grade de libertate) (37).

Barton, John Rhea, 1794–1871. **Fractura ~**, fractură marginală posterioară a extremităţii inferioare a radiusului (24).

Bartonella. Gen de microorganisme din familia *Bartonellaceae*, clasa *Microtatobiotes*, care parazitează globulele roşii de om, determinînd bartoneloza. Specia tip: *Bartonella bacilliformis* (3).

Bartoneloză, sin.: *Boala Carrion, Febra de Oroya.* Boală infecţioasă şi transmisibilă, foarte severă, întîlnită numai în anumite teritorii ale Americii de Sud. Este produsă de *Bartonella bacilliformis* şi se caracterizează clinic prin febră, anemie de tip pernicios şi o erupţie cutanată caracteristică (*Verruga peruana*) (8).

Barwell, Richard, 1826—1916. **Operaţia ~,** osteotomie pentru *genu valgum*, interesînd extremitatea superioară şi inferioară a tibiei, respectîndu-se cartilajele de creştere (24).

Basculare. Mişcarea în balanţă a unei pîrghii faţă de un punct fix (36). **~ protezei,** mobilizarea unei proteze adjuncte sub acţiunea diferitelor forţe exercitate inegal, la diverse niveluri (38).

Basedow, Karl Adolf von, 1799—1854. **Boala ~,** sin.: *Boala Flajani, Boala Graves, Guşă exoftalmică,* formă clinică de hipertiroidism, caracterizată prin exoftalmie, guşă, tahicardie şi slăbire accentuată. Este considerată ca un hipertiroidism de origine diencefalohipofizară, cu o hipersecreţie puternică de hormon tireotrop (7).

„Bas-fond“ vezical. Regiunea retroureterală (retrotrigonală) a vezicii urinare (11).

Basibranhial (gr. *basis* = bază + *branchion* = branhie). Elementul scheletic impar care uneşte bazele fiecărui arc branhial scheletic (1).

Basidiomycetes. Clasă de ciuperci perfecte caracterizate prin înmulţire prin basidiospori, care dau naştere la organe de fructificare denumite basidii (12).

Basihyal (gr. *basis* = bază + *hyoeides* = asemănător literei ipsilon — Y), sin.: *Copula.* Osul ventral nepereche al arcului hioid, care formează centrul corpului osului hioid (1).

Basion (gr. *basis* = bază). Punct craniometric situat la marginea anterioară a găurii mari a occipitalului, unde planul mediosagital al craniului intersectează planul găurii mari (1).

Basis (lat. gr. = bază), sin.: *Bază.* 1. Fundaţie sau parte fundamentală (1). 2. Partea opusă apexului (1). **~ cartilaginis arytenoideae,** suprafaţa caudală, articulară a cartilajului aritenoid pentru lama cartilajului cricoid (1). **~ cerebri,** faţa inferioară a encefalului (1). **~ cochleae,** suprafaţa cohleei îndreptată spre meatul acustic intern (1). **~ cordis,** porţiunea supero-posterioară a inimii, prin care intră sau ies vasele mari (1). **~ cranii externa,** sin.: *Exobază,* faţa exterioară a bazei craniului (1). **~ cranii interna,** sin.: *Endobază,* faţa interioară a bazei craniului (1). **~ glandulae suprarenalis,** sin.: *Facies renalis glandulae suprarenalis,* faţa infero-laterală a glandei suprarenale, prin care aceasta vine în contact cu polul superior al rinichiului (1). **~ mandibulae,** marginea inferioară a corpului mandibulei (1). **~ modioli,** porţiunea modiolului care vine în raport cu fundul meatului auditiv intern (1). **~ ossis metacarpalium,** epifiza metacarpiană proximală, prismatică, articulată cu carpul şi metacarpienele vecine (cu excepţia primului metacarpian) (1). **~ ossis metatarsalium,** extremitatea metatarsiană proximală, prismatică, lăţită, articulată cu oasele tarsiene şi oasele metatarsiene vecine (1). **~ ossis sacri,** faţa cranială a corpului primei vertebre sacrate şi a maselor sale laterale (1). **~ patellae,** marginea cranială a rotulei, uneori lăţită sub formă de suprafaţă (1). **~ pedunculi cerebri,** *Pedunculus cerebri.* **~ phalangis,** extremitatea proximală a falangei, avînd faţa articulară concavă pentru metacarpianul corespunzător (1). **~ prostatae,** faţa superioară a prostatei, prin care aceasta vine în contact cu trigonul vezical (1). **~ pulmonis,** faţa inferioară, diafragmatică, a plămînului (1). **~ pyramidis renalis,** extremitatea exterioară a piramidei renale, care vine în contact cu substanţa corticală (1). **~ stapedis,** placa osului scăriţei, aplicată pe fereastra ovală (1).

Baskirţev-Petrov. **Legea ~,** periostul şi măduva unui transplant osos nu au rol important în osificare, contribuţia lor constînd numai în faptul că pun la dispoziţie ţesutul lor conjunctiv, care se transformă prin metaplazie în ţesut osos (24).

Bassen-Kornzweig (Bassen, F. A.; Kornzweig, A. L.). **Sindromul ~,** afecţiune congenitală, familială, caracterizată prin tulburări grave ale metabolismului lipidic (scăderea pînă la dispariţie a β-lipoproteinelor), tulburări digestive, neurologice şi acantocitoză (19).

Baston. În cultura fizică, aparat de gimnastică medicală din lemn lustruit sau aluminiu (24).

Bastonaş. Expansiunea externă, fotoreceptorie, a celulei cu bastonaş din retină (28). *Vezi şi:* Auer, Heidenhain.

Bastos-Ansart. **Operaţia ~,** transplantarea muşchilor marele pectoral, marele dorsal şi marele rotund pentru suplinirea muşchiului deltoid paralizat. Operaţia cuprinde un timp anterior pentru muşchiul mare pectoral şi unul posterior pentru muşchii marele dorsal şi marele rotund (24).

Batarism (gr. *battarismos* = bîlbîială). Bîlbîială în urma accelerării vorbirii (35).

Bateman, Thomas, 1778—1821. **Boala ~,** *Molluscum contagiosum.*

Baticardie (gr. *bathys* = adînc, jos situat + *kardia* = inimă). Poziţie coborîtă a inimii (10).

Batiestezie (gr. *bathys* = adînc + *aisthesis* = percepere). Sensibilitate profundă, mioarticulară (26).

Batmotropism (gr. *bathmos* = prag + *tropos* = întoarcere). Proprietatea structurilor nervoase şi musculare de a fi excitabile. Termenul este folosit în special pentru muşchiul cardiac, la care se disting: o perioadă refractară absolută în sistolă, o perioadă refractară relativă (în timpul relaxării) şi o fază de excitabilitate normală, precedată de o scurtă fază de excitabilitate supranormală (10; 15).

Batoane de ceară. Forme cilindrice turnate din ceară de inlay, lungi de aproximativ 10 cm şi cu diametrul de aproximativ 12 mm. Trecute prin seringa de ceară, pot lua diferite forme, necesare pentru conturarea machetelor de proteze dentare parţiale şi pentru confecţionarea ştifturilor de turnare (39).

Batofobie (gr. *bathys* = adînc + *phobos* = frică). Fobia de adîncime (35).

Batrocefalie (gr. *bathron* = pas, treaptă + *kephale* = cap). Deformare a craniului caracterizată prin protruzia posterioară a occipitalului, uneori pînă la sutura lambdoidă (26).

Batson. Plexul ~, Sistemul venos vertebral.

Batten-Mayou (Batten, Frederick Eustace, 1865–1918; Mayou, Marmaduke Stephen, 1876–1934). **Boala ~,** formă juvenilă de idioţie familială amaurotică (28).

Baudelocque, Jean Louis, 1746–1810. **Cefalotrib ~,** instrument obstetrical folosit în practica baziotripsiei (18). **Diametrul ~,** Diametrul conjugat extern.

Baudet-Navarro. Incizia ~, celiotomie cu rezecţia temporară a rebordului costal (11).

Bauer, H. **Aparatul ~,** aparat pentru menţinerea coapselor în flexiune şi abducţie de 80°, cu ajutorul unor chingi care trec de la coapse peste torace, în tratamentul luxaţiei congenitale a şoldului la sugar (24). **Membrana ~,** vezică de porc cromată, folosită ca material de interpunere în artroplastii (24). **Operaţia ~** rezecţie pluricostală precardiacă, practicată în simfizele extrapericardice (10).

Bauhin, Caspar, 1560–1624. **Valvula ~,** *Valva ileocaecalis.*

Baum-Jaboulay-Cavaillon. Procedeul ~, procedeu de cură a cancerului colic prin colectomie segmentară precedată de instalarea unei fistule cecale derivative (11).

Baunscheidt, Karl, 1809–1874. **Metoda ~,** acupunctura pielii urmată de fricţiuni iritante (4).

Bayer, H. von. **Operaţia ~,** alungire de tendon în Z frontal (24).

Bayer, Lorenz von. **Bifurcarea ~,** vezi Lorenzvon Bayer.

Bayer-Gussenbauer. Operaţia ~, procedeu de cură chirurgicală a torticolisului muscular, cu alungirea autoplastică printr-o incizie în Z a muşchiului sternocleidomastoidian (11).

Bayle, Antoine Laurent Jessé, 1799–1858. **Boala ~,** Paralizia generală progresivă.

Bayley, Robert Hebard. **Sistemul ~,** sistem dublu triaxial, utilizat în studiul electrocardiogramei; este format din trei axe paralele şi trei perpendiculare pe laturile triunghiului Einthoven (10).

Bayliss. Efectul ~, creşterea presiunii intraluminale a unui organ cavitar determină contracţia musculaturii netede circulare (26).

Baynton, Thomas, 1761–1820. **Procedeul ~,** procedeu de cură a ulcerului cronic al gambei prin pansament adeziv (11).

Bazaliom. Epiteliom bazocelular.

Bază. 1. *Basis.* 2. Compus mineral, de obicei derivat hidroxilat al unui metal, avînd tendinţa de a lega protoni, dînd ioni pozitivi. În reacţiile cu acizii sau oxizii metaloidelor formează săruri (5). **~ papilară,** aspect colposcopic al colului uterin, încadrat în stările precanceroase cu papile mari dilatate proeminent (18).

Bazicarioplastină. Baziparacromatină.

Bazicitoparaplastină. Paraplastina bazofilă a citoplasmei (1).

Bazicranial (gr. *basis* = bază + *kranion* = craniu). Referitor la baza cutiei craniene (1).

Bazicromatină. Partea bazofilă din cromatina nucleară (19).

Bazicromiole. Unele particule bazofile care formează cromatina nucleului (1).

Bazifacial (gr. *basis* = bază + lat. *facies* = faţă). Aparţinînd porţiunii inferioare a feţei (1).

Bazimetrie (gr. *basis* = bază + *metron* = măsură). Raportarea variaţiilor la punctul de plecare, ceea ce revine la o exprimare procentuală şi la o reprezentare semilogaritmică. În multe sectoare ale biologiei au valoare variaţiile relative (procentuale) şi nu cele absolute (7).

Bazin, Antoine, 1807–1878. **Eritem indurat ~,** sin.: *Tuberculoza cutanată indurativă,* formă atipică de tuberculoză cutanată caracterizată prin noduli dermohipodermici localizaţi la gambe, acoperiţi cu un tegument roşu-violaceu şi evoluînd cronic (12).

Bazin. 1. *Pelvis.* 2. Rezervor deschis, de dimensiuni mari, construit din pămînt, beton, metal, lemn sau mase plastice, destinat colectării unui lichid (apă, combustibil lichid, produse chimice etc.), în vederea utilizării lui ulterioare (Dicţionarul enciclopedic român). **~ de apă,** termen folosit pentru a desemna apele de suprafaţă cu întregul teritoriu de alimentare. Bazinele naturale de apă se împart pe tot parcursul apei sau pe porţiuni de rîu în mai multe categorii, în raport cu folosinţa apei. Gradul de puritate a apei este diferit după categorii: astfel, pentru bazinele de apă de categoria I, folosite în alimentarea centrală cu apă a localităţilor, pretenţiile sanitare sînt cele mai mari; pentru bazinele de categoria a II-a folosite pentru aprovizionarea neorganizată sau de categoria a III-a care nu se folosesc în aprovizionarea cu apă există alte norme sanitare; recent, s-a introdus şi categoria a IV-a, care cuprinde bazine de apă folosite în agricultură şi pentru creşterea vitelor (20).

~ **brahipelic**, tip de bazin în care diametrul transvers depăşeşte cu mai puţin de 3 cm diametrul antero-posterior (1). ~ **cifotic**, bazin caracterizat prin deformare în unghi posterior, ca o consecinţă a deformărilor coloanei şi toracelui în morbul Pott (24). ~ **de coagulare**, bazin în care se realizează depunerea flocoanelor după ce apa a fost tratată cu substanţe coagulante (20). ~ **de decantare**, Bazin de sedimentare. ~ **dezaxat**. 1. Înclinarea bazinului în plan frontal, cu sau fără rotaţie, datorită inegalităţii membrelor inferioare, unor atitudini anormale ale acestora (coxalgie, redoare de genunchi în flexiune etc.), ale coloanei vertebrale sau unor tulburări musculare (pareze, paralizii) (sin. : *Bazin dezechilibrat*) (24). 2. Înclinarea înainte sau înapoi a bazinului, în plan sagital, prin diformităţi ale coloanei lombosacrate, paralizie postpoliomielitică sau insuficienţe musculare (24). ~ **dezechilibrat**, vezi Bazin dezaxat. ~ **distocic**, sin. : *Bazin viciat*, bazin care, prin forma, dimensiunile şi înclinările sale, nu permite desfăşurarea normală a naşterii (18). ~ **eutocic**, bazin normal, nemodificat în capacitatea, forma sau înclinarea sa şi care permite naşterea pe căile naturale (18). ~ **mic**, Bazin obstetrical. ~ **moale**, noţiune care cuprinde două sisteme musculoaponevrotice, dintre care unul căptuşeşte în interior bazinul osos obstetrical, iar celălalt închide bazinul în partea sa inferioară, constituind planşeul pelviperineal (18). ~ **obstetrical**, sin. : *Bazinul mic*, partea din centura pelviană alcătuită din excavaţia pelviană şi delimitată în sus de strîmtoarea superioară şi în jos de strîmtoarea inferioară (18). ~ **rahitic**, bazin modificat prin rahitism, putînd fi strîmtat în general, turtit în sens antero-posterior sau turtit în sens transversal (18). ~ **de sedimentare**, sin. : *Bazin de decantare*, *Decantor*, bazin în care apa circulă cu viteză foarte mică, purificîndu-se de elementele în suspensie prin depunerea lor pe fundul bazinului, după care apa limpezită este decantată ; este folosit mai frecvent în purificarea apei potabile şi în epurarea apelor reziduale (20). ~ **viciat**, Bazin distocic.

Vezi şi : Imhoff, Litzmann, Maygrier, Nägele, Robert.

Baziotrib (gr. *basis* = bază + *tribein* = a zdrobi). Instrument obstetrical, alcătuit din 2 linguri şi un perforator central, folosit pentru baziotripsie (18).

Baziotripsie (gr. *basis* = bază + *tribein* = a zdrobi). Manevră obstetricală care constă din zdrobirea bazei craniului fetal cu ajutorul baziotribului sau cefalotribului ; se practică în cazurile de vicieri marcate ale bazinului, în care fătul mort nu poate fi extras prin craniotomie sau cranioclazie (18).

Baziparacromatină, sin. : *Bazicarioplastină*. Paracromatina bazofilă a nucleului (1).

Bazivertebral. Care se referă la centrul vertebrei (1).

Bazo- (gr. *basis* = bază). Prefix, care introduce în termenii compuşi noţiunea de bază (32).

Bazocit (*bazo-* + gr. *kytos* = celulă). Denumire folosită pentru leucocitul bazofil din sîngele circulant sau pentru mastocit (19).

Bazocitoză (*bazo-* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*). Vezi Bazofilie.

Bazoeritrocit. Globul roşu cu punctaţii bazofile, care apare în intoxicaţia cu plumb (19).

Bazofil (*bazo-* + gr. *philein* = a iubi). 1. Care are afinitate pentru coloranţii bazici (1). 2. Leucocit bazofil.

Bazofilie (*bazo-* + gr. *philein* = a iubi). 1. Creşterea peste normal a numărului leucocitelor bazofile din sîngele circulant (sin. : *Bazocitoză*) (19). 2. Afinitatea pentru coloranţii bazici a componentelor acide din celulă (19). ~ **hipofizară**, sin. : *Bazofilism hipofizar*, stare structurală anormală a hipofizei, caracterizată prin hipertrofia şi hiperplazia (uneori adenomatoasă) a celulelor bazofile şi însoţită clinic de un sindrom Iţenko-Cushing (7).

Bazofilism hipofizar. Bazofilie hipofizară.

Bazofobie (gr. *basis* = mers + *phobos* = frică). Fobia de a merge (35).

Bazy, P. Incizia ~, cale de acces abdominală subperitoneală pentru abordarea chirurgicală a rinichiului, printr-o incizie care începe înapoi sub coasta a 11-a şi ajunge anterior pe linia mediană la jumătatea distanţei dintre apendicele xifoid şi ombilic (11). **Operaţia** ~, procedeu de ureterocistoneostomie, în care ureterul este lăsat cu extremitatea liberă de aproximativ 1 cm în vezică şi fixat la peretele vezical deasupra porţiunii intravezicale (11). **Sindromul** ~, sin. : *Hidronefroză congenitală intermitentă*, dilataţie pielică şi caliceală congenitală, cu bazinet în formă de cimpoi (11).

Bazy, R. Operaţia ~, rezecţia artroplastică a extremităţii superioare a humerusului pe cale deltopectorală (24). **Semnul** ~, durerea provocată „în inel“ în jurul rădăcinii membrului superior, în fracturile gîtului chirurgical al omoplatului (24).

Bălteanu. Reacţia ~, intradermoreacţie utilizată în diagnosticul infecţiei cărbunoase umane. După 6 ore de la injecţia intradermică a unui antigen cărbunos, apare local o reacţie eritematoedematoasă cu un diametru de 3—10 cm (8).

Bălteanu-Garaguli. Aparatul ~, aparat pentru vaccinarea antituberculoasă, constituit dintr-un cilindru cu arc şi un număr de ace. După aplicarea vaccinului se lipeşte cilindrul de pielea bolnavului, se declanşează arcul, iar acele înţepînd pielea permit pătrunderea vaccinului (34).

Bărbie. *Mentum.*

Bărbiţă. Dispozitiv de imobilizare a fracturilor maxilarului, alcătuit dintr-o pelotă aplicată pe bărbie şi menţinută printr-o tracţiune elastică realizată cu ajutorul unei benzi cefalice de cauciuc trecute peste vertex (38). ~ **cu capelină,** aparat ortodontic mobil extraoral cu tracţiune craniomentonieră, compus dintr-o bărbiţă cu două toarte, confecţionată din acrilat pe baza unei amprente a mentonului sau din stofă ori plasă de sîrmă şi o capelină confecţionată din pînză apretată pe forma calotei craniene, legate între ele lateral cu elastic (39).

Bătaie cardiacă. Denumire folosită pentru fenomenul de scurtare şi relaxare ritmică a muşchiului cardiac (15). ~ **cardiacă fuzionată,** sin.: *Sistolă de sumaţie*, contracţie atrială sau ventriculară, produsă de acţiunea simultană a doi stimuli locali, care se anihilează apoi reciproc prin interferenţă (10). ~ **cardiacă reciprocă,** contracţie ventriculară suplimentară, într-un ritm nodal în care existenţa unui oarecare blocaj retrograd al stimulului nodal duce la o contracţie atrială întîrziată; aceasta, găsind ventriculul ieşit din faza refractară, îl antrenează într-o nouă bătaie (10).

Bătătură. *Clavus.*

B.C.G. Abreviere pentru Bacil Calmette-Guérin (3).

Beale, Lionel Smith, 1828–1906. **Celule ~,** celule bipolare ganglionare, cu prelungiri răsucite în jurul altor celule (1).

Beanţă incisivă. Muşcătură deschisă în regiunea dinţilor frontali (38).

Beat-Müller. Culisă ~, dispozitiv de matrice-patrice între proteza mobilă şi dinţii prezenţi pe arcade, care permite o detaşare parţială a protezei mobile de croşetele respective în cursul exercitării anumitor presiuni, cu scopul de a nu influenţa nociv parodonţiul dinţilor-stîlpi (38).

Beatson. Procedeul ~, procedeu pentru ameliorarea fenomenelor clinice în cancerul avansat al sînului prin ovariectomie bilaterală (11).

Beau, Joseph Honoré Simon, 1806–1865. **Liniile ~,** *Lineae transversae.*

Beaumé, Antoine, 1728–1804. **Scara ~,** gradaţia areometrului omonim. Gradaţia 0 corespunde punctului pînă la care se cufundă areometrul în apă distilată, iar gradaţia 10 corespunde punctului de afundare într-o soluţie NaCl 10%. Areometrele Beaumé nefiind suficient de sensibile, se tinde la înlocuirea lor (5).

Beaunis. Semnul ~, diferenţele de lungime a distanţelor de la spina iliacă antero-superioară la rotulă şi de la aceasta la maleolă, măsurate în ortostatism, comparativ, în luxaţia congenitală de şold unilaterală (24).

Beccari, Giuseppe. **Cameră biotermă ~,** instalaţie de mineralizare a reziduurilor solide. Gunoiul este introdus într-o cameră de construcţie specială, ventilată, adăugîndu-se o cantitate de gunoi de grajd (bogat în floră termofilă). Prin dezvoltarea acestor germeni, fermentaţia se însoţeşte de creşterea temperaturii la 70–75°, mineralizarea realizîndu-se în scurt timp (20).

Becher, Erwin. **Celulele ~,** celule specializate, situate în tubul contort distal, la zona de contact dintre acesta şi arteriola glomerulară aferentă, unde formează *macula densa* (25). **Cifra ~,** indice de corelaţie între densitatea urinii şi volumul ei (care, în mod normal, variază în sens invers): suma cifrelor care reprezintă 1/100 din volumul urinar pe 24 ore (în ml) şi ultimele 2 cifre ale densităţii urinii trebuie să fie în jur de 30. În cazul alterării capacităţii renale de concentraţie, urina are densitatea scăzută, chiar în prezenţa oliguriei, iar cifra Becher scade sub 22 (25).

Bechterew, Vladimir Mihailovici, 1857–1927. **Boala ~,** vezi Spondilartrita anchilopoietică. **Nucleul ~,** *Nucleus vestibularis superior.* **Reflexul ~,** sin.: *Reflexul carpometacarpian*, percuţia feţei dorsale a mîinii în regiunea carpului sau metacarpului determină flexiunea degetelor; are valoarea unui semn de leziune a căii motorii piramidale (27). **Semnul ~,** simptom care se întîlneşte în tabes şi constă din analgezia la presiune a trunchiului nervului sciatic popliteu extern (27).

Bechterew-Marie-Strümpell (Bechterew, Vladimir Mihailovici, 1857–1927; Marie, Pierre, 1853–1940; Strümpell, Ernst Adolf von, 1853–1925). **Boala ~,** Spondilartrita anchilopoietică.

Beck, Claude S. **Cardiomiopexia ~,** procedeu de cardiomiopexie executată cu un lambou din muşchiul pectoral în cura chirurgicală a anginei pectorale (11). **Operaţia ~,** procedeu operator pentru ameliorarea vascularizaţiei miocardice, prin crearea unei anastomoze între aortă şi sinusul coronar (11). **Triada ~,** complex simptomatic caracteristic tamponadei cardiace acute, constînd din creşterea presiunii venoase, hipotensiune arterială şi absenţa tahicardiei (inconstantă) (10).

Beck, Emil G., 1866–1932. **Forajul osos ~,** stimularea consolidării întîrziate a unei fracturi, prin înţepare multiplă a fragmentelor cu ajutorul unei broşe Kirschner acţionată de un motor electric (24). **Metoda ~,** metodă de tratament al fistulei tuberculoase prin injectarea pe traiectul fistulos a unei paste. (34).

Beck, K. **Sindromul ~,** tablou de secţiune medulară transversală, apărînd după o fază iniţială de iritaţie medulară, ca o consecinţă a ocluziei arterei spinale anterioare (10).

Becker, Otto Heinrich Enoch, 1828—1890. **Semnul ~,** accentuarea pulsaţiilor arterelor retiniene în boala Basedow (10).

Béclard, Pierre Augustin, 1785—1825. **Amputaţia ~,** amputaţie la nivelul şoldului cu lambou posterior, care se creează în primul timp (24). **Nucleul ~,** nucleul de osificare a epifizei distale a femurului, care apare în luna a IX-a a vieţii fetale; prezenţa lui arată un nou-născut la termen (23).

Becquerel, Antoine Henri, 1852—1908. **Razele ~,** radiaţii radioactive emise de sărurile de uraniu, descoperite de Becquerel în 1896 (5).

Bednar, Alois, 1816—1888. **Afte ~,** leziuni ulcerate, de culoare albicioasă, de mărimea unui bob de linte, rotunde, situate pe bolta palatină la copii (33).

Beevor, Charles Edward, 1854—1908. **Semnul ~.** 1. Deplasarea în sens cranial a ombilicului, dacă imprimăm capului o flexiune dorsală (bolnavul fiind în decubit dorsal şi opunîndu-se acţiunii examinatorului); apare în caz de paralizie a jumătăţii inferioare a muşchilor drepţi abdominali (26). 2. În paraliziile poliomielitice ale musculaturii abdominale, ombilicul este deviat de partea sănătoasă în timpul mersului (24).

Bégouin. Procedeul ~, procedeu de închidere a bontului duodenal prin strivire şi ligatură, fără înfundare (11).

Behaviorism. Şcoală de psihologie care încearcă să formuleze legi şi principii ce stabilesc comportamentul omului pe baza unor observaţii experimentale (15).

Behçet, Hulusi, 1889—1948. **Boala ~,** afecţiune a mucoaselor, caracterizată prin ulceraţii de tip aftos, însoţite de simptome generale, erupţii eritematoase cutanate, manifestări oculare (irite, hemoragii retiniene) şi, uneori, simptome nervoase (aspecte de encefalomielită diseminată) (12).

Behring, Emil A. von, 1854—1917. **Legea lui ~,** serul indivizilor imunizaţi cu un antigen conferă o imunitate specifică indivizilor normali cărora le este inoculat (3).

Beigel, Hermann, 1830—1879. **Boala ~,** *Trichorrhexis nodosa.*

Beijerinck. Metoda ~, metodă de determinare a necesităţilor nutritive ale mutanţelor biochimice. Se efectuează aplicînd cantităţi reduse din diverşi factori de creştere pe suprafaţa unui mediu sintetic minimal, inoculat cu mutanta respectivă (3).

Bejel. Sifilisul endemic al arabilor.

Bel. Unitate de măsură a intensităţii acustice, reprezentînd raportul logaritmic între intensitatea undei sonore măsurate şi intensitatea la pragul de audibilitate (20).

Beladonă. *Atropa belladonna.*

Belascaris. *Toxocara.*

Belkin. Coroană dentară ~, coroană dentară artificială de înveliş, mixtă, ştanţată, cu faţa vestibulară răscroită şi înlocuită cu acrilat (38).

Bell, Charles, 1774—1842. **Muşchiul ~,** fîşie de muşchi neted al vezicii urinare, care merge de la orificiul ureterului spre lobul median al prostatei la bărbat şi spre gîtul vezicii la femeie (1). **Nervul ~,** nervul toracic lung, denumit şi nervul respirator, ramură colaterală a plexului brahial (1). **Semnul ~,** fenomen observat în paralizia facială de tip periferic şi care constă din mişcarea de ridicare în sus şi în afară a globului ocular, survenind la încercarea de închidere a ochilor (27).

Bell-Magendie (Bell, Charles, 1774—1842; Magendie, François, 1783—1855). **Legea ~,** rădăcina anterioară a nervilor spinali este motorie, iar rădăcina posterioară este senzitivă (27).

Bellini, Lorenzo, 1643—1704. **Tubul ~,** tub colector renal, care continuă tubul contort distal, străbătînd medulara renală pînă la papilă (1).

Belonofobie (gr. *belone* = ac + *phobos* = frică). Teamă patologică faţă de înţepăturile cu ace (4).

Bemegridă. Derivat de glutarimidă cu acţiune analeptică; antagonist al barbituricelor, util în intoxicaţii şi pentru a reduce narcoza barbiturică (13).

Benactizină. Derivat de difenilmetan cu acţiune anxiolitică şi în acelaşi timp parasimpaticolitică slabă (13).

Benanserină. Compus indolic, antagonist al serotoninei (14).

Bence-Jones, Henry, 1813—1873. **Proteine ~,** sin.: *Albumine Bence-Jones, Albumoze Bence-Jones,* proteine anormale (paraproteine), cu greutate moleculară mică (45 000), care migrează electroforetic cu globulinele (γ sau β) şi care apar în cantităţi variabile în urina bolnavilor cu mielom multiplu, macroglobulinemie Waldenström, unele leucemii; se pun în evidenţă în urină prin încălzirea (precipită la 45—55° şi se redizolvă la fierbere), prin electroforeză sau prin imunoelectroforeză (25). **Proteinurie ~,** eliminarea în urină a proteinelor Bence-Jones (25).

Bendroflumetiazidă. Compus tiazidic, înrudit cu clorotiazida; are acţiune diuretică puternică, cu pierdere mică de potasiu (14).

Benedict, Francis Gano. **Aparatul ~,** spirograf cu clopot cilindric suspendat pe scripeţi, folosit pentru determinarea probelor de ventilaţie pulmonară şi a metabolismului bazal (34).

Benedict, Stanley Rossiter, 1884–1936. **Metoda ~,** metodă chimică folosită pentru determinarea calitativă sau cantitativă a glicozuriei, cu ajutorul reactivului Benedict (25). **Reactivul ~,** soluție conținînd o sare ușor reductibilă de cupru, utilizată pentru evidențierea sau dozarea glucozei urinare. Reactivul B. *calitativ* conține: sulfat de cupru 17,3 g, citrat de sodiu sau potasiu 173 g, carbonat de sodiu cristalizat 200 g, apă distilată *ad* 1 000 ml. Reactivul B. *cantitativ* conține: sulfat de cupru 18 g, citrat de sodiu sau potasiu 200 g, carbonat de sodiu cristalizat 200 g, sulfocianură de potasiu 125 g, ferocianură de potasiu soluție 5% 5 ml, apă distilată *ad* 1 000 ml (25).

Benedikt, Moritz, 1835–1920. **Sindromul ~,** sindrom de calotă pedunculară, caracterizat prin paralizia nervului motor ocular comun de aceeași parte cu leziunea, asociată cu hemiplegie, tremurături și mișcări coreoatetozice de partea opusă (27).

Benign. Lipsit de gravitate (32).

Béniqué, Pierre Jules, 1806–1851. **Dilatatorul ~,** instrument metalic cilindric, curb sau drept, cu calibru variabil, folosit pentru dilatarea uretrei (11).

Bennett, Edward Hallaran, 1837–1907. **Fractura-luxație ~,** sin.: *Luxație-fractură trapezometacarpiană,* fractura bazei primului metacarpian, însoțită de luxație trapezometacarpiană (24). **Operația ~,** procedeu plastic în laxitatea ligamentară a genunchiului, constînd din întărirea părții antero-laterale a capsulei prin grefe libere de *fascia lata* (24). **Procedeul ~,** procedeu pentru cura varicocelului prin excizia parțială a plexului pampiniform și suturarea capetelor secționate (11).

Bennett, sir Norman Godfrey, 1870–1947. **Mișcarea ~,** devierea laterală a mandibulei, produsă de mișcarea condililor de-a lungul pantelor tuberculiene (39). **Unghiul ~,** unghiul dintre planul sagital condilian în poziția de repaus (sau centrată) a mandibulei și linia determinată de translația antero-internă a aceluiași condil în mișcarea de echilibrare; este în medie de 15° (39).

Bennhold, Hans Hermann. **Proba ~,** probă utilizată în diagnosticul amiloidozei și bazată pe afinitatea marcată a roșului de Congo pentru substanța amiloidă; la o oră după injectarea intravenoasă a 10 ml din soluția 1%, în amiloidoză, colorantul dispare din sînge în proporție de 60–100%, iar la normal într-o proporție mai mică de 40% (25).

Bensaude, R. **Cura ~,** metodă de tratament al hemoroizilor interni prin injecții sclerozante sub mucoasa suprahemoroidală (11).

Bent. Sistem de aprovizionare cu apă meteorică, utilizat și în țara noastră. Constă din colectarea apei într-o groapă care comunică printr-un dren umplut cu bolovani și pietriș cu o fîntînă situată la 6–10 m distanță de groapă. Prezintă toate dezavantajele alimentării cu apă meteorică (20).

Bentonită. Silicat de aluminiu hidratat, coloidal, cu un conținut de peste 70% montmorilonită; este folosit ca bază de unguente, în general în asociație cu glicerina și indicat, sub formă de gel, ca laxativ de volum (13).

Bentos. Formații biologice caracteristice care se găsesc fixate pe fundul cursurilor de apă, pe picioarele podurilor, în dreptul malurilor etc. Reprezintă, spre deosebire de plancton, elemente biologice fixe. Din punct de vedere sanitar, organismele bentonice caracterizează gradul mediu de impurificare a unui punct dintr-un curs de apă (20).

Benzalconiu. Detergent cationic cu acțiune bacteriostatică și bactericidă în soluții diluate, folosit extern (13).

Benzaldehidă. C_6H_5CHO. Aldehida acidului benzoic, metabolit intermediar în cadrul procesului de degradare a compușilor cu structură aromatică (5).

Benzantracen. Una dintre hidrocarburile cancerigene (14).

Benzatin penicilină G. Penicilină de depozit cu durată de acțiune pînă la 7 zile (13).

Benzen, sin.: *Benzol.* C_6H_6. Hidrocarbură ciclică nesaturată, lichid nemiscibil cu apa, solvent al lipidelor. Cap de serie al compușilor aromatici (5).

Benzenism. Intoxicație cronică cu benzen, caracterizată în special prin tulburări hematologice, provocate de acțiunea sa mielotoxică (9).

Benzestrol. Estrogen de sinteză, derivat de stilben (14).

Benzetoniu. Sare cuaternară de amoniu, cu acțiune detergentă și antiseptică (13).

Benzidină. $H_2N.C_6H_4(CH_2)_2.C_6H_4.NH_2$. Compus aromatic utilizat ca reactiv în analizele biochimice. Vezi Proba cu benzidină (5).

Benzilaminocloretil. Derivat cloretilaminic cu acțiune simpatolitică intensă și durabilă; din cauza efectelor nedorite (excitație centrală, iritație locală) nu este folosită terapeutic, avînd doar interes experimental (14).

Benzilaminooxidază. Vezi Aminooxidaze.

Benzilpenicilină. Penicilină G (13).

Benzină. Produs lichid obținut din petrol sau prin sinteză și constituit dintr-un amestec de hidrocarburi parafinice, naftalenice, olefinice, cu un număr variat de atomi de carbon. Bun solvent al grăsimilor, se folosește în uz extern, pentru curățirea pielii. Vezi și Intoxicația cu benzină (14).

Benzinism. Intoxicaţie cronică, de severitate redusă, cu benzină (9).

Benziodaronă. Derivat iodat de cumarină cu acţiune antispastică şi vasodilatatorie coronariană; este folosită în angina de piept (14).

Benzoat. Sarea acidului benzoic (5). ~ **de benzil,** compus organic obţinut prin distilarea balsamului de Peru sau, sintetic, din benzoat şi clorură de benzil. Are calităţi antiseptice, fiind folosit în tratamentul astmului, tusei convulsive etc.; în administrarea externă, este folosit în tratamentul scabiei (5). ~ **de bismut,** sare de bismut greu solubilă, cu proprietăţi adsorbante, astringente şi protectoare, slab antiseptic. Este folosit în uz intern în gastrite hiperacide, ulcer gastroduodenal şi în uz extern în unele boli de piele (14). ~ **de estradiol,** ester de sinteză al estradiolului, cu acţiune estrogenică durabilă (13). ~ **de litiu,** sare de litiu folosită ca dizolvant al acidului uric şi uraţilor în gută sau în depunerile calcaroase din cornee (13). ~ **de sodiu,** sare a acidului benzoic, cu acţiune fluidifiantă şi inhibitorie a secreţiei bronşice, uşurînd expectoraţia; are şi efect colagog şi dezinfectant slab pentru căile urinare (13).

Benzocaină. Etoform.

Benzochinonă. $C_6H_4O_2$. Produs de degradare a compuşilor aromatici, rezultat prin acţiunea fenolazei (5).

Benzoil. $C_6H_5.CO$. Radical organic monovalent, provenind de la acidul benzoic. În organism ia parte activă la procesele de detoxifiere, sub formă de benzoiladenilat, benzoilcoenzimă A, benzoilaminoacizi, benzoilglicină etc. (5).

Benzoiltiokinază. Enzimă care catalizează „activarea" benzoatului, sub formă de benzoilcoenzimă A, metabolit care participă la procesele de detoxifiere în organism (5).

Benzoină. Răşină balsamică obţinută din diferite specii de *Styrax*. Administrată oral acţionează carminativ, expectorant şi diuretic, iar în uz extern are acţiune iritantă, revulsivă şi antiseptică (14).

Benzol. Benzen.

Benzolism. Intoxicaţie profesională prin inhalare de vapori de benzol; în intoxicaţia acută apar fenomene nervoase, cu stare de excitaţie, urmată de depresiune, paralizii locale şi comă, moartea producîndu-se prin paralizia centrului respirator; intoxicaţia cronică se manifestă prin astenie, ameţeli, cefalee, tendinţe la hemoragii şi anemie aplastică (23).

Benzonatat. Antitusiv care acţionează predominant periferic, prin deprimarea specifică a receptorilor din mucoasa laringotraheală (14).

2,3-Benzopirol. Indol.

Benzpiren. Una dintre hidrocarburile cancerigene (14).

Bérard, Auguste, 1802—1846. **Anevrismul ~,** anevrism arteriovenos în ţesutul din jurul unei vene lezate (32).

Bérard-Alglave. Operaţia ~, artroplastie a cotului constînd dintr-o rezecţie epifizară economică (24).

Béraud, Bruno Jean Jacques, 1823—1865. **Banda ~,** bandeletă fibroasă rezistentă, care stranguleează la mijloc punga unui hidrocel, dîndu-i caracterul de hidrocel bilobat (11).

Bercher-Mathis (Bercher, Jean M. M.; Mathis, Herman). **Procedeul ~,** metodă de solidarizare a tijelor fixatorilor externi pentru imobilizarea fracturilor maxilare; se folosesc piese din acrilat, solidarizînd dinţii arcadei mandibulare de dinţii antagonişti ai maxilarului (blocaj rigid) sau inele de cauciuc care se prind pe dispozitive fixate pe dinţii superiori şi dinţii inferiori, realizîndu-se o tracţiune elastică intermaxilară (blocaj elastic) (38).

Bercovicz. Reacţia ~, instilarea în ochiul femeii presupuse gravide a cîtorva picături din sîngele propriu produce midriază în caz de graviditate; are un interes practic limitat (18).

Berdal-Bataille. Boala ~, Balanita erozivă circinată.

Berg. Operaţia ~, procedeu de ureterocolostomie prin implantarea ureterelor într-un segment de ileon exclus, care este reanastomozat anizoperistaltic la sigmoid (11).

Berg, W. N. **Reactivul ~,** soluţie foarte diluată (aproape incoloră) de perclorură de fier, care — în prezenţa acizilor-alcooli — dă o culoare galbenă-aurie. Este folosit la identificarea acidului lactic în sucul gastric (5).

Bergara-Wartenberg. Semnul ~, semn precoce al paraliziei faciale, constînd din diminuarea sau absenţa tremurului pleoapei, în timp ce examinatorul încearcă să descopere ochii închişi, persoana examinată fiind solicitată să opună rezistenţă (27).

Berger, Paul, 1845—1908. **Operaţia ~,** dezarticulaţia interscapulotoracică (24). **Semnul ~,** sin.: *Semnul abducţiei elastice,* în luxaţia scapulohumerală, adducţia braţului nu este posibilă (semnul Berger pozitiv). Încercînd să apropiem braţul de torace, la întreruperea presiunii braţul revine în poziţia iniţială. În fractura de col chirurgical al omoplatului adducţia braţului este posibilă (semnul Berger negativ) (24).

Berger, Oskar, 1844—1885. **Parestezia ~,** parestezie care apare la ambele membre inferioare, de obicei la persoane tinere şi se însoţeşte de astenie; nu prezintă semne obiective (4).

Berger. Celulă ~, sin.: *Celulă hilară,* celulă din hilul ovarului, asemănătoare celulei Leydig din testicul şi care (cu multă probabilitate) secretă androgeni (7).

Bergeron-Henoch (Bergeron, Etienne Jules, 1817—1900; Henoch, Eduard Heinrich, 1820—1910). **Coree electrică** ~, vezi Coree electrică.

Bergmann, Ernst von, 1836—1907. **Triada** ~, asocierea în tabloul clinic al abcesului cerebral a sindromului infecţios, sindromului de hipertensiune intracraniană şi a celui de localizare (26).

Bergmann. Osiculul ~, vezi Osicul.

Bergonié, Jean Alban, 1857—1925. **Metoda** ~, metodă de faradoterapie în obezitate (4).

Bergonié-Tribondeau (Bergonié, Jean Alban, 1857—1925; Tribondeau, Louis Mathieu, 1872—1918). **Legea** ~, celulele şi ţesuturile sînt cu atît mai radiosensibile, cu cît activitatea reproducătoare este mai mare, viitorul cariokinetic mai lung şi gradul de diferenţiere morfologică şi funcţională mai puţin exprimat (6).

Beri-beri. Boală carenţială datorită lipsei de vitamină B_1 în alimentaţie, manifestată prin tulburări motorii şi senzitive de tip polinevritic, asociate cu tulburări cardiovasculare şi respiratorii (27).

Berilioză. Granulomatoză pulmonară, viscerală şi dermică, provocată de inhalarea pulberilor de compuşi insolubili ai beriliului (9).

Beriliu. Simbol Be. Metal alb, cu duritate ridicată, avînd numărul atomic 4 şi greutatea moleculară 9,01; se găseşte în organism ca oligoelement. Se foloseşte în industrie pentru ameliorarea aliajelor de aluminiu şi argint, putînd da naştere la intoxicaţii profesionale (berilioză) (5).

Berkefeld, Wilhelm, 1836—1897. **Filtrul** ~, filtru poros din pămînt de diatomee, folosit pentru îndepărtarea bacteriilor dintr-o suspensie. Filtrele Berkefeld au forma unui cilindru gol cu pereţi poroşi. În funcţie de dimensiunea porilor, există trei gradaţii: *V* (viel) care nu reţine toate bacteriile, *N* (normal) care reţine bacteriile şi *W* (wenig), filtre cu porozitate fină, care reţin bacteriile şi unele virusuri mari (3).

Berkeliu. Simbol Bk. Element radioactiv transuranic, tri- şi tetravalent, din familia actinidelor, cu număr atomic 97. Se cunosc 7 izomeri, cu număr de masă între 243 şi 250. Emite particule α şi are timpul de înjumătăţire de 4,6 ore (5).

Berkow, Samuel Gordon. **Scara** ~, tabel după care se poate calcula suprafaţa tegumentară interesată într-o arsură, fiecărui segment al corpului corespunzîndu-i un anumit procentaj la % (de ex. faţa anterioară a corpului 51%, faţa posterioară a corpului 49% etc.) (11).

Berlin, Rudolf, 1833—1897. **Edem** ~, Comoţia retinei.

Berliner. Vezi Ocludator-ocluzor Berliner.

Berlock-dermatitis. Dermatită fotoalergică apărînd în special la femei pe părţile descoperite, în zonele de contact cu parfumuri (regiunile cervicală, presternală etc.) (12).

Bernard, Claude, 1813—1878. **Puncţia** ~, introducerea în experiment pe animal a unui ac în bulb, urmată de apariţia diabetului zaharat, ca urmare a tulburărilor neuroumorale de reglare a glucozei din sînge (15).

Bernard-Horner (Bernard, Claude, 1813—1878; Horner, Johann Friedrich, 1831—1886). **Sindromul** ~, sin.: *Sindromul ocular simpatic*, sindrom ocular caracterizat prin mioză, enoftalmie şi îngustarea fantei palpebrale, datorit lezării centrilor şi căilor vegetative simpatice, care asigură reflexul iridodilatator (27).

Bernard-Soulier (Bernard, J.; Soulier, J.F.). **Sindromul** ~, trombocitoangiopatie congenitală rar întîlnită şi caracterizată prin: timp de coagulare prelungit, fragilitate capilară mult crescută, consum de protrombină patologic, probabil în urma unui deficit de factor III trombocitar. Se manifestă clinic prin fenomene hemoragice diverse (19).

Bernhardt, Martin, 1844—1916. **Boala** ~, Meralgie parestezică.

Bernheim. Sindromul ~, tulburarea hemidinamicii ventriculului drept prin bombarea septului, consecutivă insuficienţei ventriculare stîngi, cu dilatarea acestei cavităţi (10).

Bertiella. Gen de paraziţi din clasa cestodelor întîlniţi la păsări şi unele mamifere. Speciile cunoscute *B. satyri* şi *B. studeri* au fost descoperite în cazuri cu totul izolate şi la om (31).

Bertillonaj. Sistem de măsurători ale corpului, în scopul identificării judiciare (23).

Bertin, Exupère Joseph. **Coloanele** ~, *Columnae renales*. **Cornetul** ~, *Concha sphenoidalis*. **Osul** ~, *Concha sphenoidalis*.

Bertolotti. Sindromul ~, sin.: *Asimilare axială*, diformitate congenitală constînd din sudura axisului cu corpul vertebrei C_3 (24).

Bertrand, Gabriel. **Metoda** ~, tehnică pentru dozarea substanţelor reducătoare (glucide) constînd din precipitarea la cald a zaharurilor cu ajutorul unei soluţii cuproalcaline şi transformarea în sulfat a oxidului cupros format, urmată de titrarea permanganimetrică a acestuia (5). **Operaţia** ~, variantă a procedeului Ombrédanne în luxaţia congenitală a şoldului, în care fragmentele sînt fixate pe cui Kuntscher (24).

Berzelius, Jöns Jacob, 1779—1848. **Sistemul** ~, introducerea simbolurilor chimice, cu semnificaţia lor calitativă şi cantitativă, aparţine chimistului suedez Berzelius, care a reuşit astfel realizarea unui sistem al elementelor chimice cunoscute în acel timp (5).

Besnier, Ernest, 1831—1909. **Prurigo ~,** vezi Eczemă atopică.

Besnier-Boeck-Schaumann (Besnier, Ernest, 1831—1909; Boeck, Caesar, 1845—1917; Schaumann, Jörgen, 1879—1953). **Boala ~,** sin. : *Sarcoid Boeck, Sarcoidoză Besnier-Boeck-Schaumann,* reticuloză granulomatoasă cu localizări multiple cutanate, ganglionare, osoase şi viscerale, avînd acelaşi tablou histologic: noduli fără tendinţă la cazeificare şi fără reacţie inflamatorie de vecinătate, prezentînd celule epitelioide, macrofage şi celule gigante ce conţin incluzii „asteroide" lipidice şi corpii sferici Schaumann. Manifestările cutanate sînt: a) sarcoidele cu noduli mici (lupoid miliar), avînd localizări de predilecţie pe faţă, partea superioară a toracelui şi feţele de extensiune ale membrelor superioare; b) sarcoidele cu noduli mari (lupoid Boeck), avînd aceleaşi localizări, dar cu elemente mai puţine şi mai mari, cum este angiolupoidul Brocq-Pautrier, caracterizat prin 2—3 elemente roşii-violacee, moi, cu telangiectazii, mai frecvent la femei în jurul vîrstei de 40 ani; c) sarcoidele difuze (*Lupus pernio,* sin. : *Granulom pernio*) cu placarde moi, violacee, uşor proeminente; d) sarcoide diferite: lichenoide, inelare, miliare; e) leziunile întinse eritematoase, mergînd pînă la forma eritrodermică (2, 12). **Sarcoidoză ~,** Boala Besnier-Boeck-Schaumann.

Besredka, Alexandre, 1870—1940. **Metoda ~,** metodă de desensibilizare, constînd din administrarea succesivă de cantităţi progresiv crescînde de ser heterolog (începînd cu cantităţi mici), utilizată în prevenirea accidentelor anafilactice datorite seroterapiei sau seroprofilaxiei (8).

Bessau, G. **Preparatul ~,** preparat alimentar folosit în regimul sugarilor alimentaţi artificial, al prematurilor şi în diateza exsudativă, cu scopul de a obţine în intestinul sugarului o floră cu bacilul *bifidus.* În compoziţia preparatului intră lapte complet, mondamină, ulei de sesam, gălbenuş de ou, lactoză (33).

Bessel-Hagen. Boala ~, Boala osteogenică. **Legea ~,** un os pierde în lungime ceea ce el elaborează sub formă de exostoze sau hiperostoze (4).

Besis, Marcel. **Tubul ~,** tub de centrifugă special construit, care permite — prin centrifugarea diferenţială — separarea diferitelor categorii de celule din sînge (19).

Bestialitate. Perversiune a instinctului genezic manifestată prin act sexual împotriva naturii, comis cu animale. Vezi şi Zoofilie (23).

Betaină, sin. : *Glicocolbetaină, Oxineurină.* $(CH_3)_3NH.CH_2.COOH$. Metabolit intermediar, rezultat al oxidării colinei, precursor al unor tioaminoacizi (metionină) şi al compuşilor purinici (5).

Betanecol, sin. : *Mecotan.* Derivat sintetic de colină cu acţiune parasimpatomimetică; stimulează musculatura netedă a tractului gastrointestinal şi urinar şi este folosit în atonia gastrică, intestinală şi vezicală (13).

Betasincrofazotron. Accelerator de mare putere al electronilor, care dă o anumită direcţie fluxului după tipul instalaţiei (36).

Betaterapie. Tratament fizic, realizat cu radioizotopi care constituie surse de radiaţii β (5).

Betatron. Accelerator de particule β, permiţînd accelerarea protonilor pînă la o energie de $6{,}3 \,.\, 10^9$ eV; în medicină este utilizat pentru terapia profundă a unor forme de cancer (36).

Betel. Preparat în compoziţia căruia intră nuca de arec (sămînţa de *Areca Catechu,* palmier originar din sudul Asiei). Are efecte sialogoge (prin arecolina conţinută) şi euforizante, fiind mestecat de indigeni (14).

Bethesda-Ballerup. Vezi *Citrobacer.*

Bettorf. Proba ~, metodă de punere în evidenţă a fragilităţii endoteliale din endocardita lentă, prin aprecierea monocitozei locale, înainte şi după malaxarea lobulului urechii (10).

Betz, Vladimir Alexandrovici, 1834—1894. **Celulele ~,** celule piramidale gigantice a celei de a 5-a pături a cortexului motor precentral, întîlnite mai frecvent în ariile 6 şi 4 Brodmann (1).

Beţie. Complex de tulburări psihice şi nervoase apărute în timpul unei intoxicaţii acute cu alcool, stupefiante, narcotice etc. (35). **~ adîncimilor,** stare particulară care apare în cursul comprimării la presiune foarte ridicată, caracterizată prin euforie şi agitaţie psihomotorie, putînd merge pînă la narcoză; mecanismul de producere este încă incomplet elucidat (9). **~ alcoolică patologică,** accident psihotic acut apărut în urma ingerării de alcool şi care este caracterizat printr-o tulburare de conştiinţă de obicei de tip crepuscular, agresivitate, lipsa semnelor motorii ebrioase şi amnezie lacunară consecutivă (35). **~ alcoolică simplă,** stare de ebrietate, caracterizată prin dezinhibiţie, modificări de dispoziţie şi incoordonare motorie (35). **~ benzinică,** formă uşoară a intoxicaţiei acute cu benzină. Vezi şi Intoxicaţie cu benzină (9).

Beutelrock. Acul ~, instrument spiral adaptabil piesei de mînă, folosit la lărgirea canalelor dentare permeabilizate şi drepte (38).

Bevan, Arthur Dean, 1860—1943. **Incizia ~,** incizie în formă de *S* italic, paralelă mai întîi cu rebordul costal şi apoi cu teaca muşchiului marele drept al abdomenului şi în final recurbată cu un mic croşet în afară; este folosită pentru abordarea chirurgicală a căilor biliare (11).

Bevan-Lewis, William, 1847—1929. **Celulele ~,** termen vechi dat, uneori, unor celule piramidale din cortexul motor al creierului (1).

Bezoar. Concreţiune calculoasă a căilor digestive, formată uneori din resturi vegetale (fitobezoar) şi alteori din păr (trihobezoar) (2).

Bezold, Friedrich, 1842—1908. **Abcesul ~,** complicaţie a mastoiditelor acute, produsă prin spargerea corticalei interne a celulei vîrfului mastoidei prin procesul supurativ şi fuzarea acestuia în regiunea cervicală, între muşchiul sternocleidomastoidian şi muşchiul digastric (30). **Teoria ~,** formarea colesteatomului în otita medie purulentă cronică, datorită migraţiei epiteliului conductului în casa timpanului; s-ar produce pe calea unei perforaţii timpanale marginale sau a unei fistule mastoidiene (30). **Triada ~,** asociaţie de semne caracteristică pentru surditatea de tip transmisie, alcătuită din audiţie osoasă prelungită, proba Rinne negativă şi proba Weber lateralizată la urechea cea mai surdă (30).

Bezold-Jarisch. Reflexul ~, bradicardie, reducerea debitului sistolic şi hipotensiune arterială, rezultate în urma excitaţiei receptorilor coronarieni, miocardici şi — poate — pulmonari (10).

Bhang. Vezi *Cannabis indica.*

Bi. Simbolul bismutului (5).

Bi- (lat. *bis* = de două ori). Prefix care introduce în cuvintele compuse semnificaţia de dublu, de două ori (32).

Bial, Manfred, 1870—1908. **Metoda ~,** metodă chimică folosită pentru evidenţierea pentozuriei, cu ajutorul reactivului Bial (25). **Reactivul ~,** soluţie de orcinol (0,2 g) în acid clorhidric 30% (100 ml), plus clorură ferică oficinală (6 picături), utilizată ca reactiv specific şi sensibil pentru evidenţierea pentozelor urinare (25).

Bianchi, Giovanni Battista, 1681—1761. **Nodulii ~,** vezi *Noduli valvularum semilunarium.* **Valvula ~,** termen dat unui mic pliu aflat la extremitatea inferioară a canalului nazolacrimal (1).

Bianchi, Leonardo. **Sindromul ~,** sindrom afazic, cu apraxie şi alexie, observat în leziunile lobului parietal stîng (35).

Bibalism. Dublu hemibalism (27).

Biberonerie. Bucătărie de lapte.

Bibron. Antidot folosit în muşcăturile de şarpe; cuprinde iodură de potasiu, biclorură de mercur şi brom (14).

Bicarbonat. HCO_3^-. Sare acidă a acidului carbonic. În organism, bicarbonaţii deţin un rol important în menţinerea echilibrului acido-bazic. În sîngele uman, concentraţia bicarbonaţilor este de 175,7 mg/100 ml la adulţi şi 140,3 ± 24,4 la nou-născuţi; aceste valori prezintă scăderi importante în coma diabetică şi, dimpotrivă, creşteri relative în sindromul postgastrectomizaţilor, în fistulele gastrointestinale, în congestiile cronice etc. În urină, concentraţia bicarbonaţilor este în medie de 1,5 mEq/24 ore, prezentînd o reducere importantă a eliminării în cursul nopţii (5). **~ de sodiu.** sin.: *Carbonat acid de sodiu,* $NaHCO_3$, sare de sodiu slab alcalină a acidului carbonic. În *uz intern,* dozele mici (1—2 g) sînt stimulante ale secreţiei gastrice; dozele mai mari neutralizează aciditatea gastrică, avînd efect calmant în hiperclorhidrie şi alcalinizează urina favorizînd solubilizarea şi eliminarea acidului uric; de asemenea alcalinizează şi fluidifică secreţiile biliare şi bronşice şi favorizează eliminarea unor substanţe medicamentoase sau toxice. În *uz extern,* fluidifică secreţiile mucoaselor inflamate, degresează pielea, are acţiune antipruriginoasă şi este folosit în spălături vaginale contra leucoreei, precum şi ca antidot neutralizant în arsurile cu acizi (13).

Bichat, Marie François Xavier, 1771—1802. **Bula ~,** sin.: *Corpus adiposum buccae,* formaţiune adipoasă, ovoidă, de aproximativ 1 cm³, situată în spaţiul cuprins între muşchiul buccinator şi marginea anterioară a ramurii mandibulei (1). **Fanta cerebrală ~,** sin.: *Fissura transversa cerebri,* spaţiul dintre diencefal şi emisferele cerebrale (1).

Bicicletă ergometrică. Bicicletă fixă folosită pentru efectuarea probei de efort şi la care lucrul mecanic poate fi reglat după dorinţă, în raport cu acesta apreciindu-se unele capacităţi funcţionale ale individului testat (24).

Bickel-Thursby-Pelham. Sindromul ~, formă clinică a tubulopatiei renale cu hiperaminoacidurie, întîrziere a dezvoltării psihice şi fizice şi cataractă bilaterală (33).

Biclorură de mercur, sin.: *Clorură mercurică, Sublimat coroziv.* $HgCl_2$. Compus mercurial cu acţiune antiseptică, dezinfectantă şi cu efect toxic iritant şi caustic (13).

Bicuspid (*bi-* + lat. *cuspis* = vîrf). Termen utilizat în anatomie pentru formaţiunile care prezintă două vîrfuri (1).

b.i.d. Abreviere pentru *Bis in die* (13).

Bidactilie (*bi-* + gr. *daktylos* = deget). Didactilism.

Bidder, Heinrich Friedrich, 1810—1894. **Ganglionul ~,** ganglion situat în regiunea septală auriculară, imediat deasupra septului atrioventricular al inimii de broască (15).

Bidermon (*bi-* + gr. *derma* = piele + *-oma*). Tumoare disembrioplazică bitisulară (2).

Bielă ortodontică intermaxilară. Dispozitiv ortodontic alcătuit dintr-un tub în care alunecă o tijă metalică activată de un arc; se fixează la dinţii arcadei superioare şi inferioare şi acţionează împingînd înainte mandibula în cursul mişcărilor ei, corectînd astfel retrognaţia mandibulară (38).

Bielschowsky, Max, 1869—1940. **Metoda ~**, metodă de punere în evidenţă a celulelor şi fibrelor nervoase cu ajutorul unei soluţii de nitrat de argint 2,5% la întuneric, timp de 4—5 zile; elementele nervoase apar în negru (2).

Bier, August Karl Gustav, 1861—1949. **Amputaţia ~**, amputaţie osteoplastică a gambei cu lambou din faţa externă a tibiei şi din peroneu (24). **Anestezia ~**, anestezie locală folosită în chirurgia membrelor, constînd din infiltrarea ţesuturilor cu novocaină, după aplicarea prealabilă a unui garou deasupra nivelului unde se va opera (11). **Incizia ~**, incizie mediană întreruptă la nivelul punţilor articulare, folosită pentru deschiderea unei tenosinovite digitale (11). **Staza venoasă ~**, metodă care constă din aplicarea la membre a unei benzi compresive de cauciuc, care să nu producă însă oprirea pulsului arterial. Provoacă hiperemie tisulară, modificînd favorabil procesele inflamatorii acute şi cronice situate sub zona compresiunii elastice. Vezi şi Metoda Ganter (4).

Bierbaum. Aparatul ~, aparat pentru măsurarea rezistenţei la zgîriere a materialelor dentare (39).

Bierhaus. Testul ~, probă clinică funcţională cardiovasculară de apreciere empirică a valorilor coeficientului debitului cardiac (QV_m), înainte şi după un efort de 15 minute, cu ajutorul formulei:

$$QV_m = \frac{(\text{Tens. max.} - \text{Tens. min.}) \times \text{puls (în repaus sau după efort)}}{(\text{Tens. max.} - \text{Tens. min.}) \times \text{puls (valori teoretice)}};$$

valorile teoretice variază cu vîrsta şi cu sexul şi se obţin din tabele (de ex. tabelele lui Wetzler). La sănătoşi, QV_m creşte după efort, iar la cardiaci scade (10).

Biermer, Anton, 1827—1892. **Anemia ~**, Anemie pernicioasă. **Fenomenul ~**, fenomenul Gerhardt obţinut la nivelul unui sero- sau piopneumotorax (34). **Semnul ~**, semn observat în hidropneumotorax, cînd rezonanţa metalică îşi schimbă tonalitatea în urma deplasării lichidului, ca urmare a schimbării poziţiei bolnavului (34).

Biermer-Ehrlich (Biermer, Anton, 1827—1892; Ehrlich, Paul, 1854—1915). **Anemia ~**, Anemia pernicioasă.

Biernacki, Edmund, 1866—1911. **Semnul ~**, analgezia nervului cubital la presiunea lui în şanţul olecranian, observată în tabes şi paralizia generală (35).

Biesalski-Mayer (Biesalski, O.; Mayer, H.). **Operaţia ~**. 1. Transplantarea fasciculului median al muşchiului triceps, trecut prin partea laterală a humerusului, pe tendonul muşchiului biceps paralizat (24). 2. Transplantarea muşchiului lungul peronier la baza primului metatarsian, pentru a înlocui muşchiul gambier anterior paralizat (24).

Biett, Laurent Théodor, 1781—1840. **Boala ~**, formă cronică de eritematodes (12). **Gulieraşul ~**, fin chenar scuamos înconjurînd sifilidele papuloase lenticulare după detaşarea scuamei centrale (12).

Bifid (lat. *bifidus* = despicat). Despărţit în două (39).

Bifiditate. Aspect bifid (11). **~ ureterală**, malformaţie congenitală a aparatului urinar constînd din prezenţa a două bazinete şi două uretere, unite într-un singur conduct la un nivel oarecare (11).

Bifurcare (lat. *bifurcatio*). Tehnică de chirurgie ortopedică prin care o extremitate osoasă se secţionează în două, astfel încît să ofere două elemente de sprijin osos, în Y (ca o furcă cu doi dinţi) (24).

Vezi şi: Lorenz von Bayer.

Bifurcatio (lat. = bifurcare). Termen prin care se desemnează sediul diviziunii unei formaţii anatomice în două părţi (1). **~ tracheale**, divizarea traheei în cele două bronhii pulmonare principale, dreaptă şi stîngă (1).

Bigelow, Henry Jacob, 1818—1890. **Ligamentul ~**, *Ligamentum iliofemurale*, vezi Tabelul ligamentelor.

Bigeminism, sin.: *Puls bigeminat, Ritm bigeminat, Ritm cuplat.* Aritmie extrasistolică aloritmică, în care fiecare impuls heterotrop este asociat regulat unei contracţii normale; se întîlneşte frecvent în intoxicaţia digitalică (10).

Biggs-Douglas (Biggs, Rosemary; Douglas, A. S.). **Testul ~**, sin.: *Testul de generare de tromboplastină*, metodă care permite studiul vitezei de formare şi al cantităţii de tromboplastină generată într-un amestec de trombocite, calciu şi factorii antihemolitici A şi B. Testarea cantitativă a tromboplastinei generate se face prin determinarea timpului Quick al unei plasme normale (substrat), din care s-au eliminat trombocitele. Precizarea deficitului se face prin înlocuirea cîte unui factor preparat din sîngele bolnavului cu acelaşi factor preparat din sîngele normal. Prin eliminare, determinăm factorul deficitar care poate fi trombocitar sau plasmatic (19).

Biiodură. Sare iodică conţinînd două molecule de iod (13). **~ de mercur**, sare mercurică solubilă, mai puţin activă decît clorura mercurică, fiind mai puţin ionizabilă. Are utilizare limitată ca dezinfectant; a fost folosită în tratamentul sifilisului (13).

Bikele. Semnul ~, semn de iritaţie meningiană asemănător semnului Kernig, constînd din rezistenţă la extinderea cotului, cînd braţul este ridicat la nivelul umărului (27).

Bilanţ. În biologie, sinteza cantitativă a diferitelor elemente primite şi cedate de organism (32). **~ azotat,** diferenţa dintre azotul ingerat şi cel eliminat prin fecale şi urină. Cînd aportul este egal cu eliminarea, organismul se găseşte în echilibru azotat. Cînd aportul depăşeşte eliminarea, bilanţul este pozitiv, iar cînd eliminarea depăşeşte aportul, bilanţul este negativ (20). **~ hidric,** diferenţa dintre cantitatea de apă ingerată şi cea eliminată. Este pozitiv în reacţiile hidrice şi negativ la deshidratări (transpiraţii abundente, diaree, diabet insipid etc.) (20). **~ mineral,** diferenţa dintre aportul şi eliminarea diferitelor substanţe minerale necesare organismului. Traduce utilizarea fiziologică sau modificări patologice ale metabolismului mineral (20). **~ nutritiv,** raportul dintre aportul alimentar şi utilizarea acestuia de către organismul uman; în aprecierea lui intră valoarea energetică şi biologică a alimentelor introduse, transformarea digestivă a acestora, consumul metabolic (pentru desfăşurarea de energie, refacere şi depunere) şi eliminarea reziduurilor; se apreciază prin urmărirea curbei ponderale şi a stării de nutriţie, explorarea metabolismului bazal şi calcularea bilanţurilor diferiţilor principii alimentari (glucide, lipide, protide, săruri, vitamine, apă) (16).

Bilă (lat. *bilis* = fiere). Secreţia ficatului care este excretată în duoden prin căile biliare; lichid de culoare brună-verzuie, compus din apă, săruri biliare (glicocolat şi taurocolat de sodiu), colesterol, pigmenţi biliari (biliverdină şi bilirubină), mucus, grăsimi, lecitină, celule şi resturi celulare. Are un rol important în emulsionarea şi absorbţia grăsimilor, în accentuarea peristaltismului intestinal şi în întîrzierea proceselor de putrefacţie. Prin tubajul duodenal se obţin 3 fracţiuni: bila A sau bila coledociană, bila B sau bila veziculară şi bila C sau bila hepatică (16). **~ albă,** bilă lipsită de pigmenţii biliari, bogată în mucus şi conţinută de vezicula biliară exclusă prin obstrucţia canalului cistic (16).

Bilă de turnare. Proeminenţă rotundă de ceară înglobată pe ştiftul de turnare pentru realizarea, după eliminarea cerii din tipar, a unei camere de rezervă de metal topit, destinată să compenseze contracţia de solidificare a metalului topit turnat (39).

Bilharzia. Schistosoma.

Bilharziom. Granulom provocat de paraziţi din genul *Bilharzia* (31).

Bilharzioză. Schistosomiază.

Bilicianină, sin.: *Colecianină.* Pigment biliar de culoare albastră, alcătuind una din zonele întîlnite în reacţia Gmelin; derivă prin oxidarea biliverdinei (32).

Bilicultură. Cultivarea agentului patogen al unei boli infecţioase prin însămînţarea pe medii adecvate a bilei, recoltată în mod steril prin tubaj duodenal (8).

Biliflavină. Pigment biliar galben derivat din biliverdină (32).

Bilifulvină. Formă galbenă-brună, impură a bilirubinei, constituent al bilei de vită; nu apare normal în bila umană (32).

Bilifuscină. Pigment biliar, brun-închis, prezent în bilă şi în calculii biliari; derivă din bilirubină prin hidratare (32).

Biligeneză (lat. *bilis* = fiere + *genesis* = naştere). Procesul de formare a bilei (15).

Biliprazină. Pigment verzui care poate fi extras din calculii biliari (32).

Bilipurpurină. Formă de bilicianină obţinută prin oxidarea bilirubinei de către acidul azotic (32).

Biliragie (lat. *bilis* = fiere + gr. *rhegnynai* = a curge), sin.: *Coleragie.* Scurgere parţială sau totală a bilei către exterior, ca urmare a unui traumatism sau a unei intervenţii chirurgicale pe ficat sau căile biliare (11).

Bilirubină (lat. *bilis* = fiere + *ruber* = roşu). Pigment roşu prezent în bilă, în soluţie ca sare de sodiu, în calculii biliari ca sare de calciu, în sîngele circulant legat de o proteină (0,6 mg%), precum şi în ţesuturi; derivă din hemoglobină în cursul distrugerii fiziologice sau patologice a hematiilor de către sistemul reticuloendotelial; creşte apreciabil în cursul unor afecţiuni hepatice şi sanguine, determinînd apariţia icterului (16). **~ conjugată,** bilirubină sub formă de monoglicuronid (pigmentul I) sau diglicuronid (pigmentul II), rezultată din acţiunea celulei hepatice asupra bilirubinei libere din sînge; denumită şi bilirubină directă (reacţie directă cu reactivul Ehrlich), se găseşte în bilă, excretată de celula hepatică şi, în mod patologic, în sînge, în icterele mecanice, în icterul Dubin-Johnson şi, împreună cu bilirubina liberă, în icterele hepatice (16). **~ liberă,** bilirubina circulantă din sînge legată de o proteină, rezultată din acţiunea celulelor reticuloendoteliale asupra hemoglobinei; denumită şi bilirubină indirectă (reacţie indirectă cu reactivul Ehrlich), bilirubina liberă este crescută în icterele hemolitice şi în icterul congenital Gilbert (16).

Bilirubinemie (*bilirubină* + gr. *haima* = sînge). Prezenţa bilirubinei în sînge; în condiţii fiziologice nu depăşeşte concentraţia de

0,6 mg %. Termenul este folosit de cele mai multe ori pentru a exprima o creştere a concentraţiei, întîlnită fie în afecţiuni ce determină o creştere a producerii de bilirubină, fie în boli hepatobiliare, în cursul cărora este împiedicată secreţia sau excreţia normală a acesteia (16).

Bilirubinurie (*bilirubină* + gr. *ouron* = urină). Prezenţa în urină a bilirubinei în unele condiţii patologice (ictere mecanice şi hepatocelulare) (25).

Bilitiază (*b* - + gr. *lithos* = piatră). Termen care desemnează existenţa simultană a litiazei renale şi biliare (11).

Biliurie (lat. *bilis* = fiere + gr. *ouron* = urină). Prezenţa de pigmenţi sau săruri biliare în urină (11).

Biliverdină (lat. *bilis*=fiere+*viridis*=verde). Pigment biliar, produs de oxidarea bilirubinei, prezent mai ales în sîngele păsărilor şi ierbivorelor (15).

Billroth, Christian Albert Theodor, 1829—1894. **Cordoanele ~,** sin.: *Cordoane splenice,* grămezi celulare ale pulpei roşii a splinei, dispuse în cordoane, despărţite între ele prin spaţii mai clare (1). **Cura ~,** procedeu de tratament chirurgical al ulcerului gastric localizat pe mica curbură, prin rezecţia în şa a ulcerului şi suturarea transversală a breşei create în peretele gastric (11). **Depărtătorul ~,** depărtător cu dinţi, folosit pentru depărtarea maselor mari musculare în chirurgia membrelor (11). **Operaţia ~ I,** sin.: *Operaţia Péan, Operaţia Péan-Billroth I,* procedeu de refacere a continuităţii digestive după gastrectomie, prin anastomoză termino-terminală între bontul duodenal şi partea inferioară a tranşei de secţiune gastrică (11). **Operaţia ~ II,** sin.: *Anastomoza Brenner,* procedeu pentru refacerea continuităţii tranzitului după gastrectomie, prin gastrojejunostomie antero-laterală precolică (11).

Bilobectomie (*bi-* + lat. *lobus* = lob + gr. *ektome* = excizie). Rezecţia a doi din cei 3 lobi ai plămînului drept (11).

Bilocular (*bi-* + lat. *loculus* = compartiment). Termen folosit în anatomie pentru formaţiunile care au două compartimente sau camere (1).

Biloliză (lat. *bilis* = fiere + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie). Liză bacteriană (pneumococi) în prezenţa bilei sau a sărurilor biliare, care acţionează ca inductori ai procesului de autoliză. Biloliza reprezintă un test de diferenţiere a pneumococilor faţă de streptococii *viridans* (3).

Bimetru. Aparat pentru măsurarea forţei de presiune a mandibulei asupra maxilarului, la diferite distanţe ale mandibulei de maxilar, într-un raport cît mai apropiat de ocluzia centrată, folosit pentru stabilirea dimensiunii verticale (39).

Bimler. Aparatul ~, aparat ortodontic mobil, bimaxilar, compus din două perlote palatinale din acrilat, unite printr-un arc Coffin, un arc vestibular fixat în părţile anterioare ale pelotelor cu bucle mari de activare situate în vestibul la nivelul dinţilor laterali şi o gutieră frontală inferioară, în care sînt fixate celelalte capete ale arcului vestibular (39).

Bimstein. Pulbere de piatră ponce, folosită în stomatologie la lustruirea lucrărilor protetice dentare şi la periajul dinţilor după detartraj (38).

b. i. n. Abreviere pentru *Bis in noctus* (13).

Binet-Simon (Binet, Alfred; Simon, Theodore). **Testul ~,** test psihologic folosit pentru aprecierea nivelului dezvoltării psihice a copiilor (35).

Bing, Albert, 1844—1922. **Testul audiometric ~,** sin.: *Ecart diferenţial,* probă prin care se compară conducerea osoasă relativă (conductul auditiv extern liber) şi conducerea osoasă absolută (conductul auditiv extern obstruat). Normal este 10—15 db şi scade la 0 în surditatea de transmisie (30).

Bing, Robert, 1878—1956. **Semnul ~,** percuţia interliniei articulare tibiotarsiene dorsale, de la maleola internă la cea externă, determină, în caz de leziune piramidală, flexiunea degetelor piciorului (27).

Binocular (lat. *bini* = cîte doi, pereche + *oculus* = ochi). Relativ la ambii ochi (28).

Binom. Expresie algebrică alcătuită din doi termeni (7).

Vezi şi: Newton.

Binoscop (lat. *bini* = cîte doi, pereche + gr. *skopein* = a vedea). Model de oftalmoscop binocular, prin care se poate vedea fundul de ochi în relief (28).

Binswanger, Otto, 1852—1929. **Boala ~,** sin.: *Encefalită subcorticală progresivă,* formă de ateroscleroză cerebrală, caracterizată prin demenţă progresivă datorită unor leziuni difuze ale substanţei albe subcorticale (26).

Bio- (gr. *bios* = viaţă). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la viaţă sau la fiinţele vii (32).

Bioacustică (*bio-* + gr. *akoustikos* = care se referă la auz). Capitol al biofizicii care studiază fenomenele auzului (29).

Bioblast (*bio-* + gr. *blastos* = germen). 1. Termen vechi pentru mitocondrie, socotită de Altmann drept unitate vitală a celulei (1). 2. Termen vechi pentru unele celule capabile să trăiască independent (1).

Biocatalizatori (*bio-* + gr. *katalysis* = dizolvare). Catalizatori ai proceselor biologice; sînt substanţe organice, sintetizate de organismele vegetale sau animale, secretate în organism sau preluate prin hrană. Acționează ca efectori sau/și reglatori ai metabolismului intermediar. Principalii biocatalizatori sînt : enzimele, hormonii și vitaminele (5).

Biocenoză (*bio-* + gr. *koinos* = comun). Ansamblul speciilor vii, legate între ele într-un anumit ecosistem (de ex. cîinele, căpușa, arbovirusurile) (8).

Biochemorfologie. Știința care se ocupă cu structura chimică a alimentelor și medicamentelor și reactivitatea determinată de ele în organismul viu (1).

Biochimie (*bio-* + gr. *chemeia* = chimie), sin. : *Chimie biologică*. Știința care se ocupă cu studiul transformărilor chimice care au loc în cursul desfășurării proceselor vitale ale celulelor și organismelor vii (5).

Biocibernetică (*bio-* + gr. *kybernetes* = cîrmaci). Capitol al ciberneticii care se ocupă cu studiul proceselor de comandă și control, de autoreglare, de automatismul strict al vitezelor concordante și interdependente ale diferitelor procese în organismele vii ; are ca obiect procesele de informare, comunicare, comandă, tinde să stabilească legile autoreglării, stabilizării, automenținerii și autorestabilirii ,,automate'' ale sistemului dat (6).

Biociclu (*bio-* + gr. *kyklos* = cerc). Transformările ciclice complexe ale unor elemente din natură, la care participă și organismele vii (de ex. ciclul carbonului, ciclul azotului etc.) (5).

Bioclimatologie (*bio-* + gr. *klima* = climat + *logos* = știință). Studiul acțiunii mediului fizic înconjurător asupra organismelor animale și vegetale (4).

Biocoloid (*bio-* + gr. *kolla* = clei + *eidos* = formă). Substanță sub formă coloidală, prezentă în celulele sau țesuturile organismelor. Biocoloizii sînt agregate complexe de natură proteică, ribonucleică, proteolipidică, proteoglucidică etc. (5).

Biodinamică (*bio-* + gr. *dynamis* = forță). Disciplină biologică în cadrul căreia se studiază natura și determinanții fenomenelor biologice la nivelul tuturor organismelor, inclusiv omul (5).

Biodoză (*bio-* + gr. *dosis* = acțiunea de a da). Cantitatea de raze ultraviolete, apreciată în minute de iradiere, necesară pentru a produce un eritem minim care să dispară după 24 ore (4).

Biodozimetru. Dispozitiv pentru stabilirea biodozei la razele ultraviolete (4).

Vezi și : Gorbacev.

Bioelectrogeneză (*bio-* + gr. *elektron* = chihlimbar + lat. *genesis* = naștere). Mecanismul de producere a electricității în celulele și țesuturile organismelor vii atît în stare de repaus, cît și în activitate ; energia electrică apare ca o diferență de potențial între două puncte ale unei celule, țesut sau organ, determinînd apariția unui biocurent ; înregistrarea biocurenților este folosită în practica medicală pentru studiul stării funcționale a unui organ (6).

Bioelement (*bio-* + lat. *elementum* = element). Element chimic care intră în compoziția compușilor ce iau parte la structura și metabolismul ființelor vii. Se disting : a) bioelemente plastice (C, H, O, N, S, P, Ca, Mg, Cl, K, Na, Fe) și b) oligoelemente care sînt prezente în cantități mici în țesuturi și au un rol de catalizatori (I, Br, Cu, Zn, Mn) (5).

Bioenergetică (*bio-* + gr. *energein* = a fi în activitate). Capitol al biofizicii care studiază dinamica proceselor energetice din materia vie, absorbția, stabilizarea, transferul sau utilizarea energiei la nivelul structurilor celulare sau moleculare (6).

Biofilaxie (Tzanck) (*bio-* + gr. *phylaxis* = apărare). Ansamblul de mecanisme defensive nespecifice pe care organismul le pune în acțiune pentru a-și asigura vindecarea (32).

Biofiltru, sin. : *Filtru biologic*. Filtru utilizat pentru epurarea apei de substanțe organice și microorganisme de impurificare, bazat pe mecanisme biologice (20).

Biofiție. Termen dat de Șt. S. Nicolau, prin analogie cu saprofiția, stării de echilibru instabil în care se pot găsi inactivi unii inframicrobi în organismul uman, animal sau vegetal. Prin ruperea acestui echilibru din motive diverse (cosmice, traumatice, hormonale etc.), inframicrobii redevin activi, se multiplică și produc boala aparentă sau inaparentă (22).

Biofizică (*bio-* + gr. *physikos* = natural). Știința care se ocupă cu studiul legilor și proprietăților fizice din materia vie ; ea cercetează fenomenele biologice prin metode fizice (6). ~ **matematică**, ansamblul problemelor de biofizică teoretică studiate efectiv prin metode matematice (7).

Biogeneză (*bio-* + lat. *genesis* = naștere). 1. Teorie după care tot ce este viu este produs numai de ceva viu (1). 2. Suma ontogeniei și filogeniei (1).

Biohelmint (Skriabin). Helmint care se răspîndește prin gazdă intermediară (31).

Biokinetică (*bio-* + gr. *kinetikos* = mișcare). Știința mișcărilor și dezvoltării organismelor (1).

Biologie (*bio-* + gr. *logos* = știință). Știința care se ocupă cu organismele vii și fenomenele care se referă la acestea (32). ~ **cantitativă**, direcție de cercetare în biologie care, ținînd seama de conceptele de număr, măsură și probabilitate, folosește larg matematica drept instrument de lucru (7). ~ **moleculară**, parte a biologiei care studiază fenomenele moleculare care asigură procesele elementare ale vieții (6). ~

persoanei, direcţie de cercetare sintetică promovată de Brugsch, orientată spre caracterizarea terenului premorbid individual; ea a neglijat în mod nejustificat importanţa mediului extern şi a reglării nervoase (7).

Bioluminescenţă (*bio-* + lat. *luminare* = a lumina). Proces biologic care se însoţeşte de fenomene luminoase. Apare la unele plante sau animale, ca urmare a oxidării leuciferinei cu ajutorul luciferazei (4).

Biomagnetism. Capitol al biofizicii care se ocupă cu studiul cîmpurilor magnetice generate de structurile biologice şi în acelaşi timp cu acţiunea cîmpurilor magnetice exercitată asupra organismelor vii (6).

Biomasă. Ansamblul organismelor vii, de origine animală şi vegetală, al unei anumite regiuni (32).

Biomatematică. Matematica aplicată la biologie; în special, expunerea şi analiza matematică a fenomenelor biologice (7).

Biomecanică (*bio-* + gr. *mechane* = maşină). Capitol al biofizicii care se ocupă cu studiul acţiunii forţelor interne sau externe asupra organismului viu (6).

Biometeorologie (*bio-* + gr. *meteoros* = prezent în aer + *logos* = ştiinţă). Ştiinţa care se ocupă cu influenţa factorilor climatici asupra animalelor şi plantelor (4).

Biometrie (*bio-* + gr. *metron* = măsură). Totalitatea metodelor de prelucrare şi interpretare statistico-matematică a datelor rezultate din măsurătorile şi numărătorile făcute asupra unui organism sau unui grup de organisme, în vederea precizării caracterelor structurale şi funcţionale, aprecierii dezvoltării, stabilirii diferenţelor etc. (5).

Biometru (*bio-* + gr. *metron* = măsură). Denumirea generică pentru instrumentele de măsurare a stării de sănătate (5).

Biomicroscopie. Studiul microscopic al structurilor celulei vii (1).

Biomonadă (*bio-* + gr. *monas* = unitate). Una dintre granulele protoplasmei (1).

Biomorfoză (*bio-* + gr. *morphe* = formă + *-oză*). Modificările structurale şi funcţionale ale organismelor din momentul concepţiei şi pînă la moarte (4).

Biomotor, sin.: *Plămîn de oţel.* Aparat folosit pentru respiraţia artificială la bolnavi cu paralizia musculaturii respiratorii (anumite forme de poliomielită, secţiunea fiziologică sau totală a măduvei cervicale etc.), acţionînd pe principiul modificărilor de presiune exterioară corpului bolnavului introdus în camera aparatului (8).

Biopotenţial (*bio-* + lat. *potentia* = putere). Potenţial electric în materia vie (6).

Biopsie (*bio-* + gr. *opsis* = vedere). Prelevarea de fragmente de ţesut în scop de diagnostic histopatologic intraoperator sau includere la parafină sau celoidină (2). ~ **prin aspiraţie,** prelevarea unei porţiuni dintr-un ţesut prin puncţionare cu un ac gros şi aspirarea materialului pătruns în lumenul acului (2). ~ **extemporanee,** Biopsie peroperatorie. ~ **hepatică,** termen folosit în mod obişnuit pentru puncţia-biopsie hepatică (16). ~ **peroperatorie,** sin.: *Biopsie extemporanee,* biopsie executată în cursul unei intervenţii chirurgicale pentru elucidarea diagnosticului şi delimitarea întinderii actului chirurgical (2). ~ **prescalenică** (Daniels), prelevarea ganglionilor limfatici sau a ţesutului celular subcutanat din regiunea supraclaviculară (loja prescalenică), pentru eventuala punere în evidenţă a unor monstruozităţi celulare în unele forme de cancere metastatice (sîn, organe intratoracice, stomac etc.) (34).

Biopulpectomie. Extirparea sub anestezie a pulpei dentare vii (38).

Biopuncţie. Operaţie care constă din obţinerea, cu ajutorul unui trocar special, a unui mic fragment de organ, în special pentru precizarea unui diagnostic (22).

Bioritm. Ritm biologic.

Bios I. Inozitol.

Biosferă. Partea din învelişul pămîntului formată din organisme vii (plante şi animale). Această zonă corespunde regiunii superioare a litosferei, apelor şi regiunii inferioare a atmosferei (5).

Biosinteză (*bio-* + gr. *synthesis* = sinteză). Apariţia unor compuşi chimici noi în cursul proceselor vitale (15). ~ **ADN,** vezi Biosinteza enzimatică replicativă. ~ **ARNm,** vezi Biosinteza de transcriere. ~ **enzimatică replicativă,** reacţie biochimică complexă, care stă la baza funcţiei de ereditate, exercitată de aparatul genetic, şi care asigură copierea mesajului genetic; pentru realizarea ei este necesară prezenţa unei structuri monocatenare de ADN, a polimerazei ADN şi a celor 4 tipuri de dezoxinucleotizi sub formă trifosforică; prin ea se produce dublarea exactă a cantităţii de ADN din celulă, dintr-o structură monocatenară rezultînd o structură bicatenară (17). ~ **proteinelor,** complexul de reacţii biochimice prin care moleculele mici de aminoacizi sînt legate în alcătuirea macromoleculei proteinice. Specificitatea structurală, antigenică şi funcţională a proteinelor, cît şi cantitatea de proteine care se sintetizează într-o celulă în timp şi spaţiu sînt determinate în orice moment de aparatul genetic. ADN din aparatul genetic prin reacţia de transcriere determină molecule specifice de ARNm cu secvenţe codonice corespunzătoare secvenţei aminoacizilor din fiecare proteină (17).

~ de transcriere, sin.: *Reacţia de transcriere a mesajului genetic*, *Transcrierea mesajului genetic*, biosinteză care are loc la nivelul aparatului genetic şi din care rezultă acid ribonucleic mesager (ARM m); în cadrul ei participă o polimerază ARN dependentă de ADN (transcriptaza), care acţionează asupra ribonucleotizilor trifosforici fixaţi pe o matrice monocatenară de ADN (17).

Biospectrometrie. Aplicarea metodelor spectrometrice în clinică, în vederea determinării prezenţei unui material străin (5).

Biostatistică. Partea statisticii sociale care se ocupă cu fenomenele biologice ale populaţiilor umane, studiind printre altele aspectele demografice şi aspectele de morbiditate. În sens larg, termenul este folosit pentru desemnarea aplicaţiilor medicobiologice ale statisticii matematice (7).

Biostimuline (*bio-* + lat. *stimulus* = imbold). Substanţe de natură necunoscută, produse de ţesuturile grefate şi care au proprietatea de a stimula procesele de regenerare şi reparare tisulară (24).

Biot, Camille. **Respiraţia ~,** tulburare a respiraţiei întîlnită în stările de hipertensiune intracraniană şi reprezentată prin grupuri de respiraţii cu amplitudini crescute şi egale, separate între ele prin perioade de apnee (34).

Biotelemetrie. Determinarea şi măsurarea unor anumite fenomene vitale de la distanţă, cu ajutorul unor aparate corespunzătoare (electrocardiograf, electroencefalograf etc.) (5).

Bioterapie (*bio-* + gr. *therapeia* = tratament). Utilizarea produselor biologice în scop terapeutic. Exemple: vaccinuri, extracte tisulare, produse organice (bilă, suc gastric) etc. (5).

Biotină, sin.: *Vitamina H.* Vitamină hidrosolubilă din complexul B cu funcţie de coenzimă a unor decarboxilaze şi dezaminaze; joacă rol important în procesele de creştere, mai ales la microorganisme, şoareci, şobolani şi păsări, precum şi în prevenirea dermatitei seboreice (13).

Biotip (*bio-* + gr. *typos* = tip). 1. Grup de indivizi care au acelaşi genotip (1). 2. Tip constituţional (1). 3. Grup de germeni cu proprietăţi biochimice asemănătoare, în cadrul unei specii (3).

Biotipologie (Pende) (*bio-* + gr. *typos* = tip + *logos* = ştiinţă). Concepţie în care se încearcă delimitarea unor tipuri constituţionale pe baza criteriilor morfologice, umorale, psihologice şi funcţionale (35).

Biotom (*bio-* + gr. *tome* = tăiere). Tomograf.

Biotomie. Studiul structurii unui animal sau a unei plante prin disecţie (1).

Biotropism (*bio-* + gr. *tropos* = întoarcere). 1. Exaltarea virulenţei, prin agenţi chimici, fizici sau de origine bacteriană, a unor agenţi care parazitează organismul şi care devin patogeni (32). 2. (Hauduroy). Proprietate esenţială a ultravirusurilor care nu se pot dezvolta decît pe seama unor celule vii (32). 3. Afinitatea deosebită pentru materia vie a unor elemente, compuşi, organisme etc. (5). **~ direct,** biotropism declanşat printr-o medicaţie menită să combată microbii în cauză (32). **~ indirect,** biotropism declanşat printr-o medicaţie care se adresează altor microbi decît cei care îşi exaltă virulenţa (32).

Bioxid. Combinaţie a oxigenului cu o serie de metale şi metaloizi, rezultat al proceselor de oxidare. Bioxizii sînt oxidanţi puternici (bioxidul de azot, bioxidul de mangan, bioxidul de seleniu) şi au calităţi de anhidride: prin dizolvare în apă dau naştere la acizi, iar în contact cu bazele dau săruri (5). **~ de carbon,** sin.: *Anhidridă carbonică*, CO_2, gaz incolor şi inodor produs prin arderea carbonului; în organism rezultă din oxidările celulare, formînd cu apa acid carbonic, reacţie catalizată de carboanhidrază. Intervine fiziologic în mecanismele de reglare a respiraţiei şi circulaţiei, în echilibrul acido-bazic, în procesul de formare a urinii; stimulează respiraţia prin acţiune directă asupra centrului respirator şi reflex prin excitarea chemoceptorilor periferici, fiind folosit în inhalaţie, sub formă de amestec 5% cu oxigenul (carbogen), pentru reanimare. Local, are acţiune iritantă slabă, urmată de hipoestezie, fiind utilizat sub formă de băuturi carbogazoase sau pentru băi; zăpada carbonică (bioxid de carbon solid) este folosită pentru acţiunea caustică în unele boli de piele (14). **~ de siliciu,** SiO_2, anhidrida acidului silicic, întîlnită în natură sub formă de cuarţ, cristobalit, tridimit şi silice amorfă; este prezent sub formă de particule micronice în atmosfera unor locuri de muncă, constituind agentul etiologic al silicozei (9). **~ de sulf,** SO_2, gaz incolor, foarte iritant; poate provoca intoxicaţii acute cu iritaţia mucoasei respiratorii şi a conjunctivei, bronşite cronice şi pneumoscleroză (9).

Bipenat (*bi-* + lat. *penna* = pană). Vezi Muşchi bipenat.

Bipeniform (*bi-* + lat. *penna* = pană + *forma* = formă). Vezi Muşchi bipenat.

Bipeptid, sin.: *Dipeptid.* Produs rezultat din combinarea a doi aminoacizi (15).

Bipolar (*bi-* + lat. *polus* = pol). Care are doi poli. Termenul este folosit pentru structuri vizibile numai la cele două extremităţi (32).

Biprognație alveolară. Deplasarea înainte și versiune anterioară a dinților frontali, determinînd o proeminare manifestă a buzelor, bărbia fiind micșorată (38).

Birch-Hirschfeld, Felix Victor, 1842–1899. **Nodulii ~**, Nodulii Abrikosov, vezi Abrikosov.

Bircher, Heinrich, 1850–1923. **Procedeul ~**, procedeu de cură a dilatației gastrice prin plicaturarea pereților ventral și dorsal ai stomacului (11).

Bircher-Jianu (Bircher, Heinrich, 1850–1923; Jianu, Amza, 1881–1959). **Operația ~**, procedeu de esofagoplastie cu material cutanat (11).

Birefringență (*bi-* + lat. *refringere* = a frînge). Fenomen optic prin care o radiație de lumină ce cade pe un mediu anizotrop din punct de vedere optic se dedublează (raza ordinară și raza extraordinară) prin refracție, cele două raze propagîndu-se cu viteze perpendiculare. *Tipuri*: b. naturală; b. artificială, prin tensionare elastică (birefringență tensională) sau sub acțiunea cîmpurilor electrice sau magnetice asupra unor substanțe care în mod normal nu sînt birefringente; b. pozitivă, în care viteza fasciculului extraordinar este mai mare decît a celui ordinar (de ex. proteine); b. negativă, caracterizată prin viteza mai mare a fasciculului ordinar față de a celui extraordinar (de ex. la fibrele nervoase, datorită lipoizilor din tecile de mielină) (6).

Bis in die (lat. = de două ori pe zi), abreviat *b.i.d.* Termen folosit în prescripțiile medicale și care indică obligativitatea administrării medicamentului, în două doze pe zi (13).

Bis in noctus (lat. = de două ori pe noapte), abreviat *b.i.n.* Termen folosit în prescripțiile medicale și care indică obligativitatea administrării medicamentului în două doze pe noapte (13).

Bischoff, P. **Operația ~.** 1. Procedeu de cură a megadolicoureterului prin scurtarea și modelarea conductului, aplicabilă la sugar și la copii (11). 2. Procedeu de cură a refluxului vezicoureteral prin prelungirea ureterului sub meat într-un nou canal submucos creat din mucoasa vezicală (sin.: *Operația antireflux*) (11).

Biscuit. În stomatologie, denumire dată unei faze în arderea porțelanului la temperatura de 870°, înainte de nitrificarea sa completă; materialul este încă poros, mat și cu o duritate scăzută. Este folosit drept control la fabricarea dinților din porțelan (38).

Bisexualism (*bi-* + lat. *sexus* = sex). Atracție concomitentă pentru ambele sexe (35).

Bisexualitate. Hermafroditism.

Bishidroxicumarină, sin.: *Dicumarină.* Anticoagulant care acționează prin inhibarea formării protrombinei în ficat; efectul necesită o latență de 24–48 ore și dispare după 2–7 zile de la întreruperea tratamentului (13).

Bisinoză. Afecțiune profesională cronică a aparatului respirator, posibil alergică, provocată de inhalarea prelungită a pulberilor generate în cursul operațiilor inițiale de prelucrare a bumbacului în filaturi (9).

Bismut. Simbol Bi. Metal alb, ușor fuzibil, cu număr atomic 83 și greutatea atomică 208,98, avînd acțiune treponemicidă. Unii compuși, greu solubili sau insolubili, au acțiune locală protectoare (adsorbantă, antidiareică) (14). **~ betanaftol,** antiseptic intestinal și astringent (13). **~ camfocarbonic,** compus al bismutului utilizat în terapia antisifilitică (13). **~ subcarbonic,** Carbonat bazic de bismut. **~ tribromfenolic,** sin.: *Xeroform,* compus al bismutului cu valoare antiseptică și protector extern; are acțiune favorabilă în gastroenterite și ulcerul peptic (13).

Bisturiu (fr. *bistouri*). Instrument metalic tăios, format dintr-o lamă ascuțită pe o parte, care prelungește un mîner metalic și care este folosit pentru incizia sau secționarea țesuturilor (11). **~ electric,** bisturiu pentru tăierea și coagularea concomitentă a țesuturilor, folosind în acest scop un curent de înaltă frecvență (11). **~ de gingie,** bisturiu a cărui lamă scurtă și subțire prezintă diferite înclinații față de mîner, pentru a permite incizarea gingiei atît vestibular, cît și oral, la maxilar și mandibulă (38).

Vezi și: Cooper, Janet, Mirizzi.

Bit. Unitate de măsură a cantității de informație (C. E. Shannon). Măsura cantității de informație este entropia informațională. Unitatea binară (bit) măsoară gradul de nedeterminare pe care-l conține un experiment cu două evenimente echiprobabile (de ex. alegerea dintr-o alternativă) (7).

Bitartrat de adrenalină. Derivat al adrenalinei, folosit sub formă de unguent oftalmic oficinal sau sub formă de soluții (concentrație 1 : 1 000) (5). **~ de levatrenol,** sare cristalizată monohidratată, incoloră și inodoră. Fiind derivat al noradrenalinei, are proprietăți similare cu ale acesteia și cu cele ale bitartratului de adrenalină (5).

Bitegage (engl.). Aparat pentru controlul ocluziei dentare corecte (39).

Bitelock (engl.). Dispozitiv de fixare a valurilor de ocluzie dentară, pentru a le menține și afară din gură în același raport între ele ca în cavitatea orală (39).

Biteplate (engl.). Aparat ortodontic care, aplicat printr-un sistem de fixare pe arcada superioară, realizează un contact prematur cu incisivii mandibulari, creînd astfel condiții de redresare a unor dinți anormal poziționați (39).

Bitewing (engl.). Film muşcat, folosit pentru radiografie interocluzală; cu el se fotografiază simultan coroanele dinţilor antagonişti (39).

Bitiloxianisol. Vezi Antioxidant alimentar.

Bitiloxitoluol. Vezi Antioxidant alimentar.

Bitot, Pierre, 1822–1888. **Petele ~,** pete albicioase de aspect spumos, cu sediul pe conjunctiva bulbară în apropierea limbului; apar în xeroza epitelială a conjunctivei (28).

Bittner. John Joseph. **Virusul ~,** sin.: *Factorul de lapte,* virus care produce la femelele de şoarece tumori mamare; infectarea se face în mod natural, prin alăptare, în primele zile de viaţă extrauterină. Perioada de latenţă (incubaţie) este de 8–20 luni (22).

Bituminoză. Pneumoconioză provocată de praful de bitumen (2).

Biuret. sin.: *Alofanamidă.* $H_2N.CO.NH.CO.NH_2$. Derivat al ureei, de culoare roşie-violetă; se formează prin descompunerea proteinelor în soluţie alcalină şi în prezenţa sulfatului de cupru (5).

Biventer (*bi-* + lat. *venter* = pîntece). Termen care defineşte caracterul unor formaţiuni anatomice de a avea două pîntece (1).

Bizarerie. În psihiatrie, gest sau acţiune ciudată, neadecvată ambianţei, observate de obicei în schizofrenie (35).

Bizotare. În stomatologie, tăiere în formă de unghi a marginii unei cavităţi dentare, a unui inel sau a unei coroane protetice metalice, realizată prin şlefuire sau cu instrumente speciale (38).

Bizotator. Instrument dentar care se foloseşte pentru bizotarea smalţului în cadrul pregătirii cavităţilor în vederea obturaţiilor (38). **~ de prag gingival,** instrument stomatologic, folosit la bizotarea pragului gingival în cariile dentare de gradul al II-lea (38). **~ de smalţ,** instrument stomatologic în formă de daltă sau toporişcă, folosit pentru bizotarea marginilor cavităţilor prin prăbuşirea prismelor de smalţ nesusţinute (38).

Bizou. Vîrf secţionat oblic al unui ac de injecţie sau de puncţie (11).

Bîlbîială. Defect de pronunţare a cuvintelor, determinat de tulburări psihonevrotice şi respiratorii (30). **„Bîlbîială urinară".** Termen impropriu, care desemnează micţiunea întîrziată la unii bolnavi neurastenici, care nu pot urina dacă sînt observaţi (11).

Bjerrum, Jannik Petersen, 1851–1920. **Semnul ~,** scotom arciform în sectorul paracentral al cîmpului vizual cu concavitatea înspre maculă, patognomonic pentru glaucom (28).

Björk, V. O. **Procedeul ~,** procedeu de toracoplastie osteoplastică, cu păstrarea primei coaste şi rezecţii limitate ale arcurilor posterioare din coastele a 2-a, a 3-a, a 4-a (eventual a 5-a), care sînt solidarizate la coasta subiacentă intactă (a 5-a sau a 6-a) (11).

Björk-Burdette. Procedeul ~, reducerea cavităţii restante bazale după lobectomie sau bilobectomie medio-inferioară, prin transpoziţia diafragmului (11).

Björk-Crafford (Björk, V. O.; Crafford, C.). **Procedeul ~,** procedeu pentru tratamentul chirurgical al comunicaţiei interatriale prin sutura părţii craniale a septului interauricular la septul interventricular (11).

Bk. Simbolul berkeliului (5).

Black, Greene Vardiman, 1836–1915. **Clasificarea ~,** clasificare în 5 grupe a cavităţilor dentare, după condiţiile topografice: clasa I, cavităţi incipiente situate pe suprafeţele ocluzale ale premolarilor şi molarilor şi pe suprafeţele orale ale incisivilor; clasa a II-a, cavităţi situate pe suprafeţele proximale ale premolarilor şi molarilor; clasa a III-a, cavităţi situate pe suprafeţele proximale ale incisivilor şi caninilor, fără implicarea unghiului incizal; clasa a IV-a, cavităţi situate pe suprafeţele proximale ale incisivilor şi caninilor, cu implicarea unghiului incizal; clasa a V-a, cavităţi situate în treimea gingivală a suprafeţelor vestibulare sau orale ale dinţilor (39). **Linguri ~,** instrumente de mînă folosite în terapia stomatologică (fac parte din trusa de instrumente construite de Black pentru tratamentul cariei dentare); se utilizează la exereza dentinei alterate din cavitatea carioasă. Prezintă diferite forme şi mărimi şi sînt sortate pe numere perechi (38).

Blackeman. Criteriul ~, criteriu statistic de apreciere a relaţiei dintre raportul de corelaţie η şi coeficientul de corelaţie γ pentru a măsura abaterea de la liniaritatea unei regresii. Criteriul este dat de raportul $(\eta^2 - \gamma^2)/(1-\gamma^2)$ (7).

Blackfan-Diamond (Blackfan, K. D.; Diamond L. K.). **Anemia ~,** Anemie hipoplastică congenitală.

Blackmann-Putter. Principiul ~, într-un lanţ de reacţii cu viteze diferite, viteza de ansamblu este determinată de reacţia care are constanta de viteză cea mai mică. Reacţia parţială, care determină viteza întregului lanţ de reacţii poartă denumirea de reacţie-cheie (6).

Blair-Donati. Sutura ~, punct de sutură cutanată care tinde la retracţia inversantă a buzelor plăgii, folosit în regiunile cu piele groasă (palmă, plantă, pielea capului etc.). Firul este trecut în acelaşi ax de două ori, o dată prin grosimea pielii, a doua oară la marginile plăgii, nodul făcîndu-se pe una din părţi (11).

Blake-Christensen. Metoda ~, metodă pentru punerea în evidenţă a producerii ureazei de către bacterii. Se utilizează un mediu lichid (pH 6,8–6,9), conţinînd bactopeptonă, NaCl, KH_2PO_4, roşu fenol, glucoză şi uree, care se însămînţează cu germenul de testat. Alcalinizarea mediului după o incubare de 4 zile la 37°, indicată de virarea în roşu a indicatorului, denotă hidroliza ureei (3).

Blakemore, Arthur Hendley. **Sonda ~,** sondă esogastrică cu care se poate realiza, prin două valvule, fixarea la nivelul dorit şi compresiunea unei vene esofagiene; este folosită în hemoragiile varicelor esofagiene (11).

Blakemore-Lord (Blakemore, Arthur Hendley; Lord, Jere Williams). **Anastomoză ~** metodă de anastomoză vasculară fără sutură, realizată prin intermediul unei grefe de venă heteroplastică conservată, invaginată pe tuburi de vitaliu şi cu extremităţile întoarse în manşetă, asigurînd contactul intimă la intimă (11).

Blalock, Alfred. **Pensa ~,** pensă-clamp formată din două piese metalice în formă de L, care culisează una pe alta, folosită pentru hemostaza provizorie pe vasele mari (11).

Blalock-Taussig (Blalock, Alfred; Taussig, Helen Brooke). **Operaţia ~,** procedeu de tratament chirurgical al tetralogiei Fallot, prin crearea unui şunt extracardiac (canal arterial artificial), prin anastomoza unei ramuri a aortei cu una din ramurile arterei pulmonare (11).

Bland-White-Garland (Bland, E. F.; White, P. D.; Garland, J.). **Sindromul ~,** anomalie congenitală a aparatului circulator, cu letalitate rapidă, în care artera coronară stîngă ia naştere din artera pulmonară (10).

Blandin, Philippe Frédéric, 1798—1849. **Glandele ~,** sin. *Glandele Nuhn*, glandele salivare linguale anterioare; sînt glande mixte şi sînt dispuse pe suprafaţa inferioară a limbii (1).

Blast (gr. *blastos* = germen). Denumire dată — în general — unei celule de origine, imatură, nediferenţiată, constituind elementul de bază de la care pornesc diferite serii celulare (19).

Blastema (gr. *blastema* = lăstar, mlădiţă). 1. Matricea formativă celulară de la care derivă un organ sau o parte a sa (1). 2. Mic mugure dintr-o celulă, de la care începe regenerarea unui organ sau apendice (1). 3. Limfa sau lichidul formativ de la care s-au dezvoltat celulele sau organele (Robin) (1).

Blasto- (gr. *blastos* = germen). Prefix pentru termenii referitori la stadiul embrionar precoce şi la celulele primitive (32).

Blastocel (*blasto-* + gr. *koilos* = cavitate), sin. *Cavitate de clivaj, Cavitate de segmentare.* Cavitatea centrală a blastulei sau a blastocistului (1).

Blastocist (*blasto-* + gr. *kystis* = sac). Blastulă.

Blastocit (*blasto-* + gr. *kytos* = celulă). Celulă nediferenţiată a unor serii de celule sanguine (1).

Blastocystis. Gen de parazit vegetal nepatogen, care se găseşte uneori în dejecţiile omului sau altor animale (31).

Blastoderm (*blasto-* + gr. *derma* = piele). 1. Discul celular al blastomerelor care derivă din blastodiscul ouălor meroblastice (1). 2. Pătură germinală primitivă sau epiteliul unei blastule sau blastocist, din care derivă pătura primară germinală (1). 3. În sens larg, membrana germinală după formarea păturilor germinale (1). **~ embrionic,** Arie embrionară.

Blastodisc (*blasto-* + gr. *diskos* = disc). 1. Discul citoplasmic care îmbracă polul embrionar al ouălor meroblastice (1). 2. Discul embrionar sau germinal al mamiferelor (1). **~ bilaminar,** disc embrionar bistratificat, înaintea formării mezodermului (1). **~ trilaminar,** embrion timpuriu, în momentul formării mezodermului şi proceselor principale (1).

Blastoftorie (*blasto-* + gr. *phtora* = alterare). Alterarea elementelor sexuale din citoplasma oului fecundat, provocată de unele intoxicaţii sau unele infecţii cronice (2).

Blastogenesis (*blasto-* + lat. *genesis* = naştere), sin.: *Blastogenie.* 1. Dezvoltarea timpurie a embrionului în timpul segmentării şi formarea păturilor germinale (1). 2. Reproducere prin înmugurire (1).

Blastogenie (*blasto-* + gr. *gennan* = a produce). *Blastogenesis.*

Blastom (*blasto-* + *-oma*). Tumoare cu elemente nediferenţiate (tumoare dizembrioplazică) (2). **~ autohton,** blastom dezvoltat din elemente locale (2). **~ fibroepitelial,** blastom alcătuit din elemente conjunctive şi epiteliale (2). **~ heterohton,** blastom dezvoltat din elemente heterotipice ţesutului în care apare (2). **~ pluricentric,** blastom care ia naştere din mai mulţi centri de proliferare (2). **~ teratogen,** tumoare disembrioplazică organoidă (2). **~ unicentric,** blastom care ia naştere dintr-un singur centru de proliferare (2).

Blastomatoză (*blasto-* + *-oma* + *-oză*). Boală caracterizată prin formarea de blastoame (27). **Blastomatoze familiale.** Grup de boli (scleroza tuberoasă, neurofibromatoza, angiomatoza retinocerebeloasă) cu caracter familial, avînd la bază o displazie neuroectodermică congenitală (27).

Blastomere (*blasto-* + gr. *meros* = parte), sin.: *Celule de clivaj, Celule de segmentare.* Celule rezultate din segmentarea primară a oului (1). **~ formative,** celule destinate să formeze o parte a embrionului, fără a participa şi la formarea mebranelor acestuia (1).

Blastomicină. Termen generic desuet al extractelor de blastomicete folosite fie în scop diagnostic (intradermoreacţii), fie terapeutic (desensibilizare) (12).

Blastomicoză. Termen generic pentru micozele provocate de paraziţi criptogamici care se înmulţesc prin înmugurire (blastospori). Majoritatea autorilor nu mai folosesc astăzi acest termen decît pentru blastomicozele profunde (12). ~ **europeană**, sin.: *Boala Busse-Buschke*, *Toruloză*, provocată de *Torulopsis neoformans*, este caracterizată prin leziuni gomoase hipodermice, osoase, viscerale şi îndeosebi în sistemul nervos central. Prognostic grav (12). ~ **nord-americană**, sin.: Boala Gilchrist, provocată de *Blastomyces dermatitidis*, prezintă o formă profundă, generalizată şi o formă cutanată cu placarde ulceroacrustoase, vegetante, pe părţile descoperite (12). ~ **sud-americană**, sin.: *Boala Lutz-Splendore-Almeida*, *Granulom paracoccidioidian*, provocată de *Blastomyces brasiliensis*, se caracterizează prin ulceraţii peribucale şi bucale şi adenite fistulizate, avînd un prognostic grav (12).

Blastomyces, sin.: *Gilchristia*, *Mycoderma*. Gen de ciuperci levuriforme din familia *Aleuriospores*, clasa *Adelomycetes*, patogene pentru om şi animale. *Specii mai importante*: *B. brasiliensis* (sin.: *Paracoccidioides brasiliensis*, *Paracoccidioides cerebriformis*, *Paracoccidioides tenuis*), agentul patogen al blastomicozei sud-americane; *B. dermatitidis* (sin.: *Torulopsis dermatitidis*, *Cryptococcus dermatitidis*), agentul patogen al blastomicozei nord-americane (12).

Blastoneuropor (*blasto-* + gr. *neuron* = nerv + *poros* = deschidere). Deschidere temporară la unii embrioni, formată de coalescenţa blastoporului şi neuroporului (1).

Blastopor (*blasto-* + gr. *poros* = deschidere), sin.: *Archistoma*, *Gastropor*, *Gură primitivă*. Deschiderea externă a *archenteron*-ului la o gastrulă (1).

Blastosferă (*blasto-* + gr. *sphaira* = sferă). Blastulă.

Blastospor (*blasto-* + gr. *sporos* = grăunte, sămînţă). Formă de spori imperfecţi care se formează prin înmugurirea unei celule preexistente (12).

Blastozooid (*blasto-* + gr. *zooeides* = asemănător unui animal). Organism care se dezvoltă dintr-un blastem, prin reproducere asexuată (1).

Blastula (gr. *blastos* = germen), sin.: *Blastocist*, *Blastosferă*, *Morulă veziculară*, *Veziculă blastodermică*, *Veziculă germinală*. Stadiu în dezvoltarea embrionară a animalelor pluricelulare care constă dintr-o cavitate centrală înconjurată de o singură pătură de celule produsă de segmentarea oului (1).

Blatta. Gen de insectă ortopteră, gazdă intermediară pentru *Davainea madagascariensis* şi *Gongylonema scutatum*. *Specii mai importante*: *B. orientalis* (sin.: *Periplaneta orientalis*) este gîndacul negru de bucătărie; *B. germanica* este gîndacul roşu de bucătărie (31).

Blefaradenită (*blefaro-* + gr. *aden* = glandă + *-ită*). Inflamaţia glandelor meiboniene ale pleoapelor (28).

Blefarită (*blefaro-* + *-ită*). Inflamaţia marginii libere a pleoapelor, care poate interesa pielea, foliculii piloşi ai genelor sau glandelor sudoripare (28). ~ **eritematoasă**, blefarită caracterizată prin congestia pielii marginii libere a pleoapelor (28). ~ **parazitară**, blefarită produsă prin ftiriaza genelor (28). ~ **scuamoasă**, blefarită caracterizată prin prezenţa unor mici pelicule albicioase sau cenuşii la baza cililor (28). ~ **seboreică**, blefarită caracterizată prin prezenţa de cruste galbene, grase şi friabile la marginea ciliară (28). ~ **ulceroasă**, blefarită prezentînd cruste şi ulceraţii pe marginea ciliară (28).

Blefaro- (gr. *blepharon* = pleoapă). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la pleoape (32).

Blefarochalasis (*blefaro-* + gr. *chalasis* = relaxare). Lărgirea plicii cutanate a pleoapei superioare, uneori pînă la marginea tarsală, prin atrofia dermului şi relaxarea ţesutului celular subcutanat; formă localizată de *cutis laxa* (28).

Blefaroclonus (*blefaro-* + gr. *klonos* = tumult, dezordine). Spasm al muşchiului orbicular al pleoapelor (28).

Blefaroconjunctivită (*blefaro-* + *conjunctivă* + *-ită*). Inflamaţia conjunctivei şi pleoapei (28).

Blefarodiastază (*blefaro-* + gr. *diastasis* = separare). 1. Imposibilitatea închiderii complete a fantei palpebrale (28). 2. Deschiderea excesivă a fantei palpebrale (28).

Blefarofimoză (*blefaro-* + gr. *phimosis* = închidere). Micşorarea deschiderii fantei palpebrale (28).

Blefaroplast (*blefaro-* + gr. *plassein* = a forma). Vezi Granulaţii bazale.

Blefaroplastie. Intervenţie chirurgicală pentru repararea unei pleoape distrusă sau deformată de o cicatrice (28).

Blefaroplegie (*blefaro-* + gr. *plege* = lovire). Paralizia pleoapei, respectiv a aparatului său muscular (28).

Blefaroptoză (*blefaro-* + gr. *ptosis* = cădere), sin.: *Ptoză palpebrală*. Căderea pleoapei superioare, datorită paraliziei muşchiului ridicător al pleoapei superioare; survine în leziunile nervului motor ocular comun (27).

Blefarorafie (*blefaro-* + gr. *rhaphe* = sutură), sin.: *Tarsorafie*. Suturare a pleoapelor prin marginea ciliară pentru protecţia ochiului de uscăciune în caz de lagoftalmie (28).

Blefarosinechie (*blefaro-* + gr. *synecheia* = continuitate). Simblefaron.

Blefarospasm (*blefaro-* + gr. *spasmos* = spasm). Contracție spasmodică a mușchiului orbicular al pleoapelor, cu închiderea fantei palpebrale (28).

Blefarostazis (*blefaro-* + gr. *stasis* = reținere). Imobilizarea pleoapelor (28).

Blefarostat (*blefaro-* + gr. *statikos* = care oprește), sin. : *Oftalmostat*. Instrument pentru menținerea pleoapelor îndepărtate în timpul operațiilor pe ochi (28).

Blendă. Vezi Zinc.

Blegnoragie (gr. *blennos* = mucus + gr. *rhegnynai* = a curge). Uretrită gonococică.

Bloc. 1. Obstruarea unei căi vasculare sau întreruperea circulației printr-un vas (32). 2. Întreruperea unei conductibilități neuromusculare, de la un neuron la altul sau de la terminația nervoasă la organul efector (32). 3. Termen generic pentru anestezia regională (32). 4. Fragment tisular incluzionat în celoidină sau alt material și fixat pe o placă (de obicei de lemn), pentru a fi plasat în portobiectul microtomului în vederea secționării (32). 5. Masă de material în stomatologie (32). ~ **adrenergic,** inhibarea selectivă printr-un agent chimic a răspunsului celulei efectorie la impulsurile sistemului nervos simpatic (efect simpaticolitic) sau la adrenalină sau aminele presorii înrudite cu aceasta (efect adrenolitic) (32). ~ **alveolocapilar,** sin. : *Pneumonoză*, tulburare de difuziune a gazelor respiratorii provocată de îngroșarea membranei respiratorii alveolocapilare, prin hiperplazie conjunctivală sau edem (34). ~ **anestezic dentar,** anestezie a unui teritoriu limitat bucomaxilofacial, realizată fie printr-o infiltrație novocainică în straturi de jur-împrejur, fie prin injecții la nivelul ramurii trigeminale care inervează teritoriul respectiv (38). ~ **de arborizație,** bloc de ramură caracterizat prin voltaj foarte scăzut al complexului *QRS* în derivațiile standard (10). ~ **atrioventricular,** tulburare de conducere a influxului între atriu și fasciculul His ; poate fi : a) frust (gradul I— prelunirea intervalului *PQ*) ; b) incomplet (gradul al II-lea, cu răspuns ventricular regulat — 2 : 1, 3 : 1 — sau neregulat asociat, uneori cu o alungire progresivă a intervalului *PQ* — perioadele Wenckebach) ; c) complet (gradul al III-lea — disociație atrioventriculară totală, cu ritm idioventricular) (10). ~ **biochimic,** întreruperea parțială a unui lanț metabolic, prin lipsa unei enzime cu efect catalitic asupra reacției chimice implicate (32). ~ **cardiac,** tulburare de transmitere a stimulului prin întreruperea conducerii la un anumit nivel al țesutului specific miocardic (10). ~ **colinergic.** 1. Oprirea impulsurilor vegetative parasimpatice printr-o medicație specifică (atropină) în ganglionul automat, în celulele efectorii postganglionare parasimpatice sau la nivelul joncțiunii neuromusculare (32). 2. Inhibarea activității unui agent colinergic (32). ~ **congenital,** anomalie rară, care constă din întreruperea de la naștere a conducerii prin fasciculul His (10). ~ **electrofiziologic,** lipsă de producere a depolarizării într-un teritoriu miocardic, realizată pe cale nervoasă sau umorală, printr-o pozitivare (bloc „anelectrotonic") sau negativare (bloc „catelectrotonic") persistentă ; ultimul mecanism stă la baza acțiunii digitalei și calciului (10). ~ **fals** , rărire marcată a pulsului simulînd aspectul periferic al unui bloc atrioventricular 2 : 1, dar care se datorește unor extrasistole repetate ineficiente (10). ~ **ganglionar,** întreruperea transmiterii impulsului nervos la nivelul sinapselor ganglionilor nervoși autonomi, de obicei în mod voit, printr-o medicație specifică (32). ~ **intermitent,** modificări electrocardiografice ale complexului *QRS* de aspectul blocului de ramură, alternînd pe același traseu cu complexe *QRS* normale (32). ~ **intraatrial,** blocaj localizat între nodul sinoatrial și cel atrioventricular (10). ~ **intraventricular,** Bloc de ramură. ~ **inversat,** fenomen întîlnit uneori în tahicardia paroxistică supraventriculară juxtanodală, în care unda *P* poate urma undei *R* ; intervalul dintre ele poate crește progresiv, omițîndu-se periodic cîte o contracție atrială (10). ~ **lichidului cefalorahidian,** sin. : *Bloc spinal*, întreruperea circulației normale a lichidului cefalorahidian, de obicei prin procese stenozante ale canalului rahidian (de ex. în sindromul Froin) (32). ~ **mucos,** denumirea sistării absorbției fierului la nivelul mucoasei duodenojejunale prin saturarea cu fier a enzimei purtătoare, apoferitina (32). ~ **de naștere,** parte componentă a serviciilor obstreticale, cuprinzînd sălile de travaliu, sălile de expulsie și cele de intervenții obstetricochirurgicale (29). ~ **neuromuscular,** oprirea transmiterii stimulului între nervul motor și mușchiul voluntar la nivelul plăcii motorii, fără ca nervul sau mușchiul să-și piardă elasticitatea. Se întîlnește în stări patologice în care activitatea acetilcolinei scade (de ex. în botulism, miastenie etc.) și se poate obține prin medicație relaxantă (de ex. curara) (32).~ **operator,** parte componentă a serviciilor chirurgicale, cuprinzînd sălile de operație și dependințele acestora (camera de sterilizare, camera de anestezie, spălătorul, depozitul etc.) și care este separată de restul serviciului (11). ~ **parietal,** tulburare de conducere a influxului într-o zonă limitată a miocardului ventricular ; *tipuri* : b. parietal localizat și b. parietal extins (bloc de arborizație) (10).~ **de protecție,**

tulburare de conducere a influxului cardiac care „protejează“ — într-o paraaritmie — centrul cu frecvenţa mai joasă de cel ectopic, cu automatism mai ridicat, împiedicînd ieşirea excitaţiei din acesta (bloc de ieşire) sau intrarea ei în celălalt (bloc de intrare) (10). **~ de ramură,** sin. : *Bloc intraventricular*, tulburare a conducerii influxului printr-una din ramurile fasciculului His, de obicei fără tulburare de ritm. Se descriu blocuri tipice de ramură dreaptă şi stîngă, bilaterale, mascate sau manifeste, blocuri atipice, inomplete şi paroxistic intermitente (de scurtă durată) (10). **~ retrograd,** ritm nodal cu disociaţie atrioventriculară completă (10). **~ sinoatrial,** întîrzierea sau lipsa de răspuns a atriului la stimulul sinuzal fie printr-o blocare propriu-zisă, fie printr-o inhibare reflexă a formării influxului nervos (10). **~ spinal,** Blocul lichidului cefalorahidian. **~ vertebral,** diformitate congenitală sau cîştigată a coloanei vertebrale, constînd din sudura a două sau mai multe corpuri vertebrale (24).

Vezi şi : Wilson.

Blocadă. Blocaj.

Blocaj, sin. : *Blocadă*. 1. Împiedicarea desfăşurării unui proces sau a unei funcţii (32). 2. Întreruperea temporară a conductibilităţii unei căi nervoase aferente periferice prin infiltrarea cu o soluţie anestezică a trunchiului nervos respectiv (32). 3. Supraîncărcarea sistemului reticuloendotelial prin injectarea intravenoasă a unui colorant coloidal, în scopul angajării unei fagocitoze intense, ceea ce îl face mai puţin apt să răspundă unei injectări consecutive de material antigenic (32). **~ anestezic bipolar,** metodă aplicată în profilaxia şi terapeutica unor stări de şoc, constînd din administrarea de hipnonarcotice pentru protecţia scoarţei şi din novocainizarea periferiei lezate sau pe care se operează, pentru blocarea stimulilor nociceptivi (11). **~ articular,** fixarea temporară a articulaţiei într-o anumită poziţie, care nu se poate reduce activ sau pasiv. Poate fi antalgic, funcţional, prin contractură musculară (se reduce în acest caz prin anestezie) sau mecanic, prin menisc rupt (la genunchi) sau prin corp liber intraarticular (24). **~ bronşic,** astuparea cu meşe sau balonaş insuflabil a unei bronhii tributare unui segment pulmonar bolnav (11). **~ frenic,** obţinerea paraliziei diafragmatice printr-o manevră medicamentoasă sau chirurgicală asupra nervului frenic (11). **~ al gîndirii,** proces mintal în care fluxul gîndirii se opreşte fără o cauză aparentă din cauza subiectului sau a observatorului (32). **~ intermaxilar,** metodă de imobilizare a fracturilor mandibulare, constînd din fixarea fragmentelor mandibulare fracturate la arcada dentară superioară care face oficiul de atelă fixă (38). **~ mandibular,** limitare sau suprimare a mişcărilor mandibulare datorită une piedici mecanice, întîlnită de obicei în fracturile arcadei temporozigomatice prin înfundarea acesteia peste apofiza coronoidă şi tendonul muşchiului temporal (38). **~ novocainic Vişnevski,** vezi Vişnevski. **~ renal,** anurie de cauză mecanică, datorită blocării căii excretorii pieloureterale la un anumit nivel printr-un obstacol oarecare (11).

Bloch, Bruno. **Fenomenul ~,** reacţie inflamatorie violentă la locul de reinoculare a unei micoze cutanate (12).

Bloch. Colectomia ~, procedeu de cură chirurgicală a cancerului colic prin colectomie, realizată în trei timpi operatori (11).

Blochin, I. Operaţia ~, policizare cutaneo-osoasă succesivă, constînd din înlocuirea degetului mare printr-un grefon tubular Filatov, în care a fost introdus un grefon osos (24).

Blount, W. P. **Boala ~,** vezi Epifizită.

Blumberg. Semnul ~, semn clinic prezent în sindroamele acute abdominale, constînd din provocarea unei dureri vii la nivelul zonei inflamate, prin decompresiunea bruscă a abdomenului ; semnul se caută în special în apendicită (11).

B. N. A. Abreviere de la *Basel Nomina Anatomica*, terminologie anatomică acceptată la Basel, Elveţia, în 1895 (1).

Boală (sl. veche *boll* = boală). Deviere de la starea de sănătate datorită unor modificări ale mediului intern sau acţiunii unor agenţi din mediul extern (2). **~ abortivă,** boală care începe cu simptomele sale caracteristice, mai mult sau mai puţin grave, dar care îşi întrerupe brusc evoluţia, vindecarea survenind într-un timp mult mai scurt decît cel obişnuit (8). **~ actinică,** boală provocată de iradiaţii, caracterizată prin leziuni predominante la nivelul organelor hematopoietice (2). **~ de acumulare,** Tezaurismoză. **Boli de adaptare.** În concepţia lui Selye, bolile care rezultă din permanentizarea, deficienţa sau alterarea reacţiilor cuprinse în sindromul general de adaptare ; ar cuprinde unele forme de disfuncţii glandulare, de hipertensiune, de nefroscleroză, unele varietăţi de arterioscleroză etc. (7). **~ de altitudine,** ansamblu de tulburări provocate de scăderea mare a presiunii atmosferice şi a tensiunii parţiale a oxigenului la înălţimi mari (apărînd mai evident peste 4 000—5 000 m altitudine). Constă din oboseală, somnolenţă, dureri articulare, vărsături, palpitaţii, uneori hemoragii otice, nazale, pulmonare (23). **~ ambulatorie,** în sens generic se referă la o formă clinică de îmbolnăvire cu simptomatologie redusă şi suportabilă, care nu obligă pe bolnav la repaus în pat, permiţîndu-i continuarea activităţii ; uneori poate să-şi modifice brusc evoluţia, transformîndu-se în formă clinică manifestă sau severă, după cum deseori poate fi urmată de complicaţii care atrag atenţia şi permit un diagnostic retrospectiv (8). ~ **amniotică.** (Ombrédanne), nume generic dat diformităţilor congenitale care ar fi datorite îmbolnăvirii amniosului (24). ~ **aortică,** asocierea stenozei cu insuficienţa valvulelor semilunare aortice (10). ~ **aparentă,** boală cu simptomatologie clinică evidentă (8). ~ **armenească,** Boala periodică. ~ **ataxoadinamică,** formă clinică severă de boală, întîlnită în febra tifoidă, rujeolă etc., caracterizată prin deprimare psihosenzorială (astenie, stupoare) şi a mişcărilor voluntare (adinamie, prostraţie) (8). ~ **aviatorilor,** ansamblu de tulburări provocate la aviatori de variaţiile bruşte ale presiunii atmosferice (decompresiune la altitudine şi compresiune la coborîre rapidă), precum şi de acceleraţie şi deacceleraţie, trepidaţii, frig. Se manifestă prin : formare de aeroembolii (la altitudine de peste 8 000 m), hipoxie şi hipercapnie, meteorism, palpitaţii, tahicardie, creşterea tensiunii sistolice, tulburări respiratorii, de comportament şi senzoriale (9). ~ **din Basel,** Keratoză foliculară epidemică. ~ **bonturilor,** termen generic cuprinzînd totalitatea manifestărilor patologice ale unui bont de amputaţie (de ex. eczeme, ulceraţii, bătături, nevroame, formaţii osteofitice etc.) (24). ~ **din Borna,** sin. : *Encefalomielita enzootică ecvină cu mers lent,* inframicrobioză gravă cu sfîrşit letal, produsă de un virus neurotrop la ecvine şi bovine şi caracterizată prin fenomene encefalomielitice progresive. S-au descris şi foarte rare cazuri la om (22). ~ **din Bornholm,** sin. : *Mialgie epidemică, Miozită epidemică, Pleurodinie epidemică,* boală infecţioasă şi transmisibilă determinată de virusurile *Coxsackie* din grupul B, cu apariţie cel mai adesea epidemică, descrisă iniţial în insula daneză Bornholm ; este caracterizată prin stare febrilă, cefalee, mialgii foarte intense, localizate mai ales la baza toracelui, simulînd o afecţiune pulmonară. Boala evoluează de obicei benign, rareori apărînd recăderi sau diverse complicaţii viscerale şi nervoase (orhită, meningită, pleurită uscată) (8). ~ **bronzată hematurică** (Laroyenne-Charrin), sin. : *Cianoza icterică apiretică cu hemoglobinurie, Icterul bronzat hematuric,* hepatită produsă de germeni piogeni, întîlnită în perioada neonatală, caracterizată prin stare generală grav alterată, icter intens cu cianoză şi aspect bronzat, hematurie, hemoglobinurie, hemoragii cutanate, convulsii (33). ~ **cazangiilor,** surditate datorită traumatismului sonor profesional, descrisă iniţial la cazangii şi căldărari, dar recunoscută în prezent şi la alte categorii de muncitori expuşi la zgomot (9). ~ **celiacă,** Celiachie. ~ **chesonierilor,** sin. : *Boala de decompresiune bruscă,* ansamblu de manifestări patologice cu caracter acut (paraplegie, sindrom Ménière, dureri musculoarticulare etc.) sau cronic (modificări osteoarticulare, miocardice etc.), întîlnit uneori la muncitorii care lucrează la o presiune ridicată în dispozitive tehnice speciale (chesonieri, scafandri), cu ocazia decompresiunilor bruşte. Ea se datoreşte în principal formării de embolii gazoase prin eliberarea rapidă, sub formă de bule, a gazelor dizolvate în sînge (N_2,O_2,CO_2) în timpul compresiunii (9). ~ **chistică epitelială a mucoasei excretourinare,** boală caracterizată prin dezvoltarea de chisturi epiteliale multiple pe mucoasa bazinetului, ureterului şi vezicii urinare (11). ~ **chistică a piramidelor renale,** variantă particulară a bolii renale polichistice ; rinichii sînt străbătuţi de mici cavităţi pornind din vîrful piramidelor în formă de buchet de flori (11). ~ **chistică a sînului,** Boala Reclus, vezi Reclus. ~ **Christmas,** vezi Hemofilie. ~ **ciclică,** boală infecţioasă a cărei evoluţie este caracterizată prin succesiunea obligatorie a următoarelor perioade : incubaţie, invazie, perioadă de stare, convalescenţă şi care are tendinţă marcată la vindecare (spontană), urmată de imunitate (8). ~ **a cincea,** Eritem infecţios acut. ~ **citomegalică,** Boala incluziilor citomegalice. ~ **cîinelui,** denumire dată febrei papataci de către Pick, care a descris-o primul ca o entitate nosologică aparte (8). ~ **cîinilor tineri,** Boala Carré, vezi Carré. ~ **colului vezical,** sindrom caracterizat prin formarea la nivelul colului vezical al unui burelet sau a unei bare care poate fi considerată ca o hipertrofie a musculaturii netede (în afara adenomului de prostată sau a unei afecţiuni a sistemului nervos central) (11). ~ **constituţională,** boală în care există o importantă componentă a terenului determinată de factori de mediu sau ereditari (2). ~ **contagioasă,** sin. : *Boală infectocontagioasă, Boală transmisibilă,* boală infecţioasă caracterizată prin posibilitatea de a se transmite cu uşurinţă de la o fiinţă la alta (8). ~ **culegătorilor de zdrenţe,** Cărbune pulmonar. ~ **de decompresiune bruscă,** Boala chesonierilor. ~ **docherilor de cereale,** pneumoconioză provocată de inhalarea prelungită a prafului mixt (organic şi mineral) generat prin manipularea unor mari cantităţi de cereale în spaţii închise (9). ~ **endemică,** boală transmisibilă care persistă în anumite teritorii şi comunităţi cu un nivel de morbiditate scăzut, dar permanent (8). ~ **epidemică,** boală care apare în epidemii, interesînd multe persoane pentru o perioadă de timp limitată (8). ~ **ereditară,** afecţiune provocată de transmiterea factorilor etiopatogenici de la ascendenţi (2). ~ **eruptivă,** boală însoţită de erupţie ; în mod obişnuit, denumirea se referă la acele boli infecţioase şi transmisibile, cu evoluție ciclică, în cursul cărora apare o erupție eritematoasă, mai mult sau mai puțin caracteristică (scarlatină, rujeolă, rubeolă și altele) (8). ~ **exotică,** boală importată dintr-o regiune geografică îndepărtată în altă regiune, în care acea îmbolnăvire este neobișnuită (8). ~ **cu extindere în masă,** afecțiune de cele mai multe ori contagioasă, care interesează grupe mari de populație (2). ~ **fermierilor,** sin. : *Toxomicoză,* afecțiune generată de produsele toxice de degradare a ciupercilor ; apare în cursul treieratului orzului sau ovăzului mănat ; se manifestă prin ascensiune termică mare, tuse, cefalee și focare bronhopneumonice bazale (34). ~ **fibromusculară a arterelor renale,** boală probabil congenitală, determinată de hiperplazia fibroasă sau fibromusculară pluristenozantă, unilaterală (de obicei) sau bilaterală, a arterei renale și caracterizată, clinic, prin hipertensiune arterială de regulă severă și prin modificări arteriografice patognomonice (25). ~ **föhnului,** vezi Föhn. ~ **frustă,** boală infecțioasă și transmisibilă care prezintă simptome foarte atenuate, ceea ce face dificil diagnosticul. Are deosebită importanță epidemiologică, reprezentînd o sursă de infecție greu de descoperit (8). ~ **funcțională,** afecțiune în care simptomele nu apar o perioadă de timp legate de leziuni organice, ci reflectă tulburări funcționale ale sistemelor anatomofiziologice (2). ~ **generală,** afecțiune care interesează majoritatea sistemelor anatomofiziologice ale organismului (2). ~ **generalizată,** afecțiune care evoluează o perioadă de timp localizată la un anumit sistem anatomofiziologic și care ulterior se extinde la majoritatea sistemelor (2). ~ **ghearelor de pisică,** Limforeticuloza benignă de inoculare. ~ **gușogenă,** Distrofia endemică tireopată. ~ **din Haff,** manifestare toxică, paroxistică, însoțită de mioglobinurie, observată la locuitorii din împrejurimile orașului Kaliningrad. Apare ca o consecință a unei intoxicații cu reziduuri rășinoase toxice, evacuate în apele din această regiune și care se găsesc în carnea peștilor consumați de localnici (19). ~ **Haguer,** boală osoasă obscură de tipul acromegaliei, descrisă de Pierre Marie la doi frați cu numele Haguer (24). ~ **Hartnup,** denumire acordată (după numele familiei la care a fost descrisă) unei tulburări metabolice ereditare complexe, constînd din hiperaminoacidurie generalizată, datorită reabsorbției tubulare deficitare a aminoacizilor, și din eliminarea urinară excesivă de indican, acid indolacetic și indolacetilglutamină, datorită absorbției intestinale deficitare a triptofanului, urmată de degradarea lui intestinală și de trecerea în sînge a unor cantități crescute de compuși indolici. Boala este caracterizată prin ataxie cerebeloasă tranzitorie, produsă de intoxicația indolică și prin manifestări cutanate pelagroide, în urma carenței de nicotinamidă consecutivă celei de triptofan (25). ~ **hemolitică a nou-născutului,** Eritroblastoza fetală. ~ **herpetică a nou-născutului,** infecție a nou-născutului cu evoluție clinică foarte gravă, provocată de virusul herpetic și manifestată prin febră, erupție veziculoasă, hemoragică sau eritematoscuamoasă, icter precoce și intens, tulburări respiratorii, convulsii, tendință la sincopă (8). ~ **idiopatică,** afecțiune cu etiologie și patogenie necunoscută (2). ~ **inaparentă,** sin. : *Boală infraclinică, Boală subclinică.* 1. Boală care evoluează fără o simptomatologie decelabilă clinic sau la limita perceperii clinice. Diagnosticul se stabilește prin metode de laborator (evidențierea agentului patogen sau a răspunsului imunobiologic al organismului), similare celor folosite pentru decelarea formei obișnuite a bolii. Termenul este de obicei utilizat pentru bolile infecțioase și transmisibile (8). 2. Faza premergătoare instalării simptomatologiei decelabile a unei afecțiuni (2). ~ **incluziilor citomegalice,** sin. : *Boala citomegalică, Boala virală a glandelor salivare, Citomegalia infantum,* boală de etiologie virală, caracterizată prin prezența unor incluzii citoplasmatice bazofile și a unor incluzii nucleare acidofile (cu aspect de „ochi de pasăre") în celulele epiteliale gigante ale glandelor salivare, rinichiului, pancreasului, tiroidei, alveolelor pulmonare și căilor biliare mici. Îmbracă fie o formă latentă, localizată la glandele salivare, fie o formă generalizată, adeseori mortală, întîlnită la nou-născut, și care se manifestă prin icter precoce, hepatosplenomegalie, hemoragii tegumentare și viscerale (8). ~ **infectocontagioasă,** Boala contagioasă. ~ **infecțioasă,** boală cauzată de microorganisme patogene (8). ~ **infraclinică,** Boală inaparentă. ~ **de iradiație,** afecțiune care apare după expunerea organismului (mai ales a porțiunii superioare a abdomenului) la acțiunea radiațiilor ionizante. Se manifestă prin : anorexie, greață, vărsături, diaree, simptome datorite unor leziuni ale epiteliului digestiv și ale celulelor hepatice (19). ~ **de Islanda,** Encefalita mialgică benignă. ~ **de Katayama,** Schistosomiază arteriovenoasă. ~ **de Meleda,** vezi Keratodermia palmoplantară simetrică familială. ~ **mitrală,** asociere simultană sau succesivă a leziunilor de stenoză și insuficiență mitrală, aproape totdeauna de natură reumatismală (10). ~ **moleculară,** denumire pentru o serie de anomalii clinice și biologice, caracteristice pentru anumite boli, produse prin modificări de structură la nivel molecular care, la rîndul lor, pot da naștere la tulburări ale structurii unor proteine cu funcții vitale (19). ~ **mușcăturii de șobolan,** Sodoku. ~ **neoformantă a colului vezical,** sin. : *Uretrită vegetantă, Uretrocervicotrigonită,* mici polipi, chisturi sau bule de edem, care apar la nivelul colului vezical la femeie, întreținînd polakiurie și durere la micțiune (11). ~ **Newcastle,** sin. : *Pesta aviară asiatică, Pesta aviară atipică, Pneumoencefalita aviară, Pseudopesta aviară,* viroză specifică galinaceelor, transmisibilă și la om, la care evoluează cu determinări conjunctivale, pulmonare sau nervoase (22). ~ **oaselor de marmură,** Boala Albers-Schönberg, vezi Albers-Schönberg. ~ **oaselor pătate,** Osteopoikilie. ~ **oligosimptomatică,** formă de boală care, în raport cu forma comună se manifestă printr-un număr redus de simptome (8). ~ **din Olimp,** Febra Q. ~ **organică,** afecțiune caracterizată prin manifestări legate evident de o leziune organică (2). ~ **osteogenică,** sin. : *Boala Bessel-Hagen,* boală caracterizată prin producerea — uneori excesivă — a unor exostoze și hiperostoze (4). ~ **papagalilor,** Psittacoză. ~ **parazitară,** denumire generică pentru orice boală produsă de microorganisme patogene parazitare de origine vegetală (ciuperci) sau animală (protozoare, viermi, insecte) (8). ~ **parchetarilor,** vezi Bursită. ~ **a patra,** Boala Filatov-Dukes, vezi Filatov-Dukes. ~ **a patra veneriană,** Limfogranulomatoza inghinală subacută. ~ **periodică,** sin. : *Boala armenească, Epanalepsie,* afecțiune de etiologie încă necunoscută, cu evoluție în general benignă, apărînd cu predilecție în zona mediteraneană mai frecvent la armeni, avînd drept caracteristică clinică apariția unor crize periodice, variabile ca număr și durată, manifestate prin febră psudomalarică, dureri abdominale, artralgii și astenie consecutivă; în afara crizelor, bolnavul păstrează un aspect normal (8). ~ **pestilențială,** termen folosit pentru a desemna o boală infecțioasă și transmisibilă, apărînd în epidemii rapid extensive, interesînd un număr mare de persoane, cu o evoluție în general deosebit de severă și mortalitate ridicată (8). ~ **polichistică renală,** sin. : *Rinichi polichistic,* malformație congenitală eredofamilială, relativ frecventă, caracterizată prin prezența în parenchimul renal (aproape totdeauna bilateral) a numeroase formații chistice, care pot conține urină, sînge sau puroi, care pot determina creșteri, uneori enorme, deseori inegale, ale volumului rinichilor și boselarea lor și care, prin atrofia compresivă sau inflamatorie progresivă a parenchimului restant, duc totdeauna la uremie și la moarte. În tipul infantil, în care chisturile corespund unor nefroni ectaziați nefuncționali, aceasta survine în primii ani de viață. În tipul adult, în care nefronii chistici participă la formarea urinii, supraviețuirea durează în medie 40—50 ani, evoluția bolii marcînd, în general, 3 etape: o perioadă de latență clinică (cu o durată de zeci de ani), o perioadă de stare (cu dureri lombare, hematurie și proteinurie, hipertensiune arterială, insuficiență renală), o perioadă terminală (uremie) (25). ~ **porcarilor,** Leptospiroză pomona. ~ **preluxantă,** nume dat de unii autori luxației congenitale a șoldului, pe considerentul că luxația propriu-zisă are loc de-abia o dată cu primele tentative de mers, ceea ce ar dovedi că există de la naștere o displazie a regiunii (24). ~ **profesională,** îmbolnăvire prin acțiunea unor factori nocivi de natură chimică, fizică sau biologică, caracteristici pentru exercitarea anumitor profesiuni sau prin suprasolicitarea diverselor aparate și sisteme (9). ~ **fără puls,** Boala Takayashu, vezi Takayashu. ~ **radiatoarelor electrice,** vezi Livedo. ~ **roșie,** intoxicație acută benignă cu cianamidă calcică, cel mai adesea declanșată de ingerarea de băuturi alcoolice (9). ~ **roză,** Acrodinie infantilă. ~ **scleroticelor albastre,** Boala Lobstein, vezi Lobstein. ~ **serului,** complexul simptomatologic care apare după introducerea în organism a unui ser heterolog, datorită sensibilității țesuturilor față de proteinele străine introduse prin ser. Se manifestă clinic, după o incubație de aproximativ 6—10 zile, prin eritem și prurit la locul injecției, febră, adenopatie regională și poliadenopatii la distanță, artralgii, uneori erupții urticariene, eozinofilie sanguină și tulburări gastrointestinale, respiratorii și nervoase variabile (8). ~ **sezonieră,** boală infecțioasă și transmisibilă, care apare cu predilecție în anumite anotimpuri, condiționată de anumiți factori climatici care pot acționa fie asupra agentului patogen, fie asupra organismului receptiv sau asupra factorilor de transmitere a infecției (8). ~ **silozarilor,** boală profesională observată la muncitorii care lucrează la însilozarea cerealelor. Este o bronșiolită fibrinoasă, în a cărei geneză este posibil să aibă rol bioxidul de azot eliberat de cerealele fermentate. Aspectul clinic este acela al unei insuficiențe pulmonare, uneori cu semne de edem pulmonar. Radiologic apar opacități micronodulare asemănătoare miliariei (34). ~ **simulată,** condiție în care o persoană acuză simptome patologice subiective inexistente, în scopul obținerii unui avantaj; uneori își creează în mod fals simptome patologice obiective (echimoze, icter prin substanțe colorate etc.) (23). ~ **de sistem,** boală care afectează un întreg sistem organic. Denumire încă folosită pentru hemopatiile maligne (32). ~ **somnului,** boală infecțioasă și transmisibilă, gravă, a regiunilor calde, determinată de paraziții *Tripanosoma* *gambiense* sau *Tripanosoma rhodiense*, care se transmit prin înţepătura insectei *Glossina palpalis*. Se caracterizează clinic printr-o perioadă iniţială de febră neregulată şi adenopatii, urmată de manifestări din partea sistemului nervos central, cu apariţia de semne nervoase şi psihice, care duc, în faza finală, la o stare de somn irezistibilă (8). ~ **somnului africană,** Tripanosomiază africană. ~ **somnului americană,** Tripanosomiază americană. ~ **spasmogenă poliarterială,** denumire generică în care unii **autori includ într-o patogenie unitară (factori** vasomotori esenţiali şi leziuni vasculare asociate) spasme ale arterelor: coronare, cerebrale, retiniene, ale extremităţilor etc. (10). ~ **specifică,** afecţiune cu cauză cunoscută, cu leziuni şi evoluţie determinate de relaţia organismului cu aceasta (2). ~ **sporadică,** boală infecţioasă şi transmisibilă, care apare la intervale neregulate de timp, nu este persistentă într-un teritoriu sau comunitate şi interesează numai un individ (8). ~ **subacută,** boală cu simptome mai puţin active decît cea acută, dar cu o evoluţie mai scurtă şi manifestări mai active decît ale unei boli cronice (32). ~ **subclinică,** Boală inaparentă. **Boli prin suprasolicitare.** Afecţiuni datorite unui exces de efort impus unor aparate şi sisteme din organism (aparat locomotor, vizual, sistem nervos etc.) în cursul procesului de muncă, care depăşeşte capacitatea lor funcţională normală (9). ~ **a şasea,** Exantem subit postfebril. ~ **din Teschen,** sin.: *Encefalomielita enzootică porcină*, neuroviroză endemoepidemică a porcilor caracterizată prin paralizii flasce care evocă poliomielita; este întîlnită în special în Europa centrală (22). ~ **ticurilor,** Boala Gilles de la Tourette, vezi Gilles de la Tourette. ~ **transmisibilă,** Boală contagioasă. ~ **traumatică,** (Rădulescu Al.), totalitatea manifestărilor patologice şi subpatologice create în organism de traumatism (24). ~ **ţesătorilor,** bronşită spastică întîlnită la ţesătorii de bumbac, atribuită alergenilor microbieni şi fungici (9). ~ **ulceroasă,** afecţiune a tractului digestiv superior (esofag, stomac, duoden, jejun), determinată de alterări ale dinamicii nervoase corticosubcorticale şi modificări ale reactivităţii tubului digestiv, caracterizată prin tulburări generale de tip nevrotic şi simptome digestive cu ritmicitate alimentară şi evoluţie periodică sezonieră. Ulcerul, semnul major al bolii este consecinţa scăderii rezistenţei mucoasei digestive şi acţiunii peptice a sucului gastric hiperacid; el este localizat mai frecvent pe bulbul duodenal, iar în cadrul localizărilor gastrice, pe mica curbură a stomacului. Se întîlneşte mai des la bărbaţi şi prezintă un caracter eredofamilial aparent în 25% din cazuri (16). ~ **cu urină ca siropul de arţar,** afecţiune metabolică foarte rară, caracterizată prin simptome cerebrale şi prin eliminare de urini cu miros asemănător siropului de arţar şi datorită, probabil, unei tulburări înnăscute de metabolism, respectiv blocării decarboxilării oxidative a cetoacizilor rezultaţi din dezaminarea valinei, a leucinei şi a izoleucinei care, ca urmare, se acumulează în plasmă şi se elimină în exces prin urină (25). ~ **varicoasă,** afecţiune caracterizată prin prezenţa unor varice primitive, dobîndite, superficiale sau (şi) profunde, de obicei la nivelul membrelor inferioare, avînd la bază deficienţe parietale sau valvulare, tulburări hemodinamice şi jena hidrostatică datorită ortostatismului prelungit, factori care duc cu timpul la instalarea unei insuficienţe venoase cronice (10). ~ **vasospastică traumatică,** angionevroză profesională apărînd în cadrul nevritelor vegetative (simpatice) la muncitorii care lucrează cu ciocanul pneumatic sau la frînghieri, ori în cadrul nevrozelor de coordonare la pianişti, telegrafişti, scriitori, dactilografe; se manifestă prin crize de sindrom Raynaud şi tulburări trofice ale oselor şi părţilor moi (10). ~ **de vibraţii,** boală provocată de acţiunea vibraţiilor de o anumită frecvenţă, cu manifestări locale (angiospasme, modificări trofice ale părţilor moi etc.), la distanţă (artroze ale membrului superior) sau generale (neurologice, labirintice şi auditive) (9). ~ **virală a glandelor salivare,** Boala incluziilor citomegalice. ~ **X australiană,** Encefalita australiană.

Vezi şi: Abrami, Abrami-Widal, Abt-Leterer-Siwe, Addison, Akureyri, Albers-Schönberg, Allan-Cusworth-Dent, Alzheimer, Anders, Andrews, Armstrong, Aubry-Ombrédanne, Aujeszky, Bastrup, Bäfverstedt, Bährengsprung, Bajarti-Taddei, Baker-Rosenbach, Ballingall, Bang, Bannister, Banti, Barraquer-Simons, Basedow, Bateman, Batten-Mayou, Bayle, Bechterew, Bechterew-P. Marie-Strümpell, Behçet, Beigel, Berdal-Bataille, Bernhardt, Besnier-Boeck-Schaumann, Bessel-Hagen, Biett, Binswanger, Blount, Bogaert, Bostock, Bouillaud, Bournewille-Pringle, Bowen, Breisky, Bright, Brill, Brill-Symmers, Brill-Zinsser, Brissaud-Marie, Brocq, Brodie, Bruce, Buchman, Buhl, Bürger, Bürger-Grütz, Burns, Bury, Busse-Buschke, Caffey-Silverman, Caffey-Smith, Calvé, Camp-Ochsner, Capdepont, Carré, Carrion, Chagas, Charcot-Marie-Toth, Charcot-Vulpian, Chardon, Chassaignac, Chauffard-Still, Civatte, Concato, Corbus, Corrigan, Corvisart, Crigler-Najjar, Crocker, Crohn, Crouzon, Cruveilhier-Baumgarten, Cushing, Daniels, Danielssen, Darier, Darling, David, Dawson, Degos, Dénucé, Dercum, Derrick-Burnett, Deutschländer, Devic, Diaz, Dietrich, Di Guglielmo, Down, Dressler, Dühring-Brocq, Duplay, Dupuytren, Durand-Nicolas-Favre, Duroziez, Eales, Ebstein, Economo, Engel-Recklinghausen, Engelmann, Erb-Goldflam, Eulenburg, Faber, Fahr, Fauchard, Fenwick, Filatov-Dukes, Flajani, Fordyce, Förster, Fothergill, Fox-Fordyce, Francis, Freiberg, Friedreich, Fromme, Gaisböck, Galland, Gamstorp, Garré, Gasser, Gaucher, Gayet-Wernicke, Gee-Hertner-Heubner, Gélineau, Gerhardt, Gerlier, Gierke, Gilchrist, Gilles de la Tourette, Glanzmann, Glanzmann-Naegeli, Goldscheider, Goldstein, Gougerot-Hailey-Hailey, Grancher, Graves, Griesinger-Kussmaul, Gruby, Gull, Gunther, Haas, Haglund, Hailey-Hailey, Hallerworden-Spatz, Hamman, Hand-Schüller-Cristian, Hansen, Harada, Hashimoto, Haxthausen, Hayem-Widal, Heerfordt, Heilmayer-Schöner, Heine-Medin, Heubner, Hippel-Lindau, Hirschprung, Hodgkin, Hodgkin-Paltauf-Sternberg, Hodgson, Hoffa, Hoffmann, Hoffmann-Habermann, Horton, Hovarka-Ehlers, Hutchinson, Iselin, Jaccoud-Osler, Jaffé-Lichtenstein, Jakob-Creutzfeld, Jungling, Kahler, Kaposi, Kaposi-Juliusberg, Kienböck, Köbner, Köhler, König, Korsakov, Krabbe, Kraepelin, Kümmell-Verneuil, Kundrat, Kussmaul-Maier, Kyrle, Lain, Langton-Down, Lannelongue-Ostgood-Schlatter, Larsen-Johansson, Laub, Ledderhose, Legg-Perthes-Calvé, Leiner-Moussous, Leriche, Letterer-Siwe, Leyden, Lichtheim, Little, Lobstein, Löwen, Lutz-Splendore-Almeida, Manasse, Marchiafava-Bignami, Marchiafava-Micheli, Marfan, Marie, Marie-Sainton, Mauclaire, Ménétrier, Mikulicz-Radecki, Milkman-Looser, Mills, Minor, Mitchell, Moebius, Möller-Barlow, Monckeberg, Mondor, Monge, Morquio, Morton, Morvan, Münchmeyer, Nettleship, Nicolas-Favre, Niemann-Pick, Oguchi, Ohara, Ollier, Ollivier, Ombrédanne, Opitz, Oppenheim, Ostgood-Schlatter, Owren, Paas, Paget, Panner, Parkinson, Parrot, Pasini-Pierini, Paxton, Pelizaeus-Merzbacher, Pellegrini-Stieda, Perrin-Ferraton, Perthes-Jüngling, Peyronie, Pfeiffer, Pick, Pick-Herxheimer, Pierson, Polacco, Pompe, Porak-Durante, Poulet, Purtscher, Quinquaud, Rathbun, Recklinghausen, Reclus, Refsum, Rendu-Osler, Revol, Riedel, Riga, Ritter von Rittersheim, Rivalta, Roger, Romberg, Roussy-Lévy, Rust, Rustiţki-Kahler, Sabouraud, Schamberg, Schanz, Scheuermann, Schilder, Schneider, Schridde, Schüller, Schulten, Secrétan, Seitelberg, Selter-Swift-Feer, Sergheev-Tareev, Sever, Shaver, Siegal-Cattan-Mamou, Simmonds, Smith, Sprengel, Steinert, Strümpell-Leichtenstern, Strümpell-Lorrain, Sturge-Weber-Krabbe, Sulzberger-Garbe, Sutton, Takayasu, Talma, Tangier, Tanhauser-Magendantz, Thomale, Thomsen, Thost-Unna Traum, Unnverricht, Lundborg, Urbach-Weithe, Valentin, Vallée, Van Neck-Ovelberg, Vaquez-Osler, Virchov, Vrolih, Wagner, Weber-Christian, Weil, Berdnig-Hoffman, Werlhof, Westphal, Westphal-Strümpell, Whitmore, Widal-Abrami, Willebrand-Jürgens, Wilson, Woakes, Woillez, Wolman, Yves-Bureau, Zeck, Ziehen-Oppenheim.

Boari, Achille. **Operaţia ∼**, procedeu de ureterocistoneostomie cu lambou tubular vezical pediculat, extremitatea inferioară a ureterului fiind invaginată (11).

Boas-Ewald (Boas, Ismar, 1858—1938; Ewald, Anton, 1845—1915). **Prînzul ∼**, prînz de probă, constituit din ceai şi pîine prăjită, folosit uneori în explorarea funcţiei secretorii a stomacului (16).

Bobath. Metoda ∼, metodă de reeducare neuromotorie în sechelele encefalopatice bazată pe posibilităţile de a influenţa motilitatea prin reflexele necondiţionate de postură (24).

Bobrov, V. F. **Cura operatorie ∼**, procedeu de cură a chistului hidatic hepatic prin chistotomie, cu extragerea membranei proligere şi închiderea abdomenului fără drenaj (11). **Operaţia ∼**, operaţie osteoplastică pentru *spina bifida occulta* (24). **Procedeul ∼**, cura herniei inghinale cu întărirea peretelui anterior al canalului inghinal prin suturarea muşchilor oblic intern şi transvers la arcada femurală (11).

Bochdaleck, Vincenz Alexander, 1801—1883. **Conductul ∼**, canal rezidual embrionar care porneşte de la glanda tiroidă spre baza limbii; uneori persistă şi la vîrsta adultă, putîndu-se dezvolta de-a lungul său, din ţesutul tiroidian aberant, tumori chistice sau tumori glandulare (guşi aberante) (38). **Ganglionul ∼**, dilataţie gangliformă (pseudoganglion) la joncţiunea anterioară şi mediană a plexului nervos dental superior (1). **Hernia ∼**, hernie diafragmatică produsă prin vestigiul orificiului Bochdaleck, cel mai adesea de partea stîngă (11). **Orificiile ∼**, două despicături ale diafragmului, situate între porţiunea dorsală sau lombară (stîlpul lateral) şi porţiunea costală; fiecare poate fi sediul herniei diafragmatice (1). **Triunghiul ∼**, sin.: *Triunghi lombocostal*, *Triunghi vertebrocostal*, zonă triunghiulară de slabă rezistenţă, situată în jumătatea stîngă a diafragmului, mărginită medial de marginea laterală a părţii lombare a diafragmului, lateral de marginea posterioară a părţii costale şi posterior de ligamentul arcuat lateral. La embrion este ocupat de canalul pleuroperitoneal stîng (1).

Bockhart, Max. **Impetigo ∼**, Impetigo folicular.

Bodansky, Aaron, 1896–1941. **Unitatea ~**, cantitate de fosfatază necesară să elibereze 1 mg fosfor prin incubaţia β-glicerofosfatului de sodiu timp de o oră (15).

Bodine. Aparatul ~, instrument dentar, folosit pentru măsurarea dimensiunii verticale; este format dintr-o lamă gradată, îndoită în unghi la un capăt, pe care culisează o glisieră inelară prevăzută pe o faţă cu un şurub de fixare, iar pe faţa opusă cu o prelungire în formă de lamă scurtă perpendiculară pe glisieră. Lama scurtă se fixează sub bărbie, pe linia mediană a feţei, iar terminaţia capătului îndoit pe sub nazionul bolnavului (39).

Bodo. Gen de protozoar nepatogen cu 2 flageli din familia *Bodonidae*, clasa *Flagellata*. Unele specii (*B. caudatus*, *B. urinaria*) sînt întîlnite în materiile fecale sau în urină la om (31).

Boeck, Caesar, 1845–1917. **Lupoid ~**, vezi Besnier-Boeck-Schaumann. **Sarcoid ~**, Boala Besnier-Boeck-Schaumann, vezi Besnier-Boeck-Schaumann.

Boeminghaus, H. **Incizia ~**, cale de acces asupra ureterului pelvian printr-o incizie pararectală cudată a peretelui abdominal (11). **Operaţia ~**, procedeu de ureteroplastie cu lambou vezical tubular, în care se intubează extremitatea distală a ureterului, tăiată în bizou şi fixată la o zonă depolisată de mucoasă a lamboului vezical (11).

Boerema, Y. **Procedeul ~**, procedeu de corecţie a malpoziţiei cardiotuberozitare în hernia diafgramatică axială prin fixarea micii curburi gastrice la faţa profundă a tecii muşchiului drept al abdomenului (11).

Boero. Procedeul ~, procedeu de provocare a avortului între luna a IV-a şi a VI-a de sarcină, folosind injectarea intraamniotică de formol prin puncţie transabdominală (18).

Bogaert, Ludo van. **Boala ~**, sin.: *Atrofie palidală progresivă*, *Atrofie palidosubtalamică progresivă*, boală degenerativă datorită atrofiei globului palid şi a corpului Luys, caracterizată printr-o rigiditate progresivă a membrelor, însoţită de mişcări involuntare (27).

Bogdanov, F. R. **Operaţia ~**. 1. Reconstrucţia osteoplastică a extremităţii superioare a humerusului, cu ajutorul unui grefon tibial (24). 2. Reconstrucţia osteoplastică a extremităţii superioare a femurului, cu ajutorul osului calcaneu (24). 3. Scurtarea oaselor antebraţului în paraliziile spastice ale membrului superior (24). 4. Osteotomia segmentară pe tijă metalică centromedulară, în osteogeneza imperfectă (24).

Bogoliubov. Procedeul ~, procedeu de cură operatorie a ulcerului duodenal prin gastroenterostomie şi excluzia pilorului (11).

Bogomoleţ, Alexandr Alexandrovici, 1881–1946. **Serul ~**, sin.: *Ser antireticular-citotoxic*, *Ser antireticuloendotelial*, ser obţinut prin injectarea la cal sau asin a unor extracte de splină şi măduvă osoasă bogate în elemente reticuloendoteliale provenite de la altă specie. Ineficient în cancer, pentru care a fost preparat iniţial, rămîne un activator al ţesutului conjunctiv şi al sistemului reticuloendotelial (32).

Bogoraz, N. N. **Operaţia ~**. 1. Extirparea tumorilor de extremitate osoasă în articulaţia genunchiului, pe cale posterioară, prin rezecţie largă, pînă în ţesut sănătos (24). 2. Osteotomie segmentară în care alungirea diafizei se face prin oblicizarea fragmentelor (24). 3. Rezecţie amplă de cot, asociată cu o fixare a extremităţilor osoase printr-o buclă de sîrmă, pentru a preveni articulaţia balantă (24).

Bogros, Annet Jean, 1786–1823. **Spaţiul ~**, spaţiu virtual retroinghinal, între peritoneul parietal şi *fascia transversalis*, situat în peretele abdominal antero-inferior (1).

Boguş. Procedeul ~, procedeu de producere a stazei venoase într-un lob pulmonar, prin ligatura venei lobare respective (11).

Böhlau. Indicele ~, probă funcţională cardiovasculară constînd din executarea unui efort de 5 minute (urcatul unei scări) şi stabilirea raportului dintre plusconsumul de oxigen în efort şi în perioada de refacere (coeficientul de refacere). În mod normal, indicele este de 3–3,5, iar la sportivi de 5–5,5 (10).

Böhler, Jörg. **Operaţia ~**, artrodeză intra- şi extraarticulară de umăr, cu grefoane osoase ridicate din extremitatea superioară a humerusului şi fixate cu fire de sîrmă (24).

Böhler, Lorenz. **Aparatul ~**, aparat confecţionat din sîrmă, pentru imobilizarea fracturilor de falangă la degetele mîinii (24). **Atela ~**, atelă de abducţie formată din trei piese de lemn, una toracică, alta brahială şi o alta antebrahială, care se leagă de torace cu ajutorul unei chingi (24). **Cadrul ~**, dispozitiv care se aşază deasupra patului în sens longitudinal şi permite instalarea extensiunilor continue sau a suspendării unor segmente de membre cu ajutorul unor scripeţi (24). **Incizia ~**, a) incizie anterolaterală a genunchiului, curbă şi oblică, folosită în meniscectomii; b) incizie longitudinală deltopectorală prelungită subclavicular, folosită în abordarea articulaţiei scapulohumerale (24). **Legea lui ~**, scopul tratamentului fracturilor este de a se obţine o scurtare de 1–10 mm şi nu o alungire, deoarece în focarul de fractură se produc la nivelul capetelor osoase procese de resorbţie (24). **Procedeul ~**, a) manevră de reducere a luxaţiei traumatice de şold; b) manevră de reducere a fracturii de extremitate inferioară de radius (cotul la unghi drept în contratracţiune, extensiune pe degete şi police);

c) manevră de reducere ortopedică a luxaţiei de cot (24). **Semnul ~,** semn întîlnit în rupturile cornului anterior al meniscurilor; bolnavul acuză durere la forţarea în var sau valg a genunchiului extins (24). **Unghiul ~,** unghiul format pe radiografia de profil a retropiciorului de interlinia astragalocalcaneană cu planul superior al marei tuberozităţi calcaneene posterioare; în mod normal este un unghi obtuz deschis inferior, cu variaţii de 25—40° (24).

Bol (gr. *bolos* = bulgăre). 1. Masă de alimente, care poate fi înghiţită dintr-o dată (32). 2. Masă sferică, cu compoziţie medicamentoasă, care a fost rulată într-o pulbere inertă, urmînd a fi administrată dintr-o dată (32) **~ alimentar,** produsul de masticaţie a alimentelor (15). **~ de gips,** în stomatologie, fragment din pastă de gips care se modelează în mînă pentru amprentarea unei porţiuni limitate a arcadei dentare (38).

Boldo. *Peumus boldo.*

Boley. Aparatul ~, instrument dentar în formă de compas gradat în milimetri, folosit pentru măsurători fine în clinica stomatologică şi în laboratorul de tehnică dentară (39).

Bolk, Louis, 1866—1930. **Tuberculul ~,** mică proeminenţă de smalţ pe suprafaţa anteroexternă a celui de al 2-lea şi al 3-lea molar superior (anomalie de formă a dintelui) (38).

Bollinger, Otto von, 1843—1909. **Corpii ~,** incluzii inframicrobiene caracteristice variolei aviare (22).

Bolometru. Aparat pentru măsurarea unor cantităţi mici de energie radiantă, care constă în principiu din două fire foarte subţiri de platină, intercalate într-o punte Wheatstone. Energia radiantă care cade pe unul din firele de platină provoacă creşterea temperaturii acesteia şi, prin aceasta, mărirea rezistenţei electrice; măsurarea variaţiei de rezistenţă permite aprecierea intensităţii radiaţiei (5).

Boltă. Denumire pentru formaţiuni anatomice arcuate (1). **~ palatină,** perete osos format din apofizele palatine ale maxilarelor şi lamele orizontale ale oaselor palatine; desparte cavitatea bucală de fosele nazale. *Varietăţi*: b. palatină ogivală, malformaţie facială determinată de adenoidism şi care însoţeşte o serie de alte tulburări faciale, costale, digestive etc., generate de infecţia cronică adenoidiană (30). **~ cu 4 stîlpi,** *Fornix cerebri.* **~ vaginului,** *Fornix vaginae.*

Boltire, sin.: *Kurtosis.* În statistica matematică, caracter descriptiv al curbelor de frecvenţă, care indică forma generală a concentraţiei valorilor în jurul mediei. Măsura boltirii este dată de indicatorul β_2 Pearson, raportul dintre momentul centrat de ordinul 4 şi momentul centrat de ordinul 2 ridicat la patrat. Curba normală are $\beta = 3$ (7).

Bolton, Joseph Shaw, 1867—1946. **Planul ~,** plan care uneşte punctul Bolton cu *nasion* (1). **Punctul ~,** punct situat pe linia mediană, între fisurile postcondilare ale osului occipital; reprezintă terminaţia posterioară a planului Bolton (1).

Bolus alba. Caolin.

„Bolzung" Kozlovski. Osteotomie subtrohanteriană în care fragmentele osoase sînt fixate după corectare cu ajutorul unui grefon osos recoltat din regiunea trohanteriană şi introdus centromedular (24).

Bombardare nucleară. Lansarea pe ţinte (substanţa de bombardat) a unui flux de particule — proiectile — (electroni, deuteroni, particule α, neutroni şi altele), care provoacă reacţii nucleare (transmutaţii) (6).

Bombă. Dispozitiv folosit în medicină ca recipient pentru diferite gaze (oxigen, heliu etc.) sau substanţe radioactive (15). **~ de cobalt,** aparat utilizat pentru iradierea externă a tumorilor, folosind ca sursă de energie iradiantă izotopul radioactiv artificial Co^{60} (36).

Bonain, Aristide, 1860—1934. **Soluţie ~,** amestec de mentol, fenol cristalizat şi clorhidrat de cocaină; are efect anestezic local dezinfectant, distructiv pentru ţesuturi; folosit, pentru anestezia mucoaselor (13).

Bonnaire, Erasme, 1858—1918. **Metoda ~,** dilatare digitală progresivă a orificiului uterin în travaliu pentru completarea dilataţiei (18). **Semnul ~,** sin.: *Semnul smochinei,* consistenţă păstoasă a uterului în caz de graviditate, permiţînd la palpare înfundarea degetului examinatorului în ţesutul uterin (18).

Bonnet, Amedée, 1802—1858. **Legea lui ~,** în hidartroză, articulaţia îşi ia poziţia care îi permite un maximum de capacitate funcţională (4). **Semnul ~,** în sciatică, adducţia forţată a coapsei flectate pe bazin, gamba fiind flectată pe coapsă provoacă o durere vie, în timp ce abducţia nu o provoacă (4).

Bonnet, Charles, 1720—1793. **Sindromul ~,** halucinoză vizuală senilă, în care intervin ca factor, leziunea zonelor vizuale corticale, oftalmopatia senilă şi o obnubilare a cunoştinţei (35).

Bonnet-Carcassone. Operaţia ~, tenodeză de semiflexie a articulaţiei interfalangiene a policelui, cu ajutorul tendonului flexor (24).

Bonnet-Dechaume-Blanc. Sindromul ~, sindrom caracterizat prin asocierea unui anevrism cirsoid cerebral cu un anevrism cirsoid retinian. Adesea, prezenţa angiomului cerebral poate fi evidenţiată şi prin perceperea unui suflu sistolic la auscultaţia craniului (27).

Bonnevie-Ulrich (Bonnevie, Kristine, 1872—1950; Ulrich, Otto, 1894—1957). **Sindromul ~,** anomalie de creştere, caracterizată prin: tegumente cervicale laxe, elastice, formînd pliuri laterale (*pterygium colli*), nanism, aplazia unor nuclei ai nervilor cranieni (oculomotor, facial), discranie (hipertelorism, hipoplazie mandibulară), *cubitus valgus*, malformaţii ale extremităţilor (luxaţie de şold, sindactilie), limfedem congenital, infantilism sexual, configuraţie XO a cromozomilor (33).

Bonnier, Pierre, 1861—1918. **Sindromul ~,** sin.: *Sindromul nucleului Deiters,* sindrom datorit leziunii nucleului Deiters, caracterizat prin ameţeală, tulburări de echilibru, tulburări auditive trecătoare (27).

Bonnin. Drenajul ~, drenaj pielic aspirativ efectuat printr-o sondă ureterală adaptată la o sondă Foley (11).

Bonniot. Operaţia ~, procedeu de apicoliză iterativă în care decolarea posterioară pînă la vîrful plămînului se face de jos în sus şi dinapoi-înainte, iar decolarea anterioară se face de sus în jos şi dinapoi-înainte (11).

Bont. Fără vîrf, ciuntit (24). **~ de amputaţie,** extremitatea rezultată după amputaţia *intra partum*, accidentală sau operatorie a unui segment din sistemul locomotor (24). **~ dentar artificial,** reconstituire metalică a unei porţiuni coronare a unui dinte, folosită la fixarea unei coroane protetice (38). **~ matur,** bont de amputaţie care a ajuns în stadiul evolutiv de a putea fi protetizat definitiv (24). **~ neformat,** bont de amputaţie, al cărui stadiu de evoluţie nu este încă favorabil protetizării (24). **~ ocular atrofic,** cicatrice remanentă după enuclearea globului ocular (28). **~ osos,** extremitatea osoasă a unui segment al sistemului locomotor, provenită prin amputaţie sau fractură (24). **~ vicios,** bont de amputaţie patologic, care prezintă ulceraţii, osteofite, bont osos prea lung sau alte diformităţi care-l fac inapt protetizării (24).

Bonwill, William Gibson, 1833—1899. **Croşetul dentar ~,** croşet protetic metalic din sîrmă sau turnat, prevăzut cu 6 braţe şi doi pinteni ocluzali, care se sprijină pe doi dinţi vecini, transmiţînd presiunile verticale în axul dintelui (38). **Mişcarea ~,** mişcare înainte şi înapoi a mandibulei (propulsie şi revenire) (39). **Triunghiul ~,** triunghi considerat echilateral, format de condilii mandibulari cu punctul interincisiv, a cărui latură este de 10,5—11 cm în medie. Serveşte pentru realizarea articulatoarelor în vederea confecţionării individuale a protezelor dentare (38).

Boophilus bovis. Vezi *Margaropus.*

Boorgard. Unghiul ~, unghiul bazal pe care îl face tangenta la etajul anterior al craniului cu tangenta la *clivus*. În mod normal are 120—130°; se măreşte în platibazie (26).

Boppe, L. **Operaţia ~,** asocierea operaţiei Haas cu artrodeza scapulohumerală, în paralizia umărului (24).

Bor. Simbol B. Element cu caracter semimetalic, trivalent, prezentînd două modificări alotropice: cristalizat şi amorf. Are număr atomic 5 şi greutate atomică 10,82. Nu se găseşte liber în natură, ci numai sub formă de combinaţii; săruri ale acizilor borici: borax, borocalcit, boracit, colemanit etc. Acidul boric şi sărurile sale sînt folosite ca dezinfectanţi (5).

Borani. Compuşi ai borului cu hidrogenul, utilizaţi în industrie şi aviaţie, producînd prin inhalare edem pulmonar acut (diboranul) sau avînd efecte neurotoxice convulsivante (penta- şi decaboranul) (9).

Borat. Sare a acidului boric (5). **~ de sodiu,** sin.: *Borax,* $Na_2B_4O_7 \cdot 10\,H_2O$, antiseptic slab, folosit extern în gargarisme, spălături, pansamente (13).

Borax. Borat de sodiu.

Borborigm. Borborism.

Borborism (gr. *borborizein* = a ghiorăi), sin.: *Borborigm.* Zgomot produs în abdomen prin deplasarea gazelor în tubul digestiv şi perceptibil de la distanţă (16).

Bordet-Gengou (Bordet, Jules, 1870—1961; Gengou, Octave, 1875—1957). **Bacilul ~,** *Bordetella pertussis.* **Mediul ~,** mediu pentru izolarea bacilului *Bordetella pertussis,* conţinînd geloză, cartofi, glicerină, sînge (3). **Reacţia ~,** sin.: *Reacţia de deviere a complementului, Reacţia de fixare a complementului,* reacţie serologică pentru punerea în evidenţă a anticorpilor din serul unui individ bolnav sau suspect, bazată pe faptul că orice sistem antigen-anticorp specific fixează alexina. Reacţia se efectuează în două etape: a) serul necunoscut este pus în contact cu un antigen dat şi cu alexina; în cazul prezenţei în serul respectiv a anticorpilor specifici, alexina va fi fixată de complexul antigen-anticorp format; b) dispariţia alexinei din amestec este pusă în evidenţă în etapa a doua printr-un sistem indicator (sistem hemolitic). Acesta este capabil să se lizeze numai în prezenţa alexinei. În cazul unei reacţii pozitive, fixarea alexinei de către primul sistem va împiedica liza hematiilor, în timp ce o reacţie negativă va fi indicată de liza hematiilor sensibilizate (3).

Bordet-Ruelens. Antigenul ~, antigen nespecific, extras din inima de bou şi utilizat în reacţia Bordet-Wassermann (3).

Bordet-Wassermann (Bordet, Jules Jean Baptiste Vincent, 1870—1961; Wassermann, August Paul von, 1866—1925). **Reacţia ~,**

reacţie de fixare a complementului, utilizată în serodiagnosticul sifilisului, folosind ca antigen un extract de inimă de bou (3).

Bordetella. Gen de bacterii din familia *Brucellaceae*, cuprinzînd cocobacili mobili sau imobili, gramnegativi, hemolitici. Produc o toxină dermatonecrotică, sînt paraziţi şi determină tusea convulsivă sau o infecţie asemănătoare clinic cu aceasta. *Specia tip*: *Bordetella pertussis* (3). ~ **pertussis**, sin.: *Bacilul Bordet-Gengou, Bacilul pertussis*, cocobacil gramnegativ incapsulat, dispus izolat, în perechi sau uneori în lanţuri scurte; agentul etiologic al tusei convulsive (3).

Borelini, F. **Semnul ~**, în sciatica vertebrală, apăsarea arterei iliace este dureroasă datorită hiperexcitabilităţii simpaticului perivascular (24).

Borelius, Y. **Procedeul ~**, procedeu de ureterocolostomie prin implantarea ureterelor într-un segment sigmoidian izolat în inel, care se reanastomozează în colon (11).

Borism. Intoxicaţie cu bor.

Bormann. Scarlatină ~, Scarlatină albastră.

Bormaşină. Motorul electric cu cîteva mii de turaţii pe secundă, folosit în practica stomatologică la pregătirea dinţilor pentru diferite tratamente (38).

Bornă. În electrofiziolgie, piesă prin care se realizează legătura electrică a unor circuite cu un conductor (15). ~ **centrală**, denumire pentru electrodul indiferent din derivaţiile electrocardiografice unipolare (15).

Borrel, Amédée, 1867—1936. **Corpii ~**, corpusculi virotici întîlniţi în variola ovină (22).

Borrelia. Gen de microorganisme în general hematofite din familia *Treponemataceae*, cuprinzînd spirochete cu spire largi neregulate, uşor colorabile prin coloranţi de anilină. Parazitează mai ales animalele, dar unele specii sînt patogene şi pentru om (*B. recurrentis*, *B. berbera*, *B. carteri*, transmise prin păduche, şi *B. hispanica*, *B. duttonii*, *B. parkeri* etc., transmise prin căpuşe), la care determină febrele recurente (3).

Borsieri, Giovanni Battista, 1725—1785. **Semnul ~**, semn descris în scarlatină: prin sgîrierea cu unghia a exantemului apare o linie roşie mărginită de două linii albe (8).

Borst-Jadassohn. Epiteliom ~, sin.: *Carcinoma in situ*, *Epiteliom intraepitelial*, *Epithelioma in situ*, formă incipientă de epiteliom spinocelular, în care membrana bazală încă nu a fost depăşită (cancer de gradul 0) (2).

Borthen, Johan. **Operaţia ~**, intervenţie antiglaucomatoasă, variantă de iridocleizis, denumită de autor *iridotasis* (28).

Bosă (fr. veche *boce* = ridicătură). Eminenţă rotundă, de obicei pe suprafaţa unui os (1). **Bose frontale.** Deformări sub formă de proeminenţe ale osului frontal, întîlnite în rahitism şi în sifilisul congenital (33). **Bose parietale.** Deformări craniene la nivelul punctelor de osificare ale oaselor parietale, constînd din apariţia unor proeminenţe separate printr-un şanţ median; sînt întîlnite în rahitism şi în sifilisul congenital, dînd craniului un aspect particular, denumit „craniu natiform" (33). ~ **serosanguină**, infiltraţie serohematică a tegumentelor şi ţesuturilor subcutanate, localizată în diferite părţi ale corpului nou-născutului, produsă de presiunea exercitată la trecerea craniului sau a altor segmente prin diferitele porţiuni ale tractului pelvigenital (33).

Bosch-Arana. Incizia ~, incizie la nivelul mîinii care creează două lambouri, unul dorsal şi altul palmar, cu pediculi opuşi, folosită în falangizarea primului metacarpian al mîinii (24).

Bossi, Luigi Maria, 1859—1919. **Dilatatorul ~**, dispozitiv folosit pentru dilatarea extemporanee a colului uterin; este format din patru ramuri metalice cu curbură pelviană, ale căror extremităţi distale se termină prin tije în baionete lungi de 2,5 cm (18).

Bostock, John, 1773—1846. **Boala ~**, *Astm polenic*.

Bosworth, D. M. **Operaţia ~**. 1. Procedeu chirurgical de fixare coracoclaviculară, cu ajutorul unui şurub metalic, recomandat în luxaţia acromioclaviculară (24). 2. Plastia ligamentelor laterale ale genunchiului cu *fascia lata* dispusă în formă de evantai şi ancorată în tunele osoase (24).

Botallo, Leonardo, 1530—1600. **Canalul ~**, *Ductus arteriosus*. **Orificiul ~**, *Foramen ovale cordis*.

Bothriocephalus. *Diphyllobothrium*.

Botkin, Serghei Petrovici, 1832—1889. **Hepatita ~**, denumire dată hepatitei epidemice după clinicianul rus Botkin, primul medic care a susţinut etiologia infecţioasă a icterului idiopatic (22).

Botridie (gr. *bothrion* = şănţuleţ). Denumirea fiecăruia din cele două şanţuri adînci şi alungite care se găsesc, unul dorsal şi altul ventral, pe scolexul de botriocefal. Aşezarea laterală a acestora este numai aparentă, fiind consecinţa torsiunii gîtului parazitului (31).

Botriocefal. Vezi *Diphyllobothrium*. ~ **diedru**, formă monstruoasă de botriocefal, care rezultă din fuzionarea pe una din muchii a doi indivizi (31).

Botriocefaloză. Boală determinată de prezenţa în intestinul omului a botriocefalilor. Infestarea se face prin ingerarea plerocercoizilor (larvele parazitului), o dată cu icrele sau carnea peştilor parazitaţi, insuficient prelucraţi. Se manifestă prin diferite tulburări digestive sau nervoase şi uneori printr-o anemie destul de importantă (anemie botriocefalică) (31).

Botriomicom. sin. : *Granulom infecţios, Granulom piogenic, Granulom telangiectazic.* Tumoretă de natură infecţioasă (stafilococică sau, mai rar, streptococică), rotundă, ovalară, pediculată, cu suprafaţa mamelonată, sîngerîndă (12).

Botriomicoză. Pseudotumoare a tegumentelor, sub forma unui granulom pediculat micodermoid, provocată de specii parazitare din genul *Botryomyces*; rară la om, frecventă la cai, porci (2).

Böttcher, Arthur, 1831—1889. **Celule ~,** celule poliedrice întunecate, situate între membrana bazilară şi celulele Claudius (1).

Botulism. Intoxicaţie alimentară cu evoluţie deosebit de gravă, provocată de toxina bacilului botulinic (*Clostridium botulinum*) şi caracterizată prin importante manifestări neuroparalitice mezencefalice (în special tulburări oculare; de acomodare, midriază, ptoză, diplopie, strabism, oftalmoplegie), paralizii ale muşchilor laringieni şi faringieni, disfuncţii neurovegetative. Boala apare la om după consumarea de conserve alimentare, în special de carne sau de peşte, contaminate (8).

Bouba braziliană. Leishmanioză americană.

Bouchard, Charles Jacques, 1837—1915. **Indicele ~,** criteriu de apreciere a dezvoltării fizice armonioase, rezultat din raportarea greutăţii corporale (kg) la talie (dcm) (sin. : *Indicele de corpolenţă*) (27). **Nodozităţile ~,** tuberozităţi nedureroase care apar de o parte şi de alta a feţei dorsale a degetelor mîinii în artroza falangofalangiană. Sînt mai mari decît nodozităţile Heberden şi se asociază uneori acestora (24). **Testul ~,** metodă utilizată în diagnosticul infecţiilor purulente renale, constînd din adăugarea cîtorva picături de soluţie Fehling la urina de analizat; amestecul încălzit va da naştere, în prezenţa puroiului, unor bule fine, care vor împinge la suprafaţă coagulul format prin încălzire (8).

Bougot De la Rue. Incizia ~, incizie în baionetă pe faţa anterioară a genunchiului; linia de incizie se frînge pe suprafaţa anterioară a rotulei (24).

Bouillaud, Jean B., 1796—1881. **Boala ~,** sin. : *Reumatism cardioarticular, Reumatism poliarticular acut, „Rheumatic fever"*, afecţiune cu evoluţie cronică şi puseuri acute, caracterizată printr-o reacţie de tip alergic la streptococul hemolitic, cu atingere difuză a ţesutului conjunctiv, tenace la inimă şi rezolutivă la articulaţii şi alte organe. Clinic se manifestă prin poliartrită mobilă, fugace, semne cardiace (endo-, mio- şi pericardită) şi semne accesorii, pleuropulmonare, cutanate, nervoase etc. Biologic se constată semne de inflamaţie acută: V.S.H. şi α_2-globuline crescute, hiperfibrinemie şi semne de infecţie streptococică: prezenţa streptococului hemolitic în exsudatul faringian, titrul antistreoptolizinelor mult crescut. Prognosticul este dominat de atingerea cardiacă (32).

Bouilly-Volkmann. Operaţia ~, procedeu de cură a cancerului colic prin colectomie segmentară, fără refacerea imediată a tranzitului şi cu scoaterea la piele „în ţeavă de puşcă" a ambelor capete colice (11).

Bourde. Semnul ~, sin. : *Semnul salutului recrutului*, în paralizia obstetricală a umărului, bolnavul căruia i s-a cerut să-şi ducă mîna la cap, o aplică stîngaci pe frunte (24).

Bourdon, B. Metoda ~, metodă de cercetare a atenţiei prin tăierea unor litere dintr-un text într-o perioadă de timp dată (35).

Bourg, René. Operaţia ~, histerectomie fundică interovariană, similară operaţiei Beutner (18).

Bourgery, Marc-Jean, 1840—1909. **Ligamentul ~,** *Ligamentum popliteum obliquum*, vezi Tabelul ligamentelor.

Bourneville-Pringle (Bourneville, Désiré-Magloire, 1840—1909; Pringle, John James, 1855—1922). **Boala ~,** sin. : *Epiloia, Scleroza tuberoasă*, afecţiune din grupul facomatozelor cu aspect uneori eredofamilial, caracterizată prin existenţa unor nodozităţi în scoarţa cerebrală, a unor tumorete retiniene (facoame), a unor tumorete viscerale şi a unor adenoame sebacee dispuse mai ales la faţă, însoţite de debilitate mintală, mergînd pînă la idioţie, semne cerebeloase, pareze sau paralizii şi crize epileptice (27).

Bouveret, Léon, 1850—1929. **Semnul ~.** 1. În caz de stomac bilocular sau de stenoză mediogastrică, printr-o spălătură stomacală se obţine alternativ lichid cu sau fără resturi alimentare (11). 2. Bombarea intermitentă a epigastrului în stenoza pilorică (11). 3. Distensia cecului şi fosei iliace drepte în obstrucţiile colice (10). **Sindromul ~,** vezi Tahicardie paroxistică.

Bowditch, Henry Pickering, 1840—1911. **Fenomenul ~,** sin. : *Fenomenul „de scară"*, derogare aparentă de la legea „totului sau nimic", constînd din faptul că aplicarea regulată, pe o inimă oprită, a unor stimuli de intensităţi egale, determină contracţii cu amplitudini progresiv crescînde (10).

Bowen, John Templeton, 1857—1941. **Boala ~,** sin. : *Diskeratoză Bowen*, dermatoză precanceroasă cutanată sau mucoasă, considerată de unii autori ca un adevărat cancer *in situ*. Se prezintă sub formă de placarde uşor proeminente, de culoare roz-cenuşie, cu scuame sau cruste gălbui, iar în cazuri mai avansate cu formaţiuni hiperkeratozice veruciforme. Pe mucoase este denumită eritroplazie şi se prezintă ca pete roşii, lucitoare, nedureroase, care treptat se infiltrează şi se transformă într-un epiteliom spinocelular (12). **Diskeratoză ~**, Boala Bowen.

Bowman, William, 1816—1892. **Capsula ~**, prelungire cupuliformă a epiteliului tubular renal care înveleşte ghemul capilarelor glomerulare şi ale cărei foiţe, internă sau viscerală (în contact strîns cu membrana bazală a capilarelor) şi externă sau parietală (continuată cu peretele tubului urinifer), delimitează un spaţiu virtual numit sinus, la nivelul căruia apare urina primitivă (25). **Glandele ~**, sin. : *Glandulae olfactoriae*, glande seroase din mucoasa olfactivă (1). **Membrana ~**, sin. : *Lamina limitans anterior corneae*, lama membranoasă care separă epiteliul cornean anterior de substanţa proprie a corneei (1). **Sonda ~**, sondă pentru executarea cateterismului căilor lacrimale (28).

Boxă (engl. *box* = cutie, despărţitură). Spaţiu despărţit în interiorul unei încăperi (20). **~ individuală**, cameră de izolare pentru o singură persoană, cuprinzînd toate anexele necesare, amenajată în special în spitalele de boli contagioase (20).

Boyd-Stearns (Boyd, Julian; Stearns, G.). **Sindromul ~**, sin. : *Acidoza renală hipocloremică cu rahitism tardiv*, acidoză renală hipocloremică cu hipocalcemie, hipokaliemie şi cu rahitism şi perturbări renale (poliurie izostenurică, albuminurie, glicozurie intermitentă), a cărei etiopatogenie nu este cunoscută încă (25).

Boyden, Edward Allen. **Prînzul ~**, prînz colagog compus din 3 gălbenuşuri de ou, administrat în vederea studierii funcţiei veziculei biliare în cursul unei colecistografii (36). **Sfincterul ~**, partea musculară, puternică, a sfincterului Oddi, situată în jurul părţii preampulare a canalului biliar; rămînînd contractat în timpul fazelor interdigestive, permite ca vezica biliară să fie plină (1).

Boyden. Reacţia ~, reacţie de hemaglutinare indirectă sau pasivă cu hematii tanate ca particule de suport, pe care se adsoarbe un antigen proteic (hematiile netratate cu acid tanic nu adsorb proteine); hematiile devin astfel aglutinabile prin anticorpul specific pentru proteina respectivă. Una dintre reacţiile cele mai sensibile pentru decelarea anticorpilor antiproteină într-un ser (3).

Boyer, Alexis de 1757—1833. **Bursa ~**, bursă sinovială situată dedesubtul osului hioid (1).

Boyer. Fractura ~. fractura supracondiliană (paraarticulară) a extremităţii inferioare a femurului (24).

Boyle-Mariotte (Boyle, Robert, 1627—1691; Mariotte, Edme, 1620—1684). **Legea ~**. 1. La temperatură constantă, produsul dintre presiunea osmotică (p) şi volumul (V) care conţine în soluţie o cantitate constantă dintr-o substanţă, este constant; legea se limitează la soluţiile foarte diluate (6). 2. La temperatură constantă, volumul unui gaz este invers proporţional cu presiunea care se exercită asupra gazului respectiv (5).

Bozzolo, Camillo, 1845—1920. **Semnul ~**, pulsaţii variabile ale micilor artere ale foselor nazale, observate uneori în anevrismul aortei toracice (10).

Br. Simbolul bromului (5).

Braasch. Testul ~, flexiunea capului şi trunchiului pînă la orizontală determină în distoniile neurovegetative — bradicardie eritem facial prelungit şi tulburări subiective (10).

Brachet, Jules. **Reacţia ~**, test pentru evidenţierea acidului ribonucleic într-un preparat microscopic. Se bazează pe lipsa de colorare (cu verde de metilpironină) a citoplasmei, după tratarea celulelor cu ribonuclează (5).

Brachium (lat. = braţ), sin. : *Braţ*. 1. Segmenul membrului superior cuprins între umăr şi cot (1). 2. Denumire folosită pentru structurile, formaţiunile sau dispozitivele în formă de braţ (1). **~ cerebelli**, *Pedunculus cerebellaris superior*. **~ cerebri**, *Brachium colliculi superioris*. **~ colliculi inferioris**, sin. : *Brachium quadrigeminum inferius*, fascicul de fibre nervoase care, pornind de la coliculul inferior al tuberculilor cvadrigemeni, se termină împreună cu lemniscul medial în corpul geniculat medial (1). **~ colliculi superioris**, sin. : *Brachium cerebri*, *Brachium quadrigeminum superius*, fascicul de fibre optice care merge de la corpul geniculat lateral la coliculul superior şi aria pretecală (1). **~ conjunctivum**, *Pedunculus cerebellaris superior*. **~ pontis**, *Pedunculus cerebellaris medius*. **~ quadrigeminum inferius**, *Brachium colliculi inferioris*. **~ quadrigeminum superius**, *Brachium colliculi superioris*.

Brachmachari, Upendranath, 1870—1946. **Testul ~**, test utilizat în diagnosticul leishmaniozei, bazat pe gradul de opalescenţă obţinut prin diluarea cu apă a serului, presupus bogat în globuline, al bolnavului (8).

Bracht, Erich Franz Eugen. **Manevra ~**, manevră obstetricală folosită pentru degajarea craniului fetal, cînd acesta se află în prezentaţie pelviană. Constă din apucarea pelvisului fetal (în bloc cu coapsele flectate) şi bascularea trunchiului acestuia cu spatele pe abdomenul mamei (18).

Bracht-Wechter (Bracht, Erich Franz Eugen; Wechter, Herman Julius Gustav). **Nodulii ~**, aglomerări limfomonohistiocitare însoţite de leziuni exsudative, întîlnite uneori în miocardul bolnavilor cu endocardită lentă (10).

Brachycheilia (*brahi-* + gr. *cheilos* = buză + *-ia*), sin. : *Brachicheilie, Microcheilie.* Anomalie caracterizată prin scurtarea accentuată a uneia sau ambelor buze (1).

Brackett-Albee. Operaţia ~, plastia condilului femural în luxaţia recidivantă de rotulă, înălţarea lui făcîndu-se cu un grefon osos în formă de ichi (24).

Brackett-Braiţev (Brackett, R. G.; Braiţev, V. P.). **Operaţia** ~, operaţie de reconstrucţie în necroza capului femural, constînd din avivarea suprafeţei de fractură a capului, crearea în acesta a unei cavităţi în care se înfige bontul colului femural ascuţit şi din mutarea distală a marelui trohanter cu inserţiile sale (24).

Bradford. Patul ~. cadru metalic cu pînză, folosit ca pat în tratamentul morbului Pott (24).

Bradi- (gr. *bradys* = încet). Prefix care introduce în termenii compuşi semnificaţia de rar, lent (32).

Bradiaritmie (*bradi-* + *a-* + gr. *rhythmos* = ritm). Aritmie cu frecvenţă cardiacă redusă faţă de normal (10).

Bradiartrie (*bradi-* + gr. *arthroun* = a pronunţa desluşit). Încetinirea articulării cuvintelor, cu vorbire lentă, monotonă; se întîlneşte de obicei în leziunile extrapiramidale de tip paleostriat (27).

Bradibazie (*bradi-* + gr. *basis* = pas.). Mers încetinit datorit unei cauze patologice (35).

Bradicardie (*bradi-* + gr. *kardia* = inimă). Frecvenţă redusă a contracţiilor cardiace (sub 60 bătăi/min.), recunoscînd două mecanisme de producere: a) diminuarea numărului de impulsuri sinuzale normale (bradicardie sinuzală), de natură fiziologică (constituţională, la bătrîni sau la sportivi) sau patologică (vagotonie reflexă, excitare sinocarotidiană, hipertensiune intracraniană, difterie, intoxicaţie digitalică, icter, miocardite etc.); b) preluarea conducerii de către un centru inferior, cu frecvenţa automată mai redusă (bloc atrioventricular total, ritm idioventricular etc.) (10).

Bradidactilie (*bradi-* + gr. *daktylos* = deget). Brahidactilie.

Bradiestezie (*bradi-* + gr. *aisthesis* = percepere). Tulburare constînd din perceperea lentă a senzaţiilor exteroceptive (27).

Bradifazie (*bradi-* + gr. *phasis* = vorbire, grai). Tulburare de limbaj constînd dintr-o exprimare rară a cuvintelor (27).

Bradifrenie (*bradi-* + gr. *phren* = minte, spirit). Stare caracterizată printr-o desfăşurare lentă a proceselor psihomotorii, întîlnită de obicei după encefalita epidemică (35).

Bradigeneză (*bradi-* + lat. *genesis* = naştere). Prelungire anormală a duratei unor stadii ale dezvoltării embrionare (1).

Bradikinezie (*bradi-* + gr. *kinesis* = mişcare). Tulburarea caracterizată prin executarea lentă a mişcărilor voluntare (4).

Bradikinină. Polipeptid compus dintr-un lanţ de 9 aminoacizi, rezultat din acţiunea proteazelor tisulare asupra unei α-globuline plasmatice inactive (bradikininogen). Se admite că ar participa la producerea vasodilataţiei edemului inflamator, senzaţiei de durere etc. (15).

Bradilalie (*bradi-* + gr. *lalein* = a vorbi). Stare caracterizată prin încetinirea anormală a ritmului vorbirii (35).

Bradipepsie. Diminuarea ritmului de efectuare a proceselor digestive fie prin insuficienţa secreţiilor, fie prin tulburarea motilităţii tubului digestiv (16).

Bradipnee (*bradi-* + gr. *pnoia* = respiraţie). Stare caracterizată prin rărirea anormală a mişcărilor respiratorii (34).

Bradipragie (*bradi-* + gr. *prattein* = a acţiona), sin.: *Bradipraxie.* Diminuare anormală a activităţii motorii (15).

Bradipraxie (*bradi-* + *praxis* = acţiune). Bradipragie.

Bradipsihie (*bradi-* + gr. *psyche* = spirit, suflet). sin. : *Inerţie mintală.* Tulburare caracterizată prin încetinirea ritmului funcţiilor psihice (35).

Bradispermie (*bradi-* + gr. *sperma* = sămînţă). Întîrziere patologică a ejaculării (23).

Braditeleioză (*bradi-* + gr. *telein* = a îndeplini + *-oză*). Sindrom caracterizat prin întîrziere în creştere prepubertară şi prin apariţia tardivă a pubertăţii (7).

Braditrofie (*bradi-* + gr. *trophe* = nutriţie). Stare caracterizată prin încetinirea proceselor metabolice (15).

Bradiurie (*bradi-* + gr. *ouron* = urină). Emisiune încetinită a urinii (25).

Bragard. Semnul ~. 1. Variantă a semnului Lasègue: bolnavul stă pe spate cu coapsa flectată pe abdomen la 90° şi gamba flectată la maximum pe coapsă; după extensiunea gambei pe coapsă pînă la limita dureroasă, flexiunea dorsală a piciorului devine — în sciatică — foarte dureroasă (4). 2. În ruptura de menisc, apăsarea pe interlinia articulară în diverse poziţii de flexiune este dureroasă (24).

Bragg-Pierce (Bragg, William Henri, sir, 1862—1942; Pierce, Harold Jesse, 1882—1960). **Legea** ~, sin.: *Legea absorbţiei radiaţiilor,* absorbţia radiaţiilor Röntgen este direct proporţională cu densitatea, cu puterea a 4-a a numărului atomic şi puterea a 3-a a lungimii de undă (36).

Brahi- (gr. *brachys* = scurt). Prefix care introduce în termenii compuşi semnificaţia de scurt, îngust (32).

Brahialgie (lat. *brachium* = braț + gr. *algos* = durere). Durere localizată la membrul superior (27). **~parestezică nocturnă**, nevralgie a plexului cervicobrahial caracterizată prin dureri în unul sau ambele membre superioare, însoțite de parestezii sau tulburări vasomotorii și care apar frecvent în timpul nopții (4).

Brahibazie (*brahi-* + gr. *basis* = pas). Mers cu pași mici, săltați, întîlnit la persoane senile sau la bolnavi suferind de un sindrom pseudobulbar (35).

Brahicefalie (*brahi-* + gr. *kephale* = cap). Conformație craniană datorită sinostozei precoce a suturii coronare, ceea ce face ca să se dezvolte craniul numai în diametrul lateral, rămînînd turtit în diametrul antero-posterior (27).

Brahicheilie (*brahi-* + gr. *cheilos* = buză). *Brachycheilia*.

Brahicranial (gr. *brachys* = scurt + *kranion* = craniu). Vezi Index cranial.

Brahidactilie (*brahi-* + gr. *daktylos* = deget), sin.: *Bradidactilie*. Malformație congenitală caracterizată prin scurtimea degetelor datorită lipsei unei articulații interfalangiene (2).

Brahiesofag (*brahi-* + *esofag*). Afecțiune caracterizată prin ascensiunea toracică a stomacului (care poate hernia în torace) și prin transformarea fibroasă a musculaturii circulare și longitudinale a peretelui esofagian, manifestată clinic prin regurgitații și vărsături frecvente (30).

Brahifalangie (*brahi-* + gr. *phalanx* = falangă). Stare caracterizată prin falange anormal de scurte (1).

Brahiglosie (*brahi-* + gr. *glossa* = limbă). Limbă anormal de scurtă (1).

Brahignație (*brahi-* + gr. *gnathos* = falcă), sin.: *Micrognație*. Dezvoltarea insuficientă a unui maxilar, de obicei a mandibulei, cu deformarea consecutivă a feței (38).

Brahikorm (Vallois). Tip constituțional cuprinzînd indivizii cu trunchi scurt, avînd un indice cormic sub 51 (7).

Brahimetapodie. Stare caracterizată prin existența unor oase metatarsiene și/sau metacarpiene mai scurte decît normal (1).

Brahimorf (Baron). Brevilin.

Brahimorfie (*brahi-* + gr. *morphe* = formă). Stare caracterizată printr-o statură anormal de mică (1).

Brahiocefalie (gr. *brachys* = scurt + *kephale* = cap). Vezi Index cefalic.

Brahiotomie (lat. *brachium* = braț + gr. *tome* = tăiere). 1. Secționarea chirurgicală (amputarea) unui membru superior (18). 2. Secționarea intrauterină a unui braț al fătului mort (18).

Brahirahie (*brahi-* + gr. *rhachis* = coloană vertebrală). Diformitate a coloanei vertebrale constînd din scurtimea ei anormală, prin lipsa uneia sau fuziunea a două sau mai multe vertebre (24).

Brahiskel (Manouvrier). Tip constituțional cuprinzînd indivizii cu membre superioare scurte și trunchi lung (7).

Brahistafilinie (*brahi-* + gr. *staphyle* = uvula). Anomalie caracterizată printr-un arc alveolar scurt (1).

Brahitip. Brevilin.

Braidism (James Braid). Denumire dată hipnotismului (35).

Brailey, Wiliam Arthur. **Operația~**, metodă de discizie a capsulei, după intervenție pentru cataractă (28).

Braille, Louis. **Alfabetul ~**, alfabet constituit din combinația a 6 puncte proeminente, 3 verticale și 3 orizontale, folosit în citirea și scrierea orbilor (28).

Brancardă. Mijloc de transport al răniților sau bolnavilor, format din două bare de lemn sau metal ușor, fixate la o anumită distanță una de alta și avînd prinsă pe ele o pînză sau o plasă metalică pe care este așezat bolnavul (11).

Brandes, Ludwig. **Operația ~**, rezecția celor două treimi proximale ale primei falange a halucelui, în cura pentru *hallux valgus* (24).

Brandt, Willy, Osteotomia ~, osteotomie în X pentru corectarea diafizelor osoase încurbate (24).

Branham, H. H. **Semnul ~**, compresiunea digitală a unei fistule arteriovenoase determină bradicardie, creșterea presiunii arteriale minime și dispariția suflului (10).

Branhie (gr. *branchion*). Aparatul respirator al peștilor și al altor vertebrate inferioare; este reprezentat la fătul uman de arcurile branhiale separate prin pungile branhiale (1).

Branhiom (*branhie* + *-oma*). Tumoare disembrioplazică chistică cu localizare cervicală, dezvoltată din resturile arcurilor branhiale (2).

Branhiomer (*branhie* + gr. *meros* = parte). Segment al mezodermului visceral care se dezvoltă în arcul brahial sau visceral (1).

Brasdor, Pierre, 1721—1798. **Operația ~**, ligatură distală în cura unui anevrism (10). **Semnul ~**, în fractura extremității externe a claviculei, bolnavul nu-și poate pune mîna pe vertex (24).

Brassica alba, sin.: *Muștar alb, Sinapis alba*. Plantă din familia *Cruciferae*; semințele conțin un ulei gras, sinalbină (glucozidă care eliberează izotiocianat de alil) și mucilagii; are acțiune iritantă locală și revulsivă (13). **~ nigra,** sin.: *Muștar negru*, plantă din familia

Cruciferae; seminţele conţin un ulei gras, sinigrină şi mucilagii; făina înmuiată în apă căldută (cataplasmă, băi etc.) are acţiune iritantă locală, cu consecinţe revulsive (13).

Braţ. *Brachium.* ~ **de tur,** dispozitiv intermediar care face legătura şi transmite mişcarea de rotaţie de la motorul electric sau de la roata turului de picior la piesa dentară de mînă, folosit pentru activitatea clinică şi în laboratorul de tehnică dentară (38).

Brauer, Ludolph, 1865—1951. **Procedeul ~,** procedeu de cură operatorie a pericarditei adezive, constînd dintr-o cardioliză efectuată prin rezecţia, în dreptul inimii, a 3 coaste cu cartilajele respective (11).

Braun, Carl von, 1822—1891. **Canalul ~,** Canal notocordal.

Braun, Cristopher Heinrich. **Testul ~,** test pentru punerea în evidenţă a sensibilităţii bacteriilor la cianură de potasiu (3).

Braun, Heinrich, 1847—1911. **Anastomoza ~,** sin.: *Anastomoză la piciorul ansei, Anastomoză de securitate,* anastomoză creată între cele două picioare ale unei anse intestinale, care a fost în prealabil anastomozată la un alt segment al tubului digestiv (11). **Atela ~,** aparat metalic complex, compus din bare metalice paralele, ridicate de pe planul palatului şi unghiulate la mijloc; între cele două bare se alcătuieşte un hamac din feşe de tifon, pe care se odihnesc coapsa şi gamba în semiflexiune (24).

Braun, K. Ritter von Fernwald, 1822—1891. **Cranioclast ~,** instrument obstetrical folosit în practicarea cranioclaziei (18).

Braun, Wilhelm, 1871—1940. **Grefă cutanată,** grefă cutanată insulară, care se implantează în mugurii plăgii (24).

Braun-Fernwald, Richard. **Semnul ~,** semn de diagnostic în sarcinile mici, constînd din mărirea asimetrică a uterului, o latură a acestuia fiind mai mare decît cealaltă, de care este separată printr-o depresiune (18).

Braunia. Gen de viermi paraziţi din clasa *Cestoda* (31). ~ **yassyensis,** specie de viermi paraziţi din genul *Braunia*, descrisă într-un caz la Iaşi de N. Leon (31).

Bravais-Jackson (Bravais, L. F.; Jackson, John Hughlings). **Epilepsie ~,** sin.: *Epilepsie jacksoniană, Jacksonism,* formă de epilepsie parţială, caracterizată prin paroxisme convulsive (clonii) localizate unilateral, la un segment al corpului, care însă se pot extinde ulterior la restul segmentelor omolaterale, în ordinea somatotopiei de pe scoarţa cerebrală (27).

Brăţări rahitice. Tumefierea epifizelor distale ale cubitusului şi radiusului în rahitism (24).

Bregma (gr. = cap). Punct de reper cefalometric, situat la intersecţia suturilor craniene sagitală şi coronară (39).

Bregmatodimie (gr. *bregma* = cap + *didymos* = geamăn). Gemeni uniţi, fuzionaţi la bregma (1).

Breisky, August, 1832—1889. **Boala ~,** vezi *Kraurosis.*

Breitmann. Proba ~, test farmacodinamic de investigaţie a reacţiei capilare vasomotorii, constînd din înţeparea uşoară a tegumentelor cu un ac trecut printr-o picătură de adrenalină, respectiv de dionină; în primul caz apare o pată albă (mai accentuată la simpaticotonici), în cel de al doilea apare o mică flictenă cu halou eritematos (mai intens la vagotonici) (10).

Brenneman, Joseph, 1872—1944. **Sindromul ~,** limfadenită mezenterică acută, apărînd îndeosebi la copii în cursul infecţiilor căilor respiratorii superioare şi care se manifestă clinic prin: febră, dureri abdominale, greţuri şi vărsături (16).

Brenner, Alexander, 1859—1936. **Anastomoza ~,** Operaţia Billroth II, vezi Billroth.

Brenner-Liedl. Operaţia ~, rezecţie cuneiformă cu bază externă a primului cuneiform, folosită ca tratament pentru *hallux valgus* (24).

Breschet, Gilbert, 1784—1845. **Canalul ~,** sin.: *Canalis diploici,* spaţii fine situate în diploia oaselor craniene şi străbătute de numeroase vene (1).

Breslau, Bernhard, 1829—1867. **Proba ~,** sin.: *Docimazia hidrostatică gastrointestinală,* probă prin care se constată dacă nou-născutul a trăit; stomacul şi intestinele se scot între ligaturi şi se deschid sub apă: după 5—10 minute de viaţă extrauterină se găseşte aer în stomac, la 15—20 minute şi în ansele jejunale, iar după o zi se găseşte aer şi în colon (23).

Bretonneau, Pierre Fidèle, 1778—1862. **Angina ~,** Difterie faringiană.

Brett, W. **Operaţia ~,** artroriză anterioară de genunchi prin osteotomia epifizei tibiale sub apofiza tibială, ridicarea platoului tibial şi umplerea spaţiului creat cu grefoane osoase (24).

Bretton. Incidenţă ~, tehnică radiografică pentru punerea în evidenţă a simfizei mentoniere, a găurilor mentoniere şi a dinţilor incisivi inferiori (36).

Breus, Carl, 1852—1914. **Mola ~,** hemoragii în membrana deciduală şi corion, aceasta căpătînd o consistenţă asemănătoare miomului (18).

Brevilin, sin.: *Brahimorf, Brahitip.* Tip constituţional îndesat, opusul longilinului. Pende deosebeşte brevilini stenici (cu un tonus bun al suprarenalelor şi gonadelor) şi brevilini astenici (cu un tonus scăzut al tiroidei) (7).

Brewer, George Emerson, 1861—1939. **Infarctul ~,** denumire improprie pentru zonele roşii-închise, observate la secţiune în unii rinichi pielonefritici (10).

Brewer, John H. **Mediul** ~, mediu de cultură pentru dezvoltarea germenilor în anaerobioză, conținînd ca substanță reducătoare tioglicolatul de sodiu (3).

Briançon. Semnul ~, percutarea unui chist hidatic în tensiune permite perceperea unui freamăt (11).

Bricker, E. M. **Procedeul** ~, procedeu de derivație a urinilor prin implantarea ureterelor într-un segment de ansă ileală exclusă, cu un capăt închis și cu celălalt capăt deschis la piele (11).

Bridă. Element de solidarizare (24). ~ **amniotică,** formațiune anatomopatologică a membranei amniotice, care unește pereții cavității amniotice și care poate stînjeni dezvoltarea intrauterină a fătului, eventual chiar să producă diverse malformații fetale sau chiar amputații (18). ~ **cicatriceală,** formație fibroasă retractilă într-o cicatrice cu caracter cheloid (24).

Vezi și: Lane.

Bright, Richard, 1789—1858. **Boala** ~, denumire utilizată în trecut pentru nefritele cronice bilaterale, edematoase și albuminurice, practic abandonată astăzi (25).

Brikner. Poziția ~, manevră pentru reducerea luxației recidivante de umăr, constînd din tracțiunea, abducția și rotația externă a brațului (24).

Brill, Nathan Edwin, 1860—1925. **Boala** ~, denumirea tifosului exantematic, de recidivă, afecțiune cu caracter benign (22).

Brill-Symmers (Brill, Nathan E.; Symmers, Douglas). **Boala** ~, sin.: *Limfoblastom folicular gigant, Limfom gigantofolicular, Limfom macrofolicular,* limforeticuloză cu evoluție îndelungată, pînă la 20 ani, în aparență benignă, dar cu sfîrșit fatal prin transformarea malignă a procesului tumoral. Diagnosticul clinic nu poate fi confirmat decît histologic, prin constatarea hipertrofiei și hiperplaziei foliculilor limfatici (19).

Brill-Zinsser (Brill, Nathan Edwin, 1860—1925; Zinsser, Hans, 1878—1940). **Boala** ~, Tifos exantematic sporadic.

Brindeau, J. A., 1867—1948. **Procedeul** ~, procedeu operator de neocolpopoieză, care constă din clivarea spațiului rectovezical, obținîndu-se astfel o cavitate care se tapisează cu o membrană amniotică, în scopul creării unui neovagin în cazurile de absență congenitală a acestuia (18).

Brindeau-Hinglais (Brindeau, J. A., 1867—1948; Hinglais, H.). **Reacția** ~, reacție cantitativă de dozare a hormonilor gonadotropi din serul sanguin, dînd indicații asupra funcției placentare și vitalității fetale. În sarcina molară și în corioepiteliom, valorile sînt foarte crescute față de normal (18).

Brinell. Proba ~, metodă de încercare și evaluare a rezistenței materialelor metalice la presiunile aplicate pe o zonă redusă a suprafeței lor. Constă din apăsarea statică pe suprafața materialului a unei bile de oțel de diametru cunoscut, sub acțiunea unei sarcini constante (de obicei 5 sau 10 kg). În stomatologie se folosește pentru încercarea durității aliajelor dentare (39).

Brissaud, Edouard, 1852—1909. **Semnul** ~, în leziunile piramidale, excitarea cu acul a marginii externe a plantei provoacă o contracție a mușchiului tensor al fasciei lata (27).

Brissaud-Marie (Brissaud, Edouard, 1852—1909; Marie, Pierre, 1853—1940). **Boala** ~ sin.: *Diplegie facială familială,* paralizie facială congenitală, bilaterală, cu caracter familial, datorită unei lipse de dezvoltare a nucleului facial din protuberanță (27).

Brissaud-Sicard (Brissaud, Edouard, 1852—1909; Sicard, Jean Athanase, 1872—1929). **Sindromul** ~, sindrom protuberanțial altern, caracterizat prin hemispasm facial de partea leziunii, asociat cu deficit motor al membrelor de partea opusă leziunii (31).

Brittain, Herbert Alfred, 1904—1954. **Operația** ~. 1. Artrodeza extraarticulară de șold realizată prin introducerea unui grefon pînă în ischion prin metafiza femurală osteotomizată (24). 2. Artrodeza intraarticulară de cot cu ajutorul a două grefoane osoase trecute încrucișat din masivul oleocranian în paleta humerală (24). 3. Artrodeza radiocarpiană constînd din excizia cartilajului oaselor carpiene, aplicarea unui grefon osos dural între radius și al 3-lea metacarpian și umplerea spațiilor rămase libere, cu mici grefoane osoase (24).

Brix. Scara ~, gradația zaharometrului Brix, care indică procentele de zaharoză (în greutate) ale soluției zaharate în care a fost introdus, cu condiția ca temperatura soluției să fie de 17,5 sau 20°C (5).

Brîncă. Erizipel.

Brîndușă. *Colchicum autumnale.*

Broadbent, William, 1835—1905. **Semnul** ~. 1. Retracția sistolică a peretelui toracic dorsal stîng, apărînd în simfizele pericardice la nivelul inserțiilor diafragmului pe coastele a 11-a și a 12-a (10). 2. Pulsația sistolică a peretelui toracic postero-lateral, observată în dilatațiile atriului stîng (semnul Broadbent inversat) (10).

Broca, Pierre Paul, 1824—1880. **Afazia** ~, sin.: *Afazie expresivă, Afazie motorie,* pierderea mai mult sau mai puțin completă a posibilității de exprimare verbală sau în scris a limbajului datorită unei tulburări a centrului vorbirii (fără existenţa unei paralizii sau leziuni ale organelor care intervin în fonaţie) (27). **Aria** ~, sin.: *Area parolfactoria, Area subcallosa,* partea anterioară a girului frontal ascendent, separată prin şanţul parolfactor posterior de girul subcalos şi incomplet prin şanţul parolfactor anterior de girul frontal superior şi girul *cinguli*. Aici se localizează principalii centri motori ai vorbirii articulate (1). **Banda diagonală** ~, sin.: *Circumvoluţia diagonală*, partea posterioară a substanţei perforate anterioare, care este relativ neperforată şi mărgineşte tractul optic (1). **Circumvoluţia** ~, circumvoluţia inferioară stîngă în care, după unii autori, este localizat centrul Broca pentru vorbirea articulată (1). **Planul** ~, sin.: *Planul alveolo-condilian*, plan tangent la marginea antero-inferioară a alveolelor maxilare şi la suprafaţa inferioară a condililor occipitali (1). **Scizura subparietală** ~, sin.: *Sulcus subparietalis*, şanţ care separă *precuneus* de girul cingulat (1).

Broca, L. **Indicele** ~, criteriu de apreciere a greutăţii corporale, care după acest autor trebuie să fie (în kg) egal cu talia (în cm), minus 100. Se admit variaţii în minus între 0 şi 16 (24).

Brock, Sir Russell Claude. **Dilatatorul** ~, dilatator pentru valvula pulmonară stenozată, format dintr-o tijă cilindrică fixată în unghi drept la un mîner şi care prezintă la vîrf două elemente ce pot fi depărtate unul de altul prin apropierea celor două ramuri ale mînerului (11). **Operaţia** ~, sin.: *Infundibulectomie*, intervenţie chirurgicală avînd ca scop desfiinţarea stenozei infundibulare pulmonare din tetralogia Fallot (10). **Pensa** ~, pensă-clamp cu ramuri lungi şi subţiri, avînd curburi diferite şi fiind prevăzute cu dinţi multipli şi foarte fini, care împiedică deraparea; este folosită pentru clamparea ermetică a urechiuşei (11). **Procedeul** ~. 1. Procedeu pentru tratamentul chirurgical al tetralogiei Fallot, constînd din ridicarea obstacolului intracardiac prin valvulotomie sau infundibulotomie pulmonară (11). 2. Tehnică de pneumonectomie pentru cancer bronhopulmonar, a cărei radicalitate oncologică a fost crescută prin ablaţia ganglionilor regionali, mediastinali, hilari, ai bifurcaţiei traheale, esofagieni (sin.: *Pneumonectomie cu disecţie în bloc*) (11). 3. Tehnică de toracotomie fără rezecţie costală, cu secţiunea extremităţii posterioare a unei coaste, deperiostarea marginii sale inferioare sau superioare, a feţei sale interne şi pătrunderea în torace prin patul periostic (11). **Semnul** ~, redoarea cefei fără asocierea semnului Kernig. Simptom întîlnit în procesele expansive ce se dezvoltă în fosa cerebrală posterioară (27). **Valvulotomul** ~, cuţit format dintr-o mică lamă de 1 cm lungime, butonată la ambele capete, care culisează pe o altă lamă fixată la un inel montat pe degetul operatorului; este folosit pentru secţiunea comisurii ventrale a valvulei mitrale (11).

Brocq, Louis, 1856–1928. **Boala** ~. 1. Distrofie rară, apărînd la naştere. Pe un fond eritematos palid se găsesc scuame groase, ihtioziforme, aderente. Spre deosebire de ihtioză sînt prinse şi plicile (sin.: *Eritrodermia congenitală ihtioziformă, Hiperkeratoza ihtioziformă, Keratosis rubra congenita Rille*) (12). 2. Vezi Parapsoriazis. **Dermatita polimorfă dureroasă** ~, Boala Dühring-Brocq, vezi Dühring-Brocq. **Pseudopelada** ~, dermatoză de etiologie neprecizată, cu început insidios, apărînd după vîrsta de 30–40 ani, caracterizată prin mici zone de alopecie cicatriceală în pielea capului (12). **Scarificator** ~, instrument compus din 6–10 lame paralele, ascuţite, folosit mai demult în tratamentul lupusului tuberculos (12).

Brocq-Pautrier (Brocq, Louis; Pautrier, L. M.). **Angiolupoid** ~, vezi Besnier-Boeck-Schaumann.

Brodie, Albert Compton. **Abcesul** ~, proces inflamator de resorbţie osoasă metafizară, fără condensare în jur, cu conţinut albuminos, steril (24).

Brodie, Benjamin Collins, 1783–1862. **Boala** ~, sinovită cronică localizată mai ales la genunchi (4).

Brodie-Trendelenburg (Brodie, Benjamin Collins, 1783–1862; Trendelenburg, Friedirch, 1844–1924). **Manevra** ~, umplerea bruscă, de sus în jos, a venei safene cu insuficienţă valvulară , după ce varicele au fost golite de sînge, iar crosa comprimată digital, bolnavul fiind în ortostatism (10).

Brodmann, Korbinian, 1868–1918. **Ariile** ~, regiuni numerotate ale cortexului cerebral, diferenţiate pe criterii histologice, folosite în localizările funcţiilor corticale. Cele mai importante sînt ariile 1, 2, 3 (vezi Aria somestetică), 4 (vezi Aria motorie) , 5, 6, 19, 22 (vezi Arii motorii extrapiramidale), 17 (vezi Aria de proiecţie vizuală), 18 (vezi Aria parastriată), 19 (vezi Aria peristriată), 41 (vezi Aria auditosenzorială) 42 (vezi Aria auditopsihică) (1).

Brodski. **Operaţia** ~, amputaţie osteoplastică la nivelul gambei, constînd din încrucişarea unui fragment tibial şi a unuia peronier, în vederea obţinerii unei sinostoze tibioperoniere (24).

Broemser-Ranke (Broemser, Ph.; Ranke O.). **Metoda** ~, metodă sfigmografică de determinare a debitului cardiac şi a altor parametri hemodinamici derivaţi (10).

Broesike, Gustav. **Hernia** ~, sin.: *Hernie duodenală dreaptă, Hernie mezocolică ascen-*

dentă, Hernie parajejunală, hernie internă produsă în foseta duodenală, a cărei margine liberă este ridicată de artera mezenterică cranială sau de ramurile sale (11).

Brom. Simbol Br. Halogen, lichid volatil, de culoare brună, cu numărul atomic 35 şi greutatea atomică 79,916. Valori normale la om: 2,3—2,6 mg/100 ml sînge şi 2,1 mg/litru urină (5).

Bromacetonă, sin.: *Martonita B, Stoff BA.* Lichid cu miros greţos, înţepător, întrebuinţat ca gaz toxic iritant, cu acţiune lacrimogenă şi sufocantă; simptomatologia intoxicaţiei este asemănătoare aceleia produsă de cloracetofenonă (23).

Bromfeniramină. Antihistaminic cu structură alchilaminică. Are acţiune intensă, de durată medie (4—6 ore); este în acelaşi timp şi un slab deprimant central (14).

Bromhidroză, sin.: *Melanhidroză, Osmhidroză, Parhidroză.* Sudoare fetidă, de culoare neagră sau brună, apărînd în special la picioare, axile şi regiunile inghinale, însoţindu-se sau complicîndu-se cu hiperhidroză. Mirosul este datorit excesului de săruri amoniacale eliminate şi mai ales fermentaţiilor secundare (12).

Bromide, sin.: *Bromoderma, Bromuride.* Erupţii cutanate localizate sau generalizate (exantematice), datorite ingestiei de medicamente conţinînd brom; pot îmbrăca aspecte acneiforme papulopustuloase, vegetante, tuberoase (12).

Bromism. Intoxicaţie cu brom.

Bromizoval, sin.: *Bromizovalerianiluree.* Compus al bromului, deprimant al sistemului nervos central, avînd acţiune sedativă, anticonvulsivantă şi hipnotică uşoară (13).

Bromizovalerianiluree. Bromizoval.

Bromoderma. Bromide.

Bromoform, sin.: *Tribrommetan.* Substanţă cu efect anestezic local slab şi antispastic, indicată în gastralgii, tusea spasmodică etc. (13).

Bromsulfaleină, abreviat BSF, sin.: *Bromsulfonftaleină, Bromsulphalein.* Substanţă cristalină albă, folosită în soluţie apoasă de 5% pentru explorarea funcţională hepatică. *Clearance*-ul (epurarea) fracţionat este în mod normal K $\geqslant$ 12 corespunzător timpului de înjumătăţire (t 1/2) a concentraţiei iniţiale a sîngelui în BSF, după injectarea intravenoasă a acesteia (16).

Bromsulfonftaleină. Bromsulfaleină.

Bromsulphalein (engl.), abreviat BSP. Bromsulfaleină (16).

Bromuracil. Derivat halogenat al uracilului, utilizat în studiile de genetică bacteriană ca factor mutagen, prin substituţie competitivă cu uracilul (5).

Bromură. Sare a acidului bromhidric, avînd acţiune sedativă, datorită favorizării procesului de inhibiţie corticală şi proprietăţii anticonvulsivante-antiepileptice. Se folosesc bromurile de sodiu, potasiu, calciu, amoniu, litiu, stronţiu. Prezintă dezavantaje din cauza instalării lente a efectelor terapeutice şi din cauza toxicităţii cumultative (14). ~ **de amoniu,** NH_4Br, sedativ cu acţiune lentă; prezintă pericol de toxicitate cumulativă (13). ~ **de azametoniu,** derivat de metoniu cu acţiune ganglioplegică. Produce o vasodilataţie marcată, fiind util în emboliile arteriale, claudicaţia intermitentă şi edemul pulmonar acut (prin micşorarea întoarcerii venoase) (14). ~ **de benzipiriniu,** substanţă anticolinesterazică, asemănătoare chimic şi farmacologic cu neostigmina. Se foloseşte în atoniile gastrointestinale şi vezicale (14). ~ **de calciu,** $CaBr_2$, compus calcic cu rol sedativ şi anticonvulsivant (13). ~ **de metil,** compus halogenat al metanului, utilizat în industria chimică şi frigorifică; are efecte neurotoxice importante şi iritative ale aparatului respirator, conjunctivei şi tegumentelor (9). ~ **de sodiu,** NaBr, sare a acidului bromhidric, cu acţiune deprimantă a sistemului nervos central, sedativă şi antiepileptică (13). ~ **de stronţiu,** sare de stronţiu a acidului bromhidric, cu acţiune sedativă şi antiepileptică (13).

Bromuride. Bromide.

Bronchiolus (dim. lat. *bronchus* = bronhie), sin.: *Bronhiolă.* Subdiviziune a unei bronhii, avînd un diametru de 1 mm sau mai puţin (1).

Bronchus (lat. = bronhie), sin.: *Bronhie.* Denumire generică pentru ramurile arborelui respirator rezultat din diviziunea traheei în cele două bronhii principale şi a acestora, succesiv, în bronhii mai mici (1). ~ **lobaris inferior dexter,** sin.: *Bronhie lobară inferioară dreaptă,* bronhie de gradul al II-lea care continuă bronhia primitivă dreaptă după naşterea bronhiei lobare mijlocii şi care are direcţia în jos, în afară şi înapoi. Se divide în multiple ramuri, cu diferite denumiri, în funcţie de autori (34). ~ **lobaris medius dexter,** sin.: *Bronhie lobară medie,* bronhie de gradul al II-lea, care ia naştere din bronhia primitivă dreaptă, la 3 cm sub punctul de emergenţă al bronhiei lobare superioare şi care are direcţia înainte, în jos şi în afară. Se divide în două ramuri segmentare: ventrală medie (postero-externă) şi care are direcţia înainte, în jos şi în afară. şi mediastinală (antero-internă) (34). ~ **lobaris superior dexter,** sin.: *Bronhie lobară superioară dreaptă,* bronhie de gradul al II-lea care ia naştere din faţa antero-externă a bronhiei primitive, în dreptul spaţiului al VI-lea intercostal, la

1—2,5 cm de bifurcaţia traheei şi care are direcţia în afară şi în sus; se divide în marea majoritate a cazurilor în trei ramuri segmentare: ventrală, dorsală şi apicală (34). **~ principalis**, sin.: *Bronhie principală*, ramură primară de bifurcare a traheei, din care se desprind bronhiile lobare (1). **~ principalis dexter**, ramura dreaptă de bifurcare a traheei (1). **~ principalis sinister**, ramura stîngă de bifurcare a traheei (1). **~ segmentalis anterior**, sin.: *Bronhie ventrală superioară*, bronhie segmentară de gradul al III-lea, care ia naştere din partea antero-externă a bronhiei lobare superioare. Are o direcţie în afară şi în jos (de faţă) şi înainte (de profil). Se divide într-o ramură anterioară (antero-mediană) şi una externă (antero-laterală) (34). **~ segmentalis apicalis**, sin.: *Bronhie apicală superioară*, bronhie segmentară de gradul al III-lea, care ia naştere din bronhia lobară superioară şi care are o direcţie net verticală, paramediastinală; se divide în două ramuri: ventrală şi dorsală (34). **~ segmentalis basalis anterior**, sin.: *Bronhie bazală anterioară, Bronhie ventrală inferioară, Bronhie ventro-bazală*, bronhie segmentară care ia naştere pe faţa anterioară a bronhiei lobare inferioare, la 1 cm sub orificiul bronhiei paracardiace, urmînd o direcţie oblică şi în afară (de faţă), în jos şi înainte (de profil). Se divide într-o ramură externă şi una internă (34). **~ segmentalis basalis lateralis**, *Bronhie bazală externă, Bronhie latero-bazală*, bronhie care ia naştere de pe faţa posterioară a bronhiei lobare inferioare, alături sau sub bronhia ventrală inferioară. Se subdivide în două ramuri: externă şi internă (34). **~ segmentalis basalis medialis**, sin.: *Bronhie infracardiacă, Bronhie mediastinală*, bronhie de gradul al III-lea, segmentară, care ia naştere pe faţa internă a bronhiei lobare inferioare, la 1 cm dedesubtul bronhiei lobare mijlocii. Are un traiect (în medie de 1,3 cm) descendent vertical (de faţă), uşor oblic înainte (de profil). Se divide într-o ramură anterioră şi alta posterioară (34). **~ segmentalis basalis posterior** sin.: *Bronhie bazală posterioară, Bronhie terminală, Bronhie termino-bazală*, bronhie de gradul al III-lea, segmentară, care continuă bronhia lobară inferioară după emergenţa bronhiei latero-bazale; are o direcţie în jos şi înafară (privită de faţă) şi înapoi (privită de profil); dă naştere de obicei unei ramuri subsegmentare dorsale (34). **~ segmentalis lateralis**, sin.: *Bronhie segmentară postero-externă, Bronhie segmentară ventrală*, bronhie de gradul al III-lea care continuă direcţia bronhiei lobare medii; se divide în două ramuri: externă şi anterioară (34). **~ segmentalis medialis**, sin.: *Bronhie segmentară antero-internă, Bronhie segmentară medială*, bronhie de gradul al III-lea care ia naştere din bronhia lobară medie dreaptă, cu direcţie înainte, în jos şi în afară, divizîndu-se în două ramuri: superioară şi inferioară (34). **~ segmentalis posterior**, sin.: *Bronhie dorsală superioară*, bronhie segmentară de gradul al III-lea, care ia naştere din regiunea postero-externă a bronhiei lobare, avînd direcţia înapoi, în afară şi în sus. Se divide în două ramuri: una cu direcţie ascendentă posterioară şi alta externă. Are importanţa cea mai mare în patologia respiratorie (34). **~ segmentalis subapicalis**, denumire generică pentru una sau mai multe bronhii dorsale care pot avea uneori importanţa unei bronhii segmentare. Sistemul subapical poate cuprinde o bronhie subapicală superioară şi una sau două bronhii subapicale inferioare (34).

Bronhie. *Bronchus.* **~ apicală inferioară**, Bronhia Niellsen, vezi Niellsen. **~ apicală superioară**, *Bronchus segmentalis apicalis.* **~ bazală anterioară**, *Bronchus segmentalis basalis anterior.* **~ bazală externă**, *Bronchus segmentalis basalis lateralis.* **~ bazală posterioară**, *Bronchus segmentalis basalis posterior.* **~ dorsală medie**, *Bronhia Niellsen*, vezi Niellsen. **~ dorsală superioară**, *Bronchus segmentalis posterior.* **~ de drenaj**, bronhie tributară unei zone lezate şi prin care se elimină secreţiile patologice ale leziunii. În unele cazuri poate fi obstruată, ceea ce duce la retenţia materialului infectant sau balonizarea cavităţii reziduale (34). **~ eparterială**, prima ramură a bronhiei drepte deasupra arterei pulmonare drepte (1). **~ hiparterială**, una dintre primele ramuri colaterale ale bronhiei principale, situată imediat sub artera pulmonară dreaptă (1). **~ infracardiacă**, *Bronchus segmentalis basalis medialis*, **~ intermediară**, denumire care se dă trunchiului bronşic cu o lungime medie de 1,8 cm, situat între emergenţa bronhiei lobare superioare şi emergenţa bronhiei lobare medii (34). **~ latero-bazală**, *Bronchus segmentalis basalis lateralis.* **~ lobară inferioară dreaptă**, *Bronchus lobaris inferior dexter.* **~ lobară medie**, *Bronchus lobaris medius dexter.* **~ lobară superioară**, *Bronchus lobaris superior dexter.* **~ mediastinală**, *Bronchus segmentalis basalis medialis.* **~ principală**, *Bronchus principalis.* **~ segmentară antero-internă**, *Bronchus segmentalis medialis.* **~ segmentară medială**, *Bronchus segmentalis medialis.* **~ segmentară postero-externă**, *Bronchus segmentalis lateralis.* **~ segmentară ventrală**, *Bronchus segmentalis lateralis.* **~ terminală**, *Bronchus segmentalis basalis posterior.* **~ termino-bazală**, *Bronchus segmentalis basalis posterior.* **~ ventrală inferioară**, *Bronchus segmentalis basalis anterior*

~ ventrală superioară, *Bronchus segmentalis anterior.* **~ ventro-bazală,** *Bronchus segmentalis basalis anterior.*

Vezi şi : Niellsen.

Bronhilocvie (lat. *bronchus* = bronhie + *loquor, loqui* = a vorbi). Pectorilocvie cu rezonanţă profundă întîlnită în condensările pulmonare (34).

Bronhiolă (dim. lat. *bronchus* = bronhie). *Bronchiolus.*

Bronhioliză (lat. *bronchus* = bronhie + gr. *lysis* = distrucţie). Proces caracterizat prin leziuni distructive ale peretelui bronşic (34). **~ ectaziantă,** bronhioliză consecutivă unei supuraţii bronşice prelungite şi care determină dezvoltarea unei bronşiectazii (34).

Bronhiom (lat. *bronchus* = bronhie + *-oma*). Tumoare cu punct de plecare bronşic (34). **~ polimorf,** sin. : *Epistom bronşic* bronhiom necanceros, de tip mixt, care se dezvoltă în glandele pereţilor bronhiilor mari. Se manifestă prin hemoptizii, fenomene obstructive bronşice şi supuraţii secundare (34).

Bronho- (lat. *bronchus* = bronhie, din gr. *bronchos* = gît, trahee). Prefix pentru termenii compuşi care se referă la bronhii (32).

Bronhoalveolită. Inflamaţie simultană a terminaţiilor bronşice şi a alveolelor adiacente, care se manifestă semiologic prin apariţia unor salve de raluri crepitante şi subcrepitante (34).

Bronhoaspiraţie. Aspiraţia secreţiilor conţinute în arborele bronşic, prin intermediul bronhoscopului sau a unui cateter de cauciuc mai rigid introdus în arborele respirator (34).

Bronhocel (*bronho-* + gr. *kele* = tumoare). Bronşiectazie chistică plină cu secreţii stagnante şi aer, determinată de o stenoză bronşică cu etiologie variabilă şi cu aspect radiologic de opacitate rotundă pulmonară. Din punctul de vedere al conţinutului se disting două forme : bronhomucocelul şi bronhopiocelul (11).

Bronhoconstrictor (*bronho-* + lat. *constringere* = a strînge). Substanţă care are proprietatea de a reduce calibrul bronhiilor (34).

Bronhoconstricţie. Reducerea calibrului bronhiilor şi bronhiolelor, putînd provoca dacă depăşeşte anumite limite tulburări ale ventilaţiei pulmonare (15).

Bronhodilatator (*bronho-* + lat. *dilatare* = a lărgi). Substanţă folosită în terapeutică în scopul lărgirii calibrului bronhiilor (34).

Bronhodilataţie. Mărirea calibrului bronhiilor şi bronhiolelor (15).

Bronhoegofonie (*bronho-* + gr. *aix* = capră + *phone* = voce), sin. : *Egobronhofonie.* Semn auscultator caracterizat prin combinarea egofoniei cu bronhofonia ; vocea este mult exagerată, tremurată, întretăiată, auzindu-se foarte aproape ; este expresia semiologică a unui proces pleural lichidian şi a unui proces condensant parenchimatos (34).

Bronhofonie (*bronho-* + gr. *phone* = voce). Transmiterea exagerată a vocii, datorită interpunerii unei zone de condensare a parenchimului pulmonar între căile aeriene şi peretele toracic (34).

Bronhografie (*bronho-* + gr. *graphein* = a scrie). Metodă radiologică pentru punerea în evidenţă a sistemului bronşic prin introducerea unei substanţe de contrast hidro- sau liposolubile. Vizualizarea se poate face cu contrast unic (umplere omogenă a lumenului bronşic) sau cu dublu contrast (substanţă de contrast şi aer). Poate fi segmentară, plurilobară (dirijată) sau a unui plămîn întreg (36).

Bronholimfadenită (*bronho-* + gr. *lympha* = apă + *aden* = glandă + *-ită*). Inflamaţie a formaţiunilor limfatice din peretele bronşic (submucoasă sau adventiţie) sau din imediata vecinătate a bronhiei cu leziuni concomitente ale peretelui bronşic (2).

Bronholit (*bronho-* + gr. *lithos* = piatră), sin. : *Bronşiolit.* Calcul bronşic, format de obicei din carbonat sau fosfat de calciu, întîlnit în special în bronşiectazii. Sediul poate fi primar, intrabronşic sau secundar, prin imigrare dintr-un ganglion calcificat sau o leziune cazeoasă cretificată. În general latent, poate provoca uneori o iritaţie bronşică cronică sau hemoptizii. Se elimină de obicei spontan (34 ; 36).

Bronholitiază. Afecţiune caracterizată prin formarea unor bronholiţi ; se însoţeşte de semne de bronşită cronică (34).

Bronhometrie. (*bronho-* + gr. *metron* = măsură). Măsurarea calibrului bronşic prin metoda stenozelor artificiale (34).

Bronhomicoză (*bronho -* + gr. *mykes* = ciupercă + *-oză*). Inflamaţie bronşică provocată de ciuperci patogene (34).

Bronhomucocel (*bronho-* + lat. *mucus* = mucus + gr. *kele* = tumoare). Vezi Bronhocel.

Bronhopiocel (*bronho-* + gr. *pyon* = puroi + *kele* = tumoare). Vezi Bronhocel.

Bronhoplastie (*bronho-* + gr. *plassein* = a forma). Intervenţie chirurgicală care urmăreşte repararea eventualelor pierderi de substanţă ale bronhiilor (34).

Bronhoplegie (*bronho-* + gr. *plege* = lovitură). Hipotonie şi hipokinezie a musculaturii bronşice şi a cililor, hipoexcitabilitate a mucoasei, stază endobronşică şi tulburări de ventilaţie pulmonară, provocate de o depresiune a centrilor nervoşi (34).

Bronhopneumonie (*bronho-* + gr. *pneumon* = plămîn). Sindrom inflamator bronhoalveolar cu focare multiple, primitiv sau secundar altor boli infecţioase, caracterizat clinic prin febră, tuse cu expectoraţie mucopurulentă, cianoză şi, uneori, complicaţii cardiovasculare. Leziunile interesează pe întinderi diferite arborele bronşic şi parenchimul pulmonar adiacent, cuprinzînd de obicei ambii plămîni, cu leziuni ulcerative ale epiteliului bronşic şi alveolite de diferite vîrste, alternînd cu zone de aspect normal (2; 34). ~ **acută,** bronhopneumonie caracterizată prin fenomene generale accentuate (formă gravă) şi prin abundenţa granulocitelor în exsudat (2). ~ **aspirativă,** bronhopneumonie secundară pătrunderii unui corp străin în bronhii, prin imersie, tulburări de deglutiţie sau fistule esofagobronşice şi esofagotraheale (34). ~ **hipostatică,** bronhopneumonie secundară stazei şi atelectaziei, provocată de o imobilizare îndelungată în decubit (34). ~ **interstiţială,** termen folosit în special pentru leziunile nodulare care interesează mai puţin epiteliul bronşic, iar infiltratul inflamator apare în septurile interalveolare (2). ~ **lobulară,** bronhopneumonie localizată la teritoriul unui lobul (2). ~ **primitivă,** bronhopneumonie în care procesul bronhopulmonar constituie de la început manifestarea dominantă a bolii (34). ~ **pseudolobară,** formă confluentă de bronhopneumonie, cuprinzînd teritoriul unui lob pulmonar (2). ~ **pseudoluetică Fanconi-Hegglin,** vezi Fanconi-Hegglin. ~ **rujeolică,** complicaţie a pojarului, caracterizată prin manifestări clinice bronhopneumonice supraacute şi prezenţa de celule gigante în spută (2). ~ **secundară,** bronhopneumonie în care procesul bronhopulmonar se dezvoltă pe un teren anergizat de o altă boală infecţioasă (34). ~ **tuberculoasă,** sin.: *Ftizie galopantă,* proces bronhopneumonic grav, urmare a extinderii tuberculozei pe cale bronşică şi limfatică, într-un teritoriu pulmonar mai mult sau mai puţin întins (2).

Bronhoragie (*bronho-* + gr. *rhegnynai* = a curge). Hemoragie bronşică (34).

Bronhoree (*bronho-* + gr. *rhoia* = curgere). Hipersecreţie patologică de seromucus bronşic, observată în cursul sau după bronşite cronice, caracterizată prin evacuarea din arborele respirator a unei cantităţi considerabile de lichid filant, incolor, transparent, spumos (34).

Bronhoscop (*bronho-* + gr. *skopein* = a vedea). Aparat pentru examinarea endoscopică a bronhiilor, cu sursă de lumină proximală (tubul Haslinger) sau distală (tubul Chevalier-Jackson) (30).

Bronhoscopie. Metodă de investigaţie descrisă de Killian în 1895 şi care permite obţinerea unei examinări directe endobronşice, cu ajutorul bronhoscopului, precum şi efectuarea unei biopsii de mucoasă bronşică; terapeutic, permite extragerea de corpi străini sau tratarea unei afecţiuni bronşice (34).

Bronhospasm (*bronho-* + gr. *spasmos* = spasm). Contracţie spastică a bronhiilor, provocată de procese infecţioase sau modificări ale tonusului vegetativ (34).

Bronhospirografie (*bronho-* + lat. *spirare* = a respira + gr. *graphein* = a scrie). Înregistrarea spirografică separată a ventilaţiei celor doi plămîni, pe cale bronhoscopică; poate fi diferenţiată (simultană) sau succesivă (34).

Bronhospirometru (*bronho-* + lat. *spirare* = a respira + gr. *metron* = măsură). Aparat pentru măsurarea capacităţii ventilatorii a fiecăruia din cei doi plămîni, folosind un bronhoscop dublu (15).

Bronhotetanie (*bronho-* + gr. *tetanos* de la *teinein* = a încorda). Manifestare respiratorie a tetaniei viscerale, constînd din dispnee astmatiformă datorită spasmului musculaturii bronşice (7).

Bronhotifos (*bronho-* + gr. *typhos* = stupoare). Varietate a febrei tifoide cu localizare aproape exclusiv bronşică; se întîlneşte în special la copii (34).

Bronhotom (*bronho-* + gr. *tome* = tăiere). Bisturiu cu lamă scurtă şi subţire, folosit pentru deschiderea chirurgicală a bronhiilor (11).

Bronhotomie. Deschiderea chirurgicală a unei bronhii, făcută printr-o incizie perpendiculară pe axul ei, incizie care este situată cel mai adesea în regiunea postero-externă (11).

Bronk. Acul coaxial ~, dublu electrod coaxial folosit pentru detectarea curenţilor biologici musculari (27).

Bronşiectazie (lat. *bronchus* = bronhie + gr. *ektasis* = dilataţie), sin.: *Dilataţie bronşică.* Afecţiune bronhopulmonară cronică, datorită măririi calibrului şi deformării uneia sau mai multor bronhii, infectării lor cronice cu supuraţie bronşică (bronhoree purulentă) şi scleroză parenchimatoasă peribronşică (2; 34). ~ **abcedată,** supuraţie pulmonară de origine bronşiectatică (34). ~ **ampulară,** bronşiectazie cupuliformă, etajată, cu pereţi regulaţi (34). ~ **atelectatică,** bronşiectazie localizată, provocată de tracţiunea şi tulburările neurovasculare determinate de atelectazie (34). ~ **capilară,** formă de bronşiectazie în care sînt interesate bronhiolele mici (2). ~ **chistică,** sin.: *Bronşiectazie pseudocavitară,* bronşectazie cu formaţiuni cavitare bronhogene (34). ~ **cilindrică,** bronşiectazie cu pereţi paraleli regulaţi (34). ~ **cirotică,** bronşiectazie complicată cu scleroză pulmonară accentuată (2). ~ **congenitală,** tulburare de dezvoltare intrauterină a aparatului bronşic, care prezintă aspect chistoadenomatos; uneori are aspect pseudotumoral, datorită grosimii pereţilor bronşici, pe alocuri dilataţi. Este datorită adesea unui sifilis congenital. Unele forme sînt incompatibile cu viaţa (2; 34). ~ **fuziformă,** bronşiectazie în formă de fus (34). ~ **hemoptoidă,** bronşiectazie care evoluează latent, singura manifestare revelatorie fiind hemoptizia (34). ~ **inflamatorie,** bronşiectazie provocată de distrugerea inflamatorie a ţesutului musculoelastic din peretele bronşic (34). ~ **mecanică,** bronşiectazie provocată printr-o tracţiune exercitată de o scleroză retractilă pleuropulmonară învecinată (34). ~ **moniliformă,** bronşiectazie cu aspect de mătănii (34). ~ **pseudocavitară,** Bronşiectazie chistică. ~ **cu pungă sesilă,** bronşiectazie localizată, cu reces lateral nepediculat (34). ~ **saculară,** bronşiectazie în care dilataţia este însoţită de pierderea formei cilindrice a bronhiei respective, în urma distrucţiilor patologice de la nivelul pereţilor (2). ~ **secundară,** bronşiectazie consecutivă unei bronşite cronice, scleroze retractile pleuropulmonare, atelectazii, stenoze bronşice, endarterite obliterante ale arterelor bronşice sau unor leziuni nervoase (34). ~ **prin stenoză,** bronşiectazie suprastructurală generată de tracţiune, infecţie şi leziuni neurovasculare (34). ~ **tuberculoasă,** formă de bronşiectazie generată de leziuni locale ale mucoasei bronşice şi ale peribronhiei, provocate de *Mycobacterium tuberculosis* şi care duc la tulburări trofice în întreg arborele bronşic (34). ~ **„la tuberculoşi",** denumire dată unor dilataţii bronşice care apar fără leziuni bacilare ale bronhiilor. Etiologic se incriminează colapsul îndelungat, care produce alterări în reţeaua vasculară şi nervoasă a peribronhiei; clinic, este caracterizată prin semnele cunoscute ale bronşiectaziei supurate (34). ~ **uscată,** bronşiectazie cu evoluţie asimptomatică, fără bronhoree (34).

Bronşiolit (lat. *bronchus* = bronhie + gr. *lithos* = piatră). Bronholit.

Bronşiolită (dim. lat. *bronchus* = bronhie + *-ită*). Inflamaţie a bronhiilor mici (34). ~ **acută,** sin.: *Bronşită capilară, Bronşită obstructivă acută, Emfizem obstructiv generalizat,* inflamaţie întinsă, acută, a bronhiolelor, de origine infecţioasă sau alergică, întîlnită mai frecvent la copii sub vîrsta de doi ani (33). ~ **acută obliterantă,** sin.: *Catar sufocant,* proces inflamator extins, care cuprinde bronhiolele, adesea şi insule alveolare, provocînd grave tulburări respiratorii cu sindrom toxiinfecţios sever (34). ~ **exsudativă,** bronşiolită astmatiformă caracterizată prin spută consistentă, cenuşie, conţinînd spirale Curschmann (34). ~ **fibroasă obliterantă,** inflamaţie cronică a unor bronhii mici, ducînd la fibroză şi obstrucţie bronhiolară, emfizem, atelectazie, carnificare în insule, insuficienţă respiratorie gravă (34). ~ **obliterantă,** sindrom iritativ pulmonar pseudoinfecţios, cu apariţia întîrziată şi evoluţie relativ prelungită, care survine după expunerea la concentraţii de substanţe sufocante în general mai mici decît cele care provoacă apariţia unui edem pulmonar (9).

Bronşită (lat. *bronchus* = bronhie + *-ită*). Inflamaţia bronhiilor (2). ~ **acută,** inflamaţie bronşică acută, microbiană sau virotică, caracterizată clinic prin stare febrilă, dureri retrosternale, tuse cu expectoraţie mucopurulentă, apariţie de raluri sibilante şi ronflante (34). ~ **alergică,** bronşită declanşată de un alergen endo- sau exogen, avînd un caracter spastic, fluxionar (34). ~ **capilară,** Bronşiolită acută. ~ **cardiacilor,** catar bronşic provocat de o stază pulmonară şi caracterizat prin tuse mai ales nocturnă, cu expectoraţie seromucopurulentă conţinînd celule cardiace (34). ~ **cazeoasă,** inflamaţie tuberculoasă însoţită de necroză cazeoasă a pereţilor bronhiilor (2). ~ **cronică,** inflamaţie nespecifică a bronhiilor cu afectarea progresivă a bronhiolelor şi după un timp a ţesutului pulmonar; este caracterizată prin tuse intermitentă sau permanentă, determinată de o secreţie bronşică întreţinută de iritaţia căilor respiratorii (atmosferă impură, umiditate, fumat etc.), infecţii bronşice, manifestări alergice (hipersensibilitate la pneumo- sau endalergene) sau factori constituţionali (mucoviscidoză) (34). ~ **„a frigore",** bronşită provocată de o expunere la temperatură scăzută, care declanşează reacţii vasomotorii şi imunobiologice negative (34). ~ **hemoragică fetidă,** Bronşită Castellani, vezi Castellani. ~ **micotică,** localizare bronşică a unor afecţiuni fungice (aspergiloză , sporotricoză, oosporoză, candidoză, actinomicoză), caracterizată prin tuse rebelă, spută care conţine spori şi micelii, hemoptizii (34). ~ **obstructivă acută,** Bronşiolită acută. ~ **pituitară,** bronşită cu expectoraţie seroasă abundentă, survenind în crize la tineri neurovegetativi, la renali sau la hipertensivi (34). ~ **primitivă,** bronşită care apare de la început ca o manifestare esenţială a bolii, de obicei sezonieră, cu etiologie microbiană sau virotică (34). ~ **pseudomembranoasă,** bronşită caracterizată printr-o expectoraţie cu mulaje bronşice de mucină, fibrină sau sînge, eliminate după o criză de tuse sufocantă; însoţeşte difteria, pneumonia, tuberculoza, intoxicaţiile cu gaze toxice (34). ~ **purulentă,** bronşită cronică cu bronhoree abundentă, purulentă, nefetidă (34). ~ **renalilor,** catar bronşic hidromucos, provocat la renali de tulburările cardiovasculare, hidrominerale şi de eliminările vicariante de la nivelul emonctoriului pulmonar (34). ~ **secundară,** bronşită consecutivă unei boli infecţioase parazitare, acţiunii unor vapori, gaze, pulberi iritante sau bolilor cardiorenale (34). ~ **sifilitică,** laringotraheobronşită descendentă, manifestare a sifilisului congenital, a sifilisului secundar sau a celui terţiar; poate produce dilataţii şi stenoze bronşice, atelectazii şi asfixie progresivă sau paroxistică (34). ~ **spastică,** bronşită caracterizată prin crize de tuse spasmodică, mai ales nocturne, urmate de expectoraţie de mucus filant cu eozinofile (34). ~ **toxică,** catar bronşic secundar acţiunii unor vapori, gaze sau pulberi iritante sau unor toxine endo- şi exogene eliminate prin plămini (34). ~ **tuberculoasă,** bronşită cronică localizată, care însoţeşte tuberculoza pulmonară şi provoacă dilataţii, stenoze, obliterări şi atelectazii; uneori evoluează fără leziuni parenchimatoase vizibile (34).

Vezi şi: Castellani.

Brontofobie (gr. *bronte* = trăznet + *phobos* = frică). Teamă patologică faţă de trăznete (35).

Brooks -Seddon (Brooks, W.; Seddon, H.). **Operaţia** ~, transplantarea fasciculelor claviculare ale muşchiului marele pectoral pe tendonul muşchiului biceps brahial, dezinserat superior, în paralizia muşchilor flexori ai antebraţului (24).

Brophy, Truman William, 1848—1928. **Operaţia** ~, metodă operatorie în tratamentul dehiscenţelor velopalatine. Constă din apropierea forţată, prin fire de sîrmă trecute transosos, a celor două jumătăţi maxilare separate prin despicătură. Poate duce ulterior la deformaţii mari prin tulburările produse în dezvoltarea maxilarului (38).

Broscuţă. Ranulă.

Broster. Incizia ~, cale de acces transtoracică pentru abordarea capsulelor suprarenale, cu deschiderea obligatorie a pleurei (11).

Broşă. În ortopedie, tijă metalică folosită pentru imobilizarea fracturilor (24), ~ **cu bule olivare,** broşă prevăzută cu îngroşări, folosită în anumite metode de osteosinteză (24).

Vezi şi: Kirschner.

Broşteanu, Gabriela. **Semnul** ~, deschiderea anterioară a spaţiului intervertebral pensat, vizibilă pe radiografia de profil în hernia discală (24).

Brouha, Adèle. **Testul** ~, test de sarcină, asemănător cu testul Ascheim-Zondek, de care se deosebeşte prin faptul că se efectuează pe şoareci masculi imaturi, la care se urmăreşte congestia veziculelor seminale după 10 zile de la administrarea urinii recoltate de la femeia presupusă gravidă (15).

Browder, Jefferson. **Capsulotomie ventrală** ~, întreruperea fibrelor parapiramidale corticopete la nivelul genunchiului capsulei interne în diskineziile extrapiramidale (26).

Brown, George Elgie, 1885—1935. **Semnul** ~, sunet fin, ca un piriit, perceput atunci cînd se plasează un stetoscop pe fosa iliacă dreaptă şi se apasă brusc, la bolnavii cu perforaţii intestinale în febra tifoidă (8). **Testul febril** ~, test utilizat pentru decelarea lezării sistemului nervos vegetativ, constînd din injectarea intravenoasă de vaccin tific şi urmărirea creşterii temperaturii cutanate la intervale de o jumătate de oră (8).

Brown, Sanger, 1852—1928. **Ataxie** ~, formă clinică în cadrul ataxiei spinocerebeloase (27).

Brown-Séquard, Charles Eduard, 1817—1894. **Sindromul** ~, sin.: *Sindromul de hemisecţiune medulară,* tablou clinic disociat, alcătuit din deficit motor omolateral şi din termoanestezie contralaterală, situate sub nivelul întreruperii complete a unei jumătăţi de măduvă şi produse de cele mai multe ori printr-o plagă vertebromedulară penetrantă sau o compresiune medulară situată latero-medular (26).

Brown-Sharp. Scara ~, scară de măsură a dimensiunilor mici, folosită în tehnica dentară (39).

Browne, Denis John. **Procedeul** ~, procedeu de uretroplastie cu ajutorul a două lambouri afrontate în suprafaţă (11). **Uretrostomia** ~, procedeu de uretrostomie constînd din introducerea în prealabil în vezică a unei sonde Malécot cu mandren, care permite punerea în evidenţă a uretrei şi efectuarea unei incizări minime a acesteia (11).

Bruce, David, 1855—1931. **Boala** ~, Bruceloză caprină. **Febra ondulantă** ~, Bruceloză caprină.

Brucelergină. Antigen de natură nucleoproteică, extras din tulpini de *Brucella* şi utilizat în teste cutanate de alergie (3).

Brucelină. Filtratul unei culturide *Brucella* utilizat prin intradermoreacţie pentru punerea în evidenţă a alergiei în infecţia bruceloasă (3).

Brucella. Gen de microorganisme din familia *Brucellaceae,* cuprinzînd bacterii cu aspect de bacili sau cocobacili, încapsulate, imobile, gramnegative, patogene pentru om şi diferite specii de animale domestice (3).

Brucellaceae, sin.: *Parvobacteriaceae.* Familie de microorganisme din ordinul *Eubacteriales,* cuprinzînd bacili sau cocobacili, dispuşi izolat, în perechi sau grămezi, gramnegativi, patogeni pentru animalele cu sînge cald, inclusiv omul, şi rareori pentru animalele cu sînge rece. Genuri mai importante: *Pasteurella, Bordetella, Brucella, Haemophilus, Actinobacillus, Moraxella, Noguchia* (3).

Brucelom. Proces productiv cu structură histopatologică de granulom, care apare ca una dintre manifestările anatomopatologice ale infecţiei bruceloase şi se localizează de predilecţie la nivelul sistemului reticuloendotelial, cu deosebire în ficat, splină, rinichi, măduva oaselor, muşchi, sistem nervos central (8).

Bruceloză, sin.: *Febră ondulantă, Febră sudoroalgică, Febră remitentă simplă, Febră tifomalarică.* Boală infecţioasă şi transmisibilă a animalelor cornute şi porcinelor, de la care se poate îmbolnăvi ocazional şi omul, prin contact direct sau indirect. Este determinată de germeni din genul *Brucella*. Aspectul clinic la om este foarte polimorf. Formele acute şi subacute se prezintă ca septicemii cu evoluţie prelungită, cu febră ondulantă, transpiraţii abundente cu miros de paie putrede şi algii diverse. Mai frecvente sînt formele cronice, cu evoluţie de lungă durată, însoţite de localizări somatice şi viscerale (în special osteoarticulare, hepatice, nervoase, glandulare , (8). **∼ bovină**, sin.: *Boala Bang, Febra ondulantă Bang*, bruceloza bovideelor, precum şi bruceloza umană transmisă de la bovidee prin contact profesional direct cu animale bolnave sau cu produsele lor, determinată de *Brucella abortus bovis* (8). **∼ caprină**, sin.: *Boala Bruce, Melitococie, Febră de Malta, Febră de Cipru, Febră de Gibraltar, Febră napolitană, Febră de Rio Grande, Febră ondulantă Bruce, Febră mediteraneană remitentă gastrică*, bruceloză a caprelor, precum şi varietatea de bruceloză umană transmisă prin laptele de capră, determinată de *Brucella melitensis* (8). **∼ porcină**, sin.: *Boală Traum, Febră ondulantă Traum*, bruceloză care afectează porcii, putîndu-se transmite şi la om; este determinată de *Brucella abortus suis* (8).

Bruch, Karl Wilhelm Ludwig, 1819—1884. **Membrana bazală ∼**, *Lamina basalis choroideae.*

Brücke, Ernst Wilhelm Ritter von, 1819—1892. **Linia ∼**, axul funcţional al membrului inferior, reprezentat de linia care, de profil, uneşte centrele articulaţiei coxofemurale, genunchiului şi gleznei (24). **Muşchiul ∼**, *Fibrae meridionalis musculi ciliaris.*

Brückl-Reichenbach (Brückl, H.; Reichenbach, E.). **Placa ∼**, placă ortodontică activă, monomaxilară, inferioară, care spre deosebire de alte plăci active, se distanţează de faţa linguală a frontalilor respectivi şi se termină cu un plan înclinat (de jos în sus şi vestibulo-oral) şi un arc vestibular inferior (cu rolul de a lingualiza incisivii) (39).

Brudzinski, Joseph, 1874—1917. **Semnul ∼**, dureri în musculatura lombară care apar la flexiunea capului pe torace şi începutul flexiunii trunchiului pe membrele inferioare întinse, la bolnavi de meningită (4).

Brummelkamp. Aparatul ∼, sin.: *Retrorezector*, aparat care permite efectuarea anastomozei colorectale termino-terminală joasă (11).

Brunings. Uretroscopul ∼, uretroscop cu sursă de lumină exterioară reflectată (11).

Brunner, Johann Conrad, 1653—1727. **Glandele ∼**, *Glandulae duodenales.*

Brunner. Acul ∼, ac de ligatură de 20—32 cm, cu tijă lungă şi subţire, cu extremitatea curbată (axial sau lateral) şi cu ureche centrală, folosit în chirurgia cardiovasculară (11). **Costotomul ∼**, costotom cu dublă articulaţie, cu sistem de tăiere prin ghilotină şi revenire cu arc (11).

Bruns, Ludwig, 1858—1916. **Sindromul ∼**, cefalee paroxistică, ameţeli, vărsături, uneori tahicardie, amauroză şi chiar sincopă survenind în momentul modificării poziţiei capului datorită variaţiilor de presiune a lichidului cefalorahidian la bolnavi cu leziuni în ventriculii cerebrali (tumori, cisticercoză) (32).

Bruxism (gr. *brychein* = a scrîşni din dinţi). Strîngerea violentă a arcadelor dentare prin contractura puternică a muşchilor ridicători ai mandibulei sau involuntar, de regulă în timpul somnului (scrîşnirea dinţilor) (38).

Bryant, Thomas, 1828—1914. **Incizia ∼** incizie oblică pentru lombotomie, pornind dintre coastele a 11-a şi a 12-a şi mergînd pînă la creasta iliacă (11). **Metoda ∼**, extensiunea la zenit a membrului inferior pe cadrul Böhler, în fracturile diafizei femurale la copii (24).

Bryant-Ogston (Bryant, Thomas, 1828—1914; Ogston, Alexander, 1844—1929). **Triunghiul ∼**, sin.: *Triunghiul iliofemural*, triunghiul format din orizontala trecută prin vîrful marelui trohanter, verticala din spina iliacă antero-superioară şi dreapta care uneşte aceste puncte, bolnavul fiind în decubit dorsal. În mod normal este un triunghi dreptunghiular, apărînd modificat ca formă şi dimensiuni, mai ales în fracturile gîtului femural şi în luxaţiile şoldului (24).

BSF. Abreviere pentru Bromsulfaleină (16).

BSP. Abreviere pentru Bromsulphalein (16).

Bubat mare. Variolă.

Bubă neagră. Cărbune cutanat.

Bubon (gr. *boubon* = stinghi). Termen desuet pentru afecţiunile inflamatorii cu caracter supurativ ale ganglionilor limfatici (12). **∼ pestos**, adenopatie a ganglionilor limfatici inghinali şi axilari, cu hiperplazie inflamatorie, formare de abcese şi leziuni hemoragipare, apărută ca urmare a leziunilor tegumentare provocate de bacilul pestei (2). **∼ şancros**, adenită supurativă apărînd ca o complicaţie a şancrului moale (12). ~ **tularemic,** adenopatie satelită leziunilor de inoculare în tularemie (ganglionii limfatici preauriculari, submaxilari şi latero-cervicali), cu modificări de tip hiperplazic epitelioid, necroză şi celule gigante; forma acută se caracterizează prin necroză în focare şi supuraţie (2).

Bubonocel (gr. *boubon* = stinghie + *kele* = tumoare). Inflamaţie nodulară a căilor limfatice eferente, apărînd ca o complicaţie a şancrului moale şi evoluînd, netratată, spre deschidere spontană şi şancrizare (12).

Bucătărie de lapte, sin.: *Biberonerie.* Serviciu care funcţionează în cadrul spitalului (secţiei) de pediatrie, policlinicii (de copii) sau dispensarului de circumscripţie rurală. Prin acest serviciu se pregătesc şi se distribuie diferite preparate de lapte pentru copiii alimentaţi mixt sau artificial, internaţi în spital sau pentru copiii-problemă din teritoriu şi se instruiesc mamele asupra felului cum trebuie pregătite diferite preparate necesare alimentării copilului sănătos şi a celui bolnav (29).

Bucca (lat. = obraz). Termen pentru faţa externă, peretele sau faţa internă a obrazului (1).

Buccelare. Efectuarea unei hemostaze provizorii prin compresiune cu ajutorul unei perniţe de tifon (11).

Buchman, Joseph. **Boala** ~, vezi Epifizită.

Buck, Gordon, 1807–1877. **Extensiunea** ~, extensiunea continuă prin greutatea corpului, realizată prin ridicarea picioarelor patului (24). **Fascia** ~, *Fascia penis profunda.*

Bucky, Gustav. **Razale** ~, sin.: *Radiaţii de graniţă,* radiaţii foarte moi folosite în radioterapia afecţiunilor pielii. Se obţin cu aparatul Bucky care utilizează constante electrice de 1–10 kV, cu o penetrabilitate extrem de redusă (36).

Buclă de activare. Curbură mică a arcului ortodontic, situată în părţile sale laterale sau în cea mijlocie, orientată de obicei înspre apexul dinţilor şi avînd un traseu paralel cu mucoasa; buclele pot fi activate, iar prin modificarea lor, arcurile ortodontice pot fi adaptate mai bine la arcada dentară (39).

Buco- (lat. *bucca* = obraz). Prefix pentru termenii compuşi care se referă la cavitatea bucală sau la pereţii săi (32).

Bucofaringe (*buco-* + gr. *pharinx* = faringe). Vezi *Pharynx.*

Bucofaringoscopie (*buco-* + gr. *pharynx* = faringe + *skopein* = a vedea). Examinarea bucofaringelui sub lumină reflectată, cu ajutorul unui apăsător de limbă (30).

Bucoversiune (*buco-* + lat. *vertere* = a întoarce). Înclinarea sau rotaţia dinţilor spre regiunea bucală (38).

Bucy, Paul. **Operaţia** ~, corticectomie limitată la ariile 4 şi 6 Brodmann, în cazuri de parkinsonism (26).

Budd-Chiari (Budd, George, 1808–1882; Chiari, Hans, 1851–1916). **Sindromul** ~, sin.: *Endoflebita obliterantă hepatică,* tromboza venelor suprahepatice datorită unor procese inflamatorii vecine sau unor infecţii generale, producînd simptome de hipertensiune portală cu evoluţie acută sau cronică. Se manifestă clinic prin ascită, icter, hepatomegalie, edeme periferice, revărsate pleurale, hemoragii digestive (2; 33).

Budde. Triunghiul ~, Triunghiul Calot, vezi Calot.

Budin, Pierre-Constant, 1846–1907. **Regula** ~, în alimentaţia artificială a sugarului se administrează 100 g lapte de vacă kilocorp/zi sau 1/10 din greutate, fără a depăşi însă 600 g (33). **Semnul** ~, perceperea prin tact vaginal a formei globuloase a uterului gravid, începînd din luna a II-a (18).

Bufennină. Amină simpaticomimetică cu acţiuni inhibitorii; este folosită în tratamentul unor afecţiuni vasculospastice periferice (14).

Bufotenină, sin.: *Hidroxidimetiltriptamină.* Derivat indolic prezent în pielea şi veninul unor batraciene, avînd efecte centrale vasoconstrictorii şi halucinante (15).

Bufoterapie (lat. *bufo* = broască + gr. *therapeia* = tratament). Tratament cu veninul secretat în glandele tegumentare ale broaştei denumite şi rîioase (*Bufo*) şi care conţine substanţe a căror structură chimică se aseamănă cu cea a glucozidelor scilei (4).

Buftalmie. Glaucom infantil.

Buhl, Ludwig von, 1816–1880. **Boala** ~, sindrom septicemic, întîlnit în perioada neonatală, caracterizat prin icter intens, diateză hemoragică, hiperpirexie (33). **Legea lui** ~, tuberculoza generalizată are ca punct de plecare totdeauna un focar localizat (34).

Buistia. Termen generic puţin uzitat pentru corpusculii elementari inframicrobieni (după Buist, primul cercetător care a văzut un corpuscul virotic — virusul vaccinal — cu microscopul obişnuit) (22).

Bujie (fr. *bougie* = lumînare). Tijă confecţionată din mătase gutapercată sau din material plastic, cu vîrful cilindroconic, conţinînd pilitură de plumb şi folosită pentru dilataţiile uretrale (11). ~ **armată,** bujie al cărei vîrf prezintă un ghivent sau şurub cu care se poate fixa un dilatator Béniqué sau la un uretrotom, folosind drept conductor pentru aceste instrumente (11). ~ **cu bulă,** Explorator cu bulă olivară. ~ **dilatatorie.** 1. Bujie al cărei vîrf este format (pe cîţiva centimetri lungime) dintr-o laminarie (11). 2. (Hégar). Tijă metalică uşor curbată cu diametre progresive, folosită pentru dilatarea colului uterin (18). ~ **electrolitică,** Bujie Newmann, vezi Newmann. ~ **exploratorie,** bujie cu vîrf metalic utilizată pentru explorarea uretrei în vederea detectării unui corp străin (11). ~ **filiformă,** bujie subţire, de formă diferită, răsucită în spirală, în baionetă sau îndoită ; este utilizată pentru dilatarea stricturilor filiforme (11). ~ **olivară,** Explorator cu bulă olivară.

Vezi şi : Newmann.

Bülan, Gotthard, 1835—1900. **Procedeul** ~, metodă de tratament a empiemului pleural prin drenaj şi aspiraţie (34).

Bulă (lat. *bulla* = vezică), sin. : *Bulla.* 1. Leziune elementară primitivă dermatologică constînd dintr-o colecţie circumscrisă de serozitate, situată superficial (subcornos), mijlociu (în stratul malpighian) sau profundă (dermo-epidermică) (sin. : *Flictenă*) (12). 2. Cavitate naturală situată într-un os (1). ~ **isterică,** *Globus histericus.*

Vezi şi : Bichat.

Bulb (lat. *bulbus* = bulb.) *Bulbus.* ~ **arterial,** *Bulbus aortae.* ~ **brahial,** *Intumescentia cervicalis.* ~ **în ciocan,** Diverticul Cole, vezi Cole. ~ **corpului cavernos al uretrei,** *Bulbus penis.* ~ **dentar,** sin. : *Mugure dentar,* porţiune embrionară care ia naştere la nivelul lamelor dentare şi din care se dezvoltă apoi dinţii (38). ~ **durabil,** Bulb persistent. ~ **gustativ,** termen vechi pentru mugurele gustativ (1). ~ **nervos,** prelungire a protoplasmei în sarcolema unei fibre musculare reprezentînd terminaţia unei fibre nervoase motorii (1). ~ **persistent,** sin. : *Bulb durabil,* semn radiologic constînd din dilatarea bulbului duodenal, care rămîne umplut în tot timpul examenului gastric, conturul fiind regulat şi mucoasa normală ; exprimă o diskinezie secundară localizată de tip hipoton (36). ~ **rahidian,** *Medulla oblongata.* ~ **sinovaginal,** evaginare dorsală bilaterală a sinusului urogenital, care formează cincimea inferioară a vaginului (1). ~ **terminal,** *Neuropodium.* **Bulbi terminali Krause.** *Corpuscula bulboidea.* ~ **vaginal,** *Bulbus vestibuli vaginae.*

Bulbus (lat. = bulb), sin. : *Bulb.* 1. Dilataţie ovală sau circulară a unui vas, conduct sau a unei formaţiuni anatomice compacte (1). 2. Termen vechi pentru măduva prelungită (1). ~ **aortae,** sin. : *Bulb arterial, Bulbus cordis,* diviziunea anterioară a inimii embrionare în interiorul cavităţii pericardice. Partea sa proximală este încorporată în ventriculul drept ; partea sa distală formează regiunea valvulei aortice şi pulmonare a inimii (1). ~ **caroticus,** vezi *Sinus caroticus.* ~ **cordis,** *Bulbus aortae.* ~ **cornus posterioris,** ridicătură formată în cornul posterior al ventriculului lateral de fibrele splenice ale corpului calos mergînd posterior spre lobul occipital (1). ~ **medullae,** *Medulla oblongata.* ~ **oculi,** sin. : *Glob ocular,* segmentul periferic al analizorului vizual, de formă sferică neregulată, care ocupă partea anterioară a orbitei. Este construit la periferie dintr-o membrană fibroasă sclerotică şi din cornee, o membrană medie vasculară, uvea şi o membrană internă, retina. Conţine ca medii transparente şi refringente umoarea apoasă, cristalinul şi corpul vitros (28). ~ **olfactorius,** porţiunea distală, lărgită a tractusurilor olfactive (1). ~**penis,** sin. : *Bulbul corpului cavernos al uretrei,* porţiunea dilatată, proximală a corpului cavernos al uretrei (1). ~ **pilii,** extremitatea profundă dilatată a rădăcinii părului (1). ~ **venae jugularis inferior,** sin. : *Sinusul venei jugulare,* dilatare a venei jugulare interne, situată imediat deasupra unirii sale cu vena subclavie (1). ~ **venae jugularis superior,** sin. : *Golful venei jugulare,* dilatare a venei jugulare interne în punctul de ieşire din *foramen jugulare* (1). ~ **vestibuli vaginae,** sin. : *Bulb vaginal,* ţesut erectil localizat pe fiecare parte a vestibulului vaginului ; este omolog bulbului penisului la bărbat (1).

Bulete de vată. Fragmente de vată rulate în formă de mici sfere, folosite în pansamentele dentare (38).

Buletin de analiză. Document în care sînt înscrise rezultatele unei analize sau ale examinării unui produs biologic (29). ~ **medical,** informaţie concisă privind diagnosticul şi evoluţia unui anumit bolnav şi care se comunică familiei sau populaţiei verbal sau în scris, eventual prin presă sau radio (29).

Bulimie (gr. *bous* = bou + *limos* = foame), sin. : *Hiperorexie.* Senzaţie de foame exagerată, patologică, persistînd deseori chiar şi după ingestia masivă de alimente (16).

Bulion (fr. = *bouillon*). Mediu de cultură lichid, folosit pentru dezvoltarea bacteriilor. Reprezintă un amestec de extract de carne, peptonă şi sare dizolvată în apă de robinet, sterilizat prin autoclavare şi avînd în general pH 7,4—7,6 (3). ~ **ascită,** bulion cu adaos de ascită sterilă, folosit pentru cultivarea unor germeni cu necesităţi nutritive speciale (gonococ, meningococ) (3). ~ **glucozat,** bulion conţinînd concentraţii variabile de glucoză de $2-10^{0}/_{00}$ (3). ~ **glicerinat,** bulion cu adaos de glicerină (3). ~ **ser,** mediu lichid conţinînd bulion cu adaos de 5—10% ser steril de bou, folosit pentru cultivarea unor germeni cu necesităţi nutritive albuminoase (3). ~ **sînge,** bulion cu adaos de 5—10% sînge de oaie sau de cal, folosit în special la întreţinerea streptococilor şi a altor germeni cu necesităţi nutritive speciale (3). ~ **tetrationat,** Mediul Müller-Kauffmann, vezi Müller-Kauffmann.

Bull. Metoda ~, procedeu de echilibrare ocluzală prin şlefuire selectivă în plan diagono-transversal, constînd din şlefuirea versantelor vestibulare ale cuspizilor superiori şi a versantelor linguale ale cuspizilor inferiori (39).

Bulla (lat. = vezică). Bulă. ~ **ethmoidalis cavi nasi,** celulă osoasă mare a osului etmoid, umplută cu aer şi care determină o proeminenţă rotunjită în meatul mijlociu al nasului (1). ~ **ethmoidalis ossis ethmoidalis,** proeminenţă rotunjită în meatul mijlociu al nasului, datorită unei celule etmoidale mari (1). ~ **fornicis,** *Cropus mamillare.* ~ **ossea,** porţiunea dilatată a meatului osos extern al urechii (1). ~ **rodens,** Turniolă.

Bullosis. Termen generic puţin întrebuinţat, înglobînd dermatozele buloase şi în special pe cele cronice (12). ~ **actinica,** Hidroa vacciniformă. ~ **mechanica,** Epidermoliza buloasă.

Bumke, Oswald, 1877—1950. **Semnul** ~, dispariţia reacţiilor pupilare la emoţii şi excitanţi dureroşi (35).

Bunge, Amputaţia ~, sin.: *Amputaţie aperiostală,* amputaţie în care bontul osos este deperiostat, cu scopul de a preveni formarea osteofitozei la acest nivel (24) .

Büngner, Otto von, 1858—1905. **Cordoanele celulare** ~, punţi sinciţiale formate din unirea tecilor celulare în timpul regenerării nervilor periferici (1).

Bunion (gr. *bounion* = nap). Bursită la capătul primului metatarsian, care îngroaşe progresiv peretele bursei şi deviază extern halucele (11).

Bunionectomie (gr. *bounion* = nap + *ektome* = excizie). Extirparea operatorie a unui bunion cu artroplastie metatarsofalangiană concomitentă (11).

Bunnell, Sterling. **Incizia** ~, incizie pentru abordarea tendoanelor flexorii ale indexului, care urmează o linie longitudinală latero-digitală externă, la nivelul palmei, plicatenariană (24). **Operaţia** ~. 1. Sutura tendoanelor mîinilor cu fir metalic amovibil (24). 2. Transplantarea musculară a flexorului degetului al 4-lea trecut pe după tendonul cubitalului anterior şi, suturat la baza policelui, pentru recuperarea opoziţiei acestuia (24). 3. Procedeu chirurgical de fixare coracoclaviculară, cu ajutorul unui fir metalic, recomanadat în luxaţia acromioclaviculară (24). 4. Tenoplastie a flexorilor degetelor mîinii cu grefă tendinoasă a micului palmar, în caz de secţiunea lor în canalul digital (24). 5. Transplantarea ultimelor 4 tendoane flexorii superficiale divizate în două langhete, terminate fiecare pe inserţiile falangiene ale interosoşilor, în paralizia muşchilor interosoşi şi lombricali (24).

Bunsen-Roscoe. Legea ~, cantitatea moleculelor transformate (E) este proporţională cu produsul dintre cantitatea de energie absorbită (r) în unitatea de timp şi timpul de iradiere (t) : $E = r/\text{min} \times t$ (36).

Bunyan, John. **Sacul** ~, sac de mătase, transparent, impermeabil, folosit în tratamentul arsurilor extremităţilor; este prevăzut cu o tubulură de intrare şi de ieşire, fiind adaptat pentru a permite irigarea suprafeţelor arse cu o soluţie de hipoclorit (32).

Burbion (fr. *bourbillon*), sin.: *Tiţină.* Partea centrală a unui furuncul în faza de ramoliţie, compusă din puroi amestecat cu ţesuturi sfacelate (11).

Burch. Operaţia ~, procedeu de cură a incontinenţei de urină la femeie prin fixarea fundurilor de sac ale vaginului la ligamentul Cooper (11).

Burdach, Karl Friedrich, 1776—1847. **Fasciculul** ~. 1. *Fasciculus cuneatus medullae spinalis.* 2. *Fasciculus cuneatus medullae oblongatae.* **Nucleul** ~, *Nucleus cuneatus.*

Burdenko, N. N., 1876—1946. **Procedeul** ~, procedeu de blocaj vagosimpatic în şocul produs prin traumatism toracic (11).

Burdonet. Sul de tifon sau de vată învelit ă în tifon, de grosimi diferite, de lungime egală cu aceea a plăgii operatorii, folosit pentru sprijinirea firelor de sutură totală a peretelui abdominal, în anumite procedee de închidere a acestuia (11).

Bureau. Boala ~, vezi Yves Bureau.

Burelet inelar Gerlach. Vezi Gerlach.

Burete de fibrină. Fibrină solidificată sub forma unor mici bureţi, folosită pentru hemostaza de contact (11).

Burete pestriţ. *Amanita muscaria.*

Bürger, Leo, 1897—1943. **Boala** ~, sin.: *Endarterită obliterantă, Gangrenă juvenilă, Trombangeită obliterantă,* afecţiune a bărbaţilor tineri, atingînd în sepecial arterele şi venele extremităţilor şi ducînd, prin inflamaţia proliferativă segmentară a tuturor straturilor vasului, la obstrucţie şi apoi la leziuni trofice (10). **Semnul** ~, uşurarea durerilor în obstrucţiile arteriale avansate prin suspendarea picioarelor pe marginea patului (10). **Testul** ~, probă funcţională cardiovasculară pentru punerea în evidenţă a hipertensiunii intratoracice, constînd din urmărirea modificărilor tensiunii arteriale în timpul unui efort reprezentat de o manevră Valsalva standardizată (10). **Triunghiul** ~, sistem de proiecţie corectată a vectorilor electrocardiografici pe laturile unui triunghi format din „axele reale" (determinate în prealabil) ale conducerilor, diviziunea lor efectuîndu-se proporţional cu lungimea fiecăruia (10).

Bürger-Grütz. Boala ~, lipoidoză a pielii şi mucoaselor asociată cu hepatosplenomegalie (33).

Burgess. Procedeul ~, procedeu de cură a trombozei bifurcaţiei aortice prin arteriotomie transversală multiplă şi desprinderea cheagului (11).

Burghele, Theodor. **Procedeul** ~, procedeu de nefroureterectomie pentru tuberculoză renală, efectuat printr-o cale de acces dublă: lombară şi abdominală (11).

Burghiu. Instrument medical cu ajutorul căruia se găureşte osul fie pentru trepanarea lui, fie pentru introducerea unui şurub sau a unui grefon (24).

Vezi şi: Leveuf.

Burian. Incizia ~. 1. Incizie în zigzag pentru aponevrectomie pe faţa palmară a mîinii, întretăiată de o mare incizie transversală în prima plică (24). 2. Incizie în zigzag pe faţa palmară a degetelor (24).

Buric. *Umbilicus.*

Bürker-Türk (Bürker, Karl; Türk, Wilhelm). **Celula** ~, cameră pentru numărarea globulelor roşii şi albe din sînge (19).

Burnet, Macfarlane. **Intradermoreacţia** ~, metodă utilizată în diagnosticul brucelozei, constînd din inocularea intradermică de brucelină urmată, în caz de pozitivitate, de apariţia de edem şi hiperemie locală (8). **Teoria lui** ~. 1. Antigenul pătruns în celulele formatorii de anticorpi stimulează producerea unor enzime adaptative care catalizează sinteza unor molecule de globulină cu configuraţii corespunzătoare grupurilor determinante ale antigenului (anticorpi). Aceste enzime se autoreproduc, astfel că producerea de anticorpi, o dată iniţiată, continuă şi în absenţa antigenului (teorie formulată împreună cu F. Fenner şi ulterior abandonată de autori) (3). 2. Structura proteinelor sintetizate de o celulă este determinată genetic. Numărului foarte mare de variante genetice ale celulelor mezenchimale îi corespunde un număr de asemenea foarte mare de configuraţii diferite ale moleculelor de globulină care pot fi sintetizate de aceste celule. Un antigen introdus într-un organism matur selecţionează clona celulară *a priori*, capabilă să sintetizeze globulina cu o configuraţie întîmplător complementară unei determinante a acelui antigen, reacţionînd cu celulele respective şi stimulînd proliferarea şi maturarea lor (teoria selecţiei clonale). În consecinţă, globulina complementară antigenului (anticorpul) este produsă şi secretată în cantitate din ce în ce mai mare. Într-un organism imatur (în perioada pre- sau neonatală), reacţia unui antigen cu celule capabile de a sintetiza globulina de configuraţie complementară distruge (sau inhibează) aceste celule şi elimină (sau reprimă) clona respectivă, ceea ce explică incapacitatea unui organism de a forma anticorpi faţă de antigenele proprii şi toleranţa imunologică faţă de antigenele străine pătrunse în organism în timpul vieţii intrauterine sau imediat după naştere (3).

Burnett, H. C. **Sindromul** ~, sin.: *Sindromul „lapte-alcaline”*, sindrom anatomoclinic caracterizat prin nefrocalcinoză şi, uneori, litiază renală şi prin insuficienţă renală, apărute la bolnavi ulceroşi trataţi cu alcaline şi cu lapte (25).

Burnişor. Instrument dentar de mînă, folosit în stomatologie pentru aplatizarea şi întinderea prin apăsare (burnisare) a unui metal cu margini subţiate (aur, cositor ş.a.) pe machetă sau model (ca izolator) sau pentru întinderea peste smalţul dintelui a marginilor unei coroane parţiale sau inlay metalice (39).

Burns, Allan, 1781–1813. **Ligamentul** ~, sin.: *Margo falciformis fasciae latae*, marginea laterală, ascuţită a fosei ovale a fasciei femurale, peste care trece cîrja venei safene mari, în traiectul său spre vena femurală (1). **Spaţiul** ~, sin.: *Spaţiul suprasternal*, spaţiu triunghiular situat superior de manubriul sternal, mărginit de două pături suprapuse ale fasciei cervicale superficiale care sînt ataşate în faţa şi în spatele acestui os (1).

Burns, Bryan Hartop. **Boala** ~, vezi Epifizită.

Burow, Karl August von, 1809–1874. **Soluţie** ~, sin.: *Liquor Burowi*, soluţie de aluminiu acetat utilizată ca astringent şi antiseptic local (13).

Burri. Metoda ~, metodă de colorație negativă, care serveşte la punerea în evidenţă a capsulei bacteriene, utilizînd tuşul de China şi albastrul de metilen. Capsula apare ca un halou incolor în jurul bacteriei colorate, fiind limitată la exterior de particulele de tuş. Metoda poate fi utilizată şi pentru punerea în evidenţă a spirochetelor, care apar incolore pe fondul negru al preparatului (3).

Bursa (gr. *byrsa* = pungă, sac), sin.: *Bursă.* Formaţiune anatomică în formă de sac, plină cu un fluid viscos; este interpusă între alte două formaţiuni, uşurînd mişcarea acestora una pe cealaltă (1). ~ **anserina,** sin.: *Bursa labei de gîscă*, bursă situată la inserţia pe faţa medială a tibiei muşchilor *gracilis* şi semitendinos (1). ~ **bicipitoradialis,** sin.: *Bursa bicepsului*, bursă care separă tendonul muşchiului biceps brahial de tuberozitatea radială pe care se inserează (1). ~ **cubitalis interossea,** bursă situată între tendonul muşchiului biceps brahia și coarda ligamentoasă a membranei interosoase antebrahiale (1). ~ **iliopectinea,** bursă care separă tendonul mușchiului iliopsoas de eminența ileopectineală și capsula articulației șoldului (1). ~ **infrahyoidea,** vezi *Bursa musculi sternohyoidei*. ~ **infrapatellaris profunda,** una dintre bursele situate înapoia tendonului rotulian și care poate comunica cu articulația genunchiului (1). **Bursae intermusculares musculorum gluteorum.** Burse situate în planurile fasciale care separă între ei mușchii fesieri, mai aproape de inserția lor femurală (1). ~ **intratendinea olecrani,** sin. : *Bursa retroolecraniană*, bursă situată între fasciculele tendonului mușchiului triceps brahial aproape de inserția lui pe olecran (1). ~ **ischiadica musculi glutei maximi,** bursă care separă mușchiul fesier mare de tuberozitatea ischiatică (1). ~ **ischiadica musculi obturatorii interni,** bursă situată dedesubtul mușchiului obturator intern, între acesta și mica scobitură sciatică (1). ~ **musculi bicipitis femoris superior,** bursă situată între tendoanele mușchilor biceps și semitendinos pe de o parte și tendonul mușchiului semimembranos pe de altă parte (1). ~ **musculi coracobrachialis**, bursă situată între mușchii coracobrahial și subscapular pe de o parte și procesul coracoid pe de altă parte (1).~ **musculi extensoris carpi radialis brevis,** bursă situată înapoia tendonului mușchiului omonim la inserția sa pe baza celui de al 3-lea os metacarpian (1) ~ **musculi piriformis,** bursă situată în contact cu fața anterioară a tendonului mușchiului piramidal al bazinului (1). ~ **musculi poplitei,** sin. : *Recessus subpopliteus*, bursă situată între tendonul originii mușchiului *popliteus* și condilul lateral al tibiei ; este o prelungire a membranei sinoviale a articulației genunchiului (1). ~ **musculi sartorii propria,** *Bursae subtendineae musculi sartorii*. ~ **musculi semimembranosi,** bursă situată între tendonul mușchiului semimembranos, capătul medial al mușchiului gastrocnemian și meniscul medial al articulației genunchiului ; comunică cu *bursa subtendinea musculi gastrocnemii medialis* (1). ~ **musculi sternohyoidei,** denumire generică pentru *bursa infrahyoidea* și *bursa retrohyoidea*, burse situate inferior și posterior față de osul hioid, în vecinătatea mușchiului sternohioidian (1). ~ **musculi tensoris veli palatini,** bursă situată pe fața profundă a mușchiului omonim, între acesta și procesul hamular al osului sfenoid (1). ~ **musculi trochlearis,** teaca sinovială a tendonului mușchiului oblic superior al globului ocular (1). ~ **omentalis,** sin. : *Cavitatea dinapoia epiplooanelor*, *Cavitatea peritoneală mică*, diverticul al cavității peritoneale mari situat înapoia pediculului hepatic, omentului mic, stomacului și omentului gastrosplenic, delimitat posterior prin omentul pancreaticosplenic, pancreas, regiunea celiacă, duoden, vena cavă inferioară ; se întinde superior pînă la ficat și diafragm, iar inferior pînă la linia de coalescență a epiploonului mare (1). ~ **pharyngea,** Bursa Luschka, vezi Luschka. ~ **retrohyoidea,** vezi *Bursa musculi sternohyoidei*. ~ **subacromialis,** bursă situată între acromion și capsula articulației scapulohumerale (1). ~ **subcutanea acromialis,** sin. : *Bursa supraacromială*, bursă inconstantă care se găsește deasupra acromionului, între acesta și piele (1). ~ **subcutanea calcanea,** bursă situată între osul calcaneu și piele (1). ~ **subcutanea infrapatelaris,** bursă situată inferior de patelă și de partea superioară a ligamentului patelar, în straturile subcutanate (1). ~ **subcutanea malleoli lateralis,** bursă situată între maleola externă și piele (1). ~ **subcutanea malleoli medialis,** bursă situată între maleola internă și piele (1). ~ **subcutanea olecrani,** bursă situată superficial, subcutanat, în dreptul olecranului (1). ~ **subcutanea prepatellaris,** bursă situată între fața anterioară a patelei și piele (1). ~ **subcutanea tuberositatis tibiae,** bursă situată între tuberozitatea tibiei și piele, anterior de inserția ligamentului patelar (1). ~ **subdeltoidea,** bursă situată sub mușchiul deltoid și care se întinde dedesubtul acromionului și a ligamentului coracoacromial, separînd aceste structuri de capsula articulației umărului și de tuberozitatea mare a humerusului (1). ~ **subfascialis prepatelaris,** bursă situată între *fascia lata* și tendonul mușchiului cvadriceps (1). ~ **subtendinea iliaca,** bursă situată între tendonul mușchiului iliopsoas și micul trohanter (1). ~ **subtendinea musculi bicipitis femoris inferior,** bursă situată între tendonul mușchiului biceps și capul osului peroneu (1). ~ **subtendinea musculi gastrocnemii,** bursă situată dedesubtul originii unuia dintre capetele mușchiului gastrocnemian. Cea laterală (*lateralis*) este situată între capul lateral și condilul lateral al femurului ; cea medială (*medialis*) se găsește între capătul medial și condilul medial ; fiecare comunică cu cavitatea articulației genunchiului (1). ~ **subtendinea musculi infraspinali,** bursă situată sub tendonul mușchiului infraspinos, aproape de inserția lui humerală (1). ~ **subtendinea musculi latissimus dorsi,** bursă situată sub tendonul mușchiului dorsal, mai aproape de inserția lui humerală (1). ~ **subtendinea musculi obturatorii interni,** bursă situată superficial în dreptul tendonului mușchiului obturator intern (1). **Bursae subtendineae musculi sartorii,** sin. : *Bursa musculi sartorii propria*. Burse inconstante ca număr și poziție, situate între tendoanele mușchilor *sartorius*, semitendinos și *gracilis* (1). ~ **subtendinea musculi subscapularis**, bursă situată între tendonul mușchiului subscapular și capsula articulației umărului; comunică cu cavitatea articulației umărului (1). ~ **subtendinea musculi teretis majoris**; bursă situată în contact cu tendonul mușchiului rotund mare aproape de inserția lui humerală (1). ~ **subtendinea musculi tibialis anterioris**, bursă în contact cu fața profundă a tendonului mușchiului tibial anterior (1). ~ **subtendinea musculi tibialis posterioris**, bursă situată pe fața profundă a tendonului mușchiului tibial posterior (1). ~ **subtendinea musculi tricipitis brachii**, bursă situată între tendonul mușchiului triceps și capsula articulației cotului (1). ~ **subtendinea prepatellaris**, bursă situată între tendonul mușchiului cvadriceps și periostul rotulei (1). ~ **suprapatellaris**, bursă situată cranial de rotulă în contact cu fața profundă a mușchiului cvadriceps (1). ~ **synovialis**, bursă situată de obicei între tendoane și suprafețele osoase (1). ~ **synovialis subcutanea**, bursă situată subcutanat, în dreptul unor tendoane sau suprafețe osoase (1). ~ **synovialis subfacialis**, bursă situată profund față de fasciile superficiale de înveliș ale membrelor (1). ~ **synovialis submuscularis**, bursă situată pe fața profundă a unui mușchi pe care-l separă de inserția lui osoasă sau de un mușchi vecin (1). ~ **synovialis trochlearis**, bursă situată în contact cu porțiunea trohleară a mușchiului oblic superior al globului ocular (1). ~ **tendinis calcanei (Achillis)**, sin.: *Bursa tendonului lui Ahile*, bursă situată între tendonul lui Ahile și osul calcaneu (1). ~ **trochanterica musculi glutaei maximi**, bursă situată între mușchiul fesier și marele trohanter al femurului (1). **Bursae trochantericae musculi glutaei medii.** Două burse, una anterioară, alta posterioară, situate între tendonul mușchiului fesier mijlociu și trohanterul mare (1). ~ **trochanterica musculi glutaei minimi**, bursă situată între mușchiul fesier mic și marele trohanter al femurului (1). ~ **trochanterica subcutanea**, bursă situată subcutanat în dreptul marelui trohanter al femurului (1).

Vezi și: Boyer, Luschka.

Bursă (gr. *byrsa* = pungă, sac). *Bursa*. ~ **accidentală**, sin.: *Bursă adventițială*, bursă cu caracter trecător, produsă de o fricțiune sau o presiune (1). ~ **adventițială**, Bursă accidentală. ~ **bicepsului**, *Bursa bicipitoradialis*. ~ **infracardiacă**, capătul cefalic al recesului embrionar mezenteric care se găsește în mezenter între esofag și mugurele plăminului drept sau un chist mic în ligamentul drept al plăminului, derivat din acesta (1). ~ **labei de gîscă**, *Bursa anserina*. ~ **ovariană**, sin.: *Foseta ovariană*, mic buzunar peritoneal, inconstant, care conține ovarul; este format dintr-o plicatură a ligamentului larg (1). ~ **radială**, bursa sinovială a tendonului mușchiului flexor lung al policelui (1). ~ **retroolecraniană**, *Bursa intratendinea olecrani*. ~ **sacrală**, bursă care se găsește la bătrîni în dreptul articulației sacrococcigiene sau în dreptul apofizelor spinoase ale vertebrelor S_4 sau S_5 (1). ~ **supraacromială**, *Bursa subcutanea acromialis*. ~ **tendonului lui Ahile**, *Bursa tendinis calcanei*. ~ **ulnară**, bursă sinovială a tendoanelor mușchilor flexori ai degetelor, profund și superficial (1).

Bursită (gr. *byrsa* = pungă, sac + *-ită*), sin.: *Higromă*. Inflamație acută, subacută sau cronică a unei burse. Cele mai frecvente bursite sînt: b. olecraniană, b. prerotuliană (sin.: *Boala parchetarilor*), b. subdeltoidiană, b. trohanteriană, b. calcară a șoldului (24). ~ **acută**, proces inflamator acut survenit la nivelul unei burse seroase (11). ~ **cronică**, proces inflamator cronic survenit la nivelul unei burse seroase, de cele mai multe ori ca urmare a unui microtraumatism repetat (11).

Vezi și: Dupré.

Burton, Henry, 1799—1849. **Lizereu ~**, depunerea plumbului circulant, sub formă de sulfură, în endoteliul capilarelor marginii dentare a gingiilor și în țesutul gingival, realizînd o bandă albăstruie-cenușie închisă. Prezența lizereului Burton indică o absorbție crescută de plumb (9).

Burțeva, E. P. **Operația ~**, transplantarea mușchiului pectoral mare (porțiunea care se inserează pe acromion și claviculă) și a unei părți din mușchiul trapez pentru înlocuirea mușchiului deltoid paralizat (24).

Bury, Judson S., 1852—1944. **Boala ~**, sin.: *Erythema elevatum diutinum*, afecțiune simulînd granulomul inelar de care se deosebește prin absența nodulilor (12).

Busch. Reacția ~, în mediu acid (H_2SO_4 diluat), o soluție 10% de nitron provoacă un precipitat alb în prezența nitraților (5).

Buschke, Abraham, 1868—1943. **Scleredemul ~**, vezi Sclerodermie.

Busse-Buschke (Busse, Otto, 1867—1922; Buschke, Abraham 1868—1943). **Boala ~**, Blastomicoza europeană.

Busulfan. Sulfonoxid alchilant cu acțiune citotoxică, anticanceroasă și antileucemică, indicat în leucemia mieloidă cronică (13).

Butabarbital. Barbituric cu acțiune sedativă și hipnotică de durată medie (14).

Butalital. Baitinal.

Butandionă. Diacetil.

Butanol, sin. : *Alcool butilic.* $CH_3.CH_2.CH_2.CH_2OH$. Monoalcool, obţinut prin fermentarea amidonului de către unele baterii anaerobe (*Clostridium acetobutyricum, Clostridium butyricum*) (5).

Butantetrol. Vezi Eritroză.

„Butée" osos. Barbarism pentru denumirea pragului osos care se realizează în unele tehnici chirurgicale ortopedice, în scopul de a oferi o limitare şi un sprijin (24).

Butelie, sin. : *Măciucă.* În cultura fizică, aparat de gimnastică medicală din lemn lustruit, de forma stilizată a unei sticle (24).

Butilclorură, sin. : *Clorbutanol, Clorbutol, Cloretonă.* Cristale incolore, cu miros şi gust asemănătoare cloroformului. Este un hipnotic, care are avantajul de a nu provoca iritaţii gastrice. Este folosit ca anestezic local (dureri de dinţi) sau *per os* în gastrite şi vomismente (5).

N-Butilscopolamină. Compus parasimpatolitic cu acţiune antispastică predominantă asupra musculaturii netede digestive şi urinare; diminuează secreţia gastrică (13).

Butiril-CoA. Vezi Crotonază.

Butirometru (gr. *boutyron* = unt + *metron* = măsură). Dispozitiv pentru determinarea grăsimilor din lapte. Cele mai obişnuite modele se bazează pe separarea grăsimilor prin centrifugare după tratare cu acizi (20).

Butobarbital. Derivat barbituric cu acţiune sedativă şi hipnotică de durată medie (4—6 ore) (13).

Butoform. Anestezic local greu solubil, folosit în plăgile dureroase, prurit, stomatite, ulceraţii gastrice, sub formă de soluţii uleioase, unguente, insuflaţii, pulverizaţii (13).

Buton (fr. veche *boton*). 1. Termen folosit în dermatologie pentru leziuni cu sediul folicular şi perifolicular (12). 2. Termen folosit pentru unele terminaţii nervoase (1). 3. Dispozitiv metalic de formă turtită sau rotunjită cu care sînt prevăzute crampoanele faţetelor dentare artificiale din porţelan, pentru fixarea în lucrarea protetică (38). ~ **de anastomoză,** aparat metalic folosit pentru crearea rapidă a unei anastomoze intestinale fără sutură; este construit din două piese cilindrice, fixate fiecare la cîte un capăt de intestin, prin simplă bursă şi prin a căror coaptare se asigură continuitatea tranzitului intestinal (11). ~ **de anastomoză Jaboulay,** vezi Jaboulay. ~ **de anastomoză Pouliquen,** vezi Pouliquen. ~ **de Anzi,** *Verruga peruana.* ~ **aortic,** primul arc stîng al conturului cardiac, radiologic, arcul pe care îl creează imaginea crosei aortice pe marginea stîngă a siluetei cardiovasculare (mediastinală) (36). ~ **de Bombay,** vezi Leishmanioza cutanată. ~ **de Cairo,** vezi Leishmanioza cutanată. ~ **de Orient,** vezi Leishmanioza cutanată. ~ **terminal,** extremitatea mai dilatată a unei terminaţii neuronale pe o celulă nervoasă, celulă efectorie sau receptorie. Ultrastructural apare ca un mic sac de neuroplasmă, conţinînd mitocondrii şi vezicule într-o matrice citoplasmică cu neuroprotofibrile care le continuă pe cele ale axonului (1).

Vezi şi : Murphy.

Butyrum cacao. *Oleum cacao.*

Buză. *Labium.* ~ **anterioară a şanţului lacrimal,** *Crista lacrimalis anterior.* ~ **de iepure,** *Cheiloschisis.* ~ **mare,** *Labium majus pudendi.* ~ **mică,** *Labium minus pudendi.*

By-pass (engl.). Tub de calibru diferit, confecţionat din ţesătură de material plastic (tefeon, dakron etc.), folosit pentru înlocuirea unor segmente arteriale după arteriectomie sau pentru scurtcircuitarea unui segment arterial obliterat (11).

Bywaters, Eric George. **Sindromul~,** sin. : *"Crush-syndrome", Sindrom miorenal, Sindrom de zdrobire,* varietate etiologică a rinichiului de şoc, produsă prin traumatisme cu striviri tisulare (25).

C

C. 1. Simbolul carbonului (5). 2. Tip antigenic al virusului gripal (22).

C^1. Simbolul complementului (3).

Ca. Simbolul calciului (5).

Cabot, Richard Clarke, 1868—1939. **Inele ~,** formaţiuni inelare în interiorul globulelor roşii, rezultînd din denaturarea unor proteine din stroma globulară; apar în anemii grave (19).

Caco- (gr. *kakos* = rău). Prefix care introduce în termenii compuşi noţiunea de defectuos, rău (32).

Cacodilat. Sare a acidului cacodilic sau dimetilarsinic, acid organic conţinînd arsen şi avînd formula $(CH_3)_2AsOOH$. (14) **~ de sodiu,** sare a acidului cacodilic utilizată ca antianemic şi tonic reconstituant (13).

Cacodili. Compuşi organici de arsen cuprinzînd gruparea $-As(CH_3)_2$; au miros neplăcut şi sînt foarte toxici (14).

Cacogeuzie (*caco-* + gr. *geusis* = gust). Senzaţie falsă a unui gust neplăcut percepută fără prezenţa alimentelor în cavitatea bucală şi datorită unei tulburări metabolice (35).

Cacosmie (*caco-* + gr. *osme* = miros). Perceperea unui miros fetid. Poate fi subiectivă, halucinatorie, putîndu-se produce în afara oricărei excitaţii senzoriale, sau poate fi obiectivă, determinată de o afecţiune nazală, perinazală, dentobucală, gastrointestinală etc. (30).

Cadaverină, sin. : 1,5-*Diaminopentan*, *Pentametilendiamină*. $H_2N.(CH_2)_5.NH_2$. Amină biogenă rezultată din decarboxilarea lizinei (5).

Cadavru (lat. *cadaver*). Corpul unui om sau animal mort (23).

Cadenat, E. **Dispozitivul ~,** dispozitiv de imobilizare a fracturilor mandibulare, confecţionat din cîrlige metalice legate cu sîrmă de dinţi (38).

Cadenat, F.M. **Ligamentopexia ~,** ligamentopexie coracoclaviculară în luxaţia acromioclaviculară, cu ruperea ligamentelor coracoclaviculare (24). **Procedeul ~,** procedeu de închidere a bontului duodenal prin sutura totală cu fir continuu (11).

Cadmiu. Simbol Cd. Metal alb, cu numărul atomic 48 şi greutatea atomică 112,41. Fiind foarte rezistent la coroziune, este larg întrebuinţat ca strat protector pentru alte metale (5).

Cadranul convenţional Lacassagne. Vezi Lacassagne.

Cadru. 1. Limitele unei formaţiuni, aparaturi (32). 2. În ortopedie, dispozitiv din lemn sau metal, compus dintr-o bară transversală sprijinită pe suporţi, de care, cu ajutorul unor scripeţi, se face suspensia sau extensiunea corpului, a membrelor sau a unui segment de membru (24). **~ coanal,** conturul osos al coanei (30). **~ divizor plumbit,** piesă radiologică de plumb prevăzută cu o fereastră de anumite dimensiuni, care permite executarea mai multor radiografii pe acelaşi film; printr-un sistem mecanic, filmul este adus mereu pe o altă suprafaţă în faţa acestei ferestre (36).

Vezi şi : Abbot, Böhler, Fruchaud, Lejars.

Caduca (lat. *cadere* = a cădea). *Membrana decidua*. **~ adevărată,** Caduca uterină. **~ directă,** Caduca uterină. **~ interuteroplacentară,** sin. : *Caduca serotină*, *Decidua basalis*, *Decidua serotina*, porţiune din mucoasa uterină la nivelul căreia este inserat iniţial oul şi ulterior placenta; ea va tapisa placenta pe faţa maternă, conferindu-i un luciu caracteristic (18). **~ ovulară,** sin. : *Caduca reflectată*, *Decidua capsularis*, *Decidua reflexa*, *Epichorion*, porţiune din mucoasa uterină care înveleşte oul, acoperindu-l; oul dezvoltîndu-se o va proiecta pe caduca parietală, cu care va face corp comun (18). **~ parietală,** Caduca uterină. **~ reflectată,** Caduca ovulară. **~ serotină,** Caduca interuteroplacentară. **~ uterină,** sin. : *Caduca adevărată*, *Caduca directă*, *Caduca parietală*, *Decidua parilelis*, *Decidua vera*, porţiunea caducii care căptuşeşte direct faţa internă a uterului în afara zonei de inserţie a oului; ea va forma, alături de amnios şi corion, al treilea strat al membranelor oului (18).

Caecum (lat. = orb), sin. : *Cec*. 1. Capătul orb al unui tub (1). 2. Începutul colonului printr-un buzunar orb sau fund de sac (sin. : *Intestinum caecum*) (1). ~ **cupulare,** fundul de sac prin care se termină, dedesubtul cupulei, canalul cohlear (1). ~ **vestibulare,** sin. : *Fundul de sac al canalului cohlear*, fund de sac situat la originea canalului cohlear, dincolo de locul în care se termină *ductus reuniens* (1).

Cafard. Stare psihotică acută cu tulburări de conştiinţă, agitaţie psihomotorie şi agresivitate, întîlnită mai ales în ţările tropicale după insolaţie (35).

Cafeină, sin. : *Teină, 1, 3, 7-Trimetilxantină.* Alcaloid din grupa purinelor, extras din fructele arborelui de cafea : este excitant al sistemului nervos central, în special al scoarţei cerebrale (provocînd stimulare psihomotorie şi îndepărtînd senzaţia de oboseală), al centrilor respiratori bulbari (accelerînd respiraţia şi făcînd-o mai profundă) şi al centrilor vasomotori bulbari (producînd vasoconstricţie în teritoriul splanhnicului) ; prin acţiune directă asupra fibrelor musculare netede, dilată vasele coronare, cerebrale şi renale ; stimulează miocardul şi măreşte forţa de contracţie a musculaturii striate ; are acţiune diuretică slabă şi potenţează acţiunea medicamentelor analgezice-antipiretice (13). ~ **benzoat de sodiu,** complex sau sare dublă a cafeinei, solubilă în apă ; reprezintă principala formă sub care cafeina se foloseşte ca medicament (14).

Cafeism. Intoxicaţie datorită abuzului de cafea. Poate fi acută (manifestată prin tulburări de ritm cardiac, greaţă, ameţeli, vărsături, tremur al membrelor, colaps) sau cronică (manifestată prin agitaţie, tremurături, ameţeli, delir, aritmie cardiacă) (23).

Cafeol. Cafeonă.

Cafeonă, sin. : *Cafeol.* Complex aromatic uleios, care se formează prin prăjirea boabelor de cafea : ar fi răspunzător de gustul plăcut al cafelei ; poate fi cauză de tulburări dispeptice, prin iritarea cronică a mucoasei gastrice (14).

Caffey-Silverman (Caffey, John ; Silverman, William). **Boala** ~, sin. : *Boala Caffey-Smith,* hiperostoză corticală infantilă de cauză necunoscută, atingînd un număr variabil de oase şi evoluînd spontan către vindecare (24).

Caffey-Smith (Caffey, John ; Smith, A.D.). **Boala** ~, Boala Caffey-Silverman, vezi Caffey-Silverman.

Cahill. Incizia ~, cale de acces transperitoneală pentru capsulele suprarenale prin incizia peritoneului posterior după decolarea viscerelor (11).

Caiet de evidenţă. Formular de evidenţă, inferior ca grad de importanţă registrului de evidenţe, şi care în cele mai dese cazuri nu are tipărite capetele de coloană. Aceste capete de coloană se execută în fiecare instituţie pe baza indicaţiilor date prin instrucţiuni. În caietele de evidenţă se înregistrează o serie de aspecte ale activităţii personalului unei unităţi sanitare, ca injecţii, pansamente, vizite la domiciliu, recoltări de probe de laborator, evidenţa salariaţilor care necesită control medical, cură balneară etc. (29).

Cajal. Santiago Ramón y. 1852–1934. **Celula** ~, sin. : *Astrocit*, celulă nevroglică în formă de stea, ataşată mai ales de vasele sanguine cerebrale şi ale măduvei spinării, spre care trimite prelungiri protoplasmice (1). **Coloraţia** ~, ameliorarea metodei descoperite de Golgi pentru impregnarea argentică a ţesutului nervos, constînd din repetarea băii de bicromat de osmiu după cea argentică (22). **Nucleul** ~, nucleu mic aflat în partea dorso-mediană a calotei mezencefalului, anterior de nucleul oculomotor. Primeşte fibre de la nucleii vestibulari, *globus palidus*, tuberculii cvadrigemeni anteriori şi *substantia nigra* ; trimite fibre în fasciculul longitudinal medial (1).

cal. Abreviere pentru calorie mică (5).

Cal. Abreviere pentru calorie mare (5).

Calamină. Vezi Zinc.

Calamus (lat. = pană, toc). Termen folosit pentru formaţiunile anatomice în formă de pană (1). ~ **scriptorius,** sin. : *Sulcus medianus fosseae rhomboideae*, partea inferioară a fosei romboide (1).

Calazie (gr. *chalasis* = relaxare). Inhibiţia şi relaxarea unei contracţii prealabile susţinute a unui muşchi sau a unui grup muscular sinergic (16). ~ **esofagiană,** insuficienţa funcţională a cardiei, cu refluxul lichidelor gastrice în esofag (33).

Calcaneită (lat. *calx* = călcîi + *-ită*). Inflamaţie osteoperiostală a calcaneului (4).

Calcaneoapofizită. Apofizită retrocalcaneană (24).

Calcaneocavus. Picior cav, picior scobit (24).

Calcar (lat. = pinten). Termen pentru formaţiuni anatomice cu aspect de pinten (1). ~ **avis,** proeminenţă în peretele cornului posterior al ventriculului lateral, produsă de ridicătura planşeului fisurii calcarine (1). ~ **femorale** (Harty), lamă osoasă densă şi verticală, care porneşte de la partea postero-medială a diafizei femurale sub micul trohanter şi radiază lateral prin osul spongios către marele trohanter (24).

Calcemie. Concentraţia calciului sanguin (normal, 9–11 mg%). Aproximativ 50% reprezintă forma ionică, fiziologic activă, implicată în menţinerea echilibrului fosfocalcic, coagulare, scăderea permeabilităţii şi excitabilităţii neuromusculare etc. (15).

Calcicoză. Pneumoconioză provocată de inhalarea prafului de calciu; este caracterizată prin leziuni nodulare şi difuze, cu reacţie sclerogenă; nu predispune la suprainfecţii (2).

Calciferol. Vitamină D_2.

Calcificare. Proces biologic în care se produce o depunere de săruri de calciu. În mod fiziologic, este întîlnită în cursul osificării, iar în mod patologic, ca urmare a unei leziuni inflamatorii, de obicei involutivă şi necrotică (2; 24). ~ **metastatică**, impregnare calcară la distanţă, ca urmare a unor procese de decalcificare a sistemului osos, pe ţesuturi anterior lezate sau la nivelul unor organe cu mediu acid (2). ~ **nucleului pulpos**, aspect de degenerescenţă a discului intervertebral, în care nucleul pulpos este sediul unor depuneri calcare (24).

Calcifilaxie (gr. *calx* = var + *phylaxis* = apărare). Termen prin care Selye descrie stări de hipersensibilitate, în care ţesuturile răspund unor agenţi declanşatori speciali, cu o calcificare bruscă, dar adesea foarte discretă (32). ~ **generalizată**, apariţia generală a calcificărilor tisulare produse de injectarea intravenoasă sau intraperitoneală a agenţilor specifici declanşatori (32). ~ **topică**, formarea unor zone circumscrise de calcificări, consecutive injectării subcutanate a agenţilor declanşatori (32).

Calcifilie (gr. *calx* = var + *philein* = a iubi). Afinitate anormală a unor ţesuturi — în special a acelora cu un metabolism scăzut — pentru sărurile de calciu circulante, pe care le fixează (32).

Calcigrad. Vezi Mers calcigrad.

Calcinare. Metodă de eliminare a apei şi transformare a materiei organice în substanţe anorganice, ca urmare a tratării termice la temperaturi mari (400—700°C) (5).

Calcinoză (gr. *calx* = var + *-oză*). Impregnare calcară sistematizată a unui organ (2). ~ **cutanată**, termen generic pentru denumirea concreţiunilor calcare subcutanate consecutive unor leziuni preexistente, avînd la bază tulburări de metabolism (general sau numai local) al calciului (12). ~ **interstiţială**, impregnare calcară sistematizată a elementelor conjunctivovasculare ale stromei unui organ, secundară unor procese distrofice (hialinizare) (2). ~ **intervertebrală**, impregnare calcară a ligamentelor intervertebrale, cu rigiditate consecutivă a coloanei vertebrale (2). ~ **universală**, precipitare a calciului în diferite ţesuturi şi organe, de obicei ca rezultat al unei stări de hiperparatiroidism (7).

Calcipenie (gr. *calx* = var + *penia* = sărăcie). Lipsă de calciu în ţesuturi sau umori (4).

Calcipexie (gr. *calx* = var + *pexis* = fixare). Fixarea calciului în ţesuturi (4).

Calcipriv (gr. *calx* = var + lat. *privus* = lipsit de). Lipsit sau cu o concentraţie de calciu redusă sub normal (4).

Calcitonină. Hormon hipocalcemiant de natură polipeptidică, secretat de glanda tiroidă. Participă împreună cu hormonul paratiroidian la reglarea metabolismului fosfocalcic (15).

Calciu. Simbol Ca. Metal alcalinoteros bivalent, cu număr atomic 20 şi greutate atomică 40,08. Prezent în organism, în special sub formă de compuşi fosforici ionizabili, joacă un rol important în procesele de osificare, de coagulare a sîngelui şi de menţinere a excitabilităţii neuromusculare. Valori normale: 9,26—10,30 mg/100 ml ser (la nou-născut: 7,4±0,9 mg/100 ml). Ionii de calciu, Ca^{++}, reprezintă Factorul IV de coagulare, intervenind în formarea tromboplastinei active şi accelerînd acţiunea trombinei asupra fibrinogenului (5; 19). ~ **X** (Greenwald şi Gross), combinaţie ipotetică a calciului cu parathormonul, hidrosolubilă, dar neionizabilă, responsabilă de efectul de decalcifiere a scheletului şi de hipercalcemia dată de parathormon (7).

Calciurie (gr. *calx* = var + *ouron* = urină). Eliminarea urinară a calciului, variind în mod normal, la o dietă mixtă, între 150 şi 200 mg/24 ore (70—100 mEq) (25).

Calcoglobule. Granule de calciu precipitate în canaliculele dentinare; calcifică fibrele Tomes din canaliculele dentinare (38).

Calcosferit. Corpusculi cu consistenţă calcaroasă, de dimensiuni mici, prezenţi în unele tumori, ţesutul nervos, tiroidă şi prostată (5).

Calcoză oculară. Impregnaţia membranelor oculare prin carbonat de cupru, consecutiv pătrunderii în ochi de corpi străini de cupru (28).

Calcul (lat. *calculus* = pietricică; socoteală). 1. Concreţiune formată în orice parte a organismului (mai frecvent în organele cavitare şi canale), compusă de obicei dintr-un nucleu de substanţă organică, peste care se depun substanţe anorganice (16). 2. Ansamblul de operaţii matematice, făcute în scopul obţinerii unei valori (mărimi) căutate (7). ~ **aproximativ**, calcul care se efectuează nu în mod absolut exact, ci numai cu un anumit număr de cifre semnificative. Metodele calculului numeric sînt metode aproximative (7). ~ **articular**, calcul situat în apropierea sau în interiorul articulaţiei (4). ~ **biliar**, sin.: *Colelit*, concreţiune formată în vezica biliară sau în căile biliare şi compusă din elementele bilei, în special din colesterol, pigmenţi şi săruri biliare, de obicei în urma unui catar litogen. Se descriu calculi de colesterol, pigmentari, calcari, complecşi etc. (2; 16). ~ **chirurgical**, concreţiune dură, rezultînd din precipitarea unor substanţe organice sau anorganice în interiorul unui organ sau în căile lui excretorii (32). ~ **colesterolic,** calcul radiar metabolic de colesterol pur (2). ~ **complex,** sin.: *Calcul mixt*, calcul format prin depunerea mai multor tipuri de substanţe organice şi anorganice (de ex. în calculoza biliară, un calcul mixt are centrul radiar alcătuit din colesterol, înconjurat de formaţiuni concentrice de pigmenţi şi săruri de calciu) (2). ~ **coraliform,** calcul renal voluminos, mulînd mai mult sau mai puţin complet cavităţile intrarenale şi luînd în ansamblu forma de coral (11). ~ **cu faţete,** calcul cu suprafeţe multiple, netede, realizate prin frecare reciprocă (2). ~ **grafic,** calcul matematic al unei mărimi, folosind o construcţie (reprezentare) grafică. Se bazează pe noţiunile şi teoremele geometriei plane, analitice şi proiective (7). ~ **grafomecanic,** calcul matematic efectuat cu rigla logaritmică sau cu un instrumentar similar (7). ~ **hematogenic,** calcul care conţine elemente sanguine (2). ~ **intestinal.** Enterolit. ~ **intramural,** calcul oprit în porţiunea intravezicală a ureterului (11). ~ **mecanic,** calcul matematic efectuat cu ajutorul maşinilor (7). ~ **mixt,** Calcul complex. ~ **muriform,** vezi Calcul pigmentar. ~ **nazal,** Rinolit. ~ **pigmentar,** calcul format din pigmenţi, de obicei biliari (calcul muriform) (2). ~ **probabilităţilor,** Teoria probabilităţilor. ~ **renal,** calcul urinar situat în parenchimul renal sau în cavitatea renală (bazinet, calice) (25). ~ **salivar,** concreţiune formată în căile de eliminare a glandelor salivare (2). ~ **sanguin,** Flebolit. ~ **urinar,** concreţiuni formate în aparatul urinar prin precipitarea cristaloizilor urinii, consecutiv unor anomalii metabolice generale (calculi „de organism") sau şi anatomice locale (calculi „de organ"), şi alcătuite dintr-o stromă organică (2—5% din greutate) şi dintr-o fază minerală, de compoziţie chimică simplă, sau, mai frecvent, complexă (acid oxalic şi oxalat de calciu, acid uric şi uraţi, fosfaţi de calciu şi amoniacomagnezieni, cistină, xantină etc.). După sediu, calculii urinari pot fi intrarenali, caliceali, bazinetali, ureterali (25).

Calculoză (lat. *calculus* = pietricică + *-oză*). Litiază.

Caldwell-Luc (Caldwell, George W., 1834—1918; Luc, Henry, 1855—1925). **Operaţia ~,** metodă chirurgicală folosită în tratamentul sinuzitelor maxilare, constînd din trepanarea sinusului în fosa canină şi crearea unei contradeschideri nazale declive (38).

Cale (lat. *callis*). Direcţia luată de o mişcare (32). ~ **de acces Cock,** vezi Cock. ~ **de administrare,** cale prin care un medicament este introdus în organism. Se descriu căile externe (pielea şi unele mucoase), calea internă (perorală) şi căile parenterale (introducere prin injectare) (14). ~ **falsă,** accident traumatic al cateterismului unui conduct sau unei fistule, constînd din efracţia peretelui prin forţarea înaintării instrumentului explorator sau dilatator introdus intempestiv (11). ~ **falsă dentară,** traiect anormal, realizat accidental în cursul unui tratament dentar cu frezele sau acele de canal; poate fi cale falsă coronară (în peretele coroanei dentare), sau cale falsă radiculară (în peretele rădăcinii) (38). ~ **gastrică,** *Canalis ventriculi*. ~ **de infecţie,** vezi Cale de transmitere. ~ **monosinaptică,** cale nervoasă care conţine o singură sinapsă (15). ~ **multisinaptică,** sin.: *Cale polisinaptică*, cale nervoasă formată din mai mult decît doi neuroni (15). ~ **nervoasă,** cale realizată prin interconectarea mai multor neuroni; asigură transmiterea excitaţiilor sau impulsurilor de la organele receptorii la centrii nervoşi, de la centri nervoşi la organele efectorii sau între diverse formaţiuni nervoase (27). ~ **polisinaptică,** Cale multisinaptică. ~ **sudică de abordare,** incizie posterioară pentru abordarea articulaţiei coxofemurale. Porneşte de la marea scobitură sciatică spre mijlocul marelui trohanter şi se îndreaptă distal pe marginea externă a metafizei femurale (24). ~ **de transmitere.** 1. În epidemiologie, modalitate prin care microorganismele patogene diseminează infecţia de la bolnav sau purtător la organismele receptive din jur (c. aerogenă, c. alimentară sau digestivă, c. cutanată şi mucoasă etc.) (sin.: *Cale de infecţie*) (8). 2. Lanţ de celule nervoase cu prelungirile lor, prin care circulă impulsuri motorii, senzitive (32).

Vezi şi: Fruchaud, Holman, Mallet-Guy-Desjaques, Nasilov.

Calendula officinalis, sin. *Gălbenea*. Plantă din familia *Compositae*; inflorescenţele conţin calendulină, saponozide triterpenice, un ulei volatil, carotinoide etc.; este folosit extern, ca cicatrizant, în medicina populară (13).

Calicectomie (lat. *calix* = cupă + gr. *ektome* = excizie). Exereza chirurgicală a unui calice renal (11).

Calicoză. Pneumoconioză benignă, curabilă, provocată de bicarbonatul de calciu; se observă la cioplitori, pietrari etc. (34).

Calicul (dim. lat. *calix* = cupă). Structură anatomică în formă de cupă mică (1). ~ **gustator,** corpuscul gustativ al papilelor mucoasei linguale (1).

Californiu. Simbol Cf. Element radioactiv transuranic tri- şi tetravalent din familia actinidelor, cu număr atomic 98 şi greutate atomică 244—253. Este obţinut în ciclotron prin bombardarea curiului cu particule α. Se cunosc 9 izotopi, cu număr de masă între 244 şi 253. Izotopul 249 are timpul de înjumătăţire 470 de ani şi se descompune prin emisiune de particule α (5).

Call-Exner (Call, Friedrich von, 1844—1917; Exner, Siegmund, 1846—1926). **Corp ∼**, celulă degenerată, bazofilă, din stratul granulos al foliculului ovarian pe cale de creştere (7).

Callander, Latimer, 1892—1947. **Amputaţia ∼**, amputaţie tenoplastică a extremităţii inferioare a femurului, folosind un lambou lung anterior, suturat la muşchii posteriori (24).

Calliphora. Gen de insecte din familia *Muscidae*, clasa *Insecta*. Specii mai importante: *C. vomitoria* (musca albastră), ale cărei larve au fost găsite în fosele nazale şi în intestinul omului, determinînd miaza intestinală; *C. azurea*; *C. crocipalpis*, întîlnită în miaza auriculară; *C. erythrocephala*, întîlnită în miaza plăgilor şi *C. limensis*, întîlnită în miaza nazală (31).

Callus. 1. Calozitate. 2. Calus.

Calmette, Léon Charles Albert, 1863—1933. **Oftalmoreacţia ∼**, vezi Reacţia la tuberculină.

Calmette-Guérin (Calmette, Albert Léon Charles, 1863—1933; Guérin, Camille, 1872—1961). **Bacilul ∼**, abreviat BCG, tulpină atenuată de *Mycobacterium tuberculosis*, varietatea *bovis*, obţinută prin treceri timp de 13 ani pe cartof biliat şi folosită la vaccinarea antituberculoasă (3).

Calomel. Clorură mercuroasă.

Calor- (lat. *calor* = căldură). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la căldură (32).

Caloradianţă. Denumire generică pentru radiaţiile calorice ale soarelui, corpurilor încălzite, filamentelor incandescente etc. (4).

Caloricitate. Însuşirea organismelor de a genera şi păstra căldura prin fenomene de termogeneză şi termoreglare (4).

Calorie, abreviat cal., g.cal. Unitate de măsură reprezentînd cantitatea de căldură necesară pentru ridicarea temperaturii unui gram de apă distilată cu un centigrad (de la 14,5 la 15,5°). O calorie poate fi convertită în alte forme de energie, existînd proporţii bine definite între diferiţii echivalenţi calorici. Caloria este folosită şi pentru definirea valorii alimentare a diferitelor alimente, care se calculează pornind de la valoarea calorică a principiilor alimentare de bază (1). **∼ mare,** abreviat Cal., kg-cal., unitate de măsură pentru 1 000 cal. (5). **∼ medie,** cantitatea medie de calorii pe care le liberează un aliment în cursul metabolizării sale, după aplicarea corecţiei provenită din proporţia efectiv utilizată în cursul digestiei. Valoarea calorică medie pe g substanţă este de 3,68 cal. pentru proteine, 8,65 cal. pentru lipide şi 3,88 cal. pentru glucide (5). **∼ termochimică,** cantitatea de calorii pe care le liberează un aliment în cursul prelucrării sale metabolice. Valoarea calorică termochimică pe 1 g substanţă este 4,2 cal. pentru proteine, 9,3 cal. pentru lipide şi 4,1 cal. pentru glucide (5).

Calorigen (*calor-* + gr. *gennan* = a produce). Care produce energie calorică (15).

Calorimetrie (*calor-* + gr. *metron* = măsură). Metodă de determinare a cantităţii de energie cheltuită de organism, obţinută prin măsurarea cantităţii de căldură degajată în mediul înconjurător (calorimetrie directă), a consumului de aliment sau oxigen (calorimetrie indirectă) (21).

Calorimetru. 1. Aparat pentru măsurarea cantităţii de căldură, produsă de organism în diferite condiţii de existenţă (15). 2. Aparat pentru determinarea valorii calorice a alimentelor (5).

Calorizator. Sistem pentru încălzirea apei minerale, pentru cura externă evitîndu-se folosirea serpentinelor cu aburi pe fundul vanei (4).

Calot, Jean François, 1861—1944. **Metoda ∼**, metodă de tratament al abceselor reci tuberculoase, prin puncţie şi injecţie modificatoare (34). **Osteotomia ∼**, osteotomie subtrohanteriană recomandată în *coxa vara* (24). **Triunghiul ∼**, sin.: *Triunghiul Budde*, *Triunghiul cistic*, triunghi anatomic mărginit superior de artera cistică şi pe laturi de canalele cistic şi hepatic; este întîlnit în aproximativ 60% din

Echivalenţi calorici

	cal.	erg	g/cm	kw-oră
1 calorie (cal.)	1	$4{,}18 \times 10^{10}$	$4{,}26 \times 10^{7}$	$1{,}17 \times 10^{-3}$
1 erg	$2{,}39 \times 10^{-14}$	1	$1{,}02 \times 10^{-3}$	$2{,}77 \times 10^{-14}$
1 gram pe centimetru (g/cm)	$2{,}34 \times 10^{-8}$	$9{,}81 \times 10^{2}$	1	$2{,}73 \times 10^{-11}$
1 kilowatt-oră (kw/oră)	$8{,}58 \times 10^{2}$	$3{,}61 \times 10^{13}$	$3{,}60 \times 10^{10}$	1

cazurile în care artera cistică provine din artera hepatică dreaptă (1).

Calotă (fr. *calotte*). Boltă a cărei suprafaţă interioară are, în secţiune verticală, forma unui semicerc sau a unei semielipse (32). **~aponevrotică Theile**, *Galea aponeurotica*. **~ craniană**, partea superioară a calotei craniene (1).

Calozitate (lat. *callosus* = îngroşat), sin. : *Callus*, *Tyloma*, *Tylosis*, îngroşare localizată a tegumentelor, de obicei profesională, realizată prin hiperkeratoza rezultată în urma presiunii repetate sau a frecăturilor (12).

Calus, sin. : *Callus*. Neoformaţie de ţesuturi, care apare pe locul unei soluţii de continuitate a osului, produsă fie accidental (ca în fracturi), fie în scop terapeutic sau experimental (ca în osteotomii sau osteoclazii). După stadiul evolutiv există : calus fibrinoproteic, calus fibros, calus osos provizoriu (calus primitiv) şi calus osos definitiv. După origine se recunosc : calus endosteal (intern) şi calus periostal (24). **~ central**, Calus endosteal. **~ endosteal**, sin. : *Calus central*, calus care începe în mijlocul focarului de fractură, prin metaplazia histiocitară a celulelor seriei albe sanguine şi medulare (24). **~ întîrziat**, calus osos primitiv care se produce cu întîrziere faţă de timpul maxim necesar pentru consolidarea unei fracturi ; este în raport cu sediul ei şi cu vîrsta bolnavului (24). **~ periostal**, calus format prin histiogeneză şi metaplazie celulară din stratul profund al periostului (24). **~ vicios**, calus osos primitiv sau definitiv, care consolidează fragmentele unei fracturi în poziţie vicioasă : dezaxate, decalate, încălecate sau unghiulate (24).

Calvaria (lat. *calva, calvaria* = craniu, ţeastă), sin. : *Calvarium*. Porţiune superioară în formă de dom a craniului, corespunzînd porţiunilor superioare ale oaselor frontal, parietale şi occipital (1).

Calvarium (lat. = craniu, ţeastă). *Calvaria*.

Calvé, Jacques, 1875—1954. **Boala ~**, sin. : *Osteocondrită vertebrală infantilă*, leziune dobîndită care evoluează între 5 şi 10 ani, simulînd clinic morbul Pott, dar arătînd la radiografie ca o leziune univertebrală, caracteristică, de vertebră plană şi turtită (*vertebra plana*), susceptibilă de regenerare (24).

Calvé-Galland. Operaţia ~, rahisinteză cu ajutorul unui grefon tibial încastrat în locul apofizelor spinoase rezecate (24).

Calviţie (lat. *calvities* = chelie). Rărirea şi apoi dispariţia definitivă şi completă a perilor din pielea capului, prin degenerescenţa progresivă a bulbilor piloşi, consecutivă obliterării parţiale a arteriolelor respective (12).

Calx (lat. = călcîi), sin. : *Călcîi*. Proeminenţa posterioară a calcaneului (1).

Calxil. Pastă apoasă pe bază de hidroxid de calciu, folosită în stomatologie pentru coafajul pulpar şi protejarea pulpei vii sub obturaţiile definitive (38).

Calymmatobacterium. Gen de bacterii din familia *Brucellaceae*. Cuprinde o singură specie, *C. granulomatis* (sin. : *Donovania granulomatis*), bacil gramnegativ, pleomorf, frecvent bipolar, imobil, uneori capsulat, dispus izolat sau în grămezi, patogen pentru om, la care provoacă leziuni granulomatoase (3).

Calyx (lat. *calyx* = cupă), sin. : *Cupă*. În anatomie, diviziune în formă de cupă a unei formaţiuni anatomice (1). **~ ovular**, peretele foliculului de Graaf din care se desprinde ovulul (1). **Calyces renalis.** Colectoarele extrarenale ale urinii din a căror unire ia naştere bazinetul (*pelvis renalis*) (1). **Calyces renales majores.** Subdiviziuni primare ale bazinetului, de obicei în număr de 2—3 (1). **Calyces renales minores.** Subdiviziuni cupuliforme ale calicelor renale mari, în număr de 4—13 ; fiecare primeşte una sau mai multe papile renale (1).

Cameconcal (gr. *chamai* = jos + *konche* = scoică). Vezi Index orbital.

Camellia sinensis. Arbore sau arbust din familia *Theaceae*, originar din China şi Indochina, cultivat şi în India, Ceylon, Indonezia, Japonia, U.R.S.S. (Caucaz). Frunzele (din care se prepară ceaiul) conţin cafeină, teofilină, tanin şi mici cantităţi de ulei esenţial (14).

Camelocit. Ovalocit.

Camera (lat. = compartiment), sin. : *Cameră*. Spaţiu sau compartiment, de obicei deschis, comunicînd cu un alt spaţiu (1). **~ bulbi anterior**, sin. : *Camera oculi anterior*, spaţiu al globului ocular plin cu umoare apoasă, delimitat anterior de cornee şi iris, iar posterior de faţa anterioară a cristalinului (1). **~ bulbi posterior**, sin. : *Camera oculi posterior*, spaţiu al globului ocular plin cu umoare apoasă, cuprins între iris anterior şi periferia feţei anterioare a cristalinului posterior (1). **~ oculi anterior**, *Camera bulbi anterior*. **~ oculi posterior**, *Camera bulbi posterior*.

Camera, Ugo. **Operaţia ~**, rezecţie mediotarsiană cuneiformă cu baza inferioară şi externă, artrodeză subastragaliană facultativă şi plastie tendinoasă, folosindu-se tendonul muşchiului lungul flexor al halucelui şi al muşchiului flexorul comun al degetelor, în cura chirurgicală a piciorului plat valg dureros (24).

Cameră (lat. *camera*). *Camera*. **~ biotermă Beccari**, vezi Beccari. **~ calorică**, cameră în care se realizează condiţii reglabile de temperatură ridicată sau de ambianţă caldă (temperatură a aerului crescută, radiaţie calorică pozitivă etc.), în vederea studiului acţiunii acestor condiţii de mediu asupra organismului (20).

~ **climatică,** sin. : *Cameră de microclimat,* încăpere în care se creează diferite condiții de microclimat, în vederea cercetării acțiunii acestuia asupra organismului (20). ~ **„fantomă”,** cameră de ionizare cu adîncime redusă pentru efectuarea dozimetriei la aparatul Chaoul (36). ~ **de ionizare,** piesă a dozimetrului constituită dintr-o cameră cu pereți de grafit, conținînd un anumit volum de gaz, care se ionizează sub acțiunea radiațiilor ionizante (36). ~ **de ionizare „degetar”,** cameră de ionizare de dimensiuni reduse (36). ~ **de microclimat,** Cameră climatică. ~ **de numărat globule,** Celulă de numărat globule. ~ **obscură,** încăpere în care se poate face întuneric complet sau o iluminare cu lumină inactinică, utilizată pentru diferite activități în serviciile de radiologie, oftalmologie și unele laboratoare (29). ~ **pneumatică,** cameră etanș în care se introduc bolnavi ce urmează a fi supuși tratamentului cu aer rarefiat sau comprimat (4). ~ **pneumatică Sauerbruch,** vezi Sauerbruch. ~ **pneumatică Storm van Leeuwen,** vezi Storm van Leeuwen. ~ **de prăfuire,** cameră în care se creează o prăfuire experimentală, în vederea studiului acțiunii diferitelor categorii de pulberi asupra organismului (20). ~ **pulpară a dintelui,** *Cavum dentis.* ~ **de recompresiune,** ecluză medicală folosită în tratamentul manifestărilor acute ale bolii de decompresiune bruscă, prin recomprimarea accidentatului (9). ~ **de rezervă,** cavitatea sferică obținută în tehnica dentară prin eliminarea bilei de turnare înglobată în știftul de turnare de ceară și care are ca scop crearea unei rezerve de metal topit pentru compensarea contracției de solidificare a metalului (39). ~ **de sedimentare,** aparat folosit pentru determinarea conimetrică a pulberilor în suspensie din aer ; funcționează după principiul sedimentării pulberilor într-un spațiu închis și imobil (9). ~ **de vid,** în stomatologie, mijloc de menținere a protezelor dentare totale cu placă. Constă dintr-o scobitură în formă de cupă sau de rinichi pe fața mucozală a protezei, realizînd o ventuză care mărește adeziunea plăcii protetice ; după cîtva timp, din cauza succiunii, mucoasa se poate hipertrofia sau ulcera (38).

Vezi și : Kolkvitz, Thoma-Zeiss, Wilson.

Camerinie (gr. *chamai* = jos + *rhis* = nas). Vezi Index nazal.

Camfor. Terpenă biciclică, obținută din lemnul de *Cinnamomum camphora.* Are rol stimulant față de sistemul nervos central, slab analeptic respirator și circulator, ameliorează contracția cardiacă și este expectorant ; în aplicare locală este ușor iritant, anestezic și antipruriginos, precum și slab antiseptic (13). ~ **artificial,** preparat obținut din pinenul conținut în oleul de terebentină ; este mai toxic decît camforul natural ~~și nu se folosește~~ decît în uz extern (14). ~ **mentolat,** mixtură lichidă conținînd părți egale de camfor și mentol : se utilizează local ca revulsiv și în stomatologie ca analgezic și antiseptic (14).

Camp-Ochsner. Boala ~, sin. : *Resorbția subperiostală a oaselor,* resorbție subperiostală de-a lungul marginilor falangelor mîinii (în special ale mediusului), datorită hiperparatirodismului sau unei insuficiențe renale care ar genera un hiperparatiroidism secundar (24).

Campbell, Willis, 1880–1941. **Incizia ~,** incizie longitudinală pararotuliană internă, folosită pentru abordarea genunchiului ; pornește de pe fața anterioară a coapsei, merge pe marginea internă a tendonului mușchiului cvadriceps, ocolește marginea internă a rotulei și apoi coboară spre apofiza tibială anterioară (24). **Operația ~.** 1. Artroplastie de cot, cu rezecție economică a extremităților osoase și acoperirea lor cu *fascia lata* (24). 2. Artroplastie radiocarpiană cu rezecție economică a extremităților osoase și acoperirea lor cu *fascia lata* (24). 3. Rezecție subastragaliană și mediotarsiană, cu artroriză posterioară, realizată cu grefoane din calcaneu (24). 4. Osteoplastie de sprînceană cotiloidă prin răsfrîngerea în jos a mai multor lame de țesut din osul iliac (24). **Semnul ~,** în sacrocoxalgie, bolnavul, șezînd sau în picioare, nu-și basculează și bazinul la mișcările de flexiune ventrală și flexiune dorsală ale coloanei (24).

Camper, Pieter, 1722–1789. **Fascia ~,** pătură superficială, liberă, care conține grăsimea aparținînd fasciei superficiale a regiunii inferioare a peretelui abdominal (1). **Linia ~,** sin. : *Linia ala-tragus,* linia care unește aripa nasului cu tragusul, folosită ca reper pentru stabilirea planului de ocluzie a protezei dentare (39). **Planul ~,** sin. : *Plan protetic,* planul orizontal format de liniile ala-tragus care este paralel planului de orientare ocluzal și este situat la 2 cm deasupra acestuia (38). **Unghiul ~,** sin. : *Unghi facial,* unghiul format de întretăierea liniei care unește tragusul cu spina nazală cu linia care unește spina nazală cu glabela (39).

Campimetru (lat. *campus* = cîmp + *metron* = măsură). Aparat pentru măsurarea cîmpului vizual (28).

Campospasm (gr. *kampe* = încovoiere + *spasmos* = spasm). Camptocormie.

Camptocormie (gr. *kamptos* = încovoiat + *kormos* = trunchi), sin. : *Campospasm.* Poziție vicioasă a trunchiului constînd dintr-o anteflexiune permanentă pe bazin, datorită existenței unei contracturi musculare de origine diferită : isterie, parkinsonism, unele afecțiuni organice ale coloanei vertebrale (27).

~ **climatică**, sin.: *Cameră de microclimat*, încăpere în care se creează diferite condiții de microclimat, în vederea cercetării acțiunii acestuia asupra organismului (20). ~ **„fantomă"**, cameră de ionizare cu adîncime redusă pentru efectuarea dozimetriei la aparatul Chaoul (36). ~ **de ionizare**, piesă a dozimetrului constituită dintr-o cameră cu pereți de grafit, conținînd un anumit volum de gaz, care se ionizează sub acțiunea radiațiilor ionizante (36). ~ **de ionizare „degetar"**, cameră de ionizare de dimensiuni reduse (36). ~ **de microclimat**, Cameră climatică. ~ **de numărat globule**, Celulă de numărat globule. ~ **obscură**, încăpere în care se poate face întuneric complet sau o iluminare cu lumină inactinică, utilizată pentru diferite activități în serviciile de radiologie, oftalmologie și unele laboratoare (29). ~ **pneumatică**, cameră etanș în care se introduc bolnavi ce urmează a fi supuși tratamentului cu aer rarefiat sau comprimat (4). ~ **pneumatică Sauerbruch**, vezi Sauerbruch. ~ **pneumatică Storm van Leeuwen**, vezi Storm van Leeuwen. ~ **de prăfuire**, cameră în care se creează o prăfuire experimentală, în vederea studiului acțiunii diferitelor categorii de pulberi asupra organismului (20). ~ **pulpară a dintelui**, *Cavum dentis*. ~ **de recompresiune**, ecluză medicală folosită în tratamentul manifestărilor acute ale bolii de decompresiune bruscă, prin recomprimarea accidentatului (9). ~ **de rezervă**, cavitatea sferică obținută în tehnica dentară prin eliminarea bilei de turnare înglobată în știftul de turnare de ceară și care are ca scop crearea unei rezerve de metal topit pentru compensarea contracției de solidificare a metalului (39). ~ **de sedimentare**, aparat folosit pentru determinarea conimetrică a pulberilor în suspensie din aer; funcționează după principiul sedimentării pulberilor într-un spațiu închis și imobil (9). ~ **de vid**, în stomatologie, mijloc de menținere a protezelor dentare totale cu placă. Constă dintr-o scobitură în formă de cupă sau de rinichi pe fața mucozală a protezei, realizînd o ventuză care mărește adeziunea plăcii protetice; după cîtva timp, din cauza succiunii, mucoasa se poate hipertrofia sau ulcera (38).

Vezi și: Kolkvitz, Thoma-Zeiss, Wilson.

Camerinic (gr. *chamai* = jos + *rhis* = nas). Vezi Index nazal.

Camfor. Terpenă biciclică, obținută din lemnul de *Cinnamomum camphora*. Are rol stimulant față de sistemul nervos central, slab analeptic respirator și circulator, ameliorează contracția cardiacă și este expectorant; în aplicare locală este ușor iritant, anestezic și antipruriginos, precum și slab antiseptic (13). ~ **artificial**, preparat obținut din pinenul conținut în oleul de terebentină; este mai toxic decît camforul natural ~~și nu se folosește~~ decît în uz extern (14). ~ **mentolat**, mixtură lichidă conținînd părți egale de camfor și mentol; se utilizează local ca revulsiv și în stomatologie ca analgezic și antiseptic (14).

Camp-Ochsner. Boala ~, sin.: *Resorbția subperiostală a oaselor*, resorbție subperiostală de-a lungul marginilor falangelor mîinii (în special ale mediusului), datorită hiperparatirodismului sau unei insuficiențe renale care ar genera un hiperparatiroidism secundar (24).

Campbell, Willis, 1880–1941. **Incizia** ~, incizie longitudinală pararotuliană internă, folosită pentru abordarea genunchiului; pornește de pe fața anterioară a coapsei, merge pe marginea internă a tendonului mușchiului cvadriceps, ocolește marginea internă a rotulei și apoi coboară spre apofiza tibială anterioară (24). **Operația** ~. 1. Artroplastie de cot, cu rezecție economică a extremităților osoase și acoperirea lor cu *fascia lata* (24). 2. Artroplastie radiocarpiană cu rezecție economică a extremităților osoase și acoperirea lor cu *fascia lata* (24). 3. Rezecție subastragaliană și mediotarsiană, cu artroriză posterioară, realizată cu grefoane din calcaneu (24). 4. Osteoplastie de sprînceană cotiloidă prin răsfrîngerea în jos a mai multor lame de țesut din osul iliac (24). **Semnul** ~, în sacrocoxalgie, bolnavul, șezînd sau în picioare, nu-și basculează și bazinul la mișcările de flexiune ventrală și flexiune dorsală ale coloanei (24).

Camper, Pieter, 1722–1789. **Fascia** ~, pătură superficială, liberă, care conține grăsimea aparținînd fasciei superficiale a regiunii inferioare a peretelui abdominal (1). **Linia** ~, sin.: *Linia ala-tragus*, linia care unește aripa nasului cu tragusul, folosită ca reper pentru stabilirea planului de ocluzie a protezei dentare (39). **Planul** ~, sin.: *Plan protetic*, planul orizontal format de liniile ala-tragus care este paralel planului de orientare ocluzal și este situat la 2 cm deasupra acestuia (38). **Unghiul** ~, sin.: *Unghi facial*, unghiul format de întretăierea liniei care unește tragusul cu spina nazală cu linia care unește spina nazală cu glabela (39).

Campimetru (lat. *campus* = cîmp + *metron* = măsură). Aparat pentru măsurarea cîmpului vizual (28).

Campospasm (gr. *kampe* = încovoiere + *spasmos* = spasm). Camptocormie.

Camptocormie (gr. *kamptos* = încovoiat + *kormos* = trunchi), sin.: *Campospasm*. Poziție vicioasă a trunchiului constînd dintr-o anteflexiune permanentă pe bazin, datorită existenței unei contracturi musculare de origine diferită: isterie, parkinsonism, unele afecțiuni organice ale coloanei vertebrale (27).

Camptodactilie (gr. *kamptos* = încovoiat + *daktylos* = deget). Sechelă în urma unor procese neurometabolice sau malformaţie congenitală, constînd din flexiunea permanentă a unuia sau mai multor degete de la mînă, predominînd la nivelul articulaţiei falangei cu falangina (2).

Camptognatia (gr. *kamptos* = încovoiat + *gnathos* = falcă + *-ia*). Malformaţie caracterizată printr-o conformare curbă a mandibulei (2).

Canaboză. Pneumoconioză descrisă la lucrătorii care lucrează în industria de prelucrare a cînepei, în special în secţiile de scărmănat şi ambalaj ; se manifestă clinic printr-un sindrom astmatiform (34).

Canal. *Canalis.* **Canale accesorii dentare.** Canale colaterale care se desprind din canalul radicular principal al dintelui, pătrunzînd în dentină şi uneori şi în cement, pe lungimi variate (38). ~ **alantoenteric,** Canal alantoidian. ~ **alantoidian,** sin. : *Canal alantoenteric,* partea proximală a alantoidei care se deschide în cloacă (1). ~ **alimentar,** *Canalis alimentarius.* ~ **arhinefric,** Canal pronefrotic. ~ **arterial,** *Ductus arteriosus.* ~ **arterial persistent,** malformaţie a vaselor mari, constînd din menţinerea permeabilităţii canalului arterial fetal, de cele mai multe ori asociată (compensator) cu alte vicii cardiace complexe (10). ~ **atrioventricular,** canal embrionar cardiac, impar la origine, situat între atriu şi ventricul (1). ~ **atrioventricular comun,** cardiopatie congenitală complexă, în care se asociază o lipsă de separare a canalului atrioventricular, cu un defect septal atrial jos situat şi unul ventricular înalt (acesta din urmă nu este obligatoriu) (10). ~ **auricular,** termen vechi pentru canalul auditiv extern (1). **Canale biliare.** *Ductuli biliferi.* ~ **blastoporic,** *Canal notocordal.* ~ **branhial,** scobitura viscerală tubulară (a 2-a sau a 4-a) care se deschide în sinusul cervical al embrionului (1). ~ **cartilajului,** canal al cartilajului în curs de osificare în timpul vascularizării sale ; primeşte prelungirile păturii osteogenetice ale periostului ; radiază în toate direcţiile de la centrul de osificare (1). ~ **cervical,** ductul extern, temporar, al veziculei cervicale embrionare, format ca şi sinusul cervical, închis deasupra pliului opercular al arcului hioid (1). ~ **cervicoaxilar,** regiunea mărginită anterior de claviculă, posterior de scapulă, iar medial de peretele toracic, împreună cu muşchii ataşaţi de el (1). ~ **cervicosegmentar** (Brauns), canal infundibuliform pe care-l formează canalul uterin, după ce se şterge în timpul travaliului, împreună cu segmentul inferior al uterului (18). ~ **cervicouterin,** *Canalis cervicis uteri.* ~ **cistic,** *Ductus cysticus.* ~ **cohlear membranos,** *Ductus cochlearis.* ~ **cohlear osos,** sin. : *Cohlea osoasă,* canalul osos care găzduieşte canalul cohlear membranos (1). ~ **coledoc,** *Ductus choledochus.* ~ **cordal,** Canal notocordal. ~ **craniofaringian,** canal fetal în osul sfenoid format de creşterea osului în jurul tijei pungii craniobucale (punga Rathke) (1). ~ **craniovertebral,** *Canalis vertebralis.* ~ **crural,** *Canalis femoralis.* ~ **deferent,** *Ductus deferens.* ~ **dentinal,** Tub dentinal. ~ **digestiv,** *Canalis alimentarius.* ~ **de drenaj,** traiectul tisular organizat în jurul unui tub de dren de la nivelul colecţiei de puroi pînă la exterior (11). ~ **ejaculator,** *Ductus ejaculatorius.* ~ **endolimfatic,** conduct membranos, care uneşte utricula cu sacula, terminîndu-se într-un fund de sac endolimfatic pe faţa posterioară a stîncii (30). **Canale etmoide.** Canalele dintre osul etmoid şi platoul orbital al osului frontal. Prin canalul etmoid anterior trec nervul nazociliar şi vasele etmoide anterioare, iar prin canalul etmoid posterior trec nervii şi vasele etmoide posterioare (1). ~ **excretor,** canal mărginit de un epiteliu nesecretor, avînd rol exclusiv de canal de conducere (1). ~ **faringobranhial,** partea medială, goală, a pungii faringiene la embrion (1). ~ **faringobranhial comun,** partea mediană a celei de a 4-a pungi faringiene care formează la embrion un canal comun pentru partea laterală a celei de a 4-a pungi şi punga a 5-a (1). ~ **faringotraheal,** deschiderea strîmtă în epiteliul dorsal al laringelui embrionar, care se lărgeşte pentru a forma cavitatea laringelui (1). ~ **frontonazal,** Canal nazofrontal. **Canale galactofore.** *Ductus lactiferi.* ~ **ginecofor,** în parazitologie, şanţul ventral în care masculii trematodelor din genul *Schistosoma* poartă femelele (31). ~ **glontelui,** calea străbătută de proiectil în corp ; direcţia sa continuă direcţia traiectoriei glontelui, dar poate fi deviată dacă forţa vie a glontelui este mică (tragere de la distanţă foarte mare) şi acesta se izbeşte de un plan osos ; diametrul canalului depinde de dimensiunea şi configuraţia proiectilului şi de forţa vie a glontelui (23). ~ **hepatic,** *Ductus hepaticus communis.* ~ **hepatopancreatic,** partea terminală a canalului biliar comun embrionar care drenează pancreasul ventral (1). ~ **herniar,** canalul tisular prin care se produce protruzia unui sac herniar, de la orificiul intern al herniei pînă sub piele (11). ~ **hialoidian,** Canalul Cloquet, vezi Cloquet. ~ **inghinal,** canal orientat oblic în jos şi medial de la inelul abdominal spre inelul inghinal subcutanat, prin care se produce hernia inghinală ; prin el trec nervul ilioinghinal şi funiculul spermatic la bărbat şi ligamentul rotund al uterului la femeie (1). ~ **intercalat,** porţiune îngustă a canalelor intralobulare ale pancreasului, glandelor parotide sau submaxilare (1). ~ **in-**

testinal, denumirea porţiunii tractului gastrointestinal care se întinde de la pilor la anus (1). ~ **lacrimonazal,** *Ductus nasolacrimalis*. ~ **medular,** cavitatea unui os lung care conţine măduvă osoasă (1). ~ **metanefrogen,** ureterul primitiv (1). ~ **mezofrontal,** sin.: *Canal frontonazal*, canal situat între sinusul frontal şi meatul mijlociu al nasului (1). ~ **nazopalatin,** canal situat între cavităţile orale şi nazale embrionare, format la locul de fuziune a procesului palatin al maxilarului cu palatul primitiv. Rareori evident la adult, de obicei reprezentat prin corzi vestigiale, tubi orbi sau chisturi (1). ~ **nervului petros mare superficial,** deschidere în hiatul canalului facial pentru trecerea nervului cu acelaşi nume (1). ~ **nervului petros mic superficial,** canal situat în porţiunea petroasă a osului temporal pentru trecerea nervului cu acelaşi nume (1). ~ **neural,** termen folosit în embriologie pentru *Canalis vertebralis* (1). ~ **neurenteric,** Canal notocordal. ~ **notocordal,** sin.: *Canal blastoporic*, *Canalul Braun*, *Canal cordal*, *Canal neurenteric*, canal care perforează endodermul şi se deschide în sacul vitelin, formînd o legătură temporară între acesta şi amnios (1). ~ **obstetrical,** sin.: *Canal pelvigenital*, conduct în formă de pîlnie, cu deschiderea largă în sus, format din bazinul osos şi bazinul moale; prin el trece fătul în timpul naşterii (18). ~ **olfactiv,** denumire pentru cavităţile nazale în perioadele timpurii ale dezvoltării embrionare (1). ~ **ombilical,** Canal vitelin. ~ **omfalomezenteric,** Canal vitelin. ~ **optic.** 1. Conduct osos situat în mica aripă a sfenoidului; conţine nervul optic şi artera oftalmică şi pune în legătură cutia craniană cu orbita (28). 2. Canalul tijei optice la embrion (1). ~ **otic,** *Ductus endolymphaticus*. ~ **palatin anterior,** termen vechi pentru *Canalis incisivus* (1). ~ **pancreatic dorsal,** canal al pancreasului dorsal embrionar (1). ~ **papilar,** canal colector al rinichiului, rezultat din unirea tubilor colectori (tubii Bellini) şi care se deschide în calicele mici ale pelvisului renal printr-un orificiu numit por urinar, situat în vîrful papilei (1). ~ **pelvian,** cavitatea cuprinsă între strîmtoarea superioară şi strîmtoarea inferioară a pelvisului (1). ~ **pelvigenital,** Canal obstetrical. ~ **periotic,** *Ductus perilymphatici*. ~ **peritoneal,** procesul vaginal al seroasei peritoneale care coboară în bursele scrotale (1). ~ **pleural,** trecere îngustă situată de fiecare parte a mezenterului primitiv dorsal, legînd celomul general de cel pericardial şi dînd mai tîrziu naştere cavităţii pleurale (1). ~ **pleuropericardial,** deschidere în membrana pleuropericardială, legînd temporar cavităţile pleurale şi pericardiale embrionare (1). ~ **pleuroperitoneal,** deschidere dorso-mediană în membrana pleuroperitoneală, care leagă temporar cavităţile embrionare pleurală şi peritoneală (1). ~ **primitiv,** canalul vertebral al embrionului (1). ~ **pronefrotic,** sin.: *Canal arhinefric*, canal colector în care se deschid micile tuburi pronefrotice; devine canal mezonefrotic funcţional (1). ~ **pulpar,** spaţiu natural, cavitar, alungit, situat în dinte, cuprinzînd pulpa radiculară (38). ~ **radicular,** canalul care traversează rădăcina dintelui din camera pulpară pînă la apex şi care conţine pachetul vasculonervos (pulpa radiculară, filetul radicular) (38). ~ **saculocohlear,** Canal Hensen, vezi Hensen. **Canale semicirculare membranoase.** *Ductus semicirculares membranaceae*. ~ **sfenovomerian,** *Canalis vomerovaginalis*. ~ **spinal,** *Canalis vertebralis*. ~ **subsorbital,** *Canalis infraorbitalis*. ~ **subsartorial,** Canalul Hunter, vezi Hunter. ~ **supraorbital,** canal situat în marginea superioară a orbitei, prin care trec nervul şi vasele supraorbitale (1). ~ **timofaringian,** al 3-lea canal embrionar faringobranhial, care se poate lungi şi care poate persista între timus şi faringe (1). ~ **toracic,** *Ductus thoracicus*. ~ **de turnare,** drumul de pătrundere a metalului topit în tiparul unei proteze în cursul turnării, realizat în ambalajul machetei cu ajutorul ştifturilor de turnare (39). ~ **urogenital.** 1. Porţiunea uretrei masculine de la orificiul canalului ejaculator la *fosa navicularis* (1). 2. Canalul format de unirea sinusului urogenital embrionar şi porţiunea peniană a uretrei (sin.: *Uretră falică*) (1). ~ **uterin,** denumire dată cavităţii corpului şi colului uterului (1). ~ **uterocervical,** *Canalis cervicis uteri*. ~ **uterovaginal.** 1. Canalul comun format de uter şi vagin (1). 2. În embriologie, cavitatea unică formată din fuziunea canalelor paramezonefrotice (1). ~ **utricular,** *Ductus utriculosaccularis*. ~ **vezicouretral,** partea sinusului urogenital primitiv, situată cranial faţă de deschiderea canalelor mezonefrotice şi care dă naştere vezicii şi uretrei primare (1). ~ **vidian,** *Canalis pterygoideus*. ~ **vitelin,** sin.: *Canal ombilical*, *Canal omfalomezenteric*, partea îngustată a sacului vitelin care se deschide în regiunea mijlocie a intestinului (viitorul *ileum*) (1). ~ **zigomaticoorbital,** canal unic sau multiplu în procesul orbital al osului zigomatic, servind trecerii ramurilor zigomaticofaciale şi zigomaticotemporale ale nervului zigomatic (1).

Vezi şi: Alcock, Bartholin, Botallo, Braun, Breschet, Cloquet, Corti, Dorello, Havers, Hensen, Hunter, Jacobsen, Laurer, Luschka, Müller, Nuck, Petit, Rivinus, Rosenthal, Santorini, Schlemm, Skene, Stensen, Sucquet-Hoyer, Volkmann, Walther, Wharton, Wirsung, Wolf.

Canalicul (dim. lat. *canalis* = canal). *Canaliculus*. ~ **biliar,** canaliculul intercelular din cordoanele hepatice, servind pentru transportul bilei spre canalele biliare interlobulare (1). **Canalicule dentare.** *Canaliculi dentales.* **Canalicule intracelulare.** Sistem de canalicule fine în care unele celule glandulare își drenează aparent secreția (1). **Canalicule lacrimale,** sin. : *Ductus lacrimales.* Conducte situate în grosimea porțiunii mediale a marginii libere a fiecărei pleoape și care se întind de la punctul lacrimal spre sacul în care conduc lacrimile (1). ~ **nenumit,** sin. : *Foramen nenumit,* mic canal inconstant, situat în aripa mare a osului sfenoid, prin care trece micul nerv petros superficial (1). **Canalicule secretorii,** sin. : *Capilare secretorii.* Canalicule intercelulare fine, care formează scobituri în celulele glandulare alăturate, drenîndu-le secreția și deschizîndu-se în lumenul glandei (1). **Canalicule vasculare.** Termen vechi pentru canalele Havers (1).

Canaliculorinostomie (*canalicul* + gr. *rhis* = nas + *stoma* = gură). Refacerea plastică a căilor lacrimale în absența sacului lacrimal, prin îmbucarea canaliculului lacrimal la mucoasa pituitară (28).

Canaliculotomie (*canalicul* + gr. *tome* = tăiere). Secționarea intracaniculară a frîurilor cicatriceale ale unui canalicul lacrimal strîmtorat (28).

Canaliculus (dim. lat. *canalis* = canal), sin. : *Canalicul.* Canal anatomic de dimensiuni mici (1). ~ **accesorius,** canal inconstant, unic sau multiplu, în marginea externă a găurii condiliene anterioare, servind pentru trecerea unor vene (1). **Canaliculi caroticotympanici.** Canale scurte (în număr de 2—3), care se întind de la canalul carotidian spre cavitatea timpanică și prin care trec ramificațiile plexului carotidian (1). ~ **chordae tympani,** canal mic situat în osul temporal, între porțiunea sa scuamoasă și cea pietroasă și care se termină în fisura petrotimpanică ; prin el trece nervul coarda timpanului (1). ~ **cochleae,** sin. : *Apeductul melcului,* canal situat pe marginea posterioară a porțiunii petroase a osului temporal, în interiorul căruia se continuă spre canalul spiral al cohleei (1). **Canaliculi dentales,** sin. : *Canalicule dentinare, Tubi dentali.* Canalicule fine care traversează radiar dentina din camera pulpară și canalul radicular pînă la nivelul smalțului sau cementului și care cuprind fibrilele Tomes (38). ~ **mastoideus,** sin. : *Ostium introitus,* canalicul care se deschide deasupra orificiului stilomastoidian, permițînd trecerea ramurilor auriculare ale nervului vag (1). ~ **tympanicus,** Canalul Jacobson, vezi Jacobson.

Canalis, sin. : *Canal.* Termen generic pentru formațiuni anatomice tubulare (1). ~ **adductorius,** Canalul Hunter, vezi Hunter. ~ **alimentarius,** sin. : *Canal alimentar, Canal digestiv, Enteron, Tract digestiv, Tract gastrointestinal, Tub digestiv,* totalitatea tubului digestiv, de la gură la anus (1). **Canales alveolares.** Canale situate în maxilă sau mandibulă, servind ca loc de trecere pentru vasele și nervii dinților. Canalul alveolar superior (*canalis maxilae*) este localizat în maxilă, iar canalul alveolar inferior (*canalis mandibulae*) este localizat în mandibulă (1). ~ **analis,** *Pars analis recti.* ~ **basipharyngeus,** *Canalis vomerovaginalis.* ~ **caroticus,** canal situat în porțiunea petroasă a osului temporal și prin care trece artera carotidă internă (1). ~ **carpi,** spațiul situat dedesubtul ligamentului transvers al carpului și deasupra feței volare a oaselor carpiene ; conține tendoanele mușchilor flexori ai degetelor și nervul median (1). ~ **centralis medullae spinalis,** canal care se întinde prin centrul măduvei spinării de la *conus medullaris* spre partea inferioară a celui de al IV-lea ventricul ; reprezintă tubul neural embrionar (1). ~ **cervicis uteri,** sin. : *Canal cervicouterin, Canal uterocervical.* porțiune a canalului uterin care se întinde între orificiul intern și orificiul extern al colului uterin (1). ~ **condylaris,** sin. : *Canalis condyloideus, Gaura condiliană,* canal mic, inconstant, situat în planșeul fosetei condiliene posterioare și care permite trecerea unei vene a sinusului transvers (1). ~ **condyloideus,** *Canalis condylaris.* ~ **diploici,** Canalul Breschet, vezi Breschet. ~ **femoralis,** sin. : *Canal crural,* compartimentul medial al tecii femurale, înapoia ligamentului inghinal (1). ~ **facialis,** sin. : *Apeductul Fallopio, Canalis fallopii,* canal în osul temporal, prin care trece nervul facial (1). ~ **fallopii,** *Canalis facialis.* ~ **hypoglossi,** sin. : *Gaura condiliană anterioară,* canalul condilian anterior, prin care trece nervul hipoglos (1). ~ **incisivus,** canalul osos bifurcat care trece din planșeul cavității nazale spre fosa incisivă. De fiecare parte, cele două ramificații ale lui se deschid printr-o gaură incisivă mediană și alta laterală, prin care trec respectiv nervul nazopalatin și o ramură a arterei palatine mari (1). ~ **infraorbitalis,** sin. : *Canal suborbital,* canal care merge oblic prin planșeul osos al orbitei și prin care trec artera și nervul infraorbital (1). **Canales longitudinales modioli.** Canale spiralate scurte situate între lamele modiolului ; cuprind ganglionul spiral Corti și permit trecerea vaselor sanguine și a filetelor nervoase (1). ~ **mandibulae,** vezi *Canales alveolares.* ~ **maxilae,** vezi *Canales alveolares.* ~ **musculotubarius,** canal în osul temporal prin care trec *tuba auditiva* și *musculus tensor tympani* (1). ~ **nasolacrimalis,** canalul osos care găzduiește ductul nazolacrimal (1). ~ **nutricius ossis,** canalul osos prin care trece artera nutritivă a unui os (1). ~ **obturatorius,** deschidere în membrana obturatorie care acoperă gaura obturatorie a osului coxal; prin ea trec nervul şi vasele obturatorii (1). ~ **opticus**, sin.: *Foramen opticum*, canalul din virful orbitei, terminaţia anterioară a scobiturii şanţului optic. dedesubtul aripei mici a osului sfenoid; prin el trec nervul optic şi artera oftalmică (1). **Canales palatini.** Canale în osul palatului care permit trecerea ramurilor descendente ale nervului şi arterei palatine (1). ~ **palatinus major**, sin.: *Canalis pterygopalatinus*, comunicare intre fosa pterigopalatină şi gură, prin care trec nervii şi vasele palatine; deschiderea sa inferioară este gaura palatină posterioară (1). **Canales palatini minores.** Ramuri ale marelui canal palatin care se deschid separat şi care permit trecerea unor vase şi nervi pentru bolta palatină (1). ~ **palatinovaginalis**, sin.: *Canalis pharyngeus*, canal situat între procesul vaginal al osului sfenoid şi procesul sfenoidal al osului palatin; prin el trec ramurile faringiene ale ganglionului sfenopalatin şi artera omonimă (1). ~ **pharyngeus**, *Canalis palatinovaginalis*. ~ **pterygoideus**, sin.: *Canal vidian*, canal situat în osul sfenoid la baza aripii interne a procesului pterigoid şi care se deschide anterior în fosa pterigopalatină (1). ~ **pterygopalatinus**, *Canalis palatinus major*. ~ **pudendalis**, sin.: *Canalul Alcock*, canal în fascia inferioară a muşchiului obturator intern, prin care trec nervul şi vasele ruşinoase (1). ~ **pyloricus**, porţiunea de trecere a stomacului în duoden; premerge şi se continuă cu orificiul piloric (1). ~ **radicis dentis**, cavitatea din interiorul rădăcinii dintelui, ocupată de pulpă, nervi şi vase (1). ~ **reuniens**, Canal Hensen, vezi Hensen. ~ **sacralis**, continuarea canalului vertebral în osul sacru (1). **Canales semicirculares ossei.** Partea labirintului osos al urechii care găzduieşte canalele semicirculare membranoase; există 3 canale arcuite, situate în porţiunea petroasă a osului temporal: *canalis semicircularis anterior*, *canalis semicircularis posterior* şi *canalis semicircularis lateralis*. Ele sînt aşezate în unghi drept unul faţă de celălalt şi comunică cu vestibulul osos (1). ~ **spiralis cochleae**, conduct osos spiralat situat în profunzimea stîncii temporalului şi cuprinzînd în el o parte a melcului membranos (1). ~ **spiralis modioli**, sin.: *Canalul Rosenthal*, conduct osos continuu şi regulat cilindric, situat la unirea columelei cu lama spirală, urmînd tururile de spiră ale acesteia din urmă; conţine celulele nervoase care alcătuiesc ganglionul spiral Corti (30). ~ **ventriculi**, sin.: *Calea gastrică*, şanţ al mucoasei curburii mici a stomacului care se întinde de la esofag la pilor (1). ~ **vertebralis**, sin.: *Canal craniovertebral*, *Canal spinal*, canalul format de găurile vertebrelor şi care conţin măduva spinării învelită în meninge (1), ~ **vomerovaginalis**, sin.: *Canalis basipharyngeus*, *Canal sfenovomerian-lateral*. conduct osos de dimensiuni reduse, situat la rădăcina lamei mediale a procesului pterigoid al osului sfenoid şi prin care trec ramuri ale ganglionului sfenopalatin (1).

Canalizare. 1. Permeabilizarea unui vas obstruat prin invadarea granulativă cu vase de neoformaţie a trombului obliterant (2). 2. Sistem de îndepărtare a reziduurilor lichide dintr-o colectivitate. *Varietăţi*: a) sistemul unitar (prin care îndepărtarea apelor reziduale industriale, fecaloid-menajere şi meteorice se face prin acelaşi sistem de canale); b) sistemul diferenţiat (în care există conducte speciale pentru apele reziduale meteorice); c) sistemul mixt (în unele teritorii ale colectivităţii, îndepărtarea se face după sistemul diferenţiat, în altele după sistemul mixt) (20).

Cancer (lat. = rac). 1. Termen general indicînd variate tipuri de tumori maligne, caracterizate printr-o creştere autonomă, invazie locală cu distrugerea ţesuturilor normale şi răspîndire la distanţă prin metastazări multiple, producînd o boală progresivă, iar în final moartea (32). 2. Neoplasm de origine epitelială (*epitelioma*) sau conjunctivă (sarcom); termenul este folosit în special pentru prima formă (32). ~ **„anilinic"**, vechea denumire a epiteliomului vezical (precedat sau nu de un papilom), întîlnit la muncitorii din industria coloranţilor sintetici şi provocat de β-naftilamină, benzidină, α-naftilamină etc. (şi nu de anilină) (9). ~ **arsenical**, cancer cutanat sau pulmonar provocat de acţiunea locală îndelungată a compuşilor arsenicali (9). ~ **al căilor biliare**, formă rară de carcinom, localizată mai ales la vezicula biliară şi dînd metastaze în primul rînd în ficat; semnele dominante sînt durerea şi icterul (16). ~ **coloid**, adenocarcinom cu lumene glandulare pline de o substanţă de aspect coloid (în stomac etc.) (2). ~ **coşarilor**, epiteliom al scrotului, cu tendinţă extensivă, atribuit gudronului conţinut în funingine (9). ~ **în cuirasă** (Velpeau), tip de cancer mamar extins la întregul perete toracic (2). ~ **dermoid**, chist dermoid malignizat (2). ~ **encefaloid**, tumoare malignă de consistenţă moale din cauza stromei slab reprezentate (2). ~ **esofagian**, localizare a procesului neoplazic, îndeosebi în partea inferioară a esofagului, exteriorizîndu-se prin importante tulburări ale tranzitului alimentar (16). ~ **fongos**, cancer caracterizat prin excrescenţă, necroză, ulceraţii (2). ~ **fumătorilor de pipă**, epiteliom spinocelular al buzei apărut datorită acţiunii iritative a pipei (2). ~ **gastric**, localizare relativ frecventă a cancerului, mai ales la bărbaţi, întîlnită de obicei la antru şi avînd aspect tumoral obstructiv, infiltrativ sau pseudoulceros; evoluează multă vreme cu tulburări digestive discrete şi necaracteristice (16). **~ gudronarilor,** epiteliom cutanat apărînd pe modificări keratozice ale tegumentelor, provocate de contactul îndelungat cu gudronul de huilă (9). **~ hepatic,** localizare primitivă sau secundară a cancerului, evoluînd rapid prin proliferări tumorale masive; se asociază în unele cazuri cu ciroza hepatică — adenociroză — ale cărei simptome le împrumută uneori (icter, ascită etc.) (16). **~ intestinal,** proces neoplazic localizat la nivelul intestinului, interesînd foarte rar intestinul subţire şi relativ frecvent colonul, unde poate fi întîlnit în forme variate: tumorală, infiltrantă sau ulcerată. Neoplasmul colonului se manifestă clinic tardiv, prin tulburări de scaun şi dureri abdominale (16). **~ kangri,** carcinom cutanat al abdomenului, observat în Caşmir, unde locuitorii poartă pe faţa anterioară a abdomenului un vas cu cărbuni aprinşi care produce arsuri întinse (2). **~ prin parafină,** carcinom cutanat dezvoltat la nivelul dermitelor cronice ale muncitorilor din industria parafinei (2). **~ profesional,** neoformaţie malignă generată de expunerea profesională îndelungată la carcinogeni chimici sau fizici (9). **~ radiologilor,** epiteliom cutanat apărut pe leziuni de radiodermită cronică (9). **~ rafinorilor de petrol,** epiteliom cutanat apărînd după contactul îndelungat al tegumentelor cu anumiţi derivaţi ai unor sorturi de ţiţei (9). **~ schiros,** cancer caracterizat prin hiperplazia ţesutului conjunctiv al stromei (2). **~ Schneeberg,** carcinom bronşic descris la minerii care lucrează în exploatările de uraniu din localitatea Schneeberg; este atribuit radonului şi elementelor-fiice ale acestuia (9). **~ verde,** Cancer Aran, vezi Aran. *Vezi şi*: Aran.

Cancerigen (lat. *cancer* = rac + gr. *gennan* = a forma), sin.: *Carcinogen.* Care este capabil să producă degenerarea malignă a ţesuturilor vii (32).

Cancerizare. Transformare malignă a unei leziuni benigne (2).

Cancerologie (*cancer* + gr. *logos* = ştiinţă). Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul tumorilor maligne (32).

Canceroid (lat. *cancer* = rac + gr. *eidos* = formă). Epiteliom spinocelular ulceros.

Candelă internaţională. Simbol cd. Unitate fotometrică fundamentală pentru măsurarea intensităţii fluxului luminos. O candelă = 1,0197 lumînări internaţionale (21).

Candida, sin.: *Monilia, Mycotorula, Oidium.* Gen de levuri din clasa *Adelomycetes*, cuprinzînd numeroase specii şi varietăţi, cel mai adesea saprofite, putînd însă în anumite condiţii să devină şi patogene. Specii care devin patogene (după Langeron): *C.albicans, C.brumpti, C.guillermondi, C.intermedia, C.krusei, C.parapsilosis, C.pseudotropicalis, C.tropicalis.* Provoacă afecţiuni foarte variate, grupate sub denumirea de candidoze (12).

Candidomicoză. Candidoză.

Candidoză, sin.: *Candidomicoză, Moniliază, Oidiomicoză.* Afecţiune cutanată, mucoasă, viscerală sau generalizată, datorită ciupercilor levuriforme din genul *Candida.* *Forme clinice*: a) cutanate (candidoza plicilor sau intertrigo cu *Candida*, perionixis, onixis, granuloame, mai rar forme generalizate); b) mucoase (stomatită-mărgăritărel, sin.: *Muguet*, glosite, foarte rar cheilite, balanite, candidoză vulvovaginală); c) viscerale (manifestări septicopioemice, manifestări clinice alergice, levuride) (12).

Canfield-Sturman. Metoda ~, tehnică chirurgicală prin care se abordează, pe cale endonazală, sinusul maxilar, ridicînd cu dalta porţiunea osoasă a unghiului antero-inferior şi intern al maxilarului (30).

Canin (lat. *caninus* = de cîine). Vezi *Dentes canini.* **~ ectopic,** canin situat în altă parte decît în locul său normal de pe arcadă fie endoosos, fie erupt vestibular sau palatinal (38).

Caniţie (lat. *canities*). Decolorare, albire dobîndită a părului, apărînd în mod fiziologic la bătrîni sau în mod patologic prematur în diverse circumstanţe (emoţii puternice, distiroidii, peladă etc.) (12).

Cannabis indica. Plantă din familia *Cannabinaceae*; răşina, frunzele şi florile uscate şi diferit preparate poartă denumiri ca haşiş, marijuana, bhang. Pe cale bucală sau fumate în amestec cu tutun provoacă fenomene de excitaţie psihică, cu stare de euforie, fugă de idei, iluzii şi halucinaţii, alteori stări de depresiune şi cu timpul tremurături, ataxie, hiperreflectivitate. Dezobişnuirea este uşoară, iar întreruperea nu se însoţeşte de tulburări (23).

Cannon, Walter Bradford, 1871—1945. **Inelul ~,** inel de contracţie tonică, observat în jumătatea dreaptă a colonului transvers (15).

Cantaridă. Denumire folosită pentru corpul uscat al insectelor coleoptere *Lytta vesicatoria.* Cantarida sau principiul său activ cantaridina este folosită în uz extern ca rubefiant şi vezicant; în uz intern (administrată empiric ca afrodisiac sau ca medicaţie antiblenoragică) este toxică, provocînd cantaridism (14).

Cantaridină. Principiul activ cu proprietăţi iritative locale şi generale extras din corpul uscat al insectelor coleoptere *Lytta vesicatoria* (14).

Cantaridism. Intoxicaţie acută cu cantaridină, manifestată prin fenomene de iritaţie a mucoaselor, în cazul aplicării externe; adminisstrată pe cale bucală, cantaridina produce vărsături, colici abdominale, diaree și leziuni grave de glomerulonefrită acută (23).

Cantificare. Exprimare cifrică (cantitativă) a datelor de observație și experiment (7).

Cantină dietetică. Unitate cu rol profilactic, curativ și social, care funcționează în cadrul unei întreprinderi sau instituții. Meniurile se pregătesc pe baza indicațiilor medicale (29).

Cantitate de informație. Vezi Entropie.

Cantitometru. Aparat de dozare cantitativă a cuantelor de energie radiantă emisă în unitatea de timp, la o anumită tensiune, intensitate și distanță de o sursă radiogenă (36).

Cantoplastie. Intervenție chirurgicală făcută cu scopul de a se mări deschiderea palpebrală (28).

Cantotomie. Intervenție chirurgicală care constă din secționarea cantusului extern, pentru mărirea fantei palpebrale sau pentru slăbirea spasmului mușchiului orbicularul pleoapelor (28).

Cantus, sin. : *Unghi palpebral.* Termen pentru fiecare din cele două unghiuri de joncțiune a pleoapelor (intern și extern) (28).

Cantwell. Procedeul ~, procedeu de uretroplastie în epispadias, prin transpunerea uretrei la fața inferioară a penisului (11).

Canulard. Bolnav obligat să respire prin canula traheală (30).

Canulă (dim. lat. *canna* = trestie, fluier). Instrument tubular, de calibre diferite, folosit pentru introducerea sau extragerea din organism de aer sau lichide (11). **~ traheală,** tub metalic sau din material plastic utilizat pentru asigurarea respirației prin traheostomă în caz de obstrucție laringiană (30). **~ uretrală,** canulă metalică sau de sticlă, cu vîrful cilindroconic, folosită pentru spălăturile uretrei (11). **~ vaginală,** tub de metal, sticlă, ebonit sau din alt material adecvat, folosit pentru irigații vaginale (18).

Vezi și : Hartmann, Janet, Mallet-Guy, Wormser.

Caolin, sin. : *Bolus alba, Silicat de aluminiu hidratat.* Substanță cu proprietăți antiacide, adsorbante și de protecție a mucoaselor gastrică și intestinală; este folosit în boala ulceroasă, enterocolite cronice, disbacterii intestinale și în laboratorul de tehnică dentară în compunerea unor materiale dentare (13; 39).

Caolinoză. Silicoză benignă determinată de inhalarea prafului de argilă (silicat de aluminiu). Prezintă manifestări clinice reduse, leziuni fibroase difuze și nodulare la vîrful plămînilor (34).

Cap (lat. *caput*). *Caput.* **~ de acril,** endoproteză din metacrilat de metil pentru înlocuirea unei epifize articulare (24). **~ de invaginație,** extremitatea liberă a unei anse intestinale invaginate (11). **~ de meduză,** hiperemia difuză a vaselor conjunctivale și stază a venelor episclerale, determinate de starea de glaucom absolut (28). **~ succedaneu,** deformație plastică voluminoasă a craniului fetal produsă la naștere și caracterizată prin apariția unei bose serosanguine, care dă impresia unui cap fals adăugat primului. Se întîlnește de obicei în cursul nașterii la femeile cu bazin distocic (18).

Capac turnat. Porțiunea unei coroane dentare metalice care reconstituie fața ocluzală a dintelui; este folosită la molari și premolari și se confecționează prin turnare din metale nobile sau seminobile, solidarizîndu-se la inel prin lipire cu lot (38).

Capacitanță. Reactanță capacitivă.

Capacitate (lat. *capacitas*). 1. Posibilitatea de a activa într-un domeniu, de a realiza ceva (Dicționarul limbii române moderne). 2. Posibilitatea pe care o are un corp, un sistem etc. de a acumula o cantitate de materie sau de energie (Dicționarul limbii române moderne). **~ de absorbție,** cantitatea maximă, exprimată în grame, dintr-o substanță (apă, aer etc.), care poate fi absorbită pe unitatea de volum de un corp absorbant. Depinde de compoziția chimică a absorbantului și a absorbitului, de presiunea parțială a sistemului, de temperatură etc. (5). **~ de adsorbție,** cantitatea maximă, exprimată în grame, dintr-o substanță care poate fi adsorbită pe unitatea de volum de un corp adsorbant. Depinde de structura chimică a celor doi reactanți, de concentrația sau presiunea parțială în amestec a adsorbitului și de temperatură (5). **~ de autopurificare,** proprietatea unui factor al mediului extern (apă, aer, sol) de a reveni la proprietățile inițiale după un timp, în urma impurificării (20). **~ calorică,** raportul dintre cantitatea de căldură primită de un sistem (corp) și creșterea temperaturii sistemului (corpului) respectiv. După cum încălzirea sistemului a fost realizată fără modificarea volumului sau la presiune constantă, se deosebesc: capacitate calorică la volum constant și capacitate calorică la presiune constantă (5). **~ calorifică,** produsul dintre masa unui corp și căldura lui specifică (6). **~ catalazei,** sin. : *Puritatea catalazei,* termen internațional folosit pentru definirea unității de activitate a catalazei, determinată prin metoda titrimetrică cu permanganat propusă de Euler și Josephson (5). **~ de difuziune a plămînului pentru O_2,** simbol DO_2, cantitatea de O_2 care difuzează într-un minut prin membrana alveocapilară pentru fiecare mmHg diferenţă de presiune parţială a oxigenului între aerul alveolar şi sîngele capilar pulmonar; se exprimă în $cm^3/O_2/min./mmHg$ (34). ~ **de diureză tubulară a ureei,** unul dintre indicii determinaţi prin proba Romeo, calculat în procente, prin raportarea produsului dintre ureea urinară şi creatinina sanguină la produsul dintre ureea sanguină şi creatinina urinară. Valorile sale (normal 25–30%) cresc atunci cînd scade filtrarea glomerulară, dacă funcţia tubulară este bună şi scad atunci cînd funcţia tubulară este alterată (25). ~ **de concentrare şi de diluţie a rinichiului,** capacitatea rinichiului de a realiza o urină finală, cu o concentraţie de cristaloizi mai mare sau mai mică decît aceea a plasmei. Este asigurată de mecanismele tubulare de economisire a apei (funcţia de concentrare) şi de economisire a electroliţilor (funcţia de diluţie). Ea se pierde în caz de alterare specifică a mecanismelor tubulare de concentrare şi diluţie (nefropatii tubulare sau interstiţiale), de reducere a numărului de nefroni funcţionali sub 35% (insuficienţa renală cronică), de dereglare a mecanismului hormonal de control (perturbări ale activităţii ADH sau ale hormonilor mineralocorticoizi). Pierderea sa completă duce la eliminarea de urini izotone cu plasma deproteinată (izostenurie). Este definită exact numai de valoarea capacităţii tubulare maxime de transport a apei, adică de reabsorbţia tubulară maximă de apă liberă în concentraţie şi de excreţia tubulară maximă de apă liberă în diluţie (25). ~ **electrică,** raportul dintre o sarcină electrică a unei armături de condensator şi tensiunea electrică a celeilalte armături (4). ~ **de filtrare a solului,** proprietatea solului de a reţine elementele în suspensie din apă (inclusiv microorganisme), în funcţie de structura sa. Granulele prea mici (argilă) nu permit decît foarte greu trecerea apei prin sol, în timp ce granulele prea mari (nisip, pietriş) au capacitate mică de filtrare. Dimensiunile intermediare de granule (sol argilo-nisipos etc.) au capacitatea cea mai bună de filtrare (20). ~ **inspiratorie,** parametru respirator, reprezentînd valoarea volumului de rezervă inspiratorie plus aceea a volumului curent (34). ~ **de invazie,** capacitatea unui agent patogen de a persista şi de a se înmulţi în organismul invadat (8). ~ **de încărcare a tubului,** cantitatea maximă de electricitate exprimată în kilovolţi şi miliamperi, care poate fi aplicată la bornele unui tub radiogen, fără a-i produce vreo defecţiune în elementele lui componente (36). ~ **maximă de transport a tubilor renali,** cantitatea maximă dintr-o substanţă supusă unui proces activ de transfer transtubular, care poate fi transportată în unitatea de timp din lumenul tubilor renali în capilarele peritubulare (în cazul substanţelor reabsorbite) sau din sîngele peritubular în lumen (în cazul substanţelor secretate) (25). ~ **membranei celulare,** capacitatea electrică a membranei celulare. Se exprimă în unităţi de capacitate electrică pe suprafaţă, deoarece celula poate fi considerată un condensator plan, membrana formînd dielectricul, iar lichidul interstiţial şi cel intracelular reprezentînd cele două armături ale condensatorului (6). ~ **de muncă,** denumire generică exprimînd posibilităţile organismului de a efectua munci fizice şi intelectuale de o anumită intensitate, durată şi calitate, fără apariţia surmenajului sau a îmbolnăvirilor prin suprasolicitare. Capacitatea de muncă rezultă din acţiunea factorilor intrinseci ai organismului (deprinderea motorie, antrenamentul, oboseala, stările emotive) şi a factorilor extrinseci, reprezentaţi prin condiţiile mediului de muncă (9; 21). ~ **de polarizare a celulelor,** acumularea de sarcini electrice de către celulele ţesuturilor; mărimea capacităţii depinde de tensiunea şi durata trecerii curentului şi este legată de prorietăţile fizico-chimice ale protoplasmei. Fenomenul poate fi interpretat ca o polarizare a ionilor liberi din structurile heterogene sau ca o polarizare a sarcinilor legate. Se consideră că polarizarea celulelor vii este o polarizare dielectrică şi o polarizare ionică. Constituie un criteriu de apreciere a vitalităţii celulelor (6). ~ **de reţinere a apei,** proprietatea solului de a reţine apa, depinzînd în primul rînd de structura mecanică a acestuia (solurile cu granule foarte fine — argila — au cea mai mare capacitate de reţinere) (20). ~ **tampon,** raportul dintre cantitatea de acid (sau de bază), exprimată în echivalenţi-gram/litru, adăugată într-o soluţie-tampon şi variaţia de pH pe care o antrenează. Exprimă gradul de rezistenţă al unui sistem-tampon la variaţiile de pH (5). ~ **transformantă a ADN,** proprietate biologică a ADN, care alături de cea transfectantă a ADN viral, reprezintă singurele proprietăţi ale acestei substanţe demonstrate pînă în prezent (17). ~ **tubulară maximă de reabsorbţie,** capacitatea maximă de transport a tubilor renali pentru substanţele care sufăr procese de reabsorbţie activă (25). ~ **tubulară maximă de secreţie,** capacitatea maximă de transport a tubilor renali pentru substanţele care sufăr procese de secreţie activă (25). ~ **tubulară maximă de transport a apei,** capacitatea maximă a tubilor renali de a excreta (în cazul diluţiei) sau de a reabsorbi (în cazul concentraţiei) un exces de apă „liberă osmotic", într-un timp dat. Capacitatea maximă de excreţie a apei „libere osmotic" (Tm^dH_2O) se determină în cursul probelor de diluţie şi este de 13–18 ml/min. Capacitatea maximă de reabsorbție a apei „libere osmotic'' (Tm^cH_2O) se determină în cursul probelor de concentrație și este de 5 ml/min. Aceste constante definesc cel mai corect capacitatea de diluție și de concentrare a rinichiului, nefiind influențate de alți factori, ci depinzînd numai de activitatea funcțională a mecanismelor tubulare specifice (25). **~ ventilatorie maximă,** Debit ventilator maxim. **~ vezicală,** volumul de lichid necesar și suficient pentru a provoca senzația de urinare (normal 250–300 ml) (11). **~ vitală,** volumul maxim de aer care poate fi expirat după o inspirație maximă, determinat cu ajutorul spirometrului și care cuprinde: volumul curent (aproximativ 500 cm^3 aer), volumul de rezervă inspiratorie (aproximativ 1 600 cm^3) și volumul de rezervă expiratorie sau complementar (aproximativ 1 500 cm^3). Rezultatele se exprimă prin raportul procentual față de capacitatea vitală teoretică (aflată din nomograme sau formule). Cifrele capacității vitale variază între 2,5 și 4 litri, în funcție de sex, vîrstă, greutate, înălțime și starea funcțională a subiectului (21).

Capă. În tehnica dentară, turnătură metalică cilindrică sau cilindroconică, ajustată pe un dinte preparat, peste care se aplică o coroană sau altă lucrare protetică. Poate prezenta un știft de fixare în canalul radicular al unui dinte devitalizat (39).

Capdepont. Boala ~, distrofie dentară de obicei familială, caracterizată prin uzura substanțelor dure ale dintelui, ce poate duce pînă la distrucția completă a coroanei dentare (38).

Capelină. Dispozitiv în formă de bonetă sau bandă circulară (elastică sau gipsată), aplicat pe calota craniană și folosit pentru ancorarea diverselor dispozitive intercraniomaxilare (imobilizarea fracturilor, aparate ortodontice, proteze chirurgicale) (38).

Capgras. Sindromul ~, Iluzia sosiilor.

Capilar (lat. *capillus* = fir de păr). Mic vas de sînge care conectează cele mai mici ramificații ale arterelor cu cele ale venelor sau cele mai mici vase limfatice (1). **~ arteriolar,** Metarteriolă. **~ joncțional,** Metarteriolă. **Capilare secretorii.** Canalicule secretorii. **~ venos,** Postcapilar.

Capilarectazie (*capilar* + gr. *eklasis* = distensie). Dilatația capilarelor sanguine (32).

Capilaritate. Proces fizic prin care suprafața unui lichid prezintă o denivelare la punctul de contact cu un solid (5). **~ solului,** proprietatea solului de a permite apei să se ridice prin capilaritate pînă la un anumit nivel. Este cu atît mai mare, cu cît dimensiunea porilor din sol este mai mică, fiind maximă pentru argilă. Solurile cu capilaritate excesiv de mare sînt umede și au putere de autopurificare mică (20).

Capilarită (*capilar* + *-ită*). Inflamație — de obicei difuză — a vaselor capilare (10).

Capilaromotricitate. Capacitatea tonusului capilar de a se modifica sub influența unor factori nervoși și umorali (15).

Capilaroscopie (*capilar* + gr. *skopein* = a vedea). Metodă clinică de observație transcutanată a circulației capilare la nivelul limbului unghial, cu ajutorul unui microscop special (cu putere slabă de mărire) (10).

Capilarotoxicoză. Stare caracterizată prin leziuni degenerative ale capilarelor, urmate de sufuziuni sanguine, întîlnită în unele infecții (2). **~ infecțioasă acută,** Febră hemoragică de Crimeea.

Capilaroză (*capilar* + *-oză*). Stare caracterizată prin alterații acute sau cronice ale vaselor capilare (28). **~ retiniană,** capilaroză observată în formele mai avansate de angioscleroză retiniană (28).

Capilomicoză (*capilar* + gr. *mykes* = ciupercă + *-oză*). Termen generic folosit pentru denumirea micozelor care afectează firul de păr (12).

Capitonaj. Acolarea chirurgicală a planurilor tisulare și menținerea lor în această situație (sutură etc.) (11).

Capitulum (dim. lat. *caput* = cap). Mic cap sau mică eminență osoasă (1). **~ humeri,** sin.: *Condil humeral,* proeminență laterală a epifizei inferioare a humerusului care se articulează cu cupușoara radiusului (1). **~ mandibulae,** *Caput mandibulae.* **~ ossium metacarpalium,** *Caput ossium metacarpalium.* **~ ossium metatarsalium,** *Caput ossium metatarsalium.* **~ radii,** *Caput radii.* **~ stapedis,** *Caput stapedis.* **~ ulnae,** *Caput ulnae.*

Caplan, Anthony. **Sindromul ~,** sindrom observat la mineri și constînd din asocierea unei fibroze pulmonare macronodulare multiple cu poliartrita cronică evolutivă; raportul cu silicoza este discutabil (34).

Capnofilie (gr. *kapnos* = fum + *philein* = a iubi), sin.: *Carbofilie.* Afinitate deosebită pentru bioxidul de carbon, întîlnită în cazul unor bacterii, care se dezvoltă mult mai bine în prezența acestuia (15).

Capps, Joseph Almarin. **Reflexul ~,** apariția de amețeli, paloare, transpirații și hipotensiune în cursul unei pleurezii. Indică fie instalarea unei evoluții favorabile (cînd tulburările sînt moderate), fie precipitarea unui sfîrșit fatal (cînd tulburările — bruște — sînt foarte mari) (10).

Capreomicină. Antibiotic tetrapeptidic extras din *Streptomyces capreolus,* activ față de

Mycobacterium tuberculosis; are toxicitate asemănătoare streptomicinei, putînd produce leziuni ale nervului acustic şi leziuni renale; este indicat în tratamentul tuberculozei, ca înlocuitor al streptomicinei (14).

Capronă. Material plastic, polimer cu structură poliamidică. Se obţine prin polimerizarea caprolactamei, care este o diamidă ciclică provenită de la ciclohexanonă. Se utilizează ca produs de bază în industria maselor plastice (5).

Caps. amyl. Abreviere pentru *Capsulae amylaceae* (13).

Caps. gelat. Abreviere pentru *Capsulae gelatinosae* (13).

Capsaicină. Substanţă iritantă din *Capsicum frutescens* (piper african) şi *Capsicum annuum* (ardei iute); este folosită, în aplicări locale, sub formă de tinctură diluată, cu scop iritant revulsiv (14).

Capsella bursa pastoris, sin.: *Traista-ciobanului*. Plantă din familia *Cruciferae*; extractul obţinut din partea aeriană la înflorire are acţiune uterotonică şi hemostatică (13).

Capsicum annuum, sin.: *Ardei*. Plantă din familia *Solanaceae* care conţine un principiu iritant (capsaicina), carotenoide (capsantina), acid ascorbic; se folosesc în uz extern tinctura şi extractul, în cazuri de dureri reumatice, artropatii, nevralgii, pleurite şi în compoziţia unor loţiuni pentru păr (13).

Capsidă. Învelişul proteic al corpusculilor virotici, constituit din unităţi numite capsomere. Simetria ei (helicoidală, cubică etc.) constituie un element util în clasificarea virusurilor (22).

Capsomer. Subunitate morfologică proteică care constituie capsida; numărul şi configuraţia capsomerelor reprezintă elemente utilizate în clasificarea virusurilor (22).

Capsula (lat. = cutie mică), sin.: *Capsulă*. Înveliş conjunctiv, mai mult sau mai puţin diferenţiat, al unui organ sau al unei articulaţii (1). **~ adiposa renis,** ţesutul conjunctiv încărcat cu grăsime care înconjură rinichiul şi care constă dintr-o porţiune fibroasă internă şi o porţiune adipoasă externă (grăsimea perirenală) (1). **Capsulae amylaceae,** abreviat *Caps. amyl.*, sin.: *Caşete*. Învelişuri albe, fără gust şi fără miros, pentru medicamentele sub formă de pulbere care se administrează intern, în doze unitare; sînt folosite pentru mascarea gustului sau mirosului neplăcut al substanţelor medicamentoase. Se prepară din amidon şi glicerină sau ulei de ricin (13). **~ articularis,** înveliş fibros care înconjură o diartroză (1). **~ bulbi,** Capsula Tenon, vezi Tenon. **~ fibrosa perivascularis hepatis,** sin.: *Capsula Glisson*, stromă conjunctivă din jurul ficatului, care însoţeşte canalele biliare şi vasele în traiectul lor intrahepatic (1). **~ fibrosa renis,** sin.: *Tunica fibrosa renis*, capsula proprie a parenchimului renal, uşor decolabilă, bogată în fibre nervoase simpatice (1). **Capsulae gelatinosae,** abreviat *caps. gelat.* Învelişuri pentru medicamentele lichide, semisolide sau pulberi, care se administrează intern în doze unitare. Sînt preparate dintr-un amestec de gelatină, glicerină şi apă (13). **~ lentis,** sin.: *Capsula cristalinului*, membrană transparentă care înconjură cristalinul globului ocular (1). **~ lienis,** *Tunica fibrosa lienis*.

Capsulă (lat. *capsula*). 1. *Capsula*. 2. Înveliş, în general amorf, cu compoziţie chimică variată (polizaharizi, polipeptide) şi lipsit de membrană limitantă la exterior, care poate înconjura unele bacterii. Are un contur net, o stabilitate relativă faţă de soluţiile apoase şi se colorează greu cu coloranţii obişnuiţi de anilină, fixind însă electiv albastrul Alcian. Structura antigenică a capsulei variază în cadrul aceleiaşi specii, permiţînd individualizarea de tipuri (3). 3. Denumire folosită pentru anumite fascicule de fibre nervoase, care înconjură alte formaţiuni nervoase (1). 4. Recipient de formă emisferică folosit în laborator (3). **~ acustică,** Capsulă otică. **~ bucală,** formaţiune capsulară, chitinoasă, care se găseşte la extremitatea anterioară a nematodelor din familia *Anchylostomidae*, permiţînd fixarea şi hrănirea acestora (31). **~ cartilajului,** matricea care mărgineşte o lacună cartilaginoasă (1). **~ celulară,** sin.: *Ectoplasmă, Membrană celulară, Membrană plasmică, Plasmalemă*, condensare periferică, de natură lipoproteică a matricei fundamentale a citoplasmei. Formată deseori din două lame groase de aproximativ, 120 Å şi separate de un spaţiu cam de aceeaşi grosime, prezintă pori, în care se deschid o parte din elementele reticulului endoplasmatic. Structură dinamică, activă, esenţială pentru schimburile dintre celulă şi mediile extracelulare (1). **~ cristalinului,** *Capsula lentis*. **~ externă,** fascicul de fibre nervoase care înconjură marginea externă a nucleului lenticular (1). **~ extremă,** fascicul de fibre nervoase care separă *claustrum* de *insula* (1). **~ internă,** fascicul de fibre nervoase care separă partea externă a talamusului şi nucleul caudat de nucleul lenticular; se continuă cu pedunculii cerebrali şi coroana radiată şi constă din fibre cu direcţia către şi de la cortexul cerebral; are ca porţiuni: *crus anterius, genu, crus posterius, pars sublentiformis, pars retrolentiformis* (1). **~ nazală,** sin.: *Capsulă olfactivă*, cartilajul din jurul cavităţii nazale embrionare (1). **~ olfactivă,** Capsulă nazală. **~ optică,** structură embrionară care formează sclera (1). **~ otică,** sin.: *Capsulă* *acustică*, capsulă cartilaginoasă care înconjură vezica auditivă dezvoltată și care mai tîrziu fuzionează cu cartilajele sfenoid și occipital (1). ~ **periotică**, structură embrionară care înconjură urechea internă (1). ~ **seminală**, termene vechi pentru ampula canalului deferent (1). ~ **sinovială**, *Membrana synovialis capsulae articularis*. ~ **suprarenală**, denumire veche pentru *glandula suprarenalis* (1). ~ **de vitalium**, jumătate de sferă goală din vitalium, de diferite mărimi, folosită în artroplastie (24).

Vezi și : Bowman, Gerota, Glisson, Tenon.

Capsulectomie (*capsulo-* + gr. *ektome* = excizie). 1. Capsulotomie cu excizia unei porțiuni din capsula articulară secționată (24). 2. Înlăturarea capsulei cristaliniene remanentă după o extracție extracapsulară a cristalinului sau resorbția unei cataracte traumatice la tineri (28).

Capsulo- (lat. *capsula* = cutie mică). Prefix pentru termenii care se referă la o capsulă (32).

Capsuloplastie (*capsulo-* + gr. *plassein* = a forma). Întărirea unei capsule articulare cu material din țesuturile învecinate : fascie, mușchi, aponevroză, tendon, piele (24).

Capsulorafie (*capsulo-* + gr. *rhaphe* = sutură). Sutura capsulei articulare uneori cu plicaturare, în scopul de a limita o mișcare articulară exagerată, o subluxație sau tendința la luxații recidivante (24).

Capsulotom (*capsulo-* + gr. *tome* = tăiere). Instrument chirurgical pentru secționarea capsulei articulare (24).

Capsulotomie. Intervenție chirurgicală constînd din secționarea unei capsule (24). ~ **cristaliniană**, sin. : *Discizia capsulei cristaliniene*, secționarea capsulei cristaliniene ; se folosește ca timp operator în extracția extracapsulară a cristalinului sau ca act operator esențial în operația de cataractă congenitală sau la tineri (28). ~ **renală**, incizie operatorie a capsulei renale în scopul obținerii unei decomprimări a rinichiului (11). ~ **ventrală Browder**, vezi Browder.

Captodiamină. Sedativ, stabilizant neurovegetativ, folosit în stările de anxietate și tensiune psihică, în sindromul psihovegetativ (14).

Captură de electroni K. Captură K. ~ **K**, sin. : *Captură de electroni K*, proces de absorbție în nucleul atomic a unui electron de pe orbita K (cea mai apropiată de nucleu) ; concomitent, locul electronului plecat de pe orbita K este ocupat de un alt electron, de pe o orbită mai periferică, ceea ce duce la emisiunea de radiații Röntgen din seria K. Fenomenul are loc în cazul unor elemente cu nucleu instabil prin exces de protoni, și are ca rezultat formarea unui izotop cu număr de ordine mai mic cu o unitate (5).

Caput (lat. = cap), sin. : *Cap*. 1. Extremitatea superioară a corpului formată din craniu și față (1). 2. Termen generic pentru partea mai proeminentă sau de început a unei formațiuni anatomice (1). ~ **costae**, capul coastei, situat pe extremitatea ei posterioară și prevăzut cu două fațete, prin intermediul cărora se articulează cu fațetele costale de pe două corpuri vertebrale adiacente (1). ~ **epididymidis**, sin. : *Globus major epididymidis*, partea inițială mărită, globuloasă a epididimului, formată prin lărgirea canalelor eferente ; are relații de continuitate canaliculoneurovasculară cu mediastinul testicular (1). ~ **fibulae**, extremitatea proximală a fibulei, care se articulează cu condilul tibial lateral (1). ~ **humeri**, extremitatea proximală a osului humeral, care se articulează cu cavitatea glenoidă a scapulei (1). ~ **mallei**, capul osului ciocan din urechea medie (1). ~ **mandibulae**, sin. : *Capitulum mandibulae*, procesul posterior sau articular al mandibulei (1). ~ **medusae**, plex superficial al venelor periombilicale, care devine vizibil în obstrucția venei porte ; reprezintă drumul colateral pentru întoarcerea sîngelui venos de la viscerele abdominale, folosind tributarele venelor cave (1). ~ **musculi**, porțiunea de origine proximală a unui mușchi scheletic (1). ~ **nuclei caudati**, extremitatea anterioară, mai dilatată, a nucleului caudat (1). ~ **ossium metacarpalium**, sin. : *Capitulum ossium metacarpalium*, extremitatea distală a oaselor metacarpiene, care se articulează cu falangele (1). ~ **ossium metatarsalium**, sin. : *Capitulum ossium metatarsalium*, extremitatea distală a oaselor metatarsiene care se articulează cu falangele (1). ~ **pancreatis**, porțiune a pancreasului situată în partea dreaptă a cavității abdominale și înconjurată de potcoava duodenală ; se întinde pînă la nivelul istmului marcat prin raportul cu vasele mezenterice superioare (1). ~ **phalangis**, sin. : *Trochlea phalangis*, extremitatea distală, articulară, a unei falange (1). ~ **planum**, vezi Epifizită. ~ **quadratum**, formă particulară, pătrată, a craniului întîlnită în rahitism și datorită boselor frontale și parietale (33). ~ **radii**, sin. : *Capitulum radii*, capătul proximal, în formă de disc, al osului radius, care se articulează cu *capitulum humeri* (1). ~ **stapedis**, sin. : *Capitulum stapedis*, capul articular al osului scăriței din urechea medie (1). ~ **tali**, extremitatea distală mai dilatată a osului *talus*, care se articulează cu suprafața concavă a osului navicular (1). ~ **ulnae**, sin. : *Capitulum ulnae*, suprafața articulară a extremității distale a osului cubitus (1).

Carabelli, Georg C., 1787–1842. **Cuspidul ~**, Tuberculul Carabelli. **Tuberculul ~**, sin. : *Cuspidul Carabelli*, cuspid suplimentar situat pe fața palatină a primului molar superior în treimea mezială, considerat de unii autori ca simptom de probabilitate în sifilisul congenital (38).

Caracotă. Procedeul ~, în reducerea și imobilizarea fracturilor supracondiliene de humerus cu deplasare, aparat gipsat toracobrahial pînă deasupra cotului ; fixarea toracelui peste gips de un plan fix, extensiune 10 minute cu cotul la 90°, cu ajutorul unor chingi de tifon în plica cotului, după care se completează partea brahială și antebrahială a gipsului, încorporînd chingile în gips. Chinga se scoate apoi printr-o mică fereastră în plica cotului (24).

Caracter (lat. *caracter*). Totalitatea trăsăturilor distinctive ale personalității individului, care manifestîndu-se unitar determină atitudinea acestuia față de mediul înconjurător, orientarea gîndirii, sentimentelor și activității voluntare (35). **~ genetic**, caracter morfologic sau fiziologic care are stabilitate în succesiunea de generații și care se transmite și se schimbă în procesul variabilității, independent de celelalte caractere (17). **~ poligenic**, caracter la exprimarea căruia participă mai multe gene (17).

Caracteriologie (*caracter* + gr. *logos* = știință). Parte a biotipologiei umane care studiază trăsăturile psihologice, îndeosebi caracterul (7).

Caracteristică. În statistica matematică, însușirea proprie unităților unei colectivități statistice studiate, comună și tipică întregii colectivități. Caracteristicile se împart în : cantitative, exprimate prin cifre, și calitative (sau atribute), exprimate prin cuvinte. Caracteristicile cantitative pot fi discrete sau continue (37).

Caramel. Masă amorfă, vîscoasă, de culoare brună-roșie, obținută prin încălzirea glucidelor (zaharoză, maltoză, glucoză) la o temperatură superioară celei care corespunde punctului lor de topire. Este folosită la colorarea unor produse alimentare (5).

Caramifen. Medicament sintetic parasimpaticolitic, util în parkinsonism și diferite diskinezii postencefalitice (13).

Carantină (fr. *quarantaine* = perioadă de 40 zile). Procedeu de izolare a unei persoane contactă de o boală transmisibilă pe o perioadă de timp egală cu durata maximă a incubației, începînd de la data ultimului contact infectant (8).

Carassini. Mosorul ~, tub format din două porțiuni, cu ajutorul căruia se poate realiza o anastomoză intestinală termino-terminală (11).

Carate. Pinta.

Carbacol, sin. : *Carbaminoilcolină*. Ester carbamic al colinei ; are proprietăți parasimpatomimetice, cu predominanța acțiunilor stimulatorii asupra musculaturii netede digestive și a vezicii urinare ; este folosit în atonia intestinală și atonia vezicii urinare (14).

Carbamazepină. Derivat de iminostilben, înrudit cu imipramina ; are proprietăți anticonvulsivante, fiind utilă în unele forme de epilepsie ; este eficace ca medicație simptomatică în nevralgia de trigemen, unde acționează printr-un mecanism necunoscut (14).

Carbamidă. Uree.

Carbaminohemoglobină, sin. : *Carbohemoglobină*. Formă labilă de transport al bioxidului de carbon, rezultată din combinarea acestuia cu hemoglobina (15).

Carbaminoilcolină. Carbacol.

Carbazidă. Diazida acidului carbonic : compus foarte volatil, cu miros asemănător fosgenului, exploziv (14).

Carbinol, sin. : *Clei-carbinol*. Adeziv special, format din vinilacetilenă, acetonă și peroxid de benzoil, prezentînd proprietăți similare cu acelea ale polimerilor termoreactivi epoxidici, utilizați ca lacuri, rășini de turnare etc. (5).

Carbo. Denumirea latină pentru carbon (13). **~ medicinalis**, produs farmaceutic care conține cărbune activat de origine animală sau vegetală ; adsoarbe din intestin produse organice toxice, alcaloizi (antidot), toxine microbine ; în uz extern este dezodorizant (13). **~ vegetalis**, cărbune vegetal folosit ca adsorbant, dezodorizant (13).

Carboanhidrază. Anhidrază carbonică.

Carbofilie. Capnofilie.

Carbofreză. Aparat pentru confecționat zăpadă carbonică (22).

Carbogen. Amestec de oxigen și bioxid de carbon în proporție de 95/5, utilizat în respirația asistată ca stimulent al centrilor respiratori (15).

Carbohemoglobină. Carbaminohemoglobină.

Carbohidrați, sin. : *Glucide*, *Hidrați de carbon*, *Hidrocarbonate*, *Zaharuri*. Clasă de compuși organici cuprinzînd un mare număr de substanțe care corespund formulei generale $C_n(H_2O)_n$ și au putere reductorie. În organism, carbohidrații dețin un rol energetic deosebit, fiind principala sursă pentru produși macroergici. În serul sanguin se găsesc fie sub formă de monozaharide simple, fie sub formă de glucolipide și în special glucoproteine. Urina normală conține de asemenea carbohidrați, dintre care monozaharide în cantități mici (glucoză : 4,3 mg/100 ml ; fructoză : 5 mg/100 ml ; arabinoză : 1,5 mg/100 ml), iar polizaharide (sub formă de mucine) în cantități variabile atît cu starea fiziologică, cît și de la un individ la altul (în medie : 146 ± 7,5 mg pentru bărbați și 106 ± 6,4 mg/urină din 24 ore pentru femei) (5).

Carbohidraze. Termen general pentru denumirea enzimelor care catalizează hidroliza zaharurilor. După natura glucidelor hidrolizate, se deosebesc : hexozidaze (hidrolizează hexozele : glucoză, galactoză etc.), pentozidaze (hidrolizează pentozele : arabinoza, ramnoza etc.), poliaze (hidrolizează polizaharidele) etc. (5).

Carboligază. Enzimă care catalizează procesul de sinteză a acetoinei, prin legarea a două molecule de aldehidă acetică (5).

Carbomicină. Antibiotic izolat din culturile de *Streptomyces halstedii* ; este activă față de coci grampozitivi și gramnegativi, *Entamoeba histolytica* și ricketsii și inactivă față de *Enterobacteriaceae* (13).

Carbon. Simbol C. Metaloid tetravalent cu număr atomic 6 și greutate atomică 12,01, caracteristic pentru compușii organici și materia vie. În natură, în afară de toate combinațiile organice, se găsește sub formă de zăcăminte de cărbune, carbonați (calcar), CO_2 liber (în aer) și, în stare pură, sub două forme alotropice cristalizate : diamant și grafit (5). ~ **asimetric**, atom de carbon ale cărui valențe sînt saturate cu 4 radicali diferiți ; compușii care conțin carbon asimetric prezintă izomerie optică (5). ~ **radioactiv**, izotopul radioactiv cu număr de masă 14 (^{14}C) al carbonului, utilizat ca trasor în investigațiile metabolice, în arheologie etc. Are timpul de înjumătățire foarte mare (5 568 ani) și, prin emisiune de raze β, dă naștere la izotopul 14 al azotului (5).

Carbonat. Sare a acidului carbonic, conținînd radicalul acid CO_3^{2-} și rezultînd din interacțiunea bioxidului de carbon cu o bază sau un oxid metalic (5). ~ **acid de potasiu**, sare potasică a acidului carbonic utilizată ca antiacid gastric și alcalinizant al urinii ; are de asemenea acțiune favorabilă în hipokaliemie și intoxicații digitalice (2). ~ **acid de sodiu**, Bicarbonat de sodiu. ~ **de bariu**, sare solubilă de bariu, foarte toxică, întrebuințată ca raticid (23). ~ **bazic de bismut**, sin. : *Bismut subcarbonic*, compus al bismutului cu acțiune asemănătoare azotatului bazic de bismut (13). ~ **de calciu precipitat**, compus calcic folosit ca antiacid gastric și antidiareic (13). ~ **de litiu**, sare de litiu utilizată în tratamentul gutei (13). ~ **de magneziu**, compus de magneziu utilizat ca neutralizant gastric, adsorbant, protector, laxativ (13). ~ **de plumb**, sin. : *Ceruzit*, sare de plumb folosită în uz extern ca sicativ și rezolutiv, sub formă de pudre și unguente (13). ~ **de potasiu**, Potasă. ~ **de sodiu**, Na_2CO_3, sarea de sodiu a acidului carbonic folosită extern, sub formă diluată, în loțiuni și băi ; în soluții concentrate este caustică (13).

Carbonil (C : O). Grupare chimică caracteristică aldehidelor $(R.\underset{\overset{|}{H}}{C}{=}O)$ și cetonelor $(R.\underset{\overset{|}{R}}{C}{=}O)$(5).

Carbonildiamidă. Uree.

Carbonurie (lat. *carbo* = cărbune + gr. *ouron* = urină). Prezența bioxidului de carbon sau a oricărui alt compus al carbonului în urină (2). ~ **dezoxidativă**, eliminare de produse de dezagregare incompletă, rezultate din metabolismul glucidic viciat al organismelor canceroase (2).

Carborundum, sin. : *Carbură de siliciu*. Substanță preparată industrial dintr-un amestec de cocs și nisip silicos de Fontainbleau pur. Se prezintă sub formă de cristale cu unghiuri foarte ascuțite, cu duritate foarte mare (9,5) și se folosește ca abraziv industrial sau la confecționarea discurilor și a pietrelor abrazive utilizate în stomatologie pentru șlefuirea dinților (38).

Carboterapie (lat. *carbo* = cărbune + gr. *therapeia* = tratament). Utilizarea în terapeutică a gazului carbonic în injecții sau în inhalații (4).

Carbowax. Polietilenglicoli.

Carboxihemoglobină. Compus ireversibil care rezultă din combinarea monoxidului de carbon cu hemoglobina. Hemoglobina astfel combinată devine inutilizabilă pentru transportul de oxigen, rezultînd anoxia asfixică (19).

Carboxil (—COOH). Grupare chimică ce caracterizează acizii organici (5).

Carboxilare. Proces chimic de formare a grupării carboxil. În biochimie, procesele de carboxilare se realizează prin fixare de CO_2 și H_2O sau prin transfer de grupări carboxilice (5).

Carboxilază, sin. : *Decarboxilază*. Enzimă care catalizează procesul de eliberare a bioxidului de carbon din gruparea carboxilică a unui acid organic (5).

Carboximetilceluloză. Sarea de sodiu a policarboxilmetileterului celulozei utilizată ca laxativ, antiacid gastric, precum și în analizele cromatografice pe bază de schimb de ioni (5 ; 13).

Carboximioglobină. Produs rezultat din fixarea oxidului de carbon pe fierul mioglobinic (15).

Carboxipeptidază. Enzimă care catalizează liberarea L-aminoacizilor terminali din diferite peptide sau proteine. Se găsește în pancreas sub formă de proenzimă și este activată în intestin, în prezența tripsinei (5).

Carboxipolipeptidază. Vezi Ereptaze.

Carbuncul (lat. *carbunculus*, dim. de la *carbo* = cărbune). Infecție a pielii și țesutului subcutanat, produsă de stafilococul auriu și caracterizată prin necroza țesuturilor afectate (11). ~ **cărbunos**, escara formată din țesut necrotic, împreună cu infiltrația dură din jur, care apare la locul de pătrundere a bacilului cărbunos (8).

Carbură. Combinație binară între carbon și majoritatea elementelor; cele mai importante sînt carburile metalice (5). ~ **cancerigenă,** substanță organică cu acțiune cancerigenă derivată dintr-o hidrocarbură ciclică sau aromatică (2). ~ **de siliciu,** Carborundum.

Carbutamidă. Sulfamidă cu acțiune antidiabetică, folosită pe cale orală; acționează asupra pancreasului, excitînd celulele insulinosecretorii (13).

Carcassone, Maurice. **Ligamentul** ~. 1. *Fascia diaphragmatis urogenitalis superior.* 2. *Fascia diaphragmatis urogenitalis inferior.*

Carcinogen (gr. *karkinos* = cancer + *gennan* = a produce). Cancerigen.

Carcinogeneză (gr. *karkinos* = cancer + *genesis* = naștere). Denumire generică pentru procesul de formare a tumorilor canceroase (2). ~ **prin transmetilare,** ipoteză conform căreia o metilare aberantă a bazelor din ADN, sub influența unor agenți alkilanți sau a unor enzime de origine exogenă (virusuri), ar putea avea acțiune oncogenetică (17).

Carcinoid (gr. *karkinos* = cancer + *eidos* = formă), sin.: *Carcinoidoză, Sindrom Thornson-Bjork.* Afecțiune caracterizată prin diaree, tulburări vasomotorii periferice („*flush*") și cianoză, survenind în crize; este determinată de secreția crescută de serotonină a unor tumori formate mai ales în ileon, prin proliferarea invadantă a celulelor argentafine și a metastazelor acestora (16). ~ **bronșic,** tumoare bronșică produsă prin proliferarea țesutului cromafin și care poate fi primitivă sau secundară unui carcinoid intestinal. Clinic se constată dispnee și un sindrom vasculocutanat (puseu hipertensiv, vasodilatație cutanată etc.), determinate de eliberare de 5-hidroxitriptamină. Diagnosticul se precizează bronhoscopic și prin evidențierea în urină a acidului 5-hidroxiindolacetic (34).

Vezi și: Arning.

Carcinoidoză (gr. *karkinos* = cancer + *eidos* = formă + *-osis*). Carcinoid.

Carcinom (gr. *karkinoma* de la *karkinos* = rac, cancer), sin.: *Carcinoma.* Tumoare malignă a țesutului epitelial (2). ~ **acinos,** carcinom în care proliferarea realizează aspecte acinoase (2). ~ **acut,** formă de carcinom cu invazie masivă și rapidă (2). ~ **alveolar,** carcinom care realizează pseudolumene delimitate de celule (2). ~ **anaplazic,** carcinom format din elemente nediferențiate și cu numeroase monstruozități celulare (2). ~ **ascitic Ehrlich,** vezi Ehrlich. ~ **„în bob de ovăz",** tip de carcinom bronșic cu elemente nediferențiate, mici, alungite (2). ~ **colangiocelular,** carcinom hepatic realizat prin proliferarea elementelor epiteliale ale canalelor biliare intrahepatice (2). ~ **coloid,** formă de carcinom glandular cu secreție abundentă, de tip coloid, care dă tumorii un aspect gelatinos și o consistență redusă (2). ~ **comedonian,** denumire improprie pentru carcinomul glandelor sebacee (2). ~ **encefaloid,** carcinom format din muguri celulari mari, separați prin septuri conjunctive subțiri, de consistență extrem de redusă, cu necroză frecventă și întinsă (2). ~ **germinativ,** carcinom format din elemente tinere nediferențiate, de obicei în ovar (2). ~ **hepatocelular,** Hepatom malign. ~ **de implantare,** carcinom secundar implantării experimentale, intraoperatorie sau metastatice a unui grup de celule neoplazice într-un țesut aparent sănătos (2). ~ **intracanalicular,** sin.: *Carcinom intraductal,* carcinom dezvoltat în interiorul unui canal glandular (2). ~ **intraductal,** Carcinom intracanalicular. ~ **intraepitelial,** *Carcinoma in situ.* ~ **microcelular,** tip de carcinom bronșic cu elemente nediferențiate, mici, rotunde-ovoide, tahicromatice (2). ~ **mucipar,** tumoare malignă a epiteliului glandular cu secreție de substanță mucoidă (în stomac, în intestin etc.), dînd un aspect gelatinos și cu tablou histologic caracteristic, în care celulele neoplazice apar într-o masă de substanță amorfă (2). ~ **nediferențiat,** formă de carcinom în care proliferarea neoplazică păstrează caracterul tînăr, nediferențiat, al elementelor celulare (2). ~ **osteoid,** sin.: *Carcinom osteoplastic,* carcinom în care creșterea neoplazică este însoțită de producerea unei materii proteice preosoase și de osteogeneză (2). ~ **osteoplastic,** Carcinom osteoid. ~ **papilar,** carcinom în care proliferarea neoplazică realizează microscopic aspectul de papile; uneori este vorba de un papilom malignizat (2). ~ **polimorf,** formă de carcinom în care proliferarea neoplazică prezintă celule atipice foarte variate ca formă și dimensiuni, uneori chiar celule gigante (2). ~ **schirogen,** formă de carcinom în care stroma conjunctivă este foarte dezvoltată și fragmentează trabeculele carcinomatoase (2). ~ **sebaceu,** sin.: *Comedocarcinom,* carcinom cu punct de plecare de la glandele sebacee, constituit din celule mari și clare cu conținut lipoidic (2). ~ **solid,** formă de carcinom în care proliferarea neoplazică este densă, lipsită de lumene și produse de secreție, ceea ce are ca rezultat o consistență relativ fermă a tumorii (2). ~ **spinocelular,** Epiteliom spinocelular. ~ **trabecular,** carcinom în care proliferarea îmbracă aspecte de cordoane de celule neoplazice fără lumene glandulare (2). ~ **vegetant,** carcinom în care proliferarea realizează macroscopic formațiuni exofitice, exuberante, conopidiforme (2).

Carcinoma (gr. *karkinoma*, de la *karkinos* = rac, cancer). Carcinom. ~ **in situ**, Epiteliom Borst-Jadassohn, vezi Borst-Jadassohn.

Carcinomatoză, sin.: *Carcinoză*. Proces carcinomatos extins la mai multe organe sau pe o suprafaţă seroasă, cu tumori multiple (2).

Carcinosarcom (gr. *karkinos* = rac, cancer + *sarcom*.) Proces neoplazic caracterizat prin proliferări concomitente de tip carcinomatos şi sarcomatos, datorite aceloraşi stimuli cancerigeni sau unei influenţe inductoare reciproce între parenchim şi stromă (2).

Carcinoză (gr. *karkinos* = rac, cancer). Carcinomatoză. ~ **miliară acută**, cancer pulmonar secundar, diseminat miliar, evoluînd sub aspectul unei granulii apiretice (34). ~ **prostatopelviană**, Carcinoza Guyon, vezi Guyon.

Vezi şi: Guyon.

Cardarelli, Antonio, 1831—1926. **Semnul** ~, sin.: *Semnul Castellino*, *Semnul Oliver*, *Semnul Porter*, pulsaţii orizontale ale laringelui şi traheii în dilataţiile anevrismale ale arcului aortic (10).

Carden, Henri Douglas. **Amputaţia** ~, amputaţia treimii inferioare a femurului, cu utilizarea unui singur lambou lung conţinînd şi rotula (24).

Cardia (gr. *kardia* = inimă). *Ostium cardiacum*.

Cardialgie (*cardio-* + *algos* = durere). Senzaţie neplăcută de arsură şi durere în epigastru (16).

Cardiectazie (*cardio-* + gr. *ektasis* = dilataţie). Dilataţie congenitală a inimii (1).

Cardio- (gr. *kardia* = inimă). Prefix pentru termenii compuşi care se referă la inimă sau la joncţiunea stomacului cu esofagul (*ostium cardiacum*) (32).

Cardioaccelerator (*cardio-* + lat. *accelerare* = a grăbi). Denumire dată acelor factori nervoşi sau umorali care intensifică ritmul bătăilor cardiace (15).

Cardiocairografie (*cardio-* + gr. *kairos* = timp + *graphein* = a scrie). Tehnică radiologică cu ajutorul căreia se pot obţine radiografii ale inimii în orice fază a revoluţiei cardiace (36).

Cardiocel (*cardio-* + gr. *kele* = hernie, tumoare). Hernie congenitală a inimii în abdomen (1).

Cardiocenteză (*cardio-* + gr. *kentesis* = înţepătură). Puncţia sau incizia chirurgicală a inimii (11).

Cardioclazie (*cardio-* + gr. *klasis* = ruptură), sin.: *Cardiorrhexis*. Ruptura peretelui cardiac (32).

Cardiodinie (*cardio-* + gr. *odine* = durere). Senzaţie dureroasă, tăioasă, în regiunea precordială sau în inimă (32).

Cardiograf (*cardio-* + gr. *graphein* = a scrie). Aparat pentru înregistrarea directă (tip Marey) sau indirectă (sfigmocardiograf) a bătăilor cardiace (15).

Cardiogramă (*cardio-* + gr. *gramma* = înscriere). Traseu obţinut prin înregistrarea grafică a bătăilor inimii cu ajutorul cardiografului (15).

Cardioinhibitor (*cardio-* + lat. *inhibere* = a împiedica). Denumire dată acelor factori nervoşi sau umorali care au acţiune de rărire a ritmului bătăilor cardiace (15).

Cardiolipină, sin.: *Difosfatidilglicerol*. Complex format prin condensarea a 3 molecule de glicerină cu două molecule de acid fosforic, în care hidroxilii terminali ai moleculelor de glicerină sînt esterificaţi cu acizi graşi. Complexul poate fi extras din muşchii, rinichii, măduva spinării şi plămînii de mamifere şi este folosit ca antigen în serodiagnosticul sifilisului (5).

Cardioliză (*cardio-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie). Înlăturare chirurgicală a aderenţelor pericardice, după rezecţie costală şi deschiderea pericardului (10).

Cardiologie (*cardio-* + gr. *logos* = ştiinţă). Ramură a medicinei interne care se ocupă cu studiul cordului, funcţiilor şi afecţiunilor sale, iar prin extindere şi al vaselor şi bolilor circulatorii (32).

Cardiomalacie (*cardio-* + gr. *malakia* = înmuiere). Distrofie a muşchiului cardiac provocată de infiltrarea grasă a fibrelor miocardice (2).

Cardiomegalie (*cardio-* + gr. *megas* = mare), sin.: *Megacardie*. Mărire importantă de volum a inimii, prin dilatarea cavităţilor sau hipertrofia pereţilor săi (10). ~ **glicogenică**, cardiomegalie prin acumulare anormală a glicogenului în interiorul fibrelor miocardice, constituind boala glicogenică a inimii în cadrul tezaurismozei von Gierke (32).

Cardiometrie (*cardio-* + gr. *metron* = măsură). Măsurarea dimensiunilor inimii sau a forţei sale de contracţie (15).

Cardiomiopexie (*cardio-* + gr. *mys* = muşchi + *pexis* = fixare). Acolare chirurgicală la miocard a unui lambou muscular bogat vascularizat, în vederea formării de neovase (11).

Vezi şi: Beck.

Cardiomiotomie (*cardio-* + gr. *mys* = muşchi + *tome* = tăiere). Incizie operatorie a seromusculoasei gastrice şi esofagiene la nivelul sfincterului cardia pentru cura cardiospasmului (11).

Cardionector (*cardio-* + lat. *nectere* = a lega). Vezi Sistem cardionector.

Cardionevroză (*cardio-* + gr. *neuron* = nerv + *-oză*), sin.: *Cord iritabil*, *Pseudoangină pectorală*. Ansamblu de simptome, predominant cardiocirculatorii, de origine nervoasă, ca: jenă precordială, palpitaţii, senzaţii de sufocare, frică de moarte, transpiraţii, eritem sau paloare (32).

Cardioomentopexie (*cardio-* + lat. *omentum* = intestine, măruntaie + gr. *pexis* = fixare). Acolare chirurgicală la miocard a unui lambou pediculat din marele epiploon, în vederea formării de neovase (11).

Cardiopatie (*cardio-* + gr. *pathos* = boală). Termen generic pentru bolile de inimă (15). ~ **fosfat-steroidă,** cardiopatie produsă experimental prin administrarea asociată a unui glucocorticoid de sinteză și a unui exces de fosfați (7).

Cardiopericardopexie (*cardio-* + *pericard* + gr. *pexis* = fixare). Acolarea chirurgicală a pericardului la miocard, în scopul formării de neovase (11).

Cardiopexie (*cardio-* + gr. *pexis* = fixare). Revascularizație a miocardului în insuficiența coronariană organică prin diferite metode chirurgicale constînd din fixarea pe inimă a unei lame pulmonare (cardiopneumopexie), a epiploonului (cardioomentopexie), a pericardului (cardiopericardopexie) sau a unui fascicul din mușchiul pectoral (cardiomiopexia Beck) (10).

Cardioplastie (*cardio-* + gr. *plassein* = a forma). Intervenție chirurgicală pentru cura cardiospasmului cu megaesofag: constă din secționarea longitudinală și suturarea transversală a musculaturii stomacului la nivelul cardiei, în scopul de a se obține o lărgire a orificiului cardial (11).

Cardioplegie (*cardio-* + gr. *plege* = lovitură). Paralizia funcțiilor inimii (15).

Cardiopneumonopexie (*cardio-* + gr. *pneumon* = plămîn + *pexis* = fixare). Acolarea chirurgicală la miocard a unei langhete pulmonare, în scopul formării de neovase (11).

Cardioptoză (*cardio-* + gr. *ptosis* = cădere), sin.: *Cor mobile*. Mobilitate excesivă a inimii cu deplasarea sa în jos, poziția ei devenind variabilă în raport cu aceea a corpului (32).

Cardiorafie (*cardio-* + gr. *rhaphe* = sutură). Sutura unei plăgi cardiace (10).

Cardiorrhexis (*cardio-* + gr. *rhexis* = ruptură). Cardioclazie.

Cardioschizis (*cardio-* + gr. *schisis* = diviziune). Înlăturarea chirugicală a aderențelor dintre pericard și peretele toracic în pericardita adezivă (11).

Cardioscop (*cardio-* + gr. *skopein* = a vedea). Instrument pentru examinarea pe viu a interiorului cavităților cardiace (32).

Cardiosfigmograf (*cardio-* + gr. *sphygmos* = puls + *graphein* = a scrie). Aparat pentru înregistrarea grafică a mișcărilor inimii și a pulsului radial (15).

Cardiospasm (*cardio-* + gr. *spasmos* = spasm). Boală caracterizată prin spasmul intermitent și uneori paradoxal al sfincterului cardia al stomacului (11).

Cardiotahometru (*cardio-* + gr. *tachos* = viteză + *metron* = măsură). Aparat pentru înregistrarea continuă a frecvenței contracțiilor cardiace pe o perioadă mai îndelungată de timp (10).

Cardiotomie (*cardio-* + gr. *tome* = tăiere). Secționarea chirurgicală a stratului musculos al stomacului la nivelul orificiului cardial (11).

Cardiotonice. Preparate extrase din diferite specii de *Digitalis* sau *Strophantus* și care acționează în general asupra miocardului embrionar, deprimîndu-l (crono- și dromotrop negative), și asupra celui adult, stimulîndu-l (batmo-, ino-, tono- și clinotrop pozitive); cumulează (digitala) și sînt relativ toxice (10).

Cardiovalvulotom (*cardio-* + lat. *valvula* = valvulă + gr. *tome* = tăiere). Instrument metalic folosit pentru secționarea chirurgicală a valvulei mitrale (11).

Cardită (*cardio-* + *-ită*). Inflamație care interesează, parțial sau în totalitate, cele 3 straturi ale inimii (endocard, miocard, pericard); apare obișnuit în reumatismul Bouillaud (4). ~ **reumatismală evolutivă,** Reumatism cardiac evolutiv.

Carfologie (gr. *karphos* = ramură uscată + *legein* = a aduna). Delir musitant.

Carie (lat. *caries* = putrezire). Leziune distructivă care evoluează spre producerea unei cavități (32). ~ **dentară,** afecțiune cu etiopatogenia complexă și încă incomplet elucidată, comună omului și multor specii de animale, caracterizată prin dezorganizarea și distrugerea progresivă a substanțelor dure ale dintelui, ducînd la producerea unei cavități. După intensitatea procesului, caria poate fi: de gradul I, interesînd numai smalțul; de gradul al II-lea, interesînd smalțul și dentina; de gradul al III-lea, deschizînd camera pulpară și complicîndu-se cu infectarea pulpei (carie penetrantă); de gradul al IV-lea, cu deschiderea largă a camerei pulpare, însoțită de necroze sau gangrena pulpei dentare (38). ~ **dentară secundară,** carie dentară care apare la marginea obturațiilor, datorită de obicei unei pregătiri defectuoase a cavităților sau unei obturații imperfecte (38). ~ **osoasă,** Geodă osoasă.

Caries sicca. Aspect radiologic osos, întîlnit de obicei în leziunile tuberculoase (osteoartrita tuberculoasă a umărului), caracterizat prin modificări de structură constînd din apariția de zone de osteoliză delimitate printr-o reacție fină de osteoscleroză (36).

Carina (lat. = carenă). Structură proeminentă sub forma unei muchii sau creste (1). **~ tracheae,** proeminenţă situată în lumenul traheei, la locul de bifurcaţie, a celor două bronhii principale (1). **~ urethralis vaginae,** plică mediană longitudinală, situată pe peretele anterior al vaginului, orientată spre orificiul extern al uretrei (1).

Cario- (gr. *karyon* = nucleu). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la nucleul celular (32).

Cariocit (*cario-* + gr. *kytos* = celulă). Vezi Normoblast.

Carioclazie (*cario-* + gr. *klasis* = rupere). Fragmentarea nucleului celular (3).

Cariocrom (*cario-* + gr. *chroma* = culoare). 1. Celulă nervoasă care are un raport nucleocitoplasmic ridicat (1). 2. Celulă nervoasă în care nucleul se colorează intens (1).

Cariogamie (*cario-* + gr. *gamos* = căsătorie). Fuziunea materialului nuclear a două celule care se găsesc într-un proces de fertilizare (fecundarea ovulului de către spermatozoid, conjugarea bacteriilor) (17).

Cariogeneză (*cario-* + gr. *genesis* = naştere). Formarea nucleului celular (15).

Cariokineză (*cario-* + gr. *kinesis* = mişcare). Vezi Mitoză.

Cariolimfă (*cario-* + lat. *lympha* = apă). Fluid nuclear, în care pluteşte cromonemata, la sfîrşitul interfazei (17).

Carioliză (*cario-* + gr. *lysis* = distrucţie). Fenomen necrobiotic constînd din umflarea nucleului cu pierderea progresivă a cromatinei (19).

Cariometrie (*cario-* + gr. *metron* = măsură). Măsurători ale diametrului nuclear; se aplică în studiul dinamicii eritropoietice (19).

Cariomitom (*cario-* + gr. *mitos* = aţă). Reţeaua fibrilară proteinică a nucleului (1).

Cariopicnoză (*cario-* + gr. *pyknos* = gros). Condensarea structurilor cromatiniene nucleare într-o masă densă, compactă, tahicromatică (2).

Carioplasmă (*cario-* + gr. *plasma* = formaţie), sin.: *Nucleoplasmă.* Substanţă osmiofilă ultragranulară, mai mult sau mai puţin omogenă, constituită din nucleoproteine; ocupă cea mai mare parte din nucleul celular (1).

Cariorexă (*cario-* + gr. *rhexis* = ruptură). *Karyorrhexis.*

Cariotip (*cario-* + gr. *typos* = tip). Reprezentarea cromozomilor aparţinînd unei celule dintr-un organism dat; se caracterizează prin numărul, forma, mărimea şi poziţia centromerilor acestor cromozomi. Imaginile cromozomilor obţinute fie prin reproducere grafică manuală sau prin fotografiere sînt aranjate într-un gradient de mărime şi sînt grupate în raport cu forma şi poziţia centromerilor. Cariotipul ar reprezenta prima etapă a cartografierii unui aparat genetic, cartografierea morfologică. Cariotipul este principalul mijloc folosit în delimitarea speciilor în citotoxonomie, deoarece este caracteristic speciei (17).

Cariozom (*cario-* + gr. *soma* = corpuscul). Nucleol cromatinian sau nucleol fals; termenul îl diferenţiază de adevăratul nucleol sau plasmozom (1).

Carizoprodol. Compus propandiolic înrudit cu meprobamatul, avînd proprietăţi relaxante musculare, slab analgezice şi tranchilizante; este folosit pentru combaterea stărilor de contractură a musculaturii striate (14).

Carmin. Pigment izolat din diferite specii de *Coccinela* şi utilizat drept colorant histologic, farmaceutic şi alimentar (13).

Carmin-alizarină. Colorant histologic roşu, extras din rădăcina de *Rubia tinctorum* (roibă) (2).

Carminativ. Medicament care favorizează expulzarea gazelor intestinale (13).

Carmin-indigo. Colorant histologic roşu, obţinut prin sulfurarea indigoului; nu este rezistent la lumină (2).

Carnes. Mînă ~, proteză estetică de antebraţ, care urmăreşte numai înlocuirea formei mîinii pierdute (24).

Carnificare (lat. *caro* = carne + *facere* = a face). Proces condensant de organizare a unei leziuni exsudative, avînd la bază remanierea proliferativă a exsudatului pneumonic printr-un ţesut de granulaţie cu evoluţie sclerogenă (2).

Carnot, Paul, 1869—1957. **Diareea ~**, sin.: *Diareea orei a 7-a,* diaree cu orar specific, survenind în tiflitele şi tiflocolitele drepte (11).

Carnozinază. Enzimă care catalizează specific hidroliza carnozinei, eliberînd β-alanină şi L-histidină. Este prezentă în rinichi, ficat, splină, muşchi. Este activată de ionii Mn^{2+} şi Zn^{2+} (5).

Carnozină. Dipeptid solubil în apă, care poate fi extras din muşchii mamiferelor, unde se găseşte în concentraţii de 0,1—1,0 g/100 g ţesut umed. A fost identificată în părţile componente ale ochiului (cornee, iris, cristalin). În urina umană se elimină în medie 2—3 mg carnozină zilnic (5).

Caroli, J. **Metoda ~**, metodă de explorare radiomanometrică peroperatorie a căilor biliare, în care se execută în acelaşi timp şi explorarea manometrică şi cea morfologică (11).

Caroten, sin. *Provitamină A.* $C_{40}H_{56}$. Derivat ionic al licopenului, compus primar al caroteinoizilor. Pigment galben, cristalizabil, prezent în diferite ţesuturi ale plantelor şi animalelor. Există sub formă de 3 izomeri (α, β şi γ), după poziţia grupărilor ionice în moleculă. În organismul uman este depozitat în ficat şi rinichi, fiind transformat în vitamină A la nivelul ficatului. Sinteza carotenoizilor se face pe seama unităţilor dicarbonice (5).

Carotenază. Enzimă care catalizează transformarea carotenului în vitamină A (5).

Carotenemie. Prezenţa carotenului în sînge (15).

Carotenodermie, sin.: *Aurantiasis cutis-Ocrodermie*, *Xantoză*. Pigmentaţie gălbuie-roşiatică a tegumentelor, mai ales palmare şi plantare, la persoane care consumă mult caroten (12).

Carotenoizi. Denumire dată cromolipidelor de culoare galbenă (15).

Carp (gr. *karpos* = pumn). *Carpus*. ~ **cocoşat,** diformitate a carpului datorită unei artroze posttraumatice metacarpocarpiene, caracteristică boxerilor (24).

Carpectomie (*carpo* - + gr. *ektome* = excizie). Rezecţia articulară a oaselor carpului; poate fi totală sau parţială, în care ultim caz interesează un singur rînd al oaselor carpiene (24).

Carpo- (gr. *karpos* = pumn). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la regiunea carpului (32).

Carpoptoză (*carpo-* + gr. *ptosis* = cădere). Diformitate a carpului, datorită paraliziei extensorilor mîinii şi degetelor (24).

Carpus (gr. *karpos* = pumn), sin.: *Carp*. Cele 8 oase carpiene considerate împreună (1). ~ **curvus,** termen impropriu folosit pentru *radius curvus* (24).

Carré. Boala ~, sin.: *Boala cîinilor tineri*, *Jigodie*, viroză care prezintă uneori un aspect epizootic, în special la cîini şi pisici, caracterizată prin fenomene catarale şi cutanate, însoţite de manifestări nervoase, pulmonare sau digestive. La om, boala evoluează sub o formă clinică inaparentă (22).

Carrel, Alexis, 1873–1944. **Dieta** ~, dietă cu lapte (800–1 000 ml), indicată în insuficienţele cardiace deosebit de severe, în primele zile de tratament (10). **Flaconul** ~, recipient de sticlă cilindrică plat cu tubulară laterală, folosit curent în tehnicile de culturi celulare (22). **Metoda** ~, tehnică de sutură termino-terminală a vaselor sanguine (10).

Carrion, Daniel A., 1850–1886. **Boala** ~, Bartoneloză.

Cartilagină. Termen vechi (depăşit), utilizat pentru denumirea extractului apos obţinut din cartilajul hialin (5).

Cartilago (lat. = cartilaj), sin.: *Cartilaj*. Ţesut conjunctiv, alb, semiopac, avascular, compus dintr-o matrice fundamentală care conţine celule nucleate în cavităţile sau lacunele sale; cînd este fiert, produce condrină. El mediază legătura dintre oase, formează scheletul unor viscere (ex. laringe) sau delimitează cavităţi (1). ~ **alaris major,** cartilaj al aripii nasului situat sub *cartilago nasi lateralis* (1). **Cartilagines alares minores.** Mici cartilaje situate în ţesutul fibros al aripei nasului (1). ~ **articularis,** sin.: *Cartilaj artrodial*, *Cartilaj diartrodial*, *Disc articular*, *Fibrocartilaj interarticular*, fibrocartilaj neted situat între suprafeţele de articulaţie a unora din încheieturi (1). ~ **arytenoidea,** cartilaj laringian pereche, situat superior de partea inferioară a cartilajului cricoid (1). ~ **auriculae,** cartilajul pavilionului urechii externe (1). ~ **corniculata,** sin.: *Cartilajul corniculat Santorini*, nodul cartilaginos situat în vîrful cartilajului aritenoid (1). ~ **costalis,** prelungire cartilaginoasă a unei coaste (1). ~ **cricoidea,** cartilajul inferior, în formă de inel cu pecete, al laringelui (1). ~ **cuneiformis,** sin.: *Cartilaj Wrisberg*, cartilaj mic al laringelui, localizat în pliurile ariepiglotice (1). ~ **epiglottica,** cartilaj al laringelui, care formează scheletul epiglotei (1). ~ **epiphysialis,** sin.: *Cartilaj de conjugare*, *Cartilaj de creştere*, *Cartilaj diafizoepifizar*, *Synchondrosis epiphyseos*, lamă transversală de cartilaj, care uneşte epifiza cu diafiza, realizînd creşterea în lungime a osului (1). **Cartilagines laryngis.** Cartilajele care formează scheletul laringelui (*cartilago thyroidea*, *cartilago cricoidea*, *cartilago arytenoidea*, *cartilago corniculata*, *cartilago epiglottica*, *cartilago cuneiformis*) (1). ~ **meatus acustici,** partea cartilaginoasă, în formă de U, a conductului auditiv extern (1). **Cartilagines nasales accessoriae,** sin.: *Cartilagines sesamoideae nasi*, *Cartilaje patrate*. Cartilaje mici situate în afara cartilajelor alare, în partea externă a nării (1). **Cartilagines nasi.** Cartilajele care mărginesc partea anterioară a cavităţii nazale; sînt reprezentate de *cartilago nasi lateralis*, *cartilago alaris major*, *cartilagines alares minores*, *cartilagines nasales accessoriae* (1). ~ **septi nasi,** cartilajul care formează partea inferioară a septului nazal (1). ~ **sesamoidea laryngis,** cartilaj mic situat în lungul marginii laterale a cartilajului aritenoid; la om este inconstant (1). ~ **sesamoidea ligamenti vocalis,** Cartilajul Luschka, vezi Luschka. **Cartilagines sesamoideae nasi.** *Cartilagines nasales accessoriae*. ~ **thyroidea,** cel mai mare cartilaj laringian, format din două lame (dreaptă şi stîngă), unite într-un unghi ascuţit a cărui muchie anterioară constituie proeminenţa laringelui (1). **Cartilagines tracheales.** Arcurile cartilaginoase care formează scheletul traheei şi care sînt completate posterior printr-o membrană plată (*paries membranaceus tracheae*) (1). ~ **tubae auditivae,** sin.: *Cartilajul Eustachio*, cartilaj triunghiular întins de la partea osoasă a tubei auditive spre faringe

(1). ~ **vomeronasalis jacobsoni,** Cartilaj vomerian Jacobson, vezi Jacobson.

Cartilaj (lat. *cartilago*). *Cartilago.* ~ **aortic,** denumire dată uneori celui de al 2-lea cartilaj costal din partea dreaptă (1). ~ **artrodial,** *Cartilago articularis.* ~ **bazilar,** Cartilajul din *foramen lacerum* (1). ~ **bronhial,** placă de cartilaj de dimensiuni reduse, situată în pereții bronhiilor (1). ~ **calcificat,** depuneri de săruri calcice pe un țesut cartilaginos, ca urmare a unor procese distrofice care realizează un apel calcic (2). ~ **circumferențial,** inel fibrocartilaginos situat în jurul unor articulații (1). ~ **de conjugare,** *Cartilago epiphysialis.* ~ **corniculat Santorini,** *Cartilago corniculata.* ~ **de creștere,** *Cartilago epiphysialis.* ~ **diafizoepifizar,** *Cartilago epiphysialis.* ~ **diartrodial,** *Cartilago articularis.* ~ **ectetmoid,** Cartilaj paranazal. ~ **elastic,** cartilaj în care abundă substanța fundamentală hialină (2). ~ **embrionar,** cartilajul hialin care formează scheletul embrionului și cartilajele de conjugare diafizoepifizare (1). ~ **ensiform,** termen vechi pentru procesul xifoid (1). **Cartilaje epactale.** Mici noduli cartilaginoși situați pe marginea superioară a cartilajelor alare ale nasului (1). **Cartilaje episternale.** Pereche de mici cartilaje embrionare, care se articulează cu clavicula și formează o parte a manubriului (1). ~ **fetal,** Cartilaj temporar. ~ **galben,** termen folosit uneori pentru cartilajul elastic (1). ~ **hialin,** cartilaj a cărui matrice este clară și omogenă, conținînd mult acid condroitinsulfuric și cantități moderate de mucopolizaharide (1). ~ **interaritenoid,** sin. : *Cartilaj precricoid,* cartilaj inconstant situat între cartilajele aritenoide (1). **Cartilaje interhemale,** sin. : *Cartilaje intrahemale.* Noduli de cartilaj care participă la formarea arcului hemal al vertebrei (1). ~ **intermediar,** termen care definește osul cartilaginos, în timpul procesului de transformare în os adevărat (1). **Cartilaje interneurale.** Noduli de cartilaj care participă la formarea arcului neural al vertebrei (1). ~ **intersfenoidal,** cartilaj situat între centrele de osificare a bazisfenoidului și orbitosfenoidului la fetus ; poate persista pînă la 13 ani (1). **Cartilaje intrahemale.** Cartilaje interhemale. ~ **mandibular,** Cartilajul Meckel, vezi Meckel. ~ **nenumit,** termen vechi pentru cartilajul cricoid (1). ~ **palpebral,** sin. : *Cartilaj tarsal,* denumire incorectă pentru țesutul conjunctiv care formează scheletul pleoapelor și care nu conține cartilaj (1). ~ **paranazal,** sin. : *Cartilaj ectetmoid,* cartilaj embrionar care formează cornetul nazal inferior și porțiunile osului etmoid, cu excepția lamei perpendiculare (1). **Cartilaje paraseptale,** sin. : *Cartilaje subvomeriene.* Cartilaje embrionare situate pe o parte a marginii inferioare a cartilajului septal al nasului (1). **Cartilaje patrate.** *Cartilagines nasales accessoriae.* ~ **precricoid,** Cartilaj interaritenoid. ~ **sesamoid,** mic nodul cartilaginos situat în grosimea peretelui unui conduct (de obicei în pereții căilor respiratorii superioare) (1). ~ **sfenobazilar,** Cartilaj sfenooccipital. ~ **sfenooccipital,** sin. : *Cartilaj sfenobazilar,* cartilaj situat între sfenoid și porțiunea bazilară a occipitalului, din care se dezvoltă baza craniului pînă la 20 de ani (1). ~ **sinartrodial,** cartilaj situat pe articulațiile fixe sau semimobile (1). ~ **subfarinigan,** Cartilajul Luschka, vezi Luschka. **Cartilaje subvomeriene.** Cartilaje paraseptale. ~ **tarsal,** Cartilaj palpebral. ~ **temporar,** sin. : *Cartilaj fetal,* cartilaj înlocuit prin țesut osos în procedeul de osteogeneză normală de tip cartilaginos (1). ~ **triradiat,** cartilaj în forma literei Y situat în *acetabulum,* între ilion, pubis și ischion ; dispare cînd cele 3 oase fuzionează pentru a forma osul coxal (1). **Cartilaje tritice.** Noduli mici, cartilaginoși, alungiți, găsiți adesea în membrana laterală tirohioidiană (1). ~ **vomerian Huschke,** Cartilajul vomerian Jacobson, vezi Jacobson. ~ **vomerian Jacobson,** vezi Jacobson.

Vezi și : Eustachio, Luschka, Meckel, Reichert, Wrisberg.

Cartodiagramă. Formă specială de reprezentare grafică a repartițiilor în spațiu, folosind ca bază și fond o hartă pe suprafața căreia se construiesc diagrame (7).

Caruel. Sistem de fîntînă în care extragerea apei se face cu ajutorul unor cupe mici fixate pe o bandă flexibilă care se rotește în jurul a două suluri dințate, unul în apă și altul la nivelul de extragere, acesta din urmă fiind pus în mișcare de afară, printr-o roată cu manivelă. În timpul extragerii , cupele pline cu apă se varsă într-un jgheab, asigurînd o scurgere continuă a apei (20).

Carum carvi, sin. : *Chimion.* Plantă din familia *Umbelliferae,* ale cărei fructe conțin un ulei esențial bogat în carvonă și limonen ; are acțiune slabă spasmolitică și stomahică (condiment) (13).

Caruncula (dim. lat. *caro* = carne), sin. : *Carunculă.* Mică masă roșie cărnoasă sau un nodul (1). **Carunculae hymenales,** sin. : *Carunculae myrtiformes.* Mici proeminențe formate din resturile himenului, care persistă după deflorare (18). ~ **lacrimalis,** ridicătură mamelonară situată în unghiul intern al ochiului formată din foliculi piloși rudimentari și glande sebacee foarte dezvoltate, realizînd un baraj între cele două canalicule lacrimale (1). **Carunculae myrtiformes.** *Carunculae hymenales.* ~ **sublingualis,** papile mici situate în lungul pliului sublingual; la nivelul lor se varsă canalele glandelor salivare sublinguală și submaxilară (1).

Carunculă (dim. lat. *caro* = carne). *Caruncula*. ~ **uretrală**, carunculă sferică sau eliptică, sesilă sau pediculată, situată pe peretele posterior al meatului urinar extern la femeie; se observă mai frecvent la menopauză, putînd fi sediul unor sîngerări. Microscopic este compusă din țesut de tip granular (1).

Vezi și: Morgagni.

Carus (gr. *karos* = somn greu). Gradul cel mai profund al stării comatoase, în care dispare reactivitatea la orice stimuli (35).

Casal, Gaspar, 1691–1759. **Colierul** ~, eritem pelagros la baza regiunii cervicale anterioare (12).

Casă de copii. Instituție în care sînt îngrijiți și se asigură instruirea și educația copiilor din categoriile arătate la Casa copilului, dar în vîrstă de 3–14 ani (29). ~ **copilului**, instituție în care sînt ocrotiți copii în vîrstă de 0–3 ani orfani, fără familie, copiii mamelor singure sau copii ai căror părinți sînt bolnavi ori în imposibilitate de a le asigura o îngrijire corespunzătoare (29). ~ **de naștere**, instituție existentă în mediul rural, în care se acordă asistență obstetricală calificată în cazul nașterilor fiziologice; este deservită de moașă sau asistentă medicală de obstetrică-ginecologie, sub îndrumarea și controlul permanent al medicului de circumscripție (29). ~ **orbilor**, unitate de asistență socială care acordă cazare și masă nevăzătorilor încadrați în cîmpul muncii și care nu au locuință în localitatea în care sînt încadrați (29). ~ **timpanului**, *Cavum tympani*.

Cascara sagrada. Scoarța arbustului *Rhamnus purshiana* din familia *Rhamnaceae*; conține un complex glucozidic antrachinonic, cu acțiune purgativă (14).

Case. Clește ~, clește cu 3 digitații folosit în protetica dentară pentru adaptarea inelului metalic în cazul rădăcinilor dentare deșosate (38).

Casetă dentară. Partea corpului metalic al punții protetice dentare, în formă de căsuță, în care se aplică fațeta dentară din porțelan sau din acrilat, în scop fizionomic (38).

Casoletă (fr. *cassolette*). Cutie metalică de dimensiuni și forme diferite, în care se așază diferite materiale de bumbac, mănuși de cauciuc, perii chirurgicale etc., necesare operației chirurgicale, în vederea sterilizării lor în autoclav; pe capac sau pe pereții laterali, casoleta este prevăzută cu orificii care permit pătrunderea vaporilor și care pot fi acoperite după sterilizare printr-o bandă metalică mobilă (11).

Casserio, Giulio, 1552–1616. **Fontanela** ~, *Fonticulus postero lateralis*.

Cassirer, Richard, 1868–1925. **Sindromul** ~, Acrocianoză esențială.

Castañeda, M. Ruiz. **Colorația** ~, metodă de colorație a rickettsiilor și pararickettsiilor, care folosește albastrul de metilen și safranina (22).

Castellani, Aldo. **Bronșită** ~, sin.: *Bronșită hemoragică fetidă*, infecție bronșică, întîlnită mai ales în regiunile tropicale, produsă de o asociere de spirochete; se caracterizează prin expectorație hemoragică, adeseori fetidă. Are o evoluție uneori acută, cel mai adesea însă cronică, complicată cu infecții bronhopulmonare supraadăugate, emaciere, cașexie (8). **Reacția** ~, reacție de absorbție și aglutinare pentru cercetarea relațiilor antigenice între două tulpini bacteriene. Un antiser specific pentru tulpina A este absorbit cu tulpina B. Dacă tulpina B conține toate antigenele parțiale ale tulpinei A, toate aglutininele din ser sînt fixate și serul absorbit nu mai aglutinează tulpina A. Dacă tulpina B nu conține decît unele din antigenele parțiale ale tulpinii A, o parte din aglutinine rămîn libere și serul absorbit mai aglutinează încă tulpina A (3).

Castellino, Pietro, 1864–1933. **Semnul** ~, Semnul Cardarelli, vezi Cardarelli.

Castle, William Bosworth. **Factorul extrinsec** ~, Vitamina B_{12}. **Factorul intrinsec** ~, mucoproteină secretată de glandele din regiunile fundică și cardială ale stomacului. Are acțiune enzimatică, facilitînd resorbția vitaminei B_{12} și ferind-o de distrugere (19).

Castrare (lat. *castrare* = a castra). Extirparea uneia (castrare incompletă) sau a celor două gonade (castrare completă) (11). ~ **complementară**, extirparea chirurgicală a unui testicul împreună cu cordonul spermatic respectiv, ca act complementar în cura unei hernii inghinale sau inghinoscrotale voluminoase la bătrîn, pentru a se permite închiderea completă a canalului inghinal (11). ~ **parazitară**, distrugerea totală sau parțială de către unii paraziți a organelor sexuale ale gazdei printr-o acțiune mecanică sau toxică (31). ~ **subalbuginee**, castrare funcțională în cursul sifilisului testicular, produsă printr-un intens proces de scleroză, care duce la atrofia canalelor seminifere (11). ~ **terapeutică**, castrare folosită ca tratament paliativ, în scop antalgic, în anumite forme de neoplasm (11).

Cașete. *Capsulae amylaceae.*

Cașexie (gr. *kakos* = rău + *hexis* = stare), sin.: *Atrofie generală progresivă*. Slăbire generală cu scăderea activității sistemelor morfofuncționale, topire musculară, hipotensiune, adinamie etc., de origine variată (cancer, tuberculoză etc.) (2). ~ **arterială**, cașexie observată în ateromatoza aortică veche și datorită durerilor şi insomniilor adesea prezente (10). ~ **canceroasă,** stare de slăbire extremă, rezultat al unei afecţiuni maligne avansate (32). ~ **exoftalmică,** caşexie asociată bolii Basedow (7). ~ **hipohipofizară,** Caşexie hipopituitară. ~ **hipofizodiencefalică,** sindrom caşectic consecutiv alterărilor centrilor diencefalici (ai foamei, ai saţietăţii şi ai celor metabolici), asociate cu o deficienţă funcţională a hipofizei (7). ~ **hipofizoprivă,** caşexie asociată cu semne de insuficienţă pluriglandulară, consecutivă ablaţiei sau distrugerii patologice a hipofizei (7). ~ **hipopituitară,** sin. : *Caşexie hipohipofizară,* sindrom caşectic consecutiv unei deficienţe funcţionale a hipofizei (7). ~ **malarică,** stare care apare în cursul malariei netratate ; se caracterizează prin anorexie, emaciere, adinamie, anemie progresivă, spleno- şi hepatomegalie, ascită, edeme şi tulburări electrolitice şi metabolice multiple. Copiii se opresc în creştere, iar femeile gravide avortează (8). ~ **ovariprivă,** sindrom caşectic atribuit insuficienţei ovariene (individualitate discutabilă) (7). ~ **strumiprivă,** sin. : *Caşexie tireoprivă,* sindrom de denutriţie prin hipotiroidia consecutivă tiroidectomiei pentru guşă (7). ~ **strumoasă,** termen greşit (pretînd la confuzii) pentru caşexia tuberculoasă (7). ~ **suprarenală** (Pende), sindrom de denutriţie întîlnit în insuficienţa suprarenală cronică (7). ~ **timoprivă,** sindrom de denutriţie care se obţine la unele specii animale după timectomie şi care sugerează existenţa la om a unor sindroame hipoanabolice prin hipotimie (7). ~ **tireoprivă,** Caşexie strumiprivă. ~ **tiroidiană,** termen greşit (imprecis) pentru caşexia hipertiroidiei grave (7). ~ **urinară,** simptomatologie toxică generală însoţind infecţia renală instalată pe staza menţinută prin presiune retrogradă de o vezică supradestinsă (32). ~ **verminoasă.** caşexie produsă de infestarea cu paraziţi intestinali, întîlnită în special în anchilostomiază, dar şi în ascaridiaza masivă la copii (32).

Cata- (gr. *kata* = în jos, împotriva). Prefix care introduce în termenii compuşi semnificaţia de mişcare în jos sau descompunere (32).

Catabasial (*cata-* + *basion*). Caracterul craniilor la care *basion* este mai scăzut decît *opisthion* (1).

Catabioză (*cata-* + gr. *bios* = viaţă + *-oză*). Degenerare celulară produsă prin maturare şi îmbătrînire (15).

Catabolism (gr. *katabole* = desfacere, destrămare). Ansamblul proceselor de metabolism intermediar care realizează scindarea şi degradarea metaboliţilor şi componentelor structurale celulare (5).

Catabolit. Produs de degradare metabolică (15).

Catacrotism (*cata-* + gr. *krotos* = bătaie), sin. : *Puls catacrot.* Anomalie a curbei pulsului constînd din prezenţa unor accidente suplimentare, pre- sau postdicrotice, pe ramura descendentă (care este şi mai abruptă); se întîlneşte de obicei în insuficienţa aortică, anevrismul arteriovenos etc. (10).

Catadioptric. Fenomen optic care se referă la refracţie şi reflexie în acelaşi timp (28).

Catafazie (*cata-* + *phasis* = vorbire). Tulburare de vorbire constînd din repetarea frecventă a aceleiaşi fraze sau a aceloraşi cuvinte (27).

Catafilaxie (*cata-* + gr. *phylaxis* = apărare). 1. Mobilizarea leucocitelor şi anticorpilor la locul unei infecţii (32). 2. Alterarea mecanismului natural de apărare a organismului faţă de infecţii (32).

Cataforeză (*cata-* + gr. *phoresis* = deplasare). 1. Migrarea particulelor încărcate electric de la anod la catod într-un cîmp electroforetic; se foloseşte în scopul separării şi identificării fracţiunilor proteice, lipidice, glucidice etc. (15). 2. Introducerea în organism a unor substanţe medicamentoase cu ajutorul ionizărilor prin curent continuu (sin. : *Dielectroliză, Electrovecţie, Galvanoionizare, Ionizare medicamentoasă, Ionoforeză, Iontoforeză*) (4).

Cataforie (*cata-* + gr. *pherein* = a purta, a duce). Tendinţa de înclinare a capului în sus cu devierea axelor vizuale în jos şi privirea drept înainte (28).

Catafrenie (*cata-* + gr. *phren* = spirit). Stare de aparentă deteriorare de tip demenţial cu evoluţie spre ameliorare (35).

Catageneză (*cata-* + gr. *genesis* = producere). Involuţia unui organ sau funcţii (15).

Catalază. Enzimă care catalizează descompunerea peroxidului de hidrogen (H_2O_2) în apă şi oxigen (5).

Catalepsie (*cata-* + gr. *lepsis* = fixare), sin. : *Flexibilitate ceroasă.* Stare de uşoară hipertonie musculară în care bolnavul păstrează vreme îndelungată, fără oboseală, poziţia în care se află sau orice poziţie i se imprimă, putînd fi modelat ca un corp de ceară (35).

Catalizator. Substanţă care mijloceşte şi intensifică efectuarea unei reacţii chimice, fără a fi ea însăşi afectată de reacţia pe care o catalizează (5).

Cataliză. Fenomen fizico-chimic prin care se modifică viteza de desfăşurare a unei reacţii chimice, în prezenţa unui catalizator. *Tipuri*: c. pozitivă (creşte viteza de reacţie) şi c. negativă (scade viteza); c. omogenă (substanţele care reacţionează se găsesc în aceeaşi fază cu catalizatorii) şi c. eterogenă (în faze diferite) (6).

Catamenial (*cata-* + gr. *men* = lună). Care se produce în timpul sau imediat înaintea menstrelor (18).

Catamneză (*cata-* + gr. *mnesis* = memorie). Studiul evoluţiei unui bolnav după încheierea stării de boală sau după ieşirea sa din spital pentru a stabili cursul bolii şi prognosticul (32).

Cataplasmă (gr. *kataplasma* = aplicaţie). Aplicaţie de substanţe variate la anumite temperaturi, pe diverse regiuni ale corpului, în scop terapeutic. Cataplasma poate fi umedă (paste de plante sau alte substanţe) sau uscată (sare, nisip, tărîţe) (4).

Cataplazie (*cata-* + gr. *plassein* = a forma). Metaplazie regresivă (2). ~ **de cultură** (Crăciun), cataplazie constatată în condiţiile culturilor de ţesuturi (2).

Cataplexie (*cata-* + gr. *plexis* = lovitură). Pierdere bruscă şi de durată scurtă a tonusului muscular, cu imposibilitatea menţinerii posturii, fără pierderea cunoştinţei, apărînd în urma diferitelor emoţii (35). ~ **de deşteptare,** incapacitatea de a efectua vreo mişcare imediat după trezirea din somn. Este datorită unei întîrzieri a ,,trezirii somatice'' faţă de ,,trezirea psihică'' şi nu are de obicei semnificaţie patologică (27).

Catar (*cata-* + gr. *rhein* = a curge), sin. : *Inflamaţie catarală.* Forma cea mai simplă de inflamaţie a unei mucoase, însoţită de obicei şi de o hipersecreţie de mucus ; este denumit după principalul component al exsudatului : c. seros, c. mucos, c. descuamativ (32). ~ **acut,** catar cu evoluţie acută, caracterizat prin prezenţa granulocitelor în exsudat (2). ~ **acut sezonier,** Guturai. ~ **atrofic,** catar însoţit de atrofia mucoasei (2). ~ **conjunctival,** congestie iritativă sau inflamatorie a mucoasei conjunctivale (28). ~ **cronic,** catar cu evoluţie prelungită, exsudatul prezentînd elemente limfoide, plasmocite, eozinofile (2). ~**eozinofil,** catar bronşic cu patogenie alergică, însoţit de eozinofilie sanguină şi în spută (34). ~ **de gurmă,** bronşită catarală, cu caracter particular, întîlnită mai ales la mineri şi determinată de trecerea larvelor de *Ancylostoma duodenale* prin plămînii acestora (31). ~ **hipertrofic,** catar însoţit de hipertrofia mucoasei inflamate (2). ~ **nazal acut,** Guturai. ~ **ototubar,** sin. : *Catar tubotimpanic,* inflamaţie catarală a mucoasei trompei Eustachio şi casei timpanului (consecutivă unui proces patologic rinofaringian), care determină o hipoacuzie de transmisiune (30). ~ **primăvăratec,** conjunctivită sezonieră de tip folicular alergic, survenind sub formă de atacuri acute la copii, primăvara sau vara (28). ~ **sufocant,** Bronşiolită acută obliterantă. ~ **tubotimpanic,** Catar ototubar.

Cataracta. Cataractă. ~ **cerulaea,** cataractă congenitală neprogresivă, caracterizată prin densificări mici, punctate, opalescente, în cristalin, care la biomicroscop prezintă o coloraţie albăstruie (28). ~ **nigra,** Cataractă brună.

Cataractă (gr. *katarrhegnynai* = a dărîma, a frînge), sin. : *Cataracta.* Afecţiune oculară caracterizată prin opacifierea cristalinului sau capsulei sale (28). ~ **brună,** sin. : *Cataracta nigra,* opacifierea cristalinului de culoare brună (28). ~ **capsulară,** formă de cataractă produsă prin opacifierea capsulei cristalinului (28). ~ **complicată,** cataractă secundară unei boli intraoculare (28). ~ **congenitală,** opaficierea cristalinului la naştere sau puţin timp după naştere (28). ~ **corticală,** formă de cataractă produsă prin opacifierea cortexului cristalinului (28). ~ **diabetică,** cataractă bilaterală survenind la diabetici (28). ~ **embrionară nucleară,** cataractă fără tendinţă la progresiune, limitată la nucleul embrionar şi înconjurată de fibre cristaliniene transparente (28). ~ **glaucomatoasă,** cataractă care apre în cursul evoluţiei glaucomului absolut (28). ~ **heterocromică,** cataractă însoţită de heterocromie iriană şi ciclită torpidă (28). ~ **hipermatură,** sin. : *Cataracta Morgagni,* fază evolutivă a cataractei în care masele cristaliniene — afară de nucleu — se lichefiază (28). ~ **incipientă,** opacităţi în regiunea ecuatorială a cristalinului observate la persoane în vîrstă ; poate rămîne staţionară timp îndelungat (28). ~ **intumescentă,** fază a unei cataracte în care cristalinul opacifiat este îmbibat prin absorbţie de lichid, apare colorat alb-argintiu şi bombează înspre camera anterioară, putînd produce glaucom secundar (28). ~ **de iradiaţie,** cataractă provocată de expunerea unică sau repetată la doze semnificative de radiaţii ionizante (neutroni, raze Röntgen) (9). ~ **lamelară,** sin. : *Cataractă zonulară, Cataractă perinucleară,* forma cea mai obişnuită de cataractă, produsă prin opacifierea straturilor cristalinului dintre cortex şi nucleu (28). ~ **lenticulară,** formă de cataractă congenitală, care poate evolua în etape pînă la opacifierea totală a cristalinului (28). ~ **matură,** fază evolutivă a cataractei, în care toată masa cristalinului este opacifiată (28). ~ **membranoasă,** fază evolutivă a cataractei, caracterizată prin resorbţia maselor cristaliniene cu remanenţa membranei capsulare (28). ~ **nematură,** fază evolutivă a cataractei, în care numai o parte din substanţa lenticulară este opacifiată (28). ~ **nucleară,** cataractă care interesează numai nucleul cristalinului (28). ~ **perinucleară,** Cataractă lamelară. ~ **pigmentată,** pseudocataractă produsă de un traumatism care a detaşat pigmentul de pe faţa posterioară a irisului, aplicîndu-l pe cristaloida anterioară (28). ~ **piramidală**, cataractă de obicei congenitală, în care opacitatea este localizată în polul anterior al cristalinului şi proeminează spre camera anterioară (28). ~ **polară anterioară**, opacitate capsulară sau capsulolenticulară, situată în partea anterioară şi centrală a cristalinului (28). ~ **polară posterioară**, opacitate capsulolenticulară, situată în polul posterior al cristalinului (28). ~ **profesională**, opacifierea cristalinului provocată de acţiunea radiaţiilor infraroşii, a celor ionizante sau de expunerea la unii compuşi chimici (de ex. trinitrotoluenul) (9). ~ **secundară**, opacifierea capsulei care apare după extracţia incompletă a cristalinului (28). ~ **sedimentară**, cataractă hipermatură, lichefiată, în care nucleul este coborît în partea declivă (28). ~ **senilă**, cea mai frecventă formă de cataractă, care apare la oameni în vîrstă şi în care nu au putut fi identificate alte cauze (28). ~ **suflătorilor de sticlă**, opacifierea cristalinului provocată de acţiunea prelungită a radiaţiilor infraroşii la suflătorii în sticlă (9). ~ **tetanică**, cataractă produsă printr-o tulburare a metabolismului calciului (28). ~ **totală**, opacifierea totală a cristalinului (28). ~ **zonulară**, Cataractă lamelară.

Vezi şi : Morgagni.

Catarometru. Dispozitiv care măsoară conductibilitatea la căldură a aerului, bazat pe variaţiile de rezistenţă a unui fir metalic încălzit electric şi expus influenţei atmosferei ambiante (34).

Catarsis. Termen folosit în filozofia greacă desemnînd „purificarea psihicului“ de emoţiile negative şi preluat de Freud pentru a denumi una din metodele psihanalitice (35).

Catartic (gr. *katharsis* = curăţenie). Denumire folosită mai ales în literatura medicală de limbă engleză pentru substanţele care stimulează motilitatea intestinală, provocînd purgaţie. Sînt clasificate după intensitatea de acţiune în laxative, purgative şi drastice (14).

Catatermometru. Dispozitiv pentru înregistrarea puterii de răcire a aerului asupra organismului; este format dintr-un termometru cu alcool prevăzut cu două gradaţii (la modelul original Hill, gradaţia superioară este fixată la 30° şi cea inferioară la 35°). Se încălzeşte şi se determină timpul de răcire de la 38 la 35° (20).

Catatimie (*cata-* + gr. *thymos* = spirit). Totalitatea efectelor factorilor emoţionali complecşi asupra desfăşurării proceselor psihice (35).

Catatonie (*cata-* + gr. *tonos* = tensiune). Stare de fixare tonică persistentă a corpului în anumite poziţii, însoţită de obicei de inerţie şi negativism. Se întîlneşte în schizofrenie şi în unele stări psihotice, toxice sau infecţioase (27). ~ **acută** (Stauder), psihoză acută confuzională cu fenomene catatonice şi evoluţie de obicei letală. Vezi şi Sindrom catatonic (35). ~ **lucidă**, sindrom catatonic evoluînd fără tulburări de conştiinţă (35). ~ **oneiroidă**, sindrom catatonic evoluînd cu tulburări de conştiinţă de tip oneiroid. Vezi şi Oneiroidie (35). ~ **tardivă**, Boala Kraepelin, vezi Kraepelin.

Catavaloare. Cantitate de căldură în milicalorii pe care o pierde 1 cm² din suprafaţa rezervorului în timp de o secundă. Acest indice este variabil în funcţie de condiţiile termice ale mediului ambiant (temperatura aerului, mişcarea aerului, umiditatea aerului şi radiaţiile calorice) (20).

Catechu. Extract obţinut din frunzele şi ramurile plantei rubiacee *Uncaria gambir*; are proprietăţi astringente, fiind folosit local şi pentru combaterea diareei (14).

Catecol. C_6H_4 $(OH)_2$. Difenol, metabolit intermediar în procesele care interesează derivaţii aromatici; este delimitat din organism sub formă metilată (5).

Catecolamine. Compuşi aromatici aminaţi de tipul adrenalinei şi dopaminei, prezenţi în medulosuprarenală şi produşi de celulele cromafine din diverse ţesuturi. Au acţiune simpaticomimetică şi îndeplinesc în organism rolul de efectori simpatici (5).

Catecolază, sin. : *Pirocatehază*. Enzimă care catalizează oxidarea directă a catecolului, rezultînd acidul muconic $HOOC.(CH)_4.COOH$(5).

Categorie. În statistica matematică, grup omogen al unei colectivităţi (de ex. populaţia umană poate fi împărţită, după sex, în două categorii sau după criteriul vîrstei, în mai multe categorii (37).

Catelectrotonus. Vezi Electrotonus.

Catenă. Termen care desemnează un lanţ de mai mulţi atomi egali. Dispoziţia catenară este foarte uzuală în cazul compuşilor organici ai carbonului. După modul de amplasare, se deosebesc: catene liniare, ramificate sau ciclice (5).

Catepsină. Enzimă celulară care catalizează degradarea proteinelor. Se cunosc în prezent 4 catepsine, notate A—D sau I—IV (5).

Cateptază. Papainază.

Catereză (gr. *kathairesis* = reducere). 1. Stare de slăbiciune sau chiar de prostraţie, produsă de un medicament (32). 2. Afecţiune caustică moderată (32).

Caterpillar-dermatitis. Vezi Dermatita de contact.

Cateter (gr. *katheter*). Instrument tubular metalic, de cauciuc sau material plastic, folosit pentru golirea de conţinut a organelor cavitare sau a cavităţilor organismului (11).

Vezi şi: Guyon-Farabeuf.

Cateterism. Introducerea unor sonde (catetere) în anumite organe cavitare sau canaliculare, cu scop fie explorator, fie terapeutic (15). ~ **canalelor dentare,** introducerea în canalele radiculare a unor sonde subţiri flexibile sau a unor ace Miller, în scopul explorării permeabilităţii (38). ~ **canalelor ejaculatoare,** cateterism explorator şi terapeutic al canalelor ejaculatoare, cu stilete fine metalice sub controlul uretroscopului (11). ~ **cardiac,** introducerea pe cale endovasculară a unei sonde flexibile radioopace pînă în cavităţile inimii şi în lumenul vaselor de bază, în scopul unor investigaţii complexe morfofuncţionale (10). ~ **retrouretral,** Cateterism uretral retrograd. ~ **tubar,** introducerea prin nas în orificiul faringian al tubei Eustachio, a unei sonde, prin care se poate insufla aer în scop diagnostic sau terapeutic (30). ~ **uretral în fascicul,** cateterism efectuat în stricturile foarte strînse ale uretrei, realizat prin introducerea simultană a mai multor bujii filiforme (în fascicul) (11). ~ **uretral retrograd,** sin.: *Cateterism retrouretral,* cateterizarea uretrei prin colul vezical după o prealabilă talie vezicală hipogastrică (11). ~ **ureteropielic,** pătrunderea cu ajutorul unei sonde ureterale prin ureter pînă în bazinet, în scop explorator, evacuator sau terapeutic (11). ~ **uretrovezical,** pătrunderea cu un cateter prin uretră pînă în vezică, în scop explorator, evacuator sau terapeutic (11). ~ **uterin,** introducerea în cavitatea uterină a unei tije metalice, gradate în centimetri (histerometru), pentru a preciza lungimea şi direcţia cavităţii uterului şi eventual existenţa unei tumori, sinechii sau malformaţii endocavitare (18).

Catetometru (gr. *kathetos* = înălţime pe verticală + *metron* = măsură). Instrument de laborator alcătuit dintr-o lunetă deplasabilă pe o bară verticală gradată, servind la măsurarea cu precizie a diferenţelor de înălţime (32).

Catgut. Material resorbabil fabricat din subseroasa intestinului subţire de oaie, folosit pentru sutura chirugicală. Pentru a se resorbi mai lent, poate fi impregnat cu tanin sau săruri de crom (11). ~ **argintat,** catgut impregnat cu argint, în vederea măririi rezistenţei sale (11). ~ **cromat,** catgut impregnat cu trioxid de crom, pentru a deveni mai rezistent şi mai greu resorbabil (11). ~ **formaldehidă,** catgut sterilizat prin fierberea într-o soluţie de alcool-formaldehidă (11). ~ **I.K.I.,** catgut sterilizat prin imersiune într-o soluţie de iod şi potasiu (11).

Cathemoglobină. Produs de degradare a hemocromogenului rezultat din oxidarea hemului şi denaturarea globinei (15).

Cation, sin.: *Ion pozitiv.* Atom sau grup de atomi, de obicei metale sau radicali bazici, avînd sarcină electrică pozitivă, ca urmare a pierderii unuia sau mai multor electroni. În procesele de electroliză migrează la polul negativ (5).

Catiopexie. Reţinerea (epurarea) ionilor pozitivi dintr-o soluţie (sistem) (5).

Catod. 1. Polul negativ al unei surse electrice (36). 2. În tubul radiogen, piesă construită dintr-un filament de metal greu fuzibil, în centrul unei ,,piese de concentrare‘‘. Este sursa electronilor care constituie fasciculul catodic din tub (36).

Catoptrofobie (gr. *Katoptron* = oglindă + *phobos* = frică). Fobie faţă de oglinzi (35).

Cauciuc. Compus macromolecular al izoprenului rezultat în mod natural din coagularea latexului arborelui de cauciuc (32). ~ **de boltă palatină,** cauciuc special preparat, care rămîne moale şi după vulcanizare, folosit ca material protetic elastic în despicăturile velopalatinale, în bruxism ş.a. (39). ~ **dentar,** material conţinînd 40% cauciuc, sulf şi diferiţi coloranţi, din care se confecţionează diferite aparate sau proteze de ortopedie stomatologică; este înlocuit actualmente din ce în ce mai mult de răşinile acrilice (38). ~ **dentar amalgamat,** cauciuc dentar în masa căruia sînt incluse diferite amalgame metalice pentru a-i mări greutatea; este folosit la construcţia protezelor dentare totale inferioare, greutatea materialului ajutînd la menţinerea lor în caz de cîmp protetic nefavorabil (38). ~ **plumbat,** cauciuc în structura căruia sînt incluse săruri de plumb. Se utilizează pentru absorbţia radiaţiilor ionizante în scopul protecţiei sau izolării unor cîmpuri sau filme radiosensibile. Capacitatea de absorbţie se exprimă în echivalenţi-plumb, măsuraţi în mm (36).

Cauda (lat. = coadă). Porţiune subţiată sau terminală a unui organ (1). ~ **epididymidis,** sin.: *Globus minor epididymidis,* extremitatea inferioară, mai îngustată, a epididimului, avînd legături de contiguitate cu testiculul (1). ~ **equina,** sin.: *Coadă de cal,* ansamblul rădăcinilor nervilor sacrali şi coccigieni în porţiunea lor din interiorul canalului vertebral (1). ~ **helicis,** apendice al cartilajului pavilionului urechii situat la unirea helixului cu antehelixul (1). ~ **nuclei caudati,** sin.: *Cauda nuclei striati,* extremitatea posterioară, îngustată, a nucleului caudat (11). ~ **nuclei striati,** *Cauda nuclei caudati.* ~ **pancreatis,** extremitatea stîngă, mai îngustată, a pancreasului, situată intraperitoneal şi cuprinsă în interiorul ligamentului pancreaticosplenic (1).

Caudal (lat. *cauda* = coadă). 1. Referitor la coadă sau la o formaţiune anatomică în formă de coadă (32). 2. Poziţie spre capătul terminal al axei lungi a corpului (32). 3. Termen anatomic referitor la partea distală, posterioară sau inferioară a unui organ sau a unei regiuni (32).

Caudectomie (lat, *cauda* = coadă + gr. *ektome* = excizie). Operaţia Meyers. Vezi Meyers.

Caulk, John Roberts, 1881—1938. **Perforatorul ~,** cauter pentru rezecţia diatermică a prostatei (11).

Caumestezie (gr. *kauma* = arsură + *aisthesis* = percepere). Senzaţie de căldură intensă, resimţită de un bolnav, fără ca temperatura sa proprie sau temperatura atmosferică să justifice aceasta (4).

Caustic (gr. *kaustikos* = care arde). Calitatea unor substanţe de a ataca chimic materiile organice şi de a distruge ţesuturile animale prin arsură sau coroziune chimică (32).

Cauter (gr. *Kauter* = fier înroşit). Aparat pentru efectuarea cauterizării, funcţionînd pe baza încălzirii pînă la incandescenţă a unor piese terminale metalice de formă diferită (ansă, buton etc.) (11). ~ **electric,** Electrocauter. ~ **galvanic,** Galvanocauter.

Vezi şi: Corrigan.

Cauterizare. Metodă chirurgicală de distrugere a ţesururilor normale sau patologice sau de obţinere a hemostazei cu ajutorul unor agenţi fizici sau chimici (11).

Cauzalgie (gr. *kausis* = arsură + *algos* = = durere + *-ia*), sin. : *Sindrom cauzalgic.* Sindrom dureros cu bogată componentă vegetativă, prezent în special în urma amputaţiilor de membre, consecutiv nevritei interstiţiale sau cicatricelor fibroase perinervoase care urmează rănirilor nervilor (11).

Cavaillon. Operculul ~, piesă intermediară pentru fixarea tubului de dren în pleurotomie; este formată dintr-un tub (prin care trece tubul de dren), ataşat la o rozetă care se fixează la piele prin pansament (11).

Cavelti. Nefrită ~, model experimental de glomerulonefrită realizat de Cavelti prin injectarea intraperitoneală la iepure sau la şobolan, a unei suspensii celulare de rinichi (provenită de la un animal de aceeaşi specie) cu streptococi hemolitici, virulenţi sau omorîţi. Concomitent cu leziunile renale apar în sînge autoanticorpi antirinichi (25).

Caverna (lat. = cavitate), sin.: *Cavernă.* Termen generic pentru desemnarea unei cavităţi (2). **Cavernae corporum cavernosorum.** Spaţii lacunare pline cu sînge, situate pe corpii cavernoşi ai penisului sau ai clitorisului (corpii erectili), delimitate prin pereţi musculoelastici (1). **Cavernae corporis spongiosi penis.** Spaţii lacunare situate în corpul spongios al penisului, pline cu sînge, delimitate de trabecule şi avînd aceeaşi structură ca şi a corpilor cavernoşi (1).

Cavernă (lat. *caverna* = cavitate). 1. *Caverna.* 2. Lipsă de substanţă delimitată granulativ-scleros într-un parenchim, secundară eliminării unui produs de necroză, de obicei tuberculos (2). ~ **precoce,** cavernă produsă în urma ramolirii şi eliminării unei mase cazeoase pulmonare în cursul tuberculozei de primoinfecţie (2). ~ **pulmonară,** cavitate patologică care ia naştere în parenchimul pulmonar, în urma distrugerii ţesutului pulmonar, ca urmare deseori a unui proces tuberculos; poate apărea însă şi în urma unui abces, gangrene pulmonare, stafilococii etc. (34). ~ **silicotică,** cavernă întîlnită în silicoză, ca urmare a eliminării maselor necrotice din plămîn (2). ~ **suflată,** cavernă care la nivelul bronhiei de drenaj are o supapă (cudură, inflamaţie) care permite intrarea aerului şi împiedică ieşirea lui, determinînd crearea unei suprapresiuni şi balonizare (34).

Vezi şi Schnabel.

Cavernilocvie (*cavernă* + lat. *loqui* = a vorbi). Pectorilocvie.

Cavernită (*cavernă* + *-ită*). Inflamaţie acută sau cronică a corpilor cavernoşi (12).

Cavernom (*cavernă* + *-omo*). Hemangiom cu cavităţi mari, însoţit de atrofia parenchimului organului respectiv (2).

Cavernostomie (*cavernă* + gr. *stoma* = gură). Procedeu de speleostomie, urmărind scurtarea duratei tratamentului local al cavernei tuberculoase prin decalotarea cavernei şi sutura pereţilor săi la tegumente (după rezecţia peretelui osteomuscular de la nivelul cavernei speleostomizate) (11).

Cavernotomie (*cavernă* + gr. *tome* = tăiere). Speleotomie.

Cavitas (lat. = cavitate), sin. : *Cavitate.* Spaţiu gol sau cavitate situată într-o anumită regiune a corpului sau într-un organ (1). ~ **glenoidalis scapulae,** suprafaţă concavă situată pe unghiul lateral al scapulei şi care se articulează cu capul osului humeral (1). ~ **magna,** cavitate situată în mezodermul extraembrionar al blastocistului (1).

Cavitate (lat. *cavitas*). *Cavitas.* ~ **alveolară,** spaţiu cavitar natural în osul maxilarelor în care este suspendat dintele prin ligamentul alveolodentar. Nu este dimensionată uniform, ci în raport cu forma, funcţia şi mişcarea dintelui respectiv (38). ~ **amniotică,** cavitate embrionară umplută cu lichid amniotic şi căptuşită de ectoderm, deasupra căruia se află somatopleura (1). ~ **axială,** spațiu cavitar dentar (pulpă dentară), proces carios sau spațiu realizat în scop de tratament (cavitățile I și a III-a, corespunzătoare axului dintelui) (38). ~ **bucală,** *Cavum oris.* ~ **de clivaj,** Blastocel. ~ **complexă,** cavitate dentară naturală sau artificială, formată din mai multe elemente: camera pulpară și canalul radicular; cavitățile de clasa a III-a și de clasa a V-a (38). ~ **corpului,** sin.: *Cavitatea pleuropericardoperitoneală, Celom,* cavitatea embrionară comună, primitivă, formată din mezodermul lateral și din care derivă cavitățile: peritoneală, pleurale, pericardiacă și ale vaginalelor testiculare (1). ~ **cotiloidă,** *Acetabulum.* ~ **craniană,** spațiu cuprins în interiorul cutiei craniene (1). ~ **creierului,** cavitatea veziculelor primitive ale creierului embrionar (1). ~ **dentară,** cavitate preparată cu ajutorul instrumentarului stomatologic rotativ sau de mînă, realizînd o exereză a țesuturilor dentare alterate prin procesul carios și a țesuturilor sănătoase (după necesitate), pentru obținerea unei forme corespunzătoare în care se va aplica obturația definitivă. Black împarte cavitățile dentare, după topografia lor, în 5 clase (38). ~ **digitală,** *Fossa trochanterica.* ~ **dinapoia epiplooanelor,** *Bursa omentalis.* ~ **ectoplacentală,** Fals amnion. ~ **de enucleație,** pat conjunctival rămas după enucleația globului ocular (28). ~ **extradurală,** *Cavum epidurale.* ~ **faringotimpanică,** recesul tubotimpanic derivat din prima și o parte din a doua pungă viscerală; constituie legătura dintre urechea medie și tubul auditiv (1). ~ **hepatoenterică,** Reces mezenteric. ~ **labială,** cavitate cariosă sau cavitate realizată în scop terapeutic pe fața dintelui corespunzătoare buzelor (vestibulară) (38). ~ **linguală,** cavitate carioasă sau cavitate realizată în scop terapeutic pe fața dintelui dinspre limbă (linguală) (38). ~ **nazală,** una dintre cele două cavități paralele situate în masivul facial, înăuntrul orbitelor și al sinusurilor etmoidomaxilare, sub osul frontal, în fața nazofaringelui, deasupra cavității bucale; cavitățile nazale sînt orientate dinainte-înapoi, sînt mai mult înalte decît late și sînt acoperite de mucoasa pituitară; ele au 4 pereți; planșeul, plafonul, peretele septal și peretele sinuzal precum și două orificii: anterior (narinar) și posterior (coanal) (30). ~ **osoasă,** lipsă de substanță delimitată în grosimea unui os (24). ~ **peritoneală mică,** *Bursa omentalis.* ~ **pleuropericardială,** partea pleurală și pericardială a celomului (1). ~ **pleuropericardoperitoneală,** Cavitatea corpului. ~ **pleuroperitoneală,** celomul în timpul premergător dezvoltării diafragmului (1). ~ **pulpei dentare,** spațiu din interiorul dinților, constînd dintr-o porțiune coronară (camera pulpară) și un canal radicular pentru fiecare rădăcină (1). ~ **de segmentare,** Blastocel. ~ **seroasă,** spațiu virtual situat între păturile parietală și viscerală ale unei seroase; nu este un spațiu real decît atunci cînd este umplut cu un lichid patologic sau aer, sau cînd este deschis la exterior (1). ~ **sigmoidă a radiului,** *Incisura ulnaris radii.* ~ **somitei,** sin.: *Miocel,* lumen temporar în somită (1). ~ **subgerminală,** blastocelul mărit al ouălor meroblastice care se găsește între vitelus și blastoderm (1). ~ **vitroasă,** sin.: *Cavum hyaloidem,* porțiunea cavității globului ocular dintre suprafața posterioară a cristalinului, corpul ciliar și peretele posterior, umplută cu corpul vitros (1).

Vezi și: Meckel, Verga.

Cavum (lat. = cavitate). 1. Nazofaringe. Vezi *Pharynx.* 2. Termen general pentru a desemna o cavitate (30). ~ **abdominis,** Abdomen. ~ **articulare,** spațiul intraarticular cuprins între membrana sinovială și cartilajul articular (1). ~ **conchae,** partea inferioară a melcului urechii interne (1). ~ **dentis,** sin.: *Camera pulpară a dintelui,* spațiu din interiorul coroanei dentare, cu pereții formați din dentină, în care se găsește pulpa dentară. Plafonul imită forma feței ocluzale și prezintă coarnele pulpare; podeaua este străbătută de 1—4 orificii, prin care pulpa se continuă cu filetele radiculare (38). ~ **douglasi,** *Excavatio rectouterina.* ~ **epidurale,** sin.: *Cavitate extradurală,* spațiu cuprins între dura mater și peretele osos al canalului vertebral (1). ~ **hyaloideum,** Cavitate vitroasă. ~ **infraglotticum,** sin.: *Zona subglotică,* spațiu din interiorul laringelui situat inferior de glotă (1). ~ **interpositi,** cavitate situată postero-superior față de ventriculul al III-lea cerebral și inferior față de comisura hipocampică; comunică cu cisterna venei mari și cu cisterna lamei cvadrigemene (26). ~ **laryngis,** cavitatea interioară a laringelui formată din *vestibulum laryngis, glottis* și *cavum infraglotticum* (1). ~ **mediastinale anterius,** sin.: *Mediastinum anterius,* porțiunea din mediastin cuprinsă între planul sternocostal (anterior), fascia pretraheală continuată cu peretele posterior al pericardului fibros (posterior), pleurele mediastinale (lateral), diafragmul (inferior), apertura toracică superioară (superior); conține inima, vasele mari, timusul (1). ~ **mediastinale posterius,** sin.: *Mediastinum posterius,* porțiunea din mediastin cuprinsă între fascia pretraheală continuată cu peretele posterior al pericardului fibros (anterior), coloana vertebrală dublată de fascia prevertebrală (posterior), pleurele mediastinale (lateral), diafragmul (inferior) și apertura toracică superioară (superior); conține esofagul, aorta, nervii vagi, trunchiurile simpatice laterovertebrale, canalul toracic (1). ~ **mediastinale thoracis,** *Mediastinum.* ~ **medullare ossium,** canal situat în diafiza oaselor lungi și care conține măduvă osoasă (1). ~ **nasi,** fiecare din cele două cavități simetrice cuprinse între nări și coane (1). ~ **oris,** sin.: *Cavitate bucală,* cavitate cuprinsă între buze, istmul faringian, obraji, planșeul bucal, palatul dur și vălul palatin. Arcadele dentare o împart în vestibul și cavitate bucală propriu-zisă (*cavum oris proprium*) (1). ~ **oris proprium,** partea cavității bucale cuprinsă între arcadele dentare și istmul faringian (1). ~ **pelvis,** cavitatea pelviană cuprinsă între oasele coxale, incluzînd atît porțiunea situată deasupra, cît și cea situată dedesubtul strîmtorii superioare a pelvisului. În obstetrică, termenul este întrebuințat numai pentru porțiunea situată inferior de strîmtoarea superioară (1). ~ **pericardii,** spațiu virtual cuprins între lama parietală și cea viscerală a pericardului seros (1). ~ **peritonei,** cavitatea virtuală cuprinsă între lamele viscerală și parietală ale seroasei peritoneale (1). ~ **pharyngis,** cavitatea internă a faringelui alcătuită din trei porțiuni care se succed și care comunică anterior cu cavitățile omonime: *pars nasalis, pars oralis, pars laryngea* (1). ~ **pleurae,** spațiu virtual cuprins între lama parietală și lama pulmonară a seroasei pleurale (1). ~ **psalterii,** sin.: *Cavum vergae,* cavitate situată posterior de septul pelucid și deasupra comisurii hipocampice; în general comunică cu *cavum septi pellucidi* (26). ~ **septi pellucidi,** cavitate inconstantă în septul pelucid, cuprinsă între cele două pături gliale și întinsă de la genunchiul corpului calos (anterior) pînă la stîlpii fornixului (posterior); comunică cu ventriculul lateral și cu ventriculul al III-lea (1). ~ **subarahnoideale,** spațiul cuprins între arahnoidă și pia mater; conține lichid cerebrospinal (1). ~ **subdurale,** sin.: *Spațiul arahnoidian,* spațiul subdural, cuprins între arahnoidă și dura mater (1). ~ **thoracis,** spațiu delimitat de pereții toracici, întinzîndu-se de la apertura toracică superioară pînă la diafragm. Conține viscerele toracice grupate în cele două cavități pleurale simetrice, despărțite prin mediastin (1). ~ **trigeminale,** sin.: *Cavitatea Meckel,* cavitate ocupată de ganglionul semilunar în dura mater, acoperind impresiunea trigeminală de lîngă vîrful porțiunii petroase a osului temporal (1). ~ **tympani,** sin.: *Auris media, Casa timpanului, Tympanum,* cavitate osoasă săpată în baza piramidei petroase și situată între conductul auditiv extern și urechea internă. Este căptușită cu o mucoasă și are forma unui cub cu următorii pereți: timpanal, labirintic, mastoidian, tubocarotidian, jugular și cerebral; comunică cu apofiza mastoidă prin *aditus ad antrum* și cu faringele prin trompa Eustachio; conține lanțul oscioarelor auditive (30). ~ **uteri,** cavitatea uterului cuprinzînd atît spațiul situat în interiorul corpului uterin, cît și acela situat în interiorul colului (1). ~ **vergae,** *Cavum psalterii.*

Cazează. Enzimă proteolitică care poate hidroliza cazeina. Activitate cazeazică prezintă pepsina, tripsina, papaina etc. (5).

Cazeificare (lat *caseus* = brînză). 1. Procesul de precipitare a cazeinei (2). 2. Transformarea necrotică a unui exsudat tuberculos prin demascarea lipidelor citoplasmatice din exsudat, în prezența acizilor grași cu catenă lungă din capsula bacilului Koch (2).

Cazeinat de calciu. Sare de calciu solubilă a cazeinei; sub acțiunea chimozinei se transformă în paracazeinat de calciu insolubil, coagulînd laptele (14).

Cazeină. Macromoleculă proteică, componentă principală a laptelui. Conține toți aminoacizii necesari dezvoltării organismului uman (5).

Cazeinogen. Forma solubilă a cazeinei (15).

Cazeum (lat. *caseum* = brînză). Materia amorfă bogată în grăsimi și proteine, rezultînd din necroza tuberculoasă (2).

Cazin. Semnul ~, semn inconstant întîlnit în perioada de evoluție a coxitei tuberculoase; constă din apariția unei dureri vii la tușeul rectal, dacă degetul apasă pe zona acetabulară (4).

Călăreți Gillmor. Vezi Gillmor.

Călcîi (lat. *calx*). *Calx.*

Căldură (lat. *calor*). Starea sau gradul de încălzire a unui corp (Dicționarul limbii române moderne). ~ **de activare,** căldură produsă de transformările chimice care aduc mușchiul din starea de repaus la cea de acțiune, condiționată de reacții anaerobe și care încetează imediat după excitare, dar înainte de apariția oricărei reacții mecanice perceptibile (6). ~ **animală,** formă de energie rezultată din reacțiile chimice de degradare aerobă și anaerobă a substanțelor nutritive. Principala sursă de energie calorică în organismele vii o constituie ATP-ul, din a cărui scindare rezultă 8 000 calorii (15). ~ **de destindere.** căldură rezultată din relaxarea mușchiului sub tensiune (căldură pierdută mecanic). Dacă relaxarea se desfășoară fără tensiune, nu se produce nici un fel de căldură (fenomen liber din punct de vedere termodinamic) (6). ~ **latentă,** căldură pe care o poate absorbi organismul fără să modifice temperatura corporală (15). ~ **de reacție,** căldură degajată în timpul reacțiilor exoterme sau necesară reacțiilor endoterme (15). ~ **de scurtare,** căldură dezvoltată în timpul scurtării muşchiului, independentă de încărcarea acestuia, în măsura în care sarcina nu influenţează scurtarea; durează un timp destul de lung şi după contracţie (6).

Călin. *Viburnum opulus*.

Călirea acidului dezoxiribonucleic. Refacerea structurii secundare a ADN, după ce acesta a fost disociat prin tratament termic; se realizează printr-un proces de răcire lentă (17).

Cămaşă de forţă. Cămaşă cu mîneci lungi care se înnoadă la spate, servind în trecut ca mijloc brutal şi inuman de imobilizare a bolnavilor psihici agitaţi (35).

Cămin (sl. *kamina*). Numire dată unor instituţii cu caracter social-cultural (Dicţionarul limbii române moderne). **~ de bătrîni,** instituţie de prevederi sociale în care sînt îngrijiţi şi pot lucra bătrîni sănătoşi (29). **~ de copii,** instituţie în care sînt îngrijiţi şi educaţi copii sănătoşi în vîrstă de 3 pînă la 14 ani, avînd părinţii angajaţi în muncă. Instituţia are aceeaşi funcţionalitate de orar ca şi creşa, de care se deosebeşte numai prin faptul că ocroteşte copii de altă vîrstă (29). **~ pentru pensionari,** unitate de asistenţă socială care asigură pensionarilor îngrijirea necesară, asistenţă medicală şi condiţii pentru a-şi folosi capacitatea de muncă (29).

Cămin-atelier. Instituţie de prevederi sociale în care se asigură invalizilor condiţii de viaţă, educare profesională şi muncă (29).

Cămin-spital. Instituţie curativo-profilactică a sectorului de prevederi sociale în care sînt asistaţi bolnavii cronici, copii sau adulţi. În funcţie de capacitatea de muncă restantă li se face şi reeducarea în procesele elementare de muncă. *Tipuri*: pentru copii neuropsihici; pentru adulţi neuropsihici; pentru adulţi infirmi motori şi senzoriali; pentru invalizi; pentru bătrîni (29).

Cămin-şcoală. Instituţie de prevederi sociale în care, paralel cu îngrijirea, se face instruirea şi educaţia copiilor cu deficienţe (recuperabili sau parţial recuperabili), de vîrstă preşcolară sau şcolară. *Tipuri*: pentru debili mintali; pentru infirmi motori; pentru infirmi senzoriali (orbi) (29).

Căpăstru (lat. *capistrum*). Chingi din piele, pînză sau feşi de tifon, care trec pe sub bărbie şi osul occipital, formînd astfel un mijloc de prindere a capului pentru extensiunea coloanei vertebrale (24).

Vezi şi: Glisson.

Căptuşirea protezei. Denumire dată operaţiei de completare a unei proteze dentare mobile, efectuată pentru a realiza adaptarea ei perfectă (38).

Căpuşă (alb. *këpushë*). Nume popular dat unor insecte artropode (familia *Ixodidae*) din clasa *Arachnida* (31).

Cărbune (lat. *carbo*). 1. Boală infectocontagioasă acută, determinată de bacilul cărbunos; survine la animale (ovine, bovine, cabaline) şi este transmisibilă la om, la care se manifestă cel mai adesea prin leziuni cutanate (pustulă malignă, edem malign) sau, mai rar, prin leziuni viscerale (cărbune digestiv sau pulmonar) (sin.: *Antrax*, *Dalac*) (8). 2. Material vegetal fosilizat, conţinînd 50—95% carbon, cu utilizare universală drept combustibil sau materie primă industrială. Inhalarea prelungită a unor mari cantităţi de pulberi fin dispersate poate genera o pneumoconioză (9). **~ amigdalian,** formă a infecţiei cărbunoase foarte rar întîlnită la om, caracterizată printr-o leziune amigdaliană ulceronecrotică, cu edem important în vecinătate, adenopatie regională şi fenomene generale severe (8). **~ bulos,** manifestare particulară a formei cutanate a infecţiei cărbunoase la om, avînd aspectul unei bule sau flictene cu conţinut mai mult sau mai puţin hemoragic, aşezată pe o bază de ţesut necrozat de culoare roşie-violacee (8). **~ cutanat,** sin.: *Bubă neagră*, forma clinică cea mai des întîlnită a infecţiei cărbunoase la om, manifestîndu-se ca pustulă malignă, cărbune bulos sau edem malign (8). **~ intestinal,** formă viscerală severă, cu localizare intestinală a infecţiei cărbunoase umane. Se prezintă ca o gastroenterită acută, cu scaune frecvente, sanguinolente şi cu semne generale foarte grave (poate lua aspectul unui sindrom holeriform) (8). **~ pulmonar,** sin.: *Boala culegătorilor de zdrenţe*, formă clinică de cărbune visceral, întîlnită la oameni (în special la cei care manipulează piei, lînă, păr sau alte produse animale). Se manifestă prin fenomene subiective şi obiective multiple şi grave de interesare a plămînului şi pleurei (pneumonie, bronhopneumonie, pleurezie, eventual hemoragică), asociate cu fenomene generale deosebit de severe (8).

Cb. Simbolul columbiului (5).

cd. Simbol pentru Candelă internaţională (19).

Cd. Simbolul cadmiului (5).

Ce. Simbolul ceriului (5).

Ceafă (alb. *čafë*). *Nucha*.

Ceară (lat. *cera*). *Cera*. **~ albă,** *Cera alba*.

Ceruri dentare. Amestecuri în diferite proporţii de ceruri cu substanţe colorante, odorante, de gust şi altele, larg folosite în protetica dentară, atît în clinică, cît şi în laborator, pentru amprente, corectări de proteze, machete şi, în general, ca materiale ajutătoare în lucrările de confecţionare a protezelor şi aparatelor ortodontice. După destinaţia ce li se dă, ele poartă diferite denumiri: ceară de amprente, ceară de cofraj, ceară de detectat, ceară albastră de inlay (incrustaţii), ceară de lipit, ceară de placă de bază, ceară de planare, ceară ecuatorială, ceară moale pentru închideri marginale. ceară albă sau ivoire (pentru machete de lucrări acrilice), ceară albastră sau verde (pentru machete de schelete), ceară de modelat (de vară şi de iarnă) (39). **~ galbenă,** *Cera flava.*

Ceaţă (lat. *caecia,* de la *caecus* = orb). Sistem de dispersie (aerosol) în care faza dispersată în aer este reprezentată de particule foarte fine de lichid de dimensiuni sub 0,1 μ (21). **~ de impurificare,** termen utilizat pentru a desemna produşii iritanţi din aer, care apar în perioadele de ceaţă datorită difuzibilităţii reduse a produşilor de impurificare a aerului şi care generează adevărate epidemii de rinotraheobronşite. În nomenclatura internaţională se foloseşte termenul *smog,* care rezultă din combinarea cuvintelor engleze *smoke* (fum) şi *fog* (ceaţă) (20).

Ceballos. Incizia ~, incizie pararotuliană externă în formă de undiţă, care pleacă de la tuberozitatea anterioară a tibiei şi se îndreaptă proximal pe marginea externă a coapsei; se foloseşte pentru abordarea articulaţiei genunchiului, în special în artroplastii (24). **Operaţia ~,** artroplastie de genunchi în care se pătrunde sagital, transrotulian, secţionîndu-se în sus tendonul muşchiului cvadriceps şi în jos tendonul rotulian (24).

Cebocephalia (gr. *kebos* = maimuţă + *kephale*= cap+ *-ia*). Malformaţie congenitală complexă, în care nasul este atrofiat, iar ochii sînt foarte apropiaţi, realizîndu-se o oarecare asemănare cu maimuţa; se mai constată absenţa unuia sau ambilor nervi optici, fuziunea lobilor frontali şi existenţa unui ventricul cerebral comun cu absenţa septului pelucid (1; 26).

Cec (lat. *caecum* = orb). *Caecum.* **~ înalt,** malformaţie congenitală constînd din poziţia înaltă, subhepatică sau epigastrică a cecului (11). **~ mobil,** malformaţie congenitală constînd din mobilitatea colonului ascendent, însoţită de coborîrea unghiului hepatic (11). **~ pelvian inclavat,** cec în poziţie pelviană, menţinut ca atare prin aspiraţie pneumatică (ptoze, hernii etc.) (11).

Cecitate (lat. *caecitas* = orbire). Orbire. **~ corticală,** pierderea vederii datorită leziunii bilaterale a scoarţei lobului occipital în vecinătatea scizurii calcarine, bolnavul ignorîndu-şi invaliditatea (27). **~ diurnă,** Hemeralopie. **~ nocturnă,** sin.: *Hesperanopie, Nictalopie,* reducerea acuităţii vizuale la întuneric sau în lumină crepusculară, întîlnită mai frecvent în avitaminoza A şi în retinita pigmentară (28). **~ proctică,** scăderea acuităţii vizuale la ambii ochi sub 1/20 (28). **~ psihică,** Agnozie optică. **~ psihică senilă aperceptivă** (Pick), formă de cecitate în care bolnavul nu reuşeşte să fixeze obiectele, acestea părînd a dispărea din cîmpul vizual, ceea ce duce la nerecunoaşterea lor (35). **~ verbală** (Kussmaul), Alexie.

Cecocel (lat. *caecum* = orb + gr. *kele* = hernie, tumoare). Hernie al cărei conţinut este format din cec, în parte sau în totalitate (11).

Cecocistoplastie (*cec* + gr. *kystis* = vezică + *plassein* = a forma). Intervenţie chirurgicală plastică pentru mărirea capacităţii vezicale, folosindu-se cecul şi colonul drept (11).

Cecocolostomie (*cec.* + gr. *kolon* = intestin gros + *stoma* = gură, deschidere). Anastomozarea chirurgicală a cecului cu un segment colic (în special colonul transvers sau colonul sigmoid) (11).

Cecoderivaţie externă. Cecostomie.

Cecoileostomie (*cec* + *ileon* + gr. *stoma* = gură). Anastomozare chirurgicală a cecului cu ileonul (11).

Cecopexie (*cec* + gr. *pexis* = fixare). Cura chirurgicală a cecului mobil anormal (lipsă de coalescenţă), prin fixarea acestuia la planul posterior al abdomenului (11).

Cecoplicatură (*cec* + *plicare* = a împături). Micşorarea operatorie a cecului mărit, prin coaserea una de alta a două tenii cecale (11).

Cecoptoză (*cec* + gr. *ptosis* = cădere). Coborîrea cecului în micul bazin, îndeosebi la persoanele cu debilitate fizică accentuată; nu prezintă în general o simptomatologie clinică manifestă (16).

Cecosigmoidostomie (*cec* + *sigmoid* + gr. *stoma* = gură, deschidere). Anastomozarea chirurgicală a cecului cu sigmoidul (11).

Cecostomie (*cec* + gr. *stoma* = gură, deschidere), sin.: *Cecoderivaţie externă.* Deschiderea operatorie a cecului la piele (11).

Cefalalgie (*cefalo-* + gr. *algos* = durere). Cefalee.

Cefalee (gr. *kephale* = cap), sin.: *Cefalalgie.* Durere de cap (27). **~ histaminică,** Sindromul Horton, vezi Horton. **~ rinogenă,** algie craniofacială produsă prin lezarea terminaţiilor nervoase trigeminale de la nivelul cavităţilor nazale şi paranazale (30).

Cefalhematom extern. Hematom cefalic extern. **~ intern,** Hematom cefalic intern.

Cefalhidrocel traumatic. Tablou clinic întîlnit mai ales la copilul mic, consecutiv unui traumatism craniocerebral închis; este caracterizat prin fractura liniară a craniului, care se lărgeşte progresiv, ruptura meningelor şi o colecţie de lichid cefalorahidian sub scalp care poate comunica cu ventriculul ipsilateral (26).

Cefalină. Fosfatidă monoaminată formată din glicerină, acid fosforic, acizi graşi (palmitic, stearic, oleic, linolic, linolenic, arahidonic) şi colamină (aminoetanol). A fost obţinută din creier şi alte fragmente de ţesut nervos. Are consistenţa cerii, este higroscopică, solubilă în grăsimi şi eter. Deţine rol în transmiterea influxului nervos (5).

Cefalizare. În biologie, concentrarea organelor importante în regiunea cranială a corpului (1).

Cefalo- (gr. *kephale* = cap). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la cap (32).

Cefalocel (*cefalo-* + gr. *kele* = hernie, tumoare), sin.: *Craniocel*, *Encefalocel.* Termen generic pentru mai multe malformaţii congenitale cranioencefalice. Constă din asocierea unui cranioschizis prin care herniază sub piele dura mater cefalică împreună sau fără o porţiune subiacentă din encefal (26).

Cefalocord (*cefalo-* + gr. *chorde* = coardă). Porţiunea cefalică a notocordului (1).

Cefalodinie (*cefalo-* + gr. *odyne* = durere). Cefalee localizată într-o zonă circumscrisă a craniului (26).

Cefalografie (*cefalo-* + gr. *graphein* = a scrie). Metodă de înregistrare diagramatică a volumului şi formei capului (1).

Cefalomel (*cefalo-* + gr. *melos* = membru). *Cephalomelus.*

Cefalometrie (*cefalo-* + gr. *metron* = măsură). 1. Măsurătoarea dimensiunilor segmentelor osoase craniomaxilare, pe baza schemelor obţinute după radiografii (38). 2. Măsurarea diametrelor unui craniu fetal cu ajutorul unui compas gradat, numit cefalometru (18).

Cefalonie. Macrocefalie cu hipertrofie a creierului (1).

Cefalopag. *Cephalopagus.*

Cefaloridină. Antibiotic obţinut prin semisinteză dintr-o cefalosporină; are spectru mai larg decît penicilina, cuprinzînd coci grampozitivi şi diferiţi germeni gramnegativi (14).

Cefalosporină C. Antibiotic produs de unele specii de *Cephalosporum*; serveşte la obţinerea prin semisinteză a două antibiotice utile terapeutic: cefalotina şi cefaloridina (14).

Cefalosporine. Antibiotice peptidice cu structură β-lactamică, înrudite cu penicilinele (14).

Cefalostat. Dispozitiv de fixare a capului în cursul unei înregistrări fotografice sau radiografice a mişcărilor mandibulare (39).

Cefalotină. Antibiotic obţinut prin semisinteză dintr-o cefalosporină; are spectru mai larg decît penicilina, fiind indicat în infecţii cu coci grampozitivi şi diferiţi germeni gramnegativi, mai ales în infecţii urinare cu *Klebsiella*, *Escherichia coli* şi *Proteus mirabilis* (14).

Cefalotomie (*cefalo-* + gr. *tome* = tăiere); sin.: *Craniotomie.* Intervenţie obstetricală constînd din deschiderea sau perforarea craniului fetal în cursul naşterii, practicată de obicei în cazuri de hidrocefalie sau făt mort (18).

Cefalotoracopag. *Cephalothoracopagus.*

Cefalotrib (*cefalo-* + gr. *tribein* = a zdrobi). Instrument obstetrical folosit pentru practicarea cefalotripsiei (18).

Vezi şi: Baudelocque.

Cefalotripsie (*cefalo-* + gr. *tripsis* = zdrobire). Intervenţie obstetricală constînd din zdrobirea craniului fetal, în timpul naşterii, pentru a-i reduce dimensiunile. Se utilizează numai în cazuri de făt mort (18).

Cejka, Johann Joseph, 1812—1862. **Semnul ~**, semn întîlnit în aderenţele pericardice, constînd din lipsa de modificare a matităţii cardiace în timpul respiraţiei (10).

-cel (gr. *kele* = hernie, tumoare). Sufix care introduce în termenii compuşi noţiunea de hernie sau tumefacţie (32).

Celesnik. Operaţia ~, metodă chirurgicală prin care se creează şanţuri perituberozitare maxilare, în scopul reţinerii protezelor dentare (38).

Celiac (gr. *koilia* = pîntece). Care se referă la cavitatea abdominală (16).

Celiachie, sin.: *Boala celiacă*, *Boala Gee-Herter-Heubner*, *Infantilism intestinal.* Afecţiune care apare la copii între 1 şi 6 ani, manifestată prin diaree cronică recidivantă, denutriţie progresivă, scaune grăsoase cu volum mare, simptome secundare tulburărilor grave de resorbţie intestinală şi polihipovitaminoză secundară. Se produce datorită unei intoleranţe la gliadină, o fracţiune alcoolică a glutenului din cereale (33).

Celiadelf (*celio-* + gr. *adelphos* = frate). Făt teratologic dublu, cu comunicare interabdominală (2).

Celialgie (*celio-* + gr. *algos* = durere). Celiodinie.

Celiectomie (*celio-* + gr. *ektome* = excizie). Excizie chirurgicală a ramurilor celiace ale nervului pneumogastric, folosită în tratamentul hipertensiunii arteriale esenţiale (11).

Celio- (gr. *koilia* = pîntece). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la abdomen (32).

Celiodinie (*celio-* + *odyne* = durere), sin.: *Celialgie.* Durere abdominală (16).

Celiomialgie (*celio-* + gr. *mys* = muşchi + *algos* = durere). Durere în muşchii abdominali (16).

Celiomiozită (*celio-* + gr. *mys* = muşchi + *-ită*). Inflamaţie a muşchilor peretelui abdominal (16).

Celioscopie (*celio-* + gr. *skopein* = a vedea). Metodă de investigaţie constînd din explorarea vizuală a cavităţii abdominale cu ajutorul unui dispozitiv optic (18).

Celiotomie (*celio-* + gr. *tome* = tăiere). Laparotomie. **~ vaginală,** sin. : *Colpoceliotomie,* deschidere chirurgicală a cavităţii abdominale pe cale vaginală (18). **~ ventrală,** deschiderea chirurgicală a cavităţii abdominale, prin abordarea peretelui său ventral (18).

Cellon. Material plastic (tetracloretan), folosit sub formă de plăci ca filtre în radiologie, în scopul absorbţiei radiaţiilor extrem de moi (36).

Cellula (lat. = cămăruţă), sin. : *Celulă.* 1. Unitatea morfofuncţională a unui ţesut, alcătuită dintr-o masă de protoplasmă în care se găseşte, de cele mai multe ori, un nucleu. Periferia citoplasmei se densifică sub forma unei membrane plasmice constant vizibilă la microscopul electronic, dar inconstant decelabilă la microscopul optic (1). 2. Termen desemnînd un compartiment mic, închis parţial sau total (1). **Cellulae ethmoidales cavi nasi.** *Sinus ethmoidalis.* **Cellulae ethmoidales ossis ethmoidalis.** Celule pneumatice situate în interiorul osului etmoid (1). **Cellulae mastoidea,** sin. : *Celule pneumatice mastoidiene.* Compartimente din porţiunea mastoidiană a osului temporal legate de antrul mastoidian şi căptuşite de o membrană mucoasă subţire (1). **Cellulae pneumaticae tubae auditivae.** Criptele aeriene aflate în porţiunea iniţială a tubei auditive (1).

Celobioză. Dizaharid format din două molecule de glucoză, sub acţiunea celobiozfosforilazei (5).

Celofan. Foiţă subţire impermeabilă, transparentă, insolubilă în apă şi alcool, neinflamabilă, fabricată din viscoză (sarea sodică a celulozei xantogenate), folosită ca ambalaj şi pansament (32).

Celohexoză. Monozaharid cu 6 atomi de carbon, din grupul celodextrinelor, rezultat prin hidroliza parţială a celulozei (5).

Celoidină, sin. : *Dinitrat de celuloză.* Substanţă organică inflamabilă, folosită ca mediu de includere, avînd marea calitate de a produce retracţii minime; este folosită pentru secţiuni ale sistemului nervos de embrioni etc. (2).

Celom (gr. *koiloma* = cavitate). Cavitatea corpului. **~ extraembrionar,** cavitate situată în mezodermul extraembrionar, între mezodermul corionic pe de o parte şi mezodermul amniosului şi sacului vitelin pe de altă parte. Se continuă cu celomul embrionar în regiunea ombilicului şi este obliterată de dezvoltarea amniosului (1).

Celoscop. Aparat automat electronic de numărat globulele sanguine, care permite citirea directă a elementelor figurate (19).

Celosolv. Termen generic pentru o serie de eteri ai etilenglicolului. Inhalarea vaporilor poate provoca intoxicaţii acute (cu iritaţie conjunctivală şi fenomene de narcoză) sau intoxicaţii cronice (9).

Celosoma (gr. *kele* = hernie + *soma* = corp), *sin.: Fisură abdominală, Gastroschizis, Schistocelie,* Fisură congenitală a corpului cu eventraţie; este asociată cu diferite anomalii ale extremităţilor, ale aparatului genitourinar, ale tractului intestinal sau ale întregului trunchi (1).

Celosomus. Monstru care prezintă *celosoma* (1).

Celsius, Anders, 1701—1744. **Scala ~,** scală termometrică, în care fiecare grad Celsius (C°) reprezintă 1/100 din diferenţa de temperatură dintre punctul de îngheţ (0°C) şi fierbere a apei (100°C), la presiunea de 1 atmosferă. Un grad Celsius este egal cu 1,8° Fahrenheit şi 0,8° Réaumur (32).

Celsus. Plastia ~, sin. : *Plastie franceză,* procedeu de autoplastie cutanată, prin alunecarea unui lambou din vecinătatea zonei de grefat (11).

Celulază. Enzimă prezentă în tractul digestiv al ierbivorelor, fiind necesară pentru catalizarea hidrolizei celulozei (15).

Celulă (lat. *cellula* = cămăruţă). 1. *Cellula.* 2. În statistica matematică, spaţiul în care se plasează o valoare într-un tabel de contingenţă sau într-un tabel de clasificare după două criterii (37). **Celule A,** sin. : *Celule pseudolupice.* Leucocite care fagocitează limfocite, simulînd aspectul de celule L.E., dar la care lipseşte omogenizarea materialului fagocitat (19). **~ acidă,** Celulă parietală. **~ acidofilă,** Celulă oxifilă. **~ adelomorfă,** vezi Celulă principală. **~ adipoasă,** Lipoblast. **~ adventiţială,** sin. : *Celulă peritelială,* celulă ramificată, situată în peretele vaselor de sînge sau limfatice şi care este considerată ca aparţinînd sistemului reticulohistiocitar (1). **~ aeriferă,** compartiment situat într-unul din sinusurile aerifere ale cutiei craniene (1). **~ amacrină,** sin. : *Celulă orizontală internă,* celulă din retină care aparent este lipsită de axon; corpul ei este situat în partea inferioară a păturii granulare interne, iar procesele ei de tip dendritic pătrund în pătura plexiformă internă (1). **~ amiboidă,** celulă capabilă să-şi schimbe forma şi să se mişte ca o amibă (1). **Celule amniotice.** În inframicrobiologie, celule obţinute din membrana amniotică, folosite *in vitro* pentru cultivarea a numeroase virusuri (22). **~ ancestrală,** termen folosit pentru unele celule formatorii (de ex. mieloblastul, limfoblastul, blastomerul) (1). **~ antipodală**, grup de 4 celule, în prima etapă de dezvoltare a embrionului (1). **~ apocrină**, celulă secretorie, care își elimină citoplasma ca produs secretor (1). **~ apolară**, termen dat uneori neuronilor care nu prezintă prelungiri evidente (1). **~ argentafină**, sin.: *Celulă enterocromafină*, *Celulă Kulșițki*, tip de celulă din glandele gastrice și intestinale, care reduce sărurile de argint în timpul colorației (1). **~ argirofilă**, orice celulă care se colorează cu ajutorul argintului redus (1). **Celule B.** Leucocite asemănătoare cu celulele lupice, în care însă masa celulară fagocitată este intens colorată în albastru-violet (19). **~ bacteriană receptorie**, celulă bacteriană care primește material genetic de la celula donatoare, în cadrul conjugării bacteriene (17). **~ balonizată**, celulă cu citoplasma umflată și cu slabă afinitate tinctorială, de obicei prin inbibiție lichidiană, ca urmare a unor modificări fizicochimice, apărînd în diverse afecțiuni epiteliale, cum ar fi în boala Paget a sinului (mamelonului), în cadrul unor diskeratoze precanceroase sau în distrofii parenchimatoase (de ex. în hepatite) (2). **~ în bandă**, sin.: *Granulocit nesegmentat*, *Rhabdocit*, stadiu în dezvoltarea leucocitelor granulare între metamielocit și forma segmentată adultă. Nucleul are formă de bandă și este nefilamentos, iar citoplasma și granulele sînt identice celulei adulte (1). **~ bazală**, celulă care aparține celei mai profunde pături a unui epiteliu stratificat (1). **~ bazofilă**, celulă ale cărei granule sau citoplasmă se colorează cu coloranți bazici (1). **~ binucleată**, celulă al cărei nucleu a suferit o mitoză, fără să se fi produs și diviziunea citoplasmei; cel mai frecvent este găsită în ficat (1). **Celule bipolare ale retinei.** Celule ale păturii granulare interne a retinei; fac sinapsa cu axonii celulelor cu conuri și bastonașe și se ramifică în stratul plexiform reticular intern (1). **~ blastemală**, Celulă embrionară. **~ blastică**, Celulă embrionară. **~ cameloidă**, globul roșu ovalar (19). **~ cardiacă**, macrofag pulmonar de culoare gălbuie, încărcat cu granulații brune de hemosiderină și eliminat în spută de cardiacii cu stază pulmonară manifestă (10). **~ cariocromă**, neuron care are un raport nucleocitoplasmatic foarte mare sau al cărui nucleu se colorează foarte intens (1). **Celule carmine.** Celule α modificate din adenohipofiză, care se colorează în roșu aprins cu azocarmin (1). **~ de castrație**, celulă hipofizară bazofilă hipertrofică, vacuolizată, cu nucleul excentric, semănînd cu un inel cu pecete (*Siegelring*), și care apare după castrație (la șobolani) (7). **~ caudată**, nevroglie a substanței cenușii, care are o prelungire lungă (1). **~ centrală**, vezi Celulă principală. **~ centroacinoasă**, celulă situată în canalele intercalate ale pancreasului care, pe unele planuri de secțiune, apare înconjurată de celule zimogenice ale acinilor pancreatici (1). **~ ciliată**, celulă prevăzută cu cili pe suprafața ei apicală (1). **~ cilindrică**, Celulă columnară. **~ clară**, celulă cu slabă afinitate pentru coloranți, cum este de ex. aceea întîlnită în glanda paratiroidă (1). **Celule de clivaj.** Blastomere. **Celule C.M.** Linie de celule obținută din inima de *Cynomolgus*, cunoscută și sub denumirea SCH și folosită la cultivarea unor inframicrobi (22). **~ columnară**, sin.: *Celulă cilindrică*, celulă epitelială caracterizată prin predominanța înălțimii asupra lățimii (1). **~ comisurală**, sin.: *Celulă heteromerică*, celulă nervoasă din substanța cenușie a măduvei spinării, denumită astfel pentru că axonii săi trec printr-o comisură înainte de a intra în substanța albă a celeilalte părți a măduvei (1). **~ conjunctivă**, termen generic pentru toate tipurile de celule ale țesutului conjunctiv (1). **Celule cromafine**, sin.: *Celule feocrome*, *Feocromocite*. Celule ale țesuturilor paraganglionare care se colorează cu sărurile de crom, datorită prezenței adrenalinei și a derivaților săi. *Tipuri*: adrenocite și noradrenocite (1). **Celule cromofile.** Grupuri de celule ale unui țesut care se colorează cu coloranți obișnuiți (de ex. celule α și β ale adenohipofizei) (1). **Celule cromofobe.** Celule slab sau de loc colorate ale unui țesut (de ex. celule cromofobe din adenohipofiză, care dau naștere celulelor α și β) (1). **~ cuboidală**, celulă epitelială la care înălțimea și lățimea sînt aproape egale (1). **~ deciduală**, celulă mare, cu aspect clar, care apare în stroma citogenă a mucoasei uterine în cursul sarcinii, prin acțiunea exercitată de corpul galben (2). **~ delomorfă**, Celulă parietală. **~ dendritică**, melanocit cu multiple ramificații; se vede după impregnația argentică, cu condiția ca o cantitate suficientă de granule de melanină să migreze în dendrite (1). **~ dentinală**, Odontoblast. **Celule Detroit 6.** Linie celulară epitelială umană provenită dintr-un carcinom pulmonar, mult folosită pentru izolarea și cultivarea unor virusuri (22). **~ diploidă**, celulă care conține numărul caracteristic de cromozomi pentru specia respectivă (22). **~ elementară**, Celulă embrionară. **~ embrionară**, sin.: *Celulă blastemală*, *Celulă blastică*, *Celulă elementară*, *Celulă formativă*, *Celulă primară*, *Celulă primitivă*, *Celulă primordială*, celulă care reprezintă începutul unei linii de dezvoltare a unor elemente cu diferențiere progresivă (1). **~ endotelială**, celulă subțire, plată, care formează endoteliul inimii, vaselor de sînge și limfatice. În unele cazuri se poate mobiliza, dobîndind proprietăţi fagocitare (endotelocit) (1). ~ **endotelioidă**, celulă asemănătoare cu celula endotelială ; uneori, această denumire este impropriu folosită pentru celula epitelioidă (1). ~ **enterocromafină**, Celulă argentafină. ~ **ependimală**, sin. : *Ependimocit*. 1. Celulă a zonei ependimale a tubului neural în curs de dezvoltare (1). 2. Tip de celulă nevroglică care căptuşeşte canalul central al măduvei spinării şi creierului (1). **Celule epiteliale senzoriale.** Celule epiteliale modificate, situate într-un organ de simţ şi legate cu fibrele nervoase, care conduc centripet excitaţiile senzoriale (1). ~ **epitelioidă**, formă activă de histiocit, apărînd în unele infecţii cronice ; morfologic seamănă cu o celulă epitelială (2). ~ **eritroidă**, celulă din seria eritrocitară (19). **Celule ERK.** Linie celulară epitelială provenită din rinichiul de embrion de iepure, sensibilă la cultivarea unor inframicrobi (22). ~ **eucariotă**, tip de celulă al cărei plan de organizare este caracterizat prin prezenţa membranei nucleare, diviziune mitotică a nucleului şi existenţa unor subunităţi cu funcţie respiratorie (mitocondrii) sau fotosintetică (cloroplaste), separate prin membrane de restul citoplasmei ; acest tip de organizare celulară se întîlneşte la protistele superioare, din regnul vegetal şi animal (3). **Celule falangiene.** Celule de suport în organul Corti. Celulele falangiene interne se găsesc pe suprafaţa internă a celulelor pilare, iar celulele falangiene externe, numite şi celule Deiters, se află pe suprafaţa externă a acestora (1). **Celule feocrome.** Celule cromafine. **Celule F.L.** Linie celulară de origine amniotică umană, folosită pentru cultivarea unor virusuri (în special a virusului rujeolei) (22). **Celule foliculare.** Celule epiteliale ale foliculului ovarian, care înconjură ovocitul (1). ~ **formativă**, Celulă embrionară. ~ **în formă de coş.** 1. Celulă nervoasă stelată, profundă, aparţinînd păturii moleculare a cortexului cerebral ; este denumită astfel pentru că arborizaţiile terminale ale axonilor lor înconjură celulele Purkinje sub forma unor coşuleţe (1). 2. Denumire dată celulelor mioepiteliale ale glandelor salivare, lacrimale şi sudoripare (1). ~ **fotoelectrică**, sin. : *Fotocelulă*, dispozitiv care emite un curent electric de intensitate variabilă, în raport cu lumina care cade pe el (6). ~ **genitaloidă**, celulă germinală primară embrionară (1). ~ **germinală**, sin. : *Gonocit*. 1. Element din care derivă alte celule ; termenul se foloseşte în special pentru celulele divizate din tubul neural embrionar (1). 2. Termen generic pentru spermatozoid, ovul sau un stadiu premergător al acestora (1). ~ **gigantă**, celulă mare, cu nucleu înmugurit sau cu mai mulţi nuclei. Poate fi normală (de ex. megacariocitul, osteoclastul) sau patologică, în care caz reprezintă fie forma activă reacţională a elementelor reticulohistiocitare (de ex. celula Langhans, celula Sternberg), fie celula neoplazică rezultată din cariokineze atipice (2 ; 19). ~ **glială**, Neuroglia. ~ **granuloasă**, celulă din ovar, care secretă hormonul folicular (2). ~ **grasă**, Lipoblast. **Celule griocrome.** 1. Termen vechi pentru celulele nervoase cu multă citoplasmă şi în care substanţele cromafine tind să formeze filamente (1). 2. Denumire dată de unii autori unuia din cele două tipuri de celule ale medulosuprarenalei (1). ~ **gustativă**, celulă epitelială situată în mugurii gustativi ; primeşte stimulii gustativi (1). ~ **haploidă**, sin. : *Celulă monoploidă*, celulă care conţine jumătate din numărul de cromozomi (*n*) ai unei celule diploide (de obicei celule sexuale mature) (22). ~ **hecatomerică**, celulă care are o prelungire ce se împarte în două (de ex. unii neuroni cu o prelungire ale cărei diviziuni merg în fiecare parte a măduvei spinării) (1). **Celule HeLa.** Linie de celule provenite dintr-un carcinom al colului uterin, cultivate şi întreţinute *in vitro* şi folosite pentru cultura inframicrobilor în scop diagnostic (22). **Celule H.Ep.** Denumirea dată unor linii celulare epiteliale de origine tumorală umană (carcinom de laringe — H.Ep.$_2$), sensibile la acţiunea patogenă a numeroase virusuri (22). ~ **heteromerică**, Celulă comisurală. ~ **hilară**, Celulă Berger, vezi Berger. ~ **insulară**, celulă din insulele Langerhans ale pancreasului (1). ~ **intercalară**, celulă întunecată situată între celulele secretorii şi celulele nesecretorii ale unui ţesut, în special la endosalpinx (1). **Celule interfoliculare.** Celule epiteliale situate în afara foliculilor tiroidieni şi care, pe secţiuni tangenţiale ale acinilor tiroidieni, apar ca nişte mase compacte interfoliculare ; există şi proliferări epiteliale interfoliculare patologice, în special în guşile adenomatoase (1). ~ **interneuronală**, sin. : *Celulă internuncială*, *Neuron ajustor*, *Neuron internuncial*. 1. Neuron scurt al cărui corp celular se află în cornul dorsal al măduvei spinării, constituind unul dintre elementele componente ale arcului reflex simplu (1). 2. Termen generic folosit de unii autori pentru celulele nervoase situate între neuronul iniţial şi neuronul terminal al unei căi nervoase (1). ~ **internuncială**, Celulă interneuronală. ~ **interstiţială**. 1. Celulă situată între celulele germinale ale unei gonade (1). 2. Celulă cu ramificaţii scurte, situată în plexul enteric, de natură probabil microglială (1). ~ **de iritaţie Türck**, Celula Türck, vezi Türck. **Celule J.111.** Linie celulară cu caracter amiboid, provenită din leucocite leucemice umane şi folosită în laboratoarele de virusologie

(22). ~ **juxtaglomerulară,** Celulă Goormaghtigh, vezi Goormaghtigh. **Celule L.** Linie celulară fibroblastică de origine murină (țesut conjunctiv subcutanat), receptivă pentru numeroase virusuri (22). **Celule L.E.** Celule Hargraves. Vezi Hargraves. ~ **leproasă,** celulă spumoasă cu 1–2 nuclei dispuși periferic, în a cărei citoplasmă se găsesc grupe de bacili leproși fagocitați (2). ~ **limfoidă,** celulă mononucleară cu aspect limfocitar, cu sau fără legătură cu sistemul limfoganglionar (19). **Celule luteinice.** 1. Celulele corpului galben rezultate din celulele granuloase ale foliculilor, transformate după ovulație (capătă potențial progesteronogenetic) (1). 2. Celule din stroma ovariană care capătă proprietăți steroidogenetice și au aspectul unui element spongiocitar cu bogat conținut lipidic (1). 3. Denumire pentru celulele tecii foliculare, care iau uneori aspectul și denumirea de celule luteinice sau paraluteinice (1). **Celule marginale.** Macrofage care căptușesc sinusurile limfatice din țesutul limfatic sau sinusoidele din măduva osoasă (1). **Celule mastoidiene.** *Cellulae tympaniae.* ~ **meroblastică,** celulă rezultată din divizarea parțială, polară, a oului (1). ~ **mezenchimală,** celulă embrionară multipotentă, care la adult, deși diferențiată în diverse sensuri de activitate, își păstrează potențele funcționale din epoca embrionară, putînd reveni la ele în stări patologice variate (19). ~ **mezotelială,** celulă turtită, de origine mezenchimală, care formează învelișul endotelial al seroaselor (1). ~ **mieloidă,** celulă din măduva osoasă (19). ~ **mielomatoasă,** celula plasmocitară din mielomul multiplu (19). ~ **migratorie primitivă** (Saxer), celulă mezenchimală mobilă din epoca embrionară (19). **Celule mioepiteliale.** Celule musculare netede de origine ectodermală, întîlnite în glandele sudoripare, mamare, lacrimale și salivare, ca și în unele arteriole (de ex. în arteriola aferentă a glomerulului renal) (1). ~ **mitrală,** celulă nervoasă mare din bulbul olfactiv (1). ~ **monoploidă,** Celulă haploidă. **Celule morulare.** Celule Mott. Vezi Mott. ~ **motorie,** Motoneuron. ~ **mucoalbuminoasă,** Celulă mucoseroasă. ~ **mucoasă,** celulă care secretă mucus (1). ~ **mucoseroasă,** sin. : *Celulă mucoalbuminoasă, Celulă trofocromă,* celulă cu caracteristice intermediare între celulele mucoase și cele seroase (1). **Celule multipolare.** Celule (de obicei neuroni) care au mai mult decît două prelungiri (1). ~ **nervoasă bipolară,** celulă cu două prelungiri citoplasmatice (de ex. celulele din ganglionul vestibular al celui de-al VIII-lea nerv cranian); este imaginea aparentă a celulei ganglionului spinal (1). ~ **nervoasă senzorială,** celula nervoasă care primește impulsurile de la un organ de simț (1). ~ **nesamiboidă,** Celulă tulpină. **Celule neutrofile.** Celule colorabile cu coloranți neutri (de ex. leucocitele polimorfonucleare care conțin granule neutrofile în citoplasmă) (1). ~ **nevroglică,** *Neuroglia.* ~ **de numărat globule,** sin. : *Cameră de numărat globule,* suprafață de sticlă, cu compartimentări gravate de dimensiuni foarte precise, folosite la numărarea elementelor figurate sanguine (19). ~ **de numărat globule Türck,** vezi Türck. ~ **olfactivă,** celulă nervoasă senzorială, situată în epiteliul olfactiv (1). ~ **orizontală,** neuron din pătura nucleară internă a retinei, al cărui axon merge paralel cu suprafața retinei (1). ~ **orizontală internă,** Celulă amacrină. ~ **osoasă,** sin. : *Osteocit,* celulă cu numeroase prelungiri, situată în lacunele osoase (2). ~ **oxifilă,** sin. : *Celulă acidofilă,* celulă cu afinitate pentru coloranți acizi (1). ~ **oxintică,** Celulă parietală. ~ **parafoliculară,** celulă argentafină situată în epiteliul tiroidian (1). ~ **paraluteinică,** tip de celulă stromală ovariană, care în anumite condiții fiziologice sau patologice se încarcă cu substanțe lipidice, desfășurînd un proces de biosinteză hormonală, probabil de tip progesteronic (1). **Celule paraportale,** sin. : *Celule paravasculare.* Denumire generică pentru celulele Becher și Goormaghtigh care alcătuiesc aparatul juxtaglomerular neuromioepitelial (25). **Celule paravasculare.** Celule paraportale. ~ **parietală,** sin. : *Celulă acidă, Celulă delomorfă, Celulă oxintică,* celulă situată la periferia glandelor fundice ale stomacului, imediat dedesubtul membranei bazale; se presupune că are funcția de a secreta acid clorhidric (1). ~ **pavimentoasă,** element celular turtit care intră în constituția epiteliilor pavimentoase (1). ~ **pediculată,** termen folosit în general pentru anumite nevroglii, care au o prelungire cu ajutorul căreia se fixează pe peretele unui vas (1). ~ **peptică,** vezi Celulă principală. ~ **peritelială,** Celulă adventițială. ~ **pigmentară,** celulă care conține, în mod normal, granule de pigment (de ex. celulele din stratul pigmentar al pielii) (1). **Celule piliere.** Celule care mărginesc tunelul din organul Corti (1). **Celule piramidale.** Celule nervoase din cortexul cerebral. De obicei sînt de formă triunghiulară în secțiune longitudinală, avînd o dendrită mare apicală și mai multe dendrite mici la bază; axonul iese prin baza celulei sau dintr-una din dendritele bazale; sînt considerate ca avînd predominant o funcție efectorie (1). ~ **plasmatică,** vezi Plasmocit. **Celule pneumatice mastoidiene.** *Cellulae mastoideae.* ~ **policromatofilă,** hematie imatură, care se colorează cu coloranți acizi și bazici nediferențiat, luînd o culoare mixtă (1). ~ **primară,** Celulă embrionară. ~ **primitivă,** Celulă embrionară. ~ **primordială,** Celulă embrionară. ~ **primordială germinală,** celulă primordială din epiteliul germinal al gonadelor, considerată drept originea ovulului şi spermatozoidului (1). ~ **principală.** 1. Celulă granulară, columnară a glandelor fundice, care secretă pepsinogenul (sin. : *Celulă adelomorfă, Celulă centrală, Celulă peptică, Celulă zimogenică*) (1). 2. Celulă cromofobă din adenohipofiză (1). 3. Celulă din glanda tiroidă. Tipuri: celulă principală întunecată şi celulă principală clară (1). ~ **procariotă,** sin. : *Procariot,* tip de celulă al cărei plan de organizare este caracterizat prin absenţa membranei nucleare, diviziune amitotică a nucleului şi lipsa unor subunităţi cu funcţie respiratorie sau fotosintetică, separate prin membrane de restul citoplasmei. Acest tip de organizare celulară se întîlneşte la bacterii şi la algele albastre (3). **Celule pseudolupice.** Celule A. **Celule pseudoplasmice.** Termen vechi pentru monocitele din splină (1). **Celule pulpare.** Celule din ţesutul pulpar al unor organe (splina) (1). **Celule ragiocrine.** Denumire mai veche dată unor celule mezenchimale, histiocitare (19). **Celule renale.** Celule epiteliale rotunde, cu protoplasma granulată, asemănătoare cu leucocitele, care apar în sedimentul urinar ca urmare a unor procese patologice ale tubilor uriniferi, fiind însoţite de regulă de cilindrurie (25). ~ **reticulară,** celulă mezenchimală din stroma măduvei osoase, a ganglionilor limfatici, a splinei etc., care căptuşeşte reţeaua de reticulină a acestor organe. Este o celulă fixă cu prelungiri ramificate şi împreună cu celulele endoteliale şi histiocitare intră în componenţa sistemului reticulohistiocitar (19). ~ **reticuloendotelială,** denumire dată de Aschoff unui grup de celule de origine mezenchimală, caracterizate prin comportamentul comun faţă de anumite substanţe coloidale (19). ~ **reticulohistiocitară,** element component al ţesutului reticulohistiocitar (2). ~ **sanguină,** termen generic pentru fiecare din elementele figurate ale sîngelui (1). **Celule de sarcină.** Celule α, ale adenohipofizei care se disting prin talia lor mică şi granulaţia fină ; apar în timpul sarcinii, dar sînt nespecifice, fiind întîlnite şi în unele afecţiuni inflamatorii sau degenerative cronice, endocrinopatii etc. (1). ~ **sarcogenică,** Mioblast. ~ **scuamoasă,** celulă epitelială subţire şi plată (1). **Celule de segmentare.** Blastomere. **Celule semilunare.** Celule Giannuzzi. Vezi Giannuzzi. ~ **în semilună,** Acromocit. **Celule senzoriale.** Celule adaptate pentru recepţionarea şi transmiterea excitaţiilor senzoriale (1). **Celule septale.** Macrofage situate în septurile interalveolare ale plămînului (1). **Celule serozimogenice.** Tip de celule seroase secretorii găsite în acinii pancreatici, în mucoasa gastrică, în glandele submaxilare la om şi în glandele parotide ale unor mamifere (1). ~ **simpatică,** celulă nervoasă a sistemului nervos simpatic, situată în ganglionii trunchiului simpatic laterovertebral, ganglionii prevertebrali sau juxtaviscerali (1). ~ **simpaticotropă,** celulă epitelioidă mare, probabil de natură cromafină, situată în grupuri, în vecinătatea fibrelor amielinice din hilul ovarului (1). ~ **simpatocromafină,** element celular precursor al celulelor simpatice şi medulare din medulosuprarenală ; dă o reacţie cromafină pozitivă (1). **Celule sinciţiale.** Formaţiuni multinucleate rezultate din contopirea mai multor celule în urma dispariţiei pereţilor separatori (de ex. sinciţiul placentar, muşchiul cardiac etc.) (1). ~ **somatică,** denumire folosită pentru toate celulele organismului, cu excepţia celulelor germinale (1). **Celule somatocrome.** Grup de neuroni cu corpul celular bine definit, cu citoplasmă cu contur distinct şi tinctorialitate pronunţată (1). ~ **spermatică,** Spermatozoid. ~ **spumoasă,** celulă fagocitară voluminoasă, cu numeroase vacuole şi bogată în lipide ; este frecvent întîlnită în infiltratele din lepră, xantomatoză, boala Niemann-Pick (2). **Celule stelate.** Celule Kupffer. Vezi Kupffer. **Celule stihocrome.** Neuroni în care substanţa cromofilă este aranjată în fişii paralele cu conturul corpului celular (1). ~ **de suport,** Celulă sustentaculară. ~ **sustentaculară,** sin. : *Celulă de suport,* celulă epitelială de susţinere pentru alte celule cu funcţii speciale (de ex. celulele Sertoli ale tubilor seminiferi) (1). ~ **tactilă,** celulă epitelială modificată pentru recepţia stimulilor tactili (1). **Celule tautomerice.** Neuroni din măduva spinării ai căror axoni merg prin substanţa albă din aceeaşi parte în care se află şi celulele respective (1). ~ **tifică,** Celulă Rindfleisch, vezi Rindfleisch. ~ **trofocromă,** Celulă mucoseroasă. ~ **unipolară,** celulă nervoasă cu o singură prelungire (1). ~ **vasoformativă,** celulă care participă la dezvoltarea vaselor sanguine (1). **Celule vezicale.** Depresiuni variabile ca număr, puţin profunde, tapisate de mucoasă normală, limitate de relieful coloanelor, cu sediul pe faţa posterioară a vezicii, în afara trigonului şi a orificiilor ureterale. Reprezintă veritabile hernii ale mucoasei vezicale prin fibrele musculare îndepărtate, consecinţă a unei disectazii de col vezical, tabes sau aplazie congenitală a peretelui vezical (11). **Celule vizuale.** Denumire dată celulelor cu conuri şi bastonaşe ale retinei (1). ~ **vizuală cu bastonaş,** celulă de formă cilindrică, prezentînd o expansiune în formă de bastonaş ; constituie primul neuron retinian, ca şi celula vizuală conică. Prin structura sa chimică joacă un rol deosebit în vederea nocturnă. La periferia retinei se găsesc numai bastonaşe, în rest conuri şi bastonaşe, iar cu cît ne apropiem de maculă, numărul bastonaşelor scade, lipsind complet în regiunea maculară (28). ~ **vizuală cu con**, celulă vizuală prezentînd o expansiune de formă conică; ca şi celula vizuală cu bastonaş reprezintă primul neuron retinian. Prin structura sa chimică are rol primordial în vederea diurnă. În regiunea maculară, conurile sînt dispuse în exclusivitate; ele alternează cu bastonaşele în regiunea perimaculară şi dispar complet către periferia retinei (28). ~ **xantomatoasă**, element reticulohistiocitar încărcat cu grăsimi sub forma de picături mici care dau citoplasmei un aspect spumos (2). ~ **zimogenică**, Celulă principală. ~ α. 1. Celulă granulară din pancreasul insular, substratul secretor al glucagonului (1). 2. Celulă oxifilă sau acidofilă din adenohipofiză, secretînd hormon de creştere şi prolactină; histochimic şi electronomicroscopic se diferenţiază două tipuri de celule acidofile (7). 3. Celule motorii din cornul anterior al măduvei spinării. *Tipuri*: a) celule α mari, cu frecvenţă de descărcare înaltă, inervînd fibrele musculare palide, bogate în miofibrile şi sărace în sarcoplasmă şi servind la activitatea fazică (mişcări rapide); b) celulele α mici, cu o frecvenţă de descărcare joasă, inervînd fibrele musculare roşii (bogate în sarcoplasmă), sînt activate de descărcările celulelor γ şi au acţiune tonică (27). 4. Celulă de origine din măduva osoasă care asigură continuitatea genetică, somatică a grupului celular respectiv (prin diviziune homoplastică); dă naştere celulelor *n* care asigură proliferarea şi diferenţierea seriei respective (diviziunea heteroplastică) (Osgood) (19). ~ β. 1. Tip de celulă din insulele pancreatice a cărei citoplasmă conţine granule alcoolosolubile, substratul secretor al insulinei (1). 2. Celulă din adenohipofiză, care conţine granule bazofile. Histochimic şi electronomicroscopic, celulele β hipofizare se diferenţiază în: celule tireotrope, cîteva varietăţi de celule gonadotrope şi (poate) celule corticotrope (7). **Celule Δ.** Tip celular special al insulelor Langerhans din pancreas şi ale adenohipofizei (1).

Vezi şi: Aschoff, Beale, Becher, Berger, Betz, Bevan-Lewis, Böttcher, Bürker-Türk, Cajal, Citelli, Clarke, Claudius, Corti, Crooke, Deiters, Dogiel, Downey, Ferrata, Gaucher, Giannuzzi, Golgi, Goormaghtigh, Grawitz, Hargraves, Hensen, Hofbauer, Hortega, Hürthle, Kulşiţki, Kupffer, Langerhans, Langhans, Leydig, Meynert, Mikulicz-Radecki, Mott, Moure, Niemann-Pick, Paget, Paneth, Pelger, Pick, Purkinje, Rieder, Rindfleisch, Rouget, Sertoli, Sternberg, Sternberg-Reed, Sternheimer-Malbin, Stich, Türck, Van Gehuchten.

Celulă-mamă. Celulă de origine, care prin diviziune dă naştere la două celule fiice. Prin diviziune homoplastică iau naştere celule identice cu celula-mamă, iar prin cea heteroplastică, celule diferenţiate (19).

Celulă-soră. Una din cele două celule care rezultă din diviziunea unei celule-mame (1).

Celulă-tulpină. 1. Celulă formativă (1). 2. Celulă multipotenţială derivată din mezenchimul primitiv, considerată de unii autori drept celula sanguină primitivă, care dă naştere la toate celelalte celule sanguine. Morfologic prezintă: nucleu mare cu cromatină de aspect spongios şi cu 2—3 nucleoli; citoplasma este bazofilă, conţinînd granulaţii variate, după seria căreia îi va da naştere (sin.: *Celulă Ferrata, Celulă nesamiboidă, Hematogonie, Hemoblast, Hemocitoblast, Hemohistioblast, Limfoidocit*) (1; 19).

Celulită (lat. *cellula* = cămăruţă + *-ită*). Termen impropriu pentru procese inflamatorii ale ţesutului adipos subcutanat sau subperitoneal (2). ~ **orbitară**, inflamaţie difuză a ţesutului retrobulbar; se manifestă prin congestie şi edem palpebral, congestia conjunctivei, proptoză şi limitarea mişcărilor globului ocular (28). ~ **pelviană**, inflamaţie difuză a ţesutului celular pelvian (18). ~ **perimaxilară**, inflamaţie acută, subacută sau cronică a ţesutului conjunctiv interstiţial în regiunea perimaxilară, caracterizată anatomopatologic printr-un infiltrat seros leucolimfohistioplasmocitar, iar clinic prin tumefacţie cu edem infiltrativ. Este provocată de obicei de infecţii dentare şi parodontale (38). ~ **periprostatică**, Periprostatită. ~ **perivezicală**, Pericistită. ~ **streptococică**, termen rar, folosit pentru inflamaţiile difuze, relativ superficiale, de tip hipodermită, în a căror etiologie se incriminează streptococul. După unii autori este vorba de un erizipel frust, atenuat (12).

Celuloză $(C_6H_{10}O_5)_n$. Compus macromolecular constituit din molecule D-glucopiranozice unite între ele β-glicozidic în poziţiile 1,4 prin atomi de oxigen. Este substanţa principală care formează scheletul lemnos al celulelor plantelor. Se întrebuinţează la fabricarea hîrtiei, fibrelor textile artificiale, materialelor plastice, lacurilor, explozivilor (5).

Cement (lat. *cementum*). Substanţă utilizată pentru realizarea unei adeziuni puternice între două suprafeţe (38). ~ **dentar**, material folosit la obturaţia provizorie a cavităţilor de carie şi la fixarea protezelor conjuncte. Constă dintr-o pulbere, pe bază de oxid de zinc şi alţi oxizi metalici, şi un lichid, pe bază de acid fosforic, care se amestecă extemporaneu, formînd o pastă ce se întăreşte repede (38). **Cementuri dentare speciale.** Cementuri de silicofosfaţi, cu procent mare de silicaţi, în a căror pulbere s-au adăugat fibre de sticlă de 0,01 mm. Armătura de sticlă dă cementului o rezistenţă mult mărită (39). ~ **radicular,** ţesut de tip osos, care face parte din parodonţiu, situat de-a lungul rădăcinilor dentare, în jurul dentinei. Conţine 45–50% substanţe anorganice şi 50–55% substanţe organice şi apă. Are o structură adecvată funcţiei sale principale de fixare a dintelui în alveolă (38).

Cementare. Operaţia de fixare cu cement a protezelor conjuncte de dinţii-stîlpi (39).

Cementicul. Vezi Parodontolit.

Cementită (lat. *cementum* = cement + *-ită*). Inflamaţie cronică a cementului dentar, de tip resorbtiv (rarefiant) sau hipertrofic, în cadrul parodontitei apicale cronice; reprezintă o complicaţie a gangrenei pulpare (38).

Cementoblast (lat. *cementum* = cement + gr. *blastos* = germen). Celulă care participă la formarea cementului dentar, în procesul mineralizării acestuia (38).

Cementoblastom (lat. *cementum* = cement + gr. *blastos* = germen + *-oma*). Tumoare formată prin proliferarea celulelor cementoblastice ale parodonţiului din regiunea rădăcinii dinţilor, deformînd apexurile dentare; formaţiunea poate rămîne mică, intraosoasă, sau poate creşte deformînd maxilarul (38).

Cemetocit (lat. *cementum* = cement + gr. *kytos* = celulă). Celulă care face parte din structura cementului dentar; prezintă prelungiri care se anastomozează între ele, formînd un adevărat sinciţiu (38).

Cementoclazie (lat. *cementum* = cement + gr. *klasis* = ruptură). Acţiunea de distrugere a cementului dentar, realizată de celulele cementoclastice (38).

Cementoexostoză. Îngroşare a cementului radicular, îndeosebi spre apex, ca urmare a unei apoziţii excesive de cement (38).

Cementoid (lat. *cementum* = cement + gr. *eidos* = formă). Matrice formată dintr-un ţesut nemineralizat la suprafaţa cementului radicular, indicînd apoziţia continuă de cement nou format (38).

Cementoliză (lat. *cementum* = cement + gr. *lysis* = distrucţie). Resorbţia cementului dentar radicular, de cauză infecţioasă sau mecanică (38).

Cementom (lat. *cementum* = cement + *-oma*). Denumire dată unei hiperplazii a cementului dentar, avînd drept consecinţă deformaţii şi îngroşări ale rădăcinii (38).

Cenapse. Complexe ale moleculelor proteice cu alte macromolecule lipidice (cenapse proteolipidice) sau polizaharidice (cenapse proteoglucidice), în care legăturile dintre macromolecule sînt atît chimice, cît şi de simplă atracţie (afinitate de solvatare, forţe Van der Waals etc.). Procesul de formare a cenapselor permite transportul pe cale sanguină a unor substanţe insolubile, ca lipidele, anumite medicamente etc. (5).

Cenestezie (gr. *koinos* = comun + *aisthesis* = percepere). Senzaţie vagă, comună, ce o avem despre existenţa organelor noastre corporale, care în stare normală nu intră în sfera atenţiei sau preocupării psihice (27).

Cenestopatie (*cenestezie* + gr. *pathos* = boală). Senzaţie penibilă cu localizare difuză în diferite regiuni ale corpului sau organelor interne, nefiind însoţită de semne somatice obiective care ar putea explica apariţia ei (35).

Ceno-. 1. (gr. *koinos* = comun). Prefix care introduce în termenii compuşi noţiunea de caracter comun (32). 2. (gr. *kainos* = nou). Prefix care introduce în termenii compuşi semnificaţia de nou (32).

Cenogenesis (*ceno-* + gr. *genesis* = naştere). Apariţia unor noi caractere în cursul dezvoltării, generate de procesele de adaptare la condiţiile mediului înconjurător (1).

Centaurea cyanus, sin.: *Albăstrea.* Plantă din familia *Compositae,* ale cărei flori marginale au proprietăţi stomahice şi hipoglicemiante (13).

Centaurium umbellatum. Plantă din familia *Gentianaceae* cu efect stomahic (în medicina populară este folosită şi ca febrifug) (13).

Centeză (gr. *kentesis* = înţepătură). Puncţia unei cavităţi a organismului, executată de obicei cu scopul de a-i evacua conţinutul (16).

Centil. Valoarea de structură a unei repartiţii statistice, care marchează împărţirea unei selecţii orînduite după valorile crescătoare ale variabilei în 100 părţi egale (7).

Centraj trohanterian. Legea centrului trohanterian.

Centrarea arcului facial. În stomatologie, egalizarea gradaţiilor pe cele două tije culisante ale arcului facial (39).

Centriciput (lat. *centrum* = centru + *caput* = cap). Mijlocul capului sau al celui de al 2-lea segment cranial situat între sinciput şi occiput (1).

Centrifug (lat. *centrum* = centru + *fugo* = a îndepărta), sin.: *Eferent.* Care tinde să se depărteze de centru (15).

Centrifugare (lat. *centrum* = centru + *fugare* = a îndepărta). Operaţia de separare a componentelor cu greutăţi specifice diferite dintr-un amestec de lichide sau dintr-un lichid conţinînd particule solide în suspensie, prin efectul forţei centrifuge (6). ~ **fracţionată,** metodă de purificare a inframicrobilor, bazată pe alternarea centrifugării şi ultracentrifugării (22).

Centrifugă. Aparat care permite separarea substanţelor dintr-o suspensie, prin sedimentarea particulelor solide (5). ~ **de aer,** centrifugă folosită la determinarea microorganismelor din aer. Aerul din care se recoltează microorganismele este trecut prin aparat unde i se imprimă o mişcare embrionară; datorită forţei centrifuge, elementele în suspensie (deci şi germenii) sînt proiectate pe pereţii unui tub care are depus pe suprafaţa sa internă un mediu nutritiv solid (20).

Vezi şi: Gerber.

Centriol. Corp mic, în formă de bastonaş sau de granulă, aflat în centrozom (1). ~ **anterior,** centriol care dă filamentul axial al spermatozoidului (1). ~ **posterior,** centriol care formează inelul piesei centrale a spermatozoidului (1).

Centripet (lat. *centrum* = centru + *petere* = a se îndrepta spre), sin.: *Aferent.* Îndreptat de la periferie spre centru (32).

Centro- (lat. *centrum*). Prefix care introduce în termenii compuşi relaţia cu un centru sau referirea la o localizare centrală (32).

Centrocit (*centro-* + gr. *kytos* = celulă). Celulă întîlnită în leziunile de *lichen ruber* şi care conţine granule simple sau duble de diferite mărimi (1).

Centrodesmoză (*centro-* + gr. *desmos* = bandă). Bandă clară, filamentoasă, de origine citoplasmică, nucleară sau mixtă, care leagă 2 centrozomi şi dă naştere fusului central în diviziunea celulei (1).

Centromer (*centro-* + gr. *meros* = parte), sin.: *Kinetocor.* Formaţiune din constituţia cromozomului, reprezentînd locul unde se inserează braţele cromatidelor; poziţia sa în raport cu extremităţile cromozomului este variabilă (17).

Centroosteoscleroză, sin.: *Centroscleroză.* Osificarea cavităţii medulare osoase (4).

Centroplasmă (*centro-* + gr. *plasma* = formaţie). Termen dat uneori matricei fundamentale a centrozomului (1).

Centror. Piesă radiologică accesorie, care materializează raza centrală în proiecţia ei pe un plan de radiografiat. Există centroare telescopice, luminoase, goniometrice etc. (36).

Centroscleroză. Centroosteoscleroză.

Centrosferă (*centro-* + gr. *sphaira* = sferă). Centrozom.

Centrotaxie (*centro-* + gr. *taxis* = ordine). Polarizarea materialului cromatinian al spermatogoniei spre centrozom (1).

Centrotecă. Idiozom.

Centrozom (*centro-* + gr. *soma* = corpuscul), sin.: *Centrosferă, Centru celular, Centru de diviziune, Cytocentrum.* Organit celular, la limita vizibilităţii cu microscopul optic, prezent în afara mitozei, de formă ovoidă, cromofob, fără membrană, conţinînd mai mulţi centrioli, porţiuni de reticul endoplasmic, granule de ribonucleoproteină, vacuole ş.a.; este alcătuit dintr-o zonă globulară care înconjură centriolul sau centriolii şi are un rol activ, central, în diviziunea celulară (1).

Centru (lat. *centrum*). *Centrum.* ~ **acustic,** formaţiune nervoasă prevăzută cu sensibilitate discriminativă faţă de stimulii sonori, situată la nivelul circumvoluţiei transverse din lobul temporal (15). ~ **anospinal,** centru situat în măduva sacrată cu rol important în declanşarea actului reflex al defecaţiei. Excitarea sa pe cale neuroreflexă determină relaxarea sfincterului anal intern, în vederea eliminării bolului fecal (15). **Centri de asociaţie.** Formaţiuni nervoase cu rol asociativ din cortexul prefrontal, corespunzătoare ariilor 9, 10, 11 şi 13 (15). ~ **cardioaccelerator.** 1. Centrul nervos spinal cardioaccelerator (1). 2. Fiecare din cei 3 centri nervoşi superiori avînd rol cardioaccelerator. Localizarea precisă a acestor centri nu este cunoscută; ei par a fi situaţi în planşeul ventriculului al IV-lea, în regiunea hipotalamică posterioară şi în ariile motorii şi premotorii ale cortexului cerebral (1). ~ **cardioinhibitor,** nucleul motor dorsal al vagului, de la care pleacă fibrele inhibitorii ale inimii (1). ~ **celular,** Centrozom. ~ **ciliospinal,** sin.: *Centru pupilodilatator,* centru nervos simpatic situat în segmentele al 8-lea cervical şi primele 3 toracice ale măduvei spinării, la nivelul căruia îşi au originea nervii simpatici cervicali care inervează muşchiul dilatator al pupilei (1). ~ **de condrificare,** regiunea în care se formează mai întîi cartilajul (1). ~ **de convergenţă,** grup medial de celule ale nucleului oculomotor (1). **Centri coordonatori.** Formaţiuni nervoase cu rol de reglare şi coordonare a funcţiilor somatovegetative. Majoritatea lor se găsesc în scoarţă şi hipotalamus (15). **Centri corticali.** Termen generic dat centrilor receptori, efectori şi asociativi din scoarţa cerebrală (15). ~ **de cristalizare,** în masa unui metal topit, în curs de răcire, 2 atomi legaţi între ei prin forţa de atracţie dintre nucleele lor, ca urmare a apropierii lor sub o anumită distanţă (2—3 Ångstromi), provocată de reducerea energiei de mişcare a atomilor pe măsura răcirii masei metalului topit. Modul de constituire a acestor centri, printr-un anumit tratament termic, prezintă o excepţională importanţă pentru proprietăţile aliajelor dentare (39). ~ **de defecaţie,** centru nervos care controlează reflexul de defecaţie; există un centru bulbar al defecaţiei, localizat în planşeul ventriculului al IV-lea şi un centru spinal, localizat în al 2-lea, al 3-lea şi al 4-lea segment sacral al măduvei spinării (1). ~ **de deparazitare,** complex special amenajat pentru deparazitarea indivizilor şi a lenjeriei, compus din: cameră de aşteptare, cameră de dezbrăcare, instalaţie de duşuri sau băi, cameră de îmbrăcare şi closete, precum şi etuve sau cuptoare de deparazitare a rufăriei şi hainelor (8). ~ **de diviziune,** Centrozom. ~ **frenic,** *Centrum tendineum diaphragmatis.* ~ **germinal,** regiune proliferativă activă a nodulului limfatic, în care se formează limfocitele (1). ~ **glicogenic,** centru nervos presupus a fi situat în regiunea tegmentală a punţii; leziuni în această arie produc hiperglicemie (1). ~ **de greutate Kastert,** vezi Kastert. ~ **gustativ,** centrul nervos al gustului, localizat în porţiunea terminală anterioară a nucleului tractului solitar (1). ~ **de hematologie şi transfuzie,** unitate sanitară de producţie şi activitate ştiinţifică, în care se recoltează sînge de la donatori, se prepară sînge pentru a fi livrat spitalelor, se produc diverse preparate de sînge şi se efectuează cercetări ştiinţifice în problemele de hematologie şi transfuzie (29). **Centri hipotalamici.** Centri superiori ai sistemului nervos autonom; cei pentru sistemul simpatic sînt localizaţi în grupul posterior al nucleilor hipotalamici, iar cei pentru sistemul parasimpatic în nucleii anteriori şi mijlocii. Zona simpatică este zona ergotropă, dinamogenă, iar zona parasimpatică este zona trofotropă (1). **Centrii masticaţiei.** Formaţiuni nervoase centrale care asigură actul neuroreflex al masticaţiei, cu sediul în regiunea bulboprotuberanţială. Datorită controlului executat de centrii supraiacenţi din hipotalamus, amigdală şi cortexul prerolandic, actul masticaţiei este atît reflex, cît şi voluntar (15). **Centrii micţiunii.** Centri nervoşi care guvernează reflexul de micţiune (micturiţie). Centrii superiori sînt localizaţi în mezencefal şi în măduva prelungită; centrul spinal este localizat în segmentele al 2-lea, al 3-lea şi al 4-lea sacrale ale măduvei spinării (1). **Centri motori.** Nucleii de origine ai impulsurilor nervoase motorii, cu rol stimulator sau inhibitor asupra contracţiei musculare. Centrii contractilităţii voluntare se găsesc în aria 4 motorie de la nivelul circumvoluţiei frontale ascendente (15). **Centri nervoşi.** Grup de celule nervoase, care dirijează anumite funcţii ale organismului, prin mecanismul primirii şi trimiterii de stimuli (15). **Centri olfactivi.** Denumire dată centrilor mirosului de la nivelul ariei prepiriforme a girusului hipocampic (15). ~ **optic,** locul de încrucişare a razelor luminoase care ajută la formarea imaginii clare cu axa principală, situat în cazul ochiului normal la aproximativ 2 mm îndărătul corneei (15). ~ **de osificare,** regiunea în care apare pentru prima dată ţesut osos în cursul osificării encondrale sau de membrană (1). ~ **parturiţiei,** formaţiuni nervoase din măduva lombosacrată cu rol în stimularea contracţiilor uterine din timpul travaliului (15). ~ **pneumotaxic,** centru nervos situat în partea superioară a punţii, din care pleacă impulsuri care inhibează inspiraţia, permiţînd începerea expiraţiei; acţiunea se desfăşoară independent de aceea a nervilor vagi (1). ~ **de proiecţie,** termen vechi pentru aria de proiecţie (1). ~ **pupiloconstrictor,** *Nucleus accessorius* (*autonomicus*) *nervi oculomotorii.* ~ **pupilodilatator,** Centru ciliospinal. ~ **de reacţie,** regiune proliferativă activă a nodulului limfatic, în care se formează alte celule decît limfocitele (de ex. macrofagele) (1). ~ **reflex,** grup sau grupuri de celule nervoase din sistemul nervos central, care transformă un impuls aferent într-unul eferent (1). ~ **respirator,** centru nervos situat în substanţa reticulată a bulbului şi care participă la reglarea mişcărilor respiratorii (1). **Centrii salivaţiei.** Denumire dată nucleilor salivari superiori şi inferiori. Primii au sediul pontin şi controlează secreţia glandelor submaxilară şi sublinguală, iar ultimii se găsesc în bulb, cu rol reglator asupra secreţiei parotidiene (15). **Centri sexuali.** Aglomerări endonevraxiale de celule ganglionare care au raporturi strînse cu funcţia reproductivă; se cunosc centri sexuali în rinencefal, în hipotalamus (legaţi de instinct şi de aspectul endocrin al sexualităţii), în măduva lombară şi sacrată (legaţi de erecţie şi ejaculare) (7). ~ **spinal cardioaccelerator,** centru nervos situat în coloanele laterale ale primelor 5 segmente toracice ale măduvei spinării; de aici pleacă fibrele preganglionare ale nervilor acceleratori ai inimii (1). **Centri termoreglatori.** Denumire dată centrilor termogenetici din hipotalamusul posterior şi centrilor termolitici din hipotalamusul anterior (15). ~ **tusei,** nucleu bulbar situat în vecinătatea centrilor respiratori, a cărui excitare directă sau reflexă determină actul tusei (15). ~ **vasoconstrictor,** centru nervos localizat în planşeul ventriculului al IV-lea, la vîrful zonei denumită *ala cinerea,* şi care reglează constricţia vaselor sanguine (1). ~ **vasodilatator,** centru nervos localizat în planşeul ventriculului al IV-lea, lateral de *obex* şi care reglează dilatarea vaselor sanguine (1). **Centri vasomotori.** Denumirea generică a centrilor vasodilatatori şi vasoconstrictori (1). **Centrii văzului.** Formaţiuni nervoase sensibile la stimulii luminoşi, situate în jurul scizurii calcarine din cortexul occipital (ariile 17, 18 şi 19) (15). ~ **vomei,** regiune localizată dorso-lateral în formațiunea reticulată a măduvei prelungite, de unde pleacă impulsuri eferente pentru reflexul de vomă ; este interesată și în activitățile asociate acestui reflex, cum sînt salivația și mișcările respiratorii (1).

Vezi și : Spee.

Centrum (lat. = centru), sin.: *Centru*. Punctul mijlociu al unei suprafețe sau al unui organ (1). ~ **ovale**, substanța nervoasă albă, centrală, vizibilă într-o secțiune a creierului care interesează ambele emisfere la nivelul suprafeței superioare a corpului calos (1). ~ **tendineum diaphragmatis**, sin. : *Centrul frenic*, *Oglinda van Helmont*, aponevroză din centrul diafragmului, prezentînd 3 prelungiri sau foliole, și care este aderentă superior de pericardul fibros (1).

Centură. 1. Curea lată de piele sau de pînză servind la încingerea peste mijloc (32). 2. Ansamblu osos prin care extremitățile se leagă de trunchi (32). ~ **eutocică Pinard**, vezi Pinard. ~ **ortopedică**, Lombostat. ~ **pelviană**, *Cingulum membri inferioris*. ~ **scapulară**, *Cingulum membri superioris*.

Vezi și : Hitzig.

Cenur. *Coenurus*.

Cenuroză. Boală parazitară determinată de dezvoltarea în organismul uman sau animal a larvelor cestodelor din genul *Multiceps* (31). ~ **cerebrală**, cenuroză provocată de dezvoltarea în creier a larvelor de *Taenia coenurus*. Se exteriorizează printr-o simptomatologie nespecifică, asemănătoare cu aceea produsă de formațiunile tumorale cerebrale. Boala este cunoscută la oaie sub numele de căpială (31). ~ **subcutanată**, cenuroză provocată de localizarea larvelor de *Taenia serialis* în țesutul subcutanat al iepurelui și, rar, al omului. La om determină apariția de tumori cu aspect de lipoame sau fibroame, însoțite de dureri spontane sau provocate (31).

Cep osos. Orificiu creat în os cu burghiul, cu freza sau cu dalta, cu scopul de a permite drenarea unor lichide patologice : puroi, lipotoxine epifizare (24).

Cephalodiprosopus (gr. *kephale* = cap + *di* = doi + *prosopon* = față). Monstru fetal caracterizat prin prezența unui cap rudimentar, complet sau incomplet, atașat de propriul său cap (1).

Cephalodymus (gr. *kephale* = cap + *dymenai* = a se amesteca). Monstruozitate gemelară dublă caracterizată prin prezența unui singur cap sau unirea celor două capete (1).

Cephalogaster (gr. *kephale* = cap + *gaster* = stomac). Porțiunea anterioară a canalului enteric al embrionului (1).

Cephalomelus (gr. *kephale* = cap + *melos* = extremitate), sin. : *Cefalomel*. Monstru care are un membru supranumerar atașat capului (1).

Cephalopagus (gr. *kephale* = cap + *pagos* = care este fixat), sin. : *Cefalopag*, *Craniopagus*. Monstruozitate gemelară dublă, în care cei 2 indivizi sînt reuniți prin extremitățile cefalice, fața ventrală a unuia venind în contact cu fața dorsală a celuilalt (2). ~ **occipitalis**, *Iniopagus*.

Cephalosporium. Gen de conidiosporate, cuprinzînd unele specii patogene ca : *C. acremonium*, *C. ballagii* etc. După unele clasificări ar fi sinonim cu genul *Acrostalagmus* și genul *Hyalopus* (12).

Cephalothoracopagus (gr. *kephale* = cap + *thorax* + *pagos* = care este fixat), sin. : *Cefalotoracopag*. Monstruozitate gemelară dublă, constînd din fuzionarea capetelor indivizilor, sudarea mai mult sau mai puțin totală a toracelor, independența subombilicală a corpurilor și existența a 4 brațe și 4 picioare (2). ~ **monosymmetros**, *Iniops*.

Cera (lat. = ceară), sin. : *Ceară*. Produs plastic natural sau sintetic, amestec de esteri ai acizilor grași superiori cu alcooli monohidroxilici superiori, acizi, alcooli și hidrocarburi (14). ~ **alba**, sin. : *Ceară albă*, produs obținut prin purificarea și înălbirea cerii galbene ; principalii componenți sînt palmitatul de miricil (miricină), acidul cerotic liber și acidul melisic ; se folosește la prepararea unguentelor și în cosmetică ; intră în compoziția ceratelor (14). ~ **flava**, sin. : *Ceară galbenă*, produs obținut prin topirea fagurilor de albine, goliți de miere ; conține palmitat de miricil (miricină), acid cerotic liber și acid miricic ; se folosește la prepararea cerii albe (14).

Cerasus avium, sin. : *Cireș*. Pom fructifer din familia *Rosaceae* ; pediculii fructelor sînt folosiți pentru prepararea de ceai diuretic (13).

Cerat. Unguent care conține ceară (14).

Cerc (lat. *circus*). Suprafață limitată de o cirumferință ; linie curbă închisă care mărginește o astfel de suprafață ; circumferință (Dicționarul limbii române moderne). ~ **arterial mare al irisului**, *Circulus arteriosus iridis major*. ~ **arterial mic al irisului**, *Circulus arteriosus iridis minor*. ~ **de desleare**, Guleraș de eroziune. ~ **de difuzare**, reprezentarea în mod normal pe retină a unui punct printr-un cerc de lumină care comportă un oarecare grad de difuziune. Cu cît acest cerc este mai mic, cu atît vederea va fi mai precisă (28). ~ **de dispersiune**, dispersiunea razelor luminoase provocată de difracția și reflexia lor la incidența unei opacități corneene sau cristaliniene (28). ~ **venos al glandei mamare**, anastomoza venelor în jurul mamelonului (1).

Vezi și : Zinn.

Cercar. Formă larvară, care apare în evoluția diferiților paraziți din ordinul trematodelor (*Fasciola*, *Schistosoma* etc.) ; este constituit de obicei dintr-o porțiune anterioară (corpul propriu-zis) și o porțiune posterioară caudală, care ajută la înotul în apă (31).

Cerclaj. Termen folosit în chirurgie cu semnificația de încercuire (32). ~ **colului uterin** (Palmer), metodă chirurgicală de reducere a calibrului colului uterin în cazuri de col „incontinent" (*post-partum*), cu ajutorul a 1—2 fire trecute prin submucoasă (18). ~ **osos,** osteosinteză prin înconjurarea fragmentelor fracturii cu un fir de sîrmă, setolină, nylon, ață sau catgut (24).

Cercocystis. Formă larvară descrisă la *Hymenolepis diminuta*; se dezvoltă în cavitatea generală a unor insecte și are caracterul unui cisticercoid, fiind lipsit de o cavitate veziculară cu lichid (31).

Cercomonas. Gen de protozoar din familia *Cercomonadidae*, clasa *Flagellata*, găsit uneori în dejecțiile omului. Specii mai importante: *C. crassicauda*, *C. hominis*, *C. intestinalis* (sin.: *Lamblia intestinalis*), *C. longicauda* (31).

Cerebel. *Cerebellum.*

Cerebelită (*cerebel* + *-ită*). Varietate de encefalită cu localizare de predilecție în cerebel (27).

„Cerebellar fits" (engl.). Denumire improprie, folosită de Jackson pentru unele crize de hipertonie, manifestate prin contractura musculaturii regiunii cervicale posterioare, cu extensiunea capului, fixarea tonică a globilor oculari în sus, contractura în extensiune a membrelor superioare și inferioare. Apar în tumorile localizate în fosa cerebrală posterioară și sînt datorite de fapt suferinței trunchiului cerebral (27).

Cerebellum (lat. = creier mic), sin.: *Cerebel*, *Creier mic.* Parte a encefalului care se află dedesubtul creierului mare, în etajul inferior al cutiei craniene și înapoia trunchiului cerebral, participînd la delimitarea ventriculului al IV-lea. Este alcătuit dintr-o bandă mediană îngustă numită *vermis*, din două porțiuni laterale numite emisfere cerebeloase și este legat de trunchiul cerebral prin cele 3 perechi de pedunculi cerebeloși (superiori, mijlocii și inferiori). Are rol în coordonarea mișcărilor corpului (1).

Cerebelopatie (*cerebellum* + gr. *pathos* = boală). Afecțiune care interesează cerebelul (32). ~ **carcinomatoasă,** degenerescență a cerebelului, interesînd în special celulele Purkinje, întîlnită în carcinomatoza generalizată, dar fără prezența metastazelor în cerebel (26).

Cerebral (lat. *cerebrum* = creier mare). Care se referă la creierul mare (32).

Cerebralia. Pseudoencefalită.

Cerebrastenie (lat. *cerebrum* = creier + *astenie*). Stare patologică caracterizată printr-o reactivitate astenică a creierului, manifestată prin iritabilitate, labilitate emoțională, scăderea atenției și memoriei, epuizare ușoară și care apare în perioada reziduală a traumatismelor craniocerebrale, meningitelor și meningoencefalitelor (35).

Cerebro- (lat. *cerebrum* = creier). Prefix care introduce în termenii compuși referirea la creier (32).

Cerebroangioscleroză (*cerebro-* + gr. *aggeion* = vas + *sklerosis* = întărire). Scleroza vaselor cerebrale (27).

Cerebromalacie (*cerebro-* + gr. *malakia* = înmuiere). Ramolisment cerebral.

Cerebronă. Denumire veche pentru cerebrozide (5).

Cerebroragie (*cerebro-* + gr. *rhegnynai* = a curge). Hemoragie cerebrală.

Cerebrorelaxină (*cerebro-* + lat. *relaxare* = a se destinde). Ergonă ipotetică cu efect neurosedativ, elaborată de epifiză, după concepția lui Gr. T. Popa (7).

[**Cerebroscleroză** (*cerebro-* + gr. *sklerosis* = întărire). Sclerozare de origine vasculară, inflamatorie sau degenerativă a parenchimului cerebral (27).]

Cerebrostimulină (*cerebro-* + lat. *stimulare* = a îmboldi). Ergonă ipotetică cu efect neuroexcitator, care s-ar găsi, după concepția lui Gr. T. Popa, în lichidul cefalorahidian (7).

Cerebrotonie (Sheldon) (*cerebro-* + gr. *tonos* = tensiune). Componentă caracteriologică, corespondența psihologică a tipului ectomorfic, caracterizată prin timiditate, hiperexcitabilitate fiziologică (dar cu astenie rapidă), gustul singurătății, introversiune (7).

Cerebrozidă. Sfingolipid format dintr-o bază azotată (sfingozina sau dihidrosfingozina), un acid gras cu lanț carbonic lung (C_{24}) și un glucid care obișnuit este galactoza. După tipul acidului gras conținut, se deosebesc 4 cerebrozide: frenozina (conține acidul α-hidroxi-C_{24} sau acidul cerebronic), kerazina (conține acidul C_{24} saturat sau lignoceric), nervona (conține acidul nervonic) și oxinervona (conține acidul oxinervonic). Cerebrozidele se găsesc în substanța cerebrală (0,23—2,1 g%), măduva spinării (1,72—4,93%) și în general în țesutul nervos. Sinteza lor se face pe seama sfingozinei, prin proces dublu de galactozilare și acilare (5).

Cerebrum (lat. = creier mare), sin.: *Creier*. Parte a sistemului nervos central situată în etajul superior al cutiei craniene, deasupra cortului cerebelului. Este alcătuit din cele două emisfere cerebrale și o porțiune mediană impară, în continuarea trunchiului cerebral, numită creierul intermediar (diencefal) (1).

Cerențel. *Geum urbanum.*

Cerezită. Substanță ceroasă extrasă din ozocherită de culoare galbenă pînă la brună-neagră ; este plastică la temperatura obişnuită, fiind folosită la prepararea cerurilor dentare (38).

Ceril. Radical hidrocarbonat univalent din seria grasă, avînd formula $C_{27}H_{55}$ (5).

Cerise-Thurel. Sindromul ~, sin. : *Nevralgia ganglionului ciliar*, sindrom dureros al feței, determinat de procese patologice iritative ale ganglionului ciliar. Se manifestă prin dureri cu sediu oculonazal asociate cu congestia conjunctivei, hiperlacrimație şi rinoree. Uneori se mai adaugă edem palpebral şi ulcerații corneene (27).

Ceriu. Simbol Ce. Vezi Lantanide.

Cernavski. Operația ~, tenoplastie de tendon ahilian cu ajutorul unei langhete din partea sa superioară, care se răsfrînge în jos (24).

Ceroid (Zenker). Care are aspect sticlos prin degenerescența fibrelor musculare (2).

Certificat. Act oficial prin care se confirmă autenticitatea unei situații, stări etc. (29). **~ de concediu medical,** document de evidență primară, pe baza căruia se studiază morbiditatea cu pierdere temporară a capacității de muncă. El foloseşte totodată salariaților pentru primirea drepturilor legale de concediu (29). **~ medical,** act medical de constatare a unei boli, stări patologice, infirmități sau leziuni (23). **~ medico-legal,** act medico-legal de constatare a leziunilor traumatice sau a stării de virginitate sau deflorare, a capacității de muncă, în scop de identificare, de stabilire a sexului sau vîrstei, cerut de o persoană particulară cu scopul de a-l folosi în justiție (23).

Ceruloplasmină. α-Globulină sanguină, care fixează cuprul circulant în sînge ; joacă un rol important în patogenia bolii Wilson (19).

Cerumen (lat. *cera* = ceară). Secreția glandelor ceruminoase ale conductului auditiv extern, care poate obstrua parțial sau total lumenul acestuia, determinînd o hipoacuzie de transmisiune (30).

Cervelle. Operația ~, deplasarea inserției muşchiului subscapular în paralizia obstetricală a umărului (24).

Cervicalgie (*cervico-* + gr. *algos* = durere). Durere cervicală (27).

Cervicartroză (*cervico-* + gr. *arthron* = articulație + *-oză*). Formă de artroză localizată la articulațiile intervertebrale ale coloanei cervicale (4).

Cervicită (*cervico-* + *-ită*), sin. : *Metrită cervicală*. Inflamația acută, subacută sau cronică a colului uterin (18). **~ atrofică,** atrofie scleroasă a colului, observată la femeile în vîrstă (18). **~ eritematoasă,** formă incipientă a inflamației colului uterin, caracterizată printr-o hiperemie locală (18). **~ erozivă,** formă anatomoclinică de metrită a colului uterin, caracterizată printr-o soluție de continuitate recentă a epiteliului cervical (18). **~ hipertrofică,** formă anatomoclinică de cervicită, caracterizată printr-o mărire de volum a colului în totalitate, însoțită uneori de leziuni ulceroase ; se observă de obicei la mari multipare şi necesită în general amputația colului (18). **~ ulceroasă,** formă anatomoclinică de cervicită, caracterizată printr-o ulcerație cu secreție purulentă, uneori uşor sîngerîndă. Necesită un tratament energic, putînd deveni o leziune precanceroasă (18).

Cervico- (lat. *cervix* = gît). Element de compunere pentru termenii care se referă la gît (32).

Cervicobrahialgie (*cervico-* + lat. *brachium* = braț + gr. *algos* = durere). Nevralgie a plexului cervicobrahial superficial, caracterizată prin dureri localizate în ceafă, gît, umeri şi membrele superioare (4).

Cervicocistopexie (*cervico-* + gr. *kystis* = vezică + *pexis* = fixare). Intervenție chirurgicală prin care se realizează suspendarea înaltă, înapoia simfizei pubiene, a colului vezical în incontinența de urină la efort (11). **~ anterioară,** suspendarea colului vezical şi a peretelui anterior al vezicii cu fire de in trecute prin peretele anterior al colului vezical şi vezicii şi solidarizate la muşchii drepți ai abdomenului (11).

Cervicocolpită (*cervico-* + gr. *kolpos* = vagin + *-ită*). Inflamație a mucoasei vaginale şi a colului uterin (18).

Cervicodinie (*cervico-* + gr. *odyne* = durere). Dureri în regiunea cefei (4).

Cervix (lat. = ceafă). *Collum.* **~ dentis,** *Collum dentis.* **~ columnae posterioris medullae spinalis,** sin. : *Isthmus columnae dorsalis*, porțiunea îngustată a coloanelor posterioare ale substanței cenuşii din măduva spinării (1). **~ uteri,** sin. : *Col uterin*, porțiunea inferioară, cilindrică, a uterului, cuprinsă între istm şi orificiul extern al colului (1). **~ vesicae urinariae,** porțiunea îngustată a vezicii urinare, situată proximal de orificiul intern al uretrei (1).

Cesaris-Demel, Antonio, 1866—1946. **Corpusculii ~,** incluziuni în leucocite, considerate vacuole degenerative, întîlnite în anemii grave (19).

Cesiu. Simbol Cs. Element metalic monovalent din grupa metalelor alcaline cu număr atomic 55 şi greutate atomică 132,91. Se găseşte în natură sub formă de minereuri împreună cu săruri de rubidiu. Este utilizat la fabricarea unor celule fotoelectrice (5).

Cestan-Chenais (Cestan, Etienne Jacques Marie Raymond, 1872—1932 ; Chenais, Louis Jean). **Sindromul ~,** sindrom bulbar caracterizat prin asocierea unui sindrom Apellis cu un sindrom Babinski-Nageotte (27).

Cestoda. Clasă de viermi paraziţi din subîncrengătura *Plathelminthes*. Cuprinde mai multe genuri de viermi importante în patologia umană : *Diphillobothrium, Dippylidium, Echinococcus, Hymenolepis, Multiceps, Taenia* (31).

Cetaceu. *Spermaceti.*

Cetilpiridiniu. Detergent cationic, antiseptic (13).

Ceto-. Oxo-.

Cetoacidoză. Acidoză produsă de acumularea corpilor cetonici în organism (15).

Cetogeneză (*ceto-* + gr. *genesis* = naştere). Producerea de corpi cetonici de tipul acidului acetilacetic, acetonei şi acidului β-oxibutiric pe seama degradării acizilor graşi. Cea mai mare parte din corpii cetonici rezultaţi sînt oxidaţi în ciclul Krebs, livrînd aproximativ 75% din energia provenită din degradarea lipidelor. Produşii de metabolism intermediar şi grupul acizilor glutamic şi aspartic măresc utilizarea corpilor cetonici, iar tulburările metabolismului glucidic determinate de hipoinsulinism intensifică sinteza lor, predispunînd la cetonemie şi acidoză (15).

Cetonemie (*ceto-* + gr. *haima* = sînge). Prezenţa corpilor cetonici în sînge (15).

Cetonurie (*ceto-* + gr. *ouron* = urină). Excreţia corpilor cetonici prin urină (15).

Cetosteroid. Steroid avînd o grupare cetonică (7).

17-Cetosteroizi. Hormoni steroizi urinari caracterizaţi prin reacţia Zimmermann cu metadinitrobenzen (17-cetosteroizii totali — nonfenolici) sînt separaţi de estrogeni (fenolici), prin spălare cu o soluţie apoasă alcalină. 17-Cetosteroizii neutri precipitabili cu digitonină au un grup —OH (β) şi sînt de origine mai ales suprarenală. Prin cromatografia pe coloană sau hîrtie se separă 8 fracţiuni, dintre care II şi III (3—50%) sînt androgeni corticosuprarenali, iar IV şi V (30—60%) provin din gonade. Din glicoreglatori suprarenali provin fracţiunile IV, V, VII şi VIII. În total se elimină zilnic 12—16 mg la bărbaţi şi 7—12 mg la femei (7).

Cetraria islandica, sin. : *Lichen de Islanda.* Plantă din familia *Parmeliaceae* conţinînd polizaharide (lichenina) şi mucilagii ; are acţiune expectorantă şi stomahică, iar unii autori acordă extractelor din culturi şi o acţiune antibiotică faţă de *Staphylococcus aureus* şi *Mycobacterium tuberculosis* (13).

Cevidalli. Reacţia ∼, reacţie cristalografică pentru identificarea spermei umane cu reactiv Barberio modificat (soluţie glicerinată de acid picric) ; se obţin cristale Cevidalli de formă prismatică, aciculară, stelată sau arborizată (23).

Cf. Simbolul californiului (5).

cgs. Prescurtare pentru centimetru-gram-secundă, sistem internaţional de exprimare a distanţei, greutăţii şi timpului (5).

Chabrol-Charonnat (Chabrol, E. ; Charonnat, A.). **Testul** ∼, sin. : *Reacţia sulfofosfovanilică*, test pentru evaluarea acizilor graşi din serul sanguin, cu ajutorul reactivului sulfofosfovanilic. Valori mult crescute ale reacţiei se întîlnesc în cancerul de cap de pancreas şi în spirochetoza icterohemoragică (5).

Chaddock (Charles Gilbert, 1861—1936). **Semnul** ∼, reflex patologic, analog semnului Babinski, apărînd în leziunile căii motorii piramidale. Comprimarea cu policele a fosetei maleolare externe a piciorului sau zgîrierea superficială semicirculară în jurul maleolei externe cu un ac bont determină extensiunea halucelui şi flexiunea cu resfirarea în evantai a celorlalte degete (27).

Chagas, Carlos, 1879—1934. **Boala** ∼, Tripanosomiază americană.

Chalazion, sin. : *Adenom meibomian.* Mică tumoretă palpebrală benignă, produsă prin inflamaţia glandelor meibomiene (28).

Chalonă (gr. *chalan* = a slăbi, a relaxa), sin. : *Halonă.* Termen propus de Schaffer pentru hormonii inhibitori (7).

Chamberlain, W. E. **Linia** ∼, dreapta care, pe radiografia simplă din profil a craniului, uneşte marginea posterioară a palatului osos cu marginea anterioară a găurii occipitale. Serveşte la diagnosticul impresiunii bazilare, deoarece în mod normal vîrful odontoidei rămîne sub această linie (26).

Chamberland, Charles Edouard, 1851—1908. **Filtrul** ∼, filtru bacteriologic de porţelan în formă de lumînare. Există gradaţii diferite în funcţie de porozitate, notate de la L_1 la L_{11} ; L_1 şi L_2 sînt degrosisante, L_3 reţin bacteriile, iar gradaţiile următoare reţin şi virusurile mari (3).

Champeau, M. **Drenul** ∼, tub pentru drenajul canalului coledoc, în formă de T, cu ramura inferioară lungă, pătrunzînd pînă în jejun (11).

Champeau-Pineau (Champeau, M. ; Pineau, P.). **Incizia** ∼, cale transhepatică de acces asupra confluentului biliar (11). **Operaţia** ∼, procedeu de scurtcircuitare a unui obstacol cistic prin colecistocoledocostomie termino-laterală (11).

Champetier de Ribes, Camille Louis Antoine, 1848—1935. **Manevra** ∼, manevră folosită în prezentaţiile pelviene pentru a angaja artificial capul la strîmtoarea superioară în caz de bazine rahitice. Fiind nocivă pentru făt, nu se mai utilizează (18). **Punga** ∼, balon în formă de trunchi de con, confecţionat din mătase cauciucată, continuat la partea efilată de un tub de cauciuc prevăzut cu un robinet. Instrumentul era folosit în trecut pentru declanşarea naşterii, introducîndu-se în colul uterin cu ajutorul unei pense (18).

Chandler, F. A. **Operaţia ~,** alungirea tendoanelor muşchilor ischiogambieri, cu capsulotomie posterioară a genunchiului şi translocarea distală a inserţiei ligamentului rotulian, în *genu flexum* spastic (24).

Chaput, Henri, 1857—1919. **Pensa ~,** pensă articulată cu gheare fine, folosită în chirurgia digestivă (11). **Procedeul ~,** cură operatorie a herniei femurale voluminoase, prin obstruarea orificiului femural cu cartilaj costal (11).

Chaoul, Henri. **Radioterapia ~,** sin.: *Radioterapie superficială,* radioterapie cu distanţă scurtă şi voltaj redus, realizîndu-se doze optime în volume reduse. Este utilizată în terapia afecţiunilor tumorale cutanate sau a tumorilor făcute accesibile prin intervenţii chirurgicale (vezica urinară, laringe, rect etc.) (36). **Tubul ~,** tub radiogen care realizează o distanţă focar-leziune redusă şi funcţionează cu voltaj mic, permiţînd administrarea unei doze mari într-un volum mic, superficial, cu menajarea straturilor profunde (36).

Charcot, Jean Martin, 1825—1893. **Boala ~,** sin.: *Scleroza laterală amiotrofică,* boală de origine nedeterminată, caracterizată anatomic prin degenerarea fasciculelor piramidale şi a celulelor motorii din coarnele anterioare ale măduvei. Clinic se constată coexistenţa unui sindrom de neuron motor central şi periferic. Evoluţia este lent progresivă, ducînd în cîţiva ani la exitus prin paralizii bulbare (27).

Charcot-Joffroy (Charcot, Jean Martin, 1825—1893; Joffroy, Alexis, 1844—1908). **Sindromul ~,** sin.: *Pahimeningita cervicală hipertrofică,* inflamaţie cronică a meningelor de origine mai ales luetică, localizată în regiunea cervicală, realizînd simfiza celor 3 foiţe cu îngroşarea, în special, a durei mater. Meningele îngroşate comprimă măduva şi rădăcinile şi determină la început dureri şi paralizii flasce cu atrofii musculare la membrele superioare, care — într-un stadiu mai avansat — se însoţesc de semne piramidale cu deficit motor la membrele inferioare (27).

Charcot-Leyden (Charcot, Jean Martin, 1825—1893; Leyden, Ernest Victor von, 1832—1910). **Cristalele ~,** cristale de proteină de aceeaşi natură ca şi granulaţiile eozinofile, întîlnite în sputa astmaticilor şi a altor bolnavi cu pneumopatii alergice (34).

Charcot-Marie (Charcot, Jean Martin, 1825—1893; Marie, Pierre, 1853—1940). **Amiotrofia ~,** Boala Charcot-Marie-Tooth, vezi Charcot-Marie-Tooth.

Charcot-Marie-Tooth (Charcot, Jean Martin, 1825—1893; Marie, Pierre, 1853—1940; Tooth, Howard Henry, 1856—1926). **Boala ~,** sin.: *Amiotrofie Charcot-Marie, Amiotrofie progresivă de tip peronier, Atrofie musculară progresivă, Atrofie nevritică progresivă,* boală degenerativă, cu caracter familial, avînd debut în copilărie sau adolescenţă şi evoluţie lentă, lungă şi progresivă. Clinic se manifestă prin amiotrofii care încep la muşchii gambelor, cuprinzînd ulterior şi alte grupe musculare, diminuarea sau abolirea reflexelor şi uneori tulburări de sensibilitate profundă şi tulburări vegetative. Histologic s-au găsit leziuni în nervii periferici, rădăcini, coarnele anterioare ale măduvei, coloana Clarke, cordoanele posterioare (27).

Charcot-Vulpian (Charcot, Jean Martin, 1825—1893; Vulpian, Edmé Félix Alfred, 1826—1887). **Boala ~,** Scleroza în plăci.

Charcot-Weiss-Baker (Charcot, Jean Martin, 1825—1893; Weiss, Soma, 1898—1942; Baker, James P.). **Sindromul ~,** sin.: *Sindromul sinocarotidian,* sindrom paroxistic întrunind fenomenele vasospastice cerebrale mergînd pînă la pierderea cunoştinţei şi stenocardii cu anxietate, declanşat de compresiunea externă sau internă pe un sinus carotidian foarte excitabil (10).

Chardon. Boala ~, vezi Acrodinie.

Charlin, Carlos. **Sindromul ~,** sin.: *Sindromul nervului nazal,* sindrom dureros al feţei, determinat de leziuni iritative localizate pe traiectul nervului nazal. Se manifestă clinic prin paroxisme dureroase intense la unghiul intern al orbitei, partea anterioară a globului ocular şi a vestibulului nazal, însoţite de hiperlacrimaţie şi rinoree (27).

Charnley, J. J. **Operaţia ~,** intervenţie mobilizatorie a articulaţiei coxofemurale, în care mişcările de flexiune-extensiune se obţin prin protruzia capului femural intraacetabular (24).

Charpy. Aparatul ~, aparat pentru încercarea rezistenţei la lovire prin şoc a materialelor dentare; constă dintr-un pendul a cărui tijă se poate roti în jurul unui ax, lovind prin cădere liberă materialul supus încercării. Rezultatul este exprimat în centimetri-kilograme (39).

Chasonow. Semnul ~, reflex patologic, analog semnului Babinski, produs prin zgîrierea cu un ac bont a tegumentului feţei dorsale a piciorului la baza degetelor 2, 3 şi 4; în cazul leziunii piramidale, determină hiperextensia halucelui (27).

Chassaignac, Charles Marie, 1805—1897. **Boala ~,** pseudoparalizie dureroasă a braţului la copiii mici, consecutivă tracţiunii intense asupra antebraţului (33). **Cuţitul ~,** bisturiu cu lama de diferite lungimi, avînd în mod caracteristic o lăţime egală pe toată lungimea sa; este folosit în amputaţii (11). **Drenajul ~**, drenaj pentru golirea canalelor galactofore prin aspiraţie cu o ventuză, în scopul de a favoriza vindecarea, în faza de debut a abceselor mamare survenite în cursul alăptării (11). **Incizia ~**, două incizii laterale palmare discontinue la nivelul articulaţiilor pumnului, una pe marginea radială, cealaltă pe marginea cubitală a mîinii, folosită pentru deschiderea flegmonului tecilor sinoviale (11). **Manevra ~**, în osteomielita acută a adolescenţilor, prin palpare profundă, se simte fluctuenţa abcesului subperiostic (24). **Tuberculul ~**, *Tuberculum caroticum vertebrae cervicalis VI*.

Chatfield-Girdlestone. (Chatfield, W. M.; Girdlestone, G. R.). **Atela ~**, atelă pentru paralizie bilaterală de deltoid, care permite bolnavului să meargă cu cîrje; este folosită în sechelele paraliziei infantile (24).

Chauffard, Anatole Marie Emile, 1855—1932. **Sindromul ~**, febră bilioseptică asemănătoare acceselor febrile de malarie, apărînd în cursul unei angiocolite (11).

Chauffard-Still (Chauffard, Anatole Marie Emile, 1855—1932; Still, George Frederick, 1868—1941). **Boala ~**, sin.: *Sindromul Still*, formă de poliartrită cronică evolutivă la copii, caracterizată prin debut precoce, artropatii simetrice evoluînd către anchiloze fibroase, stare generală alterată, poliadenopatii şi splenomegalie (4).

Chaulmoogra. Ulei vegetal folosit în tratamentul leprei, artritelor şi unor forme cronice de dermatoze. Principiul activ este acidul chaulmoogric (5).

Chaussé. Incidenţa ~, incidenţă radiografică prin care se pun în evidenţă detaliile de structură osoasă şi leziunile din regiunea antrală şi casa timpanului (30).

Chaussier, François, 1766—1828. **Semnul ~**, senzaţie de arsură, apăsare şi durere la nivelul epigastrului, întîlnită în preeclampsie (18).

Chauvenet. Criteriul ~, în statistica matematică, un criteriu convenţional ales pentru eliminarea din calculul parametrilor statistici a observaţiilor net aberante; constă din stabilirea unui interval $\bar{x} \pm k\sigma$ (unde k este în funcţie de numărul observaţiilor) şi renunţarea la cifrele dinafara limitelor sale (7).

Cheag (lat. = *clagum*, *coagulum*), sin.: *Coagul*. Masă de diverse forme şi de consistenţă gelatinoasă, produsă prin coagularea plasmei şi a diferitelor elemente figurate (10). **~ alb,** coagul intravenos aderent de perete, întîlnit în stadiul incipient al tromboflebitei şi constituit din cheagul primitiv şi cheagul de bataj (10). **~ de bataj,** constituent al coagulului alb din tromboza de coagulare, acoperit de cheagul roşu şi învelind cheagul plachetar. Microscopic este constituit din discuri alternative albe (trombocite în transformare vîscoasă şi leucocite) şi roşii (reţea de fibrină cu hematii) (10). **~ roşu,** cheag întîlnit în stadiul incipient al tromboflebitei şi constituit din reţea de fibrină în care sînt înglobate hematii acoperind trombul alb (10).

Check-bite (engl.). Metodă de înregistrare în ceară a ocluziei în diferite poziţii, folosită pentru controlul montării dinţilor în articulator şi pentru precizarea înclinării pantei condiliene la articulatoarele adaptabile (38).

Chediak-Steinbrinck-Higashi. Sindromul ~, anomalie rară, care apare la ambele sexe şi se transmite recesiv; se caracterizează prin modificările granulaţiilor citoplasmatice leucocitare. Granulaţiile specifice eozinofile şi bazofile ale polinuclearelor apar gigante şi uneori cu aspect cristalin. În citoplasma polinuclearelor neutrofile se văd granulaţii voluminoase, de culoare gri-albastru; se constată de asemenea vacuole voluminoase în citoplasma unor celule imature ale liniei granulocitare. Anomalia se însoţeşte de diverse manifestări clinice: albinism, sudaţie excesivă, predispoziţii la infecţii, adenopatii şi hepatomegalie (33).

Cheie de culori. Sortiment de dinţi artificiali din porţelan sau acrilat, aranjat pe o scară de culori şi folosit pentru găsirea unei culori asemănătoare cu aceea a dinţilor naturali (38).

„Cheie englezească". Aspect radiologic al epifizei cubitale, întîlnit în tuberculoza osteoarticulară a cotului, în care cavitatea sigmoidă se adînceşte, iar apofiza coronoidă şi olecranul par să se alungească (24). **~ de gips,** amprentă în gips a feţelor vestibulare ale unui grup de dinţi, folosită la reconstituirea amprentei definitive în cazurile de edentaţii parţiale cu retentivităţi anatomice importante (38).

Cheilectropion (*cheilo-* + gr. *ektrope* = a răsfrînge). Eversia buzelor (1).

Cheilion. Vîrful unghiurilor formate de comisurile labiale, folosite în stomatologie ca puncte de reper cefalometrice (39).

Cheilită (*cheilo-* + *-ită*). Termen generic pentru leziuni de tip inflamator ale mucoasei buzelor, cu etiologie foarte variată: microbiană (streptococică), agenţi chimici, paste de dinţi, farduri, tutun, agenţi fizici (lumină, soare), agenţi toxici alimentari; se caracterizează clinic prin roşeaţă, edem, fisuri, descuamări, cruste, dureri (38). **~ actinică,** sin.: *Cheilită exfoliativă cronică actinică*, *Cheilită solară*, *Lucită solară labială*, *Cheilită estivală*, inflamaţie a buzelor urmată de descuamaţie datorită iradiaţiilor solare, mai frecventă după folosirea rujului de buze care poate fi fotosensibilizator

(12). ~ **acută**, sin. : *Cheilită infecțioasă*, inflamație acută a buzelor de cauză infecțioasă, deseori streptococică (12). ~ **comisurală**, termen rar folosit pentru inflamații localizate la comisurile bucale. Majoritatea autorilor o denumesc zăbăluță (12). ~ **estivală**, Cheilită actinică. ~ **exfoliativă**, formă de cheilită, avînd ca simptom principal o exfoliere persistentă a buzelor (12). ~ **exfoliativă cronică actinică**, Cheilită actinică. ~ **glandulară**, cheilită localizată la buza inferioară, însoțită de hiperplazia glandelor salivare heterotipice. *Forme clinice*: c. glandulară superficială (Baelz) ; c. glandulară simplă (Puente-Acevedo) ; c. glandulară apostematoasă (sin. : *Cheilita Volkmann*), formă supurată cronică și profundă, disembrioplazică, considerată de unii autori ca o precanceroză (12). ~ **granulomatoasă**, vezi Macrocheilită. ~ **hipertrofică**, Macrocheilită. ~ **infecțioasă**, Cheilita acută. ~ **solară**, Cheilită actinică.

Vezi și: Volkmann.

Cheilo- (gr. *cheilos* = buză). Element de compunere pentru termenii care se referă la buze (32).

Cheiloangioscopie (*cheilo-* + gr. *aggeion* = vas + *skopein* = a vedea). Examinarea circulației sanguine din buze cu ajutorul cheiloangioscopului (32).

Cheilofagie (*cheilo-* + gr. *phagein* = a mînca). Obicei (tic) al unor indivizi, caracterizat prin mușcarea buzelor (38).

Cheilognatopalatoschizis (*cheilo-* + gr. *gnatos* = falcă + lat. *palatum* = palat + *schisis* = diviziune), sin. : *Cheilognatouranoschizis*, *Gură de lup*. Malformație congenitală, caracterizată printr-o despicătură unilaterală sau bilaterală a buzei superioare, proceselor alveolare și palatului (1).

Cheilognatoprosoposchizis (*cheilo-* + gr. *gnatos* = falcă + *prosopon* = față + *schisis* = diviziune). Malformație congenitală caracterizată printr-o despicătură facială oblică, care interesează buza superioară și maxilarul superior (1).

Cheilognatoschizis (*cheilo-* + gr. *gnatos* = falcă + *schisis* = diviziune). Malformație congenitală caracterizată printr-o despicătură paramediană uni- sau bilaterală a buzei superioare, a podelei narinare și a crestei alveolare (38).

Cheilognatouranoschizis (*cheilo-* + gr. *gnatos* = falcă + *ouranos* = palat + *schisis* = diviziune). Cheilognatopalatoschizis.

Cheiloplastie (*cheilo-* + gr. *plassein* = a forma). 1. Refacerea buzei printr-o intervenție chirurgicală plastică (38). 2. (Charry). Intervenție chirurgicală care constă din refacerea unor suprafețe articulare prin rezecarea proliferărilor osteocartilaginoase patologice (24).

Cheilorafie (*cheilo-* + gr. *rhaphe* = sutură). Sutura unei plăgi traumatice sau operatorii a buzei (11).

Cheiloschisis (*cheilo-* + gr. *schisis* = diviziune), sin. : *Buză de iepure*. Fisură mai mult sau mai puțin adîncă a buzei superioare, datorită unui viciu congenital în sudarea mugurilor embrionari care participă la formarea pereților cavității bucale. Poate fi prelungită cu fisura palatului (cheilopalatoschisis). *Varietăți*: c. simplu — fisură pe linia mediană sau pe o parte a buzei ; c. dublu — fisură a buzei de fiecare parte a liniei mediane (1).

Cheiloșalază. Buză laxă, de volum mare (12).

Cheiloză (*cheilo-* + *-oză*). Termen rar folosit pentru unele forme de cheilită cu evoluție cronică (12).

Cheiralgie parestezică. Sindrom caracterizat prin dureri și parestezii ale mîinilor (27).

Cheiro- (gr. *cheir* = mînă). Element de compunere pentru termeni referitori la mînă. Vezi și *Chiro-* (32).

Cheirofobie (*cheiro-* + gr. *phobos* = frică). Frică patologică de a scrie (35).

Cheiromegalie (*cheiro-* + gr. *megas* = mare). Creșterea de volum a uneia sau ambelor mîini, în afara unui sindrom acromegalic (4).

Cheiroplastie dactiliană, sin. : *Dactiloplastie*. Refacerea policelui pierdut, prin resturile rămase din *index* și *medius* (24).

Cheiropodalgie (*cheiro-* + gr. *pous* = picior + *algos* = durere). Dureri în părțile distale ale membrelor superioare sau inferioare (32).

Cheiropompholyx (*cheiro-* + *pompholyx* = bășică). Dishidroză.

Cheiroscop (*cheiro-* + gr. *skopein* = a vedea). Aparat pentru reeducarea vederii binoculare și a capacității de fuziune (28).

Chelanți. Compuși organici care formează cu metalele complecși cu structură ciclică, foarte stabili (chelați). Se utilizează ca agenți terapeutici pentru mobilizarea și eliminarea metalelor toxice sau radioactive depuse în organism. Chelații formați sînt în general netoxici și ușor eliminabili (9).

Chelare, sin. : *Chelatare*. Mecanism de captare a ionilor (metalelor în special), prin fixarea lor într-o moleculă complexă sub formă neionizată (21).

Chelat. Complex chelatic.

Chelatare. Chelare.

Chelicere. Apendice preorale în formă de pensă și gheară, cu care sînt prevăzute artropodele din subîncrengătura cheliferelor (31).

Chelidonium majus, sin. : *Rostopască*. Plantă din familia *Papaveraceae* ; conține chelidonină, berberină, spartină și are acțiune narcotică, spasmolitică, citostatică (13).

Chemo- (gr. *chemeia* = chimie). Prefix pentru termeni referitori la chimie sau la o substanţă chimică (32).

Chemoautotrofism (*chemo-* + gr. *autos* = singur + *trophe* = nutriţie). Tip de metabolism – la microorganisme – caracterizat prin potenţialul de a utiliza, pentru procesele de sinteză, energia liberată în cursul reacţiilor chimice. De ex. genul *Nitrobacter* obţine energia necesară proceselor metabolice prin oxidarea bioxidului de azot, *Nitrosomonas* prin oxidarea amoniacului, *Thiobacillus* prin oxidarea sulfului (5).

Chemodectom, sin : *Chemoreceptom*. Denumire mai rar folosită pentru paraganglioamele necromafine (tumori glomice) (26).

Chemoluminiscenţă. Luminiscenţă prin reacţii chimice. Transformarea energiei produsă în timpul unor reacţii chimice în cuante de lumină (4).

Chemoreceptom. Chemodectom.

Chemoreceptori (*chemo-* + lat. *recipere* = a primi). Terminaţii nervoase, sensibile la modificările chimice ale mediului intern (15).

Chemosis (gr.). Infiltraţie edematoasă a conjunctivei bulbare (28).

„Chenarul de doliu" Ménard. Vezi Ménard.

Chenofobie (gr. *kenos* = gol + *phobos* = frică). Fobia încăperilor goale (35).

Chenopodium ambrosioides, sin.: *Lămîiţă*. Plantă din familia *Chenopodiaceae*; conţine un ulei esenţial (*Oleum chenopodii antihelmintici*) bogat în ascaridol, cu acţiune puternică faţă de *Ankylostoma duodenale* (13).

Cherney. Incizia ~, incizie de celiotomie transversală suprapubiană, cu dezinserţia tendoanelor muşchiului drept abdominal (11).

Cherofobie (gr. *chairein* = a înveseli + *phobos* = frică). Aversiune sau fobie faţă de o stare de bună dispoziţie (35).

Cheromanie (gr. *chairein* = a înveseli + *mania* = nebunie). Stare de euforie, tendinţă la veselie (35).

Chervin, Claudius, 1824–1896. **Metoda ~,** metodă de gimnastică în tratamentul tulburărilor de vorbire, ca bîlbîiala (32).

Chevalier. Operaţia ~, artroplastie a genunchiului în care se foloseşte incizia Chevalier, secţiunea capsulei lîngă rotulă şi dedublarea tendonului muşchiului cvadriceps în plan frontal (24).

Chevalier-Jackson. Triunghiul ~, triunghi care delimitează regiunea de acces asupra traheei, în vederea traheostomiei; are baza formată din osul cricoid, laturile de marginile muşchiului sternocleidomastoidian, vîrful de incizura sternală (11). **Tubul ~,** vezi Bronhoscop.

Chevassu, Maurice. **Incizia ~,** cale de acces abdominosubperitoneală pentru abordarea chirurgicală a rinichiului, printr-o incizie ventro-laterală oblică, care pleacă de la marginea inferioară a coastei a 12-a, trecînd în jos şi înainte şi se termină la cîţiva centimetri medial de spina iliacă anterosuperioară (11). **Sonda ~,** sondă ureterală pentru ureteropielografie, avînd o extremitate terminată în bulă olivară alungită, pentru a oblitera meatul ureteral (11).

Cheyne, William Watson, 1852–1932. **Procedeul ~,** cura herniei femurale prin obturarea orificiului femural cu marginea muşchiului pectineu (11).

Cheyne-Stokes (Cheyne, John, 1777–1836; Stokes, William, 1804–1878). **Respiraţia ~,** ritm respirator particular, caracterizat prin perioade de apnee mai mult sau mai puţin lungi, urmate de respiraţii cu amplitudini crescînde ce ating un maximum, după care urmează descreşterea amplitudinilor şi din nou apnee, ciclul reluîndu-se de la început; cauza este o tulburare a centrului respirator (34).

„Chi pătrat" (χ^2). Vezi Coeficient de potrivire.

Chiari, Hans, 1851–1916. **Reţeaua ~,** reţea de filamente sau fină membrană fenestrată situată în atriul drept, în prelungirea valvulelor Eustachio şi Thebesius; reprezintă persistenţa valvulelor venoase drepte şi a septului *spurium* (10). **Sindromul ~,** endoflebită obliterantă a venelor hepatice cu hepatomegalie progresivă, hipertensiune portală şi ascită (2).

Chiari-Frommel (Chiari, Hans, 1851–1916; Frommel, Richard, 1854–1912). **Sindromul ~,** sindrom caracterizat prin lactaţie prelungită şi atrofie uterină; se explică prin tulburări de secreţie hipofizară (7).

Chiasma (gr. *chiasma* = încrucişare). 1. Încrucişare a două formaţiuni anatomice, ca tendoane, nervi (32). 2. În genetică, punctul de contact între două cromatide ale tetradei din faza de diplonem a diviziunii meiotice primare, regiune în care are loc un schimb reciproc de segmente complementare între cele două cromatide (17). **~ opticum,** lamă de substanţă nervoasă albă situată deasupra hipofizei; conţine pe marginile laterale fibrele vizuale directe ale nervului optic, iar la mijloc fibrele vizuale încrucişate, maculare şi periferice. Din unghiurile sale posterioare pornesc tracturile optice (28). **~ tendinum,** punţi de unire sau de încrucişare a tendoanelor (1).

Chihlimbar cenuşiu. Ambră.

Chil (lat. *chylus* = suc). Lichid vîscos rezultat din procesul de digestie intestinală, care urmează să fie resorbit din intestin şi transportat pe cale limfatică în circulaţia generală (15).

Chiladiti. Manevra ~, manevră de reducere a unei hernii diafragmatice prin frenicectomie sau pneumotorax (11).

Chilangiom (lat. *chylus* = suc + *angiom*). Tumoare benignă, de obicei de aspect chistic, caracterizată prin hiperplazia și hipertrofia vaselor chilifere (2).

Chilini. Aparatul ~, aparat de înscriere a diformităților toracelui pe o sticlă mată, după care se copiază pe hîrtie. Se întrebuințează în scolioză și cifoză (24).

Chilomastix. Gen de protozoar din familia *Chilomastigidae*, clasa *Flagellata*. O specie întîlnită la om este *C. mesnili* (sin. : *Macrostoma mesnili*, *Tetramitus mesnili*), care se elimină în dejecții sub formă de chisturi, avînd un rol patogen neînsemnat (31).

Chilomediastin (lat. *chylus* = suc + *mediastin*). Boală rară, constînd din revărsarea limfei în spațiul mediastinal; este determinată de traumatismele toracice cu ruptura canalului toracic sau de tumori mediastinale; prezintă semne asemănătoare celor din hemomediastin, cu agravare prin pierdere lipoproteică (34).

Chilomicrogramă. Curba de variație a numărului chilomicronilor serici, după un prînz de probă cu lipide (10).

Chilopericard (lat. *chylus* = suc + *pericard*). Acumulare de chil în pericard, consecință a obstruării canalului toracic, de obicei printr-un neoplasm sau traumatism (32).

Chilopoda. Clasă de artropode. În mod accidental, unele specii de chilopode pot pătrunde în fosele nazale ale omului și de aici în sinusuri, determinînd fenomene de excitație sau inflamatorii (31).

Chilotorax (lat. *chylus* = suc + *thorax* = = torace). Revărsat de limfă în cavitatea pleurală, însoțit clinic de dispnee și tahicardie; este determinat de obicei de rupturi ale canalului toracic sau obstrucții (filaria, tromboza venei subclaviculare) și compresiuni (tuberculoză, proces neoplazic) ale acestuia (34).

Chilurie (lat. *chylus* = suc + *ouron* = urină), sin. : *Galacturie*. Prezența în urină a chilului, provocată de inversarea direcției fluxului limfatic din teritoriul renourinar, ca urmare, de regulă, a blocării căilor limfatice (filarioză, cancer renal, adenopatii retroperitoneale, inflamatorii sau neoplazice); urina este intermitent lactescentă și are un conținut crescut de lipide, fibrinogen, albumine (25).

Chim (gr. *chymos* = suc). Lichid semifluid, mai mult sau mai puțin omogen, rezultat din digestia gastrică (15).

Chimie. Știință a naturii care se ocupă cu studiul structurii și proprietăților materiei, precum și cu studiul transformărilor intime, la nivelul atomic, al materiei. În acest cadru sînt studiate substanțele cunoscute, se sintetizează substanțele noi și se investighează interacțiunea dintre diverse substanțe sub influența unor factori variați (5). ~ **analitică**, disciplină chimică ce se ocupă cu analiza calitativă și cantitativă a elementelor chimice, a compușilor lor, precum și a diferitelor materiale (5). ~ **anorganică**, sin. : *Chimie minerală*, disciplină chimică ce se ocupă cu studiul elementelor chimice și al compușilor lor, cu excepția compușilor neminerali ai carbonului, care sînt studiați în cadrul chimiei organice (5). ~ **biologică**, Biochimie. ~ **coloidală**, parte a chimiei care se ocupă cu studiul structurii și proprietăților sistemelor coloidale (5). ~ **derivaților carbonului**, Chimie organică. ~ **farmaceutică**, parte a chimiei care se ocupă cu studiul și modul de obținere a produselor cu interes farmaceutic (5). ~ **fizicală**, Chimie fizică. ~ **fizică**, sin. : *Chimie fizicală*, *Fizică chimică*, disciplină chimică ce se ocupă cu studiul cauzelor fenomenelor chimice și al legilor care le coordonează, folosind în acest scop metodologia fizicii (5). ~ **industrială**, parte a chimiei care se ocupă cu aplicarea datelor și legilor chimiei și fizico-chimiei la procesele industriale de obținere a produselor chimice (5). ~ **minerală**, Chimie anorganică. ~ **organică**, sin. : *Chimia derivaților carbonului*, disciplină chimică ce se ocupă cu studiul hidrocarburilor și derivaților acestora. În cadrul chimiei organice se studiază toți compușii carbonului, cu excepția celor minerali : oxizii, carbonații și carburile metalice (5).

Chimion. *Carum carvi.*

Chimiopalidectomie. Operația Cooper. Vezi Cooper.

Chimioprofilaxie. Profilaxia bolilor infecțioase cu ajutorul chimioterapicelor antimicrobiene. Se folosește de obicei pentru scurt timp, numai pentru germeni care în mod obișnuit nu dezvoltă rezistență și față de care se obțin rezultate eficace cu doze relativ mici (8). ~ **primară**, utilizarea unor substanțe chimice medicamentoase pentru protecția individuală anterior deplasării în teritorii cu endemicitate ridicată pentru anumite boli infecțioase (de ex. chininizarea indivizilor care intră într-o zonă cu malarie) (8). ~ **secundară**, utilizarea unor substanțe chimice medicamentoase pentru protejarea indivizilor contacți cu un caz de boală infecțioasă (de ex. sulfamidele la contacții de meningită meningococică, hidrazida la contacții de tuberculoză etc.) (8). ~ **supresivă**, metodă de tratament în malarie, care împiedică trecerea paraziților din stadiul exoeritrocitar în stadiul eritrocitar, ceea ce practic pune pe bolnav la adăpost de manifestările clinice ale bolii (31).

Chimiorezistenţă. Termen care se referă la rezistenţa germenilor microbieni sau a altor organisme parazitare la antibiotice, chimioterapice sau ectoparaziticide; este folosit şi pentru rezistenţa la chimioterapice a celulelor canceroase sau leucemice. Chimiorezistenţa poate fi înnăscută sau căpătată, cea căpătată datorindu-se fie selecţionării de mutanţi rezistenţi, fie adaptării metabolismului la acţiunea toxică electivă a chimioterapicului (14).

Chimiotalamectomie. Distrugerea cu ajutorul unei substanţe chimice (în general alcoolul) a unor nuclei din talamus; se practică în diskineziile extrapiramidale (26).

Chimiotaxie (*chemo-* + gr. *taxis* = ordine). Fenomenul de atragere (chimiotaxie pozitivă) sau de respingere (chimiotaxie negativă) a leucocitelor de către anumite substanţe de natură toxică, inflamatorie etc., încărcate pozitiv sau negativ. Dintre substanţele chimiotaxice fac parte polizaharidele tisulare, rezinele schimbătoare de ioni etc. (15).

Chimioterapic. Substanţă cu acţiune toxică electivă faţă de anumite organisme parazitare, fără să fie toxică pentru organismul-gazdă. Prin analogie se foloseşte termenul de chimioterapic anticanceros sau antileucemic, pentru substanţele care acţionează toxic electiv asupra celulelor canceroase şi leucemice (14).

Chimioterapie (*chemo-* + gr. *therapeia* = tratament). Denumire generică pentru terapia prin substanţe chimice (8).

Chimotripsină. Enzimă proteolitică din sucul pancreatic, care participă alături de tripsină la degradarea proteinelor pînă la stadiul de peptide (15).

Chimotripsinogen. Precursor al chimotripsinei, în care se transformă prin pierderea unor dipeptide (tirozină-treonină şi treonină-asparagină), sub acţiunea catalitică a tripsinei (5).

Chimozină. Labferment.

Chinantropie (gr. *kyon* = cîine + *anthropos* = om). Variantă de delir constînd din convingerea pe care o are bolnavul că este transformat în cîine (35).

Chinidină. Alcaloid izolat din coaja de *Cinchona officinalis* (*Rubiaceae*); este un stereoizomer al chininei şi are acţiune antifibrilantă, vagolitică, fiind activă în aritmii supraventriculare şi ventriculare (13).

Chinină. Alcaloid chinolinic izolat din coaja unor specii de *Cinchona* (*Rubiaceae*). Antimalaric cu acţiune schizontocidă, mai ales faţă de *Plasmodium vivax*; are oarecare acţiune ocitocică, deprimă musculatura striată, este antifibrilant, are acţiune slabă analgezică şi antipiretică. Se foloseşte sub formă de săruri: clorhidrat, diclorhidrat, sulfat, disulfat, carbonat, etilcarbonat, tanat (13).

Chininizare. Administrarea de doze preventive sau curative de chinină în combaterea malariei (31).

Chiniofon. Derivat halogenat de dihidrochinolină, cu proprietăţi amibocide; se foloseşte în tratamentul amibiazei intestinale cronice şi al purtătorilor de paraziţi (14).

Chinolizidină. Lupanină.

Chintă, sin.: *Quintus.* Termen dat iniţial (după unii autori) accesului de tuse de la ora 5 (la tuberculoşi); după alţi autori este o tuse particulară a copiilor mici (*quod quinta quaque hora fere videatur recurrere*). În prezent, acest termen indică orice acces de tuse mai prelungit şi în special accesul de tuse convulsivă, care se manifestă printr-o serie de sacade de tuse separate de seria următoare printr-o inspiraţie profundă, lungă, şuierătoare, asemănătoare răgetului măgarului şi denumită repriză. În încheiere se elimină o spută vîscoasă, aderentă, de transparenţă sticloasă. Chintele de tuse sînt de frecvenţă, durată şi intensitate variabilă, însoţite de cianoză şi urmate, deseori, de vărsătură (8; 34).

Chintetul de articulare. Cei 5 factori de bază ai articulării dinţilor, stabiliţi de Hanau: unghiul cursei incizale, unghiul cursei condiliene, unghiul planului de orientare, înălţimea cuspizilor şi adîncimea curbei sagitale de compensaţie (39).

Chipault. Schema ~, schemă potrivit căreia se poate stabili decalajul între o vertebră şi metamerul medular corespunzător (27). **Zona ciuruită ~,** teritoriu aflat în porţiunea anterosuperioară a feţei externe a apofizei mastoide, care ar corespunde proiecţiei celulei centrale a acesteia; punct de reper în trepanarea mastoidei (27).

Chiragra (*chiro-* + *agra* = acces de boală). Afecţiune de origine gutoasă localizată la mîini şi datorită depunerilor juxtaarticulare de acid uric şi uraţi. Se manifestă prin dureri şi tumefacţii articulare (2).

Chirartrită (*chiro-* + *artrită*). Inflamaţie articulară localizată la mîini (4).

Chiray-Roger. Semnul ~, sin.: *Semnul vîrfului*, în hernia de disc cu deficit motor, bolnavul nu poate sta pe vîrful picioarelor (24).

Chiricuţă, Ion. Plastia ~, procedeu de acoperire a lipsurilor tegumentare în chirurgia sînului neoplazic cu mare epiploon pediculat pe care se pun grefe de piele liberă despicate (11). **Procedeul ~,** procedeu de înfundare a bontului duodenal în operaţia de rezecţie gastrică de excludere, prin plombaj epiploic intraduodenal (11).

Chiro- (gr. *cheir* = mînă). Element de compunere pentru termenii referitori la mînă sau la activităţi manuale. Vezi şi *Cheiro-* (32).

Chirurgie (gr. *kheirourgia* = lucru efectuat manual). Ramură a medicinei care se ocupă cu bolile pentru a căror vindecare este necesar un act operator (11). ~ **cardiacă**, specialitate chirurgicală care se ocupă cu tratamentul operator al unor boli ale inimii şi vaselor mari (11). ~ **conservativă**, orientarea către conservarea sau refacerea pe cît posibil a structurilor anatomice şi evitarea sacrificiilor inutile de ţesuturi sau organe în cursul unui act operator (11). ~ **generală**, specialitate chirurgicală de bază, din care derivă celelalte specialităţi chirurgicale. În concepţia actuală, într-un serviciu de chirurgie generală se practică orice fel de intervenţii chirurgicale, în afara celor de oftalmologie, de otorinolaringologie şi de neurochirurgie (11). ~ **mică**, act operator de amploare redusă, care poate fi efectuat şi înafara unei săli de operaţie, necesitînd o dotare redusă de personal şi material (11). ~ **ortopedică**, ramură a specialităţii chirurgicale care se ocupă cu tratamentul operator sau ortopedic al afecţiunilor oaselor şi articulaţiilor (11). ~ **plastică**, ramură a specialităţii chirurgicale ce se ocupă cu reconstituirea formelor anatomice normale care sînt alterate prin malformaţii, traumatisme sau intervenţii chirurgicale (11). ~ **surdităţii**, sin.: *Cofochirurgie*, ramură chirurgicală care se ocupă cu tratamentul surdităţilor de transmisiune generate de: anchiloza stapedovestibulară, otita medie fibroadezivă, otomastoidita cronică supurată (30).

Chist (gr. *kystis* = sac, vezică). Formaţiune tumorală, de origini diferite, constituită dintr-un perete organizat şi un conţinut mai mult sau mai puţin fluid (2). ~ **alveolar al ficatului**, echinococoză multiloculară ulceroasă a ficatului (11). ~ **branhial**, formaţiune chistică congenitală, de obicei multiplă, situată în regiunea cervicală şi dezvoltată din resturile embrionare ale arcurilor branhiale (38). ~ **al canalului Nuck**, chist seros situat în regiunea inghinală sau la nivelul buzei mari la femeie, dezvoltat pe seama vestigiului canalului peritoneal Nuck (11). ~ **cerebral**, chist de ramoliţie în tromboze sau tumori (astrocitom) cerebrale (2). ~ **coccigian**, Sinus pilonidal. ~ **coloid al ventriculului al III-lea**, Chist parafizar. ~ **congenital al gîtului**, formaţiune chistică dezvoltată de obicei pe seama canalului tireoglos sau a şanţurilor şi arcurilor branhiale (30). ~ **de cordon spermatic**, Chist spermatic. ~ **dentifer**, tumoare benignă a maxilarului superior de origine dentară, dezvoltată pe seama resturilor embrionare de epiteliu paradentar (30). ~ **dermoid**, formaţiune teratoidă în cavitatea căreia se găsesc păr, unghii, dinţi şi uneori organe oprite în dezvoltare (2). ~ **diverticular**, chist dezvoltat la nivelul unui diverticul Meckel, reprezentînd porţiunea juxtaintestinală a canalului vitelin (11). ~ **epidermoid**, teratom histioid, format din epiderm realizînd chisturi mici cu localizare la piele şi meninge şi avînd celule keratinizate cu un aranjament stratificat (2). ~ **epididimar**, chist dezvoltat la nivelul epididimului. *Varietăţi*: chist intraepididimar (chist de origine tubulară), chist subepididimar (chist de origine seroasă), chist supraepididimar (chist de origine wolffiană) (11). ~ **folicular**, chist ovarian format prin dilatarea cavităţii unui folicul de Graaf; poate fi însoţit de simptome de hiperfoliculinism (7). ~ **glandular**, chist format la nivelul unei glande prin dilatarea lumenelor (2). ~ **hematic**, chist care conţine sînge (2). ~ **hidatic**. 1. Formă larvară veziculoasă a viermelui parazit *Echinococcus granulosus*, cu membrana anhistă către exterior şi cea proligeră către interior (scolecşi), conţinînd un lichid clar, în care plutesc vezicule fiice (hidatide) şi nisip. Se localizează mai frecvent în ficat şi plămîn, putînd fi întîlnit însă în orice alt organ. La om poate ajunge pînă la mărimea unui cap de copil (sin.: Hidatită) (2; 31). 2. Echinococoză. ~ **luteinic**, Luteom chistic. ~ **de maxilar**, formaţiune chistică pseudotumorală alcătuită dintr-o membrană şi un conţinut lichidian, dezvoltată în grosimea maxilarului. *Varietăţi*: a) chist radicular dezvoltat dintr-un epiteliogranulom paraapical, ca urmare a unei gangrene complicate; b) chist folicular dezvoltat din sacul folicular al dinţilor rămaşi în incluzie; c) chist paradentar dezvoltat din incluziile epiteliale embrionare; d) chist marginal dezvoltat de-a lungul feţelor meziale sau distale ale molarilor de minte inferiori incluşi; e) chist rezidual după extracţia dinţilor cauzali; f) chist fisural dezvoltat între rădăcinile dinţilor frontali superiori (38). ~ **de menisc**, nodul chistic, degenerativ, fără conţinut, delimitat de un strat de celule plate; apare în menisc, de obicei în cel extern, în urma unor cauze traumatice. Unele chisturi au un conţinut necrotic sau mucoid, reprezentînd, poate, faze ale evoluţiei sale (24). ~ **de mezenter**, formaţiune chistică, de obicei de origine hidatică dezvoltată între cele două foiţe ale mezenterului (11). ~ **multilocular**, chist cu cavităţi multiple, comunicînd între ele (2). ~ **osos**, chist format la nivelul osului prin decalcificare şi activitate osteoclastică (2). ~ **osos central**, sin.: *Chist osos esenţial*, formaţiune pseudochistică (nu are membrană proprie) în os. Apare de obicei în perioade de creştere în metafiza unui os diafizar şi conţine, într-o corticală mult subţiată, un lichid serohematic (24). ~ **osos esenţial**, Chist osos central. ~ **ovarian**, chist format prin acumulare de lichid folicular (chist folicular) într-un folicul de Graaf sau prin acumulare de sînge într-un corp galben (chist luteinic), delimitat de celule luteinice (2). ~ **pancreatic adevărat**, formațiune chistică cu pereți proprii, dezvoltată pe canalul excretor al glandei pancreatice (11). ~ **pancreatic fals**, formațiune chistică fără pereți proprii, dezvoltată de cele mai multe ori după un traumatism al glandei (11). ~ **parafizar**, sin.: *Chist coloid al ventriculului al III-lea*, chist care se dezvoltă din resturile parafizei situată în partea anterioară a ventriculului al III-lea cerebral (26). ~ **paranefretic**, revărsat de urină închistat în țesutul conjunctiv perirenal (11). ~ **pelvian juxtaurinar**, chist hidatic pelvian, secundar inoculării peritoneale a unui chist hidatic visceral primitiv, cel mai adesea hepatic (11). ~ **pericardic** (celomic), formațiune rotundă, uniloculară, separată de cavitatea pericardică și situată de obicei în unghiul cardiofrenic, mai des în dreapta. Poate fi de natură congenitală și mai rar inflamatorie (10). ~ **pielogenic**, Diverticul caliceal. ~ **pilonidal**, Sinus pilonidal. ~ **de retenție**, dilatarea chistică a unor acini glandulari, prin retenția produsului de secreție; cu timpul se produce atrofia epiteliului glandular (2). ~ **salivar**, formațiune chistică situată în regiunea bucală și dezvoltată din glandele salivare principale — parotidă, submaxilară, sublinguală — sau glandele salivare accesorii (labială, jugală) (38). ~ **al septului nazal**, formațiune chistică dezvoltată pe seama resturilor embrionare ale organului Jacobson (30). ~ **seros al rinichiului**, chist unilateral cu conținut seros, cu sediul mai ales la polul inferior al rinichiului, fără comunicație cu calice sau bazinet, reprezentînd probabil o malformație congenitală (11). ~ **sinovial**, formațiune chistică conținînd lichid sinovial, situată de obicei în dreptul unei articulații, de care ține nemijlocit și cu care comunică (24). ~ **spermatic**, sin.: *Chist de cordon spermatic*, hidrocel închistat sau chist seros format prin cloazonarea canalului peritoneovaginal sau, excepțional de rar, chist dezvoltat pe seama resturilor embrionare ale aparatului wolffian (11). ~ **tenosinovial**, formațiune chistică pe teaca unui tendon; este frecvent la tendoanele extensorii ale miinii și flexorii ale piciorului (24). ~ **al uracăi**, chist format la nivelul porțiunii mijlocii a conductului uracal, izolat de vezică și ombilic, consecință a obliterării incomplete a canalului alantoidian (11). ~ **wolffian**, teratom cu punct de plecare din canalul de unire a pronefronilor, care realizează formațiuni chistice ca oprire în diferențierea embrionară (2).

Vezi și: Naboth.

Chistadenocarcinom (gr. *kystis* = vezică + *aden* = glandă + *karkinos* = cancer). Chistadenom malignizat (2).

Chistadenom (gr. *kystis* = vezică + *aden* = glandă). Adenochistom. ~ **papilifer**, Siringadenom papilifer.

Chistectomie (gr. *kystis* = vezică + *ektome* = excizie). Extirparea chirurgicală a unei formațiuni chistice (11).

Chistitom (gr. *kystis* = vezică + *tome* = tăiere). Instrument pentru discizia capsulei cristalinului (28).

Chistoanastomoză (gr. *kystis* = vezică + *anastomosis* = comunicare). Anastomoza operatorie între un chist pancreatic inextirpabil și unul din organele cavitare digestive vecine (11).

Chistofibrom (gr. *kystis* = vezică + lat. *fibra* = fibră + *-oma*). Degenerescență chistică a unui fibromiom (18).

Chistografie (gr. *kystis* = vezică + *graphein* = a scrie). Metodă radiologică pentru punerea în evidență a unui chist prin opacifierea lui cu o substanță radioopacă injectată direct prin puncție (36).

Chitinază. Enzimă care hidrolizează polizaharidul azotat chitina, liberînd acid acetic și zaharuri aminate (5).

Chitină. Polizaharid azotat, constituit din aminozaharuri și acetozaharuri. Constituie substanța care formează scheletul insectelor și al crustaceelor (5).

Chittenden, Russel H., 1856—1943. **Dieta ~**, regim conținînd aproximativ 50 g proteine, considerat suficient pentru a menține echilibrul protidic al unui bărbat adult (16).

Chiuretaj (fr. *curettage*), sin.: *Raclaj*. Răzuirea cu chiureta a pereților din interiorul unei cavități, pentru a îndepărta unele neoformații sau alte țesuturi în scop diagnostic sau terapeutic (32). ~ **alveolar**, intervenție chirurgicală care urmărește înlăturarea elementelor patologice din alveolele dentare după extragerea dinților (38). ~ **apical**, intervenție chirurgicală care urmărește înlăturarea țesuturilor patologice din jurul vîrfului rădăcinii dentare. Constituie o completare a obturării corecte a canalului prin tratamentul endodontic (38). ~ **gingivoparodontal**, metodă chirurgicală folosită în parodontopatiile marginale cronice pentru înlăturarea pungilor (38.) ~ **uterin**, sin.: *Raclaj uterin*, intervenție chirurgicală constînd din curățirea pereților cavității uterine cu ajutorul unei chiurete (18). ~ **uterin evacuator**, intervenție chirurgicală practicată cu scopul de a goli cavitatea uterină de resturi ovulare sau de oul întreg (18). ~ **uterin explorator**, intervenție chirurgicală care urmărește prelevarea unor fragmente de mucoasă uterină, pentru examene histopatologice sau hormonale (18).

Chiuretă (fr. *curette*). Instrument chirurgical de metal cu margini tăioase, folosit pentru curățirea suprafețelor tisulare anfractuoase ori înmugurite sau pentru curățirea unor cavități (11).

Vezi și : Moure, Récamier, Volkmann.

Chiuvetă de tehnică dentară. Dispozitiv metalic de forma unui vas cu pereții groși, separat în două jumătăți care se angrenează între ele prin îmbucare perfectă, închizîndu-se ermetic; este folosit la ambalarea în gips a machetelor (38).

Chlamidozoon (gr. *chlamis* = ascuns + *zoon* = animal). Gen de germeni inframicrobieni de tipul pararickettsiilor (de ex. germenii trahomului) (22). ~ **oculogenitale,** vezi Sindromul Reiter.

Chloasma (gr. *chloazein* = a fi verde). Cloasmă. ~ **annulare frontis,** *Annulus bruneus faciei.*

Chlumsky, Vitezslvo, 1867—1943. **Soluția** ~, lichid antiseptic (acid fenic 30 ml, camfor 60 g, alcool 10 ml), folosit în stomatologie în tratamentul medicamentos al necrozei și gangrenei pulpare (38).

Choanae (gr. *choane* = pîlnie), sin. : *Coane.* Orificiile posterioare ale foselor nazale prin care acestea comunică cu *pars nasalis pharyngis* (1).

Chodzko. Reflexul ~, contracția unor mușchi ai centurii scapulare prin percuția manubriului sternal (4).

Cholera (de la gr. *chole* = bilă). Denumire generică pentru unele stări caracterizate prin diaree și vărsături (8). ~ **infantum,** denumire pentru formele severe ale diareelor infantile (8). ~ **nostras,** denumire pentru formele grave ale toxiinfecțiilor alimentare cu mortalitate ridicată, provocate de variați germeni și toxinele lor și manifestate clinic prin vărsături incoercibile, scaune nenumărate riziforme, algiditate și deshidratare maximă (8). ~ **Rot,** Reacția indolnitroasă. ~ **sicca,** formă fulgerătoare de holeră, în care toxemia duce la moartea bolnavului înainte de apariția diareei (8). Vezi și Holeră.

Cholesteatoma (gr. *chole* = bilă + *stear* = grăsime + *-oma*). Formațiune chistică conținînd detritusuri epiteliale descuamate și colesterol. Este întîlnită mai des în urechea mijlocie, oasele craniului etc. (2). ~ **tympani,** afecțiune colesteatomatosă care ia naștere pe neotimpanul aplicat peste noua căsuță timpanică, creată prin operația de timpanoplastie. Colesteatomul timpanului s-ar forma prin metaplazierea epiteliului timpanic invaginat în căsuța urechii medii (30).

Chondritis. Condrită. ~ **intervertebralis calcanea,** formă clinică a discopatiei vertebrale, în care discul apare în imaginea radiografică cu depuneri calcare (24).

Chopart, François, 1743—1795. **Amputația** ~, termen incorect pentru denumirea dezarticulației executată la nivelul interliniei mediotarsiene Chopart (24). **Dezarticulația** ~, dezarticulație a piciorului, la nivelul interliniei mediotarsiene (24).

Chorda (lat. de la gr. *chorde* = sfoară, coardă), sin. : *Coardă.* Denumire pentru formațiuni în formă de coardă (1). ~ **blastopor,** termen aplicat deschiderii primitive pentru a indica omologia sa presupusă cu blastoporul (1). ~ **dorsalis,** Notocord. ~ **ductus venosi,** Ligamentul Arantius, vezi Arantius. ~ **obliqua,** sin. : *Ligamentul Weitbrecht,* ligamentul oblic al articulației radioulnare proximale (1). **Chordae tendineae.** Porțiunile tendinoase ale mușchilor papilari ai ventriculilor inimii, care se prind de valvulele atrioventriculare (1). ~ **tympani,** sin. : *Coarda timpanului,* ramură a nervului facial care traversează cavitatea timpanică; conține fibre senzitive pentru cele două treimi anterioare ale limbii și fibre secretomotorii pentru glandele submaxilară și sublinguală (1). ~ **uteroinguinalis,** *Ligamentum teres uteri.* ~ **uteroovarica,** *Ligamentum ovarii proprium.* ~ **venae umbilicalis,** *Ligamentum teres hepatis.* ~ **venereea,** *Induratio penis plastica.* **Chordae willisii.** Termen mai vechi pentru unele benzi fine fibroase care străbat sinusurile venoase (1).

Chorda-mezoblast. Pătură germinală mijlocie înaintea separării în notocord și mezoblast (1).

Chorda-mezoderm. Arie embrionară în blastulă sau în gastrula tînără destinată formării notocordului și mezodermului; ocupă regiunea buzei blastoporice dorsale, fiind formată de aceasta (1).

Chordata. Grupă de animale incluzînd vertebratele și animalele care au coardă dorsală (1).

Chordencephalon, sin. : *Acrencephalon.* Porțiunea sistemului nervos central al vertebratelor a cărei dezvoltare este indusă de notocord, mezencefalon, rombencefalon și măduva spinării; este divizată în părțile alară și bazală (1).

Chorion (gr. *chorion* = piele), sin. : *Corion.* Membrană fetală situată la exterior, constînd dintr-un epiteliu trofoblastic extern, mărginit intern de mezodermul extraembrionar. Porțiunea sa viloasă, vascularizată de vasele sanguine alantoice, formează partea fetală a placentei (1). ~ **allantoideum,** Alantocorion. ~ **avillosum,** *Chorion laeve.* ~ **frondosum,** sin. : *Chorion villosum.* 1. Porțiunea viloasă a corionului care formează placenta fetală (1). 2. Întreg corionul pînă în luna a III-a de dezvoltare, cînd se dezvoltă *chorion laeve* (1). **~ laeve,** sin.: *Chorion avillosum*, porţiunea membranoasă, subţire, a corionului fetal, lipsită de vilozităţi (1). **~ omphaloideum,** *Omphalochorion*. **~ villosum,** *Chorion frondosum*. Vezi şi Corion.

Christensen. Fenomenul ~, lipsa contactului dintre molarii anatagonişti în cursul propulsiei şi mişcărilor laterale ale mandibulei. Se descrie: fenomenul Christensen sagital, dacă la propulsia mandibulei rămîne un spaţiu de inocluzie molară bilaterală şi fenomenul Christensen lateral, dacă în poziţia de lateropulsie a mandibulei rămîne un spaţiu în inocluzie de partea opusă masticaţiei (38).

Christian, H. A. **Triada ~,** complex simptomatic constînd din craniu cu aspect radiologic de hartă geografică, exoftalmie şi diabet insipid (26).

Christiansen-Silverstein. Sindromul ~, Sindromul Silverstein, vezi Silverstein.

Christmas. Numele unui bolnav la care a fost descrisă pentru prima dată hemofilia B. Vezi Globulina antihemofilică B (Factorul Christmas), Hemofilie (19).

Chromelasma urticans. Urticaria pigmentară.

Chromobacterium. Gen de bacterii din familia *Rhizobiaceae*. Cuprinde o singură specie patogenă pentru om, *C. janthinum*, bacil gramnegativ, cu cili peritrichi, care poate produce septicemii fatale, la om şi animale (3).

Chrysops. Gen de insecte diptere din familia *Tabanidae*. Specii mai importante: *C. cecutiens* înţeapă animalele sau omul în special în jurul ochilor; *C. dimidiata* este agentul vector al filariei *loa-loa*; *C. discalis* este unul din agenţii de transmitere a tularemiei (31).

Churchill-Holman. Operaţia ~, procedeu de tratament al pericarditei constrictive prin pericardectomie largă sau totală (11).

Chvostek, Franz, 1835–1884. **Anemia ~,** anemie de origine pancreatică (corelaţii pancreaticomedulare încă neelucidate) (19). **Semnul ~,** sin.: *Semnul facialului*, *Semnul Schultze*, *Semnul Weiss*, contracţia ridicătorului buzei superioare, a ridicătorului aripii nasului şi a orbicularului, obţinută în tetania paratireoprivă sau în spasmofilie prin percuţia regiunii laterale a feţei, pe mijlocul unei linii care uneşte antitragusul cu comisura labială. Este un semn de hiperexcitabilitate neuromusculară, datorită, mai ales, scăderii calciului ionizat din ser (7).

Ciaklin. Operaţia ~, rahisinteză somatică lombosacrată pe cale anterioară extraperitoneală, prin rezecţia cuneiformă cu bază anterioară a spaţiului intervertebral L_5-S_1, în spondilolistezis (24). **Osteosinteza ~,** osteosinteză în fracturile transverse sau pseudartroze cu un grefon intramedular şi unul extramedular (24).

Cian. 1. $(CN)_2$. Gaz foarte toxic, cu miros înţepător de migdale amare (sin.: *Cianogen*, *Dician*) (9). 2. CN^-. Ion conţinut în acidul cianhidric, cianuri, nitrili, şi care conferă acestor substanţe o toxicitate ridicată. Compuşii care conţin ionul cian complexat (fero- şi fericianuri etc.) nu mai au decît o toxicitate redusă (9).

Cianamidă. $H_2N.C{=}N$. Derivat substituit al acidului cianhidric, care se prezintă sub formă cristalizată. Este instabilă: la 150° se trimerizează şi dă melamină (utilizată în industria maselor plastice). Prin substituirea hidrogenului, rezultă: cianamida de calciu, cianamida de plumb colorant galben, folosită la vopsirea anticorozivă a fierului etc. (5). **~ calcică,** $CaCN_2$, reactiv industrial erbicid şi îngrăşămînt agricol, iritant pentru tegumente şi mucoase. Inhalarea pulberilor poate provoca intoxicaţii acute (9).

Cianaţi. Săruri ale acidului cianic ($HCNO$) cu metalele. În contact cu apa hidrolizează, liberînd acid cianic, toxic pentru celula vie (5).

Ciancobalamină. Vitamina B_{12}.

Cianefidroză (gr. *kyanos* = albastru + *ephidrosis* = sudoraţie excesivă), sin.: *Cianhidroză*. Transpiraţie de culoare albastră (4).

Cianhemoglobină. Combinaţia între acidul cianhidric şi hemoglobina, apărînd în cursul intoxicaţiilor cu cianuri şi care dă sîngelui o culoare roşie-închisă. În laborator se foloseşte pentru determinarea cantitativă a hemoglobinei (metoda Drabkin) (19).

Cianhidroză. Cianefidroză.

Cianmethemoglobină. Compusul cianurat al methemoglobinei. Rezultă prin cianurarea methemoglobinei, care se obţine prin oxidarea chimică (în prezenţa fericianurii) a hemoglobinei. Cianurarea se realizează prin cuplarea ionului cian la valenţa reziduală a atomului de fier din molecula de hemoglobină (5).

Ciano- (gr. *kyanos* = albastru). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la culoarea albastră (32).

Cianogen (*ciano-* + gr. *gennan* = a produce). Vezi Cian.

Cianopsie (*ciano-* + gr. *opsis* = vedere). Tulburarea vederii în care obiectele privite apar colorate în albastru; se constată uneori după extracţia cristalinului (28).

Cianoză (*ciano-* + *-oză*). Coloraţie albăstruie a pielii şi mucoaselor, fără extravazare sanguină, datorită prezenţei în capilarele sanguine a unei cantităţi prea mari (>5 g %) de hemoglobină redusă sau a unor hemoglobine anormale (32). ~ **albă**, paloare anormală a tegumentelor în cardiopatiile congenitale cianogene cu debut tardiv (10). ~ **ardezică**, cianoză prin methemoglobinemie, predominînd la extremități și provocată de intoxicația cu compuși nitro- și amino- ai hidrocarburilor aromatice; are o nuanță de ardezie (albastră-violetă, ca mura) (9). ~ **arterială**, cianoză provocată de o tulburare a procesului de fixare a oxigenului, ducînd la o arterializare deficientă a sîngelui (34). ~ **capilară**, cianoză provocată prin cedarea mărită de oxigen la nivelul țesuturilor, în urma unei staze capilare prelungite în cursul tulburărilor circulatorii (34). ~ **centrală**, cianoză prin exces de hemoglobină redusă în sîngele aortic, consecutiv uneia din următoarele trei cauze: oxigenare scăzută în plămîn; șunt între cavitățile cardiace drepte și stîngi; exces absolut de hemoglobină redusă, saturația în oxigen fiind însă normală (policitemie) (32). ~ **enterogenă**, cianoză datorită prezenței de methemoglobină și sulfhemoglobină în sînge, consecutiv unei tulburări funcționale intestinale; este însoțită de dureri abdominale, diaree, cefalee, dispnee și uneori de o stare de colaps (19). ~ **falsă**, cianoză datorită prezenței unui pigment și nu unei tulburări în oxigenarea sîngelui (32). ~ **heliotropă**, cianoză a feței cu o nuanță particulară roșie-albastră palidă (liliachie), întîlnită în complicațiile pneumonice grave ale gripei, evidențiabilă la lumina zilei și la soare (8). ~ **icterică apiretică cu hemoglobinurie** (Winckel), Boala bronzată hematurică. ~ **methemoglobinică ereditară**, cianoză prezentă discret încă de la naștere, în special la sexul masculin, caracterizată prin acumularea în sînge a methemoglobinei, ca urmare a unei carențe specifice de enzime eritrocitare (32). ~ **mixtă**, cianoză provocată de o arterializare pulmonară insuficientă, la care se asociază o desaturare oxihemoglobinică exagerată la nivelul capilarelor periferice (34). ~ **periferică**, cianoză datorită încetinirii circulației periferice (debit cardiac redus, vasoconstricție), permițînd extracția sporită a oxigenului de către patul capilar al țesuturilor (32). ~ **retiniană**, aspect cianotic al fundului de ochi, observat în stenoza mitrală sau în poliglobulii (10). ~ **supramaleolară ortostatică**, Eritroza supramaleolară simetrică a tinerelor fete. ~ **prin șunt**, cianoză prin trecerea sîngelui pulmonar venos de la dreapta spre stînga, printr-un defect septal al inimii, comunicație anormală între artera pulmonară și aortă (canal arterial persistent) sau între o arteră pulmonară și o venă (anevrism arteriovenos) (32).

Cianură. Sare a acidului cianhidric. Cianurile, dizolvate în apă, eliberează ionul cian, ceea ce le conferă proprietăți foarte toxice. Unele cianuri sînt folosite în industrie (procedeul cianurării pentru obținerea aurului și argintului din minereuri), în galvanotehnică (cianura de potasiu și argint), ca insecticide (cianura de calciu) etc. (5). ~ **de mercur**, sare mercurică solubilă folosită ca antiseptic în soluții diluate; a fost utilizată pe scară largă în trecut în tratamentul sifilisului (13). ~ **de potasiu**, sarea de potasiu a acidului cianhidric, foarte toxică și cu acțiune rapidă; doza mortală 0,15–0,25 g; acționează prin descompunere în stomac, în prezența acidului clorhidric, cu eliberare de acid cianhidric (23). ~ **de vinil**, Acrilonitril.

Cibernetică. Știința comenzii, controlului și comunicației într-un sistem dinamic complex: mașini, organisme vii, societate. După A. N. Kolmogrov: știința modurilor de recepție, păstrare, transformare și folosire a informației în mașini, organisme vii și reuniuni ale lor. Plecînd de la teoria informației, de la legile probabilității și conexiunii inverse, folosind ca metode analogia și modelarea, cibernetica și-a circumscris un domeniu complex, oferind posibilități de dezvoltare a biologiei și medicinei (7).

Cicatrice (lat. *cicatrix*). Proliferare de țesut conjunctiv, ca rezultat final al vindecării unei leziuni cutanate care a atins dermul sau al unor leziuni infiltrative sau traumatice în alte țesuturi sau organe (2). ~ **aderentă**, cicatrice patologică, aderentă la planurile subiacente, survenită de obicei în urma unei plăgi supurate (11). ~ **cheloidă**, cicatrice patologică acoperită de un epiteliu subțire și formată prin hiperdezvoltarea pseudotumorală de fibre conjunctive (11). ~ **cu „decalaj“**, cicatrice secundară vicioasă, rezultată din decalajul longitudinal sau în grosime al celor două buze ale plăgii; rezultă în special atunci cînd în timpul cicatrizării se exercită tracțiuni numai pe una din buzele plăgii (11). ~ **deprimată**, cicatrice vicioasă caracterizată prin prezența unui șanț cicatriceal care întrerupe continuitatea tegumentului (11). ~ **hipertrofică**, cicatrice vicioasă, caracterizată prin relieful, mai mult sau mai puțin accentuat, al cicatricei față de tegumentul înconjurător (11). ~ **ideală**, cicatrice de primă intenție, suplă, mobilă, neaderentă, la nivelul și de culoarea tegumentului vecin (11). ~ **idiografică**, Tatuaj. ~ **lărgită**, cicatrice vicioasă caracterizată prin prezența unui „fus” cicatriceal, mai alb decît tegumentul înconjurător (11). ~ **ombilicală**, cicatricea care rezultă din secționarea ombilicului; se formează cam după o săptămînă de la naștere (2). **Cicatrice periorale Parrot.** Vezi Parrot. ~ **retractilă**, cicatrice vicioasă, de aspectul unei corzi care bridează tegumentul, exercitînd o tracţiune stelară asupra acestuia (11). ~ **tatuată**, cicatrice de orice fel pe care se asociază o pigmentaţie de origine exogenă (11). ~ **„în U"**, cicatrice vicioasă, retractilă, foarte curbă, asociată cu hipertrofia tegumentului situat în concavitatea sa (11). ~ **vicioasă**, cicatrice deformată, deprimată sau exuberantă, aderentă la planurile subiacente, uneori dureroasă (23).

Cicatrizare (lat. *cicatrix* = cicatrice). Vindecare prin cicatrice (23). ~ **„per primam intentionem"**, cicatrizare care survine după o plagă operatorie sau accidentală, dacă buzele plăgii sînt în contact şi dacă nu s-a produs o infecţie cu germeni patogeni (11). ~ **„per secundam intentionem"**, cicatrizare care survine după o pierdere mare de substanţă tisulară ce împiedică apropierea buzelor plăgii sau după eşuarea unei cicatrizări *per primam* din cauza unei infecţii cu germeni patogeni (11).

Cichorium intybus, sin. : *Cicoare*. Plantă din familia *Compositae*; conţine acid cicoric şi cicoriină şi are acţiune stomahică şi colagogă (13).

Ciclartroză (*ciclo-* + *artroză*). Articulaţie pivot, care permite mişcări de rotaţie (24).

Ciclencefalie (*ciclo-* + gr. *enkephalos* = creier). *Cyclencephalia*.

Ciclencleisis. Operaţie antiglaucomatoasă preconizată de Michail, constînd din fixarea unei porţiuni din corpul ciliar într-o deschidere sclerală (28).

Ciclită (gr. *kyklos* = corp ciliar + *-ită*). Inflamaţie seroasă, plastică sau supurativă, a corpului ciliar; se manifestă prin congestie în jurul corneei, depozite albuminoase sau pigmentare pe faţa ei posterioară şi mioză (28).

Ciclo- (gr. *kyklos* = cerc). Prefix care introduce, în termenii compuşi semnificaţia de rotund sau de periodicitate (repetare periodică) (32).

Ciclobutirol, sin. : *Acid α-hidroxiciclohexil—butiric*. Coleretic de sinteză, util în colecistite-constipaţie, migrenă de origine hepatică (13).

Ciclocefalie (*ciclo-* + gr. *kephale* = cap). *Cyclocephalia*.

Ciclodializă (*ciclo-* + gr. *dialysis* = separare). Intervenţie constînd din separarea corpului ciliar de scleră, în scopul reducerii tensiunii intraoculare în unele forme de glaucom, în special în glaucomul cu afakie (28).

Ciclodiatermie. Intervenţie antiglaucomatoasă constînd din aplicarea de puncte de diatermocoagulare în regiunea corpului ciliar, în scopul reducerii tensiunii oculare prin scăderea producerii umorii apoase (28).

Cicloergometru. Aparat de forma unei biciclete imobile, pe care subiectul pedalează în contra unei rezistenţe reglabile şi măsurabile, permiţînd calcularea lucrului mecanic efectuat într-o perioadă de timp (9).

Cicloforie (*ciclo-* + gr. *pherein* = a purta, a duce). Heteroforie în sens de torsiune (28).

Ciclofosfamidă. Cloretilamină cuplată cu un ester amidic intern al acidului fosforic; eliberează compusul alchilant, mai ales în ţesutul canceros, bogat în fosfataze şi fosfoamidaze; este folosită terapeutic în limfosarcom şi reticulosarcom (14).

Ciclofrenie. Denumire dată de Obregia tulburărilor psihice cu caracter reversibil şi periodic de tip afectiv, schizofreniform, confuzional, dipsomanic (35).

Ciclohexanhexol. Inozitol.

Cicloidie (*ciclo-* + gr. *eidos* = formă). Termen desemnînd timopatiile în clasificarea lui Kretschmer (35).

Ciclomastopatie (*ciclo-* + gr. *mastos* = mamelă + *pathos* = boală). Sindrom periodic caracterizat prin tumefacţia dureroasă a sînilor produsă de creşterea foliculinemiei în cursul ciclului menstrual (7).

Ciclon. Dispozitiv de reţinere a aerosuspensiilor eliminate în industrie, bazat pe principiul realizării unui curent turbionar care proiectează elementele în suspensie pe pereţii dispozitivului , de unde cad şi sînt colectate. Se foloseşte în general sub formă de baterii de cicloane (multicicloane), înainte ca aerul încărcat cu suspensii să fie eliminat pe coşul fabricii, contribuind astfel la reducerea impurificării atmosferei (20).

Ciclop. Monstru caracterizat prin existenţa unui singur ochi (28).

Ciclopentacicloheptenă. Azulen.

Ciclopentiazidă. Sulfamidă diuretică din grupul clorotiazidei (14).

Ciclopie, sin. : *Sinoftalmie*. Malformaţie congenitală caracterizată prin fuziunea celor două orbite şi existenţa unui singur ochi (1).

Ciclopropan. Hidrocarbură ciclică gazoasă cu proprietăţi narcotice şi toxicitate redusă. Se administrează cu cantităţi mari de oxigen, de aceea este util mai ales în condiţii de anoxie sau la gravide; poate provoca aritmii cardiace heterotope şi chiar fibrilaţie ventriculară (14).

Cicloserină. Antibiotic izolat din culturile de *Streptomyces orchidaceus* sau obţinut prin sinteză; are spectru antibacterian restrîns, interesînd unele tulpini de stafilococ, bacil difteric, *Mycobacterium tuberculosis*, var. *hominis*, rezistent la streptomicină şi izoniazidă (13).

Ciclotimie (*ciclo-* + gr. *thymos* = spirit, minte). Formă uşoară a psihozei maniacodepresive (35).

Ciclotron. Aparat care permite accelerarea particulelor atomice prin imprimarea unei mişcări rapide de rotaţie. Se foloseşte în dezagregarea şi transmutaţia atomului (36).

Ciclotrop (*ciclo-* + gr. *tropos* = întoarcere). Care influenţează desfăşurarea ciclului menstrual (7).

Ciclu (gr. *kyclos* = cerc). Serie de fenomene al căror ansamblu constituie un anumit proces repetat la anumite intervale de timp (32). ~ **acidului citric,** Ciclul Krebs, vezi Krebs. ~ **acidului glioxilic,** cale metabolică de condensare oxidativă a două molecule de acetil-coenzimă A, din care rezultă o moleculă de succinat, avînd ca intermediar glioxilatul (5). ~ **acizilor tetracarbonici-tricarboxilici,** Ciclul Krebs, vezi Krebs. ~ **anovulator,** ciclu menstrual fără ovulaţie (7). ~ **cardiac,** ansamblul actelor desfăşurate sinergic în sens transversal şi succesiv în sens longitudinal, care se produc la nivelul inimii de la un anumit fenomen, luat ca origine, pînă la prima repetare a acestui fenomen. Durata sa este invers proporţională faţă de frecvenţă. I se descriu modificări mecanice (variaţii de presiune transmise venelor jugulare, unde pot fi măsurate) şi electrice (care pot fi înregistrate pe electrocardiogramă) (32). ~ **enterohepatic,** ciclu urmat de unele substanţe, inclusiv de unii hormoni, care se elimină parţial prin bilă şi se resorb prin intestin, trecînd în circulaţia portă spre ficat (7). ~ **estral** (Heape), ciclu morfofuncţional al organelor genitale femele (descris întîi la rozătoare), cuprinzînd succesiv fazele de proestru, estru, metestru şi diestru (7). ~ **gonotrofic,** ciclu de viaţă al anofelilor, reprezentat prin prînzul sanguin, formarea şi maturarea ouălor şi depunerea lor (31). ~ **de infecţie,** biologia agentului patogen în interiorul organismului invadat: modul şi calea de pătrundere în organismul-gazdă, diseminarea, eventuala patomorfoză, modul de părăsire a organismului şi felul de transmitere (directă sau indirectă) la alţi indivizi (8). ~ **lingual,** evoluţie în timp, caracteristică a enantemului scarlatinos la nivelul mucoasei linguale, parcurgînd următoarele aspecte: limbă saburală cu excepţia vîrfului şi marginilor în prima zi; dezepitelizarea treptată de la vîrful limbei spre bază, realizînd aspectul de limbă smeurie datorită evidenţierii papilelor linguale, hipertrofiate şi congestionate, ceea ce se întîmplă în a 4-a — a 5-a zi; limbă lăcuită prin reepitelizare şi reducerea spre normalizare a volumului papilelor în a 6-a — a 7-a zi, cu revenirea la aspectul normal în a 8-a — a 9-a zi. Permite diagnosticul de vîrstă al scarlatinei (8). ~ **mamar,** ansamblul modificărilor ciclice petrecute la nivelul glandelor mamare, determinat de ciclul ovarian. Către a 7-a zi a ciclului începe o activitate proliferativă canaliculară, sub acţiunea secreţiei foliculare, iar în faza luteinică survine şi o activitate proliferativă acinoasă. Spre sfîrşitul ciclului apare un edem al stromei. Fenomenele regresează o dată cu sfîrşitul ciclului ovarian, marcat de menstruaţie (18). ~ **masticator,** mişcarea completă — dus şi întors — pe care o face mandibula pentru a executa un singur şoc masticator (39). ~ **menstrual,** sin.: *Ciclu uterin,* ansamblul modificărilor petrecute la nivelul mucoasei uterine, corespunzînd fazelor ciclului ovarian. În ciclul menstrual, în ordine cronologică distingem: faza estrogenică sau proliferativă, faza estrogenoprogestativă, faza estrogenoprogestativă înaintată (de prenidaţie) şi faza menstruală. Aceasta din urmă se manifestă vizibil prin prezenţa menstruaţiei. Limitele normale ale ciclului menstrual sînt între 21 şi 33 zile, în medie 28 zile (18). ~ **ovarian,** ansamblul modificărilor anatomice şi secretorii petrecute în ovar între două menstruaţii. Cuprinde un prim stadiu de aproximativ 10 zile, în care se dezvoltă foliculul ovarian, apoi un stadiul de aproximativ 8 zile, în care se produce ponta ovulară (ruperea foliculului) şi un ultim stadiu de aproximativ 10 zile de regresiune a foliculului şi transformarea lui în *corpus albicans* (18). ~ **pentozic,** Ciclul Lipmann-Warburg-Dickens, vezi Lipmann-Warburg-Dickens. ~ **perienterie,** trecerea unor larve de nematode din cavitatea intestinală în alte organe (ficat, plămîn), pentru a reveni apoi din nou în intestin (31). ~ **tubar,** ansamblul modificărilor petrecute la nivelul trompelor în cursul ciclului ovarian. În faza progesteronică se observă o accentuare a activităţii secretorii a epiteliului tubar. Musculatura tubară prezintă o activitate contractilă mai intensă în faza foliculinică şi mai redusă în faza luteinică (18). ~ **uterin,** Ciclul menstrual. ~ **vaginal,** anasamblul modificărilor ciclice ale mucoasei vaginale, corespunzînd ciclului ovarian. Examenul frotiului vaginal permite constatarea transformărilor suferite de epiteliul vaginal sub influenţe hormonale (18).

Vezi şi: Krebs, Lipmann-Warburg-Dickens, Schiff.

Cicoare. *Cichorium intybus.*

Cicutism. Intoxicaţie cu coniină (23).

Cicutoxină. Principiul activ al rădăcinii de cucută (*Cucuta virosa*); este foarte toxic, provocînd rapid simptome digestive şi convulsii clonice urmate de colaps şi moarte (23).

Cifo- (gr. *kyphos* = cocoşat). Prefix care introduce în termenii compuşi noţiunea de curbură (32).

Cifoscolioză. Curbare în sens antero-posterior şi lateral a coloanei vertebrale, de cauze diferite (traumatisme, tuberculoză etc.) (2).

Cifoză (gr. *kyphosis* = curbură). Incurbare cu convexitate posterioară a coloanei vertebrale în plan medio-sagital (24). ~ **adolescenţilor,** vezi Epifizită. ~ **posttetanică,** modificare durabilă a curburii coloanei vertebrale, consecutivă unor deformări datorite tracţiunii exercitate de musculatura în stare de contractură tetanică (8).

Cifră. Semn grafic simbolizînd o valoare numerică, sau alcătuind un element de bază în scrierea numerelor. În sistemul zecimal folosim 10 cifre diferite (0, 1, 2, 3 ......9) ; în sistemul binar, numai două cifre (0, 1) (7).

Vezi şi : Becher.

Cil (lat. *cilium*). 1. Păr al pleoapei (32). 2. Expansiune citoplasmică filiformă a unei celule sau a unui microorganism, animată de mişcări în vederea executării anumitor funcţii (32).

Ciliata, sin. : *Ciliophora, Infusoria.* Clasă de protozoare caracterizată prin prezenţa unei membrane prevăzută parţial sau total cu cili vibratili (31).

Cilindri. 1. Piese de sticlă sau metal de formă cilindrică, utilizate în aparatura de laborator (32). 2. Elemente cilindriforme ale sedimentului urinar, formate în tubii uriniferi prin gelificarea proteinelor prezente în lumenul acestora. Pot fi de diferite tipuri, în funcţie de materialul proteic coagulat (proteine sanguine sau celulo-tisulare, hemoglobină, mioglobină, albumoze Bence-Jones) şi de componentele pe care eventual le-au încorporat (hematii, leucocite, celule epiteliale, granule, cristale, bacterii ş.a.) (25). ~ **albuminoşi,** cilindri formaţi din proteine sau din celule renale în stare de distrofie proteică (2). ~ **bilirubinici,** cilindri hialinogranuloşi impregnaţi cu bilirubină, caracteristici proceselor de hepatonefrită (25). ~ **birefringenţi,** cilindri granulogrăsoşi sau granuloepiteliali care, conţinînd în depozitele lor lipoidice cristale anizotrope de esteri ai colesterolului, provoacă dubla refracţie a luminii polarizate, realizînd la microscop fenomenul crucii de Malta ; apar în glomerulonefroze (25). ~ **ciroşi,** sin. : *Cilindri coloizi,* cilindri cu aspect relativ omogen, cu mecanism de producere necunoscut, în compoziţia cărora intră substanţe mucoproteice sau lipoproteice neidentificate ; se pare că sînt cilindri de descuamaţie, ai căror constituenţi celulari au suferit un proces avansat de degenerescenţă ; apariţia lor în stadiile avansate ale insuficienţei renale le conferă o semnificaţie prognostică gravă (25). ~ **coloizi,** Cilindri ciroşi. ~ **epiteliali,** cilindri caracteristici proceselor patologice ale tubilor, formaţi din celule epiteliale tubulare descuamate, care-şi păstrează aspectul morfologic normal (25). ~ **eritrocitari,** Cilindri hematici. ~ **fibrinoşi,** cilindri cu aspect reticulat proprii proceselor inflamatorii glomerulare (25). ~ **fin granuloşi,** cilindri cu aspect microgranulos şi cu origine probabil dublă : fie de transsudare, avînd aceeaşi valoare prognostică cu aceea a cilindrilor hialini, de care se deosebesc prin faptul că, formîndu-se într-un mediu mai acid, gelificarea s-a făcut microgranular ; fie de descuamaţie epitelială, cu degenerescenţă granulară mai avansată a elementelor celulare, avînd o semnificaţie prognostică mai severă (25). ~ **granuloepiteliali,** cilindri micşti, epiteliali şi granuloşi (25). ~ **granulogrăsoşi,** sin. : : *Cilindri grăsoşi,* cilindri macrogranuloşi, cu incluzii lipidice : vacuole lipidice în fragmente citoplasmatice de celule epiteliale, picături de grăsimi neutre, depozite de cristale de colesterol esterificat (birefringente) ş.a. ; sînt caracteristici glomerulonefrozelor (25). ~ **granuloşi,** cilindri de descuamaţie rezultaţi din degenerescenţa granuloasă a elementelor celulare incluse ; au o semnificaţie prognostică severă (25). ~ **grăsoşi,** Cilindri granulogrăsoşi. ~ **hematici,** sin. : *Cilindri eritrocitari,* cilindri formaţi din hematii aglutinate, incluse în matricea proteică şi cu forma şi conturul total sau parţial păstrate ; au o valoare diagnostică deosebită, atestînd originea glomerulară a unei hematurii (25). ~ **hemoglobinici,** cilindri mari, portocalii, formaţi din hemoglobină, apărînd în hemoglobinurii consecutive unei hemolize intravasculare, dar putînd fi prezenţi şi în hematurii de origine glomerulară (25). ~ **hialini,** mulaje proteice ale tubilor renali, de structură simplă şi aspect omogen, rezultate din coagularea proteinelor aflate în lumenul tubular ; nu au o semnificaţie obligatorie patologică, putînd apărea şi la subiecţi normali (0—7/min ; 2 000/24 ore) ; însoţesc în general toate proteinuriile renale, avînd semnificaţia acestora şi atestînd originea lor glomerulară sau tubulară ; pot apărea însă şi în absenţa unei proteinurii decelabile, în atingeri glomerulare discrete (25). ~ **de insuficienţă renală,** cilindri de dimensiuni neobişnuite (largi şi scurţi), formaţi în tubi uriniferi dilataţi (prin obstrucţie sau atrofie) sau în canalele Bellini, ca urmare a reducerii marcate a filtratului glomerular sau a excluderii funcţionale a unui mare număr de nefroni ; au o semnificaţie prognostică gravă (25). ~ **leucocitari,** cilindri formaţi din leucocite aglutinate, mai mult sau mai puţin degenerate, provenite fie dintr-un proces inflamator glomerular, fie, mai ales, din focare inflamatorii interstiţiale, de unde trec în lumenul tubilor prin efracţia proteolitică a pereţilor acestora sau prin diapedeză. Apărînd numai în procesele inflamatorii parenchimatoase, au o mare valoare diagnostică ; în prezenţa unei leucociturii atestă originea ei renală (25). ~ **mioglobinici,** cilindri pigmentari formaţi din mioglobină şi apărînd în mioglobinurii (de efort, sindrom de strivire etc.) (25). ~ **pigmentari,** denumire generică pentru cilindrii bilirubinici, hemoglobinici sau mioglobinici (25). ~ **sanguini**, cilindri hematici, aflaţi într-un stadiu avansat de degenerare a eritrocitelor, ale căror contururi nu se mai disting, astfel încît cilindrii apar omogeni, de culoare portocalie, simulînd cilindrii hemoglobinici (25).

Vezi şi : Green.

Cilindroizi. Formaţiuni cilindrice, subţiri, ascuţite la extremităţi, rezultate din mucus precipitat (25).

Cilindrom. 1. Tumoare benignă cu celule cilindrocubice dispuse adesea în palisade şi constituind nodulii delimitaţi printr-o membrană hialină. Localizat mai ales la cap, este translucid şi are o consistenţă moale, datorită unei degenerescenţe mucicarminofile a stromei (2; 12). 2. Termen folosit pentru anumite epitelioame bazocelulare, care au suferit o transformare cilindromatoasă (12).

Cilindrurie. 1. Prezenţa de cilindri în sedimentul urinar (25). 2. Debitul de cilindri renali pe unitatea de timp (normal, 0—7/min.) (25).

Ciliophora. *Ciliata.*

Cillosoma. Varietate de fisură abdominală (*gastroschisis*), în care o eventraţie laterală ocupă porţiunea inferioară a abdomenului; este asociată cu absenţa sau dezvoltarea imperfectă a extremităţii inferioare omolaterale (1).

Cimboencefalie (gr. *kymbe* = luntre, navă + *enkephalos* = creier). Malformaţie cerebrală caracterizată printr-o depresiune cupuliformă pe suprafaţa creierului (26).

Cimbrişor. *Thymus serpyllum.*

Cimbru. *Thymus vulgaris.*

Ciment intercelular. Substanţă care leagă celulele epiteliale între ele (1).

Cimex. Gen de insecte hematofage din familia *Cimicidae*. *Specii mai importante*: *C. lectularius* (sin. : *Acanthia lectularia*, *Ploşniţă*, *Stelniţă*); este o specie cosmopolită, care înţeapă noaptea omul şi animalele. Are importanţă în patologia umană pentru rolul care ar putea să-i revină în transmiterea unor boli. Experimental a putut transmite *Trypanosoma cruzi*, precum şi alte specii de tripanozome. *C. rotundatus* (sin. : *Acanthia macrocephala*) ar avea rol în răspîndirea febrei recurente şi chiar a leishmaniozei (31).

Cinchona. Arbori din genul *Cinchona*, familia *Rubiaceae*. Sînt cunoscuţi şi sub denumirea de arbori de China. Scoarţa acestor arbori — *cortex chinae* sau coaja de China — conţine o serie de alcaloizi, dintre care sînt mai importanţi chinina şi chinidina. Din scoarţă se prepară extracte amare folosite pentru stimularea secreţiei gastrice şi creşterea apetitului (14).

Cincocaină, sin. : *Dibucaină*. Compus anestezic local cu nucleu chinolinic, folosit pentru anestezie de suprafaţă, în infiltraţii şi în rahianestezii; are acţiune de lungă durată şi este relativ toxic (13).

Cincofen. Derivat chinolinic cu acţiune analgezică, antipiretică, uricozurică şi coleretică; deşi are o toxicitate pronunţată, este folosit pentru tratamentul accesului de gută (13).

Cinconină. Alcaloid din scoarţa de *Cinchona*; are proprietăţi asemănătoare celor ale chininei (14).

Cinedensigrafie, sin. : *Statidensimetrie*. Metodă de investigaţie a inimii, vaselor pulmonare şi a plămînilor. Se bazează pe fenomenul impresionării variate a unor celule fotoelectrice, în funcţie de densitatea unui fascicul de raze Röntgen absorbit în organism (variaţii cantitative de sînge circulant sau de conţinut aerian) (36).

Cinefluorografie. Radiocinematografie.

Cinematizarea bonturilor. Intervenţie chirurgicală asupra bonturilor de amputaţie, care are de scop să folosească grupuri musculare pentru acţionarea ulterioară a unor proteze mecanice. Diverse procedee operatorii folosesc pentru aceasta anse musculare, măciuci musculare sau musculoosoase, ori tuneluri (24).

Cineol. Eucaliptol.

Cineradiografie. Tehnică radiologică, permiţînd efectuarea de imagini în mişcare. Imaginile obţinute pe un amplificator de imagini sînt culese pe o peliculă cinematografică de 16 sau 35 mm, care, developată, poate fi proiectată pe un ecran, reproducînd aspectul morfologic şi mai ales cel funcţional al organului examinat (36).

Cingulectomie (lat. *cingulum* = cingătoare + gr. *ektome* = excizie). Rezecţia scoarţei girusului cingular, metodă psihochirurgicală, astăzi părăsită (26).

Cingulum (lat. = cingătoare). 1. Formaţiune anatomică în formă de cordon sau cingătoare (38). 2. Proeminenţă pe faţa orală a incisivilor superiori în treimea cervicală, determinată de o îngroşare a stratului de smalţ (sin. : *Tuberculum dentale*) (38). ~ **cerebri**, grup de fibre de asociaţie care merg în girusul calos al creierului de la substanţa perforată anterioară la girusul hipocampului (1). ~ **membri inferioris**, sin. : *Centura pelviană*, parte a scheletului care leagă membrul pelvian (inferior) de trunchi; este formată de cele două oase coxale (1). ~ **membri superioris**, sin. : *Centura scapulară*, parte a scheletului care leagă membrul toracic (superior) de trunchi; este formată de două oase : scapula şi clavicula (1).

Cioc de papagal, sin. : *Osteofit vertebral*. Producţie osoasă în zona marginală a corpilor vertebrali, avînd — la examenul radiologic — imaginea caracteristică care i-a dat şi numele (4).

Ciocan de bijutier. Mic ciocan metalic folosit în stomatologie la modelarea croşetelor sau a coroanelor de aur (38). ~ **de corn,** ciocan al cărui cap este modelat din corn de bovidee, folosit în tehnica de ortopedie stomatologică (38). ~ **de extracţie,** ciocan metalic format dintr-o bară metalică cu un cîrlig la capăt şi cu un cursor de greutate variabilă, prin alunecarea căruia, bruscă, se extrage din os cuiul Kuntscher sau o endoproteză centromedulară (24). ~ **pentru litotriţie,** ciocan de bronz întrebuinţat la litotriţia de calculi foarte duri, cu care se loveşte în volanul litotritorului, atunci cînd calculul este prins între ramurile acestuia (11). ~ **de os,** ciocan metalic sau din lemn, folosit în chirurgia ortopedică pentru lovirea dălţilor, a cuielor sau ţepuşelor. Poate avea o faţă zimţată, folosită pentru nivelarea suprafeţelor osoase spongioase (24).

Circuit (lat. *circuitus*). Sistem de conducte sau de medii prin care pot circula particule materiale (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **de anestezie dus-întors,** sin. : *Circuit de anestezie sistem pendular,* circuit pentru administrat anestezia generală, cu un spaţiu mort foarte redus, în care circulaţia amestecului anestezic şi a oxigenului se face direct de la bolnav la camera de anestezie, asigurîndu-se trecerea aerului respirat de două ori prin rezervorul cu var sodat (11). ~ **de anestezie sistem circular,** circuit pentru administrarea anesteziei generale, în care circulaţia gazelor se face în sens unic, datorită dispoziţiei valvelor; rezervorul de var sodat se găseşte la distanţă de faţa bolnavului, iar aerul expirat nu trece decît o singură dată în contact cu el (11). ~ **de anestezie sistem pendular,** Circuit de anestezie sistem dus-întors. ~ **aseptic,** cale de circulaţie şi de comunicare în spitalul de boli contagioase pentru alimente şi rufele curate (şi eventual pentru vizitatori) (8). ~ **electric,** drumul pe care sarcinile electrice îl parcurg de la un punct situat pe un conductor pînă la revenirea lui la acelaşi punct (4). ~ **nervos,** denumire generică dată căilor nervoase prin intermediul cărora se realizează legături în sens circular între diverşi nuclei sau centri nervoşi (27). ~ **oscilant,** dispozitiv cu ajutorul căruia se produc curenţi alternativi de înaltă frecvenţă. Este format din condensator, bobină, scînteietor şi conductori metalici şi constituie, atunci cînd primeşte energie electrică de la reţea sau baterii prin intermediul unui transformator, circuitul generator care induce înaltă frecvenţă în al 2-lea circuit al aparatului, numit circuit rezonator (4). ~ **septic,** cale de circulaţie şi de comunicare în spitalul de boli contagioase pentru bolnavi şi pentru obiectele (vasele) şi rufele murdare (8).

Vezi şi : Renshow.

Circulară de cordon. Înfăşurarea intrauterină a cordonului ombilical în jurul gîtului, membrelor sau trunchiului fetal. Uneori, circulara poate fi atît de strînsă, încît opreşte curentul sanguin din cordon, putînd compromite viaţa fătului, prin hipoxie (18). ~ **de cordon dublă,** dublă înfăşurare a unei părţi din cordonul ombilical în jurul gîtului fetal (18). ~ **de cordon „în eşarfă",** înfăşurarea cordonului ombilical în jurul trunchiului fetal sub formă de diagonală de la un umăr la şoldul opus (18). ~ **de cordon multiplă,** înfăşurarea cordonului ombilical de mai multe ori în jurul gîtului fetal. Circularele multiple produc o scurtare şi o compresiune marcată a cordonului, care duc la tulburări în mecanismul naşterii şi uneori la compromiterea vieţii fătului (18).

Circulaţie (lat. *circulatio*). Termen dat uneori sistemelor circulatorii, ca unităţi morfofuncţionale (de ex. circulaţia embriofetală, maternă, placentară, limfatică, sanguină etc.) (1). ~ **alantoică,** Circulaţie ombilicală. ~ **colaterală,** sistem de anastomoze vasculare, constituit de obicei prin dezvoltarea unor căi preexistente, dar practic nefuncţionale; ia naştere în cazul unor obstacole venoase sau arteriale, care sînt astfel ocolite, asigurîndu-se vascularizaţia teritoriului respectiv (10). ~ **colaterală arterială,** reţea de colaterale de diverse tipuri (prin anastomoză, ramificaţie laterală sau terminală etc.), care se dezvoltă în ocluziile vasculare cronice, lent instalate, mai ales la membrele inferioare (10). ~ **colaterală venoasă de tip cavo-cav,** reţea venoasă, vizibilă pe laturile peretelui toracic, dar existentă şi în profunzime, care ocoleşte obstrucţiile venei cave superioare sau inferioare şi ale trunchiului brahiocefalic (unilateral în acest caz) (10). ~ **colaterală venoasă de tip porto-cav,** reţea de anastomoze ale teritoriilor porte cu venele sistemice profunde (esofagiene, gastrice, diafragmatice, peritoneale, hipogastrice) sau cu cele vizibile pe tegumentele abdominale, de obicei periombilical (realizînd aspectul de „cap de meduză") (10). ~ **corionică,** Circulaţie ombilicală. ~ **coronară,** circulaţia sîngelui prin vasele coronare în peretele inimii (1). ~ **derivativă,** trecerea sîngelui prin anastomozele arteriovenoase normale sau patologice, direct din artere în vene, fără a mai traversa reţeaua de capilare (1). ~ **enterohepatică,** reabsorbţia sărurilor biliare la nivelul intestinului şi reexcretarea lor ulterioară de către ficat (1). ~ **extracorporeală,** suplinirea funcţiei inimii în circulaţia sîngelui cu ajutorul unui aparat care asigură vehicularea sîngelui oxigenat artificial (11). ~ **fetoplacentară,** circulaţia sîngelui de la mamă la făt, prin intermediul placentei, în timpul vieţii intrauterine a acestuia (15). ~ **intervilară,** circulaţia sîngelui matern în spaţiile intervilare ale placentei (1). ~ **limfatică,** circulaţia limfei de la nivelul capilarelor limfatice pînă la vărsarea în venele subclaviculare (15). ~ **mare,** Circulaţie sistemică. ~ **mică,** Circulaţie pulmonară. ~ **ombilicală,** sin. : *Circulaţie alantoică, Circulaţie corionică,* circulaţia prin vasele ombilicale dintre făt şi placentă (1). ~ **omfalomezenterică,** Circulaţie vitelină. ~ **portală,** circulaţie prin vene care au la ambele extremităţi cîte un pat capilar (de ex, vena portă hepatică, venele porte hipofizare, circulaţia portală a insulelor pancreatice) (1). ~ **portă hipofizară,** trecerea sîngelui de la arterele hipofizare superioare prin mănunchiurile capilare din eminenţa mediană şi tija neurală spre un al 2-lea rînd de capilare situate în adenohipofiză (1). ~ **pulmonară,** sin. : *Circulaţie mică,* circulaţia sîngelui prin plămîni, prin intermediul arterelor şi venelor pulmonare; cu ajutorul ei se face hematoza (1). ~ **sanguină,** deplasarea sîngelui de la inimă la ţesuturi şi înapoi prin artere, capilare şi vene (15). ~ **sinusoidală,** circulaţia sanguină prin capilarele de tip sinusoid, aparietale, în care masa sanguină vine în contact cu celulele învecinate (1). ~ **sistemică,** sin. : *Circulaţie mare,* circulaţia generală, care începe de la inimă prin sistemul aortic şi se termină tot la inimă, prin sistemele venelor cave; asigură irigarea tuturor ţesuturilor (1). ~ **tebeziană,** circulaţie sanguină prin venele tebeziene, care adună sîngele din miocard şi-l varsă în atriul drept (1). ~ **vitelină,** sin. : *Circulaţie omfalomezenterică,* circulaţia dintre embrion şi sacul embrionar prin vasele viteline sau omfalomezenterice (1).

Circulus (lat. = cerc). 1. Inel. 2. Anastomoză circulară a arterelor sau venelor (1). ~ **arteriosus cerebri willisi,** *Poligonul arterial Willis,* anastomoză arterială la baza creierului, formată anterior de artera comunicantă anterioară unită cu arterele cerebrale anterioare; lateral, de carotidele interne şi arterele comunicante posterioare, unite cu arterele cerebrale posterioare; posterior de arterele cerebrale posterioare, ramuri ale arterei bazilare (1). ~ **arteriosus iridis major,** sin. : *Cercul arterial mare al irisului,* cerc vascular aflat la periferia irisului şi derivat din arterele ciliare lungi posterioare (28). ~ **arteriosus iridis minor,** sin. : *Cercul arterial mic al irisului,* cerc vascular situat în stroma iriană în jurul marginii pupilare a irisului (28). ~ **vasculosus nervi optici** (halleri), vezi Haller.

Circum- (lat. = în jurul). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de în jurul (32).

Circumanal (*circum-* + lat. *anus* = şezut). sin. : *Periproctal.* În jurul anusului (1).

Circumcizie (lat. *circumcidere* = a tăia împrejur). Intervenţie chirurgicală constînd din rezecţia prepuţului, urmată de o sutură circulară cutaneomucoasă (11).

Circumcluzie (lat. = *circumcludere* = a închide din toate părţile). Tehnică de compresiune a unei artere cu ajutorul unui fir de sîrmă (11).

Circumductie (lat. *circumducere* = a duce ceva împrejur). Termen folosit pentru mişcările circulare ale membrelor sau globilor oculari (15).

Circumferenţia articularis radii. Suprafaţa articulară care înconjură periferia cupulei radiale; se articulează cu incizura radială a ulnei (1). ~ **articularis ulnae,** suprafaţa articulară pentru osul radius, situată la nivelul capului ulnei (1).

Circumflex (lat. *circumfluere* = a înconjura). 1. Răsucire împrejur; care înconjură; termenul este folosit pentru denumirea a numeroase artere, vene şi nervi care au un traiect răsucit (de ex. arterele circumflexe brahiale) (1). 2. Nervul axilar (1).

Circumoral (*circum-* + lat. *os, oris* = gură). Care înconjură gura (1).

Circumscripţie (lat. *circumscriptio*). Delimitare teritorială (29). ~ **medico-sanitară,** teritoriu delimitat în cadrul unui oraş, judeţ sau pe teritoriul unei întreprinderi, în raza căruia se desfăşoară prin dispensarul medico-sanitar respectiv acţiuni de asistenţă medicală pentru prevenirea îmbolnăvirilor, îmbunătăţirea condiţiilor igienice, se dau consultaţii de medicină generală şi se fac tratamente. Circumscripţia medico-sanitară poate fi urbană sau rurală. În cadrul circumscripţiei medico-sanitare funcţionează în mod obligatoriu dispensarul de circumscripţie (de întreprindere) şi de la caz la caz : staţionarul de circumscripţie, casa de naştere, punctul de sănătate (29).

Circumvalat (*circum-* + *vallare* = a întări cu un şanţ). Înconjurat de un şanţ (1).

Circumvoluţie (*circum-* + lat. *volutus* = învîrtit), sin. : *Gyrus.* Convolută sau pliu al cortexului cerebral, mărginită de şanţuri sau fisuri (1). ~ **conectantă,** mai multe fîşii scurte de substanţă cenuşie care pot lega două circumvoluţii (1). ~ **corpului calos,** *Gyrus cinguli.* ~ **diagonală,** Banda diagonală Broca, vezi Broca. ~ **frontală ascendentă,** *Gyrus precentralis.* ~ **orbitală internă,** *Gyrus rectus.* **Circumvoluţii parietale.** Circumvoluţiile postcentrale, parietală superioară şi parietală inferioară, care formează faţa laterală a lobului parietal al creierului (1). ~ **parietală ascendentă,** *Gyrus* *postcentralis.* ~ **subcalcarină,** circumvoluţie subţire, ventrală faţă de *cuneus* şi situată între *sulcus collateralis* şi *sulcus calcarinus* (1). ~ **subcolaterală,** circumvoluţie care leagă lobii occipital şi temporal (1). **Circumvoluţiile temporale transversale.** *Gyri temporales transversi.*

Vezi şi : Broca, Heschl, Retzius.

Cireş. *Cerasus avium.*

Cirio, Carlos. **Miometrectomia ~,** procedeu operator în chirurgia conservatoare a fibromului uterin, care se realizează prin amputaţia fundului uterin, deschiderea cavităţii uterine şi evidarea maselor fibromatoase împreună cu o parte a miometrului; tehnica permite o conservare anatomică şi funcţională a endometrului (18).

Ciroză (de la gr. *kirhos* = galben). 1. Afecţiune cronică progresivă a ficatului, caracterizată clinic prin semne de insuficienţă hepatică, hipertensiune portală şi encefalopatie portală; are ca substrat o alterare difuză generală a ficatului, prin procese de distrofie (şi necroză) a hepatocitelor, inflamaţie şi fibroză interstiţială şi de regenerare a parenchimului hepatic cu alterarea arhitectonicei normale a organismului, procese determinate de factori infecţioşi, nutriţionali, metabolici sau şi toxici. Se întîlnesc îndeosebi 3 tipuri mari de ciroze hepatice: ciroza postnecrotică, ciroza septală şi ciroza biliară (16). 2. Termen generic folosit pentru inflamaţiile cronice, interstiţiale, ale unui organ (2). ~ **alcoolică,** Ciroză etilică. ~ **cu angiomatoză hemoragică familială** (Van Bogaert), ciroză familială asociată cu telangiectazii tegumentare şi mucoase şi sindrom hemoragic (epistaxis, hematemeză) (33). ~ **atrofică,** Ciroză Laënnec, vezi Laënnec. ~ **biliară,** sin. : *Ciroză colangiolitică,* ciroză hepatică care apare ca o consecinţă a stazei biliare canaliculare prelungite din cauze intra- sau extrahepatice; se caracterizează prin stază biliară intrahepatică (hepatomegalie, icter), proliferarea canaliculelor biliare, degenerescenţa cordoanelor hepatice şi fibroza interstiţială consecutivă (16). ~ **biliară a copiilor,** formă de ciroză care apare mai ales la sugari. Poate fi primară, în urma unei colostaze intrahepatice, sau secundară, în urma unei colostaze prin obliterarea congenitală a căilor biliare extrahepatice. Clinic se constată : icter, hepatomegalie, hipercolesterolemie, creşterea α- şi γ-globulinelor, creşterea fosfatazelor alcaline. Biopsia hepatică arată procese pericolangiolitice şi pericolangitice cu fibroză progresivă periportală şi distrugerea structurii hepatice (33). ~ **biliară hipersplenomegalică,** formă de ciroză biliară, însoţită de splenomegalie (2). ~ **canceroasă,** ciroză care însoţeşte unele forme de cancer; ciroza însăşi poate fi punctul de plecare al unui cancer hepatic (2). ~ **capsulară,** ciroză hepatică determinată de evoluţia progresivă a unei perihepatite cronice, caracterizată prin îngroşarea capsulei Glisson şi formarea centripetă de septuri fibroase cu punct de plecare capsular (16). ~ **cardiacă,** complicaţie a insuficienţei cardiace congestive cronice, caracterizată prin hipertrofie hepatică dureroasă, datorită unei hiperplazii fibroase extensive centrolobulare (16). ~ **cardiotuberculoasă** (Hutinel), tip de ciroză infantilă, consecutivă unei pericardite constrictive tuberculoase, cu hepatomegalie, edem, ascită recidivantă (2). ~ **colangiolitică,** Ciroză biliară. ~ **etilică,** sin. : *Ciroză alcoolică,* ciroză care survine ca urmare a intoxicaţiei cronice cu alcool şi care îmbracă de obicei forma septală (16). ~ **familială congenitală** (Debré-Lamy), hepatosplenomegalie cu sindrom hemoragic şi evoluţie spre ciroză tip Hanot, apărînd la mai mulţi fraţi din aceeaşi familie (33). ~ **grasă,** ciroză în care procesul sclerogen este însoţit de o distrofie grasă a parenchimului (2). ~ **hipertrofică Hanot,** sin. : *Ciroză Hanot,* ciroză hepatică caracterizată în special prin hepatomegalie şi întîlnită mai frecvent în cadrul cirozelor biliare (16). ~ **infecţioasă,** ciroză consecutivă unui proces infecţios al parenchimului sau stromei ficatului (hepatite cirogene) (2). ~ **metabolică,** ciroză provocată şi însoţită de tulburări ale metabolismului general şi hepatic (2). ~ **mixtă,** ciroză avînd în unele porţiuni ale ficatului caracter septal şi în altele caracter postnecrotic, cu predominanţa unuia dintre cele două aspecte; este cea mai frecventă formă de ciroză posthepatitică, forma postnecrotică pură întîlnindu-se mai rar (16). ~ **musculară a plămînului,** scleroză pulmonară asociată cu hiperplazie abundentă a musculaturii netede (34). ~ **nutriţională,** formă a cirozei septale survenind în kwashiorkor sau în alte stări de denutriţie şi caracterizată îndeosebi prin hipoproteinemie şi distrofie grasă a hepatocitelor (16). ~ **parazitară,** ciroză consecutivă parazitozelor hepatice (malarie, kala-azar, distomatoză) (2). ~ **periportală,** formă de ciroză în care procesul sclerogen se dezvoltă predominant în jurul ramurilor venei porte (2). ~ **pigmentară diabetică,** Diabet bronzat. ~ **portală,** Ciroză Laënnec, vezi Laënnec. ~ **postnecrotică,** ciroză care apare de cele mai multe ori ca o consecinţă a hepatitei epidemice şi care se caracterizează prin modificări importante ale ficatului, determinate de procesele de necroză parcelară, de regenerare nodulară reactivă şi de fibroză întinsă substitutivă, produse în cursul stadiului acut, ca şi în cursul evoluţiei hepatitelor cronice postnecrotice consecutive (16). ~ **primitivă,** denumire improprie folosită pentru cirozele cu etiologie încă nedeterminată cu precizie şi care apar fără factori premergători evidenţi (2). ~ **septală,** Ciroză Laënnec, vezi Laënnec. ~ **sifilitică,** formă de ciroză excepţional întîlnită astăzi, determinată de sifilisul terţiar hepatic. Ficatul apare „legat în sfori", datorită gomelor parenchimatoase şi proceselor de scleroză (16). ~ **tireotoxică,** ciroză secundară hipertiroidiilor în cursul cărora se produc leziuni distrofice ale ficatului (2). ~ **toxică,** ciroză septală determinată de intoxicaţiile cu plumb, tetraclorură de carbon etc. (16).

Vezi şi : Laënnec.

Cirsotomie (gr. *kirsos* = varice + *tome* = tăiere). Excizia unei vene varicoase (10).

Cirtometru. Instrument format din tije metalice articulate, servind la măsurarea perimetrului toracic şi înscrierea lui grafică (24).

Cistalgie (*cisto-* + gr. *algos* = durere). Tulburare funcţională dureroasă a vezicii, condiţionată de un element care poate influenţa vezica de aproape sau de departe: afecţiuni neurologice, afecţiuni psihice, traumatisme şi afecţiuni genitale, leziuni rectale, afecţiuni osoase, boli ale bazinului etc. (11).

Cistationurie. Afecţiune metabolică de natură necunoscută, probabil familială, caracterizată prin tulburări nervoase, asociate cu eliminări urinare de cistationină în cantităţi importante (25).

Cistectazie (*cisto-* + gr. *ektasis* = dilataţie). Dilataţie anormală a vezicii urinare (11).

Cistectomie (*cisto-* + gr. *ektome* = excizie). Exereza chirurgicală a vezicii urinare. Poate fi parţială sau totală şi, în acest caz, se extirpă de obicei şi loja genitală (11). ~ **totală lărgită,** intervenţie chirurgicală practicată în tumorile vezicale extensive, în care se extirpă vezica împreună cu prostata şi veziculele seminale la bărbat şi cu uterul, anexele şi vaginul la femeie, împreună cu ţesutul conjunctivolimfatic al pelvisului (11). ~ **trigonală,** exereza trigonului vezical (inclusiv colul vezical şi cele două orificii ureterale), a ţesutului conjunctivolimfatic extravezical, a porţiunii superioare a prostatei şi a celor două vezicule seminale la bărbat; domul vezical se păstrează, iar ureterele se reimplantează în dom, care va fi anastomozat la uretră (11).

Cisteină, sin.: *Acid α-amino-β-tiopropionic.* $HS.CH_2.CH(NH_2).COOH$. Tioaminoacid monoaminomonocarboxilic, care deţine roluri importante în metabolismul intermediar: prin condensare cu pantotenatul ia parte la sinteza coenzimei A; prin desulfhidrare dă acid piruvic şi amoniac; prin metilare formează metionină, iar prin autocondensare formează cistina (5).

Cisterna (lat. = cisternă), sin.: *Cisternă.* 1. Rezervor (1). 2. Spaţiu mare subarahnoidian (1) ~ **ambiens,** termen vechi pentru cisterna marii vene cerebrale (1). ~ **cerebellomedullaris,** sin.: *Cisterna magna, Lacul cerebelos inferior,* cisternă mare a spaţiului subarahnoidian, care se întinde de-a curmezişul suprafeţei inferioare a cerebelului, spre suprafaţa dorsală a măduvei prelungite (1). ~ **chiasmatis,** parte a cisternei bazale situată dedesubtul şi înaintea chiasmei optice (1). ~ **chyli,** sin.: *Cisterna Pecquet,* porţiunea dilatată prin care începe canalul toracic; în ea se deschid vasele limfatice tributare acestui conduct (1). ~ **fossae lateralis cerebri,** sin.: *Cisterna fossae Sylvii, Lacul sylvian,* spaţiul subarahnoidian al fosei laterale a creierului (1). ~ **fossae Sylvii,** *Cisterna fossae lateralis cerebri.* ~ **interpeduncularis,** sin.: *Lac peripeduncular,* parte a cisternei bazale situată în fosa interpedunculară, posterior de chiasma optică (1). ~ **magna,** *Cisterna cerebellomedullaris.* **Cisternae subarachnoidales,** sin.: *Confluenţe subarahnoidiene, Lacuri subarahnoidiene.* Cisternele venoase situate în spaţiul subarahnoidian cerebral (1).

Cisternă (lat. *cisterna*). *Cisterna.* ~ **bazală,** spaţiu subarahnoidian la baza creierului împărţit de chiasma optică în *cisterna chiasmatis* şi *cisterna interpeduncularis* (1). ~ **corpului calos,** spaţiul subarahnoidian dintre marginea inferioară a *falx cerebri* şi corpul calos (1). ~ **superioară,** Cisterna venei mari cerebrale. ~ **venei mari cerebrale,** sin.: *Cisterna superioară,* cisterna situată în jurul venei cerebrale mari la nivelul fisurii cerebrale transverse (1).

Vezi şi : Pecquet.

Cisternografie (*cisternă* + gr. *graphein* = a scrie). Metodă radiologică pentru punerea în evidenţă a conturului şi dimensiunilor cisternelor subarahnoidiene cu ajutorul unei cantităţi de aer trecută pe rînd în fiecare cisternă (26).

Cisticectomie (gr. *kystis* = vezică + *ektome* = excizie). Extirparea canalului cistic, act complementar al oricărei colecistectomii (11).

Cisticerc. Formă larvară, monochistică şi monocefalică a teniilor, avînd un singur cap de tenie într-o veziculă unică, plină cu lichid. Mai importante pentru patologia umană sînt: forma larvară a cestodului *Taenia solium* (*Cysticercus cellulosae*), care se dezvoltă la porc şi mai rar la om, şi forma larvară a cestodului *Taenia saginata* (*Cysticercus bovis*), care se dezvoltă la vite. *Cysticercus multilocularis* şi *Cysticercus racemosus* sînt denumirile care se dau cisticercilor de forme variate, neregulate, din cauza locului în care se dezvoltă (de ex. în spaţiile subarahnoidiene) (31).

Cisticercoid. Formă larvară a unor cestode a căror vezicule sînt rudimentare (31).

Cisticercoză. Boală parazitară determinată de dezvoltarea cisticercilor de *Taenia solium* (*Cysticercum cellulosae*) sau în mod excepţional de *Taenia saginata* în diferite organe (ochi, creier, piele etc.). Îmbolnăvirea se face prin heteroinfestare (ingerarea ouălor de *Taenia Solium* o dată cu alimentele), prin autoinfestare endogenă (regurgitarea în stomac a proglotelor sau ouălor de tenie, care parazitează intestinul) sau prin autoinfestare exogenă (miinile contaminate cu ouăle aceleiaşi tenii) (31).

Cisticită (gr. *kystis* = vezică + *-ită*). Inflamaţia canalului cistic (16).

Cisticotomie (gr. *kystis* = vezică + *tome* = tăiere). Incizia operatorie a canalului cistic, în vederea extirpării unui calcul inclavat la acest nivel (11).

Cistină. Aminoacid disulfurat diaminobicarboxilic, rezultat din condensarea a două molecule de cisteină cu formarea unei legături disulfurice (—S—S—). Împreună cu metionina, constituie aminoacizii cu sulf esenţiali. În 24 ore se elimină, prin urină, în medie cam 10 mg cistină (5).

Cistinoză. Anomalie ereditară a metabolismului, caracterizată prin nanism, rahitism vitaminorezistent, hipofosfatemie, insuficienţă tubulară, hepatosplenomegalie (33).

Cistinurie. Termen întrebuinţat pentru a indica o eliminare urinară crescută de cistină (11). ~ **familială**, sin. : *Cistinurie-lizinurie familială*, afecţiune familială relativ frecventă, datorită unui defect specific, determinat genetic, în reabsorbţia tubulară a cistinei şi a altor 3 aminoacizi dibazici (lizină, ornitină, arginină) şi caracterizată prin eliminarea urinară crescută a celor 4 aminoacizi ; în formele severe, excreţia urinară zilnică poate ajunge pentru lizină la 1,9 g, pentru arginină la 0,9 g, pentru cistină la 0,75 g şi pentru ornitină la 0,4 g ; în formele fruste pot fi prezente numai lizinuria şi cistinuria ; afecţiunea poate evolua asimptomatic, dar, frecvent, se asociază litiaza renală cistinică (cistina fiind mai puţin solubilă decît ceilalţi aminoacizi) (25).

Cistinurie-lizinurie familială. Cistinurie familială.

Cistită (gr. *kystis* = vezică + *-ită*). Inflamaţia vezicii urinare, datorită unui obstacol în eliminarea urinii sau propagării unui proces infecţios de la uretră ori de la rinichi ; clinic se manifestă prin poliurie, polakiurie, piurie şi dureri (2 ; 11). ~ **acută catarală**, formă de cistită cu evoluţie acută şi exsudat bogat în elemente descuamative (2). ~ **bilharziană**, cistită provocată de infestarea cu *Bilharzia* (*Schistosoma haematobium*) şi caracterizată prin proliferări papilomatoase şi ulceraţii ale mucoasei vezicale (2). ~ **chistică**, cistită cronică cu mici polipi răspîndiţi pe suprafaţa mucoasei (11). ~ **cronică**, formă de cistită cu evoluţie lentă, caracterizată prin îngroşarea mucoasei, proliferare conjunctivă şi tendinţă la recidive (2). ~ **crupoasă**, sin. : *Cistită difterică*, localizarea difteriei la mucoasa vezicală, avînd ca urmare formarea unui exsudat fibrinos (2). ~ **difterică**, Cistită crupoasă. ~ **emfizematoasă**, inflamaţia vezicii urinare însoţită de prezenţa unor bule de gaz localizate sub mucoasă şi în musculoasă (11). ~ **gangrenoasă disecantă**, gangrenă vezicală prinzînd aproape toată mucoasa şi o parte din musculoasa vezicii ; rezultă formarea unei escare enorme în formă de sac, care devine liberă în vezica plină cu urină purulentă (11). ~ **granuloasă**, Cistită vegetantă. ~ **interstiţială**, sin. : *Cistopatie infiltrantă*, cistită în care leziunile inflamatorii ale mucoasei se extind la submucoasa vezicală, evoluînd, chiar după vindecarea clinică a cistitei către ,,vezică mică'' (11). ~ **incrustată**, cistită cronică cu plăci de încrustaţie (prin precipitarea de săruri fosfocalcice), aderente la musculoasă în zonele lipsite de epiteliu sau în cele cu ulceraţii (11). ~ **leucoplazică**, cistită cronică cu plăci leucoplazice dispuse neregulat pe suprafaţa mucoasei (11). ~ **membranoasă**, formă de cistită cronică caracterizată prin expulsia de false membrane (formate din fibrină, resturi epiteliale, cristale urinare) sau chiar membrane organice adevărate (11). ~ **papilomatoasă**, sin. : *Cistită polipoasă*, formă de cistită caracterizată prin hiperplazia papilomatoasă a mucoasei (2). ~ **polipoasă**, Cistită papilomatoasă. ~ **spontană**, cistită survenind fără cauză aparentă şi caracterizată la început prin fenomene vezicorenale pur funcţionale, piuria lipsind la marea majoritate a cazurilor ; este de multe ori singura manifestare a unei tuberculoze renale în evoluţie (11). ~ **tuberculoasă**, cistită consecutivă propagării infecţiei bacilare la vezica urinară ; se caracterizează prin ulceraţii acoperite de cazeum ale mucoasei, localizate de obicei în jurul orificiilor ureterale (2). ~ **vegetantă**, sin. : *Cistită granuloasă*, *Cistită verucoasă*, cistită cronică caracterizată prin producerea de vegetaţii ţesut de granulaţie cu capilare neoformate, înconjurate de ţesut tînăr (11). ~ **verucoasă**, Cistită vegetantă.

Cisto- (gr. *kystis* = vezică). Element de compunere pentru termeni referitori la formaţiuni anatomice în formă de vezică (32).

Cistocel (*cisto-* + gr. *kele* = hernie, tumoare). Hernierea parţială sau totală a vezicii în afara abdomenului sau a bazinului, printr-un orificiu natural sau accidental (11). ~ **inghinal**, hernierea vezicii prin inelul inghinal (11). ~ **vaginal**, formaţiune apărută la nivelul peretelui anterior al vaginului, rotundă, moale, reductibilă, cu volumul crescut la efort, constituită din vezică sau o parte a ei care, fiind intim unită de peretele vaginal anterior, a coborît împreună cu acesta. Cistocelul vaginal este primul grad al prolapsului genital (11).

Cistoceţi. Microorganisme patogene sau saprofite cu unele caractere asemănătoare inframicrobilor, dar deosebite de aceştia prin structură şi în special prin posibilitatea cultivării pe medii de cultură moarte, sintetice, lipsite de celule vii (22).

Cistoenterocel (*cisto-* + gr. *enteron* = intestin + *kele* = hernie, tumoare). Hernierea vezicii însoţită de o ansă intestinală printr-un orificiu natural sau patologic (11).

Cistoenteroepiplocel. Hernia vezicii însoţită de o ansă intestinală şi epiploon, printr-un orificiu natural sau patologic (11).

Cistoepiplocel (*cisto-* + *epiploon* + gr. *kele* = hernie, tumoare). Hernierea vezicii însoţită de epiploon, printr-un orificiu natural sau patologic (11).

Cistografie (*cisto-* + gr. *graphein* = a scrie). Metodă radiologică pentru investigaţia vezicii urinare, prin instilarea directă a unei substanţe de contrast sau indirect prin injectare intravenoasă (urografie intravenoasă) (36).

Cistohisterectomie (*cisto-* + gr. *hystera* = uter + *ektome* = excizie). Excizia vezicii urinare şi a uterului (11). ~ **totală**, exereza totală a vezicii şi uterului, planul de decolare anterior fiind în spaţiul prevezical, iar planul posterior prerectal (11).

Cistolitotomie (*cisto-* + gr. *lithos* = piatră + *tome* = tăiere). Intervenţie chirurgicală constînd din ablaţia unui calcul din vezica urinară (11).

Cistometrie (*cisto-* + gr. *metron* = măsură). Măsurarea presiunii intravezicale, în funcţie de conţinutul vezicii şi puterea de contracţie a muşchiului detrusor (11).

Cistometrogramă (*cisto-* + gr. *metron* = măsură + *gramma* = notare). Grafic reprezentînd variaţiile presiunii intravezicale în funcţie de conţinutul şi puterea de contracţie a muşchiului vezical (11).

Cistometru (*cisto-* + gr. *metron* = măsură). Instrument pentru măsurarea presiunii intravezicale (11).

Cistomiază. Prezenţa în căile urinare a unor larve de *Muscidae*, în special de *Anthomia* (*Fannia*) *canicularis* (31).

Cistopatie (Mombaerts) (*cisto-* + gr. *pathos* = boală). Fază evolutivă a unei cistite cronice sau a unei cistalgii cronice cu modificări organice, inflamatorii-infiltrative ale mucoasei şi submucoasei (11). ~ **endocrină**, afecţiune vezicală întîlnită la femeie şi caracterizată clinic prin polakiurie, micţiuni imperioase, cistalgie, disurie şi hematurie terminală şi printr-o evoluţie ciclică legată de ciclul menstrual, dar influenţată net de etapele (pubertate, graviditate, menopauză) sau de perturbările (carenţă sau exces hormonal) vieţii genitale (11). ~ **infiltrantă**, Cistită interstiţială. ~ **ulcerosclerozantă**, fază avansată a cistitei interstiţiale (11).

Cistopexie (*cisto-* + gr. *pexis* = fixare). Fixarea chirurgicală a vezicii urinare ale cărei mijloace de suspensie şi de susţinere sînt deficiente sau au fost suprimate operator (11).

Cistoscop (*cisto-* + gr. *skopein* = a vedea). Instrument cu care se examinează vizual cavitatea vezicală (11). ~ **de cateterism**, cistoscop prezentînd în interiorul său un conduct special, care permite trecerea unei sonde ureterale care este dirijată către orificiul ureteral de un ongleu aşezat la nivelul lentilei-obiectiv şi manevrat dinafară printr-un şurub (11). ~ **operator**, cistoscop de tip cateterism, permiţînd, în locul trecerii unei sonde ureterale, trecerea prin conduct, în scop operator, a unor pense speciale pentru biopsie, prehensiune, electrocoagulare etc. (11). ~ **cu viziune directă**, tub în care se introduce o lampă mică electrică, montată pe o tijă subţire. Este introdus în vezica goală şi deprimată sub influenţa presiunii atmosferice, atunci cînd bolnavul este în poziţia Trendelenburg, permiţînd a se vedea direct mici zone de mucoasă (11).

Cistoscopie. Examenul vizual al cavităţii vezicale, cu ajutorul cistoscopului (11).

Cistosfincteromanometrie. Metodă de explorare a funcţiei vezicale, bazată pe studierea proprietăţilor muşchiului vezical şi a sfincterelor sale, printr-o înregistrare grafică făcută cu cistosfincteromanometrul (11).

Cistostomie (*cisto-* + gr. *stoma* = gură, deschidere). Incizie scurtă, suprapubiană a vezicii urinare, urmată de drenaj hipogastric (11).

Cistotom (*cisto-* + gr. *tome* = tăiere). Instrument utilizat în trecut pentru incizia vezicii (11).

Cistotomie. Deschiderea operatorie a vezicii, urmată de închiderea ei imediată (11). ~ **extramucoasă**, incizia planului muscular al vezicii pînă la mucoasă, practicată în cazurile de carapace scleroasă, care împiedică expansiunea vezicală (11).

Cistotrahelografie (*cisto-* + gr. *trachelos* = gît + *graphein* = a scrie). Metodă radiologică de explorare a zonei colului vezical, prin introducerea în vezică, după prealabila golire a acesteia, a 20 ml substanţă de contrast şi a 100 ml aer; prin această metodă se pot pune în evidenţă formaţiuni patologice situate la nivelul colului vezical (11).

Cistoureteronefrectomie (*cisto-* + gr. *oureter* = ureter + *nephros* = rinichi + *ektome* = excizie). Exereza rinichiului şi a ureterului.

corespunzător cu plastie din vezică la locul de implantare (11).

Cistoureteropielită (*cisto-* + gr. *oureter* = ureter + *pyelos* = bazin + *-ită*). Infecţia căii excretorii renale (11).

Cistron. Cea mai mică subunitate de funcţie a genei care, în expresia fenotipică, specifică probabil un lanţ polipeptidic dintr-o proteină funcţională completă (17).

Cisvestitism (lat. *cis* = de partea cealaltă + *vestis* = îmbrăcăminte). Impulsul de a purta îmbrăcămintea unor persoane mai tinere; uneori reprezintă forma de trecere către diverse aberaţii sexuale, cu care se poate asocia; poate exista şi fără tulburări ale erotismului (23).

-cit (gr. *kytos* = celulă). Sufix care introduce în termenii compuşi noţiunea de celulă, al cărei tip este precizat de rădăcină (de ex. leucocit) (32).

Citellus citellus, sin.: *Spermophilus leptodactilus*. Specie de mamifer din ordinul rozătoarelor de cîmp, avînd rol de rezervor de infecţie în tularemie şi, după unii autori, şi în leishmanioză. Este folosit ca animal de laborator, cunoscut şi sub numele popular de popîndău (30).

Citemie (gr. *kytos* = celulă + *haima* = sînge). Termen cu înţeles general utilizat în sensul invadării sîngelui periferic de orice tip de elemente ale proceselor tumorale interesînd sistemul hematopoietic (19).

Citidină. Nucleozid format din citozină şi o pentoză (riboză sau dezoxiriboză). Se obţine prin defosforilarea nucleotidului corespunzător (acidul citidilic) (5).

Citidin-fosfaţi, sin.: *Acizi citidilici*. Nucleotide formate din citozină + pentoză (riboză sau dezoxiriboză) + acid fosforic. Citidin-3-fosfatul constituie unul din cele 5 nucleotide care fac parte din structura acizilor nucleici. Pentru sintetizarea acizilor nucleici, celulele folosesc însă citidintrifosfatul. Sinteza citidinfosfaţilor se face pe seama acidului uridilic (5).

Citissime (lat. = foarte repede, imediat). Termen folosit în prescripţiile medicale, indicînd prepararea foarte urgentă a medicamentului (13).

Citizină. Alcaloid din *Cytisus laburnum*; toxic nicotinic folosit limitat ca stimulant respirator reflex (14).

Cito (lat. = repede). Termen folosit în prescripţiile medicale, indicînd prepararea urgentă a medicamentului (13).

Cito- (gr. *kytos* = celulă). Element de compunere pentru termeni referitori la o celulă (32).

Citoarhitectonică. Aranjare celulară a unei regiuni, ţesut sau organ (1).

Citobiologie (gr. *kytos* = celulă + *bios* = viaţă + *logos* = ştiinţă). Studiul biologiei celulare (32).

Citoblast (*cito-* + gr. *blastos* = germen). 1. Termen utilizat de Schleiden pentru nucleul unei celule (1). 2. Unitate „vitală” ultimă, ipotetică, a unei celule (1).

Citoblastemă (*cito-* + gr. *blastema* = mugur). Materialul biologic ipotetic din care se formează celula (1).

Citochilemă. Porţiunea interreticulară a protoplasmei (1).

Citochimie. Ştiinţa care se ocupă cu studiul constituţiei chimice a celulei şi a constituenţilor celulari, precum şi cu acela al fenomenelor chimice desfăşurate la nivelul celulelor vii (1).

Citochimism. 1. Reacţia celulelor la agenţii chimici, antitoxine (1). 2. Activitatea chimică desfăşurată în interiorul celulelor (1).

Citocid (*cito-* + lat. *caedere* = a omorî). Agent distructiv pentru celulă (1).

Citoclazie (*cito-* + gr. *klasis* = ruptură). Necroza celulei (1).

Citocrinie. 1. Procesul de biosinteză şi excreţie în mediul intern al unui produs chimic elaborat în celulă (1). 2. Uneori, termen care defineşte transferarea pigmentului de la melanoblast la altă celulă (1).

Citocrom a_3. Citocromoxidaza.

Citocromi. 1. Sistem de enzime intracelulare, cu structură porfirinică fero-ferică a grupării prostetice (coenzimă), funcţionînd ca transportori de electroni în procesele biologice de oxidare. Au fost identificaţi un număr mare de citocromi, care diferă între ei prin sursa de izolare, proprietăţile spectrale şi potenţialul redox la care acţionează (5). 2. Celulă nervoasă conţinînd o cantitate redusă de citoplasmă şi lipsită de corpi Nissl (1).

Citocromoxidază, sin.: *Citocrom a_3*, *Ferment respirator*, *Ferment galben Warburg*. Enzimă care catalizează transferul electronilor de pe sistemul citocromic pe oxigenul molecular, activîndu-l; joacă un rol important în procesele de respiraţie celulară (5).

Citodă (Haeckel) (*cito-* + gr. *eidos* = formă). Formă ipotetică, simplistă a celulei fără nucleu sau nucleol (1).

Citodendrită (Lenhossék) (*cito-* + gr. *dendron* = arbore). Dendrită.

Citodiagnostic (*cito-* + *dia* + gr. *gnosis* = cunoaştere). Determinarea naturii unui lichid sau unui produs de descuamaţie, normală sau patologică, prin studiul celulelor pe care le conţin (1). ~ **exfoliativ**, metodă de investigaţie bazată pe examenul citologic al frotiului vaginal; permite observarea indirectă a bilanţului hormonal, prin intermediul receptorului vaginal. Se poate practica şi pe celulele vezicii urinare obţinute prin centrifugarea urinii (18). ~ **uterin**, metodă de investigaţie histologică, bazată pe modificările morfofuncţionale suferite de mucoasa uterină sub influenţe hormonale (18). ~ **vaginal**, metodă de investigaţie bazată pe examenul histologic al frotiului vaginal; permite observarea directă a bilanţului hormonal, prin prisma receptorului vaginal (18).

Citodiereză (*cito-* + gr. *diairesis* = separaţie). Citokineză.

Citofagie (*cito-* + gr. *phagein* = a mînca). Înglobarea unei celule sau porţiuni de celulă de către altă celulă (1).

Citofil (*cito-* + gr. *philein* = a iubi). Care are afinitate pentru celule (1).

Citogenetică (*cito-* + gr. *genesis* = naştere). Ramură a geneticii şi a citotaxonomiei care studiază aparatul genetic din punct de vedere morfologic, fiziologic şi patologic (17).

Citogeneză (*cito-* + gr. *genesis* = naştere), sin.: *Citogenie*. Formarea şi diferenţierea celulelor (1).

Citogenie. Citogeneză.

Citoglobulină. Proteină obţinută din leucocite şi noduli limfatici, sub forma unei pudre albe solubile (1).

Citohormon (*cito-* + gr. *horman* = a excita). Hormon elaborat şi eliberat de celule endocrine izolate, care nu alcătuiesc organe endocrine individualizate (7).

Citokariooykon. Termen generic pentru incluziile inframicrobiene din citoplasmă şi nucleu (22).

Citokineză (*cito-* + gr. *kinesis* = mişcare), sin.: *Citodiereză*. Schimbările care au loc în citoplasmă în timpul diviziunii celulare (1).

Citoliză (*cito-* + gr. *lysis* = dizolvare). *Ad litteram*, dizolvarea celulelor. De cele mai multe ori nu este vorba de o dizolvare propriu-zisă, ci de ieşirea conţinutului celular prin leziuni ale membranei celulare, celula devenind astfel optic vidă (3).

Citolizină. Vezi Lizină.

Citologie (*cito-* + gr. *logos* = ştiinţă). Subdiviziune a biologiei care se ocupă cu studiul celulelor (1). ~ **exfoliativă**, studiul celulei despărţită de ţesut (1).

Citomegalia. Citomegalie. ~ **infantum**, Boala incluziilor citomegalice.

Citomegalie (*cito-* + gr. *megas* = mare), sin.: *Citomegalia*. Creşterea exagerată, anormală, a unor celule sub acţiunea unor factori diverşi (substanţe chimice, germeni inframicrobieni etc.) (22).

Citomembrane α. Denumire care defineşte global întregul sistem canalicular intracitoplasmic, cu excepţia aparatului Golgi (1).

Citomicrozomi. Termen larg folosit pentru formaţiuni intracitoplasmatice: granule mici de citoplasmă, mitocondrii, microzomi (1).

Citomorfoză (*cito-* + gr. *morphosis* = configuraţie). Totalitatea modificărilor structurale pe care le suferă celula sau generaţiile succesive ale celulei, de la stadiile nediferenţiate, tinere, pînă la distrugerea lor finală (1).

Citooykon. Incluziune virală citoplasmică.

Citopatie (*cito-* + gr. *pathos* = boală). Boală a unei celule animale sau vegetale (1).

Citopatogen (*cito-* + gr. *pathos* = boală + *gennan* = a produce). Ceea ce are un efect patogen, distructiv, asupra unor celule. Termenul este folosit mai ales pentru inframicrobi cu referire specială la cultivarea lor în culturi celulare, cu producere de modificări morfologice, denumite efect citopatic (22).

Citopatologie (*cito-* + gr. *pathos* = boală + *logos* = ştiinţă). Ramura patologiei care se ocupă cu alteraţiile din interiorul celulei (1).

Citopenie (*cito-* + gr. *penia* = sărăcie). Celule reduse numeric sau volumetric faţă de normal (1).

Citoplasmă (*cito-* + gr. *plasma* = formaţie). Protoplasma din corpul celulei, excluzînd nucleoplasma (1).

Citopoieză (*cito-* + gr. *poiesis* = producere). Formarea şi dezvoltarea celulei (1).

Citoproximal (*cito-* + lat. *proximus* = apropiat). Termen folosit pentru denumirea porţiunii fibrei nervoase de lîngă pericarion (1).

Citoreticul (*cito-* + lat. *reticulum* = reţea). Structură sinciţială realizată prin confluenţă şi continuitate citoplasmatică (2).

Citorinodiagnostic (*cito-* + gr. *rhis* = nas + *diagnostic*). Metodă de diagnostic a gripei şi guturaiului, constînd din examenul microscopic al amprentelor mucoasei cornetului inferior, după colorare cu amestecul Romanowski-Giemsa (22).

Citoscopie (*cito-* + gr. *skopein* = a vedea). Citodiagnostic.

Citostatic (*cito-* + gr. *statikos* = care opreşte). Substanţă care opreşte mitozele într-o anumită fază (2).

Citotoxic (*cito-* + gr. *toxikon* = otravă). Care are un efect toxic asupra unor celule. Termenul este folosit în special pentru substanţe chimice, pentru agenţi fizici, pentru anticorpi sau pentru germeni, mai puţin pentru inframicrobi (22).

Citotrofie (*cito-* + gr. *trophe* = nutriţie). Dezvoltarea normală a celulei vii (1).

Citotropism (*cito-* + gr. *tropos* = întoarcere). Afinitate pentru celulă. Termenul este folosit în special pentru a determina proprietatea generală a inframicrobilor de a trăi şi a se dezvolta numai în interiorul celulelor vii (22).

Citozim (*cito-* + gr. *zyme* = ferment). Termen vechi pentru tromboplastină (15).

Citozin arabinozidă. Antivirotic activ, folosit profilactic în infecțiile cu virusuri din grupa vaccină-variolă (14).

Citozină. $C_4H_5N_3O$. Bază pirimidinică, componentă a nucleozidului citidina (5).

Citozom (*cito-* + gr. *soma* = corpuscul, corp). Corpul celular exclusiv nucleul (1).

Citozon. Dispozitiv folosit pentru aplicarea locală a ozonului în tratamentele stomatologice (38).

Citrat. Sare a acidului citric; citrații pot să fie mono-, bi- și tribazici, ultimii fiind cei mai obișnuiți. Unele săruri duble, ca citratul de fier și amoniu, sînt folosite în mediile de cultură pentru microorganisme, ca sursă dublă de azot și carbon (5). ~ **de bismut și amoniu,** compus de bismut, hidrosolubil, folosit în injecții intramusculare ca antisifilitic (14). ~ **de cafeină,** sare solubilă a cafeinei, reprezentînd una dintre formele de folosire a alcaloidului ca medicament (14). ~ **de fier amoniacal,** compus organic de fier, folosit în tratamentul anemiilor feriprive (14). ~ **de litiu,** sare de litiu utilizată în tratamentul gutei (13). ~ **de magneziu,** sare de magneziu folosită ca purgativ osmotic; are avantajul că este aproape insipidă (14). ~ **de potasiu,** sare potasică a acidului citric folosită ca expectorant, sudorific, diuretic, alcalinizant al urinii (13). ~ **de sodiu,** anticoagulant prin decalcifierea sîngelui, formînd cu calciul un complex solubil, dar nedisociabil; este folosit pentru a menține incoagulabil sîngele destinat transfuziei sau recoltat în vederea anumitor probe biologice (14).

Citrataldolază. Citratază.

Citratază, sin.: *Citrază, Citricdesmolază, Citrataldolază,* enzimă care catalizează scindarea reversibilă a citratului în oxaloacetat și acetat. Activitatea enzimei este stimulată de prezența ionului Mg^{2+} (5).

Citrază. Citratază.

Citricdesmolază. Citratază.

Citrobacter. Grup de bacterii din familia *Enterobacteriaceae,* format din tulpini asemănătoare celor de *Escherichia coli,* dar citrat-pozitive, cunoscute sub denumirile de *Escherichia freundii* și *Bethesda-Ballerup.* În anumite condiții, germenii *Bethesda-Balleup* pot deveni patogeni, determinînd singuri sau în asociere cu alți germeni, infecții intestinale (3).

Citrulină, sin.: *Acid ureino-α-aminovalerianic.* Aminoacid diaminomonocarboxilic obținut din ornitină și care împreună cu arginina intră în ciclul ureei. Concentrația în urina normală de 24 ore: sub 10 mg (5; 15).

Citrulinurie. Afecțiune metabolică de natură necunoscută, caracterizată prin întîrziere mintală asociată cu creșterea concentrației de citrulină în plasmă și în lichidul cefalorahidian și cu eliminare urinară crescută a aminoacidului, în absența unei tulburări a metabolismului argininei sau a ureogenezei (25).

Citteli, Salvatore, 1875—1947. **Antrul posterior** ~, celulă pneumatică situată în porțiunea posterioară a mastoidei (30). **Celulele** ~, celule aeriene din structura osoasă a mastoidei, situate în unghiul postero-superior al acesteia, în așa-numitul spațiu Trautmann. Trepanarea lor este absolut obligatorie în cursul unei „antrocelulotomii maxime”, efectuată în cursul unei otomastoidite acute supurate (30). **Pensa** ~, instrument ciupitor de os, utilizat în chirurgia mastoidiană și sinuzală (sin.: *Pensă mușcătoare de os*) (30). **Unghiul** ~, regiune topografică mastoidiană, situată la unirea tegmentului mastoidian cu peretele anterior al sinusului lateral (30).

Ciuboțica-cucului. *Primula officinalis.*

Ciuin alb. *Gypsophila paniculata.* ~ **roșu,** *Saponaria officinalis.*

Ciumă (lat. *cyma* = umflătură). Pestă.

„Ciuperca înecatului”. Ciupercă de spumă cu bule mici, formată din amestecul apei și mucusului cu aer, persistînd 2—3 zile în jurul orificiilor bucal și nazal, în cazul morții prin înecare (23).

Civatte, Achille, 1877—1956. **Boala** ~, fibroame lenticulare sau în pastilă, răspîndite neuniform pe tegument (12). **Poikilodermia reticulată a feței și gîtului** ~, vezi Poikilodermie.

Civinini, Filippo, 1805—1844. **Spina** ~, *Processus pterygospinosus.*

Cîmp (lat. *campus*). 1. Regiune din spațiu în care fiecărui punct i se asociază o mărime determinată. După forma matematică a mărimii fizice considerate, cîmpul poate fi scalar, vectorial (6). 2. Formă de existență a materiei care leagă particulele în sisteme și prin intermediul căreia are loc interacțiunea dintre particule, transmiterea acțiunilor avînd loc cu viteze finite (6). ~ **de arare,** metodă de neutralizare a reziduurilor solide, folosind capacitatea de mineralizare a solului. Constă din ararea unor parcele de sol, pe care se depun reziduurile și se ară din nou. După un timp, parcelele se pot folosi pentru culturi (20). ~ **de asanare,** metodă de neutralizare a reziduurilor solide, folosind puterea de autopurificare a solului. Cîmpurile de asanare sînt reprezentate de parcele de pămînt pe care se aduc alternativ gunoaiele, iar după un anumit timp se dau în folosință pentru culturi. În primii 2 ani de la aducerea gunoiului se pot cultiva fînețe, cereale, plante furajere și numai în al 3-lea an este permisă cultivarea zarzavaturilor, mineralizarea nefiind completă decît după 2 ani (20). ~ **de compostare,** sistem de neutralizare a reziduurilor solide din colectivități, format din parcele pe care se găsesc compostări de diferite vechimi (20). ~ **electric,** formă particulară de manifestare a cîmpului electromagnetic, caracterizată prin acțiunile pe care le exercită asupra corpurilor electrizate (6). ~ **electric de corecție,** cîmp suplimentar, cu linii de forță curbate invers celor ale unei derivații electrocardiografice, care fiind aplicate acesteia, asigură corecția curburilor și deci fidelitatea înregistrării (10). ~ **electric de derivație,** reprezentare a liniilor de forță dintre cei 2 electrozi ai unei derivații electrocardiografice, spațiile dintre linii fiind izorezistente. Deoarece mediul conductibil al organismului este inomogen, aceste linii nu sînt drepte, echidistante și paralele. Din această cauză, diferențele de potențial înregistrate nu sînt proporționale — în fiecare moment al revoluției cardiace — cu proiecția vectorului respectiv (10). ~ **electromagnetic,** formă a materiei, distinctă de substanță, caracterizată în fiecare punct prin forțele și momentele pe care le poate exercita asupra unor mici corpuri electrizate sau magnetizate; are structură discretă (discontinuă), particula sa elementară fiind fotonul; este constituit din două componente: cîmpul electric și cîmpul magnetic, interdependente, variația oricăruia dintre ele provocînd variația celuilalt. Cîmpul electromagnetic se propagă sub formă de radiații (unde) electromagnetice și transportă energia electromagnetică (6). ~ **gravitațional,** cîmp prin intermediul căruia se produce o atracție reciprocă a corpurilor, proporțională cu masa lor și invers proporțională cu patratul distanței care le separă (6). ~ **de infiltrare,** metodă de epurare biologică naturală a apelor reziduale, folosind puterea de autopurificare a solului. Este format din parcelele care se inundă alternativ cu apele reziduale. În pauzele dintre inundări, apa se filtrează prin sol, iar oxigenul care îi ia locul realizează oxidarea biologică a impurităților reținute în porii solului (20). ~ **de irigare,** procedeu de epurare biologică naturală a apelor reziduale, folosind puterea de autopurificare a solului, care utilizează concomitent apa reziduală și ca îngrășămînt. Constă din parcele la nivelul cărora apa reziduală (de preferință decantată în prealabil) este adusă prin cădere liberă sau pompare, răspîndirea ei făcîndu-se prin inundare, prin șanțuri descoperite sau prin tuburi de dren perforate, îngropate la 50 cm adîncime (infiltrare subterană). Acest ultim procedeu are avantajul de a nu contamina suprafața solului (20). ~ **magnetic,** formă de manifestare a cîmpului electromagnetic, caracterizat prin acțiunile pe care le exercită asupra corpurilor magnetizate, asupra conductorilor străbătuți de curenți și a sarcinilor electrice în mișcare (6). ~ **mezonic,** Cîmp nuclear. ~ **nuclear,** sin.: *Cîmp mezonic,* cîmp prin care se produce interacțiunea particulelor constituente ale nucleelor atomice (neutroni și protoni); are o structură discretă, particula sa elementară fiind mezonul π. Caracteristica esențială a cîmpurilor mezonice este aceea că forțele nucleare determinate de ele acționează pe distanțe foarte mici, de ordinul 10^{-13} cm (dimensiunea razei nucleului), față de forțele electrostatice (coulombiene) și cele gravitaționale care se manifestă la distanțe mult mai mari (6). ~ **operator,** regiune delimitată prin badijonarea cu antiseptic și prin cîmpuri de pînză, în care se va executa actul operator (11). **Cîmpuri de operație.** Bucăți patrate sau dreptunghiulare de pînză de bumbac, folosite după sterilizare prealabilă pentru delimitarea cîmpului operator și pentru acoperirea meselor de instrumente (11). ~ **profilului feței,** regiunea profilului feței delimitată de planul orizontal Frankfurt, planul vertical tangent la nasion și planul vertical prin punctul suborbital. Pe baza lui se stabilesc pozițiile masivului facial față de craniu (39). ~ **protetic,** suprafața dentomaxilară pe care se aplică și se sprijină o proteză dentară (38). ~ **vizual,** întinderea spațiului ce poate fi văzut de un ochi păstrînd privirea fixă (28).

Cîmpeanu. Procedeul ~, manevră de reducere a luxației traumatice de șold: bolnavul este plasat în decubit dorsal pe sol, cu genunchiul membrului luxat suspendat pe sub spațiul popliteu cu o chingă la o scară dublă; un ajutor apasă de gleznă în jos, iar operatorul apasă bazinul spre sol (24).

Cîrcel. Crampă musculară.

Cîrjă (sl. veche *kryžĭ* = cruce). 1. Mijloace de susținere a corpului în statică și mers prin sprijin axilar și în mîini (24). 2. Denumirea folosită pentru formațiuni anatomice — în special vase — care prezintă o îndoitură în formă de U (1). ~ **aortică,** *Arcus aortae.* ~ **canadiană,** cîrjă metalică sau din lemn, care prezintă o bară de sprijin la înălțimea mîinii, iar în prelungire, în sus, oferă antebrațului un sprijin relativ printr-un inel de piele mai larg (24).

Cîrlig (bulg. *kărlik*). Piesă metalică de formă semicirculară, folosită pentru agățare (24). ~ **arterial,** instrument metalic în formă de cîrlig, folosit pentru ancorarea vaselor sanguine (11). ~ **de os.** 1. Instrument chirurgical folosit pentru agățarea în plagă a fragmentului de fractură diafizară (24). 2. Dispozitiv care se poate monta, deobicei prin înșurubare, la capătul unei proteze de braț sau antebraț (24). ~ **osului cu cîrlig,** *Hamulus ossis hamati.*

Vezi și: Malgaigne.

Cît (lat. *quantus*). Numărul rezultat dintr-o împărțire (Dicționarul limbii române moderne). **~ oscilometric,** raport între indicii oscilometrici a două segmente simetrice sau a două teritorii ale aceluiași membru (10). **~ respirator,** Coeficient respirator.

Clacaj (fr. *claquage*), sin. : *Miorexă, Ruptură musculară.* Întindere sau ruptură fibrilară musculotendinoasă, petrecută în timpul unui efort intens. Este frecvent în sport, mai ales la alergători de viteză (24).

Clacment (fr. *claquement*). Zgomot cardiac anormal, întărit și cu timbru uscat, determinat de obicei de ciocnirea unor valve lezate (10). **~ de deschidere a mitralei,** zgomot sec, auzit în stenoza mitrală, mai bine în zona apicoxifoidiană stîngă, după zgomotul al II-lea cardiac normal sau dedublat și datorit mobilizării bruște a valvulelor mitrale alterate și sudate (10). **~ pulmonar protosistolic,** varietate a dedublării primului zgomot cardiac, produsă de accentuarea zgomotului pulmonar normal, în leziunile orificiale (10). **~ sistolic pleuropericardic,** zgomot mezo- sau telesistolic, relativ puternic, cu caracter clanguros, perceput în aderențele pleuropericardice (10).

Cladioză. Micoză extrem de rară descrisă de Bloch și datorită ciupercii *Scopulariopsis blochii.* Se prezintă sub formă de placarde verucoase la degete, urmate de limfangite și adenite gomoase, supurate, simulînd o tuberculoză verucoasă și ganglionară (12).

Cladosporium. Gen de conidiosporate din clasa *Adelomycetales* (*fungi imperfecti*), avînd unele specii rareori patogene (12).

Clagett, O. T. Anastomoza ~, procedeu de refacere a continuității digestive după duodenopancreatectomie prin anastomoză coledoco- și gastrojejunală (11). **Operația ~,** procedeu pentru tratamentul stenozei istmului aortic prin anastomoza arterei subclaviculare stîngi, secționată razant la nivelul primei coaste și capătul distal al aortei secționate (11).

Clamidospor. Formă de spor avînd un perete gros și o citoplasmă densă, întîlnită la numeroase specii de ciuperci; pot fi terminali, intercalari, de-a lungul filamentelor miceliene, izolați sau în lanțuri (12).

Clampă-buldog. Pensă-clamp elastică de dimensiuni diferite, folosită pentru efectuarea hemostazei provizorii în intervențiile pe vase (11).

Clangor (lat. *clangere* = a răsuna). Întărire, cu timbru metalic prelungit, a zgomotului al II-lea cardiac la focarul aortei, percepută în leziuni ale valvulelor respective (aortită) (10).

Claoué. Metoda ~, metodă chirurgicală de închidere a comisurilor bucosinuzale în dublu plan cu mucoasa bucală (38).

Clapotaj (fr. *clapotage*). Zgomot de clipocit care se aude la mișcările de sucusiune în cazurile în care există lichid în diferite cavități ale organismului (32). **~ gastric,** clapotaj produs de sucusiunea spontană sau provocată a stomacului dilatat (16).

Clarificare (lat. *clarus* = clar + *facere* = a face). Etapă din tehnica histopatologică, care urmează după deshidratare și are ca scop să înlocuiască alcoolul etilic din piesă cu o substanță miscibilă, ca parafina, pentru incluzionare. Metoda curentă utilizează în acest scop 3 băi de benzen, toluen sau xilen, după care piesele devin semitransparente (2).

Clark, H. Semnul ~, semn observat în paralizia cerebrală infantilă și constînd din flexiunea coapselor, atunci cînd copilul este ridicat deasupra solului (26).

Clark. Operația ~, transplantarea porțiunii laterale a mușchiului marele pectoral în locul mușchiului biceps paralizat. Fasciculul lateral al pectoralului cu pachetul vasculonervos se suturează la tendonul bicepsului cu fire de nylon (24).

Clark I. Difenilclorarsină.

Clark II. Difenilcianarsină.

Clark-Lubs. Mediul ~, mediu de cultură bacteriană lichid, conținînd peptonă Witte, glucoză și fosfat bipotasic, utilizat în diverse teste biochimice (reacția la roșu de metil, reacția Voges-Proskauer) (3).

Clarke, Jacob Augustus Lockhart, 1817—1880. **Celulele ~,** celule pigmentate din nucleul dorsal medial al măduvei spinării (1). **Coloana ~,** *Nucleus thoracicus.* **Nucleul ~,** nucleul dorsal medial al coarnelor posterioare ale măduvei spinării (1).

Clasă. 1. În statistica matematică, diviziune convenabilă a amplitudinii unei selecții. Întreaga selecție se împarte în intervale egale de valori (clase), care au o limită inferioară, o limită superioară și un centru (37). 2. Subdiviziune a regnurilor animal și vegetal, subordonată subîncrengăturii și cuprinzînd una sau mai multe familii (31).

Clasificare (lat. *classis* = colecție + *facere* = a face). Repartizare sistematică, potrivit unor criterii, a elementelor individuale sau a categoriilor într-o anumită ordine sau în diferite clase (32). **~ după două criterii,** clasificarea datelor statistice simultan după două criterii, aranjînd datele într-un dreptunghi, pe linii și coloane. Liniile reprezintă diferite categorii (niveluri) ale unui criteriu, iar coloanele reprezintă nivelurile celuilalt criteriu (37).

Vezi și : Black, Kraepelin, Kretschmer, Lancefield, Linton, Lipschütz, Ranke, Schilling.

Clasmatocit (Ranvier) (gr. *klasma* = fragment + *kytos* = celulă). Una dintre multiplele denumiri ale celulelor mezenchimale primitive, multipotente, avînd rol de macrofag (19).

Clasmatodendroză (gr. *klasma* = fragment + *dendron* = arbore + *-oză*). Leziune celulară caracterizată prin alterarea fragmentară a prelungirilor citoplasmatice (2).

Clasmatoză (gr. *klasma* = fragment + *-oză*). Izolarea şi detaşarea de restul celulei a unor porţiuni de citoplasmă, care nu degenerează; pot avea valoarea unor secreţii interne (1).

Claude, Henri Charles Jules, 1869—1945. **Semnul ~**, în paralizia de median, la mişcarea de strîngere a pumnului, policele nu mai poate face opoziţia peste celelalte degete flectate (24).

Claude Bernard. Vezi Bernard.

Claude Bernard-Horner. Vezi Bernard-Horner.

Claudicaţie. (lat. *claudicatio*). Denumire dată unor tulburări cu caracter tranzitoriu care apar în cursul activităţii mai intense a unor organe şi care dispar sau se atenuează mult după un scurt repaus (27). **~intermitentă cerebrală,** întreruperea repetată şi de scurtă durată a unei funcţii cerebrale, datorită unui deficit tranzitoriu de irigaţie, care se exprimă de obicei prin paralizii, parestezii sau afazii trecătoare (27). **~ intermitentă a labirintului,** Sindromul Ménière, vezi Ménière. **~ intermitentă medulară** (Déjérine), senzaţie nedureroasă de înţepenire sau greutate în membrele inferioare, care apare în cursul mersului şi dispare la repaus. Se însoţeşte de exagerarea reflexelor osteotendinoase şi precede instalarea unor mielite cronice, în special mielita cronică luetică Erb sau a unei mielomalacii vasculare (27). **~ intermitentă vasculară,** sin.: *Displazie angiosclerotică*, simptom caracteristic insuficienţei arteriale cronice şi constînd de obicei dintr-o crampă dureroasă a muşchilor gambei, apărută după un efort de o anumită intensitate (progresiv tot mai redusă) şi calmată prin repaus (10). **~ venoasă,** claudicaţie intermitentă, datorită stazei venoase (32). **~ venoasă Vaquez,** vezi Vaquez.

Claudius, Friedrich Matthias, 1822—1869. **Celulele ~**, celule poligonale, clare, de diferite înălţimi, situate deasupra membranei bazilare a canalului cohlear şi deasupra celulelor Hensen (1).

Claudius. Metoda ~, sterilizarea catgutului prin menţinerea lui timp de o săptămînă într-o soluţie de lugol 1 % (24).

Clauss. Semnul ~, reflex patologic, analog semnului Babinski, care constă din extensiunea halucelui cu flexiunea plantară a celorlalte degete, atunci cînd examinatorul opune o contrapresiune încercării bolnavului de a face o flexiune activă a genunchiului (27).

Claustrofilie (lat. *claustrum* = închidere + gr. *philein* = a iubi). Atracţie către încăperi cu uşi închise (35).

Claustrofobie (lat. *claustrum* = închidere + gr. *phobos* = frică), sin.: *Filocleizie.* Fobia spaţiilor închise (35).

Claustrum (lat. = închidere), sin.: *Antezid.* Fîşie de substanţă cenuşie situată între insula cortexului cerebral şi nucleul lenticular (1).

Clauzomanie. Obsesia de a murmura (35).

Clava (lat. = măciucă), sin.: *Piramida posterioară, Tuberculum nuclei gracilis.* Una dintre cele două proeminenţe ovoide situate în partea caudală a ventriculului al IV-lea, reprezentînd continuarea de fiecare parte a fasciculului *gracilis*. Subiacent de *clava* se află nucleul *gracilis*(1).

Clavetă (Lehuche). Dispozitiv metalic turnat, aplicat la încrustaţiile *inlay-onlay*; face oficiul de zăvor şi asigură blocarea încrustaţiei, astfel încît aceasta nu poate ieşi decît în sens axial. Claveta pătrunde într-un lăcaş şlefuit în dinte şi în metalul încrustaţiei, cimentîndu-se aici (38).

Claviceps purpurea. Ascomicetă care parazitează spicul unor graminee, mai ales al secarei; conţine o serie de alcaloizi, printre care ergotamina, ergometrina şi complexul ergotoxinei (14).

Claviotomie (*claviculă* + gr. *tome* = tăiere), sin.: *Cleidotomie.* Secţionarea chirurgicală a claviculei fătului, folosită (rareori) în practica obstetricală, pentru a reduce diametrul biocromial în caz de distocie (18).

Clavus (lat. = bătătură), sin.: *Bătătură, Durillon.* Hiperkeratoză cicumscrisă, de formă rotundă sau ovalară, datorită acţiunii mecanice de frecare sau presare a pielii (12). **~ sifilitic,** sifilide secundare situate la palme şi plante (12).

Clearance (engl. = epurare, purificare). Noţiune care exprimă capacitatea specifică a unor organe (rinichi, ficat, plămîni, măduva oaselor etc.) de prelevare din sînge a unor substanţe endogene sau exogene, prin cantitatea de plasmă depurată de substanţa respectivă în unitatea de timp (25). **~ apei „libere"**, cantitatea de apă „liberă osmotic" (în ml), eliminată sau extrasă într-un minut din urina finală. Reprezintă diferenţa dintre volumul urinii min. şi valoarea *clearance*-ului osmolar (25). **~ hepatic al bromsulfaleinei,** test pentru aprecierea funcţionalităţii hepatice, folosit în special în diagnosticul hepatitelor cronice şi cirozelor hepatice. Se exprimă fie prin procentul de BSF restant în sînge după 45 minute (normal 0—5 %), fie prin viteza de înjumătăţire (t 1/2) a concentraţiei sanguine a BSF (în mod normal 5 minute) şi *clearance*-ul fracţionat corespunzător ($k \geq 12$ în condiţii fiziologice) (16). **~ hepatic al rozului**

bengal, test utilizat pentru aprecierea capacităţii funcţionale a hepatocitelor, utilizînd, roz bengal marcat (sau nu) cu ^{131}I ; prezintă semnificaţie şi valoare similară cu a *clearance*-ului BSF (16). ~ **kupfferian al aurului coloidal radioactiv,** test care evidenţiază funcţionalitatea sistemului reticulohistiocitar, mai ales a celui hepatic. Rezultatele se corelează de obicei cu valorile *clearance*-ului hepatic al bromsulfaleinei (16). ~ **maxim,** vezi Van Slyke. ~ **osmolar,** *clearance*-ul ansamblului substanţelor solvite, osmotic active adică numărul de mililitri de plasmă depurată în timp de 1 minut de substanţele osmotic active, pe care le conţine. Defineşte de fapt apa ,,legată osmotic'' (25). ~ **plasmatic al Fe,** viteza cu care ^{59}Fe dispare din circulaţie, pentru a fi fixat de măduva oaselor (19). ~ **renal,** cantitatea virtuală de plasmă depurată complet de o anumită substanţă în timp de 1 minut, ca urmare a eliminării acesteia în urină. Dacă o anumită substanţă nu este extrasă din plasmă pe alte căi decît cea renală, atunci cantitatea din substanţa respectivă care este eliminată în urină trebuie să fie egală cu cantitatea dispărută din plasmă :

$$Cl_x = \frac{U_x \cdot V}{P_x}$$

în care Cl_x = cantitatea de plasmă (în ml), epurată complet de substanţa x în timp de 1 minut ; P_x = concentraţia substanţei x în plasmă (în mg %) ; U_x = concentraţia substanţei x în urină (în mg%) ; V = volumul de urină/min. (în ml). Prin utilizarea *clearance*-urilor unor substanţe a căror comportare renală este cunoscută, s-a creat posibilitatea de a aprecia cantitativ diferitele mecanisme funcţionale renale : filtrarea glomerulară (*clearance*-ul inulinei, hiposulfitului de sodiu, manitolului, creatininei endogene), fluxul plasmatic renal (*clearance*-ul paraaminohipuratului de sodiu, diodrastului), reabsorbţia tubulară, secreţia tubulară (25). ~ **standard,** Vezi Van Slyke.

Clei-carbinol. Carbinol.

Cleidectomie (*claviculă* + gr. *ektome* = excizie). Rezecţie de claviculă (24).

Cleidotomie (*claviculă* + gr. *tome* = tăiere). Claviotomie.

Cleidotripsie (*claviculă* + gr. *tribein* = a zdrobi). Fracturarea claviculei fătului, în momentul naşterii, folosită rareori în practica obstetricală, pentru a reduce diametrul biacromial, în caz de distocie (18).

Cleptofobie (gr. *kleptes* = hoţ + *phobos* = frică). Fobia de a nu fi victima unui furt sau teama obsesivă de a nu comite un furt (35).

Cleptolagnie (gr. *kleptes* = hoţ + *lagneia* = poftă), sin. : *Cleptomanie sexuală.* Impulsie spre furt, asociată cu stare de excitaţie sexuală (23).

Cleptomanie (gr. *kleptes* = hoţ + *mania* = nebunie). Tendinţa irezistibilă către sustragerea unor obiecte de obicei fără utilitate practică pentru bolnav (35). ~ **sexuală,** Cleptolagnie.

Cleşte (sl. veche *klěšta*). Instrument pentru apucat (32). ~ **pentru arcuri,** cleşte folosit în confecţionarea arcurilor pentru aparatele ortodontice ; există 3 feluri : cleşte cu fălci late (3—5 mm), dreptunghiulare în secţiune ; cleşte cu fălci rotunde în secţiune ; cleşte cu o falcă rotundă, iar cealaltă concavă în secţiune (39). ~ **de astragal** (Rădulescu), cleşte mare cu buclă largă şi vîrfuri ascuţite, în care se prinde astragalul pentru a face o extensiune extemporanee asupra fracturilor extremităţii inferioare a tibiei sau pentru a realiza contraextensiunea în reducerea fracturilor calcaneene (24). ~ **,,în cioc de papagal'',** cleşte cu partea activă îndoită, cu vîrfurile ramurilor ascuţite, folosit în tehnica dentară la modelarea inelelor sau a coroanelor metalice pentru recurbare (38). ~ **,,în cioc de raţă'',** instrument de tip cleşte format din două lame metalice uşor arcuite şi ovalare la capăt, ca un cioc de raţă, care se închid pe toată lungimea lor. Se foloseşte pentru lărgirea marginilor unui aparat gipsat (24). ~ **crampon,** sin. : *Cleşte universal,* cleşte cu ramurile active subţiri, dar puternice, prevăzute cu zimţi pe faţa lor de contact, cu, multiple utilizări în protetica dentară : tăiere turtire, îndoire (38). ~ **de extracţie dentară,** instrument metalic, alcătuit dintr-un mîner şi din două fălci articulate, care se aplică pe dinte, folosit pentru luxarea şi extragerea dinţilor. Există o serie de modele pentru diversele grupe de dinţi şi pentru rădăcini (38). ~, **de os,** cleşte pentru prins fragmentele osoase în timpul intervenţiilor chirurgicale (24). ~ **triplex,** cleşte cu 3 ciocuri active de forme variate, cu multiple utilizări în protetica dentară : lărgire, recurbare, modelare, bombare (38). ~ **pentru tubuşor,** cleşte cu fălcile special conformate pentru confecţionarea tubuşoarelor de inel ortodontic (39). ~ **universal,** Cleşte crampon.

Vezi şi : Angle, Case, Farabeuf, Johnson, Lambotte, Liston, Schwartz.

Climacteriu (gr. *klimakter* = treaptă de scară). Încetarea fiziologică a funcţiei genitale şi ansamblul tulburărilor care o însoţesc (7). ~ **feminin,** sin. : *Menopauză,* perioadă a vieţii feminine care întovărăşeşte sfîrşitul vieţii genitale, intercalată între perioada de activitate sexuală şi faza de repaus sexual complet. Fenomen fiziologic complex, nu este numai un episod hormonal de declin al funcţiei ovariene, ci şi preludiul îmbătrînirii. Se manifestă în primul rînd prin oprirea fluxului menstrual. Apariţia menopauzei se situează între 45 şi 55 ani, în medie 48 ani. Poate surveni şi la 40 ani sau mai tîrziu, după 60 ani (18). ~ **masculin,** Andropauză. ~ **viril,** Andropauză.

Climat (gr. *klima* = înclinare). Starea fizică a aerului din încăperile de lucru, caracterizată prin temperatură, umiditate, curenţi de aer şi radiaţii calorice (21). ~ **maritim,** termen general care cuprinde climatele de litoral, insular şi din largul mării. Caracteristicile acestui climat stimulant-tonifiant sînt legate de presiunea barometrică, umiditatea, aerosolii naturali locali, insolaţia puternică şi vînturile (brizele) care bat în regiunea respectivă (4).

Climatism. Condiţiile igienoterapeutice, organizatorico-administrative, urbanistice şi sociale pe care trebuie să le îndeplinească localităţile climaterice (4).

Climatizare. Condiţionarea temperaturii şi umidităţii unei încăperi sau a unui local în aşa fel încît ele să devină independente de starea mediului climatic local (4).

Climatologie (*climă* + gr. *logos* = ştiinţă). Studiul sistematic al climei diverselor regiuni ale globului pămîntesc, al elementelor care o compun, al cauzelor care o modifică şi al influenţelor pe care le determină asupra condiţiilor fizice şi biologice, în teritoriile unde ea acţionează (4).

Climatopatologie (*climă* + gr. *pathos* = boală + *logos* = ştiinţă). Studiul acţiunii patogene a climatului asupra organismului. Cuprinde patologia climatelor excesive sezoniere sau geografice, precum şi teluropatologia, meteoropatologia şi cosmopatologia (4).

Climatoterapie (*climă* + gr. *therapeia* = tratament). Utilizarea terapeutică a însuşirilor favorabile ale factorilor climatici diverşi (4).

Climă (gr. *klima* = înclinare). Din punct de vedere medical reprezintă totalitatea factorilor fizici şi biologici, tipici pentru o anumită regiune şi acţionînd în ansamblu asupra organismelor (4).

Clinartroză (lat. *clino* = înclinare + *artroză*). Deviere laterală a axului unui membru la nivelul unei articulaţii (24).

Clinocefalie (gr. *klinein* = a culca, a turti + *kephale* = cap). Deformaţie craniană, caracterizată prin aplatizarea sau deprimarea calotei craniene (27).

Clinodactilie (lat. *clino* = înclinare + gr. *daktylos* = deget). Malformaţie congenitală constînd din devierea laterală a degetelor mîinii, în special policele şi auricularul, devierea producîndu-se din prima articulaţie (24).

Clinoid (gr. *kline* = pat + *eidos* = formă). În formă de pat (de ex. procesele clinoide) (1).

Clinologie. Ştiinţa despre involuţia organismelor animale (1).

Clinomanie (gr. *kline* = pat + *mania* = nebunie). Tendinţă anormală de a păstra patul (35).

Clinostatism (gr. *klinein* = a culca + *stasis* = şedere). Poziţia culcat a corpului şi diferitele aspecte care decurg din ea (32).

Clinoterapie (lat. *clino* = înclinare + gr. *therapeia* = tratament). Metodă de tratament constînd din menţinerea bolnavului în poziţie culcat la pat (4).

Clinotropism (lat. *clino* = înclinare + gr. *tropos* = întoarcere). Proprietate a miocardului care conferă o anumită bruscheţă înclinaţiei ramurii descendente a înregistrării contracţiei cardiace (10).

Cliochinol. Derivat halogenat de dihidrochinolină cu proprietăţi antiseptice şi dezinfectante; este folosit în infecţiile intestinale şi ca antiamibian (14).

Clismă (neogr. *klysma*). Formă medicamentoasă lichidă (soluţie sau suspensie) destinată introducerii rectale. Se utilizează şi clisme evacuatoare, diagnostice, alimentare. Clismele medicamentoase pot acţiona local asupra mucoasei rectocolice sau pot avea acţiune generală, resorbtivă (14).

Vezi şi: Pouliquen.

Clition (gr. *klitys* = pantă, versant). Punct localizat în locul unde planul sagital median întîlneşte centrul marginii superioare a şeii dorsale (1).

Clitoris (lat. de la gr. *kleitoris* = care închide). Structură erectilă, reprezentînd la femeie omologul penisului; este ataşat de ramurile ischipubiene prin două rădăcini (*crura*), care se întîlnesc în faţa simfizei pubiene pentru a forma corpul clitorisului (1).

Clitrofobie. Fobia de ferestre închise, de aer închis (35).

Clivus (lat. = înclinat). Pantă (1). ~ **ossis occipitalis,** faţa cranială, înclinată, a părţii bazilare a osului occipital (1). ~ **ossis sphenoidalis,** suprafaţa oblică a corpului osului sfenoid, situată între şaua turcească şi procesul bazilar al osului occipital (1).

Cloacă (lat. *cloaca* = canal de scurgere). La embrionul tînăr, camera endotermală comună intestinului posterior şi alantoidei; mai tîrziu se separă în sinusul urogenital şi rect (1). ~ **congenitală,** malformaţie în care rectul se deschide în tractul genitourinar (1). ~ **ectodermală,** sin. *Cloacă externă*, parte din cloacă, care derivă din invaginaţia proctodeală după ruptura membranei cloacale (1). ~ **endodermală,** parte din cloacă ce derivă din terminaţia caudală a intestinului posterior (1). ~ **externă,** Cloacă ectodermală. ~ **persistentă**, cameră comună pentru rect şi sistemul urogenital, rezultat al lipsei septului urorectal în dezvoltare (1). ~ **urogenitală**, deschidere comună anormală a uretrei şi vaginului, datorită lipsei septului uretrovaginal (1). ~ **vezicorectovaginală**, cavitate în pelvis, în care se deschid rectul, vezica urinară şi vaginul ; ea poate fi congenitală sau datorită unei traume, infecţii sau tumori (1).

Cloasmă (gr. *chloazein* = a înverzi), sin. : *Chloasma*. Denumire generică pentru petele de formă neregulată, uneori confluente, simetrice, de culoare galbenă-brună-cenuşie, situate pe frunte, obraji, bărbie. Forma cea mai obişnuită este cloasma gravidelor (12). ~ **albă**, Vitiligo. ~ **bronzată**, sin. : *Mască tropicală*, pigmentaţie inegală cu zone de nuanţă mai închisă, apărînd la faţă după expuneri prelungite la soare (12). ~ **caşecticilor**, pigmentaţie a feţei, datorită insuficienţei pluriglandulare din caşexiile de orice natură (senilă, în tuberculoza avansată caşectizantă etc.) (12). ~ **gravidică**, sin. : *Cloasma uterină*, pigmentaţie care apare în cursul gravidităţii, în special în a doua jumătate a sarcinii, cuprinzînd fruntea şi faţa ; dispare după naşterea copilului (12). ~ **hepatică**, termen impropriu sub care se denumeau petele cutanate de culoare brună-roşcată, asemănătoare culorii parenchimului hepatic (12). ~ **uterină**, Cloasmă gravidică.

Clofibrat. Compus cu activitate asupra metabolismului lipidic ; reduce şi normalizează hipercolesterolemia, normalizează hiperlipemia, corectează factorii trombogenici, potenţează efectul anticoagulantelor. Este indicat în manifestări aterosclerotice asociate cu tulburări lipidice, hipercolesterolemie, hiperlipemie (13).

Clomifen citrat. Analog al estrogenilor nesteroidici, care provoacă stimularea ovulaţiei ; în metroragii, amenoree sau oligomenoree, prin ciclu anovular, restaurează ciclurile ovulatorii şi favorizează instalarea sarcinii (14).

Clon. Populaţie de indivizi, provenită dintr-o singură individualitate (bacterii, celule de la macroorganisme în culturi de celule, virusuri) (17). ~ **mutant**, populaţie de indivizi provenită dintr-o singură celulă mutant apărută într-o colonie de celule sălbatice (17).

Clonare. Metodă de segregare a unei populaţii (celulare, virotice etc.) în elemente parentale, cap de linie a unor generaţii ulterioare (22).

Clonie (gr. *klonos* = tumult, dezordine). Contracţie rapidă (fazică) de scurtă durată a unui muşchi sau a unui grup muscular (27).

Clonograf (gr. *klonos* = tumult, dezordine + *graphein* = a scrie). Aparat pentru înregistrarea grafică a mişcărilor produse în timpul unui spasm clonic (32).

Clonorchis. Gen de viermi paraziţi din familia *Opistorchidae*, clasa *Trematoda*. Specia *Clonorchis sinensis* (sin. : *Distoma japonicum*, *Distoma sinensis*) se poate dezvolta în canalele biliare, unde determină boala denumită clonorcoză (31).

Clonorcoză. Boală parazitară determinată de trematodul *Clonorchis sinensis*, cu gazdă intermediară în diferite specii de peşti, întîlnită în anumite regiuni din Asia. Forma uşoară are o simptomatologie discretă. În formele mai severe, cu un parazitism mai intens, apar diaree, edeme, hepato- şi splenomegalie şi alte manifestări generale (31).

Clonus (gr. *klonos* = tumult, dezordine). Succesiune de contracţii rapide, ritmice, declanşate de elongaţia bruscă, cu menţinerea în tensiune a unor muşchi ; apare în stările de eliberare a funcţiilor segmentare reflexe medulare de sub controlul formaţiunilor nervoase superioare (27). ~ **mîinii**, mişcări ritmice de flexiune şi extensiune ale mîinii, obţinute prin retroflexiunea bruscă, pasivă, a mîinii pe antebraţ (27). ~ **patelar**, Clonus rotulian. ~ **piciorului**, sin. : *Trepidaţia epileptoidă a piciorului*, succesiune de mişcări ritmice executate din articulaţia tibiotarsiană, declanşate de extensiunea pasivă bruscă a piciorului pe gambă (27). ~ **rotulian**, sin. : *Clonus patelar*, *Dans rotulian*, mişcări ritmice de ridicare şi coborîre a rotulei, determinate de împingerea bruscă în jos a rotulei care determină elongaţia muşchiului cvadriceps (27).

Clopot dentar. Stadiu în dezvoltarea mugurelui dentar, în care acesta ia forma unui clopot datorită invaginaţiei produse în centrul său prin proliferarea mai intensă a celulelor epiteliale periferice (38).

Cloquet, Hippolyte, 1787—1840. **Ganglionul ~.** 1. Ganglion limfatic inghinal, situat profund în inelul femural (sin. : *Ganglionul Rosenmüller*) (1). 2. Pseudoganglion constituit din fibre plexiforme intricate ale celor 2 nervi nazopalatini în canalul incisiv (1). **Septum femorale cloqueti**, sin. : *Septul crural*. Pătura de ţesut areolar care închide inelul femural (1).

Cloquet, Jules Germain, 1790—1883. **Canalul ~**, sin. : *Canalul hialoidian*, spaţiu tubular median în corpul vitros, ocupat în viaţa intrauterină de artera hialoidiană şi ramurile ei (28). **Hernia ~**, hernie pectineală al cărei sac este situat între muşchiul pectineu şi aponevroza sa sau chiar în grosimea muşchiului (11).

Clor. Simbol Cl. Gaz verde-gălbui cu numărul atomic 17 şi greutatea atomică 35,457, cu miros caracteristic, sufocant. Important reactiv industrial, este folosit şi pentru dezinfecţia apei. Inhalat în concentraţii semnificative provoacă intoxicaţii acute, cu iritaţia puternică a aparatului respirator, mergînd pînă la edem pulmonar acut (9). ∼ **activ,** cantitatea de clor pusă în libertate de substanțele clorigene cînd sînt dizolvate. Datorită radiațiilor luminoase sau a umidității aerului, cantitatea de clor activ eliberată de o substanță clorigenă poate să scadă și astfel puterea dezinfectantă a substanței să se reducă. Nu se recomandă utilizarea pentru dezinfecție a substanțelor clorigene cu un conținut de clor activ sub 20% (20). ∼ **rezidual,** cantitatea de clor care rămîne în apă după dezinfecția apei în instalațiile centrale. După legislația din țara noastră, clorul rezidual liber trebuie să fie de 0,1—0,25 mg/litru (cu limite excepționale de 0,05—0,5 mg/litru). Lipsa clorului rezidual indică o dezinfecție cu cantități insuficiente de clor, iar depășirea dozelor admise dă naștere la gust și miros neplăcut. Clorul rezidual, în limitele menționate, trebuie să se găsească pînă la ultimul punct din rețeaua de distribuție a apei, dispariția lui indicînd pătrunderea în conducte a unor substanțe care consumă clorul, avînd ca rezultat impurificarea apei (20).

Cloracetofenonă. Gaz toxic iritant, cu acțiune lacrimogenă, producînd usturimi, arsuri, fotofobie, hiperemie conjunctivală, tuse, sufocare, iar în doze mari, greață, astenie, bradicardie, cefalee, edem pulmonar (23).

Cloralhidrat. Derivat clorurat al alcoolului etilic, cu acțiune inhibitorie asupra sistemului nervos central, utilizat ca sedativ și soporific; doza toxică *per os* este de 10—30 g (23).

Cloralism. Intoxicație cu cloralhidrat.

Clorambucil. Cloretilamină aromatică; agent citotoxic activ în limfoamele maligne, mai ales în leucemia cronică (13).

Cloramfenicol, sin.: *Cloromicetină*. Antibiotic izolat din culturile de *Streptomyces venezuelae* și obținut astăzi prin sinteză; are spectru larg de activitate, fiind bacteriostatic față de pneumococ, gonococ, meningococ, streptococ A hemolitic, stafilococ, bacil difteric, leptospire, *Treponema pallida*, *Salmonella typhi*, *Shygellae*, colibacil, bacil Friedländer, *Brucella*, *Haemophylus influenzae*; medicament de elecție în febra tifoidă, septicemii, meningite purulente (13).

Cloramidură de mercur, sin.: *Precipitat alb de mercur*. Antiseptic folosit sub formă de unguent în dermatologie și oftalmologie (13).

Cloramine. Compuși organici avînd formula generală $>\mathrm{N{-}Cl}$ sau $\mathrm{N}\!\left\langle\begin{matrix}\mathrm{Cl}\\ \mathrm{Cl}\end{matrix}\right.$; formează lent în soluție apoasă acid hipocloros, cu acțiune dezinfectantă; sînt folosiți pentru irigarea plăgilor și dezinfecția apei (14).

Cloranemie achilică. Anemie aclorhidrică.

Clorat de potasiu. $\mathrm{KClO_3}$. Sare de potasiu folosită în soluții slabe ca antiseptic al cavității bucale în stomatite, gingivite și angine (13).

Clorbenzen. $\mathrm{C_6H_5Cl}$. Lichid galben cu miros caracteristic, folosit ca reactiv industrial. Expunerea la vapori poate provoca intoxicații, cu iritația mucoasei respiratorii și a conjunctivelor (9).

2-Clorbutadienă. Cloropren.

Clorbutanol. Butilclorură.

Clorbutol. Butilclorură.

Clorchinaldol. Derivat chinoleinic cu acțiune antibacteriană și antimicotică; folosit intern în disbacterii intestinale și extern în plăgi infectate și unele boli de piele (13).

Clordiazepoxid. Derivat benzodiazepinic cu acțiune tranchilizantă, anticonvulsivantă și miorelaxantă; este folosit în stările de anxietate și agitație motorie (14).

Clordifenil. Amestec de clordifenili (de la monoclordifenil la decaclordifenil), utilizat ca izolant și impregnant. Are acțiune iritantă asupra pielii (acnee clorică), iar vaporii inhalați pot provoca o hepatoză toxică acută sau ciroză hepatică (9).

Cloretonă. Butilclorură.

Clorfeniramină. Compus cu structură alchilaminică; are acțiune antihistaminică intensă, de durată medie (4—6 ore) și este slab sedativ; se folosește în diferite afecțiuni alergice, mai ales în urticarie, edem angioneurotic, rinite alergice și boala serului (14).

Clorfenoxamină. Substanță deprimantă motorie centrală, antihistaminică parasimpatolitică și sedativă; se folosește în parkinsonism și în diferite afecțiuni alergice (14).

Clorhidrat. Sare a acidului clorhidric (5). ∼ **de cloroguanid,** medicament cu largă acțiune paraziticidă, folosit în special în tratamentul malariei, ca schizontocid (31). ∼ **de hematină,** **Hemină.** ∼ **de metilrozanilină,** Cristal violet. ∼ **de pseudocaină,** Delcaină.

Clorigen. Vezi Substanțe clorigene.

Clorisondamină. Derivat cuaternar de amoniu cu acțiune ganglioplegică intensă și durabilă, indicat în formele grave de boală hipertensivă (14).

Clorizare. Procedeu de dezinfecție prin clor, utilizînd fie clorul gazos, fie substanțele clorigene. Termenul se utilizează în special pentru clorizarea apei (20). ∼ **apei,** dezinfecția apei prin clor. În clorizarea uscată, clorul gazos este introdus direct în apa de dezinfectat; în cea umedă, care permite o dozare mai bună a clorului, se face în prealabil o soluție apoasă de clor, care se introduce în apă. În cazuri de încărcare bacteriană foarte mare se practică o clorizare dublă, constînd din introducerea unei preclorizări cu o soluţie de clor 1,0—1,5 mg/litru înainte de coagulare (20).

Clorizator. Aparat pentru aplicarea dezinfecţiei cu clor gazos la instalaţiile centrale de alimentare cu apă (20).

Clormetan. Clorură de metil.

Clormetină, sin. : *Azotiperită, Embihină.* Cloretilamină citotoxică prin proprietăţile alchilante ; este activă în limfomul malign, leucemia cronică şi unele carcinoame metastazice ; stimulantă a sistemului nervos central, a centrului vomei şi a sistemului colinergic, producînd vomă, salivaţie, lăcrimare, bronhoree, bradicardie şi mioză (13).

Clornaftaline. Amestec de naftaline clorurate, îndeosebi tetra-, penta- şi hexaclornaftalină, utilizat ca izolant (9).

Clorobutanol. Compus cu acţiune sedativă şi hipnotică ; slab antiseptic şi anestezic local (13).

Clorochină. Derivat de 4-aminochinolină ; antimalaric cu acţiune schizontocidă, eficace împotriva acceselor de malarie şi pentru chimioprofilaxia individuală ; utilă în unele colagenoze (13).

Cloroeritroblastom. Clorom cu structură celulară predominant eritroblastică (2).

Cloroeritroleucemie. Varietate de clorom în care trec în circulaţie un mare număr de eritroblaşti (2).

Clorofilă. Substanţă organică de culoare verde, prezentă în frunzele plantelor, în unele alge şi unele bacterii. Derivat porfirinic conţinînd 4 nuclee pirolice şi 1 ion Mg^{2+}, similar ca structură chimică cu hemoglobina (care conţine însă un ion Fe). Se cunosc mai multe clorofile (*a*, *b*, *c*, *d*, *e* şi o bacterioclorofilă), dintre care clorofilele *a* şi *b* sînt cele mai răspîndite printre plantele verzi. Clorofilele sînt „activate" de energia luminoasă şi realizează transformarea cuantei de energie electromagnetică şi energie chimică, care este folosită de celulă în procesele de sinteză (5).

Cloroform, sin. : *Triclormetan.* $CHCl_3$. Narcotic inhalator relativ toxic, folosit şi ca solvent industrial, iar în laboratorul de tehnică dentară ca solvent al cerii şi ca antidecapant la lipirea aliajelor (13 ; 39).

Cloroformism. Intoxicaţie cu cloroform. Moartea în narcoza cu cloroform se poate produce prin fibrilaţie ventriculară sau prin asfixie (23).

Cloroformobacilină. Toxină a bacilului Koch cu acţiune sclerozantă (34).

Cloroleucosarcomatoză. Clorom cu tumori multiple şi citemie (2).

Cloroleucoză. Cancer Aran. Vezi Aran.

Clorolimfosarcom. Diferenţieri limfoide în cadrul proliferării cloromatoase (2).

Clorom. Cancer Aran. Vezi Aran.

Cloromicetină. Cloramfenicol.

Cloromielom. Clorom cu structură diferenţiată mieloid şi plasmocitoid (2).

Cloropenie. Hipocloremie.

Cloropercă. Gutapercă dizolvată în cloroform. Se foloseşte în stomatologie pentru obturaţii de rădăcini dentare (39).

Cloropicrină. $Cl-C-NO_2$. Lichid uleios, incolor, uşor volatil, cu miros caracteristic înţepător, ai cărui vapori sînt toxici sufocanţi şi care este folosit pentru deratizare. Cloropicrina fiind toxică şi pentru om, se utilizează pentru deratizare numai în spaţii închise. Mai frecventă este folosirea pentru combaterea rozătoarelor de cîmp (20).

Cloropiramină. Compus etilendiaminic cu acţiune antihistaminică, folosit în unele afecţiuni alergice (13).

Cloropren, sin. : 2-*Clorobutadienă.* C_4H_5Cl. Materie primă pentru cauciuc sintetic. Inhalarea vaporilor poate provoca intoxicaţii cu iritaţie oculară, tulburări neuropsihice şi cădere a părului (9).

Cloropsie. Tulburare a vederii în care obiectele privite apar colorate în verde ; se observă ocazional în intoxicaţia cu digitală (28).

Clorosis. Cloroză. ~ **gigantica** (Schönlein), cloroză congenitală însoţită de obezitate (2). ~ **rubra,** cloroză în care tegumentele apar colorate în roz ; se observă mai ales după surmenaj (2).

Clorotiazidă. Compus benzotiadiazinic folosit ca diuretic şi antihipertensiv (13).

Cloroză, sin. : *Clorosis.* Vezi Anemie aclorhidrică. ~ **egipteană,** Anchilostomiază.

Clorpromazină. Derivat de fenotiazină din grupa medicamentelor neuroleptice, cu efect tranchilizant, antipsihotic, hipnotic ; are şi acţiune antivomitivă prin efect central, hipotermizantă, de potenţare a acţiunii hipnoticelor, narcoticelor şi analgezicelor, precum şi hipotensivă prin acţiune hipotalamică, ganglioplegică şi adrenolitică periferică (13).

Clorpropamidă. Sulfamidă cu acţiune hipoglicemiantă, utilizată în tratamentul diabetului zaharat (14).

Clortalidonă. Sulfamidă izoindolinică, cu proprietăţi diuretice asemănătoare hidroclorotiazidei (14).

Clortetraciclină. Antibiotic izolat din culturi de *Streptomyces aureofaciens,* cu spectru larg de activitate interesînd bacterii grampozitive şi gramnegative, rickettsii, spirochete, actinomicete, protozoare şi virusuri mari (13).

Clorură. Sare a acidului clorhidric. În mod normal, sîngele total conţine în 100 ml cam 450—500 mg cloruri (plasma, 570—620 mg/100 ml ; serul, 350—390 mg/ml), în special sub formă de NaCl. În nefrite, eclampsie, anemii și boli cardiace, concentrația sanguină a clorurilor este crescută. În febră, diabet, pneumonie etc., valorile cloruremiei sînt scăzute (5). ~ **de bariu,** sare solubilă și disociabilă de bariu, folosită în medicina experimentală pentru acțiunea spastică directă asupra musculaturii; servește la testarea substanțelor antispastice de tipul papaverinei (musculotrope). Este utilizată limitat (din cauza toxicității), în tratamentul blocului cardiac complet (14). ~ **de calciu,** $CaCl_2$, compus calcic cu rol farmacodinamic de corectare a deficitului de calciu plasmatic și tisular, de diminuare a permeabilității tisulare, antialergic, acidifiant, diuretic și favorizant al coagulării sanguine (13). ~ **de fenilcarbamilamină,** K-Stoff. ~ **de litiu,** sare de litiu folosită pentru a da gust alimentelor preparate fără clorură de sodiu (13). ~ **de magneziu,** sare de magneziu folosită ca laxativ, colagog (13). ~ **mercurică,** Biclorură de mercur. ~ **mercuroasă,** sin. : *Calomel*, Hg_2Cl_2, sare anorganică de mercur, avînd efect purgativ ușor, colagog, diuretic slab, antiseptic intestinal și vermifug (utilizat în asociere cu santonina) (13). ~ **de metil,** sin. : *Clormetan*, CH_3Cl, reactiv și solvent industrial; toxic neurotrop puternic, putînd provoca grave intoxicații acute și cronice (9). ~ **de metilbenzetoniu,** sare cuaternară de amoniu; este un detergent cationic cu acțiune dezinfectantă (13). ~ **de potasiu,** KCl, sare potasică a acidului clorhidric cu acțiune diuretică, utilizată și pentru corectarea hipokaliemiei, precum și ca antidot în intoxicațiile digitalice (13). ~ **de sodiu,** NaCl, sarea sodică a acidului clorhidric. În doze mici este stimulantă a secrețiilor gastrice; în doze mai mari are acțiune purgativă și vomitivă, prin iritarea mucoasei. În soluție izotonică ($9^0/_{00}$), hipodermic sau intravenos, este folosită pentru restabilirea echilibrului hidroelectrolitic și pentru refacerea de urgență a volumului circulant; soluția hipertonică se injectează intravenos pentru înlocuirea deficitului de sare (13). ~ **de var,** amestec de hipoclorit și clorură de calciu, cu efect oxidant puternic. Pulberea este iritantă pentru piele și căile respiratorii superioare (9). ~ **de zinc,** sare de zinc a acidului clorhidric cu efect astringent, hemostatic și antiseptic (în soluție diluată); în soluție concentrată este caustică. În laboratorul de tehnică dentară se folosește pentru curățirea metalelor care urmează a fi lipite cu cositor și ca deshidratant, iar în clinica stomatologică (în soluție) ca astringent al parodonțiului marginal (13; 39).

Clorurie. Eliminarea urinară a clorului (sub formă de cloruri), variind în mod normal, la o dietă mixtă, între 4 și 9 $g^0/_{00}$ (100—250 $mEq^0/_{00}$), respectiv 10—15 g clorură de sodiu/24 ore (25).

Clorurorahie. Cantitatea de cloruri existentă în lichidul cefalorahidian (normal = 700—760 mg clorură de sodiu/100 ml lichid) (27).

Clorvinildiclorarsină. Lewisită.

Clostridium. Gen de bacterii din familia *Bacillaceae*, cuprinzînd bacili grampozitivi, în general mobili, anaerobi, care produc spori cu diametrul mai mare decît al formelor vegetative. Reprezentanții acestui gen sînt larg răspîndiți în natură. Unele specii sînt patogene, producînd exotoxine puternice și se întîlnesc în infecții ale plăgilor (3). ~ **botulinum,** sin. : *Bacil botulinic*, bacil grampozitiv, mobil, cu margini drepte și capete rotunjite, larg răspîndit în sol, putînd fi găsit și în intestinul animalelor domestice. Agent etiologic al botulismului, produce o exotoxină puternică, cu acțiune neurotoxică. Cele 5 tipuri (A, B, C, D, E) se diferențiază prin proprietățile toxinei (3). ~ **histolyticum,** specie de *Clostridium*, patogenă pentru om și animale, întîlnită în gangrena gazoasă (3). ~ **novyi,** *Clostridium oedematiens*. ~ **oedematiens,** sin. : *Clostridium novyi*, specie de *Clostridium* cuprinzînd 4 tipuri (A, B, C, D), întîlnite în gangrena gazoasă la om și animale (3). ~ **perfringens,** sin. : *Clostridium welchii*, specie de *Clostridium* larg răspîndită în natură: sol, ape reziduale, apă, tractul intestinal al omului și animalelor. Se diferențiază în 6 tipuri (A, B, C, D, E, F), pe baza producerii de toxină. Patogenitatea variază în funcție de tip. Tipul A produce gangrena gazoasă și toxiinfecții la om. Tipul F produce enterita necrotizantă (3). ~ **septicum,** specie de *Clostridium* răspîndită în sol, întîlnită în gangrena gazoasă la om (3). ~ **tetani,** sin. : *Bacilul tetanic*, bacil grampozitiv, strict anaerob, mobil, cu spori sferici terminali, întîlnit în sol și în tractul intestinal al omului și animalelor. Produce la om și animale tetanosul, datorită elaborării în plăgi a unei exotoxine (neurotoxine) puternice (3). ~ **welchii,** *Clostridium perfringens*.

Clovnism congenital. Sindromul Ehlers-Danlos. Vezi Ehlers-Danlos.

Cloxacilină. Penicilină semisintetică cu catenă laterală izoxazolică, rezistentă la penicilinază și la acidul clorhidric; este folosită pe cale orală în stafilocociile rezistente la benzilpenicilină (14).

Cnemalgie (gr. *kneme* = picior + *algos* = durere). Termen rar utilizat pentru dureri în membrele inferioare (4).

Cnicus benedictus, sin : *Schinel*. Plantă din familia *Compositae*; conține principii amare (cnicina și benedictina), cu rol stimulant al secreției gastrice (13).

Co. Simbolul cobaltului (5).

CoA. Abreviere pentru Coenzima A (5).

„Coacere de pesmet". Termen care ilustrează o fază de lucru în laboratorul de tehnică dentară constînd din coacerea porţelanului în cuptor, care precedă vitrificarea (39).

Coacervare (lat. *coacervare* = a grămădi). Procesul de coagulare a unui sol liofil, care devine astfel separabil în două faze lichide, cu viscozităţi diferite (5).

Coacervat (lat. *coacervatus* = grămădit). Coloid hidrofil care, în anumite condiţii, poate trece într-o stare în care faza lui dispersă se separă de mediul dispersant, astfel că particulele coloidale, dispersate anterior uniform în solvent, se aglomerează într-un singur loc. Fenomenul poate fi reversibil. *Varietăţi*: ultramicrocoacervat: două particule coloidale unite prin contopirea membranelor lor hidrice într-o suprafaţă unică, ca urmare a tensiunii superficiale care se manifestă la această membrană; microcoacervat: picături de ultramicrocoacervat, unite într-o picătură de mărime microscopică; macrocoacervat: contopire sau aglomerare de microcoacervate (6).

Coada-calului. *Equisetum arvense.*

Coada-şoricelului. *Achillea millefolium.*

„Coadă de cal". *Cauda equina.*

„Coadă de rîndunică". Denumire dată formei speciale în care sînt pregătite cavităţile de pe faţa ocluzală a molarilor şi premolarilor, în vederea realizării obturaţiilor retentive la cavităţile de clasa a II-a (38).

Coafaj pulpar direct. Metodă terapeutică de conservare a pulpei dentare în cazurile în care tavanul camerei pulpare este deschis şi pulpa descoperită, dar sănătoasă. Se realizează prin acoperirea pulpei cu un strat de substanţe histiofile (calxil, praf de dentină), peste care se face apoi obturaţie (38). **~ pulpar indirect,** metodă terapeutică folosită pentru conservarea pulpei sănătoase în cazurile de carie profundă, în care tavanul camerei pulpare este intact, dar foarte subţire. Se realizează prin impregnări de substanţe care, prin precipitare, obliterează canaliculele dentinare (clorură de zinc precipitat cu ferocianură de potasiu, nitrat de argint precipitat cu hidrochinonă, timol-alcool). Este necesară o obturaţie de bază cu ciment fosfatic (38).

Coagul (lat. *coagulum*). Cheag.

Coagulant (lat. *coagulans*). Substanţă care favorizează coagularea (14).

Coagulare (lat. *coagulatio*). Proces complex de transformare a unui produs din stare lichidă în stare de cheag (15). **~ apei,** procedeu de purificare a apei prin intensificarea depunerii substanţelor în suspensie. Se utilizează în instalaţiile centrale de alimentare cu apă înaintea filtrării, în cazul unor ape cu încărcare mare în suspensii şi în cazul folosirii filtrării rapide. Pentru coagulare se folosesc mai frecvent sulfatul feric, sulfatul feros, clorura ferică, sulfatul de aluminiu, care, introduse în apă, în prezenţa sărurilor alcalinoteroase, dau naştere la particule coloidale (20). **~ intravenoasă,** coagularea sîngelui în lumenul unei vene, determinată de modificări ale peretelui venos, ale compoziţiei sîngelui sau ale curentului sanguin; se prezintă sub două aspecte: flebotromboză şi tromboflebită (10). **~ laptelui,** transformarea cazeinei în paracazeină solubilă, care sub influenţa ionilor de calciu se transformă în paracazeinat de calciu insolubil (15). **~ sîngelui,** transformarea fibrinogenului în fibrină, sub acţiunea trombinei formată din protrombină, în prezenţa tromboplastinelor (tisulară şi plasmatică) şi a ionilor de calciu. La rîndul ei, protrombina este activată de accelerină (factorul V), iar tromboplastinele de convertină (factorul VII) şi factorii antihemofilici (factorii VIII, IX şi X) (15).

Coagulază. Enzimă elaborată de bacterii, capabilă să coaguleze plasma. Prezenţa coagulazei reprezintă unul din principalele criterii de diferenţiere a stafilococilor patogeni şi de cei saprofiţi (3).

Coagulectomie (lat. *coagulus* = coagul + gr. *ektome* = excizie). Extirparea operatorie a unui cheag de sînge dintr-un vas sau dintr-o pungă anevrismală (11).

Coagulogramă (lat. *coagulus* = coagul + gr. *gramma* = notare). Grup de teste care permite diagnosticul unei coagulopatii (19).

Coagulopatie (lat. *coagulus* = coagul + gr. *pathos* = boală). Grup de sindroame hemoragice datorite tulburării coagulării sîngelui prin deficit de factori activatori sau exces de inhibitori. Prototipul acestui grup este hemofilia. Testele de coagulare permit diagnosticul exact al coagulopatiilor. Coagulopatiile cele mai importante sînt: hemofilia (A şi B), deficienţa de PTA, „tara" Hageman, hipoprotrombinemia, afibrinogenemia, hiperheparinemia, parahemofilia Owren, hipoproconvertinemia, deficienţa de vitamină K, coagulopatii prin insuficienţă hepatică, anticoagulanţi circulanţi etc. (19).

Coajă de China. *Cortex Chinae.*

Coalescenţă (lat. *coalescere* = a se contopi). Unire a două sau mai multor părţi separate în mod obişnuit (1).

Coaltar. Gudron de huilă.

Coane. *Choanae.*

Coaptare (lat. *coaptare* = a pune în contact). Manevră ortopedică sau chirurgicală de a aduce în contact fragmentele unei fracturi cu deplasare (24).

Coarctaţie aortică, sin.: *Stenoza istmului aortic.* Malformaţie congenitală a aortei, care duce la strîmtorări sau întreruperi ale vasului şi care se întîlneşte sub două tipuri: a) tipul adult: stenoza situată de obicei la nivelul istmului este scurtă, canalul arterial de obicei obstruat şi există o circulaţie colaterală toracică foarte bine dezvoltată; b) tipul fetal: stenoze întinse şi foarte strînse, cu persistenţa canalului arterial şi fără circulaţie colaterală (10).

Coardă (lat. *chorda* de la gr. *chorde* = sfoară, coardă). Chorda. **~ dorsală,** Notocord. **~ timpanului,** *Chorda tympani.* **~ vocală falsă,** *Plica ventricularis.* **~ vocală inferioară,** *Plica vocalis.* **~ vocală superioară,** *Plica ventricularis.*

Coasă (sl. veche *kosa*). Termen folosit în anatomie pentru formaţiuni care seamănă cu o coasă (1). **~ cerebelului,** *Falx cerebelli.* **~ creierului,** *Falx cerebri.*

CoASH. Abreviere pentru Coenzima A (5).

Coastă. *Costa.* Vezi Tabelul oaselor. **Coaste adevărate.** *Costae verae.* **~ capitală,** vezi Coastă cervicală. **~ cervicală,** anomalie osoasă congenitală constînd din existenţa uni- sau bilaterală a unei coaste supranumerare la nivelul vertebrei C_7 sau chiar C_6. Coasta poate fi capitală, prin mărirea segmentului capital (hipertrofia apofizei transverse a vertebrei C_7), tuberculară sau diapofizară, prin mărirea segmentului tubercular, şi mixtă (24). **~ diapofizară,** vezi Coastă cervicală. **Coaste false.** *Costae spuriae.* **Coaste libere.** *Costae fluctuantes.* **~ tuberculară,** vezi Coastă cervicală.

Coats, Georges, 1876–1915. **Retinită ~,** boală caracterizată prin exsudate masive, hemoragii, infiltraţii colesterinice, depozite pigmentare şi anomalii vasculare retiniene, cu evoluţie progresivă lentă spre pierderea vederii (28).

Cobai. Rozător din familia *Caviidae,* originar din Brazilia, larg utilizat în medicina experimentală (3).

Cobalamină. Vitamină B_{12}.

Cobalt. Simbol Co. Metal bivalent, cu număr atomic 27 şi greutate atomică 58,94, prezent în mici cantităţi în organismul uman (3,7–16, 6 µg/100 g ţesut); intră în constituţia ciancobalaminei şi intervine în funcţia unor sisteme enzimatice. Stimulează eritropoieza. Izotopii radioactivi ai cobaltului ^{29}Co, ^{60}Co, emiţători de radiaţii γ sînt folosiţi în terapia anticanceroasă (5; 14).

Cobralizină. Substanţă hemolitică conţinută şi extrasă din veninul şarpelui cobra (32).

Coc (gr. *kokkos* = boabă). Bacterie de formă sferică, cu cele 3 diametre apropiate ca dimensiune, putînd prezenta variaţii de la o formă sferoidală propriu-zisă la forme elipsoidale sau turtite (boabă de cafea). Ca o consecinţă a planurilor după care se face diviziunea, cocii pot fi dispuşi izolat, în perechi (diplococi — pneumococul), tetrade (tetragenii), grămezi regulate cubice (sarcinele), grămezi neregulate cu aspect de ciorchine (stafilococul), lanţuri (streptococul) (3).

Cocaină. Alcaloid izolat din frunzele de *Erythroxylon coca,* familia *Erythroxylaceae,* obţinut şi prin sinteză; are efect anestezic local, vasoconstrictor (vasoconstricţia locală întîrzie resorbţia şi prelungeşte acţiunea anestezică). Se foloseşte pentru anestezia mucoaselor, intrînd în compoziţia soluţiei Bonain. Ca acţiuni generale provoacă stimularea sistemului nervos central (urmată de paralizie pentru dozele foarte mari) şi fenomene simpatomimetice. Acţiunea euforizantă, stimularea funcţiilor motorii, îndepărtarea oboselii, a senzaţiei de foame, favorizează, la repetarea dozelor, instalarea eufomaniei (cocainomaniei) (13).

Cocainism. Intoxicaţie acută prin cocaină caracterizată prin stare de excitaţie, halucinaţii vizuale, zoopsihie, tulburări cardiace (tahicardie), ameţeli, convulsii, jenă respiratorie; moartea se produce prin paralizia centrului respirator; la adult, doza mortală este de 0,30 g sau mai mare (23).

Cocainomanie. Eufomanie provocată de cocaină, caracterizată prin halucinaţii psihomotorii, ameţeli, aritmie cardiacă (23).

Cocancerigen, sin.: *Cocarcinogen.* Agent care favorizează şi completează efectul unui agent cancerigen printr-o acţiune locală asupra ţesuturilor, ducînd în final la o tumoare malignă. Intră în acest grup în special iritaţii chimice, fizice, biologice sau stimulări hormonale. Denumiţi şi „realizatori de tumori", aceşti agenţi sînt lipsiţi de acţiune cancerigenă proprie (32).

Cocarboxilază, sin.: *Difosfotiamină, Tiaminpirofosfat.* Coenzimă a carboxilazei, ferment care catalizează decarboxilarea acizilor organici. În organism, cocarboxilaza este sintetizată prin fosforilarea tiaminei: tiamină]+ ATF → tiaminpirofosfat + AMF. Cea mai mare concentraţie de cocarboxilază se găseşte în muşchiul cardiac (2,8 µg/g), rinichi (1,8 µg/g ţesut proaspăt) şi substanţa albă din cerebel (1,3 µg/g ţesut proaspăt). Sîngele conţine 11,2±1,5 µg/ 100 ml (5).

Cocarcinogen. Cocancerigen.

Cocarcinogeneză. Fenomenul de efect adiţional sau sinergic al unor etiologii variate, a căror combinaţie poate produce cancerul la om, dar pe care singure nu l-ar fi putut produce (de ex. factori genetici + factori mecanici şi chimici —

fumatul — + agent viral în cancerul bronhopulmonar) (11).

Coccidinie (*coccyx* + gr. *odyne* = durere), sin.: *Coccigodinie*. Sindrom caracterizat prin dureri violente, cu aspect nevralgic în regiunea coccigiană şi iradieri în teritoriile învecinate (27).

Coccidioides. Gen de ciuperci din clasa *Archimycetes* (fără tal sau cu tal nefilamentos). Specie patogenă: *Coccidioides immitis* (sin.: *Geotrichum dermatitidis*, *Oidium immite*), agentul patogen al coccidioidomicozei (12).

Coccidioidomicoză, sin.: *Febră de California*, *Febră de San Joaquin*, *Micoza Posadas-Wernicke*. Boală produsă de ciuperca *Coccidioides immitis* fie ca o formă primară, cel mai frecvent pulmonară şi mai rar cutanată, fie ca formă secundară sau progresivă. Forma primară pulmonară evoluează în majoritatea cazurilor benign, cu simptomatologie respiratorie moderată; într-o treime din cazuri însă evoluează grav, putînd trece în forma progresivă secundară cu simptomatologie severă: leziuni cutanate, semne de pneumopatie gravă, hipertermie, transpiraţii, astenie, fenomene osoase, articulare, meningiene (8).

Coccidioză. Boală parazitară cu localizare pe tractul digestiv, determinată de infestarea cu coccidii; se manifestă prin diaree, dureri abdominale. Coccidioza intestinală este provocată mai ales de *Eimeria perforans*, iar coccidioza hepatică de *Eimeria stiedae* (31).

Coccigodinie (*coccyx* + gr. *odyne* = durere). Coccidinie.

Coccis (lat. *coccyx*). *Coccyx*.

Coccycephalus (*coccyx* + gr. *kephale* = cap). Făt monstru al cărui cap are formă de cioc (1).

Coccyx (lat. de la gr. *kokkyx* = cuc, cu al cărui cioc se aseamănă), sin.: *Coccis*. Ultimul os al coloanei vertebrale format din unirea a 4 vertebre rudimentare (1).

Cochlea (lat. = cochilie), sin.: *Cohlee*. Cavitate a urechii interne care se aseamănă cu o cochilie de melc şi care conţine organele principale ale auzului. Ea descrie două ture şi jumătate în jurul unei coloane centrale, numită *modiolus* sau *columela*, formînd canalul spiral (*canalis spiralis cochleae*) (1).

Cochrane-Payne (Cochrane, W.; Payne W. W.). **Sindromul ~**, formă de hipoglicemie spontană, sensibilă la administrarea de proteine (33).

Cock. Calea de acces ~, cale de acces pentru uretrotomie, printr-o incizie făcută pe rafeul median al perineului (11).

Cocktail litic. Amestec de droguri care, administrate în doze reduse, se potenţializează reciproc, avînd un efect anestezic şi deconectant, efect care nu s-ar putea obţine prin administrarea unei aceleiaşi cantităţi dintr-un singur drog (11).

Cocobacil (gr. *kokkos* = boabă + lat. *bacillus* = bastonaş). Formă de trecere între coc şi bacil, mărimea axului longitudinal depăşind cu puţin mărimea diametrului transversal (3).

Cocoid (gr. *kokkos* = boabă + *eidos* = formă). Avînd forma unui coc, adică prezentînd cele 3 dimensiuni apropiate ca mărime (3).

Cocontracţie. Coordonarea reciprocă a muşchilor antagonişti şi agonişti ai aceluiaşi segment (4).

Cod (lat. *codex* = carte, registru). În teoria informaţiei, modul de scriere, de transmitere sau de memorizare a unui mesaj. Pentru a putea fi transmis, manipulat sau utilizat, mesajul trebuie codificat; pentru a putea fi folosit la locul de recepţie, el trebuie decodificat. Aceste operaţii sînt de traducere şi de transcripţie. Termenul de cod se foloseşte uneori pentru mesajul cifrat, alteori numai pentru cifrul după care se face traducerea şi transcripţia (32). **~ genetic**, reprezentarea determinismului genetic (informaţiei genetice), prin intermediul alfabetului genetic format din 4 simboluri (baze purinice şi pirimidinice care alcătuiesc codonii); în funcţie de raporturile reciproce dintre codonii alăturaţi se disting, pe lîngă codurile obişnuite, coduri cu acoperire completă sau incompletă (17). **~ triplet neacoperit fără virgulă**, cod în care codonii adiacenţi nu au niciodată 2 nucleotizi comuni şi nu sînt separaţi între ei printr-un simbol diferit de aceia ai codonilor şi nici prin alţi codoni cu semnificaţie de separare (17).

Codeină, sin.: *Metilmorfină*. Alcaloid izolat din opiu, dar obţinut şi prin semisinteză; are rol antitusiv, slab analgezic şi deprimant respirator, fiind folosit sub formă de clorhidrat, fosfat şi sulfat (13).

Codetilină, sin.: *Etilmorfină*. Compus semisintetic cu acţiune antitusivă (13).

Codificare. Asocierea unor succesiuni de semnale la un anumit sistem de semnale, care poartă o informaţie. Prin codificare se înlocuieşte fiecare semnal purtător de informaţie cu un alt şir (de o anumită lungime) de semnale. Scopul codificării este micşorarea influenţei defavorabile a perturbaţiilor (7).

Codivilla, Alessandro, 1861—1912. **Extensiunea ~**, extensiune transscheletică cu cui Codivilla-Steinmann (24). **Operaţia ~**. 1. Cura pseudartrozei prin înconjurarea focarului cu grefoane subţiri osteoperiostice, prelevate de pe faţa internă a tibiei (24). 2. Corectarea piciorului strîmb congenital var ecvin prin alungirea tendoanelor muşchilor gambierul anterior şi posterior, flexorul comun, flexorul propriu al degetului mare, abductorul mare al halucelui şi tendonului ahilian, secţionarea aponevrozei plantare şi sindesmotomie internă (24).

Codivilla-Steinmann (Codivilla, Alessandro, 1861–1912; Steinmann, Fritz, 1872–1932). **Cuiul ~**, cui metalic de aproximativ 0,5–1 cm diametru folosit pentru extensiunea transscheletică (24).

Codon. Gruparea de simboluri ale alfabetului genetic care, în mesajul genetic, se referă la unul din cele 20 elemente (aminoacizi) ale secvenţelor proteinice (17). ~ **amber**, categorie de codon *nonsens*, cu rol de a terminaliza sinteza unor lanţuri polipeptidice care intră în constituţia proteinelor unui bacteriofag. Secvenţa de bază este UAG (17). ~ **ambiguu**, codonul care corespunde la 2 sau mai mulţi aminoacizi (17). ~ **iniţiator**, triplet nucleotidic amplasat în extremitatea proximală (5′ fosfat) al fiecărui segment care corespunde unui cistron din macromolecula ARNm policistronic. Codonul iniţiator codifică încorporarea în lanţul polipeptidic a aminoacidului N terminal al lanţului respectiv, care pentru a putea fi manipulat în polizom are gruparea amino blocată. Se cunosc 3 asemenea aminoacizi: N-formilmetionină, N-acetilglicină, acid pirolidoncarboxilic (PCA). Există indicii că dintre speciile moleculare de ARNs care corespund funcţiilor de codoni pentru metionină, glicină, prolină (codul fiind degenerat), numai cîte una corespunde formei amino blocate „de iniţiere" (17). ~ **modulator**, codon cu proprietatea de a întîrzia traducerea informaţiei comandate de către ARNm în sinteza de proteine, modulînd cantitativ proporţia de sinteză (17). ~ **nonsens**, codon care nu corespunde nici unui aminoacid (17). ~ **ochre**, codon *nonsens*, cu secvenţa de baze UAA. Existenţa codonilor *ochre* şi *amber* a fost demonstrată prin experienţe genetice de mutaţii şi recombinare de către Brenner-Streton la bacteriofagul T_4 şi experienţe chimice cu trinucleotizi sintetici de către Nirenberg şi Leder (17). ~ **cu sens**, codonul care corespunde unui aminoacid în acelaşi fel ca în determinismul genetic natural (17). ~ **cu sens greşit**, codon schimbat prin mutaţie, care determină în secvenţa proteinică alt aminoacid decît în mod normal (17). ~ **terminalizator**, codon special în ARNm cu o secvenţă de baze particulară; poate fi *nonsens* şi nu fixează nici un complex ARNs aminoacil, sau fixează un ARNs gol, acesta fiind incapabil să formeze complex cu un aminoacid, avînd ca funcţie să delimiteze zona de sinteză a unui lanţ polipeptidic de zona altui lanţ. La nivelul acestor codoni terminali, lanţul polipeptidic îşi opreşte creşterea, polipeptidul fiind eliberat în mediu (17).

Coeficient (fr. *coefficient*). În matematică, factor constant al unui termen algebric (număr care înmulţeşte o variabilă sau o necunoscută). În unele cazuri, relaţie, raport, indice numeric (7). ~ **de absorbţie.** 1. Numărul care exprimă gradul de intensitate a reţinerii unei radiaţii de către un mediu pe care îl străbate (5). 2. Numărul care exprimă cantitatea de gaz reţinut într-o unitate de volum dintr-un lichid, la presiunea de o atmosferă şi o anumită temperatură dată (5). ~ **de acidoză,** Coeficientul Hasselbach, vezi Hasselbach. ~ **de acţiune utilă,** raportul dintre cantitatea de energie transformată în lucru mecanic şi totalul cantităţii de energie consumată în cursul travaliului muscular (9). ~ **de asociaţie,** coeficient introdus de Yule pentru a măsura gradul de legătură statistică între două variabile calitative (două atribute în două variante: a, b şi c, d). Se notează cu Q şi este definit de relaţia:

$Q = \frac{ad-bc}{ad+bc}$. Valorile lui Q pot varia între

-1 şi $+1$ (7). ~ **biologic,** cantitatea de energie potenţială consumată de organism în stare de repaus (15). ~ **cardiorespirator,** Coeficientul Galata, vezi Galata. ~ **de contingenţă,** coeficient care serveşte la evaluarea gradului de dependenţă între două caracteristici, pe baza distribuţiei χ^2 (Pearson); dacă N reprezintă efectivul total, atunci $C = \left(\frac{\chi^2}{N+\chi^2}\right)^{1/2}$.

Valoarea lui C poate varia între 0 (independenţă absolută) şi un număr fracţionar subunitar, în funcţie de numărul liniilor şi coloanelor din tabela de contingenţă (7). ~ **de corelaţie,** coeficient care caracterizează o repartiţie multidimensională, adică o repartiţie cu 2–3 sau mai multe variabile aleatorii. Coeficientul de corelaţie indică gradul de dependenţă a acestor variabile (7). ~ **de demineralizare,** proporţia de substanţe minerale raportată la reziduul uscat (15). ~ **de difuziune,** sin.: *Constantă de difuziune*, coeficient care exprimă uşurinţa de mişcare a particulelor, redată de cantitatea de substanţă care trece printr-o secţiune de 1 cm², în unitatea de timp, la o variaţie a concentraţiei pentru fiecare cm. Depinde de temperatură şi concentraţia substanţei solvite, de viscozitatea mediului şi dimensiunile moleculelor (6). ~ **de dilatare cubică,** triplul coeficientului de dilataţie liniară (6). ~ **de dilatare liniară,** creşterea unităţii de lungime pentru 1° de temperatură; se exprimă printr-un număr raportat la grad (6). ~ **de distribuţie.** 1. Raportul caracteristic dintre concentraţia unui toxic în sîngele arterial şi concentraţia toxicului în aerul alveolar. Depinde de solubilitatea în apă sau în soluţii apoase a substanţelor gazoase sau vaporilor (21). 2. Raportul dintre concentraţiile unei substanţe dizolvată în 2 solvenţi nemiscibili, care sînt în contact. Este larg utilizat în tehnica cromatografică de partiţie (sin.: *Coeficient de partiţie*) (5). **~ de elasticitate,** mărime care caracterizează corpurile elastice şi care are valoarea inversă a modulului de elasticitate; este cuprins în relaţia legii lui Hooke ca factor de proporţionalitate şi este egal cu deformarea specifică (variaţia lungimii fiecărui cm liniar), raportată la efortul unitar normal (F/S, adică forţa exercitată pe unitatea de suprafaţă) (6). **~ de epuraţie alveolară,** coeficient care măsoară *clearance*-ul pulmonar pentru CO_2 şi permite aprecierea ventilaţiei alveolare efective (34). **~ de epuraţie a azotului pulmonar,** concentraţia finală a azotului în aerul expirat, în condiţii de hiperoxie, în momentul în care s-a produs spălarea azotului alveolar (34). **~ de epuraţie plasmatică,** noţiune mai veche corespunzătoare noţiunii actuale de *clearance* (25). **~ de expansiune,** raportul dintre concentraţia iniţială a unei substanţe şi cea care rezultă după punerea în comun cu o altă substanţă, cu care se poate amesteca (5). **~ de extincţie,** logaritmul negativ al factorului de transmisiune a unei substanţe (6). **~ de extincţie moleculară,** sin.: *Absorbtivitate,* produsul dintre coeficientul de proporţionalitate ε şi concentraţia substanţei (x = ε C). Se numeşte coeficient molar (zecimal) de extincţie (cînd C se exprimă în mol/l) sau coeficient specific de extincţie (dacă C se exprimă în g, mg, γ etc./100 ml) (6). **~ de extracţie a PAH,** raportul dintre cantitatea de plasmă care, la un singur pasaj renal, a fost complet depurată de PAH şi cantitatea totală de plasmă care a trecut prin rinichi. Se poate calcula din formula:

$$\mathrm{EPAH} = \frac{\mathrm{APAH} - \mathrm{VPAH}}{\mathrm{APAH}}$$

în care: EPAH = coeficientul de extracţie a PAH; APAH = concentraţia PAH în sîngele arterial (mg%); VPAH = concentraţia PAH în sîngele venei renale (mg%). EPAH (normal 0,91) este necesar pentru calcularea fluxului plasmatic renal total, pornind de la valoarea *clearance*-ului PAH: fluxul plasmatic renal total $= \frac{\mathrm{ClPAH}}{\mathrm{EPAH}}$ (normal, 680 ml/min.). În anumite condiţii patologice, în care EPAH scade foarte mult (leziuni tubulare severe, anemii mari, şoc ş.a.) ClPAH nu mai poate furniza informaţii exacte asupra irigaţiei renale decît dacă este raportat la valoarea reală a EPAH (25). **~ fenolic,** sin.: *Indice fenolic,* coeficient care indică activitatea unei substanţe dezinfectante raportată la activitatea fenolului, luată drept unitate. Se calculează raportînd inversul concentraţiei sau diluţiei din substanţa respectivă, care a avut un efect bactericid similar cu o concentraţie dată de fenol (de obicei 10^{-2}) la inversul concentraţiei fenolului (3). **~ de frecare internă,** Coeficient de viscozitate. **~ de iluminare naturală,** indice de apreciere a iluminatului natural dintr-o încăpere, reprezentat de raportul dintre iluminatul din încăpere la locul cercetat (exprimat în lucşi) şi iluminatul unei suprafeţe orizontale din exterior, aflată în umbră. Se exprimă de obicei în procente. Pentru încăperile de locuit, coeficientul minim este de 1%, ajungînd în încăperi unde se execută o muncă ce cere precizie vizuală la 1,5—2% (20). **~ izocaloric,** cantitatea de energie, exprimată în calorii mari, degajată prin arderea unui gram dintr-o anumită substanţă nutritivă (15). **~ izotonic,** cantitatea dintr-o anumită substanţă care, dizolvată în apă distilată, previne hemoliza eritrocitelor suspendate în soluţia astfel obţinută (5). **~ de încredere,** în statistica matematică, probabilitatea asociată unui interval de încredere; el trebuie să fie mai mare decît 0,95 şi cît mai aproape de 1 (37). **~ de luminozitate,** indice de apreciere a iluminatului natural, reprezentat de raportul dintre suprafaţa ferestrelor dintr-o încăpere (cuprinzînd numai suprafaţa totală transparentă de geam) şi suprafaţa podelei. Pentru încăperile de locuit trebuie să fie de 1/6—1/8, pentru biblioteci şi săli de lectură 1/5—1/6, pentru săli de clasă 1/3—1/4 (20). **~ masticator,** capacitatea de fărîmiţare a alimentelor pe care o are un individ cu dinţii prezenţi pe arcade sau cu proteze dentare. Se precizează prin probe, constînd în general din măsurarea gradului de fărîmiţare a unui anumit aliment într-un anumit interval (38). **~ mediu al repetării consultaţiilor,** număr care exprimă raportul dintre consultaţiile repetate şi consultaţiile primare (făcute prima oară) la un locuitor (29). **~ al mortalităţii,** mărime relativă care indică numărul de morţi la 1 000 locuitori (născuţii morţi nu se includ în numărul decedaţilor) (29). **~ al mortalităţii infantile,** mărime relativă care indică numărul copiilor morţi, în vîrstă de 1 an, la 100 născuţi vii (sau la 1 000 născuţi vii) (29). **~ al morta-**

lităţii specifice, mărime relativă care arată intensitatea mortalităţii în grupe de populaţie, formate după diferite caracteristici: vîrstă, sex, ocupaţie, mediu, boală etc. (29). **~ al mortinatalităţii,** mărime relativă care indică numărul născuţilor morţi la 100 născuţi vii (29). **~ nevoii de oxigen,** cantitatea de oxigen necesară oxidării complete a întregii cantităţi de cataboliţi rezultaţi într-o unitate de timp prin contracţia musculară (9). **~ de partiţie,** Coeficient de distribuţie. **~ de potrivire,** denumire pentru expresia „Chi pătrat".

$$\chi^2 = \Sigma \left(\frac{f_{teor} - f_{ubs}}{f_{teor}}\right)$$

Rezultă din însumarea diferenţelor dintre frecvenţe reale (observaţie) şi frecvenţe tabelare calculate, într-o anumită ipoteză. χ^2 reprezintă o distribuţie-test fundamentală în analiza statistică cu o ipoteză dată; este totodată un test de conformitate şi un test de omogenitate (7). **~ respirator,** sin.: *Cît respirator*, raportul dintre CO_2 expirat şi O_2 consumat (VCO_2/VO_2); oglindeşte metabolismul oxidativ şi depinde de o serie de factori ca: natura alimentelor ingerate, efort, emoţii, echilibrul acido-bazic etc. Normal = 0,85 (34). **~ de robusticitate,** Indicele Piquet, vezi Piquet. **~ de saturare,** concentraţia unui toxic în aerul expirat, raportată la concentraţia toxicului din aerul inspirat. În procesul de absorbţie a toxicului, aceste două valori au tendinţă să devină egale, ducînd la fenomenul de saturare a toxicului în organism (21). **~ al sporului natural al populaţiei,** mărime relativă rezultată din raportarea sporului natural absolut (diferenţa dintre numărul născuţilor vii şi al morţilor) la populaţia medie (proporţie la 1 000 locuitori) (29). **~ toracic,** criteriu de apreciere a dezvoltării armonioase, reprezentat de raportul dintre înălţimea bustului şi talie. Normal = 0,52—0,53 (24). **~ de transmisiune a căldurii,** cantitatea de căldură exprimată în kilocalorii, care este eliberată de un ţesut pe metrul de strat tisular, pe secundă şi grad de diferenţă de temperatură (Kcal./m.s.grad Celsius) (6). **~ V.A.R.F.,** criteriu de evaluare a capacităţii fizice a sportivilor, reprezentat de produsul vitezei, îndemînării, rezistenţei şi forţei (24). **~ de variaţie,** indicator relativ al variabilităţii unei caracteristici, obţinut prin raportarea abaterii medii pătratice (S) la media aritmetică ($\bar{X}$):

$$C.V. = \frac{S}{\bar{X}} \cdot 100.$$

Coeficientul de variaţie este o mărime relativă, independentă de unităţile de măsură în care a fost exprimată caracteristica. A fost propus de K. Pearson pentru studiul comparativ a două repartiţii de o singură caracteristică. Este folosit în biometrie, în special în antropologie (7). **~ de ventilaţie aparentă,** raportul dintre aerul curent şi cel de rezervă expiratorie (34). **~ de viscozitate,** sin.: *Ceoficient de frecare internă*, raportul dintre forţa de alunecare a straturilor de lichid şi viteza deplasării relative. Se exprimă în dine.secundă/cm^2 în sistemul cgs sau în newtoni. secundă/m^2 în sistemul mks. Între această unitate şi unităţile mai vechi, poise, centipoise, există următoarea relaţie de transformare: 1 N.s/m^2 = 10 poise = 10^3 centipoise (6).

Vezi şi: Cottel, Galata, Hasselbach, Owerton-Mayer, Van Slyke.

Coelenteron (gr. *koilos* = cavitate + *enteron* = intestin). *Archenteron*.

Coenurus, sin.: *Cenur*. Formă larvară a cestodelor din genul *Multiceps*, formată dintr-o veziculă în care se găsesc mai multe capete de tenie (larvă monochistică policefală). *C. cerebralis*, forma larvară a cestodelui *Multiceps multiceps* (*Taenia coenurus*), se dezvoltă în creier sau măduvă; *C. serialis*, forma larvară a cestodelui *Multiceps serialis* (*Taenia serialis*), se dezvoltă de obicei în ţesutul celular subcutanat (31).

Coenzimă, sin.: *Coferment*, *Cofactor*. Partea catalitic activă dintr-o enzimă. Printre cele mai cunoscute coenzime identificate în celulă pot fi citate: adenozintrifosfatul, coenzima A, difosfopiridinnucleotidul, difosfotiamina flavinadenindinucleotidul, flavinmononucleotidul, glutationul, trifosfopiridinnucleotidul, uridindifosfatglucoza etc. (5). **~ A,** abreviat CoA, CoASH, sin.: *Coenzima acetilantă*, coenzimă care realizează cataliza proceselor de „activare" a acetatului şi, ulterior, de acetilare a diferiţilor metaboliţi. În compoziţia CoA intră o moleculă de acid adenilic, una de acid pantotenic şi una de β-mercaptoetanolamină (derivat al cisteinei). În mod normal, 100 ml sînge conţine o cantitate de 210—280 µg coenzimă A, iar 1 g ţesut hepatic conţine 1 200 µg (5). **~ acetilantă,** Coenzima A. **~ citocromreductazei,** Diaforază.

Cofactor. Coenzimă.

Coferment. Coenzimă.

Coffea arabica. Arbore din familia *Rubiaceae*, originar din Abisinia, cultivat în toate ţările tropicale; seminţele — boabele de cafea — conţin cafeină şi substanţe tanante, fiind folosite pentru prepararea cafelei şi pentru extragerea cafeinei (14).

Coffey, Walter B., 1868—1944. **Operaţia ~,** procedeu de ureterocolostomie cu tunelizarea ureterului în peretele colonului şi fixarea printr-un singur punct a extremității sale la acest perete (11). **Procedeul ~.** 1. Procedeu de ureterocolostomie cu tunelizarea ureterului în peretele colic și cateterizarea cu sonde ureterale (11). 2. Procedeu de ureterocolostomie cu tunelizarea ureterului în peretele colic și ligaturarea extremității sale, urmînd ca deschiderea să se facă spontan la eliminarea escarei de ligatură (11).

Coffin, C.R., 1826—1891. **Arcul ~**, element de acțiune a aparatului ortodontic mobil, care constă dintr-un arc palatinal în formă de liră (39).

Cofochirurgie. Chirurgia surdității.

Cofoză (gr. *kophos* = surd + *-oză*). Anacuzie.

Cofrarea amprentei dentare. Încercuirea amprentei cu o bandă de ceară (cofrajul), înainte de turnarea modelului, în vederea limitării ipsosului turnat și a obținerii unui model cu marginea periferică exactă (39).

Cofrenator. Corepresor.

Cogan, David. **Sindromul ~**, asocierea de amețeli cu surditate progresivă bilaterală, scăderea acuității vizuale și dureri oculare (26).

Cohabitație (lat. *cum* = cu + *habitare* = a locui). Coit.

Cohlee (lat. *cochlea* = cochilie). *Cochlea.* **~ membranoasă**, *Ductus cochlearis.* **~ osoasă**, Canalul cohlear osos.

Coit (lat. *coitus* = împreunare), sin.: *Cohabitație, Coitus.* Act sexual (23). **~ anal**, sin.: *Sodomie*, act sexual contra naturii, constînd din introducerea penisului în anus; poate fi heterosexual sau homosexual (23). **~ bucal**, sin.: *Coitus ab ore*, act sexual contra naturii, efectuat prin introducerea penisului în gura partenerului (23). **~ incomplet**, sin.: *Coit întrerupt, Onanie conjugală*, scoaterea penisului din vagin înaintea ejaculării, în scop anticoncepțional (23). **~ întrerupt**, Coit incomplet. **~ perineal**, sin.: *Coitus ante portas*, act sexual contra naturii, fără introducerea penisului în vagin (23).

Coitus (lat. = împreunare). Coit. **~ ab ore**, Coit bucal. **~ ante portas**, Coit perineal.

Col (lat. *collum* = gît). *Collum.* **~ aglutinat**, sin.: *Conglutinatio orificii uteri*, stare particulară a orificiului extern al colului uterin în travaliu. Colul se șterge în timpul travaliului, dar dilatația nu se produce din cauza unor aderențe, mai rar a unui mucus gros, care menține orificiul extern închis. Mai frecvent la primipare, în special la cele în vîrstă (18). **~ atrofic**, col uterin cu toate diametrele reduse, întîlnit în special la menopauză (18). **~ „în butoiaș”** col uterin metritic, cu aspect de butoiaș prin acumularea secrețiilor în cavitatea cervicală (18). **~ cicatriceal**, col uterin al cărui orificiu extern este neregulat, cu numeroase cicatrice dirijate în diferite sensuri, dîndu-i aspecte variabile (col stelat, bivalv etc.). Este mai frecvent la multipare, după nașteri laborioase sau după intervenții obstetricale. Poate apărea și după cauterizări, după unele intervenții (amputații de col, evidări comisurale) și în urma proceselor inflamatorii cronice (18). **~ conoid**, malformație a colului uterin, caracterizată prin formă conică și alungită a acestuia și prin constricția orificiului extern (1). **~ dehiscent**, col uterin deschis, observat de obicei la începutul travaliului, mai ales la multipare, la care deși colul nu este încă șters, canalul cervical este permeabil pentru 1—2 degete (18). **~ „în dop de șampanie”**, col uterin metritic, hipertrofiat în porțiunea sa inferioară (18). **~ duplex**, malformație congenitală caracterizată prin existența unui col uterin dublu (18). **~ eritematos**, col uterin metritic, caracterizat prin apariția unor pete roșii, mai mult sau mai puțin întinse, dispuse periorificial (18). **~ erodat**, col metritic cu eroziuni superficiale, mai mult sau mai puțin întinse (18). **~ hipertrofic**, col uterin mărit de volum din cauza unor procese inflamatorii localizate, tulburări de statică genitală (alungire hipertrofică a colului în prolapsul genital) sau a unor formațiuni tumorale maligne sau benigne (18). **~ închis**, termen folosit în practica obstetricală pentru a defini starea anatomică normală a orificiului cervical extern (18). **~ înmuiat**, col uterin cu consistență moale, întîlnit în cursul sarcinii și datorit procesului de imbibiție gravidică. Înmuierea colului permite dilatarea sa la naștere și este un semn important pentru diagnosticul stării de graviditate (18). **~ lung**, expresie utilizată în practica obstetricală pentru a defini o stare anatomică normală a colului uterin, constatată în mod curent înainte de începerea travaliului (18). **~ metritic**, col uterin cu alterații mai mult sau mai puțin pronunțate, datorită unor procese inflamatorii (18). **~ „în mînecuță”**, col uterin de formă cilindrică, observat uneori la începutul travaliului, ca o expresie a unei disproporții dintre craniul fetal și bazin (18). **~ de multipară**, col uterin de formă cilindrică, al cărui orificiu extern se prezintă ca o fantă transversală. Uneori, orificiul extern este neregulat, stelat, din cauza micilor rupturi produse la nașteri (18). **~ de nulipară**, colul uterin al femeilor care nu au avut nici o naștere; are formă conică sau cilindroconică, iar orificiul extern este punctiform (18). **~ obliterat**, sin.: *Col obstruat*, col uterin caracterizat prin astuparea canalului cervical în întregime sau parțial, prin cicatrice consecutive vechilor rupturi de col, cauterizărilor intracervicale, ca și după chiuretaje uterine practicate cu brutalitate pe mucoasa endocervicală (18). **~ ob-**

struat, Col obliterat. ~ **scurtat,** col uterin al cărui diametru longitudinal este micşorat. Colul se scurtează progresiv la începutul travaliului, pînă ce dispare complet, transformîndu-se din canal cervical în orificiu uterin (18). ~ **stenozat,** col uterin al cărui canal este strîmtat fie în totalitate, fie numai în ceea ce priveşte orificiul extern sau cel intern (18). ~ **şters,** starea colului uterin redus la un simplu orificiu şi care indică începutul travaliului (18). ~ **tapiroid,** col metritic, care prezintă hipertrofia buzei anterioare (18). ~ **ulcerat,** col metritic, caracterizat prin prezenţa unor soluţii de continuitate mai profunde (ulceraţii) la nivelul mucoasei (18). ~ **uterin,** *Cervix uteri*.

Cola vera. Arbore din familia *Sterculiaceae*, ale cărui seminţe — nucile de cola — conţin cafeină, urme de teobromină şi tanin, fiind folosite sub formă de tinctură ca tonic amar şi stimulent nervos (14).

Colabare, sin.: *Atelectazie compresivă.* Turtirea unei cavităţi sau a unui organ cavitar prin presiune extrinsecă (2).

Colagen (gr. *kolla* = clei + *gennan* = a produce). Substanţă albuminoidă a fibrelor albe din ţesutul conjunctiv, cartilaginos şi osos; prin fierbere se transformă în gelatină (1).

Colagenază. Enzimă care lizează colagenul (4).

Colagenoză. Entitate nosologică, care are la bază fenomenul de degenerescenţă fibrinoidă a colagenului. Cuprinde o serie de afecţiuni ca: lupusul eritematos diseminat, dermatomiozita, sclerodermia difuză progresivă, periarterita nodoasă etc. (4).

Colagog (gr. *chole* = bilă + *agein* = a face), sin.: *Colecistokinetic.* Factor care favorizează eliminarea secreţiilor biliare din veziculă şi căile biliare extrahepatice (13).

Colamină, sin.: *Aminoetanol.* $HOCH_2CH_2NH_2$. Compus organic cu dublă funcţie de alcool primar şi amină primară. În soluţii acide formează săruri. În organism, colamina se formează prin decarboxilarea serinei (5).

Colangeită (gr. *chole* = bilă + *aggeion* = vas + *-ită*). Colangită.

Colangiectazie (gr. *chole* = bilă + *aggeion* = vas + *ektasis* = dilataţie). Dilataţia căilor biliare, de obicei deasupra unei obstrucţii (16).

Colangiocolecistografie. Metodă radiologică pentru punerea în evidenţă a căilor biliare intra- şi extrahepatice şi a veziculei biliare; substanţa de contrast se administrează intravenos (36).

Colangiografie (gr. *chole* = bilă + *aggeion* = vas + *graphein* = a scrie). Metodă radiologică pentru punerea în evidenţă a canalelor biliare intra- şi extrahepatice (36). ~ **intraoperatorie,** colangiografie executată în timpul intervenţiei chirurgicale (36). ~ **laparoscopică** radiografierea arborelui biliar după opacifierea canalelor cu ajutorul laparoscopului (36). ~ **postoperatorie,** radiografierea arborelui biliar după introducerea substanţei de contrast prin tubul de dren (36). ~ **prin puncţie transhepatică,** colangiografie executată după introducerea substanţei de contrast prin puncţie, transhepatică (36).

Colangiom (gr. *chole* = bilă + *aggeion* = vas + *-oma*). Tumoare dezvoltată din elementele epiteliale ale canalelor biliare intrahepatice (2). ~ **malign,** carcinom colangiocelular (2).

Colangiostomie (gr. *chole* = bilă + *aggeion*, = vas + *stoma* = gură, deschidere). Hepatostomie.

Colangită (gr. *chole* = bilă + *aggeion* = vas + *-ită*), sin.: *Colangeită.* Inflamaţia căilor biliare (16). ~ **catarală,** formă de colangită cu exsudat abundent şi descuamare epitelială (2).

Colantren. Hidrocarbură aromatică polinucleară cu acţiune cancerigenă (14).

Colaps (lat. *collapsus* = prăbuşire). 1. Prăbuşirea forţelor organismului datorită unei insuficienţe circulatorii (10). 2. Alipirea pereţilor unei formaţiuni cavitare (34). ~ **algid,** stare gravă de insuficienţă circulatorie periferică, întîlnit în deshidratările masive, cel mai adesea în evoluţia holerei; se caracterizează prin hipotensiune, apatie, prostraţie, extremităţi reci (8). ~ **cardiac,** insuficienţă circulatorie acută de cauză cardiacă (infarct miocardic, miocardită gravă, tamponadă pericardică, tahicardie paroxistică). Viteza şi presiunea cu care sîngele circulă prin vase scad ca urmare a diminuării debitului cardiac (10; 15). ~ **cerebral,** sindrom cu etiologie diferită, datorit unei pierderi masive de lichid cefalorahidian, apă şi electroliţi, tradus clinic prin cefalee, vărsături, febră, oligurie, hipotensiunea arterei centrale a retinei, hipotonie intraoculară şi alterări ale cunoştinţei, mergînd de la somnolenţă pînă la comă (26). ~ **pulmonar.** 1. Alipire mai mult sau mai puţin completă a pereţilor alveolari, provocată de turtirea plămînului, care comunică însă cu exteriorul (pneumotorax, pleurezie, tumori etc.) (34). 2. Absenţa aerului din alveole la făt („plămîn fetal") (10). ~ **vascular periferic,** insuficienţă circulatorie periferică acută, determinată de o disproporţie între patul vascular şi conţinutul său sanguin. Se poate realiza fie prin dilatarea patului vascular (colaps de conţinător, cu mecanism neurovegetativ, toxic etc.), fie prin diminuarea conţinutului (hemoragie, deshidratări etc.) (10).

Colapsoterapie (lat. *collapsus* = prăbuşire + gr. *therapeia* = tratament). Metodă medicală sau chirurgicală de tratament a tuberculozei, avînd ca scop turtirea plămînului şi reducerea tracţiunii radiare care destinde caverna; repausul plămînului ameliorează condiţiile de nutriţie şi ventilaţie, ceea ce duce la vindecarea leziunii. Metodele utilizate sînt: pneumotorax intrapleural, extrapleural, toracoplastie etc. (34).

Colargol. Amestec de argint coloidal cu oxid de argint (70% Ag) şi substanţe albuminoide (coloizi protectori 30%); are acţiune antiseptică locală şi se utilizează în soluţii pentru instilaţii nazale, colire, unguente (13).

Colastin. Ţesut colagen degenerat. Se colorează ca şi ţesutul elastic (4).

Colaţi. Săruri sau esteri ai acidului colic, prezenţi în bilă; au rol esenţial în emulsionarea şi digestia grăsimilor şi participă de asemenea la absorbţia acizilor graşi sub formă de derivaţi coleinici (15).

Colchicină. Alcaloid izolat din seminţele de *Colchicum autumnale*; activ în guta acută, fără a avea acţiune uricozurică, este şi agent citostatic, blocînd mitoza în metafază (13).

Colchicum autumnale, sin.: *Brînduşă.* Plantă din familia *Liliaceae* ai cărei bulbotuberi şi seminţe conţin alcaloizi (colchicina, demecolcina) cu rol citostatic şi antigutos (14).

Cole, Lewis Gregory. **Diverticul ~**, imagine radiologică de dilataţie paretică a recesului extern bulbar în ulcerul acut (bulb în ciocan) (36).

Cole-Reynolds. Anastomoza ~, procedeu de refacere a continuităţii digestive după duodenopancreatectomie prin coledocogastrostomie şi gastrojejunostomie (11).

Colecianină. Bilicianina.

Colecist (gr. *chole* = bilă + *kystie* = vezică). *Vesica fellea.*

Colecistectazie (*colecist* + gr. *ektasis* = dilataţie). Distensiunea sau dilataţia vezicii biliare (1).

Colecistectomie (*colecist* + gr. *ektome* = excizie). Extirparea chirurgicală a veziculei biliare împreună cu canalul cistic (11). **~ anterogradă**, colecistectomie realizată dinainte-înapoi, prin decolarea iniţială a veziculei biliare din patul hepatic, urmată de ligatura şi secţionarea canalului cistic (11). **~ mucoasă**, rezecţia sau termocauterizarea operatorie a mucoasei veziculei biliare cu respectarea seromusculoasei (11). **~ parţială**, colecistectomie în care, din cauza aderenţelor intime dintre peretele cranial al veziculei biliare şi ficat, se lasă pe loc această porţiune, extirpîndu-se restul de veziculă (11). **~ retrogradă**, colecistectomie executată prin ligatura şi secţionarea primară a canalului cistic, urmată de decolarea veziculei biliare dinapoi-înainte, dinspre col către fund (11). **~ secundară**, colecistectomie executată la un interval de timp oarecare de la o altă intervenţie asupra veziculei biliare (11). **~ subseroasă**, colecistectomie realizată prin folosirea planului de clivaj dintre musculatura veziculei şi seroasa care o acoperă (11). **~ subtotală**, colecistectomie în care, din cauza dificultăţilor de ordin tehnic, se lasă pe loc canalul cistic şi o parte din bazinetul veziculei biliare (11). **~ transhepatică**, vezi Mirizzi.

Vezi şi: Gosset.

Colecistendeză (*colecist* + gr. *endysis* = intrare). Vezi Schiassi.

Colecistită (*colecist* + *-ită*). Proces inflamator acut, subacut sau cronic al veziculei biliare, determinat mai ales de modificări în compoziţia chimică a bilei, urmat de producerea unei infecţii (16). **~ acută supurată**, colecistită cu evoluţie acută şi exsudat purulent (2). **~ catarală**, formă de colecistită cu exsudat proteic abundent, hiperemie, tumefiere şi descuamare epitelială a mucoasei; poate fi acută sau cronică (2). **~ cronică**, colecistită cu evoluţie cronică, prezentînd perete îngroaşat, infiltrat limfoplasmocitar şi hiperplazie conjunctivă (2). **~ gangrenoasă**, colecistită acută cu gangrenă a peretelui vezicular, însoţită adesea de perforaţii (11). **~ glandulară proliferată** colecistită caracterizată anatomoatologic prin hiperplazia mucoasei (2). **~ purulentă**, Empiem vezicular. **~ scleroasă hipertrofică**, colecistită în care vezicula biliară este mărită de volum şi cu pereţii îngroşaţi (11). **~ scleroatrofică**, colecistită cronică în care vezicula biliară este redusă la o mică masă scleroasă (11). **~ tifică** complicaţie acută sau subacută a febrei tifoide produsă de localizarea bacilului tific în vezicula biliară, evoluînd uneori la supuraţie şi chiar la perforaţie. Apare mai ales la femei, putînd trece spre cronicizare, bolnavele devenind excretorii cronice de bacili tifici (8). **~ ulceroflegmonoasă**, inflamaţie acută purulentă a colecistului cu ulceraţii ale mucoasei şi infiltrat inflamator difuz, disecant al peretelui (2).

Colecistocoledocostomie (Wolff). Executarea operatorie a unei anastomoze între vezicula biliară şi canalul coledoc (11).

Colecistoduodenostomie. Realizarea operatorie a unei anastomoze între vezicula biliară şi duoden (11).

Colecistogastrostomie. Realizarea operatorie a unei anastomoze între vezicula biliară şi stomac (11).

Colecistografie (*colecist* + gr. *graphein* = a scrie). Metodă radiologică pentru punerea în evidenţă a veziculei biliare, prin administrarea perorală sau intravenoasă a unei substanţe de contrast (36).

Colecistokinetic (*colecist* + gr. *kinesis* = mişcare). Colagog.

Colecistokinină. Hormon colecistokinetic secretat de mucoasa duodenală; injectat intravenos provoacă repede contracţia şi golirea veziculei biliare; este util mai ales în cadrul examenului colecistografic (14).

Colecistolitiază (*colecist* + gr. *lithos* = piatră). Litiază biliară.

Colecistopexie (*colecist* + gr. *pexis* = fixare). Operaţie prin care se repune în poziţia normală o veziculă biliară fixată prin aderenţe în poziţie vicioasă (11).

Colecistorafie (*colecist* + gr. *rhaphe* = sutură). Refacerea prin sutură chirurgicală a peretelui veziculei biliare (11).

Colecistostomie (*colecist* + gr. *stoma* = gură, deschidere). Deschiderea şi fixarea operatorie a veziculei biliare la piele (11). ~ **de derivaţie,** colecistostomie efectuată cu titlu temporar, pentru scurtcircuitarea unui obstacol coledocian însoţit de retenţie biliară (11). ~ **de drenaj,** colecistostomie efectuată în scop de drenaj indirect al căilor biliare principale (11). ~ **mediată,** colecistotomie efectuată pe o veziculă biliară mică, scleroasă, ratatinată, care nu mai poate fi scoasă direct la piele şi a cărei comunicare cu exteriorul este asigurată printr-un tub de dren (11).

Colecistotomie (*colecist* + gr. *tome* = tăiere). Deschiderea operatorie a veziculei biliare (11). ~ **ideală,** vezi Schiassi.

Colectivitate (lat. *colectivus* = colectiv). Grup de oameni care trăiesc în mod colectiv (32). ~ **generală,** în statistica matematică, ansamblu de elemente analoge, diferind între ele prin valoarea a cel puţin unei caracteristici. Mărimea (volumul) colectivităţii generale este, ipotetic, infinită. Media şi dispersia colectivităţii generale se notează îndeobşte cu literele greceşti μ şi respectiv σ (7). ~ **receptivă,** Masă receptivă. ~ **virgină,** în sens epidemiologic, o colectivitate neatinsă de o boală infecţioasă şi transmisibilă cu cel puţin o generaţie sau două înainte (8).

Colectomie (*colon* + gr. *ektome* = excizie). Extirparea operatorie a intestinului gros (11). ~ **parţială,** Colectomie segmentară. ~ **segmentară,** sin.: *Colectomie parţială,* extirparea operatorie a unei porţiuni de colon, practicabilă numai în porţiunile prevăzute cu mezou (11). ~ **subcecală,** extirparea operatorie în totalitate a colonului, cu păstrarea fundului cecului (11). ~ **totală,** extirparea chirurgicală a colonului în întregime (11).

Vezi şi: Bloch.

Coledoc (gr. *chole* = bilă + *dochos* = recipient). *Ductus choledocus.*

Coledocectomie (*coledoc* + gr. *ektome* = excizie). Ablaţia chirurgicală a coledocului (11).

Coledocită (*coledoc* + *-ită*). Inflamaţia canalului coledoc (16).

Coledocoduodenostomie. Crearea operatorie a unei anastomoze între coledoc şi duoden (11). ~ **internă,** Coledocoduodenostomie transduodenală. ~ **latero-laterală,** anastomoză coledocoduodenală prin sutura laterală a suprafeţelor respective (11). ~ **supraduodenală,** crearea operatorie a unei anastomoze între porţiunea imediat supraduodenală a coledocului şi duoden (11). ~ **termino-laterală,** anastomoză coledocoduodenală prin implantarea capătului caudal al coledocului în ansa duodenală (11). ~ **transduodenală,** sin. *Coledocoduodenostomie internă,* refacerea operatorie a continuităţii coledocoduodenale la nivelul ampulei Vater după o coledocotomie transduodenală pentru calcul (11).

Coledocohepatostomie. Crearea operatorie a unei anastomoze între canalul coledoc şi unul sau ambele canale hepatice (11).

Coledocolitiază (*coledoc* + gr. *lithos* = piatră). Prezenţa de calculi în canalul coledoc (16).

Coledocolitotomie (*coledoc* + gr. *lithos* = piatră + *tome* = tăiere). Deschiderea chirurgicală printr-o incizie longitudinală a canalului coledoc în vederea extragerii de calculi (11).

Coledocoplastie (*coledoc* + gr. *plassein* = a forma). Înlocuirea unei pierderi de substanţă din peretele coledocului printr-o plastie cu ţesut din vecinătate (mai ales epiploon) (11).

Coledocorafie (*coledoc* + gr. *rhaphe* = sutură). Refacerea peretelui conductului biliar principal, după o secţionare accidentală sau operatorie (11).

Coledocoscop (*coledoc* + gr. *skopein* = a vedea). Aparat optic, care permite examinarea coledocului cu ajutorul unor sisteme de lentile şi iluminare (11).

Coledocoscopie. Examinarea în viziune directă a coledocului, cu ajutorul unui aparat optic (11).

Coledocostomie (*coledoc* + gr. *stoma* = gură, deschidere). Derivaţie externă a bilei, realizată prin introducerea în lumenul coledocului a unui tub care comunică cu exteriorul (11).

Coledocotomie (*coledoc* + gr. *tome* = tăiere). Incizarea canalului coledoc (11). ~ **ideală,** incizarea coledocului (în vederea explorării permeabilităţii sale), urmată de suturarea imediată a plăgii operatorii create (11). ~ **intraduodenală,** Coledocotomie Mac Burney, vezi

Mac Burney. **~ retropancreatică,** coledocotomie practicată pe porțiunea retropancreatică a coledocului, după efectuarea unei decolări duodenopancreatice (11). **~ transduodenală** (Kocher), coledocotomie efectuată pe cale transduodenală pentru extragerea unui calcul inclavat în ampula Vater (11).

Vezi și: Mac Burney.

Coleglobină, sin.: *Verdohemoglobină.* Produs care reprezintă prima fază în descompunerea moleculei de Hb prin îndepărtarea oxidativă a unei punți de α-metan din inelul porfirinic (19).

Colelit (gr. *chole* = bilă + *lithos* = piatră). Calcul biliar.

Colelitiază. Litiază biliară.

Coleman. Semnul ~, în luxația congenitală de șold, după efectuarea reducerii, extemporaneu, capul femural poate fi reluxat prin adducția coapsei (resortul de ieșire) (24).

Colemie (gr. *chole* = bilă + *haima* = sînge). 1. Prezența în sînge a bilei în cazul icterelor mecanice complet instalate sau — pentru o mai scurtă perioadă — în timpul hepatitelor (10). 2. Prezența în sînge a unuia din componentele bilei (15).

Coleofosfatază. Clinfosfatază.

Colepatie (gr. *chole* = bilă + *pathos* = boală). Afecțiune a căilor biliare (16).

Coleperitoneu. Prezența bilei în cavitatea peritoneală, consecutivă unei plăgi accidentale sau operatorie a veziculei biliare, a ficatului sau a căilor biliare (11). **~ hidatic,** revărsat bilios în cavitatea abdominală consecutiv deschiderii intraperitoneale a unui chist hidatic hepatic (11). **~ închistat,** colecție intraperitoneală închistată cu conținut bilios, consecutivă unui coleperitoneu (11).

Coleragie (gr. *chole* = bilă + *rhegnynai* = a curge). Biliragie.

Coleretic. Factor care stimulează secreția hepatică de bilă (15).

Colereză (gr. *chole* = bilă + *hairesis* = scoatere). Fenomenul de secreție a bilei de către ficat (15).

Colestază (gr. *chole* = bilă + *stasis* = reținere). Stază provocată de întreruperea scurgerii bilei din căile biliare în intestin (15).

Colesteateom (gr. *chole* = bilă + *stear* = grăsime + *-oma*), sin.: *Tumoare perlată.* Formațiune tumorală chistică de culoare albicioasă, strălucitoare, alcătuită din lamele epiteliale dispuse concentric împrejurul unei magme purulente bogată în colesterol și avînd un miros respingător; la exterior este învelită de o membrană epitelială malpighiană, care constituie matricea. Poate fi întîlnit în meninge, celule mastoidiene, urechea medie etc. (2; 30).

Colesteatoză. Stare caracterizată prin formarea difuză de colesteatoame (2).

Colesterază. Termen vechi utilizat pentru desemnarea sistemului enzimatic colesterolazic colesterolesteraza (5).

Colesterol. $C_{27}H_{45}OH$. Derivat sterolic monoalcoolic, prezent într-o serie de grăsimi tisulare (2,4‰), în mușchi (0,3—0,40‰), în țesutul nervos (26—44‰), gălbenușul de ou (2,9%), unele semințe de plante etc. Sinteza colesterolului se face pe seama acetatului, avînd ca intermediar lanosterolul. Colesterolul este precursorul vitaminelor D și al hormonilor steroizi. Printr-un proces de metiloxidare, colesterolul se transformă în săruri biliare. Bila hepatică conține 1,5‰ colesterol, iar bila veziculară 8,7‰ (5).

Colesterolază, sin.: *Colesterolesterază.* Enzimă care catalizează hidroliza colesterolului esterificat în colesterol liber și acid gras (5).

Colesterolemie. Prezența colesterolului în sînge. În mod normal, concentrația variază între 34±15 mg% la nou-născut și 253±34 mg% la adulții peste 60 ani. Valorile colesterolemiei sînt crescute în icterul ostructiv acut și cronic, mixedem, nefrita glomerulară acută, sindromul nefrotic, pielonefritele cronice (5).

Colesterolesterază. Colesterolază.

Colesterolurie. Prezența colesterolului în urină. În mod normal se elimină aproximativ 1,60 mg zi (15).

Colet. *Collum.* **~ dintelui,** *Collum dentis.* **~ sacului herniar,** partea strîmtată a sacului herniar care marchează limita acestuia față de cavitatea peritoneală (11).

Coleterapie (gr. *chole* = bilă + *therapeia* = tratament). Tratamentul unor afecțiuni prin administrarea de extrase de bilă de bou (16).

Coletorax (gr. *chole* = bilă + *thorax* = torace), sin.: *Colotorax.* Revărsat bilios în cavitatea pleurală (11). **~ hidatic,** coletorax consecutiv ruperii intrapleurale a unui chist hidatic dezvoltat pe fața cranială sau dorsală a ficatului (11).

Coleurie (gr. *chole* = bilă + *ouron* = urină), sin.: *Colurie.* Eliminarea de bilă sau componente biliare prin urină (16).

Colibacil. *Escherichia coli.*

Colibaciloză. Infecție generalizată sau localizată (la căile urinare, biliare, genitale), cel mai adesea de origine intestinală, provocată de colibacil, manifestată prin fenomene generale toxice și infecțioase și asociată cu o simptomatologie variabilă în raport cu localizarea (8).

Colică (fr. *colique*). Durere abdominală violentă cu caracter spasmodic (16). **~ apendiculară,** durere acută violentă în fosa iliacă dreaptă, determinată de un proces apendicular acut sau subacut (16). **~ biliară,** sin.: *Colică hepa-*

tică, durere acută violentă, în hipocondrul drept, cu iradiere în umărul şi omplatul drept, survenind în cursul colecistopatiilor litiazice şi nelitiazice (colecistite acute şi subacute, diskinezii veziculare, cistice sau oddiene) (16). **~ epididimodeferenţială,** sindrom dureros întîlnit la abstinenţi în retenţie spermatică (11). **~ gastrică,** durere acută violentă, determinată de contracţii gastrice puternice sau de un spasm piloric acut, survenind îndeosebi în boala ulceroasă (16). **~ hepatică,** Colică biliară. **~ intestinală,** durere puternică abdominală, survenind brusc şi repetat în urma contracturii violente, spasmodice a musculaturii intestinului subţire sau a colonului (16). **~ nefretică,** sindrom dureros acut, paroxistic, apiretic, însoţit de agitaţie şi iradieri ureterovezicogenitale, provocat de un spasm al căilor urinare excretorii superioare, cu sau fără distensiunea accentuată a bazinetului (11). **~ pancreatică,** durere acută violentă, cu localizare în epigastru şi cu iradiere transversală, survenind în pancreatitele acute şi în obstrucţiile acute (calculoase) ale canalelor pancreatice (16). **~ de plumb,** Colică saturnină. **~ salivară,** crize periodice de dureri în regiunea glandelor şi canalelor salivare, întovărăşite de tumefierea lor şi trădînd existenţa unor calculi ai căilor salivare (16). **~ saturnină,** sin.: *Colică de plumb,* manifestare acută în cursul intoxicaţiei saturnine cronice severe, caracterizată prin dureri violente abdominale, oprirea tranzitului intestinal, greţuri şi vărsături, hipertensiune arterială (9). **~ spermatică,** crampă dureroasă întîlnită în veziculite, însoţită de ejaculări dureroase, care survine la sfîrşitul coitului şi iradiază către gland şi anus (11). **~ tabetică,** colică abdominală survenind uneori în cursul tabesului şi caracterizată prin dureri violente epigastrice, periombilicale sau în ambii hipocondri, însoţite cîteodată de vărsături; simulează crizele dureroase din ulcerul perforat, colica hepatică, infarctul mezenteric etc., de care se diferenţiază cu uşurinţă prin examenul clinic obiectiv (16). **~ testiculară,** criză dureroasă acută, survenind după un efort violent sau în cursul unei perioade de hiperorhidie, rezultînd din strangularea în tractul inghinal al glandei mărite de volum (11). **~ uterină,** contracţie dureroasă a musculaturii uterine, survenind în crize şi avînd o etiologie variată (menstră, avort, naştere, cancer de corp uterin, lehuzie) (18).

Colicină. Bacteriocină produsă de *Escherichia coli*. Există 17 colicine distincte care au fost individualizate pe baza unor criterii diferenţiale ca: spectru de activitate, termorezistenţă, sensibilitate la enzime proteolitice, proprietăţi antigenice, specificitatea mutanţilor rezistenţi etc. (3).

Colicvaţie (lat. *colliquere* = a se topi, a se lichefia). Proces fluidifiant observat în unele necroze, în special în sistemul nervos (2).

Colier. Termen din limbajul curent folosit în dermatologie pentru denumirea erupţiilor din jurul gîtului ale căror eflorescenţe se dispun în şirag (12). **~ lui Venus,** manifestare avansată din perioada secundară a sifilisului, constînd din leziuni pigmentare dispuse în şirag în regiunea cervicală (12).

Vezi şi: Casal.

Coliindex, sin.: *Indice coli.* Mod de exprimare a prezenţei cantitative a germenilor din grupul coliform într-un anumit mediu (apă, lapte, sol etc.), reprezentat de numărul probabil de germeni coliformi în mediul respectiv. Calculul se face cu ajutorul unei tabele întocmite pe baza calculului probabilităţii sau cu ajutorul colititrului. Exprimarea se face în număr de germeni la unitatea de volum (de ex. la apă) sau la unitatea pe greutate (în cazul solului) (20).

Colimator. Dispozitiv pentru dirijarea şi limitarea unui fascicul de radiaţii (electromagnetice sau corpusculare) (6).

Colimetrie. Determinarea cantitativă a germenilor din grupul coliform, cu scopul de a stabili contaminarea cu floră intestinală a unor produse (apa furnizată de instalaţiile centrale, lapte, lactate, conserve, mezeluri etc.) sau a mediului (apă subterană sau de suprafaţă, sol, obiecte etc.). Rezultatul se exprimă în coliindex sau colititru. În ţara noastră, apa furnizată de instalaţiile centrale de alimentare cu apă trebuie să aibă mai puţin de 3 coliformi/litru în oraşe cu populaţie peste 70 000 locuitori; sub 10 coliformi/litru în localităţi cu mai puţin de 70 000 locuitori; sub 100 coliform/litru în cazul fîntînilor. Laptele dulce neprelucrat termic poate conţine maximum 30 coliformi/ml (20).

Colimicină. Antibiotic ciclopeptidic extras din *Bacillus colistinus*; are spectru antimicrobian asemănător polimixinei B, fiind bactericid mai ales faţă de germenii gramnegativi; este neurotoxic şi nefrotoxic; se foloseşte în injecţii intramusculare pentru tratamentul infecţiilor cu *Pseudomonas* şi alţi germeni sensibili; administrat pe cale orală nu se absoarbe din intestin, fiind util în infecţiile intestinale cu germeni sensibili (14).

Colinacetilază. Enzimă care catalizează acetilarea colinei; reacţia are loc în prezenţa acetilcoenzimei A (5).

Colină. $(CH_3)_3.N(OH).CH_2.CH_2\ OH$. Aminoalcool component obişnuit al lecitinelor. Ia parte la formarea acetilcolinei şi are un rol esenţial în transportul şi utilizarea biologică a grăsimilor; mai este utilizată și ca sursă de grupări metil, pentru sinteza metioninei (5).

Colindehidrogenază. Colinoxidază.

Colinergic. Care este stimulat sau transmis prin intermediul acetilcolinei (32).

Colinesterază. Enzimă hidrolitică a acetilcolinei eliberînd acid acetic și colină și avînd largă distribuție în regnul animal. Colinesteraza din țesutul nervos și hematii a fost denumită colinesterază specifică, deoarece inactivează numai acetilcolina, iar cea din restul organismului a fost numită colinesterază nespecifică, întrucît acționează și asupra altor esteri ai colinei, în afară de acetilcolină (15).

Colinfosfatază, sin.: *Coleofosfatază.* Enzimă de tip lecitinazic, care catalizează hidroliza fosfoaminolipidelor (5).

Colinfosfokinază. Enzimă care catalizează fosforilarea colinei; reacția are loc în prezența adenozintrifosfatului, care cedează gruparea fosfat (5).

Colinoxidază, sin.: *Colindehidrogenază.* Enzimă care catalizează oxidarea colinei; reacția are loc în prezența flavinadenindinucleotidului, care preia hidrogenul, reducîndu-se (5).

Colir (gr. *kollyrion*). Formă farmaceutică de obicei lichidă, folosită în instilații conjunctivale pentru tratamentul bolilor de ochi (13).

Colită (gr. *kolon* = intestin gros + *-ită*). Denumire generică pentru inflamația colonului (2). ~ **acută,** afecțiune localizată sau difuză a intestinului gros, cu caracter infecțios, parazitar sau toxic, survenind brusc și durînd o perioadă limitată de timp (16). ~ **cronică,** proces inflamator și distrofic, localizat sau întins, al intestinului gros, de cauză cunoscută (colite infecțioase, parazitare sau toxice) sau neprecizată (colita ulceroasă, colita mucomembranoasă), evoluînd continuu sau în puseuri timp îndelungat (16). ~ **dizenterică,** colită provocată de o infecție cu bacili dizenterici, caracterizată prin leziuni ulcerative ale mucoasei colice, urmate de hemoragii (2). ~ **de fermentație,** termen perimat, utilizat anterior pentru o formă specială de colopatie funcțională cronică, în care domină procesele de fermentație intestinală (16). ~ **granulomatoasă,** localizare pe colon a bolii Crohn (16). ~ **mucomembranoasă,** termen perimat, utilizat anterior pentru a desemna o colopatie funcțională cronică, în care secreția abundentă de mucus și spasticitatea colonului sînt dominante (16). ~ **polipoasă,** colită caracterizată prin leziuni hiperplazice ale mucoasei și formațiuni vegetante, polipoase, în lumen (2). ~ **de putrefacție,** termen perimat, utilizat anterior pentru o formă particulară de colopatie funcțională cronică, cu predominanța disbacteriozei de putrefacție intestinală (16). ~ **spastică,** termen perimat pentru unele colopatii funcționale cronice, în care predomină tulburări motorii de tip spasmodic (16). ~ **ulcerohemoragică,** sin.: *Rectocolită hemoragică,* proces inflamator nespecific, de cauză necunoscută, caracterizat prin leziuni congestive, infiltrative și ulceroase ale mucoasei colonului și exteriorizat prin tulburări generale (sindrom nevrotic, febră, denutriție) și digestive (colici, diaree mucopurulente și hemoragice, perforații etc.), evoluînd în puseuri (16).

Colititru. Mod de exprimare a cantității de coliformi în colimetrie, reprezentînd titrul germenilor din grupul coliform prezenți într-un anumit mediu (20).

Coles, Abraham, 1773–1843. **Fascia ~,** pătură profundă a fasciei perineale superficiale (1). **Ligamentul ~,** *Ligamentum reflexum.*

Colles-Baumès, Legea ~, o femeie în aparență sănătoasă, care a născut un copil sifilitic, poate alăpta la sîn acest copil fără nici un pericol de contaminare pentru dînsa. Această lipsă de contaminare aparentă se explică prin faptul că mama suferă la rîndul său de un sifilis latent (12).

Collet-Sicard-Vernet (Collet, Frédéric Justin; Sicard, Jean Athanase, 1872–1929; Vernet, Maurice). **Sindromul ~,** sin.: *Sindromul de condilogaură ruptă posterioară,* sindrom clinic determinat de leziunile nervilor cranieni (al IX-lea, al X-lea, al XI-lea, al XII-lea), care trec prin gaura ruptă posterioară și canalul condilian, caracterizat prin hemiparalizia homolaterală a constrictorului superior al faringelui, vălului palatului, corzilor vocale, a sternocleidomastoidianului și trapezului, asociată cu hemianestezie faringolaringiană și hemiparalizia atrofică a limbii (27).

Colliculus (lat. = deal mic). Termen folosit în anatomie pentru formațiuni proeminente mici (1). ~ **cartilaginis arytenoideae,** proeminență mică situată pe marginea ventrală și suprafața ventro-laterală a cartilajului aritenoid (1). ~ **facialis,** sin.: *Funiculus teres,* relief ovoid cu diametrul de circa 4 mm, situat de fiecare parte a șanțului longitudinal median de pe podișul ventriculului al IV-lea și produs de genunchiul nervului facial, care trece în jurul nucleului nervului *abducens* (1). ~ **inferior laminae tecti,** sin.: *Tuberculul cvadrigemen posterior,* pereche posterioară de eminențe rotunde, situate în porțiunea dorsală a mezencefalului, cu rol de centri reflecși acustici (1). ~ **seminalis,** sin.: *Veru montanum,* proeminență a peretelui posterior al porțiunii prostatice a uretrei; în ea se deschide utricula prostatică, canalul ejaculator și numeroase canale mici ale prostatei pe fiecare parte a sinusului prostatic (1). ~ **superior laminae tecti,** sin.: *Tuberculul cvadri-*

gemen anterior, pereche anterioară de eminenţe rotunde situate în porţiunea dorsală a mezencefalului. Constituie un nod reflex pe calea vizuală (1).

Collin, Anatole, 1831—1923. **Depărtătorul ~,** depărtător de gaură format din două braţe articulate, cu extremităţi libere curbate către vîrf (11).

Collins. Operaţia ~, procedeu de cură chirurgicală a litiazei coledociene, constînd din extragerea calculului din coledoc prin duodenotomie (11).

Collip, James Bertram. **Unitatea ~,** unitate pentru dozarea activităţii extractului paratiroidian; corespunde cu 1/100 din cantitatea necesară pentru a creşte cu 5 mg concentraţia de calciu în 100 ml sînge la un cîine de 20 kg, inoculat cu 15 ore înainte (5).

Collis. Procedeul ~. 1. Procedeu de cură a herniei diafragmatice cu esofag scurt prin alungirea acestuia prin intermediul unui tub creat din marea tuberozitate gastrică (11). 2. Procedeu de cură operatorie a herniei hiatale prin alunecare pe cale abdominală prin închiderea hiatusului înaintea esofagului şi lărgirea prin aceasta a unghiului esogastric (11).

Collona, Paul Crenshard. **Operaţia ~.** 1. Reducerea sîngerîndă atroplastică a luxaţiei congenitale a şoldului, folosind pentru interpunere surplusul de capsulă existent, cu care se căptuşeşte capul femural (24). 2. Operaţie de reconstrucţie recomandată în necroza capului femural, care constă în scoaterea capului, dezinserarea muşchilor fesieri de pe trohanter, reinserţia lor distală şi aşezarea trohanterului în cotil (24).

Collum (lat. = gît), sin. : *Cervix, Col, Colet, Gît.* Porţiune mai îngustată a unui organ sau os, de obicei intermediară între corpul şi capul formaţiunii respective (1). **~ anatomicum humeri,** şanţ circumferenţial care limitează împrejur capul humeral, separîndu-l de restul epifizei superioare humerale (1). **~ chirurgicum humeri,** porţiune mai îngustată a humerusului, situată la nivelul unirii extremităţii lui superioare cu diafiza humerală (1). **~ costae,** porţiune mai îngustată, care separă capul coastei de începutul corpului costal, la nivelul tuberculului costal (1). **~ dentis,** sin. : *Cervix dentis, Coletul dintelui*, şanţ puţin adîncit, situat de jurîmprejurul dintelui; delimitează rădăcina de coroană (38). **~ femoris,** porţiune îngustată, turtită antero-posterior, cuprinsă între capul femural şi creasta intertrohanteriană (1). **~ folliculi pili,** porţiune mai îngustată care urmează corpului foliculului pilos (1). **~ glandis penis,** porţiune mai îngustată între gland şi corpul penisului (1). **~ mallei,** porţiune mai îngustată a osului ciocan din urechea mijlocie, de unde pleacă în jos şi înapoi mînerul acestui os (1). **~ mandibulae,** porţiune mai îngustă care uneşte condilul cu ramura mandibulei (1). **~ radii,** porţiune mai îngustă care uneşte extremitatea superioară sau capul cu diafiza osului radius şi care poartă pe ea tuberozitatea radială (1). **~ scapulae,** porţiune mai îngustă care face legătura între unghiul lateral şi corpul scapulei (1). **~ tali,** porţiune mai îngustă care uneşte capul cu corpul talusului (1). **~ vesicae felleae,** porţiunea vezicii biliare care face trecerea între corpul acesteia şi canalul cistic; aici începe valvula spiralată (1).

Colmatare (fr. *colmatage*). 1. Proces de astupare a porilor unui filtru (20). 2. În parazitologie, procedeu folosit pentru desecarea colecţiilor de apă anofeligere, constînd din umplerea cu pămînt a gropilor sau depresiunilor mlăştinoase (31).

Coloană (lat. *columna*). *Columna.* **~ de bambus,** aspect radiografic al coloanei vertebrale, care se aseamănă cu o tulpină de bambus, în spondilita anchilopoietică (24). **Coloane cărnoase ale inimii.** *Trabeculae carneae.* **~ vertebrală,** *Columna vertebralis.* **~ vertebrală „în joc de cărţi",** malformaţie congenitală multiplă în care numeroase hemivertebre, blocuri vertebrale şi rahischizisuri dau un aspect dezordonat în „joc de cărţi" coloanei vertebrale (24). **Coloane vezicale.** Fascicule musculare răspîndite mai ales pe faţa postero-superioară a vezicii şi făcînd relief sub formă de coloane (11).

Vezi şi : Bertin, Clarke, Morgagni.

Coloboma (gr. *koloboma* = defect). Malformaţie congenitală a ochiului constînd dintr-o fisură localizată la nivelul pleoapelor, irisului, coroidei sau retinei; poate interesa şi faţa, întinzîndu-se vertical de la buza superioară la pleoapa inferioară (1). **~ auris,** malformaţie a urechii externe produsă de o deficienţă a scobiturii hiomandibulare, avînd ca rezultat o fisură între *tragus* şi *antitragus* (1).

Colodispepsie. Sindrom dispeptic caracteristic tulburărilor funcţionale sau lezionale ale colonului, caracterizat prin jenă abdominală, balonare, emisiune de gaze, modificări ale scaunului etc. (16).

Colodiu (gr. *kollodes* = cleios). Soluţie eteroalcoolică de nitroceluloză, folosită ca topic pentru a susţine unele pansamente sau pentru a proteja părţile de piele bolnave, precum şi pentru confecţionarea membranelor şi sacilor de colodiu, larg folosiţi în inframicrobiologie pentru ultrafiltrare (13; 22).

Colofoniu, sin. : *Sacîz.* Produs obţinut prin prelucrarea reziduului de la distilarea terebentinei; intră în compoziţia unor unguente şi emplastre (13).

Cologaritm (fr. *cologarithme*). Complementul unui logaritm în raport cu zero (37).

Coloid (gr. *kolla* = clei + *eidos* = formă). 1. Sistem polifazic în care faza dispersată este formată din particule solide mici ($10^{-7}-10^{-5}$ cm), iar faza dispersantă poate fi un lichid (în cazul solurilor) sau un gaz (în cazul aerosolilor). Particulele dispersate nu se dizolvă în dispersant, spre deosebire de cristaloizi. Gelurile sînt coloizi în care cele două faze (solid și lichid) se întrepătrund (5). 2. Substanță gelatinoasă secretată de unele celule glandulare, mai ales endocrine. Coloidul din foliculii tiroidieni este forma de depozit a hormonilor (tireoglobulină). În hipotalamus se găsește coloid cu proprietăți speciale de colorabilitate (gömöri-pozitiv), care este suportul vasopresinei și ocitocinei și poate a factorilor de eliberare (7). ~ **în asociație**, sistem coloidal în care faza dispersată este formată din mai multe tipuri de substanțe (de ex. umorile organismului) (5). ~ **electrolitic**, sistem coloidal în care faza dispersată se ionizează la suprafața particulelor, purtînd sarcini pozitive (H^+) sau negative (OH^-); este bun conducător de electricitate (5). ~ **de emulsie**, sistem pseudocoloidal, în care faza dispersată are particulele mai mari de 100 mμ și se află sub formă de emulsie (de ex. spumele, emulsiile, pastele etc.) (5). ~ **heteropolar**, sistem coloidal în care faza dispersată este formată din substanțe disociate ionic (5). ~ **ireversibil**, sistem coloidal în care faza dispersată, după ce a fost trecută în starea de gel prin acțiunea unui agent floculant, nu mai poate fi readusă la starea de sol (5). ~ **liofil**, sistem coloidal în care faza dispersată are afinitate pentru mediul de dispersie, cu care se înbibează (de ex. mediul intern, intracelular) (5). ~ **liofob**, sistem coloidal în care faza dispersată nu are afinitate față de mediul de dispersie, nefiind îmbibată cu aceasta (5). ~ **molecular**, sistem coloidal în care faza dispersată este formată din macromolecule a căror dimensiune corespunde mărimii particulelor coloidale (de ex. serul sanguin, sucul celular) (5). ~ **protector**, substanță în stare coloidală, care, adăugată în cantitate mică la un sistem coloidal ireversibil, îi mărește stabilitatea (5). ~ **reversibil**, sistem coloidal în care faza dispersată, după ce a fost trecută în stare de gel prin acțiunea unui agent floculant, poate reveni la starea de sol dacă se îndepărtează agentul floculant (5).

Coloidoclazie (*coloid* + gr. *klasis* = ruptură). Ruperea echilibrului coloidal din organism, ducînd la apariția șocului coloidoclazic (anafilactoid) (15).

Coloidocrinie (*coloid* + gr. *krinein* = a secreta). Secreția și acumularea de coloid (7).

Coloidopexie (*coloid* + gr. *pexis* = fixare). Fixarea coloidului de către celule (7).

Colon (gr. *kolon* = intestin gros). Partea intestinului care începe la *caecum* și se termină la joncțiunea rectosigmoidiană. În diferitele părți ale traiectului său este cunoscut sub numele de colon ascendent, transvers, descendent și sigmoid. Ultimul este uneori divizat în colonul iliac și colonul pelvian (1). ~ **ascendens**, porțiunea intestinului gros cuprinsă între *caecum* — locul de deschidere a ileonului — și unghiul drept al colonului (*flexura coli dextra*) (1). ~ **descendens**, porțiunea intestinului gros cuprinsă între *flexura coli sinistra* și începutul colonului sigmoid, care poate fi la nivelul crestei iliace sau la marginea internă a mușchiului psoas, în raport cu nivelul de la care începe să fie prevăzut cu mezou (1). ~ **ileopelvian**, *Colon sigmoideum*. ~ **iritabil**, Colopatie funcțională cronică. ~ **sigmoideum**, sin. : *Colon ileopelvian*, segmentul intestinului gros care continuă colonul descendent de la nivelul crestei iliace sau marginea internă a mușchiului psoas pînă la nivelul vertebrei S_3 unde începe rectul; este prevăzut cu mezou și prezintă două porțiuni : colon iliac și colon plevian (1). ~ **spastic**, Colopatie funcțională cronică. ~ **transversum**, porțiunea intestinului gros cuprinsă între *flexura coli dextra* (*hepatica*) și *flexura coli sinistra* (*flexura coli lienalis*) (1).

Colonalgie (colon + gr. *algos* = durere). Durere de-a lungul colonului (16).

Colonie (lat. *colonia*). Grupare de indivizi din aceeași specie, care duc viața în comun (3). ~ **bacteriană**, masă circumscrisă de germeni avînd dimensiuni de 0,5—5 mm, vizibilă cu ochiul liber pe suprafața sau în profunzimea mediilor solide sau semisolide, rezultată în urma multiplicării unor celule izolate. Aspectul și forma coloniilor variază în funcție de specie, modul de cultivare și de caracterul tulpinii (S sau R) (3). ~ **de copii preșcolari**, unitate sezonieră pentru recrearea în condiții chmaterice deosebite a copiilor în vîrstă de 3—6 ani, care în restul anului sînt îngrijiți în căminele de copii (de întreprindere, instituție sau orășenești) cu orar normal (29). ~ **fiică**, excrescență papiliformă apărută pe suprafața unei colonii bacteriene vechi, datorită multiplicării anumitor mutante bacteriene (3). ~ **G**, Colonie gonidială. ~ **gonidială**, sin. : *Colonie G*, *Colonie pitică*, colonie bacteriană de dimensiuni subnormale, denumită astfel pe baza presupunerii că ar reprezenta forme gonidiale, filtrabile, de bacterii (3). ~ **pitică**, Colonie gonidială. ~ **R**, (engl. *rough* = rugos), colonie rugoasă datorită unei mutante antigenice întîlnite la numeroase specii bacteriene și care se caracterizează prin pierderea parțială a antigenului somatic; coloniile R se caracterizează prin creștere granuloasă cu sedimentare rapidă în bulion, instabilitatea suspensiilor în ser fiziologic, mergînd pînă la autoaglutinare (aglutinare spontană în ser fiziologic) și pierderea virulenței la speciile patogene (3) ~ S (engl. *smooth* = neted), colonie netedă, cu creștere omogenă în bulion, stabilitatea suspensiilor în ser fiziologic, virulență la speciile patogene; reprezintă tipul sălbatic, din punct de vedere al antigenului somatic, al majorității bacteriilor (antigen somatic complet) (3). ~ **sanatorială,** unitate sanitară sezonieră care acordă asistență climaterică sau balenară copiilor în vîrstă de 4–14 ani, care au nevoie de tratament sau de consolidarea rezultatelor obținute (29).

Colonogramă (*colon* + gr. *gramma* = notare). Înregistrare grafică a motilității colonului (16).

Colonopatie (*colon*+gr. *pathos* = boală). Colopatie.

Colonoragie (*colon*+gr. *rhegnynai*= a curge). Coloragie.

Colonoree (*colon* + gr. *rhoia* = curgere). Coloree.

Colonoscop (*colon* + gr. *skopein* = a vedea). Rectoscop.

Colopatie (*colon* + gr. *pathos* = boală), sin.: *Colonopatie.* Termen folosit pentru procesele patologice de la nivelul colonului (16). ~ **funcțională cronică,** sin.: *Colon iritabil, Colon spastic, Diskinezie intestinală,* tulburare funcțională cronică a colonului definită prin semne generale de tip nevrotic și simptome digestive comune — jenă abdominală, flatulență, constipație alternînd cu diaree — exprimînd alterarea activității motorii, secretorii și digestive a colonului; afecțiunea este deseori primitivă și alteori secundară unor afecțiuni hepatopancreatice, colecistice, genitale, renale etc.; unele forme particulare cu exacerbarea spasticității secreției de mucus, florei bacteriene au fost impropriu numite colite (spastice, mucoase, de fermentație, de putrefacție etc.) (16).

Colopexie (*colon* + gr. *pexis* = fixare). Fixarea operatorie în poziție normală a unuia sau mai multor segmente ale colonului, anormal mobile (11). ~ **dreaptă,** colopexie practicată pentru fixarea unuia sau mai multor segmente ale colonului drept (ectopie cecală, defect de acolare a colonului drept, cudura unghiului hepatic) (11) ~ **în echer,** sin.: *Colopexia Duval, Operația Duval-Grégoire,* procedeu de colopexie pentru fixarea colonului drept și a unghiului colic hepatic prin excizia unui lambou în formă de echer din peritoneul dorsal, la nivelul șanțului parietocolic drept (11). ~ **stîngă,** colopexie practicată pe colonul ileopelvian pentru a se împiedica prolapsul rectal (11).

Vezi și: Duval.

Colopexotomie (*colon* + gr. *pexis* = fixare + *tome* = tăiere + *-ia*). Efectuarea operatorie a unui anus derivativ temporar pe un segment colic fixat (11).

Coloplicatură (*Colon* + lat. *plica* = cută). Plicaturarea chirurgicală a unui segment colic, în scopul scurtării sau a diminuării calibrului său (11).

Coloproctectomie (*colon* + gr. *proktos* = anus + *ektome* = excizie) Exereza chirurgicală a colonului și rectului (11).

Coloproctie (*colon* + gr. *proktos* = anus). Colostomie.

Coloproctită (*colon* + gr. *proktos* = anus + *-ită*). Rectocolită.

Coloptoză (*colon* + gr. *ptosis* = cădere). Ptozarea colonului în totalitate (11).

Colorafie (*colon* + gr. *rhaphe* = sutură). Sutura chirurgicală a unei plăgi operatorii sau accidentale a colonului (11).

Coloragie (*colon* + gr. *rhegnynai* = a curge + *-ia*), sin.: *Colonoragie.* Eliminarea masivă a unui conținut normal sau anormal al colonului (sînge, mucus, puroi), întîlnită în colite ulceroase, polipi sîngerînzi, cancere ale colonului (16).

Colorant (lat. *colorare* = a colora). Substanță cu structură chimică variată, care are proprietatea de a absorbi electiv anumite raze din spectrul solar (în legătură cu structura sa chimică) și de a comunica această proprietate corpurilor cu care intră în combinație (2). ~ **alimentar,** colorant folosit în industria alimentară, pentru colorarea produselor alimentare. La noi în țară nu este permisă decît folosirea unui număr restrîns de coloranți alimentari, dovediți a fi lipsiți de nocivitate (20). ~ **electronegativ,** colorant care prezintă radicali cromofori acizi (2). ~ **electropozitiv,** colorant care prezintă radicali cromofori bazici (2). ~ **selectiv,** colorant care colorează numai anumite componente tisulare sau celulare, normale sau patologice (2). ~ **vital,** colorant care colorează țesuturile și celulele vii (2).

Vezi și: Goodpasture, Jenner, Löffler, May-Grünwald, Romanowski.

Colorarea metalului. În stomatologie, schimbarea culorii normale a părții metalice dintr-o proteză dentară, ca urmare a formării de depozite tari sau moi, sau a unui strat de oxizi, sulfuri sau cloruri pe suprafața metalică. Colorarea este urmată de obicei de coroziune (39).

Colorație (lat. *colorare* = a colora). În tehnica histopatologică, manevră pentru punerea în evidență a elementelor componente ale țesuturilor sau celulelor; se realizează datorită afinității pe care o au țesuturile și celulele pentru anumite substanțe colorante (fixare electivă).

Poate fi directă sau indirectă, realizată prin pregătirea țesutului cu ajutorul unui mordant, pentru a prinde sau intensifica colorarea (2). ~ **negativă**, metodă folosită în microbiologie (metoda Burri cu tuș de China), precum și în microscopia electronică, pentru studiul morfologiei virusurilor. Se utilizează principiul încorporării (incluzionării) germenilor sau particulelor de virus într-un material optic (respectiv electronooptic) dens. Imaginea finală prezintă un contrast inversat față de preparațiile colorate pozitiv, structurile studiate apărînd transparente, pe un fond opac (22). ~ **prin penetrare**, metodă de evidențiere a unor structuri, bazată pe pătrunderea soluției colorantului în toate straturile obiectului de colorat (2). ~ **prin precipitare**, fenomene de suprafață, care se petrec numai la anumite niveluri structurale; de obicei, colorarea este precedată de mordansarea cu săruri de metale grele, care favorizează precipitarea colorantului (2). ~ **progresivă**, metodă de evidențiere a unor structuri, care folosește coloranți în soluție diluată, menținuți în contact prelungit pînă la obținerea nuanței adecvate (2). ~ **regresivă**, metodă de colorație histopatologică, prin supracolorare și diferențiere ulterioară (2). ~ **supravitală**, metodă de colorație prin acumulare neselectivă, indiferentă, de coloranți electropozitivi pe țesuturi proaspete, nefixate (2). ~ **vitală**, metodă de colorare a unor țesuturi *in vivo* (2).

Vezi și : Bailey, Cajal, Castañeda, Del Vecchio, Fontana-Tribondeau, Gallego, Gracian, Gram, Hiss, Hotchkiss-McManus, Leifson, Lenz, Lepine, Macchiavello, Mallory, Mann, Moeller, Momsen, Nicolau, Nicolau-Kopciowska, Papanicolaou, Paschen, Sellers, Sternheimer-Malbin, Turevici, Zettnov, Ziehl-Neelsen, Zottner.

Colorectită (*colon* + *rect* + *-ită*). Rectocolită.

Coloree (*colon* + gr. *rhoia* = curgere), sin. : *Colonoree*. Diaree de origine predominant colică (16).

Colorimetrie (lat. *colorare* = a colora + gr. *metron* = măsură). Ansamblul metodelor bazate pe principiul absorbției diferite a soluțiilor colorate străbătute de un fascicul luminos (6).

Colorimetru. Aparat optic utilizat pentru determinarea concentrației unei soluții după intensitatea absorbției fasciculului de radiații care străbate soluția dată, în comparație cu o soluție-etalon, după legea Lambert-Beer. Conform acestei legi, în condiții identice de absorbție a luminii monocromatice, concentrațiile soluțiilor sînt invers proporționale cu grosimile straturilor (6).

Vezi și : Duboscq, Hunter.

Colostază (*colon*+ gr. *stasis*=reținere). Stază a materiilor fecale în colon, putînd realiza un sindrom de ocluzie intestinală (2).

Colostomie (*colon* + gr. *stoma*= gură, deschidere), sin. : *Coloproctie*. Deschiderea și fixarea operatorie la piele a unui segment al intestinului gros (11). ~ **iliacă**, orificiu practicat pe colonul ileopelvian la nivelul fosei iliace stîngi, în vederea derivației externe a conținutului (11).

Colostroree (*colostru* + gr. *rhoia* = curgere). Secreție exagerată de colostru care se scurge spontan și abundent prin mamelon, în timpul gravidității (18).

Colostru (lat. *colostrum* = primul lapte a mamiferelor). Lichid seros cu proprietăți speciale, secretat de glanda mamară; apare în ultimele luni ale sarcinii și persistă încă 2—3 zile după naștere, transformîndu-se treptat în lapte. Poate apărea de asemenea după avorturile mari (18).

Colotifus. Modalitate particulară de debut a febrei tifoide, cu simptomatologia unei colite acute, care evoluează apoi către tabloul febrei tifoide clasice (8).

Colotomie (*colon* + gr. *tome* = tăiere). Secționarea operatorie a peretelui intestinului gros (11).

Colotorax (gr. *chole* = bilă + *thorax* = torace). Coletorax.

Colpectazie (*colpo-* + gr. *eklasis* = dilatație). Mărirea de volum a vaginului prin dilatație sau distensie (11).

Colpectomie (*colop-* + gr. *ektome* = excizie). Intervenție chirurgicală constînd din rezecarea unei porțiuni din vagin (18).

Colpo- (gr. *kolpos* = adîncitură). Element de compunere care introduce referirea la vagin (32).

Colpocel (*colpo-* + gr. *kele* = hernie, tumoare). Formațiune care herniază în interiorul vaginului (hernie intravaginală). Poate fi provocat fie de rect, care împinge peretele posterior al vaginului (colpocel posterior sau rectocel), fie de vezica urinară, prin împingerea peretelui anterior al vaginului (colpocel anterior sau cistocel) (2).

Colpoceliocenteză (*colpocel* + gr. *kentesis* = înțepătură). Puncția exploratorie sau evacuatorie a cavității peritoneale, pe cale vaginală (11).

Colpoceliotomie (*colpocel* + gr. *tome* = tăiere). Celiotomie vaginală.

Colpocervicoscopie. Vezi Colposcopie.

Colpocistocel (*colpo-* + gr. *kystis* = vezică + *kele* = hernie, tumoare). Hernierea peretelui posterior al vezicii urinare în vagin (11).

Colpocistostomie (*colpo-* + gr. *kystis* = vezică + *stoma* = gură, deschidere). Incizare pe cale vaginală a colului vezicii urinare (18)

Colpocleizis (*colpo-* + gr. *kleisis* = închidere). Operația Le Fort. Vezi Le Fort.

Colpoda cuculus. Specie de infuzor, găsită de obicei în apele dulci, dar care a fost identificată și în dejecțiile unor persoane cu tulburări de tranzit intestinal (31).

Colpodistrofie de alăptare. Sindrom genital particular, rar întîlnit la femeile care alăptează, caracterizat prin scurgeri vaginale fetide și chinuitoare, micțiuni dureroase și dispareunie (18).

Colpohisterectomie (*colpo-* + gr. *hystera* = uter + *ektome* = excizie). Extirpare chirurgicală a uterului și a unei porțiuni din vagin pe cale abdominală sau vaginală (18). ~ **lărgită subfundică,** Procedeul Aburel, vezi Aburel.

Colpohisteropexie (*colpo-* + gr. *hystera* = uter + *pexis* = fixare). Fixare chirurgicală a vaginului și a uterului la țesuturile sau organele vecine (18).

Colpohisterorafie (*colpo-* + gr. *hystera* = uter + *rhaphe* = sutură). Refacere chirurgicală prin sutură a vaginului și a uterului (18).

Colpohisteropiramidalopexie. Procedeul Aburel. Vezi Aburel.

Colpolaparotomie (*colpo-* + gr. *lapara* = abdomen + *tome* = tăiere). Deschiderea chirurgicală a cavității abdominale pe cale vaginală (11).

Colpomicroscopie. Microscopie cu iluminare directă aplicată în domeniul ginecologiei; se pot observa celulele epiteliului pavimentos exocervical și ale epiteliului cilindric. Se utilizează în special în diagnosticul cancerului și precancerului de col uterin (18).

Colpoperineoplastie (Doleris). Refacere chirurgicală plastică a perineului și a vaginului (18).

Colpoperineorafie. Suturare a vaginului și a perineului care au fost secționate sau rupte (18).

Colpopexie (*colpo-* + gr. *pexis* = fixare). Fixare a vaginului prin suturarea lui la țesuturile înconjurătoare (18).

Colpoplastie (*colpo-* + gr. *plassein* = a forma). Refacere chirurgicală plastică a vaginului (18).

Colporafie (*colpo-* + gr. *rhaphe* = sutură), sin.: *Elitrorafie.* Refacere chirurgicală a vaginului (18).

Colporagie (*colpo-* + gr. *rhegnynai* = a curge). Elitroragie.

Colporectopexie (*colpo-* + *rect* + gr. *pexis* = fixare). Cura prolapsului rectal la femeie, prin fixarea înaltă a rectului și peretelui posterior al vaginului (11).

Colposcop. Instrument optic folosit pentru examinarea vizuală a vaginului și colului uterin; permite o mărire de 10—40 ori (18).

Colposcopie (*colpo-* + gr. *skopein* = a vedea). Examinare a vaginului și colului uterin cu ajutorul colposcopului, în scopul depistării stărilor precanceroase (corect: colpocervicoscopie) (18).

Colpostat (*colpo-* + gr. *statos* = care stă). Specul vaginal.

Colpostenotomie (*colpo-* + gr. *stenosis* = strictură + *tome* = tăiere). Secționarea unei stenoze vaginale (18).

Colpostenoză (*colpo-* + gr. *stenosis* = strictură). Stenoză a vaginului (18).

Colpostrictură (*colpo-* + lat. *strictura* = strîmtare). Strictură a vaginului (18).

Colpotomie (*colpo-* + gr. *tome* = tăiere), sin.: *Elitrotomie.* Incizare a peretelui fundului de sac anterior sau posterior al vaginului, pentru evacuarea pe cale vaginală a colecțiilor purulente pelviene; constituie de asemenea unul din timpii operatori în chirurgia ginecologică pe cale vaginală (18).

Colpoureterocistotomie. Deschiderea chirurgicală pe cale vaginală a ureterului și vezicii urinare (11).

Colpoureterotomie. Deschiderea chirurgicală a ureterului pe cale vaginală, în scopul extirpării unui calcul ureteral terminal (11).

Columbiu. Niobiu.

Columella (dim. lat. *columna* = coloană). Coloană mică (1). ~ **cochleae,** *Modiolus.* ~ **fornicis,** *Columna fornicis.* ~ **nasi,** termen folosit uneori pentru marginea distală mai cărnoasă a septului nazal (1).

Columna (lat. = coloană), sin.: *Coloană.* 1. Stîlp de susținere (1). 2. Structură anatomică de formă alungită sau care, prin poziția sa, joacă rolul unui stîlp (1). **Columnae anales.** Coloanele Morgagni. Vezi Morgagni. ~ **fornicis,** sin.: *Columella fornicis, Stîlpul anterior al trigonului,* bandă simetrică de substanță albă, care trece de la extremitatea anterioară a fornixului la baza creierului (1). **Columnae griseae medullae spinalis,** sin.: *Coarnele măduvei spinării.* Diviziuni longitudinale ale substanței cenușii a măduvei spinării. Se clasifică în cornul anterior (*columna anterior*), cornul lateral (*columna lateralis*) și cornul posterior (*columna posterior*) (1). **Columnae rectales morgagnii.** Coloanele Morgagni. Vezi Morgagni. **Columnae renales** (Bertin), sin.: *Coloanele Bertin.* Partea substanței corticale a rinichiului cuprinsă între două piramide Malpighi (1). **Columnae rugarum.** Două coloane mediane, longitudinale, formate de crestele mucoasei vaginale pe pereții anterior (*columna rugarum anterior*) și posterior (*columna rugarum posterior*) ai vaginului (1). ~ **vertebralis,** sin.: *Coloană vertebrală, Rahis,* coloană de suport, flexibilă, a scheletului trunchiului, formată din vertebre separate prin discuri intervertebrale și legate prin ligamente vertebrale (1).

Columnizare (lat. *columna* = coloană). Introducerea unor tampoane de tifon sau vată în cavitatea vaginală, cu excepţia fundului de sac anterior, fără a depăşi orificiul vulvar şi fără a acoperi meatul urinar. Metoda este utilizată pentru susţinerea uterului şi anexelor, ca un suspensor intern, în caz de prolaps uterin. Asociată cu tracţiunea colului uterin, cu ajutorul unei pense, se practică în cazuri de hemoragii *post-abortum* sau *post-partum*, iar asociată cu substanţe medicamentoase (ulei gomenolat etc.) pentru dezinfectarea cervicovaginală (18).

Colurie (gr. *chole* = bilă + *ouron* = urină). Coleurie.

Colutoriu (lat. *colluere* = a spăla, a clăti). Topic lichid de consistenţă vîscoasă, conţinînd un antiseptic sau antibiotic (albastru de metilen, borax, sulfamide, penicilină, streptomicină), folosit în stomatologie pentru badijonarea mucoasei gingivodentare (38).

Com- (lat. *cum* = cu). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de împreună cu (32).

Coma. Comă. ~ **carus,** Comă agonică. ~ **dispepticum,** vezi Toxicoză. ~ **paraproteinicum,** termen creat de Wuhrman pentru a desemna fenomenele encefalopatice apărute prin tulburări ale circulaţiei cerebrale în macroglobulinemia Waldenström (10). ~ **piloricum,** comă din stenoza hipertrofică de pilor (33).

Comă (gr. *koma* = somn adînc), sin.: *Coma.* Stare patologică de inhibiţie profundă a activităţii nervoase superioare, caracterizată prin pierderea completă sau parţială a cunoştinţei, a motilităţii voluntare şi a sensibilităţii conştiente, cu păstrarea funcţiilor vegetative fundamentale, circulaţia şi respiraţia (27). ~ **agonică,** sin.: *Coma carus,* comă profundă, cu pierderea completă a stării de cunoştinţă, alterarea marcată a funcţiilor vegetative de bază, respiraţia şi circulaţia, pierderea completă a reflectivităţii la excitanţi externi (27). ~ **apoplectică,** stare de comă însoţind de obicei hemoragia cerebrală sau alt proces vascular acut în creier (32). ~ **basedowiană,** comă care survine în cursul crizei tireotoxice (7). ~ **depăşită** (Mollaret), stadiu final ireversibil, care poate apărea în evoluţia unor stări comatoase, caracterizat prin abolirea completă atît a funcţiilor nervoase de relaţie, cît şi a celor vegetative, viaţa nemaifiind întreţinută decît prin mijloace artificiale de reanimare (27). ~ **diabetică,** comă care survine în diabetul zaharat grav, insuficient tratat, însoţit de acidoză (7). ~ **hepatică,** expresia gravităţii maximale a insuficienţei hepatice şi a encefalopatiei portale, care poate surveni în evoluţia hepatitelor acute sau cronice, cirozelor hepatice, intoxicaţiilor hepatotrope; se defineşte prin tulburări grave de cunoştinţă şi comportament, *flapping tremor,* uneori icter etc. Are la bază tulburări metabolice intense, determinate de distrofia hepatică gravă şi răsunetul encefalic al acesteia (16). ~ **hipocloremică,** stare de comă, consecinţă a unor pierderi mari de sare sau cloruri prin vărsături şi diaree, ducînd consecutiv la azotemia hipocloremică (32). ~ **hipoglicemică,** comă care survine mai ales în cazuri de insulinom sau în supradozările de insulină (7). ~ **infecţioasă,** comă care survine în evoluţia unor boli infecţioase (hepatită, meningită, encefalită, malarie etc.) (8). ~ **malarică,** Malarie comatoasă. ~ **mixedematoasă,** comă care survine în mixedemul sever şi este însoţită de hipotermie şi deficit circulator (7). ~ **uremică,** varietate de comă survenind în uremie, precedată adesea de crize convulsive şi manifestat printr-o simptomatologie toxică cu excitaţie şi apoi deprimare a sistemului nervos central, fenomene digestive, cardiace, hemoragice, respiraţie Cheyne-Stokes, hipotermie, mioză, oligo- sau anurie (32). ~ **vigilă,** sin.: *Agripnocomă,* stare comatoasă însoţită de delir şi agitaţie, dînd uneori impresia că bolnavul este prezent în mediu (27).

Combinaţii morfologice. Biotipuri identificate de De Giovanni, pe baza alcătuirii corpului; prima combinaţie corespunde longilinului, a 2-a normotipului stenic, a 3-a megalosplanhnicului brevilin (7).

Comby, Jules, 1853–1947. **Semnul ~,** enantem al mucoasei cavităţii bucale, care apare în perioada de invazie a rujeolei, simultan cu semnul Koplick, sub forma unei hiperemii, care evoluează spre descuamaţie superficială insulară, dînd mucoasei un aspect roşcat (stomatita ulterioară); dispare după 24–36 ore (8).

Comedocarcinom. Carcinom sebaceu.

Comedon (lat. *comedere* = a mînca, a consuma). Dop cornos obturînd orificiul unei glande sebacee, constituind aşa-numitul punct negru (pe faţă) sau punct seboreic. Prin exprimare se elimină un cilindru grăsos de cîţiva milimetri (12).

Comensualism (*com-* + lat. *mensa* = masă, prînz). Situaţie biologică, în care microorganismele şi gazda se hrănesc împreună, fără să ajungă la raportul propriu-zis de parazitism (8).

Cominutiv (lat. *comminuere* = a măcina). Redus în fragmente mici (2).

Comisie (lat. *commissio*). Colectiv temporar sau permanent care funcţionează pe lîngă o instituţie, o adunare etc. şi care are sarcina de a face propuneri, de a lua hotărîri sau de a executa mandate în cazuri speciale (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **medico-legală,** comisie formată din experţi medico-judiciari, putînd fi completată cu specialişti din alte specialităţi medicale, în funcţie de cazul discutat; este obligatorie în expertiza psihiatrică, expertiza capacităţii de muncă, ca şi în cazurile care ridică problema responsabilităţii medicale (23). ~ **permanentă de sănătate,** comisie de deputaţi care se organizează şi funcţionează în cadrul consiliilor teritoriale, în scopul de a cunoaşte mai bine şi a sprijini activitatea sectorului sanitar (29).

Comisură (lat. *commissura* = îmbinare). *Commissura.* ~ **albă anterioară,** *Commissura anterior cerebri.* ~ **albă posterioară,** *Commissura posterior cerebri.* ~ **anterioară laringiană,** porţiune a laringelui în care se inserează anterior corzile vocale (30). ~ **bucală,** *Commissura labiorum oris.* ~ **cenuşie.** 1. *Adhesio interthalamica.* 2. *Substantia intermedia centralis medullae spinalis.* ~ **interamoniană,** *Commissura fornicis.* ~ **mijlocie,** *Adhesio interthalamica.* ~ **posterioară a laringelui,** porţiune a laringelui formată de membrana interaritenoidiană, care delimitează posterior organul vocal (30). ~ **supraoptică ventrală,** Comisura Gudden, vezi Gudden.

Vezi şi: Ganser, Gudden, Gulden, Meynert.

Comisurotomie (lat. *commissura* = îmbinare + gr. *tome* = tăiere). Secţionarea chirurgicală a unei comisuri (11).

Comiţial. Mal comiţial. Vezi Epilepsia.

Commissura (lat. = îmbinare), **sin.**: *Comisură.* 1. Fascicul de fibre nervoase care unesc aceleaşi structuri aflate în cele două părţi ale creierului sau măduvei spinării (1). 2. Punctul de unire a unor structuri anatomice asemănătoare, cum sînt: buzele, pleoapele, *labia majora,* valvele cardiace (1). ~ **alba,** pătură de fibre care separă comisura cenuşie anterioară a măduvei spinării de partea profundă a fisurii mediane anterioare (1). ~ **anterior cerebri,** **sin.**: *Comisura albă anterioară, Commissura rostralis,* cordon rotund de fibre nervoase plasate în faţa coloanelor fornixului, unind bulbii olfactivi şi ariile piriforme ale celor două emisfere cerebrale (1). ~ **dorsalis,** *Comisura Meynert,* tract de fibre nervoase care se încrucişează dorsal de jumătatea medială a chiasmei, de la *tuber cinereum* de partea opusă, probabil conectate cu hipotalamusul; este înglobat în *commissurae supraopticae* (1). ~ **fornicis,** sin.- *Comisura interamoniană, Commissura hippocampi, Lyra davidis, Psalterium,* bandă de fibre nervoase care leagă hipocampul din cele două părţi prin corpul fornixului (1). ~ **habenularum,** fibrele care unesc nucleii habenulari între ei (1). ~ **hippocampi,** *Commissura fornicis.* ~ **labiorum oris,** sin.: *Comisura bucală,* unirile laterale ale buzelor superioară şi inferioară care delimitează orificiul bucal (1). ~ **labiorum pudendi anterior,** unirea anterioară a labiilor mari vulvare (1). ~ **labiorum pudendi posterior,** sin.: *Furca, Pragul vulvovaginal,* unirea posterioară a labiilor mari vulvare (1). ~ **palpebrarum lateralis,** unirea laterală a pleoapelor (1). ~ **palpebrarum medialis,** unirea medială a pleoapelor (1). ~ **posterior cerebri,** sin.: *Comisura albă posterioară,* bandă transversă de fibre nervoase care se încrucişează dorsal de deschiderea apeductului cerebral în ventriculul al III-lea (1). ~ **rostralis,** *Commissura anterior cerebri.* **Commissurae supraopticae.** Denumire pentru totalitatea comisurilor (Gudden, Meynert şi Ganser), care unesc cele două corpuri geniculate mediale şi ale căror fibre însoţesc tractusurile optice (1).

Comoţie (lat. *commovere* = a pune în mişcare). Zdruncinare a unui organ — prin lovitură directă sau indirectă — care îi suspendă temporar sau definitiv funcţia, în general fără ca acesta să prezinte o leziune anatomică evidentă (23). ~ **cerebrală,** tulburare consecutivă unui traumatism craniocerebral, caracterizată prin pierderea cunoştinţei şi tulburări vegetative; semnele clinice sînt marcate imediat după traumatism, scăzînd apoi progresiv din intensitate (23). ~ **labirintică,** complex de tulburări nervoase consecutive unui traumatism labirintic, fără prezenţa de leziuni macroscopice vizibile, manifestat prin semne vestibulare (ameţeală, senzaţie de cădere, greţuri, vărsături) şi semne cohleare (hipoacuzie, acufene) (30). ~ **laringiană,** complex de tulburări manifestat prin lipotimie, stare de şoc, afonie, asfixie, uneori moarte subită, provocat de un traumatism laringian care nu determină alte modificări locale (30). ~ **medulară,** tulburare consecutivă unui traumatism al măduvei; poate să se producă hematomielie, areflexie trecătoare, semn Babinsky, tulburări sfincteriene trecătoare, tulburări de sensibilitate, uneori disociate (de tipul celor din siringomielie) (23). ~ **retinei,** sin.: *Edem Berlin,* tulburare edematoasă a retinei, care urmează după un traumatism ocular (28). ~ **toracică,** sindrom consecutiv unei contuzii toracice, caracterizat prin paloare, nelinişte, puls mic, tahipnee şi (uneori) sincopă (11).

Compactare. Operaţie de îndesare a două volume (24). ~ **osoasă,** sin.: *Impactare osoasă,* presiune continuă exercitată între două suprafeţe osoase sîngerînde (denudate), în scopul favorizării sudurii lor. Se poate realiza manual, prin apăsarea continuă a greutăţii corpului, prin greutatea membrului respectiv sau instrumental (24).

Compactor. Utilaj folosit pentru compactare (24).

Vezi şi: Smith-Petersen.

Compas (fr. *compas*). Instrument format din două braţe de lemn sau de metal, unite la un capăt printr-un şurub în aşa fel ca unghiul pe care-l formează să poată fi variat; serveşte la trasarea de circumferinţe şi la măsurarea distanţei dintre două puncte (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **mezenteric**, spaţiul traversat de a 3-a porţiune a duodenului,cuprins între aortă (dorsal) şi artera mezenterică (cranial şi ventral) (11). ~ **de nivel**, vezi Schultess ~ **tridimensional Korkhaus**, vezi Korkhaus.

Vezi şi: Weber, Willis.

Compensare (lat. = a compensa). 1. Menţinerea funcţiilor unui organ oarecare în limite normale, prin mecanismul contracarării deficitului sau excesului creat cu ajutorul fenomenelor de hipertrofie şi hiperfuncţie ale altor organe (15). 2. În statistica matematică, procedeu de corectare a datelor înregistrate, considerînd că ele exprimă nu numai necesitatea logică, ci şi perturbaţiile întîmplătoare; se obţin astfel reprezentări grafice şi tabelare mai simple şi mai regulate (7).

Complement (lat. *complementum* = întregire, completare), sin.: *Alexină*. Grup de factori prezenţi în mod normal în serul sanguin, care reacţionează cu complexele antigen-anticorp (Atg-Atc) şi exercită un efect citotoxic asupra celulelor pe suprafaţa cărora s-au format astfel de complexe. Simbol: C'. Există cel puţin 9 factori distincţi (componente ale C'), desemnaţi prin C_1', C_2' etc.; care acţionează în ordinea: C'1-4-2-3-5-6-7-8-9 şi numai în această ordine. Reacţia întregii serii de factori cu bacterii sensibile (gramnegative) sau celule animale nucleate care s-au combinat cu anticorpii specifici duce la moartea celulelor şi deseori la liză celulară, iar reacţia cu hematii sensibilizate la hemoliză. Reacţia complexelor Atg-Atc cu primele componente ale seriei, pînă la C'3, duce la modificări care se pot manifesta prin acţiune chimiotactică asupra leucocitelor, opsonizare, imunoaderenţă, conglutinare. În cursul reacţiei cu complexele Atg-Atc, C' este consumat şi activitatea de C' dispare (fixarea complementului). Unele componente ale sistemului C' sînt relativ sensibile la diverşi agenţi; inactivarea lor, mai ales prin încălzire la 56°C, timp de 1/2 oră, împiedică reacţia cu componentele ulterioare ale seriei şi activitatea de C' este abolită (inactivarea complementului). C' acţionează şi în organism, dar importanţa acţiunii sale în apărarea antimicrobiană, alergie, autoagresiune etc. este variabilă şi controversată (3).

Complex (lat. *complexus*). 1. Unitate alcătuită din mai multe elemente sau părţi (32). 2. Grup de idei apropiate, cu un tonus emoţional comun, în parte inconştiente, care pot influenţa intens asociaţiile şi atitudinile individului în viaţă (32). 3. Undă pe electrocardiogramă, corespunzînd uneia din fazele ciclului cardiac (de ex. complexul *P* = sistola auriculară; complexul *QRS* = sistola ventriculară) (32). ~ **chelatic**, sin.: *Chelat*, compus cu structură de sare complexă, cu inele fără tensiune, neelectroliţi, în care un metal este legat covalent de atomul hidroxilic al formei enolice şi coordinativ de atomul de oxigen al unei grupări carbonil sau carboxil în poziţia β (5). ~ **ideoafectiv**, grupare de trăiri şi reprezentări cu coloratură afectivă puternică, uneori cu conţinut traumatizant (35). ~ **morbid**, denumire pentru un ansamblu de fenomene patologice a căror totalitate formează sindromul (32). **Complexe neuroinsulare.** Formaţiuni histologice pancreatice alcătuite din contactul intim al unor elemente nervoase şi al unor celule endocrine; după unii autori ar secreta vagotonină (7). ~ **lui Oedip**, termen psihanalist desemnînd complexul afectiv de iubire faţă de părintele de sex opus, concomitentă cu ostilitate şi rivalitate faţă de părintele de acelaşi sex (35). ~ **primar Ranke**, vezi Ranke. ~ **primar tuberculos**, Complex primar Ranke, vezi Ranke. ~ **QRS**, aspectul grafic al fenomenelor electrice din timpul sistolei ventriculare; se datoreşte invadării ventriculelor de către unda de excitaţie. În mod normal, complexul *QRS* este pozitiv, avînd amplitudinea cea mai mare în D II şi durata variabilă între 0,06 şi 0,09 secunde (15). ~ **R sexductor**, sin.: *Factorul R*, complex structural format din determinantul factorului de transfer al rezistenţei la antibiotice şi determinanţii genetici ai rezistenţei la antibiotice, la bacterii (17).

Vezi şi: Eisenmenger.

Complexare. Proces de formare a complecşilor chelatici prin realizarea unor săruri metalice ale substanţelor organice (5).

Complexometrie (lat. *complexus* = complex + gr. *metron* = măsură). Metodă de dozare a unor elemente cu ajutorul agenţilor chelatici (20).

Complexoni. Agenţi chimici cu proprietăţi de inactivare a ionilor metalici, prin formarea de structuri ciclice în interiorul moleculei, ionul metalic fiind inclus în inel. Rezultatul acestei reacţii sînt complecşi solubili, stabili, cu calciul şi unele metale grele. Fenomenul este cunoscut sub numele de chelare (21).

Complianţă. Variaţie de volum toracopulmonară necesară pentru a produce o variaţie de presiune transpulmonară de o unitate. Se exprimă în litri/cm H_2O. Complianţa poate fi statică în condiţii de flux aerian egal cu zero (adică în apnee, imobilitate toracică şi glotă deschisă) şi dinamică (în cursul ventilaţiei) (34).

Compostare (fr. *composter*). Metodă de neutralizare a reziduurilor solide prin sol constînd din depunerea alternativă de reziduuri şi straturi de pămînt (sau masă compostată luată dintr-un compost natural). În interiorul unui compost, temperatura se ridică la 40—60°C şi au loc procese intinse de mineralizare, iar flora patogenă este distrusă relativ repede. În funcţie de condiţiile climatice, minealizarea se consideră încheiată după 6—12 luni, rezultînd o masă brună care se utilizează ca îngrăşămînt (20).

Compresă (fr. *compresse*). Aplicaţie umedă constînd din îmbibarea cu apă simplă sau cu unele adaosuri (ceaiuri, alcool etc.) a unei bucăţi de pînză de dimensiuni corespunzătoare regiunii de tratat. Compresa poate fi rece, caldă sau alternantă (4).

Vezi şi : Priessnitz.

Compresiune (lat. *compressio*). 1. Micşorarea sub acţiunea unei forţe externe a volumului unui corp solid, lichid sau gazos (sin. : *Comprimare*) (32). 2. Metodă utilizată pentru reducerea cantităţii de radiaţii secundare ce iau naştere într-un volum străbătut de radiaţii penetrante (ionizante). În radiodiagnostic, compresiunea reduce volumul de examinat, deci radiaţiile secundare care dăunează contrastului. În radioterapie realizează anemierea tegumentelor şi a ţesuturilor superficiale şi astfel diminuarea radiosensibilităţii lor, apropierea de focarul de iradiat şi, pentru unele regiuni (abdomen), permite îndepărtarea din fasciculul de radiaţii a unor organe radiosensibile (intestin) (36). **~ cerebrală,** sindrom clinic datorit presiunii intracraniene crescute, avînd aceleaşi simptome ca şi comoţia cerebrală, dar cu evoluţie inversă, simptomele crescînd în intensitate progresiv ; poate fi realizată prin hemoragii intracraniene, de obicei din vasele meningiene, prin tumori, inflamaţii, edem (23). **~ maxilarelor,** anomalie dentomaxilară caracterizată prin îngustarea diametrelor transversale ale arcadelor dentare. Dinţii laterali dintr-o hemiarcadă sau din ambele sînt situaţi mai aproape decît normal de linia medianelor (39). **~ medulară,** sindrom clinic reprezentat prin semne de suferinţă medulară determinate de comprimarea măduvei în canalul rahidian printr-un proces patologic de vecinătate (tumoare, fractură vertebrală, morb Pott) (27). **~ nervoasă,** compresiunea unui nerv de către un hematom, fragment osos etc., ca urmare a unui traumatism, caracterizată prin semne de întrerupere nervoasă fără abolirea totală a tonusului muscular, cu tulburări senzitive incomplete şi disociate şi fără tulburări trofice (11).

Compresor. Instrument chirurgical pentru realizarea de presiuni (11). **~ dentar,** dispozitiv ataşat la unitul dentar şi cu ajutorul căruia se obţine un jet de aer sub presiune ; este folosit în cursul tratamentelor stomatologice, pentru îndepărtarea detritusurilor, uscarea cavităţilor, pulverizarea unor medicamente (38). **~ de meat,** pensă-clamp adaptată pentru a se putea ţine închis meatul după injectarea sau instilarea unui lichid în scop terapeutic (11).

Compressor (lat. = care strînge), În anatomie, muşchi care comprimă o structură saculară, tubulară sau un orificiu (1). **~ bulbi proprius,** porţiune a muşchiului bulbocavernos, la bărbat, care comprimă bulbul corpului cavernos al uretrei (1). **~ hemisphericum bulbi,** porţiune a muşchiului bulbocavernos la bărbat, situată sub *compressor bulbi proprius* ; comprimă bulbul corpului cavernos al uretrei şi partea ei proximală (1). **~ naris,** muşchiul transversal al nasului prin acţiunea căruia se turteşte aripa nasului, determinînd o strîmtare a nării (1).

Comprimare. Vezi Compresiune.

Comprimate. Preparate farmaceutice solide obţinute prin comprimarea substanţelor medicamentoase (ca atare sau amestecate cu excipienţi), în diferite forme (discuri, cilindri) (13).

Compton, Arthur Holly. **Efectul ~,** mod de interacţiune cu substanţa radiaţiilor electromagnetice de energie relativ mare ; fotonul cedează o parte din energia sa unui electron din atomul pe care a căzut, continuîndu-şi parcursul său cu o energie mai mică şi cu o altă direcţie decît cea iniţială (6).

Compulsie (lat. *compellere* = a împinge). Fobie caracterizată prin teama de a comite un act impulsiv (35).

Compus. Substanţă chimică formată din molecule identice ca structură, ale căror atomi constituenţi provin din două sau mai multe elemente şi se află într-un raport definit, care respectă legile stoichiometriei (5). **~ anorganic,** sin. : *Compus mineral*, compus chimic care conţine în general alţi atomi decît cei de carbon. O serie de compuşi simpli ai carbonului — oxizii, carburile şi carbonaţii — sînt de asemenea consideraţi drept compuşi anorganici (5). **~ B Kendall,** Corticosteron. **~ E Kendall,** Cortizon. **~ F Kendall,** Cortizol. **Compuşi fosfatidalici.** Plasmalogeni. **~ mineral,** Compus anorganic. **~ organic,** compus chimic care conţine atomi de carbon, legaţi covalent în catene sau inele (cicluri), alături de care pot exista atomi de H, N, O, S, Cl etc. (5). **Compuşi organomercuriali.** Nume generic pentru compuşii organici ai mercurului utilizaţi ca fungicide. Toxicitatea mercurului pentru sistemul nervos central este potenţată de radicalul organic (9).

Vezi şi : Kendall, Reichstein.

Con (lat. *conus*), sin. : *Conus*. 1. Denumire folosită în terminologia medicală pentru formaţiuni avînd aspect conic (15). 2. Elementul mecanic al coroanei dentare (1). **~ antipodal,** con de raze astrale opuse fibrilelor acromatice în procesul de mitoză (1). **~ de cauciuc,** piesă din cauciuc, de formă conică, folosită pentru netezirea lucrărilor protetice prin conectare la motorul de tehnică dentară (39). **~ dentar,** material în formă de cui, aproximativ de dimensiunile canalelor radiculare, folosit în stomatologie pentru tratamentele endodontice; se confecţionează din diferite substanţe (gutapercă, fildeş, acrilat, argint, hîrtie) (38). **~ ectoplacentar,** trofoblastul subţire al blastocistului tînăr, care formează placenta fetală (1). **Conuri eferente.** *Ductuli efferentes testis*. **~ de presiune,** sin. : *Angajare cerebrală*, *Hernie cerebrală internă*, hernierea anumitor părţi din encefal, prin unele orificii preformate. Exemple : a) con de presiune cerebelos : angajarea amigdalelor cerebeloase în gaura occipitală ; b) con de presiune temporal : angajarea girusului hipocampic în orificiul Pacchioni (26). **~ pulmonar,** *Conus arteriosus*. **~ sarcoplasmic,** denumire dată maselor conice de sarcoplasmă, situate la terminaţia nucleului celulelor musculare netede sau a fibrelor musculare cardiace (1). **~ terminal,** *Conus medullaris*. **~ de turnare,** surplusul de metal rămas în pîlnia mesei de ambalaj după turnarea unei piese protetice (38). **~ vizual,** expansiunea externă, fotoreceptorie, a celulei vizuale cu con (28).

Con — (lat. *cum* = cu). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de împreună cu (32).

Conalbumină. Glucoproteină care se găseşte în albumina din ou (5).

Conamen (lat. *conari* = a încerca, a atenta la). Încercare de sinucire (23).

Conarium (gr. *konarion* = con mic). Termen vechi pentru *corpus pineale* (1).

Concato, Luigi Maria, 1825—1882. **Boala ~,** poliserozită cu pericardită constrictivă (10).

Concediu (lat. *concedere* = a ieşi, a se retrage). Interval de timp în care un salariat este scutit de a presta munca (32). **~ medical,** perioadă de absenţă (pierdere a capacităţii de muncă) prin boală, accident, tratament balneoclimatic, ţinere sub observaţie medicală, în care salariatul este scutit de sarcina de a presta muncă şi de a fi prezent la locul de muncă. Concediul medical se acordă pe bază de certificat de boală eliberat de medic. În timpul concediului de boală, salariatul primeşte ajutor material din partea asigurărilor sociale de stat şi se bucură de asistenţă medicală gratuită (21).

Concentrare. Mărirea procentului unui component într-o soluţie sau într-un amestec (32). **~ urinii,** proces complex prin care, ca urmare a reabsorbţiei prevalente de apă faţă de substanţele solvite, se realizează o urină finală cu o concentraţie de cristaloizi pînă la de 4 ori mai mare decît aceea a plasmei. Mecanismul de concentrare începe să acţioneze în ansa Henle, care este impermeabilă la apă şi în care lichidul tubular devine hipoton (faţă de plasmă) prin transfer activ de electroliţi în lichidul interstiţial medular, care devine hiperton; în tubul distal, permeabil pentru apă în prezenţa ADH, lichidul tubular cedează apă lichidului interstiţial cortical, devenind izoton cu plasma ; în canalul colector, permeabilizat pentru apă tot de ADH, urina cedează apă lichidului interstiţial medular hiperton, devenind ea însăşi hipertonă (25).

Concentraţie. Raportul dintre cantitatea de substanţă dizolvată (solidă, lichidă sau gazoasă) şi cantitatea de solvent sau de soluţie (6). **~ „M",** termen propus de Bail pentru a indica concentraţia maximă pe care o cultură bacteriană o poate atinge într-un mediu lichid, considerînd-o ca o proprietate intrinsecă constantă a unei specii. S-a constatat însă că în condiţii speciale de cultivare (culturi aerate), această concentraţie poate fi depăşită de cîteva ori (3). **~ maximă admisă,** limita superioară a concentraţiei unei substanţe toxice în aer, care, — după cunoştinţele actuale — nu provoacă o stare patologică a organismului, indiferent de durata expunerii. Se găseşte înscrisă în normele de stat pentru principalele substanţe chimice şi pulberi industriale (9). **~ maximă medie,** mod de exprimare a concentraţiei maxime admise de substanţe toxice sau pulberi în atmosferă. Reprezintă media pe 24 ore a concentraţiilor obţinute prin recoltare continuă sau mai multe recoltări de lungă durată. Normele de concentraţii maxime admise de substanţe toxice sau pulberi sînt exprimate — în legislaţia sanitară a ţării noastre — prin două valori : concentraţia maximă momentană şi concentraţia maximă medie de 24 ore (20). **~ maximă momentană,** mod de exprimare a conţinutului maxim admis de substanţe toxice sau pulberi în atmosferă. Reprezintă concentraţia cea mai mare a substanţei respective determinată într-un interval scurt de timp (10—15 minute) (20). **~ maximă suportabilă,** concentraţia cea mai mare de toxic care permite supravieţuirea tuturor animalelor dintr-un lot de experienţă (21). **~ moleculară,** numărul de molecule de solvit în unitatea de volum a soluției; este reprezentat de 1 mol gram dintr-o substanță disolvat la 1 litru apă distilată (6). ~ **urinii,** proprietate a urinii, definită de raportul dintre cantitatea totală de substanțe solvite, osmotic active, și cantitatea de apă din urină, și rezultată din activitatea conjugată a mecanismelor tubulare de diluție și de concentrație. Concentrația din urina finală variază în general invers proporțional cu debitul urinar și poate oscila de la 0 pînă la de 3—4 ori concentrația plasmei deproteinizate. Apreciată în funcție de raportul dintre concentrația sa osmotică și cea a plasmei, urina poate fi: hipotonă, izotonă sau hipertonă. Concentrația urinii poate fi definită de unul din următorii parametri: presiune osmotică, greutate specifică, conținutul total în solvați și refractivitatea. În funcție de acești parametri, starea în care urina are o concentrație normală este denumită eustenurie, eugravurie, eusterurie, eurefracturie (25).

Conceptul Tench. Vezi Tench.

Concepție (lat. *conceptio*). Ansamblu sau sistem de idei cu privire la probleme filozofice, științifice, tehnice, literare (Dicționarul limbii române moderne). ~ **psihosomatică,** concepție de esență psihanalistă, după care simptomele bolilor somatice ar reprezenta în mod simbolic unele conflicte inconștiente, conform teoriei așa-zisului „limbaj simbolic al organelor" (35).

Concha (lat. = cochilie), sin.: *Cornet, Scoică.* Organ în formă de cochilie (1). ~ **auriculae,** scobitură în formă de cornet, pe care o determină cartilajul urechii externe (1). ~ **nasalis inferior,** sin.: *Cornet inferior,* cornetul inferior al cavității nazale; os independent sub care se află meatul nazal inferior (1). ~ **nasalis media,** sin.: *Cornet mijlociu,* cornetul mijlociu al cavității nazale; aparține osului etmoid, iar sub el se află meatul nazal mijlociu (1). ~ **nasalis superior,** sin.: *Cornet superior,* cornetul superior al cavității nazale; face parte din osul etmoid, iar sub el se află meatul nazal superior (1). ~ **nasalis suprema,** sin.: *Cornetul Santorini,* cornet inconstant, aparținînd osului etmoid și situat superior de cornetul nazal superior (1). ~ **sphenoidalis,** sin.: *Cornetul Berlin, Osul Berlin,* lamă osoasă subțire care formează jumătatea laterală a suprafeței antero-inferioare a corpului osului sfenoid. La embrion formează un os cavitar care conține un rudiment al sinusului sfenoidal (1).

Concretio cordis, sin.: *Simfiză intrapericardică.* Varietate anatomopatologică a pericarditei cronice constrictive, caracterizată prin îngroșarea și simfizarea celor două foi ale pericardului seros (10).

Concrețiune (lat. *concretio* = agregare). Formațiune de duritate variabilă constînd din precipitări de săruri în țesuturi sau organe cavitare și datorată unor procese metabolice viciate sau unor cauze inflamatorii (2). ~ **tofică,** depunere de mase uratice în hipoderm și regiunile periarticulare, întîlnită în gută (2).

Condensare (lat. *condensare* = a îngrămădi). 1. Reacție chimică în care două sau mai multe molecule de același fel se combină, rezultînd o nouă substanță, cu greutate moleculară mai mare. Reacția de condensare se însoțește de obicei de eliminare de apă sau de alte molecule mici (5). 2. Termen psihanalitic constînd din reprezentarea a două sau mai multe idei, sentimente sau amintiri printr-un cuvînt sau o imagine (35). ~ **osoasă,** sin.: *Densificare osoasă, Hiperostoză, Osteită condensată, Osteoscleroză, Scleroză osoasă,* densificarea, amplificarea, îngroșarea sau hipermineralizarea țesutului osos. Poate fi fiziologică sau patologică în cursul a diverse afecțiuni (nervoase, hormonale, metabolice, traumatice etc.) (24). ~ **personalității,** variantă a sindromului de depersonalizare, caracterizată prin convingerea bolnavului că în persoana sa sînt cuprinse una sau mai multe personalități (35).

Condensator. 1. Aparat format din plăci metalice despărțite prin izolatori și care acumulează electricitatea furnizată de o sursă, devenind astfel capacități electrice. Capacitatea electrică se poate mări apropiind plăcile sau crescînd suprafața lor. Condensatorul este folosit în electroterapie și în special în terapia prin curenți de înaltă frecvență (4). 2. La microscop, dispozitiv optic format din mai multe lentile, făcînd parte din sistemul de iluminare a microscopului; are drept scop concentrarea fasciculului luminos la nivelul preparatului (3). ~ **cardioid,** la microscop, condensator care permite iluminarea preparatului numai cu raze foarte oblice. În acest mod, în obiectivul microscopului nu pătrund raze directe, ci numai cele refractate sau reflectate de particule aflate în suspensie, care apar strălucitoare pe un fond întunecat (fenomenul Tyndall). Servește la examenul pe fond întunecat al germenilor în stare nativă, denumit în mod impropriu și ultramicroscopie (3).

Vezi și: Abbé.

Condil (gr. *kondylos* = vîrf). *Condylus.* ~ **de echilibrare,** condilul mandibular de pe partea opusă părții active a masticației (39). ~ **humeral,** *Capitulum humeri.* ~ **de lucru,** condilul mandibular de pe partea activă a masticației (39). ~ **mandibulei,** *Processus condylaris mandibulae.* ~ **temporalului,** *Tuberculum articulare osis temporalis.*

Condilartroză (gr. *kondylos* = vîrf + *arthron* = încheietură). Articulație formată dintr-un condil și o cavitate corespunzătoare, prezentînd două grade de libertate (de ex. articulaţia radiocarpiană sau radiohumerală) (24).

Condilectomie (gr. *kondylos* = vîrf + *ektome* = exciziţie). Extirparea chirurgicală a unui condil (38).

Condiloclazie (gr. *kondylos* = vîrf + *klasis* = ruptură). Tip de intervenţie ortopedică în care se creează un pinten osos care se introduce într-un lăcaş prezent (24).

Vezi şi : Vreden.

Condilom (gr. *kondyloma*). Formaţiune tumorală, de obicei de origine inflamatorie sau virotică, situată la nivelul tegumentelor şi mucoaselor (vulvară, anală), alcătuită dintr-o proliferare a elementelor dermice acoperite de epiteliu malpighian hiperplazic, realizînd creste interpapilare adînc înfipte în derm (2).
Condiloame acuminate. Vegetaţii veneriene.
Condiloame late. Vezi Sifilide papuloase.

Condilomatoză. Afecţiune prezentînd ca leziuni caracteristice tumorete (condiloame), localizate de obicei perianal sau perigenital (12).

Condilotomie (gr. *kondylos* = vîrf + *tome* = tăiere). Secţionare chirurgicală (osteotomie) a unui condil (24).

Condiometru. Aparat de măsurare a radiaţiilor construit pe principiul camerei de ionizare (36).

Condiţie (lat. *conditio*). Împrejurare de care depinde apariţia unui fenomen (Dicţionarul limbii române moderne). **Condiţii echivalente.** Diferite condiţii de temperatură şi umiditate a aerului, curenţi de aer şi radiaţii calorice care provoacă aceeaşi senzaţie de căldură. Cu ajutorul acestor condiţii echivalente s-au putut stabili diferitele tabele de temperaturi efective (20). **Condiţii epidemiologice.** Complexul factorilor care condiţionează apariţia unei epidemii : prezenţa masivă a agentului patogen care să favorizeze infecţia în masă ; existenţa unei mase receptive în populaţie ; prezenţa de modalităţi de transmitere şi de căi de infecţie ; condiţii speciale de loc şi timp, climat, anotimp etc. (8). **Condiţii meteorologice.** Starea fizică a aerului, caracterizată prin temperatură, umiditate, curenţi de aer, radiaţii termice, presiune atmosferică şi stare electrică. (9). **Condiţii de muncă.** Ansamblul factorilor care influenţează favorabil sau defavorabil procesul de muncă : durata, intensitatea, poziţia corpului, factorii de microclimat, expunerea la toxice etc. (9). **Condiţii de viaţă şi de muncă.** Modul în care se desfăşoară viaţa şi activitatea permanentă a unui individ (modul de alimentaţie, standardul de viaţă, starea de igienă a locuinţei, ocupaţia pe care o are, noxele profesionale etc.). Contribuie la stabilirea diagnosticului, tratamentului şi prognosticului unui bolnav (29).

Condiţioner termic. Aparat pentru menţinerea unei anumite temperaturi constante (39).

Condral (gr. *chondros* = cartilaj). Ţesut condral. Vezi ţesut cartilaginos.

Condralgie (*condro-* + gr. *algos* = durere), sin. : *Condrodinie.* Dureri la nivelul porţiunilor cartilaginoase ale segmentelor respective (4).

Condrectomie (*condro-* + gr. *ektome* = excizie). Rezecţia parţială a cartilajelor, de obicei costale (24).

Condrificare (*condro-* + lat. *facere* = a face). Transformare în ţesut cartilaginos (4).

Condrigen. Proteină din cartilaj, care prin fierbere se transformă într-o substanţă gelatinoasă, condrina (4).

Condrină. Materie proteică obţinută prin fierberea cartilajului (1).

Condriogen. Factor ereditar presupus a fi prezent în mitocondrii (1).

Condriom. 1. Condriozom. 2. Conţinutul condriozomal total al celulei (1).

Condriozom, sin. : *Condriom.* Termen vechi pentru mitocondrii (1).

Condrită (*condro-* + *ită*), sin. : *Chondritis.* Inflamaţia cartilajului. Termen generic folosit pentru afecţiunile degenerative ale ţesutului cartilaginos, inclusiv afecţiunile de creştere : epifizite, osteocondropatii. Nefiind vorba de un proces infecţios, unii autori preferă termenul de condroză (24).

Condro- (gr. *chondros* = cartilaj). Element de compunere pentru termeni referitori la cartilaj (32).

Condroalbuminoid. Componentă proteică insolubilă a matricei cartilajului, similară elastinei (1).

Condroblast (*condro-* + gr. *blastos* = germen), sin. : *Condroplast.* Celulă formatoare de cartilaj (1).

Condroblastom (*condro-* + gr. *blastos* = germen + *-oma*). Tumoare malignă a ţesutului cartilaginos, cu elemente celulare tinere (2).

Condrocite (*condro-* + gr. *kytos* = celulă). Celule cartilaginoase, de formă sferică, adăpostite şi umplînd o cavitate a substanţei fundamentale ; între ele şi substanţa care constituie pereţii nu există spaţiu ; au nucleu mare, veziculos, excentric şi citoplasmă densă cu numeroase mitocondrii (1).

Condroclaste (*condro-* + gr. *klasis* = ruptură). Celule care efectuează resorbţia cartilajului (1).

Condroclazie (*condro-* + gr. *klasis* = ruptură). Resorbţia ţesutului cartilaginos prin acţiunea condroclastelor (24).

Condrocraniu (*condro-* + gr. *kranion* = craniu). Craniu cartilaginos embrionar (1).

Condrodermatita nodulară cronică a urechii, sin.: *Angiokeratomul pavilionului urechii, Dermatochondritis helicis.* Nodul dureros al pavilionului urechii, de obicei posttraumatic (12).

Condrodinie (*condro-* + gr. *odyne* = durere). Condralgie.

Condrodisplazie (*condro-* + *dis-* + gr. *plassein* = a forma), sin.: *Discondroplazie.* Termen generic pentru afecţiuni caracterizate prin tulburări ale osificării encondrale, avînd ca rezultat oprirea creşterii oaselor lungi (24). ~ **ectodermică,** Sindromul Ellis-van Creveld, vezi Ellis-van Creveld. ~ **unilaterală,** Boala Ollier, vezi Ollier.

Condrodistrofie (*condro-* + *dis-* + gr. *trophe* = nutriţie). Defect în osificarea endocondrală, de origine congenitală (7). ~ **fetală** (Kauffmann), Acondroplazie. ~ **fetală calcificantă,** boală rară a sugarului, caracterizată prin apariţia pe imaginea radiografică a unor puncte opace în epifizele neosificate. Copiii se nasc morţi sau mor în primul an prin anomalii asociate (24). ~ **hiperplastică,** sin.: *Exostoză cartilaginoasă multiplă,* distrofie caracterizată prin hipertrofia cartilajelor cu formare de excrescenţe osoase (masive, nodulare, neregulat osificate) la extremităţile oaselor incomplet dezvoltate (7). ~ **hipoplastică,** lipsa dezvoltării cartilajului prin proliferarea insuficientă a condroblastelor (7). ~ **malacică,** condrodistrofie hipoplastică cu cartilaje moi (7).

Condrofibrom (*condro-* + lat. *fibra* = fibră + *-oma*). Tumoare benignă a ţesutului cartilaginos şi conjunctiv cu predominanţă cartilaginoasă (2).

Condrofit (*condro-* + gr. *phyton* = excrescenţă). Excrescenţă cartilagnoasă prin metaplazia ţesutului de granulaţie; se dezvoltă ca urmare a unei inflamaţii productive (2).

Condrogeneză (*condro-* + gr. *genesis* = naştere). Procesul de formare a ţesutului cartilaginos normal sau patologic (24),

Condrolipom (*condro-* + gr. *lipos* = grăsime + *-oma*). Tumoare benignă a ţesutului conjunctivoadipos cu metaplazie cartilaginoasă (2).

Condroliză (*condro-* + gr. *lysis* = distrucţie). Proces de distrugere a ţesutului cartilaginos (2).

Condrom (*condro-* + *-oma*). Tumoare benignă a ţesutului cartilaginos, adesea recidivantă după extirpare (2). ~ **chistic,** condrom în care apar cavităţi chistice prin condroliză (2). ~ **osteogenic,** exostoză care depinde de cartilajul de conjugare; unul din elementele principale ale bolii Ombrédanne (24) ~ **pulmonar,** condrom format pe seama cartilajelor bronşice; adesea disembrioplazic (2). ~ **sarcomatos,** condrom malignizat, în care predomină elementele conjunctive; porneşte de obicei de la un condrofibrom bogat în celule (2).

Condromalacie (*condro-* + gr. *malakia* = înmuiere). Înmuierea cartilajelor. În clasificarea anatomopatologică a lui Kauffmann asupra condrodistrofiilor, reprezintă al 3-lea tip, cel mai rar, după tipul hipoplazic şi hiperplazic (24). ~ **rotulei,** Boala Löwen, vezi Löwen.

Condromatoză. Grupă de boli ale ţesutului cartilaginos, în care Clement introduce tulburările de condrogeneză (discondroplazia Ollier) şi diversele forme de condromatoză (encondromul, eccondromul) (24).

Condromer (*condro-* + gr. *meros* = parte). Segment cartilaginos al coloanei vertebrale embrionare; vertebră cartilaginoasă (1).

Condrometaplazie tenosinovială. Metaplazie cartilaginoasă a ţesutului conjunctiv al tendoanelor şi sinoviei, care se întîlneşte în artroze deformante şi anchilozante (2).

Condromiom (*condro-* + gr. *mys* = muşchi + *-oma*). Tumoare benignă cartilaginoasă şi musculară, posibil prin metaplazia cartilaginoasă a ţesutului muscular (2).

Condromixom (*condro-* + gr. *myxa* = mucus + *-oma*). Tumoare benignă a cartilajului fibros cu transformare mucoidă a fibrelor şi estomparea lor, apărînd celule conjunctive de aspect stelat (2).

Condromixosarcom (*condro-* + gr. *myxa* = mucus + *sarcom*). Tumoare malignă a cartilajului fibros cu transformare mixomatoasă a structurilor conjunctive, în sensul degenerescenţei mucoide a fibrelor şi atipii ale celulelor (2).

Condromucoid (*condro-* + lat. *mucus* = mucus + gr. *eidos* = formă). Mucoid găsit în cartilaj; glicoproteină în care grupul prostetic este acidul condroitin sulfuric (1).

Condroplast (*condro-* + gr. *plassein* = a forma). Condroblast.

Condroporoză (*condro-* + gr. *poros* = trecere). Rarefacţie a ţesutului cartilaginos prin procese de liză, realizîndu-se un aspect caracteristic prin prezenţa de mici cavităţi care apar optic vide la examenul microscopic (2).

Condrosarcom (*condro-* + *sarcom*). Tumoare malignă a ţesutului cartilaginos (2).

Condrosteom (*condro-* + gr. *stear* = grăsime + *-oma*). Tumoare benignă a ţesutului cartilaginos şi osos, cu predominanţa elementelor cartilaginoase, deseori cu slabă delimitare (posibilitatea recidivelor), fără atipii celulare, păstrîndu-se aranjamentul în cuiburi ale celulelor cartilaginoase (2).

Condrosulfatază. Enzimă care catalizează hidroliza oligozaharidelor condroitinsulfatului (5).

Condrotomie (*condro-* + gr. *tome* = tăiere). Secţiunea cartilajelor, de obicei costale (24).

Condrozamină, sin. : *Amino-2-galactoză*. Component al acidului condroitinsulfuric (5).

Condroză (*condro-* + *-oză*). Termen generic pentru afecţiuni degenerative ale ţesutului cartilaginos (24).

Conducere (lat. *conducere* = a conduce). Transmitere (30). ~ **aeriană a sunetelor,** transmiterea pe cale aeriană a vibraţiilor sonore (30). ~ **ascunsă,** oprirea pe parcursul ei a excitaţiei retrograde, plecată spre atriu de la o extrasistolă ventriculară (10). ~ **decremenţială,** fenomen observat în deficitele mai severe ale conductibilităţii cardiace şi caracterizat printr-un declin progresiv al intensităţii excitaţiei, pe lîngă o încetinire a ascensiunii curentului de acţiune (10). ~ **osoasă absolută,** timpul de conducere osoasă, măsurat cu conductele auditive externe obstruate. În surditatea de transmitere este egală cu conducerea osoasă relativă (30). ~ **osoasă relativă,** timpul de conducere osoasă măsurat cu conductele auditiv externe libere (30). ~ **osoasă a sunetelor,** transmiterea pe cale osoasă a vibraţiilor sonore. În mod normal, transmiterea sunetelor se face mai bine pe cale aeriană decît pe cale osoasă (30). ~ **supranormală,** Electrosincronizare.

Conduct (lat. *conductus*). Termen folosit uneori pentru formaţiuni anatomice canaliculare, de obicei denumite canale (*canalis*) sau ducte (*ductus*) (1). ~ **auditiv extern,** *Meatus acusticus externus.* ~ **auditiv intern,** *Meatus acusticus internus.* **Conducte lacrimale.** *Ductuli excretorii glandulae lacrimalis.* ~ **malar,** *Foramen zygomaticoorbitale.*

Vezi şi : Bochdaleck.

Conductanţă. Capacitatea de conductibilitate electrică a unui corp sau circuit. Conductanţa este invers proporţională cu rezistenţa corpului respectiv. Unitatea de măsură a conductanţei este ohm^{-1} (5).

Conductibilitate, sin. : *Conducţie.* Proprietatea de transmitere a diferitelor forme de energie de la un punct la altul, fără degradarea sau deplasarea părţilor componente ale corpului conductor respectiv (15). ~ **echivalentă,** raportul dintre conductibilitatea specifică şi echivalentul-gram al electrolitului, reprezentînd conductibilitatea specifică a unui echivalent-gram. Se notează cu λ e (6). ~ **electrică,** proprietatea unor corpuri de a conduce curentul electric (6). ~ **electrică specifică,** sin. : *Conductivitate,* mărime caracteristică pentru un anumit material, egală cu coeficientul de proporţionalitate între densitatea de curent (J) care apare prin materialul respectiv supus unui cîmp electric şi intensitatea (E) a cîmpului electric. Are ca unitate cm^{-1} Ω^{-1} (6). ~ **molară,** raportul dintre conductibilitatea specifică a unei soluţii şi concentraţia sa molară (6). ~ **termică,** mecanism de transmitere a energiei calorice de la moleculă la moleculă în interiorul unui corp solid sau între două corpuri solide. Organismul uman pierde pe această cale, în condiţii obişnuite de viaţă, aproximativ 1 % din căldura totală pierdută (20).

Conductivitate. Conductibilitate electrică specifică.

Conductometrie (lat. *conducere* = a conduce + gr. *metron* = măsură). Metodă de determinare a conductibilităţii electrice, măsurată cu ajutorul conductometrului (20).

Conductometru. Aparat pentru măsurarea conductibilităţii electrice. Se utilizează în special pentru determinarea conductibilităţii electrice a apei sau a unei soluţii, care variază în raport cu conţinutul în electroliţi (20).

Conductor. Instrument metalic folosit în chirurgia ortopedică pentru dirijarea introducerii în os a cuielor de osteosinteză (24). **Conductori electrici.** Corpuri bune conducătoare de electricitate (4).

Conducţie. Conductibilitate.

Conduplicato corpore. Mod în care se poate produce expulzarea spontană a fătului imatur sau mort şi macerat, în caz de prezentaţie transversală ; fătul fiind complet îndoit în două, abdomenul şi toracele traversează simultan filiera pelvigenitală (18).

Condylus (gr. *kondylos* = vîrf), sin. : *Condil.* Proeminenţă rotundă întîlnită la extremităţile articulare ale unor oase (femur, humerus, mandibulă etc.) (1). ~ **humeri,** extremitatea distală a humerusului, cuprinzînd trohleea, *capitulum, fossa olecrani, fossa coronoidea* şi *fossa radialis* (1). ~ **lateralis femoris,** porţiunea laterală a epifizei distale a femurului, care se articulează cu condilul omolateral al tibiei (1). ~ **lateralis tibiae.** porţiunea laterală a epifizei proximale a tibiei, care se articulează cu condilul lateral al femurului (1). ~ **medialis femoris,** porţiunea medială a epifizei distale a femurului ; este mai mare decît cea laterală şi se articulează cu condilul omolateral al tibiei (1). ~ **medialis tibiae,** porţiunea medială a epifizei proximale a tibiei, care se articulează cu condilul omolateral al femurului (1). ~ **occipitalis,** proeminenţă convexă, pereche, situată pe partea laterală a osului occipital ; se articulează cu faţa corespunzătoare de pe masa laterală a atlasului şi este traversat la bază de canalul hipoglosului (1).

Conectori. Elemente de legătură între diferitele părţi componente ale unei proteze parţiale, scheletate. Se împart în două categorii : principali (elemente de legătură între şeile unei proteze parţiale scheletate) şi secundari

Condrodermatita nodulară cronică a urechii, sin.: *Angiokeratomul pavilionului urechii, Dermatochondritis helicis.* Nodul dureros al pavilionului urechii, de obicei posttraumatic (12).

Condrodinie (*condro-* + gr. *odyne* = durere). Condralgie.

Condrodisplazie (*condro-* + *dis-* + gr. *plassein* = a forma), sin.: *Discondroplazie.* Termen generic pentru afecțiuni caracterizate prin tulburări ale osificării encondrale, avînd ca rezultat oprirea creșterii oaselor lungi (24). ~ **ectodermică,** Sindromul Ellis-van Creveld, vezi Ellis-van Creveld. ~ **unilaterală,** Boala Ollier, vezi Ollier.

Condrodistrofie (*condro-* + *dis-* + gr. *trophe* = nutriție). Defect în osificarea endocondrală, de origine congenitală (7). ~ **fetală** (Kauffmann), Acondroplazie. ~ **fetală calcificantă,** boală rară a sugarului, caracterizată prin apariția pe imaginea radiografică a unor puncte opace în epifizele neosificate. Copiii se nasc morți sau mor în primul an prin anomalii asociate (24). ~ **hiperplastică,** sin.: *Exostoză cartilaginoasă multiplă,* distrofie caracterizată prin hipertrofia cartilajelor cu formare de excrescențe osoase (masive, nodulare, neregulat osificate) la extremitățile oaselor incomplet dezvoltate (7). ~ **hipoplastică,** lipsa dezvoltării cartilajului prin proliferarea insuficientă a condroblastelor (7). ~ **malacică,** condrodistrofie hipoplastică cu cartilaje moi (7).

Condrofibrom (*condro-* + lat. *fibra* = fibră + *-oma*). Tumoare benignă a țesutului cartilaginos și conjunctiv cu predominanță cartilaginoasă (2).

Condrofit (*condro-* + gr. *phyton* = excrescență). Excrescență cartilagnoasă prin metaplazia țesutului de granulație; se dezvoltă ca urmare a unei inflamații productive (2).

Condrogeneză (*condro-* + gr. *genesis* = naștere). Procesul de formare a țesutului cartilaginos normal sau patologic (24),

Condrolipom (*condro-* + gr. *lipos* = grăsime + *-oma*). Tumoare benignă a țesutului conjunctivoadipos cu metaplazie cartilaginoasă (2).

Condroliză (*condro-* + gr. *lysis* = distrucție). Proces de distrugere a țesutului cartilaginos (2).

Condrom (*condro-* + *-oma*). Tumoare benignă a țesutului cartilaginos, adesea recidivantă după extirpare (2). ~ **chistic,** condrom în care apar cavități chistice prin condroliză (2). ~ **osteogenic,** exostoză care depinde de cartilajul de conjugare; unul din elementele principale ale bolii Ombrédanne (24) ~ **pulmonar,** condrom format pe seama cartilajelor bronșice; adesea disembrioplazic (2). ~ **sarcomatos,** condrom malignizat, în care predomină elementele conjunctive; pornește de obicei de la un condrofibrom bogat în celule (2).

Condromalacie (*condro-* + gr. *malakia* = înmuiere). Înmuierea cartilajelor. În clasificarea anatomopatologică a lui Kauffmann asupra condrodistrofiilor, reprezintă al 3-lea tip, cel mai rar, după tipul hipoplazic și hiperplazic (24). ~ **rotulei,** Boala Löwen, vezi Löwen.

Condromatoză. Grupă de boli ale țesutului cartilaginos, în care Clement introduce tulburările de condrogeneză (discondroplazia Ollier) și diversele forme de condromatoză (encondromul, eccondromul) (24).

Condromer (*condro-* + gr. *meros* = parte). Segment cartilaginos al coloanei vertebrale embrionare; vertebră cartilaginoasă (1).

Condrometaplazie tenosinovială. Metaplazie cartilaginoasă a țesutului conjunctiv al tendoanelor și sinoviei, care se întîlnește în artroze deformante și anchilozante (2).

Condromiom (*condro-* + gr. *mys* = mușchi + *-oma*). Tumoare benignă cartilaginoasă și musculară, posibil prin metaplazia cartilaginoasă a țesutului muscular (2).

Condromixom (*condro-* + gr. *myxa* = mucus + *-oma*). Tumoare benignă a cartilajului fibros cu transformare mucoidă a fibrelor și estomparea lor, apărînd celule conjunctive de aspect stelat (2).

Condromixosarcom (*condro-* + gr. *myxa* = mucus + *sarcom*). Tumoare malignă a cartilajului fibros cu transformare mixomatoasă a structurilor conjunctive, în sensul degenerescenței mucoide a fibrelor și atipii ale celulelor (2).

Condromucoid (*condro-* + lat. *mucus* = mucus + gr. *eidos* = formă). Mucoid găsit în cartilaj; glicoproteină în care grupul prostetic este acidul condroitin sulfuric (1).

Condroplast (*condro-* + gr. *plassein* = a forma). Condroblast.

Condroporoză (*condro-* + gr. *poros* = trecere). Rarefacție a țesutului cartilaginos prin procese de liză, realizîndu-se un aspect caracteristic prin prezența de mici cavități care apar optic vide la examenul microscopic (2).

Condrosarcom (*condro-* + *sarcom*). Tumoare malignă a țesutului cartilaginos (2).

Condrosteom (*condro-* + gr. *stear* = grăsime + *-oma*). Tumoare benignă a țesutului cartilaginos și osos, cu predominanța elementelor cartilaginoase, deseori cu slabă delimitare (posibilitatea recidivelor), fără atipii celulare, păstrîndu-se aranjamentul în cuiburi ale celulelor cartilaginoase (2).

Condrosulfatază. Enzimă care catalizează hidroliza oligozaharidelor condroitinsulfatului (5).

Condrotomie (*condro-* + gr. *tome* = tăiere). Secţiunea cartilajelor, de obicei costale (24).

Condrozamină, sin. : *Amino-2-galactoză*. Component al acidului condroitinsulfuric (5).

Condroză (*condro-* + *-oză*). Termen generic pentru afecţiuni degenerative ale ţesutului cartilaginos (24).

Conducere (lat. *conducere* = a conduce). Transmitere (30). ~ **aeriană a sunetelor,** transmiterea pe cale aeriană a vibraţiilor sonore (30). ~ **ascunsă,** oprirea pe parcursul ei a excitaţiei retrograde, plecată spre atriu de la o extrasistolă ventriculară (10). ~ **decremenţială,** fenomen observat în deficitele mai severe ale conductibilităţii cardiace şi caracterizat printr-un declin progresiv al intensităţii excitaţiei, pe lîngă o încetinire a ascensiunii curentului de acţiune (10). ~ **osoasă absolută,** timpul de conducere osoasă, măsurat cu conductele auditive externe obstruate. În surditatea de transmitere este egală cu conducerea osoasă relativă (30). ~ **osoasă relativă,** timpul de conducere osoasă măsurat cu conductele auditiv externe libere (30). ~ **osoasă a sunetelor,** transmiterea pe cale osoasă a vibraţiilor sonore. În mod normal, transmiterea sunetelor se face mai bine pe cale aeriană decît pe cale osoasă (30). ~ **supranormală,** Electrosincronizare.

Conduct (lat. *conductus*). Termen folosit uneori pentru formaţiuni anatomice canaliculare, de obicei denumite canale (*canalis*) sau ducte (*ductus*) (1). ~ **auditiv extern,** *Meatus acusticus externus*. ~ **auditiv intern,** *Meatus acusticus internus*. **Conducte lacrimale.** *Ductuli excretorii glandulae lacrimalis*. ~ **malar,** *Foramen zygomaticoorbitale*.

Vezi şi : Bochdaleck.

Conductanţă. Capacitatea de conductibilitate electrică a unui corp sau circuit. Conductanţa este invers proporţională cu rezistenţa corpului respectiv. Unitatea de măsură a conductanţei este ohm^{-1} (5).

Conductibilitate, sin. : *Conducţie*. Proprietatea de transmitere a diferitelor forme de energie de la un punct la altul, fără degradarea sau deplasarea părţilor componente ale corpului conductor respectiv (15). ~ **echivalentă,** raportul dintre conductibilitatea specifică şi echivalentul-gram al electrolitului, reprezentînd conductibilitatea specifică a unui echivalent-gram. Se notează cu λ e (6). ~ **electrică,** proprietatea unor corpuri de a conduce curentul electric (6). ~ **electrică specifică,** sin. : *Conductivitate*, mărime caracteristică pentru un anumit material, egală cu coeficientul de proporţionalitate între densitatea de curent (J) care apare prin materialul respectiv supus unui cîmp electric şi intensitatea (E) a cîmpului electric. Are ca unitate $cm^{-1}\,\Omega^{-1}$ (6). ~ **molară,** raportul dintre conductibilitatea specifică a unei soluţii şi concentraţia sa molară (6). ~ **termică,** mecanism de transmitere a energiei calorice de la moleculă la moleculă în interiorul unui corp solid sau între două corpuri solide. Organismul uman pierde pe această cale, în condiţii obişnuite de viaţă, aproximativ 1% din căldura totală pierdută (20).

Conductivitate. Conductibilitate electrică specifică.

Conductometrie (lat. *conducere* = a conduce + gr. *metron* = măsură). Metodă de determinare a conductibilităţii electrice, măsurată cu ajutorul conductometrului (20).

Conductometru. Aparat pentru măsurarea conductibilităţii electrice. Se utilizează în special pentru determinarea conductibilităţii electrice a apei sau a unei soluţii, care variază în raport cu conţinutul în electroliţi (20).

Conductor. Instrument metalic folosit în chirurgia ortopedică pentru dirijarea introducerii în os a cuielor de osteosinteză (24).

Conductori electrici. Corpuri bune conducătoare de electricitate (4).

Conducţie. Conductibilitate.

Conduplicato corpore. Mod în care se poate produce expulzarea spontană a fătului imatur sau mort şi macerat, în caz de prezentaţie transversală ; fătul fiind complet îndoit în două, abdomenul şi toracele traversează simultan filiera pelvigenitală (18).

Condylus (gr. *kondylos* = vîrf), sin. : *Condil*. Proeminenţă rotundă întîlnită la extremităţile articulare ale unor oase (femur, humerus, mandibulă etc.) (1). ~ **humeri,** extremitatea distală a humerusului, cuprinzînd trohleea, *capitulum*, *fossa olecrani*, *fossa coronoidea* şi *fossa radialis* (1). ~ **lateralis femoris,** porţiunea laterală a epifizei distale a femurului, care se articulează cu condilul omolateral al tibiei (1). ~ **lateralis tibiae.** porţiunea laterală a epifizei proximale a tibiei, care se articulează cu condilul lateral al femurului (1). ~ **medialis femoris,** porţiunea medială a epifizei distale a femurului ; este mai mare decît cea laterală şi se articulează cu condilul omolateral al tibiei (1). ~ **medialis tibiae,** porţiunea medială a epifizei proximale a tibiei, care se articulează cu condilul omolateral al femurului (1). ~ **occipitalis,** proeminenţă convexă, pereche, situată pe partea laterală a osului occipital ; se articulează cu faţa corespunzătoare de pe masa laterală a atlasului şi este traversat la bază de canalul hipoglosului (1).

Conectori. Elemente de legătură între diferitele părţi componente ale unei proteze parţiale, scheletate. Se împart în două categorii : principali (elemente de legătură între şeile unei proteze parţiale scheletate) şi secundari (elemente de legătură între conectorii principali sau dintre aceştia şi croşete) (39).

Conexiune (lat. *connexio*). Legătură între două sau mai multe fenomene (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **elastică**, conexiune realizată între croşet sau culisă şi proteza dentară, printr-un dispozitiv arcuit (sîrmă de anumită lungime şi grosime, de calibru descrescînd, sîrmă cotită, sîrmă în spirală etc.), pentru amortizarea presiunilor şi şocurilor exercitate asupra protezei, în vederea menajării parodonţiului dintelui (38).

Confabulaţie (*cum-* + lat. *fabulari* = a vorbi). Tulburare de memorie, constînd din reproducerea unor evenimente pe care bolnavul în realitate nu le-a trăit (35).

Configuraţie (lat. *configuratio*). Formă exterioară a unui lucru; înfăţişare (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **aortică**, aspect radiologic al unei boli aortice (stenoză, insuficienţă); se traduce prin lărgirea pediculului vascular al inimii, cu desfăşurarea marginii lui drepte, care devine concavă, proeminenţa butonului aortic, adîncirea arcului mijlociu şi creşterea în dimensiuni a arcului inferior stîng (36). ~ **miopatică** (Holzmann), aspect radiologic al miocarditelor; imaginea inimii apare cu diametrele crescute în sens transversal, cu bază largă pe diafragm şi scăzute în sens vertical. Imaginea se deformează uşor (semn de musculatură flască) în decubit. Punctele *D* şi *S* sînt şterse (36). ~ **mitrală**, aspect radiologic al inimii care prezintă o boală mitrală. Se caracterizează prin rectitudine sau convexitate a arcului mijlociu stîng al inimii, micşorarea sau dispariţia butonului aortic, scurtarea şi aplatizarea arcului inferior stîng, evidenţierea atriului stîng pe marginea dreaptă a inimii, vizibilă prin opacitatea atriului drept sau realizînd un dublu contur (36). ~ **pericardică**, aspect radiologic al pericarditei exsudative. Inima pare global mărită de volum în stînga, luînd aspect de „carafă" (umbră triunghiulară, cu contururi convexe şi unghiuri cardiofrenice ascuţite). De profil, imaginea inimii apare mult mărită, împingînd esofagul baritat înapoi şi uneori spre dreapta. În cazul pericarditelor constrictive, imaginea inimii poate fi normală, punîndu-se în evidenţă uneori concreţiuni calcare mai mult sau mai puţin întinse (36).

Confirmare (lat. *confirmare* = a confirma). În epidemiologie, procedura prin care se comunică autorităţii sanitare diagnosticul definitiv de boală infectocontagioasă al unor cazuri internate în spital ca suspecte de o boală transmisibilă sau care au diagnosticul precizat din momentul internării. Confirmarea se face pe baza ansamblului de date epidemiologice, clinice şi de laborator (8).

Confluens (lat. = confluent), sin.: *Confluenţă*. Loc sau formaţiune spre care converg, merg împreună (1). ~ **sinuum**, Teascul Herophilus, vezi Herophilus.

Confluenţă. *Confluens*. **Confluenţe subarahnoidiene**. *Cisternae subarachnoidales*.

Conformator de tubuşoare. În tehnica dentară, tijă de sîrmă de anumite grosimi şi forme în secţiune, folosită pentru conformarea tubuşoarelor de inele ortodontice (39). ~ **de val de ocluzie**, dispozitiv de conformare uniformă a valurilor de ocluzie prin presare (39).

Confuzie mintală. Termen generic, utilizat pentru desemnarea tulburărilor de conştiinţă de diferite etiologii, neconstituind o entitate nosologică (35).

Congelare, sin.: *Ingheţare*. 1. Acţiunea de a transforma prin frig un lichid în solid (6). 2. Scăderea temperaturii locale sau generale la un nivel incompatibil cu integritatea ţesuturilor interesate sau cu viaţa (23). ~ **alimentelor**, metodă de conservare a alimentelor folosind temperaturi scăzute, care reduc activitatea enzimatică şi cea microbiană. Este preferabilă congelarea rapidă (sub −25°) care, provocînd îngheţarea concomitentă a apei intra- şi extracelulare, nu mai produce deplasări mari de fluide între cele două compartimente şi deci nu se produc modificări în structura ţesuturilor. Înainte de consum, decongelarea trebuie să fie lentă, pînă cînd temperatura atinge +1°, cu excepţia legumelor congelate, care pot fi introduse direct în apa de fierbere. Deşi teoretic durata de conservare este nelimitată, se recomandă ca durata de păstrare pentru carne să nu depăşească 6 luni, iar pentru legume şi fructe 8−10 luni (20).

Congener (lat. *Congeneratus* = înrudit) vezi Acţiune congeneră, Funcţie congeneră.

Congenital (lat. *congenitas* = născut o dată cu). Termen care se referă la o tulburare aparentă sau latentă a nou-născutului, ca urmare a unui proces patologic petrecut în timpul vieţii intrauterine (15).

Congestie (lat. *congestio* = îngrămădire, acumulare), sin.: *Hiperemie*. Prezenţa unei cantităţi mai mari de sînge într-o anumită regiune datorită fie afluxului crescut (congestie activă), fie obstruării căilor de întoarcere venoasă (congestie pasivă) (15). ~ **angioneurotică**, congestie provocată de tulburări funcţionale ale nervilor vasomotori (2). ~ **fiziologică**, congestie produsă în condiţii fiziologice, funcţionale (postprandială, premenstruală etc.) (2). ~ **neuroparalitică**, congestie provocată de paralizia nervilor vasomotori (2). ~ **pasivă**, sin.: *Hiperemie venoasă*, congestie secundară unei tulburări circulatorii de origine cardiacă sau mecanică, obstructivă (2). ~ **pleuropulmo-**

nară, Corticopleurită. ~ **pulmonară,** termen folosit curent pentru a desemna unele bronhoalveolite acute (34). ~ **pulmonară de tip pneumonic,** Boala Woillez, vezi Woillez. ~ **pulmonară pseudopleuretică,** Boala Grancher, vezi Grancher. ~ **pulmonară de stază,** hiperemie pulmonară provocată de o insuficienţă cardiacă stîngă sau de o compresiune venoasă (34). ~ **pulmonară secundară,** bronhoalveolită acută apărînd ca un epifenomen în cursul unor boli infecţioase, nervoase, cardiovasculare, de nutriţie (diabet), intoxicaţii etc. (34).

Conglutinare. 1. Agregare specifică a unor antigene corpusculare (Atg), în special a hematiilor, sub acţiunea asociată a anticorpilor specifici (Atc), complementului (C') şi conglutininei sau a imunoconglutininelor, care acţionează în această ordine. Model clasic: hematii de cobai sau de oaie (Atg) + ser normal inactivat de bou (furnizează Atc specific natural şi conglutinina) + ser proaspăt de cal (C'). Pentru a reacţiona, complexele Atg-Atc-C' trebuie să conţină C'3 (3). 2. Denumire dată de Wiener agregării hematiilor sub acţiunea anticorpilor incompleţi (mai ales anti-Rh) în anumite medii coloidale (ser sanguin, albumină bovină 20% etc.); utilizarea termenului în acest sens este nerecomandabilă (3). ~ **mixtă,** vezi Conglutinină. ~ **trombocitelor,** proces de sedimentare şi alipire a trombocitelor în cursul trombozei, cu formarea unei mase compacte fin granulare (2).

Conglutinatio orificii uteri. Col aglutinat.

Conglutinină. Substanţă din serul normal de bou (conglutinina naturală), care reacţionează cu C'3 şi în foarte mică măsură cu C'4 din complexele antigen (Atg, de regulă hematii), anticorp specific (Atc), complement (C'), provocînd conglutinarea. Conglutinina naturală din serul de bou reacţionează şi direct cu levurile, ceea ce permite formarea unor agregate mixte alcătuite din celule diverse, anticorpii specifici pentru aceste celule, complement şi levuri (conglutinare mixtă); prezenţa levurilor în agregate demonstrează fixarea anticorpilor şi a complementului pe celelalte celule. Prin imunizare cu complexe Atg-Atc-C' sau prin autoimunizare cu astfel de complexe formate în organism iau naştere imunoconglutininele, care provoacă imunoconglutinarea complexelor Atg-Atc-C', dar nu reacţionează direct cu levurile şi diferă între ele, în funcţie de originea complementului din complexul imunizant. Conglutinina naturală este probabil un Atc natural faţă de un grup antigenic al levurilor, care apare şi la C', în urma fixării sale pe complexe Atg-Atc, iar imunoconglutininele sînt Atc sau auto-Atc faţă de alte grupuri antigenice apărute de asemenea la C' (C'3) după fixare (3).

Congruenţă (lat. *congruentia*). Adaptarea anatomică, egală şi în ax a suprafeţelor osteo-articulare (24).

Conică. Curbă geometrică plană obţinută prin intersecţia unui con cu un plan. Se mai defineşte ca o curbă de ordinul al 2-lea. Ecuaţia corespunzătoare este o ecuaţie de gradul al 2-lea, cu două variabile. Conicele sînt: cercul, elipsa, parabola şi hiperbola şi au o mare importanţă în studiul matematic al fenomenelor naturii (7).

Coniferină. Abietină.

Coniină. Alcaloid toxic nicotinic extras din *Conium maculatum* (cucută) (14).

Conimetrie (gr. *konis* = praf + *metron* = măsură), sin.: *Coniometrie.* Metodă de determinare a pulberilor din aer, prin examen microscopic. Permite determinarea cantitativă (numărul particulelor/unitatea de volum de aer) a pulberilor, precum şi determinări calitative (în mod deosebit stabilirea dimensiunii sau dispersiei pulberilor din aer) (20).

Conimetru (gr. *konis* = praf + *metron* = măsură), sin.: *Coniometru.* Dispozitiv folosit pentru determinarea pulberilor în suspensie dintr-un volum cunoscut de aer (9). ~ **Owens I,** conimetru bazat pe principiul aderării prin impact, pe o lamelă de sticlă, a pulberilor dintr-o cantitate cunoscută de aer (în prealabil umectat), proiectat printr-o fantă de 0,1 mm/10 mm (9). ~ **Owens II,** dispozitiv folosit pentru determinarea conimetrică a pulberilor bazat pe principiul camerei de sedimentare; permite recoltarea mai multor probe succesive (9).

Coniocortex (gr. *konis* = praf + lat. *cortex* = scoarţă). Scoarţă granulară caracteristică ariilor senzoriale ale emisferelor cerebrale (1).

Coniofag (gr. *konis* = praf + *phagein* = a mînca). Celulă reticulară care a înglobat pulberi (2).

Coniometrie. Conimetrie.

Coniometru. Conimetru.

Conioprofesiogramă. Profesiograma efectuată la muncitorii care lucrează într-un mediu cu pulberi, cu specificarea timpului şi gradului de expunere la pulberi pe fiecare operaţie (21).

Conioză (gr. *konis* = praf + *-oză*). Proces provocat de pătrunderea în organism a pulberilor, cu fixarea lor reacţională în ţesuturi şi scleroză consecutivă (2).

Conium maculatum, sin.: *Cucută.* Plantă umbeliferă originară din Europa; conţine o serie de alcaloizi, printre care coniina (13).

Conjugare (lat. *coniungere* = a lega, a uni). Proces metabolic de unire sau cuplare în organism a două substanţe, în vederea neutralizării efectului toxic al uneia dintre ele. Procesele biochimice de conjugare sînt: cuplarea cu acidul glucuronic sau cu glucoza, conjugarea cu glicina (rezultînd acid hipuric), cu cisteina (rezultînd acid mercapturic), cu ornitina (rezultînd acid ornituric), cu ionul sulfat (rezultînd eteri sulfurici), cu sulful din tiosulfat (rezultînd tiocianaţi), cu grupa metil (metilare), cu acidul acetic (acetilare) (5). ~ **bacteriană,** transfer de material genetic aparţinînd cromozomului unei celule la o altă celulă receptorie (celule bacteriene aflate în contact), transfer care are ca rezultat final recombinarea între două genomuri (17).

Conjugata (lat. *coniungere* = a lega, a unui). Termen dat unora din diametrele antero-posterioare ale strîmtorii pelviene (1). ~ **vera,** Diametrul conjugat intern.

Conjugază, sin.: *γ-Glutamilcarboxipeptidază.* Enzimă care catalizează hidroliza legăturilor γ-glutamilpeptidice ale acidului folic cu acidul glutamic. Asemenea acţiune catalitică manifestă şi pepsina şi renina (5).

Conjunctivă (lat. *conjunctivus* = care leagă), sin.: *Tunica conjunctiva.* Membrană subţire care căptuşeşte pleoapele şi acoperă globul ocular pînă la cornee (28). ~ **bulbară,** sin.: *Conjunctivă oculară,* conjunctiva care acoperă treimea anterioară a globului ocular de la pliul retrotarsal la marginea corneei (1). ~ **oculară,** Conjunctivă bulbară. ~ **palpebrală,** conjunctiva care căptuşeşte faţa bulbară a pleoapelor (1).

Conjunctivită (*conjunctivă* + *-ită*). Inflamaţie acută sau cronică a conjunctivei (28). ~ **astmului de fîn,** conjunctivită de tip cataral, de natură alergică (28). ~ **catarală,** inflamaţie acută sau subacută a conjunctivei, manifestată prin congestie, îngroşarea mucoasei şi prezenţa de secreţie conjunctivală sau mucopurulentă (28). ~ **epidemică infecţioasă,** Keratoconjunctivită epidemică. ~ **flictenulară,** sin.: *Conjunctivită scrofuloasă,* conjunctivită tuberculoalergică, caracterizată prin apariţia unor eflorescenţe nodulare pe conjunctiva bulbară, în apropierea corneei sau chiar pe cornee, numite impropriu flictene (28). ~ **foliculară acută tip Béal,** inflamaţie bilaterală a conjunctivei, care apare uneori în mediu şcolar sau colonii de copii, avînd caracter de epidemie (28). ~ **foliculară cu adenopatie tip Parinaud,** inflamaţie unilaterală a conjunctivei de natură nedeterminată, caracterizată prin edem palpebral, îngroşări şi vegetaţii pe conjunctiva tarsală şi bulbară, cu respectarea corneei, secreţie mucopurulentă şi adenopatie preauriculară (28). ~ **foliculară limfatică,** sin.: *Foliculoza conjunctivală,* conjunctivită nodulară cronică, benignă, care apare la copii şi indivizi tineri (28). ~ **gonococică,** conjunctivită purulentă, produsă de gonococ la nou-născut sau adult, care poate duce la pierderea vederii, prin ulcerarea supurativă consecutivă a corneei (28). ~ **granuloasă,** sin.: *Oftalmie egipteană, Trahom,* boală infecţioasă şi specifică a conjunctivei, caracterizată prin prezenţa de noduli cu tendinţă la cicatrizare şi invazia corneei prin infiltraţie şi vascularizaţie superficială, putînd duce la orbire. Este datorită unui virus din grupul pararickettsiilor (28). ~ **cu incluziuni,** sin.: *Conjunctivita nou-născuţilor, Paratrahom,* afecţiune conjunctivală acută, produsă de un inframicrob din grupul pararickettsiilor, caracterizată prin prezenţa incluziunilor citoplasmatice asemănătoare cu cele trahomatoase (22). ~ **nou-născuţilor,** Conjunctivita cu incluziuni. ~ **de piscină,** conjunctivită cu incluziuni corpusculare în celulele epiteliale, care apare uneori la cei care frecventează bazine de înot. Poate fi însoţită de o uretrită cu incluziuni (28). ~ **primăvăratică,** conjunctivită foliculară cronică necontagioasă, alergică, bilaterală, caracterizată prin manifestări acute congestive şi pruriginoase, cu apariţie în lunile de primăvară sau vară (28). ~ **pseudomembranoasă,** conjunctivită cu false membrane, produsă prin infectarea cu bacilul Klebs-Löffler şi uneori şi cu alţi agenţi patogeni. Forma difterică este gravă, prin ulcerarea supurativă a corneei (28). ~ **scrofuloasă,** Conjunctivită flictenulară.

Conn, W. J. **Sindromul ~,** hiperaldosteronism primar, caracterizat prin retenţie de sodiu (cu hipertonie, dar fără edem), prin eliminare excesivă de potasiu (astenie, paralizii periodice), alcaloză metabolică (cu tetanie şi parestezii) rinichi kaliopenic. Vezi şi Aldosteronism (7).

Connexus intertendineus, sin.: *Juncturae tendinum.* Legăturile dintre tendoanele muşchiului extensor al degetelor (1).

Connoly, John, 1794—1866. **Sistemul ~,** concepţie menită să înlăture mijloacele de constrîngere traumatizante din spitalele de psihiatrie (*no restraint*) (35).

Consanguinitate (*cum-* + lat. *sangus* = sînge). Înrudire de sînge (23).

Consensus (*cum-* + lat. *sentire* = a simţi, a percepe). Care prezintă două sau mai multe răspunsuri în acelaşi sens, la aceeaşi excitaţie (de ex. vasoconstricţia capilarelor urechii unui iepure, atunci cînd pe cealaltă ureche s-a aplicat o pungă de gheaţă) (4).

Conservanţi alimentari. Substanţe chimice care se adaugă la produsele alimentare pentru a le prelungi durata de păstrare, prin inhibarea modificărilor biologice, a proceselor de oxidare sau a modificărilor fizice. După modul de acţiune se grupează în antiseptice-germicide, bacteriostatice, antioxidanţi, antigerminative. Substanţele utilizate trebuie să fie lipsite de toxicitate în dozele folosite pentru conservare (20).

Conservarea alimentelor. Ansamblu de procedee folosite pentru împiedicarea alterării alimentelor: utilizarea temperaturii scăzute (refrigerarea, congelarea), prelucrarea termică (pasteurizarea, opărirea sau blanşizarea, sterilizarea), reducerea cantităţii de apă (uscarea, deshidratarea); creşterea presiunii osmotice (sărarea, afumarea), acidifierea (murarea, marinarea), folosirea conservanţilor alimentari etc. (20).

Consolidare osoasă. Formarea calusului primitiv, etapă premergătoare vindecării definitive, care survine o dată cu apariţia calusului osos definitiv (24). ~ **osoasă vicioasă,** Calus vicios.

Constantan. Aliaj din cupru şi nichel, utilizat în construirea termocuplurilor (4).

Constantă. 1. Număr cu o valoare invariabilă (sau privită ca fixă în cursul unei operaţii matematice). Există: a) constante absolute şi b) parametri, cărora li se pot atribui valori diferite în împrejurări diferite (7). 2. În biometrie, indice care caracterizează starea de sănătate şi a cărui variaţie semnalează anomaliile funcţionale sau boala (7). ~ **absolută,** sin.: *Constantă universală,* constantă care prezintă aceeaşi valoare, indiferent de condiţii (6). ~ **crioscopică,** mărimea care exprimă scăderea punctului de congelare (în grade Celsius) al unei soluţii care conţine 1 mol/litru dintr-o substanţă dizolvată. Este independentă de natura substanţei dizolvate şi depinde numai de natura solventului. Valoarea constantei crioscopice pentru apă este 1,86, pentru acidul acetic 3,90, pentru benzen 4,90 (5). ~ **de dezintegrare radioactivă,** numărul de dezintegrări în unitatea de timp a unei anumite cantităţi de element radioactiv. Se notează cu λ (6). ~ **dielectrică,** mărime caracteristică pentru diferite medii, care exprimă proprietatea acestora de a modifica interacţiunea dintre corpurile încărcate electric care sînt amplasate în mediile respective. Valoarea constantei electrice K rezultă din ecuaţia care exprimă forţa de atracţie dintre două corpuri ce poartă o sarcină electrică (q): în vid şi aer $K = 1$; în benzen $K = 2{,}3$; în alcool $K = 25$; în apă $K = 80$ (5). ~ **de difuziune,** Coeficient de difuziune. ~ **de disociere,** sin.: *Constantă de ionizare,* raportul dintre produsul concentraţiilor ionilor formaţi dintr-o soluţie prin disociere electrolitică şi concentraţia moleculelor nedisociate (5). ~ **ebulioscopică,** mărimea care exprimă creşterea punctului de fierbere (în grade Celsius) al unei soluţii care conţine 1 mol/litru dintr-o substanţă dizolvată. Este independentă de natura substanţei dizolvate şi depinde numai de natura solventului. Valoarea constantei ebulioscopice pentru apă este 0,52, pentru etanol 1,15, pentru acid acetic 2,53, pentru benzen 2,67 (5). **Constante eritrocitare.** Parametri utili în hematologie, calculaţi pe bază de formule sau determinaţi cu ajutorul unor nomograme, din următoarele date: numărul de globule roşii Hb % (în g), diametrul mediu eritrocitar, hematocritul etc. Vezi Indici eritrocitari (19). ~ **fizică,** mărime fizică a cărei valoare rămîne neschimbată totdeauna sau numai în anumite condiţii, caracterizînd un fenomen, un aparat sau o substanţă (6). ~ **de ionizare,** Constantă de disociere. ~ **radiografică,** numărul de kilowaţi şi miliamperi folosiţi în unitatea de timp pentru un anumit volum (regiune), în scopul efectuării unei radiografii (36). ~ **universală,** Constantă absolută. ~ **ureosecretorie,** Constanta Ambard, vezi Ambard.

Vezi şi: Ambard, Avogadro, Krogh, Planck, Svedberg.

Constantini, A. Incizia ~, toracolaparotomie subcostală stîngă anterioară, cu secţionarea cartilajelor coastelor a 6-a şi a 7-a, folosită pentru abordarea chirurgicală a splinei (11).

Constipaţie (lat. *constipare* = a strînge, a aduna), sin.: *Coprostază.* Stare patologică în care scaunul survine cu dificultate la intervale de timp neregulate, mai mari decît cele normale; este datorită unei încetiniri a peristalticei intestinale, a unei diskinezii anorectale sau unei obstrucţii organice a colonului terminal (stenoze, tumori, corpi străini) (16).

Constituţie (lat. *constituere* = a aşeza în anumită formaţie). Ansamblul acelor însuşiri anatomice, fiziologice, biochimice şi psihologice ale unui individ, care au un grad important de stabilitate şi posedă o corelaţie puternică între ele. În determinismul constituţiei intră factori ereditari şi factori de mediu, iar la realizarea ei contribuie sistemul nervos şi endocrin. Constituţia reprezintă un complex de aptitudini, dar şi „terenul'' pe care se dezvoltă bolile, baza predispoziţiilor morbide. Caracterizarea constituţiei se face cu ajutorul tipologiilor (tipuri constituţionale) (7).

Constituţional. Care ţine de constituţie, care se explică prin constituţia individului (7).

Constituţionalism. Concepţia care pune accentul pe importanţa constituţiei individuale în apariţia şi prognosticul bolilor (7).

Constricţie (lat. *constringere* = a strînge). Fenomenul de îngustare a unei formaţiuni anatomice canaliculare, provocat de factori nervoşi vegetativi sau umorali (15). ~ **maxilară,** limitare permanentă a mişcării de deschidere a gurii, din cauza unor sechele după procese patologice ale ţesuturilor periarticulare (bride cutaneomucoase, scleroză cicatriceală a părţilor moi, fibrozări musculare) (38).

Consultaţie (lat. *consultare* = a delibera, a cerceta). În practica medicală, discuţie între un bolnav şi un medic, în cadrul căreia bolnavul doreşte să afle afecţiunea de care suferă şi tratamentul pe care trebuie să-l urmeze. Medicul care acordă consultaţia examinează bolnavul în vederea stabilirii diagnosticului şi a indicaţiilor terapeutice (29).

Consum. Folosirea unei materii prime, energii etc. (32). ~ **biochimic de oxigen,** indice sanitar important care arată cantitatea totală de oxigen necesară oxidării naturale biochimice (cu ajutorul florei oxidante) a substanţelor organice din apă. La 20°, în timp de 5 zile, se oxidează aproximativ 80% din cantitatea totală de substanţă organică, fapt pentru care consumul biochimic se notează în mod obişnuit C.B.O.$_5$ şi se exprimă în mg O_2/litru apă (20). ~ **energetic,** cheltuială de energie necesară desfăşurării proceselor vitale şi activităţilor profesionale, rezultată din metabolizarea substanţelor organice nutritive. Se exprimă în calorii/kilocorp/oră şi calorii/m^2/oră (9). ~ **de O_2/min.,** Simbol VO_2, cantitatea de O_2 reţinută de sîngele capilar pulmonar din volumul de aer ventilat într-un minut; se exprimă în cm/min. (34). ~ **specific de apă,** cantitatea medie de apă furnizată zilnic unui centru popular, raportată la un număr de locuitori. Acest consum specific se normează la 60–80 litri/locuitori/zi în localităţile fără aprovizionare centrală cu apă, atingînd pentru localităţi cu 100 000–200 000 locuitori, 150–200 litri/locuitori/zi (20).

Consumpţie (lat. *consumare* = a consuma, a distruge). Slăbire accentuată, cu pierderea forţei musculare şi topirea ţesuturilor; este întîlnită în toate bolile grave şi prelungite, dar mai ales în tuberculoza pulmonară (32).

Conştiinţă. Cea mai înaltă formă de reflectare a realităţii obiective, produsul funcţiei materiei superior organizate, creierul uman, apărînd ca rezultat al determinismului istorico-social în procesul muncii. Pe plan fiziologic, conştiinţa reprezintă funcţia acelor regiuni corticale aflate în stare de funcţionalitate optimală, întreţinută de impulsurile dinamogene ale formaţiunilor activatoare mezencefalodiencefalice. Pe plan psihologic, conştiinţa apare ca procesul de reflectare a propriului eu (conştiinţa propriei persoane, a activităţii şi continuităţii ei) şi a lumii înconjurătoare (conştiinţa locului, ambianţei, timpului) (35).

Contact (lat. *contingere* = a atinge). 1. Atingere (32). 2. În epidemiologie, orice organism (uman, animal) care a avut posibilitatea de a se infecta, aflîndu-se în apropierea unei surse de infecţie (8). ~ **lombar,** perceperea rinichiului ptozat sau mărit de volum prin palpare bimanuală, o mînă fiind aplicată în loja lombară, iar cealaltă anterior în hipocondrul corespunzător (11). ~ **proximal dentar,** zonă de atingere între feţele mezială şi distală a 2 dinţi învecinaţi pe arcadă (38).

Contagiozitate (lat. *contagio* = atingere, contagiune). Atributul unei infecţii (boli transmisibile) de a putea fi transmisă de la un individ bolnav la altul receptiv. Contagiozitatea poate fi de diferite grade: foarte mare (rujeolă, varicelă etc.), moderată (scarlatină etc.) sau foarte mică (erizipel etc.), după cum poate fi condiţionată exclusiv de prezenţa unui vector indispensabil (de ex. păduchele în tifosul exantematic) (8).

Contagiu (lat. *contagium* = contact, molipsire). Contagiune. ~ **de cuşcă,** contaminarea unui animal de laborator prin coabitare cu un animal bolnav (22).

Contagium (lat. = contact, molipsire). Contagiune. ~ **animatum,** denumire veche (de la Empedocle din Agrigent) a agentului cauzal al bolii, considerat ca element viu şi apt de înmulţire (8). ~ **vivum et fluidum,** denumire folosită de Beijerinck pentru „elementul infecţios lichid", obţinut prin filtrarea suspensiei frunzelor de tutun bolnave de mozaic şi considerat de el ca factor cauzal al afecţiunii (22).

Contagiune (lat. *contagium* = contact, molipsire), sin.: *Contagiu*, *Contagium*. Modul prin care se realizează transmiterea unei boli infectocontagioase (transmisibile) (8). ~ **directă,** sin.: *Contagiune imediată*, transmiterea unei boli infectocontagioase fie prin contact direct (imediat) între organismul receptiv şi sursa de infecţie, fie prin intermediul aerului (pe cale aerogenă) (8). ~ **imediată,** Contagiune directă. ~ **indirectă,** sin.: *Contagiune mediată*, transmiterea unei boli infectocontagioase de la sursa de infecţie la organismul receptiv, prin intermediul unor factori animaţi (indivizi umani, animali, insecte vectorii) sau al unor factori neanimaţi ai mediului extern (apă, alimente, obiecte, sol, instrumente medicale nesterilizate etc.) (8). ~ **mediată,** Contagiune indirectă.

Contaminare (lat. = a pune în contact). Prezenţa germenilor patogeni pe suprafaţa tegumentară (fără înmulţire şi pătrundere în organism — aşa cum se întîmplă în infecţie) sau pe obiecte, veselă, alimente, îmbrăcăminte etc. (8).

Contenţie. În ortopedie, menţinerea în contact a fragmentelor unei fracturi după coaptarea lor. Contenţia se realizează prin mijloace ortopedice de imobilizare sau chirurgical, prin îndinţare sau osteosinteză (24).

Contiguitate (lat. *contingere* = a atinge, a se învecina). Vecinătate strînsă sau contact fără continuitate (32).

Continență (lat. *continere* = a conține). Reținere (32). ~ **vezicală,** proprietatea rezervorului vezical de a conține o cantitate de lichid (300 ml), fără a se produce senzația de micțiune (11).

Contingent fertil. Denumire pentru numărul femeilor în vîrstă de procreare, adică în vîrstă de 15—49 ani (8).

Contingență (lat. *contingere* = a atinge, a se învecina). În statistica matematică, diferența dintre frecvențele unor caracteristici, pornind de la ipoteza că acestea sînt independente (7).

Continuitate (lat. *continuare* = a continua). Lipsa întreruperii în timp sau în spațiu (32).

Continuu (lat. *continuus* = neîntrerupt). În matematică, determinație a cantității; mărime care poate lua valori neîntrerupte: între două valori oricît de apropiate poate exista orice număr de valori intermediare (de ex. mărimea suprafeței corpului, talia, greutatea, densitatea populației etc.) (7).

Contor (germ. *Kontor*). Aparat de măsurat cantitatea consumată de apă, energie electrică, gaze etc. (Dicționarul limbii române moderne). ~ **de particule,** instrument pentru detectarea radiațiilor emise de substanțele radioactive. *Tipuri*: contor Geiger-Müller, contor cu circulație continuă de gaz proporțional, contor cu scintilație etc. (6).

Vezi și: Geiger-Müller.

Contracroșet. Elementul rigid al unei proteze dentare parțiale mobile, situat supraecuatorial și opus brațului elastic al unui croșet. El împiedică dislocarea dintelui stîlp sub acțiunea brațului elastic (39).

Contractilitate. Însușirea unor țesuturi, în special cel muscular, de a răspunde la stimulări prin schimbare de formă, de obicei scurtare. Ea poate fi rezultatul indirect (contractilitatea neuromusculară) sau direct (contractilitatea ideomusculară) al stimulării (4).

Contractură. Contracție tonică, permanentă a unui mușchi sau a unei grupe de mușchi din cauze patologice. Ea poate fi: antalgică, miogenică, neurogenică sau ischemică (24). ~ **colului vezical,** stare de contractură vezicală caracterizată prin contracția permanentă a colului și imposibilitatea de micțiune normală (11). ~ **extrapiramidală,** Hipertonie musculară extrapiramidală. ~ **funcțională,** Contractură isterică. ~ **generalizată,** stare de contractură tonică permanentă a mușchilor striați ai feței, coloanei vertebrale, peretelui abdominal și membrelor, caracteristică tetanosului, și care imprimă corpului bolnavului diferite atitudini: *opistotonus*, *ortotonus*, mai rar *pleurostotonus* și *emprostotonus* (8). ~ **isterică,** sin.: *Contractură funcțională*, contractură fără bază organică, putînd fi suprimată prin psihoterapie (27). ~ **organică,** contractură datorită unor leziuni organice (27). ~ **paroxistică,** criză de contractură musculară dureroasă, de durată variabilă (de la cîteva secunde pînă la 1—2 minute), care survine în tetanos, fie spontan, fie în urma acțiunii unor excitanți din mediu, intensificînd contractura tonică generalizată, cuprinzînd și musculatura glotei și mușchii respiratori (diafragmul și intercostalii) și putînd duce, în formele severe, la asfixie și moarte (8). ~ **piramidală,** Hipertonie musculară piramidală. ~ **reflexă,** contractură determinată printr-un mecanism periferic reflex (27). ~ **reziduală posttraumatică,** sin.: *Histerotraumatism*, *Pitiatotraumatism*, contractură datorită unor leziuni organice posttraumatice minime, care apare la anumite categorii de bolnavi (24). ~ **uterină,** expresie clinică a stării de tetanizare incompletă; uterul este dur și foarte dureros; fără un tratament adecvat se ajunge la rigiditate uterină (18).

Vezi și: Dupuytren.

Contracție (lat. *contractio*). 1. Fenomen rezultat din punerea în tensiune (contracție izometrică) sau scurtarea (contracție izotonică) a fibrelor musculare striate sau netede (15) . 2. Diminuare de volum a unui material sub influența unui factor fizico-chimic (15). ~ **anodală,** contracție provocată de curentul continuu în momentul închiderii circuitului descendent (contracție anodală de închidere) sau deschiderii circuitului ascendent (contracție anodală de deschidere). Conform legii acțiunilor polare, contracția anodală se produce mai ușor la deschidere decît la închidere (15). ~ **catodică,** contracția provocată de creșterea excitabilității la nivelul catodului în timpul închiderii curentului continuu descendent (contracție catodică de închidere). Deschiderea determină răspuns numai în cazul curentului de mare intensitate (contracție catodică de deschidere) (15). ~ **clonică,** contracție musculară sacadată (15). ~ **„crudă”,** în tehnica dentară, contracția masei de ambalat cu conținut de silicat de etil, care apare după dilatarea de priză, în timpul preîncălzirii tiparului pînă la 200°C, datorită evaporării unor componenți lichizi ai masei de ambalat (alcool, apă). Această contracție este ulterior compensată de dilatarea termică a masei de ambalat (200—600°C) (39). ~ **fasciculară,** sin.: *Fasciculație*, contracție izolată a unui grup de fibre musculare, fără deplasarea segmentelor membrelor; este determinată de leziuni iritative ale neuronului motor periferic din cornul anterior al măduvei, reprezentînd o descărcare spontană a unei unități motorii (27). ~ **fibrilară,** contracție izolată, spontană, de origine musculară, a unor miofibrile, care se pune în evidență electromiografic în leziunile degenerative ale neuronului motor periferic

(27). ~ **idiomusculară,** contracție musculară determinată de stimularea directă a mușchiului, produsă pe baza excitabilității proprii a fibrei musculare (27). ~ **izometrică,** fenomenul de punere în stare de tensiune a mușchilor striați fără scurtare, reprezentînd fie prima fază a contracției, fie principala formă de activitate a unor grupe musculare (mușchii posturali, maseteri etc.) (15). ~ **izotonică, tip** de contracție musculară caracterizat prin scurtarea mușchiului sub tensiune pasivă constantă, în vederea realizării diverselor forme de activitate dinamică. La baza sa stau fenomene biochimice de interpătrundere a filamentelor de actină și miozină, cu participarea ATP-ului ca principală sursă energetică (15). ~ **de solidificare,** în tehnica dentară, contracția pe care o suferă metalul topit după solidificare și care trebuie compensată prin crearea de camere de rezervă pe traseul canalelor de turnare sau în alt mod (39). ~ **tetanică,** contracție musculară puternică și de durată, realizată prin însumarea efectelor contractile ale excitării repetate din timpul activității voluntare normale sau patologice (tetanos, tetanie calciprivă etc.) (15). **Contracții uterine neregulate.** Contracții uterine care survin la intervale neregulate, cu durată inegală și în mod neprogresiv (18). **Contracții uterine subintrante.** Contracții uterine foarte frecvente, aproape fără pauze între ele; netratate pot evolua spre tetanizarea uterului (18).

Contraexpertiză. Repetarea unei expertize cerută în cazurile în care organele de anchetă sau de judecată socotesc expertiza medico-legală neclară, incompletă sau cînd au existat divergențe între experți; reexaminarea se face de către alți experți medico-legali (23).

Contraextensiune, sin.: *Contratracțiune*. Totalitatea mijloacelor folosite în cadrul unei extensiuni (tracțiuni) extemporanee sau continue, pentru a fixa bolnavul și a nu permite să fie atras de forța de extensiune. Se poate realiza prin legare de pat, ridicarea picioarelor patului, contraextensiune manuală sau cu aparate (24).

Contraincizie (lat. *contra* = împotriva + *incisura* = tăietură). Incizia planurilor de înveliș la o distanță oarecare de plaga operatorie, în scopul instalării tuburilor sau meșelor de drenaj (11).

Contrainsular. Care se opune acțiunii insulinei (7).

Contralateral. Relativ la partea opusă unui punct sau regiuni (32).

Contralovitură. Leziune prin contralovitură.

Contranutație. Bascularea bazei sacrului înapoi, în cursul nașterii, avînd ca rezultat mărirea diametrului promontopubian și micșorarea diametrului coccisubpubian (18).

Contrast (fr. *contraste*). 1. Opoziție între două sau mai multe lucruri, stări, acțiuni etc. (Dicționarul limbii române moderne). 2. În radiologie, raportul dintre alb și negru al imaginii unui corp străbătut de radiații ionizante de un anumit volum, densitate și număr atomic. Constituie una dintre proprietățile imaginii radiologice (36). ~ **artificial,** obținerea contrastului în radiologie prin folosirea unor substanțe cu număr atomic mai mare sau mai mic decît corpul de examinat (substanțe radioopace sau radiotransparente). Substanțele de contrast folosite sînt: iod, bismut, bariu etc. (radioopace), aer, azot, bioxid de carbon etc. (radiotransparente) (36). ~ **natural,** gama de tonuri între alb și negru, care apar pe o imagine radiologică datorită absorbției inegale a radiațiilor ce străbat un corp cu structură moleculară, număr atomic sau densitate diferită (36).

Contratracțiune. Contraextensiune.

Contremoulin-Robineau. Manevra ~, tehnică ortopedică de dezangrenare a fragmentelor fracturii gîtului femural. După extensiunea membrelor inferioare și înainte de rotarea și abducția lor, se trece pe partea mediană a fiecărei coapse în treimea superioară cîte o chingă — un cearșaf — de care două ajutoare trag în sens contrar (24).

Control (fr. *contrôle*). Verificare (32). ~ **fiziologic Hondré,** vezi Hondré. ~ **igienic curent,** supraveghere planificată a condițiilor de igienă și protecție a muncii din obiectivele aflate în funcțiune, pentru identificarea noxelor, înlăturarea și prevenirea lor, în scopul îmbunătățirii continue a stării igienice a obiectivului și a stării de sănătate a colectivității respective (29). ~ **igienic preventiv,** control exercitat pentru respectarea normelor de igienă și protecția muncii în amplasarea, proiectarea și construirea obiectivelor noi, precum și asupra operațiilor de reconstruire, extindere sau transformare a obiectivelor existente (29). ~ **medical periodic,** examen medical repetat care se efectuează populației dintr-un teritoriu, personalului dintr-o întreprindere, instituție (școli, facultăți etc.) sau alte colectivități (gospodărie agricolă de stat). Periodicitatea examenului variază în funcție de condițiile de muncă, gravitatea noxelor în ramura de producție respectivă sau alte condiții specifice (29). ~ **medical profilactic,** examen medical care se efectuează populației din anumite colectivități organizate sau celei de pe teritoriul unor circumscripții sanitare, în vderea depistării unor boli (îndeosebi a celor transmisibile și cronice), ca: tuberculoză, sifilis, cardiopatii, cancer etc. (29). ~ **uterin,** intervenție obstetricală efectuată după naştere sau după avort, constînd din revizuirea manuală sau instrumentală a pereţilor cavităţii uterine. Are un dublu scop: golirea completă a cavităţii uterine şi verificarea integrităţii pereţilor uterului (18).

Contur (fr. *contour*). Linie sau suprafaţă care mărgineşte un obiect (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **de sîrmă al feţei**, sîrmă moale (de plumb), conformată după conturul feţei, înainte de extragerea dinţilor, folosită ca reper fizionomic în confecţionarea protezelor (39).

Contuzie (lat. *contusio*). Leziune tisulară produsă sub acţiunea unui agent vulnerant, la care tegumentul rămîne integru, indiferent de leziunea ţesuturilor profunde (11). ~ **cerebrală**, leziune cerebrală, cu modificări anatomopatologice ale creierului, consecutivă unui traumatism craniocerebral; simptomele sînt la început mascate de acelea ale comoţiei cerebrale, dar se agravează progresiv şi se însoţesc de creşterea temperaturii; ulterior apar simptome de focar, variabile în funcţie de formaţiunile lezate (23). ~ **herniară**, ruptura sacului herniar consecutivă unui traumatism, însoţită de ruptura cordonului şi, mai ales, de leziuni ale intestinului conţinut în sac (11).

Conus (lat. = con). Con. ~ **arteriosus**, sin.: *Con pulmonar*, *Infundibul cardiac*, partea superioară, în formă de con, a ventriculului drept al inimii, de la care pleacă trunchiul arterei pulmonare (1). ~ **elasticus laryngis**, partea anterioară a ligamentului cricotiroidian; face parte din membrana fibroelastică a laringelui (1). **Coni epididymidis.** *Lobuli epididymidis.* ~ **medullaris**, sin.: *Con terminal*, terminaţia în formă de con a măduvei spinării, de la care *pia mater* se continuă cu *filum terminale* (1). ~ **miopic**, atrofie coroidiană în jurul discului optic, de formă semilunară, însoţită uneori de ectazia sclerei, survenind în miopie (28).

Convalescenţă (lat. *convalescere* = a prinde puteri, a se însănătoşi). Perioada care urmează dispariţiei semnelor de boală şi vindecării clinice, în care timp organismul trece în mod treptat la starea de sănătate anterioară (8).

Convallaria majalis, sin.: *Lăcrămioară*, *Mărgăritărel*. Plantă din familia *Liliaceae*, care conţine glicozidele convalatoxina şi convalazida; are acţiune slabă cardiotonică şi diuretică (13).

Convecţie (lat. *convehere* = a transporta). Mecanism de transmitere prin curenţi a energiei calorice de la un corp solid la unul fluid (lichid sau gaz) sau între două fluide. Organismul uman pierde prin convecţie, în funcţie de temperatura exterioară şi curenţii de aer, aproximativ 15—30% din căldură (20).

Convergenţă (lat. *convergere* = a înclina împreună). Orientarea internă a axelor vizuale în actul vederii de aproape (28). ~ **negativă**, capacitatea extremă de orientare a axelor vizuale în afară (28). ~ **pozitivă**, capacitatea extremă de orientare a axelor vizuale înăuntru în actul vederii de aproape (28).

Conversie (lat. *conversio* = schimbare, transformare). Achiziţionarea prin lizogenizare a unor noi proprietăţi fenotipice, stabile din punct de vedere genetic, prin prezenţa unui genom fagic în celula bacteriană, care exercită în multe cazuri o influenţă detectabilă continuă, asupra expresiei fenotipice a unor proprietăţi bacteriene (17). ~ **de genă**, Transmutaţie genetică.

Conversiune. Termen psihanalist, prin care se înţelege reprezentarea unui „complex refulat” prin simptome neurologice sau somatice simulînd o boală organică (35).

Convertină. Vezi Proconvertină.

Convexobazie. Deformare constînd din înfundarea spre fosa posterioară a scuamei osului occipital, apărînd ca urmare a modificării direcţiei coloanei vertebrale în afecţiunile degenerative osteoarticulare vertebrale sau în boala Paget (4).

Convulsie (lat. *convulsio* = contracţie, spasm). Succesiune de contracţii involuntare, puternice, a unor grupe musculare (convulsii locale) sau ale întregii musculaturi (convulsii generalizate) (27). **Convulsii clonice.** Convulsii scurte, ritmice, a unor grupe musculare sau a întregii musculaturi (27). **Convulsii tonicoclonice.** Convulsii scurte şi ritmice (clonii) asociate cu altele cu caracter persistent (tonice) (27).

Convulsioterapie. Terapie convulsivantă.

Cooley. Thomas Benton, 1871—1945. **Anemia ~**, sin.: *Talasemie majoră*, anemie hemolitică congenitală, familială, întîlnită la popoarele din bazinul mediteranean, apărînd, de obicei, între 2 şi 5 ani. Se caracterizează prin anemie importantă, eritroblastoză periferică şi medulară, prezenţa de hematii „în ţinte”, modificări scheletice (facies cu aspect asiatic) cu aspecte radiologice caracteristice (hipertrofia osteoporotică a bolţii craniene, realizînd craniul cu aspect „de perie”, osteoporoză cu zone lacunare în oasele lungi, realizînd „imagine de mozaic”). Boala este o hemoglobinopatie „F”, transmisă genetic; forma gravă apare la homozigoţi (33).

Coolidge, William David. **Tubul ~**, tub radiogen, construit din sticlă, prevăzut la capete cu un catod şi respectiv un anod; acesta din urmă îndeplineşte şi funcţia de anticatod. În interiorul tubului este realizat un vid dus pînă la maximum (36).

Coombs-Mourant-Race (Coombs, R. R. A.; Mourant, A. E.; Race, R. R.). **Testul ~**, Testul antiglobulinic.

Cooper, Astley Paston, sir, 1768–1841. **Acul ~**, ac de ligatură cu orificiul pentru trecerea firului de ligatură situat la vîrful tijei (11). **Bisturiul ~**, bisturiu curb cu vîrful bont, tăios numai pe 1 cm din lungimea lamei, folosit pentru secţionarea inelului de strangulaţie într-o hernie strangulată (11). **Fascia ~**, *Fascia cremasterica*. **Hernia ~**. 1. Hernie femurală în bisac, cu un diverticul sub fascia cribriformă şi altul sub piele (11). 2. Hernie inghinală la femeie, în care intestinul pătrunde într-un vestigiu al canalului Nuck (11). 3. Hernie crurală externă, în care sacul herniar pătrunde printr-un hiatus al aponevrozei pectineale, situîndu-se între aceasta şi muşchiul pectineu (sin.: *Hernie pectineală*) (11). **Operaţia ~**. 1. Ligatura arterei coroidiene anterioare practicată în cazurile de parkinsonism (26). 2. Distrugerea cu ajutorul unei substanţe chimice (în general alcoolul) a anumitor porţiuni din globul palid medial; se practică în diskineziile extrapiramidale (sin.: *Chimiopalidectomie*) (26). **Procedeul ~**, 1. Manevră pentru reducerea luxaţiei scapulohumerale, cu cotul flectat la 90° şi genunchiul operatorului în axilă (24). 2. Manevră folosită în reducerea pe cale ortopedică a luxaţiei de cot (24). **Semnul ~**. 1. În fracturile de col chirurgical ale omoplatului, tracţiunea braţului în abducţie face să dispară golul subacromial, iar la întreruperea tracţiunii, diformitatea se reproduce (24). 2. În fractura supracondiliană a humerusului, diformitatea este reductibilă la tracţiune (24).

Coordonate. Numere care, luate într-o anumită ordine, permit determinarea poziţiei unui punct pe o dreaptă, în plan sau în spaţiu, în raport cu un sistem dat de coordonate. În cazul folosirii unui sistem de coordonate rectangulare (carteziene), cele două coordonate ale unui punct în plan sînt abscisa (x) şi ordonata (y), iar punctul este definit prin $P(x, y)$. În spaţiu, cele 3 coordonate carteziene sînt abscisa (x), ordonata (y) şi cota (z), iar punctul este definit prin $P(x, y, z)$. În afară de coordonatele carteziene se folosesc curent în reprezentarea grafică coordonatele polare: lungimea razei vectorii (ρ) şi unghiul polar (α), punctul fiind determinat deci de un unghi şi o distanţă (7).

Copal. Răşină naturală, semifosilă, folosită la prepararea unor materiale dentare (39).

Cope. Pensa ~, pensă-clamp cu mai multe braţe articulate, folosită pentru compresiune în operaţiile pe colon (11).

Copiere alternativă. La bacterii şi bacteriofagi, pe lîngă mecanismul de rupere şi reunire a cromozomilor care stă la baza recombinării, s-a sugerat existenţa unui mecanism, sub numele de replică parţială sau copiere alternativă. Potrivit acestei ipoteze, un fag matur recombinat rezultat din mutanţi diferiţi, este format incidental în timpul replicării sale, dacă un lanţ de ADN este parţial sintetizat întîi pe una din matricele parentale şi apoi continuă să fie sintetizat pe cealaltă matrice. Rezultă astfel un recombinant fără fragmentare totală şi reunire, ca în cazul fenomenului de *crossing-over* (17).

Copil. Individ în perioada de copilărie (33). **~ Hercule**, copil cu hipertrofie marcată a musculaturii, din cauza hipersecreţiei de androgeni (tumori suprarenale sau testiculare) (7). **~ preşcolar**, copil la vîrsta între 1 an şi 6 ani de viaţă (33). **~ şcolar**, copil la vîrsta între 6 şi 16 ani (33).

Copilărie. Perioadă de viaţă de la naştere pînă la adolescenţă. Este împărţită în: vîrstă perinatală (de la naştere pînă la 7 zile); vîrstă neonatală (de la 7 zile pînă la a 5-a săptămînă); vîrsta de sugar (de la a 5-a săptămînă pînă la 1 an); vîrstă preşcolară (1–6 ani); vîrsta şcolară 6–16 ani (33).

Coplex. Testul ~, aprecierea rezistenţei capilare prin intensitatea presiunii necesare pentru a produce o echimoză cutanată (10).

Copolimer. Polimer obţinut din 2 sau mai mulţi monomeri şi care conţine unităţi din toţi monomerii participanţi (39).

Copro- (gr. *kopros* = excrement). Element de compunere pentru termeni referitori la fecale (32).

Coproanticorp. Anticorp specific, prezent în materiile fecale (3).

Coprochezie. Perversiune sexuală constînd din plăcerea erotică de a se murdări cu fecale (23).

Coprocrazie. Nereţinerea materiilor fecale (35).

Coprocultură. Cultivarea agentului patogen al unei boli infectocontagioase, de obicei digestive, prin însămînţare pe medii adecvate a materiilor fecale prelevate cît mai curat şi cît mai recent, fie din scaunul emis spontan, fie direct din colonul rectosigmoidian. Metoda este larg utilizată în diagnosticul unor infecţii intestinale, ca dizenteria, salmoneloze etc., precum şi pentru controlul stării de purtător în aceste boli (8).

Coprofagie (*copro-* + gr. *phagein* = a mînca), sin.: *Scatofagie*. Ingerare de materii fecale, întîlnită în cursul unor alterări psihice grave (35).

Coprofilie (*copro-* + gr. *philein* = a iubi). Stare morbidă în care individul se complace în murdăria de fecale (23).

Coprolagnie (*copro-* + gr. *lagneia* = poftă). Excitaţie sexuală prin prezenţa materiilor fecale (35).

Coprolalie (*copro-* + gr. *lalein* = a vorbi), sin. : *Scatologie.* Tendinţă patologică de a utiliza cuvinte obscene, scabroase (35).

Coprolit (*copro-* + gr. *lithos* = piatră), sin. : *Calcul stercoral.* Formaţiune care ia naştere în intestinul gros, prin aglomerarea şi uscarea bolului fecal, ca urmare a resorbţiei lichidelor şi prin impregnare cu săruri de calciu (2).

Coproporfirină. Derivat carboxilat al porfirinei care poate fi găsit în organism sub forma coproprofirinei de tip I şi III. Creşterea cantităţii de coproprofirină în organism şi eliminările sporite indică tulburări ale metabolismului porfirinic. Coproporfirinurii de tip I se întîlnesc în porfiria congenitală, afecţiuni hepatice, anemie pernicioasă, icter hemolitic, leucemie etc., iar coproporfirinurii de tip III în anemie aplastică, poliomielită, alcoolism cronic, saturnism etc. (21).

Coprostază (*copro-* + gr. *stasis* = reţinere). Constipaţie.

Copula. *Basihyal.*

Copulaţie (lat. *copulare* = a împreuna). Împreunare sexuală (23).

Cor (lat. = inimă), sin. : *Cord, Inimă.* Organul principal al sistemului circulator, de la care începe sistemul arterial al marii circulaţii şi al circulaţiei pulmonare şi la care se termină sistemul venelor cave şi cel al venelor pulmonare. Este un organ cavitar, alcătuit din 4 cavităţi: două atrii şi două ventricule. Atriul drept comunică cu ventriculul drept prin orificiul atrioventricular drept prevăzut cu valvulele tricuspide, iar atriul stîng comunică cu ventriculul stîng prin orificiul atrioventricular stîng prevăzut cu valvulele bicuspide. În atriul drept se varsă venele cave inferioară şi superioară, iar în cel stîng cele 4 vene pulmonare. Din ventriculul drept iese trunchiul pulmonar, iar din cel stîng, aorta (1). ~ **biloculare**, malformaţie a inimii care prezintă numai un atriu şi un ventricul (1). ~ **mobile**, Cardioptoză. ~ **pseudotriloculare**, malformaţie a inimii care prezintă 3 camere funcţionale, a 4-a fiind rudimentară sau absentă (1). ~ **pulmonale**, Cord pulmonar. ~ **triloculare biatrium**, sin. : *Inimă biauriculară*, anomalie rară constînd din absenţa completă a septului intraventricular; sînt prezente două atrii şi un ventricul (1).

Corachan. Grefa ~, grefă insulară de piele despicată, îngropată în suprafaţa de grefat într-un unghi de 90° (11).

Coracidium. Larvă infuzoriformă.

Coracoid (gr. *korax* = corb + *eidos* = formă). Termen utilizat în anatomie pentru formaţiuni care seamănă cu un cioc de corb, de ex. : procesul coracoid al scapulei (1).

Coracoidită (*coracoid* + -ită). 1. Modificări inflamatorii sau degenerative la nivelul inserţiei tendinoase pe apofiza coracoidă (4). 2. Osteocondroză a nucleului de osificare al coracoidei (29).

Corbadrină. Amină simpatomimetică cu structură şi acţiuni asemănătoare adrenalinei, fiind însă mai puţin activă şi mai puţin toxică; este folosită ca vasoconstrictor în asociaţie cu anestezicele locale (14).

Corbus. Boala ~, formă de balanită gangrenoasă, produsă prin specii spirochetozice şi caracterizată prin ulceraţii şi distrugerea rapidă a glandului (11).

Cord (lat. *cor, cordis*). *Cor.* ~ **adipos**, inimă cu leziuni de distrofie lipidică avansată (2). ~ **aortic**, imagine radiologică a inimii, caracterizată prin lărgirea arcului ventricular stîng în sens transversal, mărirea butonului aortic şi adîncirea golfului prin perturbarea hemodinamică, dată de stenoza sau insuficienţa aortică (36). ~ **băutorilor de bere** (Bollinger), cardiopatie etilică prin avitaminoză B, carenţă protidică etc., caracterizată clinic prin dilataţie şi hipertrofie importantă (10). ~ **bovin**, inimă hipertrofiată (în special pe seama ventriculului stîng), compensator la efortul impus de hipertensiune, mare consum de lichide (băutorii de bere), pericardite etc. (2). ~ **iritabil**, Cardionevroză. ~ **mitral stenotic**, imagine radiologică a inimii, datorită perturbărilor de hemodinamică produse de stenoza valvulei mitrale şi caracterizată prin ştergerea sau bombarea arcului mijlociu, micşorarea arcului ventricular stîng, mărirea atriului stîng, care devine marginal pe conturul drept (dublu contur sau contur biarcuat al arcului inferior drept) (36). ~ **mitroaortic**, imagine radiologică complexă a siluetei cardiace cu semne predominante de configuraţie mitrală şi discrete de insuficienţă aortică. Gradul deformării este în funcţie de importanţa perturbării hemodinamice pe care o dă această asociere de leziuni valvulare (36). ~ **pericardic**, imagine radiologică determinată de colecţii lichidiene pericardice care depăşesc 500 ml şi caracterizată prin mărirea bilaterală a umbrei cardiace, cu limite drepte sau convexe, fără pulsaţii şi cu pedicul vascular avînd aspect de trapez, mai îngust în porţiunea superioară (36). ~ **„în picătură“**, inimă verticalizată, întîlnită la indivizi de tip longilin-astenic (10). ~ **pulmonar**, sin. : *Cor pulmonale*, insuficienţă cardiacă dreaptă, determinată de un baraj la nivelul micii circulaţii, cu evoluţie acută (tromboembolii pulmonare), subacută (carcinomatoză difuză pulmonară), dar mai ales cronică (afecţiuni ale vaselor sau parenchimului pulmonar, malformaţii cardiovasculare, procese mediastinotoracice etc.) (10). ~ **triatriat,** cardiopatie congenitală în care atriul stîng este împărţit în două camere printr-un sept care determină un baraj „pseudomitral" (10). ~ **tricuspidian,** imagine radiologică a umbrei cardiace caracterizată prin lărgirea şi alungirea arcului inferior drept (mărirea atriului drept), mărirea în sens longitudinal şi transversal a inimii, transparenţa cîmpurilor pulmonare şi semne de stază în marea circulaţie (dilatarea pediculului vascular, ridicarea hemidiafragmului prin stază hepatică) (36). ~ **trilocular biventricular,** Atriu comun. ~ **vilos,** inimă cu leziuni de pericardită fibrinoasă, care dau suprafeţei un aspect păros (2).

Cordectomie. 1. Operaţie prin care se extirpă o coardă vocală pe care s-a dezvoltat o tumoare canceroasă limitată (30). 2. Rezecţie segmentară a măduvei spinării în contracturile de origine spinală (26).

Cordier. Incizia ~, cale de acces de indicaţie rară asupra ureterului terminal la femeie, prin incizia transversală a peretelui vaginal anterior, decolare vaginovezicală şi descoperirea ureterului în şanţul subvezical (11).

Cordoblastom. Tumoare malignă formată pe seama resturilor coardei dorsale (2).

Cordom. Tumoare disembrioplazică, formată în porţiunea cervicală sau sacrată a coloanei vertebrale şi la baza craniului (*clivus blumenbachii*) din resturile coardei dorsale; uneori se malignizează, dînd naştere unui cordoblastom (2).

Cordomezoderm. Porţiunea din marginea dorsală a blastoporului, care dă naştere notocordului şi mezodermului (1).

Cordon (fr. *cordon*). 1. Corp fibros (1). 2. Structură anatomică cilindrică lungă, conţinînd sau nu conducte ori vase (1). **Cordoane celulare Büngner,** vezi Büngner. ~ **cortical,** sin.: *Cordon ovarian, Cordon ovigen, Cordon secundar,* invaginaţie secundară în formă de cordon a epiteliului germinal al gonadei embrionare, care se diferenţiază în foliculi primari şi oogonie (1). ~ **genital,** derivat mezenchimal produs prin fuziunea părţii caudale a pliurilor urogenitale; conţine partea verticală a canalelor Müller şi Wolff fuzionate cu vezica urinară la mascul şi cu primordiul ligamentului lat şi pereţii uterini la femeie (1). ~ **hepatic,** coloanele anastomozate ale celulelor ficatului, separate prin sinusurile hepatice (1). ~ **medular.** 1. Invaginaţia primară a epiteliului germinal al gonadei embrionare diferenţiată în *rete testis* şi tubii seminiferi sau în *rete ovarii* (sin.: *Cordon primar, Cordon testicular*) (1). 2. Denumire dată cordoanelor ţesutului limfatic dens, separate prin sinusuri în măduva nodulului limfatic (1). ~ **nefrogenic,** masă longitudinală, ca un cordon de mezenchim, derivată din mezomere sau placa nefrostomală a mezodermului, de la care se dezvoltă părţile funcţionale ale pronefrosului, mezonefrosului şi metanefrosului (1). ~ **ombilical,** structură tubulară care face legătura între făt şi mamă (de la ombilicul cutanat al embrionului la faţa internă a placentei). Conţine două artere ombilicale, o venă ombilicală şi resturile canalelor ombilical şi alantoidian (1). ~ **ovarian,** Cordon cortical. ~ **ovigen,** Cordon cortical. ~ **primar,** vezi Cordon medular. ~ **sanitar,** complex de măsuri de izolare, instituit cu ocazia apariţiei unui caz de boală pestilenţială, constînd din măsuri riguroase de izolare, carantinare, supraveghere epidemiologică etc. (8). ~ **secundar,** Cordon cortical. **Cordoane sexuale.** Mase epiteliale în formă de cordoane care se invaginează din epiteliul germinal al gonadelor şi formează tubii seminiferi şi *rete testis* sau foliculii primordiali ai ovarului şi *rete ovarii* (1). ~ **spermatic,** grupul formaţiunilor care însoţesc calea spermatică de la epididim în cavitatea abdominală, trecînd prin canalul inghinal (1). **Cordoane splenice.** Cordoane Billroth. Vezi Billroth. ~ **testicular,** vezi Cordon medular.

Vezi şi: Billroth.

Cordonnier, J. J. Procedeul ~, procedeu de ureterocolostomie prin anastomoză terminolaterală efectuată prin sutură, cu fire separate în două planuri (11).

Cordopexie (gr. *chorde* = coardă + *pexis* = fixare). Operaţie prin care se fixează coarda vocală la cartilajul tiroid, în cazul unei paralizii bilaterale a dilatatorilor glotei, pentru asigurarea respiraţiei (30).

Cordotomie (gr. *chorde* = coardă + *tome* = tăiere). Secţionare chirurgicală a unora sau mai multor tracturi din măduva spinării (de ex. cordotomie antero-laterală, pentru suprimarea unor dureri rebele la tratament) (26).

Cord-plămîn artificial. Aparat care asigură circulaţia şi oxigenarea sîngelui în condiţiile opririi inimii în cursul intervenţiilor chirurgicale executate pe inima oprită şi deschisă (11).

Corectopie (gr. *kore* = pupilă + *ektopos* = în alt loc). Ectopie pupilară; sediu anormal al orificiului pupilar (28).

Corecţie Sheppard. Corecţie care intervine în calculul momentelor, cînd se porneşte de la date grupate în clase (7).

Coree (gr. *choreia* = dans). Denumire dată unor boli sau sindroame ale sistemului nervos central, cu etiologie variabilă al căror simptom dominant constă din mişcări involuntare cu caracter segmentar, aritmice, rapide, dezordonate, lipsite de finalitate (27). ~ **acută juvenilă,** Coree acută Sydenham. ~ **acută Sydenham,** sin.: *Coree acută juvenilă, Coree minor, Dansul sfîntului Guy,* boală a sistemului nervos central, cu evoluţie acută sau subacută, interesînd cu predilecţie vîrsta copilăriei şi adolescenţei, caracterizată clinic prin mişcări involuntare coreice şi hipotonie musculară, la care se mai pot asocia simptome cardiace (endo- sau miocardite cu caracter reumatismal) şi tulburări psihice (27). ~ **cronică Huntington,** vezi Huntington. ~ **electrică Bergeron-Henoch,** boală rară, cu evoluţie benignă şi cu etiologie neprecizată (encefalită coreică sau manifestare psihopatică), care survine mai ales la copii şi este caracterizată clinic prin contracţii musculare involuntare, ritmice, explozive, care sugerează descărcările la stimularea electrică (27). ~ **electrică Dubini,** encefalită cu mioclonii explozive, care imită aspectul unor descărcări electrice (27). ~ **fibrilară Morvan,** vezi Morvan. ~ **gravidică,** coree care apare la gravide, în special la primiparele tinere, în prima jumătate a perioadei de graviditate. Poate constitui uneori recidiva unei coree acute Sydenham anterioare (27). ~ **imitativă,** varietate de coree isterică, în care mişcările involuntare apar ca urmare a unei contagiuni mintale, adică a imitării unor mişcări involuntare de tip coreic de la o altă persoană bolnavă. (27). ~ **isterică,** sin.: *Coree major, Coree ritmată, Coree saltatorie, Dansul sfîntului Vitus,* varietate de manifestare a isteriei, caracterizată prin apariţia unor mişcări involuntare cu aspect coreiform (27). ~ **major,** Coree isterică. ~ **maniacală,** coree însoţită de tulburări psihice de tip maniacal (27). ~ **minor,** Coree acută Sydenham. ~ **moale** (West-Charcot), formă clinică a coreei acute Sydenham în care domină o hipotonie foarte accentuată (27). ~ **ritmată,** Coree isterică. ~ **saltatorie,** Coree isterică. ~ **senilă,** coree care apare la bătrîni (27). ~ **subacută a bătrînilor** (H. Claude), coree curabilă cu evoluţie subacută, apărînd la vîrste mai înaintate (27). ~ **tetanoidă,** denumire dată de Gowers degenerescenţei lenticulare progresive (27). ~ **variabilă a degeneraţilor** (Brissaud), coree care apare la adolescenţi purtători de stigmate ale unor boli degenerative din copilărie. Mişcările coreice sînt asociate adesea cu ticuri (27).

Corelaţie. Metodă de analiză a dependenţei statistice între două sau mai multe variabile aleatorii. Corelaţia poate fi: directă sau inversă; parţială şi multiplă; liniară sau neliniară. Variabilele corelate pot aparţine unor clase diferite sau aceleiaşi clase: a) corelaţia interclase se stabileşte cînd fiecare variabilă este considerată ca aparţinînd unei clase aparte (de ex. corelaţia dintre greutate şi înălţime); b) corelaţia interclasă se stabileşte între valorile aceluiaşi caracter dintr-o singură clasă (de ex. corelaţia dintre greutatea şobolanilor proveniţi de la aceeaşi mamă). În cazul cînd sînt corelate atribute, este vorba de corelaţia de rang (de ex. răspunsul unor bolnavi la două sau mai multe tratamente) (7). ~ **interglandulară,** corelaţia şi interacţiunea dintre diferitele glande endocrine (7). ~ **intraglandulară,** corelaţie între diferite zone sau lobi diferiţi ai unei glande; dependenţa mutuală a secreţiei diferiţilor hormoni ai aceleiaşi glande (de ex. între hormonii tropi hipofizari) (7). ~ **neuroendrocrină,** raporturile anatomice, funcţionale şi biochimice dintre sistemul nervos şi cel endocrin; în medicina nervistă, studiul lor are o importanţă fundamentală pentru patologia hormonală (7).

Coreoatetoză. Sindrom caracterizat printr-o asociere de mişcări coreice şi atetozice (27).

Coreofrazie (gr. *choreia* = dans + *phrasein* = a exprima). Tulburare de limbaj caracterizată prin emiterea unor fraze fără nici un sens (27).

Corepresor, sin.: *Cofrenator, Efector pozitiv de represiune.* Produs sau compus analog produsului reacţiei enzimatice, în care represorul este activ, care potenţează acţiunea represorului, prin provocarea tranziţiei alosterice (17).

Corespondenţă retiniană. Funcţionarea armonică a elementelor nervoase ale retinei ochilor (28).

Cori, Carl Ferdinand. **Esterul ~,** ester fosforic al glucozei, rezultat al procesului de fosforoliză a glicogenului sau amidonului (5).

Cori. Rujeolă.

Coriandru. *Coriandrum sativum.*

Coriandrum sativum, sin.: *Coriandru.* Plantă din familia *Umbeliferae*; fructele conţin un ulei esenţial bogat în linalol; are acţiune spasmolitică, stomahică, carminativă (13).

Corindon. Corund.

Corio- (gr. *chorion* = învelişul fătului, piele). Element de compunere pentru termeni referitori la o membrană (32).

Corioalantoidă. Sac extraembrionar format, la unii embrioni de vertebrate, din fuziunea corionului cu alantoida (1).

Corioangiofibrom (*corio-* + gr. *aggeion* = vas + lat. *fibra* = fibră + *-oma*). Tumoare hamartică sau adevărată cu angiectazii multiple coriale la nivelul vilozităţilor placentare (2).

Coriocapilar. Stratul intern al micilor vase coroidiene (28).

Corioepiteliom, sin.: *Placentă neoplazică.* Tumoare malignă dezvoltată la nivelul porţiunii fetale a placentei, bogată în elemente sinciţiale şi atipii celulare, cu evoluţie gravă şi generalizare rapidă (2). ~ **ectopic**, corioepiteliom dezvoltat în alte organe decît în uter (salpinge, ovar etc.) (2). ~ **testicular**, corioepiteliom dezvoltat la nivelul testiculului, pe seama incluziunilor embrionare; se caracterizează prin elemente sinciţiale şi langhansiene, leziuni vasculare, hemoragii, metastaze; este uneori component al unei tumori disembrioplazice mixte (2).

Coriomeningită. Inflamaţia meningelui şi a plexurilor coroide (27). ~ **limfocitară benignă**, sin.: *Boala Armstrong*, *Meningită limfocitară benignă*, meningită seroasă acută cu evoluţie benignă, produsă de virusul Armstrong (transmis de la om la şoareci), care determină o inflamaţie acută a meningelor şi a plexurilor coroide, caracterizată clinic prin sindrom meningian, de intensitate moderată, semne generale de tip „gripal”, cu lichid cefalorahidian opalescent, aseptic, cu un număr de cîteva sute de elemente pe mm^3, în exclusivitate mononucleare polimorfe (8).

Corion (gr. *chorion* = piele). 1. *Chorion*. 2. Porţiunea profundă a dermului, caracterizată prin prezenţa în număr mare a fibrelor colagene organizate în fascicule, o reţea de fibre elastice şi o reţea de reticulină. Substanţa fundamentală se găseşte în cantitate redusă, iar celulele conjunctive, fibrocitele, sînt rare, situate în ochiurile reţelelor (12). ~ **neted**, termen vechi pentru *Chorion laeve* (1).

Corioretinită (*corio-* + *retină* + *-ită*). Inflamaţia coroidei şi retinei (28). ~ **centrală seroasă**, corioretinită caracterizată prin apariţia unui edem seros de formă circulară, care ocupă zona maculară şi se traduce prin micropsie, metamorfopsie, voalarea cîmpului vizual şi apariţia unui scotom central de mici dimensiuni. Este o tulburare vasomotorie recidivantă cu prognostic bun, de cauză nedeterminată (28). ~ **difuză**, inflamaţia coroidei şi retinei printr-o infecţie endogenă (sifilis, tuberculoză, toxoplasmoză etc.), care nu duce la supuraţie, determinînd tulburări vizuale mai mult sau mai puţin importante (28). ~ **exsudativă circumscrisă**, corioretinită de cauză endogenă, caracterizată prin apariţia de placarde unice sau multiple, izolate sau confluente, circumscrise, care ocupă anumite regiuni ale fundului de ochi (regiunea maculară, ecuatorială sau anterioară) (28). ~ **supurativă**, sin.: *Endoftalmită*, inflamaţie supurativă a coroidei şi retinei, consecutivă unei infecţii exogene prin traumatism perforant, corpi străini infectaţi sau o metastază microbiană endogenă în vasele coroide (28). ~ **tuberculoasă**, corioretinită metastatică, produsă de un focar tuberculos endogen preexistent. Se prezintă sub forme atipice de coroidită difuză circumscrisă sau diseminată şi sub forme tipice nodulare (28).

Corioretinopatie (*corio-* + *retină* + gr. *pathos* = boală). Boală neinflamatorie care interesează coroida şi retina (28).

Coristii. Resturi embrionare celulare sau tisulare persistente în organe, care se pot dezvolta după naştere, putînd forma tumori (2).

Coristom, Tumoare embrionară dezvoltată din coristii, fragmente embrionare rătăcite în diferite organe (de ex. fragmente de suprarenală în rinichi); sînt de fapt vicii de dezvoltare (2).

Coriză (gr. *koryza* = guturai), sin.: *Catar acut sezonier*, *Catar nazal acut*, *Guturai*, *Rinită acută banală*. Inflamaţie acută catarală a mucoasei nazale, favorizată de frig şi de umezeală; este produsă de germeni diferiţi, în special de rinovirusuri. Se manifestă clinic prin rinoree, iniţial seroasă, apoi seromucoasă şi mucopurulentă, strănut, subfebrilitate, cefalee moderată, uşoară alterare a stării generale (8; 30). ~ **alergică**, sin.: *Rinită alergică*, coriză de natură alergică; poate fi periodică, neperiodică (vasomotorie) şi alergică infectată (34). ~ **gripală**, formă frustă a infecţiei gripale, manifestată numai prin fenomene catarale nazale, pretînd la confuzie cu guturaiul (8). ~ **sifilitică**, una din manifestările caracteristice ale sifilisului nou-născutului şi sugarului, care apare de la naştere sau în primele săptămîni de viaţă. Constă din obstrucţia, de cele mai multe ori bilaterală, a căilor respiratorii nazale (ceea ce determină o respiraţie îngreuiată, zgomotoasă), urmată de apariţia unei secreţii nazale seropurulente sau sanguinolente (8). ~ **spastică sezonieră**, sin.: *Febră de fîn*, *Polinoză*, afecţiune de tip alergic, care apare în perioada de înflorire a gramineelor. Se manifestă prin: crize de coriză cu strănuturi frecvente — în salve — obstrucţie nazală, rinoree apoasă, prurit perinazal şi periocular, lăcrimare abundentă (30).

Corn (lat. *cornu*). *Cornu*. ~ **lui Ammon**, *Hippocampus*. ~ **cutanat**, formaţiune cornoasă proeminentă, dură, uneori considerabilă, răsucită, prezentînd de cele mai multe ori la bază o structură de epiteliom spinocelular (12). **Coarnele măduvei spinării**. *Columnae griseae medullae spinalis*. ~ **palpebral**, tumoare cutanată palpebrală benignă de formă conică (28). ~ **pulpar**, porţiunea din pulpa dentară coronară din prelungirile camerei pulpare, mai dezvoltată la molar şi premolari (38). ~ **uterin**, prelungire laterală a cavităţii uterine în care se deschide oviductul (1).

Cornaj (fr. *cornage*). Zgomot produs în inspiraţie (uneori şi în expiraţie), la trecerea aerului prin defileul laringian al cărui lumen a fost micşorat printr-un proces inflamator sau tumoral (30).

Cornea (lat. *corneus* = uscat), sin.: *Cornee.* Porţiune anterioară transparentă a globului ocular; aria sa ocupă circa 1/6 din circumferinţa globului; se continuă cu sclerotica şi este hrănită de vasele sanguine ale ochiului la marginea sa periferică (1).

Cornee. *Cornea.*

Corneoblefaron (*cornea* + gr. *blepharon* = = pleoapă). Cicatrice aderentă care uneşte corneea cu faţa internă a pleoapei (28).

Corner-Allen (Corner, George Washington; Allen, Willard Myron). **Testul ~**, test biologic de dozare a progesteronului. Se bazează pe transformarea progestativă pe care o suferă mucoasa uterului unei iepuroaice mature castrată imediat după maturarea foliculului (după coit), sub influenţa extractelor de corp galben. Acest test nu poate fi aplicat extractelor din urină sau sînge, care conţin cantităţi prea mici de hormoni progestativi, ci numai la titrarea produselor care se pun apoi în circulaţie pentru terapeutică (18).

Cornet. Operaţia ~, procedeu de esofagoplastie locală prin incizie longitudinală şi sutură transversală, în cura stenozelor inelare şi în diafragm ale esofagului (11).

Cornet (fr. *cornet*). *Concha.* **~ inferior,** *Concha nasalis inferior.* **~ mijlociu,** *Concha nasalis media.* **~ superior,** *Concha nasalis superior.*

Vezi şi: Bertin, Santorini.

Cornificare (lat. *cornu* = corn + *facere* = a face). Încărcare cu paraeleidină a celulelor stratului superficial al epidermului, urmată de pierderea nucleului, păstrîndu-se în unele celule resturi de nuclei picnotici (2).

Cornil. Sindromul ~, complicaţie abdominală precoce, cu simptomatologie de abdomen acut, a fracturilor de coloană (24).

Cornu (lat. = corn), sin.: *Corn.* Termen folosit pentru formaţiuni anatomice asemănătoare unui corn (1). **Cornua cartilaginis thyreoideae,** sin.: *Procesele cartilajului tiroid.* Prelungiri ale marginilor posterioare ale cartilajului tiroid fie în sus (cornul superior — *cornu superius*), fie în jos (cornul inferior — *cornu inferius*) (1). **Cornua coccygea.** Pereche de procese articulare superioare ale primelor vertebre coccigiene care se articulează cu coarnele sacrului (1). **~ fossae ovalis,** *Cornu hiatus spaheni.* **~ hiatus sapheni,** sin: *Cornu fossae ovalis,* prelungirea medială a marginii falciforme a fosei ovale în *fascia lata.* Cornul superior al marginii falciforme — *cornu superius* — este situat în partea cranială; cornul inferior al marginii falciforme — *cornu inferius* — este situat în partea caudală a hiatului (1). **~ ossis hyoidei,** denumirea unor segmente ale osului hioid; cornul mare — *cornu majus* — este proiectat în jos de la marginea laterală a corpului; cornul mic — *cornu minus* — este proiectat în sus de la unghiul joncţiunii corpului cu cornul mare (1). **Cornua sacralia.** Procese articulare inferioare, perechi, ale osului *sacrum,* care se articulează cu coarnele coccisului (1). **Cornua substantiae griseae medullae spinalis.** Coloane de substanţă cenuşie, care după poziţia lor se numesc corn anterior (*cornu anterius*), corn lateral (*cornu laterale*) şi corn posterior (*cornu posterius*) (1). **Cornua ventriculi lateralis.** Prelungiri ale ventriculului lateral în emisferele cerebrale. Cornul anterior (*cornu anterius*) se întinde în lobul frontal; cornul posterior (*cornu posterius*) se întinde în lobul occipital, iar cornul inferior (*cornu inferius*) se află în lobul temporal (1).

Coroană (lat. *corona*). *Corona.* Termen generic pentru leziuni cutanate dispuse în formă circulară, în special pe frunte (12). **~ dentară.** 1. Porţiunea dintelui natural acoperită cu smalţ (sin.: *Corona dentis*) (38). 2. Construcţie artificială de înveliş sau de substituţie a coroanei naturale a unui dinte (38). **~ dentară Ahmedov,** vezi Ahmedov. **~ dentara anatomică,** coroana dentară pînă la limita de întîlnire a smalţului cu cementul radicular, corespunzînd de obicei cu inserţia parodonţiului marginal. În asemenea cazuri, coroana anatomică este identică cu coroana clinică (38). **~ dentară artificială,** construcţie de înveliş sau de substituţie, totală sau parţială a coroanei naturale a unui dinte preparat prin şlefuire. Din punctul de vedere al materialului poate fi: a) metalică (din aliaje nobile, seminobile, inoxidabile); b) nemetalică (porţelan, acrilat, nylon) şi c) mixtă. Coroana de înveliş poate fi: a) totală; b) parţială (acoperind 3/4 sau 4/5 din suprafaţa dintelui). Coroana de substituţie poate fi: a) prefabricată (Logan); b) din acrilat; c) metalică (38). **~ dentară Belkin,** coroană artificială de înveliş mixtă, ştanţată, cu faţa vestibulară răscroită şi înlocuită cu acrilat (38). **~ dentară clinică,** porţiune a dintelui situată în afara alveolei, deasupra gingiei. Poate să corespundă cu coroana anatomică sau poate să fie mai scurtă (înainte de erupţia completă a dintelui) sau mai lungă (prin exteriorizarea progresivă a gîtului dintelui şi rădăcinii, în cazul atrofiei alveolare senile, în extruzie dentară, în parodontopatii marginale) (38). **~ dentară Davis,** vezi Davis. **~ dentară Drum,** vezi. Drum. **~ dentară fenestrată,** vezi Fenestrare. **~ dentară Frasaco,** vezi Frasaco. **~ dentară Gosslee,** vezi Gosslee. **~ dentară „Jacket“** coroană dentară artificială de înveliş, confecţionată numai din porţelan ars, indicată la dinţii frontali, mai ales dim motive fizionomice şi care se caracterizează printr-o preparare specială a bontului dentar vital, cu prag la nivelul coletului (38). ~ **dentară ortodontică**, element de agregare a aparatului ortodontic fix, care se prezintă ca un inel ortodontic, dar cu faţă ocluzală. Se construieşte dintr-un inel ortodontic căruia i se aplică un capac din acrilat autopolimerizabil sau prin ştanţare (39). ~ **dentară Richmond**, vezi Richmond. ~ **seboreică**, leziuni eritematoscuamoase de eczematide, cu localizare în pielea păroasă a capului, putînd depăşi liziera părului spre frunte şi tîmple (12). ~ **telescop**, coroană dentară artificială de înveliş, avînd forma de capă simplă. Se confecţionează din metal şi se adaptează pe bontul dentar, deasupra se aplică o a doua coroană modelată, care reproduce morfologia normală a dintelui. Aceste coroane se folosesc cînd protezarea se face prin punţi mobilizabile (38). ~ **lui Venus**, sin.: *Cununa lui Venus*, varietate de sifilide secundare luînd aspectul unei cununi în jurul frunţii. Termenul este folosit uneori şi pentru aglomerări de sifilide terţiare în regiunea frunţii (12).

Vezi şi: Logan, Orton.

Corodant. Substanţă, element care provoacă corodarea (39). **Corodanţi bucali.** Substanţele chimice, prezente în cavitatea bucală, care pot produce chimic sau electrochimic coroziunea metalelor din construcţia unei proteze; din acest grup fac parte sulful, oxigenul, clorul, acizi (fosforic, lactic, acetic) ş. a. (39).

Corodare. Procedeul de obţinere dirijată a coroziunii unui metal. În stomatologie, corodarea prin electroliză a unei turnături metalice dentare se foloseşte în vederea obţinerii unei mai bune adaptări pe dinte (39).

Corofilie. Relaţii homosexuale ale femeilor adulte cu fetiţe (35).

Coroidă (gr. *chorion* = piele + *eidos* = formă). Membrană vasculară şi pigmentară a ochiului, situată între sclerotică şi retină, care face parte din tractul uveal împreună cu corpul ciliar şi irisul (28).

Coroideremie (*coroidă* + gr. *eremia* = absenţă). Absenţa congenitală a coroidei (28).

Coroidită (*coroidă* + *-ită*). Inflamaţia coroidei (28). ~ **anterioară**, inflamaţie a coroidei caracterizată prin focare confluente sau izolate în regiunea anterioară a coroidei, însoţită uneori de reacţie iridociliară (28). ~ **areolară**, coroidită caracterizată prin focare de atrofie corioretiniană rotunde la început, apoi confluente, cu aspect policiclic, cu localizare în jurul polului posterior (28). ~ **centrală**, formă de coroidită caracterizată prin leziuni mici exsudative localizate în regiunea maculară (28). ~ **difuză diseminată**, coroidită în care focarele sînt grupate într-un anumit teritoriu al cîmpului oftalmoscopic sau răspîndite fără legătură evidentă între ele (28). ~ **exsudativă**, inflamaţie endogenă a coroidei; nu duce la supuraţie, dar invadează precoce retina şi corpul vitros (28). ~ **miopică**, leziuni vasculare degenerative corioretiniene, care apar în cursul miopiei progresive (28).

Vezi şi: Doyne-Henneycomb, Förster.

Coroidoză (*coroidă* + *-oză*). Alteraţie vasculară degenerativă neinflamatorie a coroidei (28).

Corona (lat. = coroană), sin.: *Coroană*. Formaţiune cu aspect de coroană sau ale cărei elemente diverg ca un fascicul de raze (1). ~ **capitis**, creştetul capului; vîrful capului (1). ~ **ciliaris**, termen vechi pentru zonula ciliară (1). ~ **dentis**, vezi Coroană dentară. ~ **glandis**, marginea posterioară a glandului penisului (1). ~ **radiata**. 1. Masă radiară de fibre nervoase care urcă de la capsula internă spre cortexul cerebral (1). 2. Zonă de celule foliculare columnare, care înconjură *zona pelucida* a ovulului şi care persistă un timp după ovulaţie (1).

Coronal (lat. *corona* = coroană). 1. Denumire dată osului frontal (1). 2. Punctul suturii coronare intersectat de marele diametru frontal (1).

Coronarită (lat. *corona* = coroană + *-ită*). Inflamaţia luetică, reumatică etc. a arterelor coronare, producînd stenoza acestor vase şi declanşînd crize de angină pectorală (32).

Coronoidotomie (lat. *corona* = coroană + gr. *eidos* = formă + *tome* = tăiere). Secţiunea apofizei coronoide a mandibulei (metodă folosită în constricţiile mandibulare) (38).

Coronoplastie (Barelle). Procedeu de echilibrare ocluzală prin şlefuire selectivă, care constă din reperarea contactelor premature în 3 faze: în ocluzie centrică (cu ceară); în retropulsie (prin deglutiţie); în propulsie şi mişcări de lateralitate ale mandibulei (39).

Coroziune (lat. *corrosio*). Procesul chimic sau electrochimic de degradare a suprafeţei unui metal, ca urmare a reacţiei lui spontane cu elemente sau compuşi chimici din mediul înconjurător — oxigen, vapori de apă, gaze, soluţii — însoţită de o descreştere a energiei electrice libere (39).

Corp (lat. *corpus*). 1. *Corpus*. 2. Porţiune determinată de materie (32). ~ **amilaceu**, formaţiune distrofică intraglandulară, de obicei iodofilă, cu structură concentrică juxtapusă, de natură proteică (2). **Corpi aortici**. *Corpora paraaortica*. **Corpi azbestozici**. Corpusculi măsurînd 10—100 μ, de formă dreptunghiulară, ovalară, fuziformă, de haltere sau de cui, de culoare cafenie sau galbenă-brună, formaţi din fibre de azbest pe care sînt fixate agregate coloidale de proteine. Sînt găsiți la examenul microscopic al secțiunilor de plămîn sau în sputa bolnavilor de azbestoză (9; 21). ~ **bordant**, *Fimbria hippocampi*. **Corpi cetonici.** Denumire veche pentru unii metaboliți care apar în urina persoanelor cu stări diabetogene: acetona, acidul acetilacetic și acidul β-hidroxibutiric. Aceste substanțe sînt rezultatul catabolizării incomplete a acizilor grași, luînd naștere din acidul piruvic sau acetaldehidă. Prezența acestor substanțe în urină denotă existența lor în cantitate anormală în sînge, unde provoacă acidoză (prin scăderea rezervei alcaline și coborîrea valorilor de pH sub limitele fiziologice) (5). ~ **ciliar,** componentă a tractusului uveal, care include mușchiul ciliar și procesele ciliare (28). **Corpi cocoizi.** Termen puțin utilizat pentru a desemna corpusculii inframicrobieni psittacozici (corpusculii Miyagawa) (22). ~ **galben,** *Corpus luteum*. ~ **galben fals,** *Corpus atreticum*. ~ **galben periodic,** *Corpus atreticum*. ~ **granulos,** macrofag cu citoplasma plină de mici granule grăsoase, format în jurul leziunilor de distrofie grasă cu detritus abundent; în grupe mari se observă mai ales în sistemul nervos, în jurul focarelor de dezintegrare mielinică (2). ~**gras,** țesut care umple parțial cavitatea corpului unei insecte, avînd rol de substanță de rezervă a insectei femelă (31). ~ **gudronat,** *Gyrus dentatus*. ~ **hemoragic,** denumirea foliculilor de Graaf rupți și conținînd sînge; reprezintă o fază de trecere între foliculul veziculos postovulator și corpul galben (1). ~ **liber articular,** sin.: *Șoarece articular*, corp liber de natură organică (mai rar anorganică), care dintr-o cauză degenerativă, infecțioasă sau traumatică este liberat în interiorul unei articulații, unde prin prezența sa produce dureri, jenă funcțională și, în timp, fenomene mecanice de uzură articulară (24). ~ **paraterminal,** sin.: *Aria precomisurală*, *Aria septală*, denumire pentru *area paraolfactoria* și *gyrus subcalosus*, considerate împreună. Unii autori rezervă termenul de arie septală pentru suprafața medială a fiecărei jumătăți a septului *lucidum* (1). ~ **polar,** Polocit. ~ **pontobulbar,** masă nucleară situată caudal de nucleul cohlear dorsal, care primește fibre de la punte și trimite fibre cerebelului (1). ~ **protezei dentare,** porțiunea unei proteze dentare mobile cu sprijin mucozal, pe care se montează dinții artificiali și elementele de agregare pe dinții naturali. Este alcătuită din baza protezei, șaua sau șeile protezei și marginile protezei (38). ~ **de punte dentară,** porțiunea intermediară dintre două sau mai multe elemente de agregare ale unei proteze dentare fixe. Este confecționat din metal sau dintr-un metal și un material care să dea aspectul de dinte natural: acrilat, porțelan sau nylon. Poate fi: a) masiv, confecționat prin turnarea metalului; b) Hohlguss, gol în interior; c) suspendat, distanțat de creasta alveolară, permițînd o bună autocurățire; d) în șa, cu dinții intermediari în contact și călare pe creasta alveolară; e) tangențial, stabilind contacte punctiforme cu creasta alveolară numai vestibular; f) în inimioară, cu vîrful spre creasta alveolară și la distanță de ea, fețele vestibulară și orală fiind convexe; g) în linie dreaptă, rectiliniu; h) arcuit, reproducînd forma curbă a arcadei dentare în regiunea frontalilor; i) în extensiune, sprijinit numai la o extremitate (38). **Corpi riziformi.** Țesutul de granulație din artrita reumatismală care se desprinde în cavitatea articulară sub formă de fragmente și suferă procese distrofice de alterare fibrinoidă și hialinizare (2). **Corpi rotunzi.** Vezi Boala Darier, **Corpii tigroizi.** Corpii Nissl. Vezi Nissl. ~ **vitros,** *Corpus vitreum*.

Vezi și: Auer, Babeș-Koch, Bollinger, Borrel, Call-Exner, Gamma-Favre, Guarnieri, Herring, Kurlov, Lenz, Lipschütz, Luys, Maragliano, Nissl, Pappenheimer, Torres-Teixera, Tyzzer.

Corpus (lat. = corp), sin.: *Corp*. Termen anatomic folosit pentru desemnarea fie a organismului în totalitate, fie a părții principale a unui organ (1). ~ **adiposum buccae,** Bula Bichat, vezi Bichat. ~ **adiposum fossae ischiorectalis,** grăsimea situată în fosa ischiorectală (1). ~ **adiposum infrapatellare,** formațiune adipoasă situată inferior de rotulă (1). ~ **adiposum orbitae,** țesut conjunctiv gras care umple spațiul dintre globul ocular, nervul optic, mușchii oculari și glandele lacrimale și conține vasele și nervii orbitali (1). ~ **albicans,** sin.: *Corpus candicans*, cicatrice fibroasă albă într-un ovar, produsă de degenerarea corpului galben (1). ~ **amygdaloideum,** sin.: *Nucleus amygdalae*, substanța cenușie care se continuă cu scoarța girusului hipocampic, situată în tuberculul amigdaloid la vîrful cornului inferior al ventriculului lateral; face parte din calea olfactivă (1). **Corpora arenacea.** Nisip cerebral. ~ **atreticum,** sin.: *Corp galben fals*, *Corp galben periodic*, folicul ovarian involuat sau degenerat (1). ~ **callosum,** comisură transversă care leagă emisferele cerebrale; este o bandă arcuată, lată, de substanță albă, situată în partea profundă a fisurii longitudinale a creierului (1). ~ **candicans,** *Corpus albicans*. ~ **cavernosum,** corp cilindric de țesut erectil, care intră în structura penisului și clitorisului. Cele două *corpora cavernosa clitoridis* formează rădăcina și corpul clitorisului; ele sînt analoge cu cele două *corpora cavernosa penis*, care formează rădăcina penisului și împreună cu *corpus spongiosum penis (corpus cavernosum urethrae)* care înconjură uretra masculină formează corpul penisului (1). ~ **cerebelli,** cerebelul, exclusiv lobul floculonodular (1). ~ **clitoridis,** corpul clitorisului, format prin unirea celor două rădăcini (1). ~ **costae.** porțiunea coastei cuprinsă între col și cartilajul costal (1). ~ **epididymidis,** porțiunea epididimului cuprinsă între cap și coadă, legată de testicul doar prin vaginală (1). ~ **femoris,** diafiza femurului (1). ~ **fibrosum.** structură asemănătoare unei cicatrice situată în ovar și care reprezintă rezultatul final al unui folicul atretic; constă dintr-o mică cicatrice centrală, înconjurată de o zonă îngustă de țesut hialinizat și este de obicei mai mică decît *corpus albicans* (1). ~ **fibulae,** diafiza fibulei (1). ~ **fornicis,** porțiunea trigonului cerebral (*fornix*), cuprinsă între *columna fornicis* și *crus fornicis*; se continuă cu fimbria hipocampului (1). ~ **geniculatum laterale,** proeminență pereche, ovală, situată în regiunea postero-inferioară a talamusului; primește fibrele tracturilor optice și pleacă de la ea fasciculul geniculocalcarin (1). ~ **geniculatum mediale,** proeminență pereche, situată în partea postero-inferioară a talamusului; primește fibrele acustice ale brațului conjunctival posterior (*brachium colliculi inferioris*) și trimite fibre la cortexul temporal (1). ~ **glandulae sudoriferae,** porțiunea principală, corporală, secretorie a unei glande sudoripare; este situată în straturile profunde ale pielii (1). ~ **glandulare prostatae,** *Substantia glandulare prostatae.* ~ **humeri,** diafiza humerusului (1). ~ **incudis,** piesa centrală a nicovalei de la care pleacă cele două apofize și care are o suprafață articulară pentru capul ciocanului (1). ~ **linguae,** porțiunea limbii cuprinsă între vîrful și rădăcina sau baza ei (1). ~ **luteum,** sin.: *Corp galben,* corp endocrin format în ovar în locul foliculului de Graaf, rupt prin ovulație. Marele *corpus luteum* de sarcină este numit adevăratul *corpus luteum*; micul *corpus luteum* de menstruație este numit corp galben fals (1). ~ **mamillare,** sin.: *Bulla fornicis, Tubercul mamilar,* masă sferică mică, pereche, de substanță cenușie proeminînd în spațiul interpeduncular al bazei creierului; face parte din rinencefal (1).~ **mamma,** corpul glandei mamare (1). ~ **mandibulae,** porțiunea orizontală, în formă de potcoavă a mandibulei; de la nivelul unghiului mandibular se continuă cu ramul mandibulei (1). ~ **maxillae,** porțiunea principală centrală a maxilarului superior, de la care se desprind procesele frontal, zigomatic, palatin și alveolare (1). ~ **medullare cerebelli,** substanța nervoasă albă, cu dispoziție arborescentă, situată în centrul cerebelului (1). ~ **nigricans,** cicatrice de folicul ovarian dehiscent, cu pigment hematic (7). ~ **ossis hyoidei,** arcul anterior, principal, al osului hioid, din care se desprind cele 2 perechi de coarne mari și mici (1). ~ **ossis ilii,** porțiunea osului iliac situată deasupra acetabulului, lățită în sus sub forma aripii osului iliac (1). ~ **ossis ischii,** porțiunea ischionului care intră în constituția părții postero-inferioară a cavității cotiloide (*acetabulum*) și care se continuă postero-inferior cu ramul osului ischion (1). ~ **ossis metacarpalium,** diafiza unui os metacarpian (1). ~ **ossis metatarsalium,** diafiza unui os metatarsian (1). ~ **ossis pubis,** porțiunea osului pubis care intră în constituția părții antero-inferioare a cavității cotiloide (*acetabulum*) și care se continuă medial cu ramura superioară a osului pubis (1). ~ **ossis sphenoidalis,** porțiunea centrală a osului sfenoid, de la care se desprind aripile mari, aripile mici și procesele pterigoide (1). ~ **pancreatis,** porțiunea cuprinsă între capul (de care o separă regiunea istmică) și coada pancreasului (1). ~ **papillare corii,** sin.: *Stratum papillare corii,* porțiunea cea mai superficială a dermului; formează o linie sinuoasă datorită papilelor care proemină spre epiderm și șanțurilor interpapilare. Este format din țesut conjunctiv sărac în fibre și cuprinde vase sanguine, vase limfatice și terminații nervoase (1). **Corpora paraaortica,** sin.: *Corpi aortici, Glomera aortica, Paraganglionul aortic Zuckerkandl.* Formațiuni epitelioide vecine arcului aortic, inervate de ramurile nervului vag și avînd rol predominant chemoreceptor; sînt sensibile în special la hipoxie (1). ~ **penis,** porțiunea penisului cuprinsă între *glans penis* (de care o separă colul) și *crus penis* (1). ~ **phalangis,** diafiza unei falange (1). ~ **pineale,** sin.: *Epifiza, Epiphysis cerebri, Glanda pineală,* glandă endocrină situată în plafonul ventriculului al III-lea între tuberculii cvadrigemeni anteriori. Caracterul glandular al epifizei a fost susținut de școala endocrinologică românească (Parhon și Milcu). În ultimii ani s-au izolat din epifiză mai multe ergone active: factorul antiandrogen; factorul hipoglicemiant (pinealina); melatonina; serotonina; factorul glomerulotrop; substanțe de tipul hormonilor retrohipofizari etc. (1; 7). ~ **radii,** diafiza radisului (1).~ **restiforme,** *Pedunculus cerebellaris inferior.* ~ **sterni,** porțiunea mijlocie a sternului cuprinsă între *manubrium* și *procesus xiphoideus* (1). ~ **striatum,** grup de nuclei la baza emisferelor cerebrale, avînd aspect striat pe secțiune, datorită alternanței de substanță albă și substanță cenușie; este format din nucleii caudat și lentiform (1). ~ **tali,** corpul osului astragal, situat posterior de *collum tali,* prezentînd *processus posterior tali,* iar pe fața lui superioară *trochlea tali* (1). ~ **tibiae,** diafiza tibiei (1). ~ **trapezoideum,** fascicul de fibre cohleare care străbat puntea disociind nucleul trapezoid și continuîndu-se cu lemniscul lateral (1). ~ **ulnae,** diafiza ulnei (1). ~ **unguis,** porţiunea unghiei situată distal de rădăcină şi lunulă (1). ~ **uteri,** corpul uterului, cuprins între regiunea fundului şi colul uterin, de care îl desparte istmul (1). ~ **ventriculi,** porţiunea verticală a stomacului, în continuarea fornixului, şi care se continuă cu porţiunea lui orizontală sau pilorică (1). ~ **vertebrae,** porţiunea principală a vertebrei de la care proeminează apofizele transverse şi de care este legat arcul vertebral cu apofizele articulare şi spinoasă (1). ~ **vesicae felleae,** porţiunea vezicii biliare care urmează fundului şi se continuă cu gîtul vezicii (1). ~ **vesicae urinariae,** porţiunea superioară a vezicii urinare care se continuă cu regiunea trigonală şi colul (1). ~ **vesiculae seminalis,** porţiunea mijlocie a veziculei seminale cuprinsă între fund şi col (1). ~ **vitreum,** sin. : *Corpul vitros*, corpul gelatinos, transparent, care ocupă spaţiul globului ocular cuprins între retină şi cristalin (1).

Vezi şi : Highmore.

Corpuscul (lat. *corpusculum*). 1. *Corpusculum.* 2. În hematologie, termen desemnînd diferite incluziuni caracteristice în elementele sanguine, care — de obicei — poartă numele descoperitorului (19). ~ **carotidian,** *Glomus caroticum.* ~ **cartilaginos,** termen vechi pentru condrocit (1). **Corpusculi de colostru.** Celule fagocitare ale glandei mamare, găsite în colostru în primele două săptămîni după naştere şi conţinînd globule grase (1). ~ **conjunctival,** terminaţie nervoasă tactilă, încapsulată, aflată în conjunctivă. (1). ~ **corneal,** fibroblast care se găseşte în substanţa proprie a corneei (1). ~ **elementar,** Virion. **Corpusculi fucsinofili.** Corpusculi Russell. ~ **gustativ,** terminaţii nervoase senzoriale încapsulate, situate în mucoasa linguală şi în papilele ei (1). ~ **limfoid,** termen vechi pentru limfocit (1). **Corpusculii metacromatici Babeş-Ernst.** Vezi Babeş-Ernst. ~ **osos,** termen vechi pentru osteocit (1). **Corpusculi splenici.** *Folliculi lymphatici lienales.* **Corpusculi tactili Meissner.** *Corpuscula tactus.* ~ **timic,** Corpuscul Hassal, vezi Hassal. **Corpusculi X, Y, Z.** Formaţiuni evidenţiate la examenul microscopic al secţiunilor prin retrohipofiză şi care par a fi coloid hipotalamic (7).

Vezi şi : Amato, Arnold, Babeş-Negri, Cesaris-Demel, Councilman, Dogiel, Döhle, Donovan, Golgi, Golgi-Mazzoni, Grandry-Merkel, Hassal, Heinz, Heinz-Ehrlich, Howell-Jolly, Jolly, Krause, Laveran, Lewinthal-Lillie-Cole, Malpighi, Mazzoni, Merkel, Miyagawa, Nunn, Paschen, Paterson, Perls, Ruffini, Russell, Seidelin, Vater-Pacini.

Corpusculum (lat. = corpuscul), sin. : *Corpuscul.* 1. Corp mic rotund (1). 2. Nerv senzorial terminal încapsulat (1). 3. Termen vechi pentru celulă, în special pentru celula sanguină (1). **Corpuscula bulboidea,** sin. : *Bulbi terminali Krause, Corpusculi Krause.* Exteroceptori încapsulaţi, sferici, asemănători corpusculilor Pacini, dar avînd o capsulă mai subţire ; se găsesc în special în conjunctivă, mucoasa limbii, organele genitale externe şi par a fi receptori pentru frig (1). **Corpuscula lamellosa.** Corpusculi Vater-Pacini. Vezi Vater-Pacini. **Corpuscula nervorum terminalis.** Terminaţiile nervoase senzoriale încapsulate (1). **Corpuscula nervosa articularia.** Corpusculi tactili situaţi într-o capsulă articulară (1). **Corpuscula nervosa genitalia,** sin. : *Corpusculi Dogiel.* Receptori nervoşi încapsulaţi şi neîncapsulaţi, situaţi în pielea organelor genitale externe şi a mamelonului (1). **Corpuscula renis,** sin. : *Corpusculii Malpighi.* Formaţiuni alcătuite din glomerulul capilar renal şi capsula glomerulară, care se continuă apoi cu tubul urinifer. La om sînt aproximativ 1 500 000 glomeruli în ambii rinichi (1). **Corpuscula tactus,** sin. : *Corpusculi tactili Meissner.* Receptori tactili de contact şi de presiune, situaţi în derm, în locurile unde pielea nu este acoperită de păr (palmă, degete) ; sînt formaţiuni olivare, încapsulate, cu polul superior în contact cu epidermul. La nivelul polului inferior pătrunde fibra nervoasă, ca un filament helicospiral, printre celulele interstiţiale ale corpusculului (1).

Corrigan, Dominic John, sir, 1802—1880. **Boala ~,** insuficienţă aortică de origine endocarditică (32). **Pulsul ~,** sin. : *Semnul ciocanului de apă, Semnnl Corrigan,* puls zvîcnitor şi depresibil, printr-o bruscă distensie urmată de o deprimare rapidă a peretelui arterial, în urma umplerii sub presiune crescută şi a relativei goliri consecutive, prin tensiune diastolică joasă ; este întîlnit în insuficienţa aortică, canal arterial persistent, şunt arteriovenos, iar mai puţin intens în anemii, stări febrile şi vasodilataţie periferică (32). **Semnul ~,** Pulsul Corrigan.

Corrugator (lat. = care încreţeşte). Muşchi care încreţeşte pielea (1). ~ **cutis ani,** fibrele musculare care încreţesc pielea anusului (1). ~ **supercilii,** fibre musculare care încreţesc pielea sprîncenelor (1).

Corset (fr. *corset*). Centură pentru strîngerea taliei (32). ~ **gipsat,** aparat gipsat pentru imobilizarea coloanei vertebrale sau pentru corectarea unor diformităţi ale coloanei vertebrale(24). ~ **muscular,** expresie folosită de Gorinevskaia, pentru a atrage atenţia, în scolioza esenţială, asupra importanţei terapeuticii preventive constînd din preparate endocrine vitamine şi gimnastică, care au drept scop să tonifice musculatura vertebrală (24). ~ **ortopedic**, aparat ortopedic pentru coloana vertebrală (24).

Cort (neogr. *korti*). *Tentorium*. ~ **cerebelului**, *Tentorium cerebeli*. ~ **de oxigen**, aparat format dintr-un cadru metalic cu pînză impermeabilă întinsă peste el şi ataşat printr-un sistem de tubulatură la o bombă de oxigen; permite crearea unei atmosfere de oxigen în concentraţie dorită în jurul bolnavului introdus sub cort (11).

Cortex (lat. = scoarţă). 1. Scoarţă (1). 2. Porţiunea periferică a unui organ situată imediat dedesubtul capsulei (1). ~ **adrenal**, *Cortex glandulae suprarenalis*. ~ **agranular**, denumire generică pentru regiunile scoarţei cerebrale caracterizate prin dezvoltarea precumpănitoare a stratului piramidal (de ex. cîmpul 24 de pe faţa medială a lobului frontal) (1). ~ **auditiv**, Aria auditosenzorială. ~ **cerebelli**, sin.: *Substantia corticalis cerebelii*, scoarţa foliată a cerebelului (1). ~ **cerebri**, sin.: *Substantia corticalis cerebri*, scoarţa girată a creierului mare (1). ~ **chinae**, sin.: *Coajă de China*, coaja trunchiurilor şi ramurilor arborilor *Cinchona succirubra*, *Cinchona Calisaya* şi a altor specii din familia *Rubiaceae*; conţine alcaloizii: chinină, chinidină, cinconină, cinconidină şi alţii şi este folosită ca tonic amar (13). ~ **cinnamomi**, coaja arbustului *Cinnamomum ceylanicum* şi arborelui *Cinnamomum cassia*; conţine un ulei esenţial, bogat în aldehidă cinamică; măreşte peristaltismul intestinal şi provoacă mărirea secreţiei salivare (13). ~ **eulaminat**, denumire pentru acea parte a scoarţei cerebrale care prezintă 6 pături celulare tipice, deosebindu-se de celelalte arii ale izocortexului (atît de cortexul agranular, căruia îi lipseşte a 4-a pătură definită, cît şi de coniocortex, care are o pătură granulară internă densă şi celule granulare mici) (1). ~ **frangulae**, coaja arbustului *Rhamnus frangula*, din familia *Rhamnaceae*; conţine glicozide hidroximetilantrachinonice şi hidroximetilantrachinone libere; are acţiune purgativă (13). ~ **glandulae suprarenalis**, sin.: *Capsula suprarenală*, *Cortex adrenal*, *Corticosuprarenala*, *Substantia corticalis glandulae suprarenalis*, porţiunea superficială a glandei suprarenale, constituind o glandă aparte formată din 3 pături tisulare concentrice, denumite din exterior spre interior: glomerulara (zona glomerulară, care secretă hormoni mineralocorticoizi); fasciculata (zona fasciculată, care produce hormoni glucocorticoizi); reticulata (zona reticulată, care secretă hormoni sexuali) (1). ~ **heterogenetic**, Alocortex. ~ **heterotipic**, Alocortex. ~ **homogenetic**, Izocortex. ~ **homotipic**, Izocortex. ~ **lentis**, sin.: *Substantia corticalis lentis*, stratul periferic, epitelial, al cristalinului (1). ~ **limitrof**, *Zona limitrophica*. ~ **lymphonodi**, sin.: *Substantia corticalis lymphoglandulae*, ţesutul periferic al unui nodul limfatic (1). ~ **renis**, sin.: *Substantia corticalis renis*, ţesutul superficial al rinichiului, în care se află glomerulii şi o parte a tubilor uriniferi (1). ~ **viburni**, coaja arbustului *Viburnum opulus* din familia *Caprifoliaceae*; conţine taninuri şi acizii citric, malic, oxalic şi valerianic; are acţiune antispasmodică uterină (13). ~ **vizuopsihic**, Aria vizuopsihică. ~ **vizuosenzorial**, Aria de proiecţie vizuală.

Corti, Alfonso, 1822—1888. **Canalul ~**, sin.: *Tunelul Corti*, canal triunghiular format din stîlpii Corti, a căror bază corespunde membranei bazilare; se întinde peste întreaga lungime a lamei spirale (1). **Celulele ~**, celulele înalte aflate în canalul Corti (1). **Ganglionul spiral ~**, sin.: *Ganglion spirale cochleae*, ganglionul nervului cohlear, localizat în canalul spiral al modiolei (1). **Organul ~**, sin.: *Organum spirale Corti*, *Papilla basilaris*, *Papila Huschke*, organul receptor auditiv aflat în interiorul ductului cohlear (1). **Tunelul ~**, Canalul Corti.

Corticectomie girală, sin.: *Girectomie*. Ablaţie circumscrisă a 1—3 girusuri ale unei zone din scoarţa cerebrală, fără a ţine seamă de întinderea cîmpurilor Brodmann (26).

Corticifugal (lat. *cortex* = scoarţă + *fugare* = a îndepărta). Care porneşte de la cortex (1).

Corticipetal (lat. *cortex* = scoarţă + *petere* = a se îndrepta spre). Care se îndreaptă spre cortex (1).

Corticoizi, sin.: *Adrenocorticoizi*, *Adrenocorticosteroizi*, *Corticosteroizi*. Hormoni steroizi secretaţi de corticosuprarenală. Se grupează în 3 clase: mineralocorticoizi (cu acţiune predominantă în reglarea metabolismului mineral); glucocorticoizi (cu acţiune puternică asupra metabolismului glucidoprotidic); sexoizi (cu acţiunea aproape electivă asupra caracterelor sexuale secundare). În terapeutică se folosesc şi corticoizi de sinteză artificiali, care sînt chimic înrudiţi cu cei naturali (7).

Corticolactină. Hormon suprarenal, insuficient definit, avînd rolul de a favoriza secreţia lactată (7).

Corticolipoid. Extract total lipidic de suprarenală (7).

Corticopleurită, sin.: *Congestie pleuropulmonară*. Proces inflamator acut microbian al corticalei pulmonare şi al pleurei cu sau fără exsudat pleural, cu semne stetacustice şi funcţionale bronhoalveolare şi pleurale (34).

Cortico-releasing-factor (engl.), abreviat CRF. Factorul de eliberare a hormonului corticotrop (7).

Corticosteroizi. Corticoizi. **~ urinari,** corticoizi eliminaţi prin urină; se deosebesc 17-cetosteroizi şi steroizi evidenţiabili prin alte reacţii: a) cromogeni Porter-Silber („17-OHCS" — reacţia cu fenilhidrazină: E, F ş. a.); b) lipide reductorii Talbot (B, E, F); c) formaldehidogeni („SSF") şi acetaldehidogeni Daughaday (reacţia cu periodat: DCA, B, E, F); d) cetogeni Norymberski („17-CGS" — reacţia cu bismutat: E, F, 17-OH-progesteron). Aceste reacţii evidenţiază în parte 17-hidrosteroizii (17-OH), care se elimină pînă la 9—10 mg/zi la femeie şi în cantitate dublă la bărbat (7).

Corticosteron, sin.: *Compus B Kendall.* Hormon corticosuprarenal cu formula 17 (β)-1-ceto-2-hidroxietil-Δ_4-androsten-3-on-11 (β)-ol, cu activitate glucocorticoidică. În organism se produc 2—3 mg corticosteron/zi faţă de 12—14 mg/zi cortizol (7).

Corticostimulină. Adrenocorticotrofină.

Corticosuprarenală. *Cortex glandulae suprarenalis.*

Corticosuprarenalom. Tumoare (benignă sau malignă) pornită din ţesutul secretor al corticosuprarenalelor, eliberînd de obicei o mixtură de hormoni corticosuprarenali şi de produşi intermediari de sinteză ai acestora. Cazurile în care se eliberează aproape în exclusivitate un anumit hormon sînt etichetate corespunzător (aldosteronom, hidrocortizonom etc.). (7).

Corticoterapie. Terapia cu hormoni corticosuprarenali sau cu derivaţi, respectiv analogi sintetici ai acestora (7).

Corticotomie (lat. *cortex* = scoarţă + gr. *tome* = tăiere). Incizia scoarţei cerebrale în vederea efectuării unei corticectomii sau a abordării unor leziuni subcorticale (26).

Corticotrofină. Adrenocorticotrofină.

Corticotropină. Adrenocorticotrofină.

Cortină. Adrenocortină.

Cortizol, sin.: *Compus F Kendall, Hidrocortizon.* Principalul hormon glucocorticoid al corticosuprarenalei la om, cu acţiuni metabolice complexe, acţiune antiinflamatorie şi antialergică. Din punct de vedere chimic este un 17-hidroxicorticosteron (7).

Cortizon, sin.: *Compus E Kendall.* Hormon corticosuprarenal cu activitate glucocorticoidică, larg folosită în terapeutică pentru acţiunea sa antiinflamatorie, antialergică şi antitoxică. Din punct de vedere chimic este un 11-dehidro-17-hidroxicorticosteron (7).

Δ-Cortizon. Compus de sinteză cu acţiune asemănătoare cortizonului, dar de 3—5 ori mai activ; are acţiune antiinflamatorie puternică şi modifică foarte puţin bilanţul hidroelectrolitic (13).

Corund, sin.: *Corindon.* Al_2O_3. Oxid de aluminiu cristalizat, impur, opac, sub formă de granule mici; este folosit în clinica stomatologică şi în tehnica dentară ca substanţă abrazivă, sub formă de pietre, discuri şi foi de diferite forme şi mărimi. Există şi forme colorate, considerate ca pietre preţioase (rubin, topaz, safir) (39).

Corvisart, Jean Nicolas, 1755—1821. **Boala ~.** 1. Tetralogie Fallot cu arc aortic drept (32). 2. Hipertrofie cardiacă esenţială (32). **Faciesul ~,** aspect al feţei bolnavului în insuficienţa cardiacă congestivă: faţă edemaţiată, violacee, ochi lucitori, pleoape umflate (32).

Corynanthe yohimbe. Arbore din familia *Rubiaceae*; scoarţa sa conţine iohimbină, alcaloid toxic simpatolitic (14).

Corynebacterium. Gen de microorganisme din familia *Corynebacteriaceae*, cuprinzînd bacili grampozitivi, coloraţi neuniform, adesea umflaţi la capete, uneori cu granulaţii. Unele specii sînt patogene pentru om, animale sau plante (3). **~ diphtheriae,** sin.: *Bacil difteric, Bacilul Klebs-Löffler,* bacil grampozitiv imobil, prezentînd granulaţii metacromatice de volutină (corpusculii Babeş-Ernst). În medii lichide produce o exotoxină puternică, care administrată unui animal de experienţă reproduce simptomatologia toxiinfecţiei difterice. S-au descris numeroase tipuri, care însă secretă exotoxine identice serologic. Pe baza aspectului coloniilor pe geloză-sînge cu telurit (mediul Gundel-Tietz) s-au diferenţiat 3 tipuri: *gravis* (colonii în formă de margaretă, rugoase), *mitis* (colonii bombate, regulate, netede, lucioase) şi *intermedius.* Este agentul etiologic al difteriei (3). **~ hofmanni,** *Corynebacterium pseudodiphtericum.* **~ pseudodiphtericum,** sin.: *Bacil Hofmann, Bacil pseudodifteric, Corynebacterium hofmanni,* bacil grampozitiv, scurt, cu capetele ascuţite, dispus în palisadă; nu prezintă corpusculi metacromatici, este nepatogen şi parazitează cavitatea nazofaringiană (3). **~ xerosis,** sin.: *Bacillus xerosis,* bacil granulat, nepatogen, întîlnit obişnuit în nas, ureche şi căile lacrimale (3).

Cosăcescu. Operaţia ~, rahisinteză cu grefon costal aplicat pe lama vertebrală deperiostată, unilateral (24). **Proba ~,** test de insuficienţă arterială periferică, executat prin trecerea dinţilor unei furculiţe pe tegumentele membrului bolnav şi urmărirea reacţiei vasomotorii (10).

Cosinusoidă. Reprezentare grafică a funcţiei transcendente trigonometrice $y = \cos x$. Curba este identică cu o sinusoidă care a fost deplasată la stînga, în lungul axei Ox, cu un segment de lungime $\pi/2$. Variabila independentă se exprimă în radiani. Cosinusoida este folosită în reprezentarea fenomenelor cu oscilaţii periodice (7).

Cosmetică (gr. *kosmetikos*). Sector al igienii pielii, avînd ca obiectiv restrîns îngrijirea tenului sănătos (12).

Cosmetologie (gr. *kosmetikos* = cosmetică + *logos* = ştiinţă). Ramură a dermatologiei, care se ocupă de probleme de bioestetică Termenul este folosit, în mod impropriu de unii autori, pentru a denumi şi chimia cosmetică (12).

Cosmiatrie. Ştiinţa perfecţionării frumuseţii fizice a corpului omenesc prin: a) medicina estetică (dermatologia estetică, neuroendocrinologie, geriatrie preventivă, chirurgie plastică chimie cosmetică) şi b) morfologia estetică (cultură fizică, endocrinologie plastică) (după A. Voina) (12).

Cosmobiologie (gr. *kosmos* = univers + *bios* = viaţă + *logos* = ştiinţă). Studiul acţiunii factorilor cosmici asupra organismelor vii (4).

Cosmopatologie (gr. *kosmos* = univers + *pathos* = boală + *logos* = ştiinţă). Studiul acţiunii nocive a factorilor cosmici asupra organismelor vii atît la distanţă, pe pămînt, cît şi în eventualitatea zborului în spaţiul cosmic al acestor organisme, în special al omului (4).

Cost cardiac. Solicitarea inimii în cursul efectuării unui efort; reprezintă de fapt cheltuiala suplimentară de travaliu pe care-l efectuează inima peste travaliul cardiac de repaus (21).

Costa (lat. = coastă). Coastă. Vezi Tabelul oaselor. **Costae fluctuantes**, sin : *Coaste libere*, denumirea ultimelor două perechi de coaste (a 11-a şi a 12-a), care, fiind mai scurte, nu se mai prind de stern (1). **Costae spuriae**, sin. : *Coaste false*. Perechile a 8-a, a 9-a şi a 10-a de coaste, care îşi unesc cartilajele între ele, apoi cu cartilajul coastei a 6-a, prin intermediul căruia se prind de stern (1). **Costae verae**, sin. : *Coaste adevărate*. Primele 7 perechi de coaste, care se prind direct de stern prin intermediul cartilajelor costale (1).

Coste. Sindromul ~, sindrom constînd din apariţia unei fibroze pulmonare în cadrul unui acroreumatism infecţios (34).

Costen, James Bray. **Sindromul ~**, sindrom dureros cu caracter nevralgic, provocat de tulburări la nivelul articulaţiei temporomandibulare, întîlnit la bolnavii cu edentaţii neprotezate sau protezate incorect (38).

Costoaductor (lat. *costa* = coastă + *adducere* = a atrage). Instrument metalic format în general din două braţe glisante, care se pot fixa pe coastele de deasupra şi de dedesubtul unei coaste rezecate, în scopul ca apropiindu-le să diminueze distanţa care le separă şi astfel să uşureze coaserea spaţiului intercostal (11).

Costopleurectomie (lat. *costa* = coastă + *pleură* + gr. *ektome* = excizie). Procedeu de toracoplastie în care se ridică o dată cu coastele respective şi pleura subiacentă (11).

Costotom (lat. *costa* = coastă + gr. *tome* = tăiere). Instrument metalic pentru rezecţia coastelor, format din două braţe articulate între ele, dintre care una ascuţită, iar cealaltă folosind de sprijin şi de fixare a coastei care urmează a fi secţionată (11).

Costotomie. Secţionarea chirurgicală a unei coaste (11).

Costotransversectomie. Intervenţie chirurgicală ortopedică, ce permite, prin rezecţia apofizelor transverse şi a extremităţii vertebrale a coastelor, abordarea coloanei vertebrale dorsale, pe partea ei anterioară (24).

Coşmar (fr. *cauchemar*). Vis cu conţinut terifiant, însoţit de anxietate şi senzaţie de sufocare (35).

Cot (lat. *cubitus*). Regiune situată la nivelul articulaţiei dintre braţ şi antebraţ (1). **~ balant,** sin. : *Cot paralitic*. 1. Laxitate articulară exagerată a cotului (24). 2. Impotenţă funcţională a articulaţiei cotului, ca rezultat al paraliziei motorii totale a muşchilor care menţin şi mobilizează articulaţia cotului, întîlnită mai ales ca sechelă după paralizia infantilă (24). **~ paralitic,** Cot balant.

Cotard, Jules, 1840—1887. **Sindromul ~**, complex de idei delirante de negaţie, enormitate, culpabilitate şi imortalitate „pentru a suferi veşnic", întîlnit de obicei în melancolia de involuţie (35).

Cotă. Valoarea numerică a coordonatelor unui punct în plan sau în spaţiu (7).

Cotiledon placentar, sin. : *Lob placentar*. Porţiune din suprafaţa uterină (maternă) a placentei, delimitată de adîncituri sub formă de şanţuri (şanţuri intercotiledonale) (18). **~ placentar aberant,** cotiledon inserat în afara masei placentare propriu-zise, de obicei la periferia acesteia (18).

Cotte, Gaston, 1879—1951. **Procedeul ~**, sin. : *Rezecţia nervului presacrat*, intervenţie chirurgicală constînd din rezecarea cît mai larg posibil a nervului presacrat, la nivelul promontoriului, în cazuri de nevralgii pelviene (18).

Cottet. Coeficientul ~, coeficient utilizat în trecut pentru aprecierea eficienţei funcţiei excretorii a rinichiului, dedus din formula:

$$C = \frac{\text{ureea sanguină (cg \%)}}{\text{ureea urinară (g/24 ore)}}$$

(normal 2,2) (25).

Cottrel-Moeller. Filtrul ~, filtru electrostatic pentru precipitarea prafului sau a picăturilor care se găsesc în suspensie în gaze (9).

Couinaud, C. **Hepatectomia ∼**, procedeu de rezecţie reglată a ficatului, incizîndu-se în anumite zone de securitate (septuri) determinate de distribuţia segmentară a pediculilor vasculari şi biliari (11).

Councilman, William Thomas, 1854–1933. **Corpusculii ∼**, aspect particular al lezării celulei hepatice în cursul febrei galbene: nucleul devine picnotic şi în cariorexă, protoplasma suferă o transformare hialină şi se colorează în roşu-intens cu eozină (8).

Cournand, André F. **Formula ∼**, formulă pentru calcularea capacităţii vitale pulmonare ideale. Se calculează înmulţind anii de vîrstă cu numărul de centimetri ai taliei şi cu 0,112 (pentru bărbaţi) sau 0,101 (pentru femei) (34).

Courtonne, A. J. **Reactivul ∼**, soluţie de acetat neutru de plumb, folosită ca defecant al urinii, în vederea identificării şi dozării zahărurilor reductorii (5).

Couteaud. Metoda ∼, metodă folosită în tratamentul fracturilor de claviculă cu deplasare; bolnavul stă culcat pe un pat tare, cu umărul în gol şi membrul superior atîrnînd peste marginea patului (24).

Couvelaire, Alexandre, 1873–1948. **Operaţia ∼**, procedeu de enterocistoplastie cu material cecal (11). **Poziţia ∼**, poziţie proclivă accentuată a mesei de operaţie pe care bolnavul este fixat pentru lombotomie (11). **Procedeul ∼**, procedeu de creare a unui neoureter din mucoasa vaginală (11).

Covarianţă. Momentul de ordinul I al produsului abaterilor a două variabile aleatorii, **X** şi **Y**:

$$\text{Cov.}\,(X, Y) = M[(X - M[x])\,(Y - M[Y])] = M[XY] - M[X]\,M[Y].$$

Covarianţa dă o măsură a relaţiei de dependenţă dintre cele două variabile aleatorii. În cazul cînd ele sînt independente, covarianţa este nulă. Dispersia este cazul special al covarianţei unei variabile aleatorii cu ea însăşi (7).

Covariaţie. Variaţia asociată a două sau mai multe variabile aleatorii; în sens restrîns: legătura statistică a două variabile (aleatorii) care evoluează în timp (7).

Cowper, William, 1666–1709. **Fascia ∼**, *Fascia spermatica externa*. **Glandele ∼**, *Glandula bulbourethralis*.

Cowperită. Infecţie (de obicei gonococică) a glandei Cowper, determinînd o tumefacţie perineală juxtamediană (de obicei stîngă), percepută prin tact rectal combinat cu palparea perineului (11).

Cowpox (engl.). Vaccină.

Cox, Harold Rae. **Vaccin ∼**, vaccin antiexantematic preparat cu *Rickettsia prowazecki* cultivate în sacul vitelin al embrionului de găină (22).

Coxa (lat. = coapsă). Şoldul sau articulaţia şoldului (1). ∼ **magna**, diformitate a capului şi gîtului femural constînd din hipertrofia lor exagerată; este întîlnită de obicei în procesele artrozice (24). ∼ **plana**, vezi Epifizită. ∼ **valga** (Mauclaire), diformitate congenitală sau cîştigată, caracterizată prin mărirea unghiului de înclinaţie a colului femural pînă la dispariţia sa, astfel încît gîtul femurului aproape continuă în aceeaşi direcţie diafiza (24). ∼ **vara**, diformitate congenitală sau cîştigată, în care înclinaţia colului femural se micşorează, ajungînd pînă la un unghi drept sau chiar la o unghiulaţie mai mică (24). ∼ **vara luxanta**, *coxa vara* congenitală, care după unii autori ar fi la originea subluxaţiei congenitale a şoldului (24).

Coxalgie (lat. *coxa* = coapsă + gr. *algos* = durere + *-ia*). Termen de fapt greşit folosit pentru tuberculoza osteoarticulară a şoldului, deoarece indică numai durerea. Noţiunea este însă clasică şi ca atare păstrată de mai toţi autorii (24). ∼ **mediteraneană**, termen folosit pentru coxita din cursul infecţiei bruceloase (8).

Coxanchilometru. Instrument pentru măsurarea gradului de diformitate a unui şold anchilozat. Este de fapt un goniometru (24).

Coxartrie (lat. *coxa* = coapsă + gr. *arthron* = încheietură). Coxartroză.

Coxartroză (lat. *coxa* = coapsă + gr. *arthron* = încheietură + *-oză*), sin.: *Coxartrie*, *Morbus coxae senilis*. Artroză coxofemurală survenind mai ales la vîrste mai înaintate şi caracterizată prin dureri şi impotenţă funcţională, fără anchiloză (4).

Coxiella burneti. *Rickettsia burneti*.

Coxită (lat. *coxa* = coapsă + *-ită*). Infecţie a osului coxal. Termenul este folosit cu precădere pentru coxalgie (24). ∼ **tuberculoasă**, osteoartrită tuberculoasă a şoldului (24).

Coxo- (lat. *coxa* = şold). Element de compunere pentru termeni referitori la articulaţia şoldului (32).

Coxotomie (*coxo-* + gr. *tome* = tăiere). Osteotomie a osului coxal (24).

Coxsackie. Localitate în statul New York. **Viroze ∼**, grup de îmbolnăviri umane, în general benigne, provocate de virusurile *Coxsackie*. Foarte larg răspîndite pe suprafaţa globului, acestea provoacă, pe lîngă un mare procent de îmbolnăviri inaparente, manifestări clinice variate, în raport cu diferitele tipuri serologice: herpangină, mialgie epidemică, meningită seroasă, o boală paralitică asemănătoare întrucîtva poliomielitei, miocardită, pericardită acută, orhită, boli febrile cu exantem (8).

Virusuri ~, virusuri din familia enterovirusurilor, caracterizate prin provocarea la șoarecele nou-născut de miozită (grupul A) sau leziuni nervoase și în grăsimea embrionară (grupul B) (22).

Cr. Simbolul cromului (9).

Cracare (engl. *cracking* de la *to crack* = a se desface, a se sparge). Procedeu de fabricare a benzinelor din fracțiuni grele de țiței prin piroliză sau catalitic. În instalațiile de cracare se pot ivi cazuri de intoxicație prin scăpări de hidrocarburi alifatice, dar mai ales de hidrocarburi aromatice, olefinice și mercaptani (9).

Cracment (fr. *craquement*). Senzație auditivă sau palpatorie de crepitație (32). **~ articular,** senzație de crepitații osoase pe care le simțim și le auzim la mobilizarea unei articulații tabetice, seringomielice sau cu un stadiu avansat de artroză (24). **~ laringian,** sin.: *Cracment laringovertebral*, zgomot produs la mobilizarea transversală a laringelui normal pe planul vertebral, care dispare în infiltrația tumorală a laringelui (30). **~ laringovertebral,** Cracment laringian. **~ pulmonar,** varietate de ral subcrepitant, cu timbru ușor metalic, auzit mai ales în inspirație, după tuse, la vîrfurile pulmonare; este semnificativ pentru leziuni tuberculoase ulcerocazeoase incipiente (32).

Cramer, Friedrich, 1847—1903. **Atela ~,** atelă metalică în formă de scară, la care treptele sînt făcute din sîrmă; fiind ușor modelabilă, este adaptabilă la orice regiune (24).

Crampă (fr. *crampe*). Contracție involuntară, dureroasă și tranzitorie a unui mușchi sau grup muscular (4). **~ arterială,** fenomen de vasoconstricție arterială manifestată ca o crampă musculară, care survine la cel mai mic contact cu frigul la indivizi predispuși (11). **~ funcțională,** diskinezie caracterizată printr-o contractură tonică, trecătoare, uneori dureroasă, localizată la unele grupe musculare, apărînd în special la persoane nevropate în momentul executării sau după repetarea unei anumite mișcări voluntare segmentare (27). **~ musculară,** sin.: *Cîrcel*, contractură dureroasă și spastică a unui mușchi, datorită unei microleziuni ischemice, care se produce de obicei în timpul unui efort (24). **~ profesională,** crampă care apare în legătură cu practicarea îndelungată a unei profesiuni (dactilografi, telegrafiști, pianiști, violoniști, balerini etc.), caracterizată prin contractura funcțională a mușchilor care în mod obișnuit execută manevra profesională respectivă. O formă tipică de crampă profesională o constituie crampa scriitorului (27). **~ scriitorului,** sin.: *Grafospasm*, Crampă profesională.

Crampon. În stomatologie, anexă metalică a fațetelor de porțelan, în formă de tijă, cu sau fără butoni; este folosită la fixarea fațetelor în corpul metalic al punții dentare (38).

Craniectomie (*cranio-* + gr. *ektome* = excizie). Defect osos cranian produs pe cale chirurgicală în scop terapeutic (de ex. eschilectomie) sau explorator și care este acoperit ulterior cu o plastie craniană (26).

Cranio- (gr. *kranion* = craniu). Element de compunere pentru termeni referitori la craniu (32).

Craniocel (*cranio-* + gr. *kele* = hernie, tumoare). Cefalocel (1).

Cranioclast (*cranio-* + gr. *klastos* = sfărîmat). Instrument obstetrical inventat de Simpson și modificat de Braun, folosit pentru zdrobirea, prinderea și extragerea craniului fetal care în prealabil a fost perforat cu un perforator. Cranioclastul zdrobește numai bolta craniană, neputînd zdrobi și baza craniului (18).

Vezi și: Braun.

Cranioclazie (*cranio-* + gr. *klasis* = ruptură). Intervenție obstetricală care reduce diametrele bolții craniului la fătul mort, prin zdrobirea cu un cranioclast, pentru extragerea lui pe calea pelvigenitală (18).

Craniofaringiom (*cranio-* + lat. *phaynx* = faringe + *-oma*). Adamantinom dezvoltat din resturile pungii Rathke în șaua turcească, determinînd un sindrom de compresiune tumorală și un sindrom de insuficiență hipofizară globală (7).

Craniofenestrie (*cranio-* + lat. *fenestra* = fereastră). Defect osos al craniului, favorizînd hernierea unei porțiuni din encefal (26).

Craniolacunie (*cranio-* + lat. *lacuna* = lipsă), sin.: *Craniu lacunar*. Situație rară a bolții cutiei craniene la făt și copil, caracterizată prin existența unor arii de resorbție secundară a osului pe suprafața internă; se asociază cu *spina bifida*, meningocel și hipertensiune intracranială (1).

Craniomalacie (*cranio-* + gr. *malakia* = înmuiere). Înmuierea oaselor craniului (27).

Craniometrie (*cranio-* + gr. *metron* = măsură). Știința și tehnica de măsurare a cutiei craniene, în scopul de a stabili exact, comparabil, cu ajutorul unor repere fixe, denumite puncte craniometrice, criteriile metrice folosite în studiul comparativ al tipurilor morfologice, variațiile și particularitățile individuale ale cutiei craniene la om și alte primate (1).

Craniometru (*cranio-* + gr. *metron* = măsură). Instrument pentru măsurat dimensiunile craniului (1).

Craniopagus (*cranio-* + gr. *pagos* = care este fixat). *Cephalopagus*. **~ frontalis,** sin.: *Metopagus*, *Metopopagus*, monstru alcătuit din gemeni uniți prin partea anterioară a craniului (1). ~ **occipitalis,** *Iniopagus.* ~ **parasiticus,** *Epicomus.* ~ **parietalis,** sin. : *Acrocephalopagus*, monstru alcătuit din gemeni uniți în regiunea parietală a capului (1).

Craniopatie metabolică. Sindromul Morgagni-Morel. Vezi Morgagni-Morel.

Cranioplastie (*cranio-* + gr. *plassein* = a forma). Înlocuirea unui defect osos al boltii craniene cu material osos prelevat din apropiere sau de la distanță (26).

Craniorahischizis (*cranio-* + gr. *rhachis* = coloana vertebrală + *schisis* = diviziune). Malformație congenitală, neviabilă, caracterizată prin lipsa calotei craniene și lipsa de sutură a canalului rahidian (27).

Cranioschizis (*cranio-* + gr. *schisis* = diviziune), sin. : *Cranium bifidum.* Absența închiderii craniului la nivelul suturii sagitale (26).

Craniostat (*cranio-* + gr. *statos* = care stă). Dispozitiv utilizat pentru localizarea și fixarea craniului, în vederea executării unei radiografii. Se utilizează îndeosebi la copii (36).

Craniostenoză (*cranio-* + gr. *stenosis* = strictură). Denumire dată unui grup de malformații congenitale ale craniului, datorite unei sinostoze precoce a două sau mai multor oase ale cutiei craniene, ceea ce duce la dezvoltarea anormală a acesteia și, consecutiv, a creierului (27).

Craniostosis (*cranio-* + gr. *osteon* = os + *-osis*). *Craniosynostosis.*

Craniosynostosis (*cranio-* + *sin-* + gr. *osteon* = os + *-osis*), sin. : *Craniostosis.* Închiderea prematură a suturilor oaselor craniului (1).

Craniotabes (*cranio-* + lat. *tabes* = topire, boală care macină). Leziune distrofică a craniului cu subțiere din loc în loc a osului; pe imaginea radiologică apare un aspect pătat, mai ales în regiunea occipitală; este întîlnită în rahitism, sifilisul congenital etc. (2).

Craniothoracopagus (*cranio-* + lat. *thorax* = torace + gr. *pagos* = care este fixat). Făt dublu teratologic format prin alipirea craniilor și toracelor (2).

Craniotom (*cranio-* + gr. *tome* = tăiere). Instrument folosit în tehnica prosecturii pentru deschiderea craniului (26).

Craniotomie 1. Cefalotomie. 2. Defect osos cranian temporar, produs pe cale chirurgicală, în scopul explorării conținutului cranian (26).

Craniu (lat. *cranium* de la gr. *kranion*). *Cranium.* ~ **„în cozoroc"**, sin. : *Semnul Apert*, semn clinic în rahitism și în boala Lobstein, caracterizat prin proeminența osului frontal în regiunea supraorbitară (24). ~ **lacunar,** Craniolacunie. ~ **natiform,** tulburare de dezvoltare a craniului, observată în sifilisul congenital și în rahitism, constînd din două proeminențe osoase situate paramedian (bose frontale), separate printr-un șanț profund, format de sutura sagitală (2). ~ **„în turn"**, Acrocefalie.

Cranium (gr. *kranion* = craniu), sin. : *Craniu.* Totalitatea oaselor extremității cefalice. Cele 22 oase sînt grupate în craniul cerebral (*cranium cerebrale*) și craniul facial (*cranium viscerale*) (1). ~ **bifidum,** *Cranioschizis.* ~ **cerebrale,** sin. : *Neurocraniu*, porțiunea cutiei craniene care conține creierul (1). ~ **viscerale,** sin. : *Splanhnocraniu*, porțiunea facială a extremității cefalice alcătuită din 14 oase care delimitează cavitățile orbitare, nazale și bucală (1).

Crataegus oxycantha, sin. : *Păducel.* Plantă din familia *Rosaceae*; conține compuși triterpenici (acid ursolic) și un ulei esențial; are acțiune slabă de tonificare a mușchiului cardiac, de micșorare a tensiunii arteriale, sedativă și hipnotică (13).

Craterizare. Manevră chirurgicală prin care o cavitate osoasă sau dentară este deschisă la suprafață cu ajutorul frezei sau a unei țepușe (24).

Creastă (lat. *crista*). *Crista.* ~ **acustică,** *Crista ampullaris.* ~ **alveolară.** 1. Marginea sacului alveolar în care se află rădăcina dinților (1). 2. Porțiunea maxilarelor acoperită cu mucoasă gingivală, rămasă după dispariția dinților și resorbția alveolelor (39). ~ **bulboatrială,** creastă pe suprafața internă a inimii embrionare, corespunzînd șanțului bulboatrial extern (1). ~ **bulboventriculară,** sin. : *Septum intraventriculare primum*, creastă pe suprafața internă a ventriculilor embrionari, care corespunde șanțului bulboventricular extern. Mai tîrziu devine creasta bulboatrială (1). **Creste dermice.** *Cristae cutis.* ~ **ganglionară,** Creasta neurală. **Creste hipodermice fibroase** (Duret). Formațiuni conjunctive care leagă glanda mamară de piele (2). ~ **incisivă,** prelungirea anterioară a crestei nazale a maxilei, terminată în spina nazală anterioară; cartilajul septului nazal rămîne deasupra ei (1). ~ **inferioară a sfenoidului,** *Crista sphenoidalis.* ~ **infundibuloventriculară,** *Crista supraventricularis.* ~ **inghinală,** proeminență pe peretele abdominal ventro-lateral al embrionului, în care se dezvoltă o parte a ligamentului scrotal al testiculului. Baza sa formează locul deschiderii interne a canalului inghinal (1). ~ **lacrimală,** *Crista lacrimalis posterior.* ~ **lactee,** linie mergînd de la axilă la organele genitale externe, pe care se dezvoltă uneori mamelele supranumerare (11). ~ **linguală,** în stomatologie, proeminență longitudinală de smalț, care se întinde de la *cingulum* pînă la vîrful cuspidului, pe fața linguală a caninilor (39). **Creste**

mitocondriale. Duble membrane interne transversale, oblice, mai rar longitudinale, situate pe toată lungimea respectivă a mitocondriei. Cele două foițe ale creștei au fiecare o grosime de 45 Å și sînt separate de un spațiu de 70 Å (1). ~ **neurală,** sin.: *Creasta ganglionară,* bandă de celule ectodermale, situată de fiecare parte a tubului neural; este primordiu pentru ganglionii craniali și spinali (1). ~ **oblică,** sin.: *Punte de smalț,* în stomatologie, proeminență de smalț care traversează oblic suprafața ocluzală a molarilor superiori, de la cuspidul meziopalatinal la cel distovestibular (39). ~ **oblică externă a mandibulei,** creasta osoasă care coboară oblic în jos și înainte pe suprafața externă a mandibulei, începînd de la joncțiunea crestei alveolare cu ramura ascendentă și pînă în dreptul primului molar. Indică limita externă a resorbției procesului alveolar și este folosită ca reper în luarea amprentelor dentare (39). **Creste palatine.** *Plicae palatinae transversae.* **Creste papilare.** *Toruli tactiles.* ~ **sacrală,** *Crista sacralis mediana.* ~ **septală,** deformație a porțiunii osoase a septului nazal, care poate produce jenă în respirația nazală (30). ~ **sfenotemporală,** *Crista infratemporalis.* ~ **de smalț,** zonă în care smalțul dentar este îngroșat. Asemenea creste se găsesc pe fețele ocluzale ale molarilor, pe marginile distală și mezială, precum și pe fețele orale ale incisivilor, pornind în „V" de la *cingulum* (38). ~ **spirală,** creastă situată pe marginea superioară a lamei spirale a melcului (1). ~ **supramastoidiană,** creasta osoasă de pe partea scuamoasă a osului temporal, înapoia meatului auditiv extern (1). ~ **triunghiulară,** în stomatologie, proeminența de smalț care coboară din vîrful cuspidului pînă în regiunea centrală a suprafeței ocluzale a molarilor și premolarilor (39). ~ **turbinală inferioară,** *Crista conchalis maxillae, Crista conchalis ossis palatini.* ~ **turbinală superioară,** *Crista ethmoidalis maxillae, Crista ethmoidalis ossis palatini.* ~ **unguisului,** *Crista lacrimalis posterior.*

Creatinază, sin.: *Creatinoxidază.* Sistem enzimatic care catalizează catabolismul oxidativ al creatinei. Este activată de prezența unor săruri minerale (bicarbonați, fosfați acizi), ceea ce explică influența hormonilor posthipofizari și corticosuprarenali care controlează metabolismul apei și electroliților asupra metabolismului creatinei (5).

Creatină, sin.: *Acid metilguanidinacetic,* $C_4H_9O_2N_3$. Derivat guanidinic metilat care, sub formă fosforată (fosfocreatină, fosfagen), constituie un component macroergic care participă la procesele metabolice ale contracției musculare (5).

Creatinină. $C_4H_7ON_3$. Derivatul deshidratat al creatinei, cu care coexistă atît în mușchi, cît și în sînge. Creatininemia totală (creatină + creatinină în sînge) are valorile normale cuprinse între 4 și 5 mg/100 ml sînge, eritrocitele conținînd în medie 3 mg. Patologic, creatinina totală crește mult în afecțiunile renale (ablații, intoxicații mercuriale), fără să prezinte valori diferite în gută, afecțiuni hepatice, eclampsie, în care celelalte componente azotate sanguine sînt modificate (5).

Creatininemie. Vezi Creatinină.

Creatininurie. Eliminarea urinară de creatinină, care, în mod normal, variază între 1 și 2 g/zi; crește după eforturi musculare și scade în insuficiența renală cronică, în inaniție, cașexie și în distrofii musculare (25).

Creatinoxidază. Creatinază.

Creatinurie. Prezența creatinei în urină, întîlnită, în condiții normale, la copii înainte de pubertate și (intermitent) la femei, la care, în cursul sarcinii, devine constantă și progresivă; creatinuria patologică se întîlnește în afecțiunile însoțite de hipercatabolism proteic (diabet, hipertiroidism, boli febrile, inaniție, cașexie) și în boli musculare severe (miastenie, atrofie musculară progresivă) (25).

Crédé, Karl Siegmund Franz, 1819–1892. **Metoda** ~. 1. Metodă de exprimare manuală a uterului pentru eliminarea placentei prin presiune abdominală, după expulzarea fătului (18). 2. Metodă de profilaxie a conjunctivitei blenoragice a nou-născutului, prin instilarea în ochi la naștere a unei picături de soluție de nitrat de argint 1% (33).

Creeping-disease (engl.). Miază cutanată.

Creier (lat. *cerebrum*). *Cerebrum.* ~ **intermediar,** *Diencephalon.* ~ **izolat,** preparat experimental pentru studiu la animal, realizat prin secțiunea pedunculilor cerebrali și izolarea emisferelor cerebrale de restul sistemului nervos central (27). ~ **mic,** *Cerebellum.* ~ **mijlociu,** *Mesencephalon.*

Cremaster (lat. de la gr. *kremastai* = a suspenda). Mușchi derivat din oblicul intern abdominal pe care-l prelungește în interiorul scrotului; face parte din tunicile acestuia și ale funiculului spermatic (1).

Cremațiune (lat. *crematio*). Incinerare.

Cremă (fr. *crème*). Formă de unguent răcoritor și decongestiv, care conține excipienți grași, apă și pulberi inerte (14). ~ **barieră,** Cremă de protecție. ~ **de protecție,** sin.: *Cremă barieră, Mănușă invizibilă,* cremă aplicată în strat subțire pe suprafața pielii; nu se dizolvă și nu intră în reacție chimică în contact cu diferite substanțe chimice cu efect nociv (21).

Cremnocel (gr. *kremnos* = prăpastie + *kele* = hernie). Proeminenţa unei hernii în labia mare la femeie (11).

Cremnofobie (gr. *kremnos* = prăpastie + *phobos* = frică). Fobia de prăpăstii (35).

Crena ani. Plică anală (1).

Crenocit (lat. *crena* = crestătură + gr. *kytos* = celulă). Globul roşu crenelat întîlnit în acantocitoză (19).

Crenologie (gr. *krene* = izvor + *logos* = ştiinţă). Studiul apelor minerale terapeutice (4).

Crenoterapie (gr. *krene* = izvor + *therapeia* = tratament). Tratamentul cu ape minerale (4).

Creozot. Amestec brut de crezoli, fenoli şi acizi organici, obţinut prin distilarea uscată a lemnului. Este folosit limitat ca modificator şi dezodorizant al secreţiilor bronşice şi, în stomatologie, în tratamentul canalelor, intrînd în compoziţia pastelor mumifiante sau ca analgezic. Poate provoca leziuni iritative şi proliferative ale pielii (9 ; 14 ; 38).

Crepitaţie (lat. *crepitare* = a pîrîi). Zgomot specific, asemănător frecării părului între degete sau celui produs de aruncarea sării fine în foc (32). ~ **gazoasă,** senzaţie caracteristică auditivă şi tactilă, produsă la apăsarea pe tegument, în locul unde se dezvoltă o infiltraţie gazoasă, a ţesutului conjunctiv lax subcutanat în evoluţia gangrenei gazoase (11). ~ **mătăsoasă,** crepitaţie dată de unele afecţiuni iritative ale tecilor sinoviale; poate fi asemuită cu pipăirea mătăsii (24). ~ **osoasă,** crepitaţie percepută la frecarea fragmentelor osoase dintr-un focar de fractură şi care este asemănătoare cu frecarea *in vitro* a două suprafeţe rugoase (24). ~ **pergamentoidă,** senzaţie tactilă specială, asemănătoare spargerii unei coji de ou sau mototolirii unui pergament, care apare în sarcomul osteogenetic, tumoarea cu mieloplaxe sau chistul hidatic (24). ~ **sanguină,** senzaţie de a zdrobi ceva umed, asemănătoare cu senzaţia pe care o dă zdrobirea unui cheag într-o compresă, decelabilă prin apăsarea digitală a unui hematom recent pe un plan rezistent (11).

Creşă (fr. *crèche*). Instituţie pentru îngrijirea copiilor de la vîrsta de 45 zile pînă la 3 ani, ai căror mame sînt ocupate în cîmpul muncii. *Varietăţi*: c. săptămînală, în cazul cînd copiii sînt aduşi luni dimineaţa şi luaţi acasă numai sîmbătă după amiază; c. de întreprindere (instituţie), pentru copiii salariatelor din întreprinderea (instituţia) respectivă; c. de cartier, pentru copiii salariatelor care domiciliază în cartierul respectiv; c. diferenţiată, pentru copiii a căror stare de sănătate sau ale căror condiţii din familie nu permit primirea lor în creşele cu copii sănătoşi (copii din mediu tuberculos, convalescenţi după tuse convulsivă etc.); c. cu grupe diferenţiate, pentru copii distrofici, convalescenţi după diferite afecţiuni, care necesită o asistenţă medicală specială; c. sezonieră, care se organizează în mediul rural, în cadrul cooperativelor agricole de producţie, în sezonul muncilor mai intense (29).

Creştere (lat. *crescere* = a creşte). Sporire, mărire a numărului, volumului, intensităţii, duratei etc. unui lucru sau a unui fapt (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **absolută,** sin.: *Spor absolut,* indicator de nivel al unei serii dinamice care arată intensitatea desfăşurării unui fenomen. Studiul cantitativ al creşterii este important în medicină, deoarece consemnează evoluţia în timp a unor mărimi. Creşterea absolută este dată de diferenţa dintre 2 indicatori succesivi ai seriei (7). ~ **acreţionară,** tip de creştere caracterizată prin adăugare la periferie (ca în creşterea cristalelor) (7). ~ **alometrică,** vezi Creştere corelativă. ~ **auxetică,** creşterea unui organ, ţesut etc. prin hipertrofie celulară, fără hiperplazie (7). ~ **corelativă,** creşterea unei părţi sau a unui organ corelată cu creşterea întregului organ sau a organismului. Relaţia a fost stabilită de J. S. Huxley (1924), sub forma

$$y = ax^b$$

unde y este dimensiunea (greutate, lungime organului şi x dimensiunea organismului) Ecuaţia s-a numit formula alometrică simplă. Relaţia este izometrică pentru $b = 1$ (creştere proporţională, izometrică, izogonică) sau alometrică pentru $b \neq 1$. În cazul cînd y şi x sînt cunoscute, se folosesc coordonatele logaritmice, funcţia devenind:

$$\log y = \log a + b \log x$$

Pentru $b > 1$, creşterea este majorantă, pentru $b < 1$, creşterea este minorantă, iar pentru $b < 0$ se consideră că este vorba de o involuţie adevărată (7). ~ **izometrică,** creşterea proporţională a segmentelor unui organism, exprimată analitic printr-o relaţie liniară: $y = ax + b$ (7). ~ **meristică,** creştere prin diviziune în segmente (7). ~ **multiplicativă,** creştere prin înmulţire celulară (7). ~ **relativă,** indicator de nivel al unei serii dinamice care dă măsura creşterii raportată la valoarea iniţială şi exprimată în procente: dacă V_f este valoarea finală, iar V_i este valoarea iniţială, creşterea relativă procentuală este dată de

$$\frac{V_f - V_i}{V_i} \times 100 \ (7).$$

Crêtin, A. Operaţia ~, sin.: *Foraj osos metafizar,* trepanarea metafizei şi chiuretarea epifizei osoase în poliartrita cronică evolutivă, cu scopul de a asigura evacuarea şi drenarea lipotoxinelor acumulate (24).

Cretinism (fr. *crétinisme*). Formă gravă a distrofiei endemice tireopate, incluzînd idioţie, tulburări de creştere, tulburări trofice. După Şt. Milcu, cretinismul nu este o formă neuropatică a insuficienţei tiroidiene, ci o formă a distrofiei endemice tireopate, în care sistemul nervos central a fost lezat de timpuriu şi profund (7).

Cretol. Extras din gudron, folosit în stomatologie ca dezinfectant pentru instrumentare de mînă (38).

Creuzet (fr. *creuset*). Vas rezistent la căldură, folosit pentru reacţii chimice, la temperaturi ridicate (3).

Crezol. Amestec de o-, m- şi p-crezoli; dezinfectant local folosit în soluţii saponate (13).

CRF. Abreviere pentru *Cortico-releasing-factor* (7).

Crialgezie (*crio-* + gr. *algos* = durere). Senzaţie dureroasă la aplicarea de rece (4).

Crianestezie (*crio-* + *an-* + gr. *aisthesis* = percepere). Crioanestezie.

Cribriform (lat. *cribrum* = sită + *forma* = formă). Termen folosit pentru o formaţiune anatomică perforată ca o sită (1).

Cricetus. Gen de rozător din familia *Muridae* (31). **~ auratus,** sin.: *Hamster auriu*, mamifer rozător, adeseori folosit ca animal de laborator (31). **~ cricetus,** sin.: *Hîrciog*, rozător de cîmp, rezervor de virus pentru tularemie (31).

Criestezie (*crio-* + gr. *aisthesis* = percepere), sin.: *Crioestezie*. 1. Stare de sensibilitate extremă la frig (4). 2. Senzaţie de „deget mort", datorită unei ischemii de moment, întîlnită de ex. în spasmele vasculare din hipertensiunea arterială (10).

Crigler-Najjar. Boala ~, icter nehemolitic congenital, familial, asociat cu icter nuclear, produs prin defect congenital în conjugarea bilirubinei, datorit insuficienţei glucuroniltransferazei hepatice (33).

Crile, George Washington, 1866—1943. **Pensa ~,** pensă-clamp fină, cu ramurile îmbrăcate în cauciuc, folosită pentru hemostaza provizorie în operaţiile cardiovasculare (11).

Crimă (lat. *crimen* = acuzare). Violare foarte gravă a legii; termenul este folosit în special în sensul de omor (23). **~ sadică,** omor cu scopul de a provoca plăcere sexuală, deseori cu mutilări şi depesaj al cadravrului (23).

Criminalistică. Studiul infracţiunilor, în scopul descoperirii şi prevenirii lor (23).

Criminologie (lat. *crimen* = acuzare + *logos* = ştiinţă). Studiul genezei, al factorilor favorizanţi biologici şi sociali ai crimei şi al măsurilor de prevenire (23).

Crimodinie (gr. *krymos* = îngheţ + *odyne* = durere). Dureri apărute la contactul cu gheaţa sau apa foarte rece (4).

Crimoterapie (gr. *krymos* = îngheţ + *therapeia* = tratament). Crioterapie.

Crin de Florenţa, sin.: *Fir de setolină.* Fir neresorbabil pentru cusătură chirurgicală, fabricat din glanda sericipară a viermelui de mătase (11).

Crio- (gr. *krios* = frig). Element de compunere care introduce în termenii compuşi noţiunea de frig (32).

Crioaeroterapie (*crio-* + gr. *aer* = aer + *therapeia* = tratament). Metodă terapeutică folosind aerul rece (4).

Crioaglutinină, sin.: *Aglutinină la rece.* Anticorp aglutinant faţă de hematiile proprii sau ale altor specii animale, evidenţiabil numai la temperaturi joase (1—4°). Pe decelarea crioaglutininelor se bazează diagnosticul unor pneumonii virotice (22).

Crioanestezie (*crio-* + *an-* + gr. *aisthesis* = percepere), sin.: *Crianestezie.* Anestezie la frig (27).

Criocardioplegie (*crio-* + gr. *kardia* = inimă + *plege* = lovire). Oprirea contracţiilor cardiace prin refrigerare, în timpul unor intervenţii chirurgicale pe inimă (11).

Criocauter. Aparat pentru efectuarea cauterizării cu ajutorul temperaturilor joase produse de o sursă de bioxid de carbon (11).

Criodesicare (*crio-* + lat. *desicare* = a usca). Liofilizare.

Crioestezie (*crio-* + gr. *aisthesis* = percepere). Criestezie.

Criofil (*crio-* + gr. *philein* = a iubi). Psicrofil.

Criogammaglobulină. Subfracţiune γ-globulinică, care precipită la rece. Apare în plasma bolnavilor cu unele tipuri de afecţiuni virale şi tumorale (5).

Criogelificare. Gelificarea plasmei sau a serului sanguin la temperatura camerei sau la +4°C în prezenţa crioglobulinelor. La temperatura de 37°C se produce lichefierea serului gelificat. Dacă sînt prezente cantităţi foarte mari de crioglobuline, gelificarea se produce chiar la temperatura corpului (19).

Crioglobulină. Globulină patologică din serul sanguin, întîlnită la bolnavii de mielom şi în alte manifestări însoţite de hiperglobulinemie. Joacă un rol important în mecanismul de producere a sindromului Raynaud şi participă la fenomenul de criogelificare a serului (19).

Crioglobulinemie. Stare patologică determinată de prezenţa crioglobulinelor în serul bolnavului. În majoritatea cazurilor este un fenomen secundar diferitelor boli (mielom, tumori maligne etc.), dar în cazuri rare poate exista o crioglobulinemie esențială. Poate fi cauza unor tulburări grave, datorită aglutinării globulelor roșii chiar în arborele circulator (tromboze etc.) (19).

Criopatie (*crio-* + gr. *pathos* = boală). Boală provocată de contactul cu corpuri reci (4).

Crioscopie (*crio-* + gr. *skopein* = a vedea, a examina). Determinarea punctului de înghețare a unui produs biologic (sînge sau urină), în comparație cu apa distilată. Punctul crioscopic al sîngelui este 0,56. În medicina legală, procedeul folosește pentru a stabili dacă moartea unei persoane a avut loc prin înecare, sîngele arterial fiind mai diluat la înecați decît sîngele venos (15 ; 23).

Crioterapie (*crio-* + gr. *therapeia* = tratament), sin. : *Crimoterapie, Frigoterapie.* Metodă de tratament care folosește temperaturi foarte scăzute — sub 0°C (4).

Criptă (gr. *kryptos* = ascuns), sin. : *Crypta.* Termen folosit în anatomie pentru a desemna formațiuni asemănătoare unui sac mic deschis la gură sau o cavitate glandulară (1). ~ **iriană,** zonă adîncită pe fața anterioară a irisului, lipsită de endoteliul anterior (28).

Cripto- (gr. *kryptos* = ascuns). Element de compunere, introducînd în termeni sensul de ascuns (32).

Criptocefal (*cripto-* + gr. *kephale* = cap) (G. St. Hilaire). Făt teratologic caracterizat prin lipsa de exteriorizare a capului (2).

Criptoftalmie (*cripto-* + gr. *ophthalmos* = ochi). Anomalie congenitală în care pielea pleoapelor se continuă cu pielea feței, ascunzînd globii oculari, rudimentar dezvoltați (28).

Criptomenoree (*cripto-* + lat. *mensis* = lună + gr. *rhoia* = curgere). Absență în exteriorizarea fluxului menstrual, din cauza unui obstacol la nivelul colului uterin, vaginului sau datorită unui himen neperforat ; sîngele menstrual este astfel reținut și colectat în filiera genitală deasupra obstacolului (18).

Criptomnezie (Bleuler) (*cripto-* + gr. *mnasthai* = a fi atent la). Tulburare de memorie constînd din incapacitatea de a diferenția evenimentele trăite de propria persoană cu cele din vis, citite sau auzite. Se include considerarea ca proprii a unor idei sau opere ale altora (35).

Criptopodie (*cripto-* + gr. *pous* = picior). Diformitate congenitală de tipul focomeliei, în care piciorul, existent ca piese sau rudimente scheletice, este ascuns în forma celorlalte segmente normal dezvoltate (24).

Criptorhidie (*cripto-* + gr. *orchis* = testicul). Vezi Ectopie testiculară.

Criptorhidopexie (*cripto-* + gr. *orchis* = testicul + *pexis* = fixare). Orhidopexie.

Crisiază, sin. : *Crisoderma.* Erupție cutanată, divers colorată ; apare în zone descoperite la unii bolnavi tratați cu săruri de aur (4).

Crisoderma. Crisiază.

Crisp. Anevrismul ~, anevrism al arterei splenice (10).

Crispare arterială. Vasoconstricție arterială localizată la locul de acțiune a unui traumatism violent (11).

Crista (lat. = creastă), sin. : *Creastă.* Proeminență liniară situată în special pe un os (1). ~ **ampullaris,** sin. : *Creastă acustică,* relief situat pe convexitatea ampulei canalului semicircular, unde vin ramurile terminale ale nervului vestibular (30). ~ **anterior fibulae,** *Margo anterior fibulae.* ~ **anterior tibiae,** *Margo anterior tibiae.* ~ **arcuata cartilaginis arytenoideae,** creasta orizontală de pe fața laterală a aritenoidului, care separă *fovea triangularis* de *fovea oblonga* (1). ~ **basilaris ductus cochlearis,** proeminență osoasă situată pe peretele posterior al cohleei, în continuarea lamei spirale (1). ~ **buccinatoria,** creasta din scobitura suprafeței anterioare a procesului coronoid al mandibulei, pe care își au originea fibrele mușchiului buccinator (1). ~ **capitis costae,** sin. : *Crista capituli costae,* creastă osoasă care separă suprafața articulară a capului unei coaste în două părți (1). ~ **capituli costae,** *Crista capitis costae.* ~ **colli costae,** creastă pe marginea superioară a gîtului coastei (1). ~ **conchalis maxillae,** sin. : *Creasta turbinală inferioară,* creastă pe suprafața medială a maxilei și osului palatin, pentru articulația cu cornetul inferior (1). ~ **conchalis ossis palatini,** sin. : *Creasta turbinală inferioară,* creasta inferioară de pe fața medială a osului palatin pe care se articulează cornetul inferior (1). **Cristae cutis,** sin. : *Creste dermice.* Creste externe superficiale ale epiteliului pielii vizibile macroscopic (1). ~ **dividens,** marginea superioară a foramenului oval fetal, care separă fluxul venei cave inferioare în două coloane de sînge (1). ~ **ethmoidalis maxillae,** sin. : *Creasta turbinală superioară,* creastă oblică pe suprafața medială a procesului frontal al maxilei. Terminația sa posterioară se articulează cu cornetul nazal mijlociu ; partea sa anterioară este cunoscută sub numele de *aggernasi* (1). ~ **ethmoidalis ossis palatini,** sin. : *Creasta turbinală superioară,* creasta superioară a suprafeței mediale a osului palatin, care se articulează cu cornetul nazal mijlociu (1). ~ **falciformis,** creastă care împarte *macula cribrosa* într-o parte superioară, mică, și o parte inferioară, mare (1). ~ **fenestrae cochleae,** proeminență la nivelul ferestrei rotunde a cavității timpanului (1). ~ **galli,** porțiunea endocraniană a lamei perpendiculare a osului etmoid. În stomatologie, această denumire este folosită pentru centrul geometric imaginar al curbei Spee (39). ~ **iliaca,** marginea superioară, îngroşată şi mărită a ilionului (1). ~ **infratemporalis,** sin. : *Creasta sfenotemporală,* creastă pe suprafaţa externă a aripii mari a sfenoidului, care separă partea osului ce formează fosa temporală de aceea care participă la formarea fosei zigomatice (1). ~ **interossea fibulae,** *Margo interossea fibulae.* ~ **interossea radii,** *Margo interossea radii.* ~ **interossea tibiae,** sin. : *Marginea externă a tibiei,* muchia diafizei tibiale pe care se inserează membrana interosoasă a gambei (1). ~ **interossea ulnae,** *Margo interossea ulnae.* ~ **intertrochanterica,** creasta dintre trohanterul mare şi trohanterul mic al femurului, situată pe faţa posterioară şi limitînd lateral colul femural (1). ~ **lacrimalis anterior,** sin. : *Buza anterioară a şanţului lacrimal,* proeminenţă pe faţa anterioară a maxilarului, situată anterior de sutura lacrimo-maxilară pe apofiza frontală a maxilarului şi care limitează *sulcus lacrimalis* (1). ~ **lacrimalis posterior,** sin. : *Creasta lacrimală, Creasta unguisului,* creastă verticală care împarte suprafaţa laterală a osului lacrimal în două zone : anterioară şi posterioară (1). ~ **lateralis fibulae,** *Margo posterior fibulae.* **Cristae matricis unguis.** Pătura corială pe care este situat stratul epitelial al unghiei (1). ~ **medialis fibulae,** muchia medială a diafizei fibulare (1). ~ **musculi supinatorius,** creastă osoasă pe marginea laterală superioară a corpului ulnei, pe care se inserează muşchiul supinator (1). ~ **nasalis maxillae,** creasta de pe marginea medială a procesului palatin al maxilei, care se articulează cu vomerul (1). ~ **nasalis ossis palatini,** creasta de pe marginea medială a osului palatin, care se articulează cu vomerul (1). ~ **obturatoria,** creastă osoasă care începe de la tuberculul pubian şi se continuă pînă la gaura acetabulară (1). ~ **occipitalis externa,** sin. : *Linia nucală mediană,* creastă inconstantă, verticală, pe suprafaţa externă a osului occipital, care se întinde de la protuberanţa occipitală la *foramen magnum* (1). ~ **occipitalis interna,** creasta de pe suprafaţa internă a osului occipital, care se întinde de la protuberanţa occipitală internă la *foramen magnum* (1). ~ **ossis frontalis,** creastă verticală în lungul liniei mediane a suprafeţei interne a osului frontal (1). ~ **palatina,** creastă transversală, adesea prezentă pe suprafaţa inferioară a lamei orizontale a osului palatin, la scurtă distanţă ventral de marginea ei posterioară (1). ~ **pubica,** creastă care se întinde de la tuberculul pubian la extremitatea medială a pubisului (1). **Cristae sacrales articulares.** *Crista sacralis intermedia.* ~ **sacralis intermedia,** sin. : *Cristae sacrales articulares, Tuberculi sacrali postero-interni,* creastă situată de o parte şi de alta a crestei mediane şi formată prin sudura apofizelor articulare ale vertebrelor sacrale (1). ~ **sacralis lateralis,** sin. : *Tuberculi sacrali postero-externi,* creastă situată lateral de *crista sacralis intermedia* şi formată prin sudura apofizelor transverse ale vertebrelor sacrale (1). ~ **sacralis mediana,** sin. : *Creasta sacrală,* muchia mediană longitudinală, formată prin sudarea apofizelor spinoase ale vertebrelor sacrale (1). ~ **sphenoidalis,** sin. : *Creasta inferioară a sfenoidului,* creastă subţire osoasă, situată pe linia mediană a suprafeţei anterioare a corpului osului sfenoid (1). ~ **supraventricularis,** sin. : *Creasta infundibuloventriculară,* creastă pe peretele intern al ventriculului drept al inimii, delimitînd inferior conul arterial ; reprezintă o rămăşiţă a crestei bulboatriale (1). ~ **terminalis atrii dextri,** creasta longitudinală de pe peretele intern al atriului drept, de pe care pleacă muşchii pectinaţi şi care, la suprafaţa inimii, corespunde şanţului terminal (1). ~ **transversa fundus meatus acustici interni,** proeminenţă subţire, liniară, situată pe fundul meatului auditiv intern (1). ~ **tuberculi majoris,** muchia care prelungeşte inferior tuberculul mare al osului humerus şi pe care se inserează muşchiul *pectoralis major* (1). ~ **tuberculi minoris,** creasta care prelungeşte inferior tuberculul mic al osului humerus şi pe care se inserează muşchiul *teres major* (1). ~ **urethralis muliebris,** creastă mică situată aproape de orificiul extern al uretrei feminine ; este determinată de proeminenţa unui ţesut glandular omologat cu cel prostatic (1). ~ **urethralis virilis,** creastă longitudinală a membranei mucoase pe peretele posterior al porţiunii prostatice a uretrei masculine (1). ~ **vestibuli,** creasta de pe peretele supero-medial al vestibulului, care separă recesul eliptic de recesul sferic (1).

Cristal (gr. *krystallos* = gheaţă). Corp solid omogen, cu formă geometrică unitară, mărginit de suprafeţe plane, adeseori paralele două cîte două. Se formează prin trecerea unei substanţe din stare lichidă (dizolvată) sau gazoasă în stare solidă. După forma geometrică prezentată se deosebesc : c. biaxe, birefringente, cu două axe optice (de ex. cristale rombice, monoclinice şi triclinice) ; c. hemiedrice, care posedă jumătate din elementele de simetrie ale unui sistem cristalin ; c. izotrop, ale cărui proprietăţi fizice sînt aceleaşi pe toate direcţiile considerate (5). ~ **piezoelectric,** cristal de cuarţ, mică sau calcită, capabil să genereze un curent electric dacă se exercită o presiune asupra lui (15). ~ **violet,** sin. : *Clorhidrat de metilrozanilină,* colorant utilizat în bacteriologie ca înlocuitor al violetului de genţiană în coloraţia Gram sau ca agent selectiv în unele medii de cultură (3).

Vezi şi : Charcot-Leyden, Stanley, Teichmann.

Cristalin (fr. *cristallin*). *Lens.*

Cristalizare (fr. *cristalliser* = a cristaliza). Procesul de trecere a unei substanţe din stare lichidă, dizolvată sau gazoasă în stare cristalină (5). ~ **fracţionată,** procedeu fizic de separare a substanţelor dintr-un amestec, folosind diferenţele capacităţii lor de a cristaliza la concentraţii diferite (5). ~ **virusurilor,** metodă de transformare în cristale a proteinei virulente virotice, cu conservarea tuturor proprietăţilor iniţiale (22).

Cristalografie (lat. *crystallus* = cristal + gr. *graphein* = a scrie). Disciplină ştiinţifică ce se ocupă cu studiul formei, structurii, formării şi dizolvării cristalelor, precum şi cu proprietăţile lor fizice. După obiectul de studiu se deosebesc: cristalografie geometrică şi cristalografie fizică (5).

Cristaloid (lat. *crystallus* = cristal + gr. *eidos* = formă). Substanţă care cristalizează şi care în soluţii difuzează şi dializează prin membrane biologice (animale sau vegetale) (6).

Vezi şi : Reinke.

Criteriu (gr. *kriterion* = ceea ce serveşte la judecare). Element orientativ al unui procedeu de diagnostic, de determinare, de examen critic, de selecţie etc. (7). ~ **F,** sin. : *Criteriul raportului dispersiilor, Testul F,* criteriu de verificare a ipotezei statistice că două dispersii de selecţie independente sînt estimaţii ale aceleiaşi dispersii generale. Raportul

$$F = \frac{S_1^2}{S_2^2} \quad (S_2^2 > S_1^2)$$

urmează legea de repartiţie a lui Fisher, cu n_1 şi n_2 grade de libertate. Dacă F calculat este mai mic decît F din tabel (corespunzînd la n_1, n_2 grade de libertate şi nivelului q de semnificaţie ales), ipoteza este acceptată (37). ~ **raportului dispersiilor,** Criteriul F. **Criterii de verificare a ipotezelor statistice.** Funcţii de selecţie utilizate pentru verificarea unor ipoteze privind parametrii repartiţiilor sau concordanţa dintre acestea. O funcţie de selecţie este o funcţie $f\ (x_1, \ldots, x_n)$, unde $x_1, \ldots\ x_n$ reprezintă variabilele de selecţie (rezultatele obţinute în n experienţe independente privind o caracteristică oarecare X) (37). ~ **t,** sin. : *Testul t,* criteriu de verificare a ipotezelor statistice în legătură cu relaţia de egalitate între media de selecţie şi media colectivităţii generale; se utilizează numai dacă se cunoaşte dispersia de selecţie S^2 (37). ~ χ^2, criteriul de verificare a ipotezei privind corespondenţa („potrivirea") între o repartiţie experimentală (empirică) şi repartiţia teoretică corespunzătoare. Comparaţia se face între frecvenţele observate şi cele calculate teoretic:

$$\chi^2 = \Sigma\, \frac{(f_{obs} - f_{teor})^2}{f_{teor}}.$$

Cu acelaşi criteriu se analizează existenţa sau absenţa asocierii sau a contingenţei, se verifică omogenitatea dispersiilor de selecţie etc. (37).

Vezi şi : Blackeman, Chauvenet, Kolmogorov-Smirnov.

Crithidia. Gen de protozoar din clasa *Flagellata,* cu o membrană ondulantă scurtă (31).

Crizarobină. Amestec de principii neutri antrachinonici, obţinut prin extracţie din pulberea de *Andira araroba*; iritant local, keratoplastic şi keratolitic, folosit local în psoriazis (13).

Criză (lat. *crisis*). 1. Schimbare bruscă în starea unui bolnav, anunţînd vindecarea, manifestată prin fenomene speciale: scăderea bruscă a temperaturii, transpiraţii abundente, diureză sporită (32). 2. Accident brusc survenind în stare de sănătate aparentă (32). ~ **addisoniană,** stare de insuficienţă suprarenală acută (adinamie, colaps, diaree, vărsături), datorită decompensării bolii Addison prin oboseală, traumatisme, infecţii etc. (7). ~ **adinamică,** moment deosebit de grav al febrei tifoide cu evoluţie fulminantă, în care predomină fenomenele nervoase (agitaţie, halucinaţie, nelinişte motorie, carfologie, stupoare) şi febră foarte mare, ca semnal al unei encefalite tifice (8). ~ **adversivă,** criză comiţială debutînd cu parestezii contralaterale şi însoţindu-se de devierea oculocefalogiră şi uneori a întregului corp într-o parte (26). ~ **angiospastică,** proces tisular complex cu componentă majoră vasculară spastică, realizînd modificări locale de tip ischemic şi generale de tip alergic, circulator etc. (2). ~ **basedowiană,** sin. : *Criză tireotoxică,* agravarea bruscă a unei tireotoxicoze cu semne neurologice grave, produsă prin decompensare, la un hipertiroidian; în patogenie se incriminează inundarea cu hormoni tiroidieni, excesul de tireotrop, insuficienţa suprarenală, encefalopatia hormonală etc. (7). ~ **comiţială,** Acces epileptic. ~ **convulsivă,** Acces convulsiv. ~ **de deglobulinizare,** episod unic sau repetat în cursul anemiilor hemolitice (în special în microsferocitoza constituţională), caracterizat printr-o stare de rău acută, însoţită de febră, oboseală, palpitaţii, dispnee, dureri abdominale, greaţă, vărsături. Substratul acestui sindrom este o distrugere masivă, brutală, a unui număr mare de eritrocite circulante. Uneori, însă, aceleaşi fenomene pot fi datorite, nu intensificării hemolizei, ci unei inhibiţii medulare (19). ~ **epileptică,** Acces epileptic. ~ **gastrică tabetică,** manifestare viscerală a tabesului sub formă de criză cu debut brusc, caracterizată prin dureri violente epigastrice, însoţite de vărsături foarte frecvente (27). ~ **genitală a nou-născutului,** ansamblu de manifestări funcţionale în exces ale organelor specific receptorii la hormoni sexuali, în primele zile ale nou-născutului, datorit inbibiţiei fătului cu hormoni placentari materni (18). ~ **hemoclazică,** criză vasculo-sanguină apărută ca rezultat al unui dezechilibru brusc al situaţiei coloizilor plasmatici, adesea consecutiv introducerii directe în sînge a unui coloid; se caracterizează prin hipotensiune, leucopenie cu neutropenie, creşterea coagulabilităţii sîngelui etc. Leucopenia din criza hemoclazică este folosită ca test pentru punerea în evidenţă a unor manifestări alergice (2). ~ **intermenstruală,** sin.: *Molimen intermenstrual*, sindrom cu manifestări dureroase în pelvis şi scurgere leucoreică sau hemoragică prin vagin, prezentat de unele femei la mijlocul ciclului menstrual; este datorit rupturii foliculului ovarian şi considerat ca un semn clinic de ovulaţie (18). ~ **jacksoniană,** criză convulsivă cu debut localizat la un membru sau la faţă, care se extinde în ordinea reprezentării somatotopice motorii de pe scoarţa cerebrală (27). ~ **nitritoidă,** accident grav al medicaţiei arsenicale injectabile, observat mai ales în terapia sifilisului. Apare imediat după injecţia unui preparat arsenical, de obicei trivalent; tabloul clinic se aseamănă cu cel determinat de inhalarea nitritului de amil şi constă dintr-o primă fază de congestie, urmată de o a doua fază de vasoconstricţie puternică, care poate duce în unele cazuri la exitus (12). **Crize oculogire.** Crize de fixare tonică a globilor oculari într-o anumită poziţie, mai frecvent de fixare în sus (crize de plafonare), care survin în formele de encefalită epidemică prelungită sau în stadiul ei cronic (parkinsonismul postencefalitic). Durează de la cîteva minute pînă la cîteva ore (27). ~ **reticulocitară,** apariţia de numeroase reticulocite în sînge (normal 1 %); se observă în cursul tratamentelor antianemice (în special cu vitamina B_{12}), ca efect pozitiv din partea măduvei hematogene, făcîndu-se astfel deosebirea cu anemia aplastică, la care lipseşte acest răspuns (2). **Crize temporale.** Crize epileptice determinate de leziuni iritative ale lobului temporal. Pot avea forme variate de manifestare: crize psihosenzoriale, psihomotorii, afazice, alteraţii paroxistice ale conştiinţei (27). ~ **tireotoxică,** Criză basedowiană. ~ **tiroidiană,** episod acut survenind în cadrul unei hipertiroidii (de ex. postoperator sau după un *stress*), caracterizat prin prăbuşire circulatorie, hipertermie şi semne encefalopatice (7). ~ **uncinată,** criză reprezentată prin halucinaţii olfactive şi gustative, uneori vizuale sau auditive, însoţite de pierderea cunoştinţei, cu instalarea unei aşa-zise ,,stări de vis''; constituie una dintre formele de manifestare a epilepsiei temporale şi este determinată mai ales de leziuni în uncusul hipocampic (27). ~ **vasculară Pal,** vezi Pal. ~ **vertiginoasă,** criză caracterizată prin apariţia bruscă de ameţeli, însoţite de senzaţia de deplasare a obiectelor din jur (27). ~ **viscerală tabetică,** manifestare viscerală a tabesului, sub formă de crize dureroase violente, care afectează cu predilecţie anumite viscere: crize gastrice, esofagiene, laringiene, intestinale, vezicale (27).

Vezi şi: Dietl.

Crizo- (gr. *chrysos* = aur). Element de compunere pentru termeni referitori la aur (32).

Crizocianoză (*crizo-* + gr. *kyanos* = albastru + *-oză*), sin.: *Pigmentaţie aurică.* Pigmentaţie difuză de culoare brună, datorită tratamentelor cu săruri de aur. Vezi şi Auridă (12).

Crizoterapie (*crizo-* + gr. *therapia* = tratament). Utilizarea sărurilor de aur în scop terapeutic în reumatism cronic, tuberculoză etc. (4).

Crobach. Semnul ~, apariţia unei secreţii sanguinolente în cancerul incipient al colului uterin, la explorarea leziunii cu o sondă metalică (18).

Crocker, H. R. **Boala** ~, sin.: *Granulom inelar*, afecţiune cutanată constînd din papule sau tuberculi grupaţi în inel şi localizaţi de predilecţie pe dosul miinilor, picioarelor, degetelor. Se poate vindeca spontan, fără cicatrice. După unii autori ar fi o varietate de tuberculide cutanate (12).

Crohn, Burill Bernard. **Boala** ~, sin.: *Enterită regională, Enterită segmentară, Ileită terminală*, proces inflamator cronic intestinal delimitat, evoluînd în puseuri caracterizate prin dureri abdominale, scaune diareice, febră, accelerarea V.S.H.; ajunge uneori la cicatrice scleroase ocluzive şi fistule (16).

Crom. Simbol Cr. Metal alb, cu număr atomic 24 şi greutate atomică 52,01, foarte rezistent la coroziune şi netoxic ca atare. Acţiune toxică au în special sărurile cromului hexavalent, care în pulberi şi soluţii irită pielea şi mucoasele, putînd provoca ulcere cutanate profunde şi perforaţii ale septului nazal (9). ~ **radioactiv** (^{51}Cr), izotop radioactiv al cromului, utilizat în hematologie pe scară largă în determinarea duratei de viaţă a eritrocitelor, determinarea sediului distrugerii maxime a globulelor roşii, măsurarea volumului total al masei eritrocitare, determinarea sediului de sechestrare a trombocitelor (19).

Cromafin (gr. *chroma* = culoare + lat. *affinis* = care are afinitate pentru), sin.: *Feocrom*. Termen folosit pentru un ţesut sau celule cu afinitate pentru sărurile de crom; în special, celulele sînt întîlnite în medulosuprarenală, glomusul carotidian şi cel coccigian, unele formaţiuni paraganglionare etc. (1).

Cromafinie. Capacitatea unor celule de a se colora intens cu sărurile de crom (1).

Cromafinom (*cromafin* + *-oma*). Feocromocitom.

Cromatidă (gr. *chroma* = culoare). Una dintre cele două porţiuni, care rezultă din despicarea longitudinală a unui cromozom, în pregătirea mitozei; în special una din cele 4 părţi ale tetradei, formată de despicarea longitudinală a cuplului sinaptic în pregătirea meiozei (1).

Cromatină, sin.: *Mitoplasmă*. Substanţă intens refringentă, caracteristică pentru nucleul celular, avînd o structură de obicei fibrilară şi conţinînd acizii dezoxiribonucleic şi ribonucleic, ataşaţi de un substrat proteic. În timpul diviziunii se adună în cromozomi (1). ~ **sexuală,** corpuscul nuclear particular, întîlnit cu o mare frecvenţă în celulele indivizilor de sex feminin. În nucleii celulelor somatice a fost descris de Barr ca un corpuscul lipit de membrana nucleară (cromatina Barr). În leucocite, marcajul sexual, descris de Davison şi Smith, se prezintă mai ales sub forma unor apendici cromatinieni, semănînd cu baghetele de tobă. „Sexul nuclear" este expresia sexului genotipic, stabilit prin fecundare; permite recunoaşterea cazurilor de intersexualitate şi diagnosticul în unele cazuri de ambisexualitate (7).

Cromatoblast (gr. *chroma* = culoare + *blastos* = germen). Celulă care, încărcîndu-se cu pigment, va deveni o celulă cromatoforă (1).

Cromatofag (gr. *chroma* = culoare + *phagein* = a mînca). Macrofag care înglobează diferiţi pigmenţi, ca urmare a unor procese distrofice pigmentare (2).

Cromatofobie (gr. *chroma* = culoare + *phobos* = frică). Ereutofobie.

Cromatofor (gr. *chroma* = culoare + *pherein* = a purta), sin.: *Cromatoplast*. Structură care conţine pigment sau celule pigmentare (1).

Cromatoforom (*cromatofor* + *-oma*), sin.: *Melanoblastom*. Tumoare formată pe seama elementelor cromatofore ale pielii, coroidei etc. (2).

Cromatografie (gr. *chroma* = culoare + *graphein* = a scrie). Metodă fizico-chimică de separare şi identificare a componentelor unui produs biologic, care are ca principiu migrarea diferenţiată — pe un suport solid (celuloză, amidon, silicagel, răşini, kaolin etc.) — a componentelor dizolvate într-un solvent anumit. În condiţii speciale, cromatografia este aplicabilă şi pentru substanţe în stare gazoasă. După terminarea procesului de migrare diferenţiată, componentele separate sînt fixate la locul de migrare şi apoi sînt developate, cu revelatori speciali. Identificarea spoturilor revelate se face prin compararea nivelului lor de migrare ca acela al unor substanţe cunoscute (martori). *Tipuri*: cromatografia de adsorbţie se bazează pe stabilirea continuă pe suprafaţa particulei sau a fibrei fazei solide şi moleculele dizolvate în lichidul sau amestecul gazos care trece prin faza solidă; în cromatografia de repartiţie, substanţa se repartizează între faza solidă şi cea staţionată, lichidă, în ambele faze substanţa aflîndu-se în soluţie; cromatografia prin schimb de ioni se efectuează în coloane cu răşini, care au proprietatea de a schimba cationii sau anionii lor cu ionii corespunzători din soluţie; cromatografia pe hîrtie este o metodă în care coloana este înlocuită cu o fişie de hîrtie de filtru (5; 6).

Cromatoliză (Flemming) (*cromatină* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie). Degenerarea şi dispariţia cromatinei nucleare, unul din ultimele stadii ale involuţiei celulare (2).

Cromatoplast (gr. *chroma* = culoare + *plassein* = a forma). Cromatofor.

Cromatopsie (gr. *chroma* = culoare + *opsis* = vedere), sin.: *Vedere colorată*. Tulburare a vederii, în care impresiile de culoare devin subiective; poate apărea în unele tulburări ale centrilor optici sau în intoxicaţii medicamentoase (cu santonină) (28).

Cromatorexă (*cromatină* + gr. *rhexis* = ruptură). *Karyorrhexis*.

Cromatotaxie (gr. *chroma* = culoare + *taxis* = ordine). Afinitate pe care o au unele substanţe de a ataca cromatina nucleară, lezînd-o selectiv (1).

Cromaturie (gr. *chroma* = culoare + *ouron* = urină). Coloraţie anormală a urinii (25).

Cromhidroză (gr. *chroma* = culoare + *hidros* = sudoare). Transpiraţie colorată la bolnavi care ingerează anumite substanţe (iodură de potasiu, săruri de fier) sau la cei suferinzi de anumite stări infecţioase, ca cele cu piocianic. Ea se localizează în special la axilă şi este brună sau neagră, dar poate fi roşie, verde, albastră etc. (4).

Cromidii. Granulele de cromatină extranucleară dispersate în citoplasmă şi colorabile intens cu coloranţi bazici (1).

Cromism. Intoxicaţie cronică cu crom, manifestată prin leziuni cutaneomucoase (dermite, ulcere, perforaţie a septului nazal) şi ale aparatului respirator (rinită, bronşită, eventual cancer pulmonar) (9).

Cromo- (gr. *chroma* = culoare). Element de compunere cu sens de culoare (32).

Cromoblastomicoză (*cromo-* + gr. *blastos* = germen + *mykes* = ciupercă + *-oză*). Cromomicoză.

Cromocistoscopie (*cromo-* + gr. *kystis* = vezică + *skopein* = a vedea), sin.: *Cromoureteroscopie.* Probă funcţională renoureterală constînd din cistoscopie exploratorie, urmată de o injecţie cu un colorant (indigocarmin intravenos, 0,02 cg), care are facultatea de a se elimina rapid prin urină (în mod normal la 4–5 minute de la injecţie), colorînd jetul în albastru-intens (11).

Cromocit (*cromo-* + gr. *kytos* = celulă). Celulă colorată (1).

Cromodiagnostic (*cromo-* + *dia-* + gr. *gnosis* = cunoaştere). 1. Studiu, în scop diagnostic, al culorii organelor sau umorilor (32). 2. Diagnostic al tulburărilor funcţionale, prin înregistrarea vitezei de eliminare a unei substanţe colorate, administrată *per os* sau parenteral (32). 3. Examinarea în scop diagnostic printr-o sticlă colorată sau foiţă de gelatină colorată (32).

Cromofitomicoză. Cromomicoză.

Cromofitoză. Cromomicoză.

Cromofototerapie (*cromo-* + gr. *phos* = lumină + *therapeia* = tratament). Tratament cu radiaţii de lumină colorată, prin utilizarea numai a anumitor părţi ale spectrului luminos (4).

Cromogen (*cromo-* + gr. *gennan* = a produce). Producător de pigment (3).

Cromomer (*cromo-* + gr. *meros* = parte). 1. Fragment de cromatină; cromomerele sînt aşezate filiform sau reticulat, unite între ele prin legături, formînd cromonema (1). 2. Porţiuni din trombocit cu structură granulară (sin.: *Granulomer, Hialomer*) (19).

Cromomicoză (*cromo-* + gr. *mykes* = ciupercă + *-oză*), sin.: *Cromoblastomicoză, Cromofitomicoză, Cromofitoză.* Dermatomicoză caracterizată prin prezenţa de noduli verucoşi, cu tendinţă la ulcerare. Agentul patogen (*Memodendron pedrosoi, Hemodendron comactum* şi *Phialophora verrucosa*) colorează ţesuturile în brun (12).

Cromonema (*cromo-* + gr. *neme* = fir), sin.: *Cromonemata.* Fire fine de cromatină, alcătuite din cromomere şi legăturile lor; constituie cromozomii profazei (1).

Cromonemata. Cromonema.

Cromopexie (*cromo-* + gr. *pexis* = fixare). Fixarea unui colorant (sau a unei culori). Termenul este folosit în medicină pentru a indica fixarea microscopică sau macroscopică a unui colorant pe o celulă sau formaţiune celulară, pe un ţesut sau organ, în cursul unor explorări (citologice, histologice, anatomice, funcţionale) (16).

Cromoplasmă (*cromo-* + gr. *plasma* = formaţiune). Reţeaua cromatinei nucleului (1).

Cromoproteine. Proteine conjugate cu un pigment, de tipul hemoglobinei (15).

Cromopsie (*cromo-* + gr. *opsis* = vedere). Vederea obiectelor într-o anumită culoare (35).

Cromoradiometru. Aparat utilizat pentru măsurarea şi dozarea razelor Röntgen, bazat pe calitatea unor săruri de a-şi modifica culoarea cînd sînt impresionate de aceste radiaţii (36).

Vezi şi: Holzknecht.

Cromoterapie (*cromo-* + gr. *therapeia* = tratament). Utilizarea în terapeutică a substanţelor chimice colorante (4).

Cromoureteroscopie (*cromo-* + gr. *oureter* = ureter + *skopein* = a vedea). Cromocitoscopie.

Cromozom (*cromo-* + gr. *soma* = corpuscul). Corp filiform, cu sediul în nucleul celular, constituit din ADN şi histone, ca substanţe specifice. Din punct de vedere genetic, cromozomul reprezintă un grup ligatural de gene (grup linkat). Cromozomii sînt clar vizibili în fazele diviziunii celulare. Probele morfologice, biochimice şi genetice demonstrează identitatea cromozomilor cu purtătorii materialului ereditar. Morfologia şi numărul lor variază cu specia. În general, toate celulele unui organism şi ale organismelor de aceeaşi specie au acelaşi număr de cromozomi, denumit număr somatic (17). ~ **acrocentric,** cromozomul ale cărui cromatide sînt împărţite prin situaţia centromerului în braţe inegale, centromerul fiind îndepărtat de centrul cromozomului şi fiind situat foarte aproape de una dintre extremităţile acestuia (17). ~ **aneucentric,** cromozom care are mai mulţi sau nici un centromer (17). ~ **bivalent,** pereche asociată de cromozomi omologi în unele faze ale diviziunii meiotice (17). ~ **circular,** cromozomul unic al nucleului bacterian, format dintr-o singură moleculă de ADN, răsucită de mai multe ori, circular, şi ocupînd, în acest fel, un spaţiu foarte mic (17). ~ **cu deleţie,** cromozom căruia îi lipseşte o parte din materialul genetic, lipsă care produce tulburări grave pentru organul purtător. Astfel, deleţia braţului scurt al cr. 5 dă sindroame *cri du chat* descrise de Lejeune; deleţia braţului scurt a cr. 18 dă un sindrom descris de Gronchi în 1963 (17). ~ **dicentric,** cromozom care are 2 centromeri şi provine din unirea aberantă a 2 cromozomi (17). ~ **heterotipic,** cromozom deosebit morfologic de complementul speciei (de ex. cromozomii uriaşi şi cromozomii *minutes* din tumori (17). ~ **inelar,** anomalie morfologică a unui cromozom ale cărui extremităţi sînt unite, luînd imaginea unui cerc (17). ~

metacentric, cromozom cu centromerul situat la mijlocul său, cromatidele avînd braţe aproximativ egale (17). ~ **nucleolar,** cromozom care participă la formarea nucleolului la sfîrşitul telofazei. În mod special participă sateliţii cromozomali (17). **Cromozomi omologi.** Cromozomi foarte asemănători ca morfologie şi funcţie, unul de provenienţă paternă şi altul de provenienţă maternă; ei alcătuiesc o pereche cromozomică în celulele organismelor diploide. Singura pereche cromozomică ce nu este alcătuită din cromozomi omologi funcţional este perechea de cromozomi sexuali XY(17). ~ **Philadelphia** (Ph^1), marker cromozomal găsit în cazuri de leucemie mieloidă cronică (17). ~ **sexual,** sin.: *Alozom, Heterozom, Heterocromozom,* cromozomii X şi Y, diferiţi din punct de vedere genetic, a căror combinare în pereche cromozomică este diferită (XX sau XY) în seturile de cromozomie ale celulelor masculului, în comparaţie cu ale femelelor (la om, combinaţia XX caracterizează sexul feminin, iar XY sexul masculin) (17). ~ **submetacentric,** cromozom la care centromerul este situat mai apropiat de una din extremităţile cromozomului decît de celelalte, împărţind cromatidele în două braţe: braţul lung şi braţul scurt (17). ~ **telocentric,** cromozom care are centromerul situat aproape de o extremitate a sa, braţele cromatidelor fiind marcat inegale (17).

Cronaxie (gr. *chronos* = timp + *axia* = valoare). Parametru al excitabilităţii, care constă din determinarea timpului minim necesar stimulării cu un curent egal cu dublul reobazei (15).

Crono- (gr. *chronos* = timp). Element de compunere, care introduce noţiunea de timp (32).

Cronofobie (*crono-* + gr. *phobos* = frică). Fobia de timp (35).

Cronograf (*crono-* + gr. *graphein* = a scrie). Instrument de măsurare şi înregistrare a timpului pe durate scurte (15).

Cronogramă (*crono-* + gr. *gramma* = notare). Historiogramă. ~ **profesională,** sin.: *Cronoprofesiogramă,* înregistrare grafică în timpul unei activităţi a succesiunii diferitelor activităţi şi a pauzelor, cu determinarea duratei în timp a fiecărei operaţii componente (21).

Cronoprofesiogramă. Cronogramă profesională.

Cronotaraxie (*crono-* + gr. *taraxis* = tulburare). Dezorientare în timp, uneori tranzitorie, putînd fi întîlnită mai ales în leziunile talamice şi de lob frontal (35).

Cronotropism (*crono-* + gr. *tropos* = întoarcere), sin.: *Automatism cardiac.* Proprietate a miocardului de a emite automat impulsuri ritmice cu o anumită frecvenţă (10).

Crooke, Arthur Carleton. **Celule ~,** celule β din adenohipofiză, care au suferit hialinizarea Crooke (hialinizarea citoplasmei cu ştergerea granulaţiilor); se întîlnesc mai ales în stările de hipercorticosuprarenalism (1). **Hialinizarea ~,** alterare citoplasmatică particulară a celulelor bazofile hipofizare, întîlnită în boala Cushing. După date mai noi ar fi datorită excesului de corticoizi (7).

Crookes, William, sir, 1832–1919. **Tubul ~,** tub de sticlă care conţine un gaz extrem de rarefiat şi este prevăzut la capete cu 2 electrozi (catod şi anod). Cînd se conectează la un curent cu o diferenţă de potenţial foarte mare, între electrozi ia naştere un fascicul catodic (de electroni), cu efecte luminoase, calorice, mecanice, luminiscente. Cu ajutorul tubului Crookes, Röntgen a descoperit radiaţiile care-i poartă astăzi numele (36).

Crossing over (engl.), sin.: *Încrucişare reciprocă.* Recombinare genetică între 2 cromozomi, prin care se efectuează un schimb reciproc de segmente cromozomiale alelice; expresia sa morfologică este chiasma, vizibilă în faza de diplonem a primei profaze meiotice (17).

Croşet. 1. Dispozitiv sau instrument în formă de cîrlig (32). 2. Aspect grafic sau radiologic reprezentînd o denivelare bruscă (32). ~ **dentar,** element care realizează legătura labilă şi elastică dintre o proteză mobilă şi dinţii rămaşi pe arcadă sau procesul alveolar. Este alcătuit din corpul, umărul, braţul şi coada croşetului. Are rolul de a realiza un sprijin parodontal (rol de susţinere) sau de a fixa proteza (rol de menţinere) şi de a permite transmiterea cît mai fiziologică a forţelor orizontale (conexiunea elastică). Croşetele pot fi metalice (plane, turnate sau din sîrmă), nemetalice (acrilat) şi mixte (38). **Croşete dentare Aker.** Vezi Aker. ~ **dentar Bonwill,** vezi Bonwill. ~ **dentar Jackson,** vezi Jackson.

Vezi şi: Stumpf.

Crotaphion (gr. *krotaphos* = tîmplă). Punctul extremităţii posterioare a suturii sfenoparietale (1).

Crotonază, sin.: *Enoilhidrază.* Enzimă care participă la sinteza acizilor graşi, realizînd formarea butiril-CoA prin hidrogenarea derivatului acilat α, β-nesaturat al coenzimei A (crotonil-CoA), în prezenţa fosfopiridinnucleotidelor reduse (5).

Crotonil-CoA. Vezi Crotonază.

Crouzet. Semnul ~, sin.: *Semnul strănutului,* în sciatica vertebrală, strănutul produce dureri la nivelul conflictului discoradicular (24).

Crouzon, Octave, 1864—1938. **Boala ~,** disostoză craniofacială din grupul craniostenozelor, caracterizată printr-o proeminenţă centrală în regiunea frontală, formă specială a nasului care se aseamănă cu un cioc, prognatism, exoftalmie şi strabism extern. Este o malformaţie congenitală, care are deseori un caracter familial (27).

Crowe, Samuel James. **Semnul ~,** în cazuri de tromboză a sinusului cavernos, prin compresiunea venei jugulare interne de partea opusă se realizează turgescenţa vaselor retiniene (10).

Crowe. Metoda ~, sin.: *Radiumterapie peritubară,* aplicarea de ace radifere în regiunea peritubară, în scopul lizării ţesutului limfatic hipertrofiat din această regiune (amigdala peritubară Gerlach), a cărui inflamaţie repetată poate întreţine, prin obstrucţia orificiului faringian al trompei Eustachio, o surditate de transmisiune (30).

Crowe. Operaţia ~, sin.: *Operaţia Rectus-Wick,* procedeu de cură a ascitei din ciroza hepatică, prin transplantarea muşchiului drept abdominal pediculat inferior în cavitatea peritoneală (11).

Crucea Maddox. Vezi Maddox.

Crucea Roşie a Republicii Socialiste România. Organizaţie obştească avînd ca scop antrenarea maselor largi de oameni ai muncii la opera de ocrotire a sănătăţii publice, la întărirea apărării sanitare a Republicii Socialiste România, precum şi la acordarea de ajutor populaţiei care a suferit de pe urma calamităţilor naturii şi a operaţiunilor militare. Ea sprijină acţiunile unităţilor sanitare, îndeosebi în problemele de igienă, profilaxie, educaţie sanitară, prim-ajutor, apărarea sanitară de masă, recrutare de donatori de sînge, asistenţă socială etc. (29).

Cruces pilorum. Denumirea figurilor formate de modul de implantare şi direcţia schimbată a firelor de păr ale capului; popular sînt denumite vîrtejuri (1).

Crup (engl. *croup*). Obstrucţie laringiană de etiologii variate. Denumirea de crup se datoreşte respiraţiei zgomotoase cîrîitoare, a bolnavului (8). **~ cataral,** termen impropriu pentru laringitele obstruante acute de etiologie virală (8). **~ descendent,** laringită difterică complicată prin extensiunea falselor membrane difterice la trahee şi bronhii. Formă clinică foarte gravă a difteriei, cu tendinţă marcată la asfixie, în care tratamentul chirurgical (intubaţia, traheotomia) nu mai este eficace (8). **~ difteric,** Difterie laringiană. **~ fals,** Pseudocrup. **~ gripal,** formă severă a laringitei obstruante, produsă de virusurile gripale sau paragripale şi agravată de obicei prin asociere de germeni bacterieni (stafilococ, *Haemophilus influenzae,* streptococ hemolitic). Se caracterizează prin apariţie bruscă, în debutul sau în cursul infecţiilor gripale sau paragripale, şi evoluează cu febră mare, stare de agitaţie, dispnee intensă, tuse lătrătoare, *stridor,* crize de sufocaţie, tiraj, cornaj, cianoză şi cu tendinţă la extensiune descendentă a procesului obstruant (8). **~ membranos,** denumire improprie care eludează precizarea etiopatogeniei suferinţei laringiene, cel mai adesea fiind vorba de crupul difteric (8). **~ pseudomembranos,** denumire improprie pentru laringita obstruantă severă, cel mai adesea cu false membrane difterice (8). **~ rujeolic,** aspect grav al laringitei rujeolice, mergînd pînă la forma de laringită obstruantă, apărînd în perioada de stare a rujeolei, mai rar mai tîrziu, determinat de leziuni ulceroase, edem şi spasm al musculaturii laringiene (8). **~ spasmodic,** Laringită striduloasă.

Crus (lat. = stîlp, fluierul piciorului). 1. Porţiunea membrului inferior de la genunchi la articulaţia talocrurală (sin.: *Gambă*) (1). 2. Termen atribuit unor formaţiuni anatomice pentru asemănarea lor cu un stîlp (1). **~ anterius capsulae internae,** sin.: *Pars frontalis capsulae internae,* braţul anterior al capsulei interne, care separă nucleul lentiform de cel caudat (1). **~ anterius stapedis,** ramura anterioară a scăriţei (1). **Crura anthelicis.** Cele două prelungiri ale bifurcaţiei antehelixului (1). **~ breve incudis,** ramura superioară, orizontală, a nicovalei (1). **~ cerebri,** *Pedunculus cerebri.* **~ clitoridis,** rădăcina clitorisului inserată pe marginea inferioară a pubisului. Prin unirea lor, cele două rădăcini simetrice formează corpul clitorisului (1). **~ dextrum fasciculi atrioventricularis,** ramura dreaptă a fasciculului atrioventricular, care merge pe faţa dreaptă a septului interventricular, distribuindu-se ca reţea Purkinje în ventriculul drept (1). **Crura diaphragmatis.** Denumirea celor două benzi fibromusculare prin care diafragmul se inserează pe faţa vertebrelor lombare (1). **~ fornicis,** sin.: *Stîlpul posterior al trigonului,* bandă simetrică de substanţă albă care trece de la extremităţile posterioare ale fornixului în cornul inferior al ventriculului lateral (1). **~ helicis,** rădăcina curbă a helixului, situată deasupra meatului auditiv extern (1). **~ inferius annuli inguinalis subcutanei,** *Crus laterale annuli inguinalis superficialis.* **~ laterale annuli inguinalis superficialis,** sin.: *Crus inferius annuli inguinalis subcutanei,* stîlpul care mărgineşte latero-inferior orificiul subcutanat al canalului inghinal (1). **~ laterale cartilaginis alaris majoris,** stîlpul lateral al cartilajului mare al aripii nasului (1). **~ longum incudis,** ramura inferioară, verticală, a nicovalei (1). **~ mediale annuli inguinalis superficialis,** sin.: *Crus superius annuli inguinalis subcutanei,* stîlpul care delimitează supero-medial orificiul inghinal subcutanat al canalului inghinal (1). ~ **mediale cartilaginis alaris majoris,** stilpul medial al cartilajului mare al aripii nasului (1). **Crura ossea labyrinthi ossei.** Ramurile comune ale ampulelor osoase ale vestibulului, formate din : *crus osseum simplex*, *crura ossea ampullaria* și *crura osseum commune* (1). ~ **penis,** partea posterioară a corpului cavernos al penisului, fixată de arcul pubian (1). ~ **pontocerebellare,** *Pedunculus cerebellaris medius.* ~ **posterius capsulae internae,** sin. : *Pars occipitalis capsulae internae*, brațul posterior al capsulei interne cuprins între talamus și nucleul lentiform (1). ~ **posterius stapedis,** ramura posterioară a scăriței (1). ~ **sinistrum fasciculi atrioventricularis,** ramura stingă a fasciculului His ; merge pe fața stingă a septului intraventricular, ramificindu-se în rețeaua Purkinje a ventriculului sting (1). ~ **superius annuli inguinalis subcutanei,** *Crus mediale annuli inguinalis superficialis.*

Crush-syndrome (engl.). Sindrom Bywaters. Vezi Bywaters.

Crustă (lat. *crusta* = scoarță). Leziune dermatologică elementară, secundară uscării la suprafața pielii a secrețiilor fiziologice sau patologice (serozitate, puroi, singe, sebum). *Varietăți*: c. melicerică (de aspectul mierii, patognomonică pentru impetigo); c. hematică (brunăneagră); c. sebacee (de lapte) formată la sugari în regiunea vertexului în cursul eczemei seboreice (12).

Crust-Siemens. Sindromul ~, sin. : *Anhydrosis hypotrichotica cum hypodentia*, displazie ectodermică ereditară, avînd drept caracteristici principale hipotricoză, anhidroză, absența glandelor sebacee și anodonție masivă (12).

Crușin. *Rhamnus frangula.*

Cruveilhier, Jean, 1791—1874. **Plexul ~,** sin. : *Plexul cervical superior*, plex nervos derivat din ramurile posterioare ale nervilor cervicali I, II și III ; este situat dedesubtul mușchiului *semispinalis* (1). **Semnul ~,** tumefierea și palparea unei vibrații lichidiene în regiunea triunghiului Scarpa, obținută în timpul tusei la un bolnav cu varice ale safenei (10).

Cruveilhier-Baumgarten (Cruveilhier, Jean, 1791—1874 ; Baumgarten, Walter, 1873—1945). **Boala ~,** persistența postnatală a permeabilității venei ombilicale, cu hipoplazia sistemului port (10). **Sindromul ~,** permeabilizarea și dilatarea venelor ligamentului rotund în sindroamele de hipertensiune portală (10).

Crypta (gr. = ascuns). Criptă. **Cryptae tonsillares.** Invaginări ale epiteliului de înveliș al amigdalelor palatine și faringiene ; sediul amigdalitei criptice (1).

Cryptocephalus (gr. *kryptos* = ascuns + *kephale* = cap). Gemen parazit conjunct, avînd capul imperfect format (1).

Cryptococcus. Denumire folosită în trecut pentru o serie întreagă de levuri și ciuperci levuriforme (12). ~ **dermatitidis,** vezi *Blastomyces.* ~ **neoformans,** sin. : *Torulopsis neoformans*, *Torula histolytica*, este agentul patogen al blastomicozei europene (12).

Cryptocystis trichodectis. Formă larvară a cestodului *Dipylidium caninum*, care se dezvoltă în anumite insecte (*Trichodectes canis* și diferiți purici) și care are caracterul unui cisticercoid (31).

Cryptodidymus (gr. *kryptos* = ascuns + *didymos* = geamăn). *Foetus in foeto.*

Crystallina. Miliaria.

Cs. Simbolul cesiului (5).

Ctenocephalides. *Ctenocephalus.*

Ctenocephalus, sin. : *Ctenocephalides.* Gen de insecte din familia *Pulicidae*. *Specii mai importante*: *C. canis*, care trăiește pe cîine sau pisică și este gazdă intermediară pentru cestodul *Dipylidium caninum* ; *C.felis*, care este mai frecvent la pisică (31).

Ctenomyces. Gen de dermatofiți din familia *Gymnoasceea*, clasa *Ascomycetes*, cuprinzînd tricofitoni microizi din clasificarea lui Sabouraud și epidermofitonul Kauffmann-Wolf (12).

Cu. Simbolul cuprului (5)

Cuanta de acțiune Planck. Constanta Planck. Vezi Planck.

Cuartă (lat. *quarta* = a patra). Malarie cuartă. ~ **duplicată,** formă clinică de malarie în care, prin parazitarea organismului cu mai multe populații de *Plasmodium malariae*, cu interval de maturizare diferită, accesul febril apare zilnic (8).

Cuarț (germ. *quarz*). Vezi Bioxid de siliciu.

Cubitus (lat. = cot). 1. Cot. 2. Termen vechi pentru *ulna* (1). ~ **valgus,** diformitate congenitală sau cîștigată, care constă din devierea în valg a ulnei și deci a întregului antebraț, din articulația cotului ; există un valg fiziologic pînă la 15° (24). ~ **varus,** diformitate congenitală sau cîștigată, care constă din devierea în varus a ulnei și deci a întregului antebraț (24).

Cucută. *Conium maculatum.*

Cuendet. Aparatul ~, aparat de extensiune transscheletică bipolară cu două fixatoare externe, adaptate la două bare metalice paralele (24).

Cui (lat. *cuneus*). 1. Piesă chirurgicală din oțel inoxidabil, cu secțiune cilindrică, trilamelară sau bilamelară, în V sau U, de diferite dimensiuni, care se înfige în os prin batere, pentru un timp determinat, fie în scopul tracțiunii sau reducerii unei fracturi, fie pentru osteosinteză (24). 2. Inchi osos (24). ~ **cu placă** (Mc Laughlin), cui de tipul Smith-Petersen cu placă trohanteriană, adaptabilă pe trohanter şi diafiza femurală, pentru osteosinteză în fracturile pertrohanteriene (24).

Vezi şi: Codivilla-Steinmann, Egorov, Küntscher, Putti, Smith-Petersen, Steinmann, Sven Johansen.

Cuib larvar. Denumire dată acelor suprafeţe de apă în care se găsesc ouă, larve şi nimfe de ţînţari. Cuiburile larvare pot fi naturale (în ape în mod natural existente) sau artificiale. De asemenea, ele pot fi permanente (cu apă în tot timpul anului), temporare (cu apă numai scurte perioade de timp) şi potenţiale (avînd condiţiile favorabile dezvoltării unui cuib larvar) (31). **Cuiburile celulare Walthard.** Vezi Walthard.

Cuirasă toracică. Aparat de forma unei cuirase, cu care se realizează respiraţia artificială (în caz de deficit al musculaturii respiratorii); prin aplicarea sa pe cutia toracică, asupra căreia face să acţioneze diferenţe de presiune pozitivă şi negativă, determină şi activează mişcările de inspiraţie şi expiraţie ale plămînului (8).

Culdoscopie. Metodă de explorare vizuală a micului bazin, prin intermediul unui aparat special, introdus după prealabilă celiotomie vaginală (18).

Culex. Gen de ţînţari din familia *Culicidae*, clasa *Insecta*. Speciile cele mai importante sînt: *C. fatigans*, vectorul obişnuit al nematodului *Wuchereria bancrofti* şi *C. pipiens*, specie destul de răspîndită în regiunile temperate şi care poate să transmită unele forme de encefalită (31).

Culisă (fr. *coulisse*). Dispozitiv protetic dentar, compus din patrice şi matrice, folosit la fixarea corpului de punte de elementele de agregare turnate sau la ancorarea unei proteze mobile de un dinte-stîlp (39).

Vezi şi: Beat-Müller.

Cullen, Thomas Stephen, 1868—1953, **Semnul ~,** coloraţie albăstruie a cicatricei ombilicale, constatată uneori în hemoragiile masive intraperitoneale (18).

Culmen (lat. = vîrf), sin.: *Culmen monticuli cerebelli*. 1. Porţiunea superioară a monticulului vermisului cerebelului (1). 2. Vezi Garraud. **~ monticuli cerebelli,** *Culmen*.

Culoare (lat. *color*). Totalitatea radiaţiilor de lumină de diferite frecvenţe, pe care le reflectă corpurile şi care creează asupra retinei ochiului o impresie specifică; aspectul colorat al corpurilor (Dicţionarul limbii române moderne). **Culori complementare.** Culori care prin amestec dau culoarea albă (28), **Culori de confuzie.** Culori pseudoizocromatice. **Culori primare.** Culori hipersaturate capabile să determine 3 senzaţii colorate fundamentale (roşu, verde, albastru), potrivit teoriei tricromatice (28).

Culori pseudoizocromatice, sin.: *Culori de confuzie*. Culori diferite, însă aparent identice pentru dicromaţi, prin intensitate luminoasă asemănătoare (28).

Culometrie. Metodă electrochimică de analiză, bazată pe legile lui Faraday, cu ajutorul căreia se calculează cantitatea de substanţă analizată în raport cu cantitatea de electricitate care a trecut prin sistem, între aceste cantităţi existînd relaţia:

$$x = \frac{M}{Z \cdot F} Q$$

unde: x = cantitatea de substanţă descompusă de cantitatea Q de electricitate; M = masa moleculară; Z = numărul de sarcini electrice care iau parte la reacţie; F = constanta lui Faraday (96 500 culombi sînt necesari pentru descompunerea unui echivalentgram substanţă) (13).

Cultură (lat. *cultura*). 1. Populaţie care rezultă din multiplicarea unui număr iniţial de indivizi (microbi, celule, virusuri) într-un mediu de cultură (3). 2. Dezvoltare (3). **~ aerată,** cultură bacteriană într-un mediu lichid în care se produce o barbotare continuă de aer steril (3). **~ agitată,** cultură bacteriană într-un mediu lichid supus unei agitări continue (3). **~ de celule,** metodă care realizează *in vitro* menţinerea şi multiplicarea unor celule normale sau patologice, în afara organismelor din care provin (22). **~ continuă,** procedeu de cultivare a bacteriilor, care permite menţinerea unei culturi în fază exponenţială pe timp nedefinit (3). **~ fizică medicală,** specialitate a medicinei, care se ocupă cu tratarea bolnavilor şi convalescenţilor şi corectarea deficienţelor fizice prin mişcare (24). **~ microbiană,** populaţie microbiană rezultată în urma dezvoltării microorganismelor pe medii de cultură artificiale. Se dezvoltă în 4 faze: faza de lag (latentă), faza de creştere logaritmică (exponenţială), faza staţionară (de concentraţie „M"), faza de declin (3). **~ în oul embrionat,** metodă curentă de cultivare a inframicrobilor în embrionul de găină în dezvoltare. Se foloseşte pentru izolarea unor inframicrobi, în scop diagnostic, pentru prepararea de antigene şi vaccinuri, pentru cercetarea ştiinţifică etc. (22). **~ în picătură suspendată,** cultură efectuată într-o picătură de mediu de cultură, suspendată pe o lamelă, pentru a permite observaţia directă la microscop (3). **~ purtătoare,** cultură de celule *in vitro*, infectată cronic cu un virus, capabilă de a se multiplica o dată cu agentul virotic respectiv (22). **~ de ţesut,** cultivarea *in vitro* a unui fragment de ţesut sau a unor celule obţinute prin disocierea unui ţesut normal sau patologic (tumoral). Celulele proliferate și cultivate *in vitro* sînt folosite în biologia experimentală, cu precădere în inframicrobiologie atît pentru cercetări teoretice, cît și în scop practic (diagnostic, preparare de vaccinuri etc.) (22).

Vezi și : Maitland.

Cum caps. Abreviere pentru *Cum capsulae* (13).

Cum capsulae (lat. = cu capsule), abreviat *cum caps.* Termen folosit în prescripțiile medicale care indică divizarea și introducerea medicamentului în capsule (13).

Cumarine. Grupă de compuși derivați ai cumarinei, care acționează anticoagulant *in vivo*, prin interferarea cu sinteza hepatică a protrombinei, funcționînd probabil ca antivitamină K. Au acțiune latentă și durabilă și sînt active pe cale orală ; principalii compuși folosiți terapeutic pentru profilaxia și tratamentul coagulărilor intravasculare sînt : bishidroxicumarina, etilbiscumacetat, acenocumarolul, warfarina (14).

Cummer. Ancorare ~, ancorare prin dispozitiv Cummer (38). **Dispozitiv ~,** dispozitiv care împiedică înfundarea verticală a protezei sau ieșirea întîmplătoare din gură, permițînd însă anumite mișcări de oscilație și lateralitate, menajînd astfel parodonțiul dintelui-stîlp (38).

Cumulare (lat. = *cumulatio*). 1. În radiobiologie, proprietatea materiei vii de a înmagazina doze de radiații ionizante, administrate succesiv în timp. Efectul lor se sumează, întrucît refacerea țesutului nu este niciodată integrală (36). 2. În farmacologie, fenomen care constă din creșterea efectelor unui medicament, eventual cu apariția de fenomene toxice, în caz de administrare repetată ; se datorează fie acumulării de cantități mari de substanță activă în organism, fie sumării efectelor în timp (14).

Cumulus (lat. = îngrămădire). Termen care definește o îngrămădire de celule, de obicei de formă ovoidă (1). **~ oophorus,** sin. : *Cumulus ovigerus, Disc proliger, Discus proligerus, Disc vitelin, Ovidisc,* masă de celule foliculare, situată în jurul ovulului și împinsă în cavitatea plină cu lichid a foliculului de Graaf (1). **~ ovigerus,** *Cumulus oophorus.* **~ proligerus,** termen vechi pentru *cumulus oophorus* (1).

Cuneiform (lat. *cuneus* = pană, cui + *forma* = formă). 1. În formă de pană ; cuneat (1). 2. Termen vechi pentru *triquetrum* (1). 3. Tract de fibre în funiculul posterior al măduvei spinării (1).

Cunéo. Operația ~, sutura tendoanelor cu ajutorul firelor de ață trecute în zig-zag și scoase prin capetele secționate (24). **Procedeul ~,** procedeu de închidere a bontului duodenal, prin plicaturarea peretelui posterior deperitonizat și cusătură într-un plan cu surjet total, urmat de unul seroseros (11).

Cunéo-Sénèque. Procedeul ~, procedeu de reconstituire a aparatului sfincterian anal prin miorafia mușchilor ridicători anali înapoia rectului, suturarea sfincterului neted și scurtarea sfincterului striat (11).

Cuneohisterectomie (Terrier). Intervenție chirurgicală pe cale abdominală, constînd din rezecarea cuneiformă a uterului la nivelul unghiului său de flexiune pe col, pentru reducerea anteflexiunii sau retroflexiunii exagerate (18).

Cuneus (lat. = pană, cui), sin. : *Gyrus cuneus, Lob cuneat.* 1. Circumvoluție în formă de pană pe partea medială a lobului occipital între fisurile parietooccipitală și calcarină (1). 2. Vezi Garraud.

Cunilincție (lat. *cunnus* = vulvă + *linguere* =.a linge). Vezi *Cunilingus.*

Cunilingus. *Cunilincție.* Aberație sexuală constînd din satisfacerea erotică obținută prin lincțiunea organelor genitale feminine (23).

Cununa lui Venus. Coroana lui Venus.

Cupă (neogr. *kupa*). *Calyx.*

Cupelare. Operație metalurgică pentru separarea metalelor nobile din plumb, prin oxidarea plumbului în litargă la temperatură ridicată. La cuptoarele de cupelare există riscuri mari de intoxicație saturnină, formîndu-se continuu aerosoli de oxid de plumb (9).

Cuperoză. Rozacee.

Cuplu (fr. *couple*). Pereche (10). **~ extrasistolic,** în aritmiile extrasistolice intervalul dintre complexul *QRS* normal și cel ectopic, variabil sau fix, în general de 0,35—0,60 sec. rareori scurtat (0,20—0,35 sec., limitat de durata fazei refractare absolute) sau alungit (0,60—1,12 sec., limitat de gradul excitabilității miocardice) (10).

Cupolă (lat. *coupole*). 1. Structură anatomică în formă de boltă (1). 2. Parte boltită a unui aparat (36). **~ diafragmului,** bolta dreaptă sau stîngă a diafragmului (1). **~ tubului radiogen,** carcasă construită din porțelan plumbat sau dublat cu plumb de o anumită grosime, cu rol de protejare a tubului și de protecție a bolnavului și personalului medical. Prin fereastra cu care este prevăzută permite trecerea fasciculului de radiații util, absorbind restul radiațiilor (36).

Cupru. Simbol Cu. Metal bivalent cu număr atomic 29 și greutate atomică 63,54. Există în mici cantități în toate organismele ; în sîngele omului adult se găsesc 116 ± 14 µg./100 ml, în cel al gravidelor, 269 ± 49 µg. Intervine în absorbția și utilizarea fierului pentru hematopoieză. În combinații organice, cuprul este unul din elementele frecvent prezente în sistemele enzimatice deținînd rolul activator de coenzimă. Printre cele mai cunoscute cuproproteine, se numără : oxidaza acidului ascorbic, fenolaza, lacaza, uricaza etc. Recent au fost descrise cuproproteine catalitice în sistemul terminal al lanțului respirator, care asigură transferul electronilor de la flavinenzime la oxigenul molecular (5). ~ **galvanic,** cupru pur obținut prin electroliză și folosit în tehnica dentară pentru confecționarea modelelor metalice de precizie (39).

Cupula (dim. lat. *cupa* = butoi), sin. : *Cupulă.* Structură anatomică în formă de cupă (1). ~ **cochleae,** apexul cohleei osoase îndreptat spre cavul timpanic (1). ~ **cristae ampullaris,** peliculă de consistență gelatinoasă, de forma unei căciuli, care acoperă crestele ampulare din canalele semicirculare; în interiorul cupulei se găsesc cilii, adăpostiți în canalicule speciale (1). ~ **pleurae,** sin. : *Domul pleural, Pleura cervicală,* porțiunea pleurei parietale situată deasupra arcului primei coaste, spre baza gîtului și corespunzînd vîrfului plămînului (1).

Cupulă (lat. *cupuia*, dim. de la *cupa* = butoi). *Cupula.* ~ **optică,** *Vesicula optica inversa.* ~ **radiusului,** *Fovea capituli radii.*

Cupulogramă (*cupula* + gr. *gramma* = notare). Inscripție grafică a rezultatului unei cupulometrii (30).

Cupulometrie (van Egmond) (*cupula* + gr. *metron* = măsură). Probă vestibulară, în care bolnavul situat într-o cabină turnantă este supus unei probe rotatorii, cu accelerație progresivă și lentă a rotirii (30).

Curara. Extract brut, uscat, din diferite specii de *Strychnos.* Conține o serie de alcaloizi, printre care d-tubocurarina și toxiferinele; paralizează în mod caracteristic musculatura striată (14).

Curarizant. Substanță care provoacă în mod caracteristic relaxarea, urmată de paralizia musculaturii striate. Majoritatea curarizantelor sînt baze cuaternare de amoniu. Acțiunea curarizantă se datorește interferării cu funcția acetilcolinei de mediator sinaptic la nivelul plăcii terminale fie prin blocarea receptorilor colinergici specifici de către moleculele de substanță curarizantă, fie prin depolarizarea prelungită a plăcii terminale; se descriu curarizante prin acțiune antidepolarizantă și curarizante prin acțiune depolarizantă. Principalele substanțe curarizante sînt d-tubocurarina, alcaloid din curara și o serie de compuși de sinteză (galamină, decametoniu, suxametoniu) (14).

Curarizare. Blocarea transmiterii neuromusculare cu ajutorul substanțelor curarizante de tipul d-tubocurarinei, flaxedilului, decametoniului etc. (15).

Cură (lat. *cura* = îngrijire). 1. Tratament de oarecare durată (4). 2. Intervenție chirurgicală (11). ~ **de aer,** Aeroterapie. ~ **cu ape minerale,** utilizarea apelor minerale în administrare internă; poate fi făcută în localitatea de origine a apelor respective sau cu ape transportate în alte localități (4). ~ **balneară,** cură utilizînd ape minerale sau nămoluri în băi făcute în serie, în localitatea de origine a acestor factori (4). ~ **bulgară,** cură terapeutică în boala Parkinson, inițiată de Ivan Raeff, cu decoct de vin alb și rădăcină de beladonă 5% (27). ~ **de foame,** tratament prin post sever, în scopul eliminării unor substanțe reținute sau a golirii depozitelor tisulare (32). ~ **neuroleptică,** tratament îndelungat cu neuroleptice, cuprinzînd o fază de creștere pînă la obținerea efectului terapeutic maxim, menținerea în platou a dozei pînă la stabilirea acestuia și o perioadă de scădere în vederea menținerii efectului maxim prin doze minime care sînt apoi administrate într-o perioadă de întreținere de 6 luni — 2 ani (35). ~ **operatorie Bobrov,** vezi Bobrov. ~ **radicală.** 1. Tratament complet și definitiv (32). 2. Operație destinată remedierii complete și permanente a unei deformații sau leziuni (32). ~ **de sete,** tratament prin restrîngerea cantității de lichide (32). ~ **Waadrop,** cura anevrismului arterial prin ligatura arterei eferente (11).

Vezi și : Bensaude, Billroth, Delore, Guersant, Ionescu, Kneipp, Leriche, Lezius, Meșalkin, Moore, Örtel, Ruggi, Schroth, Waadrop.

Curățire (lat. *curare*). Epurare.

Curbatură (fr. *courbature*). Stare patologică cu dureri musculare, însoțite de o pronunțată senzație de oboseală, întîlnită în special în perioada de început a bolilor infecțioase (32).

Curbă (fr. *courbe*). Figură alcătuită dintr-un șir continuu de puncte, care corespund unei anumite proprietăți geometrice (loc geometric); este imaginea grafică a unei expresii analitice (ecuație). Reprezintă, în general, în mod intuitiv, legea de corespondență între două variabile. O curbă poate fi înregistrarea grafică sau reprezentarea grafică a unui fenomen, proces etc. și poate servi și la calcul grafic (7). ~ **de absorbție,** înscriere grafică a absorbției radiațiilor ionizante ale unui corp, în funcție de volumul, densitatea, numărul atomic al corpului străbătut și intensitatea cuantei de energie radiantă (36). ~ **algebrică,** reprezentare geometrică a unei funcții algebrice (7). ~ **cu asimptotă orizontală,** sin. : *Curbă cu saturație,* tip de curbă care înfățișează un proces de creștere limitată (cumulată) pînă la un punct maximal oarecare. La nivelurile superioare, creșterile absolute se micșorează, însă procesul continuă pînă la o anumită limită. În biologie și medicină se întîlnesc frecvent : curba exponențială modificată, cu ecuația $y = A(1-e^{-bx})$; curba logistică (Pearl-Reed), cu ecuația $y = 1/1 + e^{-(a+bx)}$; curba Gompertz, cu ecuaţia $y = Ae^{-e(a-bx)}$ (7). ~ **audiometrică,** expresie grafică a investigaţiei audiometrice a funcţiei auditive, îmbrăcînd aspectul unei linii care uneşte pragurile minime de audibilitate pentru diferitele frecvenţe, separat pentru calea aeriană şi pentru cea osoasă (30). ~ **în clopot,** curbă reprezentînd repartiţia normală $N(m, \sigma)$ a unei variabile aleatorii continue (7). ~ **consumului de oxigen în efort,** dinamica şi ansamblul perioadei datoriei de oxigen, ale echilibrului stabil şi ale fazei de refacere, întîlnite în cursul efortului (9). ~ **de creştere,** curba care exprimă creşterea ponderală şi staturală a copilului, în urma controlului periodic şi regulat al dezvoltării în greutate şi taliei (33). ~ **de disociere a oxihemoglobinei,** curbă care reprezintă dinamica fixării (saturării) şi eliberării (desaturării) oxigenului de către hemoglobină (34). ~ **de distribuţie a luminii,** reprezentare grafică care uneşte toate punctele cu aceeaşi valoare ale mărimilor fotometrice (izocandele, izolucşi) de pe o suprafaţă (9). ~ **doză-efect,** curbă care exprimă efectul radiobiologic realizat în funcţie de doza de radiaţii absorbite (36). ~ **epidemică,** reprezentarea grafică a apariţiei şi evoluţiei în timp a unei boli transmisibile şi epidemice, ale cărei unde (amplitudine, ritm) permit aprecierea rapidităţii extinderii epidemiei, ca şi a numărului de indivizi contaminaţi şi a gradului de contagiune (8). ~ **exponenţială modificată,** vezi Curbă cu asimptotă orizontală. ~ **fantomă,** falsă curbă audiometrică, rezultat al unor răspunsuri eronate ale examinatului sau ale unor greşeli tehnice de execuţie a audiogramei (30). ~ **febrilă Draper,** vezi Draper. ~ **febrilă în dromader,** Curbă febrilă Draper, vezi Draper. ~ **febrilă Wunderlich,** vezi Wunderlich. ~ **de frecvenţe,** reprezentare grafică a repartiţiei frecvenţelor (7). ~ **de inteligibilitate,** expresie grafică a procentului de cuvinte înţelese de către persoana examinată în cursul probei de audiometrie vocală (30). ~ **de înnegrire,** înscriere grafică a sensibilităţii, contrastului şi gradaţiei unui film, în funcţie de constantele electrice şi de logaritmul zecimal (10 log) al înnegririi (36). ~ **logistică** (Pearl-Reed), vezi Curbă cu asimptotă orizontală. ~ **sagitală de ocluzie,** Curba Spee, vezi Spee. ~ **cu saturaţie,** Curbă cu asimptotă orizontală. ~ **sensibilităţii spectrale a ochiului,** indice al modului în care retina utilizează lumina de diferite lungimi de undă; exprimă un parametru fundamental al senzaţiei vizuale, luminozitatea, indiferent dacă este produsă de lumină colorată sau necolorată. Pentru lumina diurnă, maximum de sensibilitate este lungimea de undă de 5 500 Å, iar pentru lumina crepusculară de 5.100 Å (6). ~ **transversală de ocluzie,** linia curbă frontală imaginară, pe care o formează cuspizii vestibulari şi linguali ai primilor molari inferiori, de pe partea dreaptă şi stîngă. Cînd dinţii nu sînt abrazaţi, această curbă prezintă o concavitate orientată spre limbă şi se numeşte curbă transversală de ocluzie *ad linguam.* Cînd dinţii sînt abrazaţi, curba se inversează, prezentînd o convexitate spre palat şi se numeşte curbă transversală de ocluzie *ad palatum* (39).

Vezi şi: Damonseau, Gauss, Gompertz, Price-Jones, Spee.

Curbură (lat. *curvatura*). *Curvatura.* ~ **dentară,** linie în formă de arc de cerc, ogivă sau elipsă, în care se pot înscrie dinţii aflaţi pe arcadele dentare (38). ~ **dentară frontală,** linie arcuită în care se pot înscrie dinţii regiunii frontale de la canin la canin (38). ~ **labială,** curbura pe care o fac buzele suprapuse peste arcada dentară sau procesul alveolar (38). ~ **vestibulară a dinţilor,** linie arcuită care atinge toate feţele vestibulare ale dinţilor de pe o arcadă (38).

Curent (lat. *currere* = a alerga). 1. Fluid sau particule încărcate electric în curgere, în mişcare (4). 2. Care circulă, curge într-un anumit sens (4). ~ **de acţiune,** curent electric produs de ţesuturi în timpul activităţii acestora şi care se poate uneori înregistra (de ex. electrocardiograma) (4). ~ **de aer,** deplasare a unor mase de aer cu anumite caracteristici: viteză, direcţie, temperatură, umiditate (9). ~ **alternativ,** curent electric care îşi schimbă sensul în mod periodic de un număr de ori egal cu frecvenţa sa pe unitatea de timp. Este folosit în terapeutică sub diferite forme, în funcţie de frecvenţă (joasă, medie sau înaltă), de amplitudine sau de intensitate (4). ~ **ampulifug,** deplasare a lichidului endolimfatic spre arcul canalelor semicirculare (30). ~ **ampulipet,** deplasare a lichidului endolimfatic spre ampula canalelor semicirculare (30). ~ **continuu,** Curent galvanic. ~ **de demarcaţie,** Curent de leziune. ~ **de deplasare** variaţia unui cîmp electric, în mediu dielectric, care creează un cîmp magnetic, cum este curentul produs între electrozii de sticlă ai aparatelor de înaltă frecvenţă de tip ultrascurte. Ipoteza lui Maxwell asupra existenţei curenţilor de deplasare a permis să se prevadă existenţa undelor electromagnetice şi să se stabilească teoria electromagnetică a luminii (4). ~ **diadinamic** (Bernard), varietate de curent galvanofaradic, cu acţiune terapeutică antalgică, hiperemizantă şi antispastică (4). ~ **electric,** deplasarea orientată a unor particule încărcate cu sarcini electrice (4). ~ **electric exponenţial,** impulsuri electrice care cresc în forma unei curbe exponenţiale (4). ~ **endolimfatic,** mişcare a lichidului endolimfatic care ia naştere la fiecare mişcare a capului şi, deplasînd cupula ampulară, excită terminaţiile nervoase de la nivelul ampulelor canalelor semicirculare (30). ~ **faradic,** curent electric de joasă frecvenţă, cu acţiune pronunţată asupra ţesuturilor neuromusculare (4). ~ **galvanic,** sin. : *Curent continuu. Curent voltaic,* curent electric care păstrează tot timpul acelaşi sens, independent de variaţiile sale ca mărime (4). **Curenţii galvanici bucali.** Curenţi electrici produşi în cavitatea bucală, în prezenţa unui electrolit, între piesele protetice din metale diferite, sau în aceeaşi piesă metalică cu compoziţie neomogenă. Aceşti curenţi provoacă coroziunea pieselor protetice metalice şi sînt consideraţi a fi cauza unor tulburări variate (ulcere, leucoplazii, stări precanceroase, tulburări renale ş.a.) (39). ~ **de inducţie,** sin. : *Curent secundar,* curent electric produs prin variaţia — în timp — a fluxului magnetic. Toată aparatura electrică (medicală, radioindustrială etc.) se bazează pe existenţa inducţiei (4). ~ **interferenţial,** 2 curenţi de medie sau înaltă frecvenţă, care diferă între ei cu 50-100 Hz şi care sînt astfel aplicaţi încît să se interfereze în profunzimea ţesuturilor, în zona asupra căreia acţionează (4). ~ **de înaltă frecvenţă,** curent alternativ a cărui frecvenţă atinge şi depăşeşte mai multe zeci de mii de perioade pe secundă. *Gama*: lungi (150 KHz-0,5 MHz), medii (0,5 MHz-2MHz), scurte (2-30MHz), ultrascurte (frecvenţe ultraînalte peste 30 MHz), microunde (300—3 000 MHz). Gama undelor lungi, d'Arsonval, influenţează celulele ţesuturilor, în special ale sistemului nervos, avînd un efect sedativ. Gama undelor medii au ca efect principal încălzirea profundă a ţesuturilor (endotermia), temperatura tegumentelor rămînînd normală sau foarte uşor crescută. Se utilizează în afecţiuni ale aparatului locomotor, ale sistemului nervos, cardiovascular etc. Undele scurte şi ultrascurte în afară de efectele termice produc şi reacţii vasomotorii, intensificarea fagocitozei, mărirea metabolismului tisular. Microundele se caracterizează în special prin efectele termice şi vasodilatatorii (6). ~ **de încălzire,** curent de joasă tensiune utilizat pentru încălzirea filamentului catodului, în scopul obţinerii termoefectului Edison-Richardson (termoemisiune de electroni) (36). ~ **de joasă frecvenţă,** curent alternativ cu un număr de perioade de ordinul zecilor sau sutelor pe secundă, cum este curentul faradic (4). ~ **de leziune,** sin. : *Curent de demarcaţie,* curent datorit diferenţei de potenţial dintre un electrod plasat pe o zonă intactă şi un altul pe o zonă lezată (15). ~ **de medie frecvenţă,** curent electric alternativ cu un număr de 5 000—10 000 perioade/sec. (4). ~ **secundar,** Curent de inducţie. ~ **sinusoidal,** curent electric alternativ, la care curba reprezentativă are forma unui sinusoid, iar intensitatea sa variază cu timpul după aceeaşi lege ca şi cea a oscilaţiei pendulare (4). ~ **static indus,** Curent Morton, vezi Morton. ~ **turbionar,** Curent Foucault, vezi Foucault. ~ **voltaic,** Curent galvanic.

Vezi şi: d'Arsonval, Foucault, Morton.

Curie. Unitate de radioactivitate. Este cantitatea dintr-un nuclid radioactiv, cu un număr de dezintegrări de $3700 \cdot 10^{10}$/sec. (36).

Curieterapie. Tratament cu radiaţii ionizante emise de elemente radioactive naturale sau artificiale (36).

Curling. Ulcerul ~, ulcer duodenal care apare în timpul evoluţiei unei arsuri întinse sau ca urmare a acesteia (11).

Cursă (fr. *course*). Mişcarea unei piese între două puncte moarte (32). ~ **condiliană,** cursa parcursă de condil pe panta tuberculului articular în cursul deplasării sagitale a mandibulei. Direcţia ei este determinată de gradul de oblicitate a pantei tuberculiene (39). ~ **condiliană de echilibrare,** cursa parcursă de condilul de echilibrare în cursul deplasării laterale a mandibulei (39).

Curschmann, Heinrich, 1846—1910. **Spiralele ~,** formaţiuni de aspect spiralat, determinate de precipitarea mucinei, observate la examenul microscopic al sputei bolnavilor de astm bronşic (34). **Tehnica ~,** puncţionarea pericardului în spaţiile al V-lea şi al VII-lea intercostal stîng pe linia mamelonară (10).

Curtius, Friedrich. **Sindromul ~.** 1. Tablou clinic întîlnit la femei, în care se asociază o vasolabilitate constituţională (acrocianoză, extremităţi reci), cu insuficienţă ovariană şi constipaţie cronică (10). 2. Sindrom congenital, în care coexistă macrozomii parţiale (maxilar, degete), displazii ectodermice (distrofii ale pielii, unghiilor şi dinţilor) şi diferite tulburări endocrine (hipogenitalism etc.) (10).

Curvatura (lat. = *curbură*), sin. : *Curbură.* Formaţiune liniară sau plană, care prezintă o îndoire în formă de arc (1). ~ **ventriculi major,** curbura mare a stomacului, pe care se prinde epiploonul gastrosplenic (pe partea stîngă) şi epiploonul gastrocolic (pe partea inferioară) (1). ~ **ventriculi minor,** curbura mică a stomacului pe care se prinde micul epiploon (1).

Cusco, Edouard Gabriel, 1819—1894. **Speculul ~,** specul vaginal format din două valve, care se pot îndepărta atît unghiular, cît şi paralel, în scopul explorării colului uterin şi a pereţilor vaginului (18).

Cuscrişor. *Pulmonaria officinalis.*

Cushing, Harvey Williams, 1869—1894. **Boala ~,** afecţiune endocrină datorită unei hipersecreţii de glucocorticoizi şi caracterizată prin obezitate tronculară, hipertensiune, poliglobulie, hiperglicemie, vergeturi roşii, osteoporoză (sindrom suprarenometabolic, după

Milcu). A fost descrisă mai întîi în bazofilismul hipofizar şi în tumorile bazofile hipofizare; poate fi datorită leziunilor hipotalamice sau hiperplaziei difuze sau tumorale a suprarenalelor (7). **Fenomenul ~**, creşterea presiunii arteriale în hipertensiunile intracraniene (10).

Cushing, Hayward Warren, 1854—1934. **Sutura ~**, sutură digestivă cu fir continuu seroseros (11).

Cushing-Rokitansky (Cushing, Harwey, 1869—1939; Rokitansky, Karl Freiherr, von, 1804—1878). **Ulcerele ~**, ulceraţii ale mucoasei gastroduodenale, observate de Cushing după intervenţii pe encefal sau în leziuni grave ale diencefalului (26).

Cushingoid. Bolnav cu un aspect exterior care aminteşte de boala Cushing (7).

Cuspid (lat. *cuspis* = vîrf). *Cuspis*.
Vezi şi: Carabelli.

Cuspis (lat. = vîrf), sin.: *Cuspid*. 1. Structură lamelară, termen aplicat mai ales fiecăreia dintre valvulele atrioventriculare ale inimii (1). 2. Eminenţă rotundă sau ascuţită de pe faţa masticatorie a dinţilor (1). **~ anterior valvulae mitralis**, sin.: *Valva internă a valvulei mitrale*, partea anterioară a valvulei mitrale a orificiului atrioventricular stîng (1). **~ dorsalis valvulae tricuspidalis**, sin.: *Cuspis posterior valvulae tricuspidalis*, *Valva posterioară a valvulei tricuspide*, partea posterioară a valvulei tricuspidiene a orificiului atrioventricular drept (1). **~ medialis valvulae tricuspidalis**, *Cuspis septalis valvulae tricuspidalis*. **~ posterior valvulae mitralis**, sin.: *Valva externă a valvulei mitrale*, partea posterioară a valvulei mitrale a orificiului atrioventricular stîng (1). **~ posterior valvulae tricuspidalis**, *Cuspis dorsalis valvulae tricuspidalis*. **~ septalis valvulae tricuspidalis**, sin.: *Cuspis medialis valvulae tricuspidalis*, *Valva internă a valvulei tricuspide*, partea medială a valvulei tricuspide a orificiului atrioventricular drept (1). **~ ventralis valvulae tricuspidalis**, sin.: *Valva anterioară a valvulei tricuspide*, partea ventrală a valvulei tricuspide a orificiului atrioventricular drept (1).

Cuticula (lat. = piele fină, delicată), sin.: *Cuticulă*. Formaţiune membranoasă, care acoperă o suprafaţă epitelială (1). **~ dentis**, Membrana Nasmyth, vezi Nasmyth.

Cuticulă (lat. *cuticula* = piele fină, delicată). *Cuticula*. **~ smalţului**, Membrana Nasmyth, vezi Nasmyth.

Cutireacţie (lat. *cutis* = piele + *reacţie*). Reacţie iritativă sau inflamatorie a pielii faţă de anumiţi factori infecţioşi sau alergici, aplicaţi percutanat sau intracutanat (intradermic) (15). **~ la tuberculină**, reacţie cutanată inflamatorie la introducerea de tuberculină; pune în evidenţă un contact anterior al individului cu bacilul Koch şi prezenţa acestuia în organism, fără să poată da vreo indicaţie asupra stadiului evolutiv al infecţiei (34).
Vezi şi: Pirquet, Walker.

Cutis (lat. = piele), sin.: *Integumentum commune*, *Piele*, *Tegument*. Învelişul membranos care se mulează pe întreaga suprafaţă a corpului, continuîndu-se la orificiile naturale cu învelişul mucos al cavităţilor corespunzătoare (12). **~ anserina**, sin.: *Dermatitis factitia*, *Dermatospasmus*, *Horipilaţie*, *Piele de găină*, *Sensatio pilomotrica*, spasm al muşchilor pilomotori, însoţit de erecţia firelor de păr corespunzătoare, apărînd în cursul unei expuneri la frig, la înecaţi sau la persoane care resimt o senzaţie de frică (12). **~ graphica**, Dermografism. **~ hiperelastica**, Sindromul Ehlers-Danlos, vezi Ehlers-Danlos. **~ laxa**, sin.: *Dermatoliză*, *Dermatoşalazie*, *Şalazodermie*, afecţiune rară, deseori congenitală, manifestată prin flascíditate şi tendinţa de a se forma pliuri la nivelul pielii şi ţesutului subcutanat. *Forme clinice*: localizată, tip d'Alibert şi şalodermia (Kétly); generalizată, tip Dubreuilh (12). **~ marmorata**, Livedo. **~ rhomboidalis nuchae**, atrofie a pielii la bătrîni sau la persoane care s-au expus mare parte din viaţă la soare (pescari, agricultori etc.), localizată la ceafă şi faţa dorso-laterală a gîtului; pielea este aici mai groasă şi moale, de coloraţie brună-gălbuie, brăzdată de pliuri care se încrucişează formînd între ele romburi (12). **~ unctosa**, Seboree. **~ vera**, *Dermis*. **~ verticis gyrata**, sin.: *Pahidermia occipitală girată*, *Pahidermia pielii capului*, *Pahidermia plicaturală*, malformaţie congenitală sau dobîndită a pielii în regiunea vertexului constînd din îngroşarea tegumentului în formă de burelet răsucit în vîrtejuri. *Varietăţi clinice*: a) sindromul Touraine-Solente-Golé, la care se notează o hiperostoză subiacentă; b) *pseudocutis verticis gyrata*, formă simptomatică, apărînd în leucemii, acromegalie, microcefalie, neurofibromatoză (12).

Cutler, Norman Leon. **Metoda ~**, metodă de diagnostic a tumorilor chistice mamare, prin transiluminarea sînului (11).

Cutsch. Aparatul ~, goniometru pentru diformităţile piciorului; măsoară simultan în 3 direcţii (24).

Cuţit (lat. *cotitus*). Instrument de tăiat, format dintr-o lamă şi un mîner (32). **~ pentru grefe**, cuţit cu lamă lată şi fină, lungă de 8—10 cm, cu uşoară înclinare pe axul mînerului, folosit pentru recoltarea şi transplantarea grefelor de piele despicată (11). **~ lanceolar Graefe**, vezi Graefe. **~ de modelat gipsul**, cuţit cu mîner de lemn şi lamă metalică lată, folosit la tăierea şi modelarea modelelor dentare de gips (38).

Vezi şi: Chassaignac, Lagrot, Lisfranc.

Cuvier, Georges Léopold, 1769–1832. **Ductul ~,** una din cele două vene cardinale comune (1).

Cvadriplegie. Tetraplegie.

Cvartilă. Valoarea de structură a unei repartiţii statistice. Cvartilele împart volumul unei selecţii într-un număr de 4 părţi egale, valorile caracteristicii variabile fiind ordonate într-un şir crescător. Din cele 3 cvartile, Q_1, Q_2 şi Q_3, a doua coincide cu mediana (Me) repartiţiei respective (7).

Cverulent (lat. *querulus* = care se plînge). Tip de psihopat paranoic, caracterizat prin tendinţă patologică la revendicări nefondate, considerîndu-se totdeauna un nedreptăţit (35).

Cy. Marker genetic al unor virusuri, apreciat prin sensibilitatea la cisteină (22).

Cyclencephalia (gr. *kyklos* = cerc + *enkephalos* = creier), sin.: *Ciclencefalie.* Monstruozitate constînd din fuziunea sau lipsa formării emisferelor cerebrale (1).

Cyclocephalia (gr. *kyklos* = cerc + *kephale* = cap), sin.: Ciclocefalie. Monstruozitate în care lipsesc total sau parţial organele olfactive; ochii rudimentari, uniţi, sînt situaţi într-o singură orbită (1).

Cyclops. Gen de crustaceu important prin rolul de gazdă intermediară pe care-l deţine în evoluţia unor paraziţi ai omului. *Specii mai importante*: *C.coronatus* serveşte de gazdă intermediară pentru nematodul *Dracunculus medinensis*; *C.strenuus* este prima gazdă intermediară a cestodului *Diphyllobotrium latum* (31).

Cymba (gr. *kymbe* = barcă). Structură anatomică în formă de scoică sau de barcă (1). **~ conchae auriculae,** porţiunea superioară a pavilionului urechii externe (1).

Cymbocephalia (gr. *kymbe* = barcă + *kephale* = cap + *-ia*), sin.: *Scaphocephalia.* Deformaţie a craniului care prezintă o scobitură adîncă situată înapoi de bregma; cap în formă de vas (1).

Cynara scolymus, sin.: *Anghinară.* Plantă din familia *Compositae* ale cărei frunze conţin cinarină; are acţiune coleretică, colagogă, diuretică şi hipocolesterolemiantă (13).

Cynocephalus (gr. *kynos* = cîine + *kephale* = cap). Monstru avînd capul asemănător cu al unui cîine (1).

Cynomolgus. Gen de maimuţe, din care unele specii contractează yaws. Din inima lor se obţine linia de celule C.M., folosită la cultivarea unor inframicrobi (22).

Cyon, Elie de, 1843–1912. **Fenomenul ~,** prin excitarea rădăcinilor anterioare ale măduvei spinării se constată efecte contractile mai puternice decît în cazul aplicării aceluiaşi excitant pe capătul periferic al nervilor respectivi, în prealabil secţionaţi (15). **Nervul ~,** Nervul Ludwig-Cyon, vezi Ludwig-Cyon.

Cyrszinsky-Honig. Procedeul ~, procedeu de alveolotomie pentru extracţia resturilor de rădăcini dentare. Se creează prin trepanaţie o fereastră în tabla vestibulară, în dreptul fundului alveolei (38).

Cyrtocoryphus (gr. *kyrtos* = curb + *koryphe* = creştetul capului). Individ care are cutia craniană cu oasele parietale convexe în plan mediosagital. Convexitatea absolută măsurată la unghiul parietal este de 122–131° (1).

Cyrtopisthocranius. Cutie craniană cu osul occipital foarte convex sau cu un unghi occipital de 117–139,9° (1).

Cytisus laburnum. Plantă din familia *Leguminosae,* care creşte în munţii înalţi ai Europei; se folosesc rădăcinile care conţin citizina, un alcaloid stimulant respirator şi toxic nicotinic (14). **~ scoparius,** arbust din familia *Leguminosae,* care creşte în Europa; vîrfurile ramurilor tinere conţin sparteină (14)

Cytocentrum (gr. *kytos* = celulă + lat. *centrum* = centru). Centrozom.

Cytomitom, sin.: *Cytoreticulum, Cytospongium.* Partea fibrilară, proteinică, a citoplasmei (1).

Cyton (gr. *kytos* = celulă). Termen folosit pentru corpul celular, mai ales pentru corpul celular al unui neuron (1).

Cytoreticulum. *Cytomitom.*

Cytorrhyctes. Termen dat în mod impropriu incluziunilor inframicrobiene, considerate greşit protozoare (22).

Cytospongium. Cytomitom.

Czeppa, Alois, 1884–1931. **Proba ~,** metodă radiologică pentru studierea apendicelui prin ingerarea unei doze de bariu, la care s-au adăugat 5–10 g sulfat de sodiu (36).

Czerny, Adalbert, 1863–1941. **Anemia ~,** anemie apărînd la copii datorită unei diete nepotrivite (33).

Czerny, Vincenz, 1842–1916. **Sutura ~,** sutură chirurgicală pentru tubul digestiv, într-un plan total şi unul parţial (11).

Czerny-Kleinschmidt (Czerny, A.; Kleinschmidt, A.). **Supa ~,** preparat dietetic pentru sugari, reprezentînd un rîntaş de unt cu făină (cîte 5 g), stins cu 100 ml apă şi 5 g zahăr. Se utilizează la diluarea laptelui de vacă în dietetica unor distrofii la sugari. Se foloseşte diluţia $^1/_2$ sau $^2/_3$ (33).

d

d-. Prefix utilizat în trecut pentru desemnarea capacităţii dextrorotatorii a unei substanţe; în prezent, sensul dextrogir al rotaţiei se notează cu (+), pentru a se evita confuzia cu prefixul *D*, care defineşte seria sterică D (5).

D-. Prefix utilizat în stereochimie pentru definirea derivaţilor seriei sterice D, cuprinzînd substanţele care au aceeaşi configuraţie spaţială cu D-glicerinaldehida, indiferent de caracterele rotatorii ale compusului. *Exemplu*: prin oxidarea D-glicerinaldehidei dextrogire, se obţine acidul gliceric, care este levorotator, dar are configuraţia aldehidei D-glicerice şi deci se notează prin acid D(—)-gliceric (5).

Da Costa, Jacob Mendes, 1833—1900. **Sindromul ~,** sin.: *Eretism cardiac*, *Inimă iritabilă*, *Inimă de soldat*, tahicardie sinuzală, declanşată de variate cauze neuroreflexe sau psihice şi însoţită de tulburări vegetative şi stenocardii (10).

Dacnomanie (gr. *daknein* = a ucide + *mania* = nebunie). Impulsie patologică de a ucide (35).

Dacriagogatrezie (*dacrio* + gr. *agogos* = conducere, călăuzire + *atrezie*). Obstrucţia canalului lacrimal (1).

Dacrio- (gr. *dakryon* = lacrimă). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la glanda lacrimală sau canalul lacrimal (32).

Dacrioadenită (*dacrio-* + gr. *aden* = glandă + *-ită*). Inflamaţia glandei lacrimale (28).

Dacriocistectomie (*dacrio-* + gr. *kystis* = sac + *ektome* = excizie). Extirparea sacului lacrimal (28).

Dacriocistită (*dacrio-* + gr. *kystis* = sac + *-ită*). Inflamaţia sacului lacrimal (28).

Dacriocistocel (*dacrio-* + gr. *kystis* = sac + *kele* = hernie). Ectazia chistică a sacului lacrimal (28).

Dacriocistorinostomie (*dacrio-* + gr. *kystis* = sac + *rhis* = nas + *stoma* = gură, deschidere). Operaţie care constă din restabilirea drenajului lacrimonazal, în cazuri de obstrucţie a canalului nazolacrimal (28).

Dacrioflegmon (*dacrio-* + gr. *phlegmone* = inflamaţie). Flegmon al sacului lacrimal (28).

Dacriolit (*dacrio-* + gr. *lithos* = piatră). Calcul lacrimal (28).

Dacriops (*dacrio-* + gr. *ops* = ochi). Chist al porţiunii palpebrale a glandei lacrimale (28).

Dacryon. Punctul unde se întîlnesc suturile frontomaxilare, lacrimomaxilare şi frontolacrimale (1).

Dactilită (*dactilo-* + *-ită*). Inflamaţia unui deget de la mîini sau picioare (4). **~ sifilitică,** osteoperiostită a uneia sau mai multor falange, întîlnită în cursul sifilisului congenital sau, arareori, în cursul sifilisului dobîndit (12). **~ tuberculoasă,** *Spina ventosa*.

Dactilo- (gr. *daktylos* = deget). Prefix pentru cuvintele compuse care se referă la degete (32).

Dactilocampsodinie (*dactilo-* + gr. *kampsis* = îndoire + *odyne* = durere). Durere la flectarea degetelor, întîlnită uneori postcritic la epileptici (35).

Dactilofazie (*dactilo-* + gr. *phasis* = vorbire), sin.: *Dactilogie*. Procedeu de comunicare, prin mişcări convenţionale ale degetelor, utilizat de surdomuţi (27).

Dactilogie (*dactilo-* + gr. *logos* = ştiinţă, studiu). Dactilofazie.

Dactilogramă (*dactilo-* + gr. *gramma* = notare). Denumirea tehnică a desenelor liniilor papilare ale feţei palmare a degetelor; poate fi dactilogramă naturală, desenul liniilor papilare ale degetelor observate direct sau dactilogramă artificială, impresiunea digitală lăsată involuntar pe obiecte imprimată intenţionat (23).

Dactilogripoză (*dactilo-* + gr. *gryposis* = agăţare). Atitudine vicioasă constînd dintr-o încovoire permanentă a degetelor (4).

Dactilomegalie (*dactilo-* + gr. *megas* = mare). Hipertrofia unuia sau mai multor degete de la mîini sau de la picioare, produsă de cauze diferite (acromegalie, osteopatie hipertrofiantă pneumică etc.) (1).

Dactiloplastie (*dactilo-* + gr. *plassein* = a forma). Cheiroplastie dactiliană.

Dactiloscopie (*dactilo-* + gr. *skopein* = a vedea). Metodă de cercetare bazată pe desenul liniilor papilare ale feței palmare a degetelor, folosită în scop de identificare; desenul papilar fiind strict individual, nu se schimbă din luna a VI-a a vieții intrauterine și nu se modifică în cursul vieții (23).

Dactylosymphysis (gr. *daktylos* = deget + *symphysis* = unire). Sindactilie.

Dagnini-Aschner (Dagnini, Giuseppe; Aschner, Bernhard). **Semnul ~**, sin.: *Reflex oculocardiac, Semnul Aschner*, manevră de excitație vagală, prin compresiunea globilor oculari, determinînd bradicardie și permițînd (cîteodată) reducerea unui acces de tahicardie paroxistică atrială (10).

Dajàk. Vezi Tokelau.

Dakin, Henry Drysdale, 1880—1952. **Soluția ~**, soluție neutră, diluată, de hipoclorit de sodiu; are acțiune curățitoare și dezinfectantă, fiind folosită pentru irigarea plăgilor (14).

Dalac (turc. *dalak*). Vezi Cărbune.

Dale, H. H. **Reacția ~**, test de sensibilizare constînd din contracția unei porțiuni din mușchiul uterin sensibilizat la un anumit antigen, atunci cînd este pus din nou în contact cu antigenul respectiv în baia de organ izolat (15).

D'Alibour. Apă ~, soluție hidroalcoolică de sulfat de cupru, sulfat de zinc, acid picric și alcool camforat; are acțiune astringentă și bactericidă (streptococ) (13).

Dalldorf, Gilbert, Iulius. **Metoda ~**, metodă de determinare a rezistenței capilare, cu ajutorul unei ventuze aplicate pe pielea plicii cotului, cu o presiune negativă, măsurată cu ajutorul unui manometru cu apă. După scoaterea ventuzei, se numără peteșiile apărute pe suprafața testată (19).

Dalrymple. Semnul ~, lărgirea fantei palpebrale printr-o hipertonie permanentă a pleoapelor datorită spasmului mușchiului ridicător neted Müller. Face parte din seria simptomelor bolii Basedow (28).

Daltă chirurgicală. Instrument metalic folosit pentru excizia unor fragmente osoase. Poate fi dreaptă, curbă, plată, scobită, în funcție de forma și necesitatea impusă de operație (11).

Dalton. Aliaj cu topire joasă, folosit în laboratorul de tehnică dentară (39).

Dalton, John, 1766—1844. **Legea lui ~**, pentru un amestec de gaze perfecte, presiunea totală este egală cu suma presiunilor parțiale ale gazelor componente. Această lege se aplică și pentru presiunea osmotică a unei soluții în care faza dispersată este alcătuită din substanțe diferite; presiunea osmotică a unei asemenea soluții este egală cu suma presiunilor osmotice ale fiecărei soluții în parte (6).

Daltonism. Discromatopsie caracterizată prin incapacitatea bolnavului de a recunoaște culoarea roșie sau verde sau ambele culori (28).

Damany-Schneiderov. Semnul ~, în luxația congenitală de șold, în manevra de reducere, se simte o săritură caracteristică și uneori se aude un zgomot produs de trecerea capului femural peste marginea cavității cotiloide (24).

Damboză. Inozitol.

Dameshek, William. **Metoda ~**, metodă folosită pentru numărarea indirectă a trombocitelor în raport cu hematiile. Cifrele normale variază între 500.000 și 900.000, iar metoda nu este utilizată decît rar, datorită cifrelor eronate pe care le poate da din cauza repartiției inegale a hematiilor în preparat (19).

Dammar. Vezi Gumă Dammar.

Damoiseau, Louis Hyacinthe, 1815—1890. **Curba ~**, curbă parabolică cu concavitatea inferioară care delimitează în partea superioară matitatea unui revărsat pleural (34).

Dandy, Walter Edward, 1886—1946. **Operația ~**, secțiune retrogaseriană juxtaprotuberanțială a rădăcinii senzitive a trigemenului, folosită pentru suprimarea durerii în teritoriile senzitive ale acestuia (26).

Dandy-Walker (Dandy, Walter Edward, 1886—1946; Walker, Earl). **Sindromul ~**, hidrocefalie produsă prin atrezia prenatală a găurilor Magendie și Luschka și caracterizată prin dilatarea chistică a ventriculului al IV-lea (26).

Daniel. Procedeul ~, procedeu de cură prin mioplastie de dedublare a eventrației cicatriceale produsă prin secționarea mușchiului drept abdominal (11).

Danielevici. Schema ~, modificare a schemei Degkwitz de seroprofilaxie a rujeolei, utilizînd un număr de unități de protecție de 2—3 ori mai mare: 5 ml ser de convalescent de rujeolă pentru copii eutrofici și 10 ml pentru copii distrofici (8).

Danielopolu, Daniel, 1884—1955. **Operația ~.** 1. Procedeu de cură chirurgicală a anginei pectorale prin simpatectomie cervicală exceptînd ganglionul stelat, completată cu secționarea ramurilor comunicante C_8-D_1 ale nervului vertebral și a filetelor descendente ale vagului cervical (11). 2. Procedeu de cură chirurgicală a anginei pectorale prin radicotomie posterioară D_1-D_5 pentru întreruperea legăturilor de transmisie dureroasă înaintea etapei medulare şi cerebrale (11).

Daniels, A. C. **Boala ~**, Granulom venerian.

Danielssen, Daniel Cornelius, 1815–1894. **Boala ~**, Lepra anestezică.

Dansul arterial al carotidelor. Pulsaţii sistolice, vizibile, ale arterelor carotide, datorite unei presiuni diferenţiale crescute (în cazuri de insuficienţă aortică) (10). **~ arterial al hilurilor**, Semnul Pezzi, vezi Pezzi. **~ arterial al piciorului**, zvîcnituri sistolice ale gambei, cînd bolnavul stă picior peste picior (în cazuri de insuficienţă aortică) (10). **~ rotulian**, Clonus rotulian. **~ sfîntului Guy**, Coree acută Sydenham, vezi Coree. **~ sfîntului Vitus**, Coree isterică.

Dantelă uterină. Aspect histologic caracteristic al mucoasei uterine de iepure, dezvoltat sub influenţa progesteronei (7).

Dantură (fr. *denture*, de la lat. *dens* = dinte). Denumire sub care se înţelege aranjamentul dinţilor naturali sau artificiali (38).

Danysz, Jean, 1860–1928. **Fenomenul ~**, dacă unei cantităţi determinate de antitoxină i se adaugă treptat mici cantităţi de toxină aceasta din urmă va fi neutralizată într-o cantitate totală mai mică decît dacă amestecul întregii cantităţi de toxină cu antitoxina s-ar efectua într-un singur timp. Fenomenul Danysz este o consecinţă a faptului că antigenul şi anticorpul se pot uni în proporţii multiple (3).

Dapsonă. Diafenilsulfonă.

D'Arcelin-Judet. Tehnica ~, tehnică radiografică pentru profilul şoldului, în care placa se aşază lateral, sprijinită pe creasta iliacă iar tubul între coapse (24).

Darget, R. **Operaţia ~**, procedeu de denervare vezicală, executat pe cale sacrococcigiană şi constînd din secţionarea nervilor erectori şi a anastomozei sacroruşinoase, concomitent cu dislocarea simpaticului pelvian (11).

Darier, Ferdinand Jean, 1856–1938. **Boala ~**, sin.: *Diskeratoză foliculară, Psorospermoză foliculară*, dermatoză caracterizată clinic prin papulocruste, cel mai frecvent foliculare, dispuse pe teritorii determinate, uneori putînd conflua şi avînd o evoluţie indefinită. Uneori are un caracter familial. Modificările interesează epidermul, în care se găsesc celule cu keratinizare anormală („corpii rotunzi") (12).

Darier-Ferrand (Darier, Ferdinand Jean, 1856–1938; Ferrand, J.). **Fibrosarcomul ~**, sin.: *Dermatofibrom, Dermatofibrom progresiv şi recidivant*, placard compus din noduli duri, aglomeraţi, cu mers extensiv şi tendinţă la ulcerare, situat de obicei în regiunea abdominală. Are structură histologică şi evoluţie intermediară între sarcoamele fuzocelulare şi tumorile benigne fibromatoase (12).

Darier-Roussy (Darier, Ferdinand Jean, 1856–1938; Roussy, Gustave, 1864–1938). **Sarcoidele subcutanate ~**, afecţiune rară, de cauză necunoscută, cu evoluţie lentă, caracterizată prin noduli hipodermici, difuzi, localizaţi mai ales pe membrele superioare şi torace, fără tendinţă la ramolire şi ulcerare. *Varietăţi*: sarcoide în plăci simetrice sclerodermice la faţă; sarcoide hipodermice în plăci întinse şi cu extensiune rapidă; sarcoide hipodermice masive, fibroase (Gougerot-Desaux) (12).

Darkşevici, Liverij Osipovici, 1858–1925. **Fibrele ~**, fibre nervoase care se întind de la tractul optic la *habenula* (1). **Nucleul ~**, sin.: *Nucleul comisurii posterioare*, nucleu situat la marginea substanţei cenuşii centrale, dorsomedial de nucleul roşu, în creierul mijlociu. Trimite fibre încrucişate sau neîncrucişate la fasciculul longitudinal medial (1).

Darling, Samuel Taylor, 1872–1925. **Boala ~**, Histoplasmoză.

Darmous. Colorarea brună a substanţei dure dentare, datorită unui exces de fluor în apa de băut (38).

D'Arsonval, Jacques Arsène, 1851–1940. **Curent ~**, curent electric de înaltă frecvenţă (150 000–600 000 perioade/sec.) (4).

D'Arsonvalizare. Arsonvalizare.

Dartigues. Mastopexia ~, procedeu de mastopexie realizată prin rezecţia unui segment de piele eliptic subareolar, cu marele ax vertical (11).

Dartos (gr. = jupuit, cojit). Pătură subţire de fibre musculare netede situate în ţesutul subcutanat al scrotului (1).

Darwin, Charles Robert, 1809–1882. **Tuberculul ~**, *Tuberculum auriculae*.

Dastre-Morat (Dastre, Albert, 1844–1917; Morat, Jean Pierre, 1846–1920). **Legea ~**, între circulaţia tegumentară, superficială şi cea viscerală profundă există un antagonism fiziologic (4).

Dasypus novemcinctus. Tatu. Mamifer sălbatic din familia *Dasypopidae*; trăieşte în America şi constituie unul din rezervoarele de virus pentru tripanosomiaza americană (31).

Datorie de oxigen. Diferenţa dintre cantitatea de oxigen consumată şi cantitatea de oxigen necesară pentru arderea completă şi totală a cataboliţilor rezultaţi în cursul efortului (9).

Datura stramonium, sin.: *Laur.* Plantă din familia *Solanaceae*; frunzele conţin hiosciamină, scopolamină; se utilizează ca antispastic, antiastmatic (13).

D'Aubigné, Merle. **Operaţia ~**, rezecţie artroplastică a cotului în care se interpune, între extremităţile rezecate, un lambou capsular (24).

Daussat. Procedeul ~, manevră folosită în reducerea pe cale ortopedică a luxaţiei de cot (24).

David, Walter. **Boala ~**, purpură ereditară simplă (fără angioame sau telangiectazii), apărînd recidivant numai la femei; este o noţiune nosologică insuficient precizată (10).

Davidsohn. Reacţia ~, reacţie diferenţială, care modifică şi îmbunătăţeşte reacţia Paul-Bunnell utilizată în diagnosticul de laborator al mononucleozei infecţioase şi constînd în plus, din absorbţia anticorpilor nespecifici (nemononucleozici) pe rinichiul de cobai (8).

Daviel, J. **Operaţia ~**, operaţie de extracţie a cristalinului, prima operaţie de acest gen (28).

Davier. Vezi Farabeuf.

Davies—Colley. Operaţia ~, rezecţie tarsiană cuneiformă cu bază externă, pentru corectarea piciorului varus echin (24).

Davis, John Staige, 1872—1946. **Grefa ~**, Grefa Ianovici-Ceainski-Davis, vezi Ianovici-Ceainski-Davis. **Procedeul ~**, procedeu de uretroplastie în cura hipospadiasului, cu utilizarea pielii prepuţului şi a materialului din faţa dorsală a penisului (11). **Uretrorafia ~**, procedeu de uretrorafie parţială, pentru cura fistulei uretrale (11).

Davis. Coroană dentară ~, dinte artificial prefabricat din porţelan, care înlocuieşte total coroana unui dinte natural şi se agregă, prin cementare, la rădăcina acestuia printr-un ştift (cui sau pivot) solidar cu coroana de porţelan (38).

Davy, Edmund William, 1826—1899. **Testul ~**, la 1—2 picături de soluţie de cercetat se adaugă 3—4 picături dintr-o soluţie 1/10—1/15 de acid molibdenic în acid sulfuric concentrat. Dacă în soluţia cercetată este prezent fenolul, apare o culoare galbenă-cafenie, care devine în scurt timp roşie-violetă (5).

Dawbarn, Robert Hugh Mackay, 1860—1915. **Semnul ~**, sin.: *Semnul resortului dureros*, semn întîlnit în periartrita scapulohumerală şi care constă din dispariţia punctului dureros subacromial, cînd braţul este dus în abducţie. Nu este patognomonic, deoarece poate apărea şi în fracturile extremităţii superioare a humerusului (24).

Dawson. Boala ~, sin.: *Encefalita subacută cu incluziuni*, encefalită sporadică de origine nedeterminată (probabil virală), observată aproape exclusiv la copii; este caracterizată clinic prin fenomene extrapiramidale de tip diskinetic hipertonic, alterări ale stării de conştiinţă, tulburări de vorbire, tulburări de deglutiţie, în final demenţă progresivă şi sindrom de rigiditate decerebrată; histopatologic se constată prezenţa de incluziuni eozinofile voluminoase în citoplasma şi nucleii celulelor nervoase degenerate (8).

D'Azyr, Felix Vicq, 1748—1794. **Fasciculul ~**, *Fasciculus mamillothalamicus*. **Marele şanţ circumferenţial ~**. *Fissura horizontalis cerebelli*.

db. Abreviere pentru decibel (30).

Db. Simbolul dubiumului, veche denumire dată elementului atomic 70, Yterbiul (5).

DCA. Abreviere pentru *Desoxicorticosterone acetate* (13).

Dct. Abreviere pentru *Decoctum* (13).

DDT. Abreviere pentru Diclordifeniltriclormetilmetan. Substanţă insecticidă de contact, cu acţiune remanentă. Se foloseşte sub formă de pulbere, soluţii, emulsie sau suspensie. Ingerat în doze mari poate provoca fenomene de intoxicaţie convulsivantă, prin acţiune toxică asupra sistemului nervos central (23; 31).

De- (lat. *de* = din). Prefix care introduce în termenii compuşi un sens privativ, negativ, dar uneori şi intensiv (32).

Deacilaze. Enzime care catalizează hidroliza legăturilor grupei acil. Asemenea enzime, care hidrolizează tioesterii coenzimei acetilante cu acizii acetic, succinic şi hidroxipropionic, au fost descrise în muşchiul cardiac, ficat, măduva spinării, rinichi etc., precum şi la o serie de microorganisme (5).

Deanol. Precursor metabolic al acetilcolinei; are efecte stimulante centrale şi slab antidepresive (14).

Debariomicoză, sin.: *Exascosis*. Micoză provocată de un *Debaryomyces* (12).

Debaryomyces. Gen de levuri din familia *Endomycetaceae*, clasa *Ascomycetes*, avînd unele forme patogene, ca *D. hansenii* şi *D. kloeckeri*, izolate din micoze cu focare osteoarticulare, gome fistuloase ale buzelor, angine, keratite, epidermomicoze diferite (12).

Debèyre, J. **Operaţia** ,~ abordul direct al morbului Pott lombar pe cale anterioară, curăţirea focarului, plombajul cu antibiotice şi rahisinteza corpilor vertebrali — anterior — cu grefoane osteoperiostice sau cu ţesut spongios prelevat din creasta iliacă (24).

Debil (lat. *debilis*). Care prezintă manifestări de debilitate (32). **~ congenital,** copil născut fie la termen, fie înainte de termen, cu o greutate sub 2 500 g, ale cărui organe incomplet dezvoltate sau bolnave duc la tulburări funcţionale şi la o adaptare dificilă la condiţiile mediului extern. După definiţia actuală, propusă de O.M.S., intră în categoria prematurilor (33).

Debilitate (lat. *debilitas*). Stare generală de slăbiciune, rezultată din scăderea tonusului general al ţesuturilor, în special al celui muscular (32). **~ mintală,** gradul cel mai uşor de oligofrenic, constînd din nedezvoltarea memoriei logice, a judecății și raționamentului, limitarea conținutului experienței vieții, imaturitate și labilitate emoțională, uneori însoțite de defecte etico-morale, alteori prezentînd o inegalitate în dezvoltarea funcțiilor psihice (35). ~ **motorie** (Dupré), totalitatea semnelor de nedezvoltare a căilor piramidale, întîlnită în oligofrenii și constînd din creșterea intensității reflexelor osteotendinoase, imposibilitatea întreruperii voluntare a contracțiilor musculare (paratonie), mișcări nesigure și greoaie (35).

Debit (lat. *debitum*). Cantitatea de fluid care trece într-o unitate de timp prin secțiunea unui conduct (32). ~ **cardiac,** cantitatea de sînge expulzată de ventricul în circulația sistemică sau pulmonară într-un minut, reprezentînd produsul dintre debitul sistolic și frecvența cardiacă (normal, 60 ml × 70 = 4 200 ml/min.). Debitul cardiac se poate determina prin diferite metode: a) bazate pe relația gazelor din sînge și din aerul expirat (principiul Fick); b) bazate pe urmărirea diluției în sînge a unei substanțe inactive (izotop, colorant macromolecular); c) fizice: radiologice, balistocardiografice sau sfigmografice; d) clinice; forme empirice, derivate din valorile tensiunii arteriale (10). ~ **circulației pulmonare,** sin.: *Debitul pulmonar,* cantitatea de sînge exprimată în ml/min., care trece prin orificiul pulmonar. Se poate calcula utilizînd formula:

$$\frac{O_2 \text{ consumat (ml/min.)} \times 100}{O_2 \text{ în vena pulmonară} - O_2 \text{ în arterele periferice (în vol. \%)}} \quad (10).$$

~ **coronarian,** cantitatea de sînge care circulă prin vasele coronare în unitatea de timp și care poate fi determinată prin cateterizarea sinusului coronarian; reprezintă 8—10% din debitul sanguin sistemic (10). ~ **dozei,** sin.: *Doză debit,* raportul dintre doză și timpul de iradiere; în sistemul roentgenologic, unitatea debitului dozei de ioni este franklinul gr/sec. sau practic Röntgenul/sec. sau Röntgenul/oră; în sistemul radiobiologic, unitatea debitului dozei biologice este rem/sec. sau rem/oră (6). ~ **instantaneu,** sin.: *Flux instantaneu,* simbol V/sec., velocitatea curentului de aer la un moment dat al mișcării ventilatorii (34). ~ **pulmonar,** Debitul circulației pulmonare. ~ **respirator maxim,** Debit ventilator maxim. ~ **unui rîu,** cantitate de apă care se scurge în unitatea de timp pe secțiunea udă a cursului de apă. Prezintă importanță sanitară pentru planificarea instalațiilor centrale de aprovizionare cu apă, a deversării apelor reziduale etc. *Varietăți*: d. catastrofal, debitul maxim înregistrat în 100 de ani; d. de etiaj, debitul cel mai mic înregistrat pe o perioadă de 10 ani; d. extraordinar, debitul maxim înregistrat în 30 ani; d. maxim, debitul cel mai mare înregistrat într-un an; d. mediu, media debitelor zilnice dintr-un an; d. minim, debitul cel mai mic înregistrat într-un an (20). ~ **sistolic,** cantitatea de sînge expulzată de fiecare ventricul în timpul unei contracții cardiace (10). ~ **ventilator,** cantitatea de aer mobilizată la nivelul plămînului în unitatea de timp (34). ~ **ventilator de efort,** debit ventilator realizat în cursul efortului fizic; este proporțional cu efortul și se măsoară în litri/min. (34). ~ **ventilator maxim,** sin.: *Capacitate ventilatorie maximă, Debit respirator maxim, Ventilație maximă*, cantitatea maximă de aer care poate fi ventilată pe minut; normal 80—130 litri/min.; poate fi determinat: a) direct, prin metoda respirației maxime voluntare, a respirației în CO_2 sau a efortului maxim; b) indirect, după formula: volum expirator maxim/sec. × 30 (34). ~ **ventilator de repaus,** volumul de aer ventilat de o persoană într-un minut, în condiții bazale; se determină spirografic și se calculează din produsul dintre volumul curent și frecvența ventilației; normal 4—8 litri/min (34).

Debitmetru (lat. *debitum* = debit + gr. *metron* = măsură). Aparat pentru măsurarea de particule, de energie sau de volume pe unitatea de timp (21). ~ **sanguin,** aparat pentru determinarea debitului sanguin, bazat pe unul din următoarele 3 principii: a) energokinetic — modificări de presiune datorită fluxului sanguin, transmise unui sistem mecanic, electric etc. (hemodromograf, rotametru, turbinometru etc.); b) electromagnetic — producerea, conform legii lui Faraday, a unui potențial electric în fluxul sanguin, care se deplasează perpendicular pe liniile de forță ale unui cîmp electromagnetic; c) sonic — modificarea, în funcție de viteza fluxului, a transmiterii ultrasunetelor între 2 cristale așezate pieziș (10).

Debré-Fibiger (Debré, Robert; Fibiger, Johannes Andreas Grib). **Sindromul ~,** sindrom congenital de insuficiență adrenogenitală, însoțit de pierdere de electroliți (7).

Debré-Semelaigne (Debré, R.; Semelaigne, G.). **Sindromul ~,** miopatie hipotiroidiană, caracterizată prin hipertonie difuză cu aspect hipertrofic, dînd bolnavului un aspect de mic atlet și întîlnită în unele forme de mixedem congenital (33).

Debridare (fr. *debridement*). Manevră chirurgicală prin care se lărgește o plagă accidentală sau prin care se excizează țesuturile devitalizate (11). ~ **preproteică,** metodă chirurgicală stomatologică, prin care se suprimă bridele mucozale sau fibroase, pentru a se realiza un cîmp protetic eficient (38).

Debye, Petrus, 1884–1966. **Unitatea ~,** unitate de măsură pentru momentul electric (dipolmoment). În raport cu sistemul cgs, $1\ D = 10^{-18}$ unități electrostatice (5).

Debye-Scherrer. Procedeul ~, metodă pentru cercetarea structurii fine a materiei cristalizate, utilizînd interferența radiațiilor Röntgen monocromatice (6).

Deca (gr. *deka* = zece). Element de compunere care introduce în termeni sensul: de 10 ori (32).

Decalaj osos. În cazul unei fracturi, deplasarea fragmentelor în sensul rotației lor, fie prin acțiunea contracției musculare și a gravitației asupra unui singur fragment, fie prin acțiunea în sens invers asupra amîndurora (24).

Decalcificare (*de-* + lat. *calx* = var), sin.: *Decalcifiere*. 1. Procedeu tehnic de dizolvare a complexelor organocalcice din țesuturi (os, dinte), cu ajutorul unor soluții acide, în vederea includerii și secționării pentru examen microscopic (2). 2. Proces distrofic al țesutului osos, în care, sub influențe diverse (mecanice, chimice, nervoase), calciul din țesutul respectiv se reduce treptat pînă la dispariție (sin.: *Demineralizare osoasă*) (2).

Decalcifiere. Decalcificare.

Decalvant (*de-* + lat. *calvus* = chel). Care provoacă o cădere mai mult sau mai puțin întinsă a părului. Termenul este folosit și pentru alopeciile cu tendință la generalizare (12)

Decametoniu. Compus cuaternar de amoniu cu acțiune curarizantă prin depolarizare prelungită; este folosit în chirurgie ca relaxant și paralizant al musculaturii striate (14).

Decantare (*de-* + gr. *kanthos* = buza unui vas). Proces fizic de separare a particulelor dintr-o suspensie, realizat prin îndepărtarea lichidului care constituie faza continuă a dispersiei, după ce în prealabil particulele au fost sedimentate sub acțiunea gravitației (5).

Decantor. Bazin de sedimentare.

Decanulare (*de-* + lat. *cannula*, dim. de la *canna* = trestie, fluier). Îndepărtarea canulei traheale fixată temporar în trahee la bolnavii cu stare asfixică, manevră dificilă la copiii cu labilitate psihică accentuată (30).

Decapant. 1. Agent terapeutic ce exfoliază stratul cornos al epidermului (sin.: *Keratolitic*) (12). 2. Substanță care dezoxidează metalele oxidate și previne oxidarea lor în cursul unei prelucrări termice ulterioare (sudură, topire). În laboratorul de tehnică dentară se folosește în mod obișnuit, în acest scop, tetraboratul de sodiu (borax) (39).

Decapsulare (*de-* + lat. *capsula* = cutie mică). Îndepărtarea capsulei unui organ (32). **~ renală,** Operația Edebohl, vezi Edebohl.

Decarboxilază. Carboxilază.

Decerebrare (*de-* + lat. *cerebrum* = creier mare). Secționare a trunchiului cerebral sub tuberculii cvadrigemeni (15).

Deces (lat. *decessus*). Dispariția oricărui semn de viață (încetarea definitivă a tuturor funcțiilor vitale) într-un moment ulterior nașterii (29).

Deci- (lat. *decem* = zece). Element de compunere, introducînd în termeni sensul de o zecime (32).

Decibel, abreviat db. Unitate de măsură convențională, care corespunde unei zecimi de bel, reprezentînd cea mai mică variație de intensitate sonoră care poate fi percepută de ureche (30).

Decidua (lat. *decidere* = a cădea). *Membrana decidua*. **~ basalis,** Caduca interuteroplacentară. **~ capsularis,** Caduca ovulară. **~ marginalis,** partea endometrului situată la joncțiunea cu *decidua basalis*, *decidua parietalis* și *decidua capsularis* (1). **~ menstrualis,** pătura externă a mucoasei uterine care este eliminată în timpul menstruației (1). **~ parietalis,** Caduca uterină. **~ reflexa,** Caduca ovulară. **~ serotina,** Caduca interuteroplacentară. **~ vera,** Caduca uterină.

Deciduom (*decidua* + *-oma*). Tumoare malignă care se dezvoltă din epiteliul corionului placentar. Saenger a descris această tumoare în 1888, a interpretat-o greșit ca un sarcom al caducăi și i-a dat denumirea de deciduom. Denumirea corectă este de corioepiteliom. Apare în primele 4 luni după eliminarea sarcinii și evoluția este extrem de rapidă (sfîrșit letal în 3–4 luni) (18). **~ benign,** Placentom benign. **~ malign,** Placentom malign.

Deciduoza colului uterin. Transformare decidualiformă (asemănătoare cu caduca corpului uterin) a endocolului uterin, care se poate observa în timpul gravidității. Nu are caracter de malignitate (18).

Decil. Valoarea de structură a unei repartiții statistice. Nouă valori împart volumul repartiției în 10 părți egale (7).

Decinormal (*deci-* + lat. *norma* = regulă, lege, model). Se referă la soluțiile care au o normalitate de 10 ori mai mică: 1/10 *N* sau 0,1 *N* (5).

Declarare (lat. *declarare* = a face cunoscut). Anunțare (8). **~ informativă,** informare numerică ce se predă autorității sanitare la anumite intervale (lunar, de obicei), asupra unor boli infecțioase care nu sînt de declarare obligatorie și nominală (se referă la grupa B a bolilor transmisibile) (8). **~ obligatorie și nominală,**

actul prin care o boală infecţioasă şi transmisibilă (sau numai suspiciunea de boală) este anunţată autorităţii sanitare, în mod obligatoriu şi nominal (cu numele şi adresa bolnavului sau suspectului), în timp de 24 ore (se aplică în cazul bolilor din grupa A a bolilor transmisibile) (8).

Declidotomie. Tăierea operatorie în formă de valvă a unui ţesut; operaţie practicată în special pe rect (11).

Declive, sin.: *Declive monticuli cerebelli.* Porţiune a vermisului cerebelos, situată înapoia fisurii primare; împreună cu *culmen* formează lobul *monticulus* (1). ~ **monticuli cerebelli,** *Declive.*

Declorizare. Reducerea cantităţii de clor rămasă după dezinfecţia apei prin clor. În mod obişnuit se foloseşte filtrarea prin cărbune activat sau se neutralizează chimic cu tiosulfat de sodiu (20).

Decoagulare (*de-* + lat. *coagulare* = a închega). Lichefierea sîngelui prin fibrinoliză, la cîteva ore după coagularea postmortală, sub acţiunea fermenţilor proteolitici; fibrinoliza postmortală este crescută în morţile prin asfixie, la cadavru găsindu-se sînge lichid (23).

Decoct (lat. *decoquere* = a fierbe). *Decoctum.*

Decoctum (lat. *decoquere* = a fierbe), abreviat *dct.*, sin.: *Decoct.* Soluţie extractivă, obţinută prin fierberea unui drog cu apă (13).

Decolare (lat. *decolare* = a luneca). Manevră chirurgicală de separare a două planuri tisulare, folosind planul de clivaj dintre ele (11). ~ **duodenopancreatică,** manevră chirurgicală prin care se pătrunde înapoia duodenului şi pancreasului, prin secţionarea iniţială a peritoneului dorsal la nivelul răsfrîngerii acestuia pe peretele lateral al duodenului (11). ~ **epifizară,** sin.: *Dezlipire epifizară,* fractură caracteristică indivizilor tineri, pînă la vîrsta la care cartilajul de creştere se osifică, şi care constă din dezlipirea epifiziei la nivelul acestui cartilaj şi deplasarea ei (24). ~ **placentei,** sin.: *Dezlipirea placentei,* fenomen produs după expulsia fătului, constînd din dezlipirea placentei de suprafaţa cavităţii uterine, datorită retracţiei elastice şi pasive a muşchiului uterin. Decolarea se poate face central (tip Baudelocque) sau marginal (tip Duncan) (18). ~ **prematură a placentei,** decolare rapidă şi brutală a placentei normal inserate, cu formarea unui hematom retroplacentar întîlnită în formele paroxistice ale disgravidiei severe (forma apoplectică); duce de obicei la moartea fătului în cavitatea uterină şi la stare de şoc pentru mamă (18). ~ **de retină,** Dezlipire de retină.

Decolator (lat. *decolare* = a luneca). Instrument metalic neascuţit, de forma unui tăietor de hîrtie cu marginile teşite, folosit pentru desfacerea planurilor moi (24).

Decompensare (*de-* + lat. *compensare* = a compensa). Pierderea capacităţii de adaptare la eforturi mecanice, biochimice etc. a unui sistem morfofuncţional (2).

Decompoziţie (Finkelstein) (*de-* + lat. *componere* = a pune împreună). Atrepsie.

Decompresiune (*de-* + lat. *comprimere* = a condensa, a strînge). 1. Scădere de presiune; se referă de obicei la reducerea treptată a presiunii la scafandri şi lucrătorii de cheson, pentru a preveni accidentele datorite formării bulelor intravasculare şi tisulare de azot (32). 2. Scădere de presiune, cu consecinţele ei în ascensiunea aeriană la mari înălţimi (32). ~ **bruscă,** vezi Accident de decompresiune bruscă. ~ **cerebrală externă,** operaţie paliativă pentru combaterea fenomenelor de hipertensiune intracraniană constînd din crearea unei breşe osoase şi durale (26). ~ **cerebrală internă,** metodă paliativă de combatere a fenomenelor de hipertensiune intracraniană constînd din extragerea unei cantităţi de lichid cefalorahidian din ventriculi sau din spaţiul subarahnoidian (26). ~ **pleurală,** manevră prin care în cursul unui pneumotorax cu hipertensiune se evacuează conţinutul aerian intrapleural (34).

Deconectare (*de-* + lat. *conexio* = legătură). Acţiune ce se exprimă prin blocarea sinapselor neuronale sau a receptorilor senzitivi sau senzoriali (27).

Decontaminare (*de-* + *contaminare* = a pune în contact). Îndepărtarea unui factor contaminant (32). ~ **radioactivă,** totalitatea măsurilor efectuate în scopul îndepărtării particulelor radioactive în caz de contaminare a solului, apei, alimentelor sau a clădirilor cu substanţe radioactive (36).

Decontracturare (*de-* + lat. *contractio* = strîngere). Relaxarea unui muşchi contracturat; se poate obţine prin mijloace medicamentoase, electroterapice, hidroterapice sau prin cultură fizică medicală (4).

Decorporare radioactivă. Totalitatea procedeelor utilizate în scopul îndepărtării din organism a substanţelor radioactive încorporate pe cale gastrointestinală, respiratorie sau tegumentară (36).

Decorticare (*de-* + lat. *cortex* = înveliş, scoarţă). 1. Îndepărtarea părţii corticale a unui organ oarecare (creier, glandă suprarenală etc.) (15). 2. În stomatologie, acţiunea de smulgere a prismelor de smalţ din regiunea cervicală a dintelui, în vederea preparării corecte a unui bont dentar, pentru a primi o coroană de înveliş (38). 3. În ortopedie, curăţirea extremităţilor osoase articulare de cartilajul hialin care le acoperă în vederea unei artrodeze (24). ~ **burselor,** intervenție chirurgicală constînd din rezecția cu bisturiul a formațiunii limfangiosclcroase în elefantiazisul scrotului (11). ~ **inimii,** rezecția operatorie, parțială sau totală, a pericardului îngroșat, în vederea liberării inimii în caz de pericardită constrictivă (11). ~ **pleurală,** separarea chirurgicală a pleurei de parenchimul pulmonar, în cazul unor procese adezive pleuropulmonare (34). ~ **vezicală,** intervenție chirurgicală constînd din excizia carapacei scleroase, care înconjură mucoasa unor vezici patologice, împiedicînd expansiunea lor (11).

Decubit (lat. *decumbere* = a se culca). 1. Atitudine a corpului, spontană și în repaus, pe un plan orizontal (32). 2. Escare cu mers rapid în afecțiuni grave ale sistemului nervos, în special la hemiplegici (32). ~ **dorsal,** poziție în care bolnavul stă întins pe spate, cu membrele superioare de-a lungul corpului, iar membrele inferioare întinse (18). ~ **lateral,** poziția în care bolnavul este culcat pe un flanc (18). ~ **protetic,** leziune de diferite grade (congestie, eroziune de mucoasă ajungînd chiar pînă la os), cauzată de o proteză dentară imperfect adaptată (38). ~ **ventral,** atitudine a corpului, în repaus, cu partea anterioară a corpului culcată pe un plan orizontal (32).

Decurarizare. Ieșirea unui bolnav de sub efectul curarei fie spontan (prin eliminarea substanței), fie pe cale medicamentoasă (prin injectarea unei substanțe cu acțiune colinergică) (11).

Decusație (lat. *decussatio* = încrucișare). *Decussatio.* **Decusațiile calotei.** *Decussationes tegmenti.* ~ **hipotalamică anterioară,** Comisura Ganser, vezi Ganser. ~ **hipotalamică posterioară,** sin. : *Decusația supramamilară,* mănunchi mic de fibre nervoase care iau naștere din *globus pallidus* și se încrucișează spre nucleul subtalamic contralateral sau formațiunea reticulară (1). ~ **supramamilară,** Decusație hipotalamică posterioară.

Vezi și : Forel, Werneking.

Decuspidare (*de-* + lat. *cuspido* = a face vîrf). Acțiune de reducere a cuspidelor prin șlefuirea fețelor ocluzale ale dinților (38).

Decussatio (lat. = încrucișare), sin. : *Decusație.* Chiasmă sau încrucișare în formă de *x* a unor formațiuni anatomice ; termenul este folosit în special pentru părțile simetrice, cum sînt fibrele nervoase cu aceeași structură venite din două părți ale creierului sau măduvei spinării (1). ~ **brachii conjunctivi,** *Decussatio pedunculorum cerebellarium superiorum.* ~ **lemniscorum,** sin. : *Încrucișarea piriformă Spitzka,* încrucișarea fibrelor senzitive la nivelul bulbului (1). ~ **nervorum trochlearium,** decusația nervilor trohleari pe suprafața superioară a vălului medular superior (1). ~ **pedunculorum cerebellarium superiorum,** sin. : *Decusația Werneking, Decussatio brachii conjunctivi,* încrucișarea fibrelor de la nucleul dințat al fiecărei emisfere cerebeloase spre nucleul roșu opus (1). ~ **pyramidum,** încrucișarea oblică în măduva prelungită a tracturilor corticospinale (piramidale) de pe partea opusă a fisurii mediane anterioare (1). **Decussationes tegmenti,** sin. : *Decusațiile calotei, Decussationes tegmentorum.* Încrucișarea fibrelor tracturilor tectospinale, situată în mijlocul creierului, între nucleii roșii, dorsal față de aceștia ; în aceeași denumire este cuprinsă și decusația ventrală a tegmentului formată de fibrele rubrospinale ale decusației Forel (1). **Decussationes tegmentorum.** *Decussationes tegmenti.*

Dedentiție (*de-* + lat. *dens* = dinte). Pierderea dinților, în special la bătrînețe, ca rezultat al atrofiei alveolelor (1).

Dediferențiere (*de-* + lat. *differe* = a se deosebi). Procesul de pierdere a caracterelor specifice ale unui țesut și întoarcerea la un stadiu morfologic mai general (1).

Dedublare. Împărțire în două (32). ~ **esofagului,** malformație congenitală excepțional de rară, constînd din existența a două tuburi esofagiene, care în general se unesc la extremitatea lor caudală (11). ~ **personalității,** formă de depersonalizare constînd din convingerea bolnavului că în el există 2 persoane, de obicei opuse una celeilalte (35). ~ **pieloureterală,** malformație congenitală constînd din rinichi cu două bazinete și două uretere care se implantează separat în vezică sau care, după o anumită distanță, se unesc într-un singur conduct (11). ~ **zgomotelor cardiace,** fenomen stetacustic fiziologic sau patologic condiționat de un asincronism între contracția unuia sau a ambelor ventricule și închiderea valvulelor atrioventriculare (pentru zgomotul I) sau între închiderea semilunarelor aortice și pulmonare (pentru zgomotul al II-lea) (10).

Dedurizare (*de-* + lat. *durare* = a se întări). Metodă pentru reducerea durității apei, constînd din îndepărtarea excesului de săruri de calciu și magneziu. Cele mai utilizate metode sînt : îndepărtarea sărurilor de calciu și magneziu prin precipitare, apa fiind trecută prin calce sodată, sau utilizarea schimbătorilor de ioni (se folosesc fie silicați naturali de aluminiu și sodiu, fie rășini schimbătoare de ioni) (20).

Deen. **Testul** ~, test de determinare a sîngelui din sucul gastric, constînd din apariția culorii albastre în momentul adăugării reactivului Hühnerfeld și tincturii de gaiac (15).

Defecare (lat. *defaecare* = a curăți, a purifica). 1. Eliminarea materiilor fecale pe cale naturală, rectală, provocată de reflexul de defecaţie, în momentul cînd presiunea intrarectală a atins valoarea de 40—50 mm Hg (15). 2. Procedeu tehnic de îndepărtare (prin precipitare) a proteinelor dintr-un produs biologic. Printre cei mai utilizaţi defecanţi se numără acizii tricloracetic, fosfotungstic, clorhidric etc., alcoolul etilic, acetona, hidratul de zinc, clorura mercurică etc. (sin.: *Deproteinizare, Dezalbuminare*) (5).

Defect (lat. *defectus*). Lipsă, imperfecţiune (32). ~ **amniotic**, substrat al unor tulburări de dezvoltare a organismului prenatal sau postnatal, datorit existenţei în viaţa uterină a unor bride amniotice, care creează obstacole în calea dezvoltării şi creşterii unor sisteme morfofuncţionale (2). ~ **de masă**, diferenţa dintre masa, suma maselor protonilor şi neutronilor care alcătuiesc nucleul unui atom şi masa nucleului. După relaţia lui Einstein energia *E* este egală cu Δmc^2, aceasta măsurînd energia de legătură a nucleului (36). ~ **septal**, malformaţie a septului cardiac sau aortopulmonar, realizînd o comunicare între cavităţile stîngi şi drepte ale inimii sau între vasele mari de la bază (10). ~ **septal aortopulmonar**, comunicare de origine congenitală între aortă şi artera pulmonară, prin dezvoltarea incompletă a septului aortopulmonar. Simptomatologia este asemănătoare cu aceea din persistenţa de canal arterial asociată cu hipertensiune pulmonară (10). ~ **septal atrial**, tulburare de dezvoltare a diverselor formaţiuni septale care intră în formarea peretelui interatrial, permiţînd trecerea sîngelui din atriul stîng în atriul drept sau invers. Pot fi parţiale cînd persistă fie *foramen ovale* (*ostium primum*), fie *ostium secundum* sau totale (atriu comun) (10). ~ **septal atrial dinamic**, denumirea defectului septal interatrial ale cărui dimensiuni funcţionale reale sînt mai reduse în timpul sistolei (10). ~ **de umplere**, semn radiologic important în studiul organelor cavitare care se vizualizează prin umplerea lor cu substanţă de contrast. Modificarea constă dintr-o discontinuitate a conturului sau o zonă de transparenţă a suprafeţei, în funcţie de etiologia funcţională sau organică a leziunii (incizură, lacună, ancoşă, tracţiune, stenoză etc.) (36).

Defectologie (lat. *defectus* = defect, + gr. *logos* = ştiinţă), sin.: *Pedagogie specială, Medicopedagogie*. Ramură specială a pedagogiei, (numită şi pedagogie specială şi medicopedagogie), avînd ca obiect educarea şi reeducarea deficienţilor senzoriali şi mintali: orbi (tiflopedagogie), ambliopi, surdomuţi (surdopedagogie), hipoacuzici, logopaţi (logopedie) şi înapoiaţi mintali (oligofrenopedagogie) (35).

Defeminizare (*de-* + lat. *femina* = femeie). Pierderea caracterelor sexuale secundare, inclusiv a menstrei, în urma unor tulburări endocrine; însoţeşte de obicei virilizarea (exces de androgeni) (7).

Deferentectomie (lat. *deferens* = care duce mai departe + gr. *ektome* = excizie). Excizia chirurgicală a canalului deferent (11).

Deferentită (lat. *deferens* = care duce mai departe + *-ită*). Proces inflamator localizat la nivelul canalului deferent, însoţind de obicei o veziculită şi manifestîndu-se la distanţă prin simptome de reacţie peritoneală (sughiţ, vărsătură, puls frecvent), iar local printr-o îngroşare a canalului (11).

Deferentoveziculografie (lat. *deferens* = care duce mai departe + *vesica* = vezică + gr. *graphein* = a scrie). Examen radiologic al canalului deferent şi veziculei seminale, practicat după injectarea unei substanţe de contrast în canalul deferent, fie prin descoperire la rădăcina burselor, fie prin secţionarea lui în cursul epididimectomiei, fire prin identificarea uretroscopică a canalelor ejaculatorii şi cateterizarea lor (11).

Deferizare. Metodă pentru îndepărtarea excesului de fier din apele subterane. Cum fierul solubil se găseşte în special sub formă feroasă, cel mai răspîndit procedeu de deferizare este aerarea intensă a apei, cînd sărurile feroase trecînd în săruri ferice precipită şi sînt decantate. În cazul utilizării zeoliţilor pentru dedurizare se realizează şi deferizarea apei. Se mai pot utiliza şi răşini schimbătoare de ioni (20).

Defervescenţă (lat. *defervescere* = a înceta să fiarbă). Perioadă în evoluţia unei boli infecţioase, caracterizată prin reducerea fenomenelor morbide şi trecerea spre convalescenţă (8).

Defibrilare (*de-* + lat. *fibrilla*, dim. de la *fibra* = fir, filament). Oprirea fibrilaţiei atriale sau ventriculare şi restabilirea ritmului cardiac normal (15).

Defibrilator cardiac. Aparat electronic generator de stimuli electrici ritmici, de intensităţi şi durate reglabile, folosit în tratamentul fibrilaţiei atriale sau ventriculare (11).

Defibrinare. Eliminarea fibrinei din plasmă sau exsudatele sanguine. Procesul se poate realiza mecanic, prin agitarea masei sanguine cu perle de sticlă, imediat după prelevarea sîngelui, în tot cursul perioadei de coagulare (5).

Deficit (lat. *deficere* = a pierde). Pierdere (32). ~ **actinic**, diferenţa dintre radiaţia solară într-un teritoriu cu atmosfera curată şi alt teritoriu învecinat cu atmosfera impurificată. Deficitul actinic este utilizat ca indice de apreciere a gradului de impurificare a aerului (20). ~ **de discriminare auditivă**, vezi Indice de inteligibilitate auditivă. ~ **electric**, denumire folosită în electrocardiografie, pentru diminuarea sau absenţa curenţilor de acţiune dintr-o regiune miocardică sclerozată, atrofică, necrozată sau cicatriceală (10). ~ **de oxigen.** 1. Diferența dintre cantitatea de oxigen/min. necesară arderii cataboliților și cantitatea de oxigen min. furnizată de organism; se măsoară pe cale sîngerîndă sau oximetrică sau se deduce prin proba spirografică a deficitului de oxigen (21; 34). 2. Diferența dintre cantitatea maximă de oxigen care poate fi găsită în apă la o temperatură dată (saturația de oxigen) și cantitatea de oxigen determinată într-o anumită probă de apă; este utilizat ca indicator de încărcare a apei cu substanțe oxidabile (20). ~ **de populație,** aspect negativ al dinamicii populației, rezultat din faptul că mortalitatea generală depășește natalitatea (29). ~ **pulsului,** Semnul Jackson, vezi Jackson. ~ **de saturare a aerului în vapori de apă,** diferența (exprimată în grame) dintre valoarea umidității maxime și a celei absolute, calculată la 37° (9).

Deflebotomizare. Acțiunea de distrugere a flebotomilor adulți (31).

Deflectare (lat. *deflectare* = a încovoia). Reducerea unei flexiuni (32). ~ **craniului fetal,** înclinare a craniului fetal pe spate (dorsal), astfel că, în funcție de gradul deflectării, polul extremității cefalice este reprezentat de frunte sau față. Deflectarea se poate produce înainte de angajarea craniului fetal în bazin sau survine ori se accentuează în momentul angajării și coborîrii capului. Deflectarea stînjenește mult evoluția normală a nașterii (18).

Deflexiune intrinsecoidă. Traiectul brusc descendent care urmează ultimei unde pozitive a complexului *QRS* în conducerile unipolare și care reprezintă apariția negativității locale. Întîrzierea apariției acestei negativități (peste 0,03 sec. pentru ventriculul drept și peste 0,05 sec. pentru cel stîng) ar arăta o întîrziere a conducerii în peretele ventricular (hipertrofie) sau prezența unui bloc de ramură. Deflexiunea „intrinsecoidă" (sau „extrinsecă negativă") este numită astfel prin analogie cu cea „intrinsecă", obținută prin înregistrarea experimentală, direct pe corp (10).

Deflorare (lat. *defloratio*), sin.: *Dezvirginare.* Ruperea membranei himeneale; deflorarea fără consimțămînt constituie viol (23).

Defluvium capitis. *Defluxio capillorum.*

Defluxio capillorum, sin.: *Defluvium capitis.* Alopecie spontană, difuză, a pielii capului, extrem de rar întîlnită și apărînd la 12—14 zile în urma unor traumatisme psihice (șoc emotiv); creșterea părului se face după cîteva săptămîni (12).

Defosforilare. Proces biochimic de hidrolizare a esterilor fosforici organici (acidul adenilic, hexozofosfații, lecitinele etc.), avînd ca rezultat liberarea de fosfor anorganic. Cataliza procesului este realizată de sisteme enzimatice denumite fosfataze (fosfomonoesteraze, glicerofosfataze, lecitinaze etc.) (5).

Dega, Viktor. **Operația** ~. 1. Artrodeză extraarticulară de umăr pe cale posterioară, cu grefon osos recoltat din fosa subscapulară, introdus subarticular între marginea externă a omoplatului și colul anatomic humeral (24). 2. Rezecție cuneiformă cu bază anterioară și cu dinte antero-medial tibial, de înțăndărire, în corectarea anchilozei osoase de genunchi în flexie (24).

Degajare (fr. *dégager* = a degaja). Desprindere (32). ~ **capului fetal,** trecerea circumferinței suboccipitofrontale a craniului fetal prin orificiul vulvar. Craniul fetal suferă în acest moment o mișcare de deflectare maximă. Corespunde timpului al III-lea principal din mecanismul nașterii în prezentațiile craniene; coincide cu destinderea perineului și deschiderea la maximum a orificiul vulvar (18).

Degenerescență (lat. *degenerare* = a degenera). Modificare regresivă a țesuturilor și funcțiilor, cu reducerea randamentului lor util (4). ~ **adipoasă,** sin.: *Degenerescență lipoidică,* încărcare ireversibilă cu lipide a citoplasmei celulare, însoțită de alterări nucleare, ca urmare a unor tulburări în metabolismul celular (2). ~ **albuminoasă,** termen generic pentru distrofiile citoplasmatice ireversibile apărute în urma vicierii metabolismului proteic; poate fi granulară, hialină, amiloidă etc. (2). ~ **amiloidă,** depunerea în țesuturi, extracelular, a amiloidului, în cazuri de supurații prelungite; țesutul respectiv se mărește de volum și ia un aspect ceros (2). ~ **balonizantă,** alterare celulară întîlnită în multe infecții inframicrobiene, caracterizată prin edem și vacuolizarea citoplasmei (22). ~ **cerebromaculară,** sin.: *Idioție amaurotică,* boală din grupul tezaurismozelor fosfatidice, deseori familială, caracterizată prin tulburări psihice grave progresive, cecitate și tulburări neurologice care, într-un stadiu mai înaintat, determină tabloul clinic al unei rigidități prin decerebrare. Poate îmbrăca următoarele forme: a) forma infantilă (Tay-Sachs), în care primele simptome apar la vîrsta de 3—6 luni și are o evoluție rapidă; b) forma infantilă tardivă (Bielschowski) începe la 2—3 ani și are o evoluție lentă-progresivă de 5—6 ani; c) forma juvenilă (Spielmeyer-Vogt) începe la 3—10 ani și are o evoluție mult mai lentă; d) forma juvenilă tardivă (Kufs) este mult mai rară și începe la 15—20 ani; este mai săracă din punct de vedere simptomatic (predomină tulburările de vedere) și are o evoluție lungă (27). ~ **ceroasă Zenker,** vezi Zenker. ~ **chistică,** transformarea chistică a unor acini glandulari, cu atrofia consecutivă a epiteliului (2).

~ **coloidă a dermului.** Milium coloid. ~ **discului intervertebral,** proces de uzură a substanței fundamentale a discului, care duce la apariția degenerescenței fibrinoide; este datorită microtraumatismelor, infecțiilor latente, reumatismului cronic sau senilității (24). ~ **fibrinoidă,** alterare a substanței fundamentale a țesutului conjunctiv, urmată de modificări ale fibrelor colagene, ce apare în diferite boli infecțioase sau alergice și constituie substratul morfologic al încadrării acestora în bolile de colagen. Se caracterizează prin apariția unui material care amintește fibrina și prin modificări ale fibrelor conjunctive care își schimbă afinitățile tinctoriale. Materialul fibrinoid rezultă din alterarea metabolismului substanțelor mucopolizaharidice. Este o distrofie ireversibilă, determinînd reacții celulare, urmate eventual de scleroză (2). ~ **granulară,** sin.: *Intumescență granulară*, proces distrofic constînd din apariția în citoplasmă a unor granule mari; reprezintă o formă de degenerescență albuminoasă și are la bază dispariția funcțiilor fine funcționale (2). ~ **hepatolenticulară,** sin.: *Sindromul hepatostriat*, boală degenerativă cu caracter frecvent familial, caracterizată printr-o degenerescență progresivă a nucleilor cenușii centrali, în special a nucleului lenticular, asociată cu o ciroză hepatică. Clinic, se manifestă printr-o simptomatologie extrapiramidală sau cerebeloextrapiramidală, asociată cu semne discrete sau evidente de suferință hepatică și cu tulburări pigmentare oculare (inelul Kayser-Fleischer) și cutanate. Examenele de laborator pot pune în evidență tulburări ale metabolismului cuprului și acizilor aminați. Sînt cunoscute două forme clinice importante: boala Wilson și boala Westphal-Strümpell (27). ~ **hialină,** apariția intra- și extracelulară, mai ales în țesutul conjunctiv și pereții vaselor, a unei substanțe omogene, amorfe, de natură albuminoidă (2). ~ **lipoidică,** Degenerescență adipoasă. ~ **maculară** (Junius-Kuhnt), Retinită disciformă. ~ **marmorată a nucleilor striați,** Sindromul Vogt, vezi Vogt. ~ **mixomatoasă,** degenerescența mucoidă a fibrelor conjunctive din fibroame, cu apariția celulelor de aspect stelat, putînd simula macroscopic o degenerare malignă prin aspectul lucios al tumorii (2). ~ **mucoidă,** apariția în țesuturi a unor substanțe mucoase sau mucoide, cu alterarea metabolismului interesînd celulele epiteliale (cancere mucipare) sau chiar fibrele conjunctive (mixom, mixedem) (2). ~ **nervoasă ascendentă,** proces degenerativ al căilor de conducere medulare, interesînd căile senzitive, care se propagă de jos în sus, de la măduva sacrată sau lombară spre cea toracală și cervicală și chiar la bulb (2). ~ **nervoasă descendentă,** degenerare a căilor nervoase interesînd căile motorii, care progresează de sus în jos (2) ~ **nervoasă retrogradă,** degenerare în care procesul progresează în sens invers direcției de propagare a influxului nervos, prin calea de conducere respectivă (2). ~ **nervoasă secundară,** degenerescență în care procesul este provocat de lezarea unui organ central sau periferic de care depind troficitatea și funcționalitatea căii de conducere lezate secundar (2). ~ **nervoasă sistematizată,** degenerare în care procesul degenerativ interesează un întreg sistem morfofuncțional (de ex. calea piramidală) (2). ~ **nervoasă terțiară,** degenerare în care procesul degenerativ trece dincolo de sinapsa a două sisteme neuronale, interesînd și pe cel de-al 2-lea neuron (2). ~ **neuroaxonală infantilă,** Boala Seitelberg, vezi Seitelberg. ~ **pulpară,** leziune de tip degenerativ (vacuolar, hialin, amiloid, gras, calcar, a pulpei dentare) rezultată prin tulburări metabolice de cauză locală; reprezintă o complicație a cariei dentare (38). ~ **senilă,** proces de uzură care se manifestă variat de la un țesut la altul, fiind în general caracterizat prin atrofie, uneori și cu depuneri pigmentare (2). ~ **spinocerebeloasă,** denumire dată unui grup de boli caracterizate prin leziuni degenerative în măduvă și cerebel (de ex. boala Friedreich, distazia areflexă Roussy-Levy, ataxia ereditară spastică, boala Pierre Marie) (27). ~ **tapetoretiniană,** Retinopatie pigmentară. ~ **tubulară progresivă familială,** Nefronoftizia familială. ~ **vacuolară,** apariția în citoplasmă, mai rar în nucleu, a unor vacuole pline cu un lichid transparent și avînd ca urmare o scădere a funcției celulare; reprezintă de obicei o distrofie ireversibilă, care se însoțește uneori cu degenerescența granulară (2). ~ **vitroasă** (Virchow), alterare a fibrelor musculare, caracterizată prin omogenizare și apariția de numeroși nuclei așezați ca niște șiraguri (2). ~ **waleriană,** proces degenerativ la nivelul complexului neuronal, în care lezarea celulei se însoțește totdeauna de degenerarea cilindraxului rămas fără impulsul trofic al celulei nervoase (2).

Vezi și: Alzheimer.

Degerătură (lat. *degelare* = a degera). Modificări locale ale țesuturilor, sub influența frigului; pot fi de diverse intensități: gradul I, hiperemie și durere; gradul al II-lea, tumefiere și apariția de flictene cu exsudat serosanguinolent; gradul al III-lea, necroze ale pielii și țesutului subcutanat; gradul al IV-lea, necroză întinsă în profunzime, gangrenă umedă (23).

Deget (lat. *digitus*). *Digitus*. ~ **„în ciocan"**, diformitate a degetelor piciorului constînd din flexiunea permanentă a celei de-a 2-a falange pe prima și implicit flexiunea dorsală a primei pe primul metatarsian (24). ~ **hipocratic,**

sin.: *Hipocratism digital*, deformație în „baghetă de tobă" a ultimei falange, privind părțile moi (care se îngroașă) și a unghiei (care ia forma unei sticle de ceasornic și se încurbează către fața palmară), întîlnită în supurațiile pulmonare, în unele cardiopatii cu cianoză, în endocardita lentă sau în sindroamele compresive mediastinale (34). ~ **„în resort"** (*trigger finger*), tendovaginită stenozantă interesînd tendoanele mușchilor flexori ai degetelor mîinii la nivelul articulațiilor falangiene, antrenînd mișcări bruște și sacadate la revenirea din flexiune (9). ~ **supranumerar**, prezența congenitală a unui deget în plus la mînă sau la picior (24). ~ **„în șirag de perle"**, aspect caracteristic al degetelor, datorit unor nodozități de origine rahitică (33).

Degetar metalic. Apărător de deget.

Degețel lînos. *Digitalis lanata*.

Degkwitz, Rudolf. **Schema** ~, modalitate practică de aplicare a seroprofilaxiei rujeolei, utilizînd cantități variabile de ser de convalescent: 2–3 unități de protecție (1 unitate de protecție = 3 ml ser de convalescent de rujeolă) în primele 4 zile ale incubației; 3–4 unități în zilele a 5-a — a 8-a de incubație. Actualmente se utilizează rar, fiind mai avantajoasă profilaxia cu γ-globuline, care, în plus, evită și transmiterea hepatitei serice (8).

Deglutiție (lat. *deglutitio*). Actul înghițirii (16).

Degos, Robert. **Boala** ~, vezi Genodermatoza eritematoscuamoasă variabilă. **Genodermatoza în cocardă** ~, vezi Genodermatoza eritematoscuamoasă variabilă.

De Graaf, Reijnier, 1641–1673. **Foliculii** ~, sin.: *Foliculi oophori vesiculosi graafi*, *Folliculi ovarici vesiculosi*, foliculi ovarieni maturi, conținînd o cavitate plină de lichid, strat granulos, ovocit și teacă foliculară (1). **Stigma foliculului** ~, punctul de ruptură prin care ovulul iese din ovar (1).

Degranulare (*de-* + dim. lat. *granum* = grăunță). Dispariția granulațiilor citoplasmice specifice unor celule, indicînd pierderea funcției respective, ca urmare a unor procese distrofice care se traduc prin omogenizare (2).

Degrosisare. Reducerea suspensiilor de dimensiuni mari din apă în procesul de purificare a apei (20).

Dehidrază. Dehidrogenază.

Dehidrocolesterol. Metabolit intermediar în procesul de transformare a lanosterolului în colesterol (5).

11-Dehidrocorticosteron. Steroid izolat din corticosuprarenală și obținut sintetic prin oxidarea a 21-corticosteronului în prezența de trioxid de crom, urmată de hidroliză. Are acțiune corticoidă (5).

Dehidrogenare. Reacția chimică de eliminare a hidrogenului dintr-o moleculă (radical) organică. Se obține termic (în industria petrochimică) sau catalitic (de ex. butan → butilen → butadienă). În celula vie, procesele de dehidrogenare sînt catalizate de enzime specifice, dehidrogenazele (5).

Dehidrogenază, sin.: *Dehidrază*. Enzimă care catalizează eliberarea ionului hidrogen (proton) dintr-un complex molecular. Dehidrogenazele dețin rol important în procesele de oxidoreducere. În cele mai multe cazuri, gruparea prostetică a acestor enzime are o structură fosfopiridinnucleotidică (DPN, TPN). În mecanismul dehidrogenării, gruparea prostetică oxidată (DPN) se reduce pe seama substratului, care concomitent eliberează încă un proton în mediul de reacție (5). ~ **lactică**, enzimă care catalizează procesele de dehidrogenare a acidului lactic. După natura acceptorului de hidrogen necesar în reacție au fost descrise 3 lacticodehidrogenaze: a) piridinnucleotidică (asigură transferul H de la lactat pe DPN^+); b) aerobă (asigură transferul H de la lactat direct pe oxigen); c) citocromică (asigură transferul H de la lactat pe citocromul c_2). Prezintă valori mult crescute în serul bolnavilor cu leucoză mieloică cronică sau acută, spre deosebire de leucoza limfatică, în care este normală (5; 19). ~ **succinică**, Succindehidrază.

Dehidroizoandrosteron. Hormon androgen cristalizat, izolat din urina masculilor (15).

Dehidropeptidază. Enzimă renală care catalizează hidroliza peptidelor, punînd în libertate amoniac (5).

Dehio, Karl Konstantinovici, 1851–1927. **Testul** ~, determinarea naturii unei bradicardii prin injectarea intravenoasă a 1 mg sulfat de atropină; accelerarea pulsului traduce o origine neurovegetativă, iar rezultatul negativ, o tulburare de natură cardiacă (10).

Deiodază. Enzimă din tiroidă și din țesuturi care degradează hormonii iodați, eliberînd iodul (7).

Deionizare. Proces fizico-chimic de eliminare a ionilor dintr-un produs (soluție). Printre cei mai eficienți deionizanți sînt rășinile sintetice „schimbătoare de ioni" (rășini mixte de tipul Amberlite MB-1, Bio-Deminrolit etc.) (5).

Deisting. Procedeul ~, sin.: *Divulsie prostatică*, dilatație instrumentală transuretrală a inelului prostatic (11).

Deiters, Otto Friedrich Karl, 1834–1863. **Celulele** ~. 1. Celule falangiene externe ale organului Corti (1). 2. Celule nervoase mari, situate în nucleul vestibular lateral al măduvei (1). **Nucleul** ~, *Nucleus vestibularis lateralis*.

„Déja vécu" (fr.). Tulburare a funcţiei de recunoaştere a memoriei, constînd în aceea că bolnavul are convingerea că a mai trăit cîndva o scenă pe care în realitate o trăieşte prima oară (35).

„Déja vu" (fr.). Tulburare a funcţiei de recunoaştere a memoriei, constînd dintr-o familiaritate anormală a lucrurilor văzute prima oară, cu convingerea că au mai fost văzute cîndva (35).

Dejecţii (lat. *deiectio* = îndepărtare, evacuare). Reziduurile solide şi lichide (materii fecale şi urină) umane şi animale, care reprezintă suportul esenţial prin care se elimină şi se răspîndesc germenii patogeni ai infecţiilor digestive (8).

Déjérine, Joseph Jules, 1849—1917. **Semnul ~,** vezi Semnul tusei. **Sindromul interolivar ~,** sin.: *Sindromul de bulb anterior, Sindromul paramedian bulbar Foix, Sindromul Reynold-Revillod-Déjérine,* sindrom bulbar altern motor, datorit leziunilor care interesează porţiunea anterioară a bulbului rahidian. Este caracterizat prin hemiparalizie şi hemiatrofia limbii de partea leziunii şi prin paralizia membrelor de partea opusă leziunii (27).

Déjérine-Klumpke (Déjérine, Joseph Jules, 1849—1917; Klumpke, Auguste, 1859—1927). **Sindromul ~,** tipul inferior al plexitei brahiale; formă clinică în care leziunea interesează rădăcinile inferioare ale plexului brahial (C_8-D_1) şi determină paralizia şi atrofia muşchilor mici ai mîinii, realizînd un sindrom Aran-Duchenne, la care se asociază şi un sindrom Claude Bernard-Horner (27).

Déjérine-Mouzoun. Sindromul ~, sindromul circumvoluţiei parietale ascendente, caracterizat prin tulburări de sensibilitate tactilă, vibratorie, termică şi dureroasă pe hemicorpul opus (27).

Déjérine-Roussy (Déjérine, Joseph Jules, 1849—1917; Roussy, Gustave, 1874—1948). **Sindromul ~,** sin.: *Sindromul talamic,* sindrom determinat de leziuni ale talamusului, caracterizat prin hipoestezie superficială tranzitorie, anestezie profundă persistentă, dureri cu caracter hiperpatic (hiperpatia talamică), mişcări coreoatetozice, semne cerebeloase, hemianopsie. Tulburările apar pe hemicorpul de partea opusă leziunii (27).

Delagenière. Operaţia ~, procedeu de cură a herniei femurale printr-o incizie verticală perpendiculară pe arcada inghinală (11). **Transplante osteoperiostice ~,** transplante osteoperiostice parcelare, recoltate de pe faţa anterointernă a tibiei pe o suprafaţă foarte întinsă, folosite în chirurgia osoasă reparatorie (24).

Delalande. Metoda ~, metodă de accelerare a naşterii, constînd din injectarea intramusculară a unei fiole de glanduitrin şi administrarea de cloroform sau clorură de etil femeilor în travaliu (18).

Delannoy, E. **Operaţia ~,** procedeu de refacere a continuităţii digestive după duodenopancreatectomie prin coledoco- şi gastrojejunostomie fără reimplantarea bontului duodenal (11).

Delarvizare. Distrugerea sau prevenirea dezvoltării stadiilor larvare ale diferitelor insecte (31).

Delbet, Pierre Louis Ernest, 1861—1925. **Aparatul ~.** 1. Aparat gipsat de mers pentru imobilizarea gambei, alcătuit din atele laterale gipsate (24). 2. Aparat de imobilizare şi reducere a fracturilor de diafiză humerală cu ajutorul unui tub metalic care se telescopează prin înşurubare, după nevoie, şi care ia punct de sprijin în axilă şi pe antebraţul în flexiune (24). 3. Aparat folosit pentru măsurarea lungimii membrelor inferioare, compus dintr-o bară verticală gradată şi două bare orizontale: una fixă, care reperează spinele iliace antero-superioare, şi una mobilă, care reperează vîrful maleolelor interne (24). **Factura ~,** fratura în Y a extremităţii superioare a humerusului, cu 3 fragmente: capul cu tuberozitatea mică, tuberozitatea mare şi diafiza (24). **Semnul ~.** 1. În fractura unicondiliană a extremităţii inferioare a femurului, mobilizarea laterală a rotulei produce frecături, prin lovirea de suprafaţa rugoasă a fragmentelor de fractură (24). 2. În fractura de col femural transcervicală, fără angrenare, scurtarea membrului inferior se reduce prin tracţiune, dar o dată tracţiunea încetată, scurtarea se reproduce (24). **Sindesmopexie ~,** sindesmopexie acromioclaviculară în diastazisul articulaţiei respective (24).

Delbet-Caraven. Procedeul ~, procedeu operator constînd în fixarea istmului uterin cu fire neresorbabile la peretele abdominal, după ce în prealabil se avivează porţiunea istmului uterin ce urmează a fi suspendată şi fixată (18).

Delbet-Mocquot. Proba ~, vezi Proba garoului.

Delbet-Vadder. Operaţia ~, procedeu de gastroenterostomie largă (gastropiloroduodenojejunostomie) (11).

Delcaină, sin.: *Dextrocaină, Clorhidrat de pseudocaină.* Substanţă anestezică din grupa esterilor aminoalcoolici, folosită în stomatologie fie ca injecţii în soluţie, 0,5—1%, fie ca anestezic local pentru badijonări şi tamponamente în soluţie 5—10%; poate fi utilizată şi în prepararea soluţiei Bonain în locul cocainei (38).

Delchef, Jean. **Operaţia ~,** artrodeză extraarticulară acromioclaviculohumerală, cu grefon tibial (24).

Deleter (lat. *deletrix* = care distruge). Periculos, nociv (4).

Deletion (lat. *deletio* = distrugere). Suprimare genetică (17).

Delict (lat. *delictum*). Faptă ce constituie o încălcare a unei dispoziţii a codului penal şi care se pedepseşte cu închisoare corecţională sau amendă penală (23).

Delicvent. Persoană care a săvîrşit un delict (23).

Delicvescenţă. Proprietatea substanţelor higroscopice (săruri anhidre, cristalohidraţi inferiori, anhidride) de a absorbi vaporii de apă din atmosferă peste limita de stabilitate; procesul are ca rezultat dizolvarea substanţei delicvescente în apa pe care a absorbit-o. Exemple de substanţe delicvescente: clorura de calciu, pentoxidul de fosfor etc. (5).

Delinotte. Operaţia ~, procedeu de cură a incontinenţei de urină la femeie prin suspendarea colului vezical cu lambou de aponevroză conservată (11). **Sonda** ~, sondă de cauciuc prevăzută la extremitate cu un balonaş prin a cărui umplere se realizează tamponamentul lojii prostatice după adenomectomie (11).

Delir (lat. *delirium* = aiurare), sin.: *Delirium*. 1. Sindrom de tulburare a conştiinţei, caracterizat prin dezorientare temporospaţială şi asupra situaţiei, de obicei cu păstrarea conştiinţei propriei persoane, halucinaţii predominant vizuale şi auditive, incoerenţa gîndirii, idei delirante fragmentare, agitaţie psihomotorie şi anxietate sau euforie în funcţie de conţinutul halucinaţiilor şi reproducerea parţială a trăirilor din cursul perioadei psihotice (35). 2. Reflectarea eronată la nivelul gîndirii a raportului dintre individ şi realitatea obiectivă; fiind necompatibil cu critica şi necorectabil prin contraargumente, el reuşeşte să domine activitatea psihică şi să schimbe comportamentul individului (35). ~ **absurd**, delir neverosimil, ilogic, întîlnit de obicei în psihozele organice (35). ~ **de acţiune binevoitoare**, delir constînd din convingerea bolnavului că asupra lui se acţionează în scopul de a-l tonifica, educa, vindeca (35). ~ **acut**, sin.: *Encefalita psihozică azotemică*, sindrom de confuzie mintală gravă, întîlnit în diferite afecţiuni somatice, infecţioase şi toxice, caracterizat prin tulburări de conştiinţă de tip delirant sau amentiv, agitaţie psihomotorie necoordonată şi intensă, ducînd la epuizarea bolnavului, pierderea conştiinţei propriei persoane, refuzul alimentelor şi lichidelor, însoţite de semne de deshidratare, hiperazotemie, hipertermie, hiperhidroză, hiperleucocitoză cu polinucleoză (35). ~ **anxios**, delir care apare în cadrul unei stări de anxietate intensă cu agitaţie psihomotorie marcată, întîlnit mai frecvent în reacţiile psihogene de şoc (35). ~ **de autoacuzare**, delir care apare pe fond depresiv şi în care bolnavul îşi atribuie vinovăţii imaginare ca furturi, crime, nenorociri sau catastrofe, (35). ~ **catatimic**, delir cu coloratură afectivă puternică, care ia naştere în urma influenţei morbide a unor complexe afectivoemoţionale asupra sensului gîndirii, faptelor şi acţiunilor bolnavului (35). ~ **catestezic** (Ghiliarovski), delir care are la bază senzaţii neplăcute din diferite părţi ale corpului; acestea influenţează în mod negativ dispoziţia generală, determinînd interpretarea lor delirantă (35). ~ **confabulator**, delir întreţinut de confabulaţii (35). ~ **conform** (Bayer), sistem delirant cu conţinut identic, apărînd la 2 sau mai multe persoane care se îmbolnăvesc de schizofrenie; în aceste cazuri, bolnavii vin în contradicţie cu realitatea înconjurătoare, nu ca indivizi izolaţi, ci ca un tot unitar (35). ~ **cosmogonic**, sin.: *Delir metafizic*, sistem de idei delirante avînd ca obiect stabilirea originii lumii, a vieţii, a „sufletului", a „reîncarnării" (metempsihoză) (35). ~ **de culpabilitate**, delir în care bolnavul îşi atribuie greşeli prin încălcarea moralei sau a legalităţii (35). ~ **erotoman**, sin.: *Erotomanie*, convingere delirantă a unor bolnavi că sînt iubiţi de o persoană de obicei superioară, căreia îi atribuie nejustificat iniţiativa apropierii, interpretînd în acest sens orice manifestare a acesteia (35). ~ **de exhaustiune**, delir datorit epuizării generale a organismului (35). ~ **febril**, denumire prin care se înţelege tulburarea stării de conştiinţă de obicei de tip delirant şi oneiroid, întîlnită în stările febrile (35). ~ **de filiaţiune**, delir constînd din aceea că bolnavul îşi reneagă filiaţiunea reală, considerîndu-se descendentul unor persoane de seamă (35). ~ **de grandoare**, delir în care bolnavul se consideră persoană dotată cu calităţi fizice, morale, intelectuale excepţionale, deosebite, atribuindu-şi uneori titluri înalte (35). ~ **de imaginaţie** (Dupré), delir cu conţinut neverosimil, de sursă imaginativă sau confabulatorie (35). ~ **de imortalitate**, delir întîlnit în stările depresive, constînd din convingerea bolnavului că este nemuritor pentru a suferi veşnic (35). ~ **indus**, însuşirea de către persoane apropiate bolnavului a delirului acestuia, apărînd ca o formă de reacţie psihologică situaţională care urmăreşte în evoluţia sa etapele dezvoltării delirului inductorului; slăbeşte în intensitate sau dispare prin separarea de inductor sau prin remiterea delirului acestuia (35). ~ **de influenţă**, delir constînd din convingerea bolnavului că se acţionează asupra sa de la distanţă prin sugestie, hipnoză, diferite dispozitive sau aparate (35). ~ **de interpretare**, delir constînd din convingerea falsă a bolnavului că gesturile, acțiunile, cuvintele persoanelor din jur au o semnificație deosebită, interesînd în mod special situația sau persoana sa (35). ~ **de invenție**, delir constînd din convingerea bolnavului că a imaginat sau a creat ceva nou și extraordinar, în realitate neverosimil și imposibil de realizat în etapa respectivă de dezvoltare a științei și tehnicii (35). ~ **ipohondric**, convingere delirantă a bolnavului că suferă de o boală gravă, incurabilă sau cu sfîrșit letal, pe care în realitate nu o are (35). ~ **macromaniacal, sin.**: *Delir macroptic*, delir în care imaginile halucinatorii apar cu dimensiuni mai mari decît echivalentul lor real, putînd duce la convingerea morbidă că însuși corpul sau segmente ale lui capătă proporții uriașe (35). ~ **macroptic**, Delir macromaniacal. ~ **metabolic**, idei delirante avînd drept conținut credința bolnavului în schimbarea, transformarea sau denaturarea propriei persoane sau a ființelor sau lucrurilor din lumea înconjurătoare (35). ~ **metafizic**, Delir cosmogonic. ~ **micromaniacal**, sin.: *Delir microptic*, delir în care imaginile halucinatorii apar cu dimensiuni mai mici decît echivalentul lor real, putînd duce la convingerea morbidă că însuși corpul sau segmente ale lui capătă proporții foarte mici (35). ~ **microptic**, Delir micromaniacal. ~ **musitant**, **sin.**: *Carfologie*, formă gravă de delir, caracterizată prin absența reacțiilor la excitații din afară, agitație motorie necoordonată, mișcări de apărare, răsucire sau de prindere sau culegere a unor fire sau insecte imaginare de pe corp, vorbirea fiind nedeslușită sau înceată (35). ~ **de negație**, idee delirantă întîlnită de obicei în sindromul Cotard, constînd din convingerea bolnavului că organele interne, corpul în întregime nu mai funcționează, au intrat în descompunere sau nu mai există, convingere care merge uneori pînă la afirmația nihilistă a inexistenței sale (35). ~ **nesistematizat**, idei delirante nelegate între ele într-un sistem organizat, cu teme deseori schimbătoare în diferitele etape ale evoluției bolii (35). ~ **nihilist**, delir apărînd în stările depresive, de obicei la vîrstă înaintată, în care bolnavul afirmă că el însuși sau lumea în întregime a dispărut, el nu mai are nici un sentiment, trăiește numai în aparență și va trăi în acest fel veșnic (35). ~ **oniric**, stare confuzională cu halucinații vizuale asemănătoare stării de vis (35). ~ **de persecuție**, convingerea delirantă a bolnavului că este persecutat, observat, supravegheat, otrăvit, nedreptățit de o persoană sau mai multe, eventual organizate, reale sau imaginare (35). ~ **de relație**, delir înrudit cu cel de interpretare, constînd din convingerea morbidă a bolnavului că cei din jur, prin cuvinte, gesturi, acțiuni, fac aluzii defavorabile privitoare la calitățile fizice, morale și intelectuale ale sale (35). ~ **retroactiv** (Sommer), transformarea sub influența ideilor delirante prezente a tuturor evenimentelor trăite de bolnav înainte de apariția stării psihotice, indicînd de obicei stări delirante cronice (35). ~ **rezidual**, idei delirante apărute în timpul unei tulburări de conștiință (de obicei de tip delirant), care se mențin o perioadă de timp după ce tulburarea de conștiință a dispărut (35). ~ **schizofrenoid**, delir constituit cu preponderență din idei de interpretare, relație și influență, asociat cu comportament de aspect bizar, discordant (35). ~ **senzitiv de relație** (Kretschmer), variantă a delirului de interpretare cu determinism psihogen, concepută în mod eronat ca o boală specifică a unui tip caracterial, izolată artificial de autor sub denumirea de delir senzitiv (35). ~ **sistematizat**, complex de idei delirante organizate și cristalizate în jurul unei idei sau teme centrale care se păstrează timp îndelungat (35). ~ **sistematizat halucinator**, Parafrenic. ~ **sistematizat nehalucinator**, Paranoia. ~ **de urmărire**, delir constînd din convingerea morbidă a bolnavului că este urmărit (35). ~ **de urmărire al surzilor** (Kraepelin), delir de urmărire cu structură paranoică, apărînd la surzi, favorizat, edificat și întreținut de deficitul senzorial auditiv (35).

Delirium (lat. = aiurare). Delir. ~ **sine delirio**, *delirium tremens* fără halucinații, fiind prezente doar semnele somatice (35). ~ **tremens**, psihoză acută în cadrul alcoolismului cronic, apărînd uneori ca o complicație a unei boli somatice sau ca fenomen de abstinență alcoolică și care constă dintr-o tulburare de conștiință de tip delirant, zoopsii, agitație psihomotorie foarte intensă, tremurături, hipertermie, hiperhidroză (35).

Delitala. Operația ~, procedeu de alungire a unui bont scurt de gambă prin rezecția peroneului și implantarea lui în tibie cu capul răsturnat. Necesită un timp prealabil de plastie tegumentară (24).

Delivrență (*de-* + lat. *liberare* = a elibera). Expulsia sau extracția placentei și a anexelor sale din căile genitale; are loc la 10—120 minute după expulzarea fătului (18). ~ **abdominală**, extragerea placentei prin plaga operatorie uterină, în caz de operație cezariană (18.) ~ **artificială**, **sin.**: *Expulsie artificială a placentei*, extragere manuală a placentei din cavitatea uterină (18). ~ **naturală**, **sin.**: *Expulsie naturală a placentei*, eliminarea placentei din vagin prin apăsare pe fundul uterului (18). ~ **spontană**, **sin.**: *Expulsie spontană a placentei*, expulzare a placentei fără nici o intervenție din partea celui care asistă (18).

Della Vedova. Operaţia ~, rahisinteză cu grefoane osteoperiostice prelevate local şi din tibie (24).

Delmas, Paul. **Metoda** ~, metodă de naştere extemporanee prin dilatare manuală a colului uterin sub rahianestezie şi extragerea fătului prin aplicaţie de forceps (18).

Delomorfic (gr. *delos* = evident, definitiv + *morphe* = formă). Care este de o anumită formă şi configuraţie (4).

Delore. Cura ~, mesaj pentru redresare forţată, cu ruperea bridelor fibroase în torticolisul muscular (11). **Metoda** ~, osteoclazie pentru a corecta *genu valgum* (24).

Delore-Braine. Procedeul ~, procedeu de închidere a bontului duodenal prin ligatură separată a mucoasei, urmată de sutură musculoseroasă (11).

Délorme, Edmond, 1847—1929, **Operaţia** ~, procedeu de decorticare a inimii în pericardita constrictivă (10).

Delorme. Patrulaterul ~, în semiologia şoldului, patrulaterul format din linia intertrohanteriană anterioară, unită prin două linii cu treimea mijlocie a arcadei femurale. Orice orificiu de intrare, ieşire sau traiect al vreunui proiectil situat în acest patrulater trebuie considerat ca fiind producător al unei plăgi articulare coxofemurale (24).

Delorme-Juvara. (Delorme E., Juvara E.). **Procedeul** ~, procedeu de cură a prolapsului rectal, prin rezecţia limitată a mucoasei prolabate (11).

Deloyers, L. **Gastrectomia** ~, sin.: *Gastrectomie inversată*, rezecţia operatorie a părţii acide a stomacului, cu secţionare la nivelul porţiunii antrofundice, închidere pe tranşe şi anastomoză cu esofagul (11). **Procedeul** ~, procedeu pentru evitarea incontinenţei anusului artificial prin secţionarea segmentului distal al colonului, care urmează a fi transformat în anus, şi răsturnarea lui în antiperistaltism (11).

Delpech. Legea lui ~, extremităţile oaselor care formează o articulaţie, supuse într-o parte a lor la o presiune anormală, puternică şi continuă, îşi micşorează acolo volumul, pe cînd în locul unde sînt scoase timp îndelungat de la presiunea obişnuită îşi măresc volumul (24).

Delta apicală. Regiunea apexului dentar în care se găsesc ramificaţiile canalelor radiculare ce se deschid în spaţiul parodontal (38).

Deltoid (gr. litera delta + *eidos* = formă). Avînd forma literei greceşti delta (Δ) (de ex. ligamentul deltoid al articulaţiei gleznei sau muşchiul deltoid al umărului) (1).

Del Torto. Operaţia ~, artroriză laterală cu grefon tibial în deviaţiile laterale ale piciorului poliomielitic (24).

Del Vecchio. Coloraţia ~, metodă de colorare a corpusculilor metacromatici Babeş-Ernst de la *Corynebacterium diphteriae.* Utilizează albastrul de metilen Löffler, urmat de mordansarea cu Lugol, după o spălare intermediară cu apă. Corpusculii apar coloraţi în brun-verzui, iar corpul bacilului în galben (3).

Demasculinizare (*de-* + lat. *masculus* = mascul). Pierderea caracterelor sexuale secundare masculine, a potenţei şi a libidoului, în urma unor tulburări endocrine; este însoţită uneori de feminizare (exces de estrogeni) (7).

Demecarium bromură. Bază cuaternară de amoniu conţinînd în structură două molecule de neostigmină; inhibează acetilcolinesteraza, efectul fiind de lungă durată; este folosit ca antiglaucomatos, dar are o toxicitate relativ mare (14).

Demecolcină. Alcaloid izolat din *Colchicum autumnale*; agent citotoxic, care blochează mitoza în metafază şi inhibează selectiv granulopoieza; este activ în leucemia cronică şi are un bun efect antigutos (13).

Dementia (lat. = nebunie, demenţă). Demenţă. ~ **infantilis,** Demenţa Heller, vezi Heller. ~ **praecocissima** (Sante de Santis), Schizofrenie infantilă.

Demenţă (lat. *dementia*), sin.: *Anoia, Dementia.* Sindrom constînd în scăderea sau dispariţia unei grupe sau a majorităţii funcţiilor psihice, începînd cu cele mai diferenţiate şi mai noi din punct de vedere ontogenetic; are caracter persistent şi de obicei evolutiv, ducînd treptat la pierderea capacităţii intelectuale a individului, a valorii sociale a personalităţii sale, la îngreuierea sau imposibilitatea adaptării la condiţiile de mediu, cu scădere marcată sau incapacitatea de a dobîndi cunoştinţe noi şi de a folosi experienţa acumulată în trecut la cerinţele situaţionale prezente (35). ~ **amnestică,** demenţă cu predominanţa tulburărilor amnestice (35). ~ **apatoabulică,** tablou clinic constînd din diminuarea accentuată a gîndirii, indiferenţă şi pustiire afectivă, lipsă totală de iniţiativă, abulie cu conservare relativă a memoriei şi a bagajului de cunoştinţe, aspecte care dau un caracter particular acestei demenţe întîlnite de obicei în stadiile avansate ale schizofreniei cu evoluţie cronică (35). ~ **arteriosclerotică,** demenţă de obicei parţială, constînd din tulburări de memorie de tip dismnestic, labilitate emoţională, cu păstrarea relativă a criticii, a relaţiilor afective şi a conştiinţei bolii, nucleul personalităţii fiind mai puţin alterat (35). ~ **concentrică,** demenţă caracterizată prin îngustarea cîmpului preocupărilor bolnavului şi centrarea lor asupra intereselor şi trebuinţelor elementare ale propriei persoane, însoţită de bradipsihie şi bradikinezie, adezivitate, perseverare, incapacitate de conciziune şi pierdere în detalii, explozivitate, aspect pe care îl iau stadiile avansate ale degradării psihice epileptice (35). ~ **epileptică,** formă extremă a deteriorării psihice progresive care apare la unii epileptici, caracterizată prin bradipsihie accentuată şi alterări profunde ale memoriei şi gîndirii (35). ~ **globală,** termen utilizat pentru a desemna demenţele în care sînt afectate de obicei cu aceeaşi intensitate toate laturile activităţii psihice; în acest tip clasic sînt cuprinse de obicei demenţa paralitică şi cea senilă (35). ~ **lacunară,** sin.: *Lacunarism*, demenţă caracterizată prin afectarea cu preponderenţă a unor funcţii psihice, celelalte rămînînd indemne (35). ~ **paralitică,** demenţă globală însoţită de semnele neurologice, somatice şi umorale ale paraliziei generale progresive (35). ~ **paranoidă,** demenţă globală sau lacunară însoţită de halucinaţii şi de idei delirante, de obicei fragmentare, confabulatorii sau fantastice (35). ~ **pelagroasă,** demenţă secundară leziunilor distrofice ale celulelor ganglionare întîlnite în pelagră şi însoţite de neuronofagie, hiperplazie glială şi procese degenerative descendente medulare (2). ~ **precoce** (Morel, Kraepelin), termen vechi prin care se desemna schizofrenia (35). ~ **presenilă,** demenţă apărînd în perioada involuţională, cuprinzînd o serie de boli degenerative, ca boala Alzheimer, boala Pick ş.a. (35). ~ **senilă,** demenţă începînd printr-o amnezie progresivă şi ducînd la o demenţă globală datorită atrofiei cerebrale senile (35). ~ **senilă Korsakov,** Sindromul Korsakov, vezi Korsakov. ~ **vesanică,** termen desuet prin care se înţelegeau demenţele secundare stărilor psihotice cu evoluţie acută sau cronică (35).

Vezi şi: Alzheimer, Heller, Pick.

Demianov, A. A. **Semnul ~,** în lumbago, bolnavul în decubit dorsal nu poate ridica de pe planul patului membrele inferioare extinse decît pînă la o amplitudine de maximum 10° (24).

Demielinizare. Proces de distrugere a tecilor de mielină (15). ~ **perivasculară,** leziune histopatologică caracterizată prin dispariţia mielinei din prelungirile nervoase, în special în vecinătatea vaselor, întîlnită aproape exclusiv în encefalitele postvaccinale şi posteruptive (22).

Demimonstruozitate. *Hemiterata.*

Demineralizare. Pierdere sau scădere a constituenţilor minerali ai organismului (15). ~ **osoasă,** vezi Decalcificare.

Demipeniform (fr. *demi*, de la lat. *dimidius* = jumătate + *penna* = pană + *forma* = formă). Termen aplicat structurilor sau organelor care au una din cele două margini în formă de pană (1).

Demodex. Gen de acarieni din familia *Demodecidae*, clasa *Arachnida*. *Specie mai importantă*: *D.folliculorum* (sin.: *Acarus folliculorum*), întîlnită în foliculii piloşi, mai ales la persoane cu secreţie sebacee crescută. După unii autori ar fi agentul patogen al acneei vulgare (31).

Demografie (gr. *demos* = populaţie + *graphein* = a scrie). Ramură a statisticii care studiază schimbările în numărul, densitatea şi structura unei populaţii, ca urmare a natalităţii, mortalităţii sau deplasărilor populaţiei, şi factorii social-economici care le influenţează (29).

Demohr. Proba ~, probă constînd din compararea a 2 obiecte cu greutate egală şi volum diferit. Oligofrenii şi demenţii apreciază ca fiind mai greu obiectul mai voluminos, indicele de eroare fiind în raport cu gradul de oligofrenie sau demenţă (35).

Demonofobie (gr. *daimon* = demon + *phobos* = frică). Frică patologică de diavoli (35).

Demonologie (gr. *daimon* = demon + *logos* = ştiinţă). Concepţie psihiatrică din trecut despre originea demonică a bolilor psihice, care erau tratate prin exorcisme (35).

Demons-Meigs. Sindromul ~, sindrom caracterizat prin triada: tumoare solidă a ovarului, ascită şi hidrotorax. Ca tumori ovariene sînt întîlnite mai frecvent fibromul ovarian, tecalomul, tumoarea Brenner şi teratomul benign; hidrotoraxul este mai frecvent în dreapta (18).

Demorfinizare. Suprimarea morfinei în morfinomanie; poate fi bruscă (ducînd la tulburări grave ale aparatului circulator şi la tulburări digestive trecătoare) sau lentă (23).

Demours, Pierre, 1702—1795. **Membrana ~,** *Lamina limitans posterior corneae.*

Demucozare (lat. *demucosatio*). Mucoclază.

Demutizare (*de-* + lat. *mutus* = mut). Educarea copiilor surzi în însuşirea limbajului vorbit şi înţelegerea limbajului buzelor şi dactilogiei (35).

Denaturare (fr. *dénaturer*). Procedeu de transformare a unor produse în materiale improprii altor utilizări. Denaturarea se realizează prin adăugarea de mici cantităţi de denaturat la produsul de bază. *Exemple*: alcoolul pentru ars se denaturează cu metanol şi baze piridinice, cel industrial cu benzină, formol etc. Denaturarea proteinelor native se realizează fie pe cale termică (56—100°), fie cu acizi, baze, alcooli, uree etc. (5).

Dendrită (gr. *dendron* = arbore), sin.: *Citodendrită*, *Dendron*. Prelungire a neuronului care transportă impulsul nervos spre corpul celulei; multiple în neuronii multipolari, dendritele se anastomozează cu prelungirile altor neuroni (1).

Dendritic. Arborescent (28).

Dendron. Dendrită.

Denervare. Secţionare chimică sau fizică a nervilor unui anumit organ sau regiune anatomică (15). ~ **renală**, sin.: *Enervare renală*, secţionarea operatorie a filetelor nervoase care însoţesc pediculul renal (11).

Denga, sin.: *Denguero*, *Febră de Aden*, *Febra articulaţiilor*, *Febră buchet*, *Febră dandy*, *Febră polka*, *Febră roşie*, *Febră rusă cu cefalee*, *Febră de 7 zile*. Boală infecţioasă şi transmisibilă din regiunile tropicale, determinată de un virus transmis la om prin intermediul ţînţarului *Aedes aegypti* şi caracterizată clinic prin: evoluţie febrilă bifazică, cefalee, astenie, algii puternice (musculare, articulare şi osoase) care determină o atitudine rigidă, caracteristică cu mers particular (ţeapăn, sacadat, uneori săltăreţ); se însoţeşte de leucopenie marcată şi uneori de o erupţie polimorfă rubeoliformă sau scarlatiniformă (8).

Denguero. Denga.

Denker, Alfred, 1863–1941. **Procedeul ~**, operaţie asupra sinusului maxilar constînd din ridicarea unghiului osos antero-inferior şi intern al maxilarului superior, urmată de îndepărtarea leziunilor mucoasei şi ale pereţilor sinuzali (30).

Denigès, Georges. **Metoda ~**, sin.: *Procedeul cianoargentimetric*, tehnică de dozare a acidului uric şi, în general, a compuşilor purinici prin precipitare cu soluţie argentoamoniacomagneziană, care dă cu purinele un complex argentomagnezian insolubil; excesul de argint (neinclus în complex) este titrat cu cianură de potasiu, în prezenţa iodurii de potasiu (5). **Reacţia ~**, reacţie pentru determinarea acetonei în urină; în mediu puternic acid, în prezenţa oxidului roşu de mercur, acetona dă un precipitat alb acetonomercuric (5).

Denis-Varco. Procedeul ~, procedeu de refacere a continuităţii digestive după duodenopancreatectomie prin reimplantarea bontului pancreatic şi a coledocului în intestin şi anastomoză gastrojejunală (11).

Denitrificare. Procesul de reducere a cantităţii de azot (sub formă de azotat sau azotiţi) conţinută în sol, ca urmare a acţiunii bacteriilor nitrificante, care reduc azotaţii şi azotiţii în amoniac şi azot liber, degajabili în atmosferă (5).

Denitrogenare. Termen general pentru desemnarea procesului de eliminare a azotului dintr-un compus chimic. În natură, denitrogenarea este realizată de o serie de microorganisme, care utilizează *N* din sol (5).

Denman, Thomas, 1733–1815. **Evoluţie spontană ~**, expulzarea spontană a fătului în prezentaţie transversală. Este excepţională şi posibilă numai cînd fătul este mic sau macerat; se degajează iniţial trunchiul, apoi fesele, membrele inferioare şi, la sfîrşit, capul (18).

Denonvilliers, Charles Pierre, 1808–1872. **Fascia ~**, sin.: *Fascia prostatoperitoneală*, porţiune a fasciei pelviene care separă suprafaţa anterioară a rectului de veziculele seminale şi glanda prostată (1).

Dens (lat. = dinte), sin.: *Dinte*. 1. Organ calcificat situat într-unul din procesele alveolare ale maxilarelor, servind pentru masticaţia hranei, realizarea vorbirii şi influenţînd conturul facial; este format din: a) o masă principală de dentină, care înconjură cavitatea pulpei ce conţine pulpa dentară cu nervii şi vasele ei; b) o porţiune coronală (coroana), acoperită de email; c) o porţiune radiculară (rădăcina), care poate fi simplă, bifidă, trifidă, acoperită de os, numit *cementum*; d) o porţiune cervicală (gîtul), joncţiunea coroanei şi rădăcinii (1). 2. Formaţiune anatomică în formă de dinte (1). **Dentes acustici.** Proiecţiile în formă de dinte situate pe marginea limbusului laminei spirale a urechii; se întind între celulele epiteliale şi dau limbusului o suprafaţă neregulată (1). **Dentes angulares.** *Dentes canini*. **~ axis**, sin.: *Apofiza odontoidă a axisului*, *Dens epistrophei*, proces în formă de dinte al corpului axisului, care se articulează cu atlasul (1). **Dentes bicuspidati.** *Dentes premolares*. **Dentes canini**, sin.: *Dentes angulares*, *Dentes cuspidati*, *Dinţi canini*, *Dinţi cuspizi*. Dinţi monoradiculari situaţi pe arcadă, între incisivii laterali şi primii premolari; au coroana de formă conoidă, cu marginea incizală în *V* şi rădăcina lungă, puternică. Există cîte unul pentru fiecare hemiarcadă (4 în total) atît în dentiţia temporară, cît şi în cea permanentă (38). **Dentes columellares.** *Dentes molares*. **Dentes confusi.** Dinte sau dinţi supranumerari, uniţi parţial (coronar sau radicular) sau total între ei sau cu un dinte vecin normal (39). **Dentes cuspidati.** *Dentes canini*. **Dentes decidui**, Dinţi temporari. **~ in dente**, varietate de odontom intradentar; este asemănător ca formă şi structură unui dinte mic inclus în cavitatea pulpară a unui dinte-gazdă (38). **~ epistrophei**, *Dens axis*. **~ exsertus**, dinte care se proiectează anterior de arcul dentar; denumire folosită în mod special pentru canini (1). **Dentes geminati.** Dinţi supranumerari confuzi care seamănă între ei (39). **Dentes incisivi**, sin.: *Dinţi incisivi*. Dinţi situaţi frontal pe arcadă, care servesc la prinderea alimentelor şi tăierea lor. Au coroana uşor lăţită şi o singură rădăcină. Sînt 8 incisivi, dintre care 4 superiori şi 4 inferiori atît în dentiţia temporară, cît şi în cea permanentă.

(38). **Dentes molares,** sin. : *Dentes columellares, Dinți molari, Dinți multicuspizi, Măsele.* Dinți pluriradiculari (2—3 rădăcini), cu coroană voluminoasă, globuloasă, situați posterior pe arcade. La adult sînt 12 molari, așezați cîte 3 pe fiecare hemiarcadă ; la copii, 8 molari de lapte, așezați cîte 2 pe fiecare hemiarcadă (38). **Dentes premolares,** sin. : *Dentes bicuspidali, Dinți bicuspizi, Dinți premolari.* Dinți permanenți dispuși cîte 2 pe fiecare hemiarcadă dentară, ocupînd spațiile al 4-lea și al 5-lea dintre canin și primul molar. Fiecare premolar are caractere funcționale și mai ales morfologice individuale. Ei au o suprafață ocluzală cu 2 cuspizi (de unde și numele de bicuspid), dispuși vestibular și oral. Pot avea 1—2 rădăcini (38). ~ **sapientia,** Molar de minte. ~ **serotinus,** Molar de minte.

Densaplazie (lat. *dens* = dinte + *a-* + gr. *plassein* = a forma). Absența dezvoltării procesului odontoid al axisului (26).

Densificare (lat. *densare* sau *densere* = a strînge). Proces de întărire, de condensare (32). ~ **osoasă,** Condensare osoasă.

Densigrafie (lat. *densus* = dens + gr. *graphein* = a scrie). Grup de metode radiokimografice, care se bazează pe variațiile de intensitate a fasciculului de raze Röntgen, în urma trecerii sale printr-un organ în activitate, de obicei inima, variații înregistrate fotoelectric (electrokimografie sau actinografie) sau cu ajutorul unui contor ionic (ionografie) (10).

Densimetru (lat. *densus* = dens + gr. *metron* = măsură). Aparat pentru măsurarea densității lichidelor (15).

Densitate (lat. *densitas*). 1. Calitatea de a fi dens ; desime (32). 2. Cantitatea de materie într-un anumit spațiu (32). 3. Masa unității de volum a unui corp (32). 4. Număr de obiecte sau ființe pe unitatea de suprafață (32). ~ **absolută,** mărime fizică definită prin raportul dintre masa și volumul unui corp. Reprezintă numeric masa unității de volum a unui corp și se exprimă în g/cm^3 sau kg/m^3. Variază în raport cu temperatura, cu presiunea, cu starea de agregare sau cu structura internă (6). ~ **anofelină,** numărul anofelinelor pe o anumită unitate aleasă (adăpost, gospodărie, metru patrat etc.). (31). ~ **anofelină imaginală,** numărul insectelor adulte dintr-o anumită specie, pe o anumită unitate de măsură aleasă (adăpost, gospodărie etc.) (31). ~ **larvară,** numărul larvelor de anofeli (sau de alte insecte) pe o unitate de captură (a cărei suprafață se cunoaște) sau pe metrul patrat (31). ~ **de probabilitate,** sin. : *Funcție de frecvență,* derivata de ordinul I a funcției de repartiție $F(x)$, adică $F'(x) = f(x)$. Derivata există numai cînd variabila aleatorie este continuă ; pentru variabilele aleatorii discrete, densitatea de probabilitate nu există niciodată (7). ~ **relativă,** raportul între densitatea absolută a unui corp și densitatea absolută a apei distilate la +4°C (6). ~ **urinii,** greutatea specifică a urinii.

Dentalon. Soluție de clorbutol, eugenol și soluție de *Cassia,* folosită ca analgezic local în tratamentul pungilor pioreice dentare (38).

Dentalumb. Lubrifiant de sinteză din grupul siliconelor, folosit pentru ungerea pieselor dentare în cursul sterilizării (38).

Dentamidă. Pastă medicamentoasă pe bază de sulfamidă, folosită în aplicații locale în tratamentele parodontitelor marginale (38).

Dentia precox. Prezența dinților la naștere sau erupția lor imediat după naștere (1).

Denticul (lat. *denticulus* = dinte mic). Mici formațiuni dentinare sferice, care se formează în cavitatea pulpară a dinților ; sub acest termen sînt denumiți uneori dinții foarte mici, reduși de volum (38).

Dentimetru (lat. *dens* = dinte + gr. *metron* = măsură). Instrument folosit în protetica dentară la luarea perimetrului coletului unui dinte sau unui bont dentar, în vederea alegerii sau confecționării unui inel (38).

Dentină (lat. *dens* = dinte). *Dentinum.* ~ **adventițială,** Dentină secundară. ~ **artificială,** un ciment dentar provizoriu, denumit și Fletcher, după numele inventatorului său, a cărui pulbere se compune din 7,5% mastic pulverizat, 100 g oxid de zinc ars, 12 g sulfat de zinc deshidratat, iar lichidul, din 25 g gumă arabică, 65 ml apă distilată, 10 ml alcool și 1—2 picături acid carbolic (39). ~ **circumpulpară,** partea principală a dentinei care se găsește în vecinătatea pulpei dentare (1). ~ **interglobulară,** regiune mică de dentină puțin calcificată găsită în lungul liniilor incrementale (1). ~ **intermediară,** formă de trecere între predentină (fibre) și dentină (substanța mineralizată) (38). ~ **primară,** dentina formată înainte de erupția dintelui (38). ~ **neregulată,** Dentină secundară. ~ **secundară,** sin. : *Dentină adventițială, Dentină neregulată,* dentina de refacere care este depozitată pe pereții camerei pulpei prin pulpa dentară, ca răspuns al pierderii substanței dentare (1). ~ **vitroasă,** sin. : *Vitreodentină,* varietate de dentină care prezintă tubi dentinali în număr redus (1).

Dentinificare. Dentinogeneză.

Dentinoblastom, sin. : *Dentinom.* Tumoare odontogenă compusă din țesut conjunctiv și din substanță dentinoidă, formînd mase neregulate în cavitatea pulpară a dintelui (38).

Dentinogeneză (*dentină* + gr. *genesis* = naștere), sin. : *Dentinificare.* Formarea dentinei (1). ~ **imperfectă,** anomalie de structură a substanței dentare, de obicei congenitală, datorită unor tulburări ale odontoblaștilor; dinții apar mai mici, hipercalcificați, uneori fragmentați, cu dentină opalescentă, brună (38).

Dentinom. Dentinoblastom.

Dentinum, sin.: *Dentină, Ivoriu, Substantia eburnea dentis.* Țesut calcificat care formează partea principală a dintelui; se aseamănă cu osul, dar diferă de acesta prin absența celulelor incluse în el. Este acoperit de smalț la nivelul coroanei și de cement la nivelul rădăcinii; el însuși înconjură pulpa camerei și rădăcina canalelor pe care le conține (1).

Dentiție (lat. *dentitio*). 1. Procesul de apariție a dinților prin erupția lor prin creasta alveolară, precum și dezvoltarea lor (1). 2. Caracterul și aranjarea dinților la un individ sau o specie (1). ~ **accesională**, erupția acelor dinți care nu sînt precedați de dentiția deciduală (la om, molarii permanenți) (1). ~ **de lapte**, sin.: *Dentiție temporară*, dentiția a cărei erupție începe la 6–8 luni de la naștere și se completează în aproximativ 30 luni (39). ~ **permanentă**, dentiția care înlocuiește pe cea de lapte și erupe între 6 și 18 ani de la naștere (39). ~ **postpermanentă**, Dentiția a treia. ~ **temporară**, Dentiție de lapte. ~ **a treia**, sin.: *Dentiție postpermanentă*, erupția dinților care înlocuiesc pierderea dinților permanenți (secundari); la om acest mod de dentiție este excepțional de rar (1).

Dento- (lat. *dens, dentis* = dinte). Prefix care introduce în termenii compuși referirea la dinte (32).

Dentocol. Masă de luat amprentă, folosită în stomatologie (38).

Dentom (*dento-* + *-oma*), sin.: *Odontom.* Formațiune de aspect tumoral, constituită din țesuturi dentare adulte: smalț, cement, dentină. Se găsește fie izolat de dinți în grosimea maxilarelor, fie legat de dinți (odontom satelit extra- sau intradentar). Este considerat ca o disorganoplazie rezultată prin tulburări în dezvoltarea mugurelui dentar (38).

Dentonomie (*dento-* + gr. *nomos* = lege). Clasificarea dinților (1).

Dénucé, Jean Henri Maurice, 1859–1924, **Boala** ~, Boala Schanz-Dénucé, vezi Schanz-Dénucé.

Denudare (lat. *denudo* = a dezveli). Punerea în evidență sau descoperirea unei formațiuni anatomice (23).

Denutriție (*de-* + lat. *nutrire* = a hrăni). Scădere importantă în greutate provocată de carența alimentară, deficitul de utilizare a substanțelor alimentare sau predominanța proceselor de dezasimilare (15).

Deontologie (gr. *deon* = obligație + *logos* = studiu, știință). Studiul obligațiilor medicului față de bolnav, confrați, personalul ajutător, față de colectivitate și stat, ca și al drepturilor profesionale, morale și materiale, stabilite prin legi scrise și nescrise, prin tradiție, norme de educație, conștiință (23).

Deparafinare. În tehnica histopatologică, procedeu tehnic de dizolvare în solvenți a parafinei, în vederea colorării secțiunilor făcute după includerea în parafină (2).

Deparazitare (*de-* + lat. *parasitus* = parazit). Distrugerea prin diferite mijloace a ectoparaziților omului sau animalelor (8).

Depărtător. Instrument metalic de diferite forme și dimensiuni, folosit pentru îndepărtarea țesuturilor sau a buzelor unei plăgi operatorii (11). ~ **autostatic**, depărtător care se menține în poziția dorită (11). ~ **de buze**, instrument stomatologic folosit pentru îndepărtarea părților moi labiocomisurale, spre a se crea accesul necesar examenului și intervențiilor în șanțurile vestibulare sau în cavitatea bucală (38). ~ **de maxilare**, instrument care se interpune între arcadele dentare, pentru a menține deschisă cavitatea bucală în timpul intervențiilor chirurgicale (38). ~ **de os**, depărtător care se poate introduce sub diafiza unui os pentru a apăra părțile moi subiacente și care izolează în același timp și marginile plăgii, în cursul operației (24).

Vezi și: Billroth, Collin, Farabeuf, Heister Ionescu, Juvara, Kirschner, Legueu, Papin Quervain, Stacke, Tuffier, Volkmann.

Dependent social. Persoană care din diferite cauze nu-și poate asigura existența prin mijloace proprii și are nevoie de sprijinul statului. Starea de dependent social se stabilește de către Oficiul de prevederi sociale teritorial, pe baza anchetei efectuate de către asistentele sociale (29).

Dependență (*de-* + *pendere* = a atîrna). 1. Stare de subordonare, în care existența unui element este condiționată de un altul (32). 2. Stare psihoorganică determinată de administrarea repetată a unui medicament, ajungîndu-se ca întreruperea sau scăderea dozelor să provoace apariția simptomelor de abstinență (32). ~ **fizică**, necesitatea organismului pentru o substanță stupefiantă administrată repetat; însoțește de obicei dependența psihică în cadrul eufomaniei (14). ~ **funcțională**, corespondența dintre valorile a două sau mai multe variabile, ceea ce se poate exprima matematic prin relația: $y = f(x)$. Deși relația cauză-efect stă întrucîtva la baza dependenței funcționale, ea nu poate fi confundată cu aceasta (7). ~ **psihică**, necesitatea psihică pentru o substanță stupefiantă administrată repetat, favorizată de acțiunea euforizantă, acțiunea liniștitoare, calmarea durerii, labilitatea psihică (14).

Deperiostare. 1. Tehnică de chirurgie ortopedică, care constă din îndepărtarea sau simpla incizie și decolare a periostului din jurul unui os bolnav. Este folosită mai ales în osteita condensantă (24). 2. Timpul chirurgical de îndepărtare a periostului din orice operație pe os (24).

Depersonalizare (*de-* + lat. *persona* = caracter, personalitate). Alterare a conștiinței propriei persoane, manifestată prin trăirea înstrăinării ideilor, sentimentelor și acțiunilor. A fost descrisă de P. Janet în psihastenie, se mai întîlnește în stările depresive și în schizofrenie, fiind însoțită uneori de fenomene de automatism mintal (35).

Depesaj. Ciopîrțirea, fragmentarea unui cadavru, cu scopul de a împiedica identificarea sau pentru a-l disimula ori distruge mai ușor (23).

Depigmentare (*de-* + lat. *pigmentum* = culoare pentru pictat). Decolorare a tegumentelor sau anexelor prin dispariția pigmentului (12).

Depilare (lat. *depilare* = a depila). Epilare.

Depistare (fr. *dépister* = a depista). 1. Descoperirea unui caz de boală infecțioasă printr-un diagnostic corect, folosind atît date clinice privind în special semnele de debut, cît și investigații epidemiologice și/sau metode rapide de laborator (8). 2. Descoperirea izvorului de îmbolnăvire și a contacților unui caz de boală infecțioasă (8). ~ **activă,** descoperirea cît mai precoce a unui caz de boală, a izvorului de îmbolnăvire sau a contacților, din inițiativa cadrelor medico-sanitare (29). ~ **biologică** descoperirea bolnavilor sau a persoanelor infectate (infestate), cu ajutorul reacțiilor biologice (29). ~ **pasivă,** descoperirea unui caz de boală, a izvorului de îmbolnăvire sau a contacților, prin prezentarea spontană a acestora la unitățile medico-sanitare (29).

Deplacare electrolitică. În tehnica dentară, operația de corodare pe cale electrolitică a suprafeței interioare a unei turnături metalice dentare de tipul coroanelor, cu scopul obținerii unei mai bune adaptări pe dinte (39).

Depleție (lat. *depletio*). Eliminare excesivă a unor constituenți esențiali ai organismului (apă, electroliți etc.) (15).

Deplumbare. Operația de curățire riguroasă a instrumentelor și recipientelor și de purificare a reactivilor folosiți pentru microdeterminări de plumb (9).

Depolarizare (fr. *dépolariser* = a depolariza). În fiziologie, modificarea — sub influența unei excitații — a repartiției ionilor la interfețele membranei unei fibre musculare care se contractă (de exemplu), cu ieșirea potasiului și intrarea sodiului și apariția unui ,,curent de acțiune'' îndreptat spre exteriorul celulei; substratul biochimic al acestui fenomen îl constituie descărcarea complexelor macroergice (ATP) și faza anaerobă a glicolizei (10).

Depolimerizare. Procesul de fragmentare în molecule mai mici a macropolimerilor. Se poate obține fie sub acțiunea căldurii, agenților oxidanți, radiațiilor ultraviolete, fie prin biocataliză, sub acțiunea enzimelor depolimerizante, de obicei hidrolitice (5).

Depresiune (lat. *depressio*). 1. Stare psihică caracterizată printr-o triadă simptomatică compusă din dispoziție tristă, încetinire a ritmului ideativ și inhibiția activității (35). 2. Reducerea unei funcții cu ajutorul unui medicament (13). 3. În anatomie, o parte din suprafața unui organ, care prezintă o adîncitură față de restul suprafeței (1). ~ **agitată,** depresiune în care predomină neliniștea motorie ca expresie a anxietății, tulburărilor de conștiință sau fenomenelor delirante și halucinatorii (35). ~ **anxioasă,** depresiune în care dispoziția tristă este însoțită de o stare de spaimă intensă (35). ~ **buzei inferioare,** depresiunea mediană de sub buza inferioară în care, la bărbat, în mod frecvent crește un smoc de păr (musca) (39). ~ **confuzivă,** depresiune în care, alături de triada simptomatică, se găsesc tulburări de conștiință de tip delirant sau oniric (35). ~ **delirantă,** stare depresivă cu idei delirante de autoacuzare, culpabilitate, ruină, sărăcie, ipohondrice, de negație, de prejudiciu, însoțite uneori de halucinații (35). ~ **endogenă,** expresie clasică utilizată pentru desemnarea fazelor depresive ale psihozelor afective, utilizată și astăzi în special de psihiatrii adepți ai concepției constituționaliste care, afirmînd în mod eronat importanța capitală a condițiilor de mediu intern, reduc la minimum rolul influențelor de mediu extern în apariția stărilor depresive din cadrul psihozelor afective (35). ~ **frenului bucal,** urmă în formă de V, lăsată de frenurile bucale pe amprenta mandibulară sau maxilară (39). ~ **reactivă,** stare depresivă cu etiologie psihogenă și cu conținut strîns legat de trauma psihică determinantă (35). ~ **simplă,** depresiune săracă în simptome, cu predominanța inhibiției în gîndire și activitate (35). ~ **stuporoasă,** depresiune în care inhibiția activității atinge gradul extrem; bolnavii devin imobili, starea depresivă exteriorizîndu-se numai prin expresia mimică (35).

Depresor (lat. *deprimere* = a face să coboare). Factor care inhibează o anumită funcție (15).

Deproteinizare. Vezi Defecare.

Depunere (lat. *deponere* = a depune). Proces distrofic caracterizat prin precipitarea unor substanțe, pînă atunci solubile, la nivelul unor structuri morfofuncționale modificate patologic (2).

Depurație. Îndepărtarea din organism a produșilor inutilizabili (15).

De Quervain. Vezi Quervain.

Deranjament (fr. *dérangement*). Perturbare a unei funcții (32). **~ gastric febril,** veche denumire pentru forma gastroenterică acută a toxiinfecției alimentare (8).

Deratizare. Totalitatea măsurilor de luptă împotriva șoarecilor. Include o serie de măsuri preventive (împiedicarea accesului șoarecilor la alimente și suprimarea posibilităților de hrană și adăpost) și o serie de măsuri de combatere prin: a) mijloace mecanice; b) mijloace chimice (substanțe intoxicante pe cale digestivă, ca antu, sau cu acțiune anticoagulantă sau, în sfîrșit, substanțe intoxicante pe cale respiratorie); c) mijloace biologice (cunoașterea și ocrotirea dușmanilor naturali ai rozătoarelor). Vechea metodă prin care se utilizau culturi microbiene este astăzi interzisă (8).

Dercum, Francis Xavier, 1856–1931. **Boala ~,** sin.: *Fibrolipomatoza dureroasă, Lipomatoza dureroasă, Dercum, Neurolipomatoza dureroasă,* varietate de lipomatoză difuză, localizată mai ales pe trunchi și rădăcina membrelor. Se însoțește inconstant de tulburări mintale, apatie, astenie. De etiologie necunoscută, probabil endocrină (12).

Derealizare. Tulburări ale conștiinței mediului înconjurător, acesta părînd bolnavului ca ireal, iluzoriu, înstrăinat, inert, lipsit de viață și culoare, ca siluete percepute prin fum, ceață sau printr-un văl. Se întîlnește de obicei asociată cu depersonalizarea (35).

Dereism (Bleuler) (*de-* + lat. *res* = lucru). Tulburare de gîndire întîlnită în special în schizofrenie și constînd din desprinderea conținutului gîndirii de realitate (35).

Derencefalie (gr. *dere* = gît + *enkephalos* = creier). Monstruozitate constînd din dezvoltarea rudimentară a oaselor cutiei craniene cu o anomalie marcată a creierului, care rămîne în vertebrele cervicale superioare, bifide; porțiunea posterioară a occipitalului este absentă; reprezintă o varietate de anencefalie (1).

Derivată. Limita raportului dintre creșterea unei funcții și creșterea variabilei independente, atunci cînd creșterea foarte mică a variabilei tinde către zero. În chimie, calculul cu derivate este folosit în analiza matematică a vitezelor de reacție, iar în biologie în studiul fenomenelor de creștere (7). **~ parțială,** derivata unei funcții de mai multe variabile, în raport cu una singură dintre ele, celelalte fiind considerate constante. Ecuațiile cu derivate parțiale sînt un instrument matematic indispensabil în studiul fizicii, al chimiei fizice, al biofizicii etc. (difuziunea unei substanțe medicamentoase în țesuturi se poate descrie cu ajutorul unei ecuații cu derivate parțiale) (7).

Derivație (lat. *derivatio*). 1. Dirijarea procesului de scurgere a sîngelui sau altor produse biologice dintr-o regiune în alta prin mijloace diferite (15). 2. Înregistrare a unor fenomene biologice cu ajutorul electrozilor de culegere plasați într-un anumit mod (15). **Derivații bipolare.** Derivații electrocardiografice în care ambii electrozi sînt exploratori, culegînd potențiale electrice. În mod curent se utilizează derivațiile bipolare în plan frontal ale membrelor care alcătuiesc laturile unui triunghi considerat echilateral, descris de Einthoven și anume: derivația I (D I) = membrul superior drept — membrul superior stîng; derivația a II-a (D II) = membrul superior drept — membrul inferior stîng; derivația a III-a (D III) = membrul superior stîng — membrul inferior stîng (32). **Derivații convenționale.** Derivații electrocardiografice bipolare sau unipolare, care se execută în mod curent și obligatoriu (32). **Derivații diferențiale.** Sisteme de derivații electrocardiografice, aplicate larg de Fattorusso și realizînd recoltarea potențialelor cu ajutorul a 2 electrozi inelari concentrici (10). **Derivații ectocardiografice.** Diferite sisteme de puncte de înregistrare electrocardiografică, alese în mod convențional pe suprafața corpului (10). **Derivații electrocardiografice.** Sisteme de înscriere a electrocardiogramei cu valoare și dispunere topografică variabilă (în plan și spațiu) a electrozilor. Există înscrieri directe (experimentale), semidirecte (esofagiene) sau indirecte (cutanate); bipolare (cu 2 electrozi activi) sau unipolare (un electrod „explorator" activ și unul de „referință" indiferent) (10). **Derivații endocavitare.** Înregistrări electrocardiografice obținute prin electrod-cateter cardiac (10). **Derivații esofagiene.** Captare a potențialelor electrice cardiace cu ajutorul unui electrod-sondă esofagian (10). **~ externă,** crearea operatorie a unei comunicații între un organ cavitar și exterior (11). **~ internă,** crearea operatorie a unei comunicații între două organe cavitare (11). **~ înaltă a urinii,** derivarea către exterior a fluxului urinar prin nefrostomie, pielostomie sau ureterostomie (11). **Derivații neconvenționale.** Sisteme de înregistrare a curenților de acțiune ai inimii prin electrozi cu localizări variate, avînd ca scop fie reprezentarea mai fidelă a valorii vectorilor — derivații toracice triunghiulare (Nahb etc.), bipolare, ECG funcțională Kienle și altele, fie reprezentarea mai corectă a poziției spațiale a vectorilor (sistemele Bürger, Ortogonale etc.) (10). **Derivații precordiale.** Derivații electrocardiografice unipolare care utilizează un electrod explorator precordial şi un electrod indiferent. Se notează cu litera V (volt), urmată de cifra care indică poziţia electrodului explorator : V_1 = marginea dreaptă a sternului în spaţiul al IV-lea intercostal ; V_2 = marginea dreaptă a sternului în spaţiul al IV-lea intercostal ; V_3 = mijlocul distanţei dintre V_2 şi V_4 ; V_4 = intersecţia liniei medioclaviculare stîngi cu spaţiul al V-lea intercostal (normal pe vîrful inimii) ; V_5 = intersecţia orizontalei care trece prin V_4 cu linia axilară anterioară ; V_6 = intersecţia aceleiaşi orizontale cu linia axilară mijlocie. În anumite cazuri se pot folosi şi puncte de culegere posterioare, situate pe orizontala pe care se situează V_4, V_5 şi V_6 (de ex. V_7 la intersecţia cu linia axilară posterioară şi V_8 paravertebral în stînga). Se mai pot face înregistrări şi în poziţiile simetrice din dreapta (notate similar, dar adăugînd R) sau la niveluri mai înalte sau mai joase faţă de punctele convenţionale (32). **Derivaţii semiunipolare.** Derivaţii electrocardiografice în care electrodul de referinţă nu are potenţial nul ; unul din electrozi se plasează pe unirea a două membre (tip aV) sau pe torace (tip C), iar celălalt, succesiv, pe braţul drept (aVR, CR), stîng (aVL, CL) sau picior (aVF, CF) (10). **Derivaţii standard.** Derivaţiile electrocardiografice bipolare clasice (Einthoven), cu electrozi plasaţi în planul frontal, la cîte două din vîrfurile unui triunghi echilateral, format de ambele braţe şi piciorul stîng (derivaţia I = braţ drept — braţ stîng ; derivaţia a II-a = braţ drept — picior stîng ; derivaţia a III-a = braţ stîng — picior stîng (10). **Derivaţii unipolare.** Derivaţii electrocardiografice în care electrodul de referinţă este constituit de „borna central-terminală" (unirea bornelor celor 3 membre), electrodul explorator fiind aşezat pe faţa antero-laterală a hemitoracelui stîng (precordialele $V_1 — V_6$) sau pe membre (unipolarele VR, VL, VF) (10). **Derivaţii unipolare ale membrelor.** Derivaţii la care electrozii exploratori corespund unghiurilor triunghiului Einthoven şi care înregistrează variaţiile cîmpului electric al curentului de acţiune al inimii la nivelul braţului drept (VR), braţului stîng (VL) şi gambei stîngi (VF). Amplitudinea acestor derivaţii fiind redusă, pentru uzul practic se folosesc derivaţiile unipolare ale membrelor augmentate (notate cu *a*), imaginate de Goldberger (32).

Vezi şi : Gross, Lian-Goblin, Nehb.

Derm (gr. *derma* = piele). *Dermis.*

Dermacentor. Gen de acarieni din familia *Ixodidae*, clasa *Arachnida*. *Specii mai importante* :*D.andersoni* (sin. : *D.venustus*) parazitează mai ales unele animale (cai, şoareci), dar poate fi găsit şi la om, la care poate determina o paralizie uneori mortală. Transmite tularemia, febra Q şi febra pătată a Munţilor Stîncoşi ; *D.marginatus* (sin. : *D.silvarum*) poate transmite tularemia şi bruceloza (31).

Dermalom. Material de sutură subţire cu care se fac suturile în chirurgia plastică şi estetică (38).

Dermatită (*dermato-* + *-ită*), sin. : *Dermatitis, Dermită.* Denumire generică pentru afecţiuni inflamatorii ale pielii, în general cu evoluţie acută sau subacută (12). ~ **actinică,** Lucită. ~ **alergică,** termen generic pentru afecţiunile cutanate de tip dermatită, a căror etiopatogenie este de natură alergică (12). ~ **atopică** (Coca), Eczema atopică. ~ **atrofiantă maculoasă diabetică,** Dislipoidoza Urbach-Oppenheim, vezi Urbach-Oppenheim. ~ **atrofică difuză progresivă,** Boala Pick-Herxheimer, vezi Pick-Herxheimer. ~ **atrofică maculoasă,** Anetodermie. ~ **de ciment,** sin. : *Eczemă de ciment*, dermatită de tip eritematoveziculos întîlnită la zidari, betonişti, salahori şi provocată de var, apă, traumatisme, care alterează stratul cornos, favorizînd sensibilizarea la sărurile de crom conţinute în ciment (9). ~ **de contact,** inflamaţie acută a pielii, rezultînd printr-un mecanism toxic sau mai ales alergic, din contactul cu un agent extern vegetal (flori, plante), mineral (substanţe chimice) etc. Exemple : d. de livadă, după decubit pe iarbă ; d.*primularis*, datorită contactului cu *Primula* ; d. de jartieră, produsă de contactul cu cauciuc sau nichel, în prezenţa secreţiei sudorale ; d. de omizi, prin contactul cu perişorii omizilor (sin. : *Caterpillar-dermatitis*) ; d. profesionale, prin contact cu petrol, cauciuc, ciment etc. (12). ~ **contuziformă,** Eritem nodos. ~ **dismenoreică simetrică,** dermatită de cauză endocrină (ovariană), cu localizare la membrele inferioare (12). ~ **exfoliativă,** termen generic pentru dermatitele urmate de exfoliere (12). ~ **exfoliativă a nou-născutului,** Boala Ritter von Rittersheim, vezi Ritter von Rittersheim. ~ **exfoliativă Wilson-Brocq,** vezi Wilson-Brocq. ~ **fesieră sifiloidă posterozivă,** sin. : *Eritemul fesier posteroziv sifiloid al sugarilor*, erupţie apărînd la sugari în regiunile parietală şi fesieră ; pe un fond eritematos apar fisuri, vezicule şi papule care iau aspect sifiloid (12). ~ **figurată mediotoracică** (Brocq), Eczematide seboreice. ~ **herpetiformă,** Boala Dühring-Brocq, vezi Dühring-Brocq. ~ **hipostatică,** Angiodermatita purpurică şi pigmentară a membrelor inferioare. ~ **înotătorilor,** Schistosomiază cutanată. ~ **liniară migratorie,** *Larva migrans*. ~ **mediofacială,** Dermatoza pigmentară peribucală. ~ **ocre,** Angiodermatita purpurică şi pigmentară a membrelor inferioare. ~ **oxiurică,** Oxiuroză cutanată. ~ **peri-**

anală și intertriginoasă, Oxiuroză cutanată. **~ polimorfă dureroasă Brocq,** Boala Dühring-Brocq, vezi Dühring-Brocq. **~ profesională,** denumire generică pentru dermatitele a căror cauză. este reprezentată de diferite substanțe toxice sau sensibilizante întîlnite în condițiile în care se desfășoară munca profesională (12). **~ seboreică,** leziuni de dermatită și cruste seboreice nepruriginoase, localizate pe pielea păroasă a capului, față și plicile de flexiune, pe un teren de diateză exsudativă, la sugarii din primele 3 luni de viață (33). **~ varicoasă,** Angiodermatita purpurică și pigmentară a membrelor inferioare.

Dermatitis (*dermato-* + *-itis*). Dermatită. **~ a cercariis,** Bilharzioza cutanată. **~ factitia,** *Cutis anserina.* **~ maligna papillaris,** Boala Paget, vezi Paget.

Dermato- (gr. *derma*, *dermatos* = piele). Prefix sinonim cu *dermo-* (32).

Dermatobia. Gen de insecte din familia *Oestridae*, a căror larve parazitează pielea unor animale, păsări sau a omului. *Specii mai importante*: *D.cyaniventris*, *D.hominis*, *D.noxialis* (31).

Dermatobiază. Miază datorită prezenței larvelor de *Dermatobia.* Se manifestă prin prurit și apariția de formațiuni inflamatorii asemănătoare unor furuncule. Dacă nu survin alte complicații, după ieșirea larvei rana se cicatrizează (31).

Dermatochondritis helicis. Condrodermatita nodulară cronică a urechii.

Dermatoconioză (*dermato-* + *konis* = praf + *-oză*). Impregnare a pielii cu diferite pulberi de metale, roci, cărbune etc. (12).

Dermatofibrom (*dermato-* + lat. *fibra* = fibră + *-oma*). Fibrosarcom Darier-Ferrand, vezi Darier-Ferrand. **~ progresiv și recidivant,** Fibrosarcom Darier-Ferrand, vezi Darier-Ferrand.

Dermatofibroză lenticulară diseminată. Varietate eruptivă de fibroame lenticulare, deseori ereditară, cu caracter benign (12).

Dermatofit (*dermato-* + gr. *phyton* = plantă). ciupercă ce parazitează pielea sau anexele ei (12).

Dermatofitidă, sin. : *Mikid.* Denumire generică pentru elemente eruptive de sensibilizare, apărînd la distanță, în cursul unei micoze (12).

Dermatofitoză. Dermatomicoză.

Dermatoglife (*dermato-* + gr. *glyphe* = sculptare). Creste papilare.

Dermatoliză (*dermato-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucție). *Cutis laxa.*

Dermatologie (*dermato-* + gr. *logos* = știință). Specialitate medicală care se ocupă cu studiul pielii și afecțiunilor sale (12).

Dermatom. 1. Teritoriu cutanat inervat de fibrele senzitive ale unui singur nerv spinal (1). 2. Instrument pentru tăierea pielii, folosit în prelevarea lambourilor destinate grefării (1).

Vezi și : Dorobanțu, Tenner-Vandeput.

Dermatomer (*dermato-* + gr. *meros* = parte). Teritoriu cutant care corespunde unui metamer medular (27).

Dermatomicoză (*dermato-* + gr. *mykes* = ciupercă + *-oză*), sin. : *Dermatofitoză, Micoză cutanată.* Termen generic pentru afecțiunile pielii și anexelor ei, provocate de o ciupercă (dermatofit) (12).

Dermatomiozită (*dermato-* + gr. *mys* = mușchi + *-ită*). Boală din grupul miozitelor primitive, caracterizată prin erupții cutante cu caracter polimorf, asociate cu un edem, dur și dureros la presiune, al mușchilor subiacenți și al țesutului celular subcutanat (27).

Dermatoscleroză (*dermato-* + gr. *sklerosis* = întărire). Scleroză cutanată, stare particulară caracterizată prin condensarea elementelor constitutive ale pielii, cu sau fără mărire de volum, însă cu pierderea elasticității (12).

Dermatospasmus. *Cutis anserina.*

Dermatostomatita Baader. Vezi Eritem polimorf.

Dermatoșalazie (*dermato-* + gr. *chalasis* = relaxare). *Cutis laxa.*

Dermatovenerologie. Specialitate medicală care se ocupă cu studiul bolilor de piele și anexelor pielii, precum și cu studiul bolilor venerice (12).

Dermatoză (*dermato-* + *-oză*). Denumire generică pentru bolile de piele (12). **~ brutarilor,** erupție alergică provocată de contactul cu aluatul sau, mai frecvent, cu amelioranții făinii (persulfați alcalini) (9). **~ coaforilor,** dermatoză provocată de contactul cu soluțiile folosite pentru degresarea, decolorarea și vopsirea părului (9). **~ discoidă și lichenoidă cronică Sulzberger-Garbe,** vezi Sulzberger-Garbe. **~ pigmentară peribucală,** sin. : *Dermatita mediofacială, Eritroza pigmentată peribucală, Parakeratoza pigmentogenă peribucală,* pigmentație peribucală cu localizare simetrică, întîlnită exclusiv la femei și avînd o cauză endocrină (tulburări ovariene) ; are două varietăți : tip Brocq (numai pigmentări) și tip Sézary (la care se adaugă prurit, eritem și descuamație seboreică) (12). **~ precanceroasă,** termen generic pentru un grup de dermatoze care merg în mod obligatoriu sau în orice caz în mod frecvent la cancerizare (malignizare) (12). **~ profesională,** dermatoză provocată de acțiunea unor factori mecanici, fizici, chimici și biotici, care țin de exercitarea unei profesiuni și îndeosebi de condițiile în care se desfășoară munca profesională (9).

Dermatozoonoză (*dermato-* + gr. *zoon* = animal + *nosos* = boală). Denumire generică pentru bolile de piele provocate de paraziţi animali (12).

Dermectomie (gr. *derma* = piele + *ektome* = excizie). Excizia unei porţiuni din piele (24).

Dermis (gr. *derma* = piele), sin.: *Cutis vera, Derm.* Pătură conjunctivă a pielii, situată între epiderm şi ţesutul subcutanat (1).

Dermită (gr. *derma* = piele + *-ită*). Dermatită. ~ **artificială**, inflamaţie superficială şi trecătoare a pielii, rezultînd din acţiunea unei cauze nocive externe (fizice, chimice etc.) (12). ~ **livedoidă şi gangrenoasă** (Nicolau), accident local al medicaţiei bismutice. Prin injectarea unui preparat liposolubil sau insolubil într-o arteriolă a regiunii fesiere se produce o embolie locală, urmată de dureri foarte mari şi de placarde infiltrative livedoide. În cele mai multe cazuri evoluează spre supuraţie aseptică şi leziuni gangrenoase, urmate de fistule (12).

Dermo- (gr. *derma, dermatos* = piele). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la piele (32).

Dermoblast (*dermo-* + gr. *blastos* = germene). Parte a mezodermului care dă naştere corionului (1).

Dermodeză. Tehnică de chirurgie ortopedică pentru limitarea mişcării anormale într-o articulaţie, cu ajutorul unui lambou de piele. Se foloseşte la sechelele paraliziei infantile (24).

Dermoepidermită. Denumire generică pentru bolile de piele, în care inflamaţia acută este simptomul capital (infecţii microbiene, dermatomicoze); termenul înlocuieşte din ce în ce mai mult pe cel de dermită, fiind mai corect din punct de vedere anatomic (12).

Dermografism (*dermo-* + gr. *graphein* = a scrie), sin.: *Autografism, Cutis graphica, Neurotoxidermie policromă ortiată, Urticarie factice.* Tendinţa specială a tegumentelor unor persoane de a reacţiona prin leziuni papuloase urticariene la cele mai mici excitaţii. După zgîrierea cu un vîrf tocit se formează o linie albă, înlocuită curînd de o linie roşie şi apoi de o reacţie ortiată care durează de la 1/2 oră pînă la cîteva ore (12).

Dermohipodermită. Vezi Hipodermită.

Dermolexie (*dermo-* + gr. *lexis* = vorbire). Posibilitate de a recunoaşte cu ochii închişi, litere, cifre sau alte semne convenţionale, făcute prin atingerea tegumentului (27).

Dermomegalie (*dermo-* + gr. *megas* = mare). Megalodermie.

Dermotropism (*dermo-* + gr. *tropos* = întoarcere). Calitate pe care o prezintă unii microbi şi inframicrobi de a se fixa pe tegumente sau mucoase, datorită unei afinităţi elective (22).

Dermovaccin. Termen sub care este cunoscut vaccinul antivariolic, preparat cu virus vaccinal cultivat pe pielea de viţel (22).

Derodidymus (gr. *dere* = gît + *didymos* = geamăn), sin.: *Derodim.* Monstru cu un singur corp, două gîturi, două capete şi două extremităţi superioare şi inferioare. Uneori sînt prezente şi alte membre rudimentare (1).

Derodim. *Derodidymus.*

Deromelus (gr. *dere* = gît + *melos* = extremitate). Monstru care prezintă un membru accesor ataşat de gît sau maxilar (1).

Derrich-Burnett. Boala ~, Febra Q.

Derrien, Eugène, 1879–1931. **Legea lui** ~, între concentraţia unei substanţe din lichidul cefalorahidian (C_{lcr}) şi concentraţia aceleiaşi substanţe în sînge (C_s) există un raport constant exprimat de valoarea K a constantei zisă hemomeningee, conform reacţiei:

$$C_{lcr} = \frac{C_s}{\sqrt{I}} \cdot K$$

unde I este concentraţia soluţiei izotonă (8,5 g NaCl/litru şi 49 g glucoză/litru) (5).

Des- (lat. *dis*). Element de compunere care introduce în termeni un sens privativ (32).

Desalinizare (*de-* + lat. *sal* = sare). Îndepărtarea sărurilor dintr-o soluţie sau preparat (20). ~ **apei**, totalitatea procedeelor pentru a reduce cantitatea de săruri minerale aflate în exces în apă, în vederea realizării unei ape potabile. Metodele de desalinizare sînt: metoda termică constînd din evaporarea şi condensarea apei; metoda electrolitică constînd din îndepărtarea sărurilor prin electroliză; metoda de desalinizare cu ajutorul răşinilor schimbătoare de ioni (20).

Desault, Pierre Joseph, 1744–1795. **Aparatul** ~, aparat gipsat de imobilizare a braţului lipit de trunchi, cu cotul în unghi ascuţit, întrebuinţat în fracturile claviculei, humerusului sau omoplatului şi după reducerea luxaţiei scapulohumerale (24). **Bandajul** ~, bandaj folosit pentru imobilizarea fracturii de claviculă cu ajutorul unei perniţe de vată în axilă şi tururi circulare de faşă care fixează cotul la torace (11). **Semnul** ~, în fracturile intracapsulare de col femural, la rotaţia membrului inferior, marele trohanter nu se mai deplasează pe un arc de cerc înainte şi înapoi, ci vîrful lui rotează pe loc (24).

Descementare. În tehnica dentară, operaţie de îndepărtare a dinţilor artificiali cementaţi de pe lucrările protetice metalice, prin dizolvarea cementului cu solvenţi speciali (acid clorhidric, acid fosforic) (39).

Descemet, Jean, 1732–1810. **Membrana ~,** *Lamina limitans posterior corneae.*

Descemetită. Inflamaţia membranei Descemet; se manifestă prin cute sau precipitate pe cornee (28).

Descemetocel. Keratocel.

Descensus testis. Procesul de coborîre a testiculului din regiunea lombară în pungile scrotale, unde trebuie să ajungă în mod normal la naştere (1).

Deschamps, Joseph François Louis, 1740–1824. **Acul ~,** ac de ligatură prevăzut cu ureche centrală, a cărui tijă este cudată la vîrf către stînga sau către dreapta, aproape în unghi drept (11).

Deschizătorul de gură Roser-König. Vezi Roser-König. **~ de gură Whithead,** vezi Whithead.

Descuamare (lat. *desquamare* = a rade solzii). 1. Proces fiziologic normal, inaparent, constînd din desprinderea celulelor cornoase cele mai superficiale (stratul disjunct). La nou-născut, în primele zile de viaţă, se observă o descuamaţie fiziologică furfuracee, mai rar lameloasă (sin.: *Exfoliere*) (12). 2. În mod patologic, atunci cînd se descuamează un strat cornos îngroşat prin proces de hiper- sau parakeratoză consecutiv unei inflamaţii subiacente, descuamarea devine vizibilă sub formă de scuame. *Varietăţi:* furfuracee, pitiriazică, lameloasă, în lambouri, membranoasă (12). **~ estivală palmară,** formă discretă, uscată, de dishidroză palmară, apărînd primăvara şi vara sub formă de insule de descuamare cu evoluţie centrifugă, prezentînd la margine un guleraş subţire scuamos (12). **~ persistentă a buzelor,** afecţiune de etiologie neclară, rebelă, apărînd mai ales la adolescenţi. Buzele, mai ales cea inferioară, sînt tumefiate şi acoperite de scuame de diferite grosimi (12).

Desecare (fr. *desécher* = a usca). Eliminarea surselor de apă stagnantă prin colmatare, drenare sau pompare, metodă eficace de asanare în profilaxia antimalarică (31).

Desembrionare. Manoperă de extragere a embrionului de găină şi a sacului de gălbenuş din oul embrionat, folosită în scopul cultivării unor inframicrobi pe membrana corioalantoidă aderentă de cochilie (22).

Desensibilizare (fr. *desensibiliser* = a desensibiliza). 1. În general, reducerea sau abolirea sensibilităţii faţă de un agent sensibilizant, cu ajutorul unor factori specifici sau nespecifici (15). 2. Metodă, iniţiată de Besredka, avînd drept scop evitarea tulburărilor de tip anafilactic la introducerea în organism de seruri imune (antidifteric, antitetanic etc.). Desensibilizarea constă din introducerea pe cale parenterală, la intervale scurte de timp, a unor cantităţi mici de ser, înaintea administrării dozei necesare de ser imun (3).

De Sèze-Lavendrière. Masa ~, masă de vertebroterapie, care permite realizarea unei tracţiuni segmentare cervicale, dorsale sau lombare, forţa şi viteza tracţiunii fiind reglate şi controlate (24).

Desferioxamină. Sideramină produsă de unele actinomicete, factor de creştere pentru diferite organisme. Are proprietatea de a chela electiv ionii ferici, transformîndu-se în ferioxamină, compus stabil care se elimină renal şi este folosit în intoxicaţiile acute şi cronice cu fier (hemocromatoze, hemosideroze) (14).

Desfigurare (fr. *défigurer* = a desfigura). Prejudiciu estetic datorit unor leziuni care modifică aspectul feţei prin cicatrice mutilante; poate fi determinată de factori traumatici sau patologici (23).

Desherbare (*des-* + lat. *herba* = iarbă). Distrugerea vegetaţiei verticale acvatice din preajma malurilor, pentru a împiedica dezvoltarea larvelor de anofel (31).

Deshidratare (*des-* + gr. *hydor* = apă). 1. Proces lezional complex, provocat de reducerea apei din ţesuturi, cu diminuarea volumului, ratatinare, contracţie fibrilară etc. (2). 2. În tehnica histopatologică, procedeu de extragere a apei dintr-un ţesut, în vederea incluzionării. Metoda cea mai obişnuită utilizează mai multe băi de alcool etilic, din ce în ce mai concentrat, pînă la alcool absolut (2).

Desicare (*de-* + lat. *siccare* = a seca), sin.: *Uscare.* Proces fizic de eliminare a apei. În inframicrobiologie, desicarea lentă este utilizată pentru atenuarea unor inframicrobi (prepararea vaccinului antirabic al lui Pasteur), iar cea bruscă, pentru conservarea germenilor inframicrobieni. La cadavre, fenomen precoce, care începe la mucoasele descoperite şi în locurile unde pielea este mai subţire (scrot, vîrful degetelor) sau în locurile unde există o lezare a epidermului (formînd pete pergamentate); desicarea este mai rapidă la temperatură înaltă şi în atmosferă uscată, ca şi la nou-născuţi (22–23).

Desipramină hidroclorică. Metabolit rezultat prin demetilarea imipraminei, ar fi responsabil în parte de acţiunile acesteia; are proprietăţi farmacologice asemănătoare imipraminei, fiind folosit terapeutic ca antidepresiv (14).

Desjardins, Abel. **Punctul ~,** proiecţia pe peretele anterior al abdomenului a cozii pancreasului într-un punct situat la 5–7 cm de ombilic, pe o linie trasată de la acesta la axilă (11).

Desmiognatus (gr. *desmios* = care leagă + *gnathos* = falcă). Monstru care prezintă un cap parazit suplimentar, ataşat de maxilarul inferior sau de gît cu ajutorul unui ligament sau muşchi (1).

Desmită (gr. *desmos* = bandă, ligament + *-ită*). Inflamaţia unui ligament (4).

Desmo- (gr. *desmos* = bandă, ligament). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la elemente de legătură, ligaturi (32).

Desmocite (*desmo-* + gr. *kytos* = celulă). Celule ale ţesutului de suport (1).

Desmocranium (*desmo-* + lat. *cranium*, de la gr. *kranion* = craniu). Modelul mezenchimal sau membranos al neurocraniului, din care se dezvoltă *chondrocranium* (1).

Desmodinie (*desmo-* + gr. *odyne* = durere). Durere într-un ligament (4).

Desmoglicogen. Glicogen conţinut în ţesutul interstiţial sub formă combinată cu o proteină (1).

Desmoid (*desmo-* + gr. *eidos* = formă). Ca un ligament; fibros (1). ~ **periostal,** tumoare osoasă benignă de origine fibromatoasă, caracterizată printr-o uzură corticală, delimitată spre spongioasă de o linie de scleroză şi plină cu un ţesut fibros sărac în vase şi celule, dar bogat în fibrile orientate paralel cu axul osului (24).

Desmolază, sin.: *Redoxază.* Termeni vechi pentru desemnarea structurilor cu activitate enzimatică de oxido-reducere. Astăzi se utilizează denumirile specifice pentru fiecare tip de activitate enzimatică, şi anume: dehidraze, oxidaze, carboxilaze, peroxidaze, catalaze (5).

Desmologie (*desmo-* + gr. *logos* = ştiinţă). Ştiinţa care se ocupă cu studiul structurilor conjunctive şi în special al celor ligamentare articulare (1).

Desmopatie (*desmo-* + gr. *pathos* = boală). Boală a ligamentelor (4).

Desmopexie (*desmo-* + gr. *pexis* = fixare). Fixarea operatorie a unui ligament (11). ~ **uterină,** fixarea operatorie a uterului în poziţie normală, prin sutura ligamentelor rotunde la peretele ventral al abdomenului sau la peretele ventral al vaginului (11).

Desmopicnoză (*desmo-* + gr. *pyknosis* = condensare). Scurtare operatorie a ligamentelor rotunde prin fixarea lor la peretele anterior al vaginului (11).

Desmoplastic (*desmo-* + gr. *plassein* = a forma). Care provoacă sau produce aderenţe (4).

Desmorexă. *Desmorrhexis.*

Desmorrhexis (*desmo-* + gr. *rhexis* = ruptură), sin.: *Desmorexă.* Ruptură a unuia sau mai multor ligamente (4).

Desmothrix, sin.: *Keratoză spinuloasă cu tricostază, Thysanothrix, Trichostasis spinulosa.* Displazie caracterizată prin hipotricoză, cu tulburări de implantare a firelor de păr, localizată mai frecvent în regiunile seboreice; apare sub formă de mici mase negricioase, cornoase, foliculare, în care se suprapun mici fire de păr lanuginoase. Poate fi întîlnită şi pe părţile descoperite la lucrătorii cu uleiuri sau smoală (12).

Desmotripsină. Termen vechi, utilizat pentru desemnarea activităţii triptice a unor celule (5).

Desmozom (*desmo-* + gr. *soma* = corpuscul). Termen desemnînd formaţiuni corpusculare inframicroscopice care alcătuiesc o punte intercelulară; la nivelul lor, spaţiul intercelular împreună cu lama externă a membranei celulare (atunci cînd este prezentă aici) sînt mai îngroşate (1).

Desmuştizare. Distrugerea muştelor din locuinţe, adăposturi sau un anumit teritoriu prin folosirea unor măsuri igienico-sanitare îndreptate atît împotriva insectelor adulte, cît şi stadiilor mai tinere. Un aport important în acţiunile de desmuştizare îl aduc pulverizările cu insecticide remanente de tipul DDT sau HCH (31).

Desolvatare. Deshidratare parţială a membranei hidrice, care pierde păturile externe difuze în timpul procesului de coacervare, rămînînd numai un strat dens de solvent aderent de micele (6).

Desoxicorticosterone acetate (engl.), abreviat DCA, DOCA. Acetat de dezoxicorticosteronă.

Despăduchere. Îndepărtarea sau distrugerea păduchilor de pe persoane, îmbrăcăminte sau din locuinţe, prin aplicarea de diferite măsuri (curăţenie, folosirea insecticidelor remanente de contact etc.) (31).

Despicătură. Termen folosit în anatomie pentru formaţiuni separate în una sau mai multe părţi (32). ~ **labiomaxilopalatină,** malformaţie congenitală caracterizată printr-o soluţie de continuitate la nivelul buzei superioare, podelei nazale, crestei alveolare, bolţii dure, vălului palatin şi luetei. *Forme anatomoclinice*: a) despicături totale, care interesează buza, podeaua nazală, bolta palatină şi vălul palatin cu lueta; b) despicături parţiale, care interesează fie numai buza, narina şi creasta alveolară (despicătură anterioară), fie numai palatul dur şi moale (despicături posterioare) (38). ~ **linguală,** sin.: *Glososchizis, Limbă bifidă,* malformaţie congenitală sau traumatică, caracterizată prin diviziunea pe linia mediană a porţiunii libere a limbii, îndeosebi a vîrfului (38). ~ **velopalatină,** sin.: *Uranostafiloschizis,* malformaţie congenitală, care constă din persistenţa comunicării cavităţii bucale cu fosele nazale şi se manifestă prin tulburări de alimentaţie şi de fonaţie (30).

Despuiere. Operaţie statistică prin care datele de observaţie (înscrise pe fişe sau în registre) sînt sortate, centralizate şi grupate în scopul prelucrării lor statistice (7).

Destot, Etienne. **Fractura ~,** fractură intra-articulară prin eclatare a extremității inferioare a radiusului, datorită pătrunderii condilului carpian (24). **Procedeul ~,** manevră pentru reducerea pe cale ortopedică a fracturii de extremitate inferioară de radius cu deplasare (24). **Semnul ~.** 1. În fracturile cavității cotiloide, echimoză numulară în fundul părții corespunzătoare a scrotului (sin.: *Echimoză numulară scrotală*) (24). 2. În fractura extremității inferioare de radius, cu deplasare anterioară a fragmentului distal, deformarea regiunii în pîntec de furculiță (24). 3. În fractura scafoidului carpian, palparea unei proeminențe dure osoase la acest nivel (24).

Deșocare (*de-* + fr. *choquer* = a șoca). Totalitatea actelor terapeutice aplicate în vederea scoaterii unui bolnav din starea de șoc (11).

Deșosare. Dezvelirea porțiunii radiculare a dintelui prin retractarea țesutului gingival (39).

Det. Abreviere pentru *Detur* (13).

D.E.T. Abreviere pentru distrofie endemică tireopată (7).

Detector (fr. *détecteur*). Corp sau substanță capabilă se semnalizeze sau să evidențieze prezența unor fenomene fizice sau a unor substanțe chimice (21).

Detergent (lat. *detergere* = a curăți), sin.: *Detersiv*. Substanță tensioactivă cu acțiune curățitoare și dezinfectantă, a cărei molecule au o porțiune polară hidrofilă și una nepolară lipofilă, care se orientează corespunzător la interfețe, concentrîndu-se local și scăzînd tensiunea superficială. Consecutiv apar proprietățile caracteristice: înmuiere și sedare, emulsionare, spumare, solubilizare, dezinfecție. Se descriu detergenți anionici (săpunuri, compuși sulfatați și sulfonați), cationici sau săpunuri inverse (săruri cuaternare de amoniu), neionici și amfolitici (14).

Determinare (lat. *determinare* = a determina). Fixare cu precizie (32). **~ sexuală,** fixarea evoluției sexuale a unui organism, în fazele timpurii ale ontogenezei; poate fi progamică (în ovul, înainte de fecundare), singamică (prin fecundare, în momentul acesteia) și epigamică (după fecundare, prin influențe exogene) (7).

Detersiv. Detergent.

De Toni-Debré-Fanconi (De Toni, Giovanni; Debré, Robert; Fanconi, Guido). **Sindromul ~,** sin.: *Diabet glucozofosfoaminoaciduric*, tubulopatie prin insuficiența tubului proximal și caracterizată prin rahitism hipofosfatemic vitaminorezistent și nanism, însoțite de acidoză hipercloremică, hiperaminoacidurie, glicozurie renală, cistinoză (33).

Detorsionare (lat. *detorquere* = a întoarce). Repunerea operatorie în poziție și în ax normal a unui segment sau a unui organ torsionat (11).

Detoxificare, sin.: *Detoxifiere*. 1. Acțiune metabolică prin care un produs toxic introdus în organism este transformat într-unul sau mai multe alte produse netoxice sau cu toxicitate redusă (9). 2. Acțiunea de distrugere a proprietăților toxice ale toxinelor sub influența unor agenți fizici sau chimici. Detoxificarea efectuată în anumite condiții poate păstra intactă proprietatea antigenică a toxinelor, care pot fi folosite astfel în imunizarea antitoxică (3).

Detoxifiere. Detoxificare.

Detritus (lat. *deterere* = a roade, a uza). Produs acidofil secundar necrobiozei și necrozei, compus din resturi celulare și fibrilare, mai mult sau mai puțin degradate (2).

Detrusor (lat. *detrudere* = a împinge cu putere în jos). Mușchi care comprimă, îngustînd și golind o cavitate (1). **~ urinae,** *Detrusor vesicae*. **~ vesicae,** sin.: *Detrusor urinae*, mușchi neted situat în peretele vezicii urinare; contractînd vezica, expulzează urina; denumirea se aplică la toate păturile musculare, deoarece toate sînt implicate în contracție (1).

Detubare. Extragerea din laringe a tubului O'Dwier, introdus pentru asigurarea respirației în caz de asfixie postdifterică (30).

Detur (lat. = eliberează), abreviat *det*. Termen folosit uzual în prescripțiile medicale; indică obligativitatea preparării și administrării unui medicament într-o anumită formă și în anumite doze (13).

Deuteranomalie (gr. *deuteros* = al doilea + *anomalos* = tulburare). Ușoară anomalie a vederii pentru culoarea verde (28).

Deuteranopie (gr. *deuteros* = al doilea + *an-* + *opsis* = vedere), sin.: *Acloropsie, Aglaucopsie*. Absența vederii pentru culoarea verde (28).

Deuteriu, sin.: *Hidrogen greu*. ^{2}H. Izotop al hidrogenului, cu greutatea atomică 2; în reacție cu oxigenul dă apa grea (5).

Deutero- (gr. *deuteros* = al doilea). Prefix care introduce în termenii compuși noțiunea de al doilea (32).

Deuteron. Nucleul atomului de hidrogen greu cu o sarcină elementară pozitivă (36).

Deuteropatie (*deutero-* + gr. *pathos* = boală). Boală secundară altei afecțiuni (4).

Deuteroplasmă (*deutero-* + gr. *plasma* = formație), sin.: *Deutoplasmă*. 1. Termen consemnînd componentele pasive sau slab active ale citoplasmei, în special rezervele nutritive (1). 2. Materialul nutritiv al oului (1).

Deuteroscopie (*deutero-* + gr. *skopein* = a vedea). Halucinații autoscopice externe (35).

Deuto- (gr. *deuteros* = al doilea). Prefix sinonim cu deutero- (32).

Deutoneuron (*deuto-* + gr. *neuron* = nerv). Al 2-lea neuron din cadrul unui lanţ neuronal (27).

Deutoplasmă (*deuto-* + gr. *plasma* = formaţie). Deuteroplasmă.

Deutoplasmolisis (*deuto-* + gr. *plasma* = formaţie + *lysis* = dizolvare, distrucţie). Eliminarea vitelusului din blastomerele mamiferelor în cursul clivajului (1).

Deutschländer, Carl Ernst, 1872–1942. **Boala ~**, sin.: *Fractură de efort*, *Fractură de marş*, *Fractură de oboseală*, *Picior forţat*, fractura spontană a metatarsienelor II, III sau IV, produsă în urma unui traumatism minim sau (mai ales) a unui efort deosebit de mers (24).

Devascularizare (*de-* + fr. *vasculariser* = a vasculariza). Excizia operatorie sau întreruperea chirurgicală a continuităţii sistemului vascular dintr-un segment sau organ (11).

Devergie. Atitudine ~, poziţia unui cadavru cu flexiunea coatelor, genunchilor şi degetelor şi cu extensiunea picioarelor (32).

Deversare (fr. *deverser* = a deversa). Procesul de îndepărtare a apelor reziduale în bazine naturale de apă. Procesul de deversare se face în funcţie de capacitatea de autopurificare a bazinului receptor. În cazul cînd puterea de impurificare a apei reziduale depăşeşte capacitatea de autopurificare a bazinului receptor, apele reziduale trebuie epurate (20).

Deviaţie (lat. *deviatio*). Abatere. **~ de ax**, în electrocardiografie, îndepărtarea axelor medii de depolarizare (*QRS*) şi repolarizare (*T*) ventriculară de la limitele fiziologice admise: +30° pînă la +60° (±30°), cu o angulaţie între ele de maximum 60° (10). **~ de ax concordantă**, deviaţie de ax în care unghiul dintre axele *QRS* şi *T* rămîne normal (10). **~ de ax discordantă**, deviaţie de ax în care unghiul dintre axele *QRS* şi *T* depăşind 60°, apare o „dislocare" (10). **~ de ax de poziţie**, sin.: *Deviaţie de ax simplă*, deviaţie de ax datorită unor deplasări ale inimii, fără alterări secundare ale traseului (în special ale repolarizării) (10). **~ de ax cu „preponderenţă" ventriculară**, termen folosit în electrocardiografia clasică pentru deviaţii patologice accentuate, exprimînd de obicei o hipertrofie cardiacă (10). **~ de ax simplă**, Deviaţie de ax de poziţie. **~ conjugată a capului şi a globilor oculari**, deviaţie asociată, în aceeaşi direcţie, a capului şi a globilor oculari, determinată de leziunea căilor oculocefalogire (27). **~ disociată a capului şi a globilor oculari**, deviaţie a capului de partea leziunii şi a ochilor de partea opusă, datorită afectării căii oculogire după încrucişarea din partea rostrală a protuberanţei, iar a căii cefalogire înainte de încrucişarea din bulb (27). **~ septului nazal**, deformare a septului nazal osteocartilaginos, consecutivă unui viciu de dezvoltare sau unui traumatism; poate produce jenă respiratorie nazală (30). **~ standard**, Abatere medie pătratică.

Devic, E. **Boala ~**, sin.: *Neuromielită optică*, *Oftalmoneuromielită*, boală din grupul leuconevraxitelor, caracterizată printr-o mielită acută necrotică, asociată cu o nevrită optică bilaterală (27).

Deviometru (*deviaţie* + gr. *metron* = măsură). Aparat imaginat de Owen pentru măsurarea deviaţiei musculare oculare în diferitele direcţii cardinale de privire, cu posibilitatea de înscriere a rezultatelor pe o schemă (28).

Devitalizare (*de-* + lat. *vita* = viaţă). Suprimarea funcţiilor vitale într-un ţesut (2). **~ pulpară**, necrozarea intenţionată a pulpei dentare în scop terapeutic, pentru a obţine insensibilizarea necesară amputării sau extirpării ei; se obţine cu arsenic sau paraformaldehidă (chimic) sau curent de înaltă frecvenţă (fizic) (38).

Devraigne-Descomps. Poziţia ~, poziţie în care parturienta este în decubit dorsal, cu coapsele puternic flectate pe abdomen şi gambele în extensiune. Aceasta favorizează mişcarea de nutaţie a sacrului, care realizează o mărire a diametrului antero-posterior al strîmtorii inferioare (18).

Dewar, sir James, 1842–1923. **Balonul ~**, balon special pentru păstrarea gazelor lichefiate (32).

Dexametazonă. Compus cortizonic cu acţiune antiinflamatorie puternică; retenţia sodiului şi creşterea eliminării potasiului sînt aproape nule; poate fi utilizat şi ca topic (13).

Dextran. Substanţă macromoleculară de natură polizaharidică, cu activitate optică, produsă de anumite microorganisme (*Leuconostoc mesenteroides*, *Streptococcus sanguis* şi streptococii grupului H) în medii cu zaharoză. În stare pură, se utilizează sub formă de soluţii, care pot substitui plasma sanguină (substituent de plasmă). Producerea de dextran este un criteriu important de diferenţiere a *Streptococcus sanguis* de *Streptococcus salivarius*, care produce levan pe mediile cu zaharoză (3).

Dextrază. Termen industrial pentru desemnarea structurilor (microorganisme ca *Bacillus macerans*, sisteme fermentative), care au activitate litică asupra dextrinei, liberînd D-glucoză (5).

Dextrine. Poliozide cu greutate moleculară mijlocie. Din hidroliza amidonului, sub acţiunea ptialinei sau a acizilor diluaţi, rezultă într-o primă etapă amilodextrine (care cu iodul se colorează în albastru), apoi eritrodextrine (colorabile în roşu cu iodul) şi, în final, acrodextrine (care nu se colorează cu iodul) (5).

Dextrinosis. Acumularea în ţesuturi a unor polizaharide anormale (32).

Dextro- (lat. *dexter* = drept). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul : în partea dreaptă (32).

Dextrocaină. Delcaină.

Dextrocardie (*dextro-* + gr. *kardia* = inimă). Anomalie de poziţie a inimii, care se găseşte situată sau rotată în hemitoracele drept. *Tipuri*: dextrocardia adevărată (inversiunea cavităţilor inimii şi a vaselor mari, asociată — tipul I — sau nu — tipul al II-lea — cu un *situs inversus* total); dextrocardie corectată falsă — tipul al III-lea (10).

Dextrocardiogramă (*dextro-* + gr. *kardia* = inimă + *gramma* = notare). Prima fază a unei angiocardiografii, constînd din opacifierea cavităţilor drepte ale inimii şi a arterei pulmonare (durează 2—3 secunde) (10).

Dextrocerebral (*dextro-* + lat. *cerbrum* = creier). Localizat în emisfera cerebrală dreaptă (1).

Dextrocondilism (*dextro-* + gr. *kondylos* = vîrf). Deviaţia condililor mandibulari spre dreapta (1).

Dextrogastrie (*dextro-* + gr. *gaster* = stomac). Inversarea poziţiei stomacului, cu situarea acestuia în partea dreaptă a abdomenului (16).

Dextrometorfan. Derivat sintetic de morfinan; are acţiune antitusivă, prin inhibarea centrului bulbar (14).

Dextromoramid. Analgezic de sinteză cu acţiune asemănătoare morfinei (13).

Dextropoziţie (*dextro-* + lat. *positio* = aşezare). Aşezarea în partea dreaptă a corpului a unui organ situat în mod obişnuit în partea stîngă (10). ~ **aortică**, malformaţie a emergenţei aortei, constînd din aşezarea „călare pe sept" şi putînd ajunge — în cazurile extreme — pînă la transpoziţie (ieşirea sa din ventriculul drept) (10).

Dextrorotaţie cardiacă. Malformaţie cardiacă, datorită unui defect de rotaţie a inimii embrionare, în care inima se află în dreapta, dar nu are cavităţile inversate (10).

Dextrotironină. Analog dextrogir al biotironinei (hormon tiroidian); creşte puţin metabolismul bazal, dar are acţiune marcată de scădere a hipercolesterolemiei, fiind folosit ca antiaterogen (14).

Dextroversiune (*dextro-* + lat. *vertere* = a învîrti). Versiunea (torsiunea) unui organ sau a unei formaţiuni anatomice către partea dreaptă a organismului sau a anumitor regiuni topografice ale acestuia (1).

Dextroză. Termen industrial pentru denumirea D-glucozei (5).

Dextrozurie. Glicozurie.

Dez- (lat. *dis-*). Element de compunere cu sens privativ, sinonim cu des-, utilizat înaintea vocalelor şi a consoanelor sonore (32).

Dezaferentare (*dez-* + lat. *affere* = a aduce). Suprimarea impulsurilor nervoase aferente prin întreruperea căii respective pe cale chirurgicală sau medicamentoasă (15).

Dezalbuminare. Vezi Defecare.

Dezamidază. Enzimă care catalizează dezamidizarea unei amide. Procesul are loc concomitent cu o oxidare, ceea ce face ca produşii finali ai dezamidizării să fie acidul respectiv şi amoniacul (5).

Dezaminare. Procesul de îndepărtare a grupării amino- din structura chimică a unui aminoacid, cu ajutorul dezaminazelor (15). ~ **oxidativă**, proces biochimic care realizează degradara aminoacizilor, rezultînd α-cetoacidul corespunzător şi amoniac (sau o amină). Enzimele catalizante ale reacţiei (aminoacidoxidaze) sînt specifice fie pentru izomerii *L* ai aminoacizilor, fie pentru izomerii *D*. Au fost evidenţiate în omogenatele de organe ale vertebratelor, la plante şi mucegaiuri. Oxidaza *L* a aminoacizilor este prezentă în ţesuturile şi veninul de şarpe (5).

Dezaminază. Enzimă care catalizează procesul de eliminare a grupării aminice (NH_2) dintr-un compus organic. În ţesuturi, fenomenul are loc concomitent cu o oxidare, ceea ce face ca produşii finali ai dezaminării să fie acidul aminei respective şi amoniacul. Dintre dezaminaze, cele mai larg răspîndite în natură sînt aminoacidoxidazele (5).

Dezangrenare osoasă. Lipsa de contact a fragmentelor unei fracturi (24).

Dezanofelizare. Metodă folosită în combaterea malariei, care constă din distrugerea anofelilor adulţi, prin utilizarea de substanţe chimice. Un loc important între aceste substanţe îl ocupă insecticidele remanente de tip DDT sau HCH, care îşi păstrează eficacitatea un timp îndelungat pe suprafeţele pulverizate. O acţiune eficace de dezanofelizare trebuie să se axeze şi pe combaterea insectei în stadiul larvar prin diferite măsuri de delarvizare (31).

Dezarticulaţie (*dez-* + lat. *articulatio* = încheietură), sin.: *Amputaţie în contiguitate*. Secţionarea şi îndepărtarea unui segment al aparatului locomotor de la nivelul unei articulaţii (24).

Vezi şi: Chopart, Larrey, Lisfranc.

Dezasimilare (*dez-* + lat. *assimilare* = a face asemănător). Latură a proceselor metabolice, caracterizată prin predominanța fenomenelor de degradare și uzură (15).

Dezaxare. Consolidare vicioasă a unei fracturi, care compromite axul normal de funcțiune a unui membru. Important în dezaxare nu este gradul ușor de unghiulare sau rotare a fragmentelor, ci raportul dintre suprafețele articulare învecinate focarului de fractură (24).

Dezechilibru (fr. *déséquilibre*). Lipsă de echilibru (32). ~ **articular,** în stomatologie, procedeu complex la nivelul aparatului dento-maxilar, în cazul pierderii contactelor de ocluzie normală dintre cele două arcade dentare normale (38).

Dezinclavare. Manevră de enucleare a unei formațiuni anatomice din formațiunile învecinate cu care vine în raport (11).

Dezinclavator. Instrument folosit pentru dezinclavare (11).

Vezi și: Young.

Dezinfectant (fr. *désinfectant*). Substanță folosită pentru omorîrea bacteriilor și a altor microorganisme patogene, în mediul extern, pe piele și pe anumite mucoase, pe care le sterilizează. Principalele grupe de substanțe dezinfectante sînt: detergenții, peroxizii și alți compuși oxidanți, halogenii și compușii halogenați, alcoolii, aldehidele, fenolii, acizii, coloranții, compușii metalelor grele (14).

Dezinfecție (fr. *désinfection*). Acțiune prin care se urmărește distrugerea tuturor formelor de existență a microorganismelor patogene (forme vegetative și spori), care pot provoca infecții în general și boli transmisibile în special, prin mijloace fizice (mecanice, radiații, căldură) sau chimice (8). ~ **apelor,** proces prin care se distruge flora patogenă din apă și se reduce flora saprofită. Dezinfecția se aplică fie în vederea purificării apei potabile, fie pentru distrugerea florei patogene din apele reziduale sau din bazinele de înot. Cele mai folosite metode sînt: utilizarea radiațiilor ultraviolete, ozonizarea și în special clorizarea apei. Pentru cantități mici de apă se folosește și fierberea, distilarea, filtrarea prin filtrare bacteriologică sau filtre cu nisip argintat (20). ~ **continuă,** sin.: *Dezinfecție curentă*, dezinfecție care se aplică în focar, asupra tuturor produselor septice ale bolnavului, ori de cîte ori acestea ajung la exterior pe căile de eliminare uzuale. Se aplică produselor eliminate de bolnav sau purtător, ustensilelor și oricăror obiecte cu care a venit în contact bolnavul (inclusiv lenjeria), încăperii și mobilierului, closetului și vaselor de noapte, scuipătorilor, apei cu care bolnavul s-a spălat sau a făcut baie etc. (8). ~ **curentă,** Dezinfecție continuă. ~ **profilactică,** acțiune de prevenire a apariției și răspîndirii bolilor transmisibile cu punct de plecare de la o sursă în general necunoscută (purtător, bolnav nediagnosticat sau în incubație), constînd din dezinfectarea sistematică a apei potabile, a reziduurilor lichide și solide, a localurilor de utilitate publică în care se produc aglomerări de persoane, a mijloacelor de transport, pasteurizarea laptelui, fierberea alimentelor și a apei, măsuri de igienă individuală (8). ~ **terminală,** dezinfecție care se aplică în spațiul în care a locuit un individ infectat și asupra obiectelor acestuia, în momentul cînd încetează de a mai fi contagios sau cînd părăsește locul respectiv (8).

Dezinhibiție (*dez-* + lat. *inhibere* = a reține). Metodă terapeutică psihiatrică de scoatere din negativism și îndepărtare a tendințelor la disimulare cu ajutorul unor substanțe medicamentoase (amital sodic, hexenal etc.), care scot bolnavul din inhibiție și măresc posibilitatea de contact dintre acesta și examinator (35).

Dezinsecție (*dez-* + lat. *insecta* = insecte). Ansamblul metodelor și mijloacelor de luptă împotriva artropodelor (insecte și acarieni) care au un rol în transmiterea bolilor infecțioase fie ca sursă de infecție, fie numai ca simpli vectori (8). ~ **de combatere,** distrugerea artropodelor prin metode și mijloace fizice (îndepărtare prin acțiune mecanică, capturare, folosirea acțiunii luminii și în special a căldurii), metode și mijloace chimice (insecticide de ingestie, de respirație și de contact sau de șoc) și metode biologice (ocrotirea animalelor și plantelor care distrug artropodele — cîrtiță, arici, pitulice, viespe, păianjen, *drossera, utricula*) (8). ~ **profilactică,** complexul de măsuri menit să creeze condiții neprielnice existenței și înmulțirii artropodelor și să împiedice contaminarea acestora. Constă din măsuri de igienă personală a locuinței și a adăposturilor animalelor domestice, asanarea terenurilor mlăștinoase, educație sanitară etc. (8).

Dezinserție (*dez-* + lat. *insertare* = a băga, a introduce). Desfacerea traumatică sau chirurgicală a inserției unui tendon sau mușchi (24).

Dezintegrare (*dez-* + lat. *integrare* = a întregi). Termen care, în general, exprimă acțiunea de distrugere a formei. *Exemple*: pulverizarea este o dezintegrare; trecerea unui metal în stare coloidală sub acțiunea arcului electric este de asemenea o dezintegrare; în mod similar: dezintegrarea nucleului atomilor radioactivi, dezintegrarea unui țesut prin broiaj etc. (5). ~ **radioactivă,** sin.: *Transmutație radioactivă*, procesul de transformare a nucleelor atomice ale unui element radioactiv urmat de trecerea acestuia în alt element; poate fi spontană sau artificială; este însoțită de emisiunea de radiații β^-(electroni), β^+(pozitroni numai la cea artificială) α(helioni); de cele mai multe ori, dezintegrarea radioactivă este însoţită de emisiune de energie electromagnetică (radiaţii γ) (6).

Dezintoxicare (*dez-* + lat. *intoxicare* = a intoxica). 1. Procedeu terapeutic urmărind a elimina sau a face inofensiv un toxic pătruns în organism (9). 2. Metodă de tratament a toxicomaniilor, prin suprimarea bruscă sau treptată a administrării toxicului, necesitînd uneori o medicaţie analeptică, sedativă sau detoxifiantă (35).

Dezinvaginaţie (*dez-* + lat. *in* = în + *vagina* = teacă). Repunerea în situaţie normală a intestinului pe cale operatorie sau prin clismă într-un segment al tubului digestiv în care s-a produs o invaginaţie (11).

Dezlipire (*dez-* + sl. veche *lěpiti* = a lipi). Decolare. ~ **de coroidă**, desprinderea coroidei de scleră în condiţii patologice după traumatisme sau intervenţii endooculare (28). ~ **epifizară**, Decolare epifizară. ~ **placentei**, Decolarea placentei. ~ **de retină**, sin.: *Ablatio retinae*, *Decolare de retină*, separarea intraretiniană în condiţii patologice a stratului de conuri şi bastonaşe ale retinei de epiteliul pigmentar care rămîne aderent la coroidă. Poate fi idiopatică, manifestată clinic ca un accident primitiv, sau simptomatică, produsă de o leziune inflamatorie sau tumorală a coroidei (28). ~ **de vitros**, depărtarea vitrosului de retină în condiţii patologice (28).

Dezodorizant (*dez-* + lat. *odorari* = a mirosi). Preparat medicamentos sau cosmetic capabil să atenueze sau să îndepărteze mirosul neplăcut generat de procese infecţioase, fenomene de putrefacţie sau fermentaţie, secreţii etc. Efectul se datoreşte proprietăţilor antiseptice, adsorbante, astringente şi inhibitorie asupra secreţiei (14).

Dezomogenizare (*dez-* + fr. *homogénéiser* = a omogeniza). În tehnica dentară, fenomenul fizic în urma căruia un aliaj omogen în stare lichidă îşi pierde prin solidificare omogenitatea fizică , chimică şi structurală, datorită unui tratament termic inadecvat. Este una dintre cauzele de fracturare a protezelor dentare metalice (39).

Dezorientare (fr. *désorienter* = a dezorienta). În psihiatrie, pierderea capacităţii bolnavului de a stabili raportul dintre persoana sa, timpul, locul şi ambianţa în care se află (35). ~ **alopsihică** (Wernicke), dezorientare asupra mediului şi persoanelor din jur (35). ~ **amnestică**, dezorientare ca urmare a tulburărilor de memorie, de fixare (35). ~ **autopsihică** (Wernicke), dezorientare asupra propriei persoane (35).

Dezoxicorticosteronă, sin.: *Dezoxicorton*. Hormon corticosuprarenal cu activitate mineralocorticoidică; favorizează retenţia de clorură de sodiu şi apă şi pierderea de potasiu; creşte glicemia şi măreşte absorbţia intestinală a grăsimilor (13).

Dezoxicorton. Dezoxicorticosteronă.

Dezoxidanţi. Substanţe folosite în laboratorul de tehnică dentară pentru eliminarea oxizilor de pe aliajele de aur turnate sau lipite, precum şi pentru îndepărtarea impurităţilor de pe lucrările protetice acrilice (acid clorhidric, acid sulfuric, acid azotic, acid fosforic, acid fluorhidric, apă regală) (39).

6-Dezoxi-D-galactoză. Fucoză.

6-Dezoximanoză. Ramnoză.

Dezoxiribonuclează. Enzimă care catalizează hidroliza acidului dezoxiribonucleic, rezultînd: dinucleotide (15—18 % din produsele totale), trinucleotide (22—36 %) şi polinucleotide mai mari. Este conţinută în cantităţi importante în pancreas (5).

Dezoxiriboză, sin.: *Ribodezoză*. $C_5H_{10}O_4$. Pentoză prezentă în nucleotidele acidului dezoxiribonucleic. Derivă din riboză, prin reducere în poziţia 2 (5).

Dezvirginare (*dez-*+lat. *virgo* = fecioară). Deflorare.

Dezvoltare (lat. *disvolvere*). În biologie, seriile de schimbări care au loc într-un organism de-a lungul evoluţiei sale din stadiul de ou pînă la stadiul adult (1). ~ **fizică**, creşterea organismului omenesc, ca: a) proces evolutiv în sine; b) grad de creştere totală la un anumit moment, în raport cu creşterea diferitelor organe sau segmente (24).

DFP. Abreviere pentru diizopropilfluorofosfat (23).

Di- (gr. *dis* = doi). Prefix care introduce în termenii compuşi noţiunea de dublu sau de două ori (32).

Dia- (gr. = prin). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de: prin, separat, peste, între (32).

Diabază (gr. *diabainein* = a trece prin). Mecanism de trecere în circulaţia generală a elementelor sanguine formate în măduva osoasă. În reglarea acestui mecanism, un rol încă incomplet definit, după unii autori, îl are splina (19).

Diabet (lat. gr. *diabetes*). Afecţiune caracterizată în primul rînd prin poliurie fie ca unic simptom (d. insipid), fie împreună cu glicozurie (d. zaharat) (16). ~ **adult**, formă clinică a diabetului zaharat, în care starea de nutriţie generală nu este mult alterată şi în care nu există tendinţă la cetoză; se datoreşte preponderenţei factorilor contrainsulari extrapancreatici (7). ~ **alimentar**, diabet caracterizat prin glicozurie secundară ingestiei de glucide, fără alte manifestări (16). ~ **aloxanic**, diabet zaharat experimental, produs prin distrugerea celulelor β din insulele Langerhans pancreatice prin aloxan (7). ~ **aminat cu rahitism,** Sindromul Astrup-Dent, vezi Astrup-Dent. ~ **biocarbonatat,** tulburare a mecanismului de reabsorbţie tubulară a bicarbonatului, caracterizată prin acidoză hipercloremică şi prin excreţia urinară a unor cantităţi excesive de bicarbonat. Este datorit unui defect specific al tubului proximal, asociat de regulă cu alte tulburări de reabsorbţie tubulară proximală (formele cu adevărat complete ale sindromului De Toni-Debré-Fanconi) (25). ~ **bronzat,** sin. : *Ciroză pigmentară diabetică,* formă constituţională de hemocromatoză, caracterizată prin ciroză hipertrofică, melanodermie şi diabet, datorită unei tulburări în metabolismul fierului, însoţită de o absorbţie exagerată a acestuia în intestin (19). ~ **calcic,** Hipercalciurie idiopatică. ~ **consumptiv,** formă clinică a diabetului zaharat (de obicei a diabetului juvenil), caracterizată prin denutriţie masivă (7). ~ **femeilor cu barbă,** Sindromul Achard-Thiers, vezi Achard-Thiers. ~ **florizinic,** diabet zaharat experimental renal produs prin florizină (7). ~ **fosfoaminoacidurie,** Sindromul Astrup-Dent, vezi Astrup-Dent. ~ **fosfoglucidic,** sin. : *Rahitism glicozuric, Sindrom Milkman,* afecţiune tubulorenală, probabil dobîndită, caracterizată printr-o asociere de diabet renal glicozuric cu osteopatie (rahitism sau osteomalacie) hipofosfatemică, vitaminorezistentă şi datorită unei tulburări mixte, de natură necunoscută, a reabsorbţiei tubulare de glucoză şi de fosfaţi. Mulţi autori o consideră ca o formă incompletă de sindrom de Toni-Debré-Fanconi (25). ~ **fosforat,** Diabet renal fosfaturic. ~ **glucozofosfoaminoacidurie,** Sindromul De Toni-Debré-Fanconi, vezi De Toni-Debré-Fanconi. ~ **gras,** formă clinică a diabetului zaharat la adulţi, în care intervine o componentă hipercorticosuprarenală, iar secreţia de insulină este în parte păstrată (7). ~ **hepatic,** formă patogenică a diabetului zaharat în care intervine o insuficienţă hepatică (7). ~ **hipofizar,** formă patogenică a diabetului zaharat, în care intervine hiposecreţia unui hormon hipofizar (hormonul de creştere, ACTH, prolactina) (7). ~ **infantil,** formă clinică de diabet zaharat, de obicei consumptiv, cu tendinţă la cetoză, realizat prin distrugerea sau epuizarea insulelor Langerhans (7). ~ **insipid,** sin. : *Poliurie insipidă,* sindrom endocrin major, caracterizat prin poliurie, izostenurie şi polidipsie, fără eliminare de glucoză în urină ; este datorit lipsei hormonului antidiuretic prin leziuni hipotalamohipofizare mai rar epuizării sistemului neurosecretor sau inhibiţiei sale (7). ~ **insipid nefrogen,** sin. : *Pseudodiabet insipid,* afecţiune tubulorenală ereditară, caracterizată prin polidipsie şi poliurie insipidă rezistentă la pitresină şi datorită unei areceptivităţi înnăscute la ADH a epiteliului tubilor distali şi al canalelor colectoare (25). ~ **insulinorezistent,** formă clinică de diabet zaharat, datorită fie excesului de factori contrainsulari (de origine hipofizară, corticosuprarenală etc.), fie prezenţei unor anticorpi antiinsulinici sau lipsei factorilor plasmatici de transport ai hormonului (7). ~ **juvenil,** diabet zaharat de obicei consumptiv, prin carenţă de insulină (7). ~ **latent,** diabet zaharat evidenţiat numai prin explorări biochimice ale sîngelui (7). ~ **metahipofizar,** diabet zaharat realizat prin epuizarea insulelor pancreatice Langerhans, în urma unei stări de hiperhipofizie (clinică sau experimentală) (7). ~ **pancreatic,** diabet zaharat datorit unor leziuni pancreatice ; multe cazuri de diabet zaharat de origine extrapancreatică se „pancreatizează” secundar, prin epuizarea insulelor Langerhans (de ex. diabetul acromegaliilor) (7). ~ **patent,** diabet zaharat evidenţiat clinic şi prin glicozurie (7). ~ **potasic,** nefropatie congenitală rară, caracterizată prin tulburări de creştere şi prin pierderi urinare mari de potasiu, ca urmare a unui defect specific de reabsorbţie tubulară proximală a potasiului ; absenţa acidozei hipercloremice şi răspunsul bun la tratamentul cu spirolactone o diferenţiază de „nefrita care pierde potasiu” şi de alte nefropatii tubulare hiperkaliurice (25). ~ **renal,** Diabet renal glicozuric. ~ **renal fosfaturic,** sin. : *Diabet fosforat, Rahitism hipofosfatemic vitaminorezistent familial, Sindrom Albright-Buttler-Bloomberg,* afecţiune familială, mai frecventă la băieţi, caracterizată prin incapacitate tubulară de reabsorbţie a fosfaţilor, cu hiperfosfaturie, hipofosfatemie şi rahitism sau osteomalacie (la adult) vitaminorezistente. Unii autori îl consideră ca formă incompletă de sindrom De Toni-Debré-Fanconi (21). ~ **renal glicozuric,** sin. : *Diabet renal,* afecţiune tubulorenală, aparent primitivă, de natură displazică sau enzimopatică, transmisă ereditar şi caracterizată printr-o glicozurie normoglicemică permanentă şi constantă, independentă de aportul alimentar de glucide, neinfluenţată de cantităţi moderate de insulină. Este datorit scăderii congenitale a capacităţii tubulare maxime de reabsorbţie a glucozei şi a pragului de apariţie a glucozei în urină (glicozuria renală familială) ; în afară de acest tip (A), unii autori indică existenţa unui al 2-lea tip (tipul B, pseudodiabetul renal), caracterizat prin scăderea numai a pragului de apariţie a glucozei în urină, ca urmare a reducerii capacităţii de reabsorbţie tubulară a glucozei numai la o parte din nefroni, a căror inferioritate funcţională poate fi congenitală sau dobîndită (hipertensiune arterială renalizată) (25). ~ **renal proteinuric.** Proteinurie familială. ~ **salin,** Nefrita care pierde sare. ~ **slab,** forma consumptivă a diabetului zaharat ; de obicei apare la copii şi tineri (7). ~**tisular,** formă patogenică a diabetului zaharat, datorită insuficienţelor enzimatice periferice (7). ~**Zaharat,** tulburare metabolică a mecanismului glucoreglator, constînd din incapacitatea oxidării glucidelor, cu insuficienţă absolută sau relativă a celulelor β din insulele pancreatice. Este caracterizat prin 3 semne clinice : polifagie, polidipsie, poliurie şi prin două semne biologice : hiperglicemie şi glicozurie (32).

Vezi şi : Himsworth, Mosler, Sandmeyer, Young.

Diabetidă. Dermoepidermită eritematoexfoliativă observată la diabetici, la care se dezvoltă cu uşurinţă infecţii cu germeni microbieni şi levuri (*Candida*). Apare mai ales pe mucoase (12).

Diacetil, sin. : *Butandionă.* $CH_2CO.CO.CH_2$. Unul din produşii de degradare a acizilor graşi, rezultat în urma β-oxidării şi decarboxilării acidului adipic (5).

Diacetilmorfină. Heroină.

Diacid. Proprietatea unei substanţe de a conţine două grupări acide (acidul succinic, care conţine 2 radicali —COOH) sau de a reacţiona cu două molecule de acid (hidratul de bariu este o bază diacidă) (5).

Diadocokinezie (gr. *diadochos* = care succedă + *kinesis* = mişcare). Posibilitatea de a efectua mişcări rapide cu succesiune ritmică (27).

Diafanometrie (gr. *diaphanes* = care străluceşte prin + *metron* = măsură). Determinarea gradului de transparenţă a substanţelor lichide, solide sau gazoase (5).

Diafanoscopie (gr. *diaphanes* = care străluceşte prin + *skopein* = a vedea), sin. : *Diascopie, Transiluminaţie.* Examen efectuat prin transparenţă sub acţiunea unei surse luminoase, care permite punerea în evidenţă a arcadelor vasculare ale mezourilor, a tumorilor dure dezvoltate în sîn, a inflamaţiei sinusurilor feţei etc. (11).

Diafazie (*di-* + gr. *phasis* = fază). Care se produce în două faze succesive (de ex. efectele diafazice ale adrenalinei, depolarizarea şi repolarizarea miocardului etc.) (15).

Diafenilsulfonă, sin. : *Dapsonă.* Compus cu structură chimică apropiată de aceea a sulfamidelor ; are acţiune bacteriostatică şi bactericidă faţă de bacilii Hansen şi Koch şi este folosită în tratamentul leprei (13).

Diafiză (gr. *diaphysis* = interstiţiu). *Diaphysis.*

Diafizectomie (*diafiză* + gr. *ektome* = excizie). Rezecţia chirurgicală a unei diafize osoase (24).

Diaforază, sin. : *Coenzima citocromreductazei.* Enzimă care catalizează dehidrogenarea coenzimelor reduse. Face parte din grupa ,,fermenţilor galbeni respiratori'' şi are drept grup prostetic flavinadenindinucleotidul (5).

Diaforetic. Substanţă care creşte secreţia glandelor sudoripare (14).

Diaforeză (gr. *diaphoresis*). Denumire dată fenomenului de transpiraţie abundentă (15).

Diafragm (gr. *dia* = prin + *phragma* = închidere). 1. În anatomie, în sens general, perete despărţitor musculotendinos ; în sens special, termenul se referă la peretele muscular la circumferinţă şi tendinos la centru, care separă toracele de abdomen şi care joacă rolul principal în actul inspiraţiei şi al expiraţiei (sin. : *Diaphragma*) (1). 2. Piesă accesorie utilizată în examenele radiologice pentru limitarea fasciculului de radiaţii ; este confecţionat dintr-un metal cu greutate atomică mare (plumb) (36). ~ **oral,** sept muscular format de muşchii milohioidian şi hioglos care separă regiunile sublinguală şi submaxilară (1). ~ **primar,** Filtru primar. ~ **secundar,** Antidifuzor.

Diafragmatocel (*diafragm* + gr. *kele* = hernie). Hernie prin diafragm (1).

Diagnoflux. Instrument care măsoară, în volţi, reacţia pe care o provoacă în ţesuturile neuromusculare curenţii galvanofaradici (4).

Diagnosis (gr. *dia* = prin + *gnosis* = cunoaştere). Diagnostic. ~ **ex juvantibus,** diagnostic bazat pe rezultatele tratamentului încercat (32).

Diagnostic (gr. *dia* = prin + *gnosis* = cunoaştere), sin. : *Diagnosis.* Stabilirea precisă a bolii pe baza simptomelor subiective şi obiective pe care le prezintă bolnavul, a rezultatului examenelor de laborator şi a explorărilor funcţionale executate (29). ~ **anatomopatologic,** diagnostic elaborat pe baza elementelor semiologice ale examenului macroscopic şi microscopic privind organele şi ţesuturile (2). ~ **bacteriologic,** diagnosticul unei infecţii, bazat pe izolarea şi identificarea agentului patogen de la bolnav. În prima etapă se caută obţinerea agentului patogen în cultură pură, folosindu-se procedee de îmbogăţire şi de izolare pe medii diferenţiale şi selective. În etapa a doua se studiază caracterele morfologice, culturale, biochimice, antigenice, de patogenitate etc., în vederea identificării germenului izolat (3). ~ **citologic,** diagnostic bazat pe prezenţa unor celule specifice, descuamate în exsudate, transsudate sau lichide biologice, utilizat curent pentru depistarea precoce a afecţiunilor maligne (32). ~ **clinic,** diagnostic stabilit la patul bolnavului, pe baza semnelor şi simptomelor de boală şi fără ajutorul probelor de laborator (32). ~ **diferenţial,** etapă care precedă stabilirea diagnosticului pozitiv, constînd din compararea simptomelor de boală prezentate de bolnav cu simptomele asemănătoare ale altor boli, în vederea înlăturării diverselor diagnostice apropiate (32). ~ **de laborator**, complexul metodelor de laborator generale şi specifice care, alături de datele epidemiologice şi clinice, contribuie la confirmarea diagnosticului (8). ~ **multidimensional** (Kretschmer), concepţie eclectică care, propunîndu-şi ca scop serierea cauzelor unei afecţiuni psihice, ajunge la dispersarea cauzei etiologice într-o multitudine de factori, ceea ce duce la condiţionalism şi pluricauzalitate indeterministă (35). ~ **serologic**, sin.: *Serodiagnostic*, diagnosticul unei infecţii bazat pe punerea în evidenţă şi eventuala determinare cantitativă a anticorpilor serici printr-un antigen cunoscut. Valoarea sa variază în funcţie de boală, fiind în general inferioară diagnosticului bacteriologic. Reprezintă un auxiliar preţios al diagnosticului clinic, în special în cazul formelor atipice sau fruste de boală (3).

Diagramă (gr. *diagramma* = desen). Reprezentare grafică în care indicatorii unei serii statistice pot fi reprezentaţi în diferite modalităţi: prin benzi (dreptunghiuri orizontale a căror lungime este direct proporţională cu mărimea indicatorului); prin coloane (dreptunghiuri verticale); prin coloane în aflux; prin figuri geometrice de suprafaţă (cerc, patrat). Pentru reprezentarea mai multor indicatori se folosesc: diagrama de structură (patrat, semicerc etc.); diagrama radicală sau polară (coordonate polare pe o reţea radială); diagrama Varzar (un indicator este produsul altor 2 indicatori) (7). ~ **alungire-tensiune**, reprezentarea într-un sistem de coordonate dreptunghiulare a valorilor rezultate din aplicarea de forţe crescînde unui muşchi în repaus şi determinarea modificărilor de lungime corespunzătoare. Curba are o formă de S (6). ~ **de corelaţie**, grafic de puncte care evidenţiază legătura statistică dintre două variabile x şi y; gruparea norului de puncte într-o anumită fîşie a planului indică existenţa acestei legături (7). ~ **cumulativă**, reprezentare grafică a frecvenţelor cumulate, care se înscriu pe ordonată (7). ~ **de frecvenţe**, Poligon de frecvenţe. ~ **viteză-sarcină**, reprezentare grafică a vitezei de scurtare a muşchiului striat avînd de învins sarcinile prezentate de mase diferite. Din măsurătorile făcute de Fenn şi Marsh rezultă că între viteza de scurtare a muşchiului şi sarcina ce o are de învins nu se stabileşte o relaţie liniară şi că între ele există o funcţie hiperbolică (6).

Diakinesis (gr. *dia* = prin + *kinesis* = mişcare). Ultima etapă din stadiul de profază primară a meiozei în care cromozomii omologi replicaţi au schimbat deja segmente cromatidice şi încep să se îndepărteze unul de celălalt (17).

Diakonov. Operaţia ~, limfadenectomie cervicală efectuată printr-o incizie submandibulară continuată în jos pe marginea anterioară a muşchiului sternocleidomastoidian (11).

Diakonov-Volkovici. Incizia ~, incizie oblică în fosa iliacă dreaptă pentru abordul chirurgical al apendicelui (11).

Dialister. Gen de bacterii din familia *Bacteroidaceae*. Specii de dialister se găsesc în secreţiile nazofaringiene, dar se pare că nu sînt patogene (3).

Dializă (gr *dia* = prin + *lysis* = dizolvare). Separarea substanţelor cristaloide de cele coloide, cu ajutorul unei membrane semipermeabile, plasată între soluţia de cercetat şi apa pură (15). ~ **extrarenală**, procedeu fizic prin care sîngele unui bolnav cu insuficienţă renală este pus în contact cu o soluţie hidroelectrolitică avînd o compoziţie anumită, prin intermediul unei membrane de celofan. Această membrană este semipermeabilă şi permite trecerea în ambele sensuri a apei şi substanţelor cu moleculă mică. Schimburile sînt guvernate de legile osmozei. În corpul bolnavului uremic, substanţele acumulate în exces în sînge vor difuza în lichidul de dializă prin tubul de celofan, realizînd astfel epuraţia sîngelui, concomitent cu îmbogăţirea lui cu substanţe a căror concentraţie este deficitară faţă de lichidul de dializă a cărui compoziţie reproduce, în mare, lichidul extracelular (11). ~ **intestinală**, metodă de epuraţie extrarenală constînd din introducerea unei soluţii hidroelectrolitice de o anumită compoziţie în lumenul intestinal, în scopul de a se extrage, în virtutea legilor osmozei, substanţele toxice din circulaţia sanguină, prin intermediul mucoasei intestinale utilizată ca membrană dializantă (11). ~ **peritoneală**, metodă de epuraţie extrarenală constînd din introducerea unei soluţii hidroelectrolitice de o anumită compoziţie în cavitatea peritoneală, în scopul de a provoca extragerea substanţelor toxice din circulaţia sanguină prin intermediul seroasei peritoneale utilizată ca membrană dializantă (11). ~ **program**, modalitate tactică în care epuraţia extrarenală este aplicată în mod regulat, o dată sau de două ori pe săptămînă, bolnavilor cu insuficienţă renală cronică ireversibilă şi care sînt menţinuţi în viaţă, uneori capabili de activitate socială, exclusiv datorită dializei (11).

Diametru (gr. *diametros*). Linia dreaptă care uneşte punctele opuse ale unui corp sau ale unei formaţiuni, trecînd prin centrul acestora (1). ~ **anatomic conjugat**, Diametrul promontosuprapubian. ~ **antero-posterior extern**, Diametrul conjugat extern. ~ **antero-posterior al strîmtorii mijlocii,** diametrul care uneşte interlinia articulară dintre vertebra S_4 şi S_5 cu faţa posterioară a simfizei pubiene; măsoară în mod normal 12 cm (18). ~ **anterotransvers,** sin.: *Diametrul temporal,* diametru care uneşte vîrfurile aripilor mari ale sfenoidului (1). ~ **biacromial,** diametru fetal avînd ca extremităţi vîrfurile acromioanelor şi care se măsoară pentru aprecierea dezvoltării fătului; în mod normal are 11 cm, dar este reductibil prin tasare (18). ~ **bicret,** sin.: *Diametrul biiliac median,* diametru transversal extern al bazinului, care uneşte punctele cele mai depărtate ale crestelor iliace; măsoară în mod normal 28 cm (1). ~ **biiliac median,** Diametrul bicret. ~ **biischiatic,** denumire dată diametrelor transversale ale strîmtorilor mijlocie şi inferioară ale pelvisului (18). ~ **biparietal,** diametru care uneşte eminenţele parietale (1). ~ **bispinos,** diametru transvers extern al bazinului care uneşte spinele iliace antero-superioare; măsoară în mod normal 24 cm (1). ~ **bitemporal,** diametru care uneşte extremităţile suturii coronare (1). ~ **bitrohanterian,** diametrul transversal extern al bazinului care uneşte părţile cele mai proeminente ale celor două trohantere; măsoară în mod normal 32 cm (18). ~ **bituberal,** Diametrul transvers al strîmtorii inferioare. ~ **bucolingual,** Diametrul dental. ~ **conjugat adevărat,** Diametrul conjugat intern. ~ **conjugat diagonal,** Diametrul promontosubpubian. ~ **conjugat extern,** sin.: *Diametrul antero-posterior extern, Diametrul Baudeloque,* diametru care uneşte depresiunea de deasupra apofizei spinoase a primei vertebre sacrale cu mijlocul marginii superioare a simfizei pubiene; măsoară în mod normal 20 cm (1). ~ **conjugat intern,** sin.: *Conjugata vera, Diametrul conjugat adevărat, Diametrul mipubian, Diametrul util Pinard,* diametru antero-posterior al strîmtorii superioare a pelvisului; uneşte promontoriul cu culmenul retropubian şi măsoară în mod normal 10,5 cm (18). ~ **craniometric,** linie care uneşte două puncte corespondente de pe suprafeţele opuse ale craniului (1). ~ **dental,** sin.: *Diametrul bucolingual,* diametru care uneşte suprafeţele bucală şi linguală ale coroanei dinţilor (1). ~ **intertuberal,** Diametrul transvers al strîmtorii inferioare. ~ **longitudinal inferior,** Diametrul sagital. ~ **median al celulei,** diametru celular care se măsoară şi calculează prin metoda Price-Jones; se foloseşte mai ales în citometria hematiilor, la diagnosticul macrocitozei şi în urmărirea tratamentului în anemia pernicioasă (1). ~ **mentoparietal,** diametrul care uneşte bărbia şi vertexul (1). ~ **mipubian,** Diametrul conjugat intern. **Diametrele oblice ale strîmtorii superioare.** Cele două diametre (drept şi stîng) care unesc eminenţa iliopectinee de o parte cu simfiza sacroiliacă de cealaltă parte; în mod normal, cel drept măsoară 12 cm, iar cel stîng 12,5 cm, denotînd o uşoară asimetrie a bazinului (18). ~ **occipitofrontal,** diametru care uneşte rădăcina nasului cu punctul cel mai proeminent al occipitalului (1). ~ **occipitomentonier,** diametru care uneşte protuberanţa frontală şi bărbia (1). ~ **parietal,** Diametrul postero-transvers. ~ **postero-transvers,** sin.: *Diametrul parietal,* diametru care uneşte eminenţele parietale. ~ **promontosubpubian,** sin.: *Diametrul conjugat diagonal,* diametru antero-posterior al strîmtorii superioare a pelvisului; uneşte promontoriul cu marginea inferioară a simfizei pubiene şi măsoară în mod normal 12 cm (18). ~ **promontosuprapubian,** sin.: *Diametrul anatomic conjugat,* diametru antero-posterior al strîmtorii superioare a pelvisului; uneşte promontoriul cu marginea superioară a simfizei pubiene şi măsoară în mod normal 11 cm (18). ~ **sagital,** sin.: *Diametrul longitudinal inferior,* diametru care uneşte glabela şi protuberanţa occipitală externă (1). ~ **sagital superior,** diametru care uneşte mijlocul crestei osului frontal cu protuberanţa occipitală externă (1). ~ **subcoccis-subpubian,** diametru antero-posterior al strîmtorii inferioare a pelvisului care uneşte vîrful coccisului cu marginea inferioară a simfizei pubiene; măsoară în mod normal 9,5 cm, dar poate depăşi 11 cm datorită mişcării de retropulsie a coccisului (18). ~ **suboccipitobregmatic,** diametru al fătului la termen, care uneşte centrul fontanelei anterioare cu punctul suboccipital; măsoară 9,5 cm (18). ~ **subsacrosubpubian,** diametru antero-posterior al strîmtorii inferioare a pelvisului, care uneşte vîrful sacrului cu marginea inferioară a simfizei pubiene; măsoară în mod normal 11 cm (18). ~ **temporal,** Diametrul antero-transvers. ~ **trahelobregmatic,** diametru cranian care uneşte centrul fontanelei anterioare cu joncţiunea gîtului şi planşeului gurii (1). ~ **transvers al strîmtorii inferioare,** sin.: *Diametru bituberal, Diametru intertuberal,* diametru care uneşte cele două tuberozităţi ischiatice; măsoară în mod normal 11 cm (18). ~ **transversal anatomic,** Diametrul transversal maxim al strîmtorii superioare. ~ **transversal maxim al strîmtorii superioare,** sin.: *Diametrul transversal anatomic,* diametru care uneşte punctele cele mai îndepărtate ale liniilor nenumite; măsoară în mod normal 13,5 cm (18). ~ **transversal median al strîmtorii superioare,** sin.: *Diametrul transversal obstetrical,* diametru transversal util al strîmtorii superioare, dus la egală distanţă între promontoriu şi simfiza pubiană; măsoară în mod normal 12 cm (17). ~ **transversal obstetrical,** Diametrul transversal median al strîmtorii superioare. ~ **transversal al strîmtorii mijlocii,** diametru biischiatic, care unește cele două spine sciatice între ele; măsoară în mod normal 10,5 cm (18). ~ **util Pinard,** Diametrul conjugat intern. ~ **vertical,** diametru cranian care unește *foramen magnum* și vertexul (1).

Diamide. Compuși organici care conțin două grupări amidice ($CO.NH_2$). Derivă de la diacizii organici. Exemplu: acid oxalic → acid oxamic (monoamidă) → oxamidă (diamidă). Au caracter acid mai pronunțat decît monoamidele. Ureea este o diamidă (5).

Diamine. Compuși organici care conțin două grupări aminice (NH_2). *Exemplu*: fenilendiamina. Se obțin prin reducerea dinitroderivaților: $C_6H_4(NO_2) \rightarrow C_6H_4(HN_2)_2$. În cursul proceselor de catabolism sînt supuse unei oxidări dezaminante, în prezența unor enzime specifice, diaminoxidazele (5).

1, 4-Diaminobutan. Putresceină.

Diaminooxidaze. Vezi Aminooxidaze.

1, 5-Diaminopentan. Cadaverină.

Diamorfină. Derivat semisintetic, diacetilat, al morfinei. Este analgezic mai puternic, dar dezvoltă frecvent eufomanie gravă (14).

Diapauză. Inactivitate fiziologică intervenită în ciclul de dezvoltare a unor insecte (31).

Diapazon (gr. *diapason* = gamă). Instrument utilizat pentru determinarea cîmpului auditiv și a sediului unei surdități. Se folosesc instrumente ce emit sunete pentru frecvențele cuprinse între 16 și 4 096 duble vibrații pe secundă (30). ~ **de toxicitate,** Gamă de toxicitate.

Diapedeză (gr. *diapedan* = a ieși pe alături). Trecerea celulelor sanguine, în special a leucocitelor, prin peretele neperforat al vaselor în țesuturi (1).

Diaphragma (gr. *dia-* + *phragma* = închidere). Diafragm. ~ **pelvis,** septul muscular format de mușchiul ridicător al anusului și de mușchii coccigieni; constituie planșeul concav al pelvisului, care-l separă de perineu (1). ~ **sellae turcicae,** sin.: *Tentorium hypophysis,* pătură circulară a durei mater care formează plafonul fosei hipofizare; centrul ei este străpuns de tija glandei hipofizare (1). ~ **urogenitale,** sept muscular care se întinde de-a curmezișul arcului pubian și este format din mușchiul transvers profund al perineului și mușchiul sfincter striat al uretrei (1).

Diaphysis (gr. = interstițiu), sin.: *Diafiză.* Corpul unui os lung (1).

Diapnee (gr. *diapnon* = evaporare). Perspirație insensibilă.

Diapneuzie bucală. Leziune de tip nodular sau papilomatos, neulcerativă. Se dezvoltă prin succiunea repetată a mucoasei jugale în dreptul spațiilor rămase libere pe arcadă după extracția dinților (38).

Diapophysis (gr. *dia* = prin + *apophysis* = excrescență). Partea superioară sau articulară a procesului transvers al unei vertebre (1).

Diaree (gr. *dia* = prin + *rhein* = a curge). Golire anormală a intestinului, caracterizată prin scaune frecvente, mai mult sau mai puțin moi (16). ~ **de ablactare,** diaree care apare la unii sugari, la tentativele de a înlocui alimentația naturală (lapte matern) cu alimentația artificială, în special cu lapte de vacă. În acest caz se revine imediat la alăptarea naturală și se va încerca din nou, cu preparate dietetice (lapte acidulat, lapte albuminos); abia după aceea se va trece progresiv la concentrații mai mari de lapte (33). ~ **alergică,** diaree din cursul unor alergii digestive care apare în legătură cu un anumit alergen, în general cunoscut de bolnav (16). ~ **apoasă,** Diareea seroasă. ~ **biliară,** diaree care poate apărea la bolnavii cu flux biliar intestinal continuu (fistule biliodigestive, insuficiență oddiană etc.) și la cei cu diskinezie biliară și intestinală; are aspect caracteristic, verzui-mucos (16). ~ **chiloasă,** diaree caracterizată prin scaune lichide, albe-lăptoase, conținînd grăsimi emulsionate; survine în unele forme de malabsorbție (16). ~ **endocrină,** denumire dată diareei care apare în cursul bolii Addison sau falsei diaree care întovărășește unele hipertiroidii (16). ~ **epidemică a nou-născutului,** sin.: *Sindromul toxico-septic al nou-născutului,* boală infecțioasă și transmisibilă, survenind în valuri epidemice explozive în colectivitățile de nou-născuți, cauzată de colibacili patogeni, stafilococi patogeni sau de virusuri enterotrope; se caracterizează prin diaree importantă, dezechilibru hidroelectrolitic, stare de intoxicație gravă (toxicoză) (8). ~ **de fermentație,** diaree ce poate surveni în cursul colopatiilor funcționale cronice cu disbacterioză intestinală; este favorizată de ingestia de legume, fructe, cartofi, făinoase (16). ~ **gastrogenă,** diaree survenind uneori în gastrita atrofică și remediabilă prin administrare de acid clorhidric (16). ~ **grăsoasă,** diaree cu scaune care conțin mari cantități de grăsimi neutre și acizi grași; este întîlnită în sprue și în pancreatitele cronice (16). ~ **lienterică,** diaree cu scaune care conțin alimente nedigerate (16). ~ **mucoasă,** diaree cu prezența în scaune a mucusului în cantități mari; apare în enterocolita mucomembranoasă (16). ~ **neurogenă,** diaree care apare în cursul colopatiilor funcționale cronice la unii nevrotici, mai ales după emoții (16). ~ **orei a șaptea** Diaree Carnot, vezi Carnot; ~ **pancreatogenă,** diaree survenind în cursul pancreatitelor cronice (16). ~ **postprandială a sugarului** sin.: *Pseudodispepsia exsudativă*, sindrom observat numai la sugarii alimentaţi natural, de cele mai multe ori avînd diateză exsudativă ; se manifestă prin emisii de scaune explozive, mucogrunjoase, în timpul sau imediat după supt, fiind precedate de colici (33). ~ **de putrefacţie,** diaree ce poate apărea în colopatiile funcţionale cronice cu disbacterioză intestinală (16). ~ **seroasă,** sin. : *Diaree apoasă,* scaune multiple cu conţinut lichidian alb-gălbui, apărînd în cursul unor enteropatii acute nespecifice sau după purgative drastice (16). ~ **de tranziţie,** diaree observată la unii nou-născuţi în primele zile de viaţă, provocată de o insuficienţă de adaptare a funcţiilor digestive, în momentul instalării secreţiei de lapte a mamei (33). ~ **de vară,** diaree acută (uneori febrilă) cu aspect banal din punct de vedere clinic, survenind în cursul anotimpului călduros, dar care poate fi determinată de germeni patogeni variaţi şi cu importanţă epidemiologică : bacterii (salmonele shigele, colibacili patogeni), virusuri (virusurile poliomielitice, Coxsackie, ECHO) (8). ~ **vicariantă,** diaree determinată de evacuarea anormală prin scaun a unor produse ce se elimină în mod normal pe alte căi (rinichi) sau a unor produse toxice exogene (mercur, bismut etc.) (16). *Vezi şi* : Carnot.

Diarthrosis (gr. = articulaţie mobilă), sin. : *Diartroză, Junctura synovialis,* articulaţie liberă, mobilă, sinovială (1).

Diartroză. *Diarthrosis.*

Diaschizis (von Monakov) (gr. *dia* = prin + *schizein* = a se descompune). Fenomen care apare în leziunile cerebrale instalate brutal, datorită căruia, în afară de dispariţia funcţiilor dependente de regiunea lezată, se adaugă şi o suprimare temporară a funcţiilor altor formaţiuni nelezate, dar conectate anatomic şi funcţional cu regiunea lezată. Fenomenul este datorit unei inhibiţii a cărei extensiune se face prin căi bine definite (preformate), de-a lungul fibrelor care iau naştere la nivelul şi în împrejurimile imediate ale focarului lezional (27).

Diascleral (gr. *dia* = prin + *skleros* = tare). Transscleral (28).

Diascopie (gr. *dia* = prin + *skpoein* = a vedea). 1. Diafanoscopie. 2. Metodă de cercetare dermatologică constînd din apăsarea unei lame de sticlă pe o regiune cu leziuni eritematoase, în scopul de a înlătura hiperemia şi a observa prin sticlă eventualele leziuni rămase (sin. : *Vitropresiune*) (12).

Diastasis (gr. = separare). Vezi Diastază. ~ **cordis,** perioadă la sfîrşitul diastolei, exact înaintea contracţiei atriale a ciclului imediat următor (32).

Diastază. 1. Termen indicînd separarea simplă a unor părţi anatomice normal unite sau articulate între ele (sin. : *Diastasis, Disjuncţie*) (1). 2. Termen vechi, corespunzător noţiunii actuale de enzimă (5). 3. În industrie, termenul de diastază a fost păstrat pentru amilaza din bobul de orz încolţit (malţ), care realizează hidroliza amidonului (5). ~ **dreptului abdominal,** depărtarea, prin slăbirea intersecţiilor tendinoase ale celor două fusuri musculare ale drepţilor abdominali, produsă de obicei consecutiv distensiei peretelui ventral al abdomenului în timpul sarcinii (11).

Diastazurie. Amilazurie.

Diastematocranie (gr. *diastema* = interval + *kranion* = craniu). Monstruozitate caracterizată printr-o despicare mai mult sau mai puţin completă a craniului (1).

Diastematomielie. *Diastematomyelia.*

Diastematomyelia (gr. *diastema* = interval + *myelos* = măduvă), sin. : *Diastematomielie, Diplomielie, Diplomyelia.* Dublare congenitală, mai mult sau mai puţin completă, a măduvei spinării, asociată cu formarea unui sept osos sau cartilaginos în peretele posterior al canalului vertebral, de obicei în spina bifidă (1).

Diastemă (gr. *diastema* = interval). 1. Fisură congenitală (1). 2. În stomatologie, spaţiu anormal între 2 dinţi. Termenul este folosit în special pentru spaţiul dintre cei 2 incisivi centrali, superiori sau inferiori (sin. : *Strungăreaţă*) (38).

Diaster (*di-* + gr. *aster* = stea). Amfiaster.

Diastolă (gr. *diastole* = dilatare). Perioadă de relaxare a unui organ muscular cavitar (32). ~ **atrială,** perioadă de relaxare şi umplere a camerelor atriale ale inimii, cu o durată de 0,70 sec. (la un ritm de 75 contracţii/min.) (32). ~ **ventriculară,** perioadă de relaxare şi umplere a camerelor ventriculare ale inimii, cu o durată de 0,50 sec. (la un ritm de 75 contracţii/min.), cuprinsă între zgomotele al II-lea şi I şi subdivizată în : a) dilataţie izometrică, în care ventriculul se destinde fără a primi sînge ; b) umplere pasivă rapidă ; c) umplere pasivă lentă ; d) umplere activă prin contracţie atrială (32).

Diastolizare (Gauthier-Worms). Politzerizare.

Diatermane (gr. *dia-* + *thermainein* = a încălzi). Substanţe bune conducătoare pentru radiaţii calorice (4).

Diatermie (gr. *dia-* + *therme* = căldură), sin. : *Termopenetraţie, Transtermie.* Metodă de termoterapie care foloseşte curenţii de înaltă frecvenţă. Încălzirea ţesuturilor în profunzime se realizează fie prin rezistenţa lor la trecerea curentului diatermic (piele, ţesut celulogrăsos) fie prin absorbția energiei transformate în țesuturile respective (4). ~ **chirurgicală,** căldură produsă de o sursă electrică, suficientă pentru a coagula și distruge anumite țesuturi (11).

Diatermocoagulare (diatermie + lat. *coagulare* = a închega). Coagulare tisulară realizată cu ajutorul diatermiei (15).

Diateză (gr. *diathesis* = așezare, situare). Predispoziție la anumite boli din cauza unei reactivități particulare (anormale) a țesuturilor, organelor, sistemului neurovegetativ etc. Medicina veche a descris un număr foarte mare de diateze, deseori fără o justificare științifică; în medicina actuală termenul este mai rar folosit și limitat la unele anomalii metabolice și imunologice (7). ~ **alergică,** Diateză exsudativă. ~ **artritică,** Artritism. ~ **biliară,** tendință la tulburări în eliminarea bilei (7). ~ **chistică,** tendință la dezvoltarea unor leziuni chistice în organe (7). ~ **exsudativ-alergică** (Czerny), Diateză exsudativă. ~ **exsudativă,** sin.: *Diateză alergică, Diateză exsudativ-alergică,* predispoziție morbidă, adeseori moștenită, a copiilor din primii ani de viață, caracterizată prin tendința de a reacționa la anumite noxe (mecanice, bacteriene, chimice, alimentare etc.), care la un copil sănătos sînt inofensive, prin fenomene alergice de tip exsudativ (prurigo, eczemă etc.) (33). ~ **fibroplastică,** tendința de a dezvolta scleroze și cicatrice cheloide (7). ~ **gutoasă,** Artritism. ~ **hemoragică,** stare morbidă, caracterizată prin tendința la hemoragii spontane sau provocate, după traumatisme mici, neînsemnate, datorite alterării unuia sau mai multor factori din mecanismul hemostazei (33). ~ **hemoragică a nou-născutului,** *Melena neonatorum.* ~ **hemoragică plasmatică,** diateză hemoragică reprezentată prin așa-numitele coagulopatii datorite deficienței de factori plasmatici ai coagulării (19). ~ **hemoragică trombocitară,** diateză hemoragică produsă prin scăderea numărului trombocitelor (trombopenie) sau avînd număr normal de trombocite, dar cu deficiențe calitative (boala Willebrand-Jürgens, Glanzmann-Naegeli, Bernard-Soulier). În cadrul purpurelor prin defect trombocitar intră și hemoragiile hipertrombocitozice (sindromul Moschkowitz) (19). ~ **hemoragică vasculară,** diateză hemoragică datorită unor traume vasculare (19). ~ **limfatică,** sin.: *Limfatism, Status thymicolymphaticus,* anomalie constituțională caracterizată prin tendință la hiperplazie a țesutului limfatic (ganglioni, inelul limfatic faringian Waldeyer, timus), splenomegalie moderată, scăderea rezistenței față de infecții, o împăstare a țesuturilor și o paloare a tegumentelor și mucoaselor. Se asociază de multe ori cu diateza exsudativă (33). ~ **litiazică,** predispoziție constituțională la calculoză (7). ~ **neuropatică,** predispoziție constituțională întîlnită mai ales la copii, datorită unei hiperexcitabilități a sistemului neurovegetativ; se manifestă prin tendința la spasme vasomotorii, colici abdominale, pseudocrup, albuminurie, ortostatică (33). ~ **oxalică,** anomalie metabolică ducînd la o producere sau o eliminare urinară exagerată de oxalați (7). ~ **reumatismală,** predispoziție la reumatism (4). ~ **spasmofilă,** spasmofilie idiopatică (7). ~ **uratică,** Diateză urică. ~ **urică,** sin.: *Diateză uratică,* tendința de a depune acid uric și urați în țesuturi, ducînd la gută, la diabet etc. (7).

Diatoric. Vezi Dinte diatoric.

Diaz. Boala ~, vezi Epifizită. **Operația ~,** simpatectomie lombară retroperitoneală pe cale abdominală (24).

Diazepam. Derivat benzodiazepinic înrudit cu clordiazepoxidul; are proprietăți tranchilizante, utile în diferite stări de anxietate și agitație nevrotică sau psihotică; anticonvulsivant și miorelaxant, prin acțiune centrală, este eficace simptomatic în unele forme de epilepsie și în spasmele reactive ale musculaturii striate (14).

1,3-Diazină. Pirimidină.

Diazo-. Prefix pentru termenii chimici care conțin grupa —N : N— (5).

Dibenzopiranol. Xanthidrol.

Dibothriocephalus. *Diphyllobothrium.*

Dibromtimolsulfonftaleină. Albastru de bromtimol.

Dibucaină. Cincocaină.

Dibutilftalat. Substanță plastifiantă care se adaugă unor mase de luat amprenta funcțională în edentații (38).

Dicefal. *Dicephalus.*

Dicephalus (*di-* + gr. *kephale* = cap), sin.: *Dicefal, Diplocephalus.* Făt teratologic caracterizat prin existența a două capete unite (18). ~ **diauchenos,** dicefal care are două capete și două gîturi, mai mult sau mai puțin separate (1). ~ **monauchenos,** dicefal care are două capete și un singur gît (1). ~ **parasiticus,** dicefal care are un cap mai mult sau mai puțin parazit, atașat incomplet de capul normal sau de gît (1). ~ **tetrabrachius,** gemeni uniți prin ombilic și avînd două torace mai mult sau mai puțin separate, 4 brațe, două capete și două gîturi (1). ~ **tribrachius,** gemeni uniți prin ombilic și avînd toracele mai mult sau mai puțin dublu, cu 3 brațe, două gîturi și două capete (1).

Dicercomonas muris. Vezi *Lamblia.*

Dicescu. Operaţia ~, tenodeză posterioară a piciorului talus paralitic, folosind tendonul ahilian (24).

Dicheirus (*di-* + gr. *cheir* = mînă). *Dichirus*.

Dichirus (*di-* + gr. *cheir* = mînă), sin.: *Dicheirus*. Individ cu anomalie constînd din duplicarea parţială sau totală a mîinilor (1).

Dician. Vezi Cian.

Dick, George F. şi Gladys H. **Intradermoreacţia ~,** test de receptivitate (imunitate) folosit în scarlatină; constă din injectarea intradermică de toxină scarlatinoasă Dick (0,1 ml din diluţia 1/1 000), urmată, după 8–12 ore de la inoculare, la persoanele receptive la scarlatină, de apariţia unei reacţii congestive locale, cu un diametru de 1,5–2 cm (8). **Toxina ~,** sin.: *Toxină scarlatinoasă*, toxină eritrogenă elaborată de streptococii hemolitici patogeni din grupul A şi folosită la intradermoreacţia Dick (3).

Dicloramine. Compuşi cloraminici conţinînd în structură 2 atomi de clor substituiţi la amină. Sînt mai cunoscute: dicloramina T şi halazona. Au acţiune antiseptică prin eliberare de acid hipocloros şi sînt folosite pentru dezinfecţia instrumentelor, a apei şi local pe plăgi şi mucoase (13).

Diclordifeniltriclormetilmetan. Vezi DDT.

Diclorizoprenalină. Compus de sinteză cu structură catecolaminică; blochează electiv receptorii β-adrenergici, antagonizînd efectele β ale adrenalinei: vasodilataţia, stimularea inimii, efectele metabolice (hiperglicemia, creşterea cantităţii de acizi graşi liberi din sînge); împiedică acţiunea biochimică primară a adrenalinei de creştere a cantităţii de adenilat ciclic (14).

Dicloxacilină. Penicilină semisintetică activă faţă de stafilococii rezistenţi la benzilpenicilină, nefiind distrusă de penicilinază; se administrează oral, fiind stabilă în mediul acid gastric (14).

Dicorie (*di-* + gr. *kore* = pupilă). Anomalie iriană constînd în prezenţa a două pupile (28).

Dicotomie (gr. *dicha* = în două + *tome* = tăiere). În anatomie, diviziunea în două ramuri egale a unei formaţiuni (1).

Dicrocelioză. Boală parazitară determinată de infestarea cu trematodul *Dicrocoelium dendriticum*; se manifestă prin tulburări hepatice sau digestive (constipaţii, alteori diaree, flatulenţă) (31).

Dicrocoelium. Gen de viermi paraziţi din familia *Dicrocoelidae*, clasa *Trematoda* cu corp alungit şi turtit din care singura specie importantă în medicină este *Dicrocoelium dendritricum* (sin.: *Dicrocoelium lanceolatum, Distoma lanceolatum*) (31).

Dicroism (*di-* + gr. *chroma* = culoare). Proprietatea unor substanţe transparente de a oferi o culoare diferită la examinare în reflexie faţă de examinarea prin refracţie (28).

Dicromatopsie (*di-* + gr. *chroma* = culoare + *opsis* = vedere). Anomalie a simţului culorilor, caracterizată prin imposibilitatea de a sesiza una din cele trei culori fundamentale: roşu, verde, albastru (28).

Dicromofilie (*di-* + gr. *chroma* = culoare + *philein* = a iubi). Caracteristica unui ţesut sau a unei celule de a se colora şi cu un acid şi cu o bază (1).

Dicrotism (gr. *dikrotos* = bătaie dublă), sin.: *Puls dicrot*. Prezenţa undei *D*, dicrote, determinată de şocul închiderii valvelor aortice, pe panta descendentă a unui traseu sfigmografic. Dicrotismul fiziologic nu se palpează la pulsul periferic. În mod patologic, dicrotismul apare accentuat în condiţii de hipotonicitate arterială (32).

Dictiocit (gr. *diktyon* = reţea + *kytos* = celulă). Celulă poliedrică de volum mediu, cu citoplasma neutrofilă, un nucleu mare bogat în bazicromatină şi cu un nucleol vizibil; se găseşte în general asociată cu hiperplazia fibrelor de reticulină (33).

Dictiokineză (gr. *diktyon* = reţea + *kinesis* = mişcare). Diviziunea aparatului Golgi în cursul cariokinezei (1).

Dictiozom (gr. *diktyon* = reţea + *soma* = corpuscul). Termen dat uneori canaliculelor care intră în alcătuirea aparatului Golgi, alteori aparatului Golgi în totalitate din unele celule (de ex. din celulele germinale) (1).

Dicumarină. Bishidroxicumarină.

Didactilism (*di-* + gr. *daktylos* = deget), sin.: *Bidactilie*. Anomalie congenitală în care apar două degete la o mînă sau la un picior (1).

Didelfie (*di-* + gr. *delphys* = uter). Malformaţie congenitală a aparatului genital feminin, caracterizată prin existenţa a două vaginuri, două coluri şi două corpuri uterine (18).

Didot. Incizia ~, incizie în Z folosită în falangizarea primului metacarpian şi avînd o ramură pe faţa dorsală a primului metacarpian, o alta în lungul plicii intercomisurale şi o a 3-a pe faţa palmară, în lungul metacarpianului al 2-lea (24).

Didot-Rogers. Operaţia ~, procedeu pentru cura sindactiliei, folosind încrucişarea lambourilor cutanate (24).

Didymus (gr. *didymos* = dublu, îndoit de două ori). 1. Gemen (1). 2. Monstruozitate dublă (1). 3. Testicul (1).

Diego. Vezi Grupe sanguine.

Dielectric, sin.: *Izolator*. Material avînd o conductibilitate electrică foarte redusă, dar putîndu-se polariza electric, temporar, în raport cu constanta sa dielectrică (4).

Dielectroliză. Cataforeză.

Diembrionie (*di-* + gr. *embryon* = embrion). Formarea sau producerea a 2 embrioni dintr-un singur ovul (1).

Diencephalon (gr. *dia-* + *enkephalos* = creier), sin.: *Creier intermediar.* Parte a creierului situată între *telencephalon* și *mesencephalon* și care include talamusul, hipotalamusul, epitalamusul, metatalamusul, subtalamusul și ventriculul al III-lea (1).

Dientamoeba. Gen de protozoare din clasa *Rhizopoda*, din care face parte *Dientamoeba fragilis*, o specie întîlnită rareori în cazuri de dizenterie umană (31).

Diereză (gr. *diairesis* = separație). Separarea țesuturilor printr-o manevră chirurgicală (11).

Diestru (gr. *dia-* + *oistros* = impuls). Denumire dată intervalului dintre două perioade estrale la mamiferele femele (15).

Dietazină. Derivat de fenotiazină folosit ca antiparkinsonian (13).

Dietă (gr. *diaita* = regim). 1. Compoziția în alimente și băuturi a ingestiei (16). 2. Un regim compus din alimente ușor digerabile și în cantități mai reduse (16). 3. O formulă alimentară prescrisă de medic, cu compoziție și preparare bine definite și adecvate unor scopuri terapeutice (sin.: *Regim alimentar*) (16). ~ **absolută,** sin.: *Regim de foame și sete,* post complet (16). ~ **acidifiantă,** dietă constînd din cantități crescute de carne, pește, făinoase și cantități reduse de lapte, fructe și vegetale (16). ~ **alcalinizantă,** dietă compusă, în principal, din fructe, vegetale și lapte, cu cantități minime de carne, pește, ouă, brînză și făinoase (16). ~ **anticetogenă,** dietă bogată în glucide și săracă în grăsimi (16). ~ **bazală,** dietă echilibrată din punctul de vedere al compoziției, dar cu o valoare energetică echivalentă cu metabolismul bazal (16). ~ **diabetică,** dietă cu compoziție glucidică și echivalență calorică bine definite, în raport cu evoluția clinică, echilibrul glicemic și tratamentul hipoglicemiat al diabetului (16). ~ **de eliminare,** dietă folosită în explorarea bolnavilor alergici, cu ajutorul căreia, prin eliminarea treptată din alimentație a componentelor presupuse a fi alergizante, se poate determina cauza alergiei alimentare (16). ~ **fără gluten,** regim alimentar din compoziția căruia este exclusă complet făina de grîu și produsele sale; este recomandată în malabsorbția primară (16). ~ **hidrică,** dietă constînd din suprimarea oricărui aliment, în scopul de a „pune în repaus" tubul digestiv și administrarea exclusivă de lichide: apă, ceai, soluții hidroelectrolitice (33). ~ **hipercalorică,** dietă conținînd alimente a căror valoare energetică depășește 4 000 cal./zi, recomandată persoanelor cu activitate fizică ridicată sau unor bolnavi hipercatabolici (16). ~ **hiperprotidică,** dietă conținînd în compoziția sa peste 100 g protide, administrată la denutriți, cirotici etc. (16). ~ **hipersodată,** alimentație cu conținut crescut în NaCl, recomandată în boala Addison (16). ~ **hipoazotată,** alimentație săracă în protide — sub 30 g/zi — indicată în insuficiențele renale cu retenție azotată (16). ~ **hipocalorică,** regim sărac în calorii, chiar sub valoarea metabolismului bazal, prescris în cura de slăbire (16). ~ **hiposodată,** diete variate, caracterizate printr-o restricție moderată sau severă de sare de bucătărie sau de alimente conținînd NaCl; sînt recomandate în hipertensiunea arterială, insuficiența cardiacă și alte afecțiuni cu retenție hidrosalină (16). ~ **lactofăinoasă,** regim alimentar conținînd lapte, smîntînă, frișcă, brînză, făinoase, cartofi, sucuri de fructe ș.a., prescris îndeosebi în tratamentul ulcerului gastric sau duodenal în activitate (16). ~ **vegetariană,** alimentație din compoziția căreia este exclusă carnea (16).

Vezi și: Carrel, Chittenden, Kempner.

Dietilamidă. Derivat covalent dietilat al amoniacului (14). ~ **acidului lizergic,** substanță înrudită cu alcaloizii din secara cornută. Administrată la animale provoacă confuzie și dezorientare, iar la oameni provoacă un sindrom asemănător schizofreniei — acțiune psihotomimetică — care se datorește probabil antagonizării 5-hidroxitriptaminei în sistemul nervos central (14).

Dietilendiamină. Piperazină.

Dietilmaloniluree. Barbital.

N, N-Dietilnicotinamidă. Nicetamidă.

Dietil-p-nitrofeniltionofosfat. Paration.

Dietilpropionă. Amfepramonă.

Dietilstilbestrol. Estrogen de sinteză derivat de stilben; are acțiune favorabilă în deficiențele estrogenice de toate formele; este activ în carcinomul prostatic și carcinomul mamar inoperabil, fiind folosit și în ateroscleroză și osteoporoza senilă (13).

Dietl, Joseph, 1804—1878. **Criza ~,** dureri violente lombare și abdominale care apar brusc, însoțite de greață și vărsături; ele pot surveni la bolnavii cu rinichi flotant și obstrucții parțiale ale ureterelor (4).

Dietrich. Boala ~, necroză aseptică a falangelor mîinii și metacarpienelor (24).

Dieuaide. Proba ~, absența modificării traseului electrocardiografic la înregistrări succesive în decubit lateral stîng și drept — semn (nepatognomonic) al mediastinopericarditei adezive (10).

Dieudonné, Adolf, 1864—1945. **Mediul ~,** mediu de cultură bacterian gelozat, cu adaos de sînge lacat alcalin. Datorită alcalinităţii sale ridicate, mediul are o puternică acţiune selectivă faţă de flora intestinală obişnuită, fiind utilizat la izolarea vibrionului holeric, care nu este inhibat de pH-ul alcalin (3).

Dieulafoy, Georges, 1839—1911. **Tehnica ~,** puncţionarea pericardului în spaţiul al V lea intercostal stîng, la 6 cm în afara sternului (10). **Triada ~,** complex simptomatic în apendicită, constînd din hipersensibilitate cutanată, contractură musculară reflexă şi sensibilitate dureroasă în punctul McBurney (11).

Difenhidramină. Antihistaminic cu structură etanolaminică; are şi acţiune sedativă, antiparkinsoniană şi antivomitivă (14).

Difenilamină. $HN(C_6H_5)_2$. Amină secundară aromatică, folosită în sinteza organică, ca reactiv pentru identificarea nitraţilor, acizilor nucleici etc. (5).

Difenilaminoazobenzen. Indicator de pH pentru valori acide, între 1,2 şi 2,1 (5).

Difenilcianarsină, sin.: *Clark II*. Gaz toxic, cu miros înţepător, de usturoi sau migdale, cu acţiune iritantă, strănutătoare şi vezicantă; este iritant al pielii, ochilor şi căilor respiratorii (23).

Difenilclorarsină, sin.: *Clark I*. Gaz toxic, iritant, cu miros aromatic şi cu acţiune strănutătoare (23).

Difenilhidantoină. Fenitoină.

Diferenţă (lat. *differentia*). Rezultatul operaţiei de scădere. Se notează prin d, δ sau Δ şi poate fi un număr pozitiv sau negativ. Dacă facem abstracţie de semn, $|x_1 - x_2|$ se numeşte diferenţă în valoare absolută şi este de obicei un număr „concret" (cu dimensiuni: cm, g etc.). Valoarea relativă a diferenţei este $|\Delta| : x_1$. Creşterea unei variabile se notează cu Δ_x, iar creşterea funcţiei cu $\Delta_y = y_2 - y_1$ (7). **~ de prag a luminozităţii,** variaţiile pragului fluxului de energie luminoasă determinate de proprietăţile fizice ale luminii (acromatică sau cromatică), de vîrsta şi starea de sănătate, precum şi de starea analizorului vizual al subiecţilor (9).

Diferenţială (fr. *différentielle*). Diferenţiala unei funcţii într-un punct este produsul dintre derivata funcţiei şi o creştere arbitrară a argumentului, adică $dy = f'(x)\Delta_x$. Diferenţiala este utilizată pentru reprezentarea aproximativă a creşterii unei funcţii, în ipoteza că, într-un interval mic, creşterea funcţiei ar fi liniară, avînd panta egală cu derivata (de ex. variaţia concentraţiei unei substanţe în sînge sau ţesuturi poate fi exprimată printr-o funcţie ale cărei creşteri pot fi înlocuite prin diferenţialele corespunzătoare) (7).

Diferenţiere (lat. *differre* = a se deosebi). 1. Dobîndirea de funcţii sau caractere noi în cursul evoluţiei (15). 2. Timp intermediar în procesul colorării secţiunilor histologice, cu scopul de a face diferenţa de colorabilitate între nucleu şi citoplasmă. Se face prin cufundarea lamelor de 2—3 ori în alcool clorhidric (preferabil sub control microscopic); diferenţierea trebuie să îndepărteze excesul de colorant (hematoxilina), nucleii rămînînd însă bine coloraţi (2). **~ corelativă,** diferenţiere în care se dobîndesc proprietăţi noi în legătură cu acţiunea unor factori exogeni sau endogeni (2). **~ funcţională,** diferenţiere produsă prin dobîndirea unei funcţii noi, impusă de mediul înconjurător (2). **~ heterotopă,** diferenţiere în cursul căreia se dobîndesc proprietăţi caracteristice altor localizări ale aceluiaşi ţesut (2).

Difesatină, sin.: *Acetophenolisatinum*. Compus înrudit cu fenolftaleina; are acţiune laxativă (13).

Difluenţă (lat. *diffluere* = a curge). Procesul de fluidificare (4).

Diformism sexual. Starea bisexuată, iniţială, a embrionului (17).

Diformitate (lat. *difformitas*). Formă sau atitudine anormală, permanentă şi necorectabilă voluntar a unei părţi a organismului; poate fi congenitală sau dobîndită (24).

Vezi şi: Ilfeld-Holder, Madelung, Sonnenburg, Volkmann.

Difosfatidilglicerol. Cardiolipină.

Difosfopiridinnucleotid, abreviat DPN, sin.: *Nicotinamidadenindinucleotid*. Compus nucleotidic care conţine acid adenilic, riboză, acid fosforic şi nicotinamidă. Deţine rol de coenzimă şi catalizează un mare număr de procese de oxido-reducere, mijlocind transferul hidrogenului (5).

Difosfopiridinnucleotidază. Enzimă care catalizează hidroliza difosfopiridinnucleotidului, punînd în libertate nicotinamidă (5).

Difosfopiridinnucleotiddiaforază. Enzimă identică probabil cu methemoglobinreductaza fiziologică, a cărei lipsă explică unele cazuri de methemoglobinemie constituţională ereditară (19).

Difosfopiridinnucleotidkinază. Enzimă care catalizează interconversia dintre DPN şi TPN, în prezenţa ATP (5).

Difosfopiridinnucleotidpirofosfatază. Enzimă care catalizează hidroliza moleculei de difosfopiridinnucleotid la nivelul legăturilor fosforice (5).

Difosfotiamină. Cocarboxilază.

Difracţie (*dis-* + lat. *frangere* = a frînge). 1. Devierea şi fragmentarea unei raze de lumină în momentul cînd ajunge la marginea unui corp opac, creînd prin interferenţă, în spaţiul unde ar fi trebuit să se proiecteze umbra, zone luminoase alternînd cu zone întunecate. Fenomenul pune în evidență caracterul ondulant al luminii (1). 2. Fenomen caracteristic undelor electromagnetice de a fi deviate cînd trec tangent la limita unor corpuri (36). 3. Metodă de determinare a diametrului mediu al eritrocitului, cu ajutorul eritrometrului sau halometrului (sin.: *Halometrie*) (19).

Difterie (gr. *diphtera* = membrană). Boală infecțioasă și transmisibilă, endemoepidemică, determinată de bacilul difteric (bacilul Klebs-Löffler sau *Corynebacterium diphteriae*) și localizată cel mai frecvent la nivelul nazofaringelui. Se caracterizează prin simptome locale (producere de false membrane la poarta de intrare și adenopatii regionale) și prin simptome generale toxice (febră moderată, paloare, astenie, tahicardie, tendință la hipotensiune și asurzirea zgomotelor cardiace) (8). ~ **anogenitală**, localizare rară a bacilului difteric (de obicei prin inoculare secundară), întîlnită la fetițe, prezentîndu-se sub forma unei vulvovaginite membranoase însoțită de secreție vaginală seroasă abundentă și de adenopatie regională dureroasă, asociată sau urmată de extinderea falselor membrane la regiunea anală. La băieți, procesul difteric se poate localiza în regiunea prepuțului, mai rar pe penis (8). ~ **auriculară**, localizare rară a difteriei, întîlnită în special la sugar; se manifestă prin false membrane situate retroauricular și care pot invada conductul auditiv extern, precum și prin adenopatie preauriculară și submaxilară (8). ~ **bacteriologică**, formă de angină difterică frustă (forma eritematoasă) sau chiar asimptomatică, al cărei diagnostic poate fi precizat numai prin examene bacteriologice, care evidențiază etiologia difterică (8). ~ **conjunctivală**, sin.: *Difterie oculară*, formă rară de localizare a difteriei la nivelul mucoasei conjunctivale, de obicei secundară unei angine sau rinite difterice. Se prezintă ca o conjunctivită cu false membrane albe-cenușii, aderente la suprafața conjunctivei palpebrale, la început unilaterală, apoi bilaterală, însoțită de tumefierea pleoapelor și adenopatie satelită (8). ~ **cutanată**, formă rară a difteriei, determinată de localizarea la nivelul pielii a bacilului difteric, care infectează secundar o plagă, o excoriație sau o eczemă preexistentă (8). ~ **de eliminare**, procedeu experimental prin care injectarea subcutanată de bacili difterici la animale de laborator duce la o infecție generală cu bacili difterici, urmată de o angină difterică secundară (8). ~ **faringiană**, sin.: *Angina Bretonneau*, *Angină difterică*, forma cea mai frecvent întîlnită a difteriei, cu poartă de intrare a bacilului difteric la nivelul istmului faringian. Prezintă multiple aspecte clinice. Forma comună constă din prezența unei angine cu false membrane fibrinoase albe-cenușii, foarte aderente, sîngerînd la detașare, cu mare tendință la extindere, îmbrăcînd amigdalele, lueta, pilierii, trecînd și pe faringele posterior, fiind însoțită de edem local, adenopatie satelită marcată și de fenomene toxice generale (8). ~ **fulminantă**, formă de difterie toxică primară, cu evoluție rapid fatală (în 2—3 zile) prin atingeri toxice multiple, în special ale sistemului nervos central și vegetativ (8). ~ **gangrenoasă**, formă de difterie complicată cu o infecție fuzospirilară (2). ~ **gravisimă**, Difterie toxică primară. ~ **laringiană**, sin.: *Crup difteric*, *Laringită difterică*, formă deosebit de gravă a difteriei, datorită localizării bacilului difteric la nivelul laringelui. Secundară de cele mai multe ori unui proces difteric faringian sau nazal, se manifestă prin debut progresiv (mai rar brusc), cu instalarea treptată a sindromului de disfonie, dispnee și asfixie, putînd ajunge, prin extensiunea falselor membrane, pînă la obstruarea lumenului laringian (8). ~ **malignă**, Difterie toxică primară. ~ **malignă secundară**, difterie cu debut comun care, necorespunzător sau deloc tratată, evoluează ulterior malign (8). ~ **nazală**, sin.: *Rinită difterică*, localizarea infecției difterice la nivelul mucoasei nazale, cu apariție primară (mai ales la sugar și copilul mic) sau secundară (în cadrul difteriei maligne), manifestîndu-se ca o rinită serosanguinolentă, de obicei unilaterală; în jurul narinei se produc mici eroziuni care sîngerează (8). ~ **necrotică**, formă de difterie caracterizată prin necroza istmului faringian și a faringelui, fără depuneri fibrinoase (2). ~ **oculară**, Difterie conjunctivală. ~ **ocultă**, formă benignă a difteriei faringiene, cu semne generale minime, angină discretă, fără false membrane, care trece deseori neobservată. De cele mai multe ori, diagnosticul se stabilește tîrziu, prin apariția unei complicații (de obicei paralizie postdifterică), cu ocazia căreia bacilul difteric poate fi găsit în exsudatul faringian (8). ~ **ombilicală**, formă severă a difteriei cutanate, produsă prin localizarea bacilului difteric la nivelul plăgii ombilicale a nou-născutului; se manifestă sub forma unei ulcerații persistente, acoperită de false membrane și care, fără tratament, are o evoluție gravă prin toxemie difterică (8). ~ **plăgilor**, infecție a plăgilor cu bacili difterici, lipsa de substanță acoperindu-se de depuneri fibrinoase (2). ~ **progredientă**, formă de difterie cu tendință importantă la extensiune, întîlnită mai ales în cazuri de difterie nazală, laringiană și faringiană (8). ~ **rudimentară**, formă atipică de difterie, cu aspect clinic de angină eritematoasă, foliculară, criptică etc., întîlnită mai ales la vîrsta adultă (8). ~ **septică**, difterie cu manifestări septice generale, uneori în asociere cu o infecție streptococică (2). ~ **toxică primară**, sin. : *Difterie gravisimă*, *Difterie malignă*, manifestare deosebit de gravă a difteriei, determinată de tipuri de bacili difterici cu virulență și toxigenitate exacerbate, care produc leziuni toxice importante asupra sistemului nervos, vaselor și diferitelor parenchimuri. Se exteriorizează clinic, în afara fenomenelor locale, prin adinamie, insuficiență circulatorie periferică, miocardită, gît proconsular, nefrită-nefroză. *Forme clinice*: hemoragică, edematoasă (prelungită pînă la 1—2 săptămîni), fulminantă (fatală în 2—3 zile) (8).

Difterizare. Apariția unui exsudat fibrinos fin, simulînd o membrană difterică, pe ulcerații ale mucoaselor (8).

Difteroid scarlatinos. Formă severă de scarlatină septică, cu angină necrotică extensivă pe întreaga regiune faringiană, care apare acoperită de un exsudat galben-cenușiu-murdar, cu aspect meliceric-purulent (8).

Difterorujeolă. Asociere morbidă a difteriei cu rujeola, cu localizare predominantă a difteriei la nivelul laringelui. Cazurile în care rujeola se suprapune difteriei sînt de prognostic mai bun decît cele în care difteria se supraadaugă unei rujeole preexistente (difteria are tendință rapid extensivă). Crupul difteric este totdeauna agravat de rujeolă (și invers) (8).

Difteroscarlatină. Asociere morbidă concomitentă a difteriei cu scarlatina, care determină o evoluție mai gravă a ambelor afecțiuni. Scarlatina are evoluție mai toxică, iar difteria se complică cu supurații streptococice. Localizarea difteriei este cel mai adesea faringiană (8).

Difterovariolă aviară. *Epithelioma* găinilor.

Difuzină. Hialuronidază.

Difuziune (lat. *diffusio)*. 1. Fenomen de pătrundere a moleculelor sau atomilor unei substanțe în masa unei alte substanțe, datorită mișcărilor de agitație termică moleculară (6). 2. Transformarea unui fascicul paralel de radiații într-un fascicul divergent la întîlnirea anumitor obstacole opace (6). 3 Proprietatea radiațiilor electromagnetice de a se răspîndi în toate direcțiile cînd străbat și sînt absorbite de un corp (fenomen calitativ al absorbției — radiație secundară de difuziune) (36). ~ **de recul,** totalitatea radiațiilor difuzate provenite atît prin difuziunea prin absorbție, cît și prin difuziunea clasică (36).

Digastric (*di-* + *gaster* = pîntece). Termen folosit pentru mușchii care au o parte cărnoasă la fiecare terminație și o porțiune tendinoasă intermediară (1).

Digă. Foaie de cauciuc subțire, care se perforează cu cleștele Ainsworth și astfel se poate aplica la coletul dintelui, în vederea păstrării sterile a cîmpului operator (38).

Digby. Legea lui ~, primul punct de osificare într-un os apare puțin mai jos de terminația arterei hrănitoare, la un nivel ideal, acolo unde linia medulară se întîlnește cu prelungirea direcției acestei artere (24).

Digenetic (*di* + gr. *genesis* = naștere). Termen care caracterizează modul de evoluție a unor paraziți ce prezintă reproducerea sexuată la adulți și multiplicarea asexuată în stadiul larvar (31).

Digestie (lat. *digestio*). Proces prin care alimentele ingerate sînt transformate în produși asimilabili și utilizabili de către țesuturi în scop plastic sau energetic. După locul unde au loc aceste procese, se poate vorbi de digestie gastrică sau intestinală (15). ~ **gastrică,** digestia efectuată de enzimele sucului gastric — în primul rînd proteaze — în prezența acidului clorhidric din stomac; se referă în special la proteinele din alimentație (16). ~ **intestinală,** continuarea și desăvîrșirea digestiei din segmentele digestive superioare prin acțiunea enzimelor prezente în lumenul enteral și provenite din secreția pancreatică și intestinală; afectează toate principiile alimentare (proteine, grăsimi și glucide) (16). ~ **nămolului,** termen utilizat pentru a desemna procesul de descompunere (în special anaerobă) a nămolului, rezultat după sedimentarea apelor reziduale (20).

Digestor. Rezervor în care se produce digestia nămolului (20).

Digitală, sin. : *Digitalis*. 1. Plante din familia *Scrophulariaceae,* care conțin glicozide tonicardiace; principalele specii sînt *Digitalis purpurea* și *Digitalis lanata*. 2. Frunzele uscate de *Digitalis purpurea,* folosite (sub diferite forme medicamentoase : pulbere, infuzie, tinctură, vin) în medicația tonicardiacă (14).

Digitalină. Digitoxină.

Digitalis. Digitală. ~ **lanata,** sin : *Degețel lînos,* specie de plante din familia *Scrophulariaceae*; frunzele conțin glicozide tonicardiace, dintre care mai importante terapeutic sînt lanatozidul C și digoxina (14). ~ **purpurea,** plantă din familia *Scrophulariaceae*; frunzele conțin glicozide cardiotonice (digitoxina, gitoxina, gitalina); are acțiune de rărire a ritmului cardiac, de creștere a contractilității și a tonusului fibrelor miocardice; ușurează diureza prin ameliorarea condițiilor circulatorii; se întrebuințează în tratamentul insuficienței cardiace sub formă de pulbere sau de diferite preparate galenice (13).

Digitalism. Intoxicație cu digitală.

Digitalizare. Saturarea organismului cu digitală și menținerea unei concentrații permanente optime la nivelul miocardului, prin echilibrul dintre eliminare şi administrarea dozelor de întreţinere (10).

Digitigrad (lat. *digitus* = deget + *gradi* = a merge). Vezi Mers digitigrad.

Digitonină. Glicozidă saponinică conţinută în frunzele de *Digitalis*; are acţiune iritantă locală, care contribuie la fenomenele de iritare digestivă provocate de preparatele galenice de digitală (14).

Digitoxină, sin.: *Digitalină.* Glicozidă principală din frunzele de *Digitalis*; are acţiune tonicardiacă lentă şi de durată lungă; este absorbită bine în tractul gastrointestinal (13).

Digitus (lat. = deget), sin.: *Deget.* Una dintre cele 5 terminaţii distale ale mîinii (*digiti manus*) sau piciorului (*digiti pedis*), formată din falange şi părţile moi care le învelesc (1). **~ anularis,** sin.: *Digitus manus quartus,* degetul inelar (1). **~ manus quartus,** *Digitus anularis.* **~ manus quintus,** *Digitus minimus manus.* **~ manus tertius,** *Digitus medius.* **~ medius,** sin.: *Digitus manus tertius,* degetul mijlociu (1). **~ minimus manus,** sin.: *Auricular, Digitus manus quintus,* Degetul mic de la mînă (1). **~ minimus pedis,** sin.: *Digitus pedis quintus,* degetul mic de la picior (1). **~ pedis primus,** *Hallux.* **~ pedis quintus,** *Digitus minimus pedis.* **~ mortuus,** manifestare spastică dureroasă, cu ischemie şi insensibilitate a extremităţii degetului, observată în nefrita cronică, boala Raynaud etc. (2). **~ valgus,** deget strîmb, deviat în afară (2). **~ varus,** deget strîmb, deviat înăuntru (2).

Diglosie (*di* + gr. *glossa* = limbă). Formă de schistoglosie în care părţile laterale ale limbii nu au fuzionat, rezultînd o limbă bifidă (1).

Dignatus (*di-* + gr. *gnatos* = falcă). Monstru cu două mandibule (1).

Digoxină. Glicozidă din *Digitalis lanata* şi *Digitalis orientalis* cu acţiune cardiotonică (13).

Digrafie (*di* + gr. *graphein* =a scrie). Examen radiologic executat cu o grilă prevăzută cu un anumit număr de fante, permiţînd realizarea unei imagini în două situaţii funcţionale diferite, pe acelaşi film (36).

Di Guglielmo, Giovanni. **Boala ~,** sin.: *Eritremie acută, Eritroblastoză acută, Mieloză eritremică acută,* boală acută, cu evoluţie de scurtă durată, caracterizată prin proliferarea tumorală a seriei eritropoietice medulare cu prezenţa eritroblaştilor imaturi şi atipici (paraeritroblaşti). Formele de tranziţie spre elementele mature lipsesc (*hiatus erythraemicus*). Este o manifestare analogă leucemiilor acute. Boală cu evoluţie mortală, nefiind cunoscut încă un tratament eficace (19).

Di Guglielmo-Quatrin. (Di Guglielmo, G.; Quatrin, N.). **Eritremia cronică ~,** sin.: *Boala Heilmeyer-Schöner, Eritroblastoza cronică a adultului,* tablou morbid constînd din proliferare eritropoietică foarte intensă, cu prezenţa eritroblaştilor (predominant acidofili) în circulaţia periferică, dar fără atipii şi anomalii şi cu o evoluţie clinică lungă (19).

Diheteromonoxenie. Dublă posibilitate de evoluţie — monoxenă şi heteroxenă — a unor paraziţi (31).

Diheteroxen. Termen care caracterizează ciclul evolutiv al acelor paraziţi care folosesc în dezvoltarea lor două gazde (31).

Dihidralazină. Compus sintetic cu structură hidrazidoftalazinică; are proprietăţi simpatolitice, fiind folosit ca vasodilatator şi hipotensiv (14).

Dihidrocodeinonă. Hidrocodonă.

Dihidroestronă. Estradiol.

Dihidrofoliculină. Estradiol.

Dihidrol. Formă chimică rezultată prin asocierea a două molecule de apă $(H_2O)_2$ (4).

Dihidromorfinonă. Hidromorfonă.

Dihidrostreptomicină sulfat. Antibiotic antituberculos obţinut prin hidrogenarea streptomicinei; are acelaşi spectru antimicrobian ca streptomicina; este mai toxică, provocînd tulburări de auz uneori ireversibile (13).

Dihidrotahisterol. Substanţă sintetică înrudită cu vitamina D_2; creşte calcemia, favorizează eliminarea urinară a fosforului şi mobilizarea calciului din oase, uşurează absorbţia intestinală a calciului şi fosforului; este folosită în tratamentul tetaniei paratireoprive (14).

Dihidroxiacetonă. $CH_2OH.CO.CH_2OH$. Substanţă care, sub formă de derivat fosforic (dihidroxiacetonofosfat), constituie un metabolit intermediar important în sinteza glucidelor, pe seama fosfoenolpiruvatului (5).

Dihidroxifenilalanină. Dopa.

Dihor (sl. *dŭhorĭ*), sin.: *Putorius furo.* Mamifer din ordinul carnivorelor. În laborator este folosit în experimentările cu virusuri, în special pentru izolarea virusurilor gripale (22).

Diiodditimol. Antiseptic extern folosit în tratamentul plăgilor (13).

Diiodotironină. Hormon tiroidian cu importanţă fiziologică redusă (7).

3,5 — Diiodotirozină. Substanţă care ia naştere în glanda tiroidă prin iodarea tirozinei; participă la formarea hormonilor tiroidieni, după cum urmează: prin cuplarea a două molecule de diiodotirozină se formează tiroxina, iar prin cuplarea unei molecule de diiodotirozină cu o moleculă de monoiodotirozină ia naştere triiodotironina (14).

Diizopropilfluorofosfat, abreviat DFP. Insecticid organofosforat foarte toxic, cu acţiune asemănătoare aceleia a parationului (23).

Dikson, T. F. Operaţia ~, transplantarea inserţiei superioare a tensorului fasciei lata la partea posterioară a crestei iliace, în cazuri de şold paralitic (24).

Dilacerare (lat. *dilacerare* = a rupe, a sfîşia). Disocierea ţesuturilor însoţită de alterări distrofice grave a unor procese traumatice, inflamatorii, supurative, flegmonoase sau gangrenoase (2). ~ **cerebrală,** ruptură a substanţei cerebrale prin diferite cauze: traumatice, tumorale, hemoragice (26).

Dilatare (lat. *dilatare* = a întinde, a mări), sin.: *Dilataţie.* Procesul de relaxare a pereţilor unui organ cavitar sau tubular şi de mărire a cavităţii sau lumenului acestora (15). ~ **arterei pulmonare,** ectazie a trunchiului şi a ramurilor arterei pulmonare, de obicei idiopatică, probabil congenitală. Este bine suportată, fiind compatibilă cu o durată de viaţă îndelungată (10). ~ **colului uterin,** dilatare spontană sau artificială a colului uterin, permiţînd golirea cavităţii uterine de conţinutul său sau explorarea ei în scop diagnostic sau terapeutic. Dilatarea spontană se efectuează în cazul avortului spontan şi în timpul naşterii. Dilatarea artificială se obţine digital, de obicei bimanual (Bonnaire) sau instrumental (18).

Dilatator (lat. *dilatare* = a întinde, a mări). Instrument metalic, de cauciuc, de material plastic etc., de grosimi diferite, marcat după o anumită scară de calibraj şi folosit pentru dilataţia unor conducte (11). ~ **bivalv pentru uretră,** instrument folosit pentru dilatarea uretrei anterioare; este format din două valve, subţiri, care se introduc în uretră, desfăcîndu-se la apăsare (11). ~ **lacrimal,** stilet conic utilizat pentru dilatarea canalelor lacrimale (28). ~ **pulmonar Dubost,** vezi Dubost. ~ **mitral Dubost,** vezi Dubost. ~ **uretral,** instrument urologic întrebuinţat pentru obţinerea unei dilataţii uretrale mai mari decît aceea obţinută cu sonda Béniqué. Există diferite forme: dilatator drept pentru uretra anterioară, dilatator curb pentru bulb şi uretra prostatică şi dilatator cu adaptare pentru spălat, care permite combinarea dilataţiei cu spălătura uretrală (11). ~ **uterin,** instrument obstetrical format din două ramuri metalice articulate, folosind la dilatarea artificială a colului uterin la naştere (18).

Vezi şi: Bailey, Béniqué, Bossi, Brock, Hégar, Kollmann.

Dilataţie (lat. *dilatare* = a întinde, a mări). Dilatare. ~ **acută de stomac,** complicaţie, de obicei postoperatorie, putînd surveni după intervenţiile pe abdomen şi constînd din atonia şi distensia stomacului cu fenomene generale grave, care pot duce la moarte prin colaps (11). ~ **anală,** manevră prin care se dilată, digital sau instrumental. sfincterul striat al anusului (11). ~ **bronşică,** Bronşiectazie. ~ **cardiacă,** creşterea dimensiunilor unei cavităţi cardiace fără sporirea corespunzătoare a grosimii peretelui, pe fondul unei alterări miocardice (dilataţie pasivă, miogenă) sau printr-un proces activ, „compensator'', însoţită de obicei şi de o oarecare hipertrofie (dilataţie tonogenă). Se descriu două tipuri: a) dilataţie cardiacă de rezistenţă (dilataţie determinată de un obstacol în calea golirii cavităţii respective); b) dilataţie cardiacă de umplere (dilataţie prin creşterea volumului diastolic intracavitar) (10). ~ **chistică,** lărgire a unui lumen obstruat pînă la formarea unei cavităţi chistice, urmată de turtirea şi atrofia elementelor celulare care delimitează formaţiunea (2). ~ **electrolitică,** dilataţia uretrei stricturate prin intermediul unui dilatator Béniqué, adaptat la polul negativ al unei surse de curent electric la o intensitate de 6—8 mA (11). ~ **esofagiană,** act terapeutic prin care se lărgeşte progresiv şi continuu, lumenul esofagului stenozat în urma unei esofagite caustice (30). ~ **ureterală,** dilataţia stenozelor ureterale cu ajutorul sondelor ureterale (dilataţie modelantă) (11). ~ **uretrală,** mărirea treptată a calibrului uretrei, cu scopul de a dilata inelul fibros al unei stricturi şi a provoca o hiperemie activă a acesteia, făcînd-o mai moale, mai extensibilă. Se poate obţine pe cale instrumentală, prin introducerea unei bujii sau a unui dilatator Béniqué sau pe cale electrolitică, prin electroliza stricturilor cu un curent electric de intensitate mică (11).

Dilecanus. *Dipygus.*

Diluare (lat. *diluere* = a dilua). Operaţie fizică de reducere a concentraţiei unei soluţii, prin mărirea cantităţii de dizolvant (5). ~ **radiaţiilor ionizante,** distribuţia pe un timp mai îndelungat a dozei administrate, cu dublul scop: pentru a folosi pe de o parte efectul de refacere a ţesuturilor, iar pe de altă parte, creşterea efectului radiant la nivelul ţesuturilor cu activitate mitotică vie (36).

Diluţie (lat. *diluere* = a dilua). Concentraţia unei substanţe dizolvate, raportată la unitatea de volum a diluentului. Exemplu: 1/5 000 înseamnă că în 5 000 volume de diluent se află un volum de substanţă dizolvată (5). ~ **urinii,** proces complex prin care, ca urmare a unei reabsorbţii relativ mai reduse a apei faţă de substanţele solvite, se realizează o urină finală cu o concentraţie de cristaloizi mai mică decît a plasmei. Mecanismul de diluţie, afectat funcţiei de economisire a electroliţilor, începe în ansa Henle, care este impermeabilă la apă şi în care lichidul tubular devine hipoton (faţă de plasmă) prin transfer activ de electroliţi în lichidul interstiţial; în tubul distal şi în canalul colector, care în absenţa unei concentraţii adecvate de ADH rămîn relativ impermeabile faţă de apă, concentraţia urinii rămîne aproximativ aceeaşi cu a lichidului furnizat de ansa Henle, urina finală fiind astfel hipotonă (concentraţia ei de cristaloizi putînd scădea la mai puţin de 1/10 din aceea a plasmei). Diluţia urinii se produce în caz de aport crescut de lichide, de reducere a sarcinii osmotice prezentate rinichiului spre eliminare, de diminuare a secreţiei sau eliberării de ADH sau de lipsă de răspuns la ADH a epiteliului tubular (25).

Dim. Abreviere pentru *Dimidus* (13).

Dimenhidrinat. Cloroteofilinat de difenhidramină, compus folosit pentru tratamentul răului de mişcare (14).

Dimensionare (lat. *dimensio* = măsurătoare). Sortare pe dimensiuni (32). ~ **pulberilor,** totalitatea procedeelor folosite în analiza pulberilor pentru a stabili dispersia lor. Pulberile cele mai nocive sînt acelea care pătrund în timpul respiraţiei pînă la alveola pulmonară; în această categorie intră pulberile mai mici de 5μ (20).

Dimensiuni (lat. *dimensio* = măsurătoare). 1. „Direcţiile" fundamentale ale spaţiului (7). 2. În alt sens, exponenţii mărimilor fundamentale într-o mărime derivată (de ex. viteza — egală cu spaţiul împărţit la timp — are dimensiunile $[L.T^{-1}]$) (7).

Dimercaprol, sin.: *2,3-Dimercaptopropanol.* Antidot al gazului de luptă arsenical α-lewisita, acţionînd prin grupările antitoxice — SH. Este utilizat curent în intoxicaţiile cu metale grele (32).

2,3-Dimercaptopropanol, abreviat D.M.P. Dimercaprol.

Dimetilbenzen. Xilen.

Dimetilcetonă. Acetonă.

Dimetilditiofosfat de dietilmercaptosuccinat. Malation.

Dimetilfenantren. Hidrocarbură cancerigenă folosită în cercetările experimentale (14).

Dimetilftalat. C_6H_4 $(COO.CH_3)_2$. Substanţă respingătoare pentru anofeli şi alte insecte, putînd fi utilizată ca soluţii, emulsii, creme sau paste; nu are acţiune toxică asupra pielii (31).

Dimetilsulfat. $CH_3O_2SO_2$. Reactiv industrial care sub formă lichidă sau de vapori poate provoca iritaţii puternice ale pielii, ochilor şi căilor respiratorii, putînd merge pînă la edem pulmonar; este toxic renal şi hepatic (9).

Dimetrie (*di-* + gr. *metra* = uter). *Uterus duplex.*

Dimevamid sulfat. Substituent sintetic de atropină cu acţiune antispastică şi antisecretorie, mai ales la nivelul tubului digestiv; se foloseşte în ulcerul gastroduodenal, afecţiuni spastice digestive şi genitourinare (14).

Dimidus (lat. = pe jumătate), abreviat *dim.* Termen folosit uneori în prescripţiile medicale; indică administrarea pe jumătate a unui medicament (13).

Dimorfism (*di-* + gr. *morphe* = formă). Proprietatea unei formaţiuni de a exista în două forme structural deosebite (1).

Dinamică (gr. *dynamis* = forţă). Mişcare, schimbare (32). ~ **morbidităţii,** evoluţia în timp a morbidităţii în cadrul unei colectivităţi organizate sau a populaţiei de pe un anumit teritoriu (29).

Dinamogeneză (gr. *dynamis* = forţă + *genesis* = naştere). Producere de energie sau de forţă (4).

Dinamometrie (gr. *dynamis* = forţă + *metron* = măsură). Metodă fizică de măsurare a forţei musculare cu ajutorul unor aparate bazate pe presiunea sau tracţiunea unui arc, legat printr-un sistem de pîrghii de un ac indicator ce glisează pe un cadran, indicînd forţa în kilograme (21).

Dinamometru (gr. *dynamis* = forţă + *metron* = măsură), sin.: *Ergometru.* Dispozitiv pentru măsurarea forţei diferiţilor muşchi sau grupe musculare, în condiţii fiziologice sau în cazuri patologice, pentru aprecierea atît a forţei musculare, cît şi a integrităţii sistemului neuromuscular (6).

Dineurie (*di-* + gr. *neuron* = nerv). Termen utilizat pentru celulele nervoase care au 2 axoni (1).

Dinitrat de celuloză. Celoidină.

Dinitrobenzen. $C_6H_4(NO_2)_2$. Reactiv industrial. Are acţiune iritantă asupra pielii; pătrunzînd în organism — prin inhalarea pulberilor — poate provoca intoxicaţii methemoglobinizante (9).

Dinitrocrezol. Derivat de crezol, toxic, folosit ca erbicid, insecticid şi ovocid (14).

Dinitrofenol. Substanţă utilizată mai de mult pentru activarea metabolismului bazal (cură de slăbire). A cauzat numeroase accidente hematologice, în special agranulocitoze, precum şi purpură trombocitopenică sau anemie aplastică (19).

Dinitroortocrezol. Sandolină.

Dinofobie (gr. *dinos* = vîrtej + *phobos* = frică). Vertigofobie.

Dinte (lat. *dens*). *Dens.* ~ **antagonist,** dinte care întîlneşte un alt dinte sau dinţi de pe arcada dentară opusă, în timpul masticaţiei sau în ocluzie (1). **Dinţi anteriori,** sin.: *Dinţi frontali.* Denumire generică pentru incisivii centrali, incisivii laterali şi caninii. Se mai numesc prescurtat frontali sau anteriori (39). **Dinţi artificiali.** Dinţi fabricaţi din ceramică, materiale acrilice sau metal, pentru a substitui dinţii naturali. Se împart în două mari grupe: faţete (care redau numai faţa vestibulară a dinţilor) şi dinţi artificiali propriu-zişi (39). **Dinţi artificiali anatomici.** Dinţi artificiali care imită morfologia dinţilor naturali şi ai căror cuspizi prezintă, în ceea ce priveşte versantele lor meziale şi distale, o înclinare de 30–33° (39). **Dinţi artificiali cu lame metalice ocluzale.** Dinţi artificiali care prezintă pe faţa lor ocluzală, în loc de cuspizi, lame metalice în poziţie verticală; după mulţi autori au o eficacitate masticatorie mărită (39). **Dinţi artificiali pontopini.** Dinţi artificiali care reproduc morfologia coroanei dentare naturale şi o porţiune din rădăcină. Această porţiune pătrunde în alveola dintelui extras, realizînd astfel un aspect de dinte natural. Se folosesc îndeosebi în regiunea frontală a arcadelor dentare (39). **Dinţi artificiali în tub.** Dinţi artificiali care refac complet morfologia coroanelor dentare şi al căror dispozitiv de retenţie constă dintr-un canal vertical în mijlocul dintelui, ca mijloc de retenţie a unui ştift de pe scheletul metalic al protezei (39). **Dinţi bicuspizi.** *Dentes premolares.* **Dinţi biradiculari.** Dinţii cu două rădăcini, cum sînt molarii inferiori (39). ~ **caduc,** dinte temporar a cărui persistenţă pe arcadă este limitată, fiind expulzat o dată cu apariţia dintelui definitiv (38). **Dinţi canini.** *Dentes canini.* **Dinţi cuspizi.** *Dentes canini.* **Dinţi definitivi.** Dinţi permanenţi. ~ **diatoric,** dinte artificial de porţelan, caracterizat prin prezenţa unui orificiu situat pe faţa dinspre creasta alveolară a dintelui, continuat în interior cu o cavitate retentivă prin care dintele se fixează de baza protezei (39). ~ **ectopic,** dinte situat la distanţă de poziţia sa normală, endosos, sau erupt în afara arcadei (38). **Dinţi frontali.** Dinţi anteriori. **Dinţi incisivi.** *Dentes incisivi.* ~ **inclus,** dinte neerupt, rămas în grosimea osului sau acoperit de mucoasă (38). **Dinţi înghesuiţi.** Malformaţie constînd din încălecarea meziodistală a dinţilor de pe aceeaşi arcadă, provocată de lipsa spaţiului necesar aşezării lor corecte (în cazul existenţei unor dinţi supranumerari). Prezenţa lor este caracteristică în unele forme de compresiune a maxilarelor (39). **Dinţi de lapte.** Dinţi temporari. **Dinţi laterali.** Dinţi posteriori. **Dinţi molari.** *Dentes molares.* ~ **monoradicular,** dinte cu o singură rădăcină: caninii, incisivii, premolarii inferiori, uneori şi premolarii superiori (dinţii frontali) (38). **Dinţi multicuspizi.** *Dentes molares.* **Dinţi permanenţi,** sin.: *Dinţi definitivi.* Dinţi care erup după căderea dinţilor de lapte, după următoarea cronologie: la 6–7 ani primii molari, la 7–8 ani incisivii centrali, la 8–9 ani incisivii laterali, la 9–10 ani primii premolari, la 10 ani caninii, la 11 ani premolarii secunzi, la 12 ani molarii secunzi, iar molarii de minte între 18 şi 25 ani. Formula dentară clasică este $I\frac{2}{2}$, $C\frac{1}{1}$, $P\frac{2}{2}$, $M\frac{3}{3}$. Sînt în număr total de 32 şi anume: 8 incisivi, 4 canini, 8 premolari şi 12 molari (38). ~ **pluriradicular,** dinte care are două (premolari) pînă la 5 rădăcini (molari) (38). **Dinţi posteriori,** sin.: *Dinţi laterali.* Denumire generică pentru dinţii premolari şi molari. Se mai numesc prescurtat laterali sau posteriori (39). **Dinţi premolari.** *Dentes premolares.* **Dinţi supranumerari.** Anomalie dento-maxilară, caracterizată prin prezenţa, într-un anumit sector de arcadă, a unor dinţi în plus (erupţi sau în incluziune) faţă de numărul normal. Se întîlnesc mai frecvent pe maxilar, în dentiţia permanentă, în regiunea incisivă (39). **Dinţi temporari,** sin.: *Dentes decidui, Dinţi de lapte.* Dinţi care se formează începînd din a 3-a zi a vieţii intrauterine, primele procese de mineralizare constatîndu-se radiologic din luna a V-a. Ei erup în cavitatea bucală de la vîrsta de 6 luni la 2 ani; între 6 şi 12 luni apar incisivii; între 12 şi 18 luni apar primii molari; între 18 şi 24 luni apar caninii; între 24 şi 30 luni apar molarii superiori. Formula dentară clasică este $I\frac{2}{2}$, $C\frac{1}{1}$, $M\frac{2}{2}$. Sînt în număr total de 20 şi anume: 8 incisivi, 4 canini şi 8 molari (38). ~ **cu vid,** dinte artificial, de obicei primul molar, prevăzut cu o cavitate pe faţa mucozală şi un ventil pe faţa ocluzală, datorită cărora, şi în contact cu mucoasa crestei, se realizează prin succiune menţinerea protezei (39).

Vezi şi: Hutchinson, Turner.

Dinte-stîlp. Dintele natural folosit pentru agregarea sau ancorarea unei proteze (39).

Dioctophyma. *Eustrongylus.*

Dioptrie (gr. *dioptreia*, de la *dioptron* = oglindă). Unitate de măsură a forţei de refringenţă a lentilelor şi a ochiului; o lentilă de o dioptrie are distanţa focală 1 m (28).

Dioptru (gr. *dioptron* = oglindă). Suprafaţă care separă două medii transparente cu indici de refracţie diferiţi (Dicţionar de neologisme). ~ **ocular,** totalitatea mediilor transparente şi refringente ale ochiului, constituite într-un sistem optic unic (28).

Dioxan. Eter dietilenic utilizat în tehnica histopatologică, pentru însuşirea de a se amesteca direct atît cu apa, cît şi cu parafina. Inhalarea vaporilor poate provoca intoxicaţii cu iritaţia căilor respiratorii şi leziuni renale grave (2; 9).

Dioxanetan. Glioxal.

1,2-Dioxibenzen. Pirocatehină.

1,4-Dioxibenzen. Hidrochinonă.

Dioxifenilalanină, abreviat DOPA. Aminoacid cu rol de precursor al catecolaminelor şi pigmenţilor melanici (15).

2,4-Dioxipirimidină. Uracil.

2,6-Dioxipurină. Xantină.

Dipeptid. Bipeptid.

Dipeptidază. Vezi Ereptaze.

Dipetalonema perstans. *Acantocheilonema perstans.*

Diphyllobothrium, sin.: *Bothriocephalus*, *Dibothriocephalus*. Gen de viermi paraziţi din familia *Diphyllobothriidae*, clasa *Cestoda*. Specia cea mai importantă este *Diphyllobothrium latum*. În cursul evoluţiei, parazitul are două gazde, prima fiind un crustaceu acvatic, iar a doua fiind reprezentată de diferite specii de peşti. Infestarea omului se face prin ingerarea icrelor sau a peştilor parazitaţi, insuficient prelucraţi termic (31).

Diphyodont (*di-* + gr. *phyein* = a creşte + *odous* = dinte). Subiect avînd ambele serii de dinţi, dinţii deciduali şi dinţii permanenţi (1).

Dipilidiază. Boală parazitară, rară, determinată de prezenţa în intestinul omului a cestodului *Dipylidium caninum*. Se manifestă prin tulburări digestive şi nervoase (31).

Dipiridamol. Derivat pirimidopirimidinic cu acţiune antispastică directă de tip papaverinic; produce vasodilataţie predominant în teritoriul coronarian şi favorizează dezvoltarea circulaţiei colaterale în teritoriile ischemice, fiind util ca tratament de fond în angina de piept şi în infarctul de miocard (14).

Diplacuzie (*diplo-* + gr. *akousis* = auz). Tulburare în perceperea sunetelor (30). ~ **dizarmonică**, modificare a auzului datorită unor tulburări fizice la nivelul membranei bazilare; constă din perceperea mai coborîtă a unui ton faţă de excitantul sonor (30). ~ **echoică**, perturbare a auzului datorită unei distorsiuni de tonalitate,caracterizată prin perceperea imediat, după sunetul real, a unui al doilea sunet, de intensitate mai slabă şi de tonalitate mai ridicată, ca un ecou. Perturbarea este de obicei monoaurală, intermitentă şi dispare spontan (30).

Diplegie (*di-* + gr. *plege* = lovitură). Paralizie bilaterală a unor segmente ale corpului (27). ~ **facială familială**, Boala Brissaud-Marie, vezi Brissaud-Marie. ~ **recurenţială**, paralizie completă sau incompletă a ambilor nervi recurenţi, consecutivă unui traumatism operatoriu (secţionarea ambilor recurenţi în timpul tiroidectomiei), unei afecţiuni bulbare, mecanice sau toxice. Determină imobilitatea totală sau parţială a ambelor hemilaringe şi tulburări respiratorii şi fonatorii consecutive (30). ~ **spastică infantilă**, Boala Little, vezi Little. ~ **vălului palatului**, paralizie bilaterală a vălului palatului, de cele mai multe ori postdifterică; împiedică obstruarea rinofaringelui în timpul deglutiţiei şi permite refluarea prin fosele nazale a lichidelor ingerate (30).

Diplo- (gr. *diplous* = dublu). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de dublu sau de două ori (32).

Diploblastic (*diplo-* + gr. *blastos* = germen). Avînd două pături germinale: ectoderm şi endoderm (1).

Diplocardie (*diplo-* + gr. *kardia* = inimă). Inimă dublă, sau inimă la care cele două părţi sînt mai mult sau mai puţin separate (ca la păsări şi mamifere) (1).

Diplocarion (*diplo-* + gr. *karyon* = nucleu). Nucleu cu un număr dublu, diploid, de cromozomi (1).

Diplocephalus (*diplo-* + gr. *kephale* = cap). *Dicephalus.*

Diplococcus. Gen de bacterii din familia *Lactobacillaceae*, tribul *Streptococceae*. Cuprinde o singură specie: *D. pneumoniae* (sin.: *Pneumococ*), coc lanceolat, grampozitiv, capsulat, dispus în perechi, agentul etiologic al pneumoniei lobare şi al unor procese supurative (3).

Diplocorie (*diplo-* + gr. *kore* = pupilă). Pupilă dublă (28).

Diploe (gr. *diplous* = dublu). Substanţă osoasă spongioasă, cuprinsă între cele două lame compacte ale oaselor late ale craniului, în special ale boltei craniene (1).

Diploegrafie (*diploe* + gr. *graphein* = a scrie). Metodă radiologică pentru studierea structurii spongioasei oaselor late prin injectarea directă, în diploe, a unei substanţe de contrast (36).

Diplofonie (*diplo-* + gr. *phone* = voce). Voce bitonală.

Diplogenesis (*diplo-* + gr. *genesis* = naştere). Dezvoltarea unei monstruozităţi duble sau gemene (1).

Diplogonoporus. Gen de viermi paraziţi din familia *Diphyllobothriidae*, clasa *Cestoda*. Cuprinde speciile *Diplogonoporus brauni*, lung de 30 cm, găsit şi de N. Leon la Iaşi, în două cazuri şi *Diplogonoporus grandis* (31).

Diploid (*diplo-* + gr. *eidos* = formă). Care are un număr dublu de cromozomi haploizi sau gametici (1).

Diplomielie (*diplo-* + gr. *myelos* = măduvă). *Diastematomyelia.*

Diplonem (*diplo-* + gr. *nema* = fir), sin.: *Diploten*. Etapă din stadiul de profază primară a meiozei, în care apare duplicarea cromozomală. În această etapă, fiecare pereche cromozomală cuprinde 4 cromatide, realizînd formaţiunea denumită tetrade cromozomale (17).

Diplopagus (*diplo-* + gr. *pagos* = care este fixat). Monstru dublu constituit din unirea a 2 gemeni egal dezvoltaţi, dar care au unul sau mai multe organe vitale în comun (1).

Diplopie (*diplo-* + gr. *opsis* = vedere). Perceperea vizuală a unui obiect sub forma unei imagini duble (27). ~ **binoculară**, forma cea mai comună de diplopie; se datorează unui dezechilibru oculomotor, care face ca imaginile să nu se realizeze în zone simetrice pe retină (28). ~ **fiziologică**, vedere dublă care rezultă din excitarea unor puncte retiniene de necorespondenţă de către obiecte din spaţiu situate înaintea sau în urma horopterului, adică a cercului care trece prin punctele nodale ale ambilor ochi. Scoarţa cerebrală inhibează imaginile duble, lăsînd clară numai imaginea obiectelor de pe horopter. Împreună cu diferenţele de lumină, încordarea musculară, mărimea imaginii retiniene şi altele, contribuie la realizarea senzaţiei de adîncime şi perspectivă (28). ~ **heteronimă**, Diplopie încrucişată. ~ **încrucişată**, sin.: *Diplopie heteronimă*, diplopie în care falsa imagine a unui ochi este proiectată în partea opusă (28). ~**monoculară**, vederea dublă cu un singur ochi; este datorită de obicei isteriei, existenţei de pupile duble, luxaţiei cristaliniene sau unui început de cataractă (28). ~ **omonimă**, diplopie în care falsa imagine este de aceeaşi parte cu ochiul afectat (28). ~ **orizontală**, diplopie produsă prin paralizia unui muşchi motor ocular adductor sau abductor (28). ~ **torsională**, diplopie în verticalitate, produsă de paralizia muşchilor oblici (28). ~ **verticală**, diplopie provocată de paralizia unuia sau mai multor muşchi motori oculari care execută mişcări în axul vertical al ochiului (28).

Diploscop (*diplo-* + gr. *skopein* = a vedea, a examina). Aparat pentru examinarea vederii binoculare (28).

Diplosis. Stabilirea unui număr dublu, complet, de cromozomi prin fuziunea a două seturi haploide în fecundaţie (1).

Diplosomia (*diplo-* + gr. *soma* = corp). Malformaţie congenitală în care trunchiurile a 2 feţi sînt unite între ele în unul sau mai multe puncte (18).

Diploten (*diplo-* + gr. *tainia* = panglică). Diplonem.

Diplozom (*diplo-* + gr. *soma* = corpuscul). Pereche de centrioli găsiţi în unele celule (1).

Dipol (fr. *dipôle*). Cuplu format de zonele polarizată şi depolarizată ale unui organ excitabil (15).

Diprofilină. Dihidroxipropilteofilină, derivat al teofilinei, bine solubil în apă, neutru, stabil în sucul gastric acid; se foloseşte ca antispastic, antiastmatic, vasodilatator, stimulant miocardic şi diuretic (14).

Diprosopus (*di-* + gr. *prosopon* = faţă). *Opodidymus*. ~ **tetraophthalmus**, *Iniodymus*.

Dipso- (gr. *dipsa* = sete). Element de compunere care introduce referirea la starea de sete (32).

Dipsomanie (*dipso-* + gr. *mania* = nebunie). Impulsie irezistibilă pentru ingerarea de alcool, apărînd periodic, în accese separate de intervale în cursul cărora poate exista un dezgust faţă de acest toxic. Se întîlneşte în afecţiunile cu tulburări periodice ale dispoziţiei, ca psihozele circulare, epilepsie, psihopatii (35).

Dipsopatie (*dipso-* + gr. *pathos* = boală). Stare psihică pe fondul căreia apar accese dipsomanice (35).

Dipsoterapie (*dipso-* + gr. *therapeia* = tratament). Tratament care limitează cantitatea de lichid pe care o ingerează bolnavul (4).

Dipus (di- + gr. *pous* = picior). 1. Picior bifid (1). 2. Avînd două picioare (1).

Dipygus (*di-* + gr. *pyge* = şezut), sin.: *Dilecanus*. Monstru caracterizat prin duplicarea mai mult sau mai puţin completă a pelvisului (1).

Dipylidium. Gen de viermi paraziţi din familia *Dilepinidae*, clasa *Cestoda*. Specia *Dipylidium caninum*, mai frecventă la cîine şi pisică, poate fi întîlnită în mod accidental şi la om (31).

Direcţie (lat. *directio*). Sens. (32). ~ **condiliană**, Unghiul cursei condiliene. ~ **incizală**, Unghiul cursei incizale.

Dirofilaria. Gen de viermi paraziţi din familia *Filariidae*, clasa *Nematoda*. Paraziţii se localizează în inima dreaptă şi venele cîinilor, vulpilor şi lupilor, fiind întîlniţi în mod excepţional la om în ţesutul conjunctiv subcutanat (31).

Dis- (lat. *dis* = greu, neplăcut). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de dificultate, tulburare; este antagonist prefixului eu- (32).

Dis. Abreviere pentru *Dosis* (13).

Disacuzie (*dis-* + gr. *akouein* = a auzi). Distorsiune sonoră.

Disadrenie (*dis-* + lat. *ad* = lîngă + *ren* = rinichi). Disfuncţie a glandelor suprarenale (7).

Disafie (*dis-* + gr. *haphe* = pipăit). Denumire generică dată tulburărilor în recepţia simţului tactil (27).

Disartrie (*dis-* + gr. *arthron* = articulaţie). Articulare defectuoasă a cuvintelor (27).

Disartroză (*dis-* + gr. *arthrosis* = articulaţie). Stare de mobilitate anormală a unei articulaţii (32). ~ **craniofacială**, mobilitatea masivului facial pe baza craniului prin defecte în osificare (38).

Disautonomie familială. Sindromul Riley-Day. Vezi Riley-Day.

Disbarism (*dis-* + gr. *baros* = greutate, presiune). Formarea de bule gazoase de azot în ţesuturile cerebrale, ca urmare a zborului la înălţimi ce depăşesc 9 000 m (26).

Disbazie (*dis-* + gr. *basis* = mers). Denumire generică dată tulburărilor actului motor al mersului (27). ~ **angiosclerotică,** Claudicaţie intermitentă vasculară. ~ **lordotică progresivă,** Boala Ziehen-Oppenheim, vezi Ziehen-Oppenheim.

Disbuxie. Lipsa de îmbucare a două suprafeţe anatomice de formă contrarie (24).

Disc (lat. = *discus*). 1. *Discus.* 2. Placă circulară plană sau convex-concavă, cu un orificiu riguros centrat, fabricată din material abraziv înglobat într-un liant, din metal sau hîrtie acoperită cu un material abraziv; se foloseşte — montată în piesa tehnică sau de mînă — în operaţiile dentare de şlefuire şi polisare (39). ~ **anizotrop,** Disc Q. ~ **articular,** *Cartilago articularis.* ~ **embrionar,** Arie embrionară. ~ **epifizar,** vezi Platou epifizar. ~ **germinal,** Arie embrionară. **Discuri intercalare.** Spaţiu mai dens situat transversal sau oblic pe direcţia miofibrilelor fibrei miocardice, terminîndu-se la nivelul acestora fără a le traversa; reprezintă o porţiune specializată a membranei plasmice (1). ~ **intermediar,** Membrana Krause, vezi Krause. ~ **intervertebral,** formaţiune fibrocartilaginoasă situată între corpurile a două vertebre. Este formată dintr-o porţiune fibroasă periferică, inserată pe compacta osoasă şi pe formaţiunile ligamentare din jur, şi o porţiune centrală (nucleul pulpos), alcătuită dintr-o masă de aspect gelatinos, conţinînd ţesut fibros lax, celule cartilaginoase şi resturi din coarda dorsală (24). ~ **izotropic,** bandă largă, cu aspect luminos, refractivă, a unei fibre musculare striate (1). ~ **optic,** *Papilla nervi optici.* ~ **proliger,** *Cumulus oophorus.* ~ **Q,** sin.: *Disc anizotrop,* bandă întunecată a fibrei musculare striate, bogată în filamente de miozină (15). ~ **tactil,** Corpuscul Merkel, vezi Merkel. ~ **vitelin,** *Cumulus oophorus.* ~ **Z,** Membrana Krause, vezi Krause.

Vezi şi: Amici, Merkel, Palazzoli, Placido, Sekki.

Discalcie (*dis-* + lat. *calx* = var + *-ia*). Tulburare, în exces sau în deficit, a metabolismului calcic (4).

Discartroză (lat. *discus* = disc + gr. *arthron* = articulaţie + *-oză*). Proces degenerativ-artrozic al discului articular, în special al discului fibrocartilaginos intervertebral, unde poate fi constatat — radiologic — prin pensarea spaţiilor respective şi prin prezenţa osteofitozei. Discartroza intervertebrală nu are, uneori, nici o expresie clinică, fiind foarte bine tolerată. Cînd apar însă fenomenele clinice, ele se caracterizează, obişnuit, prin dureri vagi în regiunea afectată sau prin dureri mai vii, iradiate pe ramurile nervilor radiculari corespunzători (4).

Disciclie (Aschoff) (*dis-* + gr. *kyklos* = cerc). Denumire generică dată oricărei tulburări circulatorii (2).

Discită (lat. *discus* = disc + *-ită*). Inflamaţia unui disc fibrocartilaginos (4).

Discizie (lat. *discidere* = a separa tăind). Secţionare (32). ~ **capsulei cristaliniene,** Capsulotomie cristaliniană.

Discoblastulă (lat. *discus* = disc + gr. *blastos* = germen). Blastulă produsă prin clivajul meroblastic discoidal (1).

Discogastrulă (lat. *discus* = disc + gr. *gaster* = stomac). Tip modificat de gastrulă, produs prin clivajul discoidal, meroblastic, al ouălor telolecite (1).

Discografie (lat. *discus* = disc + gr. *graphein* = a scrie). Metodă de investigaţie radiologică descrisă de Lindblom, constînd din injectarea unei substanţe de contrast în nucleul pulpos şi punerea în evidenţă a poziţiei acestuia (24).

Discolie (Aschoff) (*dis-* + gr. *chole* = bilă). Denumire generică dată oricărei tulburări în metabolismul pigmenţilor biliari (2).

Discoloidemie (dis- + gr. *kolla* = clei + *eidos* = formă + *haima* = sînge). Tulburare a compoziţiei şi stabilităţii coloizilor plasmatici, cu precipitarea unora dintre ei în anumite structuri histologice (2).

Discomyces. *Actinomyces.*

Discondroplazie (*dis-* + gr. *chondros* = cartilaj + *plassein* = a forma). Condrodisplazie.

Discondrosteoză familială. Boala Léri-Weil. Vezi Léri-Weil.

Discontinuitate (*dis-* + lat. *continuitas* = continuitate). În matematică, proprietatea funcţiilor care nu sînt continue (putînd „sări" de la o valoare la alta); la o creştere foarte mică a lui x, y poate creşte mult sau foarte mult (7).

Discopatie (lat. *discus* = disc + gr. *pathos* = boală). Afectarea unuia sau a mai multor discuri intervertebrale (4).

Discoplacentă (lat. *discus* = disc + *placenta* = plăcintă). Placentă discoidală (1).

Discoradiculografie (lat. *discus* = disc + *radicula*, dim. de la *radix* = rădăcină + gr. *graphein* = a scrie). Metodă radiologică de punere în evidenţă a spaţiului discal şi a rădăcinilor nervoase rahidiene de la un anumit nivel cu ajutorul unei substanţe de contrast (36).

Discordanţă (Chaslin). Disociaţie psihică.

Discorie (*dis-* + gr. *kore* = pupilă + *-ia*). Deformarea pupilei (28).

Discrazie (*dis-* + gr. *krasis* = constituţie). Termen utilizat în trecut pentru a exprima tulburări în raporturile dintre diversele umori ale organismului. Astăzi se mai utilizează numai pentru a exprima unele tulburări de coagulabilitate sanguină (4).

Discret. În matematică, determinaţie a cantităţii; mărime care poate lua numai valori care variază prin salturi (unitare) (şirul numerelor întregi — 1, 2, 3 . . . .) (7).

Discriminare (lat. *discriminare* = a deosebi, a distinge). Deosebire (32). ~ **tactilă**, posibilitate de a diferenţia, fără control vizual, două excitaţii tactile sincrone, aplicate la o distanţă variabilă (27).

Discrinie (*dis-* + gr. *krinein* = a secreta), sin.: *Disendocrinie.* Tulburare sau boală endocrină (7).

Discromatopsie (*dis-* + gr. *chroma* = culoare + *opsis* = vedere), sin.: *Ambliocromazie.* Imposibilitate de a recunoaşte culorile (35).

Discromazie (*dis-* + gr. *chroma* = culoare). Discromie cutanată.

Discromie (*dis-* + gr. *chroma* = culoare). Termen generic folosit pentru tulburările în care principalul sau singurul simptom este o deviere de la culoarea normală a ţesutului în cauză, cu oarecare caracter de durată (12). ~ **cutanată,** sin.: *Discromazie*, tulburare de pigmentare a pielii (12).

Discus (lat. = disc). sin.: *Disc.* Organ sau structură anatomică circulară, plată (1). ~ **articularis,** disc de fibrocartilaj care împarte cavitatea articulară în mai multe articulaţii (1). ~ **articularis articulationis acromioclavicularis,** fibrocartilaj situat în interiorul articulaţiei acromioclaviculare (1). ~ **articularis articulationis radioulnaris distalis,** fibrocartilaj situat în interiorul articulaţiei radioulnare inferioare sau distale (1). ~ **articularis articulationis sternoclavicularis,** fibrocartilaj situat în interiorul articulaţiei sternoclaviculare (1). ~ **articularis articulationis temporomandibularis,** fibrocartilajul situat în interiorul articulatiei temporomandibulare (1). ~ **interpubicus,** sin.: *Lamina fibrocartilaginea interpubica,* disc fibrocartilaginos situat între cele două oase pubiene, la nivelul simfizei acestora (1). **Disci intervertebrales,** sin.: *Fibrocartilagines intervertebrales, Meniscuri intervertebrale.* Fibrocartilaje situate între suprafeţele adiacente corpurilor a două vertebre (1). ~ **proligerus,** *Cumulus oophorus* .

Disdiadocokinezie (*dis-* + gr. *diadochos* = succesiv + *kinesis* = mişcare). Dificultatea de a executa sincron şi cu repeziciune mişcări de succesiune ritmică. Se întîlneşte ca simptom în leziunile cerebeloase, reprezentînd o formă mai atenuată a adiadocokineziei (27).

Disector. Instrument metalic folosit pentru disecţia bronhiilor, format dintr-o tijă cu curburi diferite (11).

Disecţie (lat. *dissectio*). Examinarea prin secţionare şi disociere a corpului sau a unei părţi a lui (1).

Disembriom (*dis-* + gr. *embryon* = embrion + *-oma*). Tumoare determinată de o tulburare de dezvoltare embrionară uni- sau pluritisulară (2). ~ **al gingiei,** sin.: *Epulis congenital,* tumoare gingivală pediculată benignă, congenitală, constituită dintr-o stromă conjunctivă, celule conjunctive şi incluziuni epiteliale (38).

Disembrioplazie (Letulle) (*dis-* + gr. *embryon* = embrion + *plassein* = a forma). Malformaţie de origine embrionară a unui organ (2).

Diseminare (lat. *disseminare* = a împrăştia). Împrăştiere (32). ~ **hematogenă,** răspîndirea unei infecţii în organism pe cale sanguină (8). ~ **microbiană,** răspîndirea germenilor patogeni într-un ţesut, organ sau în întregul organism-gazdă sau într-o colectivitate de locuitori (32). ~ **virală,** răspîndirea unui virus în organism de la poarta de intrare la ţesutul sensibil; se poate face pe cale sanguină, limfatică sau nervoasă (22).

Disendocrinie (*dis-* + *enodo-* + gr. *krinein* = a secreta + *-ia*). Discrinie.

Disergie (*dis-* + gr. *ergon* = lucru). Stare patologică constînd din tulburări funcţionale nespecifice ale sugarului, provocate de diverşi factori şi care se manifestă clinic prin scăderea toleranţei digestive şi diminuarea ristenţei faţă de infecţii (33).

Disestezie (*dis-* + gr. *aisthesis* = percepere). Perturbarea percepţiei senzaţiilor (27).

Disfagie (*dis-* + gr. *phagein* = a mînca), sin.: *Dysphagia.* Dificultatea de înghiţire a alimentelor (27). ~ **paralitică,** disfagie datorită paraliziei musculaturii esofagiene şi întîlnită în unele afecţiuni neurologice (16). ~ **sideropenică,** Sindromul Plummer-Vinson, vezi Plummer-Vinson. ~ **spastică,** Esofagism. ~ **valeculară,** disfagie datorită unei disfuncţii a epiglotei (16).

Disfazie (*dis-* + gr. *phasis* = vorbire). Afazie.

Disfonie (*dis-* + gr. *phone* = voce), sin.: *Răguşeală.* Modificare temporară sau permanentă a vocii, interesînd timbrul şi intensitatea (30).

Disforie (*dis-* + gr. *pherein* = a purta, a comporta). Tulburare a dispoziţiei, caracterizată printr-o stare penibilă de tristeţe şi frică, însoţită de o iritabilitate extremă şi agresivitate, întîlnită de obicei în epilepsie, la toxicomani în perioada de abstinenţă (35).

Disfrazie (*dis-* + gr. *phrasis* = vorbire). Schizofazie.

Disfuncție (*dis-* + lat. *functio* = muncă, activitate). Tulburarea funcției unui organ, aparat sau sistem (15). ~ **ventilatorie,** noțiune spirografică definind alterarea ventilației externe, determinată fie de scăderea capacității vitale (tipul restrictiv), fie de scăderea raportului VEMS × 100/CV (tipul obstructiv), fie de scăderea asociată a acestor 2 parametri (timpul mixt) (34).

Disgenezie (*dis-* + gr. *genesis* = naștere). Tulburare în dezvoltare (7). ~ **gonadică,** sin.: *Agenezie gonadică,* lipsa de dezvoltare a gonadelor; se însoțește de tulburări de creștere, de malformații și de un tract genital de tip feminoid, indiferent de sexul genetic (7).

Disgerminom (*dis-* + lat. *germen* = sămînță + *-oma*). Tumoare disembrioplazică formată pe seama unor resturi gonadice (2).

Disgeuzie (*dis-* + gr. *geusis* = gust). Tulburare a simțului gustativ (27).

Disglobulinemie. Disproteinemie.

Disgnozie (*dis-* + gr. *gnosis* = cunoaștere). Tulburare a funcțiilor de cunoaștere (27).

Disgrafie (*dis-* + gr. *graphein* = a scrie). Tulburare a scrisului, determinată de existența unei ataxii, a unor mișcări involuntare sau a unor tulburări nevrotice (27).

Disgravidie (*dis-* + lat. *graviditas* = graviditate). Stare patologică specific determinată de sarcină, intîlnită uneori în cursul gravidității, travaliului sau chiar în lăuzia imediată, caracterizată în special prin vărsături în primele 3 luni de sarcină și edeme, albuminurie și hipertensiune arterială în ultimele 3 luni; în cazuri grave poate duce la eclampsie și apoplexie utero-placentară. Se poate însoți și de alte manifestări: ptialism, erupții cutanate, anemie etc. (18).

Dishidroză (*dis-* + gr. *hydor* = apă + *-oză*), sin.: *Cheiropompholyx, Podopompholyx, Pompholyx* Afecțiune cutanată a mîinilor și picioarelor (mai ales pe fețele laterale ale degetelor), recidivantă, caracterizată prin puseuri eruptive de vezicule profunde și mici descuamații circulare, pe fondul unei hipersecreții sudoripare. Etiologic există o dishidroză micotică (epidermofitică, tricofitică sau candidozică), o dishidroză microbiană (streptococică) și o dishidroză propriu-zisă de natură necunoscută. Vezi și Descuamarea estivală palmară (12).

Disimulare (lat. *dissimulare* = a ascunde, a se preface). În medicina legală, ascunderea unei boli, infirmități, obsesii, a unor simptome sau urme de violență, în general în scop de sustragere de la un tratament obligatoriu, pentru obținerea unui certificat medical, ori la bolnavi mintali (23).

Disinergie (*dis-* + *sin-* + gr. *ergon* = acțiune). Acțiune dizarmonică (32). ~ **biliară,** Diskinezie biliară. ~ **cerebeloasă mioclonică Ramsay Hunt,** vezi Hunt.

Disjunctor manual. Lingura Holzknecht. Vezi Holzknecht. ~ **ortodontic,** placă ortodontică activă monomaxilară superioară, de forma unei plăci ancorată cu gutiere și prevăzută cu un șurub ortodontic puternic, foarte des activat (39).

Disjuncție (lat. *disjunctio*). *Diastasis.* ~ **acromioclaviculară,** desfacerea articulației acromioclaviculare prin ruperea ligamentelor superioare datorită unui traumatism (24). ~ **condrocostală,** decolare traumatică, cu sau fără deplasare, a unei coaste la nivelul ei de unire cu cartilajul costal (24). ~ **craniomaxilară,** fractură orizontală totală de tip superior a maxilarului care realizează desprinderea masivului maxilar de craniu (38). ~ **maxilară ortodontică,** lărgirea bazei maxilarului superior, realizată prin presiuni ortodontice pe dinții și procesele alveolare laterale, cu ajutorul unui disjunctor ortodontic (39). ~ **sacroiliacă,** îndepărtarea anormală a suprafețelor articulației sacroiliace; se petrece în mod fiziologic în graviditate (24). ~ **simfizei pubiene,** desfacerea simfizei pubiene (depărtarea suprafețelor articulare) în cursul gravidității sau în urma unui traumatism (24).

Diskeratoză (*dis-* + gr. *keras* = corn + *-oză*). Tulburare calitativă de keratinizare (12). ~ **congenitală cu pigmentări,** afecțiune congenitală caracterizată prin distrofii, atrofii, pigmentări, leucokeratoză a cavității bucale (12). ~ **foliculară,** Boala Darier, vezi Darier.

Vezi și: Bowen.

Diskinezie (*dis-* + gr. *kinesi* = mișcare). Proces patologic caracterizat prin alterarea mecanismelor de reglare a activității motorii a organelor contractile; se referă în special la modificarea sincronismului funcțional motor al diferitelor segmente ale tubului digestiv (16). ~ **biliară,** sin.: *Disinergie biliară,* alterare funcțională a mecanismului de eliminare a bilei, care se manifestă prin dureri în hipocondrul drept, grețuri și vărsături. Este interesată fie vezicula biliară și sfincterul cistic, fie segmentul terminal — canalul coledoc și sfincterul Oddi (diskinezie oddiană); poate fi primară sau secundară (în infecții, litiaze, malformații) (16). ~ **intestinală,** Colopatie funcțională cronică. ~ **traheobronșică hipotonă,** sindrom astmatiform care apare de obicei la oamenii în vîrstă sau la tineri, asociat cu mucoviscidoză și caracterizat clinic prin tuse cu expectorație și dispnee, spirografic prin curba Wyss, iar bronhoscopic prin colabarea în expirație a părții membranoase a traheei (34). ~ **uterină,** tulburare a dinamicii uterine în cursul travaliului, interesînd ritmul, intensitatea, durata și sediul contracţiei uterine, care au un caracter inegal şi neprogresiv (18).

Dislalie (*dis-* + gr. *lalein* = a vorbi). Tulburare de pronunţare a cuvintelor, determinată de modificarea patologică a funcţiilor aparatului logomotor (35).

Dislexie (*dis-* + gr. *lexis* = cuvînt). Tulburare a înţelegerii cuvintelor scrise. Bolnavul înţelege primele cuvinte din frază, apoi se opreşte, iar după un timp de repaus poate continua lectura pentru ca apoi să o întrerupă din nou şi fenomenul să se repete (27).

Dislipoidoză (*dis-* + gr. *lipos* = grăsime + *eidos* = formă + *-oză*). Tulburare a metabolismului lipidic, cu depunere de lipide în ţesuturi şi organe (2).

Vezi şi : Urbach-Oppenheim.

Dislocare (*dis-* + lat. *locare* = a aşeza), sin. : *Dislocatio*. Deplasarea între ele a părţilor care alcătuiesc o unitate (32). ~ **dentară,** deplasarea traumatică sau patologică a unui dinte în sens mezio-distal sau vestibulo-oral (38). ~ **de fragmente,** semn radiologic care pune în evidenţă gradul de deplasare a fragmentelor unei fracturi. Aprecierea se face pe minimum două radiografii, pe planuri perpendiculare unul pe altul (36).

Dislocatio (lat. = dislocare). Dislocare. ~ **ad axim,** sin. : *Unghiulare*, deplasarea fragmentelor unei fracturi prin înclinarea axei unui fragment faţă de a celuilalt (24). ~ **ad latus,** deplasarea laterală a fragmentelor unei fracturi (24). ~ **ad longitudinem cum abbreviatione aut contractione,** deplasarea fragmentelor unei fracturi în sens longitudinal cu încălecarea lor şi deci scurtarea osului (24). ~ **ad longitudinem cum elongatione aut distractione,** deplasarea fragmentelor unei fracturi în sens longitudinal, cu depărtarea lor şi deci lungirea osului (24). ~ **ad longitudinem cum impactione,** deplasarea fragmentelor unei fracturi în sens longitudinal, cu impactarea lor (24). ~ **ad peripheriam,** rotarea fragmentelor unei fracturi în jurul axului lung al osului (24).

Dislogie (*dis-* + gr. *logos* = vorbire). Tulburare de conţinut şi formă a vorbirii datorită modificărilor psihopatologice, neînsoţite de tulburări ale funcţiilor aparatului logomotor (35).

Dismegalopsie (*dis-* + gr. *megas* = mare + *opsis* = vedere). Formă a metamorfopsiei constînd din impresia că obiectele sînt alungite, lăţite, turtite sau răsucite în jurul propriului ax (35).

Dismenoree (*dis-* + gr. *men* = lună + *rhein* = a curge). Sindrom dureros care precedă sau însoţeşte menstruaţia, caracterizat prin dureri lomboabdominale cu iradiaţii în vezică, anus, regiunea inghinală, precum şi prin tulburări neurovegetative (greţuri, vărsături, paloare, transpiraţii, bradicardie, midriază). Poate fi datorită factorilor funcţionali (esenţială, primară sau funcţională) sau leziunilor morfologice (secundară) (7 ; 18). ~ **endocrină,** formă clinică de dismenoree provocată de tulburări neurohormonale, frecvent hiperfoliculinice (18). ~ **prin endometrioză,** dismenoree provocată de proliferarea ţesutului endometrial în miometru, anexe sau peritoneul periuterin (18). ~ **inflamatorie,** dismenoree provocată de o metroanexită cronică (18). ~ **membranoasă,** dismenoree însoţită de eliminarea, în cursul menstrelor, a unor fragmente de mucoasă uterină, în lambouri ; este întîlnită la femeile cu sindrom hiperfoliculinic, la care mucoasa premenstruală este foarte îngroşată (18). ~ **ovariană,** dismenoree premenstruală provocată de o disfuncţie ovariană (18). ~ **premenstruală,** ansamblul tulburărilor (dureri, greţuri etc.), care preced menstruaţia cu cîteva ore sau zile, cedînd o dată cu apariţia ei ; întîlnită în cazuri de modificări ale staticii uterine (anteflexie sau retroflexie accentuată) (18). ~ **primitivă,** dismenoree instalată o dată cu menarha (18). ~ **secundară,** dismenoree instalată în cursul vieţii genitale, după o perioadă mai lungă sau mai scurtă de menstre normale (18). ~ **tubară,** dismenoree generată de o inflamaţie sau o endometrioză tubară (18). ~ **prin tumori uterine,** dismenoree provocată de prezenţa unui fibrom uterin interstiţial sau submucos, ori a unui neoplasm de corp uterin (18). ~ **uterină,** dismenoree datorită unor modificări mecanice, inflamatorii, tumorale sau hormonale ale uterului (18).

Dismetrie (*dis-* + gr. *metron* = măsură). Imposibilitatea de a dimensiona şi de a ghida precis mişcările, ceea ce face ca mişcarea să se oprească înainte de ţintă sau să depăşească ţinta (hipo- sau hipermetrie) (27).

Dismimie (*dis-* + gr. *mimia* = imitaţie). Tulburarea capacităţii de exprimare prin gesturi mimice (27).

Dismnezie (*dis-* + gr. *mneme* = memorie). Termen generic pentru diferitele forme de slăbire a memoriei de fixare, păstrare şi reproducere (35).

Dismorfie (*dis-* + gr. *morphe* = formă). Diformitate congenitală sau cîştigată (1).

Dismorfofobie (Morselli) (*dis-* + gr. *morphe* = formă + *phobos* = frică). Tulburare psihică constînd din ideea (obsesivă, prevalentă sau delirantă) de a avea un defect fizic, inestetic, de obicei al feţei (35).

Dismutaţie. Proces complex enzimatic constînd din producerea simultană a unor oxido-reduceri, decarboxilări (32).

Disociaţie (lat. *dissociatio* = despărţire), sin. : *Disociere*. 1. Separare a unor părţi (32).

2. Proces fizic sau chimic prin care molecula unei substanțe, sub influența anumitor acțiuni (termică, hidrolitică, electrolitică) se descompune în unități mai mici, independente, păstrîndu-se parțial posibilitatea refacerii substanței originale în caz de recombinare (32). 3. Bloc cardiac, în care atriile și ventriculele acționează separat (32). 4. Alterarea unui mecanism mintal, cu scindarea unuia sau mai multor grupuri de procese mintale consecutiv căreia acestea nu se mai integrează în starea normală de conștiință, ci funcționează independent (32). ~ **albuminocitologică**, hiperalbuminoză în lichidul cefalorahidian, fără reacție celulară. Se întîlnește în compresiuni medulare, poliradiculonevrite, stadiul tardiv al poliomielitei și unele forme de neurosifilis (27). ~ **atrioventriculară**, activare și contracție independentă a atriilor și ventriculelor, în urma suspendării — temporare sau de durată — a subordonării atrioventriculare normale; poate rezulta prin două mecanisme: bloc sau interferență (10). ~ **citoalbuminică**, creșterea elementelor celulare din lichidul cefalorahidian, fără modificare apreciabilă a valorilor albuminorahiei. Se întîlnește în unele forme de encefalite și în stadiul inițial al poliomielitei (27). ~ **electrolitică**, desfacerea în ioni (anioni și cationi) a unui electrolit prin dizolvare într-un solvent corespunzător sau prin topire. La trecerea curentului electric, anionii (ionii negativi) sînt dirijați spre anod, iar cationii (ionii pozitivi) sînt dirijați spre catod (6). ~ **prin interferență**, coexistența a două ritmuri, sinuzal și nodal, prin activitatea independentă a atriilor și ventriculelor datorită repetării fenomenului din interferență, adică interacțiunii a două excitații apropiate, dintre care una nu poate acționa găsind căile de conducere în perioada refractară absolută, consecutivă celeilalte excitații. Spre deosebire de bloc, fenomenul de interferență este fiziologic (32). ~ **prin interferență cu capturi**, disociație prin interferență în care frecvența celor două ritmuri fiind diferită (de obicei mai rapidă a celui ectopic), unii stimuli pot depăși joncțiunea (găsind-o în fază nerefractară) și determină o contracție (captură) în sectorul celuilalt centru (de obicei ventriculară) (10). ~ **prin interferență izoritmică**, disociație prin interferență în care frecvența celor 2 centri independenți este aproape egală, ritmul sinuzal adaptîndu-se în limite strînse în jurul celui ventricular (10). ~ **microbiană**, termen depășit, consacrat fenomenelor de variabilitate care apar într-o populație microbiană. Conform teoriei darwiniste, aceste fenomene sînt rezultatul intervenției a 2 factori: mutația și selecția (3). ~ **psihică**, sin.: *Discordanță*, simptom principal al schizofreniei, constînd din pierderea unității funcțiilor psihice și a raportului dintre individ și mediul înconjurător (35). ~ **siringomielică**, tulburare de sensibilitate, caracterizată prin pierderea sensibilității termoalgezice, diminuarea celei tactile și păstrarea celei profunde. Se întîlnește în leziuni situate la diferite niveluri ale căii sensibilității termoalgezice (cornul posterior, comisura cenușie a măduvei spinării, fasciculul spinotalamic) (27). ~ **tabetică**, tulburare de sensibilitate întîlnită în tabes și caracterizată prin pierderea sensibilității profunde, cu diminuarea sensibilității tactile și păstrarea celei termoalgezice (27).

Disociere (lat. *dissociare* = a despărți). Disociație. ~ **catenară**, sin.: *Separare catenară*, desfacerea duplexului din forma bicatenară a moleculei de ADN în monocatene, prin ruperea legăturilor de H dintre cele două catene, cu ajutorul unui agent fizic sau chimic (17). ~ **longitudinală**, ipoteză care caută să explice fenomenul ,,reîntoarcerii'' prin existența—în formațiunile sistemului cardionector — a două contingente de fibre (poate cu perioade refractare diferite), dintre care unele conduc excitația anterograd, iar altele retrograd (10).

Disocluzie (*dis-* + lat. *occludere* = a închide). Situație anormală a dinților antagoniști, caracterizată prin deranjarea rapoartelor de ocluzie normală (38).

Disomus (*di-* + gr. *soma* = corp). Făt teratologic cu două corpuri complete, alipite între ele în unul sau mai multe puncte (2).

Disontogeneză (*dis-* + gr. *ontos* = ființă + *genesis* = naștere). Tulburare a dezvoltării embrionare normale, determinînd formarea unor vicii tisulare, organice sau ale organismului (2).

Disorganoplazie (*dis-* + lat. *organum* = organ + *plassein* = a forma). Caz particular al disontogenezei, constînd din tulburări în dezvoltarea totală a complexului morfofuncțional caracteristic unui organ (2).

Disosmie (*dis-* + gr. *osme* = miros). Tulburarea simțului olfactiv (27).

Disostoză (*dis-* + gr. *osteon* = os + *-oză*), sin.: *Dysostosis*. Osificare defectuoasă a cartilajelor fetale (4). ~ **cleidocraniană ereditară**, Boala Marie-Sainton, vezi Marie-Sainton. ~ **craniofacială**, disostoză ereditară descrisă de Crouzon și caracterizată prin deformări ale oaselor craniului, oaselor feței și prin tulburări oculare (divergență, limitarea mișcărilor ochiului în afară, nistagmus, exoftalmie și alterări ale nervului optic pînă la atrofie optică) (28). ~ **mandibulofacială** (Franceschetti), Sindromul Franceschetti, vezi Franceschetti.

Disovulație (*dis-* + lat. *ovulum*, dim. de la *ovum* = ou). Termen generic pentru ovulațiile întîrziate, dureroase (criza intermenstruală), ciclurile anovulatorii (18).

Dispareunie (*dis-* + gr. *pareunos* = culcat cu). Dureri violente apărînd în cursul raportului sexual la femeie. Dispareunia primitivă are cauze anatomice sau de statică, iar dispareunia secundară este provocată în special de leziuni inflamatorii ale organelor genitale externe sau interne (18).

Dispensar (fr. *dispensaire*). Instituţie sanitară de proporţii reduse, prin care se acordă asistenţă medicală ambulatorie (29).

Dispensarizare. Metodă de asistenţă medicală a populaţiei cu caracter preponderent profilactic şi care se aplică individual, ţinînd seama în mod deosebit de factorii de mediu şi specificul biofiziologic al individului. Constă din depistarea activă şi precoce, evidenţa, acordarea de asistenţă medicală şi urmărirea activă a acelora care se îmbolnăvesc, care au posibilitatea de a se îmbolnăvi sau se găsesc în stări fiziologice speciale (gravide) (29).

Dispepsie (*dis-* + gr. *pepsis* = digestie). Termen generic pentru unele tulburări digestive cu caracter funcţional, subiectiv: greaţă, arsuri, flatulenţă etc. (16). ~ **acută,** formă uşoară, acută, a tulburărilor de digestie şi nutriţie la sugari (33). ~ **acută gravă,** Dispepsie acută toxică. ~ **acută toxică,** sin.: *Dispepsie acută gravă,* sindrom digestiv acut, manifestat la sugari prin diaree, cu sau fără vărsături, deshidratare acută, alterarea senzoriului (excitaţie, prostraţie), fără a se instala coma (33). ~ **colecistică,** dispepsie care survine în cursul unei colecistopatii (16). ~ **enterală,** dispepsie acută la sugari, provocată de cauze enterale (alimentare sau prin factori infecţioşi) (33). ~ **de fermentaţie,** dispepsie determinată de exagerarea proceselor fermentative intestinale; frecvent întîlnită în colopatia funcţională cronică (16). ~ **gastrică,** dispepsie survenind în cursul gastropatiilor (16). ~ **hepatică,** dispepsie întovărăşind afecţiunile hepatice (16). ~ **intestinală,** dispepsie avînd la bază insuficienţa funcţională sau organică a digestiei intestinale (16). ~ **nervoasă,** dispepsie care apare în cursul unor afecţiuni neuropsihice şi îndeosebi în nevrozele cu răsunet digestiv (16). ~ **parenterală,** dispepsia sugarului provocată de infecţii parenterale acute sau cronice (otită, piurie, viroze, tuberculoză etc.) (33). ~ **de putrefacţie,** dispepsie determinată de exagerarea proceselor de putrefacţie intestinală (16). ~ **sugarului,** sindrom digestiv acut sau cronic, provocat prin tulburarea sinergiei funcţiilor digestive, respectiv a proceselor de secreţie, digestie, resorbţie sau a proceselor motorii, de către diferiţi factori etiologici (alimentari, infecţioşi, enzimopatii congenitale sau dobîndite, condiţii nefavorabile de mediu etc.) (33).

Dispermatism (*dis-* + gr. *sperma* = sămînţă). Emisiune lentă, dificilă sau chiar imposibilă a spermei (11).

Dispersie (lat. *dispersio*), sin.: *Fluctuaţie, Varianţă.* În statistica matematică: a) gradul de răspîndire (împrăştiere) prezentat de un şir statistic de date de observaţie sau experimentale (7); b) momentul de ordinul al 2-lea al unei variabile aleatorii. De obicei este folosit momentul centrat de ordinul al 2-lea $\mu_2 = \sigma^2$ (7); c) dispersia de selecţie, s^2, este un indicator al împrăştierii şi, implicit, al omogenităţii selecţiei. Cu cît dispersia unei caracteristici este mai mică, cu atît va fi mai mic şi volumul selecţiei necesar pentru dobîndirea de date reprezentative. Dispersia se calculează după formula $\sigma^2 = \frac{\Sigma d^2}{n}$ · Cînd $n > 30, s \approx \sigma$; cînd n este mic, numitorul se înlocuieşte cu $(n-1)$ (7). ~ **aerosolilor,** termen utilizat pentru a desemna dimensiunile aerosolilor; dispersia mare (gradul mare de dispersie) reprezintă un sistem aerodispersat cu particule de dimensiuni mici, iar dispersia mică (gradul mic de dispersie), unul cu particule de dimensiuni mari (20). ~ **coloidală,** amestec de tipul unui sistem coloidal în care fragmentarea substanţei disperse s-a realizat în particule cu dimensiuni sub 100 mμ (5). ~ **moleculară,** amestec de tipul unui sistem coloidal în care fragmentarea substanţei disperse s-a realizat în particule de dimensiunile moleculei (5). ~ **prafului,** termen utilizat pentru a desemna dimensiunile particulelor de praf aflate în suspensie în aer (9).

Dispersometrie (lat. *dispersio* = dispersie + gr. *metron* = măsură). Determinarea gradului de dispersie a aerosolilor (20).

Displastie nazală. Aspect modificat al piramidei nazale, congenital sau dobîndit, îmbrăcînd forme variate: nas cocoşat produs prin tulburări de morfogeneză, nas în şa, turtit şi lăţit, nas în cioc de papagal, consecutiv distrugerii scheletului cartilaginos şi retracţiei cicatriceale a tegumentelor, nas socratic şi nas în picior de marmită rezultînd după distrugerea scheletului osteocartilaginos, nas lăţit, nas hipertrofiat, în rinofimă şi acromegalie, nas laterodeviat după traumatisme etc. (30).

Displazie (*dis-* + gr. *plassein* = a forma). Anomalie în dezvoltarea ţesuturilor, organelor sau regiunilor anatomice, ducînd la diformităţi sau monstruozităţi compatibile sau incompatibile cu viaţa (1). ~ **de col uterin,** displazie a epiteliului cervical uterin cu aspecte colposcopice caracteristice, care corespund histopatologic unui epiteliu anormal, fără caracter de malignitate (displazie simplă) (18). ~ **de col uterin agravată,** displazie a epiteliului cervical uterin, cu aspecte colposcopice de obicei mai pregnante decît în displazia simplă, corespunzînd histopatologic unui epiteliu atipic, cu modificare importantă a structurii celulare, însă fără a fi vorba de leziune malignă; este considerată leziune precanceroasă (18). ~ **congenitală,** Boala Vrolik, vezi Vrolik. ~ **periostală,** Boala Porak-Durante, vezi Porak-Durante. ~ **şoldului,** Distrofie osoasă subluxantă a şoldului. ~ **verucoasă difuză şi pigmentară,** vezi Papilomatoza cutanată.

Dispnee (*dis-* + gr. *pnoia* = respiraţie). Tulburare respiratorie de origine pulmonară, cardiacă, anemică sau nervoasă, caracterizată subiectiv prin „sete de aer" şi obiectiv prin tulburarea ritmului, amplitudinii sau a frecvenţei respiratorii (34). ~ **cardiacă,** tulburare a funcţiei respiratorii, manifestată subiectiv printr-o senzaţie de „sete de aer" şi obiectiv prin modificarea frecvenţei şi ritmului respiraţiei şi care are la bază o tulburare — de natură cardiacă — a hemodinamicii, cu circulaţie pulmonară deficitară (10). ~ **cerebrală,** dispnee prin alterarea reactivităţii normale a centrilor respiratori, provocată de stări nevrotice, leziuni vasculare, toxice, infecţioase (34). ~ **de decubit,** tip de dispnee caracteristic insuficienţei cordului stîng, prin apariţia ei atunci cînd bolnavul se află în poziţie culcat, adesea noaptea. Mecanismul este complex şi comportă, ca factori principali, creşterea afluxului venos din abdomen şi membrele inferioare în poziţie orizontală, cu accentuarea stazei pulmonare şi diminuarea excursiilor respiratorii ale diafragmului, împins spre torace de visserele abdominale (10). ~ **de efort,** tip de dispnee, comună tuturor formelor de insuficienţă cardiacă, proporţională cu efortul fizic şi care este consecinţa unei datorii de oxigen crescute, plătită într-un interval de timp prelungit (10). ~ **expiratorie,** dispnee în care expiraţia este stînjenită şi prelungită prin scăderea elasticităţii pulmonare (emfizem) sau a permeabilităţii bronşice (astm, bronşită) (34). ~ **inspiratorie,** dispnee în care inspiraţia este stînjenită şi prelungită prin strîmtarea calibrului căilor respiratorii superioare (34). ~ **laringiană,** tulburare a funcţiei respiratorii determinată de o micşorare a calibrului laringelui; se manifestă prin jenă inspiratorie, însoţită de cornaj, coborîrea laringelui în inspiraţie şi tiraj suprasternal (30). ~ **mixtă,** dispnee în care este stînjenită desfăşurarea ambilor timpi respiratori (34). ~ **paroxistică nocturnă,** criză de dispnee care apare brusc, în cursul somnului, fiind provocată de o insuficienţă cardiacă stîngă sau de un astm bronşic (34). ~ **pulmonară,** dispnee anoxică provocată de tulburările ventilaţiei pulmonare, ale distribuţiei sau difuziunii gazelor (34). ~ **de repaus,** fază avansată a dispneei cardiace, apărînd fără nici un efort aparent (10). ~ **traheală,** tulburare a funcţiei respiratorii, determinată de compresiunea sau obstrucţia traheei, caracterizată prin respiraţie şuierătoare şi zgomotoasă , însoţită de tiraj intercostal (30). ~ **vesperală,** dispnee care se exacerbează treptat spre seară; se produce în insuficienţa cardiacă stîngă şi este provocată de creşterea debitului cardiac din timpul zilei (34).

Dispozitiv (lat. *disponere* = a rîndui, a aranja). Ansamblu de piese, dispuse într-un anumit mod, dar lipsite de mobilitate în timpul acţiunii (în care situaţie, ele ar alcătui un mecanism) şi care îndeplinesc o funcţie dată (32). ~ **coronoradicular,** construcţie de restaurare protetică pentru înlocuirea părţii coronare care lipseşte dintr-un dinte; este constituită dintr-un dispozitiv radicular (pivot plăcuţă-inel) şi un dispozitiv coronar (casetă sau bont artificial metalic), care permite montarea unui element fizionomic (faţetă sau coroană din acrilat sau porţelan) (38). ~ **radicular,** construcţie de restaurare protetică ce se agregă la rădăcina unui dinte, tratată anterior; este alcătuită din pivot radicular şi capă (38).

Vezi şi: Cadenat, Cummer, Miquel, Ott, Roach.

Dispragie (*dis-* + gr. *pragos* = act). Manifestare dureroasă a unei funcţii (32). ~ **arteriosclerotică intestinală,** Sindromul Ortner, vezi Ortner.

Dispraxie (*dis-* + gr. *prassein* = a face). Apraxie.

Disprosiu, Simbol Dy. Vezi Lantanide.

Disproteinemie, sin.: *Disglobulinemie.* Modificarea raportului normal dintre diferitele fracţiuni globulinice electroforetice. Poate fi însoţită de manifestări hemoragice prin diferite mecanisme (19).

Disprozodie (*dis-* + lat. *prosodia* = prozodie). Afazie de intonare.

Disrafism (*dis-* + gr. *rhaphe* = sutură). Lipsă de sudură (32). ~ **neural,** sin.: *Asintaxis dorsalis,* absenţa sudării măduvei pe linia medio-dorsală (26).

Disse, Josef, 1852–1912. **Spaţiul ~,** sin.: *Spaţiu perisinusoidal,* spaţiu limfatic al ficatului, mărginit pe de o parte de endoteliul capilarelor sinusoide şi pe de altă parte de pereţii celulelor ficatului (1).

Distal (lat. *distare* = a fi depărtat). Termen de referinţă în anatomie, indicînd o poziţie extremă, periferică, în raport cu un punct central (1).

Distanţă (lat. *distantia*). Interval care desparte două puncte în spaţiu (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **băncii şcolare,** spaţiu cuprins între planul vertical al marginii posterioare a pupitrului și planul vertical al marginii anterioare a scaunului. Distanța este pozitivă cînd planul marginii posterioare a pupitrului se găsește în afara scaunului și negativă cînd depășește în interior marginea anterioară a scaunului. Pentru a permite o poziție corectă în bancă, distanța trebuie să fie negativă cu 4—5 cm (20). ~ **focală,** distanța dintre lentilă și focarul principal al imaginii; este egală cu jumătatea din raza de curbură a lentilei (28). ~ **focar-piele,** distanța dintre focarul tubului și tegumentele bolnavului, poarta de intrare a fasciculului radiogen. Este un element important în crearea distribuției spațiale a energiei radiante administrate (36). ~ **interocluzală,** distanța dintre suprafața masticatorie a dinților (38). ~ **interpupilară,** distanța dintre centrele celor două pupile prin care trec axele vizuale principale (28). ~ **unghiulară,** distanța la care se exercită convergența în actul acomodației (28).

Distazie (*dis-* + gr. *stasis* = poziție în picioare). Dificultate de a menține poziția ortostatică (27). ~ **areflexă ereditară,** Boala Roussy-Lévy, vezi Roussy-Lévy.

Distensie (lat. *distensio*). Capacitatea de alungire a unei structuri oarecare (15). ~ **pulmonară bronhogenă** (Engelhard), nevroză respiratorie caracterizată printr-un spasm bronșic care provoacă o senzație de sufocare analogă unui astm ușor (34). ~ **vezicală,** umplerea vezicii cu lichid pentru a-i destinde pereții în scopul de a provoca contracția ureterală și prin urmare evacuarea bazinetului (11).

Distermie (*dis-* + gr. *therme* = căldură). Tulburarea termoreglării (4).

Distichiasis. Deviația înăuntru a rîndului posterior al cililor, rîndul anterior avînd poziție normală (28).

Distilare (lat. *distillare* = a picura). Trecerea în stare de vapori a unui lichid prin încălzire la fierbere și condensarea vaporilor obținuți; are drept scop purificarea unei substanțe, separarea componenților unui amestec lichid, îndepărtarea unui solvent etc. (6). ~ **azeotropă,** separare a 2 componenți cu puncte de fierbere apropiate, prin adăugarea unui alt component, care formează un amestec azeotropic cu unul dintre componenții inițiali, acest amestec avînd punctul de fierbere diferit de al celuilalt component (6). ~ **extractivă,** separarea unor lichide cu puncte de fierbere foarte apropiate prin introducerea în amestec a unui alt component care are ca efect o creștere a diferenței de volatilitate a componentelor, avînd loc în același timp o dizolvare a componentului care a devenit mai puțin volatil (6). ~ **fracționată,** separarea a două sau mai multe substanțe cu puncte de fierbere diferite (6). ~ **moleculară,** distilare realizată într-un vid la care presiunea este atît de joasă, încît moleculele desprinse de pe suprafața de evaporare a lichidului ajung la suprafața de condensare fără a se ciocni de alte molecule (6). ~ **simplă,** separarea unui lichid sau amestec de lichide de un reziduu nevolatil sau a două componente cu o diferență de volatilitate foarte mare (6). ~ **în vid,** distilare la presiune redusă, folosită pentru a evita descompunerea substanțelor (6).

Distimie (Fleming) (*dis-* + gr. *thymos* = spirit, minte). Termen prin care astăzi se înțelege modificarea în sens depresiv a tonusului afectiv (35).

Distiroidism (*dis-* + gr. *thyreos* = scut + *eidos* = formă). 1. În accepția veche a cuvîntului, sindrom caracterizat prin asocierea unor simptome de hipertiroidism și de hipotiroidism (eventualitate care, în lumina cunoștințelor actuale implică o tulburare de receptivitate periferică) (7). 2. În utilizare incorectă, termen generic pentru tulburările de secreție a glandei tiroide (7). 3. În sens restrîns, sindrom consecutiv unei secreții calitativ deosebite a glandei tiroide (7).

Distobucal. Termen folosit pentru a desemna suprafața bucală și distală a dinților premolari și molari (1).

Distocie (*dis-* + gr. *tokos* = naștere). Totalitatea stărilor anormale ale organelor genitale ale femeii, ale fătului sau anexelor sale, care se opun desfășurării normale a travaliului (18). ~ **anatomică a colului,** rigiditate anormală (uneori cicatriceală) sau lipsă de dezvoltare a colului uterin, ducînd la îngreuierea sau imposibilitatea nașterii (18). ~ **de bazin,** distocie provocată de un bazin care prin forma, dimensiunile și înclinările sale nu permite desfășurarea normală a nașterii (18). ~ **fetală,** distocie provocată de o prezentație deflectată sau anormală a fătului și de un exces al său de volum, parțial sau total (18). ~ **funcțională a colului uterin,** distocie provocată de obicei de un spasm al colului uterin la naștere, îndeosebi al orificiului uterin după ștergerea colului (18). ~ **funcțională a corpului uterin,** distocie prin anomalie de contracție, prin exces sau prin insuficiență (18). ~ **maternă,** dificultatea sau imposibilitatea nașterii pe căile naturale, din cauza unor anomalii ale bazinului osos, bazinului moale, ale aparatului genital sau a unor tulburări funcționale uterine (18). ~ **ovulară,** distocie în legătură cu anomalii ale fătului, placentei sau anexelor fetale (membrane, cordon, lichid amniotic) (18). ~ **de părți moi,** imposibilitatea efectuării nașterii pe căile naturale, din cauza anomaliilor anatomice congenitale sau dobîndite ale vulvei, vaginului, uterului sau anexelor (18). ~ **placentară,** dificultate sau imposibilitate de expulzare a placentei, din cauza volumului ei excesiv, a aderențelor sau inserției sale anormale; astfel, în caz de placenta previa centrală, placenta constituie un obstacol în calea expulzării fătului (18).

Distoclinaţie. Poziţie a dintelui în alveolă, înclinat distal (38).

Distoma. Denumire veche a unui gen de viermi paraziţi din clasa *Trematoda.* Diferitele specii sînt clasificate astăzi în alte genuri: ~ **buski,** vezi *Fasciolopsis.* ~ **conjunctum,** vezi *Opistorchis.* ~ **conus,** vezi *Opistorchis.* ~ **crassum,** vezi *Fasciolopsis.* ~ **felineum,** vezi *Opistorchis.* ~ **giganteum,** vezi *Fasciola.* ~ **haematobium,** vezi *Schistosoma.* ~ **hepaticum,** vezi *Fasciola.* ~ **japonicum,** vezi *Clonorchis.* ~ **lanceolatum,** vezi *Dicrocoelium.* ~ **sinensis,** vezi *Clonorchis* (31).

Distomatoză, sin.: *Distomiază.* Boală determinată de infestarea omului cu diferite specii de *Distoma* (31). ~ **bucofaringiană,** afecţiune întîlnită mai ales în Liban şi determinată de fixarea elementelor tinere de *Fasciola hepatica.* Se caracterizează prin edem şi congestie la nivelul gurii şi faringelui, putînd duce la dispnee, disfagie sau afonie (31). ~ **cerebrală,** prezenţa în encefal a trematodului *Paragonimus ringeri*; se caracterizează prin accese de epilepsie (31). ~ **hepatică,** termen generic pentru bolile parazitare determinate de localizarea în căile biliare a paraziţilor *Clonorchis sinensis, Fasciola hepatica* sau *Dicrocoelium dendriticum* (31). ~ **intestinală,** distomatoză determinată de *Fasciolopsis buski*; se caracterizează prin fenomene iritative intestinale (31). ~ **pulmonară** distomatoză determinată de *Paragonimus westermani*; se manifestă prin tuse, expectoraţie, hemoptizii (31).

Distomiază. Distomatoză.

Distomie (*di-* + gr. *stoma* = gură). Duplicare congenitală a gurii (1).

Distomolar. Dinte supranumerar apărînd distal de al 3-lea molar, deci în poziţia molarului al 4-lea (1).

Distomum heterophyes. Vezi *Heterophyes.*

Distonie (*dis-* + gr. *tonos* = tonus). Tulburare în reglarea inervaţiei tonice a musculaturii netede sau striate (27). ~ **musculară deformantă,** Boala Ziehen-Oppenheim, vezi Ziehen-Oppenheim.

Distopie (*dis-* + gr. *topos* = loc). Situarea unui organ în alt loc decît în cel normal (2). ~ **dentară,** denumire dată de unii ortodontişti acelor forme de ectopie dentară în care dintele vicios se află în apropierea locului său normal (39).

Distorsiune (lat. *distorsio*). 1. Mişcare care tinde să imprime o răsucire unor segmente ale corpului, forţînd limita obişnuită fiziologică (27). 2. Mişcare aberantă a unei oscilaţii (32). ~ **sonoră,** sin.: *Disacuzie,* tulburare de percepere a sunetelor interesînd frecvenţa (diplacuzie) sau intensitatea (recrutament) care apare în leziunile urechii interne (30).

Distoversie. Poziţie anormală, inversată, a dintelui în alveolă (38).

Distribuţie (lat. *distributio*). Modul de împrăştiere a unităţilor într-o serie statistică (distribuţie de valori după frecvenţe şi probabilităţi). Valorile centrale ale distribuţiilor sînt mediile (aritmetică, geometrică, armonică etc.), mediana, modul. Distribuţiile statistice pot fi clasificate în unimodale, bimodale şi plurimodale. Ele mai pot fi împărţite în distribuţii empirice şi teoretice (de referinţă) şi în distribuţii continue sau discontinue (7). ~ **binomială,** Repartiţie binomială. ~ **gaussiană,** distribuţie binomială de limită, în cazul cînd numărul probelor (*n*) creşte foarte mult, tinzînd spre ∞; în acest caz, distribuţia binomială tinde către o curbă simetrică în formă de clopot, numită curba Gauss sau curba Gauss-Laplace. Ea exprimă o distribuţie rezultată din abateri statistice întîmplătoare (6). ~ **multinomială,** Repartiţie multinomială. ~ **normală,** Repartiţie normală. ~ **Snedecor,** vezi Snedecor. ~ **statistică,** Repartiţie statistică. ~ **Student,** vezi Student. ~ λ^2, Repartiţie λ^2.

Vezi şi: Helmert-Pearson, Poisson,

Distripsie (*dis-* + *tripsină*). Termen generic pentru tulburările secreţiei pancreatice externe (16).

Distrix. Despicarea terminaţiei distale a părului (1).

Distrofie (*dis-* + gr. *trophe* = nutriţie). 1. Leziune organică sau tisulară avînd la bază tulburări metabolice generale sau locale de un anumit tip sau procese vasculare ori inflamatorii, urmate de demascarea sau depunerea în ţesuturi, în exces, a unui produs al ciclului metabolic tulburat (2). 2. Tulburare de nutriţie cronică la sugari, caracterizată prin alterarea stării de nutriţie (exprimată prin diminuarea ţesutului adipos şi deficit ponderal), tulburări ale metabolismului bazal şi intermediar (exprimate prin scăderea toleranţei digestive) şi receptivitate mai mare faţă de infecţii prin diminuarea rezistenţei naturale a organismului (sin.: *Hipotrepsie*) (33). ~ **adipozogenitală,** sindrom hipotalamohipofizar, caracterizat prin adipozitate generală şi lipsa de dezvoltare morfofuncţională a organelor sexuale (2) ~ **alimentară,** distrofie provocată de o alimentaţie insuficientă sau vicioasă (2). ~ **alipotropă,** distrofie provocată de carenţa de metionină şi colină (2). ~ **amiloidă,** stare derivînd dintr-un metabolism protidic viciat, care duce la depunerea amiloidului, substanţă amorfă şi translucidă, alcătuită din grupe protidice de tipul globulinelor şi din polizaharide conjugate cu acid sulfuric. Amiloidul se depune totdeauna extracelular (în spaţiile interstiţiale, sub endoteliul vascular, pe fibrele de reticulină) şi se colorează electiv cu : a) soluţie Lugol, în roşu-acaju ; b) violet de metil sau de genţiană, în roşu-violaceu metacromatic ; c) roşu Congo, în roşu-brun (2). ~ **brună,** Atrofie brună. ~ **buloasă,** Epidermoliză buloasă. ~ **calcară** distrofie avînd la bază o tulburare generală a solubilităţii şi stabilităţii coloidale a sărurilor de calciu, cu supraîncărcare umorală şi precipitare în ţesuturi (2). ~ **ceroasă Zenker,** vezi Zenker. ~ **coloidă,** distrofie lipoprotidică cu stricarea echilibrului coloidal intracitoplasmatic, imbibiţie lichidiană a citoplasmei şi formarea unor mase proteice acidofile (2). ~ **endemică tireopată** (Şt. Milcu), abreviat DET, sin. : *Boala guşogenă*, *Guşă endemică*, boală endemică manifestată prin guşă, tulburări de creştere şi de dezvoltare, tulburări trofice şi neurologice etc. ; este considerată de şcoala endocrinologică românească drept boală a întregului organism, cu participare esenţială neurotiroidiană (7). ~ **familială neurovasculară,** afecţiune congenitală, determinată probabil de malformaţii sau leziuni degenerative gangliospinale ; este caracterizată prin leziuni trofice severe ale tuturor structurilor membrelor inferioare, însoţite de tulburări de sensibilitate (10). ~ **genitoorhitică,** Eunucoidism. ~ **genitoovariană,** Eunucoidism feminin. ~ **glucidică,** formă de distrofie în care citoplasma se încarcă cu glicogen ; poate fi degenerativă cînd există şi alterări nucleare (2). ~ **granulară,** distrofie hidroprotidică manifestată prin acumularea unui mare număr de granule rotunde, egale şi mici în interiorul citoplasmei. Nucleul nu arată aspecte degenerative, iar celulele îşi păstrează dimensiunile normale (2). ~ **grasă,** formă de distrofie în care citoplasma apare încărcată cu picături de grăsimi neutre sau lipide, de origine extracelulară sau intracelulară (2). ~ **hialină,** distrofie protidică manifestată prin precipitarea în ţesuturi, adesea consecutiv unor tulburări de permeabilitate vasculară, a hialinului, substanţă protidică omogenă, sticloasă, semitransparentă, consistentă (2). ~ **hialinoamiloidă,** formă de distrofie caracterizată prin depunerea concomitentă în ţesuturi a amiloidului şi a hialinului (2). ~ **hidropică,** Distrofie vacuolară. ~ **mezodermală congenitală hipoplastică,** Sindromul Marfan, vezi Marfan. ~ **minerală,** distrofie consecutivă tulburării metabolismului uneia sau mai multor substanţe minerale din organism (2). ~ **miocardică,** modificare miocardică biochimică reversibilă, apărînd în stări carenţiale, în special disproteinemice (10). ~ **mucoasă,** formă de distrofie caracterizată prin caracterele mucusului (mucina), care sub acţiunea acidului acetic diluat precipită într-o fină reţea de fibrile (2). ~ **musculară progresivă,** Miopatie primitivă progresivă. ~ **ontogenetică Recklinghausen,** Boala Recklinghausen, vezi Recklinghausen. **osoasă** Osteodistrofie. ~ **osoasă a creşterii,** grupă de boli de ordin distrofic, al căror punct comun este apariţia lor în legătură cu creşterea. Ţinînd seama că tulburările au loc în cartilajele de creştere, termenul corect este condrodistrofie de creştere (24). ~ **osoasă parcelară,** distrofie care interesează un singur os printr-o singură leziune (de ex. distrofia osoasă localizată, diverse apofizite şi epifizite de creştere etc.) (24). ~ **osoasă subluxantă a şoldului,** sin. : *Displazia şoldului*, afecţiune congenitală în care şoldul are tendinţa de subluxaţie prin distrofia elementelor anatomice, în special prin lipsa de profunzime a cotilului (24). ~ **papilară şi pigmentară,** *Acanthosis nigricans*. ~ **periostală hiperplastică familială,** Osteogeneză imperfectă. ~ **pigmentară,** distrofie consecutivă unei tulburări a metabolismului pigmentar (2). ~ **poliepifizară** (R. Clement), Osteocondrită generalizată. ~ **pulmonară progresivă,** afecţiune pulmonară, expresie a dispariţiei complete a ţesutului pulmonar (inclusiv bronhiile şi vasele) la nivelul unuia sau mai multor lobi, ceea ce duce la apariţia unor cavităţi asemănătoare chisturilor ; prezintă manifestări clinice de tipul insuficienţei pulmonare, iar radiologic, aspect de transparenţă localizată (34). ~ **reflexă simpatică posttraumatică,** dereglări vegetativ-vasculare, apărute după traumatisme — adeseori mici — ale extremităţilor şi ducînd rapid la instalarea unor sindroame circulatorii (sindrom Raynaud, edeme), parestezii şi fenomene trofice (atrofii musculare, osteoporoză) (10). ~ **subacută a ficatului,** variantă evolutivă a hepatitei epidemice, sub forma agravării progresive a unei hepatite acute, iniţial benigne (8). ~ **toxică acută a ficatului,** Atrofie galbenă acută. ~ **vacuolară,** sin. : *Distrofie hidropică*, formă de distrofie manifestată prin apariţia intracitoplasmatică a unor vacuole (2). ~ **vitroasă** (Virchow), Distrofie ceroasă Zenker, vezi Zenker.

Vezi şi : Landouzy-Déjérine.

Disulfiram. Compus ditiolic. Opreşte metabolizarea alcoolului la acetaldehidă, determinînd fenomene dezagreabile la alcoolici ; este folosit în tratamentul alcoolismului (13).

Disulfurază. Enzimă care catalizează hidroliza legăturii disulfurice (—S—S—), existentă în molecula de cisteină, glicocol etc. Ca urmare a acţiunii acestei enzime se eliberează grupări sulfhidrilice (—SH) (5).

Disurie (*dis-* + gr. *ouron* = urină). Emisiune dificilă a urinii, însoţită sau nu de dureri (25).

Ditiazanină. Colorant cianinic; este un antihelmintic activ în tricocefaloză, strongiloidoză şi oxiurază (13).

Dittrich, Franz, 1815—1859. **Dopurile ~,** mici mase granuloase de culoare galbenă-verzuie, formate din cristale de acizi graşi cu miros foarte urît, care se întîlnesc în expectoraţia din gangrena pulmonară (34).

Diundecilinat de estradiol. Ester de sinteză al estradiolului, cu acţiune estrogenică durabilă (13).

Diuretic (gr. *diouretikos* = care favorizează urinarea). Substanţă care creşte eliminarea urinară de apă şi ioni de sodiu, corectînd stările de retenţie hidrosalină. Acţiunea diuretică se datoreşte creşterii circulaţiei renale şi filtrării glomerulare sau diminuării reabsorbţiei tubulare a ionilor de sodiu şi clor; de asemenea pot interveni factori extrarenali, ca îmbunătăţirea circulaţiei generale şi mobilizarea apei şi sărurilor din ţesuturi. Diureticele pot provoca efecte nedorite importante, legate mai ales de pierderea de ioni de potasiu şi de dezechilibrul acido-bazic (14). **~ acidifiant,** substanţă care creşte diureza şi produce acidoză. Astfel acţionează clorura de amoniu şi clorura de calciu, care provoacă diureză osmotică legată de eliminarea excesului de ioni de clor şi acidifică mediul interior prin pierderea urinară de ioni de sodiu (acidoza, la rîndul ei, diminuează capacitatea ţesutului de a lega apa, deci favorizează diureza) (14). **~ mercurial,** compus organomercurial, care acţionează diuretic prin inhibarea reabsorbţiei tubulare a ionilor de sodiu şi clor, cu reţinerea consecutivă a echivalentului osmotic de apă în urină (14). **~ osmotic,** substanţă care se elimină în cantităţi mari în urina tubulară, reţinînd cantitatea de apă echivalentă osmotic şi crescînd diureza. Astfel acţionează ureea, sărurile de potasiu, glucoza şi alte zaharuri (14). **~ purinic,** derivat purinic (teofilina, aminofilina, teobromina, teobromina salisodică), cu acţiune diuretică moderată (14). **~ sulfamidic,** sulfamidă cu structură aromatică sau heterociclică, avînd acţiune diuretică (14).

Diureză (gr. *diourein* = a urina). 1. Denumire generică dată procesului de formare şi eliminare a urinii (15). 2. Condiţie caracterizată printr-un debit urinar crescut (25). **~ apoasă,** tip de diureză în care urina are o concentraţie redusă, presiunea ei osmotică putînd coborî pînă la 1/10 din presiunea osmotică a plasmei. Este consecinţa unei absorbţii deficitare a apei în tubul distal şi poate fi datorită absenţei secreţiei de ADH (diabet insipid) sau blocării eliberării lui (ingestie de apă, de alcool, diabet insipid neurogen), areceptivităţii epiteliului tubular la ADH (diabet insipid nefrogen, „nefrită care pierde apă"), leziunilor tubulointerstiţiale, cu pierderea funcţiei de concentraţie şi păstrarea celei de diluţie (pielonefrite) (25). **~ osmotică,** tip de diureză în care urina conţine o cantitate crescută de substanţe solvite, osmotic active, ca urmare a unei reabsorbţii deficitare de apă în tubii renali proximali, din cauza creşterii sarcinii osmotice în lichidul tubular; poate fi datorită: a) creşterii concentraţiei de substanţe solvite, osmotic active în filtratul glomerular, prin prezenţa unor substanţe care nu se reabsorb, ca manitolul, tiosulfaţii ş.a., sau prin creşterea concentraţiei ureei (retenţie azotată), a glucozei (diabet zaharat); b) reabsorbţiei insuficiente de cristaloizi (şi implicit de apă) în tubul proximal, prin acţiunea diureticelor natriuretice sau prin leziuni primare ale acestui segment tubular (diabet renal glicozuric, fosfaturic, aminoaciduric ş.a.); c) creşterii cantităţii de filtrat pe nefron, ca în poliuriile de filtrare sau în caz de reducere a numărului de nefroni funcţionali (insuficienţă renală cronică) (25). **~ întreruptă,** tehnică experimentală de cercetare a fiziologiei tubulare; după provocarea unei diureze osmotice şi cateterizarea ureterală se obstruează ureterul timp de 4—8 minute, după care se colectează urina acumulată, pe porţiuni corespunzătoare, în principiu, unui anumit segment tubular în care fluidul a stagnat. Compoziţia fiecărui eşantion reflectă activitatea segmentului tubular respectiv. Rezultatele obţinute prin această tehnică au dus la elaborarea teoriei stratificaţiei funcţionale renale (separarea funcţională a parenchimului renal după diversele sale straturi: corticala, medulara superioară, medulara mijlocie, papila) (25).

Diurie (lat. *dies* = zi + gr. *ouron* = urină). Frecvenţa micţiunilor în timpul zilei (25).

Div. Abreviere pentru Divide (13).

Div. in part. aeq. Abreviere pentru *Divide in partes aequalis* (13).

Diverticul (lat. *diverticulum*), sin.: *Diverticulum.* Neoformaţie anatomică în formă de sac sau de buzunar, care se deschide într-un organ cavitar (intestin, arteră, vezică etc.) şi care este constituită din mai multe straturi; după mecanismul de formare se disting diverticuli de tracţiune şi diverticuli de pulsiune (16). **~ adevărat,** diverticul al cărui perete este constituit din cele 3 straturi caracteristice ale organului afectat (16). **~ alantoenteric,** Diverticul alantoic. **~ alantoic,** sin.: *Diverticul alantoenteric,* diverticul endodermal, întins de la cloacă pînă în colonul extraembrionar la unele amniote sau în tija corpului embrionar al primatelor (1). ~ **caliceal**, sin. : *Chist pielogenic*, *Hidrocalicoză*, modificare morfologică renală rară, asimptomatică, descoperită de obicei accidental la urografie sau pielografie, în care există o dilatație a calicelui datorită obstrucției infundibulului (1). ~ **cervical**, malformație congenitală ce apare ca o fistulă incompletă în regiunea cervicală și care derivă din punga faringiană (internă) sau șanțul visceral (externă) (1). ~ **duodenal**, evaginare în „deget de mănușă" la un nivel oarecare al peretelui duodenal (11). ~ **esofagian**, sin. : *Esofagocel*, dilatație sacciformă sau „în deget de mănușă" a unuia din pereții esofagului și care comunică printr-un orificiu cu lumenul conductului. După topografie sînt diverticuli ai esofagului, cervicali sau toracici (1). ~ **eustachian**, mică pungă anormală a porțiunii inferioare a tubei auditive (1). ~ **fals**, diverticul al tubului digestiv, avînd peretele format numai din mucoasă ; rezultă din pătrunderea mucoasei printr-un defect al stratului muscular (16). ~ **de fistulizare**, diverticul al esofagului toracic survenind consecutiv aderențelor dintre esofag și un ganglion toracal care a fistulizat în esofag (11). ~ **gigant**, chist intestinal congenital sau duplicarea unei porțiuni din ileon, jejun, duoden și ocazional din stomac ; chistul are un perete comun cu tractul gastrointestinal (1). ~ **hepatic**, sin. : *Mugure hepatic*, primordiul ficatului, veziculei biliare și al canalelor lor (1). ~ **hipofaringian**, formațiune de aspectul unei pungi, care poate apărea pe peretele hipofaringelui, în zona de slabă rezistență a peretelui faringian (30). ~ **intestinal**, evaginare în formă de sac a peretelui intestinal (1). ~ **pancreatic**, una din cele două evaginări ale duodenului sau diverticulului hepatic, care formează regiunea dorsală sau ventrală a pancreasului și canalele sale (1). ~ **paraulceros**, Pungă Hart, vezi Hart. ~ **prostatic**, pungă de origine congenitală sau cel mai frecvent cîștigată, situată în prostată ; diverticulii cîștigați rezultă din evacuarea în uretră a unor mici abcese prostatice (11). ~ **de pulsiune**, diverticul format prin suprapresiune prelungită, exercitată din interiorul organului afectat (16). ~ **sinovial**, pungă anormală a cavității sinoviale, situată într-o articulație mobilă mare (1). ~ **tiroidian**, evaginație a peretelui ventral al faringelui între primul și al 2-lea arc visceral, reprezentînd primordiul glandei tiroide ; locul este marcat prin *foramen caecum* (1). ~ **de tracțiune**, depresiune infundibulară a peretelui unui organ cavitar, produsă prin aderențe care tracționează asupra unei zone din acest perete (11). ~ **traheal**, malformație congenitală caracterizată prin existența unor pungi rudimentare deschise în trahee (34). ~ **ureteral**, fund de sac, mai mult sau mai puțin profund, deschizîndu-se în ureter (11). ~ **uretral**, pungă de volum variabil dezvoltată în septul uretrovaginal, în poziție suburetrală, comunicînd cu uretra printr-un orificiu de diametru variabil și conținînd o parte din urina eliminată în cursul micțiunilor (11). ~ **ventricular congenital**, malformație rară a inimii, constînd din existența, la naștere, a unuia sau mai multor diverticuli localizați în peretele ventricular, de obicei al celui stîng (10). ~ **vezical**, cavitate posedînd structura peretelui vezical, anexată vezicii și comunicînd cu aceasta printr-un colet strîmt. Poate fi congenitală sau dezvoltată ca o consecință a disectaziei și prezentîndu-se ca o hernie a mucoasei vezicale printr-un punct slab al peretelui (11).

Vezi și : Åkerlund, Cole, Meckel, Rokitansky.

Diverticulectomie (*diverticul* + gr. *ektome* = excizie). Intervenție chirurgicală constînd din exereza diverticulilor (11).

Diverticulită (*diverticul* + -*ită*). Afecțiune caracterizată prin inflamarea mucoasei diverticulilor tubului digestiv, în urma exacerbării florei microbiene stagnante ; se produce mai frecvent la nivelul colului și mai rar pe intestinul subțire, stomac sau esofag (16).

Diverticuloanastomoză (*diverticul*+gr. *anstomosis* = comunicare). Intervenție prin care se creează operator o comunicație între un diverticul Meckel voluminos și porțiunea de intestin situată deasupra lui (11).

Diverticulopexie (*diverticul* + gr. *pexis* = fixare). Fixare operatorie într-o poziție dorită a diverticulului unui organ cavitar (11).

Diverticulostomie (lat. *diverticulum* = diverticul + gr. *stoma* = gură, deschidere). Deschidere operatorie la piele a unui diverticul Meckel, care nu poate fi extirpat (11).

Diverticuloză (lat. *diverticulum* = diverticul + -*oză*). Prezența de diverticuli gastrointestinali multipli, fără exteriorizare clinică (16).

Diverticulum (lat. = *diverticul*), Diverticul. **Diverticula ampullae ductus deferentis.** Compartimentele delimitate de septuri în care este împărțit lumenul porțiunii ampulare a canalului deferent (1). ~ **ilei**, sin. : *Diverticul Meckel*, formațiune în formă de sac situată la aproximativ 50 — 70 cm de joncțiunea ileocecală și reprezentînd vestigiul canalului omfaloenteric neobliterat ; poate fi sediul unor procese inflamatorii sau hemoragice (1).

Divide (lat. = împarte), abreviat *div.* Termen folosit curent în prescripțiile medicale care indică obligativitatea divizării medicamentului în doze unitare (13). ~ **in partes aequalis** (lat. = împarte în părți egale), abreviat *div. in part. aeq.*, termen folosit curent în prescripțiile medicale care indică obligativitatea divizării medicamentului în părţi egale (13).

Diviziune (lat. *divisio*). Împărţire, separaţie (32). ~ **celulară,** proprietate fundamentală a materiei vii constînd din înmulţirea celulelor pentru asigurarea creşterii şi regenerării organismelor (32). ~ **celulară directă,** înmulţire celulară printr-o simplă scindare a nucleului şi citoplasmei, fără formare de cromozomi şi fără transformări în interiorul nucleului, mai des prin alungirea şi strangularea mediană a nucleului şi a citoplasmei (32). ~ **celulară indirectă,** sin.: *Cariokineză*, *Mitoză*, formă superioară de înmulţire celulară la organisme evoluate, constînd din secvenţa unor faze particulare: profaza, cu modificări incipiente în morfologia celulei; prometafaza, cu dispariţia membranei nucleare; metafaza, cu dispunerea cromozomilor în placa ecuatorială; anafaza, cu deplasarea cromozomilor filiali în poli; telofaza, cu reconstruirea celor 2 nuclei. Diviziunea citoplasmei în regiunea ecuatorială pînă la separarea celor două celule-fiice completează procesul al cărui rezultat este un material genetic şi acid dezoxiribonucleic identic în celulele-fiice şi mamă (32). ~ **ecuaţională.** 1. Diviziune nucleară în cursul căreia cromozomii fraţi se separă între ei, ca în diviziunea celulară somatică obişnuită (1). 2. Denumire aplicată tipului de diviziune meiotică secundară, în contrast cu diviziunea reducţională (1). ~ **reducţională,** Meioză.

Divulsie (lat. *divulsio*). Scoatere, extragere (32). ~ **prostatică,** Procedeul Deisting, vezi Deisting.

Dizaharide. Compuşi organici care conţin două molecule de monozaharide şi rezultă prin eliminarea unei molecule de apă între cele două molecule de monozaharide. După modul de legare între cele două monozaharuri, se deosebesc: a) dizaharide reductorii, la care o grupare carbonilică a rămas liberă (de ex. maltoza, celobioza, lactoza, gentiobioza); b) dizaharide nereductorii, la care nu a rămas nici o grupare carbonilică liberă (de ex. zaharoza, trehaloza) (5).

Dizarmonie (*dis-* + gr. *harmonia* = armonie). Stare în afara armoniei (32). ~ **hipofizoovariană** (Albeaux-Fernet), termen generic pentru manifestările patologice dinaintea menstrei sau de la mijlocul ciclului ovarian (7). ~ **interdentară ocluzală,** angrenare incorectă a dinţilor mandibulari şi maxilari cu contacte ocluzale premature în poziţie de ocluzie centrată (38). ~ **intermaxilară,** articulare interdentară incorectă, cu rămînere de spaţiu liber între dinţi în poziţia de repaus a mandibulei (38). ~ **vestibulară,** discordanţă între rezultatele probelor calorică şi rotatorie efectuate la acelaşi bolnav, întîlnită în leziunile centrale cerebeloase (30).

Dizenterie (*dis-* + gr. *entera* = viscere). 1. În sens etimologic şi general, tulburare de tranzit intestinal, manifestată prin modificări patologice localizate la nivelul intestinului gros, de etiopatogenie variabilă (8). 2. În sens restrîns tulburare acută intestinală, caracterizată prin scaune mucosanguinolente, cauzată în imensa majoritate a cazurilor de germeni din grupul *Shigella* şi mai rar de *Entamoeba disenteriae* (8). ~ **amibiană,** afecţiune infecţioasă şi transmisibilă, cu leziuni ulcerative ale intestinului gros, produsă de protozoarul *Entamoeba histolitica* (*E. disenteriae*). Clinic evoluează cu fenomene de dizenterie tipică (scaune mucosanguinolente şi purulente) sau cu tulburări gastrointestinale atipice. Vezi şi Amibiază (8). ~ **bacilară,** sin.: *Dizenterie bacteriană*, *Shigelosis*, boală infecţioasă şi transmisibilă, cu apariţie sporadică, endemică, sau chiar epidemică şi evoluţie de obicei, acută, determinată de bacilii dizenterici (genul *Shigella*), care provoacă o rectosigmoidită ulcerativă. Se caracterizează clinic prin emisiuni frecvente de scaune mucopiosanguinolente, dureri abdominale, tenesme rectale şi vezicale, fenomene toxice generale (8). ~ **bacteriană,** Dizenterie bacilară. ~ **balantidiană,** Balantidioză. ~ **cronică,** forma cronică a dizenteriei bacteriene, instalată după o dizenterie acută necorespunzător tratată; o troficitate alterată a colonului (colite cronice anterioare) şi scăderea rezistenţei generale a organismului sînt factori favorizanţi. Se manifestă prin episoade de emisiuni mucofecaloide, cu sau fără sînge, alternînd cu perioade de remisiune, însoţite de stare de denutriţie progresivă cu anemie şi caşectizare treptată (8). ~ **gangrenoasă,** dizenterie în care predomină leziunile necrotice profunde, fără organizarea pereţilor ulceraţiilor (2).

Dizolvant (lat. *dissolvere* = a dizolva). Solvent.

Djanelidze, I. I. **Grefa cutanată** ~, grefă cutanată liberă, de piele totală, perforată (24). **Incizia** ~, cale de acces asupra inimii cu rezecţia costală începută prin secţionarea coastelor la 2—3 cm lateral de articulaţia cu sternul, zonă în care pleura parietală este mai uşor decolabilă (11). **Operaţia** ~, intervenţie plastică în sindactilie, cu grefă liberă de forma degetelor unei mănuşi (24). **Osteosinteza** ~, osteosinteză cu grefon osos prin încastrare (24). **Procedeul** ~, manevră de reducere a luxaţiei traumatice de şold: bolnavul stă culcat în decubit ventral pe o masă, cu membrul inferior luxat atîrnînd în flexiune din şold la marginea mesei; un ajutor fixează bazinul, iar operatorul exercită tracţiunea apăsînd cu genunchiul său în spaţiul popliteu al membrului inferior luxat şi menţinînd flexiunea genunchiului cu mîna (24).

dl- Prefix utilizat în trecut pentru desemnarea compuşilor cu caractere racemice, care nu rotesc planul luminii polarizate. În prezent, amestecurile de antipozi optici se notează cu (±) (5).

DL-. Prefix utilizat pentru definirea substanţelor formate din amestecuri de stereoizomeri ai seriilor sterice D şi L (5).

D.L. Abreviere pentru doză letală (3).

D.L.$_{25}$. Abreviere pentru doza letală 25 % (3).

D.L.$_{50}$. Abreviere pentru doza letală medie (3).

D.L.$_{100}$. Abreviere pentru doza letală absolută (3).

D.L.M. Abreviere pentru doza letală minimă (3).

D.M.M. Abreviere pentru doza minimă mortală. Vezi Doză letală minimă (3).

D.M.P. Abreviere pentru 2,3-dimercaptopropanol (13).

D.M.R. Abreviere pentru doză minimă reactivă (3).

DO$_2$. Simbol pentru capacitatea de difuziune a plămînului pentru O$_2$ (34).

Doan-Wiseman (Doan, C.; Wiseman, B.). **Neutropenia splenică ~,** vezi Hipersplenism.

Dobie, William Murray, 1828—1915. **Linia~,** Membrana Krause, vezi Krause.

DOCA. Abreviere pentru *Desoxicorticosterone acetate.*

Docimazie (gr. *dokimazein* = a examina). Probă care are drept scop de a cunoaşte starea unui organ în momentul morţii (23). **~ gastrointestinală,** Proba Breslau, vezi Breslau. **~ hepatică,** cercetarea conţinutului de glicogen hepatic, pe secţiuni histologice, după fixare în alcool şi colorare specială, cu scopul de a stabili durata agoniei, o agonie lungă epuizînd rezervele hepatice de glicogen (23). **~ hidrostatică pulmonară,** sin.: *Proba de plutire a plămînului,* examen al plămînului, care are scopul de a constata modificarea greutăţii specifice: fragmentele de plămîn cu densitate mai mare cad la fundul apei — docimazie negativă — ceea ce se observă la plămînul nerespirat, dar şi în imaturitate, atelectazii, procese inflamatorii pulmonare cu participare alveolară; în caz de putrefacţie sau de îngheţare, docimazia pozitivă nu este semnificativă (23). **~ histologică pulmonară,** examenul histologic al plămînului de nou-născut, în scopul de a se constata dacă copilul a respirat după naştere sau dacă s-a născut mort (23).

Doctorizare. Procedeu prin care se elimină sulful din benzine, prin tratare cu oxid de plumb şi hidroxid de sodiu. Operaţia poate provoca intoxicaţii cu plumb (9).

Dogiel, Jan, 1830—1905. **Celulele ~,** celule nervoase situate în ganglionii plexurilor intramurale ale tractului gastrointestinal şi în ganglionii trunchiurilor simpatice. Celulele Dogiel de tip I sînt multipolare, avînd ramuri dendritice scurte care fac sinapsă cu fibrele parasimpatice preganglionare şi un axon terminat într-un muşchi sau o glandă a tractului gastrointestinal. Celulele Dogiel de tipul al II-lea sînt mai mari decît cele de tipul I, pot fi unipolare, bipolare sau multipolare, avînd dentrite lungi care merg spre tunica submucoasă şi un axon care se întinde spre mai mulţi ganglioni, terminîndu-se în jurul celulelor de tipul I (1). **Corpusculi ~,** *Corpuscula nervosa genitalis.*

Dogliotti, A. Mario. **Ongleul ~,** instrument format dintr-o mică lamă tăioasă fixată la un inel care se adaptează pe vîrful indexului, folosit pentru secţionarea valvulei mitrale (11).

Dognon, A. Absorbţiometrul ~, colorimetru fotoelectric care măsoară gradul de absorbţie al unei raze luminoase în trecere printr-un lichid colorat (5).

Döhle, Paul, 1855—1928. **Corpusculii ~,** Corpusculii Amato, vezi Amato.

Döhle-Heller. Aortită ~, sin.: *Aortită sifilitică,* pavarterită cu infiltrat limfoplasmocitar şi microgome în adventice şi medie, urmate de scleroze mutilante (2).

Dohr. Procedeul~, manevră pentru reducerea luxaţiei scapulohumerale, care se efectuează la bătrîni, în primele ore, fără anestezie şi constă numai în rotaţia externă a braţului lipit de torace, cotul fiind flectat la 90° (24).

Doisy-Curtis (Doisy, Edward; Curtis, Ernst). **Testul~,** test pentru evidenţierea foliculinei în sînge sau alte produse biologice; constă în determinarea cantităţii de produs biologic care provoacă dezvoltarea canalului vaginal la femelele impubere de şoarece sau şobolan (5).

Doleris, Jacques Amédée, 1852—1938. **Procedeul ~,** ligamentopexie constînd din suspendarea uterului la aponevroza peretelui abdominal anterior prin intermediul ligamentelor rotunde (18).

Doleris-Pellanda. Procedeul ~, ligamentopexie în care fixarea ligamentelor rotunde se face direct pe muşchii drepţi abdominali (18).

Doleţki. Procedeul ~, procedeu de anastomoză portocavă prin inel metalic (11).

Dolico- (gr. *dolichos* = lung). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de alungit, lung (32).

Dolicocefalie (*dolico-* + gr. *kephale* = cap). Vezi Index cefalic.

Dolicocefalie (*dolico-* + gr. *kephale* = cap). Malformaţie de formă a craniului, caracterizată prin alungirea diametrului său antero-posterior (27).

Dolicocolon (*dolico-* + gr. *kolon* = intestin gros). Malformaţie congenitală sau cîştigată constînd din alungirea anormală totală sau segmentară a colonului (11).

Dolicocnemie (*dolico-* + gr. *kneme* = picior). Malformaţie constînd din alungirea osului tibial, avînd ca rezultat un index tibiofemural de 83 sau mai mare (1).

Dolicocranial (*dolico-* + gr. *kranion* = craniu). Vezi Index cranial.

Dolicoderus (*dolico-* + gr. *dere* = gît). Subiect avînd gîtul disproporţionat de lung (1).

Dolicoeuromesocephalus (*dolico-* + gr. *eurys* = lat, larg + *mesos* = mijloc + *kephale* = cap). Subiect care are o cutie craniană lungă şi remarcabil mai lată în regiunea temporală (1).

Dolicoeuroopistocephalus (*dolico-* + gr. *eurys* = lat, larg + *opisthe* = îndărăt + *kephale* = cap). Subiect avînd cutia craniană lungă şi foarte lată în regiunea occipitală (1).

Dolicoeuroprocephalus (*dolico-* + gr. *eurys* = lat, larg + *pro* = înainte + *kephale* = cap). Subiect avînd cutia craniană foarte lungă şi foarte lată în regiunea frontală (1).

Dolicofacial (*dolico-* + lat. *facies* = faţă). Subiect avînd faţa neobişnuit de lungă (1).

Dolicohieric (*dolico-* + gr. *hieron* = sacru). Vezi Index hieric.

Dolicokerkic (*dolico-* + gr. *kerkis* = suveică). Subiect cu osul radius alungit, avînd ca rezultat un indice humeroradial de 80 sau mai mare (1).

Dolicoleptocefal (*dolico-* + gr. *leptos* = subţire + *kephale* = cap). Subiect a cărui cutie craniană este lungă, înaltă şi îngustă (1).

Dolicomegaartera (*dolico-* + gr. *megas* = mare + lat. *arteria* = arteră). Mărire de volum a unui segment arterial, reprezentînd o hipotonie regională a vasului sau un anevrism incipient (10).

Dolicomorf (*dolico-* + gr. *morphe* = formă). În tipologia lui Baron, tipul cu trăsături alungite (7).

Dolicopelvie (*dolico-* + lat. *pelvis* = bazin). Vezi Indexul strîmtorii superioare a pelvisului.

Dolicosigmoid (*dolico-* + gr. litera sigma). Malformaţie congenitală sau căpătată, caracterizată prin alungirea excesivă a segmentului sigmoid al colonului (11).

Dolicostenomelie (*dolico-* + gr. *stenos* = îngust + *melos* = extremitate). Arahnodactilie.

Dolicouranic (*dolico-* + gr. *ouranos* = palat). Craniu cu un arc palatoalveolar lung, avînd un index palatomaxilar de 109,9 sau mai puţin (1).

Doline. Scufundături de teren care dau naştere, în locul unde există roci sărate, la lacuri clorurate sodice concentrate. Astfel de lacuri se găsesc în ţara noastră la Sovata, Ocnele Mari, Ocna Sibiu etc. (4).

Dollinger. Operaţia ~, procedeu de reducere pe cale sîngerîndă a luxaţiei traumatice coxofemurale, în care articulaţia se abordează prin incizia Kocher posterioară (24).

Dolman. Testul ~, test biologic pentru evidenţierea prezenţei enterotoxinei stafilococice. Se efectuează pe pisici de 350—750 g, în vîrstă de 6—8 săptămîni, cărora li se administrează, pe cale intraperitoneală, produsul de cercetat, încălzit la 37° C, în doză de 1—3 ml/kilocorp. Apariţia la scurt interval (15—60′) a unor tulburări digestive, care se resimt în cîteva ore, pledează pentru prezenţa enterotoxinei (3).

Dolor (lat. = durere). Durere (4).

Dom (fr. *dôme*). În anatomie, structură în formă de cupolă (1). ~ **pleural,** *Cupula pleurae.*

Domatofobie (lat. *domus* = casă + gr. *phobos* = frică). Frică patologică de a sta închis în casă (35).

Dominantă. Mod.

Dominanţă (lat. *dominari* = a domina). 1. În genetică, manifestarea fenotipică (vizibilă) a unei singure trăsături, la un progen rezultat din încrucişarea a 2 parentali cu trăsături diferite ale aceluiaşi caracter (sin.: *Penetranță mare*) (17). 2. În sens general, preponderenţă (32). ~ **cerebrală emisferică,** specializare funcţională a unei emisfere cerebrale (de regulă emisfera stîngă), pentru limbaj şi pentru coordonarea unor mişcări care cer îndemînare mai deosebită. În cazuri mai rare poate exista o dominanţă emisferică dreaptă, ceea ce are ca urmare o folosire preferenţială a mîinii stîngi (27).

Dominicis. Reacţia ~, în scopul identificării spermei umane se tratează o picătură de spermă cu o soluție apoasă saturată de bromură de aur; apar cristale necaracteristice, rombice, dreptunghiulare sau cruciforme, de culoare roşie-violacee sau galbenă-roz (23).

Donath-Landsteiner. Reacţia ~, reacţie de hemoliză cu serul bolnavilor de hemoglobinurie paroxistică *a frigore.* Rezultă din faptul că serul acestor bolnavi conţine auto- şi izoanticorpi care se fixează pe hematii la rece (2—10°C, timpul I) şi le sensibilizează la acţiunea litică a complementului la cald (reîncălzire la 37°C, timpul al II-lea) (3).

Donati. Procedeul ~, procedeu de închidere a bontului duodenal, prin surjet total urmat de înfundare (11).

Donator de sînge. Persoană sănătoasă, care oferă o cantitate mai mică sau mai mare din sîngele propriu, în vederea unei transfuzii (19). ~ **universal,** donator din grupa O (I), care în cadrul sistemului ABO poate oferi sîngele său unei persoane aprținînd oricărui alt grup din același sistem (19). ~ **universal „periculos"**, donator O (I), cu titrul de aglutinine anti-A foarte ridicat, care la un primitor A (II) poate provoca reacții de incompatibilitate. Eventualitate foarte rară, dar posibilă (19).

Donders, Frans Cornelis, 1818—1889. **Metoda ~**, metodă subiectivă de determinare și corectare a viciilor de refracție oculare prin lentile corectoare (28).

Donnan, Frederick George, 1870—1956. **Echilibrul de membrană ~**, fenomen deseori întîlnit în biologie, constînd dintr-o repartizare inegală (cu stabilirea unei diferențe de potențial electric), la cele două interfețe ale unei membrane, a anumitor ioni din soluție; se datorește deplasării ionilor difuzibili, în funcție de existența în soluție a unui ion pentru care membrana este impermeabilă (de ex. anionii proteinici din interiorul unei fibre musculare) (10).

Donovan. Corpusculii ~, corpusculi descriși simultan de Leishman și Donovan, în 1903, în leishmanioză și care au rămas cunoscuți sub numele de *Leishmania donovani* (31).

Donovania granulomatis. *Calymmatobacterium granulomatis*. Vezi *Calymmatobacterium*.

Donovanoză. Granulom venerian.

Dop. Masă de volum limitat care umple o cavitate sau închide un orificiu (32). ~ **gelatinos**, sin.: *Dop mucos*, produs de secreție al glandelor epiteliului endocervical, sub forma unui mucus cu valori de viscozitate și plasticitate mari, care oblitereaza canalul cervical în cursul gravidității (18). ~ **mucos**, Dop gelatinos.

Vezi și: Dittrich.

DOPA sin.: *Dihidroxifenilalanină*. Aminoacid aromatic extras din semințe de *Vicia faba* și *Mucuna pruriens* sau obținut sintetic din vanilină și acid hipuric. Este ușor oxidabilă, trecînd în forma chinonică colorată (melanină), motiv pentru care este utilizată în histochimie pentru evidențierea enzimelor oxidante. Este și un metabolit intermediar în sinteza catecolaminelor (5).

Dopaoxidază. Fenolază.

Dopa-reacția. Procedeu histochimic de evidențiere a oxidazelor tisulare cu ajutorul metodei cu dihidroxifenilalanină (5).

Doping (engl.). Creștere trecătoare a rezistenței la suprasolicitare fizică în concursuri sportive, provocată artificial prin diferite substanțe (cafeină, stricnină, amfetamine) (23).

Dorello, Primo. **Canalul ~**, canal mic, situat între apexul procesului petros, clinoida posterioară și ligamentul petrosfenoid al durei mater; prin el trece nervul *abducens* (1).

Dormia. Sonda ~, sondă ureterală al cărei mandren manevrabil este prevăzut cu un coșuleț metalic extensibil cu care se pot extrage unii calculi ureterali (11).

Dorn. Dispozitiv metalic cu un vîrf mai ascuțit, care servește în stomatologie la degajarea matricei și patricei metalice în cursul ștanțării coroanelor metalice (38).

Dorno, Carl, 1865—1942. **Razele ~**, raze ultraviolete cu puternică acțiune eritematogenă (4).

Dorobanțu, Șt. **Dermatomul ~**, dermatom care folosește energia electrică și cu ajutorul căruia se recoltează în bune condiții grefele cutanate despicate în lambouri (24).

Doromanie (gr. *doron* = dar + *mania* = nebunie). Tendință patologică de a face daruri (35).

Dorsal (lat. *dorsalis*, de la *dorsum* = spate), sin.: *Posterior*. Partea din spate sau posterioară a corpului sau a unui organ (1).

Dorsalgie (lat. *dorsum* = spate + gr. *algos* = durere), sin.: *Dorsodinie*. Dureri în regiunea spatelui (4).

Dorsalizare (lat. *dorsum* = spate). Prezentarea unor caractere corespunzătoare vertebrei dorsale, de către vertebre aparținînd altor regiuni (24). ~ **vertebrei C_7**, anomalie vertebrală congenitală, în care vertebra C_7 are caractere de vertebră dorsală (24). ~ **vertebrei L_1**, anomalie vertebrală congenitală, în care vertebra L_1 are caractere de vertebră dorsală (se articulează cu una sau două coaste libere) (24).

Dorset, Marion. **Mediul ~**, mediu de cultură bacterian, pe bază de ou, utilizat la cultivarea de *Mycobacterium tuberculosis* și la întreținerea unor tulpini de *Salmonella* (3).

Dorsodinie (lat. *dorsum* = spate + gr. *odyne* = durere). Dorsalgie.

Dorsum (lat. = spate), sin.: *Dorsum*. Parte care corespunde spatelui unei formațiuni sau unui segment al trunchiului sau membrelor (1). ~ **linguae,** fața superioară (dorsală) a limbii (1). ~ **manus,** sin.: *Regio dorsalis manus*, regiunea feței dorsale a mîinii, opusă feței palmare (excluzînd degetele) (1). ~ **nasi,** marginea anterioară a nasului extern de la rădăcină la *apex* (1). ~ **pedis,** sin.: *Regio dorsalis pedis*, regiunea feței dorsale a piciorului, opusă plantei (excluzînd degetele) (1). ~ **penis,** fața penisului care se află în continuarea planului regiunii pubiene (1). ~ **sellae,** platou patrat osos, care formează marginea posterioară a șeii turcești (1).

Dos Santos. Operația ~, arteriectomie pentru obstrucțiile arteriale localizate (10).

Dosis (lat. = doză), abreviat *dis.*, cantitate precisă dintr-un medicament care se administrează o dată (13).

Dothienenteria (Bretonneau) (gr. *dothien* = furuncul + *enteron* = intestin). Febră tifoidă.

Dott, Norman McOmish. **Operaţia ~,** hemilaminectomie, rezecţia apofizei transverse, a părţii posterioare a coastelor, a pediculului şi a unei porţiuni adiacente din corpul vertebral, în paraplegia pottică, cu scop de decomprimare (24).

Douglas, Claude Gordon. **Sacul ~,** pungă din material impermeabil de diferite mărimi şi prevăzută cu un robinet, folosită la recoltarea aerului expirat în vederea dozărilor de gaze (15).

Douglas, James, 1675–1742. **Abcesul ~,** colecţie supurată, localizată la femeie în fundul de sac posterior (spaţiul rectovaginal). Constituie o complicaţie a infecţiilor aparatului genital, fie în puerperalitate, fie în afara acesteia (18). **Arcada ~,** *Linea arcuata.* **Fundul de sac ~,** *Excavatio rectouterina.* **Septul ~,** Septul urorectal.

Douglas-Haldane (Douglas, Claude Gordon; Haldane, John Scott). **Metoda ~,** metodă de explorare a schimburilor gazoase, bazată pe principiul circuitului deschis. Sînt utilizaţi saci Douglas, în care se colectează aerul expirat, gazometre pentru măsurarea debitului ventilator şi aparatul Haldane pentru măsurarea concentraţiei O_2 şi CO_2 în aerul expirat (34).

Doumer. Metoda ~, metodă de tratament al hemoroizilor, prin utilizarea curenţilor de înaltă frecvenţă (4).

Dover, Thomas, 1660–1741. **Pulbere ~,** amestec de pulbere de rădăcină de *Ipecacuanha,* pulbere de opiu şi lactoză cu acţiune depresivă asupra centrilor tusei şi respiratori prin constituenţii opiului şi stimulant al secreţiei bronşice prin ipeca; este indicată ca antitusiv şi expectorant în bronşite (13).

Down, John Langdon Haydon, 1828–1896. **Boala ~,** sin.: *Embrioidie, Idioţie mongoloidă,* boală datorită unei tulburări în formula genetică (trisomie 21), întîlnită la copii şi caracterizată prin oprire în dezvoltarea psihică şi somatică însoţită de un aspect caracteristic al feţei (facies mongoloid) (27).

Downey, Hal. **Celulele ~,** limfocite atipice mononucleare, observate în mononucleoza infecţioasă şi avînd forme de prezentare diferite (celule Downey I, II, III), în raport cu gradul lor de imaturitate sau involuţie (1).

Doxapram. Analeptic respirator cu acţiune intensă (14).

Doxiciclină. Antibiotic, derivat de tetraciclină; are spectru larg, acţiune de lungă durată (se administrează o dată pe zi) şi este activ pe cale orală (14).

Doxiplazie. Proces regenerativ şi apoziţional osos, caracterizat prin formarea unor punţi între formaţiuni osoase preexistente şi fragmentarea ochiurilor spongioaselor (2).

Doyen, Eugène Louis, 1859–1916. **Acul ~,** ac curb de sutură totală, cu tija curbată la jumătate sau cu curbură în bumerang, folosit pentru a se coase muşchii ridicători anali (11). **Operaţia ~.** 1. Procedeu de colecistectomie prin eliberarea subseroasă a veziculei biliare (11). 2. Procedeu de cură a hidrocelului, prin eversarea vaginalei testiculare (11). **Pensa ~,** tip de pensă pentru fixarea cîmpurilor de operaţie (11). **Procedeul ~.** 1. Histerectomie vaginală prin hemisecţia anterioară a uterului pe linia mediană, pentru a înlesni coborîrea şi extragerea lui (18). 2. Procedeu de închidere a bontului duodenal prin strivire-ligatură şi înfundare în două planuri (11).

Doyne-Henneycomb. Coroidita ~, degenerescenţă maculară discoidă, uşor reliefată, cu reflexe neregulate difuze (28).

Doză (lat. *dosis*). 1. Cantitatea de substanţă care provoacă un anumit efect farmacologic sau toxic (21). 2. Cantitatea totală de radiaţii, de o anumită intensitate, absorbită de un volum dat în unitatea de timp (36). **~ absorbită,** cantitatea de energie transferată unităţii de masă de către particulele ionizante. Unitatea de măsură este erg/g; pentru necesităţile sistemului se folosesc rad (100 erg/g) (6). **~ adiţională,** suma dozei incidente cu cea de difuziune, care ia naştere la piele sau în profunzime (36). **~ „în aer".** Doză incidentă. **~ amitogenică,** doză de radiaţii ionizante, prin administrarea căreia se realizează o oprire a mitozelor (36). **~ de atac,** doză importantă, cu care este indicat uneori să se înceapă tratamentul medicamentos. Prin doza de atac se realizează concentraţia activă, respectiv apar efectele favorabile în timp scurt, deziderat corespunzător stărilor de urgenţă (14). **~ biologică,** doză de radiaţii capabilă să provoace acelaşi efect biologic la nivelul ţesuturilor şi organelor. În prezent, noţiunea este părăsită, datorită marii variabilităţi individuale (36). **~ biologică celulară,** raportul dintre numărul perechilor de ioni din celulă şi masa celulei; ca unitate de măsură se utilizează rad sau rep (6). **~ de castrare,** cantitatea de radiaţii capabilă să producă, în funcţie de sex, castrarea fie temporară, fie definitivă (36). **~ debit,** Debitul dozei. **~ efectivă.** 1. În radiologie, cantitatea de energie radiantă administrată, răspunzătoare de un efect scontat (36). 2. În farmacologie, doza care produce efectul urmărit terapeutic (14). **~ eficace medie,** doza care provoacă efectul farmacodinamic urmărit, la 50% din animale. Se notează cu DE_{50} (14). **~ eficace minimă,** cea mai mică doză care provoacă efectul farmacodinamic urmărit (14). **~ emergentă,** cantitatea de radiaţii de o anumită intensitate măsurată în momentul ieşirii fasciculului de radiaţii din volumul iradiat (36). ~ **de epilaţie,** cantitatea de radiaţii capabilă să producă epilaţie trecătoare (temporară) sau definitivă. Se consideră a fi 600–800 r doză unică (epilaţie trecătoare) (36). ~ **eritem,** cantitatea de radiaţii Röntgen (ionizante) capabilă să producă, de la o distanţă de 23 cm, după 7 zile, un eritem uşor al pielii, avînd dimensiunile 6/8 cm; după 3 săptămîni se formează o pată pigmentară de culoare brună-deschisă, iar după alte 3 săptămîni, pigmentarea devine brună-închisă (36). ~ **de focar,** doza efectivă la focarul de iradiat (36). ~ **fracţionată,** în radioterapie, cantitatea de energie radiantă administrată pe şedinţă, reprezentînd o fracţiune din doza totală (36). ~ **incidentă,** sin.: *Doză „în aer"*, cantitatea de radiaţii de o anumită calitate şi intensitate care se propagă în aer (36). ~ **indiferentă,** doza care, administrată în timp îndelungat, se presupune că nu determină leziuni evidente (36). ~ **de ioni,** mărimea principală a sistemului roentgenologic, definită ca raportul dintre sarcina electrică totală a ionilor de un anumit sens, produşi în aer direct sau indirect de radiaţia incidentă într-un volum de aer şi masa volumului de aer respectiv. Unitatea dozei de ioni poate fi coulombul/kg sau franklinul/g (1 Fr/g = $3{,}3.10^{-8}$ C/kg) (6). ~ **de întreţinere,** doză cu care se face tratamentul îndelungat al unei afecţiuni cronice. Corespunde cantităţii de medicament folosit (metabolizată, eliminată) zilnic de organism şi realizează întreţinerea efectului favorabil obţinut prin doza de atac (14). ~ **letală,** abreviat D. L., doză de substanţă toxică, de suspensie microbiană sau inframicrobiană virulentă, administrată în condiţii experimentale definite, care provoacă moartea unei anumite proporţii din lotul de animale testat (9). ~ **letală 25%,** abreviat D. L.$_{25}$, doza de substanţă toxică, de suspensie microbiană sau inframicrobiană, capabilă să omoare 25% din animalele de experienţă (3). ~ **letală 50%,** Doză letală medie. ~ **letală 100%,** Doză letală absolută, ~ **letală absolută,** sin.: *Doză letală 100%*, abreviat D.L.$_{100}$, doză de substanţă toxică, suspensie microbiană sau inframicrobiană la care mor toate animalele folosite experimental (3). ~ **letală medie,** sin.: *Doză letală 50%*, abreviat D. L.$_{50}$, doză de substanţă toxică, suspensie microbiană sau inframicrobiană capabilă să omoare 50% din animalele de experienţă (3). ~ **letală minimă,** abreviat D.L.M., sin.: *Doza minimă mortală, Doza limită mortală,* cea mai mică doză de substanţă toxică, suspensie microbiană sau inframicrobiană, capabilă să omoare animalele de experienţă (3). ~ **limită.** 1. Concentraţia minimă a unei substanţe toxice, capabilă să determine numai modificări reduse, dînd simptome precoce de intoxicaţie (21). 2. Doza pe care o poate suporta, în cazul unei iradieri fracţionate, un organ oarecare. Această doză este extrem de variabilă, necesitînd în fiecare caz specificarea ţesutului sau a organului iradiat (rect, vezică, os etc.) (sin.: *Doză de toleranţă*) (36). ~ **limită mortală,** Doza letală minimă. ~ **maximă admisibilă,** cantitatea de radiaţii ionizante absorbite admisă în decursul întregii vieţi, fără a duce la apariţia de tulburări somatice în organism. S-a stabilit doza de 0,1 remi/săptămînă şi 5 remi/an. Pînă la vîrsta de 30 ani, doza totală nu trebuie să depăşească 30 remi la gonade, iar un individ de 60 ani nu trebuie să fi primit o doză mai mare de 200 remi (36). ~ **minimă,** în radiologie, doza cea mai mică în stare să producă un efect detectabil cu mijloacele de investigaţie actuale (36). ~ **minimă mortală,** abreviat D.M.M., Doză letală minimă. ~ **minimă reactivă,** abreviat D.M.R., cea mai mică doză dintr-o substanţă toxică, suspensie microbiană sau inframicrobiană, care provoacă o reacţie definită (3). ~ **optimă,** în radiologie, doza de energie radiantă prin care se obţine un efect maxim şi produce concomitent un minim de efecte secundare (36). ~ **la piele,** Doză de suprafaţă. ~ **procentuală,** procentul dintre doza superficială şi cea de profunzime (36). ~ **în profunzime,** doza de radiaţii eficace la o anumită adîncime a corpului iradiat (36). ~ **de radiaţii,** mărime măsurată prin ionizarea unui anumit volum de aer de către radiaţia Röntgen sau γ. Unitatea de doză = 1 röntgen (9). ~ **relativă de focar,** doză măsurată la 10 cm adîncime în ţesut în fasciculul primar şi exprimată în procente ale dozei de suprafaţă şi care oferă o orientare asupra cantităţii de energie radiantă eficace în profunzime, în comparaţie cu doza de suprafaţă (36). ~ **superficială,** Doză de suprafaţă. ~ **de suprafaţă,** sin.: *Doză la piele, Doză superficială,* doză de radiaţii eficace la suprafaţa unui corp iradiat. Nu trebuie confundată cu doza incidentă, întrucît doza de suprafaţă include şi cantitatea de radiaţii secundare difuzate în corpul iradiat (36). ~ **terapeutică maximă,** doza medicamentoasă maximă, care provoacă efecte terapeutice, fără efecte toxice (14). ~ **de toleranţă,** vezi Doză limită. ~ **toxică,** doză medicamentoasă care provoacă efecte toxice semnificative, fără să fie mortală (14). ~ **de volum,** doza de radiaţii absorbită în întreg volumul cuprins în fasciculul radiant (36). ~ **zilnică,** fracţiune din doza totală capabilă să producă efectele radiobiologice, scontate, în cadrul afecţiunii şi volumului iradiat administrată într-o zi (36).

Dozimetrie (lat. *dosis* = doză + gr. *metron* = măsură). Totalitatea tehnicilor de măsurare a cantităţii de radiaţii. Dozimetria foloseşte efecte biologice, fotochimice şi fizice (ionizare) (36).

Dozimetru. Aparat pentru măsurarea radiaţiilor eritematogene sau ionizante (4).

DPN. Abreviere pentru Difosfopiridinnucleotid.

Drabkin, D. Soluţia ~, soluţie pentru determinarea cantitativă a hemoglobinei. Conţine: $NaHCO_3$ 1 g; KCN 50 mg; $K_3Fe(CN)_6$ 200 mg; apă distilată *ad* 1 000 ml. Soluţia limpede, uşor gălbuie, se ţine într-un flacon brun. Fericianura transformă fierul hemoglobinic din stare feroasă în stare ferică şi formează methemoglobină, care, combinîndu-se cu cianura de potasiu, produce un pigment stabil, cianmethemoglobina. Intensitatea de culoare se citeşte la fotometru, la banda de 540 mμ (19).

Dracontiază (gr. *drakontion* = balaur mic). Dracunculiază.

Dracontisomus. Anomalie caracterizată prin fisură mediană a abdomenului şi toracelui, însoţită de o răsucire a coloanei vertebrale şi a coastelor (1).

Dracunculiază, sin.: *Dracontiază.* Boală parazitară a regiunilor calde, produsă de viermele nematod *Dracunculus medinensis*, pătruns în organismul uman prin ingestia apei infestată cu ciclopi parazitaţi. Se caracterizează prin prurit şi leziuni veziculoulcerative, în special ale membrelor inferioare (31).

Dracunculus. Gen de viermi paraziţi din familia *Dracunculidae*, clasa *Nematoda*, din care face parte specia *Dracunculus medinensis* (sin.: *Filaria medinensis*). Gazda definitivă a parazitului este omul şi diferite animale, iar rolul de gazdă intermediară revine diferitelor specii de crustacei din genul *Cyclops*. Produce boala denumită dracunculiază (31).

Dragstedt, Lester Reynold. **Vagotomia ~,** procedeu de cură chirurgicală a ulcerului gastroduodenal, prin secţionarea bilaterală a nervilor vagi (11).

Drajeuri (fr. *dragée*). Formă farmaceutică solidă, acoperită cu un strat protector, care are scopul de a masca gustul sau mirosul preparatului, de a-l face mai puţin sensibil la acţiunea agenţilor atmosferici sau de a-l face să acţioneze în intestin (13).

„Dramă pancreatică" (Dieulafoy). Ansamblu de semne locale şi generale care însoţesc debutul brutal al unei pancreatite acute (11).

Draper. Curbă febrilă ~, sin.: *Curbă febrilă în dromader*, curbă febrilă în două faze, separate printr-un interval liber — prima fază este mai mică, a doua este mai amplă. Traseul ei reproduce curburile capului, gîtului şi cocoaşei dromaderului. Apare de obicei în poliomielită, dar poate f. întîlnită şi în alte boli infecţioase (mai ales în cele virale) (8).

Drăgănescu, State. **Procedeul ~,** facilitarea producerii reflexelor patelare prin hiperpnee (27).

Drăgănescu-Voiculescu (Drăgănescu, State; Voiculescu, Vlad). **Proba ~,** sin.: *Proba asimetriei tonice dinamice*, se cere bolnavului să ridice ambele braţe şi să le oprească brusc de îndată ce au ajuns în poziţie orizontală. În caz de sindrom cerebelos unilateral, braţul corespunzător se ridică mai sus decît cel normal (27).

Dreamy state (engl.). Tulburare psihică survenind în crize de tip halucinator oniric în unele procese expansive interesînd jumătatea anterioară a lobului temporal; constituie o manifestare a epilepsiei psihosenzoriale (26).

Dreaptă (lat. *directa*). Cea mai simplă curbă, figură geometrică determinată în mod unic de două puncte sau de un punct şi o direcţie. În plan, o dreaptă este reprezentată de orice ecuaţie liniară în raport cu x şi y, fie ea în forma implicită $Ax + By + C = O$, unde A, B şi C sînt nişte parametri care nu pot fi simultan nuli. Ecuaţia se mai poate scrie ca $y = mx + n$, unde x şi y sînt coordonatele unui punct pe această dreaptă (deci mărimi variabile), iar m şi n definesc poziţia dreptei în plan, în raport cu sistemul de coordonate ales, fiind deci mărimi constante (parametrii ecuaţiei). Parametrul $m = lg\,\alpha$ se numeşte coeficient unghiular (pantă), iar parametrul n, ordonata la origine (7). **~ de regresie,** dreaptă care aproximează legătura statistică între două variabile, x şi y. Fiecăreia din repartiţiile valorilor unei variabile (repartiţie legată de valoarea celeilalte variabile) îi corespunde o medie legată; ecuaţia dreptei de regresie se exprimă deci cu ajutorul mediilor, dispersiilor şi coeficientului de corelaţie, p. Dreapta de regresie a lui x şi y este diferită de aceea a lui y în x, în afară de cazul cînd dispersiile sînt egale sau $p^2 = 1$ (7).

Dren (fr. *drain*). Tub sau lamă de cauciuc, din material plastic, de tifon, folosit în scopul de a favoriza scurgerea secreţiilor patologice dintr-o plagă traumatică sau operatorie (11). **~ aspirativ,** Dren Redon, vezi Redon. **~ controlat,** dren format dintr-un patrat de tifon, în care se pun mai multe meşe mici, ale căror capete ies în afara rănii (11).

Vezi şi: Champeau, Kehr, Lahey, Mosher, Redon.

Drenaj (fr. *drainage*). Drenare. **~ capilar,** sin.: *Drenaj filiform*, drenajul planurilor superficiale cu fire de aţă, de setolină sau cu o lamă foarte subţire de cauciuc (11). **~ cavitar Monaldi,** Aspiraţie endocavitară. **~ curativ,** drenaj instalat într-o plagă supurată sau într-o colecţie purulentă deschisă operator (11). **~ dentar**

alveolar, drenajul postextracţional al alveolei dentare infectate (38). **~ dentar canalicular,** deschiderea largă a camerei pulpare dentare, cu evacuarea conţinutului pulpocanalicular şi cateterizarea canalului radicular pînă la *apex*, pentru drenajul procesului septic paraapical. Metodă folosită in parodontopatiile apicale acute supurate (38). **~ dentar transosos,** drenajul procesului septic din jurul rădăcinii dentare, prin trepanaţia tablei osoase alveolare vestibulare; metoda este folosită în parodontitele apicale supurate (38). **~ filiform,** Drenaj capilar. **~ prin flux-reflux,** *Tidal drainage.* **~ postural,** metodă de tratament a supuraţiilor bronhopulmonare, constînd din drenarea secreţiilor prin imprimarea unei poziţii declive corpului (34). **~ preventiv,** drenaj făcut cu scopul de a asigura evacuarea eventualelor secreţii dintr-o plagă operatorie (11). **~ în seton,** procedeu de drenaj al unui abces superficial al sînului prin trecerea (cu ajutorul acului Reverdin) unor fire de setolină prin cavitatea sa (11). **~ transvaterian,** drenajul canalului coledoc printr-un tub trecut în acest canal prin ampula Vater şi care comunică fie cu exteriorul, fie cu duodenul sau jejunul (11). **~ venelor pulmonare,** malformaţie vasculară în care venele pulmonare se varsă, parţial (1—2 din ele) sau în totalitate, în atriul drept, în vena cavă superioară sau în alte trunchiuri venoase mari (10).

Vezi şi : Bonnin, Chassaignac, Duval, Fullerton, Maurer, Mikulicz-Radecki, Murphy, Penrose, Playfair, Schmorell, Völker.

Drenare, sin. : *Drenaj.* 1. Metodă chirurgicală prin care se înlesneşte scurgerea secreţiilor sau exsudatelor dintr-o plagă operatorie sau accidentală (11). 2. În parazitologie, procedeu folosit pentru desecarea colecţiilor de apă anofeligere (31). **~ orizontală,** drenare care constă din crearea de canale de scurgere subterane sau executarea de şanţuri şi canale (31). **~ verticală,** drenare care constă din crearea unor căi verticale pentru scurgerea apei de suprafaţă către straturile din adîncime (31). 3. Evacuare lichidiană (32).

Drepanocit (gr. *drepane* = seceră + *kytos* = celulă). Hematie falciformă, caracteristică anemiei drepanocitare, respectiv hemoglobinozei S şi combinaţiilor sale. Această anomalie se întîlneşte de obicei în sîngele indivizilor de rasă neagră, precum şi, mai rar, la indivizi de rasă albă (sicilieni, greci) (19).

Drepanocitoză (*drepanocit* + *-oză*). Anemie cu celule falciforme.

Dresbach, Melvin, 1874—1946. **Anemie ~,** Anemie cu celule falciforme.

Dresch. Ancorare ~, în stomatologie, ancorare printr-un dispozitiv prefabricat, care se sudează la un croşet metalic, ce permite un joc mezio-distal al protezei faţă de acest croşet (38).

Dressler, M. **Boala ~,** formă de hemoglobinurie cu caracter intermitent (19).

Dressler, W. **Sindromul ~,** sin. : *Sindromul postinfarct,* sindrom întîlnit uneori după infarcte miocardice, constînd din asocierea unei pericardite cu o pleurezie şi cu fenomene pneumonice (10).

DRNA. DNA.

Dromie. Caracterul impulsurilor nervoase de a merge în direcţie şi pe căi normale (15).

Dromo- (gr. *dromos* = drum mers, cursă). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la conducerea diferitelor impulsuri (32).

Dromofobie (*dromo-* + gr. *phobos* = frică). Fobia de drumuri (35).

Dromomanie (*dromo-* + gr. *mania* = nebunie), sin. : *Poriomanie, Vagabondaj.* Tendinţă irezistibilă, cu apariţie periodică, de a schimba locul, de a călători, de a vagabonda ; se întîlneşte în psihopatii, în stări psihopatoide toxice, posttraumatice, postaccesuale (35).

Dromotropism (*dromo-* + gr. *trepos* = întoarcere). Proprietatea de conducere a undei de excitaţie prin fibrele nervoase sau prin masa miocardului adult şi embrionar, cu viteză variabilă (de ex. 1 m/sec. prin masa musculaturii atriale sau 5—6 m/sec. prin fasciculul His) (10). **~ negativ,** diminuarea conductibilităţii unui nerv (32). **~ pozitiv,** creşterea conductibilităţii unui nerv (32).

Drum. Coroană dentară ~, coroană dentară artificială de înveliş, mixtă, alcătuită dintr-o capă de platină cu reliefuri de retenţie, peste care se arde direct porţelanul. Se aplică pe molari şi premolari, fie ca element singular, fie ca element de agregare (stîlp de punte) (38).

Drumstick (engl.). Mică proiecţie de cromatină, pediculată, anexată capătului unui lob nuclear al leucocitului ; se întîlneşte la 2—6% dintre polinuclearele femeii şi reprezintă semnătura citologică a sexului genetic (7).

Dryopteris filix mas, sin. : *Aspidium filix mas, Ferigă.* Plantă din familia *Polypodiaceae,* care conţine filmaronă, aspidinol, albaspidină, filicină ; are acţiune vermifugă în special asupra teniei (*Taenia solium*) (13).

Duane, Alexander, 1858—1926. **Sindromul ~.** 1. Fibroză congenitală a muşchiului drept extern al ochiului (26). 2. Paralizia congenitală parţială a muşchilor drepţi externi şi drepţi interni (28).

Duane-Hunt (Duane, William, 1872—1935 ; Hunt, Franklin). **Legea ~,** lungimea de undă de graniţă a unei radiaţii röntgen este egală cu 12,34 împărţit la tensiunea din tub şi înmulţit cu numărul de angstromi : $\lambda_0 = \frac{12{,}34}{KV}$ Å (36).

Dubau, R. Metoda ~, metodă de conservare a transplantelor osoase, care sînt puse în flacoane sterile la —-35° şi apoi supuse desicaţiei sub vid, timp de cel puţin 36 ore (24).

Dubin-Johnsohn. Sindromul ~, vezi Icter familial.

Dubini, Angelo, 1813—1902. **Coree electrică ~,** vezi Coree.

Dubium. Simbol Db. Veche denumire pentru Yterbiu (5).

Dublu contrast. Aspect radiologic al organelor cavitare, cînd se utilizează două substanţe de contrast cu diferenţă mare de absorbţie (bariu-aer, săruri de iod-aer), pentru a pune mai bine în evidenţă aspectul pereţilor organului examinat (36). **~ contur,** semn radiologic al decolării vîrfului, caracteristic în chistul hidatic; este format dintr-o imagine de semilună aeriană, care coafează polul superior al chistului (34). **~ strat Helmholtz,** vezi Helmholtz. **~ suflu Duroziez,** vezi Duroziez. **~ ton Traube,** vezi Traube.

Dubois, Paul, 1795—1871. **Abcese ~,** abcese multiple, mici, localizate în timus, întîlnite în sifilisul congenital. Vezi şi Timopatie sifilitică (33). **Semnul ~,** semn observat în sifilisul congenital: bolnavii au degetul al 5-lea de la mînă mai scurt (2).

Du Bois-Reymond, Emil Heinrich, 1818—1896. **Legea lui ~,** excitarea electrică a nervilor şi muşchilor se produce numai datorită variaţiilor bruşte de intensitate. Pentru un curent continuu sînt excitante numai perioadele variabile, iniţiale şi finale, iar perioada constantă nu produce excitaţie (6).

Duboscq, Jules. **Colorimetrul ~,** aparat pentru determinarea comparativă a intensităţii culorilor dezvoltate de unele preparate biologice, în prezenţa unor reactivi adecvaţi. Larg utilizat în trecut în laboratoarele de biochimie, a fost între timp substituit cu spectrocolorimetre (5).

Dubost, Charles. **Dilatatorul mitral ~,** dilatator pentru valvula mitrală, format dintr-o tijă cilindrică curbă, alcătuită la extremitatea sa din două elemente, care se pot depărta unul de altul prin două ramuri acţionate de la mînerul instrumentului (11). **Dilatatorul pulmonar ~,** dilatator pentru stenoza pulmonară, format dintr-o tijă metalică cu vîrful terminat în trunchi de con şi avînd, la 2 cm de aceasta, 3 aripioare care se pot deschide prin manevrarea unui ax fixat la mînerul instrumentului (11). **Procedeul ~,** variantă a operaţiei Blalock, constînd din anastomozarea termino-terminală a unei ramuri a arterei pulmonare cu artera subclaviculară, în cazurile în care prima este scurtă (11). **Valvulotomul ~,** instrument pentru efectuarea valvulotomiei mitrale (11).

Dubrov, I. G. Incizia ~, incizie curbă semicirculară, folosită în descoperirea tendoanelor flexorii la nivelul palmei (24). **Operaţia ~.** 1. Osteosinteză intermedulară cu tijă metalică, cu deschiderea focarului de fractură (24). 2. Tenoplastie la nivelul palmei şi degetelor, prin incizie Dubrov, folosind un instrument special (24).

Du Castell. Balanita ~, vezi Balanita pustulo-ulceroasă.

Duchenne de Boulogne, Guillaume, 1806—1875. **Atitudinea ~,** coborîrea umărului cu rotaţie orară a omoplatului, prin paralizie de trapez (32). **Paralizia ~,** Paralizie bulbară atrofică progresivă. **Semnul ~.** 1. În insuficienţa lungului peronier lateral din cadrul piciorului plat, dacă se apasă pe capul primului metatarsian, bolnavul culcat opune o rezistenţă slabă (24). 2. În insuficienţa fesierului mijlociu, în timpul sprijinului unilateral pe membrul bolnav, bolnavul îşi înclină umerii de partea opusă (semn Duchenne direct) sau de partea bolnavă (semn Duchenne inversat). Însoţeşte, sub una din aceste forme, semnul Trendelenburg (24).

Duchenne-Erb (Duchenne de Boulogne, Guillaume 1806—1875; Erb, Wilhelm Heinrich, 1840—1921). **Sindromul ~,** Sindromul Erb, vezi Erb.

Duchosal-Sulzer (Duchosal, P.W.; Sulzer, R.). **Metoda ~,** sistem de derivaţii spaţiale vectocardiografice, cu următoarele puncte: a) intersectarea liniei scapulare drepte cu nivelul inserţiei diafragmului; b) omologul din partea stîngă a punctului *a*; c) corespondentul pe faţa anterioară a punctului *a*; d) marginea superioară a scapulei drepte la intersecţia cu verticala ce trece prin punctul *a* (10).

Ducroquet, R. Aparatul gipsat ~. 1. Aparat gipsat cu cameră liberă (27). 2. Aparat gipsat pentru o imobilizare relativă a fracturii intertrohanteriene, compus din două manşoane gipsate, aplicate pe coapse şi gambe, solidarizate între ele prin două bare transversale inegale, din lemn; asigură o abducţie permanentă a şoldurilor şi permite flexiunea, deci ridicarea în pat; este indicat la vîrstnici (24).

Ducroquet-Ducroquet (Ducroquet, J; Ducroquet L.). **Operaţia ~,** rezecţia porţiunii metafizare a primei falange a halucelui, cu reataşarea suprafeţei articulare glenoide la diafiză, cu ajutorul unui fir neresorbabil, în cura pentru *hallux valgus* (24).

Ducroquet-Launay. Incizia ~, incizie curbă perimaleolară externă şi tarsiană dorsală, cu concavitatea în sus şi înainte, folosită pentru abordarea articulaţiilor subastragaliene şi mediotarsiene (24). **Procedeul ~,** artrodeză subastragaliană și mediotarsiană (24).

Duct (lat. *ductus* = canal). *Ductus.* **~ cloacal,** Ductul Reichel, vezi Reichel.

Vezi și : Cuvier, Reichel.

Ductulus (dim. lat. *ductus* = canal). Canal de dimensiuni mici (1). **~ aberrans superior epididymidis,** formațiune canaliculară, inconstantă, situată la partea superioară a epididimului (1). **Ductuli aberrantes epididymidis,** sin. : *Vasul aberant Haller.* Canalicule vestigiale reprezentînd porțiunea caudală a tubilor mezonefrotici rămași în contact cu partea superioară sau inferioară a canalelor epididimare (1). **Ductuli alveolares pulmonis.** Canalicule aerifere ale plămînului, care se ramifică de la bronhiolele respiratorii și se termină în sacii alveolari, precedînd alveolele pulmonare (1). **Ductuli biliferi,** sin. : *Canale biliare.* Canaliculele biliare în totalitatea lor, începînd de la canaliculele intralobulare și continuîndu-se cu canaliculele interlobare (1). **Ductuli efferentes testis,** sin. : *Conuri eferente.* Canalicule, în număr de 15—20, care leagă *rete testis* cu canalul epididimar ; derivă din tubii mezonefrotici paragenitali (1). **Ductuli excretorii glandulae lacrimalis,** sin. : *Conducte lacrimale.* Canaliculele prin care glandele lacrimale își elimină secreția la nivelul pungilor conjunctivale retropalpebrale (1). **Ductuli interlobulares hepatis.** Canalicule biliare situate în țesutul conjunctiv al spațiilor interlobulare ale ficatului (1). **Ductuli prostatici.** Canalicule excretorii prin care glanda prostatică își varsă secreția în uretră, de o parte și de alta a coliculului seminal (1). **Ductuli transversi epoophori.** Resturi vestigiale canaliculare ale tubilor mezonefrotici paragenitali (1).

Ductus (lat. = canal), sin. : *Duct.* 1. Tub sau canal, destinat eliminării secrețiilor exocrine ale glandelor (1). 2. Canal mic, închis care permite scurgerea unor lichide (de ex. canalul cohlear) (1). **~ arteriosus,** sin. : *Canalul arterial, Canalul Botallo,* comunicare între arcul aortic și artera pulmonară stîngă, prezentă în stadiul embrionar ; persistența ei după naștere constituie o anomalie congenitală cu indicație de tratament chirurgical (1). **~ choledocus,** sin. : *Canalul coledoc,* canalul biliar principal, care ține de la vărsarea canalului cistic pînă la deschiderea lui în duoden (1). **~ cochlearis,** sin. : *Canalul cohlear membranos, Cohleea membranoasă, Scala media,* canal membranos situat în porțiunea anterioară a labirintului ; ia naștere pe planșeul vestibulului, pătrunde în canalul osos format de lama contururilor între *scala tympani* și *scala vestibuli,* pe care îl parcurge de-a lungul a 3 spire și se termină la nivelul cupulei. Conține endolimfă și elementele nervoase acustice periferice (1 ; 30). **~ cysticus,** sin. : *Canal cistic,* canalul veziculei biliare prin care aceasta se varsă în calea biliară principală (1). **~ deferens,** sin. : *Canal deferent,* porțiunea căii spermatice cuprinsă între canalul epididimar și canalul ejaculator (1). **~ ejaculatorius,** sin. : *Canal ejaculator,* partea terminală a canalului deferent după joncțiunea sa cu canalul excretor al veziculei seminale ; trece prin glanda prostată și se deschide în uretră în *colliculus seminalis* (1). **~ endolymphaticus.** 1. Canal care unește sacul endolimfatic cu *ductus utriculosaccularis* (sin. : *Canalul otic*) (1). 2. În embriologie, diverticul dorso-median al otocistului, mugure al sacului endolimfatic (1). **~ epididymidis,** canal care continuă canaliculele eferente ale testiculului ; este cuprins în interiorul epididimului, are o lungime de 1,5—2 m și se continuă cu canalul deferent (1). **~ epoophori longitudinalis,** sin. : *Ductus epoophori longitudinalis gartneri,* rămășiță persistentă a canalului mezonefrotic la femeie (1). **~ excretorius vesiculae seminalis,** canal prin care vezicula seminală se varsă în porțiunea terminală a canalului deferent ; din unirea acestor canale rezultă canalul ejaculator (1). **~ glandulae bulbourethralis,** canal excretor prin care glanda bulbouretrală își varsă conținutul în porțiunea bulbară a uretrei (1). **~ hepaticus communis,** sin. : *Canal hepatic,* canal biliar comun, format din unirea canalului hepatic stîng (*ductus hepaticus sinister*) cu canalul hepatic drept (*ductus hepaticus dexter*) (1). **~ hepaticus dexter,** canalul hepatic drept, care drenează secreția biliară provenită de la lobii patrat și drept ai ficatului (1). **~ hepaticus sinister,** canalul hepatic stîng, care drenează secreția biliară provenită de la lobii caudat și stîng ai ficatului (1). **Ductus lacrimales.** Canalicule lacrimale. **Ductus lactiferi,** sin. : *Canale galactofore.* Canale excretorii ale glandei mamare, care se deschid în mamelon (1). **~ lymphaticus dexter,** sin. : *Marea venă limfatică,* trunchi colector limfatic care primește trunchiurile limfatice drepte (jugular, subclavicular și bronhomediastinal) și se golește în vena subclavie dreaptă, la joncțiunea acesteia cu vena jugulară internă dreaptă (1). **~ mesonephricus,** Canalul Wolff, vezi Wolff. **~ nasolacrimalis,** sin. : *Canal lacrimonazal,* canal membranos localizat în canalul osos nazolacrimal ; prin el se scurg lacrimile din sacul lacrimal spre meatul inferior al nasului (1). **~ pancreaticus,** sin. : *Canalul Wirsung, Ductus pancreaticus major,* canalul excretor principal al pancreasului, care se deschide împreună cu canalul coledoc prin ampula hepatopancreatică Vater în porțiunea descendentă a duodenului (1). **~ pancreaticus accesorius,** sin. : *Canalul Santorini, Ductus pancreaticus minor,* partea proximală a canalului pancreatic dorsal, de obicei persistent şi la adult, deschizîndu-se în porţiunea descendentă a duodenului prin *papilla duodeni minor* (1). **~ pancreaticus major,** *Ductus pancreaticus.* **~ pancreaticus minor,** *Ductus pancreaticus accesorius.* **~ paramesonephricus,** sin.: *Canalul Müller*, canal genital embrionar. La femeie reprezintă mugurele trompei uterine, uterului şi vaginului; la bărbat degenerează, rămînînd în apendicele testicular (1). **Ductus paraurethrales,** sin.: *Canalul Skene.* Canale ale glandelor parauretrale, la femeie (1). **~ parotideus,** sin.: *Canalul Stensen*, canal excretor al glandei parotide; trece orizontal de-a latul suprafeţei laterale a muşchiului maseter, străbate muşchiul buccinator şi se deschide în vestibulul gurii în dreptul celui de-al 2-lea molar superior (1). **~ perilymphatici,** sin.: *Apeductul cohleei, Canal periotic*, canal mic care uneşte *scala tympani* cu spaţiul subarahnoidian (1). **~ reuniens,** Canalul Hensen, vezi Hensen. **Ductus semicirculares membranaceae,** sin.: *Canale semicirculare membranoase.* Porţiune a labirintului membranos al urechii formată din 3 canale arcuite, aşezate în unghi drept unul faţă de celălalt, în interiorul canalelor semicirculare osoase şi care comunică cu utricula. *Ductus semicircularis anterior* (frontal) sau superior şi *ductus semicircularis posterior* (sagital), situate pe plan vertical, formează un unghi drept deschis lateral. *Ductus semicircularis lateralis* (orizontal) este situat în plan orizontal (1). **~ sublingualis major,** sin.: *Canalul Bartholin, Canalul Rivinus*, canal excretor al glandei sublinguale principale, care se deschide în cavitatea bucală (1). **Ductus sublinguales minores,** sin.: *Canalele Walther.* Canalele glandelor sublinguale, deschise în cavitatea bucală în plica sublinguală (1). **~submandibularis,** sin.: *Canalul Wharton*, canalul glandei submandibulare care se deschide în cavitatea bucală în plica sublinguală (1). **~ sudoriferus,** canal excretor al unei glande sudoripare, care străbate dermul şi epidermul şi se deschide la suprafaţa pielii (1). **~ thoracicus,** sin.: *Canal toracic*, trunchi colector limfatic care începe în *cisterna chyli* (Pecquet), urcă prin mediastinul posterior şi se varsă în vena subclavie stîngă, la joncţiunea acesteia cu vena jugulară internă stîngă (1). **~ thyreoglossus,** canal temporar subţire care leagă mugurele tiroid cu suprafaţa limbii; poate persista sub forma unor resturi care se pot transforma în tumori (1). **~ utriculosaccularis,** sin.: *Canal utricular*, tub membranos care uneşte utricula şi sacula şi de la care pleacă canalul endolimfatic (1). **~venosus arantii,** vezi Arantius.

Dudley, Emilius Clark, 1850–1928. **Procedeul ~,** ligamentopexie constînd din scurtarea ligamentelor rotunde prin plicaturare şi fixarea lor în fundul uterului, în scopul corectării retroflexiei şi retroversiei uterine (18).

Dudley-Klingenstein. Sindromul ~, sindrom caracterizat prin dureri epigastrice şi vărsături postprandiale tardive, însoţite de melene, survenind în neoplasmul jejunal (16).

Duffy. Vezi Grupe sanguine.

Dugas, Louis Alexander, 1806–1884. **Semnul ~,** în luxaţia scapulohumerală, bolnavul nu-şi poate pune mîna lezată pe umărul opus (24).

Duguet, Jean Baptiste Nicolas, 1837–1914, **Angina ~,** angină ulceroasă, caracteristică pentru febra tifoidă; apare în cel de al 2-lea septenar al bolii şi constă din ulceraţii superficiale, ovalare, dispuse simetric pe pilierii anteriori ai amigdalelor, în axul longitudinal al acestora. Deseori, ulceraţia este unică, unilaterală. Evoluează paralel cu ulceraţiile tifice intestinale, avînd aceeaşi patogenie (8).

Duhamel, B. **Procedeul ~,** procedeu de cură a herniei hiatale la copil, prin repoziţia anterioară a esofagului şi includerea unghiului His (11).

Dühring-Brocq (Dühring, Louis Adolphus, 1845–1913; Brocq, Louis, 1856–1928). **Boala ~,** sin.: *Dermatita herpetiformă, Dermatita polimorfă dureroasă Brocq*, dermatoză cronică, recidivantă, de etiologie necunoscută, manifestată prin placarde eritematoase, pruriginoase, pe care apar vezicule şi bule, însoţită de eozinofilie sanguină şi de numeroase leucocite eozinofile în lichidul de bulă şi în leziuni (12).

Dujarier. Operaţia ~, rahisinteză cu grefe cartilaginoase multiple aşezate ca în procedeul Henlé (24). **Semnul ~,** semn întîlnit în pseudartroze strînse de col femural. Bolnavul este aşezat în decubit dorsal pe marginea patului, cu membrul inferior flectat din şold şi genunchi; cu o mînă se execută mişcări de tracţiune şi împingere, iar cu cealaltă se imobilizează bazinul şi se controlează poziţia marelui trohanter: se obţine o relativă deplasare verticală a membrului inferior (24).

Dujarier-Klapp. Incizia ~, incizie tip Hey-Tavernier, uşor concavă în sus (24).

Duke, William Waddell, 1883–1945. **Metoda ~,** metodă clasică de determinare a timpului de sîngerare prin înţeparea lobului urechii; este încă foarte răspîndită, deşi este neprecisă, fiind supusă unor factori de eroare foarte numeroşi; normal, 2–4 minute (19).

Dulcită, sin.: *Hexanhexol.* $HOCH_2.(CHOH)_4.CH_2OH$. Polialcool derivat dintr-o hexoză (5).

Dumping-syndrome (engl.), sin.: *Sindrom dumping, Sindrom de inundare jejunală.* Sindrom care survine postprandial precoce la bolnavii cu gastrectomie; este determinat de pătrunderea brutală în jejun a conţinutului gastric şi îndeosebi a alimentelor hipertone, producînd o transsudare intestinală, cu reducerea consecutivă a volumului plasmatic şi iritaţia interoceptorilor jejunali; simptomele au un caracter neurovascular şi se exprimă prin slăbiciune, ameţeli, transpiraţie, colaps vasomotor şi uneori cefalee şi dureri abdominale (16).

Dungă meningitică. Tulburare vasomotorie tegumentară constînd din apariţia unei linii roşii, flancată de două linii albe, produsă prin iritarea mecanică a pielii (cu un ac sau cu unghia); se observă în cursul meningitelor acute (8).

Dunham, Henry Kennon. **Triunghiul ~,** formaţiune conică vizibilă pe radiografie în silicoză, realizată de imaginea nodulilor conectaţi de fine linii în formă de piramidă (36).

Dunn, Naughton. **Operaţia ~,** rezecţie mediotarsiană şi subastragaliană cu ridicarea în totalitate a scafoidului, ceea ce permite alunecarea mai înainte a axei articulaţiei tibiotarsiene (24).

Duoden (lat. *duodeni* = în număr de 12). *Duodenum.* **~ mobil,** duoden avînd un mezou mai mult sau mai puţin dezvoltat, care-i permite un oarecare grad de mobilitate (1).

Duodenectomie (*duoden* + gr. *ektome* = excizie). Rezecţie operatorie a duodenului; poate fi parţială sau totală (11).

Duodenită (*duoden* + *-ită*). Proces inflamator şi distrofic al mucoasei duodenale, evoluînd acut sau cronic în unele afecţiuni digestive (ulcere, litiaze veziculare, gastrite cronice, parazitoze intestinale etc.) sau generale (stări alergice, boli infecţioase ş.a.). Este însoţită frecvent de fenomene de periduodenită (16).

Duodeno- (lat. *duodeni* = în număr de 12). Element de compunere care introduce în termeni referirea la duoden (32).

Duodenocistostomie (*duodeno-* + gr. *kystis* = vezică + *stoma* = gură, deschidere), sin.: *Duodenocolecistostomie.* Crearea operatorie a unei comunicaţii între vezicula biliară şi duoden (11).

Duodenocolecistostomie (*duodeno-* + *colecist* + gr. *stoma* = gură, deschidere). Duodenocistostomie.

Duodenocoledocostomie (*duodeno-* + *coledoc* + gr. *stoma* = gură, deschidere). Crearea operatorie a unei comunicaţii între duoden şi canalul coledoc (11).

Duodenoenterostomie (*duodeno-* + gr. *enteron* = intestin + *stoma* = gură, deschidere). Crearea operatorie a unei comunicaţii între duoden şi un alt segment al intestinului subţire (11).

Duodenoileostomie (*duodeno-* + lat. *ilia* = intestin + gr. *stoma* = gură, deschidere). Crearea operatorie a unei anastomoze între duoden şi ileon (11).

Duodenojejunostomie (*duodeno-* + *jejun* + gr. *stoma* = gură, deschidere). Crearea operatorie a unei anastomoze între duoden şi jejun (11). **~ submezocolică,** crearea operatorie a unei anastomoze duodenojejunale situată submezocolic (11). **~ supramezocolică-transmezocolică,** crearea operatorie a unei anastomoze între o porţiune supramezocolică a duodenului şi o ansă jejunală trecută transmezocolic în etajul supramezocolic al abdomenului (11).

Duodenopancreatectomie (*duodeno-* + *pancreas* + gr. *ektome* = excizie). Extirparea operatorie a potcoavei duodenale, împreună cu capul pancreasului (11).

Duodenopexie (*duodeno-* + gr. *pexis* = fixare). Fixare operatorie a unui duoden, mobil în mod anormal (11).

Duodenorafie (*duodeno-* + gr. *rhaphe* = sutură). Suturare chirurgicală a unei plăgi operatorii sau accidentale a duodenului (11).

Duodenoscopie (*duodeno-* + gr. *skopein* = a vedea). Examinarea duodenului prin endoscopie; se utilizează şi în efectuarea biopsiilor dirijate (2).

Duodenosfincterectomie (*duodeno-* + lat. *sphincter* = sfincter + gr. *ektome* = excizie). Rezecţie operatorie care interesează duodenul şi sfincterul piloric (11). **~ anterioară,** rezecţie operatorie a două treimi anterioare ale sfincterului piloric împreună cu porţiunea duodenală juxtapilorică, ulceroasă (11). **~ ventrală,** secţionare operatorie a peretelui ventral al sfincterului Oddi, pe cale transduodenală (11).

Duodenostomie (*duodeno-* + gr. *stoma* = gură, deschidere). Creare operatorie a unei comunicaţii între duoden şi exteriorul organismului (11).

Duodenotomie (*duodeno-* + gr. *tome* = tăiere). Deschidere operatorie a duodenului (11). *Vezi şi*: Mac Burney.

Duodenum (lat. *duodeni* = în număr de 12), sin.: *Duoden.* Prima porţiune (fixă) a intestinului subţire, care începe la pilor, are o lungime de aproximativ 25—30 cm şi este formată din 3 porţiuni: superioară, descendentă şi inferioară; în ea se deschid canalele pancreatice şi canalul coledoc (1).

Duoparental (lat. *duo* = doi + lat. *parere* = a naşte). Derivat din două elemente sexuale (1).

Duplay, Emanuel Simon, 1836—1924. **Boala ~,** periartrită scapulohumerală, avînd drept cauză o bursită subacromială sau subdeltoidiană (4). **Procedeul ~,** procedeu de uretroplastie prin alunecarea a două lambouri şi afrontare în suprafaţă (11).

Duplicator (lat. *duplicatio* = dublare). Material elastic folosit în protetica dentară pentru obținerea unor duplicate a modelelor existente. Se prepară din gelatină 250 g, apă clocotită 750 ml, grăsime emulsionată 75 g (38).

Duplicitate ureterală. Malformație congenitală în care rinichiul are două bazinete și două uretere (11).

Dupré. Bursita ~, inflamația bursei supraacromiale (4).

Dupuytren, Guillaume Baron, 1777—1835. **Boala ~,** sin.: *Contractura Dupuytren, Retracția aponevrozei palmare,* consecința unei aponevrozite palmare (probabil în cadrul unei colagenoze), manifestată prin scleroză lentă și progresivă, cu retracție în timp a tendoanelor flexorii digitale. Mai frecvent la o mînă, uneori bilaterală, afectează în ordine de frecvență degetele inelar, mic, *medius*, rar indexul și excepțional policele (24). **Contractura ~,** Boala Dupuytren. **Enterotomia ~,** secționare operatorie a pintenului intestinal al unui anus artificial, cu ajutorul enterotomului Dupuytren (11). **Fractură Dupuytren a membrului superior,** Fractură Gérard-Marchand, vezi Gérard-Marchand. **Fractură înaltă ~,** sin.: *Fractură genisupramaleolară,* fractura maleolei tibiale și diafizară inferioară a peroneului, uneori cu *diastasis* tibioperonier (24). **Fractură joasă ~,** sin.: *Fractură genisuprageniană,* fractură bimaleolară, dintre care cea peronieră se găsește imediat supramaleolar, cu traiect oblic în jos, înainte și înăuntru; nu se însoțește de *diastasis* tibioperonier (24). **Fractură stelată ~,** sin.: *Fractură Pouteau joasă,* fractură intraarticulară totală, cu mai multe traiecte, a extremității inferioare a radiusului (24). **Semnul ~.** 1. Constatarea unei laxități capsulare în sens vertical, în luxația congenitală de șold, prin tracțiuni și relaxări în axul longitudinal al coapsei (24). 2. În osteosarcom, senzație de crepitație la presiune (24). **Semnul lănțișorului ~,** în tenosinovita tuberculoasă, formațiunile riziforme, trecînd pe sub un ligament, dau senzația unui lanț, care trece printr-o teacă îngustă (24).

Dura mater (lat. *dura* = tare, *mater* = mamă), sin.: *Pachymeninx.* Meningele conjunctiv extern situat între canalul osos craniovertebral (pe care-l căptușește) și membrana arahnoidă (1). **~ mater encephali,** porțiunea craniană a durei mater (1). **~ mater spinalis,** porțiunea vertebrală a durei mater (1).

Duracryl. Material acrilic dur, alb sau roz, care se folosește pe scară largă în stomatologia ortopedică; are proprietatea esențială de a se polimeriza rapid, la temperatura mediului ambiant sau a cavității bucale și fără presiune. Servește în general la reparații rapide ale unor proteze dentare (38).

Duran-Reynals, Francisco, 1899 — 1958, **Factorul ~,** factor prezent în testiculul de iepure, identificat ulterior cu hialuronidaza; mărește capacitatea de invazie a microorganismelor (3).

Durand-Giroud. Vaccinul ~. Vaccin antiexantematic preparat cu *Rickettsia Prowazeki,* cultivată în plămîn de șoarece (22).

Durand-Nicolas-Favre (Durand, Joseph; Nicolas, Joseph; Favre, Maurice). **Boala ~,** Limfogranulomatoza inghinală subacută.

Duraomentoanastomoză. Operație derivativă în caz de blocaj al scurgerii lichidului cefalorahidian (hidrocefalie), prin care se stabilește o anastomoză între spațiul subarahnoidian și marele epiploon (26).

Durată (lat. *durare* = a dura). Perioadă de timp (32). **~ de iradiere,** timpul în care se aplică o doză utilă de energie radiantă (36). **~ de înjumătățire,** Timp de înjumătățire. **~ medie de internare,** indicator care caracterizează numărul mediu de zile în care un bolnav (însoțitor, gravidă, nou-născut etc.) ocupă un pat în spital (sanatoriu, casă de naștere etc.) (29). **~ medie de viață,** Viața medie.

Duraureterostomie. Operație de drenaj al lichidului cefalorahidian în hidrocefalia internă obstructivă, constînd din anastomoza latero-laterală sau termino-laterală a unui ureter cu dura mater spinală și spațiul subarahnoidal de aceeași parte. Astăzi părăsită (26).

Dürck. Granulomul ~, leziune cerebrală în malaria tropică, caracterizată prin proliferarea celulelor gliale în jurul zonelor de necroză ce apar ca urmare a unor tromboze vasculare, realizîndu-se aspectul de rozetă (2).

Durere (lat. *dolor*), sin.: *Dolor.* Senzație neplăcută, de intensitate variabilă, rezultînd din excitarea receptorilor nervoși specifici (4). **~ în „bară",** durere la nivelul epigastrului și iradiind către hipocondrul drept și cel stîng (în special către cel stîng), caracteristică unei suferințe pancreatice (11). **~ în „broșe",** durere caracteristică în ulcerul gastric al micii curburi, localizată la epigastru și avînd corespondență dorsală, mai ales la nivelul omoplatului stîng (11). **~ cordonală,** durere datorită leziunilor din cordoanele laterale ale măduvei care afectează fasciculul spinotalamic; are un caracter difuz, neprecis, și este însoțită adesea de parestezii (27). **Dureri de dilatație.** Dureri care survin la naștere din cauza contracției uterine, a modificărilor anatomice și structurale ale colului uterin și a distensiei și compresiunii organelor din pelvis (18). **Dureri de expulsie.** Dureri puternice date de distensia vaginului, perineului și orificiului vulvar, survenind la naştere (18). **Dureri false,** sin. : *Fals travaliu.* Apariţia pe o scurtă perioadă de timp a unor contracţii uterine dureroase, de intensitate redusă, care nu sînt urmate de declanşarea naşterii (18). ~ **fantomă,** durere simţită de bolnavii care au suferit o amputaţie a unui segment al membrelor, în segmentul corespunzător, datorită persistenţei temporare a imaginii schemei corporale anterioare (27). ~ **fulgurantă,** durere spontană, vie şi scurtă, ca un fulger; se întîlneşte în mod obişnuit în tabes (4). ~ **lancinantă,** durere asemănătoare cu înţepătura provocată de un corp tăios care pătrunde brusc în adîncimea ţesuturilor (4). ~ **în „lovitură de pumnal",** durere bruscă, brutală, asemuită de bolnav cu o lovitură de pumnal, anunţînd o perforaţie intestinală în peritoneul liber (11). **Dureri de naştere.** Dureri lomboabdominale, ritmice, provocate de contracţiile uterine în cursul travaliului (18). ~ **osteocopă,** sin. : *Osteodinie.* 1. În general, orice durere acută în os (24). 2. În special, durerea nocturnă din osteitele condensante (luetice, posttraumatice etc.) (24). **Dureri premonitorii.** Durerile premergătoare începutului naşterii sau începutului unui avort. Survin la 6—48 ore înainte de declanşarea travaliului, manifestîndu-se prin vagi dureri lombare sau lomboabdominale sau prin senzaţie de greutate în regiunea hipogastrică (18). ~ **pseudotabetică,** durere cu apariţie bruscă, în plină sănătate, însoţită de vărsături incoercibile şi simulînd o criză gastrică tabetică; este o manifestare a unui ulcer gastric (11). ~ **pulsatilă,** durere ritmată de pulsaţiile arteriale; apare de obicei în inflamaţii (4). ~ **radiculară,** durere determinată de leziuni iritative ale rădăcinilor spinale posterioare; are topografie corespunzătoare teritoriului de distribuţie a rădăcinii afectate (27). ~ **referită,** durere determinată de excitaţii puternice viscerale, proiectată într-un anumit teritoriu cutanat (27). ~ **talamică,** durere datorită leziunilor talamusului (nucleul lateral). Este heterolaterală faţă de leziune, poate ocupa o jumătate a corpului sau poate fi limitată la faţă sau la unul din membre. Apare spontan, este difuză şi neprecisă şi are o tonalitate de arsură. Este foarte penibilă şi are un caracter hiperpatic, adică este însoţită de tendinţa de a reacţiona excesiv la orice excitaţie neplăcută senzitivă, senzorială sau psihică (27). ~ **terebrantă,** durere profundă, asemănătoare pătrunderii unui corp solid care ar dilacera sau sfredeli ţesuturile respective (4).

Durham, H. A. **Operaţia ~,** miotomia fasciculelor anterioare ale marelui fesier în şoldul în resort (24).

Durillon (fr.). Clavus.

Durină (fr. *durine*). Boală parazitară a ecvideelor, determinată de *Trypanosoma equiperdum.* Este cunoscută şi sub denumirea improprie de sifilis al cailor datorită transmisiunii în timpul contactului sexual. În prima perioadă (primară), boala se manifestă prin leziuni la nivelul organelor genitale; în perioada secundară, prin leziuni ganglionare, iar în perioada terţiară, prin leziuni nervoase (31).

Duritate (lat. *duritas*). 1. Calitatea de a fi tare, dur (36). 2. În radiobiologie, calitatea radiaţiilor ionizante de a fi mai mult sau mai puţin penetrante, în funcţie de lungimea lor de undă (λ) (36). 3. În tehnica dentară, calitatea materialelor dentare, de a nu se lăsa zgîriate sau crestate sub acţiunea mecanică a forţelor din cavitatea bucală (39).

Duritatea apei. Termen care exprimă cantitatea totală de săruri de calciu şi magneziu solvite în apă. O apă dură prezintă inconveniente în utilizarea menajeră (nu spală, nu fierbe legumele, are gust sălciu) şi industrială (favorizează depuneri de săruri de calciu pe cazane). Duritatea se exprimă în grade germane (1 g = 10 mg CaO). O apă potabilă nu trebuie să aibă duritate mai mare de 20 grade germane (20).

Duroarahnoidită. Inflamaţia durei mater şi a arahnoidei (2).

Duroterm. Masă de ambalat specială, folosită la confecţionarea tiparelor, în vederea turnării pieselor metaloprotetice din aur dentar (38).

Duroziez, Paul Louis, 1826—1897. **Boala ~,** denumire veche pentru stenoza mitrală pură (10). **Dublu suflu ~,** succesiune de două sufluri, percepută prin compresiunea cu stetoscopul a arterelor mari (femurală). Primul suflu, prezent şi la normali, corespunde pulsului arterial; cel de-al 2-lea apare în cazurile cu presiune diferenţială crescută (de ex. în insuficienţa aortică) (10). **Ritmul ~,** onomatopeea auscultatorie din stenoza mitrală (rrru-pfu-ta-ta!), datorită uruiturii diastolice, suflului presistolic, zgomotului I clacant la vîrf şi dedublării zgomotului al II-lea la bază prin clacmentul de deschidere a valvulei mitrale (10).

Duş (fr. *douche*). Procedură hidroterapică la care, pe lîngă factorul termic, acţionează în mod deosebit şi cel mecanic, presiunea putînd ajunge la 2 atmosfere. Duşurile pot fi reci, calde, alternante, în formă de rozetă, ascendente, duş-gigant, duş-manta etc. (4). ~ **de aer,** flux de aer cu o anumită viteză şi temperatură (uneori şi umiditate), dirijat asupra unei persoane cu scopul de a combate efectele nocive ale căldurii radiante din mediu (9). ~ **scoţian,** duş alternant: rece (18°) şi cald (40°) (4).

Duş-masaj. Procedură combinată de masaj cu un duş de apă (4).

Dutemps-Cestan. Semnul ~, semn descris în paralizia facială. Bolnavul este invitat să privească în jos şi să închidă uşor ochii. Cînd semnul este prezent, pleoapa superioară de partea paralizată se ridică puţin în sus (27).

Dutton, J. Everett, 1876—1905. **Febră ~ recidivantă,** formă clinică a febrei recurente transmisă prin căpuşă, întîlnită în centrul Africii şi provocată de *Borrelia duttoni* (8).

Duval, P. **Colopexia ~,** Colopexie în echer. **Drenajul ~,** metodă de drenaj coledocian prin tub de cauciuc pierdut (11). **Procedeul ~,** procedeu de închidere a bontului duodenal prin strivire, ligatură şi înfundare în două burse (11).

Duval-Grégoire. Operaţia ~, Colopexie în echer.

Duval-Proust. Procedeul ~, procedeu de cură a prolapsului rectal prin perineorafie posterioară (11).

Duvernay. Forajul ~, sin.: *Operaţia Graber-Duvernay,* crearea unui tunel transtrohanterocervicocapital în extremitatea superioară a femurului, cu ajutorul unui burghiu gros, în scopul de a modifica regimul circulator în artroza coxofemurală geodică (24). **Semnul ~,** sin.: *Semnul pantofului,* în coxartroză, bolnavul se încalţă prin spate, prin flectarea genunchiului (24).

D.V. Mx. Abreviere pentru debitul ventilator maxim (34).

Dy. Simbolul disprosiului (5).

Dyes. Fractură ~, fractura plăcilor marginale ale corpului vertebral (24).

Dyke-Young (Dyke, van D.C.; Young, L. E.). **Anemia ~,** Anemie hemolitică macrocitară.

Dysostosis (*dis-* + gr. *osteon* = os + *-osis*). Disostoză. **~ multiplex,** Sindromul Hurler, vezi Hurler.

Dysphagia (*dis-* + gr. *phagein* = a mînca + *-ia*). Disfagie. **~ lusoria,** sindrom de compresiune esofagotraheală printr-un traiect aberant al arterei subclaviculare stîngi, datorit unei anomalii congenitale a involuţiei arcurilor aortice embrionare (10).

e

e. Abreviere pentru Numărul Euler. Vezi Euler (7).

Eagle, Harry. **Soluţia ~,** mediu nutritiv sintetic de bază compus din 13 aminoacizi şi 8 vitamine, folosit la cultura unor celule *in vitro* (22).

Eales, Henry, 1852–1913. **Boala ~,** sin.: *Hemoragie recidivantă juvenilă, Periflebită retiniană*, periflebită retiniană asociată cu hemoragii recidivante în vitros, posibil de natură tuberculoasă (28).

Earle. Soluţia ~, soluţie salină tamponată, utilizată în medii nutritive, cu aplicaţie în culturile celulare (22).

Ebbinghaus, Hermann, 1850–1909. **Metoda ~,** metodă de studiere a memoriei prin reproducerea unui material mnezic repetat de atîtea ori pînă cînd aceasta se face fără greşeli; aprecierea funcţiilor memoriei se face după timpul şi numărul repetiţiilor (35).

Eber. Reacţia ~, metodă de determinare a amoniacului din carne. Se bazează pe formarea unui nor alb de clorură de amoniu în atmosfera unui cilindru sau a unei eprubete în care se găseşte un amestec de acid clorhidric, alcool şi eter etilic şi în care se suspendă (fără a atinge reactivul) o bucăţică de carne care conţine amoniac. Se foloseşte pentru cercetarea alterării cărnii (20).

Eberlein-De Bongiovanni. Sindromul ~, virilism suprarenal cu hipertensiune, prin deficit de biosinteză a cortizonului cu hiperplazie reacţională (7).

Ebertită. Febră tifoidă.

Ebin. Operaţia ~, secţionarea combinată a tracturilor piramidale ventral şi lateral la nivelul măduvei cervicale, în diskineziile extrapiramidale (26).

Ebner, Victor, von, 1842–1925. **Fibrele ~,** sin.: *Lamele dentinare*, fibre fine colagene descrise de Ebner în dentină; sînt paralele cu axul dintelui şi grupate în fascicule de 6–8; se încrucişează perpendicular pe direcţia canaliculelor dentinare şi determină structura lamelară a dentinei (38). **Glandele ~,** sin.: *Glande linguale seroase*, glande seroase care se deschid în şanţurile papilelor caliciforme ale limbii (1).

Ebrietate (lat. *ebrietas* = beţie). Alcoolism acut.

Ebstein, Wilhelm, 1836–1912. **Boala ~,** cardiopatie congenitală, caracterizată printr-o inserţie joasă, anormală a valvelor septală şi posterioară ale tricuspidei pe peretele ventricular, constituind o membrană care separă ventriculul în două camere; uneori se asociază un defect septal atrial (10). **Semnul ~,** unghiul cardiohepatic găsit obtuz în revărsatele pericardice masive (10).

Eburnare (lat. *eburneus* = din fildeş). Aspect clinic şi mai ales radiologic de îngroşare a osului prin condensare osoasă (24). **~ algică posttraumatică,** boala Leriche, vezi Leriche.

Ecart diferenţial (Aubry şi Giraud). Testul audiometric Bing. Vezi Bing.

ECBO. Vezi Virusuri orfane.

Ecchondrosis physaliphora. Termen care desemnează resturile notocordului primitiv de la nivelul sincondrozei sfenobazilare, din care se dezvoltă cordomul intracranian (26).

Ecforie (gr. *ekphoros* = a fi făcut cunoscut). În psihologie, reproducerea amintirilor (35).

ECG. Abreviere pentru Electrocardiogramă (10).

Echidnază. Enzimă din veninul de vipere; are acţiune inflamatorie (14).

Echidnotoxină. Principiu toxic conţinut în veninul unor vipere (14).

Echilibru (lat. *aequilibrium*). 1. Stare de repaus a unui corp supus acţiunii unor forţe care se anulează între ele (32). 2. Starea unei reacţii reversibile, cînd cele două reacţii inverse se desfăşoară cu aceeaşi viteză şi se ajunge la o anumită limită (32). 3. Stare de stabilitate (32). **~ acido-bazic,** stare normală de echilibru între acizii şi bazele mediului intern al organismului, întreţinută prin mecanisme fizice (sisteme-tampon) şi biologice de îndepărtare a excesului de acizi sau baze prin plămîni, rinichi, piele etc. şi care asigură un pH în imediata apropiere a neutralităţii (7,30–7,45 sînge; 7,2–7,5 sudoare etc.) (15). ~ **alimentar**, sin.: *Echilibru nutritiv*, noţiune care desemnează necesitatea existenţei unor raporturi definite între diverşii constituenţi ai unui regim alimentar, raport care interesează atît componentele plastice şi energetice (protide, lipide, glucide), cît şi vitaminele, sărurile minerale etc. (5). ~ **azotat**, raportul dintre *ingesta* şi *excreta* de material azotat. Este utilizat ca indice al metabolismului proteic în diferite stări patologice sau fiziologice, ca şi în studiul acţiunii factorilor de mediu asupra acestui metabolism (20). ~ **coloid**, condiţie de stabilitate a coloizilor umorilor unui organism. Tulburarea unui astfel de echilibru duce la şoc coloidoclazic sau la criză anafilactoidă (5). ~ **dinamic**, rezultanta în timp a echilibrului dintre diferitele forţe de acelaşi sens sau de sens contrar care caracterizează desfăşurarea proceselor vitale (5). ~ **ionic**, momentul în care influxurile şi efluxurile ionilor de Na şi K prin membranele semipermeabile sînt egale. Nu poate exista un flux net al substanţei, fără o forţă care să acţioneze asupra sa, iar existenţa unei forţe care acţionează asupra ionilor denotă totodată existenţa unei diferenţe de potenţial de energie. Pentru a putea aprecia starea de echilibru pentru ioni trebuie cunoscute atît concentraţia, cît şi diferenţa de voltaj de o parte şi de alta a membranei (6). ~ **de membrană Donnan**, vezi Donnan. ~ **nutritiv**, Echilibru alimentar. ~ **ocluzal bilateral total**, contactul simultan al tuturor cuspizilor bucali şi linguali ai celor două arcade dentare atît pe partea activă, cît şi pe partea opusă, în timpul masticaţiei sau în mişcări de lateralitate, în contact, ale mandibulei (39). ~ **stabil al oxigenului**, perioadă de activitate musculară în care consumul de oxigen se păstrează la un nivel constant datorită echilibrului dintre producerea cataboliţilor şi oxidarea lor (9). ~ **termic**, stare a organismului în care, producţia de căldură (termoproducţia), fiind egală cu pierderea de căldură (termodispersia), se menţine un nivel aproape constant al temperaturii corpului (9). ~ **vitaminic**, noţiune care arată necesitatea asigurării unor raporturi definite între vitaminele ingerate, pe baza existenţei unor anumite corelaţii de sinergism sau antagonism între diferitele tipuri de substanţe vitaminice (5).

Echimolecularitate (lat. *equus* = egal + dim. de la *moles* = materie, masă). Stare a unor soluţii care conţin într-un volum dat aceeaşi cantitate de molecule (4).

Echimoză (gr. *ekkhymosis*). Pată de culoare pe piele şi mucoase, datorită extravazării sîngelui; sufuziunea este bine delimitată, iar culoarea variază în timp, datorită transformărilor hemoglobinei, de la roşu-închis la violet, apoi albastru, verde-gălbui, dispărînd în 12–15 zile complet; pe conjunctive, echimoza este roşie şi rămîne de aceeaşi culoare pînă la resorbţie (23). ~ **numulară scrotală**, vezi Destot.

Vezi şi: Hannequin.

Echinism (lat. *equinus* = cal), sin.: *Pes equinus*, *Picior echin*. Diformitate a piciorului constînd dintr-o flexiune plantară exagerată din articulaţia tibioastragaliană. Poate fi congenital sau dobîndit, prin afecţiuni neurologice (poliomielită), reumatism degenerativ, traumatic etc. (24).

Echinococcus. Gen de parazit din familia *Taenidae*, clasa *Cestode*. *Specii mai importante*: *E.granulosus* (sin.: *Taenia echinococcus*), întîlnit ca formă adultă la cîine, vulpe, şacal, pisică etc., iar ca formă larvară (chistul hidatic sau hidatida) la om, oaie, vite cornute şi alte animale; *E.alveolaris* (sin.: *E.multilocularis*) determină echinococoza alveolară (multiloculară) (31).

Echinococoză, sin.: *Chist hidatic*, *Hidatidoză*. Boală parazitară determinată de dezvoltarea în organismul omului a larvei (hidatida, chistul hidatic) de *Echinococcus granulosus*. Infestarea omului se face prin ingerarea embrioforilor răspîndiţi în natură, mai ales de cîini, care găzduiesc forma adultă a parazitului. Boala are un caracter destul de grav şi se însoţeşte de fenomene toxice şi diferite alte tulburări, care variază în funcţie de localizarea chistului în ficat, plămîn sau alt organ (31). ~ **alveolară**, sin.: *Echinococoză bavaro-tiroliană*, *Echinococoză multiloculară*, *Hidatidoză alveolară*, boală parazitară rară (mai frecventă în Bavaria, Tirol, Alaska şi Siberia), determinată de dezvoltarea în ficatul omului (mai rar în alte organe) a larvei *Echinococcus multilocularis*, parazit din clasa cestodelor, care ca adult se întîlneşte la unele specii de vulpi. În localizarea hepatică, parazitul, prin infiltrare treptată, formează o masă compactă săpată de numeroase cavităţi inegale care dau organului un aspect alveolar, multilocular (31). ~ **bavaro-tiroliană**, Echinococoză alveolară. ~ **cerebrală**, infestaţie cerebrală cu larve (chist hidatic, hidatide) de *Taenia echinococcus* (27). ~ **hepatică**, localizare a infestării cu *Taenia echinococcus* la nivelul ficatului, cu formarea unui chist de mărime variabilă, care dă organului aspect tumoral (16). ~ **multiloculară**, Echinococoză alveolară. ~ **secundară**, complicaţie gravă a echinococozei, determinată de transformarea în noi chisturi hidatice a scolecşilor sau veziculelor proligere eliberate dintr-un chist hidatic rupt (31).

Echinoparyphium. Gen de viermi paraziţi din familia *Echinostomidae*, clasa *Trematoda*, care parazitează în special păsările. Specia *Echinoparyphium oidzumii* parazitează accidental şi omul (31).

Echinorhynchus, sin. : *Gigantorhynchus*, *Macracanthorhynchus*. Gen de viermi paraziţi nematelminţi din ordinul *Acanthocephala* ; unele specii parazitează în mod accidental şi omul (31).

Echinostoma. Gen de viermi paraziţi din familia *Echinostomidae*, clasa *Trematoda*. Specii mai importante: *E.echinatum*, *E.ilocanum*, *E.macrorchis* şi *E. revolutum* care apar accidental la om (31).

Echinostomiază. Boală parazitară destul de rară, determinată de infestarea cu viermi trematozi din genul *Echinostoma* (31).

Echipier sanitar. Persoană componentă a grupei sanitare, care este pregătită printr-un curs sanitar organizat de Crucea Roşie. În cadrul cursului, echipierul sanitar învaţă cum să-şi acorde în caz de îmbolnăvire sau accidente autoajutor sau să acorde prim-ajutor altor persoane, să participe la acţiunile sanitare de masă etc. (29).

Echivalent (lat. *aequivalens*). 1. De aceeaşi valoare (4). 2. Un simptom care apare în locul altuia obişnuit în boala respectivă (4). **~ chimic,** cantitatea în grame dintr-o substanţă care se combină sau substituie 8 g oxigen (5). **~ toxic,** cantitatea de toxic necesară pe kilocorp de animal, pentru a produce starea de intoxicaţie (23). **~ ventilator pentru oxigen** (Antony), volumul de aer ventilat pentru consumarea a 100 ml O_2 ; se calculează după formula :

$$\frac{\text{D.V./min. (în ml)}}{\text{consumul de } O_2\text{/min. (în ml)} \times 10}\text{ ; normal:}$$

1,8–3,1 (34).

Vezi şi : Joule.

Echivalent-gram. Greutatea atomică a unui element, divizată cu valenţa acestuia şi exprimată în grame (5).

Echivalenţă (lat. *aequus* = egal + *valere* = a avea valoare). Se referă în general la sistemele care au o aceeaşi valoare. În medicină, termenul se utilizează pentru caracterizarea unui simptom care substituie un altul ce este obişnuit pentru o anumită boală (5). **~ epileptică,** sin. : *Epilepsie larvată*, fenomen senzitiv, senzorial, motor, visceral sau psihic, cu caracter paroxistic, însoţit de diminuarea sau pierderea stării de cunoştinţă şi cu amnezie consecutivă ; constituie una din formele clinice de manifestare a epilepsiei (27). **~ în plumb,** raportul dintre absorbţia radiaţiilor ionizante ale unui material anumit faţă de absorbţia unei plăci de plumb de o grosime dată (cristalul ecranului radioscopic are o echivalenţă de 2 mm Pb) (36).

ECHO. Prescurtare pentru *Enteric cytopathogenic human orphan*. Grup de germeni inframicrobieni, cuprinzînd pînă în prezent 32 tipuri serologice, izolaţi în culturi celulare din tractul intestinal al omului, agenţi etiologici ai unor afecţiuni cu larg polimorfism clinic (meningite, boli eruptive, enteropatii, afecţiuni respiratorii etc.) (22).

Eck, Nikolai Vladimirovici, 1847–1917. **Fistulă ~,** anastomoză vasculară experimentală prin care se derivă sîngele port în vena cavă inferioară (11).

Eclampsie (gr. *eklampsis*). Toxicoză gravidică cu debut brusc, caracterizată prin convulsii, faţă cianotică, ascensiune termică, oligurie cu albuminurie şi uremie consecutivă. Anatomopatologic se constată : tromboze vasculare multiple, necroze şi hemoragii în organe parenchimatoase (ficat), nefroză, edem meningian şi chiar zone de hemoragii şi ramolisment cerebral (2). **~ nefrogenă,** sindrom clinic întîlnit în unele forme de glomerulonefrite difuze şi de scleroze renale sau în cursul nefropatiei de sarcină şi caracterizat prin semne clinice de hipertensiune intracraniană consecutive edemului cerebral (25).

Eclampsism. Preeclampsie.

Eclator (fr. *éclateur*), sin. : *Scînteietor*. Rezistenţă făcînd parte din circuitul oscilant. Cînd potenţialul condensatorului creşte şi depăşeşte rezistenţa eclatorului se produce la nivelul celor 2 poli ai eclatorului o scînteie electrică, aparent unică, compusă însă în realitate dintr-un număr mai mare de scîntei (aproximativ 20 la fiecare descărcare) (4).

Eclipsă vasculară cerebrală. Suspendare bruscă, de foarte scurtă durată, a unor funcţii cerebrale, datorită unei ischemii trecătoare (27),

Ecloziune (fr. *éclosion*). În entomologie ieşirea larvei din ou (31).

Ecmnezie (gr. *ek* = în afară + *mneme* = memorie). Variantă a amneziei constînd din pierderea amintirii evenimentelor recente şi transpunerea în prezent a evenimentelor dintr-o perioadă de viaţă mult anterioară, a căror amintire este mai bine păstrată (35).

ECMO. Vezi Virusuri orfane.

Ecmolină. Antibiotic extras de Ermolieva din lapţi de peşte, cu acţiune faţă de unele mixovirusuri (22).

Ecnoia (Ziehen) (gr. *ek* = în afară + *nous* = minte). Stare de frică şi anxietate apărînd la copii, influenţînd somnul, apetitul şi funcţiile excretorii (35).

Eco- (gr. *echo* = sunet repetat). Element de compunere, care introduce în cuvinte sensul de repetare sau de ecou (32).

Ecoacuzie (*eco-* + gr. *akouein* = a auzi). Tulburare subiectivă a funcţiei auditive, caracterizată prin perceperea unui sunet auzit altădată (15).

Ecoencefalografie (*eco-* + gr. *enkephalos* = creier + *graphein* = a scrie). Metodă de diagnosticare a proceselor patologice intracraniene cu ajutorul ultrasunetelor (15).

Ecografie (*eco-* + gr. *graphein* = a scrie). 1. Metodă de apreciere a diferitelor grade de densităţi ale ţesuturilor, prin măsurarea variaţiilor în ecoul reflectat de vibraţiile ultrasonore (15). 2. Intercalare în scris de către bolnav a unor cuvinte auzite întîmplător, întîlnită mai ales în catatonie (35).

Ecokinezie (*eco-* + gr. *kinesis* = mişcare). Ecopraxie.

Ecolalie (*eco-* + gr. *lalein* = a vorbi). Repetarea cuvintelor auzite sau citite, întîlnită mai des în catatonie (35).

Ecologie (gr. *oikos* = casă + *logos* = ştiinţă). Ramură a fiziologiei, care se ocupă cu relaţiile dintre organismele vii şi mediul înconjurător (15).

Ecomimie (*eco-* + gr. *mimia* = imitaţie). Imitarea expresiilor mimice ale interlocutorului sau persoanelor din jur, întîlnită mai des în catatonie (35).

Ecomotism (*eco-* + lat. *motio* = mişcare). Imitare a mişcărilor (35).

Economo, Constantin von, 1876—1931. **Boala ~**, sin.: *Encefalită A*, *Encefalită epidemică*, *Encefalită letargică*, *Encefalită vieneză*, *Nona*, encefalomielită epidemică sau sporadică, cauzată de un virus neurotrop, neidentificat încă, apărînd mai ales la adulţi, de predilecţie în anotimpul rece; este caracterizată clinic, în stadiul acut, prin febră, simptome nervoase variate, în special hipersomnie, paralizii oculare, tulburări extrapiramidale şi vegetative (traducînd interesarea formaţiunilor cenuşii mezodiencefalice) şi tulburări psihice moderate, excitaţie, delir, halucinaţii sau stări depresive. Evoluează, în general, după o fază intermediară de 5—15 ani către faza cronică — parkinsonismul postencefalitic (8).

Ecopatie (*eco-* + gr. *pathos* = boală). Manifestare nevrotică constînd din repetarea fără sens a unor cuvinte sau acţiuni, întîlnită de obicei în nevrozele de tip obsesivofobic (35).

Ecopraxie (*eco-* + gr. *prassein* = a efectua), sin.: *Ecokinezie*. Imitare a gesturilor interlocutorului sau a altor persoane din jur, întîlnită mai des în stările catatonice (35).

Ecostatism (lat. *e* = fără + *costa* = coastă). Apleurie.

Ecotimie (*eco-* + gr. *thymos* = minte, spirit). Reflectarea în reacţiile emoţionale ale bolnavului a tonusului afectiv al interlocutorului sau altor persoane din jur (35).

Ecotiopat. Compus fosforilcolinic cu acţiune anticolinesterazică greu reversibilă, lipsit de toxicitate centrală; se foloseşte terapeutic ca antiglaucomatos în aplicare locală (14).

Ecou (gr. *echo* = sunet repetat). Fenomen de reflectare a sunetelor pe o suprafaţă discontinuă (Dicţionarul limbii române moderne). **~ amforic**, voce amforică percepută la un interval de timp după vocea orală (34). **~ gîndirii**, în psihiatrie, variantă a automatismului asociativ, constînd din repetarea, ca de un ecou, a celor gîndite sau citite de bolnav (35). **~ metalic**, clinchet particular, perceput stetacustic în pneumopericard şi pneumotorax (34).

Ecran (fr. *écran*). 1. Perete subţire pentru protejarea unor regiuni împotriva acţiunilor acustice, optice, electrice, termice, radioactive etc. (32). 2. Suprafaţă plană, mată, albă sau argintie, pe care se formează sau se proiectează imaginile unor corpuri (32). **~ de brianţă**, Amplificator de imagine. **~ electronic**, Amplificator de imagine. **~ întăritor**, sin.: *Folie*, piesă utilizată în executarea radiografiilor, construită dintr-un suport de carton pe care se află o emulsie de săruri de tungstat de cadmiu. Introdus în casetă, de o parte şi de alta a filmului radiologic, produce, sub influenţa radiaţiilor Röntgen, o luminiscenţă (fluorescenţă albastră-violetă), care se adaugă acţiunii radiaţiilor Röntgen în impresionarea plăcii fotografice. Scurtează timpul de expunere şi necesită un regim de radiografie de cîteva ori mai redus (36). **~ radiologic**, piesă a aparatului Röntgen construită dintr-un carton (suport) pe care se găsesc aplicate săruri fluorescente; pe ecran se formează imaginea radioscopică (36).

Ecranare. Operaţie prin care un anumit sistem fizic, situat într-o anumită regiune a spaţiului, este sustras unei acţiuni fizice exterioare cu ajutorul unui ecran. După natura acţiunii fizice exterioare, ecranarea poate fi: acustică, optică, electrică, magnetică, electromagnetică, mecanică etc. Pentru radiaţiile ionizante (α, β, γ), ecranarea trebuie făcută diferenţiat, ţinînd seama de mecanismele de interacţiune a acestora cu materia (6).

Ecrazor (fr. *écraseur*). Instrument metalic folosit în chirurgia intestinală (mai ales a intestinului gros), format din două ramuri care se pot strînge, strivind între ele o porţiune de intestin şi uşurînd în felul acesta înfundarea capetelor intestinale (11).

Vezi şi: **Martel**, **Mayo**, **Pauchet**, **Payr**.

Ecruisaj. Starea unui material metalic solid, ale cărui proprietăţi metalice au fost modificate în urma deformării plastice provocată de prelucrarea lui mecanică la rece sau la temperaturi mai joase decît cea de recristalizare. Prezintă importanţă deosebită în prelucrarea aliajelor dentare (39).

Ectacolie (gr. *ektakos* = capabil de a se mări + *kolon* = intestin gros). Dilatarea unei porţiuni a colonului (15)

Ectazie (gr. *ektasis* = extindere). Dilataţia unui organ cavitar, a unui conduct sau a unui vas (1).

Ectimă (gr. *ek* = în afară + *thyein* = a erupe), sin.: *Impetigo ulceros, Streptodermie ulceroasă*. Varietate de streptococie cutanată. Începe cu o flictenă, prin a cărei rupere se formează o ulceraţie rotundă-ovalară, cu areolă roşie inflamatorie. Prin uscarea serozităţii la suprafaţă se acoperă cu o crustă groasă, brună, sanguinolentă (12). ~ **gangrenoasă,** formă de ectimă care se manifestă printr-o importantă pierdere de substanţă de aspect sfacelic; este localizată aproape exclusiv la membrele inferioare (gambe) (12). ~ **scabioasă,** complicaţie piococică a leziunilor de grataj din scabie (12). ~ **sifilitică,** denumire improprie pentru sifilidele secundare ulceroase (12). ~ **terebrantă a scrofuloşilor,** Tuberculide ulceroase.

Ecto- (gr. *ektos* = în afară). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de extern, situat în afară (32).

Ectoantigen. Antigen bacterian superficial, care poate fi desprins cu uşurinţă prin agitarea germenilor în soluţie izotonică de NaCl (3).

Ectoblast (*ecto-* + gr. *blastos* = germen). 1. Termen vechi pentru ectoderm (1). 2. Ectodermul primitiv (1). 3. Termen impropriu pentru ectoplast (1).

Ectocardie (*ecto-* + gr. *kardia* = inimă), sin.: *Ectopie cardiacă*. Viciu congenital constînd dintr-o situare anormală, intra- sau extratoracică, a inimii (2).

Ectocinerea (*ecto-* + lat. *cinerea* = cenuşie). Denumire dată substanţei cenuşii a cortexului cerebral (15).

Ectocolostomie (*ecto-* + gr. *kolon* = intestin gros + *stoma* = gură, deschidere). Deschidere operatorie, la piele, a unui segment colic (11).

Ectocornee (*ecto-* + lat. *corneus* = cornos). Pătura externă a corneei (1).

Ectocoroidee (*ecto-* + gr. *chorion* = piele + *eidos* = formă). Pătura externă a coroidei (1).

Ectocranial (*ecto-* + gr. *kranion* = craniu). Care aparţine părţii externe a cutiei craniene (1).

Ectodactilism (*ecto-* + gr. *daktylos* = deget). Lipsa unuia sau mai multor degete (15).

Ectoderm (*ecto-* + gr. *derma* = piele). Cea mai externă dintre cele 3 pături germinale primare ale embrionului, din care derivă epidermul, fanerele, învelişul epitelial al stomodeului şi proctodeului şi tubul neural cu toate derivatele acestuia (1). ~ **amniotic,** epiteliul intern al amniosului care se continuă cu epidermul embrionului pînă la ombilic (1). ~ **bazal,** porţiune a trofoblastului care acoperă suprafaţa uterină erodată a sinusurilor placentare, continuîndu-se cu vîrfurile vililor corionici; dispare, în parte, în sarcina înaintată (1). ~ **bilaminat,** epidermul embrionului tînăr, care constă dintr-o pătură germinală şi din *epitrichium* (1). ~ **epidermal,** sin.: *Epiblast,* partea ectodermului destinată formării epidermului (1). ~ **neural,** sin.: *Neuroblast,* partea ectodermului destinată formării tubului neural şi crestei neurale (1). ~ **primar,** Ectoderm primitiv. ~ **primitiv,** sin.: *Ectoblast, Ectoderm primar,* pătură externă, nediferenţiată, a gastrulei sau a blastodiscului bilaminar (1).

Ectodermoză (*ecto-* + gr. *derma* = piele + *-oză*). Afecţiune caracterizată prin leziuni ale ţesuturilor derivate din ectoderm, în special ale pielii (2). ~ **erozivă pluriorificială** (Fiessinger-Rendu), vezi Eritem polimorf. ~ **neurotropă,** nume generic propus de Levaditi, Harvier şi Nicolau pentru afecţiunile inframicrobiene, ai căror germeni cauzali afectează ţesuturile derivate din ectoderm: învelişul cutanat şi mucos (ectodermul propriu-zis), sistemul nervos şi anexele sale (ectodermul invaginat) (22).

Ectofit (*ecto-* + gr. *phyton* = plantă). Vezi Ectoparazit.

Ectoglie. Pătura externă a tubului medular primitiv embrionar (1).

Ectokelostomie (*ecto-* + gr. *kele* = hernie + *stoma* = gură, deschidere). Cura herniei pe cale ventrală, cu deschiderea şi marsupializarea sacului herniar urmată de închiderea ulterioară şi cură radicală (11).

Ectomere (*ecto-* + gr. *meros* = parte). Blastomere destinate să ia parte la formarea ectodermului (1).

Ectomezoblast (*ecto-* + gr. *mesos* = mijloc + *blastos* = germen). Pătură celulară embrionară din a cărei diferenţiere rezultă ectoblastul şi mezoblastul (1).

Ectomezoderm (*ecto-* + gr. *mesos* = mijloc + *derma* = piele). Mezoderm derivat din ectodermul primar al unui blastodisc bilaminar sau gastrulă (1).

Ectopagus (G. St. Hilaire) (*ecto-* + gr. *pagos* = care este fixat). Făt teratologic dublu, caracterizat prin fuziunea pereţilor costosternali

Braţele, care corespund părţii atrofiate şi sudate, sînt adesea fuzionate (18).

Ectoparazit (*ecto-* + gr. *parasitos* = parazit). Parazit care trăieşte pe suprafaţa corpului; poate fi de natură vegetală (*ectofit*) sau animală (*ectozoar*) (31).

Ectoperitonită (*ecto-* + *peritoneu* + *-ită*). Inflamaţia foiţei parietale a peritoneului (11).

Ectopie (gr. *ek* = în afară + *topos* = loc), sin.: *Distopie, Heterotopie*. 1. Deplasarea sau aşezarea vicioasă a unui organ sau a unei părţi dintr-un organ, de origine mai ales congenitală (24). 2. Formarea stimulului contracţiei cardiace în altă parte decît în nodul sinoatrial; se descrie o ectopie pasivă (preluarea conducerii de către un centru inferior datorită ineficienţei stimulilor sinuzali normali) şi o ectopie activă (creşterea excitabilităţii acestor centri sau intervenţia altor mecanisme patogene) (10). ~ **cardiacă**, Ectocardie. ~ **cristaliniană**, dezvoltarea cristalinului într-o poziţie anatomică anormală (28). ~ **dentară**, situaţia unui dinte în apropiere sau la distanţă de locul normal pe arcadă; poate fi congenitală sau cîştigată, dinţii găsindu-se fie incluşi, fie în erupţie (38). ~ **mucoasei colului uterin**, înlocuirea epiteliului exocolului uterin cu epiteliu cilindric, care ia aspectul unor bobiţe mici, relativ regulate ca formă şi mărime (ca boabele de struguri), bine delimitate de epiteliul pavimentos neted (18). ~ **pupilară**, pupilă deplasată congenital, în mod obişnuit în sus şi nazal (28). ~ **renală**, sin.: *Rinichi ectopic*, malformaţie congenitală constînd din dezvoltarea rinichiului în afara poziţiei sale normale (11). ~ **renală încrucişată**, malformaţie congenitală în care ambii rinichi sînt situaţi de aceeaşi parte, ureterele avînd implantarea normală în vezică (11). ~ **testiculară**, anomalie congenitală rezultată dintr-o tulburare în procesul de coborîre a testiculului, care rămîne într-o poziţie intraabdominală, intrainghinală sau lîngă osul pubis. Varietatea de ectopie în care testiculul nu este palpabil constituie criptorhidia, termen care tinde să înlocuiască complet pe cel de ectopie (1). ~ **vasculară**, malformaţie vasculară de forme variate, de multe ori fără consecinţe funcţionale, constituind în aceste cazuri descoperiri de necropsie (2).

Ectoplacentă (*ecto-* + lat. *placenta* = placîntă). Partea funcţională a trofoblastului care se dezvoltă, dînd placenta (1).

Ectoplasmă (*ecto-* + gr. *plasma* = formaţie). Capsulă celulară.

Ectopotomie (gr. *ektopos* = în afară + *tome* = tăiere). Termen rar uzitat pentru definirea inciziilor operatorii practicate la o oarecare distanţă de zona sau viscerul asupra cărora se intervine chirurgical (18).

Ectoretină (*ecto-* + *retină*). Pătură externă, pigmentară, a retinei (1).

Ectors, Léon. **Sindromul** ~, sindrom caracterizat prin hemipareză ipsilaterală şi sindrom de arie 8; se întîlneşte în procesele cerebrale expansive care comprimă piciorul celei de-a 3-a circumvoluţii frontale (26).

Ectosferă (*ecto-* + gr. *sphaira* = sferă). Termen folosit uneori pentru desemnarea zonei exterioare a centrozomului (1).

Ectothrix. Dispoziţia sporilor dermatofiţilor în afara firului de păr (12).

Ectozoar (*ecto-* + gr. *zoon* = animal). Vezi Ectoparazit.

Ectro- (gr. *ektroma* = defect). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de defecţiune (32).

Ectrodactilie (*ectro-* + gr. *daktylos* = deget). Lipsa congenitală a unuia sau mai multor degete de la mînă sau picior (2).

Ectrogen (*ectro-* + gr. *gennan* = a produce). Care provoacă o malformaţie (18).

Ectrogenie (*ectro-* + gr. *gennan* = a produce). Malformaţie provocată printr-o lipsă totală sau parţială în dezvoltarea unor organe (18).

Ectromelie (*ectro-* + gr. *melos* = extremitate). Absenţa congenitală, parţială sau totală, a unui membru (33). ~ **infecţioasă**, viroză mortală, epizootică, a şoarecilor şi şobolanilor, caracterizată prin gangrene mutilante ale unuia sau mai multor membre sau ale cozii (22).

Ectropion (gr. *ek* = în afară + *trepein* = a întoarce). Eversiunea unei mucoase.Termenul este folosit în general pentru eversarea uni- sau bilaterală a pleoapei (28). ~ **cicatriceal**, ectropion produs după traumatisme sau leziuni care au produs cicatrice retractile ale pleoapei (28). ~**flaccid**, deviere externă a pleoapelor, de obicei cea inferioară, prin lipsa de tonicitate a muşchiului orbicular (28). ~ **paralitic**, ectropion produs prin paralizia nervului facial (28). ~ **senil**, ectropion produs prin alterarea ţesutului elastic din pielea pleoapelor, ca rezultat al senescenţei (28). ~ **spastic**, ectropion cauzat de un spasm al muşchiului orbicular al pleoapelor (28). ~ **uterin**, evaginare a mucoasei colului uterin din canalul cervical (18). ~ **uveal**, modificare fiziologică sau patologică a foiţei pigmentare a irisului care debordează marginea pupilară pe cristaloidă sub forma unui guleraş continuu sau de granule pigmentare (28).

Ecuator (fr. *équateur*, de la lat. *aequare* = a face să fie egal), sin.: *Equator*. Linia imaginară care înconjură echidistant de poli o formaţiune mai mult sau mai puţin sferică (1). ~ **anatomic al dintelui**, Linia ecuatorială anatomică. ~ **celulei**, marginea planului prin care are loc diviziunea celulară (1). ~ **protetic**, Linia ecuatorială protetică.

Ecuaţie (lat. *aequatio*). Egalitate stabilită între 2 cantităţi. Aceste egalităţi sînt de 2 tipuri : a) identităţi, cînd egalitatea se verifică pentru orice valori ale necunoscutei ; b) ecuaţii condiţionate, egalităţi verificate numai pentru unele valori ale necunoscutei. Termenul ecuaţie se foloseşte numai pentru tipul de egalitate de la punctul b (7). **Ecuaţii cromatice.** Date ce stau la baza examenului discromatopsiei la anomaloscop ; constă din compararea culorii galbene cu roşu, verde şi amestec de roşu-verde (ecuaţia Rayleigh) (28). **Ecuaţii normale.** Ecuaţiile normale ale metodei celor mai mici patrate sînt ecuaţiile cu ajutorul cărora se calculează parametrii ecuaţiei funcţiei căutate. Numărul ecuaţiilor normale este egal cu numărul necunoscutelor. Ecuaţiile normale se alcătuiesc pe baza altor ecuaţii, denumite convenţionale sau fundamentale (7). ~ **personală,** expresie utilizată pentru a scoate în evidenţă particularităţile individuale ale funcţiilor psihice (35). ~ **de regresie,** expresie analitică corespunzătoare dreptei sau curbei de regresie şi care concretizează legătura statistică dintre variabile (7).

Vezi şi : Einstein, Henderson-Hasselbach, Hill, Nernst, Rayleigh.

Ecuvionaj. Curăţire prin ştergere a cavităţii uterine sau a altei cavităţi naturale, cu ajutorul unui tampon sau al unui instrument special (18).

Eczema (lat. de la gr. *ekzema* = erupţie cutanată). Eczemă. ~ **lotricum,** eczemă sau dermoepidermită profesională, întîlnită la persoanele care prin profesiunea lor vin în contact prelungit cu săpunuri, substanţe detergente şi ape uzate (12). ~ **vaccinatum,** Boala Kaposi-Juliusberg, vezi Kaposi-Juliusberg.

Eczematide. Grup de dermatoze eritematoscuamoase, pruriginoase, cu etiologie variată, de multe ori infecţioasă (12). ~ **pitiriaziforme,** tip de eczematide cu scuame fine, pulverulente. În pielea capului ia aspecte de pete roz, pruriginoase, cu scuame abia vizibile (12). ~ **psoriaziforme,** tip de eczematide cu scuame groase, stratificate, asemănătoare scuamelor din psoriazis (12). ~ **seboreice,** sin. : *Dermatita figurată mediotoracică*, *Pitiriazis steatoid*, pete eritematoscuamoase, cu scuamă grasă-gălbuie, interesînd mai ales faţa anterioară a toracelui şi regiunea interscapulară, la persoane cu teren seboreic (12).

Eczematizare. Complicaţie în cursul unei dermatoze, constînd din apariţia unei veziculaţii pruriginoase urmată de zemuire şi descuamare (12).

Eczemă (gr. *ekzema* = erupţie cutanată), sin. : *Eczema.* Dermatoză eritematoveziculoasă, pruriginoasă, recidivantă, datorită unui mare număr de factori interni şi externi, la persoane cu o predispoziţie înnăscută sau dobîndită. Substratul său anatomopatologic este spongioza stratului mucos. În forma obişnuită, trece prin următoarele faze : eritematoasă, veziculoasă, zemuindă, crustoasă, scuamoasă (12). ~ **atopică,** sin. : *Atopic dermatitis*, *Dermatita atopică*, *Eczema constituţională*, eczemă apărută pe un fond imunobiologic constituţional, moştenit. Alergia de caracter atopic începe la copilul mic, cu manifestări clinice acute, apoi cronice. Forma cronică cea mai obişnuită a fost descrisă sub numele de prurigo Besnier şi se caracterizează prin plăci pruriginoase de tip eczemă lichenificată, localizate în plici, peribucal şi în şanţurile nazogeniene (12). ~ **de ciment** Dermatită de ciment. ~ **constituţională,** Eczemă atopică. ~ **herpetiformă,** Boala Kaposi-Juliusberg, vezi Kaposi-Juliusberg. ~ **infantilă,** eczemă care apare în primele luni de viaţă, probabil de natură alimentară (12). ~ **madidantă,** formă de eczemă în care faza de zemuire durează mai mult timp decît obişnuit, fiind în acelaşi timp de o intensitate deosebită (12). ~ **marginată Hebra,** vezi Epidermofiţie. ~ **numulară,** formă de eczemă papuloveziculoasă, în care leziunile sînt grupate în placarde rotunde, ovalare, bine delimitate, de aspectul unor monezi (12). ~ **parazitară.** 1. Formă de eczemă apărută ca o complicaţie a pediculozei, ftiriazei inghinale, scabiei etc., provocată de metaboliţi toxici ai paraziţilor respectivi (12). 2. Formă de eczemă în care agentul etiologic este reprezentat de paraziţi criptogamici (12). ~ **profesională,** dermatoză profesională cu tip morfologic de eczemă, provocată de factori mecanici, fizici, biotici şi mai ales chimici (9). ~ **seboreică,** sin. : *Lichen gyratus*, eczemă a primei copilării şi îndeosebi a sugarului, care îmbracă două forme : una cefalică şi alta fesieră. Se manifestă prin leziuni eritematoscuamocrustoase, suculente, zemuinde şi deseori se complică prin suprainfectare sau impetiginizare. Leziunile iniţial izolate, rotunde, evoluează prin confluare către placarde întinse şi rebele la tratament (12). ~ **tilotică,** formă de eczemă cu hiperkeratoză marcată (12). ~ **tropică,** Miliaria. ~ **uscată,** formă de eczemă, în care procesul de veziculaţie este minim şi ca atare nu se însoţeşte de zemuire (12). ~ **varicoasă** (Gougerot), Angiodermatita purpurică şi pigmentară a membrelor inferioare. ~ **vulgară,** forma tip a eczemei în placarde, de dimensiuni variabile şi cu un pronunţat caracter recidivant (12).

Edafologie. Termen introdus de C. I. Parhon pentru „ştiinţa terenului" ; cuprinde ansamblul cunoştinţelor referitoare la rolul constituţiei celulare, tisulare şi individuale în răspunsul la influenţe ergonale nervoase, trofice etc. şi la noxe (7).

Edebohl, George M., 1853—1908. **Operaţia ~,** sin. : *Decapsulare renală,* separarea rinichiului de capsulă printr-o decorticare; este preconizată în scleroza renală, unele forme de anurie şi în hipertensiunea arterială (32).

Edelmann, Adolf, 1885—1939. **Anemie ~,** sin. : *Anemie cronică infecţioasă,* anemie hipocromă produsă prin blocarea fierului în sistemul reticulohistiocitar (19). **Semnul ~,** flexiunea coapsei pe şold cu genunchiul în extensiune este urmată de flexiunea dorsală a halucelui. Semnul a fost descris în cazuri de edem cerebral şi de iritaţie meningiană (27).

Edem (gr. *oidema* = umflătură). Acumulare de lichid seros în ţesuturi, ca urmare a unor tulburări de circulaţie sanguină sau limfatică de natură inflamatorie sau mecanică, sau a modificărilor la nivelul substanţei fundamentale (depolimerizarea mucopolizaharidelor sub acţiunea hialuronidazei) (2). **~ alb dureros,** *Phlegmasia alba dolens.* **~ angioneurotic,** Boala Bannister, vezi Bannister. **~ de Calabar,** boală parazitară caracterizată prin edeme fugace mobile, localizate în diferite regiuni ale corpului, determinată de *Filaria Loa Loa*; este transmisă omului de unele specii din genul *Chrysops* (31). **~ cardiac,** edem sărac în proteine şi bogat în sare, întîlnit în insuficienţa cardiacă decompensată cu stază, de obicei dreaptă sau globală (10). **~ carminat,** culoare roşie vie a plămînului, asociată cu edem, observată în intoxicaţia cu oxid de carbon şi în unele cazuri de asfixie mecanică prin compresiune toracică (23). **~ caşectic,** sin. : *Edem marantic,* edem observat în bolile consumptive (cancer, tuberculoză) sau inaniţie, avînd ca moment patogenic perturbarea stării coloizilor din ţesuturi şi a metabolismului în general (disproteinemie), cu scăderea albuminelor din sînge şi creşterea permeabilităţii pereţilor vasculari (2). **~ cerebral,** tumefierea prin imbibiţie a substanţei cerebrale, cu instalarea unui sindrom de hipertensiune intracraniană (10). **~ dur** (Secretan), edem posttraumatic dur, datorită unui proces de celulită (24). **~ electrogen,** edem datorit modificărilor vasculare, situat de obicei în apropierea leziunilor provocate de curentul electric; regiunea afectată este indurată şi palidă (23). **~ ex vacuo,** apariţia unei cantităţi crescute de lichid într-o cavitate cu pereţi lipsiţi de elasticitate, consecutiv scăderii parţiale a conţinutului tisular (32). **~ de fereastră,** edem care apare în dreptul unei ferestre făcute în aparatul gipsat (24). **~ de foame,** edeme generalizate datorite unor carenţe proteinovitaminice masive (10). **~ gazos,** edem inflamator însoţit de formare de gaze, apărînd în infecţiile cu germeni anaerobi (2). **~ gigant,** formă de edem masiv, de obicei angioneurotic (10). **~ glotic,** denumire incorectă a edemului laringian (10). **~ inflamator,** edem bogat în proteine, determinat de o inflamaţie locală (10). **~ limfatic,** Limfedem. **~ malign,** formă severă a antraxului cutanat, caracterizată printr-un edem gelatinos în jurul locului de inoculare şi fenomene toxice generale (10). **~ marantic,** Edem caşectic. **~ meningocerebral al nou-născutului,** reacţie edematoasă meningocerebrală întîlnită la nou-născut, mai frecvent la imaturi, în urma naşterilor laborioase, cu sau fără intervenţii obstetricale (18). **~ migrator,** edem care îşi schimbă sediul rapid, avînd de obicei o cauză alergică (2). **~ nefritic,** edem bogat în proteine, cu patogenie complexă (capilarită, hipoproteinemie, hidrofilie tisulară etc.), caracteristic nefritelor acute (10). **~ nefrotic,** edem sărac în proteine datorit în special hiposerinemiei din albuminuriile masive ale sindroamelor nefrotice (10). **~ neinflamator,** edem de cauze variate, format în afara unui proces inflamator (de ex. stază, leziuni nervoase, afecţiuni renale, insuficienţă cardiacă) (2). **~ neurotic,** edem care apare ca o consecinţă a tulburării funcţiilor vasomotorii (scăderea excitabilităţii terminaţiilor nervoase vasoconstrictorii) (2). **~ neurotrofic,** imbibiţie tisulară determinată de leziuni neurologice (10). **~ papilar,** edem al papilei optice, semn al stazei din hipertensiunea intracraniană (10). **~ în pelerină,** edem al toracelui, al extremităţilor superioare şi capului, provocat de o compresiune exercitată asupra venei cave superioare (34). **~ posttraumatic,** tulburări vasculare şi trofice posttraumatice, a căror primă caracteristică este edemul (24). **~ premenstrual,** infiltraţie hidrică premenstruală, apărînd la femeile hiperfoliculinice sau cu dizarmonie hipofizoovariană, datorită proprietăţilor hidropexice ale foliculinei, insuficienţei hepatice, excesului de adiuretină etc. (7). **~ pulmonar acut,** formă clinică gravă de manifestare a insuficienţei ventriculare stîngi acute (apărînd însă şi în afecţiuni pulmonare, cerebrale, în stenoza mitrală etc.); este caracterizat prin umplerea alveolelor cu un transsudat seros rozat, eliminat prin expectoraţie abundentă; există şi forme subacute sau cronice cu distribuţie centrală şi aspect radiologic „în fluture", întîlnite mai ales în insuficienţele ventriculare stîngi din hipertensiunea malignă (10). **~ pulmonar toxic,** formă de edem pulmonar acut cu transsudat interstiţial şi alveolar, datorită acţiunii unui agent toxic sau iritant inhalat (9). **~ renal,** acumulare de lichid în ţesuturi, ca urmare a unor tulburări renale; în nefrite, edemul are un caracter osmotic (leziuni ale sistemului vascular glomerular), în nefroze un caracter oncotic (scăderea cantităţii albuminelor din sînge şi modificarea raportului dintre albuminele şi globulinele sîngelui) (2). ~ **reumatismal,** tumefacţie roşie şi dureroasă datorită unei exsudări subcutanate, de obicei la membrele inferioare, în bolile reumatismale, putînd fi considerată ca o manifestare algodistrofică (4). ~ **segmentar** (Debove), Edem cronic familial Meige, vezi Meige. ~ **de stază,** edem mecanic, datorit perturbării filtraţiei în cazurile de stază sanguină (de ex. edemul cardiac, care apare în primul rînd în părţile declive) (2). ~ **subcutanat al nou-născuţilor,** afecţiune caracterizată prin edem extensiv rapid şi piele rece, lividă (10). ~ **suprapubian al nou-născutului,** edem care face parte din sindromul de adaptare a nou-născutului; este produs printr-o insuficienţă renală funcţională, asociată cu hipoproteinemie fiziologică şi o permeabilitate capilară crescută (33). ~ **toxic,** edem apărut în urma unei acţiuni toxice asupra ţesuturilor, însoţită de paralizia nervilor vasomotori (de ex. edemul apărut în urma muşcăturilor de insecte, şerpi etc.) (2). ~ **traumatic,** edem realizat prin leziuni vasculare şi tisulare care au ca urmare o creştere a permeabilităţii vasculare; are un mecanism asemănător cu edemul inflamator (2). ~ **uremic,** edem datorit unei tulburări generale a metabolismului în cursul uremiei (acidoză şi dezechilibrul unor electroliţi: sodiu, clor, calciu, fosfor, bicarbonat); este vorba de o tulburare a relaţiilor osmotice şi a distribuţiei apei intra- şi extracelulare (2).

Vezi şi: Berlin, Huguenin, Milroy, Quincke.

Eden-Hybinette. Operaţia ~, artroriză anterioară scapulohumerală, în luxaţia recidivantă, cu ajutorul unui grefon tibial introdus în colul anatomic al omoplatului (24).

Edentaţie (lat. *edentare* = a lăsa fără dinţi pe cineva), sin.: *Adentaţie.* Lipsa unuia sau mai multor dinţi de pe arcadele dentare, pierduţi prin extracţie sau cădere spontană din cauze multiple. Poate fi: a) totală şi *b*) parţială (terminală, laterală, frontală) (38).

Edestină. Proteină vegetală globulară, obţinută din cînepă. Prin maceraţie îşi pierde structura globulară, transformîndu-se în fire elastice, care pot fi utilizate la confecţionarea ţesăturilor (5).

Edetamină, sin.: *Edetat de sodiu şi calciu.* Agent chelator capabil să fixeze mercurul, plumbul, cromul, nichelul, manganul, cadmiul, sub formă de complecşi netoxici; este utilizat în intoxicaţia cu plumb. Are activitate şi faţă de unele produse radioactive (13).

Edetat de sodiu şi calciu. Edetamină.

Edinger-Westphal (Edinger, Ludwig, 1855—1918; Westphal, Carl Friedrich Otto, 1833—1890). **Nucleul** ~, *Nucleus accesorius (autonomicus) nervi oculomotorii.*

Edocephalus (gr. *aidoia* = organ genital + *kephale* = cap). *Aedoeocephalus.*

Edrofoniu. Compus sintetic asemănător neostigminei, avînd proprietăţi anticolinesterazice; este folosit ca stimulant al musculaturii striate, în *miastenia gravis* (14).

EDTA. Abreviere pentru Etilendiaminotetracetat (9).

Educaţie sanitară. Metodă prin care se caută a se influenţa populaţia în mod sistematic, conştient şi ştiinţific, pentru ca aceasta să-şi însuşească anumite cunoştinţe din domeniul medical, absolut necesare pentru întreţinerea şi consolidarea sănătăţii proprii şi a persoanelor cu care convieţuiesc (29).

EEG. Abreviere pentru Electroencefalogramă (27).

Efapsă. Tip de articulaţie interaxonală care permite transmiterea influxului nervos de la un neuron la altul, prin mecanism pur fizic, fără participarea substanţelor mediatoare (15).

Efebofilie (gr. *ephebos* = adolescent + *philein* = a iubi). Atracţie homosexuală a bărbaţilor către tineri adolescenţi (35).

Efebogeneză (gr. *ephebos* = adolescent + *genesis* = naştere). 1. Transformări care se petrec în organism în timpul pubertăţii (7). 2. Dezvoltare spontană, aberantă, a unei celule germinative masculine, ducînd la corioepiteliom sau teratom testicular (7).

Efebologie (gr. *ephebos* = adolescent + *logos* = ştiinţă). Studiul modificărilor structurale şi funcţionale ale vîrstei pubertăţii la băieţi (4).

Efect (lat. *effectus*). 1. Rezultat al unei acţiuni (32). 2. Fenomen fizic sau chimic produs în condiţii specifice, căpătînd astfel o importanţă teoretică (32). ~ **alosteric,** modificarea conformaţională tranzitorie a unei proteine sub influenţa unor compuşi chimici în general cu greutate moleculară mică (numit efector alosteric), care are ca efect schimbarea parametrilor cantitativi ai activităţilor fiziologice şi biochimice ale acelei proteine (17). ~ **citopatic,** modificări variate ale morfologiei celulelor cultivate *in vitro*, produse în primul rînd de inframicrobi, ajungîndu-se de cele mai multe ori la distrugerea celulei. Constituie adesea un element de bază pentru diagnosticul unor infecţii virotice (poliomielită, APC, rujeolă etc.) (22). ~ **cuantal,** efect care se caracterizează prin prezenţă sau lipsă, corespunzător legii totului sau nimic (de ex. estrul, moartea etc.). Relaţia care exprimă aspectul cantitativ al efectelor cuantale, observate asupra unei colectivităţi, se înscrie într-o curbă sigmoidă denumită logistică, cumulata Gauss sau curba Trevau (14). ~ **fotoelectric,** smulgerea de electroni din învelişul periferic atomic de către un foton; prin acest proces de interacţiune, o parte din energia cinetică a fotonului incident este consumată pentru smulgerea electronului de pe orbita sa, iar restul se transmite sub formă de energie cinetică electronului emergent; formă de interacţiune a radiaţiilor electromagnetice cu materia. Pe acest efect se bazează construirea celulei fotoelectrice (6). ~ **gradat,** efect care se caracterizează prin creştere, în funcţie de doză, după o lege de cele mai multe ori exponenţială (de ex. efectul hipertensiv al adrenalinei); uneori relaţia dintre doză şi efect are caracter de proporţionalitate şi corespunde unei funcţii liniare (de ex. acţiunea substanţelor narcotice) (14). **Efecte iatrogenice.** Efecte patologice sau negative produse asupra bolnavilor prin aplicarea unor metode terapeutice sau numai prin comportamentul şi raporturile dintre corpul medical şi bolnav (4). ~ **de inducţie,** ipoteză care caută să explice migraţiunile ionice din timpul de- şi repolarizării fibrei musculare prin modificările de permeabilitate de membrană, determinate de efectul inductiv al cîmpului electric creat prin excitaţie (10). ~ **lipotropic,** proces de mobilizare şi transport în întregul organism al lipidelor ingerate, al celor acumulate în ficat etc. Procesul este realizat prin intermediul derivaţilor lecitinici (fosfoaminolipide), care au capacitatea de a vehicula şi dispersa lipidele acumulate (5). ~ **de masă,** fenomen utilizat în audiologie pentru precizarea sediului lezional al surdităţii (30). ~ **microfonic al cohleei** (Wever-Bray), reproducerea într-un difuzor, canelat printr-un amplificator la nervul acustic, a sunetelor sau cuvintelor emise la nivelul pavilionului urechii animalului de experienţă. A servit la localizarea topografică a recepţiei cohleare, conform căreia sunetele grave sînt codificate la vîrful, iar cele acute la baza cohleei (30). **Efecte mutagene.** Consecinţele acţiunii agentului mutagen, în ceea ce priveşte procesele de replicare enzimatică şi expresia fenotipică a materialului genetic (17). ~ **polar,** manifestările curentului electric la unul din poli (4). ~ **de poziţie cis-trans,** tip de manifestare alelică constatată în porţiunea rombică a cromozomului de *Drosophila*. Cînd cele 3 alele de tip sălbatic se găsesc în acelaşi grup ligatural, iar alelele mutant în celălalt grup ligatural (poziţia cis), expresia fenotipică este cea normală, iar cînd heterozigoţii au una dintre alelele de tip sălbatic într-un grup ligatural, iar celelalte două în celălalt grup alelic (configuraţia trans), expresia fenotipică este de tip mutant. Subunităţile funcţionale ale genei au fost denumite subgene sau pseudoalele, iar mai recent, cistroni (17). ~ **radiobiologic,** totalitatea manifestărilor declanşate într-un organism viu în urma absorbţiei unei cantităţi de energie radiantă (36). ~ **radiobiologic direct,** efect biologic care are loc la nivelul absorbţiei cuantei de energie radiantă (36). ~ **radiobiologic general,** răspunsul total al unui organism la o iradiere în orice condiţii de administrare (36). ~ **radiobiologic indirect,** efect biologic mediat, produs prin absorbţia unei cuante de energie la distanţă de procesul în cauză, fiind transferat moleculei interesate prin intervenţia unui ,,purtător de energie'', care în general este apa (36). ~ **radiobiologic tardiv,** efect biologic care apare la un interval de timp mai îndelungat, după absorbţia unei cantităţi de energie radiantă (36). ~ **radiochimic,** totalitatea modificărilor chimice declanşate de energia radiantă cînd acţionează asupra unui corp (36). ~ **radioprotector,** proprietate pe care o au unele substanţe chimice şi fizice de a proteja un organism viu faţă de acţiunea nocivă a radiaţiilor ionizante (36). ~ **tampon,** capacitatea unui sistem de substanţe conţinute într-un lichid biologic de a bloca modificările de concentraţie a ionilor de hidrogen, păstrînd astfel constantă valoarea pH-ului. Printre sistemele dotate cu putere tampon se numără: proteinele, tris-(hidroximetilamino)-metanul, carbonaţii, fosfaţii, acetaţii etc. (5).

Vezi şi: Bayliss, Compton, Hallberg, Hallwachs, Joule, Orbeli, Pasteur, Purkinje.

Efectiv total. În statistica matematică, volumul unei selecţii (7).

Efectivitate (lat. *efferre* = a produce). Capacitatea unui sistem de a produce un efect specific sau de a exercita o influenţă specifică măsurabilă (5). ~ **biologică absolută,** valoarea reciprocă (inversul valorii) energiei absorbite în procese de interacţiune, pentru a produce un anumit efect biologic în cazul unei radiaţii nucleare monoenergetice (6). ~ **biologică relativă,** raportul dintre energia absorbită de ţesut la iradierea cu radiaţie standard şi energia absorbită de ţesut la iradierea cu acea radiaţie care produce acelaşi efect biologic, calitativ şi cantitativ, în ţesutul considerat, în aceleaşi condiţii de stare iniţială (6).

Efector (lat. *effector* = care face). Termen generic pentru toate substanţele care modifică activitatea unei enzime. Printre efectori sînt înglobaţi atît activatorii direcţi (coenzime), cît şi activatorii indirecţi (de ex. ionul Ca^{++} în procesul de transformare a protrombinei în trombină) (5). **Efectori enzimatici.** Activatori enzimatici. ~ **pozitiv de represiune,** Corepresor. ~ **somatic,** denumire dată muşchiului striat, care în condiţiile organismului întreg se contractă numai sub acţiunea influxului nervos (15). ~ **visceral,** organ visceral a cărui activitate contractilă sau secretorie se găseşte sub controlul direct al sistemului nervos (15).

Efedrină. Amină simpatomimetică extrasă din diferite specii de *Ephedra*; are acţiune vasoconstrictorie de durată lungă, bronhodilatatorie, stimulantă a sistemului nervos central şi antagonistă faţă de hipnotice; este folosită ca antihipotensiv şi antiastmatic, iar local ca vasoconstrictor descongestiv în rinite (13).

Efelide (gr. *ephelis* = pistrui), sin.: *Pistrui*. Pete mici neregulate, făcînd parte din grupul nevilor plani pigmentari, de culoare galbenă-brună, apărînd simetric primăvara şi vara (în urma expunerii la soare), de predilecţie pe părţile descoperite, mai ales la persoanele blonde sau cu părul roşu (12).

Efelidoză. Afecţiune cutanată caracterizată prin prezenţa în număr mare a efelidelor (12). ~ **malignă,** *Xeroderma pigmentosum*.

Efeminare (lat. *effeminare* = a da caracter feminin). 1. Condiţia unui bărbat care seamănă, psihologic sau şi fizic, cu o femeie (7). 2. Totalitatea schimbărilor psihicului bărbaţilor homosexuali, în sensul adaptării unor habitudini feminine (35).

Eferent (lat. *effere* = a duce în afară). Centrifug.

Efervescenţă (lat. *effervescere* = a clocoti). Degajarea unui gaz dintr-un lichid la fierbere, la acţiunea undelor ultrasonore sau cînd acest gaz rezultă dintr-o reacţie între două substanţe chimice (4).

Efleuraj (fr. *effleurer* = a frunzări). Procedură de masaj constînd din apăsări şi mişcări uşoare care se fac la începutul şi la terminarea fiecărui timp de masaj pe regiunea de tratat; poate fi superficială, acţionînd în mod reflex, sau profundă, urmărînd golirea venelor şi limfaticelor (4).

Eflorescenţă (fr. *efflorescence*). Denumire folosită pentru leziunile cutanate eruptive (12).

Efluent de ape reziduale. Termen generic pentru apele reziduale colectate şi deversate într-un bazin natural. În calculul deversării şi stabilirea gradului necesar de epurare se iau în consideraţie atît caracteristicile efluentului, cît şi cele ale bazinului receptor (20).

Efluviu (lat. *effluvium*). 1. Emanaţie gazoasă produsă de diferite corpuri, perceptibilă cu ajutorul mirosului (Dicţionarul limbii române moderne). 2. Emanaţie electrică sau magnetică (4). ~ **electric,** descărcare a unui curent electric de înaltă tensiune într-un mediu dielectric (aer), printr-un electrod special, utilizată în tratamentul — prin efluviaţie — cu curenţi d'Arsonval (4).

Eflux (lat. *effluere* = a se răspîndi). Mişcare fluxionară către exterior (32). ~ **celular,** mişcarea netă a particulelor unui solvit din interiorul celulei spre exterior. Cînd se face numai în baza gradientului de concentraţie se numeşte eflux pasiv; dacă intervine un factor activ în transportul prin membrană, ca la „pompa de sodiu", efluxul este denumit activ (6).

Efort. Solicitare maximă a funcţiilor organismului, în vederea îndeplinirii unor acţiuni deosebite (24).

Efuziune (lat. *effusio*). Revărsarea unui lichid biologic (sînge, limfă) în ţesuturi sau într-o cavitate (15).

Egersimetru. Instrument cu ajutorul căruia se determină excitabilitatea neuromusculară şi cronaxia (4).

Egger. Semnul ~, diminuarea excursiei inspiratorii a hemitoracelui de partea paralizată în cursul hemiplegiilor flasce (27).

Eggleston, Cary. **Metoda** ~, metodă de digitalizare foarte rapidă, constînd din administrarea dozei de saturare în timp de 12—24 ore (10).

Eglandular (lat. *e* = fără + *glandula* = ghindă, amigdală). Fără glande, aglandular (1).

„Ego" (lat. = eu). Termen psihanalitic prin care se izolează o parte din psihic care ar avea rolul de mediator între instinctele reprezentate de *„Id"* (Sine) şi solicitările mediului social şi fizic (35).

Egobronhofonie (gr. *aix* = capră + lat. *bronchus* = bronhie + gr. *phone* = voce). Bronhoegofonie.

Egocentrism (lat. *ego* = eu + *centrum* = centru), sin.: *Egotism*. Tendinţa de a privi totul prin prisma intereselor proprii şi a se considera centrul oricărei situaţii. Caracterizează unele psihopatii şi unele tulburări psihice care apar la vîrstă înaintată (35).

Egofilie (lat. *ego* = eu + gr. *philein* = a iubi). Iubire patologică de sine (35).

Egofonie (gr. *aix* = capră + *phone* = voce). 1. Voce transmisă întretăiat, tremurător, cu timbru nazal, asemănătoare behăitului caprei, percepută stetacustic la nivelul superior al unei colecţii pleurale mijlocii (34). 2. Vorbire cu o voce asemănătoare behăitului, întîlnită în isterie şi paralizia generală progresivă (35).

Egorov. Cuiul ~, tijă cilindrică cu numeroase perforaţii, folosită pentru osteosinteza centromedulară. Are indicaţie în fracturile deschise, orificiile sale permiţînd spălături abundente cu soluţii antiseptice şi bactericide (24).

Egotism (lat. *ego* = eu). Egocentrism.

Egresiune (lat. *egressio* = ieşire). Ieşire (38). ~ **dentară,** ieşirea lentă continuă a unui dinte din alveola sa (38).

Ehalt. Operaţia ~, artrodeză extra- şi intraarticulară de şold, prin incizie arciformă Watson-Jones, realizată cu ajutorul unui cui metalic transtrohanterocervicocapitocotiloidian şi al unui grefon osos cubic la partea superioară a articulaţiei, unde s-a săpat în prealabil un lăcaş în sprinceana cotiloidă şi capul femural (24).

Ehlers-Danlos (Ehlers, Edvard, 1863—1937; Danlos, Henri Alexandre, 1844—1912). **Sindromul** ~, sin.: *Clovnism congenital*, *Cutis hiperelastica*, *Fibrodisplazie elastică congenitală*, *Laxitate articulară congenitală*, boală eredofamilială caracterizată prin hiperelasticitate cutanată şi hiperextensivitate a articulaţiilor, asociate cu hipotonie musculară, pseudotumori hipodermice de tip moluscoid, hipotensiune arterială, hipercalcemie şi prelungirea timpului de coagulare (26).

Ehrenritter, Johann. **Ganglionul** ~, *Ganglion superius nervi glossopharyngei.*

Ehrlich, Paul, 1854—1913. **Carcinomul ascitic** ~, viroză tumorală ascitogenă (22). **Reactivul** ~, soluţie de 0,5 g *p*-dimetilaminobenzaldehidă în 98 ml etanol 95% şi 2 ml acid sulfuric concentrat (5). **Reacţia** ~. 1. Reactivul Ehrlich dezvoltă în mediu acid o culoare violetă în prezenţa triptofanului sau a nucleului indolic pe care îl conţine acest aminoacid (5). 2. Test de punere în evidenţă în urină a urobilinogenului, prin culoarea roşie ce se dezvoltă cu *p*-dimetilaminobenzaldehida dizolvată în acid clorhidric (5). **Teoria lui** ~, priveşte originea anticorpilor şi mecanismul reacţiilor antigen-anticorp. Complexele chimice celulare prezintă lanţuri laterale (receptori). Antigenele se fixează pe aceşti receptori şi — nefiind integrabile în metabolismul celular normal — împiedică funcţionarea lor. Se produce o hiperregenerare compensatoare a receptorilor respectivi, care sînt în parte liberaţi în mediu şi reprezintă anticorpii (teoria lanţurilor sau catenelor laterale). Anticorpii posedă în plus un grup ergofor, care provoacă o modificare caracteristică (aglutinare, precipitare, neutralizare) a antigenului. Unii anticorpi posedă un al doilea grup haptofor prin care se combină cu complementul (amboceptori). Noţiunea substratului chimic al specificităţii reprezintă meritul principal al temei lui Ehrlich asupra relaţiilor antigen-anticorp, care în rest s-a dovedit a fi în cea mai mare parte eronată (3). **Testul** ~, test pentru descoperirea hemolizinelor bitermic, caracteristice hemoglobinuriei paroxistice la rece. În principiu se face o ligatură la baza unui deget şi se introduce degetul — alternativ — în băi de 0°, +20° şi +40°C, apoi se studiază, în picătura de sînge recoltată din pulpa degetului, apariţia hemolizei intravitale (19).

Ehrlichină. Antibiotic extras de Waksmann din *Streptomyces lavandulae*; are acţiune faţă de unele mixovirusuri (gripă, oreion) (22).

Eichoff-Finkelstein. Semnul ~, strîngerea policelui în palmă cu celelalte degete provoacă dureri puternice la nivelul stiloidei radiale în sindromul De Quervain (24).

Eidetism (Jaensch) (gr. *eidos* = formă). Posibilitatea de reproducere în toate amănuntele şi cu un colorit viu a unor obiecte văzute cîndva, ca şi cînd ele s-ar afla din nou în faţa ochilor, observată mai des la copii şi tineri, uneori şi la adulţii normali, discrinici sau în cadrul unor tulburări psihice (35).

Eijkman, Christian, 1858—1930. **Sindromul** ~, sindrom beri-beri experimental obţinut la animalul carenţat de vitamină B_1 prin alimentaţie. Se manifestă prin paralizii progresive ale membrelor şi crize convulsive (27).

Eikosanol. $C_{20}H_{41}OH$. Alcool superior, conţinînd un lanţ cu 20 atomi de carbon, prezent în secreţia glandelor sebacee (5).

Eimeria. Gen de protozoar din clasa *Sporozoa*, care determină manifestări inflamatorii ale tractului digestiv la peşti, păsări, mamifere şi rareori la om. *Specii mai importante*: *E. canis*, *E. avium*, *E. clupearum*, *E. gubleri*, *E. perforans*, *E. sardinae*, *E. stiedae*. Vezi şi Coccidioză (31).

Eimeriază. Parazitoză datorită protozoarelor din genul *Eimeria*. Vezi şi Coccidioză (31).

Einstein, Albert, 1879—1955. **Ecuaţia** ~, $E = m_0c^2$, exprimă variaţia masei unui sistem într-un proces în care se produce sau se pierde energie. Fiecare corp ascunde în configuraţia masei sale de repaus m_0 o anumită energie potenţială, din cauza valorii mari a factorului c^2 (patratul vitezei luminii în vid) (6).

Einsteiniu, sin.: *Atheneum*. Simbol *Es*. Element transuranic din familia actinidelor, cu număr atomic 99. Prezintă 5 izotopi, cu numărul de masă 246, 247, 253, 254 şi 255, obţinuţi în ciclotron prin bombardarea uraniului cu nuclee de azot sau oxigen (în cazul izotopilor 246 şi 247) şi prin bombardarea plutoniului cu neutroni lenţi (în cazul izotopilor 253—255). Izotopul cu numărul de masă 255 are timpul de înjumătăţire cel mai lung (30 zile) (5).

Einthoven, Willem, 1869—1927. **Galvanometrul** ~, aparat pentru evidenţierea şi măsurarea curenţilor electrici foarte slabi. Este constituit dintr-un fir subţire de cuarţ argintat sau platină, întins între polii unui magnet puternic; pe suprafaţa firului este proiectată o lumină puternică, ce este reflectată pe o scală mărită cu ajutorul unui sistem microscopic (5).

Eiselsberg-Mikuliez (Eiselsberg, Anton Frh., von, 1860—1939; Mikulicz, Johann, von, 1850—

1905). **Procedeul ~**, procedeu pentru refacerea continuităţii digestive după rezecţie gastrică prin gastrojejunostomie termino-laterală parţială precolică, cu anastomoză inferioară pe tranşa de secţiune gastrică (11).

Eiseman-Melzer. Operaţia ~, procedeu paliativ de cură a stenozei gastrice neoplazice inextirpabile, prin fixarea unui tub de material plastic care traversează zona stenozată (11).

Eisenmenger, Victor, 1864—1932. **Complexul ~**, malformaţie cianogenă a aparatului cardiovascular, în care coexistă un defect septal ventricular înalt, dextropoziţia aortei, hipertrofia ventriculului drept şi — uneori — dilataţia arterei pulmonare (10). **Sindromul ~**, termen mai larg, înglobînd hipertensiunile pulmonare prin şunt inversat de la diferite niveluri (10).

Ejaculare (lat. *ejaculari* = a arunca, a proiecta). Actul fiziologic în care, prin contracţia veziculelor seminale, a sfincterelor uretrei şi a muşchilor bulbocavernoşi, sperma acumulată sub presiune între sfincterele striat şi neted ale uretrei este emisă în jet sacadat la nivelul meatului uretral (11). **~ ante portas**, ejaculare produsă înaintea intromisiunii penisului (11). **~ astenică**, ejaculare în picătură, coexistînd cu absenţa, parţială sau completă, a orgasmului (11). **~ deficientă**, lipsa totală a ejaculării, cu orgasm normal (11). **~ dureroasă**, durere produsă în momentul orgasmului; uneori ejacularea nu se mai produce (11). **~ întîrziată**, evacuarea spermei după orgasm fără jet, fără forţă, prelins (11). **~ precoce**, apariţia rapidă a orgasmului, întîlnită adesea ca fenomen nevrotic care generează anxietate şi impotenţă psihică (35). **~ retrogradă**, ejacularea spermei în vezică (11). **~ sanguinolentă**, Hemospermie.

Ejector (lat. *ejectare* = a arunca, a vărsa). Aparat care serveşte la evacuarea fluidelor (32). **~ de salivă**, pompă specială de aspirat şi îndepărtat saliva, în cursul tratamentului dentar (38).

Ekbom. Sindromul ~, sin.: *Anxietas tibiarum, Asthenia crurum dolorosa, Asthenia crurum paresthesica, Sindromul picioarelor neliniştite*, sindrom caracterizat prin parestezii deosebit de neplăcute, localizate de obicei la membrele inferioare şi apărînd în timpul repausului, ceea ce obligă bolnavul să-şi mişte continuu picioarele pentru atenuarea senzaţiilor subiective (27).

Elaioconioză (gr. *elaion* = ulei + *konis* = praf + *-oză*). Nume dat acneei oleice, evidenţiind rolul etiologic important al prafului şi particulelor metalice conţinute în ulei, care ar obtura porii foliculari (9).

Elaioma (gr. *elaion* = ulei + *-oma*). Oleom.

Elaiopatie (gr. *elaion* = ulei + *pathos* = boală). Edem gras, difuz, întîlnit la articulaţiile distale ale membrelor inferioare după contuzii sau luxaţii; s-ar datori acţiunii iritative a unor substanţe uleioase formate în ţesuturile respective (4).

Elastanţă (gr. *elastes* = care se întinde). Variaţie de presiune transpulmonară necesară pentru a produce o variaţie a volumului toracopulmonar de o unitate; se exprimă în cm H_2O/litru şi poate fi statică, în condiţii de flux aerian egal cu 0, sau dinamică, obţinută în cursul ventilaţiei (34).

Elasticitate (gr. *elastes* = care se întinde). Proprietate generală a materiei, care constă din revenirea la forma iniţială a unui corp, după încetarea acţiunii forţelor deformante care au acţionat asupra sa (6).

Elastină. Scleroproteină insolubilă în apă, care nu dă masă gelatinoasă prin fierbere în apă (120°C) şi rezistă la acţiunea proteinazelor obişnuite; este hidrolizată numai în prezenţa elastinazei şi este prezentă în ţesutul ligamentelor musculare şi în piele (5).

Elastinază. Enzimă care catalizează hidroliza elastinei tisulare; este prezentă în sucul pancreatic şi are acţiune de tip proteinazic (5).

Elasto- (gr. *elastes* = care se întinde). Element de compunere care introduce în termeni noţiunea de elasticitate (32).

Elastofibrom (*elasto-* + lat. *fibra* = fibră + *-oma*). Fibrom cu componentă însemnată de fibre elastice (2).

Elastoidoză (*elasto-* + gr. *eidos* = formă + *-oză*). Termen generic pentru procesele degenerative ale ţesutului elastic (12). **~ localizată** (Favre-Racouchet), atrofie coloidă cutanată, sub formă de noduli duri localizaţi în regiunile temporală, periorbitară, retroauriculară, ceafă (12).

Elastom (*elasto-* + *-oma*), sin.: *Elastoma*. Formaţiune tumorală benignă, compusă din ţesut elastic (12). **~ intrapapilar perforant veruciform**, Keratoza foliculară serpiginoasă. **~ juvenil**, dermatoză congenitală localizată mai ales pe trunchi, fese, coapse şi caracterizată prin leziuni nodulare grupate, constituite din conglomerate de ţesut elastic proliferat (12).

Elastoma. Elastom. **~ distrofica**, Pseudoxantom elastic.

Elastomer. Substanţă din grupa siliconelor, obţinută prin polimerizare, folosită în stomatologie ca material pentru amprentă (38).

Elastometrie (*elasto-* + gr. *metron* = măsură). Măsurarea elasticităţii (6). **~ biologică**, măsurarea elasticităţii celulelor, ţesuturilor şi organelor vii. Se poate măsura alungirea, modulul şi coeficientul de elasticitate (elasticitatea protoplasmei şi nucleului, cea musculară, a cheagului sanguin etc.) (6).

Elastorrhexis (*elasto-* + gr. *rhexis* = ruptură). Pseudoxantom elastic.

Elastotonometrie (Filatov) (*elasto-* + gr. *tonos* = tensiune + *metron* = măsură). Metodă de măsurare a tensiunii intraoculare în care se ţine seama de reacţiile elastice variabile ale membranelor oculare faţă de presiunea exercitată de greutatea tonometrului (28).

Elastoză (*elasto-* + *-oză*). 1. Albumoză care rezultă din elastină sub acţiunea acizilor, alcalinelor sau a fermenţilor (4). 2. Degenerescenţa ţesutului elastic (4).

Electricitate (fr. *électricité*, de la gr. *elektron* = chihlimbar). 1. Formă fundamentală de energie, existînd sub dublul aspect de sarcini negative (electroni) şi pozitive (protoni) (32). 2. Ramură a fizicii care se ocupă cu studiul fenomenelor în care intervin sarcini electrice (32). ∼ **animală**, electricitate produsă în interiorul organismului (4). ∼ **atmosferică**, electricitate formată din două elemente de bază: conţinutul atmosferei în aeroioni şi cîmpul electric terestru (20). ∼ **faradică**, electricitate produsă prin inducţie (4). ∼ **galvanică**, curent galvanic primar generat de o baterie prin acţiune chimică (4). ∼ **statică**, formă de electricitate obţinută prin frecare, generată de o maşină statică (32).

Electro- (gr. *elektron* = chihlimbar). Element de compunere pentru termenii referitori la electricitate (32).

Electroanastomoză (*electro-* + gr. *anastomosis* = deschidere). Anastomoză între două segmente ale tubului digestiv, a căror secţionare s-a efectuat cu bisturiul electric (11).

Electrobiologie (*electro-* + gr. *bios* = viaţă + *logos* = ştiinţă). Studiul formării şi efectelor electricităţii în organismele vii (4).

Electrobioscopie (*electro-* + gr. *bios* = viaţă + *skopein* = a vedea). Metodă care, cu ajutorul curentului electric, stabileşte prezenţa sau absenţa vieţii (4).

Elecrobronhogramă (Luisada) (*electro-* + lat. *bronchus* = bronhie + gr. *gramma* = înscriere). Înregistrare a curenţilor de acţiune ai musculaturii netede bronhopulmonare (34).

Electrocardiofonogramă (*electro-* + gr. *kardia* = inimă + *phone* = voce + *gramma* = înscriere), sin.: *Fonocardiogramă*. Înregistrarea grafică a zgomotelor fiziologice sau patologice ale inimii cu ajutorul unui microfon piezoelectric plasat pe focarele de auscultaţie. Înregistrarea simultană a unei electrocardiograme permite situarea cronologică a diferitelor aspecte electroacustice ale inimii (32).

Electrocardiograf. Aparat pentru înregistrarea unei electrocardiograme (10).

Electrocardiografie (*electro-* + gr. *kardia* = inimă + *graphein* = a scrie). Metodă de înregistrare grafică (direct sau pe peliculă fotosensibilă) a curenţilor de acţiune ai inimii, recepţionaţi de electrozi aşezaţi în diverse poziţii şi amplificaţi convenabil (10).

Electrocardiogramă (*electro-* + gr. *kardia* = inimă + *gramma* = înscriere), abreviat ECG. Traseu electrocardiografic, expresie a interacţiunii diferiţilor vectori, pe care se descriu: unde (*P*, *QRS*, *T* şi *U*), segmente (*PQ*, *ST*) şi diferite intervale (segment + unda respectivă) (10). ∼ **abdominală**, înregistrare electrocardiografică a vectorilor rezultaţi prin interferenţa curenţilor de acţiune ai inimii gravidei şi fătului, permiţînd concluzii obstetricale (viabilitate, poziţie, gemelaritate) şi cardiologice maternofetale (10). ∼ **funcţională** (Kienle-Ernshausen), sistem de înscriere a potenţialelor electrocardiografice prin multiple înregistrări, efectuate pe o reţea precordială (10).

Electrocardioscop (*electro-* + gr. *kardia* = inimă + *skopein* = a vedea). Oscilograf catodic, cuplat unei instalaţii electrocardiografice, cu scopul vizualizării imediate şi continue a curbei curenţilor de acţiune; este utilizat în special intraoperator (10).

Electrocataliză (*electro-* + gr. *katalysis* = descompunere). Metodă de accelerare a unor procese reactive fizico-chimice care utilizează pentru activare curentul electric (5).

Electrocauter (*electro-* + gr. *kauterion* = cauter), sin.: *Cauter electric*. Cauter folosind ca sursă de căldură curentul electric (11).

Electrocauterizare. Cauterizarea unui ţesut cu ajutorul electrocauterului (12).

Electrocerebelografie (*electro-* + lat. *cerebellum* = creier mic + gr. *graphein* = a scrie). Metodă de înregistrare grafică a biocurenţilor cerebelului (26).

Electrocerebelogramă (*electro-* + lat. *cerebellum* = creier mic + gr. *gramma* = înscriere). Grafic obţinut prin electrocerebelografie (26).

Electrochimie. Parte a chimiei care studiază modificările chimice suferite de diferite substanţe sub acţiunea agenţilor electrici (curent electric, cîmp electric etc.) (5).

Electrochirurgie. Act chirurgical făcut cu ajutorul bisturiului sau al altor aparate electrice (11).

Electrocistomiografie (*electro-* + gr. *kystis* = vezică + *mys* = muşchi + *graphein* = a scrie). Înregistrare electrică a curenţilor de acţiune ai muşchiului vezical (11).

Electrocoagulare (*electro-* + lat. *coagulare* = a închega). Coagulare produsă prin intermediul unui curent electric de înaltă frecvenţă (11).

Electrocomă (*electro-* + gr. *koma* = somn adînc). Variantă a terapiei convulsivante electrice constînd din prelungirea timpului de trecere a curentului, care este scăzut treptat, cu menţinerea bolnavului în faza tonică, eliminînd contracţiile clonice. Vezi şi *Electroşoc* (35).

Electrocontractilitate (*electro-* + lat. *contractio* = strîngere). Capacitate de contracţie a ţesutului muscular, ca urmare a aplicării unui stimul electric (15).

Electrocorticografie (*electro-* + lat. *cortex* = scoarţă + gr. *graphein* = a scrie). Metodă de cercetare a activităţii electrice a scoarţei cerebrale prin aplicarea direct pe scoarţă a electrozilor de detectare (27).

Electrocorticogramă (*electro-* + lat. *cortex* = scoarţă + gr. *gramma* = înscriere). Înregistrarea grafică directă a variaţiilor de potenţial bioelectric, determinate de activitatea normală sau patologică a scoarţei cerebrale (27).

Electrocortină. Aldosteron.

Electrocromatografie (*electro-* + gr. *chroma* = culoare + *graphein* = a scrie). Separarea unui amestec de substanţe dispuse de obicei pe o bandă de hîrtie de filtru, sub acţiunea unui cîmp electric, într-o atmosferă determinată (32).

Electrocutare (fr. *électrocuter* = a electrocuta), sin.: *Electrotraumatism*. Tulburări putînd ajunge pînă la moarte, provocate de trecerea curentului electric prin corp, datorită contactului cu un conductor electric; curentul electric este mortal la tensiuni care depăşesc 350 V, dar factorul principal este intensitatea de curent, curentul de peste 0,08—0,1 A fiind considerat primejdios pentru viaţă (23).

Electrod (*electro-* + gr. *hodos* = drum). Sistem de legătură între un conductor electric şi obiectul ce urmează să fie supus acţiunii curentului electric. Electrozii obişnuiţi ai unei pile galvanice sînt formaţi din plăci de zinc (polul pozitiv) şi de cupru (polul negativ). În cazul aparaturii terapeutice şi de laborator clinic se folosesc sisteme de electrozi speciali: de platină, cu calomel, de hidrogen (adsorbant al H degajat) etc. (5). ~ **ECG,** dispozitiv de captare a potenţialelor electrice cardiace, format din plăci inoxidabile sau din capsule metalice pentru derivaţiile obişnuite, ori din sonde cu extremităţi metalice, pentru derivaţiile esofagiene sau intracardiace (10).

Electrodermatografie (*electro-* + gr. *derma* = piele + *graphein* = a scrie). Metodă prin care se cercetează rezistenţa electrică a pielii (4).

Electrodermită (*electro-* + gr. *derma* = piele + *-ită*), sin.: *Marcă electrică*. Leziune pe piele, la locul de contact cu un conductor electric, cu aspect tipic, de mică pată rotundă sau ovalară, de coloraţie albă-cenuşie sau albă, cu margini proeminente, de consistenţă dură; în profunzimea pielii se pot găsi, la examenul chimic sau spectroscopic, particule de metal (metalizare) de la sursa metalică de curent (23).

Electrodiagnostic (*electro-* + gr. *dia* = prin + *gnosis* = cunoaştere). Utilizarea în scop diagnostic a investigaţiilor bioelectrice (de stimulare sau detectare) pentru studiul excitabilităţii sau activităţii unor formaţiuni nervoase sau musculare (27).

Electrodializă (*electro-* + gr. *dialysis* = separare). Metodă care foloseşte trecerea unui curent electric printr-o soluţie coloidală conţinută într-un sac semipermeabil, în vederea accelerării şi desăvîrşirii procesului de separare prin dializă a electroliţilor conţinuţi în soluţia coloidală (5).

Electrodinizare. Metodă de dispersare, sub formă de ioni, a argintului în mediu lichid, cu ajutorul curentului electric continuu, în scopul inactivării unor germeni microbieni sau inframicrobieni (22).

Electroencefalograf. Aparat electronic utilizat pentru înregistrarea activităţii bioelectrice a encefalului (27).

Electroencefalografie (*electro-* + gr. *enkephalos* = creier + *graphein* = a scrie). Metodă de înregistrare grafică a biocurenţilor cerebrali ai scoarţei şi structurilor subcorticale (26).

Electroencefalogramă (*electro-* + gr. *enkephalos* = creier + *gramma* = înscriere), abreviat EEG. Înregistrare grafică a variaţiilor de potenţial bioelectric determinate de activitatea normală sau patologică a encefalului (27).

Electroexcitator (*electro-* + lat. *excitare* = a excita). Aparat electric folosit pentru a se produce excitarea unui nerv; este folosit şi pentru electroexcitarea inimii (12). ~ **frenic,** aparat pentru respiraţie artificială, acţionînd prin stimularea nervului frenic (11).

Electrofiltru (*electro-* + lat. *filtrum* = filtru). Filtre utilizate pentru reţinerea elementelor în suspensia din aer, bazate pe principiul precipitării electrostatice. Se folosesc cu randament mare în industriile în care se elimină pulberi în cantitate mare sau pentru reţinerea elementelor în suspensie din fumul industrial. Fumul sau aerul încărcat cu suspensii este trecut prin filtre unde, existînd tensiune electrică mare (în domeniul zecilor de mii de volţi), suspensiile sînt ionizate şi se depun (20).

Electrofiziologie (*electro-* + gr. *physis* = natură + *logos* = ştiinţă). Ramură a fiziologiei, care studiază fenomenele electrice asociate proceselor fiziologice (15).

Electrofluoroscopie. Electrocardiografie fluoroscopică (32).

Electroforeză (*electro-* + gr. *pherein* = a purta). Fenomenul de migrare diferenţiată, către anod sau catod, cu o anumită viteză, a particulelor încărcate electric şi conţinute într-o soluţie-tampon, prin care trece un curent electric. Procesul este folosit pentru separarea şi analiza diferitelor fracţiuni proteice din lichidele biologice (ser, lichid cefalorahidian, urină etc.). După mediul în care are loc migrarea în cîmpul electric se disting: electroforeza în coloană de lichid (metoda clasică a lui Tiselius, direct în soluţii), electroforeza pe hîrtie, electroforeza în gel (de agar, de amidon) etc. (5).

Electrofototerapie (*electro-* + gr. *phos* = lumină + *therapeia* = tratament). Fototerapie artificială, prin metode electrice (4).

Electrogalvanism. 1. Electricitate galvanică sau curent direct produs prin mijloace chimice (32). 2. Aplicarea curentului galvanic în scopuri terapeutice (32). ~ **bucal**, producerea de curenţi electrici în mediul salivar bucal, între metalele cu potenţial electric diferit (aur, viplă, amalgame), din care sînt construite lucrările dentare, sau la persoane care ţin în mod obişnuit în gură instrumente sau obiecte de metal (croitori, electricieni, muzicieni, coafori etc.). Produce tulburări generale şi locale care pot merge pînă la leziuni de stomatită (38).

Electrogastrograf. Instrument electronic pentru înregistrarea electrogastrografiei (16).

Electrogastrografie (*electro-* + gr. *gaster* = stomac + *graphein* = a scrie). Înregistrarea fenomenelor electrice care se produc la nivelul stomacului, în timpul activităţilor secretorii şi motorii (16).

Electrogastrogramă (*electro-* + gr. *gaster* = stomac + *gramma* = înscriere). Înregistrarea grafică a fenomenelor electrice care însoţesc secreţia şi motilitatea gastrică (15).

Electrohemostază (*electro-* + gr. *haima* = sînge + *stasis* = reţinere). Obţinerea hemostazei prin cauterizarea vasului care sîngerează cu ajutorul electrocauterului sau a bisturiului electric (11).

Electrohisterograf (*electro-* + gr. *hystera* = uter + *graphein* = a scrie). Aparat înregistrator al curenţilor electrici emişi de contracţiile uterine; curenţii, foarte slabi, sînt amplificaţi de un galvanometru foarte sensibil (18).

Electrohisterogramă (*electro-* + gr. *hystera* = uter + *gramma* = înscriere), sin. : *Electrometrogramă*. Curbă obţinută cu electrocisterograful (18).

Electrokimografie (*electro-* + gr. *kyma* = undă + *graphein* = a scrie), vezi Densigrafie. ~ **pulmonară**, metodă de investigaţie a funcţiei pulmonare, care îmbină avantajele fotoelectronicii şi ale radiologiei, permiţînd studiul ventilaţiei şi circulaţiei pulmonare pe plămîni separaţi şi chiar pe fiecare lob separat (11).

Electrokimogramă (*electro-* + gr. *kyma* = undă + *gramma* = înscriere). Înregistrare grafică a conturului unui organ în activitate, de obicei inima şi vasele mari, cu ajutorul electrokimografului (15).

Electrolit (*electro-* + gr. *lytos* = solubil). Termen general care cuprinde toate substanţele ce se disociază în ioni prin dizolvare în apă sau topire, permiţînd trecerea curentului electric prin soluţia astfel rezultată (5).

Electroliză (*electro-* + gr. *lysis* = dizolvare). 1. Separarea ionilor dintr-o soluţie electrolitică cu ajutorul curentului galvanic continuu. Ionii se îndreaptă spre electrozii cu semn opus (5). 2. Metodă care foloseşte trecerea unui curent electric printr-o soluţie cu aminoacizi, în vederea eliminării electroliţilor salini; metoda are la bază diferenţa de viteză de deplasare în cîmpul electric care există între electroliţii salini (cu mobilitate mare) şi aminoacizi (cu mobilitate redusă) (5). ~ **circulară**, dilataţia unei stricturi uretrale cu bujii olivare de platină, de diverse forme, prin care trece un curent electric de 3—5 mA, care acţionează pe toată suprafaţa internă a stricturii (11). ~ **liniară**, sin. : *Uretrotomie electrolitică*, secţionarea unei stricturi uretrale cu ajutorul unei lame de platină, prin care trece un curent de 6—8 mA (11).

Electrolizor (Fort). Instrument folosit pentru electroliză uretrală, compus dintr-o tijă subţire metalică acoperită de un izolator şi terminată cu o bujie filiformă destinată să conducă instrumentul prin stenoză. La unirea tijei cu bujia filiformă, un inel de platină joacă rolul electrodului uretral în legătură cu polul negativ, în timp ce o placă de cositor aşezată sub fese este legată de polul pozitiv (11).

Electromagnet. Bară de fier, devenită magnetică datorită unui curent electric care o înconjură; se foloseşte pentru extragerea corpilor străini metalici intraoculari (15; 28).

Electromasaj (*electro-* + fr. *massage* = masaj). Tratament electric combinat cu masaj (4).

Electrometrie (*electro-* + gr. *metron* = măsură). Proces de măsurare a diferenţelor de potenţial dintre un electrod de platină şi un alt electrod (de obicei cu calomel), cufundaţi într-o soluţie de electroliţi. Metoda permite studiul variatelor substanţe oxido-reductorii şi modificarea lor în funcţie de pH-ul mediului, puterea tamponantă a acestuia, forţa ionică etc. (5).

Electrometrogramă (*electro-* + gr. *metra* = uter + *gramma* = înscriere). Electrohisterogramă.

Electrometru (*electro-* + gr. *metron* = măsură). Instrument pentru măsurarea tensiunii electrice (diferențele de potențial electric) ; funcționează printr-un mecanism care este declanșat de acțiunea ponderomotorie a forțelor electrostatice. Este utilizat în determinările de chimie fizică pe cale electrometrică (5). ~ **capilar,** Electrometru Lippmann, vezi Lippmann.

Vezi și : Lippmann.

Electromiografie (*electro-* + gr. *mys* = mușchi + *graphein* = a scrie). Metodă de înregistrare optică sau grafică a potențialelor de acțiuni musculare, în repaus și în cursul contracției voluntare, în scopul diagnosticării unor afecțiuni musculere și ale neuronului periferic (26).

Electromiogramă (*electro-* + gr. *mys* = mușchi + *gramma* = înscriere), abreviat EMG. Înregistrare grafică a curenților electrici, generați de activitatea musculară (15).

Electron (gr. *elektron* = chihlimbar), sin. : *Negatron*. Particulă foarte mică de materie, purtînd o sarcină electrică negativă sau pozitivă unică, prezentă în fiecare atom. Masa sa de repaus este $9\,106.10^{-28}$ g, adică 1/1 845 din aceea a atomului de hidrogen. Cînd electronii sînt emiși de către atomii pe cale de dezintegrare radioactivă, constituie radiațiile cunoscute sub numele de raze β (5). ~ **cuaternar,** electron smuls de pe orbită de către un electron terțiar, cînd acesta posedă încă o energie cinetică de minimum 35 eV (36). ~ **pozitiv,** Pozitron. ~ **de recul,** electron secundar, smuls de pe orbită prin efectul Compton (36). ~ **terțiar,** electron smuls de pe orbită de către un fotoelectron (36).

Electronarcoză (*electro-* + gr. *narke* = toropeală + *-oză*). Galvanonarcoză.

Electronistagmografie. Metodă de înscriere a frecvenței și amplitudinii mișcărilor nistagmice (30).

Electroosmoză (*electro-* + gr. *osmos* = impuls + *-oză*). Fenomen electric coloidal, constînd din deplasarea mediului de dispersie prin pereții membranelor semipermeabile, capilare, sub acțiunea unui cîmp electric (6).

Electropatologie (*electro-* + gr. *pathos* = boală + *logos* = știință). Studiul leziunilor și bolilor provocate de electricitatea industrială și atmosferică (23).

Electropirexie (*electro-* + gr. *pyrexis* = acces de febră). Temperatură ridicată, realizată în organism cu ajutorul curenților electrici, obișnuit cu ajutorul undelor ultrascurte (4).

Electropneumograf (*electro-* + gr. *pneumon* = plămîn + *graphein* = a scrie). Pneumograf cu sistem de înregistrare electrică (34).

Electroprecipitator. Aparat pentru determinarea pulberilor din aer, bazat pe captarea particulelor datorită unei diferențe de potențial electric. Aerul este trecut prin aparate, unde, existînd o tensiune de 15 000—20 000 V, particulele în suspensie sînt ionizate și se depun la polii aparatului (20).

Electropunctură (*electro-* + lat. *punctio* = puncție). Puncționarea unor țesuturi cu ace-electrozi situate într-un circuit electric (4).

Electroreoforeză. Variantă a tehnicii de electroforeză pe hîrtie, în care nu se evită evaporarea soluției-tampon ce îmbibă hîrtia, realizîndu-se astfel contracurenți, care imobilizează componentele separate electroforetic (5).

Electroretinoencefalografie (*electro-* + *retină* + gr. *enkephalon* = creier + *graphein* = a scrie). Înregistrarea curenților electrici care apar în retină și centrul cortical al vederii , în urma aplicării unor stimuli luminoși (28).

Electroretinogramă (*electro-* + *retină* + gr. *gramma* = înscriere). Înregistrarea curenților de acțiune ai retinei, apăruți în urma excitării sale luminoase (15).

Electroscop (*electro-* + gr. *skopein* = a vedea). Instrument cu care se poate determina prezența și nivelul electricității statice (4).

Electrosincronizare (*electro-* + gr. *syn* = împreună + *chronos* = timp), sin. : *Conducere supranormală*. Fenomen de facilitare patologică a transmiterii excitațiilor, care permite — în unele tahiaritmii — o conducere integrală de la atriu la ventricul a impulsurilor anormale (10).

Electrosomn (*electro-* + lat. *somnus* = somn). Metodă de obținere a unei inhibiții hipnice similare somnului fiziologic, prin trecerea unor impulsuri rectangulare de curent pînă la 1 mA pe traseul oculooccipital, timp de 20—120 minute (35).

Electrospectrografie (*electro-* + lat. *spectrum* = spectru + gr. *graphein* = grafie). Analiza formei complexe a unei electroencefalograme, prin izolarea și înregistrarea sistemului de unde constituent (32).

Electrostetograf (*electro-* + gr. *stethos* = piept + *graphein* = a scrie). Aparat electric care amplifică și înregistrează zgomotele respiratorii și cardiace ale toracelui (32).

Electrostimulare (*electro-* + lat. *stimulare* = a stimula). Utilizarea impulsurilor electrice pentru stimularea țesuturilor vii ; se folosește atît pentru studiul răspunsului țesutului la un excitant electric, cît și ca mijloc terapeutic (6). ~ **inimii,** suplinirea activității de reglare automată a inimii, prin stimuli electrici (11)

Electrostriatogramă. Înregistrare prin tehnica bipolară a undelor derivate din formaţiunile corpului striat (32).

Electrostricţiune. Însuşirea unor corpuri de a se deforma sub acţiunea unui curent electric (4).

Electroşoc (Carletti-Bini) (*electro-* + fr. *choc* = şoc), sin.: *Şoc electric.* Metodă de terapie convulsivantă psihiatrică, prin aplicarea bitemporală, timp de 0,1—0,4 sec. a unui curent electric alternativ sinusoidal de 100—140 V (35).

Electrotanasie (*electro-* + gr. *thanatos* = moarte). Electrocutare, moarte prin curent electric (4).

Electrotaxie (*electro-* + gr. *taxis* = ordine). Mişcări de apropiere (electrotaxie pozitivă) sau de îndepărtare (electrotaxie negativă) ale unor organisme vii puse într-un mediu prin care trece un curent electric continuu (galvanotaxie) sau alternativ (oscilotaxie) (4).

Electroterapie (*electro-* + gr. *therapeia* = tratament). Capitol din terapeutică care foloseşte ca agenţi activi curenţii electrici sub diferitele sale forme sau transformaţi în radiaţii (4).

Electrotermoterapie (*electro-* + gr. *thermos* = cald + *therapeia* = tratament). Producere de căldură în ţesuturile vii, în scop terapeutic, cu ajutorul diverselor forme de curent electric (4).

Electrotonus (*electro-* + gr. *tonos* = tensiune). Modificări de excitabilitate şi conductibilitate produse în ţesut de către curentul electric, în jurul electrozilor (electrotonus fiziologic). Aceste modificări se produc într-un sens la catod şi în alt sens la anod. Modificările din jurul catodului se cunosc sub numele de catelectrotonus şi constau din creşterea excitabilităţii şi conductibilităţii la închiderea circuitului electric şi scăderea lor la deschidere, iar modificările din jurul anodului se numesc anelectrotonus şi constau din scăderea conductibilităţii şi excitabilităţii la închiderea circuitului şi creşterea lor la deschiderea circuitului (6).

Electrotraumatism (*electro-* + gr. *trauma* = rană). Electrocutare.

Electrotropism (*electro-* + gr. *tropos* = întoarcere). Proprietate a protoplasmei de a fi respinsă (electrotropism negativ) sau atrasă (electrotropism pozitiv) de un curent electric (4).

Electrovalenţă (*electro-* + lat. *valentia* = forţă, putere), sin.: *Legătură ionică, Legătură heteropolară.* Legătură stabilită între atomii dintr-o moleculă disociabilă, în care ionii componenţi determină puternice atracţii electrostatice (în orice compus ionic, numărul sarcinilor pozitive fiind egal cu acela al sarcinilor negative) (5).

Electrovecţie. Cataforeză.

Electroviscozitate (*electro-* + lat. *viscare* = a face să fie lipicios). Modificarea şi, în special, creşterea viscozităţii sistemelor coloidale sau a altor sisteme capilare, ca urmare a fenomenelor de electroosmoză, de electroforeză etc. Sarcina electrică influenţează viscozitatea coloizilor amfoteri (proteine), care în preajma punctului izoelectric ajunge la o valoare minimă, avînd valori considerabil mai mari la pH mai mic sau mai mare decît acest punct (6).

Elefantiazis (gr. *elephas* = elefant), sin.: *Elephantiasis.* Edemaţiere enormă a unor părţi din corp prin obstacol limfatic de natură malformativă (limfangiectazie), distrofică (lipedem), inflamatorie (infecţii streptococice, lepră), parazitară (filarioză), mecanică (neoplasme, evidări ganglionare masive etc.) (10). **~ angiomatos,** tulburări circulatorii elefantiazice datorite existenţei unor angioame tuberoase (2). **~ al buzelor,** vezi Macrocheilită. **~ fibros,** elefantiazis datorit unei fibroze cu modificări ale calibrului vaselor colectoare (vene sau limfatice), realizînd o tulburare circulatorie locală permanentă (2). **~ limfangiectatic,** elefantiazis cu dilataţii ale căilor limfatice (2). **~ lingual,** edem al limbii, datorit unui limfangiom cu macroglosie şi leziuni distrofice musculare asociate, mergînd pînă la atrofie (2). **~ lipomatos,** edem asociat cu o creştere a ţesutului grăsos local sau numai o simplă lipomatoză difuză, care simulează un elefantiazis de origine circulatorie (2). **~ streptococic cronic,** sin.: *Elephantiasis nostras, Limfedem streptococic cronic,* dilatarea vaselor limfatice şi venoase, consecutiv căreia se produc stază şi tumefacţia teritoriului interesat, survenind în special în cadrul erizipelului recidivant al membrelor (8).

Elephantiasis. Elefantiazis. **~ nostras,** Elefantiazis streptococic cronic.

Eleidină. Material acidofil semifluid, care se găseşte în *stratum lucidum* al epidermului (pătura transparentă) (1).

Elek-Ouchterlony-Frobisher. Reacţia ~, vezi Reacţia de precipitare în gel.

Element (lat. *elementum*). Parte constitutivă a unui întreg (15). **Elemente de acţiune ortodontică.** Elemente componente ale aparatelor ortodontice, care declanşează forţele ortodontice. Ele pot fi: funcţionale, care prin forma lor (planul înclinat, platoul incizal, scutul labial) determină contracţia dirijată a muşchilor mobilizatori ai mandibulei, forţa declanşată în acest mod servind ca forţă de corectare ortodontică; pasive, care nu exercită nici un fel de acţiune directă, ci numai contribuie să menţină o anumită situaţie orală (menţinătoarele de spaţiu, placa de contenţie); mecanice (şurubul ortodontic, arcul palatinal, arcul lingual, arcul vestibular, inelul de cauciuc, resorturile auxiliare, acrilatul elastic, firul de mătase, lemnul de portocal), care exercită o acţiune mecanică directă asupra formei maxilarelor sau a poziţiei dinţilor (39). **Elemente de agregare ortodontică.** Dispozitivele de conjuncţie cu arcadele dentare ale aparatelor ortodontice fixe: ligaturile, inelele ortodontice, coroanele ortodontice, gutierele fixe (39). **Elemente de ancorare ortodontică.** Dispozitivele de adjuncţie a aparatelor ortodontice mobile cu dinţii arcadelor dentare naturale (croşete, gutiere mobile, inele ortodontice mobile) (39). **~ chimic**, substanţă chimică care nu mai poate fi descompusă în alte substanţe mai simple, fiind formată dintr-un singur tip de atomi (5). **Elemente protetice de menţinere.** Elementele componente ale protezei parţiale mobile care, menţinînd contactul permanent dintre proteză şi cîmpul protetic, asigură reţinerea protezei. Ele sînt de două feluri: directe (principale), denumite şi „elemente de ancorare", care acţionează pe locul unde sînt aplicate (croşete, culise), şi indirecte (secundare) care acţionează la distanţă de locul unde sînt aplicate (opritori de basculare, contracroşete, croşete continui, pinteni ocluzali, şei). Unele dintre ele pot avea şi funcţii combinate (contracroşetul, pintenul ocluzal) (39).

Eleşteu biologic. Procedeu de epurare a apelor reziduale care utilizează puterea de autopurificare a apei. Apele reziduale sînt îndepărtate în lacuri artificiale cu oglindă mare şi adîncime mică în care, datorită oxigenării intense, procesele de mineralizare sînt foarte active (20).

Elevator (fr. *élévateur*). Instrument folosit în practica medicală pentru îndepărtarea din ţesuturi a unor elemente dure (corpi străini, sechestre, rădăcini dentare etc.) (32). **~ dentar,** instrument folosit pentru extracţia resturilor radiculare sau dinţilor, fiind compus dintr-un mîner, o tijă şi o parte activă. Este conformat în scopul unei adaptări şi prize cît mai bune a părţii active pe rădăcina de extras. Partea activă se află în unghi obtuz sau drept cu tija, la elevatoarele pentru arcada inferioară, şi în prelungirea tijei, la elevatoarele arcadei superioare. Se mai utilizează şi elevatoarele cu tija în baionetă, ca şi elevatorul în „limbă de crap" sau în „picior de ciută" (38).

Eliminarea CO_2/min. Simbol VCO_2. Cantitatea de CO_2 eliminată într-un minut în aerul expirat; se exprimă în cm^3/min. (34).

Eliminator de germeni. Oameni şi animale, bolnavi, convalescenţi sau purtători de microorganisme patogene pe care le răspîndesc în mediul înconjurător, propagînd diverse infecţii (8).

Elinină. Una dintre fracţiunile proteice care intră în constituţia stromei globulelor roşii. Antigenul Rh şi antigenele grupelor clasice ABO sînt fixate de această fracţiune (19).

Eliptocit (gr. *elleipsis* = elipsă + *kytos* = celulă). Ovalocit.

Elitro- (gr. *elytron* = înveliş, teacă). Element de compunere pentru termeni care se referă la învelişul unor organe sau la structuri în formă de teacă (32).

Elitrocel (*elitro-* + *kele* = hernie), sin.: *Hernie perineală mediană ventrală, Hernie vaginală, Hernie vaginală mediană.* Hernie perineală formată în septul rectovaginal, care împinge înainte peretele posterior al vaginului (11).

Elitroplastie (*elitro-* + gr. *plassein* = a forma). Autoplastie a vaginului (18).

Elitrorafie (*elitro-* + gr. *rhaphe* = sutură). Colporafie.

Elitroragie (*elitro-* + gr. *rhegnynai* = a curge), sin.: *Colporagie.* Hemoragie provocată de lezarea vaginului (18).

Elitrotomie (*elitro-* + gr. *tome* = tăiere). Colpotomie.

Ellis-van Creveld. Sindromul ~, sin.: *Condrodisplazie ectodermică*, afecţiune ereditară, transmisă în recesivitate, manifestată prin polidactilie, deformaţii ale epifizelor osoase însoţite de nanism şi diferite displazii epidermice (anhidroză, hipotrichie etc.) (12).

Ellsworth-Howard. Testul ~, test de apreciere a eficienţei factorilor care intervin în reglarea reabsorbţiei tubulare a fosfaţilor, constînd din dozarea fosfaturiei înainte şi după injectarea a 200 u. parathormon. La normali, fosfaturia creşte moderat; la hipoparatiroidieni, fosfaturia creşte mult; la pseudohipoparatiroidieni, fosfaturia rămîne nemodificată (25).

Elongaţie. (lat. *elongatio*). Extensiune prin întindere (4). **~ musculară,** întindere musculară. **~ nervoasă,** leziune nervoasă datorită rupturii interstiţiale a fibrelor nervoase, succedînd unei întinderi bruşte a trunchiului nervos (în luxaţii), manifestată prin semne variabile: anestezie, paralizie, tulburări trofice (11). **~ vertebrală,** întindere sub extensiune continuă a coloanei vertebrale, cu ajutorul a diferite aparate, în scopul terapeuticii afecţiunii discurilor intervertebrale (24).

Elsberg, Charles Albert, 1871—1948. **Tumoarea ~,** tumoare gigantă a cozii de cal, care de cele mai multe ori este un ependimom (26).

Elsberg-Dyke (Elsberg, Charles; Dyke, Cornelius). **Semnul ~,** în tumorile intrarahidiene, distanţa între pediculii vertebrali apare mărită (26).

Elschnig, Anton, 1863—1939. **Perlele ~,** formaţiuni rotunde perlate care rezultă prin proliferarea epiteliului cristalinian după extracţia extracapsulară a cristalinului (28).

Elson-Morgan (Elson, L. A.; Morgan, W.T. Y.). **Metoda ~,** metodă de dozare a hexozaminelor dintr-un produs biologic; se bazează pe reacţia de culoare care are loc între hexozaminele în prealabil acetilate (prin tratare cu acetilacetonă) şi reactivul Ehrlich (5).

Eluţie (lat. *eluere* = a spăla, a şterge, a purifica). Operaţie (inversă adsorbţiei) prin care se eliberează o substanţă de pe adsorbantul său. Eluţia se realizează cu randament mai mare prin modificarea pH-ului sistemului, creşterea temperaturii, utilizarea unor soluţii eluante adecvate (5).

Ely, Leonard W., 1868–1944. **Semnul ~**, în afecţiunile articulaţiei sacroiliace, ca şi în hernia de disc, dacă bolnavului în decubit ventral i se flectează gamba pe coapsă, bazinul de partea bolnavă se ridică de pe planul patului (24).

Emaciere (lat. *emaciare* = a epuiza). Stare de slăbire patologică avansată a corpului (32).

Eman. Unitatea de măsură a cantităţii de emanaţie dintr-un volum de apă. O soluţie posedă o concentraţie de 1 Eman, cînd 1 litru de apă conţine dizolvată 10^{-10} emanaţie (36).

Emanator. Instalaţie cu ajutorul căreia se poate inhala emanaţia radonică (4).

Emanaţie (lat. *emanare* = a răspîndi, a emana). Degajare de gaz. Se utilizează mai ales ca denumire pentru produsele gazoase de dezintegrare a elementelor radioactive (4). **~ de radiu**, Radon.

Emanoterapie. Tratament cu emanaţii radioactive (radon, thoron) (4).

Emasculare (lat. *emasculare* = a castra), sin.: *Eviraţie*. Ablaţia organelor genitale masculine; poate fi totală sau parţială (23).

Embden, G. Esterul ~, amestec biochimic echilibrat de ester Robison (70%) şi ester Neuberg (30%), obţinut sub acţiunea fosfohexomutazei (izomeraza Lohmann) asupra esterului Robison (5).

Embihină. Clormetină.

Embol (lat. *embolus*). *Embolus*.

Embolectomie (*embol* + gr. *ektome* = excizie). Extirparea chirurgicală a unui embol prin secţionarea peretelui arterei sau venei respective (11).

Embolia (lat. *embolus* = embol + *-ia*). Embolie. **~ cutis medicamentosa**, leziuni nodulare, infiltrative, foarte dureroase, uneori rezolutive, alteori evoluînd către supuraţie aseptică şi fistulizare, datorite emboliilor consecutive injectării intraarteriolare a unui produs medicamentos liposolubil (12).

Embolie (lat. *embolus* = embol), sin.: *Embolia*. Obstruarea bruscă a unui lumen vascular printr-un material vehiculat de torentul circulator, dar care nu face parte din constituţia fizică normală a sîngelui sau a limfei (2). **~ aeriană**, Embolie gazoasă. **~ amniotică**, embolie prin pătrunderea de lichid şi celule amniotice în vasele uterine; uneori este urmată de un sindrom fibrinolitic mortal (10). **~ anischemică**, embolie cu evoluţie frustă, reversibilă, a arterelor extremităţilor; constă din asocierea unui microembol cu vasospasm (10). **~ aortei terminale**, Sindromul Leriche, vezi Leriche. **~ bacteriană**, sin.: *Embolie microbiană*, embolie produsă prin colonii microbiene detaşate dintr-un focar de supuraţie (arterită, endocardită septică); pe locul emboliei ia naştere un nou focar de supuraţie (2). **~ canceroasă**, vehicularea celulelor neoplazice în torentul circulator sanguin în cadrul emboliilor citotisulare, realizînd metastazele prin fixarea lor în anumite organe sau ţesuturi (2). **~ capilară**, embolii mici (celule, porţiuni de trombi, picături de grăsime), care obstruează unele capilare; nu au consecinţe grave, în afara cazurilor cînd obstrucţia interesează un întreg sistem capilar (2). **~ celulară**, vehicularea de grupe celulare în torentul sanguin, ca urmare a unor desprinderi ocazionate de diferite leziuni traumatice (fracturi), intervenţii chirurgicale sau obstetricale (fragmente placentare) sau în tumori maligne (2). **~ directă**, embolie în care materialul obstructiv a fost transportat în direcţia normală a curentului sanguin sau limfatic (2). **~ gazoasă**, sin.: *Aeroembolie*, *Embolie aeriană*. 1. Embolie în care lumenul vascular este obstruat accidental de bule de aer pătrunse în sînge; poate apărea mai ales după traumatisme sau operaţii la nivelul venelor gîtului (2). 2. Bule gazoase formate prin degajarea în arborele vascular a azotului dizolvat în sînge, datorită decompresiunii rapide în cursul trecerii bruşte de la o presiune ridicată la o presiune atmosferică obişnuită (2; 9). **~ grasă**, astuparea unui vas de tip terminal cu ţesut grăsos mobilizat în cursul unor fracturi însoţite de deschideri de vase sanguine sau în urma unor intervenţii chirurgicale (2). **~ microbiană**, Embolie bacteriană. **~ ocultă**, formă de embolie instalată asimptomatic, de obicei în cursul unei comisurotomii mitrale şi care devine aparentă de abia după dispariţia anesteziei (10). **~ paradoxală**, trecere directă a unui embol din sîngele venos în cel arterial, ocolind circulaţia pulmonară prin intermediul unui şunt venoarterial congenital (10). **~ parazitară**, embolie realizată prin larve sau paraziţi adulţi (trichinela, ascarizi) (2). **~ postoperatorie**, complicaţie la distanţă după operaţiile majore (în special în sfera genitală feminină), constînd din mobilizarea către alte teritorii a unui cheag format într-o venă (11). **~ pulmonară**, embolie a arterei pulmonare sau a ramurilor acesteia, provocată de o flebită sau de o intervenţie pe bazin. Se manifestă prin junghi toracic, dispnee, cianoză, hemoptizie sau moarte subită. Poate fi postoperatorie, obstetricală, infecţioasă, în cursul cardiopatiilor etc. (34). ~ **retrogradă**, embolie în care materialul obstructiv a fost vehiculat împotriva curentului sanguin sau limfatic (2). ~ **tisulară**, embolie realizată prin fragmente de ţesuturi (de ex. măduvă osoasă în urma fracturilor osoase, fragmente de creier la nou-născuţi în urma contuziilor din timpul facerii etc.) (2).

Embolofrazie (gr. *embolos* = care este îmbrîncit + *phrasein* = a se exprima). Angofrazie.

Embolus (lat. = embol), sin.: *Embol*. Materialul obstruant care produce embolia. Poate fi un trombus mobilizat, un fragment tisular, bule de aer, picături de grăsime, paraziţi (2).

Embrio- (gr. *embryon* = embrion). Element de compunere care introduce referirea la embrion sau perioada de dezvoltare embrionară (32).

Embrioblast (*embrio-* + gr. *blastos* = germen). Parte a discului germinal sau masă celulară internă, din care se dezvoltă embrionul propriu-zis (1).

Embriocardie (*embrio-* + gr. *kardia* = inimă), sin.: *Ritm embriocardic, Ritm fetal*. Ritm patologic, întîlnit în leziunile miocardice cu hipotensiune arterială, şoc etc. şi caracterizat prin egalizarea pauzelor dintre cele două zgomote ale inimii şi a caracterelor lor stetacustice (10).

Embriofor (*embrio-* + gr. *pherein* = a purta). În parazitologie, formaţiune înconjurată de o membrană rezistentă alcătuită din embrionul hexacant de cestod. Poate fi cuprinsă în ou sau poate exista ca element izolat în urma ruperii acestuia (31).

Embrioftorie. Lezarea toxică a embrionului (7).

Embriogenie (*embrio-* + gr. *gennan* = a produce). Parte a embriologiei care se referă la dezvoltarea embrionului (1).

Embrioidie (*embrio-* + gr. *eidos* = formă). Boala Down. Vezi Down.

Embriolemma (*embrio-* + gr. *lemma* = coajă, teacă). Denumire pentru membranele extraembrionare (1).

Embriologie (*embrio-* + gr. *logos* = ştiinţă). Ştiinţa care se ocupă cu embrionul şi dezvoltarea lui (1). ~ **chimică**, cercetări ale dezvoltării embrionare pe baze fizico-chimice (1). ~ **comparativă**, ramură a embriologiei care se ocupă cu cercetarea şi compararea între ele a diferitelor scheme de animale sau plante (1). ~ **descriptivă**, partea embriologiei care se ocupă cu studiul regiunilor individuale şi separate ale embrionului (1). ~ **experimentală**, ramură a embriologiei care foloseşte metodele experimentale pentru studiul dezvoltării unui embrion (1).

Embriom (*embrio-* + *-oma*), sin.: *Teratom organismoid*. Tumoare formată din diferite ţesuturi şi rudimente de organe; poate avea o structură solidă sau chistică (2). ~ **malign**, neoformaţie constituită din ţesuturi de tip embrionar cu potenţialităţi proliferative şi de diferenţiere deosebit de mari şi evoluţie malignă (2). ~ **teratoid**, tumoare constituită dintr-un singur fel de ţesut, inclusă într-un organ cu structură histologică diferită (2).

Embriomorf (*embrio-* + gr. *morphe* = formă). Asemănător unui embrion sau de origine embrionară (1).

Embrion (gr. *embryon*). Produsul concepţiei în primele 3 luni de sarcină (1). ~ **giriniform**, în parazitologie, embrion din ouăle de oxiuri cu înfăţişarea unui mormoloc de broască (31). ~ **presomit**, embrion din perioada cuprinsă între fecundare şi apariţia primelor somite (în jurul a 21 zile) (1). ~ **previlos**, embrion din perioada fecundării pînă la dezvoltarea vililor corionici (1). ~ **somitic**, embrion din timpul perioadei în care se formează somitele (aproximativ în a 21-a — a 31-a zi de dezvoltare) (1).

Embrionat. Fecundat; conţinînd un embrion (1).

Embrionizare. Schimbarea unei celule sau a unui ţesut într-o formă sau structură embrionară (1).

Embriopatie (*embrio-* + gr. *pathos* = boală). Orice boală apărută în cursul dezvoltării embrionare, manifestată sau nu în fenotip (1). ~ **rubeolică**, complexul de malformaţii congenitale care apar ca urmare a infecţiei rubeolice a mamei în primul trimestru al sarcinii, cînd organele fetale sînt în plină dezvoltare şi diferenţiere; s-au observat cataractă, surditate, malformaţii cardiace, renale etc. (8).

Embriotocie (*embrio-* + gr. *tokos* = naştere). Avort (1).

Embriotom (*embrio-* + gr. *tome* = tăiere). 1. Somatotom. 2. Instrument de tăiat, folosit pentru practicarea unei embriotomii (1).

Embriotomie. Operaţie obstetricală care constă din secţionarea intrauterină a fătului mort (18). ~ **cefalică**, reducerea prin tăiere a craniului, în scopul extragerii cu uşurinţă a unui făt mort intrauterin (18). ~ **în eşarfă**, secţionarea în diagonală a trunchiului fătului mort intrauterin, în prezentaţia transversală, pornind de la o fosă supraclaviculară la regiunea subaxilară opusă (18). ~ **rahidiană**, secţionarea coloanei cervicale a fătului mort intrauterin, în prezentaţia transversală, pentru extragerea sa în 2 timpi (trunchi şi cap) (18).

Embriotoxon (*embrio-* + gr. *toxon* = arc), sin.: *Arc cornean juvenil*. Opacitate inelară corneană în jurul irisului, de natură congenitală, semănînd cu arcul senil (28).

Embriotrof (*embrio-* + gr. *trophe* = nutriţie). Vezi Histotrof.

Emenagog (gr. *emmena* = menstruaţie + *agogos* = care provoacă). Substanţă care provoacă sau favorizează apariţia menstruaţiei (14).

Emeri, sin.: *Şmirghel*. Amestec de oxid de aluminiu (Al_2O_3) şi magnetită (Fe_3O_4). Poate produce un tatuaj radiologic pulmonar (smiriloză) prin inhalare îndelungată; în stomatologie este folosit ca substanţă abrazivă dentară (9; 39).

Emesis gravidarum. Vărsături care survin în timpul şi din cauza sarcinii (18).

Emetic (gr. *emetikos*). Producător de vărsături (15).

Emetină. Alcaloid principal din rădăcina de *Uragoga ipecacuanha*; are rol antiamibian, de iritant local (13).

Emetropie (gr. *emmetros* = proporţionat + *opsis* = vedere). Denumire dată vederii normale, în care razele paralele care vin de la infinit formează un focar unic direct pe retină (28).

Emfază (gr. *emphasis* = aparenţă). Atitudine lipsită de naturaleţe, preţioasă, neconcordantă cu situaţia reală, întîlnită de obicei la schizofrenici, paranoici, psihopaţi (35).

Emfizem (gr. *emphysema* = umflătură). Acumulare de aer în ţesuturi (34). ~ **acut**, supraîncărcare acută a plămînilor cu aer, provocată de o obstrucţie spastică (criză de astm) sau inflamatorie (bronşită capilară) (34). ~ **artificial**, emfizem subcutanat cervicofacial, creat în scop de simulare, obţinut prin înţepătura feţei interne a obrajilor urmată de insuflaţie, sub presiune, astupînd orificiile bucal şi nazal (23). ~ **atrofic**, Emfizem esenţial. ~ **bulos**, cavităţi aeriene unice sau multiple apărute ca urmare a unei obstrucţii bronhiale regionale sau ca urmare a unor infecţii bronhiale prelungite (infecţii stafilococice) (34). ~ **compensator**, sin.: *Emfizem vicariant*, stare trecătoare de distensie a parenchimului pulmonar, constînd dintr-o expansiune dinamică a unor porţiuni din organ, în timp ce alte porţiuni sînt excluse funcţional sau anatomic (prin exereze, revărsat pleural, condensare, scleroze) (34). ~ **esenţial**, sin.: *Emfizem atrofic*, *Emfizem idiopatic cronic*, formă rară de emfizem cu etiologie necunoscută, avînd ca substrat o alterare şi reducere progresivă a ţesutului conjunctiv elastic, cu atrofia şi reducerea septurilor interacinoase şi interalveolare (34). ~ **idiopatic cronic**, Emfizem esenţial. ~ **mediastinal**, emfizem dezvoltat la nivelul mediastinului, ca urmare a unui traumatism toracic însoţit de ruptură bronhopulmonară (11). ~ **obstructiv**, distensie alveolară şi infundibulară a parenchimului pulmonar, urmată de atrofie secundară, ca urmare a unui proces difuz de obstrucţie bronşică (34). ~ **obstructiv generalizat**, Bronşiolită acută. ~ **pulmonar**, afecţiune pulmonară caracterizată prin distensie alveolară, scăderea suprafeţei alveolare şi a patului capilar, scăderea elasticităţii pulmonare, creşterea aerului rezidual, a spaţiului mort şi hipoventilaţie alveolară. Obstrucţia bronşică, tracţiunea externă şi ischemia sînt mecanismele patogenice esenţiale (34). ~ **pulmonar profesional**, formă de emfizem pulmonar provocată de o suprasolicitare profesională la suflători (muncitori sticlari, unii muzicanţi instrumentişti etc.). fără răsunet funcţional respirator sau circulator (9). ~ **de putrefacţie**, infiltrarea cu gaze de putrefacţie a parenchimului organelor, care capătă un aspect spongios (23). ~ **restrictiv**, formă de emfizem provocată de o tracţiune toracodiafragmatică, o exereză, o cicatrice. Nu se însoţeşte de bronhostază sau de tulburări ventocirculatorii grave (34). ~ **senil**, expresie anatomică a involuţiei senile a parenchimului hepatic, cu păstrarea forţei retractile a plămînului şi fără leziuni bronhiale (34). ~ **subcutanat**, pătrunderea aerului exterior sau bronşic în ţesutul conjunctiv lax subcutanat (11). ~ **suflătorilor**, vezi Emfizem pulmonar profesional. ~ **traumatic**, emfizem consecutiv unui traumatism toracic (11). ~ **vicariant**, Emfizem compensator.

EMG. Abreviere pentru Electromiogramă (15).

Emi- (gr. *hemi* = jumătate). Vezi Hemi-.

Eminentia (lat. = înălţime), sin.: *Eminenţă*. Parte proeminentă a unui organ, în special a unui os (1). ~ **arcuata**, proeminenţă rotundă pe faţa anterioară a porţiunii petroase a osului temporal; marchează locul canalului semicircular superior (1). ~ **carpi radialis**, eminenţa radială a încheieturii mîinii, formată din tuberculul osului scafoid şi din osul *multangulum majus* (1). ~ **carpi ulnaris**, eminenţa ulnară a încheieturii mîinii, alcătuită din osul pisiform şi osul cu cîrlig (1). ~ **collateralis ventriculi lateralis**, sin.: *Eminentia lateralis meckelii*, proeminenţă situată pe planşeul cornului inferior al ventriculului lateral al creierului, corespunzînd fisurii colaterale a lobului temporal (1). ~ **conchae**, proeminenţa de pe faţa medială a pavilionului urechii, care corespunde cu *concha* de pe faţa laterală (1). ~ **cruciformis**, proeminenţă cu creste care se intersectează în formă de cruce pe suprafaţa internă a porţiunii scuamoase a osului occipital (1). ~ **fossae triangularis**, proeminenţă a părţii mediale a pavilionului urechii corespunzînd pe partea laterală cu fosa triunghiulară (1). ~ **iliopectinea**, creastă de pe osul coxal, care marchează locul de unire a ilionului cu pubisul (1). ~ **intercondylaris**

tibiae, sin. : *Spina tibiei,* proces spinos care se găseşte între cele două feţe articulare, pe suprafaţa superioară a epifizei proximale a tibiei (1). ~ **medialis fossae rhomboideae,** sin. : *Eminentia teres,* creastă longitudinală pe planşeul ventriculului al IV-lea, mărginită de şanţul median şi şanţul limitant lateral; include coliculul facialului şi trigonul nervului hipoglos (1). ~ **pyramidalis cavi tympani,** proeminenţă osoasă pe peretele posterior al cavităţii timpanice, avînd o deschidere la vîrful acesteia pentru tendon şi o cavitate alungită pentru corpul muşchiului *stapedius* (1). ~ **scaphae,** proeminenţă a părţii mediale a pavilionului urechii care corespunde pe partea laterală cu fosa scafoidă (1). ~ **teres,** *Eminentia medialis fossae rhomboideae.*

Eminenţă (lat. *eminentia* = înălţime). *Eminentia.* ~ **acustică,** Tubercul acustic. ~ **canină,** proeminenţă situată pe partea externă a maxilei, corespunzînd rădăcinii dintelui canin (1). **Eminenţe frontale.** Denumirea celor două proeminenţe rotunjite ale osului frontal, situate deasupra arcadelor sprîncenare (1). ~ **genitală,** excrescenţă care reprezintă mugurele penisului la fătul masculin sau al clitorisului la cel feminin (1). ~ **hipobranhială,** *Furcula.* ~ **hipotenară,** *Hypothenar.* ~ **jugulară,** extremitatea spinoasă a apofizei jugulare a osului occipital (1). ~ **mediană a tuber cinereum,** terminaţia superioară lărgită a tijei neurohipofizei, ataşată de *tuber cinereum* şi formînd o parte redusă a ventriculului al III-lea; conţine capilare anastomozate între arterele hipofizare superioare şi hipofiză (1). ~ **parietală,** partea rotunjită a osului parietal; uneori este boselată, datorită rahitismului (1). ~ **portă anterioară,** *Lobus quadratus.* ~ **portă posterioară,** *Lobus caudatus.* ~ **supracondiliană,** *Epicondylus.* ~ **tenară,** *Thenar.*

Emisferă (gr. *hemi* = jumătate + *sphaira* = sferă). O jumătate de sferă (1). ~ **cerebeloasă,** fiecare din cele două jumătăţi ale creierului mic, despărţite prin *vermis* (1). ~ **cerebrală,** fiecare din cele două jumătăţi ale creierului mare (1).

Emisferectomie (gr. *hemi* = jumătate + *sphaira* = sferă + *ektome* = excizie). Ablaţia chirurgicală a întregii scoarţe a unei emisfere, împreună cu substanţa albă, pînă la ganglionii bazali (26).

Emisiune (lat. *emissio*). 1. Scurgere sub presiune a unor lichide biologice (de ex. urină, sînge) (32). 2. Producere, de către particule materiale, corpuri sau dispozitive speciale, a unor radiaţii corpusculare, electromagnetice sau acustice, care se pot propaga în mediul înconjurător (32). **Emisiuni citoplasmice.** Termen general pentru toate prelungirile citoplasmice dinamice: pseudopode, cili, vilozităţi, prelungiri lamelare sau filiforme etc. (1). ~ **termionică,** producere de ioni şi electroni de către o substanţă dizolvată sau în stare lichidă, ca urmare a acţiunii căldurii (5).

Emmet, Thomas Addis, 1828–1919. **Acul** ~, ac metalic format dintr-un mîner de care este fixată o tijă lungă hemiciclică, cu capătul tăiat în vîrf de lance şi prevăzut cu ureche centrală (11). **Perineorafia** ~, intervenţie obstetricală constînd din suturarea rupturii de perineu la naştere, într-un singur plan, cu un ac special (18). **Trachelorafia** ~, operaţie constînd din avivarea şi suturarea buzelor colului uterin în rupturile acestuia (18).

Emodină. Componentă antrachinonică a unor glicozide conţinute într-o serie de preparate vegetale folosite în scop purgativ; acţionează prin iritarea mucoasei colonului (14).

Emolient (fr. *émollient*). Substanţă capabilă să înmoaie pielea, să o facă mai rezistentă şi să împiedice acţiunea produşilor iritanţi asupra ei (13).

Emondaj (fr. *émondage*). Intervenţie de chirurgie ortopedică practicată în reumatismul cronic degenerativ pentru regularizarea suprafeţelor articulare, prin ridicarea exostozelor şi osteofitelor care înconjură marginile epifizelor (24).

Emotivitate (lat. *emovere* = a tulbura). Aptitudine fiziologică de a asocia unele impresii percepute cu stări subiective afective plăcute sau neplăcute, care pot fi însoţite uneori şi de manifestări vegetative (vasomotorii, respiratorii etc.) sau motorii somatice (gestuale, verbale). Intensitatea acestor reacţii constituie în general o particularitate individuală, dar poate fi condiţionată şi de complexul de situaţii în care se găseşte individul (27).

Empiem (gr. *en* = în + *pyon* = puroi). Conţinut purulent în cavităţi anatomice preformate (2). ~ **apendicular,** colecţie purulentă într-un apendice care are partea proximală obliterată (2). ~ **articular,** sinovită acută supurativă (2). ~ **cronic,** cavitate supurantă rămasă în urma evacuării spontane sau operatorii a puroiului dintr-o pleurezie purulentă fără tendinţă la reexpansionare a plămînului şi vindecare (11). ~ **mastoidian,** sin. : *Osteoflegmon mastoidian,* fază avansată a otomastoiditei, caracterizată prin liza septurilor intercelulare ale mastoidei, în urma unor multiple focare de osteită. Procesul purulent poate fuza la exterior (subcutanat), spre endocraniu, spre faringe sau în regiunea cervicală (30). ~ **metapneumonic,** complicaţie supurativă pleurală în cursul unei pneumonii în faza sa de rezoluţie (2). ~ **de necesitate,** evacuarea la exterior a puroiului dintr-o pleurezie purulentă, prin deschidere spontană la piele (11). ~ **pericardic,** sin. : *Pericardită puru-*

lentă, acumulare de lichid purulent în cavitatea pericardică, provocată adesea de stafilococ sau pneumococ şi însoţită de exulceraţii ale seroasei (2). ~ **pleural,** sin.: *Pleurezie purulentă*, acumulare de lichid purulent în cavitatea pleurală, consecutivă de cele mai multe ori unui proces infecţios pulmonar (2). ~ **pleural bilateral,** colecţie purulentă în ambele cavităţi pleurale (11). ~ **pulsatil,** empiem pleural care prezintă pulsaţii, ca urmare a propagării mişcărilor sistolice ale inimii (2). ~ **putrid,** exsudat gangrenos, în parte gazos, ca urmare a fermentaţiei produse de microbi anaerobi (*B. perfringens* ş.a.); poate fi consecinţa unor plăgi penetrante în cavitatea respectivă (2). ~ **sinuzal,** colecţie purulentă în cavităţile sinuzale (maxilare, frontale sau sfenoidale) (30). ~ **steril,** colecţie pleurală purulentă secundară unor procese septice de vecinătate. Lichidul este foarte bogat în leucocite nealterate, ceea ce îi conferă un aspect tulbure (34). ~ **tuberculos,** empiem rezultat din transformarea purulentă a conţinutului cazeos din unele cavităţi seroase, în cadrul unei tuberculoze exsudative la nivelul unei articulaţii, al cavităţii pericardice etc. (2). ~ **vezicular,** sin.: *Colecistică purulentă*, colecţie purulentă a veziculei biliare obstruate, urmată de destinderea pereţilor veziculari (2).

Empiceol (gr. *en* = în + *pyon* = puroi + *kele* = hernie, tumoare). Colecţie purulentă la nivelul ombilicului (11).

Empiric (gr. *empeirikos*). Care se bazează numai pe experienţă şi nu pe principii teoretice (4).

Empis. Semnul ~, hiperestezia tegumentelor toracelui în granulie (34).

Emplastru (gr. *emplastron*). Preparat farmaceutic solid, adeziv, plastic care se înmoaie la temperatura corpului şi aderă de epidermă (13).

Emprosthozygosis (gr. *emprosthen* = în faţă, înainte + *zygosis* = unire). Monstru bigemelar caracterizat prin fuziune anterioară (1).

Emprostotonus (gr. *emprosthen* = în faţă + *tenein* = a se încorda). Atitudine particulară a corpului, amintind poziţia fătului în uter, pe care o impune contractura generalizată în unele cazuri de tetanos (8).

Emulsie (lat. *emulsio*, de la *emulgere* = a mulge). 1. Starea de dispersie a unui lichid insolubil într-un alt lichid — dispersant — care cel mai adesea este apa sau o soluţie apoasă (5). 2. Preparat farmaceutic lichid, eterogen, constituit din două faze nemiscibile, dintre care una este dispersată în cealaltă; se deosebesc două tipuri: emulsie de apă în ulei şi emulsie de ulei în apă (13).

Emulsină. Enzimă care catalizează hidroliza glucozidelor β, liberînd glucidul şi alcoolul respectiv; poate cataliza şi reacţii mai complexe, ca scindarea amigdalinei în glucoză, acid cianhidric şi aldehidă benzoică (5).

En- (fr. *en* = în). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de înăuntru, în (32).

Enadelfie (*en-* + gr. *adelphos* = frate). Monstruozitate caracterizată prin includerea unui făt în corpul celuilalt (18).

Enamelum (fr. veche *esmail* = email), sin.: *Substantia adamantina*. Email dentar, strat alb, gros şi dur, care îmbracă coroana dintelui (1).

Enantem (*en-* + gr. *anthema* = înflorire). Leziuni eruptive ale mucoaselor, apărînd în cursul bolilor infecţioase, cu aspecte mai caracteristice în unele boli eruptive (8). ~ **scarlatinos,** enantem caracteristic al mucoasei bucofaringiene în scarlatină, constînd din hiperemia intensă a istmului faringian şi ciclului lingual (8).

Enarthrosis (*en-* + gr. *arthrosis* = încheietură). *Articulatio cotylica*.

Enartroză (gr. *enarthrosis*). *Articulatio cotylica*.

Encefalatrofie (*encefalo-* + *a-* + gr. *trophe* = nutriţie). Atrofia creierului (27).

Encefalaupsie (*encefalo-* + gr. *auxe* = creştere). Hipertrofia creierului (27).

Encefalemie (*encefalo-* + gr. *haima* = sînge). Edem cerebral congestiv (27).

Encefalită (*encefalo-* + *-ită*). Inflamaţie cu etiologie variată a ţesutului nervos cerebral, caracterizată prin leziuni alterative, exsudative şi proliferative ale celulelor gliale şi tulburări ale funcţiilor cerebrale (8). ~ **A.** 1. Boala Economo. Vezi Economo. 2. Denumire pentru un grup de encefalite primitive cu arbovirusuri, transmise prin ţînţari (8). ~ **africană,** denumire generică pentru un grup de panencefalite acute, epidemice, transmise prin artropode hematofage; sînt cauzate de o serie de virusuri identificate şi care au evoluţie clinică în general benignă, cu un mare procent de infecţii inaparente. Au fost descrise pe continentul african, precum şi în alte regiuni tropicale şi subtropicale: encefalita Nilului de Vest, febra Bwamba, encefalitele Bunyamwera, Uganda S., Semliki, Sindbis (8). ~ **americană,** denumire care cuprinde un grup de panencefalite descrise pe teritoriul continentului american (encefalita de St. Louis, encefalita ecvină de Est, encefalita ecvină de Vest, encefalita ecvină de Venezuela). Boli acute, epidemice, cauzate de arbovirusuri înrudite, ele sînt transmise omului de la mamifere şi păsări prin intermediul ţînţarului şi au o evoluţie clinică de obicei severă (8). ~ **cu arbovirus,** denumire care include un grup principal de encefalite primitive acute, cu răspîndire universală, apărînd epidemic sau sporadic, cauzate de virusuri care se transmit prin intermediul artropodelor hematofage (arbovirusuri). În raport cu agentul vector au fost împărțite în: a) encefalite transmise prin țînțari; b) encefalite transmise prin căpușe (8). ~ **australiană,** sin.: *Encefalita din Murray-Valley, Boala X australiană,* panencefalită acută epidemică, cauzată de un arbovirus (presupus a fi identic cu cel al encefalitei japoneze), transmis prin țînțar; prezintă un mare polimorfism clinic, de la forme ușoare pînă la forme grave și letale; apare în epidemii explozive, interesînd în special copiii și evoluează ca o meningoencefalită difuză, cu semne mai ales mezodiencefalice (8). ~ **B.** 1. Encefalita japoneză. 2. Denumire pentru un grup de encefalite primitive cu arbovirusuri, transmise prin căpușe (8). ~ **bacteriană,** denumire generică pentru sindroamele encefalitice care apar în cursul infecțiilor bacteriene prin mecanisme patogenice variate și anume: a) encefalită bacteriană concomitentă, care evoluează concomitent cu meningitele purulente (meningococice, pneumococice, stafilococice, streptococice, cărbunoase, cu bacili gramnegativi) și cu meningita tuberculoasă; b) encefalită bacteriană cu mecanism patogenic complex (toxic, bacterian, alergic, vascular), care poate apărea în cursul tusei convulsive, pneumoniei, febrei tifoide, scarlatinei, dizenteriei, brucelozei; c) encefalită bacteriană metastatică, produsă în cursul septicemiilor stafilococice, streptococice, pneumococice, cărbunoase, cu bacili gramnegativi sau în cursul endocarditei lente (8). ~ **bifazică,** sin.: *Encefalită recurentă, Meningoencefalită bifazică,* formă particulară de encefalită primitivă cu evoluție favorabilă, transmisă pe cale digestivă, prin ingestia de lapte crud provenit de la capre infectate cu un arbovirus. Evoluția cuprinde două puseuri febrile, separate între ele printr-o perioadă apiretică de aproximativ 7 zile (de sănătate aparentă). Fenomenele encefalitice, în general puțin intense, apar în cel de-al 2-lea puseu febril, constînd din tulburări cerebeloase, hemisindrom piramidal frust, fenomene vestibulare și oculare. În general, îmbolnăvirile sînt de grup familial (8). ~ **Bunyamwera,** vezi Encefalită africană. ~ **de California,** Encefalită ecvină de Vest. ~ **centrală,** encefalită cu localizare aproape exclusiv encefalică, fără interesare medulară (8). ~ **centro-periferică,** sin.: *Encefalita joasă,* encefalopoliomielită în care leziunile nervoase cuprind în afară de encefal și diverse segmente medulare, fapt care se manifestă clinic prin atrofii, pareze și paralizii ale membrelor și, uneori, prin tulburări senzitive (8). ~ **convulsivantă,** encefalită a cărei simptomatologie clinică este dominată de crize jacksoniene de frecvență și intensitate variată, însoțite de fenomene hemiparetice (8). ~ **demielinizantă acută,** tip de encefalită sau encefalomielită secundară postinfecțioasă (postvaccinală, postrujeolică etc.), în care elementul histopatologic caracteristic îl constituie procesele de demielinizare prin mecanism alergic (8). ~ **ecvină,** encefalomielită epidemică, observată pe teritoriul continentului american, transmisă la cai și, incidental, la om de la păsări sălbatice (uneori păsări migratoare), prin diferite specii de țînțari (8). ~ **ecvină de Est,** sin.: *Encefalita ecvino-umană de Est,* encefalită (encefalomielită) cu evoluție severă, descrisă în estul S.U.A., apărînd în epizootii de vară la cai, destul de rară la om (predominînd la copii); se manifestă prin febră, tulburări gastrointestinale, somnolență sau comă, convulsii, rigiditate și paralizii 8). ~ **ecvină de Venezuela,** encefalomielită acută, asemănătoare encefalitelor ecvine nord-americane, cauzată de un virus înrudit; se transmite prin țînțar, dar este posibil și pe cale aeriană, prin picături sau praf. În forma obișnuită se manifestă ca o gripă; în formele grave apar mialgii, diplopie, letargie (8). ~ **ecvină de Vest,** sin.: *Encefalita de California, Encefalită ecvino-umană de Vest,* encefalomielită virală acută cu evoluție severă, observată în vestul S.U.A., sub formă de epizootii de vară la caii tineri și la catîri; este cauzată de un arbovirus înrudit cu cel al encefalitei ecvine de Est, transmis prin țînțari de la păsări la cai și mai rar la oameni, apărînd în special în mediul rural, la toate vîrstele, dar mai frecvent la copii. Clinic, se caracterizează prin debut brusc, cu febră, cefalee, somnolență, tulburări gastrointestinale, dureri musculare, letargie, amnezie, ataxie, tremor, convulsii (fără paralizii), lăsînd deseori sechele (8). ~ **ecvino-umană de Est,** Encefalită ecvină de Est. ~ **ecvino-umană de Vest,** Encefalită ecvină de Vest. **Encefalite cu enterovirusuri.** Encefalite primitive sau secundare, provocate de virusurile enterice: poliomielitice, *Coxsackie* (mai ales serotipuri din grupul B) și ECHO, cu manifestări neurologice difuze sau localizate și evoluție variabilă, uneori letală (8). ~ **epidemică,** Boala Economo, vezi Economo. ~ **europeană,** denumire generică pentru grupul de encefalite cu arbovirusuri observate în țările europene, transmise prin țînțar, căpușă sau lapte infectat (de ex. e.scoțiană, e.central-europeană, e.cehoslovacă etc.) (8). ~ **exantematică,** complicație a tifosului exantematic, caracterizată anatomopatologic prin granuloame constituite din celule gliale proliferate și elemente adventiceale (2). ~ **gripală,** complicație care apare în formele grave de gripă virotică şi se caracterizează anatomopatologic prin infiltrate limfoplasmocitare perivasculare, mici hemoragii şi reacţie nodulară nevroglică pericapilară, asociate cu leziuni distrofice ale celulelor nervoase (2). ~ **hemoragică acută,** Boala Strümpell-Leichtenstern, vezi Strümpell-Leichtenstern. ~ **hemoragică arsenicală,** Apoplexie seroasă. ~ **herpetică,** encefalită sporadică cu localizare de predilecţie rinencefalică, provocată de virusul herpetic; anatomopatologic se caracterizează prin prezenţa de incluziuni intranucleare (8). ~ **hiperkinetică subacută progresivă,** formă de encefalită caracterizată clinic prin stare infecţioasă, hiperkinezii diverse de aspect balistic, asociate cu spasme de torsiune, atitudini bizare, rigiditate de decerebrare; evoluţia este în general subacută, ducînd la dezintegrare mintală progresivă şi sfîrşit letal în cîteva luni (8). ~ **hiperplastică,** formă de encefalită în care anatomopatologic predomină procesul de hiperplazie glială (2). ~ **de incubaţie,** denumire sub care unii autori descriu sindromul encefalitic care apare în perioada de incubaţie a unei infecţii virale şi este cauzat de virusul bolii respective (8). ~ **japoneză,** sin.: *Encefalită B*, panencefalită virală primitivă epidemică, cu evoluţie severă, descrisă prima dată în Japonia şi provocată de un arbovirus, transmis la om de la animale şi păsări prin intermediul ţînţarului. Apare la adulţi şi copii în lunile de vară-toamnă, fiind caracterizată clinic prin febră, prezenţa unui sindrom meningoencefalomielitic polimorf (fenomene letargice, agitaţie psihomotorie, rigiditate decerebrată, mioclonii, mişcări atetozice şi coreice, paralizii oculare, delir (8). ~ **joasă,** Encefalită centro-periferică. ~ **letargică,** Boala Economo, vezi Economo. ~ **listeriozică,** encefalită provocată de localizarea listeriilor în trunchiul cerebral, regiunea bulbopontină, cu formare de focare necrotice şi simptomatologie neurologică corespunzătoare localizării (8). ~ **metastatică,** vezi Encefalită bacteriană. ~ **mialgică benignă,** sin.: *Boala Akureyri*, *Boala de Islanda*, boală infecţioasă acută, de etiologie virală, simulînd poliomielita, cu apariţie epidemică, mai ales vara, afectînd în special adolescenţii şi adulţii tineri. Clinic se manifestă prin febră, mialgii, tulburări de sensibilitate, tulburări neurovegetative, fenomene de deficit motor (pareze), tulburări psihice. Lichidul cefalorahidian este cel mai adesea normal (8). ~ **din Murray-Valley,** Encefalită australiană. ~ **necrozantă acută,** neuroviroză primitivă, sporadică (de etiologie presupus herpetică, pe baza incluziunilor intranucleare), caracterizată printr-un tablou clinic de infecţie acută, urmat de instalarea rapidă a tulburărilor de conştiinţă, confuzie mintală, delir, somnolenţă, comă, mai rar tablou asemănător encefalitei letargice; prognostic în general foarte grav. Mai recent s-au descris cazuri de encefalită necrozantă, cu evoluţie subacută (2—4—6 luni) şi cronică. Anatomopatologic se observă distrugerea celulelor nervoase — polioclazie (encefalită polioclazică), pe zone întinse din cortex şi nucleii subcorticali (8). ~ **neurovegetativă,** neuroinfecţie cu evoluţie lungă, rareori letală, de etiologie nedeterminată, probabil virală şi cu localizare mezodiencefalică; se manifestă clinic prin tulburări de somn, tulburări vasomotorii, hipersecreţie sudorală, erupţii sudaminiforme, acroeritrodermie, tahicardie, manifestări cenestezice, tulburări psihice (8). ~ **Nilului de Vest,** sin.: *Febra Nilului de Vest*, sindrom infecţios acut de etiologie virală, transmis prin ţînţar, descris în Uganda, Egipt şi Israel; clinic se manifestă prin mialgii, adenopatii, erupţii cutanate maculopapuloase şi tulburări gastrointestinale, cu participare meningoencefalitică (în general rară în îmbolnăvirea umană). În infecţia experimentală la şoareci, maimuţă şi hamster, virusul inoculat intracerebral provoacă fenomene encefalitice similare celorlalte virusuri encefalitogene (8). ~ **nodulară Pette-Döring,** vezi Pette-Döring. ~ **parenchimatoasă,** formă de encefalită caracterizată prin leziuni distrofice ale fibrelor şi celulelor nervoase, urmate de manifestări reacţionale (2). ~ **periaxială difuză,** Boala Schilder, vezi Schilder. ~ **perivenoasă,** denumire dată unor encefalite, în special celei postvaccinale şi în care leziunile histopatologice apar sub forma unui proces inflamator cu infiltraţie limfomonocitară, cu rare plasmocite în jurul venulelor din sistemul nervos central, cu proliferare limitrofă micro- şi în special oligodendroglială şi demielinizare importantă (8). ~ **polioclazică,** vezi Encefalită necrozantă acută. ~ **poliomielitică,** sin.: *Polioencefalită*, encefalită produsă în cadrul infecţiei poliomielitice şi care se manifestă în general prin fenomene de interesare a bulbului (polioencefalită inferioară) sau a protuberanţei şi pedunculilor cerebrali (polioencefalită superioară). Există de asemenea o formă ataxică, cerebeloasă, o formă cu localizare diencefalică şi o formă cerebrală propriu-zisă (8). ~ **posteruptivă,** denumire generică dată encefalitelor secundare care apar la sfîrşitul perioadei eruptive a febrelor eruptive (rujeolă, rubeolă, varicelă, variolă etc.) (8). ~ **postinfecţioasă,** encefalită care apare după o infecţie virotică (rujeolă, rubeolă, varicelă, oreion etc.), determinată de virusul care a evoluat anterior (encefalită postvirotică) sau de un virus neurotrop preexistent în organism sub o formă biofită; uneori poate reprezenta o manifestare alergică (22). **~ postvaccinală,** encefalită consecutivă unei vaccinări, în special vaccinării antivariolice sau antirabice (22). **~ postvirotică,** vezi Encefalită postinfecţioasă. **~ prerujeolică,** sindrom encefalitic, care apare în special la sugar înaintea erupţiei de rujeolă sau la cîteva ore după raşul preeruptiv, cu evoluţie în general severă (8). **~ presupurativă,** stadiu în evoluţia abcesului cerebral caracterizat din punct de vedere histopatologic prin perivascularită şi diapedeză leucocitară (26). **~ primitivă virală,** encefalită care apare ca urmare a localizării directe, imediate şi obligatorii a virusului la nivelul encefalului, constituind o entitate clinică şi evoluînd de sine stătător (8). **~ pseudotumorală,** sindrom encefalitic, cu fenomene neurologice de localizare, sugerînd simptomatologia unei tumori cerebrale (8). **~ psihozică azotemică,** Delir acut. **~ rabică,** formă de encefalită provocată de virusul rabiei, caracterizată anatomopatologic prin infiltrate limfoide pe traiectul vaselor cerebrale, mai ales al venelor, rarefierea ţesutului cerebral cu proliferare glială, uneori conglomerate rotunde (nodulii rabici descrişi de Babeş-Ernst) (2). **~ recurentă,** Encefalită bifazică. **~ rusă estivo-autumnală,** Encefalită siberiană de toamnă. **~ rusă de primăvară-vară,** sin.: *Encefalită siberiană de primăvară-vară*, *Encefalită de taiga*, *Encefalită verno-estivală*, encefalită endemoepidemică, cu evoluţie în general severă, întîlnită în special în U.R.S.S. şi în ţările Asiei, produsă de un virus transmis prin ţînţari şi căpuşe. Agentul etiologic este considerat identic cu acela găsit în encefalita scoţiană sau *louping-ill* (22). **~ scoţiană,** sin.: *Encefalomielită ovină*, *Louping-ill*, *Tramblanta oilor*, encefalită enzooepizootică a ovinelor şi, în mod excepţional, a omului, descrisă iniţial în Anglia şi Scoţia, determinată de un virus transmis prin intermediul căpuşei *Ixodes ricinus* (22). **~ secundară,** denumire generică pentru encefalitele care apar ca o complicaţie inconstantă, ocazională, în cursul unei boli infecţioase autonome, cel mai adesea virală, fie datorită localizării virusului, facultativ neurotrop, la nivelul creierului (gripă, oreion, coriomeningită etc.), fie printr-un mecanism alergic (encefalită posteruptivă, postvaccinală) (8). **~ Semliki,** vezi Encefalită africană. **~ siberiană de primăvară-vară,** Encefalită rusă de primăvară-vară. **~ siberiană de toamnă,** sin.: *Encefalită rusă estivo-autumnală*, encefalită întîlnită în regiunile extremului orient siberian, dovedită identică cu encefalita japoneză (8). **~ Sindbis,** vezi Encefalită africană.

Encefalite sporadice ale copilăriei. Grup de neuroinfecţii primitive, de etiologie nedeterminată (probabil virală), apărînd sporadic la copii mici şi caracterizate clinic prin febră, tulburări neurologice multiple, convulsii, comă. Au o evoluţie severă, cu mortalitate ridicată şi proporţie mare de sechele psihice şi neurologice (8). **~ de St. Louis,** encefalomielită acută gravă, afectînd în special omul; are caracter endemoepidemic şi este produsă de un arbovirus din grupul B, transmis prin intermediul ţînţarilor şi acarienilor (22). **~ subacută cu incluziuni,** Boala Dawson, vezi Dawson. **~ subcorticală progresivă,** Boala Binswanger, vezi Binswanger. **~ supurată,** formă de encefalită apărînd ca urmare a pătrunderii microbilor piogeni în creier fie ca o propagare pe cale sanguină sau limfatică a unei infecţii de vecinătate, fie în cursul unui traumatism (2). **~ de taiga,** Encefalită rusă de primăvară-vară. **~ tireotoxică,** formă de encefalită care poate apărea în cursul bolii Basedow; anatomopatologic se constată leziuni distrofice ale celulelor nervoase din diencefal şi din nucleii bulbari (2). **~ traumatică,** complicaţie septică a unui traumatism craniocerebral închis sau deschis (2). **~ Uganda S,** vezi Encefalită africană. **~ vegetativă acrodinică,** entitate morbidă în cadrul encefalitei neurovegetative, alături de coreea fibrilară Morvan, caracterizată clinic prin stare depresivă, dezorientare, confuzie, astenie, insomnie absolută, care poate dura săptămîni întregi, hipersecreţie sudorală, acroeritrodermie (8). **~ verno-estivală,** Encefalită rusă de primăvară-vară. **~ vieneză,** Boala Economo, vezi Economo.

Encefalizare. Procesul de dezvoltare morfofuncţională, prin care creierul depăşeşte funcţiile măduvei spinării (1).

Encefalo- (gr. *enkephalos* = creier mare). Element de compunere pentru termenii referitori la creierul mare (32).

Encefaloarteriografie (*encefalo-* + lat. *arteria* = arteră + gr. *graphein* = a scrie). Tehnică combinată de encefalografie şi arteriografie a circulaţiei cerebrale, în scopul punerii în evidenţă a aportului sanguin în această regiune (36).

Encefalocel (*encefalo-* + gr. *kele* = hernie). Cefalocel.

Encefalocistocel (*encefalo-* + gr. *kystis* = vezică + *kele* = hernie). Varietate de encefalocel în care sistemul ventricular comunică cu cavitatea encefalocelului (26).

Encefalocistomeningocel (*encefalo-* + gr. *kystis* = vezică + *meninx* = membrană + *kele* = hernie). Varietate de encefalocel în care există o cantitate de lichid între meninge şi porţiunea de creier herniată (26).

Encefalodisplazie (*encefalo-* + *dis-* + gr. *plassein* = a forma). *Encephalodysplasia.*

Encefalografie (*encefalo-* + gr. *graphein* = a scrie). Denumire dată procedeelor de explorare radiografică a encefalului, cu contrast aerian (encefalografie gazoasă) sau cu substanţe radioopace (27). ~ **gazoasă**, sin.: *Pneumografie cerebrală*, explorare radiologică a encefalului, cu contrast aerian, realizată prin umplerea spaţiului subarahnoidian cerebral şi a sistemului ventricular cerebral cu aer sau bioxid de carbon introdus prin puncţie lombară sau suboccipitală, după extragerea unei cantităţi echivalente de lichid cefalorahidian (27).

γ-Encefalografie. Metodă de explorare cu radioizotopi a encefalului. Radiaţiile γ emise de radioizotopi în cursul trecerii în circulaţia sanguină şi lichidiană encefalică sînt înregistrate cu ajutorul unui contor cu scintilaţie. Investigaţia este folosită îndeosebi pentru diagnosticul unor tumori cerebrale, care au capacitatea de a fixa rapid radioizotopul administrat (27).

Encefalolit (*encefalo-* + gr. *lithos* = piatră). Calcificare intracerebrală solitară sau multiplă, de dimensiuni comparabile cu acelea ale calculilor (26).

Encefalomalacie (*encefalo-* + gr. *malakia* = înmuiere). Ramolisment cerebral.

Encefalomere (*encefalo-* + gr. *meros* = parte). Segmentele succesive ale creierului embrionar; neuromerele creierului (1).

Encefalomielită (*encefalo-* + gr. *myelos* = măduvă + *-ită*). Neuroinfecţie caracterizată prin leziuni inflamatorii în encefal şi măduvă (27). ~ **enzootică ecvină cu mers lent,** Boala din Borna. ~ **enzootică porcină,** Boala din Teschen. ~ **ovină,** Encefalită scoţiană.

Encefalomielocel (*encefalo-* + gr. *myelos* = măduvă + *kele* = hernie). Malformaţie în care se asociază un encefalocel cu un mielocel în acelaşi sac (26).

Encefalomielografie (*encefalo-* + gr. *myelos* = măduvă + *graphein* = a scrie). Explorare radiologică a encefalului şi a măduvei (27). ~ **lichidiană** (Radovici), encefalomielografie după o prealabilă injectare în spaţiul subarahnoidian a unei substanţe radioopace, solubilă în lichidul cefalorahidian (27).

Encefalomielopoliradiculonevrită (Margulis-Pavliuscenco). Formă clinică, în cadrul poliradiculonevritelor, la care se asociază şi simptome de encefalomielită (27).

Encefalomiocardită. Afecţiune inframicrobiană acută, produsă de un virus din grupul encefalomiocardic (de ex. MM, Columbia-SK, Mengo etc.) şi caracterizată prin febră, simptome meningoencefalitice, miocardice, faringită (22).

Encefalopatie (*encefalo-* + gr. *pathos* = boală). Denumire generică dată unui complex simptomatic polimorf care exprimă o suferinţă difuză a encefalului, determinată de cauze variate (27). ~ **arsenobenzolică,** Apoplexie seroasă, ~ **cronică infantilă,** sindrom neuropsihic cu etiologie multiplă, avînd simptome motorii şi psihice polimorfe produse de leziuni variate anatomopatologice (33). ~ **hipertensivă,** afecţiune acută sau subacută, de obicei tranzitorie, putînd apărea la bolnavi cu hipertensiune arterială, eclampsie, glomerulonefrită; se caracterizează prin semne de suferinţă difuză a encefalului cu sindrom de hipertensiune intracraniană (cefalee, vomismente, edem papilar, convulsii, alterarea mai mult sau mai puţin marcată a conştiinţei) şi de localizare (hemiplegie, afazie, amauroză) (27). ~ **infantilă,** denumire dată unui grup de afecţiuni cerebrale cu caracter congenital sau dobîndit fie de la naştere, fie în prima copilărie, care determină o oprire în dezvoltarea creierului copilului (27). ~ **portală,** sindrom cuprinzînd manifestările cerebrale care apar în cursul insuficienţelor hepatice grave la cirotici sau după anastomoză chirurgicală portocavă; se caracterizează prin tulburări psihice, pînă la pierderea cunoştinţei (comă), tremurături ale extremităţilor (*flapping-tremor*) şi se datoreşte trecerii unor substanţe toxice de origine intestinală din sîngele portal în circulaţia generală şi incapacităţii ficatului de a le metaboliza (16). ~ **posthipoglicemică,** ansamblul tulburărilor cerebrale datorite leziunilor provocate de hipoglicemie (de ex. în insulinom sau în şocurile insulinice) (7). ~ **posttraumatică,** denumire generică referindu-se la totalitatea semnelor şi simptomelor neuropsihice care apar tîrziu, după un traumatism craniocerebral (26). ~ **saturnină,** manifestări nervoase în intoxicaţia cronică cu plumb: meningism, crize epileptiforme, stări de excitaţie sau de depresiune; anatomopatologic se poate constata o coloraţie particulară, cenuşie, sub formă de pete diseminate în creier; microscopic se găsesc proliferări gliale, dispuse perivascular, iar în cerebel rărirea celulelor Purkinje (23). ~ **toxică,** psihosindrom sau psihoneurosindrom organic întîlnit în intoxicaţiile cronice cu substanţe toxice neurotrope (plumb, mercur, solvenţi organici etc.) (9).

Encefalopsie (*encefalo-* + gr. *opsis* = vedere). Tulburare vizuală constînd din hemianopsii, halucinaţie vizuală sau amauroză prin leziuni cerebrale (28).

Encefaloragie (*encefalo-* + gr. *rhegnynai* = a curge). Hemoragie cerebrală.

Encefaloscop (*encefalo-* + gr. *skopein* = a vedea). Aparat folosit pentru examinarea interiorului cutiei craniene (rar folosit) (26).

Encefaloză (*encefalo-* + *-oză*). Denumire dată unor boli degenerative cerebrale de origine dismetabolică (27).

Encephalodysplasia (*encefalo-* + *dis-* + gr. *plassein* = a forma + *-ia*), sin.: *Encefalodisplazie.* Anomalie în dezvoltarea ţesuturilor sistemului nervos central (1).

Enchylema (*en-* + gr. *chylos* = suc). Hialoplasmă.

Enclitofilie. Tendinţă erotică patologică spre criminali, întîlnită la psihopaţi (35).

Encondrom (*en-* + gr. *chondros* = cartilaj + *-oma*). Tumoare cartilaginoasă dezvoltată din interiorul unui os. Pe măsură ce creşte, encondromul refulează şi subţiază învelişul osos din jur (2).

Encoprezis (*en-* + gr. *kopros* = excrement + *eresis* = îndepărtare). Tulburare în mecanismul defecaţiei, constînd din emisia necontrolată a materiilor fecale sub influenţa unei emoţii sau efort, precum şi la copii cu tulburări grave nevrotice sau cu malformaţii congenitale (27; 35).

Encranius (*en-* + gr. *kranion* = craniu). Monstru dublu în care parazitul se găseşte în cavitatea craniană a autozitului (2).

Endadelf (*endo-* + gr. *adelphos* = frate). Făt monstruos caracterizat prin includerea gemenului parazitic în corpul celuilalt (2).

Endanevrismorafie (*endo-* + gr. *aneurysma* = dilatare + *rhaphe* = sutură). Cură chirurgicală a unui anevrism arteriovenos pe cale endoanevrismală (11). ~ **obliterantă,** cură operatorie a unui anevrism pe cale transsaculară, cu închiderea prin sutură a orificiilor de intrare şi de ieşire a vasului arterial (11). ~ **reparatorie,** cură operatorie a unui anevrism arteriovenos prin sacrificarea venei şi suturarea orificiului anevrismal pe peretele arterial, cu întărirea acestei suturi cu un lambou din peretele venos sacrificat (11).

Endangeită (*endo-* + gr. *aggeion* = vas). Inflamaţia intimei vaselor sanguine (2).

Endarborizaţie. Ramificaţii nervoase mici, amielinice, la terminaţia axonului (1).

Endarteră (*endo-* + lat. *arteria* = arteră). Pătura internă, intima, a unei artere (1).

Endarteriectomie (*endo-* + lat. *arteria* = arteră + gr. *ektome* = excizie). Dezobstruarea operatorie a unui trunchi arterial obliterat prin extragerea cheagului cu teaca sa formată din intima vasului, folosindu-se planul de clivaj dintre tunicile intimă şi medie (11).

Endarterită (*endo-* + lat. *arteria* = arteră + *-ită*). Inflamaţia intimei arterelor (2). ~ **obliterantă,** Boala Bürger, vezi Bürger. ~ **obliterantă profesională a mîinii,** leziuni ale arterelor arcadelor palmare şi degetelor, consecutive traumatismelor profesionale repetate (strîngerea puternică în mînă a unor unelte) (9). ~ **proliferantă,** inflamaţie a endarterei, caracterizată prin proliferarea celulelor endoteliale, avînd ca urmare îngustarea lumenului vasului respectiv; este de obicei de natură sifilitică (2). ~ **pulmonară primitivă,** sindrom de etiologie necunoscută, ducînd la hipertensiune pulmonară prin creşterea rezistenţei precapilare (10).

Endemicitate (*en-* + gr. *demos* = popor). Situaţie epidemiologică caracterizată printr-un echilibru relativ între rezistenţa populaţiei umane dintr-un teritoriu şi infectivitatea agenţilor patogeni, prezenţi în mod constant (8).

Endemie (*en-* + gr. *demos* = popor). Situaţie epidemiologică în care, într-un anumit teritoriu, prezenţa agentului infecţios este permanentă, iar cazurile de îmbolnăviri umane se produc constant, interesînd un număr mic de indivizi (8).

Endemoepidemie. Situaţie epidemiologică caracterizată prin apariţia de izbucniri epidemice periodice într-un teritoriu sau comunitate, în care boala respectivă îşi menţine un potenţial endemic (8).

Enders, John F. **Reacţia ~,** metodă alergică de diagnostic al infecţiei urliene, prin introducerea antigenului specific (ovoantigen, lichid cefalorahidian etc.) pe cale intradermică (22).

Endo, Shigem, 1869–1937. **Mediul ~,** mediu de cultură bacterian diferenţial, conţinînd lactoză şi fucsină acidă redusă, utilizat la izolarea germenilor din familia *Salmonella* (3).

Endo- (gr. *endon* = înăuntru). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de înăuntru, în interior (32).

Endobază (*endo-* + lat. *basis* = bază). *Basis cranii interna.*

Endobiologie (*endo-* + gr. *bios* = viaţă + *logos* = ştiinţă). Termen introdus de C. I. Parhon pentru a scoate în evidenţă particularităţile de viaţă şi activitate ale fiecărui organ sau ţesut (7).

Endobiotic (*endo-* + gr. *bios* = viaţă). Care trăieşte în ţesuturile gazdei (1).

Endobronşită (*endo-* + lat. *bronchus* = bronhie + *-ită*). Inflamaţia mucoasei bronşice (2).

Endobucal (*endo-* + lat. *bucca* = gură). În interiorul cavităţii bucale (38).

Endocapilarită (*endo-* + lat. *capillus* = fir de păr + *-ită*). Inflamaţia endoteliului capilarelor (2).

Endocard (*endo-* + gr. *kardia* = inimă). Stratul intern, endotelial, al cavităţilor inimii (10). ~ **electric,** noţiune creată de Sodi-Pallares, care admite existenţa unei suprafeţe electrice de separare, neregulată, situată la nivelul joncţiunilor dintre fibrele Purkinje şi cele miocardice, adică aproximativ la unirea treimii externe cu cea medie a peretelui ventricular. Ajungerea excitației la acest nivel s-ar traduce prin formarea unei „sfere polarizate", ale cărei potențiale ar determina apariția potențialului Purkinje (10).

Endocardită (*endo-* + gr. *kardia* = inimă + *-ită*). Afecțiune inflamatorie, exsudativ-proliferativă, a endocardului valvular sau, uneori, parietal (10). ~ **acută plastică benignă,** sin.: *Endocardită reumatismală*, tipul cel mai frecvent întîlnit de endocardită, în care se constată leziuni cu caracter progresiv la nivelul valvulelor inimii, în special al orificiilor mitral și aortic; leziunile se caracterizează prin prezența nodulilor reumatismali, care constituie vegetațiile verucoase (trombi în diferite faze de organizare cu numeroase vase de neoformație și celule grupate în jurul acestora, uneori cu celule gigante Aschoff) și reprezintă cauza cea mai frecventă a valvulopatiilor cronice (2; 10). ~ **acută ulcerovegetantă,** Endocardită malignă acută. ~ **bruceloasă,** endocardită ulceropolipoasă a valvulelor aortice, foarte asemănătoare cu endocardita malignă lentă, apărînd în cursul brucelozei (2). ~ **carcinomatoasă,** formă rară de endocardită, de natură probabil alergică (datorită produselor de degradare a țesutului neoplazic) (10). ~ **constrictivă,** formă a sindromului Löffler, în care cavitatea este micșorată prin cantitatea masivă de trombi parietali aderenți (10). ~ **difuză,** leziuni alterativ-exsudative, fără depuneri de mase trombotice (endocardită incipientă); valvulele apar neuniform îngroșate, de culoare cenușie, semitransparente, cu edem al țesutului conjunctiv, intumescență și omogenizare a fibrelor colagene, uneori cu alterare fibrinoidă (2). ~ **fetală,** endocardită primitivă, de obicei tricuspidiană, formată intrauterin, cînd travaliul inimii drepte este mai important decît cel al inimii stîngi (2). ~ **fibroasă,** formă ușoară de endocardită, caracterizată printr-o fibroză neînsoțită de retractări sau sudări ale aparatului valvular (2). ~ **lentă,** Boala Jaccoud-Osler, vezi Jaccoud-Osler. ~ **malignă acută,** sin.: *Endocardită acută ulcerovegetantă*, endocardită cu evoluție rapidă, gravă, caracterizată prin procese ulcerative distructive, cauzate de coci piogeni, asociate și cu leziuni în alte organe, unde se produc embolii septice cu leziuni supurative (2). ~ **murală,** Endocardită parietală. ~ **parietală,** sin.: *Endocardită murală*, inflamație reumatismală care afectează endocardul parietal al atriilor sau ventriculilor; leziunile evoluează, în general, subendocardic, iar tulburările sînt reduse (2). ~ **parietală fibroplastică cu eozinofile,** Sindromul Löffler, vezi Löffler. ~ **recurentă,** formă de endocardită caracterizată anatomopatologic prin existența de leziuni recente verucoase pe valvule, alături de leziuni vechi cicatriceale; leziunile vechi constituie un loc de rezistență redusă (2). ~ **reumatismală,** Endocardita acută plastică benignă. ~ **secundară nespecifică a cardiacilor,** Sindromul Vaquez-Lutembacher, vezi Vaquez-Lutembacher. ~ **subacută,** Endocardită malignă lentă. ~ **subacută malignă trombozantă a cardiacilor,** Sindromul Vaquez-Lutembacher, vezi Vaquez-Lutembacher. ~ **valvulară,** Valvulită. ~ **verucoasă,** formă nebacteriană de endocardită, caracterizată anatomopatologic prin prezența de leziuni alterativ-proliferative, cu predominanța leziunilor proliferative, ca urmare a interesării straturilor superficiale ale endoteliului valvular cu depunere stratificată de mase trombotice (2).

Vezi și: Libman-Sacks.

Endocardium (*endo-* + gr. *kardia* = inimă). Membrana care căptușește inima în interior și care este constituită dintr-un endoteliu și un țesut conjunctiv subiacent (1).

Endocervicită (*endo-* + lat. *cervix* = gît + *-ită*), sin.: *Endometrită cervicală*. Inflamația mucoasei colului uterin datorită mai ales unei infecții microbiene (gonococ, streptococ, colibacil, floră saprofită a vaginului devenită patogenă) sau unei infestații parazitare (*Trichomonas*). *Forme clinice*: acute, subacute și cronice; formele acute se caracterizează histologic prin leziuni exsudative, cu infiltrat granulocitar și plasmocitar (în cazul gonococului), iar cele cronice prin leziuni ulcerovegetante sau scleroase (2). ~ **adenomatoasă,** endocervicită cu hiperplazia glandelor endocervicale, printr-o iritație inflamatorie de lungă durată (2). ~ **chistică,** endocervicită cu formare de chisturi submucoase, avînd un conținut lichid sau coloid (ouăle Naboth); chisturile se produc prin dilatația glandelor, datorită astupării orificiului lor extern (2). ~ **polipoasă,** endocervicită al cărei aspect macroscopic corespunde fie formelor hiperplazice adenomatoase, fie unor resturi placentare reținute în canalul cervical (2).

Endocranium (*endo-* + gr. *kranion* = craniu). Denumirea durei mater encefalice, care căptușește cutia craniană și care este considerată ca un periost al acesteia (1).

Endocrin (*endo-* + gr. *krinein* = a secreta). Care se referă la glandele cu secreție internă sau la hormoni (7).

Endocrinologie (*endo-* + gr. *krinein* = a secreta + *logos* = știință). Știința despre hormoni (clasic, știința despre glandele endocrine). Astăzi se înțelege prin endocrinologie știința despre integrarea și corelațiile endocrine. Endocrinologia clinică este o ramură a medicinei interne, dar endocrinologia poate fi considerată ca o ramură a biologiei, fundamentală pentru întreaga medicină, aşa cum a susţinut C. I. Parhon încă din anul 1900 (7).

Endocrinon. Termen propus de Şt. Milcu, pentru a indica ansamblul elementelor unui circuit cibernetic endocrin (7).

Endocrinopatie (*endo-* + gr. *krinein* = a secreta + *pathos* = boală). Afecţiune datorită disfuncţiei unei glande cu secreţie internă (7).

Endocrinotrop (*endo-* + gr. *krinein* = a secreta + *tropos* = întoarcere). Care are afinitate pentru glandele endocrine (7).

Endocrinoză (*endo-* + gr. *krinein* = a screta + *-oză*). Stare datorită unui dezechilibru endocrin (7).

Endoderm (*endo-* + gr. *derma* = piele). Entoderm.

Endodermoză (*endo-* + gr. *derma* = piele + *-oză*). Nume generic dat virozelor ai căror germeni afectează electiv ţesuturile şi organele provenite din endoderm (22).

Endodiascop (*endo-* + *dia-* + gr. *skopein* = a vedea). Tub de raze Röntgen, de dimensiuni reduse, care poate fi introdus într-o cavitate a corpului, pentru efectuarea de radiografii sau pentru radioterapie (16).

Endodiascopie. Examinarea radiologică a unei cavităţi a corpului cu ajutorul endodiascopului (16).

Endoenzimă. Enzimă intracelulară.

Endo-exocrin, sin. : *Exo-endocrin.* Care are capacitate secretorie atît internă, cît şi externă (de ex. testiculul, pancreasul, stomacul, glandele salivare, duodenul etc.) (7).

Endofagie (*endo-* + gr. *phagein* = a mînca). Însuşirea unor insecte (anofelii) de a se alimenta în spaţii închise (31).

Endofazie (*endo-* + gr. *phasis* = vorbire). Trăirea interioară a actului vorbirii fără exteriorizare verbală (35).

Endofilie (*endo-* + gr. *philein* = a iubi). Însuşirea unor insecte (anofeli) de a rămîne în locuinţe sau adăposturi zi şi noapte (31).

Endoflebită (*endo-* + gr. *phleps* = venă + *-ită*). Inflamaţie acută sau cronică a intimei venelor, realizînd frecvent tromboze (tromboflebite); de cele mai multe ori apare ca o complicaţie după varice, sarcină, intervenţii chirurcale, procese septice etc. (2). ~ **cronică ectaziantă,** formă de endoflebită caracterizată prin fleboscleroză, atrofie a elementelor musculare şi dilatări varicoase (2). ~ **obliterantă,** endoflebită care determină obliterarea lumenului fie prin proliferarea celulelor endoteliale, fie prin tromboza consecutivă alterării acestor celule (2). ~ **obliterantă hepatică,** Sindromul Budd-Chiari, vezi Budd-Chiari.

Endoforie (*endo-* + gr. *pherein* = a purta). Esoforie.

Endoftalmită (*endo-* + gr. *ophthalmos* = ochi + *-ită*). Corioretinită supurativă. ~ **facoanafilactică,** sensibilizarea anafilactică a ochiului uman la proteinele cristaliniene proprii, în cazul extracţiei extracapsulare a cristalinului (28).

Endogen (*endo-* + gr. *gennan* = a produce). Care este produs în interiorul organismului sau al uneia din părţile sale (15).

Endogenie. Termen pentru denumirea etiologiei psihozelor (schizofrenie, psihoză maniaco-depresivă), fără o cauză aparentă externă; este impropriu cînd se foloseşte în sensul ignorării interacţiunii factorilor externi şi interni (35).

Endogenot. Vezi Starea de heterogenot.

Endognaţie (*endo-* + gr. *gnatos* = falcă). Opistognatism.

Endoherniotomie (*endo-* + lat. *hernia* = hernie + gr. *tome* = tăiere). Cura operatorie a unei hernii pe cale endosaculară (11).

Endolimax. Gen de protozoar din clasa *Rhizopoda. E. nana* este o specie frecvent întîlnită la om, dar nepatogenă (31).

Endolimfă (*endo-* + lat. *lympha* = apă). Lichid care umple cavităţile labirintului membranos (30).

Endolizină. Substanţă cu acţiune litică directă asupra bacteriilor, prezentă în interiorul anumitor celule (de ex. în leucocite) (3).

Endometriom (*endo-* + gr. *metra* = uter + *-oma*). Acumulare circumscrisă de ţesut endometrial în alt loc decît sediul său normal (2).

Endometrioză (*endo-* + gr. *metra* = uter + *-oză*). Formă difuză de endometriom, cu localizări multiple, uneori foarte variate (2). ~ **externă,** formă difuză de endometriom, putînd interesa intestinul, ovarul, salpingele, vezica urinară, peritoneul (2). ~ **internă,** sin. : *Adenomioză,* formă difuză de endometriom în miometru (2).

Endometrită (*endo-* + gr. *metra* = uter + *-ită*). Inflamaţia mucoasei uterine (18). ~ **acută,** inflamaţie acută a endometrului. În majoritatea cazurilor, infecţia este exogenă, propagată ascendent din căile genitale subiacente, gonococul fiind agentul cauzal cel mai frecvent. Anatomopatologic se caracterizează prin infiltrat plasmocitar constant şi exsudat fibrinopurulent, cu descuamări ale epiteliului glandular (2; 18). ~ **cervicală,** Endocervicită. ~ **chistică** (Cornil), endometrită cronică în care mucoasa uterină este presărată cu mici chisturi, prin transformarea glandulochistică a endometrului, ca o consecinţă a hiperfoliculinemiei (18). ~ **cronică,** inflamaţie cronică a endometrului. *Forme anatomopatologice:* forma atrofică se caracterizează prin scleroză cu atrofia mucoasei şi dispariţia aproape completă a corionului citogen; forma hipertrofică realizează formaţiuni polipoase, cu glande inegale ca mărime, alături de un ţesut de granulaţie cu infiltrat inflamator cronic; uneori apar şi dilataţii chistice ale glandelor, prin obstruarea lumenelor la anumite niveluri (2). ~ **deciduală**, inflamaţie a mucoasei uterului gravid (18). ~ **disecantă**, endometrită exfoliativă prin eliminarea mucoasei necrozate (2). ~ **exfoliativă**, inflamaţie a mucoasei uterine, în care mucoasa se elimină prin col sub formă de mici lambouri (scuame), vizibile cu ochiul liber (18). ~ **gangrenoasă**, endometrită cauzată de germeni anaerobi (în special *B. perfringens*), apărînd de obicei după manevre abortive empirice, infectante (2). ~ **glandulară**, formă de endometrită însoţită de proliferarea iritativă a elementelor glandulare (2). ~ **hemoragică**, denumire improprie pentru metroragiile întîlnite la femeile hiperfoliculinemice cu hiperplazie glandulochistică a endometrului. De fapt, hiperplazia glandulochistică a endometrului nu este de natură inflamatorie, ci endocrină; pe de altă parte, aproape toate endometritele se manifestă prin metroragii mai mult sau mai puţin abundente (18). ~ **interstiţială**, endometrită în care procesul inflamator predomină în interstiţii (2). ~ **necrotică**, în cazurile grave de endometrită puerperală apare un proces de necroză, care nu se mărgineşte la deciduă, ci pătrunde în profunzime, cuprinzînd şi peretele muscular al uterului (2). ~ **puerperală**, inflamaţie a mucoasei uterine survenite după naştere, precedată uneori de lohiometrie şi avînd drept cauză o infecţie exogenă sau endogenă (18). ~ **scleroatrofică**, endometrită mai frecventă după menopauză sau la femeile cu hipofoliculinemie, caracterizată prin leziuni scleroatrofice ale endometrului (18). ~ **tuberculoasă**, formă relativ rară de endometrită, reprezentînd de obicei o extindere a unui proces tuberculos salpingian; tabloul histologic este de multe ori atipic, necesitînd, pentru precizarea diagnosticului, şi un examen biologic (2).

Endometrium (*endo-* + gr. *metra* = uter), sin.: *Mucoasa uterină, Tunica mucosa uteri*. Pătură epitelială monostratificată, cu cripte şi glande, care căptuşeşte uterul şi în care nidează oul; este lipsită de submucoasă (2).

Endomitoză (*endo-* + gr. *mitos* = fir + *-oză*), sin.: *Endopoliploidie*. Duplicarea cromozomilor, fără a fi însoţită de formarea fusului sau de citokineză (1).

Endomysium (*endo-* + gr. *mys* = muşchi). Ţesutul conjunctiv care se află între fibrele unui fascicul muscular (1).

Endoneurium (*endo-* + gr. *neuron* = nerv). Ţesutul conjunctiv subţire care uneşte fibrele dintr-un fascicul nervos (1).

Endonucleolus (*endo-* + dim. de la lat. *nucleus* = sîmbure). Aria necolorată dintr-un nucleol (1).

Endoparazit (*endo-* + lat. *parasitus*, de la gr. *para* = lîngă + *sitos* = mîncare). Parazit care trăieşte în interiorul organismului, în ţesuturi sau în sînge. Poate fi de natură vegetală (entofit) sau animală (entozoar) (31).

Endoparazitism. Enokie.

Endopeptidază. Sistem enzimatic care catalizează hidroliza legăturilor peptidice în interiorul celulei (de ex. catepsina) (5).

Endoplasmă (*endo-* + gr. *plasma* = formaţie). Porţiunea internă a citoplasmei (1).

Endopoliploidie (*endo-* + gr. *polyplous* = de mai multe ori). Endomitoză.

Endoproteză (*endo-* + gr. *prothesis* = înlocuire). Proteză folosită în interiorul corpului, pentru a înlocui morfologic şi în parte funcţional un segment de organ (os, arteră, esofag, canal coledoc, suprafaţă articulară etc.) sau un organ (ochi). Sînt confecţionate din vitalium sau materii plastice: metacrilat de metil, nilon, polivinil etc. (24).

Endosalpinx (*endo-* + gr. *salpinx* = trompă). Mucoasa care căptuşeşte trompa uterină; este în contact spre exterior cu stratul muscular al trompei, iar spre interior cu lumenul trompei (18).

Endoscopie (*endo-* + gr. *skopein* = a vedea). Metodă de examinare pe viu a organelor cavitare şi a orificiilor naturale (gastroscopie, bronhoscopie, laringoscopie, rectoscopie, colposcopie etc.) cu endoscopul (6).

Endosmoză (*endo-* + gr. *osmos* = impulsie + *-oză*). Osmoză spre interiorul unei celule sau cavităţi (15).

Endospor (*endo-* + gr. *spora* = sămînţă) Formă de viaţă latentă, întîlnită la unele bacterii şi ciuperci, caracterizată printr-o rezistenţă marcată la agenţii fizici şi chimici. Endosporul se formează în interiorul celulei, care se autolizează în momentul maturării acestuia. Endosporul este limitat la exterior de un perete sporal, care este înconjurat de o membrană denumită cortex. În jurul cortexului se găsesc 1—2 învelişuri sporale dense şi uneori un înveliş lax, denumit exosporiu. Endosporul este greu colorabil prin metodele de colorare obişnuite şi prezintă o refringenţă marcată (3).

Endostal (*endo-* + gr. *osteon* = os). Care este situat în os (24).

Endostetoscop (*endo-* + gr. *stethos* = piept + *skopein* = a vedea, a observa). Tip de stetoscop pentru auscultarea inimii prin esofag (10).

Endosteum (*endo-* + gr. *osteon* = os). Pătura membranoasă de ţesut conjunctiv care căptuşeşte cavitatea medulară a unui os (1).

Endotelio- (gr. *endo-* + *thele* = ridicătură). Element de compunere care introduce în termeni referirea la un endoteliu (32).

Endotelioblastom (*endotelio-* + gr. *blastos* = germen + *-oma*), sin. *Endoteliom malign.* Tumoare malignă avînd ca punct de plecare endoteliul căilor limfatice, al vaselor mici sanguine, al seroaselor (2).

Endoteliocit (*endotelio-* + gr. *kytos* = celulă). Mononuclear mare cu acţiune fagocitară de origine sanguină sau tisulară (2).

Endoteliom (*endotelio-* + *-oma*). Grupă de tumori ale căror origine şi grad de malignitate formează încă obiectul unor controverse; după Hueck ar fi tumori mezenchimale, avînd capacitatea de a forma structuri sinciţiale şi tubulare (2). ~ **cilindromatos,** tumoare care face parte de fapt dintre bazalioamele de aspect cilindromatos (2). ~ **malign,** Endotelioblastom. ~ **MH$_2$,** Endoteliom Murray-Begg, vezi Murray-Begg.

Vezi şi : Murray-Begg.

Endoteliomatoză (*endotelio-* + *-oma* + *oză*). Stare caracterizată prin formare de endotelioame multiple şi difuze (2).

Endoteliomiom (*endotelio-* + gr. *mys* = muşchi + *-oma*). Tumoare mixtă endotelială şi miomatoasă (2).

Endoteliomixom (*endotelio-* + gr. *myxa* = mucozitate + *-oma*). Mixom avînd ca punct de plecare un endoteliu (2).

Endotelioză (*endotelio-* + *-oză*). Stare caracterizată prin proliferarea elementelor endoteliale (2).

Endotelită (*endotelio-* + *-ită*). Inflamaţie a endoteliului cu leziuni distrofice care pot favoriza coagularea sîngelui în cazul vaselor sanguine sau cu leziuni proliferative cu tendinţă la obliterare în cazurile de localizări la nivelul unor lumene (2). ~ **parcelară hemoragică,** formă de endotelită, care traduce o infecţie hipertoxică microbiană sau virotică cu tropism pentru capilare (2).

Endoteliu (*endo-* + gr. *thele* = ridicătură). *Endothelium.* ~ **capilar glomerular,** *Lamina fenestrata.*

Endotelocit (*endo-* + gr. *thele* = ridicătură + *kytos* = celulă). Vezi Celulă endotelială.

Endotermie (*endo-* + gr. *thermos* = cald). Producere de căldură în ţesuturi prin folosirea unor curenţi de înaltă frecvenţă (4).

Endothelium (*endo-* + gr. *thele* = ridicătură), sin.: *Endoteliu.* 1. Epiteliu pavimentos simplu, care tapisează inima, vasele de sînge şi vasele limfatice (endoteliu vascular) (1). 2. Epiteliu pavimentos, simplu, derivat din mezoderm, care căptuşeşte unele cavităţi închise ale corpului (1).

Endothrix (*endo-* + gr. *thrix* = păr). Dispoziţia sporilor de dermatofiţi în interiorul firului de păr (12).

Endotim (*endo-* + gr. *thymos* = spirit, minte). Care ţine de „straturile profunde" (primitive din punct de vedere filogenetic) ale psihismului (de ex. instinctele, afectele primare etc.) (7).

Endotiropexie (*endo-* + gr. *tyreos* = scut + *eidos* = formă + *pexis* = fixare). Liberarea operatorie a glandei tiroide de trahee, cu luxarea din loja sa şi fixarea într-un spaţiu creat între muşchiul sternocleidomastoidian şi piele (11).

Endotoxină (*endo-* + gr. *toxikon* = otravă). Substanţă legată de corpul microbian, eliberată în mediul extern o dată cu distrugerea celulei bacteriene, avînd acţiune toxică nespecifică asupra organismelor superioare. Endotoxinele sînt de natură glucidolipidopolipeptidică, posedă o antigenicitate slabă şi sînt termostabile; reprezintă o componentă structurală importantă a pereţilor bacteriilor gramnegative (3).

Endovasculită (*endo-* + lat. *vasculum* = vas mic + *-ită*). Inflamaţia intimei vaselor (2). ~ **vegetantă,** formă de endovasculită însoţită de proliferarea endoteliului, cu eventuale depuneri trombotice şi organizare consecutivă (2). ~ **verucoasă,** formă de endovasculită caracterizată prin prezenţa de vegetaţii mici şi aderente (2).

Endovenos (*endo-* + lat. *venosus* = venos). Care este localizat în interiorul unei vene (10).

Energie (gr. *energeia* = activitate). Capacitatea unui sistem de a realiza un lucru mecanic sau o altă acţiune echivalentă. Există mai multe forme de energie: cinetică, chimică, calorică, electromagnetică, biochimică etc. Diferitele forme de energie se pot transforma din una în alta, în condiţii date, procese care asigură conservarea energiei în univers. Sub numele de energie potenţială (latentă sau statică) se subînţelege energia pe care o posedă un sistem, dar pe care nu o manifestă în momentul respectiv. Energia se măsoară, ca şi lucrul mecanic, în ergi (în sistemul cgs), în jouli (în sistemul mks), în calorii, în kilogrammetri şi în multiplii lor (5). ~ **atomică,** Energie nucleară. ~ **chimică,** energie rezultată din reacţii chimice şi, sub diferite forme, transformată în lucru mecanic, în energie calorică, electrică etc. În organismele vii asigură desfăşurarea proceselor vitale (9). ~ **cinetică,** energia unui sistem fizic în care intervin numai mărimile ce caracterizează starea de mişcare a corpurilor care alcătuiesc sistemul (6). ~ **electrică a unei excitaţii,** mărime determinată de 3 factori: tensiunea

(U), intensitatea curentului (I) şi durata sa (t): $E_a = U.I.t.$; relaţia este valabilă la tensiune constantă şi la intensitate de curent constantă (6). ~ **fiziologică minimă,** energie minimă indispensabilă funcţionării organismului, denumită şi cheltuială de fond, utilizată pentru: activitatea inimii şi muşchilor respiratori, menţinerea tonusului muscular, secreţia glandelor şi activitatea protoplasmei celulare (6). ~ **internă,** suma energiilor cinetice şi potenţiale ale tuturor particulelor care constituie un sistem fizicodinamic; este o parte a entalpiei (6). ~ **liberă,** energie care serveşte pentru acoperirea lucrului cheltuit în celule. Cea mai importantă sursă de energie liberă în organism sînt considerate reacţiile de fermentare şi de oxidare (6). ~ **nucleară,** sin.: *Energie atomică,* energie care se liberează în cursul proceselor de fuziune sau fisiune a nucleelor atomice (5). ~ **potenţială,** energia unui sistem fizic datorită interacţiunilor ce depind numai de poziţia relativă a corpurilor componente ale acelui sistem (6). ~ **prag,** cantitatea minimă de energie primită de un sistem excitabil pentru a răspunde la stimulul primit (6). ~ **radiantă,** energie transportată de la sursă în mediul înconjurător sub formă de radiaţii (36). ~ **de stimulare,** cantitatea de energie pe care o primeşte sistemul excitabil în timpul fenomenului de excitare (6).

Energizant psihic. Compus care provoacă stimulare psihomotorie şi efecte antidepresive, evidente la om după cîteva zile sau săptămîni de tratament; se presupune că acţiunea ar fi datorită inhibării monoaminooxidazei în sistemul nervos central, cu modificarea consecutivă a metabolismului catecolaminelor şi 5-hidroxitriptaminei; cele mai multe energizante psihice sînt derivaţi hidrazinici — de ex. iproniazida, nialamida, fenelzina (14).

Energometru (gr. *energeia* = activitate + *metron* = măsură). Aparat pentru studiul pulsului, determinînd, indirect, cu ajutorul manşetei, presiunea şi volumul maxim de sînge al undei pulsatile (32).

Enervare (lat. *enervare* = a tăia nervii). Secţionarea unor nervi (11). ~ **gastrică,** secţionarea chirurgicală a pediculilor nervoşi ai stomacului (11). ~ **renală,** Denervare renală.

Engel. Sindromul ~, boală descrisă la Şanhai în lunile mai şi iunie, caracterizată prin tuse cu expectoraţie aerată, galbenă, umbre pulmonare radiologice fugace şi eozinofilie severă (34).

Engel-Recklinghausen. Boala ~, Boala Recklinghausen, vezi Recklinghausen.

Engelmann, Theodor Wilhelm, 1843–1909. **Boala ~,** boală a copilăriei, caracterizată prin hiperostoză şi scleroză osoasă (24).

Engramă (*en-* + gr. *gramma* = înscriere). Urmă mnezică persistentă, consecutivă acţiunii unui excitant asupra sistemului nervos central (35).

Engström. Aparatul ~, aparat care asigură respiraţia la o frecvenţă fixă cu volum şi presiuni de insuflaţie şi exsuflaţie reglabile; se utilizează şi pentru anestezie generală cu intubaţie (11).

Enkatarafie (gr. *enkatarrhaptein* = a coase înăuntru). Înfundarea operatorie a unei suprafeţe tisulare prin coaserea, una la alta, a celor două margini care o limitează (11).

Enoftalmie (*en-* + gr. *ophtalmos* = ochi). Înfundarea globului ocular în orbită (28).

Enoilhidrază. Crotonază.

Enoilreductază. Enzimă care catalizează reducerea crotonilcoenzimei A, rezultînd butirat. Enoilreductaza participă la sinteza acizilor graşi şi a fost purificată din microzomii celulelor ficatului de şobolan (5).

Enokie, sin.: *Endoparazitism.* Parazitism cu endoparaziţi (8).

Enol. Compus organic hidroxilat, în care grupa hidroxil este legată de un atom de carbon al unei duble legături (5).

Enolază, sin.: 2-*Fosfogliceraldehidratază.* Enzimă care catalizează transformarea reversibilă a glicerofosfatului în fosfoenolpiruvat, metabolit intermediar esenţial în procesele energetice de catabolism glucidic (5).

Enosteom (*en-* + gr. *osteon* = os + *-oma*), sin.: *Osteom central.* Osteom dezvoltat în sinusurile paranazale (26).

Enostoză (*en-* + gr. *osteon* = os + *-oză*). Entostoză.

Enrico-Barklay. Procedeul ~, refacerea continuităţii digestive după gastrectomie totală prin interpunerea între esofag şi duoden a unui segment din colonul transvers (11).

Ensomphalus (*en-* + gr. *soma* = corp + lat. *omphalus* = buric). Gemeni (diplopagi) uniţi printr-o bandă în regiunile epigastrică şi sternală inferioară (gemeni siamezi) (1).

Entalpie. Mărime termodinamică de stare, exprimată prin suma între energia internă a unei substanţe şi produsul între presiune şi volum (6).

Entamoeba. Gen de amibă parazită din clasa *Rhizopoda.* Specii mai importante: *E. buccalis, E. gingivalis*; *E. coli* este lipsită de patogenitate directă, dar se pare că poate întreţine unele procese colitice; *E. dispar* reprezintă după unii autori forma *minuta* de *E. histolytica*; *E. dysenteriae, E. histolytica*; *E. gingivalis* (sin.: *E. buccalis*) trăieşte în cavitatea bucală; pare să aibă rol favorizant în diferite afecţiuni stomatologice şi în formarea tartrului dentar; *E. histolytica* (sin.: *E. dysen-*

teriae) prezintă o formă *minuta* de 20 μ, nehematofagă şi neagresivă şi o formă *magna* de 30–40 μ, tisulară şi hematofagă, care determină dizenteria amibiană (31).

Enteral (gr. *enteron* = intestin). 1. Înăuntrul intestinului (16). 2. Pe cale intestinală (16).

Enteralgie (*entero-* + gr. *algos* = durere). Durere abdominală de origine intestinală (16).

Enteramină. 5-Hidroxitriptamină.

Enterectomie (*entero-* + gr. *ektome* = excizie). Exereza chirurgicală a unui segment al intestinului subţire (11).

Enteric cytopathogenic human orphan (engl.), Abreviat ECHO. Vezi ECHO.

Enterită (*entero-* + *-ită*). Afecţiune intestinală cu caracter inflamator (16). ~ **cronică atrofică,** formă anatomopatologică de enterită, caracterizată printr-o mucoasă subţire, netedă, de culoare cenuşie-neagră; tabloul microscopic arată glande atrofice, ţesut conjunctiv al submucoasei redus şi strat muscular în degenerescenţă grasă (2). ~ **cronică catarală,** proces persistent şi recidivant, dezvoltat de obicei dintr-o enterită acută şi caracterizat anatomopatologic prin pseudomelanoză şi hemoragii punctiforme (2). ~ **cronică chistică,** formă de enterită caracterizată prin dilataţii chistice ale glandelor intestinale, datorită astupării orificiilor glandulare (2). ~ **cronică hipertrofică,** tumefierea mucoasei intestinale cu hiperemie şi depozit de mucus vîscos; adesea se produc formaţiuni polipoase (enterita cronică polipoasă) (2). ~ **cronică polipoasă,** vezi Enterită cronică hipertrofică. ~ **descuamativă,** inflamaţie catarală acută, cu tumefacţia anselor intestinale şi hiperemie accentuată (2). ~ **flegmonoasă,** formă gravă de enterită cu simptomatologie de peritonită, datorită intervenţiei unui agent infecţios pe o ulceraţie intestinală sau pe o tumoare cu zone de necroză (2). ~ **foliculară,** sin.: *Enterită nodulară*, formă de enterită întîlnită de obicei la copii şi caracterizată prin existenţa unor granulaţii pe suprafaţa mucoasei, corespunzînd microscopic unei hiperplazii a structurilor foliculerlimfoide şi unui infiltrat granulocitar (2). ~ **holerică,** enterită catarală cu evoluţie supraacută întîlnită în holeră; anatomopatologic se caracterizează prin descuamarea epiteliului vilozităţilor, cu păstrarea intactă a epiteliului din interiorul glandelor Lieberkühn (2). ~ **mucoasă,** afecţiune inflamatorie intestinală acută sau cronică, caracterizată prin diaree sau/ şi constipaţie, colici, cu eliminare de mucus în cantitate abundentă sub formă de glere sau pseudomembrane (16). ~ **nodulară,** Enterită foliculară. ~ **pseudomembranoasă,** formă de enterită mucoasă, vezi Enterită mucoasă (16). ~ **regională,** Boala Crohn, vezi Crohn. ~ **segmentară,** Boala Crohn, vezi Crohn. ~ **sugarului,** dispepsie enterală provocată de o alimentaţie nepotrivită şi de infecţii bacteriene (un rol deosebit de important îl joacă *Escherichia coli* şi enterococul) (2). ~ **tuberculoasă,** proces relativ frecvent, localizat de obicei în ileon şi cec şi asociat aproape totdeauna cu o tuberculoză pulmonară cavitară. Anatomopatologic se caracterizează prin tuberculi cazeificaţi, care se ulcerează. Prin cicatrizarea ulceraţiilor se pot forma stricturi, iar prin iritaţia cronică asupra mucoasei, formaţiuni polipoase (2).

Entero- (gr. *enteron* = intestin). Element de compunere care introduce în cuvinte referirea la intestin (32).

Enteroanastomoză (*entero-* + gr. *anastomosis* = deschidere). Crearea operatorie a unei anastomoze între două segmente intestinale (11).

Enterobacteriaceae. Familie de bacterii făcînd parte din ordinul *Eubacteriales*, cuprinzînd bacili mobili, cu cili peritrihi, sau imobili, gram-negativi, care se dezvoltă uşor pe medii artificiale. Mulţi dintre reprezentanţii acestei familii sînt întîlniţi în intestinul omului şi al animalelor, putînd fi cauză frecventă de tulburări digestive. Familia *Enterobacteriaceae* este subîmpărţită în următoarele diviziuni principale: *Shigella-Escherichia*, *Salmonella-Arizona-Citrobacter*, *Klebsiella-Aerobacter-Serratia*, *Proteus-Providence* (3).

Enterobiază. Oxiurază.

Enterobius. sin.: *Oxyuris*. Gen de viermi paraziţi din familia *Oxyuridae*, clasa *Nematoda* (31). ~ **vermicularis,** sin.: *Oxyuris vermicularis*, vierme de culoare albă, cosmopolit; parazitează frecvent omul, la care determină oxiuraza sau enterobiaza (31).

Enterocel (*entero-* + gr. *kele* = hernie). Hernie al cărei conţinut este format de intestin (11).

Enterocenteză (*entero-* + gr. *kentesis* = înţepătură). Puncţia intestinului efectuată în cursul unei intervenţii chirurgicale pentru ocluzie sau obstrucţie, în scopul evacuării conţinutului intestinal (11).

Enterochistom (*entero-* + gr. *kystis* = vezică, chist + *-oma*). Chist căptuşit cu mucoasa care se dezvoltă din ductul omfalomezenteric, găsindu-se în cavitatea abdominală, mai rar în peretele abdominal, fiind considerat ca fragment rătăcit din stomac sau intestin în cadrul proceselor disembrioplazice (2).

Enterocistoplastie (*entero-* + gr. *kystis* = vezică + *plassein* = a forma). Intervenţie chirurgicală constînd din abuşarea unui segment exclus din intestin în vezica urinară pentru a-i mări capacitatea (11).

Enterocleaner. Aparat în formă de şa şi cu dispozitiv de introdus în rect, folosit pentru spălături intestinale în timpul unei proceduri de îmbăiere generală. Lichidul de spălare intestinală (5—30 litri, după caz) poate fi: apă simplă, apă minerală, decoct de plante etc. (4).

Enterocliză (*entero-* + gr. *klysis* = irigare). Introducerea de lichid în rect, în scop alimentar sau evacuator (11).

Enterococ, sin.: *Enterococcus*. Vezi *Streptococcus*.

Enterococcus. Enterococ. Vezi *Streptococcus*.

Enterococcemie. Infecţie gravă de aspect septicemic provocată de streptococi din grupul D (enterococi) (8).

Enterocolită (*entero-* + gr. *kolon* = intestin gros + *-ită*). Afecţiune inflamatorie mai mult sau mai puţin întinsă a intestinului subţire şi gros, limitată la mucoasă sau extinsă la peretele intestinal în întregime, cu evoluţie acută sau cronică, caracterizată prin colici, diaree, febră, scădere în greutate (16). ~ **alergică**, enterocolită determinată de un alergen alimentar, bacterian sau parazitar sau apărînd în cursul unei alergii generale (16). ~ **prin antibiotice**, enterocolită determinată de administrarea pe cale bucală, în doze mari şi repetate, a antibioticelor cu spectru larg, de tipul tetraciclinelor şi exprimînd un proces grav stafilococic sau fungic, ca rezultat al modificării florei intestinale (16). ~ **bacteriană**, enterocolită produsă de germeni din grupul *Enterobacteriaceae*. ~ **dizenteriformă**, enterocolită cu etiologie infecţioasă variată (bacili din grupul *Shigella*, bacili coli patogeni, bacili paracoli, *Proteus*, bacil piocianic etc.), manifestîndu-se din punct de vedere clinic prin scaune mucopurulente, sanguinolente (33). **Enterocolite parazitare.** Enterocolite produse de protozoare, flagelate sau viermi (16).

Enterocrinină (*entero-* + gr. *krinein* = a secreta). Substanţă ergonală din mucoasa intestinală , care stimulează secreţia intestinului subţire (7).

Enterogastron (*entero-* + gr. *gaster* = stomac). Factor ergonal din duoden, care inhibează secreţia şi mobilitatea stomacului; probabil un complex de substanţe (7).

Enterogen (*entero-* + gr. *gennan* = a produce). De origine intestinală (16).

Enterograf (*entero-* + gr. *graphein* = a scrie). Instalaţie care înregistrează motilitatea intestinală şi presiunile intraintestinale (16).

Enterografie. Înregistrarea grafică a motilităţii intestinale şi a presiunilor intraintestinale (16).

Enterokinază. Enzimă prezentă în sucul intestinal, care transformă tripsinogenul (protripsina pancreatică) în tripsină activă (5).

Enterolit (*entero-* + gr. *lithos* = piatră), sin.: *Calcul intestinal*. Calcul format din straturi de săpunuri şi fosfaţi suprapuse pe un nucleu solid de origine enterală (16).

Enterolitiază. Afecţiune caracterizată prin prezenţa de calculi în intestin (16).

Enterologie (*entero-* + gr. *logos* = ştiinţă). Ramură a ştiinţelor medicale care se ocupă în special cu tractul intestinal (16).

Enteromegalie (*entero-* + gr. *megas* = mare). Lărgirea calibrului intestinal (16).

Enteromer (*entero-* + gr. *meros* = parte). Un segment al tubului digestiv embrionar (1).

Enteromonas. Gen de protozoare flagelate din familia *Cercomonadidae* (31). ~ **hominis**, specie nepatogenă găsită uneori în intestin la om (31).

Enteron (gr. = intestin). 1. Tubul digestiv primitiv sau adult întins de la gură la anus (sin.: *Canalis alimentarius*) (1). 2. Termen prin care unii autori definesc numai porţiunea cuprinsă între stomac şi anus inclusiv (1).

Enteropatie (*entero-* + gr. *pathos* =boală). Afecţiune localizată pe intestin (16). ~ **exsudativă**, afecţiune, primară sau secundară, caracterizată printr-o deperdiţie exagerată de proteine în lumenul jejunoileal (16).

Enteropexie (*entero-* + gr. *pexis* = fixare). Fixarea printr-un procedeu operator a unui viscer care, ca urmare a unui proces patologic, a căpătat o mobilitate anormală (11).

Enteroplastie (*entero-* + gr. *plassein* = a forma). Operaţie în care se foloseşte ca material de plastie o ansă de intestin subţire, pediculată (11).

Enteroplexie (*entero-* + gr. *plexis* = ţesătură). Unirea a două segmente de intestin secţionat prin intermediul unor dispozitive metalice şi a unor ace de fixare elastice (11).

Enteroproctie (*entero-* + gr. *proktos* = anus). Anus artificial.

Enteroptichie. Operaţia Noble. Vezi Noble.

Enteroptoză (*entero-* + gr. *ptosis* = cădere). Coborîrea anormală a intestinelor în partea declivă a cavităţii abdominale, asociată de obicei şi cu deplasarea în acelaşi sens a altor viscere (16).

Enterorafie (*entero-* + gr. *rhaphe* = sutură) Sutura chirurgicală a unei plăgi accidentale sau operatorii a intestinului subţire (11).

Enteroragie (*entero-* + gr. *rhegnynai* = a curge). Hemoragie intestinală (16).

Enterostomie (*entero-* + gr. *stoma* = gură, deschidere). Deschiderea operatorie la piele a unei anse intestinale (11). ~ **de necesitate**, scoaterea operatorie la piele a unui segment de intestin perforat; metoda este indicată în cazurile cînd starea generală a bolnavului nu permite rezecţia sau starea locală a intestinului nu permite sutura perforaţiei (11).

Enterotom (*entero-* + gr. *tome* = tăiere). Pensă strivitoare, cu dinţi divergenţi sau paraleli, care pot fi strînşi printr-o tijă crenelată sau cu şurub; este folosită pentru distrugerea pintenului intestinal în crearea unui anus artificial (11).

Enterotomie. Deschiderea chirurgicală a intestinului gros sau subţire (11).

Vezi şi: Dupuytren.

Enterotoxină (*entero-* + gr. *toxikon* = otravă). Substanţă elaborată de anumite microorganisme, capabilă să provoace tulburări digestive în urma contactului cu mucoasa intestinală (3).

Enteroviroză. Denumire generică pentru îmbolnăvirile umane provocate de enterovirusuri, cu habitat obişnuit în intestin şi cu manifestări clinice variate, cele mai grave fiind reprezentate de afectarea sistemului nervos central (8).

Enterovirusuri. Grup mare de virusuri cu habitat intestinal (de ex. virusurile poliomielitice, *Coxsackie*, ECHO, Karaganda) (22).

Entezită. Tendoperiostită.

Ento- (gr. *entos* = înăuntru). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de intern, interior (32).

Entoblast (*ento-* + gr. *blastos* = germen). Entoderm primitiv.

Entoderm (*ento-* + gr. *derma* = piele), sin.: *Endoderm*. Pătura germinală primitivă internă care formează căptuşeala tubului digestiv de la faringe la rect şi a derivatelor sale (1). **~ prezumtiv**, ţesutul care este primordial endodermului (1). **~ primar**, Entoderm primitiv. **~ primitiv**, sin.: *Entoblast*, *Entoderm primar*, *Hipoblast*, pătura internă a gastrulei; grup de celule care se separă de la masa celulară internă pe suprafaţa ventrală a ectodermului primitiv şi de la care derivă sacul vitelin şi intestinul embrionar (1). **~ al sacului vitelin**, pătura epitelială a sacului vitelin, care se continuă cu aceea a intestinului (1).

Entofit (*ento-* + gr. *phyton* = plantă). Vezi Endoparazit.

Entomere (*ento-* + gr. *meros* = parte). Blastomere care au proprietatea de a forma endoderm (1).

Entomion (gr. *entome* = crestătură). Punctul craniometric în care vîrful unghiului mastoid al osului parietal intră în crestătura parietală a osului temporal (1).

Entomo- (gr. *entomon* = insectă). Element de compunere pentru termenii care se referă la insecte (32).

Entomologie (*entomo-* + gr. *logos* = ştiinţă). Ştiinţa care se ocupă cu studiul morfologic şi biologic al artropodelor (31). **~ tanatologică**, studiul insectelor necrofage care formează fauna cadaverică şi care se succed pe măsura descompunerii substanţelor organice (23).

Entomoză (*entomo-* + *-oză*). Miază.

Entoptic (*ento-* + gr. *optikos* = vedere). Viziunea şi situarea exterioară a unor elemente din interiorul propriului ochi (28).

Entorsă (fr. *entorse*). Afecţiune traumatică a unei articulaţii, datorită unei leziuni capsuloligamentare. Poate fi vorba de o simplă distensie a filetelor articulare, cu consecinţele sale vasomotorii, de o ruptură fibrilară a unui ligament sau de ruptura totală, adesea cu smulgerea unei inserţii osoase (24).

Entoscop (*ento-* + gr. *skopein* = a vedea). Aparat pentru examinarea capilarelor retiniene proprii (28).

Entoscopie. Examinarea capilarelor retinei proprii (28).

Entostoză (*ento-* + gr. *osteon* = os + *-oză*), sin. *Enostoză*. Proliferare tumorală benignă a ţesutului osos în cavitatea canalului medular al oaselor lungi, în interiorul cutiei craniene sau chiar în grosimea unor oase (mandibulă) (2).

Entozoar (*ento-* + gr. *zoon* = animal). Vezi Endoparazit.

Entropie. 1. În termodinamică, mărime de stare care se exprimă prin suma raporturilor dintre cantităţile de căldură primite sau cedate de un sistem în cursul unor transformări reversibile şi temperaturile absolute corespunzătoare ($S \sim \frac{Q}{T}$). Un sistem închis supus doar la transformări reversibile îşi conservă entropia. În cursul proceselor ireversibile, totdeauna entropia creşte. Organismele vii fac parte din sistemele deschise, în care are loc un schimb de materie şi energie cu mediul exterior (6). 2. În cibernetică, măsură a diversităţii stărilor microscopice compatibile cu o stare macroscopică, măsură a dezordinii atomice (6). 3. În teoria informaţiei, măsura cantităţii de informaţie conţinută, emisă, transmisă sau recepţionată. Entropia este maximă atunci cînd toate probabilităţile sînt egale între ele, adică atunci cînd există cea mai mare nedeterminare (sin.: *Cantitate de informaţie*) (7).

Entropion (*en-* + gr. *tropein* = a întoarce). Inversiunea pleoapei, uni- sau bilaterală. *Tipuri*: e. cicatriceal, cauzat de retracţia cicatriceală a conjunctivei palpebrale, produsă de arsuri, traumatisme, trahom; e. spastic, cauzat de spasmul muşchiului orbicular al pleoapelor, produs de conjunctivite, keratite, corpi străini sau aplicarea unui bandaj ocular (28).

Enucleare (lat. *e* sau *ex* = în afară + *nucleus* = sîmbure). 1. Extirparea operatorie a unei formaţiuni tumorale chistice sau parenchimatoase benigne, bine delimitată în mijlocul țesutului în care s-a dezvoltat, folosindu-se un plan de clivaj (11). 2. Intervenție operatorie ce constă din înlăturarea completă a unui glob ocular, cu păstrarea conjunctivei și mușchilor oculari, pentru a da suport și mobilitate protezei (28).

Enucleorezecție. Extirparea operatorie a unei tumori benigne, folosindu-se planul de clivaj ce o separă de țesutul în care se dezvoltă, asociindu-se și rezecția unei porțiuni din parenchimul învecinat (11).

Enurezis (*en-* + gr. *ouresis* = urinare). Pierdere involuntară a urinii, de obicei în timpul nopții, întîlnită mai frecvent la copii cu tulburări nevrotice sau cu malformații congenitale (35).

Enzimă (*en-* + gr. *zyme* = ferment), sin. : *Ferment.* Catalizator biochimic, specific materiei vii, care asigură desfășurarea proceselor de catabolism și anabolism. Enzimele sînt catalizatori solubili, macromoleculari, de natură organică, termolabili, produși de organismul viu, a căror activitate este specifică față de o anumită substanță sau un anumit tip de substanțe (substrat) și este dependentă de anumite condiții de mediu (pH, temperatură, prezența unor activatori etc.). După compoziția chimică, enzimele pot fi : holoproteinice (proteine pure), ca tripsina, pepsina, papaina etc. ; metalproteinice (rezultate din unirea unei proteine cu un metal), ca enolaza (Mn), anhidraza (Zn) etc. ; hemproteinice (care au ca grupare prostetică derivați ai hemului), ca citocromoxidaza, catalaza etc. ; enzime cu grupări prostetice (altele decît ionii metalici sau hemul), ca enzimele care au ca grupare prostetică activă o vitamină (carboxilaza, deaminaza) sau derivați piridinnucleotidici (5). ~ **activatoare,** sistem enzimatic care activează desfășurarea unui anumit proces metabolic (de ex. enzima de condensare este activatoare pentru calea tricarboxilică de catabolizare a glucidelor) (5). ~ **amilolitică,** enzimă implicată în degradarea amidonului, de tipul amilazei salivare și pancreatice (16). ~ **extracelulară,** sin. : *Exoenzimă, Lioenzimă,* enzimă care este eliberată extracelular și acționează în afara celulei. Cele mai multe enzime utilizate in industria fermentativă, precum și pepsina, tripsina etc. sînt exoenzime (5). ~ **glicolitică,** termen general pentru desemnarea enzimelor care catalizează hidroliza pe cale oxidativă a zaharurilor (5). ~ **inhibitorie,** sistem enzimatic care inhibează desfășurarea unui anumit proces metabolic (de ex. transaminaza glutamicpiruvică este inhibitorie pentru calea tricarboxilică de catabolizare a piruvatului, deoarece îl transformă în aminoacid) (5). ~ **intracelulară,** sin. : *Endoenzimă,* enzimă care nu este liberată în afara celulei și care acționează în interiorul acesteia (de ex. catepsina) (5). ~ **proteolitică,** enzimă degradativă a substanțelor proteice de tipul pepsinei, tripsinei, chimotripsinei etc. (15). ~ **reglatorie,** enzimă care este inhibată puternic și specific de metabolitul terminal al căii metabolice în care activează (17). ~ **vibrionului holeric,** sin. : *Receptor destroying enzyme,* enzimă capabilă să distrugă unii inhibitori nespecifici ai hemaglutinării și prezentă în filtratul obținut din culturile pe geloză peptonată ale vibrionului holeric. Este folosită curent în laboratoarele de virusologie, în special în studiul mixovirusurilor (22).

Vezi și : Schardinger.

Enzimologie (*enzimă* + gr. *logos* = știință). Parte a chimiei biologice care se ocupă cu studiul structurii și proprietăților enzimelor, precum și cu metodele de obținere a acestora (5).

Enzimopatie (*enzimă* + gr. *pathos* = boală). Termen utilizat pentru desemnarea sindroamelor prin dereglări ale funcționalității unor sisteme enzimatice. În bolile sîngelui deseori enzimopatiile sînt cauze esențiale (5). ~ **renală,** vezi Insuficiențe tubulare disociate.

Enzootie (*en-* + gr. *zoon* = animal). Prezența constantă, într-un teritoriu dat, a unui număr mic de îmbolnăviri la anumite specii animale, la care prezența agentului patogen este permanentă (8).

Eonism (după numele lui Chevalier d'Eon). Travestitism.

Eozino- (gr. *eos* = zori de zi). Element de compunere care introduce în termeni referirea la celulele care au granulații colorabile în roșu cu eozină (32).

Eozinocit (*eozino-* + gr. *kytos* = celulă), sin. : *Eozinofil tisular.* Celulă reticulohistiocitară cu granulații eozinofile (19).

Eozinofil (*eozino-* + gr. *philein* = a iubi). Leucocit eozinofil. ~ **tisular,** Eozinocit.

Eozinofilie 1. Afinitatea substanțelor protidice bazice pentru coloranții acizi, în special eozina (19). 2. Creșterea peste proporția normală a cifrei eozinofilelor în sîngele periferic. *Varietăți* : a) e. relativă, cînd proporția trece de 4 %, dar cifra absolută nu depășește 300 elemente/mm^3 de sînge ; b) e. absolută, cînd cifra absolută trece de 300 elemente/mm^3 de sînge. Cauzele eozinofiliei sînt multiple : tulburări alergice (urticarie, astm, edem Quincke, febra de fîn, administrare de diferite medicamente etc.), dermatoze, parazitoze (în acest grup intră și sindromul Löffler). Eozinofilia apare și în unele infecții ca scarlatină, coree, intoxicații (sulfat de cupru, camfor, pilocarpină, fosfor), metastaze tumorale, hemopatii, radiații ionizante (19). ~ **hipofizară,** sin. : *Acidofilie hipofizară,* particularitate structurală a adenohipofizei, caracterizată prin înmulţirea absolută sau relativă a celulelor eozinofile (acidofile). Clinic, îi corespunde acromegalia sau gigantismul şi, accesoriu, diabetul hipofizar, galactoreea etc. (7). ~ **pulmonară**, sindromul Weingarten, vezi Weingarten. ~ **tropicală**, reacţie hiperimună la un parazit tropical, probabil microfilaria, analogă sindromului Löffler (19).

E. P. Abreviere pentru Eroare probabilă (7).

Epactal (gr. *epaktos* = introdus în). Termen folosit în anatomie pentru o formaţiune intercalată, supranumerară (1).

Epanalepsie (gr. *epanalepsis* = repetare). Boala periodică.

Eparterial (*epi-* + lat. *arteria* = arteră). Care este situat deasupra sau în jurul unei artere; termenul este folosit în special pentru prima ramificaţie a bronhiei primare drepte (1).

Ependim (gr. *ependyma* = peste îmbrăcăminte). *Ependyma*.

Ependimocit (*ependim* + gr. *kytos* = celulă). Celulă ependimală.

Ependimom (*ependim* + *-oma*), sin.: *Neuroepiteliom*. Tumoare conţinînd elemente ependimale, asemănătoare cu meduloblastomul; se întîlneşte de obicei la copii pe podeaua sau tavanul ventriculului al IV-lea şi este vizibilă radiologic datorită unui proces de calcificare. Celulele sînt dispuse în rozete; în cazurile tipice se formează şi lumene (2).

Ependyma (gr. = peste îmbrăcăminte), sin.: *Ependim, Ependyma ventricularum*. Membrană care căptuşeşte ventriculii cerebrali şi canalul central al măduvei spinării (1). ~ **ventricularum**, *Ependyma*.

Ephedra distachya, sin.: *Ephedra vulgaris*. Arbust din familia *Ephedraceae*, care creşte în U.R.S.S. şi în Asia Centrală; ramurile verzi conţin efedrină (14). ~ **vulgaris**, *Ephedra distachya*.

Ephidrosis (gr. = transpiraţie excesivă). Transpiraţie excesivă într-o anumită zonă a corpului (4).

Ephippium (*epi-* + gr. *hippos* = cal). *Sella turcica*.

Epi- (gr. *epi* = pe). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de: pe, peste, deasupra (32).

Epiagnathus (*epi-* + *a-* + gr. *gnatos* = falcă). Individ cu maxilarul superior nedezvoltat (1).

Epiandrosteron. Produs intermediar de degradare a testosteronului, prezent în urină (15).

Epiblast (*epi-* + gr. *blastos* = germen). Ectoderm epidermal.

Epiblefaron (*epi-* + gr. *blepharon* = pleoapă). Repliu de piele deasupra pleoapei, care presează genele înspre globul ocular (28).

Epibolie (gr. *epibole* = acoperămînt). Proces de supradezvoltare în gastrularea ouălor telolecite, în care buzele blastoporului se răspîndesc deasupra emisferei vegetale a gastrulei (1).

Epibulbar (*epi-* + lat. *bulbus* = bulb). Deasupra globului ocular (28).

Epicanthus (*epi-* + *kanthos* = margine, buză). Anomalie congenitală constînd din prezenţa unui repliu cutanat la pleoapele superioare, care acoperă cantusul intern şi caruncula lacrimală; este o conformaţie caracteristică a rasei mongole, dar se observă şi la alte rase, cînd oasele nasului sînt slab dezvoltate (28).

Epicardia (*epi-* + gr. *kardia* = inimă). Terminaţia inferioară a esofagului situată între diafragm şi stomac (1).

Epicardiectomie (*epi-* + gr. *kardia* = inimă + *ektome* = excizie). Intervenţie de revascularizare miocardică în insuficienţa coronariană, cu ajutorul pericardului (10).

Epicardium (*epi-* + gr. *kardia* = inimă). *Lamina visceralis pericardii serosi*.

Epicatechol. Vitamina P.

Epichorion (*epi-* + gr. *chorion* = piele, înveliş). Caduca ovulară.

Epicit (*epi-* + gr. *kytos* = celulă). 1. Membrană care înveleşte o celulă (1). 2. Termen vechi pentru celulele pineale (1).

Epicomus (*epi-* + gr. *kome* = păr), sin.: *Craniopagus parasiticus*. Monstru care are un cap accesor parazit, ataşat de vertexul capului principal (1).

Epicondil (*epi-* + gr. *kondylos* = vîrf). *Epicondylus*. Termen folosit pentru *Epicondylus lateralis humeri* (1).

Epicondilalgie (*epicondil* + gr. *algos* = durere). Epicondilită humerală externă.

Epicondilită humerală externă, sin.: *Epicondilalgie, Epicondilită radiohumerală*. Afecţiune dureroasă a epicondilului humeral, datorită unor fenomene de suprasolicitare funcţională a inserţiilor musculare epicondiliene. Se observă la sportivi (tenis, scrimă) şi muncitorii manuali care întrebuinţează antebraţul în mişcări bruşte de supinaţie şi pronaţie (24). ~ **radiohumerală**, Epicondilită humerală externă.

Epicondylus (*epi-* + gr. *kondylos* = vîrf), sin.: *Eminenţă supracondiliană, Epicondil*. Proeminenţă situată deasupra unui condil (1). ~ **fibularis**, *Epicondylus lateralis femoris*. ~ **lateralis femoris**, sin.: *Epicondylus fibularis, Tuberculul supracondilian extern*, proeminenţă situată imediat deasupra condilului lateral al femurului (1). ~ **lateralis humeri**, sin.: *Epicondylus radialis*, proeminenţă ascuţită situată deasupra condilului lateral al humerusului (1). ~ **medialis femoris**, sin.: *Epicondylus tibialis*.

Tuberculul supracondilian intern, proeminență situată deasupra condilului medial al femurului (1). ~ **medialis humeri**, sin.: *Epicondylus ulnaris, Epitrohlee*, proeminență situată deasupra condilului medial al humerusului (1). ~ **radialis**, *Epicondylus lateralis humeri*. ~ **tibialis**, *Epicondylus medialis femoris*. ~ **ulnaris**, *Epicondylus medialis humeri*.

Epicordal (*epi-* + lat. *chorda* = coardă). Localizat deasupra sau dorsal la notocord; termenul se aplică în special structurilor cerebrale (1).

Epicranium (*epi-* + gr. *kranion* = craniu). Denumire pentru structurile care acoperă craniul (1).

Epicriză (*epi-* + gr. *krisis* = judecată). Concluzie medicală asupra unui caz examinat și tratat, cuprinzînd un scurt rezumat al foii de observație (sau al fișei de consultații), precum și prognosticul de viață și de muncă, inclusiv indicațiile de tratament sau comportament pentru bolnav (29).

Epidemie (*epi-* + gr. *demos* = popor). Situație epidemiologică în care o boală apare într-un anumit teritoriu sau populație, cu o frecvență neobișnuită, interesînd un număr mare de persoane pentru o perioadă limitată de timp (8). ~ **acută**, răspîndirea germenilor potențiali patogeni în sînul unei populații date, fără a produce o izbucnire epidemică cu infecții aparente clinic, ci numai cazuri sporadice și stări de purtător; acest mod de extindere se observă uneori la stafilococul patogen, colibacili și klebsiele (8). ~ **alimentară**, transmiterea în proporții epidemice a unei boli infecto-contagioase prin alimente (lapte, derivate de lapte, ouă, praf de ouă, pește, stridii, legume și fructe, alimente preparate, prăjituri etc.), contaminate cu germeni patogeni (8). ~ **complexă**, situație în care două sau mai multe izbucniri epidemice de boli diferite apar în același timp sau imediat una după alta, în același teritoriu (de ex. febră paratifoidă după febră tifoidă, dizenterie bacteriană concomitent cu dizenterie amibiană etc.) (8). ~ **de contact**, tip de epidemie în care transmiterea bolii se face prin contact direct, de la bolnav sau purtător la sănătos, sau indirect, prin obiecte infectate, și în care cazurile de boală se leagă între ele ca verigile unui lanț (8). ~ **hidrică**, tip de epidemie în care transmiterea agenților patogeni și răspîndirea îmbolnăvirilor se efectuează pe cale digestivă, prin apă contaminată (8). ~ **hidrică acută**, sin.: *Epidemie hidrică explozivă*, tip de epidemie, în special tifoparatifică, care apare brusc, are durată scurtă și o evoluție caracteristică, de aspectul unei „explozii", cu ascensiune bruscă a curbei epidemice și o remisiune bruscă, urmate de o coadă de îmbolnăviri sporadice (8). ~ **hidrică cronică**, epidemie rezultînd din infectarea sistematică a surselor de apă: fîntînă contaminată, apă de rîu în care se varsă excrete, poluare „cronică" a unor instalații centrale de apă etc. Curba epidemică pierde caracterul acut, îmbolnăvirile mai puțin frecvente repartizîndu-se pe o perioadă de timp mai îndelungată (8). ~ **hidrică explozivă**, Epidemie hidrică acută. ~ **periodică**, tip de epidemie care reapare după un interval de timp mai mult sau mai puțin regulat, pe același teritoriu (epidemii de rujeolă la 2—3 ani, de gripă la 3—4 ani) (8). ~ **provocată**, situație de activare a infecțiilor latente, în diferite condiții legate în special de războaie sau diferite calamități naturale (8). ~ **psihică**, apariția în masă a unor tulburări psihice cu caracter indus, întîlnite de obicei la psihopați isterici, persoane cu sugestibilitate crescută sau cu nivelul cultural scăzut; frecvent întîlnită în evul mediu, rară în epoca noastră (35). ~ **tampon** (Pferopf), epidemie care apare pe fond de endemicitate, în urma modificărilor anumitor condiții dintr-un teritoriu dat (de ex. modificarea condițiilor de viață ale transmițătorului de malarie) (8). ~ **de tip agricol**, tip de epidemie apărînd în mediul agricol, condiționată de existența anumitor epizootii sau de înmulțirea animalelor rezervoare de virus și transmițătoare de boli în condiții ecologice favorabile: cîmpuri înțelenite, întîrzierea treierișului cerealelor, sezon cald și secetos (de ex. epidemiile de sfîrșit de vară și de toamnă în tularemie și leptospiroză) (8). ~ **de tip autumnal**, epidemie al cărei vîrf de îmbolnăviri se situează în lunile de toamnă (de ex. scarlatina) (8). ~ **de tip estival**, epidemie a cărei izbucnire și extindere sînt favorizate de anotimpul cald, curba epidemiologică înregistrînd cel mai mare număr de îmbolnăviri în timpul verii (de ex. dizenterie, leptospiroză etc.) (8). ~ **de tip estivoautumnal**, epidemie care prezintă vîrf de morbiditate la sfîrșitul verii și începutul toamnei (de ex. poliomielita pentru țara noastră) (8). ~ **de tip hibernal**, epidemie cu maximum de morbiditate în lunile de iarnă (de ex. tifosul exantematic, virozele respiratorii) (8). ~ **de tip hibernovernal**, epidemie în care cel mai mare indice de frecvență și extindere a morbidității se situează la sfîrșitul iernii și începutul primăverii (de ex. meningita cerebrospinală epidemică) (8). ~ **de tip majoritar**, epidemie care înregistrează cele mai multe cazuri de îmbolnăvire într-un anumit moment sau pe o perioadă mai îndelungată de timp într-un anumit teritoriu în care acționează mai multe epidemii (8). ~ **prin vectori**, tip de epidemie în care transmiterea bolii se realizează prin intermediul unor vectori: păduche în tifosul exantematic, artropode hematofage (căpuşă, ţînţar) în encefalitele sezoniere, muştele în infecţiile digestive etc. (8). ~ **zonală,** tip de epidemie legată de anumite condiţii, în special de factorii geografici şi climatici specifici unor anumite teritorii (8).

Epidemiologie (*epidemie* + gr. *logos* = ştiinţă). Ştiinţa care se ocupă cu studiul epidemiilor, cercetînd cauzele primare şi secundare, modalităţile de transmitere, de prevenire şi combatere a bolilor infecţioase, ca şi a altor stări morbide neinfecţioase, cu mare extindere în populaţie (8).

Epiderm (*epi-* + gr. *derma* = piele). *Epidermis.*

Epidermicula. Stratul exterior din structura firului de păr; se compune dintr-un singur rînd de celule plate, cornoase, anucleate, îmbricate între ele ca ţiglele unui acoperiş (12).

Epidermis (*epi-* + gr. *derma* = piele), sin.: *Epiderm, Epiteliu cutanat, Epiteliu tegumentar.* Pătura externă, epitelială, protectoare a pielii, situată peste *chorium* (1).

Epidermizare. Acoperirea cu un epiderm nou, subţire şi de coloraţie roz la început, apoi de aspect normal, a unei pierderi de substanţă în cadrul procesului complex de cicatrizare (12).

Epidermodisplazie veruciformă (Lewandowsky-Lutz), sin.: *Veruci diskeratozice congenitale, Verucoză generalizată.* Afecţiune foarte rară, considerată ca dermatoză precanceroasă şi caracterizată printr-o erupţie generalizată de papule roşii-violacee, pe alocuri verucoase, aglomerate mai ales pe dosul miinilor, picioarelor, pe trunchi şi antebraţe (12).

Epidermofitide. Leziuni alergice la distanţă, care pot apărea la bolnavii cu epidermofiţie. Se prezintă sub formă de macule roşii, pruriginoase, uneori lichenoide sau veziculoase (12).

Epidermofitină. Substanţă extrasă din culturile de *Epidermophyton* şi folosită în tratamentul biologic al epidermofiţiei sau ca antigen pentru intradermoreacţii practicate în scop diagnostic (12).

Epidermofiţie. Dermatomicoză superficială provocată de epidermofitoni şi unele specii de tricofitoni şi avînd două forme clinice mai importante: a) e. inghinocrurală, placard bine delimitat, de culoare roşie-violacee, cu periferia mai activă şi centrul uşor scuamos, provocat mai ales de *Epidermophyton floccosum* şi mai rar de alţi paraziţi criptogamici (sin.: *Eczemă marginată Hebra*); b) e. plantară şi palmară, provocată mai ales de *Epidermophyton interdigitale* şi avînd 3 tipuri clinice: dishidroziformă; uscată, scuamoasă, hiperkeratozică; intertriginoasă (sin.: *boala Sabouraud*) (12).

Epidermoliză (*epiderm* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie). Fenomen patologic constînd din dezlipirea epidermului datorită dispariţiei filamentelor de unire dintre celulele stratului malpighian şi ducînd la formarea de bule. Vezi şi Semnul Nikolsky (12). ~ **buloasă,** sin.: *Boala Goldscheider, Boala Köbner, Bullosis mechanica, Distrofie buloasă, Keratoliză buloasă,* afecţiune congenitală caracterizată printr-un clivaj al epidermului, sub influenţa celui mai neinsemnat traumatism, urmat de apariţia de bule. Evoluează timp nedeterminat, fără alterare a stării generale. *Forme clinice*: a) simplă; b) distrofică, cu bule mai mari, urmate de cicatrice şi chisturi cornoase, dispariţia unghiilor (12). ~ **fotoactinică congenitală,** Hidroa vacciniformă. ~ **toxică acută,** Sindrom Lyell, vezi Lyell.

Epidermomicoză (*epiderm* + gr. *mykes* = ciupercă + *-oză*). Dermatomicoză superficială, afectînd stratul epidermic al pielii şi fanerele (12).

Epidermophyton. Gen de dermatofiţi din familia *Gymnoasceae,* clasa *Ascomycetes* cuprinzînd unele forme patogene, ca: *Epidermophyton floccosum* (sin.: *Epidermophyton plicarum Nicolau*), agentul obişnuit al epidermofiţiei inghinale; *Epidermophyton interdigitalis Kauffmann-Wolf,* agentul epidermofiţiei picioarelor; *Epidermophyton rubrum* (sin.: *Rubrophyton, Trichophyton rubrum*) (12).

Epididim (*epi-* + gr. *didymos* = testicul). *Epididymis.*

Epididimectomie (*epididim* + gr. *ektome* = excizie), sin.: *Epididimovazectomie.* Intervenţie chirurgicală constînd din ablaţia epididimului şi a unei porţiuni a canalului deferent, respectînd testiculul (11).

Epididimită (*epididim* + *-ită*). Proces inflamator localizat la nivelul epididimului (11). ~ **în basculă,** Epididimită Ricord, vezi Ricord. ~ **bruceloasă,** epididimită întîlnită în forma urogenitală a brucelozei cronice; prezintă un proces inflamator specific, caracterizat printr-o infiltraţie inflamatorie difuză sau nodulară, care poate supura (aspect anatomopatologic caracteristic: granulomul cu celule epitelioide) (2). ~ **erotică,** sindrom genital masculin, caracterizat prin fenomene dureroase inghinoscrotale, fără leziuni organice şi datorite retenţiei de spermă (11). ~ **gonococică,** formă de epididimită în care infecţia gonococică începe la coada epididimului, de unde se propagă la totalitatea organului, transformîndu-l într-un cordon voluminos şi roşu şi evoluînd apoi spre fibroză, cu obliterarea canalului şi azoospermie consecutivă; pe secţiune apar mici abcese gălbui-roşietice, dispuse în şiraguri (7). ~ **cu retenţie,** puseuri succesive de epididimită prin redeşteptarea infecţiei unui abces rezidual din *globus minor* (11). ~ **tuberculoasă,** localizare relativ frecventă în cursul diseminărilor tuberculoase hematogene, cînd epididimul apare ca un cordon îngroşat, cu focare de cazeificare mai ales în coada epididimului; se asociază de obicei cu leziuni ale testiculului (orhiepididimită) (2).

Vezi şi: Ricord.

Epididimografie (*epididim* + gr. *graphein* = a scrie). Examen radiologic al epididimului, efectuat prin injectarea substanţei de contrast în lumenul canalului deferent către testicul (11).

Epididimotomie (*epididim* + gr. *tome* = tăiere). Deschiderea epididimului (cu bisturiul sau termocauterul) pentru abcese colectate sau abcese tuberculoase fistulizate (11).

Epididimovazectomie (*epididim* + lat. *vas* = vas + gr. *ektome* = excizie). Epididimectomie.

Epididymis (*epi-* + gr. *didymos* = testicul), sin.: *Epididim*. Porţiune a ductului seminal care se găseşte posterior de testicul, fiind legată de acesta prin ducturile eferente ale testiculului şi prin ligamentele testiculoepididimare superior şi inferior (1).

Epidural. Care este situat deasupra sau în jurul durei mater (1).

Epidurită. Proces supurativ cu germeni diferiţi, interesînd ţesutul epidural spinal sau cranian, putînd merge pînă la formarea de abces epidural (26).

Epiestrol. Estrogen natural obţinut şi prin sinteză; influenţează predominant părţile distale ale tractului genital feminin, favorizînd regenerarea epiteliului vulvar, vaginal şi cervical; se foloseşte în vulvovaginite, prurit vulvar, tulburări de climacteriu, dismenoree (14).

Epifaringe (*epi-* + lat. *pharynx* = faringe). Vezi *Pharynx*.

Epifaringită (*epifaringe* + *-ită*). Inflamaţie a mucoasei nazofaringelui, întîlnită mai mult la adulţi (30).

Epifascial (*epi-* + lat. *fascia* = fîşie, fascie). Situat pe o fascie (1).

Epifenomen (*epi-* + gr. *phainomenon* = ceea ce apare). Simptom accesoriu în cursul unei boli, fără legătură directă cu afecţiunea, sau de apariţie accidentală (32).

Epifilaxie (*epi-* + gr. *phylaxis* = apărare). Întărirea puterii protectoare a sîngelui şi a altor umori ale organismului (15).

Epifitie (*epi-* + gr. *phyton* = plantă). Îmbolnăviri cu caracter puternic extensiv ale plantelor, manifestate la anumite perioade de timp (8).

Epifiză (*epi-* + gr. *phyein* = a creşte). 1. *Epiphysis*. 2. *Epiphysis cerebri*.

Epifizectomie (*epifiză* + gr. *ektome* = excizie). Extirparea chirurgicală a glandei epifize (7).

Epifizhormon. Extract hidrosolubil din epifiza de bou, conţinînd factorul antiandrogen, factorul hipoglicemiant (pinealina), factorul glomerulotrop etc. şi avînd o acţiune neurosedativă puternică (7).

Epifiziodeză. Intervenţie de chirurgie ortopedică asupra cartilajelor de creştere, în scopul de a bloca creşterea osoasă, pentru corectarea inegalităţilor în lungime a membrelor. Epifiziodeza se face prin: agrafare (Blount) cu scoabe metalice, cînd este temporară, sau cu grefoane osoase (Phemister), cînd este definitivă. Se poate bloca totalitatea cartilajului sau jumătate din el. O altă tehnică (Rădulescu) înţăndăreşte cartilajul fertil (24).

Epifizioliză (*epifiză* + gr. *lysis* = dizolvare). Dezlipirea epifizei de metafiză la nivelul cartilajului de creştere, de obicei traumatică, alteori discrinică (24).

Epifizită (*epifiză* + *-ită*). Proces osteocondritic interesînd o epifiză. Sufixul -ită nu corespunde aici unei infecţii. Epifizitele sînt de obicei boli de creştere. Localizările mai frecvente sînt: epifizita capului humeral (sin.: *Boala Haas*); epifizita capului femural (sin.: *Boala Legg-Perthes-Calvé, Caput planum, Coxa plana, Malum coxae infantilis, Osteoarthritis deformans coxae juvenilis, Osteochondritis deformans, Osteocondrita şoldului*); epifizita condilului humeral (sin.: *Boala Panner*); epifizita condilului tibial intern (sin.: *Boala Blount*); epifizita capului metacarpienilor (sin.: *Boala Mauclaire*); epifizita capului metatarsianului al II-lea sau al III-lea (sin.: *Boala Freiberg, Boala a II-a Köhler*); epifizita nucleului inferior al calcaneului (sin.: *Epifizita subcalcaneană*); epifizita nucleului posterior al calcaneului (sin.: *Boala Sever*); epifizita astragalului (sin.: *Boala Diaz*); epifizita crestei iliace (sin.: *Boala Buchman*); epifizita extremităţii inferioare a radiusului (sin.: *Boala Burns*); epifizita ischiopubiană (sin. *Boala Van Neck-Ovelberg*); epifizita femurală internă, osteocondrită de creştere a condilului femural intern; epifizita metatarsianului al V-lea (sin.: *Boala Iselin*); epifizita condilului tibial extern (sin.: *Boala Haglund*); epifizita simfizei pubiene (sin.: *Boala Pierson*); epifizita vertebrală (sin.: *Boala Scheuermann, Cifoza adolescenţilor, Osteocondrita deformantă juvenilă vertebrală*) (24).

Epiforă (gr. *epiphora*). Lăcrimare persistentă produsă printr-o secreţie exagerată sau împiedicarea drenajului lacrimilor (28).

Epigaster (*epi-* + gr. *gaster* = stomac). Structură embrionară din care derivă intestinul gros (1).

Epigastralgie (*epi-* + gr. *gaster* = stomac + *algos* = durere). Durere în regiunea epigastrică (16).

Epigastrium (*epi-* + gr. *gaster* = stomac). *Regio epigastrica.*

Epigastrius, sin.: *Epigastrius parasiticus, Toracopagus parasiticus.* Formă de monstru dublu avînd un gemen parazit sau o parte ataşată de regiunea epigastrică a celuilalt (1). ~ **parasiticus,** *Epigastrius.*

Epigastrocel (*epi-* + gr. *gaster* = stomac + *kele* = hernie). Hernie epigastrică.

Epigastrorafie (*epi-* + gr. *gaster* = stomac + *rhaphe* = sutură). Cură operatorie a unei dehiscenţe sau a unei hernii epigastrice (11).

Epigastru (*epi-* + gr. *gaster* = stomac). *Regio epigastrica.*

Epigeneză (*epi-* + gr. *genesis* = naştere). Teorie care arată că ouăle fertilizate dau naştere unui organism prin producerea progresivă a unor părţi noi, inexistente anterior şi care se diferenţiază progresiv în ţesuturi şi organe; se deosebeşte de preformare (1).

Epiglotă (*epi-* + gr. *glottis* = limbă). Fibrocartilaj impar şi median, situat deasupra orificiului laringelui, avînd forma unei frunze implantată prin peţiolul ei în unghiul diedru al cartilajului tiroid; este căptuşit de o membrană mucoasă şi formează partea superioară a laringelui, care acoperă glota în timpul deglutiţiei (30).

Epiglotită (*epi-* + *glottis* = limbă + *-ită*). Inflamaţie (de cele mai multe ori supurativă) a epiglotei (30).

Epignathus (*epi-* + gr. *gnathos* = falcă). *Paragnathus.*

Epilare (lat. *e* = fără + *pilus* = păr), sin.: *Depilare.* Extragerea firelor de păr în scop terapeutic sau cosmetic, cu ajutorul pensei, prin ingestia de săruri de taliu, prin iradieri cu raze Röntgen, prin emplastre etc. (12).

Epilepsie (gr. *epilepsia* = acces), sin.: *Mal comiţial.* Sindrom de suferinţă cerebrală datorit unor cauze extrem de variate şi caracterizat prin apariţia unor paroxisme (accese, crize) de ordin motor, senzitiv, senzorial, vegetativ sau psihic, precedate cu cîteva secunde înainte, în formele generalizate, de pierderea cunoştinţei. Vezi şi *Morbus sacer* (27). ~ **adversivă,** epilepsie caracterizată prin crize care încep cu rotirea capului şi, uneori, a corpului; fenomenul are valoare localizatorie pentru cîmpul (aria) adversiv din regiunea precentrală (27). ~ **akinetică,** formă de epilepsie, caracterizată prin scăderea bruscă a tonusului postural, cu cădere rapidă şi pierdere concomitentă a cunoştinţei (27). ~ **autonomă,** epilepsie caracterizată prin crize vegetative (tulburări vasomotorii, respiratorii, digestive etc.) (27). ~ **cardiacă,** crize epileptiforme, de origine cardiovasculară, datorite unui deficit acut de irigaţie cerebrală, prin sindrom Adams-Stokes, stenoză aortică, tromboze ale arterelor mari ale creierului, tulburări vasomotorii neuroreflexe brutale etc. (10). ~ **diencefalică,** formă de epilepsie caracterizată prin paroxisme vegetative (27). ~ **esenţială,** sin.: *Epilepsie genuină, Epilepsie idiopatică,* denumire dată formelor de epilepsie, în care cauza este inaparentă (27). ~ **focală,** denumire dată formelor de epilepsie, în care apar simptome caracteristice ce permit determinarea punctului de plecare (*focus*) al accesului (27). ~ **genuină,** Epilepsie esenţială. ~ **hipsaritmică,** epilepsie care apare la copii mici, mai ales sub vîrsta de 2 ani; este caracterizată clinic prin crize inhibitorii, akinetice sau crize spastice tonice, iar electroencefalografic prin hipsaritmie, adică prin descărcări continue de tip comiţial, fără perioade de traseu bioelectric normal (27). ~ **idiopatică,** Epilepsie esenţială. ~ **insulară,** epilepsie focală, avînd punctul de plecare în lobul insulei; este caracterizată prin crize de nelinişte, însoţite de dureri precardiace şi epigastrice, mişcări stereotipe de masticaţie şi uneori de pierderea cunoştinţei (27). ~ **jacksoniană,** Epilepsie Bravais-Jackson, vezi Bravais-Jackson. ~ **larvată,** Echivalenţă epileptică. ~ **limbică,** epilepsie focală, avînd punctul de plecare în lobulul limbic; este caracterizată prin paroxisme vasomotorii însoţite de halucinaţii olfactive, gustative şi diskinezii variate stereotipe (27). ~ **majoră,** formă caracteristică de epilepsie, reprezentată prin pierderea brutală şi paroxistică a cunoştinţei, însoţită de o criză convulsivă tonicoclonică generalizată (27). ~ **minoră,** sin.: *Petit mal,* formă de epilepsie fără crize convulsive, caracterizată prin paroxisme fruste, variate, cu absenţa parţială sau totală, de foarte scurtă durată, a cunoştinţei, de obicei cu păstrarea staţiunii. În această formă se încadrează: absenţa şi picnolepsia (27). ~ **mioclonică,** formă de epilepsie caracterizată prin contracţii musculare neregulate în diferite grupe musculare, uni- sau bilateral, neinsoţite de pierderea cunoştinţei (27). ~ **mioclonică familială,** Boala Unverricht-Lundborg, vezi Unverricht-Lundborg. ~ **parţială continuă,** Epilepsie Kojevnikov, vezi Kojevnikov. ~ **procursivă,** epilepsie caracterizată prin aură motorie reprezentată printr-o fugă înainte, care precede accesul convulsiv tipic. Uneori, paroxismul se reduce numai la această fugă (27). ~ **psihomotorie** (Gibbs), epilepsie caracterizată prin paroxisme de automatisme motorii şi modificări ale personalităţii (27). ~ **reflexă,** epilepsie în care crizele sînt declanşate de excitarea unor zone reflexogene specifice individului respectiv (27). ~ **senilă,** epilepsie care apare la o vîrstă înaintată în legătură cu fenomene de arterioscleroză cerebrală (27). ~ **senzitivă,** epilepsie caracterizată prin paroxisme senzitive (dureri, parestezii) (27). ~ **simptomatică,** epilepsie care apare ca un simptom în cursul evoluției unor afecțiuni cerebrale (tumori, tromboflebite) (27). ~ **striată** (Wimmer), sin. : *Epilepsie subcorticală*, epilepsie în care accesul convulsiv se limitează la faza tonică și apare, de obicei, la bolnavii care au un sindrom clinic extrapiramidal (27). ~ **subcorticală** (Spiller-Guillain), Epilepsie striată . ~ **temporală,** formă particulară a epilepsiei focale corticale, cu origine în lobul temporal ; se manifestă prin : tulburări psihomotorii (mișcări automate, gesturi stereotipe), tulburări psihosenzoriale (iluzii, halucinații, crize uncinate) și alterări paroxistice ale conștiinței (automatism ambulatoriu, stări onirice, stări de anxietate și de euforie paroxistică, false retrăiri și false recunoașteri) (27). ~ **traumatică,** epilepsie care apare ca o consecință a unei leziuni iritative cerebrale determinată de un traumatism fizic craniocerebral (27). ~ **uncinată,** epilepsie focală avînd punctul de plecare în *uncus* ; este caracterizată prin halucinații sau senzații olfactive și gustative, de obicei dezagreabile, însoțite de stări onirice (27). ~ **vegetativă** (Penfield), epilepsie caracterizată prin tulburări paroxistice vegetative (27). *Vezi și* : Bravais-Jackson, Kojevnikov.

Epiloia. Boala Bourneville-Pringle. Vezi Bourneville-Pringle.

Epimenoree. Menstre mai frecvente, survenind mai ales la menarhă sau preclimacteriu (15).

Epimeri. Vezi Acid aldonic.

Epimerizare. Proces de izomerizare prezentat de unele zaharuri și acizii aldonici (acizii ozelor) încălziți în prezența unor baze organice slabe (chinoleină, piridină) sau sub acțiunea unor enzime specifice (epimeraze). În aceste condiții, oxidrilul și hidrogenul legați la carbonul 2 al moleculei suferă o rotație de 180°. Procesul de epimerizare asigură formarea mai multor izomeri D, indispensabili sintezei celulare, pornind de la epimerul L (5).

Epimyocardium (*epi-* + gr. *mys* = mușchi + *kardia* = inimă). Partea externă a inimii embrionare din care se dezvoltă epicardul și miocardul (1).

Epimys. Gen de rozătoare, din care speciile *Epimys norvegicus* și *Epimys ratus* sînt importante în patologia umană pentru rolul de rezervor de infecție pe care-l au în pestă (31).

Epinefrină. Adrenalină.

Epinefrom. Tumoare a glandei suprarenale. Varietatea principală este epinefromul hipertensiv sau feocromocitomul (7).

Epineurium (*epi-* + gr. *neuron* = nerv). Teaca conjunctivă, protectoare, a trunchiului nervos (1).

Epinevrită (*epi-* + gr. *neuron* = nerv + *-ită*). Perinevrită.

Epiorchium (*epi-* + gr. *orchis* = testicul). *Lamina visceralis tunicae vaginalis testis.*

Epipharynx (*epi-* + lat. *pharynx* = faringe). *Pars nasalis pharyngis.*

Epiphysis (*epi-* + gr. *phyein* = a crește), sin. : *Epifiză*. Extremitatea unui os, atașată pentru un timp de corpul acestuia prin intermediul cartilajului de conjugare, după a cărui osificare face corp comun cu restul osului (1).

Epiphysis cerebri. *Corpus pineale.*

Epiplocel (*epiploon* + gr. *kele* = hernie). Hernie în care sacul herniar are în conținut marele epiploon (11).

Epiploită (*epiploon* + *-ită*). Inflamația epiploonului (11). ~ **herniară,** inflamație de origine microbiană sau vasculară a epiploonului conținut într-un sac herniar (11).

Epiploon (gr. = plutitor). *Omentum*. ~ **gastrocolic,** *Omentum majus*. ~ **gastrohepatic,** *Omentum minus*. ~ **gastrosplenic,** *Ligamentum gastrolienale*. ~ **mare,** *Omentum majus*. ~ **mic,** *Omentum minus*.

Epiplooneclomie (*epiploon* + gr. *ektome* = excizie). Rezecția operatorie a marelui epiploon (11).

Epiploonoplastie (*epiploon* + gr. *plassein* = a forma). Folosirea unui fragment de epiploon liber sau pediculat, în scopul de a obține vascularizație suplimentară, hemostază, etanșeizare a suturilor sau în scop de peritonizare (11). ~ **liberă,** plastie care folosește ca material un fragment de epiploon complet detașat de legăturile sale vasculare și nervoase (11). ~ **pediculată,** plastie care folosește ca material un lambou pediculat de epiploon (11).

Epipygus (*epi-* + gr. *pyge* = șezut), sin. : *Pigomelus*. Monstru cu un membru accesor atașat de fese (1).

Episclerită (*epi-* + gr. *skleros* = tare + *-ită*). Inflamația țesutului celular care acoperă sclera sau chiar a sclerei (28).

Episcopo, J. E. Operația ~, reconstrucția plastică a extremității superioare a femurului, prin despicarea ei și răsfrîngerea părții interne în cavitatea cotiloidă (24).

Epispadias (*epi-* + gr. *spadon* = ruptură). Anomalie congenitală constînd din deschiderea uretrei pe fața dorsală a penisului (11). ~ **clitoridian,** anomalie congenitală la femeie constînd din absența totală sau parțială a peretelui superior al uretrei, flancat de clitoris bifid (11). ~ **subsimfizar,** anomalie congenitală la femeie constînd din absența totală a peretelui superior al uretrei (11).

Epispastic. Substanţă iritantă care provoacă o veziculaţie artificială a pielii (de ex. muştarul) (4).

Epistaxis (*epi-* + gr. *staxis* = scurgere), sin. : *Rinoragie.* Hemoragie nazală produsă prin lezarea unui vas sanguin. *Varietăţi*: e. anterior, prin lezarea petei vasculare Kisselbach ; e. posterior, cel mai adesea la hipertensivi, prin lezarea arterei sfenopalatine (30).

Epistom bronşic. Bronhiom polimorf.

Epistropheus (gr. = pivot). Vezi *Axis.*

Epitars (*epi-* + gr. *tarsos* = marginea pleoapei). Malformaţie congenitală caracterizată printr-o cută conjunctivală anormală, care acoperă tarsul pleoapei superioare (28).

Epiteliom (*epiteliu* + *-oma*), sin. : *Epithelioma.* Tumoare malignă a epiteliului cutanat şi a mucoaselor de suprafaţă, caracterizată prin alterarea integrităţii membranei bazale şi invadarea dermului (2). ~ **anaplazic,** formă de epiteliom cu importante monstruozităţi celulare, amintind aspecte de polimorfism şi pluripotenţe embrionare şi avînd o evoluţie rapidă (2). ~ **adenoid chistic,** Acantom adenoid chistic. ~ **bazocelular,** sin. : *Bazaliom, Epiteliom pavimentos atipic, Epiteliom pavimentos tubulat,* epiteliom cutanat localizat mai ales la faţă, constituit din celule alungite, tahicromatice, asemănătoare celulelor din stratul bazal al epidermului şi avînd un caracter de malignitate redusă (evoluţie foarte lentă, radiosensibilitate mare, nemetastazant) (12). ~ **bazocelular nodular globulos,** formă proeminentă de epiteliom bazocelular de consistenţă fermă, cu suprafaţa neerodată şi netedă (12). ~ **bazocelular pigmentat,** sin. : *Melanoepiteliom benign,* varietate de epiteliom bazocelular caracterizată prin impregnarea masivă a celulelor cu melanină şi cu aspect clinic asemănător nevocarcinomului (12). ~ **bazocelular pseudochistic,** varietate de epiteliom bazocelular, deseori de origine glandulară, în care degenerescenţa celulelor tumorale sau a stromei dă leziunii un aspect chistic (12). ~ **bazocelular ulceros,** *Ulcus rodens.* ~ **bazocelular vegetant,** formă proeminentă de epiteliom bazocelular, caracterizată prin mase tumorale înmugurite, mamelonate, erodate, asemănătoare ca aspect clinic cu epiteliomul papilar vegetant spinocelular, de care se deosebeşte prin evoluţie şi tablou histologic (12). ~ **calcificat** (Malherbe), formă benignă de epiteliom cutanat cu celule de tip bazal sau de tip spinos, fără anarhie citologică. Celulele sînt impregnate în mod variabil cu concreţiuni calcare. Se prezintă clinic ca tumori nodulare, mobile, indolore şi cu duritate de piatră (12). ~ **cilindric,** sin. : *Epiteliom cilindromatos,* epiteliom bazocelular cu aranjament alveolar (2). ~ **cilindromatos,** Epiteliom cilindric. ~ **intermediar,** varietate de epiteliom caracterizată printr-un tablou histologic în care celulele tumorale sînt de aspect intermediar, între celulele bazale şi cele spinoase (12). ~ **intraepitelial,** Epiteliom Borst-Jadassohn, vezi Borst-Jadassohn. ~ **malpighian,** Epiteliom spinocelular. ~ **microcelular,** formă deosebit de malignă de epiteliom cu celule mici şi întunecate (tahicromatice) (2). ~ **mixt,** sin. : *Epiteliom pavimentos metatipic fix,* epiteliom lobulat prezentînd la periferia lobulilor celule tumorale asemănătoare celor bazale, iar în centrul lobulilor celule de tip spinos (12). ~ **multiplu benign chistic,** Acantom adenoid chistic. ~ **nediferenţiat,** epiteliom caracterizat prin celule rotunde, nediferenţiate ; în unele forme se observă şi o oarecare tendinţă la diferenţiere către bazo- sau spinocelular, sau către un epiteliom mixt (2). ~ **nevic multiplu,** varietate de epiteliom bazocelular descrisă de Pautrier, apărînd la persoane tinere şi simulînd pe faţă adenoame sebacee simetrice, iar pe trunchi nevi *molluscum* (12). ~ **pagetoid,** forma cea mai superficială şi benignă de epiteliom bazocelular, apărînd ca plăci roşcate, discret infiltrate, mărginite de mici perle epiteliomatoase (12). ~ **papilar cornos,** sin. : *Papilom cornos,* etapă iniţială a unor epitelioame spinocelulare, caracterizată printr-o excrescenţă cornoasă (12). ~ **papilifer,** epiteliom cu proliferări înăuntrul unui lumen glandular (2). ~ **pavimentos,** tumoare malignă a epiteliului pavimentos (2). ~ **pavimentos atipic,** Epiteliom bazocelular. ~ **pavimentos metatipic fix,** Epiteliom mixt. ~ **pavimentos tipic,** Epiteliom spinocelular. ~ **pavimentos tubulat,** Epiteliom bazocelular. ~ **perlat,** Epiteliom plan cicatriceal. ~ **plan cicatriceal,** sin. : *Epiteliom perlat,* epiteliom bazocelular superficial, cu margini neregulate, extensive, pe care se văd mici perle epiteliomatoase şi cu centrul cicatriceal acoperit uneori cu scuame de diferite aspecte (12). ~ **pseudoglandular,** epiteliom în care celulele prezintă un aranjament alveolar, realizînd uneori pseudolumene datorite unor transformări ale stromei la acest nivel (2). ~ **sclerodermic,** varietate de epiteliom plan cicatriceal, în care predomină procesul scleros cicatriceal central (12). ~ **spinocelular,** sin. : *Carcinom spinocelular, Epiteliom malpighian, Epiteliom pavimentos tipic, Spinaliom,* epiteliom deosebit de malign, metastazant, localizat pe piele sau mucoase. Histologic este format din celule asemănătoare celor de tip spinos (malpighian), care evoluează spre keratinizare, formînd de cele mai multe ori globi cornoşi orto- sau parakeratozici (12). ~ **spinocelular papilar vegetant,** formă proeminentă de epiteliom spinocelular, iniţial globuloasă, apoi lobulată și vegetantă, de consistență dură, apărînd de cele mai multe ori pe cicatrice de arsuri, lupus tuberculos, radiodermite (12). ~ **spinocelular ulceros,** sin.: *Cancroid,* formă de epiteliom spinocelular caracterizată printr-o ulcerație marginată de un chenar proeminent, de duritate lemnoasă și avînd o malignitate mai redusă (12). ~ **terebrant,** varietate de epiteliom bazocelular ulceros, cu tendință invazivă în profunzime (12). ~ **vegetant,** epiteliom cu aspect macroscopic conopidiform, rezultat al unei proliferări exuberante (2). ~ **xantomatos,** formă de epiteliom cu celule spumoase, datorită conținutului lor lipidic (2).

Vezi și: Borst-Jadassohn.

Epiteliomatoză (*epiteliom* + *-oză*). Dezvoltare de numeroase epitelioame bazocelulare (uneori și metatipice și spinocelulare) pe fondul unei keratoze senile (în special pe față și părțile descoperite) (12).

Epiteliosarcom (*epiteliu* + gr. *sarx* = carne + *-oma*). Tumoare malignă asociată, epitelială și conjunctivă, în sensul unui sinergism oncogen (2).

Epiteliovaccin. Denumire dată de Șt. Nicolau și colaboratorii vaccinului antivariolic obținut din triturarea epiteliului recoltat de la animalele infectate experimental cu virus vaccinal (22).

Epitelioză (*epiteliu* + *-oză*). Termen generic atribuit afecțiunilor (în special inframicrobiene: febra aftoasă, vaccina, clavelea etc.) caracterizate prin proliferări epiteliale (22). ~ **displazică epidemică și glandulară** (Nicolau și Blumenthal), Boala Paget, vezi Paget.

Epiteliu (*epi-* + gr. *thele* = mamelă). *Epithelium.* ~ **ciliat,** sin.: *Epiteliu vibratil,* formă de epiteliu ale cărui celule posedă filamente vibratile sau cili la extremitățile lor libere (1). ~ **columnar,** epiteliu cu celule alungite, prismatice sau columnare (1). ~ **crevicular,** epiteliu care mărginește șanțul gingival (1). ~ **cuboidal,** epiteliu cu celule prismatice în care înălțimea și lățimea celulelor sînt aproximativ egale (de ex. epiteliul foliculului tiroidian) (1). ~ **cutanat,** *Epidermis.* ~ **germinal,** regiune a epiteliului celomic dorsal care se găsește între mezenterul dorsal și mezonefros; devine epiteliu de acoperire a gonadei cînd aceasta apare din creasta genitală. Unii autori cred că el dă naștere celulelor germinale (1). ~ **glandular,** epiteliu ale cărui celule au în mod predominant funcție secretorie (1). ~ **heterotopic,** celule epiteliale intestinale (incluzînd celulele globuloase) găsite în mucoasa gastrică (1). ~ **laminat,** Epiteliu stratificat. ~ **mezenchimal,** pătură simplă de celule pavimentoase mărginind spațiile subdural, subarahnoidian, perilimfatic și camerele globilor oculari (1). ~ **nervos,** Epiteliu senzorial. ~ **olfactiv,** epiteliu senzorial care mărginește regiunea olfactivă a cavității nazale (1). ~ **pavimentos,** sin.: *Epiteliu tabular,* epiteliu scuamos simplu (1). ~ **pigmentat,** epiteliu ale cărui celule sînt încărcate cu granule de pigmenți (1). ~ **piramidal,** epiteliu cuboid sau columnar, ale cărui celule sînt modificate prin presiunea celulelor înconjurătoare, luînd forma unor piramide hexagonale trunchiate, ca în acinii sau tubii glandelor (1). ~ **protector,** epiteliu care servește pentru protecție, cum este epidermul, deosebindu-se de cel care servește pentru secreție sau senzație (1). ~ **pseudostratificat,** epiteliu în care toate celulele stau pe membrana bazală, dar nu toate au o suprafață liberă (1). ~ **respirator,** epiteliu ciliat, pseudostratificat, care căptușește tractul respirator (1). ~ **scuamos,** epiteliu ale cărui celule sînt reduse la plăci subțiri (1). ~ **senzorial,** sin.: *Epiteliu nervos,* epiteliu în care celule senzoriale combinate cu celule epiteliale obișnuite formează terminațiile periferice ale nervilor în organele de simț (1). ~ **simplu,** epiteliu care are numai o pătură de celule (1). ~ **stratificat,** sin.: *Epiteliu laminat,* epiteliu ale cărui celule sînt aranjate în pături distincte (1). ~ **striat,** epiteliu format din celule striate (1). ~ **tabular,** Epiteliu pavimentos. ~ **tegumentar,** *Epidermis.* ~ **tranzițional,** epiteliul tractului urinar, ale cărui celule variază ca dimensiuni de la tipul scuamos la tipul columnar (1). ~ **vascular,** vezi *Endothelium.* ~ **vibratil,** Epiteliu ciliat.

Epitelizare. Dezvoltarea epiteliului peste suprafața unui alt țesut (1).

Epithalamus (*epi-* + gr. *thalamos* = cameră interioară). Regiune a diencefalului care include habenula glandei pineale și comisura posterioară (1).

Epithelioma (*epi-* + *thele* = mamelă + *oma*). Epiteliom. ~ **găinilor,** sin.: *Difterovariola aviară,* boală infectocontagioasă aviară produsă de un virus din grupul variolovaccinei, caracterizată prin leziuni tegumentare cu un puternic caracter proliferativ (22). ~ **in situ,** Epiteliom Borst-Jadassohn, vezi Borst-Jadassohn.

Epithelium (gr. *epi-* + *thele* = mamelă), sin.: *Epiteliu.* Țesut compus din celule unite între ele cu o cantitate redusă de ciment intercelular. Formează epidermul, precum și peretele intern al organelor cavitare și al canalelor sistemelor respirator, digestiv și genitourinar. *Tipuri speciale*: *endothelium,* căptușește vasele limfatice și de sînge; *mesothelium,* căptușește cavitățile corpului (1). ~ **anterius corneae,** pătură epitelială care acoperă fața anterioară a corneei, fiind în continuarea conjunctivei bulbare (1). ~ **ductus semicircularis,**

pătură epitelială care căptuşeşte canalele semicirculare (1). ~ **lentis,** pătură epitelială care acoperă faţa anterioară a cristalinului, terminîndu-se puţin înapoia ecuatorului şi fiind derivată din celulele peretelui anterior al veziculei cristaliniene embrionare (1).

Epitimie, sin.: *Alotriofagie.* Tendinţă patologică de a ingera substanţe necomestibile (35).

Epitimpan (*epi-* + lat. *tympanum* = timpan). *Epitympanum.*

Epitimpanită (*epitimpan* + *-ită*), sin.: *Otoree malignă, Otoree purulentă.* Afecţiune caracterizată prin existenţa unei perforaţii timpanale, a scurgerii auriculare net purulente, fetide, prin prezenţa osteitei, a polipilor şi a colesteatomului şi posibilitatea provocării unor complicaţii deseori de gravitate extremă (30).

Epitrichium (*epi-* + gr. *trichion* = perişor). 1. Pătura superficială a epidermului fetal, din rămăşiţele căreia se formează componenta celulară din *vernix caseosa* (sin.: *Periderm*). 2. Păturile superficiale de celule scuamoase care acoperă axul părului şi canalele sale, înainte ca acesta să perforeze epidermul (1).

Epitrohlealgie (*epitrohlee* + gr. *algos* = durere). Epitrohleită.

Epitrohlee (*epi-* + lat. *trochlea* = scripete). *Epicondylus medialis humeri.*

Epitrohleită (*epitrohlee* + *ită*), sin.: *Epitrohlealgie.* Afecţiune dureroasă a epitrohleei humerale, prin suprasolicitarea funcţională a inserţiilor musculare ale acesteia (24).

Epituberculoză (*epi-* + lat. *tuberculum* = umflătură mică + *-oză*). Tip particular de tuberculoză infantilă caracterizată printr-o umbră radiologică întinsă, semne clinice discrete şi tendinţă la regresiune. S-ar explica printr-un puseu congestiv în jurul unui focar mic. Uneori este observată şi la adult (2).

Epitympanum (*epi-* + lat. *tympanum,* de la gr. *tympanon* = timpan), sin.: *Epitimpan.* Aticul urechii mijlocii sau cavitatea timpanică (1).

Epizio- (gr. *epision* = regiunea pubiană). Element de compunere care introduce în termeni referirea la regiunea vulvară (32).

Epizioperineoplastie (*epizio-* + *perineu* + gr. *plassein* = a forma). Metodă de tratament chirurgical al rupturii perineovulvare, printr-o operaţie plastică (11).

Epizioperineorafie (*epizio-* + *perineu* + gr. *rhaphe* = sutură). Operaţie de refacere chirurgicală a rupturii perineovulvare (11).

Epiziorafie (*epizio-* + gr. *rhaphe* = sutură). Operaţie care a constat iniţial din suturarea parţială a feţelor interne ale labiilor, pe linia mediană, după prealabila lor avivare şi care se practica pentru strîmtorarea orificiului vulvar. Astăzi prin epiziorafie se înţelege suturarea tranşei de epiziotomie (18).

Epiziotomie (*epizio-* + gr. *tome* = tăiere). Intervenţie chirurgicală constînd din practicarea unei incizii care interesează labia mare, labia mică şi inelul himenal, pentru a mări orificiul vulvar. Se practică în obstetrică cu scopul de a împiedica ruptura traumatică a perineului, în momentul degajării capului. Se poate practica şi bilateral, simetric (18).

Epizoar (*epi-* + gr. *zoon* = animal). Parazit care trăieşte pe suprafaţa exterioară a gazdei parazitate (31).

Epizomi (*epi-* + gr. *soma* = corpuscul). Material genetic aditiv format din ADN, avînd capacitatea de a media recombinări bacteriene şi, prin aceasta, o importanţă deosebită în variabilitatea bacteriilor (17).

Epizootie (*epi-* + gr. *zoon* = animal). Boală care apare aproximativ în acelaşi timp la un număr mare de animale de aceeaşi specie sau de specii diferite (31).

Epokie, sin.: *Exoparazitism.* Parazitare a pielii sau mucoaselor cu microorganisme saprofite, care, în mod obişnuit, nu ajung la relaţii patogene (8).

Eponychium unguis. 1. Cornificare a epidermului între lunile a II-a şi a VIII-a de viaţă fetală, indicînd poziţia viitoarelor unghii (1). 2. Pătura cornificată (*stratum corneum*) a pliului dermic ataşat de unghie la marginile sale (1).

Epoophoron (*epi-* + gr. *oophoron* = ovar). *Paraovarium.*

Epornitie (*epi-* + gr. *ornis* = pasăre). Îmbolnăviri cu caracter puternic extensiv ale păsărilor, în anumite perioade de timp (8).

Epoxizi. Răşini sintetice folosite uneori în stomatologie şi ai căror polimeri au în moleculă gruparea funcţională ,,epoxi''; sînt obţinute prin condensarea epiclorhidrinei sau a glicerindichlorhidrinei cu diferiţi polifenoli şi sînt utilizate ca adezivi pentru lipirea metalelor feroase cu cele neferoase, cu sticlă, cu porţelan sau cu mase plastice (39).

Epstein. Metoda ~, procedeu de tratament al enurezisului, pe bază de restabilire a reflexelor condiţionate (11).

Epuizare (fr. *épuiser* = a epuiza). Stadiul final al oboselii (24).

Epulis (*epi-* + gr. *oulon* = gingie). Formaţiune patologică de aspect tumoral, care se dezvoltă pe gingie. Este considerată drept o pseudotumoare provocată de iritaţii prelungite şi prezintă structuri variate după felul ţesuturilor care proliferează. *Varietăţi:* e. granulomatos, e. telangiectazic, e. cu celule gigante, e. mixomatos, e. fibros, e. osteogen (38). ~ **congenital,** Disembriomul gingiei.

Epurare (fr. *épurer* = a epura), sin.: *Curăţire, Epuraţie, Purificare*. Termen utilizat pentru procesele de purificare a diferiţilor factori de mediu sau a unor lichide biologice (20). ~ **apelor reziduale,** totalitatea procedeelor prin care se înlătură sau se reduc în limite acceptabile din apele reziduale elementele nocive pentru om sau pentru mediul înconjurător. Metodele sînt mecanice (grătare, site), fizice (sedimentare) şi biologice. Metodele biologice utilizează fie puterea de autopurificare a solului (irigare şi infiltrare în sol) sau a apei (eleştee biologice), fie reproduc în diferite instalaţii fenomenele biologice care se produc în apă (metoda nămolului activat) sau sol (filtre intermitente, filtre de contact, filtre percolatoare etc.) (20).

Epuraţie (fr. *épuration*). Epurare. ~ **extrarenală,** totalitatea metodelor de tratament al anuriei, care au drept scop menţinerea unei concentraţii ionice normale în sînge şi lichidele extracelulare şi menţinerea unui pH normal, prin extragerea din circulaţia sanguină a corpilor toxici (11).

Equator (lat. *aequare* = a egaliza). Ecuator. ~ **bulbi oculi,** linia care uneşte cele 4 extremităţi ale axelor transverse şi verticale ale ochiului (1). ~ **lentis,** circumferinţa cristalinului, situată între cele două pături ale procesului ciliar (1).

Equisetum arvense, sin.: *Coada-calului*. Plantă din familia *Equisetaceae*, conţinînd glicozide flavonice cu acţiune diuretică, hemostatică şi stomahică (13).

Er. Simbolul erbiului (5).

Eradicare (lat. *eradicare* = a distruge, a nimici). 1. În patologia infecţioasă, termenul se referă la dispariţia unei boli endemoepidemice, realizată prin întreruperea căilor de transmitere şi distrugerea sau anihilarea rezervorului natural al agentului patogen respectiv, aşa fel încît pe un anumit teritoriu, reluarea posibilităţilor de transmitere şi contractarea de noi infecţii să nu mai fie posibilă (8). 2. În patologia generală, dispariţia unei boli pe un teritoriu dat prin influenţarea unuia sau mai multor factori etiologici determinanţi (8).

Eratism (lat. *errare* = a rătăci). În parazitologie, trecerea unor paraziţi în alte organe decît acelea în care se localizează în mod obişnuit (31).

Erb. Wilhelm Heinrich, 1840—1921. **Fenomenul** ~, hiperexcitabilitate electrică neuromusculară, în spasmofilia sugarului, determinată prin măsurarea intensităţii minime a curentului galvanic, prin care se obţine contracţia musculară, la închiderea şi deschiderea anodică şi catodică (33). **Mielita** ~, Paralizia spinală cronică Erb. **Paralizia spinală cronică** ~, sin.: *Mielita Erb*, paraplegie spastică mielopatică, de origine sifilitică, cu instalare lentă şi progresivă. Debutul este marcat prin apariţia unor simptome de claudicaţie intermitentă medulară, care evoluează lent spre o paraplegie cu tulburări sfincteriene şi genitale (27). **Punctul** ~, punct situat la 2—3 cm deasupra claviculei în faţa procesului transvers al vertebrei C_6 (1). **Semnul** ~, inversiunea formulei polare la examenul electric clasic; constituie un semn bioelectric de degenerescenţă a nervului (27). **Sindromul** ~, sin.: *Sindromul Duchenne-Erb*, forma clinică scapulohumerală juvenilă a miopatiei primitive progresive, în care leziunea interesează rădăcinile superioare (C_5—C_6) ale plexului brahial; este caracterizată prin paralizii care încep la muşchii centurii scapulare şi care se însoţesc de pseudohipertrofii musculare (deltoid, triceps, muşchii posteriori ai gambelor) (27).

Erb-Goldflam (Erb, Wilhelm Heinrich, 1840—1921; Goldflam, Samuel Vulfovici, 1852—1932). **Boala** ~, sin.: *Astenie bulbospinală, Miastenie, Miastenie gravă*, afecţiune cu evoluţie în puseuri, caracterizată prin simptome de pseudoparalizie datorite unei oboseli musculare excesive, localizată la membre şi asociată uneori cu ptoză palpebrală. Se consideră că este produsă de un dezechilibru între acetilcolină şi colinesterază, care generează tulburări în conducerea impulsului la nivelul plăcii neuromusculare (33).

Erbiu. Simbol Er. Vezi Lantanide.

E.R.C.T. Vezi Principiul E.R.C.T.

Erdheim. Fenomenul ~, apariţia unui adenom paratiroidian prin hipertrofia funcţională a glandei, consecutivă tulburării metabolismului mineral. Acest fenomen interpretează adenomul paratiroidian din boala osoasă Recklinghausen drept un efect şi nu o cauză a bolii (24).

Erector. Vezi Muşchi erector.

Erecţie (lat. *erectio* = ridicare). Act reflex cu răspuns vascular, prin care se acumulează şi se reţine sîngele în corpii erectili (11).

Ereditate (lat. *hereditas* = moştenire, ereditate). Totalitatea funcţiilor care asigură transmiterea caracterelor în succesiunea de generaţii, progenii fiind copiile parentalilor din care au provenit. Împreună cu variabilitatea este o funcţie esenţială pentru vieţuirea organismelor şi a speciilor în condiţiile acţiunii factorilor de mediu (17). ~ **dentară încrucişată,** dinţi mari (macrodonţie) moşteniţi de la un părinte şi maxilare mici moştenite de la celălalt părinte sau invers (39).

Eredo- (lat. *heres* = moştenitor). Element de compunere care introduce referirea la ceea ce se moşteneşte (32).

Eredoataxie (*eredo-* + *a-* + gr. *taxis* = ordine). Termen folosit pentru afecţiuni ataxice ereditare (27). ~ **cerebeloasă**, Boala Pierre Marie, vezi Marie. ~ **spinală**, sin.: *Ataxie ereditară Friedreich, Boala Friedreich*, boală degenerativă a măduvei spinării cu caracter familial, cu debut în copilărie şi adolescenţă, caracterizată prin ataxie de tip spinal, tulburări de sensibilitate profundă, abolirea reflexelor osteotendinoase, semne piramidale, tulburări trofice (picior scobit, cifoscolioză, boltă palatină ogivală) (27).

Eredopatie (*eredo-* + gr. *pathos* = boală). Afecţiune moştenită şi transmisibilă ereditar (1). ~ **atactică polinevritiformă**, Boala Refsum, vezi Refsum.

Eremici. Operaţia ~, faringotomie supratiroidiană efectuată printr-o incizie orizontală, paralelă cu osul hioid (11).

Erepsină. Complex enzimatic din sucul intestinal, care atacă peptonele şi peptidele, determinînd punerea în libertate a aminoacizilor (15).

Ereptaze. Grupă de enzime proteolitice, care acţionează în mod variat, în funcţie de substrat: a) dipeptidaza, cu acţiune strict specifică asupra dipeptidelor; b) aminopolipeptidaza, care scindează legătura peptidică la nivelul grupării aminice libere; c) carboxipolipeptidaza, care scindează legătura peptidică la nivelul grupării carboxilice libere; d) unele peptidaze care scindează strict un anumit aminoacid: protaminaza (eliberează arginina din protamine), prolinaza (detaşează prolina cînd are gruparea aminică liberă), prolidaza (detaşează prolina cînd aceasta are gruparea aminică angajată în legătura peptidică) (5).

Eretism (gr. *erethismos* = iritaţie). Stare de hiperexcitabilitate a unui organ oarecare, generatoare de tulburări funcţionale de diverse grade (15). ~ **cardiac**, Sindromul Da Costa, vezi Da Costa.

Ereutofobie (gr. *erythros* = roşeaţă + *phobos* = frică), sin.: *Cromatofobie, Eritrofobie.* Fobia de a nu roşi în prezenţa uneia sau mai multor persoane (35).

Ergastoplasmă (gr. *ergaster* = muncitor + *plasma* = formaţie). Sistem inframicroscopic intracitoplasmic de duble membrane sub forma unui labirint canaliculovezicular dinamic; membranele au 70 Å grosime şi au pe faţa lor externă ribozomi, iar în interior produse de elaborare ale celulei. Unii autori identifică ergastoplasma cu reticulul endoplasmic, alţii o consideră ca o structură diferită (1).

Ergo- (gr. *ergon* = lucru, muncă). Element de compunere care introduce semnificaţia de activitate, muncă (32).

Ergobazină. Ergometrină.

Ergocalciferol. Vitamină D_2.

Ergocornină. Vezi Ergotoxină.

Ergocriptină. Vezi Ergotoxină.

Ergocristină. Vezi Ergotoxină.

Ergodinamograf (*ergo-* + gr. *dynamis* = forţă + *graphein* = a scrie), sin.: *Ergograf.* Aparat pentru înregistrarea forţei musculare şi a lucrului mecanic rezultat din contracţia musculară (15).

Ergograf (*ergo-* + gr. *graphein* = a scrie). Ergodinamograf.

Ergometrie (*ergo-* + gr. *metron* = măsură). Acţiunea de măsurare a lucrului mecanic efectuat de organism (24).

Ergometrină, sin.: *Ergobazină, Ergonovină.* Alcaloid polipeptidic cu acţiune ocitocică, izolat din secara cornută (13).

Ergometru (*ergo-* + gr. *metron* = măsură). Dinamometru.

Ergonă. Substanţă biologic activă de tipul hormonilor, vitaminelor şi enzimelor (7).

Ergonologie (*ergonă* + gr. *logos* = ştiinţă). Ştiinţa despre ergone (7).

Ergonovină. Ergometrină.

Ergosterol. Provitamină D_2 (15). ~ **iradiat**, Vitamina D_2.

Ergot. Secară cornută.

Ergotamină. Alcaloid polipetidic izolat din secara cornută; are acţiune ocitocică, vasoconstrictorie şi simpatolitică (în doze toxice) (13).

Ergoterapie (*ergo-* + gr. *therapeia* = tratament). Parte a terapeuticii, care se ocupă de vindecarea şi reeducarea bolnavilor şi deficienţilor fizici şi psihici prin muncă (24).

Ergotină. Extract total de secară cornută (15).

Ergotioneină. Cofactor al unei ribozidfosforilaze, care se găseşte în globulele roşii (19).

Ergotism, sin.: *Intoxicaţie cu secară cornută.* Boală provocată de consumul de cereale, în special secară, contaminate cu ciuperca *Claviceps purpurea*, care conţine o serie de alcaloizi toxici (ergotamină, ergotoxină, ergocristină, ergocriptină etc.). În funcţie de cantitatea ingerată pot apărea intoxicaţii acute (caracterizate prin colici abdominale, vărsături, convulsii) sau cronice (caracterizate prin gangrena uscată a membrelor) (20).

Ergotoximetansulfonat de sodiu. Derivat al ergotoxinei, folosit ca ocitocic şi vasoconstrictor (13).

Ergotoxină. Amestec de 3 alcaloizi (ergocristină, ergocriptină şi ergocornină) izolaţi din secara cornută; are acţiune ocitocică, vasoconstrictorie şi simpatolitică (13).

Ergotropism (*ergo-* + gr. *tropos* = întoarcere). Stare determinată de intensificarea proceselor de combustie şi apărare generală a organismului (15).

Ergozom (*ergo-* + gr. *soma* = corpuscul). Polizom.

Erich. Arcul ~, aparat de imobilizare a fracturilor mandibulare, format dintr-o bară metalică modelabilă, prevăzută cu butoni (38).

Erichsen, John, 1818–1896. **Semnul ~**, în sacrocoxalgie, apăsarea laterală a bazinului pe creste determină durere (24).

Erigmofonaţie. Voce esofagiană.

Eriometru (gr. *erion* = lînă, fir + *metron* = măsură). Aparat pentru măsurarea diametrului eritrocitar, după principiul difracţiunii Pijper (19).

Erisifac (Baraquer) (gr. *eresis* = îndepărtare + *phakos* = lentilă). Mica ventuză pentru extragerea cristalinului prin aspiraţie (28).

Erisman. Indicele ~, indice de apreciere a dezvoltării toracice, rezultat din scăderea jumătăţii taliei din perimetrul toracic. Normal 5,8 cm la bărbaţi şi 3,8 cm la femei (24).

Eritem (gr. *erythema* = roşeaţă), sin. : *Erythema.* Înroşire congestivă a pielii, circumscrisă sau difuză, dispărînd la presiune. *Varietăţi după aspect*: e. scarlatiniform, e. morbiliform (rujeoliform), e. rubeoliform, e. circinat (12). ~ **activ,** eritem de nuanţă roşie-vie, produs de dilataţia activă a arteriolelor şi ramurii arteriale a capilarelor pielii, de cele mai multe ori de natură infecţioasă (12). ~ **alergic al nou-născutului,** exantem rujeoliform, urticarian sau maculopapulos, care apare în prima sau a doua zi după naştere, probabil ca o manifestare alergică faţă de albuminele placentare şi hormonii materni sau faţă de alergene necunoscute (33). ~ **artritic epidemic,** Febră de Haverhill. ~ **caloric,** eritem provocat de căldură. Poate fi acut (arsură de gradul I) şi cronic (tip dermită eritematopigmentară) (12). ~ **centrifug,** denumire improprie dată unor dermatoze variate care nu au comun decît dispoziţia circinată şi evoluţia excentrică a eritemului (12). ~ **circinat,** eritem de formă rotundă sau avînd un contur format din arcuri de cerc (12). ~ **cronic migrator,** dermatoză caracterizată printr-un inel unic, de culoare roz, foarte uşor proeminent, care se extinde rapid, în cîteva săptămîni (12). ~ **emotiv,** fenomen angioneurotic, constînd dintr-o congestie fugace de tip rozeolic, reticular sau difuz a feţei şi toracelui superior, apărînd la emoţii puternice (12). ~ **exsudativ multiform,** Eritem polimorf. ~ **fesier posteroziv sifiloid al sugarilor,** Dermatita fesieră sifiloidă posterozivă. ~ **fix medicamentos,** pete eritematoase, de obicei reduse ca număr, localizate pe dosul mîinii, braţe, faţă, trunchi, uneori pigmentate, apărînd ca manifestare de sensibilizare la unele medicamente (antipirină, sulfatiazol, chinină etc.) (12). ~ **indurat Bazin,** sin. : *Tuberculoza cutanată indurativă,* formă atipică de tuberculoză cutanată, caracterizată prin noduli dermohipodermici, localizaţi la gambe, acoperiţi cu un tegument roşu-violaceu şi evoluînd cronic (12). ~ **inelar centrifug** (Darier), dermatoză de etiologie necunoscută, caracterizată prin mai multe elemente eritematoase în formă de cercuri sau arcuri de cerc, proeminente, late de 3–5 mm, evoluînd lent (12). ~ **inelar Leiner-Lehndorff,** vezi Leiner-Lehndorff. ~ **infecţios acut,** sin. : *Boala a cincea. Megaleritem infecţios, Rujeolă inelară,* boală infectocontagioasă de etiologie probabil virală, apărînd sub formă de mici epidemii în colectivităţi de copii şi caracterizîndu-se clinic prin apariţia de placarde roşii, pseudoerizipelatoase, localizate pe ambii obraji, cu aspect în aripă de fluture şi cu tendinţă la extinderea exantemului pe faţa externă a braţelor şi antebraţelor, precum şi pe fese şi coapse, realizînd, prin pălirea coloraţiei centrale (în contrast cu marginea roşie aprinsă), figuri variate caracteristice (ghirlande, hartă geografică, inele etc.); evoluţia este în general benignă (8). ~ **limită,** biodoza la razele ultraviolete (4). ~ **nodos,** sin. : *Dermatită contuziformă,* sindrom alergic dermohipodermic, nodular, de cauze multiple, microbiene sau toxice. La copii se incriminează mai ales infecţia tuberculoasă (12). ~ **de a noua zi,** erupţie care apare în jurul zilei a 9-a de la începerea unui tratament arsenobenzolic, durînd cîteva zile, însoţită de febră, cefalee şi considerată de unii autori ca fenomen biotropic, iar de alţii ca o erupţie de sensibilizare (12). ~ **pasiv,** Eritrocianoză. ~ **pelagros,** eritem persistent localizat pe regiunile descoperite în cursul pelagrei, uneori simplu, alteori complicat cu sufuziuni sanguine, fisuri, bule şi urmat de pigmentaţie brună şi descuamare (12). ~ **pernio,** eritem localizat la extremităţi, de nuanţă violacee, dureros, recidivînd în perioada rece a anului. Considerat ca degerătură cronică, este o consecinţă a tulburărilor circulatorii produse de frig (12). ~ **polimorf,** sin. : *Eritem exsudativ multiform,* erupţie acută simetrică şi polimorfă, considerată fie ca un sindrom de cauze multiple, fie ca o boală specifică datorită unui agent patogen încă necunoscut. *Forme clinice*: a) eritematopapuloasă; b) eritematoveziculobuloasă. O serie de afecţiuni eritematobuloase rapid erozive ale mucoaselor sînt socotite ca forme deosebite şi grave de eritem polimorf: Ectodermoza erozivă pluriorificială Fiessinger-Rendu, Sindromul Stevens-Johnson şi Dermatostomatita Baader. Limitele dintre aceste afecţiuni sînt neprecise şi mulţi autori le consideră identice (12). ~ **pudic,** varietate de eritem emotiv, care apare la anumite persoane în situaţii lipsite de decenţă (12). ~ **scarlatiniform descuamativ recidivant,** eritem asemănător exantemului din scarlatină, de etiologie neprecizată, probabil neinfecţios, cu caracter recidivant, pretînd la confuzie cu scarlatina, mai ales la prima sa apariţie. Uneori este însoţit de febră, descuamaţie precoce şi intensă, diferenţiindu-se de scarlatină prin lipsa enantemului, anginei roşii şi limbii zmeurii (8). ~ **solar,** eritem apărut în urma expunerii la radiaţii solare. Cel provocat de componenta infraroşie a spectrului radiant solar apare chiar în timpul expunerii la soare şi dispare după 1—2 ore, fără a lăsa pigmentaţie. Eritemul provocat de radiaţiile ultraviolete apare cu o latenţă de cîteva ore, persistă cîteva zile şi este urmat de pigmentarea teritoriului cutanat respectiv (20). ~ **terapeutic,** zonă care a fost expusă intenţionat razelor ultraviolete sau solare, pentru a provoca apariţia cîmpurilor eritematoase; se foloseşte în astm, nevralgii etc. (4). ~ **terţiar,** erupţie extrem de rară, constituită din plăci eritematoase mari, roşii-brune, cu contururi neregulate, apărînd în perioada terţiară a sifilisului (12). *Vezi şi*: Hutchinson.

Eritematodes, sin.: *Lupus eritematos.* Dermatoză acută, subacută sau cronică, polietiologică (infecţioasă, alergică sau toxică), manifestîndu-se în formele cronice — mai frecvente — prin plăci eritematoase, fixe, centrifuge sau diseminate, puţin infiltrate, bine delimitate, acoperite cu scuame foarte aderente (pinten folicular) şi evoluînd spre atrofie. Localizarea de predilecţie este pe nas şi obraji, luînd aspectul de fluture sau liliac (*vespertilio*). Formele acute şi subacute sînt clasificate în ultimul timp în rîndul colagenozelor şi, pe lîngă manifestări cutanate, prezintă şi manifestări viscerale, de unde numele de „lupoeritematoviscerită". Dintre manifestările viscerale, caracterizate prin fenomene congestive în organele în cauză, mai frecvente sînt: atingerile cardiace (de ex. endocardita Libman-Sacks), pleuropulmonare, renale, oculare etc. Manifestările cutanate, inconstante, de tip eritematoscuamos, sînt mai superficiale, fugace, diseminate, fără o topografie specială. Semn patognomonic: prezenţa celulelor L. E. (Hargraves) în măduva oaselor şi sîngele bolnavilor (12).

Eritrasma (gr. *erythros* = roşu). Boala Bährensprung. Vezi Bährensprung.

Eritredem (*eritro-* + gr. *oidema* = umflătură). Termen rar folosit pentru leziuni cutanate eritematoase însoţite de edem (12). ~ **australian,** Acrodinie. ~ **polineuropatic,** Acrodinie.

Eritremie (*eritro-* + gr. *haima* = sînge). Poliglobulie. ~ **acută,** Boala Di Guglielmo, vezi Di Guglielmo. ~ **cronică Di Guglielmo-Quatrin,** vezi Di Guglielmo-Quatrin.

Eritrină. Peptidă extrasă din globulele roşii, avînd putere bactericidă (19).

Eritrism. Rutilism.

Eritriţă. Vezi Eritroză.

Eritro- (gr. *erythros* = roşu). Element de compunere care introduce în termeni referirea la culoarea roşie (32).

Eritroblast (*eritro-* + gr. *blastos* = germen). Celulă din seria roşie, considerată de unii autori drept celulă de origine, iar de alţii echivalentă normoblastului (19). ~ **acidofil,** vezi Normoblast. ~ **bazofil,** vezi Normoblast. ~ **eozinofil** vezi Normoblast. ~ **policromatofil,** element intermediar al seriei eritropoietice, situat între eritroblastul bazofil, complet lipsit de hemoglobină şi cel oxifil, complet încărcat cu hemoglobină. Spre deosebire de culoarea albastră a eritroblaştilor bazofili şi de culoarea roz a eritroblaştilor oxifili, eritroblaştii policromatofili se caracterizează printr-o citoplasmă de culoare violetă-deschisă (19).

Eritroblastom (*eritroblast* + *-oma*). Mielom cu eritroblaşti (2).

Eritroblastopenie (*eritroblast* + gr. *penia* = sărăcie). Reducerea numărului eritroblaştilor din măduva oaselor. Poate fi relativă sau absolută. Eritroblastopenia relativă se întîlneşte de obicei în reacţiile importante ale seriei granulocitare, cînd proporţia elementelor seriei roşii apare scăzută, dar — în realitate — fiind vorba de un număr global crescut de elemente medulare, cifra absolută a eritroblaştilor este în realitate normală sau chiar crescută. În eritroblastopenia absolută, cifra globală a eritroblaştilor se află sub limita normală inferioară (19). ~ **acută,** Boala Gasser, vezi Gasser. ~ **cronică,** Anemie hipoplastică congenitală.

Eritroblastoză (*eritroblast* + *-oză*). Prezenţa în număr mare a eritroblaştilor în sîngele periferic (15). ~ **acută,** Boala Di Guglielmo, vezi Di Guglielmo. ~ **cronică a adultului,** Eritremia cronică Di Guglielmo-Quatrin, vezi Di Guglielmo-Quatrin. ~ **fetală,** sin.: *Boala hemolitică a nou-născutului,* anemie hemolitică manifestată *in utero* sau imediat după naştere, prin reacţie eritropoietică extramedulară foarte intensă şi eritroblastoză periferică, însoţită de icter şi hepatosplenomegalie. Este datorită izoimunizării mamei prin eritrocitele heterogrup ale fătului şi distrugerea globulelor roşii ale fătului de către anticorpii fabricaţi de mamă. Reprezintă incompatibilitatea în sistemul clasic ABO sau — mai rar — în alte sisteme. *Forme clinice*: a) anasarca fetoplacentară (*hidrops fetal*), forma cea mai gravă, incompatibilă cu viaţa, soldîndu-se de obicei cu moarte intrauterină; b) icterul grav al nou-născutului;

c) anemia congenitală a nou-născutului. Pericolul mare îl reprezintă „icterul nuclear”, complex de fenomene neurologice datorite acțiunii toxice a bilirubinei asupra nucleilor cerebrali (19). ~ **simptomatică,** formă de eritroblastoză care apare uneori în anemiile mieloftizice, în care măduva fiind aplastică, activitatea hematopoietică este preluată de organe extramedulare : splină, ficat. Elementele formate în aceste focare de hematopoieză extramedulară trec în circulația generală, dînd aspectul de eritroblastoză, tablou leucemoid sau leucoeritroblastoză (19).

Eritrocatereză (*eritro-* + gr. *kathairesis* = degradare). Distrugerea *in vivo*, normală sau accelerată patologic, a globulelor roșii pe cale de înlocuire ; procesul se realizează prin fagocitoză, după sechestrare reticulohistiocitară și, mai puțin, prin hemoliză (10).

Eritrocianoză (*eritro-* + gr. *kyanos* = albastru), sin. : *Eritem pasiv.* Eritem de nuanță violacee, interesînd în mod difuz o regiune (mai ales extremitățile membrelor), datorit unei atonii sau dilatării pasive a venulelor și anselor capilare venoase (12).

Eritrocit (*eritro-* + gr. *kytos* = celulă), sin. : *Acariocit, Eritroplast, Globul roșu, Hematie, Normocit.* Celulă a sîngelui cu rol esențial în transportarea oxigenului prin hemoglobina pe care o conține. În sîngele uman normal este lipsită de nucleu și granulații și are în general forma de disc biconcav cu diametrul de 5—9 μ (medie 7,2—7,8 μ) și o grosime de 1—2 μ ; numărul eritrocitelor este de aproximativ 5 milioane/mm^3 la adult, de obicei mai puține la femeie (1). **Eritrocite cu granulații bazofile.** Globule roșii conținînd corpusculi bazofili și apărînd în număr sporit în unele intoxicații profesionale (mai ales în saturnism) și în unele boli neprofesionale (anemii, leucemii, cancer etc.) (9).

Eritrocitemie (*eritrocit* + gr. *haima* = sînge). Poliglobulie.

Eritrocitină. Factor de coagulare izolat din eritrocite de către Quick ; joacă un rol important în procesul de coagulare, avînd o acțiune tromboplastică (19).

Eritrocitoliză (*eritrocit* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucție). Hemoliză.

Eritrocitolizină. Hemolizină.

Eritrocitometrie (*eritrocit* + gr. *metron* = măsură). Măsurători în legătură cu eritrocitul sau numărătoarea eritrocitelor (19).

Eritrocitopenie (*eritrocit* + gr. *penia* = sărăcie), sin. : *Eritropenie.* Scădere a numărului de globule roșii (15).

Eritrocitopoieză (*eritrocit* + gr. *poiesis* = producere). Eritropoieză.

Eritrocitoză (*eritrocit* + *-oză*). Poliglobulie.

Eritroclazie (*eritrocit* + gr. *klasis* = ruptură). Proces de fragmentare a globulelor roșii (19).

Eritrocont (*eritro-* + gr. *kontos* = baston). Corpuscul în formă de bastonaș, inclus în globulele roșii ; apare în anemia pernicioasă (19).

Eritrocupreină. Compus cuproproteic care intră în compoziția globulelor roșii (19).

Eritrodermie (*eritro-* + gr. *derma* = piele). Erupție cutanată generalizată eritematoasă, eritematoscuamoasă sau veziculoedematoasă. Poate fi primitivă (*Pitiriazis rubra Hebra,* Eritrodermia exfoliativă Wilson-Brocq) sau secundară (infecțioasă streptococică), alergotoxică (medicamentoasă—arsenicală, aurică, penicilinică, barbiturică), consecutivă unei dermatoze (psoriazis, lichen plan, eczemă, pemfigus foliaceu) sau ca formă clinică a unei hematodermii (12). ~ **congenitală ihtioziformă,** Boala Brocq, vezi Brocq. ~ **descuamativă a sugarului,** Boala Leiner-Moussous, vezi Leiner-Moussous. ~ **exfoliativă a nou-născutului,** Boala Ritter von Rittersheim, vezi Ritter von Rittersheim. ~ **exfoliativă Wilson-Brocq,** Dermatita exfoliativă Wilson-Brocq, vezi Wilson-Brocq.

Eritrodextrină. Vezi Dextrine.

Eritrodonție (*eritro-* + gr. *odous* = dinte). Boală congenitală asociată uneori cu leziuni buloase ale pielii, constînd dintr-o pigmentare în roșu a dinților ; interesează numai dentiția temporară și se datorează fixării în dentină a pigmenților porfirinici (38).

Eritrofagocitoză (*eritro* + gr. *phagein* = a mînca + *kytos* = celulă + *-oză*), sin. : *Hemofagocitoză.* Înglobarea globulelor roșii sau elementelor precursoare de către celulele macrofage ale sistemului reticulohistiocitar (19).

Eritrofobie (*eritro-* + gr. *phobos* = frică). Ereutofobie.

Eritroforină. Hormon hipofizar care produce expansiunea pigmentului roșu din pielea unor poikiloterme ; este identic probabil cu intermedina (7).

Eritroftizie (*eritro-* + gr. *phtisis* = distrugere). Suprimarea funcției eritropoietice a măduvei oaselor (19).

Eritrogeneză imperfectă. Anemie hipoplastică congenitală.

Eritrogonie (*eritro-* + gr. *gone* = germen). Proeritroblast.

Eritrogramă (*eritro-* + gr. *gramma* = înscriere). Partea din tabloul hematologic care se ocupă în special de seria roșie : numărul de eritrocite, cantitatea de Hb, valoarea globulară, reticulocite, modificările calitative ale globulelor roșii etc. Împreună cu leucograma și trombocitograma formează hemograma (19).

Eritrokeratodermie simetrică progresivă. Dermatoză rară, constînd din placarde roşii putînd deveni apoi verucoase. Apare în primele zile de la naştere şi cuprinde repede întreaga suprafaţă a corpului (12).

Eritrokinetică (*eritro-* + gr. *kinesis* = mişcare). Determinarea producţiei şi distrugerii eritrocitare cu ajutorul unor factori ca : durata de viaţă a eritrocitelor, reticulocitoza, eritropoieza medulară, urobilinogenul fecal, în asociere cu studii ale ferokineticii efectuate cu ajutorul fierului radioactiv. Studiul eritrokineticii a permis precizarea faptului că în unele stări morbide există o discordanţă între eritropoieza totală şi cea efectivă (adică între producţia globală cantitativă — aparent normală — şi producţia calitativă care dă naştere unor elemente neviabile) (talasemie, anemie pernicioasă, în mielopatii) (19).

Eritrol tetranitrat. Vasodilatator coronarian cu acţiune mai lentă şi durabilă, folosit ca tratament de fond al anginei pectorale (13).

Eritroleucemie (*eritro-* + gr. *leukos* = alb + *haima* = sînge), sin. : *Eritroleucoză*. Formă de leucoză, în care proliferarea atinge într-o măsură aproape egală seria granulocitară şi eritropoietică. Reprezintă — de fapt — o variantă a leucozei mieloice cronice, respectiv a eritremiei cronice. În cursul evoluţiei, rămîne — de obicei — predominantă o singură serie, imprimînd caracteristica tabloului morbid (19).

Eritroleucotrombocitemie (*eritro-* + gr. *leukos* = alb + *trombocit* + *haima* = sînge). Proliferare globală a elementelor medulare hematopoietice, cu apariţia elementelor tinere în circulaţia periferică (19).

Eritroleucoză (*eritro-* + gr. *leukos* = alb + *-oză*). Eritroleucemie.

Eritromelalgie (*eritro-* + gr. *melos* = extremitate + *algos* = durere), sin. : *Acromegalie, Boala Weir-Mitchell, Boala Gerhardt, Paralizia vasomotorie a extremităţilor*. Angioneuroză primitivă sau secundară (hipertensiune, policitemii etc.) a extremităţilor, constînd dintr-un eritem dureros şi fierbinte prin vasodilataţie intensă şi hipertensiune în arteriolele terminale, declanşat de creşterea temperaturii peste un punct critic (32—36°) (10). **~ capului,** Cefalee histaminică.

Eritromelie (*eritro-* + gr. *melos* = extremitate). Boala Pick-Herxheimer. Vezi Pick-Herxheimer.

Eritromicină. Antibiotic izolat din culturile de *Streptomyces erythreus*, activ în infecţiile cu germeni grampozitivi, mai ales în infecţiile stafilococice severe, rezistente la alte antibiotice ; nu alterează flora intestinală (13).

Eritron. Noţiune creată recent pentru eritrocit, în intenţia de a arăta dependenţa morfofuncţională a eritrocitului circulant de sediul formării în măduva oaselor şi de sediile de distrugere splenomedulare (19).

Eritropenie (*eritro-* + gr. *penia* = sărăcie). Eritrocitopenie.

Eritropicnoză (*eritro-* + gr. *pyknosis* = condensare). Alterare a globulelor roşii, caracterizată prin apariţia unei pigmentaţii metalice brune în interiorul lor (15).

Eritroplast. Eritrocit.

Eritroplazie (Queyrat) (*eritro-* + gr. *plassein* = a forma). Vezi Bowen.

Eritropoietină. Substanţă ergonală produsă de organism şi care stimulează eritropoieza. Se cunosc eritropoietine elaborate de splină, ficat, hipofiză, rinichi, timus etc. (7).

Eritropoieză (*eritro-* + gr. *poiesis* = producere), sin. : *Eritrocitopoieză*. Funcţia de producere a globulelor roşii. Se deosebeşte : eritropoieza embriofetală şi eritropoieza postfetală. Eritropoieza fetală prezintă 3 perioade : a) primitivă, fără localizare precisă, cu formare de elemente gigante, nucleate, funcţional inerte, cu durată scurtă de viaţă ; b) hepatică (şi splenică), între luna a II-a şi a V-a, cu elemente normale ; c) medulară, începînd din luna a IV-a (eritropoieza definitivă). Eritropoieza urmează la adultul normal o anumită succesiune : proeritroblast bazofil, macroblast bazofil, normoblast bazofil, normoblast policromatofil, normoblast ortocromatic sau oxifil, reticulocit, eritrocit (sau normocit) (19).

Eritropsie (*eritro-* + gr. *opsis* = vedere). Vedere colorată în roşu (28).

Eritrotoxină (*eritro-* + gr. *toxikon* = otravă). Toxină care acţionează asupra globulelor roşii (19).

Eritroză. 1. $CH_2OH.CHOH.CHOH.CH_2OH$. Tetraozid sintetizat în laborator ; nu a fost identificat în produsele naturale (sin. : *Butantetrol, Eritrită*) (5). 2. Roşeaţă intensă, purpurie a feţei şi în special a nasului, caracteristică pentru *policitemia vera* (19). **~ de declivitate,** sin. : *Testul de postură*, test funcţional al circulaţiei arteriale periferice, bazat pe aprecierea diferenţei dintre aspectul palid al tegumentelor membrului respectiv în poziţia ridicată (unghi de insuficienţă) şi aspectul recolorat în poziţia declivă (unghi de suficienţă) (10). **~ facială,** puseuri congestive ale feţei, difuze sau în placarde, prin mecanisme vasomotorii reflexe (12). **~ palmoplantară,** sin. : *Palme hepatice*, coloraţie roşie-carminat închisă a eminenţelor tenară şi hipotenară şi uneori a plantelor, întîlnită congenital (hiperdisplazie capilară) sau determinată de o insuficienţă hepatică, probabil prin lipsa de inactivare a estrogenilor sau a unor substanţe vasodilatatoare (10). **~ pigmentată peribucală,** Dermatoza pigmentară peribucală. **~ supramaleolară simetrică a tinerelor fete,** sin.: *Cianoza supramaleolară ortostatică*, tip particular de eritrocianoză prin atonie capilarovenoasă, mai ales de natură endocrină, întîlnit aproape exclusiv la sexul feminin, în special în epoca adolescenţei. Are caracter simetric, interesînd treimea inferioară a gambelor. Pielea este subţire, lucitoare, violacee, uneori cu o împăstare difuză, pseudo-edematoasă (12).

Erizipel (gr. *erythros* = roşu + *pella* = piele), sin.: *Brîncă, Risipola.* Dermită acută, provocată de streptococul hemolitic, puţin contagioasă, manifestată clinic prin apariţia unui placard eritematos, edemaţiat, delimitat prin burelet marginal, cu adenopatie regională şi însoţit de fenomene generale intense (frison, febră, cefalee). Anatomopatologic se constată o hiperemie intensă cu infiltrat granulocitar, în special perivascular, proliferare de celule conjunctive în derm şi apoi în hipoderm, cu transformare veziculoasă a celulelor epidermului (2; 8). **~ alb,** formă clinică de erizipel caracterizată printr-un placard de culoare mai deschisă, roz-palidă, care apare la anemici, canceroşi sau caşectici (8). **~ bulos,** formă clinică de erizipel caracterizată prin apariţia de flictene de mărimi variate pe suprafaţa placardului eritematos (8). **~ catamenial,** erizipel care se repetă cu ocazia ciclului menstrual (8). **~ chirurgical,** erizipel a cărui poartă de intrare este reprezentată de o plagă operatorie (8). **~ cianotic,** formă clinică de erizipel caracterizată printr-un placard de culoare cianotică, apărînd la cardiacii decompensaţi sau la persoane cu tulburări circulatorii (8). **~ echimotic,** formă de erizipel însoţită de sufuziuni sanguine (2). **~ eratic,** formă clinică de erizipel în care placardul progresează prin salturi, lăsînd porţiuni de piele sănătoasă între placarde, apariţia fiecărui placard fiind însoţită de un nou puseu febril (8). **~ flegmonos,** formă de erizipel complicată prin apariţia de focare unice sau multiple de supuraţie, datorite virulenţei crescute a agentului patogen (2). **~ gangrenos,** formă clinică de erizipel însoţită de necroza ţesuturilor afectate, datorită factorilor mecanici de distensie sau unui microbism anaerob asociat (2). **~ hemoragic,** formă clinică de erizipel care prezintă, pe suprafaţa placardului, flictene şi vezicule de diverse mărimi cu conţinut hemoragic (8). **~ malign,** erizipelul mucoasei uterovaginale din perioada *post-partum*, una din formele febrei puerperale (8). **~ migrator,** erizipel cu tendinţă pronunţată la extindere şi migrare în alte regiuni; teritoriul cutanat inflamat anterior îşi reia aspectul normal (8). **~ pustulos,** formă de erizipel prezentînd pe suprafaţa placardului vezicule sau flictene cu conţinut purulent (8). **~ recidivant,** sin.: *Erizipel recurent,* erizipel care reapare pe acelaşi loc la diferite intervale de timp, condiţionat de persistenţa unui focar streptococic latent şi de o stare locală de sensibilizare (8). **~ recurent,** Erizipel recidivant, **~ serpiginos,** formă de erizipel caracterizată prin placarde multiple cu tendinţă la confluare în figuri geografice (8). **~ veziculos,** formă de erizipel, care prezintă pe suprafaţa placardului caracteristic vezicule cu conţinut citrin (8). **~ zoonotic,** Boala Baker-Rosenbach, vezi Baker-Rosenbach.

Erizipeloid (*erizipel* + gr. *eidos* = formă). Boala Baker-Rosenbach. Vezi Baker-Rosenbach.

Erlacher. Operaţia ~. 1. Transpoziţia inferioară a muşchilor epitrohleeni în paraliziile mîinii (24). 2. Transplantarea muşchiului marele pectoral în locul marelui dinţat în paralizia muşchilor centurii scapulare (24).

Erlenmeyer, Emil, 1825–1909. **Balon ~,** flacon de sticlă, conic, cu fund plat şi larg şi gît strîmt, utilizat curent în laborator (22).

Eroare (lat. *error*). Diferenţa dintre valoarea reală a unei mărimi oarecare şi cea obţinută (χ) prin măsurătoare, numărătoare sau prin calcul. Eroarea absolută (ε) este chiar această diferenţă dintre valoarea reală şi cea aproximativă a unei mărimi $\varepsilon = \chi_i - \chi$. Eroarea relativă este dată de $\left(\frac{\varepsilon}{\chi}\right)$; ea este o măsură a preciziei rezultatului şi se exprimă totdeauna printr-un număr abstract (de obicei se dă procentual). În cursul observaţiilor şi experimentării întîlnim: a) erori de selecţie (de grupare, de eşantionaj), datorită faptului că media de selecţie nu este egală cu media întregii colectivităţi; b) erori întîmplătoare (datorite perturbaţiilor şi hazardului); c) erori sistematice (datorite intervenţiei unui factor ignorat, dar care falsifică rezultatul influenţînd într-un sens determinat) (7). **~ probabilă,** abreviat E.P., indice de precizie în statistica matematică pentru repartiţiile simetrice. Este egală cu 0,6745 σ, numărul zecimal corespunzînd intervalului de probabilitate de 0,5. Valoarea erorii probabile corespunde abscisei care împarte aria curbei normale (Laplace-Gauss) în două jumătăţi egale (37). **~ standard,** Abatere patratică medie. **~ statistică,** în cursul verificării ipotezelor statistice se pot comite două tipuri de erori: a) erori de ordinul I, cînd se respinge o ipoteză justă, atunci cînd ea ar fi trebuit să fie acceptată. Probabilitatea eliminării unei ipoteze juste este egală cu pragul de semnificaţie a testului. Se poate obţine, deci, ca această probabilitate să fie mai mică decît 0,05; b) erori de ordinul al II-lea, cînd se admite o ipoteză falsă, atunci cînd ea ar fi trebuit să fie respinsă. Probabilitatea acceptării unei ipoteze false scade prin creşterea volumului selecţiei. Echilibrul dintre cele două tipuri de erori trebuie stabilit de la caz la caz. Astfel, în cazul verificării toxicităţii unui medicament, erorile de ordinul al II-lea sînt primejdioase, pe cînd în cazul stabilirii importanţei unui simptom, erorile de ordinul I trebuie micşorate (7).

Erotism (gr. *eros* = iubire). Stare de excitare sexuală (15).

Erotomanie (gr. *erotikos* = erotic + *mania* = nebunie). Delir erotoman.

Eroziune (lat. *erodere* = a roade). Leziune organică rezultînd dintr-o pierdere circumscrisă de substanţă interesînd straturile superficiale (2). ~ **cutanată,** leziune elementară cutanată constînd dintr-o pierdere de substanţă interesînd epidermul şi, într-o oarecare măsură, stratul papilar. Nu lasă cicatrice (12). ~ **osoasă,** lipsă de substanţă osoasă superficială, modificînd conturul osului; este datorită unui proces de osteoliză sau osteoclazie (24).

Eructaţie (lat. *eructare* = a da afară). Eliminarea pe cale esoorală de gaze sau de mici cantităţi de suc gastric din stomac (16).

Erupţie (lat. *eruptio*). 1. Termen generic utilizat mai ales în dermatologie şi în patologia infecţioasă pentru cele mai variate modificări ale tegumentului (de ex. erupţie maculoasă, papuloasă, veziculoasă, pustuloasă, morbiliformă, scarlatiniformă etc.) (12). 2. Momentul cînd un dinte perforează gingia (12). ~ **dentară,** proces fiziologic în dezvoltarea dinţilor temporari şi permanenţi care constă din apariţia lor pe creasta alveolară ducînd la formarea arcadelor dentare. Se produce la perioade de vîrstă fixe pentru fiecare dinte în parte, în etape cronologice (38). ~ **dentară activă,** proces normal în dezvoltarea dintelui, constînd din creşterea sa progresivă şi ieşirea din alveolă pînă la atingerea planului normal de ocluzie (38). ~ **dentară pasivă,** alungirea porţiunii extraalveolare a dintelui prin retragerea progresivă a parodonţiului spre *apex*; poate merge pînă la expulsia dintelui de pe arcadă (38). ~ **dentară prematură,** apariţia pe arcadă a unui dinte înainte de termenul său normal de erupţie; poate fi datorită unor cauze generale (disendocrinii, dezvoltări accentuate ale germenului) sau unor cauze locale (infecţii, boala Capdepont, extracţia precoce a dinţilor temporari etc.) (38). ~ **dentară tardivă,** apariţia întîrziată pe arcadă a unui dinte după termenul său normal de erupţie. Poate fi de cauze generale (tulburări endocrine, rahitism, sifilis congenital) sau de cauze locale (tulburări de dezvoltare a oaselor maxilare, malpoziţii dentare etc.) (38).

Erysipelothrix. Gen de microorganisme din familia Corinebacteriilor. Cuprinde o singură specie: *E. insidiosa* sau *rhusiopathiae*, agentul cauzal al erizipeloidului Rosenbach (8).

Erythema (gr. = roşeaţă). Eritem. ~ **elevatum diutinum,** Boala Bury, vezi Bury.

Erythrophyton. Subgen al genului *Trichophyton*, cuprinzînd o serie de specii parazite, printre care *Trichophyton violaceum* (12).

Erythroxylon coca. Plantă tropicală din familia *Erythroxylaceae*, cultivată în Java, Ceylon, America de Sud şi Africa şi ale cărei frunze conţin cocaină, alcaloid anestezic local şi euforizant (14).

Es. Simbolul einsteiniului (5).

Esbach, Georges Hubert, 1843–1890. **Albuminometrul** ~, vezi Albuminometru. **Reactivul** ~, soluţie acetică de acid picric, care precipită proteinele (deproteinizant), folosită pentru estimarea cantitativă a albuminei din urină (5).

Escară (gr. *eschara* = focar). Necroză tisulară rezultată prin acţiunea distructivă a unor agenţi fizici sau chimici asupra ţesuturilor normale, prin pierderea troficităţii (bolnavi care stau în decubit) sau prin ischemia unui teritoriu tributar unei artere obliterate (2). ~ **de decubit,** escară interesînd ţesuturile cu troficitate nervoasă scăzută datorită comprimării lor mai îndelungate între proeminenţele osoase şi planul patului (27). ~ **falsă,** escară provocată în scop de simulare, prin aplicare cutanată sau injecţie de substanţe caustice, de obicei pe coapse, gambe sau membrele superioare (23).

Escherichia. Gen de bacterii din familia *Enterobacteriaceae*, cuprinzînd bacili în general mobili (tulpinile *Alkalescens-Dispar* sînt imobile), gramnegativi. Se găsesc în intestin ca saprofiţi, putînd deveni în anumite condiţii patogeni. Genul *Escherichia* cuprinde tulpinile de *Escherichia coli* şi tulpinile *Alkalescens-Dispar*, ultimele fiind clasificate anterior în genul *Shigella* (3). ~ **coli,** sin.: *Bacil coli*, *Colibacil*, bacil mobil, gramnegativ, care se dezvoltă pe mediile obişnuite de cultură. Pe baza unor reacţii biochimice s-au putut diferenţia în cadrul speciei mai multe tipuri biochimice. Unele tulpini produc bacteriocine (colicine). Prezintă antigene 0, somatice, termostabile, antigene H, flagelare şi antigene K, de înveliş (antigenele L, A, B şi Vi), care nu coexistă niciodată la aceeaşi tulpină. Patogenitatea *Esch. coli* este legată în special de prezenţa antigenului K. Tulpinile de *Esch. coli* pot determina la om infecţii urinare, intestinale, peritonite, apendicite, septicemii etc., precum şi sindromul toxicoseptic epidemic sau diareea malignă a nou-născuţilor (3). **~ freundii,** vezi Citrobacter.

Eschilă (fr. *esquille*). Fragment osos individualizat într-un focar de fractură cominutivă (24).

Eschilectomie (*eschilă* + gr. *ektome* = excizie). Exereza eschilelor (24).

Escudero-Nemenov. Semnul ~, semn radiologic de diferenţiere a formaţiunilor intrapulmonare lichidiene de cele solide. Primele se deformează în inspiraţie şi expiraţie profundă (36).

Esenţă (lat. *essentia*). Amestec de diferite substanţe chimice cu miros plăcut, utilizate pentru aromatizarea produselor farmaceutice şi alimentare (13). **~ de terebentină,** ulei volatil obţinut prin antrenarea cu vapori de apă a răşinii recoltate prin scarificări practicate în scoarţa diferitelor specii de *Pinus* (*Pinaceae*); este antiseptic, modificator al secreţiilor bronşice, uşor antispastic, slab iritant local (13).

Esherichioză. Denumire generică pentru infecţiile produse de germeni din grupul *Escherichia coli*, în special tipurile patogene 0 111 B4, 0 115 B5, 0 86 B6, care determină diverse infecţii gastrointestinale (8).

Esmarch, Johann Friedrich August, von, 1823—1908. **Bandajul ~,** bandaj hemostatic cu faşă elastică, care se trage circular proximo-distal pe un membru, în scopul de a exprima sîngele şi a-i împiedica afluxul (11). **Masca ~,** aparat pentru administrarea anesteziei generale în circuit deschis, format dintr-un schelet de sîrmă adaptabil pe figură, peste care se aplică 8—10 grosimi de tifon pe care se picură anestezicul (11).

Esofag. *Oesophagus*.

Esofagalgie (*esofag* + gr. *algos* = durere). Durere esofagiană (16).

Esofagectazie (*esofag* + gr. *ektasis* = dilataţie). Dilataţia esofagului (16).

Esofagism, sin.: *Disfagie spastică*. Stare spasmodică a esofagului, determinînd teama de a înghiţi datorită durerilor la deglutiţie (16; 30).

Esofagită (*esofag*+ *-ită*). Proces inflamator al esofagului (16). **~ corozivă,** esofagită provocată de ingerarea unor lichide caustice; este caracterizată prin necroză cu descuamare în plăci a mucoasei, urmată de stricturi (stenoză fibroasă sclerozantă) (2). **~ disecantă,** flegmon al esofagului (2). **~ peptică,** iritarea esofagului inferior prin regurgitaţia conţinutului gastric acid; se manifestă prin dureri şi arsuri retrosternale (16).

Esofagocardiotomie extramucoasă. Intervenţie chirurgicală constînd din secţionarea, simplă sau dublă, a manşonului fibros stenozant al unui cardiospasm, cu conservarea mucoasei esofagiene (11).

Esofagogastrostomie (*esofag* + gr. *gaster* = stomac + *stoma* = gură, deschidere). Crearea operatorie într-un cardiospasm a unei anastomoze între punga de dilataţie a esofagului inferior şi punga cu aer a stomacului (11).

Esofagojejunogastroanastomoză, sin.: *Esofagojejunogastrostomie*. Restabilirea operatorie a tranzitului digestiv după rezecţia porţiunii proximale a stomacului, prin interpunerea unei anse jejunale între esofag şi bontul gastric rămas (11).

Esofagojejunogastrostomie. Esofagojejunogastroanastomoză.

Esofagomalacie (*esofag* + gr. *malakia* = înmuiere). Înmuierea peretelui esofagian datorită autodigestiei postmortale prin sucul gastric refluat din stomac (23).

Esofagoplastie (*esofag* + gr. *plassein* = a forma). Operaţie plastică efectuată pe esofag, în scopul de a-i reda calibrul normal, de a scurtcircuita un obstacol sau de a-i reface continuitatea după esofagectomia parţială; operaţia plastică poate reface şi continuitatea faringogastrică după esofagectomia totală (11). **~ derivativă,** crearea operatorie a unui neoesofag artificial pre- sau intratoracic. Ca material se poate folosi: ansă jejunală, un segment colic (cecoascendentul sau transversul), un lambou tubulat din marea curbură a stomacului (11).

Vezi şi: Ballivet.

Esofagoplicatură (*esofag* + lat. *plicare* = a împături). Plicaturare operatorie a pereţilor esofagieni la nivelul unei pungi de dilataţie sau a unui megaesofag (11).

Esofagoscop. Aparat care, introdus în interiorul esofagului, permite explorarea optică a lumenului acestuia (30).

Esofagoscopie (*esofag* + gr. *skopein* = a vedea, a observa). Metodă endoscopică utilizată pentru explorarea esofagului, în caz de corp străin, stenoză postcaustică sau tumoare (30). **~ retrogradă,** esofagoscopie realizată pe cale retrogradă, prin introducerea esofagoscopului dinspre stomac în esofag (11).

Esofagospasm (*esofag* + gr. *spasmos* = spasm). Spasm al pereţilor esofagieni (16).

Esofagostenoză (*esofag* + gr. *stenosis* = strictură). Îngustarea lumenului esofagian (16).

Esofagostomie (*esofag* + gr. *stoma* = gură, deschidere). Deschidere operatorie, la piele, a esofagului (11).

Esofagotom (*esofag* + gr. *tome* = tăiere). Instrument metalic format dintr-o mică lamă fixată la o tijă lungă şi flexibilă care alunecă pe cursor şi cu care se poate secţiona pe cale endoscopică o stenoză cicatriceală posttraumatică a esofagului (11).

Esofagotomie. Secţionarea operatorie a unei stenoze cicatriceale posttraumatice a esofagului sau incizarea chirurgicală a peretelui esofagian în vederea extirpării unui corp străin, care poate fi scos pe cale endoscopică. *Varietăţi*: a) e. externă, pornind dinafara organului şi b) e. internă, realizată cu ajutorul unei lame speciale (esofagotom), condusă pe cale endoscopică (11).

Esoforie (gr. *eso* = înăuntru + gr. *pherein* = a purta), sin.: *Endoforie.* Tendinţă de deviaţie a ochiului înăuntru; strabism convergent latent (28).

Esophagus. *Oesophagus.*

Esotropie (gr. *eso* = înăuntru + *trepein* = a întoarce). Strabism convergent manifest; axa unuia dintre ochi este deviată înăuntru, netrecînd prin obiectul fixat (28).

D'Espine, Jean Henri Adolphe, 1844—1931. **Semnul ~**, transmiterea exagerată şi cu timbru bronhofonic a vocii ascultate pe coloana vertebrală; apare în adenopatia traheobronşică (34).

Espundia. Leishmanioză americană.

Ester. Compus format prin combinarea unui acid organic cu un alcool (5). **~ glucofosforic,** termen generic pentru toţi esterii acidului fosforic cu glucoza, metaboliţi intermediari esenţiali în procesele de catabolism şi anabolism ale glucidelor (5). **Esteri organofosforici.** Nume generic pentru compuşii organici cu fosfor, folosiţi ca insecticide. Au o toxicitate mare, prin inhibarea colinesterazei (9). **Esteri tiolici.** Esteri alcoolici ai acizilor carbotiolici (care au un atom de sulf în locul oxigenului carboxilic); au formula generală CH_3.CO.SR, unde R este alcoolul intrat în combinaţie (5).

Vezi şi: Cori, Embden, Fischer, Harden-Young, Neuberg, Robison.

Esteraze. Enzime care catalizează hidroliza esterilor carboxilici, după schema: ester + apă $\rightleftharpoons$ acid + alcool. Esterazele sînt foarte răspîndite în natură, fiind identificate în toate tipurile de celule (animale, plante, microorganisme). Dintre esteraze fac parte şi lipazele, care au însă o mare selectivitate pentru hidroliza trigliceridelor, avînd o acţiune foarte redusă asupra celorlalţi esteri (5).

Estezie (gr. *aisthesis* = percepere). Sensibilitate (27).

Esteziologie (*estezie* + gr. *logos* = ştiinţă). Ştiinţă care se ocupă cu studiul fenomenelor senzoriale (15).

Esteziometru (*estezie* + gr. *metron* = măsură). Instrument pentru măsurarea simţului tactil sau a altor forme de sensibilitate (15).

Esteziouneuroblastom (gr. *aisthesis* = percepere + *neuron* = nerv + *blastos* = germen + *-oma*), sin.: *Esteziouneuroepiteliom.* Denumire incorectă pentru un grup de tumori cu punct de plecare în celulele senzoriale ale regiunii olfactorii (26).

Esteziouneuroepiteliom (gr. *aisthesis* = percepere + *neuron* = nerv + *epiteliu* + *-oma*). Esteziouneuroblastom.

Estimaţie (lat. *aestimatio*). Apreciere cantitativă aproximativă şi provizorie, bazată pe operaţii de calcul statistic sau de extrapolare. Estimaţia corect efectuată trebuie să indice limitele probabile între care se găseşte valoarea căutată (7). **~ statistică,** valoarea determinata pe baza unui număr finit de observaţii x_1, x_2. . . . . ., care se foloseşte pentru aprecierea aproximativă a unui anumit indicator (parametru) teoretic necunoscut al colectivităţii generale din care s-au extras unităţile observate. Este o metodă de observaţie statistică parţială, cu concluzii rar generalizabile, realizată pe bază de sondaje şi folosită mai ales pentru verificarea exactităţii datelor deja efectuate şi înregistrate (29). **~ ventriculară** (Dandy), aprecierea cantităţii de lichid cefalorahidian care se scoate prin puncţie ventriculară din cei 2 ventriculi laterali şi care, dacă este crescută peste normal, ar indica un proces expansiv în forma posterioară (26)

Estlander, Jakob August, 1831—1881. **Procedeul ~**, procedeu de cură chirurgicală a unei cavităţi supurate pulmonare prin toracoplastie cu rezecţia mai multor coaste (11). **Semnul ~**, creşterea temperaturii locale în tumorile maligne ale oaselor membrelor (24).

Estradiol, sin.: *Dihidroestronă, Dihidrofoliculină.* Δ 1.3.5: 10-estratrien-3,17 (α) diol cu un izomer 17 β. Hormon steroid prezent în ovar, în placentă, în testicul, în urină etc., principalul foliculoid (estrogen) ovarian. În terapeutică se foloseşte adesea sub formă de benzoat, diundecilinat, dipropionat, etinilestradiol. Forma α este biologic mai activă (7).

Estran. Hidrocarbură ciclică, nucleu de bază al unor steroizi (7).

Estriol. Hormon steroid prezent în ovar, placentă, testicul, urină, cu activitate cvasielectivă asupra stromei uterine şi a cervixului (7).

Estrogen, sin.: *Foliculoid.* Hormon natural sau compus de sinteză care provoacă dezvoltarea organelor sexuale accesorii, a caracterelor sexuale secundare feminine, şi poate declanşa estrul, de ex. estradiolul, estrona, dietilstilbestrolul. Compuşii naturali au structură steroidică (derivă de la estran), iar cei sintetici sînt derivaţi ai stilbenului. Estrogenii sînt folosiţi în terapeutică pentru tratamentul insuficienţei ovariene, al unor tulburări menstruale, al tulburărilor de climacteriu; de asemenea sînt utili în carcinomul de prostată şi carcinomul de sîn inoperabil; pentru acţiunile metabolice sînt indicaţi în tratamentul hipercolesterolemiei, aterosclerozei şi în osteoporoza postclimacterică (14).

Estromanie (gr. *oistros* = dorinţă, impuls + *mania* = nebunie, furie). Nimfomanie.

Estronă. Hormonul folicular sau foliculina; este forma de metabolizare şi eliminare a estrogenilor (de 10 ori mai puţin activă decît estradiolul) şi se găseşte mai ales în urina femeilor gravide (7; 15).

Estropiat (fr. *estropié*), sin.: *Invalid locomotor.* Infirm prin diformitate a aparatului locomotor (24).

Estroproteină. Complex format la nivelul ficatului, din estradiol şi β-lipoproteine, formă circulantă a estrogenilor (7).

Estru (gr. *oistros* = dorinţă, impuls). Vezi *Oestrus.*

Esuflaţie. Tulburări care apar în urma intoxicaţiei bulbare cu CO_2 acumulat în timpul efortului. Se disting 3 faze: a) faza salutară, cînd forţele revin brusc; b) faza de necoordonare, în care mişcările membrelor şi capului sînt dezordonate şi forţate; c) faza terminală, manifestată prin contractură musculară, paliditate şi lipsă de orientare în spaţiu (34).

Eşantion (fr. *échantillon*). Probă.

Eşarfă (fr. *écharpe*). Bandaj pentru susţinerea antebraţului în flexiune pe braţ (11). *Vezi şi*: Mayor.

Etacridină. Colorant acridinic, utilizat ca antiseptic extern în chirurgie, dermatologie, ginecologie (13).

Etalonare (fr. *étalonner* = a etalona). Operaţie de gradare sau verificare a stării unui instrument de măsură, astfel încît valorile indicate de acesta să corespundă valorilor mărimii măsurate (6).

Etambutol. Compus din seria alifatică; are acţiune tuberculostatică cu un indice chimioterapic asemănător izoniazidei şi este indicat, împreună cu izoniazida, ca înlocuitor al acidului p-aminosalicilic sau împreună cu alte medicamente antituberculoase, în cazurile rezistente la medicaţia majoră. Dezvoltă repede rezistenţă şi este relativ toxic, producînd mai ales o diminuare reversibilă a acuităţii vizuale (14).

Etanal. Acetaldehidă.

Etanol. Alcool etilic.

Etanolamină. Etilamină.

Etantiol. Etilmercaptan.

Etclorvinol. Alcool acetilenic terţiar cu acţiune sedativă şi hipnotică (14).

Eter (gr. *aither* = aer curat). Derivat funcţional al compuşilor hidoxilici, rezultat din combinarea a două molecule de alcooli (sau fenoli), cu eliminarea unei molecule de apă (5). ~ **dietilic,** narcotic inhalator cu toxicitate mică, dar iritant pentru căile respiratorii; este utilizat şi ca solvent (13). ~ **vinilic,** narcotic inhalator pentru intervenţii chirurgicale de scurtă durată (13).

Eterobacilină. Substanţă cu acţiune toxică locală (produce cazeificare), obţinută din bacilul Koch prin extracţie cu eter (34).

Eteromanie (*eter* + gr. *mania* = nebunie). Toxicomanie constînd din consumarea eterului sub diverse forme: băutură, inhalaţii, injecţii; dă o stare de beţie comparabilă cu aceea alcoolică, avînd o perioadă de excitaţie urmată de o alta de supraexcitaţie cu halucinaţii; apar mici tulburări digestive. Facultăţile psihice sînt păstrate. Foarte tardiv pot apărea uşoare tulburări psihice (23).

Etilamină, sin.: *Etanolamină.* $NH_2.CH_2.CH_3$. Produs intermediar în sinteza colinei, component al glicerofosfatidelor; ia naştere în intestinul gros, sub acţiunea microorganismelor, prin decarboxilarea alaninei (5).

Etilbenzatropină. Compus de sinteză cu acţiune deprimantă motorie centrală, datorită probabil interferării cu funcţia de mediator chimic a acetilcolinei la nivelul unor sinapse din sistemul nervos central; este folosită terapeutic în sindroamele parkinsoniene şi în diferite tulburări extrapiramidale provocate de neuroleptice (14).

Etilbiscumacetat. Compus cumarinic cu acţiune anticoagulantă (13).

Etilclorat. Anestezic local (prin răcire) şi narcotic inhalator (13).

Etilenă. Narcotic gazos lipsit practic de toxicitate; în amestec cu aerul sau oxigenul este explozibilă (14).

Etilenclorhidrină, sin.: *Alcool β-cloretilic.* Compus utilizat ca solvent; este iritant al căilor respiratorii şi ochilor şi toxic neurotrop (9).

Etilendiaminotetracetat, abreviat EDTA. Substanţă sintetică cu proprietăţi complexante marcate, larg utilizată în biochimie pentru blocarea ionilor metalici bi- şi trivalenţi din sistemele biochimice (5).

Etilism. Alcoolism.

Etilmercaptan, sin.: *Etantiol.* $CH_3.CH_2.SH$. Produs de degradare a cisteinei (decarboxilare şi dezaminare consecutivă), sub acţiunea microorganismelor, la nivelul intestinului gros; contribuie la formarea mirosului specific al materiilor fecale (5).

Etilmercurtiosalicilat de sodiu. Mertiolat de sodiu.

Etilmorfină. Codetilină.

2-Etil-4-tiocarbamidopiridină. Etionamidă.

Etinilestradiol. Estrogen semisintetic, activ pe cale orală (13).

Etiocolanolon. Metabolit urinar al steroizilor gonadali androgeni; apare în fracţiunea a V-a a 17-cetosteroizilor (7).

Etiologie (gr. *aitia* = cauză + *logos* = ştiinţă). Studiul cauzelor bolilor şi al diferiţilor factori care le determină (32).

Etionamidă, sin.: *2-Etil-4-tiocarbamidopiridină*. $C_8H_{10}N_2S$. Compus înrudit cu izoniazida şi avînd acţiune tuberculostatică în administrare locală (13).

Etioporfirină. Forma cea mai simplă de porfirină, în care cei 8 atomi de H din gruparea tetrapirolică din poziţiile β, β′ sînt substituiţi în 4 grupe metil şi 4 grupe etil, rezultînd astfel 4 izomeri (19).

Etisteron. Steroid progestativ semisintetic, puţin activ terapeutic (13).

Etmocefal (gr. *ethmos* = ciur + *kephale* = cap). Monstru cu nasul în formă de trompă; malformaţia este adesea asociată cu ciclopia (2).

Etmoid (gr. *ethmos* = ciur + *eidos* = formă). *Osethmoidale.* Vezi Tabelul oaselor.

Etmoidectomie (*etmoid* + *ektome* = excizie). Operaţie prin care se îndepărtează leziunile celulelor etmoidale (mucoasă şi septuri intercelulare) anterioare sau posterioare. Se poate executa pe cale endonazală sau, rareori, pe cale externă (30).

Etmoidită (*etmoid* + *-ită*). Inflamaţie acută sau cronică a mucoasei celulelor etmoidale (30).

Etoform, sin.: *Benzocaină.* Anestezic local solubil, utilizat intern în ulcer sau gastrite ca anestezic al mucoasei gastrice şi extern pentru plăgi dureroase, arsuri (13).

Etosuximidă. Succinimidă antiepileptică, deosebit de eficace împotriva acceselor de *petit mal* (14).

Etotoină. Hidantoină cu proprietăţi anticonvulsivante, folosită terapeutic ca antiepileptic (14).

Etuvă (fr. *étuve*). 1. Cutie metalică, în general de formă dreptunghiulară, prevăzută cu mai multe sertare mobile, folosită pentru sterilizatul materialelor de cauciuc la vapori de formol şi la păstratul acestora (11). 2. Cutie metalică cu pereţi dubli, izolanţi, folosită pentru sterilizarea instrumentarului metalic la căldură uscată (11). 3. Cazan cu pereţi dubli izolanţi, folosit pentru sterilizatul sub vapori la presiune a inventarului moale (11). *Vezi şi*: Janet.

Eu. Simbolul europiului (5).

Eu- (gr. *eu* = bun). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de bine, perfect, uşor. Este opus ca sens prefixului *dis-* (32).

Eucaliptol, sin.: *Cineol.* Constituent principal al uleiului de eucalipt şi al uleiului de *Artemisia cina*, cu miros plăcut asemănător camforului şi mentolului; are acţiune antiseptică, stimulantă şi modificatoare a expectoraţiei (13).

Eucapercă. Gutapercă cu eucaliptol folosită în stomatologie pentru obturaţia de canale (38).

Eucapnie (*eu-* + gr. *kapnos* = fum, gaz, vapori). Prezenţa bioxidului de carbon sanguin în cantităţi normale (0,04% în sîngele arterial; 4,5—5% în sîngele venos) (15).

Eucerină. Amestec de vaselină cu hidroxicolesterol; are proprietatea de a încorpora 2,5 părţi apă şi este folosită ca bază de unguente (13).

Eucromatină (*eu-* + gr. *chroma* = culoare). Substanţă puternic colorabilă a cromozomilor, bogată în acid nucleic şi genetic activă (1).

Eucromozom (*eu-* + gr. *chroma* = culoare + *soma* = corpuscul). Autozom.

Eufomanie. Stare patologică care se dezvoltă în urma administrării repetate de substanţe stupefiante, fiind caracterizată prin obişnuinţă, dependenţă psihică şi dependenţă fizică; are repercusiuni grave pentru bolnav, ducînd la decădere fizică şi morală totală; morfinomania, cocainomania sînt exemple de eufomanie (14).

Euforie (*eu-* + gr. *phorein* = a se simţi). Senzaţie de bine, de încredere în sine, care corespunde fie unei ameliorări reale a sănătăţii, fie unei iluzii, fie acţiunii unor medicamente (13).

Eugenat de zinc. Vezi Eugenol.

Eugenie (*eu-* + gr. *gennan* = a produce, a zămisli). Ştiinţă care se ocupă cu influenţele prenatale, care tind să imprime şi să dezvolte calităţi noi omului (15).

Eugenol. Esenţă uleioasă vegetală care se extrage din planta *Eugenia cariofilata* şi are proprietăţi analgezice şi antiseptice. Se foloseşte în stomatologie, în combinaţie cu zincul, la prepararea pastelor de obturaţie provizorie (ca eugenat de zinc) în tratamentele canaliculare sau pentru pastele protectoare pentru gingivectomii sau alte intervenţii stomatologice (38).

Euglena gracilis. Microorganism folosit pentru determinarea nivelului de vitamină B_{12} în plasmă (19).

Euglobulină. Categorie de fracţiuni globulinice din plasmă, cu o hidrosolubilitate foarte redusă sau inexistentă. În această categorie intră și macroglobulinele (19).

Eugnație (*eu-* + gr. *gnatos* = falcă). Ocluzie dentară normală.

Eugravurie. Condiție în care se elimină o urină finală cu greutate specifică în limite normale (1 022—1 035) (25).

Eulenburg, Albert, 1840—1917. **Boala ~,** sin.: *Paramiotonie congenitală,* afecțiune congenitală caracterizată prin contracții spastice, în special ale părților corpului expuse la rece (33).

Euler, Leonhard, 1707—1783. **Numărul ~,** abreviat *e*, sin.: *Numărul e*, număr transcendent (ca și π), cu o infinitate de zecimale neperiodice, avînd valoarea aproximativă $e =$ 2,718. . . Este limita expresiei :

$$\lim_{n \to}\left(1+\frac{1}{n}\right)^n = 1 + \frac{1}{11} + \frac{1}{21} + \frac{1}{31} + \ldots$$

Numărul *e* este baza logaritmilor naturali (notați cu l^n — fără a mai indica baza) numiți greșit și ,,neperieni'' (7).

Eumorfie (*eu-* + gr. *morphe* = formă). Dezvoltarea normală și armonioasă a corpului sau a unui segment din corp (24).

Eumycetes. Clasă de ciuperci cu miceliul septat, cuprinzînd un mare număr de specii parazite pentru om și animale (12).

Eunuchism (gr. *eune* = culcuș + *echein* = a păzi). Agenitalism, de obicei masculin (7). **~ feminin,** sindrom datorit anovariei prepuberale sau postpuberale și caracterizat prin semne de insuficiență ovariană în sectorul genital și prin stigmate morfologice constituționale (lipsa unor caractere sexuale secundare, extremități inferioare disproporționat de lungi etc.) (7). **~ masculin,** starea organismului lipsit de testicule; datorită deficitului de hormoni sexuali androgeni, se produc tulburări metabolice, trofice, de creștere, endocrine, psihice. Aspectul este diferit în eunuchismul prepuberal (cu tulburări însemnate de dezvoltare) față de cel postpuberal (cu regresiune a caracterelor sexuale). Se deosebesc 3 forme clinice (Milcu): simplă, gigantoidă și lipodistrofică (7).

Eunucoidism (gr. *eune* = culcuş + *echein* = a păzi + *eidos* = formă), sin.: *Distrofie genitoorhitică, Hipoorhidie puberală.* Sindrom de insuficiență testiculară, în care se regăsesc simptomele eunuchismului la scară redusă. Se deosebesc două variante: pubertar și tardiv (7). **~ feminin,** sin.: *Distrofie genitoovariană, Hipoovarie puberală,* sindromul de insuficientă maturație ovariană la pubertate, urmată de o insuficientă dezvoltare a tractului genital și a caracterelor sexuale secundare feminine (7).

Euparyphium. Gen de viermi paraziți din familia *Echinostomidae,* clasa *Trematoda.* La noi în țară a fost descrisă de N. Leon și I. Ciurea specia *E. jasseyense*; altă specie întîlnită de asemenea în mod accidental la om este *E. malayanum* (31).

Eupateoscop (Dufton). Aparat pentru cercetarea efectului caloric provocat de temperatura aerului, umiditatea aerului și radiația calorică (20).

Eupepsie (*eu-* + gr. *pepsis* = digestie). Digestie fiziologică (16).

Euploid (*eu-* + gr. *ploos* = multiplu). Termen care desemnează un număr de cromozomi care reprezintă un multiplu exact al numărului haploid (de ex. în spermatogeneză) (1).

Euploidie. Stare de echilibru în garniturile de cromozomi (19).

Eupnee (*eu-* + gr. *pnein* = a respira). Respirație normală ca amplitudine, frecvență și ritm (10).

Eupraxie (*eu-* + gr. *praxis* = acțiune). Capacitatea de a executa mișcări coordonate (15).

Eurefracturie. Condiție în care se elimină o urină finală cu refractivitate în limite normale (85—130 $\Delta n \times 10^4$) (25).

Euricefalie (gr. *eurys* = larg, lat + *kephale* = cap). Malformație constînd din existența unui craniu cu diametrul lateral neobișnuit de mare. Uneori, termenul este folosit pentru a desemna un cap brahicefalic cu indexul cefalic de 81—85,4 (1).

Euricnemie (gr. *eurys* = general, universal + *kneme* = picior). Vezi Index cnemic.

Eurignatism((gr. *eurys* = larg, lat + *gnatos* = falcă). Malformație constînd din maxilare anormal de late (1).

Eurimerie (gr. *eurys* = larg, lat + *meros* = coapsă). Termen folosit pentru o malformație osoasă a femurului, care este aproape circular în secțiunea transversală efectuată în porțiunea proximală a corpului; indexul platimetric este de 85—99,9 (1).

Euriprozop (gr. *eurys* = larg, lat + *prosopon* = față), sin.: *Lativult.* Cu fața mai mult largă decît lungă (4).

Euritmie (*eu-* + lat. *rhythmus* = ritm). Ritm regulat al pulsului (15).

Eurixen. Parazit adaptat la gazde din grupe zoologice îndepărtate (31).

Europistocephalus (gr. *eurys* = larg, lat + *opisthen* = îndărăt + *kephale* = cap). Subiect al cărui cap este neobișnuit de lat în regiunea occipitală (1).

Europiu. Simbol Eu. Vezi Lantanide.

Europrocephalus (gr. *eurys* = larg, lat + *pro-* + *kephale* = cap). Subiect al cărui cap este neobișnuit de lat în regiunea frontală (1).

Eurychasmus (gr. *eurys* = larg, lat + *chasma* = deschidere). Subiect cu un nazofaringe neobişnuit de lat şi cu modificări corespunzătoare ale cutiei craniene (1).

Eusistolă (*eu-* + gr. *systole* = contracţie). Contracţie cardiacă normală (15).

Eustachio, Bartolomeo, 1520–1574. **Cartilajul ~,** *Cartilago tubae auditivae.* **Trompa ~,** *Tuba auditiva.* **Valvula ~,** *Valvula venae cavae inferioris.*

Eustenurie. Condiţie în care se elimină o urină finală cu presiune osmotică în limite normale (800–1 300 mOsm/l) (25).

Eusterurie. Condiţie în care se elimină o urină finală cu conţinut total de substanţe solvite în limite normale (5,4–8,5 g%) (25).

Eustigmină. Neostigmină.

Eustis. Testul ~, probă funcţională cardiacă, bazată pe creşterea — la subiectul normal — a tensiunii arteriale după expiraţii forţate (10).

Eustrongylus, sin.: *Dioctophyma.* Gen de parazit din familia *Dioctophymideae,* clasa *Nematoda.* În patologia umană, mai importantă este specia *E. renalis* (sin.: *E. visceralis, Dioctophyma renale*), care prin localizarea sa în aparatul renal poate detemirna tulburări urinare (31).

Eutanasie (*eu-* + gr. *thanatos* = moarte). Moarte uşoară, prin scurtarea suferinţelor sau a agoniei la bolnavi socotiţi incurabili; practică inadmisibilă din punctul de vedere al eticii şi pedepsită de lege (23).

Eutimie (*eu-* + gr. *thymos* = spirit, suflet). Dispoziţie afectivă normală (35).

Eutiscopie. Metodă pentru forţarea maculei ochiului ambliop să funcţioneze normal. Constă din producerea unei postimagini localizată chiar pe maculă, cu ajutorul unui oftalmoscop special. Această postimagine face subiectul sensibil la direcţia vizuală a maculei, anterior inactivă. Se urmăreşte a reda maculei capacitatea vizuală şi localizarea spaţială corectă (28).

Eutocie (*eu-* + gr. *tokos* = naştere). Naştere eutocică.

Eutrofie (*eu-* + gr. *trophe* = hrană). Starea unui organism ale cărui funcţii de nutriţie şi dezvoltare sînt normale (15).

Evadare. Eliberare. În vocabularul medical, termenul este folosit mai ales în legătură cu eliberarea unor sectoare din inimă de sub o influenţă inhibitorie superioară. Preluarea comenzii inimii pentru una sau mai multe bătăi de către un centru inferior (de ex. nodul atrioventricular), cînd nodul sinoatrial acţionează defectuos sau căile de conducere nu funcţionează (32).

Evaginaţie (lat. *evagari* = a se revărsa). Proeminenţa către exterior a peretelui unui segment de organ cavitar la un nivel oarecare (11).

Evans, Herbert. **Albastru ~,** substanţă chimică, cu ajutorul căreia se poate face determinarea volumului plasmatic total (19).

Evans, R. S. **Sindromul ~,** anemie hemolitică dobîndită, cu apariţia de autoanticorpi antieritro- şi antitrombocitari (19).

Eveniment (lat. *evenire* = a se întîmpla). În statistica matematică, concept fundamental în teoria probabilităţilor. Orice rezultat al unei observaţii sau al unui experiment. Întrucît unei experienţe îi corespund, în general, mai multe evenimente, acestea formează o structură numită *cîmp de evenimente* (7).

Eventraţie (fr. *éventration*). Dehiscenţă postoperatorie sau posttraumatică a muşchilor şi aponevrozei prin care conţinutul abdominal (învelit sau nu în sacul peritoneal) ia contact direct cu faţa profundă a pielii (11). **~ diafragmatică,** sin.: *Megadiafragm,* bombarea permanentă a unei cupole diafragmatice fără ca acest muşchi să prezinte vreo soluţie de continuitate (11). **~ paralitică,** eventraţie produsă prin atonia musculară consecutivă secţionării fibrelor nervoase în cursul celiotomiilor în care nu a fost respectată inervaţia pereţilor abdominali (11). **~ spontană,** *diastasis* al muşchilor drepţi ai abdomenului între care bombează la efort masa intestinală, fără a exista o soluţie de continuitate în aponevroză (toate straturile de înveliş sînt foarte subţiate) (11).

Everse-Fremery. Testul ~, test pentru aprecierea insuficienţei suprarenale prin măsurarea gradului de oboseală musculară la efort (5).

Eversiune (lat. *eversio*). Întoarcere spre exterior sau spre interior (lateral sau medial); termen folosit de obicei pentru segmentele membrelor (1). **~ punctului lacrimal,** deplasarea în afară a punctului lacrimal; nemaiavînd contact cu lacul lacrimal, funcţia de drenaj al lacrimilor este împiedicată (28). **~ ventriculară,** formă anatomoclinică de laringită cronică nespecifică, caracterizată prin hipertrofia mucoasei ventriculului Morgagni (30).

Evidare (fr. *évider* = a scobi pe dinăuntru). Intervenţia chirurgicală prin care se goleşte de conţinut o regiune anatomică; termenul este folosit mai ales pentru a desemna ablaţia ganglionilor limfatici dintr-o regiune (11). **~ antroaticală,** operaţie prin care se îndepărtează leziunile (mucoasei sau osului) din antrul mastoidian şi atica (30). **~ comisurală a colului uterin** (Pozzi), intervenţie care constă din efectuarea a două incizii comisurale de cîte 2–3 cm, care depărtează cele două buze ale colului uterin, după care se excizează cu bisturiul, pe fiecare suprafaţă secţionată, cîte o prismă triunghiulară de ţesut. Prin puncte de sutură se apropie mucoasa exocervicală de cea endocervicală (18). ~ **ganglionară**, operaţie chirurgicală prin care se extirpă lanţul ganglionilor invadaţi de obicei de metastaze neoplazice (30). ~ **osoasă**, golirea chirurgicală a unei cavităţi patologice (abces, chist, tumoare) prin excizie şi chiuretare. Termenul se foloseşte şi pentru chiuretarea unei epifize articulare după foraj (24). ~ **petromastoidiană**, operaţie prin care, îndepărtîndu-se leziunile de pe mucoasă şi septurile osoase din casa timpanului şi din mastoidă, se creează, prin ridicarea punţii supraaditale, o cavitate unică otomastoidiană, în cazurile de otomastoidită cronică supurată. *Varietăţi*: totală, cînd se face şi ablaţia oscioarelor cariate; parţială, cînd oscioarele sînt păstrate, în scopul conservării auzului (30).

Evidenţă (lat. *evidentia*). Rezultatul (exprimat tabelar, grafic, sinoptic) operaţiei de obţinere a informaţiilor referitoare la un sector de activitate (7). ~ **statistică**, înregistrarea datelor rezultate din cercetarea unor probleme, observarea unor fenomene sau din activitatea curentă a instituţiilor şi cadrelor (medico-sanitare), cu scopul de a prelucra, analiza şi interpreta esenţa şi tendinţa lor (29).

Eviraţie (lat. *e* = fără + *vir* = bărbat). Emasculare.

Evisceraţie (lat. *e* = fără + *viscera* = viscere). Evidarea unei cavităţi a corpului de organele conţinute (23). ~ **endoscopică a laringelui** (Chevalier-Jackson), metodă chirurgicală endoscopică, prin care se poate face exereza ţesutului cicatriceal endolaringian în caz de stenoză (30). ~ **oculară**, intervenţie care constă din înlăturarea conţinutului globului ocular, cu menţinerea sclerei şi muşchilor oculomotori; se practică în endoftalmita supurată (28).

Evoluţie (lat. *evolutio*). 1. Dezvoltare continuă şi progresivă (32). 2. Proces în care un organ sau organism devine din ce în ce mai complex, prin diferenţierea progresivă a părţilor sale, potrivit anumitor legi şi sub impulsul unor forţe interne (32). ~ **spontană Denman**, vezi Denman.

Evulsie (lat. *evulsio*). Extirparea prin smulgere a unei formaţiuni patologice (11).

Ewald, Carl Anton, 1845–1915. **Prînzul de probă** ~, alimentaţie specială constînd din 60 g pîine prăjită şi 300 ml ceai slab, fără zahăr; se administrează în vederea investigării chimismului gastric (5).

Ewald. Procedeul ~, manevră de reducere ortopedică a luxaţiei traumatice a umărului. Braţul luxat în abducţie este tras de către operator pe ceafa sa, cotul în flexie fiind ţinut de pumn (24). **Semnul** ~, în luxaţia posterioară de cot se percepe o rezistenţă elastică la îndoirea antebraţului sub unghiul drept (24).

Ewing, James, 1866–1943. **Sarcomul** ~, sin.: *Tumoare Ewing*, tumoare malignă cu structură polimorfă care se dezvoltă din celulele reticulare ale măduvei oaselor şi dă metastaze în organele interne; are structură de reticulosarcom (2). **Tumoarea** ~, Sarcomul Ewing.

Exalgină. Derivat de acetanilidă cu efect analgezic şi slab antitermic (13).

Examen (lat. *examen* = cîntărire), sin.: *Examinare*. Investigaţie, de obicei în scop diagnostic, denumită după metoda folosită: clinic, radiologic etc. (32). ~ **auditiv**, investigaţia funcţiei auditive prin mijloace acumetrice sau audiometrice (30). ~ **citohormonal**, examen citologic efectuat cu scopul de a preciza o stare hormonală; în practică, sinonim cu examen citovaginal (7). ~ **citovaginal**, examen citologic al secreţiei vaginale, cu scopul de a pune în evidenţă prezenţa celulelor inflamatorii, eventual a celulelor canceroase, şi în primul rînd starea de impregnare a tractului genital cu hormoni estrogeni şi gestageni (după prezenţa şi felul celulelor descuamate ale mucoasei vaginale, inclusiv după afinităţile lor tinctoriale) (7). ~ **electric**, în neurologie, procedeu de investigaţie cu ajutorul curenţilor faradici şi galvanici de mică intensitate a excitabilităţii nervilor periferici şi a muşchilor; este folosit pentru diagnosticul leziunilor motorii ale sistemului nervos periferic (27). ~ **medical complex**, studiu efectuat de medicul unei colectivităţi cu o echipă complexă de specialişti, pe baza examinării clinice şi a determinărilor de laborator, pentru stabilirea şi ameliorarea condiţiilor de muncă şi de trai, a condiţiilor de igienă şi a stării de sănătate a celor examinaţi (29). ~ **organoleptic**, examinarea unui produs alimentar privind aspectul, consistenţa, gustul şi mirosul; întregeşte în mod necesar analiza completă a unui produs alimentar sau a apei (20). ~ **prenatal**, examen clinic, radiologic şi de laborator, efectuat femeilor în timpul gravidităţii (18). ~ **profilactic diferenţiat**, examinarea muncitorilor din anumite secţii cu condiţii de muncă mai grele sau în care morbiditatea este mai mare (29). ~ **sumar de urină**, grup de examinări efectuate, de regulă, asupra urinii colectate la prima emisiune matinală şi care constau, clasic, în: determinarea constantelor fizice ale urinii (volum, culoare, densitate, reacţie); cercetarea calitativă a unora dintre componentele chimice normale sau patologice ale urinii (proteine, glucoză, urobilinogen, pigmenţi biliari, corpi cetonici); examenul microscopic al sedimentului urinar (25). ~ **vocal**, investigaţia funcţiei fonatorii (30).

Examinare (lat. *examinare* = a examina, a cîntări). Examen.

Exantem (gr. *exanthema* = răspîndire, înflorire). Modificare de culoare și aspect a pielii apărînd cu un caracter eruptiv în cursul unora din bolile infecțioase sau dermatologice (12). ~ **astacoid,** erupție formată din pete de culoare roșie-închisă, uneori violacee, pe fond tegumentar intens eritematos, difuz și infiltrat, edemațiat, apărînd în formele grave de scarlatină („scarlatina albastră") (8). ~ **de Boston,** boală febrilă caracterizată printr-o erupție discretă de aspect rubeoliform, uneori rujeoliform (cu sediul în special pe față și pe trunchi), provocată de virusuri din grupul ECHO, în special de tipul 16 (8). ~ **„în cer înstelat",** exantem peteșial apărînd în cursul tifosului exantematic și format din pete congestive sau purpurice izolate, de mărimi variate, de formă neregulat rotundă sau cu margini dințate, stelate, cu intensități variate de culoare (19). ~ **critic postfebril.** Exantem subit postfebril. ~ **de descuamație,** exantem cu patogenie neelucidată, apărînd în săptămînile a 2-a —a 4-a de scarlatină, exprimat printr-o erupție maculopapuloasă de culoare roșie la început, care virează apoi spre brun (8). ~ **hemoragic,** erupție cu caracter hemoragic apărînd în formele grave ale diverselor boli infecțioase și, în special, în ale celor eruptive (scarlatină, rujeolă, varicelă, variolă) (8). ~ **miliariform infantil,** sin. : *Suetă miliară infantilă,* boală infecțioasă și transmisibilă de etiologie virală, considerată de unii autori ca o formă clinică a febrei miliare la copii, survenind mai ales primăvara și vara, sub formă de epidemii în colectivitățile de copii mici. Se manifestă prin febră moderată, transpirații abundente, catar oculonazal moderat și o erupție de aspect scarlatiniform sau rujeoliform, pe care ulterior apar vezicule urmate de o descuamație fină (8). ~ **rubeoliform,** exantem asemănător erupției cutanate din rubeolă (8). ~ **rujeoliform,** erupție asemănătoare exantemului din rujeolă (8). ~ **scarlatiniform,** erupție asemănătoare exantemului din scarlatină (8). ~ **subit postfebril,** sin. : *Boala a șasea, Exantem critic postfebril, Febră critică de 3 zile, Febră exantematică de 3 zile, Roseola infantum* , boală infecțioasă de etiologie probabil virală, cu contagiozitate redusă, afectînd în primul rînd sugarii și copiii sub 3 ani. Se manifestă clinic printr-o stare febrilă, timp de 3 zile, însoțită de tulburări nervoase (agitație, insomnie, meningism), uneori tulburări gastrointestinale, cu leucopenie și limfocitoză ; după scăderea, în criză, a febrei, apare un exantem rujeoliform sau rubeoliform, care durează 1—2 zile, dispărînd fără urme și fără descuamație (8).

Exantropie (*exo-* + gr. *anthropos* = om). Antropofobie.

Exascosis. 1. Debariomicoză. 2. Saccharomicoză.

Excavatio (lat. = scobitură), sin. : *Excavație.* Termen generic pentru spațiile anatomice de forma unei scobituri sau a unei pungi (1). ~ **rectouterina,** sin. : *Cavum douglasi, Fundul de sac Douglas,* fundul de sac cel mai decliv al cavității peritoneale la femeie, situat între fața anterioară a rectului și fața posterioară a uterului și domului vaginal (1), ~ **rectovesicalis,** fundul de sac al cavității peritoneale pelviene la bărbat, cuprins între fața anterioară a rectului și fața posterioară a vezicii urinare (1). ~ **vesicouterina,** fundul de sac al cavității peritoneale pelviene la femeie, cuprins între fața anterioară a uterului și fața posterioară a vezicii urinare ; este mai evident cînd vezica este plină (1).

Excavație (lat. *excavatio* = scobitură). *Excavatio.* ~ **glaucomatoasă,** înfundare patologică, mai mult sau mai puțin adîncă, a papilei nervului optic, datorită presiunii de durată exercitată de creșterea tensiunii intraoculare în glaucom asupra lamei criblate, care constituie zona cea mai puțin rezistentă a peretelui extern al ochiului ; coexistă cu deficite în cîmpul vizual (28). ~ **papilei,** stare fiziologică constînd dintr-o oarecare înfundare în regiunea centrală a discului optic care corespunde lamei criblate (28).

Excedent (lat. *excedere* = a depăși). Cantitate care depășește o valoare normală (32). ~ **natural,** sin. : *Spor natural al populației,* indicatorul care arată ritmul de creștere a populației ; se calculează scăzînd numărul deceselor din numărul născuților vii dintr-un an și raportînd la 1 000 locuitori ; excedentul natural nu se confundă cu creșterea populației, care poate avea loc și prin fenomene de migrație (8).

Exces (lat. *excessus*). În statistica matematică, măsură a boltirii ; excesul este pozitiv pentru curbele leptokurtice (ascuțite) și negativ pentru curbele bradikurtice (turtite). El este dat de formula

$$E = \frac{\mu_4}{\sigma_4} - 3,$$

unde μ_4 este momentul centrat de ordinul 4, iar σ este abaterea patratică medie (7).

Excipient (lat. *excipere* = a exclude). Produs farmacologic inert, care servește în general ca dizolvant, diluant, pentru a corecta gustul sau mirosul unor medicamente sau pentru a realiza o formă farmaceutică (13).

Excitabilitate (lat. *excitare* = a excita, a provoca). Capacitatea țesuturilor vii de a răspunde la diferiţi stimuli (fizici, chimici etc.) prin reacţii specifice (mecanice, secretorii etc.) (15).

Excitaţie (lat. *excitatio*). 1. Actul stimulării sau iritării materiei vii (15). 2. Creşterea intensităţii unor procese fizice sau mintale (15). ~ **catatonică,** complex simptomatic întîlnit în sindromul catatonic, constînd din agitaţie psihomotorie dezordonată, tendinţe distructive şi agresive, stereotipii şi negativism (35). ~ **maniacală,** complex simptomatic întîlnit în sindromul maniacal, constînd dintr-o stare de agitaţie psihomotorie cu hiperactivitate şi logoree, pe fond afectiv euforic (35). ~ **psihomotorie,** Agitaţie psihomotorie. ~ **în salturi,** ipoteză care încearcă să explice apariţia fibrilaţiei prin prezenţa — în teritoriile miocardice lezate — a unor curenţi ,,electronici'', ,,stagnanţi'', care determină sau favorizează, prin inducţie, apariţia unor excitaţii anormale, ,,răzleţite'' şi fragmentate, datorite stării diferite a teritoriilor în care se produc (10).

Excitosecretor. Excitant al secreţiei (15).

Excizie (lat. *excisio*). Secţionarea şi scoaterea din organism a unei porţiuni de ţesut sau organ pe cale chirurgicală (24).

Excludere (lat. *excludere* = a înlătura). Acţiunea de a înlătura (32). ~ **intestinală bilaterală,** operaţie prin care se scoate din circuitul digestiv un segment de intestin; ansa exclusă se secţionează deasupra şi dedesubtul obstacolului şi ambele capete se scot la piele (11). ~ **intestinală unilaterală,** operaţie prin care se întrerupe complet circuitul digestiv într-un segment de ansă intestinală exclus, prin închiderea ansei aferente obstacolului. Refacerea continuităţii intestinale se poate face: a) prin secţionarea ansei aferente obstacolului şi anastomozarea sa la segmentul de intestin supraiacent acestuia; b) prin anastomoză laterolaterală între ansele supra- şi subiacentă obstacolului; c) prin secţionarea intestinului deasupra obstacolului; în ultimul caz, capătul proximal se anastomozează cu ansa aferentă obstacolului, iar capătul distal al segmentului secţionat se deschide la piele (11).

Excluzie (lat. *excludere* = a înlătura). Intervenţie chirurgicală prin care o porţiune dintr-un organ sau organul în întregime, fără a fi extirpat, este scos din circuitul fiziologic (11). ~ **colică,** excludere operatorie din tranzitul intestinal a unui segment de intestin gros (11). ~ **pilorică,** scurtcircuitare operatorie a pilorului prin închiderea acestuia şi refacerea continuităţii tractului digestiv printr-o gastroenteroanastomoză (11). ~ **vezicală,** izolarea vezicii din tranzitul urinar prin ureterostomie iliacă (11).

Excoriaţie (lat. *excoriare* = a jupui). Leziune elementară cutanată constînd dintr-o soluţie de continuitate superficială a pielii, interesînd epidermul pînă la derm, cu denudarea corionului (23).

Excremente (lat. *excrementum*). Fecale.

Excrescenţă (lat. *excrescentia*). Formaţiune care rezultă în urma unei creşteri tisulare în exces, realizînd denivelări vizibile pe anumite suprafeţe; păstrează continuitatea cu ţesutul subiacent (2). ~ **conopidiformă,** excrescenţă cu suprafaţă neregulată, datorită unor creşteri succesive (2). ~ **fongoasă,** excrescenţă cu ramolire necrotică (2).

Excretină. Hormon duodenal care stimulează secreţia externă a pancreasului; este o componentă a secretinei (7).

Excreţie (lat. *excretio*). Procesul de eliminare a substanţelor neutilizate de organism (15). ~ **tubulară renală,** Secreţie tubulară renală.

Exencefal (G. Saint-Hilaire) (*exo-* + gr. *enkephalos* = creier). Făt teratologic caracterizat prin absenţa bolţii craniene şi a porţiunii superioare a peretelui posterior al canalului vertebral; din acest motiv, encefalul, acoperit numai de meninge, herniază înapoia craniului (18).

Exenteraţie (*exo-* + gr. *enteron* = intestin, măruntaie). Intervenţie chirurgicală prin care sînt extirpate în bloc toate organele unei regiuni anatomotopografice (11). ~ **oculară,** intervenţie constînd din înlăturarea completă a globului ocular şi a întregului ţesut orbitar; se practică în caz de tumoare malignă oculară avansată (28). ~ **pelviană,** Pelvectomie totală.

Exerciţiu (lat. *exercitium*). Proces de perfecţionare a activităţii motorii, obţinut prin repetarea cu o anumită intensitate şi într-un anumit ritm a unor mişcări; se conferă acesteia caracteristici noi economice şi de coordonare, avînd drept rezultat creşterea capacităţii de muncă pentru cazuri particulare bine definite (9; 21).

Exereză (gr. *exairesis* = ablaţiune). Act chirurgical prin care se excizează, amputează, extrage sau enucleează segmente, porţiuni de ţesuturi sau organe lezate, în scopul vindecării (24).

Exersor. Aparat folosit în miroterapia ortodontică (39).

Vezi şi: Rogers.

Exflagelaţie. Eliberare de microgameţi de către gametociţii masculi (microgametociţi) în ordinul *Haemosporidia* (31).

Exfoliere (lat. *ex-* + *folium* = frunză, foaie). Vezi Descuamare.

Exhibiţionism (lat. *exhibitio* = arătare ostentativă a ceva). Aberaţie sexuală constînd din expunerea în public a organelor genitale, în scopul de excitare sexuală, deseori însoţită de cuvinte obscene; constituie infracţiune de atentat la bunele moravuri (23).

Exhumare (*ex-* + lat. *humus* = pămînt). Dezgroparea unui cadavru la un interval de timp după moarte, în scopul mutării sau al unei autopsii medico-legale (23).

Exitus (lat. *exitus* = ieşire, sfîrşit, moarte). Ieşire, sfîrşit; deseori termenul este întrebuinţat în sensul de moarte (23).

Exo- (gr. *exo* = în afară). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de situat în afară (32).

Exobază (*exo-* + gr. *basis* = sprijin). *Basis cranii externa.*

Exobucal (*exo-* + lat. *bucca* = gură). Care este situat în afara cavităţii bucale (de ex. — la examenul clinic stomatologic — în regiunea feţei sau gîtului) (38).

Exocardie (*exo-* + gr. *kardia* = inimă). Deplasarea inimii (1).

Exocelom (*exo-* + gr. *koile* = cavitate). Parte a celomului situată în afara embrionului propriu-zis; de obicei întins, el începe să se strîngă în cordonul ombilical proximal prin dezvoltarea amniosului (1).

Exocrin (*exo-* + gr. *krinein* = a secreta). Caracterul produşilor de secreţie externă a unor glande de a fi eliminaţi prin intermediul unuia sau mai multor canale excretorii (15).

Exo-endocrin (*exo-* + *endo-* + gr. *krinein* = a secreta). Endo-exocrin.

Exoenzimă. Enzimă extracelulară.

Exofagie (*exo-* + gr. *phagein* = a mînca). Însuşirea unor insecte (anofeli) de a se alimenta în aer liber, în afara încăperilor (31).

Exofilie (*exo-* + gr. *philein* = a iubi). Însuşirea unor insecte (anofeli) de a trăi în aer liber, în afara adăposturilor, atît ziua, cît şi noaptea (31).

Exoforie (*exo-* + gr. *pherein* = a purta, a duce). Tendinţă de deviaţie a ochiului în afară; strabism divergent latent (28).

Exoftalmie (*exo-* + gr. *ophthalmos* = ochi), sin.: *Oftalmoptozis.* Propulsia în afară a globului ocular (28). ~ **basedowiană,** exoftalmie însoţind hipertiroidismul, datorită excesului de hormon tireotrop. Poate persista după vindecarea hipertiroidismului (exoftalmie reziduală) (7). ~ **malignă,** exoftalmie progresivă periclitînd troficitatea globilor oculari. De obicei nu este un simptom de însoţire a hipertiroidismului, dar se incriminează o disfuncţie hipofizară (factor exoftalmotrop, hormon tireotrop) (7). ~ **pulsatilă,** formă de exoftalmie, care se însoţeşte de pulsaţii vizibile şi perceptibile ale globului (28).

Exoftalmogen (*exo-* + gr. *ophthalmos* = ochi + *gennan* = a produce). Producător de exoftalmie; factori exoftalmogeni sînt hipertonia simpatică, hormonul tireotrop etc. (7).

Exoftalmometru (*exo-* + gr. *ophthalmos* = ochi + *metron* = măsură). Aparat prin care se măsoară pe planul antero-posterior distanţa care separă polul anterior al corneei de anumite puncte de reper de pe marginea orbitară (28).

Exogastrulă (*exo-* + gr. *gaster* = stomac). Embrion anormal cu evaginarea intestinului primitiv şi absenţa dezvoltării viitoare (1).

Exogen (*exo-* + gr. *gennan* = a produce). Care provine sau acţionează din afară (15).

Exogenie (*exo-* + gr. *gennan* = a produce). Termen pentru denumirea etiologiei psihozelor cu cauze externe; este impropriu cînd se foloseşte în sensul ignorării interacţiunii factorilor externi şi interni (35).

Exogenot. Vezi Starea de heterogenot.

Exometru (*exo-* + gr. *metron* = măsură). Aparat cu ajutorul căruia se măsoară calitatea luminiscentă a radiaţiilor Röntgen în raport cu unităţi de lumină (36).

Exomphalos (*exo-* + gr. *omphalos* = buric). Proeminenţa ombilicului datorată herniei ombilicale; este o hernie congenitală în cordonul ombilical (1).

Exoparazitism (*exo-* + gr. *para* = alături + *sitos* = mîncare). Epokie.

Exopeptidază. Sistem enzimatic care catalizează hidroliza extracelulară a peptidelor (de ex. tripsina) (5).

Exosferă. Vezi Atmosferă.

Exosmoză (*exo-* + gr. *osmos* = impulsie). Trecerea unui fluid printr-o membrană în sens dinăuntru — în afară (15).

Exosplenioză. Procedeul Perlavecchio. Vezi Perlavecchio.

Exosplenopexie (*exo-* + gr. *splen* = splină + *pexis* = fixare). Exteriorizarea operatorie a splinei, în cazul cînd aceasta nu poate fi extirpată, urmînd ca eliminarea organului să se facă ulterior prin sfacelare (11).

Exosporin. Vezi Endospor.

Exostoză (*exo-* + gr. *osteon* = os + *-oză*). Excrescenţă condroosoasă, dezvoltată pe suprafaţa unui os. Poate fi unică sau multiplă, de forme variate. Traduce o tulburare metabolică (exostoze osteogenice) sau este urmarea unei alte afecţiuni (infecţii, tumori, parazitoze, reumatism degenerativ) (24). ~ **alveolară,** proeminenţă osoasă pe creasta alveolară, producînd neregularităţi care dau dificultăţi în aplicarea protezelor. Este de fapt o falsă exostoză, producîndu-se prin resorbţia inegală a osului alveolar după extracţia dentară (38). ~ **calcaneană,** sin.: *Pinten calcanean,* exostoză de obicei bilaterală pe faţa dorsală sau inferioară a calcaneului, cînd se întinde ca o lamă în grosimea inserţiei aponevrozei plantare sau a ligamentului plantar. Este însoţită de dureri vii datorite unei inflamaţii concomitente a bursei seroase subcalcaneene de neoformaţie (24). ~ **cartilaginoasă multiplă,** Condrodistrofie hiperplastică. ~ **maxilară,** formaţiune care proemină la suprafaţa oaselor maxilare; formată din os spongios sau compact poate da deformaţii faciale sau endobucale (38). ~ **osteogenică,** exostoză care are drept cauză o tulburare metabolică de creştere a osului (24). **Exostoze osteogenice generalizate.** Boala Ombrédanne. Vezi Ombrédanne.

Exotimopexie (*exo-* + *timus* + gr. *pexis* = fixare). Enuclearea operatorie a timusului din loja timică şi fixarea sa deasupra sternului (11).

Exotiropexie (*exo-* + *tiroidă* + gr. *pexis* = fixare). Exteriorizarea operatorie a unei guşi între buzele plăgii chirurgicale, urmînd ca extirparea să se facă ulterior sau glanda să fie distrusă prin radioterapie sau cauterizare (11).

Exotoxină (*exo-* + gr. *toxikon* = otravă). Substanţă de natură proteică, elaborată de microorganisme şi eliminată la exterior, cu acţiune toxică specifică asupra organismelor superioare. În general, toxicitatea exotoxinelor este mare, depăşind-o pe cea a endotoxinelor. Exotoxinele sînt puternic antigenice; ele sînt în general termolabile. În unele cazuri prezintă acţiune enzimatică (de ex. α-toxina bacilului *perfringens* — lecitinaza). Sub acţiunea formolului şi căldurii, ele îşi pierd toxicitatea, dar îşi păstrează proprietăţile antigenice, transformîndu-se în anatoxine, folosite pentru imunizarea activă (3).

Exotropie (*exo-* + gr. *trepein* = a întoarce). Strabism divergent manifest; axa unuia din ochi este deviată în afară, netrecînd prin obiectul fixat (28).

Expectorant (lat. *ex* = din + *pectus* = piept). Medicament care contribuie la sedarea tusei prin fluidificarea mucusului bronşic şi prin favorizarea eliminării lui (13).

Experienţă (lat. *experientia*). Experiment.

Experiment (lat. *experimentum*), sin.: *Experienţă*. Procedeu de cercetare ştiinţifică, constînd din reproducerea intenţionată, în condiţii în prealabil determinate, a unui fenomen natural spre a i se studia fazele dezvoltării (32). ~ **epidemiologic,** metodă principală de studiu în epidemiologie, alături de ancheta epidemiologică, constînd din determinarea eficienţei măsurilor de combatere a bolilor infecţioase (izolare, dezinfecţie, carantină, imunizări, utilizare de antibiotice), prin aplicarea lor pe grupe selecţionate, suficient de mari, comparativ cu grupe de control similare (8). ~ **factorial,** experiment organizat în aşa fel încît să studieze efectul unuia sau mai multor factori (fiecare din ei fiind aplicat la cel puţin două niveluri), în scopul observării efectelor diferenţiale ale factorilor şi interacţiunii lor. Este folosit cu precădere în farmacologia experimentală şi clinică (7).

Expertiză (fr. *expertise*). Analiza, în baza unor criterii obiective, a unei anumite probleme sau situaţii (32). ~ **chimico-legală,** analiza chimică a viscerelor, produselor de excreţie, vărsăturilor, sîngelui, alimentelor, băuturilor, medicamentelor şi oricăror obiecte de uz comun, a apei, aerului sau pămîntului, cu scopul identificării unor substanţe toxice (23). ~ **medico-legală,** orice lucrare medicală, pe omul viu sau pe cadavru, care are drept scop lămurirea unor fapte judiciare, în elucidarea cărora sînt necesare cunoştinţe medicale; este executată de un medic legist sau de oricare alt medic, pe baza unei ordonanţe de expertiză a organelor judiciare (23). ~ **de paternitate,** expertiză medico-legală în scopul stabilirii filiaţiunii, utilizînd examene serologice, antropologice şi dactiloscopice; pînă în prezent numai excluderea pe baza examenelor serologice reprezintă o certitudine (23). ~ **psihiatrică legală,** examinarea bolnavului psihic în vederea stabilirii diagnosticului afecţiunii psihice şi a legăturilor de cauzalitate dintre simptomatologia acesteia şi acţiunile cu caracter antisocial comise de bolnav (35).

Expiraţie (lat. *expiratio*). Fază predominant pasivă a respiraţiei în cursul căreia se produce revenirea la starea de echilibru a elementelor elastice destinse şi relaxarea musculaturii care a produs distensia, avînd ca rezultat eliminarea unei părţi din aerul conţinut în arborele respirator, în atmosfera înconjurătoare (15; 34). ~ **forţată,** expiraţie efectuată cu efort, voluntar sau involuntar, datorită scăderii permeabilităţii bronşice sau a elasticităţii pulmonare (34). ~ **prelungită,** expiraţie care se desfăşoară greu, depăşind durata normală, realizată cu ajutorul musculaturii accesorii (în astm, bronşită, emfizem) (34).

Explant (lat. *exo-* + *plantare* = a sădi). Cultură de ţesut viu pe un mediu artificial (19).

Explicitare. În matematică, rescrierea unei expresii analitice $F(x, y) = O$ sub forma $y = f(x)$. Funcţia $F(x, y) = O$ este o funcţie implicită (7).

Explorare (lat. *explorare* = a examina). 1. Cercetare amănunţită, clinică sau de laborator, în vederea stabilirii diagnosticului (32). 2. Intervenţie chirurgicală exploratorie (32). ~ **chirurgicală,** primul timp al oricărei intervenţii chirurgicale. El trebuie să preceadă orice act operator, fiind necesar pentru confirmarea diagnosticului; în funcţie de datele obţinute la explorare se fixează tactica şi tehnica operatorie (11).

Explorator (lat. *explorator*). Instrument folosit pentru explorarea diferitelor organe în scop diagnostic (11). ~ **cu bulă olivară,** sin.: *Bujie cu bulă, Bujie olivară,* tijă flexibilă confecţionată dintr-un material de mătase sau cînepă şi acoperită cu o substanţă impermeabilă, care este prevăzută la o extremitate cu o olivă conică de diferite mărimi (gradate după scara Charrière); este folosită pentru explorarea uretrei (11). ~ **metalic vezical,** Explorator Mercier-Guyon, vezi Mercier-Guyon. ~ **ureteral cu bulă olivară,** explorator pentru ureter de diferite dimensiuni; se introduce prin cistoscopul de cateterism (11).

Vezi şi: Mercier-Guyon.

Explorator-injector. Explorator metalic avînd de-a lungul tijei un canal prin care se pot injecta lichide în vezică (11).

Exponent (lat. *exponens*). Număr exprimînd factorii identici cu care se înmulţeşte un alt număr. Ex. în numărul a^2, exponentul *2* reprezintă *factorii* lui *a*, întrucît $a^2 = a \times a$. Numărul a^2 se numeşte *putere*, *a* este *baza* puterii, *2* este *exponentul* puterii. Se citeşte ,,*a* la puterea 2'' sau ,,*a* la patrat'' (7).

Exponometru (lat. *exponere* = a expune + gr. *metron* = măsură). Instrument utilizat pentru stabilirea duratei de expunere corectă la lumină a unui film sau unei plăci fotografice (6).

Expresie (lat. *expressio*). 1. Înfăţişare a feţei (32). Termen folosit pentru redarea unor raporturi matematice (32). Mod de exprimare (32). ~ **analitică,** expresia interdependenţei dintre două mărimi prin ecuaţii de diferite tipuri (de ex. $y = sin\ x + ax^2 + bx + c^x$) (7). ~ **fenoptică,** exteriorizarea unui determinant genetic prin trăsătura sau caracterul determinat de acesta. Uneori se foloseşte şi termenul ,,expresia fenotipică a genotipului'' (17).

Exprimare (lat. *exprimere* = a spune, a expune). Manevră de golire a unei cavităţi de conţinut prin apăsarea centripetă exercitată asupra pereţilor săi (11). ~ **placentei** (Credé), manevră obstetricală care constă din comprimarea, stoarcerea uterului cu mîna, prin intermediul peretelui abdominal, imediat după expulzarea fătului, în scopul dezlipirii şi expulsiei placentei; este părăsită de majoritatea specialiştilor, din cauza complicaţiilor hemoragice sau a inversiunii uterine posibile (18).

Expulsie (lat. *expulsio*). În obstetrică, eliminarea fătului sau a placentei din cavitatea uterină (18). ~ **artificială a placentei,** Delivrenţă artificială. ~ **naturală a placentei,** Delivrenţă naturală. ~ **placentei,** vezi Delivrenţă (18). ~ **precipitată a fătului,** termen utilizat pentru situaţiile în care perioada a 2-a a naşterii durează mai puţin de 30 minute (18). ~ **prelungită a fătului,** termen utilizat pentru situaţiile în care perioada a 2-a a naşterii durează mai mult de 90 minute (18). ~ **spontană a fătului,** expulzare a fătului din căile genitale, fără intervenţia vreunei manevre obstetricale; se desfăşoară în 90 minute la primipare şi în 15—20 minute la multipare (18). ~ **spontană a placentei,** Delivrenţă spontană.

Exsanguinare (*exo-* + lat. *sanguis* = sînge). Extragerea masei sanguine dintr-un organism (22).

Exsanguinotransfuzie. Metodă de transfuzie care permite înlocuirea aproape totală a sîngelui circulant. Dă rezultate foarte bune în tratamentul eritroblastozei fetale şi în unele intoxicaţii grave; a fost încercată în tratamentul leucozelor acute, fără rezultatele scontate (19).

Exsicator (lat. *exsicare* = a usca, a seca). Vas special, ermetic închis, în care în partea de jos se pune o substanţă avidă de vapori de apă (acid sulfuric concentrat sau clorură de calciu anhidră), iar în partea de sus se aşază substanţa pe care vrem s-o ferim de umezire (39).

Exsudat (fr. *exsudat*). Lichid extravazat într-un focar inflamator sau cavitate, ca urmare a creşterii presiunii sanguine în vasele mici şi capilare, ca şi a leziunilor pereţilor acestora. După gradul leziunilor variază şi compoziţia exsudatului: cu cît leziunea este mai accentuată, cu atît trec mai uşor particule albuminoide voluminoase; exsudatul se deosebeşte de transsudat prin aceea că el conţine o proporţie de albumine peste 1—2%, precum şi o cantitate oarecare de leucocite şi produse de dezintegrare a ţesuturilor; reacţia Rivalta este pozitivă (2). ~ **fibrinoleucocitar,** exsudat constituit dintr-o reţea de fibrină în ochiurile căreia se găsesc leucocite (de ex. în alveolita fibrinoleucocitară din faza de hepatizaţie cenuşie a pneumoniei), care pot suferi transformare purulentă (exsudat fibrinopurulent) (2). ~ **fibrinopurulent,** vezi Exsudat fibrinoleucocitar. ~ **fibrinos,** exsudat care coagulează din cauza conţinutului în fibrinogen şi a procesului fermentativ produs la nivelul ţesuturilor necrozate (2). ~ **mucopurulent,** exsudat compus dintr-un amestec de mucus şi puroi (de ex. în bronşita purulentă) (2). ~ **mucos,** exsudat compus din mucus (de ex. în guturai — hipersecreţie mucoasă prin hiperemie inflamatorie) (2). ~ **psudomembranos,** exsudat fibrinos acoperind o suprafaţă de epiteliu alterat; fiind aderent, prin detaşare lasă puncte hemoragice

(2). ~ **purulent,** exsudat de consistenţă variabilă, uneori cremoasă, de culoare cenuşie, gălbuie sau verzuie, rezultat din elementele locale necrozate şi dezagregate şi din elemente figurate ale sîngelui (polimorfonucleare, limfocite, macrofage) în diferite faze de alterare (2). ~ **serofibrinos,** exsudat seros conţinînd o reţea de fibrină în ochiurile căreia se găseşte o masă amorfă eozinofilă (serozitate albuminoasă) (2). ~ **serohemoragic,** sin.: *Exsudat serosanguinolent,* exsudat de culoare roşiatică, datorită trecerii din vase în ţesuturi sau în cavităţi preformate a elementelor figurate sanguine, din cauza unor alterări accentuate ale pereţilor vasculari; indică o evoluţie mai gravă, în sensul unei toxicităţi crescute a agentului patogen sau a unei reactivităţi a organismului (2). ~ **seropurulent,** exsudat purulent fluid, deosebindu-se de puroiul bine legat, care are un aspect cremos (2). ~ **seros,** exsudat care conţine proteine (mai ales albumine) în proporţie de 3–5% şi nu coagulează; se adună în ţesuturi sau în cavităţi preformate (pleurală, pericardică, peritoneală), datorită mai ales unei creşteri a permeabilităţii membranelor tisulare (2). ~ **serosanguinolent,** Exsudat serohemoragic. ~ **tuberculos,** exsudat care apare în forma exsudativă a tuberculozei, putînd fi fluid, seros sau serofibrinos (de ex. în pleurezia tuberculoasă) sau cremos, rezultînd din topirea secundară a unui proces necrotic cazeos (de ex. în pericardita tuberculoasă) (2).

Exsuflaţie (lat. *ex* = din + *sufflare* = a goli prin suflare). Extragerea unei cantităţi de aer din cavitatea pleurală sau extrapleurală; se efectuează în caz de pneumotorax sufocant (34).

Extaz (gr. *ekstasis* = încîntare). Stare paroxistică particulară în care subiectul întrerupe comunicarea cu ambianţa, părînd transportat într-o lume aparte, impenetrabilă pentru alţii. Este însoţită de o mimică imobilă, care exprimă o stare profundă de fericire. Se întîlneşte de obicei la subiecţi dominaţi de preocupări şi convingeri religioase, iar în patologia psihiatrică este expresia unor convingeri delirante, percepţii halucinatorii sau unor tulburări de conştiinţă de tip oneiroid sau crepuscular (35).

Extensibilitate (lat. *extendere* = a întinde). Proprietatea unui corp de a se alungi cînd este supus la întindere (6).

Extensiune (lat. *extensio* = întindere). Mijloc terapeutic folosit pentru reducerea unei fracturi sau unei luxaţii, sau pentru imobilizarea unui membru, prin aplicarea unei tracţiuni. Poate fi extemporanee sau continuă — manuală sau mecanică (scripeţi, masă ortopedică, aparate distractoare). Se poate aplica direct (transscheletic, cu broşe sau cuie) şi indirect (cu benzi adezive pe piele) (24). ~ **bipolară,** extensiune extemporanee directă, care se aplică asupra unui os fracturat la ambele sale capete, astfel ca distal să acţioneze extensiunea, iar proximal, contraextensiunea (24). ~ **prin contiguitate,** extensiune în care forţa de tracţiune se aplică pe un singur ţesut (extensiunea transscheletică) sau pe o singură porţiune a membrului respectiv (24). ~ **prin continuitate,** extensiune aplicată la părţile moi adiacente (24). ~ **la zenit,** extensiune continuă a membrului inferior la verticală pe un cadru Böhler, folosită în fractura femurului la copilul mic (24).

Vezi şi: Bardenhauer, Buck, Codivilla, Tillaux.

Extensometru. Dinamometru care măsoară forţa unei extensiuni în kilograme (24).

Extensor (lat. *extendere* = a întinde). 1. Vezi Muşchi extensor. 2. Aparat de gimnastică medicală format din tuburi elastice sau arcuri de oţel, care se folosesc prin întindere (24).

Exteriorizare (lat. *exterior* = mai în afară). Manevră chirurgicală prin care un organ sau o tumoare este scoasă dintr-o cavitate, fiind adusă înaintea planului cutanat (11).

Exteroceptor (lat. *exterior* = care este în afară + *recipere* = a primi). Organ receptor nervos, situat mai ales în structurile dezvoltate din ectoderm şi care primeşte excitaţii din mediul înconjurător (1).

Extincţie tactilă (Bender), sin.: *Inatenţie tactilă.* Fenomen observat în cursul leziunilor lobului parietal, caracterizat prin faptul că la o dublă stimulare tactilă sincronă, bolnavul, avînd ochii închişi, nu percepe decît stimulul aplicat pe jumătatea corpului corespunzătoare emisferei sănătoase (27).

Extra- (lat. *extra* = afară). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de: în afară, dincolo de, peste (32).

Extract (lat. *extractum*). Preparat rezultat prin concentrarea pînă la un anumit grad a soluţiilor extractive obţinute din produsele vegetale sau animale (13). ~ **embrionar,** produs obţinut prin triturarea unui embrion. Se foloseşte în special ca element nutritiv, trefon, al culturilor de celule (22). ~ **fluid,** extract de consistenţă lichidă; 1 ml extract corespunde la 1 g drog (13). ~ **hepatic,** extract obţinut din ficatul de mamifer, avînd drept principiu activ cianocobalamina; în formele mai puţin purificate se găseşte şi acid folic; se foloseşte pentru tratamentul anemiilor megaloblastice (14). ~ **moale,** extract de consistenţa mierii; conţine în medie 20% apă (13). ~ **uscat,**

extract de consistenţă solidă, pulverizabil; conţine 5—6% apă (13).

Extractor (lat. *extractorius*). Instrument folosit în chirurgia ortopedică pentru extrasul cuielor de osteosinteză sau pentru extragerea capului femural protruzionat în cavitatea cotiloidă (24).

Extracţie (lat. *extractio*). 1. Termen semnificînd o scoatere, o înlăturare (32). Procedeu fizic de izolare a unor substanţe dintr-un produs biologic, folosind solubilitatea specială a acestora într-un anumit solvent (5). ~ **cristalinului,** intervenţie operatorie, constînd din înlăturarea cristalinului, practicată în cataractă; poate fi extracapsulară, cu remanenţa capsulei, sau intracapsulară, cu extracţia acesteia (28). ~ **dentară,** metodă chirurgicală prin care se realizează înlăturarea dinţilor din alveolele lor. Se obţine prin ruperea ligamentului alveolei dentare şi luxaţia dintelui cu ajutorul instrumentarului special (38). ~ **manuală a placentei,** manoperă obstetricală constînd din extragerea placentei din uter cu mîna, atunci cînd ea nu se elimină spontan la 40—50 minute după expulsia fătului sau cînd se produce o metroragie care nu permite aşteptarea expulzării ei naturale (18).

Extracţie-rezecţie dentară. Metodă prin care se realizează extracţia unei rădăcini dentare împreună cu tablele osoase alveolare (38).

Extradural. Situat în afara sau deasupra durei mater (1).

Extramural (*extra-* + lat. *murus* = perete). Situat în afara peretelui unui organ (1).

Extraperitonizare. Metodă chirurgicală de a scoate din cavitatea peritoneală (păstrînd-o în abdomen) o sutură colică prin suturarea peritoneului parietal (mai ales cel dorsal) în jurul acesteia (11). ~ **vezicii,** excluderea vezicii urinare din cavitatea peritoneală prin liberarea seroasei de pe suprafaţa sa şi refacerea continuităţii acesteia pe deasupra vezicii, care rămîne extraperitoneal distal (11).

Extrapiramidal (*extra-* + gr. *pyramis* = piramidă). Termen folosit pentru sistemul de fibre descendente deosebite de tracturile piramidale şi care servesc motricităţii involuntare şi tonusului muscular (1).

Extrapolare (fr. *extrapolation*). Calcularea cu aproximaţie a valorilor unei funcţii în afara limitelor seriei de valori date efectiv înregistrate. Similar interpolării, problema se reduce la determinarea valorii lui y pentru un x dat în afara valorilor extreme. Pentru evitarea unor predicţii false asupra desfăşurării fenomenului, este necesară cunoaşterea naturii funcţiei şi calcularea pe un interval scurt (7).

Extrasistolă (*extra-* + gr. *systole* = contracţie). Contracţie globală sau parţială a inimii, de obicei prematură, de origine ectopică şi care tulbură ritmul regulat de bază. *Varietăţi*: e. sinuzale, e. supraventriculare (atriale, nodale, juxtanodale) şi e. ventriculare (drepte, stîngi, septale, hisiene etc.) (10). ~ **atrială blocată,** situaţie în care impulsul ectopic este atît de precoce, încît găseşte nodul în perioada refractară şi deci nu se produce contracţia (10). **Extrasistole cuplate.** Extrasistole care se repetă cu regularitate după un acelaşi număr de bătăi cardiace normale. Cuplajul poate să fie fix sau variabil (10). ~ **decalantă,** extrasistolă urmată de o diastolă egală cu cea următoare (10). ~ **eficientă,** extrasistolă transmisă şi la puls (10). ~ **ineficientă,** extrasistolă determinată de obicei de faptul că stimulul ectopic surprinde miocardul în prima parte a perioadei refractare relative; se poate repeta uneori, dînd naştere pulsului intermitent (10). ~ **interpolată,** extrasistolă ventriculară foarte precoce, care se poate interpune între două bătăi normal distanţate, în situaţia în care ritmul de bază este rar (10).

Extravazare (*extra-* + lat. *vas* = vas). Fenomen de trecere a serului sau limfei din vasele sanguine şi limfatice în ţesuturile înconjurătoare (15).

Extremă (lat. *extrema* = care este la capăt). Limită (32). **Extremele unei funcţii.** Valorile lui x pentru care $y = f(x)$ are un maxim sau un minim în comparaţie cu valorile învecinate. Extremele funcţiei $f(x)$ într-un interval (a, b) există în punctele în care derivata $f'(x)$ se anulează ($y' = 0$) (7).

Extremitas (lat. = extremitate, capăt), sin.: *Extremitate*. Porţiunea iniţială sau terminală a unei formaţiuni (1). ~ **acromialis claviculae,** capătul lateral al claviculei, care se articulează cu acromionul (1). ~ **anterior lienis,** sin.: *Extremitas inferior lienis,* polul ventral al splinei; este prevăzut uneori cu o faţă lăţită care-i dă aspect de bază (1). ~ **inferior corporis,** sin.: *Membrul inferior, Membrum inferius,* una din extremităţile inferioare ale corpului omenesc (1). ~ **inferior lienis,** *Extremitas anterior lienis.* ~ **inferior renis,** polul inferior al rinichiului (1). ~ **inferior testis,** polul inferior al testiculului (1). ~ **posterior lienis,** sin.: *Extremitas superior lienis, Extremitas vertebralis lienis,* polul dorsal al splinei (1). ~ **sternalis claviculae,** capătul medial al claviculei, articulat cu incizura claviculară a sternului (1). ~ **superior corporis,** sin.: *Membrul superior, Membrum superius,* una din extremităţile superioare ale corpului omenesc (1). ~ **superior lienis,** *Extremitas posterior lienis.* ~ **superior renis,** polul superior al rinichiului (1). ~ **superior testis,** polul superior al testiculului care este în contact posterior cu capul epididimului (1). ~ **tubaria ovarii,** extremitatea laterală a ovarului; uneori vine în contact cu franjul ovarian al trompei uterine (1). ~ **uterina ovarii,** extremitatea medială a ovarului, legată de uter prin ligamentul utero-ovarian (1). ~ **vertebralis lienis,** *Extremitas posterior lienis.*

Extremitate (lat. *extremitas*). *Extremitas.*

Extrinsec (lat. *extrinsecus* = de afară). 1. Originar în afara locului unde se găseşte sau acţionează (15). 2. Situat în afara unui organ (1).

Extrofie (lat. *ex* = în afară + gr. *trophe* = nutriţie). Malformaţie congenitală a unui organ intern, care printr-un viciu de dezvoltare este situat în afara cavităţii corpului, unde şi-ar avea locul său normal (1).

Extroversiune (Jung) (*extra-* + lat. *vertere* = a îndrepta). Termen psihanalitic prin care se înţelege îndreptarea libidoului în afara propriei persoane (35).

Extruzie dentară. Ieşirea din alveolă a dintelui; se poate produce printr-o migraţiune lentă, continuă, activă sau pasivă în cazurile de lipsă a antagoniştilor, prin parodontopatii marginale progresive, dintele extruzat depăşind planul normal de ocluzie sau prin traumatisme (38).

Exulceraţie (fr. *exulcération*). Pierdere de substanţă superficială, lăsînd stratul bazal indemn, ceea ce explică posibilitatea epitelizării fără cicatrice, prin activitatea stratului generator (2).

Ezerină. Fizostigmină.

f

F. 1. Simbolul fluorului (5). 2. Abreviere pentru *fiat* (15).

Fabella (lat. = bob mic). Fibrocartilaj sesamoid sau os mic dezvoltat inconstant într-un capăt al muşchiului gastrocnemian (1).

Faber, Knud Helge, 1862–1956. **Boala ~,** sin.: *Cloroză,* vezi Anemie aclorhidrică.

Fabry, Johannes, 1860–1930. **Sindromul ~,** tezaurismoză diaminofosfatidică, foarte rară, caracterizată prin angiokeratoame cutaneomucoase, insuficienţă cardiorenală, fenomene neurologice şi leziuni vasculare ale retinei (10).

Facies (lat. = faţă). 1. Suprafaţă a unei formaţiuni anatomice (1). 2. Aspect particular al expresivităţii feţei, care poate constitui un simptom caracteristic în unele boli (27). 3. Regiunea anterioară a capului delimitată în sus de marginea superioară a frunţii, în jos de marginea inferioară a mandibulei şi lateral de două linii verticale ce trec înaintea urechilor (sin.: *Faţă*) (38). ~ **adenoidian,** aspect al feţei caracteristic copiilor cu vegetaţii adenoide, ca expresie a modificării scheletului facial prin obstrucţia căilor respiratorii datorită hiperplaziei amigdalei faringiene; faţa este inexpresivă, cu gura întredeschisă, prognatism dentar, formă alungită şi cu şanţul nazolabial şters (33). ~ **anterior antebrachii,** sin.: *Facies volaris antebrachii,* faţa ventrală sau volară a antebraţului (1). ~ **anterior brachii,** faţa ventrală a braţului (1). ~ **anterior corneae,** faţa anterioară a corneei, limitată la periferie de limbul sclerocornean (1). ~ **anterior cruris,** faţa ventrală a gambei (1). ~ **anterior dentium praemolarium et molarium,** faţa anterioară a dinţilor premolari şi molari (1). ~ **anterior femoris,** faţa ventrală a coapsei (1). ~ **anterior glandulae suprarenalis,** faţa anterioară, imediat subperitoneală, a glandei suprarenale (1). ~ **anterior iridis,** faţa anterioară a irisului care limitează posterior camera anterioară a ochiului (1). ~ **anterior lateralis humeri,** faţa antero-laterală a osului humerus (1). ~ **anterior lentis,** faţa anterioară a cristalinului, care limitează posterior camera anterioară a ochiului (1). ~ **anterior maxillae,** faţa anterioară a osului maxilar superior (1). ~ **anterior medialis humeri,** faţa antero-medială a osului humerus (1). ~ **anterior palpebrarum,** faţa ventrală, cutanată, a pleoapelor (1). ~ **anterior pancreatis,** faţa ventrală, imediat subperitoneală a pancreasului, delimitînd posterior bursa omentalis (1). ~ **anterior partis petrosae,** faţa antero-medială a stîncii temporalului (1). ~ **anterior patellae,** faţa anterioară, subcutanată, nearticulară, a rotulei (1). ~ **anterior prostatae,** faţa prin care prostata vine în contact cu spaţiul retropubian sau pubovezical şi cu plexul venos omonim (1). ~ **anterior radii,** sin.: *Facies volaris radii,* faţa anterioară, ventrală sau volară a radiusului (1). ~ **anterior renis,** faţa ventrală a rinichiului, în contact cu fascia prerenală (1). ~ **anterior ulnae,** sin.: *Facies volaris ulnae,* faţa anterioară ventrală sau volară a ulnei (1). ~ **anterolateralis cartilaginis arytenoideae,** faţa ventro-laterală, uşor scobită, a cartilajului aritenoid (1). ~ **antonin,** aspect al feţei la bolnavii cu lepră nediferenţiată (nervoasă), în care atrofia cutanată se traduce printr-o imobilitate a trăsăturilor feţei şi lagoftalmie, conferind feţei un aspect particular, straniu (12). ~ **aortic,** aspect întîlnit în insuficienţa aortică (pometi aparenţi, tegumente palid-gălbui, conjunctive decolorate şi sclere cu nuanţă albăstruie) (10). ~ **articularis,** suprafaţa articulară a unui os (1). ~ **articularis acromialis claviculae,** faţa articulară a extremităţii laterale a claviculei (1). ~ **articularis acromii,** faţa articulară prin care acromionul se articulează cu clavicula (1). ~ **articularis anterior axis,** faţa articulară prin care osul axis se articulează cu arcul anterior al atlasului (1). ~ **articularis arytenoidea cartilaginis cricoideae,** suprafaţa de pe marginea superioară a cartilajului cricoid pentru articulaţia cu cartilajul aritenoid (1). ~ **articularis calcanea anterior tali,** suprafaţa articulară a astragalului, care intră în alcătuirea articulaţiei astragalocalcaneene anterioare (1). ~ **articularis calcanea media tali,** suprafaţa articulară mijlocie, prin care astragalul se articulează cu calcaneul (1). ~ **articularis calcanea posterior tali,** faţa articulară prin care astragalul ia parte la articulaţia astragalocalcaneană posterioară (1). ~ **articularis capitis costae,** suprafaţa de articulaţie a capului costal pentru suprafaţa corespunzătoare de pe faţa laterală a corpului vertebral sau lamei vertebrale (1). ~ **articularis capitis fibulae,** suprafaţa prin care epifiza proximală a fibulei se articulează cu condilul lateral al tibiei (1). ~ **articularis carpea radii,** suprafaţa inferioară a epifizei distale a radiusului, care se articulează cu rîndul proximal al oaselor carpiene (1). ~ **articularis cartilaginis arytenoideae,** suprafaţă prin care baza cartilajului aritenoid se articulează cu faţa articulară a cartilajului cricoid (1). ~ **articularis cuboidea,** faţa articulară a osului cuboid (1). ~ **articularis fibularis tibiae,** suprafaţa articulară a condilului lateral al tibiei pentru capul fibulei (1). ~ **articularis inferior tibiae,** suprafaţa articulară a extremităţii inferioare a tibiei pentru extremitatea inferioară a fibulei (1). ~ **articularis malleolaris fibulae,** suprafaţa articulară de pe faţa medială a maleolei fibulare, pentru articulaţia cu astragalul (1). ~ **articularis malleolaris tibiae,** suprafaţa articulară de pe faţa laterală a maleolei tibiale, pentru articulaţia cu astragalul (1). ~ **articularis navicularis tali,** suprafaţa articulară a capului astragalului, pentru articulaţia cu concavitatea osului scafoid (1). ~ **articularis ossis temporalis,** suprafaţa prin care faţa anterioară a osului temporal se articulează cu condilul mandibulei (1). ~ **articularis patellae,** suprafaţa posterioară, articulară, a rotulei, care vine în contact cu faţa articulară intercondiliană a extremităţii distale a femurului (1). ~ **articularis posterior axis,** suprafaţa articulară prin care osul axis vine în contact cu atlasul (1). ~ **articularis sternalis claviculae,** suprafaţa articulară pentru stern a extremităţii mediale a claviculei (1). ~ **articularis superior tibiae,** suprafaţa articulară a tibiei, pentru condilii femurului (1). ~ **articularis talaris anterior calcanei,** faţa anterioară a osului calcaneu, prin care acesta se articulează cu osul talus (1). ~ **articularis talaris media calcanei,** faţa articulară de pe suprafaţa superioară a osului calcaneu pentru articulaţia osului talus (1). ~ **articularis talaris posterior calcanei,** faţa posterioară prin care osul calcaneu se articulează cu osul talus (1). ~ **articularis thyreoidea cartilaginis cricoideae,** suprafaţa prin care cartilajul cricoid se articulează cu cartilajul tiroid supraiacent lui (1). ~ **articularis tuberculi costae,** suprafaţa prin care tuberculul costal se articulează cu apofiza transversă a vertebrelor toracice (1). ~ **auricularis ossis ilii,** faţa de formă auriculară a osului ilion, prin care se articulează cu sacrul (1). ~ **auricularis ossis sacri,** faţa de formă auriculară prin care osul sacru se juxtapune osului iliac (1). ~ **buccalis dentis,** vezi *Facies labialis dentis.* ~ **cardiac,** expresie anxioasă a cardiacilor, observată mai ales în criza anginoasă, cu ochii lucioşi, privirea fixă, fanta palpebrală lărgită şi buzele strînse (10). ~ **cerebralis alae majoris,** faţa superioară a aripii mari a osului sfenoid (1). ~ **cerebralis ossis frontalis,** *Facies interna ossis frontalis.* ~ **cerebralis ossis parietalis,** *Facies interna ossis parietalis.* ~ **cerebralis squamae temporalis,** faţa endocraniană a porţiunii scuamoase a osului temporal (1). ~ **colica lienis,** suprafaţa prin care baza splinei sau o parte din faţa ei viscerală, medială, vine în contact cu flexura stîngă a colonului (1). ~ **contactus dentis,** suprafaţa prin care dinţii vin în contact cu cei de pe arcada opusă (1). ~ **convexa cerebri,** suprafaţa convexă, superolaterală a emisferelor cerebrale (1). ~ **costalis pulmonis,** suprafaţa prin care plămînul vine în contact, mediat de pleură, cu peretele costal (1). ~ **costalis scapulae,** faţa anterioară a scapulei (1). ~ **diaphragmatica cordis,** faţa inferioară a inimii (1). ~ **diaphragmatica hepatis** (*partes superior, anterior, posterior, dextra*; *impressio cardiaca hepatis*), suprafaţa superioară a ficatului, prin care acesta vine în contact cu muşchiul diafragm şi, prin intermediul acesteia, cu inima şi plămînii (1). ~ **diaphragmatica lienis,** faţa convexă, superolatero-posterioară, a splinei (1). ~ **diaphragmatica pulmonis,** baza plămînului, prin care acesta vine în contact mediat de pleură, cu muşchiul diafragm (1). ~ **dorsalis digitorum manus,** faţa dorsală de extensiune a degetelor mîinii (1). ~ **dorsalis digitorum pedis,** faţa de flexiune dorsală sau extensiune a degetelor piciorului (1). ~ **dorsalis ossis sacri,** faţa posterioară subcutanată a osului sacru (1). ~ **dorsalis scapulae,** faţa posterioară a scapulei, împărţită prin spină în fosa supraspinoasă şi fosa infraspinoasă (1). ~ **externa ossis frontalis,** faţa exocraniană, subcutanată a osului frontal (1). ~ **externa ossis parietalis,** faţa exocraniană a osului parietal (1). ~ **faunic,** aspect al feţei întîlnit în boala Recklinghausen, cînd tumoretele sînt localizate în regiunea frontală (aspect de faun) (12). ~ **fibularis cruris,** *Facies lateralis cruris.* ~ **gastrica lienis,** porţiunea ventrală a feţei mediale a splinei, prin care aceasta este în raport cu stomacul (1). ~ **glutea ossis ilii,** suprafaţa externă a osului iliac, pe care se inserează muşchii fesieri (1). ~ **hepatitic,** aspect particular al feţei, caracterizat prin congestia moderată a obrajilor, coloraţie icterică în jurul gurii şi nasului şi buze carminate, descris în hepatita epidemică, în special la copii (8). ~ **inferior hemisphaerii cerebelli,** faţa bazală inferioară a emisferelor cerebeloase (1). ~ **inferior linguae,** faţa porţiunii anterioare (libere) a limbii, care priveşte planşeul bucal (1). ~ **inferior pancreatis,** faţa inferioară a pancreasului, în special a corpului său, situată posterior de muchia anterioară (1). ~ **inferior partis petrosae,** faţa inferioară, exocraniană, a stîncii temporalului (1). ~ **inferolateralis prostatae,** faţa infero-laterală, prin care prostata vine în raport mediat cu muşchiul sfincter extern al uretrei şi muşchiul ridicător anal (1). ~ **infratemporalis maxillae,** suprafaţa infratemporală a osului maxilar (1). ~ **interlobares pulmonis,** feţele prin care lobii pulmonari participă la formarea scizurilor interlobare (1). ~ **interna ossis frontalis,** sin. : *Facies cerebralis ossis frontalis,* faţa endocraniană, cerebrală, a osului frontal (1). ~ **interna ossis parietalis,** sin. : *Facies cerebralis ossis parietalis,* faţa endocraniană, cerebrală, a osului parietal (1). ~ **intestinalis uteri,** faţa superioară a fundului şi corpului uterului, prin care acesta vine în contact cu ansele intestinale (1). ~ **labialis (buccalis) dentis,** faţa dinţilor care, după poziţia lor, priveşte spre buze sau spre obraji (1). ~ **lateralis brachii,** faţa laterală a braţului (1). ~ **lateralis cruris,** sin. : *Facies fibularis cruris,* faţa laterală (fibulară sau peronieră) a gambei (1). ~ **lateralis femoris,** faţa laterală a coapsei (1). ~ **lateralis fibulae,** faţa laterală a osului fibula (1). ~ **lateralis ovarii,** faţa prin care ovarul vine (inconstant) în contact cu trompa uterină (1). ~ **lateralis radii,** faţa laterală a osului radius (1). ~ **lateralis testis,** faţa laterală a testiculului (1). ~ **lateralis tibiae,** faţa laterală a tibiei, pe care se prind muşchii din loja anterioară a gambei (1). ~ **leonin,** Leontiazis. ~ **lingualis dentis,** faţa endobucală, prin care dinţii privesc spre limbă (1). ~ **lunata,** suprafaţa semilunară, articulară, din fundul cavităţii cotiloide a coxalului (1). ~ **malleolaris lateralis trochleae tali,** faţa laterală, prin care scripetele astragalian se articulează cu maleola osului fibula (1). ~ **malleolaris medialis trochleae tali,** faţa medială, prin care scripetele astragalian se articulează cu maleola tibială (1). ~ **masticatoria dentis,** suprafaţa de masticaţie a dintelui (1). ~ **maxillaris laminae perpendicularis ossis palatini,** suprafaţa prin care lama perpendiculară a osului palatin ia contact cu maxila (1). ~ **medialis brachii,** faţa medială a braţului (1). ~ **medialis cartilaginis arytenoideae,** faţa prin care cartilajul aritenoid priveşte spre glotă (1). ~ **medialis cerebri,** faţa medială a encefalului (1). ~ **medialis cruris,** sin. : *Facies tibialis cruris,* faţa medială a gambei, formată predominant din faţa medială a tibiei (1). ~ **medialis femoris,** faţa medială a coapsei (1). ~ **medialis fibulae,** faţa medială a osului fibula (1). ~ **medialis hemisphaerii cerebri,** suprafaţa prin care emisferele cerebrale se privesc, despărţite prin *falx cerebri* (1). ~ **medialis ovarii,** faţa prin care (inconstant) ovarul vine în contact, mediat sau nemediat, cu uterul (1). ~ **medialis pulmonis,** sin. : *Facies mediastinalis pulmonis,* faţa prin care plămînul vine în contact, prin intermediul pleurei, cu diferitele porţiuni ale mediastinului : vertebrală (*pars vertebralis*), cardiacă (*impressio cardiaca pulmonis*) şi mediastinală propriu-zisă (*pars mediastinalis*) (1). ~ **medialis testis,** faţa prin care testiculul este separat, prin septul scrotal, de testiculul opus (1). ~ **medialis tibiae,** faţa subcutanată a tibiei (1). ~ **medialis ulnae,** faţa medială a osului ulna (1). ~ **mediastinalis pulmonis,** *Facies medialis pulmonis.* ~ **miopatic,** aspect particular al feţei la bolnavii cu miopatie familială progresivă. Cutele fiziologice ale feţei sînt şterse, ochii sînt larg deschişi, fanta bucală este lărgită. Uneori se asociază la acest facies inexpresiv o pseudohipertrofie a buzei superioare (buză de tapir) (27). ~ **mitral,** facies caracterizat prin coloraţie rozată, cu pomeţi roşii şi angiectazii faciale ; este întîlnit în boala mitrală (10). ~ **nasalis laminae horizontales ossis palatini,** faţa prin care lama orizontală a osului palatin ia contact cu fosa nazală (1). ~ **nasalis laminae perpendicularis ossis palatini,** faţa prin care lama perpendiculară a osului palatin ia parte la delimitarea foselor nazale (1). ~ **nasalis maxillae,** faţa prin care maxilarul corespunde foselor nazale (1). ~ **orbitalis alae majoris,** faţa inferioară, prin care aripa mare a sfenoidului formează o parte din tavanul orbitei (1). ~ **orbitalis maxilae,** suprafaţa prin care maxila delimitează medial orbita (1). ~ **orbitalis ossis frontalis,** faţa inferioară, prin care frontalul participă la formarea tavanului orbitei (1). ~ **orbitalis ossis zygomatici,** suprafaţa superioară a osului zigomatic, prin care acesta participă la formarea planşeului orbitei (1). ~ **palatina laminae horizontalis ossis palatini,** faţa inferioară a lamei orizontale a palatinului (1). ~ **palmares digitorum manus,** sin. : *Facies volares digitorum manus,* feţele palmare sau volare ale degetelor mîinii (1). ~ **parkinsonian,** facies inexpresiv, cu sărăcie a mimicii, clipit rar, cu trăsăturile feţei fixate, imobile ; constituie un simptom caracteristic în boala Parkinson (27). ~ **patellaris femoris,** sin. : *Trochlea femurală,* porţiunea anterioară a suprafeţei articulare a epifizei femurale inferioare, în contact cu patela (1). ~ **pelvina ossis sacri,** fața anterioară a sacrului, care limitează posterior pelvisul (1). ~ **plantares digitorum pedis,** fețele plantare ale degetelor piciorului (1). ~ **plîns,** aspect al feței întîlnit în perioada de invazie a rujeolei, caracterizat prin ușoară tumefiere a feței, edem palpebral, conjunctive injectate, lăcrimare continuă, narine congestionate cu rinoree abundentă (8). ~ **poplitea,** sin.: *Planum popliteum,* arie triunghiulară, relativ netedă, pe suprafața posterioară a terminației distale a femurului, între buzele divergente ale liniei aspre (1). ~ **posterior antebrachii,** fața dorsală a antebrațului (1). ~ **posterior brachii,** fața posterioară a brațului (1). ~ **posterior cartilaginis arytenoideae,** fața posterioară sau prefaringiană a cartilajelor aritenoide (1). ~ **posterior corneae,** fața prin care corneea limitează anterior camera anterioară a ochiului (1). ~ **posterior cruris,** fața posterioară a gambei (1). ~ **posterior femoris,** fața posterioară a coapsei (1). ~ **posterior fibulae,** fața posterioară a osului fibula (1). ~ **posterior glandulae suprarenalis,** fața dorsală a glandei suprarenale (1). ~ **posterior hepatis,** fața dorsală a ficatului, pe care se află *pars affixa* și vena cavă inferioară (1). ~ **posterior humeri,** fața dorsală a osului humerus (1). ~ **posterior iridis,** fața dorsală a irisului, care limitează anterior camera posterioară a ochiului (1). ~ **posterior lentis,** fața posterioară, convexă, a cristalinului (1). ~ **posterior palpebrarum,** fața pleoapelor care privește spre globul ocular, acoperită cu membrana conjunctivă (1). ~ **posterior pancreati,** fața dorsală a pancreasului, separată de peretele posterior prin fascia de coalescență retropancreatică (1). ~ **posterior partis petrosae,** fața dorsală, endocraniană, a stîncii temporalului (1). ~ **posterior prostatae,** fața dorsală a prostatei, separată de fața anterioară a rectului prin fascia prostatoperitoneală (1). ~ **posterior radii,** fața dorsală a osului radius (1). ~ **posterior renis,** fața dorsală a rinichiului, separată de fascia retrorenală prin grăsimea perirenală (1). ~ **posterior tibiae,** fața dorsală a tibiei (1). ~ **posterior ulnae,** fața dorsală a osului ulna (1). ~ **pulmonalis cordis,** fața prin care inima (prin intermediul pericardului) vine în contact cu plămînii (1). ~ **renalis glandulae suprarenalis,** *Basis glandulae suprarenalis.* ~ **renalis lienis,** zonă a feței mediale a splinei, care ia contact cu rinichiul (1). ~ **sacropelvina ossis ilii,** fața prin care osul iliac vine în contact cu osul sacru (1). ~ **sclerodermie,** facies cu un aspect de fixitate, de marmoră, pliuri șterse, mișcările pielii frunții, pleoapelor și buzelor aproape imposibile (12). ~ **sphenomaxillaris alae majoris,** suprafața sfenomaxilară a aripei mari a osului sfenoid (1). ~ **sternocostalis cordis,** fața anterioară, prin care inima vine în contact, prin intermediul pericardului, cu peretele sternocostal (1). ~ **superior hemispherii cerebelli,** fața superioară, convexă a emisferelor cerebeloase (1). ~ **superior trochleae tali,** suprafața superioară trohleară, prin care osul talus se articulează cu cele două maleole (1). ~ **symphysialis,** fața prin care pubisul ia parte la simfiza pubiană (1). ~ **temporalis alae majoris,** fața temporală a aripei mari a osului sfenoid (1). ~ **temporalis ossis frontalis,** fața temporală a osului frontal (1). ~ **temporalis ossis zygomatici,** fața temporală a osului zigomatic (1). ~ **temporalis partis squamosae,** fața temporală a scuamei osului temporal (1). ~ **tetanic,** Rîs sardonic. ~ **tibialis cruris,** *Facies medialis cruris.* ~ **tularemic,** aspect al feței observat în tularemie, caracterizat prin congestia pomeților, triunghi palid perioral, cearcăne viorii (8). ~ **urethralis penis,** fața penisului pe care se află uretra (1). ~ **venețian,** vezi Rutilism. ~ **vesicalis uteri,** suprafața prin care uterul vine în contact cu vezica urinară (1). ~ **visceralis hepatis,** fața inferioară, prin care ficatul vine în contact cu viscerele etajului supramezocolic și colonul transvers (1). ~ **visceralis lienis,** fața medială, prin care splina vine în contact cu unele viscere ale etajului supramezocolic (1). ~ **volaris antebrachii,** *Facies anterior antebrachii.* ~ **volares digitorum manus,** *Facies palmares digitorum manus.* ~ **volaris radii,** *Facies anterior radii.* ~ **volaris ulnae,** *Facies anterior ulnae.* ~ **vultuos,** față congestionată difuz întîlnită în pneumonii și, în general, în bolile febrile (8).

Vezi și: Corvisart, Filatov, Hutchinson.

Facilitare (lat. *facilitas* = ușurință). Acțiunea unui factor ce favorizează apariția unui fenomen (27). ~ **primară,** lege formulată de Graham Brown referitor la excitabilitatea scoarței cerebrale, potrivit căreia o excitație aplicată asupra scoarței cerebrale mărește excitabilitatea celulelor corticale din regiunea respectivă pentru o durată scurtă, maximum 10 secunde. În acest fel, aplicarea unei a doua excitații, de aceeași intensitate, în același loc, în acest interval, produce un efect mult mai mare (27). ~ **secundară,** lege formulată de Graham Brown referitor la excitabilitatea scoarței cerebrale, potrivit căreia excitarea unui punct pe scoarța cerebrală mărește excitabilitatea regiunii învecinate pe o distanță de maximum 4 mm (27).

Faco- (gr. *phakos* = linte). Element de compunere pentru termeni care se referă la o lentilă (de ex. cristalinul sau o formațiune lenticulară) (32).

Facoanafilaxie (*faco-* + *ana-* + gr.*phylaxis* = apărare). Reacţie alergică iridociliară, determinată de proteinele eliberate din capsula cristaliniană (28).

Facocel (*faco-* + gr. *kele* = hernie). Inclavarea cristalinului într-o plagă sau ulceraţie corneană perforată (28).

Facodenesis. Tremurătură a cristalinului în caz de subluxaţie, prin ruperea unei părţi din fibrele zonulei Zinn (28).

Facomatoze (*faco-* + *-oma* + *-oză*). Denumire dată unui grup de afecţiuni displazice congenitale, care au ca element comun prezenţa unor mici chisturi sau tumorete la nivelul sistemului nervos şi în diverse alte regiuni ale corpului. În acest grup se încadrează: boala Bourneville, boala Lindau, boala Recklinhausen (27).

Facoscop (*faco-* + gr. *skopein* = a vedea). Instrument pentru măsurarea capacităţii de acomodare a cristalinului (28).

Factor (lat. = autor, creator, cel ce face). Element cauzal care contribuie la realizarea unui efect (4). ~ **de amortizare,** parametru hemodinamic, reprezentînd raportul dintre rezistenţa vasculară elastică (*E*) şi cea periferică (*W*) (10). ~ **antianemic,** Vitamina B_{12}. ~ **antihemoragic,** Vitamina K. ~ **antiinsulinä,** polipeptid seric cu rol de antagonist natural al insulinei, explicînd unele cazuri de insulinorezistenţă. După unii autori ar exista mai mulţi factori de acest fel (7). ~ **antipernicios,** Vitamina B_{12}. ~ **Christmas,** Globulina antihemofilică B. ~ **citrovorum,** Acid folinic. **Factori climaterici,** sin.: *Factori epidemiologici naturali.* Totalitatea fenomenelor geofizice şi meteorologice (temperatură, vînturi, precipitaţii atmosferice), care pot prezenta importanţă din punct de vedere epidemiologic, cu rol de factor secundar în declanşarea şi răspîndirea epidemiilor (8). **Factori de coagulare.** Componenţi plasmatici care intervin în procesul complex al coagulării sîngelui. *Factorul I,* Fibrinogen. *Factorul II,* Protrombină. *Factorul III,* Tromboplastină tisulară, vezi Tromboplastine. *Factorul IV,* Ionii de calciu, vezi Calciu. *Factorul V,* Proaccelerină. *Factorul VI,* Accelerină. *Factorul VII,* Proconvertina. *Factorul VIII,* Globulina antihemolitică A. *Factorul IX,* Globulina antihemolitică B. *Factorul X,* Factorul Stuart-Prower. *Factorul XI.* Globulina antihemolitică C. *Factorul XIII,* Factorul Laki-Lorand vezi Laki-Lorand. *Factorul Hagemann,* factor de coagulare descris recent după numele unui bolnav. Este o globulină absolut necesară pentru pornirea procesului normal de coagulare. Se mai numeşte şi factor „contact", pentru că se activează în contact cu suprafeţe străine, în special sticla. *Factorul stabilizant al fibrinei,* factorul Laki-Lorand, vezi Laki-Lorand (19). **Factori col.** Factori colicinogeni. **Factori colicinogeni,** sin.: *Factori col.* Factori care au proprietatea de a organiza sinteza colicinelor de către celulele care-i poartă; este o proprietate genetic stabilă; au capacitatea de a media recombinările genetice (17). **Factori condiţionali.** În sens epidemiologic larg, totalitatea factorilor principali şi secundari care condiţionează apariţia şi evoluţia unor epidemii; cel mai adesea însă se referă la o serie de factori care intervin cu rol secundar în declanşarea şi evoluţia epidemiilor (de ex. condiţii de mediu, locuinţă, hrană etc.) (8). **Factori constituţionali.** Grup de factori care se referă la starea fizică generală a corpului omenesc şi care pot influenţa rezistenţa sau receptivitatea organismului la infecţii (8). ~ **de creştere,** denumire generică pentru substanţe care, în cantităţi mici, condiţionează creşterea biologică; poate fi vitamină, hormon, trefonă etc. (7). ~ **diabetogen,** principiu activ din extractele crude de hipofiză anterioară, avînd efecte degenerative asupra insulelor Langerhans (15). ~ **de difuziune.** 1. Factor de transmitere. 2. Hialuronidază. **Factori dispoziţionali.** Elemente care contribuie ca o boală infectocontagioasă să fie mai frecventă pentru o anumită vîrstă, sex, grup de populaţie etc. (8). **Factori economico-sociali.** Factori epidemiologici care se referă la starea economică, salubritatea, căile de acces, felul de viaţă a locuitorilor, igiena locuinţei, densitatea în locuinţă, aglomeraţiile, modul de alimentaţie şi aprovizionarea cu apă, condiţiile de muncă, profesiunea populaţiei, nivelul cultural sanitar, existenţa şi situaţia colectivităţilor agricole, industriale etc. într-un teritoriu dat (8). ~ **de eliberare a hormonului corticotrop,** sin.: *Cortico-releasing-factor,* substanţă secretată de neuronii hipotalamici cu rol în stimularea sintezei şi eliberării de ACTH de către hipofiză (7). ~ **epidemiologic conducător,** acel element al procesului epidemic către care se dirijează efortul maxim al acţiunii antiepidemice pentru stăvilirea unei epidemii (de ex. distrugerea păduchilor în cazul epidemiei de tifos exantematic) (8). **Factori epidemiologici favorizanţi.** Factori epidemiologici secundari. **Factori epidemiologici naturali.** Factori climaterici. **Factori epidemiologici primari,** sin.: *Factori epidemiologici principali.* Verigile principale şi obligatorii ale lanţului epidemiologic constînd din sursa de infecţie, căile de transmitere şi masa receptivă (8). **Factori epidemiologici principali.** Factori epidemiologici primari. **Factori epidemiologici secundari,** sin.: *Factori epidemiologici favorizanţi.* Totalitatea factorilor care au rol favorizant în declanşarea, extinderea și evoluția unei epidemii, prin influența pe care o exercită asupra factorilor epidemiologici primari (de ex. factorii naturali, economico-sociali etc.) (8). **Factori expoziționali.** Condiții speciale de expunere a organismului la infecție (de ex. aglomerațiile pentru bolile aerogene, activitate în orezării pentru leptospiroze etc.) (8). ~ **extrinsec Castle,** vezi Castle. ~ **F,** Factorul de fertilitate. ~ **de fertilitate,** sin.: *Factorul F, Promotor*, factor epizomic, mediator al procesului de conjugare bacteriană, avînd proprietatea de a fi transmisibil prin contact intercelular de la bacteria donatoare la bacteria acceptoare (17). ~ **intrinsec Castle,** vezi Castle. ~ **de invazie,** Hialuronidază, ~ **labil al coagulării,** Proaccelerină. ~ **de lapte,** Virusul Bittner, vezi Bittner. **Factori leucocitari** (Menkin). Diferite substanțe cu acțiune stimulatorie sau inhibitorie asupra leucocitelor (leucotaxină, exudină, necrozină, pirexină etc.) secretate, conform concepției lui Menkin, de leucocitele din focarele inflamatorii (19). ~ **leuconostoc,** Acid folinic. ~ **de maturație a eritrocitelor,** Vitamina B_{12}. **Factori de mediu.** Factori fizico-chimici și biologici ai mediului înconjurător, care acționează asupra organismului, cum sînt aerul, apa, solul și alimentele, cu componentele și modificările lor fizice, chimice și biologice (20). **Factori modificatori.** Din punct de vedere epidemiologic, termenul se referă la condițiile care pot modifica evoluția unor epidemii sau posibilitățile de apariție a acestora (de ex. războaiele, subalimentația cronică, cu aspect negativ; vaccinările, ridicarea standardului de viață, cu aspect pozitiv) (8). ~ **PP,** Nicotinamidă. ~ **R,** Complexul R sexductor. ~ **Rh,** vezi Grupe sanguine. ~ **reumatoid,** factor încă incomplet cunoscut, a cărui prezență în serul bolnavului produce reacțiile de aglutinare pozitive în P.C.E. (4). **Factori de rezistență.** Acei factori epidemiologici care determină rezistența unui organism sau a unei populații față de infecții (de ex. starea de nutriție, vaccinarea, condiția fizică etc.) (8). ~ **spectral de absorbție,** raportul dintre densitatea spectrală a fluxului luminos absorbit și densitatea spectrală a fluxului incident pentru o lungime de undă (28). ~ **stabil al coagulării,** Proconvertină. ~ **de stabilizarea fibrinei,** Factorul Laki-Lorand, vezi Laki-Lorand. ~ **Stuart-Prower,** sin.: *Factorul X de coagulare*, α-globulină cu rol în activarea tromboplastinei tisulare (19). ~ **sulfactant,** sin.: *Factor tensioactiv pulmonar*, peliculă monomoleculară proteică și fosfolipidică ce căptușește suprafața alveolară; se presupune că ar fi secretată de figurile mielinice ale celulelor alveolare. Ar avea rol în menținerea formei alveolei și în cazurile în care lipsește se produce coalescența pereților alveolari (de ex. în hialinoza nou-născuților) (34). ~ **total de transmitere a luminii,** raportul dintre fluxul luminos transmis de un corp și fluxul pe care-l primește (28). ~ **de transfer al rezistenței la antibiotice,** determinant genetic care organizează și promovează transferul unui segment de genă ce determină rezistența multiplă sau simplă la antibiotice. Poate fi urmărit numai în stare de factor „R" (17). ~ **de transmitere,** sin.: *Factor de difuziune*, element al mediului extern prin intermediul căruia sau cu ajutorul căruia se realizează pătrunderea agentului patogen de la organismul bolnav la organismul sănătos (de ex. apa, aerul, vectorii) (8). ~ **volum,** în radiobiologie, influența pe care o are volumul iradiat asupra efectului biologic, influență care este direct proporțională (36).

Vezi și: Duran-Reynals, Haserick, Laki-Lorand, Marsh, Wills.

FAD. Abreviere pentru Flavinadenindinucleotid (5).

Fagedenic (gr. *phagein* = a mînca). Atribut al ulcerațiilor care au tendința de a se extinde și adînci progresiv (12).

Fagedenism. Ulcerații cu tendință invadantă în vecinătate, în profunzime sau în suprafață, datorită fie unor agenți microbieni deosebit de virulenți sau unor protozoare (*Entamoeba histolytica*), fie terenului debilitat, cu posibilități reduse de apărare (12). ~ **plicilor** (Mac Leod-Donovan), Granulom venerian.

Faget, Jean Charles, 1818—1884. **Semnul** ~, semn descris în febra galbenă, constînd dintr-o disociere relativă între puls și temperatură (pulsul rămînînd relativ bradicardic, în raport cu temperatura ridicată), urmînd după o fază inițială de accelerare a pulsului, paralel cu ridicarea febrei (8).

Fago- (gr. *phagein* = a mînca). Element de compunere care introduce sensul de consum prin ingestie, mîncător de (32).

Fagocit (*fago-* + gr. *kytos* = celulă). Celulă dotată cu proprietatea de a ingera bacterii sau alte proteine străine (15).

Fagocitină. Substanță bactericidă secretată de granulocitele neutrofile împotriva microbilor (19).

Fagocitoză (Mecinikov) (*fago-* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*). 1. Înglobarea și distrugerea microorganismelor, resturilor celulare sau a particulelor străine în interiorul fagocitelor (32).

Fagofobie (*fago-* + gr. *phobos* = frică). Fobia de a se îneca cu alimente, de a înghiți (35).

Fagomanie (*fago-* + gr. *mania* = nebunie). Tendință morbidă spre ingerare de alimente sau preocupări obsesive în acest sens (35).

Fagometrie (*fago-* + gr. *metron* = măsură). Determinarea cantitativă a bacteriofagilor liberi din mediul ambiant. Se utilizează în special pentru determinarea bacteriofagilor enterici (antitific, anticoli şi antidisenteric) în apă şi sol, ca indicatori pentru impurificarea apei cu floră intestinală (20).

Fagopyrum sagittatum, sin.: *Hrişcă.* Plantă din familia *Polygonaceae*, care conţine cantităţi apreciabile de rutozidă (13).

Fagoterapie (*fago-* + gr. *therapeia* = tratament). Tratamentul unor boli microbiene cu ajutorul bacteriofagilor specifici (22).

Fahr, Theodor, 1877–1945. **Boala ~**, boală de origine nedeterminată, caracterizată anatomic prin apariţia unor depozite calcare infiltrante la nivelul nucleilor cenuşii centrali ai creierului, bilateral, vizibile radiografic. Clinic, se observă crize epileptice, semne piramidale şi extrapiramidale, tulburări psihice şi, deseori, semne de insuficienţă paratiroidiană (27).

Fahrenheit, Daniel Gabriel, 1686–1736. **Termometrul ~**, termometru, utilizat în S.U.A., Olanda şi Anglia, care marchează punctul de îngheţ al apei la 32°F şi pe cel de fierbere la 212°F. Un grad de pe scala termometrului Fahrenheit corespunde cu 0,54°C şi 1°C = 1,8°F (5).

Fairbank, H.A.T. **Incizia ~**, incizie în T, în groapa supraclaviculară, folosită pentru neuroliza sau neourosinteza trunchiurilor plexului brahial în paralizia obstetricală a umărului (24).

Falanevrism (gr. *phallos* = penis + *aneurysma* = dilatare). Anevrism penian (10).

Falangă (lat. *phalanx*, de la gr. *phalagx*). *Phalanx.*

Falangizare. Operaţie chirurgicală prin care se creează o pensă intermetacarpiană în lipsa degetelor mîinii, pensă utilă prehensiunii (24). **~ prin metacarpian**, intervenţie ortopedico-chirurgicală creatoare, prin care se urmăreşte reconstituirea funcţională a policelui lipsă, prin eliberarea primului metacarpian, căruia i se atribuie astfel rolul de primă falangă (24).

Falciform (lat. *falx* = coasă + *forma* = formă). Avînd forma unei secere (de ex. ligamentul falciform al ficatului) (1).

Falcitomie (lat. *falx* = coasă + gr. *tome* = tăiere). Secţionarea cortului cerebelului în cazul herniei de culmen sau al herniei temporale (26).

Falconer. Sindromul ~, sin.: *Sindromul costoclavicular*, sindrom de compresiune a pachetului neurovascular al membrului superior între claviculă şi coasta I, datorită tracţiunilor speciale produse de purtarea unor raniţi grele (soldaţi alpinişti) (10).

Falcula (dim. lat. *falx* = coasă). *Falx cerebelli.*

Fallopio, Gabriele (Falopius), 1523–1562. **Apeductul ~**, *Canalis facialis.* **Canalis fallopii**, *Canalis facialis.* **Hiatul ~**, *Hiatus canalis facialis.*

Fallot, Etienne-Louis Arthur, 1850–1914. **Pentalogia ~**, malformaţie a aparatului cardiovascular constînd din tetrada Fallot plus o comunicare interatrială (1). **Tetrada ~**, malformaţie a aparatului cardiovascular, caracterizată prin asocierea unei stenoze pulmonare cu defect septal ventricular, dextropoziţie aortică şi hipertrofie a ventriculului drept (10). **Triada ~**, malformaţie cianogenă complexă, constituită din stenoză pulmonară, defect septal atrial şi hipertrofie ventriculară dreaptă (10).

Fals (lat. *falsus*). Contrar adevărului, neîntemeiat (32). **~ amnion**, sin.: *Cavitate ectoplacentală*, cavitate temporară în excrescenţa trofoblastică (1). **~ echilibru stabil al oxigenului**, stare fiziologică din timpul activităţii musculare intense, în care necesitatea de oxigen depăşeşte capacitatea cardiorespiratorie de absorbţie, iar consumul de oxigen rămîne constant la nivelul acestui plafon (9). **~ membrană**, sin.: *Pseudomembrană.* Depozit membranos, gălbui sau cenuşiu-murdar, care apare în special pe amigdale; falsele membrane sînt friabile, se detaşează cu uşurinţă, fără a sîngera, fără tendinţă extensivă şi capacitate de refacere, fiind cauzate de germeni patogeni diverşi (stafilococ, streptococ hemolitic, pneumococ fuzospirili) (8). **~ membrană difterică**, aspect particular al leziunilor mucoase şi tegumentare produse de bacilul difteric, constînd din formarea de depozite albe-sidefii, slăninoase, cu suprafaţa lucioasă, netedă, cu tendinţă extensivă, aderente de straturile profunde, sîngerînde la dezlipire, cu mare capacitate de refacere după dezlipire şi nefriabile; cufundate în apă, nu se disociază prin agitare (8). **~ orientare**, Falsă proiecţie. **~ proiecţie**, sin.: *Falsă orientare*, perturbarea simţului de orientare prin paralizii oculomotorii (28). **~ promontoriu**, proeminenţă osoasă la nivelul vertebrelor S_2-S_5, determinată de turtirea în sens anteroposterior a bazinului (18). **~ „tenie amiantacee” Alibert**, vezi Alibert. **~ travaliu**, Dureri false.

Falset. Emisiune particulară a vocii cîntate, utilizînd registrul înalt la bărbaţi (30).

Falsificare (lat. *falsus* = fals + *facere* = a face). În medicina legală, adaosul unei substanţe străine sau substituirea unui produs destinat consumului cu un alt produs; infracţiune prevăzută şi pedepsită de Codul Penal (23).

Falx (lat. = coasă). Structură anatomică în formă de seceră (1). ~ **cerebelli, sin.** : *Coasa cerebelului*, *Falcula*, porţiunea durei mater situată între lobii cerebelului (1). ~ **cerebri, sin.** : *Coasa creierului*, porţiunea medio-sagitală a durei mater care separă emisferele cerebrale (1). ~ **inguinalis, sin.** : *Tendo conjunctivus*, porţiune tendinoasă comună, prin care se inserează pe pubis muşchii oblic intern şi transvers ai abdomenului (1).

Fanconi, Guido. **Sindromul** ~. 1. Formă de rahitism infantil precoce, caracterizată prin acidoză şi hipofosfatemie (24). 2. Anomalie congenitală familială caracterizată prin anemie hipo- sau aplastică, pseudopernicioasă, asociată cu trombopenie, leucopenie şi diverse anomalii, în special ale scheletului şi ale aparatului urinar. Boală genetică, cu caracter recesiv (sin. : *Anemie Fanconi*) (24 ; 33).

Fanconi-De Toni-Debré. Sindromul ~, vezi De Toni-Debré-Fanconi.

Fanconi-Hegglin. Bronhopneumonia pseudoluetică ~, pneumopatie acută apărînd la copii şi adulţi tineri şi caracterizată prin reacţia Bordet-Wassermann pozitivă în cursul perioadei febrile. Se manifestă clinic prin tuse cu expectoraţie mucoidă, semne de condensare, iar radiologic apar infiltrate neomogene, cu dispoziţie perihilară (la copii) şi în regiunea medie şi inferioară (la adulţi) (34).

Fandare (fr. *fendre* = a îndoi). Poziţie a corpului în cadrul exerciţiilor de gimnastică, în care membrele inferioare sînt abduse, unul dintre ele fiind în rotaţie externă şi cu genunchiul flectat (24).

Faneroză (gr. *phaneros* = vizibil). Devenirea vizibilă a unor elemente componente mascate în diferite celule ale organelor sau ţesuturilor, datorită unor modificări metabolice, fiind vorba de o desfacere a unor complexe (32).

Fango. Nămol mineral de origine vulcanică sau vegetalominerală (4).

Fangoterapie, sin. : *Peloidoterapie*, *Peloterapie*. Tratamentul cu nămoluri (4).

Fannia canicularis. Vezi *Anthomyia*.

Fantasmă (gr. *phantasma* = aparenţă, nălucă). Imagine neclară, ireală, himerică, întîlnită la bolnavi cu imaginaţie patologică (35). ~ **isterică,** reproducerea intenţionat falsă a unor evenimente senzaţionale, din dorinţa de a se afla în centrul atenţiei celor din jur (35). ~ **a memoriei,** amintirea falsă a unor evenimente care nu au avut loc niciodată (35). ~ **paralitică,** fantasmă cu conţinut absurd, apărînd pe fond demenţial accentuat (35).

Fantă (fr. *fente*). Despicătură parţială sau completă a unui organ, marcînd în general în dezvoltare sediul unui viitor orificiu, fisuri etc. (1). ~ **anală, sin.** : *Fantă internatală*, despicătură mediană a perineului embrionar, la nivelul căreia apare anusul (1). ~ **branhială** sin. : *Fantă viscerală*, la embrion, despicătura apărută între arcurile viscerale datorită resorbţiei peretelui care separă o pungă branhială de şanţul branhial extern corespunzător (1). ~ **cerebrală Bichat,** vezi Bichat. ~ **facială,** la embrion, despicătura care separă între ele procesele faciale. Persistenţa ei completă sau parţială la adult constituie o anomalie : buza de iepure, manostomia etc. (1). ~ **genitală,** despicătură mediană a perineului anterior embrionar, care marchează separaţia dintre cele două burse scrotale sau dintre cele două labii (1). ~ **internatală,** Fantă anală. **Fante oculare fetale.** Veziculele oculare primitive, evaginaţii laterale şi ventrale situate în faţa cavităţii mediane unice care reprezintă forma de început a creierului (28). ~ **olfactivă,** spaţiu strîmt situat între cornetul mijlociu şi septul nazal (30). ~ **palpebrală,** spaţiul cuprins între marginea liberă a pleoapelor (28). ~ **sfenoidală,** *Fissura orbitalis superior*. ~ **sfenomaxilară,** *Fissura orbitalis inferior*. ~ **viscerală,** Fantă branhială. ~ **vulvară,** fantă care marchează la embrion orificiul vulvar (1).

Vezi şi : Hahn.

Fantezie delirantă (Birnbaum, Magnan). Complex simptomatic întîlnit în unele psihoze reactive paranoide acute cu conţinut romantico-fantastic, avînd de obicei o evoluţie de scurtă durată (35).

Fantomă (fr. *fantôme*, de la gr. *phantasma* = aparenţă, nălucă). 1. În radiobiologie, model din ceară sau din alt material, ales după scopul urmărit, care imită forma şi dimensiunile unui organism întreg sau ale unor porţiuni din organism, în scopul stabilirii izodozelor. Prin alegerea materialului fantomei se caută să se imite pe cît posibil condiţiile de absorbţie reale (36). 2. În stomatologie, material didactic folosit în învăţămîntul stomatologic. Reproduce scheletul maxilarelor cu dinţii respectivi sau numai dinţii înfipţi în suporturi de gips ; pe această machetă se efectuează diferitele tehnici operatorii în scop didactic, pentru ca studenţii să-şi însuşească practic metodele de lucru şi manualitatea, înainte de a trece să lucreze pe bolnav (38).

Farabeuf, Louis Hubert, 1841—1910. **Cleştele** ~, instrument chirurgical cunoscut şi sub denumirea de davier, utilizat în chirurgia osoasă şi în operaţii de medicină experimentală (22). **Depărtătorul** ~, depărtător format dintr-o lamă metalică de 12—14 cm lungime, lată de 1—2 cm, îndoită la ambele capete în unghi drept, folosit pentru depărtarea buzelor plăgii operatorii (11). **Incizia ~.** 1. Vezi Ollier. 2. Incizia posterioară longitudinală, mediană, a regiunii cotului, folosită pentru abordarea articulației cotului, cu sau fără secționarea olecranului (24). **Trunchiul tireobicervicoscapular ~,** *Truncus thyreocervicalis.*

Farad. Unitate pentru capacitatea electrică, corespunzînd capacității unui condensator care, încărcat cu un coulomb, dă o diferență de potențial de 1 volt (5).

Faraday, Michael, 1791—1867. **Legea lui ~,** ionii eliberați prin electroliză într-un timp dat sînt proporționali, cantitativ, cu intensitatea curentului respectiv (4).

Faradizare. Aplicarea unui curent de inducție în scop experimental (excitare) sau terapeutic (pentru a combate atrofia musculară, în tulburările funcționale motorii din isterie etc.) (15).

Farcin. Morvă.

Farcinom. Tumoare glandulară (2).

Faringe (gr. *pharinx*). *Pharynx.*

Faringism (Escat). Stare de iritație a faringelui, caracterizată prin disfagie, parestezii, senzație de corp străin, spasm faringian și care se poate instala la vechii fumători (30).

Faringită (*faringe-* + *-ită*). Inflamația mucoasei faringiene, cu diverse aspecte anatomoclinice (catarală, granuloasă, veziculoasă, pseudomembranoasă etc.), manifestată prin: disfagie, dureri la deglutiție și determinată de flora microbiană și virotică obișnuită în această cavitate, a cărei virulență se exacerbează prin expunerea bolnavului debilitat la frig, umezeală sau alți factori nocivi (30). ~ **aftoasă,** Herpangină. ~ **veziculară,** Herpangină.

Faringo- (gr. *pharinx*). Element de compunere care introduce în termeni referirea la faringe (32).

Faringoconjunctivită (*faringo-* + lat. *conjunctivus* = care unește + *-ită*). Afecțiune determinată în mod obișnuit de un virus din grupul adenovirusurilor și constînd din inflamația concomitentă a mucoaselor faringiene și conjunctivale (22).

Faringofonie (*faringo-* + gr. *phone* = voce). Guturalizare.

Faringoscopie (*faringo-* + gr. *skopein* = a vedea). Examinarea endoscopică a faringelui; se execută cu ajutorul apăsătorului de limbă și al luminii reflectate (30).

Faringospasm (*faringo-* + gr. *spasmos* = spasm). Tulburare nervoasă caracterizată prin spasme musculare clonice sau tonice la faringe, în urma căreia este împiedicată deglutiția. Spasmele tonice se produc în turbare, tetanos, epilepsie, isterie, uneori și după o faringită, un corp străin sau prin hipocalcemie. Spasmele clonice se întîlnesc mai rar, distanțate, în tabes, și se caracterizează prin repetate mișcări de deglutiție într-un interval scurt (30).

Faringostenoză (*faringo-* + gr. *stenosis* = strictură). Retracție cicatriceală, care diminuează lumenul faringian, producînd tulburări de deglutiție, respiratorii, vocale sau auriculare (30).

Faringotomie (*faringo-* + gr. *tome* = tăiere). Incizarea faringelui (30). ~ **externă,** procedeu chirurgical, utilizat pentru abordarea și exereza tumorilor faringelui și mai rar pentru extracția unor corpi străini dificili. Operația poate fi efectuată, după Jacod, pe cale mediană cervicală (supra-, intra- sau subhioidiană) sau pe cale laterocervicală, retrotiroidiană (30). ~ **internă,** procedeu chirurgical utilizat pentru exereza endocavitară faringiană a unor anumite forme de tumori maligne cu localizare ororino- sau chiar hipofaringiană (30).

Farmacie (gr. *pharmakon* = remediu). 1. Știință care are ca obiect studiul preparării, controlului, acțiunii și conservării medicamentelor (13). 2. Local special amenajat, în care se prepară, se păstrează, se controlează și se distribuie sau se vînd medicamente (13).

Farmaco- (gr. *pharmakon* = remediu). Element de compunere care introduce în termeni referirea la medicamente (32).

Farmacocinetică (*farmaco-* + gr. *kinesis* = mișcare). Parte a farmacologiei care studiază dispoziția medicamentelor în organism, adică absorbția, transportul, distribuirea, trecerea prin membrane, biotransformările și eliminarea acestora; particularitățile farmacocinetice sînt responsabile de anumite caracteristici ale acțiunilor farmacologice și toxice dependente de gradul de localizare tisulară, de transformările metabolice și de alternanța dintre absorbție și eliminare (14).

Farmacodinamie (*farmaco-* + gr. *dynamis* = forță, acțiune). Știință care se ocupă cu studiul acțiunii medicamentelor asupra organismului; determină experimental locul și mecanismul de acțiune a medicamentelor; studiază efectele produse de acestea în organism și dă indicații asupra întrebuințării lor terapeutice (13).

Farmacofilie (*farmaco-* + gr. *philein* = a iubi). Tendința patologică de a lua medicamente (35).

Farmacofobie (*farmaco-* + gr. *phobos* = frică). Fobia față de medicamente (35).

Farmacognozie (*farmaco-* + gr. *gnosis* = cunoaștere). Parte a farmacologiei care studiază originea, proprietățile fizice și chimice și prepararea medicamentelor de origine vegetală, animală sau minerală (14).

Farmacografie (*farmaco-* + gr. *graphein* = a scrie), sin.: *Receptură*. Ramură a farmacologiei, care stabileşte regulile şi modalităţile de prescriere a medicamentelor (14).

Farmacologie (*farmaco-* + gr. *logos* = ştiinţă). Ramură a biologiei al cărei obiect este studiul medicamentelor sub toate aspectele (13). ~ **animală,** parte a farmacologiei care studiază experimental efectele medicamentelor, urmărind acţiunile biologice, dispoziţia în organism şi toxicitatea la animalele de laborator sănătoase sau bolnave (14). ~ **clinică,** ramură a farmacologiei, care studiază efectele medicamentelor la oameni, urmărind evaluarea acţiunilor farmacologice, a eficacităţii terapeutice, a efectelor secundare şi toxice (14). ~ **generală,** parte introductivă a farmacologiei, care studiază problemele generale pe care le ridică originea, structura, acţiunile farmacodinamice şi toxice, mecanismul de acţiune, dispoziţia în organism a medicamentelor (14). ~ **specială,** parte a farmacologiei care studiază grupele de medicamente şi medicamentele în parte (14).

Farmacomanie (*farmaco-* + gr. *mania* = nebunie). Tendinţa irezistibilă în a administra sau lua medicamente (35).

Farmacopee (*farmaco-* + gr. *poiein* = a face). Tratat fundamental, indispensabil ştiinţei şi practicii farmaceutice; cuprinde datele oficiale asupra identităţii şi purităţii obligatorii a substanţelor şi preparatelor farmaceutice, pentru a asigura calitatea şi uniformitatea lor (13).

Farmacopsihologie (Kraepelin) (*farmaco-* + gr. *psyche* = spirit, suflet + *logos* = ştiinţă). Studiul efectelor psihice ale toxicelor (35).

Farmacopsihoză (*farmaco-* + *psyche* = spirit, suflet + *-oză*). Termen utilizat pentru desemnarea psihozelor datorite diferitelor toxice (alcool, medicamente şi alte substanţe chimice) (35).

Farmacoterapie (*farmaco-* + gr. *therapeia* = tratament). Parte a farmacologiei al cărei obiect este folosirea medicamentelor la patul bolnavului (13).

Farmoreceptor. Complex biochimic, de obicei enzimatic, sau substrat caracterizat printr-o structură spaţială inframicroscopică particulară, capabil să fixeze în mod specific o substanţă farmacodinamică. Formarea complexului medicament-receptor poate declanşa o serie de reacţii biochimice şi biofizice, avînd ca rezultat efecte stimulatorii sau inhibitorii specifice. Alteori, medicamentul se fixează pe receptor fără să-l activeze – îl blochează – făcîndu-l indisponibil pentru alte substanţe fiziologice sau medicamentoase active (14).

Farnsworth. Testul ~, test pentru depistarea discromatopsiei, constînd din construirea unei diagrame prin clasarea a 15 pastile de culori diferite (28).

Farris. Testul ~, cercetarea hiperemiei precoce a ovarelor şobolancei impubere, sub acţiunea gonadotrofinelor hipofizare, a căror creştere precede ovulaţia (18).

Fascia (lat. = fîşie, fascie), sin.: *Fascie.* Pătură de ţesut conjunctiv areolar, situată dedesubtul pielii (*fascia superficialis*) sau între muşchi şi care formează teci ale muşchilor, sau învelişuri ale unor organe interne, ale nervilor sau ale vaselor sanguine (1). ~ **antebrachii,** fascia superficială, perimusculară, a antebraţului; în zonele ei proximale serveşte ca suprafaţă de inserţie pentru muşchi (1). ~ **axillaris,** fascia superficială a axilei întinsă între muşchii pectorali şi muşchii peretelui posterior, pe care îi şi înconjură, formîndu-le teci (1). ~ **brachii,** fascia superficială, perimusculară, a braţului (1). ~ **buccopharyngea,** complex conjunctiv format de aponevroza sau fascia buccinatorie şi ligamentul pterigomaxilar (1). ~**bulbi** (Tenoni), Capsula Tenon, vezi Tenon. ~ **cervicalis,** sin.: *Fascia colli,* complex conjunctivo-fascial al regiunii anterioare a gîtului, alcătuit dintr-o lamă subcutanată (*lamina superficialis*), una situată anterior de trahee (*lamina pretrachealis*), alta aflată anterior de coloana vertebrală (*lamina prevertebralis*) şi o teacă pentru mănunchiul vasculonervos al gîtului (*vagina carotica*) (1). ~ **clavipectoralis,** sin.: *Fascia coracoclavicularis,* porţiunea fasciei profunde a regiunii pectorale care se inserează pe claviculă şi procesul coracoid şi care înconjură muşchii *subclavius* şi pectoralul mic. Porţiunea dintre cei 2 muşchi este numită şi membrana sau ligamentul costocoracoidian (1). ~ **clitoridis,** fascia care înconjură capul clitorisului (1). ~ **colli,** *Fascia cervicalis.* ~ **coracoclavicularis,** *Fascia clavipectoralis.* ~ **cremasterica,** sin.: *Fascia Cooper,* pătură conjunctivă a funiculului spermatic, care completează planul muşchiului cremaster (1). ~ **cribriformis,** *Fascia cribrosa.* ~ **cribrosa,** sin.: *Fascia cribriformis,* porţiunea fasciei late care acoperă trigonul femural şi care este perforată de numeroase orificii pentru vase şi nervi (1). ~ **cruris,** fascia profundă a gambei, care se întinde de la genunchi la gleznă, înconjurînd muşchii gambei (1). ~ **dentata hippocampi,** *Gyrus dentatus.* ~ **diaphragmatis pelvis inferior,** sin.: *Aponevroza inferioară a ridicătorului anal,* lama conjunctivă care înveleşte faţa inferioară a diafragmului pelvian (1). ~ **diaphragmatis pelvis superior,** sin.: *Aponevroza superioară a ridicătorului anal,* lama conjunctivă care acoperă faţa superioară a diafragmului pelvian (1). ~ **diaphragmatis urogenitalis inferior,** sin.: *Ligamentul Carcassone, Membrana perinei,* lama conjunctivă care acoperă faţa superficială a diafragmului urogenital (1). ~ **diaphragmatis urogenitalis su-**

perior, sin. : *Ligamentul Carcassone,* lama conjunctivă care acoperă fața profundă a diafragmului urogenital (1). ~ **dorsalis manus,** fascia superficială a regiunii dorsale a mîinii, care acoperă tendoanele extensorilor degetelor, aderînd parțial de ele (1). ~ **dorsalis pedis,** fascia de pe fața dorsală a piciorului, aderentă de tendoanele mușchilor extensori ai degetelor (1). ~ **endothoracica,** lamă conjunctivă interpusă între pleura parietală și peretele cutiei toracice. Porțiunea corespunzătoare domului pleural constituie *membrana suprapleuralis,* iar porțiunea corespunzătoare diafragmului se numește *fascia phrenicopleuralis* (1). ~ **iliaca,** sin. *Fascia Abernethy,* fascia care acoperă suprafața pelviană a mușchiului iliac (1). ~ **iliopectinea,** sin. : *Arcus iliopectineus,* bandă conjunctivă întinsă între ligamentul inghinal și eminența iliopectinee și care separă între ele lacuna musculară de lacuna vasculară (1). ~ **lata,** fascia densă care înconjură mușchii coapsei (1). ~ **lata femoris,** fascia care învelește mușchii coapsei, fiind și loc de inserție pentru unii dintre ei (1). ~ **lunata,** zonă a fasciei profunde a fosei ischiorectale (1). ~ **masseterica,** sin. : *Aponevroza maseterică, Fascia parotideo-masseterica,* porțiune a fasciei cervicale care acoperă mușchiul maseter, incluzînd parțial și glanda parotidă (1). **Fasciae musculares oculi.** Tecile care înconjură mușchii extrinseci ai globului ocular (1). ~ **nuchae,** fascia care acoperă musculatura cefei (1). ~ **obturatorie,** porțiune a fasciei pelviene parietale, care acoperă fața pelviană a mușchiului obturator intern (1). **Fasciae orbitales.** Lame fibroase care înconjură partea posterioară a globului ocular și a unor structuri legate de acesta (1). ~ **parotideomasseterica,** *Fascia masseterica.* ~ **pectoralis,** fascie profundă, situată deasupra mușchiului pectoral mare, pe fața anterioară a toracelui (1). ~ **pelvis parietalis,** lama conjunctivă care învelește fața internă a peretelui osteomuscular al pelvisului (1). ~ **pelvis visceralis,** sin. : *Fascia endopelviană,* lama conjunctivă situată pe fețele laterale ale viscerelor pelviene, delimitînd între ea și acestea spațiul perivisceral (1) . ~ **penis profunda,** sin. : *Fascia Buck,* învelișul conjunctiv fibros, organizat, care înconjură corpul cavernos și corpul spongios al penisului (1). ~ **penis superficialis,** învelișul fibros situat subcutanat și care înconjură penisul ca un manșon, continuîndu-se cu fascia perineală superficială și tunica dartosului (1). ~ **pharyngobasilaris,** sin. : *Aponevroza faringiană,* porțiunea superioară a adventicei faringiene, care se întinde superior pînă la baza craniului (1). ~ **phrenicopleuralis,** vezi *Fascia endothoracica.* ~ **prostatae,** lama conjunctivă care înconjură prostata, în special pe fețele ei latero-inferioare (1). ~ **spermatica externa,** sin. : *Fascia Cowper,* înveliș conjunctiv care acoperă extern cordonul spermatic și testiculul și se continuă cu aponevroza mușchiului oblic extern pînă la inelul inghinal subcutanat (1). ~ **spermatica interna,** sin. : *Tunica vaginalis communis testis et funiculi spermatici,* pătura internă, care acoperă cordonul spermatic și testiculul și se continuă cu *fascia transverssalis* pînă la inelul inghinal abdominal (1). ~ **subperitonealis,** fascia care dublează peritoneul pelvian (1). ~ **superficialis perinei,** sin. : *Aponevroza superficială a perineului,* fascia subcutanată a regiunii perineale (1). ~ **temporalis,** fascia care acoperă mușchiul temporal ; unică în partea superioară, inferior se dublează într-o lamă superficială (*lamina superficialis*), care se prinde pe marginea superioară a arcadei zigomatice și o lamă profundă (*lamina profunda*), care se inserează pe fața medială a arcadei (1). ~ **thoracolumbalis,** sin. : *Fascia lumbodorsală,* lamă conjunctivă fibroasă, situată în regiunea lombară și toracică inferioară ; rezultă din fuziunea aponevrozelor de inserție a mușchilor : dorsal mare, dințat mic posteroinferior, oblic mic și transvers (1). ~ **transversalis,** fascie profundă a peretelui antero-lateral al abdomenului, situată între mușchiul transvers al abdomenului și peritoneu (1).

Fascicul (lat. *fasciculus* = mănunchi mic). *Fasciculus.* ~ **ansiform,** *Trabecula septomarginalis.* ~ **arcuat,** *Trabecula septomarginalis.* ~ **arcuat al creierului,** fibre nervoase de asociație lungi, formate dintr-o parte ventrală, care unește circumvoluțiile superioare și frontala mijlocie cu lobul temporal, și o parte dorsală (*fasciculus longitudinalis superior cerebri*), care unește porțiunile superioară și caudală a lobului frontal cu porțiunea parietală și occipitală a lobului temporal (1). ~ **calotei Gudden,** *Fasciculus mamillotegmentalis.* ~ **central al calotei,** *Tractus tegmentalis centralis.* ~ **cricoidian al mușchiului constrictor inferior al faringelui,** *Pars cricopharyngea musculi constrictoris pharyngis inferioris.* ~ **fundamental,** *Fasciculi proprii.* ~ **occipitofrontal,** mănunchi de fibre lungi de asociație care se întind de la cortexul lobului frontal la cortexul lobului occipital (1). ~ **occipitotalamic,** mănunchi de fibre nervoase care leagă talamusul cu lobul occipital (1). ~ **olfactiv bazal,** sistem difuz de fibre nervoase, care pleacă din nucleii olfactivi bazali, trec dedesubtul capului nucleului caudat, dau fibre terminale sau colaterale la *tuber cinereum* și corpii mamilari (tract olfactohipotalamic) și se continuă cu tegmentul creierului mijlociu (tract olfactotegmental) ; unele ating măduva spinării (1). ~ **piramidal anterior,** *Tractus corticospinalis anterior.* ~ **piramidal direct,** *Tractus corticospinalis anterior.* ~ **pira-**

midal încrucişat, *Tractus corticospinalis lateralis.* ~ **piramidal lateral,** *Tractus corticospinalis lateralis.* ~ **radiant,** totalitatea radiaţiilor dirijate emise de un tub radiogen. Calitativ, sursa radiogenă emite radiaţii cu lungimi de undă diferite (fascicul policromatic) (36). ~ **restant al cordonului lateral,** *Fasciculi proprii.* ~ **spinocerebelos direct Flechsig,** *Tractus spinocerebellaris posterior.* ~ **spinocerebelos încrucişat,** *Tractus spinocerebellaris anterior.* ~ **spinoolivar,** Tractul spinoolivar. ~ **subcalos,** tract de fibre nervoase de asociaţie lungi, care se găsesc dedesubtul corpului calos şi leagă lobii frontal, parietal şi occipital. (1). ~ **în virgulă Schultze,** vezi *Fasciculus interfascicularis.*

Vezi şi: D'Azyr, Burdach, Goll, Gowers, His, Kent, Monakov, Schütz, Türk.

Fasciculaţie. Contracţie fasciculară (32).

Fasciculus (lat. = mănunchi mic), sin.: *Fascicul.* 1. În histologie, un mănunchi de nervi, muşchi sau fibre tendinoase, separate prin ţesut conjunctiv (de ex. fibrele musculare separate de *perimisium*) (1). 2. În neurologie, un mănunchi sau tract de fibre nervoase presupuse ca avînd conexiuni şi funcţii comune (1). ~ **anterolateralis superficialis,** *Tractus spinocerebellaris anterior.* ~ **atrioventricularis,** sin.: *Fasciculul His,* porţiunea ţesutului cardionector al inimii care coboară din nodulul atrioventricular în septul interventricular membranos (unde se numeşte *truncus*) şi apoi în cel muscular, unde se împarte în două ramuri: *crus dextrum* şi *crus sinistrum* (1). ~ **cerebrospinalis anterior,** *Tractus corticospinalis anterior.* ~ **cerebrospinalis lateralis,** *Tractus corticospinalis lateralis.* ~ **cuneatus medullae oblongatae,** sin.: *Fasciculul Burdach,* prelungirea în bulb a *fasciculus cuneatus medullae spinalis* (1). ~ **cuneatus medullae spinalis,** sin.: *Fasciculul Burdach,* fascicul posterior şi lateral al măduvei spinării care conţine fibre proprioceptive destinate nucleului *cuneatus* (1). ~ **gracilis medullae oblongatae,** sin.: *Fasciculul Goll,* prelungirea în bulb a *fasciculus gracilis medullae spinalis* (1). ~ **gracilis medullae spinalis,** sin.: *Fasciculul Goll,* fascicul posterior şi paramedial al măduvei spinării, care conţine fibre proprioceptive destinate nucleului *gracilis* (1). ~ **interfascicularis,** sin.: *Fasciculus semilunaris, Fasciculul în virgulă Schultze,* fasciculul „în virgulă" al fibrelor descendente ale căii proprioceptive din funiculul posterior (1). ~ **lateralis plexus brachialis,** complex de fibre nervoase situat lateral de artera axilară şi format prin unirea ramurilor anterioare ale nervilor spinali C_5, C_6 şi C_7 (1). ~ **lateralis proprius flechsigi,** *Fasciculi proprii.* ~ **longitudinalis dorsalis,** sin.: *Fasciculul Schütz, Tractul periventricular,* fibre nervoase cu originea în nucleii hipotalamic posterior, tuberal şi supraoptic; unele se termină în nucleul talamic dorso-medial şi în unii nuclei ai liniei mediane, altele coboară dorsal de apeductul cerebral şi se termină în *tectum mesencephali,* iar altele coboară ventral de apeduct în porţiunea subependimară a substanţei cenuşii centrale şi se termină în nucleii vestibular şi dorsal ai vagului; aceste fibre formează tractul periependimar (1). ~ **longitudinalis inferior cerebri,** mănunchi de fibre nervoase de asociaţie lungi, care trec orizontal pe peretele lateral al coarnelor posterioare şi inferioare ale ventriculului lateral şi care se întind de la lobul occipital la lobul temporal (1). ~ **longitudinalis medialis,** unul din cele două mănunchiuri de fibre medulare situate aproape de linia mediană imediat ventral de substanţa cenuşie centrală şi care se întinde de la măduva spinală superioară la terminaţia rostrală a creierului mijlociu (1). ~ **longitudinalis superior cerebri,** vezi Fasciculul arcuat al creierului. ~ **mamillothalamicus,** sin.: *Fasciculul Vicq d'Azyr,* fibre nervoase care merg de la corpul mamilar la nucleul anterior al talamusului (1). ~ **mamillotegmentalis,** sin.: *Fasciculul calotei Gudden,* fibre nervoase care provin din corpii mamilari şi se termină în nucleul tegmental al creierului mijlociu (1). ~ **medialis plexus brachialis,** complex de fibre nervoase situat medial de artera axilară şi format prin unirea ramurilor anterioare ale nervilor spinali C_8 şi T_1 (1). ~ **posterior plexus brachialis,** complex de fibre nervoase format prin unirea ramurilor posterioare ale nervilor spinali C_5, C_6, C_7, C_8 şi T_1 (1). **Fasciculi proprii,** sin.: *Fascicul fundamental, Fascicul restant al cordonului lateral, Fasciculus lateralis proprius flechsigi, Tractul spinospinal.* Fascicule alcătuite din fibre de asociaţie ascendente şi descendente, care înconjură substanţa cenuşie a măduvei spinării (1). **Fasciculi pyramidales.** *Tractus corticospinales.* ~ **pyramidalis anterior,** *Tractus corticospinalis anterior.* ~ **pyramidalis lateralis,** *Tractus corticospinalis lateralis.* ~ **retroflexus,** sin.: *Banda Meynert, Tractul habenulopeduncular,* mănunchi de fibre nervoase care leagă nucleul habenular cu nucleul interpeduncular al creierului mijlociu; conduce impulsurile olfactive (1). **Fasciculi rubroreticulares.** Fibre nervoase care coboară din nucleul roşu şi se termină în nucleii formaţiunii reticulare (1). ~ **semilunaris,** *Fasciculus interfascicularis.* ~ **septomarginalis,** sin.: *Aria ovală Flechsig,* tract nervos compus din fibre descendente cu originea în rădăcina dorsală şi în coloanele dorsale situat în funiculul posterior al măduvei toracice (1). ~ **solitarius,** *Tractus solitarius.* **Fasciculi transversi aponeurosis palmaris.** Grup de fibre, orientate transversal, în interiorul aponevrozei palmare (1). **Fasciculi transversi aponeurosis plantaris.** Grup de fibre, orientate transversal, în interiorul aponevrozei plantare (1). ~ **uncinatus,** fibre nervoase de asociație lungi, care se găsesc imediat dedesubtul lui *limen insulae* și leagă *giri orbitali* cu girul hipocampului și lobul temporal, precum și lobul frontal cu lobul occipital (1).

Fascie (lat. *fascia* = fîșie, fascie). *Fascia.* ~ **endopelviană,** *Fascia pelvis visceralis.* ~ **intercolumnară.** 1. Fascie atașată de stîlpii inelului abdominal extern (1). 2. Porțiune a fasciei diafragmatice localizată între cei 2 mușchi pubococcigieni (1). ~ **ischiorectală,** fascia care acoperă fața perineală a mușchiului *levator ani* și trece în fosa ischiorectală (1). ~ **lombodorsală,** *Fascia thoracolumbalis.* ~ **pectineală,** sin.: *Fascia pubică,* porțiune a fasciei lata corespunzătoare mușchiului pectineu (1). ~ **prostatoperitoneală,** Fascia Denonvilliers, vezi Denonvilliers. ~ **pubică,** Fascia pectineală. ~ **renală,** Fascia Gerota, vezi Gerota. ~ **triunghiulară,** porțiunea din ligamentul inghinal formată din fibre reflectate (1).

Vezi și: Abernethy, Buck, Camper, Calles, Cooper, Cowper, Denonvilliers, Gerota, Halban, Scarpa, Sibson, Waldeyer.

Fasciectomie (*fascie* + gr. *ektome* = excizie). 1. Excizia unei fascii în vederea prelevării materialului organic necesar pentru o artroplastie (24). 2. Excizia unei fascii care determină prin retracția ei diformități ale segmentelor aparatului locomotor (24).

Fascinație hipnotică. Stadiul de hipnoză profundă (35).

Fasciodeză (*fascie* + gr. *desis* = legătură). Intervenție chirurgicală prin care se tinde la corectarea unei deficiențe musculare — de obicei poliomielitică — cu ajutorul unei benzi de fascia lata, prelevată extemporaneu, care fixează extremitățile osoase ale unei articulații ca un ligament, împiedicînd producerea unei mișcări anormale într-un anumit sens (24).

Vezi și: Stoffel.

Fasciola. Gen de viermi paraziți din familia *Fasciolidae,* clasa *Trematoda.* *Specii mai importante:* *F. gigantica* (sin.: *Distoma giganteum*) este întîlnită în căile biliare ale unor animale (capră, oaie, bou, girafă, zebră etc.) și foarte rar la om; *F. hepatica* (sin.: *F. humana, Distoma hepaticum*) este întîlnită în căile biliare la diferite specii de animale, în special la ovidee și bovidee, dar uneori și la om, la care determină fascioloza hepatică (31). ~ **cinerea,** *Gyrus fasciolaris.*

Fasciolopsis. Gen de viermi paraziți din familia *Fasciolidae,* clasa *Trematoda.* Specia tip, *F. buski* (sin.: *Distoma crassum*), este agentul patogen principal al distomatozei intestinale la om (31).

Fascioloză. Boală parazitară determinată de paraziți din genul *Fasciola* (31). ~ **hepatică,** boală parazitară, în cadrul distomatozelor hepatice, determinată de localizarea în căile biliare a parazitului *Fasciola hepatica*; se manifestă prin icter, ascită, edeme ale membrelor inferioare, putînd duce la cașexie și moarte (31).

Fascioplastie (*fascie* + gr. *plassein* = a forma). Împlinirea unei soluții de continuitate a fasciei, cu ajutorul materialelor organice auto- sau heterogene; este recomandată în herniile musculare (24).

Fasciorafie (*fascie* + gr. *rhaphe* = sutură). Suturarea unei fascii (11).

Fasciotomie (*fascie* + gr. *tome* = tăiere). 1. Incizia unei fascii (24). 2. Incizia fasciei care determină prin retracția ei diformități ale segmentelor aparatului locomotor (24). ~ **profundă,** sin.: *Operația Steindler,* răzuirea inserției posterioare a aponevrozei plantare, cu secțiunea ligamentului calcaneocuboidian, pentru corectarea piciorului *cav* (24).

Fasmofobie (gr. *phasma* = apariție + *phobos* = frică). Frica de strigoi (35).

Fastigium (lat. = culme, vîrf). 1. Porțiunea cerebelului care formează un unghi în plafonul ventriculului al IV-lea, între *velum medulare anterius* și *tela coroidea* (1). 2. Stadiul cel mai înalt al unei febre (sin.: *Acmen, Acmee*) (8).

Fașă (lat. *fascia*). Fîșie de tifon sau din alt material de bumbac, rulată ca un sul și folosită pentru fixarea unui pansament sau pentru imobilizarea unei părți a corpului (11). ~ **gipsată,** fașă din tifon hidrofil, organdi sau tarlatan, pe care se presară un strat subțire de pulbere de gips, pentru folosirea ei la confecționarea aparatelor gipsate (24).

Fatalitate (lat. *fatalitas*). În statistica sanitară, raportul dintre numărul deceselor printr-o anumită cauză înmulțit cu 100 și numărul îmbolnăvirilor din aceeași cauză. Se exprimă adesea prin D% (adică decese la 100 bolnavi) și se calculează după formula:

$$D\% = \frac{\text{nr. decese de o cauză} \times 100}{\text{nr. îmbolnăviri prin aceeași cauză}} \quad (8).$$

Față (lat. *facies*). Vezi *Facies.* ~ **abdominală,** Față hipocratică. ~ **acromegalică,** hipertrofie de natură hipofizară a buzelor, nasului, bărbiei, arcadelor sprîncenoase și a urechilor (38). ~ **hipocratică,** sin.: *Față abdominală,* deshidratarea țesuturilor feței, însoțită de o atonie neurovegetativă, care dă o expresie de suferință bolnavilor de peritonită (38). ~ **incizală a dinților,** marginea triturantă a dinților anteriori (39). ~ **masticatorie a dinților,** Față ocluzală a dinților. ~ **ocluzală a dinților,** sin.: *Față masticatorie a dinților*, *Față triturantă a dinților*, suprafața activă de masticație a dinților laterali (39). ~ **de pasăre,** Microgenie. ~ **triturantă a dinților,** Față ocluzală a dinților.

Fațetă. O suprafață mică (1). ~ **dentară,** construcție protetică ce reconstituie partea vizibilă a dinților artificiali (fațetă vestibulară sau ocluzală), avînd forma și culoarea corespunzătoare; se confecționează din diferite materiale (acrilat, porțelan) (38).

Vezi și: Schröder.

Fauces (lat. = gîtlej), sin.: *Gîtlej*. Spațiul înconjurat de palatul moale, arcurile palatine și baza limbii: reprezintă orificiul de comunicare dintre cavitatea bucală și faringe (1).

Fauchard, Pierre, 1678–1761. **Boala ~,** sin.: *Amfodontoză*, *Parodontoză*, proces patologic complex al parodonțiului marginal, la care contribuie o serie de factori predispozanți generali de origine endogenă (tulburări neurovegetative, endocrine, metabolice), factori iritativi locali de origine exogenă (tartru) și factori funcționali (ocluzie traumatizantă etc.), care duc la atrofia alveolară distrofică, de obicei fără fenomene inflamatorii (38).

Faucher. Tubul ~, tub de cauciuc lung de 1,50 m, cu diametrul de 10–12 mm și prevăzut către vîrful său cu două orificii laterale; este folosit pentru spălătura gastrică (11).

Faună (fr. *faune*). Totalitatea animalelor care conviețuiesc într-o anumită regiune (31). ~ **anofelină,** totalitatea speciilor de anofeli domestici, peridomestici sau sălbatici, dintr-o anumită regiune (31). ~ **cadaverică,** diverse specii de insecte și larve care își depun ouăle și trăiesc pe cadavru, succedîndu-se în timp, permițînd stabilirea timpului trecut de la deces (23).

Faure, Jean Louis. **Pensa ~,** pensă de biopsie a colului uterin, cu două ramuri care pot tăia un fragment discoidal (18).

Favidă, sin.: *Acoridă*. Erupție secundă, alergică, de aspect lichenoid sau eczematoid, apărînd la bolnavii de favus pe trunchi sau în alte regiuni, la distanță de focarul favic (12).

Favism. Enzimopatie congenitală, caracterizată prin lipsa glucozo-6-fosfatdehidrogenazei din eritrocite; se manifestă prin crize de anemii hemolitice după administrare de sulfamide, derivați de anilină sau după ingerare de derivate din boabele plantei *Vicia fava* (33).

Favus (lat. = fagure), sin.: *Porrigo favosa*, *Tinea favosa*. Dermatomicoză a pielii capului, provocată de *Trichophyton* (*Achorion*) *schönleini*. Leziunea elementară este „godeul favic" sau *scutula*, aglomerare de paraziți, rotundă, deprimată în centru, de culoare galbenă ca sulful. Părul este cenușiu, decolorat și fără luciu. Leziunile emană un miros caracteristic de urină de șoarece. Duce la alopecii cicatriceale definitive. Alte localizări: unghie, pielea glabră; dă extrem de rar leziuni viscerale sau generalizate (12). ~ **alopecic,** favus fără godeuri, ducînd de la început la cicatrice alopecice (12). ~ **cu godeuri,** forma clasică de favus (12). ~ **impetigoid,** formă de favus caracterizată prin plăci acoperite de cruste gălbui, translucide, simulînd un impetigo (12). ~ **papiroid,** formă rară de favus, foarte contagioasă, prezentînd plăci crustoase de aspect papiraceu (12). ~ **pitiriazic,** formă de favus caracterizată prin plăci bine delimitate, acoperite cu scuame mici, uscate, cenușii (12). ~ **schiros,** favus în care godeurile numeroase aglomerează firele de păr într-o adevărată carapace (12).

Fazakas. Operația ~, artroriză plantară a articulației metatarsohaluciene prin dedublarea capului primului metatarsian și alunecarea jumătății plantare anterior, recomandată în *hallux flexus* paralitic (24).

Fază (gr. *phasis* = aparență). 1. Termen utilizat în sens medical, de obicei în psihiatrie, pentru denumirea stărilor succesive în evoluția bolilor periodice (fază depresivă, fază maniacală etc.) (35). 2. Etapă în evoluția unui proces (10). ~ **aerobă a travaliului muscular,** totalitatea proceselor biochimice care duc la oxidarea directă a cataboliților rezultați din faza anaerobă a contracției musculare (9). ~ **anaerobă a travaliului muscular,** totalitatea proceselor biochimice din mușchi care duc la descompunerea glicogenului pînă la acid lactic, fără intervenția oxigenului (9). ~ **critică,** sin.: *Punct mort*, în medicina culturii fizice, expresia tulburărilor funcționale care apar într-o anumită perioadă din cursul unui efort fizic intens, manifestată prin tahipnee, tahicardie, hipertensiune, crampe musculare, depresiune psihică (24). ~ **dispersantă,** vezi Sistem dispers. ~ **dispersată,** vezi Sistem dispers. ~ **dispersă,** vezi Sistem dispers. ~ **estrogenică,** perioadă din ciclul genital al femeii adulte, în care organismul acesteia se află numai sub acțiunea hormonilor estrogeni secretați de foliculii ovarieni. În faza estrogenică, endometrul proliferează; faza se întinde în timp de la terminarea fluxului menstrual pînă în momentul pontei foliculare (18). ~ **izometrică,** denumire dată fazei de punere în tensiune a unui mușchi care se contractă fără a se scurta (15). ~ **izotonică,** faza de scurtare care urmează punerii în tensiune a mușchiului în timpul contracției (15). ~ **luteinică,** perioadă din ciclul genital al femeii adulte, în care organismul acesteia se află sub acțiunea atît a hormonilor estrogeni, cît și a hormonului progestativ secretat de către corpul galben. Această fază se întinde în timp din momentul pontei foliculare pînă la apariţia menstruaţiei. Se caracterizează prin transformarea secretorie a mucoasei uterine în vederea nidării oului (18). ~ **preclinică**, stare a organismului infectat constînd din modificări biologice, biochimice şi fiziopatologice, care preced apariţia primelor semne clinice din invazia unei boli infecţioase (8). ~ **refractară**, vezi Batmotropism. ~ **de repaus intermitotică**, Timp intermitotic. ~ **de repaus premitotică**, ultima fază a timpului intermitotic, premergătoare mitozei următoare (19).

Fazină. Substanţă azotată cu efect toxic care se găseşte în fasole. Fiind inactivată la fierberea prelungită, o bună prelucrare termică împiedică apariţia semnelor toxice (greţuri, vărsături) (20).

Făină (lat. *farina*). Pulbere obţinută prin măcinarea anumitor materiale (Dicţionarul limbii române moderne). ~ **de os**, os măcinat foarte fin (în mojar steril), folosit ca material de transplantare în cura chirurgicală a pseudartrozei (24).

Făt (lat. *fetus*). *Foetus.*

F-ducţie. Sexducţie.

Fe. Simbolul fierului (5).

Febră (lat. *febris*), sin. : *Pirexie.* Creşterea peste valori normale a temperaturii unui organism, de cauză patologică, prin tulburarea funcţiei de termoreglare şi a echilibrului dinamic între producţia de căldură sau termoreglarea chimică şi pierderea de căldură sau termoreglarea fizică. Temperatura normală a corpului omenesc, măsurată în axilă, este de 36—37° C (8). ~ **de Aden**, Denga. ~ **africană de căpuşă**, febră recurentă, răspîndită în Africa tropicală şi orientală, produsă de *Borrelia duttoni* şi transmisă prin căpuşa *Ornithodorus moubata* (8). ~ **aftoasă**, viroză specifică animalelor paricopitate, la care determină întinse enzootii sau chiar panzootii, şi transmisă excepţional omului, la care produce febră şi erupţii veziculoase pe mucoase (22). ~ **albastră**, Febra pătată a Munţilor Stîncoşi. ~ **algidă pernicioasă**, formă clinică a malariei grave, caracterizată prin predominanţa fenomenelor de insuficienţă circulatorie periferică (hipotermie, sudori reci, extremităţi reci) (8). ~ **americană prin muşcătură de căpuşă**, Febra pătată a Munţilor Stîncoşi. ~ **de Andaman**, formă de leptospiroză descrisă în insulele Andaman, întîlnită la muncitorii din orezării, de pe plantaţiile de nucă de cocos şi din regiuni mlăştinoase, evoluînd clinic icteric sau anicteric; rezervorul animal nu este cunoscut (8). ~ **anteponens**, apariţia accesului malaric febril înainte de momentul la care era aşteptat (8). ~ **de apă**, Leptospiroză cu *Leptospira grippotyphosa.* ~ **cu „apă neagră”**, vezi Febră bilioasă hemoglobinurică. ~ **articulaţiilor**, Denga. ~ **artificială**, ridicarea temperaturii corpului în scop terapeutic prin mijloace artificiale (vaccin polimicrobian, malarioterapie, piretoterapie etc.) (8). ~ **ataxică**, Tifos exantematic. ~ **australiană**, Febră Q. ~ **bifazică**, curbă febrilă în 2 timpi separaţi printr-o perioadă de afebrilitate de cîteva zile, întîlnită în infecţiile virotice (rujeolă, varicelă, febra în M din gripă, febra în dromader din poliomielită), în leptospiroze, precum şi în alte infecţii, în care de obicei al doilea croşet relevă apariţia unei complicaţii (8). ~ **bilioasă**, Leptospiroză icterohemoragică. ~ **bilioasă hemoglobinurică**, sin. : *Febră hemoglobinurică, Hemoglobinurie malarică*, sindrom foarte grav, cu sfîrşit letal, apărînd în cursul malariei tratate cu chinină şi caracterizat prin hemoglobinurie masivă, icter, febră, vărsături bilioase, colici abdominale, lombalgii, urini de culoare roşie-închisă pînă la negricioasă (febră cu „apă neagră”) (8). ~ **bilioasă remitentă**, formă clinică severă a malariei tropicale, cu vărsături bilioase şi icter intens; prin tratament antipaludic evoluează ca o formă obişnuită (8). ~ **braziliană**, Febra pătată a Munţilor Stîncoşi. ~ **buchet**, Denga. ~ **Bullis**, îmbolnăvire febrilă, denumită astfel după locul unde s-a descris iniţial, provocată de o specie de rickettsie transmisă prin căpuşa *Ambylomma americanum* ; este considerată de unii autori identică cu denga ; se caracterizează prin cefalee retroorbitară şi occipitală, limfadenită şi leucopenie cu neutropenie (8). ~ **buloasă**, Pemfigus acut febril şi grav. ~ **butonoasă**, sin. : *Febră Carducci, Febră escaronodulară, Febră marocană de vară, Febră de Marsilia, Febră de Mediterana, Febră pătată mediteraneană, Febră de Tunis, Tifos marocan, Tifos de vară*, boală infecţioasă acută din grupul zoonozelor, provocată de *Rickettsia conori*, cu rezervor de virus cîinele, de la care se poate transmite la om prin căpuşa *Ripicephalus sanguineus.* Se manifestă clinic prin debut brusc, febră mare, cefalee puternică, astenie, dureri musculare, facies vultuos şi o erupţie papulonodulară caracteristică (butonoasă), care păleşte în 10—12 zile, lăsînd pigmentaţii (8). ~ **Bwamba**, boală virală în general benignă, descrisă în Africa, în special în Uganda şi caracterizată, în cele mai multe cazuri, prin stare febrilă trecătoare; alteori poate constitui un stadiu în evoluţia unor encefalite. Vezi şi Encefalita africană (8). ~ **de California**, Coccidioidomicoză. ~ **Carducci**, Febră butonoasă. ~ **caşectică**, febră însoţind perioada de caşexie marcată din cursul unor boli consumptive (Kala-Azar, tuberculoză etc.) (8). ~ **de căpuşă**, denumire generică, cu accent asupra sindromului febril, pentru o serie de boli umane provocate de virusuri sau rickettsii şi transmise prin muşcătură de căpuşe (encefalite primitive, febra butonoasă, tifosul de căpuşă etc.) (8). ~ **de căpuşă de Colorado,** sin. : *Febra de Colorado, Febra Munţilor Americani,* boală virală transmisă prin căpuşa *Dermacentor andersoni,* caracterizată prin febră bifazică de scurtă durată, leucopenie şi neutropenie, cu manifestări clinice polimorfe, uneori prezentînd tablou de encefalită sau meningită severă, în special la copii (8). ~ **de căpuşă din Queenslandul de Nord,** rickettsioză benignă, transmisă prin ixodide, descoperită în cursul celui de al 2-lea război mondial, în nordul provinciei Queensland; este provocată de *Rickettsia australis* (8). ~ **de cinci zile,** sin. : *Febră de Ikwa, Febră de Meuse, Febră moldo-valahică, Febră nevralgică paroxistică, Febră nevralgică periodică, Febră de Oka, Febră de Pola, Febră quintana, Febră de Salonic, Febră tibialgică, Febră de tranşee, Febră de Ucraina, Febră de Volhinia,* boală infecţioasă şi epidemică apărînd în condiţii de lipsă de igienă şi parazitism intens, provocată de *Rickettsia quintana,* cu rezervor extrauman natural discutabil şi transmisă de la om la om prin intermediul păduchelui. Evoluează clinic foarte polimorf, de obicei sub formă de 3—5 accese febrile, care se repetă cel mai adesea la 5 zile sau la 3—6 zile interval. Febra este însoţită de dureri tibiale, transpiraţii profuze şi, în o treime din cazuri, de o erupţie rozeoliformă discretă şi fugace, cu stare generală adesea nemodificată; în tabloul sanguin se constată leucocitoză cu neutrofilie (8). ~ **de Cipru,** Bruceloză caprină. ~ **citadină,** Febră galbenă urbană. ~ **de cîmp,** Leptospiroză cu *Leptospira grippotyphosa.* ~ **de cînepă,** episod febril, însoţit de manifestări respiratorii, apărînd la muncitorii care prelucrează cînepa; este datorită probabil unor endotoxine bacteriene (9). ~ **de Colorado,** Febra de căpuşă de Colorado. ~ **de Congo,** varietate de tifos murin întîlnită în Congo (8). ~ **continuă,** tip de febră care se menţine mai multă vreme — săptămîni şi luni — la un nivel ridicat, puţin variabil, cu oscilaţii zilnice ce nu depăşesc 1° (8). ~ **de cosit,** Leptospiroză cu *Leptospira grippotyphosa.* ~ **criptogenetică,** febră a cărei natură nu poate fi precizată prin examene anamnestice, clinice şi investigaţii de laborator (8). ~ **critică de trei zile,** Exantem subit postfebril. ~ **cuartă,** Malarie cuartă. ~ **Cynopterus A,** sin. : *Febră de liliac,* formă de leptospiroză, întîlnită în Jawa, asemănătoare clinic cu leptospiroza icterohemoragică; este provocată de *Leptospira schüffneri,* fiind transmisă la om de specia de liliac *Cynopterus* (8). ~ **de Dalmaţia,** Febră papataci. ~ **dandy,** Denga. ~ **de deşert,** Febră Q. ~ **dublă cuartă,** formă clinică de malarie, în care accesele febrile apar în 2 zile succesive, cu o zi pauză (8). ~ **dumdum** Leishmanioză viscerală. ~ **Dutton recidivantă,** vezi Dutton. ~ **enterică,** Febră tifoidă. ~ **eruptivă,** în sens larg, boală infecţioasă febrilă însoţită de exantem; în sens restrîns, denumire generică pentru cele 6 boli infecţioase eruptive ale copilăriei (8). ~ **escaro-nodulară,** Febră butonoasă. ~ **esenţială,** stare febrilă a cărei etiologie rămîne nedeterminată (8). ~ **estivo-autumnală,** Malarie terţă malignă. ~ **exantematică.** 1. În sens generic, denumirea se referă la febrele însoţite de exantem (8). 2. În sens restrîns, denumirea este utilizată pentru rickettsioze exantematice, în special tifosul exantematic (8). ~ **exantematică de trei zile,** Exantem subit postfebril. ~ **faringoconjunctivală,** infecţie virală provocată de virusuri din grupul APC, apărînd uneori în mici epidemii. Se manifestă clinic prin febră, cefalee, dureri la deglutiţie, hiperemie conjunctivală deseori unilaterală, hiperemie nazofaringiană, adenopatii, hipertrofie şi congestie amigdaliană, mai rar secreţie nazală, otită medie, splenomegalie, meningism, tuse (8). ~ **în ferăstrău,** sin. : *Subfebrilitate rigidă în ferăstrău,* curbă febrilă cu oscilaţii mici, de cîteva zecimi de grad, urcînd pînă la 37°,5 C, de natură cel mai adesea neinfecţioasă, neinfluenţată în general de antitermice; este întîlnită în discrinii, nevroza astenică postinfecţioasă şi în evoluţia multor boli infecţioase (8). ~ **de fîn,** Coriza spastică sezonieră. ~ **fluvială de Japonia,** Tifos tsutsugamushi. ~ **de foamete,** Febră recurentă. ~ **de fum,** afecţiune acută, simulînd accesul malaric, consecutivă inhalării aerosolilor de oxizi metalici proaspăt generaţi sau aerosolilor de politetrafluoretilenă (9). ~ **galbenă,** sin. : *Tifos amaril, Tifos nautic, Tifos tropical,* boală infecţioasă acută exotică, provocată de virusul amaril, transmisă prin intermediul ţînţarului *Stegomyia fasciata.* Evoluează clinic în două faze distincte, separate printr-o perioadă de remisiune scurtă: faza de ,,febră roşie'' şi ,,faza galbenă''. Simptome caracteristice: icter, hemoragii, în special gastrointestinale, albuminurie marcată. Anatomopatologic se constată leziuni distrofice ale ficatului, eroziuni în organele cavitare şi o eritrofagie marcată a celulelor reticulohistiocitare (2; 8). ~ **galbenă de junglă,** sin. : *Febră galbenă silvestră,* varietate de febră galbenă, întîlnită în junglă, transmisă prin *Aedes simpsoni* sau *Haemagogus capricorni* şi *Haemagogus equineus,* al cărui rezervor de virus este, pe lîngă omul bolnav, maimuţa (8). ~ **galbenă mediteraneană,** Leptospiroză icterohemoragică. ~ **galbenă rurală,** varietate clinică a febrei galbene, întîlnită în special în Brazilia, avînd ca vector *Aedes scapularis* sau *Aedes leucoceloemos* și rezervor de virus omul bolnav (8). ~ **galbenă silvestră,** Febră galbenă de junglă. ~ **galbenă urbană,** sin.: *Febră citadină, Febră orășenească tropicală,* unul din cele 3 mari tipuri de febră galbenă, cu rezervor de virus exclusiv omul bolnav, transmisă prin țînțarul *Aedes aegypti* și întîlnită în special în orașe (8). ~ **ganglionară,** Mononucleoză infecțioasă. ~ **ganglionară limfemoidă,** Mononucleoză infecțioasă. ~ **de Gibraltar,** Bruceloză caprină. ~ **gotică,** tip de curbă febrilă asemănătoare febrei intermitente (8). ~ **de Hasami,** sin.: *Akiyami A., Febră de Hasamyami, Febră de toamnă,* leptospiroză provocată de *Leptospira autumnalis,* însoțită adesea de un icter ușor, apărînd în orientul îndepărtat, mai ales în Japonia (8). ~ **de Hasamyami,** Febră de Hasami. ~ **de Haverhill,** sin.: *Eritem artritic epidemic,* boală observată în America de Nord, cu apariție în mici epidemii, datorită streptobacilului moniliformis și transmisă la om prin mușcătură de șobolan. Simptomatologia clinică este dominată de fenomene locale și artralgii de aspectul unei poliartrite (8). ~ **hectică,** tip de febră caracterizat prin oscilații foarte mari (3—5°C) ale temperaturii zilnice, cu scăderi bruște pînă la normal și subnormal, observat în septicemii și unele forme grave de tuberculoză (8). ~ **hemoglobinurică,** Febră bilioasă hemoglobinurică. ~ **hemoragică,** sin.: *Febră de Manciuria,* denumire generică pentru un grup de boli virale, endemoepidemice, cu evoluție severă (mortalitate 15—30%), răspîndite mai ales în Extremul Orient, cu rezervor de virus rozătoarele sălbatice și transmise la om prin căpușe. Se manifestă clinic prin febră, hemoragii multiple cutanate și viscerale, leziuni renale constante, toxemie și tulburări nervoase importante; se însoțesc uneori de icter (8). ~ **hemoragică de Crimeea,** sin.: *Capilarotoxicoza infecțioasă acută,* boală provocată de un virus care se transmite la om prin înțepătura căpușei *Hyalomma marginatum,* cu hiperemie accentuată generalizată și sufuziuni sanguine fără leziuni importante ale pereților vasculari; se însoțește de leziuni distrofice moderate ale viscerelor (2). ~ **hemoragică de Omsk,** formă clinică de febră hemoragică transmisă prin căpușa *Hyalomma marginatum,* evoluînd clinic cu leziuni renale grave (8). ~ **de Ikwa,** Febră de cinci zile. ~ **de inaniție,** febră tranzitorie apărînd la copilul mic, în special la sugar, favorizată de imperfecțiunea aparatului termoreglator la această vîrstă și determinată de deshidratare și alimentație deficitară (8). ~ **indiană X K,** varietate de rickettsioză din India, cu evoluție în general ușoară, transmisă prin trombiculide și căpușe (8). ~ **intermitentă,** tip de curbă febrilă caracterizată prin variații zilnice de la normal pînă la diferite grade de pirexie, după care temperatura revine din nou la normal (8). ~ **intermitentă neregulată,** febră intermitentă cu aspect neregulat, întîlnită în septicemii, supurații, febra tifoidă a sugarului și copilului mic, angiocolite, pielite etc. (8). ~ **intermitentă regulată,** tip de febră în care ascensiunea febrilă survine sub formă de accese, care se repetă la intervale regulate de timp (de ex. în malarie) (8). ~ **de inundație,** Leptospiroză cu *Leptospira grippotyphosa.* ~ **de iritație** febră generată de prezența în organism a unor substanțe cu efect iritant (corpi străini, substanțe chimice de fixație etc.) (8). ~ **de Islanda,** Tifos tsutsugamushi. ~ **de Izumi,** boală asemănătoare scarlatinei, de etiologie probabil virală, descrisă în Japonia și apărînd la copii în epidemii de primăvară și toamnă. Se caracterizează prin curbă febrilă bifazică și un exantem, inițial scarlatiniform, care la al 2-lea croșet febril ia un aspect morbiliform (8). ~ **japoneză de șapte zile,** Febră de șapte zile. ~ **de junglă,** formă clinică a malariei pernicioase întîlnită în estul Indiei (8). ~ **de Kedani,** Tifos tsutsugamushi. ~ **de Kyoto,** leptospiroză febrilă de 7 zile, mai frecventă în Japonia la muncitorii agricoli și forestieri. În mod obișnuit nu se însoțește de icter și are o evoluție benignă (8). ~ **de lapte.** 1. Îmbolnăviri în general endemice și familiale, provocate prin consumul de lapte crud de la capre, mai rar de la vaci infectate cu arbovirusuri; evoluează cel mai adesea subclinic, iar boala manifestă se exteriorizează prin stări febrile bifazice nediferențiate, stare gripală cu cefalee, catar al căilor respiratorii, curbatură, tulburări gastrointestinale și adesea prin tablouri clinice de meningită seroasă acută sau encefalită (8). 2. Stare febrilă întîlnită în lehuzie, provocată de o congestie mamară; apare de obicei la 3—4 zile după naștere (18). ~ **leprotică,** croșete febrile, de intensitate variabilă și aspect neregulat, care apar în stadiile precoce ale leprei (8). ~ **de liliac,** Febră *Cynopterus A.* ~ **maculară.** 1. Febră care se însoțește de apariția unor macule tegumentare (8). 2. Febră tifoidă. ~ **malignă.** 1. Denumire care se referă la febra care însoțește sindroamele maligne, în special leucozele acute (8). 2. Tifos exantematic (8). ~ **de Malta,** Bruceloză caprină. ~ **de Manciuria,** Febră hemoragică. ~ **marocană de vară,** Febră butonoasă. ~ **de Marsilia,** Febra butonoasă. ~ **medicamentoasă,** febră care apare în urma administrării unor medicamente (sulfamide, antibiotice, iod etc.) și care poate constitui singura manifestare a bolii medicamentoase (8). ~ **de Mediterana,** Febră butonoasă. ~ **mediteraneană remitentă gastrică,** Bruceloză caprină. ~ **de Meuse,** Febră de cinci zile. ~ **miliară,** Suetă miliară. ~ **de mil,** Leptospiroză cu *Leptospira grippotyphosa*. ~ **moldo-valahică,** Febră de cinci zile. ~ **de molie,** Tifos tsutsugamushi. ~ **de Mossman.** 1. Leptospiroză provocată de *Leptospira australis*, cu manifestări clinice asemănătoare leptospirozei icterohemoragice, descrisă în nordul provinciei Queensland din Australia (8). 2. Febra de molie rickettsiozică, identică tifosului tsutsugamushi, descrisă în Australia (8). ~ **Munţilor Americani,** Febră de căpuşă de Colorado. ~ **napolitană,** Bruceloză caprină. ~ **neagră,** Leishmanioză viscerală. ~ **„nebună”,** denumire folosită pentru febra din bruceloză şi care subliniază marea variabilitate pe care o prezintă tipurile de febră în această boală (8). ~ **nevralgică paroxistică,** Febră de cinci zile. ~ **nevralgică periodică,** Febră de cinci zile. ~ **Nilului de Vest,** Encefalita Nilului de Vest. ~ **de Oka,** Febră de cinci zile. ~ **ondulantă.** 1. Bruceloză. 2. Tip de febră asemănător tipului recurent, de care se deosebeşte prin faptul că temperatura creşte şi scade treptat; se întîlneşte în special în bruceloză, uneori în boala Hodgkin etc. (8). ~ **ondulantă Bang,** Bruceloză bovină. ~ **ondulantă Bruce,** Bruceloză caprină. ~ **ondulantă Traum,** Bruceloză porcină. ~ **orăşenească tropicală,** Febră galbenă urbană. ~ **de Oroya,** Bartoneloză. ~ **paludică,** Malarie. ~ **palustră,** Malarie. ~ **papataci,** sin.: *Febră de Dalmaţia, Febră Pick, Febră Pym, Febră de trei zile, Febră de vară*, boală infecţioasă acută şi epidemică a zonelor calde, cu periodicitate sezonieră, cauzată de un virus şi avînd ca sursă de infecţie omul bolnav, de la care se transmite numai prin flebotomi (specia *Phlebotomus papatasii*). Se manifestă clinic prin debut brusc, cu frison, hipertermie, cefalee, curbatură, mialgii puternice, facies vultuos, astenie, tulburări nervoase (agitaţie, insomnie, delir, fotofobie). Evoluţia febrilă este scurtă (3 zile), dar convalescenţa prelungită (8). ~ **paratifoidă,** sin.: *Paratifoidă, Paratyphus abdominalis*, denumire generică pentru febrele paratifoide (A, B, C), boli infecţioase acute, asemănătoare febrei tifoide, cauzate de germeni din grupul *Salmonella*, transmişi de la omul bolnav sau purtător şi uneori de la animale domestice sau sălbatice şi păsări, direct sau indirect. Clinic se manifestă prin febră, tulburări digestive, tulburări nervoase, manifestări cutanate (8). ~ **pătată de corabie,** Tifos murin. ~ **pătată epidemică,** Tifos exantematic. ~ **pătată de Manciuria,** febră exantematică rickettsiozică, descrisă în Manciuria, asemănătoare cu tifosul murin şi cu evoluţie în general severă (8). ~ **pătată mediteraneană,** Febră butonoasă. ~ **pătată a Munţilor Stîncoşi,** sin.: *Febra albastră, Febra americană prin muşcătură de căpuşă, Febra braziliană, Febra pinta, Tifosul de São Paolo*, febră exantematică, determinată de *Rickettsia rickettsii*, transmisă omului prin intermediul căpuşei *Dermacentor andersoni*. Rezervor de virus în natură: iepurele, şobolanul, cîinele, căpuşele etc. (22). ~ **pătată de păduche,** Tifos exantematic. ~ **pătată de purice,** Tifos murin. ~ **pătată de şobolan,** Tifos murin. ~ **periodică,** acces febril care se repetă cu regularitate, după intervale de timp în care temperatura este normală; aspect întîlnit în special în malarie, unde febra poate fi cotidiană, dacă accesul se repetă zilnic, terţă la 2 zile şi cuartă la 3 zile (8). ~ **peteşială.** 1. Tifos exantematic. 2. Meningococemie. ~ **peteşială de Columbia,** sin.: *Febră de tobia columbiană*, febră pătată rickettsiozică, transmisă prin căpuşe, apărînd în Columbia, asemănătoare clinic febrei de São Paolo (8). ~ **pinta,** Febra pătată a Munţilor Stîncoşi. ~ **în platou,** tip de febră analog febrei continue, denumită ca atare, mai ales în febra tifoidă (8). ~ **de Pola,** Febră de cinci zile. ~ **polka,** Denga. ~ **pomona,** Leptospiroză pomona. ~ **postantibiotică,** febră observată uneori după tratamente îndelungate cu antibiotice şi care dispare la suprimarea acestora; se datorează de obicei unui proces de sensibilizare la antibiotice (8). ~ **postponens,** termen care se referă la apariţia mai tardivă decît era aşteptată a accesului febril malaric (8). ~ **premonitorie,** denumire dată de Babeş ascensiunii termice care apare în perioada de invazie a turbării, precedînd apariţia fenomenelor caracteristice (8). ~ **pretibială** (Daniel şi Greman), boală rară, febrilă, care durează aproximativ 5 zile şi se caracterizează prin dureri pretibiale, frontale şi lombare, leucopenie, splenomegalie şi erupţie eritematoasă în regiunea pretibială (24). ~ **puerperală,** infecţie cu etiologie bacteriană, de obicei streptococică, cu aspect clinic de septicemie, care apare *post partum* (8). ~ **Q,** sin.: *Boala Derrick-Burnett, Boala din Olimp, Febra australiană, Febra de deşert, Febra de Queensland, Pneumonie de Creta, Pneumonie de Sud-Est, Tifos pulmonar*, boală infecţioasă acută din grupul antropozoonozelor, cu caracter sporadic, endemic sau epidemic, provocată de *Rickettsia burnetti*; sursa de infecţie este reprezentată de animale sălbatice şi domestice, de la care boala se transmite la om pe căi diferite (aerogenă, gastrointestinală, cutanată, conjunctivală, prin artropode hematofage). Clinic se manifestă prin febră, semne generale de infecţie, cefalee, simptome de localizare pulmonară (tuse, junghi, expectoraţie); examenul radiologic pulmonar evidenţiază focare interstiţiale ovalare, unice sau multiple, cu aspect de „geam mat" (8). ~ **de Queensland,** Febră Q. ~ **quintana,** Febră de cinci zile. ~ **recurentă,** sin.: *Febră de foamete, Febră spirilară, Tifos recurent,* denumire generică incluzînd boli infecţioase acute, provocate de diferite tipuri de spirochete, transmise prin păduchi sau căpuşe, sursa de infecţie fiind omul bolnav. Sînt mai răspîndite în regiunile slab dezvoltate şi în condiţii de război sau calamităţi naturale. Clinic se manifestă prin accese febrile repetate, separate prin perioade de afebrilitate, cefalee, artralgii, mialgii, tulburări digestive, uneori icter, sindrom hemoragipar, manifestări nervoase (delir, agitaţie, uneori sindrom meningian) şi erupţie asemănătoare tifosului exantematic (8). ~ **recurentă din America de Sud,** boală întîlnită în Columbia, Venezuela, Peru, Argentina, Panama, Mexic, provocată de *Borrelia venezuelensis,* transmisă prin *Ornithodorus venezuelensis* şi *Ornithodorus talaje,* asemănătoare clinic cu febra recurentă africană, dar cu evoluţie mai benignă (8). ~ **recurentă asiatică,** sin.: *Febră recurentă persană,* febră recurentă semnalată în Persia şi Turkestan, transmisă prin căpuşele *Ornithodorus tholozani* sau *Ornithodorus papilipes,* cu predominanţa simptomatologiei nervoase în tabloul clinic (delir, convulsii) şi cu evoluţie deseori mortală (8). ~ **recurentă cronică,** tip de curbă febrilă cu oscilaţii mici, cu ascensiune lentă şi liză progresivă urmată de perioade de afebrilitate sau subfebrilitate, după care ciclul se repetă; este întîlnit în bruceloză, limfogranulomatoză malignă (8). ~ **recurentă de păduche,** denumire generică, în raport cu vectorul transmiţător, pentru febrele recurente provocate de diferite specii de spirochete (*obermeieri, carteri, berberi* etc.) şi transmise prin *Pediculus vestimenti, Pediculus capitis,* mai rar *Phtirius pubis*; sînt întîlnite în Africa, America, Asia, Europa şi ocazional şi la noi în ţară (8). ~ **recurentă persană,** Febră recurentă asiatică. ~ **recurentă spaniolă,** boală observată în Spania şi pe coasta africană a Mării Mediterane, provocată de *Borrelia hispanica,* transmisă prin *Ornithodorus erraticus.* Se caracterizează clinic prin febră mare, neregulată, fazele febrile şi apiretice nefiind diferenţiate net (8). ~ **recurentă din Statele Unite ale Americii,** boală observată în Texas şi California, provocată de *Borrelia turricata,* transmisă prin căpuşa *Ornithodorus turricata* (în California) şi *Ornithodorus hernsi* (în Texas) şi manifestată clinic prin accese febrile multiple (8). ~ **remitentă,** varietate de curbă febrilă, în care diferenţa nictemerală depăşeşte 1°C, fără ca valoarea minimă să ajungă la normal (în supuraţii, tuberculoză pulmonară, septicemii, uneori în reticuloendotelioze, în bruceloză etc.) (8). ~ **de Rio Grande,** Bruceloză caprină. ~ **roşie,** Denga. ~ **rusă cu cefalee,** Denga. ~ **de Sakusho,** formă de leptospiroză anicterică japoneză (8). ~ **de Salonic,** Febră de cinci zile. ~ **de San Joaquin,** Coccidioidomicoză. ~ **de sare,** febră care rezultă din tulburarea termoreglării fizice prin reducerea perspiraţiei cutanate, apa fiind reţinută în organism prin exces de retenţie salină (8). ~ **de seceriş,** Leptospiroză cu *Leptospira grippotyphosa.* ~ **septică,** febră mare, permanentă, cu oscilaţii de 3–4°, însoţită de frisoane; este întîlnită în supuraţii acute (8). ~ **de sete,** ridicarea temperaturii corpului peste valorile normale, întîlnită la sugari, provocată prin pierderi mari de lichide sau prin ingestie insuficientă, cu tulburări în echilibrul hidroelectrolitic (8). ~ **simulată,** febră provocată artificial, prin injecţie subcutanată de lapte sau injecţii intravenoase de vaccin sau numai simulată prin frecarea termometrului (23). ~ **spirilară,** Febră recurentă. ~ **studenţilor,** Mononucleoză infecţioasă. ~ **sudoroalgică,** Bruceloză. ~ **de Sumatra.** 1. Infecţie umană cu o varietate de *Rickettsia orientalis,* întîlnită în Sumatra şi caracterizată clinic printr-o evoluţie în general benignă (8). 2. Formă de leptospiroză icterohemoglobinurică descrisă în Sumatra (şi Africa centrală), dată de *Leptospira icterohaemoglobinuriae* (8). ~ **în şa,** curbă febrilă bifazică, oarecum opusă celei în dromader, în care cel de al 2-lea paroxism febril este mai puţin înalt decît primul; este întîlnită în denga, variolă etc. (8). ~ **de şapte zile.** 1. Leptospiroză, cel mai adesea anicterică, întîlnită în Japonia, provocată de *Leptospira hebdomadis*; apare mai frecvent la muncitorii agricoli şi forestieri, evoluînd benign (sin.: *Akiyami B, Febră japoneză de şapte zile, Gikiyami, Nanukayami*) (8). 2. Denga. ~ **terapeutică,** ridicarea artificială a temperaturii corpului în mod voit, în scop terapeutic (malarioterapie, piretoterapie) (8). ~ **de „termometru",** febră care se menţine prin mecanism reflex condiţionat după dispariţia afecţiunii iniţiale (8). ~ **terţă,** Malarie terţă. ~ **terţă dublă,** fomă de malarie determinată de *Plasmodium vivax,* dar în care accesele se repetă zilnic, datorită probabil unei contaminări duble în două zile succesive (31). ~ **terţă malignă,** Malarie terţă malignă. ~ **tibialgică,** Febră de cinci zile. ~ **tifoidă,** sin.: *Dothienenteria, Ebertită, Febră enterică, Febră maculară, Lingoare, Tifoidă, Tifos abdominal,* boală infectocontagioasă acută, specifică omului, răspîndită pe întregul glob sub formă sporadică, endemică sau epidemică, provocată de *Salmonella typhi,* sursa de infecţie fiind omul bolnav sau purtător, iar transmiterea realizîndu-se prin contact direct sau pe cale indirectă (obiecte contaminate, apă, alimente, muşte). Clinic se caracterizează printr-o evoluţie ciclică, cu o curbă febrilă de obicei caracteristică (în prima săptămînă ascensiune lentă, în a doua săptămînă „în platou", iar în cea de a 3-a săptămînă în *lysis* treptat (vezi şi Curbă febrilă Wunderlich), stare tifică cu apatie, indiferenţă, obnubilare, carfologie, cefalee intensă, splenomegalie constantă, hepatomegalie moderată, meteorism abdominal, tranzit intestinal variabil, limbă uscată, anorexie, pete lenticulare pe tegumente (rozeola tifoidică), bradicardie relativă, dicrotism, anemie, leucopenie, aneozinofilie şi uneori sindrom hemoragic; se produc leziuni caracteristice ale ţesutului limfatic intestinal (plăcile Peyer); pot apărea complicaţii severe: hemoragii, perforaţii intestinale (8). **~ tifoidă abortivă**, sin.: *Tifos laevissimus*, formă clinică de febră tifoidă, prezentînd o evoluţie cu simptome caracteristice dar de intensitate moderată şi durată mult scurtată (7–14 zile) (8). **~ tifoidă atipică**, formă de febră tifoidă cu debut atipic (pneumotifus, meningotifus, colotifus, apendiculotifus etc.) sau cu alte anomalii clinice (8). **~ tifoidă hipertoxică**, formă clinică a febrei tifoide, de gravitate mare, cu hipertermie, prostraţie, delir, convulsii, diaree profuză, oligurie, azotemie, moarte în primele 10 zile de boală (8). **~ tifomalarică**, Bruceloză. **~ de tip invers**, febră ale cărei valori sînt mai ridicate în cursul dimineţii şi mai scăzute după amiaza, fiind întîlnită în special în tuberculoza pulmonară gravă (8). **~ de toamnă**, Febră de Hasami. **~ de tobia columbiană**, Febră peteşială de Columbia. **~ Tokushima**, Mononucleoză infecţioasă. **~ de tranşee**, Febră de cinci zile. **~ de trei zile**, Febră papataci. **~ de Tunis**, Febră butonoasă. **~ de Ucraina**, Febră de cinci zile. **~ uveoparotidiană**, Boala Heerfordt, vezi Heerfordt. **~ de vaccinare**, reacţie febrilă care poate surveni după administrare de diverse vaccinuri (8). **~ din Valea Riftului**, sin.: *Hepatită enzootică*, viroză animală întîlnită şi la om, provocată de un arbovirus. Are caracter epizootic şi simptomatologie hepatitică; este transmisă prin ţînţari (22). **~ de vară**, Febră papataci. **~ de Wolhynia**, Febră de cinci zile.

Vezi şi: Jaccoud, Murchison-Pel-Ebstein, Pick, Pym.

Febriculă (dim. lat. *febris* = febră). Febră de mică intensitate (8).

Fecale (lat. *faex* = necurăţenie, reziduu), sin.: *Excremente*. Material eliminat din colon prin defecaţie, conţinînd resturi alimentare nedigerate sau incomplet digerate, epitelii şi mucus intestinal, bacterii şi unele substanţe catabolice epurate din sînge (16).

Fecalom (*fecale* + *-oma*). Acumulare de materii fecale condensate în colon sau rect, dînd la palparea abdomenului impresia de tumoare (16).

Fechner, Gustav Theodor, 1801–1887. **Legea lui ~**, sin.: *Legea Weber-Fechner*, lege enunţată în cadrul fiziologiei nervoase, conform căreia senzaţia creşte proporţional cu logaritmul intensităţii excitaţiei (27).

Fecundaţie (lat. *fecundare* = a face să rodească). Procesul de unire a ovulului cu spermatozoidul (15). **~ artificială**, sin.: *Inseminare, Însămînţare artificială*, fecundare obţinută prin introducerea în colul uterin, prin sondă specială, a spermei recoltate; este indicată în cazuri de malformaţie congenitală a penisului (hipospadias, epispadias etc.) (23).

Fecunditate (lat. *fecunditas*). Numărul total al sarcinilor, indiferent dacă au fost întrerupte în mod spontan sau provocat şi indiferent dacă s-au terminat cu naşterea unui copil viu sau a unui copil mort; se calculează pe baza unor anchete organizate ad-hoc, după aceleaşi criterii ca şi fertilitatea (8).

Fede-Riga (Fede, Francesco, 1832–1913; Riga, Antonio, 1832–1919). **Ulcus ~**, Boala Riga, vezi Riga.

Fedorov. Incizia ~. 1. Incizie subcostală la un lat de deget sub rebordul costal, folosită pentru abordarea căilor biliare (11). 2. Incizie de lombotomie, arcuită în *S* italic (11). **Procedeul ~**, procedeu de pielolitotomie *in situ* (11).

Fedotenkov, A. G. Operaţia ~, osteoplastia cavităţilor osoase osteomielitice cu grefe cartilaginoase (24).

Feedback (engl.). Legătură inversă.

Feer, Emil, 1864–1955. **Semnul ~**, sin.: *Linia unghială Feer*, semn întîlnit în scarlatină în faza de descuamaţie, constînd dintr-un clivaj al stratului epidermic, evident în jurul unghiilor (8).

Fegeler, Ferdinand. **Sindromul ~**, nev telangiectazic în teritoriul trigemenului, cu edem, hiperestezie şi eventual sindrom Bernard-Horner, determinat de tulburări vasculo-neurovegetative de natură traumatică medulară (10).

Fehling, Hermann Christian von, 1812–1885. **Reactivul ~**, sin.: *Reactivul cupropotasic Barreswil*, soluţie alcalină de hidroxid cupric care, la cald, în prezenţa glucidelor (sau a altor substanţe reducătoare) dezvoltă o culoare roşie, datorită formării oxidului de cupru (Cu_2O). Este folosit pentru identificarea glucozei în urină (5).

Feigl, Johanes. **Reactivul ~**, soluţie apoasă *N*/20 de iod, la care se adaugă 1,5 % azotură de sodiu; în prezenţa aminoacizilor sulfuraţi (cisteină, cistină, metionină) dezvoltă o culoare brună (5).

Fel tauri. Preparat de bilă de bou, cu acţiune coleretică, favorizînd emulsionarea grăsimilor în intestin şi absorbţia vitaminelor liposolubile; este excitant al motilităţii intestinale (13).

Felaţie (lat. *fellare* = a suge). Perversiune constînd în obţinerea satisfacţiei sexuale prin lincţiunea zonelor genitale sau altor regiuni ale corpului (35).

Felinoză. Limforeticuloza benignă de inoculare.

Felipresină. Vasopresină obţinută prin sinteză, caracterizată prin prezenţa fenilalaninei în poziţia 2 şi a lizinei în poziţia 8; are acţiune vasoconstrictivă locală şi generală intensă, fiind indicată pentru profilaxia şi tratamentul hemoragiilor capilare, pentru tratamentul colapsului şi pentru combaterea hemoragiilor prin ruptura varicelor esofagiene (14).

Felix. Operaţia ~, întreruperea continuităţii nervului frenic prin smulgerea sa şi distrugerea nervilor accesorii, obţinîndu-se astfel paralizia definitivă a diafragmului (11).

Felizet. Operaţia ~, procedeu pentru cura sindactiliei; se creează două lambouri trapezoidale (unul dorsal şi altul palmar, aşa încît baza mare a unuia să corespundă cu baza mică a celuilalt), cu care se căptuşeşte un tunel la baza degetelor; ulterior se procedează la desfacerea degetelor (24).

Felsen. Tratamentul ~, tratament folosit mai de mult în colita ulcerohemoragică prin introducerea intrarectală de oxigen (16).

Felty, Augustus Roy. **Sindromul** ~, formă a poliartritei cronice evolutive, combinată cu adenomegalie, splenomegalie şi leucopenie cu neutropenie; este asemănător cu sindromul Chauffard-Still din copilărie, unde însă — de obicei — se întîlneşte leucocitoză cu neutrofilie (19).

Femelă (lat. *femella*). Aparţinînd sexului care produce ovulul (1). ~ **gonoactivă,** femelă de anofel la care maturarea ovarelor începe din momentul luării prînzului (31).

Feminizare (lat. *femina* = femeie). Apariţia anormală a caracterelor somatice şi psihice specifice sexului feminin la bărbaţi, în unele tumori testiculare şi corticosuprarenale (7). ~ **testiculară,** sin.: *Testicul feminizant,* termen impropriu pentru un sindrom caracterizat prin fenotip feminin, cu prezenţa unor testiculi ectopici, insuficient dezvoltaţi. Este o variantă de pseudohermafroditism (7).

Femur (lat. *femur* = coapsă). 1. Osul coapsei. Vezi Tabelul oaselor. 2. Termen folosit şi pentru coapsă, ca regiune topografică (1).

Fenacemidă. Anticonvulsivant eficace mai ales în epilepsia psihomotorie (13).

Fenacetină, sin.: *Acetil-p-fenetidină.* Derivat de p-aminofenol, cu rol antitermic şi analgezic, slab antispastic. Poate da naştere la methemoglobină şi sulfhemoglobină, chiar în doze terapeutice; în doze mai mari poate provoca apariţia unei anemii hemolitice grave (13; 19).

Fenantren. Hidrocarbură aromatică polinucleară condensată angular cu formula brută $C_{14}H_{19}$; constituie nucleul de bază al unor alcaloizi, saponine şi alţi compuşi folosiţi ca substanţe medicamentoase (14).

Fenazonă. Derivat de pirazol cu acţiune analgezică şi antipiretică; local are efect anestezic şi antihemoragic (în epistaxis) (13).

Fenazopiridină. Colorant azoic folosit limitat ca antiseptic urinar (14).

Fenelzină. Derivat hidrazinic cu proprietăţi antidepresive (14).

Fenestra (lat. = fereastră). În anatomie, nume dat la două deschideri pe peretele medial al urechii medii: *fenestra cochleae* (vezi fereastra rotundă) şi *fenestra vestibuli* (vezi fereastra ovală) (1). ~ **cochleae,** Fereastră rotundă. ~ **vestibuli,** Fereastră ovală.

Fenestrare (lat. = a face ferestre). 1. Deschidere într-un perete osos (30). 2. În stomatologie, operaţie prin care se reduc unele construcţii de protetică dentară; coroanele fenestrate au faţa vestibulară naturală a dintelui vizibilă şi numai o margine metalică neadaptată; proteza mobilă fenestrată este compusă dintr-o placă superioară, din care s-a redus o porţiune centrală a porţiunii palatinale (38). ~ **labirintului,** operaţie chirurgicală, prin care se creează o ,,fereastră'' în corticala osoasă a canalului semicircular extern, prin care undele sonore să poată atinge perilimfa şi endolimfa şi deci să permită restabilirea fiziologiei auditive în cazuri de surditate consecutivă leziunii aparatului de transmisiune a sunetului. Fenestrarea labirintului are astăzi o indicaţie mai redusă în otospongioză (unde este înlocuită de stapedectomie), dar mai este practicată în unele forme de otită adezivă, în atreziile cu malformaţii ale cutiei timpanice şi după evidările petromastoidiene totale (30).

Fenetidină, sin.: *p-Aminooxietilbenzen.* Reactiv industrial folosit la prepararea fenacetinei. Este un toxic methemoglobinizant şi metabolic (9).

Fenformină. Compus biguanidic cu acţiune antidiabetică şi hipoglicemiantă, indicat în asociere cu insulina sau sulfamidele antidiabetice în tratamentul unor forme de diabet (14).

Fenger, C. **Procedeul** ~, procedeu de cură a stenozei joncţiunii pieloureterale prin ureterotomie extramucoasă, urmată de sutura transversală a inciziei verticale (11).

Fenicul. *Foeniculum vulgare.*

Fenilalanină. $C_6H_5.CH_2CH(NH_2).COOH$. Aminoacid aromatic sub formă de cristale solubile în apă și insolubile în solvenți organici. Este larg răspîndită în proteinele vegetale (în special forma L), ca și în cele animale. La om, în urina de 24 ore, se elimină normal 9—31 mg fenilalanină (5).

Fenilamină. Anilină.

Fenilbutazonă. Derivat de pirazol cu acțiune analgezică, antitermică, antiinflamatorie și uricozurică, util în reumatism, nevralgii, gută, tromboflebite (13).

Fenilcetonurie, sin.: *Oligofrenia fenilpiruvică.* Afecțiune metabolică ereditară, caracterizată prin tulburări cerebrale și de creștere; este datorită unei tulburări înnăscute de metabolism, respectiv absenței, determinate genetic, a fenilalaninhidroxilazei, cu incapacitate de a oxida fenilalanina în tirozină și cu acumulare și excreție urinară consecutivă de fenilalanină, acid fenilpiruvic, acid fenilacetic și alți compuși rezultați din metabolizarea pe alte căi a fenilalaninei (25).

Fenilefrină. Amină simpatomimetică de sinteză, folosită topic ca vasoconstrictor, decongestionant nazal și midriatic; intern și parenteral este hipertensiv și stimulant cardiac, util în colaps (13).

β-Feniletilamină. Mescalină.

Feniletilenă. Stiren.

Fenilhidrazină. Derivat anilinic înrudit cu antipirina. A fost utilizată în tratamentul policitemiei. În doze relativ crescute produce anemie hemolitică, prin distrugerea intravasculară de globule roșii. Este un agent hemolitic prin excelență, utilizat experimental pe scară mare. În terapeutică a fost abandonată (19).

Fenilmercur boric. Compus organomercurial; eliberează ioni $R\text{-}Hg^+$ activi, exercitînd acțiune bacteriostatică locală; se folosește pentru antisepsia pielii, a unor mucoase și a plăgilor (14).

Fenilsemicarbazidă. Antitermic și slab analgezic, folosit limitat în stările febrile din tuberculoză (13).

Fenindamină. Compus cu acțiune antihistaminică și anticolinergică, folosit în alergii și în parkinsonism (13).

Fenindionă. Derivat de indandionă, activ pe cale orală; are efect anticoagulant prin inhibarea formării de protrombină (13).

Feniodol, sin.: *Acid iodoalfionic.* Compus diiodat, utilizat ca substanță de contrast pentru colecistografii (13).

Feniramină. Antihistaminic cu structură alchilaminică; are efecte sedative slabe (14).

Fenitoină, sin.: *Difenilhidantoină.* Derivat de hidantoină, care experimental protejează animalele față de convulsiile electrice, iar clinic este eficace în diferite forme de epilepsie, mai ales în marele rău epileptic (14).

Fenmetrazină. Compus cu acțiune simpaticomimetică, folosit ca anorexiant în tratamentul obezității (13).

Fenobarbital. Barbituric sedativ și hipnotic, cu durată lungă de acțiune; are și efect anticonvulsivant, antispastic, deprimant al tonusului vasomotor (13).

Fenobutiodil. Compus triiodat, folosit ca opacifiant biliar pe cale orală pentru colecistografii (13).

Fenocopie. Modificare efemeră în expresia fenotipică a unui genotip, care mimează expresia fenotipică a altui genotip, sub acțiunea unor factori inductori din mediu. Ca exemplu este citată pigmentarea oamenilor albi prin expunere la soare și care mimează expresia fenotipică a genomului rasei negre. Unele carențe (vitaminice), cît și acțiunea unor virusuri (virusul rubeolic) pot produce malformații în dezvoltarea embrionului care să mimeze expresia fenotipică a defectelor de cauză genetică (trizomia 13—15) (17).

Fenol. 1. Acid fenic. 2. Derivat hidroxilic al nucleelor aromatice, gruparea hidroxilică fiind legată direct la nucleu. Fenolii se obțin din gudroane de huilă prin distilare fracționată. Pot fi monohidroxilici (fenol, crezol, xilenol, timol, carvacol etc.) sau polihidroxilici (pirocatehină, hidrochinonă, pirogalol, floroglucină, rezorcină). Dau reacții caracteristice (culoare violetă) cu clorura ferică. Au proprietăți dezinfectante (5).

Fenolază, sin.: *Dopaoxidază, Fenoloxidază, Tirozinaza plantelor.* Enzimă care catalizează oxidarea monofenolilor (printre care tirozina și paracrezolul) și substanțelor ortodifenolice (adrenalină, pirogalol, catehol). Este o enzimă cuprică, fiind inhibată de reactivii ce complexează cuprul: cianuri, dietiltiocarbamatul, monoxidul de carbon, azida, cisteina, glutationul (5).

Fenolftaleină. Substanță folosită ca indicator în titrimetrie: este incoloră în mediu acid și roz-vișinie în mediu alcalin (pH 8,3—10; pK = 9,4). Ca indicator se folosește soluția alcoolică 1%. În farmacie este folosit ca laxativ (5).

Fenologie (fr. *phénologie*). Studiul influenței factorilor climatici asupra organismelor vii (31).

Fenoloxidază. Fenolază.

Fenolsteroizi. Steroizi fenolici urinari, a căror dozare dă indicații asupra secreției de estrogeni (Jayle) (7).

Fenolsulfonftaleină sin.: *Phenolsulphonphtalein, Roșu de fenol.* Colorant derivat din fenol şi din anhidrida acidului ortosulfonbenzoic, folosit ca indicator (pH 6,8–8,4). Sarea lui sodică este folosită în explorarea funcţională renală (vezi Proba de eliminare a fenolsulfonftaleinei) (25).

Fenomen (gr. *phainomenon* = ceea ce apare). 1. Variaţie în starea sau mişcarea naturii (32). 2. Simptom, manifestaţie de orice fel în legătură cu o boală (32). 3. Fapt neobişnuit, care surprinde prin anumite caractere (32). ~ **de apucare forţată** (Ianişevski), Reflexul de apucare forţată. ~ **ciclic al nervului motor ocular comun**, Sindromul Axenfeld-Schuremberg, vezi Axenfeld-Schuremberg. ~ **diafragmatic**, depresiune toracică antero-posterioară, observată uneori la astenici şi emaciaţi, la nivelul inserţiei diafragmatice; este provocată de tracţiune şi vid în momentul contracţiei diafragmului şi depărtării acestuia de peretele toracic; la copiii rahitici poate deveni constant (şanţ Harrison) (34). ~ **flexiunii combinate a genunchiului şi piciorului**, Fenomenul Strümpell, vezi Strümpell. ~ **flexiunii degetelor piciorului**, Semnul Grigorescu, vezi Grigorescu. ~ **frenic**, spasm ritmic al jumătăţii stîngi a diafragmului întîlnit în tetanie (34). ~ **de inervaţie reciprocă** (Sherrington), principiu de acţiune reflexă, potrivit căruia forţa agonistă inhibează forţa antagonistă (27). ~ **interosoşilor**, Semnul Souques, vezi Souques. ~ **de iteraţie motorie** (Krol), fenomen descris în cursul leziunilor frontale şi constînd din faptul că după întinderea şi flexiunea cotului bolnavului de către examinator, bolnavul continuă să facă mişcări alternante de flexiune şi extensiune atît timp cît este menţinut contactul uşor cu mîna examinatorului (27). ~ **de întărire a senzaţiei intensităţii sonore**, *Recruitment*. ~ **L.E.**, provocarea apariţiei de celule L. E. *in vitro*, adică a unui fenomen leucocitar sau histiocitar de fagocitoză privind un corpuscul cu proprietăţile Feulgen pozitive. Testul se efectuează fie cu sîngele circulant sau medular al bolnavului, fie cu sîngele unui individ normal, ca substrat. Principiul constă din punerea în contact a serului bolnavului, care conţine factorul Haserick cu propriile leucocite, în prealabil tratate prin agitare cu perle de sticlă sau triturare. Fagocitarea se face de către propriile leucocite sau cele normale cu care elementele sanguine ale bolnavului sînt puse în contact. S-ar părea că factorul seric intră în reacţie cu dezoxiribonucleoprotidul nucleului celular (19). ~ **nucomidriatic**, Semnul Flatau, vezi Flatau. ~ **de opoziţie motorie Kleist**, Fenomenul Mayer-Reisch, vezi Mayer-Reisch. ~ **orbiculopupilar**, Fenomenul Westphal-Galassi, vezi Westphal-Galassi. ~ **de paraaglutinare**, fenomen care apare în cazuri de proteinosinteză alterată, datorită unei infecţii sau altor factori exogeni sau endogeni. Proteinele denaturate se fixează pe receptorii hematiilor, la fel ca şi anticorpii, dar, nefiind vorba de autoanticorpi veritabili, ci de paraanticorpi, fenomenul de aglutinare declanşat de aceştia se numeşte fenomenul de paraaglutinare (19). ~ **paradoxal al diafragmului**, ascensiunea paradoxală, în inspiraţie, a hemidiafragmului afectat în cursul hidropneumotoraxului, piopneumotoraxului sau al unor leziuni frenice (16). ~ **paradoxal Hoffa**, vezi Hoffa. ~ **pîlpîitului**, senzaţii luminoase alternante, determinate de excitaţii luminoase intermitente. Durata subiectivă a simţului luminos unic nu poate fi apreciată sub 1/100 secundă; sub această limită senzaţia luminoasă apare continuă (27). ~ **pronaţiei asociate**, Fenomenul Strümpell, vezi Strümpell. ~ **roţii dinţate**, sin.: *Semnul roţii dinţate*, fenomen caracteristic pentru contractura extrapiramidală, constînd din faptul că în cursul mobilizării pasive a segmentelor membrelor contracturate, examinatorul simte o rezistenţă care cedează în sacade (27). ~ **de satelitism**, stimularea creşterii unor germeni greu cultivabili, datorită apropierii unor colonii dintr-o altă specie, capabilă să sintetizeze anumiţi factori de creştere, care lipsesc sau sînt în cantitate insuficientă în mediul de cultură şi care sînt necesari primei specii. Fenomenul a fost descris în cazul coloniilor de *Haemophilus influenzae*, dezvoltate în apropierea celor de stafilococ, care sintetizează factorul V necesar primei specii (3). ~ **„de scară"**, Fenomenul Bowditch, vezi Bowditch. ~ **de stingere Schultz-Charlton**, vezi Schultz-Charlton. ~ **de triplă retracţie**, fenomen reflex de automatism medular, care are valoarea unui reflex de apărare şi constă dintr-o reacţie de scurtare prin flexiunea celor 3 articulaţii ale membrelor inferioare, la excitanţi dureroşi (27). ~ **trombocitobarinei** (Rieckenberg), fenomen care permite diagnosticul retrospectiv al tripanosomiazei. Dacă se amestecă sînge de la un animal vindecat de tripanosomiază cu tripanosome de aceeaşi tulpină, trombocitele din sînge aderă de flagelele tripanosomelor sau le acoperă în întregime (19). ~ **Tyndall la umoarea apoasă**, tulburarea şi scăderea transparenţei umorii apoase, pusă în evidenţă la biomicroscop în fasciculul luminos al fantei (28). ~ **de umflare a capsulei**, Fenomenul Neufeld, vezi Neufeld. ~ **de zonă**, sin.: *Prezonă, Zonă*, absenţa manifestării vizibile a unei reacţii antigen-anticorp la concentraţii mari ale unuia dintre reactivi (antigenul sau antiserul), cu apariţia acestei manifestări la concentraţii mai mici. În imunoprecipitare, fenomenul de zonă se produce cu regularitate în exces de antigen şi uneori în exces de anticorp. În imunoaglutinare se produce uneori, la concentraţii mari ale antiserului, datorîndu-se de regulă prezenţei unor anticorpi blocanţi (3).

Vezi şi: Arloing, Arthus, Bail, Biermer, Bloch, Bowditch, Christensen, Cushing, Cyon, Danysz. Erb, Erdheim, Friedreich, Gärtner, Gerhardt, Glaubach, Gunn, Hecht, Heidenhain-Vulpian, Hering, Herturg-Magendie, Hill-Flack, Holzknecht, Hübener-Thomsen-Friedenreich, Kienböck, Köbner, Koch, Koeppe, Lindgaard, Magnus-Kleijn, Magrasi, Mayer-Reisch, Mizuo, Moritz, Nazaroff, Neufeld, Penzoldt, Pfeiffer, Piotrowski, Potzl, Prevost, Rust, Schiff-Sherrington, Schulz-Dale, Shwartzman-Sanarelli, Simon, Strümpell, Trousseau, Veraguth, Vulpian-Prevost, Welsch, Westphal-Galassi, Wewer-Bray, Williams, Wintrich.

Fenoplaste. Denumire generică pentru anumite răşini sintetice pe bază de fenol (de ex. bakelite). Produsul finit nu este toxic, însă fabricarea lui implică utilizarea unor substanţe nocive (îndeosebi fenol) (9).

Fenotiazină. Antihelmintic activ faţă de oxiuri şi ascarizi; este folosit în medicina veterinară, fiind toxic la om (13).

Fenotip (gr. *phainein* = a părea + *typos* = tip). Suma potenţialităţilor biochimice ale unui organism dat. Complexul de trăsături vizibile ale tuturor caracterelor unui organism dat, caractere care sînt expresia mesajului genetic; fenotipul este expresia genotipului (17). **~ mutant,** expresia mesajului genetic al unui genotip care a suferit o mutaţie (17). **~ sălbatic,** fenotipul considerat normal pe baza studiilor taxonomice, corespunzînd unui genotip cu o secvenţă corectă de codoni (17).

Fenoxibenzamină. Derivat cloretilaminic cu acţiune simpatolitică puternică şi durabilă, folosit ca vasodilatator în unele boli vasculospastice (14).

Fenoximetilpenicilină. Penicilină V.

Fensuximidă. Succinimidă antiepileptică, eficace împotriva micului rău (14).

Fentermină. Substanţă anorexigenă şi stimulantă psihomotorie (14).

Fentolamină. Derivat de imidazolină cu acţiune simpatolitică; vasodilatator periferic util în arterite, acrocianoză, ulcere varicoase (13).

Fenwick, Samuel, 1821–1902. **Boala ~,** atrofie gastrică idiopatică (16).

Feocrom. Cromafin.

Feocromoblast. Structură embrionară din care se dezvoltă feocromocitul (2).

Feocromoblastom. Tumoare a glandei suprarenale, constituită din celule cu caracter embrionar (2).

Feocromocite. Celule cromafine.

Feocromocitom, sin.: *Cromafinom, Hipernefrom medular, Paragangliom.* Tumoare a ţesutului cromafin, cu localizare mai ales în medulosuprarenală; se manifestă clinic prin hipertensiune, de obicei paroxistică şi prin semne de suferinţă cardiovasculară şi metabolică (7).

Ferăstrău (magh. *fűrész*). Instrument chirurgical alcătuit dintr-o lamă metalică dinţată folosit pentru tăierea osului. Pot fi acţionate manual sau cu ajutorul unui motor electric; există ferăstraie longitudinale sau circulare, de diferite mărimi (24).

Vezi şi: Albee, Gigli.

Fereastră (lat. *fenestra*). Deschizătură circumscrisă într-o suprafaţă (32). **~ aortică,** denumire radiologică a zonei clare, delimitată în incidenţele oblice de concavitatea crosei aortice şi traversată de artera pulmonară stîngă; este foarte transparentă în stenozele pulmonare (Fallot), dar opacifiată de vasele dilatate (de ex. în complexul Eisenmenger) (10). **~ electrică,** noţiune electrocardiografică, folosită şi sub denumirea de ,,gaură'' sau ,,hiatus'', care caută să explice apariţia undei **Q** în infarcte, prin existenţa unei porţiuni miocardice necrozate sau cicatrizate, permeabilă pentru potenţialele negative endocavitare (10). **~ gipsată,** orificiu de dimensiune variabilă, practicat în aparatul gipsat, pentru a permite supravegherea unei plăgi sau a unei escare de decubit (24). **~ ovală,** sin.: *Fenestra vestibuli,* orificiu de formă ovalară situat pe peretele labirintic al casei timpanului, cu diametrul de 3×1 mm, acoperit de talpa scăriţei şi avînd un rol important în fiziologia auzului (30). **~ rotundă,** sin.: *Fenestra cochleae,* orificiu de formă rotundă, situat în partea inferioară a promontoriului, sub fereastra ovală şi mai mic decît aceasta, acoperit de o membrană (timpanul secundar) cu rol important în fiziologia auzului (30).

Ferey. Procedeul ~, procedeu chirurgical de închidere a bontului duodenal prin ligatură cu fir de mătase plat, fără înfundare (11).

Ferguson-Critchley. Ataxie ~, ataxie asemănătoare cu aceea din scleroza în plăci, însă cu caracter eredofamilial (27).

Ferguson-Hook. Reacţia ~, metodă pentru punerea în evidenţă a hidrolizei ureei în amoniac, sub influenţa ureazei bacteriene; se utilizează un mediu tamponat conţinînd uree ca singură sursă de azot; după o incubare de 24 ore la 37°C, culturile se testează prin adăugarea de cîteva picături de albastru de bromtimol; alcalinizarea mediului, indicată de virarea în albastru, denotă hidroliza ureei (3).

Fergusson, William, 1809–1877. **Incizia ~,** modificare a inciziei Moreau pentru articulaţia genunchiului, în sensul că linia transversală trece în dreptul tuberozităţii anterioare a tibiei (24).

Fericitocrom. Citocrom oxidat (în care ionul de fier are 3 sarcini pozitive); în prezenţa difosfopiridinnucleotidului redus, fericitocromul acceptă un electron, transformîndu-se în formă redusă (ferocitocrom) (5).

Ferigă. *Dryopteris filix mas.*

Feritină. Metaloproteină existentă în ficat şi splină, formată din fier cuplat cu un complex proteic denumit apoferitină; reprezintă modalitatea obişnuită de depozitare a fierului derivat din produşii de oxidare ai hemoglobinei (5).

Ferment (lat. *fermentum*). Enzimă. ~ **galben Warburg,** Citocromoxidaza. ~ **leucocitar,** Leucoferment. ~ **respirator,** Citocromoxidaza. *Vezi şi:* Parnas.

Fermentaţie (lat. *fermentatio*). 1. Proces biochimic de catabolism incomplet al glucidelor şi derivaţilor acestora (5). 2. Modificările chimice ale unui compus organic complex, survenite sub influenţa unui ferment (15). ~ **acetică,** procesul de transformare oxidativă a etanolului în acid acetic, care are loc sub acţiunea unor exoenzime produse de bacterii din genul *Acetobacter.* Procedeul este utilizat pe scară industrială, pentru fabricarea oţetului din vin şi alcool (5). ~ **acidă,** transformarea glucidelor în acizi organici diverşi (lactic, butiric, propionic, acetic, succinic etc.) (5). ~ **alcoolică,** transformarea acidului piruvic în alcool etilic (5). ~ **amoniacală,** sin.: *Fermentaţie de proteoliză,* proces complex de proteoliză, realizat de obicei în condiţii anaerobe, prin intermediul bacteriilor de putrefacţie. Printre produşii finali sînt amoniacul şi unele amine toxice, ca putresceina şi cadaverina (5). ~ **butirică,** transformarea acidului piruvic în acid butiric (5). ~ **intestinală,** proces de transformare fermentativă microbiană în lumenul colonului a resturilor celulozice alimentare sau a excesului de hidrocarbonate neresorbite (16). ~ **lactică,** modificare fizico-chimică a laptelui, datorită transformării lactozei în acid lactic sub acţiunea fermenţilor secretaţi de o serie de bacterii lactice (*Lactobacilus acidophilus, Streptococcus lactis, Streptococcus termophilus* etc.) (20). ~ **de proteoliză,** Fermentaţie amoniacală.

Fermi, Claudio. **Vaccinul** ~, vaccin antirabic preparat cu virusul rabic fix atenuat cu acid fenic (22).

Fernbach. Flaconul ~, flacon cilindric turtit, terminat conic în porţiunea superioară, cu gură îngustă; se foloseşte pentru culturile bacteriene care necesită o suprafaţă mare de aerare şi o înălţime redusă a stratului de mediu, cum ar fi în cazul obţinerii toxinei difterice, a penicilinazei etc. (3).

Fernet-Boulland. Sindromul ~, sindrom caracterizat prin asocierea unei peritonite tuberculoase (formă ascitică) cu pleurezie uni- sau bilaterală (34).

Ferocitocrom. Citocrom redus (în care ionul de fier are două sarcini pozitive); în prezenţa DPN, ferocitocromul cedează un electron, transformîndu-se în forma oxidată (fericitocrom) (5).

Ferokinetică. Studiul dinamicii eritrocitare cu ajutorul fierului radioactiv (Fe^{59}). Cuprinde studiul „poolului" plasmatic, adică al amestecului fierului provenit din diferite surse: alimentară, parenchimatoasă, distrugeri eritrocitare etc., studiul sintezei hemoglobinei în măduva oaselor, studiul fierului funcţional în diferite organe, studiul fierului de rezervă, *clearance*-ul plasmatic al fierului, viteza de încorporare a Fe^{59} în eritrocite, „turnoverul" fierului plasmatic, timpul de sechestraţie splenică şi volumul plasmatic. Procesul de sinteză al Hb la nivelul măduvei oaselor se studiază prin măsurarea radioactivităţii la nivelul oaselor plate (de ex. sacrul) (19).

Feroproteine. Proteine care conţin fier în gruparea lor prostetică (de ex. hemul şi citocromii); participă la procesele oxidative tisulare (15).

Feroterapie. Folosirea fierului în tratamentul anemiilor hipocrome de diferite cauze, cunoscută şi sub numele de terapie marţială (15).

Ferrata, Adolfo, 1880–1946. **Celula** ~, Celula — tulpină.

Ferrein, Antoine. **Mişcarea** ~, mişcarea voluntară de retracţie sau retropulsie a mandibulei înapoi din poziţia centrată (39).

Ferrier. Testul ~, test care pune în evidenţă modificările funcţionale ale glandelor endocrine care au primit o excitaţie prin curent diatermic (4).

Fertilitate (lat. *fertilitas*). Fenomen demografic prin care se exprimă raportul dintre născuţii vii faţă de numărul femeilor la vîrsta de procreare, într-o populaţie dată; studiul său oferă o imagine mai adecvată asupra puterii de reproducere a populaţiei decît indicele de natalitate (8). ~ **brută,** fenomen demografic care reprezintă numărul mediu de copii născuţi de fiecare femeie în vîrstă de 15–49 ani; permite orientarea cu mai multă exactitate a fertilităţii decît simpla consideraţie a indicilor de fertilitate generală sau specială (8). ~ **generală,** fertilitatea totală a tuturor femeilor în vîrstă de procreare, adică între 15 şi 49 de ani, dintr-o populaţie dată (8). ~ **netă,** fenomen demografic care exprimă puterea de reproducere a unei populaţii, ţinînd seama de mortalitatea specifică fiecărei grupe de vîrstă a femeilor (8). ~ **specifică,** fertilitatea raportată la diferite condiţii speciale şi în primul rînd la subgrupe de vîrstă ale contingentului fertil; cel mai adesea se calculează fertilitatea specifică unei anumite vîrste, care oferă o cunoaştere mai profundă a fertilităţii (8).

Feruginos. Care conţine fier; apele minerale feruginoase conţin cel puţin 10 mg/litru fier feros (bivalent) (4).

Ferulaţie. Vezi Flagelaţie.

Feston gingival. Marginea ondulată a gingiei, la nivelul liniei cervicale a dinţilor (39).

Festonare (fr. *festonner* = a festona). Operaţia de imitare a festonului gingival natural pe o proteză mobilă şi de realizare a unei margini paralele cu acest feston pe inelele de cupru şi coroanele de înveliş (39).

Feticid (lat. *foetus* = făt + *caedere* = a omorî). Moartea fătului neexpulzat, datorită manevrelor abortive (23).

Fetid (lat. *foetidus*). Cu miros greu, respingător (32).

Fetişism (fr. *fétichisme*). Perversiune a simţului genezic, caracterizată prin înlocuirea persoanei cu o parte a corpului sau mai des cu un obiect (care devine fetiş), a cărui atingere sau vedere este suficientă pentru a provoca erecţie şi ejaculare; fetişismul poate fi heterosexual sau homosexual (23).

Fetografie (lat. *foetus* = făt + gr. *graphein* = a scrie). Metodă prin care se obţine imaginea radiografică a fătului în cavitatea uterină, furnizînd date privitoare la prezenţa şi numărul feţilor, vîrsta sarcinii, existenţa anumitor malformaţii fetale şi a morţii fătului în uter (18).

Fetometrie (lat. *foetus* = făt + gr. *metron* = măsură). Metodă radiologică de măsurare a diametrelor capului fetal (18).

Fetor (lat. = miros urît). Miros puternic, izbitor, neplăcut (16). ~ **hepatic,** miros special de „ficat crud", exalat de bolnavii cu forme severe de hepatită epidemică (8). ~ **ex ore,** respiraţie neplăcut mirositoare, uneori caracteristică pentru unele afecţiuni (16).

Fetus (lat. *foetus* = făt). *Foetus.* ~ **arlechin,** fetus prezentînd la naştere ihtioză congenitală gravă (33). ~ **calcificat,** *Lithopedion.* ~ **cuspidat,** *Sympus.* ~ **extramembranos,** fetus dezvoltat în afara membranelor oului, în caz de rupere simultană a amniosului şi a corionului, ceea ce determină retracţia lor, formîndu-se pe suprafaţa fetală a placentei o pungă ovulară mai mică decît este necesar pentru a cuprinde fetusul. Acesta poate să rămînă astfel în cavitatea uterină 30 de zile sau chiar mai mult; se naşte mic şi cu deformaţii (18). ~ **marmaid,** *Sympus.* ~ **la termen,** fetus născut la sfîrşitul perioadei de gestaţie, în greutate de 3 000–3 500 g şi cu o lungime de 50 cm (18).

Feulgen, Robert, 1884–1955. **Reacţia ~,** metodă de coloraţie histochimică, permiţînd evidenţierea selectivă a acidului dezoxiribonucleic în celule; dacă ADN este prezent, adăugarea reactivului Schiff după hidroliza acidă produce o culoare roşie intensă la nivelul respectiv (3).

Fey, Bernard. **Incizia ~,** cale de acces toracoabdominală pentru abordarea rinichiului, respectînd pleura şi peritoneul; se efectuează printr-o incizie cu două segmente, unul toracic, de aproximativ 10 cm, trasat pe faţa externă a coastei a 11-a şi unul abdominal în sensul fibrelor marelui oblic pînă la nivelul spinei iliace antero-superioare (11).

Fiat (lat. = să se facă), abreviat f. Termen folosit curent în prescripţiile medicale; indică obligativitatea efectuării unei anumite operaţii la prepararea unui medicament (13).

Fibrae (pl. lat. *fibra* = fibră), sin.: *Fibre.* Structuri filamentoase sau fibroase (1). ~ **arcuatae cerebri,** grup de fibre nervoase cu traiect arciform, situate la nivelul trunchiului cerebral, pe suprafaţa ventrală a măduvei prelungite (*fibrae arcuatae externae*) sau în interiorul acesteia (*fibrae arcuatae internae*) (1). ~ **circulares muelleri,** *Fibrae circulares musculi ciliaris.* ~ **circulares musculi ciliaris,** sin.: *Fibrae circulares muelleri, Muşchiul Rouget,* pătura profundă a muşchiului ciliar, situată spre coroana ciliară şi formată din fibre circulare (1). ~ **corticopontinae,** sin.: *Fibre paliopontine,* fibre nervoase care pleacă din cortexul lobilor frontal, parietal, temporal şi occipital şi coboară neîncrucişate la nucleii pontini (1). ~ **intercrurales,** sin.: *Fibre arciforme,* fibrele care unesc cei 2 stîlpi (inferior şi superior) ai inelului inghinal superficial; se continuă cu fascia spermatică externă (1). ~ **lateralis pontis,** sin.: *Tenia pontis,* bandă de fibre nervoase care merge în lungul marginii rostrale a punţii; poate merge la cerebel sau la punte (1). ~ **lentis,** celule epiteliale mult modificate, care formează marea masă a cristalinului ochiului (1). ~ **longitudinales pontis,** grupul de fibre corticofuge piramidale care la nivelul punţii se opresc în nucleii acesteia (*fibrae corticopontinae*), coboară la nucleii subiacenţi ai trunchiului (*fibrae corticonucleares*) sau mai jos în măduvă (*fibrae corticospinales*) (1). ~ **meridionales musculi ciliaris,** sin.: *Muşchiul Brücke,* pătura musculară a muşchiului ciliar situată spre scleră şi formată din fibre radiare (1). ~ **obliquae ventriculi,** pătură de fibre musculare particulare stomacului, care coboară oblic de la incizura cardioesofagiană (1). ~ **pontis transversae,** fibrele punţii cerebrale care descriu un traiect transversal, intrînd, majoritatea lor, în pedunculii cerebeloşi mijlocii (1). ~ **pyra-**

midales, *Fasciculi pyramidales.* ~ **zonulares,** fibrele zonulei ciliare Zinn; au originea în porțiunea ciliară a retinei și inserția pe ambele fețe ale capsulei cristaliniene (1).

Fibre (pl. lat. *fibra* = fibră). *Fibrae.* ~ **acceleratorii,** sin.: *Fibre cardioacceleratorii*, fibre nervoase simpatice care conduc impulsurile ce stimulează ritmul inimii (1). ~ **adrenergice,** fibre nervoase care eliberează substanță adrenalinică la terminațiile lor; sînt incluse în această categorie majoritatea fibrelor postganglionare ale sistemului nervos simpatic (1). ~ **aferente,** fibre nervoase care conduc impulsuri spre centrii nervoși (15). ~ **albe,** Fibre colagene. ~ **arciforme,** *Fibrae intercrurales.* ~ **argentafine,** Fibre reticulare. ~ **argirofile,** Fibre reticulare. ~ **de asociație,** fibre nervoase de legătură între diferitele arii ale cortexului cerebral, avînd de cele mai multe ori rol în apariția diverselor forme de activitate somatopsihică (15). **Fibră axială.** 1. Cilindrul-ax al fibrei nervoase (1). 2. Filamentul spiral central, probabil contractil, al flagelului spermatozoidului (1). ~ **bazilare,** țesutul conjunctiv situat în membrana bazilară a cohleei (1). ~ **cardioacceleratorii,** Fibre acceleratorii. ~ **celulare,** celule alungite ca niște fibre (de ex. celulele musculare) (1). ~ **cerebelorubrale,** fibre cuprinse în pedunculul cerebelos superior și care fac sinapsă în nucleul roșu, în drum spre talamus (1). ~ **colagene,** sin.: *Fibre albe*, fibre de țesut conjunctiv, flexibile, fără să fie elastice, formînd marea masă a fiecărei structuri (de ex. *corium*, fasciile, tendoanele, ligamentele, aponevrozele, periostul, capsulele organelor, precum și substanța fibrilară, intercelulară a osului și cartilajului) (1). ~ **colaterale,** sin.: *Paraxoni*, ramurile laterale subțiri ale axonului unui neuron (1). ~ **colinergice,** fibre nervoase care eliberează o substanță acetilcolinică prin terminațiile lor; sînt incluse în această categorie majoritatea nervilor motori ai corpului, cu excepția fibrelor simpatice postganglionare (1). ~ **comisurale,** fibrele care unesc o arie a cortexului unei emisfere cerebrale cu o arie similară din emisfera opusă (1). ~ **corticofugale,** fibre nervoase care transportă impulsurile de la cortexul cerebral la alți centri (1). ~ **corticorubrale,** fibre nervoase care merg de la cortexul frontal premotor la nucleul roșu (1). ~ **corticostriate,** fibre nervoase care transmit impulsurile de la cortexul cerebral la corpul striat; reprezintă o parte a sistemului extrapiramidal (1). ~ **corticotalamice,** fibre nervoase care transmit impulsurile de la cortexul cerebral la talamus (1). ~ **dentinale,** Fibre Tomes, vezi Tomes. ~ **dentinogenice,** Fibre Korff, vezi Korff. ~ **eferente,** fibre nervoase care conduc impulsuri de la centri spre periferie (15). ~ **elastice,** sin.: *Fibre galbene*, fascicule nefibrilare, ramificate, ale țesutului conjunctiv fibroelastic, dotate cu un grad ridicat de elasticitate (1). ~ **galbene,** Fibre elastice. ~ **inhibitorii,** fibre nervoase a căror excitare determină reducerea sau suprimarea activității unor organe (15). ~ **involuntare,** Fibre musculare netede. ~ **musculare,** elementele celulare din care este format țesutul muscular. Mușchii voluntari sînt formați din fibre striate, iar mușchii involuntari din fibre sau celule netede (1). ~ **musculare netede,** sin.: *Fibre involuntare*, *Fibre nestriate*, celule nucleate, drepte sau curbe, alungite, în formă de fus, avînd striații longitudinale mai mult sau mai puțin distincte; intră în alcătuirea mușchilor voluntari sau nestriați (1). ~ **musculare striate,** fibre musculare cu structură neomogenă, determinate de particularitățile morfochimice ale miofibrilelor. Prezența discurilor clare și întunecate la același nivel (datorită liniei transversale *Z*) conferă fibrelor musculare aspectul striatiform caracteristic mușchilor striați, a căror contracție se produce prin întrepătrunderea filamentelor de actină și miozină sub acțiunea influxului nervos (15). **Fibră nervoasă.** Prelungirea lungă a unui neuron, de obicei axonul. Fibrele nervoase mielinice sînt înconjurate de o pătură subțire de mielină, spre deosebire de fibrele nervoase amielinice cărora le lipsește acest înveliș (1). ~ **nestriate,** Fibre musculare netede. ~ **palidohipotalamice,** fibre eferente care, pornind de la *globus pallidus*, merg la nucleii anterior, ventral și la unii nuclei talamici mediali (1). ~ **paliopontine,** *Fibrae corticopontinae.* ~ **penetrante,** Fibre Sharpey, vezi Sharpey. ~ **perforante,** Fibre Sharpey, vezi Sharpey. ~ **precolagene,** fibre conjunctive intermediare ca etapă morfogenetică între fibrele de reticulină și fibrele de colagen (1). ~ **de proiecție,** fibre nervoase care unesc cortexul cerebral cu centrii inferiori și invers (1). ~ **reticulare,** sin.: *Fibre argentafine*, *Fibre argirofile*, fibre de țesut conjunctiv, ramificate, subțiri, formînd scheletul țesutului limfatic, țesutului mieloid, pulpei roșii a splinei, stroma fină a diferitelor glande și multe din membranele bazale; diferă de fibrele colagene prin afinitatea lor pentru impregnația argentică, prin care devin de culoare neagră (1). ~ **secretorii,** fibre nervoase centrifugale care excită secreția (1). ~ **simpatice,** fibre nervoase aparținînd sistemului ortosimpatic; cele preganglionare sînt colinergice, iar cele postganglionare adrenergice (1). ~ **sustentaculare,** fibre care intră în componența țesutului conjunctiv de suport ce unește diferite pături ale retinei (1). ~ **vasoconstrictorii,** fibre nervoase a căror stimulare produce constricția vaselor de sînge

(1). ~ **vasodilatatorii,** fibre nervoase care au funcţia de a dilata vasele de sînge (1). ~ **α,** fibre nervoase din grupul A (fibre somatice bine mielinizate), care au viteza de conducere de 60–120 m/sec. (27).

Vezi şi: Darkşevici, Ebner, Korff, Müller, Purkinje, Remak, Sharpey, Tomes.

Fibrilaţie (lat. *fibrilla* = fibră mică). Stare caracterizată prin contracţii fine şi rapide ale unui grup de fibre musculare (15). ~ **atrială,** aritmie în care, în atriu se emit 400–600 impulsuri heterotope/min. (determinînd contracţii parcelare de tipurile „M" şi „L", respectiv undele „f" de pe ECG), iar ventriculul se contractă – în urma blocului concomitent – mai mult sau mai puţin rapid, dar complet neregulat ca intensitate şi ca intervale (10). ~ **musculară,** succesiune de contracţii musculare parţiale mici şi rapide, observate în teritoriul dependent de un neuron motor periferic lezat (10). ~ **stimulogenă,** vezi Neurobiotaxie. ~ **ventriculară,** formă gravă de tahiaritmie, de obicei incompatibilă cu viaţa, determinată de un focar ectopic cu mare frecvenţă şi ducînd la sistarea funcţiilor hemodinamice (10).

Fibrilă (lat. *fibrilla* = fibră mică). Filamentul component al unei fibre (de ex. al fibrei musculare sau al celei nervoase) (1). ~ **acromatică,** fibrila substanţei acromatice, nucleare sau celulare, care formează liniile ce se întind de la un pol la celălalt, într-un nucleu în diviziune, dînd naştere unei figuri de fus sau cilindru (1). ~ **cromatică,** fibrilă lungă, constituită din cromatină, situată în nucleul celulei (1). ~ **dentinală,** fibrilă a matricei dentare. Termenul este folosit uneori greşit pentru fibrele dentinale (1).

Fibriloflutter. Asociere succesivă, uneori pe acelaşi traseu ECG, a unor perioade de fibrilaţie şi de flutter (10).

Fibriloliză (*fibrilă* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie). Dizolvarea fibrilelor, ca urmare a unor acţiuni enzimatice în cursul unui proces inflamator sau al unor schimbări în substanţa fundamentală prin acţiunea acidului hialuronic (2).

Fibrină (fr. *fibrine*). Proteină insolubilă, partea principală a cheagului sanguin rezultată din transformarea fibrinogenului sub acţiunea trombinei. Se formează în două etape : a) polimerizarea fibrinogenului, prin liberarea enzimatică a două peptide solubile, luînd naştere monomerii fibrinei ; b) transformarea definitivă sub acţiunea unui factor de stabilizare şi a ionilor de calciu. Preparatele de fibrină (filme, bureţi etc.) sînt utilizate ca hemostatice (19).

Fibrinemie (*fibrină* + gr. *haima* = sînge). Prezenţa filamentelor de fibrină în sînge. În afara procesului de coagulare, sîngele conţine cantităţi infime de fibrină, care sînt sub controlul fibrinolizinei plasmatice (plasminei) (15).

Fibrinogen (*fibrină* + gr. *gennan* = a produce), sin. : *Factorul I de coagulare.* Proteină globulară, prezentă în plasma animalelor, şi care, sub acţiunea trombinei, este parţial hidrolizată, rezultînd o proteină insolubilă, fibrina. Conţinutul în fibrinogen al plasmei sanguine umane este între 240 si 290 mg/100 ml, fără diferenţe de sex. Fibrinogenul constituie aproximativ 5% din totalul proteinelor plasmatice şi migrează electroforetic între β- şi γ-globuline în tampon barbiturat la pH 8,6 şi forţă ionică 0,1, avînd o mobilitate electroforetică de 2,14 cm^2/V/sec. $\times 10^{-5}$ (5).

Fibrinogenază. Enzimă care acţionează favorizînd coagularea fibrinogenului (19).

Fibrinogenopenie (*fibrinogen* + gr. *penia* = sărăcie). Deficienţa fibrinogenului în sînge ; poate fi completă (afibrinogenemia) sau parţială (hipofibrinogenemia). Afibrinogenemia este de obicei congenitală ; hipofibrinogenemia poate fi congenitală sau dobîndită. Se manifestă prin sindrom hemoragic de tip hemofilic, cu hipo- sau incoagulabilitate sanguină. Hipofibrinogenemia dobîndită este adeseori consecinţa unui proces de fibrinoliză (19).

Fibrinolitic. Substanţă care favorizează sau provoacă liza intravasculară a coagulului sanguin ; se foloseşte în tromboze şi embolii ca medicaţie de urgenţă şi pentru completarea tratamentului anticoagulant (14).

Fibrinoliză (*fibrină* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie). Proces de descompunere a fibrinei prin acţiunea fibrinolizinei. Activatorii procesului sînt de origini diferite : tisulari, umorali, microbieni etc. Fibrinoliza fiziologică este un fenomen permanent ; cînd este insuficientă, rezultă tromboza ; cînd este exagerată, rezultă fenomene hemoragice, uneori chiar mortale. Fibrinoliza este scăzută în insuficienţa cardiacă şi boala canceroasă şi este crescută după eforturi, traume fizice sau psihice, injecţii cu adrenalină, acid nicotinic sau substanţe pirogene, în afecţiuni cronice ale ficatului, în afecţiuni maligne ale sistemului hematopoietic, arsuri grave ; este deosebit de scăzută în unele intervenţii chirurgicale, cînd are loc o adevărată proteoliză, fiind interesaţi şi ceilalţi factori de coagulare (19).

Fibrinolizină. 1. Enzimă bacteriană capabilă să lizeze fibrina (3). 2. Enzimă proteolitică ce catalizează liza coagulului sanguin, liberînd derivaţi α şi β de fibrină. Fibrinolizina are ca precursor o proteină plasmatică, plasminogenul, care se poate transforma în fibrinolizină sub acţiunea activatoare a streptokinazei. Fibrinolizina este eliminată urinar (550–800 u./24 ore), fiind probabil rezultatul transformării plasminogenului sanguin sub acţiunea unei kinaze de origine renală (sin. : *Plasmină*) (5).

Fibrinopeptide. Peptide rezultate din acţiunea trombinei asupra fibrinogenului, în cursul formării fibrinei; au drept constituenţi majori acizii aspartic şi glutamic (5).

Fibrinurie (*fibrină* + gr. *ouron* = urină). Prezenţa de fibrină în urină (11).

Fibro- (lat. *fibra* = fibră). Element de compunere care introduce în termen referirea la fibre (32).

Fibroadenom (*fibro-* + gr. *aden* = glandă + *-oma*). Tumoare benignă glandulară caracterizată prin hiperplazia epiteliului şi a stromei (2). ~ **mamar intracanalicular,** fibroadenom localizat la glanda mamară, caracterizat prin proliferare intracanaliculară a epiteliului glandular (2). ~ **mamar pericanalicular,** fibroadenom mamar cu stromă activă în jurul canaliculelor, fenomen care ar putea avea semnificaţia unei tendinţe la malignizare (2).

Fibroangiom (*fibro-* + gr. *aggeion* = vas + *-oma*). Tumoare benignă conjunctivovasculară, în care predomină proliferarea ţesutului conjunctiv, vasele apărînd ca nişte fante, datorită turtirii lumenelor (2).

Fibroblast (*fibro-* + gr. *blastos* = germen). Celulă conjunctivă derivată direct din celula mezenchimală primordială; are formă stelată sau alungită şi prezintă prelungiri, numeroase mitocondrii şi o pluripotenţialitate evolutivă (1).

Fibroblastom (*fibro-* + gr. *blastos* = germen + *-oma*). Tumoare conjunctivă benignă constituită din fibroblaşti (2).

Fibrocartilago (*fibro-* + lat. *cartilago* = cartilaj). Fibrocartilaj. **Fibrocartilagines intervertebrales.** *Disci intervertebrales.*

Fibrocartilaj (lat. *fibrocartilago*), sin. : *Fibrocartilago.* Ţesut conjunctiv dens, alb, fibros, în care celulele au format mase mici de cartilaj între fibre şi au impregnat fibrele cu condrină (1). ~ **interarticular,** *Cartilago articularis.* **Fibrocartilaje semilunare.** Fibrocartilajele articulaţiei genunchiului (medial şi lateral), care au rolul de a restabili concordanţa dintre condilii femurali prea convecşi şi cavităţile glenoide tibiale, insuficient de concave (1). ~ **semilunar lateral,** *Meniscus lateralis articulationis genu.* ~ **semilunar medial,** *Meniscus medialis articulationis genu.*

Fibrocit (*fibro-* + gr. *kytos* = celulă). Celulă conjunctivă relativ fixă, derivată din fibroblast; este caracterizată prin bogăţia citoplasmei şi mai ales a prelungirilor sale, care se pot anastomoza cu celulele similare vecine. Prin diferenţiere poate da naştere altor tipuri celulare (1).

Fibrocondrom (*fibro-* + gr. *chondros* = cartilaj + *-oma*). Tumoare benignă alcătuită din ţesut fibros şi cartilaginos (24).

Fibrodisplazie (*fibro-* + *dis-* + gr. *plassein* = a forma). Dezvoltare insuficientă a reţelei de fibre conjunctive şi elastice (12). ~ **elastică congenitală.** Sindromul Ehlers-Danlos, vezi Ehlers-Danlos.

Fibroelastoză endocardică. Afecţiune congenitală, caracterizată prin îngroşarea şi sclerozarea ţesutului subendocardic parietal (mai rar valvular), constituind cauza cea mai frecventă a cardiomegaliilor infantile (10).

Fibrogastroscop (*fibro-* + gr. *gaster* = stomac + *skopein* = a vedea). Gastroscop flexibil, în care pentru transmisia imaginii este folosit un mănunchi de fibre fine de sticlă (16).

Fibroglie, sin. : *Inoglie.* Termen vechi pentru substanţa fundamentală a ţesutului conjunctiv (1).

Fibroleiomiom (*fibro-* + gr. *leios* = neted + *mys* = muşchi + *-oma*). Fibromiom în care componenta musculară este de tip neted (2).

Fibrolimfangioblastom. Boala Bajarti-Taddei. Vezi Bajarti-Taddei.

Fibrolipoadenom (*fibro-* + gr. *lipos* = grăsime + *aden* = glandă + *-oma*). Tumoare pluritisulară, constituită din proliferarea benignă a unei glande împreună cu stroma sa conjunctivoadipoasă (2).

Fibrolipom (*fibro-* + gr. *lipos* = grăsime + *-oma*). Tumoare benignă a ţesutului conjunctivoadipos subcutanat, subseros sau pericapsular, în care predomină proliferarea ţesutului conjunctiv propriu-zis (2).

Fibrolipomatoza dureroasă. Boala Dercum. Vezi Dercum.

Fibrom (*fibro-* + *-oma*). Tumoare benignă a ţesutului conjunctiv, dură şi încapsulată, constituită din fibrocite tipice şi numeroase fibre conjunctive, care pot prezenta hialinizări sau chiar calcificări, semne ale unei evoluţii de lungă durată (2). ~ **abdominal** (Sabrazés), fibrom osteoperiostic al osului iliac sau pubelui (24). ~ **areolar,** *Fibrom molluscum.* ~ **calcificat,** fibrom cu degenerescenţă calcară (18). ~ **cavernos,** fibrom cu cavităţi multiple formate ca urmare a unor procese de necroză (2). ~ **chistic,** fibrom cu formaţiuni chistice care apar în sînul tumorii ca o consecinţă a unor procese de necroză, în urma unor tulburări circulatorii parţiale (2). ~ **cutanat,** fibrom dezvoltat în grosimea tegumentului, de volum variabil, unic sau multiplu. Varietăţi: f. „în pastilă'' (Civatte), de formă lenticulară, turtită, localizat mai ales la membre; f. solitar, uneori congenital, de formă rotunjită şi dimensiuni pînă la un măr, uneori polilobulat; fibroame diseminate multiple, de dimensiuni mici (12).

~ **degenerat malign,** fibrom transformat în leiomiosarcom sau sarcom prin degenerare malignă (18). ~ **dur,** fibrom de consistență fermă, datorită bogăției în fibre conjunctive (2). ~ **endoosos,** fibrom osos cu punct de plecare endosteal (24). ~ **iepurilor,** vezi Shope. ~ **interstițial,** sin. : *Fibrom intramural*, fibrom situat în grosimea miometrului (18). ~ **intramural,** Fibrom interstițial. ~ **limfangiectatic,** fibrom cu numeroase vase limfatice dilatate, care dau tumorii un aspect lucios (umed) (2). ~ **moale,** fibrom de consistență moale, din cauza bogăției sale în celule, a unui edem supraadăugat sau a unei transformări mixomatoase (2). ~ **molluscum** (Virchow), sin. : *Fibrom areolar*, tumoare moale, bogată în celule, benignă, a țesutului conjunctiv al pielii; adesea multiplă, prezintă un aspect areolar cu conținut uneori mucoid-viscos (2). ~ **nazofaringian,** tumoare benignă, mai frecventă la tineri; din punct de vedere histologic este un angiofibrom bogat vascularizat, căptușit de o capsulă fibroasă. Avînd punct de plecare de cele mai multe ori sfenoetmoidal, se poate extinde prin prelungiri în fosa pterigomaxilară, sinusurile feței, cavitățile nazale, orbite, endocraniu și faringe, comprimînd și împingînd elementele moi întîlnite; se poate infecta sau poate determina hemoragii mari (30). ~ **nepediculat,** Fibrom sesil. ~ **osos,** tumoare benignă rară, fibromatoasă, a osului. Unii autori contestă această entitate, cu excepția fibromului facial (24). ~ **osos neosteogenic,** tumoare osoasă benignă, descrisă de Jaffé și Lichtenstein și formată din țesut conjunctiv predominant fuziform, cu multe fibre colagene (24). ~ **osos osteogenic,** sin. : *Osteoblastom benign*, *Osteom moale*, *Osteom osteoid gigant*, tumoare osoasă benignă, formată din țesut conjunctiv cu celule mici și fuziforme, foarte vascularizat, cu o activă metaplazie osoasă (24). ~ **osteoperiostic,** fibrom osos cu punct de plecare periostal (de ex. fibromul periostic al vertebrelor, fibromul spațiului subclavicular, fibromul nazofaringian, fibromul abdominal etc.) (24). ~ **ovarian,** transformare fibromatoasă a ovarului, însoțită uneori de ascită (18). ~ **pediculat,** fibrom submucos sau subseros, legat printr-un pedicul de implantare (18). ~ **pulmonar,** tumoare pulmonară benignă rară, cu tablou clinic variabil, în funcție de localizarea și întinderea procesului proliferativ (34). ~ **sarcomatos,** fibrom care prezintă o transformare malignă (2). ~ **sesil,** sin. : *Fibrom nepediculat*, fibrom caracterizat printr-o largă bază de implantare în peretele uterului (18). ~ **subperitoneal,** fibrom dezvoltat în țesutul subperitoneal. În cazul unor tumori multiple, de mărimi variabile, pot apărea tulburări mecanice de compresiune asupra tranzitului intestinal sau polakiurie (prin reducerea capacității vezicale) (2). ~ **tecocelular xantomatos al ovarului,** vezi Foliculom. ~ **telangiectatic,** formă de fibrom însoțită de o dezvoltare accentuată de vase sanguine cu lumene larg dilatate (2). ~ **torsionat,** fibrom răsucit în axa pediculului cu 180° sau mai mult, provocînd fenomene de abdomen acut (18). ~ **uterin,** sin. : *Histerom*, tumoare benignă alcătuită din țesut analog parenchimului uterin. Termenul de fibrom, *stricto sensu*, ar însemna tumoare formată din țesut conjunctiv. Se știe însă că actualmente țesutul conjunctiv fibros nu apare decît tardiv în evoluția fibromului și denotă mai curînd o oprire în evoluția țesutului muscular miomatos (18).

Vezi și : Shope.

Fibromatoză (lat. *fibra* = fibră + *-oma* + *-oză*). Tumori difuze fibromatoase, realizînd o îngroșare dură și difuză mai mult sau mai puțin accentuată a țesutului sau organului unde se formează (2).

Fibromiom (*fibro-* + gr. *mys* = mușchi + *-oma*). Tumoare benignă a țesutului conjunctiv și muscular cu capsulă de delimitare și citohistotipie (2).

Fibromixoadenom (*fibro-* + gr. *myxa* = mucus + *aden* = glandă + *-oma*). Tumoare benignă rezultată din transformarea mucoasă a țesutului conjunctiv interstițial dintr-un fibroadenom (2).

Fibromixom (*fibro-* + gr. *myxa* = mucus + *-oma*). Tumoare benignă rezultată din transformarea mucoidă a unui fibrom (2).

Fibroplazie (*fibro-* + gr. *plassein* = a forma). Formare de fibre de către fibroblaști, intracelular sau prin transformarea substanței fundamentale sub acțiunea enzimatică a acestora (2). ~ **retrolenticulară,** dezvoltare de țesut fibroplastic vascular posterior cristalinului la copii născuți prematur și de greutate mică; în stadiul final, retracția țesutului fibros detașează retina, ocupînd spațiul pupilar posterior cristalinului, provocînd orbirea (28).

Fibropsamom (*fibro-* + gr. *psammos* = nisip + *-oma*). Fibrom cu hialinizări și calcificări, realizînd o formațiune asemănătoare cu corpii amilacei (2).

Fibrorabdomiom (*fibro-* + gr. *rhabdos* = striat, dungat + *mys* = mușchi + *-oma*). Fibromiom în care componenta musculară este de tip striat (2).

Fibrosarcom (*fibro-* + gr. *sarx* = carne + *-oma*), sin. : *Sarcom fibropar*. Formă de sarcom cu malignitate mai redusă; se caracterizează prin neoformare de fibre care au tendința de a limita procesul sarcomatos (2). ~ **osos,** tumoare sarcomatoasă derivată fie din fibroblaștii rețelei sau ai straturilor superficiale ale periostului, fie din fibroblaştii ţesuturilor moi înconjurătoare (24).

Vezi şi: Darier-Ferrand.

Fibrotorax (*fibro-* + lat. *thorax* = torace). Fibroză pleuropulmonară localizată, care invadează şi peretele toracic. Este o sechelă cicatriceală a unei afecţiuni inflamatorii specifice sau supurative şi provoacă retracţie toracică şi rigiditate pulmonară, determinînd consecutiv tulburări de ventilaţie de tip restrictiv. Denumirea se foloseşte de obicei pentru aspectul radiologic al unui hemitorace opac şi retractat (34).

Fibroză (lat. *fibra* = fibră + *-oză*). Dezvoltare exagerată de ţesut conjunctiv sărac în celule şi bogat în fibre colagene (2). ~ **chistică de pancreas,** Mucoviscidoză. ~ **hepatolienală,** Sindromul Banti, vezi Banti. ~ **pulmonară,** sindrom pulmonar caracterizat printr-o proliferare conjunctivă de origine multiplă, determinînd alterări structurale şi funcţionale pulmonare cu răsunet cardiocirculator (34).~ **pulmonară actinică,** sin.: *Pleuropneumonită de iradiaţie, Pneumoscleroză actinică,* scleroză pulmonară apărută în urma unei iradieri terapeutice pentru tumori maligne (34). ~ **pulmonară bronhiolară,** scleroză pulmonară secundară unei bronşite cronice, bronhioloectaziei difuze, silicozei, tuberculozei bronhogene sau unei sarcoidoze; poate genera emfizem, insuficienţă ventilatorie obstructivă şi insuficienţă cardiacă dreaptă (34). ~ **pulmonară intraalveolară,** scleroză pulmonară localizată, de origine alveolară, secundară pneumoniilor cronice tuberculoase, radioterapice, lipidice, silicozei; dacă procesul este întins şi se însoţeşte de emfizem, poate determina o insuficienţă respiratorie cu răsunet cardiac în unele cazuri (34). ~ **pulmonară de origine pleurală,** scleroză pleuropulmonară secundară unor afecţiuni pleurale şi care provoacă retracţia şi colabarea parenchimului, cu emfizem prin distensie şi tulburări ventilatorii localizate. Alterarea globală a funcţiei respiratorii depinde de importanţa fibrozei, de unilateralitatea sau bilateralitatea ei (34). ~ **pulmonară de origine vasculară,** fibroză care apare ca un epifenomen al emboliilor repetate, al angeitelor de sensibilizare, al schistosomiazei sau al unor sindroame de hipertensiune pulmonară primitivă; scăderea patului capilar datorit fibrozei determină creşterea rezistenţei în circulaţia pulmonară, hipoxemie, emfizem trofic, insuficienţă cardiacă dreaptă (34).

Fibrozită (*fibro-* + *-ită*). Inflamaţia ţesutului fibros articular şi periarticular, manifestîndu-se prin dureri şi hiperplazie (4).

Ficat. *Hepar,* ~ **„în acordeon",** ficat cardiac, al cărui volum creşte sau diminuează, în raport cu agravarea sau ameliorarea insuficienţei cardiace (2). ~ **amiloid,** ficat mărit de volum, de aspect lucios, cu proba Virchow pozitivă, cu depuneri interstiţiale de amiloid şi cu alterări distrofice parenchimatoase consecutive (ortocromazie la roşu de Congo şi metacromazie la violet de metil); apare în cursul amiloidozei generalizate, ca urmare a unor procese supurative de lungă durată (2). ~ **cardiac,** ficat mărit de volum, de consistenţă moale, dureros, datorit stazei sanguine produsă de insuficienţa cardiacă (2). ~ **eclamptic,** ficat mărit de volum, cu aspect pestriţ, datorit proceselor distrofice şi de necroză asociate cu zone hemoragice; uneori se observă grupe de celule hepatice în lumenele venelor (2). ~ **„glasat",** perihepatită cu depozite albe, lucioase, observată în staza secundară unei pericardite constrictive (10). ~ **gras,** ficat cu supraîncărcare grăsoasă, datorită unui exces de grăsime alimentară sau printr-un proces de degenerescenţă grasă, ca urmare a unor intoxicaţii cu alcool, fosfor etc. (2). ~ **intervertit,** aspect realizat de steatoza degenerativă avansată, în care s-au păstrat celule hepatice indemne numai în jurul spaţiilor Kiernan, dînd impresia, la un obiectiv mic, că acest spaţiu ar constitui centrul lobulului hepatic (2). ~ **„legat în sfori",** aspect particular al ficatului în sifilisul terţiar cu determinări hepatice, în care gomele multiple sclerozate produc deformări şi retracţii ce dau organului un aspect de falsă lobulare (2). ~ **leucemic,** ficat mărit de volum, cu o paloare caracteristică, aspect lucios, pete albicioase, prezentînd la microscop infiltrate leucemice sub formă de noduli care dislocă trabeculele hepatice, urmate de alterări distrofice variabile ca intensitate şi întindere (2). ~ **malaric,** ficat mărit de volum, de culoare cenuşie-brună, cu alterări distrofice de intensitate variabilă şi depuneri de hemomelanină sub forma unor grăunţe de culoare neagră în endotelii şi în celulele Kupffer; în forma cronică, se constată o hiperplazie de ţesut conjunctiv, conferind organului o suprafaţă neregulată, uşor granulară (ciroză malarică) (2). ~ **muscad,** aspect macroscopic al secţiunii ficatului de stază cardiacă prelungită, determinat de alternanţa unei coloraţii roşie-închisă a centrului lobulului (congestie) cu o periferie brună-gălbuie (steatoză), asemănător nucii muscade (10). ~ **pulsatil,** transmiterea retrogradă a pulsului în masa hepatică, datorită unei insuficienţe tricuspidiene (10). ~ **sifilitic,** ansamblul leziunilor pe care le determină în ficat infecţia sifilitică. În sifilisul congenital, ficatul este mărit de volum şi cu consistenţă dură (ficat silex), datorită sclerozei difuze peri- şi intralobulare (lobulul seamănă cu un mozaic); aspectul histologic este caracteristic: endovascularită proliferantă cu manşoane limfoplasmocitare, gome miliare diseminate, cu centrul necrotic şi periferia ocupată de macrofage, celule limfoide şi uneori celule gigante. În sifilisul căpătat se constată un aspect de hepatită difuză (în perioada secundară), cu icter şi leziuni distrofice mai mult sau mai puţin grave; gome (în perioada terţiară) de obicei mari, multiple sau solitare, cu limitare fibroasă la periferie (hepatită sclerogomoasă) (2).

Fick, Adolph, 1829–1901. **Legea lui ~,** sin.: *Principiul lui Fick*, viteza de difuziune (cantitatea difuzată în unitatea de timp) este în raport cu gradientul de concentraţie a substanţei dizolvate şi suprafaţa de difuziune; relaţia defineşte din punct de vedere cantitativ permeabilitatea unei celule şi este valabilă pentru difuziunea liberă a substanţelor dizolvate într-un mediu omogen. Legea lui Fick oferă posibilitatea determinării debitului cardiac pe baza relaţiei dintre bioxidul de carbon ventilat de plămîn şi gradientul gazului în sîngele venos şi arterial; se pot folosi metode directe, necesitînd puncţionarea arterei şi tehnici indirecte (6; 10). **Principiul lui ~,** Legea lui Fick.

Ficomicete. Clasă de ciuperci caracterizate prin thal filamentos, necloazonat, bine dezvoltat, reproducere sexuată prin gameţi şi gametangii; unele specii sînt parazite la om şi animale (12).

Fidelitate. În statistica matematică, încrederea acordată unui procedeu de măsură (7).

Fiedler, Carl Ludwig Alfred, 1835–1921. **Sindromul ~,** miocardită acută interstiţială. de etiologie necunoscută (alergică? virotică?), cu infiltrate granulocitare, eozinofilice şi gigantocelulare, evoluţie acută şi sfîrşit de obicei letal (10).

Fier. Simbol Fe. Element în stare metalică cu număr atomic 26 şi greutate atomică 55,85. Constituent esenţial al materiei vii, intră în compoziţia moleculelor porfirinoproteice (hemoglobină, mioglobină, citocromi, peroxidaze, catalaze), fiind indispensabil proceselor metabolice oxidative care furnizează energia necesară funcţiilor celulare. Conţinutul în fier al serului (sideremia) variază în mod normal la bărbat între 100 şi 120 µg%, iar la femeie între 80 şi 100 µg% (14). **~ redus,** fier metalic, sub formă oficinală la noi în ţară, avînd aspect de pulbere cenuşie, fin divizată. Fiind insolubil este puţin iritant pentru stomac. În mediul acid gastric este parţial transformat în clorură feroasă, formă absorbabilă. Se administrează oral, doza obişnuită pentru adult fiind de 3 g/zi (fracţionat, după mese) (14).

Fierbător (lat. *fervere* = a fierbe). Cutie metalică de diferite dimensiuni, folosită pentru sterilizarea prin fierbere sau prin fierbere la vapori sub presiune a instrumentarului chirurgical (11).

Fiertură. Preparat alimentar administrat sugarilor, obţinut prin fierberea în lapte, cu adaos de 5% zahăr, a făinurilor de cereale (grîu, orez, ovăz) sau produselor făinoase (griş, fulgi de ovăz). Conţine pe lîngă glucide şi mici cantităţi de lipide, proteine vegetale, care completează unii acizi aminaţi puţin reprezentaţi în lapte (cistină) şi mici cantităţi de vitamine din complexul B. Fierturile sînt recomandate în general, în funcţie de starea de nutriţie a sugarului şi toleranţa digestivă în al doilea trimestru de viaţă (33).

Vezi şi: Moro.

Fiessinger-Leroy (Fiessinger, N.; Leroy, E.). **Sindromul conjunctivoureterosinovial ~,** Sindromul Reiter, vezi Reiter.

Fiessinger-Rendu (Fiessinger, Noël; Rendu, Henry Jules L. A., 1844–1902). **Ectodermoză erozivă pluriorificială ~,** vezi Eritem polimorf.

Figură (lat. *figura*). Poziţie sau ansamblu de poziţii (32). **~ acromatică,** aspectul fusului şi asterilor în cursul mitozei sau meiozei (1). **~ cromatică,** sin.: *Figură mitotică*, *Figură nucleară*, aranjarea caracteristică a cromozomilor în cursul mitozei sau meiozei (1). **~ mitotică,** Figură cromatică. **~ nucleară,** Figură cromatică.

Filament (lat. *filamentum*). Termen folosit în anatomie pentru formaţiuni în formă de fir (32). **~ axial,** fibrila contractilă centrală a unui cil sau flagel care pleacă de la un centriol sau blefaroplast (1). **~ micelian,** Hifă. **~ spermatic,** filamentul axial al spermatozoidului (1). **~ terminal,** piesa terminală sau filamentul axial gol al cozii spermatozoidului (1).

Filaria. Termen generic folosit în clasificările mai vechi pentru viermi paraziţi din familia *Filariidae*, clasa *Nematoda*, cu genurile *Wuchereria*, *Loa*, *Acanthocheilonema*, *Mansonella*, *Dirofilaria* şi *Onchocerca* şi din familia *Dracunculidae*, cu genul *Dracunculus* (31). **~ bancrofti,** vezi Wuchereria. **~ conjunctivae,** sin.: *Filaria palpebralis*, întîlnită mai rar la om, se localizează la ochi (31). **~ diurna,** vezi Loa. **~ hominis oris,** specie de *Filaria* găsită în cavitatea bucală (31). **~ loa,** vezi Loa. **~ lymphatica,** specie de *Filaria* găsită în ganglionii bronşici (31). **~ malayi,** vezi *Wuchereria*. **~ medinensis,** vezi *Dracunculus*. **~ nocturna,** vezi *Wuchereria*. **~ oculi,** vezi Loa. **~ ozzardi,** *Mansonella*. **~ palpebralis,** *Filaria conjunctivae*. **~ perstans,** *Acanthocheilonema perstans*. **~ volvulus,** vezi *Onchocerca*.

Filaricid (*filaria* + lat. *caedere* = a omorî). Care are efect distrugător asupra filariilor (31).

Filarioză. Denumire generică dată unor îmbolnăviri prin viermi paraziţi din familia

Filariidae, clasa *Nematoda* (12). ~ **bancrofti**, vezi Wuchererioză. ~ **diurnă**, sin.: *Filarioză Loa-Loa*, formă mai benignă de filarioză, caracterizată prin prurit şi edeme, în special în regiunea orbitei. Vezi şi Edemul de Calabar (12). ~ **Loa-Loa**, Filarioză diurnă. ~ **de Malaya**, vezi Wuchererioză. ~ **nocturnă**, vezi Wuchererioză.

Filatov, Nil Feodorovici, 1847–1902. **Facies ~**, sin.: *Mască Filatov*, aspect particular al feţei în scarlatină, caracterizat prin hiperemia pomeţilor şi paloare perioronazală (8). **Mască ~** Facies Filatov.

Filatov, Vladimir Petrovici, 1875–1956. **Lamboul ~**, sin.: *Grefă cutanată Filatov-Gillies*, *Grefă tubulară*, *Lambou Gillies*, *Lambou tubular*, *Lambou „în tulpină”*, grefon cutanat tubular, mono- sau bipediculat, folosit în chirurgia plastică şi care transportă mari cantităţi de piele şi ţesut subcutanat (11). **Metoda ~**, sin.: *Histoterapie*, *Terapie tisulară*, tratamentul unor stări patologice, prin implante cu fragmente de ţesuturi, placentă, piele, care fiind conservate produc stimulatori biogeni (4). **Placenta ~**, extras apos de placentă, preparat după metoda Filatov; are acţiune trofică, cu indicaţii multiple (13).

Filatov-Dukes (Filatov, Nil Feodorovici, 1847–1902; Dukes, Clement, 1845–1925). **Boala ~**, sin.: *Boala a patra*, *Parascarlatină*, afecţiune mult discutată ca entitate nosologică, caracterizată prin stare subfebrilă, erupţie scarlatiniformă cu involuţie rapidă şi evoluţie benignă; este considerată de unii ca o formă uşoară de scarlatină, iar de autorii moderni ca un eritem scarlatiniform de cauze multiple (8).

Filatov-Gillies (Filatov, Vladimir Petrovici, 1875–1956; Gillies, Harold Delf sir, 1882–1960). **Grefă cutanată ~**, Lamboul Filatov, vezi Filatov.

Filaxie (gr. *phylaxis*=apărare). Denumire generică pentru fenomenele de apărare şi protecţie împotriva infecţiilor (15).

Filet (fr. *filet*). Termen pentru formaţiuni anatomice foarte subţiri, în formă de fir (32). ~ **dentar**, organul de nutriţie şi inervaţie a dintelui, localizat în camera pulpară şi canalul radicular (38). ~ **nervos**, o grupă de prelungiri neuronale de forma unei anse subţiri intra- sau extranevraxiale (1).

Filiaţie (lat. *filiatio*). 1. În epidemiologie succesiunea apariţiei îmbolnăvirilor printr-o boală contagioasă, pornind de la sursa de infecţie şi urmărind căile de transmitere a acesteia; constituie unul din obiectivele importante ale anchetei epidemiologice (8). 2. Descendenţa, legătura de consanguinitate a copiilor cu părinţii; poate fi legitimă, naturală sau adoptivă; stabilirea filiaţiunii naturale – prin metode serologice, antropologice, dactiloscopice – este cerută în cazurile cînd se presupun schimburi de copii în maternităţi, în caz de tăgadă pentru stabilirea paternităţii, mai rar a maternităţii (23).

-filie (gr. *philein* = a iubi). Sufix cu sens de predispoziţie, înclinare, uneori anormală, spre (32).

Filieră (fr. *filière*). În tehnica dentară, aparat pentru tragerea metalelor în sîrmă de diferite grosimi (39).

Filipi. **Metoda ~**, extensiune continuă în fracturile de claviculă cu ajutorul unei broşe transosoase trecută prin extremitatea externă a claviculei (24).

Filochinonă. Vitamina K_1.

Filocleizie (gr. *philein* = a iubi + *kleis* = cheie). Claustrofobie.

Filodeză (lat. *filum* = fir + gr. *desis* = unire împreună). Operaţia Lange. Vezi Lange. *Vezi şi*: Vreden.

Filtrare (fr. *filtrer* = a filtra). 1. Proces fizic sau fiziologic de reţinere selectivă a unor componente dintr-o masă anumită, care străbate un mediu adecvat (5). 2. În radiologie procedeu de omogenizare a fasciculului de radiaţii ionizante. Se obţine prin interpunerea unei plăci din diverse materiale (aluminiu cupru, azbest etc.) în calea unui fascicul de radiaţii. Filtrul absorbind radiaţiile moi permite omogenizarea fasciculului, fără a-l putea face monocromatic; menajează astfel tegumentele supuse iradierii (36). ~ **apei potabile**, procedeu de purificare a apei, în vederea utilizării acesteia în scop potabil. În alimentările centrale cu apă, filtrarea se foloseşte îndeosebi la apele de suprafaţă. În principiu se foloseşte filtrarea mecanică (filtru rapid) sau filtrarea biologică (filtru lent) (20). ~ **apei reziduale**, procedeu utilizat pentru epurarea apelor reziduale. În principiu, diferite tipuri de filtre caută să reproducă în instalaţii fenomenele fizico-chimice şi biologice care se produc în sol (filtre biologice), respectiv reţinerea la suprafaţa granulelor filtrului a substanţelor din apa reziduală care constituie pentru flora aerobă naturală în prezenţa oxigenului un mediu de cultură (20). ~ **glomerulară**, procesul prin care, sub acţiunea exclusivă a unor factori fizici, aproximativ 1/5 din plasma care soseşte în glomeruli traversează membrana filtrantă glomerulară, formînd urina primară (25).

Filtrat. Termen generic utilizat pentru lichidele care au trecut printr-un filtru (3). ~ **bacterian**, produsul care se obţine în urma trecerii printr-un filtru bacteriologic a unei culturi microbiene (3). ~ **glomerular**, cantitatea de plasmă care traversează într-un anumit timp membrana filtrantă glomerulară; considerată egală cu valoarea *clearance*-ului inulinei, al manitolului, al hiposulfitului de sodiu și al creatininei endogene, reprezintă aproximativ 126 ml/min. (25).

Filtru (fr. *filtre*). Mediu adecvat care asigură reținerea selectivă a unor componente din produsul ce le străbate. *Varietăți*: f. fizic (de hîrtie, de azbest, de sticlă); f. de adsorbție selectivă a energiei electromagnetice (filtre colorate pentru lumină vizibilă, filtre Wood cu oxid de nichel pentru fluorescență, filtre metalice pentru raze Röntgen etc.); f. fiziologice (membrane organice semipermeabile) etc. (5). ~ **antiepidemic,** totalitatea măsurilor organizatorice, structurale și funcționale, care se iau la intrarea sau ieșirea dintr-o colectivitate, în special de copii, spital de boli contagioase etc., în scopul împiedicării pătrunderii sau diseminării unei boli contagioase pe un întreg teritoriu dat: localitate, județ, țară etc. (8). ~ **de contact,** sin.: *Filtru de suprafață,* cel mai simplu tip de filtru utilizat pentru curățirea aerului de praf. Prezintă un șir de suprafețe cu neregularități pronunțate și orificii foarte fine care permit trecerea aerului (9). ~ **Katadyn,** filtru care folosește nisipul argintat în vederea dezinfecției cantităților mici de apă (20). ~ **lent,** filtru de nisip fin, materialul filtrant formîndu-se treptat în primele straturi ale filtrului din protozoare, bacterii și alge provenite din apa supusă filtrării. Are eficiență foarte mare (99,90—99,99 %), însă debit mic (2—4 m^3/m^2/zi) (20). ~ **de lumină,** filtru care servește la modificarea fluxului sau compoziției spectrale a razelor luminoase ce-l traversează (28). ~ **cu mineci,** filtru de pînză în formă de mineci, utilizat pentru curățirea de praf a aerului aspirat din încăperile de lucru (9). ~ **neutru,** filtru de lumină care nu modifică repartiția spectrală a razelor luminoase (28). ~ **oblic,** filtru radiologic situat oblic față de axul tubului Schäffer-Witte și utilizat pentru iradierea parametrelor (36). ~ **orizontal,** filtru radiologic situat perpendicular pe marele ax al tubului Schäffer-Witte și utilizat în iradierea colului uterin sau a vaginului (36). ~ **percolator,** sin.: *Filtru stropitor,* filtru biologic utilizat la epurarea apelor reziduale. Apa reziduală este stropită deasupra unui material filtrant format din granule grosolane de material poros (zgură, cărămidă etc.), pe suprafața cărora se formează o peliculă bogată în microorganisme care mineralizează activ substanțele organice în prezența oxigenului (20). ~ **poros,** tip de filtru folosit pentru curățirea de praf a aerului aspirat din încăperile de muncă prin reținere în diferite materiale poroase (cocs, pietriș etc.), dispuse în calea aerului (9). ~ **primar,** sin. *Diafragm primar,* diafragm care absoarbe radiațiile secundare formate în tubul radiologic și care se găsește la nivelul orificiului cupolei (36). ~ **radiologic propriu,** filtru reprezentat de pereții de sticlă ai tubului radiogen (36). ~ **cu rame,** filtru uscat, cu pînză întinsă pe rame, utilizat pentru reținerea prafului din aerul aspirat din încăperile de muncă (9). ~ **rapid,** filtrarea apei prin filtre de nisip, apa ajungînd pe suprafața filtrului după ce a suferit procesul de coagulare; în primele straturi de nisip se formează în timp scurt o membrană din nisip și flocoane fine de coagulant. Această membrană are o bună putere filtrantă, suspensiile și microorganismele reținîndu-se în proporție de 80—95 %. Are avantajul unui randament mare, viteza de filtrare asigurînd un debit de 200—400 m^3/m^2/zi (20). ~ **secundar,** Antidifuzor. ~ **selectiv,** filtru de lumină care modifică repartiția spectrală a razelor luminoase (28). ~ **stropitor,** Filtru percolator. ~ **de suprafață,** Filtru de contact. ~ **uleios,** filtru în care aerul este trecut prin cutii umplute cu structuri metalice impregnate cu ulei mineral (9).

Vezi și: Berkefeld, Chamberland, Cattrel-Moeller, Merkel, Petri, Seitz.

Filtrum ventriculi, sin.: *Filtrul Merkel.* Scobitură verticală mică, situată în mucoasa peretelui lateral al laringelui, între cartilajele cuneiform și aritenoid (1).

Filtz. Dispozitiv de diferite forme (lenticular, cilindric, conic etc.), confecționat din material pîslos și folosit în laboratorul de tehnică dentară pentru lustruirea protezelor dentare (38).

Filum (lat. = fir). Structură filamentoasă sau fuziformă (1). **Fila coronaria.** Benzi fibroase din scheletul cardiac, care se întind de la baza porțiunii mediale a valvulei tricuspide spre deschiderea aortică și trigonul drept (1). ~ **durae matris spinalis,** vîrful caudal al lui *filum terminale,* înconjurat de dura mater (1). **Fila olfactoria.** Fascicul component al nervului olfactiv, înaintea și în timpul trecerii lui prin platoul cribriform al osului etmoid (1). **Fila radicularia nervorum spinalium.** Fibre subțiri și izolate, prin a căror însumare iau naștere rădăcinile spinale propriu-zise (1). ~ **terminale,** terminația inferioară, atrofică, subțire, a măduvei spinării, în care rămîne în special pia mater (1).

Fimbria (lat. = ciucure), sin.: *Fimbrie.* Formațiune anatomică în formă de ciucure (1). ~ **hippocampi,** sin.: *Corpul bordant,* formațiune turtită, alcătuită din fibre nervoase, situată de-a lungul marginii mediale a hipocampului; posterior se continuă în *fornix,* iar anterior pătrunde în *uncus* (1). ~ **ovarica** sin.: *Franj ovarian,* cel mai mare dintre franjurile trompei uterine, care ia deseori contact direct cu ovarul (1). **Fimbriae tubae.** Procese în formă de ciucure (franjuri), aparţinînd extremităţii laterale a trompei uterine (1).

Fimbrie (lat. *fimbria* = ciucure). 1. *Fimbria.* 2. Formaţiune morfologică filamentoasă, lipsită de mişcări, ataşată cu o extremitate de celula bacteriană. Apare în urma cultivării bacteriilor în contact cu suprafeţe solide. Se deosebeşte de cil prin dimensiuni mai reduse, ondulaţii abia schiţate, rezistenţă la pH scăzut, constituţie antigenică diferită şi lipsa vreunei legături cu mobilitatea celulei. Fimbriile permit fixarea bacteriilor pe suprafeţe solide şi au rol în hemaglutinare. Ele au fost descrise la reprezentanţii genurilor *Klebsiella*, *Pseudomonas* etc. (3).

Fimoză (gr. *phimosis* = întrerupere, oprire). Strîmtorarea congenitală sau inflamatorie a inelului prepuţial (11).

Fink. Metoda ∼, metodă de corectare progresivă a cifozelor, cu ajutorul unui pat gipsat cu chingă şi al unei perniţe de vată în formă de cruce, aplicate pe cifoză (24).

Fink-Öttingen. Metoda ∼, metodă de imobilizare în hipercorecţie a piciorului strîmb congenital, cu ajutorul unor benzi de leucoplast (24).

Finney, John M. T., 1863–1942. **Piloroplastia ∼**, procedeu de piloroplastie prin gastroduodenostomie (11).

Finsen, Niels Ryberg, 1860–1904. **Lampă ∼**, lampă pentru terapia cu raze ultraviolete, caracterizată printr-un sistem de lentile prin care circulă apa, filtrînd radiaţiile produse de un arc voltaic. În acest fel este redusă acţiunea factorului termic al radiaţiilor infraroşii, acţionînd din punct de vedere terapeutic numai razele ultraviolete (4). **Lentilă ∼**, lentilă colorată galben-oranj şi care absoarbe benzile superioare violetului din spectru (razele actinice) (25). **Lumină ∼**, amestec de raze violete şi ultraviolete (4).

Finsenterapie. Tratamentul cu raze ultraviolete. Prin extinderea noţiunii, termenul este folosit şi pentru fototerapie, actinoterapie (4).

Finsterer, Hans, 1877–1955. **Procedeul ∼**, cură operatorie a ulcerului piloroduodenal, prin rezecţia antrului piloric, fără pilorectomie, urmată de gastrojejunostomie termino-laterală parţială de tip Hoffmeister-Finsterer (11).

Fiolle. Incizia ∼, incizie pentru toracolaparotomie totală printr-o incizie care pleacă de la punctul unde linia axilară anterioară încrucişează rebordul costal şi continuă dorsal direcţia rebordului peste coastele a 10-a, a 11-a şi a 12-a, atingînd masa sacrolombară; este folosită în chirurgia splinei (11).

Fior. Tremur scurt, inegal şi rapid, care poate apărea fiziologic la expunere în aer răcoros sau patologic sau în afecţiunile febrile, în care caz se însoţeşte de senzaţia de rece (4).

Fir (lat. *filum*). Corp de lungime foarte mare, în raport cu dimensiunile liniare ale secţiunii lui transversale (Dicţionarul enciclopedic român). **∼ de in,** material de cusătură chirurgicală din in, rezistent şi bine tolerat de ţesuturi, sterilizabil prin fierbere sau la autoclav (11). **∼ de mătase,** material de sutură chirurgicală din mătase, rezistent şi elastic, sterilizabil prin fierbere sau la autoclav (11). **∼ de nylon,** material de cusătură chirurgicală din nylon, foarte rezistent şi bine tolerat de ţesuturi, sterilizabil prin fierbere sau la autoclav (11). **∼ separat,** sutură chirurgicală în care firele sînt tăiate individual şi separate între ele prin intervale de 1–1,5 cm (11). **∼ de setolină,** Crin de Florenţa.

Fischer, Franz, 1877–1948. **Esterul ∼**, sin.: *Fosfogliceraldehidă.* Ester monofosforat al glicerinei. Rezultă prin scindarea enzimatică a esterului fructozo-1,6-difosforic (Harden-Young). Este metabolit intermediar în procesele de glicoliză (5).

Fischer, Theodore, 1863–1949. **Semnul ∼**, suflu presistolic în unele cazuri de pericardită adezivă (10).

Fischgold-Metzger (Fischgold, Herman; Metzger, Jean). **Linia ∼**, dreapta care pe radiografia din faţă a craniului uneşte fie vîrful celor două mastoide, fie baza celor două şanţuri digastrice (26).

Fishberg. Proba ∼, probă funcţională renală pentru aprecierea capacităţii de concentraţie: densitatea urinii recoltate după o perioadă de 12 ore de privare apoasă depăşeşte la normal 1 023 (25).

Fisher, Frederick Richard, 1844–1932. **Unghiul ∼**, unghiul dintre translaţia condiliană în deplasare propulsivă excentrică (dacă această translaţie există) şi translaţia aceluiaşi condil în cursul deplasărilor de echilibrare (39).

Fisiune nucleară. Reacţie nucleară, spontană sau provocată, de rupere a unui nucleu atomic greu în două fragmente de masă aproape egale. Fisiunea are loc în cazul nucleelor cu mase cuprinse între 76 şi 162 şi poate fi declanşată sub acţiunea unor anumite particule (în special neutroni). În procesul de fisiune se degajează o mare cantitate de energie, de ordinul milioanelor de electroni-volţi, ca rezultat al diferenţei dintre energia nucleară de legătură a atomului greu supus fisiunii şi cea a atomilor mai uşori rezultaţi din fisiune (5).

Fissura (lat. = crăpătură, fisură), sin.: *Fisură.* 1. Termen generic pentru formaţiuni anatomice în formă de scobitură sau şanţ (sin.: *Sulcus*, *Şanţ*) (1). 2. Leziune elementară dermatologică, constînd dintr-o soluţie de continuitate liniară, localizată de predilecţie periorificial sau în zonele de mişcări active (palme, plante).

Poate fi superficială (epidermică) sau profundă (dermică) (sin.: *Ragadă*) (12). 3. O plesnitură într-un organ (os etc.) (12). ~ **antitragohelicina**, şanţ al cartilajului auricular între *antitragus* şi *helix* (1). **Fissurae cerebelli**, sin.: *Sulci cerebelli*. Şanţurile scoarţei cerebeloase, care ajungînd pînă la substanţa albă, împart cerebelul în lobi şi lobuli pe care alte şanţuri mai superficiale le separă în lamele sau folii (1). ~ **cerebri lateralis**, *Sulcus lateralis cerebri*. ~ **hippocampi**, *Sulcus hippocampi*. ~ **horizontalis cerebelli**, sin.: *Marele şanţ circumferenţial Vicq d'Azyr*, *Sulcus horizontalis cerebelli*, şanţ adînc care înconjură cerebelul şi separă între ele suprafeţele sale superioară şi inferioară (1). ~ **horizontalis pulmonis dextri**, scizura orizontală a plămînului drept (1). ~ **ligamenti teretis**, sin.: *Sulcus venae umbilicalis*, partea anterioară a şanţului longitudinal stîng de pe faţa inferioară a ficatului, prin care trece ligamentul rotund al ficatului, vestigiul venei ombilicale a fetusului (1). ~ **ligamenti venosi**, sin.: *Şanţul longitudinal stîng al ficatului*, porţiunea posterioară a şanţului sagital stîng de pe faţa viscerală a ficatului, în care se află ligamentul venos (1). ~ **longitudinalis cerebri**, sin.: *Marea scizură interemisferică*, fisură adîncă ce împarte creierul în două emisfere şi care este ocupată de *falx cerebri* (1). ~ **mediana anterior medullae oblongatae**, şanţul longitudinal median situat pe faţa anterioară a măduvei prelungite (1). ~ **mediana anterior medullae spinalis**, scobitură întinsă pe toată lungimea măduvei spinării pe linia mediană anterioară, divizînd incomplet măduva în două părţi simetrice (1). ~ **obliqua pulmonum**, *Incisura interlobaris pulmonis*. ~ **orbitalis inferior**, sin.: *Fanta sfenomaxilară*, fisură din orbită care permite trecerea vaselor sanguine infraorbitale şi ramurilor ascendente ale ganglionului sfenopalatin (1). ~ **orbitalis superior**, sin.: *Fanta sfenoidală*, deschiderea alungită situată între aripa mare şi cea mică a sfenoidului, prin care orbita comunică cu endocraniul; prin ea trec nervii *oculomotorius*, *trohlearis*, *abducens*, *ophtalmicus* şi vena oftalmică superioară (1). ~ **parietooccipitalis**, *Sulcus parietooccipitalis*. ~ **petrooccipitalis**, fisura corespunzătoare suturii dintre porţiunea petroasă a temporalului şi osul occipital (1). ~ **petrosquamosa**, fisura formată de fuziunea incompletă a porţiunii petroase şi scuamoase a osului temporal (1). ~ **petrotympanica**, sin.: *Scizura Glaser*, *Scizura petrotimpanică*, şanţ situat pe faţa inferioară a osului temporal, prin care trece nervul *chorda tympani* (1). ~ **posterolateralis cerebelli**, şanţ situat pe faţa inferioară a cerebelului, posterior de *flocculus* şi de picioarele lui; se întinde medial şi posterior pînă la *nodulus*; separă arhicerebelul de restul cerebelului (1). ~ **prima cerebelli**, şanţ care apare primul în dezvoltarea cerebelului şi separă *declive* de *culmen*, precum şi lobul anterior de cel posterior (1). ~ **sphenopetrosa**, fisură a fosei craniene mijlocii, delimitată de osul temporal şi aripa mare a sfenoidului (1). ~ **transversa cerebri**, Fanta cerebrală Bichat, vezi Bichat. ~ **tympanomastoidea**, sin.: *Sutura timpano scuamoasă posterioară*, sutura dintre apofiza mastoidă şi marginea superioară a osului timpanic (1). ~ **tympanosquamosa**, sin.: *Sutura timpanoscuamoasă anterioară*, sutura dintre marginea anterioară a osului timpanal şi solzul osului temporal, în mijlocul fosei mandibulare (1).

Fistulă (lat. *fistula* = tub, ţeavă, canal). 1. Canal format accidental sau operator, care comunică cu o glandă, cu o cavitate naturală sau patologică, cu un organ cavitar şi prin care drenează secreţiile acestora (11). 2. În ortopedie, traiect al părţilor moi cu orificiu cutanat, prin care se scurge puroi dintr-un focar de osteomielită cronică, trădînd activitatea acestui focar şi de obicei prezenţa unui sechestru osos (fistulă osteomielitică), dintr-un focar de tuberculoză osteoarticulară, ganglionară sau dintr-un abces rece (fistulă tuberculoasă) (24). ~ **abdominală**, fistulă care face să comunice cavitatea abdominală sau cavitatea unui organ abdominal cu exteriorul (11). ~ **alveolosinuzală**, comunicare patologică între sinusul maxilar şi cavitatea bucală, determinată de obicei de osteita peretelui alveolar al sinusului maxilar în cursul unei sinuzite maxilare odontopate (30). ~ **anfractuoasă**, fistulă cu calibru şi direcţie neregulate (11). ~ **anorectală**, fistulă perineală al cărei orificiu intern comunică cu rectul (11). ~ **aortopulmonară**, anomalie congenitală rară, constînd într-o comunicare între aortă şi artera pulmonară, cu traiect scurt, produsă prin tulburări de dezvoltare ale septului aortopulmonar (10). ~ **biliară**, fistulă prin care se scurge secreţia biliară. Poate fi parţială sau totală (11). ~ **biliobronşică**, traiect patologic creat de un proces supurativ de origine hepatică şi deschis într-o bronhie (34). ~ **branhială**, fistulă congenitală a gîtului, rezultată dintr-o anomalie de dezvoltare embrionară a regiunii cervicale; orificiul extern de deschidere poate fi subhioidian (fistulă subhioidiană) sau suprahioidian (fistulă suprahioidiană) (11). ~ **bronhoesofagiană**, traiect patologic produs de o supuraţie bronhopulmonară sau esofagiană, în cazuri de ulceraţii, stenoze, diverticuli esofagieni supuraţi (34). ~ **bronhopleurală**, traiect patologic între o bronhie şi pleură, prin efracţia unei alveole emfizematoase, ulceraţie a pleurei sau ruptura unei aderenţe pleurale, realizîndu-se un pneumotorax deschis sau închis (34). ~ **carotidocavernoasă**, comunicare accidentală (de cele mai multe ori posttraumatică) între sinusul cavernos şi carotida internă (26). ~ **cervicală congenitală,** traiect consecutiv unui viciu de dezvoltare embrionară, situat lateral (fistulă branhială) sau median (canal tireoglos) (30). ~ **completă,** fistulă care prezintă un traiect şi două orificii: unul de comunicare cu cavitatea care o întreţine şi altul de comunicare cu exteriorul (11). ~ **dentară,** traiect care se stabileşte în urma unui proces inflamator parodontal apical, prin care se scurge la exterior (piele sau mucoasă) o secreţie purulentă (38). ~ **enterovaginală,** fistulă care uneşte intestinul cu vaginul; interesează în majoritatea cazurilor intestinul gros şi este situată în fundul de sac posterior al vaginului (18). ~ **esobronşică,** fistulă între esofag şi bronhia de origine, consecutivă unui traumatism care a interesat pereţii ambelor organe (11). ~ **esotraheală,** fistulă între esofag şi trahee, consecutivă unui traumatism care a interesat pereţii ambelor organe (11). ~ **duodenală,** fistulă consecutivă unui act operator sau unui traumatism care face să comunice cavitatea duodenului cu exteriorul sau cu un organ vecin (11). ~ **gangliobronşică,** traiect prin care se elimină conţinutul unui ganglion pulmonar cazeificat în lumenul bronhiei alăturate (2). ~ **gastrică,** fistulă care face să comunice cavitatea gastrică cu exteriorul sau cu un organ din vecinătate, consecutivă unui act operator sau unui traumatism (11). ~ **labirintică,** orificiu în capsula osoasă labirintică, cel mai adesea în canalul semicircular extern, determinat de o supuraţie otomastoidiană prelungită sau de fractura stîncii temporalului; poate da naştere unei labirintite circumscrise sau difuze (30). ~ **lacrimală,** fistulă a sacului lacrimal la piele (28). ~ **oarbă,** fistulă al cărei traiect are un singur orificiu, cel de comunicare cu exteriorul (fistulă oarbă externă) sau cel de comunicare cu cavitatea care o întreţine (fistulă oarbă internă) (11). ~ **perineală,** fistulă consecutivă unui abces perianal al cărei orificiu extern este în jurul anusului; în raport cu sfincterul anal poate fi extra-, intra- sau transsfincteriană (11). ~ **piostercorală,** fistulă prin care se scurge conţinut intestinal şi puroi provenit dintr-o colecţie paraintestinală (11). ~ **pleurocutanată,** fistulă spontană sau consecutivă unei pleurotomii, prin care cavitatea pleurală comunică cu exteriorul (11). ~ **rectouterină,** comunicare între cavitatea rectului şi cea uterină, apărînd de obicei în procesele neoplazice invazive şi necrozante (2). ~ **rectovaginală,** fistulă între rect şi vagin, provocată de naşteri laborioase, cu aplicaţie de forceps sau baziotripsie, după histerectomie, după celulite pelviene, abces al septului rectovaginal (18). ~ **renobronşică,** traiect patologic creat de o supuraţie renală sau perirenală şi deschis într-o bronhie (34). ~ **sacrococcigiană,** fistulă congenitală oarbă externă, cu orificiul la nivelul coccisului (11). ~ **salivară,** traiect care se stabileşte în mod normal în urma unui traumatism sau a unui proces patologic şi prin care se scurge saliva secretată de o glandă salivară, fie endobucal, fie exobucal; se întîlneşte de regulă în obraz sau regiunea parotideomaseterină, în legătură cu glanda parotidă sau canalul Stenon (38). ~ **salpingovaginală,** fistulă care uneşte cavitatea unui piosalpinx cu vaginul; se poate produce spontan, prin deschiderea piosalpinxului în vagin, sau accidental, în urma unei colpotomii (18). ~ **stercorală,** deschiderea la exterior, la piele sau într-o cavitate naturală (vezică, vagin) a unei anse intestinale care a suferit o pierdere de substanţă accidentală sau patologică; prin aderenţele peritoneale care îl izolează de marea cavitate seroasă se realizează un canal prin care trec materii fecale (2). ~ **subhioidiană,** vezi Fistulă branhială. ~ **suprahioidiană,** vezi Fistulă branhială. ~ **traheoesofagiană,** comunicare între calea aeriană şi digestivă, congenitală sau dobîndită (prin ramolirea unui ganglion tuberculos peritraheal, prin traumatism accidental sau endoscopie), care determină un sindrom infecţios foarte grav, bronhopulmonar şi mediastinal (30). ~ **uretropeniană,** traiect anormal de origine traumatică sau prin deschiderea unui abces urinos, prin care se scurge urină şi spermă (2). ~ **uretrorectală,** fistulă de origine traumatică, congenitală sau patologică între uretră şi rect; urina trece în cantitate variabilă în rect, unde, în loc să fie eliminată imediat prin anus, este reţinută pentru un timp, formînd o cloacă închisă prin sfincterul contractat (2). ~ **urinară,** fistulă prin care se scurge urina, ca urmare a unei soluţii de continuitate a căii urinare extrectorii (11). ~ **urinară externă,** fistulă urinară care comunică cu exteriorul (11). ~ **urinară internă,** fistulă urinară deschisă în cavitatea peritoneală sau în spaţiul retroperitoneal şi care nu comunică cu exteriorul (11). ~ **vasculară,** comunicare anormală, congenitală sau cîştigată, unind de obicei un vas cu sînge arterial cu altul cu sînge venos (10). ~ **vezicoombilicală,** fistulă formată în cazul închiderii incomplete a uracăi (2). ~ **vezicouterină,** comunicare între vezica urinară şi uter, în urma unor procese neoplazice invadante (2). ~ **vezicovaginală,** fistulă urinară de origine obstetricală, prin compresiunea prelungita a pereţilor vezicovaginali pe suprafaţa posterioară a pubelui de către capul fetal care nu se degajează, sau de origine chirurgicală în cazurile de histerectomie pentru un cancer uterin (2).

Vezi şi: Eck.

Fistulo- (lat. *fistula* = tub, ţeavă, canal). Element de compunere care introduce în termeni referirea la fistulă (32).

Fistuloanastomoză (*fistulo-* + gr. *anastomosis* = comunicare). Implantarea unei fistule glandulare digestive într-un segment al tubului digestiv (11).

Fistuloenteroanastomoză (*fistulo-* + gr. *enteron* = intestin + *anastomosis* = comunicare). Fistuloenterostomie.

Fistuloenterostomie (*fistulo-* + gr. *enteron* = intestin + *stoma* = gură, deschidere), sin.: *Fistuloenteroanastomoză*. Implantarea capătului extern al unei fistule glandulare (hepatice, pancreatice) într-un segment al intestinului subţire (11).

Fistulogastroanastomoză (*fistulo-* + gr. *gaster* = stomac + *anastomosis* = comunicare). Fistulogastrostomie.

Fistulogastrostomie (*fistulo-* + gr. *gaster* = stomac + *stoma* = gură, deschidere), sin.: *Fistulogastroanastomoză*. Implantarea capătului extern al unei fistule glandulare (hepatice, pancreatice) în stomac (11).

Fistulografie (*fistulo-* + gr. *graphein* = a scrie). Evidenţierea dimensiunilor, aspectului şi rapoartelor unui traiect fistulos cu ajutorul razelor Röntgen după introducerea unei substanţe de contrast (36).

Fisură (lat. *fissura*). *Fissura*. ~ **abdominală**, *Celosoma*. ~ **anală**, mică pierdere de substanţă mai mult sau mai puţin superficială, cu sediul în fundul şanţurilor formate de pliuri radiare ale anusului, însoţită de spasm sfincterian în timpul defecaţiei şi dureri foarte vii (11). ~ **bazală**, Fisură deciduală. ~ **calcarină**, *Sulcus calcarinus*. ~ **coroidă**. 1. Fisură ventrală în cupa optică şi tija optică a embrionului (sin.: *Fisură fetală*) (1). 2. Linia de invaginaţie a lui *tela coroidea* în ventriculii laterali ai creierului (1). ~ **cupei optice**, parte a fisurii coroide a ochiului embrionar, localizată în cupa optică (1). ~ **deciduală**, sin.: *Fisura bazală*, adîncitură în spaţiul fisurat dezvoltat în *decidua basalis*, paralel cu peretele uterin; apare în ultimele luni de sarcină (1). **Fisuri dentare.** Mici soluţii de continuitate în smalţ şi dentină, ca o consecinţă a unor traumatisme asupra dintelui. Ele permit infectarea dintelui din mediul bucal sau din spaţiul parodontal. Denumirea se acordă în mod incorect şi şanţurilor intercuspidiene de pe feţele ocluzale ale molarilor şi premolarilor (38). ~ **dentată**, termen vechi pentru *Fissura hippocampi* (1). ~ **fetală**, vezi Fisură coroidă. ~ **genitovezicală**, scobitură care se dezvoltă în luna a III-a fetală, între capătul cranial al cordonului genital şi vezica urinară. Dispare la bărbaţi, dar la femeie se adînceşte formînd excavaţia vezicouterină (1). ~ **interaritenoidiană**, fisură goală situată între pliurile aritenoidiene embrionare (1). ~ **osoasă**, soluţie minimă de continuitate în os, care nu modifică nici axul, nici conturul osului respectiv (24). ~ **precentrală**, fisură situată în faţa şanţului central şi paralel cu el (1). ~ **presilviană**, ramura anterioară a fisurii laterale (1). ~ **rinală**, fisură care separă partea arhipalială terminală a girului hipocampului de restul lobului temporal (1). ~ **tijei optice**, parte a fisurii coroide a ochiului embrionar, localizată în tija optică (1). ~ **urogenitală**, fisură situată între pliurile urogenitale care formează deschiderea sinusului urogenital (1).

Fişă (fr. *fiche*). Termen generic dat unor formulare de evidenţă primară statistică, de obicei pe o singură foaie de hîrtie sau carton, care se pretează cel mai bine unei evidenţe operative şi prelucrării ulterioare a datelor (29). ~ **antropometrică**, fişă de înregistrare a măsurătorilor antropometrice (23). ~ **dactiloscopică**, fişă specială, servind la înregistrarea într-o ordine anumită a amprentelor digitale (23).

Fişier (fr. *fichier*). Spaţiu rezervat în incinta unităţii sanitare pentru păstrarea fişelor (29).

Fitobezoar (gr. *phyton* = plantă + ar. *bazahr* = contraotravă). Vezi Bezoar.

Fitohormoni (gr. *phyton* = plantă + *horman* = a excita). Auxine.

Fitoparaziţi (gr. *phyton* = plantă + *para* = alături + *sitos* = mîncare). Denumire dată paraziţilor de origine vegetală (31).

Fitopatologie (gr. *phyton* = plantă + *pathos* = boală + *logos* = ştiinţă). Patologia plantelor; ramură a biologiei care studiază bolile plantelor, agenţii care le provoacă, prevenirea şi combaterea lor (32).

Fixare (lat. *figere* = a fixa). 1. Actul sau operaţia imobilizării într-o anumită poziţie (32). 2. Încetarea dezvoltării personalităţii într-o fază apropiată de completa maturitate (32). 3. Dizolvarea stratului sensibil neimpresionat de lumină al unui material foto, cu ajutorul unor soluţii de fixatori, astfel că materialul developat devine insensibil la acţiunea în continuare a luminii (32). 4. Operaţie care opreşte descompunerea ţesuturilor, după scoaterea lor din organism, întrerupînd procesele enzimatice intracelulare şi imobilizînd structurile moleculare (32). 5. Aducerea unui corp într-o stare din care nu se mai poate schimba (32). ~ **conjugată a ochilor**, mişcarea conjugată a celor 2 ochi, pentru a supune excitaţiei vizuale zone retiniene corespondente (28). ~ **coracoclaviculară**, intervenţie chirurgicală care are drept scop fixarea claviculei la apofiza coracoidă, cu ajutorul firelor metalice (operaţia Bunnell) sau al unui şurub (operaţia Bosworth) (24). ~ **excentrică a ochilor,** fixarea cu un punct excentric a retinei unui ochi ambliop, care rămîne deviat şi după ocluzionarea ochiului bun (28). ~ **telescopică,** Îndinţare osoasă.

Fixator (lat. *figere* = a fixa). Soluţie utilizată în tehnica histopatologică care, prin coagularea materiei proteice, împiedică procesul de descompunere a ţesuturilor osoase din organism (2). 2. Instrument ortopedicochirurgical (24). ~ **anhidru,** amestec fixator în care apa intră în cantităţi foarte mici sau lipseşte complet, scurtîndu-se în acest mod foarte mult timpul de lucru (2). ~ **extern,** instrument ortopedicochirurgical folosit în osteosinteză. Este format din două sau mai multe mijloace de prindere — prin înţepare — a fragmentelor osoase şi un dispozitiv de fixare a acestor mijloace în afara tegumentelor (24).

Fizică (gr. *physikos*, de la *physis* = natură). Ştiinţă a naturii care se ocupă cu studiul structurii materiei, proprietăţile generate şi legate de mişcare ale materiei şi cu transformările reciproce ale acestor forme de mişcare (mecanice, termice, electromagnetice etc.) (5). ~ **atomică,** parte a fizicii care se ocupă cu studiul structurii fizice a materiei şi cu proprietăţile generale ale atomului. În cadrul fizicii atomice sînt grupate şi alte discipline speciale, care studiază fizica nucleară, fizica particulelor elementare, fizica razelor cosmice etc. (5). ~ **chimică,** Chimie fizică. ~ **moleculară,** parte a fizicii care studiază structura fizică şi interacţiunile materiei la nivelul moleculelor. Această disciplină se ocupă cu precizarea legilor de guvernare şi esenţa fenomenelor de coeziune, capilaritate, adeziune, tensiune superficială, adsorbţie etc. (5). ~ **nucleară,** parte a fizicii care se ocupă cu studiul nucleului atomic şi cu interacţiunile dintre acesta şi particulele elementare, radiaţii, cîmpuri magnetice şi electrice etc. (5).

Fiziologie (gr. *physis* = natură + *logos* = ştiinţă). Ştiinţă care se ocupă cu studiul funcţiilor şi constantelor normale ale organismelor vii. A fost denumită de Haller anatomie în mişcare, deoarece explică funcţiile diverselor organe şi sisteme (15). ~ **comparată,** ştiinţă care se ocupă cu studiul comparativ al funcţiilor de la diverse specii animale sau vegetale (15). ~ **muncii,** disciplină care are drept obiect studiul fenomenelor fiziologice legate de procesul de muncă şi de condiţiile de mediu în care acest proces are loc, cu scopul de a fundamenta ştiinţific şi elabora măsuri pentru ridicarea capacităţii de muncă şi pentru prevenirea surmenajului (9).

Fiziometrie (gr. *physis* = natură + *metron* = măsură). Cercetarea capacităţii fiziologice a unor funcţii, folosită pentru aprecierea dezvoltării fizice (cercetarea capacităţii vitale, a forţei musculare prin dinamometrie etc.) (20).

Fizionomie (gr. *physis* = natură + *nomos* = lege). Ansamblu structural şi arhitectural al feţei, în care poziţia şi conformaţia cavităţii bucale, maxilarelor, dinţilor, buzelor etc. sînt elemente determinante (38).

Fiziopatologie (gr. *physis* = natură + *pathos* = boală + *logos* = ştiinţă). Ramură medicală care studiază funcţiile organismului în condiţii de boală şi mecanismul producerii bolilor (32).

Fizioterapie (gr. *physis* = natură + *therapeia* = tratament). Ramură a terapeuticii generale, care foloseşte agenţi fizici naturali sau artificiali. Cuprinde printre altele hidroterapia, termoterapia, electroterapia, balneoterapia, climatoterapia etc. (4).

Fizostigmină, sin.: *Ezerină.* Alcaloid cu nucleu indolic izolat din *Physostigma venenosum.* Parasimpatomimetic prin acţiune anticolinesterazică, este un miotic energic, antagonist al atropinei. Se foloseşte în colire pentru diminuarea presiunii intraoculare crescute din glaucom şi în tratamentul perforaţiilor corneei sau ca stimulant al peristaltismului intestinal şi al secreţiilor glandulare (13).

Fîntînă (lat. *fontana*). Sistem de aprovizionare locală cu apă care utilizează apă subterană, de obicei din stratul freatic. Posibilităţile mai mari de impurificare, cum şi cantităţile relativ mici de apă furnizate fac ca acest sistem să fie, din punct de vedere igienic, inferior alimentării centrale (20). ~ **arteziană,** fîntînă în care apa ajunge la suprafaţă datorită înclinării stratului solului. Captarea corectă poate asigura o apă de bună calitate (20).

Flacciditate (lat. *flacciditas*). Moleşeală, slăbiciune, determinată de scăderea tonusului muscular (15).

Flack-Guillaume. Testul ~, probă de adaptare funcţională la efort. Se numără frecvenţa pulsului în timpul şi după ce subiectul expiră într-un tub în formă de U, cu diametrul de 4 mm, a cărui coloană de mercur trebuie să se menţină la 40 mm (24).

Flacon (fr. *flacon*). Recipient de forme şi dimensiuni variate, confecţionat în general din sticlă şi folosit în laborator (32).

Vezi şi: Carrel, Fernbach, Roux.

Flagelaţie (lat. *flagellatio*). 1. Perversiune constînd din condiţionarea satisfacţiei sexuale de o prealabilă biciuire (35). 2. Procedură de masaj prin loviri scurte cu ajutorul unor nuiele sau palete (sin.: *Ferulaţie, Fustigaţie, Paletaţie*) (4).

Flagellata. *Mastigophora.*

Flajani, Giuseppe, 1741–1808. **Boala ~,** Boala Basedow, vezi Basedow.

Flambare (fr. *flamber* = a trece prin flacără). Mijloc de sterilizare cu eficienţă redusă, folosit în cazuri excepţionale, de urgenţă, şi constînd din arderea instrumentelor metalice la flacără (11).

Flanc (fr. *flanc*), sin.: *Ilium*. Regiunea laterală a abdomenului, între arcul costal şi creasta iliacă (1).

Flandrin. Procedeul ~, procedeu de cură a hidronefrozei produsă de vas polar, prin repoziţia înaltă a rinichiului (11).

Flapping tremor (engl.). Asterixis.

Flarimetru. Dispozitiv de determinare a gradului de dispnee, util în depistarea precoce a decompensărilor cardiace (10).

Flatau, Edward, 1896–1932. **Semnul ~**, sin.: *Fenomenul nucomidriatic*, fenomen care se produce în cazurile de meningită; constă din declanşarea midriazei la manevra de flectare a capului (27).

Flatulenţă (lat. *flatus* = vînt, răsuflare). Acumulare excesivă de aer în stomac şi intestine (16).

Flatus (lat. = vînt, răsuflare). Gaze expulzate din stomac sau intestin (16).

Flavinadenindinucleotid, abreviat FAD, sin.: *Lactoflavinadenindinucleotid.* Grupare proteică (coenzimă) a sistemului enzimatic care dezaminează D-aminoacizii. În cursul procesului de dezaminare, flavinadenindinucleotidul se reduce ($FAD \rightarrow FADH^{+}$), prin captarea unui hidrogen de la gruparea aminică, ceea ce permite ulterior hidroliza produsului intermediar. În organism, FAD este sintetizat pe seama flavinmononucleotidului, în prezenţa ATP (5).

Flavine. Clasă de substanţe colorante, conţinînd 3 nuclee condensate, derivate de la izoaloxazină, în care primul nucleu este un ciclu benzenic, legat prin intermediul a 2 atomi de azot cu nucleul 3, heterociclic, care prezintă alţi 2 atomi de azot în poziţia meta. Dintre flavine fac parte un mare număr de metaboliţi cu activitate biochimică marcată, cum sînt: vitamina B_2, flavinnucleotidele etc. (5).

Flavinenzime. Flavoproteide care iau parte la procesele terminale de oxido-reducere, permiţînd fixarea hidrogenului pe oxigenul activat (5).

Flavinmononucleotid, abreviat FMN, sin.: *Riboflavinfosfat.* Metabolit intermediar în sinteza derivaţilor flavinici. În organism, FMN este sintetizat pe seama riboflavinei, în prezenţa ATP, sub acţiunea catalitică a flavochinazei (5).

Flavochinază. Enzimă care catalizează fosforilarea riboflavinei în prezenţa ATP, rezultînd riboflavinfosfatul (5).

Flavone. Substanţe colorante, cu structură glicozidică heterociclică. Plantele reprezintă o sursă importantă de sintetizare a compuşilor flavonici (antocianină, auronă, apigenină etc.). În organismul animal, o serie de derivaţi flavonici sînt incluşi în lanţul enzimatic al proceselor de oxido-reducere catabolică terminală (5).

Flavonoizi. Pigmenţi carotenoizi (15).

Flavoproteide. Cromoproteide galbene, neporfirinice, posedînd activitate biocatalitică, al căror grup prostetic îl constituie o flavină (riboflavină, flavinnucleotide etc.) (5).

Flebangiom (*flebo-* + gr. *aggeion* = vas + *-oma*). Anevrism venos (10).

Flebectazie (*flebo-* + gr. *ektasis* = dilataţie). Dilataţie difuză a venelor (10).

Flebită (*flebo-* + *-ită*). Inflamaţie a peretelui venos prin agenţi septici sau toxici (2). ~ **„de efort"**, flebită a membrului superior, a cărei apariţie este pusă de bolnav pe seama unui efort (11). ~ **migratorie,** proces inflamator venos care se localizează pe segmente venoase diferite în puseuri consecutive (11). ~ **necrozantă,** flebită a unei vene superficiale, care prezintă la diferite niveluri zone cutanate necrotice, cu pericol de fistulizare şi hemoragie (11). ~ **obliterantă,** inflamaţie a peretelui venos, urmată de formarea unui trombus obliterant (2). ~ **ombilicală,** tromboză localizată la nivelul venelor ombilicale, provocată de un granulom ombilical infectat sau de o altă infecţie localizată la nivelul ombilicului (18). ~ **puerperală,** flebită întîlnită la femei în cursul sarcinii, mai frecvent la membrele inferioare şi micul bazin (18). ~ **sifilitică,** proces de scleroză venoasă cu ectazii, datorit localizării treponemei palide la acest nivel (2). ~ **sinusului cavernos,** inflamaţie a sinusului venos cavernos, determinată de infecţii cu punct de plecare nazosinuzal, rinofaringian, caracterizată prin stare septică şi toxică foarte gravă, imobilizarea globilor oculari, pierderea vederii şi cu sfîrşit letal în unele cazuri (30). ~ **sinusului lateral,** inflamaţie a sinusului venos lateral apărută în cursul unei otomastoidite; este o afecţiune gravă, caracterizată prin: febră septică, stare toxică, fenomene meningiene (30). ~ **supurată,** formă de flebită care apare în cursul infecţiilor grave; predomină inflamaţia cu formarea de abcese flebitice, în timp ce inflamaţia productivă lipseşte (2). ~ **tuberculoasă,** formă frecventă de flebită, participînd la diseminarea procesului septic; se caracterizează printr-un infiltrat specific, cazeificare şi calcificare (2).

Flebo- (gr. *phleps* = venă). Element de compunere care introduce în termeni referirea la venă (32).

Flebofibroză (*flebo-* + lat. *fibra* = fibră + *-oză*). Înlocuirea fibrelor musculoelastice ale mediei venelor cu țesut conjunctiv (2).

Flebografie (*flebo-* + gr. *graphein* = a scrie). Vizualizarea radiologică a venelor prin opacifiere cu substanțe de contrast, introduse direct (cu sau fără denudare a vasului) sau indirect (transosos, transcavernos etc.) (10).

Flebogramă (*flebo-* + gr. *gramma* = înscriere). Înregistrare grafică a pulsațiilor venei jugulare (jugulogramă), cuprinzînd 3 deflexiuni pozitive (*a*, *c*, *v*) și două negative (*x*, *y*), corespunzătoare variațiilor de presiune intraatrială (10).

Flebolit (*flebo-* + gr. *lithos* = piatră), sin. : *Calcul sanguin*. Concrețiune calcară a peretelui venos, frecvent întîlnită în special la nivelul bazinului, unde pretează la confuzii cu calculii ureterali (10).

Flebologie (*flebo-* + gr. *logos* = știință). Specialitate medicală care se ocupă cu studiul sistemului venos în stări normale și patologice (11).

Flebomanometrie (*flebo-* + gr. *manos* = puțin dens + *metron* = măsură). Determinare a presiunii venoase utilizînd un manometru cu apă sau unul cu sistem aneroid (10).

Flebopexie (*flebo-* + gr. *pexis* = fixare). Fixarea operatorie a unei vene în poziție normală (11).

Fleboslerozare. Tratament al varicelor prin injecții sclerozante (soluții hipertonice, moruat etc.) (10).

Fleboscleroză (*flebo-* + gr. *sklerosis* = întărire). Scleroză a peretelui venos, de 3 tipuri anatomoclinice : a) f. secundară, după flebite ; b) f. senilă, cu scleroză degenerativă a intimii și calcificări în medie (fleboliți) ; c) f. propriuzisă, hipertrofie fibroasă, cu evoluție lentă, a tunicilor venoase, vasele apărînd ca niște cordoane dure, nedureroase, fără infiltrație sau edem (10).

Flebostază (*flebo-* + gr. *stasis* = reținere). Încetinirea vitezei de circulație în vene (2).

Flebotom. *Phlebotomus.*

Flebotomie (*flebo-* + gr. *tome* = tăiere), sin. : *Venesecție*. Secționarea operatorie a peretelui unei vene, în scopul provocării unei sîngerări sau introducerii unui cateter (11).

Flebotromboză (*flebo-* + lat. *thrombus* = trombus + *-oză*). Tip de coagulare intravenoasă, fără modificări parietale inflamatorii preexistente, cu simptomatologie în general ștearsă, dar cu pericol mare de embolii (cheagul fiind neaderent) (10).

Flechsig, Paul Emil, 1847—1929. **Aria ovală ~,** *Fasciculus septomarginalis*. **Fasciculul spinocerebelos direct ~,** *Tractus spinocerebelaris posterior*. **Fasciculus lateralis proprius flechsigi,** *Fasciculi proprii*.

Flegmazie (gr. *phlegmasia* = scurgere). *Phlegmasia*.

Flegmon (gr. *phlegmone* = flegmon). Inflamație supurativă, care se dezvoltă în țesutul conjunctiv lax, prezentînd o tendință invadantă și avînd la bază, ca proces caracteristic, mortificarea țesuturilor respective ; procesul se explică printr-o virulență mare a microbilor respectivi, printr-o asociere microbiană, sau prin reactivitatea scăzută a țesutului conjunctivoadipos (2). **~ amigdalian,** Amigdalită flegmonoasă. **~ celulitic,** Flegmon difuz. **~ difuz,** sin. : *Flegmon celulitic*, celulită difuză cu simptome septice (2). **~ difuz al planșeului bucal,** Angina Ludwig. vezi Ludwig. **~ circumscris,** flegmon dezvoltat într-o regiune delimitată (11). **~ gastric,** gastrită difuză supurativă, cu caracter disecant, de gravitate excepțională prin evoluția sa rapidă și posibilitățile terapeutice reduse (2). **~ lemnos,** Flegmon Reclus, vezi Reclus. **~ al ligamentului larg,** sin. : *Flegmon pelvian*, supurație localizată în grosimea ligamentului larg al uterului și provocată de supurații salpingiene, peritonite închistate peritubare sau de chisturi supurate paraovariene (18). **~ limfangitic,** flegmon superficial difuzat pe calea limfaticelor în cursul unei limfangite supurate (2). **~ pelvian,** Flegmon al ligamentului larg. **~ perinefretic,** Flegmon perirenal. **~ perirenal,** sin. : *Flegmon perinefretic*, perinefrită supurată prin localizare hematogenă metastatică, cu etapă renală intermediară de embolii microbiene, în cursul unei septicemii cu streptococ sau în cursul unei infecții puerperale, unei febre tifoide sau unei gripe hipertoxice (2). **~ periuretral,** flegmon care se dezvoltă la bolnavi cu stricturi uretrale, înapoia stricturii ca urmare a leziunilor de uretrită cronică ; poate infiltra lojile conjunctive pelviene (2). **~ retrofaringian,** adenoflegmon al ganglionilor prevertebrali ai regiunii cervicale ; este o afecțiune a primei copilării sau a sugarului (2). **~ tecii hipogastrice,** supurație localizată la baza ligamentului larg, deasupra ridicătorilor anali, dezvoltată în regiunea unde artera uterină se divide, fiind înconjurată de țesutul celular al ligamentului larg (18).

Vezi și : Heurtreaux, Reclus.

Fleischner. Poziția ~, poziție de lordoză exagerată, utilizată în explorarea radiologică a plămînului, în vederea examinării scizurilor mari (34).

Fletcher, Horace, 1849—1919. Vezi Dentină artificială.

Flexibilitate (lat. *flexibilitas*). 1. Calitatea de a fi suplu, elastic (32). 2. Proprietatea unui material de a putea fi îndoit fără să capete o deformaţie permanentă (32). ~ **ceroasă,** Catalepsie.

Fleximetru (lat. *flexio* = îndoire + gr. *metron* = măsură). Instrument cu care se măsoară amplitudinea de flexiune a unei articulaţii (4).

Flexiune (lat. *flexio*). Mişcare de apropiere a unuia din cele două segmente constitutive ale unei articulaţii faţă de celălalt (15).

Flexor (lat. *flectere* = a îndoi). Vezi Muşchi flexor.

Flexura (lat. = încovoiere), sin. : *Flexură*. Termen care defineşte o formaţiune anatomică încurbată (1). ~ **coli dextra,** sin. : *Unghiul colic drept, Unghiul hepatic al colonului*, unghiul subhepatic, format de trecerea colonului ascendent în colonul transvers (1). ~ **coli lienalis,** *Flexura coli sinistra*. ~ **coli sinistra,** sin. : *Flexura coli lienalis, Unghiul colic stîng*, unghiul subsplenic format la trecerea colonului transvers în colonul descendent (1). ~ **duodeni inferior,** sin. : *Genu inferius*, curbură formată de trecerea dintre porţiunea descendentă şi cea orizontală, inferioară, a duodenului (1). ~ **duodeni superior,** sin. : *Genu superius*, curbură formată la trecerea dintre porţiunea superioară orizontală şi cea descendentă a duodenului (1). ~ **duodenojejunalis,** sin. : *Unghiul duodenojejunal*, curbura de la joncţiunea duodenului cu jejunul (1). ~ **perinealis recti,** cea de a doua curbură, în plan sagital, a rectului ; concavitatea sa este posterioară, corespunzînd coccisului (1). ~ **sacralis recti,** curbura rectului în plan sagital în faţa sacrului ; concavitatea sa este îndreptată anterior (1).

Flexură (lat. *flexura* = încovoiere). *Flexura*. ~ **caudală,** flexură a terminaţiei caudale a embrionului (1). ~ **cefalică,** Flexură mezencefalică. ~ **cervicală,** sin. : *Flexură nucală, Flexură spinală*, flexură a creierului embrionar, concavă ventral, situată la joncţiunea creierului posterior cu măduva spinării (1). ~ **cranială,** flexură a creierului embrionar (1). ~ **mezencefalică,** sin. : *Flexură cefalică*, flexură a creierului embrionar, concavă ventral, situată în regiunea creierului mijlociu (1). ~ **nucală,** Flexură cervicală. ~ **pontină,** flexură a creierului embrionar, concavă dorsal, situată în regiunea mielencefalului (1). ~ **sigmoidă,** curbură în formă de S a colonului între porţiunea lui descendentă şi rect (1). ~ **spinală,** Flexură cervicală.

Flictenă (fr. *phlyctène*). Vezi Bulă.

Flieringa. Inelul ~, inel metalic ce se fixează prin fire de scleră preoperator puţin îndărătul limbului sclerocornean, prin care globul poate fi tracţionat cu ajutorul unor fire în axul vertical, în scopul evitării ieşirii din vitros în cursul extracţiei cristalinului (28).

Flint, Anton, 1812—1866. **Suflul ~,** sin. : *Uruitura Flint*, uruitură diastolică datorită unei stenoze mitrale funcţionale, în unele cazuri de insuficienţă aortică ; se admite că este datorită unei strîmtorări relative a orificiului mitral, cînd ventriculul stîng este mult mărit de volum (10). **Uruitura ~,** Suflul Flint.

Flocculus cerebelli, sin. : *Lobul pneumogastricului*. Lob proeminent al cerebelului situat înapoia şi dedesubtul pedunculului cerebelos mijlociu de fiecare parte a fisurii mediane ; face parte din arhicerebel (1).

Flocoane. 1. Denumire a particulelor vizibile, rezultate din separarea fazei disperse a unei suspensii coloidale (32). 2. Rezultat al procesului de floculare (32). ~ **vitreene,** opacităţi mobile în corpul vitros. Se produc prin alteraţii degenerative sau inflamatorii ale corpului vitros şi apar vizibile în faţa ochilor ca membrane sau ,,muşte zburătoare'' (28).

Flogistic (gr. *phlogistikos*). Agent capabil să producă inflamaţie ; se foloseşte în farmacologia experimentală, pentru realizarea de modele de inflamaţie, în scopul studierii substanţelor antiinflamatorii ; unele preparate cu acţiune flogistică, de felul făinii de muştar, se folosesc terapeutic în scop iritant, revulsiv (14).

Flogoză (gr. *phlogosis*). Inflamaţie (2).

Florantironă. Acid fluorantenbutiric ; hidrocoleretic obţinut prin sinteză, folosit terapeutic pentru combaterea stazei biliare în stările de hipotonie a căilor biliare, în infecţiile biliare cronice şi în litiaza biliară (14).

Floră (de la *Flora*, zeiţa florilor şi a grădinilor, la romani). Totalitatea organismelor vegetale dintr-o anumită regiune, un anumit mediu caracteristic sau perioadă geologică (20). ~ **acidolactică,** flora care produce fermentarea lactozei în lapte cu scăderea pH-ului (20). ~ **criofilă,** Floră psicrofilă. ~ **mezofilă,** grup de microorganisme care au temperatura optimă de creştere situată între 35 şi 40°. În această categorie intră flora patogenă şi o parte din cea saprofită (20). ~ **microbiană,** totalitatea speciilor microbiene întîlnite într-un mediu dat (3). ~ **nitrificatoare,** sin. : *Germeni nitrificatori, Nitrificatori*, floră care realizează mineralizarea în natură, sol şi apă a substanţei organice proteice în condiţii aerobe, reprezentînd etapa finală a transformării proteinelor cu formarea azotaţilor. Flora nitrificatoare cuprinde germeni care transformă amoniacul în nitriţi (*nitrosomonas*) şi germeni care transformă nitriţii în nitraţi (*nitrobacter*) (20). ~ **psicrofilă,** sin. : *Floră criofilă*, grup de microorganisme adaptate la temperaturi joase. Au temperatura optimă de creştere situată în jur de 20° sau la valori mai mici (20). ~ **termofilă,** grupă de bacterii care cresc şi se dezvoltă la temperatură mai ridicată (peste 40°); se caracterizează printr-o activitate biochimică exotermă intensă. Bacteriile intervin prin procesele de fermentaţie pe care le provoacă la descompunerea şi mineralizarea gunoaielor (20). ~ **vaginală,** totalitatea germenilor microbieni decelaţi la nivelul vaginului. La femeia sănătoasă se găsesc bacili Döderlein care produc citoliza celulelor epiteliale descuamate, punînd în libertate acid lactic din glicogenul celular. Flora constituită numai din bacili Döderlein este ideală şi denumită floră vaginală de gradul I, pH-ul vaginal fiind 4,2—4,6. În flora vaginală de gradul al II-lea, pe lîngă bacilii Döderlein, există bacili granuloşi grampozitivi, pH-ul fiind 5,6. În flora vaginală de gradele al III-lea şi al IV-lea mai intervin şi alţi germeni patogeni, care afectează integritatea mucoasei vaginale (18).

Florence, Albert, 1851 — 1927. **Reacţia ~,** test de decelare a colinei, avînd la bază proprietatea acestei substanţe de a da precipitate microcristaline rombice, roşii-brune, de iodhidrat de iodură de colină, atunci cînd este pusă în prezenţa unei soluţii concentrate de iod în iodură de potasiu. Testul este folosit în medicina legală, pentru punerea în evidenţă a spermei, deoarece aceasta conţine — cîteva ore de la emisie — cantităţi importante de colină (5).

Florey, Howard. **Unitatea ~,** sin.: *Unitate Oxford.* Cantitatea minimă de penicilină care, dizolvată în 50 ml bulion de carne steril, inhibează dezvoltarea tulpinii-test de *Staphylococcus aureus.* (5).

Florizină, sin.: *Florizosid.* $C_{21}H_{24}O_{10}\cdot 2H_2O$. Substanţă extrasă din coaja de măr. Administrată în organism măreşte permeabilitatea filtrului renal, producînd diabetul florizinic (5).

Florizosid. Florizină.

Flörken. Procedeul ~, procedeu de coledocoduodenostomie prin incizie longitudinală a ambelor segmente de anastomozat, firele iniţiale unind mijlocul inciziei coledociene cu extremităţile inciziei duodenale (11).

Flosdorf, Earl William. **Testul ~,** test utilizat în depistarea stării de receptivitate faţă de infecţia *pertussis* şi pentru evaluarea eficienţei vaccinărilor, constînd din injectarea intradermică de antigen purificat, liofilizat, preparat prin procedeul Flosdorf de dezintegrare a bacililor prin vibraţii ultrasonore; reacţia pozitivă, marcată prin eritem şi induraţie locală de intensitate variată arată gradul de imunitate (8).

Flotor (fr. *flotteur*). Cameră de aer care serveşte la menţinerea pe suprafaţa apei a ouălor de ţînţari (31).

Flou (fr.). Penumbră.

Flourens, Marie Jean Pierre, 1794—1867. **Legea lui ~,** excitarea labirintului determină apariţia unui nistagmus în planul canalului semicircular excitat (30).

Flower, William Henry, 1831—1899. **Indexul ~.** 1. Indexul nazomolar =

$$= \frac{\text{lăţimea nazomolară} \times 100}{\text{lărgimea biorbitală}} \ (1);$$

2. Indexul dental =

$$= \frac{\text{lungimea dentală} \times 100}{\text{lungimea craniobazală}} \ (1).$$

Flowmetru. Dispozitiv pentru măsurarea debitului gazelor. Se disting flowmetre uscate şi umede. Se utilizează la dozarea gazelor din aer, la aparatele de narcoză şi oxigenoterapie (20).

Flucticulus (dim. lat. *fluctus* = val). Termen vechi dat unor uşoare şi inconstante proeminenţe alungite, situate pe faţa laterală a ventriculului mijlociu (1).

Fluctuaţie (lat. *fluctuatio*). 1. În statistică, sinonim pentru dispersie (7). 2. Variaţie întîmplătoare, nesemnificativă, de la un moment la altul sau de la un eşantion la altul (7).

Fluctuenţă (lat. *fluctuare* = a varia). Senzaţie palpatorie dată de o formaţiune tumorală cu conţinut lichid (11).

Fludrocortizon, sin.: *9α-Fluorohidrocortizon.* Corticosteroid sintetic cu acţiune antiinflamatorie; produce retenţie hidrosalină marcată; este folosit mai ales local, în unele boli de piele (13).

Flügge, W. L. **Picăturile ~,** sin.: *Picături bacilifere,* stropi de secreţie nazofaringiană eliminaţi în timpul vorbitului, în tuse, strănut etc. Fiind intens contaminate la bolnavii sau purtătorii de germeni cu eliminare respiratorie contribuie la răspîndirea bolilor infecţioase cu poarta de intrare respiratorie (20).

Flumetazonă pivolat. Derivat cu fluor al prednisolonului; este un preparat cortizonic cu acţiune antiinflamatorie locală intensă; se foloseşte, în aplicare locală pe piele, în diferite dermatoze inflamatorii şi alergice (14).

Flumina pilorum. Dispoziţie în vîrtej pe care o au uneori zonele cu păr ale pielii capului (1).

Fluocinolon acetonid. Corticosteroid de sinteză, difluorurat, cu acţiune antiinflamatorie puternică. Este activ în inflamaţiile locale de natură alergică ale pielii şi mucoaselor. Se administrează în unguente 0,025% (13).

Fluor. 1. Simbol F. Element chimic cu număr atomic 9 şi greutate atomică 19. Este un metaloid puternic reactiv, cap de serie în grupa halogenilor, la temperatură şi presiune normală prezentîndu-se în stare gazoasă (5). 2. Scurgere (32).

Fluor albus. Leucoree.

Fluorapatită. Apatită rezistentă la carie, care se formează sub acţiunea aplicării metodei fluorizării; fluorul pătrunde în reţeaua cristalină a apatitei smalţului, unde se substituie în oarecare măsură ionilor OH, dînd o rezistenţă specială smalţului (38).

Fluoresceină. Substanţă folosită pentru studiul vitezei de circulaţie a sîngelui sau în colire pentru cercetarea corneei, pe baza fenomenului de fluorescenţă (13).

Fluorescenţă. Proprietate pe care o au unele substanţe (soluţia de sulfat de chinină, de fluoresceină etc.) de a emite lumină în toate direcţiile atunci cînd sînt iradiate cu radiaţii de o anumită lungime de undă (luminoase, dar mai ales ultraviolete etc.); lungimea de undă a radiaţiei emise este superioară sau cel puţin egală cu aceea a radiaţiei excitatorii. Spre deosebire de fosforescenţă, în cazul fluorescenţei, emisiunea de lumină încetează o dată cu încetarea iradierii substanţei. Pe această proprietate a unor substanţe se bazează metodele de fluoroscopie şi fluorometrie (6).

Fluorescite. Globule roşii fluorescente în lumină ultravioletă, datorită protoporfirinei libere pe care o conţin; apar în număr crescut în anemii sideropenice, în saturnism, ca şi în anemiile din infecţiile cronice. Reticulocitele sînt — în mod normal — fluorescite (19).

Fluorimetru. Aparat pentru măsurarea concentraţiilor slabe de substanţe fluorescente (6).

Fluorizare. Adăugarea artificială de săruri de fluor pentru profilaxia cariilor dentare în zonele carenţate în acest microelement. S-a preconizat fluorizarea apei, a sării, a pastei de dinţi sau a laptelui. În practică s-a dovedit eficientă numai fluorizarea apei de băut: 1 : 1 000 000 (20).

9 α-Fluorohidrocortizon. Fludrocortizon.

Fluorometrie. Test clinic de măsurare a permeabilităţii hematooculare sau capilare a corpului ciliar, prin viteza dispariţiei fluoresceinei din camera anterioară a ochiului, după introducerea ei pe cale intravenoasă (28).

Fluoroscop. Aparat pentru observarea substanţelor fluorescente în concentraţii slabe. Se utilizează la punerea în evidenţă a cantităţilor foarte mici, fluorescente, de săruri de uraniu, în anatomia patologică pentru a diferenţia ţesuturile patologice de cele sănătoase, în medicina legală pentru cercetarea urmelor de sînge etc. (6).

5-Fluorouracil. Antimetabolit care interferează cu acidul uridilic în cadrul proceselor de sinteză a acidului dezoxiribonucleic. Substituirea acidului uridilic prin antagonistul său, 5-fluorouracilul, are ca rezultat inducţia de mutaţii în celula nou-formată (5).

Fluoroză. Intoxicaţie cronică de origine alimentară sau prin expunere profesională la compuşi ai fluorului; se caracterizează prin leziuni dentare şi osoase, tulburări respiratorii şi generale (9). ~ **dinţilor,** modificarea compoziţiei chimice a smalţului dentar, provocată de excesul de consum de fluor (mai mult de 2 mg zilnic *per os*); se manifestă prin apariţia de pete sau eroziuni albicioase pe suprafaţa dinţilor (39).

Fluorură. Sare a acidului fluorhidric. În organism, fluorurile se găsesc în concentraţii mai mari în compoziţia dinţilor (email: 0,6—0,8 mg/100 g; dentină: 2,4—7,6 mg/100 g) şi a timusului (0,11—0,12 mg/100 g). Sîngele conţine aproximativ 280 μg fluoruri/100 ml, iar prin urină se elimină în 24 ore 0,3—0,5 mg (în cazul în care apa de băut conţine fluoruri, eliminarea urinară a acestora creşte proporţional) (5). ~ **de calciu,** sarea de calciu a acidului fluorhidric; se găseşte în oase şi dinţi (14). ~ **de sodiu,** sarea sodică a acidului fluorhidric, folosită în medicină ca antiseptic, ca agent de fluorurare a apei potabile pentru prevenirea cariilor dentare, ca anticoagulant în recoltarea sîngelui; poate avea acţiune toxică prin fixarea calciului ionic (13).

Fluostigmină. Compus organofosforic cu acţiune anticolinesterazică intensă şi de lungă durată; toxic folosit în tratamentul glaucomului (14).

Fluroxen. Eter trifluorvinilic; este folosit ca narcotic chirurgical, avînd acţiune intensă, fiind un bun analgezic şi relaxant muscular; toxicitatea este mai mică decît a halotanului (14).

Flutter (engl.). Fluturare; vibraţie sau pulsaţie rapidă (32). ~ **atrial,** tahiaritmie atrială (200—400 contracţii atriale/min., care dau undele „F" de pe ECG), cu răspuns ventricular regulat sau neregulat (mai rar), depinzînd de tipul şi gradul blocului coexistent (constant 1 : 1; 2 : 1; 3 : 1; 4 : 1 — sau variabil), frecvenţa evoluînd între 60 şi 300 bătăi/min. şi determinînd, paralel, intensitatea tulburărilor clinice (10).

Flux (lat. *fluxus* = curgere). 1. Curgere continuă, relativ uniformă, a unor materiale, lichide etc. (32). 2. Curgere a unei cantităţi vectoriale într-o anumită arie (32). ~ **luminos,** energia electromagnetică emisă în toate direcţiile de o sursă de lumină în timp de 1 secundă. Unitatea de măsură este lumenul (20). ~ **mens-**

trual, Menstruaţie. ~ **plasmatic renal,** cantitatea de plasmă care trece prin rinichi în timp de 1 minut. În condiţii de cercetare se determină pe baza principiului Fick, respectiv după formula : $\frac{U_x \, . \, V}{P_x - R_x}$, în care : U_x = concentraţia în urină a substanţei x (mg%) ; V = volumul urinar (ml/min.) ; P_x = concentraţia substanţei x în sîngele arterial (mg%) ; R_x = concentraţia substanţei x în sîngele venei renale (mg%). Această formulă devine identică cu cea a *clearance*-ului substanţei respective, dacă concentraţia ei în sîngele venos este în mod invariabil egală cu 0, condiţie pe care teoretic o îndeplinesc PAH şi diodrastul (atunci cînd concentraţia lor plasmatică nu depăşeşte 10 şi respectiv 5 mg%) (25). ~ **sanguin renal,** cantitatea de sînge care trece prin rinichi în timp de 1 minut. În condiţii de cercetare se determină fie direct, măsurînd fluxul sanguin în vena renală, fie indirect, pe baza principiului Fick. În practica clinică se calculează pornind de la valorile fluxului plasmatic renal stabilite cu ajutorul *clearance*-ului PAH sau al diodrastului, deosebindu-se în acest caz : fluxul sanguin renal efectiv (1 180 ml/min.) şi fluxul sanguin renal total (1 280 ml/min.) (25). ~ **sebaceu Rayer,** vezi Seboree.

FMN. Abreviere pentru Flavinmononucleotid (5).

Foaie (lat. *folium*). 1. Termen generic dat unor formulare utilizate în instituţiile sanitare şi care servesc ca documente contabile, statistice sau ştiinţifice (de ex. foaia de alimentaţie, foaia de temperatură, foaia de observaţie etc.) (29). 2. Vezi Folie. **Foi de azbest.** Benzi de azbest de diferite lăţimi, folosite în laboratorul de tehnică dentară, pentru căptuşirea tiparelor din mase de ambalat refractare şi a inelelor, chiuvetelor şi pîlniilor de turnare, precum şi ca material izolator în unele operaţii de lipire şi sudură. În acest ultim caz se foloseşte sub formă de masă păstoasă, obţinută prin îmbibarea cu apă şi stoarcere (39). **Foi de ceară.** Foi de ceară de diferite grosimi, turnate dintr-o ceară foarte asemănătoare cu ceara pentru placa de bază, folosite îndeosebi în lucrările de proteze parţiale, pentru despovărări de şa şi pentru obţinerea unui palat de grosime uniformă într-o proteză totală. Grosimea lor este exprimată în numere. Cu cît numărul este mai mic, cu atît foaia este mai groasă (39). **Foi de celuloză.** Celuloză sub formă de foi, folosite în laboratorul de tehnică dentară pentru controlarea cantităţii de acrilat îndesat în tipar şi pentru izolarea tiparului de ipsos de masa acrilică îndesată. Înainte de folosire, se înmoaie în apă pentru a se adapta prin mulare cît mai bine (39).

Foame (lat. *fames*). 1. Senzaţie puternică de a mînca, asociată cu contracţii ritmice ale stomacului gol (32). 2. Stare a organismului lipsit total sau parţial de hrana necesară satisfacerii nevoilor sale (32). ~ **de oxigen,** stare fiziologică din timpul contracţiei musculare, în care procesele oxidative nu compensează pe cele catabolice datorită unui aport insuficient de oxigen la nivelul muşchiului (9).

Foarfece (lat. *forfex*). Instrument metalic de diferite forme şi lungimi, folosit pentru tăiere (11). ~ **chirurgical,** foarfece cu vîrfurile ascuţite sau boante, cu partea tăioasă dreaptă sau curbă, de diverse lungimi, folosit pentru tăierea ţesuturilor sau a materialelor de sutură chirurgicală (11). ~ **coronar,** foarfece drept sau curb, pentru croirea şi ajustarea coroanelor dentare şi inelelor de cupru (39). ~ **de craniotomie,** instrument obstetrical alcătuit din două ramuri dublu încrucişate în formă de pensă, cu vîrfurile în formă de lance, prevăzut cu mîner şi un arc între cele două ramuri. Serveşte pentru perforarea intrauterină a bolţii craniene la fătul hidrocefal sau mort (18).

Fobie (gr. *phobos* = frică + *-ia*). Frică obsedantă cu obiect precizat, impunîndu-se contra voinţei bolnavului care, păstrînd atitudine critică faţă de ea, luptă să o înlăture, de obicei fără succes (35). ~ **cardiacă,** nevroză sau psihoză în cadrul căreia subiectul trăieşte într-o permanentă teamă de moarte iminentă din cauza inimii, avînd sau nu fenomene subiective sau leziuni organice de natură cardiacă (10).

Fobodipsie (gr. *phobos* = frică + *dipsa* = sete). Turbare.

Fobofobie. Frică de a nu avea fobii (35).

Focaltoxicoză. Mecanism patogenic în reumatism, care ar explica intervenţia infecţiei de focar prin acţiunea toxinelor provenite din distrugerea unor bacterii situate în anumite focare şi care difuzează în organism (4).

Focar (fr. *foyer*). 1. În sens clinic, se referă la existenţa în organism a unui proces infecţios, mai mult sau mai puţin localizat, cu evoluţie variabilă (8). 2. În sens epidemiologic restrîns, se referă la locul în care se găseşte sursa de infecţie, precum şi teritoriul învecinat, în limitele căruia este posibilă infectarea altor persoane (8). 3. În sens epidemiologic larg, se referă la o localitate, judeţ, ţară întreagă sau regiune geografică întinsă, unde există focare active de infecţie şi factori de transmitere ai acestor infecţii (8). 4. În optică, punctul unui sistem optic în care se întîlnesc razele unui fascicul emergent provenit dintr-un fascicul incident de raze paralele (Dicţionarul enciclopedic român). ~ **aplanatic,** focare egale pentru diferitele zone ale unei lentile lipsită de aberaţie de sfericitate (28). ~ **conjugat,** focarul realizat de trecerea printr-o lentilă convergentă a razelor paralele care ies dintr-o altă lentilă convergentă, avînd sursă de lumină situată în focarul ei (28). ~ **dentar,** proces patologic infecţios, organizat şi localizat în jurul dintelui la apex sau în pungile gingivale; constituie de multe ori surse active de toxiinfecţie, generatoare de afecţiuni la distanţă (38). ~ **endemic,** teritoriu în care se menţin condiţii epidemiologice care întreţin o endemie, în special persistenţa agentului potenţial patogen (8). ~ **epidemic,** teritoriu în care izbucneşte şi evoluează o epidemie (8). ~ **de fractură,** denumire dată totalităţii ţesuturilor dintre şi din jurul fragmentelor unei fracturi, în care are loc procesul histologic şi biochimic de formare a calusului (24). ~ **metastatic,** focar infecţios generat prin noi însămînţări apărute de la focare infecţioase preexistente în organism şi care, la rîndul său, poate să devină focar de multiplicare şi diseminare secundară (8). ~ **natural,** existenţa în natură a elementelor care întreţin un anumit potenţial de izbucnire a unor boli transmisibile (de ex. existenţa în locurile împădurite a animalelor homeoterme şi a artropodelor transmiţătoare, ca potenţial de infectare a omului în encefalita de căpuşe) (8). ~ **optic,** proiecţia focarului termic pe un plan de proiecţie (film radiografic, ecran radioscopic) (36). ~ **primar.** 1. În sens epidemiologic, focarul primar reprezintă teritoriul în care îşi are originea o epidemie dată (în care au apărut primele cazuri de îmbolnăvire) (8). 2. În sens clinic, termenul se referă la localizarea iniţială în organism a unui proces infecţios, de unde infecţia poate fi diseminată (8). ~ **real,** focar ce se realizează înaintea unei lentile convergente pentru razele paralele care vin de la infinit; determină semnul pozitiv pentru lentilă (28). ~ **secundar.** 1. În sens epidemiologic, termenul se referă la un focar epidemic care se constituie ulterior prin răspîndirea infecţiei din focarul primar (8). 2. În sens clinic, focarul secundar reprezintă o nouă localizare a infecţiei, succedînd focarului primar (8). ~ **termic,** porţiune din anod care suportă temperatura degajată prin frînarea fasciculului catodic (36). ~ **toxigen,** focar infecţios localizat în vecinătatea porţii de intrare a infecţiei şi în care agentul patogen rămîne cantonat, elaborînd toxine care se răspîndesc în organism (8). ~ **virtual,** focar ce s-ar realiza prin prelungirea îndărătul lentilei a razelor divergente determinate de razele paralele care trec printr-o lentilă concavă; determină sensul negativ pentru lentilă (28).

Focomelie (gr. *phoke* = focă + *melos* = extremitate). *Phocomelia.*

Foeniculum vulgare, sin.: *Anason dulce, Fenicul.* Plantă din familia *Umbelliferae*; frunzele conţin 2—7% ulei esenţial, bogat în anetol şi alţi derivaţi fenolici; are acţiune spasmolitică, carminativă şi uşor diuretică (13).

Foetus (lat. = făt), sin.: *Făt, Fetus.* Produsul concepţiei unui mamifer dintre perioada de embrion şi momentul naşterii (1). ~ **compressus,** *Foetus papyraceus.* ~ **in foetu,** sin.: *Cryptodidymus,* teratom înăuntrul corpului unui fetus, produs prin creşterea separată a celulelor desprinse în cursul dezvoltării embrionului (2). ~ **papyraceus,** sin.: *Foetus compressus,* fetus din sarcină gemelară, mort, comprimat de fătul rămas viu; este subţiat, cu aspect de papirus (23). ~ **parasiticus,** monstruozitate constînd din faptul că pe o parte a corpului sau în interiorul unui făt normal dezvoltat se găseşte lipit un alt embrion nedezvoltat; fătul dezvoltat se numeşte autozit, iar cel nedezvoltat parazit (2). ~ **sanguinolentus,** fetus mort şi macerat în uter; prezintă înmuierea şi detaşarea epidermului şi infiltrarea organelor prin derivaţi de hemoglobină (hemoliză), care îi dau un aspect roşu-brun şi o consistenţă moale, asemănătoare unui terci (23).

Föhn. Vînt uscat şi cald care coboară în văi din zonele muntoase. Forma clasică de föhn se găseşte în Alpi şi Himalaia, poate apărea însă în apropierea oricărui masiv muntos. Boala föhnului şi sensibilitatea la föhn sînt manifestări clasice ale meteoropatologiei. Se descriu anumite fenomene premergătoare apariţiei vîntului (cefalee, iritabilitate, insomnie, scăderea capacităţii de muncă, diskinezii digestive, agravarea unor boli etc.), fenomene care se ameliorează cînd vîntul începe să bată (20).

Foix, Charles, 1882—1927. **Sindromul paramedian bulbar ~,** Sindromul interolivar Déjérine, vezi Déjérine. **Sindromul de perete extern de sinus cavernos ~,** sindrom caracterizat prin afectarea nervilor motor ocular comun, patetic şi ramura oftalmică a trigemenului, care trec prin peretele extern al sinusului cavernos (27).

Foix-Alajouanine (Foix, Charles, 1882—1927; Alajouanine, Th.). **Sindromul ~,** sin.: *Mielomalacie angiodisgenetică,* complex de simptome medulare neinflamatorii, datorite sclerozării şi dilataţiei varicoase a venelor rahidiene (10).

Folcodină. Derivat de morfină, folosit ca antitusiv; nu dezvoltă obişnuinţă (13).

Folicul (lat. *folliculus* = săculeţ). *Folliculus.* ~ **actinomicotic,** microabces cu zonă de necroză centrală şi infiltrat inflamator constituit din celule epitelioide şi limfocite, printre care se întîlnesc grupe de celule xantomatoase şi filamente miceliene dispuse radiar, avînd la capătul liber cîte o măciucă (2). ~ **atretic,** folicul ovarian primar, secundar sau terţiar, care a involuat printr-un proces de autoliză şi umplere a spaţiului ocupat de el prin ţesut cicatriceal (18). ~ **de creştere,** folicul ovarian al cărui stadiu de maturare se găseşte între foliculul primar şi foliculul graafian (1). ~ **dental,** Sac dental. ~ **epitelioid,** folicul tuberculos constituit numai din celule epitelioide, reprezentînd o formă atipică, în legătură cu reactivitatea organismului şi unele modificări produse asupra leziunilor prin acţiunea medicamentelor administrate (în special a antibioticelor) (2). ~ **limfoid,** folicul compus mai ales din limfocite, întîlnit în unele manifestări de tuberculoză cu leziuni atipice sau chiar în alte boli, cum ar fi boala reumatismală, în locul foliculului Aschoff (2). ~ **ovarian,** formaţiune situată în cortexul ovarului conţinînd ovulul şi celulele foliculare epiteliale care îl înconjură (1). ~ **pilos,** sin.: *Folicul pilosebaceu,* sacul dermo-epidermic în care sînt cufundate rădăcina părului, o glandă sebacee şi muşchiul erector al firului de păr (12). ~ **pilosebaceu,** Folicul pilos. **Foliculi primordiali.** *Folliculi ovarici primarii.* ~ **remaniat,** pseudofolicul care rezultă din limitarea circulară a zonelor de cazeificare în cadrul unei tuberculoze, prin reacţia conjunctivă fibropară, ca urmare a unui tratament adecvat (2). ~ **solitar,** termen vechi pentru nodulii limfatici solitari (1). ~ **tiroidian,** *Folliculus glandulae thyroideae.* ~ **tuberculos,** element caracteristic al proceselor tuberculoase proliferative, descris de Köster şi Friedländer. Este constituit dintr-o zonă centrală de cazeificare, bordată de celule gigante de tip Langhans şi înconjurată de celule epitelioide, avînd la periferie o coroană de limfocite (2).

Vezi şi: De Graaf, Köster.

Foliculină. Termen uzual pentru estronă (7).

Foliculită (*folicul* + *-ită*), sin.: *Folliculitis.* Pustulă centrată de un fir de păr, provocată de germeni microbieni (stafilococi) sau paraziţi micotici. Aglomerarea de foliculite stafilococice într-o regiune limitată este denumită impetigo stafilococic sau impetigo Bockhart (12). ~ **acuminată,** Kerion. ~ **decalvantă,** Boala Quinquand, vezi Quinquand. ~ **oleică,** leziune de tip acneiform, localizată pe teritoriile cutanate expuse uleiurilor de gresaj. Reprezintă o posibilitate de suprainfecţie secundară (9). ~ **profundă,** Sicozis. ~ **sclerozantă a cefei,** vezi Acnee cheloidiană. ~ **superficială,** sin.: *Ostiofoliculită,* tip de foliculită în care infecţia rămîne cantonată în pîlnia foliculară, vindecîndu-se cu uşurinţă după deschiderea pustulei (12).

Foliculoid. Estrogen.

Foliculom (*folicul* + *-oma*). Tumoare ovariană benignă, dezvoltată din celulele foliculului De Graaf. Foliculomul poate fi chistic, difuz, trabecular (cîteodată giriform), papilomatos, carcinomatos, sarcomatoid etc. Prin luteinizare parţială poate îmbrăca forma lipidică (de ex. fibromul tecocelular xantomatos al ovarului). Clinic, multe foliculoame se manifestă printr-un sindrom hiperestrogenic (7). ~ **malign,** tumoare malignă ovariană, caracterizată prin constituirea unor mici acini, amintind foliculii, cu elemente asemănătoare celulelor granuloasei; aspectul histologic nu exprimă totdeauna gradul de malignitate (2).

Foliculostimulină, sin.: *Follicle-stimulating hormone, Gonadotrofină A, Hormon foliculostimulant, Hormon gonadotrop A.* Hormon gonadotrop, glicoproteic, al hipofizei anterioare, care stimulează dezvoltarea foliculilor ovarieni şi secreţia lor estrogenă, ca şi dezvoltarea tubilor seminiferi testiculari (hormon gametocinetic) (7).

Foliculoză (*folicul* + *-oză*). Termen generic, rar folosit pentru infecţiile foliculare (12). ~ **conjunctivală,** Conjunctivită foliculară limfatică.

Folie (lat. *folium*). 1. Formă de foiţă subţire în care sînt tăiate unele materiale (sin.: *Foaie*) (13). 2. Ecran întăritor. ~ **de aur,** foiţă subţire de aur fin, folosită în stomatologie ca material de obturaţie (condensată cu pulbere de aur) şi la burnisarea pragului unei incrustaţii pentru a obţine o cît mai bună adaptare (39). ~ **de cositor,** cositor laminat foarte subţire, folosit în laboratorul de tehnică dentară, ca material de izolare (39). ~ **de platină,** foiţă subţire de platină pură, folosită în tehnica dentară ca matriţă în unele lucrări de coroane ceramice, pentru croşete de sîrmă prelucrate ş.a. (39). ~ **de plumb,** placă de plumb folosită în confecţionarea diferitelor proteze dentare (38).

Folie du doute (fr.). Aspect al sindromului obsesiv constînd din îndoieli cu caracter obsesiv, care duc la nesiguranţă asupra exactităţii actelor proprii (35).

Folin-Ciocîlteu (Folin, O.; Ciocîlteu, Vintilă). **Reactivul ~,** soluţie apoasă conţinînd tungstat (10%), molibdat (2,5%), acid ortofosforic (5%), sulfat de litiu (15%) şi foarte puţin brom (ca reoxidant), care are proprietatea ca — în prezenţa grupelor fenolice — să dezvolte o culoare albastră. Reactivul este folosit pentru determinarea concentraţiei proteice într-un preparat biologic după procedeul Lowry (5).

Folin-Marenzi (Folin, O.; Marenzi, A. D.). **Reactivul ~,** soluţie de acid fosfo-18-tungstic, fără urme de molibdat, care — în prezenţa cistinei tratată cu sulfit de sodiu — dezvoltă o culoare albastră, colorimetrabilă (5).

Folin-Ronchèse (Folin, O.; Ronchèse, Jean). **Metoda ∼**, tehnică de dozare a acidului uric în care, după precipitarea acestuia din urină, sub formă de urat amoniacal, este titrat iodometric, în prezența bicarbonatului de sodiu (5).

Folium (lat. = foaie). Termen generic pentru structuri anatomice în formă de foaie (1). **∼ cacuminis,** lobul pe suprafața superioară a vermisului (1). **Folia cerebelli,** sin.: *Gyri cerebelli*. Circumvoluțiile emisferelor și vermisului cerebelos (1). **∼ vermis,** sin.: *Mugure terminal*, lobul terminal de pe fața superioară a vermisului, între *declive* și primul segment al feței inferioare a vermisului (1).

Folley. Operația ∼, artrodeză extraarticulară de șold, după procedeul Brittain, realizată sub controlul vederii (24).

Follicle-stimulating hormone (engl.), abreviat FSH. Foliculostimulină.

Folliclis. Vezi Tuberculide papulonecrotice.

Folliculitis. Foliculită. **∼ et perifolliculitis capitis abscedens et suffodiens,** sin.: *Acnee conglobată*, *Boala Hoffmann*, foliculită stafilococică a pielii capului, uneori recidivantă, dînd zone de alopecie cicatriceală (12). **∼ rubra,** Keratoza pilară.

Folliculus (lat. = săculeț), sin.: *Folicul*. 1. Cavitate secretorie mică sau sac mic, cum este acinul sau alveola (1). 2. În anatomia patologică, infiltrat inflamator nodular cu celule prezentînd de la centru către periferie un anumit aranjament și o anumită succesiune (1). 3. Invaginare de celule epidermice în corion, conținînd bulbul pilos și firul de păr pînă la emergența sa din piele (12). **∼ glandulae thyreoideae,** sin.: *Folicul tiroidian*, *Veziculă tiroidiană*, unitate histologică (histosistem) a glandei tiroide, alcătuită dintr-un singur rînd de celule parenchimatoase, înconjurînd o masă de coloid. După mărimea foliculilor, tiroida poate fi: micro-, mezo- (normo-), macrofoliculară, izo- sau anizofoliculară (7). **Folliculi linguales.** Proeminențe ale mucoasei rădăcinii limbii datorite acumulărilor subiacente de țesut limfoid (1). **Folliculi lymphatici aggregati,** sin.: *Plăcile Peyer*. Grup de noduli limfatici situați în mucoasa părții distale a intestinului subțire (1). **Folliculi lymphatici lienales,** sin.: *Corpusculi Malpighi*, *Corpusculi splenici*. Grămezi de țesut limfatic cuprinse în interiorul parenchimului splenic (1). **Folliculi oophori primarii.** *Folliculi ovarici primarii*. **Folliculi oophori vesiculosi graafi.** Foliculii De Graaf. Vezi De Graaf. **Folliculi ovarici primarii,** sin.: *Folliculi oophori primarii*, *Foliculi primordiali*. Ovulul și celulele foliculare care-l înconjură în stadiul inițial, prematur (1). **Folliculi ovarici vesiculosi.** Foliculii De Graaf. Vezi De Graaf. **∼ pili,** invaginație epitelială tubulară care conține rădăcina părului (1).

Follmann, J. Balanita sifilitică ∼, balanită acută, ușor indurată; reprezintă în realitate un sifilom primar (12).

Fomentație (lat. *fomenta* = oblojire, balsam). Tratamentul cu căldură umedă (cataplasme, comprese etc.) sau uscată (nisip cald, sticle cu apă caldă etc.) (4).

Fon. Unitate de măsură pentru intensitatea acustică constînd din echivalarea efectului acustic realizat de un sunet oarecare cu un sunet de 1 000 Hz, care produce același efect. Scara internațională de foni merge de la 0 la 130, corespunzătoare pragului de audibilitate (0) și celui dureros (130) pentru sunetul de 1 000 Hz. S-a luat acest sunet ca etalon, deoarece în această zonă de frecvențe, urechea omului are maximum de sensibilitate (20).

Fonastenie (*fono-* + *a-* + gr. *sthenos* = putere). Afecțiune constînd dintr-o oboseală a vocii, determinată de hipotonia aparatului musculonervos laringian, care apare în cadrul unei astenii generale sau în urma eforturilor vocale la profesioniști (30).

Fonație (fr. *phonation*). Funcție principală a laringelui, caracteristică omului, rezultă din transformarea în foneme, silabe și cuvinte, la nivelul organelor anexe (cavitățile bucofaringiene și rinosinuzale), a sunetelor pure emise la nivelul laringelui (30).

Fonemă. Halucinație auditivă elementară constînd din perceperea unor zgomote nedefinite, vagi (țiuituri, foșnet, pocnituri) (35).

Fonendoscop. Stetoscop.

Fonendoscopie (*fono-* + *endo* + gr. *skopein* = a vedea, a observa). 1. Auscultarea zgomotelor cardiace cu fonendoscopul (32). 2. Delimitarea unui organ solid sau cavitar cu ajutorul fonendoscopului aplicat la nivelul său. Percuția ușoară a pielii în vecinătatea sa este transmisă prin organ și amplificată de instrument, dar ea încetează brusc îndată ce au fost depășite limitele organului examinat (32).

Fongus (lat. *fungus* = ciupercă), sin.: *Fungozitate*. Tumefacție cu aspect de ciupercă de origine foarte variată (inflamatorie sau tumorală) (2). **∼ cerebral,** ieșirea la exterior a unei porțiuni din encefal printr-o soluție de continuitate interesînd toate straturile anatomice pericerebrale (26).

Foniatrie (gr. *phone* = voce + *iatrike* = medicină). Fonologie.

Fonism (gr. *phone* = voce). Formă de sinestezie în care o senzație acustică este produsă de senzații vizuale, tactile, olfactive, gustative (35).

Fono- (gr. *phone* = voce). Element de compunere care introduce referirea la un sunet, dar mai ales la voce (32).

Fonoarteriogramă (*fono-* + lat. *arteria* = arteră + gr. *gramma* = notare). Înregistrare grafică a suflurilor arteriale în tulburările circulației periferice prin ateromatoză și endarterită, apariția lor precedînd adesea simptomele clinice și permițînd astfel un diagnostic precoce (32).

Fonoaudiologie (*fono-* + lat. *audire* = a auzi + gr. *logos* = știință). Știință care se ocupă cu studiul relațiilor dintre funcțiile auditivă și fonatorie (30).

Fonocardiograf (*fono-* + gr. *kardia* = inimă + *graphein* = a scrie). Aparat pentru înregistrarea grafică a zgomotelor inimii (10).

Fonocardiografie. Metodă de înregistrare a zgomotelor cardiace normale și patologice, captate de un microfon electromagnetic, piezoelectric sau logaritmic și amplificate convenabil (10).

Fonocardiogramă (*fono-* + gr. *kardia* = inimă + *gramma* = notare). Înregistrare grafică a zgomotelor inimii cu ajutorul fonocardiografului (15).

Fonofobie (*fono-* + gr. *phobos* = frică). Teamă de a vorbi generată de tulburări psihice sau de durere la fonație în inflamațiile acute ale laringelui (30).

Fonogramă (*fono-* + gr. *gramma* = notare). Înregistrare grafică a duratei și intensității unor zgomote (32).

Fonologie (gr. *phone* = voce + *logos* = știință), sin. : *Foniatrie.* Știință care se ocupă cu studiul fonației corecte și patologice (30).

Fonomanie (gr. *phonos* = asasinat + *mania* = nebunie). Compulsiunea spre omucidere (35).

Fonometru (*fono-* + gr. *metron* = măsură). Aparat pentru determinarea intensității sunetelor (20).

Fonopsie (*fono-* + gr. *opsis* = vedere). Apariție de senzații vizuale colorate la auzul sunetelor (35).

Fonoscopie (*fono-* + gr. *skopein* = a vedea). Înregistrare fotografică a zgomotelor cardiace (32).

Fontaine, René. **Operația** ~, procedeu de denervare a pediculului renal, asociindu-se și rezecția ganglionului aortico-renal (11). **Sindromul** ~, sindrom complex, constînd din osteoporoză posttraumatică, contractură reziduală posttraumatică și edem dur Secrétin (24).

Fontan. Operația ~, gastrostomie cu traiect direct înalt și prevăzută cu o valvulă conică (11).

Fontana, Felice, 1730–1805. **Spațiile** ~, interstiții neregulate în unghiul camerular, prin intermediul cărora se elimină umoarea apoasă din camera anterioară (28).

Fontana-Tribondeau (Fontana, Felice, 1730–1805; Tribondeau, Louis, 1872–1918). **Colorația** ~, metodă de colorare a spirochetelor prin impregnare argentică (3).

Fontanelă (dim. fr. veche *fontaine* = fîntînă), sin. : *Fonticulus.* Zonă neosificată, la locurile de unire a suturilor oaselor craniene la făt, nou-născut și sugar, la nivelul căreia pielea și aponevroza epicraniană acoperă direct meningele (33). ~ **anterioară**, *Fonticulus frontalis major.* ~ **bregmatică**, *Fonticulus frontalis major.* ~ **lambdoidă**, *Fonticulus posterior.* ~ **laterală anterioară**, *Fonticulus anterolateralis.* ~ **laterală posterioară**, *Fonticulus posterolateralis.* ~ **lombosacrată**, denumire dată de Hintze dehiscențelor posterioare ale arcurilor vertebrale osoase L_5, S_1 și S_2 la om (24). ~ **mare**, *Fonticulus frontalis major.* ~ **mastoidiană**, *Fonticulus posterolateralis.* ~ **mică**, *Fonticulus posterior.* ~ **nazofrontală**, fontanelă anormală, situată la unirea oaselor nazale și frontale (1). ~ **occipitală**, *Fonticulus posterior.* ~ **posterioară**, *Fonticulus posterior.* ~ **sagitală**, fontanelă ocazională, găsită în sutura sagitală, în jurul regiunii dintre fontanelele anterioară și posterioară (1). ~ **sfenoidă**, *Fonticulus anterolateralis.* ~ **supraoccipitală**, în embriologia comparată, spațiul membranos cordat dintre cartilajul occipital și părțile anterioare ale craniului (1).

Vezi și : Casserio, Gasser, Gerdy.

Fonticulus (dim. de la lat. *fons* = fîntînă). Fontanelă. ~ **anterior**, *Fonticulus frontalis major.* ~ **anterolateralis**, sin. : *Fontanela laterală anterioară, Fontanela sfenoidă,* fontanelă laterală situată între oasele parietal, frontal, aripa mare a osului sfenoid și osul temporal; de obicei se închide după 3 luni de la naștere (1). ~ **frontalis major**, sin. : *Fontanela anterioară, Fontanela bregmatică, Fontanela mare, Fonticulus anterior, Fonticulus major,* fontanelă de formă rombică situată la punctul de unire a suturilor frontală, sagitală și coronară; se închide în primii 2 ani de viață (1). ~ **major**, *Fonticulus frontalis major.* ~ **minor**, *Fonticulus posterior.* **Fonticuli lateralis.** Denumire generică pentru *Fonticulus anterolateralis* și *Fonticulus posterolateralis* (1). ~ **posterior**, sin. : *Fontanela lambdoidă, Fontanela mică, Fontanela occipitală, Fontanela posterioară, Fonticulus minor, Fonticulus triangularis,* fontanelă de formă triunghiulară, situată la punctul de joncțiune a suturilor lambdoidă și sagitală; se închide în primele 2–3 luni de viață extrauterină (1). ~ **posterolateralis**, sin. : *Fontanela Casserio, Fontanela laterală posterioară, Fontanela mastoidiană,* fontanelă laterală, situată între oasele parietal, occipital şi temporal; de obicei se închide după 3 luni de la naştere (1). ~ **triangularis,** *Fonticulus posterior.*

Foraj (fr. *forage*). Acţiunea de a săpa canale şi tunele (32). ~ **osos,** crearea unor tunele în os cu broşa Kirschner, burghiul sau freza, de obicei în scopul modificării regimului circulator local, procedeu de stimulare a ţesutului osos (24). ~ **osos Beck,** stimulare a consolidării întîrziate a unei fracturi, prin înţepare multiplă a fragmentelor cu ajutorul unei broşe Kirschner acţionată de un motor electric (24). ~ **osos metafizar,** Operaţia Crétin, vezi Crétin.

Vezi şi: Duvernay, Herbert-Bekov, Phemister, Rieuneau.

Foramen (lat. = deschizătură, gaură), sin.: *Gaură.* Deschizătură, orificiu de dimensiuni mici (1). **Foramina alveolaria maxillae.** Denumire dată celor 2—3 orificii situate pe suprafaţa infratemporală a maxilarului, care conduc în canalele alveolare ramuri din artera şi nervii alveolari (1). ~ **apicis dentis,** orificiu situat la vîrful rădăcinii dinţilor, prin care trec vasele şi nervii pulpei dentare (1). ~ **caecum dentis,** gropiţă formată pe partea orală în treimea cervicală a dinţilor frontali superiori prin întîlnirea crestelor marginale (38). ~ **caecum linguae morgagnii,** vezi Morgagni. ~ **caecum medullae oblongatae,** orificiu localizat într-o depresiune la terminaţia fisurii mediane anterioare a măduvei prelungite (1). ~ **caecum ossis frontalis,** mic orificiu format de osul frontal şi apofiza *crista galli* a osului etmoid, permiţînd uneori trecerea unei vene (1). ~ **caudale,** în parazitologie, porul excretor aşezat subterminal şi dorsal la extremitatea posterioară a mai multor specii de paraziţi din ordinul distomienilor (31). ~ **costotransversarium,** spaţiu dintre faţa dorsală a gîtului coastei şi faţa ventrală a procesului transvers al vertebrei corespunzătoare (1). ~ **cotiloidian,** crestătură existentă în *acetabulum,* transformată în orificiu printr-un ligament şi prin care trec vase şi nervi (1). ~ **epiploicum,** sin.: *Foramen epiploicum winslowi, Hiatul Winslow,* orificiu prin care marea cavitate peritoneală comunică cu vestibulul bursei omentale; este mărginit anterior de vena portă, artera hepatică şi canalul biliar comun, posterior de vena cavă inferioară, inferior de duoden şi superior de ficat (1). ~ **epiploicum winslowi,** *Foramen epiploicum.* ~ **ethmoidale anterius ossis frontalis,** canal situat între oasele etmoid şi frontal, prin care trec ramura nazală a nervului oftalmic şi vasele etmoidale anterioare (1). ~ **ethmoidale posterius ossis frontalis,** canal format prin juxtapunerea oaselor etmoid şi frontal, prin care trec nervul nazal posterior şi artera etmoidală posterioară (1). **Foramina ethmoidalia.** Orificii ale lamei orizontale a etmoidului, prin care trec o arteriolă etmoidală anterioară şi o ramură din nervul nazal (1). ~ **infraorbitale,** orificiu extern al canalului infraorbital, prin care trec nervul infraorbital şi artera omonimă (1). ~ **interventriculare,** sin.: *Foramen interventriculare* (*Monroi*), *Gaura Monro,* fiecare din cele două orificii prin care ventriculul al III-lea cerebral comunică cu ventriculii laterali (1). ~ **intervertebrale,** sin.: *Gaura de conjugare,* orificiu format de crestele opuse ale fiecărei lame aparţinînd vertebrelor adiacente şi prin care trec nervii spinali cu vasele care-i însoţesc (1). **Foramina intervertebralia ossis sacri.** Orificiile formate prin sudarea vertebrelor sacrale în dreptul lamelor acestora (1). ~ **ischiadicum majus,** sin.: *Orificiul sacrosciatic mare,* vezi Găurile ischiatice. ~ **ischiadicum minus,** sin.: *Orificiul sacrosciatic mic,* vezi Găurile ischiatice. ~ **jugulare,** sin.: *Gaura ruptă posterioară,* spaţiu delimitat de crestele jugulare ale oaselor occipital şi temporal, împărţit în două porţiuni: porţiunea posterioară prin care trece vena jugulară internă şi porţiunea anterioară prin care trec nervii cranieni, precum şi sinusul petros inferior (1). ~ **lacerum,** sin.: *Gaura ruptă anterioară,* deschiderea neregulată situată între vîrful porţiunii petroase a osului temporal, corpul aripei mari a sfenoidului şi procesul bazilar al osului occipital (1). ~ **magnum,** sin.: *Gaura occipitală,* deschidere ovală, largă, situată central în partea antero-inferioară a osului occipital; prin ea trec măduva spinării cu învelişurile sale, plexurile venoase, nervii spinali (accesori) şi arterele vertebrale (1). ~ **mandibulae,** orificiul superior al canalului dentar sau alveolar al mandibulei, prin care pătrund artera alveolară inferioară şi nervul alveolar inferior (1). ~ **mastoideum,** mic orificiu situat înapoia procesului mastoid, prin care trec o mică arteră destinată durei mater şi o venă care se deschide în sinusul lateral (1). ~ **mentale,** sin.: *Gaura mentonieră,* deschiderea externă a canalului dentar inferior din mandibulă, prin care trec nervii şi vasele mentale la pielea feţei (1). **Foramina nasalia.** Orfificiu mic situat pe suprafaţa externă (facială) a fiecărui os nazal, prin care trece o venă tributară venei faciale anterioare (1). ~ **nenumit,** Canalicul nenumit. ~ **nutricium,** deschidere spre canalul prin care trec vasele de sînge ale cavităţii medulare a unui os (1). ~ **obturatum,** deschidere ovală mare între oasele ischion şi pubis, situată anterior, inferior şi medial de *acetabulum* şi închisă în parte de o membrană fibroasă; prin ea trec vasele şi nervii obturatori (1). ~ **oesophagicum,** *Hiatus oesophageus.* ~ **opticum,** *Canalis opticus.* ~ **ovale cordis,** sin.: *Orificiul*

Botallo, deschidere prin care comunică între ele cele două atrii la embrion; la naştere este obstruat, dar poate persista uneori ca o anomalie (1). ~ **ovale ossis sphenoidalis,** orificiu în aripa mare a osului sfenoid, prin care trec nervul mandibular, artera meningiană mică şi uneori nervul petros superficial mic (1). ~ **ovale primum,** *Foramen secundum.* ~ **ovale septi atriorum,** sin.: *Gaura ovală,* deschidere între cele două atrii ale inimii fetale, situată în porţiunea postero-inferioară a septului şi prin care sîngele este împins din atriul drept spre atriul stîng; persistenţa după naştere a acestei comunicări constituie o anomalie congenitală tratabilă chirurgical (1). ~ **palatinum majus,** sin.: *Gaura palatină posterioară,* deschiderea inferioară a marelui canal palatin; este formată medial de o crestătură pe partea orizontală a osului palatin şi lateral de porţiunea adiacentă a osului maxilar (1). **Foramina palatina minora,** sin.: *Găurile palatine accesorii.* Deschiderile inferioare ale canalelor palatine mici pe suprafaţa inferioară a osului palatin. (1). **Foramina papillaria renis.** Orificiile prin care canalele papilare se deschid în calicele mici ale rinichiului (1). ~ **parietale,** orificiu inconstant situat lîngă unghiul supero-posterior al osului parietal; prin el trece vena emisară a sinusului longitudinal superior şi uneori o ramură mică a arterei occipitale (1). ~ **primum,** sin.: *Orificiu interatrial primitiv,* deschidere temporară interatrială, delimitată de *septum primum* şi perniţele endocardiale (1). ~ **pterygospinosum,** orificiu format de osificaţia ligamentului pterigospinos, care se întinde între *lamina lateralis processus pterygoidei* şi *spina angularis ossis sphenoidalis* (1). ~ **rotundum,** deschidere circulară în aripa mare a osului sfenoid, prin care trece ramura maxilară a trigemenului (1). **Foramina sacralia anteriora.** *Foramina sacralia pelvina.* **Foramina sacralia dorsalia,** sin.: *Foramina sacralia posteriora.* Orificiile de pe suprafaţa posterioară a sacrului, situate extern de procesele articulare şi prin care trec ramurile posterioare ale nervilor sacrali (1). **Foramina sacralia pelvina,** sin.: *Foramina sacralia anteriora, Găurile sacrale anterioare.* Orificiile de pe faţa anterioară a sacrului, care comunică cu canalul sacral şi permit trecerea ramurilor anterioare ale nervilor sacrali (1). **Foramina sacralia posteriora.** *Foramina sacralia dorsalia.* ~ **secundum,** sin.: *Foramen ovale primum,* deschidere secundară în *septum primum,* datorită subţierii şi perforării porţiunii sale craniale (1). ~ **sphenopalatinum,** sin.: *Gaura sfenopalatină,* spaţiul dintre *incisura sphenopalatina* şi osul sfenoid; se deschide în cavitatea nazală şi permite trecerea ramurilor nazale ale ganglionului sfenopalatin şi a ramurilor sfenopalatine ale arterei maxilare interne (1). ~ **spinosum,** sin.: *Gaura rotundă mică,* orificiu situat în aripa mare a osului sfenoid, lîngă unghiul său posterior şi prin care trec artera meningiană mijlocie şi nervul spinos (1). ~ **stylomastoideum,** orificiu situat între apofizele stiloidă şi mastoidă ale osului temporal; reprezintă deschiderea externă a canalului facial (1). ~ **supraorbitalis,** sin.: *Incisura supraorbitalis,* deschizătură în marginea superioară a orbitei, la unghiul supero-medial, uneori transformată într-un orificiu de un proces osos sau o bandă ligamentoasă; prin ea trec vasele şi nervul supraorbital (1). ~ **transversarium,** orificiu situat în apofizele transverse ale fiecărei vertebre cervicale (cu excepţia vertebrei C_7), prin care trec artera vertebrală şi vena omonimă (1). ~ **venae cavae,** orificiu în diafragm pentru trecerea venei cave inferioare (1). **Foramina venarum minimarum thebesii.** Vezi Thebesius. ~ **venosum,** deschidere mică, în special pe suprafaţa unui os, pentru trecerea venelor (1). ~ **vertebrale,** spaţiu delimitat de corpul şi arcul unei vertebre, prin care trece măduva spinării cu învelişurile sale (1). ~ **zygomaticofaciale,** orificiu situat pe faţa externă a osului zigomatic, prin care trec nervul zigomatic şi vasele care-l însoţesc (1). ~ **zygomaticoorbitale,** sin.: *Conductul malar,* orificiu situat pe suprafaţa orbitală a osului zigomatic, permiţînd trecerea ramurilor zigomatice ale nervului maxilar şi a vaselor care-l însoţesc (1). ~ **zygomaticotemporale,** orificiu situat pe suprafaţa temporală a osului zigomatic, permiţînd trecerea nervului zigomaticotemporal (1).

Foraminotomie (lat. *foramen* = deschizătură gaură + gr. *tome* = tăiere). Operaţie prin care se lărgeşte foramenul intervertebral (orificiul de conjugare intervertebral), în scopul eliberării unei rădăcini nervoase comprimate (24).

Forced grasping (Adie şi Critchley) (engl.). Reflexul de apucare forţată.

Forceps (lat. = cleşte). Instrument obstetrical folosit pentru prinderea craniului şi extragerea fătului din filiera pelvigenitală, cînd naşterea trebuie terminată în mod artificial. Este alcătuit din două linguri care se articulează între ele şi cărora li se ataşează uneori un mîner care ajută extragerea (18).

Vezi şi: Tarnier.

Forcipresiune (lat. *forceps* = cleşte + *pressio* = apăsare), sin.: *Forcipresură.* Strivirea unui vas care sîngerează, cu ajutorul unei pense hemostatice, în scopul obţinerii unei hemostaze definitive (11).

Forcipresură. Forcipresiune.

Förderl. Operaţia ~, procedeu de alungire la nivelul capetelor distale ale muşchiului sternocleidomastoidian, în tratamentul torticolisului (24).

Fordyce, John Addison, 1858—1925. **Boala ~**, sin.: *Pseudocoloid al buzelor*, prezenţa de glande sebacee aberante pe buze şi faţa internă a obrajilor, vizibile ca mici grăunţe gălbui (12).

Forel, Auguste, 1848—1931. **Decusaţia**, vezi *Decussationes tegmenti*.

Forgue, Emile. **Procedeul ~**, procedeu de refacere a peretelui în cura herniei inghinale cu plasarea cordonului spermatic înapoia muşchilor mic oblic şi transvers (11). **Semnul ~**, diminuarea forţei dinamometrice a flexorilor degetelor în fractura extremităţii inferioare a radiusului (24).

Formaldehidă, sin.: *Aldehidă formică*, *Metanal*. HCOOH. Metabolit intermediar în procesele de sinteză a unor aminoacizi (serină, metionină, cistină, cisteină). Surplusul de formaldehidă este catabolizat, la nivelul celular, prin dehidrogenaza formică. Are rol antiseptic, astringent, iritant, caustic şi keratolitic; este folosit în industrie ca reactiv (sinteze, mase plastice, coloranţi, tăbăcărie) (5; 9; 13).

Formalină, sin.: *Formol*. Lichid incolor, cu miros puternic, înţepător, conţinînd 40% soluţie formaldehidă, întrebuinţat ca dezinfectant şi conservant al ţesuturilor; ingerarea accidentală produce senzaţie de arsură pe mucoase, dispnee, urmată, în cazurile grave, de pierderea cunoştinţei şi moarte (23).

Formatio reticularis, sin.: *Substanţă reticulară*. Structură complexă a nevraxului, alcătuită din celule şi fibre nervoase, întinzîndu-se de la decusaţia piramidală pînă la hipotalamusul posterior şi avînd un important rol în sensibilitate, motricitate şi funcţiile vegetative ale sistemului nervos central (1).

Formaţiuni diedre. În parazitologie, anomalii cu caracter de monstruozitate întîlnite la unii paraziţi din clasa *Cestoda* şi care rezultă din fuzionarea completă a 2 viermi pe una din muchii (31).

Formă (lat. *forma*). 1. Stare a organismului uman într-un moment dat (32). 2. Aspect exterior (32). **~ L**, mutantă bacteriană, incapabilă să sintetizeze un perete celular rigid, descoperită de Klieneberger-Nobel şi denumită astfel în cinstea Institutului „Lister” din Londra. Lipsa peretelui celular rigid determină pierderea formei bacteriene caracteristice, forma L luînd un aspect globulos, sferic (corp globulos, sferoplast), pe care partizanii teoriei „ciclului L” îl consideră ca o etapă a ciclului. Se pare însă că multiplicarea sferoplastului se face prin diviziune directă, existenţa unui ciclu de multiplicare nefiind demonstrată. Formele L sînt deosebit de fragile şi necesită condiţii speciale pentru dezvoltare (3). **~ sportivă**, starea funcţională fizică şi psihică de maximă capacitate de efort, pe care un sportiv o capătă în urma antrenamentului şi care, alături de cunoştinţele tehnice şi tactice temeinic însuşite îi vor permite obţinerea celor mai bune performanţe sportive (24).

Formilază. sin.: *Chinureninformamidază.* Enzimă care catalizează hidroliza compuşilor aromatici, de tipul N'-formil-*L*-chinureninei (5).

Formol. Formalină.

Formolizor. Cutie metalică compartimentată folosită la sterilizarea instrumentelor şi materialelor prin vapori de formol (38).

Formol-titrare. Metoda Sörensen. Vezi Sörensen.

Formol-toxoid. Anatoxină.

Formosulfatiazol. Sulfamidă greu solubilă, neabsorbabilă, care realizează în colon o concentraţie mare; are acţiune bacteriostatică şi bactericidă, fiind folosită în infecţii şi disbacterii intestinale şi pentru sterilizarea preoperatorie a colonului (13).

Formulă (lat. *formula*). În matematică, expresie prin care se leagă între ele mai multe mărimi şi care permite să calculăm o mărime, pe baza altora cunoscute. Formula empirică este stabilită pe bază de măsurători şi aproximează fenomenul în limitele cerute de practica cotidiană (7). **~ brută**, formulă chimică în care se indică numai simbolurile elementelor şi numărul de atomi din fiecare specie ce intră în compoziţia moleculei unei substanţe (de ex. C_3H_8, C_2H_4O, etc.) (5). **~ chimică**, formulă în care se exprimă compoziţia chimică calitativă şi cantitativă a unei substanţe, folosind simboluri chimice (5). **~ de configuraţie**, Formulă de structură. **~ de constituţie**, formulă chimică în care se exprimă modul de legătură a grupelor de atomi dintr-o moleculă, prin indicarea legăturilor atomice caracteristice (de ex. CH_3-OH, C_6H_5-COOH sau $CH_3.OH$, $C_6H_5.COOH$) (5). **~ dentară**, modalitate de înscriere grafică a dentiţiei; la copii cu cifre romane

$$\begin{array}{ccc}
\text{D} & \text{sup.} & \text{S} \\
\text{V IV III II I} & | & \text{I II III IV V} \\
\hline
\text{V IV III II I} & | & \text{I II III IV V} \\
\text{d} & \text{inf.} & \text{s}
\end{array};$$

la adulţi cu cifre arabe

$$\begin{array}{ccc}
\text{D} & \text{sup.} & \text{S} \\
8\ 7\ 6\ 5\ 4\ 3\ 2\ 1 & | & 1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7\ 8 \\
\hline
8\ 7\ 6\ 5\ 4\ 3\ 2\ 1 & | & 1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7\ 8 \\
\text{d} & \text{inf.} & \text{s}
\end{array} \quad (38).$$

~ leucocitară, raport procentual între diferitele categorii de leucocite, stabilit pe frotiul colorat, de sînge periferic, numărîndu-se cel puţin 100 de elemente albe. Formula sau indicele Arneth se bazează pe stabilirea procentuală a granulocitelor în raport cu numărul segmentelor nucleare. Schilling clasifică granulocitele neutrofile în: mielocite, metamielocite, nesegmentate şi segmentate. „Devierea la stînga" a acestor formule, tradusă prin apariţia în sîngele periferic a unei proporţii crescute de elemente nesegmentate reprezintă un răspuns din partea măduvei osoase la o solicitare acută: inflamaţie, infecţie, hemoragie etc. (19). **~ megacariocitară,** Megacariogramă. **~ de structură,** sin.: *Formulă de configuraţie*, formulă chimică în care se exprimă modul de legătură a atomilor dintr-o moleculă, prin indicarea valenţelor ce leagă fiecare atom:

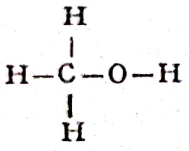

$$\begin{array}{ccccc} & & H & & & & \\ & & | & & & & \\ H & - & C & - & O & - & H \\ & & | & & & & \\ & & H & & & & \end{array}$$

metanol

(5)

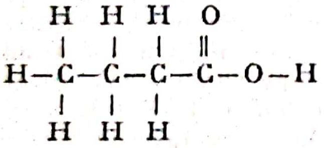

$$\begin{array}{ccccccccccccc} & & H & & H & & H & & O & & & & \\ & & | & & | & & | & & \| & & & & \\ H & - & C & - & C & - & C & - & C & - & O & - & H \\ & & | & & | & & | & & & & & & \\ & & H & & H & & H & & & & & & \end{array}$$

acid propilic

~ urinară, expresie cantitativă sau semicantitativă a proporţiei în care diferitele elemente formate apar în sedimentul urinar într-un anumit tip de nefropatie (25).

Vezi şi: Antony, Arneth, Cournand, Gorlin, Liljestrand-Zander, Read, Starr, Stokes.

Fornix (lat. = boltă, arc.). Termen utilizat în anatomie, cu semnificaţia de corp sau suprafaţă arcuată, precum şi de concavitate sau fund de sac (1). **~ cerebri,** sin.: *Bolta cu 4 stîlpi, Trigon cerebral*, sistem de fibre nervoase care pleacă din hipocamp şi girul dentat şi se termină în corpul mamilar (tractul corticomamilar), nucleul habenular (tractul corticohabenular) şi ariile septală şi preoptică (1). **~ conjunctivae inferior,** fund de sac la nivelul căruia se face trecerea între conjunctiva palpebrală şi cea bulbară a pleoapei inferioare (1). **~ conjunctivae superior,** fund de sac la nivelul căruia se face trecerea între conjunctiva palpebrală şi cea bulbară a pleoapei superioare (1). **~ pharyngis,** bolta sau partea superioară a faringelui inserată pe exobază şi continuîndu-se în jos cu *pars nasalis pharyngis* (1). **~ sacci lacrimalis,** fundul de sac superior al sacului lacrimal (1). **~ vaginae,** sin.: *Bolta vaginului*, partea superioară a vaginului care înconjură colul uterului (1). **~ ventriculi,** *Fundus ventriculi*.

Forssman, John, 1868–1947. **Antigenul ~,** sin.: *Antigen heterofil*, antigen prezent la anumite specii (cobai, şoarece, cal, pisică, cîine, găină, broască ţestoasă, unii peşti), diverse bacterii, unele varietăţi de porumb şi în hematiile de oaie şi absent la altele (iepure, şobolan, bou, porc, porumbel, gîscă, broască şi om). Este antigenul principal implicat în liza hematiilor de oaie sub acţiunea imunoantiserurilor specifice de iepure şi a complementului (3).

Förster, Otfried, 1863–1941. **Boala ~,** Amiotonie generalizată. **Legea lui ~,** lege de distribuire a fibrelor sensibilităţii superficiale în cordonul antero-lateral al măduvei, conform căreia fibrele venite din regiunile inferioare ale corpului se aşază mai înafară, iar cele provenite din regiunile superioare se aşază mai înăuntru (27). **Operaţia ~,** radiotomie posterioară intradurală $L_2 - L_3 - L_5$ şi S_1 în boala Little sau $D_7 - D_8 - D_9$ în ataxia locomotorie (24). **Sindromul ~,** sin.: *Rigiditate arteriosclerotică*, hipertonie musculară asociată cu exagerarea reflexelor de postură şi încetinirea mişcărilor active; apare la oamenii de vîrstă înaintată, suferinzi de arterioscleroză (27).

Förster. Coroidita ~, sin.: *Pata Förster-Fuchs*, leziune corioretiniană maculară, caracterizată prin prezenţa unei pete pigmetare mari cît jumătate din diametrul papilar (28).

Förster-Fuchs. Pata ~, Coroidita Förster, vezi Förster.

Förster-Thomson. Operaţia ~, artrodeză intermetacarpiană I–II cu ajutorul unui grefon osos, pentru fixarea opoziţiei policelui (24).

Forţă (lat. *fortia*). Mărime vectorială, care caracterizează acţiunea unor sisteme fizice asupra unui corp. Depinde de starea sistemelor care acţionează şi a corpului asupra căruia se acţionează şi este egală cu variaţia dp a impulsului $p = mv$ al corpului asupra căruia se exercită, raportată la unitatea de timp: $F = d(mv)/dt$. Forţele, după originea sistemului ce le dă naştere şi le întreţine, pot fi de mai multe feluri: newtoniană (gravitaţională), centrifugă, motorie, moleculară, electromagnetică, nucleară, de atracţie ionică etc. (5). **~ de atracţie,** forţa care tinde să apropie corpurile între care se exercită. Forţele de atracţie, ca şi forţele de respingere pot fi de natură diferită: electrostatice, magnetice, electromagnetice, newtoniene etc. (6). **~ cardiacă,** capacitatea funcţională a inimii în condiţii fiziologice (forţă actuală) sau în efort maxim (forţă absolută), diferenţa dintre aceste două mărimi reprezentînd „forţa de rezervă" (10). **~ elastică,** reacţie la deformarea unui corp elastic, egală şi de sens contrar ca valoare cu tracţiunea sau compresiunea exercitată (6). ~ **electroforetică,** forţă de frînare care intervine la deplasarea unui ion într-un cîmp electric, deoarece semnul sarcinii atmosferei ionice este contrar semnului ionului central. Datorită acestui fapt, ionul central nu se mişcă într-un mediu în repaus, ci într-un solvent care curge cu o viteză mică în sens opus, apărînd o forţă de frecare electroforetică (6). ~ **electromotrice,** suma diferenţelor de potenţial dintre electrozii unei pile şi soluţia electrolitică a pilei (5) . ~ **de frecare,** sin. : *Forţă de fricţiune,* forţa care acţionează tangenţial şi se opune alunecării unui corp pe o suprafaţă dată. Valoarea maximă a forţei de frecare în repaus este numeric egală cu acea forţă sub a cărei acţiune corpul începe să alunece (6). ~ **de fricţiune,** Forţă de frecare. ~ **de gravitaţie,** sin. : *Gravitaţie,* forţa pe care o exercită Pămîntul asupra corpurilor din jurul său, în raport direct proporţional cu greutatea specifică a acestora. Direcţia, sensul şi mărimea gravitaţiei se pot determina prin efectul pe care-l produce această forţă şi anume prin căderea corpurilor spre centrul Pămîntului (6). ~ **de inerţie,** forţa care apare la orice schimbare de viteză a unei mase; este cu atît mai mare, cu cît acceleraţia impusă este mai mare sau masa este mai mare. Este o mărime vectorială egală cu diferenţa dintre variaţia în unitatea de timp a produsului masei unui corp cu viteza lui, în raport cu un sistem de referinţă neinerţial şi forţa newtoniană care se exercită asupra corpului (6). ~ **ionică,** forţa care se exercită între ionii unui mediu, ca o consecinţă a concentraţiei şi sarcinii ionilor electrolitului. Se exprimă prin jumătatea sumei acţiunilor parţiale a ionilor dintr-o soluţie. Influenţează conductibilitatea electrică şi presiunea osmotică, depinzînd de concentraţia mediului (6). ~ **masticatorie,** forţa aplicată de muşchii masticatori în timpul masticaţiei (39). ~ **motrice alveolară,** forţa pe care pereţii alveolari o transmit conţinutului gazos din alveolă, asigurîndu-i deplasarea inspiratorie şi expiratorie (34). ~ **de muncă,** totalitatea aptitudinilor fizice şi intelectuale de care dispune omul şi pe care le utilizează în procesul de producţie (9). **Forţe nucleare.** Forţele de „acţiune pe distanţe mici" (10^{-12} cm), care asigură legătura dintre nucleoni (protoni şi neutroni), menţinînd integritatea nucleului atomic. Ele sînt predominant atractive şi independente de sarcina electrică a nucleonului (proton + proton, proton + neutron, neutron + neutron) şi posedă proprietatea de saturaţie. Conform teoriei mezonice, care explică un număr important de fapte, sînt considerate două tipuri de forţe : forţe obişnuite, care iau naştere ca rezultat al schimbului de mezoni neutri, şi forţe de schimb, ca rezultat al schimbului de mezoni $\pm$ (mezoni π) (6). **Forţe ortodontice.** Forţele declanşate de un aparat ortodontic, pentru a remedia stările de anomalie dentofacială (39). ~ **de relaxare,** forţă electrostatică (ionică) de frînare exercitată asupra unui ion şi norul său de ioni ce se deplasează într-un cîmp electric (cu încărcare diferită de aceea a ionului central, care se deplasează într-un anumit sens în raport cu cîmpul electric) (6). ~ **de repulsie,** forţa care tinde să depărteze corpurile între care se exercită (6).

Fosă (lat. *fossa* = şanţ, groapă). *Fossa.* ~ **cerebeloasă,** *Fossa occipitalis cerebellaris.* ~ **cerebrală,** *Fossa occipitalis cerebralis.* ~ **genitală,** scobitura urogenitală embrionară mărginită de pliurile uretrale şi porţiunea uretrală a membranei cloacale (1). ~ **iliacă internă,** *Fossa iliaca.* ~ **incisivă.** 1. Gaură osoasă situată deasupra dinţilor incisivi superiori, în care se deschid canalele incisive (1). 2. Depresiune situată în osul maxilar superior la originea muşchilor depresori ai nasului (1). 3. Depresiune a mandibulei la originea muşchilor *mentalis* (1). ~ **nazală.** 1. Termen vechi pentru orificiul nazal al embrionului (1). 2. Termen vechi pentru cavitatea nazală (1). ~ **pituitară,** *Fossa hypophyseos.* ~ **postauditivă,** crestătură pe osul temporal care separă creasta temporală de platoul auditiv (1). ~ **pterigomaxilară,** *Fossa pterygopalatină.* ~ **subauriculară,** depresiune situată dedesubtul urechii externe (1). ~ **subclaviculară,** sin. : *Trigonum deltoideopectorale,* fosă situată dedesubtul claviculei (1). ~ **suprasternală,** sin. : *Scobitura jugulară,* depresiune situată deasupra marginii superioare a manubriului sternal, între inserţiile porţiunilor sternale ale celor 2 muşchi sternocleidomastoidieni (1). ~ **sylviană,** *Fossa lateralis cerebri.* ~ **uracală,** *Spatium retropubicum.* ~ **veziculei biliare,** *Fossa vesicae felleae.* ~ **zigomatică,** *Fossa infratemporalis.*

Fosetă (dim. lat. *fossa* = şanţ, groapă). În anatomie, mică adîncitură, de obicei superficială (1). ~ **centrală a molarilor,** depresiune aproximativ rotundă şi puţin adîncă, situată spre mijlocul feţei ocluzale a molarilor (39). ~ **centrală a premolarilor,** depresiune în unghi ascuţit pe faţa ocluzală a premolarilor 2 inferiori (39). ~ **cohleară,** *Area cochleae.* ~ **condiliană,** *Fossa radialis humeri.* ~ **condiliană posterioară,** *Fossa condylaris ossis occipitalis.* ~ **duodenală inferioară,** *Recessus duodenalis inferior.* ~ **duodenală superioară,** *Recessus duodenalis superior.* ~ **duodenojejunală,** pungă formată de un pliu al peritoneului din porţiunea terminală a duodenului împreună cu peritoneul parietal (1). ~ **emisferică,** *Recessus sphericus.* ~ **etmoidolacrimală,** depresiune în peretele intern al orbitei în care este situat sacul lacrimal (28). ~ **glosoepiglotică**, sin.: *Valecula*, spaţiu cuprins între epiglotă şi baza limbii, separat de acela din partea opusă prin plica glosoepiglotică (30). ~ **intersigmoidă**, *Recessus intersigmoideus*. ~ **lacrimală**, *Fossa glandulae lacrimalis*. ~ **ligamentului rotund**, *Fovea capitis femoris*. ~ **naviculară**, *Fossa vestibuli vaginae*. ~ **nenumită**, depresiune superficială situată între pliurile ventricular şi ariepiglotic ale laringelui (1). ~ **ovariană** (Waldeyer), Bursa ovariană. ~ **paracecală**, pungă (reces) peritoneală inconstantă situată înapoia şi pe o parte a cecului (1). ~ **paraduodenală**, *Recessus paraduodenalis*. ~ **pararectală**, pungă a peritoneului, situată pe fiecare parte a rectului (1). ~ **paravezicală**, reces peritoneal situat pe fiecare parte a vezicii urinare (1). ~ **patelară**, depresiune ovalară în partea anterioară a corpului vitros, în care este situat cristalinul (28). ~ **retroduodenală**, *Recessus retroduodenalis*. ~ **semiovoidă**, *Recessus ellipticus*. ~ **triunghiulară**, depresiune triunghiulară situată între stîlpii anteriori ai trigonului cerebral (*fornix cerebri*) (1).

Vezi şi: Rosenmüller.

Fosfagen. Vezi Creatină.

Fosfat. Derivat al oxiacizilor fosforului, cu rol deosebit în metabolismul intermediar şi în special în procesele energetice. Din produsele biologice, fosforul anorganic se separă prin precipitarea în mediu acid (acid tricloracetic) a fosforului organic (5). ~ **bibazic de calciu**, sin.: *Fosfat bicalcic*, compus calcic folosit ca antiacid, antidiareic şi remineralizant (13). ~ **bicalcic**, *Fosfat bibazic de calciu*. **Fosfaţi de calciu.** Compuşi conţinînd calciu şi radicalul PO_4; fosfatul monocalcic se foloseşte ca tonic şi trofic general în surmenaj, anemii etc.; fosfatul bicalcic sau fosfatul bibazic de calciu se foloseşte ca remineralizant fosfocalcic în neurastenie, rahitism, tuberculoză; fosfatul tricalcic sau fosfatul tribazic de calciu se foloseşte ca remineralizant fosfocalcic şi intră în compoziţia unor pulberi sau paste de dinţi (14). ~ **dibazic de sodiu**, sare a acidului fosforic utilizată în terapeutică; în doze mici (1—2 g) este stimulantă a secreţiei gastrice, în doze mijlocii (4—6 g) este alcalinizantă, iar în doze mari (20—30 g) este purgativă; se foloseşte şi pentru corectarea deficitului de fosfor (13). ~ **dipotasic**, compus potasic folosit în terapeutică, cu acţiune slabă diuretică, remineralizantă şi tonică a sistemului nervos (13). ~ **monobazic de sodiu**, sare a acidului fosforic utilizată ca acidifiant al urinii şi, în doze mari, ca purgativ (13). ~ **monocalcic**, vezi Fosfaţi de calciu. ~ **tribazic de calciu**, vezi Fosfaţi de calciu. ~ **tricalcic**, sin.: *Fosfat tribazic de calciu*, vezi Fosfaţi de calciu. ~ **trisodic**, compus sodic folosit în laboratorul de tehnică dentară, în soluţie, ca substanţă antibuloasă, precum şi ca detergent al cerii (39).

Fosfatază. Sistem enzimatic care catalizează procesele de hidroliză a esterilor fosforici organici, avînd ca rezultat liberarea de fosfor anorganic. Dozarea fosfatazelor este folosită în scop diagnostic în hematologie: în leucoza mieloică cronică, fosfatazele alcaline din granulocitele neutrofile sînt scăzute sau complet dispărute, în schimb în reacţiile leucemoide toxiinfecţioase, ele sînt mult crescute; în poliglobulia esenţială, fosfatazele alcaline din neutrofile sînt intens pozitive, spre deosebire de poliglobuliile secundare, unde sînt normale (5; 19). ~ **acidă**, enzimă care, în mediu acid (pH 4—5), catalizează transferul grupărilor fosforil ($PO_3H_2^{=}$), realizînd hidroliza esterilor fosforici. Este prezentă în celule animale şi în cantităţi apreciabile în leucocite, făcînd parte din grupul enzimelor lizozomale. În ser, fosfataza acidă are o dublă origine: prostatică (pH optim 5—5,5) şi hepatică (pH optim 3,4—4,2). Valori normale la 100 ml sînge: 0,2—0,8 u. Bodanski sau 1—4 u. King-Armstrong; valori mult crescute se întîlnesc în carcinoamele cu atingere osoasă (5). ~ **alcalină**, enzimă care, în mediu alcalin (pH 7,6—9,0), catalizează hidroliza esterilor fosforici sau sinteza lor prin procese de transfosforilare. Valori normale la 100 ml sînge: 1—4 u. Bodanski sau 8—13 u. King-Armstrong; valori foarte mult crescute se întîlnesc în boala Paget, hiperparatiroidism, rahitism, osteomalacie, metastaze osoase, hepatită etc. (5).

Fosfaturie. Eliminarea urinară a fosfaţilor (normal 1—1,5 $g^0/_{00}$) (25).

Fosfene (gr. *phos* = lumină + *phainein* = a apărea), sin.: *Fotopsii*. Halucinaţii vizuale elementare (lumină vagă, scîntei, flăcări); se pot obţine şi pe fond psihic normal, prin excitaţii mecanice ale retinei (35). ~ **de acomodaţie**, senzaţii luminoase anormale, produse de eforturi de acomodaţie (28).

Fosfestrol. Ester difosforic al dietilstilbestrolului cu acţiune citostatică, activ în carcinomul de prostată (13).

Fosfocreatină. Vezi Creatină.

Fosfodiesteraze. Enzime care catalizează hidroliza diesterilor acidului fosforic (5).

Fosfogliceraldehidă. Esterul Fischer. Vezi Fischer.

2-Fosfogliceratdehidratază. Enolază.

Fosfogliceromutază. Enzimă care catalizează izomerizarea acidului fosfo-3-gliceric în acid fosfo-2-gliceric, proces intermediar în fermentaţia alcoolică. Este o enzimă de tipul liazelor, făcînd parte din categoria enzimelor auxiliare desmolizei (5).

Fosfohexoizomerază, sin.: *Fosfohexomutază*. Enzimă care catalizează transformarea glucozo-1-fosfatului (esterul Cori) în fructozo-6-fosfat (ester Neuberg), fără transformarea intermediară a glucozo-6-fosfatului (ester Robison). Participă la procesele de catabolism anoxibiotic ale amidonului, la glicoliza musculară etc. (5).

Fosfohexomutază. Fosfohexoizomerază.

Fosfokinaze. Kinaze.

Fosfolecitinază, sin.: *Fosfolipaza D*, *Lecitinaza D*. Enzimă care catalizează hidroliza lecitinei cu liberare de acid fosfatidic. Este prezentă în cloroplastele mai multor vegetale (spanac, morcovi, trestie de zahăr etc.). Activitatea sa este intensificată în prezența ionului de calciu (5).

Fosfolipaze. Lecitinaze. **~ D**, Fosfolecitinaza.

Fosfolipide. Esteri ai unui alcool cu acizi grași superiori, conținînd în molecula lor acid fosforic și o bază azotată. Cea mai cunoscută fosfolipidă este lecitina; acizii fosfatidici, fosfatidiletanolamina, sfingomielina sînt alte fosfolipide cu rol important în metabolismul celular. Sinteza fosfolipidelor în organism se face pe o cale comună cu aceea a trigliceridelor, avînd drept cap de serie acizii fosfatidici, precursori ai *D*-α, β-digliceridelor, care sînt transformate enzimatic fie în fosfolipide, fie în trigliceride (5).

Fosfonecroză. Leziuni osoase de tip necrotic ale maxilarului inferior, produse de intoxicația cronică cu fosfor alb (9).

Fosfoproteine. Componenți protidici care conțin fosfor (sub formă de radical fosforic), prezenți în special în sistemul nervos. Fosfoproteinele sînt catabolizate de unele fosfataze specifice, care hidrolizează fosfatul, liberînd fosfor anorganic (5).

Fosfor. Simbol P. Metaloid cu valența principală 3, numărul atomic 15 și greutatea atomică 30,975. Se găsește în natură numai sub formă combinată: fosforit, apatit etc. La plante și animale intră în compoziția lecitinelor, fitinei, acizilor nucleici etc. În metabolismul intermediar deține un rol foarte important, luînd parte la constituirea grupărilor fosforil, de tip macroergic. Fosforul prezintă mai multe forme alotropice: f. alb, care cristalizează în sistemul cubic, este inflamabil, fosforescent, foarte activ din punct de vedere chimic, toxic; f. roșu, care se obține prin încălzirea fosforului alb la 280° în absența oxigenului, este slab reactiv, netoxic; f. violet, care se obține prin dizolvarea fosforului alb în plumb topit; f. negru, care se obține prin încălzirea fosforului alb la 200° sub presiune de 12 000 atmosfere (5). **~ marcat**, Fosfor radioactiv. **~ radioactiv**, sin.: *Fosfor marcat*, simbol ^{31}P, izotopul radioactiv al fosforului, cu numărul de masă 31. Se obține artificial, în reactor. Este folosit ca trasor radioactiv pentru studiul unor căi metabolice care interesează și fosforul. Timp de înjumătățire: 10,7 zile (5).

Fosforescență (fr. *phosphorescence*). Proprietatea pe care o au unele corpuri de a emite lumină (fără căldură) și după ce sursa inițială de iluminare sau iradiație a încetat (4).

Fosforilare. Adăugare a unei grupări fosfatice la un compus organic (15). **~ oxidativă**, proces biochimic prin care oxidarea metaboliților intermediari (și deci ,,respirația'' intracelulară) este legată cu fosforilarea ADP în ATP, utilizîndu-se fosfatul anorganic (P_i). Procesul de fosforilare oxidativă este sursa cea mai importantă de produși biochimici macroergici (ATP), indispensabili desfășurării reacțiilor celulare cu consum de energie. Fosforilarea oxidativă se desfășoară la nivelul mitocondriilor celulare (5).

Fosforilază. Enzimă care catalizează procesele de sinteză și degradare a polimerilor de glucoză (glicogen). Acțiunea catalitică a enzimei se manifestă la nivelul legăturilor α-1 : 4 dintre resturile de glucoză, prin transglucozilare de la α-D-glucozilfosfat (5).

Fosforit. Compus fosfatic de calciu, care intră în compunerea unor cementuri dentare (39).

Fosforoliză. Proces reversibil de eliberare a grupării fosforil din fosfații organici. În organism, fosforoliza este catalizată de o serie de enzime, fosforilaze specifice pentru sucroză, nucleozide, glicogen, DPN etc. (5).

Fosfotransacetilază. Enzimă care catalizează formarea acetilcoenzimei A din acetilfosfat și coenzima A. Reacția catalizată de această enzimă permite utilizarea acetilfosfatului ca donator de grupe acetil, în cazul proceselor biologice de acetilare (5).

Fosfotransferază. Enzimă care catalizează transferul grupelor fosforil de pe un compus organic pe altul. Are activitate parțial similară cu cea a fosfatazelor, contribuind la sinteza unor fosfați organici necesari desfășurării proceselor de metabolism intermediar (5).

Fosgen, sin.: *Oxiclorură de carbon*, $COCl_2$. Reactiv industrial folosit în trecut ca gaz de luptă. Iritant puternic al căilor respiratorii, dînd sufocație și apoi edem pulmonar (9).

Fossa (lat. = șanț, groapă), sin.: *Fosă*, *Scobitură*. Termen folosit în anatomie pentru suprafețe adîncite (1). **~ acetabuli**, depresiunea nearticulară din jurul cavității cotiloide (1). **~ anthelicis**, scobitură situată înaintea helixului pavilionului urechii (1). ~ **axillaris,** *Axilla.* ~ **caecalis,** pliu al peritoneului care formează o pungă deasupra suprafeţei muşchiului iliopsoas drept, ce se întinde spre vîrful cecului (1). ~ **canina,** depresiune situată pe suprafaţa externă a osului maxilar superior, deasupra şi pe partea externă a alveolei dintelui canin (1). ~ **carotica,** regiune topografică a feţei antero-laterale a gîtului, delimitată de marginea anterioară a muşchiului sternocleidomastoidian, în aria căreia se proiectează arterele carotide (1). ~ **condylaris ossis occipitalis,** sin. : *Foseta condiliană posterioară,* orificiu mic situat pe suprafaţa inferioară a părţii bazilare a osului occipital, dedesubtul fiecărui condil occipital (1). ~ **coronoidea,** depresiune situată pe faţa anterioară a epifizei distale a osului humerus, în care vîrful apofizei coronoide a ulnei intră în timpul flexiunii extreme a antebraţului (1). ~ **cranii anterior,** etajul anterior al endobazei craniului; este format de partea orbitală a osului frontal, platoul cribriform al osului etmoid şi aripile mici ale osului sfenoid şi vine în raport cu faţa bazală a lobilor frontali ai creierului (1). ~ **cranii media,** etajul mijlociu al endobazei craniului; are formă concavă, este situat la un nivel inferior faţă de *fossa cranii anterior* şi cuprinde lobii temporali ai creierului (1). ~ **cranii posterior,** etajul posterior al endobazei craniului; adăposteşte cerebelul, puntea şi măduva prelungită şi este format de faţa posterioară a stîncii, faţa internă a porţiunii mastoide a osului temporal şi faţa internă a osului occipital, dedesubtul limbului orizontal al confluenţei sinusurilor (1). ~ **cubitalis,** *Regio cubiti anterior.* ~ **digastrica mandibulae,** depresiune situată pe faţa internă a corpului mandibulei, pe care se inserează pîntecele anterior al muşchiului digastric (1). ~ **ductus venosi,** scobitură pe suprafaţa posterioară a ficatului între lobii caudat şi stîng, ocupată de *ductus venosus* în timpul vieţii fetale şi de *ligamentum venosum* după naştere (1). ~ **epigastrica,** denumire pentru depresiunea infrasternală mediană (1). ~ **glandulae lacrimalis,** sin. : *Foseta lacrimală,* depresiune mică în peretele supero-extern al orbitei, unde îşi are sediul glanda lacrimală (28). ~ **hyaloidea,** *Area martegiani,* vezi Martegiani. ~ **hypophyseos,** sin. : *Fosa pituitară,* depresiune în şaua turcească a osului sfenoid, care adăposteşte hipofiza (1). ~ **iliaca,** sin. : *Fosa iliacă internă,* depresiune largă pe suprafaţa internă a osului ilion (1). ~ **incudis,** depresiune pe peretele posterior al cavităţii timpanice, pentru ataşarea capătului scurt al nicovalei (1). ~ **infraspinata,** depresiune situată pe suprafaţa posterioară a scapulei, sub spină, şi ocupată de muşchiul subspinos (1). ~ **infratemporalis,** sin. : *Fosa zigomatică,* spaţiu neregulat situat dedesubt şi medial de arcul zigomatic, înapoia maxilarului superior şi medial de partea superioară a ramurii mandibulei (1). ~ **inguinalis lateralis,** *Fovea inguinalis lateralis.* ~ **inguinalis medialis,** *Fovea inguinalis medialis.* ~ **intercondylaris femoris,** depresiune situată pe faţa posterioară a femurului, între condili (1). ~ **intercondylica anterior,** *Area intercondylaris anterior tibiae.* ~ **intercondylica posterior,** *Area intercondylaris posterior tibiae.* ~ **intercruralis,** *Fossa interpeduncularis.* ~ **interpeduncularis,** sin. : *Fossa intercruralis, Fossa interpeduncularis tarini, Spaţiul interpeduncular,* scobitură adîncă situată pe suprafaţa anterioară a creierului mijlociu (1). ~ **interpeduncularis tarini,** *Fossa interpeduncularis.* ~ **ischiorectalis,** regiune situată pe laturile rectului, mărginită lateral de muşchiul obturator intern, medial de muşchii ridicătorul anusului şi coccigian, iar posterior de muşchiul fesier mare (1). ~ **jugularis ossis temporalis,** fosă situată pe faţa inferioară a stîncii temporalului, conţinînd bulbul superior al venei jugulare interne (1). ~ **lateralis cerebri,** sin. : *Fosa sylviană,* fisură oblică pe faţa laterală a creierului, separînd lobii frontal şi parietal de lobul temporal şi în fundul căreia se află lobul insulei (1). ~ **malleoli lateralis,** depresiune situată pe faţa medială a maleolei fibulare, posterior de faţa ei articulară (1). ~ **mandibularis ossis temporalis,** cavitatea glenoidă a osului temporal, care se articulează cu condilul mandibulei (1). ~ **navicularis urethrae masculinae,** *Fossa navicularis urethrae morgagnii,* vezi Morgagni. ~ **navicularis urethrae morgagnii,** vezi Morgagni. ~ **occipitalis,** porţiune a fosei craniene posterioare care este delimitată de suprafaţa internă a osului occipital; poate fi subdivizată într-o fosă occipitală superioară, care se găseşte deasupra şanţului sinusului transvers şi într-o fosă occipitală inferioară, care se găseşte dedesubtul aceluiaşi şanţ (1). ~ **occipitalis cerebelaris,** sin. : *Fosă cerebeloasă,* una din cele două depresiuni situate pe partea inferioară a feţei interne a osului occipital, în care se găsesc emisferele cerebelului (1). ~ **occipitalis cerebralis,** sin. : *Fosă cerebrală,* una din cele două depresiuni situate pe partea superioară a feţei interne a osului occipital şi în care se găsesc lobii occipitali ai creierului (1). ~ **olecrani,** cavitate situată pe faţa dorsală a epifizei distale a humerusului; primeşte olecranul în timpul extensiunii cotului (1). ~ **ovalis fasciae latae,** *Hiatus saphenus,* ~ **ovalis septi atriorum,** depresiune ovală în septul interatrial; planşeul său derivă din *septum primum* embrionar, iar marginea sa din *septum secundum* (1). ~ **pterygoidea,** scobitură situată între aripile medială şi laterală ale apofizei pterigoide a osului sfenoid (1). ~ **pterygopalatina,** sin.: *Fosa pterigomaxilară,* spaţiu adînc situat medial de fosa infratemporală (cu care comunică), între apofiza pterigoidă a osului sfenoid, maxilarul superior şi osul palatin; conţine ganglionul pterigopalatin şi se deschid în ea *foramen rotundum, fissura orbitalis inferior* şi *foramen sphenopalatinum* (1). ~ **radialis humeri,** sin.: *Foseta condiliană,* depresiune situată pe faţa anterioară a epifizei distale a osului humerus, deasupra condilului; se articulează cu capul radiusului în flexiunea extremă a antebraţului (1). ~ **rhomboidea,** planşeul, în formă de romb, al ventriculului al IV-lea cerebral (1). ~ **scaphoidea.** 1. Depresiune situată în baza platoului pterigoid medial al osului sfenoid (1). 2. Scobitură între helixul şi antehelixul pavilionului urechii (sin.: *Scapha*) (1). ~ **subarcuata,** orificiu situat, la nou-născut, pe marginea superioară a porţiunii petroase a osului temporal, prin care trec vasele spre osul temporal; dispare după naştere, fiind reprezentată la adult de o depresiune dedesubtul eminenţei arcuate (1). ~ **subinguinalis,** depresiune situată pe faţa anterioară a coapsei, deasupra triunghiului femural (1). ~ **subscapularis,** suprafaţa concavă, ventrală, a scapulei (1). ~ **supraclavicularis major,** sin.: *Trigonum omoclaviculare,* depresiune situată pe partea laterală a gîtului, delimitată de claviculă, muşchiul omohioidian şi muşchiul sternocleidomastoidian (1). ~ **supraspinata,** depresiune triunghiulară pe suprafaţa posterioară a scapulei, deasupra spinei, în care se află muşchiul supraspinos (1). ~ **supratonsillaris,** depresiune situată între bolta care uneşte arcul palatoglos cu arcul palatofaringian şi marginea superioară a amigdalei palatine (1). ~ **supravesicalis,** *Fovea supravesicalis.* ~ **temporalis,** depresiunea craniului, pe care se prinde muşchiul temporal (1). ~ **tonsillaris,** *Sinus tonsillaris.* ~ **triangularis auriculae,** depresiune cuprinsă între cele două braţe ale antehelixului (1). ~ **trochanterica,** sin.: *Cavitate digitală,* depresiune situată la baza suprafeţei interne a marelui trohanter al femurului (1). ~ **venae cavae caudalis,** *Sulcus venae cavae.* ~ **vesicae felleae,** sin.: *Fosa veziculei biliare, Şanţul veziculei biliare,* depresiune pe faţa inferioară a lobului drept al ficatului, în care este situată vezica biliară (1). ~ **vestibuli vaginae,** sin.: *Foseta naviculară,* depresiunea vulvei dintre comisura posterioară şi pragul vaginului (1).

Fosse. Metoda ~, tehnică de dozare a ureei în sînge sau urină, bazată pe reacţia dintre o moleculă de uree şi două molecule de xanthidrol, rezultînd o moleculă de dixantiluree (compus cristalizabil, insolubil în acid acetic glacial, care are o greutate moleculară de 7 ori mai mare decît aceea a ureei) (5).

Fossula (dim. lat. *fossa* = şanţ, groapă). Fosă mică (1). ~ **fenestrae cochleae,** depresiune situată pe peretele lateral al vestibulului, în fundul căreia se află *fenestra cochleae* (fereastra rotundă), închisă de periost şi de epiteliul casei timpanului (1). ~ **fenestrae vestibuli,** depresiune situată deasupra promontoriului timpanic; în fundul ei se află fereastra vestibulului sau ovală (1). ~ **petrosa,** spaţiu triunghiular situat între *canalis caroticum* şi *foramen jugulare,* în care se află ganglionul petros al nervului glosofaringian (1). ~ **postfenestram,** mică pungă inconstantă, întinzîndu-se de la vestibul la capsula otică, posterior de *fenestra vestibuli* (1). **Fossulae tonsillares.** Denumire pentru criptele amigdalei palatine (1).

Foster Kennedy. Vezi Kennedy.

Fotalgie (gr. *phos* = lumină + *algos* = durere). Durere provocată de o lumină de intensitate prea mare (28).

Fothergill, John, 1712—1780. **Boala ~,** sin.: *Nevralgie trigeminală esenţială, Nevralgie trigeminală idiopatică, Ticul dureros al feţei,* varietate clinică a nevralgiei trigeminale, de origine neprecizată. Se manifestă prin dureri atroce care survin în crize paroxistice de scurtă durată, însoţite de fenomene reflexe motorii (secuse clonice musculare la faţă), vasomotorii (hiperemia tegumentului şi mucoaselor feţei) şi secretorii (hiperlacrimaţie). Nu se constată tulburări obiective de sensibilitate, iar crizele sînt separate de perioade de completă acalmie dureroasă (27).

Fotism. Senzaţie vizuală cu punct de plecare de la un alt analizor decît cel optic sau evocată mintal (28).

Foto- (gr. *phos, photos* = lumină). Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la lumină (32).

Fotoalergie (*foto-* + gr. *allos* = altul + *ergon* = lucru). Sensibilitate alergică la lumină (28).

Fotobiologie (*foto-* + gr. *bios* = viaţă + *logos* = ştiinţă). Capitol din ştiinţele naturii care studiază efectele favorabile sau nocive ale luminii asupra biologiei organismelor animale şi vegetale (4).

Fotocelulă. Celulă fotoelectrică.

Fotoceptori, sin.: *Fotoreceptori.* Receptori sensibili la stimuli luminoşi (15).

Fotocolposcopie (*foto-* + gr. *kolpos* = vagin + *skopein* = a vedea). Colposcopie cu înregistrarea fotografică a imaginilor (18).

Fotocromogeni (*foto-* + gr. *chroma* = culoare + *gennan* = a produce). Categorie de micobacterii „atipice" (Runyon), caracterizate prin capacitatea de a elabora, numai în prezenţa luminii, un pigment galben, care poate deveni ulterior portocaliu sau roşu-cărămiziu (tipul reprezentativ: *Mycobacterium kansasii*). La om pot provoca pneumopatii grave, destul de greu de tratat; se izolează, în special, din sucul ganglionar, produse de lavaj gastric, expectoraţii etc. (3).

Fotodermatoză (*foto-* + gr. *derma* = piele + *-oză*). Lucită.

Fotoelectron (*foto-* + gr. *elektron* = chihlimbar). Electron smuls de pe orbită prin impulsul unei cuante de energie (36).

Fotoelement (*foto-* + lat. *elementum* = element). Aparat foarte sensibil cu care se măsoară intensitatea razelor ultraviolete. Cele mai cunoscute sînt cele cu cadmiu, cu seleniu şi cu releu (cu strat de închidere) (4).

Fotofobie (*foto-* + gr. *phobos* = frică). Intoleranţă anormală la lumină (28).

Fotofor (*foto-* + gr. *pherein* = a purta). Lampă frontală utilizată în chirurgia otorinolaringologică (30).

Fotografie metrică (Bertillon). Fotografie la 1/7 din mărimea naturală, bust de faţă şi profil, folosit la identificarea judiciară şi la fotografierea cadavrelor neidentificate (23).

Fotolaparoscopie (*foto-* + gr. *lapara* = abdomen + *skopein* = a vedea, a observa). Laparoscopie cu înregistrare fotografică a imaginilor (16).

Fotoliză (*foto-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie). Efect de descompunere a unor substanţe chimice sub acţiunea luminii (4).

Fotometrie (*foto-* + gr. *metron* = măsură). 1. Metodă pentru măsurarea intensităţii luminoase (4). 2. Metodă optică de apreciere a concentraţiei unei substanţe dintr-o soluţie, determinînd în acest scop, în mod comparativ, intensitatea unei aceleiaşi lumini, după ce a trecut prin straturi egale din soluţia de cercetat şi din soluţii cu concentraţii cunoscute din aceeaşi substanţă. Metoda fotometriei are la bază legea Beer-Lambert, care arată că — în condiţii identice — straturi de soluţii cu aceeaşi grosime absorb totdeauna aceeaşi cantitate de lumină incidentă. Absorbţia luminii depinde atît de natura moleculelor absorbante prezente în soluţie, cît şi de numărul moleculelor întîlnite de fluxul luminos (respectiv, concentraţia soluţiei şi grosimea stratului de soluţie) (5).

Fotometru (*foto-* + gr. *metron* = măsură). 1. Instrument pentru măsurarea intensităţii de lumină (28). 2. Instrument pentru testarea sensibilităţii ochiului la lumină, prin determinarea minimului de iluminare în care obiectele sînt vizibile (28).

Foton (fr. *photon*, de la gr. *phos* = lumină). Particulă de energie luminoasă vizibilă sau orice altă radiaţie electromagnetică în teoria cuantelor (28).

Fotooftalmie (*foto-* + gr. *ophtalmos* = ochi). Keratoconjunctivită acută consecutivă expunerii la radiaţii ultraviolete sau la lumina vizibilă cu o proporţie importantă de radiaţii ultraviolete (9).

Fotopsii (*foto-* + gr. *opsis* = vedere). Fosfene.

Fotopsină. Iodopsină.

Fotoreceptori (*foto-* + lat. *recipere* = a primi). Fotoceptori.

Fotosensibilizare (*foto-* + lat. *sensibilitas* = sensibilitate). 1. Creşterea sensibilităţii organismului — în special a pielii — faţă de radiaţiile spectrului solar, ca o consecinţă a acţiunii unor substanţe fotosensibilizatorii, porfirine etc. (9). 2. Fenomenul de sensibilitate faţă de lumina solară prezentat de unele substanţe organice cu structură tetrapirolică (clorofila şi porfirinele). Fenomenul este maxim pentru uroporfirină şi descreşte în cazul coproporfirinei şi protoporfirinei (5).

Fotosinteză (*foto-* + gr. *synthesis* = sinteză). Formarea unor substanţe organice din substanţe anorganice, sub acţiunea luminii (de ex. formarea, la plante, sub acţiunea razelor solare, a hexozelor din substanţele anorganice conţinute în pămînt şi aer) (4).

Fotostetoscop (*foto-* + gr. *stethos* = piept + *skopein* = a vedea, a observa). Aparat bazat pe transformarea sunetelor amplificate în impulsuri luminoase şi utilizat mai ales pentru analiza zgomotelor cordului fetal (10).

Fototactism (*foto-* + gr. *taxis* = ordine). Însuşire pe care o au unele organisme de a se apropia (fototactism pozitiv) sau de a se îndepărta de o sursă de lumină (fototactism negativ) (4).

Fototerapie (*foto-* + gr. *therapeia* = tratament), sin.: *Lucoterapie*. Tratament cu lumină naturală sau artificială (4).

Fototropism (*foto-* + gr. *trepein* = a întoarce). 1. Fenomen reversibil de modificare a culorii unei substanţe cristaline sub acţiunea luminii absorbite (de ex. prin iluminarea cu radiaţii violete, trifenilfulgida din portocalie devine albastră; ulterior, iradiată cu lumină roşie, îşi recapătă culoarea portocalie) (5). 2. Tendinţa plantelor de a-şi îndrepta frunzele către razele luminoase, fenomen care se explică prin transformarea auxinelor, de pe partea expusă la lumină, în lumiauxine, ca urmare a unui proces de esterificare internă; lumiauxinele sînt inactive în procesele de creştere a plantei, în timp ce auxinele neiluminate sînt active, intensifică dezvoltarea locală a plantei şi provoacă astfel curbarea acesteia către lumină (5).

Foucault, Leon, 1819—1868. **Curentul ~**, sin.: *Curent turbionar*, mişcare, cu viteze foarte mari, a electronilor liberi, prin curenţii de inducţie produşi de variaţia cîmpului electromagnetic. Această energie se transformă, în ţesuturi, în cea mai mare parte, în căldură (4).

Fourès, A. Aparatul ~, aparat de laparoscopic format dintr-un trocar cu diametrul de 5 mm, avînd optica cu viziune directă independentă de sistemul de iluminare (11).

Fourier, Jean Baptiste Joseph, 1768—1830. **Analiza** ~, sin.: *Analiză armonică*, procedeu matematic de studiu al fenomenelor periodice, prin descompunerea lor în oscilaţii armonice (sinusoidale şi cosinusoidale). Are aplicaţii în bioritmologie, electroencefalografie, statistica seriilor în timp etc. (7).

Fournier, Jean Alfred, 1832—1914. **Probele** ~, acţiuni executate la comandă (oprire, întoarcere rapidă din mers), utilizate pentru evidenţierea ataxiei dinamice latente (27). **Reinducţia** ~, sin.: *Şancru redux*, eroziune sau ulceraţie care apare foarte rar pe acelaşi loc unde evoluase anterior sifilomul primar (12).

Fovea (lat. = groapă). Gaură mică sau depresiune (1). ~ **articularis superior atlantis,** suprafaţă articulară de pe faţa superioară a atlasului, care se articulează cu condilul occipitalului (1). ~ **capitis femoris,** sin.: *Fosela ligamentului rotund*, fosetă de care se ataşează *ligamentum teres femoris* (1). ~ **capituli radii,** sin.: *Cupula radiului*, cavitate situată pe capul radiului pentru articulaţia cu condilul humerusului (1). ~ **centralis retinae,** mică depresiune în centrul maculei lutea, care corespunde axului vizual, avînd capacitatea celei mai distincte vederi (28). ~ **coccygea,** sin.: *Fovea sacrococcygea, Sinus coccygeus*, depresiune persistentă situată lîngă extremitatea coccisului, la locul de ataşare terminală a tubului neural embrionar de derm (1). ~ **costalis inferior,** semifaţeta inferioară de pe latura corpului vertebrelor toracale, care se articulează cu capul coastei (1). ~ **costalis superior,** semifaţeta superioară de pe latura corpului vertebrelor toracale, care se articulează cu capul coastei (1). ~ **costalis transversalis,** suprafaţa apofizei transverse a vertebrelor toracale, servind pentru articularea cu tuberculul coastei (1). ~ **dentis atlantis,** faţeta din dreptul tuberculului arcului posterior al atlasului, care se articulează cu apofiza odontoidă a axisului (1). ~ **inferior fossae rhomboideae,** sin.: *Fovea vagi*, depresiunea din partea inferioară a planşeului ventriculului al IV-lea, marcînd terminaţia şanţului limitant (1). ~ **inguinalis lateralis,** sin.: *Fossa inguinalis lateralis*, depresiune situată în peretele anterior al cavităţii peritoneale, lateral de plica arterei epigastrice (1). ~ **inguinalis medialis,** sin.: *Fossa inguinalis medialis*, depresiune situată în peretele anterior al cavităţii peritoneale, între pliul cordonului arterei ombilicale şi plica formată de vasele epigastrice inferioare (1). ~ **oblonga cartilaginis arytaenoideae,** depresiune puţin adîncă, situată pe suprafaţa externă a cartilajului aritenoid (1). **Foveae palatinae.** *Foveolae palatinae.* ~ **pterygoidea mandibulae,** sin.: *Fovea pterygoidea processus condyloidei mandibulae*, depresiune mică pe faţa anterioară a gîtului mandibulei, unde se inserează muşchiul pterigoidian extern (1). ~ **pterygoidea processus condyloidei mandibulae,** *Fovea pterygoidea mandibulae.* ~ **rostralis,** *Fovea superior fossae rhomboideae.* ~ **sacrococcygea,** *Fovea coccygea.* ~ **sublingualis,** depresiune netedă situată pe suprafaţa internă a corpului mandibulei, deasupra liniei milohioide, adăpostind glanda sublinguală (1). ~ **submandibularis,** sin.: *Fovea submaxillaris*, depresiune netedă situată pe suprafaţa internă a corpului mandibulei, dedesubtul liniei milohioide, adăpostind glanda submaxilară (1) ~ **submaxillaris,** *Fovea submandibularis.* ~ **superior fossae rhomboideae,** sin.: *Fovea rostralis, Fovea trigemini*, depresiune situată pe planşeul ventriculului al IV-lea, lîngă *colliculus facialis*, formată din lărgirea şanţului limitant (1). ~ **supravesicalis,** sin.: *Fossa supravesicalis*, depresiune situată în peretele anterior al cavităţii peritoneale, între repliul uracăi (*plica umbilicalis mediana*) şi repliul cordonului arterei ombilicale (*plica umbilicalis media*) (1). ~ **triangularis cartilaginis arytenoideae,** depresiune adîncă situată pe faţa externă a cartilajului aritenoid (1). ~ **trigemini,** *Fovea superior fossae rhomboideae.* ~ **trochlearis,** spaţiu gol situat în platoul orbital al osului frontal, pentru trohleea muşchiului oblic superior (1). ~ **vagi,** *Fovea inferior fossae rhomboideae.*

Foveola (dim. lat. *fovea* = groapă). Termen folosit în anatomie, cu semnificaţia de depresiune mică (1). **Foveolae gastricae.** Cripte situate în mucoasa stomacului, în care se varsă secreţiile glandelor gastrice (1). **Foveolae granulares,** sin.: *Foveolae granulares Pacchioni*. Găuri mici situate în oasele craniului, produse de granulaţiile Pacchioni (1). **Foveolae palatinae,** sin.: *Foveae palatinae*. Două mici depresiuni între palatul tare şi moale în membrana mucoasă, în care se deschid uneori glandele palatine (1).

Foville, Achille Louis François, 1799—1878. **Sindromul** ~. 1. *Inferior* (protuberanţial inferior): paralizie omolaterală a mişcărilor asociate de lateralitate ale globilor oculari (prin lezarea fibrelor oculogire după încrucişare), însoţită de paralizie facială de aceeaşi parte şi de paralizia membrelor de partea opusă (27). 2. *Mijlociu* (protuberanţial superior): paralizia omolaterală a mişcărilor asociate de lateralitate ale globilor oculari (lezarea fibrelor oculogire după încrucişare), însoţită de paralizia heterolaterală a feţei şi membrelor (27). 3. *Superior* (peduncular): paralizie heterolaterală a mişcărilor asociate de lateralitate ale globilor oculari (prin lezarea fibrelor oculogire înainte de încrucişare), însoţită de paralizia heterolaterală a feţei şi membrelor (27).

Fowler, George Reyerson, 1848–1906. **Poziţia ~,** poziţie semişezînd a bolnavului în pat; toracele este sprijinit de un spătar, iar sub articulaţia genunchilor se aşază un sul dur, pentru a se fixa bolnavul în poziţia dorită. Există paturi speciale, în care poziţia se poate obţine prin angularea somierei (11).

Fowler, Thomas, 1736–1801. **Soluţia ~,** soluţie de acid arsenios, utilizată pe cale orală în tratamentul de întreţinere a leucemiilor cronice, precum şi ca reconstituant general (19).

Fowler. Proba ~, sin.: *Proba balansului sonor*, metodă de investigaţie audiometrică pentru depistarea distorsiunilor de intensitate a sunetului consecutive unei leziuni cohleare; constă din determinarea nivelului de intensitate sonoră (în db) pentru o frecvenţă dată, la care persoana examinată are aceeaşi senzaţie de intensitate a sunetului la ambele urechi (30).

Fowler. Segmentul ~, segment pulmonar situat în regiunea postero-superioară a lobului inferior şi drenat de bronhia Nelson (34).

Fox. Planul ocluzal ~, instrument dentar folosit pentru stabilirea corectă a planului de ocluzie a bordurii de ocluzie; se compune dintr-o parte intraorală de forma şi mărimea unei arcade dentare care se aşază pe valul de ocluzie şi o parte extraorală care urmează conturul feţei de-a lungul liniilor Camper, servind astfel, prin paralelizare, la aflarea planului de ocluzie al viitoarei proteze (39).

Fox-Fordyce (Fox, George Henry, 1846–1937; Fordyce, John Addison, 1858–1925). **Boala ~,** sin.: *Apocrinită pruriginoasă, Hidroneurodermatită, Lichen axilar*, afecţiune a glandelor sudoripare mai frecventă la femeie, cu localizare de predilecţie în axile, manifestîndu-se prin mici papule pigmentate, pruriginoase (12).

Fr. Simbolul franciului (5).

Fractură (lat. *fractus* = rupt). Soluţie de continuitate completă sau incompletă a unei structuri, în special a unui os, produsă de cele mai multe ori în urma unui traumatism (24). **~ bazicapitală,** fractură a unor oase lungi (mai ales humerus şi femur), cu traiect situat la limita dintre capul şi gîtul osului (24). **~ bigeniană** (Quénu), fractură bimaleolară joasă (24). **~ bilaterală,** fractură care interesează două oase simetrice (24). **~ bimaleolară,** fractura ambelor maleole ale gleznei. Termen folosit în clasificarea propusă de Redon şi prin care se subînţelege de obicei şi fractura marginală posterioară, cu subluxaţia posterioară, care însoţeşte de regulă această fractură (24). **~ bipolară,** fractură care interesează un os lung prin 2 traiecte situate la capetele diafizei (24). **~ boxerilor,** fractura diafizei sau metafizei metacarpianului al II-lea, al III-lea, sau al IV-lea. Este o fractură indirectă, produsă prin lovirea într-un corp dur cu pumnul închis (24). **~ cu burelet,** aspect radiografic de fractură, prin întrepătrundere, cu formarea unui burelet la nivelul liniei de fractură (36). **~ în „burtă de furculiţă”,** Fractură Goyrand, vezi Goyrand. **~ în „castronaş”,** variantă a fracturii de platou tibial, în care numai mijlocul cavităţii glenoide se înfundă (24). **~ cu cioc distal** (R. Soeur), tip de fractură de col femural cu prognostic favorabil, în care lama subtrohanteriană Rodet, care este bine vascularizată, rămîne ataşată de fragmentul diafizar (24). **~ în „cioc de flaut”,** Fractură în „vîrf de clarinet”. **~ cu cioc proximal** (R. Soeur), tip de fractură de col femural cu prognostic nefavorabil, în care lama subtrohanteriană Rodet, care este bine vascularizată, rămîne ataşată de fragmentul cefalic (24). **~ în „cioc de raţă”,** fractură longitudinală a marii tuberozităţi a calcaneului, care face un unghi deschis posterior, asemănător cu un cioc de raţă (24). **~ cominutivă,** fractură cu mai multe fragmente, în care cel puţin unul este o eschilă (24). **~ deschisă,** fractură cu soluţie de continuitate prin tegumente sau mucoase. Plaga poate fi produsă prin agentul traumatizant (direct) sau printr-unul din fragmentele osoase (indirect) (24). **~ directă,** fractură prin lovire cu un corp dur, produsă la locul de aplicare a forţei (23). **~ în „dos de furculiţă”,** Fractură Pouteau-Colles. **~ Dupuytren a membrului superior,** Fractură Gérard-Marchand, vezi Gérard-Marchand. **~ de efort,** Boala Deutschländer, vezi Deutschländer. **~ în „fluture”,** fractură cominutivă în care două eschile laterale şi simetrice sînt separate (ca aripile unui fluture) printr-un traiect în forma literei X. Fracturile deschise prin glonte sînt de obicei fracturi în „fluture” (24). **~ geniană,** termen folosit de Quénu, pentru fractura maleolelor (24). **~ geniperonieră** (Quénu), Fractură Maisonneuve, vezi Maisonneuve. **~ genisuprageniană** (Quénu), Fractură joasă Dupuytren, vezi Dupuytren. **~ genisupramaleolară** (Quénu), Fractură înaltă Dupuytren, vezi Dupuytren. **~ helicoidală Gosselin,** vezi Gosselin. **~ indirectă,** fractură produsă prin acţiunea unei forţe aplicate la distanţă de locul rupturii osoase (23). **~ instabilă.** 1. Fracturile inelului osos pelvian, cu deplasări mari ale fragmentelor şi care se însoţesc de obicei de leziuni ale organelor interne (după Pickering Pick) (24). 2. Fracturile de coloană vertebrală care se însoţesc de luxaţii, subluxaţii sau de fracturi ale arcului vertebral (24). **~ intertrohanteriană,** fractură a extremităţii supericare a femurului, cu traiect oblic care trece prin cei 2 trohanteri (24). **~ intraarticulară,** fractură al cărei traiect pătrunde în articulaţia adiacentă. Noţiunea întrevede evoluţia, artroza fiind urmarea de regulă a unei astfel de fracturi (24). **~ intracapitală,** fractură pe teritoriul epifizei superioare a unui os (femur, radius, metacarp, metatars) (24). **~ intracapsulară,** fractură al cărei traiect pătrunde în articulaţie. Termen folosit de Astley Cooper în clasificarea fracturilor de col femural (24). **~ intrauterină,** fractură produsă în timpul gestaţiei, prin acţiunea unui traumatism direct asupra abdomenului mamei şi presarea unui segment osos al fătului pe promontoriu (24). **~ înaltă Dupuytren,** vezi Dupuytren. **~ închisă,** fractură fără soluţie de continuitate prin tegumente sau mucoase (24). **~ prin întrepătrundere,** sin.: *Fractură cu telescopare,* aspect radiologic de fractură exprimat prin scurtarea osului şi întrepătrunderea fragmentului diafizar în cel epifizar, la nivelul întreruperii structurii osoase; se produce prin traumatism direct şi este caracteristică oaselor lungi (36). **~ joasă Dupuytren,** vezi Dupuytren. **~ în „lemn verde”,** sin.: *Fractură subperiostală,* fractură a oaselor elastice (de ex. la copii şi tineri), avînd o imagine radiografică exprimată printr-o linie transparentă care întrerupe structura osoasă complet la nivelul unei compacte, periostul rămînînd intact (36). **~ de marş a soldaţilor,** Boala Deutschländer, vezi Deutschländer. **~ în „mîner de foale”,** fractură în cioc de raţă a marei tuberozităţi a calcaneului, la care, în acelaşi timp, astragalul înfundă talamusul (24). **~ de oboseală** (Böhler), Boala Deutschländer, vezi Deutschländer. **~ obstetricală,** fractură produsă în timpul manevrelor obstetricale (24). **~ patologică,** fractură produsă pe un os bolnav (tumoare, infecţie, displazie, osteoporoză etc.), în urma unui traumatism minim (24). **~ peroneomaleolară** (Destot), Fractură Maisonneuve, vezi Maisonneuve. **~ Pouteau-Colles inversată,** Fractură Goyrand, vezi Goyrand. **~ Pouteau joasă,** Fractură stelată Dupuytren, vezi Dupuytren. **~ progresivă,** Fractură de supraîncărcare. **~ spiroidă Gerdy,** Fractură helicoidală Gosselin, vezi Gosselin. **~ stelată,** fractură cominutivă ale cărei traiecte divergente au formă de stea. Tipică este fractura directă deschisă prin glonte (24). **~ stelată Dupuytren,** vezi Dupuytren. **~ stabilă.** 1. Fracturile inelului osos pelvian, fără mare deplasare a fragmentelor şi care nu se însoţesc de obicei de leziuni ale organelor interne (după Pickering Pick) (24). 2. Fracturile de coloană vertebrală, care nu se însoţesc de luxaţii, subluxaţii sau de fracturi ale arcului vertebral (24). **~ subperiostală,** Fractură „în lemn verde”. **~ de supraîncărcare,** sin.: *Fractură progresivă,* formă de fractură descrisă de G. A. Preiss; apare în calusul incomplet osificat al fracturilor transversale, sub forma la început a unei fisuri şi apoi a unei decalcifieri (24). **~ talamică,** fractură a calcaneului, cu traiecte care pornesc din articulaţia subastragaliană, traversează regiunea subtalamică şi ajung la faţa inferioară a calcaneului (24). **~ cu telescopare,** Fractură prin întrepătrundere. **~ traheei,** soluţie de continuitate a unui inel traheal cartilaginos sau membranos, consecutivă unui traumatism şi caracterizată clinic prin emfizem subcutanat, dispnee şi asfixie (11). **~ traumatică,** termen folosit de Böhler, pentru a desemna o „fractură pe os sănătos”, apărută în urma unui traumatism brutal (24). **~ în „vîrf de clarinet”,** sin.: *Fractură în „cioc de flaut”,* fractură oblică a unei diafize, în care fragmentele sînt foarte ascuţite (24).

Vezi şi: Barton, Boyer, Delbet, Destot, Dyes, Galeazzi, Gérard-Marchand, Goyrand, Heydenreich, Holm-Steinthal, Kocher, Laugier, Letenneur, Maisonneuve, Malgaigne, Monteggia, Moore, Pott, Pouteau-Colles, Quervain, Schlatter, Stieda, Voillemier, Wagstaff.

Fractură-luxaţie. Fractură care se însoţeşte de luxaţia aceluiaşi os sau a osului alăturat (24).
Vezi şi: Bennett.

Fracţiune (lat. *fractio*). Parte dintr-un tot (32). **~ filtrată,** proporţia filtrată de glomeruli, din plasma care irigă rinichiul, calculată prin raportarea filtratului glomerular (*clearance*-ul inulinei) la fluxul plasmatic renal (*clearance*-ul PAH); normal, 0,19 (25).

Fraenkel, Bernhard, 1836–1911. **Glandele ~,** mici glande mixte situate imediat inferior faţă de pliurile vocale (1).

Fragilitate (lat. *fragilitas*). Însuşirea unui material sau a unei structuri de a se rupe sub acţiunea diferitelor sarcini, fără a se deforma apreciabil (32). **~ capilară,** fenomen datorit unor leziuni ale peretelui capilar (chitul intercelular), important în mecanismul de producere a hemoragiilor din unele sindroame hemoragice. Recent se atribuie anticorpilor antiendoteliali (autoanticorpi) un rol important în declanşarea fenomenelor de fragilitate capilară (19). **~ esenţială a oaselor** (Fèvre), Boala Lobstein, vezi Lobstein. **~ globulelor roşii,** rezistenţă scăzută a globulelor roşii patologice faţă de diferiţi agenţi, chimici, fizici, mecanici (soluţii hipotonice, saponină, căldură, traumatizare etc.) (19).

Framboesia. Pian.

Framicetină. Antibiotic izolat din mediile de cultură de *Streptomyces descaris*; are spectru antibacterian larg, însă se foloseşte numai local, din cauza toxicităţii generale ridicate (13).

Franceschetti, A. **Semnul ~**, sin.: *Semnul digitoocular*, provocarea de senzaţii dureroase la apăsarea digitală a globilor oculari, semn descris în toxoplasmoză, dar întîlnit şi în alte boli infecţioase (8). **Sindromul ~**, sin.: *Disostoză mandibulofacială*, malformaţie congenitală şi familială a feţei, caracterizată prin hipoplazia oaselor maxilare şi a mandibulei, cu implantarea vicioasă a dinţilor, macrostomie, înclinarea fantelor palpebrale în jos şi înafară, atrezia pavilionului urechii, absenţa unghiului nazofrontal, palat ogival sau fisurat şi care este însoţită de oligofrenie (27).

Francis, Edward. **Boala ~**, Tularemie. **Mediul ~**, mediu de cultură bacterian, conţinînd geloză nutritivă glucozată, cistină şi sînge defibrinat de iepure; este utilizat pentru obţinerea de culturi de *Pasteurella tularensis* (3).

Franciu. Simbol Fr. Element radioactiv din familia metalelor alcaline cu număr atomic 87 şi greutate atomică 212—223 (prezintă 8 izomeri cu numărul de masă între 212 şi 223). Izotopul 223 are timpul de înjumătăţire de 21 minute, emite radiaţii şi se transformă în actiniu X (5).

Franck. **Anus artificial ~**, anus artificial prin care se urmăreşte crearea unei continenţe trecînd capătul colic proximal pe sub un traiect cutanat (11).

Francke, Karl Ernst, 1859—1920. **Acul ~**, lanţetă cu arc, utilizată în trecut în hematologie pentru recoltarea sîngelui din pulpa degetului (19).

Franj (fr. *frange*). Formaţiune filamentoasă sau lameliformă multiplă, din care este alcătuită marginea unui organ (1). **~ ovarian**, *Fimbria ovarica*.

Frankenhäuser, Ferdinand, 1832—1891. **Ganglionul ~**, sin.: *Ganglion cervical uterin*, ganglion al sistemului autonomic craniosacral, localizat la colul uterului (1).

Frankfurt. Vezi Plan orizontal Frankfurt.

Franklinizare. Aplicarea terapeutică a electricităţii statice (27).

Frantz. **Operaţia ~**, procedeu de cură a incontinenţei de urină la femeie prin crearea unui neosfincter vezical dintr-un fascicul muscular pediculat din muşchiul ridicător anal (11).

Frasaco. **Coroană dentară ~**, coroană dentară artificială de celuloid, folosită pentru protecţia bonturilor dentare vitale şlefuite, pînă la aplicarea coroanei de înveliş (38).

Fraxinus ornus, sin.: *Mojdrean*. Arbore din familia *Oleaceae*, al cărui suc uscat, obţinut prin incizii în scoarţă (mană), conţine manită şi unele polizaharide; este utilizat în pediatrie, avînd acţiune laxativă (13).

Frazier, Charles H., 1864—1940. **Operaţia ~**, neurotomie retrogasseriană pe rădăcinile senzitive ale trigemenului, la nivelul fosei craniene mijlocii, prin abordare subtemporală (26). **Voletul ~**, cale de abordare chirurgicală pe regiunea frontotemporală a convexităţii creierului printr-un volet cu scalp (26).

Freamăt (lat. *fremitus*), sin.: *Fremisment*. Senzaţie palpatorie, cu caracter vibrator, omologă de cele mai multe ori suflurilor intense, cu tonalitate joasă, sau uruiturilor (10). **~ carotidian**, vibraţii sistolice care se percep prin palparea arterei carotide în stenozele aortice (10). **~ hidatic**, vibraţie ce se poate percepe palpatoriu sau auscultatoriu în chistul hidatic şi care este datorită frecării una de alta a veziculelor fiice, libere în lichidul sub tensiune al chistului (31). **~ pectoral**, vibraţiile corzilor vocale transmise prin bronhii parenchimului pulmonar şi peretelui toracic şi interceptate de examinator prin palpaţie manuală; variază ca intensitate, în funcţie de structura normală sau patologică a plămînului (34). **~ pericardic**, senzaţie tactilă vibratorie a peretelui toracic, produsă de frecarea foiţelor pericardice rugoase, ca în pericardita fibrinoasă. Se percepe în sistolă sau diastolă, apăsînd tare palma la nivelul spaţiilor al III-lea—al IV-lea intercostale stîngi (32).

Freatică (gr. *phreation* = puţ). Vezi Apă freatică.

Frecătură (lat. *fricatura*). Succesiune neregulată de zgomote aspre, cu tonalitate joasă, de intensitate şi durată variabile, care se percep în fazele uscate ale inflamaţiilor seroaselor, prin frecarea depozitelor de fibrină în timpul mişcărilor organului respectiv; palpatoriu, se percepe o senzaţie vibratorie (10). **~ pericardică**, zgomot cu caracter de frecătură, nesincron cu revoluţia cardiacă, dar de obicei mezosistolic sau mezodiastolic şi fără propagare; se poate percepe în pericarditele uscate, mai ales spre baza inimii, şi în infarctele miocardice; pot simula galopul sau se pot prezenta sub diverse alte onomatopee (10). **~ pleurală**, zgomot patologic provocat de frecarea celor două foiţe pleurale (inflamate, cu depozite de fibrină, cu diseminări metastatice neoplazice sau deshidratate) (34). **~ pleurală umedă**, sin.: *Ral-frecătură*, noţiune contestată care exprimă de fapt o asociaţie de raluri umede corticale cu frecături pleurale, care apar în corticopleurite, la sfîrşitul inspiraţiei şi expiraţiei (34). **~ splenică**, frecătură de obicei foarte groasă, întîlnită în perisplenite sau infarcte splenice şi datorită depozitelor peritoneale de fibrină (10).

Frecvenţă (lat. *frequentia*). Numărul de oscilaţii pe secundă al unei radiaţii care se propagă sinusoidal. Frecvenţa este invers proporţională cu perioada T, care reprezintă durata (în secunde) a oscilaţiei respective (5). ~ **absolută,** în statistica matematică, numărul elementelor care alcătuiesc o grupă sau o clasă în cadrul unei colectivităţi. La fiecare valoare a caracteristicii corespunde o valoare bine determinată a frecvenţei (de ex. împărţirea indivizilor în grupe după valoarea V.S.H.; numărul indivizilor care au V.S.H. = 30 mm/1 oră reprezintă frecvenţa absolută a valorii 30 mm), În mod general, dacă o variabilă X ia valori $x_1, \ldots, x_n$, numărul de ori cu care apare o valoare dată, x_i, este frecvenţa absolută a acestei valori (7). ~ **critică,** parametru al marilor tahicardii, variabil în funcţie de starea anatomică a inimii, reprezentînd acea valoare a frecvenţei cardiace la care scurtarea diastolei este maximă şi se instalează tulburările unei hemodinamici defectuoase (colaps cardiac, sindrom Adams-Stockes, fenomene anginoase) (10). ~ **critică de fuziune,** frecvenţa liminară de întrerupere a unei lumini pentru care o senzaţie de lumină discontinuă se transformă în lumină continuă (28). ~ **cumulată,** noţiune corespunzătoare funcţiei de repartiţie. Acea parte a volumului unei colectivităţi în care valorile caracteristicii sînt mai mici decît x. Curba frecvenţei cumulate a valorilor lui x tinde către curba de repartiţie a variabilei aleatorii X. Această curbă de frecvenţă (denumită şi ogivă sau ogiva Galton) este imaginea statistică a curbei de repartiţie normale (sau aproape normale) (7). ~ **relativă,** raportul dintre frecvenţa absolută cu care se întîlneşte o caracteristică şi volumul selecţiei studiate. Se exprimă de obicei în procente (%), în promile (‰) etc. Dacă se notează cu F_i, frecvenţa absolută a unei grupe, cu ΣF_i suma frecvenţelor (volumul selecţiei), atunci frecvenţa relativă este dată de formula $f = p \dfrac{F_i}{\Sigma F_i}$ (p = 1, 10, 100, 1 000, ...) (7). ~ **sunetului,** undele din mediile şi corpurile elastice ale căror frecvenţe sînt cuprinse în limitele de percepere ale organului auditiv omenesc (16—20 000 Hz) (9). ~ **ventilatorie,** numărul de cicluri ventilatorii timp de 1 minut (34).

Frédet, Pierre, 1870—1946. **Operaţia ~.** 1. Procedeu de cură operatorie a stenozei hipertrofice a pilorului, prin pilorotomie longitudinală extramucoasă (11). 2. Rezecţie de genunchi prin incizie în „H" şi prin secţiune plastică a capsulei cu patelectomie (24).

Frei, Wilhelm Siegmund, 1885—1943. **Intradermoreacţia ~,** test imunologic pentru diagnosticul limfogranulomatozei inghinale subacute. Apariţia unei papule roşii, cu un diametru de 2 cm, după 48 ore de la injectarea intradermică a puroiului recoltat de la un bolnav de limfogranulomatoză subacută şi sterilizat, indică o reacţie pozitivă (12).

Freiberg, Albert Henry, 1868—1940. **Boala ~,** vezi Epifizită. **Infracţiunea ~,** osteocondroză cu înfundarea celui de al II-lea metatarsian, simptom important în boala a II-a Köhler (24).

Frejka. Perna-atelă ~, aparat care permite o imobilizare activă şi funcţională a şoldului în tratamentul luxaţiei congenitale la copiii sub 1 an. Reducerea concentrică se asigură prin abducţia progresivă a coapselor flectate, învingîndu-se treptat contractura adductorilor şi menţinîndu-se capul în cotil (24).

Fremisment (fr. *frémissement*). Freamăt. ~ **vibrator,** Trilul Hunter, vezi Hunter.

Fren (lat. *fraenum* = frîu). *Frenulum.* ~ **caronculei mari,** *Plica longitudinalis duodeni.* ~ **de invaginaţie,** segmentul de mezenter sau de mezocolon, care antrenat în mişcarea de invaginaţie a intestinului, o frînează prin imposibilitatea de a se alungi (11).

Frenalgie (gr. *phren* = spirit, minte + *algos* = durere). Dispoziţie depresivă, dureroasă, apăsătoare, întîlnită în melancolie (35).

Frenator (lat. *fraenum* = frîu), sin.: *Represor.* Factor citoplasmatic, probabil de natură proteinică, determinat de gena reglatorie, avînd funcţia de a inhiba specific capacitatea de funcţionare a unei gene structurale sau a unui grup de gene structurale (17).

Frenicectomie (gr. *phren* = diafragm + *ektome* = excizie). Operaţia Stuertz. Vezi Stuertz.

Frenicoalcoolizare. Alcoolizarea nervului frenic, în scopul obţinerii unei paralizii a hemidiafragmului respectiv (11).

Frenicotomie (gr. *phren* = diafragm + *tome* = tăiere). Secţionarea operatorie a nervului frenic pentru a se obţine paralizia temporară a diafragmului respectiv, ascensionarea lui şi punerea în repaus a teritoriului pulmonar supraiacent (11).

Frenocardie (gr. *phren* = spirit, minte + *kardia* = inimă). Triada Herz. Vezi Herz.

Frenocolopexie (gr. *phren* = diafragm + *kolon* = intestin gros + *pexis* = fixare). Metodă de cură operatorie în ptoza unghiului stîng al colonului, prin fixarea acestuia la diafragm (11).

Frenolepsie (gr. *phren* = spirit, minte + *lepsis* = ducere cu forţa). Noţiune de sinteză pentru denumirea ideilor prevalente şi a stărilor obsesive (35). ~ **erotematică,** tip de ruminaţie mintală, însoţită de tendinţa obsesivă de a pune întrebări în permanenţă (35) .

Frenologie (gr. *fren* = spirit, minte + *logos* = ştiinţă, studiu) (Gall). Teorie idealistă legată de un sistem ipotetic de localizare a funcţiilor cerebrale, potrivit căreia s-ar stabili anumite relaţii între forma craniului, aspectul unor proeminenţe ale sale şi anumite funcţii nervoase (27).

Frenopericardită (gr. *phren* = diafragm + *pericard* + *-ită*). Complex de tulburări cardiace datorite aderenţelor apexului cardiac cu diafragmul (10).

Frenotomie (gr. *phren* = diafragm + *tome* = tăiere). Secţionarea operatorie a diafragmului (11). ~ **circumferenţială**, deschiderea diafragmului printr-o incizie făcută în lungul rebordului costal, la 1 cm de inserţie; secţionează ramurile arteriale din intercostale, dar respectă integral inervaţia (11). ~ **paracardiacă**, deschiderea diafragmului printr-o incizie situată între inimă şi nervul frenic, în lungul inserţiei pericardice (11). ~ **parasagitală**, deschiderea diafragmului printr-o incizie care pleacă de la marginea sa posterioară, la 2 cm de hiatul esofagian, şi se îndreaptă către mijlocul foliolei stîngi; respectă ramificaţiile vasculonervoase şi dă un bun acces asupra marii tuberozităţi gastrice (11). ~ **transversală**, deschiderea diafragmului printr-o incizie laterală, situată în plan frontal; dă un acces limitat asupra splinei şi stomacului (11).

Frenozină. Vezi Cerebrozidă.

Frenulotomie (lat. *frenulum*, dim. de la *frenum* = frîu + gr. *tome* = tăiere). Secţionarea unui fren (11).

Frenulum (dim. de la lat. *frenum* = frîu), sin.: *Fren*. Repliu tegumentar sau mucos, care împiedică sau limitează mişcările unor organe (1). ~ **clitoridis**, două repliuri care pleacă de la buzele mici şi se unesc deasupra clitorisului (1). ~ **labii inferiori oris**, plică mică mediană, sagitală, situată pe faţa vestibulară a buzei inferioare (1). ~ **labii superiori oris**, plică mică mediană, sagitală, situată pe faţa vestibulară a buzei superioare (1). ~ **labiorum pudendi**, sin.: *Furşeta*, pliul care uneşte cele două buze mici vulvare, înapoia clitorisului (1). ~ **linguae**, repliu vertical al membranei mucoase sub limbă (1). ~ **preputii**, repliul dintre suprafaţa inferioară a glandului penisului şi prepuţ (1). ~ **valvae ileocaecalis**, sin.: *Frenulum valvulae coli*, repliu mucos situat la fiecare extremitate a valvulei ileocecale, unde fuzionează marginile superioară şi inferioară (1). ~ **valvulae coli**, *Frenulum valvae ileocaecalis*.

Vezi şi: Giacomini.

Freoni. Nume generic pentru o serie de derivaţi clorofluoraţi ai metanului (diclormonofluormetan: Freon 21; monoclordifluormetan: Freon 22; diclordifluormetan: Freon 12 etc.), folosiţi ca agenţi frigorigeni. Toxicitatea lor este redusă şi nu sînt inflamabili (9).

Freudism. Vezi Psihanaliză.

Freund, Jules, 1890–1960. **Adjuvantul** ~, amestec de bacili butirici cu substanţe lipidice, folosit ca adaos nespecific la inoculările de antigen, în vederea obţinerii unei reactivităţi mai mari a animalului, respectiv unui răspuns imunologic crescut (22).

Frey, Lucie. **Sindromul** ~, sindrom de suferinţă a nervului auriculotemporal, care se traduce clinic prin dureri, roşeaţă şi hipersudoraţie în regiunea parotidiană. Manifestările apar sub formă de paroxisme declanşate mai ales de masticaţie (27).

Freyer, Peter Johnston, 1851–1921. **Operaţia** ~, procedeu de prostatectomie pe cale transvezicală (11). **Tubul** ~, tub cudat de sticlă, folosit pentru drenajul vezical (11).

Freză (fr. *fraise*). Instrument medical de forma unei măciuci sferice sau ovoide, de mărimi variabile, cu creste ascuţite pe meridianele sale sau în spirală, care se adaptează la un dispozitiv de rotare, acţionat manual, cu o pedală de picior, sau electric şi cu ajutorul căreia se face găurirea, forarea, trepanarea, craterizarea osului sau a dintelui, sau regularizarea unei cavităţi sau suprafeţe osoase sau dentare (24). ~ **dentară**, instrument metalic format din corp, gît şi parte activă de diferite forme, care se aplică prin piesa de mînă la aparatul de turaţie şi serveşte la tăierea ţesuturilor dentare în vederea pregătirii dintelui (38).

Vezi şi: Gruça, Judet.

Fricţiune (lat. *frictio*). Procedură hidroterapică în care, pe lîngă factorul termic, acţionează şi cel mecanic; poate fi parţială, parţial-completă sau completă (4).

Friedemann, Max, 1858–1925. **Sindromul** ~, tulburări de irigaţie cerebrală consecutive unor fenomene vasonevrotice posttraumatice (10).

Friedenwald. **Nomograma** ~, curbă tonometrică calculată de Friedenwald pentru evaluarea rigidităţii sclerale (28). **Tabelele** ~, tabele pentru calibrarea tonometrului Schiotz în vederea măsurării tensiunii intraoculare (28).

Friedland, M. O. **Metoda** ~. 1. Metodă de măsurat dimensiunile piciorului cu ajutorul podometrului Friedland (24). 2. Metodă de tratament al fracturilor recente, constînd din injectarea în hematomul fracturii a unei soluţii novocaino-alcoolice, cu scopul interceptării receptorilor şi stimulării procesului de regenerare (24). **Operaţia** ~. 1. Artrodeză de gleznă cu transplant osos calcaneotibial (24). 2. Artrodeză intraarticulară de umăr, în care se creează în capul humeral un dinte osos, care se încastrează într-un lăcaş creat în cavitatea glenoidă (24). **Osteosinteza ~**, osteosinteză centromedulară, făcută cu o sondă specială cu olivă, care se poate extrage după consolidare (24). **Podometrul ~**, aparat pentru măsurat dimensiunile bolţii piciorului (24). **Sonda ~**, sondă specială metalică, folosită de autor pentru osteosinteză centromedulară (24).

Friedland-Ţiporki. Lira ~, aparat pentru extensiunea continuă elastică a degetelor, folosit în redori şi contracturi (24).

Friedländer, Carl, 1847—1887. **Pneumobacilul ~**, *Klebsiella pneumoniae.*

Friedman, Maurice Harold. **Testul ~**, test biologic de sarcină constînd din injectarea de urină de la femeia presupusă gravidă în vena marginală a urechii la un iepure femel. Reacţia este pozitivă, dacă la animal apar foliculi hemoragici ovarieni (18).

Friedreich, Nikolaus, 1825—1882. **Ataxie ereditară ~**, Eredoataxie spinală. **Boala ~**, Eredoataxie spinală. **Fenomenul ~**, modificare a sunetului timpanic obţinut asupra cavităţilor pulmonare, în funcţie de fazele respiratorii: în inspiraţie tonalitatea se ridică, iar în expiraţie scade (34). **Piciorul scobit I ~**, deformaţie caracteristică a piciorului, care apare în cadrul eredoataxiei spinale; este reprezentată prin adîncirea bolţii plantare şi extensia exagerată a primei falange cu flexiunea marcată a celorlalte două (degete în ciocan) (27). **Semnul ~**, colaps diastolic al venelor cervicale în pericardita adezivă (10).

Frigiditate (lat. *frigiditas*). Indiferenţă sau aversiune faţă de raportul sexual, datorită lipsei orgasmului (23).

Frigorimetru (lat. *frigus* = frig + gr. *metron* = măsură). Aparat pentru determinarea efectului caloric complex al factorilor de microclimat (temperatură, umiditate, curenţi de aer, radiaţii calorice). Dispozitivul măsoară cantitatea de căldură necesară pentru a compensa pierderile de căldură ale unei sfere de cupru înnegrită şi încălzită la 37°,5 C (20).

Friguri de baltă. Malarie.

Fritsch. Operaţia ~, sutura tendoanelor cu ajutorul a două fire de aţă trecute în serpentin (24).

Fritz. Indicele ~, indice care măsoară rigiditatea pereţilor arterei centrale a retinei şi constă din diferenţa dinamometrică în grame între cea mai mică şi cea mai amplă pulsaţie care apare în artera centrală a retinei (28).

Fröhlich, Alfred, 1871—1953. **Sindromul ~**, sin.: *Sindromul adipozogenital, Sindromul Babinski-Fröhlich,* afecţiune diencefalohipofizară la adolescenţi, caracterizată prin obezitate şi infantilism genital, de obicei de natură tumorală. Recent a fost diferenţiată o formă clinică datorită hipersecreţiei de hormoni estrogeni suprarenali (Parhon, Pitiş, Stănescu) (7).

Froin, Georges. **Sindromul ~**, sindrom caracterizat prin xantocromia lichidului cefalorahidian cu hiperalbuminoză şi coagulare spontană în eprubetă. Este caracteristic în blocajul total al spaţiului subarahnoidian spinal de lungă durată (26).

Froment, Jules. **Semnul adductorului ~**, probă caracteristică în leziunile nervului cubital, permiţînd evidenţierea paraliziei adductorului policelui: se cere bolnavului să alipească policele de indice şi să strîngă astfel puternic o foaie de hîrtie; de partea afectată, foaia scapă uşor, rupîndu-se cînd este trasă în partea sănătoasă (27). **Semnul pendulării membrului inferior ~**, semn pentru punerea în evidenţă a paraliziilor organice de nerv sciatic popliteu extern şi intern, prin aprecierea stării de contracţie a tendoanelor de la gîtul piciorului. Bolnavul este solicitat să stea într-un picior şi să execute mişcări de pendulare cu celălalt membru inferior; contracţia reflexă a muşchilor, cu reliefarea tendoanelor la membrul pe care staţionează, este abolită numai în cazul paraliziilor organice, în cele funcţionale fiind prezentă (27). **Semnul pleoapei ~**, probă pentru evidenţierea parezei orbicularului pleoapelor în cadrul paraliziei faciale: se cere bolnavului să flecteze capul pe spate şi să îndrepte globii oculari în sus, iar din această poziţie să încerce să închidă ochii (de partea lezată, ochiul rămîne parţial descoperit) (27).

Fromme. Boala ~, la adolescenţi în stare de inaniţie se poate constata o tumefacţie dureroasă a genunchiului, însoţită de decalcifierea epifizei tibiale superioare (4).

Frommer-Emiliwicz (Frommer, V.; Emiliwicz, J.). **Reacţia ~**, reacţie pentru determinarea acetonei în lichidul cefalorahidian; la cald, în mediu puternic alcalin, în prezenţa aldehidei salicilice, acetona dă o culoare roşie-portocalie (5).

Frondă (fr. *fronde*). Termen folosit în stomatologie pentru aparate sau dispozitive în formă de praştie (38). **~ mentonieră,** sin.: *Căpăstru*, aparat de imobilizare în fracturile maxilarelor, care menţine dinţii arcadei inferioare în ocluzie cu cei ai arcadei superioare; este format dintr-un dispozitiv mentonier (care se mulează pe bărbie) şi un dispozitiv cefalic (alcătuit dintr-o bandă elastică care trece peste vertex sau o capelină din pînză sau gips) (38). **~ de turnare,** sin.: *Praştie de mînă*, aparat dentar de turnare prin forţă centrifugă, folosit pentru turnături mici, îndeosebi cele din aliaje de aur şi seminobile (39).

Frons (lat. = frunte), sin.: *Frunte.* Regiune a feţei situată superior ochilor (1).

Front meteorologic. Zona de contact dintre două mase diferite de aer. Această zonă se deplasează permanent, fiind însoțită de perturbații ale vremii. Apropierea și apariția frontului meteorologic produce cele mai multe fenomene meteoro-patologice (20).

Frontal (lat. *frons* = frunte). Aparținînd părții sau feței anterioare a unei regiuni, organ sau corp (1).

Frontofocometru (lat. *frons* = frunte + *focus* = foc + gr. *metron* = măsură). Aparat pentru măsurarea distanței focale a lentilelor corectoare (28).

Froriep, August von, 1849—1917. **Ganglionul** ~, ganglionul rădăcinii dorsale (rudimentar sau vestigial) al nervului hipoglos (1).

Frotiu (lat. *frottis*). Preparat întins pe o lamă, în vederea unui examen microscopic (3). *Vezi și*: Papanicolaou.

Frotteurs (fr.). Bărbați perverși sexuali, care se satisfac sexual prin frecarea penisului de femei, în aglomerații umane (23).

Fruchaud, J. H. **Cadrul** ~, cadru metalic adaptabil la mesele de operație pentru chirurgia toracică, destinat să mențină valvele care îndepărtează scapula în calea de acces subscapulară asupra cavității pleurale (11). **Calea** ~, cale de acces interscapulovertebrală, pentru abordarea chirurgicală a primelor două coaste în toracoplastia parțială (11). **Semnul** ~, semn radiologic constînd din umplerea anselor intestinului subțire și aspectul de contur regulat al cecului, test al obținerii unei dezinvaginări complete în invaginația intestinală (11).

Fructanaze. Enzime care catalizează procesele de depolimerizare a fructanilor. Dintre fructanaze fac parte β-2 : 1-fructanaza (inulinaza) și β-2 : 6-fructanaza (levanpoliaza), care asigură degradarea polimerilor de inulină și, respectiv, de fructoză (5).

Fructani. Fructozani.

Fructofuranoză, sin.: *Fructoză, Levuloză*, $C_6H_{12}O_6$. Cetohexoză existentă în vegetale. Împreună cu glucoza, ia parte la formarea zaharozei (5).

Fructokinază. Hexokinază specifică pentru fructoză, căreia îi asigură fosforilarea (5).

Fructozani, sin.: *Fructani*. Polimeri de fructoză, care — după tipul legăturii chimice dintre moleculele de fructoză și după structura liniară sau ramificată — se diferențiază în: a) inulani (legătură β-2 : 1; liniari); b) levani (legătură β-2 : 6; liniari sau ramificați); c) triticini (legătură β-2 : 1; ramificați) (5).

Fructoză. Fructofuranoză.

Fructozidază. Zaharază.

Fructozurie. Eliminarea de fructoză în urină, întîlnită în formele severe de diabet (în asociere cu glicozuria), după ingerarea unor cantități excesive de fructe, în insuficiența hepatică sau în caz de incapacitate metabolică congenitală de a utiliza fructoza (fructozurie esențială) (25). ~ **esențială,** eroare înnăscută de metabolism, cu incidență redusă și cu evoluție favorabilă, constînd din incapacitatea de a utiliza complet fructoza, ca urmare (probabil) a unei deficiențe hepatice de fructokinază și caracterizată prin creșterea tranzitorie a fructozemiei după ingerarea monozaharidului și prin eliminarea în urină a 50% din cantitatea ingerată. Forma cu hipoglicemie, în care ingerarea de fructoză produce, pe lîngă creșterea prelungită a fructozemiei (urmată de eliminarea urinară a 10% din cantitatea ingerată), și o scădere marcată a glicemiei, este datorită unei deficiențe hepatice de aldolaze (1-fosfofructaldoză și 1,6-difosfofructaldolază) și poate duce la tulburări de dezvoltare somatopsihică (25).

Frugoni-Cauchois-Eppinger. Sindromul ~, sin.: *Pileflebită, Tromboflebită portă*, tromboflebită recidivantă cronică a venei porte (și uneori a venei splenice) cu hipersplenism secundar (10).

Frumina, Valentina. **Operația** ~, reducere pe cale sîngerîndă a luxației congenitale coxofemurale, însoțită de osteoplastie de sprînceană cotiloidă (24).

Frumkin. Procedeul ~, procedeu de pielolitotomie subcapsulară iterativă (11).

Frunte (lat. *frons*). *Frons*. ~ **olimpiană,** dezvoltare exagerată în înălțime și în lărgime a frunții; constituie un simptom al sifilisului congenital (27).

FSH. Abreviere pentru *Follicle-stimulating hormone*. Vezi Foliculostimulină (7).

Ftalilsulfatiazol. Sulfamidă greu solubilă; se resoarbe în proporție redusă, realizînd concentrații mari în colon, unde exercită o acțiune bacteriostatică și chiar bactericidă față de germenii sensibili; este folosit în toxiinfecții alimentare, dizenterie microbiană, infecții cu colibacili, enterocolită acută, colită ulceroasă, fistule anale și pentru sterilizarea pre- și postoperatorie a tubului digestiv (13).

Ftiriază, sin.: *Pediculoză inghinală*. Parazitoză intens pruriginoasă a regiunilor păroase (mai ales regiunea pubiană), cu excepția pielii capului, provocată de *Phthirus pubis*. La locul înțepăturii se formează mici pete albăstrui (*maculae ceruleae*) (12).

Ftiriofobie. Frică patologică de păduchi (35).

Ftizie (gr. *phthisis* = distrugere). 1. Tuberculoză de organ, localizată, cu evoluție cronică, cu extensiune canaliculară, fără tendință la generalizare (34). 2. Tablou morbid caracterizat prin fenomene distructive avansate (32). ~ **anevrismală,** fenomen observat în anevrismele aortei toracice, în care stenozarea bronşică cu atelectazie şi bronşiectazii duce la un tablou clinic pseudotuberculos (10). **~ cavitară cu adenopatii,** formă de tuberculoză secundară, caracterizată prin coexistenţa leziunilor secundare cu adenopatii mediastinale (34). **~ corneei,** cicatrice turtită, secundară unui ulcer cornean care a interesat toată corneea (28). **~ fibroasă extensivă,** sin.: *Ftizie cu melanoză,* fibroză întinsă, mutilantă, în care se găsesc focare exsudative, cazeoase; se remarcă printr-o discordanţă între discreţia semnelor subiective şi întinderea leziunilor (34). **~ galopantă,** Bronhopneumonie tuberculoasă. **~ globului ocular,** atrofia globului ocular cu hipotonie şi pierderea vederii. Este urmarea unei retracţii cicatriceale a membranelor oculare după inflamaţii endoculare grave, traumatisme perforante, tumori etc. (28). **~ cu melanoză** (Bayle), Ftizie fibroasă extensivă. **~ postpleuretică,** tuberculoză de organ, care apare la cîteva luni după o pleurezie; prognosticul tuberculozei de organ, la care se găseşte o pleurezie în antecedente, este mai grav (34). **~ pubertară,** formă de tuberculoză care apare la vîrsta pubertăţii şi este caracterizată prin intricarea leziunilor primare (adenopatii, diseminări micronodulare), cu leziuni secundare (infiltrate, caverne) (34).

Ftiziologie (gr. *phthisis* = distrugere + *logos* = ştiinţă). Ramură a medicinei care face parte din medicina internă şi se ocupă de studiul tuberculozei pulmonare (34).

Ftiziomanie (gr. *phthisis* = distrugere + *mania* = nebunie). Convingere ipohondrică de a suferi de tuberculoză (35).

Fuchs, Ernst, 1851—1930. **Heterocromie ~,** degenerescenţă unilaterală a irisului, cu decolarea şi subţierea lui, precipitate corneene şi cataractă (28). **Pată ~,** placard pigmentar macular de coroidoză miopică apărînd în cursul miopiilor de grad mare şi producînd un deficit în vederea centrală (28).

Fucosterol. $C_{29}H_{48}O$. Sterol natural prezent într-o serie de vegetale şi în special alge şi levuri (5).

Fucoză, sin.: *6-Dezoxi-D-galactoză.* Metilpentoză prezentă într-o serie de alge şi microorganisme. Sub formă combinată a fost identificată şi in sucul gastric (5).

Fucsină, sin.: *Monoclorhidrat de rozanilină.* Substanţă colorantă de culoare roşie, utilizată în bacteriologie şi histologie (3). **~ acidă,** amestec de acizi bi- şi trisulfonici de parafucsină. În urma reducerii se decolorează (leucobază), redevenind roşie în urma oxidării. Sub formă de leucobază se găseşte în reactivul Schiff, în indicatorul Andrade şi în mediul Endo (3). **~ bazică,** amestec de parafucsină şi rozanalină. Serveşte ca substanţă colorantă în bacteriologie (3). **~ fenicată,** Fucsină Ziehl, vezi Ziehl.

Vezi şi: Ziehl.

Fuentes. Procedeul ~, colangiografie transparietohepatică cu puncţia percutanată a lobului hepatic drept pe linia axilară anterioară, în spaţiul al VII-lea — al VIII-lea intercostal (11).

Fugă (lat. *fuga* = urmărire), sin.: *Alergare.* Acţiune a corpului omenesc, prin care se urmăreşte deplasarea pe o anumită distanţă în minimum de timp (24). **~ de „idei'',** accelerare a ritmului ideaţiei, gîndirea fiind dirijată numai de asociaţii superficiale (prin asonanţă, asemănare, contrast etc.) (35). **~ patologică,** stare de afect cu tulburare de conştiinţă de tip crepuscular, manifestată printr-o fugă dezordonată, oarbă, intempestivă, cu imposibilitatea bolnavului de a-şi controla actele sau a evita pericolele. Se întîlneşte de obicei în stările secunde, în epilepsie şi în stările de afect patologic consecutiv unor traume psihice puternice (catastrofe, calamităţi naturale, război etc.). În sens mai larg se includ şi fugile psihoticilor în stare de raptus (schizofrenie, melancolie) şi ale psihopaţilor cu decompensări grave (35).

Fujinami. Mixosarcomul ~, tumoare virotică a păsărilor (găină, fazan, curcan), care produce moartea fără apariţie de metastaze (22).

Fulguraţie (lat. *fulguratio*). 1. Scînteie electrică care se degajează din aparate de înaltă tensiune sau înaltă frecvenţă (d'Arsonval). Folosită frecvent în trecut pentru cauterizări, astăzi este aproape complet părăsită (4). 2. Modificare a pielii celor morţi prin trăznet, realizînd desene asemănătoare echivalentului luminos al descărcării electrice (23).

Fülleborn, Friedrich, 1866—1933. **Aparatul ~,** dispozitiv compus dintr-un vas mare, în care se găseşte o pîlnie acoperită pe partea internă cu tifon negru. Pune în evidenţă tigmotropismul larvelor de *Ancylostoma duodenale,* care se ridică pe marginea superioară a pîlniei, unde se împleticesc în ghemuri vizibile cu ochiul liber (31). **Metoda ~,** metodă de analiză coproparazitologică, care permite identificarea microscopică a ouălor unor paraziţi în produsul prelevat cu o ansă metalică de pe suprafaţa unei soluţii saturate de clorură de sodiu preparată în acest scop (31).

Fuller, Eugene, 1858—1930. **Procedeul ~,** procedeu de adenomectomie prostatică pe cale transvezicală (11).

Fullerton. Drenajul ~, procedeu de drenaj al colecţiilor perivezicale, prin perineotomie laterală (11).

Fuloar. Instrument metalic folosit pentru obturarea cavităţilor dentare (38).

Fum (lat. *fumus*). Amestec de gaze, vapori şi suspensii care se elimină în timpul procesului de combustie. În funcţie de combustibil şi modul de ardere, are compoziţie diferită. Datorită conţinutului în produşi nocivi constituie un factor important de impurificare a aerului (20).

Fumagilină. Antibiotic izolat din mediile de cultură de *Aspergillus fumigatus*; are acţiune amibicidă puternică (13).

Fumarat. Sare a acidului fumaric, caracterizată prin prezenţa grupării $(HC.COO^-)_2$. Fumaraţii iau parte activă la metabolismul intermediar şi în special la ciclul acizilor carboxilici, fiind izomeri cu sărurile acidului maleic (5). ~ **de fier,** compus de fier avînd efect antianemic, favorabil în anemiile feriprive (13).

Fumarază. Enzimă importantă a ciclului tricarboxilic asigurînd transformarea acidului fumaric în acid malic (15).

Fumigaţie (lat. *fumigatio*). Utilizarea fumurilor obţinute prin arderea diferitelor substanţe pentru dezinfecţie sau dezinsecţie; se folosesc în acest scop mai ales fumigaţiile cu acid sulfuros, insecticide etc. (31).

Funcţie (lat. *functio*). În matematică, ansamblul format din mulţimea valorilor unei variabile x, mulţimea valorilor unei variabile y şi regula f care defineşte o anumită corespondenţă $x \to y$ (7). ~ **de distribuţie,** Funcţie de repartiţie. ~ **de frecvenţă,** Densitate de probabilitate. ~ **generatoare,** momentul de ordinul I al expresiei e^{xt}, unde variabilei aleatorii x i s-a asociat variabila reală t. Cu ajutorul funcţiei generatoare se pot calcula momentele variabilei aleatorii (37). ~ **olfactivă,** funcţie constînd din identificarea senzorială a odorivectorilor, substanţe chimice care pot impresiona chemoreceptorii situaţi în mucoasa pituitară (30). ~ **de regresie,** funcţie care descrie analitic dependenţa dintre două variabile aleatorii (37). ~ **de repartiţie,** sin.: *Funcţie de distribuţie,* funcţia $F(x)$ care stabileşte legătura dintre valorile posibile ale unei variabile aleatorii X şi probabilităţile corespunzătoare (7). ~ **de supravieţuire,** în statistica matematică, valoarea medie a numărului de persoane care ajung să împlinească vîrsta de x ani dintr-o colectivitate l_a cu aceeaşi vîrstă de a ani. Formula cea mai simplă pentru calcularea funcţiei de supravieţuire l_x este:

$$l_x = l_a \cdot p(a, x)$$

unde $p(a, x)$ este probabilitatea de viaţă. Şirul valorilor funcţiei de supravieţuire este descrescător în raport cu vîrsta x, funcţia tinzînd către 0 cînd x creşte necontenit (37). ~ **de transfer,** Funcţie de trecere. ~ **de trecere,** sin.: *Funcţie de transfer, Operator de performanţe,* caracteristică principală a unui sistem cu reglare automată, permiţînd calculul răspunsului la o mărime de intrare dată. În teoria abstractă a automatelor, funcţia de trecere $\delta(a, x)$ reprezintă starea sistemului determinată, în anumite condiţii, de semnalul de intrare x şi de starea a din mulţimea stărilor posibile. Funcţia de trecere poate fi prezentată ca un răspuns de frecvenţă sau ca un răspuns în timp la o mărime de intrare dată. A fost aplicată şi în descrierea matematică a proceselor metabolice (37). ~ **de verosimilitate,** funcţie de frecvenţă folosită în teoria estimaţiei parametrilor statistici. Estimaţia parametrilor necunoscuţi ai unei repartiţii este adeseori necesară (de ex. estimaţia parametrilor repartiţiei binomiale pentru construirea tabelelor de mortalitate) şi ea se obţine prin calcule, pe baza datelor experimentale obţinute (37).

Funcţional (lat. *functio* = funcţie). Termen ce se referă la un fenomen produs fără alterarea structurilor care au determinat apariţia lui (15).

Fund (lat. *fundus*). *Fundus.* ~ **central,** aria fundului ochiului care include regiunile maculară şi perimaculară (1). ~ **de ochi,** totalitatea membranelor interne ale ochiului, accesibile examenului oftalmoscopic (28). ~ **de ochi „sare şi piper"**, aspect dat de alternanţa a numeroase placarde mici pigmentare şi galbene în cîmpul oftalmoscopic (28). ~ **de sac,** prelungire sau dependinţă a unei cavităţi seroase (1). ~ **de sac al canalului cohlear,** *Caecum vestibulare.* ~ **de sac conjunctival,** cută realizată prin răsfrîngerea conjunctivei pleoapelor pe glob (28). ~ **de sac Douglas,** *Excavatio rectouterina.*

Fundectomie (lat. *fundus* = fund + gr. *ektome* = excizie). Intervenţie chirurgicală în care se extirpă porţiunea fundică a stomacului (11).

Fundoplicatură (lat. *fundus* = fund + *plica* = cută). Cura herniei hiatale şi a sindromului de reflux esofagian, prin invaginarea esofagului terminal într-o manşetă de material gastric obţinută prin replierea pe linia mediană a peretelui anterior şi posterior al fundusului gastric (11).

Fundus (lat. = fund), sin.: *Fund.* Termen utilizat în anatomie pentru a desemna baza sau porţiunea mai lată a unui organ (1). ~ **meatus acustici interni,** fundul sau terminaţia laterală a conductului auditiv intern (1). ~ **uteri,** extremitatea mai lată, superioară, a uterului, din care pleacă trompele uterine (1). ~ **ventriculi,** sin.: *Fornix ventriculi,* segment al porţiunii verticale a stomacului, situat deasupra planului orizontal care trece prin cardia ; este dilatat de gazele conţinute în el şi reprezintă camera cu aer a radiologilor (1).

~ **vesicae felleae**, extremitatea anterioară, largă, a veziculei biliare, care se proiectează în dreptul punctului cistic de pe peretele abdominal anterior (1).

Fungicide (lat. *fungus* = ciupercă + *caedere* = a omorî). Substanțe întrebuințate pentru combaterea ciupercilor dăunătoare (23).

Fungism (lat. *fungus* = ciupercă). Micetism.

Fungistatic (lat. *fungus* = ciupercă + gr. *statikos* = care oprește). Micostatic.

Fungozitate (lat. *fungus* = ciupercă). Fongus.

Fungus. Clasă de organisme vegetale inferioare, lipsite de clorofilă, din care fac parte paraziții micotici (12). **Fungi imperfecți.** Paraziți micotici lipsiți de organe de fructificare sexuată (12).

Funiculită (lat. *funiculus* = sforicică, cordiță + *-ită*). Inflamația cordonului spermatic (11).

Funiculopexie (lat. *funiculus* = sforicică, cordiță + gr. *pexis* = fixare). Fixarea operatorie a cordonului spermatic (11).

Funiculus (lat. = sforicică, frînghiuță). 1. Cele 3 diviziuni principale ale măduvei spinării, care se numesc, prin referință la substanța cenușie a măduvei, *posterior*, *lateralis* și *anterior* (1). 2. Termen vechi pentru *fasciculus* (1). 3. Termen vechi pentru cordonul ombilical sau cordonul spermatic (1). ~ **anterior medullae spinalis**, porțiunea substanței albe a măduvei spinării, cuprinsă între coarnele și rădăcinile anterioare; conține următoarele tracturi principale: *Tractus corticospinalis* (*pyramidalis*) *anterior*, *Tractus vestibulospinalis*, *Tractus spinotalamicus anterior*, *Fasciculi porprii* (1). ~ **lateralis medullae oblongatae**, porțiunea de substanță albă situată în partea laterală a bulbului (măduva prelungită) (1). ~ **lateralis medullae spinalis**, porțiunea de substanță albă a măduvei spinării, situată între coarnele și rădăcinile anterioare, pe de o parte, și coarnele și rădăcinile posterioare, pe de altă parte; conține următoarele tracturi principale: *Tractus corticospinalis* (*pyramidalis*) *lateralis*, *Tractus spinocerebellaris anterior*, *Tractus spinocerebellaris posterior*, *Tractus spinotectalis*, *Tractus tectospinalis*, *Tractus spinothalamicus lateralis*, *Tractus reticulospinalis*, *Tractus rubrospinalis*, *Tractus dorsolateralis*, *Fasciculi proprii* (1). ~ **posterior medullae spinalis**, porțiunea de substanță albă a măduvei spinării cuprinsă între coarnele și rădăcinile posterioare; conține următoarele fascicule principale: *Fasciculus gracilis*, *Fasciculus cuneatus*, *Fasciculi proprii* (1). ~ **separans**, fîșie de substanță albă care separă *ala cinerea* și *area postrema* pe planșeul ventriculului al IV-lea (1). ~ **spermaticus**, termen vechi pentru cordonul spermatic (1). ~ **teres**, *Colliculus facialis*. ~ **umbilicalis**, termen vechi pentru cordonul ombilical (1).

Funingine (lat. *fuligo*). Suspensii incomplet arse din fum. Reprezintă un factor important de impurificare a aerului, conținînd adsorbite o serie de substanțe toxice și reduce mult din radiațiile solare care ajung pe sol. În ultima vreme i se atribuie o importanță deosebită, fiind dovedit că adsoarbe hidrocarburi cancerigene (în special 3,4-benzpiren), care se volatilizează în timpul arderii (20).

Furanoze. Forme izomere ale glucidelor, caracterizate prin prezența punții de oxigen între C_1 și C_4 sau C_2 și C_5, constituind astfel un ciclu de 5 atomi de tipul furanului. Formarea lor este favorizată de acțiunea unor enzime ca invertaza, β-fructozidaza etc. (5).

Furazolidină. Derivat de nitrofuran folosit în infecțiile digestive (14).

Fürbringer, Paul, 1849—1930. **Semnul ~**, semn care permite diferențierea și localizarea sub- sau supradiafragmatică a unei colecții ce trebuie puncționată. Dacă este vorba de un abces subfrenic, acul care perforează diafragmul urmează mișcările respiratorii ale acestuia; în caz de pleurezie, acul rămîne imobil (34).

Furca (lat. *furca*). *Commissura labiorum pudendi posterior.*

Furcă de ocluzie dentară. Acea parte a arcului facial, sub formă de furcă, folosită pentru atașarea corectă a șablonului de ocluzie la arc (39).

Furcocercar. Denumire pentru cercarii cu coadă bifurcată (de ex. în evoluția paraziților din genul *Schistosoma*) (31).

Furcula (dim. lat. *furca* = furcă), sin.: *Eminența hipobranhială.* Excrescență mediană a planșeului faringelui embrionar, la nivelul arcurilor al 3-lea și al 4-lea viscerale; este diferențiată în pliurile epiglotice și ariepiglotice (1).

Furfuraceu (lat. *furfur* = tărîțe). Atribut dat unor leziuni cutanate scuamoase sau unor colonii din culturile fungice care au aspect de tărîțe (12).

Furfural, sin.: *Aldehidă furanică*, *Furfurol*, $C_4H_3O.CHO$. Aldehidă heterociclică folosită ca solvent; are acțiune iritantă slabă pentru ochi și acțiune toxică neurotropă accentuată; este neutralizată și eliminată de organism cu ajutorul proceselor de acetilare (5).

Furfurol. Furfural.

Furie (lat. *furia*). Stare de extremă iritare, în care se pierde stăpînirea de sine; mînie nestăpînită (Dicționarul limbii române moderne). ~ **epileptică**, formă de manifestare a agitației psihomotorii în epilepsie, caracterizată prin instalare bruscă, atitudine agresivă și distructivă față de ambianță și prin fond disforic (35). ~ **maniacală**, formă de agitație maniacală, caracterizată prin excitaţie psihomotorie extremă, cu agresivitate şi fond afectiv coleric (35). ~ **uterină**, Nimfomanie.

Furnicături (lat. *formica* = furnică). Senzaţie cutanată asemănătoare celei resimţite atunci cînd insecte mici — ca furnicile — se plimbă pe piele. Paresteziile se caracterizează uneori prin senzaţia de furnicături (4).

Furosemid. Derivat de acid antranilic cu structură sulfamilbenzenică; are efect diuretic intens şi de scurtă durată (3—6 ore), datorit acţiunii asupra mecanismelor de concentrare şi diluare la nivelul ansei Henle şi al tubului contort distal; diureza excesivă poate fi cauză de efecte nedorite; este indicat în edemele severe ale insuficienţei cardiace şi sindromului nefrotic, ca şi în situaţii acute de felul edemului pulmonar (14).

Furşeta. *Frenulum labiorum pudendi.*

Furtuni magnetice. Tulburări în cîmpul magnetic pămîntesc, produse prin acţiunea corpusculilor încărcaţi electric proveniţi din soare (4).

Furuncul (lat. *furunculus*). Inflamaţie necrozantă, de natură stafilococică, a mai multor foliculi pilosebacei (2). ~ **antracoid**, aglomeraţie de furunculi, cu interesarea în procesul lezional şi a hipodermului, realizînd adesea în profunzime un adevărat flegmon asociat cu fenomene generale accentuate; apare de obicei la organisme debilitate sau la indivizii cu diabet zaharat (2).

Furunculoză (lat. *furunculus* = furuncul + *-oză*). Furunculi multipli, evoluînd independent, dar succesiv, timp mai mult sau mai puţin îndelungat (12). ~ **apocrină**, Hidrosadenită.

Fus (lat. *fusus*). Termen generic pentru unele formaţiuni anatomice alungite, fuziforme (1). ~ **neuromuscular**, arborizaţie nervoasă terminală încapsulată, alcătuită din fibre nervoase, fibre musculare modificate şi o teacă conjunctivă (1). ~ **paravertebral**, aspect radiologic de opacitate variabilă, care înconjură leziunea pottică a coloanei vertebrale ca un fus, trădînd prezenţa abcesului rece paravertebral (24). ~ **pigmentar Krukenberg**, vezi Krukenberg.

Fusobacterium. Gen de microorganisme din familia *Bacteroidaceae*, cuprinzînd bacili de obicei cu capete ascuţite, dispuşi izolat sau în lanţuri scurte, mobili sau imobili; gramnegativi, anaerobi. Patogenitatea pentru om şi animale este limitată. Specia tip, *Fusobacterium fusiforme*, este întîlnită în cazuri de angină Vincent în asociere cu *Borrelia vincentii* (3).

Fustigaţie (lat. *fustigatio*). Vezi Flagelaţie.

Fuziform (lat. *fusus* = fus + *forma* = formă). Formaţiune care are aspect de fus (1).

Fuziune centromerică. Proces prin care se transportă porţiuni întregi dintr-un cromozom pe altul, în cadrul fenomenului de translocaţie, care poate să fie singura explicaţie a apariţiei anomaliilor cromozomiale de structură şi a trizomiilor (17). ~ **imaginilor**, aptitudinea creierului de a reuni imaginile celor 2 ochi pentru a ajunge la o percepţie vizuală unică (28). ~ **nucleară**, reacţie nucleară prin care se unesc mai multe nuclee de elemente uşoare, pentru a forma nuclee de elemente mai grele. Fenomenul de fuziune nucleară se însoţeşte de degajarea unei mari cantităţi de energie, ca rezultat al fenomenului de contracţie de masă. Fuziunea este de obicei posibilă la temperaturi reduse (fuziune catalitică), dacă se folosesc atomi mezonici, în care mezonii deţin rolul de catalizatori (5). ~ **occipitoatloidiană congenitală**, sin.: *Occipitalizarea atlasului*, sudarea uni- sau bilaterală a atlasului cu occipitalul, prin masele laterale (24).

g

G. Simbol pentru Gauss (4).

γ. Simbolul microgramului (9).

Ga. Simbolul galiului (5).

GABA. Abreviere pentru γ-*Aminobutric acid* (15).

Gadoliniu. Simbol Gd. Vezi Lantanide.

Gaenslen, Frederick Julius, 1877—1937. **Semnul ~,** în sacrocoxalgie, ducerea coapsei bolnave în hiperextensie pe marginea mesei şi a celei sănătoase în flexiune determină durere (24).

Gaillard, François Lucien, 1805—1869. **Sindromul ~,** dextrocardie produsă de o retracţie pleuropulmonară (10).

Gaisböck, Felix. **Boala ~,** formă relativ rară de poliglobulie esenţială, în care se constată şi hipertensiune arterială (19).

Galactani. Polimeri liniari sau ramificaţi de galactoză, constituiţi din unităţi *D*-galactopiranozice legate în poziţia β-1 : 4, componenţi intracelulari ai unor vegetale (*Lupinus albus*) şi fungi (*Aspergillus niger*) (5).

Galactină. Prolactină.

Galactischie (*galacto-* + gr. *schesis* = suprimare), sin.: *Galactoschezis.* Dispariţia secreţiei lactate (4).

Galacto- (gr. *galactos* = lapte). Element de compunere care introduce în termeni referirea la lapte (32).

Galactocel (*galacto-* + gr. *kele* = tumoare). Formaţiune tumorală lichidiană, dezvoltată într-o mamelă de lactaţie, conţinînd lapte mai mult sau mai puţin alterat (11).

Galactoflavină. Derivat substituit al riboflavinei; ca şi 6,7-diclor-9-*D*-riboflavina, galactoflavina administrată joacă în organism rol de antivitamină B_2 (5).

Galactoflebită (*galacto-* + gr. *phleps* = venă + *-ită*). *Phlegmasia alba dolens.*

Galactofor (*galacto-* + gr. *pherein* = a purta, a duce). Canal galactofor. Vezi *Ductus lactiferi.*

Galactoforită (*galacto-* + gr. *pherein* = a purta, a duce + *-ită*). Inflamaţie a glandei mamare cu sediul în canalele galactofore (18).

Galactoforografie (*galacto-* + gr. *pherein* = a purta, a duce + *graphein* = a scrie). Radiografia sînului după opacificierea canalelor galactofore, prin injectare de substanţă opacă (11).

Galactogog (*galacto-* + gr. *agogos* = care aduce). Care are calitatea de a accelera evacuarea laptelui (18).

Galactokinază. Enzimă care catalizează procesul de fosforilare a galactozei, prima verigă a lanţului de reacţii care realizează condiţiile de utilizare a galactozei de către celula vie; reacţia catalizată de galactokinază se desfăşoară în prezenţa şi pe seama adenozintrifosfatului (5).

Galactometru (*galacto-* + gr. *metron* = măsură). Dispozitiv cu ajutorul căruia se apreciază cantitatea de grăsime conţinută în lapte (18).

Galactoree (*galacto-* + gr. *rhoia* = curgere). Secreţie excesivă a glande mamare (33).

Galactoschezis (*galacto-* + gr. *schesis* = suprimare). Galactischie.

Galactoterapie (*galacto-* + gr. *therapeia* = tratament). Proteinoterapie prin injecţii de lapte sterilizat (4).

Galactowaldenază. Sistem enzimatic care catalizează reacţia de epimerizare în cazul transformării reversibile a galactozei în glucoză. Pentru realizarea acestei transformări este necesară o prealabilă fosforilare a galactozei, urmată de activarea ei, proces care se realizează cu ajutorul unei transferaze, în prezenţa uridildifosfatului (5).

Galactozamină. Monozaharid aminat, derivat al galactozei (5).

Galactoză. $C_6H_{12}O_6$. Monozaharid hexozic, izomer al glucozei, prezent în lapte, sub formă de lactoză; ia parte la formarea cerebrozidelor, lipide complexe în care este unită cu un alcool aminat printr-o legătură glucozidică; se găseşte sub formă de galactani în vegetale (5).

Galactozemie. Enzimopatie congenitală cu caracter recesiv, datorită absenţei enzimei galactozo-1-fosfaturidiltransferază; se manifestă clinic prin ciroză hepatică, cataractă, oligofrenie, convulsii hipoglicemice, galactozemie, galactozurie, aminoacidurie; în perioada neonatală, se manifestă prin icter grav, cu evoluție ulterioară spre ciroză (33).

α-Galactozidază. Melibiază.

β-Galactozidază. Lactază.

Galactozide. Esteri ai galactozei, care se formează la oxidrilul glicozidic. În organism sînt hidrolizate de enzime specifice: α- sau β-glicozidaze (5).

α-Galactozil-6-glucoză. Melibioză.

Galactozurie. Prezența galactozei în urină, întîlnită în galactozemie; la nou-născuți, galactozuria, poate fi fiziologică (5).

Galacturie (*galacto-* + gr. *ouron* = urină). Chilurie.

Galacturonan. Polimer liniar, format din unități *D*-galacturonopiranozice, legate α-1 : 4; este un metabolit intermediar în sinteza altor polizaharide, în afara poliuronidelor; esterul metilic al galacturonanului este cunoscut sub numele de pectină (5).

Galamină. Trieter al colinei cu pirogalolul, compus cu acțiune curarizantă asemănătoare d-tubocurarinei (13).

Galat bazic de bismut. Topic adsorbant și astringent, slab antiseptic, avînd acțiune sicativă neiritantă la nivelul plăgilor; este folosit și ca antidiareic (13). **~ de propil,** vezi Antioxidant alimentar.

Galata. Coeficientul ~, sin.: *Coeficientul cardiorespirator,* criteriu de evaluare a capacității funcționale la sportivi, formulat pe baza comparării raportului dintre ritmul cardiac și cel respirator, în repaus și după efort (24).

Galba. *Limnea.*

Galea (lat. = cască, coif). Termen utilizat în anatomie pentru structurile în formă de coif (1). **~ aponeurotica,** sin.: *Aponevroza epicraniană, Calota aponevrotică Theile,* porțiunea aponevrotică a mușchiului occipitofrontal (1).

Galeantropie (gr. *gale* = pisică + *anthropos* = om). Ideea delirantă de a fi devenit pisică (35).

Galeazzi, Riccardo, 1866–1952. **Fractura ~,** fractura osului radius deasupra gîtului mîinii, combinată cu luxația extremității inferioare a osului cubitus (24). **Operația ~,** sindesmotomie internă și tenotomia gambierului posterior, subcutanat, în cura piciorului strîmb congenital (24). **Semnul ~,** atitudine scoliotică în luxația congenitală de șold, care apare în poziția ortostatică din cauza inegalității membrelor inferioare (24).

Galen, Claudius, 130–200. **Luxația ~,** luxație acromioclaviculară de tip supraacromial (24). **Procedeul ~,** manevră pentru reducerea luxației scapulohumerale constînd din contracția cu pumnul în axilă, bolnavul aflîndu-se în poziție șezînd (24). **Tromboflebita venelor, ~,** inflamația sistemului venos profund, tributar venelor Galen; clinic se caracterizează prin: cefalee, vomismente, stare confuzivă, edem cerebral, uneori putîndu-se asocia semne de suferință din partea nucleilor bazali (talamus, corpi striați) (27).

Galeofilie (gr. *gale* = pisică + *philein* = a iubi), sin.: *Galofilie.* Atașament morbid față de pisici (35).

Galeofobie (gr. *gale* = pisică + *phobos* = frică), sin.: *Galofobie.* Frică obsedantă de pisici (35).

Galeonicoză. Limforeticuloză benignă de inoculare.

Galiu. Simbol Ga. Metal bi- și trivalent cu număr atomic 31 și greutate atomică 69,72. Se găsește în natură sub formă combinată. Este utilizat ca lichid termometric în termometrele de cuarț, pentru determinarea temperaturilor de peste 1 200° (5).

Galland. Boala ~, sin.: *Osteocondroză discecantă,* afecțiune a coloanei vertebrale, de obicei localizată la un singur corp vertebral, caracterizată prin separarea unei porțiuni triunghiulare din marginea corpului vertebral. De Sèze consideră că ar fi vorba de o hernie de disc, în care nucleul pulpos s-ar insinua între corpul vertebral și marginea corpului (24).

Gallavardin, L. **Proba ~,** examen funcțional cardiovascular, care constă din numărarea frecvenței pulsului înainte și după urcarea cu viteză moderată a unei scări cu 30 de trepte (24).

Gallea. Vezi Garraud.

Gallego. Colorația ~, metodă de colorare a incluziunilor inframicrobiene, folosind colorant Ziehl și picrocarmin, după mordansare cu perclorură de fier acidă (22).

Galli Mainini, Carlos. **Testul ~,** reacție biologică de sarcină constînd din injectarea în sacul dorsal limfatic al broaștei mascule *Buffo arsenarum* a 5–8 ml urină recoltată de la femeia presupusă gravidă. În caz de graviditate, datorită hormonilor gonadotropi prezenți în urina femeii, se produce spermatogeneza la broască, apărînd în urina acesteia, spermatozoizi care se decelează la examenul microscopic (18).

Gallie, William Edward, 1882–1959. **Operația ~,** tenodeză posterioară în piciorul talus paralitic, tendonul achilian suturîndu-se la un manșon de *fascia lata,* care înconjură tibia (24).

Gallie Le Mesurier. Operația ~, capsulorafie internă în luxația recidivantă a rotulei, de care se prinde un fir gros de mătase, care ancorează rotula în „U" pe partea sa externă (24).

Galop (fr. *galop*). Formă specială a ritmului în 3 timpi, determinată de apariția în diastolă a unui zgomot supraadăugat, asurzit și de tonalitate joasă, care reprezintă de fapt întărirea patologică a unei componente sonore existente și în condiții normale. Se datorește vibrațiilor peretelui ventricular hipoton, în momentul pătrunderii bruște a fluxului sanguin, în prezența unui gradient de presiune atrioventriculară ridicat; apare în insuficiența ventriculului stîng și mai rar a celui drept (10). **∼ mezodiastolic,** Galop de sumație. **∼ presistolic,** galop denumit și „auricular'' și care este datorit suprapunerii contracției atriale (10). **∼ protodiastolic,** galop apărut la începutul diastolei, reprezentînd o hipotonie ventriculară mai accentuată, cu semnificație gravă (10). **∼ de sumație,** sin.: *Galop mezodiastolic,* galop care se produce prin suprapunerea galopului presistolic și a celui protodiastolic, cînd coexistă o tahicardie sau o alungire a conducerii atrioventriculare (10).

Galton, Francis, 1822–1911. **Fluierul ∼,** instrument cu ajutorul căruia se poate stabili limita superioară a audibilității; el produce o gamă bogată de oscilații, cele mai multe în domeniul ultrasunetelor, frecvența variind între 6 481 și 84 000/sec. (4).

Galvanizare. Utilizarea curentului continuu galvanic, în scop diagnostic sau terapeutic (4).

Galvanocauter, sin.: *Cauter galvanic.* Cauter folosind ca sursă de căldură curentul electric continuu (11).

Galvanocontractilitate. Contracție de răspuns a unui mușchi la excitarea cu un curent galvanic (4).

Galvanofaradizare. Aplicare simultană — în scop terapeutic — a curentului continuu, galvanic și a celui indus, faradic (4).

Galvanoionizare. Cataforeză.

Galvanometru. Aparat cu care se decelează prezența unui curent electric continuu și cu care se poate măsura intensitatea unui astfel de curent (32).

Vezi și: Einthoven.

Galvanonarcoză, sin.: *Electronarcoză.* Inhibiție progresivă corticală mergînd pînă la narcoză, ca urmare a trecerii unui curent galvanic, constant, descendent, de-a lungul măduvei spinării (4).

Galvanopalpație. Metodă esteziometrică prin care curenți galvanici slabi — sub 90 mA — provoacă în îmbolnăviri viscerale, dureri și hiperemie cutanată localizată, atunci cînd anodul este plasat în zona corespunzătoare, catodul fiind aplicat în altă parte; se poate testa astfel și sensibilitatea și vasomotricitatea cutanată (4).

Galvanopunctură. Aplicare terapeutică a curentului galvanic cu caracter limitat, cu ajutorul unor ace implantate în diverse țesuturi prin care trece un curent continuu de intensitate slabă (27).

Galvanotaxie. Vezi Electrotaxie.

Galvanoterapie. Utilizare în scop terapeutic a curenților continuu-galvanici de mică tensiune — aproximativ 50 V — în unele afecțiuni locomotorii, nervoase etc. (de ex. aplicarea masajului galvanic sau a băilor galvanice în leziunile sistemului nervos periferic, în scop stimulator, în faza de regenerare neuronală) (4; 27).

Galvanotonus. Persistența contracției musculare provocată de un curent continuu de intensitate reobazică pe tot timpul trecerii curentului (27).

Galvanotropism. Însușirea pe care o au unele organisme microscopice și mici de a se mișca sub acțiunea unui curent electric, în sensul apropierii de acest curent (galvanotropism pozitiv) sau îndepărtării (galvanotropism negativ) (4).

Gamasidiază. Erupții cutanate papuloase, pruriginoase, provocate de acarieni din familia *Gamasideae* (*Dermanysus avium*) (12).

Gamă (fr. *gamme*) Scară de evaluare (32). **∼ de toxicitate,** sin.: *Diapazon de toxicitate,* intervalul dintre concentrațiile care provoacă primele simptome și concentrația mortală absolută (21).

Gambă (lat. *gamba*). *Crus.*

Gambusia. Gen de pești din familia *Poecilidae,* care au ca hrană principală larvele de anofeli. O specie larvivoră, care se adaptează ușor la diferite tipuri de apă, este *Gambusia Holbrooky,* deseori folosită în delarvizările din cadrul acțiunilor de combatere a malariei (31).

Gamet (gr. *gametes* = soț). În parazitologie, formă sexuată matură, provenită din gametocit a parazitului malariei, care se dezvoltă în stomacul țînțarului. Prin unirea gametului femel (macrogamet) cu cel mascul (microgamet) ia naștere oochinetul (31).

Gametochist (gr. *gametes* = soț + *kystis* = vezică). Formațiune prevăzută cu un perete chistic comun. În evoluția unor specii din genul *Gregarina* rezultă din fuziunea gameților masculi și femeli (31).

Gametocid (gr. *gametes* = soț + lat. *caedere* = a omorî). Preparat cu acțiune distructivă asupra gameților (31).

Gametocit (gr. *gametes* = soț + *kytos* = celulă). În parazitologie, element sexuat din ciclul evolutiv al hematozoarului palustru care, în stomacul anofelului, dă naștere gametului. Prin reducerea cromatinei nucleare și formarea de corpi polari, gametocitul femel (macrogametocitul) produce un macrogamet, iar gametocitul mascul (microgametocitul) un microgamet (31).

Gametofit (gr. *gametes* = soț + *phyton* = plantă). Celula gametică de la plante (17).

Gamma (γ = a 3-a literă a alfabetului grecesc). 1. Microgram. 2. Celule din cornul anterior al măduvei, ale căror axoni conduc excitația electrică cu o iuțeală asemănătoare fibrelor γ (20—40 m/sec). Excitarea selectivă a acestor celule determină descărcarea fusului muscular, fără a determina o contracție musculară (27). 3. Circuit reflex spinal, reprezentat prin celulele γ din cornul anterior al măduvei, axonul lor, fusul neuromuscular și terminațiile senzitive ale fusului care acționează asupra celulelor α mici din cornul anterior al măduvei, reglînd activitatea lor tonică (27). 4. Fibre nervoase din grupul A (fibre somatice bine mielinizate), care au viteza de conducere între 20 și 40 m/sec. (27). 5. Ritm electroencefalografic cu o frecvență de 30—50 c/sec. (27).

Gamma-Favre. Corpii ~, denumire dată unor formațiuni mari întîlnite în citoplasma celulelor ganglionare în cursul limfogranulomatozei inghinale subacute (boala Nicolas-Favre) și considerată de unii autori ca incluziuni (22).

Gammaglobulină. Vezi Globulină.

Gammagrafie (gr. γ + *graphein* = a scrie). Radiografie executată cu ajutorul radiațiilor γ emise de un aparat generator sau de izotopi radioactivi introduși în organism. În ultimul caz este vorba de o autoradiografie (36). **~ hepatică**, metodă de explorare funcțională și morfologică a ficatului, bazată pe utilizarea izotopilor radioactivi, în scopul depistării teritoriilor afuncționale (chisturi, tumori, abcese). Se injectează roșu Bengal marcat cu I^{131} sau Au coloidal (Au^{198}) (36).

Gammainhibitori (gr. γ + lat. *inhibere* = a reține, a impiedica). Substanțe sau structuri nespecifice prezente în serurile unor specii de animale, cu acțiune antagonistă față de virusurile gripale (22).

Gamofobie (gr. *gamos* = căsătorie + *phobos* = frică) Teamă de căsătorie (35).

Gamomanie (gr. *gamos* = căsătorie + *mania* = nebunie). Impulsiunea psihopaților erotomani de a adresa cereri de căsătorie tuturor femeilor cunoscute (35).

Gamonă. Substanță care stimulează activitatea copulatorie a gameților (7).

Gamont. Element sexual mascul sau femel, prin care se face reproducerea diferitelor specii de Gregarina (31).

Gampsodactilie (gr. *gampsos* = îndoit, încovoiat + *daktylos* = deget). Imposibilitate de a face extensiunea completă a degetelor de la picioare, cu toate că falanga I este în hiperextensie față de metatarsianul respectiv (4).

Gamstorp, Ingrid. **Boala ~**, sin. : *Adinamie episodică ereditară*, boală familială cu transmisie dominant-autozomală, cu debut în copilărie și tendință de agravare la pubertate, caracterizată prin accese scurte de 30—90 minute de paralizie flască a musculaturii corpului, precedate de disestezii. Adesea sînt prinși și nervii cranieni și apar tulburări de masticație, deglutiție și fonație. În cursul crizelor se găsește hiperkaliemie (27).

Gangliectomie (*ganglio-* + gr. *ektome* = excizie). Extirpare chirurgicală a unui ganglion nervos (11).

Ganglio- (gr. *ganglion* = nod) . Element de compunere care introduce în termeni referirea la ganglioni (32).

Ganglioblast (*ganglio-* + gr. *blastos* = germen). 1. Celulă ganglionară embrionară (1). 2. Neuroblast (1).

Gangliocitom (*ganglio-* + gr. *kytos* = celulă + *-oma*). Neurocitom.

Gangliocultură (*ganglio-* + lat. *cultura* = cultivare). Metodă de diagnostic etiologic, constînd din cultivarea conținutului ganglionar pe medii de cultură adecvate, în vederea izolării și identificării agenților patogeni; este necesară în special în bolile cu interesare ganglionară (adenoflegmon, tularemie, pestă, septicemii și altele) (8).

Gangliogliom (*ganglio-* + gr. *glia* = clei, gumă + *-oma*). Tumoare cerebrală mixtă dezvoltată atît din elemente gliale (astrociți, spongioblaști), cît și din elemente neuroblastice (celule ganglionare) (26).

Gangliolitic (*ganglio-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucție). Ganglioplegic.

Gangliolizǎ. Decompresiunea ganglionului Gasser prin deschiderea *cavum*-ului Meckel (26).

Ganglion (lat. *ganglion*, de la gr. *gagglion* = nod). 1. Grup de celule nervoase, situate de obicei în afara creierului și măduvei spinării (de ex. ganglionul din rădăcina dorsală a unui nerv spinal) (1). 2. Termen folosit în limbajul anatomoclinic pentru nodulii limfatici. Vezi și *Nodus lymphaticus* (1). **~ accesor,** denumire dată mai multor ganglioni vestigiali asociați cu rădăcinile dorsale embrionare ale nervului vag; la unele mamifere sînt asociați cu nervul hipoglos (1). **~ acustic, sin.** : *Ganglion vestibulocohlear*, masă ganglionară embrionară care se separă în ganglionii cohlear și vestibular (1). **~ acusticofacial,** *Primordium acusticofacial*. **~ aorticorenale,** porțiune externă a ganglionului celiac, situată lîngă originea fiecărei artere renale și în care se termină nervul splanhnic inferior (1). **Ganglioni bazali.** Denumire veche pentru corpul striat (1). **Ganglia cardiaca,** sin. : *Ganglionul Wrisberg*, ganglion al plexului cardiac superficial, localizat între arcul aortic și bifurcația arterei pulmonare (1). ~ **carotidian,** dilatație mică găsită uneori în plexul pericarotidian, inferior de artera carotidă internă (1). ~ **celiacum,** sin.: *Ganglion impar*, *Ganglion semilunar*, *Ganglion solar*, ganglion simpatic colateral situat în plexul celiac, lingă originea arterei celiace (1). ~ **cervical uterin,** Ganglionul Frankenhäuser, vezi Frankenhäuser. **Ganglia cervicalia.** Ganglioni (în număr de 2—3) situați în lanțul simpatic al gîtului și denumiți după topografie: *ganglion cervicale superius ganglion cervicale medium*, care uneori este absent și *ganglion cervicothoracicum* (*stellatum*), denumit și ganglionul stelat (1). ~ **ciliare,** ganglion nervos situat în partea posterioară a orbitei pe fața externă a nervului optic și de la care pornesc fibrele parasimpatice postganglionare la mușchiul ciliar și la mușchiul constrictor al irisului (1). ~ **coccigian,** ganglion terminal format din fuziunea terminației caudale a trunchiului simpatic de pe ambele părți și care este situat în fața osului coccis (1). ~ **colateral,** sin.: *Ganglion prevertebral*, ganglion al sistemului nervos simpatic, localizat în plexurile nervoase mezenterice din jurul aortei abdominale și a ramurilor sale viscerale (1). **Ganglioni enterici.** Ganglioni mici ai plexurilor mienteric și submucos ale intestinului (1). ~ **geniculi,** ganglion senzitiv al nervului *intermedius*, situat în genunchiul nervului facial, în canalul facial al osului temporal (1). ~ **habenulae,** termen vechi pentru nucleul habenular (1). ~ **hipogastrici,** *Ganglia pelvina*. ~ **impar,** *Ganglion celiacum*. ~ **inferius nervi glossopharyngei,** sin.: *Ganglionul Andersch*, *Ganglion petrosum nervi glossopharyngei*, ganglion senzorial inferior al nervului glosofaringian, localizat într-o depresiune, la orificiul inferior al găurii jugulare (1). ~ **inferius nervi vagi,** sin.: *Ganglion nodosum nervi vagi*, ganglionul inferior (plexiform) al nervului vag situat inferior de exobaza craniului (1). **Ganglia intermedia trunci sympathici.** Ganglioni aflați pe ramurile comunicante ale trunchiurilor simpatice cervicale și lombare și inconstant ale celor toracale și sacrale (1). ~ **interpedunculare,** *Nucleus interpeduncularis*. ~ **jugulare nervi vagi,** *Ganglion superius nervi vagi*. ~ **limfatic,** *Nodus lymphaticus*. **Ganglioni limfatici hipogastrici.** *Nodi lymphatici iliaci interni*. **Ganglia lumbalia trunci sympathici.** Ganglionii trunchiului simpatic lombar (1). ~ **mesentericum inferius,** ganglion simpatic extern sau colateral, situat în plexul mezenteric inferior, lingă aortă, la originea arterei mezenterice inferioare (1). ~ **mesentericum superius,** ganglion simpatic colateral, situat în plexul mezenteric superior, lingă originea arterei mezenterice superioare (1). ~ **nodosum nervi vagi,** *Ganglion inferius nervi vagi*. ~ **otic Arnold,** *Ganglion oticum*. ~ **oticum,** sin.: *Ganglionul otic Arnold*, ganglion așezat imediat sub *foramen ovale* a osului sfenoid, medial de nervul mandibular și de la care pleacă fibre parasimpatice postganglionare la glanda parotidă (1). ~ **paravertebral,** lanțul ganglionar al trunchiului simpatic; după localizare, ganglionii se grupează în cervicali, toracici (dorsali), lombari și sacrali (1). **Ganglia pelvina,** sin.: *Ganglioni hipogastrici*. Celule ganglionare localizate în plexul nervos pelvian (1). ~ **periferic,** *Ganglion terminale*. ~ **petrosum nervi glossopharyngei,** *Ganglion inferius nervi glossopharyngei*. **Ganglia phrenica.** Ganglion localizat la joncțiunea nervului frenic drept cu plexul frenic și care trimite fibre nervoase la vena cavă inferioară, glanda suprarenală dreaptă și plexul hepatic (1). **Ganglia plexum autonomicorum.** Grupuri de celule nervoase simpatice și parasimpatice situate în interiorul plexurilor autonome juxtaviscerale (1). ~ **prevertebral,** Ganglion colateral. ~ **pterygopalatinum,** sin.: *Ganglionul sfenopalatin Meckel*, *Ganglion sphenopalatinum*, ganglion situat în *fossa pterygopalatina* lingă *foramen sphenopalatinum* și de la care pleacă fibrele parasimpatice postganglionare la glanda lacrimală și la membrana mucoasă a nasului și palatului (1). ~ **rahidian,** *Ganglion spinale*. **Ganglia renalia,** sin.: *Ganglionul Hirschfeld*. Ganglioni situați în plexul renal, în special pe partea posterioară a pediculului (1). **Ganglia sacralia trunci sympathici.** Ganglionii lanțului simpatic sacral (1). ~ **semilunar,** *Ganglion celiacum*. ~ **semilunare gasseri,** Ganglionul Gasser, vezi Gasser. ~ **sfenopalatin Meckel,** *Ganglion pterygopalatinum*. ~ **solar,** *Ganglion celiacum*. ~ **sphenopalatinum,** *Ganglion pterygopalatinum*. ~ **spinale,** sin.: *Ganglion rahidian*, ganglion senzitiv situat pe rădăcina dorsală a nervului spinal (1). ~ **spiral Corti,** vezi Corti. ~ **spirale cochleae,** Ganglionul spiral Corti, vezi Corti. ~ **splanchnicum,** sin.: *Ganglionul Lobstein*, ganglion localizat în marele nerv splanhnic, lingă discul dintre vertebrele T_{11} și T_{12} (1). ~ **stelat,** *Ganglion cervicothoracicum* (*stellatum*), vezi *Ganglia cervicalia*. ~ **submandibulare,** sin.: *Ganglion submaxillare*, ganglion fuziform mic, care se găsește pe mușchiul hipoglos, deasupra părții profunde a glandei submaxilare și de la care pleacă fibrele parasimpatice postganglionare la glandele submandibulară și sublinguală (1). ~ **submaxillare,** *Ganglion submandibulare*. ~ **superius nervi glossopharyngei,** sin.: *Ganglionul Ehrenritter*, ganglionul superior al nervului glosofaringian, localizat în partea superioară a găurii jugulare (1). ~ **superius nervi vagi,** sin.: *Ganglion jugulare nervi vagi*, ganglionul superior al nervului vag, situat la nivelul găurii jugulare (1). **Ganglia sympathici.** Denumire pentru ganglionii sistemului nervos simpatic, inclusiv cei ai trunchiului simpatic, ganglionii colaterali și periferici sau terminali (1). **~ terminale,** sin.: *Ganglion periferic,* denumire atribuită ganglionilor simpatici mici, în special periferici (1). **Ganglia thoracalia.** *Ganglia thoracica trunci sympathici.* **Ganglia thoracica trunci sympathici,** sin.: *Ganglia thoracalia.* Ganglionii trunchiului simpatic toracic (1). **~ trigeminale,** Ganglionul Gasser, vezi Gasser. **Ganglia trunci sympathici.** Ganglionii lanțului simpatic laterovertebral (1). **~ tympanicum nervi glossopharyngei,** sin.: *Intumescentia tympanica,* ganglion al nervului timpanic care se găsește pe promontoriul urechii medii (1). **~ vertebrale,** ganglion mic situat pe trunchiul care unește ganglionul cervical inferior sau cervicotoracic cu ganglionul cervical mijlociu; are raport posterior cu artera vertebrală la intrarea acesteia în *foramen transversarium* a vertebrei C_6 (1). **~ vestibulocohlear,** Ganglion acustic.

Vezi și: Andersch, Auerbach, Bidder, Bochdaleck, Ehrenritter, Frankenhäuser, Froriep, Gasser, Gillete, Hirschfeld, Lobstein, Rosenmüller, Scarpa, Troisier, Valentin, Vrisberg.

Ganglioneurom (*ganglio-* + gr. *neuron* = nerv + *-oma*). Tumoare constituită din celule nervoase ganglionare adulte, rezultînd dintr-un viciu de dezvoltare (hamartom) (2). **~ malign,** formă de ganglioneurom întîlnită în ganglionii simpatici și în glandele suprarenale, caracterizată histologic prin prezența celulelor nediferențiate și atipice; are tendință redusă la creștere infiltrativă și metastaze (2).

Ganglionită (*ganglio-* + *-ită*). Inflamația unuia sau mai multor ganglioni nervoși anexați nervilor spinali sau cranieni. Etiologia este de obicei virotică (mai frecvent zosteriană) (27).

Ganglioplegie (*ganglio-* + gr. *plege* = lovitură), sin.: *Gangliolitic.* Substanță care împiedică în mod temporar transmiterea influxului nervos prin ganglionii vegetativi (13).

Gangliozide. Mucolipide.

Gangolphe, Louis. **Semnul ~,** în fracturile de col anatomic sau de col chirurgical al extremității superioare a osului humerus, mobilizarea brațului nu mobilizează și capul humeral și se percep crepitații prin frecarea fragmentelor (24).

Gangosa. Vezi Pian.

Gangrenă (lat. *gangraena*). Necroză a unei porțiuni mai mult sau mai puțin întinse dintr-un țesut, care se elimină, purtînd numele de sfacel sau, la nivelul osului, de sechestru; poate fi consecința unor tulburări de circulație, de troficitate nervoasă a unor procese infecțioase (microbi anaerobi) sau a acțiunii caustice a unei substanțe chimice (2). **~ prin acțiune chimică,** gangrenă produsă prin acțiunea caustică a unei substanțe chimice (arsură chimică) (11). **~ prin acțiune termică,** gangrenă produsă prin tulburările vasculare cauzate de căldură sau de frigul excesiv (11). **~ angioneurotică,** gangrenă spontană, întîlnită în special în regiunile reci, datorită unui proces de tromboză arterială și venoasă (32). **~ angiosclerоasă** (Friedländer-Winivarter), formă de gangrenă asemănătoare celei aterosclerotice, de care se deosebește prin interesarea vîrstei tinere (forme zise precoce); prezintă ca leziune caracteristică o endarterită obliterantă, care se complică frecvent cu o endoflebită (2). **~ prin arterită cronică,** sin.: *Gangrenă presenilă, Gangrenă senilă,* gangrenă consecutivă unei obliterări arteriale, datorită arteriosclerozei sau ateromului (11). **~aterosclerotică,** gangrenă întîlnită mai frecvent la bărbați, în special la marii fumători și la obezi; prezintă ca simptome prodromale o claudicație intermitentă prin reducerea debitului sanguin arterial al membrelor inferioare (2). **~ prin compresiune vasculară,** gangrenă produsă prin compresiunea prelungită a vaselor dintr-o regiune (11). **~ cutanată,** mortificare a pielii care se poate realiza prin acțiunea directă a unor factori fizici, chimici sau mecanici, prin ischemia produsă de procese stenozante sau trombozante vasculare, prin acțiunea necrozantă a unor germeni, în special anaerobi (*B. racemosus, B. perfringens, B. gangrenae cutis Milian),* stafilococ , fuzospirili, streptococ. *Forme infecțioase cutanate primitive*: g. fulminantă a organelor genitale; g. vasculară benignă (Touraine); g. cutanată Milian; g. multiplă a copiilor (12). **~ cutanată Milian,** vezi Milian. **~ diabetică,** gangrenă complicînd unele cazuri de diabet, ca o consecință a procesului arteriosclerotic de însoțire (16). **~ prin embolie arterială,** gangrenă spontană datorită astupării unei artere printr-un embol pornit din cordul stîng, din aortă sau dintr-un sac anevrismal (11). **~ gazoasă,** infecție gravă a plăgilor, provocată de asocieri de germeni anaerobi (*Clostridium perfringens, Cl. oedematiens* vibrion septic, *Cl. histoliticum*) și aerobi (streptococi, stafilococi etc.), caracterizată clinic prin edem cu extensiune rapidă, necroză și sfacelare a țesuturilor, formare de gaze, exsudat serosanguinolent rău mirositor, stare de intoxicație gravă a organismului care duce la sfîrșit letal (8). **~ juvenilă,** Boala Bürger, vezi Bürger. **~ presenilă,** Gangrenă prin arterită cronică. **~ pulmonară,** pneumopatie nedelimitată, produsă de anaerobi, pe un fond de hipoergie; poate fi o complicație în cursul unei pneumonii sau poate fi hematogenă, apărînd consecutiv unei embolii septice produse în cursul unei infecţii puerperale (2, 10). **~ pulpară dentară,** afecţiune stomatologică, complicaţie a cariei dentare în care ţesutul pulpar se necrozează prin infectare cu o floră variată, în care predomină germenii anaerobi. În cazurile necomplicate, procesul rămîne cantonat la pulpa coronară şi radiculară; în cele complicate, procesul se extinde la ţesuturile parodontale apicale (38). **~ simetrică a extremităţilor,** Boala Raynaud, vezi Raynaud. **~ senilă,** Gangrenă prin arterită cronică. **~ trofică,** sin.: *Trofoneuroză necrotică*, gangrenă datorită leziunilor nervilor periferici sau măduvei spinării (2). **~ prin trombangeită,** gangrenă produsă printr-o tromboză arterială datorită unei leziuni a endarterei (11). **~ umedă,** formă de gangrenă însoţită de edeme ale escarelor, în legătură cu oprirea circulaţiei venoase în acelaşi timp cu cea arterială, ceea ce determină o transsudaţie seroasă de stază; ţesuturile mortificate şi infectate se tumefiază, capătă culoare neagră-violacee cu putrefacţie intensă, miros pestilenţial şi aspect umed, „putrid" (2; 11). **~ uscată,** sin.: *Mumificare*, formă de gangrenă cu aspect mumificat şi delimitare netă, care apare ca o urmare a diminuării progresive a aportului sanguin, consecinţă a unei obliterări arteriale (arterită obliterantă); calea venoasă rămîne permeabilă, ceea ce determină aspectul uscat al leziunii; culoarea neagră a ţesuturilor provine din transformarea pigmentului hematic în sulfat de fier (2). **~ uterină,** mortificare a ţesutului uterin din cauza unei infecţii grave cu germeni anaerobi, foarte virulenţi (18).

Ganser, Siegbert Joseph, 1853–1931. **Comisura ~,** sin.: *Decusaţia hipotalamică anterioară*, mănunchi de fibre nervoase situate dorsal faţă de comisura Meynert, formate în parte de fibrele palidohipotalamice şi care leagă cele două regiuni hipotalamice (1). **Sindromul ~,** tip de stare crepusculară isterică, caracterizată prin răspunsuri cu conţinut ilogic, dar totdeauna legate de întrebarea pusă, al cărei sens este ignorat; se însoţeşte deseori de alte semne isterice (35).

Gant, Frederick James, 1825–1905. **Linia ~,** linie orizontală pe faţa externă a coapsei, care localizează baza marelui trohanter (24). **Osteotomia ~,** osteotomie subtrohanteriană a femurului în ankilozele şoldului (24).

Ganter, M. **Metoda ~,** hiperemierea unui membru prin menţinerea timp de 5 minute a manşetei aparatului de tensiune la o presiune supramaximală (4).

Garcin, Raymond, **Sindromul ~,** sindrom caracterizat prin paralizii multiple progresive şi extensive, unilaterale, ale nervilor cranieni, determinat de tumori infiltrative ale regiunii rinofaringiene (27).

Garel, Jean, 1852–1931. **Semnul ~,** oscilaţii laterale ale laringelui, decelabile endoscopic în anevrismul aortei toracice (10).

Gargarism (neogr. *gargara* = gargară). Formă medicamentoasă lichidă, de obicei cu proprietăţi dezinfectante, destinată curăţirii gurii şi faringelui (14).

Gargoilism (lat. *gurgulio* = esofag, gîtlej). Sindromul Hurler. Vezi Hurler.

Garland, George Minot, 1848–1926. **Triunghiul ~,** triunghi sonor la percuţie, cu vîrful ascuţit în jos, întîlnit în pleurezii de partea afectată, între coloana vertebrală şi zona de matitate; dispariţia lui indică masivitatea revărsatului (34).

Garlock, N. **Incizia ~,** cale de acces abdominotoracică pentru abordarea chirurgicală a esofagului (11).

Garraud, R. **Sistematizarea ~,** sin.: *Sistematizare lobelonară*, sistem de împărţire a teritoriilor pulmonare preconizat de Garraud. Pentru fiecare plămîn se prevăd 4 teritorii lobelonare: *culmen, cuneus, gallea* şi *solum* (11).

Garré, Carl, 1857 – 1928. **Boala ~,** osteită ulceroasă nesupurativă a oaselor lungi (24).

Gartner, Hermann Treschow, 1785–1827. **Ductus epoophori longitudinalis gartneri,** *Ductus epoophori longitudinalis.*

Gärtner, Gustav, 1855–1937. **Fenomenul ~,** indicarea presiunii de la nivelul atriului drept prin gradul de umplere al venelor membrului superior plasat la diferite înălţimi (10).

Gasser, Conrad. **Boala ~,** sin.: *Eritroblastopenie acută*, sindrom anemic manifestat printr-o criză aplastică acută, produs printr-un blocaj tranzitoriu al diviziunii şi opririi maturaţiei proeritroblaştilor, datorit unor cauze toxicoalergice (infecţii, viroze, vermifuge) şi avînd un prognostic bun (33). **Sindromul ~,** sin.: *Sindromul hemolitic uremic*, insuficienţă renală acută produsă prin necroză corticală bilaterală, apărută în cadrul unui icter hemolitic grav (25).

Gasser, Johann Laurenz, 1723–1765. **Fontanela ~,** sin.: *Apterion*, fontanelă de formă triunghiulară-stelată, cu sediul la unirea osului temporal cu oasele parietal şi occipital (18). **Ganglionul ~,** sin.: *Ganglion semilunare gasseri, Ganglion trigeminale*, ganglion mare al rădăcinii senzoriale a nervului trigemen, de la care pleacă diviziunile oftalmică, maxilară şi mandibulară (1).

Gaster (gr. = stomac), sin.: *Stomac, Ventriculus.* 1. Cavitate internă de forma unui ventricul sau stomac (1). 2. Porţiune mai dilatată a tubului digestiv abdominal, cuprinsă între cardia şi pilor, ca o pungă turtită antero-posterior şi prezentînd o curbură mică superior şi o curbură mare inferior. Este alcătuit dintr-o mucoasă unistratificată, prezentînd cripte, mamelonări şi pliuri, o tunică musculară, o adventice şi un peritoneu (1).

Gasterophilus. *Gastrophilus.*

Gastralgie (*gastro-* + gr. *algos* = durere), sin. : *Gastrodinie.* Durere determinată de modificări patologice ale stomacului (16).

Gastrectazie (*gastro-* + gr. *ektasis* = dilataţie). Dilatarea stomacului (16).

Gastrectomie (*gastro-* + gr. *ektome* = excizie), sin. : *Rezecţie gastrică.* Rezecţie operatorie parţială sau totală a stomacului. În unele cazuri poate fi urmată de dereglări complexe în metabolismul proteinelor, fierului şi vitaminei B_{12} (11). ~ **cilindrică,** gastrectomie limitată, segmentară, cuprinzînd o porţiune a stomacului, de obicei antrul (11). ~ **în doi timpi,** tip de gastrectomie care se execută în două şedinţe operatorii : în prima se face gastroenterostomie şi în a doua se face rezecţia gastrică (11). ~ **inversată,** Gastrectomie Deloyers, vezi Deloyers. ~ **parţială,** gastrectomie prin care se rezecă o porţiune a stomacului, anastomozîndu-se între ele cele două suprafeţe de secţiune rămase (11). ~ **subcardială,** Gastrectomie subtotală. ~ **subtotală,** sin. : *Gastrectomie subcardială,* excizie chirurgicală a stomacului, cu păstrarea cardiei şi a unui mic coleret din ţesut gastric (11). ~ **supracardială,** Gastrectomie totală. ~ **totală,** sin. : *Gastrectomie supracardială,* excizie chirurgicală a stomacului în totalitate, inclusiv cardia şi pilorul (11).

Vezi şi : Deloyers.

Gastrină. Hormon digestiv, cu compoziţie polipeptidică cunoscută, secretat de mucoasa antrală a stomacului, în urma excitării vagale sau alimentare ; ia parte importantă la procesul de secreţie gastrică, determinînd producerea de HCl în urma excitării celulelor parietale ale glandelor fundice gastrice (16).

Gastrită (*gastro-* + *-ită*). Afecţiune inflamatorie şi distrofică a stomacului, evoluînd acut sau cronic (16). ~ **acută,** formă de gastrită întîlnită de obicei în cursul unor boli infecţioase sau alergice ori în intoxicaţiile voluntare sau accidentale cu substanţe chimice (sodă caustică, acizi etc.) şi avînd debutul şi evoluţia acute ; anatomopatologic se caracterizează prin îngroşarea peretelui (hiperemie, edem, infiltrat leucocitar) şi depozite de mucus şi celule descuamate pe mucoasă (2 ; 16) ~ **catarală,** termen perimat, folosit pentru denumirea unor procese gastrice însoţite de o secreţie excesivă de mucus (16). ~ **cronică atrofică,** afecţiune distrofică a mucoasei gastrice cu reducerea sau dispariţia treptată a glandelor gastrice (clorhidropeptice în primul rînd) şi cu diminuarea sau dispariţia din secreţia gastrică a acidului clorhidric, pepsinei, factorului intrinsec ; mucoasa gastrică apare subţiată şi cu pliurile şterse (16). ~ **cronică atroficohipertrofică,** formă particulară a gastritei atrofice, în care mucoasa, cu caracter microscopic atrofic, prezintă pliuri mari hipertrofice (macroscopice) (16). ~ **cronică superficială,** prima fază a gastritei cronice, caracterizată prin hipersecreţie mucoasă, exfolierea mucoasei şi infiltraţie inflamatorie submucoasă (16). ~ **erozivă,** gastrită acută descuamativă, cu mici ulceraţii superficiale, uneori cu caracter hemoragic (2). ~ **fibrinoasă,** formă anatomopatologică de gastrită acută cu exsudat fibrinos, realizînd pe suprafaţa mucoasei depozite de culoare cenuşie-murdară, avînd subiacent leziuni distrofice ale mucoasei mergînd pînă la necroză şi ulceraţii (2). ~ **flegmonoasă,** infiltraţie supurativă difuză interesînd în special submucoasa, progresînd de obicei şi în celelalte straturi, luînd un caracter disecant ; este produsă de o infecţie piogenă (streptococ sau stafilococ), ca infecţie secundară supraadăugată pe fondul unei leziuni ulceroase sau neoplazice ; rareori are caracter de infecţie primară, realizată probabil pe cale hematogenă (2). ~ **hipertrofică,** formă de gastrită cronică reprezentînd fazele incipiente ale bolii ; ca o consecinţă a acţiunilor iritative predomină hiperplazia mucoasei, care ia uneori aspectul unei gastrite adenomatoase (2). ~ **hipertrofică gigantă,** Boala Ménétrier, vezi Ménétrier. ~ **histaminică,** leziune experimentală produsă prin injecţii cu histamină, care intensifică secreţia de suc gastric prin intermediul sistemului nervos vegetativ, realizîndu-se modificări asemănătoare cu cele de gastrită (2). ~ **indurativă,** inflamaţie cronică a peretelui gastric cu hiperplazia ţesutului conjunctiv interstiţial al mucoasei, realizînd o îngroşare şi induraţie parţială ; uneori interesează întreg peretele gastric, cu micşorarea consecutivă a dimensiunilor cavităţii stomacului (microgastrie) (2). ~ **peptică,** gastrită apărută sub influenţa unei secreţii de suc gastric prea concentrat, mai ales în porţiunea pilorică a stomacului (2). ~ **polipoasă,** formă de gastrită atrofico-hipertrofică în care, adăugîndu-se degenerescenţa chistică a mucoasei, se realizează aspectul polipos al suprafeţei interne a stomacului (16). ~ **subacidă,** gastrită cronică atrofică cu reducerea acidităţii sucului gastric (2). ~ **ulceroasă,** gastrită caracterizată prin prezenţa de leziuni ulcerative, care rezultă din evoluţia unor eroziuni superficiale ; poate constitui punctul de plecare al ulcerului gastric (2).

Gastro- (gr. *gaster* = stomac). Element de compunere care introduce în termeni referirea la stomac (32).

Gastroacephalus (*gastro-* + *a-* + gr. *kephale* = cap). Gemen monstru în care unul din corpuri, lipsit de cap, este lipit de peretele abdominal al celuilalt (1).

Gastroanastomoză (*gastro-* + gr. *anastomosis* = comunicare, deschidere). Gastrogastrostomie.

Gastrocameră (*gastro-* + lat. *camera* = = cameră). Aparat fotografic minuscul, care introdus în stomac poate lua fotografii ale mucoasei gastrice în scop diagnostic (16).

Gastrocel (*gastro-* + gr. *koilos* = cavitate). *Archenteron.*

Gastrodiafanoscopie. Explorarea stomacului prin transparenţa pereţilor săi, produsă de sursa luminoasă a unui esogastroscop (11).

Gastrodializă (*gastro-* + gr. *dialysis* = separare). Dializă efectuată prin mucoasa gastrică (16).

Gastrodinie (*gastro-* + gr. *odyne* = durere). Gastralgie.

Gastrodiscoides. Gen de viermi paraziţi din familia *Gastrodiscidae*, clasa *Trematoda*. Specia tip este *Gastrodiscoides hominis* (sin. : *Gastrodiscus hominis*), parazit care, în unele regiuni din Asia, este întîlnit la om (31).

Gastroduodenită (*gastro-* + *duoden* + *-ită*). Afecţiune determinată de inflamaţia concomitentă a mucoasei gastrice şi duodenale ; în afara formelor primitive se întîlneşte şi în unele ulcere complicate, în afecţiunile căilor biliare, în unele parazitoze duodenale etc. (16).

Gastroduodenostomie (*gastro-* + *duoden* + gr. *stoma* = gură, deschidere). Crearea operatorie a unei anastomoze largi între stomac şi duoden, printr-o incizie în potcoavă la nivelul antrului (11). ~ **latero-terminală**, restabilirea continuităţii digestive după gastrectomie prin implantarea bontului duodenal la peretele posterior al bontului gastric (11). ~ **subpilorică**, Procedeul Villard, vezi Villard. ~ **termino-laterală**, Gastroduodenostomie Haberer, vezi Haberer. ~ **termino-terminală**, refacerea continuităţii digestive după gastrectomie prin anastomozarea termino-terminală a bontului duodenal la o porţiune din tranşa de secţiune gastrică (11).

Gastroenterită (*gastro-* + gr. *enteron* = intestin + *-ită*). Inflamaţia concomitentă a mucoasei gastrice şi intestinale (16).

Gastroenteroanastomoză (*gastro-* + gr. *enteron* = intestin + *anastomosis* = comunicare, deschidere), sin. : *Gastroenterostomie*. Crearea operatorie a unei anastomoze între stomac şi o ansă ileală (11).

Gastroenterocolită (*gastro-* + gr. *enteron* = intestin + *kolon* = intestin gros + *-ită*). Proces inflamator cuprinzînd mucoasa stomacului, intestinului subţire şi colonului (2).

Gastroenterologie (*gastro-* + gr. *enteron* = intestin + *logos* = ştiinţă). Ramură a medicinei care se ocupă cu aspectele normale şi patologice ale tubului digestiv şi ale anexelor sale (16).

Gastroenteroptoză (*gastro-* + gr. *enteron* = intestin + *ptosis* = cădere). Deplasarea în jos a stomacului şi intestinelor (16).

Gastroenterostomie (*gastro-* + gr. *enteron* = intestin + *stoma* = gură, deschidere). Gastroenteroanastomoză.

Gastroesofagită (*gastro-* + *esofag* + *-ită*). Inflamaţia mucoasei stomacului şi esofagului, de obicei ca urmare a ingestiei unor substanţe iritante sau caustice (2).

Gastrogastrostomie, sin. : *Gastroanastomoză*. Crearea operatorie a unei anastomoze între porţiunile cardială şi pilorică ale stomacului, operaţie folosită în cura chirurgicală a stomacului bilocular cu stenoză mediogastrică (11).

Gastrograf (*gastro-* + gr. *graphein* = a scrie). Instrument folosit pentru înregistrarea grafică a mişcărilor stomacului (16).

Gastrojejunostomie (*gastro-* + lat. *jejunum* = flămînd + gr. *stoma* = gură, deschidere). Crearea operatorie a unei anastomoze între stomac şi o ansă jejunală (11). ~ **anterioară**, crearea operatorie a unei anastomoze între faţa anterioară a stomacului şi o ansă jejunală (11). ~ **latero-laterală**, refacerea continuităţii digestive după gastrectomie, prin anastomozarea laterală a ansei jejunale la una din feţele stomacului (11). ~ **termino-laterală**, refacerea continuităţii digestive după gastrectomie, prin anastomozarea unei părţi sau a întregii tranşe de secţiune gastrică la faţa laterală a unei anse jejunale (11). ~ **în Y** , anastomoză gastrojejunală prin secţionarea ansei jejunale de anastomozat, anastomozarea capătului distal al acesteia la stomac şi anastomozarea capătului ei proximal în pîntecele celui distal (11).

Vezi şi : Goetze, Grasser.

Gastrolit (*gastro-* + gr. *lithos* = piatră), sin. : *Calcul gastric*. Concreţiune, de obicei calcară, formată în stomac (16).

Gastrolitiază. Prezenţa unuia sau mai multor calculi în stomac (16).

Gastromalacie (*gastro-* + gr. *malakia* = înmuiere). Înmuierea peretelui stomacului, proces de autodigestie postmortală, datorită acidităţii sucului gastric (23).

Gastromegalie (*gastro-* + gr. *megas* = mare). Stare caracterizată prin mărirea dimensiunilor stomacului (16).

Gastromelus (*gastro-* + gr. *melos* = extremitate). Monstru cu un membru accesor ataşat de abdomen (1).

Gastromenie (*gastro-* + gr. *meniaia* = menstruație). Hemoragie gastrică periodică, survenind ca o menstruație vicariantă (16).

Gastromicoză (*gastro-* + gr. *mykes* = ciupercă + *-oză*). Dezvoltarea unei micoze în stomac (16).

Gastromucoree (*gastro-* + lat. *mucus* = mucus + *rhoia* = curgere). Secreție excesivă de mucus în sucul gastric (16).

Gastroparalizie (*gastro-* + gr. *paralysis* = paralizie). Gastroplegie.

Gastropatie (*gastro-* + gr. *pathos* = boală). Termen generic pentru bolile de stomac (15).

Gastropexie (*gastro-* + gr. *pexis* = fixare). Metodă de cură operatorie în ptoza gastrică prin fixarea organului ptozat la una sau mai multe structuri anatomice rezistente din vecinătatea sa (11).

Gastrophilus, sin.: *Gasterophilus.* Gen de insectă dipteră din familia *Gastrophilidae,* clasa *Insecta.* *Specii mai importante:* *G. haemorroidalis* și *G. intestinalis.* Larvele acestora produc la ecvidee miaza intestinală, iar la om pot determina, în mod accidental, dermatita liniară (31).

Gastropiloroduodenojejunostomie. Crearea operatorie a unei anastomoze largi între stomac, pilor și duoden pe de o parte și o ansă jejunală, pe de altă parte (11).

Gastroplegie (*gastro-* + gr. *plege* = lovitură), sin.: *Gastroparalizie.* Paralizie a stomacului, cu dilatație consecutivă, care poate să apară ca o complicație periculoasă în urma unor intervenții chirurgicale pe abdomen (2).

Gastroplicatură (*gastro-* + lat. *plica* = cută). Plicaturarea operatorie a pereților stomacului în vederea diminuării cavității acestuia (11).

Gastropor (*gastro-* + gr. *poros* = trecere). Blastopor.

Gastroptoză (*gastro-* + gr. *ptosis* = cădere). Coborîrea stomacului din poziția normală în abdomenul inferior, datorită, de cele mai multe ori, laxității epiploonului și hipotoniei peretelui abdominal, survenind în cursul slăbirii importante în greutate (16).

Gastrorafie (*gastro-* + gr. *rhaphe* = sutură). Sutură operatorie a stomacului după o plagă accidentală sau operatorie sau după o perforație patologică (11).

Gastroragie (*gastro-* + gr. *rhegnynai* = a curge). Hemoragie produsă prin sîngerarea vaselor stomacului în cavitatea gastrică (11).

Gastroree (*gastro-* + gr. *rhoia* = curgere). Secreție excesivă de suc gastric (16).

Gastroschizis (*gastro-* + gr. *schisis* = diviziune). *Celosoma.*

Gastroscop. Instrument înzestrat cu o sursă luminoasă și un sistem de prisme și lentile pentru transmisia imaginii intragastrice, folosit pentru examinarea interiorului stomacului (16).

Gastroscopie (*gastro-* + gr. *skopein* = a vedea). Examinarea cavității stomacului cu ajutorul unui gastroscop (11).

Gastrospasm (*gastro-* + gr. *spasmos* = spasm). Contracție spasmodică a pereților stomacului (15).

Gastrostomie (*gastro-* + gr. *stoma* = gură, deschidere). Deschiderea și fixarea operatorie a stomacului la piele, în scopul de a se permite alimentarea printr-o sondă, în cazul în care calea esofagiană este întreruptă (11). **~ indirectă** (Santy), procedeu de gastrostomie, în care sonda este introdusă în stomac la nivelul antrului, de unde este împinsă pînă în duoden (11). **~ cu traiect indirect,** gastrostomie în care între orificiul gastric de pătrundere și cel de ieșire al sondei există o porțiune în care sonda este tunelizată (prin 2—3 burse) în peretele gastric (11).

Gastroterapie (*gastro-* + gr. *therapeia* = tratament). Tratamentul anemiei megaloblastice cu extract de mucoasă gastrică de porc, care conține factorul intrinsec Castle. Recent, factorul intrinsec a fost izolat și se poate administra ca atare (19).

Gastrothoracopagus (*gastro-* + lat. *thorax* = piept + gr. *pagos* = care este fixat). Monstru format din 2 gemeni uniți prin torace și abdomen (1).

Gastrotomie (*gastro-* + gr. *tome* = tăiere). Deschidere operatorie a stomacului (11).

Gastrotonometrie (*gastro-* + gr. *tonos* = tensiune + *metron* = măsură). Măsurarea tensiunii intragastrice cu ajutorul insuflării de aer în stomac (15).

Gastrovolumetrie (*gastro-* + lat. *volumen* = volum + gr. *metron* = măsură). Măsurarea volumului cavității gastrice (15).

Gastroxie (*gastro-* + gr. *oxis* = acid). Aciditate excesivă a sucului gastric (15).

Gastrulă (*dim.* gr. *gaster* = stomac). Stadiul de dezvoltare al unui embrion, în care acesta este format din două pături celulare, ectodermul și endodermul primar și un intestin primitiv sau *archenteron* care se deschide la exterior prin blastopor (1).

Gatism (fr. *gâtisme*). Eliminarea fără control a urinii și a materiilor fecale la bolnavii paralitici, infirmi sau psihici, în stadiile mai avansate de boală (27).

Gatofilie (gr. *gatos* = pisică + *philein* = a iubi). Galeofilie.

Gatofobie (gr. *gatos* = pisică + *phobos* = frică). Galeofobie.

Gaucher, Philippe Charles, 1854–1918. **Boala ~,** boală din grupul tezaurismozelor cu caracter deseori familial, caracterizată prin acumularea în celulele reticulare și histiocitare din splină ficat, măduvă, ganglioni și alte organe a unui cerebrozid numit kerazină; se manifestă clinic prin hepatosplenomegalie, hiperplazia ganglionilor limfatici, pigmentare cutanată cu hemosiderină, osteoporoză, diateză hemoragică (trombocitopenie), tulburări psihice, hipertonie musculară de tip mai ales extrapiramidal; histopatologic se constată prezența celulelor caracteristice Gaucher (27; 33). **Celula ~,** celulă reticulară gigantă, cu nucleu mic, dens, de obicei excentric sau multinucleat și cu citoplasma structurată fibrilar, avînd aspectul caracteristic de „foi de ceapă", datorită depozitelor de kerazină. Este elementul caracteristic pentru boala Gaucher (19).

Gaudard. Operația ~, procedeu de cură a extrofiei vezicale, prin refacerea cavității vezicale și reconstituirea uretrei în 5 timpi operatori (11).

Gaură. 1. *Foramen.* 2. În sens figurativ, întreruperea unei continuități (32). **~ auscultatorie,** fenomen observat uneori în timpul determinării auscultatorii a tensiunii arteriale, în insuficiența aortică, și care constă dintr-o întrerupere scurtă a zgomotelor între maximă și minimă (10). **~ auscultatorie supraminimală,** fenomen de gaură auscultatorie apărînd cu 30 mm Hg deasupra minimei renale, în stenoza aortică (10). **~ condiliană,** *Canalis condylaris.* **~ condiliană anterioară,** *Canalis hypoglossi.* **~ de conjugare,** *Foramen intervertebrale.* **Găurile ischiatice.** Orificii situate între marginea laterală a sacrului și marginea posterioară a coxalului. Orificiul superior (*foramen ischiadicum majus*) este spațiul oval dintre ligamentul sacroischiatic mare, marea incisură ischiatică și ligamentul sacroischiatic mic; prin el trec: mușchiul piramidal, mănunchiul vasculonervos fesier superior, nervul ischiatic și femurocutanat posterior, vasele ischiatice și pachetul vasculonervos rușinos intern. Orificiul inferior (*foramen ischiadicum minus*) este spațiul cuprins între ligamentul sacroischiatic mare, ligamentul sacroischiatic mic și mica incisură ischiatică; prin el trec: mușchiul obturator intern și pachetul vasculonervos intern (care iese din bazin prin *foramen ischiadicum majus* și reintră prin *foramen ischiadicum minus* (1). **~ mentonieră,** *Foramen mentale.* **~ occipitală,** *Foramen magnum.* **~ ovală,** *Foramen ovale septi atriorum.* **~ palatină posterioară,** *Foramen palatinum majus.* **Găurile palatine accesorii.** *Foramina palatina minora.* **~ pterigoalară,** *Porus crotaphiticobuccinatorius.* **~ rotundă mică,** *Foramen spinosum.* **~ ruptă anterioară,** *Foramen lacerum.* **~ ruptă posterioară,** *Foramen jugulare.* **Găurile sacrale anterioare.** *Foramina sacralia pelvina.* **~ sfenopalatină,** *Foramen sphenopalatinum.* *Vezi și:* Luschka, Magendie, Monro, Vesalius.

Gauss, Johann Karl, 1777–1855. **Curbă ~,** vezi Distribuție gaussiană. **Unitate ~,** unitate de măsură a inducției magnetice. Se notează cu simbolul G (4).

Gavaj (fr. *gavage*). Hrănire cu ajutorul sondei gastrice (15).

Gavriliu, Dan. **Procedeul ~,** procedeu de esofagoplastie prin intermediul unui tub creat din marea curbură a stomacului, la care se asociază splenectomia în hil care, eliberînd marea curbură a stomacului de vasele ligamentului splenogastric, face posibilă ascensionarea tubului nou creat pînă la nivelul faringelui (11).

Gay-Lussac, Joseph Louis, 1778–1850. **Legea lui ~,** la presiune constantă, volumul unui gaz crește cu 1/273 din volumul său la 0°C, ori de cîte ori temperatura gazului urcă cu 1°C (5).

Gayet. Operația ~, sin.: *Nefrolitotomie în 2 timpi,* intervenție operatorie rezervată cazurilor grave cu pionefroză calculoasă, constînd din efectuarea într-un prim timp operator a unei nefrostomii de drenaj (cu ablația calculului care eventual s-ar prezenta în plagă) urmînd ca într-o altă ședință operatorie să se scoată calculii în totalitate (11).

Gayet-Wernicke, (Gayet, M.; Wernicke, Karl, 1848–1905). **Boala ~,** sin.: *Polioencefalita superioară hemoragică,* afecțiune determinată de leziuni cu caracter hemoragic, situate în partea superioară a trunchiului cerebral, periependimar, interesînd nucleii nervilor oculomotori; se atribuie unei carențe de vitamină B_1, cauzată mai frecvent de alcoolism (27).

Gaz. Termen general care desemnează starea de agregare a unui corp în care moleculele acestuia tind să ocupe întregul volum care le stă la dispoziție (5). **~ de apă,** gaz format prin trecerea vaporilor de apă peste cărbuni aprinși; conține aproximativ 40% oxid de carbon (23). **~ asfixiant,** gaz provenit din arderea incompletă a materiilor organice; conține 0,3–0,8% oxid de carbon (23). **~ de canal,** vezi Hidrogen sulfurat. **~ ilariant,** Protoxid de azot. **~ inert,** sin.: *Gaz nobil,* gaz inactiv din punct de vedere chimic (de ex. heliul, neonul etc.) (4). **Gaze de luptă.** Nume generic, desemnînd o serie de substanțe toxice întrebuințate în război, sub formă de gaz, fumuri și ceață, care, în contact cu organismele animale sau umane, neprotejate, produc leziuni sau chiar moartea (23). **~ muștar,** Yperită. **~ nobil,** Gaz inert.

Gaza. Aparatul ~, aparat pentru aplicarea extensiunii continue indirecte pe suprafaţa redusă, cu ajutorul unei ghetre de pîslă (24).

Gazdă (magh. *gazda*). În parazitologie, orice organism viu în care agenţii patogeni îşi pot desfăşura parţial sau total ciclul de dezvoltare, avînd o deosebită importanţă din punct de vedere epidemiologic (8). „**Gazdă de hoţi**". Comparaţie metaforică, sugestivă, atribuită unor focare infecţioase aparent tăcute, evoluînd fără simptome locale manifeste, dar generînd efecte morbide la distanţă, prin răspîndirea ocazională a germenilor patogeni găzduiţi la nivelul focarului (8). ~ **intermediară**, organism viu care se interpune în procesul de transmitere a unor boli infecţioase, jucînd uneori rolul de simplu transmiţător de germeni, cel mai adesea însă cu rol complex în multiplicarea, modificarea caracterelor de virulenţă, desfăşurarea unor faze de dezvoltare obligatorii ale agenţilor patogeni. Are o importanţă epidemiologică dovedită în parazitoze şi bolile transmise prin vectori (8).

Gazometru (fr. *gazomètre*). Dispozitiv folosit pentru măsurarea debitului unui gaz; este utilizat în fiziologie pentru măsurarea volumelor şi debitelor gazelor respiratorii (34).

Gălbenea. *Calendula officinalis.*

g-cal. Abreviere pentru calorie mică (4).

Gd. Simbolul gadoliniului (5).

Ge. Simbolul germaniului (5).

Gebauer, P. W. **Procedeul** ~, procedeu de plastie bronşică sau traheală, folosind grefonul de derm armat pentru repararea defectelor parţiale ale peretelui traheal sau bronşic (11).

Gee-Herter-Heubner (Gee, Samuel Jones, 1839–1911; Herter, Christian Archibald, 1865–1910; Heubner, Johann Otto L., 1843–1926). **Boala** ~, Celiachie.

Gefirofobie (gr. *gephyra* = pod + *phobos* = frică). Teama de a merge pe pod sau pe malul apelor (35).

Geiger-Müller (Geiger, Hans, 1882–1945; Müller, Walther). **Contorul** ~, instrument cu ajutorul căruia sînt decelate radiaţiile ionizante prin amplificare (5).

Geisoma (gr. *geison* = proeminenţă), sin.: *Geison*. Sprîncenele feţei sau creasta supraorbitală a cutiei craniene (1).

Geison (gr. = proeminenţă). *Geisoma*.

Gel (lat. *gelum* = îngheţ). Sistem coloidal uniform dispersat, prezentînd un anumit grad de elasticitate şi fiind obţinut prin precipitare, pornind de la o soluţie de coloid liofil (5).

Gelatină (fr. *gélatine*). Holoproteidă solubilă în apă caldă, necoagulabilă prin căldură, obţinută prin hidroliza parţială a colagenului din tendoane, cartilaje şi oase. Gelatina are valoare redusă, nu conţine triptofan, nici tirozină; nu precipită în prezenţa reactivului Esbach sau a acetatului de plumb, aşa cum precipită celelalte holoproteide. Gelatina este folosită ca hemostatic local şi general, ca substituent coloidal de plasmă şi ca excipient în unele forme farmaceutice (ovule) (5; 13).

Gélineau, Jean-Baptiste. **Boala** ~, vezi Narcolepsie.

Gellé, Marie Ernst, 1834–1923. **Proba** ~, mijloc pentru depistarea anchilozei stapedovestibulare, constînd din cercetarea conducerii osoase a unui sunet emis de un diapazon (128 sau 256 db.) plasat pe vertex sau pe mastoidă, în timpul exercitării unei presiuni pneumatice (cu o pară Polizer) în conductul auditiv extern. În mod normal, conducerea osoasă scade; în anchilioza stapedovestibulară nu se modifică (30). **Sindromul** ~, sindrom protuberanţial altern caracterizat prin tulburări auditive de partea leziunii şi hemipareză de partea opusă (27).

Gelotripsie (*geloză* + gr. *tripsis* = strivire). Strivirea — ca procedură de masaj — a induraţiilor musculare cunoscute şi sub numele de miogeloze (4).

Geloză. Gel obţinut prin dizolvarea în apă a agar-agarului, folosit la solidificarea mediilor de cultură bacteriologice (3).

Gemangiom (lat. *gemma* = mugur + *angiom*). Tumoare vasculară formată din celule embrionare (10).

Geminat (lat. *geminatus*). 1. În perechi, cuplat (1). 2. Dublu (1).

Gemistocit. Formă de astrocit; celulă rotundă, mare, cu citoplasma omogenă acidofilă, pală şi nucleul deplasat excentric, observată mai ales în unele condiţii neuropatologice, ca în aşa-numita astrocitoma gemistocitică (1).

-gen (gr. *gennan* = a produce). Sufix cu sensul de producere, naştere, generare (32).

Genalcaloid. Aminooxid de alcaloid cu acţiune foarte apropiată de aceea a alcaloidului de la care provine, dar cu toxicitate redusă (13).

Genă (gr. *gennan* = a produce). Unitate funcţională din molecula de acid dezoxiribonucleic, alcătuită din codoni cu o secvenţă particulară, care controlează (sau determină) sinteza unei proteine specifice. Gena nu pare să fie delimitată faţă de genele adiacente nici prin graniţe morfologice, nici prin grupări chimice particulare; delimitarea este dată de secvenţele codonilor, specifice pentru fiecare genă. Prin replicare enzimatică semiconservativă se formează dintr-o genă două copii identice; această proprietate stă la baza eredităţii, iar prin schimbări în secvenţa codonilor — mutaţie — se realizează schimbarea mesajului genetic (17). ~ **dominantă,** în celulele diploide, cromozomii omologi au în acelaşi locus alele diferite ale aceleiaşi gene. Acestea diferă între ele prin expresia fenotipică şi prin structura nucleotidică. În unele cazuri, numai o alelă determină expresia fenotipică. Gena, a cărei expresie fenotipică are loc în condiţia heterozigot, este numită dominantă, iar relaţia de dominanţă se explică prin aceea că numai segmentul molecular de ADN care corespunde genei dominante poate trece informaţia sa unui ARNm care va produce o proteină (17). ~ **holandrică,** genă locată pe cromozomul Y (3). ~ **letală,** genă care în stare homozigotă provoacă moartea organismului purtător (de ex. gena hemofiliei la om) (17). **Gene marker.** Gene alele care au o expresie fenotipică diferită (17). ~ **mutant,** genă care apare în urma unui proces mutaţional, spontan sau provocat, corespunzînd unei secvenţe incorecte de codoni, în comparaţie cu gena de tip sălbatic (17). ~ **operator,** Genă operatorie. ~ **operatorie,** sin.: *Genă operator, Operator,* element genetic care controlează acţiunea a două sau mai multe gene structurale, ligaturate de-a lungul cromozomului; este locul specific de acţiune a represorului (17). ~ **recesivă,** alela genei dominante, care nu se exprimă fenotipic în condiţia heterozigot. Pentru ca o genă recesivă să se poată exprima, este nevoie să se afle în doză dublă, adică în condiţia homozigot (17). ~ **reglatoare,** unitate funcţională a genomului, avînd proprietatea de a determina un factor citoplasmatic numit represor, care inhibează capacitatea de funcţionare a unei gene structurale date sau a unui grup de gene structurale dintr-un operon (17). ~ **„sex linked",** genă cuprinsă în grupele lincate ale cromozomului sexual (17). ~ **structurală,** secvenţă codonică care determină calitativ sinteza unei proteine specifice, prin intermediul unui acid ribonucleic mesager specific (17). ~ **de tip sălbatic,** genă cu o secvenţă corectă de codoni (17).

Gendrin. Semnul ~, sin.: *Semnul sallelei,* senzaţie de ţesut păstos, elastic, la tactul vaginal, în cazuri de *placenta praevia* (18).

Generaţie (lat. *generatio*). Acea parte dintr-o populaţie de indivizi (organisme unicelulare, pluricelulare sau celule de macroorganisme) definită în succesiunea ereditară de o grupare (generaţie) parentală de individualităţi şi eventual de o grupare (generaţie) progenă de individualităţi. Cu alte cuvinte, grupările din genetică numite generaţii implică o succesiune ereditară, o generaţie dată X avînd totdeauna o altă generaţie parentală din care a rezultat prin reproducere sexuată sau asexuată şi o generaţie progenă pentru care genereaţia X devine la rîndul ei parentală (17). ~ **filială primară,** prima generaţie rezultată dintr-o încrucişare a 2 parentali, diferenţiindu-se prin unul sau mai multe caractere. Toţi indivizii acestei generaţii sînt hibrizi, conţinînd pentru fiecare caracter cîte un determinant genetic de la fiecare parental (17). ~ **filială secundară,** generaţie rezultată din încrucişarea indivizilor rezultaţi din generaţia filială primară (17). ~ **parentală,** generaţie de indivizi care dă naştere la o nouă generaţie primară sau progenă într-o succesiune de generaţii (17).

Genetică (fr. *génétique*). Ştiinţa care cercetează regulile şi mecanismele care asigură stabilitatea caracterelor de-a lungul generaţiilor, precum şi variabilitatea lor. Are ca obiect de studiu aparatul genetic şi funcţiile acestuia — de ereditate, de variabilitate — şi funcţia de determinism genetic al caracterelor fenotipice (17). ~ **moleculară,** ramură a geneticii care studiază aparatul genetic din punct de vedere biochimic, imunologic şi infrastructural (17).

Genezerină. Genalcaloid mai puţin toxic decît ezerina; este întrebuinţată în special sub formă de salicilat pentru diminuarea presiunii intraoculare în glaucom (13).

Genhiosciamină. Aminooxid al hiosciaminei cu aceleaşi însuşiri parasimpatolitice, sedative şi analgezice; este activ în parkinsonism (13).

Genicular (lat. *geniculum* = genunchi). Aparţinînd articulaţiei genunchiului (1).

Geniculat (lat. *geniculatus*). În anatomie, caracterul unei formaţiuni care prezintă o curbură bruscă (1).

Geniculum (lat. = genunchi mic). Formaţiune anatomică rotunjită, mică, corespunzînd curburii unui conduct sau nerv (1). ~ **canalis facialis,** cotul pe care îl face în traiectul său canalul facial şi la nivelul căruia se află *geniculum nervi facialis* (1). ~ **nervi facialis,** acea parte a nervului facial care la nivelul extremităţii laterale a meatului acustic intern se îndreaptă brusc postero-inferior; conţine la acest nivel ganglionul geniculat (1).

Genion (gr. *geneion* = bărbie). Punct situat în vîrful spinei mentale; dacă sînt prezente mai multe spine, punctul este localizat între acestea, în plan sagital (1).

Geniopharyngeus. Parte variabilă a muşchiului *genioglossus*, care se uneşte cu constrictorul superior al faringelui (1).

Genitalia (lat. *genitalis* = care creează, fecund). Organele de înmulţire. La mamifere, organele genitale masculine includ două testicule sau glande seminale cu canalele lor excretorii, veziculele seminale, prostata, penisul şi uretra. Organele genitale feminine includ vulva, vaginul, ovarele, tuba uterină şi uterul (1).

Genius epidemicus. 1. Teorie epidemiologică, susţinută între alţii de Sydenham, după care apariţia diverselor epidemii şi evoluţia acestora se află sub influenţa anumitor condiţii cosmice, atmosferice, care, în ansamblu, constituie „geniul epidemic'' (8). 2. Se referă la variaţia în severitate a unor epidemii, în special pe baza aprecierii letalităţii în raport cu condiţiile de virulenţă deosebită a agentului cauzal (8). 3. Varietate în simptomatologia clinică a unei boli în diverse epidemii (8).

Genius morbi. Simptomatologia esenţială, caracteristică, a unei boli (de ex. starea tifică pentru febra tifoidă) (8).

Genodermatoză (gr. *gennan* = a produce + *derma* = piele + *-oză*). Denumire generică pentru afecţiuni dermatologice congenitale (12). ~ **în cocardă Degos,** sin.: *Boala Degos*, vezi Genodermatoza eritematoscuamoasă variabilă. ~ **eritematoscuamoasă variabilă,** genodermatoză keratozică, caracterizată prin pete eritematoase, care îşi schimbă continuu forma, şi prin placarde keratozice fixe, mari, cu contururi geografice. Genodermatoza în cocardă Degos (sin.: *Boala Degos*) este o varietate însoţită de descuamare în centrul placardelor (12).

Genofobie (gr. *gennan* = a produce + *phobos* = frică). Frică morbidă faţă de activitatea sexuală (35).

Genom (gr. *gennan* = a produce + *-oma*). Totalitatea materialului genetic acumulat în genele unui set complementar de cromozomi (17). ~ **fagic,** material genetic care alcătuieşte unicul genom al bacteriofagului (17). ~ **pluricromozomal,** genom cu mai mult decît un cromozom în constituţia sa. Genomul uman are 23 cromozomi (17). ~ **profagic,** genom fagic integrat în sistemul de replicare a genomului celulei-gazdă. Integrarea se produce într-un locus specific unui fag dat şi este funcţională şi morfologică. Bacteriile care au integrat în genomul lor un genom fagic se numesc bacterii lizogene (17). ~ **unicromozomal,** genom format dintr-un singur cromozom (de ex. la bacterii şi la virusuri) (17).

Genonemă (gr. *gennan*=a produce+*nema*= urmă, tipar). Axonemă.

Genoscopolamină. Aminooxid al scopolaminei de 200 de ori mai puţin toxic; are acţiune parasimpatolitică, antisecretorie şi hipnoanalgezică, fiind folosit ca antiparkinsonian (13).

Genostricnină. Aminooxid al stricninei, de 200 de ori mai puţin toxic; stimulează şi tonifică sistemul nervos central, fiind folosit ca antidot în intoxicaţiile cu substanţe deprimante centrale (13).

Genotip (gr. *gennan*=a produce+*typos*= tip). Totalitatea materialului genetic acumulat în genele cromozomale sau suma genelor transmise de parentali acelui organism. La om, genotipul este format din 2 genomi pluricromozomali (17).

Gentiana lutea, sin.: *Ghenţură.* Plantă din familia *Gentianaceae*; rădăcina conţine principii amare (gentiopicrina şi amarogentina) şi coloranţi galbeni (gentizina, izogentizina, gentina); are acţiune excitantă a funcţiilor digestive, fiind folosit ca tonic amar şi aperitiv (13).

Genu (lat. = genunchi), sin.: *Genunchi.* 1. Regiune anatomică corespunzînd articulaţiei dintre femur şi tibie (1). 2. Structură anatomică geniculată (1). ~ **capsulae internae,** porţiunea capsulei interne care, în secţiune transversală, apare îndoită în unghi. Se găseşte acolo unde capsula întîlneşte cavitatea ventriculului lateral; corespunde trecerii braţului posterior în braţul anterior (1). ~ **corporis callosi,** extremitatea anterioară, îndoită în jos, a corpului calos, care se prelungeşte anterior cu *rostrum* şi posterior cu corpul acestuia (1). ~ **externuum nervi facialis,** curba nervului facial în jurul marginii externe a vestibulului urechii interne (1). ~ **flexus,** diformitate congenitală sau cîştigată (poliomielită, poliartrită cronică evolutivă etc.) a genunchiului, care se menţine flectat la un unghi oarecare, fără posibilitatea de a mai face activ sau pasiv extensiunea completă, din cauza instalării retracţiei ţesuturilor moi posterioare şi uneori chiar a diformităţilor osoase care s-au instalat (24). ~ **inferius,** *Flexura duodeni inferior.* ~ **internuum nervi facialis,** curbă în formă de C a părţii intracraniale a rădăcinii nervoase motorii a nervului facial în jurul nucleului nervului *abducens*; este produsă de o schimbare în poziţia nucleilor faciali şi *abducens*, în dezvoltare (1). ~ **recurvatum,** diformitate a genunchiului, datorită de obicei poliomielitei, a cărei sechelă este; constă din exagerarea extensiunii normale a genunchiului dincolo de 180°, prin laxitatea exagerată a capsulei şi ligamentelor posterioare (24). ~ **recurvatum congenital,** diformitate gravă caracterizată prin deformarea condililor femurali şi tibiali, la care se asociază lipsa sau hipoplazia rotulei; se însoţeşte de obicei şi de diformităţi ale altor segmente (24). ~ **superius,** *Flexura duodeni superior.* ~ **valgum,** diformitate a genunchiului, constînd din devierea axei gambei în afară faţă de axa femurului, astfel că ele fac un unghi obtuz deschis în afară. Cînd este bilaterală, bolnavul are picioarele în X, feţele interne ale genunchilor lipindu-se în poziţie de drepţi, în timp ce picioarele stau la distanţă unul de altul. Diformitatea poate fi congenitală (*genu valgum* esenţial) sau cîştigată (traumatisme, infecţii — tuberculoză, osteomielită, poliomielită — rahitism, diformităţi ale şoldului, picior plat etc.) (24). ~ **varum,** diformitate a genunchiului, constînd din devierea axei gambei înăuntru faţă de axa femurului, astfel că ele fac un unghi obtuz deschis înăuntru. Cînd este bilaterală, bolnavul are membrele inferioare în O, marginile interne ale picioarelor lipindu-se în poziţie de drepţi, în timp ce genunchii sînt la distanţă unul de altul (24).

Genu-cubital. Poziţie în care corpul este aşezat pe acelaşi plan, cu faţa în jos, pe 4 puncte: pe genunchi şi pe coate sau marginea cubitală a antebraţelor (4).

Genuflexiune (lat. *genu* = genunchi + *flexio* = îndoire). Exerciţiu de cultură fizică în care se execută lăsarea în jos a corpului prin îndoirea genunchilor pînă la limita lor articulară (24).

Genunchi (lat. *genu*). *Genu*. **~ balant,** sin.: *Genunchi lax*, genunchi instabil şi incapabil de mişcări active fie printr-o laxitate musculocapsuloligamentară excesivă (congenitală sau în urma unor traumatisme puternice), fie prin paralizia tuturor grupelor musculare (de obicei în poliomielită) (24). **~ lax,** Genunchi balant. **~ mecanic,** piesa care uneşte partea crurală cu cea gambieră la proteze sau aparate ortopedice şi care permite mişcarea celor două părţi una faţă de alta (24).

Genu-pectoral. Poziţie în care corpul este culcat cu faţa în jos, planul patului fiind atins de cei 2 genunchi şi piept (4).

Geo- (gr. *ge* = pămînt). Element de compunere care introduce în termeni referirea la pămînt, sol (32).

Geobiologie (*geo-* + gr. *bios* = viaţă + *logos* = ştiinţă). Biologia în condiţiile vieţii pe pămînt (4).

Geodă (*geo-* + gr. *eidos* = formă). Cavitate sferică (32). **~ osoasă,** sin.: *Carie osoasă*, *Lacună osoasă*, resorbţie lacunară centrală sau periferică a osului, care poate apărea într-un mare număr de afecţiuni (osteomielită, tuberculoză osoasă, artroze, osteopatii fibrochistice, xantomatoză, granulom eozinofil, condrom etc.) (24).

Geofagie (*geo-* + gr. *phagein* = a mînca), sin.: *Geotragie*. Obicei de a mînca pămînt, practicat de unele popoare primitive (16).

Geohelmintiaze. Boli produse de geohelminţi (20).

Geohelminţi (I. K. Skriabin). Viermi intestinali care îşi fac ciclul evolutiv în sol, ouăle eliminate evoluînd pînă la stadiul de ouă embrionate infestante. Din această categorie fac parte ascaridul şi tricocefalul. Tot geohelmint este şi *Ankilostoma duodenale*, care ajunge pe sol pînă la stadiul de larvă (20).

Geomedicină (*geo-* + lat. *medicina* = medicină). Studiul relaţiilor dintre starea de sănătate sau boală şi condiţiile geografice, ca parte distinctă a climei (4).

Geopatologie (*geo-* + *pathos* = boală + *logos* = ştiinţă). Studiul stărilor patologice provocate de condiţii telurice şi terestre (geofizice, geologice, geografice) (4).

Geophilus. Gen de miriapode. Specii mai importante: *G. cephalicus*, *G. electricus*, *G. similis* au corpul alungit, format din numeroase segmente şi cu numeroase picioare. Pot pătrunde accidental în fosele nazale, sinusurile feţei sau tubul digestiv determinînd, după localizare, diferite tulburări (31).

Georgescu, I. Metoda ~, metodă de conservare a transplantelor osoase, care sînt sterilizate la autoclav (24).

Georgescu, Petre. **Procedeul ~,** procedeu de cură a herniei inghinale, caracterizat prin paralelizarea tendonului conjugat cu arcada femurală obţinută prin transplantarea inserţiei tendonului conjunct şi a unei porţiuni din teaca şi muşchiul drept abdominal pe tuberculul pubian şi prin suprimarea traiectului inghinal, cordonul spermatic fiind transpus în spaţiul unghiular creat prin grosimea muşchiului drept anterior (11).

Geotaxie (*geo-* + *taxis* = ordine), sin.: *Geotropism*. Sensibilitatea protoplasmei la forţa de gravitaţie. Ea este negativă atunci cînd, de exemplu, protoplasma unui plasmoid tinde să se îndepărteze de planul solului şi pozitivă cînd ea se apropie de acest plan (4).

Geotermometru. Termometru pentru măsurarea temperaturii solului (20).

Geotragie (*geo-* = pămînt + *trogein* = a mesteca). Geofagie.

Geotrichum. Gen de levuri anascosporate din clasa *Adelomycete*. Specii mai des întîlnite la om: *G. beigeli* (sin.: *Trichosporon beigeli*), *G. candidum*, *G. immite* etc., agenţi patogeni pentru micoze variate profunde sau superficiale (12). **~ dermatitidis,** vezi *Coccidioides*.

Geotropism (*geo-* + *tropos* = întoarcere). Geotaxie.

Gérard-Marchand, P. **Fractură ~,** sin.: *Fractură Dupuytren a membrului superior*, fractură bistiloidiană a extremităţii inferioare a antebraţului (24).

Gerbasi, Michele. **Anemia ~,** anemie pseudopernicioasă, descrisă la sugarii alimentaţi natural în Sicilia şi Scandinavia, manifestată prin megaloblastoză, megalocitoză, glosită, hipoclorhidrie, simptome nervoase extrapiramidale (33).

Gerber. Centrifuga ~, aparat folosit la determinarea grăsimilor din lapte, bazat pe faptul că grăsimile cu greutate specifică mai mică rămîn mai la suprafaţă. Procentul de grăsimi din lapte se citeşte direct pe eprubeta de centrifugare (20).

Gerdy, Pierre Nicolas, 1797—1856. **Fontanela ~,** fontanelă inconstantă, situată între fontanela anterioară şi cea posterioară (18). **Fractură spiroidă ~,** Fractură helicoidală Gosselin, vezi Gosselin.

Gereologie (*gero-* + gr. *logos* = ştiinţă). Gerontologie.

Gerhardt, Carl Christian Jacob, 1833—1902. **Boala ~,** Eritromelalgie. **Fenomenul ~,** modificare a tonalităţii sunetului timpanic obţinut la percuţia unei cavităţi pulmonare ovale sau a unui hidropneumotorax, în funcţie de poziţia bolnavului. Deplasarea lichidului modifică diametrele camerei de rezonanţă; tonalitatea este joasă cînd diametrul se măreşte şi ridicată cînd diametrul se micşorează (34). **Sindromul ~,** sin.: *Paralizia dilatatorilor glotei,* afecţiune a centrilor bulbari care determină paralizia muşchilor dilatatori ai laringelui, ceea ce face ca, în timpul respiraţiei, corzile vocale să nu se poată depărta; ele se pot apropia însă în cursul fonaţiei (27; 30). **Triunghiul ~,** zonă de matitate la nivelul spaţiilor al II-lea—al III-lea intercostale stîngi, observată uneori în persistenţa canalului arterial, datorită dilataţiei arterei pulmonare (10).

Gerhardt, Charles Frédéric, 1816—1856. **Reacţia ~,** test de identificare în urină a acidului acetilacetic. Reacţia se bazează pe culoarea roşie aprinsă, pe care o dezvoltă acidul acetilacetic în prezenţa perclorurii ferice (la fierbere, culoarea dispare datorită procesului de decarboxilare a acidului acetilacetic, care îl transformă în acetonă) (5).

Geriatrie (*gero-* + gr. *iatrike* = medicină). Ramură a gerontologiei care se ocupă cu studiul aspectelor fiziopatologice ale vîrstei înaintate (15).

Gerlach, Joseph, von, 1820—1896. **Bureletul inelar ~,** *Anulus fibrocartilagineus tympani.* **Valvula ~,** *Valvula processus vermiformis.*

Gerlier, Felix, 1840—1914. **Boala ~,** sin.: *Vertij paralizant,* boală cu etiologie necunoscută, caracterizată prin atacuri paroxistice de vertije şi paralizie temporară a musculaturii voluntare a membrelor şi a unora din nervii cranieni (26).

Germaniu. Simbol Ge. Element semimetalic, bi- şi tetravalent, cu număr atomic 32 şi greutate atomică 72,60. Se găseşte în natură sub formă de combinaţii. Are o remarcabilă putere redresoare şi este folosit pentru fabricarea tranzistorilor, a aparatelor Radar etc. (5).

Germen (lat. *germen*). Element din care se poate dezvolta ceva (Dicţionarul limbii române moderne). **~ dentar,** invaginaţie în centrul mugurelui dentar, la început mică, apoi din ce în ce mai pronunţată, care dă diferitele forme de evoluţie embrionară a mugurelui dentar (38). **~ microbian,** termen generic folosit pentru desemnarea microorganismelor (3). **Germeni nitrificatori.** Floră nitrificatoare.

Germicid (*germen* + lat. *caedere* = a omorî). Care este capabil să omoare microorganismele patogene (14).

Germiduct (*germen* + lat. *ductus* = care conduce). Oviduct.

Germinoblast (lat. *germinare* = a începe să se dezvolte, a încolţi + *blastos* = germen) (Lennert). Adenoblast.

Gernez. Incizia ~, incizie externă pentru abordarea extremităţii inferioare a femurului. Situată între muşchiul crural şi tensorul fasciei lata permite abordarea condilului extern. Prelungită în sus, permite luxarea muşchiului cvadriceps şi aparatului rotulian înăuntru şi abordarea ambilor condili (marea incizie Gernez). Prelungită în jos şi înăuntru, spre rotulă, care se poate secţiona cu ferăstrăul Gigli, dă un acces larg asupra întregii extremităţi inferioare a femurului (incizie Gernez în undiţă) (24).

Gerngross. Reacţia ~, test de identificare a tirozinei, bazat pe reacţia de culoare (roşie) pe care o dă aminoacidul prin tratare la cald întîi cu soluţie alcoolică 0,1% de α-nitrozo-β-naftol şi apoi cu acid azotic 1,0% (5).

Gero- (gr. *geron* = bătrîn). Element de compunere care introduce în termeni referirea la bătrîni, bătrîneţe (32).

Gerodermie (*gero-* + gr. *derma* = piele). Modificări degenerative ale tegumentelor la bătrîni (4).

Geromarasm (*gero-* + gr. *marasmos*, de la *marainein* = a se veşteji). Marasm senil (35).

Geromorfism (*gero-* + gr. *morphe* = formă). Modificări de tip senil ale feţei (35).

Geronto- (gr. *geron*, *gerontos* = bătrîn). Element de compunere care introduce în termen referirea la bătrîneţe (32).

Gerontofilie (*geronto-* + gr. *philein* = a iubi). Perversiune constînd din atracţie sexuală faţă de persoane de vîrstă înaintată (35).

Gerontologie (*geronto-* + gr. *logos* = ştiinţă), sin.: *Gereologie.* Studiul stărilor normale şi patologice ale oamenilor vîrstnici sau în perioada de bătrîneţe, din punct de vedere biologic, social şi medical. Aspectele medicale ale gerontologiei sînt încorporate într-un capitol care poartă numele de geriatrie (4).

Gerontoxon (*geronto-* + gr. *toxon* = arc), sin.: *Arc cornean senil.* Opacitate circulară a corneei în jurul irisului, apărînd la persoane în vîrstă şi datorită unui proces de degenerare grăsoasă a ţesutului cornean (28).

Gerota, Dumitru, 1867—1939. **Capsula ~,** Fascia Gerota. **Fascia ~,** sin.: *Capsula Gerota,* *Fascia renală*, ţesutul conjunctiv care înconjură rinichiul. Există o pătură anterioară şi una posterioară, rinichiul şi grăsimea perirenală fiind situate între ele; cele două părţi formează o pungă fuzionînd deasupra, dedesubt şi lateral (1). **Metoda ~**, metodă de injectare a vaselor limfatice cu soluţie etilică sau cloroformică de albastru de Prusia (11).

Geroulanos. Procedeul ~, procedeu de cură a cavităţii reziduale după extirparea chistului hidatic pulmonar, prin pneumopexie şi drenajul cavităţii cu tub (11).

Gerson. Procedeul ~, procedeu de cură a incontinenţei de urină la femeie, prin torsionarea cu 180° a uretrei (11).

Gerstmann-Schilder (Gerstmann, Joseph; Schilder, Paul, 1886—1940). **Sindromul ~**, sindrom întîlnit în leziunile posterioare ale lobului parietal; este caracterizat prin agnozie digitală, acalculie spaţială (ignorarea plasării spaţiale a cifrelor în operaţiile matematice, cu imposibilitatea efectuării calculelor elementare), agrafie şi tulburări de schemă corporală (confuzie între partea dreaptă şi stîngă a corpului) (27).

Gersuny, O. Procedeul ~, procedeu de ureterocolostomie prin implantarea ureterelor în porţiunea distală a colonului sigmoid, care este secţionat şi închis deasupra anastomozei; capătul distal al colonului secţionat este coborît prerectal transsfincterian (11).

Gestaţie (lat. *gestatio*), sin.: *Graviditate*, *Graviditas*. Denumire dată perioadei de timp care se scurge din momentul fecundaţiei pînă la naştere (15).

Gestă (lat. *gestatio* = gestaţie). Atribut acordat unei femei care a fost sau este gravidă (18).

Gestoză (lat. *gestatio* = gestaţie + *-oză*), sin.: *Toxemie gravidică*, *Toxicoză de sarcină*. Denumire generică dată oricărei tulburări care evoluează în cadrul unei sarcini (18).

Geum urbanum, sin. *Cerenţel*. Plantă din familia *Rosaceae*; rizomii conţin materii tanate de natură pirogalică şi pirocatehinică şi un ulei esenţial bogat în eugenol; are acţiune astringentă şi este folosită sub formă de tinctură în stomatologie, pentru tratarea gingivitelor şi stomatitelor (13).

Gheară incizală. Prelungire verticală a croşetului dentar continuu, care îmbrăţişează interdentar muchia incizală a dinţilor frontali, în scopul transmiterii presiunii masticatorii asupra acestor dinţi şi uneori şi pentru imobilizarea lor (39).

Gheată ortopedică. Încălţăminte specială menită să dea unui picior deformat susţinerea normală în axa lui anatomică sau să suplinească o scurtare a membrului inferior (24).

Ghenţură. *Gentiana lutea.*

Ghirgolav. Operaţia ~, suspendarea capului humeral în luxaţia recidivantă de umăr cu o lanieră transfixiantă din *fascia lata* (24).

Giacomini. Frenulum ~, bandă de ţesut nervos situată între *uncus* şi *fascia dentata hippocampi* (1).

Giannuzzi, Giuseppe, 1839—1876. **Celulele ~**, sin.: *Celule semilunare*, celule seroase, care formează capsula terminală a tubului mucos din glandele mixte (1).

Gianotti-Crosti. Sindromul ~, sin.: *Acrodermatita eritematopapuloasă infantilă*, boală constînd dintr-o erupţie papuloasă, de cele mai multe ori simetrică, pe membrele inferioare, asociată cu purpură şi poliadenopatie moderată. Mucoasele sînt indemne. În sîngele periferic apar celule monocitoide bazofile atipice. Etiologia este neclarificată (probabil virus, infecţie de focar sau toxoplasmoză) (33).

Giardia. *Lamblia.*

Giardioză. Lambliază.

Gibbs-Thomson. Principiul ~, raportul dintre cantitatea de substanţă dizolvată pe fiecare cm² de suprafaţă de lichid şi energia superficială specifică; reducerea energiei specifice de suprafaţă are loc paralel cu creşterea conţinutului (prin absorbţie) substanţei tensioactivă la suprafaţa limită (6).

Gibert, Camille Melchior, 1797—1866. **Boala ~**, sin.: *Pitiriazis rozat Gibert*, *Pitiriazis rozaceu Gibert*, dermatoză eritematoscuamoasă de cauză necunoscută a trunchiului şi a treimii superioare a membrelor, caracterizată prin plăci diseminate, dintre care una este ceva mai mare (medalion) (12).

Gibney. Perispondilita ~, proces inflamator al musculaturii vertebrale (24).

Gibozitate (lat. *gibba* = cocoaşă). Diformitate a coloanei vertebrale constînd dintr-o cifoză cu arc scurt (24). **~ costală**, diformitate a hemitoracelui constînd din proeminenţa grilajului costal. Termenul este folosit prin analogie cu gibozitatea vertebrală (24). **~ pottică**, gibozitate datorită morbului Pott (24).

Gibson, George Alexander, 1854—1913. **Semnul ~**, sin.: *Suflul Gibson*, *Suflu de maşinărie*, suflu cardiac sistolic, aspru, uneori însoţit de freamăt, cu intensitate maximă în spaţiul al II-lea intercostal stîng, cu propagare în sus şi în spate, întîlnit în persistenţa canalului arterial (10). **Suflul ~**, Semnul Gibson.

Gibson. Incizia ~, incizie posterioară pentru abordarea articulaţiei coxofemurale. Porneşte de la unirea treimii posterioare cu treimea medie a crestei iliace, se îndreaptă spre marginea anterioară a marelui trohanter şi apoi distal în lungul şi puţin înaintea diafizei femurale (24).

Giemsa, Gustav, 1867—1948. **Reacţia ~,** în prezenţa reactivului Giemsa, organitele celulare ale leucocitelor se colorează diferenţiat: nucleii în violet, granulaţiile azurofile în roşu-violet, cele eozinofile în roşu-portocaliu, cele bazofile în albastru-negru; protoplasma neutrofilelor în roz, cea a limfocitelor şi monocitelor în albastru (5). **Soluţia ~,** soluţie colorantă utilizată mai ales în hematologie (coloraţia panoptică May-Grünwald-Giemsa), dar şi în bacteriologie (unele coloraţii speciale: nucleu, leptospire etc.), conţinînd: eozinat de azur de metilen 3 g, azur de metilen 0,8 g, glicerină neutră p.a. 250 ml, alcool metilic 200 ml (3).

Gierke, Edgar von, 1877—1945. **Boala ~,** vezi Glicogenoză.

Gifford, Harold, 1858—1929. **Semnul ~,** dificultatea de a întoarce pleoapa superioară în exoftalmie (28).

Gigant (gr. *giga*, *gigantos* = foarte mare imens). Hiperzom.

Gigantism. Dezvoltare anormală, caracterizată prin creşterea exagerată a corpului întreg sau a unor părţi ale sale, datorită secreţiei excesive de hormon somatotrop din hipofiza anterioară (15).

Gigantoblast (*gigant* + gr. *blastos* = germen), sin.: *Gigantocromoblast.* Eritroblast mare, nucleat (1).

Gigantocit (*gigant* + gr. *kytos* = celulă). Hematie anucleată mare (1).

Gigantocromoblast (*gigant* + gr. *chroma* = culoare + *blastos* = germen). Gigantoblast.

Gigantorhynchus. *Echinorhynchus.*

Gigli. Ferăstrăul ~, lanţ metalic zimţuit, cu cîte un mîner la fiecare capăt al lui, cu ajutorul căruia se taie osul printr-o mişcare dute-vino (24).

Gikiyami. Febră de şapte zile.

Gil-Vernet. Operaţia ~. 1. Procedeu de uretroplastie cu lambou vezical tubular, în care ureterul este trecut submucos în grosimea lamboului (11). 2. Procedeu de prostatectomie perineală printr-o perineotomie pararectală (11).

Gilbert, Nicolas Augustin, 1858—1927. **Sindromul ~,** vezi Icter familial.

Gilchrist, Thomas Casper, 1862—1927. **Boala ~,** Blastomicoză nord-americană.

Gilchristia. *Blastomyces.*

Gilford, Hastings, 1861—1941. **Sindromul ~,** Sindromul Hutchinson-Gilford, vezi Hutchinson-Gilford.

Gill, Arthur Bruce. **Operaţia ~,** artroriză posterioară a gleznei cu un fragment prelevat din calcaneu (24).

Gilles. Operaţia ~, osteoplastie de sprinceană cotiloidă, cu răsfrîngere în jos a unei părţi din corticala iliacă externă din imediata vecinătate şi umplerea unghiului creat cu grefoane recoltate din creasta iliacă (24).

Gilles de la Tourette, Georges, 1857—1904. **Boala ~,** sin.: *Boala ticurilor,* boală degenerativă, cu debut în copilărie şi adolescenţă, caracterizată prin mişcări involuntare şi stereotipe, cu caracter compulsiv la faţă, trunchi şi membre şi care se însoţesc, într-o etapă mai avansată, de tulburări psihice (coprolalie, ecolalie, ecokinezie) (35).

Gillete, Eugene Paulin, 1836—1886. **Ganglionii ~,** formaţiuni limfoide situate retrofaringian şi a căror inflamaţie se poate complica la copiii mici cu adenoflegmon şi fenomene obstructive aerodigestive grave (30).

Gillies, Harold Delf sir, 1882—1960. **Lamboul ~,** Lambou Filatov, vezi Filatov. **Sutura ~,** punct de sutură cutanată, în care firul este trecut oblic dinăuntru - în afară, intrînd şi ieşind pe marginea liniei de incizie şi cuprinzînd mai mult ţesut cutanat şi subcutanat în profunzime decît în suprafaţă (11).

Gillies-Frasser. Procedeul ~, procedeu de drenaj al ţesutului conjunctiv lax subcutanat, cu ajutorul lambourilor cutanate tubulare, în edemul cronic de origine limfatică (11).

Gillmor. Călăreţi ~, elemente protetice de retenţie — invizibile — pentru protezele mobile, substituind croşetele de aspect inestetic, nefizionomic. Se montează într-un şanţ al bazei protezei, încălecînd bara ce solidarizează elementele de agregare pe care se sprijină proteza mobilă (38).

Gilmann, T. **Acul ~,** ac pentru puncţie-biopsie prin aspiraţie cu lungimea de 140 mm, diametrul exterior de 2 mm şi cel interior de 1,5 mm; este fixat la un sistem de aspiraţie cu seringă (11).

Gimard, Martin. **Sindromul ~,** purpură acută febrilă a feţei, trunchiului şi membrelor inferioare, cu vezicule, noduli şi leziuni erozive (10).

Gimbernat, Antonio de, 1734—1816. **Ligamentul ~,** *Ligamentum lacunare.*

Gimnastică (gr. *gymnastike* = arta de a face exerciţii fizice). Complexe de exerciţii libere, cu aparate mobile (cercuri, haltere mici, măciuci, corzi etc.) sau la aparate (bară fixă, ladă, capră, cal cu mînere, paralele, bîrnă etc.) executate după o anumită metodă şi gradaţie cu scopul desăvîrşirii fizice (dezvoltare armonioasă, creşterea forţei, rezistenţei şi vitezei, perfecţionarea deprinderilor motorii) (24). **~ activă,** gimnastică medicală executată de bolnav prin contracţie tonică, uneori izometrică a propriei musculaturi (24). **~ arterială,** sin.: *Gimnastică vasculară,* procedee fizice pentru stimularea vasomotricităţii periferice prin tonificarea tunicii musculare a arterelor. Se folosesc aplicaţii succesive de căldură şi răceală, sub formă de comprese sau aer cald și gheață sau aer rece, sau duș scoțian (24). ~ **asimetrică,** gimnastică medicală în care mișcările se execută numai de o parte a trunchiului sau cu un singur membru, cu scopul de a corecta deficiențe asimetrice (scolioza, inegalitatea de membre etc.) (24). ~ **igienică,** gimnastică efectuată în mod preventiv, cu scopul de a păstra starea de sănătate (24). ~ **medicală,** gimnastică rațională, dirijată de cadre de specialitate, în scopul ameliorării anumitor funcții organice și combaterii unor deficiențe funcționale ; este de obicei individualizată la caz și axată într-o anumită direcție (24). ~ **ortopedică,** gimnastică medicală care are drept scop corectarea unei deficiențe fizice, cauză de diformitate, sau a unei diformități (24). ~ **pasivă,** gimnastică medicală care se face bolnavului de către o altă persoană sau printr-un aparat, fără contracție musculară activă, în scopul măririi amplitudinii articulare de mișcare sau în scopul elongării (24). ~ **respiratorie,** gimnastică medicală care are drept scop îmbunătățirea și educarea funcției respiratorii și, în mod secundar, dezvoltarea cutiei toracice (24). ~ **sub rezistență,** gimnastică în care mișcările sînt împiedicate sau frînate de către reeducator sau prin mijlocirea unor dispozitive sau aparate, obligînd mușchii să se contracte izometric (24). ~ **simetrică,** gimnastică medicală în care mișcările se execută egal cu membrele homolaterale (24). ~ **suedeză,** sistem de gimnastică preconizat de Per Henrik Ling și care stă la baza metodologiei gimnasticii medicale (24). ~ **vasculară,** Gimnastică arterială. ~ **vocală,** procedeu de terapeutică ortofonică prin care, cu ajutorul exercițiilor fonorespiratorii, se poate obține la profesioniștii vocali (cîntăreți, oratori) o adevărată amplificare a posibilităților și a calității emisiunii vocale (30).

Vezi și : Klapp.

Gimnofobie (gr. *gymnos* = descoperit + *phobos* = frică). Aversiune patologică pentru vederea corpului gol (35).

Gin-, gineco-, gino- (gr. *gyne, gynaikos* = femeie). Prefix care introduce în termenii compuși referirea la femeie sau la sexul feminin (32).

Ginandrie (Krafft-Ebing) (*gin-* + gr. *aner* = bărbat). Existența la femei a caracterelor sexuale secundare bărbătești (35).

Ginandroblastom (*gin-* + gr. *aner* = bărbat + *blastos* = germen + *-oma*). Tumoare cu potențialități ambisexuale, germitive sau hormonale (7).

Ginandroism (*gin-* + gr. *aner* = bărbat + *eidos* = formă). Formă de psdeudohermafroditism, în care caracterele sexuale secundare feminine coexistă cu un sex gonadic masculin (7).

Ginandromorfism (*gin-* + gr. *aner* = bărbat + *morphe* = formă). Pseudohermafroditism.

Gineco-(gr. *gyne, gynaikos* = femeie). Vezi Gin-.

Ginecofilie (*gineco-* + gr. *philein* = a iubi). Lesbianism.

Ginecografie (*gineco-* + gr. *graphein* = a scrie), sin. : *Radiopelvigrafie.* Tehnică radiologică de radiografiere a organelor genitale interne, executîndu-se concomitent histerosalpingografie și pneumoperitoneu (18).

Ginecologie (*gineco-* + gr. *logos* = știință). Disciplină medicală care se ocupă cu studiul patologiei aparatului genital feminin (18). ~ **infantilă,** ramură a ginecologiei care studiază aparatul genital la fetițe, în corelațiile sale neuroendocrine (18).

Ginecomastie (*gineco-* + gr. *mastos* = mamelă). Dezvoltare excesivă a glandelor mamare la bărbat, cu apariția de secreție lactată (15).

Ginecotomografie (*gineco-* + gr. *tome* = tăiere, secțiune + *graphein* = a scrie). Tehnică radiologică de tomografiere a organelor genitale interne (18).

Gineduct (*gin-* + lat. *ductus* = care conduce). Canalul paramezonefric (1).

Ginefobie (*gin.* + gr. *phobos* = frică), sin. : *Ginofobie.* Teamă patologică de femei (23).

Gingie (lat. *gingiva*). *Gingiva.* ~ **cimentată,** gingia acoperită de un strat de ciment, în vederea păstrării temporare a unei medicații antiinflamatorii (38). ~ **interproximală,** Papilă interdentară.

Gingiva (lat. = gingie), sin. : *Gingie.* Partea aderentă din mucoasa bucală, care acoperă creasta alveolară în jurul regiunii cervicale a dinților (38).

Gingivectomie (*gingie* + gr. *ektome* = excizie). Intervenție chirurgicală prin care se rezecă gingia inflamată peridentar (38).

Gingivită (*gingie* + *-ită*). Inflamația gingiei de cauze iritative, toxice sau infecțioase ; se manifestă prin congestie, secreție, sîngerare și, uneori, la copii, prin ulcerații la nivelul coletului dinților și al papilei interdentare (38). ~ **atrofică senilă,** retragerea degenerativă a gingiei de la coletul dinților în urma procesului de senescență tisulară (38). ~ **bismutică,** gingivită care poate apărea ca un accident în cursul tratamentului sifilisului cu preparate bismutice, mai ales la indivizii care nu respectă o igienă riguroasă a cavității bucale ; se manifestă printr-un lizereu bismutic, chenar de culoare cenușie-albăstruie, situat la nivelul inserției gingiei pe dinte și prin leziuni inflamatorii, erozive și chiar ulcerative ale mucoasei gingivale. În cazuri mai avansate se însoțește de fenomene de stomatită (2). ~ **catarală,** formă de gingivită acută datorită diferiților iritanți fizici sau chimici, caracterizată prin descuamarea celulelor epiteliale și un infiltrat inflamator granulocitar (2). ~ **gangrenoasă**, formă de gingivită provocată de germeni anaerobi și care apare de cele mai multe ori în urma traumatismelor provocate de dinții cariați; gingia, de culoare roșie-violacee, proemină în formă de perne printre dinți; poate duce la sfacelări de mucoasă gingivală, la denudări osoase și chiar la necroză osoasă (38). ~ **marginală simplă**, inflamație a gingiei în urma depozitelor de tartru dentar sau alte cauze iritative locale: obturații vicioase, coroane prost adaptate, inlayuri și onlayuri etc., complicate cu infecții acute sau cronice (38). ~ **mercurială**, gingivită care poate apărea ca un accident în cursul tratamentului sifilisului cu preparate mercuriale; eliminarea preparatelor mercuriale prin salivă poate duce la precipitarea unor săruri mercuriale, mai întîi la nivelul inserției gingiei pe dinte (lizereul mercurial) și apoi la inflamații gingivale culminînd prin sfacelarea marginii libere a acesteia, care se acoperă cu o magmă pultacee (2). ~ **saturninică**, gingivită caracterizată prin apariția de leziuni necrotice cu lizereu albăstrui, apărînd în intoxicația cronică cu săruri de plumb (2). ~ **scorbutică**, formă de gingivită care apare în cadrul sindromului hemoragipar de avitaminoză C; gingiile sîngerează ușor, se ulcerează și se acoperă cu depozite necrotice, care emană un miros fetid (2). ~ **ulceroasă**, sin.: *Gingivită ulceromembranoasă*, formă de gingivită care apare la persoane cu o igienă bucală defectuoasă, la nivelul ultimului molar, frontalilor inferiori sau la vîrful papilei interdentare. Începe printr-o ulcerație puțin profundă, care se întinde pe festonul gingival și care se acoperă cu un depozit gălbui-cenușiu; ulterior, papila se necrozează (38). ~ **ulceromembranoasă**, Gingivită ulceroasă.

Gingivoplastie (*gingie* + gr. *plassein* = a forma). Intervenție chirurgicală asupra gingiei, în vederea recuperării ei funcționale și parțial morfologice (38).

Gingivoragie (*gingie* + gr. *rhegnynai* = a curge). Sîngerare gingivală. În procesele inflamatorii acute ale gingiei, gingivoragia constituie un simptom comun și se manifestă prin hemoragii la traumatismele masticatorii, la cea mai mică atingere sau chiar spontan. Gingivoragiile sînt frecvente în bolile sistemului hematopoietic: leucoze, hemofilie, trombopenie sau avitaminoze (vitamina C) și intoxicații endo- și exogene (38).

Gingivostomatită (*gingie* + gr. *stoma* = gură + *-ită*). Inflamația mucoasei gingivale și a întregii mucoase bucale (38).

Ginglim (gr. *ginglymos* = balama). Articulație în formă de balama, în care unul din oase are o trohlee articulară, iar celălalt o suprafață scobită pe măsura trohleei (1).

Gino- (gr. *gyne, gynaikos* = femeie). Vezi *Gin-*.

Ginocit (*gino-* + gr. *kytos* = celulă). Termen vechi prin care se defineau elemente celulare considerate ca neavînd perete celular (1).

Ginofobie (*gino-* + gr. *phobos* = frică). Ginefobie.

Ginsburg-Kalinin. Tehnica ~, variantă a tehnicii reacției de fixare a complementului, prin executarea ei la rece (+2—+4°C) (22).

Ginseng. Vezi *Panax*.

Gips. $SO_4Ca.2H_2O$. Varietate de sulfat de calciu, care, prin amestecare cu o cantitate suficientă de apă, dă o pastă ce se întărește în cîteva minute; este folosit la confecționarea feșilor gipsate și în stomatologie ca material de luat amprente în vederea confecționării protezelor dentare (24; 38).

Giraldès. Organul ~, *Paradidymis*.

Girație (lat. *gyros* = cerc). Termen vechi pentru aranjamentul girilor pe emisfera cerebrală (1).

Girectomie (gr. *gyros* = cerc + *ektome* = excizie). Corticectomie girală.

Giroud. Micrometoda ~, tehnică de diagnostic al unor infecții pararickettsiene și rickettsiene, bazată pe aglutinare pe lamă a corpusculilor respectivi în contact cu serul specific (22).

Giruetă (fr. *girouette*). Dispozitiv utilizat în meteorologie pentru stabilirea direcției curenților de aer, constînd dintr-un sistem de palete continuate cu un indicator, care se rotesc în plan orizontal pe un ax așezat vertical; rotirea fiind produsă de vînt, indicatorul va indica direcția de unde bate vîntul (20).

Gitalină. Pulbere albă, amorfă, extrasă din frunzele de *Digitalis purpurea*. Este un derivat glicozidic constituit din agliconul gitaligenină și glucidul digitoxoză. Este folosit ca medicament cardiotonic (5).

Gîndire (magh. *gond* = gînd). Funcția superioară a creierului prin care se realizează reflectarea mijlocită, activă și generalizată a obiectelor și fenomenelor realității obiective și interacțiunea și interdependența lor cauzală (35).

Gît (sl. *veche glŭtŭ* = înghițitură). *Collum*. ~ **proconsular**, adenopatie cervicală importantă, însoțită de un proces inflamator periganglionar, cu tumefacție puternică în regiunea submaxilară și a feței, cu deformarea gîtului și cu oarecare fixare în extensiune a capului, întîlnită în special în difteria faringiană (8).

Gîtlej (sl. veche = *glŭtŭ* = înghițitură). *Fauces*.

Glabella (dim. lat. *glaber* = pleşuv). 1. Proeminenţă osoasă a osului frontal, care uneşte crestele supraorbitale (1). 2. Punct craniometric situat în planul sagital al osului frontal între arcadele superciliare (1).

Glandă (lat. *glandula*). *Glandula*. **∼ accesorie,** masă sau ţesut glandular separată de corpul principal al glandei, dar cu o structură similară (1). **Glande acide,** sin.: *Glande fundice, Glande peptice*. Glandele corpului şi porţiunii fundice a stomacului care secretă acid clorhidric (1). **∼ acinoasă,** sin.: *Glandă alveolară, Glandă saculară*, glandă a cărei porţiune secretorie este invaginată şi dilatată (1). **Glande acinotubulare.** Glande prevăzute atît cu elemente tubulare, cît şi cu elemente saculare (1). **Glande aducte.** Vezi Glande endocrine. **∼ albuminoasă,** *Glandula serosa*. **∼ alveolară,** *Glandă acinoasă*. **Glande anale.** *Glandulae circumanales*. **Glande apocrine.** Glande în care o parte a celulei este eliminată o dată cu secreţia, rămînînd intact nucleul şi cea mai mare parte din citoplasmă. Din această categorie sînt acele glande sudoripare care produc periodic o transpiraţie vîscoasă, cu un miros caracteristic. Ele sînt mari, ramificate, situate mai profund decît glandele sudoripare exocrine comune şi se găsesc în ariile axilară, mamară, anală şi genitală. Funcţia lor exactă nu este cunoscută, dar activitatea lor este corelată cu producerea de hormoni sexuali (1). **Glande aritenoide.** Glande mixte observate în număr mare în lungul marginii posterioare a pliului ariepiglotic, în faţa cartilajelor aritenoide (1). **Glande cardiace.** 1. Glande ale cardiei stomacului (1). 2. Glande tubulare ramificate ale extremităţii inferioare a esofagului (1). **Glande cefalice.** Cele două glande care se deschid în capsula bucală şi secretă un lichid anticoagulant la *Ancylostoma deuodenale* (31). **Glande ceruminoase.** Glande sudoripare ale meatului auditiv extern, care secretă componenta apoasă a cerumenului (1). **Glande citogenice.** Glande producătoare de celule vii, cum sînt testiculul şi ovarul (1). **∼ coccigiană,** *Glomus coccygeum*. **∼ cochilieră,** sin.: *Glanda cojii*, în parazitologie, porţiunea iniţială a uterului la unii paraziţi din ordinul distomienilor, care înconjurată de numeroase celule glandulare are funcţia de a secreta în parte coaja oului (31). **∼ cojii,** Glandă cochilieră. **∼ compusă,** glandă exocrină — tubuloasă sau acinoasă — care prezintă un sistem ramificat de canale (1). **Glande eccrine.** Glande sudoripare mici distribuite pe toată suprafaţa corpului uman. Histologic, ele sînt glande merocrine tubulare încolăcite, care secretă sudoare apoasă clară, cu rol important în termoreglare (1). **Glande endocrine,** sin.: *Glande incretorii, Glande cu secreţie internă*. Glande care îşi elimină substanţa hormonală direct în sînge, limfă sau alte componente ale mediului intern. Se mai numesc şi glande aducte sau închise (1). **∼ endoexocrină,** Glandă mixtă. **∼ epitelială,** grup de celule glandulare situate într-o pătură epitelială (1). **Glande exocrine.** Glande ale căror produse secretate sînt eliminate pe o suprafaţă epitelială (1). **Glande fundice.** Glande acide. **∼ germigenă,** denumire folosită pentru ovar, la diferite specii de paraziţi din clasa *Trematoda* sau *Cestoda* (31). **Glande haversiene.** Vezi Havers. **Glande holocrine.** Glande a căror funcţie secretorie se efectuează cu preţul alterării celulelor secretorii (de ex. glandele sebacee) (15). **Glande incretorii.** Glande endocrine. **∼ indiferentă,** vezi Gonadă. **Glande interstiţiale.** 1. Masă de celule epiteliale situată în medulara ovarului multor animale inferioare. La femeie, existenţa ei este îndoielnică. Termenul este folosit pentru celulele tecii hipertrofice din jurul periferiei foliculilor (1). 2. Vezi Leydig. **Glande intraepiteliale.** Grup mic de celule mucoase în interiorul unei pături epiteliale (1). **Glande linguale seroase.** Glandele Ebner. Vezi Ebner. **Glande merocrine.** Glande în care celulele secretorii îşi menţin integritatea în ciclurile succesive de activitate secretorie (1). **Glande miometriale.** Colecţie de celule conjunctive mari, cu aspect epitelioid, şi mastocite care apar între celulele musculare ale uterului unor animale şi anormal la femeie în mijlocul perioadei de sarcină. Ansamblul acestor elemente are aspectul unui ţesut interstiţial endocrin, asemănător cu acela din ovar şi din testicul (1). **∼ mixtă,** sin.: *Glandă endoexocrină*, glandă care elaborează atît secreţie endocrină, cît şi secreţie exocrină (15). **∼ mucipară,** *Glandula mucosa*. **Glande parauretrale,** sin.: *Glandele Skene, Tubii Skene*. Glande vestigiale, mici, care se deschid în peretele posterior al uretrei feminine; embriologic, acinii secretori ai glandei reprezintă omologul prostatei masculine (1). **Glande peptice.** Glande acide. **Glande perspiratorii.** *Gladulae sudoriferae*. **∼ pineală,** *Corpus pineale*. **∼ pituitară,** *Hypophysis*. **Glande profunde.** Glande care au porţiunea secretorie situată profund în membrana mucoasă sau chiar în tunica submucoasă (1). **Glande racemoase.** Glande compuse, alveolare sau tubuloalveolare (1). **∼ saculară,** Glandă acinoasă. **∼ salivară,** denumire generică pentru glandele care secretă saliva (1). **Glande cu secreţie internă.** Glande endocrine. **∼ seminală,** termen vechi pentru testicul (1). **Glande sexuale.** Termen vechi pentru gonade (1). **∼ simplă.** 1. Glandă alcătuită în întregime din celule secretorii, fără porţiuni conducătoare diferenţiate (1). 2. Glandă cu o porţiune terminală secretorie şi un canal neramificat (1).

Glande subcervicale. Glandele Albarran. Vezi Albarran. **Glande subtrigonale.** Glandele Homes. Vezi Homes. **Glande sudoripare.** *Glandulae sudoriferae.* **Glande superficiale.** Glande situate în întregime în limitele tunicii mucoase (1). **~ tubulară,** glandă secretorie avînd formă de tub sau cilindru (1). **~ tubuloalveolară,** glandă în care porţiunea terminală secretorie este tubulară şi alveolară; acestui grup îi aparţin cele mai multe din glandele exocrine mari (1). **~ unicelulară,** glandă formată dintr-o singură celulă (de ex. celula mucoasă este un tip de glandă unicelulară), dispusă printre elementele de acoperire mai ales ale tubului digestiv şi ale canalului traheobronşic (1).

Vezi şi: Albarran, Bartholin, Blandin, Bowman, Brunner, Cowper, Ebner, Fraenkel, Harderian, Havers, Home, Krause, Krause-Ciaccio, Lieberkühn, Littré, Luschka, Meibomius, Méry-Cowper, Moll, Morgagni, Naboth, Nuhn, Shambaugh, Skene, Tyson, Zeis.

Glandotrop (lat. *glandula* = glandă + gr. *tropos* = întoarcere). Cu acţiune asupra glandelor (1).

Glandula (lat. = glandă). Glandă. 1. Organ secretor cu structură şi funcţii diferenţiate. După locul de vărsare a produsului lor de secreţie, glandele se împart în endocrine (cu secreţie internă) şi exocrine (cu secreţie externă) (15). 2. Termen vechi pentru ganglionii limfatici (1). **Glandulae areolares mammae,** sin.: *Tuberculii Montgomery.* Glandele areolei din jurul mamelonului; au caractere intermediare între glandele mamare şi glandele sudoripare apocrine şi apar mai proeminente în timpul sarcinii şi lactaţiei (1). **Glandulae bronchiales.** 1. Glande mixte în membrana mucoasă a bronhiilor (1). 2. Lanţ de noduli limfatici situat în lungul bronhiilor (1). **Glandulae buccales.** Glande mixte ale membranei mucoase a obrazului (1). **~ bulbourethralis,** sin.: *Glandele Cowper, Glandele Méry-Cowper,* glandă tubulară, compusă, pereche, situată în diafragmul urogenital, anterior de glanda prostată, şi care se deschide în bulbul uretrei (1). **Glandulae cervicales uteri.** Glande mucoase aflate în membrana mucoasă a colului uterin (1). **Glandulae ciliares,** sin.: *Glandele Moll.* Glande sudoripare modificate ale pleoapelor (1). **Glandulae circumanales,** sin.: *Glande anale.* Glande mucoase din regiunea anală (1). **Glandulae conjunctivales.** Glandele Krause. Vezi Krause. **Glandulae cutis.** Glande ale pielii (1). **Glandulae duodenales,** sin.: *Glandele Brunner.* Glande mixte profunde ale primei părţi a duodenului (1). **Glandulae gastricae propriae.** Glandele stomacului incluzînd glandele cardiace, fundice şi pilorice (1). **Glandulae intestinales,** sin.: *Glandele Lieberkühn.* Denumire generică pentru glande tubulare drepte, simple ale mucoasei intestinale. După sediu se împart în *Glandulae intestinales intestini tenuis* (în intestinul subţire) şi *Glandulae intestinales intestini crassi* (în intestinul gros) (1). **Glandulae lacrimales accessoriae.** Grupuri mici de glande lacrimale situate alături de glanda principală (1). **~ lacrimalis,** denumire dată glandelor tubuloalveolare compuse care secretă lacrimile; situate în orbită într-o depresiune a osului frontal, ele au o porţiune orbitală (*pars orbitalis*) şi una palpebrală (*pars palpebralis*) (1). **Glandulae laryngeae.** Glandele mucoasei laringiene (1). **Glandulae linguales.** Glandele situate în mucoasa linguală (1). **Glandulae mammaria.** Glande care secretă lapte, aflate în ţesutul secretor al mamelei (1). **Glandulae molares,** sin.: *Glandulae retromolares.* Grup de glande bucale mixte, situat lîngă deschiderea canalului parotidian (1). **~ mucosa,** sin.: *Glandă mucipară,* glandă care secretă mucus (1). **Glandulae mucosae biliosae.** Glandele Luschka. Vezi Luschka. **Glandulae mucosae tunicae conjunctivae.** Glandele Krause. Vezi Krause. **Glandulae nasales,** Glandele mucoasei nazale (1). **Glandulae oesophageae.** Glandele mucoasei esofagiene (1). **Glandulae olfactoriae.** Glandele Bowman. Vezi Bowman. **Glandulae oris.** Glandele mucoasei bucale (1). **Glandulae palatinae.** Glandele mucoasei palatine (1). **~ parathyreoidea inferior,** glandă endocrină situată înapoia polului inferior al fiecărui lob tiroidian, importantă pentru metabolismul fosfocalcic (1). **~ parathyreoidea superior,** glandă endocrină situată posterior de polul superior al lobilor tiroidieni, importantă pentru metabolismul fosfocalcic (1). **~ parotis,** glandă salivară situată lîngă urechea externă, retromandibular; canalul său excretor (canalul Stenon) se deschide în vestibulul bucal în dreptul celui de al 2-lea molar superior (1). **~ parotis accesoris,** sin.: *Socia parotis,* grupuri de ţesut parotidian situate în afara sediului glandei principale (1). **Glandulae pelvis renalis.** Glandele din mucoasa pelvisului renal (1). **Glandulae pharyngeae.** Glandele mucoasei faringiene (1). **~ pituitaria,** *Hypophysis.* **Glandulae preputiales.** Glande sebacee din prepuţ (1). **Glandulae pyloricae.** Glandele mucoasei porţiunii pilorice a stomacului (1). **Glandulae retromolares.** *Glandulae molares.* **Glandulae sebaceae.** Glande care secretă sebum (1). **Glandulae sebaceae tunicae conjunctivalis.** Glandele sebacee ale conjunctivei bulbopalpebrale (1). **~ serosa,** sin.: *Glandă albuminoasă,* glandă care secretă un lichid albuminos, apos (1). **Glandulae sine ductibus.** Glande lipsite de canal sau glande endocrine, a căror secreţie se varsă în mediul intern sanguin (hemocrinie), limfatic (limfocrinie) sau interstiţial (interstiţiocrinie)

(1). ~ **sublingualis,** complex de glande salivare mici, situate în pliul sublingual al fiecărei jumătăţi a planşeului oral (1). ~ **submandibularis,** sin. : *Glandula submaxillaris,* glandă salivară mare, pereche, situată dedesubtul mandibulei (1). ~ **submaxillaris,** *Glandula submandibularis.* **Glandulae sudoriferae,** sin. : *Glande perspiratorii, Glande sudoripare.* Glande tubulare încolăcite ale pielii, care produc şi elimină sudoarea (1). **Glandulae suprarenales accessoriae.** Noduli de ţesut suprarenal situaţi în aria periglandulară, perirenală, lombară sau pelviană (1). ~ **suprarenalis,** glandă endocrină localizată imediat deasupra polului superior al rinichiului. Ea este formată din 2 porţiuni : o corticală (*cortex*) care elaborează hormonii steroizi, hormonii corticosuprarenali şi o medulară (*medulla* care elaborează epinefrina şi norepinefrina (1). **Glandulae tarsales meibomi,** sin. : *Glande Meibomius.* Glande sebacee situate în platoul tarsal al pleoapelor (1). ~ **thyreoidea,** sin. : *Tiroidă,* glandă endocrină situată în faţa traheei, formată din 2 lobi laterali uniţi printr-un istm. Este alcătuită din foliculi mărginiţi de epiteliu producător de substanţă coloidă hormonală (1). **Glandulae thyreoideae accessoriae.** Grupări de ţesut tiroidian aberant, situate în baza limbii, supraistmic, laterocervical, intramediastinal sau în ovar (1). **Glandulae tracheales.** Glandele mucoasei traheale (1). **Glandulae tubariae.** Glandele mucoasei trompei uterine (1). **Glandulae urethrales urethrae femininae.** Glande tubulare situate în mucoasa uretrei feminine (1). **Glandulae urethrales urethrae masculinae,** sin. : *Glandele Littré, Glandele Morgagni.* Glande tubulare, mici, ramificate, situate în mucoasa uretrei masculine (1). **Glandulae uterinae.** Glande ale endometrului care proliferează din fundurile rămase postmenstrual în pătura bazală; sînt hipertrofiate mai ales în faza foliculinicoprogesteronică (1). **Glandulae vestibulares.** Glande ale vestibulului vaginului. Se descriu : *glandula vestibularis major* (*Bartholini*), glande compuse, tubuloalveolare, cîte una pe fiecare perete lateral şi *glandulae vestibulares minores,* glande mucoase, tubulare, ramificate, mici, situate în jurul orificiului uretral (1).

Glans (lat. = ghindă). Corp conic din ţesut erectil, care formează terminaţia distală a clitorisului (*glans clitoridis*) sau a penisului (*glans penis*) (1).

Glanzmann, E. **Boala** ~, sin. : *Trombastenie hemoragică ereditară,* trombocitopatie ereditară, caracterizată printr-un defect enzimatic, care produce tulburări în aglutinarea trombocitelor. Timpul de sîngerare este normal, dar retracţia cheagului nu se produce (33).

Glanzmann-Naegeli (Glanzmann, Eduard; Naegeli, Otto). **Boala** ~, vezi Diateză hemoragică trombocitară.

Glanzmann-Saland. Sindromul ~, manifestare tardivă a difteriei maligne („Sindromul celei de a 50-a zi") cu miocardită gravă, colaps, paralizii, paloare, febră şi vărsături, determinată probabil de încetarea acţiunii protectoare a serului antidifteric după 30—35 zile (10).

Glas (sl. veche *glasŭ*). Voce.

Glaser, Johann Heinrich, 1629—1675. **Scizura** ~, *Fissura petrotympanica.*

Glasgow, William Carr, 1845—1907. **Semnul** ~, zgomot sistolic perceput la nivelul arterei brahiale în anevrismul latent al aortei (10).

Glatzel. Oglinda ~, placă metalică utilizată pentru a observa comparativ capacitatea respiratorie pe ambele fose nazale (30).

Glaubach. Fenomenul ~, şoc mortal la şoareci provocat prin administrarea simultană de papaverină şi sulfamide (analog şocului anafilactic) (34).

Glauber, Johann Rudolf, 1604—1668. **Sare** ~, sin. : *Sulfat de sodiu,* purgativ cu acţiune rapidă (3—4 ore), prin reţinerea osmotică a apei şi excitarea mecanoceptorilor mucoasei intestinale; este colecistokinetic şi coleretic uşor (13).

Glaucom (gr. *glaukos* = verde marin). Complex simptomatic ocular determinat de creşterea tensiunii intraoculare. Se manifestă esenţial prin hipertonia globului ocular, reducerea cîmpului vizual; în unele forme se asociază anestezie corneană, senzaţie de cercuri colorate la lumina artificială, cu scăderea treptată a vederii pînă la cecitate (28). ~ **absolut,** stadiul final al procesului glaucomatos, caracterizat prin atrofia retinei şi nervului optic, excavaţie totală a papilei nervului optic, cecitate completă şi definitivă (28). ~ **acut,** glaucom caracterizat prin creşterea mare a tensiunii intraoculare, durere vie, scăderea vederii, congestie în jurul corneei, edem cornean şi midriază (28). ~ **auricular,** glaucom asociat cu o mare creştere a presiunii intralabirintice (28). ~ **capsular,** glaucom realizat prin pseudoexfolierea capsulei; apare în bolile iriene degenerative cu depozite albe şi pigmentare pe cristaloidă şi faţa posterioară a corneei (28). ~ **compensat,** formă de glaucom în care tensiunea oculară este menţinută prin tratament în limite fiziologice (28). ~ **cronic simplu,** Glaucom cu unghi deschis. ~ **decompensat,** glaucom în care tensiunea oculară nu mai este menţinută în limite fiziologice prin tratament (28), ~ **facogenetic,** glaucom produs prin intumescenţa cristalinului în cursul evoluţiei cataractei (28). ~ **facolitic,** glaucom cauzat de o cataractă hipermatură (28). ~ **hemoragic,** glaucom care se asociază cu hemoragii retiniene (28). ~ **infantil,** sin.: *Buftalmie, Hidroftalmie,* glaucom care apare la nou-născut sau la copilul mic; se datorează unei tulburări congenitale de dezvoltare a căilor de drenaj al umorii apoase din unghiul camerei anterioare a ochiului; poate evolua cu tensiune moderată sau exagerată, în care caz, datorită elasticităţii scleroticii la copil, globul ocular se măreşte, dînd aspectul de ochi de bou (28). ~ **malign,** formă gravă de glaucom cu durere şi tensiune excesivă, care duce rapid la orbire (28). ~ **pigmentar,** glaucom produs prin astuparea canalelor trabeculare prin depozite masive de pigment deplasat din stroma iriană (28). ~ **primar,** glaucom care apare fără vreo leziune oculară preexistentă (28). ~ **secundar,** glaucom consecutiv unor leziuni oculare preexistente (28). ~ **cu unghi deschis,** sin.: *Glaucom cronic simplu,* glaucom în care unghiul iridocornean este permanent deschis (28). ~ **cu unghi închis,** glaucom în care unghiul camerei anterioare este permanent sau ocazional închis (28).

Gleich. Operaţia ~, procedeu chirurgical pentru cura piciorului plat, constînd din alungirea tendonului lui Ahile şi osteotomia frontală a calcaneului. Partea posterioară se deplasează inferior şi se fixează cu un cui (24).

Glénard, Frantz, 1848—1920. **Manevra** ~, metodă de explorare clinică a rinichiului prin palparea unimanuală a regiunii lombare (11).

Gleră (fr. *glaire,* din lat. *clarus* = clar). Termen adoptat din limba franceză pentru a desemna secreţia de mucus, exteriorizată prin colul uterin, care se produce în mod obişnuit în perioada de ovulaţie. Este alcalină şi favorizează vehicularea şi menţinerea în viaţă a spermatozoizilor (18). **Glere cervicale.** Produs de secreţie a glandelor epiteliului endocervical; în cursul ciclului menstrual suferă modificări periodice, specifice, în funcţie de succesiunea celor două influenţe hormonale majore (18).

Gliacit (gr. *glia* = clei + *kytos* = celulă). *Neuroglia.*

Glicemie (gr. *glykys* = dulce + *haima* = sînge). Conţinutul în glucoză al sîngelui. Valorile normale variază între 0,8 şi 1,3 $g^0/_{00}$ şi sînt menţinute în limite mai mult sau mai puţin constante printr-un mecanism glicoreglator neurohormonal. Atît deficitul (hipoglicemie), cît şi excesul (hiperglicemie) de glucoză generează o serie de tulburări nervoase şi metabolice generale (15).

Gliceride. Lipide ternare constituite prin esterificarea acizilor graşi cu glicerolul. Formează cea mai mare parte a grăsimilor animale de rezervă. În organismul uman, acizii graşi prezenţi în gliceride sînt: oleic (75 %), palmitic (19 %), stearic (5,5 %), linoleic (0,5 %), arahidonic (0,3 %) (5).

Glicerină, sin.: *Glicerol.* $CH_2(OH).CH(OH).CH_2OH$. Alcool aciclic neazotat. Cu acizii graşi formează gliceride, iar cu acizii fosforici glicerofosfaţi. În terapeutică este folosită ca topic emolient şi lubrefiant sau ca excipient pentru diverse forme terapeutice. În virusologie este întrebuinţată pentru conservarea fragmentelor de organe şi ţesuturi virulente la temperaturi joase, ca şi la conservarea şi atenuarea unor virusuri din componenţa unor vaccinuri (5; 13; 22).

Glicerofosfat. Esterul monofosforat al glicerinei, metabolit intermediar în sinteza grăsimilor şi catabolizarea hidraţilor de carbon. Sub formă de săruri de calciu şi sodiu se utilizează ca medicament în astenii, anemii, rahitism (5). ~ **de calciu,** sare de calciu a acidului glicerofosforic, obţinută din acid fosforic, fosfat de calciu şi glicerină; este folosit ca medicament tonic şi reconstituant în neurastenie, convalescenţă, surmenaj (14).

Glicerol. Glicerină.

Glicilglicină, sin.: *Acid aminoacetilaminoacetic.* Dipeptid simplu, a cărui hidroliză este realizată de o dipeptidază specifică, prezentă în ţesuturile animale, în plante şi la microorganisme (5).

Glicină, sin.: *Acid aminoacetic, Glicocol.* $H_2N.CH_2.COOH$. Aminoacid aciclic, prezent în numeroase proteine şi combinat cu acizii biliari (sub formă de glicocolat). Este sintetizat de organism la nivelul ficatului şi este folosit în procesele de detoxifiere prin conjugare; astfel, cu acidul benzoic formează acidul hipuric care se elimină pe cale renală (5).

Glicinurie. Eliminarea glicinei prin urină (15). ~ **ereditară simplă,** afecţiune familială foarte rară, datorită unui defect specific, determinat genetic, al reabsorbţiei tubulare de glicocol şi caracterizată prin glicinurie excesivă (aproximativ 1 g/zi), asociată eventual cu nefrolitiază (25).

Glico-, gluco- (gr. *glykys* = dulce). Element de compunere care introduce în termeni referirea la glucoză, zahăr (32).

Glicocol. Glicină.

Glicocolaţi. Săruri biliare ale acidului glicocolic, avînd rol important în emulsionarea grăsimilor (5).

Glicocolază. Enzimă de origine hepatică, care catalizează procesul de transformare a sterolilor în acizi biliari (acidul glicocolic) (5).

Glicocol-betaină. Betaină.

Glicogen $(C_6H_{10}O_5)_n$. Polimer de glucoză prezent în toate ţesuturile animale şi în special în ficat, unde formează adevărate depozite.

Este folosit de organism ca rezervă de glucoză, de unde aceasta este eliberată după nevoie (5).

Glicogeneză (*glicogen* + gr. *genesis* = naștere). Procesul de formare a glicogenului pe seama glucozei fosforilate (5).

Glicogenoliză (*glicogen* + gr. *lysis* = distrucție). Transformare a glicogenului în glucoză prin hidroliză (15).

Glicogenoză (*glicogen* + *-oză*). Tezaurismoză determinată de variate tipuri de enzimopatii congenitale, cu glicogen normal (tipurile I și al II-lea) sau patologic (tipurile al III-lea și al IV-lea): tipul I — prezintă un deficit de glucozo-6-fosfatază, fiind o formă hepatorenală (sin.: *Boala Gierke, Hepatonefromegalie glicogenică*); tipul al II-lea — glicogenoză generalizată, afectînd predominant mușchii și inima (cardiomegalie cu insuficiență rapidă), cu patogenie necunoscută; tipul al III-lea — datorit perturbării ,,enzimei debranșante'' (amilo-1,6-glucozidază) cu un glicogen cu ramificații scurte și cu leziuni hepatomusculare; tipul al IV-lea — prin tulburarea ,,enzimei branșante Q'' (amilo-1,4—1,6-transglucozidaza) cu un glicogen cu ramificații lungi și aspectul clinic al unei ciroze (10).

Glicoli. Alcooli dihidroxilici, de felul etilenglicolului, propilenglicolului și trietilenglicolului, folosiți în pulverizații pentru dezinfecția aerului din încăperi (14).

Glicolipide. Derivați glucidici ai lipidelor. În organismul uman se găsesc în concentrații importante în creier, sub formă de cerebrozide. Prin hidroliză liberează un acid gras, sfingozina, și un monozaharid. După tipul monozaharidului conținut se deosebesc: galactolipide, glucolipide etc. (5).

Glicoliză (gr. *glykys* = dulce + *lysis* = distrucție). Denumire generică dată proceselor degradative ale glucozei. Degradarea glucozei are loc în două faze: anaerobă și aerobă. Din degradarea anaerobă rezultă acid lactic, iar din cea aerobă, CO_2 și apă (15).

Gliconeogeneză (gr. *glykys* = dulce + *neos* = nou + *gennan* = a produce). Proces de formare a glucozei din proteine sau grăsimi (15).

Glicopenie (gr. *glykys* = dulce + *penia* = sărăcie), sin.: *Hipoglicemie.* Scăderea zahărului din sînge sub 0,7 $g^0/_{00}$. Poate fi de cauză fiziologică (hipoglicemie de foame) sau patologică (comă insulinică) (15).

Glicopexie (gr. *glykys* = dulce + *pexis* = fixare). Depunere a glicogenului în țesuturi (ficat, mușchi etc.) (15).

Glicoproteide. Proteide a căror grupare prostetică este formată dintr-un glucid de obicei aminat (sub formă de hexozamine). Dintre glucoproteide fac parte: mucoproteidele din cartilaje, cordonul ombilical, umoarea vitroasă; ovomucoidul; glicoproteidele serice; hormonii gonadotropi hipofizari; mucinele (secretate de un mare număr de mucoase); condroizii (din cartilaje și peretele arterial) (5).

Glicorahie. Valoarea concentrației glucozei în lichidul cefalorahidian. La subiecți sănătoși, în condiții fiziologice, glicorahia este de $0{,}6^0/_{00}$. Creșterea glicemiei duce la creșterea glicorahiei, între cele două concentrații existînd în mod obișnuit un raport constant (5).

Glicoreglare. Proces biologic care tinde să asigure constanța concentrației sanguine de glucoză (glicemia). Glicoreglarea are la origine un echilibru al secrețiilor hormonale antagoniste; insulina pe de o parte, contrainsulina, cortina și adrenalina pe de altă parte (5).

Glicozidaze, sin.: *Glucozidaze, Hexozidaze.* Enzime de tipul hidrolazelor, din grupa carbohidrazelor, care hidrolizează glicozidele și oligozaharidele. Sînt specifice pentru izomerii α și β ai glicozidelor (5).

Glicozidă. Compus de origine vegetală, care se scindează prin hidroliză într-o parte glucidică, formată din una sau mai multe monozaharide și o parte neglucidică, ,,aglicon''; are acțiune farmacodinamică specifică; de multe ori este toxică (13).

Glicozurie (gr. *glykys* = dulce + *ouron* = urină), sin.: *Dextrozurie, Glucozurie.* Valoarea concentrației glucozei în urină. La subiecți sănătoși, în condiții fiziologice, urina nu conține glucoză, deoarece aceasta se resoarbe la nivelul tubilor renali. În urină, glucoza apare numai în cazul existenței unor leziuni renale sau în cazul provocării unei hiperglicemii masive, care să depășească ,,pragul renal'' al glucozei (1,4—1,9 ‰) (5). ~ **adrenalinică,** glicozurie provocată de hiperglicemia tranzitorie consecutivă injectării subcutanate, intramusculare sau intravenoase de adrenalină sau eliberării unor cantități crescute de adrenalină (feocromocitom, *stress*, șoc) (25). ~ **alimentară,** glicozurie hiperglicemică consecutivă ingerării unei cantități excesive de glucide și datorită fie absorbției intestinale rapide a glucozei, fie reducerii parțiale a capacității tubulare maxime de reabsorbție a glucozei; unele forme de debut ale diabetului zaharat pot simula glicozuria alimentară (25). ~ **benignă,** Glicozurie renală. ~ **diabetică,** glicozurie hiperglicemică, intermitentă sau permanentă, provocată de diabetul zaharat (25). ~ **emoțională,** glicozurie tranzitorie declanșată de *stress*-uri emoționale și datorită hiperglicemiei produse de excesul de adrenalină și de glicocorticoizi (25). ~ **familială cu aminoacidurie,** Glicozurie-aminoacidurie familială. ~ **florizinică,** glicozurie renală produsă experimental prin administrare de florizină (25). ~ **de foame,**

glicozurie provocată la înfometaţi de reluarea alimentaţiei normale (25). ~ **gravidică,** glicozurie care apare la 15–25% din gravidele aparent normale (mai ales la primigeste şi în ultimul trimestru al sarcinii) printr-un mecanism probabil renal (reducerea capacităţii tubulare maxime de reabsorbţie a glucozei) (25). ~ **hiperglicemică,** glicozurie tranzitorie, intermitentă sau permanentă, consecutivă creşterii peste 1,60 g ‰ a glicemiei, produsă de: diabet zaharat, hipertiroidism, hiperpituitarism (acromegalie, boală Cushing), hipersuprarenalism (hiperplazie sau tumori ale corticosuprarenalei, feocromocitom, *stress*-uri fizice sau psihice), hipertensiune intracraniană ş.a. (25). ~ **nervoasă,** glicozurie experimentală, produsă de înţeparea bulbului prin planşeul ventriculului al IV-lea (25). ~ **normoglicemică,** Glicozurie renală. ~ **ortoglicemică,** glicozurie renală. ~ **pseudorenală,** glicozurie mixtă, renală şi alimentară (25). ~ **renală,** sin.: *Glicozurie benignă, Glicozurie normoglicemică, Glicozurie ortoglicemică,* glicozurie normoglicemică, datorită fie unei afecţiuni renale dobîndite care tulbură funcţia de reabsorbţie tubulară (pielonefrită, tubulopatii toxice ş.a.), fie unei incapacităţi congenitale elective a tubului renal de a reabsorbi glucoza (diabet renal glicozuric) (25). ~ **renală familială,** vezi Diabetul renal glicozuric. ~ **simulată,** glicozurie care se realizează fie prin adaos de lichide zaharate în urină, fie prin ingestia unor cantităţi mari de zahăr (200 g) în băuturi diuretice (23).

Glicozurie-aminoacidurie familială, sin.: *Glicozurie familială cu aminoacidurie.* Afecţiune tubulorenală ereditară, practic asimptomatică clinic, caracterizată prin asocierea unui diabet renal glicozuric cu hiperaminoacidurie globală de tip renal (în formele fruste ar putea fi prezentă numai hiperglicinuria); unii autori o consideră ca o formă incompletă de sindrom Fanconi-de Toni-Debré (25).

Glioblastom (gr. *glia* = clei + *blastos* = germen + *-oma*), sin.: *Spongioblastom multiform.* Cea mai obişnuită formă de gliom malign, care apare la vîrsta mijlocie în emisferele cerebrale, prezentînd o evoluţie rapidă; macroscopic este de consistenţă moale şi de culoare cenuşie, avînd zone hemoragice şi de necroză cu transformare chistică; microscopic prezintă un pleomorfism celular cu forme alungite sau rotunde (de unde şi denumirea de „multiform") şi uneori cu celule gigante multinucleate (2).

Gliofibromatoză (Carièrre-Hurrez) (gr. *glia* = clei + lat. *fibra* = fibră + *-oma* + *-oză*). Boala Recklinghausen. Vezi Recklinghausen.

Gliom (gr. *glia* = clei + *-oma*). Tumoare constituită din elemente nevroglice în toate stadiile de dezvoltare, avînd ca sediu de predilecţie sistemul nervos central sau retina; cele mai tinere au o evoluţie mai rapidă, sînt formate în special din celule şi conţin puţină nevroglie fibrilară; cele mature sînt bogate în nevroglie fibrilară şi cresc mai încet (2). ~ **gigantocelular,** glioblastom polimorf cu celule gigante (2). ~ **periferic,** *Neurinoma cutis.* ~ **retinian,** sin.: *Neuroepiteliom retinian, Retinoblastom, Retinocitom,* denumire improprie a tumorilor maligne ale retinei la copii, asemănătoare gliomului; aspectul clinic constă din pupilă dilatată cu reflex gălbui şi cecitate — „ochi de pisică" amaurotic (28).

Gliomatoză (gr. *glia* = clei + *-oma* + *-oză*), sin.: *Glioză.* Proliferare de aspect tumoral difuz al gliei, cu neoformare de elemente care au la bază o origine disontogenetică (de ex. scleroza tuberoasă a creierului, siringomielia ş.a.) (2).

Gliomixom (gr. *glia* = clei + *myxa* = mucus + *-oma*). Tumoare matură a creierului, alcătuită din elemente nevroglice şi cu puţine elemente celulare; este caracteristică estomparea fibrelor respective printr-o transformare mucoidă (2).

Gliosarcom (gr. *glia* = clei + *sarx* = carne + *-oma*). Gliom bogat în celule, cu evoluţie malignă (2).

Glioxal, sin.: *Dioxanetan.* OHC-CHO. Cetoaldehidă cu rol important în sinteza esterilor tiolici (5).

Glioxalină. Imidazol.

Glioxilattransacetază. Malatsintetază.

Glioxilază. Enzimă care catalizează conversiunea cetoaldehidelor în tioesteri (5).

Glioză (gr. *glia* = clei + *-oză*). Gliomatoză. ~ **neuroretiniană,** proliferare de ţesut glial în retină şi nervul optic, consecutivă unui proces inflamator sau din naştere (28).

Gliozomie (gr. *glia* = clei + *soma* = corp, corpuscul). Granule mici din citoplasma celulelor nevroglice (1).

Glisson, Francis, 1597–1677. **Capsula ~,** *Capsula fibrosa perivascularis hepatis.* **Căpăstrul ~,** chingă de piele astfel croită ca să prindă capul de bărbie şi occiput, pentru a face o extensiune în sens axial fie în picioare pe un aparat Sayre, fie în decubit, la pat sau pe masa ortopedică (24).

Glob (lat. *globus*), sin.: *Globus.* Formaţiune sferică, globuloasă (32). ~ **cornos,** sin.: *Glob keratozic,* insulă de celule epiteliale keratinizate întîlnită în masa celulelor tumorale ale epitelioamelor spinocelulare, în piodermita vegetantă etc. (2). ~ **keratozic,** Glob cornos. ~ **ocular,** *Bulbus oculi.* ~ **parakeratozic,** glob cornos constituit din celule parakeratozice (2). ~ **de siguranţă** (Pinard), denumire dată în obstetrică retracţiei dure a uterului după expulsia fătului, înainte de expulsia placentei; prezenţa sa permite să se aştepte expulsia spontană sau naturală a placentei (18).

Globine. Proteine globulare cu reactivitate bazică pronunţată (conţin între 8 şi 10% histidină) şi caracter electroforetic neutru (avînd punctul izoelectric în jur de pH 7). Intră în constituţia metaloporfirinelor (hemoglobine, bilirubinoglobine etc.) (5).

Globoglicoid. Glucoproteină conţinînd 10% glucide, prezentă în plasma umană, în special în stările inflamatorii. Migrează electroforetic împreună cu globulinele serice (5).

Globul (fr. *globule*, de la lat. *globus* = glob). 1. Denumire generică pentru mici formaţiuni sferoidale (15). 2. Preparat farmaceutic de formă ovoidă sau sferică; conţine diferiţi compuşi activi şi se administrează pe cale vaginală (sin.: *Ovulă*) (13). ~ **alb**, Leucocit. ~ **polar**, Polocit. ~ **roşu**, Eritrocit. **Globule de puroi.** Granulocite alterate într-un proces inflamator, care şi-au pierdut nucleul, iar protoplasma apare vacuolară (2).

Globulină. Proteină globulară cu greutate moleculară între 150 000 şi 250 000, cu caracter acid slab (punctul izoelectric situat între pH 6 şi 5), insolubilă în apă distilată şi alcool, coagulabilă prin căldură. Numeroase produse biologice prezintă structură globulinică: fibrinogenul plasmatic, globulinele serice, ovoglobulina, tireoglobulina, miozina etc. Globulinele plasmatice se găsesc între 1,9 şi 2,8 g/100 ml sînge uman normal. La analiza electroforetică, ele sînt separabile în 5 fracţiuni distincte a căror concentraţie variază cu vîrsta (5). ~ **antihemofilică A**, sin.: *Factorul VIII de coagulare*, fracţiune globulinică cu rol în formarea tromboplastinei active. Deficienţa sa determină apariţia sindromului hemofilic clasic (19). ~ **antihemofilică B**, sin.: *Factorul Christmas, Factorul IX de coagulare*, β_2-globulină cu rol în formarea tromboplastinei active. Deficienţa sa determină apariţia sindromului de hemofilie B (19). ~ **antihemofilică C**, sin.: *Factorul XI de coagulare*, β_2-globulină cu rol în formarea tromboplastinei active. Deficienţa sa duce la apariţia hemofiliei C (19). **α-~**, fracţiune globulinică ce migrează cel mai rapid în cîmpul electric al electroforezei. Se deosebesc α_1 şi α_2-globuline (19). **β-~**, proteină plasmatică cu greutate moleculară variabilă, de la cîteva zeci de mii la un milion, ce prezintă mobilitate electroforetică intermediară, între α- şi γ-globuline. β-Globulinele îndeplinesc rol de transport şi substrat pentru diferite alte substanţe organice şi anorganice din plasmă cu care, combinîndu-se, dau metaloproteine, lipoproteine, glicoproteine etc. (15). **γ-~**, complex de proteine care formează un sistem caracterizat din punct de vedere electroforetic prin migrarea cea mai lentă, iar din punct de vedere imunologic prin conţinerea anticorpilor, adică a aşa-numitelor ,,imunoglobuline''. Prezintă rol important în tablourile morbide cu ,,paraproteine'': mielomul multiplu sau plasmocitomul şi macroglobulinemia Waldenström. γ-Globulinele izolate din serul uman se utilizează terapeutic, preventiv şi curativ, în diferite boli infecţioase, precum şi în tratamentul sindromului de hipo- sau agammaglobulinemie (19).

Globus (lat. = glob). Glob. ~ **histericus**, sin.: *Bulă isterică*, senzaţie de ,,nod în gît'', de obicei premergătoare crizelor isterice (35). ~ **major epididymidis**, *Caput epididymidis*. ~ **minor epididymidis**, *Cauda epididymidis*. ~ **pallidus**, sin.: *Pallidum*, porţiunea medială a nucleului lenticular; filogenetic este partea cea mai veche a corpului striat (1).

Glomangiom (lat. *glomus* = ghem + gr. *aggeion* = vas + *-oma*). Tumoare glomică.

Glomectomie (gr. *glomus* = ghem + *ektome* = excizie). Ablaţia unui *glomus* (11). ~ **sinocarotidiană**, cură operatorie a astmului bronşic, constînd din ablaţia unilaterală sau bilaterală a glomusului carotidian, însoţită de obicei de simpatectomia periarterială (pe 4—6 cm) a arterelor carotidă primitivă, carotidă internă şi carotidă externă (11).

Glomerul (dim. lat. *glomus* = ghem). *Glomerulus*. ~ **cutanat**, anastomoze arteriovenoase cu o structură specială a ţesutului lor muscular şi nervos, prezente de obicei în tegument şi sub tegumentul degetelor de la mîini şi picioare (1). ~ **olfactiv**, grup de celule nervoase incluse în bulbul olfactiv (1). ~ **pancreatic**, denumire atribuită uneori insulelor pancreasului (1). ~ **pronefrotic**, vezi *Glomus*.

Vezi şi: Malpighi.

Glomerulită (*glomerul* + *-ită*). Proces inflamator glomerular, propriu glomerulonefritelor, caracterizat în formele acute prin: hiperemie, exsudare şi infiltrare cu celule inflamatorii, tumefacţie şi proliferare a celulelor endoteliale, proliferare şi descuamare a celulelor epiteliale, degenerescenţă şi necroză fibrinoidă, disociaţie lamelară şi rupturi ale membranei bazale. Se descriu forme variate, după tipul leziunii glomerulare predominante (exsudativă, proliferativă, hemoragică, necrotizantă, membranoasă) sau după sediul principal al proceselor (intracapilară, extracapilară) (25). ~ **acută**, formă de glomerulită caracterizată prin acumulare de leucocite în ansele capilare, tumefacţia şi descuamarea celulelor endoteliului (2). ~ **membranoasă**, sin.: *Nefrită membranoasă*, leziune glomerulară caracteristică sindromului nefrotic primitiv al copilului şi (mai ales) al adultului, tradusă prin îngroşarea şi degenerescenţa fibrinoidă a membranei bazale glomerulare şi prin îngroşarea stratului endotelial şi a celui epitelial; electronomicroscopic, aceste modificări corespund tumefierii celulelor endoteliale, acumulării de material dens între stratul endotelial şi membrana bazală, fuzionării proceselor pediculate ale celulelor epiteliale (25).

Glomerulonefrită (*glomerul* + gr. *nephros* = rinichi + *-ită*). Nefropatie bilaterală predominant glomerulară, caracterizată anatomopatologic prin leziuni preponderent inflamatorii (hiperemie, exsudare, tumefacţie şi proliferare celulară, degenerescenţă şi necroză fibrinoidă, hialinizare) şi clinic prin semne corelate de disfuncţie glomerulară (hematurie, proteinurie, retenţie azotată) şi, eventual, prin hipertensiune arterială şi edeme; după etiologie poate fi infecţioasă, infecţios-alergică sau toxic-alergică, după extinderea leziunilor, difuză sau parcelară, iar după caracterul leziunilor şi durata evoluţiei lor, acută, subacută sau cronică (25). ~ **cu componentă nefrotică,** leziuni glomerulare asociate cu alterări epiteliale distrofice tubulare (2). ~ **descuamativă,** formă de glomerulonefrită caracterizată prin descuamarea celulelor epiteliale şi acumularea lor împreună cu granulocitele şi masa proteică în cavitatea capsulei (2). ~ **difuză acută,** glomerulonefrită caracterizată prin: extinderea aproape generalizată a leziunilor glomerulitice, prin evoluţia lor relativ rapidă şi tendinţa lor la vindecare completă; printr-un tablou clinic alcătuit, în formele complete, din asocierea a 4 sindroame (urinar, hipertensiv, edematos şi azotemic); pluralitate etiopatogenică: poststreptococică (consecutivă unei infecţii cu un tip de streptococ hemolitic — de obicei A_{12} — care declanşează procese imunoalergice nefritigene); infecţioasă nestreptococică (produsă în cursul unei infecţii virotice, rickettsiene, bacteriene sau spirochetozice fie prin agresiune directă, fie prin declanşarea nespecifică a mecanismelor imunoalergice pregătite de o infecţie streptococică anterioară); toxic-alergică (consecinţă a unei reacţii alergice cu localizare renală provocată de medicamente, alimente, seroterapie ş.a.) (25). ~ **difuză cronică,** glomerulonefrită apărută fie după o glomerulonefrită difuză acută, fie în absenţa oricăror antecedente (forma primitiv cronică) şi caracterizată: anatomopatologic, printr-un proces inflamator predominant glomerular, dar şi tubulointerstiţial, care duce la distrucţie progresivă a nefronilor şi la scleroză renală; clinic, prin prezenţa, în măsură inegală, a celor 4 mari sindroame caracteristice glomerulonefritelor (urinar, hipertensiv, edematos şi azotemic). Se descriu 2 forme clinice principale, între care există numeroase forme de trecere: a) forma hipertensivă (vasculară, cronică propriu-zisă, tip I Ellis sau tip B Longcope), de obicei secundară unei glomerulonefrite difuze acute, cu tablou clinic dominat de sindromul hipertensiv; b) forma nefrotică (pseudonefroza, glomerulonefroza paranefritică, forma subcronică tip II Ellis sau tip B Longcope), de obicei primitiv cronică cu tabloul clinic dominat de albuminurie şi edeme (25). ~ **difuză subacută,** formă particulară de glomerulonefrită difuză acută, cu evoluţie defavorabilă rapidă către moarte (în 6—18 luni), caracterizată clinic printr-un tablou dominat de edeme şi de sindromul de insuficienţă renală şi anatomopatologic printr-un proces inflamator proliferativ extracapilar, interesînd aproape toţi glomerulii, al căror spaţiu capsular este ocupat de celule epiteliale proliferate şi descuamate („semilune epiteliale") şi care ajung la transformare fibroasă totală; unii autori (Reubi) descriu o formă primitivă, fără legătură cu glomerulonefrita difuză acută (25). ~ **extracapilară,** leziuni exsudative şi proliferative în cavitatea capsulei Bowman, în afara lumenului anselor (2). ~ **fibrinoasă,** glomerulonefrită cu exsudat fribrinos extracapilar (2). ~ **în focar,** sin.: *Glomerulonefrită parcelară,* nefropatie glomerulară caracterizată printr-un tablou clinic oligosimptomatic (hematurie, albuminurie, cilindrurie), corespunzător unor leziuni glomerulitice identice celor din glomerulonefrita difuză acută, dar localizate numai la unii glomeruli (sau numai la unele anse capilare glomerulare) (25). ~ **hemoragică,** trecerea hematiilor din lumenul anselor în cavitatea subcapsulară, prin hiperemie extremă şi leziuni ale endoteliului vascular, ca urmare a unei capilarotoxicităţi a agentului cauzal (uneori numai *a frigore*) (2). ~ **intracapilară,** leziuni ale anselor glomerulare, caracterizate prin hiperemie, aglomerare de leucocite şi tumefierea endoteliului, care apropie ansele vasculare în contact intim unele cu altele, umplînd cavitatea capsulei glomerulare (2). ~ **lobulară,** sin.: *Nefrită lobulară, Nefrozonefrită.* 1. Leziune glomerulară proprie sindromului nefrotic primitiv, tradusă prin degenerescenţa fibrinoidă a anselor capilare care apar obstruate cu material hialin şi fuzionate, realizînd 4—8 segmente lobulare, prin disociaţie lamelară a membranei bazale şi prin proliferare celulară endotelială şi (mai tîrziu) epitelială; în concepţia actuală, glomerulonefrita lobulară ar reprezenta substratul anatomopatologic al unui stadiu evolutiv avansat al nefrozei lipoidice, rezultat din progresiunea leziunilor de glomerulonefrită membranoasă, ea însăşi precedată de simpla fuzionare a proceselor pediculate (25). 2. Denumirea este utilizată și pentru desemnarea sindromului nefrotic primitiv, care are ca substrat leziunile descrise mai sus (25). ~ **parcelară,** Glomerulonefrită în focar. ~ **seroasă,** exsudat seros în cavitatea capsulei glomerulare, asociat de cele mai multe ori și cu alte modificări inflamatorii la acest nivel (2). ~ **trombocapilaritică,** Nefrită embolică Löhlein, vezi Löhlein.

Glomerulonefroză (*glomerul* + gr. *nephros* = rinichi + *-oză*). Entitate anatomoclinică pluriеtiologică, caracterizată clinic prin sindrom nefrotic și anatomopatologic prin leziuni glomerulare predominant degenerative, interesînd mai ales membrana bazală glomerulară. După modul de apariție, se distinge o formă secundară (glomerulonefroza amiloidă, diabetică, gravidică, lupică etc.), în care suferința renală apare suprapusă unei boli de fond extrarenale, și o formă primitivă (glomerulonefroza lipoidică), în care boala este primitiv renală (25). ~ **amiloidă,** sin.: *Amiloidoză renală, Nefropatie amiloidă, Nefroză amiloidă,* boală renală cu evoluție lentă primitivă sau secundară unui proces patologic general, cu interesare viscerală multiplă, caracterizată: anatomopatologic, prin infiltrarea capilarelor glomerulare, a arteriolelor aferente și eferente, a arterelor renale mai mari și a interstițiului renal cu substanță amiloidă; clinic, printr-un sindrom nefrotic, la care se adaugă ulterior hipertensiunea arterială și retenția azotată (25). ~ **gravidică,** sin.: *Nefropatie gravidică. Rinichi gravidic,* nefropatie glomerulară predominant degenerativă, cu etiopatogenie încă necunoscută, care apare în cursul sarcinii (după luna a VI-a), în travaliu sau în *post-partum,* mai ales la primipare, diabetice, hipertensive, obeze și care se caracterizează anatomopatologic prin glomerulită membranoasă sau printr-un tablou propriu, complet reversibil după naștere, manifestat prin tumefiere marcată a celulelor endoteliale (pînă la obstrucția capilarelor glomerulare) și a celulelor epiteliale, depozite fibrinoide subendoteliale; clinic, se traduce prin sindrom urinar (dominat de proteinurie), hipertensiune arterială, edeme și manifestări eclamptice, la care se adaugă uneori semne de retenție azotată (25). ~ **lipoidică,** sin.: *Nefroza lipoidică, Sindrom nefrotic primitiv,* boală primitiv renală, cu localizare inițială și predominant glomerulară, cu etiopatogenie încă necunoscută (posibil imunoalergică) și cu incidență net mai mare la copii, avînd ca substrat anatomopatologic fie numai alterări ale proceselor pediculate (neevidente la microscopul optic), fie leziuni de glomerulită membranoasă, fie leziuni de nefrită lobulară; ca tablou clinic fie un sindrom nefrotic pur (corespunzător mai ales primelor 2 tipuri de leziuni), fie un sindrom nefrotic asociat cu semne de inflamație glomerulară (hematurie, hipertensiune arterială) și de insuficiență renală (corespunzător mai ales ultimului tip de leziuni) (25). ~ **paranefritică,** vezi Glomerulonefrită difuză cronică.

Glomeruloscleroză (*glomerul* + gr. *sklerosis* = întărire). Scleroză a glomerulilor care apare de obicei ca urmare a evoluției unei glomerulonefrite cronice; se caracterizează prin scleroza și hialinizarea anselor vasculare și simfiza acestora cu capsula (încetarea funcției glomerulului) (2). ~ **diabetică,** formă anatomopatologică specifică a suferinței renale secundare diabetului, prezentă la 20—40% din bolnavi și manifestată prin leziuni predominant glomerulare care constau inițial în hialinoza arteriolei aferente, apoi în depunerea de substanță hialină, difuz sau/și sub formă de mase nodulare sau lamelare, aparent între ansele capilarelor care se obstruează (prin tumefierea celulelor endoteliale) sau se dilată anevrismal; electronomicroscopic apare evidentă îngroșarea neregulată a membranei bazale și alterarea proceselor pediculate; în stadiul final, hialinizarea glomerulară devine generalizată; pe plan clinic, aceste leziuni pot fi inițial asimptomatice sau se pot traduce printr-un sindrom Kimmelstiel-Wilson, care se instalează treptat (25). ~ **intercapilară,** denumire mai veche acordată leziunilor anatomopatologice din glomeruloscleroza diabetică, pe considerentul că depozitele hialine care o caracterizează se formează aparent între ansele capilarelor glomerulare, părere în general neacceptată astăzi (25).

Glomerulotropină. Hormon epifizar care stimulează zona glomerulară a glandelor corticosuprarenale (7).

Glomerulus (lat. = ghem mic), sin.: *Glomerul.* 1. Termen generic utilizat în anatomie, cu semnificația de masă rotundă mică (1). 2. Ghem arteriolocapilar sau doar capilar (1). **Glomeruli arteriosi cochleae.** Ghemuri arteriolocapilare situate în interiorul cohleei (1). **Glomeruli renis.** Ghemuri capilare situate în interiorul corpusculilor renali (1).

Glomus (lat. = ghem). 1. Pliu al mezoteliului care pleacă de lîngă baza mezenterului în pronefros și conține un ghem de vase sanguine (sin.: *Glomerul pronefrotic*) (1). 2. Formațiune corpusculară mică, de obicei nervoasă sau paraganglionară (1). **Glomera aortica.** *Corpora paraaortica.* ~ **caroticum,** sin.: *Corpusculul carotidian,* formațiune nervoasă ovoidă, situată la bifurcația arterei carotide primitive; împreună cu nervii aferenți (nervul Hering) constituie sistemul reflexogen depresor sinocarotidian (15). ~ **choroideum,** partea plexului coroidian al ventriculului lateral care acoperă talamusul (1). ~ **coccygeum**, sin. : *Glanda coccigiană*, aglomerare de ţesut paraganglionar şi vascular, situat pe faţa anterioară a coccisului (1). ~ **jugular**, mase de ţesut similare ca structură cu corpusculul carotidian,'situate de obicei în adventicea bulbului superior al venei jugulare interne (1).

Glosagra (*gloso-* + gr. *agra* = prindere, atac). Dureri ale limbii, de cauză gutoasă (4).

Glosalgie (gr. *glossa* = limbă + *algos* = durere), sin. : *Glosodinie*. Durere localizată la limbă (15).

Glosită (*gloso-* + *-ită*). Denumire generică pentru inflamaţii acute sau cronice, superficiale sau profunde ale limbii, cu etiologie foarte variată şi uneori greu de precizat (12). ~ **cerebriformă**, sin. : *Limbă plicată, Limbă scrotală*, genodermatoză în care limba este brăzdată de şanţuri pronunţate asemănătoare cu suprafaţa creierului sau scrotului (12). ~ **disecantă**, forma de glosită cu pierderi de substanţă — erodări, ulceraţii — cu caracter extensiv şi fără tendinţă de cicatrizare (12). ~ **exfoliativă marginată**, sin. : *Anulus migrans, Glosită superficială migratorie, Limbă geografică*, glosită caracterizată prin pete circumscrise, circulare, uşor reliefate, care prin confluenţă dau un contur geografic. În etiologie sînt incriminate: infecţiile micotice, sifilisul, tulburările neurotrofice (12). ~ **lozangică mediană**, Glosită romboidală mediană. ~ **papuloasă acută**, vaccină nodulară linguală, apărînd prin inoculări accidentale (12). ~ **romboidală mediană** (Brocq-Pautrier), sin. : *Glosită lozangică mediană*, proces hiperkeratozic de etiologie necunoscută, rebel la tratament, situat înaintea V-ului lingual şi întîlnit la adulţi (12). ~ **sclerogomoasă**, vezi Glosită sifilitică. ~ **sifilitică**, glosită cronică apărînd în cursul sifilisului terţiar şi caracterizată, din punct de vedere clinic, prin ulceraţii (în special ulceraţii fisurare), scleroze în benzi (aspect mamelonat, capitonat) şi gome (glosită sclerogomoasă) (12). ~ **superficială hiperkeratozică**, sin. : *Glosită viloasă, Limbă neagră, Melanoglosie*, afecţiune constînd dintr-o alungire şi colorare în brun-negru a papilelor linguale, cauzată de iritaţii prelungite prin tutun, alcool, condimente, infecţii cronice, microbiene sau micotice (cu levuri) (12). ~ **superficială migratorie**, Glosită exfoliativă marginată. ~ **viloasă**, Glosită superficială hiperkeratozică.

Vezi şi : Hunter.

Gloso- (gr. *glossa* = limbă). Element de compunere care introduce în termeni referirea la limbă (32).

Glosodinamometru (*gloso-* + gr. *dynamis* = forţă + *metron* = măsură). Aparat pentru măsurarea forţei contractile a muşchilor limbii (15).

Glosodinie (*gloso-* + gr. *odyne* = durere). Glosalgie.

Glosofobie (*gloso-* + gr. *phobos* = durere). Fobia de a vorbi, întîlnită în special la logonevrotici, constînd din aşteptarea anxioasă a nereuşitei pronunţării unor cuvinte (35).

Glosolalie (*gloso-* + gr. *lalein* = a vorbi). Crearea unui limbaj neinteligibil constituit din silabe şi cuvinte fără sens (35).

Glosomanie (*gloso-*+ gr. *mania* = nebunie). Tulburare obsesivă constînd din preocuparea cvasipermanentă a unor bolnavi de a-şi autoexamina limba (30).

Glosoplegie (*gloso-* + gr. *plege* = lovitură). Paralizia jumătăţii limbii prin lezarea ramurii motorii a nervului hipoglos (38).

Glosoptoză (*gloso-* + gr. *ptosis* = cădere). Căderea limbii în faringe; poate surveni ca accident în cursul narcozei profunde, determinînd tulburări respiratorii grave (27).

Glososchizis (*gloso-* + gr. *schisis* = diviziune). Despicătură linguală.

Glossa (gr. = limbă) , sin. : *Limbă, Lingua*. Organ muscular situat în cavitatea bucală, cu baza faringiană, vîrful şi marginile în contact cu arcadele dentare, o faţă dorsală palatinală şi una ventrală spre planşeu. Are un rol important în fonaţie, deglutiţie şi masticaţie (38).

Glossina. Gen de insecte din familia *Muscidae*, trăind în ţările cu climat ecuatorial. *Specii mai importante*: *G. palpalis* (sin. : *Musca ţe-ţe*) preferă regiunile cu umiditate mai mare şi transmite boala somnului gambiană, determinată de *Trypanosoma gambiense*; *G. morsitans* preferă regiunile mai uscate, unde transmite boala somnului rhodeziană, determinată de *Trypanosoma rhodesiense* (31).

Glossy-skin (engl.). Tulburare trofică cutanată caracterizată prin dispariţia pliurilor tegumentului, care devine întins, subţire şi lucios (27).

Glotă (gr. *glottis*). *Glottis*. ~ **ovalară**, aspect al glotei determinat de pareza miopatică a muşchiului tiroaritenoidian intern, apărută în timpul unei inflamaţii laringiene (30). ~ **în şorţ**, aspect al glotei, determinat de pareza miopatică concomitentă a muşchilor tiroaritenoidian intern şi ariaritenoidian, observat în inflamaţiile laringelui (30). ~ **triunghiulară**, aspect al glotei determinat de pareza miopatică a muşchiului ariaritenoidian, apărută în timpul unei inflamaţii laringiene (30).

Glottis (gr. = glotă), sin. : *Glotă*. Porţiunea cea mai strîmtă a laringelui situată la nivelul corzilor vocale; cuprinde o porţiune anterioară, interligamentoasă, delimitată de corzile vocale, şi o porţiune posterioară, intercartilaginoasă *(rimula)*, delimitată de cartilajele aritenoide (30.)

Glucagon. Hormon pancreatic polipeptidic, secretat de celulele α ale insulelor Langerhans, cu acțiune hiperglicemiantă prin glicogenoliză hepatică (7).

Glucani. Glucozani.

Glucide. Carbohidrați.

Glucidogramă. Determinarea principalilor constituenți glucidici cu ajutorul metodei electroforetice (15).

Gluco- (gr. *glykis* = dulce). Vezi Glico-.

Glucocorticoizi. Glucocorticosteroizi.

Glucocorticosteroizi, sin.: *Glucocorticoizi.* Grup de hormoni produși de corticala suprarenalei, din care fac parte cortizonul, hidrocortizonul, corticosteronul etc. Îndeplinesc funcția de reglare a metabolismului glucidic (5).

Glucoformatori. Categorie de aminoacizi, care după ingestie acționează în mod similar cu glucoza, diminuînd eliminarea renală a corpilor cetonici la diabeticii cetogeni. Printre aminoacizii glucoformatori se numără: glicocolul, alanina, serina, prolina, arginina, valina, acizii glutamic și aspartic (5).

Glucokinază. Enzimă care în prezența ATP catalizează transformarea glucozei în glucozo-6-fosfat (15).

Gluconat. Sare a acidului D-gluconic cu diferite metale. Radicalul caracteristic al gluconaților este $C_6H_{11}O_7^-$. În metabolismul intermediar, gluconații rezultă în cursul catabolizării anoxibiotice a glucozei (*Acetobacter suboxidans*). O serie de gluconați (de calciu, de fier etc.) sînt folosiți ca medicamente reconstituante și antialergice (5). **~ de calciu** $(C_6H_{11}O_7)_2Ca$, compus calcic cu rol recalcifiant, antiinflamator și antialergic (13). **~ de fier,** $Fe(C_6H_{11}O_7)_2 \cdot 2H_2O$, compus de fier solubil în apă, utilizat ca medicament antianemic în anemiile ferice prive (13).

Gluconolactonază. Lactonază.

Glucopiranozo-1,6-fosfomutază. Fermentul Parnas. Vezi Parnas.

Glucozamină, sin.: *Hexozamină.* Derivat aminat al glucozei; se găsește în chitină (substanță de înveliș a insectelor), într-o serie de glucoproteide (mucine) etc. (5).

Glucozani, sin.: *Glucani.* Polizaharizi omogeni, formați din unități de glucoză. Diferiții glucozani se deosebesc între ei prin tipul legăturilor dintre moleculele de glucoză și prin tipul de polimerizare (liniară sau ramificată) (5).

Glucoză. $C_6H_{12}O_6$. Monozaharid cu 6 atomi de carbon în moleculă și o funcție aldehidică (aldohexoză). Este forma obișnuită sub care organismul utilizează zaharurile. În urină nu se elimină în mod normal, iar în sînge se găsește în concentrație constantă (1%). Glucoza este depozitată în ficat sub formă de glicogen, iar în celulele vegetale sub formă de amidon (5).

Glucozidaze. Glicozidaze. **α-Glucozidază.** Maltază.

Glucozilfructozilglucozid. Melecitoză.

Glucozo-6-fosfatdehidrogenază. Componentă a echipamentului enzimatic al globulelor roșii care participă la metabolismul energetic al acestor elemente. Mecanismul hemolizei se declanșează din cauza deficitului acestei enzime într-o categorie de anemii hemolitice de tipul „primachin-sensibile". Acest deficit duce la scăderea cantității de glutation oxidat redus, care — la rîndul ei — determină apariția hemolizei (19).

Glucozurie. Glicozurie.

β-Glucuronidază. Enzimă care catalizează hidroliza esterilor alifatici, aliciclici su fenolici ai acizilor β-D-glucoziduronic și β-D-galactoziduronic. Enzima are rol fiziologic în hidroliza acizilor steroidglucoziduronici și a mucopolizaharidelor acide (5).

Glutamat de magneziu. Sare de magneziu care fixează (prin acidul glutamic) excesul de amoniac răspunzător de fenomenele toxice ale comei hepatice (13).

Glutamictransaminază, sin.: *Glutamoaminoferază.* Enzimă care catalizează transferul grupării aminice de pe acidul glutamic pe acidul piruvic, rezultînd alanină și acid α-cetoglutaric. Enzima deține un rol important în metabolismul intermediar, realizînd o legătură între metabolismul proteic și cel glucidic la nivelul ciclului Krebs (5).

γ-Glutamilcarboxipeptidază. Conjugază.

Glutaminază. Enzimă care catalizează hidroliza glutaminei, liberînd amoniac. Prezentă în cele mai multe țesuturi, glutaminaza este activată de metaboliții macroergici (ATP), care cedează energie prin liberarea de ortofosfați, și ia parte la o serie de procese importante de transaminare, în care glutamina joacă un rol de donator de aminogrupe (5).

Glutamină. $H_2NOC.CH_2.CH_2CH(NH_2).COOH$. Amida acidului glutamic, rezultată din acțiunea glutaminsintetazei asupra acidului glutamic, în prezența unei surse de amoniac și a adenozintrifosfatului. În organism, glutamina deține un important rol de donator de grupări aminice, luînd parte la sinteza acidului guanilic, citidintrifosfatului, nicotinamiddinucleotidului, glucozaminei, bazelor purinice etc. Glutamina este utilizată de asemenea în procesele de detoxifiere prin conjugare, neutralizînd efectele nocive ale unor toxici ca acidul fenilacetic și acidul indolacetic (5).

Glutamoaminoferază. Glutamictransaminază.

Glutation. Tripeptid cu sulf constituit din glicină, cistină şi acid glutamic; sub formă oxidată pare să acţioneze în ţesuturi ca un acceptor de hidrogen, iar sub formă redusă, ca un donator de hidrogen (15).

Gluten (fr. *gluten*). Materia rămasă după spălarea prelungită a făinii. Este format în special din proteine (gliadină şi glutelină în primul rînd). Conţinutul în gluten şi calitatea acestuia influenţează atît valoarea nutritivă a pîinii (prin aportul de proteine), cît îndeosebi calitatea panificabilă a făinii (20).

Glutetimidă. Derivat glutarimidic cu acţiune sedativă şi hipnotică (13).

Glycyrrhiza glabra, sin.: *Lemn-dulce.* Plantă din familia *Leguminosae* conţinînd glicirizină şi glicozidele licviritină şi izolicviritină; are proprietăţi expectorante şi laxative (13).

Gmelin, Leopold, 1788 — 1813. **Reacţia ~,** test de punere în evidenţă a pigmenţilor biliari în urină, prin oxidarea (in prezenţă de acid azotic) a bilirubinei în biliverdină (5).

Gnathion (gr. *gnatos* = falcă), sin.: *Punct mental.* Punctul cel mai caudal al marginii inferioare a mandibulei în plan sagital (1).

Gnathocephalus (gr. *gnatos* = falcă + *kephale* = cap). Monstru lipsit de toate părţile capului, cu excepţia mandibulelor (1).

Gnathopagus parasiticus. Vezi *Paragnathus.*

Gnatograf (gr. *gnatos* = falcă + *graphein* = a scrie). Instrument pentru măsurarea forţei muşchilor masticatori (39).

Gnatoschizis (gr. *gnatos* = falcă + *schisis* = diviziune). Despicătură congenitală a maxilarului, de obicei combinată cu o despicătură a buzei superioare şi a bolţii palatine (38).

Gnatostat (gr. *gnatos* = falcă + *statikos* = care opreşte). Aparat folosit în ortopedia dentară pentru precizarea anomaliilor dentomaxilare, pe bază de măsurători în raport cu cele 3 planuri de orientare (39).

Gnozie (gr. *gnosis* = cunoaştere, percepere). Posibilitatea de recunoaştere, prin intermediul organelor de simţ, a calităţilor senzoriale ale diverselor lucruri sau fenomene (27).

Gobiet. Semnul ~, semn clinic în pancreatita hemoragică, constînd dintr-o balonare localizată la nivelul colonului transvers (11).

Gocht, H. **Operaţia ~,** artrodeză extra- şi intraarticulară de umăr, realizată prin rezecţia suprafeţelor articulare, despicarea sagitală a extremităţii superioare a humerusului şi solidarizarea părţii externe la acromion, braţul fiind la 90° abducţie (24). **Scîndura ~,** aparat alcătuit din două scînduri articulate, folosite în corectarea piciorului strîmb congenital (24).

Goddard. Procedeul ~. 1. Reducerea şi menţinerea fragmentului proximal al fracturilor transtuberozitare humerale, cu ajutorul unei broşe lăsate pe loc (24). 2. Osteosinteza de claviculă cu broşe Kirschner, fără deschiderea focarului (24). 3. Osteosinteză de col femural, cu un mănunchi de broşe Kirschner (24).

Godeu (fr. *godet*). Leziune cutanată în formă de farfurioară sau cupă (12). **~ favic,** sin.: *Scutula,* leziune elementară tipică favusului, reprezentată printr-o formaţiune circulară, de 2—3 mm diametru, centrată de un fir de păr parazitat; are culoare galbenă ca sulful şi este constituită din spori şi micelii ale parazitului *Trichophyton (Achorion) schönleini* (12).

Godfried-Prick-Carol-Prakken. Sindromul ~, asocierea unei neurofibromatoze Recklinghausen cu malformaţii cardiovasculare variabile, oligofrenie şi uneori mongolism (10).

Godmer. Luxaţia ~, luxaţia acromioclaviculară de tip subcoracoidian (24).

Godtfredsen. Sindromul ~, sindrom caracterizat prin paralizii multiple de nervi cranieni, interesînd cu predilecţie nervii oculomotori, trigemenul, hipoglosul şi glosofaringianul. A fost descris în cursul tumorilor metastazate ale rinofaringelui (27).

Goebel-Stoeckel (Goebel, C.; Stockel, W.). **Operaţia ~,** procedeu de cură a incontinenţei de urină la femeie, prin crearea unui neosfincter vezical dintr-un fascicul muscular pediculat din muşchiul drept al abdomenului (11).

Goertler, K. **Ipoteza lui ~,** în timpul fonaţiei, contracţia celor două părţi componente ale muşchiului tiroaritenoidian intern (muşchiul tirovocal şi muşchiul arivocal) depărtează coarda vocală de la linia mediană şi nu o apropie cum se credea în trecut (30).

Goetz. Reflexul ~, vasoconstricţie determinată în mod reflex prin inspiraţie profundă (10).

Goetze. Gastrojejunostomia ~, procedeu de refacere a continuităţii digestive după rezecţie gastrică prin gastrojejunostomie termino-laterală retrocolică, anastomoza fiind situată la partea superioară a tranşei de secţiune gastrică (11).

Goitrină, sin.: *Viniltiooxazolidonă.* Substanţă guşogenă prezentă în unele legume şi plante (7).

Goldberg, L. G. **Operaţia ~,** procedeu de adenomectomie prostatică cu sutură primitivă a vezicii (11).

Goldblatt, Harry. **Pensa ~,** pensă-clamp folosită pentru compresiunea parţială a arterei renale, în scopul de a se produce o hipertensiune arterială experimentală (11). **Sindromul ~,** hipertensiune arterială malignă cauzată de o ischemie renală, produsă prin anomalii de poziţie, vase aberante, ocluzii sau compresiuni ale arterei etc. (asemănător modelului experimental obţinut prin clampaj arterial) (10).

Goldenberg, M. **Procedeul ~,** procedeu de derivaţie urinară prin vezică ileală anastomozată la cec (11).

Goldscheider, Alfred, 1858—1935. **Boala ~,** Epidermoliză buloasă.

Goldstein, Hyman I., 1887—1954. **Boala ~,** afecţiune constînd din telangiectazii congenitale şi epistaxis familial repetat (10).

Goldstein, L. A. **Semnul ~,** în cretinism, spaţiul mărit dintre haluce şi degetul al 2-lea (24).

Golf (fr. = golf). Termen dat uneori unei porţiuni mai dilatate a unui vas, de obicei venă (1). **~ venei jugulare,** *Bulbus venae jugularis superior.*

Golgi, Camillo, 1843 — 1926. **Aparatul reticular intern ~,** sin.: *Trophospongium, Vacuom,* organit celular cu structuri canaliculare dinamice care evoluează, transformîndu-se în structuri vacuolare către polul apical al celulelor glandulare în care au un rol secretor predominant. Spre deosebire de reticulul endoplasmic, la suprafaţa sa nu se găsesc granule Palade (1). **Celulele ~,** celule nervoase de două tipuri: tipul I cu axoni lungi şi tipul al II-lea cu axoni scurţi, care se ramifică repetat şi se termină în vecinătatea corpului celular (sin.: *Celulele Van Gehuchten*) (1). **Corpusculii ~,** sin.: *Organele Golgi,* organe fuziforme mici, asemănătoare corpusculilor Vater-Pacini, situate în tendoane la joncţiunea lor cu muşchii şi avînd funcţie de organe receptoare proprioceptive (1). **Organele ~,** Corpusculi Golgi.

Golgi-Mazzoni (Golgi, Camillo, 1843—1926; Mazzoni, Vittori, 1823—1885). **Corpusculul ~,** Corpusculul Mazzoni, vezi Mazzoni.

Goll, Friedrich, 1829—1903. **Fasciculul ~.** 1. *Fasciculus gracilis medullae spinalis.* 2. *Fasciculus gracilis medullae oblongatae.* **Nucleul ~,** *Nucleus gracilis.*

Gomă (gr. *gomos* = încărcătură). Leziune elementară dermatologică situată în hipoderm, cuprinzînd ulterior şi straturile superficiale sau situată profund în oase, viscere. Goma are 4 faze evolutive: cruditate, ramoliţie, ulceraţie, reparaţie. Se întîlneşte în cursul sifilisului (terţiar), tuberculozei (scrofuloderma) şi micozelor profunde (actinomicoza, sporotricoza) (12). **~ fibroasă,** Nodozităţi juxtaarticulare.

Gombault-Philippe (Gombault, François Alexis Albert; Philippe, Claudius). **Triunghiul ~,** arie mică triunghiulară, situată în funiculul posterior, la nivelul măduvei spinării sacrale, ocupată de *fasciculus triangularis* (1).

Gomenol, sin.: *Oleum niaouli.* Ulei volatil obţinut prin antrenarea cu vapori de apă din frunzele proaspete de *Melaleuca viridiflora*; are rol antiseptic, cicatrizant (13).

Gomfoză (gr. *gomphos* = şurub, zăvor). *Gomphosis.*

Gömöri. Metoda ~, metodă pentru impregnarea fibrelor de reticulină. Se foloseşte o soluţie amoniacală de nitrat de argint; preparatul este apoi redus cu formol şi supus virării cu o soluţie slabă de clorură de aur. Fibrele de reticulină apar negre, iar cele de colagen apar colorate roşu-arămiu (2).

Gompertz. Curba ~, vezi Curbă cu asimptotă orizontală.

Gomphosis (gr. *gomphos* = şurub, zăvor), sin.: *Gomfoză.* Varietate de articulaţie fibroasă sau sinartroză, practic imobilă (1).

Gonadă (gr. *gone* = sămînţă). 1. Glandă sau organ producător de gameţi; termen generic pentru ovar sau testicul (1). 2. Glanda sexuală embrionară înainte de diferenţierea ei morfologică în ovar sau testicul (sin.: *Glandă indiferentă*) (1). **~ feminină,** *Ovarium.* **~ masculină,** *Testis.*

Gonadotrofină. Hormon gonadotrop. **~ A,** Foliculostimulină. **~ B,** Luteostimulină.

Gonadotrop. Care stimulează dezvoltarea gonadelor (15).

Gonaduct (gr. *gone* = sămînţă + lat. *ductus* = care conduce). Termen generic pentru canalul gonadei; la femeie este reprezentat de oviduct, iar la bărbat de canalul spermatic (1).

Gonagra (gr. *gonys* = genunchi + *agra* = prindere). Acces gutos al genunchiului (2).

Gonalgie (gr. *gonys* = genunchi + *algos* = durere). Durere în genunchi. Prin analogie cu coxalgia, termenul este folosit uneori — în mod greşit — pentru desemnarea osteoartritei tuberculoase a genunchiului (24).

Gonartrită (gr. *gonys* = genunchi + *arthron* = articulaţie + *—ită*), sin.: *Gonită.* Inflamaţia seroasă sau purulentă a articulaţiei genunchiului (4).

Gonartroză (gr. *gonys* = genunchi + *arthron* = articulaţie + *—oză*). Artroza articulaţiei genunchiului (24).

Gonda. Semnul ~, semn analog semnului Babinski, care survine precoce în leziunile căii piramidale; este reprezentat prin extensiunea halucelui la torsiunea bruscă şi întreruptă a unuia din celelalte degete (în special degetul al 4-lea) (27).

Gongylonema. Gen de viermi paraziţi din familia *Spiruridae,* clasa *Nematoda.* *Specie mai importantă*: *G. pulchrum* (sin.: *G. hominis*) este întîlnită la diferite animale (bovine, ovine etc.) şi rareori la om (31).

Gonin. Operaţia ~, intervenţie chirurgicală pentru dezlipirea de retină, constînd din aplicarea ignipuncturii pe sclera descoperită în zona corespunzătoare rupturilor retiniene (28).

Goniometru (gr. *gonia* = unghi + *metron* = măsură). Instrument cu ajutorul căruia se măsoară unghiurile craniofaciale sau unghiurile articulațiilor (4).

Gonion (gr. *gonia* = unghi). Punct craniometric reprezentat de vîrful unghiului mandibulei (1).

Gonioscopie (gr. *gonia* = unghi + *skopein* = a vedea). Metodă de examinare biomicroscopică a unghiului iridocornean, prin interpunerea unei lentile speciale de contact (28).

Goniosinechie (gr. *gonia* = unghi + *sinechie*). Aderență în unghiul camerei anterioare, care se produce în cursul evoluției glaucoamelor primitive sau secundare, putînd modifica drenajul umorii apoase (28).

Goniotomie (gr. *gonia* = unghi + *tome* = tăiere). Operație antiglaucomatoasă, care se practică în glaucomul congenital și prin care se deschide sub viziune directă canalul Schlemm (28).

Gonită (gr. *gonys* = genunchi + *-ită*). Gonartrită. **~ fungoasă,** proces inflamator trenant al articulației genunchiului, fără tendință la vindecare; se caracterizează prin apariția unui țesut de granulație care se necrozează și prezintă tendință la fistulizare (2). **~ tuberculoasă,** osteoartrită tuberculoasă a genunchiului (24).

Gonoblast (gr. *gone* = sămînță + *blastos* = germen). Termen vechi pentru celula germinală (1).

Gonocampsis (gr. *gonys* = genunchi + *kampe* = legare, fixare). Anchiloză în flexiune a articulației genunchiului (4).

Gonocit (gr. *gone* = sămînță + *kytos* = celulă). Celulă germinală. **~ primar,** celulă germinală primordială derivată din endoderm și situată în epiteliul germinal al gonadelor (1). **~ secundar,** celulă germinală definitivă sau funcțională derivată din epiteliul germinal al gonadelor, dar nu neapărat din gonocitul primar (1).

Gonococ. *Neisseria gonorrhoeae.*

Gonocorism (gr. *gone* = sămînță + *chorisis* = separare). Condiția biologică a unei specii în care sexele sînt separate (indivizi masculi și indivizi femele) (7).

Gonoree (gr. *gone* = sămînță + *rhoia* = curgere). Uretrită gonococică.

Goodman, Jerome J. **Ancorare ~,** tip de ancorare de precizie a protezei parțiale mobile, constînd dintr-un dispozitiv de articulație verticală mobilă uniaxială, în formă de coadă de rîndunică, pe fața distală a dintelui-stîlp, care servește pentru sprijinirea protezei și un arc-lamă în formă de „L" cu bilă, fixat în dintele artificial adiacent distal la dintele-stîlp (39).

Goodpasture, Ernest William, 1886–1960. **Sindromul ~,** sindrom anatomoclinic de etiopatogenie necunoscută, caracterizat prin asocierea unei boli pulmonare hemoptoizante (hemosideroză pulmonară, pneumonită interstițială), cu glomerulonefrită necrotizantă și proliferativă, însoțită de insuficiență renală, totdeauna cu evoluție rapid fatală (25).

Goormaghtigh, Norbert, 1890–1960. **Aparatul ~,** sin.: *Aparatul juxtaglomerular neuromioepitelial*, formațiune celulară alcătuită din celulele maculei *densa* a tubilor contorți distali și din celulele juxtaglomerulare ale arterei aferente; este implicată în reglarea debitului sanguin renal fie direct (mecanic), fie pe cale umorală (prin secreția de renină) (25). **Celulele ~,** sin.: *Celule juxtaglomerulare*, celule specializate, răspunzătoare probabil de secreția reninei, grupate într-o formațiune situată în peretele arteriolei aferente, în apropierea glomerulului, la nivelul zonei de contact între această arteriolă și tubul contort distal (25).

Gorbacev, P. K. **Biodozimetrul ~,** dispozitiv folosit pentru a aprecia sensibilitatea pielii la razele ultraviolete înainte de a se stabili dozajul acestora atît în vederea tratamentului progresiv, cît și al celui cu doze de eritem în cîmpuri (4).

Gordiacea. Clasă de viermi paraziți din subîncrengătura *Nemathelmintes*, cu rol redus în patologia umană (31).

Gordon, Alfred, 1874 – 1953. **Reflexul ~,** simptom întîlnit în coreea acută, caracterizat prin persistența timp de cîteva secunde a extensiunii gambei în cursul luării reflexului rotulian (27). **Semnul ~,** extensiunea halucelui la compresiunea musculaturii posterioare a gambei. Constituie un simptom (reflex patologic) caracteristic, analog semnului Babinski în cadrul leziunilor căii piramidale (27).

Gordon, Mervyn Henri, 1872–1953. **Proba ~,** producerea la iepure a unei encefalite prin inocularea intracerebrală a unei suspensii de ganglion hodgkinian (22).

Gordon-McLeod. Testul ~, sin.: *Reacția oxidazelor*, reacție pentru punerea în evidență a oxidazelor la bacterii. Reacția se efectuează pulverizînd o soluție 1 % de tetrametilparafenilendiamină pe suprafața mediilor însămînțate, după dezvoltarea culturilor. Coloniile germenilor oxidazopozitivi (de ex. gonococ) devin roșii în cîteva secunde și apoi se înnegresc. Reacția folosește și la diferențierea elementelor mieloice de cele limfocitare (3).

Gorlin. Formula ~, formulă generală de calcul al suprafețelor de stenoză vasculară orificială sau al defectelor septale:

$$s = \frac{\text{debitul prin orificiul respectiv (ml/sec.)}}{K\sqrt{\text{presiunea medie în amonte} - \text{presiunea medie în aval}}}$$

K fiind egal cu 31 pentru orificiul mitral și cu 44,5 pentru orificiile cordului drept și pentru defectele septale (10).

Gosipoză. Rafinoză.

Goslee, Hart J., 1871–1930. **Coroană dentară ~,** coroană dentară artificială plină, din porțelan, folosită la corpurile de punte. Are avantajul că se poate adapta pe bontul artificial, pe o machetă de ceară, care apoi se toarnă din metal (38).

Gosselin, Léon Athanase, 1815–1887. **Fractură helicoidală ~,** sin.: *Fractură spiroidă Gerdy*, fractură prin torsiune a diafizei tibiale, cu traiect în „cioc de flaut”, cu vîrful în jos, înainte și intern. Din vîrful „V”-ului pornește uneori și un traiect de fisură, care înconjură osul (24).

Gosselin. Semnul ~, semn care permite diferențierea unui abces rece de un lipom; răcirea cu o pungă de gheață sau cu eter în caz de lipom întărește tumoarea, iar în caz de abces rece nu-i modifică consistența (34).

Gosset, A. **Anastomoza ~,** procedeu de gastroenterostomie, în care gura de anastomoză este așezată oblic (11). **Colecistectomia ~,** procedeu de colecistectomie retrogradă, primul timp fiind reprezentat de ligatura și secționarea canalului cistic (11). **Procedeul ~,** histerectomie totală, a cărei caracteristică constă din secționarea vaginului dinapoi-înainte (18).

Göthlin, Gustaf. **Testul ~,** test de fragilitate capilară, constînd din exercitarea succesivă — cu ajutorul unui aparat de tensiune — a 3 compresiuni, respectiv de 35, 50 și 65 mm Hg și numărarea peteșiilor apărute în aval (10).

Gotlieb, Filip, 1897–1966. **Operația ~,** plombare biologică a cavităților osoase osteomielitice cu plasmă, fibrină și antibiotice (24). **Semnul ~,** în luxația congenitală de șold, aplazia ramurii ischiopubiene, care apare pe radiografie de forma unui picior de rac (24).

Göttche. Semnul ~, sin.: *Triunghiul Göttche*, imagine radiologică întîlnită în tusea convulsivă, constînd din existența unei opacifieri pulmonare de intensitate moderată în formă de triunghi, cu baza pe diafragm și vîrful în hil, latura externă ajungînd pînă la sinusul costodiafragmatic (8). **Triunghiul ~,** Semnul Göttche.

Gougerot, Henri, 1881–1955. **Trisindromul ~,** erupție constituită din elemente purpurice punctiforme, pete eritematoase în cocardă și noduli de talie mică, datorită unei septicemii lente cu un germene nedeterminat, sau considerată ca alergidă cutanată (12).

Gougerot-Carteaud. Papilomatoza ~, vezi Papilomatoză cutanată.

Gougerot-Hailey-Hailey (Gougerot, Henri; Hailey, Howard; Hailey, Hughes). **Boala ~**, Pemfigus cronic benign familial.

Gougerot-Sjögren (Gougerot, Henri; Sjögren, Henri Samuel Conrad). **Sindromul ~,** sindrom caracterizat prin keratoconjunctivită, uscăciunea gurii și a mucoaselor pituitară, genitală, anală, absența de reacții sudorale, vulnerabilitate dentară, parotidită și poliartrite cronice (28).

Goulard, Thomas, 1724–1784. **Apă ~,** soluție 20% de acetat bazic de plumb, avînd proprietăți descongestionante marcate în uz extern (13).

Gourdon. Semnul ~, în luxația congenitală de șold, laxitatea capsulară în sens transversal, constatată prin mișcări exagerate de abducție și adducție a coapsei (24). **Sindromul ~,** torticolis posttraumatic, datorit fracturii-luxație de apofiză odontoidă (24).

Gowers, William Richard, 1845–1915. **Fasciculul ~,** *Tractus spinocerebellaris anterior.* **Manevra ~,** manevră de elongație a nervului sciatic, pentru evidențierea durerii provocate de sciatică, constînd din hiperextensiunea coapsei, bolnavul fiind în decubit ventral (27). **Tipul ~,** tip clinic în cadrul miopatiilor primitive, caracterizat prin amiotrofii distale (27).

Goynard. Operația ~, procedeu de cură a dolicosigmoidului prin colectomie segmentară cu extraperitonizarea anastomozei, care este lăsată deschisă pe semicircumferința anterioară (11).

Goyrand, Jean Gaspard Blaise, 1803–1866. **Fractura ~,** sin.: *Fractură în „burtă de furculiță”, Fractură Pouteau-Colles inversată,* fractura paraarticulară a extremității inferioare a radiusului, cu deplasarea fragmentului distal palmar și extern (24).

Graber-Duvernay. Operația ~, Foraj Duvernay, vezi Duvernay.

Gracian. Colorația ~, metodă de colorare a rickettsiilor, folosind bicromatul de potasiu și soluția Giemsa (22).

Grad. (lat. *gradus*). 1. Unitate de măsură a unor mărimi variabile exprimată prin raportul dintre valoarea curentă și aceea a respectivei mărimi (de ex. grad alcoolic) (32). 2. Diviziune sau interval pe o scală de măsurarea temperaturii (32). 3. Diviziune a unghiului drept folosită ca unitate de măsură pentru unghiuri (32). 4. Treaptă într-o serie de calități sau situații (32). **~ de asimetrie,** indicator al simetriei unei repartiții statistice. Asimetria este cu atît mai marcată, cu cît diferența dintre media aritmetică și mod este mai mare. Gradul de asimetrie se poate calcula fie folosind puncte de reper izolate (mod, mediană, quartile), fie folosind raportul momentelor centrate de ordinul 3 și 2, conform coeficientului β_1 Pearson (37). **~ de contagiozitate,** Indice de contagiozitate. **~ de disociație,** raportul dintre numărul de molecule disociate și numărul total de molecule dizolvate ; depinde de natura electrolitului, a solventului şi la temperatură constantă de concentraţia soluţiei, în sensul că gradul de disociaţie scade o dată cu creşterea concentraţiei (6). ~ **de libertate,** în statistica matematică, numărul variabilelor independente a căror variaţie nu suferă nici o restricţie. *Exemplu* : dacă o variabilă aleatorie X poate lua valori diferite $x_1,....x_n$ (fiecare cu probabilităţie $p_1,....,p_n$ — suma lor fiind egală cu 1) avem, în acest caz, o repartiţie cu n valori componente ; cunoscînd $n-1$ probabilităţi, putem afla şi ultima probabilitate, p_n. Considerăm că variabila X are $n-1$ grade de libertate (7). ~ **de scurgere temporară,** indice hidrologic important în aprecierea stării sanitare a unei ape de suprafaţă. Cuprinde afluenţii care nu primesc apă decît în anumite perioade ale anului (în special după precipitaţii). Spălînd suprafaţa solului pot contribui în măsură apreciabilă la impurificarea apei de suprafaţă (20).

Vezi şi : Thörner.

Gradehalter (germ.). Susţinător simplu de coloană vertebrală, alcătuit de obicei din două tije metalice căptuşite paravertebrale, fixate de o centură pelviană de piele întărită cu lame de oţel şi prevăzute la partea lor superioară cu două cureluşe căptuşite, care trec pe dinaintea umerilor şi se întorc pe sub axile (24).

Gradenigo, Giuseppe, 1859 — 1926. **Sindromul ~,** sin. : *Sindromul de vîrf de stîncă,* asociaţie morbidă caracterizată prin supuraţie auriculară, durere trigeminală şi paralizia muşchiului oculomotor extern, traducînd o leziune osteitică la vîrful stîncii temporalului, de cele mai multe ori de origine otitică (30).

Gradient (fr. *gradient*). Vector care caracterizează ca valoare numerică şi direcţie viteza maximă de creştere a unei mărimi scalare ; larg aplicat în fizică şi biologie are semnificaţia unei relaţii dinamice a variaţiei unui parametru (presiune, concentraţie, tensiune parţială) în două teritorii alăturate ale aceluiaşi sistem (7 ; 10). ~ **alveolocapilar,** diferenţa dintre presiunea gazelor din alveola pulmonară şi presiunea gazelor sîngelui capilar ; este mai mică de 1 mm Hg pentru oxigen şi nulă pentru CO_2 (p_{O_2} alveolar = 103 mm Hg ; p_{O_2} sînge capilar = 102,5 mm Hg ; p_{CO_2} alveolar = p_{CO_2} capilar = 0 mmHg) (34). ~ **de concentraţie,** vector definit prin valoarea pantei celei mai abrupte sau viteza de schimbare a concentraţiei şi direcţia acestei pante ; el indică viteza cu care se modifică concentraţia unei substanţe într-un mediu apos sau diferenţa de concentraţie între două puncte ale mediului (6). ~ **de potenţial,** diferenţa de potenţial între două puncte ale cîmpului electric, raportată la distanţa dintre cele două puncte. Intensitatea cîmpului electric este egală şi de semn contrar cu gradientul potenţialului electric (6). ~ **pulmonar arteriocapilar,** diferenţa de presiune medie dintre aceea a arterei pulmonare (13—15 mmHg) şi presiunea pulmonară capilară (6—8 mmHg) ; valorile normale de 6—10 mmHg sînt mult depăşite în hipertensiunile pulmonare pure (arteriolite) (10). ~ **ventricular,** suma algebrică a suprafeţelor medii (între D_I şi D_{III}) de depolarizare (*QRS*) şi repolarizare (*T*), exprimată ca atare (10—92 mV sec.) sau vectorial, ca rezultantă geometrică a paralelogramului vectorilor medii *QRS* şi *T* (între 0 şi + 90°) (10).

Graefe, Friedrich Wilhelm von, 1828—1870. **Cuţit lanceolar ~,** cuţit folosit pentru secţiunea corneei în operaţia de cataractă (28). **Semnul ~,** necoborîrea pleoapelor superioare la privirea în jos în exoftalmie (28).

Grafic (gr. *graphein* = a scrie). Ansamblu de puncte, linii (sau linii şi puncte), cu ajutorul căruia se pot reprezenta raporturile dintre diferite mărimi, repartiţia lor în spaţiu sau timp, variaţia unei funcţii etc. (7).

Grafo- (gr. *graphein* = a scrie, a înscrie). Element de compunere care introduce în termeni sensul de înscriere, înregistrare (32).

Grafofobie (*grafo-* + gr. *phobos* = frică). Fobia de a scrie (35).

Grafometrie (*grafo-* + gr. *metron* = măsură). Studiul comparativ al mărimilor de acelaşi ordin (rapoarte şi variaţii de înălţime, frecvenţă şi poziţie a întretăierilor etc.), al grafismelor, în scopul identificării scrisului (23).

Graforee (*grafo-* + gr. *rhoia* = a curge). Tendinţă patologică de a scrie mult (35).

Grafoscopie (*grafo-* + gr. *skopein* = a vedea). Studiul caracterelor generale ale grafismului, în scopul identificării scrisului (23).

Grafospasm (*grafo-* + gr. *spasmos* = spasm). Crampa scriitorilor.

Graham. Operaţia ~, exereză pulmonară practicată din aproape în aproape în caz de pleură bridată (34).

Graham Steel. Vezi Steel.

Gram, Hans Christian Joachim, 1853—1938. **Coloraţia ~,** coloraţie bacteriană diferenţială permiţînd împărţirea bacteriilor în grampozitive şi gramnegative, în funcţie de faptul dacă reţin sau nu violetul de genţiană. Constă din colorarea bacteriilor cu violet de genţiană, urmată de o mordansare cu soluţie Lugol, decolorare cu alcool-acetonă şi recolorare cu fucsină diluată. Bacteriile care reţin violetul de genţiană, (grampozitive) vor apărea colorate în violet, cele care nu-l reţin (gramnegative) vor apărea colorate în roşu (3).

Gram. Sindromul ~, asocierea într-un cadru unic al unei adipozităţi dureroase, cu o artropatie simetrică a genunchilor, hipertensiune şi keratodermie climacterică (10).

Gram. Unitate de măsură pentru masă în sistemul cgs, reprezentînd a mia parte dintr-un kilogram. Se notează cu g (38).

Gram-forță. Unitate de forță care corespunde atracției pămîntului asupra unui gram-masă. O forță egală cu 1 gram-forță este echivalentă cu 981 dyne; ea variază în limite mici, după localitatea de determinare, datorită variației accelerației gravitaționale (5).

Gramicidină. Antibiotic extras din *Bacillus brevis*, unul dintre cele două componente ale tirotricinei (3). **~ C**, Gramicidină S. **~ D**, antibiotic separat din tirotricină. Este un ciclopeptid, foarte uşor solubil în apă, activ față de cocii grampozitivi şi gramnegativi (3). **~ S**, sin.: *Gramicidină C*, antibiotic elaborat de o tulpină de *Bacillus brevis*. Este un ciclopentapeptid sau ciclodecapeptid, insolubil în apă, acizi sau baze, dar solubil în alcool. Este activ față de bacili gramnegativi şi coci grampozitivi (3).

Gram-ion. Suma greutăților atomice, care intră în compoziția unui ion, exprimată în grame (5).

Gram-moleculă. Suma greutăților atomice care intră în compoziția unei molecule, exprimată în grame (5).

—gramă (gr. *gramma* = notare). Sufix care are semnificația de înscriere, înregistrare, notare (32).

Gramnegativ. Caracterul unor microbi ca în cadrul colorației Gram să piardă în cursul decolorării colorantul bazic, apărînd în final colorați în roşu datorită fucsinei folosită în recolorare (de ex. bacilul coli, gonococul) (2).

Grampozitiv. Caracterul unor microbi ca în cadrul colorației Gram să păstreze colorantul bazic şi după decolorare şi recolorare, apărînd astfel în final colorați în albastru (de ex. streptococul, stafilococul etc.) (2).

Granat. Minereu cristalin cu duritatea 7½ (scara Mohs), folosit în laboratorul de tehnică dentară ca substanță abrazivă sub formă de discuri de hîrtie, de mărimi şi granulații diferite (39).

Grancher, Jacques Joseph, 1843—1907. **Boala ~.** 1. Entitate clinică pulmonară benignă cu debut acut, la hiperergicii cu antecedente apropiate de primoinfecție şi care în 3—4 zile constituie un aspect caracteristic: submatitate, scăderea murmurului vezicular, discrete raluri crepitante şi opacități radiologice; se vindecă în aproximativ 3 săptămîni (34). 2. Formă particulară de pneumonie, simulînd prin simptomatologia ei o pleurezie: debut brusc, junghi, semne de condensare şi evoluție trenantă (sin.: *Congestie pulmonară pseudopleuretică*, *Splenopneumonie*) (34). **Semnul ~**, complex simptomatic al auscultației vîrfului pulmonar în caz de tuberculoză a acestuia, constînd din: a) scăderea murmurului vezicular; b) inspirație înăsprită cu tonalitate scăzută, concomitent cu o expirație prelungită şi suflantă; c) expirație sacadată; d) tuse izbucnitoare (34).

Grandry-Merkel. Corpusculul ~, Corpusculul Merkel, vezi Merkel.

Granoplasmă (lat. *granum* = grăunte + gr. *plasma* = formație). Citoplasmă granulară (1).

Granström, K. O. **Semnul ~**, sinuozități ale arterelor retiniene, întîlnite în coarctația aortei (10).

Granulate. Forme farcmaceutice solubile, cu aspect vermicular, neregulat, alungite, constituite în cea mai mare parte din zahăr, la care se adaugă substanțe active; ele sînt amestecate sau dizolvate în apă, ingerîndu-se soluția apoasă (13).

Granulatio (lat. = granulație). Granulație. **Granulationes arachnoidales**, sin.: *Granulațiile Pacchioni*. Prelungiri ale arahnoidei care străbat dura mater în dreptul sinusurilor, luînd contact cu osul (1).

Granulație (lat. *granulatio*), sin.: *Granulatio*. 1. Mic corpuscul intracitoplasmatic, caracteristic pentru anumite celule (32). 2. Incluziune citoplasmatică constituită din substanțe de rezervă amorfe, care apare la unele bacterii spre sfîrşitul perioadei de creştere. Cele mai cunoscute sînt: granulațiile de volutină, reprezentate de corpusculii metacromatici Babeş-Ernst de la bacilul difteric, granulațiile de glicogen, de lipide etc. (3). 3. Mică formațiune localizată în țesuturi şi reprezentînd o hiperplazie sau o reacție inflamatorie a țesutului (32). **Granulații acidofile.** Granulații eozinofile. **~ albuminoasă**, granulație observată în citoplasma multor celule normale; dispare prin adăugare de acid acetic, dar nu este influențată de eter şi cloroform (2). **Granulații amfofile.** Granulații care se colorează atît cu coloranți acizi, cît şi cu cei bazici (1). **Granulații azurofile.** Granulații colorate metacromatic în roşu-purpuriu, de diferite mărimi: mici în monocit, mari în hemohistioblast (19). **Granulații bazale.** 1. Granule mici ovoide sau rotunde, care formează o parte a kinetoplastului; de la ele pleacă axonemele (termen folosit mai ales la protozoare) (sin.: *Blefaroplast*) (1). 2. Mici bastonaşe din citoplasma celulelor ependimale (1). 3. Granulații situate în citoplasma unor bacterii şi de la care pornesc cilii (3). **Granulații bazofile.** Granulații de mărimi inegale, colorate albastru-intens cu May-Grünwald-Giemsa, întîlnită în mielociții şi granulocitele bazofile, precum şi în mastocite (19). **~ conjunctivală**, mică formațiune rotundă situată pe conjunctivă; reprezintă o hiperplazie a țesutului conjunctival şi caracterizează grupa conjunctivitelor foliculare (28). ~ **cromafină,** granulaţie cu afinitate pentru sărurile de crom cu care se colorează în brun-închis; se găseşte în celulele sistemului adrenal şi în special în unele tumori ale acestui sistem (2). **Granulaţii eozinofile,** sin.: *Granulaţii acidofile.* Granulaţii mari, rotunde, colorate portocaliu cu May-Grünwald-Giemsa, repartizate uniform în mielociţii, metamielociţii şi granulocitele eozinofile, precum şi în eozinocit (19). ~ **iodofilă,** granulaţie care se colorează în brun cu iod şi care este întîlnită în leucocitele polimorfonucleare în cursul diferitelor boli infecţioase acute (2). **Granulaţii lipidice.** Picături fine de lipide (500—800 Å) în citoplasma celulară, numeroase şi mari în celulele pe cale de degenerescenţă (2). ~ **miliară,** Granulaţie tuberculoasă. **Granulaţii neutrofile.** Granulaţii mici, colorate în violet cu May-Grünwald-Giemsa, repartizate uniform în mielociţii, metamielociţii şi granulocitele neutrofile (19). **Granulaţii proteice.** Granulaţii care provin din sacii ergastoplasmei în unele glande exocrine (în condiţii normale) sau prin transformarea directă a mitocondriilor în granulaţii (în condiţii patologice) (2). ~ **tuberculoasă,** sin.: *Granulaţie miliară,* leziune tuberculoasă circumscrisă, mică cît bobul de mei, care se observă în granulie (tuberculoza miliară) (2).

Vezi şi: Babeş-Ernst, Maurer, Much, Pacchioni, Plehn, Schüffner, Stephens-Cristophers, Trélat, Ziemann.

Granule (dim. lat. *granum* = grăunte). 1. Particule intracelulare mici, de obicei colorate selectiv, reprezentînd o elaborare secretorie a celulei (1). 2. Preparate farmaceutice de formă sferică, cîntărind aproximativ 0,05 g (13). ~ **pigmentare,** mase mici, fără structură, constituite din pigment (1). ~ **viteline,** elemente care compun vitelusul (1). ~ **zimogene,** granule presecretorii în celulele granulare, în special în cele ale acinilor pancreatici şi în celulele principale ale stomacului; sînt precursorii secreţiei enzimatice (1). ~ **α,** granule din celulele α ale hipofizei sau ale insulelor pancreatice (1). ~ **β,** granule ale celulelor β ale hipofizei şi insulelor pancreatice (1). ~ **γ,** granule ale celulelor cromofobe din hipofiză (1). ~ **Δ,** granule ale celulelor Δ din insulele pancreatice (1).

Vezi şi: Altmann, Palade.

Granulie, *sin.: Tuberculoză miliară.* Formă de tuberculoză acută, gravă şi generalizată pe cale hematogenă, caracterizată prin prezenţa în plămîni şi în toate organele de granulaţii cenuşii miliare (34). ~ **acută,** apariţia bruscă a unei granulii, în urma unei primoinfecţii tuberculoase (2). ~ **cronică,** faza terminală a unei tuberculoze pulmonare cronice, prezentînd o evoluţie lentă progresivă (2). ~ **rece,** formă apiretică şi cronică de granulie, decelabilă radiologic prin prezenţa de opacităţi micronodulare diseminate în totalitatea plămînilor, dar predominînd în jumătatea superioară (34).

Granuloblast (*granulă* + gr. *blastos* = germen). Mieloblast.

Granulocit (*granulă* + gr. *kytos* = celulă). Celulă conţinînd granulaţii în citoplasmă. Termenul este folosit în special pentru leucocitele granulare (19). ~ **bazofil,** Leucocit bazofil. ~ **eozinofil,** Leucocit eozinofil. ~ **gigant,** sin.: *Macropolicit,* element poliploid din seria granulocitară, întîlnit în anemia pernicioasă şi alte anemii megaloblastice (19). ~ **nesegmentat,** Celulă în bandă. ~ **neutrofil,** Leucocit neutrofil.

Granulocitopenie (*granulă* + gr. *kytos* = celulă + *penia* = sărăcie). Scădere a numărului de leucocite granulare din sînge (15).

Granulocitoză (*granulă* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*). Creştere a numărului de granulocite sanguine peste valoarea normală (15).

Granulodiagnostic (Benda şi Urquia). Procedeu de diagnostic biologic al tuberculozei, bazat pe prezenţa în granulocitele neutrofile de granulaţii patologice mari situate la periferia celulei (34).

Granuloftizie (*granulă* + gr. *phtisis* = distrugere). Agranulocitoză.

Granulom (*granulă* + *-oma*), sin.: *Granuloma.* Pseudotumoare inflamatorie constituită dintr-un ţesut conjunctiv de granulaţie, hipertrofic, ca expresie a unei inflamaţii productive (2). ~ **actinomicotic,** ţesut de granulaţie cu mici abcese şi cu grăunţi actinomicotici; prezintă tendinţă la supuraţie, avînd ca infiltrat celule limfoide şi epitelioide, printre care şi celule xantomatoase (cu mici picături lipoidice birefringente) (2). ~ **apical,** ţesut de granulaţie parodontal apical, care se formează în procesele inflamatorii cronice întreţinute de o infecţie a pulpei radiculare necrozate (parodontită apicală cronică). Este bogat în vase de neoformaţie şi infiltrat celular, care cu timpul se organizează înconjurîndu-se marginal cu o membrană de celule epiteliale şi se transformă astfel într-un chist parodontal apical ce creşte progresiv, dînd resorbţii osoase întinse. Constituie în anumite împrejurări un focar de infecţie (38). ~ **brucelos,** nodul care poate să apară în splină, ficat, ganglioni limfatici, măduva oaselor, constituit din granuloame cu elemente limfoepitelioide şi celule gigante de tip Langhans, provocate de bacilul Bang (2). ~ **coccidioidal,** leziune nodulară observată în stadiul cronic, progresiv, al coccidioidomicozei (8). ~ **colesterolic,** proces granulomatos de lipoidoză localizată (12). ~ **de corp**

străin, țesut de granulație aseptic prin iritație fizico-chimică, caracterizat prin existența unui infiltrat inflamator cronic și celule gigante multinucleate, cu nucleii dispuși în întreaga masă citoplasmică (2). ~ **dentar,** reacție inflamatorie parodontală apărută în urma infectării și mortificării pulpei dentare. O dată stabilizată ia forma unei cavități osteolitice, umplute cu un țesut format din mugurii vaselor capilare și din țesut conjunctiv. Poate fi activ, atunci cînd provoacă o infecție de focar, sau inactiv (38). ~ **encefalitic virotic,** reacție proliferativă nodulară cu elemente gliale, asociată cu perivascularită limfomonocitară, în jurul unor leziuni distrofice și chiar de necroză din encefal (2). ~ **eozinofilic** 1. Termen generic pentru afecțiuni cutanate de tip eritematoinfiltrativ, indolore, cu extensiune lentă și caracterizate prin infiltrate bogate în polinucleare eozinofile (12). 2. Dislipoidoză caracterizată clinic prin leziuni osoase resorbtive, delimitate anatomopatologic prin prezența unui țesut de necroză lipoidică cu zone hemoragice, bogat în eozinofile, care merge spre cicatrizare spontană (sin. : *Mielom solitar cu celule eozinofile, Granulom histiocitar, Reticulom eozinofil, Granulom solitar, Reticuloză eozinofilă benignă a oaselor*) (24). ~ **exantematic,** Nodul Popov, vezi Popov. ~ **fungoid.** 1. Granulație moale, care crește rapid, sîngerează ușor și se vindecă greu ; se întîlnește în cadrul tuberculozei articulare (2). 2. Micozis fungoid. ~ **gras,** Lipogranulom. ~ **histiocitar** (Schajowitz), Granulom eozinofilic. ~ **hodgkinian,** faza granulomatoasă în boala Hodgkin, caracterizată prin existența unui infiltrat inflamator polimorf cu granulocite (în special eozinofile), plasmocite, alături de proliferarea celulelor reticulare și avînd ca element caracteristic celula gigantă de tip Paltauf-Sternberg (2). ~ **inelar,** Boala Crocker, vezi Crocker. ~ **infecțios.** 1. Botriomicom. 2. Inflamație productivă sub forma unei proliferări nodulare în cadrul unor procese specifice (2). ~ **inghinal,** Granulom venerian. ~ **intern al pulpei dentare,** proliferare de țesut de granulație în camera pulpară sau în canalul radicular, mai ales la incisivi, subțiind pereții dentinari prin care se întrevede pulpa (38). ~ **interradicular,** granulom situat între rădăcinile dentare la dinții multiradiculari; este provocat de obicei de perforații ale podelei camerei pulpare (38). ~ **lepros,** infiltrat polimorf constituit din celule leproase, histiocite, limfocite, plasmocite și rare fibroblaste (2). ~ **lipofagic,** Lipogranulom. ~ **lipofagic obstetrical al nou-născutului,** Adiponecroza subcutanată a nou-născutului. ~ **malign al feței,** afecțiune gravă, cu evoluție rapidă, sub formă de ulcerație granulomatoasă progresivă a nasului și a palatofaringelui, neînsoțită de adenopatie și metastaze. Duce la o distrucție totală a regiunilor afectate și la *exitus,* fiind foarte rebelă la tratament (30). ~ **mulgătorilor,** Nodulii mulgătorilor. ~ **necrozant lipoidic,** Dislipoidoza Urbach-Oppenheim, vezi Urbach-Oppenheim. ~ **paracoccidioidian,** Blastomicoza sud-americană. ~ **pernio,** vezi Besnier-Boeck-Schaumann. ~ **piogenic,** Botriomicom. ~ **de piscină,** afecțiune caracterizată prin noduli cutanați granulomatoși, apărînd consecutiv unor traumatisme la persoanele care frecventează piscine. *Varietăți*: a) tip Hellerström, cu localizare electivă la nas și cu leziuni de tip lupus tuberculos ; b) tip Herlitz, Norden și Linell, localizată la coate, cu leziuni ulcerocrustoase. În etiologia acestei afecțiuni este incriminat *Mycobacterium balnearea,* un bacil acidorezistent (12). ~ **pulmonar berilic,** granulomatoză generalizată, predominant pulmonară, cu bloc alveolocapilar, datorită sensibilizării la unii compuși ai beriliului (9). ~ **rabic,** proliferarea celulelor gliale din creier în jurul unor regiuni de rarefiere a țesutului cerebral în cursul rabiei (2). ~ **reumatic,** leziune observată în cel de al 2-lea stadiu al morfogenezei leziunilor reumatismale ; se caracterizează prin proliferarea celulelor locale ale țesutului conjunctiv, care are loc în jurul focarelor de dezorganizare tisulară (edem mucoid, degenerescență fibrinoidă) (2). ~ **solitar** (Otani), Granulom eozinofilic. ~ **telangiectazic,** Botriomicom. ~ **tific,** sin. : *Nodul tific,* inflamație acută productivă a plăcilor Peyer și foliculilor limfoizi, caracterizată prin proliferarea celulelor reticulare, avînd în infiltratul inflamator polimorf ca elemente caracteristice celulele tifice (macrofage înglobînd detritusuri granulare, limfocite și eritrocite) (2). ~ **tricofitic Majocchi,** vezi Majocchi. ~ **tuberculos,** granulom rezultat din aglomerarea mai multor foliculi tuberculoși ; o particularitate a acestui granulom este lipsa vaselor (2). ~ **tularemic,** nodul miliar în ganglionii limfatici, splină, ficat, mai rar în rinichi, suprarenale și măduva oaselor, constituit din celule epitelioide, limfocite, plasmocite, granulocite, în special eozinofile (la periferie) și uneori celule gigante multinucleate, cu tendință la necroză și supurație, întîlnit în tularemie (2). ~ **venerian,** sin. : *Boala Daniels, Donovanoză, Fagedenismul plicilor, Granulom inghinal,* dermatoză cronică provocată de *Donovania granulomatis,* de natură veneriană îndoielnică, întîlnită în America de Sud, India, Oceania. Începe prin papule în regiunea inghinală, care treptat se măresc, confluează și se ulcerează (12).

Vezi și : Dürck.

Granuloma (dim. lat. *granum* = grăunte + *-oma*). Granulom. ∼ **sarcomatodes**, Micozis fungoid.

Granulomatoză (*granulom* + *-oză*). Proces inflamator productiv, septic sau aseptic, cu formarea unui țesut conjunctiv tînăr, bogat vascularizat cu vase de înmugurire (2). ∼ **infantilă septică**, vezi Listerioză. ∼ **malignă**, Boala Hodgkin-Paltauf-Sternberg, vezi Hodgkin-Paltauf-Sternberg. ∼ **reumatică**, Noduli reumatici. *Vezi și*: Wegener.

Granulomer. Vezi Cromomer.

Granulosis rubra nasi, sin.: *Pseudoacneea rozacee a copilului*. Placard eritematoviolaceu al vîrfului nasului, întîlnit la tineri între 7 și 15 ani, pe care pot apărea mici papulete; este datorit unei hiperhidroze accentuate (12).

Graofilie. Atracția homosexuală a femeilor tinere către bătrîne (35).

Grasp reflex (engl.). Reflexul de apucare forțată.

Grasser. Gastrojejunostomia ∼, procedeu de refacere a continuității digestive după rezecție gastrică prin gastrojejunostomie termino-laterală retrocolică, anastomoza cuprinzînd numai segmentul dinspre marea curbură (11).

Grasseria. Viroză din grupul poliedriilor a viermilor de mătase. Boala are un caracter grav (22).

Grataj. Barbarism pentru scărpinătură (12).

Gratiolet, Louis Pierre, 1815—1865. **Radiatio occipitothalamica gratioleti**, *Radiatio optica*.

Graves, Robert James, 1786—1853. **Boala** ∼, Boala Basedow, vezi Basedow.

Graviceptori (lat. *gravis* = greu + *receptori*). Gravireceptori.

Graviconimetrie (lat. *gravis* = greu + gr. *konis* = praf + *metron* = măsură). Metodă pentru determinarea greutății (în mg/m^3 aer), a concentrației (în particule/cm^3) și a dispersiei pulberilor în suspensie, din aer (9).

Gravidă (lat. *gravida*). Femeie însărcinată (18).

Graviditas (lat. = graviditate). Gestație. ∼ **examnialis**, sarcină care evoluează în afara pungii membranoase formate de amnios (18). ∼ **exochorialis**, sarcină care evoluează în afara membranei coriale (18).

Graviditate (lat. *graviditas*). Gestație.

Gravimetrie (lat. *gravis* = greu + gr. *metron* = măsură). Metodă de determinare cantitativă prin cîntărire. În igienă se folosește pentru determinarea cantității de pulberi în suspensie în aer, după recoltarea unui volum definit de aer și reținerea pulberilor din el într-un dispozitiv adecvat (impinger, alonjă, filtru etc.) (9).

Gravireceptori (lat. *gravis* = greu + *receptori*), sin.: *Graviceptori*. Receptori situați în ureche, articulații, tendoane și mușchi; informează centrii nervoși asupra poziției corpului, echilibrului, direcției forțelor gravitaționale etc. (15).

Gravitație. Forță de gravitație.

Grawitz, Paul, 1850—1932. **Celula** ∼, element mare, cu citoplasma clară, datorită bogăției în lipide și glicogen, constituind fundamentul celular din hipernefrom (2).

Grăunțe (pl. lat. *granuceum* = grăunță), sin.: *Grăunți*. Mici concrețiuni de compoziție variată (germeni microbieni, paraziți criptogamici etc.), a căror apariție poate fi patognomonică pentru afecțiunea în cauză (32). ∼ **hordeiforme**, formațiuni de dimensiunea unor grăunțe de orz, care se pot întîlni în unele forme de sinovită tuberculoasă, formînd corpi străini intraarticulari (4).

Grăunți. Grăunțe. ∼ **albi**, grăunți formați din anumite specii fungice în cultură aproape pură, caracteristici anumitor tipuri de micetoame (12). ∼ **negri**, grăunți formați din anumite specii fungice în cultură aproape pură, caracteristici anumitor tipuri de micetoame (12).

Greață (lat. *grevitia*). Senzație de a vărsa, urmată sau nu de vărsătură (16).

Grebe-Nitzge. Tabele ∼, tabele pentru dozarea radiațiilor Röntgen (36).

Green. Cilindrul ∼, aparat de determinare a prafului prin sedimentare din volum limitat de aer (20).

Grefă (fr. *greffe*). Fragment de țesut viu, transplantat în altă regiune față de locul de unde a fost recoltat (11). ∼ **autogenă**, Autoplastie. ∼ **corneană**, Keratoplastie. ∼ **„cross-flap"**, plastie cutanată a feței volare a degetului, prin folosirea unei grefe pediculate de pe fața dorsală a unui deget vecin (24). ∼ **cutanată**, sin.: *Lambou cutanat, Plastie cutanată*, material cutanat recoltat de pe o suprafață învecinată sau de la distanță și folosit pentru plastie. În mod curent, grefa cutanată este sinonim cu transplant cutanat, deși prin grefă ar trebui să înțelegem grefa pediculată care își păstrează vascularizația, iar prin transplant, grefa liberă (24). ∼ **cutanată Braun**, vezi Braun. ∼ **cutanată Djanelidze**, vezi Djanelidze. ∼ **cutanată Filatov-Gillies**, Lambou Filatov, vezi Filatov. ∼ **cutanată Ianovici-Ceainski**, vezi Ianovici-Ceainski. ∼ **cutanată Iawson-Iațenco**, vezi Iawson-Iațenco. ∼ **cutanată Krause**, vezi Krause. ∼ **cutanată Kuznețov**, vezi Kuznețov. ∼ **cutanată Ollier**, vezi Ollier. ∼ **cutanată pediculată italiană**, grefă cutanată pediculată, deschisă, recoltată de la distanță (24). ∼ **cutanată Piasetski**, vezi Piasetski. ∼ cuta-

nată Thiersch, vezi Thiersch ~ **cutanată Wolfe,** vezi Wolfe. ~ **dermică Rehn,** vezi Rehn. ~ **dermoepidermică,** Grefă de piele liberă despicată. ~ **eterogenă,** sin. : *Heterogrefă*, grefă recoltată de la un individ de specie diferită (24). ~ **în fileu,** grefă dermoepidermică recoltată cu un dermatom special, care prin incizii multiple longitudinale, dar discontinui, paralele, dar decalate unele în raport cu altele, permite multiplicarea suprafeței care poate fi epidermizată (11). ~ **insulară,** grefă dermoepidermică în care fragmentele de piele sînt recoltate individual, făcînd inutilizabile ulterior zonele donatoare (11). ~ **migratorie,** grefă tubulară cutanată care folosește trecerea printr-una sau mai multe pături receptorii pînă ajunge la patul receptor definitiv (24). ~ **nervoasă,** Plastie nervoasă. ~ **omogenă,** sin. : *Homogrefă*, grefă recoltată de la un individ de aceeași specie (24). ~ **de organ,** sin. : *Transplantare de organ*, transplantare a unui organ de la un individ la altul, cu restabilirea circulației sanguine în organul respectiv (11). ~ **osoasă,** sin. : *Plastie osoasă*, porțiune de os recoltată de pe un segment al scheletului și aplicată (de obicei) pe un teritoriu scheletic vecin, pentru a înlocui și completa o deficiență. a sprijini, a limita sau a favoriza o consolidare osoasă. În vorbirea curentă se folosesc termeni ca grefon osos, transplant osos, implant osos, avînd un înțeles identic sau numai comparabil, variindu-se însă exprimarea mai curînd pentru armonia frazei decît pentru nevoia unei precizări. În mod științific, însă, prin grefă osoasă trebuie să înțelegem un segment de os pediculat care-și păstrează vascularizația proprie, pe cînd prin transplant sau grefon osos, un segment de os transplantat în altă parte, fără să-și mai păstreze o vascularizație proprie (24). ~ **osoasă autoplastică,** grefă osoasă recoltată de la același individ. (24). ~ **osoasă autoplastică Hohmann,** vezi Hohmann. ~ **osoasă autoplastică Kayon,** vezi Kayon. ~ **osoasă autoplastică Reichel,** vezi Reichel. ~ **osoasă prin gazdă intermediară,** grefă osoasă care se menține un timp sub tegumente și apoi este folosită învelită (24). ~ **osoasă heteroplastică,** sin. : *Heterogrefă osoasă*, grefă osoasă recoltată de la animale de specii diferite. Intervenție cu caracter experimental, fără aplicație practică (24). ~ **osoasă homoplastică,** sin. : *Grefă osoasă siameză, Homogrefă osoasă*, grefă osoasă recoltată de la indivizi de aceeași specie. Operația se efectuează în special folosindu-se materialul osos al vîrfurilor de bont ce trebuie retușate (24). ~ **osoasă Ollier,** vezi Ollier. ~ **osoasă siameză,** Grefă osoasă homoplastică. ~ **pediculată,** sin. : *Lambou*, fragment de țesut destinat a fi grefat, care-și păstrează vascularizația printr-un pedicul de legătură cu locul de origine (11). ~ **de piele liberă despicată,** sin. : *Grefă dermoepidermică*, grefă cutanată formată din epiderm și derm. În raport cu grosimea dermului recoltat, poate fi totală, groasă, intermediară (0,3—0,6 mm) și subțire (0,1—0,2 mm) (11). ~ **tendinoasă,** intervenție plastică care urmărește înlocuirea pierderii de substanță a unui tendon cu o porțiune dintr-un alt tendon sănătos (24). ~ **în „timbru poștal''**, grefarea unei suprafețe prin folosirea de grefe dermoepidermice de mici dimensiuni, tăiate dintr-o suprafață mai mare de piele și dînd în ansamblu aspectul de timbre poștale lipite pe un plic. Se utilizează atunci cînd zonele donatoare nu pot acoperi în totalitate lipsa cutanată și au avantajul că nu strică zona donatoare (11). ~ **tubulară,** Lambou Filatov, vezi Filatov.

Vezi și : Corachan, Davis, Delagénière, Ollier-Thiersch, Teodoroiu, Thiersch.

Grefon (fr. *greffon*). Porțiune de țesut recoltată de la același sau de la un alt individ, în scopul de a fi transplantată într-o zonă cu deficit tisular, pe care urmează a-l înlocui (11). ~ **cutanat,** sin. : *Transplant cutanat*, porțiune de piele recoltată dintr-o regiune a corpului și aplicată pe o altă regiune sau la un alt individ, pentru a umple și a corecta o lipsă sau un defect tegumentar. A nu se confunda ca terminologie științifică cu grefa cutanată, care păstrează tot timpul legăturile nutritive cu patul de origine (24). ~ **osos,** sin. : *Implant osos, Transplant osos*, porțiune de os recoltată dintr-o parte a scheletului (de obicei tibie, coastă, spină și creastă iliacă) și aplicată la distanță, pe alt segment al scheletului, pierzînd orice legătură vasculară (nutritivă) cu patul de unde a provenit (24). ~ **osos autoplastic,** grefon recoltat de la același individ (24). ~ **osos conservat,** transplant osos homoplastic sau heteroplastic, recoltat în condiții de sterilitate perfectă și conservat în așa-numitele „bănci de os'' cu ajutorul mertiolatului de sodiu, soluției de penicilină și streptomicină, sterilizării la autoclav, refrigerației sau disecației și înghețării în vid (24). ~ **osos heteroplastic,** sin. : : *Heterotransplant osos*, grefon recoltat de la un individ de specie diferită (animal) (24). ~ **osos homoplastic,** sin. : *Homotransplant osos*, grefon recoltat de la un individ din aceeași specie (om) (24).

Grégoire, Reymond. **Incizia ~.** 1. Incizie transversală situată la jumătatea distanței dintre rebordul costal și creasta iliacă, prelungită pe linia mediană cu o incizie verticală; este folosită pentru abordarea chirurgicală a splinei (11). 2. Cale de acces supraclaviculară pentru abordarea chirurgicală a primelor două coaste în toracoplastia parțială (11).

Greifensteiner, W. **Scărița ~**, aparat folosit în osteosinteza prin compresiune (24).

Grekov, I. I. **Operația ~**. 1. Cura herniei ombilicale voluminoase printr-o incizie ovalară care înconjură orificiul herniar (11). 2. Osteosinteză de rotulă cu fascia lata (24).

Greutate (lat. *gravitas*). Caz particular al forței de gravitație, reprezentînd forța cu care fiecare corp este atras spre pămînt (6). **~ specifică a urinii**, sin. : *Densitatea urinii*, greutatea specifică relativă a urinii, dependentă de cantitatea și de greutatea specifică a substanțelor solvite pe care le conține pe unitatea de volum. La adultul normal, în condiții de alimentație și de activitate obișnuite, se situează între 1 020 și 1 035 (eugravurie), dar în funcție de gradul de hidratare, poate varia, invers față de volumul urinii, între 1 001 și 1 038. În condiții patologice (insuficiență renală cronică, nefropatii tubulointerstițiale), variațiile densității se restrîng, paralel cu reducerea capacității de concentrare și de diluție, pînă la izogravurie. În practică, greutatea specifică, fiind mai ușor de determinat, este folosită în locul osmolarității pentru aprecierea concentrației urinii, deși, între cele două constante nu există o corelație fixă (25).

Grice, D. S. **Operația ~**, introducerea unui grefon osos în *sinus tarsi*, în tratamentul piciorului valg poliomielitic la copil (24).

Griesinger, Wilhelm, 1817—1868. **Semnul ~**, midriază asociată cu hemiplegie contralaterală, observată în unele cazuri de hematoame intracraniene posttraumatice (26).

Griesinger-Kussmaul (Griesinger, Wilhelm, 1817—1868; Kussmaul, Adolf, 1822—1902). **Boala ~**, sin. : *Mediastinopericardită caloasă*, formă de mediastinopericardită caracterizată prin apariția de țesut aderențial dens și dur (10). **Semnul ~**, Semnul Kussmaul, vezi Kussmaul.

Griess. Reacția ~, metodă chimică de dozare a nitriților (din apă, aer, alimente etc.) (20).

Grifă (fr. *griffe*). Poziție patologică a mîinii sau piciorului, amintind gheara animalului mitologic grifon (32). **~ cubitală**, aspect caracteristic al mîinii în leziunile nervului cubital, caracterizat prin hiperextensiunea falangelor proximale și flexiunea celor distale la degetele al 4-lea și al 5-lea (27).

Griffiths-Lejars (Griffiths, D. L.; Lejars, P.) **Procedeul prosopului ~**, manevră de reducere pe cale ortopedică a luxației anterioare a genunchiului. Se trece un prosop pe sub extremitatea inferioară a femurului și se înnoadă în jurul gîtului chirurgului. Operatorul prinde cu mîinile partea inferioară a femurului și împinge cu ambele police tibia înainte și în jos (24).

Grifoză (fr. *griffe* = grifă + *-oză*). Onicogrifoză.

Grigaut, A. **Metoda ~**, metodă de dozare a colesterolului total, bazată pe culoarea verde pe care o dă acesta sub acțiunea anhidridei acetice și a acidului sulfuric (5).

Grigorescu, D. **Proba ~**, probă pentru evidențierea dismetriei în cadrul sindromului cerebelos, constînd în introducerea de la distanță, cu oarecare viteză, a degetului arătător în gîtul unei sticle; în cazul existenței unei dismetrii, bolnavul nu poate nimeri gîtul sticlei (27). **Semnul ~**, sin. : *Fenomenul flexiunii degetelor piciorului*, fenomen întîlnit în caz de leziune piramidală: dacă se flectează brusc ultimele patru degete și se lasă libere ca și coarda unui arc, în momentul eliberării lor se observă o flexiune dorsală a halucelui (24).

Grigoriu, Cristea. **Operația ~**, tehnică de histeropexie prin includerea corpului uterin în teaca mușchilor drepți abdominali (18).

Grillo, H. **Procedeul ~**, procedeu de rezecție circumferențială a traheei toracice pe o întindere de 6—7 cm, realizată prin trahealizarea bronhiei primitive drepte și implantarea bronhiei primitive stîngi în bronhia intermediară dreaptă; toracalizarea traheei cervicale și plastia traheei cervicale din tegumentele regiunii cervicale (11).

Grimasă (fr. *grimace*). Modificare a mimicii constînd din gesturi, strîmbături, contracturi, care dau feței o expresivitate grotescă, ridicolă, caricaturală, artificială, ~ neconcordantă cu situația, ideația și fondul afectiv al bolnavului (35).

Grimbert, L. **Reacția ~**, test de punere în evidență a pigmenților biliari în urină, prin culoarea verde-albastră degajată de aceste substanțe, ca urmare a oxidării lor la cald, în prezența alcoolului acidulat (5).

Grimsom, Keith Sanford, **Tehnica ~**, splanhnicosimpatectomie totală (D_1-D_2), realizată pe cale transpleurală (10).

Gripă (fr. *grippe*), sin. : *Gripă epidemică*, *Influență*. Boală infecțioasă acută, cauzată de virusul gripal (grupul *Myxovirus*), cu tipurile sale: A, A_1, A_2, B și C, și care este caracterizată epidemiologic printr-o contagiozitate extrem de ridicată, provocînd epidemii și pandemii. Se manifestă clinic fie ca gripă simplă, fie ca gripă toxică sau complicată, cu evoluție variabilă, în general benignă, în afara marilor epidemii; conferă imunitate de scurtă durată (6 luni — 2 ani), strict specifică tipului de virus în cauză (8). **~ asiatică**, denumire pentru pandemia de gripă din anul 1957—1958, provocată de tipul A_2 de virus gripal (virusul asiatic, virusul Singapore), cu punct de plecare și extensiune din regiunile Asiei, în primul rînd din Extremul Orient (8). ~ **atenuată,** sin. : *Gripă frustă,* formă clinică de gripă, frecventă mai ales în perioadele interepidemice. Se manifestă prin febră trecătoare, mici frisoane, catar moderat, indispoziție, senzație de oboseală, ușoară cefalee, algii difuze discrete; evoluție benignă fără complicații (8). ~ **balcanică,** denumire pentru forma pseudogripală a febrei Q, descrisă în bazinul mediteranean și Balcani; este considerată a fi cea mai frecventă formă clinică a febrei Q în această zonă și corespunde, prin caracterul determinărilor pulmonare, formei descrise în țara noastră ca tifos pulmonar (8). ~ **catarală,** formă clinică de gripă în care predomină fenomene catarale respiratorii, exprimate prin catar nazal, lacrimal și traheobronșic (8). ~ **comună,** Gripă simplă. ~ **endemică,** cazuri sporadice de îmbolnăviri gripale, care apar într-un teritoriu și timp dat în afara epidemiilor de gripă, contribuind la întreținerea rezervorului natural de virus (8). ~ **epidemică,** Gripă. ~ **frustă,** Gripă atenuată. ~ **gastrointestinală,** formă clinică de gripă descrisă de autori mai vechi, în care predomină tulburări digestive (vărsături, colici abdominale, diaree); s-ar datori mai ales redeșteptării unor infecții digestive cronice prin anergia creată de gripă (8). ~ **nervoasă,** formă complicată de gripă, datorită fie neurotropismului virusului, fie unor tulburări circulatorii severe (capilarită generalizată), în care domină simptomele nervoase de interesare a encefalului, meningelor, măduvei, a unor nervi cranieni sau periferici, cu tulburări psihice și neurologice corespunzătoare (8). ~ **porcină,** afecțiune cu caracter enzootic la porcine, determinată de un virus (virusul Shope), care după unii autori poate determina îmbolnăviri și la om (22). ~ **simplă,** sin. : *Gripă comună,* formă clinică necomplicată a gripei, manifestată clinic prin perioadă de incubație scurtă, debut brusc, febră bifazică în ,,V'', semne moderate de intoxicație generală (cefalee, curbatură, dureri ale globilor oculari, astenie), fenomene catarale difuze (nazale, lacrimale, traheobronșice), labilitatea pulsului, uneori bradicardie, inapetență, greață, dureri abdominale, rar vărsături, limbă ,,de porțelan'', tulburări neurovegetative, leucopenie (8). ~ **spaniolă,** denumire pentru pandemia de gripă care a început în mai 1918 în Spania (în special la Madrid), cu răspîndire rapidă pe tot globul, cu număr mare de cazuri și evoluție în general severă; a incitat cercetări în domeniul etiologiei și clinicii bolii, care au dus la precizarea etiologiei virale a acesteia (8). ~ **sporadică,** denumirea cazurilor de gripă care apar în perioadele interepidemice și în etiologia cărora intervine așa-numitul ,,virus interepidemic de bază''. Se caracterizează prin apariția unui număr redus de cazuri cu tablou clinic mai puțin bine conturat, pentru a căror precizare etiologică sînt necesare izolarea virusului și cercetări serologice. Constituie principala modalitate de menținere a virusului între epidemii (8). ~ **toxică,** formă clinică severă a gripei, caracterizată patogenic prin capilarita hemoragică generalizată cu leziuni degenerative anoxemice consecutive, în special în sistemul nervos, inimă, plămîn și cu fenomene clinice de interesare a diferite organe și aparate, manifestate ca bronșită capilară, pneumonie cu spută hemoragică, hemoragii digestive, insuficiență circulatorie periferică, encefalită (8).

Grisel. Sindromul ~, vezi Torticolis.

Griseofulvină. Antibiotic izolat din mediile de cultură de *Penicillium griseofulvum* și *Penicillium nigricans*; are acțiune antimicotică utilă în micozele superficiale (13).

Grishman. Metoda ~, sistem de derivații spațiale vectocardiografice, utilizînd următoarele puncte de derivație: a) linia axilară posterioară dreaptă în dreptul vertebrelor L_1-L_2; b) punctul omolog din partea stîngă; c) linia axilară anterioară la același nivel cu punctul *a* și *b*; d) deasupra omoplatului drept pe o linie verticală cu punctul *a* (10).

Gritti, Rocco, 1857—1920. **Amputație ~,** amputație Callander, care folosește o porțiune separată din rotulă pentru operculizarea bontului osos (24).

Groapă (alb. *gropë*). O adîncitură, superficială sau profundă, a unei formațiuni anatomice (1) ~ **poplitee,** *Poples.*

Grocco, Pietro, 1856—1916. **Semnul ~,** suflu sistolic decelabil la nivelul laringelui, în anevrismul aortei toracice (10). **Triunghiul ~,** sin. : *Triunghiul paravertebral,* matitate relativă de formă triunghiulară situată de partea sănătoasă, de-a lungul coloanei vertebrale, la nivelul părții inferioare a toracelui, în caz de pleurezie a unei cavități; corespunde organelor mediastinale, împinse de lichidul pleural (34).

Grönblad-Strandberg (Grönblad, Ester Elisabeth; Strandberg, James Victor). **Sindromul ~,** displazie congenitală a țesutului elastic al pielii (cute), vaselor (tulburări de irigație, telangiectazii, hemoragii) și inimii (miocardoză, leziuni endocardice), prezentînd în plus o erupție pseudoxantomatoasă și o retinită cu strii angioide caracteristice (10).

Groping-reflex (engl.). Termen generic pentru reflexul de urmărire la mînă și la picior (27).

Gropiţă. Groapă mică (1). **Gropiţe dentare.** Locurile cele mai adînci de întîlnire sau terminale ale şanţurilor de pe coroana dinţilor; constituie sediul de elecţie pentru caria incipientă (38).

Gross, Robert Edward. **Derivaţia ~,** derivaţie neconvenţională toracică, avînd un electrod plasat în V_6, iar celălalt parasternal drept (derivaţia HS) (10). **Operaţia ~,** procedeu de înlocuire a segmentului stenozat al istmului aortic printr-un grefon de arteră conservată (11). **Procedeul ~,** procedeu pentru abordarea septului interauricular, printr-o pîlnie de material plastic care prelungeşte cavitatea atrială şi care este solidarizată la peretele atriului (11).

Grossich, Antonio, 1849—1926. **Metoda ~,** aseptizarea cîmpului operator, prin badijonare cu tinctură de iod soluţie 5% (24).

Grototerapie (fr. *grotte* = grotă + gr. *therapeia* = tratament). Mijloc terapeutic constînd din menţinerea bolnavilor în grote umede, uscate, sulfuroase etc. pentru durate de timp variabile (4).

Grotthus. Legea lui ~, numai iradiaţiile care pot fi absorbite produc efecte chimice (4).

Gruby, David, 1810—1898. **Boala ~,** Microsporia.

Gruça, Adam. **Freza ~,** instrument chirurgical cu ajutorul căruia se forează cavitatea cotiloidă în repunerea sîngerîndă a luxaţiei congenitale de şold (24). **Operaţia ~.** 1. Corectarea chirurgicală a scoliozelor cu ajutorul unor arcuri metalice montate între coaste de partea convexităţii (24). 2. Osteotomie subtrohanteriană în osteoartrita tuberculoasă a şoldului, cu scop mobilizator (24).

Grunert. Procedeul ~, operaţie constînd din rezecţia golfului venei jugulare interne, în caz de tromboflebită de origine otitică (30).

Grup (fr. *groupe*) 1. Mulţime de obiecte, indivizi, unităţi statistice, care au cel puţin o însuşire comună (7). 2. În matematică, mulţime asociativă (de operaţii sau transformări), satisfăcînd la anumite condiţii (implicaţie, existenţa unui element simetric şi a unui element neutru etc.) (7). **~ ganglionar mastoidian,** *Nodi lymphatici retroauriculares*. **~ ligatural,** genele care alcătuiesc un cromozom (17). **~ pox,** Grup variolovaccinae. **~ prostetic,** grupare chimică care nu conţine aminoacizi şi este legată de o proteină, formînd în acest fel un complex antigenic. Grupele prostetice sînt de obicei molecule de vitamine (riboflavină, piridoxină etc.), nucleotide, ioni metalici (Fe, Cu etc.). Prin unire cu o holoproteină (apoenzima) formează uneori enzime active. În aceste cazuri, grupele prostetice deţin rol de coenzime, reprezentînd partea activă catalitică a enzimei (5). **Grupe sanguine.** Clasificare propusă de Landsteiner, în funcţie de unele caractere antigenice ale globulelor roşii. În sistemul AB0, primul descris, se deosebesc 4 grupe cu nomenclatură internaţională: 0 (I); A (II); B (III) şi AB (IV). Caracterele antigenice (aglutinogenele), existente pe suprafaţa hematiilor, sînt două, A şi B, şi, după cum sînt prezente, izolate, împreună sau absente, ele determină grupa respectivă. În serul oamenilor au fost găsite izoaglutinine naturale anti-A (α) sau anti-B (β), astfel repartizate încît niciodată, la acelaşi individ, nu se întîlneşte aglutinogenul cu aglutinina respectivă. Formula completă a indivizilor aparţinînd sistemului AB0 este deci: 0 (I) α, β; A (II) β; B (III) α; AB $(IV)_0$. Ulterior s-a descoperit că sistemul AB0 este mai complex; s-au descris subgrupele A_1, A_2, A_3 şi A_4, A_5, A_0, antingene 0 (zero), Ô sau H. Landsteiner, împreună cu Levine, constată şi alte grupe umane: M, N, MN şi P. În aceste grupe nu există aglutinine naturale, ci aglutinine imune, prin sensibilizare. Aceste grupe, contrar sistemului AB0, joacă rol neglijabil în practică, ele prezentînd mai mult importanţă în genetică şi medicina legală. În 1940, Landsteiner şi Wiener au descoperit sistemul Rh, caracterizat prin prezenţa unui antigen comun pe hematiile umane şi pe cele de *Macacus rhesus* (factorul Rh). 85% dintre indivizi conţin acest aglutinogen, fiind astfel denumiţi Rh^+, pe cînd 15% sînt $R\sqrt{h^-}$. Sistemul Rh conţine aglutinogenele C, DE, c, d, e. Numai aglutinogenul D are proprietăţi antigenice marcate, putînd fi responsabil de accidentele transfuzionale datorite grupului Rh. Anticorpii de grup Rh apar numai în urma unei imunizări fie pe cale de transfuzie, fie prin incompatibilitate serologică fetomaternă, provocînd boala hemolitică la nou-născut. S-au mai descris alţi factori de grup, cuprinzînd foarte multe tipuri antigenice şi care au permis descrierea de noi grupe sanguine (Kell-Cellano, Lutheran, Duffy, Kidd, Lewis, Diego, Sutter, Jay, Levay etc.). Mai recent s-au descris grupe leucocitare şi trombocitare independente de grupele clasice eritrocitare, precum şi sisteme speciale de grup tisular (de ex. sistemul *H* u—1 Dausset) (19). **Grupe sanguine „private".** Grupe sanguine întîlnite numai la anumite familii sau chiar la o singură persoană (19). **Grupe sanguine „publice".** Grupe sanguine întîlnite la mase largi de populaţie (19). **~ toxofor,** termen creat de P. Ehrlich pentru a desemna o (presupusă) grupare chimică specială a moleculei de toxină (diferită de grupul prin care toxina se leagă de celulă), a cărei acţiune determină efectul toxic. Modelul teoretic astfel postulat pentru structura toxinelor nu a fost confirmat de cercetările experimentale (3). ~ **variolovaccinae,** sin. : *Grup pox,* grup de virusuri mari conţinînd ADN, producătoare la om şi la numeroase specii animale de afecţiuni caracterizate prin leziuni tegumentare şi mucoase (macule, papule, vezicule, pustule), cu reacţii proliferative şi necrotice (22).

Grupaj (fr. *groupage*). Determinarea grupelor sanguine, prezentînd importanţă practică în stabilirea compatibilităţii sanguine în transfuzie, în medicina judiciară, antropologie etc. (19).

Grupare (fr. *grouper*). În statistică, constituirea unui grup din elemente disparate sau individuale; reprezintă o metodă fundamentală, care se cere a fi condusă în spiritul primatului calităţii asupra cantităţii (7). ~ **statistică,** împărţire a colectivităţii cercetate în grupe omogene, pe baza uneia sau mai multor caracteristici comune: a) după numărul caracteristicilor, gruparea poate fi simplă sau combinată; b) după caracterul variantei, gruparea poate fi cantitativă sau calitativă; c) după natura seriei, gruparea poate fi de spaţiu sau de timp (7).

Grupă sanitară. Formaţie a Crucii Roşii, care sprijină circumscripţiile sanitare în acţiunile de ocrotire a sănătăţii populaţiei de la oraşe şi sate (29).

Grynfelt, Joseph Casimir, 1840—1913. **Hernia** ~, hernie lombară produsă prin triunghiul Grynfelt (11).

gt. Abreviere pentru *guttae* (13).

Guaiacol. Substanţă extrasă din răşina de guaiac şi folosită ca antiseptic al căilor respiratorii şi ca expectorant; se utilizează şi local, avînd efect antiseptic, uşor iritant, revulsiv şi slab anestezic în unguente, soluţie uleioasă sau în asociere cu tinctura de iod (13).

Guanază. Enzimă care catalizează hidroliza guaninei, rezultînd xantină şi amoniac liber. Este prezentă în majoritatea ţesuturilor animalelor superioare, fiind localizată în nucleele celulare (5).

Guanetidină. Simpatolitic util în tratamentul bolii hipertensive (13).

Guanidină. Bază organică, care deţine rol important în sinteza unor aminoacizi (ca ornitina) şi a altor metaboliţi (creatina, creatinina) (5).

Guanină, sin. : *2-Amino-6-oxipurină.* $C_5H_5ON_5$. Alcaloid purinic, component principal al nucleotidelor prezente în acizii nucleici (19,9% din acidul dezoxiribonucleic uman este format din guanină) (5).

Guanozină, sin. : *Vernină.* Nucleozid care prin hidroliză eliberează guanină şi ribofuranoză. Este prezentă în toate formele de acid ribonucleic. Se extrage din drojdia de bere, pancreas, *Vicia faba,* cuişoare, cafea şi alte surse bogate în acizi nucleici (5).

Guarnieri, Giuseppi, 1856—1918. **Corpii** ~, incluziuni inframicrobiene caracteristice vaccinei (citoplasmice) şi variolei (nucleare şi citoplasmice) (22).

Gubernaculum (lat. = cîrmă). În anatomie, fîşie de ţesut conjunctiv care leagă sau uneşte unele organe (1). ~ **dentis,** bandă de ţesut fibroconjunctiv, care leagă foliculul dentar permanent cu mucoasa gingivală, marcînd traseele de erupţie a dintelui respectiv. Conţine resturi epiteliale de origine adamantină (38). ~ **testis hunteri,** vezi Hunter.

Gubler, Adolf, 1821—1879. **Icterul** ~, formă de icter hematogen pusă de Gubler pe seama unei hemolize rapide şi a incapacităţii ficatului de a prelucra hemoglobina eliberată (32). **Linia** ~, nivelul originii superficiale a nervului trigemen la protuberanţă, sub care o leziune produce o paralizie alternă Gubler (32). **Sindromul** ~, Sindromul Millard-Gubler, vezi Millard-Gubler. **Tumoarea** ~, tumefacţie dorsală a carpului în paralizia saturnină (24).

Gubler-Gendrin. Semnul ~, extinderea matităţii cardiace dedesubtul şocului apexian, semn important în pericardita exsudativă (10).

Gudden, Bernard Aloys von, 1824—1886. **Comisura** ~, sin. : *Comisura supraoptică ventrală,* grup de fibre nervoase care unesc cei 2 corpi geniculaţi mediali, mergînd împreună cu tracturile optice (1). **Fasciculul calotei** ~, *Fasciculus mamillotegmentalis.* **Semnul** ~, reflexe pupilare încetinite, după consum de alcool, în caz de intoleranţă (23).

Gudron. Produs vîscos, cu miros specific, de culoare brună sau neagră, cu constituţie complexă, obţinut prin distilarea uscată a unor materii organice (lemn, cărbuni etc.); materie primă valoroasă în industria chimică şi farmaceutică (13). ~ **de huilă,** sin. : *Coaltar, Pix lithanthracis,* produs obţinut prin distilarea uscată a huilei; conţine hidrocarburi aromatice, fenoli, amoniac, amine aromatice, baze piridice, produşi sulfuraţi şi este folosit extern în loţiuni, pudre, mixturi, ca antiseptic, decongestionant, antipruriginos (13). ~ **vegetal,** sin. : *Pix liquida,* produs de distilare uscată, în vas închis, a lemnului mai multor specii de pin; are acţiune antiseptică şi anticatarală în bronşite cronice; în uz extern, este folosit ca antiseptic în unele dermatoze (13).

Gueddel, Arthur Ernest. **Schema** ~, împărţire schematică a anesteziei generale în 4 faze: faza de analgezie şi dezorientare, faza de agitaţie sau delir, faza chirurgicală şi faza de paralizie a centrului bulbar sau agonică (11).

Guérin, Alphonse François Marie, 1816—1895. **Valvula** ~, *Valvula fossae navicularis.*

Guérin, Jules René, 1811–1896. **Legea lui ~,** deformarea scheletului se produce în rahitism, de jos în sus, astfel încît intensitatea deformațiilor succesive este în raport cu ordinea lor de manifestare (24).

Guérin-Kerguistel. Semnul ~, semn descris în fracturile bazicervicale de col femural cu eclatarea trohanterului, constînd din lărgirea uneori pînă la 2–3 cm a marelui trohanter în sens antero-posterior (24).

Guermonprez-Gosset. Operația ~, policizare folosind transplantarea indexului (24).

Guersant. Cura ~, aplicare de puncte de electrocauterizare la limita mucocutanată a unui prolaps rectal (11).

Guillain, Georges. **Semnul ~,** semn de iritație meningiană, constînd din flexiunea contralaterală a coapsei și gambei la apăsarea mușchiului cvadriceps (24).

Guillain-Alajouanine (Guillain, Georges; Alajouanine, Théodore). **Sindromul ~,** sindrom de răspîntie subtalamică; se manifestă prin mișcări coreoatetozice, hemiataxie de tip cerebelos, hemihipoestezie, hemianopsie discretă și trecătoare (27).

Guillain-Barré-Strohl. Sindromul ~, sindrom poliradiculonevritic cu disociație albuminocitologică în lichidul cefalorahidian și cu evoluție de obicei benignă (27).

Guillain-Laroche-Lechelle. Reacția ~, reacție de floculare a lichidului cefalorahidian, efectuată cu benzoe coloidal (27).

Guillain-Mollaret (Guillain, Georges; Mollaret, Pierre). **Triunghiul ~,** triunghi ipotetic ale cărui vîrfuri ar fi formate de nucleul roșu, oliva bulbară și nucleul dințat al cerebelului, unite prin fibre rubroolivare (fasciculul central al calotei), olivocerebeloase și dentorubrice. Lezarea fibrelor ce constituie laturile triunghiului ar determina mioclonii ale laringelui și vălului palatului (nistagmusul laringovelopalatin) (27).

Guillain-Thaon (Guillain, Georges, 1876–1961; Thaon, Louis Albert, 1846–1886). **Sindromul ~,** asociere a tabesului cu paralizie generală progresivă și paraplegie (35).

Gulden. Comisura ~, formațiune nervoasă, veritabilă chiasmă auditivă, rezultată din încrucișarea fibrelor plecate din corpii geniculați interni, permițînd proiectarea pe fiecare emisferă cerebrală a impresiilor auditive recepționate de cele două labirinte anterioare (30).

Guleke. Operația ~, radicotomie posterioară extradurală $L_2-L_3-L_5-S_1$ în boala Little (24).

Guleraș. Formațiune în inel situată în jurul unui orificiu sau al unei alte formațiuni anatomice (32). **~ de eroziune,** sin.: *Cerc de desicare, Inel traumatic,* inel care se formează la orificiul de intrare a unui proiectil în corp, prin detașarea epidermului de corion; se datorește elasticității mai mari a corionului, care se rupe înaintea epidermului și se detașează pe 1–2 mm în jurul plăgii (23). **~ de mînjire,** inel la orificiul de intrare a unui proiectil, format din particule de pulbere și unsoare de armă, antrenate din țeava armei, care se depun pe îmbrăcăminte și pe piele; se produce o dată cu gulerașul de eroziune (23). **~ pupilar,** mic lizereu din membrana pigmentară a irisului, care depășește marginile orificiului pupilar (28).

Vezi și: Biett.

Gull, William Withey, 1816–1890. **Boala ~,** Mixedem.

Gumă (lat. *gummis*). Substanță rezultată din transformarea peretelui celulelor vegetale, ca urmare a unor condiții patologice. Este produsă de plante din familiile *Leguminosae, Rosaceae, Rutaceae, Anacordiaceae, Combretaceae* și *Sterculiaceae*. Se prezintă ca mase solide, amorfe, translucide, solubile în apă, cu care formează soluții viscoase, adezive sau cu care se umflă, devenind mucilaginoase. Din punct de vedere chimic sînt de obicei glicozide (săruri ale acizilor aldolionici) (14). **~ arabică,** produs de exsudație, uscat, al unor specii de *Acacia*, în special *Acacia Senegal Willd.* Este folosită ca agent emulsionant și protector în unele forme farmaceutice și în compunerea unor materiale dentare (13). **~ Dammar,** rășină transparentă obținută din arbori care cresc în Australia, Noua Zeelandă și sud-estul Asiei; este un element component al unor paste pentru amprente dentare și ceri pentru machete (39). **~ tragacanth,** produs de exsudație, uscat, al unor specii de *Astragalus*, folosit ca excipient și agent emulsionant pentru prepararea unor forme farmaceutice (13).

Gumprecht, Ferdinand. **Umbrele ~,** nuclei celulari rezultați din distrugerea globulelor albe, în special a elementelor limfocitare (în leucemia limfatică cronică) sau a elementelor reticulare (în mononucleoza infecțioasă) (19).

Gunn, Robert Marcus, 1850–1909. **Fenomenul ~,** fenomen care se observă în leziunile retiniene întinse și în leziunile nervului optic însoțite de ambliopie și de diminuarea reflexului fotomotor, permițînd diferențierea clinică față de ambliopiile funcționale sau simulate. Constă din faptul că iluminarea ochiului bolnav (ochiul sănătos fiind acoperit) antrenează o slabă contracție pupilară, urmată brusc de o paradoxală dilatare a pupilei la lumină, care poate chiar masca reflexul fotomotor diminuat. Această midriază paradoxală la lumină este datorită reflexului consensual produs de ochiul sănătos acoperit, deoarece dispare dacă ochiul sănătos este lăsat descoperit (27). **Sindromul**

~, sinergie funcţională congenitală între coborîrea mandibulei şi ridicarea pleoapei superioare, de obicei ptozată (28).

Gunn. Legea lui ~, pentru reducerea unei luxaţii, membrul trebuie aşezat în poziţia în care se găsea în momentul injuriei, iar forţa va fi exercitată asupra membrului în sens invers faţă de aceea care a acţionat pentru producerea luxaţiei (24).

Günther. Boala ~, vezi Porfirie.

Gură (lat. *gula*), sin. : *Os.* 1. Segmentul iniţial al canalului alimentar ; la nivelul ei are loc masticaţia (1). 2. Intrarea într-un canal sau cavitate (1). ~ **de lup.** *Cheilognatopalatoschizis.* ~ **primitivă,** Blastopor.

Vezi şi : Killian.

Gurd-Mumford (Gurd, F. B.; Mumford, E. B.). **Rezecţia** ~, rezecţia extremităţii externe a claviculei, recomandată în luxaţia acromioclaviculară (24).

Gurevici. Proba ~, probă funcţională renală utilizată pentru aprecierea capacităţii de diluţie : după ingerarea a 600 ml apă, la normal, volumul total al eşantioanelor orare din primele 4 ore trebuie să depăşească 600 ml, iar densitatea unuia dintre ele să coboare sub 1 004 ; proba poate fi completată cu testarea capacităţii de concentraţie după tehnica probei Volhard (25).

Guşă (lat. *geusiae* = gîtlej), sin. : *Struma, Strumă.* Hipertrofie durabilă a glandei tiroide, cu variate forme anatomice şi clinice : guşă mică, mijlocie, mare, gigantă, difuză, lobară, nodulară, parenchimatoasă, coloidă, chistică, benignă, malignă, simplă (netoxică), hipertiroidizată etc. Din punct de vedere epidemiologic se descrie guşa sporadică şi guşa endemică (7). ~ **aberantă,** guşă care se dezvoltă în afara corpului tiroid, pe o glandă accesorie (11). ~ **bazedowifiată,** formă de guşă caracterizată clinic prin exoftalmie şi tahicardie ; microscopic se constată modificarea formei foliculilor tiroidieni, care prezintă un contur extrem de neregulat, cu lumenul adeseori stelat (ca urmare a unor proliferări papilifere) şi cu celule înalte dispuse pluristratificat, conţinînd un coloid fluid, care se colorează palid ; se remarcă infiltrate limfoide, uneori sub forma de foliculi cu centri germinativi (2). ~ **calcificată,** alterare secundară a unei guşi prin impregnare calcară (11). ~ **chistică,** guşă provenind din dilataţia veziculelor unei guşi coloide sau din hemoragii interstiţiale (11). ~ **circumscrisă,** guşă în care ţesutul patologic se prezintă sub forma unor nuclei bine delimitaţi, avînd între ei ţesut glandular normal (11). ~ **coloidă,** guşă macrofoliculară cu stază coloidă şi foliculi puţin activi ; este o formă involutivă, degenerativă şi hipofuncţională (7). ~ **coloidochistică,** guşă cu microchisturi, realizînd aspectul anizofolicular, sau cu chisturi voluminoase, cu conţinut coloid, uneori cu revărsat coloid şi în afara foliculilor (2). ~ **congenitală,** guşă prezentă la naştere ; este datorită de obicei unei carenţe de iod în alimentaţia mamei sau, mai rar, unui defect enzimatic ereditar al celulei tiroidiene (7). ~ **difuză,** guşă în care ţesutul patologic înlocuieşte complet ţesutul normal (11). ~ **edematoasă,** complicaţie anatomică a guşii prin tulburări în circulaţia venoasă sau limfatică (7). ~ **endemică,** Distrofie endemică tireopată. ~ **endotoracică,** guşă dezvoltată în mediastin, provenind dintr-un lob lateral sau din istmul glandei şi legată de aceasta printr-un pedicul (11). ~ **exoftalmică,** Boala Basedow, vezi Basedow. ~ **mixtă,** asocierea formei de guşă coloidochistică cu aceea parenchimatoasă (2). ~ **nodulară,** guşă incluzînd noduli adenomatoşi, chisturi sau (mai rar) noduli carcinomatoşi ; reprezintă o formă involutivă, distrofică, a guşii endemice, de obicei a unei guşi vechi (7). ~ **parenchimatoasă,** proliferare a epiteliului glandular tiroidian, realizînd cîmpuri compacte cu foliculi mici, uneori lipsiţi de lumene şi de coloid, sau conţinînd în lumenul lor o cantitate mică de coloid (2). ~ **plonjantă,** guşă care în eforturile de inspiraţie se angajează prin orificiul cranial al toracelui către mediastinul anterior (11). ~ **toxică,** termen echivoc folosit atit pentru guşa difuză (guşa exoftalmică), cit şi pentru guşa nodulară hipertiroidizată sau pentru adenomul tiroidian hipersecretant, ultimele două situaţii evoluînd fără exoftalmie (7). ~ **tumorală,** guşă de formă nodulară caracterizată prin proliferarea epiteliului, care realizează noi acini glandulari ; corespunde unui adenom al glandei tiroide (guşă adenomatoasă) şi prezintă posibilităţi de malignizare (2). ~ **vasculară,** guşă difuză sau circumscrisă în care ţesutul vascular are o dezvoltare deosebită (11).

Guşogen (*guşă* + *gennan* = a produce), sin. : *Strumigen.* Care produce guşă (7).

Gutapercă (fr. *gutta-percha*). Răşină asemănătoare cauciucului, produsă de copacii din specia *Palaquium* şi *Isonandra* din Sumatra. Se prezintă ca un lichid lăptos, de culoare albă, insolubil în apă, dar solubil în eter şi terpene. Se întăreşte la temperatura obişnuită de 28—36°C, fiind de consistenţă dură, elastică şi rău conducătoare de temperatură. Se foloseşte ca material izolant pentru comprese (umede), precum şi în stomatologie ca material de obturaţie provizorie sau ca obturaţie de bază, izolatoare (38).

Gută (fr. *goutte*). Boală de nutriţie, caracterizată prin crize de artrită acută, mai ales la articulaţia metatarsofalangiană a halucelui sau prin tofi gutoşi care conţin uraţi de sodiu. Se datorează tulburării metabolismului purinelor în organism şi unui exces de acid uric în sînge. Depunerea sărurilor de acid uric în cartilajele articulare, în ţesutul conjunctiv periarticular şi în sinovială, însoţită de alterări distrofice şi reacţie inflamatorie (tumefacţie dureroasă), antrenează proliferarea ţesutului conjunctiv, cu apariţia de celule gigante de corp străin (2; 4). ~ **calcară,** tulburare metabolică datorită unei calcinoze generalizate (2). ~ **latentă,** stare caracterizată prin uricemie crescută, fără manifestări clinice gutoase (4). ~ **oxalică,** gută în care predomină tulburări în metabolismul oxalaţilor (4). ~ **saturnină** pretinsă formă clinică a saturnismului (noţiune desuetă) (9). ~ **tofacee,** gută care prezintă tofusuri localizate (4). ~ **viscerală,** formă de gută în care sînt afectate organele interne (4).

Gutieră (fr. *gouttière*). 1. Atelă în formă de jgheab, confecţionată din feşi gipsate, tablă sau atele Krammer, folosită pentru imobilizarea provizorie sau relativă a unui membru sau segment de membru (24). 2. În stomatologie, element de agregare a aparatului ortodontic 39). ~ **fixă,** gutieră constînd dintr-o coroană pe un grup de dinţi (cel puţin doi), pe feţele lor orale, ocluzale şi vestibulare, fără să pătrundă subgingival. Ancorarea de elementul de acţiune al aparatului se face prin cîrlige sau tubuşoare (39). ~ **gipsată,** Jgheab de gips. ~ **mobilă,** element de ancorare a aparatului ortodontic mobil, constînd dintr-o prelungire a plăcii aparatului pe faţa ocluzală şi vestibulară a dinţilor laterali. Este indicată îndeosebi cînd este necesară în mod temporar şi o înălţare provizorie a ocluziei. În tratamentul ortodontic se folosesc şi gutiere mobile izolate, identice ca formă cu gutierele fixe (39).

gutt. Abreviere pentru *guttae* (13).

Guttae (lat. = picături), abreviat gt. şi gutt. Termen folosit curent în prescripţiile medicale; indică obligativitatea introducerii unui ingredient lichid într-un medicament complex sub formă de picături sau a administrării lui sub această formă (13).

Gutterman-Olsanetski. Reacţia ~, reacţie chimică pentru diagnosticul sarcinii, constînd din colorarea brună-maronie a urinii femeii gravide prin adăugarea de acid sulfuric concentrat 22° Baumé (18).

Guttmann, Paul, 1834—1893. **Semnul** ~, suflu perceput la nivelul tiroidei în boala Basedow (10).

Gutural (lat. *gutturalium* de la *guttur* = gît, gîtlej). Coriză.

Guturalizare (lat. *guttus* = vas cu gîtul foarte strîmt), sin.: *Faringofonie.* Defect de tehnică vocală, care corespunde unei rezonanţe exagerate a sunetului în faringe (30).

Guyon, Jean Casimir Félix, 1831—1920. **Aspiratorul** ~, aspirator format dintr-o pară adaptabilă la sonda pentru spălături vezicale (11). **Carcinoza** ~, sin.: *Carcinoza prostatopelviană,* difuzarea cancerului de prostată în afara lojii prostatice, cu infiltrarea ţesutului conjunctiv capsular şi a pediculilor vasculari şi propagare posterioară pînă la incizurile sciatice (11). **Manevra** ~, metodă de explorare clinică a rinichiului, prin palparea bimanuală a regiunii lombare (11). **Procedeul** ~, procedeu de uretroplastie cu 3 lambouri încrucişate (11). **Seringa** ~, seringă pentru spălături vezicale pe sondă, avînd diferite capacităţi (50, 100, 200 cm^3) (11). **Sonda** ~, sondă metalică pentru spălătură vezicală, prevăzută cu două deschideri la extremitatea vezicală şi cu mandren (11).

Guyon-Farabeuf (Guyon, Jean Casimir Félix, 1831—1920; Farabeuf, Louis Hunert, 1841—1910). **Cateterul** ~, cateter canelat, de forma unui dilatator Béniqué, folosit pentru uretrotomia internă (11).

Gymnoasceae. Familie din ordinul *Plectascales,* clasa *Ascomicetes,* cuprinzînd genuri parazite, printre care şi dermatofiţi (tricofitonii, epidermofitonii etc.) (12).

Gynandromorfie. În somatotip, gradul sau predominanţa caracteristicilor feminine la un fizic mascul sau invers (1).

Gynatresia (gr. *gyne* = femeie + *a-* + *tresis* = cavitate). Vagin neperforat; mai rar, dezvoltarea anormală a altor arii ale sistemului genital feminin; uneori, ocluzia unor porţiuni ale sistemului genital feminin (1).

Gypsophila paniculata, sin.: *Ciuin alb.* Plantă din familia *Caryophylaceae*; conţine saponozide de natură triterpenică, cu acţiune expectorantă (13).

Gyrencephal (gr. *gyros* = inel, cerc + *enkephalos* = creier). Creier a cărui suprafaţă prezintă circumvoluţii (1).

Gyrus (lat. de la gr. *gyros* = inel, cerc). Circumvoluţie. ~ **ambiens,** proeminenţă laterală a suprafeţei superioare a girului uncinat al lobului temporal (1). ~ **angularis,** sin.: *Lobulul pliului curb,* circumvoluţie cerebrală care formează porţiunea posterioară a lobului parietal inferior şi arcurile care se întind peste terminaţia posterioară a şanţului temporal superior (1). **Gyri breves insulae.** Denumirea celor 3—4 circumvoluţii scurte care alcătuiesc partea anterioară a lobului insulei (insula Reil) (1). ~ **centralis anterior,** *Gyrus precentralis.* ~ **centralis posterior,** *Gyrus postcentralis.* **Gyri cerebelli.** *Folia cerebelli.* **Gyri cerebri.** Circumvoluţiile emisferelor cerebrale (1). ~ **cinguli,**

sin.: *Circumvoluţia corpului calos*, circumvoluţie situată imediat deasupra corpului calos pe faţa medială a fiecărei emisfere cerebrale (1). ~ **cuneus,** *Cuneus.* ~ **dentatus,** sin.: *Corpul gudronat, Fascia dentata hippocampi*, bandă de substanţă cenuşie care se găseşte deasupra părţii mediale a hipocampului (1). ~ **fasciolaris,** sin.: *Fasciola cinerea*, formaţiune anatomică care face trecerea dintre *gyrus dentatus* şi *indusium griseum* (1). ~ **fornicatus,** sin.: *Marea circumvoluţie limbică*, circumvoluţie situată pe suprafaţa medială a creierului, formată din *girus cinguli, istmus gyri cinguli* şi *gyrus hippocampi* (1). ~ **frontalis inferior,** denumirea celei de a 3-a circumvoluţii frontale, situată în legătură cu ramurile ascendente şi orizontale ale scizurii Sylvius (1). ~ **frontalis medius,** circumvoluţie a lobului frontal, situată dedesubt şi paralel faţă de *gyrus frontalis superior* şi deasupra lui *gyrus frontalis inferior* (1). ~ **frontalis superior,** circumvoluţie a lobului frontal situată între marginea superioară a emisferei şi *sulcus frontalis superior*, imediat deasupra lui *gyrus frontalis medius* (1). ~ **fusiformis,** *Gyrus occipitotemporalis lateralis.* ~ **hippocampi,** *Gyrus parahippocampalis.* **Gyri insulae.** Circumvoluţiile de pe suprafaţa lobului insular; în mod normal se întîlneşte o circumvoluţie lungă şi mai multe circumvoluţii scurte (1). ~ **intralimbicus,** porţiune din *uncus gyri hippocampi*, situată deasupra frenului Giacomini (1). ~ **lingualis,** *Gyrus occipitotemporalis medialis.* ~ **longus insulae,** circumvoluţie lungă situată în partea posterioară a insulei (1). **Gyri occipitales laterales.** Denumire dată circumvoluţiilor occipitale 1-a, a 2-a şi a 3-a, situate pe faţa laterală a lobului occipital (1). ~ **occipitotemporalis lateralis,** sin.: *Gyrus fusiformis* , circumvoluţie lungă, situată pe faţa inferioară a lobilor temporal şi occipital, între *sulcus collateralis* şi *sulcus temporalis inferior* (1). ~ **occipitotemporalis medialis,** sin.: *Gyrus lingualis*, circumvoluţie situată pe suprafaţa medială a lobului occipital, între *sulcus calcarinus* şi *sulcus collateralis* (1). **Gyri orbitales.** Denumire dată circumvoluţiilor anterioară, posterioară, laterală şi medială, care alcătuiesc suprafaţa inferioară a lobului frontal (1). ~ **parahippocampalis,** sin.: *Gyrus hippocampi*, circumvoluţie situată între *sulcus hippocampi* şi *sulcus collateralis* (1). ~ **paraterminalis,** sin.: *Gyrus subcallossus, Pedunculus corporis callosi*, circumvoluţie situată la ciocul corpului calos şi limitată anterior de şanţul parolfactiv posterior (1). ~ **precentralis,** sin.: *Circumvoluţia frontală ascendentă, Gyrus centralis anterior*, circumvoluţie cerebrală situată între şanţul precentral şi şanţul central, care se întinde din marginea superomedială a emisferei la ramura posterioară a fisurii laterale (1). ~ **postcentralis,** sin.: *Circumvoluţia parietală ascendentă, Gyrus centralis posterior*, circumvoluţie cerebrală situată imediat posterior de şanţul central (scizura Rolando) şi care se întinde de la fisura longitudinală la ramura posterioară a fisurii laterale (1). **Gyri profundi.** Pliuri profunde de trecere, care unesc două circumvoluţii (1). ~ **rectus,** sin.: *Circumvoluţia orbitală internă*, fîşie subţire a cortexului situată medial de *sulcus olfactorius* pe suprafaţa inferioară a lobului frontal şi care se continuă cu *gyrus frontalis superior* pe suprafaţa medială (1). ~ **rolandicus,** circumvoluţie anormală, găsită în cazurile în care există două fisuri centrale ale creierului (1). ~ **semilunaris,** proeminenţă mediană a suprafeţei superioare a uncusului hipocampului (1). ~ **subcallosus,** *Gyrus paraterminalis.* ~ **supramarginalis,** circumvoluţie cerebrală care formează porţiunea anterioară a lobului parietal inferior şi se arcuieşte deasupra terminaţiei superioare a fisurii cerebrale laterale (1). **Gyri temporales transversi,** sin.: *Circumvoluţia Heschl, Circumvoluţiile temporale transversale.* Denumire dată celor două sau 3 circumvoluţii care încrucişează transversal suprafaţa superioară a primei circumvoluţii temporale (*gyrus temporalis superior*) (1). ~ **temporalis inferior,** circumvoluţie a lobului temporal care se găseşte sub *sulcus temporalis medius* şi se întinde în jurul marginii inferolaterale, spre suprafaţa inferioară a lobului temporal, unde este limitat de *sulcus temporalis inferior* (1). ~ **temporalis medius,** circumvoluţie a lobului temporal situată între *sulcus temporalis superior* şi *sulcus temporalis medius* (1). ~ **temporalis superior,** circumvoluţie a lobului temporal situată între *sulcus lateralis* şi *sulcus temporalis superior* (1). **Gyri transitivi.** Pliuri anastomotice localizate superficial pe suprafaţa creierului (1).

Gyttja. Nămol aerob, provenind din semiputrefacţia planctonului din mările nordice (4).

h

H. Simbolul Hidrogenului (5).

$^{3}_{1}$**H.** Simbolul tritiului (5).

HA. Abreviere pentru reacţia de hemaglutinare (22).

Haab, Otto, 1850–1931. **Reflexul ~**, reflex pupilar care constă din contracţia sau dilatarea pupilei cînd persoana se gîndeşte la un obiect luminos sau întunecat (27).

Haas, S. L. **Boala ~**, vezi Epifizită. **Operaţia ~**. 1. Transplantarea inserţiei humerale a marelui rotund pe marele dinţat paralizat (24). 2. Artrodeză extraarticulară de şold realizată prin osteotomie şi prin alunecarea şi înfigerea marelui trohanter în osul iliac (24).

Habena (lat. = curea, frîu, ligament). Termen vechi pentru *frenum* sau legătură (1).

Habenulă (dim. lat. *habena* = curea, frîu, ligament). 1. Tija corpului pineal, care-l leagă de *epitalamus* (1). 2. Structură anatomică în formă de panglică (1).

Haberer, H. **Operaţia ~**. 1. Anastomoză între o parte din tranşa de secţiune gastrică rămasă după gastrectomie şi faţa anterioară a duodenului (sin. : *Gastroduodenostomie termino-laterală*) (11). 2. Procedeu de cură chirurgicală a ulcerului duodenal prin rezecţia antrului şi pilorului şi refacerea continuităţii digestive prin anastomoză gastrojejunală (11).

Habitus (lat. = constituţie). Aspectul general al individului, considerat ca expresie exterioară a stării de sănătate sau de boală (2). **~ adenoid**, complex de aspecte prezentat de copiii cu vegetaţii adenoide (gura deschisă, paloare, stare de somnolenţă) (2). **~ ftizic**, conformaţie a organismului marcată prin paloare, emaciere, dezvoltare redusă a musculaturii şi oase mici, predispunînd la tuberculoză pulmonară (2).

Hacker, Victor von, 1852–1933. **Operaţia ~**, anus artificial în care se urmăreşte obţinerea unei continenţe prin trecerea capătului colic proximal prin muşchiul drept abdominal (11). **Procedeul ~**, procedeu de cură chirurgicală a unui obstacol piloric prin scurtcircuitarea acestuia cu o anastomoză gastrojejunală, ansa jejunală fiind adusă la stomac transmezocolic dorsal (11).

Hadefobie (gr. *Hades* = zeul infernului + *phobos* = frică). Teamă excesivă de întuneric (4).

Hadjistamov, I. **Incizia ~**. 1. Incizie în unghi drept pe faţa posterioară a umărului, cu vîrful spre acromion (24). 2. Incizie pentru abordarea pe cale antero-externă a articulaţiei şoldului, în formă de *T* culcat (24). **Osteotomia ~**, osteotomie complexă de tibie şi peroneu pentru corectarea gambelor încurvate (24).

HAds. Prescurtarea folosită pentru calitatea hemadsorbantă pe care o posedă unele virusuri (22).

Haeckel, Ernst, 1834–1919. **Legea lui ~**, ontogenia repetă filogenia (4).

Haemangioendothelioma tuberosum multiplex. Siringadenom.

Haemocoelom (gr. *haima* = sînge + *koilos* = cavitate). La embrion, cavitatea corpului care conţine inima (1).

Haemophilus. Gen de bacterii din familia *Brucellaceae*, avînd formă cocobacilară şi dimensiuni reduse; sînt imobile, gramnegative, strict parazite, patogene sau nepatogene, necesitînd pentru dezvoltarea lor prezenţa anumitor factori de creştere (3). ~ **aegyptius,** sin.: *Bacilul Koch-Weeks,* bacil asemănător cu *Haemophilus influenzae,* patogen pentru om, la care determină conjunctivita epidemică în ţările cu climat cald (3). ~ **ducreyi,** bacil patogen pentru om, la care determină şancrul moale (3). ~ **duplex,** sin.: *Bacilul Morax-Axenfeld, Moraxella lacunata,* bacil imobil, dispus în diplo, gramnegativ, agent patogen al conjunctivitei catarale cronice (28). ~ **influenzae,** sin.: *Bacilul Pfeiffer,* specie de *Haemophilus* întîlnită în tractul respirator. Poate determina infecţii acute respiratorii, conjunctivită acută, meningită purulentă în special la copii etc. (3).

Hafalgezie. Dureri extrem de violente la cea mai uşoară atingere a unei zone tegumentare. Ele sînt considerate a fi de natură isterică, dar pot fi întîlnite şi în tabes (4).

Hafniu. Simbol Hf. Element chimic în stare metalică cu număr atomic 72 şi greutate atomică 178,6. Are valenţe 2, 3 şi 4. Se găseşte în natură în toate mineralele în care este prezent zincul, avînd proprietăţi chimice foarte asemănătoare cu ale acestuia (5).

Hagedorn, Werner, 1831–1894. **Acul** ~, ac pentru sutură chirurgicală, de secţiune plată, de grosime şi curbură variabile, prevăzut cu ureche obişnuită, cu vîrful tăiat în bizou lung şi care se manevrează cu ajutorul unui port-ac (11).

Hagemann. Vezi Factori de coagulare.

Hagen-Poiseuille. Legea ~, cantitatea de lichid Q, care se scurge în timp de o secundă printr-un tub cu raza r şi lungimea l sub influenţa unei presiuni P, este cu atît mai mare, cu cît presiunea care acţionează este mai mare şi cu cît tubul este mai scurt şi mai larg. Poiseuille a studiat forţele de vîscozitate care se opun deplasării lichidelor în tuburi capilare, în vederea aplicării sale la circulaţia sîngelui în vasele capilare (6).

Haglund, Patrik, 1870–1937. **Boala** ~. 1. Vezi Apofizită. 2. Vezi Epifizită. **Reţeaua** ~, reţea de sîrmă prin care se fotografiază bolnavul în vederea înregistrării gradului de deformare a coloanei vertebrale (24). **Sindromul** ~, inflamaţia bursei preahiliene (4).

Hahn. Fanta ~, traiect luminos care apare transversal la radiografia corpurilor vertebrale la copiii normali şi care se datoreşte prezenţei arterei nutritive (24).

Hahn-Huntington. Operaţia ~, înlocuirea diafizei tibiale, absentă congenital sau distrusă de boală, cu peroneul care se implantează într-una sau chiar în cele două epifize (24).

Hahnemannism. Homeopatie.

Hahutov, S. D. **Osteotomia** ~, osteotomie în scară la nivelul calusului hipertrofic al oaselor lungi, făcută cu scopul de a se obţine şi o alungire a osului (24).

HAI. Abreviere pentru reacţia de hemaglutinoinhibare (22).

Hailey-Hailey (Hailey, Howard; Hailey, Hughes). **Boala** ~, Pemfigus cronic benign familial.

Haim-Belt. Operaţia ~, procedeu de prostatectomie perineală prin perineotomie transsfincteriană (11).

Haines. Testul ~, test pentru evidenţierea prezenţei glucozei în urină, bazat pe culoarea galbenă sau precipitatul roşu-galben ce apare în urina diabeticilor atunci cînd aceasta este încălzită în prezenţa de granule de sulfat de cupru, glicerină şi hidrat de potasiu (5).

Hairomanie. Amenomanie.

Halban, Joseph, 1870–1937. **Fascia** ~, fascia prevezicală, situată între vezică şi peretele vaginal anterior, vestigiu embrionar al obliterării fundului de sac peritoneal vezicouterin (18). **Procedeul** ~, colporafie anterioară în care se disecă fascia vezicovaginală şi se sutureazǎ apoi în redingotă (18).

Halbbad (germ.). Procedură hidroterapeutică care constă dintr-o baie (de jumătate) cu turnări şi fricţiuni; este indicată pentru răcire după proceduri fierbinţi sau pentru stimulare în afecţiunile sistemului nervos, aparatului digestiv (4).

Halbwertschicht (germ.), abreviat HWS. **Strat de înjumătăţire.**

Haldane, John Scott, 1860–1936. **Aparatul** ~, aparat folosit pentru analiza gazelor respiratorii (34).

Halisterezis (gr. *hals* = sare + *steresis* = privaţiune). Proces de resorbţie osoasă sinonim pînă la un punct cu osteoporoza. Pentru V. Babeş, halisterezisul ar apărea printr-un mecanism special, caracteristic osteomalaciei, deosebit de acela din osteoporoză, care ar fi de obicei de natură inflamatorie (24).

Hall, Josiah Newhall, 1859–1939. **Semnul ~,** şoc diastolic transmis la trahee de un anevrism aortic (10).

Hallauer, Otto. **Lentila ~,** lentilă absorbantă de lumină (28).

Hallberg, J. Henry. **Efectul ~,** sensul creştelor şi al părţilor celor mai declive ale undelor ultrascurte este totdeauna contrariu, unul fiind pozitiv, iar celălalt negativ (4).

Hallein. **Reacţia ~,** în scopul verificării morţii reale se instilează cîteva picături de eter în ochi; în cazul morţii aparente apare o hiperemie conjunctivală (23).

Haller, Albrecht von, 1708–1777. **Arcada ~,** Arcada Riolan. **Arcul ~,** Arc lombocostal. **Circulus vasculosus nervi optici halleri,** sin.: *Cercul Zinn,* anastomoză arterială circulară, apropiată de punctul de ieşire a nervului optic din globul ocular (1). **Rete testis halleri,** *Rete testis.* **Reţeaua ~,** reţea venoasă bine vizibilă sub tegumentele sînului la femeia gravidă, putîndu-se întinde uneori şi în regiunea dintre sîni şi tegumentele toracice perimamare (18). **Sinusul ~,** *Sinus obliquus pericardii.* **Vasul aberant ~,** *Ductuli aberrantes epididymidis.*

Hallerworden-Spatz (Hallerworden, Julius; Spatz, Hugo). **Boala ~,** boală rară, dismetabolică, caracterizată printr-o degenerare pigmentară progresivă a globului palid; clinic se manifestă prin hipertonie şi mişcări involuntare de tip extrapiramidal, tulburări psihice şi evoluţie progresivă (27).

Hallion, Louis, 1862–1940. **Testul ~,** sin.: *Testul petei albe,* timpul necesar pentru dispariţia zonei palide provocate prin compresiunea digitală a pielii (normal sub 3 secunde) (10).

Hallock, Halford. **Operaţia ~,** artrodeză paraarticulară de cot, în care jumătatea posterioară a olecranului, cu inserţia tricepsului, se răstoarnă în sus şi anterior, înfigîndu-se în foseta olecraniană humerală (24).

Hallopeau, François Henri, 1842–1919. **Acrodermatita continuă ~,** flictenoză recidivantă a extremităţilor, începînd la degete (12).

Hallopeau-Lerrede-Darier. Vezi Adenoame sebacee simetrice.

Hallux (lat. = haluce), sin.: *Digitus pedis primus, Haluce.* Degetul mare al piciorului (1). **~ erectus,** diformitate a halucelui, constînd din menţinerea sa în extensiune, de obicei prin paralizia spastică a muşchiului extensor propriu (24). **~ flexus,** diformitate a halucelui, constînd din menţinerea sa în flexiune printr-o paralizie spastică a muşchilor flexori sau printr-o paralizie (poliomielitică, mai des) a muşchilor extensori proprii sau lungul peronier lateral (24). **~ valgus,** diformitate congenitală sau cîştigată a halucelui, constînd din devierea sa în afară. Prin acţiunea legii Delpech şi Wolff se formează o exostoză medială cu bursită supraiacentă (24). **~ varus,** diformitate rară a degetului mare a piciorului, de obicei congenitală, constînd din devierea sa spre linia mediană (24).

Hallwachs, Franz, 1859–1922. **Efectul ~,** efect fotoelectric care constă din producerea unei emisiuni de electroni cînd materia este izbită de lumină cu lungime de undă foarte scurtă (ultraviolet) (4).

Halocorticoizi. Mineralocorticoizi.

Halocortine. Mineralocorticoizi.

Halofil (gr. *hals* = sare + *philein* = a iubi). Termen folosit pentru un microorganism care necesită prezenţa unor concentraţii ridicate de clorură de sodiu pentru o dezvoltare optimă (3).

Halogeni. Metaloide monovalente, puternic reactive. Din acest grup fac parte: fluorul, clorul, bromul şi iodul. În organism, halogenii se găsesc sub formă de săruri disociabile, dintre care clorura de sodiu este cantitativ cea mai importantă (5).

Halomegalie (lat. *hallux* = haluce + gr. *megas* = mare). Hipertrofie congenitală a degetului mare al piciorului, care apare mult mărit de volum în raport cu celelalte degete de dimensiuni normale (24).

Halometrie. Difracţie.

Halonă. Chalonă.

Halonev. Boala Sutton. Vezi Sutton.

Haloperidol. Amină terţiară cu proprietăţi tranchilizante, înrudită cu acidul γ-aminobutiric (14).

Halotan. Narcotic inhalator cu acţiune asemănătoare cloroformului (13).

Halou (gr. *halos* = disc). Vezi Areolă. **~ al craniului fetal,** semn radiologic – intrauterin – al eritroblastozei fetale, datorit edemului pielii craniului (19).

Halozonă. Vezi Dicloramine.

Halsted, William Stewart, 1852–1922. **Operaţia ~,** procedeu de cură chirurgicală a cancerului mamar prin amputaţia mamelei, la care se asociază evidarea ganglionară regională şi rezecţia muşchilor pectorali din partea respectivă (11). **Semnul ~**, semn clinic în pancreatita hemoragică, constînd din apariţia de marmoraţii albastre pe tegumente (11).

Halsted-Pólya (Halsted, William Steward, 1852–1922; Pólya, Eugene Jenö Alexander, 1876–1944). **Operaţia ~**, rahisinteză folosind rezecţia apofizelor spinoase, aşezarea unui grefon tibial în acest pat şi aplicarea deasupra a apofizelor rezecate (24).

Halteră (gr. *halter* = balanţă). Aparat de gimnastică medicală format dintr-o bară prevăzută la cele 2 capete cu cîte o masă sferică, egală ca mărime şi greutate (24).

Haluce (lat. *hallux*). Hallux. **~ în ciocan**, diformitate a halucelui constînd din flexiunea permanentă a falangei a doua pe prima şi extensiunea acesteia faţă de metatarsian (24).

Halucinaţie (lat. *hallucinatio*). Percepţie fără obiect, faţă de care bolnavul nu are atitudine critică şi care poate fi generatoare de delir (35). **~ acusticoverbală**, percepere distinctă de voci inexistente (35). **~ adelomorfă**, halucinaţie vizuală cu contur vag, neprecis (35). **Halucinaţii antagoniste.** Halucinaţii acusticoverbale cu conţinut contradictoriu (35). **~ auditivă**, percepere de sunete, zgomote, voci, melodii, inexistente (35). **~ autoscopică**, percepţie vizuală a propriilor organe interne (35). **Halucinaţii cenestezice.** Halucinaţii ale sensibilităţii generale, ca: transformări corporale, posesiune diabolică sau zooptică (şerpi, broaşte etc.) cu aspect difuz sau limitat la nivelul unui anumit organ (35). **~ elementară**, perceperea nedefinită, vagă, de zgomote, imagini, culori (35). **~ extracampină**, halucinaţie vizuală care apare în afara cîmpului vizual posibil (de ex. în spatele bolnavului) (35). **~ figurată**, halucinaţie vizuală bine distinctă, reprezentînd obiecte, fiinţe, scene (35). **~ funcţională**, halucinaţie care apare concomitent cu percepţii normale, generate şi întreţinute de acestea (de ex. bolnavul aude injurii o dată cu perceperea normală a unui zgomot, curs de robinet, zgomot de roţi, motor etc.) (35). **~ genitală**, percepţie halucinatorie cu localizare la nivelul organelor genitale (raport sexual, orgasm, viol) (35). **~ haptică**, halucinaţie în care apare senzaţia de încleştare, apucare, strîngere (35). **~ hipnagogică**, halucinaţie care apare în perioada de trecere de la veghe la somn (35). **~ hipnapompică**, halucinaţie care apare în perioada de trecere de la somn la veghe (35). **~ imperativă**, halucinaţie acusticoverbală cu caracter de comandă, care poate influenţa comportamentul bolnavului uneori în sensul comiterii de acte medico-legale (sinucideri, crimă, agresiuni) (35). **~ kinestezică**, perceperea unor deplasări ireale ale membrelor, segmente ale corpului sau organismului în întregime (35). **~ micropsică**, imagini halucinatorii cu dimensiuni mai mici ca cele naturale (35). **~ panoramică**, scene halucinatorii cu extindere şi relief, însă statice (35). **~ repercusivă**, Halucinaţie transpusă. **~ transpusă**, sin.: *Halucinaţie repercusivă*, halucinaţie care apare consecutiv excitaţiilor în cadrul altor analizatori (audiţie colorată) (35). **~ vizuală**, percepere de lumini, culori, flăcări, imagini simple sau compuse, inexistente în realitate (35).

Halucinoid (Mourgue) (lat. *hallucinatio* + gr. *eidos* = formă). Halucinaţie de existenţa căreia bolnavul nu este sigur, îndoială pe care o manifestă în expresia „mi se pare”. Survine de obicei în perioada de apariţie şi dispariţie a halucinaţiilor (35).

Halucinoză (lat. *hallucinatio* = halucinaţie + *-oză*). Falsă percepţie faţă de care bolnavul are atitudine critică (35). **~ alcoolică** (Wernicke), psihoză alcoolică caracterizată prin halucinaţii auditive care apar predominant pe fondul unei conştiinţe clare, fiind uneori însoţite de idei delirante (35). **~ pedunculară**, Halucinoză pedunculară Lhermitte, vezi Lhermitte.

Halzoun. Edem al cavităţii bucale şi faringiene determinat de localizarea în această regiune a fasciolelor. Vezi şi Distomatoză bucofaringiană (31).

Ham, T. H. **Testul ~**, test de acidifierea serului pentru diagnosticul hemoglobinuriei nocturne paroxistice. Testul original a suferit modificări şi perfecţionări (Dacie şi Lewis). Se acidifiază ser normal proaspăt şi serul bolnavului cu HCl. Se recoltează hematii normale şi hematii de la bolnav. Într-o baterie de 4 eprubete se amestecă: ser normal-eritrocite de la bolnav; ser de la bolnav-eritrocite de la bolnav; ser de la bolnav-eritrocite normale; ser normal-eritrocite normale. După incubare la + 37° se centrifughează şi se citeşte gradul de hemoliză în tuburile 1 şi 2; tuburile 3 şi 4 servesc ca martori (19).

Hamamelis virginiana. Arbust din familia *Hamamelidaceae*. Frunzele şi scoarţa conţin taninuri, oxalat de calciu şi urme de ulei esenţial, fiind folosite sub formă de extrase, ca astringent şi hemostatic în aplicaţii locale (14).

Hamartia (gr. *hamartion* = defect corporal). Defect în dezvoltarea embrionară; celulele şi structurile naturale nu au aranjamentul normal, dînd hamartoame (1).

Hamartoblastom (gr. *hamartion* = defect corporal + *blastos* = germen + *-oma*). Tumoare propriu-zisă dezvoltată dintr-un hamartom (2).

Hamartom (gr. *hamartion* = defect corporal + *-oma*). Proliferare de tip tumoral a unor elemente histologice de origine diferită, dezvoltată pe fondul unei malformaţii preexistente (26).

Hamartoplazie (gr. *hamartion* = defect corporal + *plassein* = a forma). Dezvoltare în exces a unui ţesut, ca răspuns la o pierdere de substanţă anterioară (2).

Hamartrită (gr. *hama* = împreună + *artrită*), sin.: *Holartrită*. Poliartrită care prinde simultan toate articulaţiile (4).

Hamburger. Stadiul organoinfecţios ~, prima perioadă a tusei convulsive, în care tusea este întreţinută de prezenţa leziunilor organice cauzate de bacilul *Bordetella pertussis* (8).

Hamei. *Humulus lupulus*.

Hamilton, Frank Hastings, 1813–1886. **Semnul** ~, mărirea circumferinţei rădăcinii braţului în luxaţia scapulohumerală (24).

Hamman, Louis Virgil, 1877–1946. **Boala** ~, emfizem interstiţial pulmonar spontan simulînd clinic o ocluzie coronariană acută (10).

Hamman-Rich (Hamman, Louis, 1877–1946; Rich, Arnold). **Sindromul** ~, pneumopatie cu semne fizice minime, dispnee progresivă, condensări hilare şi parenchimatoase bilaterale difuze, cu evoluţie afebrilă, lentă, progresivă spre insuficienţă respiratorie şi exitus (34).

Hamster. Mică rozătoare din genul *Cricetus* folosită ca animal de experienţă în laboratoare (31). ~ **auriu**, *Cricetus auratus*.

Hamulus (dim. lat. *hamus* = cîrlig). Proeminenţă osoasă în formă de cîrlig (1). ~ **lacrimalis**, cîrligul osos al crestei lacrimale posterioare, îndoit în unghi rotunjit pe dinaintea fosei sacului lacrimal (1). ~ **laminae spiralis**, hamulus al cohleei osoase la *cupula* (1). ~ **ossis hamati**, sin.: *Cîrligul osului cu cîrlig*, proeminenţă în formă de cîrlig, situată pe faţa volară a osului *hamatum* (1). ~ **pterygoideus**, apofiză în formă de cîrlig, situată pe extremitatea inferioară a lamei pterigoidiene mediale, în jurul căreia se încovoaie tendonul muşchiului *tensor palati* (1).

Hand-Schüller-Christian (Hand, Alfred, 1868–1949; Schüller, Arthur; Christian, Henry Asbury, 1876–1951). **Boala** ~, sin.: *Xantomatoza craniohipofizară*, dislipoidoză caracterizată prin supraîncărcare cu steride a celulelor sistemului reticulohistiocitar. Împreună cu granulomul eozinofilic al oaselor şi boala Letterer-Siwe intră în grupul de afecţiuni ale sistemului reticulohistiocitar denumit histiocitoza X. Se manifestă clinic prin: leziuni distructive ale oaselor (craniu), exoftalmie, manifestări hipofizare de tipul infantilismului, diabet insipid şi leziuni diseminate cutaneomucoase (xantoame, peteşii) (12; 19).

Handley, Sampson. **Procedeul** ~, procedeu de drenaj intern al ţesutului conjunctiv lax subcutanat în edemul cronic de origine limfatică, prin instalarea de fire de mătase conduse către regiunile needematoase (11).

Hanhart. Nanism ~, formă de nanism caracterizat prin osificare întîrziată, şa turcească mică, fizionomie de bătrîn, infantilism genital. Tulburările de creştere apar la 1–3 ani după naştere (33).

Hanks. Soluţia ~, soluţie salină tamponată folosită în culturile celulare (22).

Hanot, Victor Charles, 1844–1896. **Ciroză hipertrofică** ~, ciroză hepatică caracterizată în principal prin hepatomegalie şi întîlnită mai frecvent în cadrul cirozelor biliare (16).

Hansen, Gerhard Henrik Armauer, 1841–1912. **Boala** ~, Lepră.

Hanseniospora. Gen de levuri anascosporate, cuprinzînd ca specie patogenă *Hanseniospora valbynensis* (sin.: *Hanseniospora guillermonti*, *Hanseniospora melligeri*), saprofit terestru izolat din onicomicoze (12).

Hapalonichie (gr. *hapalos* = moale + *onix* = unghie). Distrofie a unghiilor, caracterizată prin lipsa de cornificare şi o consistenţă moale (12).

Haploid (gr. *haploos* = singular + *eidos* = formă). Celulă purtătoare a unei singure garnituri de cromozomi (19).

Haptenă (gr. *haptein* = a prinde), sin.: *Antigen incomplet*. Antigen în general de natură polizaharidică, caracterizat prin incapacitatea de a da naştere unor anticorpi, dar capabil să se combine cu aceştia. Prin combinare cu o proteină devine un antigen complet, căruia îi determină specificitatea (3).

Hapto- (gr. *haptein* = a prinde, a atinge). Element de compunere care introduce în termeni referirea la simţul tactil, la prindere (32).

Haptodisforie (*hapto-* + *dis* + gr. *pherein* = a purta). Senzaţie neplăcută la atingere (35).

Haptofor (*hapto-* + gr. *pherein* = a purta). Termen introdus de Ehrlich pentru gruparea răspunzătoare de unirea unui antigen sau anticorp cu anticorpul sau antigenul corespunzător sau cu receptorii celulari respectivi (3).

Haptoglobină. Fracţiune globulinică din ser, care migrează cu α_2-globulina în cîmpul electroforetic; este transportorul specific al hemoglobinei. Recent s-au descoperit cel puţin 3 tipuri de haptoglobine, prezentînd deosebiri genetice. Haptoglobina creşte în stări inflamatorii, iar în anemii hemolitice de intensitate mare este deficientă (19).

Harada. Boala ~, uveomeningoencefalită virotică, caracterizată prin semne meningiene, uveită bilaterală, decolare retiniană, ambliopie sau cecitate, hipoacuzie sau surditate, decolorare a părului. Sechelar rămîn deseori ambliopie şi hipoacuzie (27).

Harara. Afecţiune cutanată cu aspect papuloveziculos, pruriginoasă, determinată de înţepăturile unor insecte diptere din genul *Phlebotomus* (31).

Harden-Young. Esterul ~, ester difosforic obţinut prin fosforilarea esterului Neuberg, sub acţiunea transfosforilazei (5).

Harderian (Harder, Johann, Jacob, 1656—1711). **Glandele ~**, glande lacrimale vestigiale la om; sînt întîlnite la multe mamifere în treimea internă a pleoapelor (1).

Hargraves, M. M. Celulele ~, sin.: *Celule L. E.*, celule considerate specifice pentru lupusul eritematos diseminat, reprezentînd o formă a fagocitozei. Elementul fagocitat este un nucleu de granulocit neutrofil sau de limfocit, distrus prin polimerizare de un factor seric (factorul Haserick). Nucleul distrus este fagocitat de un granulocit neutrofil, care astfel devine celula L. E. În jurul acestei celule fagocitante sau în jurul incluziunilor amorfe libere, nefagocitate, se aşază o serie de alte neutrofile, formînd „rozeta". Celule asemănătoare cu celulele L. E. se găsesc uneori în cazuri de alergie medicamentoasă, boala serului, nucleii fagocitaţi ai acestora sînt însă mai puţin distruşi decît în celulele L. E., iar celula fagocitantă nu este un granulocit neutrofil, ci un monocit (19).

Harken, D. E. Valvulotomul ~, instrument pentru tăierea valvulei mitrale, format dintr-o mică lamă ferăstruită, fixată de un inel care se adaptează la indexul operatorului (11).

Harley, George, 1829—1896. **Boala ~**, sin: *Hemoglobinurie paroxistică „a frigore", Hemoglobinurie paroxistică la rece*, afecţiune caracterizată prin apariţia bruscă de hemoglobină în urină după expunere generală sau locală la frig. Este datorită hemolizei provocate de prezenţa unei autohemolizine în sîngele bolnavului (Donath şi Landsteiner), cu acţiune bifazică: la rece se produce fixarea hemolizinei de suprafaţa globulului roşu, dar distrugerea nu se produce decît la cald (19).

Harrer. Semnul ~, palparea prin acroşare — prin intermediul diafragmului — a ventriculului drept mult mărit în insuficienţa cardiacă dreaptă sau globală (10).

Harrington. Procedeul ~, procedeu de întărire a pilierilor diafragmului în cura herniei diafragmatice prin alunecare, cu lambou din fascia lata (11).

Harris, Malcom La Selle, 1862—1936. **Banda ~**, Bandă angiomezenterică. **Operaţia ~**, procedeu de adenomectomie prostatică transvezicală (11).

Hart. Punga ~, sin: *Diverticul paraulceros*, semn radiologic caracteristic tulburărilor duodenale cicatriceale, exprimînd dilataţia ireversibilă a peretelui bulbar în regiunea prestenotică (36).

Hartă (gr *karta*). Reprezentare grafică a unei regiuni (32), **~ epidemiologică**, reprezentare cartografică a evoluţiei unei epidemii, cu indicarea focarelor epidemice dintr-un teritoriu dat: regiune, ţară, continent etc., oglindind desfăşurarea în spaţiu a unei epidemii sau pandemii (8). **~ genetică**, sin.: *Hartă ligaturală*, reprezentarea diagramatică a relaţiilor fizice dintre genele unui grup ligatural. La organismele pluricromozomale, fiecare cromozom din cariotip are propria sa hartă genetică (17). **~ ligaturală**, Hartă genetică.

Hartemberg. Miometrul ~, aparat pentru măsurarea tonicităţii musculare, construit pe principiul unui tonometru (24).

Hartmann, Arthur, 1849—1931. **Canula ~**, instrument metalic utilizat pentru spălătura sinusului maxilar sau pentru introducerea unei substanţe modificatoare sau de contrast în cavitatea sinuzală (30).

Hartmann-Mikulicz. Operaţia ~, procedeu de cură chirurgicală a cancerului colic, prin colectomie segmentară executată în 2 timpi operatori (11).

Hartnup. Vezi Boala Hartnup.

Harzer. Semnul ~, perceperea bătăilor cardiace în epigastru în hipertrofia ventriculară dreaptă (10).

Haserick. Factorul ~, anticorp antinuclear prezent în serul bolnavilor cu lupus eritematos diseminat, agentul cauzal al fenomenului L. E. (19).

Hashimoto, Hakaru, 1881—1934. **Boala ~**, sin.: *Struma lymphomatosa*, tiroidită cronică caracterizată anatomic prin masivă infiltrație limfocitară (gușă limfomatoasă), clinic prin oscilații ale nivelului funcțional cu tendință de hipotiroidie, iar imunobiologic prin prezența de anticorpi antitiroidieni (boală cu un coeficient de autoagresiune) (7).

Haslinger, F. **Tubul ~,** vezi Bronhoscop.

Hasner, Joseph Ritter von Artha, 1819—1892. **Valvula ~,** *Plica lacrymalis.*

Hassal, Arthur Hill, 1817—1894. **Corpuscul ~,** sin.: *Corpuscul timic,* formațiune epitelială rotundă, acidofilă, caracteristică pentru medulara timusului; este compusă din celule hialinizate aranjate concentric ca foile unui bulb de ceapă în jurul unui centru format de o celulă în degenerescență, uneori calcificată (1).

Hasselbach, Karl A. **Coeficientul ~,** sin.: *Coeficientul de acidoză,* raportul dintre pH-ul urinii și coeficientul amoniacal C (N-amoniacal : N-total); este dat de formula

$$K = \frac{\text{pH} - 4,2}{0,4} \times C$$

Cercetarea acestui raport permite aprecierea stărilor acidozice, deoarece valoarea lui K crește proporțional cu valoarea pH-ului sanguin (5).

Hașiș. Vezi *Cannabis indica.*

Hașișism. Intoxicație acută cu hașiș; duce la confuzii mintale, excitație asociată cu anxietate; uneori poate declanșa adevărate stări psihotice (23).

Hașurare. Metodă de masaj prin percutarea cu marginea cubitală a mîinii mergînd pe linii paralele și apoi perpendicular sau oblic, după regiune (4).

Haudek, Martin, 1880—1931. **Nișa ~,** nișă în 3 straturi (aer, lichid de secreție, bariu) în ulcerul gastric. Prezența celor 3 straturi se datorește comunicării largi cu lumenul gastric (36).

Hauffe, G. **Băile ~,** băi ascendente complete sau parțiale — de mîini, de picioare, de șezut — mergînd progresiv de la 34 la 42—45° (4). **Legea lui ~,** între circulația cutanată, musculară și cea terminală din viscere, pe de o parte, și cea din venele cave, cavitățile inimii, mica circulație pulmonară, pe de altă parte, există un antagonism fiziologic în sensul că vasoconstricția unui domeniu duce la vasodilatația celuilalt și invers (4).

Haustrum (lat. = pungă). Formațiune anatomică dilatată, în formă de pungă (1). **Haustra coli.** Segmente dilatate ale colonului cuprinse între două incizuri (1).

Havens. Procedeul ~, procedeu de uretrorafie parțială pentru cura fistulei de uretră peniană (11).

Havers, Clopton, 1650—1702. **Canalele ~,** canale care străbat substanța compactă a osului în direcție longitudinală și se anastomozează între ele prin ramificații transverse sau oblice; conțin vase de sînge și țesut conjunctiv (1). **Glande haversiene,** lobuli grași în unele franjuri sinoviale (1).

Haversită medulară. Proces inflamator al canalelor haversiene, caracterizat prin fibroza măduvei (24).

Hawley, C. A. **Placa de contenție ~,** aparat ortodontic care constă dintr-o placă palatinală de acrilat și un arc labial. Se aplică în scopul de a se evita recidivarea unei anomalii dentomaxilare remediate (pînă la consolidarea noii structuri a țesutului osos) (39).

Haxthausen, H. **Boala ~,** sin.: *Keratodermatita hipoestrogenă palmară și plantară Lynch, Keratodermia climacterică,* keratodermie palmoplantară de natură endocrină apărînd după menopauză (12). **Linea fusca ~,** *Anulus bruneus faciei.*

Hay, Matthew, 1855—1932. **Metoda ~,** test simplu de decelare a sărurilor biliare în urină, constînd din observarea comportării floarei de sulf pusă pe suprafața urinii de investigat. Prezența sărurilor biliare scade tensiunea superficială a urinii și astfel floarea de sulf cade la fund (5).

Hayem, Georges, 1841—1933. **Soluția ~,** soluție izotonică pentru recoltarea sîngelui în vederea numărătorii de globule roșii, conținînd: sulfat de sodiu 5 g, clorură de sodiu 1 g, clorură de mercur 0,5 g, apă distilată 200 ml (19).

Hayem-Widal (Hayem, Georges, 1841—1933; Widal, Georges Fernand Isidore, 1862—1929). **Boala ~,** Boala Abrami, vezi Abrami.

Hayes. Manevra ~, manevră radiologică pentru degajarea tranzitului duodenal împiedicat de tracțiunile exercitate de organele abdominale ptozate. Se execută prin compresiune în regiunea subombilicală spre epigastru, bolnavul fiind în decubit (36).

Haygarth, John, 1840—1927. **Nodulii ~,** tumefacții articulare în artroze (4).

Hăngănuțiu-Deicher. Vezi Paul-Bunnell.

Hb. Abreviere pentru hemoglobină (15).

HCH. Abreviere pentru hexaclorciclohexan (23).

Head, Henry, 1861—1940. **Zonele ~,** benzi cutanate de proiecție a durerilor viscerale (27).

Head-Holmes (Head, Henry, 1861—1940; Holmes, Gordon Morgan). **Suprareacția ~,** tendință de a reacționa excesiv prin hiperalgezie de partea bolnavă la orice excitație neplăcută senzitivă (apă sau aer rece, atingeri ușoare tactile), senzorială (mirosuri neplăcute, lumină puternică) sau psihice (emoții); constituie un simptom major (dar nu specific) în sindromul talamic (27).

Heatless (engl. = lipsit de căldură). Denumire încetăţenită în limbajul stomatologic pentru anumite pietre abrazive de şlefuit dinţii, rău conducătoare de căldură (38).

Heautoscopie. Reprezentarea sau perceperea halucinatorie a propriului corp ca un dublu al său în afară (35).

Hebefrenie (gr. *hebe* = pubertate + *phren* = minte, spirit), sin.: *Schizofrenie hebefrenică.* Formă clinică a schizofreniei, caracterizată prin debut în adolescenţă, comportament pueril caricatural cu tendinţe la acte antisociale cu caracter absurd, disociaţie ideoverbală şi delir polimorf (35).

Hebel. Operaţia ~, capsulectomie internă şi capsuloplastie externă, cu porţiunea de capsulă ridicată intern, în luxaţia recidivantă de rotulă (24).

Heberden, William, 1710—1801. **Nodulii** ~, procese proliferative osteocartilaginoase de mărimea unui bob de orez pînă la un bob de mazăre, care apar pe faţa dorsală a degetelor mîinii, de o parte şi de alta, în artroza interfalangiană. Există o varietate primară (idiopatică), probabil endocrină, şi o varietate traumatică (profesională) (24).

Heboid (gr. *hebe* = pubertate + *eidos* = formă). Denumire pentru unele forme atenuate de hebefrenie, manifestate în special prin tendinţa la comiterea unor acte antisociale (35).

Hebra, Ferdinand von, 1816—1880. **Eczema marginată** ~, vezi Epidermofiţie. **Pitiriazis rubra** ~, dermatoză gravă, generalizată, deseori cu sfîrşit letal, în prezent clasată în grupul eritrodermiilor sau hematodermiilor eritrodermice (12). **Prurigo** ~, sin.: *Lichen polimorf feroce,* formă cronică de prurigo apărînd la sugar, caracterizată printr-un prurit intens şi leziuni papuloase, dure, uscate, urmate de excoriaţii şi lichenificări (12).

Hecht, Adolf Franz. **Fenomenul** ~, vezi Proba garoului.

Hedblom. Sindromul ~, complex simptomatic caracteristic inflamaţiei cupolelor diafragmatice constînd din respiraţie şi tuse dureroasă, respiraţii costale şi imobilitate diafragmatică (radiologic) (34).

Hedinger. Sindromul ~, fibroză endocardică parietovalvulară a cordului drept, determinată de excesul de substanţe serotoninice secretate de un carcinoid intestinal şi mai ales de metastazele sale (hepatice) (10).

Hedonalgezie (gr. *hedone* = plăcere + *algos* = durere). Trăirea unor senzaţii concomitent plăcute şi neplăcute (35).

Hedonism (gr. *hedone* = plăcere). Tendinţă exagerată în căutarea plăcerii, întîlnită în special în stările maniacale (35).

Hedrocel (gr. *hedra* = anus + *kele* = hernie), sin.: *Hernie perineală mediană rectală.* Hernie perineală mediană posterioară, asociată cu prolaps rectal complet; este produsă prin împingerea peretelui ventral al acestuia de către viscerele din fundul de sac Douglas (11).

Heerfordt, Christian, 1871—1953. **Boala** ~, sin.: *Febra uveoparotidiană,* febră îndelungată, însoţită de iridociclită bilaterală cu noduli irieni şi tulburări ale umorilor apoasă şi vitroasă, tumefacţie parotidiană uni- sau bilaterală, uscăciunea gurii şi pareze de nervi cranieni (în special facial şi spinal) (8; 34).

Hefefilie (gr. *hephaptein* = a atinge, a prinde + *philein* = a iubi). Formă de fetişism constînd din utilizarea drept fetiş a unor bucăţi din stofa îmbrăcămintei fiinţei iubite (35).

Hégar, Alfred, 1830—1914. **Dilatatoarele** ~, dilatatoare metalice, tubulare, cu diametre gradate progresiv de la 4 la 24 mm, utilizate pentru dilataţia extemporanee a colului uterin (18). **Procedeul** ~, procedeu chirurgical în colpoperineorafia posterioară, caracterizat prin excizia rombică a mucoasei vaginale posterioare (18). **Semnul** ~, sin.: *Semnul balamalei,* imbibiţie şi ramolire a istmului uterin, care permite mobilizarea cu uşurinţă a corpului uterin pe col; este un semn precoce de sarcină (18).

Hegglin, Robert. **Anomalia citoplasmatică constituţională** ~, sin.: *Anomalie May-Hegglin,* alterare de maturare polifilă, în care se constată persistenţa de grămezi bazofile (corpusculii Döhle) în protoplasma granulocitelor neutrofile, eozinofile, ca şi a monocitelor. Se asociază uneori cu manifestări hemoragice trombocitopenice (19). **Sindromul** ~. 1. În sens restrîns, miocardopatie diselectrolitică, în special prin hipokalie, caracterizat prin precesiunea sistolei mecanice asupra sistolei electrice, prelungite, şi prin semne ECG tipice: alungirea intervalului $Q-T$, turtirea undei T (în „cocoaşă de dromader") şi, inconstant, apariţia undei U („cocoaşă de cămilă") (10). 2. În sens larg, miocardopatie dismetabolică sau insuficienţă cardiacă energodinamică (10).

Heidenhain, Rudolph Peter Heinrich, 1834—1897. **Bastonaşele** ~, formaţiuni mitocondriale dispuse paralel, situate la baza celulelor epiteliale ale tubilor contorţi renali (25).

Heidenhain-Vulpian (Heidenhain, Rudolph Peter Heinrich, 1834—1897; Vulpian, Edmé Felix Alfred, 1826—1887). **Fenomenul** ~, contracţia muşchilor limbii obţinută prin excitarea nervului lingual după secţionarea şi degenerarea nervului hipoglos: fenomenul demonstrează intervenţia sistemului vegetativ asupra contracţiei musculare (24).

Heilmayer-Schöner (Heilmayer, Ludwig; Schöner, W.). **Boala ~**, Eritremia cronică Di Guglielmo-Quatrin, vezi Di Guglielmo-Quatrin.

Heimanovici. Operaţia ~, procedeu chirurgical pentru luxaţia recidivantă de umăr, constînd din trecerea tendonului lungii porţiuni a muşchiului biceps prin capul humeral (24).

Heine-Medin (Heine, Jacob, 1800—1879; Medin, Karl Oscar, 1847—1928). **Boala ~**, sin.: *Paralizie epidemică infantilă*, *Paralizie infantilă*, *Paralizie spinală infantilă*, *Poliomielită anterioară acută*, *Viroză miomielitică paralizantă*, boală infecţioasă şi transmisibilă, provocată de un enterovirus şi apărînd în epidemii sau sub formă de cazuri sporadice, care afectează mai ales copiii cu predominanţă pentru sexul masculin; virusul poliomielitic provoacă o inflamaţie difuză a substanţei cenuşii din măduva spinării, cu predominanţă în coarnele anterioare; inflamaţia este urmată de obicei de paralizii musculare cu atrofie musculară şi a segmentelor scheletice respective; există o proporţie mare de forme inaparente şi de forme clinice manifeste neparalitice, greu de diagnosticat în perioada neepidemică; evoluţia clinică este benignă în formele neparalitice, iar în cele paralitice depinde de gradul de întindere a paraliziilor, ca şi de intensitatea leziunilor nervoase (2; 8).

Heineke-Mikulicz (Heineke, Walther Hermann, 1834—1901; Mikulicz-Radecki, Johann von, 1850—1905). **Operaţia ~**, procedeu de piloroplastie executată printr-o incizie paralelă cu axul lung al stomacului şi suturarea buzelor plăgii în unghi drept (11).

Heinz, Robert, 1865—1924. **Corpusculii ~**, sin.: *Corpusculii Heinz-Ehrlich*, granule neregulate, refractile, întîlnite în globulele roşii, de obicei în cursul anemiilor hemolitice toxice medicamentoase şi datorite unei tulburări oxidative a hemoglobinei (oxidarea grupelor tiol). Se mai pot întîlni în methemoglobinemie, în talasemie, după tratamente cu fenilhidrazină şi în absenţa congenitală a splinei (19).

Heinz-Ehrlich (Heinz, Robert, 1865—1924; Ehrlich, Paul, 1854—1915). **Corpusculii ~**, Corpusculii Heinz, vezi Heinz.

Heister, Lorenz, 1683—1758. **Depărtătorul ~**, depărtător de gură format din două braţe metalice cu secţiune conică, pe ax crenelat, care pot fi îndepărtate unul de altul printr-un şurub cu fluture (11). **Valvula ~**, *Plica spiralis.*

Heitz-Boyer-Hovelacque (Heitz-Boyer, M.; Hovelacque, A.). **Procedeul ~**, procedeu de ureterocolostomie prin implantarea ureterelor în porţiunea distală a sigmoidului, care este secţionat şi închis deasupra anastomozei; capătul distal al sigmoidului secţionat este coborît retrorectal transsfincterian (11).

Helbing. Semnul ~, încurbarea internă a tendonului lui Ahile în piciorul plat (24).

Helcologie (gr. *helcos* = ulcer + *logos* = ştiinţă, studiu). Studiul sistematic al ulceraţiilor de diverse cauze (4).

Helfrich-Lecène. Incizia ~, procedeu de deschidere a flegmonului tecilor sinoviale ale mîinii, printr-o incizie în trident (11).

Helicine (gr. *helix* = melc). Care au formă de spirală (de ex. vasele intramiometrice şi arterele intraovariene) (1).

Helicotremă (gr. *helix* = melc + *trema* = cavitate, orificiu). Orificiu rotund prin care rampa timpanică comunică cu rampa vestibulară a labirintului cohlear (30).

Helio- (gr. *helios* = soare). Element de compunere care introduce în termeni referirea la soare (32).

Helioaeroterapie (*helio-* + gr. *aer* = aer + *therapeia* = tratament). Expunere, în scop terapeutic, la raze solare în aer liber (4).

Heliofilie (*helio-* + gr. *philein* = a iubi). Atracţie patologică faţă de lumina soarelui (35).

Heliofobie (*helio-* + gr. *phobos* = frică). Fobie de lumina solară (35).

Helioprofilaxie (*helio-* + gr. *pro* = înainte + *phylaxis* = apărare). Utilizare în scop tonifiant — la debili, hipomineralizaţi şi hipovitaminaţi — a expunerilor la razele solare (4).

Heliotactism (*helio-* + gr. *taxis* = ordine), sin.: *Heliotropism*. Tendinţă de îndreptare către soare (4).

Helioterapie (*helio-* + gr. *therapeia* = tratament). Tratament al unei boli prin expunere progresivă la razele solare (15).

Heliotermă (*helio-* + gr. *therme* = căldură). Se referă la apele stătătoare sărate (lacuri) care au la suprafaţă un strat subţire de apă dulce provenit din izvoarele din jurul lacului. Soarele încălzeşte apa sărată care menţine — ca un acumulator — căldura, aşa încît la suprafaţă, temperatura este egală cu cea a mediului înconjurător, în timp ce la 1,5—2 m adîncime ea este cu 10—14° mai ridicată (4).

Heliotropism (*helio-* + gr. *tropos* = întoarcere). Heliotactism.

Helioză (*helio-* + *-oză*). Insolaţie.

Helix (gr. = melc). Relief delimitînd marginea superioară, anterioară şi posterioară a pavilionului auricular (30).

Helleborus purpurescens, sin.: *Barba lupului*, *Spînz.* Plantă din familia *Ranunculaceae.* Rizomul şi rădăcinile conţin glicozide cardiotonice: helebrina şi korelborina P (13).

Heller, Ernst. **Operaţia ~**, procedeu de cură chirurgicală a megaesofagului cu cardiospasm prin esofagotomie extramucoasă (11).

Heller, Johann Florenz, 1813–1871. **Băile ~**, băi galvanice, bi- sau patrucelulare, cu soluţii de extracte de plante (4). **Testul ~**, test de punere în evidenţă a albuminei urinare, prin precipitarea acesteia cu acid azotic, la rece (5).

Heller, Theodor. **Demenţa ~**, sin.: *Dementia infantilis*, tip de boală degenerativă caracterizată prin instalarea unei demenţe rapid progresive la copii cu o dezvoltare normală pînă la 2–3 ani, avînd ca substrat morfopatologic degenerarea celulelor stratului ganglionar cortical (35).

Hellström, J. **Procedeul ~**, procedeu de cură a hidronefrozei produsă de vas polar, prin ridicarea ureterului într-o ansă juxtapielică (11).

Hellweg, Hans Christian, 1847–1901. **Tractul ~**, Tractul olivospinal.

Helmert-Pearson (Helmert, F. R.; Pearson, K.). **Distribuţia ~**, Repartiţie χ^2.

Helmholtz, Hermann Ludwig Ferdinand von, 1821–1894. **Dublu strat ~**, dublu strat electric care se formează în jurul unui electrod metalic introdus în soluţia sării sale (ionii pozitivi din soluţie se depun în jurul electrodului care rămîne încărcat negativ). Se formează şi în jurul unei particule coloidale oarecare suspendată în apă, la limita celor două faze (particule – apă). De asemenea se produce şi în jurul globulelor roşii din plasmă, servind pentru stabilitatea unei suspensii dense de eritrocite (6). **Teoria lui ~**, concepţie conform căreia recepţia şi interpretarea sunetelor s-ar face la nivelul rezonatorilor reprezentaţi de lamelele membranei bazilare, care intră în vibraţie în concordanţă cu frecvenţa sonoră respectivă (30).

Helminthes. Încrengătura viermilor paraziţi din subregnul *Metazoa*. Cuprinde două subîncrengături importante pentru parazitologia umană: *Plathelminthes* (viermi plaţi), cu clasele *Trematoda* şi *Cestoda* şi *Nemathelminthes* (viermi cilindrici) cu clasele *Nematoda*, *Acanthocephala* şi *Gordiacea* (31).

Helmintiază, sin.: *Helmintoză*. Denumire dată bolilor determinate de helminţi (31).

Helmintofobie. Teamă, dusă uneori pînă la obsesie, de a fi infestat cu helminţi (31).

Helmintologie. Capitolul din parazitologie, care se ocupă cu studiul helminţilor, întîlniţi la om, animale şi plante agricole (31).

Helmintoză. Helmintiază.

Helmont, Jean Baptiste van, 1577–1644. **Oglinda ~**, *Centrum tendineum diaphragmatis*.

Helodermie (gr. *helos* = unghie + *derma* = piele). Hiperkeratoză limitată la nivelul articulaţiilor degetelor de la mîini (12).

Helvella esculenta, sin.: *Sbîrciog*. Ciupercă otrăvitoare, confundată deseori cu sbîrciogul comestibil. În formele uşoare de intoxicaţie apar, la 1–8 ore de la ingestie, fenomene digestive, uneori şi midriază; în formele grave apar hemoliză şi coloraţie icterică a tegumentelor şi mucoaselor, convulsii urmate de pierderea cunoştinţei, delir, abolirea reflexelor şi moarte (23).

Hem. Fracţiunea prostetică — neproteică a hemoglobinei. Este un complex fier-porfirină care conferă globulelor roşii culoarea caracteristică. Legătura cu globina se stabileşte prin intermediul grupelor carboxilice ale lanţurilor laterale propionice ale hemului. Sinteza hemului se face probabil în mitocondrii. Legătura dintre fier şi protoporfirină — faza de desăvîrşire a sintezei hemului — se face prin intermediul unei enzime: hemosintetaza. Intoxicaţia cu plumb duce la inhibarea sintezei de hem, acţionînd asupra precursorilor porfirinici (19).

Hem-, hemato-, hemo- (gr. *haima, haimatos* = sînge). Element de compunere care introduce în termeni referirea la sînge (32).

Hemadsorbţie (*hem-* + *ad-* + lat. *sorbere* = a înghiţi, a sorbi). 1. Fenomen biofizic prin care hematiile unor anumite specii de animale se alipesc pe unele celule datorită prezenţei unui virus pe suprafaţa acestor celule (22). 2. Reacţie de diagnostic folosită în unele viroze, în care prezenţa virusului este identificată prin adsorbirea hematiilor pe suprafaţa celulelor din cultură (22).

Hemaglutinare (*hem-* + lat. *agglutinare* = a aglutina). Alipirea în grămezi a hematiilor provenite de la diverse specii animale sub acţiunea unor substanţe din sîngele normal sau sub acţiunea unor virusuri sau a unor componente din particula virală sau din ţesuturile infectate cu unele virusuri (22). **~ pasivă**, aglutinare sub acţiunea serului specific a unor hematii sensibilizate anterior (22).

Hemaglutinină. Substanţă din sînge, din componenţa unor virusuri sau din ţesuturile infectate cu unele virusuri, capabilă să realizeze agregarea hematiilor (22).

Hemaglutinoinhibare. Împiedicarea hemaglutinării de către anticorpi specifici sau de inhibitori nespecifici (22).

Hemaj. Manevră prin care se încearcă îndepărtarea secreţiilor depuse pe corzile vocale în laringitele cronice catarale şi hipertrofice (30).

Hemangiectazie (*hem-* + gr. *aggeion* = vas + *ektasis* = dilataţie). Stare de dilataţie a vaselor sanguine (32). **~ hipertrofică,** denumire sub care Parkes Weber descrie hipertrofia unui membru asociată cu varice, angioame sau anevrisme cirsoide sau arteriovenoase (32). **~ hipertrofică a membrelor,** Sindromul Klippel-Trénaunay, vezi Klippel-Trénaunay.

Hemangioblastom (*hem-* + gr. *aggeion* = vas + *blastos* = germen + *-oma*). Hemangiom capilar malign, cu localizare în special cerebrală (10).

Hemangioendoteliom (*hem-* + gr. *aggeion* = vas + *endo-* + *thele* = ridicătură + *-oma*). Tumoare vasculară benignă, care uneori se asociază cu trombocitopenie. S-a constatat că trombocitele sînt sechestrate în formaţiunile tumorale şi cifra trombocitară se normalizează dacă tumoarea regresează spontan sau este îndepărtată (19). ∼ **sarcomatos,** angiosarcom constituit din tumori roşii-albăstrii, ferme, cu tendinţă la ulceraţie, avînd originea în endoteliul vascular (10).

Hemangiom (*hem-* + gr. *aggeion* = vas + *-oma*), sin.: *Nev vascular*. Tumoare benignă constituită dintr-o hiperplazie şi ectazie a vaselor sanguine (2). ∼ **congenital,** defect de dezvoltare embrionară a vaselor sanguine, cu aspect tumoral mai mult sau mai puţin evident, uneori cu caracter regresiv, alteori, dimpotrivă, crescînd în volum după naştere (2). ∼ **mediastinal,** angiom disgenetic localizat în mediastinul anterior sau mijlociu, cu aspect cavernos, oligosimptomatic şi fără răsunet asupra stării generale, radiorezistent, la care actul chirurgical de ablaţie este de obicei laborios şi cu riscuri de efracţie a vaselor mari de la baza gîtului, mai ales a trunchiului venos brahiocefalic (11). ∼ **pulmonar,** tumoare benignă de provenienţă vasculară cu imagine radiologică rotundă (34). ∼ **pulmonar malign,** sarcom pulmonar rar, de origine vasculară, embrionară, cu structură cavernoasă, conţinînd zone dense de celule endoteliale; dă metastaze pleuropulomonare, ganglionare, hepatice; coexistă adesea cu anomalii vasculare (34). ∼ **splinei,** tumoare vasculară a splinei, de obicei asimptomatică, dar care poate duce la rupturi spontane, cu apariţia unui abdomen acut care pretează la confuzia cu ulcerul perforat sau apendicita (19). ∼ **vertebral,** angiom osos localizat la nivelul corpului vertebral, cu aspect radiografic caracteristic de dire (24).

Hemangiopericitom (*hem-* + gr. *aggeion* = vas + *pericit* + *-oma*). Tumoare vasculară formată din pericite (peritelii) (10).

Hemangiosarcom (*hem-* + gr. *aggeion* = vas + *sarx* = carne + *-oma*). Sarcom cu punct de plecare în celulele conjunctive de la nivelul pereţilor vasculari (2).

Hemartroză (*hem-* + gr. *arthron* = articulaţie + *-oză*). Prezenţa patologică a sîngelui într-o articulaţie (24).

Hemateină. Hematoxilină oxidată prin procedeul zis de „maturare", cînd proprietăţile colorante ale hematoxilinei devin active (2).

Hematemeză (*hemato-* + gr. *hemesis* = vărsare). Vomă cu sînge provenit din leziuni ale tractului digestiv (2).

Hemathidroză (*hemato-* + gr. *hydor* = apă + *-oză*), sin.: *Sudor sanguineus.* Eliminare prin porii glandelor sudoripare a unor mici cantităţi de sînge, fenomen întîlnit foarte rar în stările infecţioase grave, purpure, nevropatii (12).

Hematie (fr. *hématie*). Eritrocit.

Hematimetrie (*hematie* + gr. *metron* = măsură). Numărătoarea globulelor roşii (19).

Hematimetru. Celulă specială cu care se efectuează numărătoarea de globule roşii (19).

Hematină. Grupare protetică a methemoglobinei, cu o structură heterociclică tetrapirolică şi prezentînd un atom de fier trivalent în fiecare moleculă; corespondentul conţinînd fier bivalent este hemul din a cărui oxidare rezultă hematina. În hemoglobinometria curentă (Sahli), hemoglobina, în contact cu acidul clorhidric diluat, se transformă în clorhidrat de hematină (5 : 19).

Hemato- (gr. *haima, haimatos* = sînge). Vezi Hem-.

Hematocel (*hemato-* + gr. *kele* = tumoare). Acumulare de sînge într-o cavitate, ţesut sau organ, simulînd o tumoare (2). ∼ **anteuterin,** hematocel pelvian situat între uter şi peretele anterior al pelvisului (18). ∼ **extraperitoneal,** Hematom pelvian. ∼ **intraperitoneal,** hemoragie intraperitoneală încapsulată (2). ∼ **laterouterin,** hematocel pelvian situat pe una din laturile uterului (18). ∼ **pelvian,** colecţie sanguină închistată în pelvis. La femeie, hematocelul este situat în majoritatea cazurilor retrouterin (18). ∼ **retrouterin,** hemoragie încapsulată în fundul de sac Douglas, de obicei în partea posterioară, ca urmare în special a rupturilor tubare (2). ∼ **testicular,** hemoragie în tunica vaginală a testiculului, ca urmare a unui trumatism sau a unei periorhite sau perifuniculite hemoragice (2).

Hematocit (*hemato-* + gr. *kytos* = celulă). Hemocit.

Hematocolpos (*hemato-* + gr. *kolpos* = vagin). Masă pseudotumorală formată de retenţia sîngelui menstrual în vagin, în cazuri de imperforaţie a himenului sau de atrezie a orificiului vulvar (18).

Hematocrit (*hemato-* + gr. *krinein* = a separa). 1. Aparat pentru stabilirea volumului procentual de hematii (15). 2. Metodă pentru determinarea masei eritrocitare într-un volum dat de sînge. Principiul constă din centrifugarea rapidă şi de durată suficientă a unei cantităţi de sînge recoltată pe anticoagulant în pulbere (Wintrobe) şi citirea cifrei la limita dintre masa eritrocitară şi plasma supernatantă.

Cifra indică volumul masei eritrocitare la 100 ml sînge total. Valorile normale medii sînt: la bărbaţi 45%, iar la femei 41%. Reprezintă un parametru foarte important în diagnosticul şi evoluţia şocului hemoragic; de asemenea este indispensabil în determinarea duratei de viaţă a hematiilor cu ajutorul metodelor radioizotopice (19).

Hematodermie (*hemato-* + gr. *derma* = piele). Denumire generică pentru afecţiunile sistemului hematopoietic, însoţite de manifestări cutanate (12).

Hematofag (*hemato-* + gr. *phagein* = a mînca). În parazitologie, termen utilizat pentru a arăta calitatea unor insecte sau viermi paraziţi de a se hrăni cu sînge (31).

Hematofobie (*hemato-* + gr. *phobos* = frică). Fobia de a vedea sînge (35).

Hematogonie (*hemato-* + gr. *gone* = sămînţă). Celulă—tulpină.

Hematoidină. Pigment hematic, care conţine un derivat al pigmenţilor biliari în locul fierului; rezultă din acţiunea fagocitară a sistemului reticulohistiocitar asupra unui revărsat sanguin (15).

Hematologie (*hemato-* + gr. *logos* = ştiinţă). Ramură a biologiei şi patologiei, care se ocupă de morfofiziopatologia sîngelui şi a organelor hematopoietice, precum şi de bolile acestora (19).

Hematom (*hemato-* + *-oma*). Acumulare pseudotumorală de sînge extravazat, adesea ca urmare a unui traumatism sau unei inflamaţii hemoragice (2). ~ **cefalic extern,** sin.: *Cefalhematom extern, Hematom subperiostic al craniului,* acumulare de sînge ce decolează periostul de pe unul din oasele craniului nou-născutului (de obicei parietalul), datorită probabil unor acţiuni mecanice exercitate asupra capului în timpul travaliului (mai ales la mamele cu bazin strîmt) (2). ~ **cefalic intern,** sin.: *Cefalhematom intern, Hematom extradural,* hemoragie intracraniană între dura mater şi periost, ca o consecinţă a lezării ramurilor arterei meningiene, în cazul unui traumatism obstetrical puternic sau în caz de pruncucidere (2). ~ **extradural,** Cefalhematom intern. ~ **intraventricular,** hematom produs la nou-născut prin traumă obstetricală, iar la adult ca o consecinţă a unui traumatism cranian sau hipertensiunii arteriale (2). ~ **mediastinal,** sufuziune sanguină în ţesutul conjunctiv mediastinal, de origine traumatică sau în urma unor leziuni cardiovasculare (2). ~ **al organelor genitale externe,** hematom al labiilor (uni- sau bilateral), coborînd apoi în regiunea perineală, care se poate observa în timpul naşterii, ca o consecinţă a unui traumatism obstetrical şi a fragilităţii constituţionale a vaselor sanguine (2). ~ **paroxistic al mîinii,** Sindromul Achenbach, vezi Achenbach. ~ **pelvian,** sin.: *Hematocel extraperitoneal,* sîngerare extraperitoneală în ţesutul conjunctiv al bazinului, adesea intraligamentară (2). ~ **pelvigenital,** hematom difuz revărsat în ţesutul conjunctiv dintre vagin, tegumentele vulvare, peritoneu şi excavaţia pelviană. Apare accidental, în cursul travaliului, după naştere şi mai rar în cursul sarcinii; este datorit unei fragilităţi vasculare deosebite, încadrată etiopatogenic în sfera largă a disgravidiilor (18). ~ **pleural,** acumulare pleurală de sînge, de origine traumatică, de formă rotundă, ridicînd probleme diagnostice dificile cu tumorile pulmonare rotunde (34). ~ **pulsatil,** hematom în care sîngele se coagulează la periferie, rămînînd lichid la centru; este animat de pulsaţii ritmice sincrone cu pulsul, fiind în permanenţă alimentat cu sînge arterial proaspăt (11). ~ **retroplacentar,** revărsat sanguin voluminos, situat între placentă şi peretele uterului. Se produce în mod fiziologic, după naşterea fătului, în momentul dezlipirii placentei. În mod patologic survine în afara naşterii, în cazurile de apoplexie uteroplacentară sau în dezlipirile premature ale placentei (18). ~ **subcapsular,** hemoragie sub capsula Glisson, de multe ori ca o consecinţă a unui traumatism obstetrical (2). ~ **subperiostic al craniului,** Hematom cefalic extern. ~ **vaginal,** hematom în ţesutul paravaginal, mai des în porţiunea inferioară, de mărimi variabile, începînd de la mărimea unui ou de găină pînă la mărimea capului nou-născutului; prin rupere poate da hemoragii masive şi fatale (2).

Hematometrie (*hemato-* + gr. *metron* = măsură). 1. Examinare a sîngelui în vederea determinării numărului, tipurilor şi proporţiei de diferite elemente figurate şi a cantităţii de hemoglobină (15). 2. Hematometru.

Hematometru (*hemato-* + gr. *metra* = uter), sin.: *Hematometrie.* Destinderea uterului prin retenţia sîngelui menstrual, întîlnită în atreziile colului uterin sau în aplaziile totale ale vaginului (18).

Hematomielie (*hemato-* + gr. *myelos* = măduvă). Hemoragie intramedulară cu caracter masiv sau sub formă de mici hemoragii punctiforme, survenind în urma unui traumatism medular sau a unei decompresiuni bruşte (26). ~ **traumatică,** hematom intramedular datorit unui traumatism şi care produce leziuni ireversibile, trădate printr-o paraplegie totală sau parţială (24).

Hematomielită (*hemato-* + gr. *myelos* = măduvă + *-ită*). Mielită acută cu sufuziuni sanguine (2).

Hematonefroză (*hemato-* + gr. *nephros* = rinichi + *-oză*). Complicaţie a unei contuzii renale, constînd din formarea unei dilataţii intraparenchimatoase cu conținut urohematic (11).

Hematopelvis (*hemato-* + lat. *pelvis* = bazin). Colecție de singe în bazin, produsă de hemoragia internă a unui organ pelvian (18).

Hematopoietină, sin. : *Hemopoietină.* Substanță secretată probabil de rinichi sub influența hipoxiei și care excită funcțiile hematopoietice ale măduvei oaselor (19).

Hematopoieză (*hemato-*+gr. *poiein*=a face), sin. *Hemopoieză.* Totalitatea proceselor implicate în formarea și dezvoltarea celulelor sanguine. Hematopoieza normală este dirijată de sistemul nervos central și se desfășoară în funcție de mai mulți factori : existența materialului de construcție (proteine), prezența unor vitamine ,,hematopoietice'' (B_{12}, acid folic), a unor hormoni (tiroida), a unor oligometale (mangan, zinc, vanadiu etc.) (19). ~ **embriofetală,** cuprinde 3 perioade : a) mezoblastică, ubicuitară ; b) hepatosplenică ; c) limfomedulară (19). ~ **extramedulară,** sin. : *Hematopoieză heterotopă,* apariția de focare mielopoietice atît în organele care în perioada embriofetală au îndeplinit funcția de organ hematopoietic, cît și în alte organe. Se produce ori de cîte ori există o suprasolicitare a hematopoiezei, precum și în cazurile în care din diferite motive hematpoieza medulară este suprimată (leucoze, arterioscleroză, fibroză, invazie tumorală etc.) (19). ~ **heterotopă,** Hematopoieză extramedulară. ~ **postnatală,** hematopoieza la adult, localizată în măduva oaselor, splină, ganglioni și sistemul reticulohistiocitar în general (19).

Hematoporfirie. Porfirie.

Hematoporfirină. Substanță de culoare roșie-închisă, uneori purpurică, rezultată din degradarea hemoglobinei, ca produs de descompunere a hemului (15).

Hematoporfirinurie. Prezența hematoporfirinei în urină, datorită metabolismului viciat al acesteia (15).

Hematorahie (*hemato-* + gr. *rhachis* = coloană vertebrală). Hemoragie în canalul medular (15).

Hematosalpingită (*hemato-* + gr. *salpinx* = trompă + *-ită*). Hemosalpinx.

Hematosalpinx (*hemato-* + gr. *salpinx* = trompă). Hemosalpinx.

Hematoscop (*hemato-* + gr. *skopein* = a vedea). Fotometru electric, utilizat pentru determinarea numărului de elemente figurate ale singelui (15).

Hematospermie (*hemato-* + gr. *sperma* = sămînță). Evacuarea spermei amestecată cu singe (2).

Hematotoxicoză (*hemato-* + gr. *toxikon* = otravă + *-oză*). Leziuni ale aparatului hematoformator prin acțiunea unor toxine (2).

Hematoză (gr. *haimatosis*). Denumire generică dată schimburilor gazoase de la nivelul teritoriului alveolocapilar, constind din eliminarea bioxidului de carbon și fixarea oxigenului pe hemoglobina singelui venos din plămin (15).

Hematozoar (*hemato-* + gr. *zoon* = animal). Parazit care trăiește în singe (31). ~ **palustru,** denumire generică pentru speciile de *Plasmodium* care determină paludismul (31).

Hematurie (*hemato-* + gr. *ouron* = urină). Prezența în urină a singelui provenit din aparatul urinar, ca urmare a unor procese locale, inflamatorii, tumorale, vasculare, traumatice sau malformative ale rinichiului și ale căilor urinare, sau a unor tulburări generale, hemodinamice sau hemostatice (25). ~ **de efort,** Hematurie fiziologică. ~ **de Egipt,** Schistosomiază vezicală. ~ **esențială,** hematurie izolată, a cărei cauză rămine necunoscută (25). ~ **extrarenală,** hematurie datorită unor condiții etiologice nelegate de aparatul urinar (diateze hemoragice, hipocoagulabilitate medicamentoasă ș.a.) (25). ~ **fiziologică,** sin. : *Hematurie de efort,* hematurie benignă, tranzitorie, de obicei microscopică, apărută în cursul sau consecutiv unui efort fizic important (25). ~ **inițială,** hematurie mai intensă la începutul micțiunii, provenind de regulă dintr-un proces patologic uretral (25). ~ **macroscopică,** hematurie care, modificînd aspectul și culoarea normală a urinii, este evidentă la examenul cu ochiul liber. Se consideră că hematuria devine ,,macroscopică'' atunci cînd urina conține peste 1 ml singe/litru și că urina capătă o culoare roșie atunci cînd urina conține peste 18 ml singe/litru (25). ~ **microscopică,** sin. : *Microhematurie,* hematuria care nu modifică aspectul și culoarea urinii și care se evidențiază numai la examenul microscopic al sedimentului urinar, prin apariția a mai mult de 3 hematii/cîmp sau a mai mult de 1 000 000 hematii/24 ore (25). ~ **renală,** hematurie cu originea într-un proces patologic situat în parenchimul renal (glomerulonefrite, nefrite interstițiale, tubulonefroze, nefroangioscleroze, infarct, rinichi de stază, tumori, traumatisme, rinichi polichistic ș.a.) (25). ~ **terminală,** hematurie mai intensă în ultima parte a micțiunii, provenind de regulă dintr-un proces patologic cu sediul în vezica urinară sau în uretra posterioară (25). ~ **totală,** hematurie de intensitate egală în tot cursul micțiunii, avînd de regulă o origine înaltă (rinichi, bazinet, ureter) (25). ~ **urinară,** hematurie cu originea într-un proces patologic situat în căile urinare (litiază, tumori, inflamații, traumatisme) (25).

Hemeralopie (gr. *hemera* = zi + *alaos* = orb + *opsis* = vedere), sin. : *Cecitate diurnă.* Reducerea acuității vizuale la lumină. În practică se foloseşte greşit termenul de hemeralopie în sensul de cecitate nocturnă (28).

Hemhidroză (*hem-* + gr. *hydor* = apă + *-oză*). Striaţii sanguine în sudoare care apar de obicei la bolnavii cu rezistenţă capilară diminuată. Uneori este vorba numai de o coloraţie roşie a sudorii prin pigment sanguin, fără prezenţa hematiilor (4).

Hemi-, emi- (gr. *hemi* = jumătate). Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de jumătate (32).

Hemiacardius (*hemi-* + *a* + gr. *kardia* = inimă). Monstru caracterizat prin existenţa unei inimi rudimentare, avînd trunchiul şi extremităţile mai mult sau mai puţin dezvoltate (2).

Hemiacefal (G. S. Hilaire) (*hemi-* + *a-* + gr. *kephale* = cap). Făt teratologic al cărui cap este reprezentat de o masă rotunjită, acoperită de cîteva repliuri cutanate; viscerele lipsesc în parte, iar membrele sînt atrofiate (18).

Hemiacromatopsie (*hemi-* + *a-* + gr. *chroma* = culoare + *opsis* = vedere). Orbire pentru culori într-o jumătate sau jumătăţile corespondente ale cîmpului vizual (28).

Hemiageuzie (*hemi-* + *a-* + gr. *geusis* = gust). Absenţa gustului pe o jumătate a limbii (27).

Hemiagnozie (*hemi-* + *a-* + gr. *gnosis* = cunoaştere, percepere). Agnozie limitată la o jumătate de corp (27).

Hemialgie (*hemi-* + gr. *algos* = durere). Dureri limitate la o singură parte a corpului sau a unui segment (4).

Hemiambliopie (*hemi-* + gr. *amblys* = slăbire + *opsis* = vedere), sin. : : *Hemianopie, Hemianopsie.* Scăderea acuităţii vizuale, provocată de tulburarea procesului de integrare a imaginilor la nivelul centrilor, afectînd jumătate din cîmpul vizual (15).

Hemianalgezie (*hemi-* + *an-* + gr. *algos* = durere). Pierdere a sensibilităţii dureroase pentru o jumătate de corp (15).

Hemianencefalie (*hemi-* + *an-* + gr. *enkephalos* = creier). Anencefalie numai pe o jumătate laterală (1).

Hemianestezie (*hemi-* + *an-* + gr. *aisthesis* = percepere). Lipsa sensibilităţii pe jumătate de corp (27).

Hemianopie. Hemianopsie.

Hemianopsie (*hemi-* + *an-* + gr. *opsis* = vedere). Hemiambliopie. ~ **binazală,** lipsa vederii în jumătatea nazală a cîmpului vizual al ambilor ochi, produsă de obicei de leziuni în părţile externe ale chiasmei optice (28). ~ **bitemporală,** lipsa vederii în jumătatea temporală a cîmpului vizual al ambilor ochi, datorită leziunilor părţii centrale a chiasmei optice (28). ~ **în cadran,** lipsa vederii într-un cadran al cîmpului vizual (28). ~ **heteronimă,** lipsa vederii în jumătăţile nazale sau temporale ale cîmpului vizual la ambii ochi (28). ~ **omonimă,** lipsa vederii a jumătăţilor laterale de aceeaşi parte a cîmpului vizual (28).

Hemianosmie (*hemi-* + *an-* + gr. *osme* = miros). Pierderea simţului mirosului de o singură parte (15).

Hemiasinergie (*hemi-* + *a-* + gr. *syn* = împreună + *ergon* = acţiune). Asinergie limitată la o jumătate a corpului (27).

Hemiasomatognozie (*hemi-* + *a-* + gr. *soma* = corp + *gnosis* = cunoaştere). Ignorarea unei jumătăţi a corpului (27).

Hemiataxie (*hemi-* + *a-* + gr. *taxis* = ordine). Ataxie care afectează o jumătate a corpului (27).

Hemiatetoză (*hemi-* + gr. *athetos* = care nu este fixat). Atetoză care afectează o jumătate a corpului (27).

Hemiatrofie (*hemi-* + *a-* + gr. *trophe* = nutriţie). Atrofie limitată la o jumătate a corpului, a unei regiuni sau a unui organ (27). ~ **craniofacială,** atrofia unei jumătăţi a craniului şi feţei, semn întîlnit de obicei în torticolisul congenital (24). ~ **facială progresivă,** sin. : *Boala Romberg, Trofoneuroză facială,* hemiatrofie facială interesînd ţesutul celulogrăsos subcutanat, muşchii şi oasele din teritoriul corespunzător, asociată cu atrofia membrelor omolaterale sau de partea opusă. Boala progresează ani de zile, pînă cînd se stabilizează. Se presupune că ar fi vorba de tulburări eredodegenerative sau de alterarea simpaticului de origine toxiinfecţioasă sau traumatică (33). ~ **feţei,** boală determinată de tulburări neurovegetative, care apare îndeosebi la persoane tinere; se caracterizează prin atrofia unei jumătăţi a feţei interesînd tegumentele, ţesutul celular subcutanat, muşchii şi masivul osos. Se asociază adesea tulburări vasomotorii şi modificări pupilare (27).

Hemibalism (*hemi-* + gr. *ballismos* = salt, săritură). Sindrom caracterizat prin mişcări involuntare de mare amplitudine, dezordonate, bruşte, ale membrelor antrenate de la rădăcina lor; se limitează la o jumătate a corpului şi este determinat de leziunile nucleului subtalamic Luys (27).

Hemicardie (*hemi-* + gr. *kardia* = inimă). Malformaţie constînd din prezenţa a numai două din cele 4 camere normale ale inimii (1).

Hemicefalie (*hemi-* + gr. *kephale* = cap). Anomalie congenitală reprezentînd o anencefalie parţială, caracterizată prin absenţa creierului, existînd un cerebel rudimentar şi ganglioni bazali (1).

Hemiceluloze. Polizaharide complexe, larg răspîndite la plantele superioare. Polimerul glucidic este ramificat și conține pentoze (xiloză, arahinoză), hexoze (galactoză) și acizi uronici (*D*-galacturonat, 4-o-metilglucuronat) (5).

Hemicistectomie (*hemi-* + gr. *kystis* = vezică + *ektome* = excizie). Ablație chirurgicală a unei jumătăți din vezica urinară împreună cu orificiul ureteral respectiv (11).

Hemicolectomie (*hemi-* + gr. *kolon* = intestin gros + *ektome* = excizie). Intervenție chirurgicală prin care se extirpă o jumătate din colon (colonul ascendent și jumătatea dreaptă a colonului transvers sau jumătatea stîngă a colonului transvers și colonul descendent) . În mod curent, dar eronat, în termenul de hemicolectomie stîngă se include și extirparea colonului sigmoid (11). ~ **dreaptă,** extirparea operatorie a cecului, colonului ascendent și a jumătății drepte a colonului transvers (11). ~ **stîngă,** extirparea operatorie a jumătății stîngi a colonului transvers, a colonului descendent și a sigmoidului (11).

Hemicolinium. Bază cuaternară de amoniu ; interferează cu transportul colinei către locul de sinteză neuronală a acetilcolinei. Consecutiv, împiedică sinteza acetilcolinei și blochează terminațiile colinergice (14).

Hemicoree (*hemi-* + gr. *choreia* = dans). Sindrom reprezentat prin mișcări coreice limitate la o jumătate de corp (27).

Hemicranie (*hemi-* + gr. *kranion* = craniu). Durere localizată la o jumătate a craniului, caracteristică în migrenă (27).

Hemidiaforeză (*hemi-* + gr. *diaphoresis* = transpirație), sin. : *Hemihidroză.* Sudorație limitată la o jumătate a corpului (4).

Hemidiafragm (*hemi-* + gr. *diaphragma* = închidere). 1. Jumătatea laterală a mușchiului diafragm. 2. Jumătate de diafragm, reprezentînd un mușchi diafragm la care dezvoltarea este deficientă pe partea opusă (1).

Hemiencefalie (*hemi-* + gr. *enkephalos* = creier). Aplazie cerebrală limitată la o emisferă cerebrală (26).

Hemignathia (*hemi-* + gr. *gnatos* = falcă + *-ia*). Absența unei jumătăți a maxilarului inferior (1).

Hemihidroză (*hemi-* + gr. *hydor* = apă + *-oză*). Hemidiaforeză.

Hemihiperestezie (*hemi-* + *hiper-* + gr. *aisthesis* = percepere). Sensibilitate tactilă și dureroasă crescută, interesînd o jumătate a corpului (15).

Hemihiperhidroză (*hemi-* + *hiper* + gr. *hydor* = apă + *-oză*). Sudoare excesivă care apare numai pe o singură jumătate a feței sau a trunchiului, putînd fi și încrucișată (de o parte la față, de alta la trunchi) ; este întîlnită în unele afecțiuni nervoase, dar și la sănătoși (4).

Hemihipertrofie (*hemi-* + *hiper-* + gr. *trophe* = nutriție).Creșterea de volum, de obicei musculară, a unei jumătăți a corpului sau doar a feței (32). ~ **feței,** mărire, prin creștere de volum a țesuturilor și îndeosebi a oaselor maxilare, a unei jumătăți a feței, care duce la asimetrie facială. Uneori se complică cu hipertrofia unei jumătăți a corpului. Are origine metabolică, fiind declanșată și întreținută de tulburări neurovegetative (38).

Hemimacroencefalie (*hemi-* + gr. *makros* = mare + *enkephalos* = creier). Hipertrofie limitată la o emisferă cerebrală (26).

Hemimelus (*hemi-* + gr. *melos* = extremitate). Monstru ale cărui brațe și coapse sînt de dimensiuni normale, în timp ce antebrațele, mîinile, gambele și picioarele sînt incomplet dezvoltate, reduse la starea de bonturi (1).

Hemină, sin. : *Clorhidrat de hematină.* Compus clorhidric al hemului, rezultat din încălzirea oxihemoglobinei cu acid acetic glacial și o cantitate minimă de clorură de sodiu. Cristalele de hemină, denumite și cristalele Teichmann, se folosesc în medicina legală ca test de decelare a sîngelui în petele suspecte (15).

Heminefrectomie (*hemi-* + gr. *nephros* = rinichi + gr. *ektome* = excizie). Termen oarecum impropriu, folosit pentru exereza chirurgicală a unuia din cei doi rinichi existenți într-o malformație congenitală renală, ca rinichiul dublu sau rinichiul supranumerar (11).

Hemipagus (*hemi-* + gr. *pagos* = care este fixat), sin. : *Prosopothoracopagus.* Monstruozitate bigemelară în care fetii sînt uniți lateral prin torace și gît și în unele cazuri prin maxilare (1).

Hemiparestezie (*hemi-* + *para-* + gr. *aisthesis* = percepere). Parestezie localizată la o jumătate a corpului (27).

Hemipareză (*hemi-* + gr. *paresis* = slăbire). Paralizie ușoară a motilității voluntare, limitată la o jumătate a corpului (27).

Hemiparkinsonism. Sindrom parkinsonian localizat la o jumătate a corpului. Poate constitui o formă clinică de debut a bolii Parkinson, a parkinsonismului postencefalitic, arteriosclerotic, posttraumatic sau a unor tumori cerebrale care interesează paleostriatul (27).

Hemiplegie (*hemi-* + gr. *plege* = lovitură). Paralizie flască sau spastică a unei jumătăți de corp, datorită unei leziuni neurologice, infecțioase, tumorale sau traumatice, situată în encefal sau în segmentul cervical al măduvei spinării (24). ~ **alternă,** hemiplegie contralaterală față de leziune, asociată cu paralizia omolaterală a unor nervi cranieni ; survine în leziunile din trunchiul cerebral (27). ~ **capsulară,** hemiplegie masivă, omogen repartizată la membre, determinată de lezarea fibrelor piramidale în coridorul strîmt al capsulei interne (27). ~ **cerebeloasă,** incomodarea mişcărilor voluntare datorită existenţei unei hemiataxii cerebeloase (27). ~ **corticală,** hemiplegie determinată de leziuni ale scoarţei cerebrale; predomină la unul din membre în funcţie de somatotopia leziunii corticale (27). ~ **flască,** hemiplegie însoţită de diminuarea tonusului muscular (27). ~ **funcţională,** hemiplegie fără simptome neurologice obiective de suferinţă organică a sistemului nervos. Poate constitui o formă de manifestare a isteriei (27). ~ **infantilă,** hemiplegie apărută la copii; este însoţită de hipotrofii musculare datorite încetinirii în dezvoltare a membrelor de partea paralizată şi de mişcări atetozice (27). ~ **laringiană,** paralizie a unui hemilaringe, determinată de leziunea unui nerv recurent (30). ~ **organică,** hemiplegie determinată de leziuni organice; se însoţeşte de modificarea reflexelor osteotendinoase şi de apariţia unor reflexe patologice (27). ~ **spastică,** hemiplegie însoţită de exagerarea tonusului muscular (27). ~ **spastică infantilă,** sechelă (de obicei) a unei encefalopatii infantile, caracterizată printr-un sindrom spasmoparalitic al unei jumătăţi de corp (24). ~ **spinală,** hemiplegie determinată de leziuni în măduva cervicală superioară; îmbracă aspectul unui sindrom Brown-Séquard (27). ~ **spinală cronică ascendentă,** Boala Mills, vezi Mills. ~ **tronculară,** hemiplegie prin leziuni ale trunchiului cerebral. Vezi şi Hemiplegie alternă (27). ~ **vălului palatului,** paralizia unei jumătăţi a vălului palatului (30).

Hemirahischizis (*hemi-* + gr. *rhachis* = coloană vertebrală + *schisis* = diviziune). Soluţii de continuitate în arcurile posterioare vertebrale cervicale sau lombosacrate care au un caracter incomplet, parţial (4).

Hemisacralizare. Sacralizarea numai pe o singură jumătate a vertebrei L_5 (4).

Hemisoma (*hemi-* + gr. *soma* = corp). Anomalie congenitală a coloanei vertebrale, care constă din lipsa unei jumătăţi a unui corp vertebral (24).

Hemispasm (*hemi-* + gr. *spasmos* = spasm). Spasm unilateral (27). ~ **facial,** contractură involuntară spastică a musculaturii unei jumătăţi a feţei (27). ~ **glosolabial,** deviaţie spastică a limbii şi a buzelor, datorită contracturii involuntare a muşchilor de partea respectivă (27).

Hemispherium (*hemi-* + gr. *sphaira* = sferă). Jumătatea laterală a creierului sau a cerebelului (1). ~ **cerebelli,** cele 2 porţiuni laterale ale cerebelului, unite prin vermis (1). ~ **telencephali,** cele 2 emisfere cerebrale separate prin fisura interemisferică şi unite printr-o serie de comisuri cenuşii şi albe (1).

Hemispondilie (*hemi-* + gr. *spondylos* = vertebră). Anomalie congenitală a coloanei vertebrale care constă din lipsa unei jumătăţi a coloanei (24).

Hemispora. Gen de ciuperci din clasa Adelomicetelor, cuprinzînd mai ales specii saprofite; dintre speciile parazite, *Hemispora stellata* poate provoca infecţii fungice profunde de tip sporotricozic (12).

Hemiterata (*hemi-* + gr. *teras* = monstru), sin.: *Demimonstruozitate.* Indivizi cu malformaţii congenitale insuficient de grave pentru a putea fi clasaţi la teratisme sau la monstruozităţi (de ex. imperforaţia unui conduct, hernie ombilicală etc.) (1).

Hemitermie (*hemi-* + gr. *therme* = căldură). Ascensiune termică numai la o jumătate a corpului, cum se poate observa uneori în apoplexie sau în hemiplegie, de partea afectată (4).

Hemitermoanestezie (*hemi-* + gr. *therme* = căldură + *an-* + *aisthesis* = percepere). Insensibilitate la cald şi frig numai într-o singură parte a corpului (4).

Hemivertebră (*hemi-* + lat. *vertebra* = vertebră, de la *vertere* = a întoarce). Anomalie congenitală a uneia sau mai multor vertebre care apar incomplet dezvoltate de o parte (26).

Hemo- (gr. *haima, haimatos* = sînge). Vezi Hem-.

Hemobilie (*hemo-* + lat. *bilis* = fiere). Sîngerare în căile biliare, determinată de obicei de traumatismele hepatice (16).

Hemoblast (*hemo-* + gr. *blastos* = germen). Celulă-tulpină.

Hemoblastoze (Orth.). Denumire generică a bolilor proliferative acute ale sistemului hematopoietic: leucoze, eritroblastoze, limfoblastoze, reticuloendotelioze etc. (19).

Hemocatereză (*hemo-* + gr. *kathairesis* = distrucţie). Procesul fiziologic sau patologic de distrugere a globulelor roşii (19).

Hemocianină (*hemo-* + gr. *kyanos* = albastru). Substanţă sanguină transportoare de oxigen la animalele inferioare; structura sa chimică se aseamănă cu a hemoglobinei, de care se deosebeşte prin faptul că atomul de fier este înlocuit de un atom de cupru (15).

Hemocit (*hemo-* + gr. *kytos* = celulă), sin.: *Hematocit.* Termen generic pentru celulele sanguine (1).

Hemocitoblast (*hemo-* + gr. *kytos* = celulă + *blastos* = germen). Celulă-tulpină.

Hemocitofagie (*hemo-* + gr. *kytos* = celulă + *phagein* = a mînca). Nume generic dat fenomenului de citofagie, cu referire specială la celulele sîngelui şi ale organelor hematopoietice, indiferent de seria căruia îi aparţine elementul fagocitat. *Exemple:* eritrofagia în celulele reticulare; fenomenul L. E. în granulocite etc. (19).

Hemocitometru (*hemo-* + gr. *kytos* = celulă + *metron* = măsură). Aparat pentru determinarea numărului de hematii dintr-un volum anumit de sînge (15).

Hemoclazie (*hemo-* + gr. *klasis* = ruptură). 1. Fenomenul de scădere postprandială a numărului de leucocite (19). 2. În hematologia modernă, termenul este sinonim cu ,,crizele de deglobulinizare'' din cursul anemiilor hemolitice (19).

Hemocoagulină. Denumirea extractului de venin de şarpe, cu acţiune favorizantă asupra coagulării (19).

Hemocolecist (*hemo-* + gr. *chole* = bilă + *kystis* = vezică). Colecţie sanguinolentă în vezicula biliară (16).

Hemoconcentraţie. Creşterea volumului eritrocitar pe unitatea de volum de sînge, precum şi raportat la volumul sanguin total; se însoţeşte de un volum sanguin total normal sau scăzut, cu scăderea volumului plasmatic. Se determină cu ajutorul volemiei şi al hematocritului (19).

Hemoconii (*hemo-* + gr. *konis* = praf), sin.: *Pulbere sanguină*. Microcorpusculi descrişi de Müller, care se observă în sînge în cîmp întunecat şi care prezintă mişcări browniene (19).

Hemocrinie (*hemo-* + gr. *krinein* = a secreta). Vărsarea hormonilor în sînge (7).

Hemocrioscopie (*hemo-* + gr. *kryos* = rece + *skopein* = a vedea). Determinarea punctului de îngheţare a sîngelui (normal, —0,56°C) (15).

Hemocrom (*hemo-* + gr. *chroma* = culoare). Termen generic dat pigmenţilor sanguini transportori de oxigen (hemoglobină, hemocianină etc.) (15).

Hemocromatoză (*hemo-* + gr. *chroma* = culoare + *-oză*). Tulburare — constituţională sau dobîndită — a metabolismului fierului, caracteristică prin depunere de pigment hemosiderinic în diferite organe. Forma constituţională este diabetul bronzat. Forma dobîndită este observată în ciroze hepatice, anemii hemolitice, după transfuzii de sînge repetate, în anemii aplastice, tratament marţial prelungit şi inutil etc. Mecanismul patogenetic, încă incomplet elucidat, include şi o creştere a absorbţiei intestinale a fierului (19).

Hemocromogen (*hemo-* + gr. *chroma* = culoare + *gennan* = a produce). Termen generic pentru compuşii rezultaţi din combinarea hemului cu diverse substanţe azotate ca albumina, amoniacul, piridina etc. (15).

Hemocromometru (*hemo-* + gr. *chroma* = culoare + *metron* = măsură). Aparat pentru determinarea procentului de hemoglobină din sînge (15).

Hemocultură (*hemo-* + lat. *cultura* = cultivare). Izolarea germenilor din sînge (septicemii, bacteriemii), prin cultivarea lor într-un mediu adecvat. Proporţia sîngelui în mediul de cultură nu trebuie să depăşească 10% (10—20 ml/200 ml bulion), din cauza acţiunii sale bactericide. Hemocultura va fi urmărită timp de 7 zile pentru aerobi şi 3 săptămîni pentru anaerobi (3).

Hemocupreină. Compus al cuprului care se găseşte în mod normal în sînge. Se cunosc cel puţin 2 compuşi: unul în care cuprul este legat de albumină, altul, în care cuprul este fixat de ceruloplasmină, o fracţiune globulinică din grupul α_2. Primul compus este labil, al doilea stabil (19).

Hemodializă (*hemo-* + gr. *dialysis* = separare). Denumire dată fenomenului de trecere (dializă) a sîngelui printr-o membrană semipermeabilă (15).

Hemodializor. Denumire dată rinichiului artificial, care este capabil să restabilească compoziţia normală a sîngelui în insuficienţa renală acută (15). ~ **,,sandwich''**, aparat de hemodializă în care membranele dializante sînt dispuse între elemente plastice plate, realizînd un ,,sandwich'' cu următoarea succesiune: element rigid de material plastic — două membrane de celofan — alt element rigid de material plastic. Între cele două foiţe de celofan circulă sîngele, iar între foiţele de celofan şi elementele plastice circulă lichidul de dializă (11).

Hemodiluţie (*hemo-* + lat. *diluere* = a dilua). Scăderea numărului globulelor roşii pe unitatea de volum şi în raport cu volumul total de sînge circulant. Se datoreşte unei creşteri a volumului plasmatic, cu sau fără creşterea volumului sanguin total. Se observă — între altele — în sarcină, dînd fenomenul de ,,pseudoanemie de sarcină'', contestat pînă mai recent, dar dovedit real prin cercetări radioizotopice asupra volumului sanguin (19).

Hemodinamică (*hemo-* + gr. *dynamis* = forţă). Studiul dinamicii circulaţiei sanguine (15).

Hemodromograf (*hemo-* + gr. *dromos* = drum + *graphein* = a scrie). Debitmetru bazat pe deplasarea variabilă de către curentul sanguin a unei supape, ale cărei mişcări sînt înregistrate pneumatic; sistemele mai moderne explorează modificările unor parametri electrici (capacitate) sau electromagnetici (inductanţă) (10).

Hemofage (*hemo-* + gr. *phagein* = a mînca). Celule fagocitare care distrug globulele roşii ale sîngelui (1).

Hemofagocitoză (*hemo-* + gr. *phagein* = a mînca + *kytos* = celulă). Eritrofagocitoză.

Hemofilie (*hemo-* + gr. *philein* = a iubi). Sindrom hemoragic datorit deficienţei sau lipsei unuia dintre factorii tromboplastinici antihemofilici şi caracterizat clinic prin hemoragii (mucoase, cutanate, musculare, articulare) grave și prelungite, produse de cele mai mici traumatisme. Este o anomalie constituțională, transmisă recesiv, în care transmițătorii sînt de sex feminin, iar bolnavii de sex masculin. Cazurile clasice (hemofilia A) prezintă o deficiență de factor VIII. Destul de frecvente sînt cazurile de hemofilie prin deficiență de factor IX (hemofilia B sau boala Christmas) sau de factor X (hemofilia C). Asocierea unei deficiențe a factorului VIII cu o trombopatie constituie hemofilia vasculară, descrisă de Willebrand (19). ~ **vasculară,** Boala Willebrand-Jürgens, vezi Willebrand-Jürgens.

Hemoflagelate. Protozoare flagelate, care trăiesc de preferință în sînge. Din această categorie fac parte tripanozomele (31).

Hemoftalmie (*hemo-* + gr. *ophtalmos* = ochi). Hemoragie în corpul vitros (28).

Hemogenie (*hemo-* + gr. *gennan* = a produce). Denumire dată de unii autori — în special francezi — pentru diferite afecțiuni hemoragice, ca: purpura trombocitopenică, diateze hemoragice fără cauză precisă, pseudohemofilia (19).

Hemoglobină (fr. *hémoglobine*), abreviat Hb. Cromoproteină de culoare roșie conținută în globulul roșu, rezultată din unirea a 4 molecule de hem cu o moleculă de globină; datorită combinării sale labile cu oxigenul, îndeplinește oficiul de transportor al acestui gaz la țesuturi (oxigenare) (15). ~ **A,** denumire folosită pentru hemoglobina adultului (19). ~ **A_2,** varietate de hemoglobină prezentă în cantitate foarte redusă în mod normal în sînge. Apare crescută în talasemie (19). ~ **Bart,** varietate de hemoglobină fetală, rezistentă la alcali (19). ~ **F,** sin.: *Hemoglobină fetală,* hemoglobină prezentă în mod normal în eritrocitele fetale și care dispare treptat după naștere. Se deosebește de hemoglobina adultului, între altele, printr-o solubilitate mai mare, specificitate imunologică, oxidare mai rapidă, rezistență la alcali și prezența de izoleucină. Hemoglobina fetală este prezentă în cantități crescute în talasemie sau în diferite hemopatii ale adultului: anemia pernicioasă, anemii normoblastice „refractare", diferite anemii hemolitice congenitale, în diferite cazuri de leucemii și eritroleucemii (19). **Hemoglobine F_I și F_{II}.** Varietăți de hemoglobină fetală prezente în sîngele cordonului ombilical (19). ~ **fetală,** Hemoglobină F. **Hemoglobine patologice.** Hemoglobine deosebite de cele normale prin constituția moleculei de globină și care au putut fi identificate prin diferite metode la grupuri mai mari sau mai mici de populație (mai ales în Africa). Se descriu astfel: hemoglobina S, caracteristică drepanocitozei; hemoglobina C, elementul fundamental al bolii homozigote CC; hemoglobinele D, E,; hemoglobina G cu variantele $G_{\text{SanJosé}}$, G_{Accra}, $G_{\text{Philadelphia}}$ G_{Bristol} etc.; hemoglobinele H, I, J, K, N, din seria hemoglobinelor „rapide" din punct de vedere electro foretic; hemoglobina L, O, Q, Stanleyville I și II, Hopkins I și II, Norfolk etc. (19). ~ **primitivă,** hemoglobină presupusă de unii autori ca existentă în prima perioadă embrionară, avînd o mobilitate electroforetică mai lentă decît aceea a hemoglobinei adultului (19).

Hemoglobinemie (*hemoglobină* + gr. *haima* = sînge). Cantitatea de Hb liberă care circulă în plasmă. În mod normal, se găsesc numai urme, hemoglobina fiind legată de haptoglobină. În caz de distrugere brutală de globule roșii în circulație, hemoglobina pusă în libertate determină o creștere de scurtă durată a hemoglobinemiei; hemoglobina nefixată de haptoglobină sau albumină trece prin rinichi și se elimină prin urină (19).

Hemoglobinometrie (*homoglobină* + gr. *metron* = măsură). Metodă pentru determinarea cantității de hemoglobină pe unitatea de volum de sînge. Aprecierea procentuală, prin metode colorimetrice, tinde a fi părăsită datorită variațiilor mari (în funcție de metodă utilizată) ale cifrelor absolute considerate normale (13,8—21 g%). Actualmente, tendința este de a se face determinări fotocolorimetrice (19).

Hemoglobinometru (*hemoglobină* + gr. *metron* = măsură). Aparat pentru determinarea cantității de hemoglobină din sînge (15).

Hemoglobinopatii (*hemoglobină* + gr. *pathos* = boală), sin.: *Hemoglobinoze.* Afecțiuni ereditare datorite prezenței uneia sau mai multor hemoglobine anormale la indivizi homo-, hetero- sau dublu heterozigoți. În unele cazuri se constată persistența și creșterea hemoglobinei fetale reziduale (talasemia), în altele prezența de hemoglobină patologică (drepanocitoza etc.) (19).

Hemoglobinoze (*hemoglobină* + *-oză*). Hemoglobinopatii.

Hemoglobinurie (*hemoglobulină* + gr. *ouron* = urină). Prezența de hemoglobină liberă în urină, a cărei culoare devine brună, aciditatea mediului transformînd pigmentul în hematină acidă și methemoglobină. Se observă în cazurile în care capacitatea de fixare a haptoglobinei și a albuminei a fost depășită de o cantitate prea mare de hemoglobină liberă în plasmă (hemoliză masivă, intravasculară) (19). ~ **malarică,** Febră bilioasă hemoglobinurică. ~ **de marș,** formă de hemoglobinurie de cauză necunoscută, observată după un marș prelungit (19). ~

paroxistică a frigore, Boala Harley, vezi Harley. ~ **paroxistică nocturnă,** Boala Marchiafava-Micheli, vezi Marchiafava-Micheli. ~ **paroxistică la rece,** Boala Harley, vezi Harley. ~ **posttransfuzională,** hemoglobinurie provocată de liza hematiilor donatorului în cursul transfuziilor incompatibile (25). ~ **toxică,** hemoglobinurie consecutivă eritrocaterezei intravasculare provocate de toxine hemolizante (25).

Hemogramă (*hemo-* + gr. *gramma* = notare). Ansamblu de examene hematologice care cuprinde numărătoarea de globule roșii și albe, dozarea hemoglobinei, formula leucocitară, la care se mai poate adăuga numărătoarea reticulocitelor și a trombocitelor (19).

Hemohidartroză (*hemo-* + gr. *hydor* = apă + *arthron* = articulație + *-oză*). Revărsare simultană sanguină și seroasă în cavitatea articulară (4).

Hemohistioblast (Ferrata) (*hemo-* + gr. *histos* = țesut + *blastos* = germen). Celulă-tulpină.

Hemolitic (*hemo-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucție). Care distruge hematii (15).

Hemolizat. Produs din sînge, obținut prin liza globulelor roșii (19).

Hemoliză (*hemo-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucție), sin.: *Eritrocitoliză.* Fenomenul de distrugere a globulelor roșii cu eliberarea hemoglobinei. Hemoliza fiziologică este urmarea firească a îmbătrînirii globulelor roșii. Hemoliza patologică se datorează diferitelor cauze care provoacă liza intravasculară sau în diferitele organe ce conțin într-o proporție mai însemnată țesut reticulohistiocitar (19). ~ **cadaverică,** trecerea hemoglobinei din globule în plasmă la cadavru și difuzarea ei prin pereții vaselor în țesuturile învecinate (2). ~ **cald-rece,** hemoliza care apare numai după menținerea la rece a materialelor în reacție, care au fost incubate în prealabil la termostat (3). ~ **picăturii groase,** operație necesară în examenele hematologice în cazuri de malarie, pentru ca paraziții să apară liberi într-un cîmp microscopic clar. Picătura groasă de sînge este supusă hemolizei înaintea fixării, prin acoperirea lamei cu apă, pînă cînd picătura ia o culoare albă-cenușie. Cînd sîngele este mai vechi, o deshemoglobinizare rapidă se poate obține cu SO_4Mg 1% sau acid acetic glacial 5%, o parte la 4 părți apă distilată (31). ~ σ, zonă de hemoliză incompletă, cu aspect verzui, produsă de pneumococi, streptococi viridans etc., cultivați pe geloză-sînge în plăci Petri. Apare datorită transformării hemoglobinei sub influența germenilor respectivi (3). ~ β, zonă de hemoliză clară, produsă de numeroase bacterii cultivate pe geloză-sînge în plăci Petri (3).

Hemolizină, sin.: *Eritrocitolizină.* Agent hemolitic de natură biologică, care poate acționa fie singur (hemolizinele bacteriene, vegetale, din veninuri animale, mai ales de șarpe), fie numai în asociere cu alt agent (anticorpii antieritrocitari și complementul). Complementul nu lizează hematiile decît dacă este activat, de regulă prin reacția prealabilă a unui anticorp antieritrocitar cu aceste hematii, dar eventual și prin alți agenți (3). ~ **bacteriană,** substanță toxică elaborată de bacterii, care provoacă liza hematiilor. În unele cazuri, producerea de hemolizină reprezintă un caracter de patogenitate (3). ~ **cald-rece,** hemolizină a cărei acțiune asupra hematiilor nu devine vizibilă decît în urma menținerii materialelor în reacție la rece, după o prealabilă incubare la termostat. Cele mai cunoscute hemolizine cald-rece sînt: α-hemolizina *perfringens* și β-hemolizina stafilococică (3). ~ **oxigenlabilă,** hemolizină sensibilă la acțiunea oxigenului, în prezența căruia se inactivează rapid, însă parțial, reversibil. Hemolizinele oxigenlabile sînt întîlnite la *Clostridium tetanii* (tetanolizina), pneumococ (pneumolizina), streptococ (streptolizina O). Ele dau reacții serologice încrucișate, cu toată proveniența lor atît de diferită (3).

Hemomanometru. Aparat pentru măsurarea presiunii sanguine (15).

Hemomediastin (*hemo-* + *mediastin*). Revărsat sanguin în țesutul celular al mediastinului (34).

Hemomelanină, sin.: *Pigment malaric.* Pigment format din hemoglobina eritrocitelor sub acțiunea parazitului malariei; se găsește între spori ca niște grăunțe negre-cafenii sau liber în plasmă, de unde, fiind înglobat de celulele sistemului reticulohistiocitar, apare la nivelul endoteliilor și celulelor Kupffer (2).

Hemonecoză. Boală parazitară determinată de prezența în organismul omului sau animalelor de viermi nematozi din genul *Haemonchus.* Tubul digestiv al omului constituie un mediu puțin favorabil dezvoltării parazitului (31).

Hemoneurocrinie (*hemo-* + gr. *neuron* = nerv + *krinein* = a secreta). Vărsarea hormonilor hipofizari în sistemul nervos prin mijlocirea circulației porte hipotalamohipofizare (7).

Hemopatii (*hemo-* + gr. *pathos* = boală). Nume generic dat tuturor afecțiunilor sîngelui, respectiv ale sistemului hematopoietic. În grupul hemopatiilor, un loc aparte îl ocupă afecțiunile proliferative, tumorale ale sistemului hematopoietic, denumite hemopatii maligne (leucoze, reticuloze, sindroame mieloproliferative, limfoame maligne etc.) (19). ~ **neonatale,** modificări hematologice tranzitorii sau de durată, puse în evidență imediat după naştere (19). **Hemopatie osteotropă**, sin. : *Osteopatie mielogenă.* Denumire dată de Saidman oricărei osteopatii declanşate de o afecţiune a singelui, osteopatie care se poate prezenta fie sub forma unor procese condensante, fie sub forma unor procese resorbante (24).

Hemopericard (*hemo-* + *peri-* + gr. *kardia* = inimă). Acumulare de singe în cavitatea pericardică prin deschiderea cavităţilor inimii (de ex. infarct miocardic rupt), plăgi penetrante sau procese inflamatorii hemoragice sau tumorale maligne, interesînd pericardul ; moartea se poate produce prin tamponament cardiac (2).

Hemoperitoneu (*hemo-* + *peritoneu*). Acumulare de singe în cavitatea peritoneală prin leziuni vasculare traumatice sau netraumatice (ateromatoză, sifilis ş.a.) ; singele acumulat constituie o condiţie favorizantă pentru pătrunderea microbilor din intestin în cavitatea peritoneală, putîndu-se realiza peritonita (2).

Hemopneumotorax (*hemo-* + gr. *pneumon* = plămîn + *thorax* = torace). Prezenţa concomitentă de aer şi singe în cavitatea pleurală, consecutiv unui traumatism toracic care a produs ruptura plăminului (11).

Hemopoietină. Hematopoietină.

Hemopoieză (*hemo-* + gr. *poiein* = a face). Hematopoieză.

Hemoprecipitine. Anticorpi care precipită materialul antigenic solubil al hematiilor (15).

Hemoprofilaxie (*hemo-* + gr. *pro* = înainte + *phylaxis* = protecţie). Metodă de prevenire a unor boli infecţioase şi transmisibile, folosită în trecut mai ales în rujeolă şi în special la copilul mic, constînd din injectarea intramusculară de singe uman, matern sau patern, presupus a conţine anticorpi protectori faţă de boala cu care copilul a venit în contact. În prezent, metoda a fost abandonată din cauza posibilităţii de transmitere a hepatitei serice (8).

Hemoptizie (*hemo-* + gr. *ptysis* = scuipat). Eliminarea pe gură de singe aerat, roşu, însoţită sau nu de tuse. Poate fi : a) fracţionată moderată, repetată ore sau zile în şir ; b) fulgerătoare, care produce asfixie şi moarte fulgerătoare, datorită unui anevrism al arterelor bronşice sau al aortei deschise într-o bronhie, mult mai rar unei tuberculoze pulmonare ; c) masivă, abundentă, cu patogenie multiplă (34). ~ **extrapulmonară**, simptom apărut la bolnavi fără leziuni pulmonare decelabile clinic şi radiologic, constînd dintr-o hemoragie care poate avea sediul în cavităţile nazale, faringiene sau laringoesofagiene (30). ~ **orientală**, Paragonimiază.

Hemoragie (*hemo-* + gr. *rhegnynay* = a curge, a ţîşni). Ieşirea singelui din vase şi trecerea sa în cavităţi preformate, în ţesuturi (hemoragie internă) sau în mediul înconjurător (hemoragie externă) (2). ~ **apoplectică**, Hemoragie cerebrală. ~ **arterială**, hemoragie cauzată de ruperea unor artere fie prin traumatism, fie prin leziuni inflamatorii, distrofice sau tumorale ; singele are culoare roşie-deschisă şi curge în jet, spre deosebire de hemoragia venoasă, unde are culoare roşie-albăstruie şi se prelinge (2). ~ **capilară**, hemoragie difuză datorită întinderii leziunilor endoteliilor capilarelor pe o suprafaţă însemnată ; are loc în împrejurări variate (diateze hemoragice, asfixii, infecţii capilarotoxice etc.) (2). ~ **cataclismică**, pierdere masivă şi foarte rapidă de singe, determinată de lezarea unui vas important (30). ~ **cerebrală**, sin. : *Cerebroragie, Encefaloragie, Hemoragie apoplectică*, hemoragie în parenchimul cerebral, putîndu-se produce accidental la bolnavi cu tensiune arterială crescută, cu sau fără leziuni vasculare, sau în împrejurări nosologice foarte variate, ca : eclampsie, boli infecţioase sau alergice ale vaselor, în leziunile inflamatorii cerebrale (encefalite) sau în emboliile cerebrale (2 ; 27). ~ **compensată**, hemoragie de intensitate mijlocie sau mică, căreia organismul îi face faţă singur, prin mijloacele sale de adaptare (11). ~ **decompensată**, hemoragie de intensitate mare, care depăşeşte posibilităţile de adaptare a organismului şi care, fără intervenţie rapidă medicochirurgicală, poate duce la moarte (11). ~ **diapedetică**, hemoragie datorită unei dilatări excesive a pereţilor vasculari, asociată cu leziuni distrofice, însă fără soluţii de continuitate (de ex. în unele boli — cărbune, pestă etc.) (2). ~ **prin erodarea vasului** (*per diabrosis*), hemoragie determinată de procese inflamatorii sau neoplazice (2). ~ **exteriorizată**, hemoragie în care singele se acumulează într-un segment al tubului digestiv, de unde este eliminat prin scaun sau prin vărsătură (11). ~ **externă**, hemoragie în care singerarea se face la exterior (11). ~ **gravă**, hemoragie însoţită de tulburări ale întregului organism : paloare, agitaţie, scăderea tensiunii arteriale, accelerarea pulsului, a respiraţiei, senzaţie de sete (11). ~ **internă**, hemoragie în care singerarea se face într-o cavitate seroasă sau într-un spaţiu conjunctiv larg (11). ~ **intestinală tifică**, complicaţie severă a febrei tifoide, consecinţă a deschiderii de vase sanguine la nivelul ulceraţiilor plăcilor Peyer, survenind în special în septenarele al III-lea şi al IV-lea de boală. Clinic se manifestă prin simptome de gravitate variabilă, în raport cu masivitatea hemoragiei : tahicardie, paloare, anxietate, sete de aer, transpiraţii, scădere bruscă a tensiunii arteriale, prezenţa singelui digerat sau roşu în scaun (8). ~ **meningiană**, sin. : *Hemoragie subarahnoidiană*, revărsare de sînge în spațiul subarahnoidian meningian (27). ~ **neurotică,** hemoragie cauzată de leziuni vasculare de origine neurotrofică (2). ~ **oculară expulsivă,** hemoragie oculară gravă cu expulsia membranelor interne, care survine uneori în cursul operațiilor intraoculare (28). ~ **oculară recidivantă juvenilă,** Boala Eales, vezi Eales. ~ **parenchimatoasă,** hemoragie produsă în interiorul unui organ, disociind elementele componente tisulare, cărora le imprimă leziuni distrofice de intensitate variabilă, ca urmare a reducerii proceselor metabolice (2). ~ **„per rhexin",** hemoragie prin ruptură de vase sanguine (2). ~ **peteșială,** hemoragie prin diapedeză, realizînd peteșii la nivelul tegumentelor și mucoaselor (2). ~ **post-partum,** hemoragie care apare după naștere, în urma dezlipirii placentare; poate să apară și în timpul sarcinii, în cazurile de *placenta praevia* (2). ~ **senilă,** hemoragie locală, datorită unor modificări vasculare în legătură cu vîrsta înaintată a bolnavilor (2). ~ **subarahnoidiană,** Hemoragie meningiană. ~ **„ex vacuo",** hemoragie prin scăderea bruscă a presiunii într-o cavitate (de ex. în vezica urinară la prostatici) (2). ~ **vasomotorie,** hemoragie diapedetică pe bază vasomotorie (de ex. hemoragia din pancreas în așa-numitele apoplexii pancreatice) (2). ~ **venoasă,** hemoragie produsă în urma unei plăgi venoase, caracterizată prin faptul că sîngele iese prelins și are culoare roșie-închisă (11). ~ **ventriculară,** Inundație ventriculară.

Hemoragioză constituțională. Vezi Mas y Magro.

Hemoragipar (*hemoragie* + lat. *parere* = a produce). Care determină hemoragii (32).

Hemoreflector (*hemo-* + fr. *réflecteur* = reflector). Aparat de determinare a saturației în oxigen a sîngelui, bazat pe principiul spectrofotometric al diferenței de absorbție în lumină roșie (640 mμ) a oxihemoglobinei și hemoglobinei reduse și similarității lor în infraroșu (800 mμ). Se poate folosi lumina transmisă prin sînge (oximetre, spectrofotometru) și cea reflectată (hemoreflector) (10).

Hemoroizi (*hemo-* + gr. *rhoia* = a curge). Stare varicoasă a venelor hemoroidale externe determinînd apariția unor tumefieri dureroase și uneori sîngerînde la anus; pot fi primari (de cauză intrinsecă) sau secundari (în ciroza hepatică, limfogranulomatoza rectală etc.) (16). ~ **albi,** secreție mucopurulentă datorită unei rectite cronice, care se produce la vechii bolnavi de hemoroizi (11). ~ **externi,** hemoroizi situați la exteriorul anusului (11). ~ **interni,** hemoroizi situați în canalul anal (11). ~ **procidenți,** hemoroizi interni prolabați la exteriorul anusului (11).

Hemosalpinx (*hemo-* + gr. *salpinx* = trompă), sin.: *Hematosalpingită, Hematosalpinx.* Hematom al trompei uterine provocat de obicei de o sarcină tubară, mai rar de retenția sîngelui menstrual prin atrezia ostiumului uterin (orificiul trompei în uter) (18).

Hemosiderină. Pigment feric de rezervă, intrînd în ciclul de sinteză sau de degradare a moleculei de hemoglobină. Determinarea existenței sau lipsei de hemosiderină în măduva oaselor este importantă din punctul de vedere al diagnosticului anemiilor feriprive. În crizele hemolitice acute din diferite anemii hemolitice, hemosiderina poate apărea și în urină (19).

Hemosiderotic. Care este impregnat cu hemosiderină (10).

Hemosideroză. Depunere de hemosiderină în diferite țesuturi în anemii hemolitice, transfuzii îndelung repetate, administrare îndelungată de fier, deficiență de piridoxină. Reprezintă un grad mai ușor de tezaurizare ferică, deosebindu-se de hemocromatoză, în care depozitarea ferică în organe se produce într-un grad mai important (19). ~ **pulmonară idiopatică,** afecțiune gravă a copiilor mici, datorită unei deficiențe constituționale a peretelui capilarului pulmonar (în special a fibrelor elastice) și caracterizată prin leziuni siderotice întinse ale plămînului, hemoliză și anemie (10).

Hemospermie (*hemo-* + gr. *sperma* = sămînță), sin.: *Ejaculare sanguinolentă.* Ejaculare de spermă amestecată cu sînge (11).

Hemostatic (*hemo-* + gr. *statikos* = care oprește). Substanță capabilă să oprească hemoragia. Poate acționa prin vasoconstricție locală (adrenalină, noradrenalină), prin scăderea permeabilității și creșterea rezistenței capilare (adrenocrom), prin precipitarea proteinelor (clorură ferică, alaun și în general substanțele astringente) și mai ales prin favorizarea coagulării (substanțe coagulante — vitamină K, trombină, fibrină etc.) (14).

Hemostază (*hemo-* + gr. *stasis* = oprire). Oprirea unei hemoragii (11). ~ **prin cauterizare,** hemostază definitivă, realizabilă în hemoragia vaselor mici, cu ajutorul unui termo- sau electrocauter (11). ~ **chirurgicală,** oprirea unei hemoragii printr-o manevră chirurgicală (forcipresură, ligatură etc.) (11). ~ **prin compresiune,** hemostază definitivă realizată cu ajutorul compresiunii de lungă durată, exercitată asupra unui vas sau a unei suprafețe sîngerînde printr-un pansament compresiv sau prin meșe (11). ~ **definitivă,** hemostază realizată prin obliterarea vasului care sîngerează (11). ~ **fiziologică,** Hemostază spontană. ~ **prin forcipresură,** hemostază definitivă realizată prin strivirea vasului cu ajutorul unei pense hemostatice (11). ~ **prin ligatură,** hemostază definitivă realizată prin ligatura vasului care sîngerează (11). ~ **prin pensare permanentă**, hemostază definitivă prin forcipresură, folosită în hemoragiile din vase mari, la care nu se poate realiza ligatura vasului care sîngerează (11). ~ **preventivă**, hemostază efectuată cu titlu preventiv în operațiile bănuite sau cunoscute a fi hemoragice și care poate fi realizată prin ligatură provizorie, compresiune digitală, garou sau bandă elastică (11). ~ **provizorie**, oprirea temporară a unei hemoragii prin comprimarea directă sau indirectă a vasului care sîngerează (11). ~ **spontană**, sin.: *Hemostază fiziologică*, oprirea unei hemoragii datorită procesului de coagulare; hemostază posibilă în sîngerările de mică importanță, în special în cele capilare. Cuprinde o serie de etape: faza locală, vasculară, în care, în momentul lezării unui vas, excitația pornită din interoceptorii peretelui vascular provoacă o constricție reflexă, strict locală. Această fază este de obicei insuficientă și este completată de acțiunea țesuturilor din jurul focarului hemoragic (contracții musculare, compresiune); în faza următoare, trombocitele aderă de punctul de soluție de continuitate și, prin liza lor, pun în libertate serotonina (5-hidroxitriptamina), care provoacă o vasoconstricție mai intensă, regională. Trombocitele aglomerate formează trombusul trombocitar, peste care apoi se organizează, în faza următoare, trombusul ,,roșu'', adevăratul cheag sanguin, care are rolul să obtureze soluția de continuitate în peretele vascular. Urmează faza de retracție a cheagului, datorită căreia închiderea plăgii este consolidată (19).

Hemotahometru (*hemo-* + gr. *tachos* = viteză + *metron* = măsură). Aparat pentru determinarea vitezei de circulație (10).

Hemoterapie (*hemo-* + gr. *therapeia* = tratament). Tratamentul unei boli prin injectare de sînge (15).

Hemotorax (*hemo-* + gr. *thorax* = torace). Acumulare de sînge în cavitatea pleurală, ca urmare a unui traumatism toracic sau ca urmare a unor leziuni pulmonare sau cardiovasculare (2).

Hemozoină. Denumirea pigmentului pe care îl acumulează diferite specii de *Plasmodium* și care provine din distrugerea hemoglobinei hematiilor parazitate (31).

Henderson, Melvin Starkey, 1883—1954. **Operația ~**, procedeu plastic în luxația recidivantă de umăr, în care capul humeral se suspendă la acromion cu ajutorul tendonului scurtului peronier prelevat liber și trecut ,,în cadru'' printr-un canal osos acromial și unul tuberozitar (24).

Henderson-Hasselbach (Henderson, Lawrence Joseph; Hasselbach, Karl A.) **Ecuația ~**, formulă care exprimă mecanismul tampon de menținere a echilibrului acido-bazic în ser, pe care îl realizează raportul dintre bicarbonați și acidul carbonic conținuți sub formă liberă în serul sanguin:

$$\mathrm{pH} = \mathrm{pK} + \log \frac{\text{conc. bicarbonați}}{\text{conc. acid carbonic}}$$

Valoarea lui $\mathrm{pK} = \log \frac{1}{\mathrm{K}}$ este constantă (6,18 pentru plasma sanguină), ceea ce arată că orice modificare în raportul bază/acid duce la modificarea valorii pH-ului sanguin (5).

Henle, Adolf R., 1864—1939. **Operația ~**. 1 Rahisinteză cu două grefoane, așezate în unghiurile dintre apofiza spinoasă și apofizele transverse (24). 2. Rezecția unor segmente cilindrice din treimea medie a oaselor antebrațului, cu scopul scurtării lor, în tratamentul sindromului Volkmann (24).

Henle, Friedrich Gustav Jakob, 1809—1885. **Ampulla ~**, sin.: *Ampulla ductus deferentis*, dilatație situată înainte de joncțiunea ductului deferent cu ductul veziculei seminale (1). **Ansa ~**, segment intermediar al tubului urinifer, situat în medulara renală, avînd o lungime de aproximativ 16 mm și fiind alcătuit dintr-o porțiune descendentă, mai subțire și cu epiteliul format din celule plate, și o ramură ascendentă, mai largă și cu structură histologică asemănătoare celei a tubului contort distal (25). **Spina ~**, sin.: *Spina suprameatum*, tubercul mic situat postero-superior de meatul auditiv extern al osului temporal (1).

Henle-Coenen (Henle, Adolf R.; Coenen, Hermann). **Testul ~**, aprecierea intraoperatorie a volumului circulației colaterale prin observarea fluxului retrograd în capătul distal al unei artere secționate (10).

Hennequin. Echimoza ~, echimoză pe fața internă a brațului și anterioară a toracelui în fractura colului chirurgical al humerusului (24).

Hennig, N. **Aparatul ~**, aparat pentru laparoscopie format dintr-un trocar cu diametrul de 7,5 mm și cu vîrf conic, prevăzut cu supapă de presiune și sistem de insuflare a aerului (11).

Henoch, Eduard Heinrich, 1820—1910. **Angina ~**, formă de angină care apare în cursul scarlatinei maligne (de obicei în debut), cu aspect ulceronecrotic și apoi ulcerogangrenos, cu tendință extensivă în profunzime și suprafață (prinde toată mucoasa bucofaringiană), însoțită de stare generală gravă, halenă fetidă coriză seropurulentă. Este datorită unei asocieri microbiene în care predomină flora anaerobă (8).

Henoch-Schönlein (Henoch, Eduard Heinrich, 1820—1910; Schönlein, Johannes Lucas, 1793—1864). **Purpura ~**, sin.: *Pelioză reumatismală, Purpura abdominală, Purpura anafilactică vasculară, Purpura capilarotoxică, Purpura reumatismală*, sindrom hemoragipar vascular, considerat un fenomen alergic faţă de agenţi infecţioşi. Îmbracă forme articulare şi forme abdominale, acestea din urmă întîlnindu-se mai ales la copii (19).

Henriette. Procedeul ~, infiltraţie cu soluţie de novocaină 0,5—1 % a parametrelor, pe cale perineală paravaginală, utilizată la naştere pentru relaxarea părţilor moi ale filierei pelvigenitale şi totodată cu scop analgezic (18).

Henry, William, 1774—1836. **Legea lui ~**, solubilitatea unui gaz într-un lichid, la temperatură constantă, este proporţională cu presiunea (6).

Hensen, Viktor, 1835—1924. **Canalul ~**, sin.: *Canalis reuniens, Canal saculocohlear, Ductus reuniens*, canal membranos care uneşte sacula cu canalul cohlear (30). **Celule ~**, celule înalte cu o bază mică şi lărgite în partea superioară, situate în afara celulelor falangeale externe ale organului Corti (1). **Nodul ~**, sin.: *Nodul primitiv*, la embrion, o acumulare de celule la extremitatea anterioară a liniei primitive, prin care trece canalul neurenteric dinafară în vezicula blastodermică (1).

Hepar (gr. = ficat), sin.: *Ficat*. Principala glandă anexată tubului digestiv. Este situată în hipocondrul drept inferior de diafragm, antero-superior de stomac, duoden şi luînd contact postero-inferior cu rinichiul şi suprarenala dreaptă, vena cavă inferioară ş.a. Îşi varsă secreţia biliară în duoden, primeşte pe calea venei porte sîngele care aduce substanţele asimilate la nivelul tubului digestiv abdominal şi îşi varsă sîngele eferent prin venele suprahepatice în vena cavă inferioară. Are rol secretor, metabolic şi de rezervor sanguin. Prin bila pe care o secretă în porţiunea a doua a duodenului, participă la emulsionarea, degradarea şi absorbţia grăsimilor. Pe plan metabolic depozitează glucoza sub formă de glicogen şi, invers (funcţie glicogenetică şi glicogenolitică), neutralizează toxinele (funcţia antitoxică) şi amoniacul rezultat din degradarea proteinelor în ciclul urinii (funcţie ureopoietică), participă la sinteza lipidelor şi proteinelor (funcţie lipo- şi proteinoformatoare), îndeplinind rolul unui veritabil „laborator central al organului" (1; 15).

Heparină. Sarea de sodiu a acidului mucoitinpolisulfuric, prezentă în cea mai mare parte a ţesuturilor organismului şi în special în granulaţiile din mastocite. Posedă o acţiune anticoagulantă imediată, dar de scurtă durată în diferitele faze ale coagulării, în sens antitromboplastinic, antiprotrombinic, antitrombinic şi fibrinolitic, dar nu este activă decît în prezenţa unei proteine plasmatice cu rol de cofactor de inhibiţie. Heparina mai prezintă proprietăţi antianafilactice, antiexsudative şi vasodilatatorii şi intervine şi în metabolismul fosfolipidic, fiind hipocolesterolemiantă (19).

Heparinizare. Amestecul sîngelui cu heparină pentru împiedicarea coagulării (19).

Heparinoizi. Compuşi naturali sau sintetici cu structură mucopolizaharidică, înrudiţi cu heparina şi avînd acţiuni asemănătoare (14).

Hepatalgie (*hepato-* + gr. *algos* = durere), sin.: *Hepatodinie*. Durere în regiunea hepatică (16).

Hepatectomie (*hepato-* + gr. *ektome* = excizie). Intervenţie chirurgicală prin care se rezecă o parte mai mică sau mai mare din glanda hepatică. Hepatectomia totală nu este compatibilă cu viaţa la om (11). **~ cuneiformă**, rezecţie operatorie a unui segment cuneiform din glanda hepatică (11). **~ dreaptă**, rezecţie operatorie a lobului drept al ficatului (11). **~ reglată**, rezecţie operatorie a unei părţi din glanda hepatică, ţinîndu-se seama de distribuţia vasculară şi biliară (11). **~ stîngă**, rezecţia operatorie a lobului stîng al ficatului (11). *Vezi şi*: Couinaud.

Hepatico- (gr. *hepatikos* = care ţine de ficat). Element de compunere care introduce în termeni referirea la canalul hepatic (32).

Hepaticoanastomoză. Hepaticostomie.

Hepaticoduodenoanastomoză (*hepatico-* + *duoden* + gr. *anastomosis* = comunicare). Hepaticoduodenostomie.

Hepaticoduodenostomie (*hepatico-* + *duoden* + gr. *stoma* = gură, deschidere), sin.: *Hepaticoduodenoanastomoză*. Crearea operatorie a unei anastomoze între canalul hepatic şi duoden (11).

Hepaticoenteroanastomoză (*hepatico-* + gr. *enteron* = intestin + *anastomosis* = comunicare). Hepaticoenterostomie.

Hepaticoenterostomie (*hepatico-* + gr. *enteron* = intestin + *stoma* = gură, deschidere), sin.: *Hepaticoenteroanastomoză*. Crearea operatorie a unei anastomoze între canalul hepatic şi un segment al intestinului subţire (11).

Hepaticogastroanastomoză (*hepatico-* + gr. *gaster* = stomac + *anastomosis* = comunicare). Hepaticogastrostomie.

Hepaticogastrostomie (*hepatico-* + gr. *gaster* = stomac + *stoma* = gură, deschidere), sin.: *Hepaticogastroanastomoză*. Crearea operatorie a unei anastomoze între canalul hepatic şi stomac (11).

Hepaticola. Gen de viermi paraziţi din clasa *Nematoda* întîlniţi la şobolani. Specia *H. hepatica* a fost găsită şi la om (31).

Hepaticostomie (*hepatico-* + gr. *stoma* = gură, deschidere), sin. *Hepaticoanastomoză*. Anastomozarea operatorie a canalului hepatic la un segment al tubului digestiv (11).

Hepaticotomie (*hepatico-* + gr. *tome* = tăiere). Deschiderea operatorie a canalului hepatic (11).

Hepatită (*hepato-* + *-ită*). Afecţiune inflamatorie a ficatului, de cele mai multe ori de origine virotică, caracterizată prin infiltraţie inflamatorie interstiţială şi modificări distrofice ale traveelor hepatice, evoluînd acut sau cronic, spre vindecare sau spre ciroză (16). ~ **acută,** hepatită care se caracterizează, anatomopatologic, prin asocierea leziunilor infiltrative ale stromei cu cele alterative ale parenchimului (2). ~ **acută infecţioasă,** Hepatită epidemică. ~ **acută virală,** Hepatită epidemică. ~ **amarilă,** hepatită cu virus amaril, survenind în evoluţia febrei galbene, manifestată histopatologic prin steatoză, necroză, infiltraţie leucocitară mixtă, prezenţă de incluziuni acidofile intranucleare, iar clinic printr-un sindrom icteric variabil ca intensitate (8). ~ **cirogenă,** hepatită virală cu tendinţă evolutivă spre ciroză hepatică, provocată mai frecvent de virusul hepatitic B, diferenţiată de hepatita cronică postvirală prin predominanţa sclerozei interstiţiale, cu sindrom de hipertensiune portală şi splenomegalie (8). ~ **colostatică,** formă de hepatită caracterizată histopatologic prin stază biliară pronunţată, infiltraţie intensă a spaţiilor porte, leziuni parenchimatoase hepatice discrete şi realizată prin inhibiţia secreţiei biliare, diskinezii cu spasme sfincteriene, sau intervenţia unei variante de virus cu acţiune colostatică. Se manifestă clinic prin icter prelungit peste 30—60 zile (8). ~ **cronică,** hepatită care poate avea de la început caracterele unui proces inflamator cronic, avînd ca elemente infiltrative limfocitele, sau poate reprezenta o cronicizare a unui proces acut şi se caracterizează prin tendinţa sa cirogenă (2). ~ **cronică latentă,** tip de hepatită cronică postvirală, în care leziunile hepatice sînt minime, simptomatologia clinică discretă sau absentă, existenţa ei fiind dovedită prin modificarea unor reacţii enzimatice, a testelor de disproteinemie, a altor teste hepatice sau prin examen biopsic (8). ~ **cronică postvirală,** consecinţă a hepatitei virale, mai ales a celei serice, în care procesul de hepatită continuă să fie prezent şi activ şi după 6 luni de la debutul bolii acute. Clinic se manifestă prin icter (inconstant) de intensitate variabilă, oboseală, cefalee, meteorism abdominal, anorexie, ficat mărit şi în tensiune dureroasă, splenomegalie, hipergammaglobulinemie serică, teste de disproteinemie pozitive şi leziuni anatomopatologice variate: distrugeri celulare şi activitate regenerativă (8). ~ **enzootică,** Febra din Valea Riftului. ~ **epidemică,** sin.: *Hepatită acută infecţioasă*, *Hepatită acută virală*, *Icter epidemic*, *Icter infecţios*, boală infecţioasă şi transmisibilă, sporadică, epidemică sau chiar pandemică, cauzată de un virus specific, virusul hepatitic A, introdus în organism pe cale digestivă sau accidental prin inoculare. Se manifestă clinic prin simptome generale infecţioase: febră, astenie persistentă, ameţeli, cefalee, curbatură; semne digestive şi hepatice: anorexie, greaţă, vărsături, dureri epigastrice, balonări abdominale, constipaţie, mai rar diaree, icter (în formele icterice), urini hipercrome, scaune decolorate (8). ~ **epidemică anicterică,** formă clinică a hepatitelor virale caracterizată prin absenţa icterului, simptomatologia rezumîndu-se la manifestările generale infecţioase şi digestive ale perioadei preicterice. Precizarea diagnosticului se face prin examene de laborator: probe funcţionale hepatice şi enzimologice pozitive, urobilinogen crescut în urină (8). ~ **epidemică icterică,** forma cu icter a hepatitelor epidemice virale (8). ~ **familială,** se referă la îmbolnăviri de hepatită virală, în general prin virusul hepatitic A, care survin în lanţ epidemiologic în cadrul unei familii (8). ~ **hidropigenă,** formă clinică a hepatitei acute virale manifestată prin ascită moderată, uneori hidrotorax şi edem subcutanat, însoţite de hipoproteinemie (8). ~ **iatrogenă,** Hepatită de inoculare. ~ **inaparentă,** formă clinică a hepatitelor virale, evoluînd anicteric, cu simptomatologie discretă sau total asimptomatic, dar care lasă imunitate şi care, epidemiologic, poate constitui o sursă de infecţie pentru cazuri secundare (8). ~ **infecţioasă.** 1. În sens restrîns, termenul este folosit pentru a denumi hepatita epidemică cu virus A. 2. În sens larg, se referă la pluralitatea hepatitelor provocate de agenţi infecţioşi: virusuri, rickettsii, spirochete, bacterii, protozoare, metazoare, fungi (8). ~ **de inoculare,** sin.: *Hepatită iatrogenă*, *Hepatită de seringă*, *Icter de inoculare*, termen care se referă la modalitatea de transmitere parenterală a virusurilor hepatitei virale, cel mai adesea virusul B (cale exclusivă), mai rar virusul A sau cel sclerogen (8). ~ **leptospirozică,** hepatită acută, cu sau fără icter, provocată de diverse leptospire; forma icterică şi cu evoluţie gravă se întîlneşte în special în infecţia cu *Leptospira icterohaemorrhagiae* (8). ~ **lupică,** sin.: *Hepatită lupoidă*, hepatită cronică cu caracter imunoagresiv, exprimat serologic, histologic şi biochimic (16). ~ **lupoidă,** Hepatită lupică. ~ **murină,** afecţiune gravă, de obicei mortală a şoarecilor, cu leziuni întinse hepatice, determinată de virusuri din grupul MHV, patogene în special pentru şoarecii tineri (22). ~ **ondulantă,** modalitate de evoluţie, cu alternanţa valurilor succesive de ameliorare și agravare (recrudescențe), caracterizînd în special hepatita cronică virală; este condiționată, probabil, de un mecanism de autoimunizare (8). ~ **parenchimatoasă**, formă de hepatită în care predomină leziunile distrofice ale celulelor hepatice (2). ~ **prelungită**, formă clinică a hepatitei acute virale în care tendința de regresiune a simptomelor clinice nu apare înainte de 30 zile de la debut și care reprezintă fie o formă colostatică a hepatitei, fie un proces de distrofie acută cu evoluție torpidă sau cu recrudescențe repetate (8). ~ **productivă**, formă anatomopatologică de hepatită însoțită de hiperplazia țesutului conjunctiv interstițial (ciroză) (2). ~ **salmonelozică**, infecție hepatică provocată de germeni microbieni din grupul salmonelelor, în special de *Salmonella cholerae suis* și *Salmonella paratyphi C*, caracterizată clinic prin pirexie accentuată, stare tifică, splenomegalie evidentă care însoțesc icterul; diagnosticul de certidudine se stabilește prin izolarea germenului din sînge, scaun, urină și prin teste serologice (8). ~ **sclerogenă**, varietate de hepatită epidemică, cu tendință marcată cirogenă sau sclerogenă, provocată de un tip de virus presupus a avea calități sclerogene (8). ~ **prin ser omolog**, sin.: *Boala Sergheev-Tareev*, *Hepatită serică*, formă gravă de hepatită virală provocată de virusul hepatitic B, al cărei agent etiologic, existent în anumite loturi de sînge, ser sau plasmă umană, a fost introdus accidental prin transfuzii (hepatită posttransfuzională), injecții de ser de convalescent etc. Din datele experimentale, virusul hepatitei prin ser omolog este transmis exclusiv pe cale parenterală. În această formă, incubația este mult mai lungă ca în celelalte forme de hepatită virală (22). ~ **serică**, Hepatită prin ser omolog. ~ **de seringă**, Hepatită de inoculare. ~ **sifilitică**, termen generic pentru atingerea ficatului în cursul infecției sifilitice, care poate fi congenitală (hepatită interstițială productivă) sau căpătată, în perioada secundară (hepatită icterigenă) sau în perioada terțiară (hepatită gomoasă mutilantă) (2). ~ **supurată**, formă de hepatită caracterizată prin colecții purulente (abcese) sau, extrem de rar, printr-o infiltrație flegmonoasă datorită pătrunderii în ficat a microbilor piogeni (2). ~ **toxică**, hepatită parenchimatoasă datorită unor toxine endo- sau exogene (2). ~ **virală**, denumire generică, considerată actualmente ca cea mai cuprinzătoare pentru hepatitele epidemice provocate de tipuri variate de virusuri: A, B, sclerogen, hemaglutinant, nehemaglutinant, colostatic și probabil și altele (8).

Vezi și: Botkin.

Hepatizație (fr. *hépatisation*). Condensare a parenchimului pulmonar, cu dispariția crepitațiilor și docimazie negativă, ca o consecință a unui proces inflamator (2). ~ **cenușie**, formă de hepatizație reprezentînd una dintre fazele pneumoniei; este caracterizată prin culoare cenușie uniformă și suprafață lucioasă a parenchimului pulmonar și este datorită procesului de alveolită fibrinoleucocitară și descuamativă (2). ~ **galbenă**, formă de hepatizație care se caracterizează prin acțiunea litică a granulocitelor, ceea ce dă plămînului culoarea gălbuie; poate fi punctul de plecare a unei complicații supurative în cursul pneumoniei (2). ~ **roșie**, formă de hepatizație reprezentînd faza incipientă a pneumoniei; este caracterizată prin hiperemie intensă și un proces de alveolită fibrinoasă și catarală, realizînd rețele de fibrină în ochiurile căreia se găsesc hematii; pe suprafața de secțiune, aspect omogen roșu-mat, fin granulat (2).

Hepato- (gr. *hepar*, *hepatos* = ficat). Element de compunere care introduce în termeni referirea la ficat (32).

Hepatocel (*hepato-* + gr. *kele* = hernie). Hernie parțială a ficatului prin peretele abdominal sau prin diafragm (16).

Hepatocitofagie (*hepato-* + gr. *kytos* = celulă + *phagein* = a mînca). Aspect lezional care corespunde fagocitării unor celule hepatice, întîlnit în cursul hepatitei epidemice (22).

Hepatodinie (*hepato-* + gr. *odyne* = durere). Hepatalgie.

Hepatoenteroanastomoză (*hepato-* + gr. *enteron* = intestin + *anastomosis* = comunicare). Hepatoenterostomie.

Hepatoenterostomie (*hepato-* + gr. *enteron* = intestin + *stoma* = gură, deschidere), sin.: *Hepatoenteroanastomoză*. Operație prin care se creează o anastomoză de obicei latero-terminală, între o zonă avivată a glandei hepatice și un segment al intestinului subțire (11).

Hepatogastrostomie (*hepato-* + gr. *gaster* = stomac + *stoma* = gură). Operație prin care se creează o anatomoză latero-laterală între o porțiune avivată a glandei hepatice (în care se deschid canale hepatice) și stomac (11).

Hepatogen (*hepato-* + gr. *gennan* = a produce). Care are origine hepatică (16).

Hepatografie (*hepato-* + gr. *graphein* = a scrie). Imaginea ficatului obținută printr-o radiografie după realizarea unei atmosfere de contrast în jur (pneumoperitoneu și retropneumoperitoneu) sau prin autoradiografie după injectarea cu un izotop radioactiv (toriu) (36).

Hepatolit (*hepato-* + gr. *lithos* = piatră). Calcul biliar situat intrahepatic (16).

Hepatolitiază (*hepato-* + gr. *lithos* = piatră). Existența de calculi biliari intrahepatici, prin formare locală sau prin pătrunderea în cursul unor manevre chirurgicale a calculilor biliari din căile biliare extrahepatice (17).

Hepatologie (*hepato-* + gr. *logos* = ştiinţă). Ramură a ştiinţelor medicale care se ocupă cu studierea ficatului şi a afecţiunilor sale (16).

Hepatom (*hepato-* + *-oma*). Tumoare hepatică (2). ~ **malign,** sin.: *Carcinom hepatocelular,* neoplasm hepatocelular, caracterizat prin proliferarea anarhică a celulelor hepatice, dispariţia aranjamentului în cordoane şi prin apariţia de celule mari atipice, frecvent multinucleate (2).

Hepatomegalie (*hepato-* + gr. *megas* = mare). Mărirea dimensiunilor ficatului; se produce în afecţiuni hepatice, cardiace sau de sistem (16).

Hepatomelanoză (*hepato-* + gr. *melas* = negru + *-oză*). Pigmentaţie melanică a parenchimului hepatic (16).

Hepatonecroză (*hepato-* + gr. *nekrosis* = mortificare). Distrugere celulară în cursul unor procese infecţioase sau toxice hepatice (16).

Hepatonefromegalie glicogenică. Glicogenoză.

Hepatopexie (*hepato-* + gr. *pexis* = fixare). Fixarea operatorie a glandei hepatice ptozate în poziţie normală (11).

Hepatoptoză (*hepato-* + gr. *ptosis* = cădere). Deplasarea în jos a ficatului (16).

Hepatoragie (*hepato-* + gr. *rhegnynai* = a curge, a ţîşni). Hemoragie de origine hepatică (16).

Hepatosplenomegalie (*hepato-* + gr. *splen* = splină + *megas* = mare). Mărirea ficatului şi a splinei; se întîlneşte mai ferecvent în ciroze şi în boli de sistem (mieloze, reticuloze etc.) (16). ~ **megacariocitară mieloidă,** termen folosit de unii autori pentru mielofibroză (19).

Hepatosplenoportografie. Punerea în evidenţă, radiografic, a sistemului venos portal al splinei şi ficatului, după injectarea intrasplenică a unei substanţe de contrast (16).

Hepatostomie (*hepato-* + gr. *stoma* = gură, deschidere). sin.: *Colangiostomie.* Crearea operatorie a unei derivaţii biliare, deschizînd prin abraziune canalele biliare dintr-o anumită zonă a parenchimului hepatic (11).

Hepatoterapie (*hepato-* + gr. *therapeia* = tratament). 1. Tratamentul bolilor hepatice (16). 2. Tratamentul cu extracte hepatice (16).

Hepatotoxemie (*hepato-* + gr. *toxikon* = otravă + *haima* = sînge). Stare toxică endogenă, avînd originea în alterări ale funcţiilor ficatului (16).

Hepatotoxic (*hepato-* + gr. *toxikon* = otravă). Care are efect toxic asupra ficatului (15).

Hepatotoxină (*hepato-* + fr. *toxine* = toxină). Toxină exogenă sau endogenă cu efect nociv asupra ficatului (16).

Heptilrezorcină. Derivat de rezorcină folosit în terapeutica unor boli parazitare determinate de viermi nematozi (31).

Heptoze. Glucide simple (monozaharide), conţinînd 7 atomi de carbon în moleculă (5).

Herbert, J. Jean, **Baremul** ~, criteriu de apreciere a capacităţii fizice individuale, exprimat prin valori de 0–15, pe baza performanţelor obţinute în probele sportive de 100, 150 şi 1 500 m alergare, săritură în lungime şi în înălţime, cu şi fără avînt, aruncarea greutăţii cu o mînă şi cu ambele mîini, înot 100 m şi înot sub apă (24).

Herbert. Operaţia ~, alungirea tendoanelor posterioare ale coapsei şi capsulotomie posterioară, în genunchiul flectat din poliartrita cronică evolutivă (24).

Herbert-Beck. Forajul ~, foraj Duvernay care foloseşte în locul unui burghiu broşa Kirschner, cu ajutorul căreia se creează 6–12 foraje, ce tind să intereseze toate geodele din capul femural (24).

Hercule. Vezi Copil Hercule.

Hering, Heinrich Ewald, 1866–1948. **Fenomenul** ~, scurt suflu perceput la extremitatea inferioară a sternului, puţin timp după moarte (10).

Hering, Karl Ewald Konstantin, 1834–1918. **Teoria lui** ~, teorie după care lumina, electricitatea şi căldura sînt propagate prin ondulaţiile energiei radiante (28).

Hering-Breuer (Hering, Karl Ewald Konstantin, 1834–1918; Breuer, Josef, 1842–1925). **Reflexul** ~, reflex cu nivel de integrare bulbară, care intervine în asigurarea ritmului respirator. Excitaţiile pornite de la alveolele pulmonare, destinse în cursul inspiraţiei, ajung pe calea nervului vag la centrul inspirator, inhibîndu-l, ceea ce are ca urmare declanşarea expiraţiei, care în mod obişnuit este pasivă (27).

Hermafrodit (de la *Hermes,* zeul comerţului şi *Afrodita,* zeiţa iubirii, la greci), sin.: *Androgin.* Individ care are gonade de ambele sexe (7).

Hermafroditism sin.: *Bisexualitate, Intersexualitate.* Condiţia organismului care are gonade de ambele sexe. Este normal la numeroase specii vegetale şi la unele specii de animale inferioare; la vertebrate este o anomalie rară (7). ~ **psihosexual,** existenţa heterosexualităţii şi homosexualităţii la acelaşi individ (23). ~ **spurius,** Pseudohermafroditism.

Hernie (lat. *hernia*). Ieşirea sub învelişurile organismului a unuia sau mai multor viscere printr-un orificiu normal sau accidental, creat în peretele conţinătorului (11). ~ **aderentă,** hernie al cărei conţinut este aderent la sacul herniar (11). ~ **adipoasă,** hernie al cărei sac este înconjurat de un bogat ţesut adipos (11). ~ **cerebrală externă,** proeminarea sub scalp a unei porțiuni din encefal, datorită unei soluții de continuitate în arahnoidă, dura mater și os (26). ~ **cerebrală internă,** Con de presiune. ~ **cîștigată,** sin. : *Hernie dobîndită,* hernie care apare la un individ la care nu există o predispoziție congenitală (11). ~ **complicată,** hernie în a cărei evoluție survin complicații : strangulare, încarcerare, ireductibilitate etc. (11). ~ **crurală,** sin. : *Hernie femurală,* hernie al cărei sac iese din cavitatea abdominală pe sub arcada crurală, la partea sa medială (11). ~ **diafragmatică,** trecerea viscerelor abdominale în torace printr-o soluție de continuitate a diafragmului ; poate fi congenitală sau dobîndită prin traumatism (11). ~ **diafragmatică embrionară,** hernie diafragmatică produsă înainte de a IV-a lună a vieții intrauterine și caracterizată prin absența sacului herniar (11). ~ **diafragmatică fetală,** hernie produsă după a IV-a lună de viață intrauterină, caracterizată prin prezența sacului herniar, format din sudarea foițelor peritoneală și pleurală (11). ~ **discală „coaptă“** (Jung), hernie discală cu o evoluție de peste 1 an, rebelă la tratamente medicale și baleneofizioterapice și care are indicație operatorie (24). ~ **discului intervertebral,** sin. : *Hernia nucleului pulpos,* pătrunderea în substanța spongioasă a unui corp vertebral sau în spațiul epidural intrarahidian a nucleului pulpos aparținînd unuia sau mai multor discuri intervertebrale, datorită unei soluții de continuitate în inelul fibros al acestora. Dacă hernia discului intervertebral este posterioară, poate apărea sindromul de compresiune medulară sau radiculară, uni- sau bilateral (26). ~ **dobîndită,** Hernie cîștigată. ~ **duodenală,** sin. : *Hernie paraduodenală, Hernie retroperitoneală,* hernie internă produsă într-o fosetă formată de repliuri peritoneale în jurul unghiului duodenojejunal (11). ~ **duodenală dreaptă,** Hernie Broesike, vezi Broesike. ~ **duodenală stîngă,** Hernie Treitz, vezi Treitz. ~ **epigastrică,** sin. : *Epigastrocel,* hernie a liniei albe, cu sediul epigastric (11). ~ **esofagiană,** hernie diafragmatică produsă prin hiatul esofagian (11). ~ **exomfală,** Hernie ombilicală congenitală. ~ **femurală,** Hernie crurală. ~ **„de forță”,** hernie cîștigată, produsă în urma unui efort deosebit (11). ~ **funiculară,** hernie inghinală congenitală, al cărei sac este despărțit de vaginala testiculului, conținutul său fiind situat la un nivel oarecare pe traiectul cordonului spermatic (11). ~ **ileoapendiculară,** hernie internă produsă în foseta ileoapendiculară, limitată ventral de repliul ileoapendicular ridicat de artera recurentă ileală și dorsal de mezoapendice (11). ~ **incoercibilă,** hernie enormă, ireductibilă, în ciuda unui inel herniar larg și a lipsei aderențelor, cu pierderea „dreptului de domiciliu” (11). ~ **inghinală,** hernie al cărei sac urmează traiectul canalului inghinal (11). ~ **inghinală completă,** hernie inghinală în care sacul herniar depășește orificiul extern al canalului inghinal (11). ~ **inghinală congenitală,** hernie inghinală oblică externă, cu sac preformat, constituit din canalul peritoneovaginal (11). ~ **inghinală directă,** hernie inghinală al cărei sac pătrunde în canalul inghinal prin orificiul fosetei inghinale mijlocii, situat între artera epigastrică și vestigiul arterei ombilicale (11). ~ **inghinală indirectă,** hernie inghinală al cărei sac pătrunde în canal prin foseta inghinală internă sau externă (11). ~ **inghinointerstițială,** hernie inghinală congenitală al cărei conținut, neputînd depăși inelul inghinal extern, destinde sacul în interstițiul parietal dintre mușchii peretelui abdominal (11). ~ **inghinolabială,** hernie inghinală la femeie, în care sacul herniar coboară pînă în labia mare (11). ~ **inghinoproperitoneală,** hernie inghinală congenitală în bisac, din care un sac herniar urmează traiectul inghinal, iar altul pătrunde între peritoneul parietal și planul muscular (11). ~ **inghinoscrotală,** sin. : *Hernie scrotală,* hernie inghinală al cărei sac a ajuns la nivelul scrotului (11). ~ **inghinosuperficială,** hernie inghinală congenitală care coexistă cu un viciu de migrațiune a testiculului, de obicei sub piele, la nivelul orificiului extern al canalului inghinal (11). ~ **internă,** hernie produsă prin angajarea unui segment intestinal într-un orificiu sau o fosetă peritoneală (11). ~ **interstițială,** hernie inghinală al cărei sac este situat între cele două orificii ale canalului herniar (11). ~ **intestinului în intestin,** Invaginație intestinală. ~ **intrasigmoidiană,** hernie internă produsă în foseta peritoneală sigmoidă situată înapoia mezocolonului descendent, între coloana lombară și rinichiul stîng (11). ~ **intraspongioasă,** protruzia nucleului pulpos al discului intervertebral în corpul spongios al vertebrei (24). ~ **ireductibilă,** hernie al cărei conținut nu mai poate fi redus în cavitatea abdominală din cauza aderențelor sau din cauză că inelul a devenit prea strîmt pentru reducere (11). ~ **de iris,** sin. : *Prolaps irian,* hernia irisului printr-o plagă corneană perforantă, fiind împins de tensiunea intraoculară (28). ~ **ischiatică,** hernie produsă prin marea sau mica incizură ischiatică. Poate fi : a) subspinoasă sau b) supraspinoasă (11). ~ **încarcerată,** Hernie strangulată. ~ **juxtaombilicală,** hernie a liniei albe, produsă deasupra sau dedesubtul ombilicului, la aproximativ 2 cm de acesta (11). ~ **liniei albe,** hernie produsă printre fibrele de încrucișare aponevrotică a liniei albe mediane (11). ~ **lombară,** hernie care se produce în regiunea lombară, în zona cuprinsă între coloana vertebrală lombară și verticala coborîtă de la extermitatea ventrală a coastei a 11-a la partea corespondentă a crestei iliace (11). ~ **mezentericoparietală,** Hernie Treitz, vezi Treitz. ~ **mezocolică ascendentă,** Hernie Broesike, vezi Broesike. ~ **în mezocolonul descendent,** Hernie Treitz, vezi Treitz. ~ **musculară,** formațiune pseudotumorală formată dintr-o porțiune de mușchi intact angajată printr-o butonieră aponevrotică accidentală (11). ~ **nucleului pulpos,** Hernie discală. ~ **oblică laterală,** hernie inghinală indirectă, produsă prin foseta inghinală externă situată în afara cîrjii arterei epigastrice (11). ~ **oblică medială,** sin.: *Hernie vezicopubiană*, hernie inghinală indirectă produsă prin foseta inghinală internă, situată între cordonul fibros al uracei și vestigiul arterei ombilicale (11). ~ **obturatorie,** hernie produsă prin canalul obturator al bazinului (11). ~ **ombilicală,** hernie produsă la nivelul inelului ombilical (11). ~ **ombilicală a adultului,** hernie ombilicală produsă la nivelul punctului slab al inelului ombilical, între nucleul fibros și rebordul său cranial (11). ~ **ombilicală congenitală,** sin.: *Hernie exomfală*, hernie ombilicală care apare de la naștere (11). ~ **ombilicală la copil,** hernie ombilicală cîștigată, produsă după căderea cordonului ombilical, în intervalul primelor 6 luni de la naștere (11). ~ **ombilicală embrionară,** hernie ombilicală congenitală, produsă prin aplazia peretelui ventral al abdomenului (11). ~ **ombilicală fetală,** hernie ombilicală congenitală produsă printr-un inel ombilical larg, asociat unei aplazii parțiale a peretelui ventral și care apare după luna a III-a a vieții intrauterine (11). ~ **paraduodenală,** Hernie duodenală. ~ **parainghinală,** hernie inghinală produsă printr-un traiect inghinal accesoriu, independent de traiectul inghinal principal (11). ~ **parajejunală,** Hernie Broesike, vezi Broesike. ~ **pectineală,** Hernie Cooper, vezi Cooper. ~ **pericecală,** hernie internă produsă într-o fosetă peritoneală pericecală (11). ~ **perineală,** hernie inghinală congenitală care urmează testiculul într-o migrațiune anormală de la nivelul orificiului extern al canalului inghinal, pătrunzînd sub pielea perineului în loc de a pătrunde în scrot (11). ~ **perineală laterală,** hernie produsă în perineul anterior sau posterior, de o parte sau de alta a liniei mediane (11). ~ **perineală laterală și anterioară,** hernie perineală laterală produsă la bărbat în vecinătatea bulbului uretral, la baza scrotului, iar la femeie în apropierea furculiței vaginale sau în porțiunea posterioară a labiei mari (11). ~ **perineală laterală și posterioară,** hernie perineală produsă între coccix, anus și tuberozitatea ischionului (11). ~ **perineală mediană,** hernie perineală produsă pe linia mediană prin fanta coccipubiană a ridicătorilor anali (11). ~ **perineală mediană rectală,** Hedrocel. ~ **perineală mediană ventrală,** Elitrocel. ~ **pulmonară congenitală,** malformație congenitală excepțională, incompatibilă cu viața, caracterizată prin prezența plămînului în afara cavității toracice (11). ~ **pulmonară traumatică,** exteriorizarea spontană a plămînului printr-o plagă pleuropulmonară (11). ~ **reductibilă,** Hernie simplă. ~ **retrocecală,** hernie internă produsă într-o fosetă inconstantă retrocecală, limitată ventral de cec și colon, dorsal de peritoneul fosei iliace, medial de repliul mezentericoparietal și lateral de repliul parietocolic (11). ~ **retroperitoneală,** Hernie duodenală. ~ **retroxifoidiană,** hernie diafragmatică cu sediul de obicei la dreapta, produsă prin aplazia fasciculelor diafragmatice sternale sau a celor cu inserție pe coasta a 7-a (11). ~ **scrotală,** Hernie inghinoscrotală. ~ **simplă,** sin.: *Hernie reductibilă*, hernie al cărei conținut poate fi redus în cavitatea din care a herniat (11). ~ **sinovială** (Birkett), protruzia sinovialei articulare printr-o fantă a capsulei (24). ~ **de slăbiciune,** hernie produsă prin slăbirea congenitală sau cîștigată a peretelui abdominal (11). ~ **strangulată,** sin.: *Hernie încarcerată*, hernie complicată, al cărei conținut nu mai poate fi redus în cavitatea de unde a herniat și care se însoțește de fenomene generale și locale acute și grave (11). ~ **subombilicală,** hernie a liniei albe situată la 2–3 cm sub ombilic (11). ~ **subspinoasă,** vezi Hernie ischiatică. ~ **suprapiramidală,** hernie ischiatică supraspinoasă produsă prin canalul suprapiramidal (11). ~ **supraspinoasă,** vezi Hernie ischiatică. ~ **transepiploică,** hernie internă produsă printr-un orificiu congenital sau cîștigat al marelui epiploon (11). ~ **transmezenterică,** hernie internă produsă printr-un orificiu congenital sau căpătat al mezenterului (11). ~ **transmezocolică,** hernie internă produsă printr-un orificiu congenital sau cîștigat al mezocolonului (11). ~ **uscată,** hernie strangulată, al cărei sac nu conține lichid de reacție seroasă (11). ~ **vaginală,** Elitrocel. ~ **vaginală mediană,** Elitrocel. ~ **vaginală testiculară,** Hernie vaginoperitoneală completă. ~ **vaginolabială,** hernie perineală laterală și anterioară la femeie (11). ~ **vaginoperitoneală completă,** sin.: *Hernie vaginală testiculară*, hernie inghinală congenitală produsă prin canalul peritoneovaginal rămas complet permeabil, astfel încît conținutul sacului este în contact direct cu testiculul (11). ~ **ventrală,** sin.: *Laparatocel*, hernie care se produce pe părțile laterale ale abdomenului (11). ~ **vezicopubiană,** Hernie oblică medială. ~ **de vitros,** sin.: *Prolaps vitrean*, ieșirea vitrosului printr-o plagă perforantă corneosclerală sau în cursul intervenţiilor intraoculare (28).

Vezi şi: Åkerlund, Astley-Cooper, Barth, Bochdaleck, Broesike, Cloquet, Cooper, Grynfelt, Hesselbach, Landzert, Larrey, Laugier, Littré, Moschcowitz, Petit, Richter, Rieux, Treitz, Winslow.

Herniolaparotomie (lat. *hernia* = hernie + *laparotomie*). Cale largă de acces, prin care se deschide şi cavitatea peritoneală, folosită pentru cura herniilor voluminoase al căror conţinut este format din intestinul gros (11).

Heroină, sin.: *Diacetilmorfină*. Derivat sintetic al morfinei, pulbere cristalină, albă, mai toxică decît morfina, cu efecte analgezice mai puternice, asociate cu stare de euforie intensă, producînd obişnuinţă, greu de tratat şi cu recidive numeroase (23).

Heroinism. Heroinomanie.

Heroinomanie (*heroină* + gr. *mania* = nebunie), sin.: *Heroinism*. Toxicomanie, obişnuinţă la heroină (23).

Herophilus. Teascul lui ~, sin.: *Confluens sinuum*, confluenţa sinusurilor venoase craniene sagital superior, drept, occipital şi transvers ale durei mater (1).

Herpangină, sin.: *Faringită aftoasă*, *Faringită veziculară*. Una dintre modalităţile clinice ale infecţiei cu virusuri *Coxsackie* din grupa A, apărînd epidemic sau sporadic, în special vara şi mai ales la copii; se manifestă clinic prin leziuni veziculoase şi uneori ulcerative, situate pe mucoasa vălului palatin şi avînd o evoluţie benignă (8).

Herpes (gr. *herpes*). Denumire generică pentru erupţii veziculare grupate, de diferite cauze (12). ~ **catamenial**, sin.: *Herpes menstrual*, herpes simplu recidivant, apărînd cu regularitate la unele femei cu cîteva zile înainte de menstruaţie (12). ~ **circinat eritematoscuamos**, vezi Tricofiţie. ~ **genital**, localizare primară a herpesului simplu în sfera genitală, în special pe mucoase, putînd constitui poartă de intrare pentru infecţiile veneriene (8). ~ **gestationes**, erupţie polimorfă eritematoveziculocrustoasă, precedată de un prurit violent, apărînd la femei în timpul sarcinii (lunile a II-a şi a III-a). De prognostic benign pentru mamă, boala poate fi în multe cazuri fatală pentru făt (12). ~ **iris** (Bateman), denumire prin care Bateman a descris forma eritematoveziculoasă a eritemului polimorf (12). ~ **labial**, localizare frecventă a herpesului simplu în jurul orificiului bucal; însoţeşte deseori boli bacteriene febrile (8). ~ **menstrual**, Herpes catamenial. ~ **recidivant**, apariţia repetată de erupţii herpetice la intervale variabile de timp — ritmic sezonier sau complet aritmic — în raport cu o serie de factori favorizanţi: excitaţii psihice, ciclu menstrual, traumatisme, intoxicaţii (8). ~ **simplu**, afecţiune virotică, de multe ori recidivantă, constînd din erupţii de vezicule grupate, cu tendinţă la confluare, precedate de o senzaţie de arsură; după dechiderea veziculelor se formează eroziuni cu margini policiclice şi microciclice (12). ~ **tonsurans**, vezi Tricofiţie. ~ **zoster**, Zona zoster. ~ **zoster varicelosus**, formă clinică generalizată a zonei zoster, asemănătoare varicelei (8).

Herpetizare. Infectare voluntară (experimentală) cu virus herpetic, recomandată înainte de introducerea vaccinării specifice antipoliomielitice pentru profilaxia paraliziei infantile (22).

Herrick, James, 1861—1954. **Anemie** ~, Anemie cu celule falciforme.

Herring, Percy Theodore. **Corpii** ~, formaţiuni cromofile în retrohipofiză, reprezentînd aglomerări secretorii (7).

Hertwig, Oscar, 1849—1922. **Teaca radiculară** ~, formaţiune histologică în dezvoltarea mugurelui dentar, constînd dintr-o dublă lamă epitelială căreia îi revine rolul de a iniţia şi defini formarea rădăcinii. Se găseşte pe locul viitoarei limite dintre smalţ şi cement (38).

Hertwig-Magendie (Hertwig, Richard, 1850—1937; Magendie, François, 1783—1865). **Fenomenul** ~, semn caracteristic în leziunile protuberanţiale, repezentat printr-o denivelare în înălţime a globilor oculari, unul fiind mai coborît (27).

Hertz. Semnul ~, în sacrocoxalgie, hiperextensia coapsei pe bolnavul în decubit ventral determină durere (24).

Hertzel. Semnul ~, întreruperea prin garou a circulaţiei unui membru superior şi a ambelor membre inferioare determină la arteriosclerotici creşteri pînă la 60 mm Hg ale tensiunii arteriale de la braţul fără garou (la persoane normale creşterea nu depăşeşte 5 mmHg) (10).

Herţen. Operaţia ~, procedeu de cură a unei hernii inghinale, prin trecerea de fire în U prin aponevroza muşchilor oblic extern şi oblic intern şi prin arcada femurală (11).

Herxheimer, Karl, 1861—1944. **Reacţia** ~, sin.: *Reacţia Jarisch-Herxheimer*, *Reacţie spirilară*, fenomene reacţionale generale (febră, cefalee etc.) şi locale (intensificarea erupţiei), apărînd în sifilisul secundar florid după o injecţie cu un medicament puternic treponemicid (penicilină, arsenic), ca urmare a distrugerii masive de treponeme (12).

Heryng. Semnul ~, ştergerea unei zone semilunare, constatată la examenul diafanoscopic al sinusurilor maxilare, în caz de sinuzită maxilară (30).

Herz, Max. **Triada** ~, sin.: *Frenocardie*, sindrom funcţional, întîlnit în nevrozele cardiace şi constînd din stenocardii, tulburări respiratorii şi palpitaţii (10).

Heschl, Richard Ladislaus, 1824–1881. **Circumvoluţiile ~,** *Gyri temporales transversi*.

Hesperanopie (gr. *hespera* = seară + *an-* + *ops* = ochi). Cecitate nocturnă.

Hesperidină. Flavonă ramnozoglucozidică, extrasă din *Citrus aurantium*; are proprietăţile vitaminei P (15).

Hess, Germain Henri, 1802–1850. **Legea lui ~,** valoarea producerii totale de căldură este egală cu producerea de căldură care ar rezulta şi la dirijarea directă a procesului spre produsul final. Ea permite calcularea producerii de căldură care are loc în corpul omenesc în urma introducerii hranei, prin determinarea cantităţii de căldură care se formează la oxidarea experimentală a aceleiaşi cantităţi de hrană. Legea lui Hess reprezintă o consecinţă a primului principiu al termodinamicii (6).

Hesselbach, Franz Kaspar, 1759–1816. **Hernia ~,** hernie crurală multidiverticulară, ale cărei prelungiri ies prin orificii distincte ale fasciei cribriforme (11). **Ligamentul ~,** *Ligamentum interfoveolare*. **Triunghiul ~,** arie mărginită lateral de artera epigastrică inferioară, medial de muşchiul drept abdominal şi inferior de jumătatea medială a ligamentului inghinal (1).

Hessing. Aparatul ~, aparat ortopedic din manşoane de piele cu şnururi armate cu bare metalice, care fixează o articulaţie bolnavă sau realizează o degajare a presiunii. Uneori, articulaţia poate fi deblocată cu ajutorul unui zăvor sau prin dispozitive automate (24). **Metoda ~,** metodă de confecţionare a protezelor după mulajele pozitive din lemn, tăiate după modele (patroane) de hîrtie (24).

Heteradelphus (*hetero-* + gr. *adelphos* = frate). Făt teratologic alcătuit din 2 indivizi, din care parazitul, lipsit de cap, este implantat cu partea superioară a trunchiului în epigastrul autozitului (18).

Heteradenie (*hetero-* + gr. *aden* = glandă). Anomalie în formarea sau localizarea ţesutului glandular (1).

Heteralius (*hetero-* + gr. *halios* = steril, zadarnic). Monstru dublu în care parazitul este numai rudimentar şi nelegat direct cu cordonul ombilical al fratelui său (1).

Heterauxezis (*hetero-* + gr. *auxesis* = creştere) . Creşterea relativ anormală a unei părţi a corpului sau a unui segment sau organ (1).

Hetero- (gr. *heteros* = altul). Element de compunere care introduce în termeni sensul de diferit, altul (32).

Heteroacuzare (*hetero-* + lat. *accusare* = a învinui). Denunţarea unui delict sau crime reale sau imaginare (23).

Heteroaglutinare (*hetero-* + lat. *agglutinare* = a lipi, a uni strîns). Aglutinare a celulelor de la alte specii de animale (15).

Heteroaglutinină. Anticorp aglutinant din sînge, capabil să aglutineze hematii sau celule ale altor specii animale sau în stări patologice chiar ale altor indivizi din aceeaşi specie (de ex. în reacţia de aglutinare la rece) (22).

Heteroanticorp (*hetero-* + *anticorp*). Anticorp corespunzător unui antigen provenind de la o specie diferită de cea a organismului la care există anticorpul. Marea majoritate a anticorpilor sînt heteroanticorpi (3).

Heteroautoacuzare (*hetero-* + gr. *autos* = singur + *accusare* = a învinui). Denunţarea de către un individ, a lui însuşi şi a altcuiva, pentru o crimă reală sau imaginară (23).

Heteroauxină. Acid β-indolilacetic.

Heteroblaste (*hetero-* + gr. *blastos* = germen). Ţesuturi care se dezvoltă sub o formă esenţial diferită de ţesutul de origine (1).

Heterocarion (*hetero-* + gr. *karyon* = nucleu). Situaţie în care celula prezintă 2 sau mai mulţi nuclei, fiecare dintre aceştia prezentînd, la o aceeaşi genă, alele diferite (17).

Heterocephalus (*hetero-* + gr. *kephale* =cap). Monstru fetal, avînd două capete de mărimi diferite (1).

Heterocheirie (*hetero-* + gr. *cheir* = mînă). Alocheirie.

Heterocromatină. Porţiuni din cromatină care se colorează mai întunecat decît restul cromatinei dintr-un nucleu şi decît normal (23).

Heterocromie (*hetero-* + gr. *chroma* = culoare). Diferenţă de colorare privind două părţi ale unei structuri sau două structuri care sînt identice în mod normal (1). **~ iriană,** diferenţă de culoare a irisului între cei 2 ochi (28).

Vezi şi: Fuchs.

Heterocromozom (*hetero-* + *cromozom*). Cromozom sexual.

Heterodera radicicola. Specie de viermi paraziţi din clasa *Nematoda*, care trăiesc pe rădăcina unor vegetale (ridichi, morcovi, ţelină) (31).

Heterodymus (*hetero-* + gr. *didymos* = geamăn). Făt teratologic dublu, la care parazitul, reprezentat prin cap, gît şi uneori printr-un torace rudimentar, este implantat pe faţa anterioară a autozitului (18).

Heteroerotism (*hetero-* + gr. *eros* = iubire), sin.: *Aloerotism*. Fenomenul normal de atracţie faţă de sexul opus (35).

Heterofiază. Boală parazitară a omului şi unor animale (cîini, pisici), determinată de infestarea cu paraziţi trematozi din genul *Heterophyes* (31).

Heteroforie (*hetero-* + gr. *pherein* = a purta, a duce). Strabism latent, dezechilibru oculomotor cu tendinţă mare de fuzionare (28).

1

Heterogenot (*hetero-* + gr. *genos* = gen). Vezi Starea de heterogenot.

Heterogrefă (*hetero-* + fr. *greffe* = grefă). Grefă eterogenă. ~ **osoasă**, Grefă osoasă heteroplastică.

Heterohemolizină. Hemolizină apărută spontan sau prin imunizare, cu acţiune litică asupra globulelor roşii de altă specie (19).

Heteroimunitate (*hetero-* + lat. *immunitas* = imunitate). Imunitate faţă de celulele altei specii decît aceea de la care provine serul imun (19).

Heterolateral (*hetero-* + lat. *latus* = latură, margine). Fenomen sau organ situat de partea opusă, contralaterală, în comparaţie cu termenul de referinţă (15).

Heterolizină. Lizină formată după introducerea de antigen de altă specie şi care distruge celulele provenite de la altă specie decît aceea în care s-a format (19).

Heterometaplazie (*hetero-* + gr. *meta* = lîngă + *plassein* = a forma). Schimbarea caracterului unui ţesut după transplantarea sa într-o altă parte a corpului (1).

Heterometrie (*hetero-* + gr. *metron* = măsură). Heteroplazie în care se petrec devieri cantitative de la normal (2).

Heteromorfie (*hetero-* + gr. *morphe* = formă). În citologie, neasemănarea în formă sau sediu; termenul se aplică fiecăruia din componenţii unei perechi sinaptice de cromozomi diferiţi, cum sînt cromozomii X şi Y (1).

Heteromorfoză (*hetero-* + gr. *morphe* = formă + *-oză*). Înlocuirea unor porţiuni dispărute prin alte porţiuni organizate (2).

Heteropagus (*hetero-* + gr. *pagos* = care este fixat). Făt teratologic dublu, caracterizat prin faptul că parazitul prezintă un cap şi membre distincte (18).

Heterophyes. Gen de viermi paraziţi din familia *Heterophideae*, clasa *Trematoda*. De acest gen aparţine specia *Heterophyes heterophyes* (sin.: *Distomum heterophyes*), care poate determina heterofiaza, îmbolnăvire destul de frecventă în Asia, Africa şi Extremul Orient (31).

Heteroplastie (*hetero-* + gr. *plassein* = a forma). Transplantare tisulară de la o specie la alta (2).

Heteroplazie (*hetero-* + gr. *plassein* = a forma). Formarea unui ţesut patologic pe seama unui ţesut sănătos; elementele neoformate diferă de predecesoarele lor (2).

Heteroploidie (*hetero-* + gr. *ploos* = sufix cu sensul de diviziune cromozomială). Stare de asimetrie numerică a cromozomilor care nu reprezintă un multiplu al numărului haploid (19).

Heteropolimeri. Molecule înalt polimerizate, în constituţia cărora intră substanţe diferite de ex. polimerii de acizi nucleici, care conţin baze azotate (purinice şi pirimidinice), pentoze (riboză şi dezoxiriboză) şi acid fosforic (5).

Heteroproteide. Proteide care conţin în molecula lor, în afară de aminoacizi, alte substanţe neproteice (glucide, lipide, vitamine, ioni metalici) (5).

Heterosexual (*hetero-* + lat. *sexus* = sex). Caracter care aparţine sexului opus (7).

Heterotaxis (*hetero-* + gr. *taxis* = ordine). Poziţie anormală sau transpoziţie a organelor (1).

Heteroterapie (*hetero-* + gr. *therapeia* = tratament). Terapie nespecifică; tratamentul unor afecţiuni cu mijloace care sînt specifice altor afecţiuni, cu care nu au nici o legătură aparentă (4).

Heterotopie (*hetero-* + gr. *topos* = loc). Ectopie.

Heterotransplant (*hetero-* + *transplant*). Fragment de ţesut recoltat în vederea transplantării de la un individ de specie diferită (11). ~ **osos**, Grefon osos heteroplastic.

Heterotrih (*hetero-* + gr. *trix*, *trichos* = păr). Caracterizat prin prezenţa de cili de diferite mărimi (de ex. cilii mai mari din jurul peristomului la infuzori) (31).

Heterotrof (*hetero-* + gr. *trophe* = nutriţie). Caracterul unui organism de a nu fi capabil să-şi sintetizeze componentele celulare proprii pornind de la substanţe minerale, avînd nevoie, ca sursă de carbon sau azot, de un compus organic mai mult sau mai puţin complex. În prezent se tinde la înlocuirea acestui criteriu cu acela al modului de obţinere a energiei necesare proceselor celulare, organismele heterotrofe neputînd utiliza decît energia rezultată din degradarea unor compuşi organici (3).

Heterotropie (*hetero-* + gr. *tropos* = întoarcere). Strabism manifest (28).

Heterotypus (*hetero-* + gr. *typos* = tip). Monstru dublu în care fătul parazit atîrnă de peretele ventral al autozitului (1).

Heteroxen (*hetero-* + gr. *xenos* = străin). Termen care caracterizează ciclul evolutiv al acelor paraziţi care necesită în dezvoltarea lor gazde diferite (definitive şi intermediare) (31).

Heterozide. Glucide care conţin în molecula lor, în afară de oze simple, alte substanţe neglucidice (aminoacizi, acizi graşi) (5).

Heterozigot (*hetero-* + *zigot*). Zigot rezultat din unirea a 2 gameţi cu compoziţie genetică diferită (15).

Heterozom (*hetero-* + gr. *soma* = corp, corpuscul). Cromozom sexual.

Heubner, O. Boala ~, sin.: *Pedonefrita Heubner*, denumire pentru acea formă a nefritei în focar la copii, care evoluează cu puseuri repetate de hematurie, consecutive unor faringite acute (33). **Pedonefrita** ~, Boala Heubner.

Heurtreaux. Flegmonul ~, flegmon al peretelui ventral al abdomenului, dezvoltat în teaca dreptului sau înapoia acesteia, între ombilic şi pube (11).

Hexaclorciclohexan, abreviat HCH. Insecticid de contact organoclorurat, pulbere cristalină solubilă în solvenţi organici, cu acţiune convulsivantă; ingerat accidental produce hipertensiune, bradicardie, ataxie, tremurături, convulsii, paralizii (23).

Hexaclorofen. Topic antiseptic avînd acţiune favorabilă în unele dermatoze microbiene, sub formă de soluţii şi unguente; se încorporează în săpunuri dezinfectante şi dezodorizante (13).

Hexadimetrină. Polimer sintetic cu structură cuaternară de amoniu; este folosit ca antidot în intoxicaţia acută cu heparină (14).

Hexametilentetramină. Metenamină.

Hexametoniu. Compus cuaternar de amoniu cu proprietăţi ganglioplegice, utilizat în terapeutică sub formă de derivaţi halogenaţi (clorură, bromură, iodură). Are acţiune vasodilatatorie şi hipotensivă, reduce volumul şi aciditatea secreţiei gastrice normale, inhibează motilitatea tubului digestiv şi diminuează secreţia sudorală (13).

Hexamină. Metenamină.

Hexanhexol. Dulcită.

Hexestrol. Estrogen de sinteză derivat de stilben, activ pe cale bucală şi parenterală; este indicat în deficienţele ovariene, hiperfuncţie testiculară, cancer de prostată (13).

Hexilrezorcină. Derivat de rezorcină utilizat în terapeutica unor boli parazitare (de ex. ascaridioza, oxiuraza, anchilostomiaza ş.a.) (31).

Hexobarbital. Barbituric cu acţiune narcotică de foarte scurtă durată; se administrează intravenos (13).

Hexokinază. Enzimă care catalizează procesul de fosforilare a hexozelor, în prezenţa adenozintrifosfatului (5).

Hexozamină. Glucozamină.

Hexozaminidază. Hialuronidază.

Hexoze. Glucide cu 6 atomi de carbon (de ex. glucoza, fructoza, galactoza) (5).

Hexozidaze. Glicozidaze.

Hey, William. **Amputaţia** ~, dezarticulaţie metatarsotarsiană cu ridicarea unei părţi din cuneiformul medial (24). **Ligamentul** ~, ligament care protejează la partea internă hiatul crosei safenei interne (24).

Hey-Groves-Smith. Operaţia ~, refacerea ligamentului încrucişat al genunchiului, cu ajutorul tendonului muşchiului semitendinos care se transfixiază printr-un tunel osos forat în condilul femural extern, prin articulaţie, condilul tibial intern şi se fixează apoi la femur după ce a dublat ligamentul intern. Tendonul descrie în totalitate un „N" (24).

Hey-Tavernier. Incizia ~, incizie transversală pe faţa internă a genunchiului pentru meniscectomie internă (24).

Heyd, Charles Gordon. **Sindromul** ~, sin.: *Sindromul hepatorenal,* complex simptomatic care înmănunchează tulburări de origine renală, care pot surveni în unele afecţiuni hepatice sau în cadrul unei suferinţe comune, hepatice şi renale (16).

Heydenreich. Fractura ~, fractură transversală transtuberozitară a extremităţii superioare a tibiei (24).

Heyn, W. **Operaţia** ~, osteotomie-rezecţie a extremităţii superioare a femurului în pseudartroza colului femural. Rezecţia se face cuneiform cu bază internă la nivelul metafizei; se rezecă capul femural necrozat, iar partea trohanteriană se apleacă intern, oferind astfel sprijin în cavitatea cotiloidiană în locul capului femural (24).

Heyrovsky, H. **Operaţia** ~, procedeu de cură chirurgicală a cardiospasmului cu megaesofag, prin anastomoză esogastrică pe cale transpleurodiafragmatică (11).

Hf. Simbolul hafniului (5).

Hg. Simbolul mercurului (14).

Hialin (gr. *hyalos* = sticlă). Substanţă omogenă, clară, fără structură, întîlnită în mod normal în matricea cartilajului, corpul vitros, coloidul glandei tiroide, gelatina Warton etc.; este întîlnită patologic în degenerarea ţesutului conjunctiv, celulelor epiteliale în formele de degenerare mucinoasă şi coloidă etc. (1). ~ **epitelial,** substanţă hialină produsă de celulele epiteliale sau care rezultă din modificările degenerative ale acestora, apărînd de obicei în formă de picături intracitoplasmice; se observă în unele celule tumorale, plasmocite şi în diferite boli ale ficatului şi rinichiului (1). ~ **mezenchimal,** formă de substanţă hialină care rezultă din degenerarea sau necroza unui ţesut neepitelial, de obicei a muşchilor, ca în necrozele hialine Zenker sau ale vaselor sanguine (1).

Hialinizare. Distrofie proteică ireversibilă a fibrelor conjunctive şi uneori a celulelor, caracterizată prin omogenizare; cel mai des apare la nivelul vaselor (hialinoza vaselor); nu are reacţie specifică (2).

Vezi şi: Crooke.

Hialinoză (*hialin* + *-oză*). Termen consacrat pentru degenerescenţa hialină a vaselor sau la nivelul sinusurilor limfoganglionare, avînd ca urmare scăderea rezistenței vaselor (în special cerebrale), putînd da hemoragii (2). ~ **cutaneomucoasă**, Boala Urbach-Wiethe, vezi Urbach-Wiethe.

Hialită (*hialo-* + *-ită*). Opacifieri ale vitrosului după inflamații ale uveei (28).

Hialo- (gr. *hyalos* = sticlă). Element de compunere care introduce în termeni sensul de translucid, asemănător cu sticla (32).

Hialofagie (*hialo-* + gr. *phagein* = a mînca). Ingerare de sticlă (35).

Hialoida (*hialo-* + gr. *eidos* = formă). Membrana de înveliș al corpului vitros (28).

Hialomer (*hialo-* + gr. *meros* = parte). Vezi Cromomer.

Hialoplasmă (*hialo-* + gr. *plasma* = formație), sin.: *Enchylema*, *Masa interfilară*, *Paramitomă*, *Paraplasmă*. Porțiunea fluidă a protoplasmei (1).

Hialuronat. Sare a acidului hialuronic (15).

Hialuronidază, sin.: *Alidază*, *Difuzină*, *Factor de difuziune*, *Factor de invazie*, *Hexozaminidază*, *Hidază*, *Invazină*. Enzimă mucolitică, prezentă în testicul, spermă, țesutul conjunctiv, secretată de numeroase bacterii (streptococi, pneumococi, clostridii etc.) și care acționează depolimerizînd acidul hialuronic din țesuturi, ceea ce are ca rezultat reducerea vîscozității substanței fundamentale. Hialuronidaza are un rol deosebit de important în infecții, ca factor de invazie, favorizînd difuziunea procesului infecțios. Se utilizează în clinică pentru mărirea acțiunii unor anestezice locale sau pentru a permite difuzarea întinsă a soluțiilor injectate pe cale subcutanată (3).

Hiat (lat. *hiatus*). *Hiatus*. ~ **leucemic,** *Hiatus leucaemicus*. ~ **pleuroperitoneal,** deschidere mică în diafragm la fetus, între cavitățile pleurală și peritoneală (1).

Vezi și: Fallopio, Schwalbe, Winslow.

Hiatus (lat. = hiat), sin.: *Hiat*. Termen utilizat în anatomie, desemnînd un spațiu sau o deschidere marcată de obicei într-o aceeași structură (1). ~ **adductorius,** sin.: *Hiatus tendineus*, interstițiu întîlnit la inserția mușchiului *adductor magnus*; reprezintă punctul de trecere a vaselor femurale în regiunea poplitee și deschiderea terminală a canalului adductor (1). ~ **aorticus,** deschidere în diafragm prin care trece artera aortă (1). ~ **canalis facialis,** sin.: *Hiatul Fallopio*, deschidere pentru trecerea nervului petros mare superficial și ramura petroasă a arterei meningiene medii (1). ~ **intermediaris,** dehiscența primului arc posterior sacrat care se observă înaintea închiderii arcurilor sacrate (pînă la vîrsta de 8—10 ani) (24). ~ **leucaemicus,** sin.: *Hiat leucemic*, termen introdus de Naegeli pentru a caracteriza aspectul hematologic periferic al leucozei acute mieloblastice. Pe lîngă un număr mare de elemente patologice (mieloblaști atipici), se găsește un număr redus de elemente granulocitare mature (fără elemente intermediare), considerate astăzi ca elemente periferice ale restului de țesut granulopoietic normal (19). ~ **maxillaris,** orificiul care permite comunicația între cavitatea nazală și sinusul maxilar (1). ~ **oesophageus,** sin.: *Foramen oesophagicum*, orificiul de trecere prin diafragm a esofagului (1). ~ **sacralis,** orificiul inferior sau caudal al canalului sacral (1). ~ **saphenus,** sin.: *Fossa ovalis fasciae latae*, deschidere în *fascia lata* prin care trece marea venă safenă (1). ~ **semilunaris.** 1. Scobitură în peretele lateral al meatului mijlociu al cavității nazale, în care se deschid sinusul maxilar și celulele etmoidale anterioare. 2. Deschidere în fascia profundă a brațului pentru trecerea venei bazilice (1). ~ **tendineus,** *Hiatus adductorius*. ~ **totalis sacralis,** lipsa de fuziune a tuturor arcurilor posterioare ale vertebrelor sacrate (24). ~ **vertebralis,** dehiscența arcurilor vertebrale posterioare, normală la copii, și care persistă la atlas pînă la vîrsta de 4 ani, iar în regiunea lombosacrată și mai cu seamă la primul arc sacrat cel puțin pînă la 8—10 ani (24).

Hibbs, Russell Aubra, 1869—1932. **Operația ~.** 1. Rahisinteză pentru morbul Pott, care constă din fracturarea apofizelor spinoase ale vertebrelor și așezarea lor una peste cealaltă, astfel ca prin consolidare să formeze un bloc comun (24). 2. Artrodeză extraarticulară de șold, prin alunecarea proximală a marelui trohanter și fixarea lui în osul iliac (24).

Hibernare (lat. *hibernare* = a ierna). Stare de somnolență și încetinire a proceselor metabolice, întîlnită la unele animale în timpul iernii (popîndău, bursuc etc.) sau creată la om cu ajutorul substanțelor deconectante centrale sau prin refrigerație, în scop terapeutic (hibernare artificială, metoda Laborit) (15).

Hibernoterapie (lat. *hibernare* = a ierna + gr. *therapeia* = tratament). Utilizarea hibernației artificiale în scop terapeutic (4).

Hibrid (lat. *hybrida*). Organism rezultat din combinarea a două organisme genetic diferite (22).

Hicks, John Braxton, 1823—1897. **Metoda ~,** metodă de hemostază în *placenta praevia* constînd din coborîrea unui picior al fătului la vulvă fie simplă, în caz de prezentație pelviană, fie după versiune internă, în prezentație craniană; urmărește realizarea hemostazei în cazurile în care colul uterin nu este complet dilatat (18). **Versiune bimanuală ~,** sin.: *Versiune prin manevre mixte*, metodă de versiune care se execută atît prin manevre externe, prin intermediul peretelui abdominal, cît [și prin manevre interne, prin introducerea a două degete în colul nedilatat al uterului. Mîna externă şi cea internă lucrează sinergic, în scopul modificării prezentaţiei de la strîmtoarea superioară, obţinîndu-se alta mai favorabilă. Operaţia se face sub anestezie generală (18).

Hidantoine. Ureide ciclice ale acidului glicolic cu proprietăţi anticonvulsivante şi efecte antiepileptice active, mai ales în marele rău epileptic (14).

Hidartroză (gr. *hydor* = apă + *arthron* = articulaţie + *-oză*). Hidrartroză. ~ **intermitentă,** Hidropizie articulară intermitentă.

Hidatidă (lat. *hydatis* = picătură de apă). Vezi Chist hidatic. ~ **pediculată Morgagni,** *Appendix epididymidis.* ~ **sesilă Morgagni,** *Appendix testis.*

Hidatidoperitoneu. Revărsarea în cavitatea peritoneală a lichidului hidatic steril şi neamestecat cu bilă (11).

Hidatidotorax. Prezenţa de vezicule hidatice care plutesc liber într-un lichid pleural de reacţie (11).

Hidatidoză. Echinococoză. ~ **alveolară,** Echinococoză alveolară.

Hidază. Hialuronidază.

Hidradenom (gr. *hidros* = sudoare + *aden* = glandă + *-oma*). Adenom sudoripar. ~ **eruptiv,** Siringadenom. ~ **fistulos vegetant,** Siringadenom papilifer. ~ **verucos fistulovegetant,** Siringadenom papilifer.

Hidralazină. sin.: *Hidrazinoftalazină.* Simpatolitic, hipotensiv cu acţiune centrală şi periferică, care se instalează lent şi durează mult; ameliorează circulaţia renală (13).

Hidramnios (gr. *hydor* = apă + *amnion* = amnios). Afecţiune caracterizată prin creşterea excesivă a cantităţii de lichid amniotic, însoţită de o hipertonie continuă a uterului. Consecinţele asupra fătului şi mamei sînt în funcţie de cantitatea de lichid şi de rapiditatea creşterii sale. *Forme clinice*: h. acut, care apare în primele 4 luni de sarcină, avînd evoluţie rapidă terminată prin avort; h. cronic, care apare în luna a VI-a de sarcină, evoluează în puseuri şi se termină de obicei prin naştere prematură (rareori la termen) (18).

Hidranencefalie (*hidro-* + *an-* + gr. *enkephalos* = creier). Malformaţie congenitală caracterizată prin absenţa dezvoltării encefalului, care este înlocuit cu o cavitate plină de lichid cefalorahidian (26).

Hidrargir. Mercur.

Hidrargirie. Hidrargiroză. ~ **cutanată,** erupţii provocate de mercur, constînd din eriteme întinse pruriginoase, veziculaţie, cruste, ajungînd uneori la descuamări în lambouri largi. Se însoţesc de febră şi fenomene generale (12).

Hidrargiroză, sin.: *Hidrargirie.* 1. Coloraţie anormală a tegumentelor datorită administrării unui tratament mercurial (23). 2. Erupţie cutanată putînd îmbrăca aspecte morfologice foarte variate (mai ales eriteme cu tendinţă la generalizare), datorită administrării unui tratament mercurial (23).

Hidrartroză (*hidro-* + gr. *arthron* = încheietură + *-oză*), sin.: *Hidartroză, Hidrops articular.* Revărsare seroasă într-o cavitate articulară, ca urmare a unei inflamaţii sau a unui traumatism local (4).

Hidrat. Denumire veche utilizată pentru hidroxid (5). ~ **de amilen,** alcool amilic terţiar; are acţiune hipnotică rapidă şi de durată mijlocie; se foloseşte limitat ca hipnotic şi, în asociere cu tribrometanolul (pe care îl dizolvă), ca narcotic de bază (14). **Hidraţi de carbon.** Carbohidraţi. ~ **de tricetohidrinden,** Ninhidrină.

Hidratare (gr. *hydor* = apă). 1. Fenomen clinic al conţinutului crescut de apă în organism (32). 2. Introducerea apei în organism (32). 3. Procesul chimic al fixării apei de către un corp fără descompunerea moleculei sale (32).

Hidrazidă. Compus organic din grupa amidelor, avînd formula generală $\mathrm{R{-}CO{-}NH{-}NH_2}$. Hidrazidele sînt substanţe cristaline, intens alcaline, cu proprietăţi reducătoare. O serie de hidrazide sînt folosite ca medicamente (14). ~ **acidului izonicotinic,** abreviat H.I.N., sin.: *Izoniazidă,* tuberculostatic major, obţinut pe cale sintetică, derivat al acidului izonicotinic. Are acţiune electivă asupra micobacteriilor tuberculozei umane şi bovine. În organismul uman, izoniazida este parţial acetilată (formă inactivă tuberculostatic), parţial oxidată (rezultînd acid izonicotinic) şi în parte este eliminată urinar sub formă de hidrazidă liberă (activă tuberculostatic), fără a fi metabolizată (5).

Hidrazinoftalazină. Hidralazină.

Hidrazone. Compuşi ai glucidelor cu hidrazinele, în proporţii echimoleculare. Sînt uşor cristalizabile, aspectul cristalelor, punctul de fuziune şi solubilitatea lor fiind în funcţie de tipul ozelor care intră în reacţie, ceea ce permite identificarea glucidelor respective (5).

Hidremie (*hidro-* + gr. *haima* = sînge), sin.: *Pletoră seroasă.* Creşterea componentei lichide a sîngelui (2).

Hidrencefalocel (*hidro-* + gr. *enkephalos* = creier + *kele* = hernie). Malformaţie congenitală caracterizată prin craniu bifid, encefalocel şi hidrocefalie internă a ventriculului inclus în hernie (26).

Hidrencefalocrinie (*hidro-* + gr. *enkephalos* = creier + *krinein* = a secreta). Secreţia unor hormoni (hipofizari) în lichidul cefalorahidian (7).

Hidro- (gr. *hydor* = apă). Element de compunere care introduce în termeni referirea la apă, lichide (32).

Hidroa (gr. *hydor* = apă + *oon* = ou). Denumire generică pentru formele buloase de eritem exsudativ polimorf (12). ~ **estivală,** formă atenuată de hidroa vacciniformă (12). ~ **solară,** Hidroa vacciniformă. ~ **vacciniformă,** sin.: *Bullosis actinica, Epidermoliză fotoactinică congenitală, Hidroa solară, Hidroa vernalis,* afecţiune congenitală începînd din copilărie, manifestîndu-se în perioadele de vară sub forma de erupţii buloase, care lasă uneori cicatrice varioliforme, mutilante (12). ~ **vernalis,** Hidroa vacciniformă.

Hidrocal, sin.: *Piatră artificială.* Ipsos dur, de obicei colorat, folosit în stomatologie pentru modele şi ambalaj (39).

Hidrocalicoză. Diverticul caliceal.

Hidrocarbonate. Carbohidraţi.

Hidrocarburi. Substanţe organice care conţin în molecula lor C şi H. După felul în care se leagă între ei atomii de C, se deosebesc: hidrocarburi saturate aciclice (parafinice, alcani), hidrocarburi saturate ciclice (cicloparafinice, ciclani), hidrocarburi nesaturate cu dublă legătură (olefinice, alchene), hidrocarburi nesaturate cu triplă legătură (acetilenice, alchine), hidrocarburi aromatice mononucleare (benzenice) sau polinucleare (naftalenice) etc. (5). ~ **alifatice,** hidrocarburi saturate liniare (C_nH_{2n+2}) care constituie, pure sau în amestec, marea majoritate a carburanţilor, combustibililor şi lubrifianţilor. Sînt utilizate ca solvenţi; au acţiune toxică moderată, de tip narcotic (9). ~ **aromatice,** hidrocarburi ciclice nesaturate, cu duble legături conjugate, utilizate ca solvenţi şi materii prime de sinteză. Au acţiune toxică importantă, neurotropă (narcotică); unele au şi o acţiune medulotoxică marcată (benzenul) (9). ~ **halogenate,** hidrocarburi substituite cu unul sau mai mulţi atomi de Cl, Br sau I. Au o toxicitate variabilă, după compoziţie şi structură (9).

Hidrocefalie (*hidro-* + gr. *kephale* = cap). Sindrom caracterizat printr-o acumulare de lichid cefalorahidian aflat în stare de tensiune în cutia craniană. Poate să se producă în interiorul cavităţilor ventriculare cerebrale (hidrocefalie internă) sau între foiţele meningiene (hidrocefalie externă), cînd adesea este concomitentă cu procese de atrofie cerebrală. Este determinată de diferite cauze, care produc fie hipersecreţie, fie tulburări de circulaţie sau resorbţie a lichidului cefalorahidian (2; 33).

Hidrocel (*hidro-* + gr. *kele* = tumoare, hernie). Epanşament seros, format fie în vaginala testiculară închisă (hidrocel simplu), fie în conductul vaginoperitoneal neobliterat (hidrocel congenital) (2).

Hidrochinonă, sin.: *1,4-Dioxibenzen.* $C_6H_4(OH)_2$. Substanţă antioxidantă folosită în tehnica fotografică, ca reactiv în unele tehnici colorimetrice de analiză biochimică şi la conservarea unor medicamente (5).

Hidrochistadenom (*hidro-* + gr. *kystis* = vezică + *aden* = glandă + *-oma*). Adenom al glandelor sudoripare cu dilataţii chistice (2).

Hidrochistom (*hidro-* + gr. *kystis* = vezică + *-oma*). 1. Termen generic pentru chisturi ale glandelor sudoripare (2). 2. Sindrom cutanat constînd din tumorete translucide, dure, localizate la faţă şi rezultate din dilatarea şi obliterarea canalelor glandelor sudoripare. De obicei multiple, se întîlnesc la persoane adulte, în special la femei care lucrează în condiţii de temperatură înaltă (12). ~ **papilifer,** Siringadenom papilifer.

Hidroclorotiazidă. Sulfamidă cu acţiune diuretică intensă şi prelungită; favorizează eliminarea clorului şi sodiului şi în mai mică măsură a potasiului; are acţiune hipotensivă moderată şi de potenţare a hipotensivelor curente, fiind diureticul de elecţie în aproape toate cazurile de edeme (13).

Hidrocodonă, sin.: *Dihidrocodeinonă.* Derivat al codeinei, antitusiv cu acţiune asemănătoare acesteia (13).

Hidrocolecist (*hidro-* + gr. *chole* = bilă + *kystis* = vezică). Dilatarea veziculei biliare prin acumularea unui lichid seros, ca urmare a obliterării colului sau a canalului cistic prin calculi, la care se adaugă un proces inflamator cu virulenţă microbiană scăzută (2).

Hidrocoleretic (*hidro-* + gr. *chole* = bilă + *eresis* = îndepărtare). Substanţă medicamentoasă care măreşte secreţia biliară mai ales pe seama apei, diluînd bila (14).

Hidrocoloide. Materiale dentare elastice, în a căror compoziţie intră ca element de bază, fie agar-agarul (hidrocoloidul reversibil), fie alginatele (hidrocoloidul ireversibil). Hidrocoloidele folosite în stomatologie sînt soli care gelifică (39).

Hidrocortizon. Cortizol.

Hidrocuţie. Sincopă survenită ca urmare a diferitelor moduri de agresiune a apei (11).

Hidroelectrizare. Tratamentul simultan cu curent electric şi băi (4).

Hidrofilie (*hidro-* + gr. *philein* = a iubi). Capacitatea coloizilor şi ţesuturilor de a absorbi apă (15).

Hidrofobie (*hidro-* + gr. *phobos* = frică). Simptom caracteristic, deseori patognomonic, al turbării la om, caracterizat prin repulsie intensă faţă de apă. Înghiţirea apei, uneori simpla ei vedere, declanşează un spasm dureros al muşchilor laringieni, cu senzaţie de sufocare şi impresie de moarte iminentă. Fobia de apă mai poate fi întîlnită în sindromul obsesional (8).

Hidrofor (*hidro-* + gr. *pherein* = a purta, a duce). Dispozitiv format din tuburi de metal sau cauciuc, dispuse în spirală, prin care trece apă caldă sau rece. Se aplică de obicei peste comprese reci sau calde a căror temperatură urmează a fi menţinută cît mai mult timp (4).

Hidroftalmie (*hidro-* + gr. *ophthalmos* = ochi). Glaucom infantil.

Hidrogen. Simbol H. Element chimic cu numărul atomic 1 şi greutatea atomică 1,0079. Gaz de 14,4 ori mai uşor decît aerul, incolor, inodor, insipid, foarte inflamabil, puţin solubil în apă. Intră în compoziţia apei, acizilor, bazelor şi a tuturor substanţelor organice (5). ~ **arseniat,** H_3As, gaz toxic, format prin acţiunea acizilor tehnici asupra metalelor care conţin arsenic ca impuritate; are acţiune toxică celulară predominant pentru tubii renali şi miocard şi proprietăţi hemolitice (9; 23). ~ **fosforat,** H_3P, gaz incolor cu miros de carbid; are acţiune toxică metabolică marcată (inhibitor al colinesterazei) (9). ~ **greu,** Deuteriu. ~ **sulfurat,** SH_2, gaz foarte toxic, care se degajează din materiile organice în descompunere (gaz de canal); în concentraţie de $0{,}8^0/_{00}$ în aer provoacă moartea (23).

Hidrogenare. Proces chimic de introducere a hidrogenului în molecula compuşilor organici, realizabil prin adiţie sau substituţie. Hidrogenarea este un procedeu obişnuit în industria de prelucrare a ţiţeiului şi derivaţilor acestuia şi se face sub acţiunea pulberilor metalice (Ni, Pd, Pt); de asemenea, procesul este utilizat la fabricarea margarinei, săpunurilor şi unsorilor consistente, ca rezultat al creşterii punctului de topire a grăsimilor prin hidrogenare. În organism, hidrogenarea se face cu ajutorul unor sisteme enzimatice specializate pentru catalizarea proceselor de oxido-reducere (5).

Hidrogenază. Enzimă care catalizează procesul de activare a hidrogenului molecular, făcîndu-l apt de a participa la reacţii biochimice. A fost descrisă şi izolată la o serie de microorganisme (*B. coli aerogenes*, *Proteus vulgaris*). Pentru acţiune este necesară prezenţa ionului Fe^{2+} sau Fe^{3+} (5).

Hidrohemartroză (*hidro-* + *hemo-* + gr. *arthron* = încheietură + *-oză*). Revărsare de lichid serohematic în cavitatea articulară (4).

Hidrohematoree uterină. Pierdere seroasă sau serosanguinolentă prin vagin, datorită unei inflamaţii a epiteliului uterotubar (18).

Hidrokineziterapie (*hidro-* + gr. *kinesis* = mişcare + *therapeia* = tratament). Tratamentul cu ajutorul mişcărilor şi exerciţiilor în apă (4).

Hidrolaze. Enzime care catalizează procesele de hidroliză. Dintre hidrolaze fac parte esterazele, glucozidazele, amidazele, proteazele etc. (5).

Hidrolizat. Produs rezultat ca urmare a unui proces de hidroliză, chimică sau enzimatică. Exemple: ca urmare a hidrolizei trigliceridelor, realizată fie prin fierbere cu acizi minerali, fie ca urmare a acţiunii esterazelor, se obţine un hidrolizat care conţine acizi graşi şi glicerină (5). ~ **de lactalbumină,** produs polipeptidic conţinînd şi acizi aminaţi, folosit în componenţa multor medii de culturi celulare (mediu de creştere) (22). ~ **proteic,** preparat medicamentos care se obţine prin hidroliza enzimatică sau în mediu acid a cazeinei, lactalbuminei, proteinelor plasmatice sau altor proteine. Conţine aminoacizi şi peptide cu lanţ scurt. Este indicat în cazurile cînd bolnavii nu pot ingera, digera sau folosi proteinele alimentare, în unele boli hepatice, în traumatisme, boli consumptive etc. (14).

Hidroliză (*hidro-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie). Procesul de scindare în molecule mici a unor macromolecule, cu fixarea concomitentă a unei molecule de apă la nivelul legăturilor scindate. Procesele biochimice de hidroliză sînt în general însoţite de liberare de energie (5).

Hidromanie (*hidro-* + gr. *mania* = nebunie). Tendinţa impulsivă de a se arunca în apă (35).

Hidromasaj (*hidro-* + fr. *massage*). Metodă de masaj cu ajutorul apei în mişcare (4).

Hidromă (*hidro-* + *-oma*). Vezi Higromă.

Hidromeningocel (*hidro-* + *meninge* + gr. *kele* = hernie). Hernierea în afara cutiei craniene a membranelor creierului (meningocel), împinse de lichidul cefalorahidian (2).

Hidrometrie (*hidro-* + gr. *metra* = uter). Colecţie de lichid seros în cavitatea uterină provocată de o stenoză sau aplazie a colului uterin (18).

Hidromicroencefalie (*hidro-* + *micro-* + *enkephalos* = creier). Asociere de microcefalie cu hidrocefalie internă (26).

Hidromielie (*hidro-* + gr. *myelos* = măduvă). Afecţiune caracterizată prin dilatarea segmentară a canalului ependimar (27).

Hidromielocel (*hidro-* + gr. *myelos* = măduvă + *kele* = hernie). Mielocistocel.

Hidromorfonă, sin.: *Dihidromorfinonă.* Derivat semisintetic al morfinei; are acţiune asemănătoare, dar este un analgezic mai puternic, deprimă mai puţin respiraţia şi provoacă mai rar vomă (13).

Hidronefroză (*hidro-* + gr. *nephros* = rinichi + *-oză*), sin.: *Uronefroză.* Retenţie de urină în bazinet, produsă de un obstacol (cudură a ureterului, calcul ureteral, compresiuni tumorale ş.a.), urmată de dilatarea bazinetului, calicelor şi, în cazuri avansate, de atrofia parenchimului renal (2). ~ **congenitală intermitentă**, Sindromul Bazy, vezi Bazy.

Hidroneurodermatită (*hidro-* + gr. *neuron* = nerv + *derma* = piele + *-ită*). Boala Fox-Fordyce. Vezi Fox-Fordyce.

Hidropericard (*hidro-* + *pericard*). Prezenţa unei cantităţi importante de transsudat în cavitatea pericardică, avînd cauze locale (baraje circulatorii venoase) sau generale (insuficienţă cardiacă, afecţiuni renale etc.) (10).

Hidroperitoneu (*hidro-* + *peritoneu*), sin.: *Ascită hidremică*. Transsudat în cavitatea peritoneală, ca o consecinţă a unor tulburări circulatorii locale (ciroză), sau generale (insuficienţă cardiacă) sau ca urmare a unor disproteinemii (nefropatii) (2).

Hidropexie (*hidro-* + gr. *pexis* = fixare). Însuşirea pe care o au unele corpuri sau substanţe de a fixa apa (de ex. coloizii, nămolurile de turbă şi sapropelice etc.) (4).

Hidropigen (gr. *hydropisis* = hidropizie + *gennan* = a produce). Factor care determină hidropizia, adică acumularea unei serozităţi într-o cavitate naturală a corpului sau între elementele ţesutului conjunctiv (32).

Hidropizie (gr. *hydropisis*), sin.: *Hidrops*. Lichid seros adunat în cavităţi preformate (2). ~ **apendiculară**, acumulare de lichid seros în lumenul apendicular dilatat chistic, datorită unui proces inflamator cu virulenţă atenuată, şi transformării acestui lumen într-o cavitate închisă (2). ~ **articulară intermitentă**, sin.: *Hidartroză intermitentă*, afecţiune caracterizată prin revărsări seroase articulare intermitente, de natură probabil alergică şi care nu se însoţesc obişnuit nici de febră şi nici de creşterea vitezei de sedimentare a globulelor roşii (4). ~ **caşectică**, Hidropizie marantică. ~ **chiloasă**, hidropizie cu conţinut reprezentat de chil, care dă transsudatului un aspect lăptos (2). ~ **labirintică**, Hidrops labirintic. ~ **marantică**, sin.: *Hidropizie caşectică*, hidropizie care apare în cursul bolilor consumptive (tuberculoză, malarie, cancer ş.a.), datorită tulburării stării coloizilor din ţesuturi şi a metabolismului în general, care au drept consecinţă reţinerea apei în ţesuturi (2). ~ **de stază**, hidropizie datorită scăderii resorbţiei (tulburări mecanice ale filtraţiei) şi modificării reacţiilor tisulare cu perturbări ale presiunii osmotice şi oncotice (2).

Hidroplasmă (*hidro-* + gr. *plasma* = formaţie). Constituentul fluid al protoplasmei (1).

Hidropneumoperitoneu (*hidro-* + gr. *pneuma* = aer + *peritoneu*). Prezenţa de aer şi lichid seros în cavitatea peritoneală (16).

Hidropneumotorax (*hidro-* + gr. *pneuma* = aer + *thorax* = torace). Sindrom pleural caracterizat prin prezenţa de aer şi lichid în cavitatea pleurală, apărînd patogenic ca un epifenomen în evoluţia unui pneumotorax spontan sau terapeutic; este realizat de o pleurezie putridă sau de altă natură. Stetacustic sintetizează semiologia pneumotoraxului şi a sindromului lichidian, avînd caracteristic semnele cunoscute sub numele de zăngănit metalic, sucusiune hippocratică şi radiologic linie de nivel lichidiană orizontală în orice poziţie (34).

Hidrops (gr. = hidropizie). Hidropizie. ~ **articular**, Hidrartroză. ~ **fetal**, vezi Eritroblastoza fetală. ~ **labirintic**, sin.: *Hidropizie labirintică*, transsudat seros care invadează labirintul anterior sau posterior, în urma unei tulburări de circulaţie sanguină în interiorul arterei auditive interne, determinată cel mai adesea de spasme parietale. Se manifestă prin: hipoacuzie, ameţeală, greaţă, tulburări de echilibru şi sindrom Ménière (30). ~ **vezicular**, sindrom caracterizat anatomopatologic prin veziculă biliară dilatată, cu pereţi destinşi, conţinînd bilă albă şi avînd de obicei canalul cistic obliterat printr-un calcul unic (11).

Hidroree (*hidro-* + gr. *rhoia* = curgere). 1. Descărcare abundentă de lichid apos la nivelul unei mucoase inflamate (mucoasa nazală, conjunctivală) (4). 2. Sudoraţie profuză (4). ~ **gravidică**, pierdere seroasă prin vagin, întîlnită uneori în cursul sarcinii şi provocată de o inflamaţie endometrială (18). ~ **nazală**, secreţie nazală apoasă, abundentă, cu aspect de lichid limpede, care apare în insuficienţa renală, stări alergice etc. (30).

Hidrosadenită (gr. *hidros* = sudoare + *aden* = glandă + *-ită*), sin.: *Furunculoză apocrină*. Inflamaţie piococică (stafilococi) a glandelor sudoripare apocrine, localizată de cele mai multe ori în axilă (12).

Hidrosalpinx (*hidro-* + gr. *salpinx* = trompă). Acumulare de lichid seros în salpinge, transformat într-o cavitate chistică printr-o închidere bipolară a lumenului (2).

Hidrosolubil (*hidro-* + lat. *solubilis* = solubil). Denumire dată oricărui agent chimic care se dizolvă în apă (15).

Hidrosudoterapie (*hidro-* + lat. *sudor* = sudoare + gr. *therapeia* = tratament). Proceduri hidroterapice care provoacă sudaţie abundentă (4).

Hidroterapie (*hidro-* + gr. *therapeia* = tratament). Metodă fizioterapică ce foloseşte apa simplă sub diferite forme de administrare în cură externă. Hidroterapia acţionează asupra organismului prin factori termici și mecanici și — în cazul băilor medicamentoase — prin factori chimici (4).

Hidrotic (gr. *hidros* = sudoare). Producător de sudație (15).

Hidrotorax (*hidro-* + gr. *thorax* = torace). Revărsat lichidian intrapleural, uni- sau bilateral, produs pe cale mecanică, în cursul insuficienței cardiace sau hidropiziei; reacția Rivalta este negativă (34). ~ **chilos**, revărsat de chil în cavitatea pleurală, prin interesarea marelui canal toracic (2). ~ **pseudochilos**, aspect lăptos al transsudatului din cavitatea pleurală, prin adăugarea unor produse rezultate din necrozele celulare (2).

Hidroxiacizi. Substanțe organice care conțin atît gruparea acidă (carboxil), cît și gruparea alcoolică (oxidril) (5).

β-Hidroxialanină. Serină.

Hidroxiapatită. $Ca_{10}(PO_4)_6(OH)_2$. Compus anorganic, formă de cristalizare a sărurilor osoase și component esențial al smalțului dentar (24).

Hidroxicarbamidă. Substanță citotoxică activă experimental în leucozele șoarecilor, utilă clinic în leucoza mieloidă cronică (14).

8-Hidroxichinoleină. Antiseptic și dezinfectant folosit intern în infecții digestive și urinare, iar extern în gargarisme și pentru spălături vaginale (13).

Hidroxicobalamină. Denumire dată vitaminei B_{12a}, care, spre deosebire de vitamina B_{12} (cianocobalamină), prezintă gruparea hidroxil (OH^-) în locul grupării cianhidrice (CN^-) (15).

17-Hidroxicorticoizi. Hormoni steroizi, secretați de cortexul suprarenal, care au o grupare hidroxil în poziția 17 (15).

Hidroxid. Compus format dintr-un element (sau radical chimic) în stare metalică și una sau mai multe grupări oxidrilice. Rezultă din combinarea unui oxid metalic cu apa și are proprietăți bazice nete (5). ~ **de aluminiu,** compus antiacid; administrat peroral, formează un coloid neabsorbabil, protector al mucoasei stomacale (13). ~ **de calciu,** sin.: *Var stins*, hidroxid format prin tratarea oxidului de calciu cu apa; soluția constituie apa de var, iar suspensia laptele de var; are proprietăți neutralizante și astringente, fiind folosit ca antiacid gastric, antidiareic și local în unele boli de piele (14). ~ **de potasiu,** Potasă caustică.

Hidroxidimetiltriptamină. Bufotenină.

Hidroxidionă. Steroid folosit ca narcotic de bază în perfuzie intravenoasă (13).

p-Hidroxifenilalanină. Tirozină.

p-Hidroxifeniletilamină. Tiramină.

3-Hidroxikinurenină. Produs intermediar de degradare a triptofanului, prezent în urină (15).

Hidroxiprogesteron acetat. Derivat de progesteron activ pe cale orală (14).

p-Hidroxipropiofenonă. $C_9H_{10}O_2$. Frenator hipofizar, moderator al secreției de hormoni gonadotropi și tireotropi; are acțiune favorabilă în stările hiperhormonale de origine diencefalo-hipofizară (13).

5-Hidroxitriptamină, sin.: *Enteramină, Serotonină.* Amină biogenă rezultată prin decarboxilarea triptofanului. Se găsește în creier, în plachete și în peretele intestinal. Ar interveni fiziologic în funcția motorie a stomacului și intestinului și în funcția sistemului nervos central. Joacă un rol important în faza inițială a hemostazei, prin vasoconstricția pe care o provoacă la nivelul leziunii vasculare. O serie de substanțe, ca 5-hidroxitriptofanul, metildopa, iproniazida, rezerpina, își datoresc acțiunile, cel puțin în parte, interferării cu metabolismul și depozitarea 5-hidroxitriptaminei (14; 19).

9-Hidroxixantenă. Xanthidrol.

Hidroxizină. Derivat de difenilmetan cu acțiune tranchilizantă (13).

Hidroză (*hidro-* + *-oză*). Sudorație profuză (4).

Hieralgie (gr. *hieron* = sacru + *algos* = durere). Sacralgie.

Hierolisteză (gr. *hieron* = sacru + *olisthanein* = a aluneca). Deplasarea sacrului față de coloana lombară (24).

Hieromanie (gr. *hieron* = sacru + *mania* = nebunie). Termen desuet desemnînd delirul religios (35).

Hifă (lat. *hypha*), sin.: *Filament micelian.* Formațiune tubulară, fină, septată, cu ramuri laterale, întîlnită la unele ciuperci (Hifomicete) (12).

Highmore, Nathaniel, 1613—1685. **Antrum highmori,** *Sinus maxillaris.* **Corpus highmori,** *Mediastinum testis.* **Sinus maxillaris cavi nasi highmori,** *Sinus maxillaris.*

Higoumenakis. Semnul ~, în sifilisul congenital, tumefierea regiunii treimii interne a claviculei drepte (24).

Higro- (gr. *hygros* = umed). Element de compunere care introduce în termeni referirea la starea de umiditate (32).

Higrograf (*higro-* + gr. *graphein* = a scrie). Aparat pentru înregistrarea continuă a umidității aerului (20).

Higromă (*higro-* + *-oma*). 1. Bursită. 2. Colecție de lichid cefalorahidian produsă de pătrunderea acestuia în spațiul subdural printr-o ruptură a durei mater (sin.: *Hidromă*) (26). ~ **chistică,** bursită în care procesul inflamator creează septuri aderențiale, despărțind formațiuni chistice de mărimi diferite (24). ~ **tuberculoasă,** bursită bacilară, îmbrăcînd de cele mai multe ori forme serofibrinoase cu grăunțe riziforme și fongoase (2).

Higrometrie (*higro-* + *metron* = măsură). Determinarea umidității aerului (20).

Higrometru. Aparat pentru determinarea umidității aerului. Mai frecvent se utilizează: higrometrul cu fir de păr (care se bazează pe dilatarea firului de păr uman degresat sub acțiunea vaporilor de apă) și psicrometrul (20).

Hil (lat. *hilus*). *Hilus.* ~ **ficatului,** *Porta hepatis.* ~ **muscular,** sin.: *Zonă vasculonervoasă,* denumire dată de Froze locului de pătrundere în fibrele musculare a vaselor și nervilor acestora (24).

Hilgenfeld. Operația ~, procedeu de policizare folosind transplantarea halucelui pe principiul de plastie „în omidă" (24).

Hilgenfeld-Boron-Fabre. Operația ~, procedeu de policizare folosind transplantarea mediusului de la mîna lezată (24).

Hilgenreiner. Unghiul ~, unghi format de o orizontală care trece prin centrul capului femural și o altă linie care unește acest punct cu marginea sprîncenei cotiloide. Normal măsoară 15–20°. Micșorarea lui este direct proporțională cu gravitatea înfundării capului în cotil iar mărirea lui cu gradul de subluxație (24).

Hill, Archibald Vivian. **Ecuația ~,** exprimare cantitativă a raportului între viteza de contracție musculară și sarcina pe care o are de învins. $(P+a)\ (v+b) = (P_o+a)\ b = \text{const.}$, în care P_o = forța izometrică, P = sarcina sub care se scurtează mușchiul, a și b = constante, v = viteza maximă a contracției (6).

Hill-Flack (Hill, Archibald Vivian; Flack, Martin). **Fenomenul ~,** creșterea tensiunii sistolice la nivelul gambei cu 60 pînă la 100 mmHg peste valorile de la artera radială, observată în insuficiența aortică, dar și în diferite afecțiuni vasculare (10).

Hilognozie (gr. *hyle* = materie + *gnosis* = cunoaștere). Posibilitatea de a recunoaște prin explorare tactilă, fără participare vizuală, materialul din care este constituit un obiect (27).

Hilus (lat. = hil), sin.: *Hil.* În anatomie, groapă, reces sau deschidere într-un organ; termenul este utilizat de obicei pentru denumirea intrării și ieșirii vaselor, nervilor sau canalelor (1). ~ **glandulae suprarenalis,** șanț pe fața anterioară a glandei, prin care iese vena centrală (1). ~ **lienis,** șanț pe fața medială a splinei, prin care trece pediculul splenic (1). ~ **nodi lymphatici,** locul unic sau multiplu prin care ies vasele limfatice și unele vase sanguine ale ganglionilor limfatici (1). ~ **nuclei dentati,** locul de pe fața antero-medială a nucleului dentat al cerebelului prin care emerg cele mai multe fibre ale acestei structuri (1). ~ **nuclei olivaris,** adîncitură pe fața medială a nucleului olivar prin care emerge un important contingent de fibre nervoase (1). ~ **ovarii,** locul de pe fața inferioară a gonadei pe unde trec vasele ovariene și nervii ovarieni (1). ~ **pulmonis,** adîncitura de pe fața medială, mediastinală, a plămînului, prin care trec bronhiile, vasele și nervii pulmonari (1). ~ **renalis,** scobitura feței mediale a rinichiului, care conține pelvisul renal și cea mai mare parte din pediculul renal (1).

Himen (gr. *hymen* = membrană). Cută a mucoasei la intrarea în vagin. *Forme obișnuite*: inelar, falciform, fimbriat (cu margini franjurate), lobat, semilunar. *Forme atipice*: septat, cribriform, imperforat (23).

Himenolepidoză. Boală parazitară determinată de infestarea cu paraziți din genul *Hymenolepis.* De multe ori asimptomatică, boala se însoțește uneori de tulburări digestive (dureri abdominale, diaree, senzații de greață, inapetență etc.) și nervoase (neliniște, nervozitate etc.). Apariția de ouă degradate în materiile fecale ar pleda (după Gherman) pentru intervenția unei vindecări spontane (31).

Himenopterism. Manifestările cutanate sau organice determinate de înțepătura unor insecte himenoptere. În unele cazuri pot îmbrăca forme severe care ajung pînă la șocuri anafilactice (31).

Himenorafie (gr. *hymen* = membrană + *rhaphe* = sutură). Refacerea chirurgicală parțială sau totală a membranei himenale (11).

Himsworth. Diabetul ~, formă de diabet zaharat gras, realizat probabil prin saturarea capacității de depozitare a țesutului adipos (7).

H.I.N. Abreviere pentru Hidrazida acidului izonicotinic (5).

Hindmarsh. Operația ~, procedeu retrofunicular de refacere a peretelui în cura herniei inghinale (11).

Hines-Brown (Hines, Edgar Alphonso; Brown, George Elgie). **Testul ~,** sin.: *Testul presor,* probă funcțională de depistare precoce a reactivității anormale a sistemului presor arterial în hipertensiunea neurogenă, prin măsurarea tensiunii arteriale înainte și după imersiunea brațului în apă de +4°C (10).

Hinman, F. **Operația ~,** procedeu de cistectomie totală pe cale combinată abdomino-perineală (11).

Hinton-Lord. Tehnica ~, splanhnicectomie și simpatectomie toracolombară lărgită (de la D_3-L_2), efectuată pe cale extrapleurală (10).

Hiosciamină. Alcaloid esteric conținut în *Atropa belladonna, Datura stramonium, Hyoscyamus niger* și alte plante din familia *Solanaceae.* În plante se găsește sub formă levogiră, dar în cursul prelucrării farmaceutice se racemizează în mare parte, formînd atropină (d,1-hiosciamină). Hiosciamina are proprietăţi parasimpaticolitice; forma activă este cea levogiră, compusul dextrogir fiind practic inactiv (14).

Hioscină. Scopolamină.

Hipalgezie (*hipo-* + gr. *algesis* = durere). Scăderea sensibilităţii dureroase (4).

Hipalgie (*hipo-* + gr. *algos* = durere). Durere uşoară (4).

Hipantropie (gr. *hippos* = cal + *anthropos* = om). Delirul de transformare în cal (35).

Hiparterial (*hipo-* + lat. *arteria* = arteră). Situat dedesubtul unei artere. Termenul se aplică în special la ramurile trunchiului bronşic (1).

Hipaxial (*hipo-* + lat. *axis* = osie). Situat dedesubtul coloanei vertebrale; ventral (1).

Hipemă (*hipo-* + gr. *haima* = sînge). Prezenţa de sînge în camera anterioară a ochiului (28).

Hiper- (gr. *hyper* = deasupra, mai mult). Prefix care introduce în termenii compuşi semnificaţia de peste, excesiv de (32).

Hiperacantoză (*hiper-* + gr. *akantha* = spin + *-oză*). Îngroşarea stratului malpighian prin proliferarea tumorală sau de altă natură a celulelor (2).

Hiperaciditate (*hiper-* + lat. *aciditas* = aciditate). Aciditate crescută peste limita superioară a valorii normale. În medicină, termenul exprimă de obicei creşterea concentraţiei în HCl a sucului gastric, fiind astfel sinonim cu hiperclorhidrie (16).

Hiperacuzie (*hiper-* + gr. *akouein* = a auzi). Creşterea sensibilităţii auditive (35).

Hiperadrenalism, sin.: *Hiperadrenie, Hiperepinefrinism.* Hiperfuncţie a suprarenalelor (7).

Hiperadrenie. Hiperadrenalism.

Hiperaldosteronism. Aldosteronism.

Hiperalgezie (*hiper-* + gr. *algos* = durere), sin.: *Hiperalgie.* Sensibilitate exagerată faţă de stimulii dureroşi (15).

Hiperalgie (*hiper-* + gr. *algos* = durere). Hiperalgezie.

Hiperaminoacidurie. Creşterea fiziologică sau patologică a cantităţii de aminoacizi eliminaţi prin urină, datorită fie unei tulburări a metabolismului proteic, cu hiperaminoacidemie consecutivă (hiperaminoacidurii metabolice), fie unei deficienţe în reabsorbţia tubulară a aminoacizilor (hiperaminoacidurii renale, fără hiperaminoacidemie) (25). ~ **cu anomalii cardiopulmonare şi nanism,** Sindromul Rowley-Müller-Watkin-Rosenberg, vezi Rowley-Müller-Watkin-Rosenberg.

Hiperazotemie. Vezi Azotemie. ~ **prin cloropenie,** Azotemie prin cloropenie. ~ **extrarenală,** Azotemie extrarenală.

Hiperazoturie. Creşterea excreţiei urinare de uree, întîlnită în diferite afecţiuni: boli febrile, diabet pancreatic, icter cataral, ictere infecţioase, unele afecţiuni nervoase, intoxicaţii cu fosfor, arsenic şi stibiu etc. (5).

Hiperbilirubinemie. Creştere anormală a concentraţiei bilirubinei în sînge (peste 5−8 mg$^{0}/_{00}$) în unele boli ale ficatului şi căilor biliare, ca şi în unele afecţiuni sanguine, creştere exprimată clinic prin icter (16). ~ **de altitudine,** creşterea bilirubinemiei la mari altitudini, fără să fie vorba de un proces hemolitic; este datorită unei eliminări încetinite a pigmentului biliar, datorită hipoxiei din parenchimul hepatic (19).

Hiperbrahicefalie (*hiper-* + gr. *brachys* = scurt + *kephale* = cap). Brahicefalie extremă, cu un index cefalic peste 85,5 (1).

Hiperbrahicranial (*hiper-* + gr. *brachys* = scurt + *kranion* = craniu). Vezi Index cranial.

Hiperbrahiocefalie (*hiper-* + gr. *brachys* = scurt + *kephale* = cap). Vezi Index cefalic.

Hipercalcemie (*hiper-* + lat. *calx* = var + gr. *haima* = sînge). Creşterea anormală a calciului în sînge (normal = 0,90−1,10 mg $^{0}/_{00}$). Hipercalcemia se întîlneşte în hiperparatiroidism, hipervitaminoză D, unele cazuri de nefrite cu uremie şi osteoza fibrochistică Recklinghausen, unde atinge pînă la 19 mg$^{0}/_{00}$ (24). **Hipercalcemii cronice la copil.** Sindroame de hipercalcemie avînd cauze multiple: hiperparatiroidism, boli ale scheletului (caracterizate prin hipofosfatazie, disostoză metafizară, osteoliză idiopatică), exces de absorbţie intestinală (intoxicaţie cu vitamina D), endocrinopatii (insuficienţa suprarenală, insuficienţa tiroidiană, hipertiroidism) etc. (33). ~ **idiopatică, tip Fanconi-Schlesinger,** sindrom asemănător cu hipercalcemia idiopatică a sugarului, dar asociat şi cu alte simptome: facies caracteristic (urechi mari, depresiunea rădăcinii nasului, gură mare, bărbie mică cu retrognaţie), sufluri cardiace, atingere renală, întîrziere psihică, osteoscleroză (33).

Hipercalcipexie (*hiper-* + lat. *calx* = var + gr. *pexis* = fixare). Fixare excesivă de calciu (4).

Hipercalciurie (*hiper-* + lat. *calx* = var + gr. *ouron* = urină). Eliminare urinară crescută a calciului; poate fi datorită: a) creşterii calcemiei, ca urmare a unei hiperabsorbţii intestinale (tratament excesiv cu vitamină D, sarcoidoză), a unei mobilizări crescute a calciului din oase (hiperparatiroidism primar, osteoporoză, osteoliză posttraumatică, infecţioasă, neoplazică, de imobilizare) sau a unui defect de natură necunoscută al metabolismului calcic (hipercalcemia idiopatică a copilului); b) reducerii reabsorbţiei tubulare a cationului, ca urmare a unor afecţiuni tubulare renale (hiperaminoacidurii renale, simple sau asociate cu alte tulburări de reabsorbţie tubulară, acidoze tubulare renale diverse, hipercalciurie idiopatică ş.a.), în care hipercalciuria se însoţeşte de normo- sau hipocalcemie (25). ~ **idiopatică**, sin. : *Diabet calcic*, sindrom de cauză necunoscută, atribuit unei tubulopatii primitive sau dobîndite, cu deficit de reabsorbţie tubulară (sau, posibil, cu secreţie tubulară excesivă) a calciului, şi caracterizat printr-o hipercalciurie marcată, prin litiază fosfocalcică sau nefrocalcinoză şi prin rahitism sau (la adult) osteomalacie (25).

Hipercamerinie (*hiper-* + gr. *chamai* = jos + *rhis* = nas). Vezi Index nazal.

Hipercapnie (*hiper-* + gr. *kapnos* = fum, carbon), sin. : *Hipercarbie.* Prezenţa unor cantităţi mari de bioxid de carbon (peste 3—4 %) în sîngele circulant, avînd ca rezultat supraexcitarea centrului respirator (15).

Hipercarbie (*hiper-* + lat. *carbo* = carbon). Hipercapnie.

Hipercementoză (*hiper-* + lat. *caementum* = cement + *-oză*). Îngroşare a porţiunii apexiene a rădăcinilor dentare prin apoziţie de cement, astfel încît rădăcina ia aspectul de limbă de clopot sau măciucă. Se produce de regulă sub acţiunea infecţiilor cronice (38).

Hiperchilie (*hiper-* + gr. *chylos* = suc). Creşterea debitului secreţiei gastrice (16).

Hipercloremie. Creşterea concentraţiei sanguine de clor, cu modificarea valorii normale a raportului clorat eritroplasmatic ($\frac{1,90}{3,60}$ = 0,53). Hipercloremii de origine globulară (creşterea clorului în eritrocite) se întîlnesc în special în nefritele cronice şi şocul anafilactic, boli care declanşează acidoză (5).

Hiperclorhidrie. Creşterea acidităţii totale a sucului gastric (3,5—5 g HCl/litru), cu o mare proporţie de acid clorhidric liber (1,5—3 g HCl/litru) (5).

Hiperclorurie. Creşterea excreţiei urinare de cloruri. Depăşirea valorilor normale (7—14 g/24 ore) are loc, fiziologic, în cazul unui regim alimentar sărat, eforturi musculare, ingestia unui volum mare de lichide etc.; patologic, hiperclorurie se instalează în afecţiunile care alterează permeabilitatea selectivă renală (5).

Hipercloruroraliie. Creşterea cantităţii normale de cloruri din lichidul cefalorahidian (normal 7—7,30 $g^0/_{00}$) (27).

Hipercoagulabilitate (*hiper-* + lat. *coagulare* = a închega). Stare caracterizată prin creşterea coagulabilităţii sîngelui. Poate fi provocată prin regim bogat în lipide, iradiere unică cu raze Röntgen şi poate apărea spontan în perioada posthemoragică, în hierplachetoze. Hipercoagulabilitatea, indiferent de natură, constituie unul din elementele de bază ale trombofiliei (19).

Hipercolesterolemie. Creşterea concentraţiei sanguine de colesterol. Creşterea poate interesa fie colesterolul liber, fie pe cel esterificat. Fiziologic, creşterea colesterolului sanguin are loc cu vîrsta. Patologic, hipercolesterolemia însoţeşte diabetul, nefroza lipoidică, nefritele cronice şi în special xantoamele (500—700 mg/10 ml). În afecţiunile biliare şi mai ales în icterele prin obstrucţie de coledoc creşte colesterolul liber, în timp ce în arterioscleroză şi în hipercolesterolemiile ereditare este crescut colesterolul esterificat (5).

Hipercorticism, sin. : *Hipercorticoidism.* Manifestări cutanate (pilozitate) şi hidroelectrolitice (retenţie de sodiu şi apă), determinate de secreţia în exces a hormonilor corticosuprarenali (15).

Hipercorticoidism. Hipercorticism.

Hipercrialgezie (*hiper-* + gr. *kryos* = rece + *algesis* = durere), sin. : *Hipercriestezie.* Sensibilitate excesivă la rece (4).

Hipercriestezie (*hiper-* + gr. *kryos* = rece + *aisthesis* = percepere). Hipercrialgezie.

Hipercrinie (*hiper-* + gr. *krinein* = a secreta). Exces secretor al unei glande endocrine (7).

Hipercromazie (*hiper-* + gr. *chroma* = culoare). Hipercolorarea globulelor roşii în anemiile megaloblastice, precum şi în microsferocitoza constituţională. Rezultă din umplerea totală a globulelor roşii cu hemoglobină (19).

Hipercromie (*hiper-* + gr. *chroma* = culoare). 1. Hiperpigmentaţie cutanată. 2. În hematologie, termenul este folosit în mod eronat pentru suprasaturarea cu hemoglobină a eritrocitelor, proces imposibil de realizat. Valoarea globulară este supraunitară, pentru că în cazurile respective este vorba de globule roşii cu dimensiuni crescute (sin. : *Valoare globulară supraunitară*) (19).

Hipercupremie. Creşterea cantităţii de cupru în plasmă; se observă în sarcină, infecţii subacute şi cronice, hemopatii maligne (boala Hodgkin, leucoze), hipertiroidism, hemocromatoze, precum şi în anemiile feriprive (19).

Hiperdolicocranial (*hiper-* + gr. *dolichos* = lung + *kranion* = craniu). Vezi Index cranial.

Hiperemie (*hiper-* + gr. *haima* = sînge). Stare de congestie provocată fie de staza sanguină dintr-un anumit teritoriu vascular, fie de un aport sanguin crescut, datorit unei vasodilataţii active (15). ~ **activă,** Hiperemie arterială. ~ **arterială,** sin. : *Hiperemie activă*, creşterea cantităţii de sînge în arterele, arteriolele şi capilarele unui ţesut sau organ; mărirea calibrului vascular — vasodilataţia — se realizează sub acţiunea impulsurilor nervoase date de nervii vasomotori (2). ~ **colaterală,** restabilirea circulaţiei sanguine prin anastomozele colaterale în jurul unui loc unde se produce un obstacol circulator parţial sau total (2). ~ **inflamatorie,** hiperemie activă, prin excitarea terminaţiilor nervoase perivasculare, fiind datorită unui proces inflamator periarterial (2). ~ **locală,** hiperemie care interesează un organ sau un anumit teritoriu (2). ~ **pulpară,** stadiu preinflamator al pulpei dentare, caracterizat printr-o vasodilataţie activă; este un proces reversibil dacă noxele cauzale sînt îndepărtate la timp (38). ~ **de stază,** congestie venoasă cauzată de încetinirea scurgerii sîngelui prin vene, în timp ce afluxul sîngelui arterial se face în mod normal (2). ~ **„ex vacuo",** hiperemie care apare în urma scăderii presiunii dintr-un organ cavitar (2). ~ **venoasă,** Congestie pasivă.

Hiperencefal (*hiper-* + gr. *enkephalos* = creier). *Hyperencephalus.*

Hiperendemie (*hiper-* + gr. *en* = în + *demos* = popor). Situaţie epidemiologică în care, într-un teritoriu dat, aproape întreaga populaţie a contractat o infecţie, a devenit imună sau prezintă premuniţie, masa receptivă reducîndu-se foarte mult, astfel încît în zona respectivă nu mai sînt condiţii de apariţie a unei epidemii (8).

Hiperepifizie (*hiper-* + gr. *epi* = deasupra + *physis* = creştere), sin. : *Hiperpinealism.* Sindrom încă incomplet conturat, caracterizat prin hipotiroidism, inhibiţie gonadică, hipoglicemie (7).

Hiperepinefrinism. Hiperadrenalism.

Hiperergie (*hiper-* + gr. *ergon* = lucru). Stare de hipersensibilizare alergică, caracterizată prin apariţia reacţiilor de intoleranţă (urticarie, prurit, edeme etc.) faţă de anumite substanţe sensibilizante (15).

Hiperestezie (*hiper-* + gr. *aisthesis* = percepere). Recepţie exagerată a diferitelor tipuri de sensibilitate (27). ~ **dentinară,** simptom subiectiv tradus printr-o durere violentă provocată prin variaţii de temperatură, iritaţii mecanice sau chimice la un dinte cu sau fără soluţii de continuitate (38).

Hiperestrogenism. Hiperfoliculinism.

Hiperextensiune (*hiper-* + lat. *extensio* = extensiune). 1. Extensiunea maximă a unei articulaţii (18). 2. Mişcare a corpului sau a unui segment de membru la limita sau dincolo de limita normală de extensiune (24). 3. Extensiune terapeutică exagerată, care-şi depăşeşte rolul, devenind uneori nocivă (24).

Hiperfagie (*hiper-* + gr. *phagein* = a mînca). Ingerarea unei cantităţi exagerate de alimente (27).

Hiperferemie. Hipersideremie.

Hiperfibrinemie (*hiper-* + *fibrină* + gr. *haima* = sînge). Hiperinoză.

Hiperflexiune (*hiper-* + lat. *flexio* = îndoire, încovoiere). 1. Flexiune maximă a unei articulaţii (24). 2. Mişcare a corpului sau a unui segment de membru la limita sau dincolo de limita normală de flexiune (24).

Hiperfoliculinism, sin. : *Hiperestrogenism.* Sindrom datorit unei secreţii excesive de estrogeni (hiperfoliculinism absolut), degradării sale insuficiente, sensibilităţii exagerate a receptorilor sau insuficienţei de progesteron etc. (hiperfoliculinism de relaţie); se manifestă prin tulburări menstruale, neurovegetative, viscerale, psihice şi poate duce la fibrom uterin, tumori mamare benigne şi maligne etc. (7).

Hiperforie (*hiper-* + gr. *pherein* = a purta, a duce). Tendinţă la deviaţie în sus a axei vizuale a unui ochi (28).

Hiperfosfatemie. Creşterea concentraţiei sanguine a fosfaţilor. Fiziologic, hiperfosfatemia se observă după ingestia de fosfaţi alcalini şi după efort muscular susţinut. Patologic, afectarea permeabilităţii renale (nefrite), tetania paratiroidiană şi unele forme de rahitism (prin hipervitaminoză D) se însoţesc de creşterea fosfaţilor sanguini (5).

Hiperfosfaturie. Creşterea eliminării urinare a fosfaţilor, ca urmare a reducerii reabsorbţiei lor tubulare, datorită fie : a) incapacităţii sistemului de transport, tubular congenitală (diabet renal fosfaturic, diabet renal fosfoglucidic, sindrom De Toni-Fanconi-Debré, sindrom Lowe-Terrey-McLachlan, acidoză tubulară renală primitivă) sau dobîndită (tubulopatii toxice prin metale grele); b) blocării mecanismului tubular de transport al fosfaţilor, ca în hiperparatiroidismul primar sau secundar (acidoze tubulare renale diverse, hipovitaminoză D, sarcină), în administrările de parathormon sau în hipovitaminoza D; un mecanism posibil, dar neconfirmat încă, al fosfaturiei îl reprezintă excreţia tubulară distală de fosfaţi, care poate interveni în hiperfosfatemiile importante (aport alimentar exagerat de fosfaţi) (25).

Hipergalactie (*hiper-* + gr. *gala* = lapte). Producerea unei secreţii lactate în cantitate mai mare decît normal (18).

Hipergammaglobulinemie. Creşterea fracţiunilor din sistemul γ-globulinic; se întîlneşte în inflamaţii cronice, ciroză hepatică, colagenoze, mielom, boala Waldenström etc. (19).

Hipergeuzie (*hiper-* + gr. *geusis* = gust). Sensibilitate gustativă exagerată, întîlnită în graviditate, isterie, afecţiuni ale sistemului nervos central (30).

Hiperglicemie (*hiper-* + gr. *glykys* = dulce + *haima* = sînge). Creşterea concentraţiei sanguine de glucoză. Fiziologic, după ingestia de glucide apare o hiperglicemie proporţională cu cantitatea de zaharuri absorbite la nivelul tractului digestiv (hiperglicemie alimentară). Patologic, hiperglicemia este patognomonică în diabetul zaharat; ea însoţeşte de asemenea bolile hepatice glicogenopexice, bolile tiroidiene (boala Basedow, guşa simplă), hipofizare (acromegalie, gigantism, tumori), suprarenale (sindromul genitosuprarenal) (5).

Hiperglicinemie idiopatică, sin.: *Hiperglicinurie idiopatică cu hiperglicinemie.* Afecţiune metabolică foarte rară, de natură necunoscută, caracterizată prin tulburări digestive, nervoase şi sanguine tranzitorii, asociate cu hiperglicinemie şi hiperglicinurie marcate; afecţiunea este atribuită unei deficienţe enzimatice care blochează convertirea glicinei în serină (25).

Hiperglicinurie idiopatică cu hiperglicinemie. Hiperglicinemie idiopatică.

Hiperglicorahie (*hiper-* + gr. *glykys* = dulce + *rhachis* = coloană vertebrală). Creşterea cantităţii de glucoză din lichidul cefalorahidian (normal 0,40–0,80 $g^0/_{00}$) (27).

Hiperglobulinemie (*hiper-* + fr. *globuline* = globulină + gr. *haima* = sînge). Creştere globală a fracţiunilor globulinice din plasmă, ducînd la inversarea raportului albumine/globuline (19).

Hipergonadism (*hiper-* + gr. *gone* = sămînţă). Stare constituţională sau sindrom datorit hiperfuncţiei endocrine a gonadelor (hiperovarism, hiperorhidism) (7). ~ **masculin**, Hiperorhidie.

Hipergonie (*hiper-* + gr. *gonia* = unghi). Creşterea unghiului gonial (1).

Hipergranuloză (*hiper-* + lat. *granulum*, dim. de la *granum* = grăunţă + *-oză*). Hipertrofia stratului granulos al epidermului (12).

Hipergravurie. Condiţie în care se elimină o urină finală cu greutate specifică mai mare de 1 035 (25).

Hiperhidratare (*hiper-* + gr. *hydor* = apă). Creşterea conţinutului de apă al organismului, provocată fie de reţinerea, fie de ingestia sau administrarea exagerată de lichide (15).

Hiperhidroză (*hiper-* + gr. *hidrosis* = sudoare). Transpiraţie excesivă (15).

Hiperimunizare (*hiper-* + lat. *immunis* = scutit, care este la adăpost). Imunizare intensivă peste nivelul atins ca urmare a trecerii prin boală sau a vaccinării obişnuite. Este utilizată în general pentru obţinerea unor concentraţii ridicate de anticorpi în sîngele animalelor producătoare de seruri terapeutice (mai ales cai) (3).

Hiperinoză (*hiper-* + gr. *is*, *inos* = fibră), sin.: *Hiperfibrinemie.* Creşterea nivelului fibrinogenului plasmatic prin mărirea producţiei de fibrinogen sau scăderea fibrinolizei (4).

Hiperinsulinism. Creşterea secreţiei de insulină a celulelor din insulele Langerhans, însoţită de scăderea consecutivă a glicemiei (15).

Hiperinvoluţie (*hiper-* + lat. *involutio* = involuţie). Întoarcerea rapidă la mai puţin decît talia normală a unui organ care a avut dimensiuni mari (de ex. uterul după naştere) (1).

Hiperkaliemie. Concentraţie crescută a potasiului din sînge (normal = 19 mg%, corespunzînd la 4,5–4,7 mEq/litru) (15).

Hiperkaliurie. Creşterea eliminării urinare de potasiu; poate fi întîlnită în caz de aport alimentar crescut de potasiu, tratamente cu săruri de potasiu, corticosteroizi, diuretice (acetazolamidă, benzotiodiazine, organomercuriale) sau cu alcaline, afecţiuni renale (insuficienţă renală acută şi cronică în faza poliurică, sindroame nefrotice, acidoză renală hipercloremică, sindrom De Toni-Fanconi-Debré, unele pielonefrite cronice, „nefrita care pierde potasiu”, diabetul potasic), afecţiuni endocrine (sindrom Cushing, sindrom Conn), ciroze hepatice ş.a. (25).

Hiperkeratoză (*hiper-* + gr. *keras* = corn + *-oză*), sin.: *Keratosis, Keratoză.* Dezvoltare accentuată a stratului cornos al epidermului (12). ~ **difuză fetală**, Ihtioza fetală. ~ **excentrică**, Porokeratoza inelară Mibelli, vezi Mibelli. ~ **foliculară şi parafoliculară**, Boala Kyrle, vezi Kyrle. ~ **ihtioziformă**, Boala Brocq, vezi Brocq.

Hiperkimatie. Organism la care oscilaţiile periodice ale parametrilor fiziologici sînt foarte ample (7).

Hiperkinezie (*hiper-* + gr. *kinesis* = mişcare). Motilitate exagerată, determinată de activitatea intensă a musculaturii striate sau netede (15). ~ **uterină**, stare anormală a uterului în cursul travaliului, caracterizată prin contracţii mai frecvente (18).

Hiperleucocitoză (*hiper-* + *leucocit* + *-oză*). Creştere a numărului de leucocite din sînge peste valorile normale, trădînd existenţa unor procese patologice de cauză diferită (15).

Hiperlipemie (*hiper-* + gr. *lipos* = grăsime). Creşterea lipidelor serice peste cifra normală de 2–3 g%, incidentală (postprandială) sau de durată, în cadrul hiperlipemiei esenţiale sau în cadrul formelor secundare (diabet, nefroză lipoidică, pancreatite, glicogenoze etc.) (10). ~ **idiopatică familială**, sin.: *Xantomatoză hipercolesterolemică familială*, *Xantomatoză juvenilă*, boală caracterizată prin apariţia de xantoame tuberoase şi plane pe tegumente, tendoane şi uneori pe oase. Adeseori se însoţeşte de oligofrenie, simptome extrapiramidale, modificări ateromatoase pe endocard şi arterele coronare (33).

Hiperlordoză (*hiper-* + gr. *lordosis* = lordoză). Exagerarea lordozei fiziologice prin: a) viciu de postură; b) procese patologice (în anchiloza în flexiune a şoldului; c) procese terapeutice (24).

Hiperluteinism. Hiperluteoidism.

Hiperluteoidism, sin.: *Hiperluteinism.* Sindrom produs prin secreţie excesivă de progesteron (chist luteinic, corioepitelioame etc.) şi care, pînă la un punct, simulează sarcina (7).

Hipermastie (*hiper-* + gr. *mastos* = mamelă). Pleumazie.

Hipermetamorfoză (Wernicke) (*hiper-* + *metamorfoză*). Labilitate morbidă a atenţiei întîlnită în psihozele organice cu tulburări de conştiinţă şi care se însoţeşte uneori de stări de excitaţie (35). ~ **afectivă** (Neumann), schimbare frecventă a obiectului sentimentelor de plăcere întîlnită în stările euforice (35).

Hipermetrie (*hiper-* + gr. *metron* = măsură). Tulburare de coordonare, caracterizată prin dimensionarea exagerată a mişcărilor (27).

Hipermetropie (*hiper-* + gr. *metron* = măsură + *ops* = ochi), sin.: *Hiperopie.* Condiţie a mediilor de refracţie a ochiului în care, fără folosirea acomodaţiei, focarul razelor paralele ce vin de la infinit se formează îndărătul retinei. Se datorează fie unei reduceri a axului antero-posterior al ochiului, fie unei insuficienţe a forţei refractive a aparatului dioptric ocular. Imginea este formată din cercuri de difuziune (28). ~ **absolută,** hipermetropie care nu poate fi corectată complet prin acomodaţie, astfel că vederea este neclară chiar la distanţă (28). ~ **axială,** hiperopie determinată de scurtarea axului antero-posterior al ochiului; fiecare milimetru de scurtare reprezintă 3 dioptrii de hiperopie (28). ~ **de curbatură,** hipermetropie determinată de aplatizarea suprafeţelor refringente a dioptrului ocular, cel mai frecvent corneea; mărirea cu 1 mm a razei de curbură a corneei provoacă o hiperopie de 6 dioptrii (28). ~ **facultativă,** hipermetropie corectată printr-un efort de acomodaţie (28). ~ **latentă,** componenta hipermetropiei care nu poate fi învinsă de acomodaţie (28). ~ **manifestă,** componenta hipermetropiei care poate fi corectată prin acomodaţie (28). ~ **totală,** hipermetropia manifestă şi cea latentă considerate împreună (28).

Hipermimie (*hiper-* + gr. *mimia* = imitare). Mobilitate şi expresivitate exagerată a mimicii (35).

Hipermnezie (*hiper-* + gr. *mnesis* = memorie). Exagerarea memoriei în special sub aspect reproductiv (35).

Hipermobilitate (*hiper-* + lat. *mobilitas* = mobilitate). Mobilitate activă exagerată a uneia sau mai multor articulaţii, peste valorile amplitudinilor normale (24).

Hipernefrom medular. Feocromocitom.

Hiperoni. Particule elementare stabile (considerate ca nucleoni excitaţi) cu o viaţă medie de 10^{-10} s şi cu masa mai mare decît a nucleonilor. Fac parte din grupul particulelor grele şi pot avea sarcină electrică pozitivă, negativă sau pot fi neutri; există şi antiparticulele lor (6).

Hiperopie (*hiper-* + gr. *ops* = ochi). Hipermetropie.

Hiperorexie (*hiper-* + gr. *orexis* = apetit). Bulimie.

Hiperorhidie (*hiper-* + gr. *orchis* = testicul), sin.: *Hipergonadism masculin.* Sindrom insuficient conturat, constînd din hiperfuncţia testiculului endocrin cu puternică sexualizare somatică masculină, libido excesiv etc. (7).

Hiperosmie (*hiper-* + gr. *osme* = miros). Sensibilitate olfactivă exagerată (30).

Hiperostoză (*hiper-* + gr. *osteon* = os + *-oză*). Dezvoltare anormală, prin hipertrofie sau hiperplazie a unor zone osoase; poate fi de cauză endocrină sau inflamatorie (4). ~ **craniană,** depunere de os pe una din tablele osoase ale bolţii (26). ~ **frontală internă,** Sindromul Morgagni-Morel, vezi Morgagni-Morel. ~ **senilă,** condensare osoasă fiziologică, care apare la bătrîni (24).

Hiperovarie (*hiper-* + *ovar*). Hiperfuncţie endocrină a ovarului, manifestată mai frecvent printr-un sindrom hiperfoliculinic; constituţional se exprimă prin dezvoltarea accentuată a caracterelor sexuale secundare, cîteodată cu închiderea accelerată a cartilajelor de conjugare (7).

Hiperoxalurie. Eliminarea urinară excesivă de oxalat (100—400 mg/zi), ducînd frecvent la precipitarea sării de calciu şi la nefrolitiază. În forma primitivă se datoreşte probabil unui defect de metabolizare a glicocolului (25).

Hiperpalestezie (*hiper-* + gr. *pallein* = tremurare + *aisthesis* = percepere). Creşterea sensibilităţii vibratorii (4).

Hiperparatiroidism. Stare morbidă datorită secreţiei excesive de parathormon (osteoză paratiroidiană sau nefrocalcinoză) (7).

Hiperparazit (*hiper-* + gr. *para* = alături + *sitos* = mîncare). Parazit care trăieşte pe seama altui parazit (31).

Hiperpatie (*hiper-* + gr. *pathos* = boală). Simptom caracteristic în sindromul talamic, caracterizat printr-o recepţie exagerată a durerii, care poate fi declanşată de excitanţi indiferenţi sau subliminari sau chiar de stimuli afectivi (27).

Hiperpepsinie. Creşterea concentraţiei în pepsină a sucului gastric (16).

Hiperpigmentaţie. Creşterea cantităţii unui pigment normal din organism (2). ~ **cutanată,** sin.: *Hipercromie,* acumulare exagerată de pigment melanic în epiderm, avînd ca rezultat colorarea pielii în diverse nuanţe de brun pînă la negru (12).

Hiperpinealism. Hiperepifizie.

Hiperpirexie (*hiper-* + gr. *pyrexis* = acces de febră). Termen folosit pentru ascensiunile termice mari, depăşind 39–40°; se întîlneşte într-o serie de boli infecţioase, constituind în general, prin persistenţa sa, un element de severitate în evoluţia bolilor infecţioase (8).

Hiperpiruvicemie. Prezenţa în exces a acidului piruvic în sînge, provocată de insuficienţa sau lipsa unor enzime din ciclul acizilor tricarboxilici (15).

Hiperpituitarism. Hiperfuncţia lobului anterior al hipofizei (7).

Hiperplachetoză. Hipertrombocitemie.

Hiperplatimeric (*hiper-* + gr. *platys* = turtit + *meros* = coapsă). Vezi Index platimeric.

Hiperplazie (Virchow) (*hiper-* + gr. *plassein* = a forma). Creşterea volumului unui ţesut sau organ datorită creşterii numărului elementelor celulare componente, provocată de factori diverşi (hormonali, inflamatori, procese tumorale etc.) fie ca o consecinţă a unor iritaţii, fie adaptativă (compensatorie) (2). ~ **cerebriformă a suprarenalelor,** variantă de sindrom adrenogenital congenital (7). ~ **endometrială,** îngroşare a mucoasei uterine realizînd un aspect de polipoză uterină; se întîlneşte îndeosebi la femei, în preajma menopauzei, corespunzînd microscopic unei adenomatoze (2). ~ **gingivală,** proliferare a mucoasei gingivale de natură fibroconjunctivă, manifestîndu-se sub formă de îngroşări ale gingiei fixe; uneori poate duce la formarea de pungi gingivale şi la mobilizarea dinţilor (38). ~ **glandulochistică a endometrului,** afecţiune întîlnită la hiperfoliculinice, evidenţiată clinic prin menometroragii; histologic se constată un aspect de adenomatoză cu dilataţii chistice ale glandelor uterine (2; 18). ~ **hematopoietică,** creştere în exces a numărului de elemente figurate ale sîngelui (eritremie, leucemie mieloidă sau limfoidă) corespunzînd unei hiperactivităţi interesînd seria respectivă a organelor hematopoietice; este caracterizată prin producerea şi punerea în circulaţie a elementelor celulare nemature (2). ~ **inflamatorie,** hiperplazie care se întîlneşte în cadrul inflamaţiilor productive sau proliferative, ca urmare a iritaţiei provocate de agentul patogen şi a unui răspuns reactiv din partea organismului (2). ~ **limfoidă,** creşterea numărului de elemente limfoide locale sau ale întregului ţesut limfoid, ca urmare a unor iritaţii, traducîndu-se în special prin adenopatii (2). ~ **lipoidă,** formare în exces de lipoizi şi apariţia acestora în celule (celule xantomatoase) (2). ~ **medulară,** hiperplazie mieloidă în cursul leucozei mieloide şi de ţesut limfoid, care ia locul celui mieloid, în cursul leucozei limfoide (2). ~ **neoplazică,** proliferare celulară tumorală cu elemente tipice în cazul tumorilor benigne şi atipice în cazul celor maligne (2). ~ **trabeculară parcelară,** condensare parţială a spongioasei oaselor lungi, cu obliterarea canalului medular prin îngroşarea sau prin mărirea numărului trabeculelor osoase (24).

Hiperpnee (*hiper-* + gr. *pnoia* = respiraţie). Creşterea ventilaţiei paralel cu aportul de oxigen; coeficientul de utilizare a oxigenului (sau echivalentul ventilator de oxigen) şi coeficientul respirator rămîn nemodificaţi; clinic se observă o creştere a amplitudinii mişcărilor respiratorii (34).

Hiperpneumatoză (*hiper-* + gr. *pneuma* = aer + *-oză*). Distensia alveolelor pulmonare şi mărirea volumului pulmonar corespunzător datorită obstrucţiei bronşice incomplete, care permite intrarea aerului şi împiedică ieşirea lui (34).

Hiperprolinemie. Afecţiune metabolică familială, caracterizată prin tulburări neurologice şi, eventual, prin hipoplazie renală, hematurie, hipoacuzie, asociate cu hiperprolinemie şi hiperprolinurie; afecţiunea este atribuită unei deficienţe probabile de prolindehidrogenază (25).

Hiperprosexie (*hiper-* + gr. *prosexein* = a observa, a fi atent). Creşterea atenţiei (35).

Hiperproteinemie. Creşterea cantităţii globale de proteine plasmatice peste concentraţia de 8,50 g/100 ml sînge; se constată mai ales în mielom (plasmocitom), în boala Waldenström, dar şi în ciroza hepatică şi alte afecţiuni. Creşterea se face pe seama globulinelor (19).

Hiperreflexie (*hiper-* + lat. *reflexus* = reflex). Exagerarea reflexelor (15).

Hiperrefracturie. Condiţie în care se elimină o urină finală cu refractivitate mai mare de 139 ($\Delta n \times 10^4$) (25).

Hipersecreţie (*hiper-* + lat. *secretio* = secreţie). Secreţie excesivă a diverselor glande endo- sau exocrine (15).

Hipersegmentare (*hiper-* + lat. *segmentum* = tăietură). Proces de diviziune avînd ca rezultat un număr mai mare de segmente decît normal (32). ~ **ereditară a neutrofilelor,** Anomalia Undritz, vezi Undritz.

Hipersensibilitate (*hiper-* + lat. *sensibilis* = sensibil). Stare de reactivitate crescută indusă specific la diferiţi agenţi. În sens restrîns desemnează totalitatea reacţiilor de tip alergic sau anafilactic (3).

Hipersideremie, sin.: *Hiperferemie.* Creşterea cantităţii de fier în plasmă; se observă în anemii sideroacrestice, anemii hemolitice, anemii aplastice, precum şi în procese distructive hepatocelulare (hepatită virală, necrotică) (19).

Hipersomnie (*hiper-* + lat. *somnus* = somn). Somnolenţă sau tendinţă la somn prelungit. Poate fi continuă (în encefalita epidemică, boala somnului, unele tumori) sau paroxistică, în accese (narcolepsie) (27).

Hipersonoritate (*hiper-* + lat. *sonoritas* = sonoritate). Sonoritate exagerată (32). ~ **pulmonară,** hipersonoritate obţinută la percutarea unui plămîn emfizematos, a unei cavităţi pulmonare sau a unui pneumotorax (34).

Hipersplenie (*hiper-* + gr. *splen* = splină). Hipersplenism.

Hipersplenism (*hiper-* + gr. *splen* = splină), sin. : *Hipersplenie*. Stare patologică funcţională avînd de obicei un mecanism patogenic imunologic ; este determinată mai ales de hipertrofia splinei, concomitent cu exacerbarea funcţiilor sale şi caracterizată prin splenomegalie, anemie, purpură şi diminuarea unora dintre elementele figurate ale sîngelui. Hipersplenismul se poate exprima atît prin inhibarea funcţiei hematopoietice a măduvei oaselor, cît şi prin distrugerea exagerată a hematiilor, trombocitelor sau leucocitelor polinucleare şi poate fi primitiv (anemia hemolitică, purpura trombopenică, neutropenia splenică Doan-Wisseman ş.a.) sau secundar (ciroza hepatică, malaria etc.) (16).

Hiperstenie (*hiper-* + gr. *sthenos* = putere, forţă). Creştere exagerată a tonusului general (35).

Hiperstenurie. Condiţie în care se elimină o urină finală cu presiune osmotică mai mare de 1 300 mOsm/litru (25).

Hipersterurie. Condiţie în care se elimină o urină finală cu un conţinut total de substanţe solvite mai mare de 8,5 g% (25).

Hipersuprarenalism. Sindrom de hipersecreţie a hormonilor suprarenali prin hiperplazie sau tumoare. Hiperfuncţia corticalei duce la fenomene de hipercorticism, iar hiperfuncţia medularei este, practic, sinonimă cu feocromocitomul (7).

Hipertecoză. Hiperplazia tecii interne a foliculilor ovarului. Hipertecoza testoidă include şi aspectul particular al albugineei ovariene, cu obstacol mecanic în calea ovulaţiei—substrat frecvent al sindromului Stein-Leventhal (7).

Hipertensinază, sin. : *Angiotonază*. Enzimă plasmatică formată de rinichi, avînd rol de inactivare a hipertensinei (15).

Hipertensină, sin. : *Angiotensină, Angiotonină*. Polipeptid vasoconstrictor format în sînge prin intervenţia enzimatică a reninei asupra unui precursor plasmatic de natură globulinică (angiotensinogen). Ar interveni fiziologic în reglarea circulaţiei renale, iar patologic în generarea hipertensiunii arteriale de origine renală ; este folosit în ultimul timp ca substanţă antihipotensivă în tratamentul colapsului (14).

Hipertensinogen. Pseudoglobulină plasmatică, cu rol de precursor al hipertensinei (15).

Hipertensiune (*hiper-* + lat. *tensio* = tensiune). Creşterea tensiunii, luată de obicei în sens de hipertensiune vasculară sau arterială (32). ~ **arterială,** afecţiune vasculară constînd din depăşirea constantă a valorilor tensiunii arteriale normale. Poate fi : a) esenţială, prin factori neurovegetativi pe un fond constituţional ; b) secundară unor afecţiuni cardiovasculare, endocrine, renale şi evoluînd într-o etapă iniţială funcţională urmată de visceralizare într-o formă benignă sau malignă (arteriolonecroză) (10). ~ **arterială pseudotumorală,** sindrom de hipertensiune intracraniană (cefalee, vărsături, stază papilară), care poate apărea în cursul evoluţiei bolii hipertonice (26). ~ **benignă,** formă de hipertensiune esenţială cu evoluţie lentă, îndelungată şi fără simptome (32). ~ **cefalorahidiană,** creşterea tensiunii lichidului cefalorahidian de tip liber (manevra Queckenstedt pozitivă) sau de tip blocat (10). ~ **esenţială,** forma cea mai frecventă de hipertensiune arterială (60%), în care cercetarea cauzelor cunoscute de hipertensiune rămîne negativă. Dacă originea sa este necunoscută, se consideră totuşi că unii factori joacă un rol în geneza sa : ereditatea, psihismul, obezitatea, menopauza, ateroscleroza şi excesul de sodiu (32). ~ **intracraniană,** creştere a tensiunii intracraniene datorită unui dezechilibru între conţinătorul rigid (cutia craniană) şi conţinut (creier), prin procese expansive, hipersecreţie lichidiană, edem cerebral etc. ; se caracterizează clinic prin cefalee, vărsături şi stază papilară (27). ~ **malignă,** formă severă de hipertensiune esenţială, cu evoluţie rapidă, producînd precoce atingere renală prin leziuni necrotice şi endarterita arteriolelor renale, ducînd la moarte, fie prin insuficienţă renală, fie prin ruptura vaselor cerebrale. Se caracterizează prin hipertensiune diastolică mare (>14), fixă, edem papilar cu hemoragii şi exsudate retiniene, hipertrofie cu ischemie ventriculară şi deficit funcţional renal (32). ~ **neuromusculară,** creşterea tonusului muscular, asociată cu exagerarea reflexelor (32). ~ **ortostatică,** fenomen mai rar întîlnit, produs de o adaptare excesivă, la hipersimpaticotoni sau de un sindrom Goldblatt paradoxal (10). ~ **portală,** sindrom manifestat prin ascită, circulaţie colaterală, tulburări digestive, nervoase (encefalopatie portală) etc. şi determinat de cauze dinamice (hipertensiune prin aflux portal exagerat, datorit unei modificări locale a relaţiilor anatomofuncţionale arteriocapilare de la nivelul splinei) sau mecanice ; acestea din urmă, mult mai importante, pot fi de natură suprahepatică (pericardită constrictivă, sindrom Chiari), hepatică (ciroză) sau infrahepatică (tromboflebită portală, sindrom Opitz, compresiuni) (10). ~ **pulmonară**, creşterea presiunii vaselor pulmonare, de tip venos, postcapilar, pasiv (obstacol în golirea spre inimă) sau arterial, activ, precapilar (spasme, cord pulmonar cronic, tromboembolii, şunturi) (10). ~ **renală**, hipertensiune de origine renală; rinichiul, a cărui circulaţie este insuficientă, eliberează o enzimă specifică — renina — care transformă hipertensinogenul (o α-globulină plasmatică) în hipertensină sau angiotonină. Se întîlneşte în nefropatii cîştigate (pielonefrita cronică adesea latentă — cauză majoră, glomerulonefrita acută şi cronică, glomeruloscleroza diabetică) şi în nefropatii congenitale (rinichi polichistic, hidronefroză, malformaţii vasculare renale) (32). ~ **renovasculară**, varietate de hipertensiune cu debut brusc, evoluţie rapid malignă, provocată la om de obliterarea unei artere renale principale prin embolie, tromboză, compresiune sau hiperplazie idiopatică a peretelui, amintind hipertensiunea realizată experimental de Goldblatt la cîine prin constricţia arterelor renale. La nivelul arterei stenozate apare adesea un suflu sistolic, în urina rinichiului stenozat se evidenţiază o hiperconcentraţie de creatinină, iar pe urografia intravenoasă se poate remarca reducerea dimensională şi întîrzierea eliminării de partea stenozată (32). ~ **suprarenaliană**, hipertensiune de tip paroxistic datorită secretării unor cantităţi mari de substanţe vasopresorii, adrenalină şi noradrenalină de către un feocromocitom, tumoare benignă dezvoltată pe seama ţesutului cromafin al medulosuprarenalei sau din alt sediu simpatic (32). ~ **venoasă**, creşterea presiunii în sectorul venos, determinată de cauze regionale (varice) sau generale (insuficienţă cardiacă) (10).

Hipertermie (*hiper-* + gr. *therme* = căldură). Creşterea temperaturii corpului prin insuficienţa deperdiţiei calorice sau prin producţie calorică excesivă (4). ~ **artificială**, creşterea temperaturii corpului prin introducerea parenterală de substanţe piretogene — lapte, pirifer etc. sau prin băi hipertermice (4).

Hipertetralogie. Tetralogie Fallot cu dextropoziţie extremă a aortei (10).

Hipertimie (*hiper-* + gr. *thymos* = spirit). Creşterea exagerată a bunei dispoziţii, caracteristică stărilor maniacale (35).

Hipertiroidie (*hiper-* + *tiroidă*), sin.: *Hipertiroidism*, *Tireotoxicoză*. Sindrom datorit excesului de hormoni tiroidieni la nivelul ţesuturilor receptorii, caracterizat prin simptome metabolice (catabolism excesiv, creşterea metabolismului bazal, insuficienţă energetică tisulară), simptome cardiovasculare, neurovegetative şi psihice. Forma exoftalmică este boala Basedow. Poate apărea prin activarea unei guşi preexistente (guşă hipertiroidizată), în urma incitaţiilor neurohipofizare, sau ca manifestare a unui adenom tiroidian hiperfuncţional (adenom toxic). În anumite situaţii poate lua un mers acut (criză de tireotoxicoză) (7).

Hipertiroidism. Hipertiroidie .

Hipertonicitate (*hiper-* + gr. *tonos* = tensiune). Creşterea presiunii osmotice a umorilor organismului (15).

Hipertonie (*hiper-* + gr. *tonos* = tensiune). 1. Creştere exagerată a tonicităţii unui organ, ţesut (32). 2. Creşterea peste normal a conţinutului în săruri a unui lichid biologic (32). ~ **musculară**, exagerarea tonusului muscular (27). ~ **musculară extrapiramidală**, sin.: *Contractură extrapiramidală*, hipertonie cu dispoziţie omogenă (afectează atît flexorii, cît şi extensorii); este ceroasă (membrul păstrează poziţia imprimată), cedează sacadat (ca o „roată dinţată"), se exagerează după repetarea mişcărilor şi are o predominanţă rizomelică (proximală) (27). ~ **musculară piramidală**, sin.: *Contractură piramidală*, *Spasticitate*, hipertonie elastică cu dispoziţie preferenţială pentru muşchii flexori la membrul superior şi extensori la membrul inferior; survine în leziunile căii piramidale, poate ceda brusc la mobilizarea pasivă, este mai accentuată la extremitatea membrelor şi diminuează după repetarea mişcărilor (27). ~ **uterină**, stare patologică a uterului gravid, în timpul sau în afara travaliului, caracterizată printr-un tonus crescut faţă de normal (18).

Hipertricoză (*hiper-* + gr. *thrix* = păr + *-oză*). Anomalie provocată mai ales de tulburări endocrine şi constînd dintr-o creştere exagerată a părului, care este mai lung şi mai abundent decît în mod normal pentru regiunea respectivă a corpului. Poate fi localizată sau generalizată (hirsutism) (12). ~ **androidă**, hipertricoză cu caractere (topografice şi altele) masculine, apărînd la femei ca efect al tumorilor endocrine virilizante (de ovar şi suprarenale) (7).

Hipertrofie (*hiper-* + gr. *trophe* = nutriţie). Dezvoltarea exagerată a unui organ sau ţesut, ca urmare a activităţii sale crescute, în scop adaptativ sau compensator (15). ~ **apofizei transverse a vertebrei C_7**, malformaţie congenitală a coloanei vertebrale cervicale, constînd dintr-o dezvoltare exagerată, uni- sau bilaterală, a apofizei transverse a vertebrei C_7. Clinic poate produce (aproximativ după vîrsta de 20 ani) tulburări neurocirculatorii în membrul superior respectiv. După unele clasificări, constituie primul grad al sindromului de coastă cervicală (24). ~ **cardiacă**, mărirea de volum a inimii prin creșterea masei miocardice, pe seama în special a îngroșării fibrelor musculare, constituind un răspuns compensator la eforturi hemodinamice îndelungat sporite, ducînd însă cu timpul la un deficit coronarian relativ și eventual la insuficiență cardiacă (10). ~ **cardiacă congenitală**, cardiomegalie importantă (100—200 g în loc de 30—40 g) idiopatică sau apărînd în cadrul unei glicogenoze, în gargoilism, în fibroelastoza subendocardică, în miopatia congenitală etc. (10). ~ **congenitală a membrelor**, dezvoltare anormal exagerată, de origine congenitală, a unui membru sau segment de membru (24). ~ **congenitală de pilor**, Stenoza pilorică a sugarilor. ~ **de creastă supraventriculară**, modificare anatomică a inimii întîlnită în comunicația interatrială, manifestîndu-se electrocardiografic printr-un aspect tipic rSr' al fazei de depolarizare în conducerile VR și Vi, expresie a unui bloc de ramură dreaptă, deseori minor (10). ~ **falsă**, sin.: *Pseudohipertrofie*, aspect asemănător unei hipertrofii, fără să fie vorba însă de o dezvoltare în exces a unui organ sau țesut, ca urmare a activității sale crescute (de ex. pseudohipertrofia musculară sau cazurile de emaciere, în care articulațiile apar mărite de volum, comparativ cu alte regiuni ale organismului-pseudohipertrofia articulațiilor din miopatiile atrofice) (2). ~ **hormonală**, hipertrofie care apare ca urmare a unei incitații hormonale; este totdeauna însoțită și de creșterea numerică a elementelor componente ale țesutului sau organului (hiperplazie) (2). ~ **osoasă**, creșterea volumului elementelor componente ale osului-organ fie în urma unor necesități funcționale, fie în urma unor tulburări ale funcției unor glande cu secreție internă (exemplu tipic acromegalia) (24). ~ **pulpară**, proliferare manifestă a țesutului conjunctiv al pulpei dentare luînd caracterul de țesut de granulație; constituie o formă clinică de pulpită cronică deschisă (38). ~ **trabeculară a vezicii**, hipertrofia țesutului muscular al vezicii urinare, realizîndu-se trabecule musculare care proemină în cavitatea vezicii (2). ~ **„ex vacuo''**, apariția unui țesut în exces (de ex. a țesutului gras, în cazurile de atrofie a țesutului propriu organului respectiv) (2). ~ **ventriculară electrocardiografică**, sin.: *Predominanță ventriculară*, stare anormală a inimii datorită hipertrofiei mușchiului cardiac și manifestată electric pe traseul electrocardiografic prin: deviație axială de partea hipertrofiată; creșterea suprafeței complexului ventricular *QRS* prin hipervoltaj și întîrzierea deflecțiunii intrinseci; alterări ale fazei terminale în sens invers față de suprafața crescută *QRS* (32). ~ **ventriculară pură**, mărirea de volum a miocardului ventricular, rezultat al unei boli vasculare sau al hipertensiunii arteriale (32). ~ **vicariantă**, hipertrofie care se produce ca o consecință a scoaterii din funcție a unei porțiuni de organ sau a organului congener (de ex. hipertrofia rinichiului restant în cazurile de ablație a celuilalt) (2).

Hipertrombocitemie (*hiper-* + *trombocit* + gr. *haima* = sînge), sin.: *Hiperplacheloză*. Creșterea excesivă a numărului de trombocite în circulația periferică. Uneori, cifra poate trece de 1 milion și chiar mai mult. Se constată în stări infecțioase (pulmonare), în stări posthemoragice, în leucoza mieloică cronică, în boala Vaquez, în hipertrombocitemia esențială, în boala Moschkowitz etc. Creșterea excesivă a numărului trombocitelor poate duce — aparent paradoxal — nu la trombofilie, respectiv la tromboză, ci la hemoragii (19).

Hiperuricemie. Creșterea acidului uric în sînge peste cifrele normale (4—5 mg%). Se întîlnește atît de frecvent în gută, încît lipsa acestei creșteri infirmă diagnosticul. Se mai întîlnește și în alte boli: glomerulonefrită acută (unul din semnele de laborator incipiente) poliglobulie esențială, leucemii etc. (4).

Hiperventilație (*hiper-* + lat. *ventilatio* = ventilație). Ventilație pulmonară disproporționat de mare față de aportul de oxigen; coeficientul de utilizare a oxigenului este mai mic, echivalentul ventilator al O_2 și coeficientul respirator sînt mai mari decît normal. Sindromul pulmonar funcțional, caracterizat prin creșterea debitului ventilator, este expresia unor tulburări de coordonare nervoasă, sau este datorit mai ales unui mecanism compensator în insuficiența respiratorie (anoxică, ischemică, histotoxică și anemică); poate corecta deficitul sau nu, după cum coexistă sau nu cu o hipoventilație alveolară (34).

Hipervolemie (*hiper-* + *volum* + gr. *haima* = sînge). Creșterea excesivă a volumului total de sînge circulant; se observă la nou-născut în primele ore, în cazuri de *policitemia vera* și în unele cazuri de policitemie secundară (19).

Hiperzom (*hiper-* + gr. *soma* = corp), sin.: *Gigant*. Care prezintă o dezvoltare fizică exagerată, peste maximele mediei corespunzătoare rasei, vîrstei, sexului, mediului geografic (24).

Hipinoză (*hipo-* + gr. *is*, *inos* = fibră + *-oză*), sin.: *Hipofibrinogenemie*. Scăderea cantității normale de fibrinogen în sînge (sub 3—4 g%) (19).

Hipnagog (*hipno-* + gr. *agogos* = conducere, călăuzire). Termen vechi avînd semnificația de hipnotic sau somnifer (14).

Hipnalgie (*hipno-* + gr. *algos* = durere). Senzație dureroasă care apare în timpul somnului fiziologic sau hipnotic (35).

Hipno- (gr. *hypnos* = somn). Element de compunere care introduce în termeni referirea la somn (32).

Hipnoanaliză (*hipno-* + gr. *analysis* = analiză). Asocierea hipnozei cu tehnica psihanalizei (35).

Hipnobatism (*hipno-* + gr. *bainein* = a merge). Somnambulism.

Hipnolepsie (*hipno-* + gr. *lepsis* = luare în stăpînire). Stare de somnolenţă episodică întîlnită în sindromul narcoleptic (35).

Hipnonarcoză (*hipno-* + gr. *narkosis* = amorţire). Stare de narcoză obţinută prin hipnoză profundă (35).

Hipnoterapie (*hipno-* + gr. *therapeia* = tratament). Metodă de tratament prin hipnoză (35).

Hipnotic (gr. *hypnos* = somn), sin.: *Somnifer*. Deprimant al sistemului nervos central, care uşurează sau provoacă apariţia somnului de tip fiziologic (13).

Hipnoză (*hipno-* + *-oză*). Somn artificial produs prin sugestie, în cursul căruia subiectul este capabil să primească şi să execute anumite comenzi (35).

Hipo- (gr. *hypo* = sub, mai puţin). Prefix care introduce în termenii compuşi semnificaţia de mai puţin, mai redus, sub anumit nivel (32).

Hipoaciditate (*hipo-* + lat. *aciditas*). Scăderea acidităţii gastrice sub valorile normale (15).

Hipoacuzie (*hipo-* + gr. *akouein* = a auzi), sin.: *Surditate*. Scădere a acuităţii auditive datorită lezării aparatului de transmisie a sunetelor (h. de transmisie), lezării elementelor urechii interne şi degenerării nervului auditiv (h. de percepţie), lezării ambelor aparate de transmisie şi de recepţie sonoră (h. mixtă) sau unei leziuni centrale (h. centrală) (30).

Hipoadrenocorticism, sin.: *Insuficienţă corticosuprarenală*. Deficit în secreţia hormonilor corticosuprarenali. Forma tipică şi gravă este boala Addison; formele fruste şi atipice sînt frecvente, alcătuind sindroame de corelaţie în bolile endocrine (insuficienţă hipofizară, hipertiroidism) şi stări de epuizare funcţională în diferite boli infecţioase sau cronice (7).

Hipoafrodisie (*hipo-* + gr. *Afrodita* = zeiţa dragostei). Scăderea excitabilităţii sexuale (35).

Hipoalgezie (*hipo-* + gr. *algesis* = durere). Scăderea sensibilităţii dureroase (4).

Hipoazoturie. Scăderea excreţiei urinare de uree, provocată în special prin lezarea celulelor hepatice, unde are loc ureopoieza; hipoazoturia însoţeşte degenerescenţa grăsoasă a ficatului (secundară intoxicaţiilor grave), atrofia galbenă acută, cirozele atrofice, cancerul hepatic (5).

Hipobaropatie (*hipo-* + gr. *baros* = greutate, presiune + *pathos* = boală). Stare patologică provocată de scăderea presiunii atmosferice (4).

Hipoblast (*hipo-* + gr. *blastos* = germen). Entoderm primitiv.

Hipobranhial (*hipo-* + gr. *branchion* = branhie). Care este localizat dedesubtul arcurilor branhiale sau viscerale embrionare (1).

Hipobulie (*hipo-* + gr. *boule* = voinţă). Scăderea patologică a voinţei (35).

Hipocalcemie (*hipo-* + lat. *calx* = var + gr. *haima* = sînge). Scădere anormală a calciului în sînge (sub valorile de 0,90–1,10 mg$^{0}/_{00}$), întîlnită în tetania infantilă, spasmofilie, rahitism, osteomalacie, tetania idiopatică juvenilă, tetania strumiprivă, hipovitaminoza D etc. (24). ~ **posttransfuzională,** hipocalcemie observată uneori, după transfuzii, concomitent cu hiperpotasemie, ca efect al substanţei anticoagulante şi stabilizatoare (glucoză-citrat) (19).

Hipocalchistie (*hipo-* + lat. *calx* = var + gr. *histos* = ţesut). Reducerea cantitativă a calciului conţinut de diversele ţesuturi (4).

Hipocalcie (*hipo-* + lat. *calx* = var + *-ia*). Tulburări care se datoresc scăderii generale a calciului (de ex. stările de demineralizare osoasă etc.) (4).

Hipocalciurie (*hipo-* + lat. *calx* = var + gr. *ouron* = urină). Reducerea eliminării urinare a calciului (sub 120–200 mg/24 ore), întîlnită în asociere cu hipocalcemia în hipoparatiroidism, în pseudohipoparatiroidism, în diabetul renal fosfaturic, în insuficienţa renală cronică şi, eventual, în hipocalcemiile prin aport sărac de calciu sau prin absorbţie intestinală deficitară (sindroame de malabsorbţie) şi în cele din faza de vindecare a rahitismului (25).

Hipocapnie (*hipo-* + gr. *kapnos* = fum, carbon), sin.: *Hipocarbie*. Reducerea, sub nivelul normal, a bioxidului de carbon din sînge (4).

Hipocarbie (*hipo-* + lat. *carbo* = carbon). Hipocapnie.

Hipocitemie (*hipo-* + gr. *kytos* = celulă + *haima* = sînge). Oligocitemie.

Hipocloremie, sin.: *Cloropenie*. Scăderea anormală a concentraţiei sanguine în cloruri. Însoţeşte stenoza pilorică (aport insuficient de cloruri alimentare), vomismentele repetate, transpiraţiile profuze, diareea profuză, ocluzia intestinală (pierderi de cloruri) (5).

Hipoclorhidrie. Scăderea acidităţii totale a sucului gastric (sub 1,5 g HCl/litru), prin reducerea importantă sau chiar absenţa totală a acidului clorhidric liber (5).

Hipoclorit. Sare a acidului hipocloros; punînd în libertate în soluţie o mare cantitate de clor activ, hipocloriţii au acţiune dezinfectantă prin atacarea proteinelor şi oxidarea grupărilor sulfhidril; se utilizează, sub formă de soluţii, pentru irigarea plăgilor (14). **~ de sodiu,** NaOCl, sarea de sodiu a acidului hipocloros. În soluţie (soluţia Labarraque) este dezinfectant puternic folosit pentru spălarea plăgilor infectate şi decolorant (13).

Hipoclorurorahie. Diminuarea cantităţii de cloruri din lichidul cefalorahidian (sub valorile normale de 7—7,30 g NaCl $^{0}/_{00}$). Constituie un simptom lichidian foarte important în diagnosticul meningitei tuberculoase, unde se pune în evidenţă o scădere progresivă (27).

Hipocolesterolemie. Scăderea concentraţiei sanguine de colesterol. Se observă în cursul infecţiilor grave (prin tulburări ale colesterogenezei se ajunge la 1,10—1,20 g/litru) şi, adesea, în icterele prin hepatită (5).

Hipoconid (*hipo-* + lat. *conus* = con + gr. *eidos* = formă). Cuspida distobucală a dintelui molar inferior (1).

Hipoconula (*hipo-* + lat. *conula* = con mic), sin.: *Hipoconulid.* Cea de a 5-a cuspidă, distală, a molarului superior (1).

Hipoconulid (*hipo-* + lat. *conula* = con mic + gr. *eidos* = formă) . Hipoconula.

Hipocrat, 460—375 î.e.n. **Procedeul ~,** manevră pentru reducerea luxaţiei scapulohumerale: tracţiunea se face în lungul braţului, în uşoară abducţie, iar contratracţiunea, prin aplicarea călcîiului în axilă (24).

Hipocratism digital. Deget hipocratic. **~ familial idiopatic,** afecţiune cu etiopatogenie necunoscută, caracterizată prin apariţia degetelor hipocratice la mai mulţi membri ai unei familii (24).

Hipocromatoză (*hipo-* + gr. *chroma* = culoare + *-oză*). Scăderea şi dispariţia cromatinei în celule (2).

Hipocromazie (*hipo-* + gr. *chroma* = culoare), sin.: *Hipocromie.* 1. Condiţie patologică celulară caracterizată prin scăderea colorabilităţii faţă de normal (2). 2. Scăderea valorii globulare sub unitate, semn al unei încărcări deficitare a globulelor roşii cu hemoglobină caracteristic anemiilor hipocrome (19).

Hipocromie (*hipo-* + gr. *chroma* = culoare). Hipocromazie.

Hipocupremie. Scăderea nivelului cuprului sanguin; se constată la nou-născut, în cazuri de nefroză, în degenerescenţa hepatolenticulară (prin lipsa ceruloplasminei) şi uneori în sprue, kwashiorkor, precum şi într-un sindrom descris mai recent la copii, caracterizat prin hipocupremie, hiposideremie şi hipoproteinemie (19).

Hipoderm (*hipo-* + gr. *derma* = piele). Stratul cel mai profund al pielii, constituit din ţesut conjunctiv lax care delimitează loji grăsoase mai mari sau mai mici (12).

Hipodermiază (*hipo-* + gr. *derma* = piele + *-iasis*). Miază cutanată.

Hipodermită (*hipo-* + gr. *derma* = piele + *-ită*). Termen generic creat de Gougerot pentru a denumi infiltratele circumscrise sau difuze localizate în hipoderm, cu sau fără interesarea concomitentă sau succesivă a dermului (dermohipodermită). Iniţial au fost grupate aici entităţi cu evoluţie şi etiologie diferită, ca: eritemele indurate şi nodoase, paniculita nodulară recidivantă febrilă, periflebita şi vascularitele nodulare şi chiar sarcoidele şi periarterita nodoasă. Cercetările moderne, la care Şt. Gh. Nicolau a adus contribuţii importante, rezervă termenul de hipodermită numai pentru un sindrom vascular alergic caracterizat clinic prin nodozităţi difuze, de culoare roşie-violacee, situate pe gambe (hipodermita de gambă) (12).

Hipodonţie (*hipo-* + gr. *odous* = dinte), sin.: *Oligodonţie.* Anomalie dentară de număr (38). **~ adevărată,** lipsa unui număr de dinţi prin agenezie (38). **~ falsă,** dinţi lipsă prin retenţie intraosoasă sau submucoasă (38).

Hipoendemie (*hipo-* + gr. *en* = în + *demos* = popor). Situaţie epidemiologică în care transmiterea agentului patogen este întreţinută de un număr mic de bolnavi sau purtători sănătoşi (8).

Hipoergie (*hipo-* + gr. *ergon* = lucru). Reducerea capacităţii organismului de a reacţiona faţă de diverşi antigeni (4).

Hipoestezie (*hipo-* + gr. *aisthesis* = percepere). Diminuarea intensităţii recepţiei diverselor tipuri de sensibilitate (27).

Hipofaringe (*hipo-* + *pharynx* = faringe). Vezi *Pharynx.*

Hipoferemie, sin.: *Hiposideremie.* Scăderea nivelului fierului seric la 100 ml sînge sub 80 µg la bărbaţi şi sub 60 µg la femei (19).

Hipofibrinogenemie (*hipo-* + *fibrinogen* + gr. *haima* = sînge). Hipinoză.

Hipofiză (gr. *hypo* = sub + *physis* = creştere). *Hypophysis.*

Hipofizectomie (*hipofiză* + gr. *ektome* = excizie). Distrugerea glandei hipofize prin izotopi radioactivi, alcool, extirpare chirurgicală, coagulare (26).

Hipoforie (*hipo-* + gr. *pherein* = a purta, a duce). Tendinţă la deviaţia în jos a axei vizuale a unui ochi (28).

Hipofosfatemie. Scădere anormală a fosforului anorganic în sînge, întîlnită în hiperparatiroidism, rahitism, osteomalacie etc. (24).

Hipofosfaturie. Reducerea eliminării urinare a fosfaţilor, în urma: a) creşterii reabsorbţiei lor tubulare, datorită lipsei de receptivitate la parathormon a sistemului de transport tubular (pseudohipoparatiroidism congenital sau dobîndit) sau datorită hiperactivităţii mecanismului tubular de transport (hipoparatiroidism adevărat, administrare de vitamină D în doze terapeutice); b) reducerii cantităţii de fosfaţi anorganici filtraţi, ca în insuficienţa renală cronică sau în unele hipofosfatemii (prin aport alimentar insuficient, prin deficit de absorbţie intestinală ş.a.) (25).

Hipofrenie (*hipo-* + gr. *phren* = spirit). Scăderea tonusului psihic în general şi a tonusului conştiinţei în special (35).

Hipogalactie (*hipo-* + gr. *gala* = lapte). Scăderea secreţiei glandei mamare (33).

Hipogammaglobulinemie. Scăderea cantităţii de γ-globuline în plasmă. Poate fi congenitală, constituţională sau dobîndită şi se însoţeşte de obicei de scăderea rezistenţei faţă de infecţii (aşa-numitul sindrom de deficienţă de anticorpi sau paralizie imunitară) (19).

Hipogastru (*hipo-* + gr. *gaster* = stomac). Vezi Abdomen.

Hipogenezie (*hipo-* + gr. *genesis* = naştere). Dezvoltare deficitară (2).

Hipogenie (*hipo-* + gr. *genys* = falcă). Lipsă de dezvoltare a mandibulei (38).

Hipogenitalism (*hipo-* + lat. *genitalis* = genital). Dezvoltare incompletă şi funcţie redusă a glandelor sexuale (hipoovarie, eunucoidism) (2).

Hipogeuzie (*hipo-* + gr. *geusis* = gust). Scăderea sensibilităţii gustative (35).

Hipoglicemie (*hipo-* + gr. *glykys* = dulce + *haima* = sînge). Glicopenie.

Hipoglicorahie (*hipo-* + gr. *glykys* = dulce + *rhachis* = coloană vertebrală). Diminuarea cantităţii de glucoză din lichidul cefalorahidian; se întîlneşte în meningitele septice purulente şi în meningita tuberculoasă (27).

Hipoglobulie. Oligocitemie.

Hipogonadism (*hipo-* + gr. *gone* = sămînţă). Deficit secretor al gonadelor (15).

Hipogravurie. Condiţie în care se elimină o urină finală cu greutate specifică subnormală, dar mai mare decît aceea a plasmei dezalbuminate (25).

Hipohedonie (*hipo-* + gr. *hedone* = plăcere). Hiposexualism.

Hipohidroză (*hipo-* + gr. *hidros* = sudoare), sin.: *Oligohidroză.* Diminuare importantă a secreţiei sudorale, întîlnită mai frecvent în diabet, mixedem, caşexii, ihtioză, degenerare senilă a pielii, eritrodermii (12).

Hipokalie. Diminuarea conţinutului celular de potasiu, datorită aportului insuficient, pierderilor (diaree, kaliurie exagerată — în special după diuretice tiazidice, hemoragii) sau transmineralizării alcalotice, ducînd de la tulburări neuromusculare minore pînă la comă (uşor reversibilă). Diagnosticul şi conducerea tratamentului se orientează după variaţiile potasiului celular (K globular şi modificările electrocardiografice ale sindromului Hegglin) şi nu după valorile kaliemiei (10).

Hipokaliemie. Scăderea potasiului plasmatic sub 4,8 mEq/litru (15).

Hipokaliurie. Reducerea eliminării urinare de potasiu; poate fi întîlnită în caz de reducere a aportului alimentar de potasiu (sub 1 g), pierderi de potasiu prin vărsături, diaree sau abuz de laxative, paralizie periodică familială, insuficienţă renală acută în faza oligoanurică, insuficienţă renală cronică avansată, insuficienţă corticosuprarenală, acidoză diabetică netratată, tratamente cu spirolactone (25).

Hipokinezie (*hipo-* + gr. *kinesis* = mişcare). Scăderea capacităţii de mişcare (15). **~ uterină**, stare patologică a uterului în cursul travaliului, caracterizată prin contracţii ale căror ritm, intensitate şi durată sînt mai scăzute decît normal faţă de stadiul travaliului (18).

Hipoleucocitoză (*hipo-* + gr. *leukos* = alb + *kytos* = celulă + *-oză*). Leucopenie.

Hipoluteinism (*hipo-* + lat. *luteus* = galben). Insuficienţă secretorie a corpului galben, manifestată prin hiperfoliculinism relativ şi prin sterilitate (7).

Hipomanie (*hipo-* + gr. *mania* = nebunie). Stare maniacală atenuată (35).

Hipomenoree (Cotte) (*hipo-* + lat. *mensis* = lună + gr. *rhoia* = curgere), sin.: *Opsomenoree.* Flux menstrual în cantitate mică (18).

Hipomicron (*hipo-* + gr. *mikros* = mic). Particulă care poate fi observată la ultramicroscop, dar este invizibilă la microscopul obişnuit (1).

Hipomimie (*hipo-* + gr. *mimia* = imitare). Scăderea mobilităţii şi expresivităţii mimicii (35).

Hipomnezie (*hipo-* + gr. *mnesis* = memorie). Scăderea posibilităţilor de fixare şi reproducere a memoriei (35).

Hiponatremie. Scăderea sodiului din plasma sanguină sub valoarea normală de 142 mEq/litru (15).

Hiponeurotizare. Intervenţie chirurgicală prin care se urmăreşte întreruperea numai a unora dintre fibrele motorii ale unui nerv, în tratamentul unor forme de paralizii spastice (24).

Hiponoia (*hipo-* + gr. *nous* = intelect). Termen utilizat pentru denumirea aşa-zisei „psihoze de neîncredere", caracterizată prin existenţa ideilor de influenţă exterioară cu etiologie psihogenă (35).

Hipoonichie (*hipo-* + gr. *onyx* = unghie). Malformaţie congenitală în care unghiile sînt atrofiate, subţiri, concave, uneori complet înlocuite cu un mic conglomerat cornos (unghii epidermice) (12).

Hipoorhidie (*hipo-* + gr. *orchis* = testicul). Termen pentru insuficienţa globală (exocrină şi endocrină) sau numai pentru insuficienţa endocrină a testiculului (cu repercusiuni asupra sexualizării somatice, asupra dezvoltării instinctului sexual, asupra funcţiilor aparatului genital şi asupra spermatogenezei). Se întîlneşte în eunucoidism, în andropauză etc. (7). ~ **puberală,** Eunucoidism.

Hipoovarie (*hipo-* + lat. *ovum* = ou). Insuficienţă ovariană manifestată prin tulburări de ovulaţie şi, mai ales, printr-o secreţie insuficientă de hormoni ovarieni (estrogeni şi progestativi). Poate fi primitiv ovariană sau secundară insuficienţei hipofizare. În funcţie de momentul instalării şi de gravitate, se poate exprima prin dezvoltarea insuficientă a caracterelor sexuale secundare, prin amenoree sau hipomenoree, prin sterilitate, prin tulburări neurovegetative etc. (7). ~ **puberală,** Eunucoidism feminin.

Hipopalestezie (*hipo-* + gr. *pallein* = a tremura + *aisthesis* = percepere). Reducere a sensibilităţii vibratorii (4).

Hipoparatiroidism. Insuficienţă paratiroidiană, manifestată prin tetanie şi tulburări trofice (la nivelul dinţilor, mucoaselor, cristalinului) (7).

Hipopepsie (*hipo-* + gr. *pepsis* = digestie). Digestie gastrică insuficientă, determinată de micşorarea secreţiei de pepsină (16).

Hipopion (*hipo-* + gr. *pyon* = puroi). Prezenţa de puroi steril sau septic în camera anterioară a ochiului; apare în cursul iridociclitelor toxice prin ulcer cornean supurat sau alte afecţiuni ale irisului; în poziţie verticală coboară în partea declivă a camerei anterioare (28).

Hipopituitarism. Termen generic pentru insuficienţa hipofizară de lob anterior sau de lob posterior (7).

Hipoplazie (*hipo-* + gr. *plassein* = a forma). Dezvoltare incompletă a unui ţesut (1). ~ **pilară intermitentă,** *Monilethrix.*

Hipopnee (*hipo-* + gr. *pnoia* = respiraţie). Scăderea ventilaţiei pulmonare (34).

Hipopneumatoză (*hipo-* + gr. *pneuma* = aer + *-oză*). Colabare incompletă a alveolelor pulmonare cu scăderea volumului teritoriului pulmonar corespunzător, determinată de stenoză bronşică incompletă (34).

Hipoproteinemie (*hipo-* + *proteină* + gr. *haima* = sînge). Scăderea proteinelor totale din sîngele circulant sub valoarea normală de 7—8 g% (15).

Hipoprotrombinemie, sin.: *Protrombinopenie.* Deficit de protrombină în plasmă, constituind o stare fiziologică la naştere. La adult poate fi provocată prin administrare de preparate dicumarolice sau în diferite stări patologice, mai ales în insuficienţa hepatică. Există şi o hipoprotrombinemie congenitală, cauza unui sindrom hemoragic (19).

Hiporeflexie (*hipo-* + lat. *reflexus* = reflex). Scăderea activităţii reflexe (15).

Hiporefracturie. Condiţie în care se elimină o urină finală cu refractivitate subnormală, dar mai mare decît aceea a plasmei dezalbuminate (25).

Hiporexie (*hipo-* + gr. *orexis* = poftă de mîncare). Scăderea poftei de mîncare (35).

Hiposecreţie (*hipo-* + lat. *secretio* = separare, despărţire). Diminuare a unei secreţii (15).

Hiposensibilitate (*hipo-* + lat. *sensibilis* = sensibil). Sensibilitate scăzută (15).

Hiposexualism (*hipo-* + lat. *sexus* = sex), sin.: *Hipohedonie.* Impuls sexual sub limitele normal corespunzătoare vîrstei şi sexului (23).

Hiposideremie. Hipoferemie.

Hiposmie (*hipo-* + gr. *osme* = miros). Scădere a acuităţii olfactive consecutivă unor cauze locale, inflamatorii sau tumorale, unor afecţiuni generale sau nervoase centrale. Se poate însoţi şi de scăderea senzaţiei gustative (30).

Hipospadias (*hipo-* + gr. *spadon* = crăpătură, ruptură). Malformaţie congenitală, caracterizată prin deschiderea uretrei pe partea ventrală a penisului (peretele inferior al uretrei), între baza glandului şi unghiul penoscrotal (2).

Hipostază (*hipo-* + gr. *stasis* = reţinere). Stază sanguină pasivă (23).

Hipostenurie (*hipo-* + gr. *sthenos* = concentraţie + *ouron* = urină). Condiţie în care se elimină o urină finală cu presiune osmotică subnormală, dar mai mare decît aceea a plasmei dezalbuminate (25).

Hiposterurie. Condiţie în care se elimină o urină finală cu un conţinut în substanţe solvite subnormal, dar mai mare decît acela al plasmei (25).

Hiposulfit, sin.: *Tiosulfat.* Sare a acidului tiosulfuric, $H_2S_2O_2$, acid necunoscut în stare liberă (13). ~ **de magneziu,** Tiosulfat de magneziu. ~ **de sodiu,** sin.: *Tiosulfat de sodiu,* $Na_2S_2O_3.5H_2O$, sarea de sodiu a acidului tiosulfuric, utilizată ca diaforetic şi purgativ, ca antiseptic bronhopulmonar în bronşite fetide şi gangrene pulmonare, ca antiseptic intestinal şi ca agent de desensibilizare în urticarie, prurit şi alte reacţii alergice; în uz extern, este întrebuinţat în oftalmologie, ca antiseptic şi antipruriginos (13).

Hiposuprarenalism. Insuficienţă secretorie a suprarenalelor. Mai bine conturate sînt sindroamele de hipoadrenocorticism (7).

Hipotaxie (*hipo-* + gr. *taxis* = ordine). Stadiu al stării de hipnoză, în care subiectul aude cuvintele ce i se adresează, fără însă a putea să reacţioneze la ele (35).

Hipotensiune (*hipo-* + lat. *tensio* = tensiune). Tensiune redusă (10). ~ **arterială**, scăderea presiunii sîngelui în sectorul arterial, datorită hipotoniei vasculare (neurogenă, umorală, toxică), hipovolemiei circulante (hemoragii, deshidratări, arsuri etc.) sau reducerii debitului cardiac (stenoză aortică, bradicardii mari, insuficienţă cardiacă, infarct). Clinic se constată frecvent tendinţa la lipotimii şi ameţeli în poziţie verticală, răceala extremităţilor, fatigabilitate, ptoză viscerală şi constipaţie (10; 32). ~ **arterială controlată**, metodă farmacodinamică, adjuvantă a narcozei, care constă din scăderea temporară a presiunii arteriale şi suprimarea reflexelor vasomotorii compensatorii, prin administrarea unei substanţe ganglioplegice cu acţiune de scurtă durată (de preferinţă trimetafan). În aceste condiţii, bolnavul aşezat în poziţie oblică, cu regiunea de operat în sus prezintă sîngerare minimă în plaga operatorie, deoarece sîngele se acumulează decliv. Hipotensiunea controlată este utilă în intervenţiile de chirurgie plastică, în intervenţiile pe tiroidă, în neurochirurgie (14). ~ **arterială ortostatică**, scăderea tensiunii arteriale cu ocazia trecerii din clino- în ortostatism. În mod fiziologic scăderea nu depăşeşte 10—29 mm Hg. Hipotensiunea arterială patologică este mai mare decît această cifră şi este însoţită de tahicardie şi tendinţă la lipotimii (10). ~ **intracraniană**, scăderea presiunii lichidului cefalorahidian datorită reducerii debitului de secreţie a acestuia pînă la o limită compatibilă cu viaţa şi însoţindu-se uneori de reducerea proporţională a volumului cerebral (26).

Hipotermie (*hipo-* + gr. *therme* = căldură). Scăderea temperaturii organismelor homeoterme sub nivelul fiziologic. La organismul normal, hipotermia apare în caz de expunere excesivă la frig, după epuizarea mecanismelor termoreglatorii, şi are consecinţe grave, chiar mortale. Dacă răcirea se realizează după administrarea de substanţe neuroleptice (clorpromazină) asociate cu alte deprimante centrale, scăderea temperaturii este posibilă fără intervenţia mecanismelor reflexe termoreglatorii. În aceste condiţii, hipotermia pune ţesuturile în condiţii de viaţă latentă. Constituie o metodă adjuvantă a narcozei chirurgicale, mai ales pentru intervenţii pe inimă, care presupun întreruperea temporară a circulaţiei; de asemenea este utilă în tratamentul şocului şi al unor boli medicale supraacute (14).

Hipotestoidism (*hipo-* + lat. *testis* = testicul + gr. *eidos* = formă). Hipogonadism masculin (7).

Hipotimie (*hipo-* + gr. *thymos* = spirit). Scăderea tonusului afectiv, întîlnită în stările depresive (35).

Hipotiroidie (*hipo-* + *tiroidă*), sin.: *Hipotiroidism.* Sindrom datorit insuficienţei de hormoni tiroidieni la nivelul ţesuturilor receptorii şi caracterizat prin simptome şi semne metabolice, trofice, neurovegetative şi psihice. Forma curentă este hipotiroidismul benign. Forma cea mai net conturată este mixedemul. Hipotiroidismul infantil se manifestă şi prin tulburări de creştere şi dezvoltare (infantilism Brissaud) (7).

Hipotiroidism. Hipotiroidie.

Hipotonicitate (*hipo-* + gr. *tonos* = tensiune), sin.: *Hipotonie.* Stare caracterizată prin scăderea presiunii osmotice a lichidelor organismului sau de reducere a tonusului muscular sub valorile normale (15).

Hipotonie (*hipo-* + gr. *tonos* = tensiune). Hipotonicitate. ~ **uterină**, stare patologică a uterului gravid, în cursul travaliului, caracterizată printr-un tonus bazal scăzut faţă de normal (18).

Hipotrepsie (*hipo-* + gr. *threpsis* = nutriţie). Vezi Distrofie.

Hipotricoză (*hipo-* + gr. *trix* = păr + *-oză*), sin.: *Oligotricoză.* Denumire dată mai ales alopeciei congenitale esenţiale, care se asociază cu atrofie cutanată şi conjunctivoelastică (12).

Hipotrofie (*hipo-* + gr. *trophe* = nutriţie). Dezvoltare subnormală a unui ţesut-organ sau a organismului datorită unui metabolism scăzut local sau general de cauză nutriţională, circulatorie sau neurohormonală (2). ~ **osoasă**, scăderea volumului elementelor componente ale osului-organ şi micşorarea în dimensiuni a osului, în comparaţie cu starea lui anterioară (24).

Hipoventilaţie (*hipo-* + lat. *ventilatio* = ventilaţie). Ventilaţie redusă (32). ~ **alveolară**, sindrom funcţional, caracterizat prin stază aeriană alveolară (creşterea volumului rezidual) şi întîlnit în emfizem, astm, cifoscolioză etc.; este cauza insuficienţei respiratorii globale cu hipoxie şi hipercapnie (34). ~ **pulmonară**, sindrom funcţional caracterizat prin scăderea debitului ventilator pulmonar. Hipoventilaţia pulmonară globală este provocată de tulburarea reglării central nervoase a respiraţiei, de obstrucţia căilor respiratorii superioare şi determină insuficienţa respiratorie globală; hipoventilaţia pulmonară parţială, mai frecventă, este întîlnită în diferite tulburări toraco-diafragmatice şi pleuropulmonare şi generează insuficienţă respiratorie parţială (hipoxie fără hipercapnie) (34).

Hipovolemie (*hipo-* + lat. *volumen* = volum). Scăderea volumului total de sînge circulant, întîlnită imediat după hemoragii acute, masive, în şoc, după pierderi masive de lichide : transpiraţii, vărsături, diaree (hemoconcentraţie) (19).

Hipoxantină, sin. : *6-Oxipurină*, *Sarcină*. $C_5H_4ON_4$. Derivat hidroxilat al bazei purinice xantina, metabolit intermediar în degradarea compuşilor nucleotidici. Prin oxidarea sa rezultă acid uric. Se elimină în mod normal prin rinichi, urina din 24 ore a adultului conţinînd între 5,9 şi 13,2 mg hipoxantină (5).

Hipoxemie (*hipo-* + *oxigen* + gr. *haima* = sînge). 1. Scăderea presiunii parţiale şi a saturaţiei în oxigen a sîngelui arterial. Poate fi generată prin : a) oxigenare insuficientă la nivelul plămînului ; b) scăderea capacităţii de fixare a oxigenului în sînge ; c) încetinirea circulaţiei ; d) imposibilitate tisulară de a fixa oxigenul (hipoxemie histotoxică) (34). 2. Oxigenare insuficientă — absolută sau relativă (faţă de necesităţi crescute) — a unui organ (10). ~ **anemică**, formă de hipoxemie datorită unei cantităţi reduse de hemoglobină aptă de a transporta oxigenul. Cauzele pot fi reprezentate de hemoragii, anemii de diverse cauze sau blocări ale hemoglobinei prin intoxicaţii (oxid de carbon, nitriţi, hidrogen arseniat, nitroglicerină etc.). Încărcarea totală cu O_2 este scăzută, în raport cu scăderea hemoglobinei (34). ~ **circulatorie**, hipoxemie care apare ca urmare a tulburării circulaţiei periferice (stază), ceea ce duce la o mare desaturare a sîngelui în oxigen (diferenţa arteriovenoasă este foarte crescută) (34). ~ **hipoxică**, forma cea mai frecventă de hipoxemie, care apare ca urmare a viciilor de încărcare cu oxigen a sîngelui în plămîni (saturaţia HbO_2 scade la 50%). Cauzele sînt : a) scăderea presiunii parţiale a oxigenului în aerul inspirat (vicierea aerului cu gaze inerte, altitudine) ; b) cauze patologice pulmonare, ca pneumonia, astmul, emfizemul, colapsul, edemul pulmonar, obstrucţia căilor respiratorii sau orice altă cauză de hipoventilaţie ; c) comunicare directă între cavităţile drepte şi cele stîngi ale inimii (34). ~ **histotoxică**, hipoxemie care apare ca urmare a blocării sistemelor enzimatice celulare. Hemoglobina este normal încărcată cu oxigen, PaO_2 este normală, însă celula nu poate utiliza oxigenul pe care-l primeşte ; diferenţa arteriovenoasă este foarte scăzută (34).

Hipoxidoză (*hipo-* + *oxigen* + *-oză*). Termen care se referă la tulburările tisulare produse prin lipsa de oxigen (34).

Hipoxie (*hipo-* + *oxigen*). Reducerea nivelului oxigenului sub limitele normale în ţesuturi, medii de cultură sau aer (15). ~ **fetală**, Anoxie fetală. ~ **natală**, Anoxie natală.

Hipoxinlienină. Principiul coronarodilatator secretat de ficat — sub dependenţa splinei — în stările de anoxie (10).

Hipozom (*hipo-* + gr. *soma* = corp). Care prezintă o dezvoltare fizică insuficientă, sub minimul mediei corespunzătoare rasei, vîrstei, sexului, mediului geografic (24).

Hippel-Lindau (Hippel, Eugen, 1867—1939 ; Lindau, Arvid). **Boala ~**, sin. : *Angiofacomatoză*, *Angiomatoză retinocerebeloasă*, boală congenitală, uneori eredofamilială, caracterizată prin asocierea unei angiomatoze retiniene şi cerebeloase (uneori şi medulare), cu formaţiuni chistice sau tumorale viscerale (mai ales renale sau pancreatice) (27).

Hippobosca. Gen de insectă dipteră, din familia *Hippoboscidae*. Specia *Hippobosca ecvina*, care are o culoare galbenă-închisă şi măsoară 7—8 mm, atacă în mod obişnuit cabalinele şi accidental şi omul (31).

Hippocampus (lat. de la gr. *hippokampos* = cal de mare), sin. : *Cornul lui Ammon*. Excrescenţă curbă de substanţă cenuşie, situată în planşeul inferior al ventriculului lateral (1).

Hippus (gr. *hippos* = cal), sin. : *Ataxie pupilară*, *Atetoză pupilară*. Reflex pupilar exagerat („dansul pupilelor''), caracterizat prin treceri alternative bruşte de la mioză la midriază şi invers ; este întîlnit în epilepsie, lues nervos, intoxicaţie cu veronal etc. (35).

Hipsaritmie (gr. *hypsi* = înălţime + *arrhythmos* = neritmic). Varietate de epilepsie infantilă caracterizată prin contracţii musculare bruşte şi frecvente, segmentare sau generalizate, asociate cu descărcări de unde rapide şi ample pe traseul EEG (25).

Hipsicefalie (gr. *hypsi* = înălţime + *kephale* = cap). Acrocefalie.

Hipsocefalie (gr. *hypsos* = înalt + *kephale* = cap) Acrocefalie.

Hipsoterapie (gr. *hypsos* = înalt + *therapeia* = tratament). Folosirea în terapeutică a climatului de altitudine (4).

Hipulină. Estrogen extras din urina de iapă gravidă (7).

Hipuricază. Enzimă de tip amidazic, care catalizează scindarea legăturii amidă (-CO. NH-) a acidului hipuric, produs de conjugarea acidului benzoic cu glicina (5).

Hipurie. Excreţia urinară a acidului hipuric. În mod obişnuit, termenul este folosit pentru cazurile în care se elimină cantităţi crescute de acid hipuric, rezultat din conjugarea benzoatului de sodiu cu glicocolul, la nivelul ficatului. Eliminări scăzute (sub 0,2 g/24 ore) trădează alterări ale parenchimului hepatic. Proba eliminării acidului hipuric după administrare de benzoat de sodiu se foloseşte ca test de explorare a capacităţii antitoxice hepatice. La normali se elimină aproximativ 0,80 g acid hipuric după o oră de la administrarea intravenoasă a 1,77 g benzoat de sodiu (15).

Hirci (pl. lat. *hircus* = păr). Perii conductului auditiv extern sau din regiunea axilară (1).

Hirschfeld, Ludwig Moritz, 1816—1876. **Ganglionul ~,** *Ganglia renalia.*

Hirsch-Jianu. Operaţia ~, procedeu de esofagoplastie în care se foloseşte material din marea curbură gastrică pentru crearea tubului de plastie (11).

Hirschprung, Harald, 1831—1916. **Boala ~,** vezi Megacolon.

Hirst. Reacţia ~, sin.: *Reacţia de hemaglutinare*, metodă de diagnostic folosită curent în virusologie, bazată pe proprietatea unor virusuri (gripal, urlian, vaccinal) de a aglutina hematiile diferitelor specii de animale (22).

Hirsutism (Apert) (lat. *hirsutus* = păros). Dezvoltarea precoce a corpului cu tulburări în sfera sexuală, obezitate şi hipertricoză, datorită unei tumori a corticalei glandelor suprarenale; la femei se observă uneori apariţia caracterelor secundare de tip masculin (creşterea mustăţilor, voce groasă etc.) (2).

Hirtz. Indicele toracic ~, Ampliaţie toracică. **Semnul ~,** ascensiune sistolică a cartilajului cricoid, produsă de anevrismele porţiunii convexe a crosei aortice (10).

Hirudină. Substanţă extrasă din glandele salivare ale lipitorii, avînd proprietăţi anticoagulante (15).

Hirudinea. Clasă de *Annelida.* Viermii au corpul turtit, inelat şi cîte o ventuză la fiecare extremitate a corpului (31).

Hirudinizare. Metodă mai veche de combatere a hipercoagulabilităţii, prin acţiunea unor substanţe secretate de lipitori (19).

Hirudo. Gen de lipitori din clasa *Hirudinea. Specii mai importante*: *H. medicinalis* şi *H. troclina* sînt folosite în medicină pentru extragerea de sînge. Muşcătura lor poate provoca diferite accidente datorite acţiunii hirudinei (puternic anticoagulant), pe care o secretă în timpul sugerii (31).

His, Wilhelm Jnr., 1863—1934. **Fasciculul ~,** *Fasciculus atrioventricularis.*

His, Wilhelm Snr., 1831—1904. **Pliul triunghiular ~,** *Plica triangularis.* **Tuberculul hepatic ~,** *Tuber omentale hepatis.* **Tuberculul pancreatic ~,** *Tuber omentale pancreatis.* **Tuberculul supratragic ~,** *Tuberculum supratragicum.* **Unghiul ~,** reper anatomoradiologic format de marginea internă a fornixului şi de marginea internă a esofagului abdominal; vîrful unghiului marchează cardia (36).

Hiss, Philip Hanson, 1868—1913. **Coloraţia ~,** coloraţie pentru punerea în evidenţă a capsulei la bacterii, utilizînd fucsina sau violetul de genţiană la cald urmată de diferenţierea cu sulfat de cupru sau violetul de genţiană la rece urmată de diferenţierea cu carbonat de potasiu (3). **Mediul ~,** mediu cu ser de bou, utilizat pentru punerea în evidenţă a fermentării glucidelor de către unele bacterii (3).

Histaminază. Vezi Aminooxidaze.

Histamină, sin.: *Imidazolil-4-(β-etil)-amină.* $C_5H_9N_3$. Amină biogenă, rezultată din decarboxilarea histidinei şi avînd în organism acţiuni multiple: vasodilataţie puternică şi hipotensiune; excitarea musculaturii netede; hipersecreţii glandulare; eliberare de adrenalină şi noradrenalină din suprarenală; creşterea permeabilităţii capilare; joacă un rol important în şocul anafilactic (13).

Histaminemie. Prezenţa histaminei în sînge. Fenomenul se întîlneşte mai ales în şocul anafilactic, arsuri şi traumatisme cu distrugeri mari de ţesuturi (15).

Histaminurie. Eliminarea histaminei prin urină; este întîlnită mai frecvent la gravide, sportivi, traumatizaţi etc. (15).

Histerectomie (gr. *hystera* = uter + *ektome* = excizie). Intervenţie chirurgicală care constă din extirparea uterului (18). **~ abdominală,** extirpare a uterului prin laparotomie (18). **~ în bloc** (Porro), extirpare a uterului gravid cu conţinutul său (18). **~ fundică** (Beuttner), extirpare a porţiunii fundice a uterului, cu sau fără păstrarea anexelor, după necesitate (18). **~ interanexială,** procedeu de histerectomie cu conservarea anexelor (18). **~ intracapsulară** (Aldridge), histerectomie totală în care extirparea uterului se execută înăuntrul fasciei pericervicale; este indicată în fibromatoza uterină la femeile cu rupturi perineale, în scopul preîntîmpinării prolapsului vezical (18). **~ subtotală,** extirparea corpului uterin cu conservarea colului şi eventual a anexelor (18). **~ subtotală prin decolare anterioară** (Faure), procedeu operator care constă din secţionarea istmului uterin pe faţa lui anterioară; este indicat în caz de aderenţe anexiale fixate la faţa posterioară a uterului (18). **~ subtotală prin decolare posterioară** (Faure), procedeu operator care constă din secţionarea istmului uterin pe faţa lui posterioară; este indicat în caz de aderenţe anexiale fixate la faţa anterioară a uterului (18). **~ subtotală prin hemisecţie longitudinală** (Faure), procedeu operator care constă din secţionarea longitudinală a uterului în cazurile în care abordarea chirurgicală a anexelor înaintea secţionării uterului este dificilă (18). **~ totală,** extirpare în totalitate a uterului şi anexelor, fără ganglionii limfatici şi ţesutul parauterin (18). **~ totală lărgită,** Operaţia Wertheim, vezi Wertheim. ~ **vaginală**, extirpare a uterului pe cale vaginală (18).

Histerezis (gr. *hysterein* = a întîrzia). Fenomen cu caracter ireversibil prezentat de unele substanţe care, în stările de echilibru termodinamic, au caracteristici dependente nu numai de condiţiile exterioare, ci şi de evoluţiile anterioare ale substanţei. Fenomenul de histerezis se manifestă prin faptul că, atunci cînd parametrii exteriori revin la valorile iniţiale, corpul nu revine în starea lui iniţială, ci într-o stare determinată de întreaga succesiune de stări prin care acesta a trecut în cursul transformării (6).

Histero- (gr. *hystera* = uter, pîntece). Element de compunere care introduce în termeni referirea la uter sau la isterie (32).

Histerocel (*histero-* + gr. *kele* = hernie). Hernie a uterului (18).

Histerocervicotomie (*histero-* + lat. *cervix* = gît + gr. *tome* = tăiere). Intervenţie operatorie constînd din secţionarea colului uterin pe cale vaginală, în sens longitudinal (18).

Histerocistocleizis (*histero-* + gr. *kystis* = vezică + *kleisis* = închidere). Intervenţie chirurgicală practicată în caz de fistulă vezicocervicovaginală, care interesează şi buza anterioară a colului. Constă din suturarea buzei posterioare a colului la marginea anterioară a fistulei, astfel că uterul comunică cu vezica, iar fistula este astupată de buza posterioară a colului uterin. Uterul fiind închis o dată cu fistula, sîngele menstrual trece prin vezică. Operaţia determină sterilitate (18).

Histerocistopexie (*histero-* + gr. *kystis* = vezică + *pexis* = fixare). Intervenţie chirurgicală practicată în caz de prolaps vezicouterin, constînd din fixarea uterului şi a vezicii la peretele abdominal anterior. Operaţia poate fi efectuată pe cale intra- sau extraperitoneală (18).

Histerocleizis (*histero-* + gr. *kleisis* = închidere), sin.: *Histerostomatocleizis*. Intervenţie chirurgicală constînd din suturarea împreună a celor 2 buze ale colului uterin; este practicată în cazuri de fistulă vezicocervicouterină. Uterul fiind astfel închis, sîngele menstrual trece prin vezică; intervenţia determină sterilitate (18).

Histerocolpectomie (*histero-* + gr. *kolpos* = vagin + *ektome* = excizie). Intervenţie operatorie constînd din ablaţia pe cale abdominală sau vaginală a uterului împreună cu o mare porţiune din vagin (18).

Histerofor (*histero-* + gr. *pherein* = a purta, a duce). Pesar cu tijă susţinut de o centură, folosit odinioară pentru reducerea prolapsului total la femeie (18).

Histerografie (*histero-* + gr. *graphein* = a scrie). Metodă radiologică prin care se pune în evidenţă, cu ajutorul unei substanţe de contrast iodate (lipo- sau hidrosolubile), forma, dimensiunile şi poziţia cavităţii uterine (36).

Histeroligamentopexie (*histero-* + lat. *ligamentum* = ligament + gr. *pexis* = fixare). Intervenţie chirurgicală constînd din fixarea uterului la peretele abdominal anterior, prin mai multe fire care trec prin faţa anterioară a peretelui uterin şi prin ligamentele rotunde (18).

Histerom (*histero-* + *-oma*). Fibrom uterin.

Histerometrie (*histero-* + gr. *metron* = măsură) Măsurarea diametrelor uterului prin cateterism uterin (18).

Histerometru. Instrument alcătuit dintr-o tijă metalică gradată în centimetri, butonată la vîrf, cu ajutorul căruia se practică histerometria (18).

Histeropexie (*histero-* + gr. *pexis* = fixare). Procedeu chirurgical de fixare directă a uterului la peretele anterior al abdomenului sau la promontoriu, pentru a-i corecta diferitele modificări de statică, congenitale sau dobîndite (18). ~ **abdominală**, Ventrofixaţie uterină. ~ **corporeală** (Terrier), procedeu operator constînd din fixarea uterului la nivelul peretelui abdominal, prin trecerea a 3 fire neresorbabile prin peretele anterior al corpului uterin şi fixarea lor la peretele abdominal (18). ~ **istmică**, procedeu de histeropexie abdominală caracterizat prin faptul că firele de sutură dintre uter şi peretele abdominal sînt trecute prin istmul uterin (18). ~ **istmocorporeală**, procedeu de histeropexie abdominală caracterizat prin faptul că firele de sutură dintre uter şi peretele abdominal sînt trecute prin istmul şi peretele anterior al corpului uterin (18). ~ **supraaponevrotică** (Gheorghiu N.), procedeu chirurgical prin care corpul uterin este fixat la peretele abdominal, preaponevrotic (18).

Vezi şi: Legueu.

Histerosalpingografie (*histero-* + gr. *salpinx* = trompă + *graphein* = a scrie). Metodă care pune în evidenţă cavitatea uterină şi salpingele prin injectarea directă a unei substanţe de contrast radioopace. Această metodă dă posibilitatea aprecierii modificărilor endometrice şi a modificărilor morfologice şi de permeabilitate a salpingelor (36).

Histeroscopie (*histero-* + gr. *skopein* = a scrie). Metodă de explorare vizuală a cavităţii uterine cu ajutorul histeroscopului introdus în col pe cale vaginală (puţin uzitată în practică) (18).

Histerostomatocleizis (*histero-* + gr. *stoma* = gură, deschidere + *kleisis* = închidere). Histerocleizis.

Histerostomatotom. Bisturiu special, cu coadă lungă şi lamă îngustă, folosit în operaţiile plastice pe colul uterin (18).

Histerostomatotomie (*histero-* + gr. *stoma* = gură, deschidere + *tome* = tăiere). Operaţie plastică pe colul uterin, efectuată pentru lărgirea orificiului său extern, care astfel este menţinut deschis. Era practicată odinioară destul de des, în cazurile de sterilitate prin stenozarea colului uterin (18).

Histerotomie (*histero-* + gr. *tome* = tăiere). Secţionare a peretelui uterin pentru pătrunderea în cavitatea uterină. Se poate practica pe cale abdominală sau vaginală (18).

Histerotraumatism (Charcot) (*histero-* + gr. *trauma* = rană). Contractură reziduală posttraumatică.

Histidază. Enzimă hepatică ce catalizează procesul de dezaminare a histidinei, prima treaptă a catabolismului acestui aminoacid. Sub acţiunea histidazei rezultă amoniac şi acid urocanic, care la cîine se elimină prin rinichi, iar la om este desfăcut în acid formic şi acid glutamic (5).

Histidină, sin.: *β-Imidazolil-α-alanină.* $C_6H_9O_2N_3$. Aminoacid cu heterociclu imidazolic; este sintetizat în organism pornind de la derivatul imidazolic al glicerofosfatului. Histidina deţine rolul de precursor în sinteza nucleelor purinice. Este eliminată în mod normal prin rinichi, urina din 24 ore conţinînd între 113 şi 320 mg histidină; în sarcină, eliminarea urinară este crescută (5).

Histidinurie. Excreţia unor cantităţi mari de histidină în urină (15). ~ **ereditară,** afecţiune metabolică ereditară, caracterizată prin întîrziere mintală; este datorită probabil unei tulburări înnăscute a metabolismului, constînd dintr-o deficienţă, determinată genetic, a histidazei, cu incapacitate de a converti histidina în acid urocanic şi cu hiperhistidinemie şi hiperhistidinurie consecutive (25). ~ **de sarcină,** eliminare urinară crescută de histidină, care apare după a 5-a săptămînă de sarcină, creşte progresiv pînă în luna a V-a şi se menţine crescută pînă după naştere, cînd dispare; se datoreşte, probabil, convertirii insuficiente a histidinei în histamină şi, posibil, unui deficit de reabsorbţie tubulară a aminoacidului (25).

Histio-. Vezi *Histo-.*

Histioblast (*histio-* + gr. *blastos* = germen). Denumire dată unei celule reticulohistiocitare foarte tinere (19).

Histiocit (*histio-* + gr. *kytos* = celulă). Macrofag al ţesutului conjunctiv; împreună cu alte celule ia naştere din sistemul reticulohistiocitar, fixînd electiv coloranţi ca tripan albastru sau litium carmin (1).

Histiocitom (*histio-* + gr. *kytos* = celulă + *-oma*), sin.: *Pseudomelanom.* Mică tumoretă benignă asemănătoare din punct de vedere clinic şi evolutiv cu fibromul, compusă din histiocite şi ţesut colagen necondensat, gălbui, cu tendinţă bazofilă. Uneori este bogat vascularizat, alteori este infiltrat cu lipoizi, realizînd tipul de histiocitoxantom (12).

Histiocitosarcom (*histio-* + gr. *kytos* = celulă + *sarx* = carne + *-oma*). Tumoare malignă constituită din celule histiocitare, prezentînd atipii şi vase de neoformaţie fără pereţi proprii (lacune sanguine) (2).

Histiocitoză (*histio-* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*). Reticuloză cutanată. ~ **lipoidică,** Boala Niemann-Pick, vezi Niemann-Pick.

Histioretosarcom (Crăciun). Sarcom globocelular cu celule mari; nucleul acestor celule corespunde nucleului histiocitar (2).

Histo-, histio- (gr. *histos* = ţesut). Element de compunere care introduce în termenii compuşi referirea la ţesuturi (32).

Histoautoradiografie, sin.: *Autohistoradiografie, Historadiografie, Radiohistografie.* Metodă pentru studiul distribuţiei topografice a unui radioizotop sau substanţă marcată la nivelul celulei; lama histologică preparată dintr-un ţesut provenit de la un animal tratat în prealabil cu o substanţă radioactivă se acoperă cu o emulsie fotografică specială. După expunere, lama se developează şi examenul microscopic permite a pune în evidenţă distribuţia izotopului (6).

Histochimie. Disciplină de graniţă, care foloseşte atît tehnici histologice, cît şi biochimice pentru a studia forma şi conţinutul chimic intra- şi extracelular al ţesuturilor (5).

Histogeneză (*histo-* + gr. *genesis* = naştere). Diferenţierea celulelor şi produselor celulare de la apariţia lor timpurie la realizarea ţesutului matur (1).

Histogramă (*histo-* + gr. *gramma* = notare). Diagramă areală în coloane pentru reprezentarea grafică a seriilor de repartiţie. Baza coloanelor este aşezată pe intervalele scării de repartiţie, înălţimea lor fiind măsurată pe scara frecvenţelor (verticală). Histograma este reprezentarea grafică a structurii unei colectivităţi (7).

Histoid (*histo-* + gr. *eidos* = formă). Asemănător unui ţesut (1).

Histoliză (*histo-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie). Topirea unui ţesut ca urmare a diferite procese fizico-chimice sau biologice (2).

Histologie (*histo-* + gr. *logos* = ştiinţă), sin.: *Anatomie microscopică.* Ramură a biologiei care se ocupă cu structura microscopică a ţesuturilor (1).

Histometaplastie (*histo-* + gr. *meta* = lîngă + *plassein* = a forma). Transformarea unui tip de ţesut în alt tip (1).

Histone. Grup de proteine puternic bazice, solubile în apă, dar insolubile sau precipitate de hidroxidul de amoniu şi coagulate de căldură; se găsesc în substanţa cromozomială, alături de acizii nucleici (1).

Histonomie (*histo-* + gr. *nomos* = lege). Studiul legilor de dezvoltare şi de organizare a ţesuturilor organice (1).

Histopatologie (*histo-* + gr. *pathos* = boală + *logos* = ştiinţă). Studiul schimbărilor microscopice survenite în ţesuturile bolnave (1).

Histoplasma (*histo-* + gr. *plasma* = formaţie), sin. *Posadasia.* Gen de ciuperci imperfecte din clasa Adelomicetelor, caracterizate prin elemente rotunjite, înconjurate de o capsulă groasă şi care reprezintă agentul patogen al histoplasmozei. *Specii patogene*: *H. capsulatum*, *H. farcinimosum* (sin.: *Parendomyces farcinomatosus*), mai frecventă la cabaline (12).

Histoplasmină. Alergen obţinut din culturi de *Histoplasma capsulatum*, utilizat pentru depistarea stării de hipersensibilitate care însoţeşte infecţia respectivă la om şi animale (3).

Histoplasmoză, sin.: *Boala Darling.* Boală infecţioasă cu prognostic întunecat, produsă de ciuperca *Histoplasma capsulatum*, care se localizează şi se dezvoltă în celulele sistemului reticulohistiocitar. Clinic, se manifestă sub forme de îmbolnăviri variate ca intensitate, durată şi aspect: boală generală de tip septic, cu febră neregulată, hepatosplenomegalie şi anemie; formă cu predominanţa hiperplaziei ţesutului limfoid; formă pulmonară; formă cu leziuni ulcerative situate pe tegumente şi mucoase (8). **~ pulmonară,** localizarea pleuropulmonară a histoplasmozei (*Histoplasma capsulatum*) care evoluează sub aspect pneumonic, granulic, cavitar, pleural, însoţind o stare septică, cu afectarea întregului sistem reticulohistiocitar, a pielii şi a mucoaselor; diagnosticul este confirmat prin intradermoreacţia la histoplasmină, reacţia de fixare a complementului (Wegman) şi decelarea miceliului în spută (34).

Historadiografie. Histoautoradiografie.

Historiogramă (gr. *historia* = istorie + *gramma* = notare), sin.: *Cronogramă.* Grafic statistic care exprimă evoluţia în timp a unui fenomen. Pe axa ordonatelor se construieşte scara valorilor seriei dinamice, iar pe axa absciselor se înscrie timpul (7).

Histospectroscopie. Aprecierea cantitativă a elementelor histologice foarte mici cu ajutorul spectroscopului. Se poate efectua şi cu microscopul de cuarţ, măsurîndu-se spectrul de absorbţie a razelor ultraviolete sau cu ajutorul radiaţiilor Röntgen (1).

Histoterapie (*histo-* + gr. *therapeia* = tratament). Metoda Filatov. Vezi Filatov.

Histotoxic (*histo-* + gr. *toxikon* = otravă). Care inactivează enzimele respiratorii tisulare (15).

Histotrof (*histo* + gr. *trophe* = nutriţie). 1. În placentaţia deciduată, substanţele nutritive temporare înlocuite de alte surse decît circulaţia sanguină, cum este secreţia glandulară, sîngele extravazat (sin.: *Embriotrof*). 2. În placentaţia adeciduată, secreţia uterină şi transsudatele corionului care furnizează materialele nutritive folosite în gestaţie (sin.: *Lapte uterin*) (1).

Histotropism (*histo-* + gr. *tropos* = întoarcere). Ceea ce are afinitate pentru celule şi ţesuturi. În parazitologie, afinitatea unor specii de paraziţi pentru ţesuturile vii. Au un histotropism indiferent acei paraziţi care se pot fixa în ţesuturile a diferite gazde şi un histotropism specific acei paraziţi care preferă unele ţesuturi din anumite gazde (31).

Hitzig, Eduard, 1838–1907. **Centura ~,** bandă de analgezie toracică apărînd în tabes şi interesînd teritoriul T_6-T_3 (27).

Hîrciog. *Cricetus cricetus.*

Hlebnikov. Indicele ~, indice de impurificare a solului format din raportul: $\frac{\text{azot organic teluric}}{\text{azot organic total}}$. Cum azotul organic teluric reprezintă azotul ajuns sub forma compuşilor organici proprii solului, acest raport ne informează asupra gradului de mineralizare în care au ajuns produşii organici de impurificare pătrunşi în sol. După Hlebnikov, valorile obţinute se interpretează astfel: peste 0,98 = sol practic neimpurificat; între 0,98 şi 0,85 = sol slab impurificat; între 0,85–0,70 = sol impurificat; sub 0,70 = sol intens impurificat (20).

Ho. Simbolul holmiului (5).

Hocke. Operaţia ~, artrodeză mediotarsiană cu rezecţia capului astragalian şi a scafoidului parţial, în piciorul scobit paralitic (24).

Hodgkin, Thomas, 1798–1866. **Boala ~,** Boala Hodgkin-Paltauf-Sternberg, vezi Hodgkin-Paltauf-Sternberg.

Hodgkin-Paltauf-Sternberg (Hodgkin, Thomas, 1798–1866; Paltauf, Arnold, 1860–1893; Sternberg, Karl, 1872–1935). **Boala ~,** sin.: *Boala Hodgkin*, *Granulomatoza malignă*, *Limfogranulomatoza malignă*, *Limfomatoza granulomatoasă*, reticulopatie cu aspect citohistologic inflamator, dar cu evoluţie clinică de tumoare malignă, avînd ca element caracteristic celula Sternberg-Reed, celulă reticulară gigantă, cu caractere nete de malignitate; clinic se manifestă prin adenopatii maxime şi infiltraţii difuze cu caracter ulcerativ ale pielii (19).

Hodgson, Joseph, 1788–1869. **Boala ~** vezi Insuficienţa aortică.

Hofbauer, Isfred Isidore. **Celulele** ~, celule mari, uneori binucleate în ţesutul conjunctiv al vilozităţilor corionice (1).

Hoff. Osteotomia ~, osteotomia tuberozităţii postero-inferioare a calcaneului (în piciorul talus), ascensionarea şi fixarea ei mai sus (24).

Hoffa, Albert, 1859—1907. **Boala** ~, sin.: *Lipom al sinovialei genunchiului, Lipomatoza dureroasă pararotuliană,* inflamaţie cu caracter cronic a ţesutului adipos subsinovial din articulaţia genunchiului, caracterizată prin hiperplazia şi scleroza acestui ţesut (4). **Fenomenul paradoxal** ~, în scoliozele congenitale, rotaţia corpilor vertebrali se face invers decît în scoliozele esenţiale (24). **Operaţia** ~. 1. Osteotomia colului femural pentru corectarea coxei vara esenţiale (24). 2. În paralizia muşchiului deltoid, transplantarea porţiunii anterioare şi mijlocii a muşchiului trapez descendent dezinserate de pe acromion, rezecţia acromionului şi suturarea trapezului la deltoidul avivat (24).

Hoffa-Alsberg. Unghiul ~, sin.: *Unghiul de direcţie al femurului,* unghiul format de axa diafizei femurale, prelungită în sus cu o linie care trece prin locul de unire a cartilajului capului femural cu colul. Măsoară în medie 40° (24).

Hoffmann, Erich. **Boala** ~, *Folliculitis et perifolliculitis capitis abscedens et suffodiens.*

Hoffmann, Johann, 1857—1919. **Semnul** ~. 1. Reflex patologic la mînă, apărînd în leziunile căii motorii piramidale: ciupirea falangei distale a degetului mediu determină flexiunea celorlalte degete (27). 2. Apariţia unei senzaţii dureroase, prin iritarea mecanică a trigemenului în hipoparatiroidism (7).

Hoffmann-Habermann (Hoffmann, Erich; Habermann, Rudolf). **Boala** ~, sin.: *Melanodermita toxică lichenoidă şi buloasă,* pigmentaţie a tegumentelor descoperite la lucrătorii din industrie care vin în contact cu uleiuri arse, funingine. În raport cu intensitatea noxei, prezintă aspecte lichenoide şi buloase. Unii autori o înglobează în melanoza Riehl (12).

Hofmann, Wellenhof Georg. **Bacilul** ~, *Corynebacterium pseudodiphtericum.*

Hofmeister, Franz von, 1867—1926. **Semnul** ~, în *coxa vara* a adolescenţilor, la bolnavul aşezat în genunchi, gamba încrucişează coapsa opusă (24).

Hofmeister-Ochsner (Hofmeister, Franz von, 1867—1926; Ochsner, Albert John, 1858—1925). **Operaţia** ~, intervenţie chirurgicală pentru cura toracelui în pîlnie constînd din răsturnarea plastronului sternocondral (24).

Hogden. Atela ~, atelă din bare de oţel pentru imobilizarea fracturilor femurului sub treimea superioară, cu genunchiul în uşoară flexiune (24).

Hohenegg. Semnul ~, semn în stenozele multiple ale colonului, constînd din apariţia unor colici cu sediu etajat (11).

Hohmann, George. **Aparatul** ~, aparat ortopedic pentru abducţia şi rotaţia internă a membrelor inferioare în tratamentul luxaţiei congenitale a şoldului (24). **Grefă osoasă autoplastică** ~, cura pseudoartrozei cu grefă osteoperiostică, aşezată răsturnat la 180°, astfel încît să-şi păstreze prin periost legăturile vasculare (24). **Operaţia** ~. 1. Secţiunea aripioarelor rotuliene în redorile de genunchi (24). 2. Rezecţie artroplastică a cotului în care se interpune, între extremităţile rezecate, un lambou pediculat din triceps (24). 3. Osteotomie trapeziformă a primului metatarsian cu sutură transversală a capsulei şi tenopexia adductorului, în cura pentru *hallux valgus* (24).

Hoieruism, sin.: *Mixoscopie, Scoptofilie.* Perversiune sexuală constînd din plăcerea de contemplare a actului sexual (23).

Holartrită (gr. *holos* = tot + *arthron* = articulaţie + *-ită*). Hamartrită.

Holeră (lat. *cholera*). Boală infecţioasă acută produsă de vibrionul holeric, endemoepidemică în ţările din sudul Asiei. Se caracterizează clinic prin incubaţie scurtă, diaree profuză, emisiuni frecvente de scaune riziforme neînsoţite de tenesme, vărsături, sindrom de deshidratare masivă, crampe musculare atroce, hemoconcentraţie, insuficienţă circulatorie periferică, apatie, prostraţie, anurie, dispnee, azotemie. Evoluţie clinică în 3 stadii: de evacuare, de colaps, de reacţie (acesta din urmă dacă simptomele se atenuează şi începe evoluţia spre vindecare) (8). ~ **algidă,** formă clinică de holeră în care pe primul plan este insuficienţa circulatorie periferică. Se caracterizează prin prăbuşirea rapidă a tensiunii arteriale, extremităţi reci, puls imperceptibil şi evoluţie cel mai adesea către comă şi moarte (8). ~ **asfixică,** formă clinică a holerei, caracterizată prin insuficienţă circulatorie periferică marcată, fapt care imprimă pielii bolnavului o coloraţie cianotică (8). ~ **asiatică,** denumire pentru holeră, utilizată în trecut pentru a sublinia teritoriul cu cea mai mare morbiditate, precum şi pentru a o diferenţia de *cholera nostras* şi *cholera infantum* (8). ~ **bilioasă,** formă de holeră care prezintă concomitent subicter, tulburări biliare, vărsături bilioase (8). ~ **europeană,** denumire folosită pentru epidemiile de holeră care au cuprins continentul european în a II-a şi a V-a pandemie de holeră din 1826 şi, respectiv, din 1879; a VI-a pandemie a ajuns în 1913 în ţările balcanice pînă la malurile Dunării, dînd naştere unei epidemii în armatele angrenate în război.

La combaterea acestei epidemii au contribuit savanţii români Cantacuzino, Ciucă, Bălteanu şi alţii; epidemia a fost rapid stinsă prin aplicarea pe scară largă a vaccinului antiholeric, iar modul de organizare a luptei antiepidemice a constituit un exemplu, rămînînd în literatura de specialitate sub denumirea de „experienţa românească" (8). ~ **fulminantă**, sin.: *Holera siderans*, formă excesiv de gravă a holerei, mortală în cîteva ore; moartea survine uneori înaintea primelor emisii de scaun (8). ~ **herniară**, ansamblu de simptome intestinale grave, în special diaree şi vărsături incoercibile, care însoţesc unele forme supraacute ale strangulării herniare (11). ~ **siderans**, Holeră fulminantă. ~ **spasmodică**, formă clinică de holeră în care crampele musculare sînt deosebit de intense (8).

Holevici. Operaţia ~, transplantarea flexorului lung al halucelui, flexorului comun al degetelor şi gambierului posterior în paralizia de sciatic popliteu extern (24).

Holm-Steinthal. Fractura ~, decalotare cartilaginoasă cu puţin ţesut spongios a condilului articular humeral (24).

Holman. Calea ~, cale de acces pentru abordarea pericardului prin secţionarea verticală a sternului (11).

Holmes, Timothy, 1825–1907. **Operaţia** ~, metodă de extirpare a calcaneului printr-o incizie externă pe marginea superioară a osului pînă la articulaţia calcaneocuboidiană şi o alta prin plantă, cu dedublarea tendoanelor peroniere (24).

Holmes-Stewart (Holmes, Gordon Morgan; Stewart, James Purves, 1869–1949). **Proba** ~, probă de evidenţiere a hipotoniei în cazul leziunilor cerebeloase. Se cere bolnavului să flecteze antebraţul pe braţ, iar examinatorul opune rezistenţă acestei mişcări. La suprimarea bruscă a acestei rezistenţe, în cazul existenţei unei leziuni cerebeloase, bolnavul nu poate opri prompt mişcarea de flexiune şi loveşte umărul cu mîna. În situaţii normale, excursia antebraţului este oprită de intervenţia promptă a muşchilor extensori (27).

Holmgren, Alarik Frithiof, 1831–1897. **Lînurile** ~, colecţie de jurubiţe de lînă colorată servind pentru explorarea simţului culorilor, prin compararea şi asortarea lor (28). **Testul** ~, test pentru depistarea discromaziilor, folosind jurubiţe de lînă variat colorate (28).

Holmiu. Simbol Ho. Vezi Lantanide.

Holo- (gr. *holos* = întreg). Element de compunere care introduce în termeni sensul de întreg, totalitate (32).

Holoacardius (*holo-* + *a-* + lat. *cardius*, de la gr. *kardia* = inimă). Monstru caracterizat prin lipsa totală a inimii (circulaţia intrauterină este menţinută datorită conexiunii dintre reţeaua vasculară proprie şi vasele ombilicale) (2). ~ **acephalus**, monstru caracterizat prin absenţa inimii şi a extremităţii cefalice (2).

Holoacranie (*holo-* + *a-* + gr. *kranion* = craniu). Anomalie constînd din absenţa completă a bolţii craniene, cu anencefalie parţială sau totală (1).

Holoblastic (*holo-* + gr. *blastos* = germen). Ou care se divide complet în celule în timpul clivajului (1).

Holocefalic (*holo-* + gr. *kephale* = cap). Monstru deficient în unele părţi, dar avînd capul complet dezvoltat (1).

Holocrine (*holo-* + gr. *krinein* = a secreta). Vezi Glande holocrine.

Holodiastolic (*holo-* + gr. *diastole* = dilatare). Denumire dată fenomenelor stetacustice cardiace care ocupă întreaga diastolă (15).

Holoenzimă (von Euler). Enzimă luată în totalitatea ei şi considerată ca suma unei apoenzime (partea proteică, coloidală) cu o coenzimă (gruparea prostetică) (5).

Hologastroschizis (*holo-* + gr. *gaster* = stomac + *schisis* = diviziune). Fisură întinsă pe toată lungimea abdomenului (1).

Holomieloschizis (*holo-* + gr. *myelos* = măduvă + *schisis* = diviziune). Lipsa închiderii tubului neural primitiv interesînd toată lungimea măduvei spinării (26).

Holoproteide. Proteine care prin hidroliză liberează numai aminoacizi şi nici o altă substanţă neproteică (5).

Holorahischizis (*holo-* + *rahis* + gr. *schisis* = diviziune). Absenţa completă a închiderii tubului neural primitiv şi canalului rahidian pe toată lungimea rahisului (26).

Holotonie (*holo-* + gr. *tonos* = tensiune). Spasm interesînd întreg sistemul muscular (2).

Holotrih (*holo-* + gr. *trix* = păr). Caracterizat prin prezenţa de cili de aceeaşi mărime şi dispuşi uniform (31).

Holozaharid. Polimer glucidic care prin hidroliză liberează numai zaharuri (5).

Holozidaze. Enzime care catalizează procesul de hidroliză a holozidelor (5).

Holozide. Glucide constituite exclusiv din oze (de ex. maltoza, zaharoza, glicogenul, amidonul) (5).

Holzknecht, Guido, 1872–1931. **Cromoradiometrul** ~, cromoradiometru sub forma unei capsule, ale cărei variaţii de culoare sînt interpretate cu ajutorul unei scări colorimetrice (36). **Fenomenul** ~, balans respirator al mediastinului care este atras de partea bolnavă în timpul inspiraţiei şi deplasat spre partea sănătoasă în timpul expiraţiei; se observă la examenul radiologic în obstrucţia bronşică sau pneumotorax (34). **Lingura** ~, sin.: *Disjunctor manual*, piesă de lemn cu indicator circular de plumb, folosită pentru compresarea abdomenului în timpul examenului radioscopic (36). **Spaţiul ~**, spaţiul care pe imaginea radiologică se găseşte între inimă şi vasele mari, pe de o parte, şi coloana vertebrală de altă parte (36).

Holzknecht. Legea lui ~, orice ligament sănătos asupra căruia se exercită o tracţiune anormală sau orice ligament inflamat, asupra căruia se face o tracţiune normală repetată, tinde să se osifice (24).

Homalocoryphus (gr. *homalos* = turtit + *koryphe* = circumferinţa capului). Subiect a cărui cutie craniană are un unghi parietal de 132—141°, indicînd un grad moderat de convexitate a osului parietal în plan sagital (1).

Homalometopus (gr. *homalos* = turtit + *metopon* = frunte). Subiect a cărui cutie craniană are unghiul frontal între 130,5 şi 141° (1).

Homaloopisthocranius (gr. *homalos* = turtit + *opisthe* = îndărăt + *kranion* = craniu). Cutie craniană în care unghiul format de liniile care unesc protuberanţa occipitală externă şi punctul occipital cu punctul cel mai înalt al cutiei craniene este de 140—154° (1).

Homaluranus (gr. *homalos*=turtit + *ouranos* = palat). Subiect a cărui cutie craniană are un unghi al arcului palatin de 147,5—164°, adică un arc al palatului moderat boltit în plan sagital (1).

Homans, Johns. **Semnul ~**, flexiunea dorsală forţată a piciorului devine limitată şi dureroasă în cazul tromboflebitelor venelor musculare sau profunde ale gambei (10).

Homatropină. Substituent sintetic de atropină, midriatic şi cicloplegie de scurtă durată, folosit în soluţie 1% la instilaţii pentru paralizia acomodaţiei şi dilatarea pupilei în scop diagnostic (28).

Home, Everard, 1756—1832. **Glandele ~**, sin. : *Glandele subtrigonale*, grup de glande prostatice accesorii, mici, situate dedesubtul mucoasei trigonului (1).

Homeo- (gr. *homoios* = egal, asemănător). Element de compunere care introduce în termeni sensul de egalitate, asemănare sau de stare constantă (32).

Homeocrom (*homeo-* + gr. *chroma* = culoare). Homocrom.

Homeomerie (*homeo-* + gr. *meros* = parte). Proces de cristalizare în comun (sincristalizare) a unor macromolecule organice, care au compoziţie chimică foarte puţin diferită între ele (5).

Homeopatie (*homeo-* + gr. *pathos* = boală), sin. : *Hahnemanism*. Doctrină terapeutică inaugurată de Hahnemann la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi bazată pe principiul *similia similibus curantur* : un sindrom se tratează cu remedii care produc, la omul sănătos, simptome asemănătoare. Aceste remedii se dau în diluţii foarte mari (7).

Homeoplastie (*homeo-* + gr. *plassein* = a forma). Homoplastie.

Homeoplazie (*homeo-* + gr. *plassein* = a forma). Dezvoltarea unui ţesut asemănător ţesutului normal, în ceea ce priveşte formele şi proprietăţile sale (1).

Homeostat (*homeo-* + gr. *statikos* = care opreşte). Sistem cibernetic cu autoorganizare pe principiul căutării statistice (probabilistice) a regimului de funcţionare stabilă, în cazul abaterilor perturbaţiilor (7).

Homeostazie (*homeo-* + gr. *stasis* = reţinere). Menţinerea la valoarea normală a diferitelor constante fiziologice ale mediului intern (34).

Homeoterme (*homeo-* + gr. *thermos* = cald). 1. Ape minerale termale care izvorăsc la o temperatură apropiată de cea a organismului (sin. : *Izoterme*) (4). 2. Animale cu temperatură constantă care nu este în dependenţă de cea a mediului extern. Animale cu sînge cald (4).

Homilofobie. Fobia de a comunica cu oamenii (35).

Homilopatie. Termen generic care cuprinde, în clasificaţia lui Kraepelin, sindroamele de delir indus şi delirul de urmărire al hipoacuzicilor şi surzilor (35).

Homme rouge (fr.) (Hallopeau). Termen care simbolizează aspectul eritrodermic al tegumentelor unor bolnavi de micozis fungoid în faza premergătoare apariţiei leziunilor tumorale (12).

Homo- (gr. *homos* = acelaşi). Prefix care introduce în termenii compuşi semnificaţia de asemănare (32).

Homocisteină. Aminoacid, omolog superior al cisteinei, metabolit intermediar în sinteza metioninei (5).

Homocrom (*homo-* + gr. *chroma* = culoare), sin. : *Homeocrom, Tropocrom*. Termen care defineşte proprietatea a 2 tipuri de celule seroase ale glandelor salivare de a lua aceeaşi culoare ca şi colorantul (de ex. coloraţia cu mucină, după fixare în formalinbicromat) (1).

Homofonie (*homo-* + gr. *phone* = voce). Halucinaţii multiple în care una dintre voci ocupă o poziţie dominantă faţă de celelalte (35).

Homogenat. Ţesut fărîmiţat pînă la dezintegrarea structurii celulare (15).

Homogentizurie. Alcaptonurie.

Homogrefă (*homo-* + fr. *greffe* = grefă). Grefă omogenă. **~ cutanată**, sin. : *Homovivotransplant*, grefă cutanată homoplastică (de la un individ de aceeaşi specie) (24). **~ osoasă**, Grefă osoasă homoplastică.

Homonecrotransplant (Iacobovici). Homogrefă cutanată conservată, care se folosește sub forma de grefe despicate în lambouri (24).

Homoplastie (*homo-* + gr. *plassein* = a forma), sin. : *Homeoplastie*. Transplantare de grefă de la un individ de aceeași specie. Presupune un mecanism de diviziune celulară, în care celulele care iau naștere sînt identice cu celula-mamă, spre deosebire de heteroplastie, unde celulele-fiice dobîndesc caractere diferite (19).

Homorotlerină. Vezi Kamala.

Homoscedasticitate. Însușirea a două celule sau a două colectivități statistice de a avea dispersii egale. Absența acestei însușiri se numește heteroscedasticitate (și se poate corecta prin schimbarea scării de măsură) (37).

Homoserină. Hidroxiaminoacid, metabolit intermediar în transformarea acidului aspartic în treonină (5).

Homosexual (*homo-* + lat. *sexus* = sex), sin. : *Invertit*. Persoană care în comportarea sexuală prezintă atracție pentru același sex (15).

Homosexualitate (*homo-* + lat. *sexualis* = sexual), sin. : *Amor socratic, Inversiune sexuală*. Inversiune a instinctului sexual, act sexual între 2 indivizi de același sex (23). ~ **acută pasivă**, formă de homosexualitate la care, de obicei, la examenul medico-legal se găsesc eroziuni anale, echimoze ; se pot pune în evidență spermatozoizi în rect (23). ~ **cronică**, formă de homosexualitate care poate duce la o relaxare a sfincterelor, incontinență de fecale, formă de pîlnie a orificiului anal (23).

Homosulfanilamidă. Mafenid.

Homotip (*homo-* + gr. *typos* = tip). Parte care corespunde alteia similară, aflată pe cealaltă jumătate a corpului (1).

Homotransplant (*homo-* + *transplant*). Fragment de țesut recoltat în vederea transplantării de la un individ străin, dar de aceeași specie (11). ~ **osos**, Grefon osos homoplastic.

Homovivotransplant (*homo-* + lat. *vivus* = viu + *transplant*). Homogrefă cutanată.

Homunculus (dim. lat. *homo* = om). 1. Om mic, cu părțile corpului proporționate normal (pitic) (1). 2. Fetus uman (1).

Hondré. Controlul fiziologic ~, criteriu mixt de evaluare a capacității fizice a sportivilor, dedus din date morfologice, fiziologice și fizice (apreciate într-o serie de probe sportive) (24).

Hooke, Robert, 1635—1703. **Legea lui** ~, relație de proporționalitate între forța de deformare (F) a unui material elastic pe unitatea de secțiune transversală (S) și raportul dintre „elongație" (diferența dintre lungimea în efort l și cea în repaus l_0) și lungimea în repaus :

$$\frac{F}{S} = Y \frac{l - l_0}{l_0},$$

Y fiind modul de elasticitate Young. Această lege, aplicabilă între anumite limite și vaselor sanguine mari, explică relația proporțională care există între presiunea pulsului și debitul aortic, de la 40 pînă la 100 mmHg presiune diastolică (10).

Hoorweg. Legea lui ~, în producerea excitației, variația intensității excitației nu este factorul determinant, ci și durata de trecere a curentului joacă un rol important. Această lege infirmă complet partea a doua al legii lui Du Bois-Reymond, după care descărcarea ar fi cu atît mai excitantă, cu cît se produce mai rapid. Curenții utilizați de Hoorweg sînt prea complecși pentru a fi permis a preciza efectul factorului timp în excitație (6).

Hopcalită. Amestec de oxizi metalici (Cu, Co, Ag) cu bioxid de mangan, care oxidează catalitic oxidul de carbon. Este utilizat în filtrele măștilor de protecție împotriva acestui gaz toxic (9).

Hoppe-Seyler. Testul ~, test de punere în evidență a oxidului de carbon din sînge. Tratarea sîngelui cu două volume de hidroxid de sodiu (N 1,3) dă naștere unei mase brune în lipsa oxidului de carbon și roșu-aprins în prezența acestuia (15).

Hordeiforme. Vezi Grăunțe hordeiforme.

Hordeolum (dim. lat. *hordeum* = orz). Inflamația unei glande palpebrale (28). ~ **extern**, inflamație supurativă a glandei Zeiss, la marginea ciliară a pleoapei (28). ~ **intern**, inflamație supurativă a unei glande meibomiene din profunzimea cartilajului tarsal al pleoapelor (28).

Horico. Discuri metalice abrazive, subțiri, de diferite diametre și forme : plane, concave, convexe. Pot fi abrazive pe una sau pe ambele fețe. Se folosesc la șlefuirea dinților în prepararea bonturilor pentru coroane, îndeosebi pentru separarea punctului de contact (38).

Horipilație (lat. *horrere* = a fi zbîrlit + *pilus* = păr). *Cutis anserina*.

Hormion (gr. *hormos* = lanț). Punct situat în planul sagital între aripa vomerului și locul unde acesta este atașat de corpul osului sfenoid (1).

Hormon (gr. *horman* = a excita). Produs de secreție a glandelor endocrine, transmis organelor asupra cărora activează specific, pe cale sanguină ; reprezintă principalul mecanism de reglare umorală (13). ~ **adrenocorticotrop**, Adrenocorticotrofină. ~ **androgen**, hormon de care depinde dezvoltarea caracterelor sexuale masculine (primare, secundare și terțiare). La vertebratele superioare, hormonii androgeni sînt steroizi secretaţi de testicul, de corticosuprarenală şi, în cantităţi mici, de ovar; reprezentantul tipic este testosteronul. În afară de acţiunea virilizantă au şi o acţiune antiestrogenică şi o acţiune anabolică (îndeosebi asupra metabolismului proteic) (7). **~ antidiuretic,** Vasopresină. **~ de creştere,** Hormon somatotrop. **~ foliculostimulant,** Foliculostimulină **~ galactogen,** hormon secretat de lobul anterior al hipofizei şi care determină apariţia secreţiei lactate (18). **~ gonadotrop,** sin.: *Gonadotrofină*, hormon secretat de hipofiză şi de placentă (prolani, gonadotropi coriali), cu acţiune asupra glandelor germinale. Hormonul gonadotrop A este foliculostimulina, iar hormonul gonadotrop B este luteostimulina (7). **~ gonadotrop A,** Foliculostimulină. **~ gonadotrop B,** Luteostimulină. **~ inhibitor,** hormon caracterizat prin acţiune inhibitorie. Etimologic, ,,hormon'' înseamnă ,,excitant'' (pentru inhibitori, Schaffer a propus de aceea termenul de halonă). Hormonii glandelor periferice stimulate de hipofiză inhibează această glandă (mecanism de *feed-back* negativ). În special s-a admis existenţa unei inhibine testiculare, cu tropism pentru hipofiză, diferită de hormonii androgeni (7). **~ lactogenic,** Prolactină. **~ lipocaic,** compus proteic secretat de pancreas şi care intervine în metabolismul grăsimilor ca factor lipotrop (13). **~ melanocitostimulant,** Hormon melanotrop. **~ melanotrop,** sin.: *Hormon melanocitostimulant*, hormon secretat de partea intermediară a hipofizei, numit pentru acest motiv şi intermedină, avînd acţiune de stimulare a pigmentului melanic. Are structură polipeptidică (18 aminoacizi) similară cu ACTH (15). **~ somatotrop,** sin.: *Hormon de creştere*, *Somatotrofină*, hormon proteic secretat de celulele acidofile ale lobului anterior hipofizar; intervine în mobilizarea lipidelor, în reacţiile hiperglicemice şi în metabolismul proteic; are acţiune stimulatorie asupra creşterii şi trofică generală (7). **Hormoni steroizi.** Hormoni care posedă nucleul sterolic ciclopentanofenantrenic în structura lor chimică (corticoizi, androgeni şi estrogeni) (15). **~ tireotrop hipofizar,** hormon adenohipofizar, care stimulează creşterea şi funcţia glandei tiroide (15).

Hormonogeneză (*hormon* + gr. *genesis* = naştere), sin.: *Hormonopoieză*. Sinteza hormonilor în organism (7).

Hormonologie (*hormon* + gr. *logos* = ştiinţă). Studiul proprietăţilor chimice şi biologice ale hormonilor (7).

Hormonopexie (*hormon* + gr. *pexis* = fixare). Fixarea electivă a unui hormon într-un ţesut (7).

Hormonopoieză (*hormon* + gr. *poiesis* = producere). Hormonogeneză.

Horner, William Edmonds, 1793—1853. **Muşchiul ~,** partea lacrimală a muşchiului *orbicularis oculi* (1).

Horopter (gr. *horos* = limită + *opter* = observator). Ansamblul punctelor din spaţiu ale căror imagini se fac pe puncte retiniene corespondente (28).

Horoşco. Poziţia profilactică ~, poziţie funcţională în care se aşază segmentele membrelor inferioare în faza de regresiune a poliomielitei, cu scopul prevenirii apariţiei atitudinilor vicioase şi diformităţilor (24).

Horror autotoxicus. Termen creat de P. Ehrlich pentru a exprima faptul că un organism nu produce anticorpi faţă de substanţele antigenice care fac parte din propria sa constituţie (3).

Horse-pox (engl.). Variola cailor determinată de un virus din familia variolovaccina (22).

Horsley, sir Victor Alexander Haden, 1857—1916. **Operaţia ~,** procedeu de cură chirurgicală a ulcerului duodenal prin excizia ulcerului şi piloroplastie (11). **Procedeul ~,** procedeu de refacere a continuităţii digestive după duodenopancreatectomie prin reimplantarea bontului pancreatic şi a coledocului în intestin şi anastomoza gastrojejunală (11).

Hortega, Pio del Rio, 1882—1945. **Celulele ~,** sin.: *Microglie*, celule nevroglice mici ale sistemului nervos central, probabil de origine mezodermală, avînd procese lungi şi activitate fagocitară şi amiboidă în condiţii patologice (1).

Horton, Bayard Taylor. **Boala ~,** sin.: *Arterită temporală*, arterită cu aspect histologic gigantocelular, interesînd artera temporală unilateral şi caracterizată local prin cefalee pulsatilă, fotofobie, pierderea parţială sau completă a vederii de partea afectată, dureri intense spontan şi la palparea arterei temporale îngroşate şi general prin scădere ponderală, astenie, anorexie, febră, transpiraţii (32). **Sindromul ~,** sin.: *Cefalee histaminică*, *Eritromelalgia capului*, cefalee de origine vasculară, similară celei produsă experimental prin injectare de histamină; apare sub formă de paroxisme, de hemicranie în salve succesive, cu o mare regularitate în repetare (ore sau zile); între paroxisme există de obicei intervale libere mai lungi, de cîteva luni sau cîţiva ani (27).

Hotchkiss-Mc Manus. Coloraţia ~, reacţia acidului periodic Schiff utilizată pentru prima oară de McManus pentru identificarea histochimică a mucinelor; a fost introdusă ca metodă de punere în evidenţă a polizaharidelor de Hotchkiss. Mecanismul reacţiei constă din faptul că acidul periodic atacă gruparea glicol a polizaharidelor transformîndu-le în dialdehide (2).

Hottinger. Peptonă ∼, produs rezultat în urma digestiei triptice a țesutului animal, conținînd fracțiuni proteice cu greutate moleculară relativ scăzută (polipeptide, aminoacizi). Se utilizează la prepararea mediilor de cultură bacteriene, prin suplimentarea cu extract sau macerat de carne (3).

Houston, John, 1802—1845. **Valvulele** ∼, *Plicae transversales recti.*

Hovarka-Ehlers. Boala ∼, Keratodermia palmoplantară simetrică familială.

Howard. Testul ∼, test utilizat în diagnosticul ischemiilor renale unilaterale, constînd din evidențierea, prin examinarea comparativă a urinilor celor 2 rinichi, recoltate separat, a diferenței în eliminarea apei și a sodiului; volumul urinii provenite din rinichiul ischemic este mai mic de 50%, iar concentrația ei în sodiu cu cel puțin 15% mai scăzută față de volumul și concentrația în sodiu a urinii eliminate de rinichiul contralateral. Testul nu este pozitiv decît în ischemiile importante, datorite unor procese patologice ale trunchiurilor arterelor renale, și furnizează relativ numeroase rezultate false negative sau pozitive (25).

Howell, William Henry, 1860—1945. **Testul** ∼, test important de coagulare globală. Se determină timpul de coagulare a plasmei oxalatate și recalcificate (19).

Howell-Jolly (Howell, William Henry, 1860—1945; Jolly, Justin Marie Jules, 1870—1953). **Corpusculii** ∼, sin.: *Corpusculii Jolly*, resturi nucleare care apar în hematii după splenectomie sau în asplenia congenitală (19).

Howland. Indicele de calcificare ∼, indice folosit în analiza procesului de calcificare în rahitismul infantil. Reprezintă produsul dintre calciul și fosforul anorganic din sînge, exprimat în mg%. La copiii normali este între 50 și 60. Orice scădere a fosforului anorganic sau a calciului va tinde să scadă și produsul Ca × P. La copiii cu un rahitism activ, produsul este practic totdeauna sub 40, iar cînd boala este gravă sub 30 (24).

Howship, John, 1781—1841. **Lacunele** ∼, depresiuni formate în oase sau în dinți prin hiperactivitatea osteoclastelor (38).

Hr. Factor antigenic din sîngele indivizilor Rh-negativi (19).

Hrișcă. *Fagopyrum sagittatum.*

Hruby. Lentila ∼, lentilă planoconcavă de 58,6 dioptrii adaptată de Hruby la lampa cu fantă pentru biomicroscopia vitrosului anterior și fundului de ochi (28).

Hu-1. Vezi Sistemul Hu-1.

Hübener-Thomsen-Friedenreich. Fenomenul ∼, sin.: *Panaglutinare*, aglutinare de eritrocite, fără specificitate de grup. Mecanismul de producere constă din transformarea antigenului T-latent în antigen activ de către enzimele unor bacterii (19).

Huber. Operația ∼, transplantarea porțiunii distale a mușchiului abductorul degetului mic la mușchiul opozant al degetului mare, către sesamoidul extern (24).

Hübl. Indicele ∼, sin.: *Indicele de iod*, cantitatea (în grame), de iod fixat la rece de 100 g grăsimi dizolvate în cloroform. La om, grăsimile din țesutul adipos au un indice Hübl mediu de 62 (5).

Huc, Georges. **Operația** ∼. 1. Rezecția capului celui de al III-lea metatarsian în cura chirurgicală a piciorului plat transvers (24). 2. Suspensia capului humeral la partea posteroexternă a acromionului, cu ajutorul firelor de mătase, în luxația recidivantă de umăr (24).

Huchard, Henri, 1844—1910. **Semnul** ∼, sin.: *Puls amigdalian*, transmiterea pulsului carotidian la amigdale, semn întîlnit în insuficiența aortică (10).

Hueter, Karl, 1838—1882. **Incizia** ∼. 1. Incizie anterioară a șoldului, care pleacă de la spina iliacă antero-superioară și coboară pe marginea internă a mușchiului croitor pînă în vîrful triunghiului Scarpa. Abordul articulației coxofemurale necesită secționarea tendonului direct al mușchiului drept anterior (24). 2. Incizie transversală medială pentru abordarea articulației metatarsofalangiene a halucelui (24). **Semnul** ∼. 1. În ruptura tendonului lungii porțiuni a mușchiului biceps brahial forța de flexiune a antebrațului este mai mare în pronație decît în supinație (24). În pseudartrozele fibroase, vibrația osoasă nu se mai transmite de la un fragment la altul (24).

Hueter-Mayo (Hueter, F. L.; Mayo, J.). **Operația** ∼, rezecție artroplastică a capului primului metatarsian, cu interpunerea unui lambou intern de capsulă articulară, în cura pentru *hallux-valgus* (24).

Hufnagel, Charles. **Operația** ∼, refacerea chirurgicală a valvulelor semilunare în insuficiența aortică (10).

Huguenin, Gustave, 1841—1920. **Edemul** ∼, edem cerebral acut (10).

Hugues-Moore. Operația ∼, policizare pr autoplastie cutanată de vecinătate (24).

Huguier, Pierre Charles, 1804—1873. ro**cedeul** ∼, operație de corectare a devi ilor uterine prin fixarea feței posterioare a erului la peritoneul parietal posterior, la niv ul promontoriului (18).

Huguier. Incizia ∼, incizie inte omisurală pentru falangizarea primului meta rpian (24). **Operația** ∼. 1. Artroplastie a enunchiului, prin introducerea în blocul de a chiloză secțioa polizaharidelor transformîndu-le în dialdehide (2).

Hottinger. Peptonă ~, produs rezultat în urma digestiei triptice a țesutului animal, conținînd fracțiuni proteice cu greutate moleculară relativ scăzută (polipeptide, aminoacizi). Se utilizează la prepararea mediilor de cultură bacteriene, prin suplimentarea cu extract sau macerat de carne (3).

Houston, John, 1802–1845. **Valvulele** ~, *Plicae transversales recti.*

Hovarka-Ehlers. Boala ~, Keratodermia palmoplantară simetrică familială.

Howard. Testul ~, test utilizat în diagnosticul ischemiilor renale unilaterale, constînd din evidențierea, prin examinarea comparativă a urinilor celor 2 rinichi, recoltate separat, a diferenței în eliminarea apei și a sodiului; volumul urinii provenite din rinichiul ischemic este mai mic de 50%, iar concentrația ei în sodiu cu cel puțin 15% mai scăzută față de volumul și concentrația în sodiu a urinii eliminate de rinichiul contralateral. Testul nu este pozitiv decît în ischemiile importante, datorite unor procese patologice ale trunchiurilor arterelor renale, și furnizează relativ numeroase rezultate false negative sau pozitive (25).

Howell, William Henry, 1860–1945. **Testul** ~, test important de coagulare globală. Se determină timpul de coagulare a plasmei oxalatate și recalcificate (19).

Howell-Jolly (Howell, William Henry, 1860–1945; Jolly, Justin Marie Jules, 1870–1953). **Corpusculii** ~, sin.: *Corpusculii Jolly*, resturi nucleare care apar în hematii după splenectomie sau în asplenia congenitală (19).

Howland. Indicele de calcificare ~, indice folosit în analiza procesului de calcificare în rahitismul infantil. Reprezintă produsul dintre calciul și fosforul anorganic din sînge, exprimat în mg%. La copiii normali este între 50 și 60. Orice scădere a fosforului anorganic sau a calciului va tinde să scadă și produsul Ca × P. La copiii cu un rahitism activ, produsul este practic totdeauna sub 40, iar cînd boala este gravă sub 30 (24).

Howship, John, 1781–1841. **Lacunele** ~, depresiuni formate în oase sau în dinți prin hiperactivitatea osteoclastelor (38).

Hr. Factor antigenic din sîngele indivizilor Rh-negativi (19).

Hrișcă. *Fagopyrum sagittatum.*

Hruby. Lentila ~, lentilă planoconcavă de 58,6 dioptrii adaptată de Hruby la lampa cu fantă pentru biomicroscopia vitrosului anterior și fundului de ochi (28).

Hu-1. Vezi Sistemul Hu-1.

Hübener-Thomsen-Friedenreich. Fenomenul ~, sin.: *Panaglutinare*, aglutinare de eritrocite, fără specificitate de grup. Mecanismul de producere constă din transformarea antigenului T-latent în antigen activ de către enzimele unor bacterii (19).

Huber. Operația ~, transplantarea porțiunii distale a mușchiului abductorul degetului mic la mușchiul opozant al degetului mare, către sesamoidul extern (24).

Hübl. Indicele ~, sin.: *Indicele de iod*, cantitatea (în grame), de iod fixat la rece de 100 g grăsimi dizolvate în cloroform. La om, grăsimile din țesutul adipos au un indice Hübl mediu de 62 (5).

Huc, Georges. **Operația** ~. 1. Rezecția capului celui de al III-lea metatarsian în cura chirurgicală a piciorului plat transvers (24). 2. Suspensia capului humeral la partea posteroexternă a acromionului, cu ajutorul firelor de mătase, în luxația recidivantă de umăr (24).

Huchard, Henri, 1844–1910. **Semnul** ~, sin.: *Puls amigdalian*, transmiterea pulsului, carotidian la amigdale, semn întîlnit în insuficiența aortică (10).

Hueter, Karl, 1838–1882. **Incizia** ~. 1. Incizie anterioară a șoldului, care pleacă de la spina iliacă antero-superioară și coboară pe marginea internă a mușchiului croitor pînă în vîrful triunghiului Scarpa. Abordul articulației coxofemurale necesită secționarea tendonului direct al mușchiului drept anterior (24). 2. Incizie transversală medială pentru abordarea articulației metatarsofalangiene a halucelui (24). **Semnul** ~. 1. În ruptura tendonului lungii porțiuni a mușchiului biceps brahial forța de flexiune a antebrațului este mai mare în pronație decît în supinație (24). În pseudartrozele fibroase, vibrația osoasă nu se mai transmite de la un fragment la altul (24).

Hueter-Mayo (Hueter, F. L.; Mayo, J.). **Operația** ~, rezecție artroplastică a capului primului metatarsian, cu interpunerea unui lambou intern de capsulă articulară, în cura pentru *hallux-valgus* (24).

Hufnagel, Charles. **Operația** ~, refacerea chirurgicală a valvulelor semilunare în insuficiența aortică (10).

Huguenin, Gustave, 1841–1920. **Edemul** ~, edem cerebral acut (10).

Hugues-Moore. Operația ~, policizare prin autoplastie cutanată de vecinătate (24).

Huguier, Pierre Charles, 1804–1873. **Procedeul** ~, operație de corectare a deviațiilor uterine prin fixarea feței posterioare a uterului la peritoneul parietal posterior, la nivelul promontoriului (18).

Huguier. Incizia ~, incizie intercomisurală pentru falangizarea primului metacarpian (24). **Operația** ~. 1. Artroplastie a genunchiului, prin introducerea în blocul de anchiloză secționat a unui cilindru transversal de metacrilat de metil (24). 2. Falangizarea primului metacarpian (24).

Humerus (lat. = umăr). Vezi Tabelul oaselor. ~ **valgus**, diformitate în unghi deschis în afară a extremităţii superioare a humerusului. Apare în urma unei fracturi subtuberozitare angrenate prin abducţie (24). ~ **varus**. 1. Diformitate în unghi deschis înăuntru a extremităţii superioare a humerusului. Apare în urma unei fracturi subtuberozitare angrenate prin adducţie (24). 2. Diformitate a extremităţii superioare a humerusului, care constă din înclinarea excesivă a capului humeral înăuntru pe diafiză şi care însoţeşte paralizia obstetricală a umărului (24).

Humulus lupulus, sin.: *Hamei*. Plantă din familia *Cannabinaceae*; conţine un ulei esenţial bogat în sesciterpene şi o răşină în compoziţia căreia intră derivaţi ai floroglucinei; are acţiune sedativă, hipnotică, hipotensivă şi acţiune stomahică prin gustul amar (13).

Hundadze, G. R. **Procedeul** ~, procedeu de alungire indirectă a ansei jejunale pregătită pentru esofagoplastie, prin mobilizarea bazei mezenterului (11).

Hunner, Guy LeRoy. **Ulcerul** ~, ulceraţie cronică a vezicii urinare (11).

Hunt. Procedeul ~, procedeu de refacere a continuităţii digestive după duodenopancreatectomie prin reimplantarea bontului pancreatic şi a coledocului în intestin şi anastomoză gastrojejunală (11).

Hunt, James Ramsay, 1874–1937. **Atacuri statice** ~, formă de epilepsie akinetică (atonă), caracterizată prin crize de prăbuşire a tonusului membrelor inferioare şi revenire rapidă (27). **Disinergia cerebeloasă mioclonică** ~, boală din grupul atrofiilor cerebeloase primitive cîştigate, caracterizată prin asocierea unui sindrom cerebelos cu mioclonii şi epilepsie generalizată (27). **Nevralgia** ~, sin.: *Nevralgia ganglionului geniculat*, nevralgie determinată de afectarea ganglionului geniculat, caracterizată prin dureri şi hipoestezie la nivelul conductului auditiv extern şi pavilionului urechii (27). **Regiunea** ~, teritoriul senzitiv cutanat al nervului facial, inervat prin fibre provenite din nervul intermediar Wrisberg, care cuprinde o parte din timpan, conductul auditiv extern şi o parte a pavilionului urechii (*conca, tragus, antetragus* şi *antehelix*) (27).

Hunter, John, 1728–1793. **Canalul** ~, sin.: *Canalis adductorius, Canalul subsartorial*, tunel triunghiular aponevrotic mărginit de muşchii *sartorius, vastus medialis* şi *adductor magnus* şi care se întinde de la triunghiul femural spre *hiatus adductorius*. Prin el trec artera şi vena femurală, nervul safen şi nervul vastului medial (1). **Gubernaculum testis hunteri**, sin.: *Ligamentul scrotal al testiculului*, coardă fibroasă care se întinde de la testiculul fetal la punga scrotului; ocupă viitorul canal inghinal, orientînd coborîrea testiculului în scrot (1). **Trilul** ~, sin.: *Fremisment vibrator*, senzaţie tactilă şi auditivă la nivelul unui anevrism arteriovenos (11).

Hunter, William, 1861–1937. **Glosita** ~, glosită caracteristică în anemiile megaloblastice, în special în anemia Biermer. Limba este roşie la vîrf şi bază, depapilată şi foarte sensibilă la atingerea cu alimente acide, sărate, condimentate. Mai poate fi întîlnită şi în anemiile feriprive, ca o consecinţă a alterării epiteliului tubului digestiv în urma lipsei de fier. Möller a descris o glosită asemănătoare, apărînd în aceleaşi condiţii, fapt care produce oarecare confuzii în literatura de specialitate, autorii denumind tabloul descris fie ca glosita Hunter, fie ca glosita Möller, fie ca glosita Möller-Hunter (19).

Hunter. Colorimetrul ~, aparat pentru măsurarea cantitativă a petelor produse de diferiţi coloranţi existenţi în unele alimente şi substanţe medicamentoase sau cosmetice pe materialele sintetice din care sînt confecţionate lucrările protetice dentare. Măsurarea se face pe baza cantităţii de material care trebuie îndepărtată pentru a se elimina pata produsă de colorant (39).

Hunter-Schreger (Hunter, John, 1728–1793; Schreger, Bernhard Gottlob, 1760–1825). **Striile** ~, imagini optice mai luminoase de grupuri de prisme de smalţ secţionate longitudinal, alternate cu grupuri de prisme mai întunecate, secţionate transversal (38).

Huntington, George Sumner, 1851–1916. **Coree cronică** ~, boală eredofamilială cu evoluţie cronică progresivă, apărînd la adult şi caracterizată prin mişcări coreice asociate cu tulburări psihice. Histologic se constată leziuni în nucleii striaţi şi în scoarţa cerebrală (27).

Hurghina. Placă ortodontică activă ~, placă ortodontică activă, monomaxilară, superioară, cu şurub, prevăzută în partea anterioară cu 4 cîrlige care vin în contact cu fiecare incisiv în parte (39).

Hurler, Gertrud. **Sindromul** ~, sin.: *Dysostosis multiplex, Gargoilism, Lipocondrodistrofie, Sindromul Pfaundler-Hurler*, disostoză encondrală congenitală considerată de unii autori ca o dislipoidoză sistematizată, iar de alţii ca o tezaurismoză glicoproteică, manifestată prin alteraţii groteşti ale scheletului, opacitate corneană, hepatosplenomegalie, întîrziere în dezvoltarea intelectuală. În creier se produce o acumulare mare de gangliozide, iar în ficat şi splină se acumulează un mucopolizaharid, heparitina; deseori se observă o miocardopatie cu prinderea valvulelor și a coronarelor, de altfel și cauza cea mai frecventă a morții în această boală (10; 33).

Hurst, A. F. **Sonda** ~, sondă de cauciuc umplută cu mercur, folosită pentru dilatație esofagiană (11).

Hurtado-Fray. Metoda ~ metodă de ampliometrie toracică radiometrică cu ajutorul căreia se apreciază: a) volumul pulmonar radiologic (produsul dintre suprafața radiologică a plămînului și diametrul toracic antero-posterior); b) capacitatea vitală (volumul pulmonar radiologic × 0,24 + 1,22); c) valoarea respirației maxime (raportul dintre suprafețele radiologice ale plămînului în expirație și în inspirație maximă) (34).

Hürthle, Karl. **Celula** ~, celulă tiroidiană patologică, hipertrofică și eozinofilă; se întîlnește în unele leziuni distrofice și în unele tumori (7).

Huschke, Emil, 1797–1858. **Cartilajul vomerian,** ~ Cartilajul vomerian Jacobson, vezi Jacobson. **Papila** ~, Organul Corti, vezi Corti. **Stria** ~, sin.: *Stria vascularis*, partea superioară, vasculară, a ligamentului spiral al canalului cohlear (1).

Husson. Teoria lui ~, sin.: *Teoria neurocronaxică a fonației*, fibrele musculare ale corzilor vocale se contractă ritmic sub influența impulsurilor nervoase corticale transmise prin intermediul nervilor recurenți, în raport cu frecvența sunetului primar laringian emis, pentru a modela coloana de aer venită din rezervorul pulmonar (30).

Hastings. Operația ~, procedeu de cură chirurgicală a ulcerului duodenal prin gastrectomie și decolarea mucoasei duodenale pînă sub ulcer (11).

Hutchinson, Jonathan, 1828–1913. **Boala** ~, angioame cutanate ale copilului (de natură infecțioasă ?) cu evoluție serpiginoasă, tendință la generalizare și retrocedare spontană lentă (sin.: *Angiom serpiginos*) (10). **Dinte** ~, displazie dentară complexă a incisivilor centrali superiori, caracterizată prin forma de șurubelniță a dintelui, cu o scobitură semilunară pe marginea incizală și axele convergente mezial, întîlnită în sifilisul congenital tardiv (38). **Eritemul** ~, eritem solar recidivant cronic (10). **Facies** ~, facies întîlnit la bolnavii cu oftalmoplegie bilaterală, reprezentat prin căderea pleoapelor, imobilitatea globilor oculari și încrețirea compensatorie a frunții (27). **Triada** ~, complex simptomatic în luesul congenital tardiv; malformații dentare caracteristice (dinți Hutchinson), keratită parenchimatoasă, surditate (eventual și nas „în șa", cicatrice labiale Fournier, tibii „în sabie" etc.) (10).

Hutchinson, Robert. **Sindromul** ~, adrenomeduloblastom nesecretant al copilului mic, cu metastaze osoase și mediastinale (10).

Hutchinson-Gilford (Hutchinson, Jonathan, 1828–1913; Gilford, Hastings, 1861–1941). **Sindromul** ~, sin.: *Nanism senil, Progeria, Sindromul Gilford*, atrofie cutanată congenitală foarte rară, apărînd în primele luni de viață, caracterizată printr-o atrofie difuză și întinsă a pielii, calviție totală; copilul are un aspect senil (12).

Huyghens, Christian, 1625–1695. **Ocular** ~, ocular microscopic al cărui focar inferior se găsește situat între cele două lentile (frontală și colectoare) ale ocularului, de unde denumirea de ocular negativ, el neputînd fi utilizat ca lupă. Ocularul de tip Huyghens este folosit în general în examenul microscopic obișnuit (3).

HWS. Abreviere pentru *Halbwertschicht*.

Hyaloma (gr. *hyalos* = sticlă + *omma* = ochi). Milium coloid.

Hydrastis canadensis. Plantă erbacee din familia *Ranunculaceae*, care crește în America de Nord; rizomul conține alcaloizi (hidrastină, hidrastinină, berberină, canadină), o rășină, amidon și urme de ulei esențial; are proprietăți de stimulare a secreției gastrice (tonic amar), vasoconstrictorii și slab ocitocice (14).

Hymen feminus, sin.: *Himen*. Membrană subțire care blochează parțial orificiul vaginal. Deschiderea sa poate avea forme diferite; poate fi multiplu, neperforat etc. (1).

Hymenolepis. Gen de viermi paraziți din familia *Hymenolepididae*, clasa *Cestoda*. Unele specii parazitează omul, provocînd himenolepidaza. *Specii mai importante*: *H. diminuta*, sin.: *Taenia flavopunctata*, parazitează în special șoareci și șobolani; în cîteva cazuri a fost găsit și la om, a cărui infestare se realizează, probabil, prin ingerarea gazdelor intermediare o dată cu alimentele; *H. nana*, sin.: *Taenia nana*, este un parazit propriu speciei umane. Evoluția și trecerea ouălor de la individul parazitat la cel sănătos se poate face direct, evoluție monoxenă, prin mîinile sau alimentele contaminate sau indirect, prin intermediul unor gazde intermediare (evoluție diheteroxenă) (31).

Hyoscyamus niger, sin.: *Măselariță*. Plantă din familia *Solanaceae*, ale cărei frunze conțin alcaloizi cu nucleu tropanic, principali fiind hiosciamina și scopolamina; are acțiune parasimpatolitică, antispastică și antisecretoare (13).

Hyperencephalus (*hiper-* + gr. *enkephalos* = creier), sin.: *Hiperencefal*. Tip de *Anencephalus* în care lipsește întreaga boltă craniană de deasupra nivelului protuberanței occipitale (1).

Hypericum perforatum, sin.: *Pojarniță, Sunătoare*. Plantă din familia *Hypericaceae*, ale cărei părţi aeriene superioare conţin un ulei esenţial, glicozide flavonice (hiperozidă, rutină, cvercitină) şi o substanţă fluorescentă (hipericina); are acţiune spasmolitică, utilă în bolile de ficat; extern, este folosită ca antiseptic şi cicatrizant (13).

Hyperontomorph (*hiper-* + gr. *on* = fiind + gr. *morphe* = formă), sin.: *Tip astenic, Tip microsplanhnic*. Termen utilizat în medicina constituţională, pentru o persoană înaltă, cu corpul subţire şi cu intestine scurte (1).

Hypoderma. Gen de insectă dipteră din familia *Hypodermidae*. *Specie mai importantă*: *H. bovis* (popular: strechea vitelor); depune adeseori ouăle pe pielea vitelor, iar larvele ajung în ţesutul subcutanat, determinînd miaza cutanată. Accidental poate infesta şi omul (31).

Hypogastrodidimus (*hipo-* + gr. *gaster* = stomac + *didymos* = geamăn). *Hypogastropagus*.

Hypogastropagus (*hipo-* + gr. *gaster* = stomac + *pagos* = care este fixat), sin.: *Hypogastrodidimus*. Monstru format din unirea a 2 gemeni în regiunea hipogastrică (1).

Hyponychium (*hipo-* + gr. *onyx* = unghie). Stratul subţire, cornos, al epidermei care se află sub marginea liberă a unghiei (1).

Hypophysis (*hipo-* = sub + gr. *physis* = creştere), sin.: *Glanda pituitară, Glandula pituitaria, Hipofiza*. Glandă endocrină ataşată de planşeul diencefalului, legată de aceasta prin tija hipofizară; este situată în fosa hipofizară a şeii turceşti; histologic, este formată din *lobus anterior — pars tuberalis et pars intermedia* (adenohipofiză) şi *lobus posterior* (neurohipofiză). Adenohipofiza secretă hormonii tropi hipofizari (adrenotrop, gonadotrop, tireotrop, somatotrop etc.), iar neurohipofiza secretă ocitocină şi vasopresină (1; 15).

Hypothalamus (*hipo-* = sub + gr. *thalamos* = camera dinăuntru). Regiune a diencefalului care formează planşeul ventriculului al III-lea cerebral şi care este formată din 3 regiuni: a) regiunea anterioară sau *pars supraoptica*, situată superior de chiasma optică şi care include nucleii supraoptic, paraventricular, hipotalamic anterior; b) regiunea mediană, *pars tuberalis* sau *tuber cinereum*, include nucleii hipotalamic lateral, tuberal, dorso-medial, ventro-medial şi hipotalamic posterior; c) regiunea caudală, *pars mamillaris* sau corpii mamilari, include nucleii medial, lateral, mamilari intercalaţi, premamilari, supramamilari (1).

Hypothenar (*hipo-* + gr. *thenar* = palma mîinii), sin.: *Eminenţa hipotenară*. Proeminenţă a porţiunii palmare mediale sau ulnare a mîinii, corespunzînd muşchilor degetului mic (1).

Hypotympanum (*hipo-* + gr. *tympanon* = tobă). Partea timpanului care se găseşte dedesubtul proeminenţei membranei timpanice (1).

Hypsibrachicephalia (gr. *hypsi* = înalt + *brachis* = scurt + *kephale* = cap). Cutie craniană înaltă şi mare (1).

Hypsistaphylia (gr. *hypsi* = înalt + *staphyle* = palat). Arc palatal înalt şi strîmt (1).

Hyroop. Incizia ~, incizie în V pe faţa posterioară a metacarpianului al II-lea, prelungită în S pe faţa postero-internă a primului metacarpian şi apoi antero-intern, prin partea internă a spaţiului intermetacarpian; este folosită în falangizarea primului metacarpian (24). **Operaţia ~**, falangizarea primului metacarpian, folosind fie incizia intercomisurală Huguier şi un lambou în formă de ,,U'' cu bază proximală pe faţa posterioară a celui de al II-lea metacarpian, fie incizia Hyroop (24).

Hyrtl, Joseph, 1811—1894. **Linia avasculară ~**, zonă de vascularizaţie redusă, situată la 1 cm în afara marginii externe a rinichiului, în care se fac inciziile de nefrectomie (11).

Hyssopus officinalis, sin.: *Isop*. Plantă din familia *Labiatae* ale cărei părţi aeriene superioare conţin un ulei esenţial bogat în terpene, glicozide flavonice (hesperidină), materii tanante şi steroli; este utilizată ca antisudorific, antiseptic al căilor respiratorii şi antiastmatic (13).

ERATĂ

Pagina:	Rîndul:	În loc de:	Se va citi:
		Volumul I	
448	coloana 2 26 de sus	colului	colonului
648	coloana 2 31 de sus	$R\sqrt{h^{-}}$	Rh^{-}
664	coloana 2 15 de sus	protetică	prostetică
		Volumul II	
52	coloana 1 2 de jos	Iridoptopsis	Iridoptosis
99	17 de sus	Lepro	Lepto
106	colontitlu	mastocitară	mielocitară
135	coloana 2 16 de jos	0,770—0,390 mμ	0,770—0,390 μ
180	coloana 1 8 de sus	Metal	Metaloid
180	coloana 1 34 de sus	Metaloid	Metal
205	coloana 1 26 de sus	stimulează	simulează
370	colontitlu	Piovaccoina	Piovaccină
498	coloana 1 19 de sus	bioxid de sodiu	bioxid de carbon
504	coloana 2 7—8 de sus	acţiune citologică	acţiune citotoxică
536	colontitlu	antiplachentar	antiplachetar
633	coloana 1 26 de jos	4 atomi de carbon	4 atomi de clc
641	coloana 1 16 de jos	simulînd	stimulînd

Dicţionar medical vol. I şi II.

Întreprinderea Poligrafică „Informaţia" Bucureşti,
str. Brezoianu 23—25. c. 471